

M^{De Groeëte} Mëzeikër Diksjeënael

“De Groeëte Mëzeikër Diksjeënaer is een nieuw cultureel erfgoedmonument dat Maaseik tot eer strekt.”

Doctor Rob Belemans

Vlaams dialectoloog, stafmedewerker immaterieel erfgoed en hoofdredacteur FARO-tijdschrift

Aan Liesbeth en Bert
onze kinderen
en
aan Thomas en Maxim
onze kleinkinderen

DEÏL I
(MËZEIKËRS – AN)

M *De Groeëte*
ëzeikë
Diksjënael

EEN LEESWOORDENBOEK IN DE VOLKSTAAL

THEO KEES

i.s.m.

MADY COLSON

Uitgegeven door de Stad Maaseik

2016

COLOFON

Auteur: Theo Kees i.s.m. Mady Colson

Leeswoordenboek

ISBN-NUMMER: 9789090299815

NUR CODE: Specialistische woordenboeken (ook etymologisch woordenboek)

Druk: Drukkerij Symons, Meeuwkeriezel 142, 3960 Bree

Omslagontwerp en vormgeving binnenwerk: Ralf Haeldermans

Subsidies:

- een projectsubsidie van de provincie Limburg na aanvraag door Gidsenbond Maaseik o.l.v. Lieve Weetjens en na gunstig advies van de provinciale erfgoedcommissie
- de projectsubsidie 2016 van de Stad Maaseik na gunstig advies van de Stedelijke Cultuurraad Maaseik

Met materiële steun van de Stad Maaseik

Uitgever: Stad Maaseik

Promotor: eerste schepen en schepen van Cultuur mevrouw Myriam Giebens

Correctie: Jaak Bergers, Martin Boonen, Wim Corstjens en Tony Van Wijck en de makers, Theo Kees en Mady Colson (zie dankwoord)

Met medewerking op diverse vlakken: Arnaud Latour, Richard Latour, Franky Hungenaert, Marcella Raets, Jaak Geelen, Eric Vandeweert, Ralf Haeldermans, Brahim Credid, Lut Erlingen, Miranda Hermans en Liesbeth Kees

Opvolging: Anne Milkers van het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed Limburg en doctor Rob Belemans van FARO (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

De makers, Theo Kees en Mady Colson

INHOUDSOPGAVE

I. VOORWOORD

1.	Ten geleide	
	• Gouverneur de heer Herman Reynders en gedeputeerde de heer Igor Philtjens.....	p. 8
	• Burgemeester de heer Jan Creemers en eerste schepen en schepen van Cultuur mevrouw Myriam Giebens.....	p. 9
2.	Verleenden financiële steun.....	p. 10
	• Kenden een projectsubsidie toe	p. 10
	• Verleenden wezenlijke materiële steun	p. 10
	• Lijst van sponsors	p. 10
3.	Lijst van intekenaars.....	p. 11
4.	Quotes.....	p. 15
5.	Dankwoord van de auteur	p. 16

II. INLEIDING

1.	Doelgroepen DGMD.....	p. 20
2.	Motivatie van de auteur.....	p. 21
3.	Databank Maaseiker idioom.....	p. 22
4.	Criteria bij de opname van de trefwoorden	p. 23
5.	Actieve, passieve en verouderde woordenschat.....	p. 24
6.	Maaseik is geen taaleiland.....	p. 27
7.	Primaire en secundaire kenmerken van het Maaseikers.....	p. 29
8.	Waar komt het Maaseikers vandaan?	p. 41
9.	Parallellie tussen de Maaseiker en de Duitse woordenschat	p. 47

10.	Spelling van het Maaseikers (m.u.v. werkwoordsuitgangen).....	p. 49
10.1	DGMD-spelling	p. 49
10.2	Klinkers en tweeklanken.....	p. 49
10.3	Medeklinkers.....	p. 62
10.4	Vreemde woorden	p. 65
10.5	(j) en (h)	p. 66
10.6	Deelteken in voltooid deelwoord.....	p. 66
10.7	Apocope van de eind-t (t-apocope).....	p. 66
10.8	Apocope van de eind-n (n-apocope).....	p. 67
11.	Spelling van de werkwoordsuitgangen	p. 68
11.1	In de o.t.t.	p. 68
11.2	In de o.v.t.....	p. 69
11.3	Lijst van sterke, gemengde en onregelmatige werkwoorden én van hulp- en koppelwerkwoorden, vervoegd in o.t.t. en o.v.t.....	p. 72
12.	Uitspraak van het Maaseikers	p. 89
12.1	Sleптоon en stoottoon.....	p. 89
12.2	Sandhi	p. 90
13.	Registers of taallagen in de Maaseiker volkstaal	p. 93
14.	Hoe maak je een dialectisch LEESwoordenboek?.....	p. 96
15.	DGMD in concreto.....	p. 100
16.	Hoe het woordenboek raadplegen?	p. 103
17.	Toelichtingen bij gemaakte keuzes	p. 105
18.	Lijst van afkortingen	p. 109
19.	Register van de in de inleiding gebruikte terminologie	p. 117
20.	Bibliografie.....	p. 120
III.	LEESWOORDENBOEK	p. 122

I. VOORWOORD

---

1. TEN GELEIDE

Monumentaal, indrukwekkend en ongewoon straf. De indruk die dit boek op ons beiden maakte, kent geen maat en is amper in een paar woorden te vatten. Wat een werkstuk! Wat een arbeid. Wat een boek! De auteurs verdienen zonder meer alle respect, niet alleen voor de volgehouden inspanning maar vooral voor de torenhoge ambities die ze hebben kunnen invullen!

De superlatieven voor dit machtige oeuvre, “De Groeëte Mēzeikēr Diksjänaer”, staan jammer genoeg in schril contrast met de staat en de levenskracht waarin de dialecten vandaag baden. Het is een open deur intrappen maar met de dialecten gaat het minder goed. Moet dat een probleem zijn? Misschien niet. De tijden zijn dan ook veranderd. Toen wij klein waren, op school of op straat in de buurt, sprak de grote meerderheid van onze vriendjes dialect. Wij groeiden als het ware op met het dialect. Vandaag is dat veel minder het geval en worden kinderen al zeker niet meer opgevoed met het dialect als “moedertaal”. De traditionele dorps- of stadsdialecten worden door de jongere generatie alsmaar minder gebruikt. Tussentaal, chat- of sms-taal daarentegen floreren.

Maar er komt wel weer een revival want alles komt immers terug. Denk bijvoorbeeld aan de vinylplaten die terug massaal van de zolder afgehaald worden, de analoge fotografie, de design- en modetrends. Dus waarom zouden dialect en het Maaseiker dialect niet terug hip worden?

En hier ligt dan misschien wel de meest belangrijke verdienste van ‘De Groeëte Mēzeikēr Diksjänaer’. Een woordenboek dat een belangrijk fundament van het Maaseiker erfgoed vastlegt en actueel houdt. En de kracht zit nu nēt in het feit dat het meer is dan enkel een ‘gewoon’ woordenboek. Het werd een vlot leesbaar werk over de lokale volkscultuur waarbij het gevarieerde Maaseiker leven nauwgezet werd opgetekend door de auteurs. Hun monnikenwerk maakt van ‘De Groeëte Mēzeikēr Diksjänaer’ een “must have” voor iedereen die geïnteresseerd is in de kleine en grote verhalen van Maaseik en omstreken en de boeiende Limburgse geschiedenis.

Blijft de intrigerende vraag of de Maaseiker gebroeders Jan en Hubert Van Eyck de compositie, iconografie, symboliek en het kleurenpallet bij de voltooiing van ‘het Lam Gods’ in het Maaseiks met elkaar bediscussieerden. Een vraag waar we wellicht nooit het antwoord op zullen kennen.

Igor Philtjens
gedeputeerde

Herman Reynders
gouverneur

Verzamelen en registreren is vastleggen en bewaren voor toekomstige generaties. Dit is het geval voor archiefstukken, literatuur, persoonlijke dagboeken, en dat geldt ook voor ‘De Groeëte Mëzeiker Diksjeäner’.

Het belang van deze uitgave kan niet voldoende benadrukt worden. Het is het levenswerk van Theo Kees en Mady Colson, die in Maaseik wonen en leven. De schat aan informatie die zij inventariseerden vormt een mijlpaal binnen de inspanningen voor het behoud en voor de promotie van het Maaseikers dialect. Vandaag zijn dialecten zorgenkinderen, die onze aandacht nodig hebben. Jongeren gebruiken steeds minder het dialect in hun communicatie. Dialect ruimt plaats voor een soort tussentaal, die doorspekt is met termen uit de Angelsaksische taal, en wordt als minder ‘cool’ ervaren. Het dialect, dat even rijk is aan nuances en uitdrukkingen, blijft echter belangrijk. Algemeen Nederlands is voortgekomen uit de dialecten en niet omgekeerd. Dat dialect in de ban wordt geslagen als tegenhanger van “beschaafd Nederlands” is gelukkig voorbij. Streektalen en regionale accenten worden vandaag gekoesterd als “immaterieel erfgoed”. Dit succes weerspiegelt zich in het succes van dialectwoordenboeken, in het succes van liedjes in het dialect en in vele andere initiatieven.

‘De Groeëte Mëzeiker Diksjeäner’ legt de taal vast, die door generaties van moeders en vaders werd geleerd aan hun kinderen. Dit is een grote waarde van deze uitgave. De taaleigenheid van een streek vastleggen en doorgeven aan de komende generaties.

Daarnaast is de Mëzeiker Diksjeäner nog veel meer dan een woordenboek. Het boek geeft informatie en uitleg over woordenschat, over spelling, over spraakkunst. Het biedt een blik achter de schermen van onze lokale geschiedenis, van ons verenigingsleven, van onze gebruiken en tradities. Dat is een volgende verdienste van de Diksjeäner. De grote geschied- en heemkundige waarde. Welke benamingen gebruikten onze voorouders voor een aantal voorwerpen? Welke typische zegswijzen hielden zij er op na? Hoe spraken zij de woorden uit? Welke verenigingen waren er in Maaseik te vinden? Het zijn slechts enkele vragen waarop u het antwoord in deze uitgave zal vinden. Wanneer u nieuwsgierig bent naar informatie over de woorden ‘përsjonkële’, van ‘kaanjël’, van ‘sjëldi-jke’ of van ‘mommëgëzich’ dan biedt deze Diksjeäner u de oplossing.

“Als ich can” zei Jan van Eyck en hij gebruikte al zijn talenten om het ultieme te bereiken. De auteurs van dit illustere woordenboek deden eveneens “wat zij konden” en creëerden een monument over ons volksleven, over onze volkstaal.

Dit hebbing betekent een enorme bijdrage tot het bewaren en het overleveren van dit Maaseiker erfgoed. Het is een werk dat in elke woonkamer en in elke boekenkast thuis hoort, om het regelmatig in de hand te nemen en om meer te leren over het rijke leven van Maaseik.

Myriam Giebens

Jan Creemers

schepen

burgemeester

2. VERLEENDEN FINANCIËLE STEUN

Kenden een projectsubsidie toe:

- *de Bestendige Deputatie van de provincie Limburg*
- *de Stedelijke Cultuurraad Maaseik*

Verleenden wezenlijke materiële steun:

- *Stad Maaseik*

Lijst van sponsors

*Hoofdsponsor

- *Theo en Mady Kees-Colson* *makers DGMD*

*Sponsors

- *de Oud-Prinsen van het vorstendom Maaseik* *zie 'Awt-Prinse van 't vorstëndóm Mëzeik'*
- *het tijdschrift 'De Maaseikenaar'* *zie 'Mëzeikënaer, De (4)'*
- *Kiwanis Maaseik Van Eyck* *zie 'Kiewanies Mëzeik Van Eyck'*

*Co-sponsors

- *Baeten Vinopolis en Baeten Vinostore Vinopolis, Weertersteenweg 181, Maaseik* *zie 'Wi-jnhandël Vinopolis'*
- *Brasserie Restaurant 'De Beurs' Markt 7, Maaseik* *zie 'Beurs, De, Brassëri-j Rëstërao'*
- *Het Heilig Wammes* *zie 'Heilig Wammës, Het (1)'*
- *van dinter schoenen Bosstraat 82, Maaseik* *zie 'sjoon (2, van dinter schoenen)'*
- *verzekeringen Vranckx B.V.B.A. Bosstraat 21, Maaseik* *zie 'assëransie (2, verzekeringen VRANCKX B.V.B.A.)'*

*Sympathisanten

- *Donze Kitty, Maaseik*
- *Ruers Wim, Rojasles (Spanje)*
- *Slootmaekers-Devisé Mathieu en Reinhilde, Maaseik*

3. LIJST VAN INTEKENAARS

Abbate Peter, Maaseik	Creemers-Leysen, Maaseik
Aendekerk Hubert, Hasselt	Creyns Jos, Opoeteren
Aendekerk Mint Maaseik	Cuppens-Schreurs Everd, Opoeteren
Aengeveld-Janezic Annie, Lanaken	Daemen Mathieu, Genk
Apotheek Goolaerts, Maaseik	Daemen Mathieu, Maaseik
Arets Jos, Sittard	Daemen Olga, Maaseik
Arits Madeleine, Maaseik	Daniëls Dirk, Maaseik
Baeten Jos, Maaseik	Daniëls Jef, Maaseik
Ballet Maxim, Maasmechelen	Daniëls Joris, Maaseik
Ballet Petra, Nijlen	De la haye Jos, Maaseik
Ballet Thomas, Maasmechelen	De Langhe Ward, Maaseik
Ballet-Segers Ivan, Maaseik	De Paepe Edgard, Zedelgem
Bartels Maarten, Maaseik	Deben Jaklien, Maaseik
Batista rebelo, Thiana, Rotem	Deckers-Creemers Annemie, Maaseik
Beckers-Poesen Robert en Gaby, Maaseik	Dehing Jef, Overijse
Beelen-Dermont A., Maaseik	Derhaeg-Reulens René, Maaseik
Bergen Emmy, Maaseik	Dewael Sandra, Maaseik
Bergers-Reinaart Roel, Antwerpen	Dewit Dirk, Maaseik
Bergers-Warson Jaak en Marcella, Maaseik	Dewit Wouter, Maaseik
Berghe Chretien, Maaseik	Dewit-De la haye Jan en Yvette, Maaseik
Beuten-De la haye, Maaseik	Dezeure Jos, Maaseik
Bleukx-Slangen Luc en Els, Maaseik	Dezeure Elly, Neerpelt
Bleukx-Van Den Bergh, Maaseik	Dirks Theo, Maaseik
Bongaers Gerard, Dilsen-Stokkem	Dirx Joséanne, Maaseik
Boonen Francis, Rijkel Borgloon	Donné Willy, Maaseik
Borkelmans Jacques, Maaseik	Doucé Rik, Maaseik
Bosmans Jo, Maaseik	Doumen Mathieu, Leuven
Boudrez Alain, Maaseik	Driessen Jean, Maaseik
Braeken-Salemans Jos en Annie, Maaseik	Driessen-Vancleef Lenny, Dilsen - Stokkem
Broens Wim, Maaseik	Flipkens Stefan, Kinrooi
Buyle René, Genk	Flipkens Theo, Maaseik
Caenen-Broens M. en M., Maaseik	Franssen Anita, Maaseik
Calsius Jeannine, Maaseik	Frenssen Jos, Maaseik
Chaltin Frank, Maaseik	Geelen Jaak, Maaseik
Coenen-Vanlaar, Maaseik	Geschied- en heemkundige kring, Kinrooi
Colen Theo, Maaseik	Geurts Paul, Maaseik
Colson Paul, Maaseik	Geurts-Rutten Gerrie, Maaseik
Coolen-Kalders Johnny en Mieke, Maaseik	Geusen-Vandereyt René, Heusden-Zolder
Corstjens Freddy, Maaseik	Geyens Michel, Neeroeteren
Corstjens Godfried, Maaseik	Gielen Thieu, Maaseik-Opoeteren
Corstjens Jo, Meeuwen-Gruitrode	Golsteyn John, Maaseik
Corstjens Wien, Maaseik	Goossens Etienne, Neeroeteren
Craemers Frank, Hasselt	Goyens Marie-Thérèse, Lanaken

Graux-Raedschelders Mylène, Maaseik
 Guffens Ludo, Leuven
 Haeldermans-Stockbroeckx C. en C.,
 Kessenich
 Henckens Jean, Maaseik
 Henckens Jos, Meeuwen-Gruitrode
 Henckens Karel, Maaseik - Aldeneik
 Hendrixx-Baens Jos, Maaseik
 Hendrix Herman, Maaseik
 Henkens Jean, Maaseik
 Hermans Gerard, Maaseik
 Hermans August, Kinrooi
 Hinoul Eric, Maaseik
 Hinoul-Derkoningen Theo en Toke, Maaseik
 Hoedemakers Jaak, Maaseik
 Hoedemakers Michel, Brussel
 Hons Xavier, Neeroeteren
 Hotterbeekx Jean-Marie, Maaseik
 Houben-Gielkens Patrick en Marlies,
 Maasmechelen
 Housen Eddy, Maaseik
 Hungenaert Franky, Maaseik
 In de Braek Hubert, Maaseik
 Jacobs Gert, Bree
 Jame Lars, Maaseik
 Janssen Fabienne, Gent
 Janssen Lucia, Neeroeteren
 Janssen Roger, Maaseik
 Janssen Roger, Maaseik
 Janssen-Hilven, Maaseik
 Janssens Bart, Maaseik
 Janssens Wiel, Maaseik
 Janssens-Geelen, Maaseik
 Jeurissen Ronny, Maaseik
 John Selbach Museum, Maaseik
 Joosten Jos, Maaseik
 Joosten Piet, Beringen
 Kalders Jos, Maaseik
 Kalders-Silkens Johan & Silvia, Maaseik
 Kees Bert, Maaseik
 Kees Liesbeth, Maasmechelen
 Kees-Colson Theo en Mady, Maaseik
 Kenis Pieter, Maaseik
 Kesler Carla, Kapellen
 Kessler Jimmy, Maaseik
 Klaps Jos, Maaseik
 Klerkx Tejo, Maaseik
 Knoors Jean, Grevenbicht
 Kraewinkels Mathieu, Maaseik
 Kruisheren-Maaseik, Maaseik
 Kunstkring Arnold Sauwen vzw,
 Dilsen-Stokkem
 Lamberigts Luc, Knokke-Heist
 Lammers Twan, Maaseik
 Langie-De Meulemeester Eric en Ria,
 Maaseik
 Latour Arnaud, Maaseik
 Lempens-Dreesen Jan en Miet, Bocholt
 Leurs Alfons, Maaseik
 Maasen Willy, Maaseik
 Martens Erik, Maaseik
 Martens Jos, Wingene
 Medaer Frans, Dilsen-Stokkem
 Meermans Dominique, Opglabbeek
 Meerten Marc, Kinrooi
 Molenaers Philip, Maaseik
 Moonen Kevin, Neeroeteren
 Neyens Jaak, Maaseik
 Neyens Peter, Maaseik
 Neyens-Fiddelaers, Opoeteren
 Olfen-Van Dinter Nick en Nadine, Heerlen
 Opsteyn-Gorissen, Maaseik
 Op't Eyndt-Klingeels, Dilsen-Stokkem
 Paspont-Noukens Ronald en Mariet, Maaseik
 Paumen-Deckers Albert, Maaseik
 Paumen-Silkens, W. Maaseik
 Peeters Irène, Maaseik
 Peeters Sylvain, Neeroeteren
 Peumans Jan, Brussel
 Peusens Johan, Maaseik
 Poukens Filip, Sint-Truiden
 Poukens-Truyen, Maaseik
 Provinciale Bibliotheek Limburg, Hasselt
 Pulinx Guido, Sint-Truiden
 Quax-Thomassen Marcel en Thesy, Lanaken
 Rademakers Anne-Marie, Hasselt
 Raedschelders John, Maaseik
 Raedschelders Rik, Maaseik
 Raets José, Maaseik
 Raets Marcel, Maaseik

Raets-Maessen Mariet, Kessenich
 Ramaekers Jasmijn, Maaseik
 Ramaekers Martijn, Maaseik
 Ramaekers Reile, Maaseik
 Ramaekers Renaat, Maaseik
 Ramaekers Steven, Maaseik
 Remy Jos, Kessel-Lo
 Restaurant De Bokkerijder, Maaseik
 Rijks Ger, Maaseik
 Robijns-Verhamme Filip en Beatrice, Maaseik
 Robins Hugues, Charleroi
 Roex Patrick, Leuven
 Rosvelds Leo, Maaseik
 Ruers-Francot Wim, Rojales
 Rutten Christel, Kessel-Lo
 Rutten Ingrid, Maaseik
 Rutten Jan, Maaseik
 Rutten Julien, Ham
 Rutten Mathieu, Dilsen-Stokkem
 Schaefer Arlette, Maaseik
 Schaefer-Keymis Leon, Maaseik
 Schaefer-Kuppens A., Maaseik
 Schippers Theo, Kinrooi
 Schols Ruud, Maaseik
 Schotsmans Karel, Maaseik
 Segers Mathieu, Maaseik
 Sempels-Reuter Madeleine, Hasselt
 Severijns Mathieu, Maaseik
 Silkens-Neyens M.-Jeanne, Maaseik
 Skitt-Denis Colin en Sylvia, Burstwick
 S-Line Kapsalon Valerie en Manu Smits,
 Maaseik
 Sloodmaekers Mathieu, Maaseik
 Smits Ludo, Antwerpen
 Smits Marcel, Maaseik
 Smits Werner, Maaseik
 Smits-Kesler Manu en Christel, Maaseik
 Snellings Piet, Werm
 Snijkers-Everts Rik en Reinhilde, Maaseik
 Sophronius Translations, Maaseik
 Stad Maaseik-Bibliotheek, Maaseik
 Stadsbibliotheek Maastricht, Maastricht
 Stichting Erfgoed, Eisden
 Martens Jackie, Mechelen aan de Maas
 Surleraux-Thielens, Maaseik
 Telen Francis, Maaseik
 Telen Jean-Jacques, Maaseik
 Thaens Audrey, Maaseik
 Theelen Leopold, Dilsen-Stokkem
 Thielens Inge, Hasselt
 Thielens Jozef, Maaseik
 Thielens Karine, Molenbeersel
 Thielens Lieve, Geel
 Thijssen Madeleine, Maaseik
 Thomassen-Dubaere Luc en Kathleen,
 Loonbeek
 Tiluc Kreatos bvba, Maaseik
 Timmermans Rik, Maaseik
 Trips Evie, Maaseik
 Van Bree Francis, Maaseik
 Van de Winkel Ruud, Maaseik
 Van der Perre-Palmaers Jan en Els, Maaseik
 Van Dinter Hilde, Maaseik
 Van Dinter-Denis Karel en Tonny, Maaseik
 Van Dinter-Dignef Henri, La Hulpe
 Van Dooren Carla, Maaseik
 Van Dooren-Beirnaert, Maaseik
 Van Haelst Pierre, Maaseik
 van Jean Pierre van Bèèr van Mie vanne knaal
 Jiep, Neeroeteren
 van Rens Leo, Maaseik
 Van Severen Karel, Maaseik
 Van Severen Nadine, Maaseik
 Van Stijn-Denis Ben en Hélène, Goch-
 Asperden
 Van Venckenray Jan, Maaseik
 Van Venckenray Marieke, Maaseik
 Van Venckenray-Deckers Lucienne, Maaseik
 Van Wijck Frieda, Leuven
 Van Wijck Gerda, Heverlee
 Vanbergen Karel, Maaseik
 Vancleef An, Sint-Denijs-Westrem
 Vancleef Firmin, Maaseik
 Vancleef Jean, Maaseik
 Vandeberg Ludo, Wilrijk
 Vandersmissen Valentin, Maaseik
 Vandersmissen Marita, Leuven
 Vanhoef Jacques, Hemiksem
 Vankerkom Alain, Miskom
 Vanminsel Mieke, Maaseik

Vansloen Danny, Maaseik
Vanwijck Ghislain, Maaseik
Vastmans Valere, Neeroeteren
Verbeek Jos, Maaseik
Vercauteren Henri, Lint
Verdonck Jos, Maaseik
Verheyen Robert, Bree
Verlaak An, Maaseik
Verlaak Dirk, Maaseik
Verlaak Lien, Maaseik
Verlaak Seppe, Maaseik

Vermeulen Huub, Maaseik
Verrezen Yvo, Kuringen
Voorjans-Vanthoor Rosine, Maaseik
Vos Mik, Maaseik
Waelbers Susanne, Maaseik
Wagemans Ger, Heerlen
Weetjens Godelieve, Dilsen-Stokkem
Wijnants Agnes, Maaseik
Willems-Schepers Ingrid, Leuven
Wirix Jos, Opoeteren
Zelissen Petronella, Maaseik

4. QUOTES

Doctor Rob Belemans (Vlaams dialectoloog): *‘Van de circa 6.800 talen in de wereld wordt amper één op drie ook geschreven. Het Maaseiker dialect is om onduidelijke redenen en geheel onterecht in deze telling (nog) niet inbegrepen. Met zijn unieke combinatie van taalkundig naslagwerk over de Maaseiker taal, etnologische studie over de belangrijkste aspecten van de lokale volkscultuur en onderhoudend leesboek over het rijkgeschakeerde Maaseiker leven is DGMD een culturele mijlpaal zonder voorgaande. Op dit boek zullen alle Maaseikenaren, heel veel Maaslanders en een groot aantal Limburgers terecht ‘gruuëts’ zijn.’*

Jaak Hoedemakers (oud-secretaris OCMW): *‘Monumentaal naslagwerk van Theo Kees en Mady Colson tot instandhouding van het Maaseiker dialect, een belangrijk deel van ons taalerfgoed dat niet verloren mag gaan.’*

Franky Hungenaert (directeur communicatie, kwaliteit en internaat Katholieke Scholengemeenschap Harlindis en Relindis Maaseik-Kinrooi): *‘Met dit werk hebben de auteurs een belangrijk fundament van het Maaseiker erfgoed vastgelegd. Het is een arbeid geworden die niet in uren en zelfs niet in dagen kan worden samengevat: een levenswerk voor de makers, een kostbaar bezit voor de lezer. Nu al staat vast dat dit opus magnum de komende decennia een standaardwerk in vele huiskamers in en rond Maaseik zal zijn. Het is immers zeer de vraag of deze prestatie ooit zal of kan herhaald worden. Indien niet, dan wordt dit woordenboek in de verre toekomst de enige databank van het Maaseiker idioom.’*

Arnaud Latour (eredirecteur atheneum Campus Van Eyck): *‘DGMD is gewoon geen woordenboek. En het is zeker geen gewoon woordenboek. Ik ken veel naslagwerken die ook streefden naar een combinatie van volledigheid, meertaligheid, praktijkvoorbeelden, taalbeschouwing en duiding. Maar DGMD is het eerste dialectwoordenboek dat die ambitie ook waarmaakt. Een indrukwekkend werk.’*

Gouverneur Herman Reynders: *‘De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer’ als de rechtstreekse concurrent voor ‘Den Dikke van Dale’ beschouwen zou wat te ver gaan. Maar toch. Dit Maaseikers-Nederlands woordenboek is niet alleen een must voor iedereen die geïnteresseerd is in het Maaseiker dialect, maar vooral voor wie wil verdwalen in de geschiedenis, de gebruiken en de grote en kleine verhalen van deze stad. Het wil tevens een standaardwerk zijn dat het Maaseiker dialect in eer herstelt en actueel houdt. Als gouverneur vind ik dat een goede zaak. Méér Maaseikers is immers ook méér Limburg!’*

Ivo Vandekerckhove (hoofdredacteur Het Belang van Limburg): *‘DGMD is een adembenemend rijk naslagwerk, even rijk als het dialect waarop het gebaseerd is. Uiteraard is de focus op Maaseik en het Maasland gericht, maar tegelijkertijd vindt elke Limburger aan weerszijden van de Maas bij zowat ieder woord verwantschap uit zijn eigen leefwereld en omgeving zodat de DGMD zonder meer hét referentiewerk in zijn genre mag genoemd worden. Een absolute aanrader voor iedereen die van zijn eigen taal en geschiedenis houdt.’*

Lieve Weetjens (voorzitster Gidsenbond Maaseik): *‘DGMD is enerzijds een onschatbaar werk vol taalkennis van en voor Maaseik, en anderzijds een quasi onuitputtelijke bron van verhalen over het wezenlijke leven in Maaseik en bij uitbreiding het hele Maasland.’*

5. DANKWOORD VAN DE AUTEUR

Terwijl het **Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed** de masterplannen erfgoed al vroeger opmaakte en in 2012 de erfgoedstudie Maasland afrondde, ging dit Centrum – samen met **FARO** en het **Openluchtmuseum Bokrijk** – aansluitend op zoek naar de grote schat aan taalvariatie in Belgisch-Limburg. M.b.t. het Maaseikers reageerden we met DGMD alvast met een geheel eigen invulling op die zoektocht.

Vooraf echter was het de hoogste tijd in de Maaseiker dialecttriptiek het middenstuk te plaatsen. Met ‘Maaseik en zijn Maaslandse Taal’ van kanunnik **Emiel Van der Donck** (1902-1985), een boek dat ook een woordenlijst (45 pagina’s) bevat, met het ‘Mëzeikër Sprieëkwoeërdëboek’ van **Tony Van Wijck** en met ‘De kleine Mezeiker Grammaer’ van **Martin Boonen** en **Tony Van Wijck** waren de zijpanelen immers al een tijdje klaar.

Terwijl ik mijn vergelijking nog even volhoud, vernoem ik in één adem de vele meesters en gezellen die als uit één (schilders)school het werk kleur hielpen geven. Hen allen dank ik zeer.

Zo is er vooreerst mijn echtgenote, **Mady**, zonder wie het werk zeker niet uit de verf zou gekomen zijn. Vier jaar lang werkte zij dag in dag uit met de grootst mogelijke toewijding aan dit boek. **Zo voerde zij het manuscript (6.000 geschreven A4’tjes) en liefst 12 herwerkingen – zo’n boek komt er via ontelbare schrappingen, aanvullingen en herschrijvingen (30.000 prints) – met engelengeduld en met grote accuratesse in de computer in.** Met even grote doortastendheid en volharding deed zij voor het boek research en stond zij altijd klaar met adviezen over inhoud en aanpak ervan.

Woorden van oprechte dank gaan niet minder naar de **Bestendige Deputatie**, die het boek na gunstig advies van de erfgoedcommissie en van de gedeputeerde van Cultuur, de heer **Igor Philtjens**, de maximaal toekenbare projectsubsidie verleende. Mijn bijzondere dank ben ik ook verschuldigd aan **Gidsenbond Maaseik** met in het bijzonder voorzitter mevrouw **Lieve Weetjens**, die namens de bond het aanvraagdossier m.b.t. de projectsubsidie met grote welwillendheid indiende en aan mevrouw **Anne Milkers**, die namens het Provinciaal Centrum Cultureel Erfgoed het project opvolgde.

Zeer erkentelijk ben ik eveneens het Maaseiker stadsbestuur, dat het boek niet alleen op materieel vlak in aanzienlijke mate steunde, maar het na gunstige beoordeling door de Cultuurraad ook een projectsubsidie toekende en het bovendien uitgaf, waarmee het boek cachet en allure kreeg.

Van deze stadsbestuurders gaat mijn dankbaarheid in het bijzonder naar de heer burgemeester **Jan Creemers**, die het project van meet af aan steunde en het boek een warm hart toedraagt, en heel in het bijzonder naar eerste schepen en tevens schepen van Cultuur, mevrouw **Myriam Giebens**, zonder wie het boek er nooit gekomen zou zijn. Zij beoordeelde het DGMD-initiatief niet alleen correct op zijn merites, maar verleende het boek – vanuit haar grote bekommernis om ons erfgoed – tijdens de vier jaar dat het in wording was, ook op allerlei manieren haar volle en volgehouden steun. Beiden, zowel de burgemeester als de

schepen, zijn wij bovendien, net als de heer gouverneur **Herman Reynders**, erkentelijk voor hun bereidwillig geschreven voorwoord.

Zeker ook gaat mijn waardering en dank uit naar de bestuurders en het personeel van de stad Maaseik.

Mijn grote dank betuig ik eveneens aan alle redactieleden van het tijdschrift ‘De Maaseikenaar’ onder wie heel in het bijzonder oud-leraar en insp. Jaak Bergers, oud-leraar Martin Boonen, oud-dir. Wim Corstjens en oud-buurtwegcommissaris Tony Van Wijck. Zij zorgden in de beginperiode voor contacten, leverden tussendoor in een lange reeks besprekingen nog woordjes aan, motiveerden derden en stelden hun bronnen van vóór de schrijftijd ter beschikking. Concreet liggen hun verdiensten hoofdzakelijk in het voor driekwart (Tony en Wim) nalezen van de titelwoordjes en de voorbeeldzinnen van de 3de bewerking van het boek – er zijn er 12 – en in het veelvuldig vergaderen over de in die 3de versie sporadisch gemaakte echte en vermeende foutjes. Martin beperkte zich tot het nalezen van een deel van de titelwoordjes en het plaatsen van de nodige vraagtekens. Jaak las niet enkel de titelwoordjes en de voorbeeldzinnen van de 3de maar ook van de 12de bewerking na. Over wat hem daarbij opviel en in het bijzonder over de duizenden Duitse equivalenten die ik in het boek opnam en waarin ik zeer exceptioneel toch hier en daar een enkel steekje liet vallen, vergaderde hij bovendien met me in een zeer aangename en constructieve sfeer na ieder letterpakket. De woordkenmerken en de rest van de etymologie, natuurlijk veruit de belangrijkste aspecten van een woordenboek en een erg specialistisch werk, lieten de correctoren terecht buiten beschouwing (**Zelf lezen wij het boek tijdens zijn wordingsgeschiedenis om allerlei redenen ca. 35 keer letter voor letter na.**)

Voor hun goodwill en daadwerkelijke hulp op diverse vlakken spreek ik ook graag mijn dankbaarheid uit ten aanzien van kabinetschef **Ronald Hoebbers**, dir. **Franky Hungenaert**, mevrouw **Marcella Raets**, oud-leerkracht **Jaak Geelen**, onze **dochter Liesbeth** (dir. Domein Bokrijk), en – andermaal – t.a.v. oud-lerares mevrouw **Lieve Weetjens**.

Mijn speciale dank wil ik verder maar al te graag betuigen aan **Arnaud Latour**, eredirecteur atheneum Campus van Eyck, en aan Arnauds vader, de heer **Richard Latour**. In een onvoorwaardelijke en chaleureuze sfeer kon ik immers in onbeperkte mate op hun kennis en kunde een beroep doen. Arnaud Latour wil ik bovendien mijn bijzondere dank betuigen voor het deskundige en bereidwillige nalezen en corrigeren van zowel mijn inleiding op DGMD, deel I, als van de studie die ik over het Maaseikers maakte en uitschreef.

Heel belangrijk ook in het DGMD-verhaal is de deskundige en belangeloze inbreng van Vlaams dialectoloog doctor **Rob Belemans**, die het hele project van meet af aan steunde, de inleiding van DGMD, deel I, nalas en bovendien de bespreking van het boek met het oog op de voorstelling ervan grondig voorbereidde. Met bijzondere waardering voor zijn hulp en steun betuig ik ook hem daarom mijn oprecht gemeente dank.

Ook tegenover de sponsors, **de Oud-Prinsen van het vorstendom Maaseik**, **de redactie van het tijdschrift ‘De Maaseikenaar’** en **Kiwanis Maaseik Van Eyck**, tegenover de co-

sponsors, **Baeten Vinopolis en Baeten Vinostore, Brasserie Restaurant De Beurs, van dinter schoenen, verzekeringen Vranckx en Het Heilig Wammes**, en tegenover de sympathisanten, **Kitty Donze, Wim Ruers en Mathieu en Reinhilde Slootmaekers-Devisé, die ons op financieel vlak sterk vooruit hielpen**, wens ik in deze dankzegging mijn oprechte waardering uit te spreken.

Ook de mensen die op publicitair vlak het boek met een quote de nodige distinctie en credibiliteit gaven, met name de heer gouverneur **Herman Reynders**, de heer doctor **Rob Belemans**, stafmedewerker FARO, Vlaams steunpunt voor immaterieel erfgoed en hoofdredacteur FARO-tijdschrift, de heer **Jaak Hoedemakers**, oud-secretaris van het OCMW, de heer **Franky Hungenaert**, directeur communicatie, kwaliteit en internaat Katholieke Scholengemeenschap Harlindis en Relindis Maaseik-Kinrooi, de heer **Arnaud Latour**, eredirecteur Campus Van Eyck, de heer **Ivo Vandekerckhove**, hoofdredacteur Het Belang van Limburg en mevrouw **Lieve Weetjens**, oud-lerares en voorzitter van Gidsenbond Maaseik, zijn wij bijzonder erkentelijk.

Zeker ook de auteurs van de in de bibliografie genoemde werken wil ik op deze plaats mijn uitgesproken dank betonen.

Onder meer het werk van doctor **H.J.E. Endepols**, dat van doctorandus **Xavier Staelens** en dat van lic. **André Stevens**, die met hun woordenboeken in de beide Limburgen op kwalitatief vlak sinds lang de top-drie bezetten, heb ik in dankbaarheid doorgenomen.

Ook het ‘Limburgs Etymologisch Woordenboek’, een topwerk van doctor **Frans Debrabandere**, dat werd uitgegeven bij Davidsfonds Leuven, **van Dales ‘Etymologisch Woordenboek’** door **Dr. P.A.F. van Veen i.s.m. drs. Noline van der Sijs**, beiden op het vlak van de etymologie wetenschappelijke toptalenten, de zeer waardevolle en boeiend geschreven boeken van de heer **Martin Boonen** en het voor elke lexicograaf onmisbare en onvolprezen ‘**van Dales Groot Woordenboek der Nederlandse Taal**’ heb ik met bewondering en erkentelijkheid geraadpleegd. Natuurlijk liet ik de werken van **Emiel, Tony en Martin**, die ik in de tweede alinea al vernoemde, als vergelijkingsmateriaal niet onbenut.

Een groep mensen die ik in dit dankwoord niet mag vergeten, zijn zij die ooit een – soms eeuwenoud – tekstje uit de volksmond optekenden of het uit eigen herinnering op papier zetten. Voor deze slaap-, spot-, schoot-, spel- en knierijdersliedjes, liedjes bij uitschakelingsspelletjes, aftelrijmpjes, versjes, raadseltjes, kringdanswijsjes, spotgedichtjes en kindergebeden, een naar schatting 150-tal, die ik met enige gretigheid in het boek opnam, dank ik de dames **Thily Aendekerck, Annie Beenders-Moors, mevr. Bisoux, Tonny Denis, Daniëlle Evers, mevr. Fraeys-Janssens, mevr. Joosten-Trines, Josée Latour, mevr. Latour-Van Wijck, Rachel Meulenaars, L. Moors-Dalemans, Marie-Jeanne Neyens, N. Polfliet, Berta Schaeffer, Reinhilde Slootmaekers-Devisé, A. Timmermans-Janssens, mevr. Timmermans-Peymen, Frieda Van Wijck, Lieve Weetjens, Lena Wetzels, Mieke Winckels-Vanwijck**, de heren **Harry Beenders, Wim Corstjens, Lei Dalemans, Winand Damen, Pierre Davidts, Gerard Deckers, Lambert Denis, Jean Dirckx, René Gielen, Jaak Hellings, Herman Hendrix, Jaak Hendrix, Marcel Hendrix, Albert Housen, Wiel Janssens, Jaak Kraewinkels, Jean Latour, Richard Latour, Gust Paumen, Jaak Smeets, Rik Timmermans, Emiel Van der Donck**,

Jaak Vancleef, Tjeu Vandebosch, Dirk Verlaak, Toine Wulms en de heer of mevrouw H. Klerkx, G. Kraewinkel, N. Polfliet, H. Raedschelders, Th. Raedschelders-Gutschoven, R. Reyelandt, M. Smits, J. Stryckers, Th. Timmermans en M. Wijnen, van wie sommigen intussen het aardse tegen de eeuwigheid inruilden.

Last but not least zijn er dan nog de mensen van wie ik met goedvinden van de redactie van ‘De Maaseikenaar’ een aantal aan Maaseik gerelateerde teksten mocht samenvatten en naar het Maaseikers vertalen. Hun teksten, in het boek dertig procent van het geheel aan leesteksten en -tekstjes, die weliswaar alle van voor de schrijftijd dateren en dus niet in functie van het boek werden geschreven, droegen immers tot het niveau van het leeswoordenboek in aanzienlijke mate bij. Concreet synthetiseerde en vertaalde ik teksten van – in alfabetische volgorde – de dames en heren **Michel Beckers, Theo Beenders, Jaak Bergers, Guy Bodeux, Martin Boonen, Marietje Broens, Karel Cools, Freddy Corstjens, Wim Corstjens, Henriette Creemers, Marcel Cuyx, Mathieu Daemen, Leon Daniëls, Rik Daniëls, Mathy De Busser, Jos De La Haye, Louis Heere, Marcel Hendrickx, Stan Hendrickx, Thérèse Hendrickx-Godelaine, Herman Hendrix, Mimien Hendrix, Piet Henkens, Roger Janssen, Wiel Janssens, Wim Koenen, Toon Koolen, Isabelle Kraewinckels, Corinne Lageveen, Arnaud Latour, Jean Latour, Richard Latour, L. Leenders, Jos Martens, Mathieu Meeuwissen, Gilbert Minten, Jaak Neyens, Rik Nulens, Albert Pastoors, Louis Schepers, John Selbach, Tjeu Smits, Piet Theuwissen, Madeleine Thijssen, Francis Van Bree, Theo Vandebosch, Emiel Van der Donck, Eric Vandeweert, Tony Van Wijck, Paul Vanderheyden, Henri Verlaak en Albert Wieërs**.

Hen allen en – omwille van hun veelheid aan teksten in het bijzonder **Martin Boonen, Mathieu Daemen en Tony Van Wijck** – dank ik van ganser harte.

In het besef dat geen enkel woordenboek volledig is en dat ik in dit dankwoord uit vergetelheid – God beware me! – mensen niet betrokken heb, dank ik mede namens mijn echtgenote Mady, die in samenwerking met mezelf het boek maakte, ‘eedërein dae oos sjoeën Mëzeikërs daâg in daâg ówt mèt fjaere leefde kalt en bli-jf kalle. ’n Stad di-j mèt rech en raej gruuëts is op häör taal, zal di-j jummës noeëts loslaotën en ze in lèngde van jaore lieëvëntig en lieëvëndig hawte!’

Theo Kees

II. INLEIDING

---

1. DOELGROEPEN DGMD

1. Voor Maaseikenaren die Maaseikerstalig zijn, kan het boek een opfrissing en eventueel een aanvulling zijn van de eigen kennis van het Maaseikers.
2. Voor inwoners, meestal inwijkelingen, die Maaseikersonkundig zijn, kan DGMD een aansporing en een hulp zijn om alsnog enig Maaseikers onder de knie te krijgen. Elders organiseert men m.b.t. het dialect zelfs leer- en bijscholingssessies.
3. Voor niet-Maaseikenaren kan het boek een gelegenheid zijn met het Maaseikers nader kennis te maken.
4. Voor toekomstige generaties biedt het boek de zekerheid – mocht het Maaseikers ooit evolueren naar een dode taal – dat ze ook over eeuwen nog kunnen weten hoe onze taal klonk, een reden overigens om digitalisering te overwegen.
5. Voor de lokale dialectschrijvers – velen mailen bv. met mekaar in het dialect – kan DGMD een ankerpunt zijn.
6. In het boek komen in culturele en sociale context honderden overleden Maaseikenaren met naam (en soms toenaam) naar voren. De in het boek aangegeven verdiensten van ouders en voorouders zouden de huidige generatie kunnen boeien, wat de belangstelling voor het boek zou kunnen bevorderen.
7. Honderden Maaseikenaren van nu zien hun club of vereniging – vaak met naamvermelding van de leden – in het boek geportretteerd, wat interesse voor het boek kan opwekken.
8. De talloze uitgewerkte lemma's rond het Maaseiker verhaal van de laatste anderhalve eeuw zou mensen die enige affectie hebben met Maaseik, kunnen bewegen belangstelling voor het boek op te brengen, wat trouwens ook geldt voor de enkele duizenden die hier beroepsmatig aan de slag zijn of waren in vooral onderwijs en administratie.
9. Nu overheden en zelfs de UNESCO de waarde van de dialecten beseffen en de streektalen zelfs beschermen, kan een boek als DGMD mensen die niet hoog opliepen met dialect, voldoende prikkelen om zich het boek aan te schaffen.
10. Voor scholen waarin dialect jaarlijks in enkele lessen aan bod komt, kan een dialectwoordenboek een hulpmiddel zijn, zeker ook waar het gaat over liedjes en versjes in de streektaal.
11. Aan de provinciale dialectologie kan het boek een bijdrage leveren.
12. Voor bibliotheken, geschied- en heemkringen, toeristische diensten, carnavalsverenigingen en zo meer kunnen dialectwoordenboeken nuttig zijn.

2. MOTIVATIE VAN DE AUTEUR

Spreek ik voor mezelf, dan moet ik vooropstellen dat ik het vanuit een flinke dosis waardering voor het Maaseikers niet kon toelaten dat deze rijke taal, die eeuwenlang met zorg en inventiviteit door een reeks generaties werd opgebouwd, mogelijk binnen afzienbare tijd onopgetekend zou verdwijnen. Het stoorde me met andere woorden dat de Maaseikenaren als zowat de enigen in Vlaanderen het verzuimden hun taal in een grote databank vast te leggen. Ook toekomstige generaties hebben bij een mogelijk verdwijnen van het Maaseikers namelijk het recht te weten hoe die taal klonk en wat ze inhield.

Wat me ook motiveerde, was dat ik de kennis van het Maaseikers die ik bewust had opgebouwd en gearhiveerd, nuttig wou gebruiken. Op de eerste plaats begon ik er evenwel aan omdat niemand anders zinnens was dit werk op zich te nemen. Om het even welke kandidaat met de vereiste kundigheden en geschiktheid zou ik immers met een goed gevoel de voorkeur hebben gegeven de uitdaging aan te gaan.

Om niet de indruk te wekken dat men hier op het vlak van de dialectologie niet al te bedrijvig zou zijn geweest, vermeld ik volledigheidshalve met groot respect ‘De kleine Mezeiker Grammaer (1992)’ en de weliswaar niet gepubliceerde woordenlijsten van de heren Martin Boonen en Tony Van Wijck. Ook ‘Maaseik en zijn Maaslandse Taal (1980)’ (met een 45 pagina’s tellende woordenlijst met enige uitleg) van kanunnik Emiel Van der Donck verdient de nodige waardering. Het ‘Mezeiker Sprieëkwoeërdeboek (2014)’, een juweel van een boekje, van Tony Van Wijck, noem ik ten slotte met niet minder genoegen. Deze bijdragen aan de studie van het Maaseikers nam ik trouwens ook al op – driemaal is scheepsrecht – in mijn ‘dankwoord’ en in mijn ‘bibliografie’.

Wie overigens mocht denken dat je zo’n lijvige dictionaire ‘out of the blue’ kan schrijven, vergist zich. Een tweedelig boekwerk als DGMD is niet minder dan een levenswerk. De voorbereidingstijd was in mijn geval namelijk tien keer zo lang als de schrijftijd die ook al vier jaar van de vroege ochtend tot de late avond in beslag nam.

Motivatie, kennis en volharding, dat zijn dan ook de eigenschappen die je bij iedere woordenboekmaker zal aantreffen en die ook een *conditio sine qua non* zijn: zo’n omvangrijk en specialistisch boek maken is namelijk voor 10 procent ontspanning en voor 90 procent inspanning en concentratie. Hoewel volmaaktheid niet bestaat, is elke vorm van imperfectie namelijk een smet op het blazoen van een boek als dit.

Mogelijke drijfveren als geldzucht, imagebuilding of zucht naar waardering speelden in mijn geval dus geen enkele rol. En vrijetijdsbesteding was in die motivatie al evenmin een factor. Die vrije tijd was immers al goed gevuld. Gewoon ouderwets plichtsbesef, dat was voor mij de bron waaruit ik de daadkracht putte waarmee ik het werk – dat durf ik hopen – tot een goed eind bracht. Het was dus geen motivatie om hoog van op te geven, maar wel een solide.

3. DATABANK MAASEIKER IDIOOM

De onderstaande argumenten of bedenkingen verantwoorden de optekening van ons taalerfgoed.

1. Net zoals je de streek waar je geboren en getogen bent een warm hart toedraagt, zo koester je ook de taal waarin je bent opgevoed, **je moedertaal**, zeker ook als dat een streektaal is.
2. Het Maaslands taaleigen getuigt van een onwaarschijnlijke rijkdom en schoonheid, al was het maar door de talloze beeldende uitdrukkingen, die meestal uniek zijn voor deze streek.
3. De ziel, de aard, het karakter zeg maar, van de mens wordt sterk veruiterlijkt in zijn taal. Het wezen van de mens ligt m.a.w. in zijn taal. De taal is immers ‘gansch’ het volk, zo leerde ons Prudens van Duyse (1804-1859) al. En dat geldt zeker voor een volkstaal, een streektaal dus.
4. De streektaal geeft een gevoel van samenhang en verbondenheid, wat voor de mens, in veel opzichten toch enigszins een kuddedier, erg belangrijk is. Je herkent je manier van doen, optreden en reageren in de andere(n).
5. Ons dialect is een belangrijk deel, allicht zelfs het belangrijkste, van ons immaterieel erfgoed. En erfgoed dien je te allen tijde in je hart te sluiten. Als we daar geen zorg voor dragen, verliezen we onszelf én onze identiteit.
6. Dialect hoeft het hanteren van een keurige standaardtaal niet in de weg te staan. Verdedigers van de streektaal en overtuigde dialectgebruikers zijn meestal ook erg met de standaardtaal en zelfs met vreemde talen begaan. Vaak zijn het juist mensen die voortdurend met de standaardtaal in de knoop zitten en die vastlopen in een soort tussentaal, die, merkwaardig genoeg, de streektaal afwijzen.
7. Wie meent dat een streektaal te weinig uitstraling heeft omdat ze te weinig gebruikers zou hebben, vergeet dat bijna de helft van de ca. 7000 in de wereld bekende talen nauwelijks enkele duizenden gebruikers heeft. En dat slechts één op de drie talen ook geschreven wordt.
8. Wie beweert dat het dialect de ontwikkeling van de standaardtaal in de weg staat of afremt, ziet niet dat – terwijl de dialecten aan belang inboeten – die algemene taal steeds meer gerelativeerd wordt. De achteruitgang van het dialect heeft de vooruitgang van de standaardtaal dus zeker niet bewerkstelligd.
9. De streektalen waren er vóór de algemene taal. Zo bestaat het Middelnederlands o.m. uit Limburgse, Vlaamse, Brabantse en Hollandse streektalen. Het Nederlands is eigenlijk een verzamelnaam voor een bonte reeks talen en taaltjes.
10. Ons dialect is een perfect geheel, een volwaardige taal waarin wij onze gedachten volkomen kunnen verwoorden en onze wereld onbeperkt kunnen ordenen en communiceren. Onze voorouders hebben die taal eeuwenlang geboetseerd, gekneed en uitgebalanceerd tot wat ze nu is. Alleen al dat besef verdient respect voor en instandhouding van onze streektalen.
11. Zeker nu ons Maaseikers net als andere Vlaamse dialecten enigszins in de verdrukking komt, was het vanuit de hierboven aangevoerde argumentatie dan ook de hoogste tijd om ons taalpatrimonium in een woordenboek op te tekenen, wat trouwens ook een uitdrukkelijke wens is van de provinciale overheid.

4. CRITERIA BIJ DE OPNAME VAN DE TREFWOORDEN

1. De in ‘De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer’ opgenomen trefwoorden behoren uiteraard alle tot het dialect van de Maaseiker taalgemeenschap.
2. In zijn taalgebruik beperkt de Maaseikenaar zich niet tot het typisch Maaseiker taalgoed. Hoewel de Maaseiker taalspecifieke woordenschat niet onbelangrijk is, maakt de Maaseiker dialectspreker – weliswaar met de inherente klankverschillen – ook overvloedig gebruik van wat je met enige goede wil ons ‘Algemeen Maaslands’ zou kunnen noemen.

Om die reden opteerden wij in ons woordenboek voor het gangbare Maaseikers en niet enkel voor het specifieke Maaseikers. Zo kozen we principieel niet voor lokaal taalpurisme en beantwoorden we aan de verwachtingen die dialectonderzoekers t.a.v. een dialectwoordenboek hebben.
3. Woorden die aan onze standaardtaal identiek zijn, behoren niet tot de lemma’s. Als zulk woord in ons dialect bv. een andere betekenis, een ander geslacht, een ander meervoud of andere trappen van vergelijking heeft, namen we het integendeel wel op. (bv. bos: (AN) het bos; (MSK) de bos)
4. Onregelmatige en sterke werkwoorden met eenzelfde woordbeeld als dat van ons Maaseikers namen we toch op omwille van de hoofdtijden, die vrijwel altijd anders zijn dan die van onze standaardtaal. (bv. zitte → zoeët, h. gëzieëte)
5. Een substantief dat aan ons AN gelijk is, namen we wel op, als het diminutief ervan van de standaardtaal verschilt. (bv. aap → ieëpke)
6. In DGMD lieten we samenstellingen en afleidingen buiten beschouwing, tenzij ze niet gelijk lopen met het Algemeen Nederlands en/of typisch Maaseikers klinken. (bv. spanteikëning)
7. In ons woordenboek beperkten we ons tot de omgangstaal. Technische woorden namen we enkel op als ze van ons dialect deel zijn gaan uitmaken. (bv. dielie(ë)te, Eng. to delete, AN wissen, deleten)
8. M.b.t. de titelwoordjes hadden we ook oog voor de vaste verbindingen waarin ze gebruikt worden. Karakteristieke uitdrukkingen die deel uitmaken van het Maaseiker idioom, lieten we niet onopgenomen. Zij vormen immers samen met de woorden de ruggengraat van onze taal.
9. Een woordenboek is een gortdroge materie. Om de teksten op te frissen, gebruiken we geregeld woordspelingen en andere vormen van taalhumor.

5. ACTIEVE, PASSIEVE EN VEROUDERDE WOORDENSCHAT

Zoals bij de woordenschat van om het even welke levende taal kunnen we ook in het Maaseikers een onderscheid maken tussen actieve, passieve en verouderde woordenschat.

ACTIEVE WOORDENSCHAT

Woordstam, grondwoord, stamwoord of wortel

Wat je mag aannemen, is dat het Maaseikers qua actieve woordenschat rond de 2.000 stamwoorden telt, die we ook wel ‘wortels’, ‘woordstammen’ of ‘grondwoorden’ noemen. Dat zijn dus oorspronkelijke woorden waarvan andere zijn afgeleid. Als je weet dat de doorsnee taalgebruiker zich in zijn dagelijks taalgebruik met een 1000-tal woorden goed uit de slag trekt, dan wijst dat cijfer op een vrij hoog beschikbaar vermogen.

Enkele voorbeelden: *prim* (premie), *vaers* (vaars), *nès* (warboel, vogelnest, janhagel), *reip* (hoepel om vaatwerk, ijzere band om ’n wiel), *rieëp* (aalreep, zetlijn), *vaer* (veer, overzetboot), *reub* (raap, knol (ouderwets horloge), onnozelaar (dom mens), *róws* (geruis, ruis), *róf* (ruk), *pree* (loon), *wösj* (bos, ronde bundel), *lits* (elastiek), *wits* (teen, wis, twijg), *zaoj* (maagwater, (volkst.) hartwater, oprisping van maagsap), *week* (wiek), *voeërt* (dadelijk), *prits* (beetje), *pówn* (geld), *plump* (oogwimper), *paat* (meter), *lów* (zeelt), *móts* (slag, stomp), *läön* (leuning), *króf* (bult), *pups* (gedroogd oogvocht), *poeër* (porei) en *kóts* (braaksel).

Woordfamilies

Uiteraard heb je in tweede instantie de woordfamilies, de woorden die met de wortel en met mekaar verwant zijn. Die hoeveelheid raam ik, los van de stamwoorden, op een vijftuizendtal. Als ik bijvoorbeeld ‘*ieëzël*’ neem, dan denk je meteen aan ‘*ieëzëlskop*, *ieëzëlsoeër* en *ieëzëlstrach*’. Bovendien associeer je de woordfamilie, in dit geval dus ‘*ieëzel*, *ieëzelskop*, *ieëzelsoeër*, *ieëzelsdrach*’ enz. met uitdrukkingen als ‘*van d’n os op d’n ieëzël valle*’ of ‘*kawf bli-jfs-te mer ei jaor, ieëzël de gans lieëve*’. Verder ‘*zoe wieërs (zoe lómp) es ’nën ieëzël*’. Of, ook mooi, ‘*waem es ieëzël gëboeëren is, zal neet es paerd stérve*’. Of, prachtig eveneens, ‘*de’s nog te slech vuur ’nën ieëzël in (doeër) z’n oeëre te sjódde*’. Je ziet, naast het grondwoord staan hier nog drie samenstellingen die van de woordfamilie deel uitmaken en meerdere uitdrukkingen die indirect ook met de woordfamilie verband houden.

Neem ik een woord als ‘*uu(ë)vër*’, dan schieten mij ‘*uuvërlès*, *uuvërlóje* (de doodsklok luiden), *uuëvërleech*, *uuvërhoup*, *uuëvërjas*, *uuvërlieëze* (de duivel uitdrijven), *uuëvërspróng* (uitbouw boven de straat) en *uuëvërluipërke*’ te binnen.

En om me te wagen aan een derde, neem ik het woord ‘*hónd*’, waaraan we meteen woorden en woordverbindingen koppelen als ‘*vuur hóndsmerélle* (zonder succes), *hóndskloeëte* (denk vooral aan de bakpruimen ‘Belles de Louvain’), *alle hóndsgëzeike* (om de haverklap), *hóndskoeëj*, *hóndsdaag* (erg hete dagen tussen 19 juli en 18 augustus) en *hóndshout* (vuil- of sporkenhout)’. En dan zou ik nog liefst een twintigtal uitdrukkingen kunnen opsommen zoals ‘*lache wi-j ’ne kirmishónd*’ (uitbundig lachen), ‘*hae wèt neet woe d’n hónd naat is*’ (weet niet waar Abraham de mosterd haalt), ‘*zoe krank (zoe magër) es ’nën hónd*’ en noem maar op.

Nemen we grondwoorden als *'gif, gape, érmood, wènd(sj), pómp, mówl of mök'*, dan brengt ons associatief geheugen ons moeiteloos bij *'gifsji-jtër* (gifkikker, gifpisser), *gaaplieëpël* (snotaap), *érmoodspéns* (armoezaaier), *wènd(sj)bujjël* (opschepper), *pómpësteîn* (gootsteen), *mówlbakkës* (brutale mond) en *möggëndraod* (hor)'.

Dit zijn dus allemaal verbindingen van twee of meer woorden die vaak op zichzelf voorkomen. Binnen de klasse van de samenstellingen maken we in de taalkunde - maar dat tussen haakjes - overigens een onderscheid tussen niet minder dan negen groepen.

Afleidingen

En er is meer. Heel wat woorden ontstaan door aanhechting van o.m. een voor- of achtervoegsel, een taalverschijnsel dat we 'derivatie' of 'afleiding' noemen. Ik geef als voorbeelden *'wiljig* (hengstig of willig m.b.t. een merrie), *vievig* of *vénjig* (levendig), *wiggëléchtig* (wankel), *vrintëlik* (vriendelijk), *proffi-jtëlik* (spaarzaam), *óngënieëjig* (ongenadig), *móttig* (vuil, misselijk), *wieërsërik* (dwarsligger), *lieëlik* of *lillik* [van 'leed' + '-lijk']'. Niet te vergeten zijn diminutieven als *'krépke* (stukje uitgebraden spek, kaantje), *kówlëköpke* (dikkop of kikkervisje), *possëtsje* (pochet, lefdoekje)' en ga zo maar door.

Bent u Maaseikerstalig of denkt u bv. als inwijkeling het Maaseikers onder de knie te hebben, dan zou geen enkel van de vet gedrukte woorden hierboven u vreemd in de oren mogen klinken. Alle voorbeelden behoren immers tot de actieve woordenschat, woorden die tot onze dagelijkse omgangstaal behoren.

PASSIEVE WOORDENSCHAT

Een tweede categorie zijn de woorden die de meesten van ons wel nog kennen, maar die we zelden of nooit in de mond nemen: onze passieve woordenschat. Daarbij valt te denken aan woorden als *'rësaorbak* (spiraaldek), *pómpëmieëkër* (loodgieter), *pópperél* (draaitol), *pannësjop* (pannenbakkerij), *kaolpöttër* (mijnwerker), *marsjang* (koopman) en *zjendërmeri-j* (rijkswachtkazerne)'. In het verlengde daarvan ligt een groep woorden die alleen de oudere Maaseikenaar nog voor de geest komt en die bijgevolg helaas aan het verdwijnen is, maar nog niet tot de verouderde woordenschat behoort. Spontaan denk ik hierbij aan woorden als *'gallosje* (gummi overschoenen), *kammëzaol* ((veroud.) kamizool), *karwatsj* (zweep), *sjujmkëtrëkke* (het schuim van 'klissap' opzuigen), *sjujffële* (keilen, slifferen), *sjówstërpoëët* (schoenleest), *sjówvëre* (hуiveren), *sjabbëleermëdalie* (scapuliermedaille), *voddëband* (maandverband), *vërkesblaos* (varkensblaas), *trippörtäör* (bakfiets), *trëkhónd* (trekhond), *knépke* (nikkelen geldstukje van 5 centiem), *ujlëvëlke* (soort snoepje), *moesjke* (klappertje) en *rónnëringeske* (soort gebakje)'.

Het gaat hier om woorden die we ooit veelvuldig hanteerden, maar die intussen begrippen benoemen die ofwel uit onze leefwereld verdwenen zijn of die sterk aan belang verloren hebben. Deze passieve woordvoorraad schat ik op 2000.

VEROUDERDE WOORDENSCHAT

Zoals bij de biologische en economische veroudering, zo raken met de tijd ook heel wat woorden in onbruik. Taal is immers een symbolencomplex dat bij uitstek onderhevig is aan evolutie.

Zoals het leven op aarde zich alsmear verder ontwikkelt, is ook de taal sterk evolutief. Zo is er bijvoorbeeld in 1980 een onderzoek geweest waaruit bleek dat het Duits toen zeven miljoen vaktermen kende en dat er op dat ogenblik voor die taal een jaarlijkse groei werd verwacht van 250.000 woorden. Voor het Algemeen Nederlands zal dat, als lid van dezelfde taalfamilie, verhoudingsgewijs allicht idem dito zijn.

Voorbeelden van verouderde woordenschat

Als voorbeeld van verouderde woorden denk ik bv. aan ‘*plumpëbëkske* (bakje met houtsplintertjes om de pijp mee aan te steken), *meensj* (gemeenschappelijke gemeentegrond), *kówts* (hazenleger, bedstede, steen- of boomuil, doorbuiging in een matras), *ieëvëlaers* (eigenlijk), *séntebruuëdsje* (wit broodje van één cent), *zunsjële* (aaneengekoekte assen), *bówstëre* (hard waaien en regenen), *sjrómp* (wasbord), *assëkar* (vuilniswagen), *ujlëkrieëmër* (marskramer in aardewerk), *voeëjage* (uitgestorven carnavalsgebruik), *vilbrëkè* (krukas)’ en zo meer.

Plakken we op dit woordenpakket het getal 1000, dan komen we voor het hele arsenaal aan Maaseiker dialectwoorden aan het ronde cijfer tienduizend.

Natuurlijk gebruiken we daarbuiten nog tienduizenden AN-woorden, die we met Maaseiker klanken uitspreken of die we met een synoniem vertalen.

Verouderde woorden mogen evenmin verdwijnen

Verouderde woorden geruisloos laten verdwijnen zou om verschillende redenen dwaas zijn. Ten eerste zijn dat woorden waarvan onze voorouders zich vaak een leven lang bediend hebben. Dat besef alleen al zou in onze hoofden een cocktail aan gevoelens en emoties moeten losmaken zoals respect, nostalgie, eerbied, eerbetoon en waardering. Alleen wie elke band met zijn wortels verloren heeft, zal de zin van deze bedenking ontgaan.

Voorts zijn het woorden waarin onze voorouders vaak een stuk van hun vindingrijkheid hebben gelegd. Deze inventiviteit afwijzen zou toch blijk geven van een ongeziene desinteresse en oppervlakkigheid.

Tertio durf ik stellen dat ons taalgoed ons meest waardevolle immaterieel erfgoed is, een zekerheid die geen onbezonnenheid of lichtvaardige afwijzing verdraagt.

UITDRUKKINGEN, HET ZOUT IN DE TAALPAP

Woordenschat is natuurlijk meer dan woordenrijkdom. Onder meer ook spreekwoorden, zegswijzen en andere karakteristieke uitdrukkingen behoren tot de gezamenlijke uitdrukkingsmiddelen.

Zo zijn er de staande uitdrukkingen, die dus onveranderlijk zijn. Denk aan vaste woordverbindingen als ‘*t reik h'm neet wujjër* (hij heeft niet meer verstand), *t is sjan en óngepërmeteerd* (het is inacceptabel), *heivërs vaege* (er snel vandoor gaan, snel naar huis gaan)’, etc.

Van deze soort idiomatische uitdrukkingen zullen wij de belangrijkste (een 1.000-tal) opnemen in deel 2 van DGMD.

6. MAASEIK IS GEEN TAALEILAND

Maaseik ligt in het centrum van het Maasland

Bekijken we de kaart van de beide Limburgen, dan onderscheiden we qua taal het Centraal Limburgs tussen Aubel (bij Eijsden) in het zuiden en Velden (bij Venlo) in het noorden. Het is dus de landstreek die zich tussen beide steden langs beide zijden van de Maas uitstrekt.

Ten oosten daarvan – dus meer naar de Duitse grens – heb je het Oost-Limburgs.

Samen met het Centraal-Limburgs vormt het Oost-Limburgs het Maaslands, dat we ook het Oostnederfrankisch noemen. Midden door dit gebied vloeit de Maas. In deze streek, die de vorm heeft van een amandel, ligt Maaseik pal in het centrum.

Het gebied ten westen van het Maaslands taalgebied noemen we het West-Limburgs.

‘Dat is geen Maaseikers’.

Stellen dat een bepaald woord geen Maaseikers is – vaak gebeurt dat zelfs met enige klem – geeft niet zelden blijk van een enigszins aanmatigende houding.

Zo kennen we voor het AN-woord ‘vernieren’ of ‘stukmaken’ binnen de grenzen van de kerngemeente Maaseik niet minder dan 12 varianten: *verdéstruuweere*, *vèrannèweere*, *verénjeweere*, *vrénjeweere*, *verénneweere*, *vèrsjanjèneere*, *vèreenèweere*, *vertésteleweere*, *vèròbzakke*, *vèròbzjakke*, *vèr(h)atsbatse* en *vèraoze*. Kom je dan aanzetten met de bewering dat bv. enkel ‘verdéstruuweere’ correct Maaseikers is, dan sla je niet minder dan een modderfiguur. Wellicht gaan je gesprekspartners zich dan zelfs ‘*sjangèrneere*, *sjaggèrneere*, *sjaggrieneere*, *sjangrèneere* of *sjangrieneere*’. En misschien zal een of andere ‘*zèbèdeijus*, *sibbèdaejès*, *sibbèdeejus*, *sibbèdeijus* of *subbèdeijus*’ met de ‘*pèrzómpsi-j*, *prèzómpsi-j* of *prèzumpsi-j*’ blijven zitten dat enige ‘*kiskènade*, *kiskènage* of *kiskènadisse*’ je niet vreemd is. Of zal ‘n *säöts* (*säötske*), *suuëts* (*suuëtske*), *suuëtsël* of *suuëtsëlke*’ beweren dat ze ‘*tuuëts*, *teuts*, *teut*, *tuuët* of *täöts*’ van je wordt. Hoe meer varianten en synoniemen je overigens in een taal – denk aan het Engels – aantreft, hoe rijker ze is.

DGMD geeft hoofdzakelijk Maaseikers van de binnenstad

Het Maaseikers dat u in DGMD aantreft, is overwegend het dialect dat de laatste eeuw in de Maaseiker binnenstad, de oude stad en de stadskern (Markt) dus, gesproken werd en grotendeels nog gesproken wordt. Slechts een 1.000-tal woorden zal de gemiddelde Maaseikenaar anno 2016 niet meer als Maaseikers herkennen en die we daarom onze ‘verouderde woordenschat’ (zie ald.) noemen.

Maaseik is geen geïsoleerd taalgebied

Ons Maaseiker taal materiaal is een taalgoed met een fenomenaal idioom en een schitterende

veelheid aan zegswijzen en spreekwoorden. Het is deze florissante taaltuin die bij velen de liefde voor deze streektaal telkens opnieuw voedt en levendig houdt.

Wat daarbij evenwel niet genoeg beklemtoond kan worden, is dat wij niet op een taaleiland leven. We hanteren in ons stadje namelijk niet enkel specifiek Maaseiker taalgoed. In alle andere Maasgemeenten en -steden, aan beide kanten van de Maas, bestaan er ook bijzondere karakteristieke woorden en uitdrukkingen, waarvan wij er logischerwijze een aantal in ons Maaseikers ingepast hebben.

Zo dienen wij bijvoorbeeld te beseffen dat je primair dient te kijken naar de oorsprong en de geschiedenis van de woorden.

Ten bewijze nemen we het in Maaseik alom gekende woord ‘*sjaldi-jke*’. Deze al dan niet overdekte of half overdekte, met meestal geronde keistenen bevloerde achterplaats waar zich vaak een waterpomp met gootsteen bevond, treffen we in Schuermans’ Algemeen Vlaamsch Idioticon aan als *schallei*, *schally* en *schaldie*. Bovendien vinden we het woord in Gesslers Oud Hasseltsch Glossarium terug als *scaelgie* en heeft Kiliaan (ca. 1529-1607) het over *schaeldsye*. En dan is er nog de Oud-Luikerwaalse vorm *xhailhie*, waarbij ik me baseer op de Hasseltse drs. X. Staelens. In het gewestelijk Nederlands kennen we *kalsijde* (kassei), een woord dat in het AN staat voor ‘kinderkopje’ of ‘kinderhoofdje’.

U ziet, beste lezer, dat het buitengewoon onvoorzichtig is het eigendomsrecht van een woord te claimen. Laten wij onze vocabulaire daarom wijselijk benaderen en zeker niet al te voortvarend zijn.

7. PRIMAIRE EN SECUNDAIRE KENMERKEN VAN HET MAASEIKERS

7.1 PRIMAIRE KENMERKEN (tref je deels ook elders aan)

7.1.1 HET MAASEIKERS IS EEN TOONTAAL

In toontalen zoals het Litouws of het Servo-Kroatisch en ook het Maaseikers kan alleen al het toonpatroon waarmee een lange of korte klinker of tweeklank uitgesproken wordt, betekenisonderscheidend zijn en dus een foneem vormen. Een foneem staat voor de kleinste klankeenheid die een betekenisverschil aangeeft. In het AN – en ook in alle andere Nederlandse dialecten behalve de Limburgse – worden alle klinkers altijd met stoottoon gerealiseerd. In het Maaseikers (en de meeste andere Limburgse dialecten) is er daarnaast de mogelijkheid om een klinker of tweeklank ook met sleптоon uit te spreken. Anderstaligen en zelfs Vlamingen van buiten de provincie ontgaat de fijnheid van dit onderscheid meestal volkomen. Zij horen bij de sleптоon enkel het kenmerkende zangerige van het uitspraakpatroon, maar zijn niet in staat om betekenisonderscheid op basis van het toonpatroon te vatten.

*Het toonpatroon is in het Maaseikers bepalend voor de betekenis en vervult dus een semantische rol.

Nôw (nu; sleптоon) stuit oos bómma weer in 't nów (nieuw).
 Dao zit 'n moor (moerkonijn) oppe moôr (muur; sleптоon).

*De toon is m.b.t. een aantal zelfstandige naamwoorden bepalend voor de woordvorm en vervult dus een morfologische rol.

Einën hónd (*sleптоon*) is tof, mer tieën hunj (*stoottoon*) is 'n mizzeerie.

*De stoottoon gaat bij substantieven en adjectieven soms gepaard met klinkerwisseling (umlaut).

Baer haef e gieël humme mèt 'n gael krévat en 'ne gaelën uuëvërjas ('ne gaele pardësuu) aan.

Opm.: 'gieël': als gez., bw. bep. en vóór o. zn. in het enk.

*In eenlettergrepige woorden is de sleптоon een overheersende toon.

D'n uuëm loeët 'ne sjrieëf en loeëg bónk oppe grónd.

*De stoottoon gebruiken we vooral:

- in eenlettergrepige woorden die oorspronkelijk tweelettergrepig waren,

den (Mnl. denne)
hèl (Mnl. helle)

kan (Mnl. canne)
vi-jl (Mnl. vile)

- in een aantal meervoudsvormen van zelfstandige naamwoorden die we in het enkelvoud met de sleптоon uitspreken en die – met uitzondering van het woordteken – in enk. en mv. dezelfde woordvorm hebben,

bêrg (berg)
daâg (dag)
êrm (arm)
kni-ĵn (konijn)

berg (bergen)
daag (dagen)
erm (armen)
kni-jn (konijnen)

Opm.: in zulke gevallen plaatsen we op de klank die we met de sleптоon uitspreken een circumflex (dakje, kapje).

- in via klankwijziging gevormde meervouden van een aantal zelfstandige naamwoorden.

eine boum
ein plank
eine vaam
eine voot

twieë buim
twieë plenk
twieë vaem
twieë veut

Opm.: een aantal gecompliceerde en specialistische regels laten we hier buiten beschouwing.

7.1.2 KLANKWIJZIGING VAN EEN KLINKER – OOK METAFONIE, KLANKOMZETTING OF UMLAUT GENOEMD – KOMT VAAK VOOR:

- in een aantal onregelmatig gevormde meervoudsvormen van zelfstandige naamwoorden

ein ków
ein stad

twieë kuj
twieë staej

- in de verkleinwoorden van een groot aantal zelfstandige naamwoorden

e sjaop
'ne sjolk

e sjäöpke
e sjölkske

- in een groot aantal woordafleidingen

zènge
mach

zénger
méchtig

- in de o.v.t. van sterke werkwoorden

li-jje (lijden)	laej
doon	doeëg (dieëg)

- in het V.D. van een aantal sterke werkwoorden

stujve	gëstoeëve
sjri-jve	gësjrieëve

- in de comparatief en/of superlatief van een aantal bijvoeglijke naamwoorden

sjieël, sjaelër, sjaelste
gieël, gaelër, gaelste

7.1.3 HET MAASEIKER VOCABULAIRE VERTOONT EEN GELIJKENIS MET

- het Hoogduits

sakkristi-j	Sakristei
sjarneer	Scharnier
sjróbbër	Schrubber
slabbëre	schlabbern
strikke	stricken
vërnaolieësigge	vërnachlässigen

- het Nederduits (Noord-Duits, Saksisch)

aanvéld	Anefilt
ónnöt	Unnötz
plëföng	Plafung
plek	Plack
póchël	Puckel
pówdële	pudeln
raekël	Rekel
waelmood	Wellmot (zelfgenoegzaamheid)

- het Oostenrijks

gëbloomp	gebluhmt
geitëbók	Geißbock
kas	Kasten
knóp	Knopf
ringëlotte	Ringlotte
straen	Strähn

- het Zwitsers

bloeët
kwaffäör
postuuër
rizzëmee
Sintërklaos
tjääör
tillëvi-jzie

blutt
Coiffeur
Postur
Resumé
Santiklaus
Tailleur
Television

- het Rijnlands

dóffe
hieëring
ówtsjeije
përlejeje
pitse
pitstang
strank

duffen
Häring
ausscheiden
parleien
pitzen
Pitschzange
Strang

- het Keuls

bats
fówtële
kampraad
knari-jvuuëgëlke
mèsnaat
móffële

Batz
fuutele
Kamprad
Kanaljevugel
messnaass
müffele (behaaglijk eten)

- het regionaal Duits

bëhej
spi-jkër
sprieëw
stikdónkël
ströp
zich spooje

Buhei (poeha, (koude) drukte)
Speicher (zolder)
Sprehe
stichdunkel
Stropp
sich sputen

- het Beiers

mótse
watsje

motzen (mokken, pruilen)
watschen (een draai om de oren geven)

- het Duits in België

bi-jhöbbbe	dabei haben
óngërlujténant	Leutnant
wèkke (inmaken)	einwecken

- het Nederrijns

mót	Mot (nevel)
sjieëps (miserabel)	schibes (dronken)
(De zujs mer sjieëps ówt)	

7.1.4 DE MAASEIKER SPRAAKKUNST VERTOONT GELIJKENISSEN MET HET HOOGDUITS

*- in Hoogduitse persoonlijke voornaamwoorden**onderwerpsvorm*

enk. 1	iech	ich
2	diech, de, dów; gieë	du, Sie
3 m.	hae, ër	er
	v. zi-j, ze	sie
	o. het, 't	es
mv. 1	wieë, we	wir
2	gieë, ge	ihr, Sie
3	zi-j, ze	sie

voorwerpsvorm

	<u>Maaseikers</u>	<u>meew. vw.</u>	<u>l.vw.</u>
enk. 1	miech	mir	mich
2	diech	dir; Ihnen	dich; Sie
3 m.	h'm, häöm	ihm	ihn
	v. ze, häör	ihr	sie
	o. het, 't	ihm	es
mv. 1	ós	uns	uns
2	uch	euch, Ihnen	euch, Sie
3	ze, hun	ihnen	sie

- in Hoogduitse wederkerende voornaamwoorden

<u>Maaseikers</u>	<u>meew. vw.</u>	<u>l.vw.</u>
miech	mir	mich
diech	dir	dich
zich	sich	sich
ós	uns	uns
uch	euch	euch
zich	sich	sich

- in Hoogduitse bezittelijke voornaamwoorden

Zowel in de bijv. gebruikte ‘mein; dein, (Ihr); sein, ihr, sein; unser; euer, (Ihr); ihr’ als in de zelfst. gebruikte ‘der mein(ig)e; dein(ig)e (Ihr(ig)e); sein(ig)e, ihr(ig)e, sein(ig)e; unsr(ig)e; eur(ig)e, Ihr(ig)e; ihr(ig)e’ herkennen we onze Maaseiker bezittelijke voornaamwoorden.

Typisch zijn onze vormen: `t mi-jnt, `t di-jnt en `t zi-jnt.

- in de meervouden van een reeks substantieven (meervoud op -ër)

<u>AN</u>	<u>Maaseikers</u>		<u>Hoogduits</u>	
gezicht	gëzich	gëzichter	Gesicht	Gesichter
glas	glaas	glazër	Glas	Gläser
huis	hóws	hówzër	Haus	Häuser
nest	nès	nèstër	Nest	Nester
twijgje	ri-js	ri-jzër	Reis	Reiser
veld	veld(sj)	véljer	Feld	Felder
wiel	raad	rajër	Rad	Räder
wijf	wi-jf	wi-jvër	Weib	Weiber

- in sommige stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden

<u>AN</u>		<u>MSK</u>	<u>Hd.</u>
glas	glazen	glazëre	gläsern
hout	houten	houtëre	hölzern

7.2 SECUNDAIRE KENMERKEN

7.2.1 (GEDEELTELIJKE) GELIJKWORDING VAN EIND- EN BEGINKLANK VAN OPEENVOLGENDE WOORDEN OF DELEN VAN EEN SAMENSTELLING

Zie sandhi 11.2

7.2.2 GERUNDIUM

Om het duratief aspect van een handeling aan te geven gebruiken we het onvoltooid deelwoord op ‘-aere’ (vgl. de ing-form als tegenwoordig deelwoord in het Engels).

Loupëntaerën en fluitëntaere (lopend en fluitend) kómme de kënjër ówt de sjoeël.

7.2.3 PARTIËLE NASLAG BIJ DIFTONGERING

Bij diftongering, het ontstaan van een diftong (tweeklank) uit een monotong (eenklank) hoor je de ë-naslag soms maar partieel.

Het sloeët (slot) ligk in de sloe(ë)t (sloot, gracht).

Tón dër de pool (goot) aan ’t kieëre waas, kos iech ’t neet kie(ë)re (uithouden) van de stank.

7.2.4 APOCOPE: HET WEGVALLEN VAN EEN FONEEM IN DE AUSLAUT (eindklank van een woord of lettergreep) [Lat. apocopa, Gr. apokopè (het afhouwen)]

- apocope van de eind-n (n-apocope)

De hieëre kómme mörge.

- apocope van de ‘t’ na een stemloze ch, f, k, p, s en na de ‘g’, die we eveneens stemloos uitspreken (t-apocope)

de lo ch	hae kö p
’t stuj f	vas
gëti k	hae vluj g

Opm. Wat wel bijzonder is en kenmerkend voor Limburgse dialecten als het Maaseikers, is de zgn. regressieve stemhebbende assimilatie. Bij een woord als ‘gëtik’ wordt dan in de verbogen vorm niet alleen de eind-t (die dan opnieuw opduikt) stemhebbend uitgesproken, maar assimileert de stemloze fricatief ervóór zelfs mee tot ‘gk’ en krijgen we in de uitspraak ‘gëtigkde’. [De ‘gk’ is dezelfde klank als de ‘g’ in het Franse woord ‘garçon’. We schrijven evenwel ‘gëtikde’.]

7.2.5 EPENTHESE (EPENTHESIS) [Lat. < Byzantijns-Gr. epenthesis (inlassing)]

In een aantal woorden voegen we een klank in, wat we epenthesen noemen.

deurd ë r	kërnalie
hoond ë r(e)	zwaord ë r

7.2.6 SVARABHAKTI (VOCAAL) [Oud-Indisch svara (klank) + bhakti (verdeling). Dus: verdeling of scheiding door een klinker]

Dit verschijnsel, het inlassen van een sjwa tussen twee medeklinkers, is op zijn retour.

mèllëk i.p.v. mèlk
kallëk i.p.v. kalk

körrëf i.p.v. körf
zallëm i.p.v. zalm

7.2.7 DE VERBINDINGS-E

- tussen twee substantieven

bóksëpi-jp
gieërstëbroeëd
havërmoutëpap
kieërsëvèt

kirkëstool
ri-jstëpap
sjroeëpëboeëtër(h)am
tërvemael

7.2.8 DE VERBINDINGS-N

- vóór t, d en h die – ook in samenstellingen – de eerste letter van een mannelijk zn. zijn

'nën hawvën daåg
bi-j d'n tróp
d'n dikkën deur
d'n hieëlën houp

kattëndrék (maar kattëstrónt)
op d'n héksebérg
Woe is d'n ti-jd?

- vóór een klinker

korsëttën en parrëplujs
We drejdën ós óm.
We vallën óm van vërwónjëring.

7.2.9 MOUILLERING: SJ-KLANK AAN HET EINDE VAN EEN WOORD

Ten gevolge van palatalisering (verplaatsing van de articulatiebasis naar het harde gehemelte) krijgen klankverbindingen (nt/nd of lt/ld) soms een heel andere uitspraak. Er ontwikkelt zich dan een hard sj-element.

bëvrund(sj)
blënd(sj)
dopgëld(sj)
gëddöld(sj)
kënd(sj)
lënt(sj)

maond(sj)
rënd(sj)
veld(sj)
wënd(sj)
wild(sj)

7.2.10 DEELSGENITIEF OF PARTITIEVE GENITIVUS [Lat. casus genitivus (oorsprongsnaamval); Laatlat. partitivus (een deel uitdrukkend)]

(’n oor) gaons	slaopës
bieëjës	stoeëkës
roukës	tèllës
sjri-jvës	zówpës

7.2.11 METANALYSE (toevoeging of weglating van een foneem aan het begin van een woord door verkeerde scheiding van het voorgaande woord (vaak ‘dën’, ‘ein’)) [Gr. meta (te midden van) + Lat. analysis (het losmaken)]

- door toevoeging

nónk (oncle) (uit ‘d’n ónk’; (gew.) ‘onkel’)

- door weglating

aemse steîn (Naamse steen) (‘de Naemse steîn’ werd ‘d’n aemse steîn’)

7.2.12 METATHESE (METATHESIS) OF PLAATSVERWISSELING VAN EEN KLINKER EN EEN MEDEKLINKER (VAAK DE ‘R’). SOMS OOK WISSELING VAN TWEE MEDEKLINKERS [Gr. meta (na) + tithenai (plaatsen)]

krëvat	kërvat	presëssie	persëssie
prefësser	perfësser	përsi-js	përsi-js
presësse	persësse	përzóng	përzóng
prëlin	përlin	sjëlfëre	sjërfële

7.2.13 DUBBELE ONTKENNING

Dao hób iech noeëts niks van gëweite.
 Det haef noeëts neemës gëzag.
 Det is noeëts niks wieërd gëwaes.
 Iech hób noeëts gein gósting gad.

7.2.14 SUBSTANTIEVEN OP -ÓNG

battëljóng	kërtóng
bëljóng	mëljóng
bëtóng	Nappoolëjóng (munt)
bóng	waggóng

7.2.15 WOORDEN UIT HET BARGOENS [Fr. baragouin (onbegrijpelijke taal)]

boutkieët (wc)	pówn (geld)
flosse (urineren)	tókkër (klotevent)
handvaat (penis)	zeivëre (zweeten)

7.2.16 WOORDEN UIT HET ROTWELSCH [Duitse dieventaal, vergelijkbaar met het Bargoens]

op sjók goeën (auf den Schuck gehen)
 sjachële (sjachern; Hebr. sachar: handelen)
 vërpatse (verpaschen: gestolen goed van de hand doen)

7.2.17 ABSTRACTA OP -DE [Lat. abstractum (woord dat een abstract begrip aanduidt)]

deepde (diepte)	gruuëjde (grootte)
dikde (dikte)	huuëgde (hoogte)
drökde (drukke)	lèngde (lengte)
druuëgde (droogte)	lieëgde (laagte)

7.2.18 DUBBELVORMEN (soms t.g.v. hypercorrectie)

gich/jich	sakkosj/sjakkosj
hujjëre/hujjële	vërsjèt/fërsjèt
kërnóffël/sjërnóffël	vi-j(j)oeël/fi-j(j)oeël

7.2.19 SAMENTREKKINGEN VAN VOORZETSEL MET LIDWOORD

Hae is oppe (op de) luip.
 Iech bèn aanne (aan de) lat.
 Inne (in de) wieëk.
 [Vgl. Hd. *an dem* = *am* (*an dem Äquator* → *am Äquator*)]

7.2.20 BW. BEP. OF BW. BIJZIN VAN OORZAAK LEIDEN WE IN MET 'MÈT'

Mèt dae fëlle wënd(sj) kums-te neet vuurówt.
 Mèt zich zoe op te ri-jte haef-tër get gëkrieëge.

7.2.21 LIJDEND VOORWERPSZINNEN LEIDEN WE VAAK IN MET 'TOT'

Gluif mer tot-ër gëli-jk haef.
 Zègk mer tot-ër wach.

7.2.22 BEKNOPTE BIJZINNEN VAN DOEL LEIDEN WE IN MET ‘VUUR’

Vuur (h)eivërs te goeën, pak iech de fits.
 Vuur miech get te ammëzeere, hōb iech e puzzëlbeukske gëkoch.

7.2.23 ENCLISE, ENCLISIS OF HECHTING VAN EEN ZWAKKER BETOOND ELEMENT AAN EEN VOORAFGAAND STERKER BETOOND ELEMENT [Gr. egklisis (neiging), Gr. egklinein (afbuigen)]

Hae zaet det-ër krank is.
 ‘t Is allëmaol zwindël, ’ zaet-ër.

7.2.24 PROCOPE OF WEGVAL VAN EEN FONEEM (KLEINSTE KLANKEENHEID) VÓÓR IN HET WOORD (WORDT OOK AFERESIS GENOEMD) [Gr. prokopè (het naar voren stoten), Gr. apharesis (het wegnemen); de wegval betreft de uitspraak]

(h)aarènkële, zich	i.p.v.	haarènkële, zich
(h)eivërs		heivërs
(h)éksel		héksel
(h)uts		huts

7.2.25 SYNCOPE OF WEGLATING VAN EEN KLANK MIDDEN IN EEN WOORD [Gr. sugkopè (uitstoting)]

pedérm	i.p.v. perdérm
ploeës	pëloeës

7.2.26 ‘DET’ NA VRAGENDE BIJWOORDEN EN VRAGENDE VOORNAAMWOORD-LIJKE BIJWOORDEN

Iech weit neet wi-j **det** Mi-j det duit.
 Snaps-tiech woe-uuvër **det** ’t geit?

7.2.27 EEN AANTAL TRANSITIEVE WERKWOORDEN ZIJN IN HET MAASEIKERS REFLEXIEF

Ze bieëje zich oorën aan e stök.
 Ze zeen zich goeën beechte.

7.2.28 OMSCHRIJVINGEN i.p.v. HET ONBEPAALD VOORNAAMWOORD ‘MEN’

De zouds meine det dae geld(sj) mèt de mach haef.
 ’nën Angère zou zègke det ze ’t vuuër de hoeëzën haef.
 (dat zij zwanger is)

7.2.29 BIJWOORDEN KRIJGEN VÓÓR DE 2de PERS. ENK. VAAK EEN VERBINDINGS-S

Wi-jste det duis, intrëseert miech neet.
Woes-te ówthunks, is di-jn zaak.

7.2.30 OOK VOEGWOORDEN KRIJGEN VÓÓR DE 2de PERS. ENK. VAAK EEN VERBINDINGS-S

Tóns-te nog e jungske woeërs, woeërs-te 'nën échte sjelm.
Ofs-te braaf bès gëwaes, hoof iech neet te weite.

Let op!

Iech weit neet waas-te wils (niet 'waats-te')
Iech zègk des-te gëli-jk höbs (niet 'dets-te')

8. WAAR KOMT HET MAASEIKERS VANDAAN?

De zoektocht naar de oorsprong en de geschiedenis van de Maaseiker woordenschat was als eenmansactie geen lichte taak. Het resultaat ervan is dat u in de uitwerking van de meeste titelwoordjes – bij meerdere duizenden althans - ook de etymologie [v. *etumotes* (woordafleiding)] aantreft.

Zoals alle taalgebruikers willen ook Maaseikenaren immers allicht graag weten waar onze woordjes vandaan komen en welke hun betekenis was.

Zo zijn er de woorden die uit het Oudnederfrankisch komen, de Germaanse erfwoordenschat genoemd, die ook een zekere verwantschap vertonen met woorden in andere Germaanse talen en vaak zelfs met die in andere Indo-Europese talen.

Indo-Europese talen, waarmee een aantal talen in India, Iran, Pakistan, Bangladesh en Afghanistan bedoeld zijn en waartoe in Europa alle talen behalve het Baskisch, Hongaars, Fins, Laps, Ests, Turks en een reeks talen in de Oeral en de Kaukasus behoren.

Talen die op ons Maaseikers een invloed hebben gehad, zijn natuurlijk in de eerste plaats het Nederlands – dat bouwde vooral voort op het Nederfrankisch – en (uit de andere Westgermaanse talen) het Hoogduits, het Nederduits, het Rijnlands en een aantal andere Duitse regionale dialecten. Verder is er de invloed van het Grieks, het Latijn, het Frans en het Engels. Wat we graag illustreren met enkele voorbeelden uit de duizenden die je in het boek aantreft.

8.1 Hoogduits

Hoogduits is de algemene taal die gesproken wordt in Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en in de Belgische Oostkantons. In Duitsland, Oostenrijk en Liechtenstein is het Hoogduits de officiële taal.

(Wij beperken ons hier tot enkele Maaseiker V-woorden).

AN	MAASEIKERS	HOOGDUITS
vastspijkeren	vasnieëgële	festnageln
vastschroeven	vassjrowve	festschrauben
verwaarlozen	vërnaolieësigge	vernachlässigen
vernemen	vërnumme	vernehmen
verkeerd rijden	vërvare, zich	sich verfahren
voegijzer	voogi-jzër	Fugeisen
vriesweer	vreeswaer	Frostwetter
neusverkouden	vërsnup, vërsnóp, vërsnówf	verschnupft
verbergen	vërstieëke	verstecken
verstuiken	vërstujke	verstauchen

verzolen	vërzaole	besohlen
verzuren	vërzoore	versauern
vuursteen	veursteîn	Feuerstein
hiel	vieërs	Ferse
vingerhoed	vingërhood	Fingerhut
vliegenplaag	vleegëplaog	Fliegenplage
vlegel	vlieëgël	Flegel
verzinken	vërzènke	verzinken
dikzak	vètzak	Fettsack
vleeshaak	vleishaok	Fleischerhaken

8.2 Nederduits

Nederduits is de noordelijke variant van het Duits (Noordduits, Saksisch) tegenover het Hoogduits.

AN	MAASEIKERS	NEDERDUITS	HOOGDUITS
schoffelen	sjóffële	schuffeln	mit der Stoßhacke arbeiten
kom	kómp	Kumm	Schale, Schüssel
draaikolk, neer	naer	Neer	Strudel
kinkel, hufter, lomperd	raekël	Rekel	Flegel, Rüpel
aambeeld	aanvéld	Anefilt	Amboss

8.3 Rijnlands

Met Rijnlands bedoelen we de dialecten zoals die in de Rijnprovincie (thans Rijnland-Palts) gesproken worden.

AN	MAASEIKERS	RIJNLANDS	HOOGDUITS
mank gaan, hinken	sjrankële	schrankeln	lahm gehen
kalkoen	sjrówt	Schrute	Truthuhn
heibel, herrie	ambras	Amberasch	Klamauk
rakker, vlegel	batraaf	Batteraf	Lausebengel
klokhen	brók	Bruck	Gluckhenne
steekvlieg	daas	Dase	Bremsfliege
met vlugge pasjes lopen, trippelen	débbere	däppern	trippeln

knutselen	fisternélle	fisternölle	basteln
haring	hieëring	Häring	Hering
inschenken	insjödde	einschütten	einschenken
langzaam	lansëm	lanzem	langsam
leugenbeest	luuëgëbieës	Lügenbiest	Lügenbeutel
goedzak	löbbës	Löbbes	gutmütige(r) Kerl
lummel	loorëjas	Löres	Lümmel
magerte, magerheid	magërigheid	Magerigkeit	Magerheit
(lichaams)gebrek	mankëmènt	Mackement	Gebrechen, Mangel
neerslachtigheid	mismood	Missmut	Trübsinn
smullen, smikkelen	móffële	muffeln	schmausen

8.4 Regionaal Duits

Met regionaal Duits bedoelen we de Duitse streektaalen (dialecten).

AN	MAASEIKERS	REG. DUIJS	HOOGDUIJS
ham	sjónk	Schunke	Schinken
zich haasten	spooje, zich	sich sputen	sich beeilen
stijfkop	sti-jfkop	Steifkopf	Starrkopf
pikdonker	stikdónkël	stichdunkel	stockdunkel
fopspeen	lótsj	Lötsch, Lutsche	Lutscher, Schnuller
klokhuis	kits	Kätsch, Kitsche, Ketsch	Gehäuse, Kerngehäuse
knipmes	kni-jp	Kneip, Kniep	Kneif
kopzorg	kopbrieëkës	Koppbreches	Kopfzerbrechen
verneuken, beetnemen	vërnuuëke	vernöken	verscheißern
verrekkeling, rotzak	vërekkëling	Verreckeling	Scheißkerl
vroedvrouw	wi-jsvrouw	Weisfrau	Hebamme
lucifer	zwieëgëlke	Schwäfelche	Streichholz
appelbol (gebak)	krollëmöl	Kallemool	Apfel im Schlafrock
stekelbes	kroonsël	Krünschel, Krönzel	Stachelbeere
wesp	mispël	Wispel (Thüringen)	Wespe
uitschelden	ówtmake	ausmachen	ausschelten
regenworm	pieërelink	Pirring	Regenwurm
haagwinde	pispötsjës	Pisspötche	Zaunwinde

knutselen	fisternéle	fisternöle	basteln
-----------	------------	-------------------	---------

8.5 Middelnederlands

Terwijl er van het Oudnederlands haast niets bekend is, is dat met het Middelnederlands vanaf de 12de eeuw heel anders.

AN	MAASEIKERS	MIDDELNERLANDS
braadworst	sësi-js	salsyskyn
binnenplaats (tussen voor- en achterhuis)	sjëldi-j, sjaldi-j	schaeldsye
takkenbos	sjans	scanse
misschien	mësjj-jn	mach scien
tip (puntig uiteinde), timp	tómp, tump	timp(e)
tweeling	twieëling	twilinc
verkouden	vërkawd	vercout, vercoutet (van ‘vercouden’ (afkoelen))
vlees	vleis	vleysch
wrat	vrattël	wratte
vroeg	vreug	vro(e), vrooch
woord (mannetjezend)	waenjër, wieënjër(d)	wender, winder
weerlicht	waerleech	wederlicht
uiterwaarde	wieërt	werde, wa(e)rt, we(e)rt
zuil	zujl	su(e)le, suyle
beemd (vlak, waterrijk land)	baemp	bampt
broek (langs rivieren)	brook	broke, brouc
slons, slet	del	delle
kous	haos	hose
kastanje	këstaanjël	castaenge
drukte, lawaai, ophef	bómbarie	bombaerde (stuk geschut)

8.6 Vroegnieuwederlands

Een zeer interessante periode m.b.t. de woordafleidkunde is de periode van 1500 tot 1700, waarin we spreken van het Vroegnieuwederlands. Hier was het vooral de heer Kiliaen (Cornelis van Kiel, 1529-1607) die ons met zijn ‘Etymologicum Teutonicae linguae sive dictionarium Teutonico-Latinum’ een schat aan woorden heeft nagelaten.

AN	MAASEIKERS	KILIAEN
kaf	kaaf	kave
bijenkorf	kaar	bie-karre
boodschappentas	kallëbas	kabas (korf)
feeks, loeder	kannaj, kë(r)nalie, knaje, kannaalje	kanaelie (uitschot)
kapoen (gesneden haan)	këpówn	kappuyn

8.7 Grieks, Latijn, Frans en Engels

Van niet gering belang voor de etymologie zijn verder het Latijn, het Grieks, het Frans en het Engels. Dat de invloed van het Latijn, dat overigens onder invloed van het Grieks stond, o.a. te maken heeft met de Romeinse bezetting, de invoer van Romeinse producten, de Latijnse liturgie en het Latijn als taal van geleerden, is genoegzaam bekend.

MSK	LATIJN	GRIEKS	FRANS	ENGELS	HDUITS
saen (<i>scène</i>)	scaena	skènè	scène	scene	Szene
tëjatër (<i>theater</i>)	theatrum	theatron	théâtre	theatre	Theater
fantëzi-j (<i>fantasie</i>)	phantasia	phantasia	fantaisie	fantasy	Fantasie
krónni-jk (<i>kroniek</i>)	chronica	chronika	chronique	chronicle	Chronik
pollëtik (<i>politiek</i>)	politicus (bn), politia (zn)	politikos (de burger betreffend)	politique	politics	Politik
kattëprul (<i>katapult</i>)	catapulta	katapeltès	catapulte	catapult	Katapult
kapsul (<i>capsule</i>)	capsula	capsula	capsule	capsule	Kapsel
mistërjeus (<i>mysterieus</i>)	mysteriosus	mustèrion (zn)	mystérieux	mysterious	mysteriös
sallëmandër (<i>salamander</i>)	salamandra	salamandra	salamandre	salamander	Salamander
anni-js (<i>anijs</i>)	anisum	anison	anis	aniseed	Anis

Grappig zijn zeker een aantal verbasteringen van het Frans.

AN	MAASEIKERS	FRANS
ploegbaas	sjéfdekip	chef d'équipe
pruimtabak	sjik	tabac à chiquer
jodiumtinctuur	ténderdējot (ténterjot)	teinture d'iode
wegmoffelen, ontputselen	sjammeeteere	escamoter
helling, hoge berm, taluud	tērluj	talus

Eveneens de verhaspelingen uit het Grieks en het Latijn willen wel eens op de lachspieren werken.

Latijn: tittēleerie(j)óm (m.; -s; -ke) [verbastering van Lat. *delirium tremens*, Fr. *délire*], dronkemanswaanzen [Hd. *Säufērwahn*].

Grieks: kērnóffēl (v.; -s; -ke), **1** [Grieks *karnophullon*, Lat. *caryophyllum*, me. Lat. *gariofilum*, Mnl. *giroffelsbloeme*, Vroegnieuwederl. *ghinoffel*, Fr. *giroflée*], sjērnóffēl, groffie(j)aot; anjer, anjelier: ...; **2** [Kil. *karnoffel*, D. (reg.) *Karnüffel*, *Karnöffel* (grove mens, boer)], vals wijf, helleveeg: ...

8.8 Spaans, Italiaans

Niet alleen de al genoemde talen leverden bijdragen aan ons Nederlands en langs die weg aan ons dialect, ook andere talen uit de Indogermaanse talengroep zoals het Spaans en het Italiaans deden dat.

8.9 Hebreeuws, Jiddisch, Bargoens, Rotwelsch

En dan is er nog het Hebreeuws, dat langs de Bijbel tot ons kwam, én zijn er het Bargoens, het Jiddisch en het Rotwelsch. Talen die direct of indirect aan het Hebreeuws gerelateerd zijn.

Al deze talen treft u in DGMD in mindere of meerdere mate in de woordverklaring aan.

9. PARALLELLIE TUSSEN DE MAASEIKER EN DE DUITSE WOORDENSCHAT

Het zal de gebruiker van dit woordenboek niet ontgaan dat op nagenoeg 60 procent van de lemmata het Duitse equivalent volgt. Voor de lezer de maker van dit boek een buitenmaats grote germanomanie zou toedichten, dient u te weten dat voor die keuze goede gronden bestaan vanuit taalhistorisch perspectief.

Het waren immers de Ripuarische Franken die zich in de vijfde eeuw n. Chr. bij de Germaanse invallen op beide oevers van de Maas hebben gevestigd. Grosso modo kunnen we zeggen dat ze in onze contreien tussen Venlo en Eupen neerstreken. Van hun taal draagt onze streektaal anno 2014 voor een stuk nog steeds de kenmerkende eigenschappen.

Toeristen die onze mooie Maaslandse regio aandoen, beluisteren met enige verbazing en bewondering onze toontaal, waarin stoot- en sleptonen op een wondere manier harmoniëren. Een taal waarin ze niet enkel de Rijnlandse ‘Mundart’ (tongval) maar ook een reeks andere taalspecifieke eigenschappen uit het Rijnlands menen te herkennen. En ja, hun aanvoelingsvermogen laat hen daarbij niet in de steek. De frappante gelijkenissen tussen ons Maaslands en het Rijnlands, met name het Duits tussen Bad Honnef (ten zuiden van Bonn) en de Nederlandse grens, zijn legio. Ook in het Hoogduits kun je trouwens duidelijk horen dat ons Maaslands tot de Germaanse taalfamilie behoort. Tussen ons Maaslands en het Duits is er dus vooral sprake van een genetische taalverwantschap die de centrale woordenschat betreft. Daarnaast zijn er ook de grammaticale kenmerken en gelijkenissen. (Zie ‘Kenmerken van het Maaseikers’). Als wij bijgevolg in dit woordenboek vrij scherp inzoomen op het Duits en met name op het Hoogduits en het Rijnlands, dan zal dat, vanuit de geschetste taalgeschiedenis, allicht ook niemand verbazen. In concreto hebben wij bij een identieke (woord)stam en ook bij andere vormen van relevant parallelisme tussen ons Maaseiker taalgoed en het Duitse dus niet gearzeld in de etymologie het Duitse equivalent aan onze Maaseiker dialectwoorden toe te voegen.

Zonder ook maar enigszins te willen aangeven dat wij aan vergelijkende taalstudie zouden willen doen, durf ik aannemen dat DGMD met de verwezenlijking van die doelstelling een meerwaarde betekent binnen de kring van de dialectwoordenboeken. Bij mijn weten is het voor het eerst dat bij het maken van een dialectische dictionaire de nagenoeg volledige woordenschat van een lokale taalgemeenschap op parallelie met het Duits in bredere zin onderzocht werd.

Voor een goed begrip willen wij voorts de ter aanduiding van het Duits gehanteerde terminologie preciseren. Met Hoogduits (Hd.) bedoelen wij algemeen Duits (vgl. AN) zoals dat gesproken wordt in Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Luxemburg en in de Belgische Oostkantons. Hoogduits slaat dus niet op het Duits dat in het wat hoger gelegen bergland van Zuid-Duitsland gesproken wordt.

De term Nederduits gebruiken we anderzijds zowel in de betekenis van ‘de taal van het eerder vlakke Noord-Duitsland’ als met de betekenisinhoud ‘de Noord-Duitse dialecten en met name

de Saksische volkstaal van Noord-Duitsland (ook wel Platduits genoemd)?

Ook van de term 'Rijnlands', waarmee we de taal van de ca. 4 miljoen inwoners van de Rijnprovincie, thans Rijnland-Palts, bedoelen, maken we meermaals gebruik. 'Rijnprovincie' staat overigens voor de aan de Rijn gelegen vroegere provincie van 'Pruisen'.

10. SPELLING VAN HET MAASEIKERS

10.1 DGMD-SPELLING (inleiding)

Nadat wij ons met een **onderzoeksgroepje** – streekgenoten en mensen van buiten onze provincie – vrij lang bezig hielden met de **leesbaarheid van dialectteksten**, kwamen wij tot de unanieme **conclusie dat een dialectschrift zo nauwkeurig mogelijk moet aansluiten bij de uitspraak**. Het principe trouwens van het fonetisch schrift, waarmee iedereen die op een hoger niveau ooit taal studeerde, maar al te vertrouwd is.

Zonder gebruikmaking van echte fonetische tekens – voor een breed publiek niet haalbaar – willen wij het Maaseikers in ons boek (niet per se daarbuiten) **met de letters van het alfabet en met slechts enkele diakritische tekens dan ook vlot leesbaar voorstellen**.

De sinds jaar en dag gangbare, weliswaar clichématige en wellicht enigszins gechargeerde reactie ‘Wij kunnen dat niet lezen’ moge daarmee naar kracht en frequentie afnemen.

Wij wijzen er tenslotte op dat het aantal in DGMD geplaatste lettertekens die de juiste uitspraak aanduiden, op amper tien procent kan geschat worden van het aantal dat bv. dialectoloog André Stevens (1913-2001) in zijn ‘Túngërsë Dïksjënêr’ (Tongerse spelling) plaatst. Hoewel deze fameuze dialectoloog voor deze exacte weergave van de Tongerse uitspraak overal te lande door kenners geprezen wordt, willen we de Maaseiker DGMD-gebruiker zo’n **lettertekensunami besparen**.

Onze spelling loopt trouwens grotendeels parallel met de klassieke Veldekespelling.

In het overzicht van de klanken koos ik niet voor de klassieke groepering (korte klinkers, lange klinkers, tweeklanken (diftongen)).

Evenmin groepeerde ik de spraakklanken naar de plaats waar ze in het strottenhoofd worden voortgebracht en in de mondholtte gewijzigd of aangevuld worden.

10.2 KLINKERS EN TWEESKLANKEN

10.2.1 a, â, aa, aaj, aw, ao, aoj, äö, ae, aej

*a

- als korte klinker in gesloten lettergreep

ambras (moeilijkheden)	gank (gang)
baktand (maaltand, kies)	gas (bezoeker)
basj (dekzeil)	hak (hiel)
basklas (lagere klasse)	kërdanas (aandrijfjas)
fars (grap)	klam han (koude handen)

- als korte klinker aan het einde van een uit het Frans ontleend woord op ‘at’

asja (Fr. achat (aankoop))

- als lang uitgesproken klinker in open lettergreep

are (gelijken op)
 paje (troosten)
 pave (roken, schieten)
 sapig (sappig)
 sjaje (schaden)
 wage (wagen)
 waje (waden)
 wake (waken)

*â

in gesloten lettergreep met sleeptonige uitspraak

de plânk is lânk (als gez.)	lang latte (zie ‘a’)
e lânk gezich (bn. vóór o. zn.)	langën ti-jd (zie ‘a’)
in ’t lânk (bw.) en ’t breid	’ne lange mins (zie ‘a’)

*aa

als lange klinker in gesloten lettergreep

faar (schijnwerper)	kaal (kaalhoofdig)
gaaf (talent)	kaar (bijkorf)
gaam (toonbank)	paart (deel)
gaas (gas)	paat (meter)
gaat (gat)	sjaal (sierschaal, eierschaal, offerschaal)

*aaj

als dalende tweeklank met j-naslag

iech spaaj (ik spit)	spaajpot (bedkruik)
maaj (made)	vlaaj (taart)

*aw

als dalende klinker met w-naslag

awdste (oudste)	blaw (blauw)
-----------------	--------------

hawte (houden)
kawd (koud)

kawf (kalf)
mawwe (miauwen)

*ao

als lange klinker zoals in het Engelse woord 'law (wet)'

kaol (gloeïende kool)
kaom (schimmel op bier)
klaksao (claxon)

zaoch (zacht)
zaodbol (zaadbol)
zaodreub (domme, onnozele vrouw)

*aoj

als dalende tweeklank met j-naslag

aojër (ader)
baoj (veldwachter)

braoj (speklap)
zaoj (maagzuur)

*äö

als lange klinker zoals in het Franse woord 'sœur' (zuster)

däögëneet (deugniet)
däöl (torenkraai)
käöre (strelen)

vanväärs (op voorhand)
vääöl (veel)
vrääögske (vraagje)

*ae

als lange klinker zoals in het Franse woord 'air' (lucht, melodie)

aensje (eendje)
baewieëg (bedevaart)
kaer (vruchtenpit)

maesje (meisje)
vaerdig (klaar)
waelj (weelde)

*aej

als dalende tweeklank met j-naslag

raej (reden)
staej (steden)

traej (trede)
vraej (vrede)

10.2.2 ë, e, é, è, ê, ee, ei, eî, ej, eu, eû, euj

*ë

om een stomme (toonloze, onbetoonde) e – ook sjwa genoemd – aan te geven

ampël of amfël (handvol)	dri-jkës (stumper)
angërs (anders)	flërësi-jn (reuma)
aomërte (gloeiende kooltjes)	gëprëseerd (gehaast)
aomëzeiksël (mier)	karbëlin (carbolineum)
bakkëse (roddelen)	kattënaot (katoenstof)
bëkal (bokaal)	këlas (cilinderkop (van motor))
bëkee (boeket)	këmi-js (douanebeambte)
bëlejje (nazien, schouwen)	lëvjee (versnellingspook)
bëljot (warmwaterzak)	mëri-jl (drukte)
bëlump (overleg)	mësjujn (misschien)
bërbi-jske (kort gordijntje)	mëtjee (beroep)
bëti-j of pëti-j (bijtijds)	nakkëre (paarlemoeren)
bëtik of pëtik (boeltje)	nostëre (onzin vertellen)
blaffëtuu(ë)r (vensterluik)	pinkës (jonge visjes)
dikkërke (dikkerdje)	prottëkollë (aanmerken)
dispëni-jbël (beschikbaar)	slappëkës (slapjes)
drëswaar (dressoir)	zilvërun (zilveruitje)

Let op!

Met de puntjes – de benamingen ‘deelteken’, ‘trema’ en ‘umlautsteken’ zijn hier onjuist – verloopt het lezen beduidend makkelijker; zo leert ons een onderzoekje waaraan zowel Maaslanders, andere Limburgers als enkele buitenlanders deelnamen. Ook Maaseikenaren die deze nochtans typische Maaseiker woorden niet altijd kennen, lezen ze zonder puntjes haast alle foutief.

‘e’ aan het einde van een woord is in onze spelling vrijwel altijd toonloos. Dit wetend, is het daar schrijven van de puntjes overbodig.

bënumme, zich (zich gedragen)	kiskënade (aanstellerij)
döbbële (overzitten)	klómmële (prullen)
jónkëre (huilen (hond))	mëngële (mengen)
junkërke (anjelier, duizendschoon)	pratële (kwebbelen)
kazële (keuvelen)	rëzi-jne (rozijnen)
kërnóffële (afranselen)	sjrówwële (schuren, sterk wrijvend langs iets schuren)

*e

als open ‘e’ in eenlettergrepige woorden zoals in het AN-woord ‘pet’

berf (barbeel)	gelp (welig groeiend)
derm (darmen)	ges (gist)
ferm (flink)	leps ((m.b.t. bier) verschaald; ziekjes)

Let op!

dén (dan) als bw. met acutus

*é

als open ‘é’ in twee- of meerlettergrepige woorden zoals in het AN-woord ‘stemtest’

démpig (kortademig)	klépbóks
éllénjig (ellendig)	klétskop (kaalkop)
fléstét (hangborst)	métselaar (metselaar)

Let op!

Staat (staan) er in een woord buiten een open ‘é’ ook één (of meerdere) sjwa(s), dan laten we op die sjwa(s) de puntjes achterwege. Een eenvoudige conventie die het schrijven van puntjes tot een minimum herleidt en die inhoudt dat we die ‘e’s’ (waar geen puntjes opstaan) dof uitspreken.

aanspénjer (beginneling)	perfék (perfect)
bérvés (blootsvoets)	rezjeménge (aframmelen)
kéddele (versleten fiets of kleding)	serzjéntsje (sergeantje) klétske (beetje vloeistof)
kléffere (klimmen (in een boom))	vuur hón(d)smerélle (vruchteloos)
klétske (beetje vloeistof)	
mejéng (middel)	
<u>maar</u> : ëwég, ëfék	

Let op!

In samenstellingen waarin in één of elk van de samenstellende delen een als ‘é’ geschreven open ‘é’ voorkomt, geldt voor elk van de delen van de samenstelling de gewone regel.

bérgeménke (verstoppertje)	karnëvalsgékke (carnavalsvierders)
birkébéssem (bezem uit twijgjes)	kattëwéske (kattenwasje)
bloomëpérkske (bloemenperkje)	mémmeesti-jpër (beha)
boorëknéch (boerenknecht)	Nuchëlévéld(sj) (Nuchelenveld)
deerëbesjérmíng (dierenbesch.)	pënnelékker (kantoorbediende)
geitëvélle (bn.; geitenvellen)	prinsésseboeën (prinsessenboon)
gëskénke (gistkannetje)	

Let op!

Voor afleidingen geldt voor het grondwoord (stamwoord, wortel) en het voor- of achtervoegsel de gewone regel zoals hierboven.

dazëléchtig (draaierig)
 kéddeléchtig (lijkend op een versleten kledingstuk (of fiets))
 mérseriezeeéchtig (lijkend op glanskatoen)
 pénsjenaatéchtig (lijkend op een internaat)

*è

als halfopen ‘è’ zoals in het Eng. ‘bed’ of het Franse ‘mais’

baggètèl (kleinigheid)	fienès (fijnheid, detail)
bavvèt (slabbetje, morsdoekje)	grujzëlèmènte (gruzelementen)
bèlègke (geld beleggen)	karnè (Fr. ‘carnet’; aantekenboekje)
bèlfläör (bellefleur (soort appel))	kolmējèn (Rijksmiddelbare School)
briekè (Fr. ‘briquet’; aansteker)	mènnig (menig)
dèn (dorsvloer)	mèsnaat (doornat)
deupjèske (mantelpakje)	pèlske (pelsje)
drènkēs (drank; is deelsgenitief)	suuzjè (Fr. ‘sujet’; onderwerp)
èllèntrik (elektriciteit)	trottènèt (autoped)
fèrmèt (fermette)	zjèmè (Fr. ‘géomètre des mines’; mijnmeter)

*ê

als open ‘e’ met een sleptonige uitspraak

Det vóng iech hêl (bw.) van h’m.
 de hel (stoottoon) Prujsisse pinhélme

Di-j paer is hêl (gez.)
 ’nën helle (stoottoon) kieërël

’n hêl (vóór een o. zn. in het enk.) prujmke
 ’n hel (stoottoon) noeëtësjaal

*ee

als lange klinker zoals in het AN-woord ‘beer’

- in een open lettergreep

avvëseere (opschieten)	keezinge (verkiezingen)
balkëneere (fuiven)	kómmèndeere (bevelen)
deekappëtabël (cabrio)	kónzëlteere (raadplegen)
dëmarreere (versnellen)	mëteerie (etter)
keezëlgaat (kiezelgroeve)	peezëweevër (vitter)

pëpeere (papieren)
 prizzëmeere (veronderstellen)
 prizzënteere (presenteren)

rippëreere (herstellen)
 sjeemis (chemisch)
 vërdeepe (verdiepingen)

- in een gesloten lettergreep

beer (bier)
 deer (e good deer: een goed meisje)
 fleur (vlierstruik)
 geeti-jzër (gietijzer)
 keesli-js (kieslijst)

leech (licht)
 leef (lief)
 sjeetkraom (schietkraam)
 Sjienees (Chinees)
 week (wiek)

*ei

- als tweeklank zoals in het AN-woord 'reis'

bleik (bleek)
 eigëlik (eigenlijk)
 eigënaer (eigenaar)
 eikäärke (eekhoortje)
 eins (eens, akkoord)

meinës (menens)
 Mëzeik (Maaseik)
 óngërein (ondereen)
 rein (grenssteen; nageboorte van koe)
 zeivër (onzin)

- als dalende tweeklank met j-naslag

ei
 zjëlei (gelei)

wei (weide, grasland)
 sókkërei (chicorei, paardenbloem)

Let op!

De 'j' wordt hier niet geschreven.

*eî

als tweeklank met sleптоon

De moâr is sjeîf (gez.)
 De paol stuit sjeîf (bw.)
 e sjeîf (vóór o. zn. in het enk.) meúrke

MAAR (in andere gevallen)

sjeif (stoottoon) meúrkes
 sjeive (stoottoon) kâl
 de sjeivën (stoottoon) dörpël

*ej

als dalende tweeklank met j-naslag

bejje (hard slaan)
 fej (Barg. voor honger)

kejjerig (killig)
 knejjëlke (klein persoonkje)

nejje (naaien)

tej (taai)

*eu***als lange klinker als in het AN-woord ‘kleur’***

beuk (boeken)

keul (koel)

bëdreuf (bedroefd)

pannêkeuk (pannenkoeken)

deuk (doeken)

sjeur (schuur)

deur (stier; duur)

veut (voeten)

*eû***als tweeklank met sleeptoon******MAAR (andere betekenis)***

meûrke (muurtje)

meurke (moerkonijn, wijfjeskonijn)

*euj***als dalende tweeklank met j-naslag***

bleuj (bloei)

greuj (groei)

breuj (vleesnat)

Iech meuj miech (ik bemoei me).

érmeujig (armoedig)

meujte (moeite)

10.2.3 i, in, ie, ie(ë), ieë, i-j, i-ĵ***i*****als korte klinker zoals in het AN-woord ‘lip’***

bénelik (vreselijk)

mikkënikkër (mecanicien)

këmik (komisch)

sittëwasie (situatie)

kichële (gniffelen)

smichële (smikkelen)

kirkëlik (kerkelijk)

spissjëlis (specialist)

livvëranseer (leverancier)

tillëvi-jzie (televisie)

*in***als lange klinker in een aantal aan het Frans ontleende woorden***

bulletin (Fr. bulletin)

gammin (Fr. gamin)

dësin (Fr. dessin)

inzënjäör (Fr. ingénieur)

fielee ammeeriekin (Fr.- américain)

kalpin (Fr. calepin)

frin (Fr. frain)

kazzëkin (Fr. casaquin)

maspin (Fr. massepain)

tappieplin (Fr. tapis-plain)

*ie

als lange klinker zoals in het AN-woord ‘vlieg’

braosjiet (bronchitis)
 êkspliekeere (uitleggen)
 kien(d)sje (kindje)

kiet (quitte)
 kievële (kieskauwen)
 rëzjiem (regime)

*ie(ë)

als dalende tweeklank met partiële ë-naslag

kie(ë)r (keer)
 kie(ë)re (uithouden)
 kie(ë)re, zich (zich keren)

krie(ë)mër (marskramer; lumbago)
 pie(ë)rëlink (regenworm)
 wie(ë)je (weeën)

*ieë

- als dalende tweeklank met ë-naslag

bëgriëfënis (begrafenis)
 ieëte (eten)
 kërdieël (leireep, leizeel)

kieëpër (dakspaar)
 pieëke (overvloedig drinken)
 waolbieëre (bosbessen)

- als dalende tweeklank met w-naslag

ieëw (eeuw)
 lieëw (leeuw)

mieëw (meeuw)
 Zieëw (Zeeuw)

*i-j

- als tweeklank

i-js (ijs)
 marsjëndi-js (koopwaar)
 rëli-jk (reliëk)

sësi-js (braadworst)
 vlegmësjj-jn (vliegtuig)
 wi-jn (wijn)

- als dalende klank met j-naslag

bëstri-jje (bestrijden)
 i-jsti-jje (ijstijden)

kli-jje (zemelen)
 ri-jje (rijden)

*i-ĵ**als tweeklank met sleeptoon**

sni-ĵje (snijden)
 De kni-ĵn is oppe luip.
 We ri-ĵjĕn (varĕn) (h)eivĕrs.

MAAR (bij stoottoon)

sni-jje (sneeuwen)
 De kni-jn zeen oppe luip.
 We ri-jjĕn (rijgen) oos sjoon.

10.2.4 o, ó, ów, ôw, ò, oo, oò, oe, oe(ĕ), oeĕ, oeĕj, ooj, ou, ouw, oû***o****als korte klinker zoals in het AN-woord ‘bos’**

brosj (sierspeld)
 dokke (Barg.; betalen)
 gallosje (gummi overschoenen)
 kĕpotsje (condoom)

kolbloom (klaproos)
 korsig (koortsig)
 opnumme (dweilen, opnemen)
 sjolk (schort)

*ó**als half gesloten o-klank**

brók (broedhen)
 brónke (pruilen)
 móp (grap)

ónras (onrust)
 ónwaer (onweer)
 rónđ (rond)

*ów**als dalende tweeklank met w-naslag**

blóws (bloes)
 bówk (buik)
 ków (koe)

pówjakke (zwoegen, zich afsloven)
 pówpĕsji-jtĕr (kleine dwingeland)
 pówpop (bekaf)

*ôw**als dalende tweeklank met sleeptoon**

Iech bĕn sjôw (gez.)
 Nôw (bw.; nu) hĕb iech gĕnóg.
 Waat e rôw (vóór o. zn. in 't enk.)
 waer!

MAAR (in andere gevallen)

Waat 'ne sjówwĕn (stoottoon) uuĕm.
 M'nĕn ottoo is nów (stoottoon).
 Rów (stoottoon) mĕneere zeen neet tof.

*ö

als doffe klinker zoals in het Duitse ‘Kölnischwasser’ (eau de cologne)

börgër (burger)	mök (mug)
böskës (busjes; bosjes)	stök (stuk)
gëlökkig (gelukkig)	vëronnötte (vervuilen)
kieërsëplök (kersenpluk)	vörm (vorm)
kirkdörp (kerkdorp)	zörge (zorgen)

*oo

- als lange klinker in een open lettergreep

aanroope (aanroepen)	loore (loeren)
bookëkas (boekenkast)	moodër (moeder)
fottookës (fotootjes)	ottookës (autootjes)

- als lange klinker in een gesloten lettergreep

bloom (bloem)	kinkhoos (kinkhoest)
broor (broer)	voor (voeder)
kieërsëkook (kersenkoek)	voot (voet)

*oô

als tweeklank met sleeptoon

moôr (muur)
 Ki-jk neet zoe zoôr (bw.)
 D'n hieëring is zoôr (gez.)
 Zoôr waer (vóór o. zn. enk.)

MAAR (bij stoottoon)

moor (moerkonijn)
 'n zoor prówm
 zoor (zuur) babbëlaere
 zoore zoôrdeisëm

*oe

als lange klinker zoals in het AN-woord ‘boek’

boezjie (kaars)	loetër (otterbont)
koersfits (renfiets)	roelèt (roulette)
koesj (gierigaard)	stoet (optocht)

*oe(ë)

als dalende tweeklank met partiële ë-naslag

iech zoe(ë)g (ik zag)
 kroe(ë)ning (kroning)
 noe(ë)t (muzieknoot)

poe(ë)t (poot)
 sloe(ë)t (gracht, sloot)
 toe(ë)g (toog)

*oeë

als dalende tweeklank met ë-naslag

doeërs (dorst)
 koeërs (korst)
 noeët (noot)
 poeër (prei)

soeërt (soort)
 woeëne (wonen)
 woeërd (woord)
 zoeëgk (zog, moedermelk)

*oeëj

als dalende tweeklank met j-naslag

broeëje (braden)

doeëjër (dooier)

*ooj

als dalende tweeklank met j-naslag

érmooj (armoede)
 gooje (goede)

iech blooj (ik bloed)
 spooje (haasten)

*ou

als tweeklank zoals in het AN-woord 'ouder'

ougsappel (vroegge appel)
 ougsjaal (ooglid)

ougste (oogsten)
 roum (room)

*ouw

als dalende tweeklank met w-neerslag

houwe (slaan)
 rouw (smart bij iemands dood)

trouw (huwelijk)
 vrou(w)mës (vrouwmens)

*oû***als tweeklank met sleepton***

Hae is doûf (bw.) gëboeëre.
 Iech bèn hawf doûf (gez.)
 Ze höbbën e doûf (vóór o. zn.
 in het enk.) kènd(sj).

MAAR (in andere gevallen)

Douf (stoottoon) minse zeen óngëlökkig.
 'n douf (stoottoon) noeët
 Ze is mèt 'nën douve (douve man)
 (stoottoon) gëtrouwd.

10.2.5 u, û, uu, uu(ë), uuë, ui, uj***u*****als korte klinker in gesloten lettergreep zoals in het AN-woord 'put'***

hunje (informatie inwinnen)
 kèrtungske (kartonnetje)
 kèstum (pak)

sjummël (schimmel)
 tunnës (hoofd)
 ummër (emmer)

*û***in gesloten lettergreep met sleeptonige uitspraak******MAAR (in andere gevallen)***

De sjrówf is dûl (dol; gez.).
 Iech bèn dûl (bw.) gëdrejd.
 e dûl (draaierig; vóór o. zn. in het enk.)
 kènd(sj)

dul (dolle; stoottoon) sjrówve
 'nën dulle (dolle; stoottoon) gek
 De's dulle (dwaze; stoottoon)
 kâl.

*uu***- als lange klinker in gesloten lettergreep zoals in het AN-woord 'uur'***

buun (bühne, toneel)
 hérkuul (krachtpatser)
 krappuul (uitschot)

tribbuun (tribune)
 vuurluipig (voorlopig)
 vuurop (voorop)

- als lange klinker in open lettergreep

akkuu (accu)
 mënuu (menu)
 rëvuu (revue)

uuvërgölje (vergulden)
 uuvërlès (onlangs)
 uuvërlóje (de doodsklok luiden)

*uu(ë)**als dalende tweeklank met partiële ë-naslag**

huu(ë)rke (hoertje)	kwaffuu(ë)r (kapsel)
karbuu(ë)r (carbuur (gew.); carbid)	luu(ë)tër (zeepwater)
karruu(ë)r (carrure, schouderbreedte)	piekuu(ë)r (injectie)

*uuë**als dalende tweeklank met ë-naslag**

bënnëspuuële (gretig eten)	muuële (molen)
knuuëtëre (kniezen, kneuteren)	zuuëg (zeug)

*ui**- als tweeklank zoals in het AN-woord ‘druif’**

buim (bomen)	druim (droom)
gëluif (geloof)	ówtluip (uitloopruimte)
huidvleis (hoofdkaas, hoofdvlees)	wuifke (wolfje; gedroogd neusvocht)

- als dalende tweeklank met j-naslag

footui (zetel)	lui (lui)
hui (hooi)	luiwi-jvërknoup (drukknoop)

Let op!

De ‘j’ wordt hier niet geschreven.

*uj**als dalende tweeklank met j-naslag**

buj (bui)	luj (mensen)
kuj (koeien)	ujjër (uier)

10.3 MEDEKLINKERS**10.3.1 dubbele medeklinker**

Net zoals bij de klinkers willen we met ons schrift ook hier zo fonetisch mogelijk te werk gaan. Daarom is het dus per definitie zaak de uitspraak zo nauwkeurig mogelijk te benaderen. En al doet het schriftbeeld aanvankelijk wat vreemd aan, de leesbaarheid –

daarover gaat het – wint er des te meer bij.

ammëzeere (amuseren)	knottigge (komische kerel)
avvëkaot (advocaat)	krakkieël (krakeel)
baskulleere (kantelen)	mannäövërs (manoeuvres)
bazzeere (baseren)	mazzjoorète (majoretten)
dirrajjäör (versnellingsapparaat)	missjënarisise (missionarissen)
dirrizzjént (dirigent)	mizzeerie (miserie)
fammiljaal (familiaal)	moddëlle (modellen)
finnømmënaal (fenomenaar)	mommènt (moment)
garrazjis (garagist)	ónappëti-jtëlikke (onapetijtelijke)
gattoo (Fr. gâteau)	ottëmëtik (automaat)
gëglazzuurd (geglazuurd)	parreere (pareren)
innein (ineen)	pollëtikkër (politicus)
kajjee (schrift, cahier)	program (programma)
kappësówn (toom)	rikklammeere (reclameren)
kappittële (kapittelen)	sjabbrang (deurstijl)
kappoo (motorkap)	tajjörke (tailleur)
karrossëri-j (carrosserie)	vërsjilligge (verschillende)
kirkëlikke (kerkelijke)	vërtrówwe (vertrouwen)
klozzul (clausule)	vuuërigge (vorige)

Let op!

In talloze AN-woorden zoals bv. ‘missionarissen’ en ‘carrosserie’ schrijven we eveneens een dubbele medeklinker. Schrijven we in ons schrift na een korte klinker, behalve de sjwa, altijd een dubbele medeklinker, dan vergemakkelijken we de spelling in aanzienlijke mate.

In de klassieke dialectspelling schrijven we eveneens talloze woorden met dubbele medeklinker. Een duidelijke regel over ‘wanneer wel’ en ‘wanneer niet’ is er daar evenwel niet.

kërnóffële (afranselen)	parrëdi-js (paradijs)
këzakkëndrejjër (weerhaan)	pattëklang (boel)
massëkreere (vernielen)	prinsësseboeën (sperzieboon)
okkazje (koopje)	prizzëmeere (veronderstellen)
óngërhawwe (onderhouden)	rammëseere (bijeenrapen)
ówtspikkëleere (bedenken)	

10.3.2 de ‘h’

Hoewel we de ‘h’ nauwelijks of niet uitspreken, schrijven we ze – eventueel tussen haakjes – toch.

(h)eivërs (naar huis)	(h)unjëre (een middagdutje doen)
(h)unje (informatie nemen)	(h)uts (mallejan)

Zou je de ‘h’ weglaten, dan zou je het verschil niet zien tussen bv.

äörtsje (oortje, cent; Mnl. o(o)rt, ord)
 häörtsje (rond taartrooster; Vnnl. hurde, D. (Rijnl.) Hurde (gevlochten schijf voor gebak))

10.3.3 de ‘k’ en ‘gk’

- Woorden die in het enkelvoud op een stemloze ‘k’ eindigen, krijgen in het meervoud soms de stemhebbende ‘gk’.

’n brök	twieë brögke
’n hëk (haag)	twieë hëgke
’n mök	twieë mögke
’ne rök	twieë rögke
e bak (big)	twieë bagke

- Een enkele keer komt de stemhebbende ‘gk’ midden in een woord voor.

bagke (biggen werpen)	lëgke (leggen)
fëgkel (versleten kledingstuk)	ligke (liggen)
hëgkëweef (ongehuwde moeder)	mögkëpis (lichte regen)

10.3.4 de verbindings-n schrijven we

- als hiaatvulling na adjectieven die eindigen op een sjwa als het volgende woord een m. zn. is dat begint met een klinker

’nën deepën inslaag	’nën élnjiggen aap
’nën dikkën ossëkop	m’nën awwën ottoo

- als het volgende woord een voorzetsel is dat met een klinker begint

de lajën inne kas	de krejjën aan de Maas
de koeëlën óngër de basj	de lënjën oppe Mert

- als het volgende woord een onbepaald voornaamwoord is dat met een klinker begint en naar een mannelijk woord verwijst

D’n eine zaet dit en d’n angëre zaet det.

- vóór een m. zn. dat met een 'd' begint

'ne greunën dénnecnóp	de jaorliksën diffëlee
'ne langën dóndërslaag	de kleinën däögëneet
'nën hëllen dóf	de natën dëk (bedekking)
'nën hieëlën toffën daåg	mënieër d'n dieëke
d'n dëksël (deksel)	oppën (d)oksaol
d'n dikkën dêrm	oppën dën (dorsvloer)
d'n dikkën diksjënaer	stómmën del (dommerik)

- vóór een m. zn. dat met een -t begint

'ne wërmen trikkoo	de langën tunnël
d'n ieëwiggën twi-jfëlaer	in d'n awwën ti-jd

- vóór een m. zn. dat met een -h begint

'ne rappën hazëwënd(sj)	de gëvieërlikkën hartattak
d'n hieëlën houp	de lieëlikkën hanëkamp

10.4 VREEMDE WOORDEN

Ook vreemde woorden spellen we zoals we ze in ons dialect uitspreken. In ons schrift, waarin we zonder gebruikmaking van fonetische tekens de uitspraak zo nauwkeurig mogelijk proberen te benaderen, lijkt het ons vanzelfsprekend ook vreemde woorden volgens de hiervoor geformuleerde conventies te spellen.

akkëdeemis (academisch)	kollabboorasie (collaboratie)
ambie(j)aos (ambiance)	kommilfoo (comme il faut)
angkaet (enquête)	koodësil (codicil)
arraozjëmènt (arrangement)	krakkëlee (craquelé)
Azzie(j)ate (Aziaten)	krwassaos (croissants)
bordoo (bordeaux)	kullienaer (culinair)
Bosnie(j)e-Hértsegooviena (Bosnië-Herzegovina)	lavvaasj-trie(j)aasj (mijnterm)
deegoe (degout, Fr. dégoût)	leezjiepao (legipont, soort peer)
deepoo (depot, Fr. dépôt)	liezjëmoo (lits-jumeaux)
dëmiesaezao (demi-saison)	lóngaomboelie (longembolie)
deupjès (deux-pièces)	majjjezeena (maizena)
dossénte (docenten)	mérveijeu(ke) (merveilleux)
faijjissëmènt (faillissement)	miezaomplie (mise-en-plis)
friezjied (frigide)	mjoezëkkël (musical)
hordäövër (hors-d'oeuvre)	Niekarragoe(w)a (Nicaragua)
kammaombaer (camembert)	Parragwaj (Paraguay)
karraontaen (quarantaine)	Seisjèlle (Seychellen)
	sënarie(j)oo (scenarior)

taedëvoov (tête-de-veau)
 térwaar (terroir)
 tietanie(j)um (titanium)

tittëleerie(j)óm (delirium tremens)
 vies plattienees (Fr. vis platinées)
 zjieënsbóks (jeansbroek)

Let op!

In de meeste talen loopt de spelling van 'landen' parallel met de uitspraak. We zagen geen reden dat m.b.t. het Maaseikers ook niet zo te doen. Omdat de abstracte woordenschat grotendeels (voor ruim 80 %) aan vreemde talen ontleend is, kun je het niet maken voor al die woorden de AN-spelling te hanteren. Dan heb je immers geen dialect meer.

10.5 (j) EN (h)

In een aantal woorden waarin we de 'j' en de 'h' nauwelijks horen, schrijven we deze letters midden in een woord – ook omwille van de herkenbaarheid van het woord – tussen haakjes.

akkazie(j)a
 bei(j)ëre
 boeëtër(h)am
 föksie(j)a
 gëdwieë(j)ër

gëvarrie(j)eed
 óm(h)oeëg
 radie(j)oo
 trie(j)oo
 vie(j)oolèt

10.6 DEELTEKEN IN VOLTOOID DEELWOORD

In tegenstelling tot de standaardtaal schrijven we in het voltooid deelwoord het deelteken niet op de derde maar op de tweede letter, op de sjwa dus, vooral omdat op de derde letter vaak al een woordteken staat.

gëammëzeerd
 gëékseld
 gëékskezeerd
 gëi-jzëld

gëinspëkteerd
 gëoeëlied
 gëónwaerd
 gëörf

10.7 APOCOPE VAN DE EIND-t (t-APOCOPE)

Na een stemloze medeklinker en na de stemloos uitgesproken 'g' spreken we de 't' niet uit. Bijgevolg schrijven we ze dan ook niet.

ch: gëstich, gich, slech, hae lach
f: vërdóf, vërleef, bëdreuf, hae guuëf
g: aafgëvaeg, aangëlag, bëzörg, hae zuig

k: hae kik, hae rouk, hae drunk,
 hae zunk
p: hae kump, vërsnup, bëdómp
s: hörfs, gëmöts, gërös, hae bluuës

10.8 APOCOPE VAN DE EIND-n (n-APOCOPE)

De eind-n (na een sjwa) spreken we niet uit en schrijven we evenmin, tenzij het volgende woord met een klinker of met 'd', 't' of 'h' begint.

(h)aomërte (houtskool, as van hout)	prizzëmeere (veronderstellen)
oppoeëte (aansmeren)	woalbieëre (bosbessen)

11. SPELLING VAN DE WERKWOORDSUITGANGEN

11.1 IN DE O.T.T.

Regels bij de vervoeging van zwakke werkwoorden

Algemene regel

1ste pers. enk. = *stam*   iech blooj
2de pers. enk. = *stam* + *s*   diech bloojs
3de pers. enk. = *stam* + *t*   hae, ze, het bloojt

1ste pers. mv. = *stam* + *e*   wieë blooje
2de pers. mv. = *stam* + *t*   gieë bloojt (ook beleefdheidsvorm)
3de pers. mv. = *stam* + *e*   ze blooje

Let op!

Eindigt de stam op een stemloze medeklinker, op 'sj' of op een 'g', dan valt de uitgang 't'wegens de typisch Maaslandse 'apocope' in de 3de pers. enk. weg.

ch   hae beech zich
f   hae róf
k   hae zak
p   hae stop
s   hae rös
sj   hae lótsj
g   hae huuëg (aanaarden, hogen op een bod, hoogjassen (kaartspel))

Regels bij de vervoeging van de sterke en onregelmatige werkwoorden

iech	wèn	loup	vleeg	bëdreeg
diech	wuns	löps	vlujgs	bëdrujgs
hae	wunt	löp	vlujg	bëdrujg

wieë	wënne	loupe	vleege	bëdreege
gieë	wènt	loupt	vleeht	bëdreegt
ze	wënne	loupe	vleege	bëdreege

- In de meeste van deze wwn. verandert de stamklinker (vocaal van de stam) in de 2de en 3de pers. enk..

- De 2de pers. enk. eindigt altijd op een 's', ook in inversie.

- De 3de pers. enk. = stam, als die eindigt op t, k, f, s, ch, p, sj of 'g' ('t' valt weg wegens apocope, een typisch Maaslands verschijnsel).

Ze tut zich op, ze trèk mèt e beïn, ze bli-jf in hóws, ze bieërs van de koppi-jn, ze wi-js nao bówte, ze lach, ze löp doeër 't hóws, hae kwatsj mer get en ze vlujg d'n trap op.

- De 3de pers. enk. = stam + t als die stam eindigt op j, l, n, r, w.

Hae baejt, hae späölt, hae bëgint, hae vuuërt, hae houwt

- Eindigt de stam op een 'm', dan krijgt zo 'n ww. een 'p' in de 3de pers. enk..

klömme	klöm	hae klömp
kómme	kóm	hae kump
numme	num	hae nump

- Eindigt de stam op een 'g', dan verandert die vaak in een 'k'.

sprènge	sprèng	hae sprunk
brènge	brèng	hae brunk
bènge	bèng	hae bunk
hange	hang	hae hunk

Samenvatting regels

1ste pers. enk. = NIEUWE stam

2de pers. enk. = - vaak stamklinkerverandering
- altijd stam + s

3de pers. enk. = - vaak stamklinkerverandering
- stam + t als die eindigt op j, l, n, r of w (dus niet na t, k, f, s, ch, p, g en sj)

1ste pers. mv. = noemvorm (infinitief)

2de pers. mv. = stam + t (behalve als de stam al op een 't' eindigt)

3de pers. mv. = noemvorm (infinitief)

11.2 IN DE O.V.T. (UITSPRAAK EN SPELLING)

Regels bij de vervoeging van zwakke werkwoorden

De stam eindigt op een stemloze medeklinker

In tegenstelling tot het AN is de o.v.t.-uitgang van zwakke werkwoorden waarvan de stam op

een stemloze medeklinker eindigt, in het Maaseikers en in het dialect van vele andere Limburgse dialecten – dus ook in dat van niet-Maaslandse gemeenten – ‘-DE’.

Ten gevolge van sandhi maakt de ‘d’ in de uitgang ‘-de’ alle daaraan voorafgaande stemloze medeklinkers in de uitspraak stemhebbend!

Omwille van de herkenbaarheid komen deze in de uitspraak ‘stemhebbend geworden medeklinkers’ in het spellingbeeld evenwel NIET voor.

	infinitief	stam	uitspreken	schrijven
t	rotte poeëte vèrlètte	rot poeët vèrlèt	rodde poeëdde vèrlèdde	rotde poeëtde vèrlètde
k	vèrslókke zakke juuëke	vèrslók zak juuëk	vèrslókgde zagkde juuëgkde	vèrslókde zakde juuëkde
f	róffe póffe kafte	róf póf kaf	róvde póvde kavde	rófde pófde kafde
s	rówse jówdasse prótse (betalen)	róws jówdas próts	rówzde jówdazde pródzde	rówsde jówdasde prótsde
ch	lache luchte dichte	lach luch dich	lagde lugde digde	lachde luchde dichde
p	tóppe struipe opsjöppe	tóp struip sjöp op	tóbde struibde sjöbde op	tópde struipde sjöpde op
sj	rótsje lótsje kwatsje knatsje	rótsj lótsj kwatsj knatsj	ródzjde lódzjde kwadzjde knadzjde	rótsjde lótsjde kwatsjde knatsjde

De 2de pers. enk. krijgt een ‘s’: de poeëtdës ieërpële.

De stam eindigt op een stemhebbende medeklinker

Eindigt de stam van een zwak werkwoord op een stemhebbende medeklinker, dan voegen we in de o.v.t. eveneens ‘de’ toe. Uitspraak en schriftbeeld zijn dan gelijk.

	infinitief	stam	o.v.t.
b	krabbe	krab	krabde
d	sjödde	sjöd	sjödde

g	plaoge	plaog	plaogde
j	opveuje	veuj op	veujde op
l	bazële	bazël	bazëlde
m	invaeme	vaem in	vaemde in
n	inzieë(n)gëne	zieë(n)gën	zieë(n)gënde in
r	spikkëleere	spikkëleer	spikkëleerde
w	klawwe	klaw	klawde

Let op!

'v' en 'z': in de stam veranderen de 'v' en de 'z' respectievelijk in 'f' en 's' en dus geldt de regel 'stam eindigt op een stemloze medeklinker'.

	infinitief	stam	uitspreken	schrijven
v	preuve	preuf	preuvde	preufde
z	mówze	móws	mówzde	mówsde

De 2de pers. enk. krijgt ook hier een 's': de preufdës van 't beer.

Regels bij de vervoeging van sterke en gemengde werkwoorden

Slechts enkele sterke en gemengde werkwoorden eindigen in de o.v.t. op -de.

infinitief	o.t.t.	o.v.t.	o.v.t.	V.D.
	1ste pers. enk.	uitspreken	schrijven	
bieërste	bieërs	bieërzde	bieërsde	gëboeërste
broeëje	braoj	braojde	braojde	gëbroeëje
heite	heit	hèdde	hètde (hoeët)	gëheite
roope	roop	reubde	reupde (rieëp)	gëroope
spuuële	späöl	späölde	späölde	gëspäöld
stoeëte	stoeët	stoeëdde	stoeëtde	gëstoeëte
wasse (zich)	was (miech)	wazde	wasde	gëwasse

De 2de pers. enk. krijgt eveneens hier een 's': diech bóngs, brachs, goeëfs, braojdës, späöldës, stoeëtdës.

De sterke werkwoorden omvatten een aantal klassen met op elk van die klassen een aantal uitzonderingen. Dit chapter is dermate specialistisch dat wij u durven verwijzen naar de lijst met hoofdtijden hierna.

11.3 LIJST VAN STERKE, GEMENGDE EN ONREGELMATIGE WERKWOORDEN ÉN VAN HULP- EN KOPPELWERKWOORDEN IN O.T.T. EN O.V.T.

Deze lijst is niet exhaustief

INFIN.	o.t.t.	enk.		v.d.
		iech	diech, de, dów	hae (ër), zi-j, ze, het, 't
		mv. wieë, we	gieë, ge	zi-j, ze

-----
o.v.t.

bëdörve	bëdörf bëdörve ----- bëdörf bëdörve	bëdurfs bëdörft ----- bëdörfs bëdörft	bëdurf bëdörve ----- bëdörf bëdörve	bëdörve
bëdrege	bëdreeg bëdreege ----- bëdroeëg bëdroeëge	bëdrujgs bëdreegt ----- bëdroeëgs bëdroeëgt	bëdrujg bëdreege ----- bëdroeëg bëdroeëge	bëdroeëge
beeje	beej beeje ----- boeëj boeëje	buuëjs beejt ----- boeëjs boeëjt	buuëjt beeje ----- boeëj boeëje	gëboeëje
bëginne	bëgin bëginne ----- bëgos bëgoste	bëgins bëgint ----- bëgos bëgost	bëgint bëginne ----- bëgos bëgoste	bëgos
bëgri-jpe	bëgri-jp bëgri-jpe ----- bëgraep/ bëgrieëp bëgraepe/ bëgrieëpe	bëgrips bëgri-jpt ----- bëgraeps/ bëgrieëps bëgraept/ bëgrieëpt	bëgrip bëgri-jpe ----- bëgraep/ bëgrieëp bëgraepe/ bëgrieëpe	bëgrieëpe

bènge	bèng bènge ----- bóng bóngge	bungs bèngt ----- bóngs bóngt	bunk bènge ----- bóng bóngge	gëbóngge
bieëje	baej bieëje ----- baejde baejde	baejs baejt ----- baejdës baejde	baejt bieëje ----- baejde baejde	gëbaejd
bi-jte	bi-jt bi-jte ----- baet/bieët baete/bieëte	bits bi-jt ----- baets/bieëts baet/bieët	bit bi-jte ----- baet/bieët baete/bieëte	gëbieëte
biërste	bieërs bieërste ----- bieërsde bieërsde	bieërs bieërst ----- bieërsdës bieërsde	bieërs bieërste ----- bieërsde bieërsde	gëboeërste
bli-jve	bli-jf bli-jve ----- blaef blaeve	bli-jfs bli-jft ----- blaefs blaeft	bli-jf bli-jve ----- blaef blaeve	gëblieëve
blinke	blink blinke ----- blónk blónke	blinks blinkt ----- blónks blónkt	blink blinke ----- blónk blónke	gëblónke
brènge	brènge brènge ----- brach brachte	brungs brèngt ----- brachs bracht	brunk brènge ----- brach brachte	gëbrach
brieëke	brieëk brieëke ----- broeëk broeëke	briks brieëkt ----- broeëks broeëkt	brik brieëke ----- broeëk broeëke	gëbroeëke

broeëje	braoj broeëje ----- braojde braojde	braojs braojt ----- braojdës braojde	braojt broeëje ----- braojde braojde	gëbroeëje
bujge	bujg bujge ----- boeëg boeëge	bujgs bujgt ----- boeëgs boeëgt	bujg bujge ----- boeëg boeëge	gëboeëge
douge	doug douge ----- doch dochte	dougs doug ----- dochs docht	doug douge ----- doch dochte	gëdoch
dènke	dènk dènke ----- dach dachte	dènks dènkt ----- dachs dacht	dènk dènke ----- dach dachte	gëdach
doon	doon doon ----- doeëg/dieëg doeëge/dieëge	duis doot ----- doeëgs/dieëgs doeëgt/dieëgt	duit doon ----- doeëg/dieëg doeëge/dieëge	gëdoeën
dörve	dörf dörve ----- dörfde dörfde	dörfs dörft ----- dörfdës dörfde	dörf dörve ----- dörfde dörfde	gëdörf
drage	draag drage ----- droeëg droeëge	druuëgs draagt ----- droeëgs droeëgt	druuëg drage ----- droeëg droeëge	gëdrage
drènke	drènk drènke ----- drónk drónke	drunks drènkt ----- drónks drónkt	drunk drènke ----- drónk drónke	gëdrónke

dri-jve	dri-jf dri-jve ----- draef draeve	dri-jfs dri-jft ----- draefs draeft	dri-jf dri-jve ----- draef draeve	gëdrieëve
dujke	dujk dujke ----- doeëk doeëke	dujks dujkt ----- doeëks doeëkt	dujk dujke ----- doeëk doeëke	gëdoeëke
dwènge	dwèng dwènge ----- dwóng dwóngge	dwungs dwèngt ----- dwóngs dwóngt	dwunk dwènge ----- dwóng dwóngge	gëdwóngge
geete	geet geete ----- goeët goeëte	guts geet ----- goeëts goeët	gut geete ----- goeët goeëte	gëgoeëte
gëli-jke	gëli-jk gëli-jke ----- gëlaek/gëlieëk gëlaeke/gëlieëke	gëli-jks gëli-jkt ----- gëlaeks/gëlieëks gëlaekt/gëlieëkt	gëli-jk gëli-jke ----- gëlaek/gëlieëk gëlaeke/gëlieëke	gëlieëke
gëneete	gëneet gëneete ----- gënoeët gënoeëte	gëneets gëneet ----- gënoeëts gënoeët	gëneet gëneete ----- gënoeët gënoeëte	gënoeëte
gënieëze	gënaes gënieëze ----- gënoeëts gënoeëze	gënuuës gënaest ----- gënoeëts gënoeëst	gënuuës gënieëze ----- gënoeëts gënoeëze	gënieëze
gieëve	gaef gieëve ----- goeëf goeëve	guuëfs gaeft ----- goeëfs goeëft	guuëf gieëve ----- goeëf goeëve	gëgieëve

goeën	gaon goeën ----- ging ginge	geis gaot ----- gings gingt	geit goeën ----- ging ginge	gëgange
grave	graaf grave ----- groeëf groeëve	gruuëfs graaft ----- groeëfs groeëft	gruuëf grave ----- groeëf groeëve	gëgrave
gri-jpe	gri-jp gri-jpe ----- graep graepe	grips gri-jpt ----- graeps graept	grip gri-jpe ----- graep graepe	gëgriëpe
hange	hang hange ----- hóng hónge	hings/hungs hangt ----- hóngs hóngt	hink/hunk hange ----- hóng hónge	gëhange
hawte (houden)	hawt hawte ----- hoeël hoeële	hils hawt ----- hoeëls hoeëlt	hilt hawte ----- hoeël hoeële	gëhawte
heite	heit heite ----- hètde/hoeët hètde/hoeëte	hèts heit ----- hètdës/hoeëts hètde/hoeët	hèt heite ----- hètde/hoeët hètde/hoeëte	gëheite
hélpe	help hélpe ----- hólp hólpe	hulps helpt ----- hólps hólpt	hulp hélpe ----- hólp hólpe	gëhólpe
höbbbe	hüb höbbbe ----- haw hawwe	höbs höbt ----- haws hawt	haef/haet höbbbe ----- haw hawwe	gëhad/gad

ieēte	ieēt ieēte ----- oeēt oeēte	its ieēt ----- oeēts oeēt	it ieēte ----- oeēt oeēte	g(ē)ieēte
jage	jaag jage ----- joeēg joeēge	juuēgs jaagt ----- joeēgs joeēgt	juuēg jage ----- joeēg joeēge	gējaag
keeze	kees keeze ----- koeēs koeēze	kuuēs keest ----- koeēs koeēst	kuuēs keeze ----- koeēs koeēze	gēkoeēze
ki-jke	ki-jk ki-jke ----- kaek/kieēk kaeke/kieēke	kiks ki-jkt ----- kaeks/kieēks kaekt/kieēkt	kik ki-jke ----- kaek/kieēk kaeke/kieēke	gēkieēke
kleeve	kleef kleeve ----- kloeēf kloeēve	kleefs kleeft ----- kloeēfs kloeēft	kleef kleeve ----- kloeēf kloeēve	gēkloeēve
klinke	klink klinke ----- klónk klónke	klinks klinkt ----- klónks klónkt	klink klinke ----- klónk klónke	gēklónke
klömme	klöm klömme ----- klóm klómme	klums klömt ----- klóms klómt	klump klömme ----- klóm klómme	gēklómme
kni-jpe	kni-jp kni-jpe ----- knaep knaepe	knips kni-jpt ----- knaeps knaept	knip kni-jpe ----- knaep knaepe	gēknieēpe

kómme	kóm kómme ----- kwoeëm kwoeëme	kums kómt ----- kwoeëms kwoeëmt	kump kómme ----- kwoeëm kwoeëme	gëkómme
kónne	kan kónne ----- kos koste	kóns kónt ----- kos kost	kan kónne ----- kos koste	gëkos
koupe	koup koupe ----- koch kochte	köps koupt ----- kochs kocht	köp koupe ----- koch kochte	gëkoch
kri-jge	kri-jg kri-jge ----- kraeg kraege	kri-jgs kri-jgt ----- kraegs kraegt	kri-jg kri-jge ----- kraeg kraege	gëkrieëge
krówpe	krówp krówpe ----- kroeëp kroeëpe	krups krówpt ----- kroeëps kroeëpt	krup krówpe ----- kroeëp kroeëpe	gëkroeëpe
krumpe	krump krumpe ----- krómp krómpe	krumps krumpt ----- krómps krómpt	krump krumpe ----- krómp krómpe	gëkrómpe
lache	lach lache ----- lachde lachde	lachs lacht ----- lachdës lachde	lach lache ----- lachde lachde	gëlache
laote	laot laote ----- loeët loeëte	luuëts laot ----- loeëts loeët	luuët laote ----- loeët loeëte	gëlaote

leege	leeg leege ----- loeëg loeëge	lujgs leegt ----- loeëgs loeëgt	lujg leege ----- loeëg loeëge	gëloeëge
lègke	lègk lègke ----- lag lagte	lègks lègkt ----- lags lagt	lègk lègke ----- lag lagte	gëlag
li-jje	li-j li-jje ----- laej laeje	li-j(t)s li-jt ----- laejs laejt	li-jt li-jje ----- laej laeje	gëlieëje
lieëze	lieës/laes lieëze ----- loeës loeëze	luuës laest ----- loeës loeëst	luuës lieëze ----- loeës loeëze	gëlieëze
ligke	ligk ligke ----- loeëg/laag loeëge	ligks ligkt ----- loeëgs loeëgt	ligk ligke ----- loeëg loeëge	gëlieëge
loupe	loup loupe ----- lieëp/loeëp lieëpe/loeëpe	löp laupt ----- lieëps/loeëps lieëpt/loeëpt	löp loupe ----- lieëp/loeëp lieëpe/loeëpe	gëloupe
mëlke	mèlk mëlke ----- mólk mólke	mèlks mëlkt ----- mólks mólkt	mèlk mëlke ----- mólk mólke	gëmólke
mi-jje	mi-j mi-jje ----- maej maeje	mi-j(t)s mi-jt ----- maejs maejt	mi-jt mi-jje ----- maej maeje	gëmieëje

mooge	maag mooge ----- moch mochte	moogs moogt ----- mochs mocht	maag mooge ----- moch mochte	gëmooge
mótte	mót mótte ----- mós móste	mós mót ----- mós móst	mót mótte ----- mós móste	gëmótte
ni-jpe	ni-jp ni-jpe ----- naep naepe	nips ni-jpt ----- naeps naept	nip ni-jpe ----- naep naepe	gënieëpe
numme (nemen)	num numme ----- nóm nómme	nums numt ----- nóms nómt	nump numme ----- nóm nómme	gënómme
ri-jje	ri-j ri-jje ----- raej raeje	ri-j(t)s ri-jt ----- raejs raejt	ri-jt ri-jje ----- raej raeje	gërieëje
ri-jte	ri-jt ri-jte ----- raet raete	rits ri-jt ----- raets raet	rit ri-jte ----- raet raete	gërieëte
ri-jze (rijzen)	ri-js ri-jze ----- raes raeze	ri-js ri-jst ----- raes raest	ri-js ri-jze ----- raes raeze	gërieëze
roope	roop roope ----- reupde/rieëp reupde/rieëpe	reups roopt ----- reupdës/rieëps reupde/rieëpt	reup roope ----- reupde/rieëp reupde/rieëpe	gëroope

rujke	rujk rujke ----- roeëk roeëke	rujks rujkt ----- roeëks roeëkt	rujk rujke ----- roeëk roeëke	gëroeëke
sjeete	sjeet sjeete ----- sjoeët sjoeëte	sjuts sjeet ----- sjoeëts sjoeët	sjut sjeete ----- sjoeët sjoeëte	gësjoeëte
sji-jne	sji-jn sji-jne ----- sjaen sjaene	sji-jns sji-jnt ----- sjaens sjaent	sji-jnt sji-jne ----- sjaen sjaene	gësjieëne
sji-jte	sji-jt sji-jte ----- sjaet/sjieët sjaete/sjieëte	sjïts sji-jt ----- sjaets/sjieëts sjaet/sjieët	sjït sji-jte ----- sjaet/sjieët sjaete/sjieëte	gësjieëte
sjieëre	sjieër sjieëre ----- sjoeër sjoeëre	sjuuërs/sjieërs sjieërt ----- sjoeërs sjoeërt	sjuuërt/sjieërt sjieëre ----- sjoeër sjoeëre	gësjoeëre
sjri-jve	sjri-jf sjri-jve ----- sjraef sjraeve	sjri-jfs sjri-jft ----- sjraefs sjraeft	sjri-jf sjri-jve ----- sjraef sjraeve	gësjrieëve
sjujve	sjujf sjujve ----- sjoeëf sjoeëve	sjujfs sjujft ----- sjoeëfs sjoeëft	sjujf sjujve ----- sjoeëf sjoeëve	gësjoeëve
slaope	slaop slaope ----- sloeëp/slieëpde sloeëpe/slieëpde	sluuëps sloopt ----- sloeëps/ sloeëpdës sloeëpt/slieëpde	sluuëp slaope ----- sloeëp/slieëpde sloeëpe/slieëpde	gëslaope

sli-jpe	sli-jp sli-jpe ----- slaep slaepe	sli-jps sli-jpt ----- slaeps slaept	sli-jp sli-jpe ----- slaep slaepe	gëslieëpe
sli-jte	sli-jt sli-jte ----- slaet slaete	slits sli-jt ----- slaets slaet	slit sli-jte ----- slaet slaete	gëslieëte
sloeën	slaon sloeën ----- sloeëg sloeëge	sluis slaot ----- sloeëgs sloeëgt	sluit sloeën ----- sloeëg sloeëge	gëslage
slówte	slówt slówte ----- sloeët sloeëte	sluts slówt ----- sloeëts sloeët	slut slówte ----- sloeët sloeëte	gëslloeëte
spènne	spèn spènne ----- spón spónne	spuns spènt ----- spóns spónt	spunt spènne ----- spón spónne	gësprónne
sprènge	sprèng sprènge ----- spróng sprónge	sprungs sprèngt ----- spróngs spróngt	sprunk sprènge ----- spróng sprónge	gësprónge
sprieëke	sprieëk sprieëke ----- sproeëk sproeëke	spriks/spruks sprieëkt ----- sproeëks sproeëkt	sprik/spruk sprieëke ----- sproeëk sproeëke	gëspröeëke
spuuële	späöl spuuële ----- spaölde späölde	späöls späölt ----- späöldës späölde	späölt spuuële ----- späölde späölde	gëspäöld

stérve	sterf stérve ----- stórf stórve	sturfs sterft ----- stórfs stórft	sturf stérve ----- stórf stórve	gěstórve
stieëke	stieëk stieëke ----- stoeëk stoeëke	stiks stieëkt ----- stoeëks stoeëkt	stik stieëke ----- stoeëk stoeëke	gëstoeëke
stoeën	staon stoeën ----- stóng/sting stóng/stinge	stuis staot ----- stóns/stings stóngt/stingt	stuit stoeën ----- stóng/sting stóng/stinge	gëstange
stoeëte	stoeët stoeëte ----- stoeëtde stoeëtde	stuuëts stoeët ----- stoeëtdës stoeëtde	stuuët stoeëte ----- stoeëtde stoeëtde	gëstoeëte
stujve	stujf stujve ----- stoeëf stoeëve	stujfs stujft ----- stoeëfs stoeëft	stujf stujve ----- stoeëf stoeëve	gëstoeëve
trèkke	trèk trèkke ----- trok trokke	trèks/truks trèkt ----- troks trokt	trèk/truk trèkke ----- trok trokke	gëtrokke
trieëje	traej trieëje ----- troeëj troeëje	truuëjs/traejs traejt ----- troeëjs troeëjt	truuëjt/traejt trieëje ----- troeëj troeëje	gëtroeëje
valle	val valle ----- voeël voeële	vils valt ----- voeëls voeëlt	vilt valle ----- voeël voeële	gëvalle

vange	vang vange ----- vóng vónge	vungs vangt ----- vóngs vóngt	vunk vange ----- vóng vónge	gëvange
vare	vaar vare ----- voeër voeëre	vuuërs vaart ----- voeërs voeërt	vuuërt vare ----- voeër voeëre	gëvare
vènge	vèng vènge ----- vóng vónge	vungs vèngt ----- vóngs vóngt	vunk vènge ----- vóng vónge	gëvónge
vërgieëte	vërgieët vërgieëte ----- vërgoeët vërgoeëte	vërgits vërgieët ----- vërgoeëts vërgoeët	vërgit vërgieëte ----- vërgoeët vërgoeëte	vërgieëte
vërleeze	vërlees vërleeze ----- vërloeër vërloeëre	vërlujs vërleest ----- vërloeërs vërloeërt	vërlujs vërleeze ----- vërloeër vërloeëre	vërloeëre
vërsli-jte	vërsli-jt vërsli-jte ----- vërslaet vërslaete	vërslits vërsli-jt ----- vërslaets vërslaet	vërslit vërsli-jte ----- vërslaet vërslaete	vërslicëte
vleege	vleeg vleege ----- vloëëg vloëëge	vlujgs vleegt ----- vloëëgs vloëëgt	vlujg vleege ----- vloëëg vloëëge	gëvloëëge
vlöchte (vlechten)	vlöch vlöchte ----- vlóch vlóchte	vlöchs vlöcht ----- vlóchs vlócht	vlöch vlöchte ----- vlóch vlóchte	gëvlöchte

vraoge	vraog vraoge ----- vroeëg vroeëge	vruuëgs vraogt ----- vroeëgs vroeëgt	vruuëg vraoge ----- vroeëg vroeëge	gëvraog
vrènge	vrèng vrènge ----- vróng vróngge	vrungs vrèngt ----- vróns vróngt	vrunk vrènge ----- vróng vróngge	gëvróngge
vri-jve	vri-jf vri-jve ----- vraef vraeve	vri-jfs vri-jft ----- vraefs vraeft	vri-jf vri-jve ----- vraef vraeve	gëvrieëve
vrieëte	vrieët vrieëte ----- vraat/vroeët vroeëte	vrits vrieët ----- vroeëts vroeët	vrit vrieëte ----- vroeët vroeëte	gëvrieëte
wasse (groeien, stijgen v. water)	was wasse ----- wós wósse	wus wast ----- wós wóst	wus wasse ----- wós wósse	gëwasse
weite	weit weite ----- wis wiste	wèts wèt ----- wis wist	wèt weite ----- wis wiste	gëweite
wènne (winnen)	wèn wènne ----- wón wónne	wuns wènt ----- wóns wónt	wunt wènne ----- wón wónne	gëwónne
wi-jke	wi-jk wi-jke ----- waek waeke	wi-jks wi-jkt ----- waeks waekt	wi-jk wi-jke ----- waek waeke	gëwieëke

wi-jze	wi-js wi-jze ----- waes waeze	wi-js wi-jst ----- waes waest	wi-js wi-jze ----- waes waeze	gëwieëze
wille	wil wille ----- wou wouwe	wils wilt ----- wou(d)s woudt	wilt wille ----- wou wouwe	gëwild
wieëre; wuuëre	waer, wieër; wuuër wieëre; wuuëre ----- woeërs; waerde woeëre; waerde	wieërs; wuuërs wieërt; wuuërt ----- woeërs; waerdës woeërt; waerde	wieërt; wuuërt wieëre; wuuëre ----- woeër; waerde woeëre; waerde	gëwoeëre
zeen (zijn)	bèn zeen ----- waas woeëre	bès zeet ----- woeërs woeërt	is zeen ----- woeër woeëre	gëwaes
zeen (zien)	zeen zeen ----- zoeëg zoeëge	zujs zeet ----- zoeëgs zoeëgt	zujt zeen ----- zoeëg zoeëge	gëzieën
zègke	zègk zègke ----- zag zagte	zègks zègkt ----- zags zagt	zaet zègke ----- zag zagte	gëzag
zènge	zèng zènge ----- zóng zóngge	zungs zèngt ----- zóngs zóngt	zunk zènge ----- zóng zóngge	gëzóngge
zètte	zèt zètte ----- zat zatte	zèts zèt ----- zats zat	zèt zètte ----- zat zatte	gëzat

zeuke	zeuk zeuke ----- zoch zochte	zeuks zeukt ----- zochs zocht	zeuk zeuke ----- zoch zochte	gëzoch
zitte	zit zitte ----- zoeët zoeëte	zits zit ----- zoeëts zoeët	zit zitte ----- zoeët zoeëte	gëzicëte
zówpe	zówp zówpe ----- zoeëp zoeëpe	zups zówpt ----- zoeëps zoeëpt	zup zówpe ----- zoeëp zoeëpe	gëzoeëpe
zujge	zujg zujge ----- zoeëg zoeëge	zujgs zujgt ----- zoeëgs zoeëgt	zujg zujge ----- zoeëg zoeëge	gëzoeëge
zulle	zal zulle ----- zou zouwe	zuls zult ----- zou(d)s zoudt	zal zulle ----- zou zouwe	/
zwi-jge	zwi-jg zwi-jge ----- zwaeg zwaege	zwi-jgs zwi-jgt ----- zwaegs zwaegt	zwi-jg zwi-jge ----- zwaeg zwaege	gëzwieëge
zwieëre (bij ede beloven)	zwieër zwieëre ----- zwoeër zwoeëre	zwuuërs zwieërt ----- zwoeërs zwoeërt	zwuuërt zwieëre ----- zwoeër zwoeëre	gëzwoeëre
zwömme	zwöm zwömme ----- zwóm zwómme	zwöms zwömt ----- zwóms zwómt	zwömp zwömme ----- zwóm zwómme	gëzwómme

IMPERATIEF

Sterke werkwoorden hebben zowel een vertrouwelijkheidsvorm als een beleefdheidsvorm.

vertrouwelijkheidsvorm	beleefdheidsvorm
Zujg braaf.	Zeet braaf.
Gank (h)eivërs.	Gaot (h)eivërs.
Stank stil.	Staot stil.
Dooch 't neet.	Doot 't neet.

12. UITSpraak (EN DEELS SPELLING) VAN HET MAASEIKERS

De uitspraak kan vrij sterk tot sterk variëren afhankelijk van factoren zoals de locatie (stadscentrum, wijk, gehucht) en de generatie (taalgebruikers).

Globaal gesproken is de sleeptoon algemeen.

Een beperkt aantal (vorm)paren heeft met betekenisonderscheid de sleep- of de stoottoon. De sleeptoon duiden we (dan) aan met een circumflex (^). In woorden die enkel de sleeptoon hebben (veruit het merendeel) gebruiken we dat teken niet.

12.1 SLEEPTOON EN STOOTTOON

12.1.1 SUBSTANTIEVEN MET SLEEPTOON EN STOOTTOON

sleeptoon

bêrg (berg)
daâg (dag; goedendag)
dêrm (darm)
êrm (arm (zn. + bn.))
graâf (graf)
kâl (praat, kletspraat)
kni-ĵn (konijn)
moôr (muur)
sjoôr (steile oever, schoorwal)

stoottoon

berg (bergen; barg)
daag (dagen)
derm (darmen)
erm (zn. armen; bn. arm(e))
graaf (gracht)
kal (wig, spie, keg, keil)
kni-jn (konijnen)
moor (moerkonijn)
sjoor (onweers-, hagel- of regenbui)

Let op!

Bij een dubbel letterteken met sleeptoon plaatsen we een circumflex op de laatste letter.

sleeptoon

meûrke (muurtje)

stoottoon

meurke (moerkonijn)

12.1.2 ADJECTIEVEN MET SLEEPTOON EN STOOTTOON

Een bepaald aantal adjectieven spreken we uit met de sleeptoon als het bn. qua zinsdeel (in de zin) predicaat (gezegde) of bw. bep. is, en ook als zo'n bn. vóór een onzijdig zelfstandig naamwoord in het enkelvoud staat. In alle andere gevallen gebruiken we de stoottoon.

sleeptoon

blênd(sj)
doûf
dûl
hêl

stoottoon

blènj
douf
dul
hel

hól	hol
jônk	jóng
krômp	króm
rônd	rón
vól	vol
zoôr	zoor

12.1.3 WERKWOORDPAREN MET SLEEPTOON EN STOOTTOON

<i>sleeptoon</i>	<i>stoottoon</i>
sni- <i>jje</i> (snijden)	sni- <i>jje</i> (sneeuwen)
ri- <i>jje</i> (rijden)	ri- <i>jje</i> (rijgen)

12.2 SANDHI

Sandhi is de (gedeeltelijke) gelijkwording van eind- en beginklank van opeenvolgende woorden of delen van een samenstelling.

12.2.1 Komen uit de reeks ‘p, t, k, f, s, b, d, g, gk, v, z en ch’ twee medeklinkers als slot- of beginklank achter elkaar voor, dan worden ze beide stemloos uitgesproken.

*Het spellingsbeeld blijft doorgaans behouden.

<i>uitspreken</i>	<i>schrijven</i>
Woe is tet?	Woe is det?
Wi-j kump tae ?	Wi-j kump dae?
Hae waas tao .	Hae waas dao.
Iech höb platfeut.	Iech höb platveut.
Potfërdikke.	Potvërdikke.
Hët ch ëbónt is fërslicëte.	Hët gëbónt is vërslicëte.

*Het spellingbeeld verandert omwille van het woordbeeld

- in de persoonlijke voornaamwoorden ‘de’ en ‘diech’

Wëts- te det al?	Wëts- tiech det al?
‘de’ verandert in ‘te’	‘diech’ wordt ‘tiech’
De duis of wënts- te gëli-jk höbs.	Iech weit wi- js-tiech det gëdoeën höbs.
‘de’ wordt ‘te’	‘diech’ wordt ‘tiech’

- *in het reflexieve pronomen* (wederkerend voornaamwoord) **'diech'**

Kóns-tiech **tiech** ammèzeere? Höbs-tiech **tiech** vasgëvare?
 'tiech tiech' i.p.v. 'diech diech' (idem)

- *in pronominale adverbia* (voornaamwoordelijke bijwoorden)

dëraan (draan)	Diech bès traan .
dëraaf (draaf)	Kóm ins traaf .
dërop (drop)	Zits tiech trop ?
dëruu(ë)vër (druu(ë)vër)	't Löp eetskës truuëvër ?
dërachtër (drachtër)	Nôw bèn iech eindèlik trachtër .
dëróm (dróm)	Nôw gei(t) 't tróm .
dëróngër (dróngër)	't Mujske zit tróngër .
dërvuur	De stuis slech tërvuur .
dërbi-j	Miemie waas tërbi-j .
dërboeëve	Z'ne naam stuit tërboeëve .
dërdoeër	Zjaen kump tërdoeër .
dërin (drin)	De rënk zit tërin (trin) .
dërlangs	Dów 't mer in de bös tërlangs .
dërmèt	Lara bëmeujt zich tërmèt .
dërnao	Det kump tërnao .
dëropaan (dropaan)	Tón kwoeëm 't tropaan .
dëropaaf (dropaaf)	Loup tropaaf .
dërrónd	Waat zit tërrónd ?
dërtieëge	Eva kos tërtieëge .
dërówt (drówt)	Kums-te voeërt trówt ?
dërómhieër (drómhieër)	De drejs trómhieër .
dërboeëvënop	Miet kump tërboeëvënop .
dërdoeërhieër	Hae is tërdoeërhieër , doeër de sjrik.
dërnaotów	Iech kóm lichèlik tërnaotów .
dërníeëve	De zits tërníeëve .
dëróngërdoeër (dróngërdoeër)	Gank tróngërdoeër .
dëróngërin (dróngërin)	De kat zit tróngërin .
dëróngërop (dróngërop)	D'n ówtlèk stuit tróngërop .
dëróngërówt (dróngërówt)	D'ne slup kump tróngërówt .
dëropówt (dropówt)	Hae waas tropówt .
dëruuëvërhieër (druuëvërhieër)	't Watër geit truuëvërhieër ;
dërtieëgënaan	Fits neet tërtieëgënaan .
dërtieëgënin	Gank toch neet tërtieëgënin .
dërtieëgënop	Fleur kik tërtieëgënop .
dërvanaaf	Iech kóm zjus tërvanaaf .
dërvandoeër	Mien ging rap tërvandoeër .
dërvanlangs	De baas goeëf miech tërvanlangs .
dërtössënowt	We zeen ins tërtössënowt .

12.2.2 Volgt op de stemloze medeklinkers ‘p, t, k, f, s, ch’ een klinker of tweeklank, dan wordt die stemloze medeklinker stemhebbend uitgesproken.

uitspreken

Lag ins.
E leev apëkuuëtëlke.
Det koeë**gk** Ella noeëts.
Waat e bédó**mb** attëljeeke.
Det waaz iech neet fan plan.
Zoe’n astrand aestërke!

schrijven

Lach ins.
E leef apëkuuëtëlke.
Det koeëk Ella noeëts.
Waat e bédómp attëljeeke.
Det waas iech neet van plan.
Zoe’n astrant aestërke!

12.2.3 De stemloze eindmedeklinker van de stam en eveneens de andere eventueel daaraan voorafgaande stemloze medeklinker(s) wordt (worden) in zwakke werkwoorden die in de o.v.t. op -de eindigen, stemhebbend uitgesproken.

uitspreken

Zjang poeë**dde** ieërpële.
Lëwi-j jówdaz**de** miech.
Baer kwadz**j**de mer get.
De sjoon wadz**j**de.

schrijven

Zjang poeëtde ieërpële.
Lëwi-j jówdasde miech.
Baer kwatsjde mer get.
De sjoon watsjde.

Let op!

Dezelfde regel geldt voor de oude o.v.t.-vormen van ‘roope’ en ‘sloope’.

uitspreken

Zjang reu**b**de (rieëp) miech.
Wi-j d’n dujvël slieë**b**de (sloeëp).

schrijven

Zjang reupde miech.
Wi-j d’n dujvël slieëpde.

13. REGISTERS OF TAALLAGEN IN DE MAASEIKER VOLKSTAAL

Met registers of taallagen bedoelen we het niveau of de stijl van taalgebruik, passend voor een aantal situaties. Zo heb je o.a. het (in)formele taalgebruik en de schrijftaal.

De kracht van het Maaseikers zit in de volksmond.

De kracht van het Maaseikers zit zonder meer in de volksmond. Het is uitgerekend die mond die rijk is aan beeldende uitdrukkingen waarin de dialectspreker over nagenoeg alle facetten van het bestaan zijn meestal ongezoeten en ook altijd humoristische mening geeft. Sentimentele, morele, religieuze, medische, juridische en sociale aspecten, alle komen in dat idioom aan bod. Denk bijvoorbeeld – i.v.m. de eerste categorie – aan onze scheldwoorden, waarvan ik er zo'n 1.400 verzamelde en opnam. Deze collectie zal u overigens in deel 2 van DGMD in een apart hoofdstuk aantreffen, met definitie trouwens.

Schimptaal is een wezenlijke component van onze woordenrijkdom.

Het is bij dit bijzondere, karakteristieke taalsegment dat ik graag even stil zou willen staan. Enkele vragen dringen zich op. Hoe gaan de wat fijnvoelende Maaseiker taalgebruikers met dit taalaspect om? Wellicht zullen ze een beetje gruwen bij gelijk welke vorm van schimpkretten of schimptaal. Hoonwoorden ga je dan al vlug associëren met verruwing en ontarding. Toch meen ik dat deze bedenking geen reden mag zijn om dit belangrijk bestanddeel van ons Maaseikers te negeren.

Wel kun je je afvragen hoe en waarom dit uitgebreid scala aan schimpwoorden een wezenlijk element is gaan uitmaken van ons Maaseikers. Een buitengewoon boeiend actieterrein voor beoefenaars van de taalsociologie!

Laten we ons dus, zoals ik al aangaf, niet blindstaren op dit enigszins excentrieke en buitenissige deeltje van ons taalgoed. Beter lijkt het me deze iets triviale taal te beschouwen als een wezenlijke component van onze woordenrijkdom. Anders doen we aan niet minder dan woordenzifterij, wat absoluut uit den boze is zeker binnen het bestek van een woordenboek.

Maaseikers grotendeels vrij van schuttingtaal.

Ook wie met zin voor kiesheid door het leven gaat, zal beseffen dat omgangstaal weinig van doen heeft met schuttingtaal. Die laatste taallaag draait namelijk rond drieletterwoorden. Obscene woorden dus, die het 'van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse Taal' (nieuwste uitgave, 2015), toch een algemeen gerespecteerd boekwerk, nochtans de revue liet passeren, wat alleen al uit streven naar volledigheid ook zo hoort.

Voor dat soort onweldoeglijke woorden en indecente termen hoeft de wat kiesere gebruiker van ons woordenboek evenwel niet te vrezen. De simpele reden daarvoor is dat ze in ons Maaseikers weinig voorkomen.

Maaseikers overwegend gebaseerd op gemeenzame vocabulaire.

Helemaal anders is het gesteld met gemeenzame of informele taal. Daarvan is ons dialect helemaal doorspekt.

Gemeenzame of informele taal reserveren we voor mensen die kort bij ons staan. En dan nog enkel als we er op vertrouwelijke voet mee verkeren. Met een buur die zich torenhoog boven ons verheven voelt, gaan we geen gemeenzaam gesprek aan, laat staan dat we dat gesprek zouden doorweven met gemeenzame uitdrukkingen. Ook tegenover een hogergeplaatste letten we wel op onze woorden. Uit voorzichtigheid en uit schrik een slechte indruk na te laten, onthouden we ons van alles wat de andere als plat, brutaal of gemeenzaam zou kunnen ervaren en waarmee we onszelf onderuit zouden kunnen halen. Gemeenzaamheid veroorloven we ons dus enkel in een sfeer van vertrouwelijkheid, (ziels)verwantschap of familiariteit. Dat laatste in de betekenis van ongedwongen omgang.

Ook vulgaire taal hoort thuis in een woordenboek.

Een laatste taalelement waaraan ik enige aandacht wil besteden, is dat van het platvloerse woordgebruik, dat dus niet synoniem is met schuttingtaal. In vulgaire taal gaat het meestal over termen die in direct verband staan met het uro-genitale. Alles dus wat betrekking heeft op de uitscheiding en de voortplanting, waarbij woorden als ‘kloeët, bujjël en kónt’ niet van de lucht zijn. Denk bv. ook aan de talrijke samenstellingen en uitdrukkingen met deze woorden. Merkwaardig is dat deze woorden tot de 16de eeuw geen negatieve bijklank hadden.

De enige verklaring die steek houdt voor deze betekenisovergang, is dat moraalridders van diverse pluimage deze termen vanaf de 17de eeuw langzaam maar zeker een negatieve, haast perverse connotatie hebben bezorgd. Een gevoelswaarde die we zijn gaan associëren met banaliteit en platvloersheid. Nu goed, op elke hoek van de straat kunnen we constateren dat we daar alvast lang niet altijd de majeure toonsoort laten klinken. Hoge ethische opvattingen en verheven denkbeelden, verwoord in een hoog taalregister, zijn daar eerder zeldzaam. Alleszins hoort ook deze categorie woorden in een woordenboek absoluut thuis.

Dagelijks taalgebruik is het ijkinstrument.

Om kort te gaan: het is ons huidig dagelijks taalgebruik dat beslist wat geoorloofd is en wat niet: de bewoordingen, constructies en woordvormen, de taal dus waarvan wij ons bij het gewone spreken bedienen.

Dat moet het ijkgereedschap zijn waarmee je bepaalt wat in een dialectwoordenboek komt en wat niet. *En dat ijkinstrument is onze Maaseiker volkstaal, de taal van het gewone volk, onze omgangstaal dus.*

Stijl van DGMD moet op één lijn komen met onze volkstaal.

Naast de vraag naar de op te nemen woordenschat stond ik dus voor een tweede keuzevraag,

met name de stijl­vraag. Hoe gaat dit woordenboek klinken? Na enig wikken en wegen heb ik – allicht heel anders dan in deze tekst – gekozen voor een ongekunstelde stijl, ongedwongen, natuurlijk en direct, helder, klaar en eenvoudig.

Mocht u intussen de bedenking hebben gemaakt dat dit woordenboek op die manier toch wel dicht bij u staat, dan kan ik u geen ongelijk geven. Dat was namelijk uitdrukkelijk de bedoeling. Herkenbaarheid en authenticiteit waren immers de achterliggende uitgangsprincipes waarop ik het leeswoordenboek grondde.

14. HOE MAAK JE EEN DIALECTISCH LEESWOORDENBOEK?

De vraag die aan de maker van een dialectwoordenboek begrijpelijkerwijs steeds opnieuw gesteld wordt, is: ‘Hoe doe je dat, zo’n boek maken?’

Er dringen zich allerlei vragen op.

Kies ik voor een **alfabetisch** of voor een **thematisch systeem**? Waarbij het eerste voor een alfabetische rangschikking staat en het tweede voor een ordening per woordveld.

Een tweede belangrijke kwestie is: neem ik enkel de actuele **woordenschat** op of kies ik bijvoorbeeld voor die **van de laatste eeuw**? Dat verhoogt de moeilijkheidsgraad meteen een stuk, omdat niet alleen de actieve en de verouderde maar ook de passieve vocabulaire moet worden opgenomen.

Verder dien je voor jezelf duidelijk uit te maken of je je beperkt tot de voor je stad typische woorden – dan wordt het een flinterdun boekje – of leg je de lat hoger en gaat je voorkeur uit naar **een algemeen woordenboek**, een soort dat de complete omgangstaal beschrijft. Omdat ik zelf voor de woordenschat van de laatste eeuw koos, komt de passieve en verouderde vocabulaire in DGMD ook voor.

Woordenlijst of woordenboek?

Enmaal die keuze gemaakt, sta je voor de kwestie: een woordenlijst zoals bv. ‘Woordenlijst Nederlandse Taal’ of **een heus woordenboek**. Natuurlijk is er niets zo zielig als een naakte woordenlijst en dus begin je met op elk trefwoord de **grammaticale kenmerken** te laten volgen. Concreet heb je jezelf intussen opgelegd van elk van de **substantieven** het woordgeslacht, het meervoud en het diminutief te geven. En van **werkwoorden** niet alleen de hoofdtijden. Je zegt er meteen bij of het gaat om een overgankelijk (transitief), een onovergankelijk (intransitief) of wederkerend (reflexief) werkwoord. Van de **adjectieven** geef je natuurlijk de trappen van vergelijking, van een **voornaamwoord** zeg je welke soort het is en van een **bijwoord** liefst idem dito.

En dan zijn er de **woordbetekenissen**, waarvan je er zoveel mogelijk geeft, elke liefst met een voorbeeldzin. **Synoniemen, varianten, samenstellingen en afleidingen** vergeet je evenmin. Zowel in het dialectgedeelte van je uitwerking als in het AN-deel ervan heb je daar trouwens oog voor.

Een laatste wezenlijk element bij de uitwerking van de titelwoordjes vormen de **uitdrukkingen**, waarmee de ca. 10.000 vaste idiomatische Maaseiker woordverbindingen bedoeld zijn.

Oorsprong en geschiedenis van woorden, een boeiend aspect

Hecht je als lexicograaf nogal waarde aan volledigheid, dan ga je uiteraard ook de uitdaging aan om van zoveel mogelijk lemmata de **etymologie** te **formuleren**. Voorwaar geen sinecure en al zeker niet in een stad en een regio waarin je daaromtrent quasi nihil vindt. En toch, een beetje taalliefhebber moet je niet op zijn honger laten zitten over de oorsprong en de geschiedenis van

de woorden.

Dat enige notie van de **klassieke en moderne, toch zeker Germaanse talen**, daarbij een conditio sine qua non is, is nogal wies. Belangstelling voor het **Middelnederlands** en het **Vroegnieuwederlands** strekt eveneens tot aanbeveling.

Heb je voldoende belangstelling voor de oorsprong van onze woordenschat, dan maak je als ‘Maaslénjer’ natuurlijk een **vergelijking** tussen van de ene kant ons **Maaseikers** en van de andere kant de diverse soorten **Duits**. Met de Franken en meer in het bijzonder de Ripuariërs of Oeverfranken als gemeenschappelijke voorouders leek het me een evidentie die parallel te trekken.

Voorbeeldzinnen verduidelijken trefwoorden

Tot zover de technische kant van de uitwerking van een trefwoord. Nu dus de creatieve.

Voorbeeldzinnen! In het geval van DGMD zo’n 25.000, waarbij de kunst erin bestaat de zin zó te bouwen dat de **betekenis van het trefwoord er duidelijk door wordt**. Een zaak van eindeloze schrappingen, herschrijvingen en aanvullingen. Herwerkingen dus, niet één of enkele, maar in het eerste deel van het **DGMD-manuscript (6.000 A4’tjes)** liefst 12, goed voor ca. **30.000 prints**.

Zelf stelde ik eerst een **lijst van ca. 13.000 trefwoorden** samen. Elk daarvan voorzag ik van **codes (1 t/m 12)** die alvast rudimentair aangaven wat er bij de uitwerking van elk trefwoord mogelijk was. Concreet betekent dat dat ik voor ik met de uitwerking begon al min of meer duidelijk wist hoe ik elk woord zou uitwerken. **Een lijst van ca. 1.000 bladzijden**, twee vuistdikke mappen, is daarvan de stille getuige. Een activiteit die haast een jaar in beslag nam.

Leesteksten bieden grote meerwaarde

Is de kous daarmee af? Neen, dat hoeft niet. Je kan er nog een stuk aanbreien. En er een extra dimensie aan geven door voor een leeswoordenboek te kiezen.

In een reeks artikelen – **in DGMD zijn er dat 1.250** – heb je dan oog voor zowat alles wat in je stad en in je streek de laatste 150 jaar van enige tel was. Dat alles integreer je in de uitwerking van je trefwoorden en klaar is Kees! Besef wel dat je daarvoor heel wat research moet doen en je je leesgedeelte op basis van de beste bronnen moet proberen samen te stellen. **In DGMD was dat voor 30 procent van de in het boek opgenomen teksten zo, wat betekent dat ik voor 70 procent ervan zelf tekende**. De teksten van derden dateren overigens alle van vóór de schrijftijd en werden dus niet in functie van DGMD geschreven. Maar goed, zo kom je dan in de buurt van een deels encyclopedisch woordenboek over je stad, waarin je taal, cultuur, geschiedenis en nog een twintigtal andere domeinen zo naadloos mogelijk in elkaar liet overvloeien en onder één omslag bracht. Een vernieuwend systeem dat, zo bleek uit de beknopte recensies en de door de provinciale en lokale overheid toegekende projectsubsidies, naar waarde werd geschat.

Een studie over het Maaseiker dialect

Terwijl ik het woordenboek maakte, hield ik me tegelijkertijd onledig met een studie, waarin ik **verder probeerde door te dringen in het Maaseikers**. Met dat doel voor ogen bracht ik in een aantal ladeblokken (48 lades) thematisch vele tientallen facetten van ons dialect samen. Dat liet me bv. toe uit de zo opgeslagen en verworven informatie de **primaire en vooral de secundaire kenmerken van ons dialect** te distilleren. Ook een aantal regels m.b.t. de spraakkunst, de spelling en de uitspraak kon ik aan de hand daarvan via deductie formuleren.

Ik kreeg zo ook een kijk op onze echte, specifieke (een 1.000-tal) vooral korte **Maaseiker uitdrukkingen**, op het aantal **etymologisch boeiende gevallen** zoals bv. onze verbasteringen uit het Frans, op onze **synoniemen**, onze **vroegere gewoontes en gebruiken**, op oude **beroepen** en onze Maaseiker **voornamen**.

Terwijl ik tijdens deze studie uiteraard de hele Maaseiker **woordenschat per woordsoort** opsplijste en groepeerde (alleen al 200 blzn substantieven), legde ik ook aparte thematische **woordverzamelingen** aan **rond wat wij eten en aten**, rond de (vooral vroegere) **landbouw, ziekte en gezondheid, de dood, groenten en fruit, rond planten en vogels, dieren en insecten, rond kleding, krachttermen, het lichaam, technische termen, onze zoetwatervissen** (van de Maas) en – vrij gedetailleerd natuurlijk – over de **spullen die we in en rond het huis gebruiken**. Buitengewoon boeiend ook is de op die manier tot stand gekomen collectie **schimpwoorden** (ca. 1.400) en onze **koos- of troetelnamen**, in aantal nog geen tiende van onze scheldwoorden. Overigens is de studie intussen in de computer ingevoerd en zijn de manuscripten van het thematische woordenboek en van de schimpwoordenlijst klaar.

Een tijdverslindende activiteit

Het meest tijdrovend zijn de activiteiten die je als gebruiker van een woordenboek niet vermoedt. Sta me toe dat ik ze, vooral voor wie zelf zo'n werk zou willen maken, nog even opsom: keuzebepaling en inventarisatie van de **trefwoorden** en die m.b.t. de uitwerking voorzien van een code, de hier nooit geformuleerde **woordkenmerken** en de hier evenmin bestaande **etymologie** nagaan, alle **woordbetekenissen** en **varianten** bijeenzoeken, **uitdrukkingen** bijeenbrengen, **voorbeeldzinnen** bedenken, **correspondentie voeren, teksten** samenvatten en vertalen, **vergaderen, publiciteit** maken, aan **geldmiddelen** proberen te geraken, **dossiers** indienen, zoeken naar **onderwerpen voor leesteksten en -tekstjes**, definiëring nieuwe **spellingregels, uitdieping spraakkunst**, inleidende hoofdstukken schrijven en **lay-out** en **drukproeven** verbeteren. Veruit het omvangrijkste verborgen werk gaat evenwel schuil achter het principe 'al doende leer je'. **Tijdens het schrijfproces stoot je uit gebrek aan ervaring logischerwijze op tientallen vragen en problemen**. Je maakt zo'n boek immers voor het eerst. Niemand wijst je de weg.

Ben je bij het ontdekken van onjuistheden consequent, dan grijp je in, ook al kost je dat telkens opnieuw een berg werk. Zo zag ik me genoodzaakt het boek ca. **35 keer opnieuw te lezen** om de vooral onderweg ontdekte **inconsequenties op het vlak van de spelling en de spraakkunst recht te zetten**. Als je weet dat je met het eenmalig maar grondig lezen van het boek ruim een week zoet bent, zie je dat je alleen al aan het lezen van je eigen product maanden besteedt, wat

– terwijl een eenmalige lezing natuurlijk heel tof is – ontzettend langdradig uitvalt.
Wil je bovendien een enigszins kwalitatief boek, dan moet je ervan uitgaan dat je aan het einde van de rit, wegens het om- en herwerken, **niet één pil van een boek** maar een **veelvoud ervan** geschreven hebt.

15. DGMD IN CONCRETO

Doelstellingen DGMD

Vanuit de grondidee ons niet te bezondigen aan eenzijdigheid, kozen wij voor een full-optionuitwerking, waarin de woordkenmerken, de etymologie, de systematische vergelijking met het Duits, taalweetjes, de vaak talloze en diverse woordbetekenissen, uitdrukkingen en dies meer niet ontbraken.

De ca. 25.000 voorbeeldzinnen zijn bovendien zo geconstrueerd dat zij enerzijds de woordbetekenissen duidelijk maken én anderzijds voldoende fris en luchtig zouden moeten zijn om de leeslust op te wekken en gaande te houden.

Dit deels encyclopedisch woordenboek – in een later stadium ook digitaal verkrijgbaar – aan een bijzonder democratische verkoopprijs ter beschikking stellen van de Limburgers, de Maaslanders en uiteraard primair aan de Maaseiker bevolking, was het doel waarnaar wij streefden.

DGMD inhoudelijk

DGMD is een encyclopedisch dialectisch leeswoordenboek. **Het boek, dat het predicaat vernieuwend verdient, werd ten volle gesteund door doctor Rob Belemans, stafmedewerker voor talig cultureel erfgoed bij het Vlaams Steunpunt FARO.**

Dit boekwerk is conceptueel twee-enig. In de lemmata is het hele Maaseiker verhaal met zijn kleine en grote geschiedenissen van grosso modo de laatste anderhalve eeuw geïntegreerd.

In willekeurige volgorde zijn de thema's: **Maaseiker gewoonten en gebruiken**, een 150-tal oude Maaseiker (kinder)versjes en -liedjes, **de historiek en de werking van de Maaseiker verenigingen** van nu en vroeger, zoals o.a. het Heilig Wammes met info per wijk of zoals de diverse Maaseiker koren, **de Maaslegendes, toponiemen, straatnamen, voornamen, info over beide wereldoorlogen, alle Maaseiker scholen, historische gebouwen, de vroegere Maasvaart, Kerk en geloof, de Maaseiker geschiedenis, voeding, landbouw, handel en nijverheid, ziekte en gezondheid, geboorte, huwelijk en dood, ontspanning** en zo meer.

Het vernieuwend aspect zit dus in de zo naadloos mogelijke integratie van het Maaseiker leven van de laatste anderhalve eeuw, een 1.250-tal items, in de ruim 13.000 titelwoorden, die nagenoeg het hele Maaseiker taalgoed van de laatste honderd jaar omvatten, zodat je als lezer beide facetten, taal én historie, onder één omslag aantreft.

Het boek, dat uiteraard primair focust op de stad Maaseik, haar taal en haar inwoners, verliest evenwel niet uit het oog dat Maaseik een stad is aan de Maas en maakt bijgevolg van het Maasland en de Maaslanders een tweede brandpunt. Niet minder dan 35 (deel-)gemeentes in Belgisch-Limburg en 25 Nederlands-Limburgse krijgen in het boek de aandacht die ze verdienen.

Zelfs een aantal belangrijke Limburgse en Vlaamse trefwoorden lieten wij niet onvermeld.

Samenwerkingsverbanden tijdens de schrijftijd

Zowel met de stedelijke overheid en de bevolking als met de Maaseiker verenigingen onderhielden we een vruchtbare samenwerking.

a. Met de stedelijke overheid en met de inwoners van de Stad Maaseik

Met mevrouw Myriam Giebens als schepen van Cultuur en als vertegenwoordigster van de Maaseiker gemeenteraad, verliep de samenwerking in een prettige en optimaal productieve geest.

Met behulp van het maandelijks stedelijk infoblad, waarin wij er bij de lezer op aandrongen ons aan het boek gerelateerde gegevens te bezorgen, kwamen wij bv. in het bezit van oude kinderliedjes en -versjes, uitdrukkingen, gezegdes en zo meer.

b. Met de Maaseiker verenigingen

Van de Maaseiker verenigingen, waarop wij een beroep deden ons m.b.t. de historiek van hun vereniging de gevraagde gegevens te bezorgen, reageerden de meeste positief.

Via o.a. een uiteenzetting met gesprek voor 85 aanwezige leden van Markant en voor een serviceclub deden wij anderzijds aan informatieverspreiding.

c. Met de redactie van het tijdschrift ‘De Maaseikenaar’

Van deze redactie namen de heren Jaak Bergers, Martin Boonen, Wim Corstjens en Tony Van Wijck de correctie van het boek deels (trefwoorden en voorbeeldzinnen) op zich. Zij zorgden in de beginperiode bovendien voor contacten, leverden in een lange reeks besprekingen nog woordjes aan, motiveerden derden en stelden hun bronnen van vóór de schrijftijd ter beschikking. (zie ook ‘DANKWOORD’)

DGMD levert een bijdrage aan het onderzoek en de ontsluiting van het erfgoed in de provincie Limburg.

Het was onze primaire zorg en bekommernis het Maaseiker taalerfgoed en het verhaal van Maaseik en zijn inwoners van de laatste 150 jaar in **één groot leeswoordenboek** in een vlot leesbare volkstaal samen te brengen, om het vervolgens aan een volkse en symbolische verkoopprijs **aan een breed Maaseiker, Maaslands en Limburgs publiek aan te bieden.**

Het boek zal het Maaseiker taalerfgoed niet enkel ontsluiten naar de lezer toe, maar dit belangrijk immaterieel erfgoed ook toegankelijk maken voor onderzoek. En dat in lengte van jaren.

DGMD speelt in op de actuele vragen en ontwikkelingen.

In het Maasland valt een zekere heropleving van het dialect – ook bij de jongere generaties – te constateren. Het was dus het goede moment om met ons rijk Maaseiker taaleigen naar buiten te komen.

DGMD versterkt de regionale werking van de erfgoedorganisatie.

Met het verschijnen van DGMD wordt een puzzelstuk dat in de Maaslandse en Limburgse dialecten lang ontbroken heeft, eindelijk gelegd. Een ontwikkeling die de taalerfgoedorganisaties stellig zullen appreciëren.

DGMD heeft een vernieuwend en/of inspirerend karakter.

Het concept leeswoordenboek is – voor zover bekend – compleet vernieuwend. Ook de tweeenheid ‘taalgoed van de laatste honderd jaar’ en ‘geschiedenis van een stad en haar inwoners van de laatste anderhalve eeuw’ is wellicht vernieuwend en zal mogelijkwerwijs mensen elders inspireren voor hun eigen gemeenschap over één boeg te zeilen.

DGMD beantwoordt aan de huidige provinciale accenten voor het Limburgs erfgoedbeleid

Wij vernamen en vernemen van diverse zijden dat het provinciebestuur het Limburgs in al zijn verscheidenheid van streektalen meer dan genegen is. Bovendien knoopt ons project aan bij de beleidsaccenten, meer bepaald bij de masterplannen erfgoed, zoals opgemaakt door het PCCE. In het bijzonder sluit het project aan bij de laatste plannen, de erfgoedstudie Maasland, een plan dat in 2012 werd afgerond. DGMD sluit ook aan bij ‘Sprakma(k)kers, Limburg in Taalvariatie’, een project waarbij het Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed samen met de Limburgse erfgoedcellen, FARO en Openluchtmuseum Bokrijk op zoek gaan naar de grote schat aan taalvariaties in Belgisch-Limburg.

DGMD streeft een duurzaam karakter na

Het is onze verwachting dat toekomstige generaties in dit boekwerk (in een latere instantie ook in digitale vorm) over Maaseik, het Maasland en de Maaslanders tot in lengte van dagen zullen kunnen lezen over onze in historisch en kunstzinnig opzicht rijke stad en over ons wondermooie Maasland. En dat in onze Maaseiker volkstaal.

16. HOE HET WOORDENBOEK RAADPLEGEN?

vëróbzakke (overg.; vëróbzakde, h. vëróbzak) [Kil. *hob-sacken* (onbeholpen springen), Kil.

1   2   2a   2b   3   3a   4   3

verhabsacken (met geblaf verjagen), Vnnl. *verhabsacken*, *verbabsacken* (door groot lawaai

3a   4   3   3a   3a

aan het schrikken maken), D. (Rijnl.) *verbuppsacken*, *Buppsack* (klein kind)], vëróbzakke,

4   3   3a   3a   4   5   6

vëróbzjakke, v(e)rénjeweere, verénneweere, vëreenëweere, vërsjanjêneere,

6   6   6   6   6

vertésteleweere, vër(h)atsbatse, vëraoze; beschadigen, vernielen: mèt *Sintërklaos hóbbe*

6   6   6 7   8   8 9 10

sómmigge kènjër 't spuuëlgood det ze smörgës hóbbe gëkrieëge, saovës al vëróbzak.

1. trefwoord (is hier een werkwoord)
2. woordkenmerken; staat hier voor ‘overgankelijk werkwoord’
- 2a. onvoltooid verleden tijd
- 2b. voltooid tegenwoordige tijd
- 2 kan als woordsoort ook zijn:

zn. (zelfstandig naamwoord) [Dan staan er enkel het genus, het meervoud en het diminutief]

bn. (bijvoeglijk naamwoord; gevolgd door trappen van vergelijking)

pers. vnw. (persoonlijk voornaamwoord)

bez. vnw. (bezittelijk voornaamwoord)

betr. vnw. (betrekkelijk voornaamwoord)

aanw. vnw. (aanwijzend voornaamwoord)

vr. vnw. (vragend voornaamwoord)

onbep. vnw. (onbepaald voornaamwoord)

voornaamw. bijw. (voornaamwoordelijk bijwoord)

bw. (bijwoord)

voorz. (voorzetsel)

telw. (telwoord)

voegw. (voegwoord)

tw. (tussenwerpsel)

3. Kil. staat voor Kiliaan (1529-1607) (*Etymologicum Teutonicae Linguae*)
 Vnnl.: Vnnl. staat hier voor etymologisch gerelateerd aan Vroegnieuw Nederlands (1500-1700).
 D. (Rijnl.) staat hier voor etymologisch gerelateerd aan Duits (Rijnlands).

3 kan o.a. ook zijn:

Barg. (Bargoens)	me. Lat. (middeleeuws Latijn)
Eng. (Engels)	Mnl. (Middelnederlands)
Fr. (Frans)	Nd. (Nederduits)
Gr. (Grieks)	Oostr. (Oostenrijk)
Hd. (Hoogduits)	Rijnl. (Rijnlands)
Idg. (Indo-Germaans; Indo-Europees)	Sp. (Spaans)
It. (Italiaans)	Zdl. (Zuid-Duitsland)
laat-Lat. (Laatlatijn)	Zwi. (Zwitserland)
Lat. (Latijn)	

- 3a. woord dat etymologisch gerelateerd is aan het trefwoord [Etymologie staat altijd tussen ‘square brackets’]

4. AN-vertaling(en) van 3a
5. komma als afsluiting van woordkenmerken en etymologie
6. dialectische synoniemen of varianten van het trefwoord
7. kommapunt (in vetjes) sluit synoniemen af.
8. AN-vertaling(en)
9. dubbele punt sluit AN-vertaling(en) af.
10. voorbeeldzin(nen)

17. TOELICHTINGEN BIJ GEMAAKTE KEUZE

(Dit hoofdstukje behoort sensu stricto niet tot het woordenboek)

Concept leeswoordenboek

In het tweedelig dialectisch boekwerk dat ik in 2012 voor ogen had, was het mijn bedoeling het Maaseiker en Maaslandse verhaal van de laatste 150 jaar zo naadloos mogelijk te integreren in de vocabulaire – ca. 12.000 woorden – van de laatste eeuw. In een kleine 1.200 teksten en tekstjes gaf ik bij evenveel trefwoorden rond enkele tientallen thema's dan ook gestalte aan dat voornemen. Ca. 30 procent van die teksten baseerde ik op AN-teksten die hoofdzakelijk in het oeuvre (een 40-tal publicaties) van de heer Martin Boonen en in het tijdschrift 'De Maaseikenaar' al vroeger verschenen. Ca. 70 % baseerde ik hoofdzakelijk op de weetjes en kennis die ik tijdens mijn leven vergaarde. Waarbij ik me grotendeels tot streekrelevante onderwerpen beperkte, maar, waar het kon, ook universele thema's zoals geboorte, huwelijk en dood aansneed, maar dan altijd met een link naar de eigen regio.

Het concept LEESwoordenboek blijkt intussen een schot in de roos te zijn. Ter zake geschoolden die het manuscript inkeken, reageerden namelijk unaniem enthousiast. De eventuele bedenking dat je zulke teksten beter elders publiceert, is mogelijk terecht, maar om praktische, vooral financiële redenen niet realistisch. Voor zoveel losse tekstjes vind je nooit iemand die de financiële kant van de zaak voor zijn rekening neemt. Koppel je een tekst(je) aan het juiste trefwoord, dan treedt er integendeel a.h.w. een symbiose op.

Alfabetisch woordenboek

In 'DGMD, deel I' koos ik voor een alfabetisch-lexicografisch systeem. Elk volwaardig woordenboek bestaat echter uit twee delen. 'DGMD, deel II' zal onder meer een thematische verwerking van onze vocabulaire bevatten. Als titel koos ik '**D'n teematische Mēzeikē Diksjeñaer (DTMD)**'. Dit woordenboek, dat 22 hoofdstukken bevat, is volledig uitgeschreven en deels in de computer ingevoerd. De grote troef van dit systeem is dat je meteen een kijk hebt op de trefwoorden die deel uitmaken van een woordweb (woordveld). Een grotere toegankelijkheid en een hogere aantrekkelijkheid zijn bijkomende voordelen. In dit thematische woordenboek zijn niet alleen de rubrieken maar ook de trefwoorden van elke rubriek in alfabetische orde opgenomen. Dat 'DGMD, deel II' uit meerdere (grote) delen bestaat, is overigens een troef. Deze verscheidenheid maakt het boek immers aantrekkelijker. Bovendien tref je de diverse componenten en benaderingswijzen van ons dialect zo alle onder één band aan. Dat je zo mensen bereikt die anders nooit een bepaald deelaspect onder ogen zouden krijgen, is wellicht het derde en grootste voordeel van dit systeem.

Inleiding op 'DGMD, deel I'

In de inleiding op 'DGMD, deel I' probeerde ik al zoveel mogelijk facetten van het Maaseikers een plaats te geven. Naar die aspecten deed ik lange tijd onderzoek. De resultaten van een volledige studie, die ik in een 150-tal pagina's neerschreef, zal onder de titel '**Het Maaseikers**,

een studie' eveneens een plaats krijgen in 'DGMD, deel II'. De bedenking die je hierbij kan maken, is dat zulke studie beter apart verschijnt. Het nadeel van zo'n aparte uitgave is evenwel dat je dan in de problemen komt met de bekostiging ervan en dat er weinig belangstelling is voor zo'n losstaande diepgaande studie, waarin nochtans zeeën van tijd kropen. Daarom is het beter deze deel te laten uitmaken van een groter geheel, een compleet naslagwerk, dat bv. DGMD pretendeert te zijn. Provinciale en lokale overheden besteden na gunstig advies van een commissie van deskundigen hun projectsubsidies overigens meestal – m.i. terecht – aan grotere projecten en initiatieven.

'DGMD, deel I' gaat uit van het dialectwoord

Om een zo degelijk mogelijke beschrijving van onze dialectwoorden te kunnen geven, ging ik uit van dialecttrefwoorden. Een groot nadeel hiervan is dat je zo niet kan te weten komen hoe een AN-woord in het dialect klinkt. Daarom zal in 'DGMD, deel II' aanzienlijke ruimte ingeruimd worden om via een alfabetisch-lexicografisch systeem naar schatting ca. 40.000 AN-woorden met hun dialectvertaling op te nemen. Het manuscript van dit woordenboek 'AN-Maaseikers' is volledig klaar en wacht op invoering in de computer. De A-woorden zijn trouwens al ingevoerd. Dit boek zal als titel dragen **'De Needërlands-Mëzeikersën Diksjeñaer' (DNMD)**.

Afbakening van de op te nemen woorden in de tijd

Zelf koos ik voor woorden die door Maaseikenaren de laatste eeuw binnen de Maaseiker stadswallen veelvuldig in de mond worden en deels werden genomen en die daarom als Maaseikers beschouwd worden. Dit doel kon ik me stellen omdat ik de laatste veertig jaar haast permanent oog en oor had voor de Maaseiker woordenschat. Vooral via gesprekken met oudere inwoners en met vaklui van allerlei slag, lukte het me onze woordenschat te memoriseren en te archiveren. Concreet gaat het hier op een 10.000-tal woorden die qua dialectisch gehalte (vrij) sterk afwijken van hun AN-equivalent. De tienduizenden AN-woorden die we met Maaseiker klanken zijn gaan uitspreken, liet ik (zoveel mogelijk) buiten beschouwing. Kies je overigens enkel voor woorden die niet in de algemene taal voorkomen, dan kies je voor een idioticon van hoogstens een paar duizend woorden.

Etymologie

Woorden die enkel in Maaseik voorkomen, zijn m.i. nog zeldzamer dan witte raven. Een woord als bv. 'ritsbómmële' lijkt me dat wel te zijn. ['ritsbómmële (van het Latijnse restis (touw, strop), dat in het AN 'rist' is geworden en in het Maaseikers 'rits') plus natuurlijk 'bómmële (bengelen)'.] Duidelijk is dus dat niemand op een taaleiland woont. Het is daarom zaak om te weten waar Abraham de mosterd haalde. Zelf had ik nooit de pretentie de volledige oorsprong en geschiedenis van woorden op te nemen. Wel vermeldde ik systematisch zoveel mogelijk etymologische gegevens, waarbij ik me meestal beperkte tot het Latijn, het Grieks en het Middelnederlands. Bij parallelie met het Frans, het Engels en het Duits gaf ik ook die equivalenten. M.b.t. het Duits maakte ik een onderscheid in een 10-tal soorten Duits. De equivalenten uit de laatste drie talen gaf ik evenwel meer om de treffende gelijkenissen en veel minder om hun eventueel etymologisch gehalte naar ons Maaseikers toe. Het was dus meer de

verwantschap die ik wou illustreren.

Samenstellingen

Neem je als ingang principieel geen afleidingen of samenstellingen op en beperk je je m.b.t. de trefwoorden dus tot de grondwoorden (stamwoorden, wortels, woordstammen), dan ben je vlug uitgeboerd. Naast de afleidingen en samenstellingen die ik als ingang liet fungeren, liet ik vooral in de voorbeeldzinnen een groot aantal van zulke woorden voorkomen.

Uitdrukkingen

In het boek gebruik ik de term ‘uitdrukkingen’ als overkoepelende aanduiding voor alle spreekwoorden, gezegdes, zegswijzen, uitdrukkingen, zei- en weerspreuken – dat zijn er ca. 10.000 – die ik in het boek een plaats gaf. Graag merk ik op dat je een taal enkel beheerst als je haar uitdrukkingenarsenaal beheerst. De 1.000 (van de 10.000) meest voorkomende idiomatische uitdrukkingen zal ik trouwens in ‘DGMD, deel II’ onder de vorm van een beperkt **idioomwoordenboek**, waarvan het manuscript klaar is, opnemen.

Schimpwoorden en kooswoorden

Wat de lezer in DGMD, deel I ongetwijfeld zal opvallen, is het hoge aantal scheldwoorden (ca. 1.400) en het eerder lage aantal kooswoorden (een klein honderdtal) die in het boek voorkomen. In ‘DGMD, deel II’ zal de gebruiker dit boeiende en waardevolle taalsegment dan ook in een apart hoofdstuk aantreffen. Dit pakket is overigens – ik gaf van elk woord een AN-definitie – kant en klaar. Van dit onderdeel zal de titel luiden ‘**Mëzeikër sjéldwäörd en vleiname**’.

DGMD, deel 2

Voor een goed begrip laat ik nog even volgen uit welke componenten dit tweede deel zal bestaan.

1. **Inleiding.**
Het Maaseikers, een studie
(Tal van boeiende aspecten m.b.t. het Maaseikers)
2. **Woordenboeken**
  - 2.1. Een idioomwoordenboek
(De 1.000 kortste en tofste idiomatische uitdrukkingen in het Maaseikers)
  - 2.2. Een thematisch woordenboek
(De Maaseiker vocabulaire rond 22 thema’s bijeengebracht)
  - 2.3. Een vertaalwoordenboek AN-Maaseikers
(ca. 40.000 woorden waarvan nagenoeg geen vreemde)
3. **Appendix**
  - 3.1. Scheldwoorden en vleinamen in het Maaseikers
(1.400 scheldwoorden en ca. 100 koosnamen, alle met definitie)

- 3.2. Maaseiker voornamen
- 3.3. Het Maaseiker Bargoens

Enkel als wij erin slagen ook dit tweede deel in gedrukte en uitgegeven vorm verkrijgbaar te stellen, zullen wij op het gebied van ons taalrfgoed onze plicht hebben gedaan. Als de stedelijke en provinciale overheden (autoriteiten) ook onder dit deel hun schouders zouden willen zetten, dan zullen zeer velen hun daarvoor tot in lengte van dagen dankbaar zijn. Dan immers bewijzen zij ons mooie Maaseikers een dienst van onschatbare waarde. Want dan zal onze wondermooie en waardevolle streektaal nooit aan de vergetelheid worden prijsgegeven. Dan eerst zullen wij samen met Goethe kunnen zeggen: 'Das Echte bleibt der Nachwelt unverloren.' Wijze woorden van een geniaal man. Woorden ook met de inhoud en de portee die ons beslist niet toelaten toekomstige generaties dit tweede boekdeel te onthouden.

18. LIJST VAN AFKORTINGEN

A.E.	American English (Amerikaans Engels)
aanw. vnw.	aanwijzend voornaamwoord
abs.	absoluut
abstr.	abstract
adj.	adjectief
adm.	administratie
afgel. v.	afgeleid van
afk.	afkorting
afl.	afleiding
ald.	aldaar
alg.	algemeen
Amer.	Amerika, Amerikaans
ambt. t.	ambtelijke taal
AN	Algemeen Nederlands
Ar.	Arabisch
arch.	archaïsme, archaïsch
art.	artikel
attr.	attributief
av.	achtervoegsel
B.E.	Belgisch Engels
Barg.	Bargoens
bast.vl.	bastaardvloek
bel.	beledigend
Belg.	België, Belgisch
Belg.Fr.	Belgisch Frans
ben.	benaming
bep.	bepaald
beperk.	in beperkende betekenis
bet.	betekenis(sen)
betr. vnw.	betrekkelijk voornaamwoord
betr.	betreffende
bez. vnw.	bezittelijk voornaamwoord
bijb.	bijbeltaal
bijv. gebr.	bijvoeglijk gebruikt
bijv. stofn.	bijvoeglijke stofnaam
bijz.	bijzonder
biol.	biologie
blz.	bladzijde
bn.	bijvoeglijk naamwoord
bv.	bijvoorbeeld
bw. bep.	bijwoordelijke bepaling
bw.	bijwoord

cat.	categorie
chr.	christelijk
comp.	computerterm (informatica)
concr.	concreet
conj.	conjunctief
cont.	contaminatie
d.	door
D.	Duits
d.w.z.	dat wil zeggen
dat.	datief
deelw.	deelwoord
derg.	dergelijke
dial.	dialect, dialectisch
dim. suffix	verkleiningsuitgang
dim.	diminutief – suffix (verkleiningsuitgang)
Duitst.	Duitstalig
e.a.	en andere
e.d.	en dergelijke
eig.	eigenlijk
eigenn.	eigennaam
elektr.	elektriciteit
Eng.	Engels
enk.	enkelvoud
enz.	enzovoort
equiv.	equivalent
etym.	etymologie, etymologisch
euf.	eufemisme, eufemistisch
evt.	eventueel
fig.	figuurlijk
form.	formeel
Fr. uitspr.	Franse uitspraak
Fr.	Frans
Frank.	Frankisch
freq.	frequentatief
g. mv.	geen meervoud
gall.	gallicisme
geb. w. enk.	gebiedende wijs enkelvoud
geb. w. mv.	gebiedende wijs meervoud
gebr.	gebruik, gebruikt
gemeenz.	gemeenzaam
gen.	genitief

geol.	geologie
geringsch.	geringschattend
germ.	germanisme
gesch.	geschiedenis
gesubst.	gesubstantiveerd
gew.	gewestelijk
gez.	gezegde
got.	gotisch
Gr.	Grieks
Hd.	Hoogduits
hist.	historisch
homot.	homotaal
Hong.	Hongaars
hoofdtelw.	hoofdtelwoord
hulpww.	hulpwerkwoord
hum.	humor, humoristisch
hyperb.	hyperbool
i.a.b.	in alle betekenissen
i.p.v.	in plaats van
i.t.t.	in tegenstelling tot
i.v.m.	in verband met
id.	idem
Idg.	Indo-Germaans (Indo-Europees)
iem.	iemand
imper.	imperatief
in 't alg.	in het algemeen
in 't bijz.	in het bijzonder
inf.	infinitief
inform.	informeel
inz.	inzonderheid
iron.	ironisch
It.	Italiaans
jaarg.	jaargang
jeugd.	jeugdtaal
Jidd.	Jiddisch
jongerent.	jongerentaal
jur.	juridisch
Kil.	Kiliaen/Kiliaan
kindert.	kindertaal
klanknab. gev.	klanknabootsend gevormd
kleerm.	kleermakerstaal

klemt.	klemtoon
klink.	klinker
koppelww.	koppelwerkwoord
krachtt.	krachtterm
l. vw.	lijdend voorwerp
laat-Lat.	Laatlatijn
Lat.	Latijn
lett.	letterlijk
lettergr.	lettergreep
letterk.	letterkunde, letterkundig
lidw.	lidwoord
lit. t.	literaire taal
lit.	literatuur
lj.	leerjaar
Luikerw.	Luikerwaals
m.	mannelijk
m.betr.t.	met betrekking tot
M.E.	middeleeuwen
m.n.	met name
Maastr.	Maastricht
me. Lat.	middeleeuws Latijn
me.	middeleeuws
medekl.	medeklinker
meew. vw.	meewerkend voorwerp
meton.	metonymisch
Mhd.	Middelhoogduits
middelb.	middelbaar
Middel-Eng.	Middelengels
mijnt.	mijnterm
mil.	militair
min.	minachtend
Mnd.	Middelnederduits
Mnl.	Middelnederlands
MSK	Maaseik, Maaseikers
muz.	muziek
mv.	meervoud
myth.	mythologie
N.B.	notabene
Nd.	Nederduits (uit Noord-Duitsland)
Ned.	Nederland
Neder-R.	Nederrijns: de taal ↔ Neder-Rijns: wat betrekking heeft op het stroomgebied van de Rijn beneden Kreuznach bv. Neder-Rijnse

neg.	gotiek
neol.	negatief
Nieuw-Gr.	neologisme
Nieuw-Maas.	Nieuwgrieks
nl.	Nieuwmaaseikers
Nl.	namelijk
nv.	Nederlands
nw.	naamval
	naamwoord
o. t. t.	onvoltooid tegenwoordige tijd
o. toek. t.	onvoltooid toekomstige tijd
o. v. t.	onvoltooid verleden tijd
o.	onzijdig
o.a.	onder andere
obj.	object
onbekl.	onbeklemtoond
onbep. hoofdtelw.	onbepaald hoofdtelwoord
onbep. telw.	onbepaald telwoord
onbep. vnw.	onbepaald voornaamwoord
onbep. wijs	onbepaalde wijs
ondersch. voegw.	onderschikkend voegwoord
oneig.	oneigenlijk
onom.	onomatopee
onoverg.	onovergankelijk
onpers. ww.	onpersoonlijk werkwoord
onreg. ww.	onregelmatig werkwoord
onv. deelw.	onvoltooid deelwoord
onv. mv.	onveranderd meervoud
onz.	onzijdig
oorspr.	oorspronkelijk
Oostr.	Oostenrijk
opget.	opgetekend
Oud-Eng.	Oudengels
Oud-Fr.	Oudfrans
Oud-Frank.	Oudfrankisch
Oud-Fries	Oudfries
Oud-Germ.	Oudgermaans
Oud-Gr.	Oudgrieks
Oud-Hd.	Oudhoogduits
Oud-Holl.	Oudhollands
Oud-IJsl.	Oudijslands
Oud-Ind.	Oudindisch
Oud-Jav.	Oudjavaans
Oud-Ned.	Oudnederlands

Oud-Nfr.	Oudnederfrankisch
Oud-Noors	Oudnoors
Oud-Rom.	Oudromeins
Oud-Saks.	Oudsaksisch
Oud-Vl.	Oudvlaams
Oud-Zw.	Oudzweeds
overdr.	overdrachtelijk
overg.	overgankelijk
p.	pagina
pej.	pejoratief
pers. vnw.	persoonlijk voornaamwoord
pers.	persoonlijk, persoon
Perz.	Perzisch
pleon.	pleonasme
pln.	plaatsnaam
pol.	politiek
pred.	predicatief
pregn.	pregnant
Prov.	Provençaals
prov.	provincie
r.-k.	rooms-katholiek
rangtelw.	rangtelwoord
reg.	regionaal
rel.	religie
resp.	respectievelijk
Rh. Wtb.	Rheinisches Wörtërbuch
Rijnl.	Rijnlands
samengest.	samengesteld
samenst.	samenstelling
scheldn.	scheldnaam
scheldw.	scheldwoord
scherts.	schertsend
schrift.	schriftelijk
schrijft.	schrijftaal
sl.	slang
sleept.	sleeptoon
soortn.	soortnaam
Sp.	Spaans
spell.	spelling
sportt.	sportterm
spott.	spottend
spr.	spreekwoord

spraak.	spraakunst, spraakkundig
spreekt.	spreektaal
spreekw.	spreekwoord
st. ww.	sterk werkwoord
stofn.	stofnaam
stootf.	stoottoon
studentent.	studententaal
subj.	subject
subst.	substantief
superl.	superlatief
syn.	synoniem
t.w.	te weten
taalk.	taalkunde
tautol.	tautologie
teg.	tegengestelde van
tegenst.	tegenstelling
telw.	telwoord
tgov.	tegenover
timm.	bij timmerlieden
toeg.	toegeving
tr. v. verg.	trappen van vergelijking
trans. ww.	transitief (overgankelijk) werkwoord
tw.	tussenwerpsel
uitdr.	uitdrukking
uitr.	uitroep
uitspr.	uitspraak
uitz.	uitzondering
v.	vrouwelijk
v.d.	voltooid deelwoord
vand.	vandaar
var.	variant(e)
vb.	voorbeeld
verb.	verbinding
verbast.	verbastering
verg.	vergelijking
vergr. tr.	vergroten trap
verk.	verkorting
verkleinv.	verkleinvorm
verl.	verleden
veroud.	verouderd
versch.	verschillend(e)
vert.	vertaling

verw.	verwensing
verzameln.	verzamelnaam
vgl.	vergelijk
vkt.	vaktaal
vnl.	voornamelijk
Vnnl.	Vroegnieuwederlands
vnw.	voornaamwoord
voegw. bijw.	voegwoordelijk bijwoord
voegw.	voegwoord
volksn.	volksnaam
volkst.	volkstaal
voornaamw. bijw.	voornaamwoordelijk bijwoord
voorz.	voorzetsel
vr. vnw.	vragend voornaamwoord
vulg.	vulgair
vw.	voorwerp
w.g.	weinig gebruikt
Wa.	Waals
wb.	woordenboek
wederk.	wederkerend
wet.	wetenschappelijk
woordverb.	woordverbinding
wsch.	waarschijnlijk
W-Vl.	West-Vlaams
ww.	werkwoord
wnw.	werkwoorden
zaakn.	zaaknaam
Zdl.	Zuid-Duitsland
zegsw.	zegswijze
zelfst.	zelfstandig
zn. nwn.	zelfstandige naamwoorden
zn.	zelfstandig naamwoord
zw. ww.	zwak werkwoord
Zwi.	Zwitserland

19. REGISTER VAN DE IN DE INLEIDING GEBRUIKTE TERMINOLOGIE

abstracta op -de	p. 38
aferesis (procope, wegval)	p. 39
afkortingen	p. 109
afleidingen.....	p. 25
apocope van de eind-n (spelling en uitspraak).....	p. 67
apocope van de eind-t (spelling en uitspraak).....	p. 66
auslaut	p. 35
Bargoens.....	p. 38
Beiers	p. 32
beknopte bijzin van doel	p. 39
bezittelijke voornaamwoorden in het Hoogduits	p. 34
bijvoeglijke naamwoorden (stoffelijke)	p. 34
bijwoordelijke bepaling (bijzin) van oorzaak	p. 38
bijzin van doel (beknopte)	p. 39
deelsgenitief	p. 37
deelteken in voltooid deelwoord (spelling).....	p. 66
det na bijwoorden.....	p. 39
DGMD inhoudelijk	p. 100
diftongering (partiële naslag).....	p. 35
doelstellingen DGMD	p. 100
dubbele medeklinker (spelling).....	p. 62
dubbele ontkenning.....	p. 37
dubbelvormen	p. 38
Duits in België	p. 33
enclise (hechting).....	p. 39
epenthese (epenthesis)	p. 35
epenthesis (epenthese)	p. 35
gebiedende wijs (imperatief) van sterke werkwoorden	p. 88
gemeenzame taal in het Maaseikers.....	p. 94
gemengde werkwoorden (vervoeging in o.t.t. en o.v.t.)	p. 72
gerundium	p. 35
grondwoord	p. 24
h en j (spelling en uitspraak).....	p. 66
hechting (enclise).....	p. 39
Hoogduits.....	p. 31, 33, 41
imperatief (gebiedende wijs) van sterke werkwoorden	p. 88
k en gk (spelling en uitspraak).....	p. 64
Keuls	p. 32
klankassimilatie.....	p. 90
klankomzetting.....	p. 30
klankwijziging (van een klinker)	p. 30

klinkers (spelling en uitspraak).....	p. 49
leesteksten (bieden grote meerwaarde).....	p. 97
lijdend voorwerpszin.....	p. 38
Maaseiker dialect (een studie)	p. 98
medeklinkers (spelling).....	p. 62
meervouden op ‘-er’ (in het Maaseikers en in het Hoogduits)	p. 34
mën (omschrijvingen voor dit onbepaalde voornaamwoord)	p. 39
metafonie.....	p. 30
metanalyse.....	p. 37
metathese (metathesis).....	p. 37
metathesis (metathese).....	p. 37
mouillering.....	p. 36
Nederduits.....	p. 31, 42
Nederrijns.....	p. 33
Noord-Duits	p. 31
o.t.t. (regels bij de vervoeging van zwakke, sterke en onregelmatige werkwoorden).....	p. 68
o.v.t. (regels bij de vervoeging van zwakke, sterke en gemengde werkwoorden; uitspraak).....	p. 69
omgangstaal in het Maaseikers	p. 93
onregelmatige werkwoorden (vervoeging in o.t.t. en o.v.t.).....	p. 72
ontkenning (dubbele)	p. 37
oorsprong en geschiedenis van de woorden.....	p. 96
Oostenrijks	p. 31
partiële naslag bij diftongering	p. 35
persoonlijke voornaamwoorden (in het Maaseikers en in het Hoogduits)	p. 33
procope (afesis, wegval)	p. 39
raadpleging DGMD	p. 103
regionaal Duits.....	p. 32, 43
registers in de Maaseiker volkstaal	p. 93
Rijnlands	p. 32, 42
Rotwelsch.....	p. 38
Saksisch	p. 31
samentrekking van voorzetsel met lidwoord	p. 38
samenwerkingsverbanden.....	p. 101
sandhi	p. 90
schimptaal in de Maaseiker volkstaal	p. 93, 107
sleoptoon	p. 30, 89
spelling (klinkers en tweeklanken)	p. 49
stamwoord.....	p. 24
sterke werkwoorden (vervoeging in o.t.t. en o.v.t.)	p. 72
stijl DGMD	p. 94
stoottoon.....	p. 29, 89
substantieven op -óng	p. 37
svarabhakti	p. 36
syncope	p. 39

taalgebruik (dagelijks)	p. 24
taallagen in de Maaseiker volkstaal	p. 93
toontaal.....	p. 29
transitieve werkwoorden in het Duits (die in het Maaseikers reflexief zijn).....	p. 39
tweeklanken (spelling en uitspraak).....	p. 49
uitdrukkingen	p. 26, 107
uitspraak (van het Maaseikers)	p. 89
umlaut	p. 30
verbindings-e (tussen twee substantieven).....	p. 36
verbindings-n (vóór een klinker en vóór t, d of h).....	p. 36
verbindings-s (in bijwoorden en voegwoorden)	p. 40
voorbeeldzinnen (verduidelijken trefwoorden).....	p. 97
vreemde woorden (spelling)	p. 65
vulgaire taal in het Maaseikers	p. 94
wederkerende voornaamwoorden (in het Maaseikers en in het Hoogduits).....	p. 34
wegval (procope, aferesis)	p. 39
werkwoordsuitgangen	p. 68
woordenlijst of woordenboek	p. 96
woordenschat (actieve)	p. 24
woordenschat (passieve)	p. 25
woordenschat (verouderde).....	p. 25
woordfamilies	p. 24
woordstam.....	p. 24
wortel	p. 24
Zwitsers.....	p. 32

20. BIBLIOGRAFIE

Achten, Emiel & Achten, Lutgarde. *’t zoo.ëneves woo(ë)rdebòk ‘Het Zonhovens Woordenboek’*, Zonhoven: het Gemeentebestuur van Zonhoven, 1996

Aerts, Theo. *De mijntaal: een verdwenen deel van ons leven*, 2001

Billiet, Stijn. *Over sjónk, vaam, kits, wiks en andere sappige woorden. Een onderzoek naar lexicaal verlies in het Maaseiker dialect*, Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, 1999

Boonen, Martin & Werkgroep Documentatie Maaseik. *‘Een bezette stad’. Maaseik tijdens de Eerste Wereldoorlog 1914-1918*, Stad Maaseik, 1992

Boonen, Martin & Werkgroep Documentatie Maaseik. *Het Maaseiker verenigingsleven tussen 1830 en 1940*, Stad Maaseik, 1994

Boonen, Martin. *1940-1945. Maaseik tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vier jaar ‘Feldgrauen’*, Stad Maaseik, 2012

Boonen, Martin. *Land en Water; toponomie van Maaseiker veld- en waternamen*, Stad Maaseik, 2013

Boonen, Martin. *Straten en Wegen, een toponymisch-historische studie*, Stad Maaseik, 2007

Boonen, Martin. *Ziekten en genezers in het vroegere Maaseik*, Stad Maaseik, 2014

Boonen, Martin & Van Wijck, Tony. *De kleine Mezeiker Grammaer*, C.V. Het Heilig Wammes, 1992

Brounts, Pol; Chambille, Gaston; Kurris, Joop; Minis, Twajn; Paulissen, Harry; Simais, Miek. *De Nuie Mestreechsen Dictionair*, Maastricht: Veldeke-Krink Mestreech, 2004

Claessens, Jean Christiaen. *Syntaxis van het dialect van Maaseik*, Licentiaatsverhandeling Rijksuniversiteit Gent, 1950

De Maaseikenaar, Driemaandelijks Contactblad, *jaargang I t/m XLVI*, Maaseik: Tony Van Wijck (verantw. uitgever)

Debrabandere, Frans. *Limburgs Etymologisch Woordenboek. De herkomst van de woorden uit beide Limburgen*, Leuven: Davidsfonds, Uitgeverij N.V., 2011

Endepols, H.J.E.. *Woordenboek of Diksjenaer van ’t Mestreechs*, Maastricht: Boosten en Stols, 1955

Geerts, G. & Heestermans, H.. *van Dale: Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, 3 dn*, Utrecht-Antwerpen: van Dale Lexicografie, 1995 (12de druk)

Kiliaen (van Kiel), Cornelis. *Etymologycum Teutonicae linguae sive dictionarium Teutonico-Latinum*

Staelens, Xavier. *Dieksjenèèr van 't (H)essels (Nederlands-Hasselts Woordenboek)*, Hasselt: HeideLand, 1982

Stevens, André. *Túngërsë Diksjenêêr. Woordenboek van het Tongers*, Tongeren: Loonzetterij Vanormelingen, 1986

van Veen, P.A.F. i.s.m. van der Sijs, Nicoline. *van Dale: Etymologisch Woordenboek*, Utrecht-Antwerpen: van Dale Lexicografie, 1990

Van Wijck, Tony. *Mezeiker sprieëkwoeërdebook*, C.V. Het Heilig Wammes, 2014

Van Wijk, N.. *Franck's Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1912 (herdruk 1929)

Verdam, J. (*A-Sterne*) & Ebbinge Wubbe, C.H. (*Sterne-Z*). *Middelnederlandsch Handwoordenboek*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1932

Westhovens, Harrie. *Klankleer van het dialect van Maaseik en een geografisch onderzoek van de omgeving*, Licentiaatsverhandeling Katholieke Universiteit Leuven, 1950

III.

LEESWOORDENBOEK

a(a)lmoozëneer (m.; -s; -ke) [me. Lat. *eleemosynarius* (*elemosina* = medelijden), Oud-Fr. *almosnier*], aalmoezenier: *m'nën hieërnónk* (heerom) *is ieërs (a)lmoozëneer gëwaes bi-j d'n tróp en nôw zörg-tër vuur 't zieëllelieëve van minse di-j in Hassëlt in de bak (pëtoet) zittën en dao hun straof móttën ówtbrómme.*

a(o)ntree (m.; -s; -ke) [Fr. *entrée*], **1** [Eng. *entry*, *entrée* (veroud.)], entree, toegangsprijs: *d'n a(o)ntree is tieën euroo*; **2** [Eng. *entrée*], eerste dans: *d'n a(o)ntree is óm 8 oore*; **3** [Eng. (alleen Belg. Eng.) *entrée*], voorgerecht: *vuur a(o)ntree höbbe we kwakkërtëbëtskes gieëte*; **4** ingang, toegang: *di-j ri-jke stinkërs höbbën 'n hóws wi-j e këstieël mèt 'nën a(o)ntree wi-j 'ne balzaal.*

aaf, I (bw.) [komt voor als deel van een uitdrukking of samenstelling; Lat. *ab*, Gr. *apo*, Eng. *off*, Hd. *ab*], af: (**uitdr.**) *nów bèn iech van dae kalmieëkër aaf*, verlost van die praatjesmaker; *Zjëraar is van z'n vrouw aaf*, gescheiden; *bès tiech good aaf* (er goed aan toe) *mèt zoe'n fëtsównlikke vrouw*; *nao de matsj waas iech békaaf*, afgemat; *'t is aaf (uit) tösse Gus en Li-jza*; *'ne nôwwën ottoo kan d'r nôw neet van aaf*, tekort aan geld laat het nu niet toe; *es-te Sjël get luuëts doon, dén is 't aaf*, perfect goed; *Frans waas miech te rap aaf*, hij was me voor; *wëts-tiech dao get van aaf?*, weet jij er iets over?; *mi-jne kop aaf es 't neet waar is*, ik weet het zeker; *det is nôw op d'n daåg aaf* (precies) *e jaor gëlieëje*; *det bèn iech van jóngs aaf* (vanaf mijn jeugd) *gëwënd*; *di-j höbbën hi-j good gëzoeëpe*, want *dao zeen veer tónnën aaf*, leeg; *diech bès aaf*, bij kinderspelen; *iech bèn d'r hieël van aaf*, uit mijn lood geslagen; *det is e sterk stök in 'n aw bóks*, *daovanaaf*, daar zeg ik niets over; *de brief is aaf*, klaar; *van daen ti-jd aaf* (sindsdien) *is z'ne pa z'nën aafgod*; *dae haef*

de voeëgël aaf, hij is erg gelukkig; *dao is 't vèt ouch van aaf*, dat is niet veel zaaks meer; **II** als lid van een scheidbaar samengesteld werkwoord: *woeróm jakkërs tiech det paerd zoe aaf?*; *ze höbbe m'nën ottoo aafgëkäörd*; *iech wach nog ins éffekes aaf* (*iech ki-jk nog ins éffekes aan*), ik wacht nog even af; *iech loup e stökske mèt tiech aaf*, een eindje met je mee; *Zjef is van de praekstool aafgëvalle*, zijn kerkelijke huwelijksroep is achter de rug.

aafbäöre (overg.; bäörde aaf, h. aafgëbäörd) [Hd. *bordieren*], bäöre; (m.b.t. een boord naaien aan) boorden: *Lena haef 't taofëllakën aafgëbäörd*, want *mèt zoe e bäördsje kan 't neet lumpën en neet ówtrafële (ruffële)*; *vuur 't oug haef Trees häör klëdsje sjoëën aafgëbäörd mèt e bäördsje van 'n angër kleur es 't klëdsje zelf.*

aafbeeje (onoverg.; boeëj aaf, h. aafgëboeëje), afbieden (gew.), afdingen: *es-te dënks det ze diech in d'ne nak zitte* (te veel aanrekenen), *moogs-tën aafbeeje.*

aafbëlle (overg.; bëlde aaf, h. aafgebëld), **1** afzeggen via telefoon: *ómdét m'ne kammëraod in 't hotël woe iech ouch gërizzërveerd haw*, in d'n aap waas *gëlozzjeerd* (slecht terecht gekomen was), *höb iech dao aafgebëld*; **2** rondbellen: *iech höb allës en eedërein aafgebëld vuur te vraogën of ze nog poeëtieërpëlën hawwe.*

aafbënsel (overg.; bënselde aaf, h. aafgebënseld) [veroud.; Mnl. *bansen* (trekken)], aafbësseme, aafdëksële, aafframmeële, aafbuuërstële, aafdruuëge, aafvaeme, aafrosse, aafsmieëre, aaftujjëre, aaftrówve, rezjemënge, aafpruuëgële (zie ald.); afranselen: *pas op mèt Tjeu*, want *dae kik wi-j 'n lów* (zeer boos) *en dae zou diech gemëkkelik kónnën aafbënselën ómdëts-tën h'm zoe höbs ligke koejëneere (kójjëneere)*

[Fr. *couillonner*].

aafbésseme (overg.; béssemde aaf, h. aafgebéssemp), aafbénsele, aafdèksèle, aafdruuëge, aafammële, aafbuuërstële, aafsmieëre, aafvaeme, aafrosse, aaftujjère, aaftrówve, rezjeménge, aafpruuëgële (zie ald.).

aafbieëdële (overg.; bieëdëlde aaf, h. aafgëbieëdëld) [Hd. *abbetteln*], afbedelen, afsmeken: *di-j gransjbieës* (bedelachtig iemand) *is miech 'nën hieër, want dae is te vówl vuur te wirke, mer zit waal eedërein vanallës aaf te bieëdële*.

aafblajëre (onoverg.; blajërde aaf, is aafgëblajërd) [Hd. *abblättern*], aafblotte; afschilferen, afbladeren, afbladderen: *ómdét ze bi-j Mit voch in de moórën höbbe, blajërt de vórf dao hieël aaf en mótte ze de moórën eedër jaor mèt witsël witte; in 't hóws van di-j vi-*js* klammot (smeerpoes) stink 't nao de voch, stuit de sjummël oppe moór en zeen de duuërën aafgëblajërd; di-j luj woeëne dao in e sjëvaak van 'n hóws mèt e daak zoe rot es kaaf en mèt de moóre vól voch en hieël aafgëblajërd*.

aafbloeëze (overg.; bloeës aaf, h. aafgëbloeëze) [Hd. *abblasen*], afblazen, niet uitvoeren, afgelasten: *we wouwe de kënjër get mieë sóndigsgéld(sj) gieëve, mer ómdét ze 't toch mer vërkloeëte, höbbe we det plannëkën aafgëbloeëze; de sjógkël, di-j te koup waas, waas te wigkëléchtig en daovuur höbbe we de koup aafgëbloeëze*.

aafblotte (onoverg.; blotde aaf, is aafgëblot) [sterk veroud.], aafblajëre (zie ald.).

aafbolle (onoverg.; bolde aaf, h. en is aafgëbold), weggaan, het afstappen (gew.), opstappen: *tón iech tieëge Gusje zag det-ër 'ne pissërd* (bang, laf mens) *en 'ne peemël*

van e ménke (licht, mager iemand) *waas, boldën hae 't aaf; 'bol 't aaf; 'zag de sjef tón iech zoe zaat es 'n sjóp op 't werk kwoeëm*.

aafbrénge (overg.; brach aaf, h. aafgëbrach), **1** naar huis brengen: *brungs-te miech e stókskën aaf, want iech höb e bitsje sjrik in d'n dónkële; 2* naar beneden brengen: *nów oos Rieta in de plaostër (gips) ligk, mótte we häör saovës nao boeëve dragën en smörgës aafbrénge; kóns-te miech éffekes de li-jvësmanj mèt aafbrénge; 3* wegjagen: *Sjël haef dao 'ne greune wieëg dor gëloupe* (lang verkering gehad), *mer nów ze weite det-ër neet doug, höbbe ze h'm aafgëbrach; 4* doen verlaten: *Tei, dae laegluipër, haef Toos van de gooje wieëg aafgëbrach, want es-te bi-j d'n hónd sluuëps, kri-jgs-te (ouch) z'n vluuë; 5* (een) hinder of gevaar trotseren: *ooze Frans haef 't t'r good van aafgëbrach mèt z'n ékzame* (z'ne kónkoeër).

aafbuuërstële (overg.; buuërstëlde aaf, h. aafgëbuuërstëld), **1** aafbénsele, aafbésseme, aafdèksèle, aafdruuëge, aafammële, aafsmieëre, aafvaeme, aafrosse, aaftujjère, aaftrówve, rezjeménge, aafpruuëgële (zie ald.); afranselen: *dae Mil kan gaar niks li-jje* (verdragen), *want tón z'n leefstën h'm zag det-ër zjus 'n këpote mós waas op häör nës* (een erectiestoomnis had), *haef-tër häör aafgëbuuërstëld; 2* [Hd. *abbürsten*], afborstelen: *nów häöre mins (de) roeës* (hoofdros) *haef, mót z'n vrouw tieën kieëre per daåg z'ne jas aafbuuërstële, want dae ligk alti-jd vól sjölfërkës* (*sjëlferkës, sjilferkës*); **3** (als volt. deelw.) op zijn paasbest gekleed, er piekfijn uitzierend: *Huub is 'ne sjikkën tip dae alti-jd fi-jn aafgëbuuërstëld vuur de pinne kump* (voor de dag komt), **4** [Hd. *abbürsten*], de mantel uitvegen, terechtwijzen: *vuurwaat zou(d)s-te 'ne mins aafbuuërstëlën es-tër e bitsje 'n sjërpe tóng haef* (bits praat) *of ins de vërkieërdën in haef* (eens dwars ligt)?

aafdaak (o.; -dake; -dieëkske), afdak: *es-te soeëmërs bènne waal zou(d)s kēpot goeën van de hits, goeën wieë get óngër 't aafdieëkske zitte, woe de zón neet en de wènd(sj) waal aan ós kan; oppe spuuëlplaats (keur) is e groeët aafdaak woe de hieël sjoeël (alle leerlingen en leraren) óngër geit.*

aafdanke (overg.; dankde aaf, h. aafgëdank), afdanken: *nów ze 't fëbrik goeën slówte, hóbbe ze dówzënde minsën aafgëdank; Stélla is 'n moodëpóp, di-j vuuër de zoeëmër häörën hawve kleijërkas aafdank; bi-j ós op 't gëlaeg loeëg 'nën aafgëdankde parrëpluj.*

aafdëksële (overg.; dëksële aaf, h. aafgëdëksëld), aafbésseme, aafbénsele, aafsmieëre, aaftujjère, aafdruuëge, aafammële, aafbuuërstële, aafvaeme, aafrosse, aafpruuëgële, aaftrówve (zie ald.).

aafdokke (overg.; dokde aaf, h. aafgëdok), dokke; **1** betalen: *wieë hóbbe dae sjarël jaore de mówl oepëgëhawte (te eten gegeven), mer nów zal d'r móttën aafdokkën es-tër get uuvër d'n tand wilt kri-jge; 2 afbetalen: *väöl luj móttën allëwi-jl eedëre maond(sj) zoeväöl aafdokke det ze zich 't ietën ówt hunne mónd mótte spare.**

aafdoon (overg.; dieëg (doeëg) aaf, h. aafgëdoeën), **1** afzetten: *es-te gein patsj opzëts, hoofs-te d'r ouch gein aafte doon; 2 afscheren: *Zjef, doot tiech dae lieëlikke snór toch ins aaf; 3* de prijs verminderen: *zoe 'ne zjedi-j van krokkëdillëlaer is pieëpërdeur; mer gluij mer neet det ze d'r get van aafdoon; 4* afmaaien: *eedëre zaotërdig doon wieë de pëloëës (ploëës) aaf; 5* geen afbreuk doen: *dit misstëpke duit niks aaf aan mi-jn bëwónjering vuur diech; 6 (uitdr.) Sjëlkën is 'ne gooje snookvëssër; mer z'ne zoeën duit h'm waal al de baard aaf, hij overtreft hem, is hem de baas (op het gebied van**

snoekenvangst).

aafdrage (overg.; droeëg aaf, h. aafgëdrage), **1** [Hd. *hinabtragen*], naar beneden brengen: *ómdët bómma neet mieë nao óngër kan, mótte we élke mörge de pispot (kamerpot) aafdrage; 2* [Hd. *abtragen*], doordragen, afslijten: *di-j bieës druuëg häör sjoon zoe lang aaf det de lep tróngër ówt valle; 3* [Hd. *auftragen*], (m.b.t. gebruikte kleren van iemand anders dragen) afdragen: *es-te d'n awdste bès van 'n groeëte köd jung (jing), hóbbs-te gëlök des-te de kleijër en de sjoon van d'n breurkës (zöstërkës) neet hoofs aaf te drage.*

aafdrejje, I (overg.; drejde aaf, h. aafgëdrejd), **1** [Hd. *abdrehen*], (m.b.t. scheiden door draaien) afdraaien: *zoudt gieë 'nën haan de kop dörvën aafdrejje?; 2* afspelen: *wieë drejje di-j plaat van Bocelli nog eine kieër aaf en dén goeën we nao bèd; 3 (uitdr.) dae wouvër (wroeter) haef z'n hieël lieëve z'ne nistël (z'n klitse, z'ne kas, z'n kloeëte) aafgëdrejd (gewroet, gezwoegd) en hae haef nog alti-jd geine nagël vuur aan z'n kónt te kratse (is nog straatarm); II (onoverg.; drejde aaf, is aafgëdrejd) [Hd. *abdrehen*], een andere richting nemen: *aan de roeëj leechte mós-te nao lënks aafdrejje.**

aafdrënke (overg.; drónk aaf, h. aafgëdrónke), **1** op iemands kosten drinken: *Wullëm is 'ne kladzëbuizër (profiteur, parasiet) en es-tër eemës kan aafdrënke (op iemands kosten kan drinken), haef-tër alti-jd groeëtën doeërs; 2* door drinken wegnemen: *nów 't aaf is mèt di-j knappe pöl (mooi meisje) zit Lambaer al e paar wieëke ze leefdësvërdreet aaf te drënke (weg te speule).*

aafdruuëge (overg.; druuëgde aaf, h. aafgëdruuëg), **1** [Hd. *abtrocknen (abfrottieren)*], afdrogen, drogen: *jungske, druuëg tiech nów ins aaf en bli-jf dao neet*

zoe lang in d'ne naakse stoeën; **2** aafbénsele, aafbésseme, aafdèksèle, aafammèle, aafbuuërstèle, aafsmieëre, aafvaeme, aafrosse, aafpruuëgèle, aaftujjère, aaftrówwe; afranselen: *vreugër gëbbuërdën 't waal ins det 'ne meistër 'ne k(w)aojóng zoe aafdruuëgde det-ër vuur pen en ènk reupde (rieëp)* (het uitschreeuwde van de pijn); **3** verslaan: *Gènk haef Anderléch aafgëdruuëg mèt 4-1*.

aafdruuëghan(d)dook (m.; -deuk, -deukske), kuuëkënhan(d)dook; keukenhanddoek: *tón Door, daen drékbaer, innins eedëren daâg nôw aafdruuëghan(d)deuk ówt de kas bëgos te hoeële, zag z'n naobërse det daen Door përtang geine proeëpëre* (een onbetrouwbaar persoon) *waas*.

aafgank (m.; g. mv.; g. dim.), **1** rétteketét, kómgaw, d'n dunne, platte, slingërsji-jt, pratëlësjji-jt, sjji-jtëri-j (zie ald. 1ste bet.); **2** achteruitgang, teruggang: (**uitdr.**) *es-te mèt d'n kómmërs eine kieër aan d'n aafgank bès, is 't neet gemëkkelik vuur d'r trök boeëvënop te kómme*.

aafgëbbuërstëlde (m.; id.; g. dim.), afgeborstelde (gew.), dandy: *lës hób iech gëzieën det daen aafgëbbuërstëlde tieën fléskes oodëklonj tégëli-jk koch; vreugër haw Giel nog gein alikke bóks aan z'n kónt, mer saer det-ër di-j mëljównën haef gë-äörf (gë-ërf, gë-örf), zit-ër wi-j 'nën aafgëbbuërstëlde allëgaasie te make* (zich aan te stellen, koude drukte te maken).

aafgëlaef (bn.; -dër, -ste) [Hd. *abgelebt*], vërsliëete; afgeleefd, krachteloos, uitgeput, uitgeleefd, versleten: *es-te bès aafgëlaef en kóns zëgke des-te good hõbs gëlaef en good hõbs laote lieëve, kóns-te mèt e gërös gëmood d'n doeëd óngër ouge zeen* (je op de dood voorbereiden); *ómdét Lei z'n hieël lieëvën haw gëzoeëpe wi-j 'nën tëmpeleer,*

gërouk wi-j 'nën Turk en gëvrieëte wi-j e vérke, waas-tër al vuuër ze séstigste ówtgëtieërd en aafgëlaef.

aafgëlieëge (bn.; mieë -, meis -), **1** [Hd. *abgelegen*], moeilijk te bereiken, afgelegen, afgezonderd: *óngër de vëkansie hóbbe we gëkampeerd in 'n dörpkën in de Alpe, zoe'n aafgëlieëge gaat woe niks loos is; 2* eenzaam, verlaten, stil: *op 'n aafgëlieëge boordëri-jke waas 'n 'camping à la ferme'.*

aafgëvaeg (bn.; -dër, -ste), **1** geraffineerd: *vuur zoe op d'n zök aaf te kómme* (op een stille, geraffineerde manier naar het eigenlijke doel te komen) *mós-te toch 'nën aafgëvaegde fòks zeen; 2* belust: *Lieën is trop aafgëvaeg óm mèt klein kien(d)sjës te póngële*.

aafgëwëne, zich (wederk.; gëwënde zich aaf, h. zich aafgëwënd) [Hd. *sich abgewöhnen* (form. *entwöhnen*)], zich afwennen: *Zjéfke, det vrieëtzékske, haef zich aafgëwënd z'n awwërs de oeëre van de kop aaf te vrieëte* (onverzadigbaar te zijn); *de mós tiech toch ins aafgëwënnën alti-jd te doon of wënt (es of) d'n naas blooijt* (je van d'n domme te houden); *es-te diech det bi-jtën op d'n nieëgël (det nagëlbi-jte) neet aafgëwëns, zal iech tiech det ins aafliëre*.

aafgëzaeg, **1** volt. deelw. van 'aafzaege' [Hd. *abgesägt*], afgezaagd: *nôw de kannëdaas zeen aafgëzaeg, mótte we de bókse (boumbókse) nog ówt de grónd hoeële; 2* oudbakken, afgezaagd, flauw: *mèt zoe 'nën aafgëzaegde kwatsj mós-te miech neet mieë aafkómme*.

aafgëieëve ((on)overg.; goeëf aaf, h. aafgëgieëve), **1** afgeven: *mèt wi-j's-te kals en sjri-jfs guuëfs-te de naamkieërtsjën (vëzi-jt(ë)kieërtsjën) aaf, zeg je wie je bent; 2* omgaan: *mèt waat vuur vouk (volk) guuëf*

dae *zich aaf?*; **3** kleurstof loslaten: *m'ne vëreus (trui) zit óngër d'n ènk, want di-j pen guuëf aaf*; **4** een kind verliezen: *Mady en Tei höbbe twieë kien(d)sjës móttèn aafgieëve*; **5** kwaadspreken: *det mooswi-jf is alti-jd aan 't aafgieëvën op de naobërs*; **6** [Hd. *abgeben*], verspreiden: *de staof guuëf 'n gooj wërmden aaf*.

aafglitse (onoverg.; glitsde aaf, is aafgëglits), **1** [Hd. *abglitschen*], wegglijden, afglijden: *hawt tiech good vas, ménke, angërs glits-te miech hi-j van daen tē(r)luj (helling) aaf mèt daen i-jzël*; **2** glijdend wegraken: *ómdét 't stikheit waas oppe kamër en wieë daodoeër höbbe ligke sjravële, zeen de lakës van ós aafgëglits en loeëge wieë deeze mörge bloeët*.

aafgod (m.; -gode; g. dim.) [Hd. *Abgott*], **1** valse god, afgod: *nóws-tiech neet in God mer in 'nën aafgod gluijs, brik miech toch de klómp (doet me met de mond vol tanden staan)*; **2** idool: *Toos haef dri-j aafgoode, einën in d'n ténnis en twieë in 't mēzi-jk*.

aafgoeën ((on)overg.; ging aaf, is aafgëgange), **1** afdalen: *tón we de Mont Blanc aafginge, zeen we e paar kieërën ówtgëglits; 't awd wi-jfke ging verzichtig d'n trap aaf*; **2** [Hd. *abgehen*], kleur verliezen, verschieten, verbleken: *ómdét m'ne vëreus al lang in de zón hunk (hink), zeen de kleure d'r békans hieël van aafgëgange*; **3** zich ontlasten: *Lei kan neet aafgoeën, ómdét-ër alti-jd van dae zwarte sjóklaat it*; **4** weggaan, verlaten: *Zjéjken is van de KSA aafgëgange; Jëtsjën is van de sjoel aafgëgange*; **5** scheiden: *Door en Fin zeen vanein aaf (ówtërein) gëgange, ómdét ze zich neet mieë koste zeen ofluchte*; **6** [D. (Rijnl.) *abgehen*], meelopen: *geis-tën e stökske mèt miech aaf?*; **7 (uitdr.)** vreugër haws-te dèk van di-j men di-j alle vi-jfjësji-jts aan de bel hónge, *ómdét ze mèt vanallës en nog get de duuërën aafginge,*

leurden; 't waer bëgint aaf te goeën (het begint te dooien), mer 't haef nów ouch lang gënóg gëvroeërën en gësní-jd; 't waer geit aaf, want de mol haef gëstoeëte; mèt di-j buut dao lès is Lis aafgëgange wi-j 'ne geetër, heeft zij een slecht figuur geslagen; waem wilt nów gaer aafgoeën op d'n tillëvi-jzie?; Zjul z'n gëzóntheid geit de bërg aaf, verslechtert.

aafhange (onoverg.; hóng aaf, h. aafgëhange) [Hd. *abhängen*], aafstërve; besterven: *es de boorën e vérke slachte, hange ze det op 'n leijër en laotën 't 'nën daäg aafhange; es-tën e rënd(sj) of e vérke neet luuëts aafhange, doug 't vleis neet en kóns-tën 't ouch neet bëware*.

aafhélpe (onoverg.; hólp aaf, h. aafgëhólpe), **1** bevrijden, afhelen van, verlossen van: *iech höb me zóstër van daen dikmieëkër aafgëhólpe; kóns-te miech van di-j sjael koppi-jn aafhélpe?*; **2** (ironisch) opmaken: *wieë höbbën ooze kammëraod van z'ne beervuurraod aafgëhólpe, want det waas ech neet good vuur dae mins; eemës van ze geld(sj) aafhélpe*.

aafhénger (m.; -s; -ke), hangplant [Hd. *Hängepflanze*]: *in 2012 höbbe ze van Geistingën e bloomëdörp gëmaak en de geevëls mèt aafhéngers vërseerd; allëwi-jl hange we aafhéngers op in mén(d)sjes; tieëge di-j moór zouwën aafhéngers sjoeën parreere*.

aafhoeële (overg.; haolde aaf, h. aafgëhaold), **1** [Hd. *abholen*], (m.b.t. halen en begeleiden) oppikken, ophalen, gaan halen: *wils-tiech nónk Zjang éffekes aan de bös aafhoeële, jungske?*; **2** [Hd. *abholen*], in ontvangst nemen: *es-te neet thóws (bi-j uch) bës es de faktäör 'nën aangëteikënde brief brunk, mós-tën h'm op de pos goeën aafhoeële*; **3** met de verlostang een kind ter wereld

brengen: *d'n doktoer haef de kleine mèt de i-jzèrs móttèn (aaf)hoeële.*

aafhöffe (overg.; höfde aaf, h. aafgëhöf) [Hd. *abheben*], (m.b.t. de de kaarten afnemen) couperen: *es de kaarte gësjóngëld zeen, wuuëre ze op 'n huipke gëlag en dén mót einèn e klein pékske d'r vanaaf höffe det vanóngër kump te ligke; iech höf aaf en diech guuëfs.*

aafhouwe (overg.; houwe aaf, h. aafgëhouwd), **1** [Hd. *abhauen*], afkappen, afslaan: *Zjang houwe mèt e sjerp waope d'n haan mèt eine slaag de kop aaf; de sléchter haef zich 'ne vingër aafgëhouwd; 2* verwijderen: *iech höb de vleege van de vès aafgëhouwd.*

aafjakkëre (zich) 1 (overg.; jakkërde aaf, h. aafgëjakkërd), afmatten, afjakkeren, uitputten: *dae puinëboor haef de paerd vandaag zoe aafgëjakkërd det ze mieë höbbën aafgëzieën (geleden) es angërs in eine maond(sj); 2* (wederk.; jakkërde zich aaf, h. zich aafgëjakkërd), zich afmatten: *Lambaer jakkërt zich dëk zoe aaf det-ër gemëkkelik 'nën hawvën daâg mèt de bein van zich aaf ligk, ómdët-ër hieël aan is (uitgeput is).*

aafkääre (overg.; kääre aaf, h. aafgëkäärd), ongeschikt verklaren, afkeuren: *bi-j d'n tróp is Krit aafgëkäärd; oppe ottookääring höbbe ze m'nën ottoo aafgëkäärd, ómdët m'n ammortissäärs (schokdempers) vërslieëte woeëre.*

aafkarre (overg.; karde aaf, h. aafgëkard), (m.b.t. een afstand afleggen) afleggen: *vandaag höb iech mieë killëmaetërs aafgëkard es angërs op 'n wieëk; dae Gus, dae haef tiech get aafgëkard in ze lieëve.*

aafkëtse ((on)overg.; këtse aaf, h. en is

aafgëkëts), **1** verwerpen: *de gëmeintëraod haef 't vuuërstël van de oppëzi-jsie aafgëkëts; 2* aflopen, afrijden: *tón ze van de dippëtasië gein goodkääring kraege vuur te bówwë, höbbe ze 't hieël land aafgëkëts en hieël get pollëtikkërs aangësproeëke; 3* afschampen: *Pol haef gëlök gad tón de moeërdënaer op h'm sjoeët, want 't kuuëgëlkën is op z'n portëfól aafgëkëts.*

aafkeule (overg.; keulde aaf, h. en is aafgëkeuld), **1** [Hd. *abkühlen*], afkoelen: *Pol, kóm nao bènnë, want de keuls aaf nów-te zoe gëzwët höbs in de moosëm (mooshoeëf); 2* [Hd. *auskühlen*], afkoelen (van ijzer): *de smieëd haef 't gleujëntig heit i-jzër in 'nën ummër kawd watër gëstoeëke vuur 't aaf te keule; 3* [Hd. *abkühlen*], (fig.) *es ze daen heitzak 'nën ummër watër uuvër ziech hieër zouwe goeëje, zou dër mësjujn e bitsjën aafkeule; de leefde van oos Treeske vuur dae Zjos is good aafgëkeuld; 4 (uitdr.) Zjef en Lom höbbe wäörd gad, mer det keult waal aaf zóngër te bloeëze, dat zal langzamerhand vanzelf verflauwen.*

aafkieër (m.; g. mv.; g. dim.), deegoe [Fr. *dégoût*]; afkeer: *es-te 'nën aafkieër van eemës höbs, dén kóns-tën h'm gëwuuën neet li-jjën en höbs-te de naas vól van dae mins (dan ben je hem beu); dae maagli-jjër haef 'nën aafkieër van gëkrujje (specerijen); Lara haef 'nën aafkieër van laegluipërs en bottërikke (onbeschofte mensen).*

aafki-jke ((on)overg.; kaek (kieëk) aaf, h. aafgëkieëke), afkijken: *Nollëke haef z'n Latti-jnse vërtaling rats aafgëkieëke van ze kammëräödsje; 'Es-te dae sjalëvaegër nog eine kieër luuëts aafki-jke, kri-jgs-tën 'n dikke nul,' zag de meister tieëge Gusje, woes-te toch 'ne peezeewevër (muggenzifter) van 'ne meistër vuur mós zeen.*

aafkloeëte (onoverg.; kloeëtde aaf, h. aafgëkloeët), aanrommelen, aanmodderen: *ómdét iech neemës vóng vuur miech daen tillëvi-jzie te rippëreere, höb iech tiech get aafgëkloeët ieër iech dae vaerdig haw; waat ooze pa achtër óngër de sjop ligk aaf te kloeëte, weit iech neet zjus, mer iech dënk det-ër zoemër get zit te fisternëlle* [D. (Rijnl.) *fisternölle* = knutselen].

aafknalle (overg.; knalde aaf, h. aafgëknald) [Hd. *abknallen* (pej.)], afschieten, [Barg.] mollen, doodschieten, neerschieten: *ómdét de jieëgër van vööl te kortbi-j op de pëtri-jze sjoëët, haef-tër ein de kop aafgëknald; ómdét hi-j te vööl wilj vérkes zitte di-j de véljer ómvreutële, mótte d'r 'n deil wuuëren aafgëknald.*

aafkómme (onoverg.; kwoeëm aaf, is aafgëkómme), **1** (m.b.t. elders komen) afkomen: *Baerke, kóm van det i-js aaf, want 't kraak vuur kèpot; tón iech in de wei de kuj ging mëlke, zeen e paar rääzëntigge sjaldaezën (steekvliegen) op miech aafgëkómme, di-j miech langs alle kante bónt en blaw höbbe gëstoeëke; es-te dënks des-te zoe van miech aafkums, bès-te good gek (höbs-tën 't mis); dae fënistigge fòks haef gëprèbeerd miech aan de vot te veule (me stiekem voor de gek te houden), mer iech zoeëg h'm waal aafkómme, ik wist wel waar hij naartoe wou; 2* vandaan komen: *wieë höbbën ós zittën aafvraoge woes-tën höbs gëzieëte en nów wille wieë weite woes-te van aafkums; 3* afstammen van: *kums-tiech van di-j fëmi-jlie aaf?; 4* afkomstig zijn van: *woe kums-tiech vanaaf, jungske, van Steevëswaert of van Kieësing?; 5* stroomafwaarts drijven: *dao is vööl i-js doeër de Maas aafgëkómme; 6* als argument aanvoeren: *mèt zoe 'ne sjaele kal mós-te bi-j miech neet aafkómme; 7 (uitdr.) dao bès-te nog good van aafgëkómme (aan dat gevaar ben je nog goed ontsnapt), want de haws*

bëkans ieëve good oppe kirkhof kónne ligke.

aafkóms (v.; -te; g. dim.), **1** [Hd. *Abkunft*], afkomst, herkomst, afstamming, oorsprong: *es iech zègk det m'n awwërs koeëlmarsjange woeëre, dën këns-te m'n aafkóms; Ali is van Turkse aafkóms; de ginnëraol is neet allein 'nën hoeëge piet, mer hae is ouch van hoeëg aafkóms (van hoeëge kómaaf); 2 etymologie: *kënt gieë de aafkóms van 't woeërd 'sjaldi-jke'?* (zie ald.).*

aafkorte (overg.; kortde aaf, h. aafgëkort), **1** [Hd. *abkürzen*], afkorten, bekorten, verkorten, inkorten: *'aafkorting' kóns-tën aafkortën en dën höbs-te 'aafk. ';* **2** minder lang duren: *e jaor vilt lank, es-tën op get zits te wachte, mer aan allës kump 'n ènj en op 'ne bëpaolde mommènt bëgint 't dën toch aaf te korte.*

aafkratse (overg.; kratse aaf, h. aafgëkrats) [Hd. *abkratzen*], afkrabben, afschrabben: *es-te 'n wónj höbs, kump t'r 'ne rouf (wondkorst) op, daes-te neet moogs aafkratse, want rouvën (rääfkes, ruifkes) aafkratsën is gëvieërlik (gëvaorlik).*

aaflaot, **1** (m.; -e; -läötsje) [van 'af' (weg) + 'laten' (gedogen); Mnl. *aflaet*, Hd. *Ablass*], aflaat: *vuur de straf di-j nao de beech kan volge, kóns-tën es kattëli-jk 'ne vollën of 'ne gëdeiltëlikkën aaflaot vërdeene; 2 (v.; g. mv.; g. dim.), ondermelk, taptemelk: *es ze in e mëlkfëbrik de roum ówt de mëlk höbbe gëhaold, bli-jf d'n aaflaot uuvër; 3 (m.; -e; -läötsje), afvoer: *ómdét d'n aaflaot vërstop waas mèt blajër, kos 't watër van de sjówl (regenbui) neet ëwëg.***

aaflaote (overg.; loeët aaf, h. aafgëlaote), **1** de waterspiegel verlagen, de stuw strijken van een beek: *ómdét ze dees wieëk de bieëk goeën vaege, goeën we ze vandaag aaflaote;*

2 doen zakken: *es we op vëkansie goeën, laote we alti-jd de vollès (volet mécanique = rolluik) aaf*; **3** een windje laten: *tón Zjilbaer einën aafloeët, zag-tër: 'Bieëtër in 'ne wujje waerëld es in 'n èng bóks (es in 'nën ènge bówk).'*

aafappe (overg.; lapde aaf, h. aafgëlap), slordig afwerken, aflappen (gew.): *al te kruuëtèlik mós-te nêteurlik neet zeen en zoe nej kóns-tën 'n vloeë neet in de vot ki-jke, mer vuur allës zoe vuuer d'n kónt te stoeëtën en aaf te lappe mós-te toch 'n échte bakmoolj (vadsige vrouw) zeen.*

aaflébbere (overg.; lébberde aaf, h. aafgelébbberd), **1** aaflékke (zie ald. 2de bet.); **2** veelvuldig hoorbaar drinken: *det zówplépkén haef tiech get aafgelébbberd in ze lieëve*; **3 (uitdr.)** *wi-j lang stoeën di-j twieë zich dao nów al aaf te lébbere (intens te zoenen)?*

aafleege (overg.; loeëg aaf, h. aafgëloeëge), afliegen (gew.), loochenen, ontkennen: *Lambaer loeëg aaf det-ër de pi-jp haw ówtgëklop op 'n angër(d) (vreemd was gegaan); Zjul bli-iff 't aafleege det z'n vrouw thóws (bi-j hun) de bóks aan haef (dat zij de baas is in huis); oppe pollissëbëroo (bi-j de pollisse) wou-dër aafleege det-ër z'ne naobër; di-j krówpkónt (vleier), haw aafgebéssemp (afgerammeld); es-te stróntzaat achter 't steur zits, kóns-te det neet doon_aafleege.*

aaflegke (overg.; lag aaf, h. aafgëlag), **1** afleggen (van een dode); **aafleggers leggen een lijk af**: *'Es-te d'ne pówpërd hōbs tówgëdoeën (bès gëstórve), kómme ze diech aaflegke, waat bëteiként det ze diech van kop tot tieën wassën en e doeëdslakën uuvër diech legke vuur diech daonao de sjoëenste këstum of klëdsjën aan te doon en diech op 't sjouf te legke (op te baren).'*; **2** het onderspit

delven: *dao gaon iech miech 'nën dikkën aap vange, want tieëge zoe 'nën hërkuul (krachtpatser) mótt iech 't nêteurlik aaflegke*; **3** een schuld afleggen, aflossen (gew.): *van ooze bómpa kri-jge wieë élke maond(sj) 500 euroo vuur oos lieëning te hëlpen aaflegke; es-te lieëns vuur 'n hóws, mós-te ki-jke des-te neet mieë es dértig persént van d'n inkómme mós aaflegke.*

aaflékke (overg.; lékke aaf, h. aafgelék), **1** [Hd. *ablecken*], aflikken: *Polke vóng 't pëtri-jske zoe lékker det-ër zelfs 't sejske van z'nën tejjër aaflékke*; **2** aaflébbere; afzoenen: *de mós 'nën awwën aaf nêteurlik gein mówle lieëre make, mer wi-j di-j twieë zich dao middën oppe Mert stóngën aaf te lekke waas békans doeëjèlik, ómdét di-j geinën aosëm mieë kraege; zoe 'n aafgelék pëteeke (lichtzinnig meisje) wi-j det Zjeeke neume ze hi-j ouch 'n flemp.*

aaflókse (overg.; lóksde aaf, h. aafgëlóks), aaflówze, aafstruipe, aaftróggële (zie ald.).

aafloore (overg.; loorde aaf, h. aafgëloord), afloeren: *tón Zjieërke baezig waas mètt d'n deig vuur de knapkook te make, stóng dao zoe 'ne gaaplieëpël nieëvën h'm dae zjus dieëg of z'n naas bloojde, mer dae stóng dao óngërtösse waal te (h)unjën en aaf te loore waat allëmaol drin mós.*

aaflótsje (overg.; lótsjdën aaf, h. aafgëlótsj) [Hd. *lutschen* (zuigen, sabbelen)], afzuigen [Hd. *absaugen*]: *ómdét Dreeke z'n lótsj aan Sintërklaos haef gëgieëve, zit-ër d'n hawvën daág z'n vingërs aaf te lótsje.*

aafloup (m.; g. mv.; g. dim.) [abstract substantief; Hd. *Ablauf*], afloop, einde, ontknoping, uitkomst, resultaat: *d'n aafloup van de film gaot gieë toch zieëkër neet vëraojën, hé pa; d'n aafloup van di-j ruzjing en det gëvrijël waas det Lom di-j gaerd van*

'ne kieërël (lang persoon) (h)eivërs haef gëjaag.

aafloupe ((on)overg.; loeëp aaf, h. en is aafgëloupe), **1** snel en veel praten, doorratelen: *di-j sajëlkónt löp aaf wi-j 'ne wëkkër*; **2** eindigen: *det gëzeivër mótt hi-j mer ins aafgëloupe zeen*; *'t is slech aafgëloupe mèt dae zwake* (waardeloos mens); **3** [Hd. *ablaufen*], verslijten, aflopen: *iech höb m'n laere bottën aafgëloupe*; **4** [Hd. *ablaufen*], in alle richtingen doorlopen: *we höbbën hieël Mëzeik aafgëloupe vuur 'ne bak Van Eyckbeer, want allës waas tów*; **5** voorbij zijn: *wi-j laat waas de Prinsëzitting aafgëloupe?*; **6** aflopen van een wekker: *de wëkkër löp óm zës oorën aaf*; **7 (uitdr.)** 't waas rap aafgëloupe mèt Trui, haar einde kwam vlug.

aaflówze (overg.; lówsde aaf, h. aafgëlóws), aaflókse, aafstruipe, aaftrókgële (zie ald.).

aaflichte (overg.; luchde aaf, h. aafgëluch), afnemen: *Toos loeët 't watër koeëke, luchde de moeër van de staof aaf en sjódde de koffie op*.

aafluip (m.; -e; -ke), pãös; afvoerbuis, afvoerleiding, afvoerpijp: *d'n aafluip is vërstop, want dao zit e bëlken in van de kënjër*; *we höbbe de was neet kónne doon, want d'n aafluip van 't wasmësjij-jn is hieël aangëlaje (aangëkook) mèt waspójjër*; Zie ook: *aaflaot*, 3de bet.

aafmake (overg.; maakde aaf, h. aafgëmaak), **1** voltooien: *ligk toch neet zoe te bëbbelen en te bazële, mer maak d'n hówswërk nów toch ins aaf*; **2** ergens van verlost raken: *Berta haef zich van di-j zeutigheid aafgëmaak*; **3** van iemand afraken: *Rieka haef zich van daen hoeërëjiegër aafgëmaak*; **4** psychisch afbreken: *tón de mënistër zich e pak smieërgëld(sj) in z'n maal haw gëstoeëke,*

höbbe ze h'm in de gëzëttën aafgëmaak; **5** omheinen: *mörge goeën we de wei aafmake mèt 'nën tówn*.

aafmale (overg.; maalde aaf, h. aafgëmaald), afleggen: *wi-jvãöl killëmaetër maalt gieë mèt eur fitskën in e jaor aaf?*

aafmaore, zich (wederk.; maorde zich aaf, h. zich aafgëmaord), zich aafpeigëre; **1** zich zwaar vermoeien, zich afmatten: *'t is bënkelik det daen Dri-jk zich alti-jd zoe bieëstig haefligkën aafmaore*; **2** zijn uiterste best doen: *tón dae kómplëmëntëmieëkër op 't iëete kwoeëm, waas An zoe vruntëlik (vrintëlik) es kookëstrónt (zoe fi-jn és póppëstrónt, waas ze ein en al póppëstrónt) en haef ze zich aafgëmaord vuur daen dikmieëkër get lékkers vuur te zëttën en h'm neet te affrónteere*.

aafnumme (overg.; nóm aaf, h. en is aafgënomme), **1** stof vegen: *mèt det stäöfkën is det swënt(sj)ërs bi-j ós 'nën dikke stoeëfnës en mótte wieë eedërën daäg de stoeëf aafnumme (vaege)*; **2** vermageren: *saer iech get mindër aan (van) det zwaor beer zit te lébberen en smörgës van det pënke spek aafbli-jf, bèn iech tieën killoo aafgënomme (kwi-jtgeraak)*.

aafpaole (overg.; paolde aaf, h. aafgëpaold), met palen afzetten, afpalen: *we höbbe de geitebók ze weikën aafgëpaold*.

aafpeigëre, zich (wederk.; peigërde zich aaf, h. zich aafgëpeigërd), zich aafmaore (zie ald.).

aafpénne (overg.; pénde aaf, h. aafgëpënd), aafsrij-jve; afpennen, afschrijven: *ómdët Gus 'n lui pëtat is, haef-tër ze werk weer rap aafgëpënd; vuur aaf te kónne pënne haw Laen, toch e bitsjën 'n rów rammël, häör bil (bats) vólgsrijëeve, mer de meistër haw*

häär gëtrappeerd.

aafpingële (overg.; pingëelde aaf, h. aafgëpingëld), afdingen: *de hoofs tiech nêteurlik neet in d'ne nak te laote zitte* (laten bedotten), *mer es-tën alti-jd en op allës ligks aaf te pingële, bès-te toch 'n gransjbieës* (bedelachtig iemand) *en ouch e bitsjën e lówszékske* (uitgekookte); *in sómmigge lenj is 't good des-tën aafpingëls, want det vërwachte ze dao.*

aafpitse (overg.; pitsde aaf, h. aafgëpits), afknippen [Hd. *abkneifen*], afknippen: *vuur 'nën draod aaf te pitsën höbs-tën 'n pits- of 'n ni-jptang vandoon.*

aafplökke (overg.; plökde aaf, h. aafgëplök (aafgëplokke)), **1** [Hd. *abpflücken*], afplukken: *we zeen in 't Héppervéld(sj) goeën wandëlën en höbbën e boekeeke mèt koeërbloome gëplök en ouch get prówme van e prówmëbuimkën aafgëplök; 2* voorzichtig aftrekken: *Graad is e bitsje 'ne zeenëwëpie(ë)r dae alti-jd z'n rääfkës (ruifkës) zit aaf te plökke.*

aafpruügële (overg.; pruuëgëelde aaf, h. aafgëpruuëgëld) [Hd. *verprügeln*], aafsmieëre, aafrosse, aafammële, aafbësele, aafbëseme, aafdëksële, aafrosse, aaftujjere, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aaftrówve, rezjeméngé; afranselen, afrossen, aafammelen, een pak slaag geven: *in mi-jnën ti-jd zoeëte de jung nêteurlik ouch zoe vól streekën es 'ne bók vól kuuëtële, mer toch hoofdës-te neet te vääln ówt te spoeëke, want dao stóng alti-jd waal eemës gëreid vuur diech aaf te pruuëgële; es-te 'n óngënieëjig pak slaeg höbs gad, höbbe ze diech aafgëpruuëgëld; tón ze dae lieëlikkën dósj* (doeshond, hier fig. 'sufkop' of 'stomkop') *aan 't aafpruuëgële woeëre, sjrieëfde dae vuur pen en ènk.*

aafammële (overg.; rammëelde aaf, h. aafgëammëld), **1** aafsmieëre, aafrosse, aafbësele, aafbëseme, aafdëksële, aafrosse, aaftujjere, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aaftrówve, rezjeméngé, aafpruuëgële (zie ald.); aafammelen, afranselen, afrossen: *vreugër hawwe wieë 'ne meistër dae ze 'de maetër' neumde, ómdét dae de kënjer aafammëelde mèt 'ne maetër; 2* aafaffelen: *es-tën e vërsje geis opzëgke vuur d'n paat, is 't neet de bëdoeling des-te det ligks aaf te rammële, hé klein vwajoeke.*

aafammëling (v.; -e; -ske), pak slaag: *tón Gusje lès 'n aafammëling kraeg, dieëg-tër of wënt-ër (es of-tër) in e mets hóng* (schreeuwde hij als een varken dat gekeeld wordt).

aafréddele (overg.; réddelde aaf, h. aafgeréddeld) [D. (Rijnl.) *räddeln* (aardappelen in de kelder laten rollen)], afrollen, rollend afglijden: *de kënjer réddelden in Oppootëre van d'n Awdsbërg* (Oudsberg) *aaf; de brówwër waas de beertunkës langs 'n plank aan 't aafréddele.*

aafri-jte (overg.; raet aaf, h. aafgërieëte), **1** aftrekken: *snachs höbbe de blawwe de plëkatën en affiesje van de roeëjën aafgërieëte; 2* een windje laten: *tón dae pissërd* (bang, laf persoon) *aan 't pisse waas en tégëli-jkërti-jd einën aafraet, zag-tër: 'Es 't watër zak, kraak 't i-js.'; tón iech tieëge Zjang zag det-ër einën haw aafgërieëte, zag di-j sji-jtkónt: 'Waem 't iëërste rijk, haef z'n vot gëbruik.'; 3* afscheuren: *ri-jt miech ins e stök van di-j gëzèt aaf, want de kat haef ligke göbbële* (overgeven).

aafróffële (overg.; róffëelde aaf, h. aafgëróffëld), afdreunen, aafaffelen, afroffelen: *es 'ne meistër ze lèske bëgint aaf te róffëlen en d'r gein gósting mieë aan*

haef, wuuërt 't ti-jd det-ër zich get angërs zeuk of det-ër op pénsjoeën geit.

aafroope (overg.; reupde (rieëp aaf), h. aafgërope), **1** [Hd. *aufrufen*], één voor één opnoemen, afroepen, omroepen: *bi-j 't kinnën is t'r eine dae de nummërkës aafreup en es-te 't zjus nummërkën op d'n kinkaart höbs, mós-te dao get oplëgke*; **2** [Hd. *abkündigen*], (m.b.t. het kerkelijk huwelijk aankondigen vanop de preekstoel) afkondigen (van de kansel), bekendmaken, aflezen: *es-te vreugër gings trouwën en ze reupde diech sóndigs in de kirk aaf, dén woëers-te van de praekstool gëvalle*.

aafrosse (overg.; rosde aaf, h. aafgëros), aafsmieëre, aafbénsele, aafbésseme, aafdëksële, aaftujjere, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aafframmele, aaftrówve, rëzjeménge, aafpruuëgële (zie ald.).

aafrotsje (overg.; rótsjde aaf, h. aafgërótsj) [*'rótsje* komt van het Hd. *rutschen* (glijden) en van *'rótsj* in *'op rótsj zeen* (op stap zijn)], afrotsen (gew.), aflopen, afrijden: *di-j kërjeuzënaas* (nieuwsgierig iemand) *rótsj 't hieël land aaf vuur uuvëral de nówsjieëriggën ówt te hange (aaf te lëgke)*.

aafroume (overg.; roumde aaf, h. aafgëroump), **1** [Hd. *entrahmen*], afromen, ontromen: *höbs-te de mèlk gëstoeëte* (gekarnd), *dén kóns-te de roum d'r vanaaf sjöpfe, waat we aafroume neume*; **2** (fig.) (m.b.t. het beste wegnemen) afromen: *vreugër kos-tën oppe mert 'ne sjoënnën euroo vërdeene mèt korsëttën of manshummës te vërkoupe, mer dao is 't vèt ouch al vanaaf, hieëlëmaol aafgëroump is dae sti-jl*.

aafrujme (overg.; rujmde aaf, h. aafgërujmp) [Hd. *abräumen*], afruimen, opruimen, afhemen, wegruimen, wegnemen: *jóng,*

rujm de taofël ins aaf en zèt mer allës oppe pómpëbak (gootsteen).

aafsjampe (onoverg.; sjampde aaf, is aafgësjamp), **1** afschampen, afglijden: *tón iech in d'n hoeëf tek aan 't aafkappe waas, sjampden 't waopën aaf en vloeëg sjampës* (rakelings) *langs m'ne kni-j; in Afghanistan sjampde 'ne koeëgël van d'n Talliebaan (Taliban) aaf op Giel z'ne briekë* (aansteker); **2** (geen indruk maken) afschampen: *iech höb de mismood in* (ik ben mismoedig), *want es-te dae klöppël* (dom mens) *get zëgks, sjamp det aaf op z'n nónsjallaos* (nonchalance).

aafsjeete (overg.; sjoëet aaf, h. aafgësjoeëte), **1** [Hd. *abschießen*], afvuren, afschieten: *vuur eedëre koeëgël dae 'ne pollis aafsjut, mó-t-ër 'ne langën ówtlëk gieëve*; **2** afglijden: *iech bèn van de dörde sproeët van de leijër aafgësjoeëte*; **3** verwerpen [Hd. *verwerfen*]: *'t vuuërstël is in de gëmeintëraod aafgësjoeëte*; **4 de kamers afschieten** [kamer: ijzeren pot met buskruit dat men om het knaleffect laat afgaan]: *'Es get spissjaals te doon waas – en zieëkër d'n ölfde novvëmber – sjoëet Willie van Hélmus de kamërs (aaf), waat aan knónsjuuët dieëg dënke.*; Zie ook: *kamers sjeete*; **5** [Hd. *abschießen*], doodschieten, afknallen: *we höbbe 'ne rieëbók aafgësjoeëte, waat hieël get angërs is es 'ne bók sjeete* (een flater begaan); **6** winnen: *es-te de voeëgël aaf höbs* (gësjoeëte), *höbs-te gëwónnën of get bëzunjërs gëprästeerd*; **7** vuurwerk afschieten: *gistëraovënd höbbe ze e sjik veurwërk aafgësjoeëte*; **8** [Hd. *losschießen*], op iemand afgaan: *tón d'r miech zoeëg, sjoëet-ër op miech aaf en vloeëg miech rónnd m'ne nak*; **9** [Hd. *abschießen*], afschieten, wegschieten: *in d'n oëërlog höbbe ze bómpa 'ne vingër aafgësjoeëte*.

aafsjeijing (v.; -e; -ske), gësjeid, rein (2de

bet.); afscheiding: 'n *aafsjeijing* tösse *twieë hówzër, véljer of eigëndómme kóns-te make mèt 'n moór, 'n hëgk, 'n sloe(ë)t (sloot), enz...; hieël dèk sjangërneere minse zich uuvër de aafsjeijing; es eigënaers rujzing höbbën uuvër de aafsjeijing en neet takkoeërd rake, mót de zjuusj 't dèk oplosse.*

aafsjieëpe (overg.; sjeieëpde aaf, h. aafgësjieëp), afschepen: *op mi-jn vraag 'gei nówts?' sjeieëpde Koe(ë)b, dae pissërd (laf mens), miech aaf mèt 'gank sji-jte, dén höbs-te get awds.'; tón Pierjan z'ne sjoënzoeën vroeëg of t'r nog niks op kóms waas, sjeieëpde dae ze sjoënvader aaf mèt 'det kump in orde mèt witte.'* (dat komt met wat geduld in orde).

aafsjieëre (overg.; sjoëer aaf, h. aafgësjoeëre), **1** [Hd. *abscheren*], afscheren: *kónt gieë miech vértèllën of ze diech, es-te d'ne baard luuëts aafsjieëre, nog in d'ne baard kónne vleege* (tegen jou kunnen uitvliegen)?; *sjoëns det iech m'ne baard höb laotën aafsjieëre, haef miech toch nog eemës m'ne baard præbeerën aaf te doon* (heeft iemand geprobeerd me de baas te zijn); **2** de balzak afsnijden bij lammetjes: *in mieërt wuuëre de jóng sjaopëbukskës gësjoeëre, waat neet bëteikënt det ze de wol van di-j bukskës aafsjieëre.*

aafsjiifëre ((on)overg.; sjilfërde aaf, h. en is aafgësjilfërd), **1** [Hd. *abschiefern*], afschilferen, afbladderen: 't *witsël van de moór is hieël aafgësjilfërd*; **2** [Hd. *abschuppen*], afschilferen van huid: *in dae zwarte laere sallao, dae vól sjilfërs (sjörfëls, sjëlfërs) ligk, kóns-te good zeen det Tei ze vel aan 't aafsjiifëren is.*

aafsjödde (overg.; sjödde aaf, h. aafgësjöd) [Hd. *abschütteln*], **1** van zich afschudden: *vuuër Zjef bennëkwoeëm, sjödde hae de snieë van zich aaf*; **2** (m.b.t. doen vallen)

afschudden: *es-tën in oggustus aan dae prówmëboum sjöds (sjöddëls) kóns-te gemékkelik 'nën ummër hón(d)skloeëtën (bakpruimen) aafsjödde*; **3** (**uitdr.**) *iech gaon éffekes nao achtër, want iech mót m'n ieërpëlën aafsjödde* (vulg. voor 'plassen').

aafsjödësël (o.; -s en -e; -ke), afgietsel: 't *aafsjödësël van de gekoeëkde vës kóns-te gëbrujke vuur vëssop van te make; sómmigge minse sjöddën 't aafsjödësël van gëkoeëkde ieërpële neet doeër d'n aafluip in de pómpësteïn mer drénke det ówt, ómdét dao mieë vietamienën inzittën es in de ieërpële zelf.*

aafsjówme (overg.; sjówmde aaf, h. aafgësjówmp), aafsjujme (zie ald.).

aafsjrabbe (overg.; sjrabde aaf, h. aafgësjrab) [Hd. *abschaben*], afschrabben, wegkrabben, afschrapen, afkrabben: *sjab dae sli-jk ins van d'n bottën aaf, iech höb de ros van daen i-jzëre kieëtël aafgësjrab; van sjummëlkieës mós-te de sjummël neet aafsjrabbe.*

aafsjri-jve (overg.; sjraef aaf, h. aafgësjrieëve), **1** aafpénne (zie ald.); **2** als verloren beschouwen: *we hawwën oos maer (merrie) al aafgësjrieëve, mer ze is t'r trök boeëvënop gëkómme*; **3** op de balans verlagen: *we sjri-jvën hi-j alle kómpjoetërs aaf in vi-ij jaor*; **4** door schrijven zich ontdoen van: *nao de moërd op häöre jóng haef det mins allës van zich aafgësjrieëve.*

aafsjujme (overg.; sjujmde aaf, h. aafgësjujmp), aafsjówme; **1** [Hd. *abschäumen*], afschuimen: *zoelang és sjówm (sjujm) kump, mós-te bëljóng(sop) aafsjujme*; **2** [Hd. *abschöpfen*], afscheppen, wegscheppen, afschuimen: *mèt 'ne sjówmlieëpël (sjujmlieëpël) sjówme (sjujme) we 't vèt van de hoondërësop aaf.*

aafslaag (m.; g. mv.; g. dim.), **1** prijsvermindering: *tón de véspaas in d'n aafslaag woeëre, höbbe wieë ós einën aangësjafen det sjildën e pak in oos portëfól*; **2** koopje, afslag [veroud.]: *sómmigge luj loupe zich de bein óngër hun vot ówt es örgës aafslaag op get is en angëre vërzètte dao geine poeët vuur*; **3** afslag: *wils-te van Antwërpe nao Mëzeik, dén mós-tën oppe ottoostraad (op de ottoobaan, op d'n ottoowieëg) aafslaag 32 pakkën (in Gënk).*

aafslikke (overg.; slikde aaf, h. aafgëslík) [Hd. *hinunterschlucken*], inslikken: *zwieëgëlkës, lieëpëlkës, naolje, de kóns 't zoe gek neet bédënke, of minsën höbbën 't oeëts aafgëslík; dae gipse (stijfdeflig persoon) lóp of wënt-ër (es of-tër) 'ne stek haef aafgëslík.*

aafslœën (overg.; sloeëg aaf, h. aafgëslage), **1** [Hd. *abschlagen*], weigeren, afslaan, afwijzen: *tón wieë mèt oos zilvëre brówlof vuur kaddoo 'n reis nao Eegipte (Egypte) kraege, höbbe wieë det nêteurlik neet aafgëslage*; **2** [Hd. *abschlagen*], in prijs verlagen, verminderen, afdoen, goedkoper worden: *zeet gieë ouch zoe kërjeus of d'n oeëlie nog ins oeëts ech geit aafslœën?*; **3 (uitdr.)** *iech slaon niks aaf es vleege... en den mótte ze nog stieëke, ik weiger niets.*

aafslówte (overg.; sloeët aaf, h. aafgëslœëte), **1** afsluiten: *es wieë op vëkansie goeën, slówte wieë de gaas, 't watër en d'n èllëntrik aaf*; **2** [Hd. *abschließen*], afsluiten, overeenkomen, aangaan: *'n lieëvësverzieëkëring aafslówtën is gei slech gëdach.*

aafsmieëre (overg.; smieërde aaf, h. aafgësmieërd), aafammële, aafrosse, aafbënsele, aafbésseme, aafdëksële, aaftujjere, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aaftrówve, rezjeménge, aafpruuëgële, (zie ald.).

aafsnijje (overg.; snaej aaf, h. aafgësnieëje) [Hd. *abschneiden*], afsnijden: *sni-j diech mer e lékker stökske woeërs aaf.*

aafspanne (overg.; spande aaf, h. aafgëspanne) [Hd. *spannen* (vastmaken)], **1** de doorgang versperren: *ómdet twieë ottoos obbein woeëre gëvloeëge, waas de straot aafgëspanne (aafgëzat)*; **2** afspannen, omheinen: *we höbbe de wei mèt pinnëkësdraod aafgëspanne.*

aafspanning (v.; -e; -ske) [veroud.], afspanning, uitspanning: *es-te vreugër; bëvuurbeeld mèt 'n dilliezzaos (Fr. *diligence, carosse de diligence*) óngërwieëge woeërs, kos-te saovës in 'n aafspanning de paerd ówtspannën (afspannen) en ouch zelf dao de nach doeërbrènge.*

aafspraoek (v.; -e; aafspräökske), **1** afspraak: *d'n doktër (doktoeër) wirk allein nog op aafspraoek; Nes haef ieërs 'n aafspraoek mèt d'n tantis (tandarts) en daonao mèt de meistër van häöre kleine fieloë (deugniet)*; **2** [Hd. *Abmachung*], overeenkomst, schikking, regeling, afspraak: *we höbbe mèt Dolf de aafspraoek gëmaak det we aan dae Fiel ze gëzeivër gei woeërd mieë vówl make.*

aafspuuële (overg.; späölde aaf, h. aafgëspäöld), **1** lang spelen: *wieë höbbe diech get aafgëspäöld vreugër*; **2 (uitdr.)** *es di-j appëklats (praatzieke vrouw) mer häöre bëbbel kan aafspuuële (tateren), dén laef ze; hawwe jóngës h'm vreugër aafgëspäöld (gemasturbeerd), dén móste ze det goeën beechte.*

aafsteevële (onoverg.; steevëldë aaf, is aafgësteevëld) [Mnl. *steevel* (laars), Kil. *steevele* (erop afgaan), Hd. *Stiefel*, Hd. *stiefeln* (met grote stappen lopen)], **1** marcheren naar, benen: *steevëlën is good doeërloupën en örgës op aafsteevëlën is*

örges op aafgoeën; tón di-j twieë zich van wijd zoeëge, kwoeëme ze, waat ze gieëve koste, obbein aafgësteevëld (naar mekaar toe gelopen); **2 (uitdr.)** *iech laot miech zoe mer neet aafsteevële*, met een kluitje in het riet sturen.

aafstérve (overg.; stórf aaf, is aafgëstórve), **1** [Hd. *absterben*], gevoelloos worden, afsterven, doodgaan, sterven: *tón iech smörgës wakker woeër, waas 't zjus of m'ne voot waas aafgëstórve, ómdét iech vërkieërd haw gëlieëge*; **2** *aafhange*; besterven: *es-tën e vërken höbs gëslach, mós-te det ieërs 'nën daäg laotën aafstérve, want angërs haef 't vleis 'ne vi-jze smaak en kan 't bédörve*.

aafstoeën (overg.; stóng aaf, h. aafgëstange), **1** (tijdelijk) afgeven: *in 'n bös of 'nën trejn zou 'ne jóngën of 'ne gëzónne mins z'n plaats móttën aafstoeën aan 'nën awwën of 'ne kranke mins*; **2** afgesloten zijn: *'t watër stuit aaf* (de hoofdkraan van de waterleiding is dichtgedraaid); **3** [Hd. *abstehen*], verwijderd zijn: *es d'n oeëre van d'ne kop aafstoeën, höbs-te flapoeëre*.

aafstoeëte (overg.; stoeëtde aaf, h. aafgëstoeëte) [Hd. *abstoßen*], **1** afstoten, afduwen, wegduwen: *tón iech tieëge Frans oeëpe kaart wou spuuëlën en zag det ze maesje waal ówt 'ne sówts gësnieëje kos zeen* (lelijk was), *stoeëtde hae miech van zich aaf en zag det iech zelf 'ne kop wi-j 'nën tujjërhamër haw*; **2** aftrekken: *vreugër hawwe de boorinne nog geinën ti-jd óm hun bóks aaf te stoeëtën es ze nao 't hujske (wc) móstën en daovuur hawwe ze 'ne snélzeikër(d)* (vrouwenbroek met open kruis) *aan*.

aafstraeve (overg.; strafde aaf, h. aafgëstraf) [Kil. *streven* (zich schrap zetten, redetwisten), Hd. *abstreiten*], aafstri-jje; afstrijden, ontkenen, loochenen,

tegenspreken: *de kóns toch neet aafstraeve det di-j zwétskónt* (babbelaar) *neet op häör mówl is gëvalle* (het goed kan uitleggen); *es-te wils aafstraeve det dae Zjef gein mówl aan z'ne kop haef wi-j 'n oeëvëgaat, bès-te get lich in de köpke* (dan ben je niet goed bij je verstand).

aafstri-jje (overg.; straej aaf, h. aafgëstrieëje), aafstraeve (zie ald.).

aafstruipe (overg.; struipde aaf, h. aafgëstruip), aaflókse, aaflówze, aaftrógkële (zie ald.).

aafteikëne (overg.; teikënde aaf, h. aafgëteikënd), **1** [Hd. *abzeichnen*], ondertekenen, paraferen, aftekenen: *wieë höbbe de faktuur aafgëteikënd; zeen eur vërzieëkëringsspëpeerën aafgëteikënd, mënier?*; **2** [Hd. *abzeichnen*], afbeelden, aftekenen, natekenen: *d'n teikënaer haef de vaas aafgëteikënd*; **3** [Hd. *zeichnen*], (m.b.t. tijd besteden aan tekenen) tekenen: *me zóstër haef in häör lieëve get aafgëteikënd!*

aaftóppe (overg.; tópede aaf, h. aafgëtóp), aftoppen: *jóng, zou(d)s-te d'n haor neet ins laotën aaftóppe, want de bès zjus 'ne wolkni-jn; strak goeën we di-j buimkës vuuër de vinstër get aaftóppe, want dao vilt gein straol zón mieë bënne*.

aaftrèk (m.; g. mv.; g. dim.), succes: *Kris haef aaftrèk bi-j de vrouwluj; ómdét dit pëteeke* (lichtzinnig meisje) *wèt det 't köpkën 't vótsje mót vërkoupe* (ze haar hoofd goed moet verzorgen om aandacht te trekken), *haef 't aaftrèk bi-j de mansluj*.

aaftrèkke (overg.; trok aaf, h. aafgëtrokke), **1** afstrijken: *'ne mins z'n bóks aaftrèkkën is get waas-te neet duis, want det geit bówte de sjraom* (dat kan niet door de beugel); **2** aftrekken: *'ne paoling, 'n lów* (zeelt),

'ne *kni-fjn* en 'nën haas *mós-tën* ieërs 't vel *aaftrèkke* (*ville*) vuuër *des-te* ze *kóns* *oeëpesni-fje*; **3** masturberen, onaneren, zich aftrekken; **4** fotograferen: *es-te det rébbedépke wils aaftrèkke, mós-te rap zeen, want det is 'nën échte wirvël; iech mót miech laotën aaftrèkke vuur 'ne nówwe pas*; **5** iemand een loer draaien: *es-te meins des-te miech 'ne kloeët kóns aaftrèkke, mós-te waal weite det iech dén zoe giftig gaon wieërën es 'ne kni-fjn*; **6** een fles ontkurken: *trèk nog mer 'n fles aaf, want we höbbe nów de smaak te pakke*.

aaftrèkkër (m.; -s; -ke), **1** fotograaf: 'ne *goojën aaftrèkkër kik* (*zich*) *z'n ougën ówt* (bekijkt alles met verbazing), *want dae mót de fottoo di-j d'r geit trèkke, in ze köpkën höbbe vuuërdét-ër di-j haef gëtrokke* (hij moet compositorisch talent hebben); **2** vloertrekker: *mèt 'ne sjróbbuuërstël (sjróbbër) en 'nën ummër luuëtër is de kuuëke rap gësjrób en es-te dén mèt d'n aaftrèkkër en 'nën hówsdook* (dweil) *truuëvër geis, blink-tër wi-j 'ne speegël; es-te de gank wils opnumme* (schoonmaken met een dweil), *mós-te d'n hówsdook rón d'n aaftrèkkër doon*.

aaftrèkkërke (o.; -s; -), raamtrekker, ruitenwisser: *höbs-tën 't dèk gënóg gëdoeën en höbs-te de veug daovan, dén kóns-te mèt 'n aaftrèkkërkën en dus zóngër zieëmslap (zieëmvél, zieëm, zieëmslaer) 'n nate vinstër in 'ne wup druueg make*.

aaftrieëje ((on)overg.; troeëj aaf, h. en is aafgëtrieëje), **1** [Hd. *abschreiten*], afpassen, afmeten, afstappen: *wils-te weite wi-j lank de gëlaeg is, dén mós-te det gëwuuën aaftrieëjën en tälle wi-jvääöl sjraej (stappe) des-te mós zëtte*; **2** [Hd. *zurücktreten*], zijn betrekking neerleggen: *es-te d'r es mënistër geine bal mieë aan vungs, aan de werk, kóns-te bieëtër aaftrieëjën ('t aafstappën)*

es 't tiech de res van d'n jaore d'n kael te laotën ówthange; 'ne mënistër truuëjt aaf en 'ne gëwuueëne mins stop mèt wirkën of goeëjt 't t'rnaer.

aaftróggële (overg.; tróggële aaf, h. aafgëtróggëld), aaflówze, aaflókse, aafstruipe; afluizen, aftroggelen, ontputselen: *haef zich dae Giel, dae flap(janës) (dwaas), toch bitsje bi-j bitsje z'n hieël geld(sj) laotën aaftróggële doeër di-j sjoeën mer heimëlikke pöl (mooi, jong meisje), di-j dén waal 'nën heemël is vuur de ouge, mer 'n hël vuur de zieël en dus ouch e vagëveur vuur de portëmënee; de höbs van di-j aafgëbuuërstëlde kóntëkrówpërs en ordënaer fótsjers (bedriegers), di-j aw minskës hun zoorvërdeende séntsjes präbeerën aaf te tróggële*.

aaftrówwë (overg.; trówwë aaf, h. aafgëtrówwë), **1** [Hd. *abtrumpfen*], (kaartspel) (fig.) aftroeven, overtroeven: *nów mós-te de nieëgën aaftrówwë*; **2** aafdëksële, aafbësseme, aafammële, aafbuuërstële, aafdruuëge, aafvaeme, aafrosse, aafsmieëre, aaftujjère, aafbësele, rezjemënge, aafpruuëgële (zie ald).

aaftujjère (overg.; tujjère aaf, h. aafgëtuujjerd), aafsmieëre, aafrosse, aafammële, aafbësele, aafbësseme, aafdëksële, aafrosse, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aaftrówwë, rezjemënge, aafpruuëgële (zie ald).

aafvaege (overg.; vaegde aaf, h. aafgëvaeg), **1** afwissen [Hd. *abwischen*], afvegen, wegwissen, wegvegen: *tón 't leef sjélmke z'n kni-jkës këpot waas gëvalle, vaegde z'n ma z'n träönkës aaf*; **2** (**uitdr.**) *mèt zoe'n dipplomke (dëplomke) van aomëzeiksëlëspissjëlis* (mierenspecialist, -kenner) *kóns-te diech de kónt aafvaege, dat heeft geen waarde; vaeg tiech nów d'ne*

mónd mer aaf, nu heb je genoeg vuile praat verteld; dat is opsnijderij; dat is overdreven; dat is een leugen.

aafvaeme (overg.; vaemde aaf, h. aafgëvaemp), aafbésseme, aafbénsele, aafsmieëre, aafbuuërstële, aafrosse, aafframmele, aafdëksële, aafdruuëge, aaftujjere, aaftrówve, rezjeménge, aafpruuëgële (zie ald.).

aafvalle (onoverg.; voeël (vieël) aaf, is aafgëvalle) [Hd. *abfallen*], **1** afvallen: *es de blajër bëginnën aaf te valle, valle d'r mieë nieëve diech es op tiech*; **2** verzwakken: *m'n erm en m'n bein valle miech aaf, zoe stikop bèn iech*; **3** afslanken: *es gieë wilt aafvalle, mëdam, mót gieë get mindër inlaje* (u minder volstoppen); **4 (uitdr.)** *es de paer ri-jp is, vilt ze aaf*, alles gebeurt op zijn tijd.

aafvange (overg.; vóng aaf, h. aafgëvange), afsnauwen, onheus behandelen: *es-te 'ne naobër vruuëgs of-tër diech ins kan hélpën en dae sjoëne zaet det-ër diech get sjit, dën hoofs-te diech zoe neet te laotën aafvange; de höbs minse di-j diech good óntvangën en de höbs t'r di-j diech aafvange*.

aafvërkoup (m.; -e; -vërkuijpe) [Hd. *Ausverkauf*], uitverkoop, seizoensopruiming: *iech höb daen hazëwënd(sj) neet in d'n aafvërkoup gëkoch, mer iech höb h'm waal vuur de hölf van de pri-js gëkrieëge, ómdët-ër 'n sjael oug haef; iech dënk neet det hunj oeëts in d'n aafvërkoup zeen, mer de kóns alti-jd ins hunjën of de hón(d)skoeëje det mësjujn waal zeen*.

aafvrieëte (overg.; vraat aaf/vroeët aaf, h. aafgëvrieëte), **1** [Hd. *abfressen*], afvreten, afgrazen, kaalvreten: *iech höb bi-j ós e graasmësjij-jn op veer puuët, det avëntów ligk te blaete mer miech waal 't graas*

vuurdëvoots aafvrit; **2** afknagen: *de wilj kni-jn höbbën 't jónk prówmëbuimkën óngëraan ligkën aafvrieëte (aafknage)*; **3 (uitdr.)** *es de kënjër in de greuj zeen, zouwe ze diech de oeëre van de kop aafvrieëte, dan zijn ze onverzadigbaar*.

aafwas (m.; g. mv.; aafwéske), **1** [Hd. *Abwasch*], afwas, vaat: *di-j vi-js klammot (smeerpoets) luuët alti-jd d'n aafwas van dri-j wieëkën op de pómpësteïn (pómpëbak = gootsteen) stoeën stinke*; **2** wat dient te worden afgewassen: *Tri-jn is geine póngël (mooi meisje) mer es-te kals uuvër (van) d'n aafwas doen, späölt 't waal de karrottjee (lijntrekker) en maak det sjoëën kënd(sj) zich oeërówt (zorgt ze ervoor dat ze wegkomt)*; **3 (uitdr.)** *waem ze béd opmaak ieër dër geit slaopën en d'n aafwas duit ieër dër geit ieëte, is alti-jd vāör op ze werk, spottend gezegd over een te nauwgezet iemand*.

aafwën(t)sjële (overg.; wën(t)sjëlde aaf, h. aafgëwën(t)sjæld) [Hd. *abwälzen*], wegwentelen, afwentelen: *di-j twieëde gool mós-te neet oppe kippër aafwën(t)sjële; es-te gein vot mieë in de bóks höbs, mós-te det neet oppe bóks aafwën(t)sjële*.

aafzaege (overg.; zaegde aaf, h. aafgëzaeg), **1** [Hd. *absägen*], afzagen: *wils-te van 'ne noeëteboom 'nën tak aafzaege, dën mós-te det, gek gënóg, in de zoeëmër doen*; **2 (uitdr.)** *dae kwatsjkop en dae laammieëkër zaege diech de oeëre van d'ne kop aaf*, zijn grote zanikers; *diech 'ne vingër aafzaegën is erg, mer zaeg zieëkër noeëts d'n tak aaf woës-tën op zits, delf nooit je eigen graf, ondergraaf je eigen situatie nooit*.

aafzakke (onoverg.; zakde aaf, is aafgëzak), **1** afglijden: *Bazziel is oppe sjoëël van 't ASO nao 't BSO aafgëzak*; **2** wegtrekken: *'t ónwaer is aafgëzak nao de Këmpe*; **3** naar

huis gaan: *bi-j d'n ieërstën hanësjrei vóng Tjeu 't ti-jd vuur aaf te zakke nao moodër de vrouw (vuur (h)eivërs te goeën); 4 (uitdr.) waem 'n groeëte vot haef, haef 'n groeëte bóks vandoon (voornaam doen kost geld), mer van daen aafgëbuuërstëlde, kale blaggäör (hovaardige bluffer) zak tiech toch de bóks aaf, daar sta je verstomd van.*

aafzeen (onoverg.; zoeëg aaf, h. aafgëzieën), 1 lijden: *tón Mëri-j op häör lèste waas, haef ze aafgëzieën wi-j 'ne gëkrujsigde Kristus (Livvën(h)ieër); 2* zich zware inspanningen getroosten: *tón we dao vuuërig jaor di-j kols (bergpassen, cols) höbbe gëdoeën mèt di-j hits, höbbe we sërjeus aafgëzieën; 3 (uitdr.) 'ne lieëvëntigge mins zujt dèk mieë aaf es e kèpot vérke, mensen kunnen afzien.*

aafzègke (overg.; zag aaf, h. aafgëzag) [Hd. *absagen*], annuleren, afmelden, afzeggen, afgelasten: *Tom haef de vërgadëring aafgëzag, ómdët-ër de mismood haef (mismoedig is) en ómdët-ër daodoeër mer 'nën hawve mins is (zich niet zo best voelt).*

aafzènk (m.; -e; -ske), naar beneden lopende weg: *tón Piet d'n aafzènk pakde, trok-tër de frin [Fr. uitspr.: *frein*] van z'ne fits uuvër en pakdën hae miech dao 'ne pos (maakte hij een zware val).*

aafzètsëlke (o.; -s; -), afzetsel, stek, rank, loot: *van sómmigge buim kóns-tën 'n aafzètsëlke pakke, mer van angëre, wi-j 'nën eik, neet; 'n aafzètsëlkën is eigëlik e loeët det doeër aaflegking of aafzètting 'n nów plant wuuërt.*

aafzètte (overg.; zat aaf, h. aafgëzat), 1 struipe, plökke, plujme; bedriegen, afzetten, aftroggelen: *iech bèn geine präfi-jtigge, mer wi-j di-j bieës miech dao haef aafgëzat mèt di-j nów kaanjël (dakgoot), is 'n ieëwigge sjan; 2 [Hd. *absetzen*], amputeren [Hd.*

amputeren], afzetten: *tón Giel mèt ze lënks beïn in 't hékselmësjj-jn (hakselaar, hakselmachine) haw gëzieëte, höbbe ze 't stumpke det nog uuëvërblaef (onnog) aafgëzat; 3 [Hd. *absetzen*], afzetten, droppen, laten uitstappen: *es-te toch d'n Hollénjer op geis, zèts-te miech aan de brök mer aaf; 4* vergeten: *waat iech neet van miech aaf kan zètte, is det dae boorënhëngs (lomp en onbeschoft mens) miech d'n adël haef bloeëtgëlag (me de waarheid heeft gezegd); 5* ontslaan: *ze höbbe dae kollenél aafgëzat.**

aafzèttër (m.; -s; -ke), afzetter: *iech sji-jt nog leevër in mi-jn sóndigse bóks es bi-j di-j aafzèttërs eine poeët in de winkël te zètte; 't haef ós neet vööl draod gëkos (niet veel moeite gevergd) óm di-j aafzèttërs te attrappeere (betrappen).*

aafzèttëri-j (v.; -je; -ke), afzetterij, oplichterij: *es-te zujs in waat vuur 'n waelj di-j mën in di-j oeëlielënj, di-j sjeiks, lieëve, mós-te toch zègke det daen hieëlën oeëlie zwindël en aafzèttëri-j is.*

aafzówpe ((on)overg.; zoeëp aaf, h. aafgëzoeëpe), klaplopen: *es ze in de kaffees gësjoëëtën höbbe des-te zoe eine bès dae 'n tunke kan laegzówpe (leegdrinken) zóngër zelf ouch mer einën euroo te bëtale, neume ze diech al rap 'nën aafzówpër en 'ne kladzëbuizër (profiteur, parasiet) en bès-tën ordënaer ëwég (op een ordinaire manier) aan 't aafzówpe.*

aafzówpër (m.; -s; -ke), klaploper: *Mil is 'nën aafzówpër en 'ne fóks, dae zoe gëwiks is det-ër diech vuur z'n pint luuët bëtale zóngër des-te det in de mot höbs.*

aafzunjère (zich), 1 (overg.; zunjërde aaf, h. aafgëzunjërd) [Hd. *absondern*], afzonderen, isoleren, afscheiden: *nao de ieërste*

maonreize waerde de maonreiziggërs 'nën hieëlën ti-jd aafgëzunjêrd; de kuj wuuëre van d'n deur aafgëzunjêrd, want 't watër stuit dae alti-jd in de mówl (van de gósting); aan 't ènj van de ti-jje zulle de buk van de sjäöp wuuërën aafgëzunjêrd, zullen de slechten van de goeden gescheiden worden; **2** (wederk.; zunjêrde zich aaf, h. zich aafgëzunjêrd) [Hd. *sich absondern*], zich afzonderen, zich afscheiden: *es Lei de vërkieërdën in haef* (onhandelbaar is), *zunjêrt-ër zich aaf van waat hae neump 't gëjaag* (jachtig leven) *en de bieëstëri-j* (gemeenheid) *van de luj*.

aafzwaarze (overg.; zwaarsde aaf, h. aafgëzwaars) [af. van Hd. 'schwätzen', dat klanknabootsend is en nu 'kletsen' of 'zetsen' betekent, en van het Mnl. 'sjwaarze' (met de zweep slaan)], afranselen: *in 2012 waas t'r 'nën dwieërsnak dae de pollissën in de bak zoe lillik höbbën aafgëzwaars det ze h'm 't leech höbbën ówtgëklop*.

aafzweite (onoverg.; zwètde aaf, h. aafgëzwèt), **1** afzveten, veel zveten: *tón bómpa miech vërtëlde waat-ër in Roeëtëm aan dae zènkoeëvën haw aafgëzwèt, broeëk miech zelf de zweit ówt*; **2** afzwoegen: *iech höb miech get aafgëzwèt vuur det vraogstök op te losse*.

aafzwénze (overg.; zwénsde aaf, h. aafgezvéns) [af. van Mnl. 'swants' (staart), Hd. *Schwanz* (staart)], afranselen: **1** afranselen: *ómdét Twan te vääol haw ligke zwanze, höbbe di-j rotzék h'm aafgezvéns*; **2 vroeger werden kinderen afgeranseld met een gedroogde stieren- of varkensroede**: *'Es ze diech hieël vreugër aafzwénsde, gëbrujkde ze dao waal ins 'n korte smik vuur, namëlik de sjwans* (varkens- of stierenroede) *of de peezerik* (varkenspenis), *di-j ze nëteurlik ieërs 'n ti-jdsjën hawwe*

laote druuëge.'

aaj (m.; -e; -ke), **1** steling, aai: *tërwi-jl Gus langs z'n vrouw loeëp* (lieëp), *goeëf-tër häör 'n aajke uuvër häör lënkër wang*; **2** (iron.) gevoelige aanraking of kneep: *Fóns is e bitsje 'ne sjërpe, dae 't neet kan laote van vrouwluj di-j h'm aanstoeën, 'n aajke te gieëvën op plaatse woe dër z'n han vanaaf mótt hawte*.

aaje (overg.; aajde, h. gëaajd), strelen, aaien: **1** *Pol is 'ne mins dae diech vanvääor aajt en vanachtër krats, 'nën dikkën iepëkriet dus*; **2 kattenpels goed tegen reuma**: *'Es d'n vingërs krómp stoeën van de rummëtik, mós-te de kat aaje, want kattëvëlken is hieël good tieëge di-j pi-jnlikke zeekde* (zagte ze vreuger).

aaks (v.; -e; -ke) [Lat. *ascia*, Eng. *axe*, Hd. *Axt*], **1** grote bijl: *vreugër kapde ze de kannëdaas* (Canadese populier) *woe ze de kieëpers en de bélkskes van 't gëbónt* (gebinte) *van maakde, mèt de aaks óm; mèt 'n aaks kóns-te blök hout in knabbe kleeve vuur in de staof of in d'n oeëpënhaard*; **2** strijdbijl: *vuur eine de kop in te houwe, hawwe ze in de middëlieëwe aakse mèt aan 't boeëvënënj 'ne sjërpe punt, zoedét dae good deep in de hërses doeërdróng*; **3 (uitdr.)** *es-te 'ne kop* (tunnës) *höbs wi-j 'nën tujjërhamër* (groot hoofd) *of e gëzich wi-j 'n vot of wi-j 'ne bèddëzeikër* (lelijk gezicht), *dén bës-te mèt de aaks gëmaak*, dan ben je niet moeders mooiste.

aalmoos (v.; -mooze; -meuske) [Lat. *elemosina* (medelijden), Eng. *alms*, Hd. *Almosen*], **1** gift (aan een bedelaar), aalmoes: *van 'ne bieëdëlaer nów en dén 'n aalmoos te gieëvën is nog noeëts eemës èrm gëwoeëre*; **2** (pej.) aalmoes, laag loon, habbekrats: *es-te 't gëveul höbs des-te vuur 'n aalmoos d'ne nistël mós aafdrejjen of dët*

ze mèt de karwatsj (zweep) achtër diech aan zitte, dèn wirks-tèn al te lichèlik vuur 'ne bieëstèwage (vrek) of 'ne lieëlikkèn drékszák (gemene kerel).

aan(h)ëm, 1 (imperatief) pak hem: *es einèn 'aan(h)ëm' reup, bëteikènt det dèk 'gank h'm aan ze laer* (val hem aan); **2** (imperatief) begin te werken, pak aan: *'En nów de han innein en aan(h)ëm,' zaet de ploogbaas alti-jd es de bel smörgës geit; 3 (uitdr.) es-te neet aan(h)ëm geis* (als je niet begint te werken), *kri-jgs-te niks gèdoeën.*

aan, 1 (vz. of bw.) [Lat. *an*, Gr. *ana* (naar, op, boven), Hd. *an*], aan: *Fóns haef 't aan zich* (het is zijn gewoonte) *van allës nao te trèkkèn en te ki-jkèn of 't waal waor is; zoe 'ne groeëte zeivër; dao höbs-te niks aan*, daar schiet je niet mee op; *nów is 't aan diech*, beslis nu maar; *deeze mörgèn aan d'n daåg* (vroeg) *is ma gèstórve; dao is niks aan*, dat is gemakkelijk; *'t is lang ówt gëwaes, mer nów is 't weer aan*, hebben ze weer een relatie; *de staof is aan*, ze brandt; *dao is niks van aan*, dat is onjuist; *dao kóns-te van op aan*, daar kun je zeker van zijn; *nao dae marratton waas iech hieël aan*, uitgeput; *aan h'm: aan(h)ëm* (zie ald.); **2 plaatsnamen (toponiemen) in en rond Maaseik die beginnen met 'aan' en die bekend stonden als goede visplaatsen:** *'Aan de Sloe(ë)tbrök* (Aan Labaer), *aan de Spaanjërd* (café de Spaanjerd, Ophoven), *aan Klawwënhoeëf* (Klauwenhof, Aldeneik), *aan de Wieërt* (de uiterwaarden van Heppeneert), *aan de Kraw* (aan fam. Bohnen, Heppeneert), *aan de Kits* (Mathieu Kitzen, laatste palingvisser), *aan Kóntëlmén* (aan de Nederlandse kant tegenover 't Bèdsje (bocht in de Maas voorbij Dillen)), *aan geene kant* (aan de overkant, Nederland), *aan Hoebënhoeëf* (Houbenhof, Kessenich) *en aan de Luijën Hook (Lamën Hook) in Ieële* (Elen) *zeen*

vèsplaatse woës-te 'n sjoëën poeërsi-j vès(se) kóns vange.'

aanbëlange (overg.; bëlange aan, h. aanbëlank) [Hd. *anbelangen*], betreffen, aangaan: *waat eur dochtër aanbëlank, mót iech zègke dét 't 'n hénjig en e vievig* (levendig, opgewekt) *dènk is; waat di-j nieëgënoug aanbëlank, mós-tèn oppasse, want es tiech di-j mëteeri-j* (etter) *in d'n bloodbaan kump, bès-te mësjujn waal e vuuëgëlke vuur de kat.*

aanbëstaeje (overg.; bëstaejde aan, h. aanbëstaejd), aanbesteden: *es gieë wilt weite wi-j 't mèt de bówplanne zit: we höbbe veer aannummërs laote tëlle, we höbbe de insjri-jvinge vèrgëlieëkèn en aannummër Seegers de opdrach gëgieëvën oos hóws rech te zètte, zoedët de bów dus óngërtössën is aanbëstaejd.*

aanbranne (onoverg.; brande aan (in AN 'brandde aan'), is aangebrand) [Hd. *anbrennen*], aankoeken, aanbranden: *de pap is aangëbrand; tón Baer de iëërpëlën in de nów kassërol haw laotën aanbranne, waas-tër aan z'n vot gëbrand* (zat hij met een ei).

aandër(h)and ['hand' in verbinding met 'aan'], aannër(h)and; aan de hand: (uitdr.) *waat is dao aandër(h)and?*, wat valt daar voor? *Mil haef miech 'ne sjoëënën Duitse sjieëpër aandër(h)and gëdoeën, bezorgd; waat höb iech nów aandër(h)and? wat zal me nu gebeuren?; waat maag dao aandër(h)and zeen?*, gaande zijn?; *dae Gus en di-j Lieën höbbe get aandër(h)and* (hebben veel kopzorgen) *mèt di-j köd jung.*

aandoon (overg.; dieëg (doeëg) aan, h. aangëdoeën), **1** aantrekken: *jóng, doot tiech 'nën dikke vëreus* (vreus, varreus) *aan, angërs stuis-te dao strak te ri-jjere van de*

kaw; **2** [Hd. *antun*], berokkenen: *iech hōb kómpassi-j (kómpassie) mèt daen Tjeu, want waas tiech dae hōbs aangēdoeën, dét is van m'n klitse, jóng; det kóns-te zoe'n awd mins neet aandoon*; **3** [Hd. *sich etwas antun*], zich iets aandoen: *Koe(ë)b ligk bi-j bëgrieëfënisóngërnummër Vancleef in de friegoo, want hae haef zich deeze nach get aangēdoeën*; **4** iemand een proces aandoen: *nôw haef dae mówlemieëkër miech toch e persés aangēdoeën, ómdét iech get hōb ówtgëvrieëte waat iech hi-j neet gaer zègk*; **5** ontroerd zijn: *tón Frans, dae nieëvën ós woeënt, ówt de noeëtëboum waas gëvalle, waas iech óngëraak (in hoge mate) aangēdoeën*; **6** een relatie hebben: *Giel duit aan mèt Gón*.

aandrage (overg.; droeëg aan, h. aangēdrage), **1** [Hd. *herantragen*], aanbrenge: *Zjos kwoeëm aandrage mèt 'ne gëslachde kni-jn, mer we ieëte gei kni-jnsvleis*; **2** verklikken: *di-j blétsjkónt is Ti-j's goeën aandrage, ómdét-ër zóngër pazzëvang e vérken haw gëslach*; **3** (fig.) berichten: *Nol kwoeëm aandrage mèt e vérhäölkën uuvër Mëgrit, di-j zou aandoon mèt Geeraet; woe kump di-j taatsj mèt aandrage?*; **4** te berde brengen: *tón we allëmaol in de puree zoeëte, kwoeëm Nee mèt 'n versténjigge oplossing aandrage*.

aandragër (m.; -s; aandrieëgërke), verklikker, aandrager, aanbrenger: *saer dae kóntëkrówpër van 'ne Zjef bi-j de pollissën is goeën blétsje det wieë zóngër pazzëvang (Fr. *passé avant*) e vérken hōbbe gëslach, kan daen aandragër miech nao de pómp loupe*.

aanein (bw.), **1** aan elkaar: *sjri-jve we det woeërd aanein(vas)?*; **2** als deel van een scheidbaar samengesteld ww.: *wi-j di-j twieë vrunj aaneinhange, det zujs-te nörgës*; **3** bij het copuleren: *tón de hunj aanein*

hóngë, haef Lom 'nën ummër watër uuvër ze gëgoeëjd, waas-te përtang noeëts moogs doen.

aaneinaan (bw.), voortdurend, onophoudelijk: *zits-tën aaneinaan in d'n érmood, dén bës-te 'n érmoodspëns (armoedzaaier); es-tën aaneinaan ligks te zówpe, bës-te 'ne zówplap; weitënsjappërs zeukën aaneinaan nao middësi-jne (middëkammëte) tieëgën allërlei lieëlikke zeekdës*.

aaneinbènge (overg.; bóng aanein, h. aaneingëbóngë) [Hd. *aneinanderbinden*], aaneenbinden, aan elkaar binden: *ónger de 'Vówlën Oeërlog' (Guerra Sucia) in Argentinië (1976-1983) haef Videla dówzënde aktieviste, twieë aan twieë aanein laote bèngën en ze boeëve de Rio de la Plata en boeëve d'n Atlantissën Ossëjaan ówt vlegmësjij-jne laote goeëje*.

aaneinhange (overg.; hóng aanein, h. aaneingëhange), verbonden zijn, één lijn trekken: (**uitdr.**) *op Si-jmkëshuuëvël hange de minse good aanein (ze klittën aanein wi-j klet); waas-te miech dao vërtëls hunk (hink) aanein wi-j druuëge zand (wi-j gëkap struuë), dat heeft geen samenhang; di-j luuëgëbieës hunk (hink) aanein van de luuëgës, hij liegt al wat hij zegt; hang miech det nôw ins aanein, leg me dat eens uit*.

aaneinkooke (onoverg.; kookde aanein, is aaneingëkook), klitten: *lank haor det noeëts gekömp en noeëts gëwasse wuuërt, geit zoe aaneinkooke des-te neet mieë mèt 'ne kamp t'rdoeër kóns*.

aaneistök (bw.), onafgebroken, aanhoudend, voortdurend: *Jaak Noukens haef twuntig jaor in de (kaol)pöt gëwirk woe dër aaneistök përlao (opzichter) is gëwaes; es-te saovës aaneistök zits te lébbere, krups-te zoe zaat es 'n sjöp in de béd, waat*

zoe zieëkër is es twieë maol twieë veer is.

aanēvas (duratief bijw. met ‘aan’), alle hondsgezeike; onophoudelijk, voortdurend, keer op keer, steeds opnieuw, om de haverklap: *es d’n hōnd van de naobērs snachs aanēvas aansluit* (begint te blaffen) *en di-j minse dao niks aan doen, dēn zeen ’t kloetzék; vērēks-tēn aanēvas van de bōwkpi-jn, dēn mōs-te toch ins nao d’n doktēr (doktoeër) goeēn.*

aanfōddēle (zich) (overg. en wederk.; fōddēle (zich) aan, h. (zich) aangēfōddēld) [fōddel: goedkoop kledingstuk, vod; D. (Keuls) *Fuddel*], (zich) aantujjēle, (zich) aanpōngēle; slordig (aan)kleden: *waat di-j vrouw di-j kēnjēr alti-jd aanfōddēlt, stuit di-j sjäōpkēs wi-j ’n tang op e vērke; waat dae voddēlēman zich aanfōddēlt, zou ’nēn angēre mins allang in de voddēlēmanj hōbbe gēgoeējd.*

aangēboeēre (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *inborn*, Hd. *angeboren*], **1** congenitaal, ingeschapen, aangeboren: *’n nieēgēnoug is ’ne zwaer dae nēteurlik neet is aangēboeēre, mer ’n hartaafwi-jking kan det waal zeen; es-te good bēs in mēzi-jk, is det dēk aangēboeēre; det Gielke zoe fēnistig (slim, sluw) is, is zieëkēr aangēboeēre, want z’ne pa is ouch zoe’ne fōks (vos); 2 door geboorte verkregen: *det ’t awdste kēnd(sj) van de kuuēning troeēnopvolgēr is, is ’n aangēboeēre rech.**

aangēbrand bn.; -ēr; -ste), gewaagd, pikant [Hd. *pikant*], prikkelend: *Soeēj is e bitsjēn e vētzēkske, dae gaer aangēbrande mōppe vērtēlt.*

aangēlag (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *veranlagt*], aangelegd: *es-te zoe giftig bēs aangēlag es ’ne kni-jn, hōbs-tēn e kollēri-jk (cholerisch) karraktaer; knuuētērig aangēlagde minse*

zeen knuuētēraers di-j dus gaer knuuētēre (mopperen, ontevreden zijn); Dolf is ’nēn huumoris, dae, ómdēt-ēr huumoristis is aangēlag, de minse kan doen sjōddēle van ’t lache.

aangēnōmme (bn.; g. tr. v. verg.), geadopteerd, aangenomen: *Lei en Stin hōbbe gein kēnjēr kōnne kri-jgēn en nōw hōbbe ze ’nēn aangēnōmmēn twieēling; ’n aangēnōmme kēnd(sj) is d’n dēkstēn ti-jd wi-j ’n eige kēnd(sj).*

aangēsjoeēte (bn.; g. tr. v. verg.) [analoog met vogels en wilde dieren die rondzwalken], teut, tipsy, aangeschoten: *es-tēr neuchtēr is, is dae bottērik (onbeleeftde kerel) alti-jd ieēve nēppentig (onvriendelijk, kortaf), mer es-tēr d’r e paar op haef en e bitsjēn aangēsjoeētēn is, is-tēr vrintēlik en plēzeerig in d’n ómgank; bēs-tēn aangēsjoeēte, dēn zujs-te ’nēn toffēre waerēld es wēnts-te zoe neuchtēr bēs es e kawf.*

aangētrouw (bn.; g. tr. v. verg.), aangehuwd, geparenteerd, aangetrouwd: (**uitdr.**) *aangētrouw is aangēsjoeēte*, aangetrouwde familie wordt niet gewaardeerd.

aangēwēne, zich (wederk.; gēwēnde zich aan, h. zich aangēwēnd) [Hd. *sich angewöhnen*], zich aanwennen: *saer Gus in Mēzeik is kōmme woeēne, is-tēr neet allein ’ne kalēn en ’n slōkmōwl, mer ouch ’ne luiwammēs gēwoeērēn en zit-ēr onnog vōl hoeēvaard, woemēt-ēr zich de veer Mēzeikēr (ón)däōgde good haef aangēwēnd; diech get aangēwēnnēn is e stōk gemēkkelikker es tiech get aafgēwēne; eemēs dae zich aangēwēnt noeēts de duuēr achtēr zich tōw te trēkke, neume we ’n oeēpēkōnt; es-te diech aangēwēns de minsēn hun kōnt nao te drage (op hun wenken te bedienen), zal diech det hieēl rap vaore (tegenvallen), want waem z’n kōnt wēgguuēf, kan doeēr*

z'n rubbe sji-jte (wie te goed is of te veel weggeeft, zal zich dat beklagen).

aangieëve (overg.; goeëf aan, h. aangëgieëve) [Hd. *angeben*], **1** overhandigen: *jóng, gieëf miech ins d'n appëlprótsj aan, want voeërt höbs-te det kumpkën allein ówt*; **2 een geboorte aangeven**: *'Mèt aangieëve meine we in Mëzeik neet allein e kien(d)sje goeën insjri-jvën oppe gëmeinte mer ouch ins good mèt d'n vrunj, di-j de kleine mèt zeen goeën aangieëve, oppe lappe goeën vuur de gëboeërte van 't kien(d)sje te veere.'*; **3** belastingaangifte doen: *bi-jvërdeenste zou(d)s-te móttën aangieëve.*

aangoeën, **I** (o.; g. mv.; g. dim.), **1** karwei: *es-te 't sjri-jve van e book op tiech paks, is det toch 'n hieël aangoeën*; **2** ernstige zaak: *trouwën is 'n hieël aangoeën*; **II** (overg.; ging aan, h. en is aangëgange), **1** [Hd. *angehen*], betreffen, raken, ter harte gaan: *det Zjuul zich mèt det prónt wi-jfkën haef aangëlag, geit tiech gein vets aan; waat geit miech dae zeivër van de minsën aan?; de pollëtikke sittëwasi-j laot iech miech gaarówt neet* [Hd. *gar nicht*] *aangoeën*; **2** binnenwippen, langsgaan: *es iech nao de Mert gaon, zal iech éffe bi-j ooze Fóns aangoeën; es-tën örgës aangeis, geis-tën éffen in en ówt en huls-te (hils-te) diech dus d'n dëkstën ti-jd neet op*; **3** [Hd. *angehen*], beginnen te branden: *mèt det naat vunkëlhout wilt de staof neet aangoeën.*

aanhank (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Anhang*], **1** aanhang, volgelingen, aanhangers: *de përti-j mèt de groeëtstën aanhank zit daovuur nog neet in de rëgeering*; **2** familie, bloedverwanten: *op z'n brówlof haef Huub z'n vrunj mèt hunnën hieëlën aanhank ówtgënuuëjd.*

aanhawwe (overg.; hoeëf aan, h. aangëhawwe), **1** aandringen: *de mós neet*

zoe aanhawwe, m'ne gooje jóng, want wieë goeën dao toch neet op vëkansie; es-te zoë bli-jfs aanhawwe, goeën we nog wäörd kri-jge (ruzie maken); **2** met iemand een buitenechtelijke verhouding hebben: *es-tën ieërpële poeëts op 'nën angëre z'ne grónd, dën huls-te mèt ein(ën) aan*; **3** voortduren: *'t gëvräör blaef mer aanhawwe*; **4** kleren aanhouden (hier ook 'aanhawte'): *hawt d'n gooj kleijër mer aan, want we kri-jge nog bëzeuk.*

aanhawwër (m.; -s; -ke), aanhouder, minnaar: *ómdét Zjang vanvääör zoë sjerp is es 'n mispël* (wesp) *vanachtër, haef-tër nôw 'n aanhawwërse* (minnares) *en is-tër zelf nëteurlik aanhawwër.*

aanhawwërse (v.; id.; g. dim.), buitenechtelijke liefdespartner, minnares: *Zjef haef al zieëkër tieën aanhawwërse gad, mer hae haef nog bi-j gein ein z'ne wëkkër laote stoeën* (hij heeft nog bij geen enkel een buitenechtelijk kind).

aanhénger (m.; -s; -ke) [Hd. *Anhänger*], rëmork; aanhangwagen, aanhanger: *allein al vuur avëntów ins nao 't stort (kónteenërpark) te vare, is 'n aanhéngerken e groeët gëmaak.*

aanhöbbe (overg.; haw aan, h. aang(ëh)ad), **1** aan het lijf hebben: *aan de voddële di-j dae mins aanhaef, kóns-te zeen det-ër 'nën ermoodzejjër is; Dolf haef niks óm of aan, is armoedig gekleed*; **2** aan het branden: *we höbbe de staof aan, want di-j kóns-te nôw al good vërdrage*; **3** in werking hebben: *bi-j di-j minse stuit d'n tillëvi-jzie bëkans daåg en nach aan.*

aanhoeële (overg.; haolde aan, h. aangëhaold), **1** [Hd. *anholen*], vaster trekken, toehalen, aansnoeren, aansjorren, aanhalen: *ómdét pa gei werk mieë haef, zulle we de bówkreem*

get móttèn aanhoeële; **2** citeren: *minse di-j de Latti-jnsèn hōbbe gēdoeën, zeen dèk good in 't aanhoeële van aw spruuëke van de Rommeinèn en de Grieke*; **3** liefkozen: *kènjër aanhoeëlen is dōwzënd kieëre bieëtër es ze alti-jd ligkèn ówtsji-jte.*

aanhoeëlig (bn.; -gër; -ste), aanhalig: *iech mót zègke, mēdam, gieë hōbt e vrintèlik en leefmaesje, ech 'n aanhoeëlig kēnd(sj).*

aanhuuëge (overg.; huuëgde aan, h. aangēhuuëg), **1** [Hd. *aufhäufern*], aanaarden: *es 't ieërpēlēlouf zoe 'n twuntig séntemaetër hoeëg is, mós-te de ieërpēlèn aanhuuëge*; **2** [Hd. *aufhōhen (anschüttern)*], ophogen, verhogen, opvullen: *nōw de bōw aaf is, mótte we h'm rōntēlóm aanhuuëge, met aarde op de juiste hoogte brengen.*

aankaarte (overg.; kaartde aan, h. aangēkaart), **1** een voor de tegenpartij gunstige kaart spelen: *daomèt hōbs-te miech richtig aangēkaart; hae kaartde miech aan en tōn wón iech*; **2** in het voordeel van iemand of iets handelen of spreken, aan de orde stellen: *iech prizzēmeer (veronderstel) des-te daen tuffēman oozēn Honda hōbs aangēkaart, want dao hōbs-te nōw dèk gēnóg 'ne pos mèt gēpak*; **3 (uitdr.)** *det is h'm neet aangēkaart, dat bevalt hem niet.*

aankiesje (overg.; kiesjde aan, h. aangēkiesj), aankissen (zie ald.).

aanki-jke (overg.; kaek (kieëk) aan, h. aangēkieëke), **1** verdenken: *dao haef t'r eine Zjēraar z'ne fits gēpik en ze hōbbe Sjarēl drop aangēkieëke, want det is geine proeëpēre (die is niet te vertrouwen)*; **2** in beraad houden: *iech ki-jk 't nog éffēn aan of iech dae boeët gaon koupe.*

aankisse (overg.; kide aan, h. aangēkis), aankiesje; ophitsen: *vuur 'nēn hōnd mèt*

'nēn draod woe d'n èllēntrik opstuit, aan te kisse, mós-te toch 'nēn dikke smieërlap zeen; Zjang kide ze pinsjerkēn aan óm dae gēmeinērik in z'n kujte te bi-jte.

aankloeëte (onoverg.; kloeëtde aan, h. aangēkloeët), aanknoeien: *tōn Zjef zelf z'ne brōmmēr wou rippēreere, waas dae dao get aan 't aankloeëte; Frans haef van zoe 'ne kōmpjoetër zoe vāōl vērstand es 'n kōw van de zōndig, mer es-tēr h'm gaer hieël wilt vērkleoëte, laot h'm dēn mer get aankloeëte, laat hem dan maar begaan.*

aankómmēling (m.; -e; -ske), adolescent: *tōsse 15 en 20 bēs-te 'nēn aankómmēling; aankómmēlinge zeen vāōl baezig mèt de vraoge waem ze zeen, waat ze hi-j kōmme doon en waat hun rol is in de waerēld rōntēlóm.*

aankómmēnd (bn.; g. tr. v. verg.), halfvolwassen: *wieë hōbbēn e maesje det al van de sjoēl aaf is en nog 'nēn aankómmēnde jōng, dae waal ouch al achtēr zich óm bēgint te ki-jke; oos dochtēr geit dit jaor de groeëte pōts doon, want det is al 'n aankómmēnd maesje.*

aanlaje (onoverg.; loeëj aan, is aangēlaje), **1** beslagen: *Fin hāōr tōng is hieël aangēlaje*; **2** vol aanzetsel zitten: *de bujze van de badkamēr zeen aangēlaje mèt kalk.*

aanlègke (overg.; lag aan, h. aangēlag), **1** [Hd. *anlegen*], mikken: *de jieëgēr joeëg zich (haaste zich), pakde ze jaagsgēwieër; lag aan en sjoëët d'n haas e pak loeëd in z'n bille (batse)*; **2** omgaan met: *mèt zoe 'ne raekēl (deugniet) mós-te diech neet aanlègke, jōng!* **3** [Hd. *anlegen*], de borst geven: *tōn Laen hāōr leef boeërēlingske d'n ieërste kieër (aan de bors) aanlag, veulde ze zich d'n heemēl te ri-jk; lègk det sjrieëfvérkske van e kien(d)sjēn ins aan,*

want 't jank zich 'n oug ówt; **4** aanmeren: op de keezelgatër (maasplassen) höbbèn hóndërde Duitsërs (Prujsën) hun buuëtsjën (!) [Hd. Bootlein] aangëlag.

aanlèk (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. Anlass], aanleiding, reden: *Zjang en Zjef hawwe wäörd gëkrieëge, mer dae zeivëraer van 'ne Zjef haw d'n aanlèk gëgieëve; zóngër de minstën aanlèk bëgoste ze di-j gooj blöts (goedaardige vrouw) te jówdasse;* **2** [Hd. Anlage], aanleg, talent, capaciteit, begaafdheid, bekwaamheid: *Tuur haef aanlèk vuur mëzi-jk.*

aanlènge (overg.; lèngde aan, h. aangëlènk), aanlengen, verdunnen: *es we de poeërsop e bitsjën aanlènge, kónnën An en Trees onnog 'n tejjërke mèt ieëte; mëswi-jn wuuërt aangëlènk, këstieëlwi-jn nëteurlik neet.*

aanloupe (onoverg.; loeëp (lieëp) aan, is aangëloupe), **1** duren: *det presés bli-jf mer aanloupe, woe di-j avvëkaotën 't bèste mèt zeen; wi-j lang lóp di-j rujzing tösse di-j twieë këmphaenkës nów al aan?;* **2** bezoeken: *loup ins aan, es-te ti-jd höbs.*

aanluip (m.; -e; -ke), **1** [Hd. Anlauf], (m.b.t. een inleidende loop) aanloop: *mèt 'nën aanluip van waal tieën maetër prëbeerde Lëns uuvër de pinnëkësdraad te sprènge, mer hae sjuuërde toch z'n bóks;* **2** [Hd. Anlauf], inleidende woorden: *Lom pakdën ieërs 'n aanluipkën en prëbeerde Ti-jna tón aan häör vërstand te brènge det-ër häör zoe ónnuuëzël vóng es 'n zaodreub;* **3** [Hd. Zulauf], bezoek, toeloop, aanloop: *nów is t'r 'n wèt op 't bieëdële (de bieëdëlëri-j), mer vreugër haws-te sóms 'nën aanluip van bieëdëlaere; nów m'n dochtër krank is, is det d'n hieëlen daäg 'nën aanluip van vrindinne.*

aanmake (overg.; maakde aan, h. aangëmaak),

1 [Hd. anmachen], (m.b.t. doen branden) aanmaken, aansteken: *mèt 'n ampël (amfël) vunkëlhout en get gëzèttëpëpeer maakde we vreugër élke mörge de Luuëvëse staof aan;* **2** mengen: *es-te wi-jn aanmaaks, höbs-tën h'm vërvals; es-te vörf aanmaaks, höbs-te ze mèt oeëlie en watër gëmèngëld en es-te deig aanmaaks, bës-tën h'm (ouch) aan 't mèngële;* **3** bezwaard zijn met: *Stin is aangëmaak mèt rummëtik.*

aanmieëte (overg.; maet aan, h. aangëmieëte), **1** [Hd. anmessen], aanmeten: *wils-te diech e maotkëstum laotën aanmieëte, dén mós-te diech doeër 'ne kleijërmieëkër (vroeger: sjruuër of sni-jdër) ieërs de maot laote pakke;* **2** (**uitdr.**) eemës 'n bóks aanmieëte, iemand een poets bakken; iemand eens goed de waarheid zeggen.

aannë(n), **1** [bij wvn. die een eigenschap of een fig. beweging uitdrukken], aan de: *es-te zjëlei maaks, mós-te dae aanne koeëk brèngën en h'm dén dri-j of veer mënujete laote koeëke;* **2** in de **uitdr.** 'aannën drank zeen': *saer Bërbken aannën drank is (aan drank verslaafd is), haef ze al e fërtujn doeër häör kaelgaat gësjöd.*

aannëgang [komt voor bij werkwoorden die een eigenlijke of figuurlijke beweging uitdrukken; dient ter uitdrukking van de verbondenheid met het doel of eindpunt], **1** imperatief: *hieëre, aannëgang!* begin te werken; **2** deel van een **uitdr.**: *bës-te weer aannëgang?* [Hd. bist du wieder zugange?], ben je weer bezig?; *Zjéfke, mót iech tiech ins aannëgang hëlpe?*, moet ik je een keertje aansporen om te beginnen?; *es d'n ottoo eine kieër aannëgang is* (gestart is), *löp det mëtäörke wi-j e klökske; ki-jk des-te weer aannëgang kums*, dat je weer werk krijgt: *smörgës kan Geeraat neet aannëgang gërake*, in actie schieten; *de bës weer good aannëgang* (bezig) *mèt de gëplaog en de*

gëtraetër.

aannejje (overg.; nejde aan, h. aangënejd), **1** [Hd. *annähen*], aannaaien: *Baer is zoe dik gëwoeëre det h'm de knuip van de bóks sprèngën en dén mót-ër di-j nëteurlik oprape vuur ze achtëraaf weer aan te nejje*; **2** (fig.) *Tjeu luuët zich gemékkelik 'n oeër aannejje* (iets wijs maken), *ómdét 't h'm neet wujjër reik* (omdat hij niet meer verstand heeft).

aannër(h)and, aandër(h)and (zie ald.).

aannumme (overg.; nómaan, h. aangënomme), **1** goedkeuren: *de gëmeintëraod haef oos vuuërstël aangënomme (goodgëkäörd)*; **2** aanvaarden: *es-te m'ne gooje raod neet wils aannumme, trëks-te mer d'ne plan*; **3** adopteren: *Lis en Zjos höbbën e kien(d)sjën ówt Indie(j)a (India) aangënomme*.

aannummëlik (bn.; -kër; -ste), **1** [Hd. *annehmbär*], aanvaardbaar: *mi-jn vrouw vruuëg zich aaf of 't gein riskasi-j (riskazje) is, mer mèt di-jn rippëtasi-j vèng iech 't aannummëlik des-te diech op d'n eige wils zëtte*; **2** geloofwaardig: *det aan e kaffeemaesjën en aan e wi-jwatërsvaat eedërein sop, is hieël aannummëlik*.

aannummër (m.; -s; -ke) [Hd. *Bauunternehmer, Unternehmer*], aannemer: *es-te 'n hóws luuëts bówwë, bès-te dëk bieëtër aaf mèt 'ne kleinën aannummër es mèt 'ne groeëte; 'nën aannummër mèt 'ne gooje ki-jk oppe zaak is zieëkër van ieevëvööl bëlank es 'ne goojën arsjeték*.

aanpak (m.; g. mv.; g. dim.), **1** wijze van aanpakken: *hi-j is absëlujt 'nën angërën aanpak nuuëdig*, het is nodig het over een andere boeg te gooien; **2** (uitdr.) 'ne goojën aanpak is hawf 't werk.

aanpappe mèt (overg.; papde aan mèt, h.

aangëpap mèt), **1** aanpappen: *es-te prëbeers mèt eemës in kóntak te kómme dae det neet gaer haef of zelfs neet wilt, dén bès-te 'ne klophèngs* (lomp mens), *want de paps toch neet aan mèt eine dae diech nog neet zujt ritsbómmële*; **2** met iemand aanhouden: aanhawwe (zie ald.).

aanplékke (overg.; plékde aan, h. aangeplék), **1** aanplakken: *mèt de keezinge mooge de plékate* (plakkaten, affiches) *allein nog op vaste plaatse wuuëren aangeplék*; **2** aansmeren: *gieë höbt uch dao weer get laotën aanplékke (aansmieëre) mèt di-j naomaaksëkosj(-sakkosj, -sjakkosj)*.

aanpóngële (zich) (overg. en wederk.; póngëlde (zich) aan, h. (zich) aangëpóngeld), (zich) aantujjële (zie ald.).

aanraoje 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Anraten*], aanraden: *op mi-jn aanraoje haef dae kuuëtël* (klein persoon) *'t gëwieër van sjouwër vërangërd* (het op een andere manier aangepakt); **2** (overg.; raojde aan, h. aangëraoje) [Hd. *anraten*], adviseren, aanraden, aanbevelen: *iech höb ins uuvër di-j vuuërstël naogëdach, Robbe, mer iech raoj diech aan di-jne kuuëtël trök in te trëkke* (zeer inform. voor: op je voorstel terug te komen).

aanrèk (m.; -ke; -ske), **1** aanrecht: *zèt de zjatte mer op d'n aanrèk, dén zëtte we ze strak in 't aafwasmësjij-jn*; **2** vroeger was een aanrecht niet meer dan een gootsteen: *'Vreugër waas 'nën aanrèk neet mieë es 'ne pómpebak (pómpestein = gootsteen) en e paar këskes, mer de lëstën ti-jd höbbe bënnënhówsarsjetéktën hun fantësi-j op d'n aanrèk losgëlaotën en höbbe ze dae ómgëtouvérd in waat ze zelf e koeëkeilëndsje neume.'*

aanroope (overg.; aanrieëp (aanreupde),

h. aanroope) [Hd. *anrufen*], **1** om hulp smeken: *es-te dènks des-te 't zelf neet kóns rédde, kóns-tèn alti-jd ins prèbeere di-j van hi-jboeëve (de heiligge) te aanroope; es-tèn alle heiliggèn hōbs aanroope, mós-tèn hoeëpe det tiech einèn haef gēhuuërd; 2* tot getuige aanroepen: *es-te waas-te zégks van groeët bēlank vungs, mer de minse diech toch neet wille gluive, kóns-te God of de heiliggèn es gētujgèn aanroope.*

aansjaf (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Anschaffung*], het aanschaffen, de aanschaf: *wils-te bēvuurbeeld sjri-jnwirkër wuuëre, dèn kos d'n aansjaf van allërlei mēsji-jne diech e pak pōwn (poen, geld).*

aansjaffe (overg.; sjafde aan, h. aangēsjaaf) [Hd. *anschaffen*], verwerven, aanschaffen: *we goeën ós 'ne nówwe rēsaorbak (springveren matras) aansjaffe, want in di-j kówts (fam. voor bed) woe we nów inligke, zakke zoe'n dikzék, wi-j wieë allebei zeen, bēkans doeër tot oppe grónd; sjoeëns det (hoewel) oozèn ottoo nog in roddaasj is (ingereden wordt), mótte we ós al 'ne nówwēn dimmarräör (starter) aansjaffēn en – waat nog érger is – de bwaddēvietès (versnellingsbak) kraak dēk ouch wi-j bi-j 'n aw kar es-te mèt de lēvjee (versnellingspook) wils sjakēle.*

aansloeën ((on)overg.; sloeëg aan, h. en is aangēsloge), **1** [Hd. *einschlagen*], indrijven: *vuur 'nēn houtēre paol de grónd in te houwēn of aan te sloeën, kóns-te mèt 'ne veurhamēr (moker) niks doon, want dao hōbs-te 'nēn tujjērhamēr vuur vandoon; 2* [Hd. *anschlagen*], goed ontvangen, succes hebben, effect hebben, aanslaan: *oos vuuërstèl is dao good aangēsloge; 3* [Hd. *beschlagen*], aanslaan van ruiten, etc.: *mèt dae wasēm sloeën de rówtēn aan; 4* [Hd. *anschlagen*], geluid maken: *dae kéffer van hi-jnieëve sluit alle hōn(d)sgēzeikēn aan (begint om de haverklap te blaffen); de paw*

sluit e paar kieëre pēr daâg aan.

aansmieëre (overg.; smieërde aan, h. aangēssmieërd), opsolfere, oppoeëte; **1** aansmeren: *waat vuur bóch (slechte waar) haef di-j ónnuuzēl sophoon (onnozelaar) zich nów weer laotēn aansmieëre doeër det fōtsjērke van 'ne marsjang? es-tèn angēr luj allërlei rómmeł prèbeers aan te smieëre, bēs-te 'ne gēmeine lówszak (uitgekookte); 2 opzadelen met iets: *Nol haefzich 'ne geitēbók aangēsjaaf, mer ómdét dae stink wi-j 'ne bók mótt stinkēn en dae geitēman daodoeër de was neet mieë oppe li-jvēsdraod kan hange, prèbeerde dae sjoeëne miech dae stinkbók aan te smieëre.**

aanspanne (overg.; spande aan, h. aangēsspanne), **1** [Hd. *anspannen*], strakker spannen: *ómdét we dēk vāōl van di-j zwaor; nate dieékēs oppe li-jvēsdraod hōbbe gēhange, mótte we dae ins aanspanne; 2* aan de gang gaan: *'En Zjos, zou(d)s-te neet ins aanspanne, 'zag d'n aannummēr tieëge z'ne métselaer, 'want es-te niks te doon hōbs, doot 't dēn neet hi-j.'* (als je niets om handen hebt, stap het dan maar af).

aanspénjer (m.; -s; -ke) [Hd. *anspinnen* (behoedzaam beginnen) bv. *eine Beziehung (relatie) mit jemandem anspinnen*], **1** beginneling, beginner, nieuweling: *de smieëd waas t'r neet happēntig nao vuur daen aanspénjer, dae zjus van de sjoeēlbankēn aafkwoeēm, de kē(r)staanjēlēn ówt 't veur te laotēn hoeële (hem een gevaarlijk en moeilijk werk te laten verrichten); 2 jonggehuwde: *tón daen aanspénjer, dae in ze lieëve nog geine rotte vaam haw kēpotgētrokke (aartslui was), vuur d'n iēerste kieër 't iēēte mós make, haw dēr allēs laote vērzwawwēlēn en haw dēr d'n aanrēk (aanrecht) hieël vērónnōt (vuil gemaakt).**

aanspraak (v.; g. mv.; g. dim.), **1** kans om te praten: *Zjef en Marjèt zeen awd en vërslieëte, zitte d'n hieëlën daâg bènnën en höbbe daodoeër békans gein aanspraak mieë*; **2** [Hd. *Anspruch*], claim, eis, vordering, aanspraak: *oozën achtërnaef meinde det-ër ouch aanspraak maakdën op de erfënis (äörfënis, örfënis) van tant Bet.*

aansprieëkëlik (bn.; -kër, -ste), aanspreekbaar [Hd. *ansprechbar*]: *gank dao gërös nao tów, nao dae Mil, want dae is hieël aansprieëkëlik*; *Zjëraar is 'ne mównlër (kletsmajor), mer es-tër 't neet in haef (als hij geen zin heeft), is-tër zoe aansprieëkëlik es 'ne kleijërkas.*

aanstaonje (gesubst. bn.), verloofde: *Zjieërkën is z'n aanstaonje kómme prizenteere, e maesje mèt e gouje karraktaer en zieëkër geine kni-jn (en bovendien een mooi meisje); de kómmende maondig gaon iech mèt m'n aanstaonje nao de kloonjéstoet.*

aanstèl (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Anstellerei*], (scherts.) aanstelleritis, drukte, aanstellerij: *vuur zoe'n aanstèl te make vuur zoe'n sjaeligheid, mós-te toch 'ne zumpër (klager) zeen; van dae Lëwi-j z'n ieëwëntig aanstèl waer iech hoeërendül (hoorndol, stapelgek, razend).*

aanstèlle, zich (wederk.; stelde zich aan, h. zich aangesteld) [Hd. *sich anstellen*], ophef maken, zich sterk overdreven gedragen: *stèl diech toch neet zoe aan, mins, want 'n vot is 'n vot, hi-j en ouch in Brussël (alle mensen zijn hetzelfde, ongeacht stand of plaats); es-te diech zoe kënjerëchtig wils aanstèlle, mós-te diech oppërnów (opnów) laotën insjri-jvën in de kaksjoeël.*

aanstèller (m.; -s; -ke), dikmieëkër; veinzer, aansteller, komediant: *es daen aanstèllër*

de kaffee bènnëkump, meint-ër det eedërein h'm mót gëzieën höbbën en bëgint-ër drek de groeëte Jan ówt te hange (veel drukte te maken, de mijnheer te spelen), mer eigëlik is 't 'nën èllénjigge zak.

aanstoeën (onoverg.; stóng aan, h. aangestange), behagen, aanstaan, bevallen: *det gëdoons dao, det balkëneere (fuiven), stuit miech neet aan, want dao stuit miech nów de kop neet nao (daarvoor ben ik nu niet in de juiste stemming); 't stuit miech niks aan, bómpa, det dae laeggenger (leegloper) zoe van uch haef gëproffëteerd en uch zoe haef aafgëvange (afgesnauwd).*

aanstoeët (m.; g. mv.; aanstuuëtsje) ['aanstoot' betekent eigenlijk 'eerste stoot'], **1** [Hd. *Anstoß*], aanstoot, ergernis: *de minse numme d'r aanstoeët aan det zoeväöl geissëlikke zoeväöl kënjer höbbe misbruik; 2 begin van ziekte, verwittiging: Gritsjën haef e bëslaag gad, mer ze haw waal al e paar kieërën 'n aanstuuëtsje gad.*

aantrèkke, zich (wederk.; trok zich aan, h. zich aangëtrokke), met iets in zijn hoofd zitten: *Mil trèk zich 't leid van d'n hieële waerëld aan; es-te diech allës mós aantrèkke, höbs-te geine mommënt rös mieë; Bram haef zich d'n (de) doeëd van z'n dochtër zoe aangëtrokke det-ër nów in e gëstich zit.*

aantrieëje (overg.; troeëj aan, h. en is aangëtroeëje), **1** [Hd. *antreten (festtreten)*], aanstampen, aantrappen: *we höbbe de vaarleis (het karrenspoor) opgëvöld mèt zand, dae we nog móttën aantrieëje; rónnd ooze nówwe bów mótte we 'n hawf maetërkën aanhuuëgën en daonao mótte we dae grónd good vas aantrieëje; 2 present zijn: óm twee oore mótte we aantrieëje, want we wieëre deeze middig doeër de kuuëning óntvange.*

aantujjële (zich) (overg. en wederk.; tujjëlde (zich) aan, h. (zich) aangëtujjæld), (zich) aanpóngële, (zich) aanfóddële; slordig kleden: *de bès nogal aangëtujjæld, 't is toch geine vastëlaovënd; di-j bakmoolj (slordige vrouw) tujjält di-j erm sjäöpkës van kënjër nogal get aan; es-te zoe aangëtujjæld bès wi-j dae kwint (kwibus) dao, dén höbs-te waal bëki-jks.*

aanvange (overg.; vóng aan, h. aangëvange), **1** iets (kattékwaad) uitsteken: *waat haef dae k(w)aojóng nôw toch weer aangëvange?; vuur zoe get aan te vange mós-te toch 'ne klöppël (lompe kerel) zeen; 2 [Hd. anfangen], doen, uitrichten, bereiken, beginnen: waat mós-te mèt zoe 'ne gaapliepël aanvange?; iech weit neet waat iech mèt dae laegluipër gaon aanvange.*

aanvéld (o.; -e; -sje) [Mnl. *aenvilt (aenvelt)*, Eng. *anvil*, D. (Nd.) *Aneflit*, Hd. *Amboss*], **1** aanbeeld, aambeeld: *op 'n aanvéld bëwirk de smieëd 't i-jzër; di-j mósjël (zwaarlijvige vrouw) en dees baj van e wi-jf zeen same zoe zwaor es 'n aanvéld; 2* gehoorbeentje: *gieë wèt toch det gieë 'n aanvéld in elk van eur oeërën höbt zitte?*

aanveur (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Anfuhr*], aanvoer, toevoer, aanbrenst, aanbrensing: *nao 'n aerdbaeving is d'n aanveur van middëkammènte, kleijaasj en bèddëgood van groeët bëlank; d'n aanveur van kabbëljaw waas nog noeëts zoe groeët gëwaes es nao det vreeswaer.*

aanweije (onoverg.; wejde aan, is aangëwejd), plots binnenkomen: *bi-j ós is eine kómmën aanweije dae nog bi-j miech bi-j d'n tróp is gëwaes; de aangëwejdën (inwijkelingen) ówt Holland zeen vuural in de jaore 1980 kómmën aanweije.*

aanwérk (o.; -e; -ske), begin van een (groot)

werk: *es d'n arsjieték de bówplannën haef gëteikënd en d'n aannummër allës good haef ówtgépésserd (nauwkeurig heeft berekend), paole ze 't hóws samën ówt, waat we 't aanwérk neume.*

aanzeen, I (o.; g. mv.; g. dim.), **1** aanzien: *de zjuusj, d'n doktoeër, de pëstoeër en de nottaris woeëre vreugër minse van aanzeen; 2 (uitdr.) [Hd. jemanden nur von/vom Ansehen (vom Sehen) kennen], iemand enkel uiterlijk kennen: iech kën dae mins allein mer van aanzeens (zeens); II (overg.; zoeëg (zaag) aan, h. aangëzieën), 1 afwachten: *we goeën nog éffen aanzeen wi-j Koeëb zich ówt de slaag trék vuuërdét we det kawf (h)eivërs sjikke; 2 (uitdr.) det luuët zich aanzeen, dat ziet er goed uit; 't luuët zich aanzeen (het is te verwachten) det ooze Zjef mèt glans geit doeërkómme (slagen).**

aanzègke (overg.; zag aan, h. aangëzag), **1** aanzeggen, aanmanen: *op 'ne vi-jze kieër, dét geis-te zeen, dén bèn iech 't meug en dén gaon iech di-j lui pëtat ins de wach aanzègke (mogelijk onder bedreiging op zijn plichten wijzen); ménke, lówstër, iech zègk tiech nôw vuur ins en vuur alti-jd de wach aan: ofwaal duis-te waas-te mós doon ofwaal vlujgs-tën hi-j mèt kop en kónt bówte; 2 **iemands overlijden (laten) aanzeggen (bekendmaken) vóór 1960:** *“Aanzègke’ neumde we vreugër ‘tërli-jke bieëje’. Bi-j 't aanzègke gingën in Awwëneik de naobërs van hóws tot hóws en zagte dén: ‘Wieë kómmën uch de goojëndaâg doon van de fëmi-jlie X en nuuëdiggën uch ówt vuur vandaag (mörge, uuvërmörge) óm 7 oore te kómme bieëje.’ (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-28)**

aanzètte (overg.; zat aan, h. aangëzat), **1** [Hd. *ansetzen*], vastnaaien, aannaaien: *ma, zèt miech dae knoup toch ins eindëlik aan m'n*

zjieënsbóks, want di-j zak miech d'n hieëlën ti-jd aaf; 2 dik maken: Zjuul, de wets toch det dae slaagroum aanzèt en de wets good gënog des-te nôw al 'ne bówk höbs wi-j 'n tón; 3 aandragen: m'ne naobër, eigëlik 'ne snookvëssër, kwoeëm mèt 'ne paoling aanzètte dae zoe dik waas es 'nën èrm.

aanzitte (onoverg.; zoeët aan, h. aangëzieëte), **1** eraankomen, eraanraken: *leef ménke, iech weit des-te mëneerën höbs, mer 't zeen d'r van e vérke* (slechte manieren), *want es-te nôw nog eine kieër örgës aanzits, dén zèt iech tiech d'ne kop tösse twieë oeëre; 2 (uitdr.) höbs-tën aan de krènte gëzieëte, Giel?* (dat zeg je tegen iemand die zweren om de mond heeft).

aap (m.; -e; ieëpkke) [Mnl. *aep, ape*, Eng. *ape* (mensaap), Hd. *Affe*], **1 (uitdr.) iech zeen des-tën ein en al póppëstrónt bès** (dat je overdreven vriendelijk bent), *mer de geis tiech toch 'nën aap vange*, (geen resultaat hebben) *es-te dënks det hi-j get te rapën is* (dat hier iets te halen, te verdienen is); *'t is gein ónieëve maesje* (het is een mooi meisje), *di-j Bel, mer doeër dao in te trouwën is ooze Zjos toch in d'n aap gëlozzjeerd*, is hij slecht terechtgekomen; *mèt teure kri-jg iech dao de kóts van* (ben ik dat beu) *det dae Nol miech alti-jd mer gooje raod wilt gieëve, want de mós 'nën awwën aap gein mówle lieëre trèkke*, je moet een oudere niets leren; *dao zoeët-ër wi-j 'n ieëpkën op e stékske* (verwijst naar vroeger kinderspeelgoed, namelijk een aapje dat langs een stokje kon klimmen of een aapje dat kunstjes kon doen door met stokjes te bewegen); *iech wou des-te 'nën aap kraegs* (verwensing); *d'n aap haef vluuë* (bastaardvloek); *d'n aap is gëzónđ*, alles is in orde; **2 oud Maaseiker liedje: 'Dao zoeët 'n ieëpkën op e stékskën achter moodërs kuuëkëduuër; 't haw e gieëtsjën (sjuuërkën) in ze rökske, dao stoeëk det**

sjélmke ze puuëtsje (stértsje) doeër; oh ja,oh ja! van jafaldëraldëra; oh ja,oh ja! van jafaldëraldëra.' (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSENS)

aar, 1 (m.; are; aarke) [Mnl. *aer, are*, Hd. *Ähre*], **a** (koren)aar: *in mei sjut 't koeërën in de are* [Hd. *in die Ähren schießen*], krijgt het koren aren; *are lieëze* [Hd. *Ähren lesen*], aren verzamelen; **b (uitdr.) april mót mei are leevëre**, weerspreuk; **2** (bw.) haar (zie ald.).

aarbees (v.; aarbeeze, -ke) [Kil. *beere, beyre, besie*; van 'aarde' + Fr. *baie* (vrucht), Hd. *Erdbeere*], **1** aardbei: *in d'n aarbeeženti-jd ieëte vööl minsën hun bujkske rónđ in sapigge aarbeeskës, aarbeežkraem en aarbeežëboding; 2* (samenst.) *klein kënjër höbbën 't leefste aarbeežjëlei oppe boeëtër(h)amme; aarbeežvlaaj mèt slaagroum is 'n dillëkattës; es gieë oppe bówte woeënt, höbt gieë zieëkër 'n aarbeežëbëđ in eure mooshoëf (moosëm).*

aarbol (m.; -böl, bölke), haarbol (zie ald.).

aard (m.; g. mv.; -sje), **1** [Hd. *Art*], wezen, natuur, inborst: *'t is d'n aard van 't bieësjje* (het is nu eenmaal zo) *det Lom 'nën aer haef* (barst van pretentie); *'t ligk in Tri-jn häörën aard* (dat brengt haar karakter mee) *det ze zich eedër wieëk mèt 'nën angëre manskieërël aanlëk* (omgang heeft); **2** lust, zin: *iech höb geinën aard* (voel me mentaal niet goed, zit niet goed in mijn vel) *vuur nôw huipkës te pissën en 'ne naaksën in z'n bóksëmaal te sji-jte* (om iets te doen wat onmogelijk is); **3** zeer veel en luid (enthousiast): *Mil zóng det 't 'nën aard haw;* **4** iets dergelijks: *Trui haw de bibbernël* (rillingen, koude koorts) *of get in daen aard.*

aardig (bn.; -gër; -ste) [afgeleid van Mnl. 'aert' (aard)], **1** [Hd. *eigenartig*],

eigenaardig: *zoe e kówlëköpke, det is get aardigs; es-tën allein mer blënj hunj sji-jte kóns leije* (wordt gezegd over iemand die bijzonder onbekwaam is), *mós-te toch 'nën aardigge kieërël zeen; 2 groot, dik, goed: di-j kwakël kan neet allein aardig kwake, mer ze haef ouch aardigge sti-jpën* (dikke benen) *óngër häör vot; 3 duizelig, onwel, ongesteld: num miech neet kwaolik, mer iech veul miech innins hieël aardig; 4 redelijk veel: es Lei op sjók is gëwaes, haef-tër d'n dëkstën ti-jd aardig get pintën ówt; dao is nog aardig get te doen.*

aardigge (gesubstantiveerd bn.; id.; g. dim;), 'ne vi-jze ('n vi-js); een vreemde kerel of vrouw: *vuur zoe de koesj (gierigaard) ówt te hange, mós-te toch 'nën aardigge zeen; es ze van diech zëgke des-te wörm höbs* (dat je gek bent), *bès-te lichëlik 'nën aardigge.*

aardigheid (v.; -heede; -heidsje), **1** zonder ernstige bedoeling: *vuur de aardigheid zal iech ins mètspuuële; 2 plezier: 't is 'n aardigheid vuur zoe tösse di-j roeëze doeër te loupe; 't is gein aardigheid es-te diech mèt d'ne baas vërstuis wi-j kat en hónd.*

aare (onoverg.; aarde, h. gëaard), **1** de aard hebben, lijken op: (**uitdr.**) *'t zeen gooj kënjër di-j nao hun vadër aare; 2* gewinnen, gewoon raken, aarden: *tón Mi-j vuur häör werk in Moskou zoeët, kos ze dao neet aare; 3* haren (zie ald.).

aarënkële, zich (wederk.; aarënkëlde zich, h. zich gëaarënkëld), haarëнкеle, zich (zie ald.).

aarhamër (m.; -s; -hieëmerke), haarhamër (zie ald.).

Aartsbroederschap van O.L.V. van Rust: *'Dit waerdën opgërlich in 1889 doeër de bussjop van Lujk. D'n iëerste*

stoeët waerde gëgieëve doeër pëstoeër Froyen. In 1968 woeëre 346300 (!) leedën ingësjrieëve.' (Bron: BOONEN, Martin, Aartsbroederschap van O.L.V. van Rust, *Maaseik Verenigd*, p. 34)

aatsj (uitroep van afkeer) [kindertaal], aek; bah: *aatsj, Tilke, de geis toch neet di-j kat di-j al e paar daag platgëvarën oppe wieëg ligk, willën aaje!; 'aatsj, 'zag Gusje, 'Fiefie haef kakka gëdoeën in mi-j bëdsje.'*

abbattwaar (m.; -s; -ke) [Fr. *abattoir*], slachthóws (zie ald.).

abbëzjoeër (m.; -s; -ke) [Fr. *abat-jour* (lichtkroon)], lampenkap: *vreugër haws-te lustërs mèt 'nën houp lémpkes en ieevëvääöl abbëzjoeërkës; d'n abbëzjoeër van 'ne lampëdaer (schemerlamp) kan alle kleure van de rieëgënbaoëg höbbe.*

abbondaos (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *abondance* (overvloed), Eng. *abundance*], *abondance: es-tën abbondaos späöls, späöls-tën in d'n einsje nieëge slaeg (bi-j 't wi-jze, whist spelen).*

abbriekoeës (v.; abbriekoeëze; abbriekuuëske) [Sp. *albicoque*, Fr. *abricot*, Eng. *apricot*, Hd. *Aprikose*], **1** abrikoos: *van abbriekoeëze make we kómpot, zjëlei en nëteurlik abbriekoeëzëvlaaj; 2* (samenst.) *in Ietalie(j)e, Spanjën en zelfs in 't Oeëstënri-jkse Wachau zujs-tën uuvëral abbriekoeëzebóngërdën en -plantazje.*

abbriekol (m.; -s; -ke) [It. *bricola* (terugstoot), Fr. *à bricole*], (bilj.) een 'par bricole' gemaakte bal, stoot over de losse band: *bi-j 't biljare kóns-te 'ne bal uuvër de band spuuëlën vuur 'nën abbriekol te make; iech maakde 'ne sjoeënën abbriekol.*

abbujs, **1** (o.; abbujsje; -ke) [Fr. *abus*

- (dwaling)], vergissing, fout: *për abbujs hōb iech de wóvwbak op 'ne zóndig vāōr aan de straot gēzat*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.), verkeerd: *gieë zeet abbujs es gieë meint det iech neet good bi-j m'n zinne* (verstand) *bèn.*
- abbuumeere** (overg.; abbuumeerde, h. gēabbuumeerd) [Fr. *abimer*], beschadigen, toetakelen, ruïneren: *'t roukēn haef Giel z'n gēzóntheid gēabbuumeerd, mer hae haef in ze lieëve dēn ouch get aafgēpaaf.*
- absēlujšie** (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *absolutio*, Fr. + Eng. *absolution*, Hd. *Absolution*], **1** absolutie, vergiffenis, kwijtschelding: *de absēlujšie is de vėrgieėving van zunj in de beech; nao de absēlujšie is vuur de Kirk allēs vėrgieētēn en vėrgieėve, waat neet bēteikēnt des-tēn opnów mós of moogs bėginne*; **2** (**uitdr.**) *Dolf is zoe sji-jnheilīg des-te h'm de absēlujšie zouds gieėve zóngēr beech(te)*, hij doet zich onschuldig voor.
- absēlujt** (bw.) [Lat. *absolutus*, Fr. *absolu*, Eng. *absolute*, Hd. *absolut*], absoluut, volstrekt: *'t is absēlujt ónmāōgėlik óm e rōkske van maot 36 aan te kri-jgēn es-te 'n kónt hōbs wi-j 'ne waerėld (wėrreld, wanmuuėle); iech wil absēlujt weite woeróm ze 'n labboeēn (tuinboon) ouch paer(d)sboeēn neume.*
- abstēnaot** (bn.; -ēr; -ste), **1** brutaal: *vuur zoe'n mōwl te hōbbe wi-j 'n sjeurport mós-te toch 'nēn abstēnaote kieērėl zeen*; **2** onvriendelijk: *di-j abstēnaote prut* (vervelende of vieze vrouw) *kan miech de pot op*; **3** [Eng. *obstinate*] koppig, halsstarrig: *Toeēn is 'nēn abstēnaotēn iēzēl dae zoe kan iēzēle* (koppig zijn) *det-ēr zich nog leevėr 'ne brieēm doeēr z'n kónt luuēt trėkkēn es det tów te gieėve.*
- ach** (hoofdtelw.) [Lat. *octo*, Gr. *oktō*, Eng. *eight*, Hd. *acht*], **1** acht: *vuur te vrikkēle* (een boot voortroeien met één roeispaan) *mós-te mèt de roejspaan 'n ach makēn in 't watēr; zoudt gieē nog ins ach wille zeen?; ze woeėre mèt ach man, ze waren met zijn achten*; **2** (**uitdr.**) [veroud.], *mèt Pėrsjónkēle, ach oore dónkēle*, weerspreuk; **3** **wat was 't Portiuncula-aflaatfeest?** *'Mèt 'Pėrsjónkēle' meine we 't 'Portiuncula-aflaatfeest' op d'n twieēdēn oggustus t'r iēre van d'n H. Franciscus van Assisi.*; Zie: *Pėrsjónkēle bieėje.*
- achtēr 1** (vz.), achter: *Zjėraar mèt z'ne moonieka en mēdam van de Rattėval ligkēn al jaore achtēr Zjanke Maan(t)sje* (achter het huis van deze man, die er een smidse en een café had, ligt het 'oude' kerkhof); **2** (bw.), *mēdam is aan de kómgaw en zou nog éffe nao achtēr* (het toilet) *mótte*;: *Gón is achtēr in* (aan het eind van) *de dėrtig*; **3** (**uitdr.**) *es-tēn op d'n échelste puuēt geis stoeēn* (je hevig verzet), *sjits-te nog leevėr in d'n sóndigse patsj (bóks) es tiech te laote doen.*
- achtėraaf** (bw. v. tijd), na afloop, later, naderhand: *achtėraaf bėkieėke, haef-tēr gėli-jk; achtėraaf is 't gemėkkelik vuur te zėgke wi-js-tēn 't haws mótte doen; iech hōb 't achtėraaf gėhuuėrd det Rooske diech haef bėsjieėte* (je heeft bedrogen).
- achtėrdówms** (bn.; -ēr, -te) achtėrrōks; achterbaks, geniepig, heimelijk, stiekem: *di-j achtėrdówmse fōtsjkónt* (knoeister) *en dae roddėng woe ze mèt gėtrouwd is, hōbbe de strónt kort bi-j hun hart zitte, zoe'n rotzėk zeen det; daen achtėrdówmse valsnaak haef miech uuvėral ligke zwart make.*
- achtėrein 1** (bw.) [korte vorm van 'achtereinander', Hd. *hintereinander*], achtereen: *Frans trist in Luuėve, want hae is twieē jaor achtėrein bli-jve zitte; wieē zeen dri-j jaor achtėrein nao de berg*

gëwaes; gaot ins sjoëen achtërein stoeën; **2** (**uitdr.**) *Zjos zit al jaorën achtërein* (hij leeft in onmin, heeft ruzie) *mèt Lis, z'n naobërse.*

achtërhaam (m.; -hame; -haemke) ['haam' komt van Mnl. 'hame' (halsjuk van paarden)], **1** achterhaam (gew.), (neologisme) achteronderstaatriem: *ÿ gëtujg van e paerd bëstuit óngër angërën ówt 'nën haam, 'ne zaal, 'nën achtërhaam en e stël reemën en gëspe; d'n haam wuuërt uuvër d'n hals van 't trèkpaerd tieëge z'n bors gëlag, mer d'n achtërhaam ligk rónnd de batsen van 't paerd en geit óngër de start doeër; mèt d'n achtërhaam kan 't paerd 'n kar achtërówt stoeëte; 2* (**uitdr.**) *dae luiwammës en di-j lui fi-j(j)oeël trèkke d'n achtërhaam, doen het gemakkelijkste werk.*

achtërkuuëke (v.; -s; -kuuëkënsje of -kuuëkske), achterkeuken, bijkeuken, afwaskeuken (gew.): *sómmigge hówzër höbbën ouch 'n achtërkuuëke, di-j aan de kuuëkën is vasgëbówd; in de achtërkuuëke stuit gëmeinlik e wasmësjj-jn; 't zwaordër kuuëkewèrk wuuërt in de achtërkuuëke gëdoeën; de kassërollën (kastrollën) en de kieëtële stoeën in de achtërkuuëke.*

Achtërolme, 1 het toponiem 'Achter Olmen': *'Achtër Olme – 1667 eynen baempt agter Olmen – waas de naam vuur de vëljer tën noeërde van de stadswalle. De naam vërwij-jt nao de 201 olme di-j in 1667 op de walle stóngë.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Achter Olmen, Land en Water*, p. 43); **2 Cultuurcentrum Achterolmen:** *'Saer de vërbówwing in 2004 haef 't kultuurséntrum Achtërolme, det in 1976 oeëpëging, 'nën échten tëjatërzaal mèt 518 plaatse. Achtërolmën is gësjik vuur allërlei vuuërstëllingën en aktievieteite. Es we neet de plaatsnaam mer 't séntrum meine, sjri-jve we 'Achtërolme' in ei woeërd.'*

achtëróm, I 1 (bw. v. pl.) [Hd. *hintenherum*], achterom: *'t is gemékelikker es gieë achtëróm (langs achtër = langs de achterdeur) kómt; 2* (**uitdr.**) *det Treeskën is nog mer vieërtieën en 't bëgint al achtëróm te ki-jke, interesse voor jongens te tonen; det is volkske van achtëróm, mensen uit de achterbuurt; II (m.; g. mv.; g. dim.), achteringang: *wieë zouwe gaer 'n hóws koupe mèt 'nën achtëróm; es-te langs 'n port, e breerke, e waegske, e paedsjën of e staegske bi-j de achtërduuër kóns kómmën en dao 't hóws kóns bënnegoëën, dén haef di-j woeëning 'nën achtëróm.**

achtërop, 1 (bw. v. pl.) achterop: *mèt z'n vlam (leefstën) achtër op z'nën tuf loeëg Frans achtërop op z'ne kammëraod, dae h'm mèt de vlam in de pi-jp vuurbi-j waas gëvlamp; 2* op een ongunstige plaats: *in de koers is Tommëke Boeënën achtërop gëraak; 3* term in het kaartspel.

achtërówt 1 (m.; (-e); g. dim.), tuin(tje) achteruit, plaats of tuintje achter een huis: *Neer woeënt oppe bówtën in e groeët hóws mèt 'ne sjoëënën achtërówt; 2* (bw.) als eerste lid in scheidbaar samengest. werkwoorden: *vaar mer achtërówt, want we goeën ós hi-j vasvarën in dae pratsj; 3* (**uitdr.**) *de lëste jaore boore we achtërówt, doen we slechte zaken; Baer zat in d'n achtërówt, hij vluchtte; Huub geit achtërówt, zijn gezondheid verslechtert.*

achtërówtgank (m.; g. mv.; g. dim.), achteruitgang, teruggang: *d'n achtërówtgank van de kómmërs haef vääll kómmërsante pi-jn gëdoeën in hunne portëmënee; woe zou d'n achtërówtgank van de kómmël (neusvis, sneep, snijderssnoek, schoorsteenveger, tabaksroker) oppe Maas aan ligke?*

achtërówtstoeëte (overg.; stoeëtde achtërówt,

- h. achtërowtgëstoeëte), achteruitzetten: (**uitdr.**) *Liske waas zich good aan 't hérpakke, mer di-j grip haef häör weer e stök achtërowtgëstoeëte, heeft haar gezondheidstoestand verslechterd; dae brand vuuërig jaor haef Lieën häör zaak lieëlik achtërowtgëstoeëte; juffrouw Mit haef in de klas e paar sji-jtërkës (favorietjes) en stuuët de angër kënjër achtërowt.*
- achtërpoeët** (m.; -puuët; -puuëtsje), **1** achterpoot: *de achtërpuuët van de Spaanse lebeeriekoovërkes (Jamón Ibérico de Bellota) mótte twieë jaor ri-jpe; 'pata negra' is de naam vuur de rouw sjónk van de vöör- en achtërpuuët van 't Spaans lebeeriekoovërke; 2 (uitdr.) tón iech tieëge Fri-j zag det-ër 'n reub van 'ne mins (onnozél, dom mens) waas, ging dër op z'n échelste puuët stoeën (beet hij van zich af), sjoeëns det (hoewel) daen tip gein achtërpuuët mer bein haef.*
- achtërport** (v.; -e; -pörtsje), achterpoort: (**uitdr.**) *Giel zaet alti-jd des-te de achtërport good oeëpe mós hawte (dat je zorg moet dragen voor een regelmatige ontlasting); in Belsj is 't 'n sport allërlei zake langs 'n achtërpörtsje te reegële (de wet te omzeilen).*
- achtërraad** (o.; -rajër; -raedsje), achterwiel: *'t achtërraad van m'ne fits is gëvluuëgëld (is een wiel waar een slinger in zit); tón 't achtërraad blokkeerde, laag (loeëg) iech op me gaat.*
- achtërröks** (bn.; -ër; -te), achtërdówms (zie ald.).
- achtërstal 1** (m.; -stél; -stélke), achterstal: *de stal achtër 'nën angëre stal is 'nën achtërstal; ouch 't échelste deil van 'ne stal neume we sóms 'nën achtërstal; 2 (m.; g. mv.; g. dim.), achterstallig loon, schuld,*
- rente, enz. die niet betaald werd: es-te vreugër in séptémber bëgos lès te gieëve, kraegs-te de ieërste maonje gei loeën en kwoeëm d'n achtërstal in jannëwarie.*
- achtërsträötsje** (o.; -s; -), achterstraatje, straat achter een hoofdstraat: *vreugër haws-te tieëge de wal aan (in Mëzeik) e paar achtërsträötsjës, di-j nôw sjoeën zeen opgëlap; vërvalle hówzër zoeëgs-te vreugër mieë in de achtërsträötsjës, mer de lèstën ti-jd kums-te det vërsji-jnsël mieë tieëgën in de winkëlstraote (in de bënnëstad).*
- achtëruuëvër 1** (m.; -s; -ke), kale schedel: *Sël haef al van ze fieërtigste 'ne langën achtëruuëvër en geit al jónk kaal zeen; 2 (bw. v. pl.), achterover: Mil voeël achtëruuëvër van zatigheid; es Frans oppe lappe geit, kip dae d'r gemékkelik e stök of tieën achtëruuëvër.*
- achtëruuëvërdrökke** (overg.; drökde achtëruuëvër, h. achtëruuëvërgëdrök), achteroverdrukken, verduisteren: *ómdét de kasseerstër alle vi-jfgësjj-jts e paar euroo achtëruuëvërdrökke, höbbe ze häör wandële gësjik.*
- achtëruuëvërkippe** (overg.; kipde achtëruuëvër, h. achtëruuëvërgëkip), achtëruuëvërsloeën, achtëruuëvërstoeëte (zie ald.).
- achtëruuëvërsloeën** (overg.; sloeëg achtëruuëvër, h. achtëruuëvërgëslage), achtëruuëvërkippe, achtëruuëvërstoeëte (zie ald.).
- achtëruuëvërstoeëte** (overg.; stoeëtde achtëruuëvër, h. achtëruuëvërgëstoeëte) [Hd. *hinunterstürzen*], achtëruuëvërsloeën, achtëruuëvërkippe; snel of achter elkaar drinken, achteroverslaan, naar binnen gieten: *Mil haef zich aangëwënd van nao*

’t werk d’r ieërs e paar achtëruuëvër te stoeëte vuuërdét-ër nao de vrouw geit.

Addao (m.; -s; g. dim.) [Hebr. *ādām* (de man)], Adam: **(uitdr.)** *minse di-j mèt de fërsjèt van Addao ieëte, ieëte mèt hun tieën gëboeëje* (met hun tien vingers).

adël (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Adel*], adel : *ofs-te nôw van gëwuuëne kómaaf bès of van adël, maak neet vööl ówt, want ’t is de zieëlénadël* (nobelheid van karakter) *dae telt*; **2 (uitdr.)** *es tiech eemës d’nën adël bloeëtlegk, zaet-ër diech ins good de waarheid.*

aeg (v.; -e; -ske) [Lat. *occa*, Hd. *Egge*], eg, egge: *vuur de klöt* (kluiten) *aerd fi-jn te make, geit de boor mèt ’n i-jzërën of houtërën aeg uuver ’t gëploog veld(sj); mèt ’n aeg wuuëre de gëploogde voeëre* (ploegvoren) *gëaeg.*

aeg (overg.; aegde, h. gëaeg) [Hd. *eggen*], eggen: *nao ’t ploogën en vuuër ’t wëlle, kump ’t aeg; bi-j ’t aeg wuuëre de klöt aerd mèt ’n aeg gëbroeëke.*

aek (tw.), aak, aatsj; bah! vies! (kindertaal): *aek, pas op, dao ligk get; aafbli-jve, det is aek; aek, neet opieëte, det is vi-zigheid.*

aels (m.; g. mv.; -ke), **1** alsem, absint: *aels is e krówd van óngëvieër 120 séntemaetër det we oppe zandgrónd vèngën en woe van juulie tot oggustus roumgael bleumkës opkómme*; **2 ‘Aels (Elsbitter)’ werd in Beek gestookt:** *‘Bi-j Hénnekes in Bieëk stoeëkde ze vreugër aels, mer nôw duit ‘Bols’ det. Aels (34%) mèt koffie, sókkër en roum neume ze in Hollands-Limburg ‘Limburgse koffie’. Aels wuuërt op gëkrujje gëtrokke, spissjaal op absint en anni-js.’* **3** priem: *sjoonmieëkërs en vreugër ouch lëtterzèttërs gëbrujkde ’nën aels*; **4 (uitdr.)**

zoe sjerp es ’nën aels (vlijmscherp).

aemse stein (m.; g. mv.; g. dim.) [uit ‘*Naems*’ door metanalyse (weglating) van de ‘n’], blawwe stein; **1** hardsteen, blauwe steen: *‘aemse’ in ‘aemse stein’ vërwi-js nao Name* (Namen), *want ‘aemse’ stuit vuur ‘Naamse’*; **2 Naamse steen in Maaseik:** *‘De stóppën oppe Bosstraat en de plëvuujzën in de Mëzeikër groeëte kirk zeen van aemse stein. Aemse stein waerde vreugër, t’n ti-jje van de Maasvaart, mèt de boeët uuvër de Maas nao hi-j gëbrach. Ouch de geevëls van de hówzër di-j in Maaslandse sti-jl zeen opgëtrokke, zeen vuur ’n deil van aemse stein.’*

aenj (v.; -e; aensje) [Hd. *Ente*], **1** eend: *de békén(d)ste aenj waas vreugër ’t lieëlik aensje, ouch ‘geitsje’* (2 pk van Citroën) *gëneump*; **2 als de eend haar trukendoos opentrekt:** *‘Es ’n aenj jóngën haef, duit ze, es eemës te kortbi-j kump, zjus of ze ’ne lame vluuëgël haef, woe ze mèt wilt zègke ‘pak miech mer’. Óngërtösse det ze zoe uuvër ’t watër aafsjravëlt, lok moodër aenj de wandëlaer zoe wujd mäögëlik van de jóng aensjës ëwég.’*

aenjëkrówd (o.; g. mv.; -krujdsje), aenjëmoos (zie ald.).

aenjëmoos (o.; g. mv.; -meuske), aenjëkrówd; eendenkroos: *aenjëmoos greujt op stilstaond watër wi-j bëvuurbeeld op ’nën awwe maasërm; aenjëmoos ligk boeëvën op ’t watër, haef hieël korte wörtëlkës en is einjaorig.*

aenjëvot (v.; -te; -vötsje), eendenkont: **(uitdr.)** *di-j Mëri-j häöre mónd is op ’n aenjëvot gëgriffëld* (zij is babbelziek), *want, jao, det is miech ’n praatsj (pratël).*

aer (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *aer* (lucht), Gr.

aèr, Fr. + Eng. *air*, Hd. *Air*], **1** houding, schijn, aanzien, uiterlijk, voorkomen, pose, pretentie: *mèt d'n aer van 'ne vèdèt zóng d'r 'Zie h'm gaan met zijn basketsloefkes aan';* **2** (v.; g. mv.; -ke), melodie, wijs, air: *op 't aerke van 'Sterk es eik is Mèzeik' hóbbe we e leedsje gëmaak vuur Zjef ze fieës;* **3** visserstaal: *'n aerkën is 'n plaats in de Maas woe 't watër lan(k)sëm en drejjëntaere langskump.*

aerd (v.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *aerde*, *eerde*, Hd. *Erde*], **1** aarde: *aerd, watër, loch en veur zeen de veer èllëmènte (illëmènte); vuur det gaat te vólle zeen waal tieën kammi-j(j)aos aerd vandoon;* **2** (**uitdr.**) *Krit ligk uuvër (boeëvën) aerd, hij ligt opgebaard; Frans en Lieën hóbbe d'n heemël op aerd nów di-j kòd jung de duuër ówt is; aerd is allëwi-jl geld(sj) wieërd,* beleggen in grond is lonend; *'t is vuur Door z'n vrouw vuur aerd te vrieëte* (niet aanvaardbaar) *det daen Door kop en kónt vèrzup* (dat hij het hele bezit opdrinkt); **3** (samenst.) (**uitdr.**) *Nol is aerdvówl, hij is dood en begraven.*

aerde (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *irden*, *Erd-*, *aus Erde*], ieërde; aarden: *bi-j ós zoeët 't vól aerde (ieërde) pöt* [Hd. *irdene Töpfe*] *van de Rommeine; rónnd Mèzeik ligk nog e stök aerde wal* [Hd. *ein Erdwall*].

aerdëpi-jp (v.; -e; -ke), pijparden pijp, pijp uit pijparde (pijpklei): *'n aerdëpi-jp is gëmaak van pi-jpaerd, e soeërt teje leim dae, es-te h'm geis bakke, blawwit ówtsluit; in 1913 waerdën in Gouda nog 5 mëljówn aerdëpi-jpe gëmaak.*

aerdëwieëg (m.; -waeg; -waegske), veldweg, aardeweg: *tón iech oppe kèmping mèt d'n ottoo uuvër dae kòrkdrueëgën aerdëwieëg kwoeëm aanstujve, joeëg iech m'n naobërs zoeväöl stoeëf oppe tejjere det ze miech de*

nak hawwe kónnën ómdrejje.

aerdvówl (bn.; g. tr. v. verg.), **1** vuil door contact met aarde: *'Es 'n doeëdskis, nëteurlik mèt 'nën doeëje, in 't graáf is naergëlaotën en 't graáf mèt aerd is tówgëgoeëjd, is d'n doeëje aerdvówl.'*; **2** (**uitdr.**) *hae is aerdvówl, hij is dood en begraven.*

aesde (v.; -; -ke) [Mnl. *eeste* (droogoven)], **1** droogoven: *in 'n aesde kóns-te vanallës en nog get drueëge;* **2** droogoven in Maaseik: *'In Mèzeik waas vreugër 'n aesdën in de Noeërdërwi-jk, waat bëgri-jpëlik is, ómdéts-tën hi-j vreugër 'n mawtëri-j haws.'*; **3** (**uitdr.**) *doot de duuër ins tów, lieëlikke oeëpekónt, want 't trèk hi-j wi-j 'n aesde, het tocht hier ontzettend.*

aestër (v.; -s; -ke) [Hd. *Elster*], **1** ekster: *'n aestër is 'ne krejëchtigge voeëgël mèt wittën en zwarte vaere dae zich allës mètsjart waat get van ieëtën ewég haef of waat blink;* **2** (**uitdr.**) *dae is 'n aestër ówt de bóks gëvloeëge, gezegd van een gierigaard die plots een bevestiging van vrijgevigheid krijgt.*

aestëroug (v.; -e; -uigske), **1** eksterroog, likdoorn: *wieë kalle van 'n aestëroug, mer de Fransën hóbben 't uuvër 'n pëtri-jzënoug (æil-de-perdrix) en de Duitsërs, de Ittëljanën en de Spanjaardën uuvër 'n hoondërenoug* [It. *occhio pollino*, Sp. *ojo de pollo*, Hd. *Hühnerauge*] *aan hun veut;* **2** (**uitdr.**) *m'n aestëroug stik, we kri-jge zieëkër rieëge.*

aeve (v.; g. mv.; g. dim.), eevie, aevie (zie ald.).

aevie (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *avena* (haver), Hd. *Hafer*], eevie, aeve; haver: *aevie hóbbe wieë in soeërte wi-j de gëwuueñ aevie* (*Avena savita*), *de bónte aevie, de*

Probsteier aevie, de dikke aevie, de wilj aevie, de fi-jn Friese aevie, de zwarte aevie en de klein aevie (Avena praecox).

affaer (v.; -e; -ke), **1** [Fr. *affaire*, Eng. *affair*, Hd. *Affäre*], *affaire*, zaak: *wèts-te waat, Tjeu, bèmeuj diech vuural mèt d'n eigèn affaere*, steek je neus niet in mijn (onze) zaken (in wat ik (wij) doe(n)); *mèt mi-jn affaerèn höbs-tiech gein zake*; **2** [Fr. *affaire de cœur*, Eng. *affair*, Hd. *Liebesaffäre*], *liefdesaffaire*, *liefdesgeschiedenis*: *vuur oos gèveul haef 't woeërd 'affaer' neet zoe 'ne gooje bi-jklank, ómdét 't duit dènkèn aan 'aanhawwe' en aan 'n óngelökkigge óntwikkeling'*; *bi-j awwërs woe de punjër achter de duuër hunk (hink), wuuërt mèt e vèrgroeëtglas (loep) nao eedër affaer van hun kènjër gèkieëke*.

affiesj (v.; -e; -ke) [Fr. *affiche*], *affiche*, *aanplakbiljet*: *ouch in oozèn diegietale waerëld bli-jvèn affiesjèn hun bèlank bèhawte; óntwèrpers van affiesje zeen dèk richtigge (richdigge) kunstënaers*.

affiesjeere (overg.; *affiesjeerde*, h. *gëaffiesjeerd*), *afficheren*: (**uitdr.**) *di-jne vówle was hoofs-te neet te affiesjeere*, met je interne problemen hoef je niet te koop te lopen; *sómmigge lapzwanze (onnozelaars) meine det ze hun kènnis móttèn affiesjeere*, met hun kennis moeten pralen, pronken.

affreus (bn.; *affreuzër; -te*) [Fr. *affreux* < *les affres* (de angst)], **1** *lelijk, vreselijk, afschuwelijk*: *'t is nèteurlik affreus es-tèn alti-jd de mismood höbs (als je altijd mismoedig bent), want 't lieëvèn is toch e fieës*; **2** *akelig, ijselijk, ongehoord*: *m'ne kammëraod vèrtèlde miech wi-j affreus det-ër 't vóng, tón dër in de bos bi-j 'n hawf vèrgange li-jk ówtkwoeëm*.

affrónt (o.; -e; *affrun(t)sje*) [Fr. *affront*,

Hd. *Affront*], *affront*, *belediging*, *smaad*, *krenking*: *es tiech eine kump vèrtèlle des-te 'nèn aosëm höbs wi-j 'n (h)ujske (dat je een erg onwelriekende adem hebt), dèn is det gei klein affrónt; vraog tiech einèn ofs-te d'n humme mèt di-jn vot höbs gèstrieëke, dèn is det 'n affrónt woes-te mësjujn nog mèt kóns lache*.

affrónteere (overg.; *affrónteerde*, h. *gëaffrónteerd*) [Fr. *affronter*], *vëraffrónteere*; *affronteren* (volkst.), *veraffronteren*, *beledigen*: *stuuëts-tèn eemës fieguurlik tieëge de kop, dèn höbs-tèn h'm gëaffrónteerd; ómdét de minse zoe'n lang tieënèn höbbe gèkrieëge, is 't gein kuns vuur eemës te affrónteere; iech veul miech gëaffrónteerd doeër dae brief vól sjampe (schimpscheuten, beledigenen)*.

afseit (bw.) [Eng. *off-side*, Hd. *im Abseits*, *abseits* (bw.)], **1** *offside*, *buitenspel*: *es d'n arbietër flöt vuur afseit, is dèk diskusje óngër de spuuëlërs en de supportërs*; **2** (samenst.) *van d'n afseitreegël weite vääol minse zoevääol es 'n ków van saffraon ieëte*.

Agneetëkloeëstër, het; het Agnetenklooster: *'Al in 1265 hawwe de bëgi-jne – in daen ti-jd vrouwluj van adël – tösse de Hépperport en de Bleumërport e bëgi-jnhoeëf mèt kepél en kirkhof, woe zoe'n 70 bëgi-jne laefde. Naodét e paar bëgi-jne zich van de groep hawwën aafgësjeije, hawwe zich in 1429 al 'n twuntig maesjës bi-j hun gèveug. Deeze groep, dae uuëvèrging nao de 'riggëleer kannunnikkësse' nao 't vuurbeeld van 't kloeëstër van Vënloo, bëgint in 1485 mèt e nów kloeëstër; 'n kirk en allës waat t'rbi-j huuërt, in de Siejoeënstraot, woe ze tot aan de Franse Rivvëlujisie – mèt op 'ne bëpaolde mommènt 125 zóstërs – hun godvróchtig werk dieëge. Waat is uuëvèrgëblieëve van 't Agneetëkloeëstër; kónt gieë vandaag nog bëwónjërën in*

de Groeëte Kirkëstraot, namëlik hun hospëtaal, det de minsën 't Geudsje neume.' (Bron: HENDRICKX-GODELAINE, Thérèse, Het dertiende-eeuwse begijnhof van Maaseik lag aan de grondslag van de stichting van het Agnetenklooster in de 15de eeuw, *De Maaseikenaar*, 2010, 2, p. 100-101). *'t Is in dit uuëvërgëblieëve deil van 't Agneetëkloeëstër woe Patricia Indekeu häöre sjikke 'Bèd en Breakfast' haef.'*; Zie ook: *Kloeëstërbém(p)de, Bëgi-jnhoeëf en Geudsje*, 2b, B & B Het Agnetenklooster.

ah (uitroep): *ah, bès-te eindëlik dao; ah, det is tiech ouch gëraoje.*

ahaa (tw.) [Hd. *aha*], **I** bij verrassing: *ahaa, bès-te toch gëkómme, dao bèn iech bli-j mèt; 2 bij lichte spot, scherts: *ahaa, ooze jóng bëgint al achtëróm te ki-jke; ahaa, dao hób iech tiech gëattrappeerd, hé sjélmke; II (m.; ahaas; g. dim.) [Hd. *Aha*], *ahaa: Fóns zag miech goojëndaág mèt 'ne vrintëlikkën 'ahaa'.***

aj(jaj) (tw.) [bij pijn, smart, verdriet], ai, au: *aj(jaj), nów hób iech miech in m'ne vingër gësnieëje; aj(jaj), sjei ins ówt, want de duis miech pi-jn.*

ak, **I** (m.; akte; ékske); **I** [Lat. *acta* (handelingen), Fr. *acte*, Eng. *act*, Hd. *Akte*], **1** koupak; notariële akte: *in de kas ligk nog 'nën awwën ak van tón bómpa 't awwërshóws* (het huis van grootvader zijn ouders) *haef gëkoch; wils-te 'ne nottaris 'nën ak laotën opmake, dén duit dae det zieëkër neet vuur di-jn sjoeën ouge; 2 (v.; akte; ékske) belijdenis van berouw: *doeër 'n ékske van bërouw (spi-jt) op te zëgke laote de kattëli-jke zeen wi-j bëdreuf ze zeen uuvër waat ze vërkieërd hóbbe gëdoeën; 3 (v.; akte; ékske) bedrijf van een toneelstuk, opera: *in de dörde ak mós Li-jza e leesei* (ei zonder schaal, windei) *opieëte; II (v.;***

akte; ékske) [Mnl. *hac(ke)*, van Mnl. 'hacken' (hakken), Eng. *hack*], pie(j)osj [Fr. *pioche*], hak; houweel, hak (in de mijn): *de ieërste jaore det de pöt oeëpe waas, wirkde de pöttërs* (mijnwerkers) *mèt 'n ep* (hakbijl) *en 'n (h)ak* (hak, pik, houweel) *vuur de koeële los te kappe; de (h)ak waas dèk van beidskante sjerp; III (m.; (h)akke; (h)ékske) [Mnl. *hacke, hac* (hiel, hak)], hak; schoenhak: *tón Li-jza oppe Mert mèt 'ne sjoon tösse twieë kënjerköpkës blaef stieëke, waas ze 'nën (h)ak kwi-jt.**

A-kappëllakoeër, het Mëzeikër; het Maaseiker A-capellakoor: *'Het A-kappëllakoeër waerdën in 1927 gëstich doeër doktër Jos Hendrix, dae ouch d'n dirrizjënt en de zieël van 't koeër waas. Angër dirrizjénte woeëre Marcel Colla, Jos Paumen en Baziël Gerard. Het koeër troeëj op in bennën- en bówtëland en wón óngër angëre de Mgr. Kirkhofs-pri-j's in Valmaer. 't Ieërste bëstëur bëstóng ówt Jos Hendrix, J. Monsieur, A. Janssens, M. Segers, M.-L. Quix, T. Meyssen, A. Segers, J. Thyssen, J. Vancleef, M. Brauns, A. Corstjens, E. Daelemans, E. Everts, J. Hendrix, M.-J. Timmermans en H. Vanbeygaerden. In 1930 haw 't koeër dértig leede. Bi-j de oprichting hëtde 't koeër volówt 'Het Katholiek Vlaamsch Maeseycker A-capellakoor'.* (Bron: BOONEN, Martin, Het katholiek Vlaamsch Maeseycker a-capellakoor, *Maaseik Verenigd*, p. 82-83). *Óngërtössën hët 't A-kappëllakoeër al 'n hieël ti-jdsje 'Van Eyck Ensemble'.* (zie ald.).

akëlig I (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *ackelich*, Hd. *ekelhaft, eklig*], **1** afkeerwekkend, naar: *mèt daen akëligge film van gistëraovënd hób iech d'n hieële nach gëdruimp; 2 onguur: *waat 'n akëlig waer is det toch de lëstën ti-jd; II (bw. v. graad), **1** erg: *'t waas akëlig dónkël, tón iech moorzieëlig allein (h)eivërs mós; 2 ellendig, beroerd: *iech hób****

nog noeëts eemës zoe akëlig zeen jankën es Zjërtrud tón häör breurke waas gëstórve.

akkëntaen (m.; -e; -ëke) [sterk veroud.; Lat. *catena* (ketting, keten), Fr. *acatène*; de ‘a’ in ‘*acatène*’ is een alfa privativum (ontkennend zoals in ‘asociaal’), vandaar ‘zonder ketting’; de ‘h’ is een hypercorrectie], fits zóngër këtting; **1** kettingloos rijwiel, fiets met koningsoverbrenging: *mënieër Richard Latour kan zich nog lieëvëndig vuuër de geis hoeële wi-j in de mawtëri-j van Hendrix twieë akkëntaenën in gëbruik woeëre; 2 wat was een ‘akkëntaen’? ‘D’n akkëntaen waas ‘ne fits dae we tot ‘t bëgin van de twuntigste ieëw gëbruik höbbën en dae we ouch ‘fits zóngër këtting’ neumde. D’n akkëntaen haw gein këtting mer waal ‘n aandri-jfstang.’*

akkëntant (m.; -e; akkëntén(t)sje) [Oud-Fr. *acoutant*, Eng. *accountant*], bookhawwër; accountant, boekhouder: *zieëker es-tën e bëdri-jf of ‘ne winkël höbs, kóns-te neet zóngër akkëntant(e); ‘ne ‘goojën’ akkëntant kënt neet allein de wët mer ouch de achtërpörtsjës daovan.*

akkëraat (bn.; akkëratër; -ste) [Lat. *accuratus* (zorgvuldig), Eng. *accurate*, Hd. *akkurat*], nauwkeurig, accuraat, stipt, nauwlettend, verzorgd, nauwgezet, zorgvuldig: *de höbs minse di-j allës vuur hun kónt stoeëte (slordig zijn), mer de höbs ouch van di-j Jéntsjes sëkuuër di-j geine steek laote valle (geen fouten maken), ómdét ze alti-jd ieëvën akkëraat wirke.*

akkërdeere (zich), I (onoverg.; akkërdeerde, h. gëakkërdeerd) [Fr. *accorder*], **1** overeenkomen, accorderen, met elkaar overweg kunnen, tot overeenstemming komen: *manjëfik vuur te zeen wi-j di-j twieë akkërdeere, ech twieë einse; 2* bijeenpassen: *mèt z’n gestreepde bóks en ze gërówtërd*

jésken is dae Joep zjus ‘ne kloonj (clown), want det akkërdeert toch van gein kante; II (wederk.; akkërdeerde zich, h. zich gëakkërdeerd) [Hd. *sich akkordieren*], een vergelijk treffen, een akkoord sluiten, een overeenkomst sluiten: *nao jaore van rujzing en ieëlénj höbbe di-j twieë këmphane zich gëakkërdeerd.*

akkërdzjuuë (bastaardvloek) [verkorte vorm van ‘*sakkërnondëdzjuuë*’; Fr. *sacre-nom-de-Dieu*], sakkerju, sapperju: *sakkërdzjuuë, waat bës tiech toch ‘ne mótskop (nors mens) vuur alti-jd zoe de minsën aafte vange (onheus te behandelen).*

akkëre (onoverg.; akkërde, h. gëakkërd) [Hd. *akkern*], **1** plooge; ploegen, akkeren (w.g.), de akker bebouwen: *es we ‘nën hawvën daåg akkëre, ligk dae lap grónd óm; 2 vroeger bewerkten de boeren het veld dagenlang: ‘Vandaag zeen ‘t in de boorësti-jl allëmaol van di-j kollësaal groeëte boordëri-jje, mer vreugër haws-te d’n dëkstën ti-jd van di-j kuuëtërbeurkës di-j përtang de godgansën daåg op di-j paar aarën aan ‘t akkëre woeëren of in de stel of op ‘t gëlaeg aan ‘t travvakke woeëre wi-j de paerd.’*

akkërménke (o.; -s; -), **1** witte kwikstaart, wipstaartje, akkërmannetje: *‘n akkërménke zult gieë aan eur vëtbolle (vëtböl) neet zeen pikke, want det lös allein insékte; 2 het wipstaartje is een druk baasje: ‘Akkërménkes zeen hieël lieëvëndigge vuuëgëlkës di-j aaneinaan hunne start bëwaegën en in ‘t AN daovuur ouch ‘kwikstaart’ wuuëre gëneump. Akkërménkes zitte nëteurlik gaer oppe véljer (akkers), mer de zujs ze ouch dëk op en rónd de kuj, want di-j bieëste trëkke gaer de insékten aan. Dëk löp ‘t akkërménken achtër de ploog aan vuur de ritnaolje (larven van de kniptor) op te vrieëte.’*

akkēzjoe 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [verk. van ‘acajohout’; Fr. *acajou*, Hd. *Acajouholz*], acajou(hout): *van akkēzjoe make ze de fi-jnste muuëbèle; Kaat haef zich uuvèrlès e sikkërtaerkèn ówt akkēzjoe aangēsjaef*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.), mahoniebruin: *es ’n vrouw häör haor akkēzjoe luuët vörve, dén is ’t brówn mèt ’ne roeëje sji-jn druuëvër; vrouwluj mèt akkēzjoe haor vènge sómmigge mansluj bēzunjër aantrèkkèlik*.

akkoeërd (o.; -e; -sje) [Hd. (jur.) *Akkord*], **1** eensgezindheid, akkoord: *iech bèn mèt dae knoeëtèrpot tot ’n akkoeërd gēkómmèn en wieë höbbèn ós dus gēakkërdeerd*; **2** [Fr. *d’accord*], takkoeërd; in orde, okay, goed: *(t)akkoeërd, Nel, de moogs det jungskèn hi-j bènñelaote, es-tër diech mer neet boeëve d’n haosbènjële kump* (als hij maar in eer en deugd met je vrijt); **3** (fig.) (m.b.t. het samenklinken van tonen) samenklank, akkoord: *det woeëre heemëlse akkoeërde*.

akkuu (m.; -s; -ke) [verk. van ‘accumulator’; Fr. *accu*, Hd. *Akku*], **1** accu, batterij van auto: *tón iech deeze mörgèn opstóng, stóng m’nèn akkuu plat*; **2** (uitdr.) *es d’nèn akkuu aaf is, bès-tèn hieël aan de lat* (uitgeput) *en mós-te d’nèn akkuu trök oplaje* (op krachten komen).

aksedént (o.; -e; -sje) [Lat. *accidens* (kans), Fr. + Eng. *accident*], accident, ongeval, ongeluk: *tón iech bi-j m’n bómma ’n zjat (tas) van häör good sërvi-js van de pómpëstein stoeëtde, vóng ze det e sërjeus aksedént; Zjul ze vadër höbbe ze nao det aksedént, woebi-j hae tieëge ’ne boum is opgèvloëge, e bein móttèn aafzètte*.

aksie (v.; -s; g. dim.) [Lat. *actio* (handeling)], **1** aandeil; actie, aande(e)l(en): *Dri-jk is ’nèn dikke boor* (rijke boer), *dae zich allein mer dik maak* (zich enkel opwindt) *es de aksies di-j hae in z’n portëfól haef* (die hij bezit),

’nèn dikke klop kri-jge (sterk in waarde verminderen); **2** beweging: *hae kump allein in aksie es h’m get aanstuit* (bevalt).

aksjēnaer (m.; -s; -ke) [Fr. *actionnaire*], actionist (w.g.), actionair, actionaris, aandeelhouder: *_e bitsjēn aksjēnaer* (een actionaris van enig formaat) *haef ’t zoe wijd gēbrach det-ër angēre vuur zich luuët wirke; mèt de aksies van de aksjēnaers kan e bēdri-ijflorreere* (bloeien).

al (ondersch. voegw. v. toegeving), **1** al, hoewel, ofschoon: *al is Teunēs zoe erm es ’n lóws, hae is waal gēlökkig*; **2** **oud Maaseiker liedje**: *’Vlaaj, vlaaj, sókkër oppe vlaaj, iech wou det iech e stökske haaj (haw)*, al waas det stökske nog zoe klein, het zal waal lékker zijn (zeen)*.* (*uit rijmnood ‘haaj’ en ‘zijn’ i.p.v. ‘haw’ en ‘zeen’)

al waas [zie ‘al waat’; vóór het onderwerp ‘diech’ of ‘de’, de 2de pers. enk. dus van het pers.vnw., zeggen we ‘al waas’; je kan dus spreken van een verbuiging van dit betr. vnw.], alles wat, al wat: *al waas-te zēgks, is flawwe (sjaele) zeivër; iech hōb al waas tiech zjus hōbs gēzag, opgēpak* (op band opgenomen).

al waat [‘al’ is onbep. vnw., terwijl ‘waat’ betr. vnw. is; is zelfst. gebruikt om een (gezamenlijke) hoeveelheid aan de duiden], alles wat, al wat: *det is al waat iech bi-j miech hōb; al waat ze zēgke, is de kal neet wieërd; al waat hae diech haef wi-jsgēmaak, moogs-te vèrgieëte*.

alaaf (tw.), [1ste verklaring: mogelijke verbastering van ‘elf’ als een overschrijding van de decaloog (elf is het gekkengetal); **2de verklaring**: ‘alaaf’ komt van het Keulse ‘all-af’ (‘weg met het oude’ of ‘alles weg’), alaaf: ‘alaaf’ wuuërt op karnēvalsfiēste

*gëroope vuur de minse wilkóm (willëkóm) te heite, is bi-j karnëvalsfiëëste 'nën ówtroop van goodkåöring en wuuërt ouch gëroope bi-j 't ówtbrënge van 'nën drónk. In Kölle roope ze mèt de karnëval: 'Hoch! Alaaf Kölle!' (Hoera! Alles af, Keulen! = Een hoera voor Keulen). 3 andere mogelijkheden die Tony Van Wijck in 'De Maaseikenaar' geeft, zijn: a In het geheel niet : Volgens deze interpretatie van K. Heireman s.j. van Leuven dien je 'al' als bijwoordelijke bep. op te vatten. 'Al' staat dan voor 'in het geheel', terwijl 'aaf' (uit 'ave') in deze context 'niet' betekent. 'Al ave' is m.a.w. 'alaaf' geworden en betekent 'in het geheel niet'. Voorbeeldzinnen die deze stelling bevestigen, vinden we in het 'Rheinische Wörterbuch'. Ook in het Sittards dialectwoordenboek van L. van der Heyden, namelijk in zijn 'Zittesjen A.B.C.' vinden we: 'Doe bès ei stout këndj, alaaf Marieke!' (Jij bent een ondeugend kind, maar Marieke die is braaf!); **b leve**: bv. *Alaaf, de zoeëmër* (leve de zomer) [In proefschrift van J. C. Claessens, Gent 1950. Vanuit zijn oogpunt zou 'Alaaf' dus, net als in carnavalsfeesten in Eupen en Keulen, een juichkreet zijn]. In de verdere betekenisontwikkeling van 'alaaf' viel de negatieve inleiding weg en gingen we de uitroep associëren met een geestdriftige lofprijzing. Een voorbeeldzin die deze connotatie illustreert, is , zoals je in Eupen zegt: 'Alaaf ene gove naoper!' (Niets boven een goede buurman). Vanuit deze zienswijze krijgt de Maaseiker uitroep 'Alaaf knapkook!' dan de vertaling 'Knapkook, dat is pas lekker!' of, nog vrijer vertaald, 'Geef mij maar knapkoek!' (Bron: VAN WIJCK, Tony, Mëzeik alaaf, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 52-53)*

albëstèl (m.; -le; g. dim.), **1** alweter, wijsneus: *es-te meins des-tën allës wëts of dënks des-te hieël versténjig bès, dén bès-te lichëlik 'nën albëstèl*; **2** bemoeial: *geis-te diech bëmeuje*

mèt zake woes-te niks mèt te makën höbs of di-j diech neet aangoeën, den bès-tën 'ne meujal of 'nën albëstèl; **3** (m.b.t. de persoon die alles op zich neemt) bedrijfal, albestel: *es eedërein van krómmënaas gëbieërt* (doet alsof men er niets van af weet), *of es werk aan de winkël is, höbs-te dèk toch d'n einën of d'n angërën albëstèl dae dén duit of-tër d'r allës van (aaf) wèt en allës op zich pak.*

aldaags (bn.; -ër, -te) [Hd. (all)täglich], **1** alledaags: *An häör óngërgood is neet aldaags, mer daovuur is det nog gein wölpse teef; m'nën aldaagse jas is hieël vërslieëte*; **2** banaal, gewoon, onbeduidend: *allëbonnåör mèt di-jn opstél, Frans, want di-jn sti-jl is zieëker neet aldaags en di-jne vokabbulaer is ouch bëzunjër.*

alfër (m.; -s; -ke), halfër (zie ald.).

alfërse (v.; -id; -), halfërse (zie ald.).

Algemein Kattëli-jk Vlaoms Studënteverbónd, het; het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond: *'t A.K.V.S. waas 'n jeugbëwaeging di-j zich vërzat tieëge de vërfransing en de óngërdrókking van al waat Vlaoms waas. Ouch præbeerde ze get te doon aan de maotsjappëlikkën tówstand in Vlaondëre. Latër ginge ze ouch 't gëluif vërdeidiggën en toeënde ze zich sossjaal bëwoeëge. Vuural gëi-jvërd haef deeze bónd përtang vuur de vërneedërlandsing van de Vlaomse kolleezjës, waat bi-j de franskiljónsën en bëlgiesistisse kirkëlikke uuvërheid neet in de smaak voeël.'* (Bron: BOONEN, Martin, Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond, *Maaseik Verenigd*, p. 59-60)

alieëwëtig, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), alieëwig, ieëwig; permanent, voortdurend: *van det alieëwëtig gësjravël van det kënd(sj), dao*

- kri-jg iech nog ins de sji-jt van* (dat word ik nog eens beu); **2** (bw.), permanent, voortdurend: *det dae Zjul alieëwëtig eedërein d'n dikke späölt* (het leven lastig maakt), *duit miech janke van de guf (gif)* (maakt mij woedend).
- alieëwig** (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), ieëwig, alieëwëtig (zie ald.).
- alík** [samenst. v. 'al' + 'lijk' (gestalte) of *allick*; Mnl. *alyc* (geheel), Vnnl. *allick*, D. (Rijnl.) *allig*], **1** (bn.; g. tr. v. verg.) heel: *ooze Bazzil haef 'nën alikke babbëlaer aafgëslík*; **2** (bw.) gaaf, onbeschadigd, ongeschonden: *de kóns det vaeske lieëne, mer brèng 't miech waal alík trök*.
- alkool** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *alcool*, Eng. *alcohol*, Hd. *Alkohol*], alcohol, alkool, sterkedrank: *alkool is get lékkers en get fi-jns, mer es-te d'r neet mèt kóns ómgoeën, mós-te d'r mèt d'n tieën gëboeëje vanaaf bli-jve* (moet je er met je vingers vanaf blijen).
- alkooliekër** (m.; -s; -ke) [Fr. *alcoolique*, Eng. *alcoholic*, Hd. *Alkoholiker*], alcoholicus, dronkaard, drankzuchtige, alcoholist: *nao e paar glaeskës is daen alkooliekër plëzeerig, nao e stök of vi-jf glazër is-tër ónbëlaef en nao 'n pint of tieën is 't 'n ónbësjóf vérke, want 't is eine mèt 'ne kwaajën drónk*.
- alle hón(d)sgëzeike** (uitdr.) [drukt uit dat de handeling zich vaak herhaalt], alle vi-jfgësjj-jts, alle vi-jfgëzeiks, alle vi-jfvoet(s); om de haverklap: (**uitdr.**) *alle hón(d)sgëzeike zit di-j zoormówl* (zuurpruim) *aan de zeutigheid* (het snoepgoed); *es-tën alle hón(d)sgëzeikën e stök in d'ne kraag höbs* (behoorlijk dronken bent), *bès-te 'nën alkoliekër en 'n zówpéchel*; *alle hón(d)sgëzeikën hunk daen Tei bi-j ós aan de bel vuur 'n sjaeligheid*;
- det jungskën is zoe wieërs es tër lank is en alle hón(d)sgëzeikën haef-tër get angërs te koeke* (te stellen).
- alle vi-jfgëzeiks** (uitdr.), alle vi-jfvoets, alle vi-jfgësjj-jts, alle hón(d)sgëzeike (zie ald.).
- alle vi-jfvoets** (uitdr.), alle vi-jfgëzeiks, alle vi-jfgësjj-jts, alle hón(d)sgëzeike (zie ald.).
- allè(h)** (tw.) [Fr. *allez*], allee; **1** (m.b.t. een aansporing) komaan, vooruit: *allè(h), pak dae lajëvaegër toch bi-j z'n sjabbërnakke*; **2** (m.b.t. een relativering, ongeloof) kom nu: *allè(h), waat zègks-te miech toch nów?*; *allè(h), höbs-tën 't nów alweer in de klein dërmkes* (ben je nu alweer verliefd?); **3** (m.b.t. een afscheid) wel dan: *allè(h), wi-j gëzag!*
- allebei** (hoofdtelw.) [Hd. (*alle*)beide], beide(n): *wilt gieë e pintsjën of 'n dröpke, of allèbei?*; *Ti-jl is vuur de vrouwën en Drees is vuur de manne, mer 't zeen allèbei sjikke tijpe*.
- allëbonnäär** (uitroep) [Fr. *à la bonne heure* (op 't juiste uur)], goed gedaan, geluk gewenst, goed zo: '*allëbonnäär*', *zag bómpa tón iech miech op m'n eigën haw gëzat* (me zelfstandig gevestigd had).
- alle** (tw.), allè(h) (zie ald.).
- allëgasie** (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *allégation*, Eng. *allegation* (uitlating, bewering)], **1** koude drukte, omslag, aanstellerij, komedie, aanstelleritis: *waat 'n allëgasie vuur zoe'n sjaeligheid*; *waat haef dae peezeeweëvër (muggenzifter) 'n allëgasie veil*; *es-te daen albëstèl baezig zujs, dënks-te toch in d'n eige 'waat 'n allëgasie'*; *de kunstëmieëkër maakde mieë allëgasie es get angërs*; **2** aangevoerde stelling: *de allëgasie det de pollëtik allëmaol zwindël is, mót iech*

tieëgësprieëke.

allëgasiemiëkër (m.; -s; -ke), dikmieëkër; druktemaker, dikmuil, dikbek: *waat is dao loos? dao is zoe 'nën allëgasiemiëkër mèt get te vääol vel óm z'n mówl* (die veel praat) *van z'n naas aan 't make* (zich aan het aanstellen).

allein I [Hd. *allein*], **1** (pred.bn.), zonder gezelschap: *de mins is neet gëmaak vuur allein te zeen*; **2** zonder medestanders: *mèt di-j meining stuis-tën allein*; **II** (bw.) **1** echter: *iech vèng di-jnën teks good, allein is-tër get te lank*; **2** slechts: *dae kalmieëkër vèrtèlt allein mer zeivër*; **3** (uitdr.) *det geit van allein*, zonder moeite.

alleins, 1 (bn.), alleens (gew.), net eender: *ofs-te miech 'ne wiskie of 'ne kónjak insjòds, is miech alleins*, ik heb geen voorkeur; **2** (bw.), alleens (gew.), eveneens, net zo: *nów iech al 'nën daåg awwër bèn, hób iech gein gó sting mieë vuur zoe wujd op vëkansie te goeën en m'n vrouw alleins*.

allëman (onbep. vnw.), iedereen: *Toos geit óm mèt Jan en allëman*, met de man in de straat, met iedereen; *allëman wèt det dae pin zoe greun is es poeër* (erg gierig is); *des-te neet allës kóns hóbbe, geld(sj) en 'n sjoëën vrouw, wèt allëman; de bès ouch neet allëman*, ik bewijs je een dienst.

allëmansgëreef (o.; g. mv.; g. dim.), allemanshoer, straathoer: *aan e kaffeemaesjën en aan e wi-jwatërsvaat sopp eedërein, mer daovuur is zoe e maesje nog gein allëmansgëreef; daen hoeërëjieëgër* (hoerenloper), *dae vanvääor zoe sjerp is es 'n mispël vanachtër, zaet det det stökskën allëmansgëreef zoe friezjied is es 'nën i-jsbêrg*.

allëmaol (onbep. vnw.) [Mnl. *altemale*],

allemaal: *en nów kónne ze miech allëmaol nao de pómp loupe; haef dae kwint* (kwibus) *ze waal allëmaol op 'n ri-j?; goojënaovënd, allëmaol*.

allëméchtig (tw.) [uitroep van verbazing of van verbijstering], vèrèk; verdraaid, wel verdraaid, verdomd: *allëméchtig, waat bès tiech vuur 'n krówpkónt* (vleier); *allëméchtig, nów wou iech des tiech vèrèkdës* (nów zegk iech niks mieë).

allërheiligëbloom (v.; -bloome; -bleumke) [veroud. voor 'krizzant'], **1** chrysant: *waat de kirkhoove mèt d'n Allërheiligge zoe sjoëën maak, is de zieë aan allërheiligëbloome*; **2 chrysanten nu in soorten**: *'Witte allërheiligëbloome, van di-j bøl, di-js-te vreugër allein mer mèt d'n Allërheiliggën op de gravër zoeëgs stoeën, kënne we nów in allërlei kleurën en maote. Allëwi-jl hõbs-tën ouch allërheiligëbloome vuur d'n hoeëf en vuur de vaas.'*

allëwi-jl (bw. v. tijd) [veroud.], allëwujl; tegenwoordig: *di-j jung van allëwi-jl zeen - det meine sómmigge gifsji-jtërs - nog te lómp óm vuur d'n dujvël te danse* (ze zijn zeer dom); *allëwi-jl gaon iech al óm tieën oore nao mi-jnën tram* (slapen); *allëwi-jl huuërs-te vanallës*.

allëwi-jlës (tw.) [uitroep van verbazing], jaomér, allè(h), allee; wat zeg je me nu?: *nów haef dae néppentiggën dikmieëkër toch waal 'n dikkërasie gëkrieëge. Allëwi-jlës!*, wat je me nu zegt; hoe bestaat het?

allëwujl (bw. v. tijd), allëwi-jl (zie ald.).

allich (bw.) [Mnl. *lichte* (misschien)], lichëlik, alzëlieëve (zie ald. bet. 1), altëlichëlik; **1** allicht, waarschijnlijk: *dae sjoëëne jóng haef allich aaftrèk* (succes) *bi-j de vrouwluj*; **2** natuurlijk, zeker, uiteraard, ongetwijfeld:

*bi-j 'n vrouw slaopën en puine bëgrave...
't kump allich ówt; allich geit daen
ambrasmieëkër weer van z'n oeëre make.*

almënak (m.; -ke; -nékske) [me. Lat. *almanach* (kalender), Mnl. *almanack*, Eng. *almanac*, Hd. *Almanach*], almanak: (**uitdr.**) *dae stuit mèt roeëj lèttërs in d'n almënak*, hij is goed aangeschreven; *d'n doeëd kënt geinën almënak*, niemand weet wanneer hij zal sterven.

alp (v.; -e; élpke) [Lat. *alapa*, Kil. *alpe*, Fr. *aube* (schoep)], **1** schoep van een scheprad van een watermolen: *es de alpe van de sjöprajër zich mèt watër vólle, kan de watërmuuële drejje*; **2** vleugel in een wanmolen: *in 'n wanmuuële zitte plénkskes, alpe, di-j op 'n as zeen vasgëmaak en di-j, es de wanmuuële drejt, in di-j muuële wënd(sj) make, zoedët 't (de) kaaf wégvlujg*; **3** arm in een wasmachine: *in aw wasmësjj-jne zoeëtën alpe, di-j rónddrejdën en zoe 't li-jvënd wasde*; **4 (uitdr.)** *es-te 'ne slaag van de alp kri-jgs (höbs gad), bës-te gëtik (gek).*

alpin (m.; -s; -ke) [uitspr. zoals in het Franse 'alpin'], alpinopet, alpinomutsje, alpine, alpenmutsje: *'n alpinkën is e pétsjke det waal good rónde de kop slut mer det van eine kant aafhunk*; *in 't noeërde van Vjètnam (Vietnam), tieëge de grens mèt Sjiena (China), höbbe de mansluj 'n alpinkën op hunne kop, 'n uuvërbli-jfsël ówt de Fransën ti-jd.*

Als ic can – Mëzeikër Kattëli-jke Vlaomse Stuedétebónd, de; Als ic can – De Maaseiker Katholieke Vlaamsche Studentenbond: *'Deeze stuedétebónd waerdën opgërich bij de krujshieëren in 1901 en waas bëzunjër aktief tösse de twieë waerëldoeërlooge. Leede van deeze bónd woeëren óngër angëre M.*

Peeters, G. Leenders, A. Claessens, Thieu Croonenberghs en Theo Vanderzyl. In de jaore 1930 waas W. Corstjens vuuërzittër. De bónd bëstóng tón ówt de jóng-stuedéte (12-18 jaor) en de hoeëgstuedéte. In 1931 veurde dichtër Wies Moens 't woeërd op de gouwdaäg, dae tón in Mëzeik waas gëorganizeerd. Voldoonje gëweitën is det de kirkëlikke uuvërheid de Bónd gewéldig tieëgëwirkde.' (Bron: BOONEN, Martin, *Als ic can – De Maaseiker Katholieke Vlaamsche Studentenbond, Maaseik Verenigd*, p. 60-62); Zie ook: Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond

Als ic can: toneelgroep 'Als ic can': *'t Zeen Pierre Segers, Antoon Silkens en Gerard Theuwissen di-j d'n tónneelgroep 'Als ic can' in 1950 stichte. Naodët ze det jaor in d'n Ursullazaal 'Het hoogste Goed (L. Haver)' mèt suksés höbbën opgëveurd, wuuërt de groep ówtgëbreid mèt leede van de groep 'Vast als Eyck by der Mase', dae ómwille van pollëtikke raej en ómwille van 't vërtrèk – ènj jaore 1930 – van twieë topaktäors, Th. Croonenberghs en F. Beelen, waas gëstop. Nao de ówtbreijing mèt de spuuëlërs van 'Vast als Eyck by der Mase' kri-jg 'Als ic can' de naam 'Het Maaseiker toneel.'* (Bron: CREEMERS, Henriëtte, CUYX, Marcel, HENDRIX, Herman, HENDRIX Mimien, *Maaseik op de planken*, p. 45)

Als ik kan: *"Als ik kan" waas de voetbalploog van 't patronnaat. In 1924 woeëre d'r 18 leede. Vuuërzittër waas Jean Raets.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Als ik kan, Maaseik Verenigd*, p. 50)

altaor (m.; -e; altäörke) [Lat. *altare* (altaar), Mnl. *altaer*, Eng. *altar*, Hd. *Altar*], altaar: *vreugër vroeëge zich sómmigge kënjër 'n altäörke mèt de Sintërklaos; oos kleikënd(sj) T(h)oomas waas bi-j d'n duip van ze breurkën óngër d'n altaor gëkrooëpe; es-te*

vuur de kirk trouws, brungs-te d'n vrouw
nao d'n altaor.

altëlichëlik (bw.), lichëlik, alzëlieëve (bet. 1),
allich (zie ald.).

altërasie (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *alteratio*
(verandering), Fr. *altération*], opwinding,
schrik, ontroering, ontsteltenis: van
altërasie stóng de klatsj (praatzieke vrouw)
mèt de mónnd vól tan (sprakeloos); *tón Giel*
z'n vrouw bëgos ówt te bujjële (vulg. voor
uitschelden), *loeët Mit van altërasie de gooj*
vaas ówt häör han valle.

alti-jd (bw.) [Eng. *always*], altijd: *Leena*
is 'n lui fi-j(j)oeël di-j alti-jd mèt häör
dówmë stuit te drejje (zich altijd verveelt);
es Til groeët geit (zwanger is), *is ze alti-jd*
kótsmissëlik.

alvas (bw.), voorlopig, al: *wieë goeën*
prëbeerën ós good te vërstoëën, sjei dus
alvas mer ówt mèt det gëvrijël.

alvërman (m.; -manne, -ménke) [Kil. *alf*
en *alve*, D. (Rijnl.) *Albermänneken*],
elfje, kabouter, aardmannetje, dwerg:
alvërménkes zeen geiste di-j óngër de
grónd woeëne (aardgeesten); *kabboutërkës,*
dwërgen en witte wi-jvër zeen alvërménkes;
alvërménkes zeen dëk rotzékskes di-j snachs
vanallës ówtstieëke.

alzëlieëve (bw.), allich, lichëlik, altëlichëlik;
1 naar alle waarschijnlijkheid, wellicht:
iech gëluif alzëlieëve det-ër gëli-jk haef; det
zeen ze alzëlieëve vërgieëte; 2 altijd: *det is*
alzëlieëve zoe gëwaes; iech hób alzëlieëve
gëweite det iech vanmëlieëve (tijdens mijn
leven) *nog ins miljënaer zou wuuëre; det*
beeldsjën haef dao alzëlieëve gëstange.

Amb Sint-Joeëzëf, het; het Ambt
Sint-Jozef: *'Dit waerdën opgërich in 1863*

en haw in det jaor óngëvieër 100 leede.
In 1924 waas Louis Smeets vuuërzittër en
nao häöm Jozef Teelen. In 1893 waerde
'ne nówwën drappoo gëkoch, dae in de
preséssie en bi-j de bëgriëfënisse van de
gëstórve leede waerde mëtgedrage. Bi-j
de 'Nassjënaal Fieëste' van 1930 waas 't
amb in de stoet vërtieëgënwoërdig mèt
'ne wage dae 't ambachtëlik lieëve van
hunne pëtroeënheiligge loeët ki-jke.' (Bron:
BOONEN, Martin, het Ambt Sint-Jozef,
Maaseik Verenigd, p. 25)

Amb Sint-Krispi-jn, het; het Ambt
Sint-Crispinus: *'Dit awd ambach waerdën*
in de twieëde hölf van de 19de ieëw trök
opgërich, mer in 1924 bëstóng 't nimmieë.
De lëste vuuërzittër waas Pieter Raets.'
(Bron: BOONEN, Martin, het Ambt
Sint-Crispinus, *Maaseik Verenigd*, p. 26)

Amb Sint-Loeëj, het; het Ambt Sint-Elooi:
'Dit amb, det zëlfstandigge, boorën en smaeg
vëreinigde, waerdën opgërich in 1860.
Óngër vuuërzittër Jean Stryckers woeëre
d'r 27 leede. Vërsjeije kieëre organiezeerde
Sint-Loeëj 'n plaatsëlikke handëlsbeurs
(-bäörs) vuur middëstandërs. Sint-Loeëj
zörgdën ouch vuur 't jaarliks sintërklaosfieës
en vuur 'ne soepee. Saer 1945 waerdën 't
mieë 'n ammuuzëmèntsvëreinigging. (Bron:
BOONEN, Martin, het Ambt Sint-Elooi,
Maaseik Verenigd, p. 26-27); *Sint-Loeëj*
waas de awdste vëreinigging in Mëzeik.
Van d'n eine kant woeëre de leede van
Sint-Loeëj hieël godsdeenstig, mer van
d'n angëre kant vërdeidigde ze hieël fël de
kómmërsjeel en maotsjappëlikke bëlange
van eedërein dae aangësloeëte waas. In
1963, tón pa Trines vuuërzittër waas,
waas 't vuural Bartholomeus Poukens dae
de kar trok. Ouch de wieëkëlikse mert en
de Sint-Joeëzëfsmért droeëge de stëmpel
van Sint-Loeëj. Minse di-j in 1963 lid
woeëre, zeen: Jan Frenssen, Henri Leyen,

Egied Peusens, Mathieu Segers, Mathieu Claessens, Mathieu Trines, Meeüs en René Poukens, Frans Vanhelden, Louis en Paul Neel, Leon Daniëls, Albert Cox, Mathieu Peters, Leon en Jos Poukens, Pierre Wolfs, Jaak, René en Jan Corstjens, Charles Strijckers, Winand, Henri en Pierre Purnot, André Vankevelaer, Guillaume Rutten, René Voets, François Telen, Leo Smits, Theo Raedschelders, Tony Matiënko, Mathieu Leunissen, Theo Teuwen, Pierre en Jan Leyen, Lambert Denis en Jaak Brauns. (Bron: HENKENS, Piet, Het oude ambt Sint-Elooi hield stand tot in de jaren '60, *De Maaseikenaar*, 1994, 1, p. 40)

ambëlaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *emballage*], emballage, pakmateriaal, verpakking, inpakking: *‘t is óngepérmeteerd plëstikke ambëlaasj in de nëteur (bówtën) achtër te laote; mèt kërting en plëstik es ambëlaasj höbs-te gei gëhaspël (gesukkel) vuur get in te pakke.*

ambësjuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *embouchure*], 1 mondstuk van een blaasinstrument: *ómdét m'n vrouw vunk det iech te vööl op mi-jn trómpöt zit te bloeëze, haefze de ambësjuuër vërstoëeke (verstopt); 2 mondzetting: 'n trómpöt kóns-te neet good en zujvër bëspuuële zóngër 'n gooj ambësjuuër; vuur 'n gooj ambësjuuër te kri-jge, mós-tën op d'n instrëmènt hieël vööl oefëne, zoedét de kóndi-jsie van d'n luppën en d'nën tékniek van aosëme vërbieëtëre.*

ambëtant (bn.; -ër; -ste) [Fr. *embêtant*], vervelend, ambetant (gew.), beroerd: *bës tiech 'n ambëtant gëtrèk (vervelend mens); 't is hieël ambëtant es-te neet róndkums of in de sjoud zits; es tiech midde oppe straot d'n bóks aafzak, is det hieël ambëtant.*

ambëtantërik (m.; -ke; -ske), puinëzeikër; vervelend mens, lastpost: *daen ambëtantërik*

mèt ze gëzich wi-j 'n kni-jp (vertrokken gezicht) is waal krénkelik mer neet krank gënóg óm angër luj neet te koejëneere (kójjëneere); eedërein waas kóntént, mer daen ambëtantërik van 'ne Jonas haw nëteurlik toch get te knuuëtëre (mopperen).

ambëteere (overg.; ambëteerde, h. gëambëteerd) [Fr. *embêter*], vervelen, last bezorgen: *wils-te smiddigs ins 'n hawf eurkën unjëre (een middagdutje doen), dén kump dae bèddëzeikër (flauwerik) van 'ne Zjang diech get ambëteere; Mi-j is 'n klatsj (kwaadspreekster), di-j iech oppe straot höb gëzat, tón ze miech kwoeëm ambëteere mèt häöre kwatsj.*

ambi-jsie (v.; g. mv.; -ke) [Lat. *ambitio*, Fr. + Eng. *ambition*, Hd. *Ambition*], ambitie, eerzucht: *d'n óngëroffëseer haw de ambi-jsie vuur mazzjoor (mazzjaor = majoor) te wieëre; waem es iezël is gëboeëre, mót neet de ambi-jsie höbbe det-ër es paerd zal stërve (domheid geneest niet).*

ambras (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *embarras*, Waals *ambaras*; van ‘*embarrasser*’ (in verlegenheid brengen), D. (Rijnl.) *Amberasch*], 1 verlegenheid, penarie, nood, geldnood: *nów ooze koswënnër mèt laeg han oppe straot stuit, zulle we gein groeëte sprung mieë hoove te makën en zitte we good in d'n ambras; 2 drukte, pocha, ophef: bëgin miech nów neet opnów aan m'ne kop te näölën (zeuren) en te lammënteere (jammeren), want aan daen hieëlën ambras höb iech allang de sji-jt; 3 spotliedje: ‘Ambras, niks in de kas, niks es koffiedras.’*

ambrasmieëkër (m.; -s; -ke), druktemaker: *daen ambrasmieëkër gaon iech nog ins óngër z'n naas vri-jve det-ër 'nën dikmieëkër (aansteller), 'ne laammieëkër (zeur) en 'nën dikke kwatsjkop (zeveraar) is, dae zich onnog zit op te ri-jtën uuvër get*

van niks (een kleinigheid).

ambrējaasj (v.; ambrējaazje; -ke) [Fr. *embrayage*], koppeling: *wils-te nao 'n angër vietès sjakële, dén mós-te de pëdal van de ambrējaasj ieërs indówwë; ómdét de ambrējaasj alti-jd kraak es iech sjakël, gaon iech miech 'nën ottëmëtik* (auto met automatische versnellingen) *aansjaffë*.

ame (tw.), **I 1** dat is zo, zeker, dat zij zo: *es de pëstoeër diech bi-j de këmujnie de hostie guuëf en 'het lichaam van Christus' zaet, mós-te 'ame' zëgke; 2 (uitdr.) amën en ówt, afgelopen, hiermee is het gedaan; II* (o.; -s; g. dim.), amen: **(uitdr.)** *de mós neet alti-jd jao en ame zëgke*, je moet niet altijd kritiekloos akkoord gaan; **III oud Maaseiker versje:** *'Ame, zag de köstër en hae sjieët (sjaet) in de kirk; fój, zag de pëstoeër, waat is det vuur e werk?; och, zag de köstër, det is hieël gëwuuën, gieëf miech mer e lépke, dén vaeg iech 't sjoëën.'* (Opgetekend door mevr. Bertha SCHAEFER)

amfël (v.; -s; émfëlke), ampël, hampël, hamfël (zie ald.).

ammaj (tw.), **1** uitroep van pijn: *ammaj, daen tand duit pi-jn; 2 uitroep van schrik: *ammaj, daen hónd duit lieëlik; 3 uitroep van verrassing: *ammaj, diech bès zoe vèt es e gëmas vérke; ammaj, waat 'ne póngël* (wat een prul).**

ammaril (m.; -le; -ke) [stofnaam; Fr. *émeri*], slijpsteen, polijststeen, smergel, amaril: *ammaril is e soeërt blawgri-jzën of brównë steín, dae hieël hel is en dae we in pójjërvórm gëbrujke vuur te sli-jpën of te polli-jste*.

amméchtig (bn.; -ger; -ste), kort (zie ald. 1ste bet.).

ammënjak (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Lat. *sal ammoniacum*], ammoniak: *ammënjak kump van de ómgieëving van Hammonium; es-te mèt ammënjak wirks, mós-te de vinstërs good oeëpëzette*.

ammëtäör (m.; -s; -ke) [Lat. *amator* (minnaar), Fr. + Eng. *amateur*, Hd. *Amateur*], liefhebber, amateur: *es-tën ammëtäör bès, mós-te diech neet mèt proffe wille mieëtën of aanlëgke* (omgaan met); *Frans zaet det-ër m'nën tillëvi-jzie wilt rippëreere, mer dae jóng is mer 'n ammëtäörkën en dae is onnog zoe lómp es 'n ków* ('n hout = erg dom).

ammëzasie (v.; g. mv.; -ke) [Fr. + Eng. *amusement*, Hd. *Amusement*], amusement, plezier, vermaak: *krujsjassën* (soort kaartspel) *is 'n ammëzasie; vuur z'n ammëzasie zit Jéntsje get in 't sjeurke te pottëre* [Eng. *to potter* (aanrommelen, prutsen, klommelen)].

ammëzeere (zich) (overg. en wederk.; ammëzeerde (zich), h. (zich) gëammëzeerd) [Fr. (*s*)*amuser*, Eng. *to amuse* (oneself), Hd. (*sich*) *amüsieren*], **1** amuseren: *de klooj haef de kënjër d'n hieële middig gëammëzeerd; 2* zich amuseren: *es-te diech wils ammëzeere, dén mós-te d'n gósting doon*.

ammortissäör (m.; -s; -ke) [Fr. *amortisseur*], schokdemper: *es d'n ammortissäörs vërslicëte zeen, dén dans d'n ottoo oppe wieëg, waat lieëvësgëvieërlik is*.

ampël (v.; -s; émpelke), hampël, amfël, hamfël (zie ald.).

ampër (bw. v. kwantiteit) [Mnl. *amper* (bitter); de andere betekenissen ontstonden later], **1** nauwelijks, ternauwernood, maar net: *wieë woeëren ampër trök van vëkansie*

of Sjarël stóng al oppe stóp; iech bèn ampër opzi-j kónne sprènge, tón dae gek kwoeëm aangëvlamp; iech höb d'n hieële middig gëvès en ampër bieët gad.

ampoel (v.; -e; -ke) [Lat. *ampulla* (buikvormig flesje), Fr. *ampoule* (gloeilamp), Hd. *Ampel* (verkeerslicht)], **1** gloeilamp [Hd. *Glühlampe*]: *mèt di-j spaarlampe van allëwi-jl hoofs-te diech van ampoele neet vööl mieë aan te trèkke, want di-j branne dówzënde oore; 2* (m.b.t. het flesvormige buisje voor injectievloeistoffen) ampul [Hd. *Ampulle*]: *es d'n doktër diech 'n spuit zèt, trèk hae waat-ër diech inspöt, ówt 'n ampoel.*

amvëlop (v.; -pe; amvëlöpkje) [Fr. *enveloppe*, Eng. *envelope*], **1** envelop(pe): *de meistër haef ooze Rik z'ne bullëtin [Fr. uitspr.] opgësjik in 'n amvëlop van de sjoeël; 2* krediet, budget, beschikbare middelen: *de amvëlop vuur óngërwi-j's is in Vlaondëre iech weit neet wi-jvööl mëljówn.*

An(n), Annë(ke), Annie, Anja, roepnaam voor Anna.

andi-jvie (v.; g. mv.; -ke) [Eng. *endive*, Hd. *Endivie*], andijvie: *andi-jvie mós-te vanboeëve tówbënge, zoedët 't hart bleik en zaoch wuuërt; gëstaofdën andi-jvie is lékker bi-j sësi-j's.*

angë(r)s, I (bw. v. hoedanigheid), **1** op een andere manier: *iech kos neet angë(r)s es h'm 'n gooj saws gieëve (hem berispen); 2* in andere omstandigheden: *wieë mótte 20 euroo pë'r oor vërdeene, angë(r)s kómme wieë neet; II* (pred. bn.), **1** verschillend in kwaliteit: *sjoeën is angë(r)s, 't is niet mooi zo; 2 (uitdr.) Jëtsjën is 'n vówl prut, mer 't is neet angë(r)s, je moet dat zo aanvaarden.*

angël (m.; -s; éngelke) [Gr. *agkulos*

(gekromd)], **1** [Hd. *Angel*], vishaak, haak, visangel: *es-tën op paoling wils vësse, mós-te 'ne pieërélink (regenworm) aan d'n angël doon; 2* angel van wesp: *stik tiech 'n mispël (wesp) häörën angël in 'n aojër; dën kri-jgs-te lichëlik 'n bloodvërgiftigging; vööl minsën höbbe sjrik vuur d'n angël van 'n paer(d)swoeërstël (hoornaar = grootste wespensoor); 'n sjaldaes (sjildaes, sjëldaes) is 'n stieëkvleeg (daas), di-j diech waal stik es ze blood zujg en di-j diech ouch bit, mer di-j dus geinën angël haef.*

angër, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *alter*, Eng. (an)other], ander: *iech kóm d'angër wieëk, volgende week; gluijft gieë in 'nën (d'n) angëre waerëld (het hiernamaals)?; Gónnëkën haef 'nën angëre füs; 2* (gesubstantiveerd adj.) andere: *Soeëj haef 'n angër, een andere dan zijn eigen vrouw; van 't ein kump 't angër, het ene (kwaad) brengt het andere voort; Trui wët präsi-j's wi-j angërën 't mótte doon; 3* (onbep. vnw.): een zaak waar men niet nader wil op ingaan: *iech zal diech ein en angër latër waal ins tégooj vërtëlle; iech höb nog ein en angër te doon; 4 (uitdr.) di-j taatsj ligk alti-jd op 'n angër(d) vertoeft altijd ergens anders, op een andere plaats; gank mer op 'n angër(d) (elders) es 't hi-j neet good is; det is neet vuur 't ein of 't angër, je moet daar (verder) niets achter zoeken.*

angkaet (v.; -e; -sje) [Fr. *enquête*, (pol.) Hd. *Enquete*], opinieonderzoek, enquête: *de mënistër luuët 'n angkaet doon uuvër 't probleem of roukërs zelf vuur de kóste móttën opdrejjen es ze lóngkankër kri-jge; in Mëzeik goeën ze 'n angkaet doon uuvër 't vërkieër in de bënnëstad.*

angs (m.; -te; g. dim.) [Lat. *angor*, Mnl. *anxte*, Hd. *Angst*], angst: *'Haw iech mer in m'n bóks gësjieëte (was ik er maar nooit aan begonnen), 'zag Fóns, 'want nów höb iech*

miech bēdoeën (in mijn broek gedaan) van *d'n angs vuur di-j rotzék.*'

ankēr (m.; -s; énkerke) [me. Lat. *anceria* (klein vat)], **1** tonnetje wijn (36l.): *'n énkerke wi-jn is 'n tunke wi-jn woës-te óngēvieēr 45 wi-jnflésse mèt kóns vólle; vuur 'ne maotigge wi-jndrènkēr is 'n énkerke gēnóg vuur de wènt(sj)ēr op 'n lékker mēneer mèt óm te kri-jge; 2 de hoeveelheid van een fust (in de vishandel): *in 'n énkerke* (variërend van 25 tot 50 kg.) *gingēn* (goeën) *óngēvieēr 2700 sērdinne.**

annaos (v.; -e; -ke) [van het Lat. 'annuntiare' (melden); Fr. *annonce*, Eng. *announcement* (vnl. huwelijken, geboorten, sterfgevallen), Hd. *Annonce*], aankondiging, annonce, advertentie, bekendmaking: *in 'n annaos in de gēzèt luuēt Stin weite det ze häörēn ottoo vèrköp; es eemēs van oos fēmi-jlie is gēstórve, laote we 'n annaos (doeēdsbērich) in de gēzèt zètte.*

annein, aanein (zie ald.).

annēkēs'nès (m.; -tēr; -ke), hannēkēs'nès (zie ald.).

Annemie, roepnaam voor Anne-Marie.

anni-js (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *anisum*, Gr. *anison* (anijs), Fr. *anis*, Eng. *anise*, Hd. *Anis*], anijs: *van anni-js(zaad) make ze drénskés, oeēlie, sókkēr, mówzēkuuētēlkēs* (muisjes) *en e middēl tieēge d'n hoos; sómmigge sjoēētēls kóns-te mèt anni-js bēstruije; bēkēnd is ouch anni-jsmēlk (mēlk di-j mèt anni-jszaod is gēkoeēk); Bet is gek op wāōfēlkēs en mēlk mèt anni-js in; det vlaetsje smaak nao anni-js.*

anti(e)k, I (m.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Lat. *antiquus* (oud), Fr. *antique*, Hd. *Antik*], oude kunstvoorwerpen, antiek: *Huub z'n*

kolléksie antiek is mēljówne wieērd; II (bn.; g. tr. v. verg.) **1** antiek: *Tri-jn is e muuēbēl van 'n vrouw* (een niet zo mooie vrouw), *mer häör hóws stuit vól sjikke, antieke muuēbēle; 2 ouderwets: *waat vuur 'nēn antikkēn (antiekēn) hood hōbs-te toch nów weer op d'ne kop?**

antikkēteit (v.; -e; -sje) [Fr. *antiquité*, Eng. *antiquity*, Hd. *Antiquität*], **1** antiquiteit: *Sus z'n hóws stuit vól mèt antikkēteitēn ówt de Fransēn ti-jd; 2* (scherts.) *Kaat is e good mins, mer vraog häör niks uuvēr de moddērnēn ti-jd, want ze is 'n échte antikkēteit.*

antrēkoot (m.; -koote; -sje) [letterlijke bet.: 'tussen de rib'; Fr. en Eng. *entrecôte*, Hd. *Entrecote*], entrecote: *'nēn antrēkoot is 'ne bufstök van 't rēnd(sj) mèt rōntēlóm e bitsje vèt; vāōl luj vēnge d'n antrēkoot de lékkersten óngēr de bufstōkke.*

Anzjèl, roepnaam voor Angèle.

Anzjēlien, roepnaam voor Angelina.

aofte (mv.) [vgl. AN-woord 'ooft' (boomvruchten)], ooft, gedroogde appels en peren; ooft (gew. in de bet. 'gedroogde appels'): *op aoftēvlaaj ligkēn aofte, gēdruuēgde paerkēs, nēteurlik in stōkskēs gēsnieēje; op de aoftēvlaaj, di-j op 'n äörtsjēn in de kēlder stuit, ligk 'n laog aofte van waal dri-j sēntemaetēr.*

aoftēvlaaj (v.; -e; -vlaetsje), **1** taart van gedroogde peren: *aoftēvlaaj is gēmaak van gēdruuēgde pieērēn of appēle, di-j we aofte neume. 2 hoe maak je 'aoftēvlaaj'? 'Resép: de paks 400 gram aofte mèt get kēnieēl. Laot de aofte einēn daāg vanvāōrs in 'n verwērmde plaats in watēr weike. Laot de aofte 1 tot 2 oore good gaar koeēke. Laot de gaargēkoeēkde aoftēn ówtloupēn in 'n zi-j*

(vergië) en brèng ze op smaak mèt kènieël. Doot dit mèngsël op 'ne vlawe boeëjëm en laot de vlawe op 220° C. in óngëvieër 15 mènujte gaar bakke. De bèste aofte kómme van de ènkëlkraegse pieëre (perensoort die (dat) bij de bloei één krans bloem-, kroon- of bloemdekbladeren heeft).' (Opgetekend door Tony VAN WIJCK); 'Vreugër bakde de luj di-j 'ne krikkënoeëve (zie ald.) hawwe, hun aoftëvlaajën in daen oeëve. Es hun wègke, mèlkwègke, hunnën dikkook (dikke kook), hun vlawe en hun zwart broeëd gaar woëërën en ze di-j ówt d'n oeëve hawwe gèhaold, lagte ze d'r groeëte huip pieërën in, di-j ze tot aofte loeëte druuege. Aofte koste lang bēwaard wieërën en waerde dën maonje latër gēbruik es spi-js vuur de aoftëvlawe.' (Bron: KEES, Theo)

aojër (v.; -s; äöjërke) [Mnl. *adere*, Hd. *Ader*], ader, vene: *zeen d'n aojërs aangëlaje mèt plak (plaque), dën höbs-te neet gëzónð gēlaef, es 'n aojër brik, höbs-te 'n aojërbruuëk; 'ne mins haef aojërs en slaagaajërs.*

aol (bw.), totaal, geheel, geheel en al: *daen èrmband is aol goud; de vloer is aol bétóng.*

aom (m.; -e; äömke) [Lat. *ama*, Gr. *ame* (emmer)], **1** oude vochtmaat, aam: *'nën aom oeëlie is 145,52 l.; 'nën aom wi-jn is veer éinkerkes (een anker is 36 l.) en dus 144 li-jtër; 'nën Amstërdamsën aom wi-jn is 155,22 l.; 2* vat of ton: *mèt 'nën aom meine we ouch de tón of 't vaat woe 'nën aom wi-jn of oeëlie in geit.*

aom(ë)zeiksël (v.; -e; -ke) [Mnl. *amete* (mier), Kil. *miërsijcke*, Hd. *Ameise*], mier: **1** van de óngëvieër 6000 soeërte aom(ë)zeiksële kenne wieë de roeëj en de gēwuueñ zwarte aom(ë)zeiksël 't bèste; **2 (uitdr.)** *höbs-te 'n aom(ë)zeiksël in de bóks, dën bès-te 'ne zeenëwëpie(ë)r en höbs-te gei gëdöld(sj)*

(gëduildsj).

aomëre (enkel in mv.), houtskoeël, aomërte (zie ald.).

aomërte (enkel in mv.), houtskoeël, aomëre; [Kil. 1599 *amerighen* (vonken), D. (Rijnl.) *Am(m)er(e)*], houtskool, gloeiende kooltjes: **1** *óngër d'n oeërlog waerde de aomërte gēzaef en sangërendeags opnów oppe staof gëdoeën; 2 (uitdr.)* *zits-tën op aomërte, dën höbs-te te min gëdöld(sj).*

aomërtëi-jzër (o.; -s; -ke), strijkijzer, gevuld met gloeiende kooltjes: *'n aomërtëi-jzër waerde vreugër gëvöld mèt (gleujëntigge) aomërte; 'n aomërtëi-jzër blaef lang gënóg werm vuur de stri-jk van 'n hieël hówshawwe mèt te doon en angërs dieëge ze d'r opnów aomërtën in.*

aontrëdeu (m.; -s; -ke) [Fr. *entre-deux*], tussenzetsel: *waat tössën 't stóf ingënejd wuuërt, is 'nën aontrëdeu; vuur 't klëdsje get sjikkër te make, haef de nejtër e stök kant van tieën séntemaetër tössën 't boeëvën- en 't óngërstök gëzat, waat we 'nën aontrëdeu neume.*

aontrëprieës (v.; -prieëze; -ke) [veroud.; Fr. *entreprise*, Eng. *enterprise* (karwei)], onderneming: *Zjef is aontrëprieës en z'n aontrëprieës hët 'Allës oppe póf'* (alles op krediet).

äörf (o.; äörve; äörfke), örf, èrf; **1** erf, boerenplaats: *de boordëri-j mèt de grónd dae d'rbi-j ligk, neume we 't äörf; middën op 't äörf loeëg (laag) dèk de mëssem (mëskówl, mësshop); 2 (uitdr.)* *eedërein is baas op z'n eigën äörf*, in je eigen huis ben je van niemand afhankelijk.

äörfdeil (o.; -e; -ke), èrfdeil, örfdeil (zie ald.).

- äörfelik** (bn.; g. tr. v. verg.), ɛrfelik, ɔrfelik (zie ald.).
- äörfënis** (v.; -se; -ke), ɛrfënis, ɔrfënis (zie ald.).
- äörfgood** (o.; g. mv.; g. dim.), ɛrfgood, ɔrfgood (zie ald.).
- äörfpach** (v.; -te; -sje), ɛrfpach, ɔrfpach (zie ald.).
- äörfstök** (o.; -ke; -ske), ɛrfstök, ɔrfstök (zie ald.).
- äörtsje** (o.; -s; -) [sterk veroud.; munt van 0,5 cent], oortje: (**uitdr.**) *hae kaek of wënt-ër ze lèste äörtsjën haw vërslók*, hij keek beteuterd; *dae pin zou 'n äörtsjën in twee(je) bi-jte*, hij is erg vrekking.
- äörve** (overg.; äörfde, h. gëäörf), ɛrve, ɔrve (zie ald.).
- aos** (m.; oaze; äöske), **1** [Mnl. *aes*, Fr. *as*, Hd. *Ass* (in het Duitse kaartspel vaak 'Daus'), aas: *bi-j 't kaartën höbs-te sjöppënaos, rówtënaos, hartënaos en klavëreënaos of klieë(j)ënaos*; **2** kwast (knoest): *'nën aos is 'n hel, dónkël plek in 't bëwirk hout op de plaats woe 'nën tak ówt de boumstam is gëkómme; aoze makën 't hout mindër wieërd*.
- aosëm** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *aessem* (ingeademde lucht), Hd. *Atem*], adem: (**uitdr.**) *vuur zoe'n kar (dure auto) te kónne koupe, is z'nën aosëm neet lank gënóg*, daarvoor heeft hij onvoldoende geld; *dae mins is neet meug te kri-jge, mer hae haef dén ouch aosëm wi-j e paerd*, hij heeft een lange adem; *es-te miech nuuëdig höbs, kóm iech tiech in einën aosëm* (onmiddellijk) *hélpe*; *waat mós-te nôw weer höbbe, want iech rijk d'nën aosëm al*, ik weet wel waar je naartoe wil; *Tei haef 'nën aosëm wi-j 'n hujske*, een zeer onwelriekende adem; *dae z'nën aosëm stink*, hij liegt; *lówstër ins nao z'nën aosëm*, tracht eens zijn mening te achterhalen.
- aosëme** ((on)overg.; aosëmde, h. gëaosëmp) [Hd. *atmen*], ademen: *es we stoppe mèt aosëme, is 't gëdoeën; allein in 't zujje van Euroopa is de loch voldoonje zujvër vuur gëzónnd te kónnën aosëme*.
- aovënd** (m.; -e; -sje) [Mnl. *avont, avent*, Hd. *Abend*], (**uitdr.**) *de moogs élken daåg bli-j zeen det 't aovënd is*, elke dag heeft genoeg aan zijn eigen leed; *dae haolt d'n aovënd neet mieë*, hij gaat waarschijnlijk vandaag sterven.
- aovëndbroeëd** (o.; g. mv.; g. dim.), avondmaal, avondeten, souper: *iech mót goeën, 't is ti-jd vuur 't aovëndbroeëd; vuur 't middigieëte höbt gieë heite bliksem (stokvis met aardappelen en mosterdsaus) gad en vuur 't aovëndbroeëd zal 't 'n sjroeëpëboeëtër(h)am mèt 'n sjuff kieës wieëre (wuuëre)*.
- aovësklok** (v.; -ke; -klökske) [Hd. *Abendglocke*], avondklok: *vuur de minse drop te wi-jze det 't tieëge d'n aovënd loeëp, lójde ze vreugër de aovësklok*.
- aovëskos** (m.; g. mv.; -je), avondeten [Hd. *Abendessen*]: avondmaaltijd: *es-te snachs good wils slaope, mós-te diech bi-j 't aovëndbroeëd neet te zieër laje, want van lichtën aovëskos sluuëps-te 't bëste*.
- aozjien** (v.; -e; -ke) [Hd. *Angina*], angina, keelontsteking: *bès-te aangëmaak mèt aozjien, dén mós-te make des-te geinën trèk* (tocht) *kri-jgs en des-te neet te zieër aafkeuls es-tën höbs gëzwèt; ri-jjërs-te van de kors es-tën aozjien höbs, krówp dén mer*

in de béd vuur 't ówt te zweise, mer de mós waal ieërs 'ne gooje pakke, een alcoholisch drankje consumeren.

apëgape (alleen onbep. wijs), op sterven liggen: *ligks-tën op apëgapën en kóns-te trökki-jkën op e ri-jk en goodgëvöld lieëve, dén kóns-te diech daomèt truuëste; es ze op apëgape ligke, kómme sómmigge minse drachtër det ze vërgieëte zeen te lieëve.*

apëkop (m.; -köp en -koppe; -köpke), kwajongen, vlegel, inform. (apenkop): *de gooj zeen dun gëzejd (goede mensen zijn zeldzaam), mer deezën apëkop is 'nën échte roddéng; oos apëköpke haef oos zejgood (zaaigoed) aan de dówve gëvoord.*

apëkuuëtël (m.; e; -ke), 1 klein kind, snotneus: *potvërdommësën (móndjussën) apëkuuëtël, woe höbs-te nôw weer aangëzieëte?; 2 (m.b.t. troetelnaam voor een klein kind) oogappel, troetelkind, lieveling: Lewi-jkën is oos leef apëkuuëtëlke; we höbbe vuur oozën apëkuuëtël 'n trottënèt bëstèld aan Sintërklaos.*

apënuuëtsje (o.; -s; -), aardnootje [Hd. *Erdnuss*], olienootje, pinda: *de plant woe apënuuëtsjës aan greuje, is de pinda; apënuuëtsjës, di-j vuur de hölf ówt vët bëstoeën, zittën ouch in keukskës, mael vuur pannëkeuk te bakkën en neum mer op.*

appaart, 1 (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Mnl. *adpart* (afzonderlijk)], ëpaart; bijzonder, raar, vreemd: *det maesjën haef 'nën appaarte gank, opmerkelijke manier van lopen; di-j véngnaas is 'n appaart kënd(sj); 2* gescheiden, afzonderlijk: *we zeen mèt de hieël fëmi-jlie goeën ieëtën en de kënjër zoeëtën appaart; d'n awdste bi-j ós haef 'n kamër appaart; vreugër woeëre d'r appaarte sjoëële vuur jóngës en vuur maesjës, ómdét ze meinde det di-j kënjër*

angërs óngërein waal ins 'get' zouwe kónne bëgaffële (iets stilletjes voor mekaar brengen); Norbaer is 'nën dówvëmèlkër dae de zi-jkës (duivinnen) en de hoeërns (hoorns (gew.), mannetjesduiven, doffers) op z'nën dówvëspi-jkër(d) appaart haef zitte; 3 [Hd. *apart*], exclusief, bijzonder, smaakvol, chic, ongewoon, aantrekkelijk: *BMW haef mèt d'n 'i8' 'n appaart moddél ówtgëbrach.*

appaarts, get ('appaarts' fungeert hier als nabepaling in de vorm van een bn. in de genitief) [Hd. *etwas Apartes (Besonderes)* (voor een zaak of persoon van betekenis), ëpaarts, get; iets bijzonders: *zoe 'ne knapkook, det is toch get appaarts; vuur zoe 'nën appaartën daåg höb iech vuur diech get appaarts mètgëbrach.*

appaondiesiet (m.; -e; -sje) [Lat. *appendix*; van 'pendere' (hangen), Fr. *appendicite*, Eng. *appendicitis*, Hd. *Appendizitis*], appëndiesiet; blindedarmonsteking, appendicitis: *es-te vreugër appaondiesiet haws en d'ne blënjëndërm waas gëspróngë, dén gings-te zoe good es zieëkër d'n hook óm.*

appël (m.; -e; éppelke) 1 [Eng. *apple*, Oud-Hd. *Apful*, Hd. *Apfel*], appel: (**uitdr.**) *gieëf miech d'n appël, dén kri-jgs tiech de kits, oneerlijke ruil; Gón haef geine rottën appël, heeft helemaal niets; 2* [Eng. *apple of one's eye*, Hd. *Augapfel*], oogappel, oogbol, oogbal: (samenst.) *Neng zujt det maesjën hieël gaer, want det is z'nën ougappël.*

appëlëkits (v.; -e; -ke), klokhuis: *'n appëlëkits is eigëlik 't zaodhujske van 'nën appël; kónt gieë miech zëgke of ze in e fëbrik woe ze appëlëprótsj make (kónzërvefëbrik) de appëlëkitsën ieërs ówt de appële sni-fje?*

appëlëprótsj (m.; g. dim.; g. mv.) [Hd. *Apfelmus*, Eng. *applesauce*], kómpot;

appelmoes: 'n hanëbil (*hanëbétske*) mèt get *appëlëprótsj* en e *glaeske roeëje wi-jn* kan lékker zeen; *sumpële kos is dèk nog 't lékkerste, wi-j bv. e stökske kni-jn* of 'ne *stómp sësi-js mèt e paar lieëpëlën appëlëprótsj*.

appëlëvlaaj (v.; -e; -vlaetsje), appeltaart [Eng. *apple tart*, Hd. *Apfeltorte*]: *zjus wi-j prówme-, kieërse-, waolbieërën- of abbriekoeëzëvlaaj is ouch appëlëvlaaj 'n fruitvlaaj; vuur appëlëvlaaj wuuërt es vlaajëspi-js d'n dèkstën ti-jd appëlëprótsj gëbrujk; 'n angër soeërt appëlëvlaaj is de kadzjëvlaaj mèt dun appëlsjujfkës, di-j vanväärs aan 'ne garëndraod waerdën opgëhange vuur ze te laote druuege; op of in appëlëvlaaj doon we kënieël.*

appëlklats (v.; -e; -klétske) ['*klats*' komt van '*klats*'; 1599 Kil. *klats(e)* (klinkende klap); '*appëlklats*' is dus een klanknabootsend woord, waarbij je denkt aan het geluid van een vallende appel; Hd. *Klatsch* (plof, val); de bet. is hier uiteraard overdreven], klatsj, taatsj, praatsj, pratël, kwakël, klatsjkónt, mooswi-jf; praatzieke vrouw, klatskous, klatskont: *waat di-j appëlklats good kan, is wawwële, zaegge, mieëmën en zeike, waat eigëlik veer kieërën hetzëlfdën is; bës-te mèt zoe'n appëlklats, zoe e zaegmësj-jn, gëtrouwd, dén hoofs-te zelf gein gëzèt te lieëze, want di-j duit niks leevër es tiech det nów(t)s allëmaol in 't lank en 't breid zelf vërtëlle.*

appëlsi-jn (v.; -e; -ke) [Hd. *Apfelsine*], 1 sinaasappel, appelsien: *in de 17de ieëw neumde ze 'n appëlsi-jn nog 'n 'siena', woe ze 'nën appël ówt Sjiena (China) mèt meinde; eedërën daág 'nën appël en 'n appëlsi-jn hawte 'ne mins gëzónd; 2 (samenst.) ómdët de kënjër vreugër lieëvërtraon móste pakke, waat vërsjrikkëlik smaak, voorde ze de kënjër di-j lékkerni-j mèt appëlsi-jn(ësaap).*

appëlvènk (v.; -e; -ske), 1 appelvink, dikbek: *kënt gieë 't vërsjil tössën 'n appëlvènk, 'n boekësvènk (boekvink, gewone vink) en 'n goudvènk?; 2 de appelvink herken je aan haar dikke bek: 'De appëlvènk is gek op kieërsëstein en wuuërt daovuur in 't Duits 'Kirschenbeißer' gëneump. Vuur kieërsëstein këpot te kónne kri-jge, haef de appëlvènk, di-j lang neet zoe sjoeën is es de goudvènk, 'nën dikke bek en daovuur neume we ze in het AN ouch 'dikbek'.*

appëndiesiet (m.; -e; -sje), appaondiesiet (zie ald.).

appërei (m.; -je; -ke), [Fr. *appareil*, Eng. *apparatus* (voor wetensch. exp.), Hd. *Apparat*], apparaat, toestel: *nów de minse de kes vól appëreijën höbbe, höbbe ze 't zoe drök, det ze vuur niks geinën ti-jd mieë höbbe.*

appërpoo (zn., tw. of bw.), apprëpoo (zie ald.).

appëtieëk (v.; -e; -ske) [Lat. *apotheca* (winkel), Gr. *apothèkè* (opslagplaats), Hd. *Apotheke*], apotheek: *gëzónne kos is de bèste appëtieëk; gieë höbt dao 'n hieël appëtieëk, mëdam, veel medicamenten; 't sléchste waas-te kóns doon, is van de li-jf 'n appëtieëk make, talrijke geneesmiddelen gebruiken.*

appëtieëkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Apotheker*], pillëndrejjer; apotheeker: *nów de appëtieëkërs békans gein ein pil mieë zelf make, kóns-te ze toch neet mieë pillëndrejjers neume, waore?*

Appëtieëkmuzeejum, het; het Apotheekmuseum: *'Tón mënieër Guillaume Van Venckenray in 1959 stórf, waerde dees appëtieëk ówt de 17de en de 18de ieëw, 'De Blawwe Lieëw', bëwoeënd*

doeër ze broor Charles Van Venckenray en z'n vrouw. In 1961 waerde de appëtieëk aangëkoch doeër de stad Mëzeik, di-j ze in 1964 oeëpëndën es appëtieëkmuzeejum. Ómdét devoch en d'n houtworm de muuëbële lillik hawwën aangëvrieëte, waerdën 't in 2012 gróndig gerèstoreerd. Saer 1964 höbbën al e paar hóndërdówzënd toeristën 't muzeejum bëzoch. Minse di-j vuur de appëtieëk vööl höbbe bëteikënd, zeen o.a. Marcel Hendrickx, Elisabeth Bervoets (mevrouw Mobers), Vera Schroeten, Hubert Heymans, Willem Sangers, Gustaaf Daniëls en Henri Beenders.' (Bron: HENDRICKX, Marcel en Stan, Beknopte historiek van het Stadsmuseum te Maaseik voor 1965, *De Maaseikenaar*, 2001, 3, p. 114-123)

appëti-jt (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *appetitus*, Fr. *appétit*, Eng. *appetite*, Hd. *Appetit*], eetlust, appetijt, honger, trek: *jóng manskieërëls höbbe dëk zoe 'ne goojën appëti-jt det ze e koppël hieëskës in eine kieër in hunne kammëzaol kónne sloeën; es-te d'nën appëti-jt vërlujs, zujt 't neet good mèt tiech ówt; es iech di-j vówl prut zeen, is mi-jnën appëti-jt al uuvër.*

appëti-jtëlik (bn.; -kër, -ste) [Fr. *appétissant*, Eng. *appetizing*, Hd. *appetitlich*], **1** smakelijk, lekker, appetijtelijk: *waat bómma oppe taofël brunk, is alti-jd ieevën appëti-jtëlik*; **2** (fig.) bekoorlijk, appetijtelijk, aanlokkelijk, aantrekkelijk: *det maesje zujt-ër bëzunjër appëti-jtëlik ówt.*

apporteere (overg.; apporteerde, h. gëapporteerd) [Fr. *apporter*, Hd. *apportieren*], (m.b.t. bij de jager brengen) aanbrenge, apporteren, ophalen: *jaagshunj (rëtrievërs) zeen spissjaal opgëleid vuur e gësjoëte stök wild(sj) te apporteere, nao de jieëgër te brënge dus; de sjuuët waas nog neet tégooj gévallën of d'n hónd haw*

d'n haas al gëapporteerd; in 't Èngëls is apporteere 'to retrieve' en daovuur kalle we van 'ne rëtrievër.

appostël (m.; -e; -ke) [Lat. *apostulus*, Gr. *apostolos*, Fr. *apôtre*, Eng. *apostle*, Hd. *Apostel*], (iron.) apostel: *dae Krit, det is 'ne rarën appostël, een rare snuiter; iech meinde det dae nówwe naobër 'nën toffe bing waas, mer 't is mer 'ne flawwën appostël, kinderachtig mens.*

apprénsie (v.; -s; -ke) [Lat. *apparentia*, Fr. *apparence* (spoorje, schijn), Eng. *appearance*], waarschijnlijkheid, apparentie, schijn, apprensie (gew.): *dao is gein apprénsie det 't geit rieëgëne; di-j plékkónt maakdën óm ein oor snachs nog gein apprénsie (hij maakte nog geen aanstalten) óm (vuur) (h)jeivërs te goeën; de ków maak apprénsie vuur te goeën kawve, laat het voorkomen dat ze gaat kalven.*

apprëpoo, 1 (m.; g. mv.; g. dim.), appërpoo; onderwerp, apropos: *iech laot miech hi-j doeër niks of neemës van m'nën apprëpoo brënge; num miech neet kwaolik, mer doeër waat iech hi-j huuër, bèn iech toch éffe van m'nën apprëpoo, eventjes de kluts kwijt, de draad van het verhaal kwijt*; **2** (tw.) [wordt in een gesprek gebruikt als afbreking of overgang; Fr. *à propos*, Eng. en Hd. *apropos*], à propos, hoor eens, alvorens ik het vergeet: *apprëpoo, waat iech bëkans vërgieëte waas te zëgke, is det dae séntepie(ë)r këpot vilt op einën euroo (dat hij erg gierig is)*; **3** (bw.) van pas, gelegen: *daen ummër ringëlote (soort groene pruimen) kwoeëm neet ech apprëpoo, want wieë hawwën allëmaal de kóngaw (diarree).*

appril [Fr. *avril*, Eng. *April*, Hd. *April*], april: (**uitdr.**) *in april bëdurf de wënd(sj) mënnig sjoeën kënd(sj), de wind in april (maart) is onaangenaam; op d'n iëërstën*

april zette ze alle gékkèn op d'n dril, laten ze hen voor gek lopen, op die dag worden allerlei grappen uitgehaald, in het bijzonder i.v.m. boodschappen of berichten die verzonden zijn; *april mótt mei aare leevère*, weerspreuk, het weer in april is beslissend (bepalend) voor de oogst.

arbitèr (m.; -s; -ke) [Lat. *arbitr* (ooggetuige), van 'ad' + 'bitere' (gaan) (iemand die ernaartoe gaat), Fr. *arbitre*, Eng. *arbitr* (jur.), Hd. *Arbitr* (form.)], scheidsrechter, referee: *zelfs es-tër 'n oeëliëfantëvél haef, is 't dèk nog léstig vuur 'nèn arbitèr óm al dae vówlèn en gëmeine kâl van de supportèrs van zich aaf te sjódde wi-j 'ne natèn hónd* (om er zich gemakkelijk overheen te zetten).

ark (v.; -e; érkske) [Lat. *arca*, Mnl. *arke* (gewelf), Fr. *arc* (boog) (*arc de triomphe* = triomfboog), Eng. *arch* (erepoort)], **rustaltaar in sacramentsprocessie**: *'De rösaltaore, di-j vreugër vuur de sakkremèntsperséssie op veer plaatse bi-j de straotkepèlle waerdèn opgëbówd, woeëre de arke. Bi-j de ark, woe de preestër de zieëge goeëf en woe e koeër e paar leedsjës zóng, waas allës sjoëën vërseerd mèt heiliggëbeelde, bloomèn en pëpeersnuppërs.'*

Arnol, roepnaam voor Arnoldus.

arranzjeere (overg.; arranzjeerde, h. gëarranzjeerd), arraozjeere (zie ald.).

arraozjeere (overg.; arraozjeerde, h. gëarraozjeerd) [Fr. *arranger*, Eng. *to arrange*, Hd. *arrangieren*], arranzjeere; arrangeren, schikkingen treffen, regelen: *van de Bèlzjèn is gëweite det ze gaer van allës békónkëlfówze* (bekonkelen) *en arraozjeere* (arranzjeere); *ómdét te vööl reegëls, riglëmèntèn en wëtte zeen,*

arraozjeere de minse van allës langs allërlei achtèrpórtsjës.

Ars Eyckensis: *'De leede van deeze kungroep zeen 'leefhöbbërs' in de échte bëteikënis van 't woeërd: minse di-j in hunnèn tak van de kuns mèt leefde, vól veur en mèt plëzeer baezig zeen. Mèt hun geisdrijf en hun passie vuur get te make, zeen ze 'ne groep dae neet allein sterk aaneinhunk mer ouch vuur eedërein dao is. Kuns is jummës ouch wissëlwerking, e sossjaal invvënëmènt. De pënsieëlstreekèn óngër de akkwarrèllësse van Eliane Scheepers in 1993 woeëren 't iëërste bëgin. Häör hart vuur de zaak bëzieëlde de kurziste, di-j reegëlmaotig bi-jein blaeve kómmèn en deeze groep greujde dén ouch gëstieëdig zoedét op d'n iëërste jannëwari-j 2000 waerde bësloeëte 'n feitëlikke vëreinigging op te richte mèt es naam *Ars Eyckensis*. De kungroep is dus 'n vëreinigging di-j minse bi-jeinbrunk mèt dezélfde bëlangstëlling vuur kuns en vuur 't in groep óngërnumme van aktievieteite wi-j dao zeen: same – sèrtów in 't Kultuurséntrum Achtërolme – sjildërèn en teikënen én op vërsjilligge plaatse 'workshops' inrichte mèt es gasdóssénte o.a. Agy Claessen, Ann Jorissen, Emilia Hauser, Robert Houben, Frieda Rouffa, Eliane Scheepers, Anita Stinkens, Piet Van Aken en Jean Vertesse. En dén zeen d'r de groeps- en përsoeënlikke ékspezi-jsies di-j ze organiezeere, wi-j de sjildërmért in Neerootërèn en wi-j di-j in de Bookëri-j van Mëzeik, in de pastëri-j van Awwëneik, bi-j Kóm Kuns Ki-jke, bi-j Kuns in 't Park (Oppittër), bi-j de Kunsfútsroetës of wi-j in Het Lémke (Markant), oppe Keeramiekmért, in Antwërpe, in De Bèlder, in Gallëri-j 81.... Waat ze ouch same gaer doon is örgës angërs lësse volge, aan kunsivvënëmènte mètdoon of ze inrichtèn én nëteurlik ékspezi-jsies en muuzeejums bëzeuke. Hieël vööl suksés hawwe de ékspezi-jsies in 't Kultuurséntrum en in de*

Sint-Këtri-jnskirk in Mëzeik (2014), woe hunnën eige ki-jk op 'De aanbidding van het Lam', 't sëntraal pannieël van 't rëtabël 'Het Lam Gods' van Jan en Hubert Van Eyck, de aandach bi-j trok. De leede van de groep sjildërdën elk 'n deil van dit werk op hun eige mëneer en de 24 deilpanniële waerdën ówteindëlik samëgëveug tot ein impozzant gëhieël. Dit werk waerdën op de 24ste mieërt doeër de vëreinigging Ars Eyckensis kaddoo gëgieëvën aan WZC De Maaspoorte. Vuuërzitstërs: Liliane Boonen (2000-2008), Mik Vos (2008-...). Bëstëur (2015): Tilly Bohnen, Liliane Boonen, Marietje Broens, Riet Vanhoef, Mik Vos.' (Bron: BROENS, Marietje)

Artemis Mëzeik, maesjëscoeër: zie: *maesjëscoeër Artemis Mëzeik.*

artiekël (m.; -e; -ke), arti-jkël (zie ald.).

arti-jkël (m.; -e; -ke) [Lat. *articulus*, Mnl. *articule* (artikel), Fr. + Eng. *article*, Hd. *Artikel*], artiekël; **1** artikel, bijdrage: *vësse, det is mi-jnën arti-jkël neet, daar ken ik niet veel van; kónt gieë de twelf arti-jkële nog opzëgke?; waat vuur soeërt arti-jkële laest gieë 't leefstën in de gëzèt?; 2 uitgewerkt lemma uit woordenboek: *mèt dit zinnëke bëslówt iech m'n arti-jkëlkën uuvër 't woeërd 'arti-jkël'.**

As; As: *'As is 'n gëmeintën in Limburg, ligk mèt Watërsjei op de watërsjeijng van 't stroumgëbeed van de Maas en de Schëlden en haef same mèt de deilgëmeinte Neel-bi-j-As 15000 inwoëñërs. Perfësser André Dumont vóng in As de iëerste koeële (steenkool) van 't Këmpes Bëkke. Woe de Assënaere gruuëts op zeen, is hun Sint-Aldëgondiskirkskën in Maasgotiek, hun stasie, de awdste van Limburg, hun koeëlerót mèt aw trejne, 'n watërmuuëlën en nëteurlik hun sjikke bosse, di-j vuur 'n*

deil in 't Nassjënaal Park Hoeëg Këmpe ligke.'

Asgoonsdig (m.; -e; g. dim.) [Eng. *Ash Wednesday*], **Aswoensdag:** *'Mèt Asgoonsdig goeën sómmigge minsën 'n assëkrujskën hoeële, woebi-j de preestër zaet: 'Dënk traan, mins, des tiech van stoeëf bës en des tiech latër trök stoeëf wuuërs [Lat. memento, homo, quod pulvis es, et in pulverem reverteris]. Op Asgoonsdig, de goonsdig nao Vastëlaovënd en d'n iëerstën daág van de (groeëte) vaste, goeën we hieëringbi-jte.'*

askówt (m.; -e; -kujtsje), hón(d)skówt; **1** Europese meerval, val (verkortng van 'meerval'), visduivel: *d'n askówt is 'ne lange zeutwatërvës mèt 'n groeëte, platte mówl, 'nën dikke bówk, zës baarddräöj (baarddraden), klein uigskës en 'nën hieële lange start; 2 Europese meerval nu ook in de Maas: 'D'n askówt veult zich in békans alle wieëtërkës thóws en is 'ne roufvës, dae gek is op paoling, snookbaars, brieësem en kerp. D'n askówt kan békans dri-j maetër lank wieëren en ieevëvääol waogën es zës zékskes sëmënt; in de zoeëmër van 2010 zoeëge dujkërs in de Maas bi-j Rëmunj tieëntallën askówte van békans twieë maetër lank.'*

aspërin (v.; -ne; -ke) [Fr. *aspirine*, Eng. *aspirin*, Hd. *Aspirin*], aspirine: *höbs-te kors of bës-te vërkawd, pak dén 'n aspërin en de bës, waem wèt, gësjappeerd; is aspërin ouch 'ne veiligge bloodvërdunnër?*

asrant (bn.; -ër; -ste), néppetig, néppentig, vrech, ónbësjóf, astrant (zie ald.).

assëbak (m.; -ke; -bëkske), **1** [A.E. *ash bin*, Hd. *Aschenbecher*], asbak: *wi-j vollër det d'nën assëbak saovës is, wi-j mieë kans op lóngkankër des-te höbs; 2* [veroud;]

Hd. *Asch(en)eimer*], vuilnisbak: *vreugër goeëjde ze de assën ówt de staof in d'n assëbak of oppe straot vuur de gatër op te vólle; waat we nôw de vówlbak neume, hètde vreugër d'n assëbak, want dao waerde niks angërs ingëgoeëjd es asse.*

assëkar (v.; -re; -kërke) [veroud.], (m.b.t. de ophaaldienst voor huisvuil) vuilniswagen: *ómdët ze vreugër allein mer assën in de vówlbak goeëjde, zagte ze tieëge waat wieë nôw de vówliswage neume, de assëkar.*

assëkrujske (o.; -s; -) [Hd. *Aschenkreuz*], 1 askruisje: *de asse vuur de assëkrujskës wuuëre gëmaak van gëdruuëgde pawmtéskes di-j wuuëre vërbrand; 2 op Aswoensdag halen katholieken een askruisje: 'Op Asgoonsdig goeën (sómmitge) kattëli-jke zich in de kirk 'n assëkrujskën hoeële. 't Assëkrujskën op di-j vuurhuid (voorhoofd) wilt tiech vërdutse des-tën hi-j neet alieëwëtig geis bli-jve rónldoupe. Tërwi-jl d'r diech 'n assëkrujske guuëf, zaet de pëstoeër des-te draan mós denke des-te latër trök stoeëf wuuërs.'*

assënoeët (v.; -e; -nuuëtsje), hassënoeët (zie ald.).

assëransie (v.; -s; -ke) [Fr. *assurance*, Eng. *insurance* (overeenkomst), B.E. *assurance* (levensverzekering), Hd. *Assekuranz* (maatschappij)], assëransi-j, vërzieëkëring; 1 *assurantie*, verzekering: *höbt gieë ouch 'n assëransie tieëge wilj vërkes di-j diech óngër d'n ottoo kómme loupe?; tërwi-jle tot de vërzieëkërde vreugër van ('t) gëdach woeëre det hun assëransie vööl bëlaofde mer hieël min dieëg, is det nôw kómplieët angërs: bëkwaom vakluj (verzekeringsmakelaars) es tössëpërsoeëne stoeën d'r nôw vuur garrant det allës sërjeus en ieërlik wuuërt aafgëhandëld, zoedët de klante kóntént zeen; 2 Verzekeringen VRANCKX B.V.B.A.,*

Bosstraat 21 (sponsor DGMD): *"t Waas Arthur Philips (1859-1937) dae in 1908 bëgos mèt vërzieëkëringe. Nao d'n doeëd van Arthur zat z'n dochtër, Louissette, de zaak wujjër. Nao häörën trouw mèt Francis Vranckx vörnde ze same tot in 1975 de twieëde ginnërasie. Zoeën Joë Vranckx en z'n vrouw, Greta, de dörde ginnërasie, di-j de fëmi-jliezaak van Francis en Louissette uuvërpakde, höbbe d'r tot in 1988 allës aan gëdoeën de minse suurtoe përsoeënlikke säörvës en spissjaliezasië aan te beeje. In 1988 wuuërt de zaak ómgëvörmp tot 'N.V. Verzekeringen Joë Vranckx' en bëgin 1990 wuuërt de vërzieëkëring sportëfól van kolleega Mathieu Moubax ówt Kindër gëintëgreerd. En dit tot 2000 (ton Mathieu 65 jaor waerde). Saer 2001 wirk Yoeri Vranckx, dae zich óngërtösse good haw bëkwaomp, mèt es zëlfstandig zaakveurdër. In aprill wuuërt de N.V. ómgëvörmp tot 'B.V.B.A. Verzekeringen Vranckx' en saer novvémbër 2008 bëstuit de zaak 100 jaor. Anno 2015 is Yoeri Vranckx al get jaore vërzieëkëring-, krëdi-jt- en vasgoodmakëlaer en is-tër es zaakveurdër nôw de veerde ginnërasie. Vadër Joë is óngërtösse gepënsjeneerd en hoeëp es mètwirkër z'n kënns en ervaring nog te moogën uuvërdrage nao 'n vi-jfde ginnërasie. Devlin Vranckx (*2007) wët nôw al op wëlke bëroo det-ër geit wirke vuur z'ne pa te hëlpe... Appërpoo, 't historis hóws (pand) HET STENEN HUYS, Bosstraat 21, woe gieë Vërzieëkëringe Vranckx saer 2008 kónt vënge, haef 'ne vöörgeevël van Maaslandse rënëssaos (renaissance) mèt klassiesistisse illëmènte. 't Historis gëbów (1667) is es bëlankri-jk Mëzeikër örfgood daomèt geréd vuur volgënde ginnërasies.'*

assëransi-j (v.; -s; -ke), vërzieëkëring, assëransie (zie ald.).

astrant (bn.; -ër; -ste) [van Fr. 'assurer' (een zelfverzekerde houding aannemen),

- onv. deelw. *assurant*, D. (Keuls) *asserant*], néppetig, néppentig, asrant, vrech, ónbèsjóf; onbeleefd, onbeschaafd, brutaal, ondeugend, vrijpostig, driest: *di-j astrante vaeg* (brutale vlerk) *waerde zoe astrant det iech daen astrantërik 'n vaeg* (een draai) *óm z'n oeëren hób mótte gieëve mèt z'n astrantigheid*.
- astrantërik** (m.; -ke; -ske), ónbèsjófërik, vréklap, vréchlap (zie ald.).
- astrantigheid** (v.; -heede; -sje), brutaliteit, onbeschoftheid: *es dae vówlénzer van 'nën Tei dao ligk te vówlikke* (luieren), *zou dër diech van astrantigheid onnog dörve kómmëndeere; fëtsówn haef di-j Trees vuur geine sent en van astrantigheid haef ze d'n hieële battëklang* (rommel) *laote ligke wi-j d'r loeëg*.
- attak** (m.; -ke; attékske), hartaanval [Eng. *heart attack*, Hd. *Herzattacke*], hartinfarct: *es 'n aojër rónnd d'n hart of d'n aorta vërstop raak doeër plak* (plaque) *of doeër gëstold blood, kri-jgs-te 'nën attak; neet te vëttig ieeëte, gëzónnd lieëvën en vääöl bëwaegën is 't bëste waas-te kóns doon tieëge 'nën attak*.
- attasj** (v.; -e; -ke) [Fr. *attache*], papierklem, paperclip: *vuur losse pëpeere bi-jein te hawte, gëbrujke we 'n attasj(ke)*.
- attëljee** (m.; -s; -ke) [Fr. *atelier*, Eng. *atelier* (div. bet.), Hd. *Atelier* (*Werkstatt*)], atelier, werkplaats: *mi-jne bómpa vërtëlde dëk uuvër d'n attëljee oppe mi-jn, woe ze allës waat óngër in de pöt këpot waas, rippëreerde; de pómpe mieëkër* (loodgieter) *is in z'nën attëljee ówtgësjamp, want dae vloer is dao ein en al glatigheid* (gladheid) *en natigheid*.
- attëndeere** (overg.; attëndeerde, h. gëattëndeerd) [Lat. *attendere* (zijn aandacht richten op)], attent maken op, attenderen: *maag iech tiech trop attëndeere, Mi-j(j)a, des-te diech doeër daen tip hóbbs laote struipe* (oplichten, geld aftroggelen); *Giel attëndeerde miech trop det mi-jn bóks oeëpe stóng*.
- attënee** (m.; -s; -ke) [Lat. *athenaeum*, Belg. Fr. *athénée*, Eng. *atheneum*, Hd. *Atheneum*], **1** *het* atheneum; *attënee kump van 'Athënaion' en det waas d'n témpel van Athene; geit dae jóng van uch nao d'n attënee of nao de krujshieëre?; 2 attënee, d'n: zie kolmëjènsjoeël*.
- atrappeere** (overg.; atrappeerde, h. gëatrappeerd) [Fr. *attraper*, Hd. *ertappen*], betrappen: *wieë hóbbe dae kleinën däögëneet gëatrappeerd tón dër bi-j ós aan de hón(d)skloeëte* (bakpruimen, Belles de Louvain) *zoeët (zaat); tón Lambaer dae sjarmäör atrappeerde wi-j (toen) d'r mèt z'n vrouw aan 't fówmële waas, haef-tër h'm lieëlik gëkërnóffëld* (afgeranseld).
- avëntów** (bw.) [Hd. *ab und zu*], af en toe, van tijd tot tijd, nu en dan: *d'n dëkstën ti-jd kan iech good mèt Huub optrëkke, mer avëntów dënk iech: 'Mënneke, diech kóns miech ritsbómmële, ' (je kan me gestolen worden), want 't is waal 'ne sti-jve préngel* (stijfkop).
- avvans** (v.; -e; -ke) [Fr. *avance*], voordeel: *'t is gein avvans* (dat helpt niets) *des-te diech de vot luuëts naodrage* (je laat dienen) *doeër daen hampëlëman* (onhandige sukkelaar), *want det is 'nën dikke kluiëñs*.
- avvaos** (v.; -e; -ke) **1** [Eng. *to make advances* (seksuele ook), Hd. (form.) *Avance, jmdm Avancen machen*], toenaderingspoging: *Trui is hieël gësjarmeerd doeër de avvaoskës van dae sjarmäör van 'ne Giel; 2 voorschot: es gieë miech 'n avvaoske gaeft van 62 euroo, dën mót gieë miech latër nog 700 euroo*.

avvëkaot (m.; -e; avvëkäötsje) [Lat. *advocatus*, Fr. *avocat*, Eng. (Schotl.) *advocate*, D. (Oostr., Zwi.) *Advokat*], **1** advokaat, rechtsgeleerde: (**uitdr.**) *twieë avvëkaote bi-jte zich neet*, advokaten doen elkaar onderling geen concurrentie aan; *tón de pollisse Sjarël, dae van de zatigheid zoe dül waas es 'n pópperél, aan de kant zatte, dieëg-tër wi-j 'nën avvëkaot dae gek is*, speelde hij de onschuldige; *tërwi-jl Nik bi-j de lóngspissjêlis oppën ówtslaag van 't lóngóngërzeuk waas aan 't wachte, veulde hae zich wi-j 'ne boor tösse twieë avvëkaote* (weinig op zijn gemak), *ómdét-ër z'n hieël lieëvën haw gëpaaf, tón Zjef z'n vrindin 'nën houp pówn* (geld) *haw aafgëlóws, zag häör ma: 'Rotzék mótte bëstoeën: avvëkaote móttën ouch lieëve.*, zwakke verontschuldiging voor het bestaan van deugnieten; **2** (m.b.t. de dikvloeibare drank) advokaat: *de mansluj drónkën 'ne gooje wiskie en de vrouwluj supdën aan 'n avvëkäötsjën of lieëpëldën 't nao bënne.*

avvëseere (onoverg.; avvëseerde, is gëavvëseerd) [Fr. *avancer*, Eng. *to advance*], **1** vooruitgaan, opschieten, avanceren: *'t stik neet op einën daäg, mer we zouwe waal gaer höbbe det 't e bitsjën avvëseert mèt de bów, want we zouwe d'r vuuër de wënt(sj)ër gaer inzitte*; **2** voorwaarts gaan: *es we e bitsje avvëseere, zeen we vënaovënd aan de Costa Brava.*

aw doeës (v.; aw doeëze; awd duuëske), aw mem, aw fleep; oude vrouw: *'n doeës is 'n vrouw di-j mèt eedërein nao béd geit, mer 'n aw doeës is gëwuuën 'n aw vrouw; di-j aw doeës is zoe krómp es 'n zeekël, mer ze fits op 'ne middig waal nog uuëvërëndweer nao Raekëm.*

aw fleep (v.; -e; awd flémpke), aw mem, aw doeës (zie ald.).

Aw Maas, Op de; Op de Oude Maas: *'Oppe Aw Maas – 1692, Op de alde Maese – is de vreugër bèdding van de Maas (in Héppenaert), di-j we nów de Sloe(ë)t neume. Waat we nów 'Aan de Kraw' neume, is de plaats woe vreugër 'ne sjippërskaffee waas van 't koppël Renier Decrauw en Machteld Schoufs.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Op de Oude Maas, Land en Water*, p. 179)

aw mem (v.; -me; awd mémke), **1** aw fleep, aw doeës (zie ald.); **2** zagevent, zager, zaniker: *daen Dri-jk is ech 'n aw mem, want dae kan diech, sèrtów es-tër zoe zaat is es e vérke, de oeëre van d'ne kop zaegel.*

Aw Ophoeëvërbaan, de; de Oude Ophoverbaan: *'De Aw Ophoeëvërbaan is 't vërlëngde van d'n Haerwieëg en löp nao de Vënloosësteinwieëg. Ómdét langs deeze wieëg vööl Hollénjers woeëne, wuuërt ze ouch de Oranjëlaan gëneump.'*; Zie ook: *Ophoeëvërstraat.*

awd (bn.; awwër; awdste) [Eng. *old*, Hd. *alt*], **1** oud: *oozën awwën(h)ieër* (vader) *is bi-j ós nog alt-jd de baas*; **2** (**uitdr.**) *awd wieërën is niks, mer lieëlik wieërën is vööl érger* (klacht van een senior); *Zjul is weer d'n awwe*, hij is hersteld; *allëwi-jl höbbe vööl minsën 'ne sjoëënën awwën daäg; 't is neet ómdéts-tën awd bës det ze diech bi-j 't awd vówl of bi-j 't awd i-jzër mótte zëtte; det hóws is zoe awd es de straote van Ech* (zeer oud); *in de goojën awwën ti-jd trok de krujpersëssie nog doeër de véljer; es hoeërën awd wieëre, zeike ze wi-jwatër en zitte ze óngër de praekstool* (voordat ze sterven, komen ze tot inkeer).

Awd Hospëtaal; Oud Ziekenhuis: *'t Awd Hospëtaal, 't Sint-Joeëzëfshospëtaal, det in 1845 in de Groeëte Kirkëstraot waerde gëbówd, haef bëstange tot 't ènj van de jaore 1950. D'n drökstën ti-jd dae 't*

(h)ospëtaal haef gëkënd, waas van 10 mei tot 2 séptémbër 1940. De zöstërs van Tilburg, di-j dao tón wirkde, höbbe tón hieël get gëkwëtsde sëltaote vërzörg. Tösse 10 en 17 mei 1940 woeëre d'r det neet mindër es 300. Saer 1940 waas 't (h)ospëtaal zelfs e kómplicieët lazzërèt gëwoeëre woe ouch Duitse doktërs en vërpleegstërs de zöstërs hólpe bi-j de vërzörging van Duitse sëltaote di-j o.a. in Noeërd-Frankri-jk gëkwëts woeëre. Doktërs di-j óngër d'n twieëdën oeërlog in 't (h)ospëtaal hun spoeëren höbbe vërdeend, zeen o.a. doktër Theo Vanderzyl en doktër Lambrechts.' (Bron: BOONEN, Martin, Vier jaar 'Feldgrauen', p. 25-27)

awd vówl (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam],
1 vuilnis: *es gieë oeëts zoudt præbeere miech, es iech awwër waer, bi-j 't awd vówl te zëtte, dén zal 't vówl waer gieëve* (dan zal er herrie komen); **2** verschoppeling, verstoteling: *Fiel is al 'n ti-jdsje van de bein aaf en ligk örgës vuur awd vówl in 'n awdménnekeshóws* (seniorenverblijf); **3** in staat van dronkenschap: *Mil is 'ne pumpëlaer, dae al e paar kieëre vuur awd vówl in de graaf is bli-jve ligke wi-j d'r h'm good óm haw* (toen hij dronken was); **4** oud nieuws: *waas-te miech nów vërtëls, is awd vówl*; **5** als belediging: *di-j ónnuuzël gaapmówl* (onvolwassen persoon) *haef miech dao ówtgësjieëte vuur awd vówl.*

awddènk (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. grotendeels verbrande stukjes (steen)kool) kooltjes: *es de sjuff van de staof hieël tów is, geit 't veur ówt en bli-jf get awddènk oppe ruuëstër ligke; es de asse waerde gëzaef, blaef 't awddènk in de zaef ligke; mèt get awddènk en 'n ampël (amfël) vunkëlhout maakde ze smörgës de staof weer aan; kënt gieë 't vërsjil tössën awddènk en zunsjële* (aaneengekoekte assen)?; **2** (**uitdr.**) *d'n hónd is awddènk aan 't stoeëke, wordt*

gezegd wanneer een dier zijn faecaliën opeet.

awddènkzaef (v.; -zaeve; -ke), assenzeef: *de asse di-j in de laaj van de staof loeëgën en 't awddènk oppe ruuëstër, waerde mèt 'n awddènkzaef gëzaef en waat in de zaef blaef ligke, waerdën appaart gëhawte vuur op(për)nów mèt te stoeëke.*

Awd-Lieërlingëbónd van de Ri-jkssjoeële, d'n; de Oud-Leerlingenbond van de Rijksscholen: *'Deeze bónd waerdën op vuuërstël van dirrëktäör Désiré De Block in 1897 opgërich vuur 't samënhuuërigheidsgëveul, óntwikkelde óngër de stujdies aan de Ri-jksmiddëlbaar Sjoëel, te bëhawte. D'n ieerste vuuërzittër waas börgëmeistër Ferdinand Verkissen. Deeze bónd, dae 15 jaor good haef gëwirk, waerdën in 1932 trök opgërich óngër vuuërzittërsjap van Jean Smeets, libbërale sjieëpe van Mëzeik. Óngërvuuërzittër waas Henry Huysmans. In 1938 stëlt dirrëktäör V. Henskens d'n Awd-lieërlingëbónd vuur óm op eige riskasi-j (riskazje) in eige bëhieër 'n bëwaarsjoeël op te richte. Det gëbuuërt mèt Theo Raedschelders es vuuërzittër van 't kómmëtee ad hoc. De nów bëwaarsjoeël haw zoeëvööl suksés det ze al in novvémbër 1938 érkënd waerde doeër 't minnësteerie. In 1941 waerde Smeets opgëvolg doeër Theo Raedschelders en in 1949 waerde Henry Huysmans vuuërzittër. Óngër stujdieperfëk F. Schoofs wieërt Richard Latour in 1956 vuuërzittër.'* (Bron: BOONEN, Martin en LATOUR, Arnaud)

Awd-Sëltaotëbónd; Maatschappij Oud-Wapenbroeders – De Oud-Soldatenbond: *'Dees vëreinigging van awd-sëltaote waerdën in Mëzeik opgërich in 1909. D'n ieerste vuuërzittër waas Jean Raedschelders. Ieërvuuërzittër waas Th. Segers, dae sëltaot waas in de*

klas van 1841. 't Aantal leede lieëp al rap op tot 120. 't Doel van de vereinigging waas vrun(d)sjap en eindrach. Al in 't stichtingsjaor organiezeerde de bónd e fieës oppe Mert, woebi-j o.l.v. Willem Segers oefëninge mèt de stek waerdën ówtgëveurd. In 1910 organiezeerde de bónd e mëzi-jkfiëës en in 1924 bëstóng d'n Awd-Sëldaotëbónd nog alti-jd.' (Bron: BOONEN, Martin, Maatschappij Oud-Wapenbroeders – De Oud-Soldatenbond, *Maaseik Verenigd*, p. 55)

awdshér, van [vaste verbinding; Hd. von alters her], sinds lang: in de fëmi-jlie Sjippërs van (in) de Vlaondërs zeen de meiste manskieërëls van awdshér sjippërs; Zjef Sni-jdërs van Mëstreech is 'ne kleijërmieëkër en z'n hawf fëmi-jlie is van awdshér sni-jdër (kleermaker) gëwaes; van awdshér is Mëzeik 'ne pieërël aan de Maas.

Awd-Strijdërs 1914-1918; Oud-Strijders 1914-1918: 'Op 'n li-js van awd-strijdërs, di-j neet kòmplieët is en lichëlik onneet al te korrék is, stoeën 337 name. Sërtów gëboeëre Mëzeikënaerën es awd-strijdërs di-j nao d'n oeërlog in Mëzeik zeen kómme woëene, stoeën drop. (Bron: BOONEN, Martin, *Een bezette stad*, p. 110-130)

Awd-Studénte-bónd Heilig-Krujkskolleezje, d'n; de Oud-Studentenbond Heilig-Kruiscollege: 'Deeze Bónd waerde gëstich in 1880 mèt de bëdoeling 't kolleezjën en erm stuudente te hëlpe, 't kristëlik óngërwi-js te vërdeidiggën en nëteurlik vuur kóntak te hawte mèt de awd-lieërlingën en 't Kolleezje. Bi-j de oprichting haw de Bónd 47 wirkënde leedën en 26 ieërëleede. D'n ieërste vuuërzittër waas Ch. Moors en d'n ieërste sikkërtaris waas Alphons Heyligers. De lêste vuuërzittër van deeze bónd waas appëtieëkër Jan Bieghs en de lêste sikkërtaris waas krujshieër Clem

Brasseur.' (Bron: BOONEN, Martin, de Oud-Studentenbond Heilig-Kruiscollege, *Maaseik Verenigd*, p. 11)

awdwi-jvëraovënd, awdwi-jvërbal (zie ald.).

awdwi-jvërbal; awdwi-jvëraovënd;
oudewijvenbal: 'Väöl Mëzeikënaere – ouch jóng kieërëls – vërkleid es awd wi-jf, bëginnën op zaotërdigaovënd vuuër vastënaovënd aan de ieërste aktievieteit van de Mëzeikër karnëval, 't awdwi-jvërbal. In hieël get kaffees geit dën de vërkeezing van Miss Awd Wi-jf doeër.'

awei (m.; -s; -ke), awi-j (zie ald.).

awi-j (m.; -s; -ke) [mijntaal; Fr. *aiguille*, Waals *awëye* (wig om hout te splijten)], awei; punt van afbouwhamer: in de pöt (koolmijn) wirkde de pöttërs in de tej (kolenlaag) ieërs mèt 'n ak (hak) en 'n koeëlësjöp en latër mèt 'ne piekäör (marteau piqueur = afbouwhamer) woe vanvääör 'nën awi-j opzoeët.

Awt Prinse van het Vorstëndóm Mëzeik, d'; de Oud-Prinsen van het Vorstendom Maaseik (sponsor DGMD): 'Vuur van dees vereinigging lid te kónne wieëre, mós-tën ieërs Prins van 't Vorstëndóm Mëzeik zeen gëwaes. Waat neet gemëkelik is, want prins kóns-tën allein wieëren es-te 'ne mins bës mèt hieël appaarte kwallietitën en kwantietite. Vuur óngër de karnëvalsaag uuvër Mëzeik te kónne rëgeere, mós-te dus ieërs oppe groeëte prinsëprónkzitting es 'Prins van Het Heilig Wammës van Mëzeik' zeen ówtgëroope. Dën geit 't loos, want saer dae mommënt sleipe de pieëtër en de paat diech uuvëral mèt naotów. Eedëre kaffee wuuërt dëkkër es ins bëzoch (Ze goeën zich in alle kepëlkes beechte). En op 't stadhóws doon ze es of

(of wènt) ze dao kènd(sj) aan hóws zeen. De börgemeistër höbbe ze mèt di-j daag zelfs de mach aafgëpak. Höbs-tën es Prins det allëmaol e jaor lank mètgëmaak, dén is 't gëvaor groeët des-tën in e deep, zwart gaat tówmëls es d'ne prinsënti-jd óm is. En zjus vuur di-j raej höbs-te de vëreinigging van de Awt Prinse, di-j de Awt Prinse mèt wérmdën en leefdën opvunk. Nëteurlik neet zóngër e good glaas beer of 'ne borrel op hun jaor es Prins. Daobi-j organiezeere ze same 'ne vastëlaovëndmiddig, vërzörge ze 'ne rëstëraodaag, doon ze mèt aan vööl karnëvalsaktievietëitën en höbbe sërtów 'ne sjoëënën ti-jd same.' (Bron: Site van d'Awt Prinse)

awwël (m.; -e; ejvëlke) [Lat. *albulus* (witachtig), Fr. *ablette*], awwël; **1** alver, alvenaar, moertje, panharing: 't ejvëlkën is e piske van e vëske (klein visje), want det wuuërt mer zoe 'n twuntig sëntemaetër lank; **2 in het voorjaar jagen alvertjes in de Maas op vliegen:** 'Suurtoe in 't vreugjaar kóns-te van oppe Maasbrök dëk hóndërde awwële samën op vleege zeen jage, di-j dén boeëvën op 't watër zitte. 't Ejvëlkën is e witéchtig roufvëske. Spissjaal aan dit vëske, det snookvësërs gaer gëbrújkde – det maag nów nimmieë – vuur te snooke, is det ze békske nao boeëvën stuit. De vleege, di-j dër gaer zoe pak, zitte jummës boeëvën op 't watër.'

awwaal mérsi-j ('awwaal' is tw.), ëwaal; welnu, dank je wel: *awwaal mérsi-j, nów höb iech alti-jd good m'ne nistël aafgëdrejd vuur diech en nów kóm iech nog bësjieëtën ówt* (word ik nog sterk benadeeld).

awwe (m.; id.; -) [connotatief denigrerend], awwën(h)ieër; **1** [Hd. (*mein*) *alter Herr*], oude vader, oude heer: *bi-j ós d'n awwe is nog alti-jd d'n awwe* (is niet veranderd); *d'n awwe bi-j ós haef good vuur ós en*

vuur z'nën eigën awwën daág gëzörg; 2 bejaarde: in sómmigge lenj bëginne ze zich vraoge te stëlle of ze waal vuur al di-j awwë kónne bli-jve zörge; 3 (uitdr.) d'n awwe kan 't weer bëhappe, vader kan er weer voor opdraaien.

awwe bók (m.; aw buk; awd bukske), awwën del, awwën däöl (zie ald.).

awwël (m.; -e; ejvëlke), awwël (zie ald.).

awwën däöl (m.; aw däöle; awd däölke) [*däöl*: klanknabootsend (lokroep van de torenkraai); Kil. *dol(e)*, Eng. *daw*, Hd. *Dohle* (torenkraai, kauw)], awwën del, awwe bók; oude man: *Koeëb is 'nën awwën däöl (awwe bók), mer hae lös avëntów waal nog ins e greun blaedsje* (hij is niet ongevoelig voor jonge dames); *Tei is 'nën awwën däöl dae d'r allein nog vuur spek en boeëne* (als vijfde wiel aan de wagen) *bi-jzit*.

awwën del (m.; aw délle; awd délke) awwe bók, awwën däöl (zie ald.).

awwën(h)ieër (m.; aw hieëre; awd hieërke), awwe (zie ald.).

Awwëneik, Wi-jk; Wijk Aldeneik: 'Sjoëëns det (hoewel) *Awwëneik alti-jd al e bëzunjër aktief stökske Mëzeik is gëwaes, haef 't tot 1989 gëdoord vuuër d'r 'n karnëvalsvereinigging waerdën opgërich. Alle karnëvalsgëbuuërtënisse mètveerën en zelf zoevööl mäögëlik plëzeer draan bëlieëve, det waas de bëdoeling van dees vëreinigging. In april 2014 bëstóng 't bësteur ówt kasseer Marcel Raets en sikkërtaris Eddy Claessens. En jao, Awwëneik is alti-jd prezént op aktievietëite wi-j de oeëpëning van 't karnëvalssëzówn, de zittinge, de prinsëresëpsie, 't vërkleid bal, de awwi-jvëraktievietëite, de kloonjëri-j,*

'einselgengers' of wi-j d'n Hawfvastestoet. Dènk ouch aan de praolwagës wi-j bv. de prinsëwagës. Awwëneikër prinse-karnëval zeen gëwaes: Prins Luc en Marc (1989), Prins Dree I (1996), Prins Jan I (2001), Prins Jan IV (2002), Prins Werner I (2009). Jeugprins zeen gëwaes: Toon I (1992), Patrick I (1998) en Anton II (2006). Prinsëwagës en angër praolwagës waerde d'n dëkstën ti-jd óntwörpe doeër Gaspard Henckens, dae trouwës in 1998 dén ouch de orde van vërdeenste van 't Heilig Wammës kraeg. De wi-jk zelf kraeg in 2002 't Gölje Wammës, nao al ieërdër in de pri-jze te zeen gëvalle mèt (vuur) waat ze bi-jdroeëg aan de kloonjën- en Hawfvastestoet.' (Bron: site Het Heilig Wammës)

Awwëneik; Aldeneik: 'Awwëneik is e gëhuch van de stad Mëzeik. Awwëneik is óntstange mèt 't Kloeëstër van Awwëneik, det rónnd 730 waerde gëbówd doeër de groeëtgrónndbëzittër Adelhart en z'n vrouw Grin(u)ara vuur hun dochtërs Harlindis en Rëlindis. De twieë adëlikke nónne sjraeve de Codex Eyckensis, 'n hieël békënd evangeelieboek. 'n Ieërste steine kirk kwoeëm d'r in 860. In de 12de-13de ieëw bówdën e kappittël van kannunnikke d'r 'n rommaanse kloeëstërkirk en 'n parrochekirk, de Sint-Annakirk, di-j tösse 1875 en 1900 waerdën hërbówd. Bi-j de toeristën is Awwëneik neet allein békënd vuur ze manjëfik rommaans kirkske mer ouch vuur 'Watersportclub Aldeneiker Plas Maaseik', en vuur ze wandëlgëbeed. Ouch hieël bëzunjër is 't 'Wi-jngood Awwëneik' (wijndomein Aldeneyck) van de fëmi-jlie Henckens, woe op e minnëraolri-jk tërwaar (terroir) van 7 héktarën ówt 30000 wingërdën óngëvieër ieëvevööl flësse van de lékkerste wi-jn wuüere gëmaak.'; Zie ook: Kepël van Awwëneik, Hootël Awwëneikërhoeëf en Hootël Oude Eycke.

Awwëneikër kirmis; Aldeneiker kermis: 'Zeet gieë leefhóbbër van 'nën dansaovënd, kinne, 'ne kënjërmiddig, ins good ieëtën in de tent of 'ne koffiekatsj mèt vlaaj, dén mótt gieë tösse bëgin en midde séptémber nao de Awwëneikër kirmis goeën, di-j van sfri-jdigs- tot sóndigssaovës doort. Vreugër ginge békans alle Mëzeikënaerën en hieël vööl minse van de rónntëlóm in Awwëneik nao de kirmis. Ouch de maesjës di-j in de groeëte stad wirkde, kwoeëme dén nao Awwëneik, óngër angëre vuur zich ins good dik te ieëte. Zoe waerde saovës gënoeëte van boeëtërmëlk mèt zwarte prówme, van zeute mëlk en van beer. Vuural tösse de twieë waerëldoeërlooge waas 't t'r volle bak.'

Awwëneikër Vieëvërzieëkëring, de; de Aldeneiker Veeverzekering: 'De Awwëneikër Vieëvërzieëkëring waas 'n maotsjappi-j van óngërlinge bi-jstand, di-j waerdën opgërich in 1902. Pëstoeër Leynens goeëf daobi-j d'n ieërste stoeët. Al in 1902 woeëre 64 bieëste vërzieëkërd en in 1907 woeëren óngëvieër 70 boorën aangësloeëte. Vuuërzittër waas Jan Segers. Latër vuuërzittërs woeëre Theodoor Blentjens, Gérard Beunen, Mathieu Theelen en Martinus Përnot. Stórf 'n bieës, dén kraeg de vërzieëkërdën ein dörde van de gësjatde sjaaj ówtbëtaald. In 1962 veerde de Awwëneikër Vieëvërzieëkëring häöre séstigste vërjaordaäg. Det jaor bëstóng 't bëstëur ówt vuuërzittër en kasseer Martinus Përnot, de sikkërtaris Nicolas Paumen en de wi-jkmeistërs Jean Dirckx en Mathieu Vanhelden.' (Bron: BOONEN, Martin, de Aldeneiker Veeverzekering, Maaseik Verenigd, p. 22-23)

awwëer (m.; s; -ke) [Hd. Elter], ouder: *awwër is eigëlik de vërgroeëtëndën trap van awd; vuur awwërs zeen kënjër d'n dëkstën ti-jd e groeët plëzeer, mer sóms hóbbe ze d'r*

ouch vâöl vërdreet van; awwërs zouwe zich 't broeëd ówt hunne mónð spare vuur hun kënjër (alles over hebben voor hun kinderen).

awwërdóm (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *ouderdoem* (leeftijd), Hd. *Alter*], **1** ouderdom van mensen: *d'n awwërdóm mós-te ieëre*, voor ouderdom moet je respect hebben; **2** tijd van bestaan: *d'n awwërdóm van det gëraemtën is hóndërd mëljówn jaor en 't is dus ówt 't Kri-jt*; **3** ouderdom als doodsoorzaak of oorzaak van kwalen: *Nëtsjën is van awwërdóm gëstórve*; *ooze bómpa is van awwërdóm zoe sti-ijf es 'ne bók vól kuuëtële*; **4 (uitdr.)** 'ne mins *mót get mëtmake, ieër dër van awwërdóm sturf*; 'awwërdóm geit vâör,' *zag 't jónk, en hae loeët vadër mèt 'n krówkar sjörge* (zeispreuk: de jeugd is niet zo tuk op werken).

awwërwëts (bn.; -ër; -te) [uit 'oudewets', dus 'van de oude wet' (wellicht het Oude Testament)], **1** ówtténti-jd; verouderd, ouderwets: *ómdét Lieën en Toeën in 'n awwërwëts hóws woeënde, hóbbe ze 't opgëknop en nów hóbbe ze toch alle gëmaak in hóws*; **2** streng: *van 2012 op 2013 hóbbe we nog ins 'nën awwërwëtse wënt(sj)ër gad*.

awwëwi-jvër(s)knoup (m.; -knuip; -knuipke), ondeugdelijke knoop bij het 'sjorren'; geen AN-equivalent: *'nën awwëwi-jvër(s)knoup is 'ne sléchte knoup, dae di-j päöl neet aanein zal hawte*.

azzi-jn (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *acetum*, Hd. *Essig*], azijn, eek, edik: *di-j zoormówl* (zuurpruim) *kik zoe zoor wi-j azzi-jn*; *wilt gieë de rówtën ins good doon blinke, doot dén mer 'n sjuuët azzi-jn in 't watër*.

azzi-jnpissër (m.; -s; -ke), zoorprówm, zoormówl; azijnpisser: *tón Door; daen*

azzi-jnpissër, de hón(d)skloeëte (Belles de Louvain, bakpruimen) *wou goeën plökke, zag z'ne naobër tieëgën h'm: 'Di-jn prówme zeen nog zoordër es sómmigge zoorprówme* (zuurmuilen, norske mensen). *En stieëk det mer in d'n maal.'*

B

b(ë)leeve, 1 (onoverg.; b(ë)leefde, h. b(ë)leef) [Mnl. *believen*, Hd. *belieben*], behagen, goedvinden, gelieven, wensen, willen: *ésgodbleef (es 't God b(ë)leef), bli-jf iech nog e paar jaor bi-j uch; waatbleef? (waat bleef uch?)*; **2** (overg.; b(ë)leefde, h. b(ë)leef) [Hd. *belieben*, (*mögen*, *wünschen*)], willen hebben: *b(ë)leef uch nog e pintsje, mënieër?*

B(ë)loeëke (Blooë) Paose [*'bloeëke'* komt van het Mnl. *'luiken'* (sluiten)]; **Beloken Pasen:** *'Bloeëke Paosën is d'n ieërste zóndig nao Paose; mèt Bloeëke Paose wuuërt de kirkëlikke fieëswieëk di-j mèt Paose bëgint, aafgësloeëte.'*

ba(h) [zie ook: *'baatsj'*], **1** uitroep van walging of afkeer: *ba(h), waat is det toch vuur 'ne vi-jzërik van 'ne mins; ba(h), iech kri-jg di-j vi-jzigheid neet doeër m 'n stroeët; ki-jk toch ins waat dae vówlërik weer vuur zwarte renj óngër z'n nieëgël haef, ba(h)*; **2** kindertaal voor *'viezigheid, drek, smurrie'*: *pas op, Leensje, dao ligk 'ba(h)'* (fecaliën, feces); *diech höbs ba(h) aan di-jn han*; **3** (tw.) [als stopwoord], *ba(h), iech gaon nôw nog niks zëgke; ba(h) jao, woeróm zouwe we dae snookbaars neet opieëte?*

baad (o.; bajër, badsje), **1** [Mnl. *bat*, Belg. Eng. *bath*, Hd. *Bad*, *Badewanne* (badkuip, ligbad)], badkuip: *Zjul kan gemëkkelik 'n oor ligke weikën in ze baad*; **2 (uitdr.)** *Tri-jn pak élke mörgën e baad; vreugër pakde ze e baad in 'ne zënke beséng of in 'n wasti-jn.*

baaf, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Waaals *baf(e)*], klap, klets, slag, baf, pets: *iech huuërde 'ne baaf en de rówt laag (loeëg) in grujzëlëmènte; Tuur bédach zich gein sëkon, 't waas drek baaf trop*; **2** (tw.) [klanknabootsend woord], baf: *baaf, dao loeëp tiech dae Zjef toch mèt z'ne zatën (t) unnës (mèt z'n zate vodde) tieëge de vinstër;*

3 (tw.) plots, eensklaps: *es-te van d'n dujvël kals, zujs-te z'ne start, want baaf, dao stóng Jap, tón we h'm t'rdoeër aan 't trëkke woeëre*; **4** als reactie: *tón iech zag det iech 'ne snook van 'ne maetër haw gëvange, zag Pie(ë)r baaf trop det iech hieël good waas in vëssërslattij-n.*

baaj (v.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *baeisch laken*, Fr. *baie* (roodbruin), Hd. *Boi* (baai)], (m.b.t. de dikke wollen stof) baai: *baaj is e dik en groeëf waefsël, e soeërt flannél; baaj is roeëd of blaw en waerde sërtów gëbruik vuur werm óngërgood; baaj kump van 't Frans woeërd 'baie', waat roeëdrówn bëteikënt, wi-j we det zeen bi-j paerd en vosse.*

baam (m.; -e; -ke), boeëjëm (zie ald.).

baan (v.; bane; baenke), **1** job, beroep, baan(tje), betrekking: *mi-jne vrund(sj) (vrind) haef 'n gooj baan bi-j d'n I-Jzëre Wieëg (de Spoorwegen)*; **2** [Mnl. *bane*, *baen*, Hd. *Bahn*], baan, weg: *de Aw Ophoeëvërbaan waas in d'n ti-jd van de Rommeinën al 'n Rommeinse baan*; **3 (uitdr.)** *m'ne mins is daåg en nach oppe baan (op weg voor z'n werk, voor zaken, etc.); de kraan is këpot en iech kan geine pómpëmieëkër (loodgieter) aan de baan kri-jge, zij reageren niet op mijn verzoek; mèt Frans kan iech good uuvër de baan, kan ik goed opschieten; Zjieërkën haef dri-j jaor de baan gëdoeën, was vertegenwoordiger, handelsreiziger.*

baansjoeëtël (v.; -s; -sjuuëtëlke) [oorspr. tondeldoos (doos met vuurslag en tondel om vuur te maken); D. (Rijnl.) *Bandschuttel*], uithuizige en praatzieke vrouw, klappei, straatloopster: *'n baansjoeëtël is 'n kómbienasie van 'n appëlklats (praatzieke vrouw) en 'n jats (uithuizige dame); de baansjoeëtël, di-j 't bi-j hun neet kan*

kie(ë)re, veult zich good in häör vel es ze kan kwatsjën en nostëre (onzin vertellen), kazële, kwébbele, bazëlën en bakkëse (roddelen), waat zës kieërën óngëvieër hetzélfdén is.

baar, I (v.; bare; baarke), **1** [Sp. *barril* (vat), Fr. *baril* (vat, ton)], voorraadpot, inmaakpot, Keulse pot: *sómmigge lëgummën en sërtów wit moos waerde bëwaard in 'n baar, di-j van vëtte leim waas gëmaak en di-j gëglazuurd waas*; **2** boterbaar: *vuur de mèlk aaf te roume, gëbrujkde we vreugër 'n deepe, leimën of houtëre sjoëëtël van 3 tot 5 li-jtër, di-j we de baar neumde; de mèlk in de baar is dik gëwoeëre*; **3** lijkbaar: *vuur 'nën doeëje van de korbiejaar (lijkwagen) de kirk in te drage, wuuërt de kis op 'n baar gëzat; op 't ènj van de mës goeën ze ieërs mèt tiech op Parri-js aan (zingen ze het 'in Paradisum?') en dén ri-jje (vare) ze diech op 'n baar de kirk ówt*; **4** [Mnl. *bare*, Fr. *barre* (staaf, balk), Hd. *Barren*], baar, staaf: *Zjëaar haef allës van ze spaarbeukskën aafgëhaold en 'n baar goud gëkoch, di-j d'r in 'n klóws achtër i-jzëre barën haef vërstoeëke*; **II** (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Hd. *bar*, in *barem Geld*], contant, cash: *kan iech hi-j mèt baar geld(sj) (gereed geld, klinkende munt) bëtalën, éstëbleef?*; **2** niets dan, puur, louter: *dae koffie is baar watër; tón Koeëb bènnëkwoeëm, waas-tër ei baar blood (een al bloed), want hae haw mèt z'n hand in de zaeg gëhange; de wieëg waas ei baar sli-jk*; **3** baarlijk, zonder vermomming: *det is 'ne barën dujvël.*

baard (m.; -e; bieërdsje) [Lat. *barba*, Mnl. *baert*, Sp. *barba*, Fr. *barbe*, Eng. *beard*, Hd. *Bart*], baard, **1** (**uitdr.**) *es 't uuvër wirke geit, dén duit miech daen Daam zieëkër de baard aaf, dan overtreft hij me; de baard is aaf en de snówt is gëwiks, dat is in orde; en nów is de baard aaf, het is afgelopen; iech zal dae baard ins get laote ki-jke,*

wordt gezegd als je de kin van een kind met duim en wijsvinger samendrukt; **2** **oud Maaseiker versje:** *'Dao kwaam (kwoeëm) 'ne boor van As, dae haw 'ne baard van vlas; dao hóngë twie petétsjes aan en hae wis neet waat 't was (waas)'* (Opgetekend door mevr. Daniëlle EVERS, Brussel)

baars (v.; baarze; bieërske) [Mnl. *baerse*, Oud-Eng. *bears*, Hd. *Barsch*], **1** baars: *de baars is de vës dae nao de rits (blankvoorn) in de Maas 't meiste vuurkump; baarzën en bieërskës, krap gëbroeëjën in de pan, zeen 'n lékkerni-j*; **2** (samenst.) *de snookbaars, dae zich gaer in de keezëlгатër ophult (ophilt), kan óngëvieër 'nën hawve maetër lank wuuëre.*

Baars, De; De Baars: *"De Baars' waas 'n vëreinigging vuur vëssërs, di-j opgërich waerdën in 1893. Tieën jaor latër organiezeerde De Baars 'nën intërnassjënale kónkoeër vuur vëssërs aan de Maas in Mëzeik. D'n ieërste vuuërzitter waas Jos Stryckers.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Baars, Maaseik Verenigd*, p. 44)

baarsjok (m.; -ke; -ske) [Fr. *pare-chocs*; baar = staaf], bumper: *tón iech mèt m'n luksvëtuuër d'n drej get te fors paktën en tieëge det meürke vlamde, woeëre m'n fare (koplampen), m'ne baarsjok, m'ne kappoo (motorkap) en m'n watërpómp nao de vaansjës.*

baatsj (kindertaal voor bah; uitroep van afkeer of walging), ba(a), batsj; ba(h): *bli-jf dao van aaf, Annëke, det is baatsj; baatsj, det is pratsj (slijk, modder).*

babake (o.; -s; -) [zeer sterk veroud.] **1** klein kind: *oos leef babake haef 'ne killoo gëproffëteerd, is 'n kilo aangekomen*; **2** kinderachtig iemand: *iech sjaam miech de ougën ówt de kop es iech zeen wi-j dae*

groeëte löbbës van ós, det babake, dao weer ligk te wuilëse (kinderachtig ligt te stoeien).

babbëlaer (m.; -e; -ke) [Mnl. *babbelen* (de kaken bewegen), Hd. *Babbelaar* (snoepje uit gesmolten suiker)], **1** snoepje, suikerbol: *Liske, es-te get wils póngële mèt oos póppëmi-jke, gieëf 't sjrieëfbieësjè dën mer e babbëlaerke, dën is 't stil; waat vuur babbëlaer wils-te, Zjéfske?; in d'n Hawfvastëstoet goeëjde ze vreugër waal mèt kermëlle mer neet mèt babbëlaere, want dao zoeët tón gei pëpeerke rónð; 2 naar school met een zakje stroopballetjes: 'Vuuërdët iech smiddigs nao sjoëel ging, koch iech miech hieël dèk 'n tujsje babbëlaere bi-j Mëri-jke Sjou(f)s, bi-j de Rattëval of bi-j Annëke van Door. Apprëpoo, höbt gieë di-j zoor babbëlaere, di-j 'tunkës', nog gëkënd? In di-j slókwinkëls hawwe ze nëteurlik ouch kermëlle, spëkskes, gumkës en zoorstaëfkës (mówlëtrëkkërkës).'*

babbëlkónt (m. en v.; -e; -kun(t)sje) [D. (Rijnl.) *Babbel*, D. (Keuls) *Bäbbel*], babbëltrij-n (v.), wawwëlgaat; babbelaar(ster): *babbëlkónte zatte ze vreugër in de sjoëel mèt 'n lang tóng, di-j ze hun vuuër hunne mónd bóngë, in 'nën hook van de klas; 'Sjei ins ówt mèt det gëfeemël (gefluister) achtër m 'ne rök, 'zag de meistër tieëge di-j iëëwigge babbëlkónt op de lëste bank.*

babbëltrij-n (v.; -e; -ke), wawwëlgaat, babbëlkónt (zie ald.).

babbëlut (m.; -te; -sje) [Fr. *papillote* (papieren omhulsel om een bonbon), D. (Rijnl.) *Babeljöttsje*], snoepje in een papiertje: *babbëlutte zeen gëmaak van sókkërsjroeëp (kandijsiroop) en boeëtër; 'n vrouw ówt Heis(t), moodër Babbëlut gëneump, brach de babbëlutten oppë mert.*

babbëlutte, **Veurnëse; stroopballetjes uit Veurne**: *'De Veurnëse babbëlutte zeen kermëlle di-j in tieëgëstëlling tot babbëlaerën in e pëpeerke zitte. Bëkënd en lékker zeen de dikke kermëlle van 't merk 'De Bie'. De 'Veurnëse babbëlutte' zeen ouch te kri-jgën in staëfkës.'*

badding (m.; -e; béddingske), **1** badding, batting, vloerbint: *es-te geis bówwë, mós-te – zieëkër mèt zoe e leijën daak – d'n baddinge zwaor gënóg pakke; baddinge zeen good zës séntemaetër dik en ze höbbën 'n breidte (breidde) tösse de tieën en dri-jëntwuntig séntemaetër; vuur e spant (dakstoel, gebint(e)) te make, höbs-te gein kieëpërs en daaklatte (panlatte) mer waal baddinge vandoon; 2 (uitdr.) di-j lui fi-j(j)oeël (vadsige vrouw) is zoe gëzwank es 'ne badding, zo stijf als een plank (als een deur).*

badzjële (onoverg.; badzjëlde, h. gëbadzjæld) [Lat. *blaterare* (babbelen), Fr. *bavarder* (babbelen)], kazële; kletsen, babbelen: *daen Door, det is toch 'nën échte laeggënger (leegloper) en ouch 'ne laammieëkër, want dae duit op 'nën daág niks es oore stoeën badzjële mèt Jan en allëman.*

baejvaart (v.; -e; -sje), baevërt, baevaart, baewieëg (zie ald.).

bael (m.; -e; -ke) [Lat. *albus* (wit), *albulus* (witachtig), volkslat. *albella*, Mnl. *a(l)beel*], abeel, zilverpopulier: *es 't wejt, doon de blajër van de bael mèt hunne wittën óngërkant dënkën aan zilvër; sértów aan de zieë gëdi-jje baelën 't bèste.*

baemp (m.; -de; baempke) [Mnl. *bampt*, D. (Rijnl.) *Band*; mogelijk van *ban* + *made* (weiland); WNT 1635 *bentakker*], brook; (m.b.t. een hooiland of weide langs een waterloop) **1** beemd: *'n baemp is e drassig*

(moerassig) *gëbeed mèt sèrtów weije*; **2 Kloosterbempden, vroeger een gebied van beemden**: *'Kloeësterbémpde' bëteikënt nêteurlik kloeëstërbaempde, de baempde di-j tösse de Bleumër- en Hépperport loeëgen en woe in de 14de en de 15de ieëw 'ne bëgi-jnhoeëf is gëwaes mèt e kirkskën en 'nën altaor.*'; Zie ook: *Kloeëstërbaempde*.

baer (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *bere*, Eng. *bear*, Hd. *Bär*], beer: *waat gëbuuërt mèt de witte baer nôw snieë en i-js smöl(t)sje (smölte)?*; **2** knuffelbeer: *Zjulke wilt neet nao ze bèsdsje es-tër ze baerke neet haef*; **3 (uitdr.)** *mi-jne baer grolt, mijn maag rammelt; Mil is zoe sterk es 'ne baer, erg sterk; Lom is 'ne baer van 'ne mins (persoon met fors postuur), dae gemékkelik doeër 'n steinse moór geit; Frans is 'ne baer op zokke, 'ne plómpe löbbës, dae alti-jd allës good vunk.*

Baer, roepnaam voor Albert, Gilbert, Hubert, Lambert, Norbert, Robert.

baerëklaw (m.; -we; -ke), **I 1** soort potkachtelje: *neette gluive detwieë in 'n ieëw ti-jd van de baerëklaw nao zónnëpannieële zeen gëgange*; **2 's avonds met zijn allen rond het potkachtelje**: *'ne Baerëklaw waas e lieëg stäöfkën op dri-j puuëtsjës di-j vanóngër dieëge (doeëge) dènkën aan de klawwe van 'ne baer. De baerëklaw, dae van geeti-jzër is (waas), wuuërt (waerde) mèt koeële gëstoeëk, mer haef (haw) geine ruuëstër. Swènt(sj)ërs zoeëte de minse saovës rónd de baerëklaw, woe de kuuëterbeurkës dén de was en de ieërpëlkës vuur de vérkes op koeëkde, te kazëlën en te uchtère (buurten) (mèt de naobërs).*'; **II** (m.b.t. een plant) **1** berenklauw: *de zäödsjës van de baerëklaw doon dènkën aan d'n aafdrök van de klaw van 'ne baer*; **2** berenklauw, een gevaarlijke plant: *'Kump 't saap van baerëklaw diech in d'n ouge, dén bès-te blènd(sj). In de nêteur*

greujt allëwi-jl zoevääol baerëklaw, det dees plantën op vääol plaatse këpot wuuëre gëspöt. Van d'n holle sténgel van baerëklaw maakde de kënjër vreugër waal ins fluitsjës, waat nêteurlik gëvieërlik waas.'

baesj (bn.; baezjër; -te) [Eng. en Hd. *beige*], beige: *zavël is baesj; es we aan baesj dënke, meïne we brówngieël; in m'ne kleijërkas hange twieë baesj vëreuze (truien).*

Baeten wi-jnhandël (sponsor DGMD), wijnhandel Baeten; 'Baeten Vinopolis' en 'Baeten Vinostore', zie: *wi-jnhandël Vinopolis*.

baevaart (v.; -e; -sje), baevërt, baejvaart, baewieëg (zie ald.).

baevërt (v.; -e; -sje), baevaart, baejvaart, baewieëg (zie ald.).

baewieëg (m.; -waeg; -waegske) [van 'bede' + 'vaart' (tocht); Mnl. *beevaert*], baevaart, baevërt, baejvaart; **1** bedevaart, beevaart [veroud.]: *hieël raar is det wi-j langër wi-j mieë luj di-j përtang in niks gluive, waal op baewieëg goeën of e kieërske goeën laote branne*; **2 met de hele school op bedevaart**: *'In de meimaond(sj) ginge wieë vreugër bi-j de krujshieëre mèt de hieël sjoeël op baewieëg nao Héppenaert, woe Slivvëvrouwke van Rös wuuërt vërieërd. Volgës 't prèntsje dëts-te dao kos kri-jge, kos-te daomèt besjërming kri-jge tieëgën alle zeekdës, ouch di-j van de zieël (zeel)! Mësjujn goeën minsën ówt de róntëlóm nôw neet mieë te voot nao Héppenaert, toch is 't ouch vandaag (2013) dao nog óngëluiflik drök in de meimaond(sj), want vääol minse wuuëre dao nog alti-jd vërhuuërd...'*

baezig (bn.; g. tr. v. verg.) [wordt haast uitsluitend predicatief gebruikt; Mnl. *besich*, Eng. *busy*]; **1** bezig: *we zeen d'n*

hieëlën daág baezig mèt de kleinkènjër; 2 (uitdr.) es-te stank vuur dank kri-jgs, woe bès-te dèn mèt baezig, welke zin geef je dan nog aan je werk?; tón d'n inspèktäör de klas inkwoeëm, waas iech zjus in 't Mëzeikers baezig, praatte ik toevallig Maaseikers; ki-jk, dao zeen d'r e paar baezig, de liefde aan 't bedrijven; Sjël is weer baezig mèt z'ne sjaele zeivër, zoals zo vaak vertelt hij onnozele praat.

baggaar (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *bagarre*], (uitdr.) *és-te baggaar wils make* (als je ruzie zoekt), *mós-te 't zègke, dèn goeën we ins éffe bówte; bëginne de supportërs van de ein voetbalploog di-j van de angër te jénse* (uit te dagen), *dèn höbs-te bènne de kor(t)ste kieëre baggaar*, een vechtpartij, een knokpartij.

baggaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *bagagium* (reisgoed), Kiliaan *bagagie* (tros, legertros, legerbagage met de erbij behorende manschappen, Fr. *bagage*, Eng. (A.E.) *baggage*], **1** *bagage*, reisgoed: *geis-tèn op reis en pikke ze diech d'n baggaasj, dèn stuis-te dao sjoeën te ki-jke* (dan sta je daar met de handen in het haar); **2** (fig.) *det lómp vérken haef de baggaasj van 'nèn ujl(ëkop)*.

baggëre ((on)overg.; baggërde, h. gëbaggërd), **1** (m.b.t. slijk ophalen uit beken of rivieren) *baggeren: de Bosbieëk wuuërt reegëlmaotig (ówt)gëbaggërd, waat bëteikënt det ze de sli-jk en de lisse drówt hoeële; 2* waden: *vuur op d'n Awdsbërg in Oppootëre boeëve te kómme, mós-tèn ieërs doeër de losse zand baggëre; ki-jk di-j jung ins doeër de sli-jk baggëre; 3* neuspeuteren: *waat zits-tiech toch weer zoe in d'n naas te baggëre, jungske!; 4* kiezel uithalen: *doeër al dae keezël dae ze hi-j höbbën (ówt)gëbaggërd, zit de Maaskant vol keezëlgatër en is 't hi-j e bitsje wi-j oppe maon.*

baggëtèl (v.; -le; -ke) [It. *bagatella* (munt van kleine waarde), Sp. *bagatela*, Fr. *bagatelle*, Hd. *Bagatelle*], *bagatelle*, kleinigheid, futiliteit: *vuur det sjrémke op eurën ottoo, zoe'n baggëtèl, kómme de pollisse neet, mënieër; dae gifsji-jtër veult zich vuur 'n baggetèl aan z'n vot gëbrand; höbs-te al ins zoe 'ne peezëweevër gëzieën, dae uuvër élke baggëtèl 'nèn hawvën daág kan diskëteere?*

bagke (onoverg.; bagkde, h. gëbagk) [me. Lat. *baco* (spek), Kil. *bagghelen*, Rijnl. *biggen*], *biggen*, jongen: *we zeen veer maond(sj) gëlieëje mèt de zuuëg nao de bieër gëwaes en nôw haef ze gëbagk en twelf békskes (biggetjes) gëkrieëge; de bagke ligkën óngër de lamp te zówkën aan de zuuëg, want ze haef deeze nach gëbagk.*

baj (v.; -je; -ke) **1** [Waaals *baye*], *trekpaard: vuur 'n (h)uts (mallejan) mèt twieë zwaor kannëdaas ówt 'n zómpigge wei te trèkke, haws-tën aan ein baj neet gënóg; 2* [Lat. *badius* (roodkleurig, gezegd van een paard)], *flink gebouwde dame: di-j Laen is ech 'n baj van e wi-jf, Toos is 'n gëzón baj.*

baje, I ((on)overg.; baajde, h. gebaajd), **1** [Fr. *se baigner*, Eng. *to take a bath*, Hd. *baden*], een bad nemen: *vuur get te bëkómme van det gëvloëj, gaon iech éffe baje; 2* [Fr. *baigner un enfant*, Eng. *to bathe a child*, Hd. *ein Kind baden*], een bad geven: *saovës baje we de kleinën en dèn gieëve we h'm de fles; 3* [Fr. *se baigner les pieds*], waden: *Toos en Pol zeen goeën puuëtsje bajën in de Bosbieëk; 4 (uitdr.)* [Fr. *baigner de sueur*, Eng. *to be bathed in sweat*, Hd. (wie) in *Schweiß gebadet*], *sómmigge minse bajën in hunne zweit van hel te wirkën en angëre bajën in de waelj doeër van angër luj hunne zweit te proffëteere; II* (bn.; g. tr. v. verg.), (m.b.t. een weefsel) uit baai (gemaakt): *Kit haef e baje rökskën aan.*

bajës (v.; -e; -ke) [Bargoens], prëzóng, përzóng, pëtoet, doeës, bak; petoet (soldatentaal en Bargoens), bak (inform.), gevangenis: *neemës haw gëdach det dae sjikkën tip 'nën döbbële* (iemand met twee gezichten) *waas, want wi-j lëgks-tën angërs ówt det-ër nów in de bajës zit; zëgk noeëts van d'n eige det ze diech noeëts in de bajës zulle stieëke.*

bak, 1 (o.; bagke, bé(g)kske) [verwant met Eng. *bacon* (spek) en het me. Lat. *baco* (spek), Mnl. *bagge*, Kil. *baghele*, D. (Rijnl.) *Bagg*], big: *di-j mëdam is zoe vèt es e bak; vreugër kochte vöölj e paar bagke, di-j ze zelf vëtmasde en di-j ze d'n aafval van de kuuëke voorde; 2* (m.; bek; békske) [me. Lat. *bac(c)hia*, Mnl. *bac*], bak: *iech höb 'ne bak beer mëtgëbrach; jóng, wils tiech d'n assëbak ins ómkippën en dae bak mëlk ins bënnëzëtte?; 3* prëzóng, përzóng, pëtoet, doeës, bajës; gevangenis: *Tri-jn zit al dri-j maond(sj) in de bak (pëtoet, pëtówt); 4* back, verdediger, achterspeler: *es-te bak späöls, stuis-te zjus vuuër de kippër; waat zoe is bi-j de voetbal en d'n hokkie* (hockey); **5** in voermanstaal: *in d'n ti-jd det in de pöt de berlënge* [Fr. *berline* (kolenwagentje)] *nog doeër paerd waerde gëtrokke, zag de kaolpötter 'juu de bak' es 't trëkke gëbloeëze waas; 6* auto: *waat 'ne sjikke bak!; 7 (uitdr.) in dae kaffëe is 't alti-jd volle bak, is altijd druk beklant; en nów bówte spuuële, juu de bak!, vooruit.*

bakbieës (o.; -te; -je) [Mnl. *bake* (wellicht: vet varken)], **1** groot dier, bakbeest: *wi-j doot gieë det mèt zoe 'ne sint-bërnaar(d)shónd, zoe ei bakbieës, bi-j uch op 't appartëmënt?; 2 groot voorwerp, bakbeest: *zoe e bakbieës van 'ne kas kónne we bi-j ós neet zëtte (kwi-jt wieëre).**

bakhóws (o.; -hówzër; -hujkske), bakkës; **1** bakhuis (gew.): *'t bakhóws stóng alti-jd*

appaart van 't hóws, ómdét det gemëkkelik in brand kos sjeete; 2 vroeger zorgde menigeen voor eigen brood en taart: 'Vreugër haw eedëre boor 'n aafzunjërlik gëbówke, 't bakhóws, woe haez 'n eige broeëd en vlejën in bakde. In 't bakhóws waerdën ouch dëk 't voor vuur 't vieë gëkoeëk. Ouch sómmigge angër partëkleerën hawwën e bakhóws.'; 3 (uitdr.) dae kieërël is achtër e bakhóws ówtgëkroeëpe, hij is van lage afkomst, hij stelt niet veel voor.

bakke (overg.; bakde, h. gëbakke), **1** [Mnl. *backen, baken*, Eng. *to bake*, Hd. *backen*], bakken: *vreugër kwoeëme ze van d'n hieële röntëlóm nao Mëzeik vuur de pëteekës en de vlaje di-j ze hi-j bakke; höbt gieë d'n iëerste zóndig van séptëmber de reuzëknappkook al ins zeen bakkën oppe Mert?; 2 hard vriezen: *deeze nach haef 't gëbakke, waal tieën graodën óngër nul; 3 (uitdr.) ze höbbe miech ein gëbakke, een kool gestoofd, een grap met mij uitgehaald; 't is gëbakke, in orde; 't is hi-j vuur te bakke, snikheet; dae Neer haef hi-j get te bakke gëmaak, heeft er hier een boeltje van gemaakt; Geel ze bruuëdsjën is gëbakke, want dae vërdeent nów geld(sj) wi-j watër; 4 oud Maaseiker versje: 'Jèh, jèh, jakke, mörge goeën we bakke, bakke we 't kien(d)sje 'nën dikke kook, duit h'm in ze pénske good.'* (Opgetekend door mevr. Tonny DENIS)*

bakkës, 1 (o.; -e; -ke), bakhóws (zie ald.); **2** [vulg.; Mnl. *backe* (kinnebak), Hd. *Backe* (wang, kaak)], gezicht: *Zjef is op ze bakkës gëvalle; Dri-jk haef t'r op ze bakkës gad; 3 [Mnl. *backe* (kinnebak)], mond: *hawt de bakkës; Lëwi-j haef d'n hieëlën aovënd ze bakkës neet oeëpegëdoeën; Lo haef e bakkës wi-j 'n sjeurport.**

bakkëse (onoverg.; bakkëse, h. gëbakkës) [Mnl. *backe* (onderkaak)], roddelen, kwaadspreken: *Mëri-j is 'n gooj blöts, mer*

häär zöstër, di-j klatsj, duit niks es bakkëse; de meiste meine det vrouwluj bieëtër kónne bakkësën es mansluj.

bakmoolj (v.; -e; -ke) [1650, Jaspers *een backmoylen*], moolj, baktroeëg; **1** baktrog: *in de bakmoolj, 'ne lange bak, kos-te gemëkkelik fi-ftig killoo deig knieëje*; **2** mensen kneedden het deeg vroeger in een baktrog: *'Van bloom, mèlk, watër en ges (gist) maakde de minse vreugër in 'n bakmoolj ('nën) deig woe ze in de bakoeëve gënóg broeëd van bakde vuur 'n hieël wieëk.'*; **3** (scheldnaam) vadsige vrouw: *di-j Trui is zoe vrintëlik es kookëstrónt (poeslief), mer 't is waal 'n bakmoolj, want ze duit geine slaag op 'nën hieëlën daäg.*

bakoeëve (m.; -s; -uuëvënsje) [Eng. (*baking*) oven, Hd. *Backofen*], **1** bakoven, (fig.) snikhete ruimte (gew.): *soeëmërs is oos saerkën 'nën echte bakoeëve*; **2** de bakoven werd gestookt met takkenbossen: *'Ómdét vääöl minsën hun broeëd en vlaje vreugër zelf bakde, hawwe ze e bakhóws mèt 'ne bakoeëve, dae ze werm stoeëkde mèt sjanse. Sjanse neumde ze ouch waal 'krikke' en daovuur hède de bakoeëve ouch waal de krikkënoeëve. De bakoeëve stóng örgës op 't gëlaeg of in d'n hoeëf, nêteurlik vuur 't gëval det 't bakhóws (bakkës) in brand sjoeët (vloë(ë)g).'*; **3** (uitdr.) *Zjef gaapde wi-j 'ne bakoeëve; gaap mer tieëge 'ne bakoeëve, tegen absolute overmacht richt je niets uit.*

baktand (m.; -tan; -téndsje) [Kil. *backtand* (maaltand), Hd. *Backenzahn*], maaltand, baktand [veroud.], kies: *op de baktan zitte knóbbëls, di-j deene vuur 't ieëte te male; es-te vreugër e gieëtsjën in 'ne baktand haws, dén waerde dae neet gëplómbeerd mer gëwuuën (ówt)gëtrokke.*

baktroeëg (m.; -träög; -träögske), moolj,

bakmoolj (zie ald.).

bakvès (m.; -se; -ke), slachtoffer: *in Mëzeik kënne we 't woeërd 'bakvès' allein in de ówtdrökking 'de bakvès zeen', de dupe of het slachtoffer zijn; eraan zijn (in het spel).*

Bal Carnaval: van 'tienërbal' naar 'Bal Carnaval': *'Waat vreugër 'tienerbal' hède, is nów 'Bal Carnaval'. Dit is e vërkleid bal vuur de get groeëtër kënjër op vastëlaovëndzóngig in 't parrochiesentrum. 't Wuuërt, zjus wi-j 't kënjërbal, gëorganiezeerd doeër de leidstërs van de Roodkapkës én in samëwirking mèt jeughóws Fuego Mëzeik.'*

bal, 1 (m.; bel; béke) [Eng. *ball*, Hd. *Ball*], bal: *ooze laere bal is këpot*; **2** (o.; -s; g. dim.) [Fr. *bal*, Eng. *ball*, Hd. *Ball*], danspartij: (uitdr.) *Sinte Berb (4 december) geit in e wit kleid nao 't bal*, op (rond) 4 december valt de eerste sneeuw; **3** (m.; -le; g. dim.) [veroud.], (in Belg.) frank: *det presés kos tiech twieëdówzënd balle*; **4** (mil.) kamerarrest: *vi-jf daag balle!*; **5 a** testikel, zaadbal: *in Mëzeik stamp d'n einën of d'n angëre kloëëtzak diech óngër d'n balle, mer in Kölle stamp zoe 'ne 'Scheißkerl' diech óngër d'n eijër [Hd. *Eier*], mer det duit zjus ieëvëvääöl pi-jn, b (uitdr.) de mós neet präbeere miech mèt m'n balle te spuuële (rammële), mij voor de gek te houden; dao snap iech de balle van, niets; vandaag bën iech geine bal wieërd, ik voel me slecht vandaag; **6** fijngehakt vlees: *ieët tiech mer 'ne bal gëkap, een gehaktbal.**

balbeukske (o.; -s; -), **1** balboekje: *'t Balbeukske bëwi-js det de vrouwluj oppën dansvloer 't vreugër vuur 't zëgkën hawwe.'*; **2** de danspartner moest eerst goed worden bevonden: *'Balbeukskës woeëre gëdrökde kieërtsjës di-j in De Zwik (van Louis Meylemans), bi-j 'n oeëpëlochbal*

of in kaffee 'Bi-j Dri-jkske' (Halstraot) waerdën ówtgëdeild aan de vrouwluj en woe alle dansën opstónge di-j gëdants zouwe wuuëre. In de zjste volgorde ouch. Waerde 'ne jóng es danspartnër doeër 't maesje good bëvónge, dën moch tër achtër ein van de danse z'ne naam sjri-jve. Vuurbeelde van zoe'n danse woeëre: de mazzurka, de lanseers, de wals, de polka, de skottisj (scottish) en de gallop.' (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker rariteiten, De Maaseikenaar, 1981, 1, p. 8-9)

baljówne (onoverg.; baljównde, h. gëbaljównd) [zeer sterk veroud.; komt van 'beloenen' (de randen van hout schuins of rond maken); de betekenis evolueerde naar 'lawaaï maken'; volkslat. *bilia* (boomstam), Mnl. *billioen* (schuins bewerkte kant van hout), Fr. *bilon* (afl. van *bille* (houtblok)], hevig te keer gaan, razen en tieren: *tón Bel häöre pa vërtèlde det ze van de vërkieërde kant waas, bëgos dae te baljówne wi-j 'ne brieësënde lieëw, in plaats van te zëgke: 'Dën zeen iech tiech zjus ieëve gaer, kënd(sj).'; vreugër koste de serzjéntsjes bi-j d'n tróp zoe lieëlik baljówne det sómmigge bóksësji-jtër(d)s* (bangerikken) 't neet druuëg kostën hawte (hun tranen niet konden bedwingen).

balk, **1** (m.; belk; bélske) [Mnl. *balc*, *balke*, Eng. *balk* (bint), Hd. *Balken*], *balk*: vuur 't gëbónt (gebinte) van oos nów hóws höbbe wieë houtëre belk laote make; boeëve de graasjport ligk 'n i-jzëre bélske ('n petrél), boeëve de kelder ligke dalle, van di-j brei, hol belk van bëtóng; **2** als versterking van een bn.: *bi-j ós in de kelder is 't balkdónkël; 3 (uitdr.) dao ligke nog gein belk óngër 't i-js*, het ijs is nog niet sterk genoeg; *dae nachraaf haef belk óngër z'n ouge*, wallen onder de ogen.

balkëbrei (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *gebalchte*

(pens, darmen)], **1** balkenbrij: *balkëbrei mèt appëlësjujvën in de pan, hmmm; 2 wat zit in balkenbrij?* 'Balkëbrei waerde (wuüërt) gëmaak van vleisaafval ówt de kop en de lieëvër van 't vërke, boekësmael (boekweitmeel), blood en vèt, en wuuërt gëkoeëk. Dèk wuuërt balkëbrei ouch gëkrujd of doon ze d'r krèntën of rëzi-jnën in. Balkëbrei waerde vreugër op 'nën dook aan 'ne balk van de plëfóng opgëhange vuur te druuëge.'

balkëneere (onoverg.; balkëneerde, h. gëbalkëneerd) [uit Mnl. 'baldlike' (dapper) + 'heriën' (prijzen)], **1** fuisen: *di-j zówpéchel van 'nën Drees is nog neet tēgooj neuchtër of hae bëgint opnów te balkëneere; de hoofs geine laegluipër te zeen vuur avëntów de smik ins aaf te lëgkën en ins good te balkëneere; 2 tempeesten (gew.), razen, tieren: *es de naobërs ligke te balkëneere, wuuërs-te hoeërndul* (hoorndol).*

ballans (v.; -e; ballénske), bëlans (zie ald.).

ballas (m.; g. mv.; g. dim.), stenen oeverbescherming: *ómdét de Maas bi-j hoeëg watër al e paar kieëre bëkans doeër d'n di-jk ging, is 't sjoór* (de schoorwal, (hier) oever) ouch aan geene kant op vërsjilligge plaatse mèt *ballas* verstèrk; *ballas* bëstuit ówt stein, mëlóngstein en groeëte maasklawwe.

Ballèt BAMA Mëzeik; Ballet Maaseik: 'Stichters van BAMA (Ballet Maaseik) in 1971 woeëre Jaak Bergers, Josée van Dinter-Maes en Dominiek Frantzen. De iëerste ballëtjuffrouwe (balletpedagogen) woeëre mevr. Van Heeteren en Christel Salaets. Minse di-j jaorëlink mètwirkde woeëren óngër angëre Louis Thyskens, Reinhilde Knoops, Gertie Smeets, Marie-Ange Claessens, Lisette Theunissen-Voorpijl, Christiane Brouns en

Annie Snijders. Monique Ceyfs maakdën 't loogoo en de affiesje. BAMA troeëj o.a. op in Mëzeik, Zittërd, Rëmunj en Elsloo en dansdën o.a. in 'De Blauwe Vogel' van Maeterlinck, in 'Kinderdroom' in 1984 en in de revuu 'Puur Maaseik'.

balli-jn, **1** (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Lat. *ballaena* (walvis), Mnl. *baleine* (walvis), Fr. *baleine*, Eng. *baleen* (whalebone),], blaen; balein, walvisbaard: *balli-jn zit in de bek van 'ne walvès*; **2** (m.; -e; -ke), reepje of staafje balein: *balli-jn gëbrujke we óngër angëren in parrëplujs en in korsëtte*.

balli-jne (bn.; g. tr. v. verg.), baleinen: *'n balli-jne smik* (zweep) *bëstuit ówt staefkës balli-jn*; *höbt gieë al ins eure stóp gëkieërd mèt 'ne balli-jne bëssem?*

ballóng (m.; -e; ballungske), blóng, bëlóng (zie ald.).

balroeës (v.; -roeëze; -ruuëske), **1** balroos (gew.), Gelderse roos, pioenroos, pioen, boerenroos: *ómdét de balroeës dus get ëwég haef van 'ne bal, neume ze di-j op sómmigge plaatseën ouch snieëbal, want dao haef ze ouch get van*; **2 de balroos, vroeger een all-round remedie**: *'De balroeës, di-j we ouch de roeës zóngër däöre neume, is in de loup van de ieëve tieëgën allërlei kréngdës en vërsji-jnsële gëbrujk, óngër angëre tieëge de nachmaar (nachtmerrie), stein in de blaos en koppi-jn. Mèt hun kleur en hunne vörm höbbe balroeëze get ëwég van roeëze. Van de balroeëze, di-j zoe lékker ruijke, pakde ze vreugër de blaedsjës vuur di-j vuuër de preséssie (preséssi-j) oppe grónd te struije.'*

bam (v.; -me; -mëke), boeëtër(h)am (zie ald.).

band, **I** (m.; ban; béndsje), **1** band rond graan: *vuur 't koeëre, de terf enz. in sjobbe*

(schoven) *tieëgënein te kónne zëtte vuur di-j te laote druuëge, waerde det koeëre enz. vreugër in ban* [hier dus niet 'benj'] *bi-jeingëbónge*; **2 (uitdr.)** *mèt Sint-An* (26 juli) *is 't koeëre ri-jp of in de ban*, is het koren al afgerijpt of staat het al in schoven; **II** (m.; benj; béndsje), **1** auto- of fietsband: *mèt di-j däörën op 't fitsëpaad höb iech de twieë bénj van m'ne fits këpot gëvare*; **2** (m.b.t. kleren) (sier)band(je): *vuur 't klëdsje te vërseere, haef Mi-j e sëti-jne béndsje rónd d'n hals gënejd*; **3** sigarenbandje: *Zjëaar roukdën alti-jd sëgare mèt e béndsje*; **4** [Hd. *Band* (*Fließband*)], lopende band : *Pol haef oppe Ford aan de band gëstange*; **5 (uitdr.)** *doeër de band (doeër de bot) zeen Mëzeikënaere kaal, lui, lékker en hoevaerdig, want det zegke ze zelf*.

bang (bn.; -ër, -ste), **1** [Mnl. *bange*, Hd. *bang(e)*], bang, angstig: *vreugër maakde ze de minse bang vuur vanallës en nog get*; *Mil is 'n bang bóks, mer hae maak waal väöl sji-jt, maakt veel van zijn neus*; **2 (uitdr.)** *Nëtsjën is zoe bang es 'ne weezël, zij is voor alles bang*.

bangësjj-jtërd (m.; -e; bangësjj-jtërke) [D. (Keuls) *Bangeschesser*], bóksësjj-jtërd; bangschijter(d), bangerik: *Giel haef waal 'n groeëte mówl, mer 't is eigëlik 'ne bangësjj-jtërd*; *bi-j d'n tróp woeëre 'nën houp bangësjj-jtërde di-j bi-j de veurduip mèt 'nën ènge zoeëte*.

bank (v.; banke/benk; bénske), **1** [Mnl. *banc*, *banke*, Hd. *Bank*], zitbank: *in de sjoeël haws-te vreugër van di-j zwaor houtëre benk; es ze in 't park gein i-jzëre benk zëtte, brieëke ze ze aaf*; **2** [Fr. *banque*, Eng. *bank*, Hd. *Bank*], financiële instelling: *iech gaon effe nao de bank vuur get geld(sj) aaf te hoeële*; **3** bij het kaartspel: *waem hult (hilt) de bank?*; **4 Maaseiker versje**: *'Toeënsje, mi-j zoeënsje, laag óngër di-j*

bank; ach, mēnieër; waat bèn iech zoe krank!' (Opgetekend door Rik DANIËLS)

bankeer (m.; -s; -ke) [Fr. *banquier*, Eng. *banker*, Hd. *Bankier*], bankier: *mèt waat de banke de spaardërs höbbe gēlap, is 't neet gemékkelik d'ne bankeer in vērtrówwe te laote bankeere.*

baog (m.; bāög; bāögskē) [Hd. *Bogen*], **1** [Mnl. *boge*], (m.b.t. het schiettuig) boog: *vreugër hawwe de meiste jóngës 'ne kattēprul (katapult) en 'ne baog; 2* (m.b.t. de holronde overdekking) boog, gebogen spanning: *de Maasbrök haef mer eine baog; 3* (m.b.t. kaftpapier) rol : *iech höb 'ne baog kaffpēper gēkoch vuur d'n kajjees te kaffe.*

baoj (m.; -e; -ke) [veroud.; uit 'veld- en/of gerechtsbode'; Kil. *bode*], **1** veldwachter: *de baoj mós vreugër ougën op z'ne rök höbbe, want dae moch niks – en det waas neet min – mis goeën; 2 de veldwachter hield niet alleen de velden in het oog: 'Op de bówtën en ouch in klein stédsjes haws-te vreugër 'ne baoj. De baoj waas eigèlik 'ne pollis, dae allës en eedërein e bitsjën in de mot mós hawte, dus ouch en sērtów de véljer. De meiste baoje woeëre vreugër ouch boor. Kos de baoj vreugër lieëzën en sjri-jve, dén waas det gēnóg vuur baoj te wieëre. De meistën ti-jd bestaejde de baoj aan de jaorlikse tēllinge.'*

baolkētówn (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam], **1** grof, ongebleekt katoen, baalkatoen (gew.): *baolkētówn wuuërt nów gēbruik vuur de koep van e medél, bv. 'ne jas of 'n trouwkleid; 2 baalkatoen, een superstevige stof: 'Baolkētówn is graove kētówn, dae neet gēbleik is. Lakës van baolkētówn zeen dikkër en dus ouch wërmer es gēwuuën lakës. Van baolkētówn make (maakde) ze lakës, han(d)deuk en maalplagke. Baolkētówn slit mindër aaf es li-jne (linnen). Boorinnën*

hawwe dèk 'ne baolkētównē sjolk óm, want dae kraege ze neet vērslieëte.'

baolsjolk (m.; -e; -sjólkske), baalschort: *es bómma d'n aafwas duit, bunk ze zich alti-jd 'ne baolsjolk óm; 'ne baolsjolk is gēmaak van blawwe baolkētówn.*

bäöre (overg.; bāörde, h. gēbāörd), aafbäöre (zie ald.).

bäörëntig vol (bn./bw.; g. tr. v. verg.), boordevol: *d'n ummër is bāörëntig vol; Giel sjódt de glaeskës alt-jd bāörëntig vol; dae sjalēvaegër zit bāörëntig vol óndäög; bi-j de bēgrieëfënis van patër Sangërs zoeët de kirk bāörëntig vol.*

bäörlènt(sj) (o.; -lènjër; -lin(t)sje), boorlint, boordlint: *vuur e klèdsje, 'ne rok of 'n blóws aaf te bāöre, höbs-te bāörlènt(sj) vandoon.*

baozjoeëre ((on)overg.; baozjoeërde, h. gēbaozjoeërd), **1** bonjouren, fuiven, op stap gaan: *dae knottigge (komische kerel) is nów ins geine mommènt sërjeus, want dae duit niks es baozjoeëre; 2 (uitdr.) es det nog lang geit doore mèt di-j gēzeik (inform. voor onzin), dén gaon iech tiech hi-j hieël rap trówt baozjoeëre (eruit gooien).*

barbëteuske (o.; -s; -) [Fr. *barboteuse*], krówpépéskē; kruippakje, speelpakje: *e barbëteuskën is e krówpépéskēn ówt ei stök; zoelang es de kien(d)sjës krówpē, höbbe ze e barbëteuskën aan.*

barbi-jske (o.; -s; -), bërbi-jske (zie ald.).

barëbënje [sterk veroud.; dit ww. wordt enkel gebruikt in de noemvorm of voor een handeling die bezig is (vgl. 'Present Progressive' in het Engels) of in het verleden bezig was (vgl. 'Past Progressive' in het Engels); van 'baar' (aarden pot, schaal) en

'bènje' (binden)], **1** krammen; **gebroken potten werden gekramd:** 'Es 'n baar (pot, schaal) këpot waas, boeërde ze gieëtsjës in de sjêrven (sjêrvelen) en trokke dao 'nën dunnën draod doeër vuur de stökke trök aanein te zëtte, waat we barebènje neume.'; **2** kletsen: ómdet bi-j 't barëbènje hieël vääöl waerde gëkazëld, is 't woeërd ouch 'z'ne bébbel (bli-jvën) aafspuuële' goeën bëteikëne; es di-j twieë aan 't barëbènje zeen, stuit d'n ti-jd stil.

Bargoens (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *baragouin* (onbegrijpelijke taal)], **1** e paar vuurbeeldën in 't Bargoens zeen: vuur de botlak bik méchels e bétsken en 'ne léngeling, tegen de honger eet ik een ei en worst; de buisbink buis funkël en 'n klep (bruindërik) in de buiskieët, de zatlap drinkt jenever en een pint bier in het café ['n klep = een pint bier]; **2** Bargoens, een geheimtaal: 'Bargoens kump ówt 't vuur de Franse neet te bëgri-jpe 'Brëtóns'. 't Woeërd 'Bargoens' kump lichëlik van 't Franse 'baragouin', waat 'ónbëgri-jpëlikke taal' bëteikënt. De Franse zouwën 't woeërd höbbe gëbазzeerd op 'Bara! Gwin!' en det waas waat de Brëtónse sëladaotën in de kaffeës reupdën (rieëpën) es ze broeëd en wi-jn wouwën höbbe. Bargoens is 'n geheimtaal van landluipërs, lajëvaegërs (dieven) en rónndrëkkënde marsjange woe vääöl 'Jiddisch' inzit. Wi-js-tën hi-j 't Bargoens höbs, höbs-tën in Duitsland 't Rotwelsch.'; **3** Bargoens in (woonwagenkamp) Siemkensheuvel (Engerhoven): 'Ówt de mónð van de woeënwagëbëwoeëners van Si-jmkëshuuëvël teikënde Tony Van Wijck 't Mëzeikër Bargoens op.' (zie appendix)

bark (v.; -e; -ske) [Fr. *barque* (in mijn)], slede op rails: vuur de houtëre stémpels (dakstutten) en angër hout te vërveure, gëbruykde ze óngër in de pöt (mi-jn) de bark.

barraasj (v.; barrazje; -ke) [me. Lat. *barragium*, Fr. *barrage*], **1** barrage: vuur te weite waem de bèstën is, wuuërt bi-j 't sjêrmen en 't biljare (biljarten) mer ouch in de paerdësport bi-j gëli-jke punte 'n barraasj gëhawte; **2** stuwdam: zeet gieë al ins op de barraasj van de Zjilèp (Gileppe) gëwaes?

basj (v.; -e; bésjke) [Fr. *bâche*], zeildoek, dekzeil: ómdét 't daak van de sjop is aafgëwejd, höbbe we d'r vuurluipig 'n basj uuëvërgëtrokke; es-te nao 't stort (het containerpark) geis, mós-te 'n basj uuvër d'ne rëmork trëkke vuur niks te vërleeze mèt di-j zunk en bóbbëls in de waeg.

basklas (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *basse classe*], lagere volksklasse: Lambaer z'n awwërs woeëre van de basklas, mer bi-j z'n bëgriëfënis höbbe ze waal 'n mës mèt dri-j hieëre vuur h'm gëdoeën; Zjef, dae eigëlik ówt de basklas kump, haef zich good opgëwirk in ze lieëve.

baskul (v.; -le; -ke) [me. Lat. *baculus*, Fr. *bascule*], brugbalans: vèt gëmasde vërkes waerde vreugër ein vuur ein op 'n baskul gëwaog; Baer mót zich op 'n baskul waoge, want dae wuuëg bëkans zoëvääöl es 'nën os.

basséng (m.; -e; -ske), ti-jn (zie ald.).

bastërd (m.; -e of -s; sje) [Lat. *bastardus*, Mnl. *bastart*, Fr. *bâtard(e)*, Eng. *bastard*, Hd. *Bastard*], **1** bastaard, onwettig kind: es-te d'ne wëkkër örgës höbs laote stoeën (als je een buitenechtelijk kind hebt), dén höbs-te 'ne bastërd [Fr. *enfant bâtard*] of 't mót zeen des-tën allës wëttëlik reegëls; Zjang haef z'n eige kënd(sj) tot bastërd gëmaak (onterfd); **2** bastaardhond: ooze Loekie is dén waal 'ne strattjee (straathond) en 'ne bastërd, mer 't is waal 'ne leeve; **3** (scheldw.) dów, lieëlikke bastërd, maak neet

des-te diech hi-j nog luuëts ki-jke.

bastërdsókkër (m.; g. mv.; -sukkerke), basterdsuiker: *bastërdsókkër is mindër zujvère sókkër, dae van kleur tösse wit en brówn ligk; bastërdsókkër kóns-te in d'n deig van vlaje, in bodding, zjēlei en zoe mieër doon.*

bat (o.; -te; -je) [Lat. *battuere* (slaan), Fr. *battre*], (m.b.t. het paalwerk ter beveiliging van oevers) **1** kribwerk: *vuur e bat te make hōbs-te 'ne batmeistër nuuëdig en minse di-j good kónne batte; 2 een bat is een kribwerk tegen afkalving van de oever: 'E bat, bëvurbeeld aan de Maas, is 'n verstërking van 't sjoôr mèt pāöl, tek, mēlóngstein (breukstenen) en klawwe vuur 't aafsujve, 't wégspulēn of ówtsjoore van det sjoôr tieēge te goeën.'; 3 het bat aan de Maas: 'Es de Maas neet te hoeëg stuit, kóns-tēn 't bat aan Klawwēnhoeëf nog good zeen. In Lujk hōbs-te nog de Rue de la Batte en in Mēstreech 't 'Coelenbat' (kolenkade). Es-tēn aan 't bat geis vesse, hōbs-te vāöl kans des-te 'n gooj poeërsie rits vungs.'*

Bat, 't; Pelsersstraat en Capucienstraat: *'Mèt 't Bat' zeen in Mēzeik de Pēlserstraat en de Kappēsi-jnēstraot gēmeind. In di-j straot loeēge vreugēr, laot ós zēgke, 'spissjaal' kaffeekēs (kabbërdoes(j)kēs), wi-j bëvurbeeld 'In kaffee De Vloerēn Vod'. En zoe kwoeēme de luj van Mēzeik, di-j – zjus wi-j de minse van d'n hieēle rōntēlóm – de Lujkse al ieëve spissjaal 'Rue de la Batte' mer al te good kēnde, d'rbi-j óm hun 'spissjaal' straot 't Bat te neume.'* (Bron: BOONEN, Martin, Over de mensen van 't Bat, *De Maaseikenaar*, 1975, 3, p. 8-9)

Bat, Naobërse 't; Buurtschap 't Bat: *'Op karnēvalsgebeed ging 't Bat ech van start in 1957 mèt z'ne praolwage 'Wi-jn,*

leefdēn en vrouwluj', óntwōrpe doeër Leike Daelemans. Sjikke groepēn of prachtigge wagēs woe dees wi-jk zich in de stoet mèt loeët zeen, woeērēn óngēr angēre 'De Ossee(j)aanvlōch 1927 van Lindberg', 'De Bloomēkuuēningin', 'De Vodka Annoesjka', 'Veneesie(j)aanse Góndēl', 'De Mēzi-jkdoeēs', 'Breugēljaanse Kirmis', 'Oeēstērse Fantēsi-j', 'Spreukskēswaerēld' en 'de Fammeuzēn 'Oeēliefant'. D'n iēerste prins dae 't Bat leevērde, waas Z.D.H. Prins Helmus in 1967. D'n iēerste jeugprins waas Guy I (Guy Latour). Minse di-j de karnēvalkar de iēerste jaorēn hōbbe gētrokke, zeen o.a. de gēneumde Leike Dalemans, W. Simons, Jan Hamaekers (Zjang Pieēp), W. Jacobs (Willy van Helmus), Julien van de Sande (Jae van Jaan), Henri Voorpijls, Meijēs en Zjēfke van Neel, Nik Goyens, Tjeu Moonen, Frans van Helden, Henri Wolfs, Lei van de Kraa, Graad van de Sjōlp, W. Coonen (Willy de Knoeēk) en neet te vergieēte Jēkke en Pie(ē)r van Graad.' (Bron: MARTENS, Jos, Buurtschap Het Bat, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 116-119).

batjakker (m.; -s; -ke), batraaf (zie ald.).

batmeistër (m.; -s; -ke) [veroud.], **1** (m.b.t. de man die bij het batten de leiding had) dijkmeester: *batmeistērs zōrgde det de wirkluj good batde* [batten = met vlechtwerk en palen oevers versterken]; **2 dijkmeesters hielden toezicht op kribwerkzaamheden aan de maasoevers:** *'Batmeistērs woeēre vreugēr d'n dēkstēn ti-jd Hollēnjers, ómdét di-j tón al spissjēlis woeērēn op 't gēbeed van watērwerke. Batmeistērs hōbbēn oeēts hun werk gad aan 't bat bi-j de Lieēwērk of aan 't bat aan Klawwēnhoeēf en ouch aan 't Bētóngē Bat.'*

batraaf (m.; -rave; -ke) [vervorming van 'bat' (paalwerk ter beveiliging van oevers)]

+ ‘travail’; betekende oorspronkelijk ‘kaaiwerker’; de betekenis evolueerde naar ‘kaailoper’, ‘schooier’, ‘baliekluiver’; D. (Rijnl.) *Batteraf*], batjakkër; rakker, vlegel: *nôw haef miech dae batraaf van ós toch de vèlle jas van m’n vrouw óngër ’t sjaop gëlag tón det klein lémkes waas aan ’t kri-jge; dae kleinën is nog mer ’n vóws hoeëg, mer det batraafke vrit al vanallës ówt en lujg al of ’t gëdrök stuit* (spookt al heel wat uit en liegt of het gedrukt staat); *nôw haef miech dae Lëwi-j toch ’n hieël pieëpërböskën in de sop laeg gësjöd, woes-te toch ’ne batraaf vuur mós zeen.*

bats (v; -e; bétske) [D. (Keuls) *Batze* (bil), Hd. *Batzen* (hoop, klomp)], **1** bil; bats (gew.), bil, dij: *Mëri-j is ’n klatsj(kónt)* (klikspaan) *mèt van di-j dikke batse, woes-te good op kóns klatse (klétse); di-j króddël* (dikke vrouw) *haef batse wi-j ’ne billëman* (jong rund met zware kruis- en bilspieren); *Gón stóng dao in häör bloeëte batse; 2* (samenst.) *van vérkesbatse make ze sjónke; e pëtri-jzëbëtsken is vuur vingër en dówm aaf te lékke; 3 (uitdr.) iech veul miech vandaag gein bats (vets) wieërd, geen cent waard; Zjul stik alle geld(sj) langs z’n batsën aaf, hij houdt het geld voor zichzelf; 4 oud Maaseiker carnavalsliedje: ‘Moodër, ’t is vastëlaovënd, iech kóm neet thóws vuur aovënd, iech höb niks gëhad; gieëf miech e stök van ’t vérke z’n bats.’*

battaklan(g) (m.; g. mv.; g. mv.) [Fr. *bataclan*], pattaklan(g), pattëklan(g), rómmël, hannëkësnès, santëpëtik, rattaplan(g); rommel, rotzooi, rataplan: *séffes goeëj iech d’n hieële battaklang* (de hele santenkraam) *in de vówlbak; es-te mer wëts det dae battaklang miech lieëlik op m’n zeenëwe wirk; di-j vwajoës hawwe d’n hieële battaklang vrénjeweerd* (vernield).

batte (overg.; batde, h. gëbat), **1** de oever

versterken: *de man dae leijing goeëf aan ’t batte, was de batmeistër; 2 de maasoevers werden vooral in de bochten versterkt: ‘Vuur te make det ’t sjoôr (de oever) bi-j hoeëg watër neet ówtspeult, wuuërt sërtów gëbat woe de Maas ’nën drej maak. In vreugër ieëwe gëbrújkde ze vuur te battën hieël eikëbossën (eikëböš) en de tek van allërlei réchsjuuëtigge houtsoeërte wi-j bëvuurbeeld de wi-jjëboum (wilg).’*

battëljóng (o.; -e; -jungske) [Lat. *battuëre* (slaan), It. *battaglione* en *battaglia* (gevecht), Fr. *bataillon*, Eng. *battalion*, Hd. *Bataillon*], bataljon: *bi-j d’n tróp waas iech bi-j ’t dörde battëljóng siekliste* (cyclisten); *de baas van e battëljóng is ’ne mazzjaor, dae we de battëljóngskómmëndant neume; e battëljóng is ’n deil van e rizzjëmènt infantëri-j en ’t battëljóng wuuërt in kómpëni-jje vërdeild.*

battëljóngskómmëndant (m.; -e; -kómmëndéntsje) [Hd. *Bataillonskommandeur*], bataljonscommandant: *’ne battëljóngskómmëndant mót de kómpëni-jje good lieëre samewirke, zoedët de ein kómpëni-j in d’n oeërlog de angër dri-j kómpëni-jje van ’t battëljóng neet óngër de veut löp.*

battëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *bâtiment*], (groot) gebouw, bouwwerk: *höbs-tën al gëzieën waat vuur e battëmènt de krujshieëre dao op Sint-Jansbërg höbbe naergëzat? wi-jvääöl vërdeepën haef det battëmènt waal?*

battëre, zich, 1 (wederk.; batterde zich, h. zich gëbattërd) [Lat. *battuëre*, Fr. *se battre* (vechten, twisten)], vechten: *oppe keur woeërën e paar këmphaenkës zich aan ’t battëre; det di-j jung zich neet kónne vërstoeën en zich d’n hawvën ti-jd ligke te battëre, mót ins gëdoeën zeen; 2 bij kermissen werd vaak hevìg gevochten:*

'Es di-j van Neerootëre vreugër nog vuuër d'n oeërlog (WO II) in Mëzeik aan de stasie nao de kirmis kwoeëme, dén drejde 't dèk ówt op 'zich battëre', want di-j van Neerootëre kwoeëme di-j van hi-j nêteurlik 't graas (lieës: de maesjës) vuur de veut wégmeije.'

battëri-j (v.; -je; -ke), **1** [Mnl. *baterye*, Fr. *batterie*, Eng. *battery*, Hd. *Batterie*], pil; batterij: *di-j pitslamp wirk op battëri-jkës (pille); de radie(j)oo wirk op battëri-jjën en op stroum; kóns-te di-j battëri-jjën ouch oplaaje?; 2* achterwerk: *det vroumës haef 'n flinke battëri-j (e ferm fort); de meiste mansluj ligke snachs achtër de battëri-j, liggen achter hun vrouw in bed; 3* [Hd. *Batterie*], accu (van auto): *de battëri-j van m'nën ottoo is laeg; 4* (fig.) *Krit haef 't kónnën hoeële mèt 'n hieël battëri-j avvëkaote.*

bavvèt (v.; -te; -sje) [Mnl. *bave* (kwijl), Fr. *bavette*], zeivërlépke, slabbër(lap); morsdoek, slab, baveetje (gew.), slabbetje: *Nollëkën is nog gein dri-j, mer hae kan al sjoëën proeëpër ieëtën en haef dus gein bavvèt mieë vandoon; in 't bëjaordéhóws bènge ze de aw minskës 'n hieël groeëte bavvèt óm vuur te ieëte; jóng, lieëlikke bradzjëlauer (knoeier aan tafel), mótt iech tiech 'n bavvèt ómbènge?*

bavvie(j)olle (mv) [Fr. *babiole* = *bêtise*], fantunte; streken: *de bavvie(j)olle van dae gaaplieëpël (snotaap) kómme miech m'n oeërën ówt; dae fieloë (schurk) z'n bavvie(j) ollën ambëteere miech; laot tiech neet bëtóppe (bedriegen) doeër dae marsjang z'n bavvie(j)olle; mèt de bavvie(j)olle (gëvieërlikke teure) di-j dae k(w)aojóng ówthaolt, bèn iech bang det-ër z'ne nak nog ins brik.*

Bawama; Ballet Wammes Maaseik: *'Is in*

*1974 óntstangën in de moodërsjoeët van BAMA (Ballet Maaseik). Waem de vadër is, bli-jf e good bëwaard gëheimke tösse Zjaak Bergers en Munnik Frantzen. Op de prinsëzitting van 11-1-1975 troeëjën Annick Beckers, Inge Bergers, Annelies Boonen, Anita Frantzen, Myriam en Geertje Lemmens, Renate Liefsoens, Inge Vanderheyden, Anita Indekeu, Nicole Delveaux en Marie-Ange Sloomakers d'n ieërste kieër op mèt d'n dans Kung-Fu. Bi-j de stichtingsvërgadëring in 1977 waerde Wiel Janssens vuuërzittër en Lea Vanderheyden sikkërtaris-kasseerstër. Truus Bleuckx kraeg de téchnisse leijing, Wies Peeters kraeg de 'grim' (grime) en vërantwoërdëlikke vuur de kleijing woeëre Mimi Peymen, Imelda Frantzen en Lèn Peeters. Angër minse di-j 'n (bëlankri-jke) rol gëspaold höbbe bi-j Bawama, zeen: Mon Ceyfs, Lieve Leenders, Conny Reynders, Frans Slangen, Hilde Brauns, Marianne Fincken, Lucienne Janssen, Aline Hons, Diane Smeets, Carine Reynders, Carine Teuwen, Nicole Vreyens, Fabienne Bax, Sabine Denis, Maureen Naus, Ellen Prikken, Inge Simons, Michèle Vandenberg, Els Vanstreels, Petra Vlecken en Wien Corstjens. Opgëtrieëje haef Bawama o.a. in Bieëk, Rëmunj, Gëlaen, Wëgbërg, Blankenbërge, Maasméchele, Schaesbërg en nêteurlik in oos eige Mëzeik.' (Bron: JANSSENS, Wiel, 'Bawama' of 'Hop met de beentjes', *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 71-74)*

bazël (m.; g. mv.; g. dim.) [van Mnl. 'basen' (raaskallen)], zeivër, wawwël; gebazel, leutertaal, gezanik, onzin, gezeur: *van de bazël van di-j appëlklats (praatzieke vrouw) höb iech nôw gënóg, dat ben ik beu; van dae kalmieëker (praatjesmaker) z'ne bazël wuuërs-te raadgék.*

bazëlaer (m.; -e; -ke), wawwëlaer, zeivëraer; bazelaar: *waat dae bazëlaer ówt z'n bottën*

houwt, is mer get sjaele zeivër (wawwël); bazëlaere doon of ze diech op 'n sërjeus mëneer get wille vërtëlle, mer weite zelf neet det ze diech ambëteerën en eigëlik get ligke te luuëtëre.

bazële (onoverg.; bazëld, h. gëbazëld), **1** [Mnl. *basen* (raaskallen), D. (Rijnl.) *brauseln*, Hd. *faseln*], beuzelpraat verkopen, raaskallen, leuteren, beuzelen, zwammen: *es dae Giel einën op haef en bëgint te bazële, zaeg-tër diech de oeëre van d'ne kop aaf; waat bazëls tiech toch, mins!*; **2** onsamenhangende taal spreken: *Kaatsje kan nog niks zëgke, mer bëgint waal al good te bazële; ómdét Sjël ze bëgint te vange, bazëlt-ër wi-j e klei kënd(sj).*

bazaar (m.; -s; -ke) [Perz. *bāzār*, Fr. *bazar*, Eng. *baza(a)r*], **1** grote winkel: *es we nao de GB ginge, ginge we eigëlik nao de groeëte bazaar (Grand Bazar)*; **2** rommel, boel: *waat is miech det dao vuur 'ne bazaar mèt di-j vaeskës, pötsjës en Sjieneese tejjërkës; loup miech nao de maon mèt d'nën hieële bazaar*; **3** [Hd. *Basar*], oosterse marktplaats: *in sómmigge Marrokkaanse staej löps-te van d'n eine bazaar in d'n angëre*; **4** mannelijke genitaliën: *oppe naakskémping blaef de bloëtërik (naaksërik) mèt z'ne bazaar in de pinnëkësdraod hange.*

bazzujn (v.; -e; -ke), **1** [Mnl. *basine*, Hd. *Posaune*], trombone, schuiftrumpet: *es det jungske bi-j ós nieëvën op z'n bazzujn bëgint te bloeëze, goeën wieë ós get vërtreieje (een wandelingetje maken); es Liskën häörën Twan in de famfaar zujt loupe mèt z'n gieëlkoëpëre bazzujn, is ze eedërs kieër ieëve gruuëts (fjaer) op häöre zoeën*; **2** historisch blaasinstrument, bazuin: *de bazzujn is de vuurluipër van de trómpöt; es ze vreugër bi-j d'n tróp móstën aanvallën en ouch es ze zich móste tröktrëkke, waerdën*

op 'n bazzujn gëbloeëze.

bébbel (m.; -s; -ke) [vulg. voor 'mond'; uit 'babbel'], mond: *jungske, klein sajëlaerke, hawt toch ins vi-jf mënujte d'ne bébbel; de bébbel van dae kazëlaer stuit noeëts stil; es dae knuuëtëraer z'ne bébbel neet hult (hilt), gaon iech h'm dae nog ins tówplëkke.*

bébbele (onoverg.; bébbelde, h. gebébbeld) [klanknabootsend gevormd; uit 'babele', Lat. *babulus* (kletser), Fr. *bavarder* (kletsen)], kletsen, keuvelen: *tón iech Toeën tieëgëkwoëëm, höbbe we waal 'n hawf oor stoeën bébbele; det bébbelen is mësjujn waal intrësant, mer dao kri-jgt gieë waal niks mèt gëdoeën, hé kënjer.*

bëbi-jn (v.; -e; -ke) [Fr. *bobine*], spoel (gew.), bobijn, garenklos: (**uitdr.**) *Tri-jn is 'n kwakël (praatzieke vrouw), di-j aaflop wi-j 'n bëbi-jn, die snel en vlot spreekt.*

bëbloojd (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *covered in blood*, Hd. (*ganz*) *blutig*], bebloed: *tón me sjoeënmoodër mèt det aksedént doeër de vörrówt van häörën ottoo waas gëvloëge, waas häör gëzich hieël bëbloojd.*

bèd (o.; -de; -sje), **1** [Mnl. *bedde*, Eng. *bed*, Hd. *Bett*], (vulg.) koeëj; bed: *dae luiwammës is nog te vówl vuur ze bèd (op) te make*; **2** (zaai)bed in groentetuin: *wieë höbbën in ooze mooshoeëf nog e bèd slaaj en e bèd poeër stoeën*; **3** (**uitdr.**) 't waas zoe kawd: *de sjruuërs (kleermakers) nejdën in bèd, het was zeer koud; di-j kaal lóws is van bèd op struuë gëkómme (gëvalle), hij is erg verarmd; de mós tiech neet ówtdoon vuuërdës-te nao bèd geis, geef je erfgenamen niet alles voortijdig; de wils waal ins in 'n angër bèd, in de dubbele betekenis; waem ze bèd opmaak ieër d'r geit slaopën en d'n aafwas duit ieër d'r geit ieëtën is alti-jd vöör op ze werk, wordt*

spottend gezegd over een te nauwgezet iemand; *in de zaachste bèdde zitte de rapste vluuë*, de grootste vleiers zullen je het vlugst schade toebrengen. **4 Maaseiker versje:** *'Sipskën en Nètsje loeëge samën in 't bèdsje; Sipske loeët 'nën hëlle pówp en Nètsje vloëg 't bèdsjën ówt.'* (Opgekend door M. HENDRIX); **Maaseiker slaapliedje:** *'Breeze (bieze), breeze (bieze), babële, de hëndsjes same, de uigskës tów, zoe goeën wieë nao bèdsje tów.'* (Opgetekend door mevr. FRAEYS-JANSSENS); **Maaseiker liedje bij het touwtjespringen:** *'L'autre jour' laag in ze bèdsje, in ze bèdsje van pëpeer; in det bèdsje laag e kètsje en det haw toch zoe plëzeer.'* (Opgetekend door mevr. WINCKELS-VANWIJCK); **Maaseiker versje:** *'Lis, waat is? Moodër haef in béd gëpis! Woeróm haef ze det gëdoeën? Ze wis de pispot mer neet stoeën.'* (Opgetekend door mevr. Rachel MEULENAERS)

bèddëbak (m.; -ke; -békske), beddenbak (gew.), ledikant: *'ne bèddëbak is 'n angër woeërd vuur 'n i-jzërën of 'n houtëre béd mèt bèddëgood en al; woe ze vreugër mèt 'n hieël kòd woeëre* (in een kroostrijk gezin), *sloeëpe ze mèt dri-j of veer in eine bèddëbak.*

bèddëstruuë (o.; g. mv.; -ke), **1** strooien beddenvulsel: *bèddëstruuë waas gëkap struuë; 2 onze voorouders sliëpen op met stro gevulde strozakken: 'Vreugër vólde ze zek vuur op te sloope mèt gëkap struuë, kaaf, vaerën en zieëgraas. Bèddëstruuë deende dus vuur de struuëzék vól te dówwe. De minse sloeëpe dus op 'ne struuëzak dae vuur mètras mós deene.'*; **3 (uitdr.)** *vërhówze kos bèddëstruuë*, met verhuizen maak je onkosten.

bèddëzeikër(d) (m.; -zeikërs; -zeikërke), **1** beddenpisser, bedplasser: *gieëf det ménke nów saovës niks mieë te drënke, want det*

wuuërt 'n ech bèddëzeikërke; 2 flauwerik: iech vèng daen Door 'ne pissërd (bang, laf mens) *en 'nën dikke bèddëzeikër(d), zoe 'n kënjeréchtigge zeikblaas; 3 (uitdr.) dae Koeëb, dae zujt de lèstën ti-jd ówt wi-j 'ne bèddëzeikër(d), hij heeft een ongezonde, bleke kleur.*

bèdeend (alleen pred. bn.), **1** (VD van 'bèdeene'), uitgeserveerd: *zeet gieë al bèdeend, mënneër?; 2 [r.-k.], een katholiek die bediend is, is klaar voor de grote reis: 'Ligks-tën es kattëli-jk op apëgape* (te zieltogen, verkeer je in doodsstrijd), *dén kump de pëstoeër vuur diech te bèdeene, want es-te bèdeend bès, bès-te gëreid vuur de groeëte reis. Es-te de vol zakën höbs gad, de beech, de këmujnie en d'n heiliggën oeëlie, dén bès-te jummës bèdeend en dus gëreid vuur nao d'n heemël te vërtrëkke* (te goeën heemële).'; **3** geschikt: *laot dae mins det werk toch neet doon, want det is h'm gaarówt neet bèdeend*, daarvoor is hij geenszins geschikt.

bèdeende (m.; -s; g. dim.), bediende: *bómpa is bèdeende gëwaes oppe Ford; Fin wirk es bèdeendën op 'ne bëroo in Gènk.*

bèdeene (zich), **1** (overg.; bèdeende, h. bèdeend), **1** uitserveren: *det doort dao nogal vuuërdét ze diech bèdeene; 2* (m.b.t. iemand de laatste sacramenten toedienen) bedienen; **pastoor en misdienaars gingen te voet op weg om een stervende te bedienen:** *'Es-te vreugër 'ne geissëlik* (geistëlik) *mèt twieë mèsdeenërs mèt 'n bel zoeëgs di-j óngërwieëge woeëre mèt d'n heiliggën oeëlie, dén wis-te det ze eemës ginge bèdeene. Kwoeëms-te det trie(j) oo mèt Óshieër óngërwieëge tieëge, dén gings-te mèt gëboeëge kop en gëvouwe han op d'n kni-jje zitte tot ze langs woeëre.'*; **II** (wederk.; bèdeende zich, h. zich bèdeend) [m.b.t. de horeca; Hd. *sich bedienen*], zich

bedienen, opscheppen, toetasten: *bēdeen diech*, bedien jezelf maar, neem van de spijzen wat je maar wil; **3 (uitdr.)** *Tei haef zich good bēdeend*, hij heeft gezorgd dat hij meer dan zijn deel kreeg.

bēdènk (o.; g. mv.; g. dim.) [van het AN-woord ‘*bedenken*’ en Hd. *bedenken* (overwegen), *Bedenkung* (overweging)], bedenk, overweging, beraad [Hd. *Beratung*]: **(uitdr.)** *iech staon in bēdènk (bèn miech aan ’t bēdènke) of iech daen èllèntrikse fits gaon koupèn of neet; iech gaef tiech det in bēdènk*, ter overweging; *mótte we nów drek zègkèn of we ’t hóws koupèn of kri-jge we ti-jd van bēdènk?*, bedenktijd.

bēdichte (onoverg.; bēdichde, h. bēdich) [Mnl. *dichten* (beramen, overleggen), bestemmen, bedenken: *’t vāorste stōk van de mooshoeëf (moosēm) is bēdich vuur poeër en unne; dit middèkammènt is neet bēdich vuur in te pakke mer vuur op te stieëke*.

bèdkówts (v.; -e; -kujtske) [Mnl. *coetse* (lit.t. voor ‘bed’)], **1** alkoof [Fr. *alcóve*]: *’n bèdkówts waas e soeërt klein opkieëmërke mèt gein vinstërs*; **2 in enkele eeuwen van alkoof naar king-size-bedden**: *’Ómdét ze vreugër vāöl kènjër hawwèn en neet vāöl plaats, sloeëpe de kènjër of de groeëtaawwërs dèk in bèdkówtse. Vuuër ’n bèdkówts hóng ’n gërdi-jn. In ’n bèdkówts waas zjus gënóg plaats vuur e bēd(sje) en leech waas t’r neet.*; **3** bed (vulg.): *nów hōbbe we békans tot middig in oos bèdkówts gèlieëgèn en we zeen nog zoe meug es ’n maaj.*

bēdómp (bn.; -tër; -ste) [afgeleid van ‘damp’], **1** [Hd. *dumpfig*], bedompt, somber, nevelig, muf, mistig: *mèt det bēdómp waer kri-jg iech békans gein loch*; **2** aangeslagen, beslagen, met aanslag bedekt: *de vinstërs zeen bēdómp, ómdét di-j sop hi-j al ’n hawf oor stuit te koeëke*; **3** [Hd. *dumpf(ig)*],

muf, duf, vuns, onfris, bedompt, benauwd: *mèt di-j voch in de moórën is ’t hi-j hieël bēdómp en zit allës óngër de sjummël*; **4** duister, dof: *jóngës, doot toch get leech aan in dit bēdómp kot, want de zujs hi-j gein hand vuur d’n ougèn, ómdét gieë hi-j allës óngër de rouk aan ’t zètte zeet.*

bēdóng (m.; -e; bēdungske), **1** [Fr. *bidon*], **1** aluminium drinkbus: *de bēdóng neumde we ouch de tuit*; **2 mijnwerkers namen koffie mee naar de mijn in een drinkbus van 1 liter**: *’Ómdét de (kaol)pöttërs óngër in de pót zwètde wi-j e paerd, pakde ze ’ne bēdóng mèt ’ne li-jtër slappe koffie mèt, dae ze ouch waal de tuit neumde. Zóngër bēdóng en sjiktówbak (pruimtabak) vèrtrok geinën eine pötter nao de sjarbonnaasj (charbonnage). Vuur de dumpëls (dumpële) ówt hunne bēdóng te doon, zatte de pöttërs dae bēdóng vreugër vol heit watër oppe staof, zoedét di-j dumpëls t’r vanallein ówtspróngë.*; **3** [Eng. *bidon*], drinkfles voor wielrenners: *sómmigge koeräors hawwe vreugër ’ne bēdóng mèt drénkskes aan de stang of aan ’t steur van hunne fits hange, woe volgës sómmigge kribbëbi-jtërs en gifsji-jtërs vietéspilkës inzoeëte.*

bēdoon, zich (wederk.; bēdoeëg (bēdieëg) zich, h. zich bēdoeën), (m.b.t. zich met zijn eigen uitwerpselen bevullen) **1** zich bedoen: *es-te zoe’nën ónnuuëzële kâl huuërs, zou(d)s-te diech waal bēdoon van ’t lachën of van diech op te vrieëte; Zjef stóng d’r hieël vèrwieëze (onder de indruk) bi-j en haw zich waal kónne bēdoon, tón dër ’t vèrsjrikkèlik nówts huuërde; iech haw miech waal kónne bēdoon, zoe vèrwónjèrd waas iech!*; **2 (uitdr.)** *nów bēduis-te diech*, uitroep van verontwaardiging.

bēdórve (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Hd. *verdorben*], tot bederf overgegaan: *de maaje zittèn in de bēdórve bufstōkke; luuëts-te de mèlk te*

lang in de friegoo stoeën, den rijk ze nao bédörve; 2 verwend [Hd. *verwöhnt*]: *det pówpēsji-jtērkēn is tot in de grónd bédörve; pas op, want strak höbt gieë aan det bédörve strun(t)sje niks mieë te zēgke; 3* onzuiver: *doot de vinstēr get oeēp(e), want de loch is bédörve mēt dae Gus ze gēpaaf; 4* [Hd. *verdorben*], (m.b.t. een lichte ontsteking van het maagslijmvlies, lichte vorm van maagcatarre) bedorven, van streek: *ómdét dae bökkēm (dom mens) miech 'ne bédörvën opgēlagdēn hieëring haw vuuërgēzat, waas m'ne maag ratsj bédörve.*

bédörve strónt, 1 (m. en v.; -strunt; -struntsje), verwend kind: *oos bédörve strun(t)sje maag bi-j ós oppe taofēl sji-jte* (hem is veel toegelaten); **2 (uitdr.)** *bédörve strónt, waem haef tiech gēsjieēte*, verwend nest, wat ben je verwaand!

bédörve, I (overg.; bédórf, h. bédörve), **1** verwennen: *di-j twieë höbbēn hun kēnjēr tottaal bédörve; Nikskēn is stróntbédörve; 2* [Hd. *verderben*], plezier bederven, verstoren, verpesten: *tón dēr ós zag wi-jvāöl 't bi-j d'n ténnis waas gēwoeëre, waas oos plēzeer bédörvën en höbbe we d'n tillēvi-jzie aafgēzat (ówtgēzat); 3 (uitdr.) kums tiech hi-j mēt d'nēn trammēlant 't spuuēl bédörve, spelbederver zijn, jungske?; II* (onoverg.; bédórf, is bédörve) [Hd. *verderben*], bederven: *lēgk di-j sēsi-jze mer in de friegoo, want di-j bédörve rap; gēruik vleis bēdurf neet zoe gaw.*

bédówmēle (overg.; bédówmēlde, h. bédówmēld) [Mnl. *duymeldicke* (zo dik als een duim), Eng. *to thumb*], beduimelen: *waat vuur 'ne vi-jzērik zou dae speegēl toch zoe bédówmēld höbbe?; sómmigge kruuētēlikke zeen vi-js van e book det angēr luj höbbe bédówmēld; Lei haef alti-jd zoe e bédówmēld kalpinke ('pin' uitspr. zoals in Fr. 'calepin') in z'n maal.*

bēdraag (o.; -e; bēdraegske) [Mnl. *bedrach*, Hd. *Betrag*], bedrag, geldsom: *vuur waat vuur bēdraag höbs-te zoe e buuētsje?; tot e bēdraag van 500 euroo pēr daág haef dae greune mēt dae bazzaar (bóch) vērdeend.*

bēdrege (overg.; bēdroeëg, h. bēdroeëge), **1** [Mnl. *(be)driegen*, Hd. *betriegen*], bedriegen: *dae gēmeinērik hunk van leegēn en bēdreegēn aanein; 2 (uitdr.) de waerēld wilt bēdroeëge wieëre*, de mensen laten zich gemakkelijk beetnemen.

bēdreuf (bn.; -dēr; -ste) [Hd. *betriibt*], verdrietig, bedroefd, droevig, treurig: *Nol is 'ne leiéchtigge (weekhartige) mins, dae al 'n hawf jaor bēdreuf is, ómdét z'n kat de pi-jp ówt is (dood is); Krit is neet bēdreuf, ómdét ze bi-j di-j bieës (vrek) bi-j hun nieëve de klóws höbbe laeggēpik.*

bēdri-jf (o.; bēdri-jve; -ke), **1** [Hd. *Betrieb*], onderneming, bedrijf, zaak: *de nówwe baas mótte we bēnnēn 't bēdri-jf* [Hd. *innerbetrieblich*] *zeuke; 2* [Hd. *Betrieb*], drukte, gedoe, bedrijvigheid, bedoening: *van dae zatēmanskal en det bēdri-jf in di-j tent (eetgelegenheid) waer iech hoeērdul; 3* (m.b.t. deel van toneelstuk) *bedrijf: mēt 't dōrde bēdri-jf höbbe we 't hēlste mótte lache.*

bēdrök (bn.; -tēr; -ste) [Hd. *bedrückt*], bedrukt, beklemd, bedroefd, teneergeslagen, gedeprimeerd: *mēt e bēdrök gēzich vērteilde Lis det eine de zeiktón haw ówtgēvare tón ze mēt de hieēl fēmi-jlie bówtēn aan 't ieēte woeëre; nao zoe 'n boorēpētazjie (smakeloos geheel) kan iech allein mer hieēl bēdrök stoeën ki-jke.['pētazjie' komt van Mnl. 'potage' (doorengemengde groenten) en betekent nu 'rommelige toestand' of 'mengelmoes'].*

beech (v.; -te; -sje), **1** [r.-k.; Mnl. *biechte*,

bijcht, Hd. *Beichte*], biecht: *de beech is ein van de zieëve sakkrèmènte*; **2 (uitdr.)** *’t stómste waas-te kóns doon, is bi-j d’n dujvël te beech goeën, bij je vijand te rade gaan; de zou(d)s h’m de absëlujsie gieëve zóngër beech, hij doet zich onschuldig voor; Zie ook: sakkrèmènte.*

beechstool (m.; -steul; -steulke) [Hd. *Beichtstuhl*], biechtstoel: *vreugër zoeët de beechvadër oore lank in z’ne beechstool te lówstëre nao de zunj van de minse; vuuërdët Sjarël in de beechstool kroëëp, haw-dër nog gaw get lieëliks ówtgëvrieëte.*

beechte (zich), 1 (overg.; beechde, h. gëbeech) [Hd. *die Beichte hören (abnehmen)*], biechten: *di-j gaerd van ’ne kieërël (lang mens) haef miech vreugër nog gëbeech, want dae is nog pëstoeër gëwaes*; **2** (wederk.; beechde zich, h. zich gëbeech) [r.-k.; Hd. *beichten*], biechten: *vuur hun pékske (zunj) kwi-jt te wieëre, ginge de kattëli-jke zich vreugër eine kieër pëer maond(sj) beechte*; **3 (uitdr.)** *dae préngel mós-tën ins beechte, eens onder handen nemen.*

beechvadër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Beichtvater*], biechtvader: *vreugër ginge de meiste minse zich alti-jd bi-j dezëlfde beechvadër beechte*; **2 (uitdr.)** *di-j nówsjieërigge naas meint det-ër mi-jne beechvadër is, meent dat hij me mijn geheimen kan ontftutselen.*

Beeg; Grevenbicht: *’Beeg, mèt z’n 2500 inwoeënërs, is ’n deilgëmeinte van Zittërd-Gëlaen. In Beeg, det in Hollands-Limburg tösse de Maas en de knaal (het Julianankanaal) ligk, is e voot- en fitsvaer nao Roeëtëm. In Beeg zeen twee kirke, ’n kattëli-jkën en ’n prottëstantse, en ouch ’n watërmuuëlën en e joeëds mónnëmènt. In Beeg (1400, Grevenbicht) kóns-te mèt de karnëval nog ’t ’ganstrëkke’ goeën bëki-jke. Daobi-j mó’t de mèt vèt*

bësmieërde kop van ’n doeëj gaws, di-j aan de puuët is opgëhange, loupëntaerën of vanop e paerd wuuëren aafgëtrokke. Mèt goodvënge van ’Véldeke’ zeen de Beegdënaere takkoeërd gëraak det we ’Beeg’ en dus neet ’Beech’ mótte sjri-jve.’

beeje (overg.; boeëj, h. gëboeëje) [Mnl. *bieden* (gelasten, aanbieden, beloven, weten), Hd. *bieten*], een bod doen, bieden: *iech beej hóndërd euroo vuur det brómmërke; wi-jvääöl buuëjs-te vuur di-j kni-jn es iech ze diech ’t vel aafstruip (vil).*

beejër (m.; -s; -ke) [Hd. *Bieter*], bieder: *’t hóws waas vuur d’n hoeëgste beejër; ’dao gaef iech gei knépke vuur, vuur di-j kloëëtëri-jkës (prullen), ’zag de beejër.*

beel (v.; -s en -e; -ke), **1** biel, dwarsligger: *de rôt van d’n trejn ligk op beels*; **2** [mijnterm; Fr. *bèle*], (m.b.t. een kap, bovenste balk van een stutting) biels in de mijn: *in de (kaol) pôt waerde de beels en angër mi-jnhout op truks (houtwieëgëlkës) aangëveurd; de beels waerde boeëvën op de stëmpels en dus tieëge de boeëvëkant van de aafgëbówde tej (koeëlälaog) gëlag en good vasgëzat, want di-j móste d’n drök van de boeëvëligkënde steinlaog aankónne.*

beel(d)sje (o.; -s; -) [Mnl. *beelde, bilde*], **1** [Hd. *Bild*], (m.b.t. wat bijzonder mooi is) beeldje: *det jungskën is ech e beel(d)sje van e kënd(sj)* [Hd. *ein Bild von einem Kind*]; **2**, postuurke; heiligenbeeld [Hd. *Heiligenbild*]: *oppe kas stuit e beel(d)sje van Slivvëvrouwke*; **3** [Hd. *Andachtsbildchen*], bidprentje: *Bet geit wujd en breid nao bëgrieëfënisëmësse vuur e beel(d)sje te kri-jge, want di-j hilt di-j bi-jein; vuur e beel(d)sje gëbrujke we nów al gemëkkelikker ’t woeërd (doeëds) prëntsje*; **4 (uitdr.)** *det maesjën is miech e beel(d)sje, is een losbandig meisje.*

beeld (o.; -e; -sje) [Hd. *Bild*], tv-beeld: *wieë hōbbe slech beeld*, wazig beeld; *iech hōb bi-j ós al tweeë daag beeld mer geine klank*, mijn vrouw/man doet er al twee dagen het zwijgen toe.

beer (o.; g. mv.; -ke), **I 1** [Lat. *bibere* (drinken), me. Lat. *bera*, Mnl. *bier*, Fr. *bière*, Eng. *beer*, Hd. *Bier*], *bier*: 'n *frisse pint beer kan smake*; 'n *hieël lékker beer is de Jan Van Eycktrippël*; **2 (uitdr.)** *det is gei klei(n) beer*, dat is belangrijk; **II** (m.; g. mv.; g. dim.), *zeik*; *beer* (gew.), *mest*, *gier*, *aalt*, *aal*: *es de beure de beer van de vérkes en de kuj goeën ówtvarën uuvër de véljer, mós-te d'n naas en de vinstërs tówhawte*.

beerglaas (o.; -glazër; -glaeske) [Eng. *beer glass*, Hd. *Bierglas*], **1** *bierglas*: 'nēn *échte beerleefhōbbēr haef 'ne beerkēlder en e paar hōndērd soeërte beerglazër mèt vuur elk soeërt beer 'n ēpaart beerglaas*; **2** (samenst.) 'ne *Mēzeikēnaer drunk de Jan Van Eycktrippël ówt e Jan Van Eycktrippëlbeerglaas*.

beerpéns (v.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Bierpänz*], *bierbuik* [Hd. *Bierbauch*], *bierpens* [vulg.]: *beerdrēnkērs kri-jge, es ze gēnóg beertunkēs hōbbe laeggelēbberd, vanallein 'n beerpéns; mèt di-j beerpéns van h'm zak z'n bóks alti-jd aaf*.

beerpöt (m.; -te; -sje), *gierput*, *gierkuil*: *is de beerpöt tot aan de rand vol, dén mót de boor nēteurlik de beer ówtvare; moddērn stél hōbbēn uuvër de hieël breiddēn (breiddēn) en lēngde 'ne beerpöt; boeëve de beerpöt stoeën de kuj op ruuēstērs woe de kówwēstrónt en de zeik [vulg. voor 'urine'] van di-j bieēste gēwuuēn doeërvalle*.

beerslém (v.; g. mv.; -ke), **1** *bierpap*: *vuur van di-j 'lékker' beerslém te make, hōbs-te boeëtērmèlk, mael (of ri-js of broeëd) en*

nēteurlik brówn beer vandoon; 2 recept van bierpap: 'Doot e bitsje gēwuuēn mèlk bi-j de boeëtērmèlk. Doot 'n dōrde li-jtēr brówn beer bi-j eine li-jtēr boeëtērmèlk en los dao 2 soplieëpēle sókkēr in op. Brēng allēs reurēntaerēn aan de koeëk, tērwi-jl gieë mèt in mèlk opgēlosde bloom 't drēnkske vērδικ.'

beertón (v.; -ne; -tunke), **1** *bierton*, *bierfust*, *biervat* [Hd. *Bierfass*]: *vreugēr woeëre de beertónne, zjus wi-j de wi-jntónne, van hout; 2 zeiktón*; *gierton*, *aalton*: *mèt moddērn beertónne hōbs-te geine stank, ómdet di-j de beer de grónd inspuite; es ze diech vuuër d'n naas 'n awwērwètse beertón oeëpētrēkke, dén bēs-te voeërt gēnieēze van d'n vērkwadheid, zēgke de minse*.

bees, **I** (v.; beeze/bieëre; beeske), **1** [Mnl. *besse*, *besie*, *bere*, Hd. *Beere*], *bes*, *bezie* (gew.): *waem aarbeeze in z'nēn hoeëf haef stoeën, kan dao lékkere zjēlei van make; 2 bies*: *beeze greujēn op vochtigge grónd of in 't watēr; van de 'groeëte bees' (Grote Bies) make ze mattēn of de zit van sómmigge steul; de wei stuit vol beeze; II (v.; g. mv.; g. dim.), *biest*: *de ieërste mèlk van 'n ków [Hd. *Erstmilch*] nao 't kawve, hēt de 'bees'; ouch de ieërste moodērmèlk neume we de bees; bees is dikkēr en gaelēr es mèlk en wuuërt aan kejjkēs mer ouch aan kien(d)sjēs gēgieëve vuur 'ne goojēn aafwaer en stuit daovuur bēkēnd es krachvoor (-ieëte)*.*

Beevërburg, de; de Beverburcht: 'Dees kattēli-jke bēwaarsjoeël bēstuit ówt dri-j vëstegingspunte: 'n vónkēlnów en nówwērwètse sjoeël in de Ieërste Straot mèt (in 2014) zieëve kléskes, 'n tweeëde sjik gēlieëgēn en gooj sjoeël mèt zēs klassēn in Wōrfēld en nog 'n dōrde hieël tof sjuuēlke mèt dri-j kléskes oppe Aw Ophoeëvërbaan. Aan de sjoeël in de Ieërste Straot wuuërt

nog bi-jgëbówd. In de Beevërburg laote de juffrouwe zich allës traan gëlieëge ligke det elk kien(d)sje zich good in ze vél(ke) veult. Haef 'ne kleutër toch e probleemke, dén wuuërt det voeërt mèt de awwërs bësproeëkën en opgëlos. De Beevërburg mèt häör aafwissëling in aktievieteitën is 'n aantrëkkëlikke sjoel mèt vrintëlikkën en hartëlikke juffrouwën en mèt kënjer di-j noeëts de plaats zulle vërgieëte woe ze kënd(sj) zeen gëwaes.'

bef, **1** (m.; -fe; -ke) [me. Lat. *biffa*, Mnl. *beffe* (halskraag), Hd. *Beffchen*], bef(je): wèt gieë woeróm avvëkaotën en réchters zoe e wit deukske, zoe 'ne befrónd hunne nak höbbe?; 'Pappa, woeróm haef dae mënneër zoe 'ne groeëte witte zeivërlap óm?' vroeëg Tjeuke; 'det is 'ne bef, jungske'; **2** (v.; -fe; -ke) [D. (Rijnl.) *Bäffe* (dubbele kin)], onderkin: aan di-j twieëde kin, di-j bef, kóns-te good zeen det Lëwi-j geinën hóngër haef gëlieëje.

bëfët (o.; -te; -sje), toe(ë)g, tap, tapkas (zie ald. 1ste bet.).

bëfówmële (overg.; bëfówmëld, h. bëfówmëld), **1** beduimelen: *det vówlëpke van e jungske haef z'n kalpinkës* [uitspr. 'pin' zoals in Fr. 'calepin'; notitieboekjes] *nog gein dri-j daag of ze zeen al hieël bëfówmëld*; **2** bëpoeëtele; bepotelen, betasten: *ki-jk toch ins wi-j dae sjërpe dae póngël ligk te bëfówmële*, hoe die geilaard dat lelijk meisje aan het bepotelen is; **3** vërfrumsële, bëfrumsële; verkruiken: *det klëdsjën is hieël bëfówmëld es-tën 't eine kieër höbs aangad*.

bëfrumsële (overg.; bëfrumsëld, h. bëfrumsëld), vërfrumsële, bëfówmële (zie ald. 3de bet.).

bëgaaje (zich) I (overg.; bëgaajde, h. bëgaajd) [Mnl. *begaden*, *begayen* (toetakelen), Kil.

leelick begaeden (ontsieren)], **1** afranselen: *ze höbbe dae jówdas* (valserik) *lës ins good bëgaajd*; **2** toetakelen: *de mispëls* (wespen) *en de sjaldaeze* (*sjildaeze*, *sjëldaeze* = paardenvliegen, steekvliegen) *höbbe diech lillik* (*lieëlik*) *bëgaajd*; **3** overdreven handelen: *mèt ze gezówp en z'ne sjaele kál haef Zjef 't dao ferm bëgaajd*, hij heeft het er verknoeid, hij heeft er ruzie gestookt; **II** (wederk.; bëgaajde zich, h. zich bëgaajd), **1** bevuilen: *mèt pépke makën höbbe di-j twieë däögëneetsjës zich in de zandbak ins good bëgaajd*; **2** overdadig eten: *Mil is 'ne vrieëtzak, dae zich zoe kan bëgaaje det-ër gein pap mieë kan zegke*; *Toos haef zich aan di-j waolbieërvlaaj ins good bëgaajd*; **3** zich lichamelijk afmatten: *mèt dae këlde ówt te goeëje, höb iech miech óngëluiplik bëgaajd*; **4** in zijn broek doen: *de kleinën haef zich bëgaajd*.

bëgaffële (overg.; bëgaffëld, h. bëgaffëld) [is afl. van WVl. 'gaffel' (mond)], **1** klaarspelen: *wi-j dae pollëtikkër det haef bëgaffëld, weit iech neet, mer 't is in eedër gëval e fënistig mënneke*; **2** uitspoken: *zou(d)s-te neet ins goeën ki-jke waat di-j twieë hi-jboeëvën aan 't bëgaffële zeen?*

bëgankënis (v.; -se; -ke) [van Mnl. 'begankenisse' (ommegang, uitvaart); Hd. *Begängnis* (veroud. en form. voor 'begrafenis', Hd. *Begräbnis*), drukte, rumoer: *de resépsie waas 'n hieël bëgankënis*; *de ékspezi-jsie van de Sjieneeze waas mèt di-j hóndërdówzënd man 'n kollossaal bëgankënis*; *in mei is 't miech 'n bëgankënis bi-j Slivvëvrouwke van Rös in Héppenaert en mós-te de rös wujd goeën zeuke*.

bëgaoving (v.; -e; -ske) [afl. v.h. ww. 'geven'; gave (bet. hier 'beproeving'); Mnl. *begavinge* (geestverrukking)], stujp; **1** stuip(en), eclampsie, convulsie [Hd.

Konvulsion]: *Tuurkën is in de bëgaovinge gëblieëve; Jëtsjën is gëstórvën aan de bëgaovinge, is overleden t.g.v. stuipen; 2 (uitdr.) van dae kwatsj kri-jgs-te de bëgaovinge, van die onzin krijg je het op je heupen.*

bëgi-jn (v.; -e; -ke) [me. Lat. *beginna*, Mnl. *begine*, Fr. *béguine*, Eng. *beguine*, Hd. *Begine*], **1** nón, zóstër; kloosterzuster, begijntje: *bi-j de bëgi-jnën is allës al tów, heerst er al avondstiltte (is alles al dicht); in 't Groeët Kloeëstër en in 't Klein Klueëstërke wirkde, laefdën en woeënde de bëgi-jne; 2 (uitdr.) 'wirkën is zalig,' zagte de bëgi-jnkës en ze droeëge mèt dri-jjën eine boeënëstaak; ... en ze droeëge mèt zëssën eine maalplak nao de bleik (de bleekweide); 'alle bate hélpe,' zag de bëgi-jn en ze pisdën in de zieë; 'allës hulp,' zag de bëgi-jn en ze reurde mèt 'n naalj in de pap, alle beetjes helpen; 3 bij een volkstoeloop: 'Waat is te doon? Dao wuuërt 'n bëgi-jn gëgeisëld'; 4 Maaseiker gedichtjes: 'Tri-jn, bëgi-jn, zoeët oppën trap. Ze sjaet (sjieët) van boeëvën in de wëgkëpap. De wëgkëpap waas heit en ze haw häör hieël bille (batse) bëzeik.' (Opgetekend door Winand DAMEN); 'Bëgi-jne zeen neet waat ze sji-jne, ze zittën achtër de gërdi-jnën en zëgke: 'Dao löp de mi-jne.' (Opgetekend door mevr. Marie-Jeanne NEYENS en Dirk VERLAACK).*

Bëgi-jnëport, de; de Begijnenpoort: *'De Bëgi-jnëport waas de vreugëre naam vuur de Hépperport. De Begi-jnhoeëf (1265-1482) waas e butsj (bitsje) bówte dees port gëlieëge.'*

Bëgi-jnësträötsje, 't [Beginestraete; 1672 Beginestraetje]; **het Begijnenstraatje:** *'In 1931 waerde 't Bëgi-jnësträötsje, van de Bosstraot nao 't kloeëstër van de krujshieëre, woe daovuuër nog 't kloeëstër van de*

'Zusters van het Heilig Graf' haw gëstange, ómgëduip tot 'Luitenant Breccsstraat'. In 1985 waerde de naam 'Bëgi-jnësträötsje' trök ingëveurd.' (Bron: BOONEN, Martin, Tien jaar Maaseiker straatnaamgeving, *De Maaseikenaar*, 1986, 2, p. 65)

Bëgi-jnhoeëf, de; het Begijnhof: *'Woe nów de winkëls en gëbówwë van Kloeëstërbém(p)de stoeën, haef in de middëlieëwe de Bëgi-jnhoeëf gëstange, dae ówt get hujskës mèt 'n eige kirk en 'nën eige kirkhof bëstóng. In di-j hujskës laefde de bëgi-jnkës, di-j hun lieëve vólde mèt gebéd, verstërving en wirke (mèt de han). De Mëzeikër Bëgi-jnhoeëf waerde gëstich in 1263 en is bij 't bëgin van de 15de ieëw vërvange doeër e kloeëstër van de zóstërs Agneete.'*; Zie ook: *Kloeëstërbém(p)de én Agneetëkloeëstër.*

bëginne (overg.; bëgos, is bëgos) **1** [Eng. *to begin*, Hd. *beginnen (anfangen)*], beginnen: *de sjoel is bëgos; waas iech dao mer noeëts aan bëgos!; det bëgint al good; bëgins-te weer, ga je weer die kant op?; dae is op z'n eige bëgos, hij is zelfstandige geworden; wieë zeen 'ne kaffee bëgos; es-te zoe bëgins, dan laat het maar; Lëwi-jkën is bëgos, papa, bij ruzie; waem is bëgos?; 2 Maaseiker versje: 'Nów goeën we bëginne, zag de vos tieëge de hinne (hoondër(e)) en hae haw d'n haan al binne (bënne).'*

bëgrave (overg.; bëgroeëf, h. bëgrave) [Hd. *begraben (beerdigen)*], **1** begraven: *wi-j is 't mèt daen awwe Zjul? dae is al lang doeëd en bëgrave; 2 begraven in de kerk: 'In de middëlieëwe bëgroeëve ze geistëlikkën en luj mèt vääp ówn in en rónnd de kirk. Wi-j kortër det ze diech bi-j d'n altaor bëgroeëve, wi-j mieë det 't kosde. De ówtdrökking 'stinkënd ri-jk' kump van de stank van de ri-jke di-j - dëk dri-j tot veer kistën obbein - in de kirk waerde bëgrave.'*; **3** (fig.) [Hd.

vergraben], zich terugtrekken: *Tei haef zich bëgravèn in 'n dörpkèn in de berg.*

bëgriëfënis (v.; -se; g. dim.), I [Hd. *Begräbnis* (*Beerdigung*)], **1** begrafenis: (**uitdr.**) *allein bi-j z'n bëgriëfënis is 'ne mins neet te misse*; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *ze zeen bli-jvën hangèn op 't bëgriëfënisfieës*, zij maakten van de koffietafel een drinkfeest; **II op weg naar kerk en kerkhof**: *'Bi-j 'n bëgriëfënis waerde d'n doeëje vreugër doeër veer of zès naobërs nao de kirkhof gëdrage. De li-jkstoet nao de kirk volgde 'ne vaste wieëg, de li-jkwieëg gëneump. Waas 't stérfhóws te wijd van de kirk, den losde tweeë plooge drieëgërs zich hawvërwieëgën aaf en loeëte de vrouwe van de fëmi-jlie zich bi-j zoe'n bëgriëfënis op 'n kar nao de kirk vare.'*

bëgriëfënis mès, **1** (v.; -se; -ke), ówtvaart; kerkelijke begrafenisplechtigheid, uitvaartdienst: *ómdét t'r te min geissëlikke zeen, waerde de bëgriëfënis mès sën in 2015 vërvange doeër gebëdsveeringe*; **2 begrafenismissen vroeger**: *'Vuur 'n begriëfënis mès om 11 oore waerde dri-j klokke gëlójd, vuur 'n mès om 10 oore tweeë klokkèn en vuur ein óm 9 oorèn ein klok. In de gëhuchte ging de weef vreugër mèt nao de bëgriëfënis mès. In de groeëte kirk van Mëzeik zelf waas 't langèn ti-jd de gëwuuënte det de vrouwe van de fëmi-jlie neet mètginge, want di-j hoofdèn hun vërdreet jummës neet te laote ki-jke. Es d'n doeëje van bówte de walle waas, waerdën hae aan 't Stérfhóws (tiegënuuver de kirk) 'ówtgëhaold (aafgëhaold)', woe ze h'm smörgës vreug al naotów hawwe gëbrach. Óngërwieëge nao de bëgriëfënis mès en ouch van de kirk nao de kirkhof späölde de hërmeni-j sóms 'nën doeëjëmarsj, woebi-j de Mëzeikënaere langs de li-jkwieëg sóms stillëkës (mèt)zóngë: 'Zjang kan vuur miech gein këmissies neet mieë doon/ mieë goeën doon.' In 'n bëgriëfënis mès*

*zoeëte de mansluj rechts en de vrouwluj lënks. In de angër mèsse trouwës ouch. Bëkënd is 'n 'ólfoorëli-jk' (zie ald.)' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)*

bëgri-jpe (overg.; bëgraep, h. bëgriëpe), **1** [Mnl. *begripen* (verstaan), Hd. *begreifen*], opvatten: *allëmaol good en waal, mer wi-j mós-te det nów weer bëgri-jpe?*; **2** vërstoeën; verstaan [Hd. *verstehen*]: *van dae gëlieërde kâl bëgri-jp iech niks (gein vets); 't is toch neet te bëgri-jpe det Zjang mèt dae winkël is gëstop*; **3** [Hd. *einschließen*], omvatten: *de BTW is neet inbëgriëpe.*

bëhappe (overg.; bëhappe, h. bëhap) [alleen in de verbinding 'get kónne bëhappe'; eigenlijk 'iets in de mond kunnen steken'], **1** het de baas kunnen: *de zaak waas h'm boeëve de kop gëgreujd, hae kos 't ech nimmieë bëhappe*; **2** ervoor opdraaien: *d'n awwe mót 't nëteurlik bëhappe (d'r vuur opdreije) es ein van de kënjer z'n vingërs haef vërbrand (mislukt is in een onderneming).*

bëhawd (o.; g. mv.; g. dim.), **1** houvast: *de sjrówf pak neet, want ze haef gei bëhawd*; **2** [Hd. *Halt*], (fig.) steun, houvast: *mèt d'n (de) doeëd van ze moodër haef Sjëlke ze bëhawd vërloëre.*

bëhawte (overg.; bëhoeël, h. bëhawte) [Hd. *halten*], bëhawwe; behouden: *sjoëns det (hoewel) Rozzee ówt Gent get hieël lieëliks haef ówtgëvrieëte mèt e kënd(sj), haef-tër z'nën ti-jtël toch mooge bëhawte.*

bëhej (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [WNT 1692 *behey*, var. van 'boeha', 'poeha'; D. (reg.) *Buhei* (poeha)], kouwe drukte, poeha: *det dae kalmieëkër (praatjesmaker) zoevöl bëhej kan make uuvër zoe'n sjaeligheid, is toch óngëluijflik; 't bëhej van dae kakmieëkër (geurmaker, druktemaker, opsnijder,*

kakmaker) *bèn iech kótsmeug*; **2 (uitdr.)** *dae kale haef väöl bëhej en niks in de maal*, hij is opschepperig en heeft niets op zak.

bei(d)s (hoofdtelw.) [alleen in de uitdrukking ‘van bei(d)skante’], beide: van *bei(d)skante van de wieëg höbbe di-j van de stad nów buimkës gëzat*; *wieë zeen van bei(d)skantefëmi-jlievanLis*; *det blaadisaan bei(d)skante bësjrieëve*.

bei(j)ëre (onoverg.; bei(j)ërde, h. gebei(j)ërd), **1** [Mnl. *beyeren*], beieren, luiden, kleppen: *in Bei(j)ëre* [Hd. *Bayern*] *stuit alti-jd waal örgës ’n klok te trumpën ofte bei(j)ëre*; **2** een klokkenspel bespelen, beiaarden: *oppe Mert kónne de toeriste de geevëls bëwónjërën en lówstëre nao ’t bei(j)ërën in ’t toeërënsjën op ’t stadhóws*; **3 versje**: ‘*Bimbam bei(j)ëre, de köstër lös gein eijëre; waat lös tër dan (dén)? spek in de pan; dao wuuërt de köstër vèt van.*’

beijaard (m.; -e; -sje) [Mnl. *beyaert*], **1** beiaard, carillon, klokkenspel: *de meiste vënge ’ne beijaard tof, mer sómmigge kalle van e vërsjrikkëlik gëtóngël*; **2 de Maaseiker beiaard**: ‘*De Mëzeiker beijaard haef 23 klokke, di-j ówt zujvër klokkëbróns zeen gëgoeëte. Ooze beijaard, dae dus 23 pieëtërs en pate (pieëtjsjës) haef, waerdën in 1988 in gëbrujk gënómme.*’

beïn, **1** (o.; bein; beinke) [Mnl. *bien*, Oud-Eng. *bān*, Hd. *Bein*], been: *det maesje van kóm-kri-jg-miech* (verleidelijk meisje) *haef sjoeën bein*; *Krit haef ’n houtëre beïn*; *Tjeu ligk mèt ze beïn in de gips* (in gipsverband); **2** (samenst.) *di-j króddël* (kleine, dikke vrouw) *is ’n gooj blóts, mer mèt häör knótskni-jje, beugëlbein en joodëltieëne (joeëddël-) is ze neet ech e prónt vroumës* (een mooie vrouw); **3 (uitdr.)** *Traes, det spissjallëke, haef bein tot aan häör vot* (lange benen); *waat de kop vërgit,*

mótte de bein misneete (bësneete), als je iets vergeet, moet je nog een keer lopen; *det horluuëzjékën haef bein gëkrieëge*, het is verdwenen; *det meürkën* (muurtje) *is zoe rech es mi-jn bein*, is helemaal niet recht; *det maesje is geine kni-jn*, (het is een mooi meisje), *mer ’t haef bein wi-j ’n beugëlport*, zij heeft kromme benen; *Mëri-j is van de bein aaf van de rummëtik*, kan niet meer lopen van het reuma; *dae lange zwik haws-te mótte zeen bein make tón hae (h)eivërs vaegde*; *woevuur maak di-j kë(r)nalie (knaje, kannaj) zich zoe ’n dikke bein*, waarom windt die kenau (virago, helleveeg) zich zo op?); *dae fiks löp zich de bein óngër z’n vot ówt vuur det pëteeke*, die vrouwenzot spant zich enorm in voor dat lichtzinnig meisje; **4 oud Maaseiker spelliedje**: ‘*Bi-j ’t dówwe van de sjóggël zóngë de kënjër: ‘Ein, broeëk (braak) ze beïn. Twieë, doeëg (dieëg) zich wieë. Dri-j, op ’n ri-j. Veer, e kèpperke’(pötsje) beer. Vi-jf, sloeëg ze wi-jf. Zès, vieërse vës. Zieëve, laag t’rnieëve. Ach, bëtaalde de pach. Nuuëge,² woeëre luuëge². Tieën, Maddëlieën. Èlf,² geit vanzëlf. Twalf,² e pötsje mèt zalf. Dértieën, de bókkëbaard. Vieërtieën, de kop aaf. Vi-jftieën, d’n èllebloodslaag³!’*; P.S. 1. e *kèpperke*: kapper (gew.) : klein glas, al of niet op voet, met een inhoud van 1/4de liter; ook als maat: een kapper bier; 2. ‘*nuuëge*’, ‘*luuëge*’, ‘*èlf*’, ‘*twalf*’ i.p.v. ‘*nieëge*’, ‘*luuëgës*’, ‘*ölf*’, ‘*twelf*’: uit rijmnoed; 3. ‘*èllebloodslaag*’ is betekenisloos. Ook in Neeroeteren en Opoeteren bestaan er ongetwijfeld varianten van dit spelliedje. Omdat de kinderen van een wijk meestal samenspeelden, zijn van dit liedje trouwens ook binnen de stadswallen andere versies bekend. Eén daarvan, opgetekend door de heer Lei DALEMANS, gaat als volgt: ‘... *Zès, waas gëwès (= gëwaes). Zieëve, woeëre wieëve. Ach, bëtaalde de pach. Nieëge, haw de ków gëdrieëve. Tieën, Maddëlieën. Èlf, e pötsje mèt zalf. Twelf, e pötsje mèt zand.*

Dértieën, de gri-jze baard. Vieërtieën, de kop aaf. Vi-jftieën, d'n hëlle bloodslaag.'

bējaord (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *bejahrt*], bejaard: *minse di-j awwër zeen es 65 jaor, zeen bējaord; dao is e groeët vërsjil tösse bējaord zeen en zich bējaord veule; in hunne kop zeen sómmigge minse van tachëtig mindër bējaord es sómmigge angëre van fi-jftig.*

bejje (overg.; bejde, h. gëbejd), **1** [Mnl. *betten*, Hd. *bähen*], betten: *es-te e naat lépke tieëge d'n oug huls (hils), bejs-te ze; iech hób de wónj mèt kómpresse gëbejd; 'ne zwieërendën tieën móstën in werm watër bejje; vuur d'n aestërouge get weikër te make, kóns-te ze bejje; es ze 'n wónj móste bejje, dieëge ze vreugër glonnazon in 't watër; 2 fówtse; slaan: Zjang is 'ne baer van 'ne mins, dae de paol mèt e paar slaeg de grónd in bejde; Fóns bejde de lówszak vuur z'ne kop.*

bek (m.; -ke; békske), **1** [Lat. *beccus* (snavel), Fr. *bec*], bek: *'ne reigër haef 'ne lange, spitse bek en 'n aenj 'ne korte, platte; 2 gezicht: (uitdr.) doeër m'n eige lómpigheid bèn iech ins good op m'ne bek gëgange, ben ik mislukt (afgegaan); Zjef duit z'ne bek neet mieë oeëpe, hij zwijgt als een graf; wils-te d'ne bek ins hawte, ménke, wil je eens zwijgen; woeróm haef dae Baer alt-jd zoe 'ne groeëte bek?, waarom zet hij zo'n grote mond op?; brieëk miech de bek neet oeëpe, dwing me niet om te praten; 3 haargolf: gieë höbt sjoeën békke, mëdam; Mi-j haef zich békke laote zëtte, heeft haar haar laten onduleren; 4 mv. van 'bak': Zjul drunk eedër wieëk twieë bek beer; 5 dim. van 'bak': det bakbieës van 'nën hónd vrit waal vi-jf békskes voor op 'nën daäg.*

békaaf (alleen pred.bn.) [komt van 'een paard zo de bek afrijden dat het geen adem meer

heeft'], stikkëpot, stikop, aan, hón(d)smeug, doeëdmeug, pówpop, pómpaaf; bekaf, doodop: *tón Pol op eine middig d'n hieëlën hoeëf haw ómgëspaajd, waas-tër békaaf; es-te békaaf bès, bès-te zoe meug es 'n maaj of wi-j 'nën hónd, wi-j de Duitsërs zëgke, want di-j zeen 'hundsmüde' ('hundemüde').*

bëkal (m.; -le; -ke) [Lat. *baucalis* (koelvat van leem), It. *boccale*, Fr. *bocal*, Hd. *Pokal* (enkel voor wedstrijd beker en drinkbeker)], bokaal, weckglas: *wieë höbbe waal fi-jftig bëkalle mèt kieërsën op 't sjaap stoeën; ieët gieë vieërse lëgummën of van di-j ingëmaakdën ówt 'ne bëkal?*

bëkalle (overg.; bëkalde, h. bëkald) [van het AN-woord 'kouten'], **1** kwaad spreken: *pas op es de klokke lójje, want dën zeen di-j roddéngs (smieërleppe) diech aan 't bëkallën of tiech doeër de strónt aan 't trëkke; 2 ompraten: dae kězakkëndrejjer haef zich laote bëkallën en is nów bi-j de roeëje; 3 bepraten: det probbleemke mótte we ins röstig bëkalle bi-j e good glaeske.*

bëkans (bw.), reurës, bënao (zie ald.).

bëkee (m.; -s; -ke), boekee (zie ald.).

bëkënd (bn.; -ër, -ste) [Mnl. *becant*, Hd. *bekannt*], **1** bekend: *'t is algëmein bëkënd [Hd. *allgemein bekannt*] det we mótte bëkrumpe (bezuinigen); Frieda Van Wijck is hieël bëkënd van d'n tillëvi-zjie; dae mins kump miech bëkënd vuur; 2 waarvoor is Maaseik bekend? 'Mëzeik is bëkënd vuur z'ne knapkook, z'n pëteekës, z'ne volliebal, z'n óngërwi-j's, z'n Mert en z'n geevëls, z'ne karnëval, vuur de Van Eycks en nëteurlik vuur z'n sjoeën moodërtaal en z'n toffe luj, di-j allëmaol kaal, lui, lékker en hoevaerdig zeen.'*

bëkëne (overg.; bëkënde, h. bëkënd), **1** [Hd.

bekennen], toegeven: *iech mót békènne det iech miech ferm hōb gētrómpeerd (vērdaold)*; **2** [Hd. *erkennen*], bespeuren: *dao waas in d'n hieële rōntélóm gein lieëvēntigge zieël te békènne*; **3** *bekennen*: *iech hōb bi-j de pollisse békènd det iech tiech hōb bēsjieëte (benadeeld)*.

bēki-jke (overg.; bēkaek (bēkieëk), h. bēkieëke), **1** *beschouwen, bedenken*: *'t is mer wi-js-te 't bēkiks; de's good bēkieëke*; **2** *onderzoeken*: *det mót iech nog ins bēki-jke; de bēkiks 't tiech mer, je zoekt het maar uit; hōbs-te miech al ins bēkieëke, denk je dat ik dat ga doen?*; **3 (uitdr.)** *bēki-jk 't tiech mer, dat is jouw zaak; 't is bēkieëke mèt Mil, hij gaat naar zijn einde toe; det waas good bēkieëke; op de kieëpēr bēkieëke, hōbs-te gēli-jk, alles goed overwogen, heb je gelijk*.

bēki-jks (o.; g. mv.; g. dim.) [alleen in de uitdr. *'vāōl (gei, min) bēki-jks hōbbe'*], bekijks hebben: **(uitdr.)** *de swiet van d'n trouw haw vāōl bēki-jks; de gouje brōwlof haw hieël min bēki-jks, want dao stōngēn allein mer twieë gaaplieëpēls (snotapen) en dri-j gaapmōwle (nieuwsgierigen) langs de wieëg te gape (de nōwsjieëriggēn aaf te lēgke (ōwt te hange))*.

békke, **1** (onoverg.; békde, h. gebék), goed smaken: *'t broeëd van dae békker bek miech; dae vi-jzēn hieëring bek miech neet*; **2** (mv. v. *'bek'*), mond: *in di-j klas zittēn e paar groeëte békke*; **3** (mv. v. *'bek'*), haargolven: *es-te miezaomplie [Fr. *mise en plis* (watergolven)] hōbs laote zētte, hōbs-te békke; tōn Gusje ei jaor waas, haw d'r al sjoëen blōnd haor mèt békke*.

békker, **1** (m.; -s; -ke) [Eng. *baker*, Hd. *Bäcker*], **1** *bakker*: *jōng, haol miech bi-j de békker e gri-jske, 'n prōwmēvlaaj, 'n doeës knapkeuk en e paar mērveijeukēs*; **2** **Maaseiker bakkers leveren topkwaliteit**:

'Mèt hunnēn tripportāōr brachte de békkers de luj vreugēr eedēreēn daåg e vieërs bruuēdsje. Bi-j de Mēzeikēr békkers vunk vandaag eedērein z'n gaajing (gading), want di-j hōbbe de vitrin en de winkēl vol gooj waar ligke: bruuēj en bruuēdsjēs wi-j zwart broeëd en gri-jske, pistēlees, dēk ouch kieërswēgke, knapkeuk, tartēpōnge, spikkēlasi-j en nēteurlik de allērlékkerste pēteekēs. In de knapkookstad, Mēzeik, bakke de meistērbékkers oppe Mert ouch eedēr jaor 'ne knapkook van dri-j maetēr doeërmaetēr.'; **2 (uitdr.)** *de guuēfs de geld(sj) bieëtēr aan de békker es aan d'n doktoeër, eten is duur, wat onbelangrijk is als jij en de jouwen maar gezond zijn (blijven)*; **3** **Maaseiker aftelrijmpje**, o.m. bij het verstoppertje spelen : *'Ein, twieë, dri-j, veer, vi-jf, de békker sloeëg ze wi-jf; de vrouw di-j wou neet sprieëke, de klōppēl wou neet brieëke; de vrouw di-j sproeëk, de klōppēl broeëk en de békker voeël op ze gaat.'* (N.B. wie bij het laatste woord werd aangetikt, viel af (Opgetekend door mevr. N. POLFLIET, Schoten); **Maaseiker gedichtje**: *'De békker sjit lékker van boeëve tot óngēr van de kuuēkēntrap.'* (Opgetekend door Wim CORSTJENS)

békkēri-j (v.; -je; -ke) [Mnl. *backen, baken*, Eng. *bakery*, Hd. *Bäckerei* (winkel)], bakkerij: *bruuēj, gooj vlaajēn of óngēluiflik lékker pēteekēs mèt of zóngēr slaagroum wieērēn eedērēn daåg van 't jaor in de Mēzeikēr békkeri-jje gēbakke; marsjēndi-js ówt 'n eige békkeri-j [Hd. *Backstube*] is nēteurlik stōkke lékkerder es van dae knoeēj ówt 'n fēbriksbékkeri-j [D. (in België) *Brotfabrik* (industriële bakkerij)]*.

Békkersbónd, de; de Bakkersbond: *'De Békkersbónd waerdēn opgērich in 1905. In 1977, tōn de Békkersbónd 'Hand in Hand' 140 jaor bēstóng, hōbbe ze alle békkers di-j lid woeëre van de Bēlzje Bónd, in Mēzeik*

ówtgēnuuējd. De Békkersbónd maakdēn in 't begin aafspraakēn uuēr de pri-jze, 't bakloēn, etc.. In de Békkersbónd 'Hand in Hand' waerdēn ouch 'ne spaarkas opgērich. D'n allērieērste vuuērzittēr van de Békkersbónd waas W. Dahmen-Neel en d'n iērstēn óngērvuuērzittēr waas Charles Konings. Anno 2013 hēde de bónd 'Koninklijke Bakkersbond Maaseik en Omstreken'. (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, 1994, p. 27-28)

bēklaag (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Klage*], beklag: *tón Sjel békans neet mieē kos stoeēn van zatigheid, ging-dēr bi-j de kaffeebaas ze bēklaag doon* [Hd. *sich beschweren*] *en zag det-ēr krank waas van de vērjsjaalde zawwēl, det leps beer, det-ēr h'm haw ingēsjud.*

bēklatēre (overg.; bēklatērde, h. bēklatērd) [klanknabootsend gevormd], bewateren [Hd. *bewässern*], wateren op: *in Antwērpen hōbbe ze d'r hunne bówk van vol det zate Hollēnjers en angēr nachrave nōw al jaorēn hun kattēdraal stoeēn te bēklatēre, want dao mōs-te toch 'ne pissērd (laf mens) of e pizzēwitsje (piske) vuur zeen.*

bēkoch (bn.; g. tr. v. verg.) [volt. deelw. v. Mnl. *'becopen'* (winst behalen op iemand bij verkoop)], afgezet, bekocht, bedrogen [Hd. *betrogen*]: *ómdét de pieēpērdeure zjēdi-j (boodschappentas) dae Giel vuur z'n vrouw haw gēkoch, nao 'n hawf jaor rats waas vērslieēte, veulde hae zich bēkoch.*

bēkōstige (overg.; bēkōstigde, h. bēkōstige), bekostigen, de kosten dragen voor: *aan 't ēnj van de maond(sj) zeen de meiste minse keps es ze allēs hōbbe bēkōstige; 't lieēvēn is deur, zag de blaggāōr, want iech mót eedēre maond(sj) m'ne zeilboeēt en me kēstieēl in Monnakkoo (Monaco) bēkōstige.*

bēkoukēle (overg.; bēkoukēlde, h. bēkoukēld) [sterk veroud.; cfr. Nouveau Dictionnaire français-allemand, p. 315, Hd. *begauckeln*], betoveren, begoochelen: *dae fiks duit niks leevēr es blooje (betalen) vuur vrouwluj di-j h'm mèt hun sjoēnigheid bēkoukēle.*

bēkratse (overg.; bēkratsde, h. bēkrats) [Hd. *verkratzen*], bekrassen: *mèt 'ne luiwi-jvērknoup (knippēr = drukknoop) bēkratsde de batraaf (straatbengel) de kappoo (motorkap) van e paar luksvētuuēre (personenwagens).*

bēkribbēle (overg.; bēkribbēlde, h. bēkribbēld) [Hd. *bekritzeln*], volkrabbelen, bekrabbelen: *ooze jóngstēn haef 't meūrknē hieēl mèt kri-jt bēkribbēld (vol gēkribbēld).*

bēkrómpe (bn.; mieē -; 't meiste -) [van 'bekrimpen' (beperken)], 1 schamel: *bēs-te 'n ērmoodspēns, dēn mōs-te bēkrómpe lieēvēn en hōbs-te lichēlik geine nagēl vuur aan d'n kónt te kratse; 2 kortzichtig: Door is 'nēn dikmieēkēr (aansteller), mer 't is ouch 'ne bēkrómpe lapzwan (onnozelaar); 3 niet ruim, eng: sómmigge awwērs woeēne mèt 'n kōd jung (een groot aantal kinderen) hieēl bēkrómpēn op e paar veerkante maetēr.*

bēkrumpe (overg.; bēkrumpde, h. bēkrump), bezuinigen: *nōw pa ze werk haef vērloēere, zal 't gēdoeēn zeen mèt dikke bufstōkkēn en deur kloētēri-jkēs, want we zullēn op allēs 'n hieēl stōkske mōtte bēkrumpe.*

bēkwaom (bn.; -ēr; -ste), 1 bekwaam, kapabel [Mnl. *bequame* (geschikt, bekwaam), Fr. en Eng. *capable*, Hd. *kapabel*]: *Pol is 'ne verstēnjiggēn en 'ne bēkwaome mins, dae hieēl good is in ze vak; 2 in staat: Berta is bēkwaom vuur 'nēn opluip te doon (te gaan protesteren) bi-j d'n dieēkēn en te zēgke det hae ouch gein heilig vaat is.*

bel (v.; -le; -ke) [Mnl. *belle*], **1** huisbel: *gistërën hóng 'n snoeëtërbél* (snotaap) *aan de (duuër)bél*; **2** schoolbel: *es de bel geit, stujve de kènjër d'n trap aaf*; **3** fietsenbel: *koup dae koeräör toch ins 'n bel vuur z'ne vërjaordaäg*; **4** zeepbel: *vuur (zeip)bélle te bloeëze, gëbrujkde ze vreugër 'ne sluuëtël en nôw doon ze det mèt e stékske woe vanvääör e ringskën op zit.*

Bel, roepnaam voor Isabelle.

bëlaef (bn.; -dër; -ste) [van 'beleven' (ondervinden); Mnl. *belevet* (ervaren)], wellevend, beleefd, hoffelijk, welgemanierd: *Funskën is alti-jd ein en al pöppëstrónt* (overdreven vriendelijk) *en Baerke, ze breurke, is e bëlaef mënneke woe ferm get pójjër in zit* (een jongetje dat vitaliteit uitstraalt), *ech e vievig kënd(sj) mèt gooj mëneere.*

bëlaefdigheid (v.; -heede; -sje), beleefdheid: *ówt bëlaefdigheid hób iech e stökske van di-j zoor prówmëvlaaj gieëte.*

Bëlang van Limburg, Het: zie: *Beléngske, Het.*

bëlank (o.; bëlange; beléngske), **1** [Mnl. *belanc* (verlangen, belang), Hd. *Belang*], voordeel: *waat vuur bëlank höbt gieë dërbi-j es gieë miech de pieërëlinkën ówt de naas haolt* (uitvraagt)?; **2** waarde: *'t is van 't groeëste bëlank des-te neet van d'ne klot vils* (dat je niet in zwijm valt), *es-te bi-j zoe'n gleujëntigge hits in de zón mós aansujve.*

bëlans (v.; -e; beléngske), ballans; **1** [Lat. *bilanx* (weegschaal), Fr. *balance*, Eng. *balance*], weegwerktuig, weegschaal: *Swa geit élke mörgën oppe bëlans stoeën en hae wuuëg al 'n ti-jdsjën oppe kop hóndërd killoo*; **2** [Fr. en Eng. *balance*, Hd.

Balance], evenwicht, balans: *bli-jfs-tën in de turnlès oppe balk neet in bëlans, dén ligks-te draaf* (d'rvanaaf); *es-te d'n bëlans vërlujs, ligks-te*; **3** [Eng. *balance sheet*, Hd. *Bilanz*], eindrekening van het grootboek, tabellarisch overzicht: *op 't ènj van 't jaor make we de bëlans op*; *in de zaak hóbbe we dit jaor de bëlans mèt vërlujs aafgësloeëte*; **4** (fig.) [Hd. *Bilanz*]: *iech bèn hieël eige mèt daen awwe mins en iech weit det-ër de bëlans van ze lieëvën haef opgëmaak.*

bëlaove (overg.; bëlaofde, h. bëlaof) [Mnl. *beloven* (een plechtige belofte doen)], **1** verzekeren: *dao kri-jgs-te fritte mèt 'n gooj kwaaj majjènaes of pikkëls, det bëlaof iech tiech*; *de geis 't tiech neet bëklage, det bëlaof iech tiech*; **2** toezeggen: *iech bëlaof tiech det iech dae rare kwant* (kwibus, dwaas) *de wach zal aanzègke* (ernstig zal waarschuwen).

bëlatëm (m.; g. mv.; g. dim.) [van 'balata' (een rubbersoort, naar de boomnaam in het Caraïbisch; Eng. *balata*, Hd. *Balatum*)], **1** balatum, viltzeil: *bëlatëm is 'n vloerbëkleijing di-j bëdrök is mèt 'n hel vörflaog*; **2** balatum, een tijd lang zeer gegeerd: *'Bëlatëm is opgëkömmën in de jaore fi-iftig en waas ouch in de jaore séstig e groeët suksés. Bëlatëm waas goojëkoup en sterk en bëstóng in allërlei kleurën en teikëninge, mer is nôw ówt de moode, want hae is nôw te deur vuur te makën en is bi-j 't rissëkleere sjajëlik vuur mins en nëteur.'*

bëleeve (overg.; bëleevede, h. bëleef) [Mnl. *believen* (goedvinden, behagen)], **1** willen hebben: *nôw vraoge ze in 'ne winkël: 'Kan iech hëlpe?', mer vreugër vroeëge ze: 'Waat zal uch bëleeve?'*; **2** [Hd. *belieben*], (form.) behagen: *esgodbleef, bli-jve we allëmaol gëzónnd; 'waatbleef?' is eigëlik de verkorte vörm van 'waat bëleef uch?' en 'éstebleef' is 'es 't tiech (uch) bëleef'.*

bëlègke (overg.; bēlag, h. bēlag), **1** geld beleggen: *ómdét de geld(sj) op e spaarbeuvske niks opbrunk, kóns-te 't bieëtèr bëlègke, bēvuurbeeld in hówzèr of bówgrónd*; **2** bij de rammelaar zetten: *wils-te jóng kni-jnkès, dén mós-te 't meurkèn avèntów ins 'ne nach bi-j de rammēlaer zètte, waat we 'ne kni-fjn bëlègke'neume.*

bēljeje (overg.; bēljeje, h. bēljejd), nazien, schouwen: *es de bieëk is gēvaeg, mótt de kómmēsaer 't werk van de bieëkvaegērs bēljejjèn en ki-jkèn of 't ouch waal tegooj is gēdoeën.*

Beléngske, Het; Het Belang van Limburg: *'Dees Vlaomse gēzèt mètt 'n oplaag van 100.000 ékzemplare (2015) is suurtōe aafgēstōmp op Belsj-Limburg. 't Beléngske, det z'n eige ómsjri-jf es Vlaoms, ónaafhankèlik en kristèlik, wuuèrt zjus wi-j de Gēzèt van Antwèrpe, De Standaard en Het Nieuwsblad/De Géntenaer ówtgēgieēve doeër 'Mediahuis'. De ièerste iddi-jisie kwoeëm ówt in 1879. Van dees gēzèt, opgèrich doeër de breurs Nicolaas en Jozef Theelen, waas Hubert Leynen d'n ièerste hoofrédaktäör. In 1953 kwoeëm 't bēdri-jf in han van Jan Baert, dae gētrouwde waas mètt Antonia Theelen. Tón Jan Baert in 1986 stórf, waas 't bēdri-jf ówtgēgreujd tot 'n bēlankri-jke multiemeedie(j)aal óngèrnumming. En det óngèr de naam N.V. Concentra. Anno 2016 is Ivo Vandekerckhove hoofrédaktäör, waat èr – aangēstèld doeër Peter Baert – is saer 2000 en waat bēteikènt det-èr uuvèr dees gēzèt d'n eindvèrantwoeërdèlikkèn is. Ivo, dae in 1988 bi-j de rēdaksie in vastèn deens kwoeëm en dae zich langèn ti-jd haef gēkónsèntreerd op de mi-jnslówtng en op de rēkonvèrzie in Limburg, waas es hoofrédaktäör d'n opvolgèr van Marcel Grauls. Saer juniè 2015 is same mètt Ivo ouch Indra Dewitte hoofrédaktäör.'*

bèlèt (o.; g. mv.; g. dim.), verandering, belet, belemmering: *maag iech bènnekómmèn of is t'r mēsjujn bèlèt, of kom ik misschien ongelegen?*

bèlfläör, **1** (m.; -s; -ke) [Fr. (*pomme de belle fleur*) (appel met fraaie bloem), Hd. *Bellefleur*], bellefleur, heldere tafelappel: *dèt kènd(sj) haef e kleurke (gelaatskleur) wi-j e bëlfläörke; bëlfläörkès zeen gieëlgreun mètt van eine kant 'n roeëj plek*; **2** gezonde vrouw: *'t is 'n aardigheid (plezier, genot) es-te di-j bëlfläör 't li-jvènd oppèn draod zujs hangèn of wi-j e gèzwank rieë op en aaf zujs drave*; **3 een schachtbok noemde men een 'bëlfläör'**: (m.; -e; -ke) [Fr. *bellefleur*, Luiker Waals *bèlfleür* en *bèle-fleür*]: *'Oppe pòt haws-tèn eine bëlfläör vuur de zujvèr, kaw loch nao óngèr te bloeëzèn en 'nèn angère vuur de vówl, werm loch nao boeëvèn aaf te veure. Óngèr 'ne bëlfläör hóng(e) de kas(se) (ophaalkooi(en)), dae (di-j) d'n hieëlèn daág op en aaf ging(e). 'ne Bèlfläör waas gēmaak van i-jzèr en bétóng. Bi-j de 'Village (Maasmechelen Village)' stuit nog 'ne bëlfläör.'*

bélga (m.; bēlgaas; -ke), soort snoep: *bēlgaas zeen gēmaak van klis (drop van de zoethoutwortel) en hōbbe de vōrm van 'ne vi-jffrang (vroeger Belg. muntstuk).*

bèljóng (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *bouillon*, Hd. *Bouillon (Brühe)*], bouillon, vleessoep: *luuëts-te 'n hoon of get soppèvleis in werm watèr trèkke, dén hōbs-te nao e paar oore bèljóng; bèljóng is vleisnaat of 'n aaftrèksèl van magèr vleis.*

bèljóngblökske (o.; -s; -) [Fr. *bouillon-cube*], bouillonblokje: *mètt e bèljóngblökske maak Jeu zich rōnd de middig e kumpke sop.*

bèljot (v.; -te; bēljòtsje) [Fr. *bouillotte* (bedkruik)], blaas; warmwaterzak,

- bedverwarmer: *ómdét bómma mèt wènt(sj)ërveut is aangëmaak, krup ze same mèt häör bëljot óngër de dieëkës; 'n bëljot is 'n këtsjówwë blaos woës-te werm watër in kóns doon.*
- béle** (onoverg.; béle, h. gebéld), **1** bellen: een belsignaal geven: *'t belt* [kenmerkend dialect]: er wordt gebeld; *dao belt eemës; 2* telefoneren: *wils-te miech ins béle?*
- bélleketrèk** (o.; g. mv.; g. dim.), **1** beldeurtje spelen, belletje trekken: *nów dówwë we oppe bel, mer vreugër trokke we aan de bel en dieëge sómmigge kënjër bélleketrèk; 2 kwajongens speelden beldeurtje: 'Bélleketrèk dieëge de däögëneetsjës vuur 't plëzeer det ze hawwe, es ze de minse, di-j toch neet aan hun koste, huuërde sjamfówtëre. Sërtów vuur de minse di-j békans nimmieë ówt hunne zieëtël koste, waas det 'n pes.'*
- béllingër** (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; komt van 'baliehanger' (baliekluiver)], däögëneet; belhamel, deugniet: *det ménke wuuërt 'nën échte béllingër, want det lówstërt gein vets en vunk nów al vanallës aan; béllingërs di-j get hawwën ówtgëspoeëk, zatte ze vreugër in de sjoel oppe kni-jje mèt de han in de loch.*
- bëloëne** (overg.; bëloënde, h. bëloëënd) [Hd. *belohnen*], **1** beloning geven: *waem hi-j in de klas good z'n bës duit, zal bëloëënd wuuëre mèt gooj puntën en 'ne gooje bulletin* (Fr. uitspr. van laatste lettergr.); **2** voldoening geven: *in d'n heemël zal God uch bëloëne vuur alle goods det gieë in eur lieëve höbt gëdoeën.*
- bëloëning** (v.; -e; -ske) [Hd. *Belohnung*], beloning: *ómdét iech bi-j de pollissën 'n gëvónge portëfól mèt vi-jfdówwënd euroo haw aafgëgieëve, kraeg iech van d'n eigënaer 'nën dikke mérsi-j en vi-jf euroo vuur bëloëning.*
- bëlóng** (m.; -e; bëlungske), **1** [Fr. *boulon* (*à écrou*)], (zware) moerbout: *boeër oppe kop e gieëtsjën in di-j plank, doot 'ne bëlóng d'rdoeër en sjrówf 'n sjrówf trop; 2 [Fr. *ballon*, Eng. *balloon*, Hd. *Luftballon*], ballóng, blóng; (lucht)ballon: *vuur rëklaam kraegën alle kënjër 'ne bëlóng in dae nówwë sjoonwinkël; 3 [Fr. *ballon*, Hd. *Freiballon*, *Luftballon*], luchtballon: *és geine wënd(sj) is, kóns-te mèt 'ne bëlóng neet vare.***
- bëloupe** (overg.; bëloëp, h. bëloupe), **1** [Hd. *belaufen*], begaan: *es 't glaad is, is det paad neet te bëloupe; 2 beredderen: *nów oos sókkërténtsje, mi-jn paat (mi-j pieëtsje), is gëstórve, höb iech hieël get te bëloupe.**
- Belsj**, **1** (o.; g. mv.; -ke) [van Lat. *Belgae* (de Belgen), Fr. *la Belgique*, Eng. *Belgium*, Hd. *Belgien*], Bëlzjiek(ske); België: *väöl Hollénjers zeen op 't Belsj kómme woeëne; 2 (m.; Bëlzje, Bëlsjke) [Fr. *Belge*, Eng. *Belgian*, Hd. *Belgier(in)*], Belg: *Bëlzje zeen – toch zieëkër de Vlaominge – hel wirkërs, di-j 't zich ouch good d'rvan pakke; 3 (bn.; g. tr. v. verg.) [dialectische uitspraak van het Fr. 'belge', Eng. *Belgian*, Hd. *belgisch*], Belgisch: *Bëlzje sjóklaat kënne ze uuvëral in de waerëld, toch zieëkër oos sjóklate prälinne.***
- bëlump** (o.; g. mv.; g. dim.) [afl. van 'luimen' (gew. voor 'scherp kijken')], overleg, sluwheid, beleid: *dae boor is geine bottërik (onbeleefde kerel) en zieëkër geine stómme klöppël (lomperik), want waat-ër duit, duit-ër mèt bëlump; Zjéfsken is e fënistig (sluw, knap) ménneke, det neet zóngër bëlump ze góstingske kri-jg; we zeen mèt bëlump (list) achtër de waarheid gëkómme.*
- bëlumpe** (overg.; bëlumpde, h. bëlump), om

de tuin leiden, bedriegen: *laot tiech neet bëlumpe doeër dae fòks, want dae is neet min* (die is uitgeslapen, slim).

Bélzjiek (o.; g. mv.; -ske), Belsj (zie ald.).

bēmèste (overg.; bēmèsde, h. bēmès) [Hd. *misten* (vaker *düngen*)], **1** bemesten: *es de boore de véljer neet bēmèste, zal 't mèt d'n ougs geine vètte zeen en zal dae gaw bènne zeen*; **2 mensen bemestten hun groentetuin met eigen uitwerpselen**: *'Vreugër bēmèsde ze de moosëm mèt waat ze op 't (h)ujske (de wc) hawwe laote valle. De lëgumme greujde det 't sjoeën waas vuur te zeen, mer de minse wiste neet det hun eige mès de oeërzaak waas van de wörm in hunne bówk.'*

bèmeuje, zich (wederk.; bèmeujde zich, h. zich bèmeujd), zich bemoeien, zich inlaten met: *bèmeujts-te diech mèt angër luj hun zakës, dén bès-te 'n(e) meujal*; *waat mót dae gijfsji-jtër zich toch alti-jd bèmeuje mèt allës en eedërein en zit-ër uuvëral z'n naas in te stieëke!*

bëmoodëre (overg.; bëmoodërde, h. bëmoodërd), bëmoojëre (zie ald.).

bëmoojëre (overg.; bëmoojëerde, h. bëmoojërd) [Eng. *to mother*, Hd. *bemuttern*], bëmoodëre; **1** moederlijk zijn: *wi-j di-j Gón häör kien(d)sjës bëmoojërt, det is sjoeën vuur te zeen*; **2** op een bazige manier bezorgd zijn: *Dolf wilt miech alti-jd bëmoojëre; de kos di-j ros (sluwe dame) bieëtër 'n löps óngër häör kónt gieëvën es tiech doeër zoe'n kërnalie (kannaj, knaaje) te laote bëmoojëre.*

bēmówle (overg.; bēmówlde, h. bēmówld), roddelen, over de tong laten gaan: *iech gaon uch bówtëwalse, mënïeër, want gieë zeet 'ne jówdas dae niks angërs duit es angër*

luj bēmówlën en doeër de strónt trèkke; de groeëtste krówpkónte (vleiers) zulle diech nog 't meiste bēmówle.

bënao (bw. v. kwantiteit) [van Mnl. *bina* ('bi' (bi-j) + 'na' (nabij)), Hd. *beinahe*], bëkans, reurës; bijna, vrijwel, zo goed als, bijkans [veroud.]: *iech bën bënao vaerdig; m'ne nónk is bënao hóndërd; höbs-te bënao gëdoeën mèt d'n hówswërk?; gistëre bën iech bënao van m'ne klot gëvalle* (in zwijm gevallen); *Zjul is bënao nieëgëtig, mer dae is nog good t'rbi-j.*

bënaodeile (onverg.; bënaodeilde, h. bënaodeild) [Hd. *benachteiligen*], benadeligen (gew.), benadelen: *minse di-j zich këpot ligke te pavën (roken) of te zówpe, bënaodeilën hun gëzóndheid; es-te zujs wi-j dae föwtëlaer (valsspeler) angër minse bënaodeilt, den vrúuëgs-te diech toch aaf woe dae is opgëtrokke.*

bënaw(d)igheid (v; -heede; -sje), benauwdheid: *van bënaw(d)igheid höb iech m'n krëvat losgëmaak en m'n hummën oeëpegëzat.*

bënawd (bn.; -ër; -ste), **1** drukkend: *iech dënk det 't geit ónwaere, want 't is zoe bënawd*; **2** bang: *es-te zoeget vërsjrikkëliks huuërs, kri-jgs-te 't toch bënawd*; **3** belemmerd in de ademhaling: *van di-j gleujëntigge hiits kri-jg iech 't hieël bënawd*; **4** angstig: *Tjeu is aan ze gaat gëbrand (zit met een ei) en is bënawd det-ër de vot geit tówpitse* (bang dat hij gaat sterven).

bëndigge (overg.; bëndigde, h. gebëndig) [Hd. *bändiggen*], **1** temmen, intomen: *vuur 'ne kwaojën deur (stier) e bitsje te bëndigge, mós-te vööl spek höbbe gieëte*; **2** bedwingen, beteugelen: *de kóns nëteurlik neet eedëre kieër ówt de vel spréngën es-te koeëks van de gif (guf) en daovuur is 't*

dèk bieëtèr d'n geveulès te béndigge; 3 overweldigèn, overmeesteren: *Lambaer kos bèkans neet mieë stoeën van zatigheid, mer de pollisse kostèn h'm mèt geine mejéng bi-j z'n sjabbèrnakke pakke vuur h'm te béndigge; 4* bedwingen: *me vadèr haef 'ne króf (bult), me moodèr haef 'n dikke naas en iech hòb van di-j krolle di-js-te neet kóns béndigge.*

béndoeshj (m.; -e; -ke) [Fr. *bains-douches*], lavwaar; **1** badinrichting, badplaats: *vuurdét ze in de kampe van de nazies waerde vérgaas, dachte di-j erm sugkèlaers det ze zich mochte doeshjèn in de béndoeshj; 2 van de ondergrond rechtstreeks naar de badzaal: 'Es de pöttèrs (mi-jnwirkèrs) óngèr in de pöt 'nèn hieëlèn daág hunne kas hawwèn aafgèdrejd, ginge ze van de kasse (ophaalkooien) drek nao de béndoeshj. Es-tèn in de pöt de 'koeëlèpos' haws gad en dus koeëlèn haws 'gèmaak', snakdès-te nèteurlik nao de béndoeshj, ouch waal lavwaar [Fr. *lavoir*] géneump.'*

bèneume (overg.; bèneumde, h. bèneump) [Hd. *benennen*], aanstellen (voor een betrekking): *sómmigge meistèrs di-j vas bèneump zeen, dènke det ze d'r hunne kas aan mooge vaege.*

bènge (overg.; bóng, h. gèbóng), bènje; **1** [Mnl. *binden*, Eng. *to bind*, Hd. *binden*], binden, knopen, vastmaken: *bèng miech det zéksken ieërpèlèn ins achtèr op m'ne fits, éstebleaf; iech mótt éffe m'n nistèle (veters) bènge; 2* dik laten worden: *allèwi-jl hòbbe we spissjaal pékskes mèt bloom vuur de saws te bènge, mer vreugèr doeège (dieège) we det mèt majjizeena (maïzena, maïsmeele); 3* [Hd. *(ein)binden*], inbinden: *deezèn diksjènaer is ingèbóng; 4* [Hd. *sich binden*], zich binden: *de mós tiech in 't lieëve neet te vööl bènge (je moet niet te veel verplichtingen op je nemen), de mós tiech*

zieëker niks laotèn opbènge (wijsmaken), mer mèsjujn mós-te waal avèntów get inbènge (een lagere toon aanslaan).

bèngël (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *bindel* (riem), Kil. *bindel* (band), D. (Keuls) *Bengel*, D. (reg. + Zwi.) *Bändel*], bènjël; **1** veter, lint, snoer: *vreugèr hóngè ze e sjildèri-jkèn op mèt 'ne bèngël; e snoor déts-te gèbruiks vuur get tów te bènge, is 'ne bèngël; 2 band, koord: *doot dae bèngël neet te strang rónnd z'nèn èrm, angèrs kan ze blood neet doeër; vuur de hoeëzèn op te hawte gèbruikde neet allein de vrouwluj mer ouch de mansluj en de jóngès vreugèr haosbèngèle (haosbènjèle).**

bènieëpe (bn.; g. tr. v. verg.), **1** bang, angstig, benauwd, beklemd: *mèt de billèkès (bètskes) tieëgènein gèknieëpe, mèt e bènieëpèn hertsjen en mèt ze kópke nao óngèr stóng 't daögèneetsje te lówstère nao wi-j z'ne pa h'm ochèrm ówtsjieët; 2 eng, kleingeestig, bekrompen: *lówstèr neet nao di-j pófbieës (pofklant), want det is 'n bènieëpe reub van 'ne mins (een kleingeestig, dom mens).**

bènje (overg.; bónj, h. gèbónje), bènge (zie ald.).

bènjël (m.; -s en -e; -ke), bèngël (zie ald.).

bènkèlik [Mnl. *bangelike* (angstig); van de stam 'bang' + suffix 'lik'; Hd. *bänglich*], **I** (bn.; -kèr; -ste), **1** vreesachtig, vreselijk, bangelijk: *'t is bènkèlik (neet te gluive) det dae vówlèn tis ze bèd vervélsj (vérgieëvèn) is van de vlúuë (vergeven is van de vlooiën) en det de plèfóng vol spènnègèwieëve (spènnèwèbbe) hunk (hink); 2 (erg) groot: *di-j bakmoolj (vadsige vrouw) is 'n bènkèlikke baj van e wi-jf (baj: dikke vrouw); II* (bw.), schandelijk: *Gus en Lis hòbbe bènkèlik vööl sjrik gad tón ze in As oppe bèrg 'n wilj zuuëg mèt tieën bagkèn óngèr de rajèr hòbbe gad (een wilde zeug**

met tien biggen onder de wielen kregen);
*’t haef deeze nach bénkelik gëónwaerd mèt
waal dówzënd waerleechtër in de róntëlóm.*

bènne, **1** (vz.) [Mnl. *binne(n)*, Hd. *binnen*],
in minder tijd dan: *wilt gieë bènne nów
en vieërtieën daag de rieëkëning bëtale,
mëdam?*; **2** (bw. v. pl.), binnen [Hd. *drinnen*]:
*bënnën is ’t lékker werm; kóm mer bènne;
bènne!* [Hd. *herein!*]; **3** (**uitdr.**) *iech höb ’t
al bènne*, ik heb al gegeten; *Fóns is bènne*,
hij heeft geld in overvloed; *dae wouf stik get
nao bènne*, hij eet veel; *d’n ougs is bènne*,
in de schuur; *iech kri-jg niks bènne* (ik kan
niets eten), *want iech bèn kótsmissëlik; iech
kèn daen i-jzëgrim* (brompot) *van bënnën
en van bówte*, ik ken hem door en door.

bënnëbieër (m.; -e; -ke), **1** binnenbeer
(varken waarbij één of beide teelballen in de
buikholte achtergebleven zijn): *es ’ne boor
’ne bieër vërköp en de kuipër kump aan
de weit det ’t ’ne bënnëbieër is, dén is de
koup neet géljig* (ongeldig); **2** bënnëvëttër;
hatelijk of knorrig en onaangenaam persoon,
nurk (= nurks mens): *eedërein mótt nêteurlik
avëntów ze gëmood ins luchte, mer deeze
bënnëbieër duit niks angërs es mékkërën
en mieëmë, minse jówdassën en koejëneere*;
3 bënnëvëttër; binnenvetter, introvert: *dae
bënnëbieër is ’ne vi-jze pëtroeën, want dae
vrit allës op* (onderdrukt zijn emoties) *en
zaet tieëge neemës e woeërd.*

bënnëgoeën (onoverg.; ging bènne, is
bënnëgëgange), **1** [Hd. *eintreten*], in het
(een) klooster gaan: *gings-te vreugër in
e kloëëstër, den zagte de luj des-te bènne
woeërs gëgange*; **2** [Hd. *hineingehen*],
binnegaan: *’t bëgint te ónwaere, zouwe we
neet bënnëgoeën?*; **3** naar het leger gaan: *in
welk jaor bës tiech bënnëgëgange*, wanneer
ben jij aan je dienstplicht begonnen?; **4**
naar een kraaminrichting moeten gaan:
Mëri-jkën is bënnëgëgange, want ’t watër

waas al gëbroeëke.

bënnëkappe (overg.; kapde bènne, h.
bënnëgëkap), slènje (zie ald.).

bënnëkómme (onoverg.; kwoeëm bènne,
is bënnëgëkómme) [Hd. *hereinkommen*
(*eingehen*)], **1** ontvangen worden,
binnenkomen: *es gënóg (geld(sj))
bënnëkump, hoofs-te zieëkër neet te
krumpkónte* (dan hoeft je beslist niet
krenterig te zijn); *de nów moddëlle
kómme mörge bènne*; **2** naar binnen gaan,
binnenkomen: *kóm mer bènne, mëdam* [Hd.
kommen Sie herein!]

bënnëkort (bw. v. tijd) [Hd. *in Kürze*],
binnenkort, eerlang, straks: *iech kan neet
hékse, mer bënnëkort is oos zoeëmërhujskën
aaf; bënnëkort zal miech m’ne kop gein
pi-jn mieë doon* (dan ben ik dood).

bënnëmaal (v.; -male; -maelke) [Kil. *maele*
(reistas), Fr. *malle* (reiskoffer)], **1** binnenzak
(van jas): *m’ne pas zit in m’n bënnëmaal*;
*iech höb hi-j e spissjaal bënnëmaelke woe
alti-jd e fottooke van de kleinkënjër inzit*;
2 (**uitdr.**) *iech kèn dae kieërël wi-j m’n
bënnëmaal*, ik ken hem erg goed.

bënnëri-jte (overg.; raet bènne, h.
bënnëgërieëte), bënnëróffe; **1** binnenrukken,
binnentrekken: *tón ’t strónt bëgos te
rieëgëne (rieëgële, rieëngële)* (zeer hard
begon te regenen), *kos iech nog zjus oos
nów vëtuuër bënnëri-jte*; **2** bënnëróffe (zie
ald. 2de bet.).

bënnëroeëje (m.; id.; bënnëroeëjke),
sterappel: *sni-js-te ’ne bënnëroeëje
uuëverdwieërs doeër, dén zujs-tën in de
roeëj äöjerkës in ’t vleys’n stérvörmigge
teikëning; bënnëroeëje, ’n awd soeërt
ëppelkes, zeen de bëste vuur krollëmol* (een
appelgebak) *te make.*

bènnèròffe (overg.; rófde bènne, h. bènnègèróf), **1** bènnèri-jte (zie ald. 1ste bet.); **2** geld optrekken: *dae Zjef is 'ne lówszak (uitgekookte), dae mèt allèrlei teurèn op e jaor 'nèn houp geld(sj) wèt bènne te rófje; di-j minse wuuëre nog ins ówtgèsleip (gaan nog eens failliet), want di-j rófje neet gènog geld(sj) mieë bènne.*

bènnèroope (overg.; reupde (rieëp) bènne, h. bènnègèroope), **1** oproepen: *tón wieë in 1966 bi-j d'n tróp (in Duitsland) waerde bènnègèroope, wiste wieë det ós dao neet vääöl goods te wachte stóng; 2 alle jonge kerels 'deden hun drie dagen': 'Vuuërdét de leegërdeens waerdèn aafgèsjaf, waerdèn alle jóng kieërèls bènnègèroope bi-j d'n tróp. Es ze diech bènnèrieëpe, mósdès-tèn ieërs d'n dri-j daag doon in Brussël in 't Klein Kèstieëlke, woe ze diech good- of aafkäärde vuur d'ne leegërdeens. Sómmitge koste zoe good de sji-jnheiliggèn aaflegke det ze waerdèn aafgèkäärd.'*

bènnèsjarre (overg.; sjarde bènne, h; bènnègèsjard), opstrijken, innen: *sómmitge gèlökzék (geluksvogels) sjarre gènog bènne vuur eedër jaor vi-jf kieërèn op vèkansie te goeën; de höbs érmoodspènsè di-j geine nagèl höbbe vuur aan hun kónt te kratsèn en de höbs ouch van di-j dikke (rijkaards) di-j mèljówne bènnèsjarre, mer di-j de erm lujs toch laote vèrèkke.*

bènnèsjeete (overg.; sjoeët bènne, h. en is bènnègèsjoeëte), **1** bènnèvlamme; scoren: *tón Leike z'n veerde gool bènnèsjoeët, waerde de supportèrs zoe gek es 'n muuële; 2* zich herinneren: *innins sjoeët miech te bènne det de sop nog op 't veur stóng; 3* binnenstormen: *tón in de kaffee e paar prèngels zich aan 't battère woeëre, sjoeët innins 'n hawf böske pollisse nao bènne.*

bènnèsjódde (overg.; sjódde bènne, h.

bènnègèsjód), (bier) naar binnen gieten: *es-te zjus wi-j di-j zówpków op kortèn ti-jd 'n hawf tunke beer bènnèsjód, bègrips-te det dae allein mer prazèl vèrköp.*

bènnèsloeën (overg.; sloeëg bènne, h. bènnègèslage), bènnèspuuële (zie ald.).

bènnèsmóns (bw.), binnensmonds: *woeróm dae Frans z'ne móns neet oeëpe duit es-tër kalt en alti-jd zoe bènnèsmóns ligk te mómpèle, det wèt t'r dujvël (dat weet niemand).*

bènnèsprènge (onoverg.; spróng bènne, is bènnègèspróng), binnenspringen (gew.), langskomen: *de zègks waal hóndèrd kieëre des-tèn ins bènnèsprungs, mer we zeen diech noeëts; es iech bi-j uch in de naobër kóm, sprèng iech hieël zieëker ins bènne.*

bènnèspuuële (overg.; späölde bènne, h. bènnègèspäöld), bènnèsloeën; verorberen, nuttigen: *van di-j jóng hóngèrli-jjèrs kónne smörgès gemèkkelik e koppèl eijèr mèt e stök of zès bräödsjès bènnèspuuële; es-te 'nèn hawve killoo rosbuf in d'ne kammèzaol höbs gèslage, moogs-tèn éffe doon wi-j e vèrke, want det lègk zich es 't gènog haef bènnègèspäöld.*

bènnèstèbówte (bw.), binnenstebuiten: *mèt det bolheidsjèn en d'ne jas 't bènnèstèbówte, bès-te zjus 'ne piepoo (clown); sómmitge waerhanèn (windhanen, fig.) hoove niks 't bènnèstèbówte te drejjèn en zeen toch jassèn- of kazzakkèndrejjèrs.*

bènnèvèttèr (m.; -s; -ke), bènnèbieër (zie ald. 2de + 3de bet.).

bènnèwèrk (o.; g. mv.; -ske), **1** inwendige werktuig- of machinedelen: *de klokkèkas haef 'nèn tówk gad, mer 't bènnèwèrk is nog wi-j nów; 2* werk binnenshuis:

swènt(sj)ërs tóbbèlt (prutst) *mi-jn paat van in de nieëgëtig achtër get in 't stélkën of duit ze get bènñewérk*; **3** binnenbekleding van schoenen: *mèt det vërslieëte bènñewérk van m'n sjoon, di-j ouch hieël doeër zeen, hób iech m'n vieërsën hieël oeëpëgësjoord.*

bènñewieëg (m.; -waeg; -waegske), binnenweg: *paks-te 'ne bènñewieëg, dén kums-te dèk in 't veld(sj) of in de bos ówt; bènñewaeg zeen dèk vèld(sj)- of boswaegskës; vuur de wieëg get aaf te sni-jje (in te korten) kóns-te 'ne bènñewieëg pakke.*

bënowd (bn.; -ër, -ste) [van 'nów'], benieuwd: *iech bèn bënowd woevuur Lom miech det haef gëlap; mi-j pieëtsje waas bënowd oft'r nog niks óngërwieëge waas (of ik nog niet in verwachting was).*

bésele (overg.; béselde, h. gebénseld) [sterk veroud.; Gotisch *banja* (slag)], aafbéseme, aafbésele (zie ald.).

bënul (o.; g. mv.; g. dim.), besef, begrip: *mèt dae lómpe boor kóns-te uuvër niks kalle, want dae haef van niks gei bënul; de hób t'r gei bënul van wi-j di-j flemp (lichtzinnig meisje) achtër de manskieërëls aanzit.*

bënumme, zich (wederk.; bënóm zich, h. zich bënómme) [Hd. *sich benehmen*], zich gedragen: *de meistër zag det ooze jóngste zich bieëtër mós bënummën oppe sjoel; en bënum diech e bitsje (butsje), en gedraag je enigszins; di-j sloeër (slordige vrouw) wèt zich neet te bënumme.*

bënzin (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; afgel .v. 'benzoëzuur'; Hd. *Benzin*], naf; benzine: *vaart gieë mèt gëwuueëne bënzin?; strak kos 'ne li-jtër bënzin bëkans zoëvöl es 'n fles goojëkoupe wi-jn; iech hób gaas laote lègkën in d'n ottoo, want aan dae*

bënzin bëtaals-te diech ónnuuëzël; in 't graasmësj-jn doon iech mëlaosj, bënzin mèt oeëlie dus.

bënzinbak (m.; -bakke; -békske), nafbak (zie ald.).

bënzinpómp (v.; -e; -pumpke), nafpómp; **1** [Hd. *Benzinpumpe* (brandstofpomp)], benzinepomp: *'t bënzinpumpkën aan 'ne mëtäör deent vuur aanveur van bënzin ówt de bënzinbak nao de karbërattäör; 2* benzinestation: *'Mót iech de bak volgoeëje, mënieër?, zag de man aan de pómp (de pompbediende) tón ze miech mèt 'ne laege bak nao de bënzinpómp hawwe gëslëip; es-te bënzin paks, bës-te rap hóndërd euroo kwi-jt aan 'n bënzinpómp.*

bëpoeëtële (overg.; bëpoeëtëld, h. bëpoeëtëld), bepotel, bevingeren [Hd. *befingern*], betasten: *ómdét dae sjërpe weer e paar maesjës haef bëpoeëtëld, hóbbe ze h'm oppe sjoel bówtëgëgoeëjd; dao is e groeët vërsjil tössën e kënd(sj) ins aajën en e kënd(sj) ligke bëpoeëtële; bli-jf mèt d'n fikke van det maesjën aaf, want de bës det aan 't bëpoeëtële.*

Bërb(ke), roepnaam voor Barbara.

bërbi-jске (o.; -s; -), **1** barbi-jске; **1** gordijntje: *van achtër de bërbi-jskës zitte de aw minskës de bówtëwaerëld te bëki-jke; 2* **wat zijn 'bërbi-jskës?** *'E bërbi-jskën is e klein gërdi-jnke det d'n óngërkant van de vinstër bédèk en 't bènñëgape bëlèt. Allëwi-jl bëstuit gëkleurd glaas in loeëd, det es glazëre bërbi-jске wuuërt gëbrujk. Es we zëgke det eemës achtër de bërbi-jskës woeënt, meine we daomët det dae mins in 'n aafgëlieëge streek woeënt. Bërbi-jске kump van Berbice, vreugër 'n Hollandse kollonie van Guyana, di-j nów van de Èngëlsën is.'*

bërduuër (m.; -s; -ke) [Fr. *bordure* (*de trottoir*), Hd. *Bordstein*], trottoirband, trottoirrand, stoepband, stoeprand: *de kant langs 'ne stóp of e vootpaad is de bërduuër; de bërduuër in staej is dèk van aemse stein* (blauwe steen); *tón iech mèt d'n ottoo trök zat, zoeët iech mèt me réchter raad langs de bërduuër te sjrówwële.*

berf (m.; béreve; -ke) [me. Lat. *barbellus*, *barba* (baard), Mnl. *barbael*, Hd. *Barbe*], **1** barbeel: *kri-jgs-te 'nën dikke berf aan d'n angël, dén höbs-te dae nog neet aan de kant (op 't druuëge); 2 barbeel terug in de Maas: 'De berf is e soeërt kerp (karper) mèt veer bieërdsjës, veuldräödsjës, op z'n lup. 't Is 'ne lange, smale vès mèt 'ne lange kop en mèt z'ne bek e bitsje nao boeëve. De berf laef oppe boeëjëm, hilt zich op in de strouming en zit, nów 't watër weer proeëpërdër is, trök oppe Maas.'*

berg (m.; bérg(e); bérgske) [Mnl. *barch*, Kil. *bergh*], **1** gecastreerd mannetjesvarken: *'ne gësnieëje bieër* (mannetjesvarken) *is 'ne berg; det kos waal spek zeen van 'ne berg; de berg* (varken) *löp oppe bérg* (berg); **2 castreren van dieren vroeger:** *'Vreugër waerde de balle (testes) van 'ne bieër tössën e paar platte stein plat gëklop mèt 't gëvolg det de bieër van d'n einën op d'n angëre mommènt 'ne berg waas gëwoeëre.'*

Berg; Berg aan de Maas, *'Huuërt bi-j de Limburgse gemeente Stein en ligk, wi-j de naam al zaet, aan de Maas. Berg haw in 2007 good 2000 inwoeënërs. Berg (aan de Maas) kënt gieë van 't vaer tösse Mieëzik (Meeswijk) en Berg, sjoeëns det eedërein kalt uuvër 't vaer van Stokkëm.'*

Berg; Berg: *'t Gëhuch Berg van de Mëzeikër deilgëmeinte Neerootëre, det we ouch 'Op-d'n-Berg' neume, ligk tösse Neerootëren en Oppootëre. Berg en 't*

angër gëhuch, Watërloos, zeen doeër lènt(sj)bëbówwing min of mieë aanein gëgreujd en vörme samën ein parrochie mèt de 'Slivvëvrouw Hölp der Kristënekirk' es gëmeinsjappëlik kirkgëbów. Oppe Bosbieëk, di-j langs Berg löp, ligke de 'Leverenmolen' en de 'Volmolen', allëbei watërmuuëlës.'

bérgaaf (bw. v. plaats), bergaf: **(uitdr.)** *'t geit bérgaaf mèt h'm, zijn gezondheid gaat achteruit, zijn zaken gaan minder goed, hij raakt aan lager wal.*

bérgeménke [bet. 'verborgen man'; kinderspel], bérgeménke; **1 verstoppertje:** *'bérgeménke spuuëlën' is e kënjärspél woe de kënjäer zich bi-j goeën vërstieëke; 2 (uitdr.) zëgk mer waas-te te zëgkën höbs, want de mós mèt miech gei bérgeménke spuuële, niet rond de pot draaien.*

berléng (m.; -e; -ske) [Fr. *berline* (kolenwagen)], **1** kolenwagen: *bi-j 't ówtgrave van de knaal waerde de grónd vërveurd in berléngskes; 2 kolenwagens in de mijn:* *'t Vërveur van de koeëlën óngër in de pöt gëbuuërdën in berléng. Berléng kos-tën ineinhaoke, vaskoppëlën of aankrokke* (van Fr. 'croc' (haak)). *Ouch koste de berléng de koeële baskulleerën (kippen = kantelen of kiepen) en opkippe (opkiepen, opwippen). In 'ne berléng koste ze óngëvieër 'n tón (0,33 m³) koeële vërveure. In 't bëgin woeërën 't paerd di-j de berléng trokke. In d'n oeërlog waas det neet zoe, want tón waas det te deur.'*

berm (m.; -e; -ke), **1** stapel: *'ne berm hout, struuë, hui; waat vuur 'ne berm iëerpële lëgk det vrieëtzékske dao op z'nën tejjër!; mót gieë daen hieële berm li-jvënd nog stri-jke, ma?; 2 [Mnl. *barm*], (zachte) berm: Zjef z'nën ottoo loeëg obbein in de berm.*

bérme (overg.; bérmdé, h. gebérmp), stapelen: *de bössëlen hui en struuë wuuëre gebérmp in de sjeur en det is 'ne berm werk.*

bëroo (m.; -s; -ke) [Fr. *bureau*], **1** schrijftafel: *wils-te 'nën diksjënaer make, dén zits-te dówzënde oorën achtër d'ne bëroo*; **2** studeerkamer: *es de kënjër van hunnën tram make, geit Néske get lieëzën op häöre bëroo*; **3** kantoor: *Meijës is bi-j de pollissën oppe bëroo mótte kómme*; **4** afdeling, dienst, kantoorpersoneel: *Giel haw de grip en ómdét-ër ós haef aangëstoeëke, is nów d'n hieële bëroo krank.*

bërosse (onoverg.; bërosde, is bëros) [Eng. *to rust*, Hd. (*ver*)*rosten*], roesten: *di-j ros* (sluwe en doortastende vrouw) *häöre fits is hieël bëros*; *vreugër woeëre de ottoos nao e jaor of ach hieël bëros.*

bërreves (bw.), bërrevoots, bërves (zie ald.).

bërrevoots (bw.), bërreves, bërves (zie ald.).

Bert, roepnaam voor Albert, Gilbert, Hubert, Lambert, Norbert, Robert.

Berta, roepnaam voor Alberta, Roberta.

bërumpsëld (bn.; -ër; -ste) [Mnd. *rumpel*], rimpelig: *Gritsjën is al awd en bërumpsëld, mer 't wi-jfkën is nog vievig en gëzwank; in mei zeen de meiste éppelkes bërumpsëld en zeen ze allein nog good vuur kómpot (appëlëprótsj).*

bërves (bw.) [gevormd uit 'bervoets'; Eng. *barefoot(ed)*, Hd. *barfuß*, *barfußig*], bërrevoots, bërreves; blootsvoets: *löps-tën oppe bloeëte veut, dén löps-te bërves; Méchel löp ouch swènt(sj)ërs bërves doeër 't hóws.*

bërwi-jn (v.; -e; bërwi-jnsje/bërwinsje), **1**

(m.b.t. hengelsport) *dun, sterk koordje: e bërwi-jnsjën is e fi-jn* (dun) *käördsje (touwke) det óngër aan de silk is vasgëmaak, waat zoe gëdoeën wuuërt bi-j 't snooke* (snoekvissen); **2** (m.b.t. een zweep) *dun, sterk koordje: óngër aan de smik* (zweep) *waas/is t'r e bërwi-jnsje.*

bès (v.; g. mv.; g. dim.), best: (**uitdr.**) *Naar duit alti-jd z'n bès* [Eng. *to do one's best*; Hd. *sein Bestes tun*]; *in 2013 rieëgënde 't in Zujdoeës-Duitsland op ze (z'n) bès* [Eng. *at best*] (*keihard*), *want Passau bëvuurbeeld loeëg (laag) innins middën in d'n Donau; hae waas op ze bès gëkleid*, hij had zijn beste kleren aan.

bëséng (m.; -e; -ske), **1** [Fr. *bassin*, Eng. *basin*, Hd. *Bassin* (van een fontein)], wasteil, wastobbe: *nów haef eedërein 'n badkamër; mer vreugër wasde 't hieël hówshawwe zich saotërdigs in 'ne zënke bëséng*; **2** [Hd. *Bassin*], zwaaiikom: *de plaats woe ze de knaal höbbe vërbreid vuur de sjeëpe te laote drejje, neume we de bëséng.*

bësjaaf (bn.; -dër; -ste), beschaafd, keurig, net: *bësjaaf bës-tën es-te good bës opgëveujd en gooj mëneerën höbs; Giel sprik bësjaaf* (verzorgd), *mer 't is toch 'n achtërdómwse blétsjkónt* (verklikker).

bësjaemp (bn.; bësjaem(p)dër; bësjaem(p)ste), **1** [heterofoon van 'beschaamd'; Eng. *ashamed*, Hd. *beschämt*], vervuld van schaamte, beschaamd: *tón iech 't mënneke vroeëg of-tër aan ze gaat waas gëbrand* (of hij met een ei zat), *waas-tër bësjaemp*; **2** [Hd. *verschämt*], schuchter, bedeesd, bleu, verlegen [Hd. *verlegen*]: *es klein kënjër bësjaemp zeen, mós-te gei zawt op (in) di-j wónj strui(j)e, want angërs wieëre ze nog bësjaem(p)dër* (want anders neemt dat schaamtegevoel nog toe).

bësjaot (v. (m.); g. mv.; g. dim.) [door wisseling van de bilabialen m/b zeggen we ook ‘mësjaot’], mësjaot; muskaat, nootmuskaat: *oppe bloomkoeël kóns-te get bësjaot raspe; lègk de kleine mer 'ne plaostër mèt bësjaot oppe bors, want angërs kri-jg-tër nog 't (de) fleuris.*

besjeete (overg.; bësjoëët, h. bësjoëëte) [Hd. *beschießen*], beschieten, bestoken: *kónt gieë miech zègke wi-j dèk, doeër waem en wënieë Mëzeik in de loup van de ieuwën is besjoëëte?*

bësjeid (o.; g. mv.; g. dim.) [van het Mnl. ‘bescheiden’ (bepalen); Hd. *Bescheid*], bescheid, antwoord, uitleg: *kónt gieë miech bësjeid zègke, want iech hób d'n indrök det gieë neet wèt of gieë pis of kak höbt* (vulg. voor: dat u besluiteloos bent).

bësjeije (bn.; -nër; -(n)ste) [Hd. *bescheiden*], bescheiden, eenvoudig: *'t is mi-jn bësjeije meining det Lei 'ne bësjeije mins is, mer det ze broor 'nën tantëfaer* [Fr. *tant à faire* (bemoeial)] *is.*

bësji-jte (overg.; bësjaet/bësjeët, h. bësjeëte) [vulg. ww.], **1** zich bëdoon; zich met zijn uitwerpselen bevuilen: *sómmigge minse di-j vèrkënjërd zeen* (dement zijn), *bësji-jte zich en di-j mótte ze dus 'ne pampër ómdoon*; **2** [Hd. *bescheißen*], bedriegen, foppen, benadelen, belazeren, bedonderen: *mèt dae zoegëzagde kieërsënhoute kas haef dae lówszak* (uitgekookte) *miech bësjeëte*; **3** bezorgd zijn: *de mós neet zoe bësjeëte zeen* (de bës get bësjeëte) *óm det mënke*; **4** met drek bevuilen: *'t zeen sjoëën dujfkës, mer ze bësji-jte waal 't daak*; **5 (uitdr.)** *met meine bësjeëët zich ins eine*, door steeds te veronderstellen, komt men vaak bedrogen uit; *dao kwoeëm iech bësjeëëtën ówt*, daar werd ik benadeeld.

bësji-jtër (m.; -s; -ke), bedrieger: *dae bësji-jtër duit niks es leegën en bédreege; dae fòtsjër is 'ne gëboeëre bësji-jtër.*

bësjöldigge (overg.; bësjöldigde, h. bësjöldig) [Mnl. *beschulden*, Hd. *beschuldigen*], beschuldigen: *es-te diech vëron(t)sjöldigs, höbs-te diech eigëlik bësjöldig; ze höbbe Keet bësjöldig van kóntëkrówpëri-j* (vleierij).

bësjri-jve (overg.; bësjraef, h. bësjrieëve), **1** [Hd. *beschreiben*], beschrijven, volschrijven: *'t pëpeer is mer van eine kant bësjrieëve*; **2** een verkoopakte opmaken: *luuëts-te bi-j de nottaris 'n hóws bësjri-jve, dén bës-tën e sjoëën pak geld(sj) kwi-jt*; **3** een testament maken: *ómdét iech neet lang mieë hób te goeën, hób iech allës op m'n vrouw laote bësjri-jvën en hób iech häör dus allës vërmaak.*

bësjujt (v.; -e; -sje) [Fr. *biscuit* (van ‘bis’ + ‘cuire’ (bakken))], **1** beschuit: *bësjujte wuuëre gëmaak van terf en zeen twieë kieëre gëbakke; löst gieë bësjujte mèt mówzëkkuëtëlkës?*; **2 (uitdr.)** *e klei kënd(sj) mèt dówm en wi-jsvingër uuvër z'n kin vri-jve neume we 'bësjujtsje voore'; es ze diech e bësjujtsje voore, hawte ze diech vuur de gek; dae kieërël is 'n fi-jn (sjoëën) bësjujt*, hij is een schijnheilige.

bësjummële, **1** (overg.; bësjummëlde, is bësjummëld) [Hd. (*ver*)*schimmeln*], beschimmelen: *'t broeëd is bësjummëld en de kieës ouch*; **2 (uitdr.)** *geld(sj) mótt rollën en dus laote we 't neet bësjummële*, en dus geven we het uit.

bësllaag (o.; g. mv.; g. dim.) [komt van ‘beslaan’ (raken, treffen)], **1** [Hd. *Schlaganfall*], beroerte: *its-te te vääöl vèt, dén zëtte d'n aojërs zich tów en riskeers-tën e bësllaag*; **2** [Hd. *Beschlag*], metalen belegseel, hang- en

sluitwerk: *bi-j ós in de gank stuit 'n aw eike kis mèt e koeëpëre bëslaag*; **3** hoefijzers van een paard: *oos maer (merrie) haef e nów bëslaag*; **4** [Mnl. *beslach*, Kil. *beslach met vochticheyd*], deeg: *we höbbën e bëslaag gëmaak van boeëtër, ges ((bak)gist), eijër, rëzi-jne, mèlk en bloom (meel)*; *bëslaag vuur bookëskook (boekweitkoek) mós-tën einën daâg laote röste*; *bëslaag vuur vlaaj en broeëd mós-te laotën opkómme (rijzen)*.

bësloge (bn.; mieë -; 't meiste -), óngërlag (zie ald.).

bësloeën (overg.; bësloeëg; h. bësloge), **1** [Hd. *beschlagen*], beslaan m.b.t. paarden: *de hoofi-jzërs zeen vërslieëtën en dus mótte we 't paerd laote bësloeën*; **2** bekleden: *de reipe van de rajër zeen békans doeër en daovuur goeën we ze bi-j de smieëd op(për)nów laote bësloeën*; *de kis is mèt zilvërwërk bësloge*; **3** [Hd. *beschlagen*], met een waas overtrokken worden: *ómdét de moeër stuit te zwasëme, zeen de rówte bësloge*; *iech zeen niks, want m'ne bril is hieël bësloge*; **4** rijk zijn: *hae is good bësloge, want hae haef geld(sj) wi-j watër*.

bëslówt (o.; -e; -), **1** [Hd. *Beschluss* (na overleg)], beslissing, besluit: *nao lang pallavëre zeen we tot 't bëslówt gëkómme det we bi-j de hoondër(e) de eijër neet in de kónt mooge tëlle* (dat we onze verwachtingen niet te hoog mogen stellen); **2** [Hd. *Abschluss*], (m.b.t. wat een eind maakt aan iets) beëindiging, einde, afsluiting, slot: *tot bëslówt mótt iech uch zëgke det iech dao 't mi-jnt neet van höb* (dat ik het eigenlijk niet begrijp); **3** [Hd. *Beschluss*], verordening, decreet, maatregel: *de bëslówte van de rëgeering kónt gieë lieëzën in de Monnietäör* (het Belgisch Staatsblad, de Moniteur).

bëslówte (overg.; bësloeët, h. bësloeëte), **1** [Hd. *beschließen*], een besluit nemen: *we*

höbbe bësloeëte det we d'n hieële rattaplan (boel) goeën vërkoupe; **2** [Hd. *schließen*], afleiden: *ówt waas-te dao zëgks, bëslówt iech des tiech 'ne rémmel te min höbs* (dat je gek bent); **3** [Hd. *beschließen*], beëindigen [Hd. *beenden*]: *mèt e weesgëgroetsje bëslówte we de lès*; *de vërgadëring waerde bësloeëte mèt e leedsje*; **4** [Hd. *beschließen*], omsluiten: *in waat bómpa vërtèlt, zit vääol wi-jsheid bësloeëte*.

bësneete [wordt alleen gebruikt in de noemvorm; Mnl. *misnieten* (ontgelden); van 'mis-genieten'], **1** misneete, misgëlje; bekopen, ontgelden: *tón Rikske bi-j de meistër waas goeën blétsje, haef tër 't mótte bësneete*; **2** (**uitdr.**) *de gooj(e) móttën 't mèt de kwaaj(e) bësneete*; *waat de kop vërgit, mótte de bein bësneete*.

bësprinkële (overg.; bësprinkëlde, h. bësprinkëld) [Eng. *to sprinkle*, Hd. *besprengen*], besprenkelen, bespatten, bevochtigen [Hd. *befeuchten*]: *bómma bësprinkëlde de slaaj alti-jd mèt azzij-n* [Hd. *mit Essig beträufeln*]; *tón iech di-j vinstër op miech kraeg, waas m'n humme mèt blood bësprinkëld*.

bëssëm (m.; -e; -ke) [Mnl. *besem, bessem*, 1688 (A. Poirters) 't *Isser Kermis... Want den beessem steecker uyt*], **1** [Hd. *Besen*], bezem: *pak de bëssëm en kieër 't gëlaeg ins (aaf)*; *es de awwërs of de baas ewëg woeëre, stoeëke de kënjer of de knëchte dëk de bëssëm ówt*; **2** (samenst.) *vreugër hawwe ze 'ne brieëmëbëssëm vuur 't gëlaeg of de straot te kieërën en 'ne birkëbëssëm vuur bënne (in hóws)*; **3** (**uitdr.**) *es ze di-j 'ne bëssëm in de vot stieëke, is de hieël straot gëkieërd*, wordt gezegd over een vrouw die heupwiegend op straat loopt; *iech vrieët dae bëssëm op, es 't waor is, ik geloof er niets van*; *dae haef 'ne bëssëm ingëslík, hij is nogal verwaand*; *stoeën woe de bëssëm*

stuit, achteruitgesteld zijn; *dae man stuit gemeinlik dao, woe de béssem stuit*, die man heeft doorgaans niets in de pap te brokken (niets te zeggen).

béssemesni-jjër (m.; -s; -ke), **1** bezemmaker: *'ne béssemesni-jjër is eemës dae béssemehei* (bezem- of dopheide) *en brieëme* (bramen) *aafsnij-jt vuur dao (brieëme)bésseme van te make*; **2** **een bekende Maaseiker bezemsnijder**: *'ne Bèkènde Mèzeiker béssemesni-jjër; dae ze ouch in Op- en Neerootëre mer al te good kènde, waas 'Frans de Wolkni-jn'. Mèt hun hón(d)skar, doeër twieë groeëte hunj gëtrokke, brachte béssemesni-jjër Frans en z'n vrouw Bet hun béssemen in d'n hieële röntëlóm aan de man.'* [voor meer info over Frans, zie lemma 'Wolkni-jn, de']; **3** **oud Maaseiker liedje**: *'Oos Mëri-j di-j haw 'ne vri-jjër van jahi! Oos Mëri-j di-j haw 'ne vri-jjër van jaho! Oos Mëri-j di-j haw 'ne vri-jjër en 't waas 'ne béssemesni-jjër; van jahi, van jahi, van jaho! Hae haw oeëre wi-j e kawf en hae huuërde toch mer hawf! Hae haw e bakkës wi-j 'nën oeëve, mèt 'n snoeëtërbél d'rboeëve! Hae haw 'ne bówk wi-j 'ne strówk en z'ne navël stoeëk vuurówt! Hae haw kni-jje wi-j 'nën os en z'n bóks hóng alti-jd los! Hae haw 'n kónt wi-j 'n ków, dae 't zoeëg dae waerde sjów!'* (Opgetekend door Richard LATOUR en Winand DAMEN; een pikantere versie van dit liedje, opgetekend door Gust Paumen, vindt u onder het lemma 'bókkëri-jjër').

béssemestieël (m.; -stael; -staelke) [Hd. *Besenstiel*], bezemsteel: (**uitdr.**) *daen houtëre klaos haef 'ne béssemestieël in de rók*, hij is erg stijf en kan zich niet bukken.

bëstaeje (overg.; bëstaejde, h. bëstaejd) [1ste bet.: ergens iets plaatsen; afgeleid van 'stede', 'stee' (boerderij)], besteden: *allëwi-jl bëstaeje de minse vööl geld(sj) aan*

reize; iech hób vööl ti-jd bëstaejd aan di-j sjildëri-j en ze trèk nog op geinën órgël.

bëste, 't (gesubst. bn.), **1** het beste: *iech wëns uch 't bëste; allè(h), 't bëste, hé jóng*; **2** (**uitdr.**) *de bëste goeën 't ieërste*, de deugdzaamsten sterven het eerst.

bëstëlle (overg.; bëstëlle, h. bëstëld), **1** [Mnl. *bestallen* (bestellen van brieven), Hd. *bestellen*], bestellen: *iech hób miech 'ne nówwën ottoo bëstëld*; **2** (**uitdr.**) *wieë höbbën e kien(d)sje bëstëld; de kleinën is bëstëld; dao is get bëstëld*, zij is zwanger.

bëstieëke (overg.; bëstoeëk, h. bëstoeëke) [Waaals *bistoquer*, Hd. *bestechen* (omkopen)], **1** (m.b.t. een geschenk aanbieden bij iemands verjaardag of naamdag) besteken (gew.): *vreugër bëteikènde bëstieëke 'mèt e sjerp vuurwërp bëvuurbeeld in kieës stieëke vuur te ki-jkën of tër good waas'*, waat in Duitsland gëdoeën waerde doeër de 'Käsbohrer' (D. (reg.)); in 't Mnl. *bëteikènde bëstieëke eemës op 'n fënistigge mēneer vuur zich wënne; wieë höbbe gistëren oos moodër bëstoeëke* (haar geschenken aangeboden bij haar naamfeest); **2** **Maaseiker deuntje**: *'Vënaovënd is 't d'n aovënd en mörgën is 't d'n daäg, det iech oos moodër (oos make, pake) bëstieëke maag. (D'n aovënd vuuër eemës z'ne mei (patroonsfeest of verjaardag) waerde dit leedsje gëzóngë.'*

bëstig (bn.) [wordt alleen predicatief gebruikt], er goed aan toe, best: *Pjaer is neet (al) te bëstig*.

bëstoeën, I ((on)overg.; bëstóng, h. bëstange), **1** samengesteld zijn: *'t tónneel bëstuit ówt dri-j deile*; **2** mogelijk zijn: *'t bëstuit neet det daen Ti-js nog alti-jd neet druuëg is achtër z'n oeëre*, dat hij nog onvolwassen is; **3** leven (ww.): *dao mótt iech van bëstoeën, van*

- dae winkël*; 4 zich voordoen, voorkomen: *dao bēstoeën vāöl érger zakën es zoe*; **II** (o.; g. mv.; g. dim.), **1** het bestaan: *gluift gieë in 't bēstoeën van e lieëve nao dit lieëve?*; **2** leven (z. nw.): *Harrie haef e good bēstoeën*; **3** (m.b.t. een bestaansmiddel) overleven, blijven leven, voortbestaan, in leven blijven: *det is vuur miech e middël van bēstoeën*.
- bēstoefe** (overg.; bēstoefde, h. bēstoef), bēstujte; pochen over, bluffen over, prijzen, ophemelen: *di-j stófkónt kan häöre mins nogal bēstoefe*; *'t is vuur 'ne vri-jjër nēteurlik vāöl bieëtër z'n leefste te bēstoefën es ze te bētóppe* (verleiden, zwanger maken) *of te bēsji-jte* (vulg. voor 'bedriegen').
- bēstóf** (bn.; -dër; -ste) [Hd. *verstaubt*], met stof bedekt, bestoft, stoffig: *es-tën in de stoeëf höbs gēwirk, zeen d'n kleijër bēstóf*; *nów ze 't tappēseerpēpeer van de moórën höbbe gërieëte, zeen de kēs bēstóf*.
- bēstömme** (overg.; bēstömde, h. bēstömp) [Hd. *bestimmen*], bestemmen: *waat iech tiech nów vërtèl, is neet bēstömp vuur klein kënjër*; *'n rattëval is neet bēstömp vuur 'n fis* (bunzing) *te vange*; *det zaodgood hōb iech vuur uch bēstömp*.
- bēstraole** (overg.; bēstraolde, h. bēstraold) [Hd. *bestrahlen* (med.)], bestralingen geven, geneeskrachtige stralingen krijgen: *Jeu zit mèt e gezwël en mót bēstraold wuuëre*; *Giel mót zich laote bēstraole*.
- bēstraove** (overg.; bēstraofde, h. bēstraof) [Hd. *bestrafen*], bestraffen, straf geven: *allëwi-jl zètte vāöl awwërs zich aaf tieëge bēstraove*; *bëloeënën is bieëtër es bēstraove*.
- bēstujte** (overg.; bēstuuët, h. bēstuuëte), bēstoefe; prijzen: *de stoeffërd (stóffër, stófkónt) duit niks angërs es z'n fëmi-jlie bēstujte*.
- bēstujve** (overg.; bēstoëëf, h. bēstoëve), **1** [Hd. *bestäuben*], bestuiven: *de bi-jkës bēstujve de bloome*; **2** [Hd. *bestauben*], met stof bedekken: *de békker z'ne jas waas mèt mael bēstoëëve*.
- bētale** (overg.; bētaalde, h. bētaald), **1** [Hd. *bezahlen*], blooje (gemeenz.), prótse (vulg.); betalen: *de heur, bēlastinge, lieërgéld(sj) bētale*; **2** (**uitdr.**) *iech bētaal diech in dri-j kieëre: nów neet, dén neet en noeëjt neet*, ik betaal je nooit.
- bēteikëne** (overg.; bēteikënde, h. bēteikënd), betekenen: *es-te nog noeëts de grip höbs gad, dén wëts-te neet waat det bēteikënt, waat haef dae sjaele kâl te bēteikëne?*
- bēti-j** (bw.), pēti-j (zie ald.).
- bēti-j(j)e** (alleen onbep.wijs) [Mnl. *betien* (begaan)], **1** begaan, betijen: *ës-tën eemës luuëts bēti-j(j)e, luuëts-te h'm gëwieëre* [Hd. *gewähren*]; **2** zijn uitwerking laten hebben: *dae mót nog éffe bēti-j(j)e, dae praek (det sërmoeën = vermaning)*.
- bëtik** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *toute la boutique* (de hele santenkraam)], pëtik; rommel (boel), santenboetiek (gew.): *d'n hieële bëtik kan miech gëstoeële wuuëre*; *'t is miech dao 'ne bëtik bi-j di-j slóns*.
- bëtókke** (overg.; bëtókde, h. bëtók), bëtóppe (zie ald.).
- bëtóng** (m.; g. mv.; bëtungske), **1** [Fr. *béton*, Hd. *Beton*], beton: *vuur bëtóng te makën höbs-te sëmènt, watër, zand en keezël vandoon*; *daen dëk is van gëwaopënd bëtóng*; **2** (**uitdr.**) *iech bèn geine slapjanës, mer iech bèn onneet van bëtóng*, ik heb wel menselijke gevoelens (emoties).
- bëtónge**, **1** (bn.) [Hd. *Beton -*, aus *Beton*],

- betonnen: *in de graasj hōbbe wieë 'ne bētōnge vloer*; **2** (overg.; bētōngde, h. gēbētōnk) [Hd. *betonieren* (bedekken), *Beton gießen* (beton storten)], betonneren: *es-te wils bētōnge, dén hoofs-te neet mieë aan de bētōngmuuële te stoeën, want dae bētōng brēnge ze diech en mèt 'n bētōngpōmp spuite ze de bētōng woes-te h'm wils hōbbe.*
- bētōngmuuële** (v.; -s; -ke) [Hd. *Betonmischer*], betonmolen, cementmolen: *Zjaen waas 'ne mētselaer en Maan stōng vreugēr aan de bētōngmuuële; vuur stērke bētōng te make, mōs-te gēnóg (dus onneet te vāöl) sēmènt in de bētōngmuuële doon.*
- bētōppe** (overg.; bētōpde, h. bētōp) [overdr. bet. van *tōppe* ((af)toppen); D. (Keuls) *betuppe*], bētōkke; **1** bedriegen: *laot tiech neet bētōppe doeër dae marsjang*; **2** een meisje verleiden, zwanger maken: *dae fiks (vrouwenloper) haef Bel weite te bētōppe; det maesje van kóm-kri-jg-miech haef zich laote bētōppe, dat mooie, verleidelijke meisje heeft zich laten verleiden (bezwangeren).*
- bētrachte** (overg.; bētrachde, h. bētrach) [Hd. *betrachten*], beschouwen, bekijken, aanzien, zien, aanschouwen: *nōw mōs-te toch ins prēbeere te bētrachte woevuur zoevāöl kattēli-jke neet mieë nao de mēs goeën; bētrach tiech det!*
- bētuine**, (overg.; bētuinde, h. bētuind), **1** betonen: *mèt vadēr- en moodërdaåg bētuine de kēnjēr hun awwērs ieër*; **2** aan het licht komen: *fōwtēle bētuint*; **3** Bargoens voor 'betalen'.
- bētuttēle** (overg.; bētuttēlde, h. bētuttēld) [afl. van 'tittel' (punt, streepje); D. (Nd.) *betütern*], **1** als een onmondige behandelen: *Zjērtrud is 'n ros (sluwe, doortastende vrouw), di-j zich doeër neemēs luuēt bētuttēle; waem kēnjēr oprèk, mót ze neet te zieër bētuttēle*; **2** verwennen: *eine kieër in de wieëk goeën de kleinkēnjēr nao bōmpa en bōmma, di-j ze dén waal ins dōrve bētuttēle, zieëkēr es 't vērwendāåg is.*
- beugëlbein** (zn.; altijd mv.), hoepelbenen, O-benen: *beugëlbein zeen van di-j króm bein woe de kni-jje get van nao bōwte stoeën en di-j daovuur aan 'n O doon dēnke; Odil is geine kni-jn (is een mooi meisje), mer waal jaomēr van hāör beugëlbein.*
- beugēle** (onoverg.; beugēlde, h. gēbeugēld) [Mnl. *bogel, buegel*], beugelen (gew.), in de beugelbaan spelen: *bi-j 't beugēle, e spel vuur mansluj, mót de bal doeër de rēnk (beugel); nao de hoeëgmēs ginge de mansluj vreugēr beugēle.*
- beugëlport** (v.; -e; -pōrtsje), ring van een beugelbaan: (**uitdr.**) *Mēri-j haef bein wi-j 'n beugēlport, zij heeft kromme benen (O-benen).*
- beul** (m.; -e; -ke) [Mnl. *boele, bodel*], sterke, vlugge duif: *Baer Simons, 'ne bēkēnde dōwvēpit, haef vēr sjilligge beulēn op z'ne spi-jkērd.*
- beur** (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *geboer* (buurman, dorpeling, boer), Hd. *Bauer*], boor; boer, landbouwer: *jōng beure mèt 'n groeëte boordēri-j hōbbēn allēwi-jl e fērtujn óngēr hun kónt (zij rijden met peperdure landbouwvoertuigen); in 'De Vlaschaard' van Stijn Streuvels houwt d'n awwe beur de jōnge doeëd; de hōbs beurkēs en dikke beure* [Hd. *dicke Bauern*]; **2** lompe persoon: *dae beur vaeg z'n bōks aan good fētsówn*; **3 (uitdr.)** 'ne gooje beur haef e vèt wi-jfen e magēr paerd, de vrouw eet goed en het paard werkt hard; *de kōns 'ne beur neet wi-jsmake wi-j 'ne sēlmaat aan de kos kump,*

de een zijn logica is die van de ander niet; *’t is mer ’ne weit, zag de beur, en hae ri-jgde z’ne sjoon mèt ’ne pieërelink*, het is een koud kunstje; *gëlök bi-j ’n óngëlök, zag de beur, de ków kēpot, mer ’t hui waas ouch op; gank mer lieëre, zag de beur, diech bès te stóm vuur te beure; ’t kan mer gēbuuërd zeen, zag de beur, en hae vaegde z’n vot aaf vuuër det ër gēdoeën haw; ’t is te præbeere, zag de beur, en hae ging mèt d’n os nao d’n deur; de lómpste beurën höbbe de dikste ieërpēle*, met geluk komt men vaak verder dan met verstand; *beurën en vérkes wuuëre knórrënd vèt*, klagen brengt op; *’ne beur wirk gaer mèt z’n eige gētujg*, slaat op de huwelijksstrouw; *es de beur ’n hoon slach, is ofwaal de beur krank ofwaal de hoon*, een boer leeft sober; *es de beur wi-jn drunk en de pēstoeër mèlk, dén zeen ze allēbei krank*, een boer leeft sober, een pastoor rijkelijk; *hae veulde zich wi-j ’ne beur tösse twieë avvēkaote*, hij was niet op zijn gemak; *leefde is blènd(sj)*, zag de beur; *en hae poeënde ze vérke*, zeispreuk; **4 Maaseiker aftelrijmpje**: *‘Ein twieë dao; viele viele vao; viele viele viele viele viele vao; de beur kan gein twuntig tēlle; wi-jvööl stoeën d’r dao?’* (Opgetekend door mevr. Th. RAEDSCHELDERS-GUTSCHOVEN).

beûr (v.; -e; -kee) [Waalse term *beûr*, *beu* of *beurr*, naar het Franse woord ‘bure’], **1** mijnschacht: *in ’t bëgin van de twuntigste ieëw zoeëgs-te de ieërste beûr in ’t Limburgs landsjap vërsji-jne*; **2 in een verticale mijnschacht hingen de ‘kasse’ (ophaalkooien)**: *‘Teërs waas de beûr ’n hut boeëve de sjach (schacht). De beûr waas van 5,5 tot 7 maetër breid. De bëkleijing van de beûr hètde de kievēlaasj [Fr. cuvelage]. Ieërs bëstóng de bëkleijing van de beûr ówt hout, mer latër zeen det geeti-jzëre sëgmènte gëwoeëre, di-j nēteurlik de vörm hawwe van ’ne rënk.’*

beurdëri-j (v.; -je; -ke), boordëri-j (zie ald.).

beure (overg.; beurde, h. gëbeurd), **1** innen, ontvangen: *vuur zich zoe aaf te maore, beure de boorën allëwi-jl neet gënóg mèt de boorësti-jl*; **2** boeren: (**uitdr.**) *Zjeng haef good gëbeurd (gëboord)*, hij heeft succes gehad, hij heeft zijn schaapjes op het droge.

beuréchtig (bn.; -gër; -ste), booréchtig (zie ald.).

beurin (v.; -ne; nēke), boorin (zie ald.).

beurkee (v.; -s; -) [dim. van ‘beûr’ (zie ald.); Waals *börket*; dim. v. ‘beûr’], burkee, bërkee; tussenschacht: **in de mijn had je natuurlijk tussenschachten**: *‘Doeër de beûr ginge de kasse (ophaalkooien) op en aaf, mer ’n beurkee is ’n klein sjach. De beur waas dówzënd maetër deep, mer de beurkee waas vööl kortër en waas ’n tössësjach. Tösse de groeëte mi-jngéng van vërsjilligge nievoos bëstónge vërsjilligge blènj sjachtën en ouch bënnësjachte, di-j we beurkees neume.’*

beûrman (m.; -ne; -ménke), schachtarbeider (in mijn): **schachtarbeiders in de mijn**: *‘In de pöt haws-tën óngër angëre de zjëmès (mijnmeters), de kónduktäörs, de garde, de piekäörs (mensen die met persluchthamers werkten), de lampiste (mensen die in het ‘lampenkot’ werkten) en de beûrmanne, di-j in de beûre (mijnschachten) wirkdën en dao allës rippëreerde waat kēpot waas.’*

Beurs, De, Brassëri-j – Rëstërao; Brasserie Restaurant De Beurs, Markt 7 (sponsor DGMD): *‘De Beurs, gëlieëgën oppe sjikste Mert van Belsj en al 110 jaor e sëntrum woe lékkerbékke good aan hun trëkke kómme, is ’n brassëri-j – rëstërao mèt vërgadërzale woës-tën ouch e fieës kóns hawte. In dees zaak kóns-te neet allein gëneete van ’n*

gëvarrie(j)eerde kuuëkën en 'n mënuukaart mèt vööl aafwissëling, de kóns t'r ouch gëwuuën e lékker zjétsje koffie of 'n gooj pint drénke, waat suurtoe soeëmërs op 't tëras óngër de lènjën hieël bëzunjër is. Höbt gieë get te veere wi-j bv. 'ne verjaordaäg of 'nën trouw of wilt gieë bv. 'n fëmi-jliebi-jeinkóms of 'n vërgadëring hawte, dén kónt gieë tot 100 man of zelfs mieë daovuur teréch in ein van de twieë zale. Daobi-j kump det de kómbienasie 'zale' en 'vërzörgde kuuëke' ouch 'all-in-arroazjëmënte' gemékkelik mäögëlik maak.'

bevaarbaar (bn.; -dër; -ste) [Hd. *befahrbar*],
1 bevaarbaar: *de Maas is mer mèt stókskës bëvaarbaar*; **2** berijdbaar: *di-j véld(sj)waeg zeen swènt(sj)ërs neet bëvaarbaar*.

bëvoo (m.; -s; -ke) [Fr. *bouveau*], steengang,
steengangen in de mijn: *'De bëvoos waerdën óngër in de pöt gëbruik vuur 't vërveur van de (kaol)pöttërs. In de bëvoos raiejën ouch de trollies (elektrische locomotieven, trolleys).'*

bëvraoge, zich (wederk.; bëvraogde zich, h. zich bëvraog) [Kil. *bevraeghen*, Hd. *sich befragen*], zich bevragen (bij), inlichtingen inwinnen, informeren: *iech mót miech ins bëvraogën of dao slaopës is* (of daar slaapgelegenheid is); *'zich bëvraoge, Bosstraat nr. 114', wilt zègke des-tën op det addrës mieë te weite kums*.

bëvrun(d)sj (bn.; mieë bëvrun(d)sj; 't meiste bëvrun(d)sj) [Eng. *friendly with*, Hd. *befreundet*], bevriend: *Rik is mieë bëvrun(d)sj mèt Kit es mèt Lut; mèt Neng bèn iech al m'n hieël lieëve bëvrun(d)sj*.

bëwaarsjoeël (v.; -e; -sjuuëlke), kaksjoeël; kleuterschool: *in de bëwaarsjoeël höbbën oos kënjër in 't lèste kléske bi-j juffrouw Marie-Zjan gëzieëte; van de bëwaarsjoeël*

goeën de kënjër nao de lieëgër sjoeël; Zie ook: Beeverburg, de; kolmëjènsjoeël, de; basisschool De Sprong campus Van Eyck.

bëwaege (zich), 1 ((on)overg.; bëwoeëg, h. bëwoeëge) [Hd. *sich bewegen*], boezjeere; (stilletjes) bewegen: *ki-jk, d'n eegël bëwaeg neet; wils-te d'ne voot ins bëwaege*; **2** (wederk.; bëwoeëg zich, h. zich bëwoeëge) [Hd. *sich bewegen*], zich bewegen, zich verroeren: *zit stil en bëwaeg tiech neet*.

bëware, zich (wederk.; bëwaarde zich, h. zich bëwaard) [Hd. *aufbewahren* (i.v.m. eten)], (voor kortere tijd) bewaren: *vleis bëwaard zich good in 'nën diepvries; pieëre bëware zich neet lang*.

bëwieëre (overg.; bëwieërde, h. bëwieërd), prittëndeere; bewereren: *dörft gieë bëwieëre det Nand van d'n angëre kant is* (dat hij homo is)?; *Ti-js bëwieërt des-te neet kóns kakke zóngër kujme* (dat je niets krijgt zonder inspanning).

bëwi-js (o.; bëwi-jze; -ke) [Hd. *Beweis*], bewijs: *waas-te dao vërtëls is kâl wi-j kook* (domme praat) *en dao is zieëkër gei bëwi-js vuur; di-j beelde zeen 't bëwi-js det Kris z'ne kammëraod de jas haef ówtgëklop* (hem geslagen heeft).

bëwi-jze (overg.; bëwaes, h. bëwieëze) [Mnl. *bewisen* (aantonen), Hd. *beweisen*], bewijzen: *is 't bëwieëze det meidoeërn good is vuur de gëzóntheid?; 't is voldoonje bëwieëze det dees krankheid (kréngde) diech hieël óngërkri-jg*.

bëzaar (m.; -e; -ke), **1** [veroud.; Fr. *bazar* (markt in het Midden-Oosten; rommel), Eng. *baza(a)r*], warenhuis: *in dae bëzaar kóns-tën allës vënge waas-tën örgës angërs neet vungs*; **2** rommel: *rujm ins get op, want de briks hi-j d'ne nak uuvër daen hieële*

- bēzaar*; **3** mannelijke genitaliën: *Zjaen blaef mèt z'nēn hieēle bēzaar in de pinnēkēsdraod hange*; **4** [Hd. *Basar*], oosterse marktplaats: *in di-j bēzaarkēs in Marrokko hange ze diech d'n hieēlēn ti-jd aan d'ne jas* (zijn ze opdringerig).
- bēzas** (v.; -se; bezéske) [volkslat. *bisaccia* (dubbele zak), Fr. *besace* (reiszak)], **1** knapzak: *de kaolpōttērs doeēgēn (dieēgēn) hun tuit en hun boeētēr(h)amme neet in 'n bēzas mer in 'n mallēt* [Fr. *malette*] *of in 'ne gērōwtērdēn han(d)dook, dae ze de 'pungēl' neumde*; **2** dubbele broodzak: *vreugēr hawwe de bēkkers de ein hōlf (hēlf) van hun bēzas uuvēr de bors hangēn en de angēr hōlf (hēlf) uuvēr hunne rōk*.
- bēzat** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *besetzt* (m.b.t. ruimte of tijd)], bezet: *deeze stool is bēzat, mēdam, de spissjēlis is hieēl bēzat*, hij heeft geen tijd meer beschikbaar; *de zaal waas mer hawfbēzat*, half gevuld met mensen; *de wc is bēzat*.
- bēzeens** (o.; g. mv.; g. dim.), bekijk(s): *waat de luj nōwsjieērig maak, haef alti-jd vāōl bēzeens; de ēkspēzi-jstie waas hieēl tof en toch haw ze mer min bēzeens; det haef dao bēzeens!*
- bēzeike** (overg.; bēzeikde, h. bēzeik), **1** (vulg.) bedplassen: *trēk mer allēs van 't bēd aaf, want oos Annēkēn haef allēs bēzeik*; **2** (vulg.) in zijn broek plassen: *det vrouwkēn is zoe vērēnjērd (dement) det ze zich bēzeik*; **3** oplichten, bedriegen, belazeren: *es-te dao get geis koupe, bēs-te d'n hawvēn ti-jd bēzeik; laot tiech toch neet bēzeike doeēr dae kieērēl*; **4** (uitdr.) *dae bēzeik tiech woes-te bi-j stuis*, die is zo geslepen als een vos.
- bēzej** (o.; g. mv.; g. dim.) [volkslat. *visare*, Fr. *visée* (blik), afl. v. 'viser' (kijken naar)], besef, benul, begrip: *diech wēts vāōl, mer van ēllēntrik hōbs-te gei bēzej; dae mins haef nōw ins gei bēzej*.
- bēzētsēl** (o.; g. mv.; ke), bepleistering, pleisterlaag: *de bēzētēr haef ze werk neet good gēdoeēn, want 't bēzētsēl vilt van de moōrēn aaf*.
- bēzētte** (overg.; bēzētde, h. bēzēt of bēzat (afhankelijk van de betekenis)), **1** bepleisteren: *es de moōre bēzēt zeen, goeēn we vēr hōwze*; **2** voorzien van: *de gouje rēnk is bēzat mēt steinkēs*; **3** Zie ook de betekenissen bij 'bēzat'.
- bēzētēr** (m.; -s; -ke), plékker; pleisterwerker, stukadoor: *es de bēzētēr 't bēzētsēl oppe moōrēn haef gēsmeērd, dēn zeen ze bēzēt*.
- bēzeuk** (o.; -e; -ske) [Hd. *Besuch*], bezoek: *strak kri-jge we bēzeuk; Kaat maag gei bēzeuk hōbbēn in 't (h)ospētaal; det awd mēnke kri-jg gei bēzeuk*.
- bēzeuke** (overg.; bēzoch, h. bēzoch), **1** [Hd. *besuchen*], bezoeken: *Swa bēzeuk z'ne sōkkērnōnk eedēr wieēk*; **2** op huisbezoek (patiëntenbezoek) gaan: *mēt di-j grip mót d'n doktoeēr e pak kranke bēzeuke*.
- bēzieēte** (bn.; -nēr; -nste) [volt. deelw. v. 'bezitten'; Mnl. *beseten*, Hd. *besessen*], **1** doldriftig, krankzinnig: *bēs-te bēzieēte?; dae kos waal bēzieēte zeen*; **2** dol (op), gek (op), geobsedeerd: *Sjēl is bēzieēte van mēzi-jk (van det maesje, van danse...)*.
- bēzieētēne** (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Besessene(r)*], bezetene: *Nol ging te kieēr wi-j 'ne bēzieētēne; es-tēr z'n gōsting neet kri-jg, stēlt Giel zich aan wi-j 'ne bēzieētēne*.
- bēzi-jje**, **1** (voorz.), naast, bezijden: *wieē woeēne bēzi-jje de kirk*; **2** (bw. v. pl.)

- bezijden: *Jannës kieëk miech van bëzi-jjën aan.*
- bëzjoeërkës** [enkel in het mv.; Fr. *bonjour*], aanstellerij: *’t is e bitsjën hatëlik es-te daen aanstëllër bëzjoeërkës zujs make; gank (h)eivërs mèt d’ne sjaele kâl en d’n bëzjoeërkës.*
- bëzoeëpe** (bn.; -nër; -nste) en (bw.), **1** [inform. Hd. *besoffen*], bezopen, dronken: *ómdët Sëvri-jn d’n hieëln aovënd kónjak haw zitte lébbere, waas-tër hieël bëzoeëpe; vuur sjandaal van de luj loeëg Krit bëzoeëpën óngër de bank; 2* (inform., fig.), erg dwaas, onzinnig: *det is e bëzoeëpe plan; bès-te bëzoeëpe, ben je belazerd (gek, bedonderd)?; de’s e bëzoeëpe gëdach* [Hd. *eine Schnapsidee*].
- bëzörg** (bn.; -dër; -ste) [Hd. *besorgt*], **1** ongerust: *mèt e bëzörg gëzich zoeët Jës snachs te wachte tot häöre Rik (h)eivërs kwoeëm; 2* zorgzaam [Hd. *sorgsam*]: *zeen moodërs bëzörgdër vuur hun kënjër es vadërs?*
- bëzówpe, zich** (wederk.; bëzoeëp zich, h. zich bëzoeëpe) [vulg.; Hd. *sich besaufen*], zich bezuipen, zich dronken drinken: *tón Rooskën en Jaan vaneinaaf (ówtërein) woeëre, haef Jaan zich saovës dèk bëzoeëpe van (d’n) ieeëlnj en van vërdreet.*
- bëzujje, 1** (voorz.), bezuiden, ten zuiden van: *Ieële ligk bëzujje Mëzeik; 2* (bw.) zuidwaarts: *es-te dao wils gërake, mós-te bëzujje goeën.*
- bëzunjër, 1** (bn.; -dër; -ste) [Mnl. *bisonder*, Hd. *besonder*], opmerkelijk, ongewoon, speciaal, vreemd: *de’s get bëzunjërs* [Hd. *etwas Besonderes*]; *’t is niks bëzunjërs* [Hd. *nichts Besonderes*]; *’t bëzunjërstën* (het voornaamste) *is des-te zelf niks höbs* (dat je zelf geen letstel hebt), *nóws-te d’nën ottoo obbein höbs gëvare; 2* (bw.) [Hd. *besonders*], zeer, buitengewoon, erg: *dao zittën hi-j bëzunjër vööl vleege mèt dae mëshoup zjus nieëve de kuuëke; wieë zeen bëzunjër kóntént mèt di-j pótsvrouw.*
- bëzwaamp** (bn.; mieë -; ’t meiste -) [Kil. *swadem* (rook), Hd. *Schwaden* (wasem, damp)], bewasemd: *de rówte zeen bëzwaamp* (beslagen [Hd. *beschlagen*]); *doeër ’ne bëzwaampde bril zujs-te neet gënóg vuur te lieëze; in ‘bëzwaamp’ zitte de wäördsjës ‘zwaalm’ en ‘zwalm’, di-j gewëstelik Needërlands zeen vuur walm.*
- bëzwèt** (bn.; mieë -; ’t meiste -), zweterig: *es-te diech in zweit wirks ofes de zweit diech ówtbrik, bès-te bëzwèt; nao de nachmaar* (nachtmerrie) *waerdën hae bëzwèt wakkër.*
- bibbërnél** (v; g. mv.; g. dim.) [komt van ‘Briza media’ (trilgras); D. (Rijnl.) *Bibernell* (trilgras); trilgras beweegt bij de kleinste beweging], rillingen, koude koorts: *van dae kwatsj kri-jg iech de bibbërnél; höbs-te de bibbërnél, dén ri-jjërs-te wi-j e louf.*
- biddërhëndsje** (o.; -s; -), bi-jdërhëndsje (zie ald.).
- biedè** (m.; -s; -ke) [was oorspronkelijk een wasbak op vier poten; Fr. *bidet*, Hd. *Bidet*], zitwasbak, billenbad, bidet: *’t guuëf waal proeëpër werk, zoe’ne biedè; ’ne biedè is good vuur de nëteur, want de höbs gei pëpeer vandoon vuur diech aaf te vaege.*
- bieëdëlaer** (m.; -e of -s; -ke) [Hd. *Bettler(in)*], sjoeëjër; bedelaar: *daen érmzieëligge bieëdëlaer stik van d’n érmooj; ’t is tristig dët in de waerëld nog zoevööl bieëdëlaers en érmoodspënsë (érmoodzejjërs) rón dloupe.*
- bieëdële** ((on)overg.; bieëdëde, h.

gëbieëdëld) [Hd. *betteln*], **1** sjoeëje; aalmoezen vragen: *vreugër ginge sómmigge erm minse de duuërën aaf vuur te bieëdële; bieëdëlen is ouch vuur érmoodzejjers 't lèste* (een laatste manier om te overleven); **2** smekend vragen: *ki-jk toch ins wi-j det sjoeëthun(d)sje stuit te bieëdële vuur e stökske vleis.*

bieëje (zich) 1 (overg.; baejde, h. gëbaejd) [afgeleid van het Mnl. ‘*bede*’ (verzoek tot God), Hd. *beten*], bidden: *dao hulp gei bieëje; vreugër baejde ze de roeëzëkrans*; **2** (wederk.; baejde zich, h. zich gëbaejd), een gebed zeggen, bidden: *vreugër mósdës-te diech bieëje vuuër 't ieëte*; **3** (m.b.t. vogels) op één punt zweven, bidden: *de spérwer haef waal e kni-jnkën in de mot, want hae is aan 't bieëje*; **4 bij een overlijden gingen enkele buren de andere** [hier elliptisch gebruikt] **uitnodigen voor de begrafenis:** ‘*Es vreugër eemës waas gëstórve, gingën e paar luj ówt de naobër (uit de buurt) de angër naobërs t'r li-jke bieëje, waat sèrtów zoe waas in de dörpën en gëhuchte. E paar naobërs ginge dus alle angër naobërs ównuuëje vuur nao de bëgriëfënis te goeën.*’

bieëjës (o.; g. mv.; g. dim.), gebedsuur voor een overledene: *vanaovënd is 't bieëjës in de groeëte kirk.*

bieëk (v.; -e; -ske), **1** [van ‘*beke*’; Hd. *Bach*], **1** beek: *tón we klein woeëre, ginge we puuëtsje bajën in de Bosbieëk*; **2 beken in Maaseik:** ‘*In Mëzeik höbs-te twieë bieëke: de Bosbieëk (Bosbeek) en de Zandër- of Deepbieëk (Zander- of Diepbeek). De Bosbieëk neume we ouch de Slachthówsbieëk.*’; **3 (uitdr.)** in d'n oeerlog zeen d'r bieëke blood gëvleujd.

bieëkërke (o.; -s; -), bieërke (zie ald.).

bieëkvaeg (onoverg.; vaegde (de) bieëk, h.

(de) bieëk gëvaeg), reinigen, zuiveren, een beek vegen: *de bieëkvaegërs höbbe de bieëk gëvaeg; es de bieëk neet wuuërt gëvaeg, kan 't watër oppën door neet mieë doeër.*

bieëkvaegër (m.; -s; -ke), geen AN-equivalent; beekveger (gew.): *de bieëkvaegërs höbbe de lisse, de angër watërplante, de sli-jk, de rotte blajër en 't bëzëksël oppe kant gëgoeëjd.*

bieër (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *bere*, Eng. *boar*], mannetjesvarken, beer: *es e vërke bruuësting (bronstig) is, kóns-te d'rmèt nao de bieër; 'ne bënëbieër is 'ne bieër woebi-j eine bal in 't leeske(ë)naal (het lieskanaal) is achtërgëblieëve, mer 't is ouch 'ne mins dae van ze gëmood niks luuët ki-jke*; **2** (v.; -e; -ke) [Eng. *berry*, Hd. *Beere*], *bees*; bes: *bieër kump vuural vuur in samëstëllinge wi-j waolbieër (bosbes) en braombieër (braambes); 'bieër' zeen we in 't Duitse 'Beere' en het Èngëlse 'berry'; de mi-jmërtëstrówk hink vol mèt roeëj bieëre (mi-jmërte).*

bieërke (o.; -s; -) [zeer sterk veroud.], bieëkërke; bekertje: **(uitdr.)** *waat stuis-te dao ofs-tën e bieërkën haws gëbroeëke, wat sta je daar zo beteuterd te kijken?*

Bieërsël; Molenbeersel: ‘*Bieërsël, 'n deilgëmeinte van Kindër (Kinrooi) in Limburg, is bëzunjër groeët in veerkante killëmaetërs. Daovuur haw (haef) 't dörp vööl boordëri-jjën en ouch e paar steine wënd(sj)muuëlës (Keyersmolen en Zorgvlietmolen) en 'n watërmuuële (Broekmolen). Mèt vón(d)stën ówt 't 'neolithicum' en ówt de Rómmeinsën ti-jd op 't gróndgëbeed van 'Beersele' is bëwieëze det t'r vuuërdét 't dörp t'r waas, ouch al minsëlik lieëve waas. Bieërsël is mèt z'n nëteur (Stamprooierbroek, De Goort, De Zig en het Hasselterbroek) e sjik gëbeed*

vuur te wandelēn en te fitse. Ki-jke kóns-te dēn nao de muuēlēs, de krujse, de sjeure, de kepēlkes en de aw boordēri-jje.

bieërste (onoverg.; bieërside, is gēboeërste) [Hd. *bersten*], scheuren, barsten: *‘t bēzētsēl is gēboeërste; tón de glazēre duuēr bieërside, waas iech sjów det iech ze op miech kraeg.*

bieēs, I (o. en m.; -te; -je), **1** [Lat. *bestia*, Eng. *beast* (grote viervoeter), Hd. *Bestie* (wild dier, beest)], beest: *lieēwēn en oeēliefante (oeēli-ífante) zeen bieēste*; **2** [Hd. *Tier*], huisdier: *ooze Fiefie is e braaf bieēsje*; **3** [Hd. *Biest*], eng dier: *dao zittēn hi-j nogal bieēsjsēs; pas op, dao zit e bieēs*; **4** [Eng. *beast*, Hd. *Biest*], (m.b.t. een persoon) **a** kreng, loeder, takkewijf: *bēs tiech toch ‘n lui bieēs!*; **b.** schurk, schoft, ploert: *‘n bieēs van ‘ne mins* [Hd. *ein gemeines Vieh*]; **5** pin, koesj, vérke, tówwe, greune, tówgēnejde, séntepitsēr, séntēpie(ē)r; vrek: *dae séntēpie(ē)r is ‘n bieēs; det is ‘n richtigge (richdigge) bieēs*; **6** koeien: *m’n bieēste zeen ówtgēbroeēke*; **7 (uitdr.)** *de bieēs ówthange; m’n leef bieēs!*; *zówpe wi-j ‘n bieēs; det is nog van d’n ti-jd tón de bieēste kalde*, dat is zeer oud; **II** (bn.; g. tr. v. verg.), **1** gierig: *daen Tei is te bieēs vuur ‘nēn euroo ówt te gieēve; Sus is nog te bieēs vuur te ieēte*; **2** wreed, sterk, indringend: *‘t waas bieēs van dae kieērēl det-ēr det sugkēlaerke nog neet zoeēg ritsoómmele.*

bieēsje, 1 (o.; -s; -), beestje: *‘t is d’n aard van ‘t bieēsje; dao zitte bieēsjsēs (lujs) in de kēnjēr hun haor*; **2** meisje: *Mi-jkēn is e sjoēn bieēsje (‘n sjoēn pōl)*; **3 (uitdr.)** *es Hēllemes zaat is, zujt-ēr alti-jd bieēsjsēs*, heeft hij wanen (waanvoorstellingen); *de’s mer e magēr bieēsje*, dat stelt niet veel voor; er is niet veel te halen.

bieēstēri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *bêtise*, Waals *bièst’rèye*, D. (Rijnl.) *Biesterei*], **1**

beestachtig gedrag, beestachtigheid, gemeenheid, viezigheid, laagheid; *de bieēstēri-jje di-j ze in ‘nēn oeērlog ówthoeēle, zeen mèt gein pen te bēsji-jve*; **2** stommiteit: *dae jóng haef in z’n jeug ‘n bieēstēri-j ówtgēhaold, mer det is nów vėrgieētēn en vėrgieēve.*

bieēstēstal (m.; -stēl; -stēlke), **1** [Hd. *Stall*, *Viehstall*], veestal: *we hōbbēn ‘ne bieēstēstal gēbōwd in ‘t Vēn, woe waal hōndērd kuj inkōnne*; **2** [Hd. *Schweinstall*], beestenboel, rommel, smeerboel: *waat is det hi-j vuur ‘ne bieēstēstal!*

bieēstēwage (m.; -wagēs; -wagēnsje), **1** beestenwagen: *in ‘t vreugjaor brunk Zjao de kuj (de bieēste, ‘t vieē) mèt de bieēstēwage nao de wei*; **2** pin, koesj, vérke, bieēs, tówwe, tówgēnejde, séntepitsēr, séntēpie(ē)r; vrek, gierigaard: *dae bieēstēwage pot allēs op en vėrgit det ze lēstēn humme gein malēn haef* (dat je niets kunt meenemen na de dood).

bieēstig, 1 (bn.; -gēr; -ste) [Eng. *bestial*, Hd. *biestig*], beestachtig, ploertig, gemeen, schofterig: *daen heimēlikke nōndēdzjuuē mèt ze bieēstig gēdraag bēn iech greun gēzieēn* (ben ik moe gezien); **2** (bw.), beestig, zeer, gemeen, verschrikkelijk: *vuuērigge wēnt(sj)ēr waas ‘t bieēstig kawd; iech wis neet det dae Nand zich zoe bieēstig kos gēdrage; di-j zeen dao bieēstig tēkieērgēgange.*

bieēstigheid (v.; -heede, -sje), gierigheid: *vāōl luj weite van bieēstigheid neet det ze lieēve*, ze zijn zo gierig dat ze niet de tijd hebben om te leven; *bieēstigheid is in de waerēld de oeērzaak van vāōl kwaod.*

bieēt (m.; -e; -sje), **I** [Eng. *bite*, Hd. *Biss*], **1** beet: *de bieēt in ‘n paer*; **2** wonde (ontstaan door bijten van een dier): *de bieēt van*

- 'nēn hōnd; **II** steek [Eng. *sting*, Hd. *Stich*], wonde (ontstaan door het bijten van een insect): 'ne bieët van 'n mispēl (wesp) kan pi-jn doon.
- bieëtër(dēr)** [comparatief van 'goed'; Eng. *better*, Hd. *besser*], **1** (bn.), beter: *mèt z'ne rummētik en di-j pi-jn in z'n knuuēk kan groeëtvadēr geine bieëtēre zieēdēl (zieētēl) hōbbe*; **2** (bw.), beter: *gei(t) 't al get bieëtër(dēr)?; dao wuuērs-te neet bieëtër(dēr) van; bieëtër te vāōl es te min; zoevāōl te bieëtēr; bieëtēr gēzag; dae mins wēt 't alti-jd bieëtēr.*
- bieëtēre (zich), 1** ((on)overg.; bieëtērde, h. gēbieëtērd) [Hd. *bessern*], beteren: *Zjērtrud haef hāōr lieēve gēbieëtērd; 't waer zal waal bieëtēre*; **2** (wederk.; bieëtērde zich, h. zich gēbieëtērd) [Hd. *sich bessern*], zich beteren: *Lo haef zich gēbieëtērd; iech zal miech bieëtēre; wi-j laat is 't? ti-jd vuur diech te bieëtēre.*
- bieëtērkoup** (bw.) [ontstaan uit 'bieëtēr' (en) 'koup'; comparatief van 'goojēkoup'], goojēkoupēr; goedkoper, beterkoop (w.g.): *is 't op d'n Hollēnjer bieëtērkoup (goojēkoupēr) es op 't Belsj?; in dae winkēl is allēs bieëtērkoup (goojēkoupēr).*
- bieëtērsjap** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Besserung*], **1** verbetering van gedrag: *de batraaf haef bieëtērsjap bēlaof*; **2** verbetering in de gezondheid: *iech wēns uch bieëtērsjap.*
- bieëthōbbe** ((on)overg.; haw bieët, h. bieëtgad), **1** beethebben: *tōn Jēntsje 'n oor nao de stop haw gēstaard, haw d'r bieët*; **2** foppen, voor de gek houden: *es di-j eine bieëthōbbe, lache ze zich kēpot*; **3** begrijpen: *eindēlik haw iech 't bieët*; **4** stevig vasthouden: *de pollissēn hawwēn h'm good bieët en toch kos Swa oppe luip goeën*; **5** een meisje aan de haak slaan: *eindēlik haef ooze Zjefouch bieët.*
- bies** (m.; bieze, -ke) [Hd. *Biese*], bies, boordsel, stiksel: *mèt det gieēl kēstum en di-j bóks mèt e blaw bieske vils-te waal op, Jannēs, mer 't stuit (tiech) wi-j 'n tang op e vérke.*
- bietēbouw** (m.; -e; -ke), bōddēman (zie ald.).
- bietsje**, butsjje, bittēke, bitsje (zie ald.).
- biezēbabēl** (v.; -s; -ke), möldēr, bizzēbabēl, misbabēl, bisbabēl (zie ald.).
- biezjoe** (m.; -s; -ke) [Fr. *bijou*], **1** sieraad: *Tri-jn haef hāōr hieēl li-jf vol biezjoes hange*; **2** snoesje: *Gus haef 'ne gouje rēnk gēkoch vuur ze biezjoeke.*
- bigkēl** (m.; -s; -ke) [Mnl. *bicken* (hakken)], **1** pik, pie(j)osj; bikkel (gew.), pikhouweel: *'ne bigkēl neumde ze in de (kaol)pōt 'ne pik of 'n (h)ak; wils-te keezelēchtigge grōnd loskappe, dēn hōbs-te 'ne bigkēl vandoon*; **2** kuuētsje; sprongbeen: *'ne bigkēl is e knuuēkskēn ówt de vieērs van 'ne sjaopēpoeēt*; **3** grote ronde of ovale steen: *'ne bigkēl is 'ne stein dae de gruuējdēn haef van 't knuuēkskēn ówt de vieērs van e sjaop* (zie 2); **4** (uitdr.) *det broeēd is zoe hel es 'ne bigkēl, steenhard.*
- bigkēle** (onoverg.; bigkēlde, h. gēbigkēld) [Mnl. *bicken* (hakken)], bikkēle; **1** met een pikhouweel werken: *es de pōttērs 'nēn daāg in de pōt hawwe ligke bigkēlēn in de tej* [Fr. *la taille*], *woeēre ze stikkēpot; wieē zittēn oppe keezēl en zulle mótte bigkēle*; **2** **het bikkelspel spelen, bikkelen**: *'Bigkēlēn is e kēnjērspēl det wuuērt gēspāōld mēt veer bigkēls (bikkels). De bigkēls wuuērēn in de hand gēpak, opgēgoeējd en weer opgēvange. Daobi-j mót 'n bēpaolde*

volgorde in 't aantal bigkëls det wuuërt opgëgoeëjd, wuuëren aangëhawte. Zieëker vuur de bigkëls mèt de boeëvëkant van d'n hand op te vange, mós-tën hieël hénjig zeen. Allëwi-jl wuuërt gëspäöld mèt klein klumpkës hel mattërjaol.'

bigkëlhél (bn.; g. tr. v. verg.), **1** bikkelhard: *'t broeëd is bigkëlhél; 't vleis is tej en dae kook is bigkëlhél; 2* (fig.) *es ze miech aan me vel goeën, zal iech miech bigkëlhél* (uitermate hevig) *wieëre.*

bi-j [sleeptoon], **1** (bn.), op de hoogte: *det minskën is nog good bi-j; 2* (bw.) *bij: dao zoeëte bi-j de hóndërd man in de zaal; 3* (vz.) [Hd. *bei*], *bij: kóm ins bi-j miech, leef sjélmke; Dom waas t'r neet bi-j; höbt gieë niks bi-j de koffie?; iech höb niks bi-j miech; 4 (uitdr.) bi-j dae höbbe ze zich vërdaold: ze höbbën 't kënd(sj) wëggëgoeëjd en de naogëboeërte groeëtgetrokke*, wordt gezegd van iemand die zeker niet moeders mooiste genoemd kan worden.

bi-j de zi-jne (vz. + lidw. + bez. vnw. m. 3de pers. enk.) [in de uitdr. *'neet bi-j de zi-jne (ze vërstand) zeen'*; Lat. *suus* (bez.vnw.)], bij zijn verstand zijn: (**uitdr.**) *Tei mót waal neet good bi-j de zi-jne zeen nów d'r zoe 'ne kwatsj vërköp; Sjël waas van z'ne klot gëgange* (bewusteloos gevallen), *mer nao e paar mënujte waas-tër weer bi-j de zi-jne.*

bi-j(j)ëkaar (v.; -kare; -kaerke) [Kil. *biekarre*], *bi-jkaar, bi-j(j)ëkërf* [Hd. *Bienenkorb*]; strooien *bijenkorf: in 'n bi-j(j)ëkaar, di-j van struuë is gëmaak, laef ei bi-j(j)ëvolk* [Hd. *Bienenvolk*].

bi-j(j)ëkoeëgël (m.; -s en -e; -kuuëgëlke) [Mnl. *bie* (bij) + Mnl. *coghel* (monnikskap)], *bijenskaproen* (gew.), *bijenskap: zóngër bi-j(j)ëkoeëgël op d'ne kop is 't neet aan te raoje d'n hoeëning ówt de bi-j(j)ëkaar te*

hoeële; 'ne bi-j(j)ëkoeëgël is e maskër van koeëpërdraod.

bi-j(j)ëkërf (m.; -kërve; -kërfke) [Hd. *Bienenkorb*], **1** *bi-j(j)ëkaar, bi-jkaar; bijenkorf: 'ne bi-j(j)ëkërf haef de vörm van 'n klok; 2* *winkelketen: we zeen goeën winkëlën in de Bi-j(j)ëkërf; 3* *rumoerige plaats: det waas miech dae 'ne bi-j(j)ëkërf, di-j bi-jeinkóms.*

bi-j(j)ënhoeëning (m.; g. mv.; -hooëningske) [Eng. *bee honey* (bijenhoning), Hd. *Bienenhonig*], *bijenhoning: bi-j(j)ënhoeëning is 'ne nëteurlikkën hoeëning.*

bi-j(j)ëvolk (o.; -e; -ske) [Hd. *Bienenvolk*], *bijenvolk: in élke kaar woeënt ei volk (bi-j(j)e).*

bi-j(j)ëzwërm (m.; -e; -ke) [Eng. *swarm of bees*; Hd. *Bienenschwarm*], *bijenzwerm: es de kuuëningin mèt alle bi-j(j)e van 'n kaar ëwëgvlujg, kómme ze noeëts mieë trök; allein de bi-jjëman (imkër) kan 'ne bi-j(j)ëzwërm trökhoeëlën en nao de kaar brënge.*

bi-j, 1 (v.; -(j)e; -ke) [stoottoon; Mnl. *bie*, Eng. (*honey*) *bee*, Hd. *Biene*], *bij: 'n blènj bi-j is 'n bi-j di-j neet stik; e bi-j(j)ëvolk laef in 'n kaar ('ne bi-j(j)ëkërf); es de bi-j zou ówtstërve, is 't mèt de mins ouch gëdoeën, zëgke ze; 2* (m.; -je; -ke), *bijenzwerm: in dae boum hunk 'ne bi-j.*

Bi-jbël (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *biblia*, Mnl. *bibel(e)*, Eng. *Bible*, Hd. *Bibel*], H. Schrift, Bijbel: *stuit 't in de Bi-jbël det eedëre mins 'nën èngëlbëwaardër haef?; de Bi-jbël is – ouch vuur minse di-j in niks gluive – ówtzunjërlik en óngëluiflik sjoeën; 2* *dik boek: deezën diksjënaer is 'ne bi-jbël (pil) van e boek; det is 'nën hieële bi-jbël; 3* *boek*

waarbij iemand zweert: *det book is Sandër z'ne bi-jbël*; [*Bi-jbël* (de geschriften): hoofdletter; *bi-jbël* (boek): kleine letter].

bi-jbujkske (o.; -s; -) [alleen in de uitdr. 'ki-jke wi-j e bi-jbujkske' (beteuterd, sip)], (**uitdr.**) *tón Neng miech duchtig de jas haw ówtgëvaeg* (duchtig de waarheid had gezegd), *stóng iech toch éffe te ki-jke wi-j e bi-jbujkske* (teneergeslagen te kijken).

bi-jdërhand (bn.; bi-jdërhan(d)tër; bi-jdërhan(d)ste), pienter, vlug van begrip, bijdehand: *Lewi-jkën hoofs-te det gein twieë kieërën ówt te lègke, want dae is bi-jdërhand gënóg*; *Miekën is e bi-jdërhand kènd(sj)*, e *bi-jdèrhéndsje* (*biddèrhéndsje*) *dus*.

bi-jdèrhante (m. of v.; id.; *biddèrhéndsje*), bekwaam, snugger iemand; handig persoon: *oos pótsvrouw is 'n bi-jdèrhante*; *ooze jóng is 'ne bi-jdèrhante, dae al good z'ne plan kan trèkke*.

bi-jdèrhéndsje (o.; -s; -) [wordt gezegd van vrouwen en kinderen], *biddèrhéndsje*; bijdehandje: *Liskën en häör zäönsje zeen échte bi-jdèrhéndsjes, want di-j zeen allëbei slum, hieël hénjig en sóms ouch e bitsje néppe(n)tig* (enigszins brutaal).

bi-jdrejje, **1** (overg.; drejde bi-j, h. bi-jgëdrejd), aandraaien [Hd. *andrehen*]: *drej det sjujfkën e bitsjën bi-j; sjrówve mós-te neet te strang bi-jdrejje*; **2** (onoverg.; drejde bi-j, is bi-jgëdrejd), bijdraaien, langzamerhand inschikkelijk zijn: *Mil is 'nën abstënaote (koppige) mins, mer hae bëgint nów toch bi-j te drejje; Kit haef lang 't bein sti-iffgëhawte, mer nów is ze toch aan 't bi-jdrejje; vuur de leef vraej mós-te sóms tieëge d'n gósting bi-jdrejje*.

bi-jein, **1** (bw. v. pl.), bijeen: *mèt de*

Kieërsmis zeen we allëmaol bi-jein; di-j twieë woeëre vaneinaaf (ówtërein), mer nów zeen ze weer bi-jein; **2** als eerste lid van een samengesteld ww.: (**uitdr.**) *ze höbbe de bówl bi-jeingëgoeëjd*, ze zijn gaan samenwonen; *raap tiech bi-jein*, vat moed; begin te werken; **3** (**uitdr.**) *Gónnëkën haef allës kort bi-jein*, ze is volwassen, maar is (vrij) klein; *Door hult (hilt) ze good bi-jein*, hij is gierig; *Tei duit ze bi-jein*, hij heeft schrik; *ein hoon kan mieë ówtërein sjarrën es twieë hane bi-jein*, een spilzieke vrouw heeft nooit genoeg.

bi-jeindoan (overg.; doeëg (dieëg) bi-jein, h. bi-jeingëdoeën), **1** bijeendoen: *doot mer allës bi-jein*; **2** (**uitdr.**) *es-te sjów bès, duis-te ze* (de billen) *bi-jein*.

bi-jeingoeëje (overg.; goeëjde bi-jein, h. bi-jeingëgoeëjd), samenvoegen: *es 'ne man en 'n vrouw de bówl bi-jeingoeëje, goeën ze samëwoeënën of trouwe; tón Giel z'n vrouw gëstórve waas, haef-tër mèt 'n weef de bówl bi-jeingëgoeëjd*.

bi-jeinhawte (overg.; hoeël bi-jein, h. bi-jeingëhawte), **1** [Hd. *beisammenhalten*], bijeenhouden: *di-j hawtën hun séntsjes good bi-jein*; **2** verzamelen [Hd. *sammeln*]: *Néske hult (hilt) sëgarëbéndsjes bi-jein*.

bi-jeinpitse (overg.; pitsde bi-jein, h. bi-jeingëpits), **1** dichtknippen: *mèt 'n pitstang (ni-jptang) pitsde Piet de dräöj bi-jein; tösse m'nën dówm en m'ne wi-jsvingër pitsdën iech allës bi-jein*; **2** (**uitdr.**) *ze bi-jeinpitse* (ze = billen): *woeróm pits-te ze zoe bi-jein, sjówwwe weezël?*

bi-jeinrape (zich), **1** (overg.; raapde bi-jein, h. bi-jeingëraap), bijeenrapen: *rujm op en bëgin mèt allës bi-jein te rape*; **2** (wederk.; raapde zich bi-jein, h. zich bi-jeingëraap), terug op zijn krachten komen: *Lo waas*

stérveskrank, mer hae haef zich good bi-jeingëraap, hij is goed genezen.

bi-jeinreeke (overg.; reekde bi-jein, h. bi-jeingëreek), (bijein)harken: *reek di-j blajër ins get bi-jein; deeze middig môtte we 't hui bi-jeinreeke.*

bi-jeinsjarre (overg.; sjarde bi-jein, h. bi-jeingësjard), **1** [Hd. *zusammenscharren*], bijeenschrapen: *in de stoet höbbe de kënjër e zékske kermëlle bi-jeingësjard; 2 (fig.) [Hd. *zusammenscharren*]: *det vérke (gierigaard) haef in ze lieëve mëljówne bi-jeingësjard* (vergaard); **3** opdoon; pej. voor ‘een relatie aangaan’, *woe haef Huub zich di-j vrouw bi-jeingësjard*, waar heeft Huub die vrouw opgescharrelt?*

bi-jeinvaege (overg.; vaegde bi-jein, h. bi-jeingëvaeg), bijeenvengen: *vaeg de gruuëmëlën (kruimels) ins bi-jein, want de zits dao nogal te brokkële (kruimelen); tón oos kat óngër Zjang z'nën traktäör waas gëkómme, kos-tër ze bi-jeinvaege.*

bi-jeinwouve (overg.; woufde bi-jein, h. bi-jeingëwouf), (op)sparen: *ómdét Meijës z'n hieël lieëve z'ne nistël haef aafgëdrejd, haef tër e pak pówn (geld(sj)) bi-jeingëwouf.*

bi-jgëluif (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *bi(ge)love*], **1** bijgeloof: *de lèstën ti-jd geit 't gëluif achtërówt en nump 't bi-jgëluif tów; bi-jgëluif neume we ouch suppërsti-jisie. 2 bijgeloof bij een overlijden in de goede oude tijd: 'Sértów bi-j e stérfgëval späölde 't bi-jgëluif vreugër 'n groeëte rol. Drek nao 't stérve waerde de speegëls aafgëdèk, de klok stilgëzat, de blènje tówgëdoeën of waerde witte lakës vuuër de vinstërs gëhange. Vuur de vërtrëkkënde zieël bi-j te luchte, waerde kieërsën aangëstoeëke. 't Li-jk waerde mèt de veut in de richting van de duuër nao bówte gëdrage vuur te bëlëtte*

det de geis (zieël) zou trökkómme. En woeërs-te gaer van d'n vrattëlën aaf, dén hoofdës-te d'r mer mèt langs e li-jk te vaege. Of de kos ze mètgieëve mèt d'n doeëje doeër te zègke: 'Dode, rust in vrede, neem mijn wratten mede.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

bi-jgëluivig (bn.; -gër; -ste), bijgelovig: *dae mins löp de kirk neet óm* (gaat niet dikwijls naar de kerk), *mer hae is waal hieël bi-jgëluivig; es-te gluijs det 'ne pieërëlink, in 'nën dook rónnd d'nën hals gëbóngë, good is tieëge de kaelpi-jn, bès-te bi-jgëluivig* (en nog gei klei bitsje).

bi-jgoeën (onoverg.; ging bi-j, is bi-jgëgange), tussenbeide(n) komen (gaan): *tón di-j twieë këmphaenkës zich oppe keur aan 't battëre woeëre, bèn iech bi-j môtte goeën.*

bi-jhawte (overg.; hoeël bi-j, h. bi-jgëhawte), **1** bij zich houden: *hawt di-j vaas mer bi-j diech, want iech kan dao niks mèt doon; 2 bijhouden, gelijk blijven, niet achterraken: *Tommëke Boeëne waas neet bi-j te hawte.**

bi-jhöbbe (overg.; haw bi-j, h. bi-jg(ëh)ad), **1** [D. (Belg.) *dabei haben, bei sich haben*], bij zich hebben: *d'ne pas mós-tën alti-jd bi-j diech höbbe; 2 (uitdr.) det vrouwkën haef h'm nogal bi-j zich, zij is hovaardig* (verwaand).

bi-jkaar (v.; -kare, -kaerke), bi-j(j)ëkórf, bi-j(j)ëkaar (zie ald.).

bi-jkri-jge (overg.; kraeg bi-j, h. bi-jgëkrieëge), meer verdienen: *ómdét ze kóntént uuvër miech zeen, höb iech e paar hóndërd euroo per maond(sj) bi-jgëkrieëge.*

bi-jl, **1** (o.; -e; -ke) [Hd. *Beil*], bijl: *e bi-jl haef 'ne korte stieël en 'n aaks 'ne lange; vuur*

vunkelhout (funkelhout) te make, höbs-tën e bi-jl of e waope vandoon; **2 (uitdr.)** ofwaal haef dae knuuër e gëzich wi-j e bi-jl of wi-j 'n ónwaer, kwaad, dreigend, nors gezicht.

bi-jlègke (overg.; lag bi-j, h. bi-jgëlag), **1** [Hd. *beilegen*], goedmaken: *nao 'n hawf jaor rujzing höbbe ze 't bi-jgëlag*; **2** erop toeleggen: *van de opbrèngs van 't fieës höbbe we vuuërig jaor kermèlle kónne koupe (de winst was gering), mer dit jaor mótte we nog bi-jlègke.*

bi-jlëman (m.; -ne; -ménke), bijleman, bieleman: **de bijleman liep in de schutterij voorop:** *'Bi-j de sjótte, di-j vreugër vuur de wach en de orde zörgde, löp de bi-jlëman vuurop. De bi-jlëman, dae e bi-jl mèt 'ne lange stieël, 'ne laere sjolk en 'ne zwaore baard druueg, mós allës oprujme waat in de waeg loeëg. De bi-jlëman haw vreugër 't rech hówzër te doerzeuke vuur te ki-jkën of t'r gein maegdën (dienstmeisjes) in 't hóws wirkde.'*

bi-jluchte (overg.; luchde bi-j, h. bi-jgëluch) [Eng. *to light*, Hd. *leuchten*], bijlichten: *jóng, kóns-te miech e bitsje bi-jluchte, want iech zeen hi-j békans geine steek in det dónkël gaat.*

bi-jmös (v.; -se; -ke) [koolmezen eten wel eens bijen], **1** koolmees: *e bi-jmöskën haef get van 'n mös; bi-jmösse zeen neet vi-js van e bi-jke nów en dén; 2 koolmeesjes in de brievenbus:* *'E koppël bi-jmöskës breujt eedër jaor bi-j Zjaak Neyens in de breevëbö, woe eedërein, ówtgëzunjêrd de faktäör, väälp kop aan haef. Dit jaor (2013) woeëre twieë van de ölf eikës van Zjaak z'n bi-jmöskes vówlgëbreujd (rot) en ein eike waas sti-jfgebreujd (overbebroed).'*

bi-jmówle (onoverg.; mówlde bi-j, h. en is bi-jgëmówld), bijpraten: *we móttën ins*

aafsprieëke, want we höbbën hieël get bi-j te mówle; nów zeen we weer bi-jgëmówld.

bi-js (v.; bi-jze; bi-jske) [Kil. *byse* (noordenwind), Fr. *bise* (noordenwind, noordoostenwind), D. (Rijnl.) *Bise*, Hd. *Bö* (rukwind, (wind)vlaag)], **1** regen-, sneeuw- of hagelbui: *tón we woeëre goeën fitse, kraege we oppe Maasdi-jk 'n mieërtse (hagël)bi-js op ós; 2* scherpe, koude noordenwind: *tón iech in 't vreugjaor de moosëm (d'n hoeëf) waas aan 't spaje, höb iech miech 'n gooj kaw opgëdoeën mèt di-j bi-js.*

bi-jsmaak (m.; -smake; -smieëkske) [Hd. *Beigeschmack*], **1** bijsmak: *daen angëre wi-jn waas lékker, mer deezën haef e bi-jsmieëkske; 2* (fig.) smaakje, wat niet zuiver is: *det plannëke van di-j valse kat dao haef e bi-jsmieëkske.*

bi-jsprènge (overg.; spróng bi-j, h. en is bi-jgëspróng) [Hd. *beispringen*], **1** helpen: *es eemës in gëvaor is, mós-te dae mins bi-jsprènge; 2* met geld helpen: *ómdét wieë niks te missën höbbën en zoe erm zeen es Job (es de straot), móttën oos awwërs (ós) nogal ins bi-jsprènge.*

bi-jstoeën (overg.; stóng bi-j, h. bi-jgëstange) [Hd. *beistehen*], helpen, bijstaan: *mós-te vuuër de zjuusj kómmën en dus väärkómme, dén kóns-te diech 't bèste laote bi-jstoeën doeër 'nën avvëkaot.*

bi-jte (overg.; bieët (baet); h. gëbieëte), **1** [Mnl. *biten*, Eng. *to bite*, Hd. *beißen*], bijten: *bi-jt det neet këpot; d'n hónd haef miech gëbieëte; de vësse bi-jte neet, bijten niet aan; bi-jt neet zoe op d'n nieëgël; de kaw bit in 't gëzich; 2 (uitdr.) sóms mótt 'ne mins op z'n tan bi-jtën (uit ergernis of woede) of op z'n luppe bi-jte (om zich te beheersen); pas mer op of 't bit tiech, wordt gezegd als men iets*

zoekt en het niet ziet, hoewel men ernaast staat; *hae waas t'rop (trop) gëbieëte*, hij was er tuk op; *dae zou 'ne sent in twieë(je) bi-jte*, hij is erg gierig; **3 oud Maaseiker spotliedje**: *'Pie(ë)r, hawt d'nën hónd vas, det-ër miech neet en bit. Bit-ër miech, iech zègk 't tiech, dówzënd dalër (daaldër) kos 't tiech.*' [De daalder werd in de 16de eeuw geslagen en wijst er ons op dat dit spotliedje al enkele eeuwen meegaat] (Opgetekend door mevr. BISOUX, Hasselt)

bi-jtërke (o.; -s; -) [kindertaal; Hd. *Beißerchen*], tandje: *mer klein dènk toch, höbs-te zoe'n pi-jn aan de bi-jtërkës; de bi-jtërkës bëginne doeër te kómme.*

bi-jvërdeenste (v.; id.; -ke), bijverdienste: *di-j bieës (vrek) bëtaalt zoe min det Tjeu 'n bi-jvërdeestën haef mótte zeuke; vuur saotërdigs oppe lappe te kónne goeën en te kónne lampëtte, wirk ooze Fóns in de wieëk vuur bi-jvërdeestën in 'ne kaffee.*

bi-jwirke (overg.; wirkde bi-j; h. bi-jgëwirk), **1** opnieuw op niveau brengen: *Kaatsjën is krank gëwaes en daovuur mót de meistër 't maesje bi-jwirke; 2* afwerken: *Rik mót de sjildëri-j nog get bi-jwirke; 3* wijzigingen aanbrengen, fotoshoppen: *de fottoo is bi-jgëwirk.*

bi-jwirking (v.; -e; -ske) [Hd. *Nebenwirkung*], bijwerking: *van di-j bi-jwirkinge van di-j pille wuuërs-te zoe krank es 'nën hónd.*

bi-jzaak (v.; -zake; -ske) [Hd. *Nebensache*], bijzaak: *in Luuëvën haef Fri-j zich op z'n kni-jje gëwirk (alles gegeven wat hij kon), mer is-tër toch neet doeërgëkómme, ómdét-ër neet wis waat hoof- en bi-jzaak waas.*

bi-jze (onoverg.; bi-jsde, h. gëbi-js) [Kil. *bijsen* (gek rondlopen)], birze; **1** kort

maar hevig regenen: *ieërs waas 't get aan 't neetsële* (motregenen), *mer innins bëgos 't te bi-jzën en rieëgënde 't det 't goeët (rieëgënde 't bläöskës); 2* birze; biesen, bijzen (gew.): *es 'n ków töchtig is of gëplaog wuuërt doeër dazën of vleege, geit ze gaer bi-jze; 3 (uitdr.) de kuj bi-jze, dao kump rieëgën van*, als de koeien onrustig rondlopen, is er regen op komst; *es ein ków bi-js, stik de angër de start ómhoeëg; (alias) es ein ków häöre start ophöf, bi-js de angër, de een aapt de ander na.*

bi-jzeen (onoverg.; waas bi-j, is bi-jgëwaes), **1** terug op niveau zijn: *Tjeuke waas oppe sjoeël achtër gëraak, mer nów is-tër weer bi-j; 2* opnieuw bij bewustzijn zijn: *Ti-jna waas van häöre sus (van häör loeëd) gëvalle, mer nów is ze trök bi-j.*

bi-jzeend (bn.; -ër; -ste), bijziend, myopisch: *bës-te bi-jzeend, dén kóns-tën allein sjerp zeen waat kortbi-j is; ómdét iech bi-jzeend bèn, kan iech neet zeen of det 'n ków of 'nën deur (stier) is daoachtër.*

bi-jzette (zich), **1** (overg.; zat bi-j, h. bi-jgëzat), versterkend voedsel geven: *nów Naar zoe doeër de tek is gëgange* (er zeer slecht uitziet), *zulle we h'm smörgës e paar bräödsjës en e koppël eijër bakke, kwéstie van h'm get bi-j te zette; 2* (wederk.; zat zich bi-j, h. zich bi-jgëzat), aan tafel komen: *zèt uch bi-j, dén kónt gieë e stökske mëtieëte.*

bik (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [komt van 'bikken' (inform. voor 'eten'); Lat. *beccus* (snavel)], het eten, voedsel: *de meiste minse mótte goeën wirke vuur de bik; 2* (m.; -ke; -ske) [merknaam; Fr. *bic*], balpen: *iech sjri-jf mèt 'ne bik; m 'ne bik is laeg (op); 'bik' kump van de mërknnaam 'bic' en is dus e vuurbeeld van 'ne mërknnaam dae soeërtnaam is gëwoeëre.*

bikke (onoverg.; bikde, h. gëbik) [informeel;

Mnl. *bicken* (met de snavel pikken)], eten, bikken: *is hi-j niks te bikke, ma?; dao is hi-j neet vööl te bikke; gaot gieë get hoeële vuur te bikke?; daen dikzak duut niks es bikke.*

bil, **1** (v.; -le; -ke) [Mnl. *bille*, D. (Keuls) *Batze*, D. (Rijnl.) *Batzen*], bats (zie ald.); **2** [Fr. *bille*], biljartbal; **3** (v.; -s; -ke) [Fr. *bille*], biel, dwarsligger voor spoorrails, bil (gew.): *'nën houtëre badding vuur óngër de rôt (i-jzëre wieëg, spoeërwieëg) is 'n bil; vreugër haws-te vuur 'n rôt (spoorweg) houtëre bils vandoon, mer nôw zeen di-j van bëtóng; de bils waerdën eedër jaor mèt karbëlin ingësmieërd, tieëgën 't rotte nëteurlik.*

biljaar, **I** (m.; -e; -ke) [Fr. van 'bille' (blok hout), Fr. *billard*, Eng. *billiards*, Hd. *Billard*], **1** biljartspel: *biljaar späöls-te mèt 'ne keu en dri-j bel op 'n réchheukigge taofël; 2* biljarttafel [Hd. *Billard(tisch)*]: *vreugër lagte ze d'n doeëjën in 't Stérfhóws (tgo. de hoofdkerk) dëk oppe biljaar; dae gazzao is zoe glaad es 'ne biljaar (is zo effen als een biljarttafel); II* biljartclub: *pa is bi-j de biljaar.*

biljare (onoverg.; biljaarde, h. gëbiljaard) [Fr. *jouer au billard*, Eng. *to play billiards*, Hd. *Billard spielen*], **1** biljarten: *biljare vëróngerstélt sërtów 'ne gooje ki-jk oppe zaak en gein zeenëwe; 2* **biljarten in Maaseik (vroeger)**: *'In 't bëgin van de 20ste ieëw waerdën in dri-j Mëzeikër kaffees gëbiljaard en nao d'n Twieëde Waerëldoeërlog stóngë dao nog ach biljare. De biljaarklub De Beurs waerdën in 1956 opgërich en sómmigge spuuëlërs kwoeëme tón ówt 't 'Patronnaat'. Dën waerde bëgos in de 'Maaslandse Biljartbond', woe dri-j kieërën 'n twieëde plaats en ouch ein ieërste plaats waerde bëhaold. Tösse 1957 en 1967 waerdën in de 'Belgische Bond' gëbiljaard. In ieërste aafdeiling waerde de*

klub twieë kieëre kampëjówn van Limburg. In 1973 waerdën opnów aangësloeëte bi-j de 'Limburgse Biljartbond'.' (Bron: DANIËLS, L., Biljarten in Maaseik, *De Maaseikenaar*, 1975, 4, p. 6-8)

billëklétser (m.; -s; -ke), billëntikkër, kónteklétser, zjakkèt, pen (3de bet.), pittëlaer (zie ald.).

billëman (m.; -ne; -ménke), dikbil: *in dae billëman z'n éch(t)elste zit gemëkkelik 'nën diepvries mals vleiske; billëmanne mót de vittërnaer mèt de keizërsnaej hoeële.*

billëntikkër (m.; -s; -ke), billëklétser, kónteklétser, zjakkèt, pen (3de bet.), pittëlaer (zie ald.).

bing (m.; -e; -ske) [Bargoens voor 'jongen', 'man'; Kil. *binck*], bink; vent, maat: *'iech en diech en dów makën alle minse sjów', zag d'n eine bing tieëge d'n angëre; daen Tei, det is miech toch 'ne bing mèt 'n mówl wi-j 'n sjöp (brutale mond).*

bing nel (uitroep), niet te geloven: *'bing nel' roope we waal ins es we vërwónjêrd zeen en is zoeget wi-j 'wazës-kënjêr'; bing nel, daen Tjeu is zoe douf es 'ne pot gëwoeëre; bing nel, nôw geis-te këpot oppe geit, nu begriip ik er niets meer van.*

bink (m.; -e; -ske), bing (zie ald.).

binnëfis (m.; -se; -ke) [Lat. *beneficium*, Fr. *bénéfice*], winst, voordeel, benefice: *vuur det binnëfiskónzaer waas de zaal te klein; t'r binnëfis (ten gunste) van det jungske mèt di-j raar zeekde zeen waal tieën Vlaomse zëngërs opgëtrieëje.*

birk (m.; -e; -ske) [Mnl. *berke*, Eng. *birch*, Hd. *Birke*], berk, berkenboom: *de birke di-j hi-j greuje zeen de zaochtën en de rówwe*

birk; 'ne birk kèns-tèn aan z'n witte sjaal (boomschors), z'n brówn tek di-j e bitsje blinke, z'n kétsjes in 't vreugjaor en ze witéchtig hout.

birze (onoverg.; birside, h. gëbirs), **1** vgl. bi-jze (bet. 2 en 3); **2** [veroud.; ruige jongenstaal], hard lopen: *tón we bi-j de juffrouw bélleketrèk hawwe gëdoeën, birside we (h)eivërs.*

bisbabël (v.; -s; -ke) [Waaals *bissábalowe*, werd ook 'misbabël' uitgesproken], möldër, misbabël, bizzëbabël, biezëbabël; **1** meikever: *gëvange bisbabëls bëwaarde de kënjër vreugër in e zwieëgëlduuëske (lucifersdoosje); 2 meikevers hadden volgens sommige kinderen 'de rów': 'Bisbabëls zeen gek op eikëblaedsjës en blaedsjës van 'n däörëhègk. Vuur op maon (kopvoorn) te vesse kóns-te 'n bisbabël gëbrujke. Haw 'n gëvange bisbabël lènks en rechts 7 witte streepkës op häöre bówk, dén haw ze de rów (schurft) en maakde de kënjër ze vreugër doeëd. Es 'n bisbabël zich 'oppómp' (langzaam zijn vleugels openslaat), goeën de vlueëgëlkës oeëpën en tów en dén tülle de kënjër mèt.'; 3 Maaseiker kindergebed: 'In de naam van blok... stik, stak, stok (volgens prof. dr. J. STRYCKERS: *spik, spak, spok*); *appële, pieëre, prówme, noeëte (nuuët); bieve – bieve – babële; héndsjes same... uigskës tów; zoe goeën wieë nao d'n heemël tów.*' (Opgetekend door Harrie BEENDERS); **4 volksdansgroep Bisebabel**: 'De volksdansgroep Biezëbabël, opgërich in 1977, këndën in 't wirkjaor '81-'82 'ne jóngëregroep, 'nën awwëregroep en nog 'ne gemeinsjapsdansgroep. In 1980 brach Biezëbabël e tottaalprogram mèt óngër angëre Guido en Mariëlle Raedschelders, René Brebels, Truus Bleukx, Monique Menten, Roel Pieters, Jean Evens, Dirk Daniëls, Walter Wampers, Nico Janssen,*

Monique Dirx en Freddy Corstjens.' (Bron: CORSTJENS, Freddy, Bisebabel, 5 jaar volksdans in Maaseik, *De Maaseikenaar*, 1981, 2, p. 24-28).

biskwie (m.; -s; -ke) [Fr. *biscuit* (lett. 'tweemaal gebakken')], **1** koekje: *biskwiekës bli-jve lang good, ómdét ze zoe druuëg zeen; biskwies wuuëre gëmaak van vënil (vanille), vèt, sókkër en térvebloom; 2 biscuitdeeg: es-te 'ne lékkere gattoo wils make, mós-tën ieërs 'ne löchtigge biskwie bakke.*

bitsje, butsjje, bietsje, bittëke; **1** (o.; -s; -), een beetje: *e bitsje gëdöld, éstebleeft, woeróm hób iech mer e klei bitsje vleis gad?; 2* (bn.), (wie) in enigerlei mate (zo is): *e bitsje sjildër maak tiech dao get sjiks van; 3* (bw.), ietwat: *sjaam diech e bitsje; de lès waas e bitsje vërvaelënd; 4 (uitdr.) det waas dao e bitsje 'te', het was daar enigszins overdreven.*

bittëke, butsjje, bietsje, bitsje (zie ald.).

bizzëbabël (v.; -s; -ke), möldër, misbabël, biezëbabël, bisbabël (zie ald.).

bjël (v.; -le; -ke) [Fr. *bielle*], drijfstang: *'n bjël is 'n vërbëngings- of koppëlingsstang van 'nën ottoo.*

blaad (o.; blajër; blaedsje), **1** [Mnl. *blat*, Hd. *Blatt*], blad van een boom: *es de blajër valle, duit Tei nogal gek, in 't vreugjaor sjeete de buim in 't blaad; de blajër van oktoeëbër hóbbe de sjikste kleure; 2* [Hd. *Blatt*], vel, blad van een boek: *dao haef einën e blaad ówt 't book gësjuuërd; 3* [D. (Rijnl.) *Blatt*], tong (vulg.): *hawt de blaad; de taatsj (het kletswijf) stoeëk häör blaad ówt; waat e blaad haef det mins toch; hae kos mèt ze blaad aan 't tupke van z'n naas; 4 (uitdr.) 'nën awwe bók lös nog waal ins e greun*

- blaedsje*, wordt gezegd als een oudere man een verhouding heeft met een jong meisje of met haar huwt; *drej det blaad mer óm*, maak daar maar geen woorden meer aan vuil; *de höbs toch e blaad (in d'ne món)*, je kunt toch iets vragen; *Krisje ri-jjërde wi-j e blaad (e louf)*, hij beefde als een riet (een espenblad); *nao de blajër valle de buim*, iedereen komt aan de beurt (om te sterven); *dae mins is gein ónbèsjrieëve blaad*, hij is niet zonder vergrijpen.
- blaadlòws** (v.; -lujs; -lujske) [Eng. *plant louse*, Hd. *Blattlaus*], meelie; bladluis: *höbs-te de zwarte blaadlujskës (meelies) op d'n roeëze, dën kóns-te neetële laote trèkkën en mèt 't neetëlsaap sproeje*; zwarte blaadlujs neume we in Mèzeik 'meelies', (de roeëzën hóbbe de meelie).
- blaatsj** (v.; -e; -ke) [houdt verband met 'blaad' (vulg. voor tong)], taatsj, blétsjkónt, blétsj (zie ald.).
- blaen** (m.; -e; -ke), balli-jn (zie ald.).
- blaete** (onoverg.; blaetde, h. gëblaet) [Lat. *balare* (blaten), Mnl. *bleten* (jammeren), Kil. *bleten* (blaten), 1562 *bleeten als een schaap*, D. (Rijnl.) *bläken*, D. (dial.) *blässen* (blaten)], **1** [Eng. *to bleat*, Hd. *blöken*], blaten (van schapen): *de sjäöp en de geite stoeën te blaete vuur get te kri-jge*; **2** janke; huilen: *ómdét Fiel z'nën hónd óngër 'nën ottoo waas gëkómme, haef-tër mótte blaete (buuëke, janke) wi-j e klei kènd(sj)*; *sómmigge vrouwluj kónne blaetën en lache tégëli-jk*; *es we hieël vööl vërdreet hóbbe, den blaetën of janke we neet, mer dën buuëke we, waat we ouch zëgke van kënjër en rënjër*.
- blaetër** (m.; -s; -ke), huiler: *es-te get al te dèk d'ne maalplak mós ówthoeële, ómdéts-te 't neet druuëg kóns hawte, dën bès-te 'ne blaetër*.
- blaffe** (onoverg.; blafde, h. gëblaf) [klanknabootsende vorming; D. (Rijnl.) *blatzen*, Hd. *blaffen* (kort keffen), *bellen*], blaffen: *'t blaffe van de hunj is de oeërzaak van vööl ruzjing óngër de naobërs*; *det hun(d)sje ligk d'n hieële nach bówte te blaffe, want hae haef sjrik van de maon*.
- blaffëtuur** (v.; blaffëture; -ke) [me. Lat. *blaffardus* (van bleke kleur), Kil. *blaffëtuere*, Waals *plafure*], **1** vensterluik: *blaffëtuure zeen blënje (blinden) di-j nao bówtën oeëpëgoeën*; *mèt di-j hits hawte we de blaffëtuure tów*; *blaffëtuure woeëre vreugër van pëpeer, përkammènt of gëoeëlied dook*; **2** oogleden: *z'n blaffëtuure valle tów*.
- blaggäör** (m.; -s; -ke) [van 'blagueren' (Fr. *blaguer* = opsnijden) en *blague* = grootspraak, grootdoenerij, blef)], stóffër, stófkónt, stófbujjël, stoefër (zie ald.).
- blajërdeig** (m.; g. mv.; -ske) [Hd. *Blätterteig*], bladdeeg, bladerdeeg, feuilletée: *vuur viedeekës te makën höbs-te blajërdeig vandoon*; *sómmigge tartëpómme zeen van blajërdeig*.
- blajëre** (onoverg.; blajërde, h. gëblajërd), **1** [Hd. *blättern*], bladeren: *bi-j d'n doktoeër zoeët Bet zeenëwëchig in e beukske te blajëre*; **2** in (samenst.) 'róndblajëre' (zie ald.).
- blakër** (m.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.], **1** snel; blaker (gew.), geen AN-equivalent: *'ne blakër waas (is) 'n maot ('ne maotbieëkër) van 'nën hawve li-jtër woe watër of mèlk ówt waerde gëdrónke*; *'ne blakër neumde wieë d'n dëkstën ti-jd 'n snel*; **2** [Fr. *bougeoir*], kandelaar: *'ne blakër is 'ne kandëlaer mèt 'ne breije, platte voot, e soeërt sjuuëtëlkën en 'n oeër vuur h'm vas te pakke*.

blammaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *blamage*, Hd. *Blamage*], oneer, schande, afgang, blamage, teschandemaking: *waat di-j taatsj dao allëmaol róndblajërt, is vuur Zjef 'n blammaasj.*

blammeere (overg.; blammeerde, h. gëblammeerd) [chr. Lat. *blasphemare*, Mnl. *blasmeren*, *blamen*, Fr. *blâmer*, Eng. *to blame*, Hd. *blamieren*], bespotten, blameren: *tón Zjërtrud 't ieëte vérkesvoor neumde, waas häör (ze) moodër hieël gëblammeerd.*

blank (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *blanc* (wit)], onder water, overstroomd: *alle weije stónge blank nao de rieëgën; tón de Maas ówt waas, stóng e stök van 't Héppervéld(sj) blank.*

blankëteere (overg.; blankëteerde, h. gëblankëteerd) [van Fr. *blanchir* (wit maken)], blanketten, wit maken van gordels en getten: *bi-j d'n tróp waas Jab 'nën M.P. en dao mós-tër z'n gëttën en z'ne reem eedëren daág blankëteere.*

blaofiks (m.; g. mv.; g. dim), witsel, witkalk, loodwit: *vuur d'n turnslufkës sjoeën wit te make, gëbruik(d)e ze blaofiks; blaofiks mós-te mèt e spunskën op d'n slóffe smieëre.*

blaok (m.; g. mv.; g. dim.), **1** rook, walm: *m'n ouge bëginne te traone van de blaok; 2 (uitdr.) de kóns hi-j de blaok sni-jje, er hangt hier een dikke rook.*

blaoke (onoverg.; blaokde, h. gëblaok) [sterk veroud.; Mnl. *blaken* (in brand staan)], blaokëre; blaken (gew.), damp of walm verspreiden: *de staof trèk neet good, ze is d'n hieëlën ti-jd aan 't blaokën en van dae blaok waer iech neet tēgooj; de kieërs bli-jf nog 'n ti-dsje blaoke, es-te ze höbs ówtgëdoeën.*

blaokëre (onoverg.; blaokërde, h. gëblaokërd), blaoke (zie ald.).

blaor (v.; -e; bläörke) [Mnl. *blaer*, *blader*, Hd. *Blase*], **1** blaar: *Tony haef blaorën in z'n han van 't spaje van de moosëm; doot d'n hawsën aan es-te de koeëlën in de kelder geis doon, want de bès niks gëwënd en dén kri-jgs-te voeërt blaore; 2 oud Maaseiker gedichtje: 'Mi-jna haef z'n (häör) vot vërbrand, zieëve blaorën aan élke kant, Mi-jna haef toch zoe ein pi-jn aan det lieëlik sji-jtmësji-jn .' (Opgetekend door mevr. TIMMERMANS-PEYMEN)*

blaos (v.; blaoze; bläöske), **1** [Mnl. *blase*, Hd. *Blase*], blaas, urineblaas: *Stin haw 'ne stein in de blaos; Tjeu haef 'n kaw oppe blaos; Leks haef mer 'n klein blaos; 2 [1624 groote blaas dats du bes (ged.)], blaaskaak, 'n blaos is 'ne groeëte mónnd of 'ne blaggäör; 3 (samenst.) 'n vérkesblaos, 'n blaosóntstieëking; 4 bëljot; warmwaterblaas: es-te wënt(sj)ërveut höbs, kóns-te diech 'n blaos (bëljot) mèt nao bèd pakke; 5 (uitdr.) Nel vërköp tiech bläöskës, maakt je iets wijs; 't rieëgënt bläöskës, er zijn blaasjes op het water; 't zeen mer bläöskës, het is niet gemeend; 't waerde mer 'n blaos, het werd niets.*

blaosbalk (m.; -e; -bélkske) [Mnl. *blaesbalch*, *blaesbalc*, Hd. *Blasebalg*], blaasbalg: *es de smieëd aan 't smaejën is, lègk-tër 't i-jzër in 't veur en trèk-tër aan de blaosbalk vuur 't veur bieëtër te doon branne.*

blas (bn.; -sër; -te) [Hd. *blasse*], bleik; bleek (van gelaatskleur), vaal, flets: *Zjao is zoe blas es d'n (de) doeëd; mèt z'n blasse wéngskes zujt Zjéfke d'r slech ówt.*

blatsj (m. en v.; -e; -ke), blaatsj, blétsjkónt, bletsj (zie ald.).

blatsje (overg.; blatsjde, h. gëblatsj), **1** blétsje (zie ald.); **2** kletsen: *bi-j di-j taatsj ligk allës doerein, mer ze stuit waal d'n hawvën daåg te blatsje.*

blaw, **1** (bn.; -wër; -ste) [Mnl. *blaeu*, *bla(u)*, Fr. *bleu*, Eng. *blue*, Hd. *blau*], **1** blauw: *doot 't kënd(sj) mer get blaws aan*; **2** (gesubst. bn.) *det is 'ne blawwe*, aanhanger van het liberalisme; *höbbbe de blawwe de keezinge gëwónne?*; **3** (**uitdr.**) *Tuur haef Fiel 'n blaw oug gëhouwd*; *eemës 'ne blawwe sjeën stampe*, iemand een briefje van 1000 frank geven; *daen Tei is zoe blaw es 'n lei*, is liberaal gezind.

blawblaw (bn.) [enkel in de verb. 'get blawblaw laote'], iets blauwblauw laten: *wëts-te waat, we kalle d'r neet mieë uuvër en laotën allës blawblaw.*

blawtsël (o.; g. mv.; -ke) [veroud.; stofnaam], blauwsel: *we doon get blawtsël bi-j 't li-jne, dén wuuërt 't neet gieël*; *blawtsël is blawwe pójjër, mer d'n dëkstën ti-jd vërkoupe ze blawtsël in blökskës.*

blawwe (m.; id.; g. dim.), **1** politieagent: *me broor is bi-j de blawwe*; **2** liberaal: *de blawwën höbbe de keezinge gëwónne*; **3** **wat wil een liberaal?** *'De blawwe wille det de minse zich hieëlëmaol kónnën óntwikkële, woebi-j vërantwoeërdëlikheid, vri-jheid en sossjaal réchvaerdigheid hoeëg in d'n drappoo wuuëre gëdrage. Waat de blawwën ouch willën, is det de minse get vanein kónne li-jje (dat de mensen tolerant zijn t.o.v. mekaar).'*

blawwe stein (m.; -; -), aemse stein (zie ald.).

Blawwe Zaal, de; de Blauwe Zaal: *'Ómdét de libbërale, di-j in Mëzeik tössën 1849 en 1881 de stad bësteurde, de Stadsfieëszaal neet good gënóg mieë vóngve vuur 't optrieëje*

van hun 'Harmonie Philharmonique' en hunnën tónneelgroep 'De Vrije Kunst', bówde ze in 1912 in de Kappësi-jnëstraot 'nën eige zaal, dae in de volksmónd al rap 'De Blawwe Zaal' waerde gëneump. Sërtów in de jaore '30 van de vuuërigge ieëw haef de zaal 'n groeëte rol gëspäöld in 't Mëzeikër kultëreel lieëve. Dënk daobi-j mer aan tónneel, film, zank, bals, kabbërèt en oppërèt. Bëkende Mëzeikër zëngers en zangerësse di-j dao zeen opgëtrieëjën, zeen óngër angëre: Albert Daniëls, Jean Hotterbeekx, Jaak Vanwijck, Eduard Deupoor en de stërzëngers ówt de kabbarrëtaovënde wi-j Miet Smeets, Tony Matienko en de damës de Fraipont. In 1963 waerde de zaal, dae nog 'nën ti-jd 'Zaal Astrid' haef gëheite, aafgëbroeëke.' (Bron: BOONEN, Martin, De Blauwe Zaal en De Vrije Kunst. Een Brok Liberale Geschiedenis, *De Maaseikenaar*, 1991, 1, p. 45-51)

bleef, es uch, de beleefdheidsvorm van 'éstebleef' en 'es uch bleef (ésuchbleef)' en bëteikënt lëttërlik 'als het je/u belieft'.

blef, in de uitdr. 'vuur (de) blef spuuële' = zonder inzet spelen: (**uitdr.**) *es we vuur (de) blef spuuële, spuuële we 'vuur niks'; we höbbe d'n hieëlën aovënd vuur (de) blef gëkaart; Zjef mó't 't nog lieëre, laote we daovuur 't ieërste späölke vuur (de) blef spuuële.*

bleik, **1** (m.; e; -ske) [Kil. *bleyck*, Eng. *bleaching ground*, Hd. *Bleiche*], bleek(weide): *op de wasdaåg ginge de vrouwluj vreugër mët hun gëwasse li-jne (linnen) nao de bleik*; **2** (**toponiem**) **De Bleik:** *'In vuuërigge ieëwe haw de stad veer bleike: de Eyckerbleeck (buiten de Eikerpoort), de Stadts Bleyckbamp (aan de Bosmolen), 'nën dörde loeëg (laag) bówte de Hépperport en 'ne veerde bëvóng zich*

aan de Maas langs de Stadsgraaf.; **3** (bn.; -ër; -ste) [Hd. *bläss*], *blas*; *bleek*: *Harie woeër hieël bleik óngër (rónd) z'n naas*, hij kreeg schrik.

bleikbleumke (o.; -s; -), madeliefje [van 'made' (weide) + 'bloempje'], meizoentje: *bleikbleumkës vungs-te van 't vreugjaor tot 't naojaor in de weijs*; *bleikbleumkës greujde mèt dówzëndën oppe bleik* (bleekweide).

bleike (overg.; bleikde, h. gëbleik) [Kil. *bleecken*, Eng. *to bleach*, Hd. *bleichen*], **1** bleken: *Mëzeikënaere kostën hunne was vreugër op veer bleike* (bleekweides) *loate bleike*; **2 vroeger werd de was op een bleekweide in de zon gebleekt**: *'Es vreugër op de wasdaåg de was waerde gëdoeën, gëbuuërde det in stépkës: wasse, speulën in de bieëk, bleikën op 'ne bleik nieëve de bieëk of örgës angërs, smiddigs 't li-jne oppe bleik ómdrejjën en bësprinkëlën en 't saovës bi-j hun (thóws) sti-jvën (mèt sti-jfsël sti-jfmakën) en stri-jke.'*

bleiksji-jt (m. en v.; -e; -sje), bleiksji-jtër (zie ald.).

bleiksji-jtër (m.; -s; -ke) [scheldw.; Hd. *Bleichgesicht*], bleiksji-jt; bleekscheet, bleekschijsje (gew.): *jungske, waat bës-te toch 'ne pikkër (pikkër = slechte eter), iëët tiech toch ins élkën daåg 'ne lap vleis, want de bës miech 'ne bleiksji-jtër.*

blein, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; me. Lat. *baleina* (walvis), Mnl. *baleine* (walvis)], balli-jn; balein: *blein zit in de bek van de walvès*; **2** (m.; -e; -ke), staafje van balein: *bleine gëbruyke ze in korsëttën en parrëplujs.*

blënd(sj) (bn.; g. tr. v. verg.) [*'blënd(sj)'* (sleeptoon) als bw. en gez. en ook bij attributief gebruik vóór een o. zn.; anders

'blënj(e)' (stoottoon); Mnl. *blind*, Eng. en Hd. *blind*], **1** blind: *'ne blënje mins; Bet is zoe blënd(sj) es 'ne mol; 'ne blënjën hook; blënd(sj) zeen vuur get; blënd(sj) tippe; blënd(sj) vleege, 'n blënj moór*; **2 oud Maaseiker liedje**: *'De blënje zoeën. 'ne Beur dae haw 'ne blënje zoeën, tralalie (2 x), hae wou zoe gaer ówt vri-jje goeën, tralala (2 x), tralalalalalala; dao kwoeëm-dër aan Mëri-j häör duuër, tralala..., Mëri-j stoeëk häör vot doeër de vinstërduuër, tralala; Mëri-j, waat höbs tiech e plat gëzich, iech veul noch naas noch mónd van diech; Mëri-j di-j luuët 'ne zaochte wënd(sj), dae jóng dae preuf 'ne zeute smaak; Mëri-j, iech poeën diech noeëts neet mieër, di-jnën aosëm dae stink miech te zieër; dae jóng is tón mer noeëts gëtrouwd en hae haef 't zich ouch noeëts bërrouwd.'* (Opgetekend door Gust PAUMEN)

blënj (v.; -e; -blën(j)sje) [Mnl. *blinden* (blind maken)], **1** blind, vensterluik: *doot de blënje mer tów, want 't is al dónkël; blënjën hawte de hits bówte; ze zeen nog neet op, want de blënje zeen nog tów*; **2 (uitdr.)** *z'n blënje valle tów*, hij krijgt slaap.

blënjaes (m.; blënjaeze; -ke), blinjaes, sjëldaes, sjildaes, sjaldaes (zie ald.).

blënje (m.; id.; g. dim.) [Eng. *blind person*, Hd. *Blinde(r)*], **1** blinde: *'nën douvën is óngëlökkiggër es 'ne blënje, zègke ze; det zujt zelfs 'ne blënje*; **2 (uitdr.)** *det mótt iech nog zeen, zag de blënje*, zeispreuk; **3** Zie ook: *Blënje Fóns.*

Blënje Fóns; Blinde Fons: *'Mèt Blënje Fóns waas Fóns Simons gëmeind. Blënje Fóns waas mëzi-jklicëraar aan 't Blënjënistietuut van de Fratërs van Tilburg oppe Bleumërstraot. Fóns späöldën in de '(H)ërmeni-j en Simfëni-j van de Blënje' en in de '(H)ërmeni-j Konkordia'.*

Hae waas piejanoolieëraar; späöldën in de parrochiekirk op d'n örgël en waas kómpënis van kantatës (cantates) wi-j bv. 'Passiebloome' van Hilarion Thans. Blènje Fóns späöldën ouch alle koeëpërinstrëmènte. Fóns waas blënd(sj) gëboeërën in Landen (1886), kwoeëm in 1894 op z'n achste bi-j de fratërs in de Bleumërstraot teréch en is tot aan z'n(ën) doeëd in 1954 in Mëzeik gëblieëve. Fóns, dae zoe óngëvieër in d'n hieële Maaskant en in de hieël Kémpën op muziekaal aovëndën is opgëtrieëje, waas in 't Mëzeik van de jaore '20 van de 20ste ieëw same mèt minse wi-j Tjeu Croonenberghs, dr. Jos Hendrix, kapplaon Beelen en John Van Beygaerden bëzunjër aktief in 't kultëreel lieëve. Ouch in staej wi-j Bruggën en Gent haef Fóns vööl suksés gad mèt z'n kómpëzi-jsies. Louis (Lode) Broens haef Fóns twuntig jaor gëleid.' (Bron: CORSTJENS, Wim; Jean Baptiste Alphonse Simons, alias 'Blinde Fons', *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 159-162; 2005, 4, p. 223-236; 2006, 2, p. 77-78; 2008, 4, p. 112)

blënjëlings (bw.) [van Mnl. 'blindelinge' (geblinddoekt), Hd. *blindlings*], **1** blindelings: *wieë vërtrówwe diech blënjëlings; nao Brussel vaar iech blënjëlings (mèt m'n ouge tów);* **2** in het wilde weg: *blënjëlings wirkën is neet versténjig.*

Blënjën Hook, de; de Blije Hoek: *'De Blënjën Hook is de volksnaam vuur 't strätötsje det van de Bleumërport nao de Sjillingstraot loeëp en det in 1979 bi-j d'n aanlëgk van de ringlaan d'r innins neet mieë waas. Het strätötsje vërwaes nao 't hów's 'De Blije Hoek' en waas in trëk bi-j de maassjippërs, di-j zich dao get kwoeëmën ammëzeere.'* (Bron: BOONEN, Martin, Blije Hoek, *Maaseiker straten en wegen*, p. 66)

blënjëndêrm (m.; blënjdêrm; g. dim.) [Hd. *Blinddarm*], appendix, blindedarm: *höbs-te 'n óntstieëking aan d'ne blënjëndêrm, dén wëts-te det dae kan sprënge; de vraog of de blënjëndêrm 'n funksie haef, is neet opgëlos.*

blës (v.; -se; -ke), **1** [Kil. *blesse* (witte vlek op voorhoofd), Eng. *blaze*, Hd. *Blesse*], (m.b.t. de witte vlek op paarden- of koeienhoofd) *bles: oos ków Bella haef vöör oppe kop 'n blës en oos maer, Kaddanza, ouch;* **2** paarden- of koeiennaam: *oos Blës löp in de wei; Blës mó't gëmólke wuuëre.*

blësseere (overg.; blësseerde, h. gëblësseerd) [Fr. *se blesser* (zich verwonden, verwond geraken), Hd. form. en veroud. *blesieren* (*verletzen*)], wonden, blesseren: *ómdët Karël gëblësseerd waas aan z'nën ènkël, kos-tër neet mètdoon; bi-j kóntaksporte kóns-te diech gemëkkelik blësseere.*

blëssuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *blesure* (wond), Fr. *blesser* (wonden), Hd. form. *Blessur* (*Verletzung*)], blëssuuër; wond, verwonding, kwetsuur, blesure: *Sëvri-jn waerde mèt 'n blëssuuër aan de kni-j van 't plejn aafgëdrage.*

blëssuuër (v.; -e; -ke), blëssuuër (zie ald.).

blët (v.; -te; -sje) [veroud.], houten handschop bij het beugelspel.

blëtsj (m. en v.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Blatsch* (kletser)], blaatsj, blatsj, blëtsjkónt; klikspaan, klikker, klikster: *di-j blëtsj is uuveral goeën blëtsje det iech 'n streep op haw (dronken was), nao dae wi-jnaovënd en toch mèt d'n ottoo (h)eivërs bën gëvare.*

blëtsje (onoverg.; blëtsjde, h. gëblëtsj) [D. (Rijnl.) *blatzen*, D. (Keuls) *blätschen*], blatsje; klikken, verklikken: *tón Twan in d'n hoeëf 't ieërpëlélouf haw opgëstöeëk, is 'n*

naobërse det goeën blétsje bi-j de pollisse.

blétsjkónt (m. en v.; -e; -ke), blaatsj, blatsj, bletsj (zie ald.).

bleuj (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *bloom*, Hd. *Blüte*], bloei: *de roeëze stoeën in volle bleuj; wënieë stoeën de kë(r)staanjëlëbuim in bleuj?*; **2** (**uitdr.**) *in de bleuj van ze lieëve is-tër mótte goeën*, is hij gestorven; *daen Tjeu is nów waal tot bleuj gëkómme*, is nu wel opengebloeid.

bleuje (onoverg.; bleujde, h. gëbleujd), **1** [Mnl. *blo(e)yen*, Eng. *to bloom*, Hd. *blühen*], bloeien: *peezëbuimkës bleujën in mei; haef daen akkazie(j)a (acacia) al gëbleujd?*; **2** (fig.) [Hd. *blühen*], floreren, gedijen: *es de kómmërs bleujt, bleujt de stad ouch*; **3** (samenst.) *es de kieërsën e paar wieëkën höbbe gëbleujd, zeen ze ówtgëbleujd; es de pieëre bleuje, in de bleujti-jd dus, goeën we tösse de bleuj fitsën in de fruitstreek.*

Bleumërdi-jk, de; de Bleumerdijk: *'De Bleumërdi-jk is de Maasdi-jk, dae nów verstërk is en dae van de Bleumërport tot aan Labbaar löp. Deezën di-jk bëgoste ze in 1635 aan te lëgkën en zoe woeërën 't vröchbaar Bleumërvéld(sj) en de boordëri-jje van Awwëneik min of mieë veilig vuur hoeëg watër.'*

Bleumërhovën; Bleumerhoven: *'Bleumërhovën is d'n di-jkwieëg van de Maasbrök tot aan 'Dillënhoeëf', richting Awwëneik. 'Hoven' vërwi-j's nao de 'moosëms', di-j zich dao, kortbi-j de stad, bëvónge.'*

Bleumërport, de; de Bleumerpoort: *'De Bleumërport waas vreugër de stadspört op 't ènj van de Bleumërstraot. Die Bloemersche poert, (CAKM 264; 1405), vërwi-j's nao 't gëbów det in 1847 waerdën aafgëbroeëke.*

*In 1425 hètde de Bleumërport 'Aender Bleumerdriesscher Porte' en in 1489 'Die Bloemerpoert'. Zjus wi-j de angër dri-j portën haw de Bleumërport neet allein 'n groeëte, eike port mer ouch koeëlkëlders en e kassjot. In de 17de ieëw waas de Bleumërport e groeët bówwërk boeëvën oppe wal mèt zjus daovuuër 'ne rónnën toeëre mèt sjeetgatër en kantieële. Saer 1986 is 'Bleumerpoort' de naam vuur de plaats tösse de Boudewijnlaan (ringlaan) en de Maasbrök, saer 1999 de 'Patër Sangërsbrök' gëneump.' (Bron: BOONEN, Martin, Bleumerpoort, *Maaseiker straten en wegen*, p. 65; Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 139)*

Bleumërstraot, de; de Bleumerstraat: *'De Bleumërstraot, in 1392 'de Blumendriesscher straten' gëneump, zou vërwi-jze nao d'n awwë përsoeënsnaam 'Bloemaert'. De naam bëteikënt dus: straot di-j nao d'n dries (e zómpig stök graas det neet zoe réndabel is) van Bloemaert veurt. Bëkënd in de Bleumërstraot zeen 't hóws 'De Gapers' (17de ieëw), 'De Dry Mariën (1631) en 'Het Mértjsjeëp'. Aafgëbroeëkën is de Sint-Jorishoeve (1643). De Bleumërstraot wuuërt ouch waal ins de Maasstraot gëneump.' (Bron: BOONEN, Martin, Bleumerstraat, *Maaseiker straten en wegen*, p. 65-66)*

Bleumërwi-jk, de; de Bleumerwijk: *'Mèt 'Aw en nów Ti-jje' dieëg dees wi-jk vuur d'n ieërste kieër mèt aan de karnëvalsstoet. Name van wagës of groepe di-j mënniggën awwëre Mëzeikënaer zieëkër zeen bi-jgëblieëve, zeen 'De Boorinnëkës', 'Tulpëgroep', 'De Maharadjahs', 'De Mariënaas', 'De Knapkook' en 'Mëzeik Kunsséntrum'. Prinsën ówt de wi-jk woeëre: Winand Engelen, Leo Pieters en Jef Haelderms. D'n ieërste jeugprins*

ówt de wi-jk waas Luc Leenders in 1973. Angër minse di-j in de wi-jkwirking 'n rol hóbbe gëspäöld, zeen Mon Raedschelders, Jef Koolen, Henri Mobers, François Cordie, Fen Schulpen, Leike Kuypers, Mon Vanminsel, Nic Goyens, Math. Segers, Liske Ignoul, Baer Dirks, Hubertine Reulens, Christine Linssen e.v.a.' (Bron: LEENDERS, L., Bleumerwijk, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 124-130)

blieëk (o.; -ke; -ske), stofblik: *stoeëf en vówligheid vaege we mèt e buuërstèlkèn in e blieëk.*

bli-j, 1 (bn.; -jër; -ste) [Mnl. *bli(de)*], blij, opgewekt, vrolijk: *de bli-jje lach van Nikske duit tiech good; de kóns bli-j zeen* (wordt gezegd als er iets is meegevallen); *dao bèn iech bli-j mèt; Mi-j is zoe bli-j es e kènd(sj); iech bèn bli-j vuur diech; iech zal bli-j zeen es de wieëk óm is; 2 (uitdr.) bi-j 'n bëgriëfënis loupe de bli-jje* (de erfgenamen) *vuurop; dae is bli-j mèt 'n doeëj mós, hij is vlug tevreden.*

bli-jf (m.; g. mv.; g. dim.) [sleptoon; enkel in de uitdr. '*geine bli-jf mèt get weite*'], er geen raad (weg) mee weten; geen blijf met iets weten: *Tei wèt mèt z'n eige geine bli-jf, hij ligt met zichzelf in de knoop; Mërja wèt geine bli-jf mèt det nès jóng kètsjes, ze weet geen raad met de jonge poesjes.*

bli-jke, 1 (onoverg.; blieëk, is gëblieëke) [Mnl. *bliken* (schijnen)], blijken: *Drees zoeët mèt 'n ei, mer hae haef niks laote bli-jke; 2* (koppelww.), blijken: *ze vërtrówde Tjeu neet, mer hae is ieërlik gëblieëke; 3* (hulpww.), blijken: *Mil bli-jk hel z'n bès te hóbbe gëdoeën.*

bli-jve (onoverg.; blaef, is gëblieëve), **1** [Mnl. *bliven*, Hd. *bleiben*], blijven: *woe bli-jf dae?; iech bli-jf hi-j; iech bèn in de pratsj*

bli-jve stieëke; woe zeen we gëblieëve?; bli-jf van miech aaf; 2 (uitdr.) bómma bli-jf op 't ieëte; Zjëraar is bi-j d'n tróp gëblieëve; Nee bli-jf bi-j ze woeërd; Trienèt is trin gëblieëve, in di-j hoosbuj, zij is tijdens die hoestbui gestorven; det is vuur drin te bli-jve.

blik, (m.; -ke; -ske) [Mnd. *blick* (schittering), Hd. *Blei*], blei, kolblei, blik: '*ne blik is 'ne vès dae sterk op 'ne jónge brieësëm* (brasem) *trèk; e blikske wuuërt gëbrujk vuur te snooke; 'ne blik wuuërt mer 30 séntemaetër lank en blink in 't zónleech.*

bliksëm, heite (m.; heite bliksëms; -) [inform.], **1** geilaard; hitsig, geil persoon: *daen heite bliksëm kan gein vrouw mèt rós laote; 2* stokvis met mosterd en aardappelen: *stokvès mèt ieërpële, móstërd en unne, mer ouch gëstaofde ieërpële mèt appëlën en vleis neume we heite bliksëm; 3 recept voor 'heite bliksëm': 'Doot eine killoo gësjelde ieërpëlën in 'n pan mèt 1 dl. watër en 5 gr. zawt. Doot dao 'nën hawve killoo gësjelde zeute appëlën en 'n hawfpónd gësjelde zoor appële bi-j. Laot det 'n hawf oor tot dri-j kërteer koeëkèn op e zaoch veur. Reur allës doerein. Ieët daobi-j: gëbroeëje sësi-js, bloodwoeërs of rolpéns* (gemaakt van runds- en varkensvlees, kruiden en azijn). '

bliksëme, 1 (onpers.wv.; bliksëmde, h. gëbliksëm) [van Mnl. '*blic*'], bliksemen: *haef 't bi-j uch gëbliksëm?; 2* (onoverg.; bliksëmde, h. gëbliksëm), vallen: *Graad is van d'n trap gëbliksëm; 3* (overg.; bliksëmde, h. gëbliksëm), (volkst.) gooien: *ze hóbbe Lo op 't werk bówte gëbliksëm; 4 (uitdr.) tón An zich bókde, bliksëmde 't effekes, kon je haar slipje zien.*

blinjaes (m.; blinjaeze; -ke), blënjaes, sjildaes, sjëldeaes, sjaldaes (zie ald.).

blinke (overg.; blónk, h. gëblónke), **1** [Mnl. *blinken*, *blenken*, Hd. *blinken* (m.b.t. licht, spiegel, water)], fonkelen, blinken, schitteren: *nôw de zón op 't watër sji-jnt, zujs-te det blinke wi-j 'ne speegël*; **2** glanzen [Hd. *glänzen*]: *Pjaer z'n ouge blinke van de gósting*; **3 (uitdr.)** *vanbówte blinkën en vanbènnë stinke*, schone schijn bedriegt.

bloeët, **1** (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *bloot* (onbedekt), D. (Zwi.) *blutt*], naaks; bloot: *vreugër mochte de vrouwluj nog neet ins (zelfs niet) mèt bloeëte erm loupe, mer nôw loupe ze in de zoeëmër hawf naaks; stieëk di-j bloeëte fottoos mer in de staof*; **2** zonder hulpmiddel: *mèt 't bloeëte oug zujs-te det neet*; **3 (uitdr.)** *iech hōb d'n hawve nach bloeët* (zonder dekdeken op me) *gëlieëge; loupt gieë waal ins in eure bloeëte*, in uw bloetje (nakie)? *dao kóns-tën op d'n bloeëte vot mèt nao Kōlle vare*, wordt gezegd over een bot mes.

bloeëtskop(s) (bw. v. hoedanigheid), met ongedekt hoofd, blootshoofds: *vreugër hawwe de mansluj békans allëmaol 'nën hood of 'n patsj op hunne kop, mer nôw loupe de meiste bloeëtskop(s)*.

bloeëze, **1** (overg.; bloeës, h. gëbloeëze) [Mnl. *blasen*, Hd. *blasen*], blazen: *m'ne jóngste bluuës de trómpöt; iech hōb mótte bloeëze*, bij alcoholcontrole; *bloeës ins op det fluitsje*; **2 (uitdr.)** *de mós neet zoe hoeëg van d'n toeëre bloeëze*, je moet niet zo'n grote mond opzetten; *bloeës miech op m'ne rök (kop)*, ik trek het me niet aan; *mooder haef tiech toch bloeëze gëlieërd*, wordt gezegd als de soep te warm is.

blok, **I** (m.; blök en blokke; blökske), **1** houtblok: *we mótte di-j blök nog kleeve*; **2** aaneengebouwde huizen: *ze hōbbën hi-j 'ne sjoëne nôwwe blok gëzat; iech woeën in d'n dörde blok; saovës loupe wieë e*

blökskën óm; **3** forse man: *Zjieër is 'ne blok van 'ne kieërël*; **4** stenen of houten blok: *ówt deeze blok kap Mi-j mi-jne kop*; **5** periode: *dri-j blokke van tieën wieëkën hōbbe wieë lès*; **6** als speelgoed: *Bértsje späölt nog mèt de blokke*; **II** (m.; g. mv.; g. dim.) [Belg. Fr. *la bloque*], bloktijd, blokperiode: *óngër de blok kump Harie neet van z'n kamër; óngër de blok blok det blokbieës vuur kēpot*; **III (uitdr.)** *de bès 'nën échten offërblok*, bij het kaarten; *saovës vilt Fiel wi-j 'ne blok in slaop; Kolla is wi-j 'ne blok vuur Stin gëvalle; z'n vrouw is 'ne blok aan Ti-js ze beïn*, zij maakt hem het leven moeilijk.

blokbieës (o.; -te; -je), blokpéns, blokkër (zie ald.).

blokke (overg.; blokde, h. gëblok) [Kil. *blocken* (hard studeren)], ijverig studeren, blokken: *Nand is elk jaor doeër, mer det blokbieës (di-j blokpéns) blok ouch waal gënóg*.

blokkëdoeës (v.; -doeëze; -duuëske), **1** blokkendoos: *Fen en Jen spuuële mèt de blokkëdoeës*; **2** (fig.) groot flatgebouw: *mèt di-j blokkëdoeës bi-j ós vuuër de duuër kri-jge wieë gein straol zón mieë bènnë*.

blokkër (m.; -s; -ke), blokbieës, blokpéns; blokker: *slum is Leike neet, mer 't is waal 'ne blokkër; óngër de blok lōp dae blokkër van hi-jnieëve saovës alti-jd e paar blökskës óm*.

blokpéns (v.; -e; -ke), blokbieës, blokkër (zie ald.).

blóng (m.; -e; blungske), ballóng, bëlóng (zie ald.);

blood (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *bloet*, Eng. *blood*, Hd. *Blut*], bloed: *op maon (kopvoorn) mós-te vesse mèt blood; mörge*

mót iech blood laote trèkke; 2 (uitdr.) de mós tiech gei kwaod blood make (zètte), je moet je niet boos maken; de kóns neet slachte zóngër blood, het een brengt het ander mee; det zèt kwaod blood, dat geeft verbittering; dae haolt miech 't blood óngër de nieëgël ówt, hij tergt me, daagt me uit; me blood koeëkde, ik was (werd) heftig (driftig).

bloodstökske (o.; -s; -), bloedstukje; geen AN-equivalent: *bloodstökskës zeen stökskës vérkesvleis di-j bi-j 't slachte doerbloojd waerdën en daovuur drek gëbroeëjën en gieëte waerde.*

bloodvènk (v.; -e; -ske), bloedvink, goudvink: *'n bloodvènk is e vuuëgëlke mèt 'ne roosroeëje bówk, 'n roosroeëj bors en e zwart kópke.*

bloodwoeërs (v.; -te; -wuuërsje) [A.E. *blutwurst*, Hd. *Blutwurst*], bloedworst, beuling: *waat sèrtów in bloodwoeërs zit, is gëkoeëk blood; bloodwoeërs kóns-tën ieëte mèt appëlësjujve.*

bloodzujgër (m.; -s; -ke), **1** échel; ringworm, bloedzuiger: *es-tën in de bieëk waanjëls, mós-tën oppasse vuur bloodzujgërs; 2* [Hd. *Blutsauger*], échel; (m.b.t. iemand die anderen uitzuigt) bloedzuiger: *eine dae 'nën angëre vuur te min geld(sj) te hel luuët wirke, is 'ne bloodzujgër.*

blooje (onoverg.; bloojde, h. gëbloojd), **1** [Eng. *to bleed*, Hd. *bluten*], bloeden: *Tom bloojde wi-j e rënd(sj), hij verloor veel bloed; 2 (uitdr.) dao geis-te vuur mótte blooje, gestraft worden, onaangenaam behandeld worden; dae kump aan 't blooje, die zal moeten betalen; es iech dao aan dënk, bloojt m'n hart, heb ik diepe smart; hae dieëg of z'n naas bloojde, alsof hij van niets wist.*

bloojing (v.; -e; -ske) [Eng. *bleeding*, Hd. *Blutung*], bloeding: *Gritsjën haef 'n bloojing gëkrieëge; Toos haef 'n bloojing van häör tandvleis.*

bloom, I (v.; -e; bleumke), **1** [afgeleid van 'bleuje', Hd. *Blume*], bloem: *we mótte de bloomën in d'n hoeëf nog watër gieëve; zèt 't boeëeke bloome mer in de vaas; 2* ijsbloem: *de bloome stoeën oppe vinstër; zoe hel haef 't gëvroëëre; 3 (uitdr.) 'n sjoëën bloom is gaw gëseerd, een mooi meisje heeft niet veel opmaak nodig; ze is häör bleumke kwi-jt, zij is geen maagd meer; ze haef häör bleumke nog; eemës häör bleumke plökke, iemand ontmaagden; II (v.; g. mv.; g. dim.) [betekenisvernaauwing: de bloem van het meel], meel: *wieë laote terf malën en bakke broeëd van oos eige bloom.**

bloomis (m.; -te; -sje), bloemist: *vuur de bëgrieëfënis van Lom höbbe wieë 'n kroëën bëstèld bi-j de bloomis; de bloomis maak sjikke bloomstökskës.*

bloomkoeël (m.; -e; -kuuëlke) [vertaling van Fr. 'chou-fleur'; Hd. *Blumenkohl*], bloemkool: *bloomkoeël mèt vieërse kabbëljaw kan smake.*

bloomsókkër (m.; g. mv.; -sukkërke), poedersuiker: *bloomsókkër is sókkër dae ówtzujt wi-j pójjër of wi-j bloom.*

blös (v.; -se; -ke), haarbos, haren: *iech pak tiech bi-j di-jn blös (bij je haren).*

blöspot (m.; -pöt en -potte; -pötsje) [sterk veroud.], doofpot, bluspot (gew.): *'ne blöspot is (waas) 'ne pot of 'ne kieëtël woe de aomër(t)e (gloeiende kooltjes, houtskool) ówt d'n heite bakoeëvën in waerde gëtrokkën en woe dën 'nën dëksël waerdën opgëdoeën vuur de aomër(t)e te blösse, want di-j koste nog deene vuur*

houtscoeël.

blösse (overg.; blösde, h. gëblös) [Mnl. *blesschen*, Kil. *blusschen*], **1** blussen: *de brandwaer is 't veur kómme blösse*; **2** (**uitdr.**) *dae brand is alweer gëblös*, die zaak is verholpen.

blöts, **1** [Mnl. *blutse* (buil), Hd. *Beule*], buil, bult: *Zjéfkën haef 'n blöts van 'n vóws dik*; **2** [Hd. *Beule*], dumpël; deuk: *d'n ottoo zit vol blöts*; *Kris haef de blötsen in z'nën ottoo laotën ówtblöts* (*ówtdeuke*); *sni-j de blöts mer weg ówt dae gëblötsdën appël*; **3** (m.b.t. een onnozele vrouw met een goed hart) bluts (gew.): *'n blöts is 'n ónnuuëzël vroumës mèt e good hart*; *Laenëkën is 'n goj blöts*.

blotte (onoverg.; blotde, h./is gëblot), afschilferen: *ómdét de moór neet druueg gënog waas, tón we ze vörfde, bëgos de vörf nao 'n ti-jdsje te blotte*.

blóws (v.; blówze; bluijske) [Fr. en Eng. *blouse*, Hd. *Bluse*], bloes: *de pénsjenaerkes van 'de ursëlinnën' hawwe vreugër 'n witte blóws en e blaw rökskën aan*; *Bel haef e blaw bluijskën aan*.

bluuë (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *blode* (bedeesd), Hd. *blöd* (veroud.)], verlegen [Hd. *verlegen*], bleu, beschaamd, schuchter: *Pietër is e good ménke, mer waal e bitsje bluuë (vërliege)*.

bóbbël (m.; -s: bubbëlke), **1** [Hd. (m.b.t. een weg) *Buckel* (inform.)], oneffenheid, hobbel, bult: *dao zit 'ne bóbbël in de wieëg (weg, straat)*; *'t plejn zit vol bóbbëls*; **2** [veroud.], klein, kogelvormig jeneverflesje: *dae bóbbël in z'n bóksëmaal is 'ne bóbbël*, die bobbel in zijn broekzak is een klein jeneverflesje.

bóch (m.; g. mv.; buchsje), **1** kammëlot; slechte waar: *dae wi-jn is geine bóch*; *waat vuur bóch bës-tën aan 't rouke?*; **2** [1707 *boucht des douw bes*, Ged.], kërkesvolk; uitschot, gemeen volk: *det is bóch van volk*, uitschot; *hawt tiech toch neet op mèt zoe 'ne bóch (van minse)*.

bóddëman (m.; -mén en -manne; -ménke) [Hd. *Butzemann*], biete bouw; bullebak, boeman: *vuur de kënjër vreugër sjrik aan te jage, zagte de awwërs waal ins: 'Drek kump de bóddëman.'*

bodding (m.; -e; -ske) [Mnl. *poding*, Eng. *pudding*], broodpudding [Hd. *Brotpudding*]: *bodding wuuërt gëmaak van eijer, kënneël, rum, broeëd, enz...*

boedwaar (o.; -s; -ke), boudoirbiscuit (w.g.), lange vingers: *boedwaarkës zeen zaachte keuuskës di-j in de vörm van 'ne vingër zeen gësnieëje*.

boeë (bw.) [zeer sterk veroud. voor 'woeë'], **1** waar: *boeë geis-te naotów? mi-jn naas nao*; **2** (**uitdr.**) *boeë is niks?*, waar is er nooit eens een probleem?; *boeë de brówwër is, mót de bëkker neet zeen*, wie al zijn geld opdrinkt, heeft er geen meer over om eten te kopen; ook gezegd van iemand die veel drinkt en weinig eet; *boeë niks is, woeënt neemës*, ieder huisje heeft zijn kruisje; [bv. in Lanaken en Maastricht is 'boeë' nog een courante vorm].

boeëjëm (m.; -s en -e; buuejëmke), **1** [Eng. *bottom*, Hd. *Boden*], grondvlak: *de boeëjëm van e vaat*; *'nën döbbële boeëjëm*; *iech drènk me glaas tot oppe boeëjëm laeg*; **2** [Eng. *bottom*, Hd. *Boden*], bodem van een rivier, sloot: *'t watër is zoe klaor (zujvër) des-te de boeëjëm kóns zeen*; **3** het onderste: *drènk det buuejëmkën onnog ówt*; **4** bóksëboeëjëm; achterste deel van een broek:

hieël de boeëjëm waas ówt z'n bóks; we goeën 'ne nówwwe boeëjëm in di-j wirkbóks laote zètte; nów Tienës gein vot mieë in de bóks haef (graatmager is), hunk z'ne (bóksë)boeëjëm h'm langs ze li-jf; **5** laag voedsel in de maag: *es-te geine boeëjëm in d'ne maag höbs, kóns-te neet goeën pumpële; mèt 'ne bookëskook kri-jgs-te boeëjëm; 6* achterste: *iech stamp tiech óngër d'ne boeëjëm; 7* baam; taartbodem: *op 'ne vlajëboeëjëm kóns-te zelf de spi-js en de slaagroum doon; 8 (uitdr.) dae haef gein bóks aan z'ne boeëjëm, hij is arm; Daam haef zich get aan z'ne boeëjëm laote smieëre, hij heeft zich laten bedriegen, afzetten; Sus haw e good stök in z'ne boeëjëm, hij had veel gedronken; dao vaeg iech m'ne boeëjëm aan, daar geef ik niet om; hae guuëf de boeëjëm ówt z'n bóks ëwég, hij is goedgeefs; 'alti-jd tot oppe boeëjëm' is mi-jn li-jfspreuk; hae veulde miech aan m'ne boeëjëm, hij probeerde mij uit te horen.*

boeën (v.; -e; buuënke), **1** [Mnl. bone, Eng. bean, Hd. Bohne], boon: *witte, brówn en gëdruuëgde boeëne zeen gëzónð; zeet gieë leefhöbbër van brieëkbuuënkës (prinsëssebuuënkës), labboeëne, staakboeënen of sókkërboeëne?; 2 (uitdr.) God zal 't uch loeëne, mèt értën en mèt boeëne*, komische dankformule voor een bewezen dienst; *érte make de gank, boeëne de klank en unne de stank*, erwten zetten alles op gang, bonen veroorzaken harde winden en uien zorgen voor onaangename geuren; *mèt Sint-Job (10 mei) poeët (zejt) m'n de boeënen hals uuvër kop, mer waem neet angërs kan, dae poeët (zejt) ze nog mèt Sint-Jan (24 juni), raad voor tuiniers; hae is in de boeëne, in de war; Piet haef e buuënke vuur Bel, hij heeft haar graag; értën en boeëne zulle m'n hértsje kroeëne; Mil is 'n heiligge boeën*, een kwezel.

boeëngaerd (v.; -e; -sje) [1692 *een bussel boonegeerde; Hd. Bohnenstange*], (doorgaans) boeënestaak; boonstaak, bonenstaak: *staakboeëne krówpën óm(h)oeëg langs boeëngaerde; in de wënt(sj)ër lëgke we de boeëngaerdën óngër de sjop of in 't stélke.*

boeënkrowd (o.; g. mv. -krujdsje) [Hd. Bohnenkraut], bonenkruid, boonkruid: *es wieë labboeënen gëreid make, doon wieë dao alti-jd boeënkrujdsje bi-j.*

boeënsop (v.; -pe; -söpke), **1** [Eng. bean soup, Hd. Bohnensuppe], bonensoep: *van brówn of witte boeëne make we boeënsop; 2 (uitdr.) diech höbs waal boeënsop gieëte, je bent nogal winderig.*

boeënestaak (m.; -stake; -ske), **1** [Hd. Bohnenstange], boeënegard; bonenstaak, bonenstok: *de staakboeëne stoeën al hawvërwieëge de boeënestake; 2* slókdërm, lang lat, lange zwik, gaerd; (fig.) een lang, smal iemand: *ze höbbën e spissjaal béd mótte make vuur dae boeënestaak; 3 (uitdr.) dae Geert is zoe sti-jf es 'ne boeënestaak; Tjeu zal zich gein boeënestakën oppe kop laote sjerp make, hij zal niet met zich laten sullen; boeënestakën op d'ne kop laote sjerp make, wuuërs-tën ouch gëwënd, je went aan alles; dae luuët zich 'ne boeënestaak op z'ne kop sli-jpe, hij kan veel verdragen.*

boeër (v.; -e; buuërke) [Hd. Bohrer (Bohrmaschine)], boor: *vuur e gieëtsje te boeëre, höbs-te 'n boeër vandoon; mèt z'n boeër boeërde de beur (boor) e gieëtsje nieëve de boeërs (barst).*

boeërd (m.; bäärd; bäärdjsje), **1** [Mnl. bo(o)rt, bord, Hd. Borte], boord (van een kledingstuk): *es we nog 'ne boeërd aan 't klëdsje zètte, is 't aaf; 2* [Hd. Bord], (m.b.t. boot of schip) boord: *aan boeërd goeën;*

3 rand: *we zoeëtèn oppe boeërd van 't zwömbaad*; **4 (uitdr.)** *dae sjit zich de boeërd van de vot aaf*, hij heeft diarree; *wi-j lègke we det aan boeërd*, hoe pakken we dat aan?

boeërs (v.; -te; buuërske) [Mnl. *bersten* (barsten), *borsten*], barst, breuk, scheur, spleet: *dao zit 'n boeërs in de rówt (de moór; 't i-js, de plëfóng, de vërni-js)*; *di-j boeërs völle we op mèt stokvörf*.

Boeërsëm; Boorsem: *'Boeërsëm (1230 Burseme), 'n dörp det gëlieëgën is in de vallei van de Maas, is 'n deilgëmeinte van Maasméchele. De meiste kënne Boeërsëm van d'n tillëvi-zjie. Bi-j 't hoeëg watër van 1993-1994 en 1994-1995 stóng dit dörp mèt z'n 2291 inwoeëners (2012) jummës vuur e stök óngër watër. In Boeërsëm, det in twieë is gësnieëje doeër de knaal (Zuid-Willemsvaart) höbs-te de Sint-Joriskirk, 'n besjërnde pastëri-j, 'n rón steïne wënd(sj)muuëlën ((de Stormvogel) en 'n boordëri-j (beurdëri-j) ówt de 17de en 18de ieëw (het Monnikshof), di-j ieërs van de abdi-j van Hoch (Hocht) waas.'*

boeët (m.; -e; buuëtsje) [Eng. *boat*, Hd. *Boot* (groter: *Schiff*)], boot: *klein kien(d)sjës kómme mèt de boeët van Lujk; Sintërklaos kump mèt de boeët; vreugër trokke trèkpaerd vanop 't li-jnpaad* (trekpad, jaagpad) *boeëtèn uuvër de Maas nao Lujk*.

boeëtër (v.; g. mv.; buuëtërke (boeëtërke)) **1** [Mnl. *botre*, *butter*, Eng. *butter*, Hd. *Butter*], boter: *gooj boeëtër, zeute boeëtër*; **2** margarine [Hd. *Margarine*]: *wieë gëbrujke gein gooj boeëtër mer mëgrin*; **3 (uitdr.)** *Meijës is mèt de vot in de boeëtër gëvalle*, hij heeft een gespreid bedje gevonden; **4 oud Maaseiker liedje**: onder het karnen zong men vroeger: *'Boeëtërke, boeëtërke, gank bi-jein, wieë zulle diech neet vërkoupe; wieë zulle diech in e pötsje stieëke, wieë*

zulle diech leevër zelfopieëte.' (Opgetekend door Jaak SMEETS)

boeëtër(h)am (v.; -me; boeëtër(h)émke), **1** [Hd. *Butterbrot* (met boter)], bam; boterham: *mèt 'nën diksjënaer make vërdeens-te nog gein druuëg boeëtër(h)am; maak miech mer 'n sjroeëpëboeëtër(h)am; boeëtër(h)amme smieëre*; **2 (uitdr.)** *det is 'n aafgelékde boeëtër(h)am*, een meisje dat vaak verkering had; *woe vërdeent gieë eur boeëtër(h)am mèt*, hoe komt u aan de kost? *det is 'n hieël boeëtër(h)am*, een lang verhaal; **3 als er ruzie was, zei men**: *'Wëts-te waas tiech dörf's: klein kënjër groeëte boeëtër(h)ammën aafpakke, dao sjroeëp op smieëren en di-j aw wi-jfkës in hun gëzich plékke, det dörf's-tiech!!'* (Opgetekend door pater A. HOUSEN)

boeëtërbloom (v.; -e; -bleumke) [Hd. *Butterblume*], boterbloem: *de boeëtërbloome di-j hi-j in de weije greuje, zeen goudgieël*.

boeëtërbreefke (o.; -s; -), **1** vastendispenatie: *vreugër haws-tën e boeëtërbreefke vandoon vuur in de 'vaste'* (vastentijd) *boeëtër, kieës, etc. te moogën ieëte*; **2** huwelijksakte: *nôw is e boeëtërbreefkën e bëwi-js des-te gëtrouwd bès*; **3 (uitdr.)** *di-j zeen gëtrouwd zóngër boeëtërbreefke*, ze wonen samen.

boeëtëre (onoverg.; boeëtërde, h. gëboeëtërd), (fig.) gedijen, lukken: **(uitdr.)** *'t wilt mer neet boeëtëre tösse di-j twieë*, ze hebben voortdurend onenigheid; *'t boeëtërt good mèt de kómmeërs*, de handel verloopt naar wens.

boeëtërmèlk (v.; g. mv.; -ske) [stofnaam; Kil. *botermelck*, Hd. *Buttermilch*], futsj; (m.b.t. afgeroomde melk) botermelk (gew.), karnemelk: *waat uuvërbli-jfes we 't vèt (de*

vèddeilkës) ówt de mèlk hòbbe gèhaold, is de boeëtèrmèlk; Jab drunk e glaas boeëtèrmèlk bi-j de boeëtèr(h)am.

boeëtèrmèlkpap (v.; g. mv.; -pépke), botermèlkpap (gew.), karnemèlk(s)pap: *boeëtèrmèlkpap is pap van boeëtèrmèlk, broeëd, mael, ri-js, enz...*

boeëtèrpèpeer (o.; g. mv.; -ke), boterpapier, vetpapier (gew.): *boeëtèrpèpeer doon we rónnd alle ieëtbaar waar di-j e bitsje vèttig is, wi-j gooj boeëtèr en vleis, want det pèpeer stuuët 't watèr aaf.*

boeëtèrstan (v.; -ne; -nèke) [Kil. *stande* (kruik), 1657 *een boterstanne*, Jaspers, Hd. *Stande* (ton)], boeëtèrtón; karnton: *'n boeëtèrstan is 'n hoeëg tunke woe de boeëtèr in waerde gèstoeëte.*

boeëtèrstoeëte, 1 (onoverg.; stoeëtde boeëtèr, h. boeëtèrgèstoeëte), karnen: *vuur boeëtèr te stoeëte hòbs-te vandoon: 'n boeëtèrstan en 'ne boeëtèrsteek* (kamtril, boterspaan, karnstok), *'n rón, houtère stang mèt vanóngèr 'n sji-jf woe rón gatèr in zeen gèboeërd; 2* gesubstantiveerde infinitief), karnen: *'t boeëtèrstoeëte gèbuuërdèn in 'n boeëtèrstan; oorèlank hòbbe wieë vreugèr bi-j 't boeëtèrstoeëtèn aan de boeëtèrstan gèstange.*

boeëtèrtón (v.; -ne; -tunke), boeëtèrstan (zie ald.).

boeëve, 1 (vz.), boven: (**uitdr.**) *hae hult (hilt) tiech de hand boeëve de kop*, hij beschermt je (vaak ten onrechte); **2** (bw.), boven: *boeëve koste we wujd ki-jke; de wènd(sj) zit boeëve*, in het noorden; *'boeëve' is in vèssèrstaal 'stroumop'.*

boeëvègrónd (m.; g. mv.; g. dim.), **1** bovengrond: *es-tèn oppe pòt* (in de mijn)

oppe boeëvègrónd (boeëvegrónds) wirkdès, haws-te d'n dèkstèn ti-jd daágpos; 2 welke gebouwen bevonden zich op de bovengrond? 'Oppe boeëvègrónd woeëren o.a. de bèroos, de béndoesj [Fr. bain des douches], 't lampèkot, 't maggèzi-jn, d'n attèljee en 't houtpark.'

boeëvègróndèr (m.; -s; -ke), bovengronder: *es-tèn oppe sjarbonnaasj boeëve de grónd (neet in de pòt) wirkdès, woeërs-te boeëvègróndèr; Zjef ze vadèr waas boeëvègróndèr in 't lampèkot (lampenkamer), woe hae dus lampis (lampenist) waas.*

boeëvèkamër (v.; -s; -kieëmèrke), de hersenen: (**uitdr.**) *Nand haef 't hoeëg in z'n boeëvèkamër (in z'ne bol)*, hij is hovaardig; *Kris is neet zjus in z'n boeëvèkamër*, hij is geestelijk niet in orde.

boeëvèleech (o.; -tèr; -sje) [Hd. *Oberlicht*], uuvèrleech; bovenlicht: *'t leech det van boeëve vilt of de leechoeëpèning boeëvèn 'n duuër neume we e boeëvèleech.*

boeëvènaerd, ligke (loeëg boeëvènaerd, h. boeëvènaerd gèlieëge), **1** opgebaard liggen [Hd. *aufgebahrt liegen*]: *ouch nów nog ligk 'nèn doeëje 'boeëvènaerd', zoelang es-tèr neet bègravèn of gèkrèmeerd is; 2 nabuurplicht (gew.) tijdens het opgebaard liggen van een overleden buur: 'Es d'n doeëje vreugèr op 't sjouf loeëg, loeëg-tèr boeëvènaerd. Zoelang es d'n doeëje boeëvènaerd loeëg, kwoeëme de naobèrs mèt de fèmi-jlie wake, want de naobèrs hawwe 'naobèrplich'. Ómdét vää minse vèrginge van de sjrik vuur 'ne nach bi-j 'nèn doeëje te zitte, drónke ze zich mood in. 'n Fles zjèneevèr kos daobi-j hélpe.'*

boeëvènérms, 1 (bw.) bovenarms: *es-te boeëvènérms goeëjs, is d'n hand hoeëgèr es*

- d'nën êrm en is d'n hand dus boeëve d'nën êrm; 2 (uitdr.) 't zoeët t'r boeëvënérms op, het ging er geducht aan toe, het ging er bovenarms aan toe.*
- boeëvënop** (bw.), bovenop: **(uitdr.)** *Karël is t'r weer boeëvënop, hij is genezen.*
- boeëvënowt** (bw.), bovenuit: *det is van boeëvënowt (van overheidswege) opgëlag.*
- boeëvënste** (bn.) [overtr. trap van 'boeëve'], **1** bovenst: *Lis woeënt op 't boeëvënste vërdeep; Swa woeënt op 't boeëvënste; de boeëvënste plank ligk vërkieërd; 2 (uitdr.) dae ligk bi-j miech in de boeëvënste laaj, ik heb hem graag.*
- boefër** (m.; -s; -ke) [schimpnaam], bóffër; militair: *sëldaote wuuërën ouch waal ins boefërs of gammëlleboefërs gëneump; ómdët de meiste sëldaote good kónne boefe (inform. voor 'eten'), wuuëre ze boefërs gëneump.*
- boekee** (m.; -s; -ke) [me. Lat. *bosca* (bos), Fr. en Eng. *bouquet*, Hd. *Bukett* (form.)], **1** bloemenruiker, boeket, ruiker: *maak miech mer 'ne sjoeëne boekee, juffrouw; vuur 't trök good te make, kwoeëm de knoeëtërpot (mopperaar) mèt 'ne boekee ruuëskës vuur de pinne; vuur m'ne sëstigste vërjaordaåg hób iech van Marie-Zjan, m'n naobërse, 'ne boekee mèt sëstig roeëj roeëze gëkrieëge; 2 (m.; g. mv.; g. dim.) (m.b.t. de kruidige geur en smaak) bouquet: dae wi-jn haef 'nën ówtzunjërlikke boekee.*
- boergonj** (m.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *Burgundia* (Bourgondië), Fr. *vin de Bourgogne*, Eng. *burgundy*, Hd. *Burgunderwein*], bourgogne(wijn): *zeet gieë leefhöbbër van e glaas boergonj of drëntk gieë leevër bordoo?*
- boetfeue** (m.; -s; -ke) [Fr. *boutefeu* (lontstok)], schietmeester: **in de mijn had je een schietmeester:** *'De boetfeue waas de sjeetmeistër, dae de mënuijsielajingën in de pöt (mi-jn) plaatsde. De boetfeue gëbrujkde zwaor boeërmësjj-jne, di-j 'n staole naolj tot twieë maetër in de koeële draeve. Wënieë de lónt waerdën aangëstoeëke, bëpaolde de boutfeue.'*
- boetsje** (o.; -s; -) [dim. v. Fr. 'bout' (uiteinde)], siggrëttëstumpke; sigarettënpëuk: *óngër d'n oeërlog raapde de roukërs boetsjës bi-jëin vuur nów sëgrëtte te rolle; e boetsje neume we ouch 't óngërboetsje.*
- boevi-*js*** (m.; -te; -je), **1** [Mnl. *bovyste*, *vyste* (veest, buikwind), Hd. *Bofist*], bovist (soort zwam): *es-tën op 'ne boevi-*js* knips, dén huuërs-tën h'm laegloupe; 2 (fig.) kleine en zeer dikke man: 'ne boevi-*js* is 'ne kleinën, dikke manskieërel en 'ne krówkëstop is 'ne kleine, gëdróngë man.*
- boevuur**, **1** (vr. bw.) [veroud. voor 'woevuur'; Hd. *wofür*], waarvoor: *boe vëchte ze eigëlik vuur in Syrië?; 2 (inform. vr. bw.) [Hd. wozu], waarom: boe dui-te det vuur?; 3 (betr. vnw. bijw.), waarvoor: 't ènsigge (ènnigste) boe dër good vuur is, is mówle.*
- boezjeere** (onoverg.; boezjeerde, h. gëboezjeerd) [overwegend ongunstige gevoelswaarde; Fr. *bouger*], bewegen: *riskeer diech neet van ouch mer ein vën te boezjeere; Trienët boezjeert neet nao de mansluj, zij toont geen belangstelling voor de mannen; de mochs nog neet boezjeerën of de meistër haw 't gëzieën; Riet boezjeert nao niks, alles laat haar koud; de kat boezjeert neet mieë, het leven is er (haast) uit.*
- boezjie** (v.; -s; -ke) [Fr. *bougie*], boezji-*j*; **1** kaars: *vuur es d'n èllëntrik ówtvilt, höbbe*

wieë alti-jd 'n boezjie in de laaj ligke; **2** autobougie: *d'n ottoo startde neet, ómdét de boezjies vówl woeërën en nów mótte we nów boezjies laote zette (stieëke).*

boezji-j (m.; -s: -ke), boezjie (zie ald.).

bóf, 1 (m.; -fe; bufke), beet, hap: *iech kri-jg geine bóf doeër m'n kael; laot Kaat ins e bufke preuve; waat kan zoe'n hartbufke toch lékker zeen; ieët tiech nog e bufke;* **2** gelijkspel bij voetbal: *haef Mēzeik gēwónne? Nae, 't waas bóf;* **3** dikoeër; bof: *oos Annēkēn haef de bóf en nów haef 't e gēzwolle gēzichsjēn en hieël vāöl pi-jn in de oeëre; hawt Annēke mer bēnne, want angērs kri-jge di-j angēr kēnjēr ouch de bóf.*

bóffēr (m.; -s; -ke), boefēr (zie ald.).

bók (m.; buk; bukske), **1** [Mnl. *boc*, Mnd. *buck*, Eng. *buck* (bij herten en elanden), Hd. *Bock*], geitenbok: *de geit is reits (ritsig) en nów mótte we mèt Bēta* (naam van de geit) *nao de bók;* **2** [Hd. *Bock*], koetsiersplaats: *de kótseer zit oppe bók;* **3** [Hd. *Bock*], weerbarstig, koppig mens, stijfkop: *Mittēkēn is e good vrouwke, mer Jom is 'ne bók, dae alti-jd zit te bókke;* **4** (oudere) (geile) man: *daen awwe bók zit nog achtēr de vrouwluj aan; ki-jk toch ins nao daen heite bók;* **5** [Hd. *Bock*], bockbier, bok: *nao 'ne bók of tieën waas Zjef good vaerdig; bók vērwi-jis nao 'bockbier', waat 'n vērbastēring is van Einbecker Bier* (van de plaatsnaam *Einbeck*); **6** [Hd. *Bock*], stramme man, stijve hark: *waat bēs tiech 'ne sti-jve bók* [Hd. *ein steifer Bock*]; **7** imperatief van bukken: *bók (buk) tiech toch!* (buk je); **8** [Hd. *Bock*], sporttoestel: *in de turnlēs mótte we uuēvēr de bók sprēngēn en sóms ouch bukskēsprēnge;* **9** [Hd. *Bock*], schraag: *'n tappēseertaofēl stuit op buk;* **10 (uitdr.)** (vulg.) *det is van de bók z'n kloēete, daaraan heb ik een hekel; hae zit trop wi-j*

'ne bók op 'n havērkis, hij is er bijzonder happig op; Tei zit zoe vol sjoud es 'ne bók vol kuuētēle, hij zit vol schulden; aw buk hōbbe sti-jf hoeērēns, oude mensen zijn soms koppig; bi-j 'nēn awwe bók en 'n jóng met is 't aljaors get, als een oudere man met een jongere vrouw trouwt, dan ligt er ieder jaar een kind in de wieg; dae kieērēl is zoe gruuēts es 'ne bók, hij is heel trots; es 't neet geit, den bók 't mer, woordspeling met 'geit' (geit, gaat) en 'bók' (bok, bukt); det is 'ne bók zóngēr wol, een huwelijkskandidaat zonder geld; zēt de bók neet bi-j de geite, vermijd verwickelingen; en nów is de bók vèt, en nu is de maat vol.

bókke (zich), 1 (onoverg.; bókde, h. gēbók) [Hd. *bocken*], koppig of nors zijn: *waat löps-te dao te bókke, zēgk ins get; iech hōb bi-j ós waal beeld mer geine klank, want Lei löp al twieē daag te bókke;* **2** (wederk.; bókde zich, h. zich gēbók) [Hd. *sich bücken*], zich bukken: *iech bókde miech vuur e boetsjēn (sigarettenpeukje) op te rape.*

bökkēm (m.; -e; -ke) [Mnl. *buckinc*, D. (Keuls) *Böckem*, Hd. *Bückling*], **1** bokking: *bökkēm kump van 'bók', en stinke doon ze allētwieē, zoewaal de bökkēm es de bók;* **2** gerookte haring: *hieëringēn en bökkēme zeen gēzōnd;* **3** vervelend mens (scheldw.): *stómme bökkēm!*

bökkēri-j(j)ēr (m.; -s; -ke), **1** [Eng. *goat rider*, Hd. *Bokkenrijder*], bokkenrijder: **1** **wat was een bokkenrijder?** *'ne bökkēri-j(j)ēr waas eemēs dae lid waas van 'n rouvērsbēnden (e sjēlmenēs) en dae in de fantēzi-j van de minsēn e pak (pact) mèt d'n dujvël haw gēsloeētēn en op 'ne bók (doeër de loch) raej (vloē(ē)g).';* **2** **waar en wanneer terroriseerden ze onze contreien?** *'De bökkēri-jjērs di-j 't lēste kwarant van de 18de ieēw (zouwēn) hōbbe bēstange, haws-te neet allein aan de Maaskant (in het Maasland)*

mer ouch in de Kémpen en Haspèngouw, aan de kante van Lujk, in de Voer (Voerstreek), in 't zujje van Hollands-Limburg en zelfs aan d'n angere kant van de Duitse grens. Suurtoe in boordëri-jjën en pastëri-jjën höbbe dees hieërsjappe hieël get te bakke gëzat (onheil aangericht).'; **3 omvang van de (verschillende) bendes:** 'Van de minse di-j ze 't lidmaotsjap van de bókkëri-jjërs in hun sjoon höbbe gësjoëve, zeen d'r – dèk nao lang tortuuër – óngëvieër 600 sjöldig vërklaord. Dao is de hölf van t'r doeëd vëroeërdeild en opgëknuip.'; **4 (on)zekerheid over de schuld van de bokkenrijders:** 'Bi-jgëluivigge börgërs en ri-jke stinkër(d)s zouwe van sjoëjërs en èrmoodspènsë di-j nog geine nagël hawwe vuur aan hun kónt te kratse, in hun fantëzi-j lieëvësgëvieërlikke rotzék höbbe gëmaak, di-j óngër de vörm van sjëlmenëstër lieëlik te kieër ginge. Tieëntalle zoegëneumde bókkëri-jjërs zouwe dën ouch kómplieët ónsjöldig zeen opgëknuip. Toch zeen d'r brandbreevën ówt daen ti-jd uuvërgëblieëve di-j – of 't mó't zeen det ze neet ech zeen – d'r neet óm leege.'; **5 bokkenrijders in Maaseik, Ophoven en Elen:** 'In 't noeërdëlik deil van 't Belsj Maasdal zou 'ne groep bókkëri-jjërs höbbe bëstange dae waerde gëhólpe doeër 'n bénde di-j in Oppootëren en Neerootëre (Nërootëre) zoeët en doeër nog 'n angër di-j oppën Hollandse kant van de Maas oppëreerde. Óngër angërën in Ophoeëve, Geistinge, Kieësing, St(r)ampraaj, Kindër en Mëzeik waerdën óngëvieër 20 brandbreeve gëlag. Waerde 't geld(sj) neet op de aangëgieëve plaats gëlag, dën krejdën in de meiste gëvalle de roeëjën haan. De lujtënant-drossaards Pendris en Clercx van 't 'Amb Stockheim' höbbën op Si-jmkëshuuëvël hieël get (vërmeinde) bókkëri-jjërs laotën ophange.'; **6 publiceerdën over bokkenrijders:** 'Békènde 'kënnërs van' of 'sjri-jvërs uuvër' de bókkëri-j(j)ërs zeen Raymond Driessen,

Marcel Hendrickx, Mathieu Kunnen, Donaat Snijders, Hendrik Verheyen en Tjeu Wieërs. Hun beuk, wi-j bv. det van Tjeu Wieërs ówt Geistinge 'Ze zullen u met assen lonen' lieëze wi-j 'nën trejn. Bëkans suspéns.'; **7 'bokkenrijden' in het spoor van de bokkenrijders:** 'Dit is saer 1991 'n invvënëmènt van de 'Rotary Maaseik', det de Maaskant es fitsparrëdi-j's 'n dówke wilt gieëve. Duis-te mè't aan bókkëri-j(j)e, dën fits-te van bókkëstal nao bókkëstal (rös- en kóntrolplaats), woe de plaatsëlikke vëreinigginge de fitsërs vërwènne mè't mëzi-jk, 'ne bók [Hd. Bockbier] en 'n hartbufke.'; **8 Rëstërao-zaal 'De Bókkëri-jjër; Restaurant-zaal 'De Bokkerijder':** De Bókkëri-jjër, Mert 26, is ouch in de róntëlóm van Mëzeik 'ne békènde rëstërao mè't groeëte en bëzunjër lékker poeërsies vuur 'ne bëtaalbare pri-j's en 'n vlotte bëdeening. Suurtoe de bufstökke zeen van lek vingër, lek dówm. De kuuëkën is Belsj mè't Fransën inslaag en geit van kwakkërtëbëtskes tot kni-jn mè't prówme. Varriejasie zat! Daobi-j kump det in deeze rëstërao plaats gënóg is vuur fieëste, zakëlunsjën en neum mer op. Ouch 't tëras is soeëmërs 'n plaats woe 't tof is vuur te zittën en woës-te bi-j e fris pin(t)sjën of e good koffiekën óngër de lënje kóns gëneete van de sjoëenste Mert van Belsj mè't z'n hieërënhówzër in Maaslandse renëssaos en mè't ('t standbeeld van) Jan en Hubert Van Eyck. 'n Échte bëlieëvënis! En appërpoo, de óntvangs in dees zaak is hartëlik en de bëdeening vrintëlik. Kónklusjie: minsën höbbën 't gëveul willëkóm te zeen, vèngën 't iëëtën hieël lékker, wuuëre good bëdeend, iëëtën hun bujkske good rón'd en goeën kóntént (h)eivërs.'; **9 oud Maaseiker liedje:** 'Oos Kattri-jn (Këtri-jn) di-j haw 'ne vri-j(j)ër, van ja hi, ... en 't waas 'ne bókkëri-jjër! Hae haw ouge wi-j 'ne baer, mer Kattri-jn (Këtri-jn) di-j zoeëg h'm gaer. Hae haw 'n naas wi-j 'ne pin en de maaje

zoeëte drin. Hae haw oeëre wi-j 'nën ieezël en waas zoe sjów es 'ne wiezël (weezël). Hae haw 'n mówl wi-j 'nën oeëvën en de béllën hónge d'rboeëve. Hae haw 'ne nak wi-j 'ne stieër (deur), mer det deerde Kattri-jn (Këtri-jn) gein zieër. Hae haw 'ne navël wi-j 'ne strówk en de vleege kwoeëme d'rówt. Hae haw bille wi-j 'nën haan, mer Kattri-jn (Këtri-jn) det kwoeëm draan. Hae haw 'n bóks zóngër pi-jpën en dao kwoeëm al ins get ki-jke.' (Opgetekend door Gust PAUMEN)

Bókkëri-jjërswieëg, de; de
Bokkenrijdersweg: *'De Bókkëri-jjërswieëg is 'ne wieëg bi-j Si-jmkëshuuëvël, dae saer 1970 zoe hêt en dae duit dènkën aan de vëroeërdeilde bókkëri-jjërs, di-j in de jaore 1790 op Si-jmkëshuuëvël zeen opgëhange.'*

bókkieërtsje (o.; -s; -), bierviltje [Hd. *Bierfilz*], bierkaartje (gew.): *op e bókkieërtsje sjri-jf Tony nogal ins aw Mëzeiker wäördsjës, di-j de luj h'm kómme brënge.*

Bókri-jk [1252 *Buscurare*]; **Bokrijk:** *'t Oeëpëlochmuuzee(j)um van Bókri-jk (1958) is 95 ha. groeët, is van alle Limburgërs en dus ouch van de Mëzeikënaere. In 't midde van dae lap grónd stoeën 115 gëbówwë, di-j van de lëste vi-jfieëwe zeen en di-j van uuvër 't hieël Vlaoms land kómme. De Mëzeiker 'Sint-Jorishoeve', di-j oeëts nao Bókri-jk is vërhóws, is dao, jaomër gënóg, noeëts trök opgëbówd. Bókri-jk, woe zoe'n 115 minse wirkën en woes-tën aw ambachte kóns zeen, haef kóntakte mèt angër (oeëpëloch) muuzee(j)ums uuvër d'n hieële waerëld en wirk daomèt same. Bókri-jk is ouch baezig mèt 't 'immattërjeel èrfgoodbëleid van UNESCO'. Bókri-jk organiezeert eedër jaor ouch tieëntalle invënëmèntën en haef trouwës ouch 'n sjikke kolléksie buim- en plantësoeërte, di-j tèn deenste stoeën van de weitënsjap en 't pëbli-jk. Ouch bëzunjër*

in Bókri-jk is det dówzënde kënjër zich dao soeëmërs spuuëlëntaerën óngëluijflik kónnën ammëzeerën in de in 2013 hieël vërnówde 'spuuëltoin'. Saer 2015 zeen d'r ouch sti-jlmannën aan de slaag, di-j allërlei dèngër make di-j de bëzeukërs kónne koupe. De dirrëktäörs van Bókri-jk woeëre Hector Geurden, Raymond van Kelst, Jef Jans, Luc Daemen en Paul De Ceuster (1993-2009). Saer 2010 is Liesbeth Kees, 'n Mëzeikerse, dirrëktäör.'

bóks (v.; -e; bukske) [Lat. *braca*, Mnl. *broec*], **1** broek: *de höbs kortën en lang bókse, pófbóksën en smókkël bókse; is 'n bërmuda 'n korte lang of 'n lang korte bóks?; vreugër hawwe sómmigge jóngës 'n korte laere bóks [Hd. eine Lederhose] aan; 2 (samenst.) bóksëspang, bóksëpi-jp, bóksëmaal, bóksëklép, bóksëreem, bóksëknoup, bóksëboeëjëm; 3 boumbóks; boomkont: *de bóks is 't óngërènj van waat bli-jf stoeën (zitte) es 'ne boum gëkap of afgëzaeg is; bókse kappën is zwaor werk; vreugër kapde de minse de bókse van de kannëdaas swènt(sj)ërs, ómdét ze dén mieë ti-jd hawwën en ómdét ze zich dén neet këpot zwètde; 4 (uitdr.)* *iech höb 't aan m'n bóks, ik ben de sigaar; z'n vrouw haef de bóks aan, zij is de baas; Nee duit in de bóks van de sjrik, hij is bang; det is h'm ówt de bóks gëvalle, hij heeft zich versproken; dao haef Neer z'n bóks aan gësjuuërd, daaraan heeft René veel geld verloren; Mëzeik haef dao vuur de bóks gëkrieëge, heeft er verloren; det is e sterk stök in 'n aw bóks, dat is kras, merkwaardig; de kleinën haef de bóks vol, zijn behoeften gedaan; dae haef gein alikke bóks aan z'n kónt, is zeer arm; waem 'n groeëte vot haef, haef 'n groeëte bóks vandoon, wie het breed heeft, laat het breed hangen; wie veel bezit, kan veel uitgeven; stujtën en in de bóks sjri-jte geit in eine stoel, bluffen kan je altijd, ook al bezit je niets; dao is h'm 'n aestër ówt de bóks gëvloeege,**

wordt gezegd over een gierigaard die plots een bevlieging van vrijgevigheid krijgt; *'ne gooje graej* (grote stap) *in de bóks hóbbe*, goed kunnen marcheren; *gein vot mieë in de bóks hóbbe*, graatmager zijn; *dae haef zich 'n bóks gërieëte*, hij heeft veel schade geleden; *es det zoe wujjër geit, kump ein van dees daag z'n bóks allein (h)eivërs*, hij vermagert zienderogen; *iech sji-jt nog leevër in m'n sóndigse bóks (patsj)*, ik weet wel wat ik liever doe; *mën kan gein réchte bóks aan 'n króm vot make*, je kan het onmogelijke niet doen; *vërleef zeen is wi-j in de bóks sji-jte: eedërein zujt 't, mer diech allein hóbbs det spissjaal werm gëveul; haw iech mer in m'n bóks gësjieëte*, was ik er maar nooit aan begonnen; *is de vot neet groeëtër es de bóks*, is het plan wel uitvoerbaar?; *hae haef t'r z'n bóks aan gëvaeg*, hij heeft zijn best niet gedaan.

bókse, 1 (onoverg.; bóksde, h. gëbóks) [Fr. *boxer*, Eng. *to box*, Hd. *boxen*], boksen: *klop* (slagen, kloppen, slaag) *hób iech in me lieëve neet gad, want ze weite good gënóg det iech nog gëbóks hób*; **2** (o.; g. mv.; gdim.), het boksen: *Teng z'n naas is gëbroeëke, want hae haef dao bi-j 't bókse 'n lillikke pëtat op gad.*

bóksëboeëjëm (m.; -s; -buuejëmke), boeëjëm (zie ald. 4de bet.).

bóksëmaal (v.; -male; -maelke) [Mnl. *male* (reistas), Kil. *maele* (reistas)], broekzak: (**uitdr.**) *allës is mäögëlik, ówtgëzunjêrd 'ne naaksën in z'n bóksëmaal sji-jte*, het onmogelijke kun je niet doen; *huipkës pissën en 'ne naaksën in z'n bóksëmaal sji-jte*, het onmogelijke doen.

bóksëman (m.; -ne; -ménke), broekenman, broekventje: *'ne bóksëman is 'ne kleine jóng dae nog neet lang nao sjoeël geit en nów 'n échte bóks aanhaef.*

bóksëpi-jp (v.; -e; -ke), broekpijp: *es d'n bóksëpi-jpe te lank zeen, mós-te ze laotën ómspangën en opnów laotën ómbäöre* (omzomen) *of aafbäöre* (afzomen).

bóksëreem (m.; -e; -ke), broekriem: *ómdét Fri-j bówk noch derm haef* (graatmager is), *mót-ër gatër laote bi-jmakën in z'ne bóksëreem.*

bóksësjj-jtër(d) (m.; s; -ke) [inform.], bangerik, bangerd: *dae Jab, dae bóksësjj-jtër(d), dörfde, tón we op vëkansie woeëre, nog neet van di-j rots van nog gein tieën maetër in de zieë dujke; es dae bóksësjj-jtër(d) saovës bówte get huuërt, zou dër zich bëdoon (in z'n bóks sji-jte) of van de sjrik óngër 't bèd krówpe.*

bóksëspang (v.; -e; -spéngske), fitsëspang; broekveer: *jóng, vërgieët d'n bóksëspange neet óm te doon, angërs zits-te strak mèt d'n (bóksë)pi-jp tösse de këtting.*

bóksprënge (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Bockspringen*], bokspringen: *bi-j 't bóksprënge mós-tën in de turnlès uuëvër 'ne bók sprënge dae op dri-j of veer puuët stuit*; **2** [Hd. *Bockspringen*], bukske sprënge; haasje-over springen, bokje springen, bokstavast: *bi-j 't bóksprënge mót élke spuueëlër, es 't z'nën teur is, uuëvër alle angëre sprënge, di-j vuuruuëvergëboeëge mèt de han oppe kni-jje stoeën.*

bókstoeën (alleen in onbep. wijs en in de verkleinvorm 'bukskëstoeën') [Hd. *den Bock machen*], bokjestaan, bokstaan (gew.): *es-te réchop geis stoeën mèt samëgëvouwe han of mèt 'ne gëboeëge rök vuur eemës örgës in of uuëvër te hëlpe, neume we det bókstoeën; Ti-js, kóns-te miech ins bukskëstoeën, want iech mót éffe van dae kant van det meúrke zeen.*

bol (m.; bōl/bolle; bōlke), **1** kluwen garen: *mèt twieë bōlkēs gare kóns-tēn e ('ne) sjarp strikke*; **2** vleesballetje: *de (klein)kēnjēr hōbbe gaer bōlkēs in de tēmattēsop*; **3** moesje: *op hāōr roeēd klēdsjēn haef Fin witte bōlkēs; bōlkēs zeen stippēlkēs in 'n angēr kleur es 't stóf*; **4** hoofd: *Nikkēla is 'ne slumme bol; es Lo get in z'ne bol kri-jg, dēn mót det gēbuuēre; de baas haef Hans ins good de bol gēwasse, berispt; Gus is 'ne gēlieērde bol; daen Tei haef 't hoeēg in z'ne bol, hij is hoogmoedig; bēs tiech nog good in d'ne bol, mins, ben je nog (goed) wijs?*; **5** kraaltje: *bi-j 't bieēje van de roeēzēkrans mōs-te vuur elk bōlkēn e Weesgēgroetsje bieēje*; **6** snoepje: *'ne babbēlaer neume we ouch waal ins e bōlke*; **7 (uitdr.)** *Mil haef bōl óngēr de erm, hij werkt niet graag*; **8 oud Maaseiker aftelrijmpje**: *'De kēnjēr stoeēn in 'ne kring nao ein tów. Ein van de kēnjēr tēlt aaf. Tērwi-jl de angērēn hun twieē vujsjēs nao vāōr hawte, tik de 'leidēr' mēt z'n réch(t)se wóvs op de vujsjēs van de hieēl rón ri-j. En eedēre kieēr es z'n aaftēlvērsjēn op e vujsjēn ówtkump, mót det vujsjēn ēwég. Eedērein zunk mer wujjēr: 'Ollēke, bollēke, reubēzollēke, ollēke, bollēke, knol!'. Waem nao de lēste 'knol-slaag' uuvērbli-jf, maag op mót 'h'm zeen'.*

boldēr (bn.; g. tr. v. verg.), leeg, hol: *ēs gei watēr mieē óngēr 't i-js zit, bēvuurbeeld ómdēt de Maas aan 't zakkēn is, is 't i-js boldēr.*

boldērwege (m.; -s; -wagēnsje), bolderwagen: *we hōbbēn alle sjōpkēs en pōtsjēs in de boldērwege gēlājēn en nów goeēn we mēt de kien(d)sjēs zandkēstieēle make.*

bolhoed (m.; -heuj; -heudsje), bolhoed, garibaldihoed, dophoed (inform.): *vuur nao de mēs te goeēn zatte vāōl mansluj vreugēr 'ne bolhoed op hunne kop.*

bolle (onoverg.; bolde, h. gēbold), **1** bollen (gew.), rijden: *de hōbs 'n aw sjees, mer ze bolt waal nog good; det tufke bolt wi-j nów*; **2** rollen: *zēt gaw de frin [uitspr. als Fr. 'frein'] op, want d'n ottoo bolt achtērōwt*; **3** weggaan: *hae bolt 't aaf; bol 't aaf!*

bóm, I (v.; -me; bumke), **1** [Lat. *bombus* (doffe toon), Gr. *bombein* (ploffen), It. *bomba*, Fr. *bombe*, Eng. *bomb*, Hd. *Bombe*], (m.b.t. explosieven) bom: *de zēsdēn oggustus 1945 goeējde 'ne bómmewērper (Enola Gay) 'n attoombóm (Little Boy) op Hiroshima en dri-j daag latēr goeējde 'nen angēre bómmewērper (Bockscar) zoe'n bóm (Fat Man) op Nagasaki*; **2** [Mnl. *bonne*, *bomme*, *bonde*, Mfr. *bonde*, Ofr. *bondon*, Vnnl. *bomme oft bonde van 't vat*], **a** bom: *'n bóm is 'ne sji-jfvōrmigge stop in e vaat*; **b** (samenst.) *es e vaat bómvol is, is 't vól tot aan 't bómgaat*; **c (uitdr.)** *hae sloeēg (houwde) de bóm in 't vaat vuuērdēt 't vol waas, hij dacht te vlug dat de zaak voor mekaar was; de bóm is gēboeērste, wat geheim was, is aan het licht gekomen; het is plots tot een uitbarsting gekomen van emoties die lang onderdrukt werden*; **3** grote hoeveelheid: *bómpa haef 'n bóm geld(sj) gēwōnne*; **4** voetzoeker: *det de kwaojóngēs mēt bumkēs goeējde, kan miech neet bómme*; **II** (tw.) bom: *Sander voeēl naer en 't waas, bóm (bónk) gēdoeēn mēt h'm*; **III strofe van het Maaseiker liedje 'Mēzeik det is 'n sjoeēne stad'**: *'Mēzeik det is 'n sjoeēne stad, joekadie, joekada, det zoe'n sjikke brówwērs had, joekadie(j)a da. Dae houwt di-j bóm al van det vaat en sjōdt dēn watēr doeēr det gaat.'* (Opgetekend door Richard LATOUR)

bómbardeere (overg.; bómbardeerde, h. gēbómbardeerd) [Fr. *bombarder*, Eng. *to bomb*, Hd. *bombardieren*], bombarderen: (fig.) *tón Meijēs natigheid veulde (onraad vermoedde), bómbardeerde hae ós mēt*

vraoge.

bómbarie (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *bombaerde* (stuk geschut)], drukte, lawaai, ophef: *waas 't nôw waal nuuëdig óm vuur zoe 'n sjaeligheid zoe 'n bómbarie te make?*

bómbëzjeere (onoverg.; bómbëzjeerde, h. gëbómbëzjeerd), aan de zwier zijn: *tón de kleine waas gëboeëre, höbbe Kris en z'n kammëräöj dri-j daag gëbómbëzjeerd.*

bómma (v.; bómmaas, bómmake), grootmoeder: *eedër wieëk kómme de kleinkënjër bi-j bómma iëëtën en slaope, want awwërs höbbën allëwi-jl vanallës angërs aan hunne kop.*

bómme (onoverg.; bómde, h. gëbómp) [klanknaboosend gevormd], schelen: (**uitdr.**) *'t kan miech niks bómme*, het kan mij niets schelen [*'t is miech sji-jteegaal*, Hd. *es is mir scheiþegal*].

bómmël, **1** (m.; -s; -ke), bommel-, boemeltrein: *vreugër loeëp 'ne bómmël (bómmëltrejn) van Hassëlt nao Mëzeik; 2 (uitdr.) Fen en Fri-j goeën eedër wieëk op de bómmël*, op zwier.

bómmële (onoverg.; bómmëelde, h. gëbómmëeld) [klanknaboosend gevormd], **1** bommelen (gew.), heen en weer slingeren: *tón Koe(ë)b op niks waas goeën stoeën (zich had opgehangen), hóng dër dao aan daen dën te bómmële; 2* boemelen: *vreugër bómmëelde de minse van d'n hieële röntëlóm mèt de bómmëltrejn nao Hassëlt; 3* (samenst.) *'ritsbómmële'* (zie ald.) *is e Mëzeikër woeërd det ze örgës angërs neet kënne.*

bómmëlëmëzi-jk (o.; g. mv.; g. dim.) [klanknaboosend], geen AN-equivalent: (vulg.) *es di-j tèttemi-j haöre mémmeesti-jpër*

(*téttezjaer*) *neet aanhaef, makën häör borste bi-j 't loupe bómmëlëmëzi-jk*, als die vrouw met grote borsten haar bustehouder niet aanheeft, maken haar borsten bij het lopen een wiebelende beweging.

bómpa (m.; bómpaas, bómpake), grootvader: *Leks en Kaat zeen prónt hunne bómpa*, lijken sterk op hun grootvader; *mèt elk kleikënd(sj) is bómpa zoe bli-j es 'ne gek.*

bómvól (bn.; g. tr. v. verg.) [van 'bóm' (stop in een vat)], bomvol: *mèt de hoeëgdaag zoeëte de kirke vreugër bómvól.*

Bónd van (de) Pollëtikke Gëvangëne, de; de Bond der Politieke Gevangenen: *'Deeze bónd waas gëorganizeerd vuur Mëzeikër börgërs di-j vuur pollëtikke raaj óngër de Duitse bëzëtting (1914-1918) hawwe vasgëzieëte. In 1924 – Jos Croonenberghs waas tón vuuërzittër – haw de vëreinigging ca. 90 leede. Sikkërtaris waas Paul Boonen.'* (Bron: BOONEN, Martin, *de Bond der Politieke Gevangenen, Maaseik Verenigd*, p. 58)

Bónd van 't Heilig Hart, de; de Bond van het Heilig Hart: *'Deeze bónd is rónnd 1895 gëgreujd ówt 't werk van de rëtraet mèt es bëdoeling 'zëlfheiligging' o.a. doeër de maondëlikse këmujnie. In Mëzeik woeëren al rap e paar hóndërd manne – allein mansluj woeëre tówgëlaote – aangësloeëte. In élke wi-jk woeëren ein of twee wi-jkmeistërs, di-j eedëre maond(sj) de ówtnuuëdigging vuur de mès rónndbrachte. 't Ènj van de bónd voeël same mèt de vërvraemding van de Kirk in de jaore 1960.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Bond van het Heilig Hart, Maaseik Verenigd*, p. 36)

Bónd van de Groeëte Gëzinne; Bond der Talrijke Gezinnen, de: *'In Mëzeik waerde 'n aafdeiling opgërich in 1926 mèt 128*

aangësloeëte fëmi-jlies. Fëmi-jlies mèt minstës veer kènjër koste lid wuuëren en koste gëneete van de vuurdeile. Saer 1955 richde de bónd zich ouch tot de jóng hówshawwës. Van de bónd, dae neet pollëtik gëbóngën waas, waas Winand Timmermans d'n iërste vuuërzittër. Vandaag hèt deeze bónd 'De Gëzinsbónd.' (Bron: BOONEN, Martin, *De Bond der Talrijke Gezinnen, Maaseik Verenigd*, p. 30)

Bónd van de Wéggeveurde, de; de Bond der Weggevoerden: *'Dees vereinigging waerde gëstich in 1919 en haw al van bi-j 't bëgin 207 leede. D'n iërste vuuërzittër waas Jean Schadick. De bëdoeling van de bónd waas 't op te pakke vuur de réchte van de minse di-j nao Duitsland woeëre gëbrach vuur dao e soeërt slavëwërk te doen.'* (Bron: BOONEN, Martin, *de Bond der Weggevoerden, Maaseik Verenigd*, p. 58)

Bónd van Vlaomse Awd-Sëltaote, de; de Bond van Vlaamse Oud-Soldaten: *'Deeze bónd waerdën in Mëzeik opgërich in 1930. De bëdoeling waas de aafgëzwejde Vlaomse sëltaote same te brënge vuur zoe de iedeje van de 'Frontpërtij', di-j aan d'n I-Jzër waas óntstange, wujjër te zëtte. In 't bëgin haw de vereinigging 106 leede. Nao d'n Twieëde Waerëldoeërlog haef de bónd opgëhawte te bëstoeën.'* (Bron: BOONEN, Martin, *de Bond van Vlaamsche Oud-Soldaten, Maaseik Verenigd*, p. 56-58)

bóng (m.; -e; bungske), **1** [Fr. *bon* (bewijs voor), Hd. *Kassenbon*], schriftelijk bewijs van betaling: *maag iech 't bungskën ouch höbbën, éstebleeft?;* **2** [Hd. *Bon*], waardebón: *van Nol höbbe we 'ne bóng gad van hóndërd euroo;* **3** (m.b.t. een bewijs van kooprecht) *bon: óngër d'n oeërlog waas alle ieëtëswaar oppe bóng.*

bóngërd (m.; -e; bungërke) [Mnl. *bongart*; van 'boom' + 'gaard'; Hd. *Obstbaumgarten*], **1** boomgaard: *rónd Hens en Bërta hunne bóngërd stuit 'n dääre'hëgk; Giel haef nog 'ne bóngërd mèt aw fruitbuim, allëmaol hoeëgstam;* **2 De Boomgaard VLS Maaseik:** *'De Bóngërd, gëlieëgën in de Ieërste Straot, is de lieëgër sjoeël van 't kattëli-jk óngërwi-js. Dees kristëlikke sjoeël is gëinspiereerd doeër Jeezës en angër vuurbeeldminse. De meistërs en de juffrouwën hawte rieëkëning mèt de bëlangstëlling, de tallénte, d'n aanlëgk en 't óntwikkëlingstëmpoo van élke lieërling. Mèt lieëvëséch óngërwi-js en doeër hun gëluif in de greujkrach van elk kënd(sj) vërgroeëte ze 't zëlfvërtrówwën en beeje ze e pozzëtief lieëvëspërspëktief. Mèt veeringe, prozzjékten en moddërn wirkvörme kómme ze tot 'n laefómgieëving van vërbóngënheid en gëbóngënheid. Doeër te wirkën aan kënnes, bëkwaomheedën en hawwinge kump de sjoeël tot 'n tottaal óntploeëjing van de kènjër. Doeër good te lëttën op waat de lieërlinge kónnën en kënnes en doeër gooj kóntakte mèt de awwërs en de sittëwasie bi-j hun (thóws) kri-jge de meistërs en de juffrouwe 'ne nog bieëtëre ki-jk oppe kènjër. De meistërs en de juffrouwe stëllën ouch allës in 't werk vuur bi-j te bli-jvën en de vërnówwingën oppe voet te volge.'*

Bóngërstraot, de; de Boomgaardstraat: *'In de Bóngërstraot loeëg (laag) vreugër 'ne groeëte bóngërd van de Prinsënhoeëf (zie ald.). De straot is bëkënd ómdét dao gëlieëge zeen (woeëre): 't Fransiskanëkloeëstër, de téchnisse en de bëroepssjoeël van de ursëlinne, 't groeët kloeëstër en 't intërnaat (pënsjenaat) van de ursëlinne. De iërste vi-jf ursëlinne kwoeëme nao Mëzeik in 1837. In 1840 woeëre d'r al 23 zóstërs en e stök of vi-jf pënsjenaerkes, di-j ówt hieël Euroopa kwoeëme.'*

bónk (m.; -e; bunkske) [klanknabootsend gevormd], **1** harde slag, stoot: *innins huuërde we 'nën hälle bónk oppe duuër*; **2** ruwe, bonkige (fors gebouwde) kerel: *Maan is 'ne bónk van 'ne mins*; **3** groot stuk: *daen hóngërli-jjër haef daen hieële bónk vleis opgieëte*; **4** (tw.) *Munnik kraeg de bal bónk tieëge z'ne kop*; *Frans voeël bónk oppe grónd*.

bónnèt (v.; -te; -sje), baret, bonnet: *vreugër hawwe de geis(t)ëlikke 'n bónnèt op hunne kop*.

booheemër (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *Boihemum* (het land van de Boü, een Keltische stam), Fr. *Bohémien*, Eng. *Bohemian*, Hd. *Böhme*], Bohemer: *'ne Booheemër is 'nën inwoeënër van Booheeme* [Hd. *Böhmen*]; **2** [Fr. en Eng. *bohémien*, Hd. *Bohemien*], bohémien: *'ne booheemër is 'ne mins dae zich uuvër niks zörg maak en dae d'n dëkstën ti-jd gein vaste woeënplaats haef*; **3** zigeuner: *van de booheemërs wuuërt gëzag det ze stieële wi-j de rave*; *ómdet de minse meine det de sëgeunërs ówt Booheeme kómme, neume we ze booheemërs*; **4** krapuul, gepeupel: *pas op mèt det janhagël, want det zeen échte booheemërs woës-te diech neet mèt mós ophawte (aanlëgke)*.

book (o.; beuk; beukske) [Mnl. *boec*, *booc*, Eng. *book*, Hd. *Buch*], boek: (**uitdr.**) *'t book* (het evangelieboek in de mis) *is ómgëdrage*, je bent te laat voor het eten; *pas mer op of iech zal di-j beukskën ins oeëpëdoon*, of ik zal wat minder leuks over jou uit de doekjes doen; *sji-ïf det mer in 't vërgieëtbook*, vergeet dat maar.

Bookënt; Bochoht: *'Bookënt bi-j Bree haw in 2012 békans 13000 inwoeënërs. Spissjaal in Bookënt zeen de Laurentiuskirk, woevan d'n toeëre van 26000 tón in 1910 9,4 maetër wujjër is gëzat. Bëkënd in Bookënt zeen ouch*

de groeëte stökke nëteur wi-j De Luysen en Smeetshof. Op 't gëbeed van óngërwijs en indëstri-j zeen d'r Brówwëri-j Martens, 'n havëke woe ouch aan sjeëpe wuuërt gëwirk, en 't 'Biotechnicum', de vreugër landbouwsjoeël. De fujziegëmeinte Bookënt bëstuit ówt Bookënt, Kawlil (Kaulille) en Réppel.'

bookëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Bücherei*], **1** boekerij, bibliotheek: *échte liezërs liezën in hun lieëve 'n hieël bookëri-j ówt*; **2** **historiek van de Maaseiker bibliotheek**: *'Óngër leijing van arsjeték Karel Gessler óntstóng in de jaore 1930 'n iëerste stadsbookëri-j. Lang haef dees bookëri-j përtang neet bëstange, mer de Vinsénsie(j)usvëreinigging van daen ti-jd en ouch 't Patronnaat zörgde d'rvuur det o.l.v. kapplaon Claessens opnów beuk kostën ówtgëlieënd wieëre, nów in de Bleumërstraot. Ówt 't Patronnaat óntstóng dén 'De Vrije Boekerij Patronaat', mer ómdët 't nao 'nën ti-jd in de Bleumërstraot te klein waas gëwoeëre, vërhówsde de bookëri-j nao de Mert nr. 6, woe kapplaon Willems de leijing haw. Óngërtösse waerdën ouch 'n sossjëlístisse bookëri-j gëoepënd ónger de naam 'Pierre Diricken-Boekerij' en waal in d'n hoeëf van sënattäör Rubens in de Kuuëning Albaerlaon. In mieërt 1967 waerde de twieë bookëri-jje dén samëgëbrach en zoe waas de 'Stedelijke Boekerij' gëboeëre, di-j op häörën teur in de Hépperstraot nr. 8 waerdën óngërgëbrach en woe Mathieu Daemen bëneump waas es iëerste 'stedelijke bibliothecaris'. Op 25 september 1980 waerde dees bookëri-j offiesjeel érkënd es iëerste volti-jdse oeëpënbaar bookëri-j, waat mäögëlik waas gëwoeëre doeër 't nów bookëri-jdikkreet van 1978. Op 14 september 1990 vërhówsde dees bookëri-j nao de vërbówde en gërinneveerde aw Fratërssjoeël in de Bleumërstraot, woe ze nów nog greujt en*

bleujt. (Bron: VAN WIJCK, Tony)

bookëskook (m.; -keuk; -keukske) [Mnl. *boecweit* (beuktarwe)], boekweitkoek: 'ne bookëskook is 'ne pannëkook dae mèt bookësmael is gëbakke; bookëskook mèt sjroeëp kan lékker zeen; 't iëerste deil van 't woeërd *vërwi-js nao 't Mnl. 'boek (beuk)', ómdét de korrëls van bookët (beuktarwe) doon dënkën aan beukënuuëtsjës.*

bookësmael (o.; g. mv.; -ke), boekweitmeel: van *bookësmael wuuëre pannëkeuk gëbakke.*

bookësvënk (v.; -e; -ske) [Mnl. *boek (beuk)*, Hd. *Buchfink*], 1 bokvink (gew.), gewone vink, boekvink; 'distërwit' of 'distërwiet' zunk de bookësvënk; in 't Ri-jnland neume ze de bookësvënk 'Disterwitt'; in 't Hoeëg-Duits is 'n bookësvënk 'Buchfink' ómdét ze gek is op beukënuuëtsjës; 2 **vinkenzetting (gew.) is een wedstrijd voor zangvinken:** 'Op 'ne kónkoeër vuur bookësvëнке sjri-jve ze op wi-jvääöl kieërën 't vuuëgëlke 'pink, pink, distërwiet' zunk. De vënkëneers stëlle zich dén bi-j zoe 'ne kónkoeër mèt hun vënkëkoeëj langs 'ne wieëg op. Óm de 2,4 maetër zit 'ne vënkëneer. Bi-j eedër leedsje wuuërt e streepke gëtrokke mèt e stökske kri-jt op 'nën houtëre tëlsték, waat 'n oor lank doort. De eigënaers van 't vuuëgëlke stoeën vuur de kóntról op twieë maetër van hun vënkëkoeëj. D'n eigënaer van de vënk di-j 't meiste leedsjës haef gëzóngë, is nëteurlik gëwónne.'

bookët (v.(m.); g. mv.) [zeer sterk veroud.; lett. 'beuktarwe' (de korrels van boekweit doen aan beukenootjes denken)], boekweit: *bookët mós-te zejjen oppe zand(grónd).*

boor (m.; -e; beurke), beur (zie ald.).

boordëri-j (v.; -je; -ke) [vgl. 'békkeri-j',

sléchteri-j], beurdëri-j; boerderij, boerenbedrijf: *de boordëri-j(j)e van allëwi-jl zeen échte bëdri-jve mèt vääöl deur mësji-jne; Jan en Fi-jke woeënën in 'n awd, gërestëreerd boordëri-jke.*

booréchtig (bn.; -ger; -ste), boers, boerachtig (w.g.): *Tei lóp alti-jd booréchtig gëkleid; waat zujt 't hi-j booréchtig ówt; Zjef is 'ne slummën tip, hae duit allein mer e bitsje booréchtig.*

boorëdörp (o.; -e; -ke), boerendorp: 't woeërd *boorëdörp* duit dënkën aan vreugër, tón nog middën in 't dörp *boordëri-j(j)e woeërën en de luj dao ouch angërs laefdën es de stadsmïnse.*

boorëgaat (o.; -ër; -gieëtsje), stróntdörp; boerengat: *e boorëgaat is 'n aafgëlieëge plaats woes-te 't neet - wi-j in 'n groeëte stad - op d'n zeenëwe kri-jgs van 't lëwejt en 't gëraos van de minse.*

Boorëgilde Awwëneik, de; de Boerengilde Aldeneik: 'In Awwëneik bówde de in 1904 opgërichde 'Boerengilde Aldeneik' de 'Gildezaal', dae nów 'De Ark' hët. In 1924 haw de Boorëgilde 80 leede. Vuuërzittër waas Gérard Beunen. In 1935 woeëre d'r neet mindër es 141 aangësloeëte leede. Bënnë de Boorëgilde waerdën in 1902 'De Aldeneycker Veeverzekering' opgërich en in 1904 'ne 'Raiffeisenkas'. Al in 1911 sloeët 'Boerengilde Aldeneik' aan bi-j de Bëlzje Boorëbónd.' (Bron: BOONEN, Martin, de Boerengilde Aldeneik, *Maaseik Verenigd*, p. 21)

Boorëgilde, de; Boorëbónd, de; de Boerengilde, de Boerenbond: 't *Is pëstoeër J.M. Mellaerts gëwaes, dae in 1887 in 't gëhuch Heist-Goor de 'Christen Gildenbond der Landbouwers' oprichde. Vääöl boorën hawwën in de 19de ieëw*

trouwës dikkën érmooj. Kunsmès waerde gëzamëlik aangëkoch en lieëninge waerdën aafgësloeëte bi-j de spaarkassën en maotsjappi-j(j)e vuur óngërlinge bi-jstand. In 1890 waerde dén in Luuëve de Boorëbónd gëstich doeër pëstoeër Mellaerts, Hëlleputte en dae ze sjoeënbroor Schollaert.’ (Bron: BOONEN, Martin, de Boerengilde, de Boerenbond, Maaseik Verenigd, p. 20)

boorëkirmis (v.; -se; -ke), **1** dorpskermis [Hd. *Dorfkirmes*]: *vreugër haws-tën in elk sji-jtdörp ’n boorëkirmis; 2 boorëkraom; bonte, smakeloze boel: mèt di-j gouje brówlof van Door en Stin hawwe ze van de vërseering van ’t hóws ’n boorëkirmis gëmaak; waas miech det ’n boorëkirmis, det optrieëje van ‘De Wawwëlaers’!*

boorëklaos (m.; -klaoze; -kläöske), pummel, lomperd: *waat dae boorëklaos haefgëmaak, is ’ne richdigge (richtigge) lömmël; dae boorëklaos is mèt d’n ottoo in de graaf gëvare.*

boorëkraom (m.; -e; -kräömke), boorëkirmis (zie ald. 2de bet.).

boorëmoos (o.; -mooze; -meuske), krölkuuël; boerenkool, krulkool: *de höbs greunmoos, roeëdmoo, witmoos of kabbóts (kabbóts(ë)moos), boorëmoos en zoormoos; boorëmoos wuuërt swènt(sj)ërs gieëte mèt sësi-js; boorëmoos neume we ouch krölkuuël.*

boorënhëngs (m.; -te; -je) [scheldw.], boeren(kar)hengst, lompe boer: (**uitdr.**) *dae boorënhëngs loeët eine vleege (liet een wind) en zag tón: ‘Bieëtër in de wuije waerëld es in d’n ènge bówk (in ’n èng bóks)’; dae boorënhëngs is zoe lömp es ’n hout (zoe lömp es ’t échelste van e vérke).*

boorëpëtazjie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr.

potage (soep)], smakeloos geheel: *mèt di-j wc-rölkës en di-j slingërs hawwe ze d’r mèt Kit häörën 18de vërjaordaäg ’n boorëpëtazjie van gëmaak.*

boorëpummël (m.; -s; -ke), boerenpummel, boerenkinkel: *’ne lömpe kieërël zóngër mëneerën is ’ne boorëpummël; tón dae boorëpummël bi-j ós aan (de) taofël zoeët, höbbe wieë ós hieël erg gëzjëneerd, want dae zoeët dao mer get te bradzjëlën en te slënje wi-j ’ne wouf.*

boorin, **1** (v.; -ne; nêke) [klemtoon op de 2de lettergreep; Hd. *Bäuerin*], beurin; boerin: *vuur ’ne boor is ’t allëwi-jl léstig ’n vrouw te vënge di-j häör hieël leëve boorin wilt spuuële; 2 (fig.) ’n óngëmëneerde of lömpe vrouw (lömp maesje) neume we sóms ’n boorin, sjoeëns det de vrouw van ’ne boor allëwi-jl óngër zich ówt is (bij de pinken is; bijdehand en flink is).*

boozëmènt (o.; -e; -sje) [mijnterm; Fr. *bosseyement*], galerij-insnijding in een mijn: *waas ’n koeëllëlaog al aafgëbówd (óntgónne, ówtgëhaold), dén waerde de steinbankën óngër en boeëve di-j aafgëbówde laog nog gëbroeëke, waat we e boozëmènt neumde.*

börg, **1** (m.; -e; -ske), borg (gew.), berg; barg: *’ne börg is ’ne gësnieëje bieër (manneljesvarken); vreugër waerde de balle van ’ne bieër, es ze dae wouwe kastreere, tösse twieë klawwe plat (murw) gëhouwd en dén haws-te ’ne börg; 2 (v.; -e; -ske), draagbaar, berrie: tón Sandër snachs ’n hërsebloojing haw gëkrieëge, droeëge ze h’m op ’n börg d’n trap aaf; 3 (m.; -e; -ske), lamoen: de börg is d’n dissëlboom mèt twieë erm woe ’t trëkdeer (paerd, iëzël) tösse löp; 4 (v.; -e; -ske), handvat van een berrie.*

börgëmeistër (m.; -s; -ke) [van ‘borch’

(stad) of ‘borger’ (burger); Mnl. *borgermeester*, Belg. Fr. *bourgmestre*, Hd. *Bürgermeister(in)*], **1** burgemeester: *de börgemeistër en de sjieëpene zeen 't dagëliks bësteur van 'n gëmeinte; de börgemeistër is d'n ieerste börgër; 2 (uitdr.) Drees haef 'ne bówk wi-j 'ne börgemeistër; 3 Maaseiker burgemeesters sinds 1830: 'De hieëre Maximilian Vlecken, Louis Nyssens, Jean-Jacques Wouters, Herman Schoolmeesters, Pierre Schoolmeesters, Ferdinand Verkissen, Louis Driessen, mënneër Timmermans, Fernand Philips, Eugène Stiels, Henri Vanderdonck, Mathieu Claessens, Jules Gutschoven, Mathieu Segers, Hubert Rubens, Ghislain Vermassen en Jan Creemers (saer 2001) zeen de Mëzeikër börgemeistërs tot nôw tów.'*

Börgemeistër Fi-lijpslaan, de; de Burgemeester Philipslaan: *'Dit is de naam vuur de noeërdëlikke ringlaan di-j in 1937 waerdën aangëlag op de plaats van de vreugër walle tösse de Eikërport en de Bosport. In de volksmónd hët de wieëg 'de Nówwe Wieëg'. Fernand Philips waas libbëraal börgemeistër van Mëzeik van 1933 tot 1938.'* (Bron: BOONEN, Martin, Burgemeester Philipslaan, *Maaseiker straten en pleinen*, p. 74) *'De wieëg waerdën in 2012 hieëlëmaol vërnówd.'*

börgër (m.; -s; -ke) [Mnl. *borger*, *burch* (stad), Hd. *Bürger(in)*], **1** lid van een staatsgemeenschap: *wieë zeen Vlaomingën en börgërs van de Bëlzje staot; 2 lid van een gemeente: *wi-jvööl börgërs woeëne d'r in Mëzeik?.**

Born; Born: *'Born, det de Limburgërs aan geene kant 'Bor' neume, is 'n deilgëmeinte van Zittërd-Gëlaen. Born (1125 Burne) mèt z'n 5900 (in 2006) inwoëners, ligk in 't smaal deil van Holland (Nederland), de taj (de taille) van Limburg, di-j Zuud-Limburg*

mèt de res van 't land vërbunk. Born kënne we van NedCar, woe vööl Bëlzjën höbbe gëwirk en woe 4,5 mëljówn ottoos waerde gëmaak. De have van Born, mèt op ze gróndgëbeed de knaal (Julianakanaal) en d'n ottoowieëg (A2), is nëteurlik good gëlieëge. Waat eedëre Mëzeikënaer kënt is de rëwi-jn (ruïne) van 't këstieël van Born (1666) woe wieë mèt de kënjer nao 't deerëpark, de kënjerboordëri-j, goeën.'

borraasj (m.; borrazje; -ke), oliekeerling: *de borraasj is de rënk dae bi-j eurën ottoo rónd de as zit en dae mót bëlëtte det de smieëroeëlie langs de as ëwëglöp.*

börre (onoverg.; börde, h. gëbórd) [Eng. *to burn*, Hd. *brennen*], hevig branden: *vreugër zoeëte de luj op wënt(sj)ëraovëndën allëmaol bi-jein rónd e börrend dujvëlke (soort kacheltje) te uchtëre (te buurten); huuër 't veur in 't stäöfkën ins börre.*

borrëlke (o.; -s; -), sjnaps, zjëneevërke, dröpke (zie ald.).

bors, 1 (v.; -te; -je) [Eng. *breast* (m.b.t. vrouwen), Hd. *Brust*], borst: *hae stóng tot aan z'n bors in 't watër; de kleine ligk nog aan de bors; di-j téttëmi-j haefzwaor borste; 't kien(d)sje de bors gieëve; 'n zwake bors höbbe, zwakke longen hebben; vreugër lagte ze e móstërdpläöstërkën (kompres met mosterd) oppe bors es-te vërkawd woeërs; 2 (uitdr.) maak tiech de bors mer naat, zet je maar schrap; Frens haef 't op z'n bors (hae haef 'n kaw op z'n bors).*

borssókkër (m.; g. mv.; -sukkerke) [ook ‘bossókkër’ uitgesproken], borstsuiker: *borssókkër is brównë kristalsókkër tieëge d'n hoos (de vërkawdheid).*

bos, 1 (m.; -se; böske) [Mnl. *bosch*, *bossche*], bos: *in de bos gëbrujke ze paerd vuur*

de ómgēzaegde dénnēn ówt de bos te trèkke (sleipe); in de zoeēmēr goeën wieë waolbieëre (bosbessen) plökkēn in Oppootērēn in de bos; allēwi-jl zitte d'r wilj vérkes in de bosse; **2** (samenst.) moogs-te van de boswachtēr in de bos bosgrónd mètpakke?; eedērein in Mēzeik kēnt nēteurlik 't Zavēlböske (zie ald.); **3** (uitdr.) di-j koste waal ówt 'ne bos kómme, die hebben geen fatsoen; bēs-tiech in 'ne bos opgētrokke?, wat heb jij voor een slechte opvoeding gehad!

bös, 1 [Fr. (auto)bus, Eng. bus, Hd. Bus], autobus: we höbbe de bös nao Bree gēmis; we pakke de bös van ein oor; **2** brievenbus: wi-j laat vilt bi-j uch de pos in de bös?; höbs-te de bös al laeggēmaak; **3** [Hd. Büchse], blikken doos, blik, conservenblik, pot(je): wieë höbbe bi-j ós waal vi-jf bösse mèt tee; **4** (uitdr.) es-te de bös höbs gēmis, höbs-te d'n kans vérkieëke.

bōsaap (m.; -e; -ieēpk), behaarde kerel, bosduivel: es-te dae kieērēl mèt z'n haor uuvēr z'n hieël li-jf in z'ne bloeēte zujs, mós-te drek aan 'ne bosaap dēnke; höbs-te get lank en ónvērzörgd haor, dēn neume ze diech al gaw 'ne bosaap.

bōsbaer (m.; -e; -ke), **1** bosaap (zie ald.); **2** onbeschaafde kerel: haef dae bosaer dēn gein mēneere?

Bosbieëk, de; 1 de Bosbeek: 'De Bosbieëk, di-j ze in Neer- en Oppootēre d'n Ootēr neume, óntsprunk e stök 'boeëve' de knaal (Zuid-Willemsvaart) in As. Tot Awwēneik haef de Bosbieëk e verval van 50 maetēr. Op dees bieëk, di-j 25 killēmaetēr lank is, ligke vērjilligge muuēlēs.'; **2 vroeger spoelden de mensen hun was in de Bosbeek:** 'Vreugēr ginge vāōl minsēn hunne was speulēn in 't 'proeēpēr' watēr van de Bosbieëk. Waas 't soeēmērs te druuēg, dēn

haolde ze bosbieëkwatēr in tónne (tösse twieë rajēr of op 'n krówkar) (h)eivērs vuur de was bi-j hun (thóws) te speule.'

bosbieër (v.; -e; -ke), waolbieër (zie ald.).

bōskōtsje (o.; -s; -), wachthuisje, bushokje: ómdēt de bös vuuēr oos naas waas wéggevare, höbbe we 'n hawf eurkēn in 't bōskōtsje gēwach op de volgēnde.

Bosmuuēle, de; de Bosmolen: 'De Bosmuuēle dank häöre naam aan de Bosbieëk. Al in de 15de ieēw bēstóng dees muuēlēn óngēr de naam 'Gebrugge Molen'. 't Gēbów haef 'n hieël ti-jdsje bēkēnd gēstangēn es 'Dancing Skiffelnavel'. Nów (2014) zit ougēndoktēr Patrick Beenders in dit sjik gērēstereerd hóws mèt z'n prakti-jk.'

Bosmuuēlēlaan, de; de Bosmolenlaan: 'Is de vērβēnging tösse de Wieērtērsteinwieēg en de Kuuēning Albaerlaan. Dees vērβēnging waerdēn in 1921 aangēlag. Daovuur waerde 't houtēre slachthóws aafgēbroeëke, det in 1908 'vuurluipig' waas opgētrokke. Bosmuuēlēlaan vērwi-jis nao de ieēwēnaw banmuuēle, de muuēlēn oppe Bosbieëk. E bitsje raar is det we van 'laan' kalle, tērwi-jl d'r noeēts 'ne boum haef gēstange.' (Bron: BOONEN, Martin, Bosmolenlaan, Maaseiker straten en wegen, p. 69)

Bosport, de; de Bospoort: 'Ouch naodēt de vreugēr stadspport in 1819 waas aafgēbroeëke, blaef de naam van 't plejn in de volksmónd bēwaard. In 1984 waerde de naam 'Bosport' in ieēr hērstēld. Volgēs 'n teikēning ówt 1672 bēstóng de port (Bosport) ówt twieë smaal gēbówwe van dri-j vērdeepe, woe zich de port tösse bēvóng mèt daovuuēr 'n valbrök en 'n graaf. In de kēlder waas 't bēlankri-jkste prēzóng van de stad óngērgēbrach.' (Bron: BOONEN, Martin, De vesten in de 17de

eeuw, *De Maaseikenaar*, 1985, 2 + 3, p. 62)

Bosport, Wi-jk; Wijk Bospoort: *'Saer 1952 waas de wi-jk Bosport van de përti-j bi-j organiezasies wi-j goujën en die(j)ammante brówlofte, bónte aovënde, ieërste mëssën en sërtów bi-j karnëvalsveeringe. Zoe woeëre d'r de prinsëwagës van Mark I, Pierrot I, Rik I, Filip I en Sidwan I. Angër wagës woeëre bëvuurbeeld: Karnëval op Cuba (1952), Het Jaor van het Kënd(sj) (1979) en de wage van jeugprins Stefan I. Groepe di-j in de stoet te bëwónjere woeëre, zeen o.a. 'Tyrolërgroep' (1957), 'Wi-j Langër wi-j Gékker' (1958) en 'De Fitsënde Kloonje' (1978). D'n ieërste Bosportprins waerde Colla Dieris in 1953 en in 1963 waerde Hubert Vandenbosch d'n ieërste jeugprins. Minse di-j van 't wi-jkbëstuur deil höbbën ówtgëmaak, zeen o.a. Jo op de Kamp, Firmin Van Haelst, Mr. Donné, Henri Reumers, P. Dezeure, Albert Pastoors (vuuerzittër), Charel Fraeys, Lambert Ponsen, W. Hullebroeck, Leon Theuwissen, Charel Vanwijck, J. Maes, Joke Schroyen, Tom Steenstra, M. Evens, W. Thijssen, Gaston Pastoors, J. Peeters, A. Martens, M. Corstjens, mëdam Pastoors, Sidoine Bogaert, Leon Theunissen, Theo Borkelmans, mëdam Vandeneynde, Jackie Moons, Jean Martens, Robert Verstraeten, mëdam Theunissen, I. Hoeken, N. Vancleef, A. Pollenus, J. Gutschoven, John Marchal en z'n vrouw, Leon Hellings en z'n vrouw, Guy Claessens en z'n vrouw, Jackie Paulissen, Theo Hellings, Jef Timmermans, mëdam M. Bogaert, L. Haesevoets, Gerard Pastoors en z'n vrouw, Mattie Corstjens én Jackie Zoons en z'n vrouw.'* (Bron: PASTOORS, Albert, Wijk Bospoort: dynamische werking met intense karnavalskoorts, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 119-121). *'Nao 'nën hieële vröchbarën ti-jd óngër leijing van de fëmi-jlie Pastoors en nao 'ne nówwe bleuj óngër 't prinsëjaor van René Schouterden vóng de wi-jk opnów aanslówting bi-j*

häär stërke karnëvalstrëdi-jsie in 2002, 't jaor van Yves I. De fieëstëlikheede stapëlde zich op mèt óngër angëre 'nën 'Oberbayernaovënd', de offiesjeel oeëpëning van de vërnówde Bosport en 't mètdoon aan d'n hawfvestëstoet mèt de Hëlleputkloonje.' (Bron: site *Het Heilig Wammes*).

bössël (v.; -s; -ke), **1** [Mnl. *bossele*, Eng. *bundle*, Hd. *Bündel*], bóws, sjouf; bussel, bundel: *iech höb 'n bössël struuë gëhaold bi-j de boor vuur tösse de aarbeze te lëgke; 'n bössël koeëre neume we 'n sjob en 'n bössël struuë is 'n sjouf; in Mëzeik neume we ouch 'n sjob waal ins 'n sjouf; 'n bössël tek vuur de bakoeëve te stoeëkën is 'n krik (mutsaard, takkenbos); we höbbën e bössëlke poeër gëkoch; 2* goedaardige, vrij corpulente vrouw: *'n bössël is 'n gooj blöts, mer waal ein di-j aan d'n dikke kant is.*

bössële ((on)overg.; bössëlde, h. gëbössëld), **1** érvele, póngële; (m.b.t. het dragen van een klein kind) een kind wiegend dragen: *es e kien(d)sje d'n hieëlën ti-jd wilt janke, mós-te d'r get mèt bössële; mèt e kien(d)sje bössëlën is 't leef mujlkën weegëntaere präbeere stil te hawte; 2* in schoven binden [Hd. *bündeln*]: *wils-te koeërën of terf in sjobbe bènge, dén mós-te ze bössële.*

bossókkër (m.; g. mv.; -sukkërke), borssókkër (zie ald.).

Bosstraat, de; de Bosstraat: **1** *'De Bosstraat is de hoofstraat, di-j van de Mert nao de Bosport löp. Vanówt 't midde van de stad veurdën ein straat in wëstelikke richting nao de bosse van 't Këmpis plattoo. Hetzëlfde zujs-tën in békans alle angër Maaslandse dörpe. In 'ne sjeëpënbreef ówt 1343 is al spraoke van 'die Boschstraete'. Waat opvilt in de Bosstraat, zeen de sjikke hieërënhówzër en winkëls. Bëkënd ouch in de Bosstraat*

is nêteurlik de Krujshieërekirk.' (Bron: BOONEN, Martin, Bosstraat, *Maaseiker straten en pleinen*, p. 70); **2 Maaseiker liedje**: '*Sjók, sjók, sjók, de Bosstraat op, dao kwaam iech e maesje tieëge; 't maesje vroeëg wi-j laat det 't waas en 't waas nog gein hawf nieëge.*' (Opgetekend door mevr. Tonny DENIS).

Bosstraat, Wi-jk; Wijk Bosstraat: '*In de bëginjaore (saer 1950) bëstóng de wi-jk ówt de Bosstraat, Halstraat, Hoeëgstraat, Lujt. Brexstraat, Rueelstraat, Bóngërstraat en de Prinsënhof. Latër zeen de dri-j lëste straote 'n appaarte wi-jk gëwoeëre. 't Bëstour van 't iëerste oor bëstóng o.a. ówt J. Vankerkom (vuuërzittër), G. Croymans, A. Kraewinkels, mëdam en mënieër Dehennin, F. Philips. Prinse van de Bosstraat zeen o.a. gëwaes: Gaston Croymans, René Peeters, Lom Reynders en Harry Vankerkom. Jeugprinse woëëren o.a. Luc Peeters en Guy Bielen. Vuur e paar groepën of wagës te gieëve, dënke we aan: Les parapluies de Cherbourg, De Snieëmanne, De veer Jaorgëti-jje, In d'n Aap Gëlozzjeerd, 1001 Nach en Kakële vuur Niks. Angër minse di-j zich vërdeenstëlik hëbbe gëmaak in de wi-jkwirking, zeen o.a. Jef en Pierre Stella, Henri en Gerard Bogaert, Jean en Jaak Verlaak, Rik Strijckers, mëdam Huysmans, mëdam Kraewinkels, D. Maertens, J. Peeters, K. Vankerkom, L. Westhovens, M. Van der Zijl, Lom Reynders en Mathieu Corstjens.*' (Bron: VERLAAK, Henri, *Geschiedenis van de wijk Bosstraat in het halfvastengeburen, De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 135-138)

bot, **1** (m.; -te; -sje) [Fr. *botte*], laars: *mèt dae pratsj duis-te 't bëste d'n bottën aan*; **II** (bn.; -tër; -ste), **1** dom, grof, nors, kortaf: *dae Giel is geine botte mins; dae bottërik is waal hieël bot*; **2** niet scherp: *det mets is zoe bot des-te dao mèt d'n bloeëte kónt op kóns*

zitte; zoe bot es kieës, erg bot; **III (uitdr.)** *dae kan get ówt z'n bottën houwe*, hij kan ongerijmde dingen vertellen; *doeër de bot (gemiddeld) zeen 't sneuk van 'ne killoo di-j iech vang, es iech gaon snooke* (op snoek vissen).

bótse (onoverg.; bótsde, h. gëbóts) [klanknabootsend; van 'bot' (slag); Mnl. *butsen* (stoten)], **1** botsen: *dae slaopkop is vanachtër op miech gëbóts*; **2** (m.b.t. het in sterke mate oneens zijn) in strijd raken: *di-j twieë sti-jfköp bótse nogal ins.*

bótsottoo (m.; -s; -ke), botsauto, autoscooter: *zits-tën in e bótsottooke, dën is 't de normaalste zaak van de waerëld det eine tieëge diech aan bóts; eedër jaor ginge we nao de kirmis vuur de bótsottookës en nêteurlik vuur de maesjës di-j dao inzoeëte.*

böttële (onoverg.; böttëld, h. gëböttëld), **1** niet planmatig zwoegen: *kums-te bi-j Lei 't gëlaeg opgëvare, dën is dae alti-jd get aan 't böttële*; **2** spitten (met de riek): *waat zits tiech dao toch in dae grónd te böttële, dae nów mèt det druueg waer steinhél (zoe hel es 'ne bigkël) is!*

böttërik (m.; -ke; -ske), **1** ongemaniërd persoon: *dao mós-te toch 'ne bottërik vuur zeen vuur de luj zoe aaf te vange* (af te snauwen); **2** lomperd: *det is geine bottërik*; **3** [Kil. *botten* (stoten), Eng. *to butt* (stoten)], schutpaal: *'ne bottërik is 'ne sjuine paol vuur de rajër van karrën en ottoos, sërtów op 'nën drej of aan 'n groeëte port, van de moórën aaf te hawte.*

boum, **1** (m.; buim; buimke) [Hd. *Baum*], boom: *de kat zoeët in de boum; kóm ówt dae boum, drek briks-te d'ne nak*; **2** (samenst.) *mèt (de) Kieërsmis seere we de kieërsboum*; **3 (uitdr.)** *óngër de spuuëlti-jd ginge de kënjer 'buimke spuuële', woës-te*

'ne boum bi-j mósdēs 'bēzētēn' en woes-te daonao bi-j mósdēs 'wissēle'; Sjel is 'ne boum van 'ne kieërēl; goeēn we e buimke k(w)aojōnge (een partijtje kaarten)?; in hoeēgbuim wuuēre vāōlkoekoekseijēr gēlag, in de hogere stand worden veel onechte (buitenechtelijke) kinderen geboren; e jōnk buimke kan men nog leiye, een jong iemand kan men nog vormen; de buimkēs make, een wandeling maken onder de lindebomen op de Markt (horecameubilair bemoeilijkt dat thans (2013) zeer sterk); buimke groeēt, ménke doeēd, eer de boom volgroeid is, zal de planter wellicht niet meer leven; vandaag kos iech waal buim ówt de grónd ri-jte, ik voel me vandaag bijzonder sterk; 'nēn awwē boum mós-te neet vērplaatse, laat een oudere maar in zijn eigen omgeving.

boumbóks (v.; -e; -bukske), strónk; boomstronk: de boumbókse van de kannēdaas waerde vreugēr swènt(sj)ērs ówt de grónd gēkap; op 'n boumbóks kómme bēkans alti-jd nów sjuuēte.

boumoeēlie (m.; g. mv.; -ke) [Hd. Baumöl], olie van de olijfboom, olijfolie: boumoeēlie zit vol mèt gēzón vètte; bakt gieē ouch allēs in boumoeēlie?

boumspék (o.; g. mv.; -ske), gebraden appelschijven: gēbroeēje appēlsjujve neume we boumspék; boumspék is lékker bi-j bloodwoeērs.

bout, **1** (tw.), Bargoens voor 'neen': bout, dao is geine bruindērik (bier) in d'n hērterik (kelder); **2** (bw.) Bargoens voor 'niets': det vèng iech bout; **3** Bargoens voor 'uitwerpselen': hae kan miech de bout hagkēle [hagkēle: Bargoens voor 'eten', dus letterlijk: hij kan voor mijn part uitwerpselen eten], hij kan voor mijn part naar de maan lopen; **4** (m.; -e; buitsje), schroefbout: van 'ne blēnje bout kóns-tēn

allein 't achtērēnj zeen; **5** (m.; -e; -sje) [volkst.], wout; politieagent: de bout haef miech op 't boek gēzat; **6** (m.; -e; buitsje), staaf: de rómpe van dae boeēt is mèt boute gēklónke; **7** (m.; -e; -sje), kooltjes voor in ouderwets strijkijzer: vuur te stri-jke doeēge ze vreugēr gleujēntigge boutsjēs (aomērte) in e stri-jki-jzēr (aomērtēi-jzēr).

boutkieēt (m.; -e; -sje) [Bargoens voor 'wc'], wc: de boutkieēt is vuur te boutēn en te flosse, de wc is om je grote behoefte te doen en te urineren.

bouw (v.; -e; -ke) [sterk veroud.; kindertaal], boeētē(h)am; boterham: 'Kri-jg iech nog e bouwke?' vroēg Polke, dae z'n ma de oeēre van de kop aafvraat (aafvroēēt) (die onverzadigbaar was).

Bouwmaatschappij 'Ons Dak', Gewestelijke; 1 de bouwmaatschappij vroeger: 'Waerdēn opgērich in 1928 mèt de bēdoeling sossjaal woēninge te bówwe vuur de vērkoop of vuur te vērheure. 't Plan kwoeēm o.a. van bōrgēmeistēr Timmermans en zjuusj Stiels. De iērste sossjaal woēninge waerde gēbówd in de Kuuēningin Astridlaan.' (Bron: BOONEN, Martin, Gewestelijke Bouwmaatschappij 'Ons Dak, Maaseik Verenigd, p. 20).; **2 de bouwmaatschappij nu:** 'Mèt respék vuur de mins, vuur z'ne rónfélóm, vuur de wèt en vuur 't mēljeu hulp 'Ons Dak' de minsēn anno 2015 woēne wi-j ze det wēnse en mèt de mägēlikheede di-j ze hōbbe. Mèt 2.000 woēningēn en 'nēn ómzèt van 7 mēljówn euroo pēr jaor is 'Ons Dak' de groeētstēn hówseigēnaer van Mēzeik, Kindēr, Dilse-Stokkēm, Bree en Mieēwe-Raoj.'

bów, **1** (m.; -we; -ke), gebouw [Hd. Gebäude]: de bów is de volgēnde maond(sj) vaerdig; **2** (m.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. het uitvoeren van bouwwerken) bouwerij: m'ne pa wirk

in de bów; 't geit neet good in de bów.

bówk (m.; bujk; bujkske), **1** [Mnl. *buce*, *buuc*, Hd. *Bauch*], buik: *Joep sluuëp alti-jd op z'ne bówk*; **2 (uitdr.)** *kalle vólt de bówk neet*, als er te veel gepraat wordt, wordt niet gewerkt en komt er geen eten op tafel; *Door haef 'ne bówk wi-j 'ne börgëmeistër*, hij heeft een dikke buik; 't is vuur in d'ne bówk te bi-jte, het is verdomd jammer; *sjri-jf tiech det mer op d'ne bówk, dén kóns-tën 't mèt d'nën hummëslup ówtvaege*, naar dat geld kun je fluiten; *hae baet zich in z'ne bówk van de gif*, hij was razend kwaad; *z'n ouge zeen groeëtër es z'ne bówk*, hij heeft meer op zijn bord geschept dan hij opkrijgt; *ze haef bówk noch derm*, zij is graatmager; *bieëtër in 'ne wuije waerëld es in daen ènge bówk (in 'n èng bóks)*, zo verontschuldigt men zich als men een hardklinkende wind heeft gelaten; *mèt e bujkske loupe*, zwanger zijn; *iech höb de bówk vol van dae boor* (ik ben die boer beu; die boer heeft me zwanger gemaakt), *zag de meid, en ze stóng oppe straot*, zeispreuk; **3 oud Maaseiker gedichtje**: 'Hae haw 'ne bówk wi-j 'ne strówk en z'ne navël stoeëk t'r ówt, van je dingële, dingële (2X), dingële, dingële, dingële, hop sa-sa(2x).' (Opgetekend door Winand DAMEN)

bówkgrip (v.; g. mv.; -ke), buikgriep: *bi-j ('n) bówkgrip is d'n dërm óntstoeëkën en mós-te d'n hieëlën ti-jd nao de wc goeën (nao 't (h)ujske loupe)*; *bówkgrip is bësmëttëlik*.

bówkkrap (m.; -e en -krémp; -krémpke) [Hd. *Bauchkrampf*], buikkrap: *bówkkrampe (bówkkrémp) neume we ouch kolli-jke; höbs-te de zeenëwe, dén kri-jgs-te gemëkkelik bówkkrampe*.

bówknagël (m.; -nieëgël; -nieëgëlke) [D. (Rijnl.) *Bauchnagel*], **1** navel: *wieë zëgke 'bówknagël', mer op angër plaatse zëgke*

ze 'nagëlbówk' tieëge 'ne navël; **2 (uitdr.)** *es iech di-jne bówknagël aafdrej, vilt di-jn vot aaf*.

bówkpi-jn, **1** (v.; g. mv.; g. dim.), buikpijn: 'n óntstieëking van de blënjëndërm *guuëfväöl bówkpi-jn*; **2 (uitdr.)** *det is vuur bówkpi-jn van te kri-jge*, het is niet om aan te horen; daarover maak ik me zorgen; *dao höb iech nog bówkpi-jn van*, dat ligt me nog op de maag, daarover ben ik nog ontstemd.

bówkvölsël (o.; -s; -ke), buikvulling: *in d'n oeërlog oeëte väöl minse reube* (rapen), *mer det waas mer get bówkvölsël*.

bówl, **1** (m.; g. mv.; -sje), rommel: *waat vuur 'ne bówl is det hi-j!*; *is miech det 'ne vówle bówl*; **2 (uitdr.)** *pak d'ne bówl mer bi-jein*, vertrek maar; *de bówl stuit op stëlte*, er heerst drukte, verwarring; *laot de bówl mer wejje*, laat het maar op zijn beloop; *det waas dao 'ne gékke bówl*, dat ging er vreemd aan toe; 't is hi-j 'nën doeëje bówl, een saaie bedoening; *Zjef luuët de bówl de bówl*, hij laat het zoals het is; *di-j twieë goeën de bówl bi-jeingoeëje*, ze gaan trouwen (samenwonen).

bówne (overg.; bównde, h. gëbównd) [Hd. *bohnen*], boenen: *wils-te 'nën houtëre vloer doon blinke, dén kóns-te h'm bówne*.

bównsël (m.; g. mv.; g. dim.), boenwas: *wils-te d'ne parkët bówne, dén smieërs-te h'm in mèt bównsël en blinks-te h'm op mèt 'ne zaochtën dook of mèt 'ne bównbuuërstël*.

bóws (v.; bówze; -ke), **1** [SR 1653, f 27 vijf boesen stroy], bössël, sjouf; bussel stro: *vuuër de wënt(sj)ër mós-te diech 'n bóws struuë hoeëlën en 't struuë tösse de roeëze lëgke*; **2** [onomatopee, Hd. *Bumps*], bons, slag, klap: 't waas van 'bóws, bóws' oppe duuër en 'oeëpëdoon!'; **3** (samenst.) *dae*

- kieërel is bówsgék*, heel, erg, helemaal gek; **4 (uitdr.)** *zoe gek es bóws*, knotsgek.
- bówsgék** (bn.; g. tr. v. verg.), raadgék; knotsgek: *dae piepoo is bówsgék; es-te bówsgék bès, höbs-te d'ne kop e bitsje los*, dan ben je niet helemaal wijs.
- bówstëre, 1** (onoverg.; bówstërde, h. gëbówstërd) [sterk veroud.], hard waaien en regenen: *huuër ins wi-j 't bówte bówstërt*; **2 (uitdr.)** *iech zou diech get bówstëre*, neen, daar ga ik niet op in.
- bówte, 1** (vz.), buiten: *woeënt gieë bówte de walle?*; **2** (bw.), buiten: *kóm ins bówte, mëdam, de kënjër zeen gaer bówte*; **3** (m.; -s; -ke), landgoed: *wieë höbbe 'ne bówtën in Frankri-jk*; **4** (m.; g. mv.; g. dim.), platteland: *m'ne kammëraod woeënt oppe bówte*, hij woont buiten (op het platteland); **5 (uitdr.)** *iech gaon de bówtën in*, ik ga naar buiten; *get van bówte lieëre*, uit het hoofd leren; *det is vanvöör bënnën en achtër bówte*, zegt men van een kort bezoek; *Zjao ligk bówte*, hij is ontslagen; *we kraegën h'm mer neet bówte*, maar niet het huis uit.
- bówtëbésseme** (overg.; bésseme bówte, h. bówtëgebéssemp), bówtëbëzjoeëre, bówtëkeigële, bówtëjasse (zie ald.).
- bówtëbëzjoeëre** (overg.; bëzjoeërde bówte, h. bówtëgebëzjoeërd), bówtëbésseme, bówtëkeigële, bówtëjasse (zie ald.).
- Bówtëgëwuuën Bëwaarsjoeëlóngërwi-j's Tër Èngële; Buitengewoon Kleuteronderwijs Ter Engelen:** zie: *Tër Èngële, Bówtëgëwuuën Óngërwi-j's*.
- Bówtëgëwuuën Lieëgër Óngërwi-j's Tër Èngële; Buitengewoon Lager Onderwijs Ter Engelen:** zie: *Tër Èngële, Bówtëgëwuuën Óngërwi-j's*.
- Bówtëgëwuuën Óngërwi-j's Tër Èngële; Buitengewoon Onderwijs Ter Engelen:** zie: *Tër Èngële, Bówtëgëwuuën Óngërwi-j's*.
- Bówtëgëwuuën, ówtzunjërlik; 1** (bn.; -ër; -ste), buitengewoon, speciaal, bijzonder: *zoe e sjoeën waer höbs-te neet dèk, 'ne bówtëgëwuuëne zoeëmër is hët*; **2** (bw.), buitengewoon, uitzonderlijk, ongemeen, uitermate, danig: *det is bówtëgëwuuën ónnuuëzël van diech; det is bówtëgëwuuën mètgëvalle*.
- bówtëjasse** (overg.; jasse bówte, h. bówtëgëjas), bówtëbésseme, bówtëbëzjoeëre, bówtëkeigële; buitenzetten (gew.), aan de deur zetten: *dae kloëtmazzjaor (-mazzjaor) haef waal mëneere, mer 't zeen d'r van e vérken en daovuur höbbe we h'm bówtëgëjas; de stujdiemeistër haef miech bówtëgëjas en daovuur staon iech nów aan de duuër*.
- bówtëkans** (v.; -e; -kénse), buitenkans(je), meevallertje: *tón wieë van tant Bërta äörfde (örfde, erfde), waat we neet hawwe vérwach, waas det e sjoeën bówtëkénse*.
- bówtëkeigële** (overg.; keigëlde bówte, h. bówtëgëkeigëld), bówtëbésseme, bówtëbëzjoeëre, bówtëjasse (zie ald.).
- bówtëki-jke** (overg.; kaek bówte, h. bówtëgëkieëke), wachten tot je (iemand) vertrekt: *vrintëlik zeen di-j minse niks, want di-j ki-jke diech gëwuuën bówte*.
- bówtëland** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ausland*], buitenland: *Zjef en Jës hun kënjër woeënën in 't bówtëland; wieë zeen zjus trök ówt 't*

- bówtēland*; *Piet zit (verblijft) vāöl in 't bówtēland.*
- bówtēlénjer** (m.; -s; -ke) [Hd. *Ausländer(in)*], **1** vreemdeling(e): *in oos land woeëne mieë es e mēljówn bówtēlénjers, woe de meiste Bēlsj van zeen gēwoeëre*; **2** buitenlander (buitenlandse): *de meiste bówtēlénjers in Mēzeik zeen Hollénjers, di-j we ouch 'aangēwejde' neume.*
- bówtēnaaf, van** (bw.), buitenaf: *es-te det van bówtēnaaf (van buitenaf, oppervlakkig, als buitenstaander) bēkiks, zou(d)s-te h'm gēli-jk gieëve.*
- bówtēnti-jds** (bw. v. tijd), buitentijds: *vuur zich 'nēn euroo bi-j te vērdeene, wirk ooze jóng onnog bówtēnti-jds (na de gewone werkuren).*
- bówtēste** (o.; g. mv.; g. dim.), het buitenste: *'t bówtēste van de (sjujve) kieës waas hieël hel; 't bówtēste van 't vleis waas vērbrand.*
- bówwē** (overg.; bówde, h. gēbówd) [Hd. (*er*) *bauen*], bouwen: *ómdét wieë es gooj Bēlzje 'ne brik in de maag hōbbe, zeen wieë alti-jd örgēs get aan 't bówwēn of vēr bówwē; in 't vreugjaor bówwē de vuuëgēl e nēske.*
- bówze** (onoverg.; bówsde, h. gēbóws), **1** [klanknabootsend gevormd; Kil. *boesen* (hard kloppen), D. (Rijnl.) *bausen* (stoten), Hd. *bumsen*], beuken, kloppen: *Jannēs bówsdēn op 't pōrtsje*; **2** razen: *huuërt gieë de wēnd(sj) bówze?*; **3** slaan: *Karel bówsde Nik uuvēr(h)oup; hae bówsde miech tieëge m'ne kop.*
- braaf, I** (bn.; bravēr; braafste) [Fr. *brave* (dapper, braaf)], **1** deugdzaam, braaf: *det zeen braaf minse*; **2** gehoorzaam (van honden en kinderen): *oos Laen is e braaf kēnd(sj); Fiefie is braaf*; **3** (ironisch) *'t is toch 'ne brave jóng, hé, zegt men tegen een ongehoorzame jongen; hae is braaf es-tēr shuuëp*; **II** (gesubst. bn.): *ooze Sus is 'ne brave*; **III** (bw.), **1** redelijk: *'t waas braaf laat vuuër we in oos bēd zoeëte; 't is braaf kawd*; **2** heel: *'t is braaf gemékkelik, zoe 'nēn èllēntrikse fits.*
- braatsj** (v.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Braatsch, Bratsch(e), Bratz* (wondkorst, uitslag die op schurft lijkt); komt van braken (uitbreken)], grote wonde: *pas op mèt di-j braatsj op d'n bats (bil), want dao kóns-te lieëlik mèt aankómme (dat kan nare gevolgen hebben).*
- brabbēle** (overg.; brabbēlde, h. gēbrabbēld) [klanknabootsend gevormd; Eng. *to babble*, Hd. *brabbeln, plappern* (van kinderen)], onverstaanbaar spreken, mompelen: *oos leef Traeske bēgint al get te brabbēle; doot d'ne mónd get wujjēr oeëp(e), want de zits mer get te brabbēle.*
- Brabbēsōn** (m.; g. mv.; g. dim.), Brabançonne: *de Brabbēsōn is gēdich doeër Jenneval, doeër Campenhout op mēzi-jk gēzat en wuuërt doeër de 'gooj' Bēlzje gēzóngē saer 1830.*
- bradzjēlaer** (m.; -e; -ke), knoeier, morspot, morskont: *es-te nieëve zoe 'ne bradzjēlaer zits, is tiech d'n hóngēr rap uuver; de bradzjēlaer haw de taofēl vol gruuēmēle ligke.*
- bradzjēle** (onoverg.; bradzjēlde, h. gēbradzjēld), **1** braggelen (gew.), knoeien: *es oos Nel mót strikke, duit ze niks angērs es bradzjēle*; **2** morsen: *jungske, sjei ins ówt mèt det bradzjēlēn es-tēn aan de taofēl zits*; **3** brodzjēle; prakken: *bēs-te d'n ieërpēle, de roeëd moos en d'n sēsī-js doerein aan 't mēngēle, dēn bēs-tēn aan 't bradzjēlēn en d'r eigēlik e pōtsje van aan 't make.*

brak (v.; -ke; brékske) [Fr. *baraque*], **1** loods, hok: *in gei land in de waerëld stoeën mieë sjöpkës en brakkën es in Belsj*; **2** vervallen huis: *di-j fëmi-jlie mót vërhówze, want hun brak stuit op invalle (instorten)*; **3** bouwkeet: *es ze vreugër 'n hóws ginge bówwë, zatte ze dao ieërs 'n brak naer vuur de métselaers, woe ze in kos-tën ieëtën en sjówle*; **4** [Hd. *Bracke*], jachthond, drijf hond, speurhond: *oos brak, Basko, haw de kni-fn al op hóndërd maetër in z'n naas*; **5** zwik; danstent: *awwër minse, di-j De Meyleman (zie ald.) nog hóbbe gëkënd, vónge det de sjikste brak (vuur te danse) (zie: zwik, de)*; **6** kermiskraam: *'ne kirmiskraam neume we ouch waal 'n brak; 'ne sjeetkraam is 'n brak woes-te mèt 'n wënd(sj)buks op pi-jpkës kóns sjeete*; **7** [Mnl. *bracke*, Waals *braknèr* (laat rondlopen)], straatlo(o)p(st)er, uithuizige vrouw; straatjongen: *Mi-j is 'n brak, di-j 't bi-j hun neet kan kie(ë)re (uithouden)*; *Lëwi-jkën is 'n brak, want dae kets alti-jd de straotën aaf en löp zjus wi-j 'n brak (speurhond)*.

brakke (onoverg.; brakde, h. gëbrak) [Waals *brakener*], brakken (gew.), veel uithuizig zijn: *di-j baansjoeëtël duit niks leevër es brakke; Teike, det sjalëvaegërke, is alti-jd aan 't brakke*.

brandglas (o.; -glazër; -glaeske) [Hd. *Brennglas*], brandglas: *is de zón sterk gënóg, dén kóns-te mèt e brandglas e stök pëpeer aan 't branne kri-jge*.

brandhout (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Brennholz*], brandhout: *wils-te brandhout stoeëke, dén mós-te 't koupën of zelf kappe; vunkëlhout (aanmaakhout) is fi-jn gëkap brandhout; vuur brandhout stoeëke wieë knabbe (houtblokken)*.

brandwaer (m.; g. mv.; g. dim.); **brandweer**: **1 de brandweer vroeger**: *'Nao de groeëte*

brand van 1650 en 1684 laag (loeëg) Mëzeik vuur e groeët stök plat. De ieërste échte brandspuite, 'n groeëtën en 'n klein, kwoeëme d'r ieërs in 1800. 'ne Vërplich opgërichde brandwaer kwoeëm d'r dén in 1823 mèt allës bi-jein 112 man. Veer jaor latër, in 1827, waerde de brandwaer weer aafgësjaef en vërvange doeër de sjöttëri-j.' (Bron: BOONEN, Henri, Historisch overzicht der Maaseiker brandweer, *De Maaseikenaar*, 1974, 3, p. 3-6 + 1974, 4, p. 5-10); **2 de brandweer nu**: *'De brandwaer (in 't Greemëlsloo), dae vuur e groeët stök ówt vri-jwilligërs bëstuit en eedër jaor 'nën oeëpënduüërdaäg haef, maak saer 2015 deil ówt van de 'hulpverleningszone Oost-Limburg', di-j vërantwoeërdëlik is vuur 14 gëmeintës.'*

brankaar (v.; -e; -ke) [me. Lat. *branchia* (tak), Fr. *brancard*], brancard, draagbaar [Hd. *Tragbahre*]: *tón ze Kit hawwën ómgëvare, hóbbe ze häör op 'n brankaar gëlag en nao 't (h)ospëtaal gëbrach*.

branne (onoverg.; brande, h. gëbrand) [Mnl. *bernen*, Hd. *brennen*], branden: *di-j staof brant wi-j 'n hël; dae bos brande wi-j t'r dujvël; 'n spaarlamp kan 50.000 oore branne, mer in de prakti-jk is det de hölf*.

braoj (m.; -e; bräödsje) [Kil. *braede*, Hd. *Braten* (braadstuk, stuk braadvlees)], spëkbraoj; schijfje of plakje spek om te braden, braai (gew.): *mèt e paar bräödsjës en e koppël eikës kóns-te d'r weer tieëge; e bräödsjën ieëte wieë mèt 'n snaej roggëbroeëd, di-j sómmiggën onnog in de pan soppën of dweile (deppen)*.

braok (bn.; g. tr. v. verg.) [komt van 'breken' (met de ploeg), Hd. *brach*], braak: *vreugër loeëte ze de vëljer óm de twieë jaor ei jaor braok ligke*.

braom (m.; -e; bräömke), **1** [Mnl. *brame*, Hd. *Brombeere*], brieëm; braamstruik [Hd. *Brombeerstrauch*]: 'ne braom is 'ne strówk woe braombieërën opkómmën en dae vol däörkës zit; **2** (m.b.t. het spoor van het slijpen) baard, braam: *es 'n sjeër of e mets gëslieëpe zeen, kóns-te d'r de braom van ewégpakke* (na het slijpen kun je de baard (braam) van een mes of een schaar afnemen).

braombieër (v.; -e; -ke) [doorgaans in het mv.; afgel. van 'braam'; Hd. *Brombeere*], braomërte, broomële; braambes: *van braombieëre make wieë alti-jd braombieërezjëlei; oppasse mèt braombieëre plökke, want dao zitte gaer de maajën in es ze good ri-jp zeen.*

braombieërezjëlei (m.; g. mv.; g. dim.), braambessenjam: *mèt 'nën hawve killoo sókkër en 'ne killoo braombieëre kóns-te zieëkër veer pötsjës braombieërezjëlei make.*

braomërte (meervoudsvorm), bromële, braombieër(e) (zie ald.).

braosjiet (v.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *brogchia* (luchtpijpvertakkingen), Fr. *bronchite*, Eng. *bronchitis*, Hd. *Bronchitis*], bronchitis: *mèt di-j braosjiet ligk Pjaer d'n hieëlën daåg te hoostën en is-tër geïne mins* (en voelt hij zich niet goed), *want doeër di-j braosjiet zeen z'n lochpi-jpën óntstoeëke.*

Brassëri-j - Rëstërao De Beurs; Brasserie - Restaurant De Beurs, Markt 7 (sponsor DGMD): zie: *Beurs, De.*

brats, **1** (v.; -e; -ke), bratsj; straatloopster (gew.), meisje (vrouw) dat (die) veel op straat vertoeft: *es di-j brats bènne mót bli-jve, vilt häör 't hówv op häöre kop, mer es ze oppe straot kan stoeën tettere, dén is 't*

good; 2 (bn.; -ër, -te), levendig, vurig, wild: *nów de maer stieëg (wiljig) is, is ze hieël brats; 3 (uitdr.) det vroumës is alti-jd oppe brats (op jats), op stap.*

bratse (onoverg.; bratsde, h. gëbrats), jatse; steeds op straat rondzwerven: *vuur te kónne bratse, sjees Nëtsjën uuvëral nao tów; bratse gëbrujke we ouch vuur 'bi-j de minsën op bëzeuk goeën zóngër det dao 'n raej vuur is'* (onnodige bezoekjes afleggen).

bravigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Bravheit*], braafheid, rechtschapenheid: *di-j bravigheid haef Zjërtrud van häör moodër, want det waas ouch 'n hieël braaf mins.*

brazëlaer (m.; -e; -ke) [Mnl. *basen* (raaskallen)], bazelaar: *waat dae brazëlaer van 'ne Giel vërtèlt, is neet sprieëkëswieërd* (is van geen belang) *en 't hunk aanein wi-j druuëg(e) zand.*

brazële (overg.; brazëlde, h. gëbrazëld) [is variëte van 'prazële'; Hd. *faseln*], bazelen, lallen: *Sus duit zjus of-tër versténjigge kal vërtèlt, mer hae brazëlt mer get, dae brazëlaer.*

brazzëlèt (v.; -te; -sje) [1703 *een paer braceletten met gouden crempkens aen*, Caeters nr. 586; Fr. en Eng. *bracelet*], armband [Hd. *Armband*]: *tón Bërbke häör zilvëre brazzëlèt kwi-jt waas, haef Hëlmes 'n gouje gëkoch vuur di-j aw kermél.*

breef (m.; breeve; breekke) [Hd. *Brief*], brief: *wënieë sjri-jfs-tën allëwi-jl nog ins 'ne breek?; lieëzërsbreeve zeen dëk intërsante breeve, ómdëts-te d'n eige meining daomèt kóns vërgëli-jke.*

breekke (o.; -s; -), **1** bankbiljet: *mèt e breekke van hóndërd euroo kums-tën allëwi-jl neet wujd; 2* doktersattest, doktersverklaring:

vuur krank te mooge veere, höbs-tën e breefke van d'n doktër vandoon; **3 (uitdr.)** det iech dao mèt de graove buuërstël (met straffe middelen) aan zal goeën, det gaef iech tiech op e breefke, daar mag je zeker van zijn.

breer (m.; e; -ke) [samentrekking uit Fr. 'barrière'; me. Lat. barra], hek, afsluiting, barrière: kóm mer langs achtër, iech doon 't breerkën (afsluitingsdeurtje) al oeëp(e); tössën Ieëln en Mëzeik höbs-tën in Si-jmkëshuuëvël oppe Mëstreechtër Steínwieëg de plaatsnaam 'Aan d'n Awwe Breer', woe de minse vreugër taks móste bëtalën es ze nao Mëzeik wouwe.

Breer, Aan d'n awwe; Aan d'n Ouden Barrier: "Aan d'n awwe Breer' móste de gëbrújkërs van de wieëg in de 18de ieëw taks (tolgeld) bëtale. Mèt det geld(sj) kos de wieëg dén wuuëren óngërhawte. Ouch de lieëninge vuur 't aanlègke van nów waeg koste daomèt bëtaald wuuëre. 't Gëbrújk waerde doeër de Fransën in 1792 aafgësjaf, mer éffe latër toch weer ingëveurd, mer nów waerde de takse réchstreeks doeër de staot opgëtrokke (geëind). Onnog in 1819 waerdën oppe Mëstreechtërsteínwieëg breere gëzat woe breergéld(sj) (bariergeld) mós bëtaald wuuëre. Ouch oppe Vënloose Steínwieëg ligk hawvërwieëgën Ophoeëve zoe'nën awwe breer, dae in 1825 'Het Barriershuis' waerde gëneump.' (Bron: BOONEN, Martin, Aan den awwe breer, De Maaseikenaar, 1974, 4, p. 19-20)

breevëbös (v.; -se; -ke), brievenbus: 'n breevëbös is 'n bös di-j tieëgën of in de geevël (of de duuër) zit en woe de faktäör de pos indówt, mer 'n breevëbös kan ouch vöör aan de wieëg stoeën; 'n breevëbös is ouch 'n bös woe wieë de breevën ingoeëje di-j wieë nao eemës wille sjikke; de breevëbössën in oos léndsje zègke vööl uuvër de Bëlzjën en

hun fantëzi-j.

brëgang (m.; -e; bregéngske) [veroud.; Fr. brigand (kwajongen)], **1** deugniet, kwajongen: dae brëgang van ós haef mèt de kattëprul bi-j de naobërs 'n vinstër këpot gësjoëte (gëvlamp); **2** schurk, opstandig iemand: dae sjuffël maak tiech get vaerdig (hij haalt nogal wat streken uit) en hae wèt 't alti-jd bieëtër, 'nën échte brëgang is 't.

breid (bn.; breijër; breidste), **1** [Mnl. breet, Hd. breit], breed: dae Zjef z'nën (t)unnës (vulg. voor 'dik hoofd') is twieë han breid; **2 (uitdr.)** 't is allëmaol zoe lank es 't breid is, het komt op hetzelfde neer; waem 't breid haef, kan 't breid laotën hange, als je veel bezit, kan je ook veel uitgeven; Kris vërtëldën in 't lank en 't breid (uitvoerig) wi-j 't zoeët; Lëwi-j is wuid en breid bëkënd, overal bekend; Swa haef 'ne breije rök, hij maakt er geen punt van.

breidde (v.; g. mv.; g. dim.), breidte (zie ald.).

breidte (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. breadth, Hd. Breite], breidde; **1** breedte: mieët 't stök grónd mer in de lèngte en in de breidte; **2 (uitdr.)** Ti-j's greujt in de breidte, hij wordt dik.

brënge (overg.; brach, h. gëbrach), **1** [Mnl. bringen, Eng. to bring, Hd. bringen], brengen: de kien(d)sjës nao bèd brënge; eemës nao de bös brënge; **2 (uitdr.)** iech kan h'm neet thóws brënge, ik weet niet (meer) wie hij juist is; wieë höbbe Bétsjen aan häör ènj (einj) gëbrach, wij hebben haar verzorgd (bijgestaan) in haar laatste levensfase.

brénjerig (bn.; -gër; -ste), brénjig (zie ald.).

brénjig (bn.; -gër; -ste) [Hd. beißend], brénjerig; branderig, bijtend: höbs-te de

zaoj (‘t zoor = maagzuur), *dén höbs-tën e brénjig gëveul in d’ne slókdêrm en ouch waal in d’ne maag.*

bres (v.; -se; -ke) [Fr. *brèche* (opening in een vestingmuur)], *të(r)luj*; talud, glooiing, helling, zijvlak van een dijk of vestingswerk: *tón wieë jónk woeëre, wèntsjëlde wieë ós van de brésse van de wal aaf en nog waal vuur ‘t iëerstën óngër te zeen.*

bretél (v.; -le; -ke) [meestal in het mv.; Fr. *bretelle*], help; bretel: *iech hawt m’n bóks op mèt bretélle; in plaats van bretélle gëbrujke we in Mëzeik békans alti-jd hélpe (hélpkés); ‘n bretél waas iëërs ‘ne laere reem, dae uuvër de sjouwër lieëp.*

breuj (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Kil. *broeye* (vleesnat), Fr. *bouillon*, Hd. *Brühe* (vleesnat, bouillon), bouillon [Gr. *bouillon*], vleesnat: van ‘ne killoo *soppëvleis kóns-te gemékkelik ‘ne kieëtél breuj laote trèkke*; **2** (**uitdr.**) *de sop is de breuj neet wieërd*, dat is drukte om niets.

breujbak (m.; -bék en -bakke; -békske), broeikas(t): *in ‘t vreugjaor kóns-tën al zejjen in de breujbak; in mieërt iëete wieë al jóng slaaj ówt de breujbak.*

breuje (onoverg.; breujde, h. gëbreujd), **1** [Mnl. *broeden, broeyen*, Eng. *to brood*, Hd. *brühen*], broeden: *de hoon is aan ‘t breujën op e nës van waal tieën eijër; ‘n hoon breujt 21 daag en dën is ze ‘n brók (klók) mèt kujkës*; **2** (**uitdr.**) *woe zits-tën op te breuje, waarover denk je na?; iech bli-*if* hi-j nog get breuje, het is hier goed, ik blijf nog wat; bès-tën aan ‘t breuje?*, wordt gezegd als iemand lang op de wc zit; *det vrouwkën haef vërloeëre gëbreujd*, zij heeft een onecht kind gebaar.

breujërig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), heijig;

broeierig: *‘t is hi-j breujërig werm nów det ónwaer in de loch hunk (hink); in det breujërig opkieëmërke hób iech gein oug tówgëdoeën deeze nach.*

brëveer (m.; -e; -ke) [Lat. *breviarium*, Mnl. *brevier*, Fr. *bréviaire*, Eng. *breviary*, Hd. *Brevier*], **1** *brevier: ‘ne brëveer is e book woe de geis(t)ëlikkën ówt (in) bieëje*; **2** **priesters lazen dagelijks in hun brevier:** *‘Tërwi-jl hae rónnd d’n hoeëf van ‘t kloëstër wandëlde, loeës krujshieër Gabriëls zieëliggër (1915-1974), ‘ne preestër ówt ei stök en hieërnónk van Zjaak Bérgers, z’ne brëveer, waat-ër ouch doeëg es hae de stujdie goeëf (als hij studiesurveillant was). En daomèt dieëg deeze preestër waat alle geissëlikke dieëg, brëveere dus.’*

brëveere (onoverg.; brëveerde, h. gëbrëveerd), brevieren: *is ‘ne geis(t)ëlik z’ne brëveer aan ‘t lieëze, dën is-tër aan ‘t brëveere; wèt gieë wi-j lang det de geis(t)ëlikke vreugër móste brëveere?*

brieëd (o.; brieëjër; brieëdsje) [Hd. *Brett*], **1** plank, legplank, bord: *zèt de kieëtél mer op ‘t brieëd in de kuuëke*; **2** voor- of zijplank van een kar: *es de beure hui ginge laje, zatte ze de brieëjër oppe kar; pak de brieëjër nów mer van de karrën aaf, want d’n ougs is bënne*; **3** wasbord: **a** *vreugër waerde de was gësjrómp op e wasbrieëd (‘n sjrómp)*; **b** (**uitdr.**) *es-te mèt d’n haor op ‘t wasbrieëd sluuëps, höbs-te krölkës*; **4** kaartterm: *‘miezaer (misère)’ op ‘t brieëd, misère op tafel, open misère bij het whisten*; **5** snijplank: *op ‘t (hak)brieëd wuuëre de lëgummën of ‘t vleis gëkap of gësnieëje.*

brieëkboeën (v.; -e; -bueëne) [Hd. *Brechbohne*], sperzieboon: *brieëkbueënkës neume we ouch prinséssebueënkës; brieëkbueënkës iëete we mèt gësmólte boeëtër en bësjaot (nootmuskaat).*

brieëke (overg.; broeëk, h. gëbroeëke) [Eng. *to break*, Hd. *brechen*], **1** breken: *buuënkës brieëke; Nel haef e bein gëbroeëke; brieëk dae kook mer in twieëje; 2* afbreken, verbouwen: *oppe Bosstraot zeen ze aan 't brieëke; 3 (uitdr.) z'n ouge zeen gëbroeëke* (het hoornvlies is dof geworden; het licht is eruit (bij stervenden)); *kóns tiech dao d'ne kop uuvër brieëke, kun jij je daar druk over maken?; nów brik miech toch de (m'ne) klómp*, nu sta ik met de (mijn) mond vol tanden.

brieëki-jzër (o.; -s; -ke) [Hd. *Brecheisen*], breekijzer: *ómdét we óseigën hawwe bówtëgësloeëte, höbbe we 't sloeët van de duuër mèt e brieëki-jzër móttën oeëpbrieëke.*

brieëm (m.; -e; -ke) [Mnl. *brem(me)*, Kil. *braeme* (braamstruik), Hd. *Brombeere*], **1** braom; braamstruik, braam: *ri-jt d'n han neet oeëpën aan de brieëme; 2* (samenst.) *vreugër gëbrujkde ze 'ne brieëmëbéssem vuur de straot te kieërën en 'ne birkebéssem vuur bènne; 3 (uitdr.) dao laot iech miech 'ne brieëm vuur doeër m'n vot (kónt) trèkke*, daar heb ik veel voor over; *dao zeen brieëmën uuëvër gëwasse*, dat is al lang vergeten.

brieëmëbéssem (m.; -s en -e; -ke), bezem van bramen gemaakt: *straotvaegërs hawwe vreugër brieëmëbésseme; mèt 'ne brieëmëbéssem kieëre wieë de stóp.*

brieësëm (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *braessem*, *bressem*, Eng. *bream*, D. (Nd.) *Brasse*, Hd. *Brachse*], **1** brasem: *op zoeëmërdaag ging iech vreugër dèk óm vi-jf oore smörgës mèt stókskës gëkoeëkdën ieërpël op 't Awd Maeskën in Dilsën op brieësëm vesse; 2 wat is een brasem? 'ne Brieësëm is 'ne vès mèt 'nën hoeëge rök en 'n dikke sli-jmlaog. De brieësëm, dae óngëvieër 60 séntemaetër*

lank kan wuuëre, haef get van 'n blik. De blik is kleinër es de brieësëm, mer de ouge van de blik zeen groeëtër es di-j van de brieësëm. Brieësëm ligk alti-jd oppe boeëjëm en lègk tiech de stop plat es-te bi-j 't vesse bieët höbs.'

briekè (m.; -s; -ke) [Fr. *briquet*], aansteker: *mèt al di-j brannënde briekès in daen dónkële zaal waas 't optrieëje van det sjarmäörke van e zéngerke toch nog bëzunjër.*

bri-j(j)e (overg.; bri-jde, h. gëbri-jd), prakken: *vuur te kónne slënje* (haastig eten) *zit Nand ieërs z'n ieërpële te bri-j(j)e, want taofëlmëneerën haef-tër neet vööl.*

brik (m.; -ke; -ske) [Mnl. *bri(c)ke*, Eng. *brick*], **1** baksteen [Hd. *Backstein*]: *de brikkebékkers bakde vreugër hun brikkën in 'ne brikkënoeëve in 't oeëpe veld(sj); de Maaslandse leim is gooj waar vuur brikke te bakke; 2 (uitdr.) ze höbbën h'm laote valle wi-j 'ne brik, ze hebben zich niet meer om hem bekommerd.*

brikkebékker (m.; -s; -ke), brikkenbakker: **Maaslandse brikkenbakkers werkten 18 uur (uren) per dag in Duitsland:** *'Sërtów tössën 1883 en 1914 trokke vööl beurkës en erm lujkës van hi-jjëróm vuur e paar maond(sj) pë'r jaor - dèk ouch (vööl) langër - nao Duitsland vuur brikke te bakkën en op di-j mëneer 'ne frang bi-j te vërdeene. Ómdét de leim mós 'dounge', stoeëke (staken) ze dae vuuër de wënt(sj)ër al ówt, zoedét dae d'n hieële wënt(sj)ër kos ówtvreeze. Sómmigge trokke daovuur al bëgin deesëmber van hi-j nao dao, mer de meiste ginge dus ieërs in 't vreugjaor tösse Paosën en Bëloeëke Paose. Neet mèt de bös of d'n ottoo mer te voot ginge ze sërtów nao de óngieëving van Gladbach, Bonn, Remagen en Dortmund. In latër jaore pakde ze d'n trejn vanaaf Mëstreech.*

'n Ploog brikkebékkers béstóng ówt 'ne leimstieëkër; 'ne sjörgër (leimvaardër) en 'ne vörmër; dae ouch de ploogbaas waas. *E stök of dri-j jóngës zörgde vuur 't aafdragën en 't richte van de brikke. Për daâg maakde zoe 'n ploog óngëvieër tieëndówzënd brikke. Wirke dieëge ze van veer oore smörgës tot tieën oore saovës, waat bëteikënt det ze zich 18 oore për daâg stóngën aaf te maore (af te beulen). Rónd de 24stën oggustus kwoeëme de 'hieëre' dén trök (h)eivërs mèt hun zoor vërdeend geld(sj), óngëvieër e veerde mieë es ze hi-j hawwe kónne vërdeene.*' (Bron: BOONEN, Martin, De Brikkenbakkers, *Maaseik Verenigd*, p. 8-9)

brikkejje (onoverg.; brikkejde, h. gebrikkejde) [2de deel van de samenst. 'kejje' → Kil. *keye* (steen, kei); Vnnl. *de kae schieten*], spel waarbij met een steen naar een doel geworpen wordt (geen AN-woord voorhanden): **'brikkejje', een oud spel:** *'Brikkejjen is 'n awd (Mëzeikër) spel, woe e stök of vi-jf brikke bi-j obbein waerde gëzat, woe ze dén 'ne blikke pot (e blikskën) of 'n fles opzatte. Van neet te kortbi-j waerde dén mèt klawwe (grote keien) nao de pot ('t blikske) of de fles gëgoeëjd. Sóms zoeët geld(sj) in de pot, det nêteurlik béstömp waas vuur waem haw gëwónne.'*

brikkënoeëve (m.; -s; -nsje), **1** veldoven, steenoven: *brikkënoeëvës loeëge vreugër in 't oeëpe veld(sj)*; **2 hoe een veldoven functioneerde:** *'Es de brikke 'n wieëk of veer hawwe gëdruuëg, waerde ze in de brikkënoeëve gëbakke. D'n oeëve waerdën opgëbówd ówt de brikke zelf, di-j in e veerkant mèt de platte kant tieëgënein waerde gëlag. Nao élke dri-j laoge lag de 'grujsjóng' 'n dikke laag grujs uuvër de stein. Zoe bówde ze dén wujjër tot ze e bówwërk hawwe van zoe 'n tieën veerkante maetër. De knale tösse de brikke lagte ze vol mèt hout en d'n oeëve waerdën aafgëdèk mèt*

leim. Es 't hout waas aangëstoeëke, blaef d'n oeëve 'ne maond(sj) branne.' (Bron: BOONEN, Martin, De Brikkenbakkers, *Maaseik Verenigd*, p. 8-9)

brikkèt (v.; -te; -sje) [Fr. *briquette*, Eng. *briquet(te)*, Hd. *Brikett*], briket: *brikkète zeen gëmaak van grujs van koeëlen en ta(a)r; sómmigge luj stoeëke de staof mèt brikkète; d'n houtëre (bijnaam), dae vreugër bi-j aannummër Tilmans de wals stoeëkde mèt brikkète, waas, es de wals gëstoeëk waas, zelfzoe zwart es de brikkète.*

brikkol [It. *bricola* (slingerwerktuig), Fr. *bricole*, Fr. *par bricole* (over de band, terugstoot)], bricole: *späöls-te bi-j 't biljare 'ne bal 'par brikkol', dén späöls-te h'm uuvër de band vuur te 'karrambolleere' (caramboleren), waat neet mieë bëteikënt es e punt make.*

brikroeëd (bn.; g. tr. v. verg.), rood als een gebakken steen: *mèt z'n brikroeëj bóks lache de kënjër in de sjoeël oos Teikën eedërën daâg ówt.*

briljëntin (v.; g. mv.; g. dim.) [van Fr. *'brillant'* (blinkend); Fr. en Eng. *brillantine*, Hd. *Brillantine*], brilkraem; brillantine, haarcrème: *Addao (Adam) is 'nën aafgëbuuërstëlde, want vuur bëvuurbeeld in Lujk z'n haor te laote sni-jje (om naar de hoeren te gaan), stuit dae z'n haor alti-jd sti-jf van de briljëntin.*

brilke (o.; -s; -), **1** wc-bril: *'t brilke van 't (h) ujskën (de wc) is 'ne bakteeëjjeëkraom, zëgke ze;* **2** broodje, sinterklaasgebak: *e brilkën is e wit bruuëdsje mèt krënte, mer dén in de vörm van 'ne bril (achtvorm); brilkës waerde vreugër sërtów mèt Sintërklaos gëbakke.*

brilkraem (m.; g. mv.; -ke) [Engelse

- merknaam Brylcreem], briljentin (zie ald.).
- brille** (onoverg.; brilde, h. gëbrild), een bril dragen [Hd. *eine Brille tragen*]: *Laen haef e paar jaor gëbrild; Peetër haef al van z'n dördën aaf mótte brille.*
- britse** (onoverg.; britsde, h. gëbrits) [zeer sterk veroud.; afgeleid van 'brits' (lakwerk); Hd. *Pritsche* (slagplankje)], op het achterwerk slaan: *nôw kómme de meistërs mèt hun han nêteurlik neet mieë aan e kënd(sj), mer vreugër wiste de sjoeëlkênjër mer al te good waat 'britse' waas; 'britse' is einën e pak vuur de bóks gieëvën of uuvër de kni-j lègke.*
- bróbbël** (m.; -e; brubbëlke), **1** puist, pukkel, bobbel: *mèt dae bróbbël op d'n naas bës-te zjus 'ne piepoo* (clown); *jóng minsën höbbe dèk hun gëzich vol bróbbële; 2* (samenst.) *det is 'nën hitsbróbbël.*
- bróbbële** (overg.; bróbbëlde, h. gëbróbbëld) [Hd. *brabbeln*], brabbële; brabbelen, mompelen: *waat dae zaatlap mèt z'n sti-jf tóng stóng te bróbbële, waas neet te vërstoeën; es e kënd(sj) bëgint te kalle, bróbbëlt 't ieërs mer get; de ieërste wäördsjës di-j zoe e leef dènk bróbbëlt, zeen vuur de awwërs e fieës.*
- broddëlaer** (m.; -e; -ke), knoeier, broddelaar: *luuëts-te 'ne broddëlaer get doon, dën wëts-te des-te 't bieëtër zelf haws gëdoeën, want mèt dae mins ze gëbroddël geis-te toch neet kóntént zeen.*
- broddële** (onoverg.; broddëlde, h. gëbroddëld) [freq. van 'brodden' (gew.; knoeien); het Rijnlandse *braddeln* (dunne stoelgang hebben) evolueerde naar *broddeln* (morsen)], bradzjële; knoeien, broddelen: *es-te niks angërs kóns es broddële, dën bli-jfs-te mer bi-j uch, want broddëlaerën höb iech lieëg op* (knoeiërs schat ik niet hoog).
- brodjële** (overg.; brodzjëlde, h. gëbrodzjëld), bradzjële (zie ald. 3de bet.).
- Broederschap van de H. Nicolaas, de:** *'In 1837 waerde 't awd 'Sint-Nicolaasambt', 't vreugër 'Cremersambt' trök opgërich. Bëdoeld waas det o.a. vuur kleijërmieëkërs, winkëleers, sjippërs en békkers mer ouch vuur vri-j sti-jle (bëroepe) wi-j appëtieëkër en nottaris. Vanaaf 't bëgin woeëre d'r óngëvieër 100 leede. Vuuërzittër waas Lambert Rutten en sikkërtaris Fernand Claessens. Hoeëgtëpunt op 6 deesëmbër, fieësdaág van de pëtroeënheiligge, waas de mës, gëvolg doeër 'ne soepëe. Nao 'n ti-jdsje vërangërde ze 'ambt' in 'broederschap'. Bënnë de bónd óntstóng de békkersbónd 'Hand in Hand'. '(Bron: BOONEN, Martin, Broederschap van de H. Nicolaas, *Maaseik Verenigd*, p. 25)*
- broeëd** (o.; bruuëj; bruuëdsje) [Mnl. *bro(o)t*, Eng. *bread*, Hd. *Brof*], **1** brood: *höbt gieë 't leefste zwart broeëd, wit broeëd of gri-jske?; 2* (uitdr.) *det is e broeëd van 'ne mins, hij vindt alles goed; waem hi-j broeëd haef, mót 't neet op 'n angërd prëbeere, wie hier zijn brood verdient of wie het hier goed heeft, moet het niet elders gaan zoeken; det vrit gei broeëd, het bewaren van dat voorwerp kost niets; dae mins is neet van kook tot broeëd kónne kómme, hij is arm gebleven; dao vrit 'nën hóng gei broeëd nao, dat stoot tegen de borst, dat is gemeen; klagërs höbbe broeëd, stoefërs höbbe noeëd, klagers hebben doorgaans geen gebrek, opscheppers daarentegen wel; gieëf 't h'm mer ins good op ze broeëd, zeg hem maar eens goed de waarheid.*
- broeëdjieëgër** (m.; -s; -ke), broodjager: *'ne broeëdjieëgër is 'ne jieëgër dae waat-ër sjut, vërköp vuur dao dën van te lieëve;*

dae broeëdjieëgër vlamp op allës waat h'm vuuër de luij kump of waat de luij op geit (vlucht).

broeëdzjël (v.; -e; g. dim.), rouf, broeëtsj (zie ald.).

broeëje (overg.; braojde, h. gëbroeëje) [Mnl. *braden*, Hd. *braten*], **1** braden: *e bräödsjën is gëbroeëjën in de pan; gëbroeëje ieërpëlkës zeen lékker*; **2 (uitdr.)** *hae präbeert z'nën hieëring dao aan 't broeëje te kri-jge, hij probeert daar goede contacten te leggen.*

broeëtsj (v.; -e; bruuëtsjke), broeëdzjël, rouf [D. (Zuid-Duitsl. *Rufe*); roof, korst op wond of zweer: 'n broeëtsj is 'nën dikke rouf op 'n wónj; es 't bëgint te juuëkën aan 'n wónj, mós-te van de broeëtsj aafbli-jve, angërs gënuuës de wónj noeëts.

brök (v.; brögke, brökske) [Mnl. *brugge*, Eng. *bridge*, Hd. *Brücke*], **1** brug: *höbt gieë de film 'De brök uuvër de rêvier Kwai' gëzieën?*; **2 de Maasbrug in Maaseik**: *'De ieërste brök uuëvër de Maas waerdën hi-j oeëpëgëstèld in 1889. In mei 1940 loeëte de Bëlzje sëltaote de Bëlzje kant van de brök de loch in vleege, mer dezëlfden daäg nog lagte de Duitsërs 'n noeëdrök tot ze in séptëmber 1944, tón ze tröktrokke, de bówl weer vërneelde. De 'pontonbrök', di-j de Èngëlse dén bówde, waerdën éffe latër (in 1945) doeër de Ammeeriekane vërvange doeër 'n houtëre noeëdrök. In 1952 is dén de steïne brök gëkómme di-j d'r nôw nog alti-jd ligk en saer 1999 Pater Sangërsbrök hët.'* (Bron: BOONEN, Martin, Van Maasbrug tot Pater Sangersbrug. Een nieuwe naam voor een eeuweling, *De Maaseikenaar*, 1999, 4, p. 117-172); **2 oud Maeciker gedichtje**: *'Ongër de brök dao ligk 'nën hónd; es-tër sjit, dén sjit-ër strónt; es-tër vrit, dén vrit-ër broeëd; es-tër sturf, dén is-tër doeëd.'* (Opgetekend door mevr.

L. MOORS-DALEMANS)

brók (v.; -ke; brukske) [D. (Rijnl.) *Bruck*], **1** klók; klokhen, kloek: *kóm neet aan di-j kujkskës, angërs vlujg tiech di-j brók in de gëzich*; **2 (uitdr.)** *dae greune zit op ze geld(sj) wi-j 'n brók op häör kujkës, hij is een gierigaard.*

bröl (m.; g. mv.; g. dim.), **1** rommel, prullen, bröl (gew.): *di-j minsën höbbe gei vërstand van waat waerdën haef en waat bröl is; ze höbbën 't hieël hóws vol bröl stoeën*; **2** knoeiwerk: *trèk dae vëreus daes-te dao höbs gëstrik, mer ówt, want det is bröl.*

brómber (m.; -e; -ke) [Hd. *Brummbär*], brombeer, brompot: *daen Tei is nôw ins noeëts vrintëlik en dae brómber haef alti-jd get te brómme en te grawwële.*

bromële (meervoudsvorm), braométe, braombieër(e) (zie ald.).

brómme (onoverg.; brómde, h. gëbrómpe) [Mnl. *brimmen*, *bremmen*, Mhd. *brummen*], een gevangenisstraf uitzitten, gevangen zitten, brommen (inform.): *ómdét det stökske krëpuul 'n bank haef bëstoeële, zal d'r e jaor mótte brómme; zits-tën in de bak (gevangenis), dén bës-tën aan 't brómme, ouch es-te noeëts get zëgks.*

brómme (o.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.], dikke erwtensoep: *waat smaak swënt(sj)ërs bieëtër es 'nën tejjër brómme mèt krëpkës (stukjes uitgebraden spek)?*

brónke (onoverg.; brónkde, h. gëbrónk) [zeer sterk veroud; Kil. *broncken* (misnoegd kijken)], mókke, mónke (minder sterk); pruilen, mokken: *Tjeuke zit al d'n hieëlen daäg te brónke, want hae maag neet nao de kirmis; Liske stóng te brónke, ómdét 't zoe e mónkëtig waer waas (omdat het zo 'n stil en*

somber (druilerig) weer was).

Brónsdeepoo Héppenaert; Bronsdepot

Heppeneert: *'Al in 1902 waerdën in Héppenaert twieë brónze bi-jlkës gëvónge di-j zoe'n 3000 jaor awd zeen. Mer tösse 1990 en 1992 waerdën in 't 'Wayerveld', det we in oos diejalék 'Oppe Steyn' neume, neet mindër es 48 van di-j brónze bi-jlkës gëvónge. De meiste bi-jle loeëge neet wujjër es e paar maetër vaneinaaf. Ze waerde doeër de 'Koning Boudewijnstichting' gëkoch vuur 967.500 frang en in 1995 waerde de bi-jlën uuvërgëdragën aan 't muzeejum in Tóngëre. 't Bi-jl van bróns (hulsbijl, kokerbijl) is ówtgëvónge tösse Brëtanjën (Bretagne) en Needër-Sakse. In dit hól bi-jl kos 't gëboeëgën ènj van de stieël wuuëre gëstoeëke. 't Veld(sj) in Héppenaert is van de fëmi-jlie Deckers-Cox van boordëri-j 'De Huuëgdën' in Héppenaert.'* (Bron: HENKENS, Piet, Het volledig verhaal van het beroemde bronsdepot van Heppeneert, *De Maaseikenaar*, 1995, 3, p. 122-136)

brónsgreun (bn.; g. tr. v. verg.), bronsgroen: *woe in 't brónsgreun eikëhout 't nachtëgäölke zunk, dao is mi-j vadërland* (uit het Limburgs volkslied).

brook (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *broke*, *brouc*, Hd. *Bruch*], broek, moerassig land, moerasgrond, drasland: *'t St(r)ampraøjër Brook is nog e sjoeën stökske nëteur; e brook ligk dëk langs 'n bieëk en stuit swënt(sj)ërs dëk óngër watër.*

broor (m.; breurs; breurke) [Mnl. *broder*, Eng. *brother*, Hd. *Bruder*], broer: *sjoeëns det 'broor' mannëlik is, zëgke we d'n dëkstën ti-jd toch 'e, me, ze en ei broor' en dus neet 'ne, m'ne, z'ne en eine broor', waat toch hieël spissjaal is in oos Mëzeikërs; Zjef haef twieë breurs, e steefbroor en twieë sjoeënbreurs.*

broos (m; -se; -ke) [Fr. *cheveux en brosse*], pinnëkëshaor; (m.b.t. kort, rechtopstaand haar) piekhaar: *Zjieër haef zich 'ne broos laote sni-jje; dao stuis-te good mèt, mèt det broske; 'ne broos is good es-te vööl zwëts in d'ne nak.*

broosj (v.; -e; -ke) [me. Lat. *brochia* (van 'broccus' (wat naar voren steekt); Fr. *broche* (doekspeld), Eng. *brooch*, Hd. *Brosche*), *broche*, sierspeld: *in häöre koffërfaor* (brandkast) *haef Mërja waal e stök of tieën gouje broosje ligke, woe ze avëntów ins ein van opstik.*

broosjuuër (v.; -e; -ke) [Fr. en Eng. *brochure*, Hd. *Broschüre*], brochure: *in e broosjuuërkën uuvër verwërming hób iech gëlieëze det d'n oeëlie (aardolie) bëkans op is.*

brówd (v.; brówte; brujdsje) [Mnl. *bruut*, *bruyt*, Eng. *bride*], **1** [Hd. *Braut*], bruid: *saer 't bëgin van de 19de ieëw is 'n brówd e maesje det geit trouwe, mer daovuuër waas det 'n bi-jzit of 'n vrouw di-j nog neet lang gëtrouwd waas; 2* [D. (Rijnl.) *Brütchen*], jong meisje in de processie: *de brujdsjës woeëren hieël in 't wit; 3* communicantje, communiante: *dit jaor mèt de këmujnie woeëre d'r 42 brujdsjës; 4* non: *Bërta is nôw brówd van God; 5* [D. (Rijnl.) *Brüt*], dame in het kaartspel: *iech hób de brówd; 6 (uitdr.) e li-jk en 'n brówd móttën allëbei 't hóws ówt, trouw nooit in bij je ouders.*

brówdskleid (o.; -kleijër; -klëdsje) [Hd. *Brautkleid*], bruidsjapon, bruidsjurk: *tón iech me brujdsje smörgës in häör brówdskleid van d'n trap zoeëg aafkómme, vóng iech häör vuur te stieële.*

brówke (overg.; brówkde, h. gëbrówk), **1** [Hd. *brauchen*], nodig hebben: *iech brówk nog e good glaeske vuur van de sjrik te bëkómme;*

- 2** [Hd. *gebrauchen*], gebruiken: *iech brówk e potluuëdsje vuur mèt te sjri-jve.*
- brówlof** (v.; -te; -sje) [Mnl. *bruloft, bruutloft*], **1** bruiloft, trouwfeest: *vuur de brówlof van oos Kaat te veerën, hōbbe we hōndërd man (op hāör brówlof) gēnuuëjd; 2* (samenst.) *brówlofsfieës (trouwfeës), brówlofsdienee, boorëbrówlof; 3 (uitdr.) van d'ein brówlof kump d'angër*, sommigen trouwen met wie ze op een bruiloft leerden kennen.
- brówn** (bn.; -ër, -ste) [Fr. *brun*, Eng. *brown*, Hd. *braun*], bruin: *allëwi-jl mós-tën e brówn vel hōbbe; brówn is 'n kleur di-j neet gaw vërvaelt; Laen haef brówn ouge.*
- brówne** (gesubst. bn.) [Mnl. *bruun*], **1** bruine, persoon met bruine huidskleur: *oppe waerëld hōbs-te zwarte, gaele, roeëje, wittën en ouch brówne; 2 (uitdr.) det kan mi-jne brówne neet trëkke*, dat kan ik niet betalen; *in de ówtdrōkking sluit 'brówne' op de portëmënee, want dae is (waas) brówn.*
- bróws** (m.; g. mv.; g. dim.), bruis, schuim: *de bróws stóng h'm oppe luppe; 'neet zoevöl bróws op me beer; baas', zag me broor tieëge de kaffëebaas.*
- brówse** (onoverg.; brówsde, h. gëbróws), **1** [Mnl. *brus(s)chen, bruischen*, Hd. *brausen*], (m.b.t. wind en golven) bruisen: *we stóngën in de brówsënde golve; 2* [Hd. *brausen* (borrelen)], borrelen: *de fles koola bróws; 3* schuimbekken, het schuim op de mond hebben: *ki-jk ins wi-j det paerd bróws; es e paerd bróws, stuit 't deer de sjówm oppe luppe.*
- brówsële** (onoverg.; brówsëlde, h. gëbrówsëld), **1** drop in een fles met water schudden: *vanaaf de paosti-jd bēgoste de kënjër te brówsëlën en pakde ze brówsëlwatër mèt nao sjoëël (zie 2); 2* wat
- was 'brówsële'?** *'Duis-tën e stökske klis of sinthoutscook in 'n fles mèt watër en sjōddëls-te di-j fles (tot de klis is opgëlos), dën bès-tën aan 't brówsëlën of hōbs-te gëbrówsëld.'*
- brówsëlfles** (v.; -se; -ke), fles met water waarin drop werd geschud: *de fles woe de kënjër klissaap in maakde, waas de brówsëlfles; es-te wou(d)s sjujmkëtrëkkën in 'n brówsëlfles, mósdes-te lang gënóg sjōddële vuur gënóg sjówm te kri-jge.*
- brówsëlwatër** (o.) [m.b.t. verdwenen Maaseiker gebruik], **1** dropwater: *bi-j brówsëlwatër kóns-te get sëtrówn doon; 2 hoe maakten de kinderen dropwater? 'Pak e staefke klis (drop). Brieëk t'r e stökske vanaaf. Doot 't in 'n fles watër. Doot de stop trop en sjōddël zoe lang det 't watër bēgint te sjówme. Nów kóns-te 't brówsëlwatër opzujge, dus neet drënke. Zèt 't brówsëlwatër op 'n dónkël plaats, dën wuuërt 't nog zwartër. Dit sjujmkëtrëkke bēgos vreugër in de paosti-jd en ging doeër tot 't trök kawwër waerde.'* (Bron: VAN WIJCK, Tony)
- brówwe** (overg.; brówde, h. gëbrówwe) [Mnl. *bruwen*, Eng. *to brew*, Hd. *brauen* (m.b.t. bier)], brouwen: *in oos léndsje wuuërën hōndërde lékker beerkës, wi-j o.a. 't Van Eyckbeer, gëbrówwe.*
- brówwër** (m.; -e; -ke) [Eng. *brewer*, Hd. *Brauer*], brouwer: **(uitdr.)** *woe de brówwër kump, hoof de békker neet te kómme*, waar stevig gedronken wordt, wordt niet (weinig) geten.
- brówwëri-j** (v.; -je; -ke) [Hd. *Brauerei*], **1** brouwerij: *in de brówwëri-j Sint-Joezëf in Oppittër brówwe ze o.a. Bosbeer, Limburgse Wittën en Bókkëri-j(j)ër; 2 brouwerijen in Maaseik: 'In 1853 woeërën in Mëzeik*

zès brówwëri-j(j)e, good vuur 2663 héktooli-jtër. In de Klein Kirk(ë)straot loeëg 't Lémke'. Angër brówwëri-j(j)e loeëgën in de Groeëte Kirk(e)straot (Willem Jacques Van Venckenray), de Eikërstraot (Jan Herfst), de Pélsërstraot (Sybilla Vos), de Munnikëstraot (H. Peustjens) en nog 'n zèsde, ouch in de Pélsërstraot (P.A. Lorel). Latër kwoeëm d'r nog 'n brówwëri-j in de Hoeëgstraot (Corneille Verkissen), de Bleumërstraot (Matthijs Wouters), de Eikërstraot (Hendrik Vanderdonck), de Bosstraot (Jacques Hendrix), oppe Mert (Smeets-Dirkx), in de Groeëte Kirk(e)straot (dhr. Wouters) en nog ein oppe Mert (Vandeeren).' (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker brouwerijen, *De Maaseikenaar*, 97, 3, p. 114-116).

bruike (overg.; bruikde, h. gëbruik), ploëëje; ombuigen: *vuur det i-jzër te kónne bruike, mós-te vööl spek höbbe gieëte; 't zjërømmëke brukde de staolën draod tösse z'n tan.*

brul (bn.; g. tr. v. verg.) [klanknabootsend van 'brullen'], bruls, brulziek: *es 'n ków töchtig (tochtig, bronstig) is, is ze dèk ouch brul es t'r geinën deur (stier) is vuur ze te dèkke; 'n ków di-j brul is, is wild(sj) en raozëntig, en ze löp d'n hieëlën daåg buuëkëntaere (brullend) doeër de wei ['buuëke' gebruiken we voor het huilen van een kind en het brullen van runderen en koeien].*

Brullërs, De; De Brullers: *'Det waas 'ne groep jóng luj ówt de Mëzeikër 'Jeunesse Dorée' (rijke jongeren) rónnd 1908. Ze woeëre de vuurluipërs van 'De Plékkers' en hoeële zich baezig mèt kaffeebëzeuk en 't bi-jwoeëne van plëzeerigge veeringe.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Brullers, Maaseik Verenigd*, p. 71)

brut, 1 (bn.; -tër; -ste) [Fr. *brut*], ruw, gewelddadig: *dae brutte bullëbak haef*

miech lillik bëgaajd (toegetakeld); 2 (m.; -te; -sje) [Fr. *brute*], woesteling, schoft: *van dae brut kri-jgs-te ze gëwatsj (hij slaat je rond je oren) es 't h'm neet gaajt (aanstuit).*

bruuëk (v.; -e; -ske) [Mnl. *brueke, broke*, Hd. *Bruch*], breuk, fractuur: *tón Daam ze beïn gëbroeëke waas bi-j det aksiedént, stoeëk de knoeëk doeër ze vel ówt, 'n bruuëk di-j mer neet wou gënieëze.*

bruuëstig (bn.; -gër; -ste), berig (gew.), tochtig: *nów oos Truike (naam van het varken) bruuëstig is, mótte we d'rmèt nao de bieër.*

bufke (o.; -s; -), klein, lekker hapje: *Mëzeikënaere zeen slókkërs, di-j van allës waat lëkker is, e bufke wille preuve; hartbufkës zeen klein, hartëlikke bufkës.*

bufstök (m.; -ke; -ske) [van 'beef' (Eng. voor 'rundvlees'); Fr. *bifeck* (*steak*), Eng. *beefsteak*, Hd. *Beefsteak*], biefstuk: *gëkapde bufstök mèt snuppërkës un, gëraspde zoor oggurk (augurk), eijërdoeëjër, zawt, pieëpër, papprieka en pittërseelie neume we fielee ammeeriekin [Fr. uitspr. zoals in Fr. 'filet américain'].*

buize (overg.; buisde, h. gëbuis) [Mnl. *busen, buysen*, Mhd. *busen* (zwellen), Kil. *buysen* (onmatig drinken)], zuipen: *es Lom oppe lappe geit, stuit dae d'n hieëlën aovënd aan d'n toe(ë)g te buize; buizën is eigëlik Bargoens vuur drënke, waat we doon in de buiskieët (Bargoens voor 'café').*

buj (v.; -je; -ke), **1** regenbui: *'n hel buj neume we 'n sjówl of 'n sjoor; 2 humeur: *in 'n gooj buj haef bómpa bëlaof det-ër 'n ri-sjógkël geit koupe vuur oos rébbedëpke.**

bujjël (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *budel*, Hd. *Beutel*], (geld)beurs: **(uitdr.)** *waem 't langste laef,*

kri-jg allës: 't geld(sj), de bujjël en 't snoor, wie het langste leeft, krijgt alles; mëdam haef de bujjël, zij heeft het geld; det wuuërt gëreegëld mèt tów bujjële, dat doen we voor mekaar zonder dat iemand betaald moet worden; det is 'nën tówwe bujjël (of tówgënejde bujjël), hij is een gierigaard; det is 'ne kale bujjël, een verwaand iemand; 2 vulg. voor 'scrotum': es-te neet oppas, stamp iech tiech óngër d'ne bujjël; 3 goedzak: é proeëpër woërd vuur 'ne gooje bujjël is 'ne löbbës (lobbes).

bujjële (onoverg.; bujjelde, h. gëbujjeld), roepen en tieren: *dae mins haef 'ne kwaojën drónk* (hij is kwaadaardig in dronken toestand), *want es-tër zaat is, duit-ër niks es bujjëlën en eedërein ówtsji-jte* (uitschelden).

bujjs (v.; bujze; -ke) [van 'bujze' ((laten) zakken)], **1** onvoldoende bij een examen: *nów haef Mi-j toch weer 'n bujs en ze waas al aan 't trisse; vreugër mósdës-te met ein of twieë bujze bli-jve zittën en nów mós-tën al 'n hawf kar bujzën höbbe vuuërdës-te geflés bës; 2* (spott.): hoge hoed: *op 't fieës woëere de vrouwluj in 't lank en de mansluj in pittëlaer (zjakkët) en mèt 'n bujs.*

bujze ((on)overg.; bujsde, haef/is gëbujs), **1** zakken: *Piet haef weer z'n bóks traan gëvaeg, aan de sjoël, en is alweer gëbujs; 2* laten zakken: *sómmigge proffën höbbe geine sjrik vuur de hölf van (de studeñte van) e jaor te bujze; de meistër haef miech gëbujs, ómdët-ër de pik op miech haef.*

bukskësprënge (meestal in onbep. wijs), bóksprënge (zie ald. 2de bet.).

bullëtin (m.; -s; -ke) [uitspr. van laatste lettergreep zoals in Fr. 'bulletin'; It. *bulletino*], schoolrapport: *in de hoeëgër jaorën höbbe de meiste kënjer vi-jvën en zëssën op hunne bullëtin; Lëwi-j haef 'ne*

gooje bullëtin, een goed rapport; 'Haef eedërein z'ne bullëtin laote teikenën of höbt ge h'm weer zelf gëteikënd?' vroëg de meistër.

BUSO; Bówtëgëwuüën Óngërwi-j's op Sint-Jansbêrg; Buitengewoon Onderwijs op Sint-Jansberg: *'Dees sjoël is óntstangën ówt de kóntakte tösse Sint-Jansbêrg (1924) en het BLO (Bówtëgëwuüën Lieëgër Óngërwi-j's) van de fratërs in de Bleumërstraot det waas opgërich in 1962. Woe vreugër de spuuëltuin van Sint-Jansbêrg waas, stuit nów de sjoël vuur Bówtëgëwuüën Sikkëndaer Óngërwi-j's, vreugër Bówtëgëwuüën Bëroepsóngërwi-j's gëneump. Dit óngërwi-j's, opgërich in 1970, waas 25 jaor latër ówtgëgreujd tot 'n sjoël mèt 197 lieërlingën en 64 man përsoneel. Saer 't Bówtëgëwuüën Sikkëndaer Óngërwi-j's op 't gëbeed van adminnistrasie in 1980 ónaafhankëlik waerde, haef de sjoël de volgënde dirrëktäörs gëkënd: Jef Houben, Leo Cornelissen en Everd Cuppens. In 't sjoëljaor 2015-2016 wuuërt dirrëktäör Luc Brouns opgëvolg doeër Steven Kox. Tón 't Bówtëgëwuüën Sikkëndaer Óngërwi-j's op 't gëbeed van adminnistrasie nog deil ówtmaakde van 't Technis Instietuut (vuuër 1980) woëere det de iëerwaarde hieëre Willem Konings, Sylvain Santermans en Paul Vandermeulen. Toch blaef 't Bówtëgëwuüën Sikkëndaer Óngërwi-j's nao 1980 nog óngër 't tówzich van 't Technis Instietuut. Nao Paul Vandermeulen waas Eric Rutten algëmein dirrëktäör. Op d'n iëerste séptëmber 2001 waerde de sjoël kómplieët ottoonoom en maakde dus gein deil mieë ówt van 't Technis Instietuut Sint-Jansbêrg. Saer daen daäg kwoeëm 't Bówtëgëwuüën Sikkëndaer Óngërwi-j's Sint-Jansbêrg óngër 't sjoëlbëstëur van 't Kattëli-jk Bówtëgëwuüën Óngërwi-j's Maasland.'; Zie ook: Téchnis Instietuut*

Sint-Jansbêrg

butsje, bietsje, bittêke, bitsje (zie ald.).

buuëgël (m.; -s; -ke) [het blaasinstrument werd aanvankelijk gemaakt van de hoorn van een os; Eng. *bugle*], **1** bugel: *d'n toeën van de buuëgël is neet zoe fêl es dae van de trómpöt*; **2** (**uitdr.**) *det kan neet doeër de buuëgël*, dat kunnen we niet tolereren [de beugel was een ring waarmee de honden gemeten werden; konden ze in de middeleeuwen door de beugel, dan hoefden ze niet aan de leiband].

buuëkbieës (v.; -te; -sje), zump; huilebalk, huiler: *dao hoof mer eine sjeif te ki-jkën of di-j buuëkbieës stuit 'n hawf oor te janke; 'n buuëkbieës neume we ouch 'ne blaetër of 'n zump.*

buuëke (onoverg.; buuëkde, h. gëbuuëk) [afgeleid van 'beuken' (slaan); D. (Keuls) *böke*], **1** huilen, wenen [Hd. *weinen*]: *'t is vuur te buuëke (janke); ligk neet zoe te buuëke wi-j e kënd(sj); Sjelke mós buuëke van kónténtemènt; Tjeuke buuëkde (sjriejfdde) of-tër in 'ne reek hóng; 't gifsji-jtërke (de kleine nijdigaard) buuëkde van de gif; van eine dae buuëk of jank zëgke we det-ër op z'n ouge dówt; kënjër buuëkën en groeëte minse janke, mer es minsën hieël väöl vërdreet höbbe, dén buuëke ze*; **2** brullen: *de rënjër stoeën te buuëke van d'n doeërs.*

buuërstel (m.; -s; -ke) [Mnl. *burstel* (haar van een varken), Eng. *brush*, Hd. *Bürste*], borstel: *buuërstëls höbs-tën in soeërte: kieërbuuërstëls, sjeërbuuërstëls, tandbuuërstëls, haorbuuërstëls, vörfbuuërstëls, sjróbbuuërstëls, kleijërbuuërstëls en handvaegërs; 'ne buuërstël kan ouch 'ne waerbuuërstël zeen, ge wèt waal, van det haor déts-te dówzënd*

kieëre kóns kömmën en det dén nog get ewéghaef van e steekëlvérkske.

buuërstële (overg.; buuërstëlde, h. gëbuuërstëld), **1** [Hd. *bürsten*], borstelen: *Krisje duit niks leevër es pappa z'n haor buuërstële*; **2** (samenst.) *eemës aafbuuërstële* (iemand aframmelen); *de börgëmeistër waas sjik aafgëbuuërstëld*, hij zag er piekfijn (zeer verzorgd) uit; *'n ('nën) aafgëbuuërstëldën is 'n(e) sjik gëkleide mëdam (mënieër).*

buun (v.; -e; -ke) [Kil. *buene*, Hd. *Bühne*], Bühne, toneel: *Kris z'n ma is zangerés en stuit al zieëkër tieën jaor oppe buun; de buun is twuntig maetër breid en ölf maetër deep; 't Heilig Wammës haef alti-jd 'n sjoëën vërseerde buun mèt de karnëvalsitting.*

buut, 1 (v.; -e; -sje) [me. Lat. *butta* (kuip, tobbe), Kil. *bodde* ((rug)korf), Hd. *Bütte*], tón; **1** buut, carnavalstobbe: *es Pierre Knoops indërti-jd in de buut stóng, loeëg d'n hieële zaal plat (van 't lache)*; **2** (v.; -e; -sje), carnavalsspeech: *'m'ne paepërkook' ('pieëpërkook' in 't Mëzeikërs) van pater Sangërs zieëliggër is 'n ówtzunjërlik gooj buut.*

bwaddëvètës (v.; -se; -ke), **1** [Fr. *boîte de vitesses*], bwat; versnellingsbak: *es-te mèt di-j bwaddëvètës sjakëls, is 't zjus ofs-te doeër boeëtër geis, zoe zaoch sjakëlt di-j.*

bwat (v.; -te; -sje), **1** [Fr. *boîte de branchement*], aftakkingsdoos: *van dees bwat geit eine kabël nao de wc en eine nao de kuuëke*; **2** bwaddëvètës (zie ald.).

D

d'angërdaag (bw.) [om een tijd of een tijdperk aan te duiden], **1** [Hd. *in den letzten Tagen*], dezer dagen, een der laatste dagen: *d'angërdaag bèn iech (waas iech) óngëdoeën (misselijk) ómdét iech miech op 't fieës get uuëvërlajën hób (haw); 2* [Hd. *in den nächsten Tagen, dieser Tage*], (een) dezer dagen: *Zjërtrud is achtër dri-j daag ówtgètèld en dus goeën wieë d'angërdaag e kien(d)sje koupe; d'angërdaag gaon iech get tórkse terf (maïs) koupe vuur de kujkës en de hoondër(e).*

d'angërwieëk (bw.; om een tijd of een tijdperk aan te duiden), **1** gedurende de vorige week: *d'angërwieëk haef oos Mienoe (naam v.d. kat) gëjónk in de kleijërkas; d'angërwieëk is oos Mienoe twieë daag op jats gëwaes; 2* tijdens (in) de volgende week: *d'angërwieëk zal iech h'm ins de pieërëlinkën ówt de naas hoeële (hem eens uitvragen); d'angërwieëk goeën wieë e kumpkën appëlëprótsj make; mësjujn sprèng iech d'angërwieëk ins bènne.*

d'eigëste (aanw. vnw.), dezelfde, hetzelfde: *An is op d'eigëste jóng vërleef gëwaes es häör zöstër; 't zeen alti-jd d'eigëste rotzéksskes en däögëneetsjës di-j diech zoegét lappe.*

d'ëin nao d'angër (onbep. vnw.) ['ëen' in tegenstelling met 'ander'; Hd. *einer nach dem anderen*], de een na de ander; de een voor, de ander na: *in z'ne jóngën ti-jd haef dae fiks (vrouwenloper) d'ëin nao d'angër vërslieëte (met talloze vrouwen een relatie gehad); des tiech d'ëin nao d'angër pëtri-js höbs gësjoëte, is käl wi-j kook (onzin), want diech bès zoe sjieël es 'nën ottër (bëkans zoe blënd(sj) es 'ne mol).*

d'n, 1 (bep. lidw.) [de 'n' in 'd'n' is **verbindings-n**], de: *Lei is alti-jd d'n iëerste van de klas gëwaes; 2* (bez. vnw.) [2de pers. enk.; **vertrouwelijkheidsvorm**], je, jouw: *is*

d'n vrouw oppe luip?; zeen d'n kënjër nôw allëmaol 't hóws ówt?; is d'n hóws nog neet aaf?

d'ne(n) (bez. vnw.) [2de pers. enk.; **vertrouwelijkheidsvorm**], je, jouw: *es-te van d'nën tak maaks, kóns-tën 't aafstappe; hawt d'ne kop, zwiigg; veul diech ins aan d'ne kop, ik geloof dat je niet goed snik bent; zèt d'ne klaw dao-óngër, d'n handteike mein iech.*

d'r, 1 (vnw.) [oude derde naamval (**genitiefvorm**) van het pers. vnw.], er: *dao zeen d'r (van hen, van de mensen), di-j diech nimmieë kënñen es ze e bitsjën ómhoeëggëvalle zeen (een enigszins hogere positie hebben verworven); 2* (bw.), er: *de gëzette woeëre te laat, mer nôw zeen ze d'r.*

d'raan (voornaamw. bw.) ['t'raan' na voorafgaande stemloze medeklinker; Hd. *darán*], draan, t'raan, traan; eraan: *iech wil d'r geine käl aan vówlmake, aan di-j sjaeligheid; waat kan iech t'raan doon?*

d'rbi-jkri-jge (overg.; kraeg dërbi-j, h. dërbi-jgëkrieëge) ['tërbi-jkri-jge' (na voorafgaande stemloze medeklinker): **1** beetnemen: *tón we dae wöllën (dwaas mens) opbóngë det-ër z'n kënjër, di-j óngër de lujs zoeëte, e lówzëpaad (lówzëgëngske = haarscheiding) mós make, want det di-j lujskës dën dao zouwe kómme diffëleere, zoedët-ër ze dën dao mer hoofde te pakke, hawwe we h'm good t'rbi-jgëkrieëge; 2 bedriegen, afzetten: *wils-te diech gaer d'rbi-j laote kri-jge, dën mós-te nao dae marsjang, dae fótsjër (bedrieger), goeën, want dae kan d'r get van, van minsën aafzëttën en vërnueëke.**

d'rboeëve (voornaamw. bw.) ['t'rboeëve' (na voorafgaande stemloze medeklinker); Hd. *drüber* (inf.), *darüber*], erboven: *Laen weit*

iech woeëne, mer waem woeënt t'rboeëve
(*daoboeëve*)?

d'rboeëvënop, **1** (voornaamw. bw.)
[*'t'rboeëvënop*' na voorafgaande stemloze
medeklinker; Hd. *obendrauf*], bovenop
het genoemde, erbovenop: *de gëzèt ligk*
oppe kas en 't beukske ligk t'rboeëvënop; **2**
(vnw. bw.) [Hd. *obenauf*], (fig.) erbovenop:
(**uitdr.**) *Lieza waas krank, mer nôw is ze*
weer d'rboeëvënop, is ze weer gezond.

d'rdoeër (voornaamw. bw.) [*'t'rdoeër*' na
voorafgaande stemloze medeklinker] [Hd.
hindurch], erdoorheen: *tón daen drékbaer*
de kuuëkën haw gë tappëseerd, kwoeëme
de vètplëkke di-j op 't awd tappëseerpëpeer
zoeëte, d'r trök doeër; **2** (**uitdr.**) *mèt zoe'n*
zwaor stujdies vruiuëgs-te diech aaf wi-j dae
krabbër d'rdoeër is gëkómme, geslaagd is;
't vuuërstël is t'rdoeër, aangenomen; *daen*
doeërjieëgër (veelvraat die slank blijft)
juuëg allës t'rdoeër, maakt alle geld op.

d'rclangs (voornaamw. bw.), **1** [*'t'rclangs*' na
voorafgaande stemloze medeklinker; Hd.
daran entlang], erlang: *dao hawwe d'r*
e paar gëknóts, en tón iech t'rclangs raej,
zoeëg iech det me zöstër in ein van di-j
ottoos zoeët; **2** *d'rníeëve*; ernaast: *dao ging*
'nën dikkën haas op, mer dae loorjieëgër
(stroker) *haef t'rclangs gësjoëte*; *Gus*
woeënt op Si-jmkëshuuëvël en iech woeën
d'rclangs; *m'n sjoon stoeën op 't dörde sjaap*
en d'rclangs ligke twieë wiksbuuërstëls
(schoenborstels).

d'rnao (bw.) [*'t'rnao*' (na voorafgaande
stemloze medeklinker); Hd. *danach*],
daonao; daarna: *ieërs ging Lambaer*
zeendërougën achtërówt, mer d'rnao
haef-tër zich hërpak (is hij hersteld van zijn
ziekte); *we kraege dao értesop mèt hieëskën*
en d'rnao 'n tejjërke (e kumpke) bodding
(pudding).

d'rníeëve (voornaamw. bw.) [*'t'rníeëve*' na
voorafgaande stemloze medeklinker; Hd.
daneben], d'rclangs (zie ald. 2de bet.).

d'rrónd (voornaamw. bw.) [*'t'errónd*' na
voorafgaande stemloze medeklinker],
errond (gew.), eromheen: *tón Swa van z'ne*
klot waas gëvalle, stóngë d'r waal tieën
man rónd.

d'rtíeëge (voornaamw. bw.) [*'t'rtíeëge*' na
voorafgaande stemloze medeklinker; Hd.
dagegen], ertegen: *de oppëzi-jsie waas*
t'rtíeëge; nôws-te good hõbs gëmóffëld
(veel gegeten), *kóns-te d'r weer tieëge*;
iech kan d'r neet tieëge det ze det suuëtske
(*suuëtsëlke, säötske*; *di-j suuëts, säöts*) *zoe*
koejëneere (kójjëneere).

d'rtíeëgënaan (voornaamw. bw.), **1**
[*'t'rtíeëgënaa*' na voorafgaande stemloze
medeklinker; Hd. *dagegen*], ertegenaan:
pas op mèt dae paol, want es-tën eine kieër
d'rtíeëgënaa bès gëloupe, kiks-te waal
ówt d'n pupse; **2** (**uitdr.**) *es-te d'r good*
tieëgënaa geis (als je goed je best doet),
kóns-te nog doeërkómme.

d'rtösse (voornaamw. bw.) [*'t'rtösse*' na
voorafgaande stemloze medeklinker; Hd.
dazwischen], **1** ertussen: *tón Baerke de*
kleine ging aangíeëve, haef-tër d'r mèt
z'nën dówm good tösse gëzieëte, tösse
di-j dikke, zwaor, i-jzëre väärduuër van 't
stadhóws oppe Mert; **2** (**uitdr.**) *Harie haef*
good t'rtösse gëzieëte, hij is zwaar ziek
geweest.

d'rvan (voornaamw. bw.) [*'t'rvan*' na
voorafgaande stemloze medeklinker; Hd.
davon], ervan: *det kump t'rvan, es-te vääld*
prówmën its, dae rëtteketét; *allës waat iech*
t'rvan snap, is det Dëlfien prónt (precies,
juist) *hääv vadër is; waat vungs-te d'rvan?*;
pak 't tiech t'rvan zoelang es-te kóns.

d'rvanaaf (voornaamw. bw.) [*t'rvanaaf* na voorafgaande stemloze medeklinker], **1** ervandaan: *kóm d'rvanaaf, van det daak; iech kóm d'r zjus vanaaf* (niet letterlijk), *van det pēteeke* (lichtzinnig meisje); **2** (**uitdr.**) *tón iech huuërde det Lēwi-j d'n hieële santepëtik in de fik haw gēstoeëke, waas iech t'r hieël vanaaf, de kluts kwijt; es-te diech t'rvanaaf wils make, van daen hieële kraom* (als je een einde wil stellen aan die rotzooi), *dén hōbs-te groeët gēli-jk.*

d'rvuuër (voornaamw. bw.) [*t'rvuuër* na voorafgaande stemloze medeklinker; Hd. *davor*], *vanväärs*; **1** (tijdsbepaling) daarvoor, vooraf: *Nik haef 'nēn attak gad, mer d'rvuuër (vanväärs) waas-tēr ouch al neet tegooj*; **2** (plaatsbepaling) daarvoor, ervoor: *achtēr oos hóws hōbbe wieë fruitbuimkēs stoeën en d'rvuuër stoeën bloomēn en strujkskēs.*

d'rzóngër (voornaamw. bw.) [*t'rzóngër* na voorafgaande stemloze medeklinker], *erzonder: es-te gek bès op 'n tujtsje fritte mèt majjēnaes, kóns-te bēkans nimmieë d'rzóngër; Giel z'nēn hoeëf is mer zoe groeët es 'ne maalplak* (is erg klein), *mer hae zou neet t'rzóngër kónne.*

daâg (m.; mv. daag (stoottoon); daegske), **1** [Mnl. *dach*, Eng. *day*, Hd. *Tag*], dag: *ʔ wuuërt daâg; d'n daâg is in de loch; de godgansēn daâg ligk-tēr op z'n lui kónt; det is daâg op daâg e jaor gēlieëje*, precies een jaar geleden; *doeër(d)ēndaâg* (overdag) *hōb iech good me werk; waat daâg is ʔ?; in m'n aw daag mót iech nog m'ne nistēl aafdreije* (moet ik nog keihard werken); *op klaorleechtēn daâg hōbbe ze bi-j ós allēs gēpik; det doon iech van ze lieëve des daags nimmieë; staags vanväärs; staags tērvuuër*; **2** begroeting: *daâg, mēdam; doot h'm de goojēn daâg*; **3** mijnwerkerstaal: *Fred haef in Ejsdēn oppēn daâg gēwirk*, hij was er

bovengronder; **4** maandstonden: *es Mi-j hääor daag haef, is ze e bitsjēn e spoeëk*; **5** (**uitdr.**) *det sjilt d'n einēn daâg tieëge d'n angēre*, dat is iedere dag anders; *tot ein van dees daag, tot ziens; ʔ is kort daâg*, de tijd dringt; *dao hange nog daag in de loch*, het is niet dringend; *det vërsjil is daâg en nach*, heel groot; *de daag lēnge: mèt Dri-jkuuēninge* (6 jan.) *'nēn hanēsjsrei, mèt Sint-Teunis* (17 jan.) *'n oor, mèt Leechems* (2 febr.) *twieë en daonao tēlle we neet mieë; wēnieë (winnieë) hōbs tiech di-jn dri-j daag gēdoeën bi-j d'n tróp?; dao kómme nog mieë daag es wieëke*, heb maar geduld; *de langstēn daâg haef ouch 'nēn aovēnd*, aan alles komt een einde; *de moogs élkēn daâg bli-j zeen det ʔ aovēnd is*, elke dag heeft genoeg aan zijn eigen leed; *mörgēn is nog 'nēn daâg woe gein hoon aan haef gēpik*, excuus om een opdracht uit te stellen; *eedēren daâg zaat zeen is ouch e gēreegēld lieëve*, filosofie van een dronkaard; *dae haef e gēzich wi-j mörge d'n hieëlēn daâg*, hij lijkt erg ontevreden.

daâg ouch (**uitdr.**) [ironisch bedoeld om verdere discussie uit de weg te gaan], ja, dag hoor; ik denk er niet over; vergeet het maar: *d'nēn ottoo is ram vërslieëte, kōps-te diech dae sjikke bak neet? Daâg ouch, ʔ geld(sj) wus miech neet op mi-jne rök.*

daâggēld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Tagegeld* (dagvergoeding)], *daâgloeën*, *daâgheur*; *dagloon: wuuërs-te pēr daâg bētaald, dén kri-jgs-te daâggēld(sj); 'ne wirkman dae vreugēr op ʔ veld(sj) wirkde vuur 'nēn dikke boor, kraeg saovēs daâggēld(sj); wirks-tēn in daâgloeën of in daâgheur; dén kri-jgs-te daâgloeën, daâgheur of daâggēld(sj) déts-te eedērēn daâg des-te wirks, ówtbētaald kri-jgs.*

daâgheur (v.; g. mv.; g. dim.), *daâgloeën*, *daâggēld(sj)* (zie ald.).

daâgkraem (m.; -e; -ke) [Eng. *day cream*, Hd. *Tagescreme*], dagcrème, huidcrème: *es Bel hâör daâgkraemkës op zich haef gësmieërd, zaet Zjieër alti-jd det ze nog 't vélken haef van 'ne beebie van dówzënd wieëke; de dikste laog daâgkraem kan 't sjegréng op hâör gëzich neet kammoeftleere, mer det is miech ouch e stök sjëgri-jn van e vroumës.*

daâgleech (o.; -tër; -ske), **1** [Eng. *daylight*, Hd. *Tageslicht*], daglicht: *vuur in 'ne winkël te zeen waat vuur kleur de këstum (jouw pak) zjus haef, kóns-te d'r éffe mèt in 't daâgleech goeën; TL-bujze gieëve békans ieëvëvööl leech es ('t) daâgleech; 2 (uitdr.) Zjaak Bergers haef 't daâgleech gëzieën in Vuch (Jaak Bergers is geboren in Vucht), mer hae is groeëtëndeils opgëveujd (groeëtgëbrach) en groeët gëwoeërën in Stokkëm en Mëzeik.*

daâgliks (bn. en bw.), dagëliks (zie ald.).

daâgloeën (o.; g. mv.; g. dim.), daâgheur, daâggëlds (zie ald.).

daâgpos (m.; -te; g. dim.), daâgsjich (zie ald.).

daâgsjich (v.; -te; -ske.) [Hd. *Tagschicht*], daâgpos; dagdienst, dagploeg: *höbs-te de daâgsjich, dén wirks-te bëvuurbeeld van ach smörgës tot vi-jf saovës; sómmiggën höbbe de daâgsjich en angërën höbbe de mörge(s)-, de middig- of de nachsjich (nachpos).*

daak (o.; dake; dieëkske) [Lat. *tegere* (bedekken); de beginletter van 'daak' spreken we in ons dialect na 't' (afgekorte vorm van 'hët'), na 'dit' en na 'det' als 't' uit; Hd. *Dach*], **1** dak: *höbt gieë e pannëdaak of e leijëdaak; soeëmërs zitte we vööl óngër 't aafdaak; 't daak is ingëzak; höbt gieë zènk, leijën of pannën op 't daak of höbt gieë e plat daak?; 2 (uitdr.) gei groeëtër*

gëmaak es 'n eige daak, eigen haar is goud waard; bieëtër 't daak ingëzak es 'n hieël aafgëbrand hóws, beter een klein ongeluk dan een groot; dao zitte dówvën op 't daak, let op, er luisteren kinderen mee; de kóns bli-j zeen es-te 'n daak boeëve d'ne kop höbs, als je een (eigen) woning hebt; di-j twieë zeen óngër daak, ze zijn gesetteld; gei groeëtër gëmaak es vri-jjën óngër ein daak.

daakdröp (m.; -pe; -ke), oversteek: *ómdét wieë angërs mësnaat ginge wuuëre mèt di-j sjoor (onweers- of regenbui), zeen wieë rap bi-j 'ne boor óngër d'n daakdröp goeën sjówle (sjujle).*

daakhaas (m.; -haze; -haeske) [schertsend; D. (Keuls) *Daachhas*, Hd. *Dachhase*], kat: *es daen daakhaas van ós ze bujkske good vol haef, geit-ër boeëvën op 't daak in de kornisj (dakgoot) ligke, woe h'm nêteurlik neemës kan ambëteere.*

daaklat (v.; -te; -létsje) [Hd. *Dachlatte*], daklat, panlat: *mèt latnieëgël (latspijkers) wuuëre de daaklattën op de kieëpërs (kepers, daksparren) vasgëklop; 't gëbónt, de bélkskës, de kieëpërs en de daaklatte wuuëre mèt karbëlin ingësmieërd tieëge d'n houtworm.*

Daam, roepnaam voor Adam.

Daan, roepnaam voor Daniël.

daas (v.; daze; -ke) [Mnl. *dasen* (dwaas doen), D. (Rijnl.) *Dase*, Hd. *Dassel* (fliege)], steekvlieg, daas, horzel: *wi-j 'ne gek tórrre (vliegen) daze d'n hieëlën daâg van hot nao (h)aar; dazën höbbën hunne naam neet gëstoeële, want daas bëteikënt 'ónnuuëzël' en dus 'neet good in 't köpke'; sërtów (suurtoe) vuur paerd zeen daze 'n nachmaar (nachtmerrie), want di-j deere zitte dèk van kop tot hoof (hoef) óngër de dazën en wieëre*

dao van alle kante doeër gëstoeëke.

dabbe (zich), dabbële; I (onoverg.; dabde, h. gëdab), **1** wroeten, graven: *det érmzieëlig kuuëterbeurke zit alti-jd te wouvën en in de grónd te dabbe, mer hae haef nog geine nagël vuur aan z'n kónt te kratse* (hij bezit niets); **2** krabben: *jungske, zit neet zoe aan d'n naas te dabbe*; **3 (uitdr.)** in z'n haor dabbe, problemen hebben; **II** (wederk.; dabde zich, h. zich gëdab), **1** zich krabben: *es-te juuëk höbs, mós-te diech dabbe (kratse)*; **2 (uitdr.)** *sómmigge luj dabbe zich woe ze geine juuëk höbbe* (sommigen zien problemen waar er eigenlijk geen zijn) *en angëre kan 't allëmaol niks bómme (sjille = schelen)*.

dabbële (onoverg.; dabbële, h. gëdabbeld) [freq. van 'dabbe'], (zie ald.)

dada (tussenw.) [kindert.; Eng. *tata*], dédé(h); **1** dag: *zëgk mer dada tieëge bómpa*; **2 (uitdr.)** *kóm, we goeën dada, we gaan uit.*

dadëlik (bw. v. tijd) [afgeleid van 'daad'], voeërt, mèdein, drek; dadelijk, aanstonds: *dadëlik kri-jgs-te 'n vaeg (oorveeg); kums-te békans? jao, dadëlik; d'n dëkstën ti-jd zëgke we 'drek' of 'voeërt' i.p.v. 'dadëlik'.*

dae, **1** (aanw. vnw.), die: *dae Nand is allëwi-jl zoe vèt es e vérke*; **2** (betr.vnw.), die: *det is 'ne mins dae vanvöör neet wèt det-ër vanachtër laef*, die van toeten noch blazen weet.

daem (v.; dieëme; daemke) [Kil. *deme* (uier)], **1** tepel, speen (aan uier): *kuj en geitën höbbe veer dieëmën aan hunnën ujër; bi-j sómmigge knaagdeere (bv. de beevërrat) ligke de dieëmën oppe rök*; **2 (uitdr.)** *di-j haef dieëme wi-j 'nën dikkën tieën*, zij is een goede zoogmoeder.

daen (aanw. vnw.) [eind-n van 'daen' is verbindings-n vóór een klinker en vóór een 't' of een 'd'], die: *daen toffën tip is Giel ze broor; daen érmen hals höbbe ze mèt 'nën attak (hartaanval) nao 't (h)ospëtaal gëbrach; daen Tei haef daen dikke bak vërkoch.*

dagëliks [Mnl. *daghelijx*, Eng. *daily*, Hd. *täglich*], daagliks; **1** (bn.), dagelijks: *vuur de dagëlikse këmissies goeën we nao d'n Aldie; dao zeen dagëlikse zunj en doeëdzunj*; **2** (bw.), dagelijks: *André haef békans dagëliks e stök in z'ne kammëzaol (z'n veut); Harie zujt z'n leefste dagëliks.*

dal (m.; -le; délke), **1** betonplaat [D. (in Belg.) *Betonplatte (Steinplatte)*]: *mèt di-j dalle boeëve de këlde te lëgke, höb iech m'nën hieële rök vërëk*; **2** tegel, vierkante klinker: *tón dae kammi-j(j)ao bi-j ós uuvër 't gëlaeg is gëvare, loeëge d'r waal e dozzi-jn dallën in grujzëlëmënte.*

dalër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; Hd. *Taler*], **1** daalder: *d'n dalër en ouch d'n (allmighty) dollar höbbën hunne naam óntlieënd aan St.-Joachimstal (Tsjechië), woe d'n ieërstën dalër waerde gëslage (in 1520); d'n dalër is 'n zilvëre munt di-j ieërs 1,5 göljën en latër 2,5 gölje wieërd waas*; **2 (uitdr.)** *det sjëvaak van 'ne fits is geinën dalër wieërd, is waardeloos.*

dam, **1** (v.; -me; démke), koningin bij het kaartspel: *pak di-j dam mèt di-jnën hieër; 'n bloeëte dam*; **2** (m.; -me; démke) [D. (Rijnl.) *Damm*], **a** (m.b.t. de steunstok onder de lamoen) steunpaal: *d'n dam wuuërt óngër d'n dissël (disselboom) van 'n kar gëzat es di-j stilstuit; b (uitdr.) es d'n dam brik, vilt de kar*, als een bepaalde persoon verdwijnt, stuikt de hele organisatie in mekaar; *di-j zeen van d'n dam aaf*, ze zijn er berooid aan toe.

Dammie(j)aan, D'n; De Damiaan: *'Nog in de 16de ieëw waas de Maas 'ne bēlankri-jkēn handēlswieëg. In de loup van de jaore woeērēn in de Maasstaej dēn ouch mieë en mieë manskieērēls di-j es maassjippēr in goojēn doon woeēre. Stroumop waerde de maassjieëp gētrokke doeēr paerd di-j doeēr li-jknēchte langs e li-jnpaad waerde gēleid. Ómdēt paerdēn (paerd) en minsēn óngērwieëge móste kónnēn ieētēn en ówtrōste, woeēre d'r ouch in Mēzeik e stōk of zēs sjippērscaffees. Eine daovan waas D'n Dammie(j)aan. In 1903 pakde Willem Kitzen-Bohnen d'n Dammie(j)aan uuvēr. Ómdēt ze 't bi-j hoeëg watēr bēnne neet druueg kostēn hawte, rippēreerde de latēr eigēnaere, Bert en Gerty Bohnen-Vanhoef, nao de watērsnoeëd van 1993 d'n di-jk, dae op 'n kaart van 1850 al te zeen waas, mer dae bi-j obbeinvolgēnde uuvērstruiminge waas wéggespeuld.'*

damp (m.; g. mv.; g. dim.), rouk (zie ald.).

Danie(j)élswieërt; Daniëlsweert: *'In 1839, bi-j de sjeijing tōsse Belsj en Holland, waerde de Maas de grens tōsse de twieë lēnj. Daovuur (daarom) waerde Danie(j)élswieërt (en ouch Vēssērswieërt) bi-j Holland gēveug. Ieērs bi-j de gēmeinte Roostērēn en saer 1840 bi-j Beeg (Grevenbicht), det in 1982 deil ging ówtmake van Born. Saer 2001 huuërt Born (en dus ouch Danie(j)élswieërt) bi-j Zittērd-Gēlaen. Danie(j)élswieërt is nōw e nēteurgēbeed en maakde vreugēr dus deil ówt van de parrochie Héppenaert. 't Waas ridder 'Daniël van Hoensbroeck († na 1433)', dae z'nēn ènsigge mer ónwēttigge zoeēn, dae ouch Danie(j)él hētdē, dae wieërt kaddoo dieëg. En van deezēn Danie(j)él kump de naam dus lichēlik aaf.'*

dans (m.; -e; dénske) [vulg. Lat. *danciare* (dansen), Fr. *danse*, Eng. *dance*, Hd. *Tanz*],

1 dans: (uitdr.) e dénske *det wieë op ein plēvujs plasseerēn of riskeere* [Fr. *risquer à danser*], *neume wieë 'ne sjravēlaer of 'ne pénsentrēkkēr; 2 (samenst.) haws-tēn in de jaore 1960 en onnog latēr in ein of angēr danssjoeël gein danslēs gad, dēn hoofdēs-te neet nao 't bal te goeēn, want wou(d)s-tēn op dansaovēndēn in danszaelkēs en dansténte dēn toch pérsee (per se) d'n dansvloer op, dēn stōngs-te dao sjoēn vuur sjōppēzot; 3 welke dansen waren destijds populair? 'Ómdēt de dansēn in de balbeuuskēs in de ieërste hōlf van de 20ste ieëw in 't Frans woeēre gēdrōk, gieëve we di-j hi-j ouch in 't Frans: quadrille, Scottish, polka, mazurka, valse (wals), lancier en galop.'; 4 wat was een balboekje? 'Balbeuuskēs woeēre gēdrōkde kieërtsjēs woe de dansēn in de zjuste vol(lē)gorde opstōnge. Waas 't maesje (de dame) takkoeërd, dēn moch (!) de jóngēnhieēr (d'n hieēr, kavvēleer) achtēr zoe'nēn dans z'ne naam sjri-jve.'; 5 dansen in vroegere eeuwen: 'Waat we weite, is det in Mēzeik al in de 17de ieëw – sērtōw mèt de karnēval – in de straote fēl gēspróngēn en gēdans waerde. In de 19de ieëw tot aan d'n twieēdēn oeërlog (WO II) waas dansēn in 'la ville de Maeseyck' ieērdēr 'n sjikke bēdooning. In de twieēde hōlf van de 20ste ieëw kraeg 't danse, good vuur li-jf en zieël (zeel), stillēkēsaan allērlei gēzichtēr en vōrme. In de balllētwaerēld kalle ze saerdōw van de pos(t)moddērnēn dans.'; 6 waar werd er in Maaseik gedanst? 'Vuur d'n oeërlog (WO II) waerdēn o.a. bi-j Pouls in Awwēneik fēl gēdans. Mèt Awwēneikēr kirmis waas det. In Mēzeik zelf koste de dansleefhōbbērs nao 'De Tir'. Bi-j Gutschoven aan de Stasie (Stasi-j). Mer suurtoe mèt de kirmisdaag waerde doeēr hōndērde koppēlkēs gēdans in 'de Brak', woe danspalli-js De Meyleman mèt waas gēmeind. En ómdēt de minsēn in daen ti-jd (tōndērti-jd) vāōl mieë bōwte laefdēn es nōw, waerdēn op sjoēn zoeēmēraovēndēn ouch*

gédans óngër de bloeëte stérrenheemël. Hieël romantis.'; **7 recentere dansgroepen:** BAMA (zie ald.), BAWAMA (zie ald.), Bisbabel (zie ald.), Groove It (zie ald.), De Mazzjorëtte, De Dansmariekës [Hd. Tanzmariechen] (zie: *Dansgroep Angërs*) enz., stök vuur stök laotën of loeëte ze ki-jke det de gósting vuur te dansën in de mins is ingëbakke (aangeboren); **8 VZW Groove It, een prachtige Maaseiker dansgroep en een prachtig voorbeeld van dansen anno 2015** (Zie: *Groove It*).

Dansgroep Angërs; Dansgroep Anders: *'De groep 'De Dansmariekës' is óntstangën in de Wi-jk Bosport óngër vuuërzittërsjap van Sidoine Bogaert. En det mèt de bëdoeling aan intërnessjènaal kónkoeërs mèt te doen en zoeë Bëlzje en zelfs Euroopeese pri-jze te hoeële. Ouch aan karnëvalsstoete, prinsëzittingën en bloomëkorsoos in bènnën- en bówtëland dieëg de groep mèt. Zelfs vuur 't kuuëninklik palli-js waas t'r 'n ównuuëdigging. Nao d'n doeëd van Sidoine (Sibo) ginge de 'Mëzeikër Dansmariekës' hunnën eige wieëg mèt Maria Weytjens, de weedëvrouw van Sidoine. En mèt ieeëvääöl suksés. De groep dieëg mèt aan kónkoeërs in vërsjilligge reekse: garde, solo en paardanse. De kroeën op 't werk van alle maesjës en bësteursleede zat Esley Vandeninden mèt 't wëne van de Bëlzjen ti-jtël 'solo seniores'. Naodët Esley de groep waas goeën traene, waerdën óngër häör leijing 'nën hieële reesëm ieerste, twieëdën en dörde plaatse gewónne. Daobi-j kwoeëm det Robbie Vlachaki en Nathalie Paredis in 2001 Belsj en Euroopees kampëjónw paardanse waerde. De naam 'Dansgroep Angërs' kraeg de vëreinigging in 1997.'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

Dansmariekës, de, zie: *Dansgroep Angërs*.

danspalli-js, 't, het danspaleis: *'In 't*

danspalli-js 'De Meylëman' van Louis Meylemans mèt z'n plusje zieëtëls, z'n manjëfikke speegëls, z'n dówzënde lémpkes en z'ne sjikkën órgël höbbën hóndërde Mëzeikër koppëlkës uuvër z'ne speegëlglate vloer gëzwaef. Dit danspalli-js stóng ieërs op de Ach Meilaan – op de Bleik nieëvën 't slachthóws – en vërhówsde latër nao de Mert of mèt de noeërdërkirmis nao de wei bi-j Door Corstjens. 't Hoeëgtëpunt van d'n dans kos-tën in Mëzeik jaorëlank bëlieëvën op kirmisdieënsdig, want dén vóng in de Meylëman 't 'Bal der Oud-Strijders' plaats, woe 'le tout Maaseyck' prezënt waas.' (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseiker Rariteiten, De Maaseikenaar*, 1981, 1, p. 7-10)

dao, 1 (bw.v.pl.) [Eng. *there*, Hd. *da, dort*], ginds, ginder, daar: *dao is dae meuge, dae nog te vówl (lui) is vuur te aosëme*; **2** (bw.) [als plaatsonderwerp], er: *dao zeen d'r di-j zoe gek zeen es e jónk vuuële*; **3** (uitroep van verwondering of verrassing) wel, well!: *dao! Waem we dao höbbe!*; **4** in de bet. van 'hier' of 'a.u.b.: *dao, det is vuur uch; dao, pak aan.*

dao-achtër, 1 (bw.) [Hd. *dahinten*], daarachter, daarginds: *dao-achtër goeën ze 'n wënd(sj)muuële naerpoeëte*; **2** (bw.) [Hd. *dahinter*], daarachter, erachter, verderop: *vanvöör (aan de straot) stuit oos hóws en dao-achtër is 't sjaldi-jke; waat zou dao-achtër stieëke?*

daobi-j (bw.), **1** [Hd. *dabei*], daarbij: *dao wil iech 't bi-j laote*; **2** [Hd. *dazu*], daarenboven: *Gerda is neet allein slum, daobi-j is ze onnog óngëluiflik sjarmant.*

daodoeër (bw.), **1** [Hd. *dadurch (da hindurch)*], daardoor, daardoorheen: *doot di-j duuër tów, want dao kump niks goods doeër bëne mèt det waer*; **2** [Hd. *dadurch*

(*daher*)], om die oorzaak, daardoor, om die omstandigheid: *’t is óngéli-jk vërdeild en daodoeër zeen sómmigge zoe èrm es ’n lóws*; **3** [Hd. *dadurch (demzufolge)*], om die reden, dientengevolge: *di-j krankheid haef miech hieël óngèrgèkrieëgèn en daodoeër bèn iech nów aan ’t krank veere*.

daoéntieëge (bw.), **1** [Hd. *dagegen*], daarentegen: *Zjef is ’ne roeëje, mer ze zóstër daoéntieëgèn is bi-j de blawwe*; **2** tegen die tijd, dan: *kóns-tèn óm veer oore gëreid zeen? Jao, iech mótt nog ’nèn ummër prówme plökke, mer daoéntieëge bèn iech zieëker vaerdig (gëreid)*; **3** intussen: (**uitdr.**) *hi-j en nów en daoéntieëgèn höbbèn al vääll vuuëgèlkës gëkak di-j vandaag nog gei vótsjèn höbbe*, intussen kan veel gebeurd zijn.

däög, 1 (v.; -de; g. dim.) [afgeleid v. ‘deugen’; Mnl. *doget, deuget*, Hd. *Tugend*], deugd: *eedërein kènt de veer Mëzeikër däögde: kaal, lui, lékker en hoevaerdig; e fris pintsje kan däög doon; good zeen vuur de angërèn is de groeëtste däög*; **2** (**uitdr.**) *de däög in ’t midde, zag d’n dujvël en hae kroëp tösse twee bëgi-jne*, sommigen doen zich mooier voor dan ze zijn; *Li-jza haef in ieër en däög gëvri-jd, want ze haef zich noeëts boeëve de haosbèngële laote kómme doeër häöre leefste; det duit däög*, dat doet je goed.

däögëneet(m.; -e; -sje), **1** [Mnl. *dogen* (deugen), Hd. [veroud.] *Taugenichts*], nietsnut: *daen däögëneet zit vol däögëneetëri-j en is vuur niks good*; **2** ondeugende jongen: *Sjèlkèn is ’nèn däögëneet, dae oos geit de sik haef aafgësnieëje*; **3** slecht mens: *daen däögëneet is ’ne smieërlep dae van gein(s)kante doug*; **4** [schertsend], rakker: *oos sjèlmke, det däögëneetsje, haef ze kammëräödsje mètt wiks ingësmieërd*; **5** oneerlijk mens: *potvërdommësën däögëneet, nów höbs-te miech dèk gënóg aafgëzat*.

daogun(d)s (bw.) [versterking van ‘ginds’], ginder, daarginds: *zujs-te wi-j dónkël det ’t is daogun(d)s? dao zeen ze weer aan ’t inlaje* (daar gaat het flink regenen).

dao-in (bw.), **1** [Hd. *darin (drin)*], (m.b.t. een plaats) daarin: *dae lieëvërpëtee smaak zoe vi-js: waat zouwe ze dao höbbèn ingëdoeën?*; **2** (m.b.t. een situatie) daarin: *is det ’n kni-jnspi-jp? nae, dao bès-te vërkieërd in* (situatie), *want dao zit ’ne vos in* (plaats); **3** [Hd. *darein*], (m.b.t. inwikkelen) daarin: *höbt gieë nog van det brówn pëpeer, mëdam, dén kónne wieë dao oos good sërvi-js in inpakke*.

daojërop(pës) (bw.), **1** daarheen, langsdaar: *kónt gieë miech ékspliekeere woe de Pater-Sangersbrök is? doajërop(pës), mënieër*; **2** naar ginds, gindsheen (gew.): *kóns-tèn ins get doajërop(pës) sjujve, want de dóws miech bëkans van de bank aaf*; **3** wat verder: *gank toch ins get doajërop(pës), want de stuis miech lieëlik in de waeg, en in mi-j leech stuis-tèn ouch*.

däöl (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *dole*, Eng. *daw*, Hd. *Dohle*], **1** torenkraai, kauw: *hüërs-te ’ne voeëgël ‘kaw, kaw’ roope, dén is ’t ’n däölke*; *däölkës kóns-te, es ze jónk zeen, gemékkelik taam makèn en daovuur waerde ze vreugër es hówsdeer gëhawte*; **2** torenkraaien ook in Maaseik in groten getale: *’Ouch in Mëzeik lieëve groeëte groepe däöle, di-j fëmi-jlie zeen van de krej. Däölkës, di-j hieël lieëvëndig zeen en lieëlik van hunnèn tak (tram) kónne make, goeën uuvërdaäg voor zeukèn in de weijën in de rónde* (in de omgeving). *In Mëzeik meinde ze vreugër det ze de taam däölkës ‘Anna’ hüërde roopën en daovuur neumde ze ’n däölkèn ouch waal ’nèn annakaak of ’nèn anna.*; **3** (**uitdr.**) *daen Tei, det is miech ’ne gëkken däöl*, dat is een gek heerschapp.

daolangs (bw.) [de klemtoon wisselt; Hd. *dort entlang*], daarlangs: *waat geis-te doon, Pol? We goeën dao e meúrke langs métsese, langs d'n hoeëf; gank neet hi-jlangs mer daolangs.*

daole (onoverg.; daalde, h. gēdaold), zwerven, dolen: *ómdét iech miech haw vērdaold* (vergist), *hōb iech 'nēn hawvēn daâg doeër de bosse mótte daole; Door, dae ze neet alle vi-jf mieë op 'n ri-j haef, lōp dēk oore doeër de stad te daole.*

daomédein (bw.), daozijs, tónzijs, tónéffe; daarnet, zojuist: *daomédein hōbbe wieë zoorkrówd* (zoormoos) *ingēmaak in 'ne steïne pot.*

daomèt (bw.) [Hd. *damit*], daarmee, daarmede (form.): *dao bēn iech vèt mèt, daar schiet ik niet mee op; waat meins-te dao eigēlik mèt?; en daomèt basta! (ówt), Genoeg! Afgelopen! Uit! Klaar!*

daonao (bw.) [Hd. *danach*], **1** daarna, daarachter, erachteraan: *in de bēgriēfēnisstoet loupe de kēnjēr vuurop en daonao kómme de nónkēn en de tantēs; 2* vervolgens, na die tijd, daaropvolgend: *ieërs goeën we sjampēljōnge plōkkēn en daonao goeën we prówmēzjēlei make; 3* daarnaar, ernaar: *dao stuit m'ne kop neet nao* [Hd. *mir ist nicht danach*]; **4** overeenkomstig, ernaar: *Móng is 'ne kaddee* (linke kerel), *mer hae zujt dao neet nao ówt* [Hd. *aber er sieht nicht danach aus*].

daonaotów (bw.), daarheen: *wils-te daonaotów, nao di-j sjoēl, dēn mós-te waal weite det zoe'n lui pētāt wi-js tiech dao noeëts doeër kump* (daar nooit zal slagen).

däör, 1 (m.; -e; -ke) [Mnl. *dorijn*, Eng. *thorn*, Hd. *Dorn*], doeërn; doorn: *iech hōb plattēn tuub, want iech bēn in 'nēn däör gēvare; 2*

(**uitdr.**) *'t lieëvēn is vol däörēn en distēls, verdriet en smart maken deel uit van het leven.*

Däör; Dorne: *'Zjus wi-j Awwēneik, Héppenaert, Si-jmkēshuuēvël, 't Vēn en 't Greemēlsloo gēhuchte zeen van Mēzeik, zoe is Däör e gēhuch van Oppootēre, det zelf 'n deilgēmeintēn is van Mēzeik. Waat gieë in Däör mót gēzieēn hōbbe, is Kēstieēl De Sjans en de Sint-Donasie(j)uskepēl ówt de 17de ieēw. Däör, mèt z'n 1329 inwoeēnērs (in 2008), haef 'n sjöttēri-j, Sint-Sēbastie(j)aan, di-j in 1980 't Awd Limburgs Sjöttērsfieēs haef gēwōnne. In Däör, gēlieēge langs de wieēg van Mēzeik nao As, zeen vērsejeje (vēr sjilligge) knouppunte van oos Limburgs fitsparrēdi-js. Zeet gieë 'ne nēteurleefhōbbēr, dēn kómmt gieë in Däör mèt z'n bosse, vëljer en weije zieēkēr aan eur trēkke.'*

däörēhègk, 1 (v.; -e; -ske) [Eng. *thornhedge*, Hd. *Dornenhecke*], doornhaag: *'n däörēhègk waerde vreugēr gēzat (gēpoeēt) rōnd 'n boordēri-j of 'ne bōngērd; mōsse zitte gaer in 'n däörēhègk, want dēn kan 'ne stoeētkop (roofvogel) neet traan; 2 (uitdr.) dao hoofs-te gein däörēhègk óm te zētte, wordt gezegd over een onaantrekkelijk meisje; e kwaod wi-jf is 'n gooj däörēhègk, zij houdt de boel bij mekaar en is een bescherming voor het huis en zijn bewoners; leefde is blēnd(sj), zag de boor, en hae poēēnde ze kawf doeër 'n däörēhègk; es-te mèt d'n vot in de däörēhègk vils, wēlken däör haef tiech dēn gēstoeēke, wie heeft een meisje dat na vele avontuurtjes zwanger raakt, (dan) bezwangerd?*

däörēstrówk (m.; -strujk; -strujkske) [Hd. *Dorn, Dornenstrauch*], doornstruik: *vuuēgēl wi-j de zwarte mieēldēr (mieērēl) of de mōs bówwēn hun nēske 't leefstēn in 'nēn däörēstrówk, want di-j weite det kattēn*

en angër roufdeere neet gaer in 'nën däör hange.

daotieëge (bw.) [Hd. *dagegen*]; **1** (m.b.t. een plaats) daartegen: *zèt d'ne fīts dao mer tieëge de moor*; **2** (m.b.t. een kwestie) daartegen: *dao kóns-te toch niks tieëge doon*.

daovan (bw.) [Hd. *davon*], daarvan: *plök tiech daovan, van di-j peeskës, tots-te gënog hõbs*; *waat dënks-te daovan, van e zoeëmërhujskën in 't zuije?*

daovanaaf (bw.), daarvan niet, dat is geen beletsel (bezwaar), daar zeg ik niets van, daar wil ik van afzien: *dae kieërël haefväd mel (succes) bi-j de maesjës, daovanaaf, mer 't is waal 'ne fiks (rokkenjager); Mëri-j häöre bullëtïn [Fr. uitspr. van de laatste lettergr.] is hieël good, daovanaaf, mer 't is toch 'n flempe (lichtzinnig meisje)*.

daovuu(ë)r (bw.), **1** [Hd. *davor*], daarvoor: *iech kos neet ówt m'n graasj, want dao stóng 'ne kammi-j(j)ao vuuër*; **2** [Hd. *dafür*], daarvoor: *dao hõb iech gooj raej vuur, vuur dae jóng get rëspi-jt te gieëve; de meiste Mëzeikënaere zeen daovuur, vuur bieëtër en breijër stóppe*; **3** [Hd. *darum (deshalb)*], daarom: *iech staon vol mögkebieëtën en daovuur gaon iech mögkëndraod (een hor) zette*.

daozijs (bw.), tónéffe, tónzjus, daomèdein; daarjuist, zojuist, daarnet, zo-even: *bli-jf dao mèt d'n fikke (vulg. voor vingers) vanaaf, want daozijs hõbs-tën ouch al mèt d'n tieën gëboeëjën in de kieëtël gëzieëte*.

datëm (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *date*, Hd. *Datum*], datum: *veer daag nao datëm (na de vastgestelde, overeengekomen datum) kums-te dao mèt aandrave, mèt te zëgke des tiech miech det gëflik hõbs*.

davër (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *daven* (beven, trillen)], dënder; **1** trilling: *mèt daen davër van di-j aerdbaeving van 13 april 1992 kos-te de tejjërën in de kastën huuëre rammële*; **2 (uitdr.)** *es dae rujzingmieëkër bëgint te sjrieëve, kri-jgs-te d'n davër op 't li-jf, dan tril je van angst*.

Davidsfóns, 't; het Davidsfonds: *'Davidsfóns Mëzeik waerdën opgërïch in 1875. 't Jaor det ouch 't Davidsfóns Luuëve waerdën opgërïch. DF-Mëzeik is 'n vereinigging di-j de kultuur neet allein 'n dówke wilt gieëve, mer di-j ouch de bëlieëving daovan t'r harte nump. Sërtów mótt daobi-j gëdach wuuërën aan taal en lieëze, gësjiedënis én kuns. Waat taal en lieëze betrëf, zeen d'r 't Groeët Needërlands Diktee' en de 'Kónkoeër vuur jóng zjoernaliste' (Junior Journalistenwedstrijd), de DF-akkëdeemie, de lieësgroepën en de boekëverkoup. Tën twieëde - en dén zeen we bi-j de gësjiedënis - duit 't DF t'r allës aan (vuur) oos waerdëvol èrfgood neet allein in stand te hawte mer det ouch bëkënd te make, óngër angëre mèt 'de Nach van de Gësjiedënis'. Ouch neet te óngërsjatte zeen de lieëzinge, de ówtstépkes, de publiekasies, de tëntoeënstëllingën en zoe mieër. Det lëste allëmaal aangëboeëje doeër de DF-akkëdeemie. Dördës is t'r dén nog de kuns. E rujm gëbeed van de kultuur, woebënne de vereinigging klassieke mëzi-jk en moddërn poodie(j)umkunste sterk bëleech. En woebi-j gëstëld mótt wuuëre det samëwirking mèt angër Mëzeikër vereiniggingën 'n vaste prakti-jk is. Kónkluzie: 't Davidsfóns waas en is 'n Vlaomse, kristëlikke vereinigging, di-j zich saerdów (1875, datëm van de stichting) inspande en zich ouch nów inzèt vuur 't Vlaoms volk en de Vlaomse volksbëlange. Vuuërzittër van Davidsfóns-Mëzeik zeen gëwaes: E.H. Overman, H. Colpaert, Karel Gessler*.

Hubert Dahmen, E.H. Van den Elsen, Frans Robijns, Renaat Lauwers, E.H. A. Wieërs en Wim Corstjens. Saer 1995 is Martin Slangen vuuërzittër. Óngërvuuërzittër woeëre: Jos Strijckers, Frans Robijns, E.H. Gabriëls, E.H. Waelbers, Antoinette Leenders, Renaat Lauwers en E.H. Wieërs. Sikkërtaris van de vereiniging zeen gëwaes: E.H. Friedeman, Mathijs Claessens, E.H. Huveneers, E.H. Ceyskens, Fernand Bollen, Jeanne Coolen, Els Slangen, Theo Kees, Mia Vankerkom en Martin Slangen. Saer 1977 is Maddy Rosvelds sikkërtaris.

dazële (onoverg.; dazëlde, h. gëdazëld) [freq. van Mnl. ‘*dasen*’ (dwaas doen), Vroegnieuwenederlands (1500-1700) *daesen* (raaskallen), D. (Rijnl.) *daseln* (beven)], duizelend lopen: *tón iech doeër (mèt) det fleuris (longontsteking) dik 40 graode kors haw, stóng iech te dazëln en te ri-jjërën op m'n bein; zoe zaat es e knón präbeerde Dolf dazëlnëtaerën in z'nën ottoo te krówpe.*

dazëléchtig (bn.; -gër; -ste) [Eng. *dizzy*, Hd. (inform.) *duselig*], dul; duizelig, versuft, dommelig: *tón iech aan de weit kwoëëm det iech det mëljówn oppe lottoo haw gëwónne, veulde iech miech hieël dazëléchtig; op de boeëvënste sproeët van de leijër haw iech 't neet te sti-jfen daodoeër waerdën iech hieël dazëléchtig.*

De Beurs; Brasserie-Restaurant De Beurs, Markt 7 (sponsor DGMD): zie: *Beurs, De.*

dé(h) (tw.), **1** uitroep van verrassing: *dé(h), waat tunk tiech!; dé(h), ki-jk ins waem dao aankump!; 2 asjeblijf: *dé(h), pak 't mer; dé(h), dae is vuur diech, dae babbëlaer.**

de, 1 (bep.lidw.) [vóór een m. en v. enk. subst. én vóór subst. in het mv.], de: *de sop is de breuj neet wieërd*, het onderwerp is geen discussie waard; *de ków is ówtgëbroeëke;*

de minse zeen gein sintërkloaze (zijn niet goedgeefs); **2** (pers. vnw., 2de pers. enk.), jij: *de zujs nów zelf des-te d'n ougën in d'n maal hōbs*, je constateert nu zelf dat je je ogen niet goed de kost geeft; **3** (bez. vnw., 2de pers. enk.) [vóór o. enk. subst.], jouw: *de maesje haef ouge wi-j e karrësèlpaerd*, jouw vriendin heeft opvallend grote ogen; *de kënd(sj) is 'n braaf boeën.*

dëbakkël (m.; -s; -ke), deebakkël (zie ald.).

dëbber (m.; -s; -ke) [doorgaans in diminutiefvorm; D. (Rijnl.) *Däppert* (onvolgroeid mens)], dëpke, döpke; dreumes, hummel: *sjoëën vuur te zeen wi-j det dëbberke van ós, det kërjeuzënaeske* (nieuwsgierig kind), *al rónddëbber in de kamër; nów det leevëke van ós bëgint te loupe, kóns-te det dëbberke gein mënuij mieë allein laote.*

dëbbere (onoverg.; dëbberde, h. gedëbberd) [Kil. *dabbelen*, D. (Rijnl.) *däppern* (met kleine, vlugge stapjes lopen)], (m.b.t. met kleine pasjes lopen) trippelen: *sómmitge kien(d)sjës van e jaor kónnën allein nog mer krówpe, mer det póppëmi-jke van ós dëbber al good de kamër rónnd.*

dédé(h) (tussenw.) [kindert.], dada (zie ald.).

dëdzjuuë, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [verbogen vorm ‘*dëdzjuuëse*’ vóór m. en v. subst. in het enk. en vóór een subst. in het mv.; ‘*dëdzjuuës*’ vóór o. subst. in het enk.], móndzjus; verdomd, verrekt: *dëdzjuuëse (móndzjusse) zwétskónt* (babbelaar, verklikker), *hawt toch ins vi-jfmënujite d'ne mónnd; dëdzjuuës wi-jf, de bës zoe vals es 'n kat; 2 (uitroep) [bastaardvloek; Fr. *bon Dieu*], dzjuuë; goeie God! mijn hemel!: *dëdzjuuë, nów geis-te këpot*, (pot)verdorie, daar begrijp ik niets van.*

deebakkël (m.; -s; -ke) [van Fr. 'débâcler' (openbreken); Fr. *débâcle*, Hd. *Debakel*], dëbakkël; **1** ineenstorting, ondergang, nederlaag, debacle, val: *kënt gieë de oeërzake van d'n deebakkël oppe Ford in Gènk?*; **2** volslagen mislukking: *'t VSO (Vërnówd Sikkëndaer Óngërwis) in Vlaondëre vènge sómmigge 'nën deebakkël.*

deef (m.; deeve; -ke) [Eng. *thief*, Hd. *Dieb(in)*], sjelm; dief: *huuëre de minse snachs 'nën deef in hóws, dén houwe ze h'm neet tieëge z'n oeëre, mer krówppe ze van de sjrik óngër 't béd of in de kleijërkas; iech wil uch neet opstuuëke, mer pak zoe 'nën deef toch bi-j z'n sjabbërnakke.*

deefielee (m.; -s; -ke), diffëlee (zie ald.).

deegoe (m.; g. mv.; -ke) [van Fr. 'dégouter' (doen walgen); Lat. *gustus* (smaak), Fr. *dégout*, Eng. *disgust*, Hd. *Degout*], afkeer, degout, walging, weëzin: *van dae zjëzwi-jt z'n aanstël (aanstellerij) hób iech zoe 'nën deegoe det iech dao de kóts van kri-jg (dat ik dat beu word); van minse di-j diech vanvãör aajën en vanachtër kratse (huichelaars), hób iech 'nën óngëluiflikkën deegoe.*

deegoetant (bn.; -ër; -ste) [tegenw. deelw. van 'dégouter' (tegenstaan, doen walgen); Lat. *gustare* (van 'gustus' = smaak), Fr. *dégoutant*, Eng. *disgusting*, Hd. *degoutant*], walgelig, onsmakelijk: *dae präfieët (betweter, dorpsprofeet) bëwieërt det-ër pollëtik deegoetant vunk, ómdët det volgës häöm allëmaol zwindël (volksverlakkerij, bedrog) is; det dae präfieët, dae kwatsjkop, van d'n hieële pollëtik gein vets snap, vèng iech deegoetant; e stók vleis woe de majën in zitte, is nëteurlik lëtterlik deegoetant.*

deekaor (m.; -s; -ke), dëkaor (zie ald.).

deekappëtabël (m.; -s; -ke) [Fr. *décapotable*],

cabrio, cabriolet: zoe rap es de zoeëmër in de loch hink, make wieë 'n teurke mèt oozën deekappëtabël en gëneete wieë van 't zunke en de gooj loch in de Franse Alpe; van 'nën deekappëtabël kóns-te de kap [Fr. capote] aafdoon.

deendër (m.; -s; -ke), metselaarsknecht, opperman: *Zjieërkën haef nog es deendër gëwirk bi-j aannummer Segers; 'nën deendër hulp de mëtselaer, maak de spijs (metselspecie) en zörg det brikkën oppe stëlling (steiger) ligke.*

deene ((on)overg.; deende, h. gëdeend) [van 'deene' ('deenstig zeen')], **1** [Hd. *dienen*], gebruikt worden als: *dae kasjpoo (sierpot voor bloemen) kan nog deene; 2* [Hd. *dienen*], assisteren: *es mësdeënër hób iech nog e paar jaor de mës gëdeend; 3* [Hd. *dienen*], werkzaam zijn bij: *vreugër ginge vãöl maesjës es maag deenën in de groeëte stad; 4* nut hebben: *'ne mins kan zich in ze lieëve këpot maore, mer woevuur deent 't allëmaol?; 5* [Hd. *dienen*], in militaire dienst zijn: *bi-j d'n tróp hóbbe Leks en iech same gëdeend; 6* baat hebben (bij): *dae malkóntënterik is mèt niks gëdeend.*

deens (m.; -te; -je) [Hd. *Dienst*], dienst: *op waat vuur 'nën deens (afdeling van publieke werkzaamheid) mós-te zeen vuur 'ne nówwe pas?; det kallebésken haef z'nën deens good gëdoeën; is t'r mörge 'nën deens in de kirk?; Gérda haef twuntig jaor deens.*

deensmaag (v.; -maegde; -maegdsje), **1** [Hd. (form.) *Dienstmagd (Dienerin)*], dienstmeisje: *det vrouwkën is nog deensmaag gëwaes bi-j sjikke luj in Brussël; 2* (m.b.t. de vrouw die Gods geboden in acht neemt) dienstmaagd: *oos tante nónnëke waas gëlökkig es deensmaag van Slivvën(h)ieër (Ósleevën(h)ieër).*

deep (bn.; -ër; -ste), **1** [Mnl. *diepe*, Eng. *deep*, Hd. *tief*], diep: *de wónj waas waal 'ne séntemaetër deep; in de bèdding van de Maas, di-j vreugër óngëvieër tieën killëmaetër breid waas, zit de keezël neet deep mer dreig (dreig = ondiep); 2 (uitdr.) dae kieërël is zoe ri-jk es 't watër (de zieë) deep is.*

deepde (v.; -s; g. dim.) [Eng. *depth*, Hd. *Tiefe*], diepte: *waat vuur deepdën haef dae pöt?; in Mëzeik kalle we uuvër de deepde, de huuëgde, de lëngde, de dikdën en de brei(d)te.* [Deze substantieven noemen we de 'abstracta']

deepërik (m.; g. mv.; g. dim.) [alleen in combinatie met infinitief 'goeën'], dieperik (gew.), diepte: **(uitdr.)** *in d'n oeërlog zeen hóndërde boeëte (sjieëpe) nao d'n deepërik gëgange, gezonken; ómdët dae winkël (det gesjéf (handelszaak, winkel)) 't köpke neet boeëve watër kos hawte, is 't d'n deepërik ingëgange, failliet gegaan.*

deepoo (m.; -s; -ke) [Lat. *deponere* (neerleggen), Fr. *dépôt*, Eng. *depot*, Hd. *Depot*], **1** depot: *in (ottoo)fëbrikke wuuërt allëwi-jl allës zjus op ti-jd gëleevërd en dus höbbe ze békans geine stok (stock) en ouch békans gein deepoos mieë; 2* distributiecentrum: *in Laakdal is 'ne groeëtën deepoo van Nike, van woe ze hawf Euroopa, 't Middën-Oeëstën en Affrieka bëdeene.*

deer (o.; -e; -ke) [occasioneel gebr. voor mensen; voor dieren gebruiken we 'bieës(te)'; Hd. *Tier*], dier: *Kaat is e good deer, een meisje met een goed karakter; vuurwaat haef di-j Trui, det èrm deer, zoe mótte li-jje?; det hert [Eng. deer], det leef bieës, is van Rieka, det braaf deer.*

dees (aanw. vnw., v. enk. en m., v. en o. mv.),

deze: tot ein van dees daag; de mós di-j jung neet bédörve, want ein van dees daag sji-jte ze diech op d'ne kop; ki-jk ówt d'n pupse, want dees vrouw kan óngëluiflik lampëtte (flink drinken); dees minse geit 't mer smaal (het gaat hen niet voor de wind).

Deetëre [1213 Dithirn]; **Dieteren**: *'Deetëren is e kirkdörp, gëlieëge tösse Roostëren en Zöstëre, in de gëmeinte Ech-Zöstëre, en haef 'n gooj 800 inwoeënërs. Waat in Deetëren opvilt, is de Sint-Stëfanëskirk (1939-1940) mèt häörë breijën toeëre mèt koeëpëre spits. 'n Angër bówwérk is de Deetërdërmuuëlën ówt de 13de ieëw (vërnówd in 1806), 'n watërmuuëlën op de Roeëj Bieëk.'*

deeze (aanw. vnw.) [ook 'dizze'; alleen m. enk.], *deze: deeze (dizze) nach höb iech oorën in me béd ligke weulën en daodoeër bèn iech geine sent (gein klitse) wieërd; deeze (dizze) mins haef bówk noch derm (is graatmager).*

dëftig, 1 (bn.; -gër; -ste), fatsoenlijk: *Mëgrit is 'n dëftig maesje; 2* (bw.) geducht, danig: **(uitdr.)** *Luk haw h'm dëftig óm (was behoorlijk dronken) tón hae mèt ottoo en al in de sloe(ë)t (sloot, gracht) loeëg; we höbbën ins dëftig van oos oeëre gëmaak (eens flink opgespeeld) tón pa di-j wieëk vuur d'n dörde kieër e dëftig stök in z'n veut haw (stomdrongen was).*

deig (m.; g. mv.; -ske) [Mnl. *deech*, Eng. *dough* (m.b.t. brood), Hd. *Teig*], deeg: *wils-te broeëd bakke, dën mós-tën ieërs deig make van mael, watër of mèlk, boeëtër en e bitsje ges (gist).*

deigrol (v.; -le; -rölke) [Hd. *Teigrolle*], deegroller: *vuur d'n deig plat te rolle, höbs-te 'n deigrol vandoon; tón iech tieëge Berb zag det ze 'n bakmoolj (vadsige vrouw) waas, kwoeëm ze mèt de deigrol*

achtër miech aan.

deil, **1** (o.; -e; -ke) [Mnl. *dele*, Hd. *Teil*], deel (bv. van een boek): *deezën diksjënaer haef twieë deile; kènt gieë miech de deile van 'n koffiemuuëlën opneume?; bi-j 'n èrfënis kri-jg elk kènd(sj) z'n deil (paart); 2* (m.; -e; -ke) [Lat. *tellus* (aarde), Mnl. *deel* (vloer)], neer(e), dèn (zie ald.).

deile (overg.; deilde, h. gëdeild) [afgeleid van '(ge)deel(te)'; Mnl. *deilen*, Hd. *teilen*], delen: *de wëns goeën we neet deile, want dao kóns-te diech kermëlle van koupe* (de winst is gering); *ieërlík deilën is good, mer doeëddeile* (zo delen dat er voor de deler niets overblijft) *is nēteurlik kwatsj, want dao bès-te dën zelf vèt mèt.*

deilwoeërd (o.; -wäörd; -wäördsje), deelwoord: *'t tieëgënwöëërdig deilwoeërd van 'zënge' is 'zëngëntaere' en 't voltöëjd deilwoeërd van 'mi-jje' is 'gëmieëje'.*

deisëm (m.; -s; -ke), zuurdeeg [Mnl. *deysom*, *de(e)sem*, Hd. *Sauerteig*], desem (gew.), zuurdesem, zuurdeeg: *vuur d'n deig te doon opkómme (ri-jze), mós-te deisëm in d'n deig doon; deisëm make we van térvemaël en watër; vuur de smaak doon we achtëraaf dèk get zawt, oeëlie of sókkër bi-j (in) d'n deisëm.*

deisëme (overg.; deisëmde, h. gëdeisëmp), desemen (gew.), **1** (m.b.t. zuurdeeg in iets doen) desemen (gew.); **2 desemen (gew.) kun je op twee manieren:** *'Vuur 't broeëd te deisëme kóns-te nēteurlik ieërs deisëm make, mer de kóns ouch eedërs kieër e bitsje deisëm bëwarën en det óngër de vieërsën deig doon. D'n deisëm daes-tën uuvër höbs, kóns-tën e paar daag aanlënge mèt mael en watër zoedëts-te weer gënóg deisëm höbs vuur 't nów broeëd én dus vuur d'n deig de volgënde kieër te kónne deisëme.'*

dèk, **1** (m.; -ke; -ske) [Mnl. *dec*, Hd. *Decke*], bedekking, dek: *vandaag goeën ze d'n dèk storte; 2* (o.; -ke; -ske) [Eng. *deck*, Hd. *Deck*], scheepsdek, dek: *de meiste mètruuëskës woeërën op 't dèk; 3* (bn.; -kër; -ste) [als bijv. bep. enkel gebruikt in de superlatiefvorm], vaak: *d'n dèkstën ti-jd zit oos weemëlaerke te weemële* (voortdurend bewegen, wiebelen) *in z'ne stool; 4* (bw. v. frequentie) [*dèkkër; dèkste*; Mnl. *dicke*, 1485 *so deck dat geschiede* (zo dikwijls als het gebeurde), D. (Rijnl.) *dick*, *deck*, D. (dial.) *dicke*], dikwijls: *det gëbuuërt neet dèk; gaot gieë dèk nao de film?; iech höb uch dèkkër gëzieën, mer iech kan neet op uch kómme* (maar uw naam schiet me niet te binnen); **5** (bw.) [ook 'dèks'], mogelijk, wellicht, misschien: *höbt gieë dèk ooze Fiffie gëzieën?; es-te dèk dënks des-tën hi-j dèk moogs zówpe wi-j 'n échel, dën geis-te dèk nog dèk d'n dèksël op d'n naas kri-jge* (als je mogelijkkerwijs denkt dat je hier vaak overmatig mag drinken, dan ga je misschien nog vaak bedrogen uitkomen).

dëkaor (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *decorare* (versieren), Fr. en Eng. *décor*, Hd. *Dekor*], deekaor; toneeluitrusting: *'nën tónneelbówwër is neet allein de naam vuur de mieëkër van dëkaors, mer ouch vuur de voeëgël dae ze nèske vërseert en e soeërt zoeëmërhujske bówt* (de prieelvogel); **2** [Hd. *Dekor*], versiering: *op 't ottoosallon is d'n dëkaor bëdoeld vuur kuipërs te lokke; 3* (fig.) achtergrond: *tieëge d'n dëkaor van bleujënde pieëërbuimkës waerde de saen* (de scëne) *opgëpak.*

dèkbèd (o.; -de; -sje), dónsbèd, dónsdiëcke (zie ald.).

dèkhëngs, **1** (m.; -te; -je) [Hd. *Deckhengst*], (dek)hengst: *e gësnieëje paerd is 'ne rujn en 'n óngësnieëje paerd is 'nën (dèk)hëngs; 2* (fig.) viriele en wellustige man: *dae*

manskieërël, dae in de fleur van ze lieëvën is en dae vanvääör zoe sjerp is es 'n mispël vanachtër (die ongemeen belust is op seks), is 'nën échten dèkhèngs.

dèkke (overg.; dèkde, h. gèdèk), **1** [Hd. *decken*], (m.b.t. schade) dekken, vergoeden: *de vërzieëkëring dèk de sjaaj*; **2** [Hd. *decken*], (m.b.t. de tafel) dekken: *saovës dèkke we de taofël al vuur smörgës*; **3** [Hd. *decken*], (m.b.t. grote dieren) bevruchten, bespringen: *vuur 'n töchtigge ków te dèkke, mót de boor d'r nimmieë mèt nao d'n deur, want nôw kump 'det' ówt e fléske (nu is er K.I.); 't dèkke van 'n maer di-j stieëg (wiljig) is, is 't werk van 'nën (dèk)hèngs.*

dèkking (v.; -e; -ske) [Hd. *Deckung, Beschälung* (van paarden)], bevruchting: *wils-te jóng vuuëlèkës van Kadanza, dén hoofs-te de vittërnaer mer te laote kómme mèt e fléske van Kátur (naam van de Turkse hengst met als betekenis 'opgewekt').*

dèks (bw.), dèk (zie ald. 5de bet.).

dèksël, **1** (m.; -s; -ke) [Mnl. *decsel*, Hd. *Deckel*], deksel: *op eedëre pot pas 'nën dèksël, aan alles is een mouw te passen, iedereen vindt wel een partner*; **2** (o.; -s; -ke), dekens: *'t is kawd, krówp mer good óngër 't dèksël.*

dèksële (overg.; dèksëlde, h. gèdèksëld), **1** de mond snoeren: *tón pa uuvèrlès tieëge Sandër, det vélmujlke (brutale prater) mèt z'ne mónnd wi-j 'n sjeurport (grote mond), zag det-ër get vääöl vél rónnd ze mujlkën haw (wat te veel lef had), haw dër h'm good gèdèksëld*; **2** aafwikse; aframmelen: *es-te vreugër van de meistër e paar wadzje rónnd d'n oeëre kraegs, dén waas 't zoe zieëkër es 'n hóws det ze diech bi-j uch (thóws) onnog ins good dèksëlde (des-te ze bi-j uch (thóws) onnog ins good gèdèksëld kraegs)*; **3** [Hd.

deckeln (inform.)] op zijn nummer zetten, terechtwijzen, ervanlangs geven, (streng) berispen: *det hieërsjap höb iech gistërën ins good gèdèksëld, tón dër weer aan 't stoefe waas en iech tieëgën h'm zag: 'Dikke kâl makën en klein huipkës sji-jte, det is waas tiech kóns, lieëlikkën dikmieëkër.'*

del, **I** (v.; -le; -ke) [Mnl. *delle* (babbelaarster)], **1** slons: *'n del is 'n kómbienasie van 'n vi-js klammot (smeerpoes) en 'n bakmoolj (vadsige vrouw)*; **2** slet: *di-j aw del is nog zoe heit es de nach (is nog ongemeen hitsig)*; **II** (m. en v.; -le; -ke), dommerik: *waat dae stómmën del dao zaet, is geine kâl wieërd.*

dèlkoo (m.; -s; -ke) [Fr. *delco*], stroomverdeler: *d'n dèlkoo is 'n deil van 't óntstieëkingssistaem van de bënzinmëtäör; in d'n dèlkoo zitte de vies plattienees* [Fr. *vis platinées* (contactpunten)].

dëmarräör (m.; -s; -ke), dimmarräör (zie ald.).

dëmarreere (onoverg.; dëmarreerde, h. gëdëmarreerd), dimmarreere (zie ald.).

dëmie (m.; -s; -ke) [veroud.; Fr. *demi* (oorspr. halve liter)], demi (gew.), groot glas bier, pilsje: *de meiste beerleefhóbbërs kónnën op hun gëmaak gëneete van 'ne frissën dëmie, mer dao zeen ouch van di-j zówpéchels di-j waal 'n tunke zouwe kónnën ówtlëbbere (veel en gulzig drinken).*

dëmiesaezao (m.; -s; -ke) [Fr. *demi-saison*], demi, demi-saison: *in 't vreugjaor of in 't naojaor doon de meiste mansluj 'nën dëmiesaezao aan; 't Franse 'paletot de demi-saison' bëteikënt lëttèrlík 'jas vuur 't hawfjaorgëti-j (seizoen)' en is ówt dun stóf gësnieëje.*

dëmpetig (bn.; -gër; -ste), **1** [Mnl. *dempigh*

(benauwd), Kil. *dempigh*, afl. van Hd. ‘*dämpfig*’ (m.b.t. een paard: kortademig)], *démpig*; aamborstig, kortademig, astmatisch: *bès-te démpetig, dén kri-jgs-te vuur ein of angër raej neet gënóg loch*; **2** (**uitdr.**) *Bërta is zoe démpetig es ’n ków*, is erg aamborstig.

démpig (bn.; -gër; -ste), *démpetig* (zie ald.).

démpigge (m.; id.; g. dim.), kortademig mens: *daen démpiggën haef zoe ’n sléchte kóndi-jsie en is zoe kort (van aosëm) det-ër neet in einën aosëm* (zonder tussenpozen) *de Mert kan uuëvërstieëke; hõbs-tën hel gëloupën en bès-te daodoeër éffe d’nën aosëm kwi-jt, dén bès-te daovuur nog geinën démpigge*.

démpigheid (v.; g. mv.; g. dim.), kortademigheid, aamborstigheid: *in di-j fëmi-jlie zeen ’t allëmaol slum kóp, mer de meiste zeen waal aangëmaak mèt démpigheid en zeen dèk hieël kort* (en zijn vaak in ademnod).

dèn (m.; -ne; -ke) [Mnl. *denne* (vloer), Kil. *denne*, Hd. *Tenne*], neer, deil; **1** dorsvloer: *in de 19de ieëw brach de hõlf van de mansluj – de hõlf waas boor – de wënt(sj)ër doeër oppën dèn*; **2 de dorsvloer bevond zich in de schuur**: ‘*Vreugër woeëre de beure bëkans d’n hieële wënt(sj)ër op d’n dèn baezig mèt de vlieëgël vuur ’t koeëre, de terf, de havër en de gieërs te dieërse. Op d’n dèn hawwe vääöl beurën e paar kni-jnskoeëje stoeën mèt e stök of tieën meurkës en raekëls vuur avëntów ins e stökske kni-jn uuvër d’n tand te kri-jge. Ouch de wanmuuëlën of de wan* (zie ald.) *vuur ’t (de) kaaf van ’t koeëre te sjeije stóngën oppën dèn.*’; **3** (**uitdr.**) *d’n dèn kieëre*, haren verliezen.

dén, 1 (m.; -ne; -ke) [Mnl. *danne*, Hd. *Tanne* (spar)], den: *oos bosse stoeën vol dënne*,

woevan de stémkes ieërs bëdoeld woeëren es stémpels (stutten) *in de kaalpötte* (koolmijnen); **2** (bw. v. tijd) [sleeptoon; met gravis; Eng. *then*, Hd. *dann*], **a.** dan, op dat tijdstip: *dèn zeen de reube gaar*, dan zwaait er wat; **b.** daarna: *ieërs goeën we mósjlën ieëtën en dèn goeën we eine pakke*; **3** (modaal bw.) [Hd. *denn*], dan: *hõbbe dèn alle gëtujge gëloeëge?*

dènder (m.; g. mv.; g. dim.), *davër* (zie ald.).

dèngës (m.; g. mv.; g. dim.) [wordt gebruikt als men zich iemands naam niet herinnert; Hd. *Dings*, *Dingsbums*], *dinges*, huppeldepup: *de wëts waal, dèngës, dae dao in Lujk aan de stasie woeënt, daen unnëvrieëtër, dae dao, dae mèt dèngës is gëtrouwde, di-j gëkke fluit, det Zjeeke*.

dènk (o.; dèngër; dèngske) [Mnl. *dinc*, *dinge*, Eng. *thing*, Hd. *Ding*], **1** zaak, voorwerp: *waat is det dao vuur ’n dènk op dae kas?*; *di-j dèngër zeen niks wieërd*; *wi-j marsjeert det dènk?*; **2** jong meisje: *waat e sjoëen (hénjig, leef) dènk*; **3** geslachtsdeel: *dae zatërik stóng dao mèt z’n dènk ówt z’n bóks*; **4** voorval: *det zeen toch dèngër di-j neet zouwe mooge gëbuuëre*.

dènke ((on)overg.; dach; h. gëdach) [Mnl. *deincken*, *dincken*, Eng. *to think*, Hd. *denken*], denken: *det dènks-te (meins-te) mer!*; *dao dènk iech ’t mi-jnt van*; *iech dach van neet (van waal)*.

dènkëlik (bw.), waarschijnlijk, wellicht, vermoedelijk: *dènkëlik zal d’r nog vääöl watër doeër de Maas mótte loupe* (wellicht zal dat nog lang duren), *vuuërdët dae kribbëbi-jtër det zal hõbbe kónne vërknówze* (innerlijk verwerken); *dènkëlik goeën we de gooj kamër tappëseere*.

dènneknóp (m.; -knup; -knupke), den(nen)

appel, pijnappel: *vreugër maakde vääol minse de staof aan mèt dènnknup; oppe sietee in Ejsde (Eisden) kóns-te zinnèn huuëre wi-j ‘Ges mit nach bush sjiski rafe?’*, *waat bëteikènt ‘Geis-te mèt nao de bos vuur dènnknup te rape?’*

dépke (o.; -s; -), döpke, débberke (zie ald.).

dëplom (m.; -s; -ke) [Fr. *diplôme*, Eng. *diploma*, Hd. *Diplom*], dipplom; diploma, bul: *vuur mènistër te wuuëre, mós-te geinèn dëplom höbbe, mer waal ‘ne slumme kop zeen; ‘nèn dëplom kump allëwi-jl op de zieëvènde en lèste plaats es-te werk zeuks.*

dërajjäör (m.; -s; -ke), dirrajjäör (zie ald.).

derf (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *derf* (ongerezen)], ongaar, klef, onvoldoende gerezen (brood): *d’n deig is neet gënóg opgëkómme (gërieëze) en daodoeër is ‘t broeëd derf.*

dërm (m.; derm; -ke) **1** [Mnl. *dar(e)m*, Hd. *Darm*], spijsverteringskanaal: *Tuur haef ‘ne knoup in de derm gad; Jannës z ‘ne blënjèn dërm is gëspróng; 2 slang: ‘t katsjówwe (plëstikke) dërmke van de bënzinpómp is losgëkómme; drej ‘t dërmke van de fitsëpómp ins oppe sëpap [Fr. *soupape* (ventiel)]; jóng, pak d’n dërm (gummislang) ins en spuit de sli-jk ins van d’n ottoo aaf; 3 (uitdr.) di-j twieë tortëldujfkës höbbèn ‘t in de klein dërmkes, zij zijn verliefd; det mënken is gëstörve van ‘ne vrónk in de derm, overleden aan een blindedarmonsteking; een onverklaarbare pijn in de buik; ómdét Zjang te vääol appëlëprótsj haef gieëte, sjit-ër zich ‘t vèt van de derm, heeft hij diarree; di-j sjaol sjrówt (magere dame) haef bówk noch derm, is graatmager; di-j kaal fluit haef allës op de erm mer niks in de derm, zij lijdt honger om toch maar te kunnen pronken met haar tooi (opsmuk,*

opschik).

dërmi-jne (bez.vnw.) [de + 1ste pers. enk. zelfst.gebr. verbogen vorm], dae van miech; de mijne: *Nes häöre mins is ‘ne knuuër (grommelaar), mer dërmi-jnèn is ‘ne patjakkër (patjappër = gezellige kerel).*

dërtieën (hoofdtelw.) [Eng. *thirteen*, Hd. *dreizehn*], dertien: **(uitdr.)** *dae stófbujjël is ‘ne man van twelf sti-jlèn en dërtieën óngëlökkèn en hae kan ochërm gein vaer van z ‘ne mónd aafbloeëze (en hij is doodarm).*

dërzi-jne (bez. vnw.) [de + 3de pers. m. zelfst. gebr. verbogen vorm], dëzi-jne; de zijne: *Luk z ‘ne fits stuit good oppe reipe, mer dërzi-jnèn is nog vunkëlnów.*

des, 1 (bw.) [veroud.], daarom, bijgevolg: *iech waas zoe krank es ‘nèn hónd en des (bijgevolg) kos iech neet kómme; iech hoeëp des-te latër get wuuërs en des (daarom) zou iech gaer höbbe des-te d’n bès duis; 2 (voegw.) [veroud.], op voorwaarde dat, mits: iech zal niks aan d’n vrouw zëgke, des mós-te miech bëlaove (op voorwaarde dat je me belooft) des-tiech ouch zwi-jgs wi-j e graáf uuvër waat iech hób ówtgëstoeëke; 3 (voegw.), dat: iech zëgk tiech des-te wörm höbs (dat je gek bent); 4 in uitdr. als ‘des te bieëtër’ en ‘des te énger’;*

dësaer (m.; -s; -ke) [me. Lat. *deservire* (ophouden met dienen), Eng. *dessert*, Hd. *Dessert*], dessert, nagerecht: *vuur dësaer koste we keeze tössèn e méndsje vol dësaerkieëskës en e glaeske dësaerwi-jn (likeurwijn).*

dëséng (m.; -s; -ske) [Lat. *designare* (afbeelden), Fr. *dessiner* (tekenen), *dessin*, Eng. *design*, Hd. *Dessin*], dessin, patroon: *in dae stóffëwinkël höbbe ze stufkës in waal*

hóndërd deséngs.

déstemieër (bw.) [Hd. *desto mehr*], des te meer, te meer, vooral ook: *vuur vâöl geld(sj) te vërdeenën haw Rik al 'n ti-jdsje gein gósting mieër; déstemieër ómdét-ër 'n kréngden* (ernstige ziekte) *haw en hae nôw ieërs snapde det de lèstën humme toch gein maal (malën) haef* (dat je niets kan meenemen).

det, 1 (aanw. vnw.), dat: *det gaajt* (bevalt) *h'm; det haef draod gëkos*, dat heeft moeite gekost; *det is miech 'n gëkke fluit; waem is det?; det waal; det onnog!; det mins* (die vrouw) *is 'n zaeg; 2* (betr. vnw.), dat: *ï spek van 't vërke det we vèt hóbbe gëmas, smaakdën e bitsje gieërstig* (ranzig) *en waas dus geine vëtte* (was dus een tegenvaller); **3** (voegw.), dat: *es gieë mer wèt det 't allëmaol ei pot naat is; iech bèn d'r rëzëlujt (rizzëlujt) zieëker van det dae diech haef gërink* (dat die je heeft bedot), *daen döbbële*.

det-ër (voegw. én 3de pers. m. enk. v. h. pers. vnw.), **1** dat hij: *Nikkëla zag det-ër e persés aan z'n bóks haw gëkrieëge; 2 (uitdr.) tón iech tieëge Nik zag det z'ne zoeën allës vuur de vot stoeëtde* (zich niets meer van de zaak aantrok), *antwoërdde dae 'det-ër'* (hij doet maar).

det-ët (voegw.), **1** dat het: *iech dènk det-ët zoe lank is es 't breid is*, dat het op hetzelfde neerkomt; **2 (uitdr.) 't duit lieëlik bówte; det-ët**, dan is dat maar zo.

deupjës (m.; -se; -ke) [Fr. *deux-pièces*, Eng. *two-piece*, Hd. *Deuxpièces*], deux-pièces, mantelpak(je): *in 'nën deupjës is 'n vrouw alti-jd good gëkleid; 't rôkskën en 't jéske van 'nën deupjës (e mantëlpékske) zeen dèk van dezélfde stóf.*

deur, 1 (m.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Dür*], stier:

mèt 'ne kop wi-j 'nën deur loeëp d'n dirrëktäör doeër de geng; vuur de kuj te laote dèkke ginge ze vreugër mèt d'n deur rónnd; vuuërdét de K. I. (Kunstmatige Inseminatie) *d'r waas, ginge ze aan de Maaskant mèt 'n töchtigge ków nao d'n deur; 2* (bn.; -dër; -ste) [Mnl. *dier(e)*, Hd. *teuer*], duur: *'t lieëvën is deur; zieëker es-tën allës in deur winkëls köps; in oos Mëzeikërs hóbbe we hieël min deur wäörd* (chique, gewichtige woorden); **3 (uitdr.) det is 'nën deure voeëgël (winkelier); *Zjef kik wi-j 'nën deur*, hij kijkt boos; *Tei is 'ne kieërël wi-j 'ne boum mèt 'ne nak wi-j 'nën deur.***

dëzi-jn (o. en m.; -e; -ke) [me. Lat. *dozena*, Mnl. *dosine*, *dossijn*, Fr. *douzaine*, Eng. *dozen*, Hd. *Dutzend*], *dozzi-jn; 1* dozijn: *tón iech dae zwerm mispëls* (wespen) *achtër miech aan kraeg, haw iech waal 'n ('nën) dëzi-jn steeke; tón de jieëgër mèt hagël op di-j kloch sprieëwe sjoeët, voeël d'r waal 'n ('nën) dëzi-jn van di-j tétteraers ówt de loch; dae blaggäör zaet det-ër waal e dëzi-jn ri-jpaerd haef; 2 (uitdr.) Mil is 'ne pollëtikkër woe d'r gein twelf van in 'n ('nën) dëzi-jn goeën*, hij is een uitzonderlijk politicus; *van dae rémmelaer (manneljeskonijn) goeën d'r dërtieën in 'n ('nën) dëzi-jn, want dae wunt noeëts get op 'ne pri-jskamp ('ne kónkoeër).*

dëzi-jne (de + 3de pers. m. bez. vnw.) [zelfst. gebr.; verbogen vorm], *dërzi-jne* (zie ald.).

dibbrëjaasj (v.; -jazje; -ke) [Fr. *débrayage*], ont koppeling: *minse di-j lieëre vare, vëngën 't dèk léstig vuur mèt de lëvjee* (versnellingspook) *d'ambrëjaasj* (koppeling) *en de dibbrëjaasj van de versnéllingsbak te bëdeene.*

dichte (overg.; dichde, h. gëdich), **1** [Lat. *dicere* (zeggen, dichten), Hd. *dichten*], **1** dichten: *suurtoe mèt 'ne vërjaordaäg*

wuuërt doeër de minsën hieël get aafgëdich;
2 Maaseiker dichters: *'Van de pieërlkës di-j o.a. Jan Peeters en Herman Hendrix hõbbe gëdich, hõbbe vääöl Mëzeikënaere gënoeëte.'*; **3 bestemmen:** waat Sintërklaos hi-j haef gërieëje, is vuur diech gëdich; waat dae sjaelën uuëm dao zag, waas vuur miech gëdich (bestemd); vuur waem is det gëdichsje gëdich (bestemd) en waem haef 't gëdich?

diech (pers. vnv.) [*'tiech'* na voorafgaande stemloze medeklinker; Hd. *dich*], **I 1** (pers. vnv., 2de pers. enk.; als subj. en obj.) [vertrouwelijkheidsvorm], jij, je: *diech wëts toch wi-j 't zit; es iech tiech waas, dën maakdën iech miech gein zörg; diech mót iech ins hõbbe; 2 (uitdr.) iech en diech en dów makën alle minse sjów; II* (wederk. vnv., 2de pers. enk.) je: *dën maaks-te diech bli-j en dën kri-jgs-te zoegét; dën sjaams-te diech toch es-te zoegét zujs.*

dieëke, 1 (v.; -s; dieëkske) [van *'dëkke'* (bedekken); Hd. *Decke*], deken: *wi-j laat krówp't gieë óngër de dieëkës?; es oos döpke z'n dieëkske neet haef, wilt 't neet slaope; swënt(sj)ërs haef Truus aan d'n tillëvi-jzie 'n dieëkskën uuvër zich; 2* (m.; -s; g. dim.) [Lat. *decanus*, Eng. *dean*, Hd. *Dekan* (*Dechant*)], deken: *mënieër d'n dieëkën haef de hoeëgmès gëdoeën; 't waas 'n mès mèt dri-j hieëre: d'n dieëkën en twieë krujshieëre; zóndig goeën we de nówwën dieëkën inhoeële (installeere).*

dieëkëni-j (v.; -je; -ke), dekenij (gew.), decanaat [Hd. *Dekanat*]: *'t hóws van d'n dieëkën is de dieëkëni-j; di-j dieëkëni-j is groeët gënóg vuur 'n hawfrizzjëmènt (groot aantal) geistëlikke (geissëlikke); woeënt dae preestër in 'n kapplëni-j, 'n pastëri-j, 'n dieëkëni-j of in e kloëstër?*

dieënsdig (m.; -ge; g. dim.) [Mnl. *dinzdag*,

Eng. *Tuesday*, Hd. *Dienstag*], dinsdag: *Sjël haef 'n zeekdën óngër de lënjën en daovuur mót-ër stieënsdigs nao Luuëve vuur bëstraoling; nao di-j sjoor vuuëriggën dieënsdig stóng de wieëg bi-j ós vol poole.*

dieërse (overg.; dieërse, h. gëdieërs (gëdoeërse)) [Mnl. *derschen*, *dorschen*, Kil. *derschen*, Eng. *to thresh* (*thrash*), Hd. *dreschen*], dorsen: *vreugër dieërse ze 't koeëre, de terf en de gieërs mèt 'ne vlieëgël (dorsvlegel) op d'n dën; in de jaore '60 van de 20ste ieëw dieërse ze op 't gëlaeg woe dën e groeët dieërsmësjj-jn stóng.*

dieërsër (m.; -s; -ke) [Mnd. *derschen* (dorsen), Hd. *Drescher*], dorser: *de dieërsërs, di-j vreugër hieël daag op d'n dën stóng te dieërse, móste zich good de kael smieëre, want di-j kraege killoos stoeëf bënne.*

dieërsmësjj-jn (o.; -e; -ke) [Hd. *Dreschmaschine*], dorsmaschine: *de sjobbe, di-j ze vreugër in de sjeur obbein stapëlde, waerde swënt(sj)ërs ówt de sjeur gëhaold en in e groeët dieërsmësjj-jn, det op 't gëlaeg stóng, gëdieërs (gëdoeërse); es de sjobbe woeëre gëdoeërse (gëdieërs), kwoeëm 't struuë in sjouvën (bussels stro) ówt 't dieërsmësjj-jn.*

dieërsvlieëgël (m.; -s en -e; -ke) [Eng. *flail*, Hd. *Dreschflegel*], dorsvlegel: *op de leime vloer van d'n dën (neer, deil) waerde de vröchte van 't veld(sj) (koeëre, havër, terfen gieërs) mèt 'nën dieërsvlieëgël gëdoeërse; d'n dieërsvlieëgël, dae de dieërsërs vuuër d'n Twieëde Waerëldoeërlog en onnog éffe daonao op de are losloeëte, bëstóng ówt 'ne lange stieël en 'ne rónne blok hout van zoe 'n séstig séntemaetër lank.*

dienamoo (m.; -s; -ke) [Eng. en Fr. *dynamo*, Hd. *Dynamo*], dynamo: *d'n dienamoo op eure fëts hõbt gieë vandoon vuur eur lamp te*

doon branne, mer de hōbs allēwi-jl ouch al fitsēlampēn op battēri-jkēs (pille).

dienee (m.; -s; -ke) [Fr. *dîner*, Eng. *dinner*(party), Hd. *Diner* (officiële maaltijd)], **1** diner: volledige, warme maaltijd: *ómdét 't, nōw ze mèt twieë goeën wirke, dèk raprap mót goeën en vuur 't make van 'nēn dienee geinēn ti-jd is, kump 't ieēte dèk van bi-j de Sjienees, van bi-j d'n Turk of ówt de moór*; **2** feestelijke maaltijd: *mèt (de) Kieërsmis vraoge de meiste (groeët)awwērs d'n hieēle zwik (kēnjēr en kleinkēnjēr) op d'n dienee*; **3** officieel maal met gasten: *waat 'ne sti-jve bówl waas det dao, daen dienee bi-j de kuuēning, mer waal lékker.*

dieneere (onoverg.; dieneerde, h. gēdieneerd) [me. Lat. *dinerium* (warme maaltijd), Fr. *dîner*, Eng. *to dine* (to have dinner), Hd. *dinieren*], dineren: *gieēf tieēn Mēzeikēr slóknaze 'ne kaddoobóng en nieēge daovan zullēn örgēs ins lékker goeën dieneere.*

dierék (bw.) [16de eeuw *directelick*, Fr. en Eng. *direct*, Hd. *direkt*], sēbi-jt, drék, voeērt, mèdein; onmiddellijk, dadelijk, rechtstreeks, meteen, ogenblikkelijk, direct: *iech bēn dierék vaerdig; iech sprèng dierék op m'ne fits.*

Diestērsteīnwieēg, d'n; de Diestersteenweg: *'In 1912 bēsloeēte de bōrgēmeistēr en de sjiēpēne det de steīnwieēg vanaaf d'n tōwgangswieēg nao de stasie tot aan de ówtērste grēnze van Wōrfēld en 't Greemēlsloo Diestērsteīnwieēg (Chaussée de Diest) zou heite. De wieēg hēt zoe, ómdét de wieēg Mēzeik-Bree-Héchtel, dae in 1845-1846 waerdēn aangēlag, vanówt Héchtel wujjēr nao Diest lōp.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Diestersteenweg, De Maaseikenaar*, 1978, 3, p. 6-7)

diffēlee (m.; -s; -ke) [Fr. *défiler*

(voorbijtrekken), *défilé*, Eng. *defile* (mil.), D. (Oostr., Zwi.) *Defilé*, Hd. *Defilee*], deefielee; **1** defilé: *Daan is 'ne rojjēlis (royalist), dae op nassjēnaal fieēsdaag (mv.) nog geinēn einēn diffēlee haef gēmis*; **2** defilerende groep mensen: *vanop z'n tēras aan de kus zit Krit, dae zónnēkloppēr, dèk te loore nao d'n diffēlee van hawfnaakse mēdamme.*

differénsie (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Lat. *differentia* (verschil), Fr. *différence*, Eng. *difference*, Hd. *Differenz*], differentie, onderscheid, verschil: *de dówve kwoeēme bēne mèt vāōl differénsie in ti-jd*; **2** woordspeling: *'t vērsjil van de differénsie van 't óngērsjeid.*

differént (bn.; -ēr; -ste) [Fr. *différent*, Eng. en Hd. *different*], vērsjillig(e); verschillend, ongelijk, different: *allēwi-jl zeen (d'r) mer klein differénsies tōsse de differénte ottoomērke*; **2** (bw.): *passeert e vroumēs mèt e sjoeēn postuur (met een mooi lijntje), dēn zulle mansluj en vrouwluj dao differént nao ki-jke, want mansluj hōbbe dao 'n naas vuur (merken het dadelijk op) en hōbbe det dus drek gēsjoēte.*

diffēsil (bn.; mieē -; diffēsilste) [Fr. *difficile*, Eng. *difficult*, Hd. *diffizil*], **1** léstig; difficiël, moeilijk, gecompliceerd, zwaar, moeizaam: *'t is hieēl diffēsil vuur mèt 'ne straaljagēr te vleege*; **2** lastig: *oos Mērja is (haef) e bitsjēn e diffēsil kēraktēr (karraktaer)*; **3** hachelijk, precair, netelig: *'t is hieēl diffēsil es-te diech mèt zoe 'n diffēsil zaak wils bēmeuje.*

di-j, **1** (bez. vnv.) [2de pers.enk., bijv. gebr.], jouw, je: *is det di-j kēnd(sj)?; di-j kétsjen is luips*; **2** (aanw. vnv.) [vrouwelijk en meervoud], die: *di-j pi-jn waas uuvēr nao 'ne gooje borrhēl; di-j jung zētte (hoeēle, stieēke) vāōl kattēkwaod ówt (halen veel kwajongensstreken uit).*

di-jje (onoverg.; di-jde, h. gëdi-jd) [AN *dijen* (opzwellen, uitdijen)], **1** de maag vullen: *iech höb gënóg gieëte, want di-j értesop di-jt zoe*; **2** voedzaam zijn: *ri-jstëpap di-jt good*.

di-jk (m.; -e; -ske), [Mnl. *dijc*, Eng. m.b.t. Nederland *dike* en *dyke*, Hd. *Deich*], **1** *dijk*: *Holland, det óngër de zieëspeegël ligk, is 't land van de di-jke*; **2** **dijken in Maaseik**: *'Nów langs de Maas uuvëral 'nën hoeëgërën di-jk ligk, zal 't watër – es de Maas opkump – mer ins in de 250 jaor druuëvër goeën. Nów de zieë mèt de opwërmíng hoeëgër kump te stoeën, goeën ze de di-jke lichëlik nog vërhuuëge. In Mëzeik höbs-te de Labaerdi-jk, de Bleumërdi-jk, d'n Hépperdi-jk en de Zavëldi-jk en in Ieële kënne we de Pëstoeërsdi-jk.'*

di-jn (bez. vnv.) [2de pers. enk., vrouwelijk en onzijdig én meervoud (m., vr. en onz.); Hd. *dein(e)*], **1** [zelfst. gebr.], de jouwe: *di-j vrouw is toch di-jn (di-j van diech), waore (is het niet, nietwaar)?*; **2** [bijv. gebr.], jouw, je: *di-jn vrouw is geine kni-jn (is mooi); di-jn hóws is e këstieël; di-jn kënjër zeen erm sjäöpkës*.

di-jne (bez. vnv.) [2de pers. enk., mannelijk; Hd. *dein*], **1** [zelfst. gebr.], de jouwe: *is dae sjikke bak (d'n) di-jne?*; **2** [bijv. gebr.], jouw: *di-jne mins is 'ne grawwëlaer*.

di-jnt, 't (bez. vnv.) [2de pers. enk. onzijdig, zelfst. gebruikt], het jouwe: *iech 't mi-jnt, diech 't di-jnt* (vgl. *eedër 't zi-jnt, dén haef de kwaaje niks*).

dik, 1 (bn.; -kër; -ste) [Mnl. *dic(ke)*, Eng. *thick*, Hd. *dick*], *dik*: *waat haw oos sjélmke toch e vërdreet: dikke traone rolde jummes uuvër z'n wéngskes; daen dikke bówk höbt gieë van 't beer, mënneër; Rooskën is aan d'n dikkën dêrm geöppereerd; 't zeen dikke*

vrunj; 2 (bw.) *ruim, meer dan, zeker wel: dao zoeëte dik hóndërd man in de zaal; 't is dik aan tösse di-j twieë*, de vriendschap (liefde) tussen hen is groot; **3** (**uitdr.**) *Door, daen oeëli-jfant, haef 'n dik vel*, is ongevoelig voor verwijten, enz.; *bieëtër dikke vówste makën in d'n maal es voeërt trop zwaarze* (je beheersen is beter dan hardhandig reageren); *jao, jóng, diech höbs d'n dikste*, jij hebt gelijk, jij bent de sterkste; *det jungske späölt ós d'n dikke*, maakt ons het leven lastig; *maak uch mer geinën dikke, mënneër* (wind u maar niet zo op).

dikde (v.; -s; g. dim.) [Eng. *thickness*, Hd. *Dicke*], *dikte*: *es nog gein belk óngër 't i-js zeen, dén is de dikde nog neet good en mós-te d'r vanaaf bli-jve, es-te neet gaer d'rdoeër zaks*.

dikke (m.; id.; g. dim.), **1** [Hd. *Dicke*], *dikkerd*: *daen dikkën haef 'ne nak wi-j 'nën deur; mer 't is zieëkër geinën dikke nek* (een pretentieuze man); **2** *ri-jke, ri-jk vérke, ri-jkaard; rijkaard: in dae kas van 'n hóws woeënt 'nën dikke; daen dikkën is al e paar daag aan d'n dunne* (heeft diarree).

dikke blaos (m. en v.; dikke blaoze; dik bläöske), blaaskaak, zeveraar, opsnijder, snoever, pocher: *tón Tei, di-j dikke blaos, bëwieërde det-ër hieël kaste (kes) vol zilvër haw, vraef iech h'm ónger z'n naas det stujtën en de bóks vol sji-jtën op eine stool geit* (dat je altijd kan bluffen, ook al bezit je niets).

dikke machóchël (v.; -s; dik machuchëlke) [afgeleid van 'Mechtildis'; Kil. *machachel*, D. (Rijnl.) *Matschel* (wanordelijke, trage vrouw)], corpulente vrouw: *tón di-j dikke machóchël doeër häöre stool zakde, mós Gus, haore mins, lache wi-j 'ne kirmishónd* (hard lachen).

dikke neemës (m.; -e; g. dim.), waardeloos iemand: *karraktaer haef daen dikke neemës vuur geine sent; 'es-te 'ne gooje zeuks vuur laeg zek rech te zètte, dén bèn iech d'ne man', zag daen dikke neemës.*

dikke nek (m.; -ke; g. dim.), bluffer, branieschopper, opschepper: *tón iech tieëge daen dikke nek zag det-ër nieëve z'n sjoon loeëp (lieëp), reupde (rieëp) hae det-ër sji-jt haw aan de luj (dat hij zich niets aantrok van wat de mensen zeggen).*

dikkëkook (m.; -keuk, g. dim.), dikkook (zie ald.).

dikkërasie (v.; -s; -ke) [Lat. *decoratio*, Fr. *décoration*, Eng. *decoration*, Hd. *Dekoration*], decoratie, onderscheiding, ridderorde, ordeteken: *mèt hunne bówk vol dikkërasies stónge d'r mèt de nassjènalèn diffëlee nog e paar van '40-'45 op de ierëtribbuun.*

dikkëreere (overg.; dikkëreerde, h. gëdikkëreerd) [Lat. *decorare*, *decus* (sieraad), Fr. *décorer*, Eng. *to decorate*, Hd. *dekorieren* (ridderen)], (m.b.t. met een onderscheidingsteken begiftigen) decoreren: *tón Giel di-j mëdalie (dwaze, slordige vrouw) bi-j hoeëg watër ówt de Maas haw weite te hoeële, hōbbe ze h'm gëdikkëreerd en h'm 'n mëdalie (ereten, medaille) op z'n bors gëstoeëke.*

dikkërke (o.; -s; -) [Hd. *Dickerchen*], dik knaapje, meisje of vrouwtje: *Pie(ë)rkèn is nog mer ólf, mer det dikkërke waog waal al hōndërd killoo.*

dikkigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *thickness*, Hd. *Dicke*], dikheid, dikte: *'gank 'nën dikkèn houp sji-jte', zag di-j dikke mërjan, tón eemës zag det ze doeër hāor dikkigheid nog ins d'n hook zou ómgoeën.*

dikkoltee (m.; -s; -ke) [volt. deelw. van Fr. *décolleter* (hals en schouders bloot laten), Fr. *décolleté*, Eng. *a décolleté dress*, Hd. *Dekolleté (Dekolletee)*], *decolleté: mèt hāorën dikkoltee tot op hāore bówknagël (navel) kos iech bi-j 't danse niks angërs es kónstatteere det di-j Trees ferm get broeëd op de plank haef (stevige borsten heeft).*

dikkook (m.; -keuk; -keukske), dikkëkook; **1** suikerkoek: *wils-te diech ins good dik ieëte, ieët tiech dén e paar stōkke dikkook mèt gooj boeëtër; 2 suikerkoek met Driekoningen, een gebak met een boon: 'Nën dikkook is 'ne kook van waal tieën séntemaetër dik, woe vāöl sókkër en rëzi-jnën (krèntën) inzitte. Dikkook is 'nën dikmieëkër, ómdét we dao onnog gooj boeëtër opsmieëre. Hōbs-te mèt Dri-jkuuëninge de boeën di-j in d'n dikkook zit, dén moogs-tën eindëlik ins zëgke waat de angëre mōtte doon.'*

dikkop (m.; -kōp; -kōpke) [scheldnaam; D. (Rijnl.) *Dickkopf*], **1** koppig mens, dikkop: *mós-te mèt daen dikkop samëwirke, dén kan diech dae 't lieëve leid aandoon (dan kan die het je moeilijk maken), waat dén dik tieëgëvilt; 2* rijkard: *dikköp bi-jte zich neet, rijkards beschermen elkaar; 3* kówlëkōpke (zie ald.).

dikmake, zich (wederk.; maakde zich dik, h. zich dikgëmaak), **1** boos worden over, zich opwinden: *waem zich dikmaak uuvër zoe'n sjaeligheid, is 'ne bèddëzeikër(d) (flauwerik); 2 (uitdr.) maak tiech neet dik, dun is de moode, wordt gezegd tegen iemand die zich opwindt.*

dikmieëkër (m.; -s; -ke), **1** aansteller: *wi-j kóns-te nôwe good oug hōbbën (vertrouwen) op zoe'nën dikmieëkër?; dae kraomp get ówt (vertelt onzin), daen dikmieëkër; ki-jk toch ins wi-j daen dikmieëkër zich weer ligk aan te stëlle; 2* calorierijk voedsel:

majjēnaes is 'nēn dikmieēkēr.

dikoeēr (o.; g. mv.; g. dim.), de bóf; bof: *kēnjēr di-j dikoeēr hōbbēn en woe 't bēnnēnoeēr dus bi-j óntstoeēkēn is, kri-jgēn 'n dikke oeēr en 'n dik gēzich; dikoeēr is 'n bēsmēttēlikke zeekde.*

diksjeñaer (m.; -s; -ke) [me. Lat. *dixionarius* (woordenboek), Fr. *dictionnaire*, Eng. *dictionary*], **1** *dictionnaire*, woordenboek [Hd. *Wörterbuch*]: *vuur 'nēn diksjeñaer te make, mós-te 't gēdōld(sj) (gēduilsj) van 'ne mönnik hōbbēn en nēteurlik ouch 'nēn taalleefhōbbēr en 'nēn taalspissjēlis zeen; 2 De Groeēte Mēzeikēr Dictionaire: 'De Groeēte Mēzeikēr Diksjeñaer is e lieēswoeērdēbook in de volkstaal. Deezēn diksjeñaer hōbbe m'n vrouw en iechzēlf mēt engēlēgēdōld(sj) mer waal mēt 'n dujvēls (enorm, groot) plēzeer gēmaak, sjoeēns det dit book ós mieē es 20.000 oorēn haef gēkos.'* [Voor meer info, ook i.v.m. de medewerkers, zie dankwoord]

dikzak (m.; -zék en -zakke; -zēkske- [Hd. *Dicke(r)*], dikkerd(je): *es-te zujs waat daen dikzak kan wégmōffēle* (welke hoeveelheden hij kan eten), *dēn snaps-te woe dēr 't van haef; Stin is 'n baj van 'n vrouw (van e wi-jf) mer waal 'n gēzón mósjēl mēt 'n hieēl kōd jung* (een groot aantal kinderen), *nēteurlik allēmaol van di-j dikzēkskes van kēnjēr.*

dillēkaat (bn.; -ēr; -ste) [Lat. *delicatus* (kieskeurig), Mnl. *delicaet*, Fr. *délicat*, Eng. *delicate*, Hd. *delikat*], **1** netelig, kies: *tón daen hēngstēboor* (stugge, hooghartige man) *bēgos uuvēr di-j dillēkate zaak, mós iech dēnkēn aan 'nēn oeēli-jfānt in 'ne porsēlejnwinkēl; 2 zwak, fijn, teer: *ómdēt Sēvri-jn mēt z'nēn dillēkate maag toch e stōk of dri-j hieēringēn haw gieēte (gēieēte), haef-tēr mótte gōbbēle* (overgeven); *mēt zoe'n dillēkate gēzōndheid mós-te diech**

neet ligkēn aafmaore (zich afsloven) *of aafjakkērēn en mós-tēn onneet te vāōl aafkarre* (afstand afleggen).

dillekattés (v.; -se; -ke) [Fr. *délicatesse* (fijnheid), Eng. *delicacy*, Hd. *Delikatesse*], lekkernij, *delicatesse: ómdēt Mēzeikēnaere slókkērs zeen, ieēte ze mēt lang tan es 't hun neet bek, mer es t'r dillekattēssen oppe taofēl kómme, dēn is 't van lek vingēr lek dōwm.*

Dilse; Dilsen: *'Dilsēn is ein van de awdste gēmeintēs van de Maaskant en maak nōw, same mēt Stokkēm, Lankēr, Ieēlēn en Roeētēm, deil ówt van Dilse-Stokkēm (19000 inwoeēnērs). Van awd Dilse (1062 Thilesna), aan de aw Maas gēlieēgēn en nōw óngēr-Dilse gēneump, zeen uuvērgēblieēve: d'n toeēre (stómp) van de gotisse Marti-jnēskirk ówt de 10de-11de ieēw, de aw kapplēni-j, de aw pastēri-j en 't Hoeēghóws (16de ieēw). Saer de 19de ieēw en zieēkēr in de 20ste ieēw haef Dilse zich mieēr en mieēr óntwikkēld in wēstelikke richting, woe vreugēr al groeēte boordēri-jje (laathoven) loeēge wi-j 'De Licht', 'Borrenshoef' en 'Termottenhof'. Zoe is op de Ferrariskaart (1771-1777) good te zeen det Houtisse tón al waas ówtgēgreujd tot 'n twieēde sēntrum mēt straotdōrppētroeēn. 't Sēntrum haef zich dus vērplaats nao Houtisse, d'n angēre kant van de steīnwieēg (ri-jkswieēg), dae Dilsēn in twieē(je) sni-jt en opvilt mēt z'n lēnt(sj)bēbōwwing. Det Dilse de lēste hawf ieēw is ówtgēgreujd tot 'n óngērwi-jssēntrum mēt 'n gooj rippētasje, is in d'n hieēle rōntēlóm gēweite. Mēt 't Dilsērbos en de sjilderēchtigge aw Maas kōnne wandēlaers, fītsērs en nēteurleefhōbbērs in Dilse good aan hun trēkke kómme.'*

dimarräör (m.; -s; -ke) [Fr. *démarreur*], *dēmarräör; starter* [Eng. *starter*, Hd. *Starter*]: *wi-zjieēr det iech d'n dimarräör*

ouch zoeët aaf (ówt) te mèlke, iech kraeg m'nèn ottoo neet aan de kâl; jóng, sjei ins ówt mèt daen dimmarräör zoe te forseere, want voeërt stuit d'n akkuu (de batterij) plat.

dimmarreere (onoverg.; dimmarreerde, h. gëdimmarreerd) [Fr. *démarrer*], dëmarreere; demarreren: *tón de koeräör in de koers dimmarreerde, zoeëg-tër ówt of-tër de hël haw aangëbloeëze* (was hij rood van inspanning).

dippëtasië (v.; -s; g. dim.) [Mnl. *deputeren* (aanwijzen), Fr. *députation*, Eng. *deputation*, Hd. *Deputation*], **1** Bestendige Deputatie: *de Limburgse dippëtasië haef aan deezën diksjënaer 'n hieël pak söbzi-jlie (subziedie) gëgieëve, waat 't ówtgieëve van dit boek mäögëlik maakde; 2 wat is de Bestendige Deputatie? 'De leede van de dippëtasië wuuëre gëkoeëzën ówt de leede van de provvinsieraod. 't Kolleezje van goevërnäör en dippëtees hult (hilt) zich baezig mèt 't dagëliks bëstëur van de provvinsie. De dippëtasië kóns-te vërgëli-jke mèt 't kolleezje van börgëmeistër en sjeëpënë in 'n gëmeinte.'*

dippëtee (m.; -s; -ke) [Fr. *députer* (aanwijzen, afvaardigen), Fr. *député*, Eng. *deputy*, Hd. *Deputierte(r)*], bestendig afgevaardigde, gedeputeerde: *'t dagëliks bëstëur van 'n provvinsie bëstuit in Belsj ówt 'ne goevërnäör en de dippëtees, di-j doeër de provvinsieraod gëkóntrôleerd wieëre.*

diplom (m.; -s; -ke), dëplom (zie ald.).

Dirk, roepnaam voor Hendrik.

dirrajjäör (m.; -s; -ke) [Fr. *dérailleur*], dërajjäör; derailleur, versnellingsapparaat: *vuur de këtting van d'ne fits nao e groeëtër of e kleinër kampraad (kamrad, tandrad,*

tandwiel) te brënge, höbs-te 'nën dirrajjäör vandoon; nao 'n groeëtër of kleinër versnélling (vietès) sjakële doon we mèt d'n dirrajjäör.

diskëteere (onoverg.; diskëteerde, h. gëdiskëteerd) [laat-Lat. *discutere* (bespreken), Fr. *discuter*, Eng. *to discuss*, Hd. *diskutieren*], **1** discuteren, discussiëren, van gedachten wisselen: *van al det diskëteerën haw iech 'ne kop wi-j 'n tēmat* (had ik een vuurrood hoofd); *doeër lang gënóg te diskëteere woeëre ze 't eins gëwoeëre (takkoërd gëraak); 2 (rede) twisten, disputeren, kibbelen: vuur ze gëli-jk te kri-jge kan di-j aw zaeg oorëlanck diskëteere vuur 'ne niks; 'hang miech det nów ins aanein' of 'iech zeen diech nog neet hange (ritsbómmële)' zeen zinnëkës di-js-te waal ins huuërs es ze aan 't diskëteere zeen.*

diskujsi-j (v.; -s; -ke) [chr. Lat. *discussio* (onderzoek), Fr. en Eng. *discussion*, Hd. *Diskussion*], discussie, gedachtewisseling: *in 'n diskujsi-j löp dae mówldër alti-jd aaf wi-j 'ne wëkkër; dao is gein diskujsi-j uuvër (dat staat vast, dat is zo) det dae huuëtëraer (zeveraar) lujg wi-j 'n gëzèt; in de diskujsi-j prëbeerde det fënistig (sluw, listig, slim) ménneke mèt bëlump (overleg, sluwheid) achtër de waarheid te kómme.*

dispëni-jbël (bn.; -ër; -ste) [Lat. *disponere* (regelen), Mnl. *disponeren* (beschikken), Fr. *disponible*, Hd. *disponibel*], **1** beschikbaar, disponibel: *nów de staot mèt de vot vol sjoud zit, is t'r vuur klitskloeëtëri-jkës (onbenulligheden) of fantëzi-jkës geinën euroo mieë dispëni-jbël; 2 direct leverbaar: van det këbóts(ëmoos) (dae kabbótse kuuël = witte kool) is zieëkër nog 'ne kammi-(j)jao dispëni-jbël.*

dispëteere (onoverg.; dispëteerde, h. gëdispëteerd), diskëteere (zie ald.).

dissël (m.; -s; -ke) [Mnl. *diesele*, Hd. *Deichsel*], **1** lamoenboom, disselboom: *d'n dissëlboom mèt z'n twieë erm woe e trèkdeer tösse löp, is d'n dissël; trèkke trèkdeere 'n kar, dén meine wieë mèt d'n dissël d'n dissëlboom tösse de twieë trèkdeere; 2 (m.b.t. de verbindingstang van een caravan) dissel: *mèt zoe'n karrëvan hoofs-te d'n dissël mer op d'n trèkhaok te hangën en de bès ëwég; op d'n dissël stuit d'n dissëlbak.**

dit (aanw. vnw.) [o. enk.; Eng. *this*, Hd. *dieses*], dit: *dit is nog gei waer vuur 'nën hõnd doeër te jage; in dit geudsje (herenhuis, landhuis), woe nôw de 'Bed & Breakfast' (B & B) is van Patricia Indekeu, haef vreugër de fëmi-jlie Heyligers gëwoeënd.*

dits kieër (bijw. bep.), deze keer (soms ook 'dit keer'): *nieëge kieërën achtërein waas Zjef hieël gësprieëkëlik, mer dits kieër waas-tër zoe vrech es 'nën aap (erg brutaal).*

ditsjës en dëtsjes (gesubstantiveerde aanw. vwn.), iets van weinig belang, een kleinigheid: *'t bëgos mèt ditsjës en dëtsjes en zoe kraege ze wäörd (kregen ze woordenstrijd, twist, ruzie; geraakten ze in twist).*

döbbël, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *duplus* (dubbel), Mnl. *dobel*, *dubbel(t)*, Fr. en Eng. *double*, Hd. *doppelt*], dubbel: *nog zoe jõnk en al 'n döbbël kin!; wieë höbbe döbbël glaas laote zëtte; 2 (bw.) dubbel: *es-tën allës döbbel zujs, bès-te sjieël; di-j plaat hõb iech döbbël; 3 (gesubst. bn.) dubbel: *in dae winkël bëtaals-te gemëkkelik 't döbbël van de pri-js; 4 (uitdr.) tón dae sjuinse möppe bëgos te vërtëlle, loeëge we döbbël van 't lache; det haef-tër döbbël en dik vërdeend, di-j straof.***

döbbëlaer (m.; -s; -ke), overzitter, zittenblijver [D. (Belg.) *Sitzenbleiber*],

dubbelaar (gew.): *ómdét Zjao d'r z'n bóks aan haw gëvaeg, is-tër mótte bli-jve zitte, mer es döbbëlaer haef-tër waal këpit gëgieëve (vol gas gegeven) en waas-tër d'n iëerste van de klas.*

döbbële, 1 (m.; id.; g. dim.), lange mens: *ómdét Geel dik twieë maetër is, neume sómmiggën h'm ouch waal ins 'd'n döbbële'; 2 (m.; id.; g. dim.), schijnheilige: *'ne sji-jnheilgge neume we ouch 'nën döbbële, want dae haef twieë gëzichtër; 3 (overg.; döbbële, h. gëdöbbëld) [Fr. *doubler*, Hd. *dublieren*], overzitten, dubbelen (gew.): *ómdét Pjaer neet doeër waas, haef-tër mótte döbbële (is-tër mótte bli-jve zitte).***

döbbëlgénger (m.; -s; -ke) [Eng. *doppelgänger* (*look-alike*), Hd. *Doppelgänger(in)*], dubbelganger: *es döbbëlgénger van Elvis Presley haef dae flabbës (flap, flapjanës) gëprëbeerd aan de bak te kómme (succes te oogsten).*

döbbëlloup (m.; -luip; -luipke) [Hd. *doppelläufige(s) Gewehr*], dubbelloop, dubbelloopsgeweer: *duis-te twieë kartoësjën in d'nën döbbëlloup en sjuts-te dén óngër 'n kloch sprieëwe, dén kóns-te de hieël wieëk gëbroeëje sprieëw iëete, waat get lékkers is.*

döbbëlsteïn (m.; -stein; -steinke), dobbelsteen, teerling: *mèt 'nën truk lökde 't Zjieër, dae fówtëlaer, mèt z'nën döbbëlsteïn twieë kieëre van de dri-j 'n zès te goeëje.*

dochtër (v.; -s; -ke) [Eng. *daughter*, Hd. *Tochter*], (**uitdr.**) waem de dochtër wilt bëminne, mótt mèt de moodër bëginne, op goede voet staan met de toekomstige schoonmoeder heeft zo zijn voordelen.

doeëd, I (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *doot*, *doet*, Eng. *death*, Hd. *Tod*], de dood: *van ein*

zaak zeen we zieëker in oos lieëve, oozèn doeëd; **2 gebruiken bij de dood vroeger:** *‘Woeërs-te vreugër op stérve nao doeëd, dén waerde d’n doktoeër gëroope, waat dus allein gëbueërdën es ’t meinës waas. Kos daen doktoeër niks mieë vuur de kranke doon en haw dae mins z’n doeëdshummën al aan (zou hij niet lang meer leven), dén kwoeëm de pëstoeër. Te voot en same mèt de köstër of ’ne mèsdeenër, dae ’n brannënde lantaer en ’n bel droeëg, kwoeëm dae oos Hieër brèngën en de ’vol zake (d’n Heiliggën Oeëlie)’ gieëve. Op ’n täöfëlke, det mèt ’ne witte li-jnën dook waas bédèk, stóng ’ne krussëfiks (kruisbeeld) tösse twieë brannënde kieërse. Daonieëve stóng e gëwi-jd pawmtékske bi-j e glaas watër. De preestër zalfde dén de ouge, de oeëre, de naas, de mónd, de han en de veut van de kranke. Waas de kranke nog in staot gëwaes van te beechte, dén haw-dër de ’vol bëdeening’ gad. Dén loeës de preestër de gebeede van de stérvendën en goeëf tër de pawsëlikke zieëge. Tërwi-jl eedërein dén nog de roeëzëkrans baejde, veulde de stérvende zich gestèrk en waas de fëmi-jlie gërös gëstèld. Es de stérvende z’ne lèstën aosëm haw ówtgëbloeëze, waerde de ouge van d’n doeëje gësloeëtën en waerdën hae gëwassën en gëkleid. Mansluj kraegën hun bèste hummën of latër hun bèste këstum aan. Vrouwluj dieëge ze hun bèste kleid aan. Óngër de kin lagte ze ’n deukskën of e kirkbook vuur te vërmijje det de mónd zou oeëpëvalle. Mèt de roeëzëkrans tösse de samëgëvouwe han en mèt e krujske tösse dówm en wi-jsvingër waerde d’n doeëje dén op ’t sjouf gëlag, nëteurluk in de bèste kamër. In aafwachting det de sjri-jnwirkër de maot haw gëpak en de kis haw gëmaak, loeëg d’n doeëjën op struuë (tot aan WO II), op de taofël of gëwuuën op ’n plank.’* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29); **II** (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Mnl. *doot*

(van ‘dooyen’ (wegkwijnen), Eng. *dead*, Hd. *tot*], dood: (**uitdr.**) *nog get van Nikkëla gëhuuërd? dae is doeëd en bëgrave; es-te miech doeëd houws, iech wei(t) ’t neet; ’t is hi-j ’nën doeëje bówl; zich doeëd bieëje, erg veel bidden; óm d’n doeëjën doeëd neet, helemaal niet; doeëd goeën is niks, mer de wuuërs dao zoe sti-jf van, humoristisch gezegde; Guus haef zich bli-j gëmaak mèt ’n doeëj mös, met iets dat geen waarde bleek te hebben.*

doeëdbli-jve (onoverg.; blaef doeëd, is doeëdgëblieëve), **1** plots sterven: *in de jaore séstig van de twuntigste ieëw blaevën eedër jaor dik dri-jdówzënd man doeëd oppe wieëg; 2 de vrees voor plots sterven vroeger:* *‘Vuur innins doeëdbli-jvën hawwe de kattëli-jke vreugër ’nën heiligge sjrik, ómdët ze dén zóngër de bi-jstand van ’ne geis(t)ëlik en dus ónvuurbëreid aan hun reis nao d’n heemël móste bëginne. Woeërs-te neet in ‘staot van gënade’ en haws-te dus ’n doeëdzunj neet gëbeech, dén gings-te réchstreeks nao de hël woës-te vuur ieëwig en alti-jd kos branne.’*

doeëddeile, (zich) 1 (onoverg.; deilde doeëd, h. doeëdgëdeild), dooddelen, onterven: *allein es-te get hieël lilliks höbs ówtgëvrieëtën in de lieëve, dén kónne d’n awwërs diech doeëddeile; 2* (wederk.; deilde zich doeëd, h. zich doeëdgëdeild), zich dooddelen: *es-te d’n eige (diech) doeëddeils, höbs-te waas-te wou(d)s vërdeile, zoe vërdeild des-te zelf niks kri-jgs.*

doeëddoon (overg.; doeëg (dieëg) doeëd, h. doeëdgëdoeën), doodmaken, slachten: *wils-te ’ne kni-jn doeëddoon, dén mós-te h’m achtër z’n oeëren houwën of ophange. Brrr!*

doeëdêrm (bn.; g. tr. v. verg.), doodarm: *bès-te zoe êrm es ’n lóws, dén bès-te doeëdêrm;*

*di-j doeëderm sjäöpkes van kènjër höbbe
nog gein bóks aan hun vot.*

doeëdgaer (bw.), doodgraag: *minse di-j
doeëdgaer zouwe wille weite wi-j det zjus
zit nao d'n doeëd, zeen d'r mèt huip, want
det is geinën houp op e klein sjuuëtélke* (dat
is geen kouwe drukte).

doeëdgood, 1 (bn.; g. tr. v. verg.), ingoed,
doodgoed: *Nand is e butsjë (bitsje) 'nën
opgëbloeëze gek* (een verwaand iemand),
mer ze broor is 'nën doeëdgooje mins; 2
(uitdr.) *hae is doeëdgood, mer good doeëd
waas bieëtër* (schertsend bedoeld).

doeëdjaomër (bn.; g. tr. v. verg.),
doodjammer: *is 't neet doeëdjaomër det d'n
eine gëboeëre wuuërt mèt 'ne blawwe rënk
rónd z'n vot* (dat de een van adel is) *en d'n
angërën ówt awwërs di-j nog gein bóks aan
hun vot höbbe* (die zeer arm zijn).

doeëdkrank (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd.
todkrank], stérveskrank; doodziek: *van
di-j gëjtóngël op dae pie(j)anoo waer iech
doeëdkrank; tón pa doeëdkrank waas,
kwoeëm de bægriëfënisóngërnummër h'm
mèt e gëzich wi-j 'ne li-jkbieëjër bëzeuke,
want zake zeen zake...; ómdét iech mèt 'n
lillikke zeekdën oppe knuuëk zoeët, waas
iech doeëdkrank.*

doeëdmeug (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *todmüde*],
stikop, stikkëpot, aan, pómpaaf, pówpop,
hón(d)smeug, békaaf; doodmoe, dodelijk
vermoeid: *tón iech mèt me fitske di-j dri-j
kols* (bergpassen) *haw gëdoeën, waas iech
doeëdmeug en haw iech kónne doeëdvalle
van de meugigheid.*

doeëdóngërös (bn.; g. tr. v. verg.),
doodongerust: *väöl awwërs zeen dëk
doeëdóngërös det hun kènjër get uuvërkump;
Nëtsje waas doeëdóngërös tón häöre mins*

*mèt 'n lillikke kréngden óngër de lènje nao
't (h)ospëtaal waas gëbrach.*

doeëdpitse (overg.; pitsde doeëd, h.
doeëdgëpits), doodknijpen [Hd. *totkneifen*]:
iech knaep h'm (was bang), *tón iech di-j
paer(d)swoeërstël* (hoornaar) *óngër m'n
humme mós doeëdpitse.*

doeëdri-jje (overg.; raej doeëd, h.
doeëdgërieëje), doeëdvare (zie ald.).

doeëds (bn.; -ër; -te), **1** doods, naar, akelig:
*tón iech allein op d'n awwe kirkhof ('t
awd kirkhof) rëndwandëlde, veulde iech
miech innins bëvange doeër de doeëdse
stilte; 2* eenzaam, stil, verlaten, somber:
*väöl minse móttën hun lieëve sli-jtën in 'n
doeëdse straot of in 'n doeëds dörp, woe 't
doeëdnormaal is det 't dao doeëdstil is.*

doeëdsbèd (o.; -de; g. dim.) [Eng. *deathbed*,
Hd. *Totenbett*], stérfbèd; **1** (m.b.t. het bed
waarop je sterft) sterfbed, doodsbed: *op
z'n doeëdsbèd zag Geel tieëge z'n kènjër
det-ër in z'ne jóngën ti-jd nog 'n hawf
rizzjëmënt angër kènjër oppe waerëld haw
gëzat en det di-j mèt zouwën èrve (äörve,
örve); 2* (m.b.t. de manier waarop je op je
bed sterft) sterfbed: *Rooskën haef e zaoch
doeëdsbèd gad, zij is kalm heengegaan;
Jom z'n doeëdsbèd waas vërsjrikkëlik, want
daen érmen hals z'nën doeëd(s)stri-jd haef
waal dri-j daag gëdoord; ómdéts-te, wi-j ze
zëgke, sturfs wi-js-tën höbs gëlaef, wëts-te
nów al wi-j d'n doeëdsbèd lichëlik zal zeen
en ofs-tën e zaoch doeëdsbèd zuls höbbe* (of
je zachtjes zal ontslapen).

doeëdsbeeldsje (o.; -s; -), doeëdsprëntsje;
1 bidprentje: *de lëstën ti-jd zeen 't
dëk gëdichsjës of korte tékste di-j op
doeëdsbeeldsjës stoeën; 2 bidprentjes
vroeger: 'd'leërste doeëdsbeeldsjës
kwoeëmën in gëbruik in de ieërste hölf*

van de 17de ieëw, ieërs vuur geistëlikke, dén vuur de ri-jkën en ieërs daonao vuur de gëwuuëne mins. *Waat trop stóng? Ieërs 'nën doeëdskop mèt e paar knuuëk, daonao e zich van 'ne kirkhof of e graáf en vanaaf 't bëgin van de 20ste ieëw 'n fottoo van d'n doeëje. Langën ti-jd waas zoe e beeldsje 'n bësjri-jving van de vërdeenstën en de gooj eigënsjappe van d'n doeëje, woe de ówtdrökking 'leege wi-j 'n doeëdsprëntsje' vanaaf kump.*' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

doeëdsbleik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *todbleich, totenbleich*], doodsbleek, lijkbleek: *doeëdsbleik, ech zoe wit es e li-jk, waas Laen tón ze vuur di-j móws op 'ne stool spróng, want di-j waas wi-j d'n (de) doeëd vuur det mujske.*

doeëdsbreef (m.; -breeve; -ke), overlidensbericht, doodsbrief: *kri-jgs-te 'nën doeëdsbreef op naam, dén wuuërt van diech vërwach des-te zieëker nao de bëgrieëfënis(mës) geis; vreugër waas 't de gëwuuënte det de fëmi-jlie, es d'n doeëjën in ze lieëvën e butsjje (bitsje) bëkënd waas gëwaes, in alle breevëbösse 'nën doeëdsbreef loeët stieëke (dówwwe).*

doeëdsfumme (o.; -s; -humpke) [Hd. *Totenhemd*], 1 doodshemd: *vuuërdét ze d'n doeëjën op 't sjouf lagte, dieëge ze h'm vreugër neet ze bëste këstum, mer ze bëstën fumme, z'n doeëdsfummen, aan, waat tot aan de 20ste ieëw gëbrujkëlik waas; 2 (uitdr.) hae haef z'n doeëdsfummen al aan, hij is stervende; 'n doeëdsfummen haef gein male, je kan niets meenemen in je graf.*

doeëdskis (v.; -te; -je), 1 doodskist, lijkkist: *es we zëgke 'laot tiech neet kiste', zëgke we lëttërluk 'laot tiech neet in d'n doeëdskis lëgke', mer meine we 'laot tiech gein*

boeënestakën op d'ne kop sjerp make' (laat niet op je kop zitten); 2 **doodskisten vroeger**: *'Haw de sjri-jnwirkër van d'n doeëje de maote gëpak, dén waas det vuur dae vakman e bówtékënske vuur 'ne sjoeëne frang (euroo) te vërdeene, want dao waas al rap 'nën daäg werk aan, aan zoe'n kis. D'n dëkstën ti-jd waerde 't li-jk d'n aovënd vuuër de bëgrieëfënis gëkis. Es de fëmi-jlie gënóg geld(sj) haw, dén loeëte ze 'n eike kis make, di-j ze vanbënnën ouch nog mèt zënk loeëte bëkleije. Nao d'n Twieëde Waerëldoeërlog waerde de kiste neet mieë doeër de sjri-jnwirkërs zelf gëmaak, mer hóbbe dees vakmannën waal nog 'n ti-jdsje kiste vërkoch, gëmaak in (doeër) e fëbrik dén waal. In Mëzeik is 't zoe det köstër Jean Vancleef vaerdigge kiste ging vërkoupe. Nog latër kwoeëme de bëgrieëfënisóngërnummërs oppe proppën en di-j gingën in uuverlèk mèt de fëmi-jlie allës reegële. Zoeën Pierre Vancleef en kleindochtër Bettina zeen zjus wi-j hun vadër en groeëtvadër bëgrieëfënisóngërnummër gëwoeëre.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29); Zie ook: *ieërpri-js.*

doeëdskop (m.; -köp; -köpke) [Eng. *death's-head*, Hd. *Totenkopf*], doodshoofd: *'doeëdskop' zal bi-j vöölk kënnërs van d'n Twieëde Waerëldoeërlog e bël(le)ke doon rinkële, want det woeërd duit nëteurluk dënkën aan 3.SS-Pantzer-Division Totenkopf, ein van de 38 divvi-jzies van de Waffen-SS; 'nën doeëdskop is 't gëraemte van 'ne kop mer sóms meine we dao ouch (eemës mèt) e bleik en magër gëzich mèt.*

doeëdsprëntsje (o.; -s; -), doeëdsbeeldsje (zie ald.).

doeëdsumpël, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *dead simple*], doodeenvoudig: *es-te wëts wi-j 't mótt, is 't allëmaol doeëdsumpël; 2 (bw.),*

simpelweg, gewoonweg, gewoon: *daen tówgēnejde* (gierigaard) *zag doeëdsumpël det-ër dao gei geld(sj) vuur haw, vuur e good werk* (liefdadigheid); *van gieëvën is groeëtmoodër doeëdsumpël neet gëstórve* (ze was gewoonweg gierig).

doeëdvalle (onoverg.; voeël doeëd, is doeëdgëve), **1** doodvallen: *‘t waas vuur doeëd te valle* (letterlijk) *mèt di-j hits*; **2** (**uitdr.**) *di-j zoorprówm vilt nog leevër doeëd es goojēndaag te zègke*; *val nów doeëd (zou(d)s-te nów neet doeëdvalle?)*, dat is toch niet te geloven; *dao kan iech van doeëdvalle* ((fig.) daar erger ik me aan), *van dae kni-jn, zoe ‘nën azzi-jnpissër!*; *iech maag doeëdvallēn es ‘t neet waor is*, wees maar zeker dat het waar is.

doeëdvare, **1** (overg.; voeër doeëd, h. doeëdgëve) [Hd. *totfahren*], doeëdri-jje; doodrijden: *in 2013 waerde d’r in oos lénds-jēn e paar hóndērd minse doeëdgēvarēn in ‘t vèrkieër*; **2** (wederk.; voeër zich doeëd, h. zich doeëdgëve) [Hd. *sich totfahren*], verongelukken: *wi-jvääöl Mēzeikēnaere zouwe zich in de loup van de jaorēn hōbbe doeëdgëve, woe we nów nog lieëvëndig* (levendig) *uuvër kallēn en di-j we van ze lieëve neet zulle vèrgieēte?*

doeëdwirke, **zich** (wederk.; wirkde zich doeëd, h. zich doeëdgëwirk) [Eng. *to work oneself to death*, Hd. *sich totarbeiten*], **1** zich doodwerken: *in de Bi-jbēl stuit det wieë oos broeëd mótte vèrdeenēn in ‘t (de) zweit van oos aansji-jn, mer dao stuit nōrgēs det wieë ós mótte doeëdwirke*; **2** (**uitdr.**) *dae meuge wirk zich neet doeëd*, hij doet niet veel.

doeëdzunj (v.; id.; g. dim.), **1** [Hd. *Todsünde*], **1** doodzonde: *de meiste doeëdzunj di-j de minse vreugër beechde, hawwe mèt seks te makēn en woeëre zunj tieëgēn ‘t 6de en ‘t 9de gēbod*; **2** **in staat van doodzonde sterven**

was vroeger een obsessie: *‘Hōbs-te – det zègke de kattēli-jke – es-te sturfs gein absēlujsie gad vuur de doeëdzunj di-js-tēn hōbs bēgange, dēn geit d’n heemēl aan d’n naas vèrbi-j. Vreugër woeëre de minse doeëdsbang det ze innins zouwe doeëdvalle, zieëkēr es ze in staot van doeëdzunj woeëre, want dēn zouwe ze in eine wieëg nao de hēl goeēn en vuur ieuwīg en alti-jd mótte branne.’*; **3** (fig.) (m.b.t. een grote tekortkoming) doodzonde: *‘t is doeëdzunj des-te d’nēn dipplom neet hōbs gēhaold*; **4** (fig.) (m.b.t. heel jammer) doodzonde: *is ‘t gein doeëdzunj det zoe e bakbieēs van ‘nēn hōnd neet eine kieër blaf es ze diech alles ligke te pikke?*; **5** (**uitdr.**) *vuur det maesje van kóm-kri-jg-miech* (verleidelijk, mooi meisje) *haw dae sjérpe nēteurlik ‘n doeëdzunj uuvër en zou hae zelfs uuvër ‘n rotte plank boeëve de hēl hōbbe dōrve loupe.*

doeëdzwi-jge (overg.; zwaeg doeëd, h. doeëdgëzwieëge) [Hd. *totschweigen*], doodzwijgen, negeren: *det Albaer dao z’ne wèkkēr haef laote stoeēn* (daar een buitenechtelijk kind heeft), *det wuuërt mer doeëdgëzwieëge, want waas-te doeëdzwi-jgs, bēstuit (zoegēzag) neet.*

doeëj (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *thaw*, Hd. *Tauwetter*], dooi: *mèt daen doeëj waas ‘t uuvèral eine pratsj* (modder, slijk); *mèt daen doeëj waas ‘t rap gēdoeēn mèt sjaatse.*

doeëje, **1** (m.; id.; g. dim.), een dode: *vääöl minse zeen doeëdsbang en doeëdsbēnawd vuur d’n doeëd*; **2** **een dode wassen en opbaren vroeger (aaflēgke)**: *‘Waas vreugër eemēs gëstórve, dēn kwoeēme de zōstèrkēs van ‘t (h)ospētaal d’n doeëjēn aaflēgke, waat bēteikēnt det ze h’m van ‘t doeëdsbēd aafpakde, h’m wasdēn en h’m z’n doeëdshumme (latēr kēstum of kleid) aandoeëge. In Héppenaert waas ‘t*

Maria Deckers – 't vrouwkën is hóndërd jaor gëwoeëre – di-j d'n doeëjën aafag.'; **3** (onpers.; doeëjde, h. gëdoeëjd) [Mnl. *do(o)yen*, Eng. *to thaw*, Hd. *tauen*], dooien: *ómdét 't haef gëdoeëjd, hóbbe wieë ós vasgëvarën in de sli-jk.*

doeëjèlik [Hd. *tödlich*], **1** dodelijk: *de bieët van di-j slang is doeëjèlik*; **2** in hoge mate: *tón Sjelke zich haw bëdoeën, waas-tër doeëjèlik vërliëge.*

doeëjènhujske (o.; -s; -), **1** **lijkenhuisje, lijkhuis (aanvankelijk)**: *'Nów lëgke ze de doeëjën in 'ne friegoo, mer vreugër lagte ze di-j ieërs 'n ti-jdsjën in 't doeëjènhujske vuur te ki-jkën of ze ouch waal ech doeëd woeëre, kwësti-j van eemës dae sji-jndoeëd waas, neet lieëvëntig te bëgrave.'*; **2** **het lijkhuisje vroeger**: *'Op de kirkhof stuit e doeëjènhujske woe ze vreugër de minsën inlagte di-j geine nëteurlikkën doeëd woeëre gëstörve, wi-j bëvuurbeeld zëlfmoeërdënaers en vërmaorde. In 't doeëjènhujske præbeerde 'ne wëtsdokter vreugër achtër de doeëdsoeërzaak te kómme. Hieël vreugër waerde de doeëje 36 oorën in e doeëjènhujske (li-jkënhujske) gëlag vuur zieëkër te zeen det ze ouch waal doeëd woeëre. Minse di-j aan 'n bësmëttèlikke zeekde gëstörve woeëre, waerdën ouch ëpaart (appaart) in e doeëjènhujske gëlag.'*

doeëjër (m.; dääor of doeëjërs; duuëjërke) [Kil. 1562 *doder van eye*, Hd. *Dotter*], dooier: *d'n doeëjër van 'n ei is 't bëste woes-te diech mèt kóns veuje, want dao zit allës in waat 'ne mins mót ieëte vuur gëzónnd te bli-jve; de bóksër it smörgës vi-jf dääor (doeëjërs).*

doeëjëwage (m.; -ës; -wieëgëlke), korbiejaar; **1** lijkwagen [Hd. *Leichenwagen*]: *oos lëste rit make we allëmaal in 'n sjikke, zwarte of gri-j's slei, 'nën doeëjëwage.* **2** **de lijkwagen in Maaseik vroeger**: *'D'n doeëjëwage*

kwoeëm in gëbruuk op 't ènj van de 19de ieëw. 't Waas 'ne seerlikke, houtëre mèt zwart stóf bëkleide wage. In Mëzeik waerde 't vërveur van li-jke, eedërs kieër vuur 'ne bëpaoldën ti-jd, bi-j insjri-jving tówgëwieëze. De lëste Mëzeikër li-jkveurdërs woeëre: Stultjens (Naus van Zëntjes), Jean Segers en Jean Frenssen (Zjang van de Frens). Vuur alle bëgriëfënisse bënne de stad woeëre de li-jkveurdërs vërplich zwarte kleijër aan te hóbben en vuur 'n bëgriëfënis Iste en 2de klas - dao woeëre 4 klasse - móste ze onnog 'nën hoeëgën hood opzette. Bi-j 'n ieërsteklasbëgriëfënis, 'n vi-jfhieëremës di-j óm 11 oore waas, waerde twieë en dëk veer zwarte paerd ingëspanne, di-j allein de ougën en de oeëre vri-j hawwe, want de paerd woeëre dën ouch in de rouw (gëkleid). Ze hawwe trouwës ouch zwart gëmaakde hoove (hoeven) en 'n zwarte pluim oppe kop. Ouch de lantaere van de wagë(l) woeëre mèt pluime vërseerd. Oppe bók zoeëte twieë kótseers in e zwart këstum, mèt zwarte hawsën aan en mèt 'nën hoeëgën hood oppe kop. Bi-j 'n mës óm 9 oore waas t'r – neet te gluive – mer eine preestër en woeëren 't paerd en de wage neet mèt rouw bëkleid.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

doeër de bot (uitdr.), doeër de band, doeër de wieëg; door de bank (band) (gew.), door de bot (gew.), gewoonlijk, doorgaans, tot een gemiddelde herleid, gemiddeld, door elkaar (genomen): *doeër de bot zeen jóngës van 16 jaor nog neet druuëg achtër hun oeëre* (nog onvolwassen); *mësjujn sjit de kat 'ne kni-jn* (misschien gebeurt het onmogelijke), *mer doeër de bot kóns-te gein réchde (réchte) bóks aan 'n króm vot make* (maar doorgaans kun je het onmogelijke niet doen).

doeër de wieëg (uitdr.), doeër de bot (zie ald.).

doeër en doeër (een versterking van ‘doeër’), door en door, grondig: *det vroumës is doeër en doeër gek; es-te doeër en doeër vërslieëte bès, bès-tën op en kums-te stillëkësaan aan d’n ènj.*

doeër, 1 (voorz.), door: *det is miech doeër de kop gëgange*, dat ben ik vergeten; *Sjël is doeër de rówt gëvalle*; **2** (voegw.), door: *doeër (mèt) in d’n naas te puuëtërën is ze goeën blooje*; **3** (bw.) *iech bèn doeër en doeër bëvroeëre; de bös is al doeër; wieë höbbën h’m al lang doeër* (doorzien); *kums-te békans doeër* (verder)?; *’t is ölf (ëlf) oore doeër* (later dan elf uur).

doeërbi-jte ((on)overg.; baet (bieët) doeër, h. en is doeërgëbieëte), **1** doorzetten: *dae slapjanës bit neet doeër; want hae haef z’n han sjeif stoeën*, hij is een luierik; **2** krachtig bijten [Hd. *durchbeißen*]: *de vesse zitte waal get aan ’t voor te lótsje* (zuigen), *mer ze bi-jte neet doeër*; **3** [Hd. *durchbeißen*], doorbijten, stukmaken: *’n fis* (bunzing) *haef de kabëls van d’n ottoo doeërgëbieëte*; **4** [Hd. *sich durchbeißen*], er zich doorslaan: *tón z’n vrouw gëstórve waas, haef Maan z’ne plan gëtrokkën en d’r zich doeërgëslage, want es-te dén neet doeërbits* (diech t’rdoeër sluis), *bès-te ’ne sugkëlaer*; **5** [Hd. *durchbeißen*], lek bijten: *d’n hónd haef de kat de kael doeërgëbieëte*; **6** [Hd. *durchbeißen*], in stukken bijten: *iech baet d’n appël doeër.*

doeërblajëre (onoverg.; blajërde doeër, h. doeërgëblajërd) [klemtoon op ‘doeër’], verder bladeren: *jóng, blajër ins doeër* (wujjër), *want iech gëluif des-te sluuëps.*

doeërbrënge (overg.; brach doeër, h. doeërgëbrach), doorbrengen, slijten: *woes-te of wi-js-te de lieëvën ouch doeërbrungs, es-te mer gëlökkig bès, want det tël.*

doeërbrieëke, I (onoverg.; broeëk doeër, h. en is doeërgëbroeëke), **1** [Hd. *durchbrechen*], openbreken: *zeen in Mëzeik oeëts di-jkën doeërgëbroeëke?*; **2** [Hd. *den Durchbruch schaffen*], op de voorgrond treden, aan de top komen: *waem haw oeëts gëdach det daen tip nog ins zou doeërbrieëke?*; **3** [Hd. *durchbrechen*], stukbreken: *es de kuj doeër d’n draod zeen gëbroeëke, den zeen ze doeër- en ówtgëbroeëke; brieëk dae stek ins doeër.*

doeërdoon, I (overg.; doeëg (dieëg) doeër, h. doeërgëdoeën), **1** schrappen: *doot miech oppe li-js mer doeër; want iech kan neet mëtgoeën*; **2** [D. (Rijnl.) *durchtun*], door de zeef laten gaan: *doot de tēmatte mer doeër*; **II** (onoverg.; doeëg (dieëg) doeër, h. doeërgëdoeën), **1** doorwerken, doorfeesten: *we höbbe d’n hieële nach doeërgëdoeën*; **2** verder gaan, voortgaan: *gank nów ins eindëlik doeër* (wujjër).

doeërdreije ((on)overg.; drejde doeër, h. en is doeërgëdrejd), **1** doldraaien: *di-j sjrówf drejt doeër*; **2** (fig.) het geestelijk evenwicht kwijt zijn: *iech drej hieël doeër; want iech bèn m’ne kop kwi-jt* (ik ben helemaal in de war); **3** geld verspillen, verkwisten: *Li-jza drejt t’r allës doeër* (drejt allës t’rdoeër); **4** m.b.t. groenten: *tēmatte dreije we doeër in ’n pazzëviet* [Fr. *passé-vite* (roerzeef)].

doeërdrejjër (m.; -s; -ke), verkwister: *gëstoeële good kump noeëts in ’t dörde blood, want de ginnërasie di-j e fortujn èrf* (örf, äörf) *det neet ieërlik is vërdeend, bëstuit ówt doeërdrejjërs.*

doeërdrenke (onoverg.; drónk doeër, h. doeërgëdrónke), met flinke teugen drinken: *aan e kónjékske mós-te suppe, mer aan ’n pint beer kóns-tën ins good doeërdrenke.*

doeërdri-jve (overg.; draef doeër, h.

- doeërgëdrieëve), doordrijven: *Tjeukën is e piske van veer jaor, mer hae wèt ze willëkën al good doeër te dri-jve.*
- doeërenti-jd** (bw. v. tijd), mettertijd, op d'n duur, gaandeweg: *jaorëlanke haef di-j lui fi-j(j)oeël* (vadsige vrouw) *op häör lui kónt gëzieëte* (niets uitgevoerd), *mer doeërenti-jd kump de luie zweit t'r avëntów toch ins ówt*, wordt gezegd wanneer iemand zich eens buitengewoon inspant.
- doeërewég** (bw.), flink, erg, hevig: *dae kaddee* (linke kerel) *haef dao doeërewég pruuëgël gad; wieë höbbe doeërewég (get) paoling gëvange.*
- doeërewieëg** (bw.), doeërgaons; doorgaans, meestal, gewoonlijk: *doeërewieëg sjëlt Munnik de iëerpële; vandaag is Frëddie te laat, mer doeërewieëg is-tër prónt op ti-jd.*
- doeërgank** (m.; -gëng; -gëngske), **1** [Hd. *Durchgang*], doorgang, opening, doorgangsoening: *d'n doeërgank in det gëtske* (steegje) *waas te smaal vuur ottoos; 2* (m.b.t. de gelegenheid door te gaan) doorgang: *vuur ottoos is d'n doeërgank dao vërboeëje, want det is dao 'n spuuëlstraot gëwoeëre.*
- doeërgaons** (bw.), doeërewieëg (zie ald.).
- doeërgieëve** (overg.; goeëf doeër, h. doeërgëgieëve), verder geven: *in sómmigge fëmi-jlies wuuëre kleijër van 't ei kënd(sj) aan 'n angër doeërgëgieëve; wils-te de sókkër ins doeërgieëve.*
- doeërgood** (bn.; g. tr. v. verg.) [vaak met een versterkende herhaling], doorgoed: *di-j lujkës* (bescheiden mensjes) *zeen doeërgood en zelfs doeërendoeërgood.*
- doeërhawte** (onoverg.; hoeël doeër, h. doeërgëhawte), **1** oudejaarsavond vieren: *eine kieër pëer jaor, mèt de Nówjaor, hawte wieë d'n hieële nach doeër; 2* doorroepen (studententaal): (fig.) *bës-te jónk, dén kóns-te gemékkelik avëntów ins doeërhawte*, een nacht niet naar bed gaan, door blijven gaan met feesten.
- doeërijieëgër** (m.; -s; -ke) [Kil. *doorjaegher*], slokop, schrokker, gulzigaard (die niet dik wordt): *ouch es daen doeërijieëgër élken daág e pënke spek nao bënne wirk, kump dae geine gram bi-j.*
- doeërkómme** (onoverg.; kwoeëm doeër, is doeërgëkómme), **1** [Hd. *durchkommen*], voorbijkomen: *de stoet mót hi-j nog doeërkómme; 2* [Hd. *durchkommen, durch ein Examen kommen*], slagen: *Lëwi-j is in Luuëve mèt gëmaak doeërgëkómme; 3* doorbreken [Hd. *durchbrechen*], *Bértsje z'n iëerste téndsjen is doeërgëkómme; de zón is doeërgëkómme; 4* [Hd. *durchkommen*], waarneembaar zijn: *Johan Coolen kump op radio 'LRM' uuvëral good doeër in Mëzeik; 5* [Hd. *durchkommen*], genezen (na zware ziekte): *eedërein dach det Keet d'n hook ómging, mer det vrouwkën is t'r toch doeërgëkómme; 6* zijn weg voortzetten: *kóm doeër, want de stuus al 'n hawf oor te tettere.*
- doeërkri-jge** (overg.; kraeg doeër, h. doeërgëkrieëge), geleidelijk begrijpen, doorkrijgen: *'t haef éffe gëdoord vuuërdët iech doeërkraeg des-te bieëtër op 'ne kórf vluuë kóns lëttën es op e gek wi-jf.*
- doeërlaote** (overg.; loeët doeër, h. doeërgëlaote), **1** [Eng. *to let through*, Hd. *durchlassen*], laten passeren: *ieërs zitte ze miech aan de grens m'n hieël vëli-j's óm te weulën en dén laote ze miech innins doeër; de kippër haef t'r gistëre twieë doeërgëlaote di-j dër haw mótte pakke; laot miech ins doeër, éstëbleef; 2* laten

slagen: *wi-j det slummëke (domoor) haw gëdöbbëld en wi-j hae d'r tón nog alti-jd niks van haw gëbakke, höbbe ze h'm van ieëlnj mer doeërgëlaote; 3* aframmelen: *es-tën allëwi-jl eine zou(d)s doeërlaote, dén höbs-te gëgarrëndeerd dezélfden daäg nog 'ne wout [Bargoens voor 'politieman'] oppe stóp; vreugër hoofdës-tën oppe sjoel mer te boezjeerën of de haws al kans det ze diech ins good doeërloeëte, mer dao boezjeerde tón neemës nao* (maar daar maakte zich toen niemand druk over).

doeërloupe (onoverg.; loeëp doeër, is doeërgëloupe) [klemtoon op de 1ste lettergreep; Hd. *durchlaufen*], **1** verder lopen: *loup nog mer e stökske doeër; 2 lopen door: *Mëri-j is hieël Mëzeik doeërgëloupe vuur 'n doeës knapkeuk; 3* percoleren [Hd. *perkolieren*], laten doorsijpelen: *es 't water is doeërgëloupe, is de koffie gëreid (klaor); 4* stuklopen: *Laen haef häör sjoon doeërgëloupe.**

doeërluip (m.; -e; -ke), doorgang [Hd. *Durchgang*], passage: *vuur van d'n a(o)ntree in de kuuëke te gërake, höbbe wieë in de woeënkamër 'nën doeërluip.*

doeërluipërke [kinderspel], **1 doorloperkje bij het touwtjespingen:** *'Tërwi-jl de 'drejjërs' bi-j 't touwkësprënge de touw lansëm laote drejje, stoeën de 'sprëngërs' vuuër de touw en præbeere nao d'n angëre kant te loupe zonger doeër de touw gëraak te wuuëre. Waem gëraak wuuërt, vilt aaf. Bi-j de twieëde beurt mótte de 'sprëngërs' eine kieër uuëvër de touw sprëngën en doeërloupe. Bi-j de dörde beurt sprënge ze twieë kieëre druuëvër enz., tot nog eine sprëngër uuëvërbli-jf.'; 2 doorloperkje bij tikkertje spelen:* *'Kump t'r; es e kënd(sj) 'n twieëde kënd(sj) naolöp, 'n dörde kënd(sj) tösse, dén mót 't ieërste kënd(sj) 't twieëde laote loupën en 't dörde naoloupën*

en præbeerën 't aan te rake, waat we doeërluipërke neume.'

doeërmówle (onoverg.; mówldë doeër, h. doeërgëmówld), doeërkalle; doorspreken, met spreken voortgaan: *kums-te di-j appëlklats tieëge, den hoofs-te zelf neet vääol te zëgke, want di-j kan gemëkkelik 'n eurke doeërmówle.*

doeërn (m.; däöre: däörke) [Mnl. *do(o)rn*, *dorijn*, Eng. *thorn*, Hd. *Dorn*], **1** doorn: *tón Baer mèt ze zaat gaat in de däörëhëgk waas gëvalle, haw d'r 'nën doeërn in z'n lënkë bil (bats); 2 (uitdr.) tón Sjelke van vërdreet zoeët te janke wi-j 'n maddëlieën, zag z'n ma: 'Het lieëvën is vol däörën en distëls (verdriet en smart horen bij het leven), leeve jóng, mer zeuk toch vuuural de zón op* (zoek vooral de vrolijke kant van de dingen, wees optimist).'

doeërnaat (bn.; g. tr. v. verg.), kléddernaat, klieëdernaat, stróntnaat, zeiknaat, dri-jfnaat, mësnaat, klétsnaat (zie ald.).

doeërrieëge (bn.; g. tr. v. verg.), doorregen: *'nën doeërrieëge bufstök is vääol lékkerder es eine zóngër e gridzëlke vèt, want vèt guuëf de smaak.*

doeërs (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *dorst*, *darst*, *durst*, Eng. *thirst*, Hd. *Durst*], **1** dorst: *minse, dao is hi-j drënkës gënóg, gieë zult dus geinën doeërs hoove te li-jje; vëreks-te van d'n doeërs – en zieëkër es-te 'nën druuëge lieëvër höbs – dén mós-te lampëtte* (veel drinken); **2 (uitdr.)** *es iech zaat bèn, zujt 't eedërein, mer es iech doeërs höb, zujt 't neemës* (dronkemansklacht).

doeërsjikke (overg.; sjikde doeër, h. doeërgësjik) [Hd. *weilerschicken*], **1** verwijzen: *m'nën doktoeër haef miech doeërgësjik nao 'ne spissjëlis; 2*

verder zenden: *iech hōb tiech dae breek doeërgēsjik, want dae waas neet vuur miech; 3* wegsturen: *waat zeen det vuur minse, di-j zelf mieë es gēnóg hōbbēn en 'ne bieëdēlaer toch doeërsjikke?*

doeërsjōdde (overg.; sjōdde doeër, h. doeërgēsjōd), door iets heen gieten: *pak e zaefkēn en sjōd de koffie dao mer doeër, want dae zit vol dras* (koffiedik).

doeërsjrappe (overg.; sjrapde doeër, h. doeërgēsjrap), doorschrappen: *sjrap miech mer doeër oppe li-js van de wandēling, want mēt di-j aestēroug kan iech geine poeët vērzētte.*

doeërslaag (m.; -slaeg; -slaegske), **1** [Hd. *Durchschlag*], kopie: *vuur op e tipmēsji-jn 'nēn doeërslaag te make, mōs-te (mōsdēs-te) twieë blajēr drin stieēke mēt e blaad kalkeerpēpeer d'rtōsse; 2* [Hd. *Durchschlag*], drevell: *vuur gatēr in 'n i-jzēre plaat te make, hōbs-te 'nēn doeërslaag vandoon; 3* afdoende reden: *nao 't (h)ospētaal goeēn doon iech noeēj (node, niet graag), mer tōn d'n doktēr zag det iech angērs e vuuēgēlke vuur de kat waas, goeēf det d'n doeërslaag vuur toch te goeēn, was dat een doorslaggevend argument.*

doeërslaope (onoverg.; sloeëp/slieëpde doeër, h. doeërgēslaope) [Hd. *durchschlafen*], **1** [Eng. *to sleep through*], verder slapen: *slaop mer doeër, jōng, want det zeen mer get jung (jing) di-j hi-jbōwte get bumkēs aafloate; 2* slapend doorbrengen: *sluuēps-te d'n hieēlēn daāg doeër, dēn bēs-te 'ne slaopkop.*

doeërsloeën (onoverg.; sloeëg doeër, h. doeërgēsloge), **1** doorslaan: *m'ne fits sluit doeër, want 't kampraad is vērslieēte; 2* geestelijk verward zijn, onzin vertellen, raaskallen: *iech hōb toch niks miszag (verkeerd gezegd) es iech bēwieēr det*

Tei bēgint doeër te sloeën; 3 (uitdr.) tōn de bēnnēbieēr (introvert mens) eedērein bēgos ówt te sji-jte, woeērēn h'm de stōp doeërgēsloge, was hij over zijn toeren geraakt.

doeërsnaej (m.; g. mv.; g. dim.), **1** tekening in doorsnede: *zoudt gieē miech ins 'n doeërsnaej kōnne make van eur hōws; 2* (fig.) [Hd. *im Durchschnitt*], gemiddeld: *in doeërsnaej (doeër de bot) geit 't sjejke drop (komen er geen kindjes meer) es de awwērs al e paar kēnjēr oppe waerēld hōbbe gēzat.*

doeërsni-jje (overg.; snaej doeër, h. doeërgēsnieēje) [Hd. *durchschneiden*], (m.b.t. in tweeën verdelen) doorsnijden: *sni-j dae bufstōk mer doeër, want dae kri-jg iech allein neet op.*

doeërspeule (overg.; speulde doeër, h. doeërgēspeuld), **1** [Hd. *spülen*], doorspoelen: *jungske, hōbs-te weer vērgieēte van de wc doeër te speule (te sjasse)?; 2* veel drinken: *ieërs hōbbe ze zittēn ieēte wi-j de heimejērs en daonao hōbbe ze nog ligke doeërspeulēn en dus ligke lampētte; 3* [Hd. *durchspulen*], (m.b.t. een video- of geluidsband) doorspoelen: *speul dae film mer get doeër, want det is neet vuur klein kēnjēr, waat nōw kump.*

doeërstoeēte ((on)overg.; stoeētde doeër, h. doeërgēstoeēte), **1** [Hd. *vorstoßen*], doorstoten, doordringen: *in de 'Blitzkrieg' woeēre de Duitsērs in 'ne wup (in korte tijd) doeërgēstoeēte tot in Parri-js; 2* [Hd. *weiterstoßen*], voortgaan met stoten: *de geitēbók blaef mer doeërstoeēte, ouch tōn 't kēnd(sj) al oppe grōnd loeēg; 3* [Hd. *durchstoßen*], doorheen stoten: *mēt e gieētsje te kappēn in det einsteins meūrke, bēn iech t'rdoeër gēstoeēte.*

doeërtēlle (onoverg.; tēlde doeër, h.

doeërgëteld), **1** voortgaan met tellen: *vuur te laote ki-jke waat ze al kènne, tèle klein kènjër gaer doeër tot dówzënd of wujjër*; **2** een hoge rekening aanbieden: *in dae winkël hōbbe ze gooj waar, mer di-j tèle dao waal ouch doeër*.

doeërtrèkke (overg.; trok doeër, h. doeërgëtrokke), **1** het toilet doorspoelen: *hōbs-te d'n kēmisse gēdoeën, 'n groeëtën of 'n klein, dën mós-te doeërtrèkke (doeërspeule, sjasse)*; **2** verlengen: *ze goeën det fitsëpaad van Neerootëre doeërtrèkke tot in Roeëtëm*; **3** krachtig trekken: *mót e keijfke gēboeëre wuuëre, dën móttën e paar manskieërëls good doeërtrèkkën aan de touw di-j rōnd de vāörpūuëtsjës is gēbóngë*; **4** reizen door: *we zeen hieël Ammeerieka doeërgëtrokke, van d'oeës- nao de wéskus*; **5** stuktrekken: *trèk neet te hel, want de trèks (truks) det touwke doeër*; **6** roddelen: *di-j meujal duit niks leevër es minse d'rdoeër trèkke*.

doeërvare (onoverg.; voeër doeër, h. of is doeërgëvare), **1** [Hd. *durchfahren*], (m.b.t. doorgaan met rijden) doorrijden: *tón we nao de Kaap zeen gëvare, hōbbe we daåg en nach doeërgëvare*; **2** (m.b.t. verder rijden na stilstaan) verder rijden: *we hōbbën 'n eurke de bein van ós aafgëlag en zeen tón doeërgëvare*.

doeërvlamme (onoverg.; vlamde doeër, is doeërgëvlamp), hard doorrijden: *tón de pollisse Zjaen z'n pëpeere wouwe kóntrolleere, gëbieërdën hae van krómmën aas (hield hij zich van den domme) en vlamde doeër*.

doeërwirke (onoverg.; wirkde doeër, h. doeërgëwirk), **1** met werken voortgaan: *strak wirke we doeër aan d'n dèk tot alle dalle ligke*; **2** snel werken: *es we e bitsje doeërwirke, kri-jge we vandaag nog*

gēdoeën.

doeërzeen (bw. + 'zeen' (zijn)), **1** geslaagd zijn: *Zjef haw twieëde zit, mer nów is-tër doeër*; **2** [Hd. *durch sein*], doorgesleten zijn: *m'n sjoon zeen doeër*; **3** doorgeleggen zijn: *Trui ligk al 'n hawf jaor in 't (h)ospëtaal en nów is häöre rōk doeër*; **4** later zijn: *'t is tieën oore doeër*.

doeërzette (onoverg.; zat doeër, h. doeërgëzat), **1** volhouden: *doeërzette, jóngës, neet opgieëve*; **2** toenemen: *'t watër is gēbroeëkën en de wieëje (weeën) zette doeër*; **3** [Hd. *durchsetzen*], voortgaan: *we woeëre det al lang van plan en nów zette we ouch doeër*.

doeërzettër (m.; -s; -ke), doorzetter: *bës-te 'ne meugën of 'ne mówlëmieëkër (praatjesmaker), bëgin dën mer noeëts aan zoe e munnikkëwërk (mönnikkewërk), want det is get vuur doeërzettërs*.

doeërzeuke ((on)overg.; zoch doeër, h. doeërgëzoch), verder zoeken: *we zeuke doeër tot we gëvóngën hōbbe waat we zeukën of tot we ómvalle van de slaop*.

doeës (v.; doeëze; duuëske), **1** [Mnl. *dose*, Hd. *Dose*], doos: *Trees is wild(sj) van 'n doeës prëlinne*; **2** [Hd. *Dose*], stopcontact: *mörge geit de man van d'n èllë(n)trik de doeëze zette*; **3** [Hd. *Dose*], blik: *mèt zoe'n groeëte doeës sërdinnën hōbs-te d'ne bówk vol*; **4** minachtend voor 'vrouw': *di-j aw doeës hunk (hink) miech de kael ówt*; **5** vulg. voor 'vrouwelijk schaamdeel': *kut*; **6** scheldnaam (vulg.): *di-j (zeik)doeës haef ferm sti-jpën óngër häöre pispot*; **7** bak, bajës, pëtoet, prëzóng, përzóng; gemeenz. voor 'gevangenis': *dae kloeët mazzaor (-mazzaor = lomperik) haef 'ne maond(sj) in de doeës gëzieëte*; **8** gemeenz. voor 'bed': *sómmigge minse goeën saovës neet nao bèd*

(*lègke zich neet in béd*), *mer di-j krówpën in hun doeës of di-j goeën nao hun koeëj.*

doerbakke (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *durchgebacken*], doorbakken: *doerbakke broeëd is broeëd det good gaar is en dus neet te loch en neet te hel is.*

doerblajëre (overg.; doerblajërde, h. doerblajërd) [klemtoon op 2de lettergreep; Hd. *durchblättern*], vluchtig (al bladerend) doorlopen of doorzien: *de höbs luj di-j in 'ne bookwinkël 'nën hawvën daåg beuk doerblajërën en dén toch niks koupe; smörgës doerblajër iech de gëzët.*

doerdach (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *durchdacht*], doordacht: *Sus is 'ne sërjeuze mins, dae neet mèt de nate vingër (zonder zorgvuldig onderzoek) aan get bëgint, mer dae alti-jd doerdach te werk geit.*

doerdét (voegw.) [Hd. *dadurch das*], doordat: *doerdét iech vërjaorde, bëgoste ze te zènge wi-j (toen) iech bènnëkwoeëm.*

doerein, 1 (bw.), in de war, dooreen, door elkaar: *es allës uuvër(h)oup ligk, ligk allës doerein; dae lajëvaegër (dief) haef alle pëpeere (paperassen) zoe doerein gëgoeëjd det 'n kat häör jónge d'r neet mieë in zou trökvènge; ze drónke dri-j soeërte beer doerein; 2 (fig.) gemiddeld: doerein gëpak zeen di-j erm sjélmkes nog gein vi-ijf jaor.*

doereingoeëje (overg.; goeëjde doerein, h. doereingëgoeëjd), dooreengooien: *ómdét t'r einën allës haw doerein gëgoeëjd in de kleijërkas, haw Lëwi-j 'n óngërbóks van z'n vrouw aan.*

doereinloupe (onoverg.; loeëp (lieëp) doerein, is doereingëloupe), **1** door mekaar lopen: *oppe keur loupe de kënjër allëmaol doerein; 2 (letterlijk) dooreenlopen: de vörf*

waas doereingëloupe; 3 (fig.) dooreenlopen: es 't tiech ins allëmaol doereinlöp, wilt det nog neet zëgke des-te ze neet allëmaol mieë op 'n ri-j höbs, dat je gek bent.

doereinsjödde (overg.; sjödde doerein, h. doereingësjöd) [Hd. *durchschütteln*], dooreenschudden: *bi-j de aerdbaeving van 13 april 1992 waerde de hówzër in Mëzeik zoe doereingësjöd det vööl minse d'n davër op 't li-ijf kraege (van angst begonnen te beven).*

doereinsjógkële (overg.; sjógkële doerein, h. en is doereingësjógkëld), dooreenschommelen: *tón wieë mèt de kustram van De Panne nao Knokke woeëre gëvare, woeëre we hieël doereingësjógkëld.*

doereinweje (overg.; wejde doerein, is doereingëwejd) [klemtoon op de 2de lettergreep], dooreenwaaien: *nao de storm woeëre de blajër di-j iech zjus tervuuër (vanvöors) haw bi-jeingëkieërd, weer hieël doereingëwejd.*

doerloupe (overg.; doerloeëp, h. doerloupe) [klemtoon op de 2de lettergreep; Hd. *durchlaufen*], doorlopen: *höbs-tën alle klasse van 'n sjoeël doerloupe, dén höbs-te ze aafgëmaak en kri-jgs-te 'nën dipplom.*

doerstoeën (overg.; doerstóng, h. doerstange) [klemtoon op de 2de lettergreep; Hd. *durchstehen*], doorstaan: *es-te di-j oppërasie good doerstuis, zuls-te rap gësjappeerd zeen (hersteld zijn); es-te zoevööl leid höbs doerstange, wuuërs-te vanallein 'nën hëlle.*

doerzeuke (overg.; doerzoch, h. doerzoch) [klemtoon op de 2de lettergreep; Eng. *to search through*, Hd. *durchsuchen*], **1** uitkammen: *we höbbe d'n hieële röntélóm (omgeving) doerzoch en niks gëvónge; 2 doorzoeken: tón de kómmi-jze*

(douanebeambten) *de valli-jze van dae zwarte doerzochte, vónge ze 'n gëruuëstërde apëbil.*

doewaan (m.; -e; -ke) [me. Lat. doana, Fr. *douanier, agent des douanes (douane)*], këmi-js, am(b)tënaer; douane, douanier, tolbeambte: *tón d'n doewaan aan Jéntsje vroeëg woeróm dër 'n smókkëlbóks (golfbroek) aan haw, zag dae klöppël det de pékskes gooj boeëtër neet in z'n bóks mer óngër z'n patsj zoeëte.*

dóf, I (m.; -fe; dufke) [klanknaboosend; van 'dóffe' (slaan); Mnl. *duffen, doffen* (slaan), D. (Rijnl.) *Duff*], dof, stoot, duw: *mèt z'n vóws goeëf miech dae kni-jnskop (kniezerd) 'nën dóf in m'n zi-j; II* (bn.; -fër; -ste) en (bw.) [verwant met 'doof'; Hd. *dumpf*], **1** gedempt, dof: *'t klink hi-j hieël dóf; iech kraeg 'nën dóffe slaag in m'ne rök; 2* bédóf; bedompt, muf: *doeër de voch is de loch in de kélder hieël dóf; 3* bekrompen, onbezielde: *van de dóffe meininge van daen awwërwëtse knuuër (grommelaar) kri-jgs-te de krélkespis; 4* mat, zonder glans: *nao d'n (de) doeëd van z'n vrouw stónge Baer z'n ouge dóf in z'ne kop van 't vërdreet, 't kopbriëkës en 't janke.*

dóffe (overg.; dófde, h. gëdóf) [Mnl. *doffen* (slaan), Kil. *doefen*, D. (Rijnl.) *duffen* (stoten, slaan)], stompen, porren, stoten, bonzen, doffen (gew.): *tón we aan 't aansjufve woeëre, dófde d'n einën of d'n angëren heimëlikke miech in m'ne rök.*

dokke (overg.; dokde, h. gëdok) [Bargoens; verwant met 'dokgeld' (havengeld in een dokhaven)], betalen: *vuur dae kampëjówn (óngër de dujfkës) hóbbe we di-j Jappe (Japanners) good laote dokke, mer det zeen den ouch stinkënd ri-jke dówvëpitte (duivenhouders, duivenmelkers).*

dokkëmëntasieséntrum (o.; -s; g. dim.) **1** documentatiecentrum: *in e dokkëmëntasieséntrum wieëre dokkëmëntën op 't gëbeed van weitënsjap en kultuur bi-jeingëbrach; 2 het Maaseiker Documentatiecentrum: 't Dokkëmëntasieséntrum, opgërich in 1996, is e gëbów woe de 'Wirkgroep Dokkëmëntasie', allëmaol vri-jwilligërs, allës ówt d'n ti-jd dae vërbi-j is, bi-jeinbrunk. Dokkëmëntën uuvër Mëzeik en z'n inwoeënërs, dówzënde gëdiegietalliezerde fottoos, affiesje, aafsjriftën ówt rëgistërs, ówtgëknipde arti-jkëlën (of bësji-jvinge daovan) ówt gëzëtte, doeëdsprëntsjes, prëntkaarte, dosseers mèt pamflëttën en allërlei gësjrifte, beuk, akte van nottarissën en angër waerdëvol dokkëmëntasie... 't is allëmaol te vëngën in 't Dokkëmëntasieséntrum zelf of op 't intërnèt. Vuur 't arsjiefen de gesjiedënis van Mëzeik aan te völlën organiezeert dit séntrum o.a. ouch wawwëleurkës (zie ald.)'*

doksaol (m.; -e; doksäölke) [me. Lat. *doxale*, Mnl. (d)oxale, docsael], oksaol; **1** oksaal: *vreugër zóng 't kirkkoeër oppën doksaol (op 't oksaol); 2 'oksaal' komt van 'dorsus' (rug): "Doksaol' kump van 't Latti-jns woeërd 'dorsus' (rug) en waas eigëlik de plaats achtër de rök van de preestërs, woe de tappi-jtën hóngë. In 'oksaol' is de 'd' wëggevalle, ómdët ze di-j vuur 't lidwoeërd hoeëlën en dus is 'doksaol' hetzëlfdën es 'oksaol'. Oppën doksaol waerde vreugër de 'doxologie (= lofprijzing)' vuurgëlieëze.'*

doktër (m.; -s; -ke) [Lat. *doctor*, Mnl. *doctoer* (geleerde, leraar), It. *dottore*, Sp. en Eng. *doctor*, Fr. *docteur* (aanspreekvorm), Hd. *Doktor* (aanspreektitel)], doktoeër; **1** dokter: *de mós neet vuur élke sjieët nao d'n doktër loupe; d'n awdste bi-j 'os geit vuur doktër; höbt gieë vreugër ouch doktërke gëspäöld?; loeëte ze vreugër d'n doktër vuur diech kómme, dén haws-te*

dèk d'n doeëdshummèn al aan (dén waas 't békans mèt tiech gëdoeën = dan was je op sterven na dood); *mót gieë ins lówstère, doktër, iech bèn geine sik wieërd (iech bèn neet in mi-jne sjik)*; **2 (uitdr.)** 'Hawt tiech gëzònd, dén bëtaal iech d'n doktër;' zag bómpa zieëliggër alti-jd (humoristische afscheidsgroet).

doktère (onoverg.; doktërde, h. gëdoktërd), **1** onder doktersbehandeling staan: *mèt dae rummëtik, woe iech zoe krómp es 'n zeekël doeër bèn, bèn iech nôw al vi-jf jaor aan 't doktère*; **2** [Hd. *doktern*], prutsen aan, proberen op te lossen: *wi-j lang hóbbe ze (nôw al) gëdoktërd aan d'n N74 (Noord-Zuidverbinding)?*

doktoeër (m.; -s; -ke) [veroud.], **1** doktër (zie ald.); **2 (uitdr.)** oos hundsjën is nog slummër es 'nën doktoeër, 't wèt drek waem de sókkër haef (wie lijdt aan suikerziekte).

dölle (m.; id.; g. dim.), dulle (zie ald.).

dommësi-jlie (m.; -s; -ke) [Lat. *domicilium* (van 'domus' (huis), Fr. en Eng. *domicile*, Hd. *Domizil*), dommësil; *domicilie*: de meiste Mëzeikënaerën hóbben hunnën dommësi-jlie nêteurlik in Mëzeik, mer dao zeen d'r ouch di-j dae in 'n angër gëmeintën hóbbe.

dommësil (m.; -le; -ke), dommësi-jlie (zie ald.).

dommësti-jk (m.; -e; -ske) [veroud.; Lat. *domesticus* (bediende) van 'domus' (huis), Fr. *domestique*], **1** bediende, huisknecht: *Zjaen z'n uuvërgroeëtvadër is nog dommësti-jk gëwaes bi-j sjik volk in de Walëpëjje*; **2 plattelandsjongeren gingen vaak dienen in de stad**: 'Vuural in de groeëte staej waas 't vreugër gëbrújkëlik det de ri-jke fëmi-jlies dommësti-jkën in hóws

pakde, di-j ze vuur 'nën appël en 'n ei 't werk loeëte doen. De dommësti-jke woeëre d'n dëkstën ti-jd jóngës en maesjës van de bówte, di-j dus ginge deenën in de stad.'

dómpëtig (bn.; -gër, -ste) [Mnl. *domp* (damp, walm), Hd. *dumpfig*], dómpig; muf, vunzig, dompig, mistig: *in van di-j aw koeëje van hówzër mèt hun dómptigge kieëmërkës en hun dómptigge këldeers zoeëte vreugër vööl tieëringli-jjërs (tbc-lijders) hun ènj aaf te wachte* ['tieëringli-jjër' is thans een scheldwoord en staat voor 'ellendeling' of 'rotzak'].

dómpig (bn.; -gër; -ste), dómpëtig (zie ald.).

dóndër (m.; -s; g. dim.) [van de Germaanse god Thor (de donderaar); Lat. *tonare* (donderen), Eng. *thunder*, Hd. *Donner*], donder: *vreugër hawwe sómmigge zoe 'ne sjrik van d'n dóndër en de bliksëm det ze, es 't ónwaerde, in de këlde of op 't (h)ujske kroeëpe.*

dóndërbieësjje (o.; -s; -), hómmeëlbieësjje; donderbeestje, trips [Eng. *thrips*]: *we kri-jgën ónwaer, want 't zit vol dóndërbieësjës.*

dóndërdaag (m.), dóndërdig (zie ald.).

dóndërdig (m.; -ge; -ske) [het eerste lid verwijst naar Thor (de donderaar), een Germaanse god; Mnl. *donredach*, *donderdach*], dóndërdaag; donderdag: **(uitdr.)** *d'n dóndërdig is d'n deef van de wieëk*, als donderdag voorbij is, dan is de week haast voorbij.

dóndëre (onoverg.; dóndërde, h. gëdóndërd) [Mnl. *donre*, *donder(e)* (donder), Eng. *to thunder*, Hd. *donnern*], donderen: **1** vallen: *iech bèn dao mèt m'n zate pëtatte (vulg. voor 'in dronken toestand') nao óngër*

gëdóndërd; **2** smijten: *ómdét iech di-j minsën in hun értën haw gësjieëte* (omdat ik hen beledigd had, onheus behandeld had), *höbbe ze miech van d'n trap gëdóndërd*; **3 (uitdr.)** *det ujlskujkën is nog te lui vuur te hëlpe dóndëre*, hij is erg lui; *Sus en Li-za zeen van de praekstool gëdóndërd*, zij gaan huwen (verwijst naar de vroegere 'kerkelijke afroep').

dóndërslaag (m.; -slaeg; -slaegske) [Eng. *thunderclap*, Hd. *Donnerschlag*], donderslag: **(uitdr.)** *de mós van 'ne sjeët geinën dóndërslaag make*, je moet van een mug geen olifant maken.

dónkël (bn.; -dër; -ste), **1** [Hd. *dunkel*], donker, duister: *zujs-te di-j dónkël loch?* *Dao hunk 'n dóndërsjoor* (donderbui, onweersbui); *'t zeen de dónkël daag vuuër (de) Kieërsmis*; **2** (gebruikt als gesubst. bn.), het donker: *dao is 'ne plao* (zekering) *gëspróngën en nów zitte we in d'n dónkële*; *Fin is bang vuur d'n dónkële*; **3 (uitdr.)** *mèt Përsjónkële* (Portiuncula-aflaatfeest) *is 't óm ach oore dónkël*.

dóns (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *down* (veren van vogels), Hd. *Daunen* (mv.)], dons: **1** (meton.) donsdeken: *vreugër loeëge we te maffën óngër van di-j zwaor dieëkës en nów ligke we óngër 'nën dóns*; **2** zijdeachtige beharing: *jao, det haef Too hieël gaer es René uuvër d'n dóns op häör wéngskes käärt*.

dónsbëd (o.; -de; -sje), dónsdieëke (zie ald.).

dónsdieëke (m.; -s; -dieëkske) [Hd. *Daunendecke*], dóns (1ste bet.), dónsbëd, dëkbëd; donsdeken, donsbed, donzen dekbed: *óngër m'n dónsdieëke loeëg iech te druimën uuvër kaal gëplökde (gëplujmde) aenje, di-j aan de vinstër stónge te kwake vuur hun vaerëkleid trök te kri-jge; de kóns*

vreug in of ówt de vaere zeen, mer es-tën óngër zoe'n deur dëkbëd wils slaope, dén mós-te waal zelf vaere laote (dan kost je dat veel geld).

doodoo doon (onoverg.; doeëg doodoo, h. doodoo gëdoeën) [kindertaal], doodookës doon; slapen: *tot uuvër e paar maond(sj) (trök) loeëg oos Li-jzake dëk te janke wi-j 'n maddëlieën* (overvloedig te huilen), *mer es 't nów doodoo(kës) duit, sluuëp 't doeër allës hieër*.

doodookës doon (onoverg.; doeëg doodookës, h. doodookës gëdoeën); doodoo doon (zie ald.).

dook, 1 (m.; deuk; deukske) [veroud.; Hd. *Tuch*], luier: *nów zeen d'r pampërs, mer vreugër móste ze de beebiekës óm de paar oore 'ne proeëpëren dook (pisdook) ómdoon*; **2 (uitdr.)** *laot tiech doeër dae nónédëdzjuuë neet in deukskës doon*, in de luren leggen; *drej d'r mer gein deukskës rónnd, doktër, want gieë wèt ouch det t'r zake zeen di-j aan 't leech kómmën es 't dónkël wuuërt* (dat de waarheid uiteindelijk toch uitkomt).

doon ((on)overg.; dieëg (doeëg), h. gëdoeën) [Mnl. *doen*, Eng. *to do*, Hd. *tun*], **1** als zelfst. ww.: **1** geven, verkopen: *doot miech mer vuur 'nën euroo babbëlaers*; **2** kosten: *waat doon de aspërzjes?*; **3** brengen: *Baerke, kóns-te bómma éffen (h)eivërs doon?*; **4** bijten: *d'n hónd duit niks*; **5** studeren: *dae meuge* (luierik) *van ós haef dit jaor niks gëdoeën*; **6** schilderen, behangen: *iech mótt det meúrke nog doon*; **7** versturen: *iech gaon diech e meelke doon (sjikke)*; **8** bereizen: *wieë höbbën hawf Frankri-jk gëdoeën*; **9** te keer gaan: *waat kan dae gijfsji-jtër lillik (lieëlik) doon*; **10** functioneren: *d'n tillëvi-jzie duit niks*; **11** onweren, hagelen, etc.: *'t duit vi-js bówte*; **12** afleggen:

wi-jvääöl killëmaetër höbs-te gëdoeën?; **13** (cafés) bezoeken: *de zówplépkés höbbën hieël get kepélkes gëdoeën*; **14** deren: *det duit niks*; **15** volgen: *woe höbt gieë eur huumanieteite gëdoeën?*; **16** plaatshebben: *winnieë (wënieë) is det dao te doon, det fieës?*; **17** op- en aflopen: *trappe doon is bieëtër es de lifpakke*; **18** seks hebben: *duis tiech t'r nog get aan, Tuur?*; *haef di-j sjoëën pöl't éch mèt dae pin (gierigaard) gëdoeën?*; **19** invloed hebben op : *e bitsje vreeswaer duit niks aan de ieërstëlinge (vroege aardappelen)* **20** opruimen, poetsen: *höbs-te de badkamer en de stóp al gëdoeën?*; **21** handelen: *ieërs gëdoeën en dén gëdach haef mënnigein in 't leid gëbrach*; **22** gebeuren: *waat zou dao te doon zeen? gank ins hunje*; **23** presteren: *duit dae (op daen awwërdóm) nog zoeget? Ammaj (awwaal) sjappoo*; **24** verrichten: *waat duit Zjang? Pie(ë)r hëlpe. Waat duit Pie(ë)r? Niks (Zjang voert bijgevolg evenmin iets uit)*; **25** marktkramer zijn: *m'ne nónk duit de mérté*; **26** knippen, opmaken, etc.: *ma haef häör haor laote doon*; **27** staan te gebeuren: *Mëri-j is ówtgëtèld en 't is t'róm (tróm) te doon, zij staat op bevallen*; **28** overvloedig commentariëren: *uuvër de stoet höbbe ze nogal gëdoeën*; **29** het vertrouwen verliezen: *dae haef (aaf)gëdoeën bi-j miech*; **30** bewandelen, aflopen: *wieë höbbe de Bosstraot en de Bleumërstraot gëdoeën*; **31** een uitslag behalen: *waat haef de Nollieko gëdoeën?*; **32** ongevaarlijk zijn: *dae kieërël duit waal lieëlik, mer hae duit tiech niks*; **33** emotioneren: *det duit miech get*; **II** als ww. in gangbare uitdrukkingen of zegswijzen: **1** onder de Maaseiker lindebomen (op de Markt) een wandeling maken: *wie zeen weer éffe goeën trieëjën en deeze (dizze) kieër höbbe wieë de buimkës gëdoeën (gëmaak)*; **2** zich suïcideren: *dae malkónténtèrik geit zich (z'n eige) nog ins get doon (zich vërdoon)*; **3** op zijn poot spelen: *dae kni-ÿn kwoeëm bi-j ós 'nën opluip doon*; **3** riskant

zijn: *zoe e jónk dènk snachs allein (h)eivërs laote fitse, is niks gëdoeën*; **4** onbeleefd zijn: *det duit zich neet, 'ne mins zoe aafvange*; **5** klandizie hebben: *dae korsëttëwinkël haef vääöl te doon*; **6** zonder toelating de kazerne verlaten: *bi-j d'n tróp höbbe we dèk d'n draod gëdoeën*; **7** het maken, stellen: *di-j doon 't h'm good, di-j twieë galjaars (vrolijke kwasten)*; **8** veroorzaken: *dén zal miech m'ne kop gein pi-ÿn mieë doon, dan ben ik dood*; **9** zich ontlasten: *iech mótt ins éffe nao 't (h)ujske, want iech mótt get goeën doon*; **10** uitrichten: *es-te niks te doon höbs, doot 't dén neet hi-j (sta hier niet te niksen, stap 't af)*; **III** als gesubst. ww.: **1** handelwijze: *de's gein doon*; **2** welgesteldheid: *di-j minse zeen in goojën doon, ze genieten welvaart, hebben geld*; **IV** als deel van een samengest. ww.: *goeddoen: 't duit 'ne mins gei good, zoe'nën ieëléj;* (vulg.) *zoe e lékker beerke duit 'ne mins ins good aan z'n aw pens*; **V** als hulpww.: **1** helpen: *det duit d'n ieëtën opröpsële, dat doet de maag werken*; **2** verplichten: *vuur 'ne mins zoeget te doon doon, mós-te toch 'nën opgëbloeëze gek zeen*; **VI** in een staande uitdrukking: bij een weigering: *tut, tut, tut, niks te doon!*, daar komt niets van in huis; **VII** om een opsomming te accentueren en af te ronden: *wieë höbbën h'm bëgaajd, want wieë höbbe ligke nachbrake: gëpaaf, gëvrieëte, gëzoeëpën en gëdoeën (betekent: en zo veel meer).*

dooning (v.; -e; -ske), boerenhoeve, doening (gew.); *in det boorëgaat (afgelegen plaats) stuit nog 'n dooning ówt de jaore stillëkës, woe ze nog akkëre (het land bewerken) mèt e koppël boorëpaerd (trèkpaerd).*

door (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Dauer*], duur: *oos plëzeer waas van kortën door* [Hd. *von kurzer Dauer*]; *in 't bëgin kóns-te daomèt lache, mer op d'n door wuuërs-te det kótsmeug.*

Door, roepnaam voor Theodoor, Isidoor.

doore (onoverg.; doorde, h. gëdoord) [Lat. *durare* (voortduren), Fr. *durer*, Hd. *dauern*], **1** duren: *doort 't nog lang?*, ben je bijna klaar?; *es det nog lang doort, bèn iech ewég*; **2** (**uitdr.**) *det geit good, zoelang es 't doort* (ironisch bedoeld); *det doort en det doort*, dat blijft lang duren; *'t zal mi-jnën ti-jd waal doore*, dat zal niet vlug veranderen.

dop (m.; doppe en döp; döpkje), **1** [Mnl. *dop(pe)*, Kil. *dop(pe)*, D. (Rijnl.) *Dopp*], werptol, priktol: *'nën dop mós-tën opdrejjen en dén, tärwi-jle des-te 't ènj van de kaord vashuls (vashils), naergoeëje*; **2** kroonkurk: *es-te gënóg döpkës höbs gëspaard, kóns-te sóms bi-j sómmigge beermérke get wenne; mètde döpkës op 'tfléskesbeervan Krombach woeëre d'r in 2013 twuntig ottoos te wenne; de döpkës op de Jan van Eyckfléskes zeen roeëd wi-j d'n tulband van deeze sjildër*; **3** heupgewricht: *Karël waas aan 't joodële van de pi-jn, ómdét-ër z'n huuëp ówt d'n dop haw*; **4** oog: (**uitdr.**) *kóns-te mësjujn get bieëtër ówt d'n doppe ki-jke!*; **5** (m.; g. mv.; g. dim.), het stempelen, werklozensteun: *stuis-tën oppën dop, dén höbs-te gei vas werk en wuuërs-te gëkóntrolleerd vuur te ki-jkën ofs-te dèk toch örgës in 't zwart* (zonder aan de wettelijke verplichtingen te voldoen) *baezig bès*.

dopgëld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), stempelgeld, werkloosheidsuitkering: *van di-j paar euroo dopgëld(sj) goeën we neet wujd sprènge (goeën we gein groeëte sprung make)*.

döpke (o.; -s; -), dépke, débberke (zie ald.).

doppe (onoverg.; doppe, h. gëdop), stempelen, doppen (gew.): *höbs-te de werk vërloeëre, dén kóns-te goeën doppën en kri-jgs-te van de staot gënóg geld(sj) vuur van te lieëve, waat geine vèttën is en gëkke sprung kóns-te*

dao zieëker neet van (mèt) make.

doppër (m.; -s; -ke), steuntrekker: *Drees haef jaore van d'n dop gëlaef, mer nów höbbe ze daen doppër van d'n dop aafgëgoeëjd, want dae waas te vówl (meug) vuur te wirke.*

dor (bn.; -dër; -ste) [Hd. *dürr*], dor, uitgedroogd, verdord: (**uitdr.**) *dae Lambaer, dae zoe(ë)g det Jètsje zoe gaer det-ër häör geinën daåg kos missën en 'ne greune wieëg haef dor gëloupe*, en iedere dag (erg vaak) is gaan vrijen.

dörde, I (m.; -s; g. dim.) [Hd. *Dritte(r)*], **1** derde leerjaar: *zit daen Ti-j's van uch al in de dörde* [Hd. *in der Dritten sitzen*?]; **2** buitenstaander: *'nën dördën hoof det neet te weite*; **II** (o.; -s; -ke) [Hd. *Drittel*], een derde: *de pri-j's wuuërt mèt 'n dörde vërhuuëg* [Hd. *der Preis wird um ein Drittel erhöht*]; **III** (rangtelwoord) [Lat. *tertius*, Gr. *tritos*, Eng. *third*, Hd. *dritte*], derde: (**uitdr.**) *dörde kieër, gooje kieër*.

doree (zonder betekenis) [m.b.t. een kinderliedje dat werd gezongen bij het touwtjespringen], *'Bi-j 't touwke sprènge zóngje de maesjës: j'ai des fleurs jolies dans ma robe bleue, do re mi, fa sol la, doree, doree, doree (si do, si do, si do).'*

dörp (o.; -e; -ke), **1** [Mnl. *dorp(e)*, *durp* (hoeve, akker, dorp), Hd. *Dorf*], dorp: *het dörp, iech weit nog wi-j het waas, de boorëkënjër in de klas... (is e leedsje van Wim Sonneveld)*; *'nën dörpsdeur* [D. (Rijnl.) *Dorfstier*] *is 'ne fiks (vrouwenjager), dae ze in 't dörp ouch waal ins 'ne sjërpe neume*; **2** (meton.) (m.b.t. alle inwoners van een dorp) dorpsbewoners, dorpelingen: *'t hieël dörp wèt ('t) det Sandër zich de lep óngër z'n sjoon (de bein óngër z'n kónt) ówtlöp vuur z'nën hieëring aan 't broeëje te kri-jge* (om goede contacten te leggen) *bi-j det maesje*

van *kóm-kri-jg-miech* (bij dat erg mooi meisje); **3 (uitdr.)** 'nën heilige wuuërt in z'n eige dörp neet vërieërd, iemand met kwaliteiten wordt in zijn eigen omgeving niet gewaardeerd.

dörpël (m.; -s; -ke) [Mnl. *do(e)rpel*, *du(e)rpel*], **1** drempel, dorpel [Zuid-Ned.): *pas e bitsjën op, det gieë uch neet stuppëlt* (dat u niet struikelt) *uuvër det dörpëlke*; **2 (uitdr.)** *det stökske rabzjoelie* (minderwaardig volk) *kump hi-j neet mieë uuvër d'n dörpël*, komt er niet meer in; *dae sjoëene jóng haef dao al ins op d'n dörpël gëspi-jd*, heeft geprobeerd er te vrijen; *dae, dae lëgk ze diech op d'n dörpël gëreid*, hij is een gierigaard; *daen Toe(ë)n, dae löp dao d'n dörpël plat, bi-j di-j Mi-j*, hij gaat er veel op bezoek; *wieë woeëre nog neet tēgooj trök of Laen stóng al op d'n dörpël*, of ze belde al aan; Zie ook 'Sjeivën dörpël' bij het lemma 'sjeif'.

dörve (overg.; dörfde, h. gëdörf) [Mnl. *dorven*, Kil. *darren*, Eng. *to dare*], **1** wagen, durven: *mins, dörf te lieëve* (Dirk Witte, liedje uit 1917); *det dörfs-te neet* (spott.); *wi-j dörfs-te* (verontwaardigd)!; *jao, diech dörfs, mót iech zëgke* (bewonderend); *de mós mer dörve* (iron.); *iech dörf zëgke det iech det bieëtër zou doon; zëgk det nog ins, es-te dörfs*; **2 oud Maaseiker versje**: 'Wëts-te waas tiech dörfs? Klein kënjër groeëte keuk aafpakke, dao sjroeëp op smieëren en di-j aw wi-jfkës in hun gëzich smieëre..., det dörfs tiech.' (Opgetekend door Harrie BEENDERS)

dósj, **1** (m. en v.; -e; -ke) [scheldwoord; komt van 'kardoes' (krulhond, poedel); Vroegnieuwenederlands *doeze* (suffe vrouw), Brabants *does* (sufferd, boeman)], *tösj*; sul, sukkel, domkop: *waat dae stómmën dósj (tösj) allēmaol haef aangëvange, dao maak iech gein wäörd aan vówl; bès tiech 'ne*

wiljën dósj (wildebras)!; 'nën *dósj(hónd)* is 'n angër woeërd vuur 'nën *tösj(hónd)*; **2 Maaseiker versje**: 'Dao waas ins e *ménneke*': **a** 1ste versie: 'Dao waas ins e *ménneke*; det sjeët in e *pénneke*; 't vóng e *kuuëtëlke*; lag 't op e *sjuuëtëlke*; brach 't nao *mënieër d'n dósj*; *mënieër d'n dósj stoeëk 't in z'ne mónd*; *oej, oej,oej (baatsj)... 't is vérkesstr...*'; **b** 2de versie: 'Dao waas ins e *ménneke*, det kieërdën e *kepëlleke*; *tón vóng 't e kuuëtëlkën en lag 't op e sjuuëtëlke*; 't brach 't nao *mënieër dën dósj*; *mënieër d'n dósj stoeëk 't in z'ne mónd (en dae zag): Bah, ('t is) vérkesstrónt.*' (Opgetekend en op muziek gezet door Wim CORSTJENS)

Dosko, De: 'De Dosko waas 'n aafsjuuëring van M.F.C. in de jaore 1930. De ploog béstóng ówt 'ne groep malkónténterikke di-j meinde det ze neet dëk gënóg waerdën opgëstëld. Gëspäöld waerdën op Si-jmkëshuuëvël ómdét ze op 't plejn van M.F.C. neet mochte spuuële. Spuuëlërs woeëren o.a. Tjeu Francot, Baer en Zjaak Kraewinkels, René Corstjens, Zjef Vancleef en d'n hieër Meyssen.' (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 51)

doûf (bn.; douvër; -ste), **1** [Mnl. *doove*, Eng. *deaf*, Hd. *taub*], doof: *de bès toch neet doûf, zieëkër*, hoor je me niet?; *douf kënjër zeen óngëlökkiggër es blënj kënjër*; **2** ongevoelig: *m'n vingërs zeen (miech) hieël doûf van de kaw*; **3** leeg, loos: *de hölf van de nuuët di-j iech höb gëraap, waas doûf*, zonder pit, leeg, loos; **4 (uitdr.)** *bès-te zoe doûf es 'ne pot* (stokdoof), *dën huuërs-te geine sikkëpit mieë*; *Kris is zoe doûf es 'n noeët*. [Let op: als bn. vóór een o. zn. én ook bij adverbiaal en predicatief gebruik spreken we het woord met de sleeptoon uit, in de andere gevallen met de stoottoon]

doufstóm (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *taubstumm*], **1** doofstom: *es-te doufstóm gëboeëre*

wuuërs, huuërs-te niks en kóns-tën ouch (zoe good es) niks zègke; **2 doofstommen in Maaseik:** *'Tón de ieërste fratërs van Tilburg in 1851 in Mëzeik aankwoeëme, zeen ze drek goeën zörge vuur de blënj en doufstóm jóngës di-j bi-j de zöstërs van Leefdën in 't kappësi-jnëkloeëstër lès kraege. In 1852 zeen de fratërs in 't waeshóws van de stad goeën woeëne woe ze zörgde vuur 12 doufstómmeën en eine blënje jóng en woe ze ouch de verzöring van de waesjóngës op zich höbbe gëpak. In 1868 zeen ze dén bëgos mèt 't bówwë van 'n instëlling vuur douvën en spraogëstoeërde, woe ze tot in 1955 vuur höbbe gëzörg.'* (Bron: KOENEN, Wim (frater), De fraters en het weeshuis van Maaseik, *De Maaseikenaar*, 1998, 3, p. 133-138)

douge (onoverg.; doch, h. gëdoch) [Gr. *tugchanein*, Hd. *taugen*], dówge; **1** deugen: *es-te vuur niks dougs, bës-te 'ne neemës; det kieëtëlke doug neet vuur 'ne kni-jn in te broeëje* **2 (uitdr.)** *dae neet trówt, dae neet doug, wie niet vertrouwt, deugt zelf niet; de dougs neet van gotigheid (ironisch bedoeld); ; dae nöttërik doug van geine kant (van geinskante), hij is nergens goed voor; dae doug neet, hij is een slecht mens.*

douve, I (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Taube(r)*], **1** dove: *douve zeen óngëlökkiggër es blënje; 2 (uitdr.)* *dao huuër iech tiech, zag d'n douve, als je het maar weet; det höbs-tën aan geinën douve gëzag, daarvan heb ik goed nota genomen; II (overg.; doufde, h. gëdouf), doven, uitdoven: *zóngër det 't veur is gëdouf, goeën we noeëts slaope.**

douvigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Taubheit*], doofheid: *tón iech Lom vroeëg wi-j 't waas, zag-tër det-ër alt-jd al las haw gad van douvigheid, mer det-ër nów zoe douf waas es 'ne pot.*

dów, 1 (m.; -we; -ke) [Eng. *thump* (stomp, dreun, klap)], duw: (fig.) *guuëfs-tën e kënd(sj) reegëlmaotig 'n dówkën in de rök (een aansporing), dén kri-jg det vluuëgëls (dan ontwikkelt het zich snel en moeiteloos); 2 (pers.vnw.) [veroud.; 2de pers. enk.; meestal beklemtoond], jij: *Mëzeik, dów pieërel aan de Maas; dów, vrëks vérke (vrek), gieëf dae bieëdëlaer toch e paar euroo; dów wëts toch nog waal det wieë vreugër ins same nao de zieë zeen gëwaas; 3 [de woordstam 'dów' als pers. vnv. krijgt soms een buigingsuitgang]: *dówsën däögëneet, óngër mi-jn ougën ówt, jij, deugniet, verdwijn; 4 (bw.), toen: *dów de rót van d'n tram nao Laonake waas opgëbroeëke, höbbe ze de steinwieëg get breijër gëmaak; dów waas 't toch 'nën angërën ti-jd, tón d'r middën oppe Mert nog 'nën dikkën eik stóng.****

dówdële (onoverg.; dówdëlde, h. gëdówdëld) [Hd. *dudeln*], **1** doedelen, doedelzak spelen: *of de Sjotte nów jao of nae 'n óngërbóks aanhöbbën óngër hunne kilt, weite we neet, mer det ze good kónne dówdële, weite we waal; 2 pimpelen, borrelen: **oud Maaseiker liedje:** *'En Sintërklaos dae haef gëzag: we mooge dówdële, we mooge dówdële; en Sintërklaos dae haef gëzag: we mooge dówdële d'n hieële nach.'* [Hd. *wir gehen heute Abend einen dudeln* (wij gaan vanavond een borreltje drinken)]*

dówf (v.; dówve; dujfke) [Hd. *Taube*], duif: *det d'n hoeërn (doffer) bi-j 'ne kónkoeër rappër vlujg es 't zi-jkën (duivin) op de spi-jkër bli-jf, wët eedërein dae get van dówve kënt.*

dówge (onoverg.; doch, h. gëdoch), douge (zie ald.).

dówm (m.; -e; dujmke), **1** [Mnl. *duum*, *dume*, *duym*, Eng. *thumb*, Hd. *Daumen*],

duim: *pakke de pollisse 'nën aafdrök van d'nën dówm, dén höbs-te lichëlik get ówtgëstoeëke*; **2** duim van een handschoen: *de dówme van m'n hawse zeen doeër, want m'n dówme stieëke d'rdoeër*; **3** lengtemaat: *d'n Èngëlsën dówm is 2,54 séntemaetër*; **4** vingers: *bli-jf dao mèt d'n dówme vanaaf*; **5 (uitdr.)** *det pëteekën is van lek vingër, lek dówm, is heel lekker; daen ambëtantërik zit al d'n hieële middig mèt z'n dówme te drejje, zich te vervelen, lui te wezen.*

dówm drejje (alleen onbep.wijs) [Hd. *Daumen drehen*], zich vervelen, niets doen, duimendraaien: *Fiel späöldën op z'ne poeët, ómdët iech zag det dówmdrejje get is vuur bèddëzeikërs (flauweriken) en flótsjubujjële (waardeloze mensen).*

dówme (onoverg.; dówmde, h. gëdówmp), **1** [Hd. *den Daumen drücken*], duimen (om iemand iets goeds te wensen); *es-te strak mèt d'n ékzame baezig bès, zal iech ins aan diech dënkën en vuur diech dówme*; **2** [Hd. *am Daumen saugen, (lutschen)*], duimzuigen: *ki-jk ins wi-j oos klein ieëpkën in ze bèdsje ligk te dówme; es ooze sjat z'nën tuttër neet in ze mundsjën haef, is-tër aan 't dówme.*

dówmëndrejjer (m.; -s; -ke), luierik: *daen dówmëndrejjer, de's 'ne gooje vuur laeg zek rech te zëtte, met die luierik kun je niets aanvangen.*

dówmsdik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *daumendick*], duimdik: *'t ligk t'r dówmsdik op det An häör vëli-jzën aan 't makën is, dat zij haar einde voelt naderen.*

dówvëkórf (m.; id. (stoottoon); -kórfke), duivenkorf, duivenmand: *späöls-te mèt de dujfkës, dén mós-te ze in 'nën dówvëkórf van d'n dówvëspi-jkër nao 't dówvëlokkaal brënge, woe ze wuuërën ingëkórf.*

dówvëkot (o.; -te; -kótsje), dówvëslaag, dówvëspi-jkër (zie ald.).

dówvëmëlkër (m.; -s; -ke), dówvëpit; duivenliefhebber, duivenmelker: *huuërs-te twieë dówvëmëlkërs tieëgënein baezig, dén dënks-te det ze allëtwieë hunne spi-jkër vol kampëjównën höbbe zitte.*

dówvënei (o.; -jër; -ke) [Hd. *Taubenei*], duivenei: *dówvëneijër van dujfkës di-j allein mer good zeen vuur in de sop, wuuëre wëggepak en dus neet doeër 't zi-jkën (duivin) ówtgëbreujd.*

dówvëpit (m.; -te; -sje), dówvëmëlkër (zie ald.).

dówvëslaag (m.; -slaeg; -slaegske), **1** [Hd. *Taubenschlag*], dówvëkot, dówvëspi-jkër (zie ald.); **2** duivenslag: *mèt 'nën dówvëslaag meine we ouch 't appëraatsje det t'rvuur zörg det de dówve, es ze zeen gëvallën (neergestreken zijn) en op 't dówvëkot zitte, neet mieë trök nao bówte kónne.*

dówvëspi-jkër (m.; -s; -ke) [D. (reg.) *Speicher* (zolder), Hd. *Taubenhaus*], dówvëkot, dówvëslaag; duivenhok: *Keet klaag alti-jd det häöre mins mieë op d'n dówvëspi-jkër bi-j z'n dujfkës zit es bi-j häör, mer ze zaet t'r neet bi-j det di-j h'm neet zoe tieëgësprieëke.*

dówvësport (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Taubensport*], **1** duivensport: *späöls-te gaer mèt de dujfkës, dén is dówvësport d'nën hobbie*; **2** duivensport in Maaseik, 'De Olijftak': *'Waerde gëstich in 1887 en is 'n vereinigging vuur dówvëpitte (duivenliefhebbers). Oprichtërs woëre de hieëre Dupont, Pierre Van Venkenray, Baron van Holthausen, Fabry en Charles Colson, dae ouch vuuërzittër waas. 't Bësteur waerde ówtgëbreid mèt Math. Thyssens, Jean Diris,*

Godfried Schoofs, Arnaud Pineur, mēnieër Van der Donck, Hyppolite Janssen, Jean Janssen, Arnaud Latour, Albert Paspont, J. Vancleef, Willem Segers, Theodoor Scott, Henri Diris en later Mathieu Verstappen. Angër vuuërzittërs woeëre Leon Plaghki, Fernand Evers, Theo Ruers en Mathieu Nelissen. Nao WO II woeëren Albert Wouters, Jaak Hoedemakers, Jean Croux en Mathy Debusser sikkërtaris. (Bron: CROUX, Jean, In Maaseik vliegen de duiven reeds 90 jaar, *De Maaseikenaar*, 1977, 4, p. 41-42)

dówwēstrónt (m.; -strónte; -struntsje) [als verzamelnaam geen meervoud], duivendrek [Hd. *Taubendreck*]: *höbs-te 'ne mooshoeëf (moosëm) daes-te mès mèt dówwēstrónt, den kóns-te gëgarrëndeerd 'ne fits tieëge d'ne poeër zëtte, zoe dik wuuërt dae dën.*

dówwēvoor (o.; g. mv.; veurke), duivenvoer: *eedër wieëk sjut Tienës mèt 'ne zak dówwēvoor op (h)eivërs aan, want di-j dówwē van h'm vrieëtën h'm kop en oeëren aaf (zijn onverzadigbaar).*

dówwē (overg.; dówde, h. gëdówd), **1** [D. (oud-Hd.) *duhen*, D. (Keuls) *däue* (duwen) en *drängëln* (dringen)], dringen: *dów neet zoe, want iech kri-jg geinën aosëm; 2* geven: *bómpa dówde ze kleikënd(sj) fi-jftig euroo in z'n héndsje; 3* drukken: *es-tën op det knupke dóws, stuit 't allarm op; 4 (uitdr.)* *waat höbs-te diech toch nôw weer in d'n han laote dówwē, laten aansmeren?*

dówwēn(d)ste (rangtelw.) [Eng. *one thousandth*, Hd. *tausendst*], duizendste: *d'n dówwēn(d)ste bëzeukër kraeg 'ne fits; 't waas nog 'n dówwēn(d)ste gëlök (uitzonderlijk geluk) det ze de kabël van d'n tillëvi-jzie neet këpot höbbe gërieëte (stuk hebben getrokken) tón ze hi-j in de grónd höbbe ligke böttële (in de grond hebben gewerkt).*

dówwēnd (hoofdtelw.) [Eng. *one thousand*, Hd. *tausend*], duizend: *bës-te knónzaat, dën bës-te zoe zaat es (hóndërd)dówwēnd man.*

dówwēndërlei (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *tausenderlei*], duizenderhande, duizenderlei: *de leefde is op dówwēndërlei mëneere (op erg veel manieren) bëzóngë doeër väälerlei artiste.*

dówwēndjaorig (bn.) [als bijv.bep. gebruikt, ligt de klemtoon op 'dówwēnd'; Hd. *tausendjährig*], duizendjarig: *'t Dówwēndjaorig Ri-jk van Hitler en de NSDAP haef mer twelf jaor (1933-1945) gëdoord.*

dówwēndpoeët (m.; -puuët; -puuëtsje), **1** [Hd. *Tausendfüßler*, *Tausendfüßer*], **1** duizendpoot: *manjëfik wi-j al di-j puuëtsjës van d'n dówwēndpoeët 't ein nao 't angër vuurówtgoeën; 2 duizendpoot of honderdpoot: 'Waat raar is, is det de Èngëlse 'nën dówwēndpoeët 'a centipede' (honderdpoot) neumën en det ouch de Ittaljanën van 'un centopiedi' en de Spanjaarde van 'un ciempiés' kalle. Van de 3000 soeërte dówwēndpoeëte kónt gieë d'r in Mëzeik 44 tieëgëkömmën es gieë aan 't spaje zeet, 'ne stein ómdrejt, de dor sjaal van 'ne boum aafhouwt of in 'ne kómposhoup aan 't vreutële zeet. 'Nën dówwēndpoeët haef vääol mer gein dówwēnd puuët en onneet zoevääol puuëtsjës es 'ne mëljównpoeët.'; 2 (scherps.) dienstmeisje, loopmeisje: *es-te det dówwēndpuuëtsje d'n hieëlën daäg zujs drave (in de weer zijn), dën bëgrips-te neet det z'nën (häörën) akkuu noeëts aaf is (dat ze nooit uitgeput is); 3* actief mens: *Zjeng is 'n vot van 'ne vent ('n hón(d)svot), mer ze vadër waas 'nën échtën dówwēndpoeët, dae wirkde wi-j e paerd.**

dozzi-jn (o. en m.; -e; -ke), dëzi-jn (zie ald.).

draaf (voornaamw. bijw.), traaf; **1** eraf: *kóm draaf, van det daak; de knoup is traaf gësprónge, van m'n bóks*; **2 (uitdr.)** *bès-te nôw draaf, van 't pave?*, ben je het roken nu ontwend?; *es-te zoe mós sjippère, is de aardigheid traaf; m'ne kop traaf, es 't neet waar is!*

draan (voornaamw. bijw.), traan; **1** aan de beurt: *nôw bès tiech weer draan*, nu ben jij weer aan de beurt; **2** eraan: *nôw mós-te draan g(ë)luive, ménke*, nu kom je er niet onder uit; *es hi-j 'n bóm vilt, zeen we draan*, dan is dat onze dood; **3** bij het tikkertje spelen: *Gusje, draan!*

draangoeën (onoverg.; ging draan, is draangëgange), traangoeën; **1** failleren: *Sjèl haw zich op z'n eige gëzat, mer nao e paar maond(sj) is-tër draangëgange, want z'n zaak drejde veerkéntig en dao kwoeëm gein kat in de winkël*; **2** sterven: *van zoe 'n lillikke kréngde goeën de meiste draan*.

draankómme (onoverg.; kwoeëm draan, is draangëkómme), traankómme; **1** aan iemands geld komen: *pas op mèt di-j gransjbieës (bedelachtig iemand), want di-j præbeert tiech traan te kómmën, aan de geld(sj)*; **2** aanraken: *ki-jke maag, mer draankómme neet!*; **3** iemands gezondheid schaden: *kankër is 'n vi-js kréngde, di-j diech lieëlik traan (aan de li-jf) kump en diech ouch klein kri-jg*.

draanzen (onoverg.; waas traan, is traan gëwaes), traanzen; **1** ziek, verloren of dood zijn: *vilt t'r 'ne meetee(j)oorstein van e paar killëmaetër ówt d'n heemël, dén zeen we allëmaal draan*; **2** zie 'draan' (1ste bet.).

drachtër (voornaamw. bijw.), trachtër; erachter: *iech bèn drachtër gëkómme det dae greune vâöl knuip (sjujvën) haef* (dat hij veel geld heeft); *wieë höbbe bi-j ós*

'ne moosëm mèt trachtër nog e bungërke (kleine boomgaard).

draef (v.; draeve; -ke) [Mnl. *dreve*], dreef, laan: *ómdét de meiste buim in de draef in Luit (Leut) vanbènnën hól of rot woeëre, höbbe ze békans allës (alle buim) mótte kappe (ómzaege)*; *'n draef waas vreugër 'ne landwieëg woe 't vieë doeër waerde gëdrieëve*.

draen (m.; -e; -ke) [klankexpressief woord; Mnl. *drone* (dar) en *dronen* (dreunen), Eng. *drone*, Hd. *Drohne*], **1** mannetjesbij, dar: *es gein draenën en wirkbi-jje mieë zeen, is 't mèt de mins ouch gëdoeën, zoe zëgke sómmigge gëlieërde kóp*; **2** **darren geen vriendjes van de werkbijen**: *'E bi-jjèvolk béstuit ówt tieëndówzënde wirkbi-jje, e paar hóndërd draenën en 'n kuuëningin. Es de draene de kuuëningin höbbe bëvröch, wuuëre ze doeër de wirkbi-jjën aafgëmaak of wëggejaag.'*

drage ((on)overg.; droeëg, h. gëdrage) [Mnl. *dragen*, Hd. *tragen*], **1** uitstaan: *di-j pi-jn is neet te drage*; **2** drachtig zijn: *'n maer (merrie) druuëg èlf maond(sj)*; **3** reiken: *det jaagsgëwieër druuëg mer 70 maetër*; **4** voldoende dik zijn: *'t i-js druuëg al*; **5** vruchten voortbrengen: *dae peezëboum druuëg good*.

draggäör (m.; -s; -ke) [Fr. *dragueur*], baggermolen, baggermachine [Hd. *Baggermaschine*]; *nôw eedërein meinde det de draggäörs vuurgood woeëre stilgëvalle, zeen ze óngërtösse waal weer good baezig en zeen ze de wieërt tössën Héppenaert en Roeëtëm aan 't ówtbaggëre*.

drank (m.; -e (als verzamelnaam g. mv.); drénkske), **1** [Mnl. *dranc*, Eng. *drink*, Hd. *Trank* (form.), *Trunk*], drinkbaar vocht: *fruitsaap is e gëzond drénkske*; **2** [Hd.

starkes Getränk], sterkedrank: *bès-tèn aan d'n drank, dén bès-te 'nèn alkoli-jkër; dae Neer stink alti-jd nao d'n drank; 3* [Hd. *Getränk* (geneesmiddel, hoestsiroop)], drankje: *höbs-te 'n kaw gëpak, dén luuëts-te diech 't bèste 'n drénkske tieëge d'n hoos vuursjri-jve.*

draod (m.; dräöj; dräödsje), **1** [Mnl. *draet*, Eng. *thread*, Hd. *Draht* (m.b.t. smeltbare stoffen)], draad: *deeze nach höbbe ze de koeëpëre dräöj van de bliksëmaafleijër mètgësjard; in WO I stóng aan de Maas 'nèn èllëntriksën draod; 2* schroefdraad: *bi-j 'n sjrówf di-j dúl is, pak d'n draod nimmieë; 3 (uitdr.) jóngës, jóngës, vuuër det daen Huub mèt daen ottoo kos vare, det haef draod gëkos, dat heeft veel moeite gekost; di-j bóks is tot op d'n draod vërslieëte; bi-j d'n tróp dieëge sómmigge sëlðaote snachs d'n draod (de moór), zij verlieten de kazerne zonder toestemming; iech bèn d'n draod kwi-jt (ik weet niet hoe het verder gaat), want iech höb allëwi-jl 'ne kop wi-j 'n zi-j.*

drappëri-j (v.; -(j)e; -ke) [me. Lat. *drappus* (tapijt), Fr. *draperie*, Hd. *Draperie* (veroud.; kleed)], overgordijn [Hd. *Übergardine*], draperie (gew.), overgordijn: *es de drappëri-j(j)e vól stoeëf zitte, mós-te ze nao de wassëri-j brènge; trèk de drappëri-j(j)ën ins tów, want ze zeen ós zitte van oppe straot.*

drappoo (m.; -s; -ke) [me. Lat. *drappus* (stof voor kleding), Fr. *drapeau*], **1** vlag, vaandel: *dao kómme de sjöttën aan, d'n drappoo vuurop (vääraan, vanvääör); 2 vaandel in raadszaal: 'D'n drappoo van de Mëzeikër Broeëd- en Bankëtbékkersbónd, dae al dik 100 jaor bëstuit, kónt gieë bëwónjërën in de raadszaal van 't stadhóws.'; 3 (uitdr.) stieëk nów d'n drappoo mer ówt (toon je nu maar bijzonder verheugd), want di-j sjujfëls*

kómmën aan 't blooje (betalen) nów wieë 't presés höbbe gëwónne.

dras (m.; g. mv.; g. dim.) [van AN-woord 'dras (modder, slijk)'], **1** koffiedras; koffiedik, dras (gew.): *dao is allein mer dras in m'n zjat; drènk daen dras (slechte koffie) mer zelf ówt; 2 koffiedik kun je nuttig in de tuin gebruiken: 'Vuur de kattën en de slékken ówt d'n hoeëf te hawte, mós-te d'n dras bówtën oppe grónd goeëje. Pittërseelie-, unnën - en moeëërzaod kóns-te mængële mèt dras, want dén laote de zäödsjës zich gemékkelikker zejje.'; 3* aangetrouwde familie: *op 't fieës zeen m'n breurs en zöstërs ówtgënuuëjd en nëteurlik ouch d'n dras.*

drasj (m.; -e; drésjke) [Belg.Fr. *drache* (van 'dretsen' (gew. voor 'spatten')], hevige regenbui, stortbui: *angër wäörd vuur 'nèn drasj is 'n sjoor, 'n sjówl of 'n (zwaor) buj; eedërein in Belsj wèt waat 'd'n drasj nassjënäl' is.*

dréchtig (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *drechtig*, *drachtig*, Hd. *trächtig* (van dieren)], drachtig (van dieren): *Bëlla (naam van de koe) is dréchtig en mótt in mieërt kawve (is in (vuur) mieërt ówtgëtëld); 'n maer (merrie) is èlf maond(sj) dréchtig.*

Dree, roepnaam voor Andreas.

Drees, roepnaam voor Andreas.

dreig (bn.; -ër; -ste) [D. (Rijnl.) *dreich* (ondiep)], ondiep: *vuur rits (blankvoorn) te vange, mótt gieë get dreigër vësse, mënieër; woe de Maas zoe dreig is, kóns-te gemékkelik t'rdoeër en nao d'n angëre kant waje (waden).*

dreigëmènt (o.; -e; -sje), dreigement: *tón dae Jan m'n kl... (kerel van niets) reupde*

(rieëp) *det iech nao de kl... kos loupe en det-ër miech óngër m'n kl... ging stampe, zag iech det iech neet bang waas vuur z'n dreigëmèntèn en z'ne straffe käl.*

drej (m.; -je: -ke), **1** draai: *iech kos d'n drej neet kri-jgën in det smaal sträötsje*; **2** oorvijg: *voeërt kri-jgs-te 'nën drej óm (rónd) d'n oeëre*; **3 (uitdr.)** *Door kan dao z'nën drej neet kri-jge bi-j di-j Jappe (Japanners), hij raakt er niet in zijn element, hij kan er niet wennen; Mil haef t'r 'nën drej aan gëgieëve, hij heeft het in een ander licht gesteld; ze hawte miech dao aan d'n drej, aan het lijntje; aan 't ènj van de maond(sj) zitte wieë krap bi-j kas en kónne wieë dèk d'n drej neet kri-jge, komen wij niet meer rond; es-te mós bi-jdrejje (toegeven), mós-tèn in d'ne geis 'nën drej makën (een andere denkwijze aannemen) en 't beín neet langër sti-jf hawte (niet langer voet bij stuk houden).*

drejbank (v.; -bénk; -bénkske) [Hd. *Drehbank, Drehmaschine* (voor metaal); *Drechslerbank* (voor hout)], draaibank: *wils-te* bv. *'nën i-jzëre bak make* (herstellen), *dén duis-te det 't bèste op 'n drejbank, want 'n drejbank is 'n wirkbank woës-te zoe 'ne bak 'n drejjënde bëwaeging op kóns gieëve vuur h'm mèt 'ne sni-jbrannër te bëwirke.*

drejje (overg.; drejde, h. gëdrejd) [Mnl. *dra(e)yen, dreyen*, Hd. *drehen*], **1** draaien: *det mëtäörke drejt nog wi-j e klökske; wilt gieë ins aan det knupke drejje, mëdam?; drej d'ne kop ins e bitsje nao hi-j; 2 (uitdr.) pas op met daen Dirk, want dae drejt wi-j de wënd(sj), hij verandert voortdurend van mening; bès-te dul, dén drejs-te wi-j 'ne pöpperél; dae winkël drejt good (lékker), mer dae daonieëve drejt vuur geine séntemaetër; de zaak bëgint te drejje, de verkoop begint goed te lukken; woeróm zits-te zoe mèt d'n dówme te drejje, waarom verveel je je zo?;*

stank dao neet zoe mèt d'n kónt te drejje (te koketteren); 'ne jassëndrejjer is eine dae gemékkelik z'ne jas drejt (overloopt naar een andere politieke partij).

drejjël (m.; -s en -e; -ke) [veroud.], spiraalvormig excrement: *pas op vuur daen drejjël van oozën Duitse sjeëpër ; höbs-te 'n tujtsje (e zékske) bi-j diech vuur es oos Fiefieke get zou doon, want allëwi-jl moogs-te di-j drejjëlkës neet zoemër laote ligke?*

drejjer (m.; -s; -ke) [Hd. *Dreher*], draaier: *Zjieër haef vuur drejjer gëlieërd en hae stuit al twuntig jaor aan de drejbank.*

drejjerig (bn.; -gër; -ste), dul; draaierig: *sómmigge minse kóns-tèn hóndërd kieëre rónddrejje zóngër det ze drejjerig wuuëre; es allës tiech vuuër d'n ouge drejt, bès-te drejjerig (dul).*

drejkónt (m./v.; -e; -kuntsje), drejvot; **1** wiebelaar: *'es-te neet kóns stilzitte, lieëlikke drejkónt', zag de meistër, 'dén plek iech tiech nog ins aan de bank vas.;* **2** draaigat: **(uitdr.)** *es ze di-j drejkónt 'ne béssem in de vot stieëke, is de hieël straot gëkieërd, wordt gezegd van een heupwiegende, verwaande of uitdagende vrouw; 3* onoprecht persoon, veinzer: **(uitdr.)** *pas op vuur di-j drejkónt, want di-j aajt tiech vanvöör en krats tiech vanachtër, hij is een huichelaar; 4* man zonder beginselen: *waat duis-te mèt zoe 'n drejkónt in de pollëtik: vandaag roeëd en mörge blaw?*

drejvot (m./v.; -te; -vötsje), drejkónt (zie ald.).

drek, I (m.; g. mv.; g. dim.), **1** grond: *duis tiech miech get drek in dae bloompot, jóng?; 2* [Hd. *Dreck*], modder, slijk: *kënjër; kónt gieë drek (dadelijk, aanstonds) ins*

ówt daen drek kómme, want gieë zeet échte drékbaerkës; 3 [Mnl. *drec* (uitwerpselen)], (**uitdr.**) *es drek mès wuuërt, wilt hae gërieëje wuuëre*, als iemand die niets voorstelt, een (enigszins hoge) positie verwerft, wil hij gerespecteerd worden; *waem de gek trouwt vuur d'n drek, vërlujs d'n drek en hult (hilt) de gek*, een huwelijk op basis van geld is een ongelukkig huwelijk; **II** (bw.), dierék, sëbi-jt, voeërt, mèdein (zie ald.).

drékbaer (m.; -e: -ke), viezerik, smeerkees: *vi-js vérkes wuuëre neet vèt* (je moet niet al te kieskeurig zijn), *mer daen drékbaer is nog vi-jzër (vówlër) es e vérke; es di-j sjélmkes pépkën aan 't make zeen in de zandbak, zeen 't échte drékbaerkës* (viespeukjes).

drékszak (m.; -zék en -zakke: -zékse) [scheldwoord; Hd. (vulg.) *Drecksack*], smieërlap; smeerlap, gemenerik, schoft: *ki-jk toch ins nao daen ordënaerën drékszak mèt z'n gëmein teure, z'ne vówle kâl en ze gëmein léchske*.

drènk (m.; -e; -ske) [gevormd door stamklankverandering; van 'drinken'; Hd. *Tränke*], **1** drenkplaats, drinkplaats voor vee, wed (vooral voor paarden): *tón iech 't veld(sj) haw ómgëploog, hób iech 't paerd nao d'n drènk gëbrach*, naar het wed gebracht; *mèt di-j hits dri-jve we 't vieë e paar kieëre përd daåg nao d'n drènk* [Hd. *treiben wir das Vieh zur Tränke*]; 'ne kówdrènk is 'nën drènk vuur kuj; **2 drinkplaatsen voor vee vroeger**: *'Vuur 't vieë van de beure di-j in de stad hun beurdëri-j hawwe, waas in de 16de ieëw o.a. 'nën drènk gëlieëgën aan de wal* [1524 'die bënneeste drenck aen dat huys bongaert aen der statsmuere: Gicht I bis, 81]. *In 1425 is al spraoke van 'by dat drinck gaet* [Gicht I, f. 51.]. *In de stadsrieëkëningën ówt 1666 kónt gieë lieëze 'twee huysen op het oortjen van den Drinck geleegen*.' (Bron: BOONEN,

Martin, Toponymisch praatje: de Drènk, *De Maaseikenaar*, 2013, 3, p. 167-168)

drénke (overg.; drónk, h. gëdrónke) [Eng. *to drink*, Hd. *trinken*], **1** drinken: *drènk uch mer e zjétsje (téske) koffie, want det is nog 't bèste tieëge d'n doeërs; di-j zówpéchel kan drénke wi-j 'n ków (e vérke, 'nën tëmpeleer ...); laot ós eine drènkën op di-jne gooje bullëtin* (Fr. uitspr.); **2** (**uitdr.**) *dae vääł mówlt, mótt ouch vääł drénke, cafëspreuk; dae haef miech óngër de taofël gëdrónke, zo lang tegen me opgedronken dat ik dronken was*.

drènkës (o.; g. mv; g. dim.) [is een soort partitieve genitief; vulg. 'zówpës'), **1** [Hd. *Trank* (form.), *Getränk*], (m.b.t. iets om te drinken) drank: *hóbt gieë drènkës in hóws?; 2* drinkpartij, drinkgelag [Hd. *Trinkgelage*]: *vënaovënd is drènkës van de sjöttëri-j, mer det hoof zieëker neet ówt te drejjën op 'n zówpëri-j* [Hd. *Sauferei* (inform.)].

drènggëld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Trinkgeld*], drinkgeld (gew.), fooi: *de hóbs van di-j greun vérkes di-j zoe'ne garsao geine sent drènggëld(sj) gieëve, mer de hóbs t'r ouch di-j dao hieël rëjaol* (vrijgevig) *in zeen*.

drénsele (onoverg.; drénsele, h. gedrénseld) [sterk veroud.; Mnl. *trenten* (stappen)], **1** drentelen, slenteren [Hd. *schlendern*]: *es Tony en Gilberte (zich) get goeën (vër)trieëje, waat ze élkën daag doon, dën make ze – Gilberte in häör kërke – drénseletaeren 'n teurke doeër Mëzeik, doon hi-j en dao e kélkën en drénke zich daonao e lékker glaeskën in e kaffeek; 2* treuzelen: *waat dujt-ët* (wat scheelt er) *des-te dao zoe stuis te drénsele?*

drëseere (overg.; drëseerde, h. gëdrëseerd) [Fr. *dresser*, Hd. *dressieren*], dressereren,

- africhten: *dae kaddee haef z'n vrouw zoe gēdrēseerd det ze lówstērt* (gehoorzaamt) *wi-j 'n hun(d)sje*.
- drēswaar** (m.; -s; -ke) [Fr. *dressoir*], *dressoir*, buffet: *Trees, wils-te de kumpkēs bodding ówt de friegoo pakkēn en op d'n drēswaar zētte vuur séffes; hun zilvēre lieépēlēn en fērsjētte (vērsjētte) ligkēn in d'n drēswaar*.
- dreuvig** (bn.; -gēr; -ste), *tristig; treurig* [Mnl. *droeve* (bedroefd), Hd. *traurig*], *droevig*: *'t is dreuvig det dae wieērsnak zoe wieērs is es-tēr lank is; 't is dreuvig es-te zjus wi-jvāöl ieelēnj det t'r in de waerēld is*.
- drieëgēr** (m.; -s; -ke) [Hd. *Sargträger*], **1** (lijk)drager: *van mèt di-j zwaor doeēdskiste te sjōrge, haw d'n drieëgēr de krieēmēr (in de rōk); 2 lijkdragērs vroeger: 'Vreugēr droeēge de drieëgērs de doeēdskis op 'n sjouwērbaar de kirk in. Stóng de kis op 'n handbaar, dēn waerde di-j nēteurlik gēdrage mèt de hand. Normaal woeēre d'r veer of zēs drieëgērs. Waas d'n aafstand tōssēn 't stērfhóws en de kirk te groeēt, dēn woeēre d'r twieē groepe van veer drieëgērs, di-j zich óngērwieëgēn aaflosde.'*
- drieēmēl** (m.; -e; -ke) [veroud.], **1** (m.b.t. een draderig element in voedsel) vezel, draad: *dae bufstōk zit vol drieēmēlēn en is zoe tej es e stōk laer ('ne sjoonslap); 2 (m.b.t. een jurk) draad: *de drieēmēle van hāör kleid hange tot op de grōnd; sni-j di-j drieēmēle toch ins aaf, want de löps vuur sjēndaal*.*
- drif**, **1** (v.; g. mv.; g. dim.) [van 'drijven'; Eng. *drift*, Hd. *Drift*], *drift*, *stroming*: *dao is vāöl drif in de Maas; doeër (mèt) de sterke drif is Tjeu neet aan de kant gēraak; 2 (v.; -te; -sje) [Mnl. *dricht*, *dreft*, *drift*], *hartstocht*, *drang* [Hd. *Drang*], *drift*, *hartstocht*, *aandrift* [Hd. *Trieb*]: *kan daen drifkop z'n drifte neet e butsjēn óngēr kóntrol hawte?**
- dri-j** (hooftelw.) [Lat. *tres*, Gr. *treis*, Eng. *three*, Hd. *drei*], **1** drie: *Mi-j haw 'n dri-j vuur Frans; 2 (uitdr.) alle gooj dēngēr in dri-j*, met één keer of met één ding is men meestal niet tevreden; *Zjef kan nog neet tot dri-j tēlle, hij is dom*.
- dri-j(j)ērlei** (bn.) [Hd. *dreierlei*], *drieërhande*, *drieërlei*, *driesoortig*: *'Vuur dri-j(j)ērlei raej kóns-te diech geine moestasj laote greuje: de stuis t'r neet mèt, 't is vi-s en iech bēn d'r neet héppetig nao (daarop heb ik het niet)', zag Fien tieëgēn hāöre mins*.
- dri-jdōbbēl**, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [als versterking], *driemaal zo groot of talrijk: (uitdr.) 'nēn dri-jdōbbēlēn (grote) ieezēl bēs tiech; 2 (bw.), *drievoudig: det gaon iech tiech dri-jdōbbēl bētaald zētte; hae haef miech de sjaaj dri-jdōbbēl vērgeujd*.*
- dri-jfnaat** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *triefend nass*, *triefnass*], *kletsnaat* [Hd. *klitsch(e) nass*], *zeiknaat*, *doeërnaat*, *mēsnaat*, *stróntnaat*, *kléddernaat*, *kliedernaat*, *klétsnaat*; *kleddernat*, *drijfnat*, *doornat*, *druipnat*, *zeiknat*: *m'n bóks kóns-tēn ówtvrēnge, want di-j is dri-jfnaat; tón iech van de fits spróng, waas iech zoe naat es 'n vērzoeēpe kat, ech dri-jfnaat, doeër di-j sjówl (sjoor) nēteurlik*.
- dri-jhook** (m.; -heuk; -heukske) [Mnl. *driehoec*, Hd. *Dreieck*], **1** *tekeninstrument: 'kēnjēr, brēng mōrge 'n lat en 'nēn dri-jhook mèt', zag de meistēr; 2 (m.b.t. wat de vorm heeft van een driehoek) *driehoek: de bēkēndstēn dri-jhook is dae tōsse Myanmar, Thailand en Laos, dae we ouch de goujēn dri-jhook neume (in het grondgebied tussen de drie landen teelt men erg veel papaver); 3* *roze driehoek* [Hd. *Rosa Dreieck*]: *de roozēn dri-jhook is 'n teike woe hoomoos zich aan kēne; 4* (m.b.t. carnaval) *driehoek: gieē hangt toch ouch eedēr jaor d'n dri-jhook**

van de karnëval vuuër de vinstër?

Dri-jk(ske), roepnaam voor Hendrik, Harie.

dri-jkës (m.; -e; -ke) [sterk veroud.; afl. v. Hendrik (Lat. *Henricus*)], sul, stumper, hals: *daen dri-jkës kóns-tën allës wi-jsmake; vuur de teure van det vroumës zoemër te vërdrage, mós-te 'nën échten dri-jkës zeen; Dri-jkskën is e broeëd van 'ne mins (goedzak) mer zieëkër geinën dri-jkës.*

Dri-jkuuëninge (mv.; kerkelijke feestdag) [Hd. *Dreikönige*], **1** Driekoningen: *mèt Dri-jkuuëninge* (6 jan.) *'ne kirkëlikke fieëdsdaäg, dënke wieë aan de dri-j wi-jze (kuuëninge) di-j vanówt 't Oeëste bi-j 't kien(d)sje Jeezës kwoeëme; 2 Driekoningen in Maaseik vroeger: 'Vreugër trokke de schoute van 't kolleezje elk jaor op de zësde jannëwari-j mèt hun dri-j kuuëninge zëngëntaere doeër de straote. En det mèt de bëdoeling géld(sj) bi-jein te brënge vuur de missie van de krujshieërën in de Kóngoo. Sjoëns det de Mëzeikënaere bëkans allëmaol hunne portëmënee oeëpëtrokke, kwoeëm 't meiste geld(sj) toch van de kloëstërs: de ursëlinne, de fratërs, de krujshieërën en de zöstërs van 't Klein Kluuëstërke'. De kuuëninge waerdën eedër jaor gëkoeëzën ówt de awwër schoute. In 1952 waerde gëkoeëze: Gaspard Cornips, André Beelen en Eric Hendrix.'* (Bron: THEUWISSEN, Piet, Driekoningen, *De Maaseikenaar*, 2012, 4, p. 186-187); Zie ook: *Schoutsgroep De Krujstriddërs.*

dri-jkwaart (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *three quarter*], driekwart: *soeëmërs haef Zjërtrud 'nën dri-jkwaartjas mèt dri-jkwaartmówwën aan; vreugër hawwe ze dri-jkwaart bóksën aan en nów ouch weer.*

dri-jpikkël (m.; -s; -ke) [Eng. *tripod*], melkstoeltje [Eng. *milking stool*]: *es de*

boore vreugër in de wei ginge mëlke, pakde ze nëteurlik 'nën ummër en 'n (mèlk)tuut mèt, mer ouch 'n zi-j, 'ne zi-jjën dook en 'nën dri-jpikkël (e steulke) vuur op te zitte.

dri-jve (onoverg.; draef, h. gëdrieëve) [Mnl. *driven* (drijven)], **1** drijven: *waat dri-jf dao in de Maas?; 2* [Hd. *treiben*], opjagen: *de dri-jvërs dri-jve de wilj vërkes nao de jieëgërs; 3* [Hd. *treiben*], aanzetten: *waat dri-jf dae mins vuur zoegët te doon?; 4* stromen: *'t beer draef uuvër de taofël.*

Dri-jvöldigheid, de heiligge (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *die heilige Dreifaltigkeit*], **1** drieëenheid, de heilige Drievuldigheid: *tón 't in de lieëgër sjoëël ging uuvër de heiligge Dri-jvöldigheid, waas iech m'ne kop kwi-jt (was ik helemaal in de war) en hób iech dao lang m'ne kop uuvër gëbroeëke; 2 God bestaat uit drie goddelijke personen: 'Kattëli-jke gëluive det God bëstuit ówt de heiligge Dri-jvöldigheid: de Vadër, de Zoeën (Jezus Christus) en d'n Heiligge Geis.'* [Het ondeelbare wezen van God bestaat uit drie goddelijke personen, die onderling werkelijk onderscheiden zijn in de Vader, de Zoon en de Heilige Geest].

dril (m.; g. mv.; g. dim.) ['op de dril zijn'] betekende vroeger 'rondlopen, zwieren'], **1** militaire dril: *de ieërste wieëke det ze bi-j d'n tróp zeen, kri-jge de sëltaote vääöl dril; 2 (uitdr.) d'n ieërstën april sjik (zèt) mën alle gëkken op d'n dril, laat men alle gekken rondlopen, laat men hen voor gek lopen.*

drin (voornaamw. bijw.), trin; erin: (uitdr.) *det geit bi-j miech neet trin, dat snap ik niet; iech dach det iech trin blaef (dat ik stikte), in di-j hoosbuj.*

drindóuwe (overg.; dówde drin, h. dringëdówd), trindóuwe; erinduwen: *tón dae vreijëlaer 't neet kos hoeële, haef-tër*

miech tringédówd, in de bieëk.

drinkrówpe (onoverg.; kroeëp trin, is tringëkroeëpe), trinkrówpe; gemeenz. voor ‘gaan slapen’: *winnieë geis-te sloape? óm hawf ölf tèn lèste krówp iech trin, in de lappëkas, en zieëkër es iech stikop bèn.*

drinlówze (overg.; lówsde drin, h. tringëlóws), trinlówze; voor de gek houden, erin laten lopen, erin luizen: *vuur 'ne mins zoe drin te lówze, mós-te toch 'ne lówszak (uitgekookte) zeen.*

drinvleege (onoverg.; vloeëg trin, is tringëvloëge), trinvleege; hard van stapel lopen: *es wieë op 't werk kómme, stoeën wieë neet ieërs get te sajëlën of te drénsele (treuzelen), mer vleege wieë drek trin.*

drök, 1 (m.; -ke; -ske) [Mnl. *druc, droc* (kwellings), Hd. *Druck*], druk, gedrukt exemplaar: *bi-j ós in de boekëkas stuit nog 'nën awwën drök van 'De Képëlkesbaan'*; **2** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Druck*], dwang, druk, pressie: *lang óngër drök stoeën is neet good vuur de blooddrök*; **3** (bn.; -kër; -ste), druk: *allëwi-jl höbbe de minsën 't drök, drök, drök, want ze zeen uuvéral bi-j en höbbën allës gëzieën en gëdoeën; det Tjeukën is al 'n drök baaske; Mëzeik is gein drökke stad, en mer good ouch*; **4 (uitdr.)** maak tiech toch neet zoe drök (dik) uuvër zoe 'n zwakigheid (sjaeligheid).

drökde (v.; g. mv.; g. dim.), ophef, poeha, ambras (gew.), drukte: *van di-j drökde zou(d)s-te 't waal op d'n zeenëwe kri-jge; eine dae vööl drökde maak, is 'nën drökdëmieëkër of ambrasmieëkër; waat 'n drökdën eedër jaor in de meimaond(sj) bi-j Silvvëvrouwke van Rös!*

drökdëmieëkër (m.; -s; -ke), allëgasiemieëkër; druktemaker: *höbs-te*

gëzieën waat vuur allëgasie (poeha) daen drökdëmieëkër maak vuur zoe 'ne prul?

drökke (overg.; drökde, h. gëdrök) [Hd. *drucken*], drukken: *laot gieë eur naamkieërtsjës drökkën of maakt gieë ze zelf?*

drökkënd (bn.; -ër; -ste) [Hd. *drückend*], (m.b.t. loom makend) zwoel, drukkend: *mèt det drökkënd waer zeen m'n kleijër klam (licht vochtig) (naat, zeiknaat) van de zweit.*

drökkëri-j (v.; -(j)e; -ke) [Hd. *Druckerei*], **1** drukkerij: *de groeëte drökkëri-jje zeen d'r de oeërzaak van det de klein drökkërs van hun drökwërk nimmieë kónne lieëve*; **2 drukkerijen in Maaseik**: *'In de Mëzeikër drökkërswaerëld haws-te de drökkëri-jje van de fëmi-jlies Denis, Hotterbeekx, Van der Donck en Van Venckenray. Dees fëmi-jlies, di-j elk e paar ginnërasies in 't drökkërsvak höbbe gëzieëte, höbbe perfëk drökwërk aafgëleevërd.'*

dróm, 1 (voornaamw. bijw.), tróm; errond: *doot de snélbènjër dróm, dén vilt tiech dae kallëbas neet van de fits*; **2** (voegw. bijw.) [Eng. *therefore*, Hd. *darum*], daovuur (zie ald., 3de bet.).

dróngër (voornaamw. bijw.) [Hd. *darunter*], tróngër; daaronder: *de kieërswëgke stoeën boeëvën in de friegoo en zjus tróngër stuit de platte kieës.*

dröp (m.; -pe; -ke), (m.b.t. de plaats waar het water afdruipt) druipkant: *gank get wujjër; want hi-j stoeën we in (óngër) d'n dröp.*

drop (voornaamw. bijw.), trop; [Hd. *darauf*], **1** erna, erop: *e jaor drop stóng Miet innins oppe stóp*; **2 (uitdr.)** es-te drop kums (als je het je herinnert), *laot 't miech dén weite; wi-j bès-te drop gëkómme, hoe kwam je*

bij die idee?; *d'n doktër zag det 't bi-j de oppërasie drop of tróngër zou zeen; nog tweeë ékzamës en dén zit 't weer drop*, dan is de examenperiode voorbij.

dröpke (o.; -s; -) [dim. van 'drop'], s(j) naps, zjēneevërke, borrelke; borrel: *aan 'n dröpke mós-te suppën* (nippen) *en 't dus neet 'dröppëlke vuur dröppëlke' drēnkën en onneet in eine kieër nao bēnne kippe; 't beer zak miech neet mieë, gieëf miech mer 'n dröpke; van 'n dröpke, zoe e lékker slaopmötske, sluuëps-te good; échte zjēneevërdränkërs kippën e dröpkën in eine kieër achtëruuëvër.*

dropkómme (onoverg.; kwoeëm drop, is tropgëkómme), tropkómme; **1** [Hd. *daraufofkommen*], zich een naam (een gedachte) herinneren, te binnen schieten: *iech weit wi-j gieë hèt, mer iech kan neet tropkómme (op uch kómme)*, ik kan niet op uw naam komen; **2** erbovenop komen: *de bès allein dropgëkómme, zujg (ki-jk) nôw ouch mer des-tēn allein draafkums* ['zujg' is de vertrouwelijkheidsvorm van de imperatief van 'zeen' (zien) én van 'zeen' (zijn)].

dröppël (v.; -s en -e; -ke) [Mnl. *dropel(e)*, Hd. *Tropfen*], **1** druppel: *iech bèn nog neuchtër; want iech hōb nog gein dröppël alkool gëdrónke; 2 (uitdr.) 't zeen tweeë dröppëls watër*, ze lijken op elkaar als twee druppels watër.

dröppële (onoverg.; dröppëlde, h. gëdröppëld) [Hd. *tröpfeln* (zachtjes regenen), *tropfen* (in druppels vallen)], **1** druppelen: *väöl haef 't neet gëdoeën, e bitsje gëdröppëld, det is al; 2* indruppelen: *we móttēn oos Traeskën élke mörge dri-j dröppëlkes in ze naeske dröppële.*

dropzitte (onoverg.; zoeët trop, h.

tropgëzieëte), tropzitte; **1** slaags raken: (**uitdr.**) *lang bēdēnk zich dae giftigge kni-jn neet, want 't doort mer éffēn of 't zit trop*, het spel is op de wagen, de poppen zijn aan het dansen, ze raken slaags; **2** beëindigen: (**uitdr.**) *zieëkër es-te de nachpos hōbs, bès-te toch bli-j es 't tropzit*, als je nachtdienst beëindigd is.

drówf (v.; drówve; drujfke) [Mnl. *druve*, Hd. *Traube*], **1** druif: (**uitdr.**) *diech bès ouch 'n fi-jn drówf*, een mooie; **2** druiven(soorten) op 'Wijngoed Aldeneyck': *'Drówve wi-j Chardonnay, Pinot Noir en Pinot Meunier kónt gieë vèngēn op 'Wi-jngood Aldēneyck', woe Karel Henckens en z'n vrouw, Tine Linssen, op e 7 hektaar zónnuuvèrgoeëte minnëraalri-jk keezëltërwaar (-terroir) saer 2002 op 'n mëljeuvruntëlikke mēneer wi-jn make dae zoe good is en zoevööl pri-jze wunt det zelfs de kuuëninklikke fēmi-jlie hun topwi-jnēn es hówswi-jn drunk.'*

drówt (voornaamw. bijw.), trówt; **1** eruit: *es Jom in bēd ligk, stieëke z'n veut trówt, zoe lank is dae; 2 (uitdr.) avēntów mós-te toch éffe drówt*, moet je een vakantie nemen; *vreugër waas iech good in kwisse, mer nôw bèn iech trówt*, er niet meer mee bezig.

drówtbaozjoeëre (overg.; baozjoeërde drówt, h. trówtgëbaozjoeërd), trówtbaozjoeëre, drówtbëzjoeëre, trówtbëzjoeëre; buitengooien: *ómdét Li-jza zich alti-jd zoeët aan te stëlle, häör werk bēnne 'ne nóndëdzjuuë gëdoeën haw en dus allēs vuuër de vot stoeëtde* (oppervlakkig te werk ging), *hōbbe ze häör drówtgëbaozjoeërd mèt häör bëzjoeërkēs* (aanstellerij) *en häör teure.*

drówtbëzjoeëre (overg.; bëzjoeërde drówt, h. trówtgëbëzjoeërd), trówtbëzjoeëre, trówtbaozjoeëre, drówtbaozjoeëre (zie ald.).

drówtflappe (overg.; flapde drówt, h. trówtgēflap), trówtflappe; zich laten ontvallen: *tón hunne zoeën drówtflapde det z'n leefste gein alikke bóks aan häör vot haw* (heel arm was), *hawwe z'n awwërs t'r hunne bówk van vol* (hadden zij er genoeg van).

drówtzeen (onoverg.; zoeëg trówt, h. trówtgēzieën), trówtzeen; eruitzien: *jóng, wi-j zujs tiech trówt?; daen Tei is neet zoe stóm es-tër drówtzujt; wi-j 't nôw drówtzujt, kump allës op ti-jd vaerdig vuur de stoet.*

drówwësökkër (m.; g. mv.; -sukkërke) [Hd. *Traubenzucker*], druivensuiker, glucose: *ieët gieë fritte, kraem of pistëlees, dén zit dao, zjus wi-j in nog 557 angër proddukte, lichëlik drówwësökkër in.*

drówwëwingërd (m.; -e; -sje) [verkort uit 'wijngaard'], **1** wijnstok, wijngaard: *volgës de Bi-jbël mót 'ne mins óngër z'nën drówwëwingërd en z'ne vi-jgëboum woeënën* (een onbekommerd leven leiden) *en wirk 'ne geissëlik in d'n drówwëwingërd van Slivvën(h)ieër; 2 de wijnstokken in de wijngaard van Karel Henckens van 'Wijngoed Aldeneyck': 'In 2013 haw Karel Henckens van 't 'Wi-jngood Aldeneyck' 30.000 drówwëwingërd (druivenstokken) stoeën, di-j good zeen vuur 5000 li-jtër lékkere wi-jn për héktaar. D'n drówwëwingërd (wijngaard) van Karel Henckens mèt z'n Pinotwi-jnën is zijdoeëstëlik gëlieëge. Al in 750 n. Chr. waas in Awwëneik rónnd de abdi-j van de Heiliggën Harlindis en Relindis 'nën drówwëwingërd.'*

druim (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *droom*, Eng. *dream*, Hd. *Traum*], droom: *höbs-te 'ne kwaojën druim, dén wuuërs-te doeër de maar bërëeje* (dan heb je een nachtmerrie) ['maar' is Mnl. voor nachtspook of

kwelgeest]; **2** iets moois, goeds, heerlijk: *Lëwi-j z'n dochtër is 'nën druim van e maesje; 3 (uitdr.) es gieë meint det gieë uch hi-j eur vot kónt laote naodrage* (dat u zich hier kan laten dienen), *dén gaon iech uch ins ówt eurën druim hëlpe*, u uit uw dwaling helpen.

druime (overg.; druimde, h. gëdruimp) [Eng. *to dream*, Hd. *träumen*], dromen: *waat stuis-te dao te druime!; iech druimde det iech aan daen Door, dae grawwëlaer mèt ze zoor gëzich, vroeëg of-tër wörm haw* (of hij wel goed wijs was).

druu(ë)ver (voornaamw. bijw.), truu(ë)vër; erover: *höbbe ze in 't vërkieër eemës doeëdgëvare, dén lègke ze ówt fëtsówn 'n dieëke druuevër; drej det kraenkën ins tów, want 't löp voeërt truuëvër, uuëvër daen ummër; iech höb me gëdach, mer waat dënk gieë druuevër, uuëvër vrouwluj woes-te väälpak aan höbs* (over mollige vrouwen), *mein iech.*

druu(ë)vërhieër (voornaamw. bijw.) [versterking van 'erover'], truu(ë)vërhieër **1** (fig.) [Hd. *darüber hinweg*], eroverheen: *Jannës en Zjërtrud zeen noeëts truuëvërhieër gëkómme det ze e kien(d)sjën höbbe móttën aafgieëve; de mós waal neet truuëvërhieër kallën, hé Zjef; 2 (uitdr.)* (vulg.) *daen awwe slókkër zaet det-ër nog gaer druuevërhieër geit*, dat hij nog graag seksuele omgang heeft (met zijn (een) vrouw).

druuëg (bn.; -ër; -ste), **1** [Mnl. *droge, drooch*, *druuech*, Eng. *dry*, Hd. *trocken*], droog: *'n houtstaof mós-te stoeëke mèt druueg hout; wët gieë waat in 'n druueg woeërs zit?; 2* schoon: *doot Bram ins 'ne druuegën dook (pampër) óm; 3* sec, brut: *drënk gieë ouch zoe gaer druuege wi-jn?; 4* zonder slijmvorming: *Jaen zit mèt 'nën druuegën hoos; 5* niet gesmeerd: *in d'n oeërlog höbbe*

väöl minse druuëg broeëd gieëte; **6** (uitdr.) *dae gaaplieëpël is nog neet druuëg achtër z'n oeëre; tón iech in di-j sjoor* (onweersbui) *haw gëzieëte, haw iech geinën druuëgën draod mieë aan me li-jf, was ik kletsnat; de ków stuit al e paar maond(sj) druuëg, geeft al enkele maanden geen melk meer; Mëri-j is e vroumës mèt 'n druuëg kael, zij houdt van alcoholische drankjes.*

druuëgde (v.; -s; g. dim.), **1** droogte: *mèt di-j druuëgde van de loch hōb iech de krets in de kael* (heb ik een prikkel in de keel); **2** [Hd. *Dürre*], droogteperiode: *mèt di-j druuëgde deeze zoeëmër hōbbe we de gazzao (pëloeës, ploees) eedërën daåg gësproejd.*

druuëge pittërijannës (m.; druuëg pittërijannëse; druuëg pittërijannëske), druuëgën hieëring (zie ald.).

druuëge, 1 (m.; id.; g. mv.), **a** droogstoppel, saaie kerel: *waat is miech det vuur 'nën druuëge!*; **b** komiek: *ooze Rik is 'ne këmik, neet zoe eine dae zichzëlf (z'n eige) këpot lach, mer mieë 'nën druuëge; 2* (overg.; druuëgde, h. gëdruuëg) [Eng. *to dry*, Hd. *trocknen*], drogen: *gëlökkig haef 't good gëdruuëg, want we hawwe de li-jvësdraod vol was hange; stokvës is kabbëljaw dae ze gëpeekëld hōbbën en dae ze daonao op stékskës in de zón hōbbe laote druuëge; 3* (gesubst. bn.) [Hd. *Trockene(s)*]: plek waar het droog is: *vuuërdët iech dae snook oppën druuëgën haw, hōb iech watër en blood gëzwèt.*

druuëgën hieëring (m.; druuëg hieëringe; druuëg hieëringeske), druuëge pittërijannës; droge vent, droge klaas: *gëlökkig hawwe ze väöl lékkere vës, want mèt daen druuëgën hieëring nieëve miech hōb iech op det fieës mieë gësmikkëld es gëkald.*

druuëglëgke (overg.; lag druuëg, h.

druuëggëlag) [Hd. *trockenlegen*], **1** droogmaken: *de Zujdërzieë hōbbe ze tösse 1920 en 1976 druuëggëlag; 2* (m.b.t. een verbod op alcoholgebruik opleggen) droogleggen: *ómdët te väöl Ammëriekane te zieër aan de fles woeëre, hōbbe ze di-j zówplépkes tösse 1920 en 1933 druuëggëlag, waat gein vets haef gëhólpe.*

druuëgstoeën (onoverg.; stóng druuëg, h. druuëggëstange), druuëgzitte; **1** [Hd. *trocken stehen*], (m.b.t. geen melk meer geven) droogstaan: *Bélla, oos ków, haef jaore lank 30 li-jtër gëgieëve, mer nów 't 'n aw krak is gëwoeëre, stuit det bieës al 'n ti-jdsje druuëg; 2* [Hd. *ausgetrocknet sein*], (m.b.t. geen water) uitgedroogd zijn, droogstaan: *in de zoeëmër van 2013 stóng 't Maeske békans druuëg; 3* (m.b.t. geen geen alcohol meer drinken) droogstaan: *saer Stin d'n tittëleerie(j)óm* (delirium tremens = dronkemanswaanzen) *haef gad, stuit ze druuëg; 4* (m.b.t. niets meer in zijn glas hebben) droogstaan: *iech kan neet zëgke det dae greune pin good insjōdt, want iech staon al 'n hawf oor druuëg.*

druuëgzitte (onoverg.; zoeët druuëg, h. druuëggëzieëte), druuëgstoeën (zie ald. bet. 4).

Dry Mariën, de; het huis De Drie Mariën: *'Dit hóws ówt 1631 op de Bleumërstraot vilt sterk op mèt z'n ankëri-jzërs, z'ne spissjale geevëlsteïn en vuural mèt z'n dri-j vrouwe, woe volgës sómmigge 'ne bi-jbëlse, volgës angëre 'ne Kéltissën of Grieksën en volgës nog angëre 'ne vreug-kristëlikkën ówtlëk vuur is. Eigënaere van dit hóws mèt Maaslandse geevël woeërën óngër angëre Simon Wijnen '1688, Emilia Pirooz (1715), Johannes Gijzen (1719), Doctor Husch (1752), H.G. Husch, H. R. Baeten (1782) en Mathijs Verstappen (1834). Arsjetek Erik Martens koch en rëstorreerde 't hóws in*

1990.' (Bron: BOONEN, Martin, Het huis 'De Drie Mariën', *De Maaseikenaar*, 1992, 1, p. 49-50)

duchtig, **1** (bn.; -gër; -ste) [Hd. *tüchtig*], geducht, flink: *haws-te vreugër get ówtgëstoeëke, dén kos-te diech in sómmigge hówshawwës vërwachtën aan 'n duchtig pak slaeg*; **2** (bw.) [Hd. *tüchtig*], geducht, terdege, flink: *mèt de vastëlaovënd moogs-tën eemës ins duchtig de waarheid zëgke; duchtig ieëtën, hé jóng!*

duil (o.; -e; -ke), (grote) hoeveelheid: *es-te 'ne möttërd (krik = mutsaard) wils make, mós-te 'n hieël duil tékskes bi-jeinbënge; di-j höbbën 'n hieël duil beuk in de bookëkas stoeën.*

duip (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Taufe*], duipsël; **1** doop: *mèt d'n duip, e sakkremënt, wuuërt e kënd(sj) ('ne mins)gëzujvërd van de érfzunj en wuuërs-te kënd(sj) van God en van de Kirk*; **2 het doopsel vroeger**: *'Mèt al di-j kómpliekasies di-j zich vreugër bi-j of (zjus) nao de gëboeërte koste vuurdoon, waerde de kleinën al bënne de dri-j daag gëduip. Waas t'r gëvaor det 't boeërlingske 't neet zou hoeële, dén deende de wi-jsvrouw zelfs de gieëduip (nooddoop) tów. En of 't nów dértig graode boeëvën of twuntig graodën óngër nul waas en ofs-te nów mèt d'n naas oppe kirk of vi-jf killëmaetër daovanaaf woeëndës, 't kien(d)sje waerde nao de kirk gëdrage, ouch es de wieëg vol gatër (kówle) zoeët. En ouch es swënt(sj)ërs in 'n kaw kirk i-js op 't duipwatër loeëg. 'nën Duip mós vuural good vërloupe, want angërs zou de heemëlport doeër de érfzunj woe 't kien(d)sje mèt zoeët opgësjieëp, vuur alti-jd gësloeëte bli-jve. Bëlkankri-jk bi-j 'nën duip woeëren en zeen de pieëtër en de paat (mieëtër). Zóngër di-j twieë kan e kënd(sj) neet gëduip wuuëre. Di-j mótte jummës vuur de opveujing van hun pieëtëkien(d)sje*

zörgën es de awwërs zouwe sterven of hun kristëlikke plich neet zouwe doen.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1998, 1, p. 41-56)

duipe (overg.; duipde, h. gëduip) [verwant met 'deep'; Mnl. *dopen*, Hd. *taufen*], doupe; **1** (m.b.t. het sacrament van de doop toedienen) dopen: *zeet gieë gëduip?*; **2** (m.b.t. het studentenritueel) dopen: *in 't bëgin van 't akkëdeemiejaor laote de meiste studénte zich duipe*, via een ritueel in (tot) een studentenclub toetreden; **3 (uitdr.) in mèlk kóns-te** bv. *bësjujte duipe, mèr de mèlk zelf kóns-tën ouch duipe* (aanlengen); *ouch klaorën* (jenever) *of wi-jn kóns-te duipe.*

duipfieës (o.; -te; -sje) [Hd. *Tauffeier*], **1** doopfeest: *mèt 'n duipfieës wuuërt allëwi-jl dëk mieë gëfieës es vreugër mèt 'nën trouw*; **2 het doopfeest vroeger**: *'Nao d'n duip waerde vreugër de pieëtër en de paat (mieëtër) en sóm's ouch de nónkën en de tantës op de koffietaofël (ówt)gënuuëjd. Krëntëbroeëd mèt gooj boeëtër en vlaaj woeëre d'r dén gënóg. Daobi-j kraeg de wi-jsvrouw 'n doeës sókkërboeëne mèt drënggëld(sj) en kraege de kënjer van de naobërs bësjujte mèt mówzëkuuëtlëkës. Kaddookës vuur 't duipkënd(sj) waerdën allein gëgieëve doeër de pieëtër en de mieëtër. 'ne Zilvëre lieëpël of 'n zilvëre fërsjët, 'ne bieëkër en 'n eijërdöpke, 'n tinne (teene) soptërrin of 'ne koeëpëre kieëtël woeëre de klassi-jke kaddoos.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1998, 1, p. 41-56)

duipkleid (o.; -klëdsje; -kleijër) [Hd. *Taufkleid*], **1** doopkleed: *'t klëdsje det 't kien(d)sjën aanhaef det gëduip wuuërt, is 't duipklëdsje*; **2 het doopkleed vroeger**: *'t Duipkleid en d'n duipmantël maakde de moodër vreugër zelf. Dëk snaej ze di-j ówt häör eige trouwkleid. Breurkës en zöstërkës*

di-j latër kwoeëme, droeëge bi-j hunnën duip dén hetzélfdje duipklèdsje, want det waas – zieëker in de börgëri-j en bi-j de sjikke luj – 'n éch fëmi-jliestök.'

duipsël (o.; -s; g. dim.), duip (zie ald.).

duipsieël (m.; -e; -ke) [Hd. *Taufschein*], doopceel, doopakte: *'nën duipsieël is 'nën ak, e bëwi-j's des-te lid bès van de Kirk; tón is ówtgëkómme det in de waerëld dówzënde geistëlikkën hun han neet hawwe kónnën aafhawte van de kënjër, höbbe sómmigge kattëli-jkën hunnën duipsieël in de vówlak gëgoeëjd.*

duipsprei (v.; -je; -ke), doopsprei: *zieëker es zoe e beebieke swënt(sj)ërs waerde gëduip, kos 'n werm duipsprei good van pas kómme.*

duipvónt (o.; -e; -vuntsje) [Lat. *fons* (bron), chr. Lat. *fons* (doopvont), Fr. *font* (wiywatervat)], doopbekken, doopvont: *tón 't duipkënd(sj) in de duipkepél boeëven 't koeëpëre duipvónt mèt duipwatër waerde gëduip, bëgos 't duipëlingske danig te sjrieëve; zeet gieë 't duipvónt in de Bartëlmee(j)ëskirk in Lujk al ins goeën bëwónjère?*

Duits, [komt van Mnl. *'duuts(ch)*], dat de Hollandse vorm is voor de Vlaamse vorm *'dietsch*; door betekenisvernauwing ging Duits 'm.b.t. onze oosterburen' betekenen], **1** [Hd. *Deutscher*], Prujs; Duitser: *in de zoeëmër stik 't hi-j van de Duitse (Duitsërs); 'nën Duits is neet hetzélfdje es 'ne Prujs, want vuuër 1919 waas 'ne Prujs 'ne bëwoeënër van 't kuuëninkri-jk Prujse, woe e stök van 't Ri-jnland en 't Noeërde van Duitsland deil van ówtmaakde; 2 Duitsland: (alleen in de **uitdr.**) *Mit en Fiel woeënen al 'n ti-jdsjën oppën Duits; d'n Duits haef d'n oeërlog vërloëere; 3 (m.; g. mv.; g. dim.), de Duitse televisie: *ki-jk gieë vööl nao d'n***

Duits?; dao waas niks oppën Duits; 4 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Deutsch*], Duits, de Duitse taal: *wi-j zëgks-te det in 't Duits? [Hd. *wie heißt das auf Deutsch?*]; oozën awdste lieërt Duits oppe sjoeël; Zjaak Bergers haef alti-jd Duits gëgieëvën en gëinspëkteerd; diech spriks good Duits; 5* (bn.; g. tr. v. verg.), [Hd. *deutsch*], Duits: *de Duitse sjri-jvërs en kómpëniste zeen waerëldbëkend; Maddëlaen haef 'nën Duitsën tuf.*

dujdëlik, **1** (bn.; -kër; -ste) [van 'duiden'; Hd. *deutlich*], **1** begrijpelijk, duidelijk, verstaanbaar: *det is 'n dujdëlik antwoeërd; 2 (bw.), (m.b.t. goed waarneembaar) duidelijk, onmiskenaar: *iech haw 't waal dujdëlik gëzieën det Laor häör sëgrëttëstumpkën (häör boetsjën) in de bloompot haw ówtgëdówd; 3 begrijpelijk, helder: *vuur Nand waas 't neet dujdëlik woeróm z'ne zoeën 'n löps óngër z'n kónt haw gad .***

dujje (onoverg.; dujde, h. gëdujd), schelen: *tón iech Jaan vroeëg waat 't dujde det-ër zoe stil zoeët (zaat) te ki-jke, zag-tër det-ër óngëdoeën (misselijk) waas van 't ieëte; waat zou det toch dujje det Michiel nimmieë ins aanlöp (niet meer even binnenspringt); waat dujt 't?, wat scheelt er?*

dujk (m.; -e; -ske), duik: (fig.) *mèt 'nën dujk in de gësjiedënis van dit stédsje kums-te nêteurlik vanallës aan de weit.*

dujkboeët (m.; -e; -bueëtsje), duikboot: *höbt gieë de film 'das Boot' van Wolfgang Petersen gëzieën, dén höbt gieë e good gëdach van waat zich in 'nën dujkboeët kan aafspuuele.*

dujke (onoverg.; doeëk, is gëdoeëke) [Mnl. *duken, duycken*, Hd. *tauchen*], duiken: (fig.) *saovës dujk pa achtër z'n gëzët en nog gein*

oor latêr *dujk-têr* (*krup-têr*) óngêr de wol.

dujkêle (onoverg.; dujkêlde, is gëdujkêld), duikelen: (fig.) *tón de aandeile van Fortis nao óngêr bégoste te goeën en blaeve dujkêle, hóbbe we d'n hieële wiks vërkoch.*

Dujksjoeël Samantha Mëzeik; Duikschool Samantha Maaseik: *'Dees dujkkklub, di-j in 1981 waerde gëstich, teldën e jaor latêr al 20 leedën en kraeg in 1983 't stattuut van dujksjoeël. Gëdoeëke wuuërt o.a. in Panheel en in Zieëland. De klub, di-j in 1997 neet mindêr es 52 leedën haw, is bi-j 't pëbli-jk vuural békënd van häör aafdalinge van de Maas. Es dujksjoeël haef de klub al tieëntalle brëvëtte ówtgêreik. Anno 2013 is René Van Leeuwen vuuërzittêr.'*

Dujmke Mëzujmke, 1 Klein Duimpje: *in 't spreukskën is Dujmke Mëzujmke d'n held;* **2** (scherts.) klein kereltje: *oos dujmke mëzujmke waas bi-j z'n gëboeërte neet allein 'n hieël stök groeëtêr es Dujmke Mëzujmken ówt 't spreukskën en hae is zieëkêr ouch zoe slum.*

dujvël (m.; -s en -e; -ke), **1** [chr. Lat. *diabolus*, Gr. *diabolos*, Mnl. *duvel*, *dievel*, Eng. *devil*, Hd. *Teufel*], duivel: *de Kaartriddêr van Héppenaert (zie ald.) haef z'n zieël aan d'n dujvël vërkoch;* **2** kwajongen, vlegel: *di-j dujvëls van jung hóbbe de kni-jn losgëlaote;* **3 (uitdr.)** *woe 't pannieël 'De Rechtvaardige Rechters' van 'Het Lam Gods' is, det wèt t'r dujvël, dat weet niemand; tón de pollisse de lajëvaegêr 't veur aan de sjeëne lagte, krónkêlde hae zich wi-j 'nën dujvël in e wi-jwatêrsvaat (ging hij als een bezetene te keer); d'n dujvël sjit alti-jd op de groeëtstên houp, rijken worden steeds rijker; soeërt zeuk soeërt, zag d'n dujvël, en hae haw 'ne sjouwvaegêr bi-j z'n klitse; nów bèn iech toch waal bi-j d'n dujvël te beechte gëwaes, ik ben bij mijn vijand te rade gegaan; dae*

sji-jnheiliggën is 'ne straotëngël mer 'nën hówsdujvël, op straat is hij aardig, maar thuis is hij onhandelbaar en despotisch; mèt daen dwieërsnak kóns-te niks bëginne, want dae is ówt de hël gëkroeëpe wi-j t'r (d'n) dujvël sloeëp (slieëpde, slieëp), wordt gezegd van een dwarsdrijver; normaal is ooze Nik zoe braaf es e sjoëthun(d)sje, mer vandaag haef-têr d'n dujvël in, vandaag is met hem geen huis te houden; es-tën uuvêr d'n dujvël kals, truuëjs-te h'm op z'ne start; daen Arnol, dae ri-jke stinkêrd, kri-jg nów ouch ins allës gëdoeën, want vuur geld(sj) kóns-te zelfs d'n dujvël laote danse; dae greune zit op z'n sénte wi-j t'r dujvël op 'n zieël; 't is zjus of t'r dujvël d'rmët späölt, want iech kri-jg di-j fitsékëttig neet opgëlag; van 'ne raozëntigge zëgke we det-êr van d'n dujvël is bëzieëtën of det-êr d'n dujvël in haef, neet te gëluive det di-j minskës dao zoe 'ne kas van 'n hóws hóbbe naergëzat, mer de wëts nêteurlik noeëts wi-j d'n dujvël aan 'n zieël kump, hoe je iets voor mekaar krijgt; dae kóntëkrówpêr zou zelfs d'n dujvël e kieërske branne, de tegenpartij vleien; de dääg in 't midde, zag d'n dujvël, en hae kroeëp tösse twieë bëgi-jne, wordt gezegd als iemand zich mooi voordoet; es we eemës d'n dujvël aanjage (aandoen), dën plaoge, kójjëneerën of traetêre we eemës.

dujvële (onoverg.; dujvëlde, h. gëdujvëld) [D. (Rijnl.) *teufeln*, D. (Keuls) *düvele*], donderjagen, duvelen, razen, tieren: *bës-tën oppe straot zoe fi-jn es póppëstrónt en ligks-te bi-j uch op allës en eedërein te dujvële, dën bës-te 'ne sji-jnheiligge ('nën (h)iepekriet).*

dujvëlin (v.; -ne; -nêke) [Hd. *Teufelin*], helleveeg: *wi-j 'n échte dujvëlin haef di-j kërnalie van e wi-jf miech de jas ówtgëklop (afgerammeld) en miech de bol gëwasse (uitgepoetst).*

dujvëlke (o.; -s; -), **1** vinnig kereltje, bijdehandje: *det dujvëlke van e ménke zit nôw ins gein mēnuit stil en vlujg van 't ein(t) op 't angër(t)*; **2** klein potkacheltje, duiveltje (gew.): *swènt(sj)ërs zoeëte de boorëminskës saovës rónnd 'n dujvëlke, det stóng te bórrre wi-j 'n hël*; **3** (m.b.t. iemand die plots verschijnt) duiveltje: *wi-j 'n dujvëlkën ówt 'n duuëske stóng det dujvëlkën innins achtër ós*.

dujvëls, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *devilish*, Hd. *teufflisch*], satanisch, duivels: *Trees haw d'r e dujvëls plēzeer in tón iech vlookde wi-j 'ne këtter*; **2** (bw.) [Eng. *devilishly*, Hd. *teufflisch*], duivels: *bès-te zoe douf es 'n noeët, dén is 't dujvëls léstig vuur det suuëtske te vërstoeeën*.

dujvëlsbénder (m.; -s; -ke), du(i)velstoejager: *Drees, daen dujvëlsbénder, dae kan allës, want dae zou zelfs d'n dujvël kónne béndigge (temmen, bedwingen, overweldigen); Sëvri-jn is 'ne man van neet vāöl, mer ze broor is 'nën dujvëlsbénder daes-tën allës kóns vraoge*.

dujvëlsdrék (m.; g. mv.; g. dim.), **1** voer (voor vissen): *dujvëlsdrék is 'ne sterk stinkëndën en vërdouvënde pójjer vuur óngër 't voor te mēngële*; **2** **waarmee laten vissen zich verschalken?** *'Sprok, terf, kēnnep of maje gēbruiks-te vuur op rits (blankvoorn) of op reetrīts (rietvoorn) te vesse, mèt pieërelinke kóns-te peure (op paling vissen) en 'ne brieësem of 'ne kerp vange, maon is gek op de juniekeevër, snook vungs-te mèt e vëskën of mèt de lieëpël, mer es-te dujvëlsdrék óngër 't voor duis, zulle de vës(se) nog bieëtër bi-jte.'*

dujvëlgare (o.; g. mv.; g. dim.), duivelsnaaigaren, klein warkruid: *dujvëlgarën haef z'ne naam neet gëstoeële, want 't is e soeërt ónkrówd det zich op 'n*

dujvëlse mēneer – wi-js-te det mèt gare zouds kónne doon – rónnd angër plante, wi-j ti-jm of klieë, drejt.

dujvëlshaor (o.; -e; -häärkës), **1** nekhaartjes: *Sus is 'ne kale Mēzeikēnaer mèt 'ne kop zoe kaal es 'ne biljaarbald, mer z'n dujvëlshäärkës haef tēr nog allēmaol*; **2** [Hd. *Teufelshaare*], nesthaar: *strak haef det pappëgejke sjikke vaere, mer nôw 't kégkelaerke nog in ze nèske ligk, haef 't allein mer get dujvëlshäärkës*; **3** eerste baardharen (bij pubers): *nôw ooze Frans z'n dujvëlshaor haef aafgësjoëere, kalt-ër innins wi-j 'ne groeëte*.

dujvëlsjónk (o.; -jung (-jing); -jungske), **1** moeilijk kind: *'iech dènk det we 't sjejke (schuifslotje) goeën drop doon (dat we geen kinderen meer nemen), 'zag Trees, 'want es we nog zoe'n dujvëlsjónk kri-jge, dén gaon iech doeër de kni-jje (dan capituleer ik, dan laat ik het huishouden in de steek).';* **2** duivelstoejager: *dujvëlsbénder (zie ald.)*.

dujvëlsklaw (m.; -we; -ke), wilde valeriaan: *es d'n gëvrichtër pi-jn doon, kóns-tën e paar kieëre pēr daág dujvëlsklaw pakke, want det is good tieëge de rummëtik*.

dujvëlsklöppël (m.; -e; -ke), lisdodde, duivelsstok (volksn.): *dujvëlsklöppële parreere sjoëën in 'n vaas, mer de mós t'r waal get haorlak op spuite, angërs hōbs-te nao e paar maond(sj) d'n hōws vol zāödsjës; dujvëlsklöppële greujën 't bès-te woe 't zómpig is*.

dujzële (onoverg.; dujzëlde, h. gëdujzëld) [Mnl. *duselen*, *duyselen*, Eng. *to get dizzy*], duizelen: *'t dujzëlde Zjef vuuër z'n ouge tón hae di-j mēljównën oppe Lottoo haw gëwónne; 't dujzëlde miech vuuër m'n ouge tón ze miech det vërsjrikkëlik nówts vërtëlde*.

dujzëlig (bn.; -gër; -ste) [Eng. *dizzy*], dul, drejjërig; duizelig: *det klein sjëlmke bi-j ós, det dujmke mëzujmke, maak ós alle twieë dujzëlig van gëlök; tón iech huuërde det Marjèt waas gëstórve, waerdën iech zoe dujzëlig (dul) es e kujke (es 'ne pópperél).*

dujzëligheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *dizziness*], duizeligheid: *ómdét Gabbie lieëge blooddrök haef, haef ze dëk las van dujzëligheid; Frëddie wët nimmieë woe z'ne kop stuit (is radeloos) doeër z'n dujzëligheid.*

dul (bn.; -lër; -ste) [nevenvorm van 'dol' (dwaas), Eng. *dull*, D. (Rijnl.) *toll*], dujzëlig, drejjërig; **1** duizelig, draaierig: (**uitdr.**) *ofs-te nôw zoe dül bès es e kujkën of es 'ne pópperél, maak neet ówt, want in de twieë gëvalle bès-tën hieël drejjërig; 2* verlopen, lam, uitgesleten, dol: *es de sjrówfdraod nimmieë pak, is de sjrówf dül, dan is de schroef verlopen; pas op vuur 'nën dullën deur.* [Bij adverbiaal en predicatief gebruik en ook vóór een o. zn. in het enk. spreken we 'dül' uit met de slepton; in alle andere gevallen gebruiken we de stoottoon]

dulle, I (m.; id.; g. dim.); dölle; halvegare, woesteling: *daen dullën haef alle heivënke di-j in 't kuuëtsje zoeëte, de nak ómgëdrejd; 'nën dullën deur (woedende stier) geit nao 't slachthóws, mer 'nën dulle geit nao e gëstich, e gëkkenhóws of 'n hospëtaal; II* (onoverg.; dulde, h. gëduld), dölle; **1** de kluts kwijt zijn: *bès-tën aan 't dulle, want de vërköps miech zoe 'ne stómme kâl?; 2* uitgelaten, wild stoeien: *tón di-j twieë 't in de klein dërmkes hawwe (verliefd waren), woeëre ze dëk aan 't dullën op 't strand.*

dulligheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *dizziness*], duizeligheid: *es Zjang 'nën aanval van de vallënde zeeke (epilepsie) kri-jg, kan dër van dulligheid neet mieë op z'n bein stoeën.*

dumpël (m.; -s en -e; -ke) [Mln. *dimpel* (inzinking in de bodem), Eng. *dimple* (kuiltje)], **1** blöts; deuk (in metaal): *klatse ze diech, es-te gëparkeerd stuis, 'n duuër tieëge d'nën ottoo, dën zits-te nêteurlik mèt 'nën dumpël; tón de koeëpere pot van boeëve tot óngër van de trappe waas gëdóndërd, zoeët-ër vol dumpëls; 2* deuk in deukhoed: *allëwi-jl goeën mansluj bloeët(s)kops doeër 't lieëve, mer vreugër hawwe ze dëk 'nën hood op woe vanboeëve 'nën dumpël inzoeët.*

dun, 1 (bn.; -nër; -ste) [Mnl. *dun(ne)*, Mnd. *dunne*, Eng. *thin*, Hd. *dünn*], dun, zeer vloeibaar: *'n dun sop is 'n watërsop; hae haef dun haor (weinig haar); 2* (bw.), dun: *ieërlikke minse zeen dun gëzejd [Hd. dünn gësät]; 3 (uitdr.) maak tiech neet dik, dun is de moode, maak je niet druk om niets.*

dunne (m.; id.; g. dim.) [gesubst. adj.], aafgank, platte, kómgaw, rétteketét, pratëlësjj-jt, slingërsjji-jt, sji-jtëri-j (zie ald. 1ste bet.); diarree: (**uitdr.**) *tón d'n dikkën aan d'n dunne waas [Hd. Dünnpfiff hatte], vóng-dër det 'n dikke mizzeerie; es-tën aan d'n dunne bès, mós-te dëk rap zeen.*

dunnigheid (v.; -heede; -heidsje) [Eng. *thinness*, Hd. *Dünne*], dunheid, fijnheid: *doeër de dunnigheid van z'n haor kóns-te good zeen det 't vówlëpke zwieëre boeëvën op z'ne kop haef.*

dunsël (o.; -s; -ke) [Eng. *thinings*], snoeisel: *höbt gieë de strujk of de buim gësnoejd, dën moogt gieë in sómmigge gëvallën op hóndërd maetër van de wieëg 't dunsël in eurën hoeëf opstoeëke; minse di-j zelf élke wënt(sj)ër 25 kuub hout doeër hun staof jage, kónne d'r d'n dëkstën ti-jd 't sléchste tieëgën es bówtën eine dunsël aan 't opstoeëkën is.*

duts (v.; -e; -ke) [AN van ‘dutton’ (suffen); Mnl. *doetsch* (traag van verstand), Vroegnieuwederlands (1500-1700) *dutse* (knobbel) met als betekenisevolutive ‘klein kind’ en ‘sukkel’], **dutsëlke**; sullige vrouw: *dae batraaf van 'ne Joep haef di-j tant van h'm, di-j aw duts van e vroumës, wi-jsgëmaak det, es ze zieëlig wilt sterve, de fëmi-jlie mót laotën erva (äörve, örve); di-j duts duit nog gein vleege kwaod.*

dutsëlke (o.; -s; -), **duts** (zie ald.).

dutske (o.; -s; -) **1** lief, braaf kindje: *'ki-jk toch ins wi-j vrech (brutaal) det di-j breurkën is tieëge z'n awwërs,' zag Tilke tieëgën häör klein, leef dutske van dri-j jaor; 2* **duts** (zie ald.).

duuër (v.; -e; -ke), **1 a** [Gr. *thura*, Mnl. *dore, dure, doer(e)*, Eng. *door*, Hd. *Tür*], huisdeur: *trëks-te (truks-te) noeëts de duuër achtër diech tów, dén bës-te 'n oeëpëkónt; b (uitdr.) ofs-te nôw d'n portëfól vanvöör in d'n bóksëmaal of in d'n votmaal stiks, kump op ein duuër ówt (maakt geen verschil), want ze zit in de twieë gëvallën in d'n bóks; dae aan angërmans duuër lówstërt, huuërt dëk eige sjan, binnenshuis wordt vaak ongeremd gesproken; di-j stófkónt (dae stoefërd, mówleman) is bënënen es-tër de duuër tówduit, hij is niet zo rijk als hij zich voordoet; dae luiwammës duit zich neet gaer pi-jn of hae mót tösse de duuër kómme, hij werkt niet graag; ieërs loupe ze hi-j de duuër plat en dén zujs-te ze nimmieë; wieë koupe neet aan de duuër, zeg je tegen leurders; iech kan det gistëre neet gëdoeën höbbe, want iech bèn al twieë daag neet van (ówt) de duuër gëwaes, ik ben niet weg geweest; es eedërein vuuër z'n eige duuër kieërt, is de hieël straot proeëpër (gëkieërd); 2 [Hd. *Wagentür*], autodeur, portier: *is de duuër van d'nën ottoo neet gësloeëte, dén vlujgs-te bi-j 'n óngëlök békans zieëkër**

d'rdoeër ówt; 3 [Hd. *Zugtür*], treinportier: *tón Lëns tösse de duuër van d'n trejn waas gëkómme, haef-tër gësjrieëf wi-j e vérke; 4* **Maaslands gebruik:** *'Wuuërs-te fieërtig, fi-jftig..., bi-j e rónnd gëtal dus, zëtte d'n vrunj diech 'n nôw vöörduuër. Dëk vungs-te dén es jaorigge tieëntalle duuëre rónnd d'n hóws. Nëteurlik doon d'n vrunj det mèt de bëdoeling des-te ze traktees.'*

duuërstig (bn.; -gër; -ste) [Kil. *dorstigh*, Eng. *thirsty*, Hd. *durstig*], dorstig: *mèt det duuërstig waer vërëk iech van d'n doeërs; höbs-te 'n duuërstigge kael, dén hoofs-te daovuur nog geinën doeërs te li-jje; van allës waat gëpeekëld is, wuuërt 'ne mins duuërstig.*

duup (m.; -e; -ke) [Fr. *dupe* (komt van *d'huppe* = ‘van de hop’, een vogel)], dupe, slachtoffer: *de hóp is 'ne voeëgël dae danig stink woedoeër z'n eijër – es-tër aan 't breujën is - ouch lillik goeën stinke, zoedët di-j dao d'n duup (d'huppe) van zeen; ómdët iech d'n duup bèn van di-j affaer mèt daen Tei, gaon iech mèt h'm ri-jje (zal ik het hem betaald zetten); iech dënk det Pol d'n duup is van mi-jn kóntëkrówpëri-j en daovuur geit-ër lichëlik mèt miech vare (zal hij wellicht maatregelen tegen me nemen).*

dwank (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *dwanc*, Mnd. *dwank*, Hd. *Zwang*], dwang: *es-te get mós doon óngër dwank, dén bës-te lichëlik zoe nërveus es 'ne kni-jn; in d'n oeërlog höbbe sómmiggën hun eige graáf mótte grave, neet zóngër dwank nëteurlik; 2 (uitdr.) móttën is dwank en buuëkën is kënjerzank, er moet eigenlijk niets.*

dwaollech (o.; -tër; -sje) [Vroegnieuwederlands *dwaeslicht* (*dwaes* = spook, bedrog), Fr. *feu follet* (*dwaas* = vuur)], **1** dwaallicht: (fig.) *nao eemës dae diech allein mer slëchte raod guuëf, mós-te*

neet lówstêre, want det is 'n dwaolleech; **2 dwaallichten op kerkhoven:** *'Volgës 't volksgêluif waerde sómmigge zieële (zeele) nao d'n doeëd 'n dwaolleech, woe ze 'n vlam mèt meinde. De vörming van gaas zou(d)s-te boeëve sómmigge gravër kónne zeen in de vörm van e blawéchtig sji-jnsël, 't gëvolg van 't vërgoeën van 't li-jk.'*

dwènge (overg.; dwóng, h. gëdwóng) [Hd. zwingen], dwingen: *Fiel haef ze neet allëmaol mieë op 'n ri-j, want hae haef miech gëdwóng m'n dówve de kop ówt te trèkke, ómdét ze z'n daak hieël hawwën óngërgësjieëte.*

dwieërs (bn.; -ër; -te), **1** dwars: *tón we jónk woeëre, zwómme we soeëmërs dwieërs de Maas uuvër; Alida stoeëk dwieërs de Mert uuëvër vuur nao De Beurs te goeën; 2* [Mnl. *dwersch, dwaers, dweers*, D. (Rijnl.) *twars*], weerbarstig, dwars (fig.): (**uitdr.**) *woevuur mótt daen dwieërsdri-jvër alti-jd dwieërs ligke?; waat miech dwieërs zit, is det Fiefie* (naam van het hondje) *weer in de gooj kamër haef gëpis.*

dwieërsdri-jvër (m.; -s; -ke) [Hd. *Quertreiber*], dwieërsnak, dwieërskop; dwarsdrijver: *det daen dwieërsdri-jvër miech tieëgësprik, tot dao (en) tów, mer det 't alti-jd van dae stómme kâl is, det is dao te vâöl aan.*

dwieërsigheid (v.; -heede; -heidsje) [Hd. *Quertreiberei*], dwarsdrijverij: *van dwieërsigheid haw dae vi-jze pëtroeën (rare kerel) weer get ówtgëvóng vtuur zich t'rtössënowt te pisse, tón we allëmaol zoe tof bi-jein zoeëte.*

dwieërskop (m.; -köp; -köpke) [Hd. *Querkopf*], dwieërsnak, dwieërsdri-jvër (zie ald.).

dwieërsnak (m.; -nék; -nékske), dwieërskop, dwieërsdri-jvër (zie ald.).

dzjuuë (bastaardvloek) verkorte vorm van 'dëdzjuuë' (zie ald. 2de bet.).

E

e (toonloze ‘e’), **1** (voorz.) [zeer sterk veroud.; spreek.; in dagbepalingen], op: *e maondig of e dieënsdig* (volgende maandag of dinsdag) *kóm iech*; **2** (onbep.lidw., alleen vóór een onz. zn. in het enkelvoud), *maak dao mer e krujs uuvër*, dat is afgelopen, dat gaat niet meer, vergeet dat maar.

é**ch**(**t**)**elste**, **1** (o.; id.; g. dim.), achterste, zitvlak: *Rik sjampdën ówt en voeël (vieël) op z’n éch(t)elste*; **2** (bn.) [enkel in de superlatief; ‘échtel’ is een vervorming van ‘achtër’], échterste; ‘n ków stamp mèt häör échelste puuët, neet mèt häör vöörste; **3** (**uitdr.**) *tón iech tieëgën Elisa zag det ze ’n blétsjkónt waas, ging ze op häör échelste puuët stoeën*, verzette zij zich hevig.

é**ch**(**t**)**elsteväör** (bw.), échtersteväör; achterstevoren: *Ruben haef z’ne jas (’t) bennëstëbówtën aan en z’ne vëreus ’t éch(t)elsteväör; ómdéts-te aan di-j moddérn óngërli-jfkës neet good mieë kóns zeen waat de vöör- of d’n achtërkant is, trëks-te (truks-te) ze dèk ’t échtelsteväör aan.*

Ech; **Echt**: *‘Ech is e stédsjën in Hollands-Limburg mèt békans 8000 inwoeënërs en is ’n deil van Ech-Zöstëre. Waat opvilt in Ech, is de ‘Sint-Landriekëskirk’ ówt de 15de ieëw mèt ’nën hérdënkingsaltäör t’r ieëre van Edith Stein. Bëkënd is Ech vuur z’n sjöttëri-jje, z’n hërmeni-j ‘Sint-Cecilia’, z’n óngërwi-js en z’n karnëvalsvereinigging ‘De Aestër’. In Mëzeik kënne wieë de ówtdrökking ‘Det is zoe awd es de straote van Ech’, nëteurlik ómdét Ech al zoelang bëstuit.’*

é**chel** (m./v.; -e en -s; -ke) [Mnl. *echel*, *egele*, Kil. *ecchel*], **1** bloodzujgër; bloedzuiger [Hd. *Egel*, *Blutegel*]: *tón iech doeër de bieëk aan ’t waanjële waas, haw iech innins ’n échel op miech zitte; vuur ’n aojërlaoting*

waerde vreugër ’n échel op ’n aojër gëzat; 2 zówpéchel; (fig.) drinkebroer, dronkaard: *es-te kóns drënke wi-j ’n ków, bës-te ’n (zówp)échel.*

é**chsjeijng** (v.; -e; -ske) [Hd. *Ehescheidung*], echtscheiding: *minse di-j in échsjeijng ligke, höbbe de échsjeijng aangëvraog en wachte tot ze wuuërt ówtgësproeëke; es-te trouws, höbs-te ein kans op dri-j det ’t op ’n échsjeijng ówtdrejt; échsjeijng is dèk véchsjeijng, woe de kënjër d’n duup van zeen.*

é**chterste** (zn. en bn.), éch(t)elste (zie ald.).

é**chtersteväör** (bw.), éch(t)elsteväör (zie ald.).

é**chtig** (achtervoegsel) [dient om van een bn., bv. ‘roeëd’, een ander bn., bv. ‘roeëdëchtig’ te vormen; ook om van een zn. een bn. te maken, bv. ‘luuëge - luuëgënéchtig’; Hd. *artig*], **1** al te zeer: *Stin is slókëchtig*, snoepachtig; **2** min of meer: *Traes is (e bitsje) suuëtséchtig*, kwezelachtig; **3** gesteld op: *Kaat is neet reis- mer waal wammëséchtig; Missjël is neet katëchtig*; **4** veel hebbend: *Hollands-Limburg is huuëvëlëchtig*; **5** behorend tot (voor dieren, bloemen en planten): *di-j roeës is roeëdëchtig*, die roos behoort tot de roodachtige rozen.

È**ddie**, roepnaam voor Eduard.

È**dgaar**, roepnaam voor Eduard.

eedër (onbep. vnw.) [Kil. *ider*, Hd. *jeder*], elk; ieder, elk: **1** *eedëren daâg kan ’t mèt Bërbken aafgëloupe (gëdoeën) zeen; vuur eedëren euroo mót ’ne mins wirke*; **2** (**uitdr.**) *eedër vuuëgëlke zunk wi-j ’t gebék is; neet eedëre sjuuët is ’nën haas* (o.a.: niet iedere coïtus leidt tot zwangerschap) .

eedërein (onbep. vnw.), **1** [Hd. *jeder(mann)*], iedereen, ieder, elkeen, eenieder: *gieëf ins eedërein 'n hêndsje, Rikske; in Héppenaert kènt eedërein eedërein; wieë gieëvèn eedërein 't zi-jnt; 2 (uitdr.) diech bès neet eedërein, jìj ligt me nauw aan het hart, jìj bent een bijzonder mens.*

eedërskieër (bw. v. frequentie), élkieskieër (zie ald.).

eegaal (bn.; eegalër, -ste) [Lat. *aequalis*, 16de eeuw *agael*, Fr. *égal*, Hd. *egal*], **1** om het even, onverschillig: *wieë örve tant Laen häör hóws, eegaal winnieë; 2 (samenst.) 't is miech sjeiseegaal (sji-jteegaal) ofs-te te voot of mèt de fits kums; 3* gelijkvormig, gelijk, gelijkmatig: *ki-jk dao, vi-jf eegaal hówzër!*

eegalig (bn.; -gër, -ste), **1** gelijk, effen, glad van oppervlak: *eegaligge ieërpële kóns-te gemékelik sjëlle; de ploes (het gazon) waas hieël eegalig, mer nów zit allës vol molshuip; 2 (uitdr.) det zeen twieë eegaligge kópkes, twee kinderen die sterk op mekaar lijken.*

Eegëlsbérg, Wi-jk; Wijk Egelsberg: *'Prinse di-j dees wi-jk haef gëleevërd, zeen Jos Purnot (Jos I), jeugprins Frank Boonen (Frank I) en Eric Opdenakker (Eric I). Groepën en wagës di-j in de stoet zeen opgëvalle, woeërën o.a. 't Gëzónke Këstieël van de Rówvènne', 't Këstieël van Disneyland', 'De Bówreegëls', 'Séffes höbbe we geine frang mieë', 'Space' (ieërste pri-j), 'Eegëlsbérg Thrill' en 'Chaka Zulu'. Minse di-j rónnd de karnëval aktief zeen (gëwaes), zeen o.a. arsjeték Lemmens, Jaak Lamberigts, Mark Bok, Eric Cloot (vuüërzittër), Erik Dautzenberg (sikkërtaris), Lei Truyen (kasseer), Danny en Marie-Louise Voorpijl en Marcel Roex. In 2003 kraeg de wi-jk 't Gölje*

Wammës mèt 'Eegëlsbérg geit vraemp', 'ne groep mèt wage rónnd Toetanchamon. Óntwërpers van prinsëwagës woeërën o.a. arsjeték Lemmens, Wim Segers en Rita Westhovens. Óngër angëre Jaak Lamberigts waas bówmeistër. 'n Hoeëgtëpunt in de moddërne vastëlaovësgësjiedënis van Wi-jk Eegëlsbérg, dae bëgint in 1995, waas 't jaor 2003. Dri-j jaor naodët de wi-jk 'n eige karnëvalsverëinigging haw. Tón haalde de wi-jk neet allein d'n ieërste pri-j in de kattëgëri-j wagës mer ouch d'n hoofpri-j 't Gölje Wammës'. Prinsëwagës waerde gëbówd bi-j Jan en Gina Paumen.' (Bron: site Het Heilig Wammes)

eemës (onbep. vnw.), iemand [Mnl. *iemant(t)*, Hd. *jemand*]: *is dao eemës?; zoe eemës duit zoeëgét neet, daen Dri-jk, det is neet zoeëmér eemës; det is eemës angërs gëwaes; ligks-te mèt eemës uuvër(h)oup, dén höbs-te rujzing mèt dae mins.*

eepëlèt (v.; -te; -sje) [verkleinwoord van Fr. *'épaule'* (schouder); me. Lat. *spadula*, Fr. *épaulette*, Eng. *epaulet(te)*, Hd. *Epaulett(e)*], epaulet: *ómdët de lujtënant mèt z'ne zate kop 'n tang in de graaf haw gëvare, höbbe ze h'm z'n eepëlëttën aafgëtrokke (gedegradeerd).*

eepistël, I (o.; -s; -ke) [Lat. *epistula*, Gr. *epistolè*, Fr. *épître*, Eng. *Epistle*, Hd. *Epistel*], **1** epistel: *'n eepistël is 'ne breëf van 'nën appostël; 2* Schriftlezing: *óngër 't eepistël (tijdens het voorlezen van het epistel) waas Zjaokën in slaop gëvalle; II* (m.; -s; -ke), **1** [Eng. *epistle*, Hd. *Epistel*], lange brief: *de sëldaote di-j (bi-j d'n tróp) al vri-jde, sjraeve saovës dëk 'ne langën eepistël nao hun leefste; 2* berisping: *ómdët oozën ottoo bëgos te rótsje, doeërdët iech oppe snieë te hel waas aan 't vare, kraeg iech dao 'nën eepistël (mèt) van dae pollis.*

eetaasj (v.; eetazje; -ke), **1** [Mnl. *stage, staghe*, Fr. *étage*, Hd. *Etage*], vërdeep; verdieping, etage: *Zjeng en Annie woeënën op de dörde eetaasj, wonen drie hoog; in ooze blok zeen ach eetazje; 2* laag (fig.) *Zjeng z'ne bówk haef waal dri-j eetazjën en Zjee haef gein döbbël kin mer 'ne kinnëbak mèt waal veer eetazje.*

eetazjaerke (o.; -s; -) [van Fr. 'étage' (verdieping); Fr. *étagère*, Hd. *Etagerie*], wandrekje, open hangkastje, boekenplank, boekenrekje, open pronkkastje: *ómdét Bërta vunk det häör sjikke kolléksie kénkes 't bèste parreert op 't eetazjaerke, stuit det bómvól.*

eetëkèt, I (o.; -te; -sje) [Fr. *étiquette*, Hd. *Etikett*], **1** etiket: *es wieë zjëlei make, plékke wieë alti-jd eetëkèttën oppe pöt, angërs wëts-te nao 'n ti-jdsje nimmieë van welk jaor det di-j zeen; 2 (uitdr.) plékke ze 'n eetëkèt op tiech, dén zits-te vuur ieëwig en alti-jd in 'n bëpaolde kattëgëri-j; II [Fr. *étiquette*, Eng. *etiquette*, Hd. *Etikette*], etiquette: *ligks-te bi-j 't ieëte te bradzjëlën (knoeien, morsen) en te slënje (schrokken, schrokkerig eten), dén höbs-te van eetëkèt neet vööl kieës gieëte (dan heb je weinig notie van etiquette).**

eetëlaasj (v.; eetëlazje; -ke) [Fr. *étalage*], ittëlaasj, vittrin; uitstalkast, etalage, vitrine: *jóng, kums-tën ins mèt, bi-j Fi-jlips ligk e blujskën in de eetëlaasj det iech hieël sjoeën vèng; we höbbe det blujske nimmieë, mëdam, mer we hoeëläen 't ówt de eetëlaasj, want iech dènk det 't eur maot is.*

eetërnit, I (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; van Eternit (merknaam); Lat. *aeternus* (eeuwigdurend), Eng. *eternite*, Hd. *Eternit*], eterniet: *eetërnit, dae sterk is en good tieëge de zón kan, waerde gëbruik in ottoos, sjieëpe, gëbówwën en neum mer op; ómdéts-te van d'n asbés dae in eetërnit*

zit, kankër kóns kri-jge, waerdën eetërnit in 1998 vërboeëje; 2 (bn.; g. tr. v. verg.), eterniet: *bi-j m'ne nónk oppe sjop ligke nog eetërnitte plate* [Hd. *Eternitplatte*].

eets (bw. v. gr.), its, itskës, get, eetskës (zie ald.).

eetskës (bw.v.gr.), eets, its, itskës, get; enigermate, iets, een beetje: *iech vèng 't klëdsje sjoeën, mer 't is eetskës te lank; maag 't eetskës mieë zeen, mënieër (bij de slager)?; det jésken is eetskës te zoeëmërèchtig vuur d'n ti-jd van 't jaor.*

Eevërd, roepnaam voor Everardus.

eevie (v.; g. mv.; g. dim.), aeve, aevie (zie ald.).

ëfëk (o.; -te; -sje) [Lat. *effectum*, Mnl. *effect*, Fr. *effet*, Eng. *effect* (uitwerking), Hd. *Effekt*], **1** uitwerking, resultaat, effect: *tieëgën ónduuëgënde jung get ligke zaëge, haef gein ëfëk; 2* (m.b.t. balspelen) effect: *höbt gieë bi-j d'n ténis (bij de tennisvereniging) al mèt ëfëk lieëre spuuële?; 3* waardepapier, staatspapier: *ómdét wieë mèt ëfëkten al e paar kieëre slech zeen aangëkómme (gëvare), höbbe wieë allës vèrkoch.*

ëffe, I (bn.; g. tr. v. verg.), zonder tekening: *bi-j ós is allës ëffe: d'n tappieplin* [Fr. uitspr.], *de drappëri-jjën en ouch de meiste klëdsjës van Bërta; II* (bw.), éffekes, éfkes; **1** (al dan niet in verb. mèt 'tón'), zojuist, daarnet, zo-even: *tón ëffe waas tër hi-j; 't bëlden ëffe; 2* (m.b.t. een versterkende bevestiging) toch wel, eventjes: *dao höbs-tën ëffe (toch wel) gëlök gad; 3* vooraan: *Mil is ëffen in de twuntig; 4* korte tijd, eventjes: *Jaen is ëffe fütse; di-j sop mó't mer ëffe koeëke; wach ins ëffe; 5* (m.b.t. een handeling die weinig moeite vergt) eventjes: *doot det nów ëffe; 6 (uitdr.) nów zeen we ëffe, hebben we geen*

schuld meer aan elkaar.

éffekes (bw. v. tijd), éffe, éfkes; **1** een (klein) beetje, eventjes: *dènk nów toch ins éffekes nao*; **2** amper, ternauwernood: *Truikèn is hi-j gēwaes, mer iech hōb hāör mer éffekes gēzieën*; **3** met ironische connotatie: *det presés kos ós mer éffekes 1000 euroo*; **4** (m.b.t. een kleine inspanning) iets, een beetje, eventjes: *gank dao mer éffekes naotów*; *es-te diech mer éffekes luuëts ki-jke, is gēnóg*; **5** korte tijd, eventjes: *wils-te nów ins éffekes nao miech lówstēre?*

éffenaaf (bw.), **1** vlakweg, ronduit, effenaf (gew.): *’t is éffenaaf sjandalig des-tēn hi-j in de kas bēs aan ’t mōwze*; *Zjieër zat éffenaaf de kónt tieëge de krib* (was rondweg onwillig); **2** rondweg, rondborstig, openhartig: *en det dōrfs tiech zoe éffenaaf in me gēzich zēgke!*

éfkes (bw.), éffe (zie ald. II (1-5)), éffekes (zie ald.).

ei(n)jaorig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *einjährig*], **1** eenjarig: *’n ei(n)jaorig bieës, bv. ’ne rieëbók of e vuuële van e jaor, is in ’t Duits ‘ein Jährling’ (jaarling)*; **2** wat één jaar duurt, leeft: *bi-j Neelissēn op Sint-Jansbērg stoeën de saerēn (serres, broeikassen) in mei vol ei(n)jaorige bleumkēs.*

ei, **1** (o.; -jēr; -ke) [Gr. *ōion*, Fr. *œuf*, Eng. *egg*, Hd. *Ei*], ei: *hōbt gieë ’t leefste ’n eikēn in de pan of mēsujn e loch of ’n hel gēkoeëk eike?*; *e vówlgēbreujd ei* (vuil, bebroed ei) *is in ’t Duits ‘ein faules, angebrütetes Ei’, ’n ei det neet hieël is ówtgēbreujd en daodoëër ‘vówl’ is*; **2** [Hd. *Eierkohlen*], eijerkoeële; eierkolen: *wieë stoeëkde vreugēr mèt eikēs*; **3** (vulg.) [Rijnl. *Ei*], testikel: *in Mēzeik stampe ze diech óngēr d’n ballēn (kloeëtēn) en in Köllēn óngēr d’n eijēr, mer det duit ievēvāöl pi-jn*; **4** (bep.

telw.), één: *Laen en Zjef hōbbēn ei kēnd(sj)*; **5** een en al: *’t waas dao ei baar blood*; *in Èngēland waas ’t in 2014 ei watēr in de vallei van de Thames*; *nao dae beeraovēnd waas ’t ei beer oppe grónd*; **6** (**uitdr.**) *di-j lōp op eijēr*, heel voorzichtig; *de kóns ’n eikēn aan z’n vot koeëke*, hij heeft erg veel angst; *dae gruuëtse pin dēnk det z’n eijēr twieë doeëjērs (dāör) hōbbe*, hij heeft een grote dunk van zichzelf; *An haef hāöre mins te vāöl eijēr óngērgēlag*, ze heeft hem te veel verwend; *de moogs bi-j de hoondēr(e) de eijēr neet in hun kónt tēlle*, je moet je verwachtingen niet te hoog stellen; *neet kakēle, eijēr lēgke!*, geen woorden maar daden!; *van ’n vrouw mèt klein borste zēgke we det ze ‘niks oppe plank’ of ‘twieë eikēs in de pan’ haef*; **7 Maaseiker kinderrijmpje**: *‘Kit, kit, kit, kēdaat, ’n eikēn in me gaat.’*; **8 Maaseiker wijsheid**: *‘Ein ei is gein ei, twieë ei is ein ei en dri-j ei is e paosei’*, één is niet genoeg, twee is beter, drie is goed; met Pasen eet men drie eieren.

eid (m.; -e; -sje) [Mnl. *eet*, Eng. *oath*, Hd. *Eid*], **1** eed: *hōbs-te ’ne valsēn eid aafgēlag, dēn kónne ze diech in de bak stieëke*; **2** (**uitdr.**) *iech dōrf t’r ’nēn eid op doon* (ik ben er volstrekt zeker van) *det daen hieële wiks zwindēl is* (dat alles bedrog (zwendel, zwendelarij) is).

eige (bn.) [Hd. *eigen*], **1** (m.b.t. jezelf) eigen: *iech doon m’n eige gósting*; *in d’n eigēn hōws bēs-te d’n eige* (jezelf) *de baas*; *bēmeuj diech ins mèt d’n eige*, met je eigen zaken; *iech dach in m’n eige* (bij mezelf) *det iech gek ging wuuëre*; **2** kenmerkend (voor): *’t is eigēn aan de Mēzeikēnaer det-ēr ’n slóknaas is*; **3** alleen: *vāöl minse zeen gaer op hun eige*; **4** (m.b.t. niet van anderen) eigen: *bētaal det mer ówt d’n eige maal*; **5** (m.b.t. uitgaande van) eigen: *eige stoef stink*; **6** (m.b.t. herkomst) eigen: *oos eige stédsjēn en oos eige taal zeen ’t sjikste*

van hieël de Maaskant...; **7** vertrouwd: *mèt An en Nee bèn iech hieël eige (gëwoeëre); An is al hieël eigën in Mëzeik; 8 behorend tot: *in oos eige (eigëste) stédsje waas de kirktoeëre sjeif gëwejd; 9 (uitdr.)* [‘eige’ is zelfst.gebr.], *Diedërik is op z’n eige (als zelfstandige) bëgos; hae haef zich op z’n eige gëzat; Bel voeël (vieël) van häör eige (in onmacht); Érnés woeënt op z’n eige; hae voeël uuvër z’n eige bein van de meugigheid, hij was doodmoe.**

eigëlik, 1 (bn.) [Mnl. *eigenlijc* (eigen, eigenaardig, juist), Hd. *eigentlich*], echt, juist, feitelijk, werkelijk, eigenlijk: *Frans z’nën eigëlikke sti-jl is métsëlaer; 2* (bw.), in werkelijkheid: *woe kums tiech eigëlik vanaaf, ménke?; eigëlik is Neer ’ne gooje mins; de mós tiech neet angërs vuurdoon es-tën eigëlik bès.*

eigënaer (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *eigenaer*, Hd. *Eigentümer*], eigenaar, bezitter [Hd. *Besitzer*]: *d’n eigënaer van di-j këbapzaak haef eine kawd gëmaak (gëmold = Barg. voor ‘gedood’); in oos léndsjen is 70 persént eigënaer van ’n hów.*

eigënsjap (v.; -pe; -sjépke) [Mnd. *egenskap*, Hd. *Eigenschaft*], eigenschap, kenmerk, karakteristiek, hoedanigheid, kwaliteit: *de meiste minsën höbbe gooj én sléchte eigënsjappe; de baas wille spuuëlën uuvër angër minsën is ’n vërsjrikkëlik sléchte eigënsjap.*

eigës, 1 (aanw.vnw.) [[na persoonsnamen](#)], eigens, in eigen persoon, persoonlijk, zelf: *oos hów haef m’ne mins eigës gëmaak; mót gieë de baas eigës (persoonlijk) sprieëke, mënneer?; det oos Zjozseekën e braaf maesjën is, haef de pëstoeër eigës (zelf) gëzag; 2* (bw.) [[als deel van een woordverb.](#)], vanzelf: *’t sprik van eigës (het hoeft geen nader betoog) det-ër ’t neet van*

’ne vraemdën haef; snapt gieë det, juffrouw? Van eigës (natuurlijk)!

eigëste (bn.; g. tr. v. verg.), eige (zie ald. 8ste bet.).

eigëwi-js (bn.; -wi-jzër; -te) [Mnd. *eigenwis*], eigenwijs, waanwijs, betweterig, eigenzinnig, wijsneuzig: *paks-te van neemës gooje raod aan, dén bès-te zieëkër eigëwi-js; van ’n eigëwi-js kënd(sj), ’n wi-jsnaas dus, vënge de Duitsërs det ’t ’naseweis’ (wijsneuzig) is.*

eigieël, 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Eigelb*], eijërdoeëjër; eigeel: *d’n dëksël van de appëlvlaaj höbbe we mèt eigieël ingësmieërd; 2* (bn.) eigeel: *mèt zoe’n eigieël kleid vils-te waal op; 3* (bw.), eigeel: *ze höbbën ’t kësken eigieël gëvörf.*

eijërdoeëjër (m.; -s en -däör; -duuëjërke) [Hd. *Eidotter*], eigieël; eierdooier: *in eijërdoeëjër zit vietamien D, di-js-te neet gaw geis vëngën in angër veujing; in ’ne groeëtën eijërdoeëjër zit twee dörde van de kolléstërol daes-tën op ’nën daäg vandoon höbs; sömmigge hoondër(e) lëgke waal ins ’n ei mèt ’nën döbbëlën (eijërdoeëjër).*

eijërdöpke (o.; -s; -) [Hd. *Eierbecher*], eierdopje: *e gëkoeëk ei zëtte wieë in ’n eijërdöpke, dén kuppe we ’t mèt e lieëpëlke, we doon vanboeëve de sjaal draaf en lieëpëlën ’t öwt.*

eijërkook (m.; -keuk; -keukske), **1** eierkoek (gew.), eierstruif, omelet: *baks-te gëklopde eijër in e pénke, dén höbs-te ’nën eijërkook; 2 eierkoek (gew.): *mèt eijër, bloom, sókkër, mèlk, boeëtër en bakpójjër maaks-te lëkker eijërkeuk.**

eijërkuppe (o.; g. mv.; g. dim.) [[als ww. enkel in de onbep. wijs](#)], **1** eiertikken: *’Mèt Paose*

kuppe (kupde) de kènjër de gëkoeëkde eijër tieëgënein es e späölke woe e kènd(sj) bi-j wunt es z'n ei neet këpot is.'; **2 eiertikken in Maaseik:** *'Mèt Paosën haws-te vreugër 't eijërkuppën oppe Mert en op paosmaondig ginge de minsën eijërkuppe rónnd de Sint-Janskepél op Sint-Jansbërg. Anno 2014 höbs-te nog 't eijërkuppën in 't Vën.'*

eijërpójjër (m.; g. mv.; -ke) [Hd. *Eipulver*], eierpoeder, eipoeder: *vreugër doeëge (dieëge) ze eijërpójjër bi-j jóng blaedsjës van sjikkëreije, gëstamp mèt ieërpële; in d'n oeërlóg kos-tën eijërpójjër kri-jgën es-te 'zeegëlkës' haws; eijërpójjër zit of zoeët bëvuurbeeld in keuuskës, pëteekës of majjènaes.*

eijërprowm (v.; -e; -prujmke) [D. (Keuls) *Eierprumm*, Hd. *Eierpflaume*], eierpruim: *dao zeen neet allein roeëj, wittën en gael eijërprowme mer ouch blawwe; blaw eijërprowme (Belle(s) de Louvain) neume we in Mëzeik ouch hón(d)skloeëte.*

eijërsjaal (v.; -sjale; -sjaelke) [Eng. *eggshell*, Hd. *Eierschale*], eierschaal: *eijërsjale goeëje wieë in d'n hoeëf vuur slékkën en rupse (ë)weg te kri-jge; eijërsjale kónne deene vuur (es) kalk vuur de plante; 'n ei zóngër (eijërs)jaal is e leezënei.*

eikäörke (o.; -s; -) [Mnl. *eencor(e)n*, Hd. *Eichhörnchen*], **1** eekhoortje: *al in séptëmber bëginnën eikäörkës hunne wënt(sj)ërvuurraad aan te lëgkën en suurtoe nuuët uuvëral te vërstieëke; 2 eekhoortjes vroeger niet en nu in groten getale in Maaseik:* *'t Eikäörke van bi-j ós in Vlaondëre mèt z'ne roeëdrównne pëls, mèt di-j witte plek op ze bujkskën en mèt z'ne fël bëhaorde start, is 'n hieël lieëvëndig bieësjë. Eikäörkës, di-j ouch gaelig (gieëléchtig), brówn en zwart kónne zeen en di-j gek zeen op nuuët en zäödsjës*

van dënneknup, zeen waal rotzékskes, want di-j ieëte de eijër en de jóng van de vuuëgëlkës op. Oppasse gëbloëzën is 't vuur 't pallaseikäörke, det bi-j 'nën deerënhandëlaer in Wieërt is ówtgëbroeëkën en woevan de naokómmëlinge, di-j paljasse, di-j van ós (ë)wëgjae.'

eikëboum (m.; -buim; -buimke), **1** [Mnl. *eke, eec, eic, eike*, Eng. *oak (tree)*, Hd. *Eiche (Eichbaum)*], eikenboom: *kènt gieë 't vërsjil tösse d'n inlandsën en d'n Ammëriekaansën eikëboum (eik)?; höbs-te eikëbuim, dén höbs-tën elk vreugjaor en onnog e stök van de zoeëmër 'n dikke bieëstëri-j (vówligheid) mèt di-j lillikke preséssi-jrupse (perséssierupse); 2 Turner eik in Maaseik:* *'D'n eikëboum dae gieë aan de Labaerdi-jk kónt bëwónjërën, is 'nën 'Turner eik' of 'Oeëstënri-jksën eik' (Quercus X turneri Pseudoturneri). Deezën eik, dae hieël lansëm greujt en wënt(sj)ër en zoeëmër greun bli-jf, is gëkweek in Essex in de 18de ieëw. Wi-j d'n 'Turner eik', daes-tën örgës angërs zëljen of noeëts te zeen kri-jgs, hi-j aan de Maas is teréch gëkómmë, wèt neemës. De Mëzeikër 'Turner eik', dae óngërtössën oppe li-js van de 'Beltrees' (databank Belgische Dendrologische Vereniging) stuit, kan hi-j de kómmënde 200 jaor gëdi-jje. Vërzörgën en bëware dus vuur d'r nog ginnërasies lank van te gëneete.'* (Bron: CORSTJENS, Wim, *Zeldzame groenblijvende eik aan de Labaerdijk, De Maaseikenaar*, 2011, 2, p. 87-88); **3 'eik' in 'Mëzeik':** *'In 1155 sjraef de graaf van Loeën, Lodewijk II, 'Eicke'. In 1202 waerdën 't 'Eycke' en in de 13de en 14de ieëw 'Eke'. Vanaaf 1376 sjraeve ze 'Eyck' (Eycke quae supra Mosam est = Eyck op de Maas). In de 14de ieëw waas 'nova Eke' of 'Eike' (tgo. Alde Eike) 'die stad van Eycke' gëwoeëre. In de 16de ieëw waerdën 't dén 'Maaseyck'. 'Maaseik' sjri-jve we saer de vërangëring in de spëlling in de 20ste*

ieëw. (Bron: VAN DER DONCK, Emiel, *Maaseik en zijn Maaslandse taal*, p. 89); **4 (uitdr.)** *di-j twieë zeen óngër d'n eikëboum gëtrouwd*, zij zijn niet in de kerk of in het gemeentehuis gehuwd.

eikël (m.; -s; -ke) [verkleiningsvorm van 'eik'; Mnl. *ekel, eikel*], **1** *eikel: nôw dër gein nuuët mieë vunk, is 't eikäörke mèt eikëlën aan 't sleipe*; **2** *sufferd, lul: 'nën eikël neume we in Mëzeik 'ne zwake, 'n hón(d)sivot of 'nën dikke neemës.*

Eikël, D'n; De Eikel: *'D'n Eikël waas 'ne goodgëkääörde zeekën- en pénsjoeënkas, dae waerdën opgërich in 1899. Dri-j jaor latër vërzieëkërde 'D'n Eikël' 96 leede, di-j det jaor 10.172 frang stortde. In 1902 waas Jan Huyts sikkërtaris.'*

Eikërport, de; de Eikerpoort: *'In 1940 maakde Gus Daniëls o.a. 'n teikëning van de Mëzeikër 'Ruremondsche Port' (Eikërport) wi-j di-j d'r ówtzoeëg in 't midde van de 18de ieëw. Daniëls bazzeerde zich op 'n 'gëwasse teikëning' ówt 1740 van Jean de Beyer, dae zelf van Rëmunj waas. Aan de Eikërport haws-te vreugër (18de ieëw) e wachhujskën en porteerkamërs mèt t'rvuuër 'n valbrök en 'ne grënspaol.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik. De stadspoorten, De Maaseikenaar*, 1985, 2+3, p. 64); *'Anno 2013 waas de Eikërport de ri-jkste wi-jk van Mëzeik.'*

Eikërstraat, de; de Eikerstraat: *'Al in de 15de ieëw vërwijjs de 'Eyckërstraete' nao 't Oude Eyck', woe Awwëneik rónnd 't kloëstër van de HH. Harlindis en Rëlindis (ca. 700) mèt gëmeind is. (Al in 1244 waerde 'Nieuw-Eyck' (Maaseik) 'n appaarte parrochie).'*

eimaol (bw. v. frequentie) [Hd. *einmal*], **1** één keer, eenmaal: *we lieëve mer eimaol;*

tón iech eimaol wis waem miech det haw gëflik, waas iech wujd gënóg; eimaol in de lieëve mós-te nao Mëkka goeën, es-te 'ne moslim bès; 2 *zodra: eimaol es-te 'ne slaag van de muuëlën höbs gad, bès-te zoe gek es e raad; 3* *uitroep bij een verkoop: eimaol, angërmaol, dörde maol; 4 (uitdr.)* *det is nôw eimaol zoe, daaraan kun je niets veranderen; eimaol is geimaol (eine kieër is geine kieër).*

ein van dees (daag) (bw.), binnenkort: *ein van dees (daag) sprëng iech ins bënne; de moeëre (wortelen) goeën ein van dees daag ówtkómme.*

ein(e), einën [afgekort 'n, 'ne, 'nën], **1** (onbep. vnw.), een: *iech gaon eine pakke; Toeën haef eine laote vleege; 2 (onbep. lidw.), een: *dao zit ein vleege oppe vlaaj; 3 (hoofdtelw.), één: *eine kieër is geine kieër; 4* (v.(m.); id.; g. dim.), als waarderingscijfer, één: *Mil haw 'n ein vuur Grieks; iech höb dri-j 'eine' gëgoeëjd (bij het dobbelen); 5 (uitdr.)* *en hóndërd is gein ein, wordt gezegd als je (iemand) geen einde aan je (zijn) verhaal kan breien.***

ein(t)sje (onbep. vnw.) [in de verbinding 'in of op z'n ein(t)sje'], **1** in (op) zijn eentje: *nôw z'n vrouw gëstórvën is, duit Kris allës in z'n ein(t)sje; Sus geit zich nao d'n unjërën in z'n ein(t)sje get vërtrieëje, hij gaat in zijn eentje een eindje wandelen; 2 (uitdr.)* *Lis zit op häör ein(t)sje, mer ze is toch gëlökkig, zij woont (leeft) alleen, maar is toch gelukkig.*

Eindrach, De; De Eendracht: *'De Eindrach waas 'n hërmeni-j di-j al vuuër 1900 in de sjoeët van 't Patronnaat is óntstange. D'n dirrizzjént waas Theo Thissen. Mèt 't ówtbrieëke van d'n oeërlog waas 't in 1914 gëdoeën mèt dit gezélsjap, ouch ómdét Konkordia óngërtösse de bèste spuuëlërs haw uuvërgëpak.'* (Bron: BOONEN,

Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 77)

einërlëste (bn.; g. tr. v. verg.), vuurlëste [Hd. *vorletzt* (voorlaatst)]; voorlaatste: *oppe krujshieërën is Jom alti-jd de lëstën of d'n einërlëste gëwaes, mer ze broor haw alti-jd e pak pri-jzën en aksësiete* (accessiet, ervolle vermelding, tweede prijs).

einigge, zich (wederk.; einige zich, h. zich gëeinig) [Hd. *sich einigen*], tot overeenstemming komen: *di-j twieë naobërs höbbe dëk ligke vrijëlën uuvër de reinsteîn* (grenssteen van landerijen), *mer nôw höbbe ze zich gëeinig*.

eins, I (bn.) [in Mnl. 3de naamval van 'een'], **1** dezelfde, gelijk, eender: *de mós waal twieë einse sjoon aan d'n veut doen, hé jóng*; **2** [Hd. *eins*], om het even: *‘t is miech eins ofs-te nôw op rôtsj geis* (op zwier gaat) *of des-te wi-j 'ne maelzak in de zieëtël bli-jfs ligke; eins waat iech zëgk, 't is noeëts good*; **3** [Hd. *eins*], akkoord: *iech bën 't mèt tiech eins* (gëwoeëre), ik ben met je tot een akkoord gekomen; **II** (bw.) eender: *daen twieëling is alti-jd eins gëkleid*; **III** (gesubstantiveerd adjectief), dezelfde, gelijkaardig(e): *Baer en Zjang, det zeen twieë einse; lieër miech de mansluj neet kënne, 't zeen allëmaol einse*.

einsëlgénger (m.; -s; -ke) [Hd. *Einzelgänger*], **1** eenzelvig iemand, solist, einzelgänger: *Dolf is 'nën einsëlgénger, dae mèt niks of neemës get te make wilt höbbe*; **2** solitair dier: *nôw de köd daen awwe rieëbók haef vërstoëte, mót-ër es einsëlgénger doeër 't lieëve*; **3** iemand die alleen loopt in een carnavalsoptocht: *einsëlgéngers höbbën in de stoet dëk 't meiste bëki-jks, ómdét ze 't bëste weite waat karnëval zjus is*.

einstömmig, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *einstimmig*], eenstemmig: *Fleur huuërt*

gaer einstömmigge leedsjës; **2** (bw.) [Hd. *einstimmig*], eensgezind, eendrachtig: *dao waerde einstömmig bësloeëte det 't snachs geine wilje bówl maag zeen oppe straot*.

Eisde; Eysden: *'Eisdën is 'n deil van de gemeente Eisde-Margratën in Hollands-Limburg en haw in 2005 'n gooj 7000 inwoeënërs. Tot 't midde van de 20ste ieëw haws-tën in dees streek 't groeëtstën aaneingësloeëte gëbeed van fruitbuim in Holland. Bëkënd in dit toeristis stédsje mèt ze besjérm p dörpsgëzich zeen z'n twieë hérmëni-jje, ze këstieël det 'n UNESCO-mónnëmënt is, z'n dri-j kirkën en ze brónkfieës (bronkfeest) mèt z'n sakkremëntspressësie.'*

eivërs (bw.), heivërs (zie ald.).

ej (tw.), **ei**; **1** bij lichte ontgoocheling: *ej, de haws bëkans allës zjus, allein de lëste vraog neet*; **2** bij pijn: *ej, det doeëg (dieëg) pi-jn*.

ej-ej(-ej) (tw.), **ej-jej(-jej)**; **1** (bij wrevel) **ei-ei**: *ej-ej(-ej) toch, waat 'ne zwake!*; **2** (om te sussen) **ei-ei**: *ej-ej(-ej), haef oos pöppëmi-jke zich zoe 'n pi-jn gëdoeën!*

ej-jej(-jej) (tw.), **ej-ej(-ej)** (zie ald.).

Ejsde; Eysden: *'Ejsde, 'n deilgëmeinte van Maasméchele, haw in 2012 good 10 000 inwoeënërs en bëstuit ówt Ejsde-dörp en de sietee* (Eysden-Tuinwijk). *Hieël bëlankri-jk vuur Ejsde is nëteurlik de (kaol)pöt 'Charbonnage Limbourg-Meuse' (1923-1987) gëwaes. Vandaag is Ejsdën 't groeëtste kómmërsjeel sëntrum van de Maaskant mèt bëvuurbeeld 't 'outlet-center Maasmechelen-Village', det we 'de Villidsj' neume. Bëkënd is Ejsde mèt z'n mi-jnkattëdraal (de Sint-Barbarakerk), de Hoofport (Hoofdpoort) van 't Nassjënaal Park Hoeëg Këmpe, de*

Sint-Williebrordeskirk in Ejsde-dörp, de uuëvërbli-jfsële van de mi-jn en nêteurlik mèt de Patro (Patro Eisden Maasmechelen).'

éksel (o.; g. mv.; -ke), héksel (zie ald.).

éksle (overg.; ékselde, h. gëékseld), héksle (zie ald.).

ékselkis (v.; -te; -je), hékselkis (zie ald.).

ékselmësjj-jn (o.; -e; -ke), hékselmësjj-jn (zie ald.).

ékskezeer (beleefdheidsformule) [Fr. *excusez-moi*, Eng. *excuse me*], **1** pardon, neem mij niet kwalijk, het spijt me: *ékskezeer, mëdam, det iech uch op eur tieënën hōb gëtroeëje, want iech zeen det gieë uch hieël gëtroeëje (beledigd) veult; 2* bij tegenspreken: *ékskezeer, det klop van gein(s)kante, waat gieë dao zëgkt.*

ékskezeere (zich), 1 (overg.; ékskezeerde, h. gëékskezeerd) [Fr. *excuser*, Eng. *to excuse*], verontschuldigen: *wilt gieë miech ékskezeere det iech neet langër kan bli-jve; 2* (wederk.; ékskezeerde zich, h. zich gëékskezeerd) [Fr. *s'excuser (de)*, Eng. *to excuse oneself*], zich verontschuldigen: *iech hōb miech gëékskezeerd, ómdét iech aan hun ringëlottën (groene pruimensoort) haw gëzieëtën en d'n draod haw këpot gërieëte vuur draan te kōnne.*

ékspaor (m.; -s; -ke) [bier met merknaam 'Export'; Hd. *Export*], exportbier: *ékspaor is e beer det sërtōw tōsse 1925 en 1975 hieël poppëlaer waas bi-j wirkminse, di-j nao 'ne lange wirkëndaäg dao gemëkkelik 'n pint of veer van doeër hun kael koste sjōdde.*

ékspater (m.; -s; -ke) [Lat. *extirpare* (met wortel en tak uitroeien), Fr. *extirpateur*, Eng. *extirpator*], cultivator, schoffelploeg,

extirpator, extirpateur: *nao d'n ougs wuuërt de grōnd mèt de stōppëls oeëpe gërieëte mèt 'nën ékspater; ouch vuur op e veld(sj) 't ónkrōwd këpot te kri-jge, kan de boor mèt z'nën ékspater de grōnd oeëpëbrieëke.*

ékspedi-jsie (v.; -s; -ke) [Fr. *expédition*, Eng. *expedition*, Hd. *Expedition*], onderzoekingstocht, ontdekkingstocht, expeditie: *van 1897 tot 1899 maakde Adrien de Gerlache, dae in Hasselt is gëboeëre, mèt 'De Belgica' 'n ékspedi-jsie di-j we 'de Bëlzje Antarktisse ékspedi-jsie' neume.*

ékspezi-jsie (v.; -s; -ke) [Mnl. *exposicīe*, Lat. *expositio*, Fr. en Eng. *exposition*, Hd. *Exposition* (muz. + lit.)], tëntoeënstëlling; tentoonstelling: **1** 'n ékspezi-jsie neume we ouch 'n tëntoeënstëlling; 'ékspezi-jsie' kump van 't Latti-jnse 'exponere' (tentoonstellen); **2 enkele exposities in Maaseik:** 'In 2012 zeen vāōl Mëzeikënaere nao de ékspezi-jsie van de sjikke sjildëri-jje van Lut Segers, van Marietje Broens en van Mik Vos gëwaes en in 2013 nao di-j van Rik Strijckers. In 2012 lokde de fottoo-ékspezi-jsie van Roger Maes vāōl volk, mer di-j fottoos woeëre dën ouch pieërëlkës. Ouch in 2014 en in 2015 ging e pak volk ki-jke nao de ékspezi-jsie van de manjëfikke sjildëri-jje van de leede van Ars Eyckensis. Ech de meujte wieërd waas det.'

ékspliekasie (v.; -s; -ke) [Fr. *explication*, Eng. *explanation*, Hd. *Explication*], ówtlëgk; uitleg: *van de ékspliekasie uuvër 't Higgsdeilkën hōbbe sōmmigge gein vets (geen snars) vërstange.*

ékspliekeere (overg.; ékspliekeerde, h. gëékspliekeerd) [Lat. *explicare*, Fr. *expliquer*, Hd. *explizieren*], ówtlëgke; uitleggen, expliqueren, expliceren, verklaren, uiteenzetten: *ékspliekeer miech ins wi-j 't kump det di-jn pi-jn alti-jd uuvër is nao 'ne gooje borrhë; iech bën d'r rizzëlujt*

zieëkër van des-te neet kóns ékspliekeere waat dao loos is (wat daar gaande is).

éksprés, **I** (m.; -se; -ke); **1** [D. (Oostr.) *Express*, Hd. (veroud.) *Express*], exprestrein: *we goeën nao Amsterdam mèt d'n éksprés van ölf oore*; **2** [Fr. *exprès*], expresbrief, spoedbestelling: *de faktäör haef miech 'nën éksprés gëbrach mèt bësjeid uuvër det óngërzeuk*; **II** (bw.), **1** [Fr. *exprès*], moodwillig, ésprés; met opzet: *dae kwaojóng haef di-j rówt toch zieëkër neet éksprés ingëgoeëjd*; **2** [Fr. *expressément*, Eng. *expressly*], (m.b.t. een bepaalde bedoeling) uitdrukkelijk, nadrukkelijk: *iech bèn éksprés gëkómme vuur diech ins good di-jne bol te wasse* (om je eens duchtig de les te lezen).

ékstemeere (overg.; ékstemeerde, h. gëékstemeerd) [Fr. *estimer*, Eng. *to esteem highly*], éstemeere; hoogachten: *vuur waat ze vuur hun kënjër höbbe gëdoeën, kónne di-j kënjër hun awwërs noeëts gënóg ékstemeere; zelfs es e kènd(sj) ze vadër hóndërd lang jaorën op z'n réchtersjouwër en ze moodër op z'n lènkërsjouwër druuëg, ékstemeert det kènd(sj) z'n awwërs nog neet gënóg, zoe vërtèlt ós Boeddha*.

ékstraem (m.; -e; -ke) [Lat. *extremus* (superl. van 'exter' = uiterste)], buitenspeler, vleugelspeler [Fr. *extrême*, Hd. *Flügelspieler*]: *'ne spuuëlër dae op de réchse of de lènkse vluuëgël van 'n ploog stuit, is 'nën ékstraem; spaols-tiech ékstraem lènks of ékstraem rechts?*

ézkame (o.; -s; -ke) [Lat. *examen* (onderzoek), Fr. *examen*, Eng. *exam(ination)*, Hd. *Examen*], **1** examen: *höbs-te gënóg punte vuur d'n ézkame, dén bës-te doeër en angërs mós-te bli-jve zitte (döbbële)*; **2** (samenst.) *tón 't ézkame gëdoeën waas, wis iech al det iech hérézkame zou mótte make vuuër 'n*

ézkamekómmissie.

ézkekujsie (v.; -s; g. dim.) [me. Lat. *exsecutio* (vonnisvoltrekking), Fr. *exécution*, Eng. *execution*, Hd. *Exekution*], executie, terechtstelling: *zjus vuuër z'n ézkekujsie zag de vréchlap: 'Iech weit uch waal woeëne (ik weet jullie wel te vinden)'*.

ékzerseere (onoverg.; ékzerseerde, h. gëékzerseerd) [Fr. *exercer*, Eng. *to exercise* (trainen), Hd. *exerzieren*], **1** exerceren, drillen, trainen: *de ieërste wieëke det de sëldäötsjës bi-j d'n tróp bènne zeen, doon ze niks angërs es ékzerseere*; **2** hanteren [Hd. *hantieren*], frutselen, prullen: *waat zits-te dao nów al tieën mënújte mèt dae lömmël van 'ne pópperël te ékzerseere!*

ël (v. (m.); -le; -ke), **1** [Mnl. *elle*, *elne*, Hd. *Elle*], oude lengtemaat (69 cm): *vuur de èl höbbe ze zich gëbazeerd op d'n óngërm van 'ne mins; vuur zoe e klëdsje höbs-tën al gaw dri-j èl vandoon*; **2** (m.b.t. de voorwerpsnaam) ellenstok: *woe höbs-te de èl gëlaote?*; *pak miech ins de èl*; **3** (uitdr.) *det is get van twieë èlle vuur 'nën euroo ('ne frang), dat is goedkoop spul*.

ölf (hoofdtelw.), ölf (zie ald.).

ölfde (rangtelw.), ölfde (zie ald.).

ölfëndértig (hoofdtelw.), ölfëndértig (zie ald.).

ölfëndértigste (rangtelw.), ölfëndértigste (zie ald.).

ölfloorëli-jk (o.; -e; -ske), ölfloorëli-jk; **de vroegere kerkelijke begrafenisplechtigheid (uitvaartdienst) om 11 uur: 'n Élfloorëli-jk waas 'nën doeëje vuur waem de fëmi-jlie de kirkëlikke bëgriëfënis óm èlf (ölf) oore loeët doon. De**

mès waerde dén neet doeër eine geissèlik (geistèlik) mer doeër dri-j preestërs (dri-j hieëre) gëdoeën. Es 't li-jk nao de kirk waerde gëdrage, waerde dri-j klokke gëlójd. Bi-j 'nën deens óm 9 oore waas det mer ein klok en om 10 oore woeëre d'r det twieë. Vuur 'n èlfoorëli-jk waerde d'n doeëjwage dèk gëtrokke doeër twieë of mieë paerd.'

Eligiusamb, Sint, Amb Sint-Loeëj (zie ald.).

Elise, roepnaam voor Elizabeth

elk (onbep. vnv.) [Eng. *each* (m.b.t. meer dan twee)], **1** bv. gebr.: elk: *dae Kammil haef zoevääol suksés (mel) bi-j de vrouwluj det-ër d'r gemèkkelik aan elke vingër tieën kan kri-jge; det is nôw toch elke vi-jfgësjj-jts te doon;* **2** zelfst. gebr.: ieder: *es-te elk 't zi-jnt guuëfs, bës-te wieërd des-te laefs.*

ëlkeskieër, eedërskieër; **1** (bw. v. freq.), telkens, iedere keer, herhaaldelijk: *es ze diech êlkeskieër môtte zègke waas-te mós doon, bës-te lichèlik vèrkènjërd (kinds);* **2** (ondersch. voegw.), elke keer (dat): *ëlkeskieër es ze in de klas get hawwën ówtgëstoeëke, zagte ze det iech 't waas gëwaes.*

èllëbaog (m.; -e/-bäög; -bäögske) [Mnl. *elle(n)boge*, *elle* (onderarm), Eng. *elbow*, Hd. *Ellbogen*], **1** elleboog: (**uitdr.**) *es-te neet mèt d'n èllëbaoge wirks, kums-te nörgës* (zul je geen carrière maken, zul je niets bereiken); **2** (m.b.t. de mouw ter hoogte van de elleboog) elleboog: *zits-te nôw alweer doeër d'n èllëbäög, Jannëke?;* **3** (m.b.t. de ombuiging in een buis) elleboog: *vuur de pi-jp van de staof de sjouw in te leijën höbs-te 'nën èllëbaog vandoon, toch zieëker es 't gaat boeëvën in de sjouw zit.*

èllëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *élément*, Eng. *element*, Hd. *Element*], **1** (m.b.t. de

hoofdstoffen water, aarde, vuur en lucht) element: *in oos land vilt 't nogal mèt, mer in sómmigge lenj môtte ze ech véchte tieëgën èllëmènte wi-j aerdbaevingën en uuvërstruimingë;* **2** zonderling: *daen Door; det is miech toch e vraemp èllëmènt;* **3** plaats waar men zich goed voelt: (**uitdr.**) *es de kènjër mer in 't Zavëlböske kónne spuuële, dén veule ze zich in hun èllëmènt.*

èllénjig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *elendig*, D. (reg.) *elendig*], **1** beklagenswaardig, miserabel, ellendig: *tón iech mèt de grip en mèt 40 graode kors in béd loeëg, veulde iech miech èllénjig;* **2** onaangenaam: *det èllénjig vèrhäölkën uuvër di-j kakkëdam höb iech al dèk gëhuurd;* **3** verachtelijk, gemeen: *di-j èllénjigge zwétskónt (verklikker) môte ze op e knón zëtte;* **4** erbarmelijk, armzalig: *in di-j èllénjigge brak (bërak) van 'n hóws môtte di-j èrmoodspënsë (èrmoodzejjërs) lieëve.*

èllëntrik (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *electrum* (barnsteen), Fr. *électricité*, Eng. *electricity*, Hd. *Elektrizität*], stroom; elektriciteit: *es 'ne plao (zekering) is gëspróngë, zits-te zóngër èllëntrik; oozën ottoo löp op èllëntrik; pas op des-te neet aan d'n èllëntrik bli-jfs hange, want dén kri-jgs-te 'nën èllë(n)trikse sjók.*

èllëntriks (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *électrique*, Eng. *electric*, Hd. *elektrisch*], elektrisch: *wieë höbbën ós 'n èllëntriks sjoffaasjkën aangësjaf.*

èllëntriksën draod (m.; èllëntrikse dräöj; èllëntriks dräödsje), **1** elektrische draad: *de boor haef de wei aafgëmaak mèt 'nën èllëntriksën draod (schrikdraad);* **2 de elektrische draad in WO I:** *'D'n èllëntriksën draod waerde doeër de Duitsërs in 1916 aan de Belsj-Hollandse grens gëzat vuur te bëlëtte det Bëlzje*

vri-jwilligërs aan 't I-Jzërfrónt zouwe gërake. Sómmigge Mëzeikënaere wi-j Leon Denis en Leon Schepers is 't përtang mèt 'n döbbël trapleijërke gëlök uuëvër de dri-j dräöj te kómme, di-j elk 1,5 maetër hoeëg woeërën en di-j 1,5 maetër vanein stóngë. Allein op d'n twieëdën draod stóng d'n èllëntrik. Van daen twieëde woeëre de dräöj kort bi-jein gëspanne. Leon Schepers is vuur vërzörging mèt vërbrande veut in Wieërt achtërgëblieëve. Leon Denis haef z'n bëstómning bëreik.' (Bron: WIEËRS, Albert, Maaseikenaar wipt over elektrische draad te Kinrooi-Stramprooi in 1916, *De Maaseikenaar*, 1974, 4, p. 11-15)

èllëwinkël (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], stoffenwinkël: *in 'nën èllëwinkël vërkochte ze vreugër stóffën en (fi-jn) stufkës wi-j vloe(ë)r (fluweel), tul (tule), zi-j (zijde), (sjieër)wol, li-jne, sëti-jn en këtówn; in 'nën èllëwinkël waerde mèt de èl (zie ald.) gëmieëte.*

Els, roepnaam voor Elizabeth (ook Èls).

Élsloo; Elsloo [Hollands-Limburgs *Aelse*]: *'Élsloo is 'n deilgëmeinte van Stein in Hollands-Limburg en haw in 2007 'n dikke 9000 inwoeënërs. Van toeristis bëlank zeen vuur Élsloo: de Sint-Oggusti-jnëskirk, këstieël Élsloo, de watërmuuële (de Slakmolen), 't mëzi-jkfiëës 'Conincx Pop' aan 't awd vaer en 't besjërmp dörpsgëzich in 't sëntrum.'*

Élza, roepnaam voor Elizabeth (ook Èlza).

en, **1** (voegw.) [Eng. *and*, Hd. *und*], en: *dae krówkëstop (klein, gedrongen mens) is allein mer kop en vot; iech gaon man en paerd neume; lieër miech de minse neet kënne, want di-j kën iech doeër en doeër; 2* (bw. v. ontk.) [veroud.; versterkende ontkenning], *Sjël zaet det-ër 't neet en wët of z'n vrouw*

t'rdoeër kump (het zal overleven); 3 oud kwajongensliedje: 'Ti-js (Pie(ë)r), hawt d'nën hónd vas, det-ër miech neet en ('n) bit. (Want) bit-ër miech, iech zëgk 't tiech, dówzënd dalër (daaldër) kos 't tiech.'

èng (bn.; -ër; -ste), **1** (m.b.t. drukkend op 't gemoed) eng: *es 't tiech hi-j te èng wuuërt, mós-tën 't aafstappe; 2* griezellig: *'n slang is 'n èng bieës; 3* beperkt van ruimte, smal: *de snaps neet det Mil in zoe 'n èng kamër kan lieëve; det gëtsken is hieël èng (smaal).*

èngde (v.; -s; g. dim.) [Mnl. *enghe*, Hd. *Enge*], nauwe doorgang, engte, nauwte: *'n èngdën is eigën aan 'n gats of e gëtsken (steegje) en ouch aan e smaal gëngske.*

èngël (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *ingel*, *engel*, Fr. *ange*, Eng. *angel*, Hd. *Engel*], overledene in de hemel, hemelgeest: *oos Tilke, det klein leevëke, is nów 'n èngëlke; 2* (m.b.t. een persoon die toewijding betuigt) schat: *wieë höbbën èngëlkës van kënjër; Nëtsjën is 'nën èngël van e maesje (erg goed meisje); es-te det vuur miech kóns fikse, bës-te 'nën èngël; 3* bruidjes in de processie: *de èngëlkës woeërën allëmaol in 't wit; 4* lieveling: *diech bës 'nën èngël, Suske; 5 (uitdr.) diech kums wi-j 'nën èngël ówt d'n heemël, jij komt als geroepen; 't waas of 'n èngëlkën op m'n tóng pisde, het was erg lekker.*

èngëlbëwaardër (m.; -s; -ke) [Fr. *ange gardien*, Eng. *guardian angel*, Hd. *Schutzengel*], schutsengel, engelbewaarder, beschermengel: *es iech neet zoe 'ne goojën èngëlbëwaardër haw gad, dën waas iech al 'ne kieër of vi-jf d'n hook óm gëwaes (dood).*

èngëléchtig (bn.; -ger; -ste) [Fr. *angélique*, Eng. *angelic(al)*, Hd. *engelhaft*], engelachtig: *mèt häör èngëléchtigge sjoeëningheid en häörën èngëléchtigge lach*

is oos Mieke zjus e beeldsje (prèntsje); es 'n kat aan 't mowzèn is, duit ze det mèt 'n èngelèchtig gëdöld(sj) (gëduild(sj)) (mèt èngelëgdöld(sj)).

Èngelëmès (v.; -se; -ke) [Eng. *Mass of the Angels*, Hd. *Engelmesse*], engelenmis: *tón oos póppëmi-jke mèt z'n èngelëköpkën en z'n èngelëstöm(më)ke gëstörve waas, hóbbe wieë 'n èngelëmès laote doon vuur oos èngelkën in d'n heemël.*

Èngëls 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *anglais*, Eng. *English*, Hd. *Englisch*], het Engels: *zëgks-te det 't Èngëls 'n waerëldtaal is, dën twi-jfëlt dao gein kat aan; iech hób nog Èngëls gad van Herman Walschaerts, dae miech hieël sterk aanraojde vuur lieëraar Èngëls te goeën (te studeren voor leraar Engels); 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *anglais*, Eng. *English*, Hd. *englisch*], Engels: *d'n Èngëlse mi-jl is 1609 maetër.*

Èngëls zawt (o.; g. mv.; g. dim.), **1** Engels zout, bitterzout: *mèt Èngëls zawt meine wieë 'magnesiumsulfaat'; 2 Engels zout, een lekkernij: 'Èngëls zawt is 'n lékkerni-j di-j al saer 1951 bëstuit. Èngëls zawt, det in d'n hieële waerëld bëkënd is, waerdën in 2012 allein nog gëmaak in Turnhout in 't slókfëbrik 'Astra Sweets'. Èngëls zawt zit in e soeërt hostie, gëmaak van deig dae in d'ne mónd smólt (smölsj), mer 't Èngëls zawt zelf smaak e bitsje zoër.'*

Èngëlse sluuëtël (m.; -s en -e; Èngëls sluuëtëlke) [Hd. *Engländer*], Engelse sleutel: *mèt 'nën Èngëlse sluuëtël kóns-te klein en groeëte sjrówvën aandrejje, want de kóns dae sluuëtël aanpassën aan de gruuëjde van de sjrówf.*

Èngëlsën hoeëf (m.; -häöf; Èngëls häöfke), **1** Engelse tuin: *in 'nën Èngëlsën hoeëf zeen de paedsjës gëboeëgën en loupe di-j onneet*

uuvëral ieëve wujd vanein aaf; 2 de Engelse tuin van de ursulinen: 'Vanówt 't kloëëstër kwoeëms-tën uuvër 'n i-jzëre brókskën in d'n Èngëlsën hoeëf (Èngelënhoeëf) van de nónne. Det brókske loeëg trouwës uuvër de Graaf, woe aenjën en zwanën op zwómme. Waat de wandëlaers in daen hoeëf opvoeël (opvieël), woeëre neet allein de buim, de strujk en de bloomëpërkskes, mer ouch de zitbënk, 'n sjógkël vuur tieën man en e ténnisplejn, woe ouch de 'groeëte' pënsjenaerkes avëntów ins mochtën op spuuële.' (Bron: MEEUWISSEN, Mathieu, Herinneringen aan de Ursulinen, *De Maaseikenaar*, 2006, 3, p. 132)

Èngëlsman (m.; Èngëlse; g. dim.) [Fr. *Anglais*, Eng. *Englishman*, Hd. *Engländer*], Engelsman: *'nën Èngëlsman wuuërt dëk wi-j 'ne gipsën aafgëbeeld mèt 'n ówtgëstrieëke gëzich; nao de gëveulës van 'nën Èngëlsman mèt z'n sti-jf boeëvëlup [Eng. *stiff upperlip*] hóbbs-tën 't raoje.*

èngigheid (v.; -heede; g. dim.) [Hd. *Engigkeit*], engte, ruimtegebrek: *mèt di-j èngigheid van det bëdsje vils-te dao gemékkelik ówt, es-te get ligks te sjravëlën in d'ne slaop.*

ènj (o.; -ër; -sje), **1** eind, afstand: *van bi-j ós nao de Mert is 'n hieël ènj loupës; gaot gieë 'n ènjsje mèt miech aaf, éstëbleef?; 2* [Hd. *Ende*], uiteinde, einde, begrenzing: *'n kaord (touw) haef twieë ènjër; 3* [Eng. *end*, Hd. *Ende*], eind(e), afloop, besluit: *dao kump gein ènj aan det vërtëlsëlke; 4* [Eng. *end*], doel: *det is 'nën oeëve vuur twelf ènj, voor twaalf stuks bakgoed); 5* slot: *de vëkansie löp op z'n ènj; Toos löp op häör ènj, zij gaat spoedig bevallen; 6* einde: *tón oos kat nimmieë kos loupe, hóbbe we d'r 'n ènj aan laote make, hebben we haar laten inslapen; de wëts noeëts wi-js-tën aan d'n ènj kums; di-j kréngde, det is 't bëgin van 't ènj, die ziekte zal hem het leven kosten; we*

hōbbe groeëtmooder aan häör ènj gēbrach; 7 (uitdr.) aan allës kump 'n ènj, om te troosten of te vermanen; dao is 't ènj van èwég, dat is fantastisch; det waas 't ènj, het summum.

ènk (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *inc(t)*, Fr. *encre*, Eng. *ink*], inkt: *awwër minsën hōbbe nog lieëre sjri-jve mèt 'n griffël en daonao mèt 'n pen di-js-te mósdës soppën in ènk, dae in 'nën ènkpot zoeët; 2 (uitdr.) tón Gón e mujskën in de slaopkamër zoeëg zitte, sjrieëfde ze vuur pen en ènk, riep ze paniekerig om hulp; 'sjrieëve vuur pen en ènk' duit dènkën aan eemës dae, vuuër det-ër de pi-jp ówtgeit, nog gaw ze téstemènt wilt make.*

ènkël, 1 (m.; -s; -ke) [Mnl. *ankel, enkel*, Eng. *ankle*], enkel(gewricht): *loupën op d'n hëllen is slech vuur de ènkëls; Lis löp te hènke, ómdét ze häörën ènkël haef vèrstówk; es-te diech (h)aarènkëls (zie ald.), dén stuuëts-te de bènnëkant van d'n ènkëls tieëgënein; 2 (o.; g. mv.; g. dim.), pasmunt, kleingeld: kan iech mèt ènkël bëtale, éstebleef?; 3 (bn.; g. tr. v. verg.), niet dubbel: pak 'n ènkël blaad, kènjër, en sjri-jf op!; 'nën ènkële kieër kump Nes nog ins bènne; in de Hépperstraot is 't 'ènkël richting' mèt d'n ottoo; 4 (bn. zelfst. gebr.) [Hd. *kein Einziger*], een/geen enkele: *geinën ènkële van de hieël klas kos 't vraogstök oplosse.**

ènnig, (bn.; g. comp.; -ste), ènsig (zie ald.).

ènsëlaer (m.; -e; -ke) [sterk veroud.], vrijëlaer, kribbëbi-jtër, stéchelaer (maar iets minder sterk); vitter, zaniker, zeur(piet), muggenzifter: *'nën ènsëlaer is 'ne mins dae 't neet gaw 'eins' is mèt 'nën angëre mins; Zjang en Zjefzeen twieë einse, want ze doon allëbei niks leevër es vrijëlën en stéchele, echte ènsëlaere dus.*

ènsële (zich), 1 (onoverg.; ènsëlde, h.gëensëld) [veroud.; Hd. *hänseln* (plagen, pesten), D. (Rijnl.) *hänseln* (zum Hans (hansworst) *machen = sticheln*], vrijële, stéchele; bekvechten: *ze hōbbe zich gaer, di-j twieë, mer toch ligke ze alti-jd te ènsëlën uuvër allërlei sjaeligheede; 2 (wederk.; ènsëlde zich, h. zich gëensëld [Mnl. *ansel* (wraak), D. (Rijnl.) *anscheln* (vitten), Hd. *hänseln* (plagen), Hd. *ahnden* (wreken, vergelden); vgl; bénsële], kibbelen, twisten: *van de Maaslénjers wuuërt gëzag det 't patjakkërs (patjappërs = gezellige mensen) zeen, mer ouch det ze zich gaer ènsële, want ze hōbbe waal gaer hunne zègk en, es ze neet takkoeërd zeen, dén laote ze det huuëre.**

ènsig, 1 (bn.; g. comp.; -ste) [veroud.; Mnl. *enich, ienich*, Hd. *einzig*], ènnig; enig: *Lis, hun ènsig kènd(sj), wirk al e paar jaor aan d'n angëre kant van de waerëld; dao woeëre mer ènsigge minsën op de bëgrieëfënis; 2 (bn. zelfst. gebr.) [Hd. *das Einzige*], het enige: *'t ènsigge waat bi-j dae vlieëgël hulp, is e good pak rammël; 3 (bw.) uitsluitend: *ènsig en allein doeër dae kieërël ze gëmaek hōb iech de mismood op 't li-jf.***

ènzoeuwjër, enzovoort(s): *wille we aangieëve det we 't neet nuuëdig vèngën óm wujjër te goeën mèt get op te neume, dén zègkën of sjri-jve we 'ènzoeuwjër'.*

ep (m.; -pe; -ke), hep (zie ald.).

ëpaart (bn.; -ër; -ste) en (bw.), appaart (zie ald.).

ëpaarts, get ('ëpaarts' fungeert hier als nabepaling in de vorm van een bn. in de genitief), appaarts, get (zie ald.).

ërfdeil (o.; -e; -ke), äörfdeil, örfdeil (zie ald.).

ërfëlik (bn.; g. tr. v. verg.), äörfëlik, örfëlik

(zie ald.).

èrfënis (v.; -se; -ke), äörfënis, örfënis (zie ald.).

èrfgood (o.; g. mv.; g. dim.), äörfgood, örfgood (zie ald.).

èrfpach (v.; -te; g. dim.), äörfpach, örfpach (zie ald.).

èrfstök (o.; -ke; -ske), äörfstök, örfstök (zie ald.).

erg, I (o.; g. mv.; g. dim.) argwaan, vermoeden: *iech haw d'r gein erg in det di-j gransjbieës miech me geld(sj) aan 't aaflówze waas*; **II** (bn.; -ër, -ste) [Mnl. *a(e)rch* (gemeen, kwaad)], **1** (m.b.t. van berispelijke aard) slecht, schandelijk: *waat-ër haef gëdoeën, is erg*; **2** zorgelijk: *mèt z'n zeeke geit 't de bêrg aaf, want 't wuuërt wi-j langër wi-j érger*; **3** betreuenswaardig, onaangenaam: *es-te malsjaos (tegenslag) höbs gad, mós-tën 't neet érgër makën es 't al is*; **III** (bw.), **1** in hoge mate: *det jésken is erg lillik, want det stuit tiech wi-j 'n tang op e vérke*; **2** zeer: *'nën erg groeëtën hónd is e bakbieës (van 'nën hónd)*; **3 (uitdr.)** *iech bèn erg op tiech gëstèld*, ik ben bijzonder aan je gehecht, ik ben dol op je.

erm deerke (o.; -s; -), erm kènd(sj), érmeudsje (zie ald.).

erm kènd(sj) (o.; - kènjer; - kien(d)sje), erm deerke, érmeudsje (zie ald.).

èrm, I (m.; erm; -ke) [Lat. *armus*, Gr. *armos* (gewricht), Eng. *arm*, Hd. *Arm*], arm, (**uitdr.**) *daen dikkën haef 'ne langën èrm*, hij is invloedrijk, heeft veel relaties; *Traes is e sjoeën maesje mèt bein tot ónger de erm*, is een slank meisje met opvallend lange benen; **II** (bn.; -ër; -ste) [Hd. *arm*],

1 arm: *ómdét di-j minse zoe èrm zeen es 'n lóws, is 't dao hieël dèk kalësmaale* (een kale boel en niets op tafel) [ook wel *kalës-malës* (miserabele kost)]; *dae kieërël is èrm mer ieërlík, is 'nën érme mins ouch 'ne malkónténtèrik?*; **2** deerniswekkend, meelijwekkend: *'t zeen erm sjäöpkës van kènjer di-j de leefde van hun awwërs mótte mankeere; m'n erm bein móttën 't weer bësneete*; **3** mentaal gehandicapt: *Door en Nellie höbbën 'n èrm kènd(sj)*; **4 (uitdr.)** *erm minse kri-jge neet dèk gëli-jk* (krijgen zelden gelijk); *prakkëzeere kump van erm luj*, armoede maakt vindingrijk; *dae kènt gein erm minse mieë*, scherts. voor: heb je je interesse voor mij verloren nu je hoger op bent geraakt?; *d'n doeëd kènt gein erm luj*, de dood ontziet arm noch rijk, voor God zijn allen gelijk.

érme kloeët (m.; erm kloeëte; erm klouëtsje) [vulg.], érmens hals; **1** straatarm mens: *de mós neet doon of wènts-te (es ofs-te) dae bieëdëlaer neet zujs, want det is ech 'nën érme kloeët*; **2** pechvogel, ongeluksvogel: *nôw waas daen érme kloeët al doeëdkrank en nôw is h'm onnog de koeëj ('t hóws) aafgëbrand*; **3** stumper(d), sukkel: *daen érme kloeët kóns-tën allës wi-jsmake, want dae is zoe lómp es 'n hout (erg dom)*.

Érme, d'n; het Armenbestuur: *'Waat we nôw 't OCMW neume, hëde vreugër 'd'n Érme'. Haws-te geine nagël vuur aan d'n kónt te kratse, dén waerdës-te van d'n Érmens óngërhawte. Es lujkës (mínskës) e pak mizzeerie hawwe gad en daodoeër zoe èrm woeëren es de straot, trokke ze dus van d'n Érme.'*

érmegéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), **1** bijstandsuitkering, armengeld: *sómmigge zouwe gaer höbbe det de ri-jkë(re) bi-j hun bêlastinge érmegéld(sj) zouwe bëtale*; **2** het Armenbestuur voorzag armen van

- armengeld:** *'Woeërs-te vreugër zoe èrm es 'n lóws, dén kraegs-tën èrmegéld(sj) van d'n Èrme, waat vandaag 't OCMW hèt. Kraeg 'nën èrmoodzejjër vreugër gei geld(sj) ówt de kas van d'n Èrme, dén mós dae op z'n kin kloppe (honger lijden). Waem wi-jvööl kraeg, waerde bëpaold doeër 't Èrmebësteur (d'n Èrme).'*
- érmelik** (bn.; -kër; -ste) [Hd. *ärmlich*], èrmzieëlig; armzalig [Hd. *armselig*], armelijk, schamel, pover, miserabel: *es-te zujs wi-j érmelik di-j erm kènjèrkës ówtzeen, dén wëts-te det 't erm sjäöpkes zeen.*
- èrmen hals** (m.; erm hels; erm hélske), èrme kloeët (zie ald.).
- èrmeudsje** (o.; -s; -) [eufemistisch], erm kènd(sj), erm deerke; (m.b.t. een kind van arme mensen) armeluiskind, armoedig kind: *di-j èrmeudsjës höbbe nog gein bóks aan hun vot; 't is 'n sjan det di-j èrmeudsjës in zoe'n koeëj móttën opgreuje; 't is èrmzieëlig wi-j di-j èrmeudsjes woeëne, mer ze zeen toch good opgëtrokke (opgevoed); in Hasselt in de ri-jke Deemërstraot zoeëg iech lès 'n vrouw di-j bi-j min tieën graodën häör èrmeudsjën in de pool (goot) de bors goeëf!!!*
- èrmeuj** (m.; g. mv.; g. dim.), èrmooj (zie ald.).
- èrmeujig, I** (bn.; -gër; -ste), **1** schraal: *aan de Maaskant höbbe wieë vette leim, mer in de Kémpe zitte ze mèt daen èrmeujigge zavël; 2 (fig.) gebrekkig, zwak: *waat is det vuur 'n èrmeujig gëdoons!; 3 sjeemël, sjaemëltig, sjaemël; haveloos: *mèt zoe'n èrmeujigge kleijër kan iech neet bówte kómme; II (bw.), haveloos: *wèt gieë of 'ne mins dae èrmeujig laef, óngëlökkiggër is es eine dae in waelj laef?****
- èrmoodspéns** (m. en v.; -e; -ke), èrmoodzejjër

(zie ald.).

- èrmoodzejjër** (m.; s; -ke), èrmoodspéns; armoedzaaier: *bès-te zoe erm es de straot ofes 'n lóws, dén bès-te 'nën èrmoodzejjër; in de 19de ieëw bëtaalde de ri-jkë(re) èrmegéld(sj) vuur de èrmoodzejjërs; 't is 'n sjan det einën op de ach Bèlzje 'nën èrmoodzejjër is.*
- èrmooj** (m.; g. mv.; g. dim.), èrmeuj; **1** [Hd. *Armut*], armoede, behoefte, gebrek, armoedigheid: *niks in de maal is erg, mer niks in 't köpke, èrmooj van geis [Hd. *geistige Armut*] is nog vööl èrger; vuur sómmiggën is èrmooj geinën ieëljén, want di-j willën in èrmooj lieëve; vööl minse sjame zich vuur hunnën èrmooj en lieëvën in stillën of vërgöljdën èrmooj; 2 (**uitdr.**) *bès-te sti-jf van d'n èrmooj, dén bès-te zoe erm es Job (straotèrm); èrmooj en vërdreet zeen te vëdrage, waelj en juuëk neet ...; de geistëlikke bëlaove d'n èrmooj, mer ze laotën h'm ós li-jje, de geestelijke stand propageert de armoede, maar hunzelf ontbreekt het aan niets; 3 kaartterm: *hae stuut op èrmooj.***
- èrmzieëlig** (bn.; -gër; -ste), èrmelik (zie ald.).
- èrt** (v.; -e; -sje) [Lat. *ervum*, Mnl. *erwete*, Hd. *Erbse*], erwt: *sómmigge koupën hun érten en muuërkës in 'n doeës, mer es-te 'nën hoeëf höbs, mós-te d'n érte zelf zeije, ougstën en ówtdoon (peulen, doppen); 2 (**uitdr.**) *nôw haef Zjërtrud ferm get broeëd oppe plank (stevige borsten), mer tot vuuër e paar jaor woeërën 't allein mer twieë érten op e plénkske; God zal 't uch loeëne, mèt érten en mèt boeëne, spottend maar enigszins humoristisch dankwoord na een bewezen dienst; daen Tei, dae haef miech in m'n érte gësjeëte, die heeft mij beledigd en is hier niet meer welkom; daen ónbësjóftërik haef hi-j z'n érten ówt, heeft hier alle sympathie**

- verloren; *érte make de gank, boeëne de klank en unne de stank*, erwten zetten alles op gang, bonen veroorzaken harde winden en uien zorgen voor de onaangename geur; *daen értentèllër tèlt de érte di-j dër in de sop duit*, hij is erg gierig.
- értentèllër** (m.; -s; -ke), greune, koesj, tówgënejde, vérke, pin, greune, séntepitsër, séntepie(ë)r, bieëstëwage; **1** gierigaard, vrek: *Móng is 'nën értentèllër, z'n vrouw is 'n krènt* (gierige vrouw) en *hunnën ènsigge zoeën is 'ne præfti-jtigge* (zuinige); **2 (uitdr.)** *daen értentèllër vilt op 'n äörtsje* (vroeger muntstukje met weinig waarde) *doeëd*, hij is ontzettend gierig.
- érteri-js** (o.; -ri-jzër; -ke), erwtenrijs: *es de érten ówtkómme, kóns-tën 't bèstën érteri-jzër, tékskes woe de érte tieëgënop krówpe, in de grónd dówwe; in 't naojaor lëgke we de érteri-jzër en de boeënëstakën óngër de sjop vuur 't jaor drop* (het jaar erna).
- értesop** (v.; -pe; -söpke) [Hd. *Erbsensuppe*], erwtensoep: *értesop mèt 'n hieëske, hmmm!*; *értesop, det di-jt*, dat geeft (letterlijk) een voldaan gevoel.
- ërve** (overg.; èrfde, h. gëèrf), äörve, örve (zie ald.).
- érvel** (m.; -e; -ke) [Eng. *an armful*, Hd. *ein Armvoll*], armvol: *smörgës gieëve we de kni-jn get stöpkës en 'nën érvel (h)éksel* (gehakt stro); *iech hób 'nën érvel bloome gëplök vuur in de vaas*.
- érvele** (onoverg.; érvelde, h. gëèrveld) [komt van 'érvel' (armvol)], póngële, bössële; met de armen omsluiten: *ómdét oos kien(d)sje pi-jn haef aan de bi-jtërkës, zitte we al e paar daag met det erm bieësjte te érvelen en te póngële*.
- es of** (ondersch. voegw. v. verg.), es wënt (zie ald.).
- es wënt** (ondersch. voegw. v. verg.) [sterk veroud.], es of; alsof [Hd. *als ob*]: *huls-te (hils-te) diech van d'n dómme, dén duis-te es wënts-te neet bieëtër wëts*.
- es, 1** (m.; -se; -ke) [Mnl. *essche*, Eng. *ash*, Hd. *Esche*], es: *d'n es is 'ne loufboum dae tot 40 maetër hoeëg kan wuuëre, rap greujt en toch tej en sterk hout haef; de stieël van eur sjöp is lichëlik van es*; **2** (ond. voegw. v. verg.), als: *Li-jza is zoe dül es 'ne pópperél en zoe gek es 'n muuële*; **3** (ondersch. voegw. v. tijd), als: *es 't rieëgënt (rieëngëlt) en de zón tégëli-jkërti-jd sji-jnt, is 't kirmis in de hël*; **4** (ondersch. voegw. v. voorw.), als: *es tant Bet twieë rajër haw, waas 't 'n sietëkar*; **5** (ondersch. voegw. v. hoedanigh.), als: *fënistig en gëwiks es tër (wi-j dër) waas, haw dae sjërpe Trudsje bëtóp* (zwanger gemaakt) en *hääor daonao mèt de gëbakke pieëre laote zitte*.
- ésgodbleef (uitdr.)** [uiting van berusting in Gods wil], als het God belieft (behaagt): *oos sjoëëndochtër is tieëge 'nën hook van 'n rón taofël geloupe* (zij is zwanger) en *ésgodbleef hóbbe wieë bènnëkort 'n iëërste kleikënd(sj)*.
- ésprés** (subst. of bw.), moodwillig, éksprés (zie ald. II, 1).
- es-te** (ondersch. voegw. v. voorw. + 2de pers. enk.van het pers. vnw.), als je: *es-te zoe sjieël bès es 'nën ottër; bès-te 'ne sjaele; es-te zoe magër bès es 'n lat, bès-te zieëkër gein baj* (dikke vrouw) *of 'nën dikzak*.
- éstebleef, 1** (bw.) asjeblijft: **1** versterking bij een nadrukkelijk verzoek vertrouwelijkheidsvorm: *sjei toch éstebleef ówt mèt dae sjaele zeivër; guuëfs-te*

miech éstebleeft de pot mèt de hieëringèn ins aan; 2 bij het aanreiken: éstebleeft, hi-j zeen de hieëringe; 3 bij afwijzing of verontwaardiging: mēnieër, kónt gieë get mindër zoór ki-jke? Medam, éstebleeft! (reactie op het verzoek met als betekenis: waar bemoeit u zich mee?).

éstemeere (overg.; éstemeerde, h. gëéstemeerd), ékstemeere (zie ald.).

ésuchbleef (bw.) [beleefdheidsvorm], alstublieft: *mēnieër, kónt gieë miech ésuchbleef zègke woe ze hi-j knapkook vèrkoupe?; 'ésuchbleef, juffrouw, hi-j zeen eur botsjës (laarsjes), woe iech nów lep (zaole, zäölkës) hōb móttèn ongèrzette, 'zag de sjoonmieëkër.*

éttelik(ke) (onbep. vnv.) [Mnl. *etlicj*, Mhd. *etelich*, Hd. *etlich*], **1** heel wat, tamelijk veel, nogal wat: *iech hōb dae sjalēvaegër al éttelikke kieëre de wach aangēzag (gewaarschuwd); 2 enige, enkele, sommige, ettelijke: op 'nēn daåg of éttelik (op éttelikke daag) mōs-te toch rieëkēne vuuërdét de drappëri-jje gēwasse zeen.*

Eukaristische Krujstoch, de; de Eucharistische Kruistocht: *'De Eukaristische Krujstoch is óntstangèn in 'n Franse sjoeël es 'n godsdeenstigge kēnjërbēwaeging. In Belsj waerde de bēwaeging in 1920 opgërich doeër de Patërs van Avërbodēn en al rap vërbóngèn aan de karrismatische preestër Poppe. De bëdoeling waas de jeug op te veuje tot vāöl te kēmujnie goeën en get te doon vuur angëre. Ouch in Mēzeik bi-j de krujshieëren en bi-j de ursëlinne waas 'n aafdeiling. In de jaore 1940 en 1950 woeëre d'r in de waerëld tieëndózwēnde leede.'*

eur(e) (bez.vnv.; 2de pers. enk. en mv.; beleefdheidsvorm), **1** (zelfst. gebr.), uwe:

det is mi-jne pedërm en det is d'n eure (dae van uch); minse, gieë hōbt 't eure gëdoeën; 2 (bv. gebr.), uw: gieë hōbt de goojēndaåg van eur tant; proffi-jsie(j)at (proffi-jsi-j(j)at) mèt eure vërjaordaåg, pa; naobër, maag iech eur graasmēsji-jn ins lieëne?; mēnieër, eurën hōnd is oppe luip; hieëre, eur kuj zeen ówtgëbroeëke.

euroo (m.; euroos; eurooke), (m.b.t. de munteenheid van de Europese Gemeenschap) euro: (**uitdr.**) *dao stuit nog 100 euroo van diech te krejje*, je hebt nog voor 100 euro schulden.

evangeelie (o.; -s; -ke) [Lat. *euangelium*, Gr. *euaggelion* (goede boodschap), Fr. *Evangile*, Hd. *Evangelium*], evangelie: (**uitdr.**) *neet allës waat-ër vërköp, is evangeelie*, je moet niet alles geloven wat hij zegt; *es dae jóng get vuur de klas mót vërtèlle, dén is det zjus 'n evangeelie ówt de gooj wieëk*, dan duurt dat erg lang.

ëwaal (als inleiding op een besluit), awwaal; welnu: *mi-jn dochtër is 'n echte zjats van e maesje (uithuizig meisje): ëwaal, dat haef ze van geine vraemde; 'di-j vrouw is 'n doeëdzun wieërd', zègks-te, ëwaal, det snap iech (neet).'*

ëwég (bw. v. pl.) [Mnl. *e(n)wech*, Kil. *ewegh*, Eng. *away*], weg; *de pi-jn is ëwég*, over, weg, verdwenen; *bómma waas toch nog gaw ëwég*, overleden; *hae is bi-j hun ëwég*, thuis weg; *iech wil hi-j ëwég*, wil hier weg; *ëwég mèt di-j prulle; dae stool is wijd ëwég* (verreweg, veruit) *vërslieëte; hae is wijd ëwég*, kort bij de dood, hij is geestelijk niet meer in de haak; *iech waas ëffekes wijd ëwég*, in slaap; *gistëre waas iech hieël ëwég*, erg verstrooid; *nów bèn iech ëwég*, nu vertrek ik; *iech bèn al ëwég*, bij een opdracht; *maak tiech ëwég*, stap het af; *m'n pen is ëwég*, mijn pen is zoek; *gank ëwég*,

dat geloof ik niet; *iech waas voeërt ëwég*, in slaap; *hae haef zich ëwég gëmaak*, hij is ertussenuit gemuisd; *Sjèlkën haefvöööl ëwég van z'ne pa*, hij lijkt op zijn vader; *hae is t'rmèt ëwég*, hij gelooft dat, hij heeft het te pakken, hij kan het; *doot det mer ëwég*, gooi dat maar weg; *'t haef t'r vöööl van ëwég*, het ziet er naar uit, het lijkt erop; *gank ins ëwég* (*gank ins ówttëwaeg*), uit de weg, opzij.

F

faar (v.; fare; -ke), **1** [Fr. *phare*], koplucht, koplamp (van een auto): *op de ottookäöring zagte ze det m'n fare te lieëg stónge*; **2** schijnwerper: *óngèr d'n oeërlóg prèbeerde de Duitsërs Èngëlse vleeqmësjj-jnën in hun fare te pakke te kri-jge*; **3 (uitdr.)** *iech höb h'm al 'n ti-jdsjën in de faar*, in de gaten.

fabbriekaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *fabrication*, Hd. *Fabrikation*], fabricage, fabricatie, vervaardiging: *vuur de fabbriekaasj van 'nën ottoo höbs-te békans twieëdówzënd óngërdeile vandoon; is 'n fout in de fabbriekaasj, dén mótt d'nën ottoo trök nao 't fëbrik (fabbrik) of nao de gëraasj (graasj)*.

fabbriekant (m.; -e; -kéntsje) [Fr. *fabricant*, Hd. *Fabrikant*], fabrikant, maker, industrieel, ondernemer, producent: *ómdét Jab z'ne kammëraod fabbriekant is van li-jfkës en óngërbókse, kri-jg dae di-j alti-jd aan fëbrikspri-js*.

fabbrieseere (overg.; fabbrieseerde, h. gëfabbrieseerd), **1** [Lat. *fabricare*, Fr. *fabriquer*, Hd. *fabrizieren*], vervaardigen, fabriceren: *oppe Ford in Gënk höbbe ze 50 jaor ottoos gëfabbrieseerd*; **2** [Hd. *fabrizieren*], in mekaar zetten, knutselen: *ooze pa is gruuëts (fjaer) op z'n eigën es-tër weer ins e nëskésken haef gëfabbrieseerd; waat Lëwi-j nów weer haef gëfabbrieseerd, trëk op geinën órgël*.

faele (onoverg.; faelde, h. gëfaeld) [Eng. *to fail*, Hd. *fehlen*], mankeere; ontbreken, missen, tekortkomen, mankeren: *waat faelt tiech, Tjeu?*; *waat faelt aan daen dësin* [aan dat dessin; Fr. uitspr. van 'in-klank' zoals in Fr. 'dessin']?; *dao faelt nog get aan 't mëtäörke, mer ie ch weit neet waat*.

fajjiesëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *faillir* (failliet gaan), *faillissement*], faillissement: *Zjef*

ze broor is avvëkaot en dae duit allein mer fajjiesëmènte; 't fajjiesëmènt van 't lómmëlëfëbrik (lompverwerkend bedrijf) stóng in de gëzèt.

fajjiet, I 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *fallere* (beloften breken), Fr. *faillite*], failliet: *de fajjiete kómmërsant geit nów doppe*; **2 (uitdr.)** *es de réchbank tiech fajjiet verklaort, bës-te fajjiet en kóns-te neemës mieë bëtale*.

fakkëdeere (onoverg.; fakkëdeerde, h. gëfakkëdeerd) [sterk veroud.; contaminatie van Kil. 'focken' (passen) en 'accorderen'], passen, overeenkomen: *det fakkëdeert van geinskante, det blaw mantëlpékske mèt det brówn heudsje*.

faktäör (m.; -s; -ke) [Fr. *facteur* (besteller)], postbode: *waat de faktäör diech in de (breevë)bös dówt, is d'n dëkstën ti-jd vuur te bëtale; es de faktäör vreugër 't pénsjoeën brach, kraeg-tër bi-j de meiste gepénsjoneerdën 'n dröpke*.

falliekant (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Mnl. *faliekant* (van 'faelge' = fout + 'kant'), **1** verkeerd: *'t is falliekant aafgëloupe mèt Nel*; **2** vierkant, mordicus: *dao bën ie ch falliekant tieëge*; **3** volledig, faliekant, totaal: *det is 'n falliekante mislökking*.

famfaar (v.; famfare; -ke) [Fr. *fanfare*, Fr. *fanfarer* (op de trompet blazen), Hd. *Fanfare* (klaroen, muziekstuk)], **1** fanfare(korps): *haef Mëzeik oeëts 'n famfaar gad? Nae, allein mer hërmeni-jje*; **2** (samenst.) *Fin is gek op famfaarmëzi-jk*.

fammi-jlie (v.; -s; -ke), fëmi-jlie (zie ald.).

fammiljal, 1 (m.; -le; -ke) [Fr. *une familiale*], gezinsauto: *höbs-tën opg'reujënde kënjër, dén bës-te good (dan zit je goed) mèt 'ne*

fammiljal; in 'ne *fammiljal haws-te vreugër* nog *twieë klapsteulkës vuuer de achtërbank en zoe haws-te dus zieëve plaatse*; **2** (v.; -le; -ke), familiale verzekering: *mèt kènjër wèts-te noeëts waat ze diech lappèn of waas-te aandërhand (aanërhand) kóns kri-jgèn en daovuur mós-tèn eigèlik 'n fammiljal hóbbe*.

fantëzi-j (v.; -je; -ke) [Lat. en Gr. *phantasia*, Fr. *fantaisie*, Eng. *fantasy*, Hd. *Fantasie*], verbeelding(skracht), fantasie: *dae mins haef gein (te min, te vööl) fantëzi-j*.

fantëzi-jke (o.; -s; -) [Lat. *phantasia* (gedachte)], **1** (m.b.t. een niet te realiseren plan) fantasietje, droombeeld, hersenschim: *mèt zoe'n fantëzi-jkës mós-te bi-j miech neet aafkómme*; **2** versieringsmotief op jurk (ed.): *mèt det fantëzi-jkèn op de kraag van häör jéske, waas Nètsje vuur te stieële (waas Nètsjèn hieël net (mooi))*.

fantunte (mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.; van 'fontange' (hoog dameskapsel); Melle de Fontagne, maîtresse van Lodewijk XIV, bond haar haren met een lint samen als die in de war waren geraakt, een beetje een grill], bavvie(j)olle; streken, grillen, verzinsels, flauwe complimenten: *sjei toch ins ówt mèt d'n ambëtante fantunte, want dao zeen wieë neet mèt opgëzat; waat wieë fantunte neum(d)e, neume ze in Dilse fortujte, vërvaelènde teure, zègk mer*.

fao (m.; -s; -ke.), **1** [Fr. *fond* (bodem, grond), Hd. *Fond*], achtergrond, fond: *mèt 'ne witte fao zou de kas bieëtër parreere*; **2** (**uitdr.**) *es wieë op stap goeën, lègke wieë ieërs 'ne gooje fao, d'n dèkstèn ti-jd e paar duuëskës sërдинne*.

fäötër (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *feutre*], vilt [Hd. *Filz*]: *fäötër vuur heuj (hoeden) maakde ze vreugër van kni-jnshaor; Hélmes*

haef slóffe di-j van fäötër zeen gëmaak.

fard (v.; -e; -sje) [Fr. *farde*], **1** map: *Jom haef 'n fard mèt fottoos van de mawtëri-j (mouterij) van Hendrix*; **2** slof sigaretten: *Neer rouk eedër wieëk 'n hawf fard siggrëttèn op*; **3** omslag met losse bladen: *kènjër, pak eur fard mèt losse blaedsjës, want we goeën 'n ékzameke make*.

Farraldis; het Pharaldis Ensemble: *'In 1976 richde Guido Beckers, same mèt ach jóngëre van de mëzi-jkakkëdeemie dit 'ensemble' op mèt de bëdoeling 'ensemblemuziek' ówt de 'renaissance- en barokperiode' ówt te veure. Nao e jaor of vi-jf bëhaolde ze al 'nën 'Ieërste Pri-j's cum Laude' in Neerpelt. Det waas d'n aanzët vuur 't organiezeere van 't ieërste Sint-Sësi-jli-j(j)akónzaer. Kónzaeren stujdiereizèn in bènnèn- en bówteland brachtèn hun in kóntak mèt angër groepe van hetzèlfde nievoo. Van 1989 tot 2008 maakde 't 'ensemble' óngër leijing van Veerle Claes deil ówt van de 'Stedelijke Academie voor Muziek en Woord van Maaseik'. In 1989 bëhaolde ze 'nën 'Ieërste Pri-j's' en in 1997 'nën 'Ieërste Pri-j's cum Laude' op 't Euroopees Mëzi-jkfëstievel vuur de Jeug in Neerpelt. Veerle en Guido gieëvèn ouch zoeëmërkursussën en organiezeere same stujdiewieëkèn en kónzaerreizèn in bènnèn- en bówteland.'*

fars (v.; -e, fërske), **1** [me. Lat. *farsia* (klucht in mysteriespel), Fr. en Eng. *farce*, Hd. *Farce*], grap, practical joke: *avëntów 'n gooj fars ówthoeële brunk lieëvèn in de brówwëri-j; dae móppëntappër vërtèlt de ein fars nao de angër*; **2** (fig.) (m.b.t. een onbelangrijke zaak) farce, klucht, zotte vertoning: *det mówlbakkës (brutale kerel) ze vuüërzittërsjap is 'n fars, want dae bak t'r niks van*; **3** (**uitdr.**) *dao haw iech 'n fars aanërhand, daar was ik in een moeilijke situatie terechtgekomen*.

farsäör (m.; -s; -ke) [Fr. *farceur*], grappenmaker: *mèt dae farsäör lachs-te diech dèk 'ne króf* (bult); *pas op mèt dae farsäör, want dae haef tiech alti-jd ligke* (die neemt je altijd bij de neus).

fatsëneere (overg.; fatsëneerde, h. gëfatsëneerd), **1** [Hd. *fassonieren*], in model brengen, modelleren: *höbs-tiech mësjujn op d'nën hood gëzieëte, præbeer dae toch e bitsje te fatsëneere*; **2** in orde brengen, fatsoeneren: *tón z'n leefste bêlde det ze ging kómme, vloeëg Karel ówt ze béd vuur z'n eigën en de kamër e bitsje te fatsëneere*.

fatsówn (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *fa(e) tsoen* (manier van doen)], fëtsówn; fatsoen, wellevendheid: *höbs-te dén gei fatsówn?*; *hawt de fatsówn; ówt fatsówn bèn iech 'n eurke gëblieëve; de zou(d)s 't fatsówn móttën höbbe van neet voeërt weg te loupe; Alida is 'n vrouw mèt (van) fatsówn* (eerbare vrouw).

fatsównlik (bn.; -kër; -ste), fëtsównlik, fëtsujnik, fatsujnik (zie ald.).

fatsujnik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), fëtsujnik, fatsównlik, fëtsównlik; **1** eerbaar: *ówt dae Kris z'ne mónd zuls-te gei fatsujnik woeërd huiëre; Toos is e fatsujnik maesje*; **2** behoorlijk: *vuur fatsujnik te kónne lieëve mós-tën allëwi-jl al 'ne sjoënen euroo vërdeene*; **3** welvoeglijk, kies: *'n fatsujnikke vrouw stuit gein hawf daag te tétteren oppe straot, want det is get vuur klatsjkóntën of kwakëls*.

fëbrik (o.; -ke; -ske) [Lat. *fabrica*, Mnl. *fabrike*, *fabrijk* (werkplaats), Fr. *fabrique*, Hd. *Fabrik*], fabriek, bedrijf, fabrieksgebouw: *de meiste minse vërdeenën hunne kos in e fëbrik; in Roeëtëm stóng aan de knaal e fëbrik woe ze zënk fabbrieseerde*.

fëbrikprijs (m.; -pri-jze; -pri-jske) [Fr. *prix de fabrique*, Hd. *Fabrikpreis*], fabrieksprijs: *tón 't fëbrik op de fles waas gëgange, waas dao allës te koup tieëge fëbrikprijs*.

feemële ((on)overg.; feemëlde, h. gëfeemëld) ['femel' (Hd. *Femel*) betekent 'mannelijke hennep', D. (Rijnl.) *fmeln*; 'femelen' betekende: hennepvezels op elkaar draaien; betekenisverschuiving van de kleine bewegingen die daarvoor nodig waren, naar 'fluisteren'], **1** fluisteren: *zëgk toch waas-te te zëgkën höbs en stank dao neet zoe te feemële*; **2** huichelachtig praten, geheimzinnig fluisteren, smoezen: *uuvër waem höbbe ze dao nôw weer stoeën feemële?*

feezëlaer (m.; -e; -ke), fezeelaar: *wi-j di-j twieë feezëlaere dao in det heukskën al 'n hawf oor stoeën te feezële, is toch e bitsjën ónbësjóf, es eedërein bi-jein is en eedërein same kalt*.

feezële ((on)overg.; feezëlde, h. gëfeezëld), [freq. v. Mnl. *vesen* (fluisteren), Hd. *faseln* (leuteren, zwammen, kletsen)], **1** (onoverg.; feezëlde, h. gëfeezëld), feemële (zie ald.); **2** (onpers. ww.; feezëlde, h. gëfeezëld), motregen: *es 't lang gënóg feezëlt, wuuërs-te toch klëtsnaat*.

fëgkel (m.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Fachel* (oude vrouw), Eng. *fag* (wat loshangt)], **1** flard, rafel: *Kris z'n kleijër hange mèt fëgkelen aanein*; **2** versleten kledingstuk, vod, lomp: *woe höbs-te dae fëgkel van 'ne jas gëvónge?*

feitëlik, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), eigenlijk [Lat. *factum* (feit), Fr. *fait* (feit)], eigenlijk [Hd. *eigentlich*], feitelijk: *de feitëlikkën tówstand van det hówshawwën is det ze mankazjën (gebrek, tekort) höbbën aan vanallës en nog get*; **2** (bw.), in werkelijkheid: *ze höbbe Zjërom vri-jgësproeëke, mer feitëlik is-tër*

sjöldig.

fej (m.; g. mv.; g. dim.) [Barg.; kloosterlatijn *famen*; Fr. *faim*], hóngër; honger: *van zoe 'nën daåg op de gooj loch kri-jgs-te fej; es Pieter fej haef, kan-dër ieëte wi-j 'ne sjeurëndieërsër ('ne wouf).*

fëjn, I (bn.; -ër; -ste) [Lat. *finis* (het hoogste), Mnl. *fijn*, Fr. *fin*, Eng. *fine*, Hd. *fein*], fijn, tof, leuk, lekker, prettig, heerlijk: *de's e fejn plejn vuur op te sjotte; II* (bw.), **1** goed, fijn, tof, leuk, netjes, mooi: *det höbs-te fejn gëdoeën; iech vóng 't fejn oppe kirmis; iech blaef fejn bi-j ós; 2 [D. (Zdl.) *fein*], lekker (behaaglijk): *kóm fejn bènne vuuërdés-te naat wuuërs.**

fël, I (bn.; -lër; -ste), **1** hevig, fel, scherp, snijdend: *Zjaen haef zich mèt dae fëlle wënd(sj) 'ne fëllën hoos opgëraap (opgëdoeën); 2* opvallend: *van di-j fël kleure wuuërs-te hoeërendul; 3 (uitdr.) Sus is hieël fël met Kit, gaat liefdevol (innig) met haar om; II* (bw.), erg, heel, heftig: *Baerke duit fël z'n bès; daen ottoo is fël blaw; wieë zeen fël tieëge dae wieëg; de zón sji-jnt fël vandaag.*

fëlaar (m.; -s; -ke) [Fr. *foulard*], halsdoek [Hd. *Halstuch*], sjaal: *mèt ze poss(j)ètsjën en ze zi-jje fëlaarkën is Swa 'ne sjikkën tip; daen aafgëbuuërstëlde kump neet bówte zóngër krëvat en fëlaarke.*

fëlle, 'ne (gesubstantiveerd bn.), (m.b.t. een man met vurig, sterk en moedig karakter) felle kerel: *Piet is zoe 'ne fëlle dae alti-jd këpit guuëf (intens optreedt) en noeëts z'n kónt traan vaeg (zich er altijd om bekommert).*

fëlligheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** hevigheid, vinnigheid, felheid: *doeër de fëlligheid woe Sander in de klas mèt sprik, valle de*

kënjër zieëkër neet in slaop; 2 (m.b.t. het geporteerd zijn voor) hartelijkheid, liefde, vurigheid: *de fëlligheid tösse di-j twieë is sjoeën vuur te zeen.*

fëmi-jlie (v.; -s; -ke) [Lat. *familia* (huisgezin), Fr. *famille*, Eng. *family*, Hd. *Familie*], fammi-jlie; **1** familie: *we zeen mèt de fëmi-jlie ins lékker goeën ieëte; wieë zeen nog fëmi-jlie vanein (wieë rakën ós nog); det zit dao in de fëmi-jlie; allein de nejste fëmi-jlie waas ówtgënuuëjd; det hawte we (det bli-jf) in de fëmi-jlie; 2 politieke groepering: *de hieël pollëtikke fëmi-jlie waas bi-jein in Bókri-jk; 3 afkomst: *dae is van 'n gooj fëmi-jlie; 4 (uitdr.) de fëmi-jlie haef zich doeëd gëdeild (geprocedeerd in de erfenis tot er niets meer overbleef); det is fëmi-jlie van 't zieëvëste knoupsgaat, hij (dat) is nog heel ver weg familie; ze vërwach fëmi-jlie, zij is zwanger.***

fëneerwërk (o.; g. mv.; -ske) [Fr. *fournir*, Eng. *to finer*, Hd. *furnieren*], fineerwerk: *höbs-tën e muuëbël van ordënaer hout mèt fëneer bëkleid, dén höbs-tën e fëneerwërk gëmaak; vuur e fëneerwërk te make, höbs-te 'n fëneerplaat [Hd. *Furnierplatte*], 'n fëneerzaeg en 'n fëneersjaaf vandoon.*

fëneerzaeg (v.; -e; -ske), figuurzaag, fineerzaag: *'n fëneerplaat doeërzaege doon we mèt 'n fëneerzaeg; 'n fëneerzaeg is e klein zaegske, det hieël dun is en det 'n houtëren handvat haef.*

fënistig (bn.; -gër; -ste) [Fr. *finesse* (scherpzinnigheid), afl.v. Fr. *fin* (slim)], gëwiks; geraffineerd, gewiekt, vernuftig, sluw [D. (Nd.) *slu*, Hd. *schlau*], listig: *in 'fënistig' zit 't Franse 'fin' wi-j in 'le fin renard' (de sluwe vos) en 't woeërd is 'n aafleijing van 'finesse'; van dae Joep, dae fënistigge fòks [Hd. *schlauer Fuchs*] mèt z'n slum uigskës, waer (wieër) iech fòkswild(sj)*

(hoeërendul), want dae haef miech alti-jd ligke (neemt mij altijd bij de neus, zet mij altijd af); *bès-te fënistig, dén bès-te neet allein gëwiks* (geslepen) *mer ouch e bitsje vals*; 'nën awwe fòks [Eng. old fox] is d'n dèkstèn ti-jd 'ne fënistigge.

ferm, I (bn.; -ër; -ste) [Lat. *firmus* (stevig), Fr. *ferme*, D. (Rijnl.) *ferm*], **1** flink, stevig, bekoorlijk: *Laen is e ferm vroumës mèt ferm bein*; *Zjef haef 'n ferm stöm*; *Traes en Bazzil hōbbe ferm kënjër*; **2** opperbest: *det is ferm (van diech)*; **II** (bw.), geducht: *'t haef deeze nach ferm gëvroeëre*; *dae kieërël haef miech ferm gëkloeët*; *dae hōb iech 't ins ferm gëzag*; *we hōbbën ins ferm kōnne lache*; *de kleinën is ferm gëgreujd*.

fèrmesjèl (m.; g. mv.; g. dim.) [stofn.; Lat. *vermiculus* (wormpje), Fr. *vermicelle*, Eng. en It. *vermicelli*], vérmesjèl; vermicelli: *fèrmesjèl, dae vuural de Ittaljanën al saer de vi-jftieënde ieëw mèt pakkën (pek) in de sop doon, is lékker en gëzōnd*; *fèrmesjèl bëteikënt eigèlik 'klein wōrmke(s)'*.

fèrmèt (v.; -te; -sje) [Fr. *fermette*], fermette, huisje buiten de stad: *'t waas Zjuul z'nën druim in 'n fèrmèt in Ieële te goeën woeëne*; 'n *fèrmèt is e boordëri-jke det hieël gèrèstorreerd is*.

fèrredoo (m.; -s; -ke) [naar het merk Ferrodo], remschoen: *óm de twuntigdówzënd killëmaetër mós-te de fèrredoo van d'nën ottoo laote vërvange, want dén zeen di-j aafgësliëte tot op 't i-jzër*.

fèrsjèt (v.; -te; -sje), vërsjèt (zie ald.).

fèrtujn (o.; -e; -ke) [Lat. *fortuna* (lot, geluk), Mnl. *fortune* (de goede kans), Fr. en Eng. *fortune*], fortujn; **1** fortuin, kapitaal, vermogen: *det kènd(sj) (di-j) zeekde, det hōws) haef miech e fèrtujn gëkos*; *di-j*

zōwpéchel haef e klein fèrtujn opgëzoeëpe; *mèt hel wirke zeen gein fèrtujne te vërdeene*; **2 (uitdr.)** *dae kaddee haef geine slaag te doon, want dae haef e fèrtujn* (rijk meisje) *gëtrouwd*; *vuur fèrtujn te make, mós-te dri-j kieëre trouwe* (kijk dan bij de derde keer wel uit naar een rijke).

fësaad (m. en v.; -s en -e; -sje) [Lat. *facies* (gezicht), It. *facciata* (voorgevel), Fr. *façade*, Hd. *Fassade*], fassaad; **1** voorgevel, façade: *wieë hōbbe de fësaad opnów laotën (in)vooge*; **2** breedte van de voorgevel, façade: *wieë woeënën in 'n hōws in de ri-j mèt ach maetër fësaad*; **3** breedte van bouwgrond aan de straat: *de pri-js van de bōwgrōnd wuuërt vuur e stōk bëpaold doeër de breidde (breidte) aan de straot, de fësaad dus*; **4** gezicht: *op z'ne fësaad kōns-te zeen det-ër 'ne kribbëbi-jtër is*; **5** schijn: *det sjik gëdoons is allëmaol mer fësaad*; **6** boezem: *Nel haef 'ne fërme fësaad*.

fësi-jn (v.; -e; g. dim.), vlechthout tussen ingeheide palen: *vuur te batte* (de oevers te versterken, te kribben) *waerde tösse de päöl di-j in 't sjoór* (oever) *waerde gëhouwe, fësi-jne gëvlochte*; *fësi-jne zeen o.a. tek van de wi-jjéboum* (wilg).

fëtsówn (o.; g. mv.; g. dim.), fatsówn (zie ald.).

fëtsównlik (bn.; -kër; -ste), fatsównlik, fëtsujnlik, fatsujnlik (zie ald.).

fëtsujnlik (bn.; -kër; -ste), fatsównlik, fëtsównlik, fatsujnlik (zie ald.).

fëtui (m.; -s; -ke) [Fr. *fauteuil*, D. (Oostr.) *Fauteuil*], **1** fauteuil, armstoel, leuningsstoel: *de fëtui is fëtuj*, de zetel is versleten; *nao 't aovëndbroeëd pak Kris z'n gëzèt, zèt d'n tillëvi-jzie op (aan) en zit d'n hieëlën aovënd in z'ne fëtui*; **2** rang in

theater: *in 'nën tĕjatĕr (theater) haws-tĕn óngĕr (gelijkvloers, parterre) de fĕtuis en boeĕve de houtĕre steulkĕs, mer nów stoeĕn uuvĕral fĕtuis.*

fĕtuj (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *fattuĕre*, Fr. *foutu* (volt. deelw. v. 'foudre')], **1** kapot: *goeĕj di-j bóks mer in de lómmĕlĕmanj, want di-j is hieĕl fĕtuj; 2* versleten: *mĕt dae bal kónne we neet mieĕ sjotte, want dae is hieĕl fĕtuj; 3* afgemat: *iech bĕn hieĕl fĕtuj van d'n hieĕlĕn daág te maore.*

feun (m.; -e; -ke) [Hd. *Föhn*, *Haarföhn*], haardroger, föhn: *vreugĕr zoeĕte de vrouwluj óngĕr 'n druuĕgkap vuur hun haor te druuĕge, mer nów haef eedĕrein 'ne feun.*

fĕzant (v.; -e; fezéntsje) [Mnl. *faisaen*, Fr. *faisan*, Eng. *pheasant*, Hd. *Fasan*], **1** fazant: *(van) di-j vĕtgĕmasde fĕzante di-j ze staags vuuĕr de jaag oeĕpĕgeit, loslaotĕn en di-j op de luip van 't gĕwieĕr zouwe goeĕn zitte, hóbbe geine smaak; 2* fazantenvlees: *wilj fĕzant is get fi-jns.*

fĕzee (m.; -s; -ke) [Fr. *fusée*], vuurpijl: *van awd op nów (bij de jaarwisseling) sjeete sómmigge Mĕzeikĕnaere vuur e fĕrtujn aan fĕzees de loch in; tón de vónkĕrieĕge van 'ne fĕzee bi-j Ti-js op 't reete daak voeĕl, stóng innins 't hieĕl hóws in de fik.*

fibbĕrwarie (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *mensis Februarius*, Fr. *février*, Eng. *February*, Hd. *Februar*], **1** februari: *in e sjrikkĕljaor haef fibbĕrwarie 29 daag; vreugĕr waas fibbĕrwarie de lĕste maond(sj) van 't jaor; 2 februari is de sprokkelmaand: 'Fibbĕrwarie is de sprókkĕlmaond(sj), waat wilt zĕgke det bi-j de Gérmāne d'n hart dĕn gĕzujvĕrd waerde van zunj of sjöld doeĕr 'n offĕr déts-te mósdĕs brĕngĕn en o.a. onnog doeĕr diech te laote bĕsprĕnkĕle. De Latti-jnse naam vuur de heidĕnse*

zujvĕringsfieĕste, in fibbĕrwarie dus, waas 'spurcalia', aafgĕleid van 'spurcus' (Latijn voor 'smerig'). Dae naam goeĕve de Rommeinĕn aan de Gérmānĕn hun fieĕstĕn, ómdĕt de Rommeine di-j mer smieĕrig vónge. 'Februarius in 'mensis Februarius' kump van 'februum', 'ne geitĕvélle reem. Dae reem gĕbrujkde de Gérmāne vuur vrouwluj mĕt te houwe vuur ze zoe vróchbaar te make.'

fiddĕrasie (v.; -s; -ke) [Lat. *foederatio* (verbond), Fr. *fédération*, Eng. *federation*, Hd. *Föderation*], federatie, bond: *nów d'r neet vāól geis(t)ĕlikke mieĕ zeen, zeen de meiste parrochies deil van 'n fiddĕrasie.*

fiĕĕp (v.; -e; -ke) [gemaakt van grassprietje of een groene korenhalm; Hd. *Fiepe* (fluit om reewild te lokken, Hd. *fiepen* (zacht piepen, janken)], **1** halmfluit, houten fluitje: *zjus wi-j klein kĕnjĕr zoeĕte di-j twieĕ löbbĕse te fieĕpĕn op hun fieĕpke; rieĕkĕs fieĕpĕn es ze sjrik hóbĕn en minse fieĕpĕn es ze pi-jn hóbbe, mer es minse di-j 'n fieĕp hóbbe, fieĕpe, bloeĕze ze op di-j fieĕp; 2 Feep, De; De Feep: 'Tón L. Schepers, dae de leijing haw uuvĕr de in 1957 opgĕrichde famfaar 'De Sint-Jansvrunj' van 't 'Technisch Instituut Sint-Jansberg' in 1963 't dirrizzjĕntestĕkske naerlag, óntstóng bĕnne de lieĕrarĕgroep al rap 'n lieĕrarĕfamfaar. Van dees famfaar, di-j zich De Feep neumde, zeen o.a. lid gĕwaes: A. en L. Lemmens, G. Paumen, C. Winkels, G. Thewissen, G. Van Berckelaar, H. Brouns, H. Kees en L. Schrooten. Dirrizzjĕnt, ouch van dit mĕzi-jkgĕzĕlsjap, waas L. Schepers, vuuĕrzittĕr waas L. Cuppens en drappoodrieĕgĕr waas W. Jame. De Feep, waat 'fluitsje, gĕmaak van ĕlĕnhout of hol stĕngels' bĕteikĕnt, haef o.a. opgĕtrieĕje bi-j of op sintĕrklaosfieĕste, bĕgrieĕfĕnisse, brówlofte van pĕrsonneelsleede, dans- en ón(t)spanningsaovĕnde van 't pĕrsonneel,*

vërjaordage, voetbalmatsjën en zjubbelees (zjuubielees). Op 'ne bëpaalde mommènt ginge de instrëmènte de kas in en waas 't leedsje van De Feep ówtgëzóngè.' (Bron: NEYENS, Jaak, De FEEP ... Een Stukje Nostalgie, *Sensor*, 2008-2009, p. 24-25)

fiërtig (hoofdtelw.) [Eng. *forty*, Hd. *vierzig*], veertig: *Sjèl is in de fiërtig; Zjef is nog aan de gooje kant van de fiërtig; in de jaore fiërtig van de vuuërigge iëw doch 't neet; Til is achtër in de fiërtig; Mit löp nao de fiërtig.*

fiëës (o.; -te; -je) [Lat. *festus* (feestelijk), me. Lat. *festa* (feest), Mnl. *feeste*, Fr. *fête*, Eng. *feast* (festijn), Hd. *Fest*], **1** fuif, partij: *Mëzeikënaere veere gaer fiëës; det waas miech dao e fiëës; zóndig gieëve we e fiëës; we mótte nao e fiëësje; 't is mi-j fiëës; kums-tën op 't fiëës?; 2 (uitdr.) 't fiëës geit neet doeër, daar komt niets van.*

fiëësdaâg (m.; -daag; -daegske), **1** [Fr. (*jour de*) *fête*; Eng. *feast-day*, Hd. *Festtag*], feestdag: *oos zilvëre brówlof waas 'nën echte fiëësdaâg; 2* [Hd. *Feiertag*], gedenkdag: *mèt de fiëësdaag (kerstdagen en 'oud en nieuw') kómme we bi-jein; op zon- en fiëësdaag doon we geine klop; 'ne fiëësdaâg is 'ne vri-jjën daâg; waat zaet uch de nassjënale fiëësdaâg?; kattëli-jke veere de kirkëlikke fiëësdaag.*

fiëëskómmëteit (o.; -e; -sje) [Fr. *comité des fêtes*, Hd. *Festkomitee*], feestcomité, -commissie: *in 't jaor det we Abraham höbbe gëzieën (het jaar dat we 50 werden), höbbe we mèt e fiëëskómmëteit van tieën man e groeët fiëës ineingëzat (voorbereid).*

fiëëste (onoverg.; fiëësde, h. gëfieës) [Fr. *festoyer, fête* (gedenkdag vieren), Eng. *to feast*, D. (Zdl., Zwi.) *festen*, Hd. *ein Fest feiern, feiern* (fuiven)], fiëësveere; **1** feesten,

feestvieren: *tón de fiëësveerdërs gënóg hawwe gëfieës, voeël (vieël) 't fiëësverkën in de fiëëszaal in slaop; 2 Maaslanders zijn feestneuzen (-nummers): 'Maaslénjers höbbën alti-jd waal get te veerën en te fiëëste, want dao is zoegëzag alti-jd get ('n gooj raej) vuur e fiëës te gieëve. Nëteurlik zeen d'r de fiëësdaag, de vërjaordagën en de brówlofte (ouch de zilvëren en de gouje). Mer ouch es de kënjër good höbbe gëlieërd, es bómma weer op häör stékken is of es de kat haef gëjónk, is det raej gënóg vuur det te veere.'*

fiëëstëlik, **1** (bn.; -kër; -ste) [Lat. *festus* (feestelijk), Hd. *festlich*], als voor een feest, prachtig, feestelijk, heerlijk: *Hilda haef e fiëëstëlik klëdsjën aan; 2* (bw.) [Hd. *festlich*], feestelijk: *gieë zeet t'r fiëëstëlik ówt, juffrouw; 3 (uitdr.) fiëëstëlik bédank, mëdam, ik heb er geen zin in*

fiëësveere (onoverg.; veerde fiëës, h. fiëësgëveerd), fiëëste (zie ald.).

fiëësvërke (o.; -s; -vërkske), feestvarken: *tón 't fiëësvërkën óngër de fiëësdienee z'ne fiëëspietsj haw gëgieëve, zag-tër tieëge de fiëësnaze (feestnummers) det ze vuur eine kieër ins good de bieës mochtën ówtlaotën en h'm dus ins good mochte bëgaje (dat ze zich voor één keertje liederlijk mochten gedragen).*

fiējaes (bn.; fiējaezër; -te) [sterk veroud.; verhaspeling van 'farizeeër'], fjaes; onnozel maar toch sluw: *mèt z'n fiējaese mówl haef Hens get van 'ne fòks en get van 'ne fieloe.*

fiel (v.; -e; -ke) [Lat. *filum* (lijn), Fr. *file*], file: *op d'n ottoowieëg (de ottoobaan) stóng 'n fiel van waal vi-jf killëmaetër; iech zoeët in de fiel; iech höb in de fiel mótte stoeën.*

fieloe (m.; -s; -ke) [Fr. *filou*], **1** deugniet(je):

nôw haef det klein fieloek bi-j ós toch oos muugèkës (lelietjes-van-dalen, meiklokjes) aan de geitëbók gëvoord; 2 valsaard, schurk, oplichter: *Zjang is 'ne fieloë, want dae duit niks es de minse vërnueëke (aafzëtte).*

fienès (v.; -se; g. dim.), **1** [Lat. *finis* (toppunt), Fr. *finesse*, Hd. *Finesse*], fijnheid, verfijndheid, bijzonder smaak- en kwaliteitsvol product: *Mëzeik is bëkënd vuur z'n vlaje, z'n pëteekës en gattoos, di-j allëmaol 'n fiënès zeen; di-j dillekattës is 'n fiënès; 2* belangrijkste aspect: *de fiënès van waat mët 'De réchvaerdigge réchters' is gëbueerd, zulle we waal noeëts aan de weit kómme; 3* detail: *kónt gieë miech tot in de fiënès ówtlégke waat 'alaaf' bëteikënt?; waat An mó't kënne, kënt ze tot in de fiënès.*

fienfläör (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *fine fleur*], het puik: *di-j maesjës van Twan en Zjilbért huueëre bi-j de fiënfläör van Mëzeik.*

fiesj (v.; -e; -ke), **1** [Fr. *fiche mâle*], stekker [Hd. *Stecker*]: *jóng, trèk de flesj van d'n tillëvi-jzie ins ówt, want 't geit ónwaere; 2* [Fr. *fiche*], steekkaart, (systeem)kaart, fiche: *vuur 'nën diksjënaer te make, sjraeve ze vreugër allës op flesjkës.*

fiesjëbak (m.; -bék en -bakke; -bëkske) [veroud.; Fr. *fichier*], kaartsysteem, cartotheek, kaartenbak, fichesdoos, fichesbak: *nôw zëtte we allës oppe hel sji-jf, mer vreugër mósdës-tën alle informatie op flesjkës bëwarën in 'ne flesjëbak.*

fi-j(j)oeël (v.; -e; fi-j(j)uuëlke), **1** [me. Lat. *vidula*, It. *viola*, Fr. *violon*, Eng. *violin*, Hd. (pej., scherts.) *Fiedel*, Hd. (vakt.) *Violine*], vi-j(j)oeël; viool: *de klank van 'n fi-j(j)oeël duit miech dënkën aan d'n heemël; 2* paoseeke; driekleurig viooltje: *fi-j(j)uuëlkës zeen bleumkës woës-te bëkans 't hieël jaor doeër get aan hõbs (die haast*

het hele jaar door bloeien); op d'n awwe kirkhof (op 't awd kirkhof) mós-te gein fi-j(j)uuëlkës zëtte, want de kni-jn vrieëte ze aaf; 3 vagina: *tón Giel hieël kwaod waas op Gón, zag-tër in ze plat Mëzeikërs: 'Vówl prut, iech stamp tiech voeërt óngër d'n fi-j(j)oeël; 4* vadsige vrouw: *'n loonj van e vroumës is 'n lui fi-j(j)oeël; 5* zaaiviool: *vuur fi-jn zäödsjës, bv. muuërkës, in d'n hoeëf te zejje, kóns-te 'n zejfi-j(j)oeël gëbrujke.*

fi-j(j)oeëlmattrie(j)aole [verbastering van 'violier' en de Lat. ben. *Matthiola*], violier: *fi-j(j)oeëlmattrie(j)aole zujs-tën in vööl häöf en häöfkës stoeën es seerplant; fi-j(j)oeëlmattrie(j)aole kënne we ouch waal es groffie(j)aote (anjelieren, anjers).*

Fi-j(ke), roepnaam voor Sophie, Sofie.

fi-jftig (hoofdtelw.) [van 'vi-jf' + 'tig'; Eng. *fifty*, Hd. *fünfzig*], vijftig: *bës-te 'ne fi-jftiggër; dén bës-tën in de fi-jftig; Mil geit tieëge de fi-jftig; Twan is rónde de fi-jftig; Toos is vädraan in de fi-jftig; Ti-jna is in de jaore fi-jftig opgëgreujd; Frans haef Abraham gëzieën, want hae is fi-jftig gëwoeëre.*

fi-jftigénM; 50énM: *'50énM is 'gëboeëren in junie 2011. Ówt ónvraej mët de gank van zakën in 'n groeëte seenjooërvëreinigging in Mëzeik bësloeëtën e paar aktief en awd-bësteursleede van dees vëreinigging 'n nôw seenjooërvëreinigging op te richte. Dit gëbueerdën op vraog van e paar seenjooëren ówt Mëzeik en de röntëlóm. Vanówt dezélfde bëlangstëlling en vrunsjap op gëzatte ti-jje zich trëffen en/of op stap goeën waas en is de bëdoeling. Nao e paar ómwaeg sloeët 50énM zich dén aan bi-j de landëlikke seenjooërvëreinigging FedOs, di-j 50énM es plaatsëlikke seenjooërvëreinigging rëspëkteert en zörg druueg vuur de nuuëdigge vuurzeeninge (infrastructuur)*

wi-j óngër angère de wèttelikke bëpaolingèn en de nuuëdigge bësteurlikke hölp. 't Ieërste vëreinigingsjaor waerdën aafgësloeëte mèt 150 bëtalënde leedën en in oktoeëbër 2015 is 't leedënaantal gëgreujd nao 250 aktief leedën en 62 g(ë)intrëseerde. De aktievieteite van 50énM zeen: daágówtstappën en ónoffiesjeel bi-jeinkómste, middigaktievieteite wi-j e bëzeuk aan 'n instèlling of e bédri-jf in de streek, informasiebi-jeinkómste wi-j kurzussën informatieka of gëzóntheid en det lëste zoewaal op geistèlik es lichamèlik gëbeed. En dën zeen d'r nog fieëste wi-j Kieërsmis en Nówjaar, zoeëmërfieëstën en reize – dèk mieërdaagse – nao staej, strand en angër bëstómme. Al dees reize wuuëre doeër 't bësteur zelf gëorganizeerd, vuur 'n deil same mèt FedOs en/of 'nën èrkènde reisorganizeator. De aktievieteitën in 2015 woeëre: 9 daágówtstappe, 9 middigaktievieteite, 3 fieëste, 4 informasiemiddigge, 4 mieërdaagse reizën en dit op 'briefing' van 5 ówtveurige breeve van leede. Bëgos in 2011 mèt 6 bësteursleede, haef de vëreiniging nów (2015) 9 bësteursleede, di-j allëmaol 'n aktief taak höbbe. 50énM is 'n sossjaal, kultëreel, plaatsèlikkën en klein reegie(j)onaal vëreiniging, di-j èrkënd is doeër FedOs, de Kultëreele Raod van Mëzeik en de Seenjoorëraod Mëzeik en volduit aan alle wèttèlikke eise. De stichtërs in 2011 woeëre Simone Colson (Ieële), Yvonne De Busschere, Rob Dierkx, Teng Siborgs, Paul Peters (Gènk) en Leo van Rens. Anno 2015 zeen de bësteursleede: sikkërtaris Jaap van Bree, aktievieteite-bëheer Jos Daelemans mèt assisténsie van Simone Colson (Ieële), Yvonne De Busschere en Elvire Heijens (Maasméchele), fienansie(j)e Ghislain Vanwijck, middigaktievieteite Joseanne Dirkx en Rob Dierkx, vuuërzittër en alle angër aktievieteite Leo van Rens, gëhólpe doeër

't hieël bësteur. Website van 50énM: <http://fedos.be/clubs/50enm>. Mail: 50enm@hotmail.com. (Bron: VAN RENS, Leo)

fi-jn (bn.; -ër; -ste) [Lat. *finis* (het hoogste), Eng. *fine*, Hd. *fein*], **1** niet grof, dun, smal, fijn: vuur e *fi-jn* gieëtsje te boeëre höbs-te 'n *fi-jn* boeër vandoon; zi-j is e *fi-jn* stufke; *sfri-jdigs* doon wieë de *fi-jne* was; *Mi-j* lach mèt e *fi-jn* (zacht) léchsken es ze gëli-jk haef; **2** lang en sierlijk: *Rooskën* haef *fi-jn* han en e *fi-jn* gëzichsje; **3** lekker: *det* is e *fi-jn* wi-jnke; *di-j* lëgummën höbbe 'ne *fi-jne* smaak; *det* is get *fi-jns*; **4** goed: *Von* haef 'n *fi-jn* naas; **5** (**uitdr.**) *Mëgrit* is zoe *fi-jn* es *póppëstrónt* (zij is kruiperig); 'nën avvëkaot mó't 'n *fi-jn* tóng höbbe, moet fijnzinnig (scherpzinnig, fijngevoelig, fijnbesnaard) zijn.

fi-jne, 'ne (gesubstantiveerd bn.), mooiërd: (**uitdr.**) *diech* bès 'ne *fi-jne*, jouw gedrag kan veel beter, jij bent me er eentje; 't *fi-jne* van de zaak (dat waar het op aankomt) kómme we lichèlik noeëts aan de weit; de mós hi-j nów neet de *fi-jne* kómmën ówthange, doen alsof er geen vuiltje aan de lucht is.

fi-jnigheid (v.; -heede; -heidsje), **1** fienès (zie ald. bet. 1); **2** berekende goëdhartigheid: *Door* is e *fënistig* (sluw) en *fiejaes* (geslepen en vals) *mënneke*, *dae* *diech* mèt z'n *kóntëkrówpëri-j* en z'n *fi-jnigheid* gemékkelik e pak *geld(sj)* zou kónnën *aaftróggële* (aaflówze).

fi-jnpreuvër (m.; -s; -ke) [Hd. *Feinschmecker*], gourmet, fijnproever, lekkerbek: *Mëzeikënaere* zeen *fi-jnpreuvërs* en *slókmówle*, *di-j* *diech* zjus kónne zëgke waat ze *preuvën* en wi-j lékker *det 't* is; de *Mëzeikër* *fi-jnpreuvër* is kaal, lui, lékker en hoevaerdig.

fi-jt (o.; g. mv.; g. dim.) [vervorming van Lat.

ficus (gezwel, vijg), Mnl. *fijc*], fijt: *Rieka vërgeit van de pi-jn aan de bènnëkant van d'n tóp van häöre wi-jsvingër, want ze haef 't fi-jt.*

fik (m.; -ke; -ske) [vulg.; Mnl. *fikkere* (middelvinger), D. (Rijnl.) *Ficke*], vinger: *bli-jf dao mèt d'n fikke vanaaf, want det is ba(h); Fiel haef zich mèt de veurhamër (moker, vuisthamer, breekhamer) op z'n fikke gëhouwd; nôw hób iech m'n fikke vërbrand.*

fiks, 1 (m.; -e; -ke) [Hd. (vulg.) *Fick* (coïtus, nummertje, paring), Hd. (vulg.) *ficken* (neuken, naaien), Hd. (vulg.) *Ficker* (neuker)], rokkenjager, vrouwenloper: *maesjës, pas op, want det is 'ne fiks; 2* (bw.) [Lat. *fixus* (onveranderlijk), Fr. *fixe* (strak)], rechtop: *es ze in de turnlès 'fiks' roope, mós-te kieërsréch goeën stoeën.*

fikse (overg.; fiksde, h. gëfiks) [Eng. to fix], klaarspelen, in orde brengen, herstellen: *Dri-jk zal diech det waal ins éffekes fikse, want dae haef gouje hëndsjës; Miesjël haef tiech det in 'ne wup gëfiks.*

fiksvaerdig, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *fix und fertig*], kant en klaar: *tón we nao oos nôw hóws vërhówsde, waas 't fiksvaerdig; 't book van Duits woe Zjaak Bergers ós bi-j de krujshieëre Duitse lès ówt goeëf, hëde neet fiksvaerdig mer 'Fix und Fertig'; 2* (bw.), goed afgewerkt: *gëreid en fiksvaerdig stóng 't eike këske bi-j de muuëbëlmieëker op ós te wachte.*

fillësétasie (v.; -s; -ke) [van me. Lat. '*felix*' (gelukkig), Fr. *félicitation*], gelukwens, felicitatie, heilwens: *tón Jaan Prins Karnëval waas gëwoeëre, kraeg-tër fillësétasies van hieël Mëzeik mer toch vuural van de wejmëskës.*

fillësëteere (overg.; fillësëteerde, h. gëfillësëteerd) [me. Lat. *felicitare* (gelukkig maken), *felicitas* (succes), Lat. *felix* (gelukkig), Fr. *féliciter*], gelukwensen, feliciteren: *tón ze miech ginge bëstieëke (vieren met geschenken), fillësëteerde ze miech van alle kante; sómmigge minse wuuëre gaer gëveerd en gëfillësëteerd en angëre ligk dao niks aan.*

fillëzoof (m.; fillëzoofe; -ke), **1** [Lat. *philosophia* (liefde tot wijsheid), Fr. *philosophe*, Eng. *philosopher*, Hd. *Philosoph*], filosoof, wijsgeer: *van en uuvër de Griekse fillëzoofën hóbbe we vööl gëlieërd in oos huumanieteite (humaniora); 2* präfieët; dorpsprofeet, betweter: *Door is 'ne fillëzoof, dae 't d'n hawvën daäg stuit ówt te lëgkën oppe Mert; 3* (iron.) *méh, m'ne jóng, waat bës tiech 'ne fillëzoof, wat bekijk jij de zaken wijsgerig.*

Filmkëmissie, de; de Filmcommissie: *'In 1926 waerde bènnën 't patronnaat 'n filmkëmissie opgërich. Vuuërzittër waas mënneër Delsupehe, sikkërtaris waas Henri van Der Donck en kasseer waas Theo Vanderzijl. 't Waas de bëdoeling van de këmissie de bëste films nao Mëzeik te hoeëlen en d'r zoe vuur te zörge det films waerde gëmaak woe-in de kristëlikke lieër good aan häör trëkke kwoeëm. De filmkëmissie wirkde same mèt de 'Centrale voor Katholieke Cinema's' in Brussel.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 39)

Fin, roepnaam voor Josephine.

fis (v.; -se; -ke), vis (zie ald.).

fisternëlle (overg.; fisternëlde, h. gefisternëld) [tautologische samenstelling van 'futselen' (peuteren) en 'neulen' (treuzelen); D. (Keuls) *fisternöllen*], knutselen: *gank ins*

ki-jkèn oppe zöldër waat bómpa nôw weer aan 't fisternéllen is; es van d'n èlléntrik get këpot is, kan Zjef dao aan fisternélle tot 't vaerdig is.

fits (m.; -e; -ke), **1** fiets: *iech bèn mèt de fits; Zjéfke zit achtër op de fits; de fits löp good;* **2** (meton.) *gank ówttëwaeg, want dao is 'ne fits;* **3** (samenst.) *iech höb 'ne mansfits en 'ne koersfits, m'n vrouw haef 'ne vrouwëfits en ooze kleinën haefe kënjërfitske;* **4** scherts. voor 'bril': *höbs-tiech nôw ouch al 'ne fits op d'n naas?;* **5** (**uitdr.**) *wieë höbbe get aan ooze fits, heel wat problemen.*

fitse (onoverg.; fitsde, h. gëfits), fietsen: *mèt det fitsparrëdi-js van ós kri-jgs-te avëntów waal ins gósting vuur te goeën fitse; wieë fitse neet; wieë fitsde van hi-j nao Boeërsëm en trök.*

fitsëkëtting (v.; -e; -ske) [Hd. *Fahrradkette*], fietsketting: *es d'n fitsëkëtting aaf is, mós-te ze trök oplègke; geis-te vööl fitse, dén mós-te reegëlmaotig 'n nôw fitsëkëtting (laote) lègke.*

fitsëknouppunt (o.; -e; -sje), fietsknooppunt: *mèt al di-j fitsëknouppuntën is oos fitsparrëdi-js e groeët suksës.*

fitsëmieëkër (m.; -s; -ke), fietsenreparateur, fietsenmaker: *Fërnao, dae vuur fitsëmieëkër haef gëlieërd, ri-jt zelf mèt 'nën dikke bak, want dae is mèt al di-j rippërasies aan di-j fitse vööl te meug vuur te fitse.*

fitsëpaad (o.; -pade; -paedsje), fietspad: *woe vreugër de rôt (spoorweg) loeëg, ligk nôw al jaorën e fitsëpaad.*

fitsëplaat (v.; -plate; -plieëtsje), veloopleat (zie ald.).

fitsëpómp (v.; -e; -pumpke) [Hd.

Fahrradpumpe], fietspomp: *es-te mèt platte band (lekke band) zits, bès-te bli-j es-te fitsëpléksel en 'n fitsëpómp bi-j diech höbs.*

fitsër (m.; -s; -ke), fietser: *es-te soeëmërs geis fitse langs de knaal, dén bès-te dao neet allein, want det is dao 'n échte presëssie (persëssie) van fitsërs.*

fitsërèk (m.; -ke; -ske), fietsenrek: *zèt gieë eure fits in 'ne fitsërèk, maak h'm dén mer good vas mèt e fitsësloeët, want angërs is-tër dèk (mësjujn) gëpik (gëklawd, gëstoeële).*

fitsëspang (v.; -e; -spéngske), fietsspeld: *zieëkër es-te 'n bóks aan höbs mèt brei pi-jpe, duis-te diech 't bèste 'n fitsëspang rónnd de bein vuur neet mèt d'n bóksëpi-jpe tösse de këtting te kómme.*

fitsësteulke (o.; -s; -), kënjërsteulke; fietszitje, kinderzitje: *es we goeën fitse, geit oos rébbedépke mèt in 't fitsësteulke, det we vöör oppe mansfits höbbe gëmónteerd.*

fitsësteur (o.; -e; -ke), fietsstuur: *tón iech mèt dae stómmërik vuuër miech waas gëvalle, waas me fitsësteur zoe krómp es 'n zeeëlen m'ne pëdal stóng ouch sjeif.*

fitsparrëdi-js (o.; -parrëdi-jze; -ke), fietsparadijs, fietsroutenewerk: *es 't in 't heemëls parrëdi-js zoe drök is es soeëmërs in oos Limburgs fitsparrëdi-js, dén dènk iech des-te bieëtër zoe lang mäögëlik hi-j bli-jfs rónndfitse.*

fitsvëkansie (v.; -s; -ke), fietsvakantie: *mèt z'n sjikke fitsëpade langs 't watër kóns-tën in Duitsland 'n hawf lieëvën op fitsvëkansie goeën.*

fjaer (bn.; -dër; -ste) [zeer sterk veroud.; Fr. *fier, fière*], fier; **1** gruuëts; trots: *Tony is 'ne fjaere mins, dae fjaer is op oos stad en op*

de Vlaominge; **2** hooghartig: *fjaer zeen is 'n däög, mer op d'n eige zoe fjaer zeen es 'nën opgëbloeëze gek* (verwaand mens) is 'n óndäög.

fjaes (bn.; fjaezër; -te), fiejaes (zie ald.).

flabbës (m.; -e; -ke) [Kil. *flabbe* (kletskaus), D. (Nd.) *Flabbes*], flap, flapjanus; dwaas, kwast, kwibus: 'ne mins dae middën op d'n daäg mèt 'n stöm wi-j 'n klok doeër hieël Mëzeik op lóp te zènge, is 'ne flabbës.

fläör (m.; g. mv.; g. dim.), fleur (zie ald.).

fläör de matras (m.; g. mv.; g. dim.) [woordspeling op 'Fleur de Madras' (India), Fr. *fleur de matras*;], soort tabak: *fläör de matras is Bëlzjen tówbak dae in d'n Twieëde Waerëldoeërlog in zék(skes) van tieën killoo van hi-j nao d'n Hollénjer waerde gësmókkëld; fläör de matras kos-tën hi-j kri-jgën in pékskes van 5 gram.*

flap, 1 (m.; -pe; -ke), flapjanus, flabbës (zie ald.); **2** (v.; -pe; flépke) [sterk veroud.], slag: *voeërt kri-jgs-te 'n löps óngër d'n vot en 'n flap tieëge d'ne kop.*

flapjanus (m.; -se; -ke), flap, flabbës (zie ald.).

flapoeër (v.; -e; -uuërke) [samenst. van 'flap' en 'oeër'], **1** flapoor: *es iech daen Tei zeen mèt z'n flapoeëre, mót iech alti-jd dènkën aan vlaermujskës en aan hunj mèt van di-j jape van oeëre; 2 (meton.) persoon met grote oren: *di-j flapoeër huuërt zoe sjerp es 'n langoeër* (haas, ezel, konijn).*

flatse (overg.; flatsde, h. gëflats) [D. (Rijnl.) *flatschen* (met kletsend geluid vallen)], **1** slaan: *Wout flatsde miech tieëge m'ne kop; 2 uitkramen: *Laor flats t'r get zeivër ówt, kraamt wat onzin uit.**

flaw (bn.; -wër; -ste) en (bw.) [Mnl. *flou, flau*], **1** niet hartig, ongezouten: *de ieërpële, de sop en 't vleis zeen te flaw zóngër zawt; 2 niet geestig: *det waas 'n flaw móp; 3* nietszeggend: *sjei toch ins ówt mèt d'ne flawwe kâl; 4* niet moedig: *det vèng iech flaw van diech; 5* [Hd. *flau*], zwakjes, slap: *'t is mer flaw (zwaak) in de kómmérs; 6* kinderachtig: *waat kan dae Piet toch flaw doon; 7* [Hd. *flau*], slap, zwak, flauw, krachteloos: *iech veul miech e bitsje flaw; we zeen flaw van d'n hóngër; 8* (**uitdr.**) *gistërën is Tuur flaw gëvalle*, heeft Tuur het bewustzijn verloren.*

flawwe (m.; id.; g. dim.), flawwërik, flawwe zeikërd (zie ald.).

flawwe plëzante (m.; flaw plëzante; g. dim.), flawwërik; flauwe grapjas: *es 't tiech neet lök op 'n ónnuuëzël mëneer plëzeerig te zeen, dën bès-te vuur de luj 'ne flawwe plëzante.*

flawwe zeikërd (m.; flaw -e; flaw zeikërke), flawwe, flawwërik; sul, stumper, hals, sukkel: *es-te drek bëgins te mieëmën uuvër allërlei sjaeligheede, dën bès-te 'ne flawwe zeikërd; dae Zjuul is 'ne flawwe zeikërd, want dae is zoe sjów es 'ne weezël en zoe ónnuuëzël es 'n sophoon, mer vuur de res is-tër zoe ieërlik es goud en is-tër e broeëd van 'ne mins* (en vindt hij alles goed).

flawwërik (m.; -ke; -ske), **1** flawwe, flawwe zeikërd (zie ald.); **2** flawwe plëzante (zie ald.).

flawwëteit (v.; -e; -sje), sjaeligheid, flawwigheid (zie ald. bet. 1 en 2).

flawwigheid (v.; -heede; -heidsje), **1** sjaeligheid, flawwëteit; flauwiteit, onbelangrijk iets: *Frans is zoe gek es 'n muuëlën en alti-jd zoe bli-j es 'ne gek,*

mer vuur 'n flawwigheid kan-dër janke; 2 ónnuuzël gëdoons; onnozel gedoe: *waat vuur 'n flawwigheid is miech det hi-j mèt dae zwake!; 3* [Hd. *Flauheit*], zwakheid, krachteloosheid, zwakte, slapte: *van flawwigheid kan iech me werk neet doen, want iech kan neet stoeën op m'n bein.*

flëbit (v.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *phleps* (ader) + *it* = *itis* (ontsteking)], aderontsteking, flebitis: *is de blood te dik, dén kan 't zeen det de bloodplieëtsjës goeën klóntërën en des-tën örgës in 'n aojër 'n aafslówtig mèt óntstieëking kri-jgs, waat we flëbit neume.*

fleer (m.; e; -ke), vleur, (h)uuëlëntuuël (zie ald.).

fleerbés (v.; -se; -ke), vleurbés (zie ald.).

fleerbol (m.; -le; -bölke), vleurbol (zie ald.).

fleerfluit (v.; -e; -sje), vleurfluit (zie ald.).

fleersaap (o.; g. mv.; -sépke), vleersaap (zie ald.).

fleersjroeëp (m.; g. mv.; -sjruuëpke), vleersjroeëp (zie ald.).

fléksiebel, I (m.; -s; -ke) [mijnterm], **1** luchtleiding in de mijn: *in de pöt waerde zoewaal de vówl es de gooj loch doeër fléksiebels gëbloeëze; 2 in WO II maakte men fietsbanden van luchtleidingen uit de mijn: 'Óngër d'n oeërlóg, tón d'r te min bènnëbéj woeëre, waerde de vërslieëte fléksiebels ówt de pöt gëbrújk vuur dao fitsëbéj van te make.'*; **II** (bn.; -ër; -ste) [Lat. *flexibilis* (buigzaam), Fr. en Eng. *flexible* (buigzaam, plooibaar), Hd. *flexibel*], **1** buigzaam: *de érmkes van dae bril zeen van tietanie(j)um, dae hieël fléksiebel is; 2* gedwee, soepel, flexibel: *in de fëbrikke mós-tën allëwi-ijl hieël fléksiebel zeen en*

dus doon waat ze diech vraoge.

flemp (v.; -e; -ke), **1** lichtzinnig meisje, snol (lichtekooi): *ki-jk wi-j di-j flemp mèt häör kónt stuit te drejje vuur de manskieërëls get op te hitse; 2* [D. (Rijnl.) *Flimp*], slordige, dwaze vrouw: *waat di-j flemp allëmaol wawwëlt, hoofs-te neet sërjeus (op) te pakke; 3* (*aw flemp*), oud wijf: *es-te di-j aw flemp huuërs vërtëlle wi-j good en wi-j sjoeën det 't vreugër allëmaol waas, dén mós-te dao mer neet te vööl van gluivën en dënke det ze 'n gooj fantëzi-j haef.*

flërësi-jn (o.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.; Mnl. *fledercijn*, Kil. *flercijn*], rummëtik; reuma, reumatiek [Hd. *Rheumatismus*], jicht, flerecijn [veroud.]: *vööl awwër minse kri-jge te make mèt pi-jn in de gëvrichtër; de peezen en de spieëre, mèt flërësi-jn dus; höbs-te vööl pi-jn in 't gëvrich tösse d'ne dikkën tieën en 't knuuekske det daonaotów geit, dén höbs-tën 't puuëtsje (podagra), waat ouch e soeërt flërësi-jn is* [Bij podagra is de pijn gesitueerd tussen het middelvoetsbeentje en de grote teen].

fles (v.; -se; -ke), **1** [me. Lat. *flasca*, Mnl. *flassche*, *flessche*, Gr. *phlaskè*, Hd. *Flasche*], zuigfles: *oos boelëke kri-jg nog zës kieëre pëer daäg de fles; 2* [Hd. *Flasche*], fles (sterke) drank: *wie goeën strak 'n fles oeëpëtrëkke; 3* urinaal [Hd. *Urinal*]: *juffrouw, brèngt gieë miech ins éffe de fles?; 4* [Hd. *Flasche*], inhoud van een fles: *Toeën drunk zich saovës e fléske wi-jn; 5* hoestsiroop: *doktër, iech zou gaer 'n gooj fles höbbe tieëge d'n hoos; 6 (uitdr.) Zjef is aan de fles*, hij drinkt veel alcoholische dranken; *Mil en Til zeen op de fles*, zij zijn failliet; *dae greune zou zich z'n sjieëtën op flésse doon ... es 't mer opbrunk.*

flésse (overg.; flésde, h. geflés), bujze; (laten) zakken, flessen (in Belg., studententaal),

- een onvoldoende geven of behalen: *Huub is weer geflés; ze höbbèn h'm geflés; iech bèn geflés (neet doeër).*
- fléstét** (v.; -te; -sje) [vulg.; hum.], hangende vrouwenborst: *Keet ging 't (h)öspëtaal bènne mèt van di-j fléstétten en kwoeëm bówte mèt van di-j blóngë; tón Laen jónk waas, haw ze 'nën hieëlën téttewinkël (flinke borsten), mer nao zieëve jung aan de tet (vulg. voor: nadat ze zeven kinderen had laten zogen), haw ze fléstétte.*
- flèt** (bn.; -tër; -ste), moof, vie(j)oolèt (zie ald.).
- flets, I** (v.; -e; -ke) [Lat. *flaccidus* (slap), Oud-Fr. *flache* (flets), Luiker Waals *fatsche*], **1** vleierig iemand: *oos flets hunk al d'n hieëlën daåg aan miech; 2* vleierig hondje: *ki-jk di-j flets van 'n hun(d)sje toch ins stoeën sprènge vuur op m'ne sjoëet te mooge; II (bn.; -ër; -te), **1** bleek: *de zujs t'r zoe flets ówt, bès-te krank?; 2* niet helder, dof: *gri-js en baesj zeen flétse kleure.**
- flétse** (onoverg.; flétsde, h. gefléts) [Kil. *fletteren* (vleien), Fr. *flatter*, Eng. *to flatter*], flikfloeëje; vleien, naar de mond praten, flemen: *vuur op e good blaedsje te stoeën bi-j de baas, duit dae kóntëkrówpër niks es flétse; vuur ze góstingske te kri-jge duit oos Bërbke, di-j flets, niks es flétse.*
- fleur** (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *flos* (bloem), Fr. *fleur*], fläör; bloei: *rónd de fieërtig is 'ne mins in de fleur van ze lieëve.*
- fleuris** (o.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *pleuresis*, Gr. *pleuritis* (pijn in de zij), Mnl. *pleuresie*, Kil. *pleuris*, Fr. *pleurésie*], pleuris, pleuritis: *höbs-tën 'n gooj kaw gëpak of höbs-te lang in de béd mótte ligke, dén kóns-te 't fleuris kri-jge, 'n pi-jnikke óntstieëking oppe lóngë.*
- Flichël, De; De Flichel:** *'De Flichël waas 'ne békènde kaffee en 'n békènde frituuër oppe Bosstraot, woe ze de lékkerste fritte bakde. In 'n arti-jkëlkën in De Mëzeikënaer 2014, 1 p.17 wi-js Gerda Van Wijck de lieëzërs trop des-tën in Mëstreech in rëstërao 'Witlouw' rëndsjgoelasj kóns ieëte volgës e resép van 'de Flichël zieëliggër'. [etymologie: de Duitse vrouw van de eigenaar van deze zaak, mijnheer Kessler, zou het Nederlandse woord 'vlegel' (stouterik) [Hd. *Flegel*] slecht uitgesproken hebben]*
- flikfloeëje** (onoverg.; flikfloeëjde, h. gëflikfloeëjd), flétse (zie ald.).
- flikke** (overg.; flikde, h. gëflik), **1** [Kil. *flicken*, Hd. *flicken*], herstellen, repareren, klaarspelen: *det höbs-te good gëflik; wi-j höbs-te det gëflik?; in 'ne wup haw-dër 't gëflik; 2* iemand een loer draaien, flikken, lappen: *det flik miech dae lówszak (uitgekookte) geinën twieëde kieër; waem haef tiech det gëflik?*
- flikkër** (m.; -s; -ke), **1** lichaam: *voeërt kri-jgs-te d'r get op d'ne flikkër; in z'ne bloeëte flikkër löp Zjef soeëmërs hi-j achtër di-j hëgke rónnd; 2* homo: *ómdét Savino ówt de kas is gëkómme, wèt nów eedërein det-ër 'ne flikkër is.*
- Flip**, roepnaam voor Filip.
- flits** (v.; -e; -ke) [Fr. *flèche* (pijl), Eng. *flint* (vuursteentje), Waals *flitche*, Hd. *Flinte* (jachtgeweer)], (meestal) kattëprul; katapult: *'flits' bëteikënt eigëlik 'kort sji-jnsël' en kump lichëlik van 'vleege'; 2* stoere jongens hadden vroeger een katapult: *'De paktës e sjoëën gëffelke (vorkvormige tak), e paar èllëstikkën (litsën) [Hd. *Litze* = draad, koord] en e laerke, en bënnën e kërteerke waas d'n flits vaerdig. Mèt oos flits sjoëete we vreugër*

op de pötsjës van d'n èllèntrik en op allës waat in de véljer bëwoeëg. Allëwi-jl mooge batrave (rakkers, vlegels) gein flits mieë hëbbe. 'n Flits is vuur de wèt nów jummës e waope. '; Zie ook: *kattëprul*.

flitsbaog (m.; -bäög; -bäögske) [letterlijk 'pijlboog'; Vnl. *flitse* (pijl), Fr. *flèche* (pijl);], boog: *es wieë vreugër (jaore 1950) mèt flits* (beter: *kattëprul*) *en flitsbaog* (boog) *doeër de véljer loeëpe (lieëpe), veulde wieë ós es klein batrave zoe óngëvieër es of wieë d'n hieële waerëld aan oos veut hawwe ligke.*

floddërbóks (v.; -bókse; -bukske) [*'floddër'* is klanknabootsend], flodderbroek: *'n bóks mèt vööl te brei pi-jpën is 'n floddërbóks; es Lei in 'n floddërbóks achtër(vuuër) d'n tillëvi-jzie ligk, dén mót d'n heemël al invalle vuuërdët-ër nao get boezjeert.*

floe, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *flo*], wazigheid: *de floe woe Lëwis mèt gësjildërd is, maak 't pëtrèt hieël spissjaal; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *flo* (vaag)], wazig, onscherp: *'t is jaomër det de fottoos van 't fieës zoe floe zeen.*

floepe (onoverg.; floepde, is gëfloep) [van het tw. 'floep'], snel aan- of uitgaan: *tón 't leech d'n hieëlen ti-jd aan- en ówtfloepde, zagte de kënjer det ze mèt de flóp zoeëte* (bang waren).

flóp (m.; g. mv.; g. dim.) [klanknabootsend voor 'ploffend geluid, waarbij je opschrikt'], angst, schrik: *es de meistër zich vreugër aan 't opri-jte waas, zoeëte de kënjer mèt de flóp of (det) ze ze gërieëte zouwe kri-jge* (slaag zouden krijgen); *Trui haw zich bëdoeën van de flóp.*

flóppe, ze (onoverg.; flópde ze, h. ze gëflóp), bang zijn: *tón iech in Dubrovnik*

tieëgënuuëvër 'n slang van e paar maetër stóng, hëb iech ze éffe gëflóp; es-te ze flóps, zits-te mèt de póppërs; zits-te dëk mèt de flóp, dén bës-te eigëlik 'n bang bóks of 'ne bang(ë)sji-jtërd.

florreere (onoverg.; florreerde, h. gëflorreerd) [Lat. *florere* (bloeien), Eng. *to flourish*, Hd. *florieren*], gedijen, zich ontplooien, (fig.) bloeien, floreren: *es ze van hun pénsjoeën kónne proffiteere, bëginne vööl minse te florreere; es-te det koppël zujs florreere, mós-te toch zëgke det di-j twieë 't t'r zich good van pakke; 't lieëvën is vuur te florreerën en diech te ammëzeere, vënge de meiste.*

flosj (v.; -e; -ke) [Fr. *floche*], **1** kwispel aan soldatenmuts, enz.: *mèt di-j flosj aan hun möts parreerde de offëseere vreugër nog mieë, zagen ze nog beter uit; 2 póws; kwispel op draaimolen: *kan e kënd(sj) in de karrësèl of de rups de flosj pakke, dén maag 't e run(d)sje vuur niks (zóngër te bëtale) make; Gusjën haef twieë kieëre de flosj gëpak.**

flótsj (v.; -e; -ke) [Lat. *fluxus* (slap), D. (Rijnl.) *Flutsche*], slonzige vrouw, slet, onzindelijke vrouw: *'n ordënaer flótsj is 'n slóns of 'n vówl prut.*

flótsjbujjël (m.; -e; -ke), waardeloos iemand: *op dae flótsjbujjël kóns-te geine staot make, want det is 'nën dikke neemës, 'n hón(d)svot en 'ne zwake.*

flóws (v.; flówze, g. dim.) [sterk veroud.; D. (Nedersaksisch) *flausen* (liegen), Hd. *Flausen* (smoesjes)], voorwendsel, uitvlucht, foefje, smoesje: *sjei toch ówt mèt d'n flówze, mins, of dënks-te dëk det iech hieëlämaol gëtik bën?*

fluit (v.; -e; -sje), **1** [Mnl. *fleute*, Fr. *flûte*, Eng.

flute, Hd. *Flöte*], fluit: *in de mëzi-jksjoeël bëginne vööl kënjër mët op de (blok)fluit te spuuële*; **2** [Hd. *Flöte*], (inform.) penis; **3** scheidsrechtersfluitje: *es 't bi-j de voetbal afseit (buitenspel) is, flöt d'n arbietër op ze fluitsje*; **4** mal vrouwspersoon: *waat 'n gékke fluit*; **5** [D. (Rijnl.) *Flöte*], vrouwelijk schaamdeel; **6** slet: *waat 'n fluit van e vroumës*; **7** [Fr. *flûte*, D. (Keuls) *Fleutsche*], pint van 20 cl.: *vuur miech nog e fluitsjën éstebleeft*; **8 (uitdr.)** *dao hób iech gein fluit (niets) mët te make; det geit wi-j e fluitsje van 'ne sent, gemakkelijk.*

fluite (overg.; flötde, h. gëflöt), **1** [Fr. *flûter*, Hd. *flöten*], fluiten (van een vogel): *boeëvën in d'n awwën eik zit al 'n hawf oor 'ne mieërël (zwarte mieëldër, mieëldër) te fluite*; **2** fluiten (van een fluitketel): *de moeër stuit al vi-jf mënujte te fluite*; **3** een signaal geven: *woe haef d'n arbietër nów weer vuur gëfloëte?*; **4** geluid van kogels: *de kuuëgël flötde miech rónnd m'ne kop*; **5 (uitdr.)** *es-te dënks des-te nog get tegooj hōbs, dën kōns-te daonao fluite*, dan zul je dat nooit krijgen.

fluitërd (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], platte kieës, fluitkieës; kwark, wrongel: *fluitërd kump van 'vlieten' (wegvloeiën), woebi-j we mótte dënkën aan 't wëgloupe van de roum, zoedët de fluitërd (fluitkieës) uuvërbli-jf.*

fluitkieës (m.; g. mv.; -ke), platte kieës, fluitërd (zie ald.).

fluitsjësbeer (o.; g. mv.; -ke) [stofnaam], **1** fluitjesbier: *van det fluitsjësbeer zuls-te neet zaat wuuëre, want det is mer hieël slap; vööl smaak haef det fluitsjësbeer neet*; **2 fluitjesbier in WO II:** *'In d'n oeërlog (WO II) waas alle good beer vuur de Duitsërs en mochte de browwërs vuur de minsën allein mer fluitsjësbeer van 0,8 graode brówwë.*

Vuur di-j raej zeen tón hieël get leefhöbbërs zjëneevër en angëre stërken drank zelf goeën stoeëke (distilleren), waat nêteurlik gein klein riskasi-j (riskazje) waas.'

fluitsjësmeëlk (v.; g. mv.; g. dim.), taptemelk, magere melk [Hd. *Magermilch*]: *ómdët in vol meëlk vööl vët zit, drénke de meiste minsën aafgëroumde meëlk, fluitsjësmeëlk dus.*

flujm (v.; -e; -ke) [Mnl. *fleuma*, Gr. *phleuma*, Oud-Frans *flume*], **1** fluim, kwalster: *tón Lëwi-j 't fleuris haw, mós-tër d'n hieëln daág flujmën opgieëve*; **2** (fig.) misselijke kerel, mispunt: *bës tiech 'n flujm van 'ne mins!*

Flup, roepnaam voor Filip.

fluppe, döbbël (alleen in het meervoud; döbbël flupkës) [Fr. *double Philippe*, Hd. *Doppelte Philipsbirne* en *Doppelte Philip*], **1** dubbele flip: *döbbël fluppe mós-te vieërs ieëtën of inmake (in bëkalle), want bëwäre kōns-te ze neet*; **2 dubbele flip is een sappige peer:** *'Döbbël fluppe zeen groeëte pieëre, di-j zeut en hieël sapig zeen, hieël good rijkën en diech smölsjën (smöltën) in d'ne mónnd. Dees pieëre zeen gieëlgreun en zeen de sapigste van alle vröchte mët kieëre (pitten). Döbbël fluppe zeen good bëkënd es staofpieëren en zeen hieël lékker bi-j staofvleis, mer de kōns ze ouch ieëte vuur dësaer. En sjroeëp wuuërt t'r ouch van gëmaak.'*

födzejële (onoverg.; fódzejële, h. gëfódzejëld) [freq. van fôtsje], **1** [D. (Rijnl.) *fuschen* (knoeien)], knoeien: *zëgk miech ins waas-te d'n hieële middig hōbs ligke fódzejëln in det stëlke!*; **2** [D. (Rijnl.) *futschen* (oneerlijke middelen gebruiken)], bedriegen: *op dae bóch (onbetrouwbaar volk) kōns-te neet stokke (vertrouwen), want di-j doon niks es*

leegën en födzjële (bëdreege).

foeëj (v.; -e; -ke) [Mnl. *voy(e)* (afscheidsmaaltijd)], **1** *fooi*: *de foeëj, di-j we ouch waal ins drëngéld(sj) neume, hêt bi-j de Franse 'le pourboire' en 'Trinkgeld' bi-j de Duitsërs* ['drinkgeld' is een germanisme voor 'fooi']; *zeen we kóntént uuvër (mèt) waat we in 'ne rëstërao gieëtën (gëieëtën) of gëdrónkën höbbe, dén gieëve we de garsao 'n (dikke) foeëj*; **2** (fig.) gering bedrag: *vuur 'n foeëj mótte sómmigge luj d'n hieëlën daág hunne nistël aafdrejje* (zwaar werk verrichten).

foetsjie (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [klanknaboosend; Hd. *futsch*], *fótsj*; foets, zoek, weg, verdwenen, foetsie: *oos teef, Laska, wi-jk geine maetër van woe wieë goeën of stoeën, mer tón e raekëlke langskwoeëm, waas ze innins foetsjie (de luip op).*

fóffëlaer (m.; -e; -ke), *fróddäör*; fraudeur: *Vlaominge zeen ieërlikke minse, mer es ze get kónne ritsële mèt de bëlastinge, dén zeen sómmigge minse toch fóffëlaere.*

fóffële (overg.; fóffëelde, h. gëfóffëld), **1** [D. (Rijnl.) *fuckeln* (knoeien)], *bëgaffële*; heimelijk bezig zijn, prutsen: *Tjeukën is e leefménke, mer hae kan oorën op z'n kamër zitte fóffële zóngër des-te wëts waat-ër zjus aan 't ówtspoeëkën is*; **2** frauderen, wegmoffelen, heimelijk en oneerlijk werken: *bi-j dae jud mós-te niks koupe, want es-tër meint det-ër get kan fóffële mèt de waar of de pri-jis, dén lap-tër 't tiech.*

fój (tussenw.) [uitroep van afkeuring; Lat. *fu*, Fr. *fi*, Eng. *fie*, Hd. *pfui*], *foei*: *fój, waat is dae snoeëtërkop* (jong en onervaren iemand) *vrech* (brutaal) *tieëge z'n awwërs; is miech det dao 'nën uuvërhoup* (janboel), *fój!*

fókkëpot (m.; -potte; -pötsje) ['fók' is onomatopee; D. (Rijnl.) *Fuckenpott*], *rómmełpot, fówkëpot; rommelpot* [Hd. *Rummelpott*], **1 hoe maak je een rommelpot?** *'De paks 'ne steine pot, spans t'r e stök van 'n vérkesblaos uuvër; stiks dao e stékske doeër dets-te vasmaaks mèt get saap van 'nën dén en de höbs 'ne fókkëpot. De pot van 'ne fókkëpot deent, es-te 't stékske bëwaegs, es klankkas.'*; **2 de rommelpot als muziekinstrument bij folkloristisch gebruik:** *'Bv. in Awwëneik ginge de kënjër vreugër mèt de vastëlaovënd van duuër tot duuër en zóngë 'fókkëpottëri-j (2 x), gieëf miech e séntsje, dén gaon iech vërbi-j; iech höb gei geld(sj) vuur broeëd te koupe, daovuur mót iech mèt de fókkëpot goeën loupe; fókkëpottëri-j (2 x), gieëf miech e séntsje, dén gaon iech vërbi-j'. Mèt de vastëlaovënd maakdën ouch de vastëlaovëndveerdërs mëzi-jk mèt (op) de fókkëpot.'*

fóks (m.; -e; -ke), **I** [verkort. van 'fox-terriër'], **1** *fókstërjee*; fox: *de fóks is e gëdróngën hun(d)sje mèt réchte bein(g)kës; de fóks is wit en haef zwartën of brówn plékken en z'n oeërën höbbe de vörm van 'n 'V'*; **2 de fox is een slim hondje:** *'De fóks is e slum hun(d)sje det gieë ouch kënt van de sjildëri-jjën ówt de 17de en de 18de ieëw woe jaagtaffëreelën op vuurgëstëld wuuëre. De fóks waerdën in Èngëland gëbruik vuur bi-j de vossëjaag de vos ówt z'n hol te dri-jve.'*; **II** geslepen maar onbetrouwbaar persoon: *mèt z'n fiejaese mówl is dae fënistigge fóks 'nën échte fiëloe* (met zijn onnozel maar sluw gezicht is die geslepen vos een echte valsaard (schurk)).

fóksie(j)a (v.; fóksie(j)aas; fóksie(j)ake) [Fr. en Eng. *fuchsia*, Hd. *Fuchsie, Fuchsia*], **1** *fuchsia*: *in 'ne kónkoeër vuur de sjoeënste fóksie(j)a zeen wieë in de pri-jze gévalle, hebben wij een prijs gewonnen;*

2 de fuchsia is een klokbloemetje: *'De fókse(j)a mèt häör vie(j)oolètte, dónkëlroeëj of witte klokkëbleumkës (klokbloemetjes) di-j hieël aafhange, haef häöre naam gëkrieëge van L. Fuchs, dae in de 16de ieëw laefde.'*

fókstérjee (m.; -s; -ke), fòks (zie ald. 1ste bet.).

fókswans (v.; -wanze; -wénske) [de zaag lijkt op een vossenstaart; Hd. *Fuchsschwanz*], fòkszaeg; (korte) handzaag, Sint-Jozefszaag, rugzaag, kapzaag, toffelzaag: *ómdét Sint-Joeëzéf de pëtroeënheiliggën is van de sjri-jnwirkërs, neume we de fòkswans ouch waal de Sint-Joeëzëfszaeg.*

fókswild(sj) (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *fox*, Hd. *fuchswild* (vossenwild)], wild, ruw, onstuimig, onbeteugeld, verbijsterd, onbedachtzaam, dol: *daen awwe vos (leperd) is nów gëkalmeerd, mer vreugër waas dae fòkswild(sj).*

fòkszaeg (v.; -e; -ske), fòkswans (zie ald.).

fómpël (v.; -s; fumpëlke) [zeer sterk veroud.; D. (Rijnl.) *Fumme* (dikke, vrouw), D. (Oostr.) *Fummel* (domme gans)], vervelende, schijnheilige en listige vrouw: *det fejaes vroumës mèt häör sji-jnheilig fësaad is zoe giftig es 'ne kni-jn en stróntvërvaelënd, 'n èchte fómpeël.*

fón(d)s (o.; -e; fun(d)ske) [Lat. *fundus* (grond), Fr. *fonds* (kapitaal), Eng. *fund*, Hd. *Fonds*], fonds: *hieël békënd in de waerëld is 't Intërnassjënaal Monnëtaer Fón(d)s; zoudt gieë, es gieë zoe ri-jk zoudt zeen es 't watër van de zieë deep is (geld(sj) zoudt hóbbe wi-j watër), e fón(d)s stichte vuur érmoodspënsen (noodlijdenden) of zoudt gieë dén allein mer lieëve wi-j 'ne prins in 'n ieërpëlëkówl (een prinsheerlijk bestaan*

leiden)?

fónkële (onoverg.; fónkëlde, h. gëfónkëld) [iteratief van 'vonken'; Mnl. *vonkelen*, Mnl. *vunc* (vonk), Hd. *funkeln*], stralen, schitteren, glanzen, fonkelen: *häör karbónkëls van ouge fónkëldën in d'n dónkële (haar grote, vurige ogen fonkelden in het duister); de sjampanj fónkëlt in 't glaeske; de stërre stoeën te fónkëlën aan 't firmamënt.*

fónkëlnów (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *funkelnagelneu*], vónkëlnów (zie ald.).

Fóns, roepnaam voor Alfons; Zie ook: *Blënje Fóns.*

fónt, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Fr. *la fonte* (gietijzer)], gietijzer [Hd. *Gusseisen*]: *fónt is i-jzër wi-j 't ówt de hoeëgoeëvës kump; 2* (bn.; g. tr. v. verg.), gietijzeren [Hd. *gusseisern*]: *'n fónte staof moogs-te neet te heit stoeëke, want dén sprunk ze kèpot.*

fóppe (overg.; fópde, h. gëfóp) [Mnl. *focken* (een loopje nemen met)], **1** beetnemen: *haef tiech einën op 'n toffe mēneer vuur de gek gëhawte, zoedëts-te d'r zelf mèt kóns lache, dén haef tiech dae gëfóp; 2* kloeëte; in een onprettige situatie brengen: *iech hób miech lillik opgëvrieëte tón dae maf (rotvent) miech haw gëfóp mèt di-j marsjëndi-js, e rieë det zoe rot waas es kaaf; tón Door ribbëdëbie (er van door) waas mèt mi-j paart (erfdeel), veulde iech miech lillik gëfóp (gëkloeët).*

form (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *forma*, Mnl. *forme*, Fr. *forme*, Hd. *Form*], goede conditie: *wils-te 'ne marraton loupe, dén mós-te waal in form zeen* [Hd. *in Form sein*]; *iech bèn nimmieë in form, want iech hób al 'n ti-jdsje stil gëlieëge (ik heb al een tijdje niet meer aan sport gedaan).*

formëleer (o.; -e; -ke) [Lat. *formula*, Fr. *formulaire*, Eng. *form*, Hd. *Formular*], formulier: *allëwi-jl dui-te rap e meelke* (mailtje), *mer vreugër môsdës-te vuur hieël get zakën ieërs e formëleer invölle*.

formul (v.; -le; -ke), **1** [Lat. en Eng. *formula* (formulering), Fr. *formule*, Hd. *Formel*], standaardformule: *sjri-jfs-te vööl zakëlikke brieve, dén wëts-te zjus in waat vuur formulle des-te det môs doon*; **2** compromis: *nôw Jës en Swa gësjeije zeen, höbbe ze 'n gooj formul gëvónge vuur de kënjër zoedët di-j neet d'n duup zeen*; **3** [Hd. *Formel*], (m.b.t. de wiskunde) formule: *kónt gieë miech de formul gieëve vuur de gruuëjde van 'nën dri-jhook te mieëte?*; **4** [Hd. *Formel*], (m.b.t. de scheikunde) formule: *de formul vuur water is H₂O*; **5** [Hd. *Formel*], (m.b.t. een raceauto) formule: *höbt gieë al ins in 'ne formul-I wage gëzieëte*.

fors (v.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *fortia*, *fortis* (krachtig), Fr. *force*], kracht: *Nol is 'ne baer van 'ne mins, dae mèt z'n fors gemékkelik doeër 'n einsteïnse moór zou houwe*; **2** (bn.; -ër; -te) [me. Lat. *fortia*, Mnl. *forche*, Fr. *fort*], stevig, fors, krachtig: *e sjrankël vroumës of 'n sjaol sjrówt zeen d'n dëkstën ti-jd neet fors, mer 'n dikke pri-j is det gëwuuënlik waal; Sjël is 'ne forse kieërël*.

forseere, **zich** (wederk.; forseerde zich, h. zich gëforseerd) [me. Lat. *fortiare*, Lat. *fortis* (stevig), Fr. se *forcer*, Eng. *to force oneself*], **1** zich te veel inspannen: *Mie is uuvërspanne, want di-j haef zich mèt det hówshawwe mèt ach kënjër get gëforseerd*; **2** zich forceren bij het tillen: *tón iech twieë zékskes sëmènt tégëli-jk wou oppakke, höb iech m'ne rök gëforseerd*; **3** zich forceren tot vriendelijkheid: *dao kwoeëm waal e léchskén op häör gëzich, mer de zoeëgs det ze zich môs forseere*.

fort (o.; -e; -sje), **1** [Lat. *fortis* (sterk), Fr. *forteresse*, Eng. *fort(ress)*, Hd. *Fort*], vestingwerk: *höbt gieë 't fort van Eben-Emael al ins bëzoch?*; **2** groot achterwerk: *Mëri-j haef e fort wi-j 'ne waerëld en zit alti-jd op twieë steul*; **3** stevige vrouw: *An haef bówk noch derm (is graatmager) mer häör mooder is e fort van e vroumës en 'n gëzón baj, di-j kan lampëtte wi-j 'ne manskieërël en ieëte wi-j 'ne wouf*.

fórt (tw.), weg ermee, voort: *geis-te di-j nog bëware, di-j aw mandëlin? Fórt daomèt!*

fortujn (o.; -e; -ke), fërtujn (zie ald.).

fósjël (m.; -s en -e; -ke) [sterk veroud.; Hd. *fusche(l)n* (knoeien, bedriegen)], vals muntstuk: *tón de pollisse de sjufjël trappeerde mèt z'n maal vol fósjële, zag-tër det de marsjange mer get bieëtër ówt hun doppe (pupse) móste ki-jkën es-tër hun marsjëndi-j's bëtaalde*.

fótsj (tw.), foets, foetsjie (zie ald.).

fótsje (onoverg.; fótstje, h. gëfótsj) [afl. v. Hd. *'futsch'* (foetsie, weg); Hd. *pfuschen* (slordig werken, broddelen, knoeien)], **1** klómmële; iets onhandig doen, slordig werken, broddelen, prutswerk afleveren: *es-te niks angërs kóns es fótstjën es-te get dui, moogs-te (h)eivërs goeën*; **2** [D. (Rijnl.) *fauteln* en *fu(t)schen*, D. (Keuls) *fuutele*], fówtële; vals spelen: *waat is-tër nôw weer aan 't fótstje mèt de kaarte?*

fótsjër (m.; -s; -ke) [Hd. *Pfuschler*], fówtëlaer, fótstjékónt; valsspeler, knoeier: *es-te zake wils doon, môs-te diech mèt zoe 'ne fótstjër neet aanlëgke*.

fótsjëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Pfuscherei*], **1** fótstjéwérk; prutswerk: *iech dënk des-te nog vööl môs lieëre, jungske, want mèt zoe 'n*

- fótsjèri-jkès geis-te neet wujd kómme; 2* bedriegerij: *ieërlík doort 't langste, mer toch höbs-te d'r di-j mèt hun fótsjèri-j stinkënd ri-jk wuuëre.*
- fótsjkónt** (v.; -e; -kun(t)sje) fówtëlaer, fótsjër (zie ald.).
- fótsjwérk** (o.; -e; -ske), fótsjèri-j (zie ald. 1ste bet.).
- fottoo** (v.; -s; -ke) [verkort uit 'fotografie'; Fr. *photo*, Eng. *photo(graph)*, Hd. *Foto*], foto: *maag iech 'n fottoo trèkke; kóns-te miech ins (aaf)trèkke, want iech hób gein fottookës mieë.*
- fout, I** (v.; -e; fuitsje) [Lat. *fallere* (bedriegen), Mnl. *faulte, foute*, Fr. *faute*, Eng. *fault*] **1** defect: *dao zit e fuitsjën in de èllèntrikse leijing; 2* schuld: *waem z'n fout is det?; 3* vergissing: *de maaks nogal foute, man!; Zjéfke kan al sjri-jve zóngër foute; 4* gebrek: *eedërein haef z'n foute; II* (bn.; g. tr. v. verg.), verkeerd, mis: *iech bèn fout gëwaes; det waas fout van miech; III* (bw.), verkeerd: *nów bès-te fout aan 't rizzëneere; IV (uitdr.) iech kóm zóngër fout* (zeer zeker); *'gieë zeet in fout* (overtreding), *mënieër; 'zag de pollis; de bówl ging fout.*
- fówk** (v.; -e; fujkske) [Mnl. *fuke*], **1** fuik: *vuur paoling te vange gëbrujk(d)e we 'n fówk di-j van wisse (witse) waas gëmaak en get ewég haw van 'ne kórf; 2* [veroud.], hoed die voor gek staat: *waat vuur fówk höbs-te nów toch weer op d'ne kop?*
- fówkëpot** (m.; -potte; -pötsje), fökkëpot (zie ald.).
- fówmële** (onoverg.; fówmëlde, h. gëfówmëld) [klanknabootsend gevormd; Eng. *to fumble* (morrelen aan), Hd. *fummeln* (frutselen)], prutsen, knoeien, frutselen, friemelen: *'waat zits-tiech dao óngër det lake te fówmële?' zag de maer* [Fr. *mère* = kloosterzuster] *tieëgën 't pénsjenaerke* (kostschoolmeisje) *van de ursëlinne.*
- fówtëlaer** (m.; -e; -ke), fótsjkónt, fótsjër (zie ald.).
- fówtële** (onoverg.; fówtëlde, h. gëfówtëld) [D. (Rijnl.) *fautehn*, D. (Keuls) *fuutele*], **1** fótsje (zie ald. 2de bet.); **2** oud Maaseiker versje: *'Fówtële pëtówtële kump ówt.*' (Opgetekend door Wim CORSTJENS)
- fówtëre** (onoverg.; fówtërde, h. gëfówtërd) [Fr. *se foutre (de)* (de spot drijven met), *foutre* (doen), *va te faire foutre* (rot op)], mopperen, kijven, schelden, vloeken, knorren, uitvaren: *daen Tei, det is 'nën èchte knuuër* (grommelaar), *want vuur de kleinste sjaeligheid bégint dae te fówtëren en van z'nën tak te make; dae gífsji-jtër(d) van 'ne Nol, di-j zoorprówm, haef dao waal vi-jf mënujtën op ós ligke fówtëre, ómdét wieë aan z'n prówmën hawwe gëzieëte.*
- fówtse** (onoverg.; fówtsde, h. gëfówts) [D. (Oostr.) (pej.) *Fotze* (oorveeg, muilpeer), D. (Zwi.) *fötzelig* (toegetakeld)], faatsje; hard slaan: *de rujzingmieëkër fówtsde miech tieëge m'ne kop; mèt d'n dikkën hamër fówtsdën iech de paol de grónd in.*
- fraanjël** (m.; -e; -ke) [afl. van 'franje'; Lat. *f(r)imbia*, me. Lat. *fringia*, Mnl. *frange*, Fr. *frange*, Eng. *fringe*, D. (Rijnl.) *Franjel*], **1** garnering: *de fraanjëlën aan häör kleid zeen vuur de seer; wieë hóbbe gërdi-jne mèt fraanjële* (kwasten ter versiering); **2** [Eng. *ravel*], rafel: *jóng, sni-j di-j fraanjëlën aan d'n bóks toch ins aaf, ofwaal koup tiech 'n nów; 3* (fig.) bijkomstigheid, franje: *es-tën in 't kattëli-jk gëluif de fraanjële wégluüets, huls-te de 'ach zaligheidën 'uuvër, want det is woe allës óm drejt.*

fraes (v.; fraeze; -ke) [Lat. *freudere* (fijnmalen), Fr. *fraisier* (frozen), Fr. en Eng. *fraise*, Hd. *Fräse*], **1** frees (voor hout- of ijzerbewerking): *mèt 'n fraes kóns-tën i-jzër of hout bëwirke (aafsl-i-je)*; **2** freesmachine, grondfrees: *mèt 'n fraes make we de grónd los*.

framboeës (v.; framboeëze, frambuuëske) [16de eeuw *frambesie*, Fr. *framboise*], framboos: *van framboeëze make we zjèlei, limmënaad en likkäär; luuëts-te de framboeëze te ri-jp wuuëre, dén kómme de maaje drin en hoofs-te gein mieë te plökke*.

framboeëzëstrówk (m.; -strujk; -strujkske) [Fr. *framboisier*], frambozenstruik: *in d'n hoeëf höbbe wieë kroonsëlën- en framboeëzëstrujk mer ouch mi-jmërtëstrujk*.

frang (m.; -e; fréngske) [verkorting van 'Francorum Rex' (koning der Franken), dat op het omschrift van middeleeuwse munten voorkwam; Fr. en Eng. *franc*, Hd. *Franc* (Fr., B., Lux., tot 2002), *Franken* (Duitst. B. en Zw.)], frank: (**uitdr.**) *Zjang waas keps, want hae haw geine frang mieë op z'n lep; dae greune drejde 'ne frang twieë kieërën òm ieër dër h'm ówtgoeëf, hij was een gierigaard; waas d'ne frang gëvalle?, had je het door?; hae zou 'ne frang in twieë höbbe gëbieëte; daen értentëllër (vrek) vieël këpot op 'nën euroo, hij was erg gierig; ze kaeke (kieëke) neet op 'nën euroo, zij waren niet gierig*.

Frankri-jk, Frankrijk: (**uitdr.**) *wi-j God in Frankri-jk woeënde, waas Mëzeik ze bówtvërbli-jf* (gevlugelde woorden van pater Sangers zaliger (1915-1987)).

Frans, **1** roepnaam voor Franciscus; **2** de Franse taal: (**uitdr.**) *Mil sprik Frans mët haor op, slecht Frans; dae kënt ze Frans, hij beheerst het Frans; Laen kënt Frans wi-j 'n*

ków Spaans, zij kent er niets van; 3 (bn.), Frans: *det is gëmaak mèt de Franse slaag, het is onnauwkeurig gemaakt; Til haef e Frans uigske, zij kijkt lichtjes scheel*.

Fransiskanëkirk, **de**: zie *Kappësi-jnëkirk, de*.

franskëljóng (m.; -s; -jungske) [1739 Brussels Frans *fransquillon*], **1** Fransgezinde, franskiljon: *vreugër woeëndën ouch in Mëzeik e pak franskëljóngs; 't tieëgëgestëlde van franskëljóng is flammigant; 2 eerste betekenis van 'franskiljon': 'Rónd 1837 gëbrujkde de Franse gëzette 't woeërd 'franskëljóng' vuur de Franse di-j in Belsj woeëre kómme woeënën en di-j zich hi-j neet zoe good bënómme (gedroegen). Nów is 'ne franskëljóng eemës dae hieël gaer zou höbbe det 't Frans in Belsj zou rëgeere (overheersen).'*

fratërs, **de; de fraters**, [chr. Lat. *frater* (monnik), Lat. *frater* (broer, vriend)]: *'De fratërs, di-j in 1851 vanówt Tilburg in Mëzeik aankwoeëme, droeëgën e jaor latër in 't waeshóws van de stad zörg vuur 12 douvën en eine blënje jóng. Óngër invloed van de libbërale waerde ze in 1867 ówt dit waeshóws wëggesjik. Ze vërhówsde dén nao e gëbów in de Bleumërstraot en in 1868 kwoeëm dao e nów kómpléks. De fratërs, di-j de kënjër 'n gëbarëtaal aanlieërdën en sprieëkóngërwij-s goeëve, hawwe neet allein 'n boordëri-j en 'n loeëjëri-j mer ouch 'n opleijing tot sjoonmieëkër (sjówstër), tot kleijërmieëkër (sjruuër) en bëkker. Vuur de blënje waas t'r 'n manjemieëkëri-j en de mäögëlikheid vuur mëzi-jk te spuuële. Dao kump bi-j det ze 'n lieëgër sjoeël hawwe, de fratërssjoeël, woe vuur de kënjër van 10 tot 14 jaor ouch élke zóndig patronnaat waas. In hun gëbówwën in de Bleumërstraot haef arsjeték Gessler same mët kaplaon Bernard Claessens en*

- mèt mēnieër Bervoets onnog 'n teikēnsjoeël opgērich. Van de jaore 1910 tot 1935 waas 'de zaal van de fratērs' d'n tōnneelzaal van de stad. Fratērs di-j hunne stēmpel hōbbe gēdrōk op 't douvēnōngērwi-js zeen o.a. fr. Albanus, fr. Valerius, fr. Marcel Achten, fr. Melanius Melis, fr. Hyacinthus en fr. Camillus Dirix. De sjoeël vuur douvēn haef bēstange tot 1955 en de lieēgēr jōngēssjoeël tot 1971. De fratērs zeen dus 120 jaor aktief gēwaes in Mēzeik.* (Bron: frater KOENEN, Wim, Honderd vijftig jaar 'Mensen voor Mensen', *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 122-129)
- frazēle** (overg.; frazēlde, h. gēfrazēld) [Gr. *frasein*, Hd. *faseln* (beuzelen, leuteren)], onbeholpen praten: *tōn ooze kleinē sjōrk z'n iēerste wāōrdsjēs frazēlde, woeēre we alle twiēē zoe gruuēts es 'ne paw; oos nōsjke [veroud. voor 'lief, klein kind'] kos allein nog mer get frazēle, mer 't haw waal al e willēke.*
- fret, 1** (m.; g. mv.; g. dim.) [beter: *ieēte* of *ieētēs*]; vulg. *vriēēt*; Eng. *to fret* (aanvreten, knabbelen op), Hd. (vulg.) *Fressen*, eten: *de fret bi-j d'n trōp waas mizzērabēl; de mōs in de lieēve get doon vuur de fret; waat hōbbe we vuur de fret?*; **2** (v.; -te; -sje) [Lat. *fur* (dief), Mnl. *fuert*, *fret*, Fr. *furet*], *fret*: 'n *fret* (gedomesticieerde bunzing) *gēbrujke de jieēgērs vuur kni-jn ówt hun pi-jpe te jage.*
- friegoo** (m.; -s; -ke) [Fr. *frigo*, Eng. *fridge*], koelkast [Hd. *Kühlschrank*], ijskast: *det vrouwkēn is zoe frizzjieēd es 'ne friegoo; pas op es ze de vuuērstēl in de friegoo zētte (het later aan bod zullen laten komen), want dēn huuērs-te d'r noeēts mieē get van; friegoo is gein AN-woeērd, waat de meiste pērtang meine.*
- Fri-j**, roepnaam voor Godfried.
- frikkedēl** (v.; -le; -ke) [Fr. *fricadelle*, Hd. *Frikadelle*], **1** gehaktbal, frikadel, vleesbal, bal gehakt: *vraag aan 'ne Waal waat-ēr gaer op z'nēn tejjēr haef en hae zal zēgke: 'Fritte mèt 'n frikkedēl';* **2** spotnaam voor 'oud vrouwtje': *'t is 'n aw frikkedēl, mer ze kan waal nog 'n oor vuuēr de speegēl zitte.*
- friksjao** (v.; -s; -ke) [me. Lat. *frictio* (het wrijven), Lat. *fricare* (wrijven), Fr. *friction*], hoofdwassing: *hōbt gieē gaer 'n friksjao mèt oeēliebaad of mèt oodēklonj, mēdam?*
- frin** (m.; -s; -ke) [uitspr. zoals in Fr. *frein*], rem (van fiets of auto): *es-te nao de ottookāōring geis, dēn ki-jke ze sērtōw (suurtoe) nao de fare, de vaering, de frin en de pinkērs; de frin van m'ne fits pak nimmieē.*
- frin mottāōr** (m.; g. mv.; g. dim.) [uitspr. zoals in Fr. *frein moteur*], het afremmen op de motor, motorrem [Hd. *Motorbremse*]: *vuuērs-te 'ne bērg aaf, dēn kōns-te d'n vietēs reegēle mēt (de) frin mottāōr en kōns-te d'n fērredoos (remschoenen) get spare (voor slijtage behoeden).*
- frinblōkske** (o.; -s; -) [uitspr. 1ste deel van de samenst. als in Fr. 'frein'], remblokje voor de velgrem: *zeen d'n frinblōkskēs op (vērslieēte), dēn kōns-te 'ne sjoeēne pos pakke (hard tegen de grond gaan).*
- frinkabēl** (m.; -s; -ke) [uitspr. 1ste deel van de samenst. als in Fr. 'frein'], kabel aan de velgrem: *neet allein fitse mer ouch ottoos en vleegmēsji-jnēn hōbbe frinkabēls vuur stil te kōmme.*
- frit** (v.; -te; -sje) [van Fr. *frire* (bakken), Fr. *frites*, A.Eng. *French fries*, Hd. *Pommes*, *Pommes frites* (alleen mv.)], friet (in Belg.); frieten: *bi-j de Flichēl hawwe ze gooj fritte; 'n tōwt (e pak) fritte mèt majjēnaes kan smake; frit mèt rosbuf iēēte de kēnjēr 't*

- leefste; in de Walëpëjie höbbe ze de bèste fritte; mósjëlën ieëte we mèt fritte.*
- fritkieëtël** (m.; -s en -e; -ke) [Fr. *friteuse* (frituurpan)], frituutketel, friteuse [Hd. *Fritteuse*]: *vuur gooj fritte te bakke, moogs-te d'ne fritkieëtël neet hoeëgër es 180 graode zètte.*
- fritkraom** (m.; -e en -kräöm; -kräömke), frittekraom, frittuuër (zie ald.).
- frittëkraom** (m.; -e en -kräöm; -kräömke), fritkraom, frittuuër (zie ald.).
- frittëvèt** (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *friture* (frituurvet)], fituurvet [Hd. *Frittierfett*], frietvet (gew.): *'t bèste mer ouch 't óngëzón(d)ste frittëvèt is ossëwit (rundvet).*
- frittuuër** (v.; -e; -ke) [Belg. Fr. *friture*, Fr. *friterie*, Hd. *Frittenbude*], frit(të)kraom; frituur (gew.), frietkraam: *ómdét wieë e frittëland zeen, höbs-tën hi-j hóndërde frittuuëre; 'n gooj frittuuër vërnówt 't frittëvèt eedër wieëk.*
- fróddäör** (m.; -s; -ke) [Fr. *fraudeur*, Eng. *fraud* (fraude)], föffëlaer; fraudeur: *es in Belsj gein fróddäörs zouwe woeëne, dën haw de Staot geinën euroo sjoud.*
- fróddeere** (onoverg.; froddeerde, h. gëfroddeerd) [Lat. *fraudare* (verduisteren), Fr. *frauder*], fraude plegen, frauderen: *neet klein Pie(ë)rke mer di-j dikkën in këstum en wit humme fróddeerën in dit léndsjen 't meiste.*
- froefroe** (m.; -s; -ke) [Fr. *frou-frou*], pony(haar): *köm d'n haor nao väör; knip ze zjus boeëve d'n plumpën (wimpers) aaf en de höbs 'ne froefroe; iech höb miech 'ne froefroe laote sni-jje.*
- frómmël** (m.; -e; frummëlke), frunsjël; kreukel: *de good humme zit vol frómmële (frunsjële); mèt alti-jd aan häör kleid te frómmële zitte dao 'nën houp frómmëlën in; in li-jne (linnen) kri-jgs-te gemékkelik frómmële.*
- frómmële** (overg.; frómmëlde, h. gëfrómmëld) [afl. van 'frosen'; Fr. *fronce* (vouw, rimpel), Eng. *to fumble*, Hd. *fummeln*, D. (Rijnl.) *frimmeln*], prutsen, friemelen, frutselen, morrelen aan, de vingers zenuwachtig bewegen: *ómdét Rooske de zeenëwën haw, zoeët ze aan 't taofëllakën en aan häöre jas te frómmële.*
- frónse** (overg.; frónsde, h. gëfróns) [Fr. *froncer*], fronsen, rimpelen, plooiën: *tón Bel 'n uigske pítsde, frónsde ze häör vuurhuid (voorhoofd); ouch es we ougën opzette (verbaasd zijn), frónse we oos vuurhuid.*
- frónt** (o.; -e; -fruntsje) [Lat. *frons* (voorzijde), Fr. en Eng. *front*, Hd. *Front*], 1 strijdtoneel, frontlijn, front, frontlinie: *wi-jvääł Mëzeikënaere zouwën aan 't frónt 't lieëvën höbbe gëlaote?; 2 (mijntaal), springstof: vuur de koeëlën ówt 'n koeëlëlaog te kónnën hoeële, mós de boetfeu (schietmeester) ieërs 't frónt aafsjeete (een hoeveelheid springstof tot ontploffing brengen).*
- fróntbreidde** (v.; -s; g. dim.) [Hd. *Front*], fróntbreidte; voorzijde, voorkant: *de fróntbreidde van dae lap grónd is 17 maetër.*
- fróntstreep** (v.; -streepe; -streepeke), 1 frontstreep: *mi-jne bómpa haw neet allein vi-jffróntstreepe mer ouch 'n oeërlogskrujs; 2 hoe verdienden frontsoldaten frontstrepren? 'Fróntstreepe waerdën in WO I oppe volgënde mëneer tówgëkënd aan fróntsëldaote: 'n ieërste streep nao ei jaor fróntdeens, de volgënde fróntstreep vuur elke volgënde zès maand(sj) fróntdeens.*

Millëtaere mèt vi-jf fróntstreepe (dri-j jaor fróntdeens) koste vuur ein of angër vallabël raej ouch 't oeërlogskrujs (Croix de Guerre) kri-jge.'

fruille (v.; -s; -ke) [sterk veroud.; spotnaam voor 'trotse dame uit de lagere stand'; in Hd. integendeel *Fräule* (sterk veroud.), dame uit de hogere stand], (iron.) freule: *fruile von Haberniks is zoe èrm es de straat, mer späölt waal de kaal mëdam.*

fruitboom (m.; -buim; -buimke), fruitboom: *'ne bóngërd is 'n wei mèt fruitbuim, woe d'n dëkstën ti-jd 'n dääörëhëgk rónd stuit; de vröchte van dae fruitboom zeen zoe hel es 'ne klaw (steinhël) en dus zieëker neet zoe môrg es boeëtër.*

frunsjël (m. en v.; -e; -ke), frómmël (zie ald.).

frutsëlaer (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Pfuscher*], prutsen: *es Sjël z'ne kop kwi-jt is (helemaal in de war is) of te vööl aan z'ne kop haef, is-tër 'nën échte frutsëlaer en 'nën échte zeenëwëpie(ë)r; 2* knutselaar: *gieëf dae frutsëlaer 'ne këpote wëkkër en dae bli-jf dao zoe lang aan frutsële tot hae dae vaerdig haef.*

frutsële (onoverg.; frutsëlde, h. gëfrutsëld) [D. (Rijnl.) *fritzeln* (peuteren), Hd. *pfuschen*], prutsen, futselen, broddelen, slordig werken, knoeien, friemelen: *Kaatsjën is e kënd(sj) wi-j 'n wolk, mer 't zit van de zeenëwe waal uuvëral aan te frutsële; es Geel aan z'ne maalplak bëgint te frutsële, weite we det-ër zich aan 't opvrieëtën is van de gif.*

fuijëtóng (m.; -s; -tungske) [Fr. *feuilleton*], feuilleton, vervolghverhaal: *'Familie' en 'Thuis' zeen fuijëtóngs op d'n tillëvi-jzie; vreugër hawwe de meiste gëzette 'ne fuijëtóng.*

fujjs (v.; fujze; -ke) [sterk veroud.; verkort uit Fr. 'centrifuge'], melkfabriek, melkerij (gew.): *ómdét ze vreugër gein kammi-j(j)aos hawwe, haws-tën in elk boorëgaat 'n fujs; ouch in Héppenaert waas vreugër 'n fujs, e mèlkfëbrik dus.*

fundëmènt (o.; -e; -sje) [Lat. *fundamentum*, Fr. *fondation*, Eng. *foundation*, Hd. *Fundament*], **1** fundament, fundering: *ómdét hi-j de Maas nog haef gëloupe, mótte we de fundëmèntën ówtgoeëje tot op d'n hëlle; 2* (fig.) grondslag, basis: *op wëlke fundëmèntën is 't sossjëlisme gëbазzeerd?*

funkël (m.; g. mv.; g. dim.) [wetensch. naam *feniculum*; Mnl. *ven(c)kel*, Fr. *fenouil*, Eng. *fennel*, Hd. *Fenchel*], venkel: *de blaedsjës en de zäödsjës van funkël doon we bi-j oggurke; funkëlzaod doon we in de kaek (keek) en in likkääör; de funkël dae wieë es lëgummën ieëtën is de zeute funkël en dus neet de wilje funkël.*

funkëlhout (o.; g. mv.; g. dim.), vunkëlhout (zie ald.).

futsj (v.; g. mv.; -ke) boeëtërmèlk; afgeroomde melk, karnemelk: *futsj is aafgëroumde mèlk en is good vuur d'n gëzóndheid in 't algëmein.*

fuzziebël (m.; -s; -ke) [mijntaal; Fr. *fusible*], plao; smeltzekering: *d'n èllëtrikkër in de pöt mós allës weitën uuvër d'n taer en de mas, uuvër ampoelën en knupkës, intërruptäörs en fuzziebëls, en nëteurlik uuvër ménkes en wi-jfkës (stekkers en contrastekkers).*

fwajjee (m.; -s; -ke), **1** [me. Lat. *focarium* (haard), Fr. en Eng. *foyer*], vulhaard [Hd. *Füllofen*]: *'ne fwajjee is neet vuur op te koeëke; swënt(sj)ërs allëmaol same rónd de fwajjee, det kan tof zeen; 2* [Hd. *Foyer*],

koffiekamer: *óngêr de poos goeën we alti-jd
'n zjat koffie drènkên in de fwajjee van 't
Kultuurséntrum (Kultëreel Séntrum).*

G

gaaf, **1** (v.; gave; -ke) [Hd. *Gabe*], talent: *Tjeu is e kujke zóngër kop* (een dwaas), *mer Sjèl haef e pak gave; det maesje mèt det leef mujlkèn haef de gaaf óm alti-jd vrintèlik te zeen*; **2** (bn.; gavër; gaafste), ongeschonden: *ze haef e gaaf vel* (een gave huid).

gaaj (v.; g. mv.; g. dim.) [afl. van Vnnl. ‘*gaden*’ (behagen)], gaajing; gading, smaak: *det maesjèn is neet mi-jn gaaj, want det haef ’ne kop wi-j ’nèn ummër* (lelijk, dik hoofd); *Latti-jn is neet mi-jn gaaj, ma, want di-j juffrouw van Latti-jn haef e gëzich wi-j e bi-jl* (kijkt boos).

gaaje (onoverg.; gaajde, h. gëgaajd) [Mnl. *gaden*, Kil. *gaeyen*], behagen, bevallen, gaden (gew.): *zoe e lékker hartbufke, det gaajt miech; di-j dillekattés gaajt ós*.

gaajing (v.; g. mv.; g. dim.), gaaj (zie ald.).

gaajsloeën (overg.; sloeëg gaaj, h. gaajgëslage) [Mnl. *gaye* (gade, zorg), *soo dou dijn wacht nie gaey en sloechs*], goed zorgen voor, met zorg behandelen, in ere houden: *höbs-te ’ne goojèn ottoo, dén mós-te dae gaajsloeën; d’n gëzöndheid mós-te gaajsloeën*.

gaam (m.; -e; gaemke) [van Hd. ‘*Gaden*’ (veroud. voor ‘kamertje’) door syncope van de ‘d’], **1** toonbank, winkelbank: *de winkëldochter* (verkoopster) *stóng achter de gaam*; **2** **wat lag er zoal op de toonbank van een snoepwinkeltje?** *Op de gaam van de slókwinkël loeëge babbëlaere, klis, sjóklaat, zjupkës, lékstékke, spékke, nistëls, maspin* [Fr. uitspr.], *niknéskes, noega, heitzéskes, sjieklëttèn en kien(d)sjëskak* (suikerbonen).’

gaansj (v.; gaanzje; -ke), **1** [Mnl. *gaent*, Eng. *goose* en *gander* (ganzerik, mannetjesgans), *gannet* (jan-van-gent), Hd. *Gans*], gaws; gans: *waat opvilt aan ’n gaansj is det ze*

kwaak, e plómp li-jf en ’ne lange nak haef; **2** [Eng. *goose*, Hd. *Gänschen*], (fig.) dom, onnozel meisje, trut, gansje: *in godshieëre naam, waat mótt iech mèt zoe’n gaansj aanvange?; bès-te nôw raadgék vuur miech zoe’n gaansj te sjikke vuur in de winkël te hëlpe?*

gaaplicëpël (m.; -e en -s; -ke), gaapmówl; snotaap: *dae gaaplicëpël kump nog mer zjus ki-jke, mer hae haef toch al ’n vówl tóng* (scherpe tong); *dae loorëjas is nog ’nèn échte gaaplicëpël en ’ne snoeëtërkop, mer hae kalt al wi-j ’ne groeëte*.

gaapmówl (v.; -e; -mujlke), gaaplicëpël (zie ald.).

gaar, **1** (v.; gare; gaerke) [Hd. *Gatter* (hek, poortje, omheining)], tuinpoortje, weideafsluiting, weidehek, halfhoge deur: *es we de kuj nao de wei brënge, geit me broor vuurop vuur de gaar oeëpe te make*; **2** (bn.; -dër; -ste) [Mnl. *gaer*, Eng. *yare*, Hd. *gar*], gaar: *de ieërpële zeen gaar*; (**uitdr.**) *es-tër det aan de weit kump, dén zeen de reube gaar*, dan zwaait er wat; **3** (bw.) [als versterking bij ‘niet’], absoluut, geheel en al: *iech bèn gaar neet* (*gaarówt neet*) *kóntént, want iech mótt dae Jaan alti-jd z’n vot naodrage; dao kan iech gaar niks* [Hd. *gar nichts*] *aan doon*; **4** (**uitdr.**) *pas op mèt daen hawve gare, want dae is neet gaar* (niet wijs, niet te betrouwen).

gaarówt (bw.) [bestaat uit ‘gaar’ (helemaal) en ‘ówt’ (uit)], helemaal: *’t waas gaarówt neet nuuëdig, mer iech höb ’t toch gaer; iech bèn gaarówt neet bli-j mèt waat di-j valse kat* (valse mens) *haef gëlap*.

gaarstaove (overg.; staofde gaar, h. gaargëstaof), **1** gaar (laten) sudderen: *staofvleis mós-te gaar laote staove*; **2** bëgaffële; aanrichten: *daen hawve garèn*

haw dao get gaargëstaof, tón dër bi-j di-j vówl met (onverzorgde vrouw) e kènd(sj) haw gëmaak.

gaarstig (bn.; -gër; -ste) [Kil. *garstigh*, D. (Keuls) *jatsich*], ranzig: *Jizzës-marrantëla, det spek is hieël gaarstig; de boeëtër is gaarstig, ómdét ze vääol te lang in de zón haef gëstange.*

gaarstigge (m.; id.; g. dim.) [sterk veroud.], vieze man: *Koeëb van de Wolkni-fn waas mësjujn geine proeëpëre (onguur persoon), mer daovuur waas 't nog geine gaarstigge.*

gaas gieëve (onoverg.; goeëf gaas, h. gaas gëgieëve), **1** [Hd. *Gas geben*], het gaspedaal intrappen: *gieëf nów mer e bitsje gaas, want angërs zeen we te laat; 2* er vaart in zetten (fig.): *'Ómdét iech krank bèn gëwaes, kënjër, mótt iech nów volle gaas gieëve, want angërs kri-jg iech me program neet aaf', zag de meistër.*

gaas, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *gaz*, Eng. *gas*, Hd. *Gas*], gas: *oozën ottoo ri-jt op gaas; wieë stoeëkën (koeëkën) op (mèt) gaas; dao is dae van de gaas (de man van het gas); zèt de gaas ins aan; iech rujuk hi-j gaas; 2* [Fr. *gaz toxique*, Eng. *poison gas*, Hd. *Giftgas*], gifgas: *mi-jne nónk is in d'n oeërlog (WO I) van de gaas gëpak, hij was slachtoffer van een Duitse aanval met mosterdgas aan de IJzer; de gaas waerde gëbruik in de naobër van Ieper [Fr. *Ypres*] en waerde daovuur iepëriet (yperiet) gëneump; 3 (uitdr.) gieëf mer get gaas, zet er maar wat vaart achter; tón iech zag det-ër stónk wi-j 'n hóp, waas-tër van de gaas gëpak, toen stond hij perplex.*

gaasdërm (m.; -derm; -ke), gasslang [Hd. *Gasschlauch*]: *koeëks-tën op gaas, dën mós-tën alti-jd good ki-jkën of (det) de gaasdërm good vaszit; sómmigge minse*

goeën op niks stoeën (verhangen zich) en angëre trëkke de gaasdërm los es ze d'r hi-j geine bal mieë aan vënge.

gaasfëbrik (o.; -ke; -ske), **1** gasfabriek: *vanówt e gaasfëbrik wuuërt de gaas doeër leijinge (bujze) nao de vërbruikërs gëpómp; 2 gasfabriek in Maaseik: 't Waas in 1898 det de gëmeintëraod – börgëmeistër waas Fernand Verkissen – bësloeët aan de Eikërport e gaasfëbrik te laote bówwë. Tón 't fëbrik in 1899 aaf waas, de leijinge loeëgën en ouch de kandëlabërs langs de straote wirkde, koste de leefhöbbërs aanslówte. De pri-js van de gaas waas op dae mommènt 0,18 frang de m³. Toch woeërën in 1925 al óngëvieër 200 hówshawwës aangësloeëte, mer in 1926 waerdën 't fëbrik gësloeëte.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Maaseiker gasfabriek 1898-1927, De Maaseikenaar*, 1983, 4, p. 2-18)

gaaspëdal (m.; -le; -ke) [A.E. *gas pedal*, Hd. *Gaspedal*], gaspedaal: *'t zujt-ër nao ówt det 't achter 'nën ti-jd gëdoeën is mèt ooze gaaspëdal 'plankgaas' te gieëve, want d'n eelëktrootëchniek geit 't van ós uuvërpakke, zëgke ze.*

gaat (o.; gatër; gieëtsje), **1** gat: *dao is e gaat in m'n bóks; 'n zi-jsjoeëtël haef fi-jn gieëtsjës; 2* uitholling: *dao is e gieëtsjën in m'nën tand; winnieë goeën ze di-j gatër in de wieëg ins tówwake?; 3* kleine opening in schedel: *iech bèn e gaat in m'ne kop gëvalle; 4* opening in agenda: *ki-jk ins ofs-te gei gieëtsje vungs in d'nën aggënda; 5* afgelegen dorp of stadje: *in zoe e gaat is niks te doon; 6* hiaat: *det is e gaat in d'n kënneis; 7* deficiet: *dae haef 't ei gaat mèt 'n angër gëvöld, hij is een nieuwe schuld aangegaan om een andere te dekken; 8* graf: *es de gaerd aaf is (als je gestorven bent), geis-te 't gaat in (vulg.); 9* konijnpijp: *di-j kni-jn makën hi-j nogal gatër (pi-jpe);*

10 deuropening: *doot de duuër in 't gaat*; **11** pówpërd (zie ald.); **12 (uitdr.)** *hae sloeëp (sloeëpde) e gaat in d'n daâg*, hij stond laat op; *iech höb 't in de gatër (in de mot)*; *Mie is mèt häör gaat in de boeëtër gëvalle*, zij had veel geluk; *vuur miech löp dae de bein óngër ze gaat ówt*, hij doet alles voor mij; *Von is geine stamp óngër häör gaat wieërd*, zij is niets waard; *hae waas in ze gaat gëbieëte*, hij was gekrenkt; *achtër me gaat haef tër 't gëflik*, achter mijn rug (stiekem) heeft hij het gedaan; *di-j zaak ligk op häör gaat*, is mislukt; *Traes haef gei zittënd gaat*, zij is altijd in de weer (heeft geen zitvlees); *Rooskën hult (hilt) allës in de gatër*; *wi-j 'n brók häör kujkës*, zij slaat alles opmerkzaam gade; *mé(h), jóng, de kos waal 't veur (d'n dujvël) aan de gaat höbbe*, je bent kennelijk erg gehaast; *de mós dae meuge neet alti-jd zoe ze gaat naodrage*, niet zo verwennen; *mei, keul en naat, haef de zoeëmër aan ze gaat*, weerspreuk; *de wënd(sj) zit in 't vërkieërd gaat*, komt uit de verkeerde hoek; *de kóns waal 'n ei in ze gaat gaarkoeëke*, hij zit erg in angst; *dae luiwammës is good vuur aan e gaat te stoeën woe niks ówtkump*, hij is zeer lui; *bieëtër in 'ne wujje waerëld es in e smaal gieëtsje*, zei de boer... en liet er eentje vliegen; *de's vuur de gieëtsjës te vólle*, wordt gezegd als je na een copieuze maaltijd nog een nagerecht neemt; *iech kan d'r geine kop aan kri-jge* (ik begrijp het niet), *mer iech gaon toch præbeere d'r e gieëtsjën in te vènge*, naar een mogelijke oplossing te zoeken; *tón Kris dach det-ër pruuëgël ging kri-jge*, *pakde hae ze gaat óngër z'n erm*, ging hij op de loop; *kit, kit, këdaat, 'n eikën in me gaat*, klanknabootsend gezegde bij het kakelen van een kip.

gaatlékker (m.; -s; -ke), kóntëkrówpër; gatlikker: *pas op mèt van di-j gaatlékkers*, *want in e zaoch béd'sje zitte de rapste vluuë* (vleiers en mooipraters zijn de eersten om je nadeel te berokkenen (in een ongunstig

daglicht te stellen)).

gabbërdin (m.; -ne, -ke) [Fr. en Eng. *gabardine*, Hd. *Gabardinemantel*], *gabardine(jas)*, regenjas: *ómdét 't rieëngëlde det 't zeikde*, *haw iech m'ne gabbërdin en m'n bottën aan en haw iech ouch m'ne parrëpluj mètgëpak*; *mós-te doeër zoe'n (rieëgën)sjówl, dén wuuërs-te zeiknaat (mèsnaat) es-te geine gabbërdin aan höbs*; *'ne gabbërdin is gëmaak van watërdich gëmaakde këtówn, (hawf)wol of zi-jje stóf, van gabbërdin dus*.

gaelguuërs (v.; -guuërze; -ke), **1** geelgors: *van de guuërze (gorsen) di-j hi-j lieëve, is de gaelguuërs de gëwuuënste guuërs, want bv. de reet-, de snieë- of de i-jsguuërs zuls-tën hi-j neet vööl zeen*; **2 de geelgors laat zich niet vaak zien**: *'n Gaelguuërs is e vuuëgëlke, get groeëtër es 'n mös, en mèt goudgael vaerkës op ze bujkske. Op z'n bors en aan de zi-jkantën is 'n gaelguuërs roeëdrówn. De gaelguuërs zit gaer aan de kant van de bos en ouch in hëgkën en strujk. En daomèt zjujs-te det vuuëgëlke neet dëk.'*

gaelsël (o.; g. mv.; -ke), geelsel: *vuur gael vörf te make, höbs-te gaelsël vandoon*.

gaelsële (overg.; gaelsële, h. gëgaelsëld), geel verven: *in de Tsjèchisse staej Praag en Pilsen zeen vööl geevëls gëgaelsëld*.

gaelvörf (v.; g. mv.; g. dim.), **1** geelzucht [Hd. *Gelbsucht*], *tón iech de gaelvörf haw, zag me breurke det iech zjus 'ne Sjienees waas*; **2 geelzucht is een verschijnsel**: *'Gaelvörf is gein zeekde mer e vërsji-jnsël, det zich vuurduut es get mèt de lieëvër of de galwaeg neet in d'n haok is. Bi-j gaelvörf zeen de vel en 't wit van d'n ouge gieël(échtig), ómdét di-j dén kleurstof van de gal – di-j kleurstof zit in 't blood – oppakke.'*

gaemke (o.; -s; -), **1** [sterk veroud.], soort kraag: *vuur de seer droeëge de vrouwluj vreugër waal ins e kante gaemkën op hun klèdsje*; **2** kleine toonbank: *in 't siggrèttëwinkëlkën is 't gaemke neet groeëtër es 'ne veerkante maetër.*

gaen (v.; -e; -ke) [Fr. *gaine-culotte*], step-in: *vuur hun bujkske get te kammoe fleere, doon sómmigge dikke pri-jje zich 'n hieël strang gaen aan.*

gaer (bw.; leevër; leefste) [Hd. *gerne*], **1** graag, gaarne: *det doon iech gaer*; **2** (**uitdr.**) *det gluif iech gaer*, dat neem ik voor waar aan; *det zègk iech neet gaer*; *iech zou nog neet gaer*, ik denk er niet aan; *iech zeen diech gaer*, ik hou van je; *Mil is t'r (neet) gaer bi-j*, hij voelt zich (niet) betrokken; *Tom is gaer gëzieën* (is populair) *in Mëzeik*; *det waas gaer gëdoeën*, ik deed het met plezier; wordt ook gezegd door een vader als hij bij de geboorte van een kind gefeliciteerd wordt.

gaerd (v.; -e; -sje) [Mnl. *gaerde* (stok), Kil. *gheerde*, Hd. *Gerte* (roede, teentwijn)], **1** vèssëgaerd; hengel(roede) [Hd. *Angelrute*], gard (gew.): *'n rits vungs-te mèt 'n gaerd en 'ne snook mèt 'n smik*; **2** boeënëgaerd (doorgaans 'boeënëstaak'); staak, dunne stok: *wils-te staakboeëne* [Hd. *Stangenbohne*] *zètte, dén höbs-te gaerdsjës vandoon woe di-j aan opkrówpe*; **3** slókdërm, boeënëstaak, lang lat; lang mens: *'n lang lat, zoe eine van twieë maetër, neume we ouch waal 'n gaerd of 'ne boeënëstaak* [Hd. *Bohnenstange*]; **4** (**uitdr.**) *nów gaon iech van de gaerd aaf*, nu ga ik dood.

gaffël (v.; -s en -e; géffelke), **I** hooivork: *vuur bössëlën hui of struue en ouch vuur sjobbën en sjouvën op te stieëke, gëbrujke de boorën 'n gaffël*; **II** gaffelvormige tak: *mèt e géffelke, e paar litsën en e laerke*

maakde de kënjër vreugër 'ne kattëprul; **III** [Mnl. *gaffel* (vergadering met bijbetekenis vergaderlokaal)], **1** gildekamer: *de kamër woe de gildën (gèldën) in vërgadërde, hètde 'de gaffël'*; **2** de **gildekamer in Maaseik**: *'In de gaffël (gildekamer) waerde doeër 't bëstëur neet allein vërgadërd en gieëte, mer dao waerdën ouch de kis mèt 't arsjief en de gildëkëttinge bëwaard. In Mëzeik waas 'n gaffël in 't gëwanthóws, det wi-j in de meiste middëlieëwse staej middën oppe Mert stóng. Ómdét in 't gëbów 'gëwant' (textiel, laken) waerde vërkoch, hètدن het 't gëwanthóws'. Op 't vërdeep haws-te de 'raetscamer' en in de këldeer waas de 'raetskëldeer' woe good waerde gëtap.'*; **4** (**uitdr.**) *bi-j mèt de gaffël!*, zorg dat je aan tafel komt.

gaffële (onoverg.; gaffële, h. gëgaffëld), snel eten, schrokken: *ómdét iech miech mós spoojën en aan de taofël raprap hób ligke gaffële, hób iech maagpi-jn.*

gal (v.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *cholos*, Mnl. *galle*, Eng. *gall*, Hd. *Galle*], **1** gal: *Jës haef 't aan de gal*; *gal wuuërt doeër de lieëvër aafgësjeije*; **2** (**uitdr.**) *haols-tën eemës de gal ('t hart) ówt, dén bës-tën h'm lillik aan 't traetëre*; *iech kan d'r geine kop aan kri-jge det dae gifsji-jtër vuur zoe 'n sjaeligheid zoe z'n gal kan spi-jje (spuije)*, zo boos kan zijn.

galis (m.; -se; -ke) [sterk veroud.; Bargoens *gallish* (misselijk)], lapzwans; onnozelaar, man zonder ernst of karakter: *iech bèn dae galis greun gëzieën* (moe gezien), *want 't is 'ne lantërfantër* (leegloper) *en 'ne labbëkak* (slapjanus).

galjaar (m.; -s en -e; -ke) [Fr. *gaillard* (levendige kerel)], gëljaar; **1** kwajongen, deugniet, schavuit: *'t is dagëlikse kos* (het komt dagelijks voor) *det det galjaarke get ówtvrit* (een streek uithaalt); **2**

onbetrouwbare kerel: *iech höb 'ne breije rök* (kan veel verdragen), *mer waat dae galjaar vaerdig maak, kan iech neet vërknówze* (verkroppen); **3** vrolijke kwast: *laot tiech doeër dae galjaar neet vuur d'n aap hawte*; **4** mallejan: *galjaar is 'n angër woeërd vuur huts* (zie ald.).

gallëpeere (onoverg.; gallëpeerde, h. gëgallëpeerd) [Fr. *galoper*, Eng. *to galop*, Hd. *galoppieren*], galopperen: *Gielkën is nog mer ach en dus nog naat achtër z'n oeëre* (is nog erg jong), *mer iech zoeëg h'm waal op e boorëpaerd doeër 't Héppervéld(sj) gallëpeere*.

gallëri-j (v.; -je; -ke), **I** [It. *galleria*, Fr. *galerie*, Hd. *Galerie*], galerie, gaanderij: *Tjeu is in de zieëvëndën heemël es-tër in 'n gallëri-j e sjildëri-jke kan koupe det h'm aanstuit*; **II 1** mijngang, galerij: *ómdét in de pöt e pak mi-jnwirkërs koeële maakde, haws-tën ouch e pak gallëri-jje*; **2** mijngangen hadden vaak namen: *'In Ejsdën in de pöt haws-tën 'n gallëri-j di-j 'Fien Frau' hède en nog 'n angër di-j ze 'Saint Louis' neumde.*

gallèt (v.; -te; -sje), **1** [Fr. *galette*], wafeltje, ijskoekje: *gallète zeen hieël dun keuuskës di-js-te bi-j de koffie its*; **2** geld, poen: *dae haef vööl gallète, want det is 'ne ri-jke stinkërd*.

gallóng (m.; -e; gallungske), **1** [Gr. *galon*, Hd. *Galon*], (m.b.t. de smalle band voor de versiering van hoeden en jurken) galon, tres: *mèt e kante gallungske goeën we det kraegskën aafbäöre*; **2** uniformversiersel: *op 'n offëseerskëstum zeen vuur de seer kaordvörmigge gallónge gënejd*.

gallosj (v.; -e; -ke) [meestal in het mv.; Fr. *galoche*, Eng. *galosh*, Hd. *Galosche*], **1** overschoen, galoche: *gallosje zeen van laer of van katsjów*; **2** vroeger droegen

mensen soms galochen aan de voeten: *'Vuur te sjróbbën of de kuuëkën op te numme (dweilen) doeëge (dieëge) de vrouwluj vreugër gallosjën uuvër hun sjoon aan, ómdét ze sjrik hawwe det ze hun gooj sjeunkës angërs vówl of naat zouwe make. Zoewaal de laerën es de katsjówwe gallosje woeëre békans alti-jd zwart. Gallosjën hawwe de vrouwluj békans alti-jd aan es ze saotërdigs óm dri-j oore – tot 1938 waas det zoe – de pool kieërde vuuër de eige woeëning.'*

gammél (v.; -le; -ke) [Sp. *gamella*, Fr. *gamelle*, D. (Zwi.) *Gamelle*], eetketeltje, gamel: *es de sëlðaote neet in de kazzérne zeen, kri-jge ze smiddigs hun sop, vleis, ieërpëlën en lëgummën ówt groeëte kieëtëlën in hun gammél gësjöp*.

gammëlleboefër (m.; -s; -ke) [scheldnaam], **1** militair: *tón me broor bi-j d'n tróp waas, waogde dae gammëlleboefër dik 100 killoo*; **2** hoe komen we bij dit scheldwoord? *'Ómdét ze bi-j d'n tróp dëk ówt gammëlle móttën ieëtën en ouch ómdét de meiste sëlðaote zich good laje (goed eten), neume ze de millëtaerën ouch waal gammëlleboefërs.'*

gammin (m.; -s; -ke) [Fr. uitspr.; Fr. *gamin*], joch, jongetje: *tón iech 'ne gammin waas van e jaor oftieën, höb iech miech getfratsën ówtgëhaold; wieë höbbën 'ne gammin van ach jaor en e maesje van nieëge*.

gang (g. mv.) [fig.; meestal in uitdrukkingen], handeling, actie: **(uitdr.)** *hawt tiech aan de gang, blijf bezig, werk door; es-tër eine kieër aan de gang is, wèt-ër neet mieë van ówtsjeije*, als hij eenmaal op gang is (gebracht), dan is er geen houden meer aan; *Zjef, zèt 't wasmësjij-jn (d'n ottoo, d'n tuf...) ins aan de gang; Gus is neet allein 'nën hannës (sul, lummel) mer ouch 'ne*

luiwammës, daes-tën ech aan de gang mós stampe, die je moet dwingen om in actie te schieten.

gank (m.; geng; géngske) [afgeleid van ‘gaan’], **1** [Hd. Gang], gang: *we mótte de gank nog opnumme* (dweilen); *haws-te vreugër in de sjoeël get ówtgëvrieëte, dén sjikde de meistër diech vuur straf de gank op*; **2** [Hd. Gang], manier van gaan: *ki-jk ins wi-j illégant häöre gank is*; **3** imperatief van ‘gaan’: *gank doeër, ga door, hoepel op*; **4** (**uitdr.**) *es we op gank goeën* (op stap gaan, aan de boemel zijn), *is ’t tot aan d’n daág; van nów aafaan moogs-te d’ne gank goeën (d’n eige pötsje koeëke)*

gäöf (v.; gäöve; -ke) [Mnl. govioen (grondeling), Kil. govie, Fr. gobie], **1** (rivier)grondel [Hd. *Flussgründling*]: *mèt gäöfkës waerde vreugër vääol op snook gëvès (gësnook), waat nów vërboeëjën is*; **2** **riviergrondel, een echt maasvisje**: *‘Gäöfkës zeen vëskës di-j zich in de Maas good (wi-j ’ne vës in ’t watër) in hun vel veule, ómdét oppe boeëjëm van de Maas zoevääol klawwe ligkën en ómdét ’t watër keul gënóg is.’*

gaonje (bn.; g. tr. v. verg.), gaande: (**uitdr.**) *waat is dao toch gaonje?*, wat is er aan de hand?; *’t spuuël is gaonje*, de poppen zijn aan het dansen.

gaonjëntaere (onvolt. deelw. van ‘goeën’) [typisch Limburgse en vooral Maaslandse vorm, ‘Limburgs gerundium’ genoemd], al gaande: *nów ins gaonjëntaerën en dén weer loupëntaere langs de Maas, vërtëlde hae miech ’t vërtëlsëlke van ’t wejmëske; neet gaonjëntaere mer wagkëlëntaere kwoeëm-dër ówt de kaffëe.*

gaons (partitieve genitief), gaans: *van Mëzeik nao leëlën is ’n oor gaons; ‘gaons’ vërwi-js*

nao ’t stök det (nog) te loupën is. [Van alles wat er te ‘gaan’ valt, is ‘gaons’ (gaans) een deeltje, hier een uur en dus ca. 5 km. Daarom spreken we van een deelsgenitief of een partitieve genitief]

gaonsték (m.; -ke; -ske), wandelstok: *d’n awwe mins haw de gammin* [Fr. uitspr.] *mèt z’ne gaonsték op z’nën (t)unnës* (gemeenz. voor ‘hoofd’) *gëtók; löps-tën op ’ne gaonsték, dén kóns-te gein bein mieë make* (dan kun je het niet meer op een lopen zetten).

gape (onoverg.; gaapde, h. gëgaap), **1** [Hd. *gähnen*], geeuwen, gapen: *‘Lul mer, Koe(ë)b, (blijf maar praten, ik luister niet meer), zag Zjef en hae gaapde mèt e gëzich zoe lank es mörge d’n hieëlën daág* (ontevreden kijkend); **2** (fig.) hunkeren: *waat stuis-te dao weer nao de maesjës te gape, Jan?*; **3** (**uitdr.**) *Fri-j waas zoe meug es ’n maaj en gaapde wi-j ’n lów* (zeelt); *es-te wujd wils gape, mós-tën ouch ’ne groeëte mónd hóbbe*, wil je veel geld uitgeven, dan moet je ook rijk zijn.

Gapërs, ’t Hóws De; Het Huis De Gapert (De Gapers): *‘t Hóws ‘De Gapërs’ oppe Bleumërstraot haef z’ne naam te dankën aan de gapënde kóp van ach mansluj, di-j de geevël (vër)seere. ’ne Gapër is dus ’ne manskop mèt de mónd wagëwujd oeëpe, mèt ’n oeëstërse möts oppe kop en mèt de trëkke van ’ne vraemde. De gapërs – de oeësprónkëlikke zeen ëwég – zeen gëmaak van keerammik (keramiek) doeër de Mëzeikër kunstënaer Gerard Segers. ’t Hóws is gëbówd in ‘Maaslandse Renaissance’ in ’t bëgin van de 17de ieëw en waerde vääraan de jaore nieëgëtig (20ste ieëw) gërestorreerd doeër arsjieték Martens. De lêste eigënaers zeen: Frans Monsieur (1845), fëmi-jlie Poukens-Sijbers, Jan Renier Poukens-Thevissen (1932), R.*

Indekeu (1975) en mëdam Martens-Van Buggenhout. (Bron: BOONEN, Martin, Het Huis De Gapert, *De Maaseikenaar*, 1993, 3, p. 163-165)

gard (m.; -e; -sje), **1** [Fr. *garde-chasse*], jachtopziener, boswachter: *es de gard wis det we hi-j ströppe zeen aan 't lëgke, dén spróng-dër ówt ze vel* (dan was hij woedend); **2** [Fr. *garde-pêche*], visserijopzichter: *de gard neume ze aan de Maaskant de maaswachtër en dae mótt de vëspe(r)dërm kóntrolleere*; **3** opzichter in de mijn: **mijnopzichters traden voor de veiligheid streng op:** *'De gard in de mi-jn kóntrolleerdën of de pöttërs hun werk mètt proeëpër kleijër bëgostën en of ze in de pött gein zwieëgëlkës bi-j zich hawwe. Es de gard diech mètt get pakde, waerdës-tën 'ingëkadërd' en kraegs-tën e vi-jfde van d'n daäglöeën neett ówtbëtaald.'*

gardëboe (m.; -s; -ke) [Fr. *garde-boue*], spatbord: *ómdët de kammi-j(j)ao vuuër miech 'ne gardëboe haw vërloeëre, kraeg iech al dae sli-jk van daen aerdëwieëg op m'n vinstërs, want 't waas zjus aan 't doeëje.*

gardëraob (m.; -e; -ke) [Fr. *garde-robe*], **1** kleijërkas; kleerkast [D. (Oostr., Zwi.) *Kleiderkasten*]: *in Frieda häöre gardëraob hangën o.a. e paar klëdsjës, twieë kazzëkinkës* [Fr. uitspr. van de 'in'-klank (Fr. *casquin*)], 'n deupjëske, 'ne gabbërdin en nog 'ne wënt(sj)ërjas; **2** voorraad (boven) kleding: *Odil is zoe ri-jk es 't watër deep is en kan mètt häöre gardëraob gemëkkelik 'ne kleijërwinkël vuur vrouwluj bëginne*; **3** [Hd. *Garderobe*], kledkamer, vestiaire: *geis-te swënt(sj)ërs nao 't tónneel, dén mós-te d'ne jas aafgieëvën aan de gardëraob*; **4** kledkamer in huis: *Giel en Mi-j höbbe rónnd de hieël kamër kleijërkaste (-kës) op maott laote makën en höbbe nów 'ne gardëraob van 12 m².*

gare (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *yarn* (naaigaren)], **1** gesponnen draad: *de höbs zi-jje, këtównë, wollën en li-jne gare; gare kóns-te twaere* (tweemen, twijnen), *waatt bëteikënt des-te twieë of mieë dräöj innein drejs*; **2** getweerde draad: *hieël vreugër gëbrujkde ze gei gare vuur te stoppën of te nejje, mer gëdruuëgdën dërm van gëslachde bieëste; vuur m'ne vëreus te strikkën hawwe ze zës straene gare vandoon*; **3** (samenst.) *de höbs stop- en strikgare.*

garraasj (v.; garraazje; -ke), graasj, gëraasj (zie ald.).

garransi-j (v.; -s; -ke) [Fr. *garantie*, Eng. *guarantee*, Hd. *Garantie*], waarborg, garantie: *wieë gieëve 2 jaor garransi-j; det fitskën is neett mieë óngër (in) garransi-j.*

garrazjis (m.; -te; -je) [Fr. *garagiste*], garagehouder, garagist(e) (gew.): *'ne goofe garrazjis mótt z'ne sti-jl kënne, vrintëlik zeen, neett hals uuvër kop aan 'nën ottoo (laote) wirkën en hae maag tiech neett in d'ne nak (nek) zitte* (afzetten, bedriegen).

garrëndere (overg.; garrëndeerde, h. gëgarrëndeerd) [Fr. *garantir*, Eng. *to guarantee*, Hd. *garantieren*], waarborgen, garanderen, instaan voor: *det garrëndeer iech tiech; iech kan neett garrëndere des-te dao niks aankri-jgs, aan det brómmërke; suksës gëgarrëndeerd; det is gëgarrëndeerd zieëkër.*

garsao (m.; -s; -ke) [Fr. *garçon*], ober, kelner, garçon (gew.): *wieë hawwe dao neett väöl gad, in dae rëstërao, mer tón de garsao ós de rieëkëning brach, waas ós d'n hóngër toch uuvër* (hadden we geen eetlust meer).

gas (m.; -te; -je), **1** [Eng. *guest*, Hd. *Gast*], gast, logé, logee, bezoeker: *es d'n gastën achtëraaf zëgke det ze van 'n kaal kirmis*

zeen trökgëkómme, höbs-te ze slech óntvange; **2** [D. (Nd.) (inf.) *Gast*], snuiter, kerel, vent, gast: vuur zoe mèt d'ne kop te spuuële (tegen te werken) mós-te toch 'ne rare gas zeen; **3** leerjongen: ooze jóngstën is (lieër)gas bi-j 'ne sjoonmieëkër; **4** kereltje: 't waas e gasje van nog gein tieën.

gas(t)hóws (o.; -hówzër; -hujske), gasthuis: e gas(t)hóws waas vreugër e soeërt gëstich woe minse di-j èrm, awd of krank woeëre, waerde vërzörg; **2** **Het Gasthuis in Maaseik:** 'Al in de 14de ieëw kende Mëzeik 't 'Hospitale Eyckensis', det in 1425 'Het Gasthuis Van Eyck' gëneump waerdën en det gëlieëge waas in de Groeëte Kirkëstraot. 't Gas(t)hóws (*Gastës*) waerde gëbrujk vuur de vërzörging van kranke Mëzeikënaere. Ouch Mëzeikër èrmoodzejjërs mochte d'r snachs slaope. Bi-j 't Gas(t)hóws huuërdën ouch 'n kepél, in 1636 'Die Gasthuyskerke' gëneump. 't Gas(t)hóws waerde rónnd 1830 aafgëbroeëke. Op vuurstël van 't Èrmebësteur bëslisde 't gëmeintëbësteur dén get wigëkalkde hujskës te bówwë, di-j los vanein rónnd e plejn kwoeëme te stoeën. In 1950 waerde de grónnd doeër de stad opgëkoch en éffe latër waerdën allës aafgëbroeëke.' (Bron: BOONEN, Martin, Het gasthuis, *De Maaseikenaar*, 1979, 3, p. 4-6)

gats (v.; -e; gétske) [Hd. *Gasse*], steeg, smal straatje: tón iech snachs zoeëg waat dao in det gétske loos waas, zat iech toch ougën op (was ik verbaasd).

gattoo (m.; -s; -ke) [Fr. *gâteau*], gëtoo; gebak: is get te veere, dén kump bi-j de koffie d'n dëkstën ti-jd 'ne gattoo oppe taofël; 'ne gattoo is get fi-jns mer dëk ouch get méchtigs; 't is fejn (leuk) det ma zoe 'ne fi-jne (lekkere) gattoo haef gëkoch.

gaw, 1 (bn.; -wër; -ste) en (bw.): rap; snel,

vlug, gauw: det is toch al gaw tieën euroo; 'ne lajëvaegër (dief) mót gaw zeen; doot det ins gaw; iech gaon gaw (h)eivërs; wie kómme zoe gaw mäögëlik; zoe gaw es iech gëreid (vaerdig) bèn, kóm iech; hae waas miech te gaw aaf; 't zal gaw gëdoeën zeen mèt bómpa; 'n óngëlök is gaw gëbbuërd; **2** (**uitdr.**) de's gaw gëdoeën! (antw.) gaw sjit 'n hoon! Pretsj!; gaw vunk mën vluuë, neem je tijd voor ernstig werk.

gaws (v.; gawze; gejske) [Eng. *goose*, D. (Nd.) *Gaus*, Hd. *Gans*], gans: de höbs taam en wilj gawze; aan de Maas zitte vääld Ni-jlgawze.

gawte (v.; g. mv.; g. dim.) [alleen in de verb. 'in (mèt) de gawte'], gawte: in de gawte (in der haast) höb iech de sluuëtël op de bènnëkant van de duuër laote stieëke.

gawwigheid (v.; g. mv.; g. dim.), gawwheid, vluigheid: de gawwigheid woemèt dae malëvaegër (gawwdief, zakkenroller) diech d'n portëfól ówt d'n maal haolt, is óngëluiflik; in de gawwigheid bèn iech de kat vërgieëte bówte te zëtte.

gazzao (m.; -s; -ke) [Fr. *gazon*], pëloeës, ploëës, groos (grasveldje); gazon: mèt oos graasmësjj-jn kónne wieë ooze gazzao zoe glaad mejjën es di-jne klétskop; ooze gazzao is zoe glaad es 'n biljaartaofël.

gëappëlde (m.; -; g. dim.), pómmelee (zie ald.).

gëbattër (o.; g. mv.; g. dim.) [van dial. 'battere' (slaan); Lat. *battuère*, 1450 *batteringe* (twist), Fr. *battre*, *se battre*], vechtpartij: Kris en Neer hóngën innein wi-j (de) këmphanën (vechthanen) en det gëbattër blaef mer doore.

gebéd (o.; gëbieëje; -sje), **1** [Hd. *Gebet*],

gebed: *sómmigge kattëli-jke – vreugër trouwës allëmaol – make vuuër 't iëëtën e krujskën ofzègkën e gebédsje; iech zal diech gèdènkën in mi-jn gëbieëje; 2 (uitdr.) dao hulp gei gebéd, dao mó't de mèskar kómme, daar helpen enkel krachtige maatregelen; e kort gebéd en e lank stök woeërs, wordt gezegd als iemand gaat bidden vóór het eten; veel voordeel willen hebben uit (van) weinig moeite.*

gëbeed, I (o.; -e; -sje) [Hd. *Gebiet*], **1** streek: *de Kémpen is e gëbeed in Belsj; 2 in het gebied 'Maasland' spreken we 'Maaslands': 'Oos Mëzeikërs en oos Maaslands höbbën allës te make mè't de Franke, di-j zich in de vi-jfde iëw in dit gëbeed höbbe gëinstalleerd. Ómdét dees Franke dus langs de Maas (en ouch langs de Ri-jn) ginge woeëne, wieëre ze de 'Ripuarische Franken' gëneump ('ripa' bëteikënt 'oever(streek)' in het Latti-jn). Ómdét dees Franke zoewaal de vuuërawwërs zeen van de Ri-jnlénjers van de Midde-Ri-jn es van de Maaslénjers, klinkën 't Ri-jnlands en 't Maaslands óngëvieër hetzélfd. En het Maaslands neume we ouch het 'Oostnederfrankisch'.*; **II** (in de woordverbinding 'op 't gëbeed'), betreffende: *op 't gëbeed van lékker iëte mós-te de Mëzeikër slóknaze (slókmówle) neet vööl lieëre.*

gëbeeje (overg.; gëboeëj, h. gëboeëje), gelasten, gebieden: *op 'ne gëbeejèriggèn toeën gëboeëj d'n hëngstëboor (stugge, hooghartige man) miech van ze gëlaeg aaf te bli-jve.*

gëbeinte (o.; -s; g. dim.), **1** [Hd. (form.) *Gebein*], gebeente, beenderen: *bi-j Leks achtër in de wei höbbe ze 't gëbeinte van 'nën 'awwe Belsj' opgëgrave; 2 (uitdr.) 'oowieë (o wee) di-j gëbeinte (je gebeente), 'zègke we es we eemës willën aafdreige mè't e pak rammël of 'n straauf.*

gëbieëdël (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Gebettel*], gebedel: *'t gëbieëdël van de kat vuur e stökske kieës is sjoeën vuur te zeen; gieëf dae bieëdëlaer 'nën euroo, dén zeen we aaf van ze gëbieëdël.*

gëbieëre (overg.; gëbieërde, h. gëbieërd) [Kil. *ghebaeren*], **1** gebaren, gebaren maken: *Joep gëbieërde det-ër miech haw gësjoeëte; Lut gëbieërde miech te goeën zitte; 2* veinzen: *Tjeu gëbieërde det-ër krank waas; 3 (uitdr.)* niets laten blijken: *Mil gëbieërde van niks (liet niets blijken) tón dër zich haw bëdoeën; tón de pollissën h'm vroeëge waat zjus waas gëbuuërd, gëbieërdën hae van krómmën(h)aas, deed hij alsof hij van niets wist, gebaarde hij van niets; Zjul gëbieërt neet nao e maesje (heeft geen oog voor meisjes), want hae is van d'n angëre kant.*

gëbieët (o.; -e; -sje), **1** [Hd. *Gebiss*], gebit: *höbt gieë e good (sjoeën, sterk, zwaak) gëbieët?; 2* kunstgebit: *Mi-j(j)a haef e vals gëbieët, ma lag häör gëbieët in e glaas watër; 3* (m.b.t. het mondstuk bij een paard, bit: *mèt e gëbieët kóns-tën e paerd in toum hawte; 't gëbieët is 'n deil van d'n toum (teugel, gebit en leidsel).*

gëbieëte (bn.; mieë -; 't meiste -) [volt. deelw. van 'bi-jte'], **1** vergramd, nijdig op, verbitterd: *Huub is gëbieëtën op di-j luuëgëbieës; 2 (uitdr.)* Zjang is de gëbieëtën hónd (wordt door iedereen geschuwd) *ómdét-ër gaw op ze paerd is* (opvliëgend van aard is).

gëbik (o.; -ke; -ske) [zeer sterk veroud.], lelijk gezicht: *waat e gëbik, 'n ech wansjöpse! [sterk veroud. voor 'gedrocht'].*

gëbinnëdi-jd (bn.; mieë -; 't meiste -), gezegend, gebenedijd: *de kri-jgs gei gëbinnëdi-jd woeërd ówt dae mótskop (ingekeerde stijfkop).*

gëblaet (o.; g. mv.; g. dim.), geblaet: *me leef sjaop* (troetelnaam), *waat is det toch vuur e gëblaet en e gemékker mèt di-jn geite?*; *iech bèn m'ne kop kwi-jt mèt 't gëblaet van dae lieëlikke bók en di-j magër geit hun sjaop* (ik ben radeloos door het geblaet van die koppige kerel en die magere vrouw hun schaap).

geblésseerd (bn.; -ër; -ste) [Fr. *blessé*], gewond: *tón iech mèt det óngëlök geblésseerd waas, bloojde iech wi-j e rënd(sj)*; *es-tën in de kaolpöt geblésseerd woeërs, mósdës-te drek nao de infërmeri-j* [Fr. *infirmerie*].

gëbloomp (bn.; mieë -; 't meiste -) [D. (Oostr.) *geblümt*, Hd. *geblümt*], gebloemd: *Kit zit in häör gëbloomp klëdsjën in häör kamër mèt gëbloomp tappëseerpëpeer aan de moóre*.

gëblöts (V.D. van 'blötse' (een deuk slaan)), ingedeukt: *tón iech mèt m'ne zate koptieëgën 'ne boum waas gëvare, woeëre de kappoo* (motorkap), *de sjappoos* (wieldeksels) *en de duuëre van m'nën deekappëtabël* (cabrio) *hieël gëblöts* (zoeëtën hieël vol dumpëls).

gëbod, **1** (o.; gëboode; -sje), gebod: (**uitdr.**) *Jom geit nao kirk of klóws en truk zich van God of gëbod niks aan*, hij gedraagt zich als een goddeloze; **2** (mv. (gëboeëje)), vingers: *det vérken it mèt z'n tieën gëboeëje*, met zijn tien vingers; *bli-jf dao mèt d'n tieën gëboeëje vanaaf*, blijf daar met je vingers vanaf; **3** (**uitdr.**) *soeëmërs stuit de Maas doeër 't gëbod* (doeër de bot = doorgaans) *hieël dreig* (ondiep).

gëboeëre (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *geboren*], (m.b.t. 'van bij de geboorte) geboren: (**uitdr.**) *Pie(ë)rkën is e gëboeëre vlieëgëlke*, vanaf de geboorte een deugnietje; *det kënd(sj) is vuur 't gëlök gëboeëre; lómp gëboeërën en niks bi-jgëlieërd*, altijd dom gebleven;

bës-tën es ieëzël gëboeëre, dén zuls-te neet es paerd stérve, domheid geneest niet; *dae mins is ónnuuëzël gëboeëre, zot gëweeg en laam gëtuttërd*, hij is een nietsnut.

gëboeërte (v.; -s; g. dim.) [Hd. *Geburt*], geboorte: *van z'n gëboeërtën aaf is oos nósjke* (klein kind) *e sjrieëfbieësjje; vreugër waerde de kien(d)sjës al d'n ieërstën of d'n twieëdën daåg nao de gëboeërte gëduip*.

gëboeërtëhóws (o.; -hówzër; -hujske) [Hd. *Geburtshaus*], geboortehuis: *Nëtsjën häör gëboeërtëhóws stóng in Luit* (Leut) *en det van miech stóng in óngër-Dilse* (awd-Dilse).

gëboeërtig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *gebürtig*], afkomstig uit, geboortig, van geboorte: *iech bèn gëboeërtig van Dilse*.

gëbónge (bn.; mieë -; 't meiste -) [V.D. van 'bënge'; Hd. *gebunden*], **1** niet vrij, gebonden: *iech kan neet doon waat iech wil, want iech bèn gëbónge*; **2** dik: *de sop is gëbónge*; **3** ingebonden: *det book is gëbónge*; **4** onderhevig: *we zeen allëmaol gëbóngën aan allërlei wettën en reegëlkës*.

gëbónt (o.; -ër; gëbuntsje) [Kil. *ghebondte*], **1** balkwerk [Hd. *Balkenwerk*]: *we höbbën 't gëbónt mèt karbëlin ingësmieërd, angërs kump d'n houtworm drin*; **2** bint [Hd. *Gebinde*], dakspant: *de zwaore balk van waal 20 séntemaetër dae in de moóre ligk en woe 't daak op rös, neume we ouch 't gëbónt*; **3** dakstoel [Hd. *Dachstuhl*]: *mèt daen houtworm is 't gëbónt rot gëwoeëre, want dae haef dao allëmaol gëngskes in gëboeërd*.

gëbóws (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *bumsen* (bonzen, dreunen, kloppen)], gebons, hard geklop: *mèt det gëbóws oppe duuër zoeëte we deeze nach mèt de pöppërs*.

gëbraod (o.; g. mv.; gëbräödsje) [Hd. *Braten*], gebraad: *e stök gëbroeëje vleis, bv. van e kawf of e vérke, neume we e gëbraod; es-te det gëbräödsje rujks, kump tiech 't watër in de mónd.*

gebrék (o.; gëbrieëke; -ske), gebrek: (**uitdr.**) *eedëre gek haef ze gebrék, niemand is volmaakt.*

gebrékkelik (bn.; -kër; -ste), **1** mismaakt: *Dom en Loes höbbën e gebrékkelik (óngëlökkig) kënd(sj); 2* gebrekkig: *Ti-jna kalt gebrékkelik Mëzeikërs; z'n kënnes is gebrékkelik.*

gëbreurs (mv.) [Hd. *Brüder, Gebrüder* (handel), broers, gebroeders: *de gëbreurs Jansën höbbe same det fëbrik gëkoch; de gëbreurs Pieëtërs woeëre marsjangën in voddën en bieën (in lompen en beenderen); 't awwërshóws van de gëbreurs Molenaers stuit op de 'Koning Albertlaan'.*

gëbroejeerd (V.D. van 'broejeere' (brouilleren) [Fr. *brouiller* (onmin verwekken)], in onmin: *Keet en Tilke zeen gooj vrindinne, mer nów zeen de fëmi-jlies van di-j twieë gëbroejeerd (geraak).*

gëbróws (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *brausen* (bruisen)], gebruik: *'t gëbróws van de watërval maak miech hieël röstig; 't gëbróws van de limmënaad doort éffekes, es-tën e glaas volsjòds.*

gëbrujk (o.; -e; -ske), gebruik: *Toeën haef t'r e gëbrujk van gëmaak saovës e glaeske te drénke; det is hi-j gei gëbrujk; e good gëbrujk; 'n awd gëbrujk; vuur eige gëbrujk.*

gëbrujke (overg.; gëbrujkde, h. gëbrujk), **1** [Hd. *gebrauchen*], gebruik maken van: *wieë gëbrujke dae stofzuigër eedëren daåg; gëbrujk de vërstand; iech kan diech*

good gëbrujkën in de zaak; Tjeu kan allës gëbrujke; 2 misbruiken: *de vrouw veulde zich gëbrujk; Mi-j luuët zich vuur allës gëbrujke; 3 (uitdr.) dae 't ieerste rujk, haef z'n vot gëbrujk.*

gëbrujkëlik (bn.; -kër; -ste), gebruikelijk: *ein oor is 't gëbrujkëlik oor woe de kënjer hi-j (bi-j ós = thuis) mótte zeen, es ze op stap goeën; 't is gëbrujkëlik [Hd. es ist Brauch (het is de gewoonte)] det ri-jke luj 'n eike kis keezën es eemës van de fëmi-jlie is gëstörve.*

gëbueëk (o.; g. mv.; g. dim.) [*in Maaseik voor kinderen en runderen; ook bij groot verdriet (anders 'janke')*], **1** gehuil: *doeër 't gëbueëk van oos klein iepke weit iech neet mieë woe m'ne kop stuit (ben ik totaal op); 2* [Hd. *Geheul* (pej. vnl. 'gebleer'), geblër, gebleer, gehuil, geschreeuw: *oos bédörve struntsjën is 'n wolk van e kënd(sj), mer es 't ze willëke neet kri-jg, kan iech van ze gëbueëk zoe kwaod (giftig) wuuëren es 'n spën; 3* verdrietig (klaaglijk) gehuil: *'t gëbueëk van de moodër waas vërsjrikkëlik tón häörën èngël waas gëstörve.*

gëbueëre (onoverg.; gëbueërd, is gëbueërd), **1** gebeuren: *wi-j 't is gëbueërd, wèt neemës; det laot iech neet gëbueëre; is get gëbueërd?; det gëbueërt miech nimmieë; waat is mèt tiech gëbueërd?; det mós ins gëbueëre; in 'n sëkon is 't gëbueërd; waat gëbueërd is, is gëbueërd; dao mótt get gëbueëre; 2 (uitdr.) hi-jéntieëgën en dao-intösse kan nog vääöl gëbueëre, tegen die tijd kan nog veel gebeuren.*

gëbueërtënis (v.; -se; -ke), gebeurtenis: *det Lëwi-j e stök in z'ne kraag haef, is 'n dagëlikse gëbueërtënis; in e minsëlieëve zeen bëlankri-jke, bli-j en dreuwigge gëbueërtënisse, di-j diech ammëzeere, vërwónjere, in de pöt dówwën of tiech gëlökkig make.*

gëdäch (o.; -te; g. dim.) [Hd. *Gedanke*], mening, idee, denkbeeld: (**uitdr.**) *waat e gëdäch*, dat is een stom idee; *dao höbs-te gei gëdäch van*, daar heb je niet het minste idee over; *det is e good gëdäch*, dat is een goed idee; *’t gëdäch allein al*, alleen al het idee; *brèng dae mins ins op ’n angër gëdäch*, op andere gedachten; *we zeen van gëdäch vërangërd*, van mening veranderd; *de’s mer e gëdäch*, dat denk je maar; *iech bli-jf bi-j m’n ieërste gëdäch*, bij mijn eerste mening; *we zeen op ’t gëdäch gëkómme*, op het idee gekomen; *de’s mi-j gëdäch*, dat is mijn mening; *dae zal iech mi-j gëdäch ins zëgke*, zal ik eens zeggen wat ik erover denk; *eemës in ze gëdäch laote*, iemand niet willen beïnvloeden; *eedërein ze gëdäch*, elk heeft zijn mening; *es iech me gëdäch maag zëgke*, als ik mijn mening mag geven; *e good gëdäch is vööl wieërd*, een goede gedachte is het halve werk.

gëdeenstig, **1** (bn.; -gër, -ste), gedienschtig, dienstwillig [Hd. *dienstwillig*], dienstvaardig: *An is e leevëkën en alti-jd ieëve gëdeenstig*; **2** (bw.), dienstwillig: *gëdeenstig rujmde Kaat de taofël aaf*.

gëdeilte (o.; -s; -ke) [Hd. *Teil*], gedeelte: *gieëf miech mer ’t boeëvënste (óngërste, vöörste, achtërste, middëlste, ieërste, lèste, groeëtste, kleinste) gëdeilte*.

gëdeiltëlik, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), gedeeltelijk: *’t waas mer ’n gëdeiltëlikke zónsvërdujstëring*; **2** (bw.), gedeeltelijk: *gëdeiltëlik höbs-te gëli-jk; det is gëdeiltëlik gëloëge*.

gëdënke (overg.; O.V.T. en V.D. niet gebruikelijk), **1** [Hd. *gedenken*], (m.b.t. in gedachtenis houden) gedenken, herdenken: *mèt Allërheiligge gëdënke wieë de doeëje (oos gëstörve fëmi-jlie, vrunj)*; **2** [Hd. *gedenken*], denken aan, nooit vergeten:

gëdënk, mins, det gieë stoeëf zeet en det gieë trök stoeëf zult wuuëre [Lat. *memento, homo, quod pulvis (stof) es, et in pulverem reverteris*].

gëdënkteike (o.; -s; -teikënsje), mónnëmènt; **1** gedenkteken, monument [Hd. *Monument*]: *e standbeeld of ’ne gëdënksteïn zeen gëdënkteikës*; **2** **‘het Vredespoortje’ is een gedenkteken**: *’t Pörtsje van de Vraej (Vredespoortje) aan de Eikërport is e manjëfik gëdënkteike vuur de börgërs en de sëldaote di-j in WO I en WO II ’t lieëvën höbbe gëlaote. ’t Pörtsje wilt ós wi-jzën op d’n dörpël dae d’r is tössën oeërlog en vraej. ’t Doeërbrik de oeërlögsmoör en maak de wieëg nao de vraej mäögëlik. Pieëtër van ’t mónnëmènt is de zësde klas van de staotssjoeël (ri-jkssjoeël, kolmëjën) in Mëzeik. ’t Óntwërp is van Mëzeikënaer Jackie Vancleef. ’t Gëdënkteike mós-te zeen es ’n moör woe de name van eedërein dae vuur ’t vadërländ is gëstörve, op vuurkómme.’* (Bron: CORSTJENS, Wim, *Het Vredespoortje verplaatst, De Maaseikenaar*, 2013, 4, p. 227)

gëdich, **I** (o.; -te, sje) [Kil. *ghedichte*, Hd. *Gedicht*], gedicht: *e gëdich make, opzëgke; de gëdichte van Hugo Claus kën iech van bówte*; **II 1** (V.D. van ‘dichte’), bestemd: *de’s neet vuur diech gëdich*, dat is niet voor jou bestemd; **2** dichtgemaakt: *’t gaat is gëdich*.

gëdi-j(j)e (onoverg.; gëdi-jde, h. gëdi-jd), **1** [Hd. *gedeihen*], floreren, gedijen, bloeien: *de zaak gëdi-jt*; **2** (**uitdr.**) *gëstoeële good gëdi-jt neet (gëstoeële good kump noeëts in ’t dörde blood)*.

gëdikkolteerd (bn.; -ë; -ste) [Fr. en Eng. *décolleté*, Hd. *dekolletiert*], gedecolleteerd: *mèt det werm waer doon iech e gëdikkolteerd klëdsjën aan nao ’t fieës; Ti-jna haw ’nën*

dikkoltee tot aan häöre navël, want häör blujске waas vâöl te zieër gëdikkolteerd.

gëdoeën (V.D. van ‘doon’), **1** voorbij: *de lès is gëdoeën; nôw môt ‘t ins gëdoeën zeen mèt dae zeivër; 2 (uitdr.) iech kan ‘t neet gëdoeën kri-jge, ik kan het niet over mijn hart krijgen om het te doen; ook letterlijk: ik raak er niet klaar mee; di-j kënjër zoe laat oppe straot, det is niks gëdoeën, dat is riskant; maak ins gëdoeën, stop daar eens mee; de mós neet meine des-te van eemës get gëdoeën kri-jgs, dat iemand je helpt; van dae pollëtikkër kri-jgs-te get gëdoeën, die helpt je (met dingen die anderen niet klaarkrijgen); ‘t is mèt Zjang gëdoeën, hij is gestorven.*

gëdoeme (tw.) [basterdvloek; uitroep], gedomme, goddomme, gedome, gedomie: **1** bij afkeuring: *hae haef gëdoeme m’ne fits gëpik, dae vlieëgël; 2* bij verbazing: *vërstoeeën zich di-j dén, gëdoeme, wi-j kat en hõnd?; 3* bij verrassing: *‘t haef, gëdoeme, gëvroeëre det ‘t kraak.*

gëdöld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Geduld*], passjensie; geduld: *gei (vâöl, e bitsje) gëdöld(sj) hõbbe; de mós get gëdöld(sj) hõbbe mèt h’m; me gëdöld(sj) is op; hõb toch e bitsje gëdöld(sj); di-j vrouw haef èngëlègëdöld(sj).*

gëdöljig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *geduldig*], geduldig, lijdzaam, lankmoedig: *Nésken is alti-jd ieeve gëdöljig; dae zeenëwëpie(è)r kan noeëts ins e bitsje gëdöljig zeen.*

gëdóndër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *thunder(ing)*, Hd. *Gedonner*], gedonder, gebulder, donder [Hd. *Donner*]: *in de berg zoeëte we mèt de flóp mèt det gëbliksëm en gëdóndër; 2 (uitdr.) dao hõbs-te ‘t gëdóndër al, daar zijn de poppen al aan het dansen.*

gëdoons (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Getue*], gedoe, gehannes, drukte, herrie, drukdoenerij, dikdoenerij: *‘t is miech e gëdoons vuurdés-te zoe’n kõi jung hõbs groeëtgëbrach [‘opgëtrokke’ → heeft negatieve connotatie]; dao wuuërs-te krank van, van det gëdoons; 2* moeite, ergernis, last: *minse di-j zeen gësjeije, zègke det ‘t ‘n hieël gëdoons is vuurdés-te vaneinaaf bès; doot waas-te wils, mer iech wil dao zelf gei gëdoons mèt hõbbe; waat e gëdoons vuur niks!; 3* aanstèl; aanstellerij: *det flaw gëdoons van uch, det kump uch nog op (daar krijgen jullie nog spijt van); 4* manier van doen: *‘t is mer e raar gëdoons dao, bi-j di-j booheemërs.*

gëdraag (o.; gëdraginge; gëdragingske), **1** gedrag: *vreugër kraegs-tën oppe sjoeël ouch punte vuur orde, bëlaefdheid, wirki-jvër en gëdraag; 2 (uitdr.) dao stuis-te dén mèt de good gëdraag, wordt gezegd als je de dupe bent van een onverwachte situatie.*

gëdrej (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *das Drehen*], het draaien, gedraai: *iech waas zoe dul es ‘ne pópperël van det gëdrej van di-j karrësèl; mèt det gëdrej mèt häör kõi (met dat gekokketeer) præbeert det pëteeke dae ri-jke stinkërd rõi häöre vingër te dreije; 2* onstandvastigheid, verandering van partij: *det gëklungël en gëdrej in de pollëtik kump vâöl minse naas en oeërën ówt.*

gëdri-jje (telw.) [Eng. *(the) three*, Hd. *zu dritt, zu dreien*], met zijn drieën, (in Belg.) ons gedrieën: *wieë mèt oos gëdri-jje zeen ós èffe goeën vërtrieëje, hebben een kleine wandeling gemaakt; mèt oos gëdri-jje zulle we det bëkske beer ins ówtlëbbere.*

gëdumpëld (V.D.) [D. (Nd.) *duken* (deuken)], ingedeukt, met deuken: *hõbs-te mèt d’nën ottoo örgës tieëge gëzieëte, dén is dae lichëlik gëdumpëld en zitte d’r dus dumpëls*

(*dumpëlèn* = deuken) in.

gëdwieë, **1** (bn.; -(j)ër; -ste), volgzzaam, onderworpen, meegaand, gedwee: *Sus is zoe gëdwieë es e sjäöpke*; **2** (bw.), volgzzaam, onderworpen, meegaand, gedwee: *gëdwieë lówstërde de batraaf nao de pollisse, mer daonao vaegde hae d'r waal z'n bóks aan* (trok hij er zich niets van aan).

Geel, roepnaam voor Guillaume, Willem.

geelis (m.; -se; -ke) [Bargoens voor 'buik'; D. (Rijnl.) *Gilles* (buik); 'geelis' zou van 'zjielee' komen], gëlles, gielës, gielis; buik: *dae Rik, dae sluit dao get in z'ne geelis*, hij hangt de veelvraat uit; *es-te get in d'ne geelis sluis, dén stiks-te 'nën houp ietës achtër d'ne zjielee (d'ne kammëzaol) en dus in d'ne bówk*.

geene (aanw. vnv.) [Hd. *jene(r)* (m.), *jene* (v.), *jene(s)* (o.)], gindse, gene, die (daar), dat (daar), aan die kant: *aan geene kant van de Maas sprieëke ze ouch oos sjoeën Maaslandse taal; deeze middig goeën we nao geene kant (d'n (H)ollénjer op, nao d'n (H)ollénjer; de streep uuëvër); deezën en geene* [Hd. *diese und jene* (deze(n) en gene(n))].

geer (bn.; -dër; -ste), bieës; gierig [Hd. *geizig*], vrekkelig, inhalig: *dae séntepie(ë)r is zoe geer (bieës) es de pes*, hij is zeer gierig.

gëérm (bn.; g. tr. v. verg.), gearmd, arm in arm [Eng. *arm in arm*, Hd. *Arm in Arm*]: *gëérm en vërleef wi-j e paar lachdujfkës, loeëpe (lieëpe) Dri-jk en Gónnëke uuvër de Bosstraot*.

Geert, roepnaam voor Gerardus/Gerarda.

geete ((on)overg.; goeët, h./is gëgoeëte), **1** [Hd. *gießen*], hard regenen, stortregenen,

gieten: *tón iech ówt d'n ottoo stapde, bëgos 't te geetën en waas iech drek zoe naat es 'n vërzoëpe kat; 't rieëgënt det 't gut* (het stortregent); *bli-jf ówt dae geetënde rieëge*; **2** [Hd. *angießen*], besproeien: *we goeën get watër aan de bloome geete, want di-j stoeën d'r mer slap(pëkës) bi-j* (staan erg droog); **3** [Hd. *wie angegossen*], gezegd van kleren: *det këstum zit wi-j gëgoeëte*; **4** [Hd. *abgießen*], gieten van brons, (af)gieten, een afgietsel maken: *wënieë (winnieë) is det standbeeld gëgoeëte?*; **5** [Hd. *gießen*], (m.b.t. ijzer, zilver, lood, tin gieten) gegoten: *di-j staof is gëgoeëte*; **6** paaien, kuit schieten: *de vësse zeen aan 't geete*.

geetër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Gießkanne*], gieter, gietemmer, bloemengieter; *es de grónd te druueg is, gieëve we de roeëze 'nën hawve geetër watër ówt de rieëgëntón (rieëngëltón)*; **2** [Hd. *Gießer*], arbeider in een gieterij: *wils-tën es geetër goeën wirkën in 'n geetëri-j, dén mós-te good tieëge de hits kónnën en neet voeërt zweite wi-j e paerd*.

geetëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Gießerei*], **1** het gieten: *bi-j de geetëri-j van i-jzër zeen de geetërs bëkans gëkleid wi-j maonreiziggërs*; **2** gieterij, werkplaats: *väöl geetëri-jjën in de Waalëpëjie zeen nów tów, want dao is te väöl kónkerénsie op 't gëbeed van i-jzërgeetëri-j*.

geeti-jzër (o.) [stofnaam; Hd. *Gusseisen*], gietijzer, ruw ijzer: *geeti-jzër is i-jzër wi-j 't ówt d'n hoeëgoeëve kump; 'n staof van geeti-jzër moogs-te neet te heit stoeëke, want geeti-jzër kan këpot sprënge*.

geevël (m.; -s; -ke), **1** voormuur (van een gebouw): *de Mëzeikër geevëls trëkkën hieël get toeriste*; **2** (uitdr.) 'ne gooje geevël [Hd. *Giebel*] *seert 't hóws*, schertsend gezegd van iemand met een grote neus; *dao zeen d'r*

- vööl di-j hi-j tieëge de geevël zeen kómme pisse, er zijn er veel die hier zijn willen komen vrijen.
- geevëlsteîn** (m.; -stein; -ke), gevelsteen: 'n hieël ti-jdsje gëlieëje loeëg (stóng) oppe Bosstraot, zjus nieëve de krujshieërekirk, e sjik hóws mèt 'n groeëte inri-jport en mèt oppe geevëlsteîn 'Het Gulden Hoofd'.
- gëfif** (bn.; -dër; -ste) [sterk veroud.; 'fift' komt van 'vief'; Fr. *vif* (levendig, vlug)], pienter, intelligent, slim, bijdehand, wakker: *laot det jungske mer loupe, want det is e gëfifmënke; Miekën is e gëfifdènk* (slimme juffrouw) *mer ouch e prel dènk* (preutse juffrouw), *want de zouds h'm op e sjuuëtëlke rónddrejje* (wordt gezegd van een al te preutse jongedame).
- gëföwtël** (o.; g. mv.; g. dim.), bedrog (in het spel): *es-te dènks des-tën 't mèt de gëföwtël kóns hoeële, höbs-tën 't mis, want wieë laotën hi-j neet óngër oos dówve sjeete, wij laten ons niet foppen.*
- gëföwts** (o.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. het herhaaldelijk hard slaan) gebonk: *es det gëföwts mèt daen tuijërhamër nog lang geit doore, dën maak iech miech ówt de veut (óngër de veut ówt = dan ga ik weg.*
- gëfrumsëld** (V.D. van 'frumsële'), **1** vërfrómmeëld; verkreukeld: 't *kleid is gëfrumsëld en 't ruffëlt ouch* (rafelt ook uit); **2** (m.b.t. vol rimpels) gerimpeld: *det awd wi-jfkën häör gëzich is hieël gëfrumsëld.*
- gëhaspël** (o.; g. mv.; g. dim.), gesukkel, gehannes, geknoei: *es dae knoeëjlap get duit, stuuët-ër 't vuuër z'n vot* (handelt hij het vlug en zonder aandacht af) *ofwaal is het ein en al gëhaspël; Tuur haw 'n uigskën op Kaat en daovuur doeëg hae 'n uigske tów vuur häör gëhaspël* (zag hij haar gesukkel door de vingers).
- gëhich** (o.; -te; -sje), gevest [Hd. *Gefäß*] van een degen, sabel of dolk: 'n *hoeërne gëhich van 'ne sabël is nêteurlik gëmaak van hoeërën* (hoorn); *ómdét iech zweithan haw, stoeëtde de sjérmkampëjówn miech 't gëhich van m'nën deegën ówt m'n han.*
- gëhieël** (o.; -e; -ke), geheel: 't *stankëtsel* (staketsel) *is hi-j en dao e bitsje bëros, mer 't gëhieël is nog in gooje staot; bès-te kóntént uuvër 't gëhieël, dën mós-te neet ligke zeivërën uuvër ein ofangër sjaeligheid di-j bieëtër kan.*
- gëhing** (o.; -e; -ske) [van 'hangen'; Hd. *hängen*], **1** slach; (m.b.t. het orgaanvlees zoals longen en hart van een varken) slacht: *van 't gëhing maakde wieë vreugër 'ne killoo of vi-jf lékker waar; 2 ook orgaanvlees wordt verwerkt: 'Es 't op 'n leijër gëhange, gëkaeld vérke vreugër waerdën oeëpëgësnieëjën en de derm (de slachaaftal) drówt woeëre (waas), waas allës waat nog in 't vérke hóng (lóngé, hart, lieëvër, neerkës), 't gëhing. Van 't gëhing wuuërt huidvleis (kipkap) gëmaak.'; 3 [Mnl. *gehenge* (hengsel), Hd. *Gehänge*], hangwerk, hengsel, scharnier: *aan 't gëhing det in de sjabbrang zit, wuuërt 'n duuër opgëhange.**
- gëhuuër** (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gehör*], (m.b.t. het vermogen om te horen) gehoor: *Tuur haef e good (slech, sjerp, zwaak) gëhuuër; ze gëhuuër is nog good; me gëhuuër is aan 't naolaote; 2 [Hd. *Gehör*], muzikaal gehoor: *Laen späölt pie(j)anoo op 't gëhuuër; 3* publiek: *de zaal zoeët stampvol, mer 't gëhuuër waas mówssstil; 4 (uitdr.) iech kri-jg gei gëhuuër*, men luistert niet naar me, men beantwoordt de telefoon niet.*
- gëhuuërig** (bn.; -gër; -ste), gehorig: 't *is hieël gëhuuërig in de blok, want 't zeen allëmaol*

mer einsteine tössemeûrkës.

gein (hoofdtelw.; onbep. vnv.) [Hd. *kein(e)*], geen: **1 vóór mannelijk subst.:** ‘*geine(n)*’: *we goeën hi-j geine kâl van make; dao gluif iech geine sikkëpit van; dao krejt geinën haan nao; 2 vóór vrouwelijk subst.:* ‘*gein*’: *iech hōb gein angēr blōws es dees; dao waas gein kat oppe straot; 3 vóór onzijdig subst.:* ‘*gei(n)*’: *we hōbbe gei geld(sj) mieë; dao is gei zaod mieë in ’t békske; det doon iech in gei gēval; dao waas gein ejvëlke (alvertje) det baet (bieët); 4 bij een dubbele ontkenning:* *Mi-j haef noeëts gein gōsting; 5 vóór een gesubst. telw.:* *geinën einën haef ’t gēdoeën; 6 (uitdr.) en hōndërd waas gein ein, wordt gezegd als iemand geen ogenblik zijn mond houdt en dus honderduit praat; det maesje doug van geinskante (van gein kante), volstrekt niet, geenszins.*

geinëvans (vaste woordverbinding) [*gein + ëvans* → v.; g. mv.; g. dim.], geen vordering, geen avance (gew.), geen voordeel (winst): *de kōns ligke jaomërën en janke, mer det is allëmaol geinëvans es-te de krieëmër in de rōk hōbs (als je lumbago hebt) of tandpi-jn hōbs vuur këpot (als je hevige tandpijn hebt).*

geinskante, van (vaste woordverbinding): in geen enkel opzicht, van geen kanten: *waas-te miech vërtëls, klopp van geinskante; dae préngel is van geinskante te bëtrōwwe.*

gëintrëseerd (bn.; -ër; -ste), gintrëseerd (zie ald.).

geis (m.; -tër; -je), **1** [Hd. *Geist*], (menselijke) geest: *’t stuit (kump) miech vuur de geis, het blijft (komt) in mijn gedachten; 2 sfeer, stemming, gezindheid: dao is ’ne gooje geis op ’t werk; 3 (uitdr.) de geis is ówt de fles, wordt gezegd wanneer je de controle verliest over een evolutie; d’n ottoo haef*

de geis gëgieëve, de auto functioneert niet meer; gooj geistër kómme trök, mensen die het goed (met je) voor hebben, komen graag terug.

geisèle (overg.; geiselde, h. gëgeiseld), **1** [Hd. *geißeln*], geselen, kastijden: *Óslivvën(h)ieër waerde gëgeiseld vuuërdët ze H’m op ’t krujs nieëgëlde; 2 (uitdr.) wieë hōbbe nog katte te geisèle, wij hebben nog iets anders (belangrijkers) te doen.*

geissëlik (m.; -ke; -ske; bn.; bw.), preestër, geistëlik (zie ald.).

geissëlikheid (v.; g. mv.; g. dim.), geistëlikheid (zie ald.).

geistëlik, I (m.; -ke; -ske) [Hd. *Geistliche(r)*], preestër, geissëlik; geestelijke: *’ne patër en ’ne pëstoeër zeen geistëlikke; II* (bn.) en (bw.), **1** [Hd. *geistig*], mentaal [Hd. *mental*], verstandelijk, intellectueel, spiritueel: *geistëlik gëzieën is ’t nog zjus e kënd(sj) van tieën jaor; 2* [Hd. *geistlich*], godsdienstig, geestelijk, kerkelijk, religieus: *’t geistëlik lieëve van de minsën is nimmieë waat ’t gëwaes is, want ze zeen suurtoe mèt ’t lichamëlikke baezig; de geistëlikke stand is de lëstën ti-jd sërjeus ówtgëdund.*

geistëlikheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Geistlichkeit*], geissëlikheid; geestelijkheid, clerus: *’ne këplaon bëhuuërt tot de lieëgër geistëlikheid en ’ne bussjop tot de hoeëgër geistëlikheid.*

geistig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** [Hd. *geistreich*], spits, geestig, puntig: *de zaal loeëg plat, want ze vóngte det allëmaol ieëve geistig; (iron.) waat bës-te weer geistig; ’n geistigge móp vërtëlle; 2* gevat: *nao Jaan lówstër iech gaer, want dae wèt det alti-jd zoe geistig te vërtëlle.*

Geistinge; Geistingen: *'Geistingën (1181 Ghestinghen) is 'n deilgëmeinte van Kindër (Kinrooi) en haw 401 inwoeënërs in 2008. Op 't gróndgëbeed van Geistinge zeen neet allein vuurwërpe gëvóngën ówt 't 'paleolithicum' en het 'neolithicum' mer ouch van de Eebuuroone, de Rommeinën en de Karroolingërs. Waat in Geistingën opvilt, is de Sint-Lambértuskirk, de graáfkepél Ruttën en ... de groeëte keezëlгатër. Geistingënaer Martinus Ruttën, dae bi-j de krujshieëre z'n huumanietitën haef gëdoeën, waas d'n ieerste bissjop van 't bisdom Lujk.'*

geit (v.; -e; -sje) [Mnl. *geet*, Eng. *goat*, D. (Zdl., Oostr. en Zwi.) *Geiß* (Hd. *Ziege*)], **1** girm, met; geit: *de geit is 't 'vrouwke' van de bók; vreugër waas de geit de ków van d'n ermoodzejjër; geite zeen reets (ritsig) van 't ènj van de zoeëmër tot 't bëgin van de wënt(sj)ër; 'n groeëte geit is 'n met; vreugër houwde ze mèt 'nën tujjërhamër 'nën tujjërpaol in de grónd en tujjërde ze zoe de geit; me leef sjaop (troetelnaam), waat is det toch vuur e gemékker mèt di-jn geit?; 't sjaop zaet 'bae-bae-bae' en de geit zaet 'mae-mae-mae';* **2** [D. (Rijnl.) *Geiß*], lang en mager meisje: *tón de Beatles in 1964 nao Amsterdam kwoeëme, stónge dao dówzënde geite langs de wieëg en op 't vleepplejn vuur de hieëren op te wachte; di-j geit haef bein tot aan de vot;* **3** domme vrouw: *di-j aw kermél is 'n stóm geit; 'n zieëta neume we ouch 'n geit;* **4** [Fr. *deux chevaux*, *La Deuche*], aenj [Hd. *Ente*], lillik aensje; (m.b.t. de auto van de Franse autofabrikant Citroën) *2 PK: in ein geit kós-tën e sjaop of 'n geit mètpakke, mer dao kostën ouch twieë boore mèt fi-iftig killoo iëerpëlën inzitte; es-tën in 'n geit 'n manj eijër loeëjs en de voeërs daomèt uuvër 'n ómgëploog veld(sj), dén broeëk gein ein sjaal;* **5** (samenst.) *geitëkieës, geitëbók, geitëlaer, geitëkuuëtël, geitëmèlkër* (nachtzwaluw:

molk 's nachts de geiten, meende men lang geleden); **6** (**uitdr.**) *dae haef 't vèt vanbënne wi-j de geite*, die ziet mager uit, maar is toch sterk; *es 't neet geit, dén bók 't mer* [hum. woordspeling, inspelend op het zn. 'geit' en de 3de pers. enk. O.T.T. van het ww. 'gaan'], lukt het niet goedschiks, dan maar kwaadschiks; *'nën awwe bók en 'n jóng geit zittën eedër jaor in 't leid*, krijgen ieder jaar een baby; *'t zeen teure, zag Zjang, en hae zoeët mèt de geit op 't daak*, zeispreuk; *van gieëve stoeën de geite druueg*, van geven word je arm; *nów geis-te këpot oppe geit*, nu begrijp ik er niets meer van; *lache wi-j 'n geit di-j de stad ówtgeit*, mekkerig lachen; *de's mèlk van de blaw geit*, met water aangelengde melk; *juuë mèt de geit* (vooruit maar, nu actie!, komaan, we doen verder) *gëbrujke we es get neet avvëseert, es we wille vërtrëkkën of es we de han ówt de mówwë wille stieëke;* **7** **vertelseltje:** *'Wi-j Slivvën(h)ieër de bieëstën haw gëmaak, móste ze op 'ne mörge weer bi-j H'm kómme vuur hunne naam te kri-jge. Laat oppe middig waas T'r daomèt vaerdig. Allein de geit waas neet dao gëwaes. Ze waas smörgës al vreug in de mooshoeëf van de ursëlinne gëloupën en zoeët zich dao de pens vol te vrieëtën aan de këbótse (witte kool). Wi-j ze allëmaol (h)eivërs ginge, zoeëg einën èngël de geit zitte. Ze waas op häör dówzëndste gëmaak aan 't neeringe (herkauwen). D'n èngël zag det nëteurlik voeërt (drek) aan Slivvën(h)ieër. Dae trok e kwaod gëzich en zag: 'Tech gaef det bieës geine naam mieë; det de ónduuëgënde pri-j mer geit.' En saerdów hèt ze: de geit.'* (Opgetekend door Tony VAN WIJCK, *Wi-j de geit häöre naam kraeg, De Maaseikenaar*, 1973, 3, p. 19); **8** **oud Maaseiker versje:** *'t Is miech e leid es de geit neet steit (stuit), de bók neet sprunk en de girm neet zunk.'* (Opgetekend door Toine WULMS) [dit gedichtje spot met de uitdrukking ' 't is toch e leid'; **versie** **Rheinisches Wörterbuch:** *'Et is ei Leid,*

dat de Geit neit steiht, de Buck neit sprüngt en de Geit neit süngt. (Heinsberg-Millén)].

geitëbók (m.; -buk; -bukeske) [D. (Zdl., Oostr. en Zwi.) *Geißbock*], bók; geitenbok: **(uitdr.)** *dae mins stink wi-j 'ne geitëbók; 'ne geitëbók stink oore boeëve de wënd(sj).*

geitëkieës (m.; -kieëze, -kieëske) [Eng. *goat's cheese*], geitenkaas: *in di-j dillekattéssezaak höbbe ze de lëkkerste geitëkieëskës; dae geitëboor maak zelf geitëkieës.*

geitëlaer (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Geißleder* en *Ziegenleder*], geitenleer, chevreau: *van geitëlaer make ze portëfölle, en beuk wuuëre dao sóms ouch mèt ingëbóngë; m'n hejskës zeen van geitëlaer; geitëlaer neume we ouch sjegrénglaer* [Hd. *Chagrinleder* = chagrijnleer] *of Törks laer* (marokijn); *geitëlaer is d'n dëkstën ti-jd naomaak* (van *sjaopëvé*l).

geitëwolle (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *goat's wool(len)*], geitenwollen: *de Greune* (partij van de non-conformistische sociale hervormers) *neumde ze vreugër ouch 'di-j mèt hun geitëwolle zök'.*

gëjaag, I (o.; g. mv.; g. dim.) [sleптоон], jachtigheid, gejaagdheid, gejakker: *iech kan neet tieëge det gëjaag; doeër al det gëjaag zeen sómmiggën hieël aan de lat; det ieëwig (ieëwëntig) gëjaag hunk miech de kael ówt, want dao wieër iech zoe zeenëwéchtig van es 'ne kni-jn; II (bn.; -dër; -ste) [stoottoon], gejaagd, haastig, zenuwachtig, onrustig, jachterig: *dae Joep is alti-jd ieëve gëjaag; hae haef get gëjaags in z'n ouge; iech waer nog ins turrëlut van det gehëks en van det gëjaag lieëve.**

gëjank (o.; g. mv.; g. dim.), gehuil: *mèt det gëjank van di-j jung (jing) weit iech neet mieë woe m'ne kop stuit* (ben ik radeloos,

ben ik totaal op); *iech höb weer gein oug tówgëdoeën mèt 't gëjank van daen érmen hals.*

gëjaomër (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Gejammer*], geklaag, gejammer, gelamenteer, geweeklaag: *dae Nol mèt ze gëjaomër, dae wèt neet des-te neet moogs klage mèt gëzón bein* (zonder reden); *uuver dae knuuër* (grommelaar) *ze gëjaomër klaag Truike stein en bein.*

gejboum (m.; -buim; -buimke), gaaiboom: *bi-j 't gejsjeete wuuërt 'nën houtëre voeëgël op 'ne lange staak, 'ne gejboum, gëzat.*

gejsjeete (alleen in onbep. wijs), **I** [Mnl. *gay*, *gaey* (gaaivogel)], gaaischieten: *bi-j 't gejsjeete mós-te mèt 'ne baog op 'nën houtëre voeëgël sjeete dae op 'ne lange staak stuit; II gaaischieten in Maaseik: 'Achtër d'n awwe kirkhof höbs-tën in Mëzeik de 'Geiboomstraat', di-j duit dënkën aan 't gejsjeete. In Mëzeik stóng al in de 17de ieëw 'ne gejboum, namëlik tösse de Kuuëningin Astridlaan, de Aw Baan en de Vërloeëre Kos. In 1668 neumde ze de plaats woe dae stóng, 'den Geyboom'. In de 18de ieëw sjoeëte de leede van 'De Oude Compagnie' of de 'Sint-Catharinacompagnie' en di-j van de 'Sint-Sebastiancompagnie' op d'n houtëre voeëgël dae boeëvën op de gejboum stóng (waas vasgëmaak)'*

gejske (o.; -s; -), omhulsel van een appel- of peerpit: *de gejskës zitte rónnd de kaere* (vruchtenpitten); *dao zoeëte vääöl gejskës in d'n appëläprótsj (kómpot).*

gek, I (m.; -ke; -ske), gek: **(uitdr.)** *kënjër en gëkke zëgke de waarheid; II* (bn.; -kër; -ste), **I** krankzinnig: *dao wuuërs-te gek van; iech bën toch neet gek; II onnozel: *waat vuur gëkke teure zeen det?; det wuuërt miech te gek; III dwaas: *det vèng iech e gek gëdach;***

det vèng *iech zoe gek nog neet*; **4** gesteld op: *Toos is gek op Fiel*; *de kènjër zeen neet gek op sprówte*; **5** belachelijk: *det is te gek vuur los te loupe*, dat is volstrekt ongerijmd; **6** wulps, losbollig: *de's e gek stök*, een wulpse meid; **III** (bw.), dol, mal: *woevuur stuis-te dao zoe gek te ki-jke?*; *doot neet zoe gek*; *bès-te gek!*, ben je nog goed wijs; **IV** (samenst.): *is 'ne vastëlaovësgék mèt de vastëlaovënd neet vërkleid, den stuit-ër dao vuur sjöppëgék*, dan staat hij daar voor gek; **V** (**uitdr.**) *wi-j awwër wi-j gékker*; *hawt miech neet vuur de gek*; *jónk gek is niks*, *awd gek is érger*, als je jong bent, mag je wat gekke dingen doen; *m'n wuuërt neet gek es m'n wilt*, je ontloopt de problemen niet door je als gek voor te doen; *gek is léstig*, men kan moeilijk samenwerken met iemand die onberekenbaar is; *det is wieërd waat de gek t'rvuur guuëf*, en *iech*, zag de gek; *eedërein mót mèt z'nën eige gek hówze*; *de gékke van Dilse*.

gëkaek (o.; g. mv.; g. dim.), geschreeuw, gegil: *mèt det gëkaek van det mënneke vraog iech miech aaf of dae neet ze kaelkën in brand sjrieëf* (wordt gezegd als een kind blijft schreeuwen).

gëkäök (o.; g. mv.; g. dim.) [klanknabootsend], gekokhals: *és 'ne mins mót uuëvërgieëve, kóns-tën hieël aardig wuuëre van ze gëkäök*; *in 'gëkäök' zit 'käök' en det is waas-te huuërs es eine mót göbbële*.

gëkap (o.; g. mv.; g. dim.), gëmale; **1** gehakt [Hd. *Gehackte(s)*]: *wi-jvääöl bölkës kóns-te drejjën ówt 'ne killoo gëkap?*; *van gëkap make we ouch frikkedëllen en boelëtte* [Fr. *une boulette de viande (hachée)*]; **2** (samenst.) *höbt gieë 't leefste vërkes- of kawfsgëkap?*

gëkënd (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *bekannt*], bekend, beroemd, gekend (in Belg.): *Guido*

Beckers is 'ne békènde Mëzeikënaer, dae gëkënd is vuur z'n koe(ë)re; *de Mëzeikër bëkkers zeen gëkënd vuur hun gooj vlaajën en pëteekës*; **2** (**uitdr.**) *dae is gëkënd wi-j slech geld(sj)*, hij heeft een slechte reputatie.

gëkke (onoverg.; gëkde, h. gegék), **1** gekheid maken: *dae gëkken däöl löp mer get te gëkke*; **2** bespotten: *minse di-j mèt angëre gëkke*, *höbbe d'n dëkstën ti-jd zelf hieël lang tieëne* (kunnen zelf niets verdragen).

gëkkenhóws (o.; -hówzër; -hujске), **1** krankzinnigengesticht: *Fin zit in 't gëkkenhóws, want di-j drejt doeër en is dus zoe gek es e raad*; **2** (fig.) dwaze of zenuwachtige drukte: *det is hi-j e gëkkenhóws, want di-j zeen hi-j zoe wild(sj) es (h)aas*.

gëkkigheid (v.; -heede; -heidsje), gekheid, gril, lichtzinnigheid, dwaasheid, dwaze streek, malligheid: *waat is det vuur gëkkigheid!*, dat is dwaas (onjuist, zinloos); *van gëkkigheid wët dae kwatsjkop vanvääör neet of tër van achtëre laef*, hij weet van toeten noch blazen; *sjei toch ówt mèt d'n gëkkigheid*; *aan de gëkkigheede van de moode vaeg iech m'n bóks* (daar geef ik niet om).

gëkloeët (o.; g. mv.; g. dim.) [vulg.], **1** vervelend gedoe: *det gëkloeët mèt daen ottoo dae alti-jd in pan ligk, ligk miech op m'ne maag* (vind ik onaangenaam); **2** minderwaardig werk, geklungel, gehannes, geknoei: *det gëkloeët mèt di-j marsjëndi-jis mót ins gëdoeën zeen, want de klante wille gooj waar*; **3** moeilijkheden, ellende: (vulg.) *'t gëkloeët dets-te mèt dae kloëëtzak höbs, hunk miech m'n kloëëtën ówt* (daar baal ik van); *Rik kan zich op z'ne bówk vri-jve* (blij zijn) *det 't gëkloeët (daen ielëlj) mèt det erm deer* (die ongelukkige vrouw) *nów gëdoeën is*.

gëklómmël (o.; g. mv.; g. dim.) [D. (Rijnl.) *Klummel* en *Knommel*, *Geklommel*], geklungel, beuzelwerk, gebeuzel, gehannes: *es iech det gëklómmël van dae klómmëljanës (knoeier) zeen, zou iech miech 'n oug ówt janke.*

gëkónkëlfóws (o.; g. mv.; g. dim.), gekonkelfoes, gekonkel: *mèt de pollëtikkërs hun gëkónkëlfóws in allërlei achtërkieëmërkës veule de minse zich gëfóp; mèt det gëkónkëlfóws van di-j heimëlikke nóndëdzjuuës (geniepigërds) zit Zjoo in klein sjoon (in moeilijkheden).*

gëkort (V.D. van inf. 'korte'), (**uitdr.**) *de's niks gëkort*, dat helpt niet, dat heeft geen resultaat.

gëkrej (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Krähen*], gekraai: *es daen haan hawvërnach bëgint mèt ze gëkrej, dén doon wieë gein oug mieë tów; 2* (fig.) *'t gëkrej van ooze kleine sjörk duit ós good, want det krejje duit-ër van plëzeer.*

gëkribbël (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Gekritzel*], gekribbel (gew.), gekrabbel: *van de meiste doktërs hun gëkribbël kóns-te niks make (dat kun je niet ontcijferen).*

gëkrujje (alleen mv.), keukenkruidrij [Hd. *Küchenkräuter*], kruiden, keukenkruiden, specerij: *boeënëkrujdsje (bonenkruid), pieëpër en ti-jm zeen gëkrujje; gëkrujje doon we in de sop of op 't vleis; ouch in sejskës doon we gaer gëkrujje.*

gëlaeg (o.; -e; -ske) [Mnl. *gelege* (huizing), Kil. *gheleghe* (landhuis)], **1** geleeg (gew.), boerderij, huis en erf: *det is dao 'n awd gëlaeg, een oude boerderij; 2* open plaats in een boerderij: *bli-jf van me gëlaeg aaf of iech sjik ooze sjieëpër (herdershond) achtër diech aan.*

Gëlaen; Geleen: *'Gëlaen - mèt good 32 000 inwoeënërs (2011) - is 'n deilgëmeinte van Zittërd-Gëlaen. Gëlaen (Glène, 12de ieëw) haef zich in de 20ste ieëw mèt de pöt (Staatsmijn Maurits) en mèt d'n DSM (Dutch States Mines) ówtzunjërlik óntwikkëld. Gëlaen, det we kënne van 'Dagboek van een herdershond' ligk bi-j 't vleegeplejn Mëstreech-Aoke, haef e moddërn hospëtaal, e sportpark mèt e pak sportvëreinigginge, e tējatër en allës waat 'n waerëldstad – zoe neume ze zich waal ins – mót höbbe.'*

gëlaje (bn.) [V.D. van 'laje'], **1** [Eng. *loaded*], (m.b.t. een geweer) geladen: *'t gëwieër ligk snachs gëlajën óngër 't bèd; 2* (m.b.t. een volgeladen maag) verzadigd, voldaan: *des tiech zoe ligks te zówpën en zoe gëlajën (h)eivërs kumps, dao höb iech m'ne bówk van vol (daar heb ik genoeg van); 't duit 'ne mins good aan z'n aw pens (volkse uitdr. m.b.t. tevredenheid) es-tër ins good gëlajën is; 3* beladen: *mèt dri-j vol zjëdi-jjën (boodschappentassen) en 'ne zak ieërpële waas iech gëlaje wi-j 'ne mówlieëzël.*

gëlakkeerd (bn.) [van 'lakkeere' (lakken); Fr. *laqué* (van 'laquer')], glimmend gemaakt, gelakt: *gëlakkeerde sjoon, di-j we ouch lakkes of lakkesjeunkës neume, vónge de minse vreugër hieël sjik en ouch vandaag zeen ze weer in de moode.*

gëlaote (bn.; -nër; 't meiste -) [V.D. van 'laote'; Hd. *gelassen*], berustend, lijdzaam, bedaard, kalm, gelaten, beheerst, onbewogen: *gëlaote loeët de lajëvaegër allës uuvër zich hieër goeën waat de zjuusj h'm óngër z'n naas vraef, gëlaote wachde de moeërdënaer oppe ströp; gëlaote laag (loe(ë)g) de krankën op ze stërfbèd.*

gëld (o.; -e; -sje), gild (zie ald.).

geld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Geld*],

pówn; geld: *baar geld(sj)*, klinkende munt; *kleigéld(sj)*, pasmunt; *vraemp geld(sj)*, buitenlands geld; *det is gei geld(sj)*, dat is spotgoedkoop; **2 (uitdr.)** *de Duitsers höbbe geld(sj) wi-j hui* [Hd. *Geld wie Heu*], *mer wieë höbbe geld(sj) wi-j watër of zoevööl geld(sj) es 't watër deep is; aerd is allëwi-jl geld(sj) wieërd*, beleggen in grond loont; *dae zit op ze geld(sj) wi-j 'n brók op häör kujkës*, hij is een gierigaard; *waem 't langste laef, kri-jg allës: 't geld(sj), de bujjël en 't snoor*, wie het langste leeft, krijgt alles; *iech hób nog vööl geld(sj) óngër de luj hange*, ik heb nog veel schuldenaars; *de kóns neet allës höbbe, geld(sj) en e sjoëen wi-jf*, je moet tevreden zijn met wat je hebt; *vuur geld(sj) kóns-te zelfs d'n dujvël laote danse*, met geld kun je alles bereiken; *geld(sj) maak neet gëlökkig, mer gëlökkig make ze geld(sj)*, woordspeling; *det geld(sj), sjri-jf tiech det op d'ne bówk, dén kóns-te det mèt d'nën hummëslup ówtvaege*, ik betaal je nooit; *'t geld(sj) wus miech neet op m'ne rök*, ik moet er hard voor werken; *de waerëld drejt óm geld(sj) en 'n vrouwëvot; det is sjoëen geld(sj) ('n watsj geld(sj))*, veel geld; *de pëstoeër duit gein twieë mësse vuur ei geld(sj)*, je moet niet tweemaal hetzelfde doen of zeggen; **3 kinderrimpje (gepaard gaande met slagen op de hand)**: *'Dao, vrouw, höbs-te geld(sj), gank nao de mert, koup 'n ków, stök van de lieëvër; stök van de pens, kielëwielëwëns.'*

gëld(sj)bujjël (m.; -e; -ke) [Hd. *Geldbeutel*], geldzak, portemonnee, geldbuidel, geldbeurs: *es iech dae ri-jke stinkër(d) z'ne gëld(sj)bujjël haw, dén waas iech zoe bli-j es 'ne gek, want dén haw iech geld(sj) wi-j drek; minse di-j 't neet breid höbbe, höbbe 'ne smale gëld(sj)bujjël.*

gëld(sj)kloppëri-j (v.; -je; -ke), afzetting, geldklopperij: *gëld(sj)kloppëri-j is vuur daen aafzëtter dagëlikse kos* (komt dagelijks

voor bij die gierigaard); *es dae sjelm diech mèt z'n gëld(sj)kloppëri-j in d'ne nak zit* (afzet, bedriegt), *dén kóns-te nao det geld(sj) fluite*, (dan is dat weg, verloren).

gëleef (bn.; -dër; -ste), geliefd [Hd. *geliebt*], bemind, dierbaar: *es Twan doeër ze gëleef Mëzeik wandëlt, is det ein fëlligheid mèt de luj, want dae is hi-j fël gëleef; eine van mi-jn gëleefde sjri-jvërs is d'n Hóngaar Sándor Márai.*

gëleijëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), gaandeweg, van lieverlee, stapsgewijs: *gëleijëlik haef dae klómpëklaos* (onhandige) *alle sjuuëtëlkës genék* (kapot laten vallen); *nao 't gëleijëlik vërslakkëre* (verwelken) *van de roeëzën höbbe ze hunne kop nów hieëlämaol laotën hange; gëleijëlik is det serpënt häöre mins rónð häöre vingër goeën drejje*, is zij de baas gaan spelen over haar echtgenoot.

gelék (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *das Lecken*], gelik: *aan de kat häör gelék kump gein ènj; 2* langdurig zoenen: *ki-jk di-j lachdujfkës* (verliefd koppeltje) *toch ins mèt hun gelék; 3* (fig.) *dae kóntëkrówpër ze gelék is neet gëmeind*, de vleierij van die gatlikker komt niet uit zijn hart.

gelëmmenteer (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *lamentéer*], geklaag, gejammer, gezeur, gezanik, gezaag: *mèt 't gelëmmenteer van di-j aw zaeg bèn iech weer krómp gësjoëëre vandaag* (ben ik weer slecht geluimd); *hawt d'ne kop mer* (brutale taal) *mèt de gelëmmenteer*, zwiig maar met je gezaag.

gëlëttërd (bn.; mieë -; 't meiste -) [Lat. *litteratus* (geletterd), Fr. *lettré*, Eng. *lettered*], gestudeerd [Hd. *studiert*]: *van eine dae gëlëttërd is, zëgke we in oos plat det-ër vööl lëttërs haef gëvrieëte* (gieëte) (dat hij veel gestudeerd en gelezen heeft).

gëlèttërde (m.; id.; g. dim.) [Fr. *un lettré*, Eng. *a man of letters*], geletterde: *bès-te lang nao sjoeël gëwaes en höbs-te vööl gëlieëze, dén bès-te bëlieëzën en gëlieërd en neume ze diech 'ne gëlèttërde.*

gëlieëge, (bn.) [V.D. van 'liggen'], **1** veelbetekenend, veelbeduidend: *dao is miech vööl (niks) aan gëlieëge* [Hd. *mir liegt viel daran*], *det de kënjër neet véchte wi-j de hane*; **2** [Hd. *gelegen*], geschikt, gelegen: *det kump miech nów neet gëlieëge, daen hieëlën trammëlant; kóm iech ouch waal gëlieëge?*, is mijn bezoek niet storend?; *es-te 'n hëndsjë zouds hëlpe, dén zou det hieël gëlieëge kómme*, dan zou ik dat toejuichen; **3** liggend, gesitueerd: *Mëzeik is gëlieëgën aan de Maas; oos hóws is op 't zujje gëlieëgën en ligk oppe Aw Ophoeëvërbaan*; **4** onaangeroerd ergens zijn: *dae wi-jn haef vööl te lang gëlieëge, want det is zjus azzi-jn.*

gëlieëje (bw.) [V.D. van 'lijden' = voorbijgaan], **1** (m.b.t. wat gebeurde vóór een bepaald ogenblik) geleden: *'t is lang gëlieëje det we op zwart zaod zoeëte* (dat we armoe hadden); **2** (**uitdr.**) *'t leid is weer gëlieëje*, het ergste hebben we weer achter de rug (is weer voorbij).

gëlieërd (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *gelehrt*], veel (boeken)kennis bezittend: *Francois Englert, dae Brussëlaer mèt z'n Higgsdeilke, is 'ne gëlieërde bol*; **2** (**uitdr.**) *de gëlieër(d)ste zeen de wi-jste neet; wi-j gëlieërdër; wi-j gékker (wi-j vërkieërdër)*; **3** [Hd. *gelehrt*], ingewikkeld: *de's miech te gëlieërd*, dat snap ik niet; **4** ontwikkeld: *oos Zjërtrud is good gëlieërd*; **5** (m.b.t. V.D. van 'lieëre') gestudeerd: *vuur det vak höb iech gein lèttër gëlieërd*; **6** voorzichtig en wijs geworden: (**uitdr.**) *is det haenke-vuurop nów gëlieërd?*, heeft hij zijn lesje geleerd?, heeft hij er een les uit getrokken?; is hij nu voorzichtig en

wijs geworden?

gëli-jk, I (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. de waarheid) gelijk: *gëli-jk höbs-te, mer zwi-jge zuls-te*; **2** vergelijking: *de's gei gëli-jk*, dat kun je niet vergelijken; **3** (m.b.t. de juistheid of de billijkheid) gelijk: *iech gaef tiech gëli-jk; dao höbs-te gëli-jk in; de höbs groeët gëli-jk*; **4** (m.b.t. een vaste woordverbinding als antwoord op een groet of wens), evenzo: *iech wëns uch 'n gooj gëzónndheid*, antw.: *vansgëli-jke*, ik wens u hetzelfde; **II** (bn.; -ër; -ste) en (bw.), **1** (m.b.t. uurwerken) gelijk, identiek: *zèt de klok ins gëli-jk*; **2** dezelfde: *op gëli-jke voot* (als gelijken) *mèt eemës ómgoeën*; **3** effen: *de wieëg is nów gëli-jk, want ze höbbe de kówle tówgëmaak.*

gëli-jke, I (m.; id.; g. dim.), gelijke: *de kóns 't bèstën ómgoeën mèt gëli-jke, want gëli-jk vieë lek zich* (mensen met hetzelfde beroep of dezelfde partij steunen elkaar als het erop aan komt); **II 1** (onoverg.; gëlaek, h. gëlieëke), gelijken op: *di-j teikëning gëli-jk t'r neet op*; **2** (**uitdr.**) *Rooske gëli-jk op häör paat wi-j twieë dröppëls watër; di-j twieë gëli-jkën obbein wi-j 'n vot op e kumpke sop*, gelijken helemaal niet op mekaar.

gëli-jkenis (v.; -se; -ke), overeenkomst: *iech zeen gein gëli-jkënis tösse Bërta en Ti-jna; iech zeen 'n gëli-jkënis tössën 'n zumptri-jn, 'n sjrieëfbieës en 'ne lëwejtmiëkër.*

gëljaar (m.; gëljare; -ke), galjaar (zie ald.).

gëlje (onoverg.; gólj, h.gëgólje), **1** [Hd. *gelten*], van kracht zijn: *de reegël des-te sòndigs gei graas moogs mejje, gul(j)sj in hieël Mëzeik*; **2** manifesteren: *de mós tiech doon gëljën en zëgke: 'Kóm mer aaf, iech lös tiech.'* (ik ben niet bang voor jou); **3** (mee) tellen: *det gul(j)sj neet, det is gëfówtëld.*

géljig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *gültig*], geldig, wettelijk, deugdelijk: *de kieërtsjës woeëre mer twieë wieëke géljig; 't op 't werk zoemér aafstappe, geit neet, want dao mós-tën 'n géljigge raej vuur hóbbe.*

gélles (m.; -se; -ke), gielës, gielis, geelis (zie ald.).

Gèllik; Gellik: *'Gèllik, 'n dörp van óngëvieër 2700 inwoeëners, is 'n deilgëmeinte van Laonake. In Gèllik (1096, Gelleken) hóbste de Sint-Laurentiusparrochie, di-j lichèlik gëstich is doeër de abdij van Munstërbilze. Sjoëns det Gèllik aan de vreugëren haerwieëg en aan de knaal (het Albertkanaal) ligk, zeen d'r gein fëbrikke, mer zeen d'r waal nog vööl boordëri-jje.'*

gëlój (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Geläute*], gëluj; **1** het gelui, gebeier: *es de klokke nao Roeëme zeen, huuërs-te dri-j daag gei gëlój; 2* gelui van een scheepsklok: *bi-j 't dörde gëlój mósdes-te vreugër make des-te oppe boeët zoeëts, angërs waas-tër ëwég.*

gëlök o.; g. mv.; -ske), **1** [Hd. *Glück*], geluk: *iech hób (stóm) gëlök gad; 'ne mins mót gëlök hóbbe; de moogs van gëlök sprieëke (kalle); gëlök t'rmèt; det waas zujvër gëlök; 't is e groeët gëlök; e gëlök bi-j 'n óngëlök; 't is nog e gëlök des-te zelf niks hóbste; 2 (uitdr.) óngëlök in 't spel, gëlök in de leefde; ein óns gëlök is mieë wieërd es ei pönd vërstand, zonder geluk vaart niemand wel; de mós neet sjoëen zeen vuur gëlök te hóbbe; dae haef ouch gëlök det ze vadër vuuër häöm gëboeëren is, wordt gezegd i.v.m. een kind van een rijke; dae haef mieë gëlök es vërstand; 't gëlök löp de däögëneete nao of wi-j groeëtër däögëneet wi-j mieë gëlök, minder deugdzaam hebben vaak geluk; 't gëlök vlujg, waem 't pak, haef het.*

gëlökkig (bn.; -gër; -ste), **1** [Hd. *glücklich*],

gelukkig: *es-te gëlökkig bës mèt waas-te hóbste en waas-te bës, bës-te 'ne gëlökkigge mins; 2 (uitdr.) geld(sj) maak neet gëlökkig, mer gëlökkig make ze geld(sj).*

gëlouf (o.; gëlouve; g. dim.), **1** [Hd. *Glaube*], gëlui; geloof: *hae kump ówt vuur ze gëlouf; Mëgrit is van häör gëlouf gëvalle; ze is van häör gëlouf aaf; wi-j groeët is eur gëlouf in God?; 2* overtuiging: *iech laot tiech in de gëlouf.*

gëloups (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (scherts.) [Hd. *Gelauf*], drukte: *mèt det gëloups sóndigs oppe Bosstraot kums-tën alti-jd eemës tieëge daes-te kënste; 2* [Hd. *Läuferei, Gelaufe*], (m.b.t. het voortdurend lopen) geloop, gedraaf: *nów ma gënieëzën is, is det gëloups nao 't (h)ospëtaal gëdoeën.*

gelp (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *gelp* (weelderig), D. (Rijnl.) *gälp*], **1** tierig, welig, weelderig: *de slaaj stuit sjoëen gelp; 2 (uitdr.) dae is zoe gelp es klieë, die ziet er fleurig uit, hij straalt van gezondheid.*

gels (v.; gëlze; -ke) [Mnl. *gelte* (gesneden wijfjesvarken), Vnnl. (1500-1700) *ghelte*, (D.) reg. *Gelze*], gelubd wijfjesvarken, gelte (gew.): *'ne gësnieëje bieër is 'ne berg en e jónk, gësnieëje wi-jfkësvërken is 'n gels.*

gëlui (o.; gëlui; g. dim.), gëlouf (zie ald.).

gëlui (overg.; gëluid, h. gëlui) [Hd. *glauben*], geloven: *gëlui det toch neet; 't is neet te gëlui; det gëlui iech good; iech gëlui t'r geine sikkëpit van; gëluis tiech det?; en diech gëluis det!; det mós-te mer neet gëlui; nów gëlui iech tiech neet; iech gëlui 't gaer; es-te det neet gëluis, maak iech tiech get angërs wi-jste; es-te dae mós gëlui; ze gëlui miech neet; kónste det gëlui?*

gëluivig (m.; -gër; -ste) [Hd. *gläubig*], gelovig: *gëluivigge zieële gëluive det ze nao hunnën doeëd nao d'n heemël, de hël of 't vagëveur goeën*.

gëluivigge (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Gläubige(r)*], gelovige: *de kristëlikke gëluivigge gëluive neet waat de moohammëdaanse gëluivigge gëluivën en angërsóm onneet*.

gëluj (o.; g. mv.; g. dim.), gëlj (zie ald.).

gëluuëtër (o.; g. mv.; g. dim.), zeivër, kwatsj, sjaele kâl, prazël; geleuter, geklets, gezever, gezanik: *sjei toch ówt mèt det gëluuëtër; want diech höbs ech te vääol mówls, je praat echt te veel*.

gëmaak, I (o.; g. mv.; gëmieëkske) [Mnl. *gemac* (rust)], **1** gemak(kelijkhed): *det lap iech tiech (doe ik je) mèt 't groeëtste gëmaak; 2* gerief: *vuur 't gëmaak höbbe wieë gaas laote lëgke; 3 (uitdr.) iech gaon miech neet jage, iech doon det op me gëmaak, zonder haast; dae is alti-jd op ze gëmaak, hij doet het altijd kalmpjes; hij heeft een kalme geaardheid; gei groeëtër gëmaak es 'n eige daak, eigen haard is goud waard; vri-jjën óngër ein daak is e groeët gëmaak; hawt di-j gëmaak, blijf rustig, kalm; wieë woeëre get opgëjaag, mer de meistër haef ós op oos gëmaak gëstëld (gerustgesteld); gëmaak vaort neet, gemak stoort niet; dae ze gëmaak meug is, mót trouwe; II (V.D. van 'maken'), **1** [mijnterm], gedolven: *de koeële waerdën in de pöt 'gëmaak' óngër de koeëläpos (van 6 tot 14 uur) en dus neet óngër de nachpos (opvölpos, völpos) - ouch nachsjich gëneump - en onneet óngër de middigpos; 2 (uitdr.) det zeen mer get gëmaakde ménkes (flówze = voorwendsels, uitvluchten)*.*

gëmale (o.; g. mv.; g. dim.), gëkap (zie ald.).

gëmaor (o.; g. mv.; g. dim.) [van 'maore'; Vnnl. (1500-1700) *modden* (in aarde of slijk wroeten)], **1** gëwouf, gëvruuëtël, gëvreutël; gewroet, het harde werken: *dae wouvër ligk zich al z'n hieël lieëvën ówt te slaove (zwoegen) vuur aan de kos te kómme, mer daen érme kloeët haef mèt z'n hieël gëmaor nog alti-jd gein bóks aan z'n kónt* (hij is nog steeds straatarm); **2** zenuwachtig gezoek: *waat is det mèt det gëmaor in di-j laaj (in dae kas)?*

gëmëch (o.; -te; -ske) [Kil. *ghemachte* (onderlijf, macht, potentie), Mnl. *gemachte* (teeldelen), Hd. *Gemächt*], mannelijke geslachtsdelen: *tón ze det kloeëtzékske tieëge ze gëmëch stampde, sjrieëfde dae wi-j e vérke det in 'ne reek (e mets) hóng*.

gëmein(ig)heid (v.; -heede, -sje) [Hd. *Gemeinheit*], nöttigheid; gemeenheid, laagheid: *de kóns de gëmein(ig)heid van daen döbbële ze gëzich aafliëze*.

gëmein, I (bn.; -ër; -ste) [Hd. *gemein*], **1** verachtelijk, vals, laag: *dae kërkesnës is gëmein volk; des-te miech dao zoe ligks te koejëneere (kójjëneere), det is gëmein van diech; 2* ordinair, ruw, plat: *'kloeëtzak' is gëmein taal; II (bw.), 1* erg, akelig: *'t is gëmein slech waer; det duit gëmein (akelig veel) pi-jn; 2* laag: *dae ruzingmieëkër haef miech gëmein bëhandëld*.

gëmeind (bn.; -ër; -ste) [Hd. *gemeint*], **1** gemeend, oprecht: *det 't gëmeind waas waat ër zag, is ieërlík waor; 2* menens: *pas op, ménke, want deeze kieër is 't gëmeind, is het ernst* [Hd. *Ernst*].

gëmeinde (v.; -s; -ke), gëmeinte (zie ald.).

gëmeindënhóws (o.; -hówzër; -hujске), gëmeintënhóws (zie ald.).

gëmeindënóntvénger (m.; -s; -ke),
gëmeintënóntvénger (zie ald.).

gëmeindëraod (m.; -e; g. dim.), gëmeintëraod
(zie ald.).

gëmeindëraodslid (o.; -leede; g. dim.),
gëmeintëraodslid (zie ald.).

gëmeindërik (m.; -ke; -ske) [Hd. *ein gemeiner Mensch* (een laag (gemeen) mens)], gëmeinërik; gemenerik, schoft: *iech moch li-jje det dae gëmeindërik op d'n héksebérg zoeët, want dae hób iech in m'n maal mèt z'n teure.*

gëmeinërik (m.; -ke; -ske), gëmeindërik (zie ald.).

gëmeinlik (bw.), **1** [Hd. *gemeinlich*], gëwuuënlik; gewoonlik, doorgaans, gemeenlik, in de regel: *gëmeinlik geit-ër saotërdigs 'n pint pakke; gëmeinlik kënt Rooskën häör/z'n lès op häör/z'n dujmke; gëmeinlik sjrieëf Zjéfke z'n kael in brand es-tër ze willëke neet kri-jg.*

gëmeinsjap (v.; -pe; -sjépke), **1** [Hd. *Gemeinschaft*], samenwerking, verbondenheid: *de krujshieëre lieëvën in gëmeinsjap; van de Euroopeese Gëmeinsjap mótte sómmigge përti-jje niks hóbbe* (willen sommige partijen niets weten); **2** [Hd. *Gesellschaft*], samenleving, maatschappij: *vuur di-jn sjaaj hoof de gëmeinsjap toch neet op te drejje; vööl jóng minse lieërën op kóste van de gëmeinsjap*; **3** (pol.) [Hd. *Gemeinschaft*], (m.b.t. een deel van de bevolking) (bevolkings)gemeenschap: *in Belsj höbs-te de Vlaomse, de Fransën en de Duitstaligge gëmeinsjap.*

gëmeinsjappëlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *gemeinschaftlich*], gemeenschappelijk, gezamenlijk: *in 't (h)ospëtaal is 'n*

einpërsoeënskamër vööl deurdër es 'n gëmeinsjappëlikke kamër; in di-j kommuun (commune) hóbbe ze 'n gëmeinsjappëlikke kuuëke; wieë doon allës gëmeinsjappëlik.

gëmeinte (v.; -s; -ke) [Hd. *Gemeinde* (zonder stadsrecht)], gëmeinde; gemeente: *det stök grónd is van de gëmeinte; det duit de gëmeintën allëmaol vuur uch.*

gëmeintëlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *gemeindlich* (van kleine gemeenten), *kommunal*], **1** gemeentelijk: *Dilse-Stokkëm haef gëmeintëlik óngërwi-js; 't sport- en kultuurkómpléks van Mëzeik is békans det van m'n groeëtë(r) stad*; **2 enkele gemeentelijke mandatarissen**: *'Gunter Haeldermans, dae sjeëpën is van oeëpënbaar wërke, mót de gëmeintëlikke wërke kóntrolleere. Sjeëpe Myriam Giebens is hieël fël bégange mèt waat op gëmeintëlik nievoo gëbueürt op 't gëbeed van sport en vri-jjën ti-jd, kultuur; bookëri-jje, akkëdeemie en fieëstëlikheede mer ouch op 't gëbeed van muuzee(j)ums, örfgood en flankeerënde pollëtik (ouch 't prozzjék 'Spraak en taal').'*

gëmeintënhóws (o.; -hówzër; -hujске), gëmeindënhóws; **1** gemeentehuis: *'t stadhóws – wieë kallën hi-j neet van e gëmeintënhóws – ligk oppe Mert* (zie: *stadhóws*); **2 Administratief Centrum nu in Lekkerstraat**: *'O.a. vuur e kënd(sj) aan te gieëve, vuur 'ne pas of vuur te ki-jke waat ze op de gëmeintëraod te zègkën hóbbe, mósdës-te vreugër op 't stadhóws (gëmeintënhóws) zeen en mós-te nôw in de Lékkerstraot zeen.'*

gëmeintënóntvénger (m.; -s; -ke), gëmeindënóntvénger; **1** gemeenteontvanger: *Inge Hawinkel is anno 2015 gëmeintënóntvénger (stadsóntvénger) in Mëzeik*; **2 wat is de**

taak van een gemeenteontvanger? *'De gemeintēnōntvenger is eigelik de kasseer van de gēmeintēn en wēt tiech o.a. zjus te zēgke wi-j groeët 't gaat in de bēgroeëting is.'*

gēmeintēraad (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Gemeinderat* (het college)], gēmeindēraad; **1** gemeenteraad: *de gēmeintēraad, dae vuur zēs jaor wuuërt gēkoeëze doeër de keezērs van 'n gēmeintēn is 't bēsteur det alle gēmeintēlikke zake reegëlt; 2 de gemeenteraad in 2015: 'In 2015 woeëren in de Mēzeikēr gēmeintēraad 27 zieëtëls. De gēmeintēraad bēstōng in 2015 ówt börgēmeistēr J. Creemers, de sjeëpēne M. Giebens, Y. Van Dooren, K. Drees, D. Verlaak, G. Haeldermans, R. Didden en G. Ignoul en nog 20 gēmeintēraadsleede. In de gēmeintēraad is M. Giebens es iēerste sjeëpe vērantwoeërdēlik vuur sport, kultuur, de bookēri-jje, de akkēdeemie, de fieëstēlikheede, de muuzee(j)ums en 't ərfgood (örfgood).'*

gēmeintēraadslid (o.; -leede; g. dim.) [Hd. *Gemeinderatsmitglied*, *Gemeinderat*], gēmeindēraadslid; **1** gemeenteraadslid: *de gēmeintēraadsleede wuuëren óm de zēs jaor gēkoeëze; 2 wat is een 'goed' gemeenteraadslid? 'E good gēmeintēraadslid kan good nao eedērein lówstēre, wilt de minsēn alti-jd hēlpe, is ónkruuēkbaar, is good t'r tale, kik alti-jd nao 't algēmein bēlank en is eemēs woe de minse vērtrówwēn in hōbbe.'*

gemékkelik, **I** (bn.; -kēr; -ste), **1** [Hd. *gemächlich* (rustig)], rustig, gemoedereerd, bedaard, kalm, gezapig: *dae ri-jke stinkērd haef e gemékkelik lieëvēnsje; 2* eenvoudig: *'t vraogstōk waas gemékkelik; II* (bw.), **1** comfortabel, licht: *de meiste kēnjēr hōbbēn 't allēwi-jl gemékkelik; maak 't uch gemékkelik*, kies een gemakkelijke stoel;

2 vrij moeiteloos: *Li-jza is gemékkelik doeërgēkómmēn in Luuëve; III (uitdr.) gemékkelik sjit e sjaop*, niets is makkelijk.

gēmēneerd (bn.; -ēr; -ste) [Eng. *well-mannered*, Hd. *manierlich* (goede manieren hebbend)], hoffelijk, wellevend, beleefd: *bēlaefde kēnjēr zeen good gēmēneerd; 'ne bradzjēlaer* (knoeier aan tafel) *kan neet gēmēneerd iēte.*

gēmood (o.; -ēre (gēmeudēre); g. dim.), **1** [Hd. *Gemüt*], gemoed, inborst, hart, gevoel, ziel: *'t is e sterk stōk op 'n aw bóks* (het is een verrassend feit) *det zoe e pritskun(t)sje* (kieskeurig jong persoon(t)je) *diech zoe op de gēmood kan wirke; det luuët me gēmood neet tów; 2 (uitdr.) laot hāör mer ins good vërtēlle, want ze mótt hāör gēmood ins luchte*, zij moet eens kunnen zeggen wat zij op het hart heeft.

gēmōts (bn.; g. tr. v. verg.), gemutst: *de zujs neet of dae vërkieërde bliksēm nów good of slech gēmōts is, want 'ne kop wi-j 'nēn ummēr* (lelijk, dik hoofd) *haef-tēr al lang en ki-jke wi-j 'n lów* (boos kijken) *duit-ēr ouch alti-jd.*

gēnaeve (m.; altijd mv.) [Hd. *Neffe*], neven: *wieë zeen gēnaeve; Fiel en Piet zeen gēnaeve, want ze zeen de kēnjēr van miech en van me broor.*

gēnaevékènd(sj) (o.; -kēnjēr; -kien(d)sje), achterneef, achternicht: *de zoeën of de dochtēr van e naef, van e nich of van de nōnk of de tant van pa of ma is e gēnaevékènd(sj).*

gēneete (onoverg.; gēnoeët, h. gēnoeëte) [Hd. *genießen*], genieten: (fig.) *dae kieërēl is nów neet te gēneete*, is in een slechte bui; *wieë gēneete van allēs waat good, sjoeën en lékker is; van di-j reis hōbbe we ech gēnoeëte; in hunnēn awwēn daåg gēneete*

ze vanein en van 't lieëve.

gënejd (V.D. van 'neje'), **1** [Hd. *genäht*], genaaid, gehecht: *de wónj is gënejd*; **2** [Hd. *genäht*], gezet: *ma haef 'ne knoup aan m'n bóks gënejd (gëzat)*; **3** benadeeld, bedrogen: *dae gëwiksdën en gëmeine bliksëm (sluwe en gemene vent) haef ós gënejd*.

gëngig (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *gangich*, Ged. 28.4.1685 *daer die pompe niet gengich en is*, Hd. *gāngig*], gënjich, gënketic; **1** goed lopend, soepel, gemakkelijk werkend: *we höbbe de pómp weer gëngig gëmaak, want iech kraeg békans gei watër boeëve*; **2** gangbaar: *zeen di-j tömbërs nog gëngig?*; **3** goed passend: *vuuerdét d'n sjoon good gëngig zeen, mós-tën ieërs e paar wieëke drop rónldoupe*.

gënieëge (bn.; mieë -; 't meiste -), **1** [Hd. *geneigt*], bereid, geneigd, genegen: *iech bèn neet gënieëgën ooze jóngste, dae nog neet druuëg is achtër z'n oeëre, nao di-j fuif te laote goeën*; **2** welwillend, goedgunstig: *vuur det awd vrouwke wil iech gaer d'n hoeëf ómspaje, want iech bèn häör hieël gënieëge*.

gënieëze ((on)overg.; gënoeës, h. en is gënieëze) [Mnl. *genesen*, Hd. (form.) *genesen* (*heilen* → *wond*, *kwaal*)], genezen: *iech waas zoe krank es 'nën hónd, mer nów iech ówt de kwaoje bèn, bèn iech békans gënieëze; we höbbe Slivvënhieër van 't krujs aafgëbaejd (we hebben intens en langdurig gebeden) en daodoeër haef Jeezëkën oos döpke (klein kind) gënieëze; de wónj is gënieëze*.

gënjig (bn.; -gër; -ste), gënketic, gëngig (zie ald.).

Gènk; Genk: 'Gènk – 1108, Geneche – det in Belsj-Limburg ligk aan d'n E314

en aan de knaal (het Albertkanaal), tèlt 65.000 inwoeënërs. Gènk, hoofplaats van 't geréchtelik kantón en keeskantón Gènk, is 'n bëlankri-jke indëstrie(j)eel stad. Zëstieën persént van de inwoeënërs is bówtélénjer. Tërwi-jl Gènk in 1900 mer 2437 inwoeënërs haw, waas det aantal 30 jaor latër al opgëloupe tot 24.574, tieën kieëre mieë dus. In 1914 waerde jummes op Gènks gróndgëbeed koeële boeëvëgëhaold en neet lang daonao ginge de mi-jnën in Wëntërslaag, Watërsjei en Zwartbërg oeëpe. Gènk tèlt anno 2015 neet mindër es 88 nassjénalietitën en haef nów mèt 300 bédri-jve 't groeëste indëstri-jpark van Limburg. En det sjoëns det de mi-jne tów zeen saer 1988 en de Ford saer 2014 is tówgëgange. Op winkëlgebeed höbs-te de shopping (1, 2 en 3) en o.a. 26 nów winkëls aan 't nów stadsplejn. Ouch bówtën 't séntrum zeen d'r e pak winkëls (Vennestraat, Stalenstraat, Hoevezavellaan, ...). Zieëker e bëzeuk wieërd zeen: Oeëpëlochmuuzee(j)um Bókri-jk, de mi-jngëbówwën en -sietees, de kirkën en moskees, 't Muuëlëvi-jvërpark, 't Heempark, de Slaagmuuële, de hieël bëzunjër bookëri-j in Gènk séntrum, 't sportséntrum, 't Plannëtarie(j)um, C-Mine en 't Muuzee(j)um Emile Van Doren. De bossën op 't gróndgëbeed van Gènk zeen deil van 't Nassjënaal Park Hoeëg Kémpe mèt o.a. Dommein Kattëvënnë. Bëkënd zeen ouch 'De Wijers' mèt z'n vësvi-jvërs en ze Provinsjaal Dommein Bókri-jk. Hieël bëzunjër ouch is 't nëteurgëbeed 'De Maten'. Ivvënémëntën in Gènk zeen o.a. 'Genk on stage' (100.000 bëzeukërs), de zóndigsmért oppe zóndiggën in de groeëte vëkansie (groeëtstën in Vlaondëre), wënt(sj)ërivvënémënt Yohoho, de Karnëvalsstoet, d'n 1-meistoet 'O-parade', de jaorlikse kirmis, de jaormért, de Sint-Martinusstoet, C-mine Jazz, etc. Bëzunjër ouch waat de gëzóndheid

betréf, späölt Gènk mèt ze 'Ziekenhuis Oost-Limburg Campus Sint-Jan' en 'Campus André Dumont' zoewaal in es bówte Limburg 'n bēlankri-jke rol. Op sportiefgēbeed zeen d'r suurtoe KRC Gènk, 'n voetbalklub di-j z'n thówsmatsjēn in de Cristal Arena (24.956 plaatse) späölt én 't intērnassjēnaal 'Kartcircuit Karting Gènk'. Gènk is o.a. mèt ze mi-jnōrfgood (C-Mine en Tor Park), z'n ékspezi-jsies, z'n kuns, z'n winkēlmäögēlikheede, z'n rēstēraos, z'n hootēls, ze Nassjēnaal Park Hoeëg Kēmpen en ze Dommein Bókri-jk 'n hieël aantrēkkēlikke stad, di-j e bēzeuk dōbbēl en dik wieërd is. Last but not least is Gènk e bēlankri-jk en intrēsant deil van 't Limburgs fītsparredī-js.'

génketig (bn.; -gēr; -ste), gēnjig, gēngig (zie ald.).

Gēnoeëtsjap van d'n Heiligge Fransiskus van Salleezie(j)us; Genootschap van de Heilige Franciscus Salesius: *'Dit gēnoeëtsjap waerdēn in Mēzeik in 1846 opgērich doeër bussjop Theodorus van Lujk. De bēdoeling waas iērhērstēl te brēnge, ómdēt God in Belsj zoevööl slech(t)s waas aangēdoeēn. Vuur eedēr wi-jk van de parrochie waerde twieë i-jvēraers aangēstēld, di-j vuur de nuuēdigge leede móste zōrge. Rónd 1850 woeëre det vuur de Bleumērstraot Catharina Aerts en Gertrudis Konings.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 33)

gēnóg, 1 (onbep.telw. of bn.) [Hd. *genügend*], voldoende, genoeg, toereikend: *dao is gēnóg geld(sj) in de waerēld vuur eedērein good te laote lieëve; 2* (bw.) [Hd. *genug*], genoeg: *hōbs-te nōw gēnóg gelēbberd?; van dae gattoo kraeg de slókkēr neet gēnóg; gek gēnóg haw dae zwake gēli-jk; vuur kuuēning te wuuērēn haw de prins lang gēnóg gēwach; 3* (uitdr.) *we zeen neet gēnóg, we*

zijn niet van voldoende hoge afkomst; zoe is 't gēnóg, meer hoeft niet; nōw weit iech gēnóg, nu weet ik hoe de vork in de steel zit; nōw hōbs-te gēnóg gēzag, nu ben je te ver gegaan; van dae sjaele kâl hōb iech gēnóg, heb ik mijn bekomsten; dae kri-jg noeëts gēnóg, hij is een gierigaard; nōw is 't gēnóg, hou nu maar op.

gēnuuējde, 1 (m.; id.; g. dim.), genodigde: *oppe brówlof hawwe de gēnuuējde bēkans allēmaol e stök in hunne kraag; 2* (uitdr.) *'neet gēnuuējd is ouch dao', zag Zjēraar tieēge de gēnuuējdēn en óngērtösse zoeēt-er al mèt de kni-jjēn óngēr de taofēl.*

Gēnväört, Aan; Aan Genveurt: *'Uuēvēr de Steine Brök, oppe Vlaak in 't Greemēlsloo, ligk 'n boordēri-j di-j in aw dokkēmēntē 'Genveurderhof' (1858) wuuērt gēneump. De plaatsnaam 'Aen gen Voorde' datteert al van 1550. Rónd 't midde van de 20ste iēw hawwe ze op Gēnväört (Genveurderhof) 2 paerd, 2 kuj, 5 rēnjēr, 30 sjäöp, 2 vérkes, 2 lang en 2 korte karre, 'n wel, 'n ploog en 'n aeg. 'n Väört (veurt) is 'n plaats woes-te zóngēr nate bóks aan d'n angēre kant van 'n bieëk of 'ne stroum kóns gērake [In het AN 'voorde' = doorwaadbare plaats in een beek of rivier; wad]. En 'gen'? Det bēteikēnt 'gene'. En zoe kri-jge we de bēteikēnis van 'Genveurderhof': een boerderij die aan de overkant (gene kant) van een wad ligt. In ons geval ligt die doorwaadbare plaats (dat wad) in de Witbeek.'* (Bron: LATOUR, Richard en Arnaud)

gēpak (bn.; g. tr. v. verg.), gēraak; bewogen, aangedaan, ontroerd: *iech waas hieël gēpak en de kluts kwi-jt* (van mijn stuk gebracht), *want zoegét haw iech nog noeëts op ein vi-j(j)oeël huuēre spuuēle* (zoiets dwaas had ik nog nooit gehoord); *moodēr waas ech gēpak doeër de film.*

gepénsjeneerde (m.; id.; -ke) [Eng. (*old age*) *pensioner*, Hd. *Pensionär* (m.b.t. een ambtenaar)], gepensioneerde: *de gepénsjeneerdén höbbén alléwi-*jl* mer ei probleem: drök, drök, drök; de gepénsjeneerde van nów (2013) kónne zich op hunne bówk vri-jve (van geluk spreken) det ze zoe jónk gepénsjeneerd zeen, want det geit vèrangère.*

gèpieëp (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gepiepe*], (m.b.t. vogels), gepiep: *det gèpieëp van di-j jóng möskès bèn iech zoe meug es kaw pap*; **2** [Hd. *Gequieke*], (m.b.t. muizen), gepiep: *snachs es 't stil is, huuërs-te 't gèpieëp van mujskès oppe zöldër*; **3** [Hd. *Gequietsche*], (m.b.t. bedden), gepiep: *van 't gèpieëp van dae rësaor bèn iech zoe wild(sj) es haas.*

gèpieëpèrd (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *gepfeffert*], (van spijzen), gepeperd: *de sop is vääol te gèpieëpèrd; e gèpieëpèrd sejske (sausje)*; **2** [Hd. *gepfeffert*], pikant, schuin: *es dae sjérpe mer 'n gèpieëpèrde móp kan vèrtèlle, dén laef-tër*; **3** (fig.) [Hd. *gepfeffert*], hoog: *zoe 'n gèpieëpèrde rieëkëning hawwe we neet vèrwach.*

gèpieërsde kop (m.; g. mv.; g. dim.), preskop [Hd. *Presskopf*]; **1** hoofdkaas: *van e vérke geit niks vèrloeëre, want zelfs van de vérkeskop make ze gèpieërsde kop*; **2 wat zit er in hoofdkaas?** *'Mèt zjèlattin, gèkrujjèn en óngër angère de kop, de start en de oeëre van e vérke make ze gèpieërsde kop. Ouch van rëndsj- en paer(d)svleis make ze alléwi-*jl* gèpieërsde kop.'*

gèpieëts kri-jge, ze (kraeg ze gèpieëts, h. ze gèpieëts gèkrieëge) [Hd. *Peitsche* (zweep), Hd. *peitschen* (slaan met de zweep)], slaag krijgen, geslagen worden: *vreugër hoofdës-te bi-j sómmigge meistërs neet vääol ówt te stieëkèn of de kraegs ze gèpieëts (of de kraegs pruuëgël).*

gèplujmp (bn.; g. tr. v. verg.) [V.D. van 'plujme'], **1** van pluimen ontdaan: *es-te 'n hoon höbs gèplujmp en laeggëmaak, kóns-te d'r hoondërësop van koeëke*; **2** (fig.) bedrogen, opgelicht, bestolen: *haef tiech 'nèn aafzèttër ferm aafgëzat, dén veuls-te diech gèplujmp.*

gèpraek (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *das Predigen*], **1** (m.b.t. het herhaaldelijk preken) gepreek: *es de priddëkant vreugër 'n vèrvaelënde sopmaaj waas, dén woeëre de geluivigge ze gèpraek drek zoe meug es kaw pap, mer es-tër de gaaf van 't woeërd haw, dén hóngè ze aan z'n luppe*; **2** (fig.) (m.b.t. het iemand de les lezen) gepreek: *we zeen dae naobër ze gèpraek kótsmeug.*

gèprëseerd (bn.; -ër; -ste), geprésseerd (zie ald.).

geprëseerd (bn.; -ër; -ste) [Fr. *pressé*], gèprëseerd; gehaast: *spooj diech ins get, iech bèn geprëseerd; bës-te zoe geprëseerd?; det waas miech dao e gëjaag bi-j dae Fiel, want dae waas alti-jd ieëve geprëseerd.*

gèpruuëtël (o.; g. mv.; g. dim.), gemopper, gemor: *mèt det gèpruuëtël van daen dwieërsnak en di-j giftigge spèn van h'm (dat venijnige vrouwmens van hem) doon wieë uuvërdaåg nog neet mieë de blènjèn oeëpe.*

gëraaj (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.; door syncope uit Mnl. 'gerade' (flink)], gaaf, zonder lichamelijk gebrek: *'t kien(d)sje waas goddank hieël gëraaj; Lis is al tachëtig, mer ze haef nog e gëraaj gëbieët.*

gëraak, I (o.; g. mv.; g. dim.) [enkel in een paar uitdrukkingen], **1** naar schatting: *op 't gëraak aaf (op 't heilig uigske) zou iech*

zègke det dae geevël ölf maetër (breid) is; 2 op goed geluk: we weite neet of Toos en Dom bi-j hun (thóws) zeen, mer we goeën op good gëraak; II (bn.; -dër; -ste), 1 beledigd, gepikeerd: det trutsje-reur-miech-neet (kruidje-roer-me-niet) is voeërt gëraak, es-te get zègks; 2 gëpak; ontroerd: tón iech al di-j kaddoos kraeg, waas iech hieël gëraak; 3 licht bevroren: de ieërpële zeen deeze nach gëraak, mer 't waas ouch vrëks kawd.

gëraasj (v.; gëraazje; -ke) [Fr. en Eng. *garage*], graasj, garraasj; **1** [Hd. *Garage*], autostalling: *zèt d'n ottoo mer in de gëraasj; d'n ottoo kump neet vääöl mieë ówt de gëraasj; 2 garagebedrijf: d'n ottoo mótt nao de gëraasj; in de gëraasj kënne ze allëwi-jl de pri-js.*

gëraemte (o.; -s; -ke) [Kil. *ghe-remte*, D. (Rijnl.) *Gerämster*, Hd. *Gerippe*], **1** geraamte, skelet: *'t is sjan en óngepërmeteerd det ze in Belsj de gëraemtës al nao 10 jaor ówt de gravër mooge goeëje; 2* zeer mager persoon: *höbs-te gei vleis mieë op d'n rubbe of bës-te zoe magër es 'n geit, dén bës-tën e wandëlënd gëraemte.*

gëraodzaam (bn.; g. tr. v. verg.), gëraoje (zie ald.).

gëraoje (enkel attr. bn.) [komt vooral voor in '*'t is tiech gëraoje*']; Hd. *lass dir das geraten sein*], gëraodzaam; raadzaam, geraden, verstandig, nuttig, wettelijk: *'t is tiech gëraoje, ménke, des-te d'ne kop ins get mieë huls, jongen, als je je mond niet wat meer houdt, zal je daar onaangename gevolgen van ondervinden (dan zal je dat moeten bezuren); iech vóng 't gëraoje m'ne kuuëtël trök in te trëkke, ik vond het geraden mijn plan(netje) in te slikken (mijn voorstel in te trekken); 't is neet gëraoje daen opgëbloeëze gek e köpke kleinër te make (te vernederen),*

want dae is zoe sterk es e paerd en dae haef 'n tóng wi-j e zwieërd (een scherpe tong).

gëraos (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. het voortdurend tieren)geraas, geschreeuw: *mèt di-j lëwejt mieëkërs hun gëraos weit iech nimmieë woe m'ne kop stuit (ben ik totaal op); 2* [Hd. *Rasen*], lawaai, rumoer, kabaal, gestoei: *mèt det gëraos van di-j ottoos zou iech hi-j zoe bóws es haas wuuëre; 3* gërols; gestoei: *zeet ins get röstig, kënjër, en sjei ins ówt mèt det gëraos; 4* geraas van een storm: *mèt det gëraos van de wënd(sj) slaop iech wi-j 'ne rësj (slaap ik vast).*

gëras (bw.), gërös (zie ald.).

gër-di-jn (m.; -e; -ke) [Hd. *Gardine* (glasgordijn)], gordijn: *trèk de gër-di-jnën ins tów; Hollénjërs höbbe gein gër-di-jne vuuër de vinstërs en es ze di-j höbbe, trëkke ze di-j noeëts tów; dae roddëlaer zit d'n hieëlën daäg allës aaf te loore (te loeren) van achtër z'n gër-di-jne.*

geréch, **1** (o.; -te; -sje) [Hd. *Gericht* (schotel, maaltijd, spijs)], spijs: *e gëbraod van de fielee van e wild(sj) vérkën is e fi-jn geréch; 'n vleis- of kieëssjoeëtël is e geréch woës-te van kóns ieëte wi-j 'nën sjeurëndieërsër (heimejër); 2 (o.; -te; g. dim.) [Hd. *Gericht*], rechterlijk college, gerecht, rechtbank: *zeet gieë al ins op 't geréch mótte kómme?*, hebt u zich al eens bij het gerecht moeten melden, bent u al eens voor het gerecht gedaagd?*

gëreef (o.; g. mv.; g. dim.), **1** genot, gemak, comfort: *van zoe 'ne groeëte stal, dao höbs-te de gëreef van; höbt gieë eur gëreef van di-j nów kuuëke, mëdam?; 2 (m.b.t. wat je leuk vindt of nodig hebt) gerief: *es daen Tei get in z'ne kop haef (zijn zinnen op iets heeft gezet), dén kump dae alti-jd aan ze gëreef; 3 partner: *sómmigge manskieërëls kónnën in hun hieël lieëve gein vrouw vënge, mer***

dae patjappër (patjakkër) dao, dae kump gemèkkelik aan ze gëreef; 4 gereedschap: hõbs-te 'ne groeëtèn hoeëf, dén hõbs-te vuur e fërtujn (aan) gëreef vandoon.

gëreeflik, 1 (bn.; -kër; -ste), gerieflijk, comfortabel: *det is e gëreeflik hóws; 2* (bw.) op gerieflijke wijze: *ómdét we al 'nën daág awwër zeen, hõbbe we 't sannietaer (de sanitaire installaties) get gëreeffikkër ingërlich.*

gëreeve (overg.; gëreefde, h. gëreef), bedienen, klanten gerieven: *aan dae vëskraom wuuërs-tën alti-jd good gëreef; kónt gieë miech éffe gëreeve, mënneër?; vuur de klante te gëreevën hõbbe wieë hi-j e pak volk.*

gëregeerd (bn.; V.D. van 'rëgeere'), (goed) verzorgd, (goed) gekleed: *Lei en Li-ja hõbbën 'n hieël kòd kënjër (jing, jung), mer ze zeen allëmaol alti-jd ieëve good gëregeerd.*

gëreid, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [1657, syne goederen, gereyde ende ongereyde, Nopt Jaspers, 2597], vaerdig, klaar; gereed: *is allës gëreid vuur de reis?; kums-te gëreid mèt di-j rippërasie?; maak tiech mer gëreid; 2* contant: *wieë bëtale mèt gëreid geld(sj); 3* klaar: *de breef ligk gëreid vuur op te sjikke; 4 (uitdr.) lui(j)e zweit is rap gëreid*, een luiaard klaagt vlug.

gëreidkri-jge (overg.; kraeg gëreid, h. gëreidgëkrieëge), klaarkrijgen: *mënneër; iech kri-jg det graasmësjij-n nimmieë aan de kâl, kónt gieë det mësjujn vuur zaotërdig gëreidkri-jge?*

gëreidmake (zich), 1 (overg.; maakde gëreid, h. gëreidgëmaak), bereiden: *ma, maakt gieë nog ins kni-jn mèt prówme gëreid?; 2* (wederk.; maakde zich gëreid, h. zich

gëreidgëmaak), klaarmaken: *kënjër, maak uch gëreid, want wieë goeën vërtrèkke.*

gërieëte kri-jge, ze (V.D. van 'ri-jte' + 'kri-jge'), slaag krijgen: *van 'de lat' (bijnaam) en van 'de maetër' (bijnaam) kraege sómmigge kënjër ze gërieëte mèt 'n lat of 'ne maetër es ze get hawwën ówtgëvrieëte; vreugër kraege de kënjër ze gërieëte, det zègk iech tiech.*

gërizzëneer (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. Räsionieren], geredeneer: *wieë hõbbe lang zitte kalle, mer of 't probbleem mèt oos gërizzëneer nôw van de baan is, det hunk nog (dat is nog niet uitgemaakt); 2 [Hd. (pej.) Räsioniererei], geredeneer, gepraat: *dae mówlemaan ze gërizzëneer is wi-j van e kujke zóngër kop (zijn argumenten zijn erg onlogisch).**

gërloëëzie (v.; -s; -ke) [sterk veroud.; kwajongenstaal; vervorming van Fr. horloge], horloëëzje; zak- of polsuurwerk: *'latër kri-jg iech nunkske (oompje) z'n gërloëëzie', zag 't sjalëvaegërke.*

gëroëbëld (bn.; -ër; -ste), gërubbëld (zie ald.).

gërols (o.; g. mv.; g. dim.) [klemtoon op 2de lettergr.; sleeptoon], gëraos (zie ald. 3de bet.).

gërös, 1 (bn.; -dër, meis gërös), gëras; **1** kalm gestemd: *es de kënjër op stap zeen, bèn iech neet gërös vuuërdét ze trök bi-j ós (thóws) zeen; 2* rustig: *laot miech gërös, want voeërt bèn iech m'ne kop kwi-jt (want je brengt me helemaal in de war); dae kieërël luuët miech neet gërös; 3* onbevreesd, onbezorgd: *iech bèn d'r gërös in det iech dao neet m'n érten ówt hõb (dat ik daar nog kan functioneren); 4* door niets verontrust: *hõbs-tën e gërös gëweite, dén sluuëps-te wi-j 'nën os; Sjël is 'ne gërösde mins (rustige mens, mens met*

gerust geweten); II (bw.), 1 zonder bezwaar: *gank mer gërös (h)eivërs*; 2 stellig: *van de brök aafsprèngèn of doeër de kornisj (dakgoot) loupe, det dörf iech gërös*.

gërösstèlle (overg.; stelde gërös, h. gërösgèstèld), geruststellen: *klèin kènjër kóns-te paje mèt 'n doeëj mós, mer vuur zoe 'ne kóntraere gërös te stèlle mós-te haor op d'n tan hóbbe* (niet bang zijn om te spreken) *en 't hart oppe tóng hóbbe* (en oprecht zijn).

gërösstèlling (v.; -e; -ske), geruststelling: *'t is 'n hieël gërösstèlling des-te dao d'n fikke* (gemeenz. voor 'vingers') *neet aan hõbs vërbrand, want 't is waal hieël riskant vuur diech allëwi-jl op d'n eige te zètte* (zelfstandige te worden).

gëróws (o.; g. mv.; g. dim.), 1 [Hd. *Rauschen* (*Geräusel*)], geruis: *van 't gëróws van de blajër of van de zieë kan iech sloope wi-j 'ne rèsj* (kan ik vast slapen); 2 [Hd. *Rauschen*], (m.b.t. een ongewenst (bij)geluid) ruis, geruis: *d'n doktër zaet det iech gëróws op 't hart hõb*; 3 [Hd. *Geräusch*], onduidelijk geluid: *Stin huuërt allein mer gëróws, want di-j is zoe doufes 'ne pot*.

gërówtërd (bn.; g. tr. v. verg.), geruit: *'ne gërówtërde rok mèt groeëte rówtën is ówt de moode, mer mèt eine mèt klein rujtsjës is 'n vrouw alti-jd sjoëen gëkleid*.

Gertrudis, Sint; Sint-Gertrudis: *'Wou(d)s-te d'n hieël lieëve jaorliks e bëpaold bëdraag ówtbëtaald kri-jge, dén mósdes-te geld(sj) aan Sint-Gertrudis (Sint-Zjërtrud) gieëve. Deze kas (lijfrentekas), dae in 1900 in Héppenaert waerdën opgërìch, haw in 1902 27 leedën en e bëdraag van 221 fr. in kas. In 1924 waerde dees vëreinigging ómsjrieëvën es 'n vieëvërzieëkëring. Vuuërzittër waas tón Henri Schroyen.'* (Bron: BOONEN,

Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 19)

Gertrudismèlkëri-j Héppenaert, Sint; Sint-Gertrudismelkerij Heppeneert: *'Dees mèlkëri-j (fujs) haef bëstange van 1901 tot 1946. Oprichtërs woeëre Jan en Mathieu Steyvers, Mathieu Deckers, Frans Lantinne en H. Schroé (gemeintëraodslid). Vuuërzittërs zeen gëwaes: André Schroyen, Harie Cox, Maan Deckers en Harrie Bekkers. De mèlkëri-j stóng woe nów de parrochiezaal stuit. In 't bëgin waerde de mèlk opgëhaold mèt de hõndskaar. In 1924 woeëre 29 boorën aangësloeëte. De boeëtër waerde vërkoch aan de Mëzeikër winkèleers en aan de boeëtërmì-jn van Hassëlt. In 1946 waerde de mèlkëri-j gësloeëte, ómdët zujvërheid en proeëpëreiteit neet gegarrëndeerd woeëre.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 24)

gërubbëld (bn.; -ër; -ste) [Hd. *gerippt* (m.b.t. glas *gerillt*)], gërobëld; geribd: *in de vöörduuër hóbbe wieë gërubbëld glaas stoeën; vreugër gëbrujkde ze op 't (h)ujskën ieërs gëzëttëpëpeer en daonao gërubbëld pëpeer*.

gëruif (o.; g. mv.; g. dim.) [veroud.], lang haar (klaar voor de kapper): *es-te wi-j Frans de Wolkni-jn (volkstype) wils rón dloupe, mós-te det gëruif op d'ne kop mer laote stoeën; jóng, hõbs-te rujzing mèt de kwaffäör of waat is det mèt det gëruif?*

gëruikvleis (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Rauchfleisch*], rookvlees: *bës-tën e bitsje doeër de tek gëgangën en wils-te trök op d'n stëkke kómme, dén mós-te dówvësop en gëruikvleis ieëte; gëruikvleis is gëmaak van 't mujske (spierstuk) van e paerd of e rënd(sj), woe ze ouch rosbuf van make.* (Bij een slachtrund zit het spierstuk boven de lies).

ges 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *ghest*, 1779 *ges haelen*, MR 21.8, Eng. *yeast*, D. (Nd.) *Gest*], gist, bakgist: *in broeëd- en vlejëndeig doon we ges; duis-te geine ges in d'n deig, dén kump dae neet op* (dan rijst het deeg niet); **2 (uitdr.)** *en ges!*, en nog wat!

gësittëweerd (V.D. van 'sittëweere') [Eng. *situated*, Hd. *situiert* (m.b.t. maatsch. positie)], gesitueerd: *kónt gieë miech ins zëgke wi-j (det) de pollëtikke sittëwasi-j hi-j zjus is of zeet gieë daovuur neet good gësittëweerd?*, of verkeert u daarvoor niet in de goede positie?; *Zjef is 'ne bieëtër gësittëweerdën en toch vilt-ër op 'ne sent doeëd* (en toch is hij gierig).

gësjamp (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *scamp* (schimp, spot)], geschimp, schimping, honend verwijt, hatelijke toespeling: *'uuvër waat de gëmeinte dao vaerdig haef gëmaak, hōb iech al hōndërde sjampsjuuëte gëhūuërd', zag de slaajmōwl* (grote mond), *dae in d'n hieële rōntëlóm békënd stóng vuur ze gësjamp*.

gësjappeerd (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [volkslat. *excappare* (de kap afdoen om makkelijker te ontvluchten), Sp. *escapar*, It. *scampare*, Fr. *échapper*, D. (Rijnl.) *schampieren*], ontsnapt: *tón de kënjermoeërdënaer* (Dutroux) *gësjappeerd waas, is de mënistër van zjusti-jsie móttën aaftrieëje*; **2** hersteld: *nōw Sus gësjappeerd is, zaet-ër des-te nog bieëtër gei zawt op d'n ieërpëlën hōbs* (dat je beter doodarm bent) *es des-te zoe krank bès es 'nën hōnd*.

gesjéf (o.; -te; -ke) [van 'schaffen' (doen, maken); Hd. *Geschäft*], bēdri-jf; winkel, zaak, handel: *di-j fēmi-jlie haef e sjoëen gesjéf* [meestal: winkel, zaak, bedrijf] *oppe Bosstraot*.

gësjeid (o.; g. mv.; g. dim.) [van 'scheiden';

Mnl. *gescheit*], aafsjeijing, rein (2de bet.); grens (tussen twee percelen): *nōw vruuëg miech dae paljas van 'ne naobër toch waal of iech gein hëgk wil zëttën in 't gësjeid; uuvër wi-j 't op vāöl plaatse zjus zit mèt 't gësjeid, haef al mēnigge zjuusj vāöl kopbrieëkës gad in oos léndsje; de reinsteîn* (grenssteen) *ligk neet in 't gësjeid (de rein), woe dër normaal waal mót ligke*.

gësjiejëld (V.D. van 'sjeijële') [Hd. *scheiteln* (een scheiding in het haar maken)], voorzien van een haarscheiding: *allëwi-jl vënge de meiste minse zoe e lōwzëgëngsken* (lōwzëpaad) (hum. voor 'sjeijël') *e bitsjën awwërwëts, mer vreugër waas 't haor van de meiste mansluj gësjiejëld*.

gësjjèld (V.D. van 'sjèlle' (schillen) [D. (Nd.) *schälen*], schillen: (**uitdr.**) *de zumpër ging mèt e gësjjèld stéksken* (h)eivërs, hij kwam van een kale kermis thuis; *hae vërtrok mèt e gësjjèld stékske*, met de staart tussen de benen.

gësjieënd (V.D. van 'sjeëne' (schennen, schenden)) [van Mnl. *scheynden*, *schinnen*, *schennen*], ontsierd: *e gësjieënd gëzich is e gëzich det bëvuurbeeld doeër 'n lillikke wónj is gësjónje; es de gëzich gësjieënd is, zujs-te neet ówt, ómdét de gëzich dén óntseerd is*.

gësjieëte (V.D. van 'sji-jte') [Mnl. *schiten*, Gr. *schizein* (splijten), Eng. *to shit*, Hd. *scheißen*], gescheten: (**uitdr.**) *di-j sji-jtkónt is get gësjieëte*, die bekakte vrouw (fig.) heeft nogal noten op haar zang; *iech laot miech neet op m'ne kop sji-jte doeër zoe e stökske gësjieëte mèt ze sji-jtërig gëdoons en z'n sji-jtëri-jkës* (ik wil niet de voetveeg zijn van die kakker met zijn kouwe drukte en zijn verwaandheid).

gësjoeëre, 1 (V.D. als bn. gebruikt; g. tr. v.

- verg.) [Hd. *scheren*, Eng. *to shear*] (m.b.t. dieren, gewassen en weefsel) geschoren: *gēsjoeëre sjäöp blaetën ieëvën hel es sjäöp di-j neet gēsjoeëre zeen*; **2 (uitdr.)** *mèt waat-ër van dae marsjang gëkoch haef, zit-ër gēsjoeëre*, in nesten, hij is ermee gefopt, hij zit ermee opgescheept); *Mil is weer krómp gēsjoeëre vandaag*, slecht geluimd.
- gēsjoeëte** (V.D. van ‘sjeete’), **1** [Eng. *to shoot*, Hd. *schießen*], geschoten: ‘*ne gēsjoeëtën haas mós-te laote bestérve*’; **2 (uitdr.)** *det Fiel ’n uigskën haw op det maesje, det haw iech gaw gēsjoeëte* (vlug in de gaten, gemerkt, gezien).
- gēsjölp** (bn.; -dër; -ste), geschulpt, geschelpt (m.b.t. duiven): *ooze blawwe gēsjölpdën is weer in de pri-jze gëvallën en zit nôw weer röstig oppe spi-jkër(d)*.
- gēsjöt** (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Geschütz*], geschut: ‘*t gēsjöt van de Ammëriekane stóng in d’n oeërlog* (WO II) *achtër de knaal*’; **2 (uitdr.)** *de mós neet zoe e zwaor (groeëf) gēsjöt gëbrujke vuur zoe’n zwakigheid, want ’t is de käl neet wieërd*.
- gēsjravël** (o.; g. mv.; g. dim.), gestrompel: *det wi-jfke dao mèt häör sjravëlkerke* (rollator) *is alti-jd ’n prónte vrouw en e biddërhéndsje (bi-jdërhéndsje) gëwaes* (is altijd een mooie vrouw én vlijtig en verstandig geweest).
- gēsjrif** (o.; -te; -sje) [Hd. *Schrift*], **1** schrift, schrijfwijze, handschrift: *sómmigge make zoe’n kribbëls, det ze hun eige gēsjrif neet kónne lieëze; de meistër haef e sjoëën gēsjrif*; **2** een geschreven werk, geschrift: *höbt gieë de gēsjrifte van de aw Griekën al gëlieëze?*
- gēsjrómp** (o.; g. mv.; g. dim.), gekras: *laot det maesje mer loupe mèt ze gēsjrómp op di-j aw vi-j(j)oeël, want det is e gëfif dènk (gëfif = sterk veroud. voor ‘slim’, ‘bijdehand’)*.
- gēsjrówwël** (o.; g. mv.; g. dim.) (m.b.t. het met sterke wrijving over of langs iets schuren of schuiven) geschuur: *tón iech mèt d’n tuf waas gëvalle, sjrówwëldën iech waal tieën maetër uuvër de bëtóng en mèt det gēsjrówwël ligke m’n hieël billën (batsën) oeëp(e)*.
- gëskénke** (o.; -s; -), gistkannetje: *vreugër haolde de minse bi-j de brówwër ges in e gëskénke*.
- gëslieëpe** (bn.; -nër; -(n)ste) (V.D. van ‘sli-jpe’), sluw, listig, geslepen: *iech kan d’r geine kop aan kri-jge* (ik begrijp niet) *det dae gëslieëpe kaddee* (linke kerel) *miech zoe haef kónne bëtóppe* (bedriegen), *zóngër det iech get in de mot haw*.
- gësnieëje** (V.D. van ‘sni-jje’), **1** gelubd, gesneden: ‘*ne berg* [stoottoon] *is ’ne gësnieëje bieër, ’nën os is ’ne gësnieëjën deur (stier) en ’ne rujn is ’ne gësnieëjën hëngs*’; **2 (uitdr.)** *dae is ze vadër ówt de mówl gësnieëje*, hij lijkt sprekend op zijn vader.
- gësókkërd** (bn.; -ër; -ste) [Fr. *sucré*, Eng. *sugared*, Hd. *gezuckert*], **1** zoet gemaakt, gesuikerd: *de meiste vlaje zeen gësókkërd en de knubbëlkësvlaaj* (suikertaart) *hieël zieëkër*; **2** met suiker bestrooid: *Mëzeikër knapkook is nogal fël gësókkërd*.
- gëspón** (o.; -ne; g. dim.) [zeer sterk veroud.], vrouwelijke geslachtsdelen: *kënt gieë de wäörd van allëwi-jl vuur ‘gëspón’ en ‘geméch* (mannelijke geslachtsdelen)?
- gestéchel** (o.; g. mv.; g. dim.) [van ‘stéchele’; Hd. *sticheln* (steken onder water geven)], gestechel, gesteggel, herrie, ruzie, geruzie:

Maaslénjers zeen stéchélaere, mer es t'r tweeë aan 't stéchele zeen, dén kónne de angère neet tieëge det gestéchel (dan kunnen ze dat geruzie niet verdragen); 'gëvreibjël' is e butsjje stérker es 'gestéchel'.

gësteevëld en gëspoeërd (uitdr.), [Hd. *Stiefel* (laars)], gepakt en gezakt, klaar om te vertrekken: (**uitdr.**) *al 'n hawfoor vuuërdét de bös kwoeëm, stóngwe we gësteevëld en gëspoeërd oppe stóp aan 't böskötsje.*

gëstèl (o.; -le; -ke), gestel, lichamelijke constitutie, lichaamsgesteldheid: *Tei haef e zwaak (sterk, i-jzère, tej) gëstèl; in waer en wënd(sj) in 't veld(sj) stoeën vreutëlën is neet good vuur de gëstèl; de mós de gëstèl swanjeerën en neet vërbzakkën of vërnaolieësigge (verwaarlozen).*

gëstèld (bn.; mieë -; 't meiste -), **1** gehecht, dol op: *zeet gieë ouch zoe gëstèld op dae Piet*, bent u ook zo gesteld op het gezelschap van Piet?; *wieë zeen mieë gëstèld op e good glaeske wi-jn es op e zjèneeveërke*, wij vinden een glaasje wijn aangenamer dan een jenever; **2** (m.b.t. een gesteldheid) gesteld: *wi-j is 't mèt de kranke gëstèld*, hoe gaat het met hem?; *'t is tristig gëstèld mèt daen érmen hals, ouch ómdét dae zoe'n vërsjrikkèlikke pi-jn mót li-jje.*

gëstich (o.; -te; -ske), **1** gesticht, inrichting voor zwakzinnigen: *ómdét dae jóng vanallës ówt z'n botte sloeëg en hieëlëmaol z'ne kop kwi-jt waas (in de war was), haef-tër vuur 'n ti-jdsjën in e gëstich gëzieëte; 2 (samenst.) haef 'ne jóngère get ówtgëstoeëke waat hieëlëmaol neet doug, den stieëke ze dae 'n ti-jdsjën in e vërbieëtëringsgëstich of in de bak.*

gëstoeëke (V.D. van 'stieëke'), **1** gestoken: *woe höbs-te det (dat eten) allëmaol gestoeëke?; 2 [D. (Rijnl.) huh (hoog) gestouche] m.b.t.*

een plafond: *dae plëfóng (plaffóng) is nogal hoeëg (lieëg) gëstoeëke; di-j slaopkamër is hoeëg gëstoeëke*, heeft een hoog plafond; **3** gelegd: *we höbbe de kënjër in 't bèd gëstoeëke; 4* opgestoken (aangestoken): *we höbbën 'n nów tón (e nów vaat) gëstoeëke; 5 (uitdr.) Zjéfken haef zich mèt e nãöldsjën in ze vingërke gëstoeëke*, door zich met die zaak te bemoeien, heeft hij zich veel last bezorgd; *Frans haef zich in e mispëlënës (wëspënës) gëstoeëke; hae haef 't op miech gëstoeëke*, heeft mij de schuld gegeven; *hun awwërs höbbe zich in 't nów gëstoeëke*, hebben nieuwe kleren gekocht.

gëstoef (o.; g. mv.; g. dim.), gëstóf; pocherij, gepoch, grootspraak, gebluf, gesnoef, gestof: *mèt ze gëstoef uuvër z'ne kas van 'n hóws (groot huis) en z'nën dikke bak (grote auto) zouwe ze dae blaggäör ins e kópke kleinër mótte make (zouden ze die opschepper eens moeten vernederen).*

gëstóf (o.; g. mv.; g. dim.), gëstoef (zie ald.).

gëstówk (bn.; mieë -; 't meiste -), gedrongen [Hd. *gedrungen*]: *'ne gëstówkde mins – neet groeët mer waal mèt brei sjouwërs – neume wieë 'ne krówkëstop.*

gëstreep (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *gestreift*], gestreep: *daen aafgëbbuërstëldën in ze gëstreep këstum kump alti-jd good vuuër de pinne; mèt e gëstreep stufke [Hd. ein Streifenstoff] bës-te alti-jd good gëkleid; Lei haef 'n gëstreepde bóks en e gëstreep hummën aan.*

gëstuik (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *stoken* (aanzetten tot)], gëstuuëk; gestook: *mèt hun jaorëlanck gëstuik is 't de stuikërs gëlök de gooje geis in 't fëbrik këpot te make.*

gëstuuëk (o.; g. mv.; g. dim.), gëstuik (zie ald.).

gēsugkël (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gezockel*], gesukkel, gestrompel: *Li-jza klaag stein en bein det 't zoe e gēsugkël is es ze këmissies mót goeën doon*; **2** (m.b.t. gezondheid) gesukkel: *van det gēsugkël mèt z'n derm haef Lëwi-j z'ne bówk vol* (daar heeft hij genoeg van); **3** gedoe, tegenspoed: *mèt det gēsugkël mèt z'nën ottoo geit Kris allëwi-jl mèt de fits nao 't werk*.

gèt (v.; -te; -sje) [Fr. *guêtre*], beenkap, get (gew.): *de zjendèrmen hawwe vreugër de gëttën aan; dënks-te des-te doeër de sli-jk mós, dén kóns-te gëttën aandoon; d'n awwe vittërnaer haw gëttën aan vuur in de stel en de weije z'n bóks neet vówl te make*.

get, **1** (onbep.vnw.): iets: *knapkook, det is get lékkers; höbs-te ouch get gad?; es t'r get is waat iech neet gaer höb, dén is det hórre* (varkenshersenen); *höbs-te nog get van h'm gëlieëze?; wandële, det is get vuur ós; hae haef get aan de lónge* (een longziekte); **2** (bw.) iets, wat: *pas di-j sjoon ins, di-j zeen get kleinër; 't haef get gëvroeëre; wieë kómme get latër*; **3** (**uitdr.**) *Lëwi-j haef dao get* (een lief) *zitte; 't is get van niks*, een kleinigheid; *get is bieëtër es niks*, iets is beter dan niets; *diech bès get sjoeëns*, jij bent me er eentje; *iech sji-jt tiech get*, loop naar de pomp; *'t is get en neet vääöl*, 't is niet veel soeps; *dao is get van*, daar is iets van waar; *'t zal alti-jd get zeen en get bli-jve*, er zal altijd wel iets niet deugen; *iech höb get aan m'ne fits*, ik heb iets aan de hand; *'t is miech get*, het is me wat; *de moogs toch get höbbe*, een beetje ontspanning mag toch, een klein verzetje (verpozing) mag toch wel.

gëteikënd (bn.; g. tr. v. verg.), **1** ondertekend: *mèt de keezinge sjik de börgëmeistër alti-jd doeër häözmélf gëteikënde breeve nao de luj*; **2** mismaakt: *Swa is van God gëteikënd*; **3** verminkt: *Nes is bi-j det óngëlök vuur 't*

lieëve gëteikënd; **4** [Hd. *gezeichnet*], (m.b.t. groeven in het gelaat) getekend: *aan ze gëteikënd vuurhuid* (voorhoofd) *zujs-te det dae wouvër zich in waer en wënd(sj) këpot haef gëwirk*; **5** (fig.) [Hd. *gezeichnet*], innerlijk beschadigd: *Zjuulie(j)a is doeër di-j hieël mizzeerie gëteikënd*.

gëtik (bn.; -dër; -ste) [informeel], getikt, niet goed wijs, krankzinnig, zot: *es-te ze neet alle vi-jf op 'n ri-j höbs of zoe gek bès es e raad, bès-te gëtik*.

gëtikde (m.; id.; g. dim.), gëtokde; gek, halvegare: *tón dae gëtikde mèt z'n tieën gëboeëjën in de pap zoeët, pits-dën iech 'n uigske* (gaf ik met de ogen een teken dat het okay was) *nao de mins nieëve miech, want dae zat ougën op* (want die was verbaasd).

gëtokde (m.; -; g. dim.), gëtikde (zie ald.).

gëtoo (m.; -s; -ke), gattoo (zie ald.).

gëtórbel (o.; g. mv.; g. dim.), **1** geklommel, gepruts, gebroddel: *laot h'm in z'n eige vèt staove* (laat hem stil geworden, z'n ding doen) *mèt ze gëtórbel, want hae kan neet rappër* (*bieëtër*); **2** gëprakkëzeer; getob: *nów we mèt de vérkespés zitte, is miech det e gëtórbel oppe boordëri-j uuvër waat op ós aafkump*; **3** gēsugkël; gesukkel: *vreugër kos de boor loupe wi-j e rieë, mer mèt dae rummëtik kan-dër neet mieë óngër de veut ówt en is miech det e gëtórbel* (gēsugkël) *mèt dae mins*.

gëtouw (o.; -e; -ke) [waarop men weeft], getouw, weefgetouw: (**uitdr.**) *Nikkëla is 'ne vreuge voeëgël, want dae is al vreug in 't gëtouw*, die is al vroeg aan het werk.

gëtówt (o.; g. mv.; g. dim.), geclaxonneer: *dae kaddee haef 'n uigskën op det maesje bi-j ós nieëve, mer ze gëtówt es-tër langskump*,

wirk miech op m'n zeenëwe.

gëtractër (o.; g. mv.; g. dim.), pésteri-j (zie ald.).

gëtrèk (o.; -ke; -ske) [zeer sterk veroud.], vervelend mens: *mèt det gëtrèk is gein hóws te hawte* (is moeilijk om te gaan), *want det is 'n ambëtant vroumës en e mooswi-jf is ze ouch.*

gëtroeëje, **1** (V.D. van 'trieëje'), getreden, besprongen (gez. van mannelijke vogels): *daen haan haef deeze mörgën al dri-j hoondëre gëtroeëje*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.), beledigd: (**uitdr.**) *tón iech tieëge Rik zag der-ër 'ne sti-jfnak* (stijfkop) *waas, veulde hae zich gëtroeëje*; *di-j zumptri-jn is rap op häör tieëne gëtroeëje*, voelt zich vlug beledigd.

gëtte (onoverg.; gëdde, h. gëgèt), **1** hard (weg) lopen: *tón de pollisse kwoeëme, haws-te dae sjalëvaegër mótte zeen* (h)eivërs *gëtte* (vaege); **2** (**uitdr.**) 'Laot mer gëtte' (laat maar gaan), *zag Drees, tón dër achtër bi-j miech oppën tuf waas gësprónge.*

gëtujg (o.; g. mv.; g. dim.), **1** gereedschap: *es-te dao gei gëtujg vuur höbs, kóns-te dae boum neet ómdoon*; **2** janhagel: *mèt det gëtujg mós-te diech neet ophawte*; **3** [Mnl. *ghetuuch*, Kil. *ghetuygh*], paardentuig: *doot 't paerd 't gëtujg aan, want we goeën 't hui bennëvare*; **4** (**uitdr.**) *nao dri-j dröpkës ging hae doeër 't gëtujg*, ging hij heftig te keer, wond hij zich op; *daen hëlle wirkër ging doeër 't gëtujg*, bleef koppig doorwerken; *boore kënt m'n aan 't gëtujg*, de staat van uitrusting zegt iets over jezelf; *slech gëtujg, slech werk*, je moet met degelijk materiaal werken; *'ne boor wirk 't leefste mèt z'n eige gëtujg*, slaat op de huwelijksvrouw; *good gëtujg mót óngër 'n aafdaak hange*, vergoelijkend voor een man met een dikke

buik.

gëtujge, **I** (m.; id.; g. dim.), **1** [Hd. *Taufzeuge*], doopgetuige: *iech bèn gëtujge gëwaes bi-j d'n duip van Timmëke*; **2** getuige (bij een rechtszaak) [Hd. *Zeuge*]: *iech bèn es gëtujgën opgëroope*; **3** trouwgetuige [Hd. *Trauzeuge*]: *bi-j m'ne kammëraod z'nën trouw bèn iech gëtujge gëwaes*; **II** (overg.; gëtujgde, h. gëtujg), **1** [Hd. *bezeugen*], als getuige verklaren, bevestigen, een getuigenis afleggen: *m'n naobërs kónne gëtujge det Trudsjën 'n heilig vaat is* (een kwezel is); **2** een verklaring afleggen voor een rechtbank: *iech höb vuuër 't tribbënaol mótte gëtujge*; **3** [Hd. *zeugen*], in het voordeel (nadeel) spreken van: *allës gëtujg in Fred ze vuurdeil.*

gëtwieëje (telw.) [Hd. *zu zweien*], met zijn tweeën, getweeën: *gëtwieëje zeen wieë nów séstig* (60 jaar oud), *mer es ze diech vraogën ofs-te nów séstig bès, dén vraoge ze diech ofs-te gek bès.*

geudsje (o.; -s; -), **1** landgoed: *höbs-te gënóg knuip, dén hoofs-te geine slaag te doon en kóns-tën op de geudsje* (good) *lieëve*; *'t groeët, wit hóws aan de kirk in Awwëneik is e vuurbeeld van e geudsje*; **2 B & B Het Agnetenklooster**: *'In 't Geudsje, woe Patricia Indekeu saer 2010 woeënt en woe Patricia 2 'suites' en 3 kamërs vërheurt, höbbe de Agneete van 1530 tot 1797 e kloeëstër gad. Deze B & B neume we 'B & B Het Agnetenklooster'. Aan 't kloeëstër waerde, mèt e paar óngërbrieëkinge, 45 jaor gëbówd. 't Geudsje, wi-j we 't nów kënne, is d'n oeëstëlikke vluuëgël van 't oeësprónkëlik kloeëstër. 't Hóws, det in 1960 doeër nottaris en mëdam Robert Indekeu-Gruyters waerdën aangëkoch en gërinneveerd, waas in de Fransën ti-jd 'n infërmëri-j. Dochtër Patricia touvërde de infërmeri-j dus óm en maakde*

d'r e sjik gastëvërblij-f van. 'B & B Het Agnetenklooster' is gëlieëge 'Sionstraat 17'.; Zie ook: *Agneetëkloeëstër, het*.

gëvaor (o.; -e; g. dim.) [Hd. *Gefahr*], gevaar: *Zjieërke waas békans heemële, mer nôw is tër bówte gëvaor; maak tiech ówt de veut (óngër de veut ówt), want dao is gëvaor det de koeëj (gemeenz. voor huis) invilt.*

gëvaorlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *gefährlich*], gëvie(ë)rlik; **1** gevaarlijk: *‘t kan hi-j gëvaorlik wuuëre, want dao geit zich ‘ne baer wën(t)sjële* (spottend voor: er gaat iets enorms plaatsvinden); **2 (uitdr.)** *dae ri-jt e gek paerd* (hij is een bedenkelijke zaak begonnen), *waat nëteurlik gëvaorlik is.*

gëveug (o.; g. mv.; g. dim.), gëvoog (zie ald.).

gëveul (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *feeling*, Hd. *Gefühl*], **1** lichamenlijk gevoel: *iech hób gei gëveul mieë in m'nën dikkën tieën; iech doon ‘t op ‘t gëveul; 2 innerlijk gevoel: *e fi-jn (rot, slech, zalig) gëveul; ‘t is ‘n kwéstie van gëveul; de wirks miech op me gëveul; 3* besef: *Toe(ë)n haef vööl muuziekaal gëveul; II* (o.; -ës; g. dim.), **1** gemoedsbeweging, gevoelen, emotie: *vërdreet en plëzeer zeen gëveulës; hae doeëg (dieëg) ‘t zóngër gëveul; 2 (uitdr.)* *gëveulës vuur eemës hóbbe, iemand graag hebben (zien, beminnen).**

gëveulig, I (bn.; -gër; -ste), **1** fijngevoelig [Hd. *feinfühlig*], fijnzinnig [Hd. *feinsinnig*]: *mèt me gëveulig hart bèn iech alti-jd op zeuk nao waat good, sjoeën, leef, tof en lékker is; 2* [Hd. *gëfühlvoll*], (pej.) sentimenteel: *Rieka is ‘n gëveuligge zieël; II* (bw.) [Hd. *mit Gefühl, gëfühlvoll*], met veel gevoel, gevoelvol, gevoellig: *det gëdichsjën haef Tjeuke gëveulig gëbrach (opgëzag).*

gëvie(ë)rlik (bn.; -kër; -ste), gëvaorlik (zie ald.).

gëvieër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. inf. en pej. *Gefahre*], gerij: *det gëvieër hi-j vuuër m'n duuër van di-j jung op di-j brómmërkës brik miech de nak* (daar kan ik niet tegen); **2** verkeer: *dao waas vööl gëvieër oppe steinwieëg.*

gëvlook (o.; g. mv.; g. dim.) [van ‘vlooke’, Hd. *Gefluche*], gevloek, gesakker, gefoeter: *mèt ze gëvlook uuvër vanallës en nog get is Door békënd wi-j ‘ne kwaofjën hónd* (kent iedereen hem in ongunstige zin).

gëvoog (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *gevoech*, 1645 *sijn ongevoegh doen*, alleen in de verb. ‘ze gëvoog doon’], gëveug; gevoeg: *ze gëvoog doon neume we ouch ‘nao achtër goeën’ of ‘n groeëte këmissie doon’ en nëteurlik ‘nao ‘t (h)ujske goeën’; ómdét Frans óngërwieëge kólli-jkën in de derm kraeg, mós-tër achtër ‘ne strówk ze gëvoog doon.*

gëvräör (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [van ‘vreeze’, 1707 *gevreur* Mr 16.10, Hd. *gefrieren* (bevrozen)], vorst: *pas op es-te nog (h)eivërs mós vare mèt det gëvräör; ‘t gëvräör zit nog in de grónd; 2 (uitdr.)* *Finnëkën is van ‘t gëvräör gëraak, zij is zwanger; gëvräör vuuër Kieërsmis kri-jgs-tën oppën houp, vriesweer vóór Kerstmis krijg je op de koop toe (is eerder uitzonderlijk).*

gëvreijël (o.; g. mv.; g. dim.) [D. (Rijnl.) *freideln, freijelen, freigelen*], geruzie, geredetwist: *van ‘t gëvreijël van det kni-jnkën (bits, onvriendelijk, agressief persooñtje) en di-j spèn (nijdige, kwaadaardige vrouw) wuuërs-te neet tëgooj.*

gëvrentël (o.; g. mv.; g. dim.), gëvruuëtël, gëmaor, gëwouf; **1** gewroet: *ómdét di-j wilj vërkes mèt hun gëvrentël de vëljer ómvrentële, kos det vööl van di-j*

knórbieëstèn hunne kop; det gëvrentël in z'n naas is neet vuur aan te zien; 2 hard labeur: mèt z'n hieël gëwouf en gëvrentël haef Jaan z'n hieël gëzòndheid vrénjeweerd (verénneweerd, vërannëweerd, vëreenëweerd, verdéstruweerd, verénjeweerd, vëranjeweerd, vërsjanjèneerd).

gëvrich (o.; -tër; -sje) [Mnl. gewrichte, gewrijcht], gewricht: (**uitdr.**) *dao kump rieëngël (rieëgën) van, want m'n hieël gëvrichtër doon pi-jn', zag Baer, dae vërgeit van de rummëtik.*

gëvrieët (o.; g. mv.; g. dim.) [af. v. 'vrieëte', Hd. fressen (vreten)], het overdadig (gulzig) eten: *mèt ze gëvrieët duit Tuur miech dènkèn aan 'ne wouf, dae waal vi-jf killoo innins nao bènne kan sloeën; es-te geine slaag duis en toch its wi-j 'ne sjeurëndieërsër of 'nën heimeijër, höbs-tèn e probleem mèt de gëvrieët.*

gëvrunj (mv.), gevrienden [veroud.], vrienden: *Sus en Zjaen zeen saer ze bóksëménkes woeëre, gëvrunj gëwaes; échte gëvrunj höbbèn 't hart oppe tóng en hoove di-j tóng neet dri-j kieërën in hunne mónd rónd te drejje (hoeven niet goed na te denken voor ze spreken).*

gëvruuëtël (o.; g. mv.; g. dim.), gëmaor, gëwouf, gëvrentël (zie ald.).

gëvuchël (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. Geflügel], (eetbaar) gevogelte, pluimvee: *hoondër(e), sjrówte, fëzante, pëtri-jskës en angër gëvuchël in de kieëtël, 't is allëmaol good vuur de gëzòndheid; 2* gepeupel: *jungske, hawt tiech mèt det gëvuchël neet op, want dao lieërs-te niks goods van; 3* (m.b.t. onvolwassenen) jongeren: *op de fuif waas allein mer jónk gëvuchël (jónkheid).*

gëwaarwuuëre (overg.; waerde gëwaar, is gëwaargëwoeëre), **1** ervaren: *dae laege pëtroeën zal waal gëwaarwuuëre det iech h'm lieëg op höb (dat ik hem niet hoog inschat); 2* [Hd. gewahr werden], opmerken, zien, gëwaar worden: *tón oos brak (drijf hond, brak) 't haeske gëwaarwoeër (in de mot kraeg), ging dër achtër h'm aan.*

gëwaopënd (bn.; mieë -; 't meiste -), **1** [Hd. bewaffnet], gewapend: *ze woeëre van kop tot tieën (tot de tan) gëwaopënd; 2* (scherts.) *mèt 'ne vëreus (dikke trui) en 'ne pardësuu bès-te gëwaopënd tieëgën 't vreeswaer; 3* (m.b.t. beton) gewapend: *duis-te i-jzëre staef in de bëtóng, dën höbs-te gëwaopënd bëtóng (in deze combinatie krijgt 'gëwaopënd' dus geen 'e'), mer we zëgke waal det de gëwaopënde bëtóng vërslieëtën is.*

gëwatteerd (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. wattiert], van watten gemaakt: *swënt(sj)ërs höbbe wieë 'n gëwatteerde spreij op 't béd ligkèn en doon wieë bówtën 'ne gëwatteerde jas aan.*

gëweite (o.; -s; g. dim.) [van 'ge' + 'weten'], **1** Hd. Gewissen], geweten: *hae haefe röstig (slech) gëweite; 2* (**uitdr.**) *ze gëweitën is van èllëstik; det wil iech neet op me gëweitën höbbe; hae haef e gëweite wi-j 'n huisjeur, hij is niet eerlijk.*

gëwèn (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. Gewinn], gewin, winst, voordeel, profijt: *bès-tèn allein ówt op gëwèn, dën duis-te niks vuur niks; 2* opbrengst: *d'n hoeëning dae de bi-jkës soeëmërs in de bi-jjekaar (kaar) bi-jeinbrëngën is 't gëwèn; 3* **oud versje:** *'t Ieërste gëwèn is kattëgëspën (wie het eerste spelletje wint, verliest soms alle volgende spelletjes), 't twieëde gëwèn, det geit de pot ('t zéksken) in.'*

gëwënd (bn.; alleen pred. gebruikt), **1** [Hd.

gewohnt], gewoon, gewend, vertrouwd, bekend: *det bèn iech neet van h'm gëwënd*, meestal is hij anders; **2** [Hd. *gewöhnt an*], gewend aan: *aan det kattëgëjank bèn iech gëwënd*; **3 (uitdr.)** *di-j erm lujs zeen neet vööl gëwënd*, die arme mensen zijn niet verwend; *de kënjër zeen 't allëwi-jl good gëwënd*, zij genieten van alle comfort; *we zeen hi-j al good gëwënd*, wij hebben ons hier al goed aangepast (aan de nieuwe situatie).

gëwès, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.], stellig, krachtig, groot, gewis: *we höbbe hõndërde padde van 'n gëwèsse doeëd geréd*; *gluif mer neet det dae knawwël geinën invlood op oos Lëwi-jkën haef, want daen invlood is gëwès*; **2** (bw.) [Hd. *gewiss*], beslist, zeker, stellig, voorzeker: *iech kraeg ze gëwès nao m'n veut*.

gëwieëf (o.; gëwieëve; gëwaefke), spënnëgëwieëf (zie ald.).

gëwieër (o.; -e; -ke) [Hd. *Gewehr*], **1** geweer: *bi-j d'n tróp móste wieë 't gëwieër prizénteere*; **2** (samenst.) *vreugër hawwe de jóngës e stoppëgëwieër*; *e pistool is e sjeetgëwieër en e jaagsgëwieër is e gëwieër woe jieëgërs e wild(sj) vérke mèt kónnën ómlëgkën of 'nën haas get hagël in z'n pri-j kónne sjeete (vlamme)*.

gëwieëre (onoverg.; geen hoofdtijden) [Mnl. *laten* geworden, Kil. *ghe-worden*, Hd. *jmdn. gewähren lassen*], **1** [verbonden met 'laten'], laten begaan: *Swa is dao get aan 't taffële, mer laot h'm mer gëwieëre*, laat hem maar begaan, laat hem zijn gang maar gaan; *laot miech mer gëwieëre*, laat het maar aan mij over; **2** [verbonden met 'kunnen'], kunnen geworden, zich uit de slag trekken: *kóns-te gëwieëre, gaat het?*; *iech kan neet gëwieëre mèt di-j moddërn prulle*, ik raak niet wegwijs in die hedendaagse snuisterijen

(gadgets).

gëwi-jd (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *geweiht*], gewijd: *waat gëzieëgënd is, is gëwi-jd*; *wi-jwatër* [Hd. *Weihwasser*] *is gëwi-jd watër*; *'ne preestër is gëwi-jd*; *bómpa ligk bëgravën in gëwi-jde grónd*; *vööl gëwi-jde kirke wuuërën allëwi-jl óntwi-jd*.

gëwi-jd broeëd (o.; g. mv.), **1** hubertusbrood: *gëwi-jd broeëd is in 'n kirk gëwi-jd broeëd*; **2 jagers aten (eten) gewijd brood op 3 november**: *'Gëwi-jd broeëd waerde gieëtën op d'n dörde novvember. Haws-te gëwi-jd broeëd gieëte, dén woeërs-te besjërmp tieëgën 'ne raozëntiggën hõnd* (hond die aan hondsdotheid lijdt). *Op de fieëdaag van Sint-Hubaer ieëte de jieëgërs gëwi-jd broeëd. Vreugër pakde de kirkgéngers d'n dörde novvember ouch e broeëd mèt vuur det te laote wi-jjën en vuur daonao gëwi-jd broeëd te kónnën ieëte.'*

gëwiks (bn.; -dër; -te) [Hd. *gewieft*], geslepen, sluw, gewiekst, gehaaid, slim: *dae Fri-j dae is zoe gëwiks det-ër mèt 'n hawf oug allës haef gëzieën* (vlug en zonder inspanning alles heeft gezien) *en mèt e lënks hëndsjen uuvëral aankump* (op een sluwe manier zijn zin krijgt).

gëwiksde (m. en v.; id; g. dim.), gewiekste vent (vrouw), uitgekookte (gehaaide) man (vrouw): *mèt 'n(e) gëwiksde meine we neet 'ne mins dae (e vroumës det) mèt wiks is ingësmieërd, mer waal eemës dae angëre te slum aaf is*.

gëwölfsël (o.; -s; -ke) [Hd. *Gewölbe*], **1** gewelf: *vööl wi-jnkëlders in de Boergonj höbbën e gëwölfsël*; **2 lees 'De koepel van Brunelleschi'**: *'Ouch en zieëkër es gieë 't gëwölfsël van d'n 'Dom van Firenze' zelf al höbt bëwónjërd, dén mót gieë 'De koepel van Brunelleschi' van Ross King zieëkër ins*

lieëze, want det is ein van de sjikste beuk di-js-te kóns lieëze.'

gëwónje (m.; id.; g. dim.) [Eng. *wounded person*, Hd. *Verwundete(r)* (vooral door wapengeweld)], **1** gewonde, geblesseerde: *bi-j 't aksedént woeëre dri-j gëwónje*; **2 vroeger bleven de gewonden op het slachtveld achter:** *'In vreugër ieëwe loeëte ze in d'n oeërlog de gëwónje gëwuuën ligke woe ze loeëge. Ieërs tón 'ne zjoernalis van de Times ze béklaag haw gëmaak uuvër de gëwónjën in de Krimoeërlog (1853-1856), ginge minse wi-j Florence Nightingale di-j gëwónje vërzörge.'*

gëwouf (o.; g. mv.; g. dim.), gëvreutël, gëvruuëtël, gëmaor (zie ald.).

gëwuuën (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Hd. *gewohnt* (waaraan men gewend is)], alledaags, gewend, gebruikelijk, eenvoudig, gewoonweg, gewoon: *'t is gëwuuënwég doeëdgëwuuën det 'ne gëwuuëne mins gëwuuën duit, gëwuuën raak aan de gëwuuëne gank van zakën en op de gëwuuënën ti-jd gëwuuën ze werk duit; sóndigs bën ich gëwuuën d'n unjère te slaope (een dutje te doen na het middageten).*

gëwuuënlik (bw.) [Hd. *gewöhnlich*, gemeinlik (zie ald.).

gëwuuënte (v.; -s); -ke) [Hd. *Gewohnheit* (wat je gewoon bent te doen)], **1** gebruik, gewoonte: *'t is de gëwuuënte det de moslims e sjaop kaele mèt 't Offërfieës; 't is Mie häör gëwuuëntën allës hals uuvër kop (overhaastig) te doon of allës vuuër de kónt te stoeëte (oppervlakkig te werk te gaan); de meiste minsën höbbe gooj mer ouch sléchte gëwuuëntës; in d'n naas puuëtërën is 'n vówl gëwuuënte*; **2 (uitdr.)** 'waat de gëwuuënte neet duit', *zag de sjruuër en dów pikdën hae e stök van z'n eige bóks,*

sommige kleermakers hadden de gewoonte een gedeelte van de stof achter te houden.

gëzaeg (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gesäge*], gezaag: *van det gëzaeg waer (wieër) iech zoe douf es 'ne pot en zoe giftig es 'ne kni-jn*; **2** gezeur: *det gëzaeg, dao höb iech gein oeëre nao, daar luister ik niet naar; dae lulbroor dao mèt ze gëzaeg, dae gaon iech voeërt ins z'n oeëre wasse, die ga ik eens flink onder handen nemen.*

gëzat (bn.; -tër; -ste), **I 1** dik, corpulent, zwaarlijvig: *Baer is 'ne gëzatte mins, mer hae zit toch in klein sjoon (in moeilijkheden, angst)*; **2** [Kil. *gheset*], welgesteld: *in oos stédsje woeënën hieël get gëzatte börgërs, minse mèt 'n dikke portëfól en e këstieël van 'n hóws*; **II (uitdr.)** *hae haef zich gëzat*, hij heeft weerstand geboden; *de mós tiech dao in zëtte*, schikken.

gëzawte (bn.) (V.D. van 'zawte') [Eng. *salted*, Hd. *gesalzen*], gepekeld, gezouten: *labbërdaon is gëzawte kabbëljaw; dae gëzawte bökkëm lös iech neet, ma.*

gëzëgkde (o.; -s; -ke) [afl.; v. 'zëgke', Eng. *saying*], **1** gezegde: *'op 't heilig oug' is 'n awd gëzëgkde*; **2 wat is een gezegde?** *'De kënmerke van e gëzëgkde zeen: vaste woeërdkómbienasie, dao stuit gei wirkwoeërd in, 't is dus geine zin en de mós 't neet te lëtterlik pakke.'*; **3** manier van praten: *de's toch gei gëzëgkde*, dat zegt men niet (*det zëgks-te* toch neet).

gëzëgke, zich laote (meestal onbep.wijs), naar (goede) raad luisteren: *dae mótskop (ingekeerde stijfkop) luuët zich niks (gë) zëgke*, hij luistert niet naar goede raad; *laot 't tiech gëzag zeen* (neem van mij aan) *des-te diech in de lieëve neet allës mós laote gëzëgke* (dat je in je leven niet alles hoeft te slikken wat ze je zeggen).

gëzègkèlik (bn.; -kër; -ste), gezeglijk, inschikkelijk: *Fiel z'ne jóng, Polke, is hieël gësprieëkèlik en gëzègkèlik is-tër ouch, mer dae is ouch good opgëveujd doeër dae Fiel en z'n Ti-jna; höbs-te niks te zègkèn aan e kènd(sj), dèn is 't zieëkër neet gëzègkèlik.*

gëzeik (o.; g. mv.; g. dim.) [vulgaer], **1** het geürineer: *aan 't gëzeik van dae zatèrik kump gein ènj;* **2** gezeur, gewauwel, gezanik: *'t is miech e gëzeik, det gësajël en gëwawwël van di-j zeikhaos (flauwe zeveraar);* **3** onzin: *sjei toch ins ówt mèt de gëzeik, mins, want dae sjaele kâl gëluf gein kat;* **4 (uitdr.)** *'tón pisse 'plassèn' is gëwoeëre, is 't gëzeik bëgos' is 'n bëkènde ówtdrökking van patër Sangers zieëliggër (gëstórvèn in 1987).*

gëzeivër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** gekwijn: *'t is miech e gëzeivër mèt oos snoeëtèrköpke nów z'n téndsjes aan 't doeërkómme zeen;* **2** [(inf.) Hd. *Geseier*], gezeur, geleuter, gezanik, gejeremieer: *'t gëzeivër van di-j lui-fi-j(j)oeël, 'n klatsjkónt van formaat, bèn iech zoe meug es kaw pap; waat vèngt gieë van det gëzeivër aan d'n toe(ë)g?*

Gezèlsjap (vëreinigging) van de Heilige Sësi-jli-j(j)a, Het; Het Gezelschap van de Heilige Cecilia: *'Dit koeër, gëstich in 1848, haef de vërdeenste det 't de mëssèn en angër deenstèn in de parrochiekirk hieël get glans haef bi-jgëzat. De hieëre Wouters, Vandooren, Stiels, Lijnen, Pergens, van Wijck en Dalemans woëere bi-j de ieërste leede. De leijing bërösdèn o.a. bi-j vittërnaer Jean Van Beygaerden en nao häöm bi-j Alfons Simons (Blènje Fóns). In 1923, bi-j de hërdènkning van de gëfuzziljeerde, brach 't koeër de doeër Alfons Simons gëkómpëneerde kantate (cantate) di-j op teks waas gëzat doeër avvëkaot Tjeu Croonenberghs. In 1924 haw 't koeër nog 28 leede.'* (Bron: BOONEN,

Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 81)

gëzèt (v.; -te; -sje) [komt van 'gazeta' (in het 16de eeuwse Venetië een kleine munt én de prijs van een krant), It. *gazzetta*, Sp. *gaceta*, Fr. *gazette*], **1** krant, blad, courant, nieuwsblad: *'t Beléngsken is de gëzèt di-j 90 persént van de Limburgërs luu(ë)s;* **2** **waar kocht (koop) je in Maaseik een krant?** *'Vreugër ginge we de gëzèt koupe bi-j Dri-jkskèn oppe Mert, bi-j Vanfloopop aan de Stasie, bi-j Rooskèn of bi-j Pieëtërs oppe Bosstraot. Nów (2014) kóns-te de gëzèt koupe bi-j Liezèt oppe Bleumërstraot, bi-j Rooskèn (Bèlinda) oppe Bosstraot en bi-j Zjëraar van Nano Press aan de Stasie (Bosmuuële).';* **3** kletskaus: *zelf hoof iech gein gëzèt te koupe, want dae Nand bi-j ós oppe straot is 'n wandëlènde gëzèt;* **4 (uitdr.)** *de gëzèt (praatzieke vrouw) haef 't weer rónggeblétsj (rónggeblajërd); dae kieërël lujg wi-j 'n gëzèt.*

gëzeuk (o.; g. mv.; g. dim.), gezoek: *nao jaorèlank gëzeuk nao hun dochtër koste di-j minsèn ieërs bëginnèn aan de vërwirking van 't vërlujs, tón 't maesje vërmaord waas trökgevóngè.*

gëzich (o.; -tër; -sje), **I 1** [Hd. *Gesicht*], gelaat: *'t mènken haef e leef gëzich; iech zoeëg aan de gëzich dës-ten op d'n tan mós-dës bi-jte (dat je je woede moest beheersen);* **2 (uitdr.)** *dae jénser lachde miech ówt in me gëzich; det waas 'ne slaag in ze gëzich, een grove belediging; Zjef haw d'n doeëd op ze gëzich, hij zag er heel slecht uit; det iech 'ne kwatsjkop waas, zag-tër miech rech in me gëzich; hawt de gëzich, zwijg;* **II** gelaatsuitdrukking: *mèt e zoor (lank) gëzich zag de zoorprówm det-ër mèt ze lènks beïn ówt 't béd waas gëstap (dat hij slecht geluimd was); mèt e gëzich wi-j 'nën oeërworm (een nors, boos gezicht) zag Neeke det h'm eine puuëtsjën haw gëzat (gëlap) (dat iemand*

hem had doen struikelen); *daen döbbëlën haef twieë gëzichter*, is een schijnheilige; *es-te mèt e sjeif (lank = ontevreden) gëzich get duis, dén duis-te det mèt e gëzich zoe lank es mörge d'n hieëlën daäg; dae bënëbieër (introvert persoon) haef e gëzich wi-j 'n sni-jboeën ('n ónwaer), een zuur gezicht; sómmigge minsën höbbën e bënawd gëzich of e gëzich wi-j 'ne sent (zij kijken pips, lusteloos, flets); det vroumës haefe gëzich wi-j 'n (hoondërë)vot, zij heeft een lelijk gezicht; haef dae mins stokvörf in ze gëzich?*, waarom is die man altijd zo stuurs?; (heeft hij een pokerface)?; *Door haefe gëzich wi-j 'n kni-jp, een vertrokken, ziekelijk gezicht; Sjèlkën haef e gëzich wi-j 'ne bèddëzeikër, hij kijkt onnozel; de wi-jsvrouw is zieëkër op ze gëzich goeën zitte tón dër pas waas gëboeëre, hij is zeker niet moeders mooiste.*

gëzónnd, **1** (bn.; gëzónnër; gëzónste) [in de comp. en de superl., valt de 'd' weg, net als in de verbogen vorm; Hd. *gesund*], gezond: *Flip is 'ne gëzónne kieërël; Tjeu en Li-jza höbbe gëzón kënjër; wieë ieëte gëzónne kos; Mi-j haef 'n gëzón kleur (gëzón wéngskes); Piet is doeër en doeër gëzónnd; Mit is 'n gëzón baj; 2 (uitdr.) de mós neet klage mèt gëzón bein, je moet niet klagen zonder reden; Nésken is zoe gëzónnd es 'ne jóngën hónd (es 'ne vès), zij is kerngezond.*

gëzónne (m.; id.; g. dim.) [gesubst. adj.; als we 'gëzónnd' verbuigen, valt de 'd' weg], gezonde (kerel): *es-te daäg in daäg ówt zoe hel kóns wirke, mós-te waal 'ne gëzónne zeen.*

gëzöstërs (mv.) [collectief bij 'zusters'; Eng. *sisters*, Hd. *Schwestern*], zussen: *dao höbs-te de gëzöstërs Lut, Treza, Lies en Jës, di-j mèt hun blónd haor en hun lank en gëzwank (lenig) postuuër – zjus wi-j hun gëstórve zöstër; Paula – veer einse zeen en*

vi-jf einse woeëre.

gëzump (o.; g. mv.; g. dim.), **1** gehuil: *jungske, sjei toch ins ówt mèt det gëzump, want de ligks hi-j al 'nën hawvën daäg te jéngèle (huilerig zeuren); 2* gezanik, gezeur, gezaag: *es det voeërt neet gëdoeën is mèt det gëzump, kri-jgs-te ze ins good gëmieëte (gërieëte).*

gëzwaad (o.; gëzwaje; -sje) [Mnl. *swat, swade*, Kil. *swade*, Eng. *swath*, Hd. *Schwade*], **1** (m.b.t. het in een slag afgemaaid gras) zwad, zwade, snede gras of graan: *we voore de geitën eedërën daäg e gëzwaad graas; 2* gemaaid gras dat in zwaden ligt (rijen afgemaaid gras): *ieër 't graas in gëzwaje ligk, is de vuurmiddig óm, want dees wei is zieëkër 'nën héktaar.*

gëzwank (bn.; mieë -; 't meiste -) [Mnl. *swac* (buigzaam), Kil. *swack* (lenig), Hd. *schwank* (buigzaam)], lenig, soepel: *det prónt (mooi, trots) vrouwkën is al wujd in de sieëvëtig mer nog zoe gëzwank es 'n eikäörke (eekhoortje); Berb is zoe gëzwank es 'n plank (es e böskötsje), zij is erg stram (stijf).*

gibbëre (onoverg.; gibbërde, h. gëgibbërd) [Eng. *to gibber* (snateren), D. (dial.) *geifeln*, D. (Rijnl.) *giffèle* (giechelen), D. (Nd.) *gibbelen* en *gibelen* (spottend praten)], giechelen, lachend babbelen, giebelen: *de vruuëgs tiech toch aaf waat di-j geite (meisjes) dao al 'n hawf oor in det heukske stoeën te gibbëre, tërwi-jl (tërwi-jle det) eedërein mówsstil is.*

gich (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *ghict, jichte*, Hd. *Gicht*], jich; jicht, reuma: *Traes is sti-jf van de gich; höbs-te de gich, dén höbbe zich zawtën aafgëzat in de gëvrichtër, op de peezën en de knoeërs (knór = kraakbeen).*

Gidsëbónd, de; de Gidsenbond: ‘*’t Waas óngër leijing van Patër Sangers zieëliggër det ’t bëstour van de ‘Geschied- en Oudheidkundige Kring’ in akkoeërd mèt de stad in 1960 ’n sëri-j lësse vuur toeristische gids organiezeerde. Minse di-j in 1961 nën dipplom kraege, woeërën óngër angère Jos Frenssen, Pierre Stockbroekx, Annie Peeters, Els Raets, Christiane Verbeek, mënneër Tilmans, Gaby Vanwijck, mënneër Peeters (Ieële), Louis Smeets, Jacqueline Deben, Lambert Kraewinkels, Patrick en Harry Beenders, Jenny Engelen, Marcel Hendrickx, Elisabeth Mober, pater Sangers, Hélène Dirckx, Annie Metten, Gaspard Cornips en René Vanthoor. Angër minse di-j in Mëzeik gidsën of gëgids höbbe, zeen o.a. Marleen Menten, Thérèse Hendrickx-Godelaine, Marcella Raets (waas 15 jaor vuuërzitstër), Johan Vaesen, Sabine Van Dinter, John Dewit, Lieve Gevers, Lieve Weetjens, Marcel en Mariet Raets-Maesen, Eric Vandeweert, Anita Franssen, Colette Kevers en Kris Bleukx.’ (Bron: HENDRICKX, Marcel en VAN WIJCK Tony, De toeristische gidsen te Maaseik, *De Maaseikenaar*, 1995, 3, p. 138 + 161); ‘Anno 2015, 55 jaor latër dus, is ‘Gidsëbónd Mëzeik’ nog sprènglieëvëntig. Óngërtössën höbbe de Mëzeikër gidse tieëndówzënde toeristën allës waat dit stédsje te beejën haef, laote ki-jkën en ówtgëlag. De leijing van deeze bónd ligk al ’n hieël ti-jdsje bi-j vuuërzitstër Lieve Weetjens. Spissjaal is det de prozzjéksöbzi-jlie van de provvinsie Limburg vuur DGMD doeër deeze bónd waerdën aangëvraog en bënnëgëhaold. E sjoëner bëwi-*js* det dees minse zich ouch get gëlieëge laote ligkën aan oos taalörfgood, bëstuit neet.’*

giedao (m.; -s; -ke) [Fr. *guidon*], **1** fietsstuur: *e fitsëstour is ’ne giedao en ’t steur van ’nën ottoo is ’ne vollao; 2 (uitdr.) Tjeu*

Raedschelders haw ’ne moestasj (snór) wi-j ’ne giedao.

gieë, **1** (pers.vnw.) [beleefdheidsvorm, 2de pers. enk. en mv. van het pers.vnw.; ook gewone vorm in 2de pers. mv.], ge, u: *mënieër; wèt gieë det gieë uch ’nën aap gaot vange?* (dat u geen resultaat zal hebben); *hieëre, wèt gieë det iech hi-j waal ins mujske zou wille zeen (spuuële) es gieë hi-j bi-jein zeet?; de vörm ‘hieëre, wëtdër’ (weet u) is vërawwërd en gëbrujke we bëkans neet mieë; 2 (bw.) [Mnl. *ga, gee* (snel, onverwacht), Hd. *jäh* (onverhoeds); kennen we enkel in samenstellingen zoals ‘gieëri-jp’ of ‘gieëduip’].*

gieëduip (m.; -e; -ke) [Mnl. *ga, gee* (snel); *gadoop* is gewestelijk Nederlands voor ‘nooddoop’], **1** nooddoop [Hd. *Nottaufe*]: *is t’r stërvesgëvaor, dén maag eedërein ’t boeërlingske de gieëduip tówdeene; 2 de nooddoop vroeger: ‘Waas e boeërlingskën in stërvesgëvaor, dén waas ’t vreugër gëmeinlik de wi-*js*vrouw di-j de gieëduip tówdeende. De pëstoeër of de këplaon koste jummës te laat kömmën en det waas vuur de zieël van zoe e leef (h)ëmfelke ((h)ëmpele) ’n reegëlréhdde ramp. De ërfzunj van det ëngëlke waas dén jummës neet vërgieëve, waat bëteikënde det de port van d’n heemël vuur daen ëngël gësloeëte blaef (Het voorgeborchte voor gestorven, ongedoopte kinderen werd door paus Benedictus in 2007 min of meer officieel afgeschaf).*

gieëduipe (overg.; gieëduipde, h. gëgieëduip), nooddoopen [Hd. *nottaufen*], **1** een nooddoop toedienen (aan): *tón we dachte det oos klein ëngëlke ging heemële, höbbe we ós geine mommënt bëdach vuur det erm deerke te gieëduipe; 2 wie mag een nooddoop toedienen? ‘Is t’r ’n kans det ’t zjus gëboeëre kien(d)sjën ’t neet zal hoeële, dén maag eedërein gieëduipe. Es ’t erm dënk*

nog in 't (h)ospëtaal is, is 't de wi-jsvrouw di-j vuur ('t) gieëduipe gëvraog wuuërt, zieëkër es de geissëlik neet mieë op ti-jd kan kómme.'

gieëfëchtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *freigebig*], gul, geefachtig, goedgeefs, mild, vrijgevig, royaal: *dae pin (gierigaard) is neet erg gieëfëchtig; gieëfëchtig bès-tën es-te, wi-j de Duitsërs zëgke, 'gebefreudig' bès en dus mèt e bli-j gëmood get wëgguuëfs; Nikkëla is gieëfëchtig van nëteur, want dae zou z'n hummën ówt z'n bóks wëggieëve; bès-te gieëfëchtig, dén bès-te van de gieëf en neet van d'n hób of de kri-jg; gieëfëchtigge minse zeen sjoëen (fig.) minse, ouch es ze zoe lillik zeen es de nach.*

gieëhóngër (m.; g. mv.; g. dim.) [*'gieë'* komt van Mnl. 'gee' en 'ga' (snel, onverwacht) en het Duitse 'jäh' (onverhoeds), D. (Nd.) *Gähunger* (ook *Geehunger*); in onze taal is 'geeuwhonger' (*gieëhóngër*) volksetymologisch ontstaan door associatie met 'geeuwen'], geeuwhonger: *minse di-j gëveuligge maagzeenëwën hóbbe, zujs-te sóms, es ze hóngër hóbbe, innins in 'ne kramp de mónð oeëpe trëkke, ómdét di-j dén gieëhóngër hóbbe; es iech di-j pëtri-jskës in de pan rijk, kri-jg iech gieëhóngër.*

gieëje (overg.; gieëjde, h. gëgieëje) [Mnl. *geden* (wieden), Hd. *jäten*], **1** wieden [Eng. *to weed*]: *iech zou gaer hóbbe, Gielke, des-te miech kums hélpe gieëje, mer de mós miech waal di-j jóng slaaj laote stoeën; 2 (uitdr.) eedërein haef in z'nën eigën hoeëf gënóg te gieëje, iedereen heeft met zijn eigen zaken werk genoeg.*

gieël, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [gesubst. bn.; Hd. *Gelb*], het geel: *in 't gieël van 'n ei zit vööl kolléstërol; in de Rónde van Frankri-jk ri-jt alti-jd einën in 't gieël, mèt ówtzunjëring van d'n ieërstën daäg nëteurlik; 2* (bn.;

gaelër; gaelste) [sleptoon → als bw. en gez. en ook als adj. vóór een o. zn.; in de andere gevallen, ook in de trappen van vergelijking (*gaelër* en *gaelste*) gebruiken we de stoottoon; Hd. *gelb*], geel: *Traes woeër gieël en greun van sjegréng; oos knari-jvuuëgëlkën is zoe gieël es sëfraon; Bel haef de gaelvörf (geelzucht) en haef nów e gieël vel.*

gieër (v.; -e; -ke), **1** [sterk veroud.; Mnl. *gere* (pijl, spies), Hd. *Gehren*], (m.b.t. een spits toelopend stuk bouwland) geer: *dae beur z'ne lap grónd is neet vööl wieërd, ómdét-ër aan de wieëg op 'n gieër ówtlöp, zoedét dao dus neet op kan gëbówd wuuëre; 2* [Vnnl. *gheeren* van den hemde, Kil. *gheere* (spie in een kledingstuk), D. (reg.) *Gehren*], tóng; geer, tong: *vuur m'ne rok vanóngër get breijër te make, haef de nejstër e paar gieëre dringëzat, di-j dus óngëraan breid zeen en spits ówtloupe nao de taj (taille) tów; 3* varken, geer: *ómdét de parkeerplaats neet uuvëral ieëve breid is, haef de kasseilëgkër mèt gieëre gëwirk; 4* schuine zijde van een huis of kamer: *van in det gëtske langs Zjieërke z'n hóws kóns-te good zeen det 't 'n hóws is mèt 'n gieër; II* (bn.; -dër; -ste), spits toelopend: *'t hóws is gieër en daovuur zeen de kamërs ouch gieër; we wuuëren oos muuëbëlën hi-j neet good kwi-jt, ómdét de woeënkamër e butsjë gieër is.*

gieëre (onoverg.; gieërde, h. gëgieërd) [Hd. *gehren*], in verstek samenvoegen, verstekken, schuin afzagen, schuin lopen: *haef 'n nejstër 'ne rok gëgieërd, dén haef ze h'm breijër gëmaak, ómdét ze d'r e stök haef ingëzat; es 'ne sjri-jnwirkër good kan gieëre, dén is 't 'nën échte sti-jlman.*

gieëri-jp (bn.; g. tr. v. verg.), te vroeg rijp: *lang vuuërdét de appële ri-jp zeen, hange d'r alti-jd e paar gieëri-jpe tösse, di-j, es-te ze plöks en preufs, hieël vi-js smake.*

gieërs (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gerste*], gerst: *neet de havër of 't koeëre, onneet de terf mer de gieërs is 't ieerste ri-jp*; **2** (samenst.) *vuur gieërstënaat (gieërstëbeer) te make, höbs-te gieërs vandoon; de höbs zoeëmërgieërs en wënt(sj)ërgieërs; van gieërstëmael make we gieërstëbroeëd.*

gieërstig (bn.; -gër; -ste), gaarstig (zie ald.).

gieëtsjësknippër (m.; -s; -ke), **1** perforator [Hd. vakt. *Perforator*]: *wils-te d'n dokkëmente bëwarën in 'ne klassäör, dën mós-tën in di-j pëpeerën iëërs gieëtsjës make mèt 'ne gieëtsjësknippër*; **2** kaartjesknipper: *ómdët iech me trejnkieërtsje kwi-jt waas, vroëëg de gieëtsjësknippër m 'ne pas.*

gieëve, **I** (overg.; goeëf (gaaf), h. gëgieëve) [Eng. *to give*, Hd. *geben*], **1** aanreiken: *gieëf miech (giemmiech) ins e pintsje*; **2** aanbieden: *e fieës gieëve; eemës (ón)gëli-jk gieëve*; **3** sjènke; schenken: *iech goeëf d'n èrmoodzejjër get van mi-jnën uuvërvlood*; **4** verschaffen: *stuit de geit druueg of guuëf ze nog mèlk?*; **5** besteden: *det gaef iech neet aan zoe 'ne prul*; **6** veroorzaken: *det guuëf nogal 'ne slaag*; **II (uitdr.)** *waem z'n vot wëgguuëf, mót doeër z'n rubbe kakke*, als je elementaire dingen weggeeft, moet je je behelpen; *wi-j awd gaef gieë miech, schat u me?*; kinderspreuk: *ins gëgieëve, bli-jf gëgieëve, aafgëpak is gëstoeële; det guuëf 't neet, dat bestaat niet; hae guuëf óm Saksën niks, hij geeft nergens om; det guuëf niks, daar komt niets van; det guuëf nog rujzing, daar komt nog ruzie van; al waat-ër gieëve kos (zo hard hij kon), vaegde Piet (h)eivërs; ze goeëf (gaaf) dae gaaplieëpël d'r ferm van langs, ze gaf de snotaap een pak rammel; waem mót gieëve?, delen (bij het kaartspel); iech gaon eine gieëve, trakteren; det haw iech h'm neet gëgieëve, daartoe had ik hem niet in staat geacht; ik had hem jonger/ouder geschat.*

gieëvëswieërd (bn.; wordt alleen pred. gebr.; meestal met ontk.), gevenswaard (gew.), waard om gegeven te worden: *es-te get köps vuur 'ne mins, mót 't get fëtsujnlíks (fatsujnlíks) zeen, want 'ne prul is neet gieëvëswieërd.*

gieëze (v.; -s; geeske) [Bargoens; Kil. *gheese* (lichte vrouw)], jonge vrouw: *e geeskën is bi-j ós 'n angër woeërd vuur e jónk maesje, mer op 'n angër plaats is 't 'n sophoon of 'n zieëta* (onnozele vrouw).

Giel, roepnaam voor Guillaume, Willem.

gielës (m.; -e; -ke), gëlles, gielis, geelis (zie ald.).

Gielie(j)om, roepnaam voor Guillaume, Willem.

gielis (m.; -se; -ke), gielës, gëlles, geelis (zie ald.).

giemoofke (o.; -s; -) [Fr. *guimauve*], **1** schuimpje: *mèt de Sintërklaos zatte wieë vreugër de giemoofkës op e ri-jkën oppe kas*; **2** schuimpjes eten we vooral in de **Sint-Nicolaasperiode**: *'Giemoofkës zeen gëmaak van opgëklopde sökkër en 't wit van 'n ei en höbbe de vörm van e livvëvrouwke, e klumpke, enz. Es de kënjër mèt Sintërklaos hunne sjoon zëtte, ligke dao dëk giemoofkës in.'*

giesjèt (o.; -te; -sje) [Fr. *guichet*], loket: *höbt gieë d'r e gëdach van wi-j lang 'ne mins in ze lieëvën aan e giesjèt stuit?*; *oppe pos stuis-te dëk tieën mënijte te wachtën aan 't giesjèt.*

gif, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Gift*], guf; vergif, gif, venijn: *'t waas 'n pi-jnlíkke doeëd, want 't gif van de slang wirkde mer lan(k)sëm; (fig.) det is gif vuur de kënjër*; **2** (m.; g. mv.;

g. dim.) [Hd. *Giftigkeit*], woede, nijdigheid, toorn, venijnigheid: (**uitdr.**) *sti-ïf van de gif löp de spèn* (nijdige vrouw) *doeër 't hóws; de gifsji-jtër waas bleik (greun) van (de) gif; det Krit 'n uigskën haw op Fiel ze maesje, det waas Fiel z'n gif*, daar was hij kwaad om; *dae giftigge kni-ïjn vrit zich op van de gif; iech koeëkde van de gif; iech wis van de gif neet waat iech mós zegke.*

gifsji-jtër (m.; -s; -ke) [Hd. *Giftmudel, Giftkröte*], gufsji-jtër; driftkikker, nijdigaard (gew.), nijdas, gifkikker, nijdige kerel, benijder, stuk venijn, gifschijter: *de gifsji-jtër zag det iech 'ne veerkéntigge* (onbehouwen kerel) *waas en det-ër wou det iech op d'n héksebérg zoeët.*

giftig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *giftig*], guftig; **1** toxisch: *di-j sjampëljonge zeen giftig*; **2** venijnig, nijdig: *det ménkën is e giftig piske (zeikske)*; *Tjeu waas zoe giftig es 'ne kni-ïjn, want dae bëgos – zjus wi-j 'ne kni-ïjn – ouch oppe grónd te stampe tón dër raozëntig waas.*

gi-jge (onoverg.; gi-jgde, h. gëgi-jg) [sterk veroud.; Mnl. *gigen* (hikken), Kil. *gijghen* (hijgen)], hi-jge; hijgen: *daen démpigge* (kortademige) *stuit alti-jd aan hook of kant te gi-jge; de kwaoje bók gi-jgde van zich zoe op te ri-jte.*

gild (o.; -e; -sje) [Eng. *guild*, Hd. *Gilde*], gèld; gilde: *kónt gieë miech vërtèlle wi-jvädöl gilde d'r in Mëzeik bëstangën höbbe?*; *Sint-Krispi-jnës is de pëtroeën van de sjoonmieëkërs, mer hawwe de sjówstërs in Mëzeik ouch e gild?*

ginnëraol (m.; -s; ginnëräölke) [Fr. *général*, Eng. *general*, Hd. *General*], generaal: *ginnëraol is eigëlik de aafkorting van óngër angëre lujtënant-ginnëraol en ginnëraol-mazzjaor; in WO II haws-te*

bëkënde ginnëraols wi-j Rommel en De Gaulle; ouch bi-j de zjëzwi-jte (zjëzwiëte, zjezwi-jte) neume ze d'n algëmeinën uuvërstën hunne ginnëraol.

ginnërasie (v.; -s; -ke) [Fr. *génération*, Eng. *generation*, Hd. *Generation*], generatie: *ginnërasies kómmën en goeën; dao is nów e nów ginnërasie aan de mach; 't is jaomër det 't Mëzeikërs nimmieë van de ein ginnërasie op de angër uuvërgeit; wëts tiech waal waat de nów ginnërasie kómpjoetërs allëmaol kan?; det is 'n hieël angër ginnërasie*, de nieuwe generatie huldigt andere opvattingen, heeft een andere visie; *dae is nog van de aw ginnërasie*, hij heeft nog ouderwetse denkbeelden.

gintrëseerd (bn.; -ër; -ste) [Eng. *interested*, Hd. *interessiert*], gëintrëseerd; gëinteresseerd: *zeet gieë ouch zoe gintrëseerd in waat-ër allëmaol in de waerëld gëbueert en oeëts gëbueerd is?*

gipse (m.; id.; g. dim.), stijfdeftig iemand: *'ne gipsën is geine sti-jve bökkëm* (stramme vent) *en ouch geine sti-jve prëngel* (stijfkop), *mer waal 'n kómbienasie van 'nën hëngstëboor* (stugge, hooghartige man) *en 'nën aafgëbueerstëlde* (deftig gekleed persoon).

girm (v.; -e; -ke) [Kil. *gherme* (ooi(lam))], **1** ooilam, wijfjeslam: *'n girm is e sjaop det nog gein lëmkes haef gad*; **2** mager meisje: *e magër maesje neume we 'n girm, 'n sjraol sjrówt of 'n magër geit.*

gistër(e) (bw.) [Mnl. *gister, gisterdage*, Lat. *heri* (gisteren), Hd. *gestern*], **1** gister, gisteren: *gistëre waas dae mënieër zoe fi-ïjn es póppëstrónt* (supervriendelijk), *mer vandaag kik-tër wi-j 'ne waerwouf* (fig. onhandelbaar mens); **2** (fig.) *dae fòks is neet van gistëre*, hij is bij de pinken.

gistëremiddig (bw.) [Hd. *gestern Nachmittag*], gisterenmiddag, gistermiddag: *gistëremiddig waas 't kirmis in de hël* (wordt gezegd als het regent en de zon tegelijkertijd schijnt) *en vandaag is 't waer vuur de rotzék* (is het slecht weer).

gistëremörge (bw.) [Hd. *gestern Morgen*], gisterenmorgen, gistermorgen, gisterochtend: *gistëremörge haw Fóns vääöl mówls (mel) veil* (had hij veel praats), *mer deeze mörge löp-tër rónd mèt e gëzich wi-j e bi-ijl* (kwaad).

gistërenach (bw.) [Hd. *gestern Nacht*], gisterennacht, gisternacht: *gistërenach hób iech gësloape wi-j 'ne rësj* (vast geslapen) *en deeze nach hób iech ligke krawwake* (half wakker gelegen).

gistërenaovënd (bw.) [Hd. *gestern Abend*], gisterenavond: *gistërenaovënd waas det heilig vaat toch waal zaat zieëker* (gisterenavond was me die kwezel toch wel dronken).

glaad, I (bn.; glätër; glaatste), **1** [Hd. *glatt*], glibberig: *de slaerbaan (de wieëg, de stóp) is glaad; 't is glaad bówte; (uitdr.) 't vluuërkën is zoe glaad es 'ne speegël; 2* gewiekst: **(uitdr.)** *iech hawt m'n hart vas vuur dae kieërël* (ik ben ijselijk bang voor die vent), *want dae is zoe glaad es 'ne paoling*, je hebt geen vat op hem; **II** (bw.) [Hd. *glatt*], **1** volledig: *iech hób 't glaad vërgieëte* [Hd. *iech habe es glatt vergessen*]; **2** gelijk: *z'n haor is glaad gëkömp; 3* (m.b.t. scheren) glad: *Zjieër is glaad gësjoëere; 4 (uitdr.) ménneke, det zit tiech neet glaad*, dat zal je berouwen.

glaas (o.; glazër; glaeske), **1** [Eng. *glass*, Hd. *Glas*], drinkglas: *vuur 't fieës hoeële wieë de kristalle glazër ówt de kas; 2* [Eng. *glass* (of), Hd. *Glas*], inhoud van het glas: *saovës*

drënke wieë e glaeske wi-jn; gieëf miech nog e glaeske; 3 vensterglas: *we hóbbe döbbël glaas gëzat; 4 (uitdr.) hae kos gei laeg glaas en gei vol glaas zeen*, hij was een drankliefhebber; *Mil haw te deep in 't glaas gëkieëke*.

glasse, **1** (v.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Fr. *glacé* (glanzend)], geglansd leer, *glacé: di-j sjoon en di-j sëkosj zeen gëmaak van glasse; 2* (m.; -s; -ke), tompos: *iech hób twieë glassees en 'ne mërveijeu* (merveilleux) *vuur diech gëhaold bi-j de békker; 3* (samenst.) *van glasse* (geglansd leer) *make we glasseesjoon (glassees) en glasseehesjkës*.

glatigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Glätte*], glibberigheid, gladheid: *mèt daen aangëvare snieë is de wieëg ein en al glatigheid; 2* [Hd. *Glätte*], gewiekstheid, huichelachtigheid, gehaaidheid: *dae loeëze dao mèt z'n glatigheid, dae hób iech in m'n maal* (die ken ik nu); **4** [Hd. *Glanz*], glans: *gooje marmër hult (hilt) z'n glatigheid*.

glazëre (bn. g. tr. v. verg.), **1** [Eng. *glassy* (m.b.t. ogen), Hd. *gläsern*], van glas, glazen: *'n glazëre kieësstölp (duuër, oug); 2* [Hd. *glasig*], (m.b.t. aardappelen) glazig: *glazëre ieërpële zeen hel en doeërsji-jnënd; 3 (uitdr.) det maesje kóns-tën op e glazëre sjuuëtëlke zëtte*, zij is altijd piekfijn gekleed.

Glazëren Trap, Aan de; Aan de Glazen Trap: *'De Glazëren Trap bi-j Si-jmkëshuuëvël waas de naam van e boordëri-jke. De villa dae latër op di-j plaats waerde gëbówd, hët ouch 'Glazëren Trap'.*

Glazëren trapstraot, de; de Glazentrapstraot: *'Mèt de fujzie in 1976 is d'n Heiwieëg (Heideweg) in 1978 vërangërd in Glazëren trapwieëg. Deeze wieëg ligk bi-j Si-jmkëshuuëvël.'*

gleuje (onoverg.; gleujde, h. gëgleujd), **1** [Eng. *to glow*, Hd. *glühen*], (door verhitting) stralen: *‘t i-jzër bëgint te gleuje*; **2** [Hd. *glühen*], gloeien: *es de koeële good branne, dén gleuje ze*; **3** (m.b.t. koorts) een gevoel van warmte hebben: *hae gleujt, want hae haef 40 graode (graoje) kors*; **4** branden: *es ‘t stikheit is aan de zieë, dén gleujt de zand óngër d’n veut*.

gleujëntig, **I** (bn.; -gër; -ste), **1** [Vondel *gloeyendighe kolen*, Hd. *glühend*], brandend heet: *mèt di-j gleujëntigge hits kóm iech neet bówte*; **2** (**uitdr.**) *iech zoeët op gleujëntigge koeële* (ik was erg ongeduldig) *vuur te weitën of ‘t ‘ne jóng of e maesje waas* (bij een bevalling); **II** (bw.) [Hd. *glühend*], gloeiend, in hoge mate: *de staof is gleujëntig heit*; *iech waas gleujëntig kwaod*, gloeiend boos.

glitse (onoverg.; glitsde, is gëglits), **1** [Hd. *glitschen*], glippen, glijden: *de waas glitsde miech ówt m’n nate han*; **2** [D. (reg.) *glitschen*], glibberen, glijden: *op ‘n slaerbaan goeën de kënjër slaere, mer op ‘n bananësjël glitse ze ówt* [Hd. (form.) *ausgleiten*].

glitsërig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *glitschig*], glitsig, glaad; glad, glibberig: *‘aek’, zag Zjuulke, tón hae dae glitsërigge paoling vaspakde*; *de Bosstraat waas glitsërig, tón ‘t aan ‘t doeëje waas*.

glitsig (bn.; -gër; -ste), glaad, glitsërig (zie ald.).

Go! De Sprong: zie: *kolmëjènsjoeël*.

göbbële (onoverg.; göbbëlde, h. gëgöbbëld) [Vnnl. *geubelen*, Kil. *gobelen*, D. (Rijnl.) *jöbbele, göbbele*], uuëvërgieëve; overgeven, braken: *e vulgaer woeërd vuur uuëvërgieëvën of göbbëlën is kótse*; *dao zeen*

van di-j vrieëtzékskes di-j good gënóg weite det ze mótte göbbëlën es ze zich te zieër laje (te veel eten), *mer di-j zich dao gein vets van aantrëkke*.

God (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *God*, Hd. *Gott*], **1** God, de Schepper: *woeróm luuët dae gooje God daen ieëlénj tów?*; **2** (**uitdr.**) *‘t is godgëklaag*, het is een schreeuwend onrecht; *esgodbleef*, als God het wil; *(mer) in godshieërënaam of chottochottochot!*, goeje God!; *God zieëgënt tiech mèt hóndërdówzënd frang (mèt e zékske kleigëld(sj))*, wordt gezegd als iemand niest; *God hóbbe z’n zieël*, als men melding maakt van een dode; *godnogéntów*, als uitroep van verbazing, verontwaardiging of schrik; *God zal ‘t tiech loeëne*, dankformule; *godvërdoeme*, bij (hevige) emoties; *God heemëlse dääg (god(s)gënaoje)*, bij diverse emoties; *leeve God*, bij allerlei emoties; *godoch(h)ieër*, bij verbazing en andere emoties; *wi-j is ‘t in godsnaam mäögëlik!*, bij grote verbazing; *det maesjën is mi-jne god*, zij is mijn alles; *dae mótt God en de gooj luj hëlpe*, die is aan zijn lot overgelaten; *dae bësjit God en alle luj*, hij is een aartsbedrieger.

god(s)gënaoje (uitroep van verbazing), lieve genade, lieve hemel: *god(s)gënaoje, waat ‘nën dikke kómplëmèntëmieëkër is miech det!*; *god(s)gënaoje, waat hób iech nów aan m’ne fits!*, wat heb ik nu aan de hand!; *wi-j is ‘t, god(s)gënaoje, mäögëlik des-te van zoe e goddëlik mónstër zoevääol gooddoons kóns hóbbe?*; *god(s)gënaoje, hawt nów toch ins d’ne kop* [brutale taal voor: houd nu toch eens je mond]; *god(s)gënaoje, mins, diech stinks wi-j ‘n hóp*; *sjei toch ówt, god(s)gënaoje* (om godswil).

goddëlik (bn.; -kër; -ste), **1** [Hd. *göttlich*], goddelijk: *‘n angër woeërd vuur ‘t goddëlik*

woeërd' is de Bi-jbël; **2** [Hd. göttlich], lekker: zoe e mérvеijeuke, det is e goddëlik pëteeke (gebakje); **3** [Hd. göttlich], mooi: Nel is e goddëlik maesje; **4** ongelooftijk: waat 'ne goddëlikke zeivër; **5** hemels: det mëzi-jkstök is goddëlik; **6** onredelijk: bès tiech goddëlik!, (ironisch) ik kan je niet begrijpen, jij bent onredelijk.

godsdeens (m.; -te; -sje), godsdienst, religie: vreugër bëstaejde de kattëli-jkën e groeët stök van hunne zóndig en dus ouch van hun lieëvën aan hunne godsdeens.

Godsdeenstigge   **Vëreinigginge;**
Godsdienstige Verenigen: 't Zeen vuural de libbërale di-j in de 19de ieëw höbbe gëprëbeerd de mach van de Kirk te brieëke. Vri-jzinnigheid en óntkirkëlëking woeëre dao 't gëvolg van. 'n Angër gëvolg waas det 't op vääölërlei gëbeed tot 'n 'vërzujling' van 't oeëpënbaar lieëve kwoeëm, waas-te good kos zeen in de kultuur, de sport, de pollëtik, de sossjaal aksie en de óntspanning. Nëteurlik loeët de Kirk neet zoemër bëti-jje. E groeët aantal godsdeenstigge en kirkëlikke vëreinigginge waerdën opgërich vuur de óntkirkëlëking te stoppe.' (Bron: BOONEN, Martin, Godsdienstige Verenigen, Maaseik Verenigd, p. 31)

godvërdoeme (tw.) [gebr. om boosheid en andere negatieve gevoelens uit te drukken; Eng. goddamn(ed)], godverdomme: 't is godvërdoeme godgëklaag det dae goddëlikke pissër (ongelooftijk laf mens) miech zoe haef bëzeik (opgelicht); in plaats van godvërdoeme zëgke we ouch waal ins potvërdoeme, potvërdommën of potvërdikke; tón iech de bèddëzeikër vroeëg woeróm dër 'godvërdoeme' reupde (rieëp), zag-tër det-ër zich bëdoeën haw van de sjrik.

goeëje (overg.; goeëjde, h. gëgoeëjd), **1**

gooien: goeëj neet zoe mèt de duuëre; oppe sjoeël goeëje de kënjër mèt snieëbél (sneeuwballen); **2** (**uitdr.**) de mós t'r neet mèt d'n möts nao goeëje, je moet niet raden/gissen; ze höbbe di-j erm zékskes ówt hun hóws gëgoeëjd, op straat gezet; goeëj dae mer neet ëwég, onderschat die maar niet; wils-te weer allës op 'n huipke goeëje?, handelen zonder onderscheid, geen enkel verschil maken; we goeën de bówl bi-j(j)ein goeëje, we gaan samenwonen; dae goeëjt t'r onneet mèt, hij is niet vrijgevig.

goeën (onoverg.; ging, is gëgange), **I** gaan: iech gaon (h)eivërs; gank ins ówt de waeg; gank ins get opzi-j; we goeën nao sjoeël (nao de zieë); det geit t'r nej langs, dat gaat er op het nippertje naast; **2** (**uitdr.**) Sjël is mótte goeën, is gestorven; de mós tiech neet zoe laote goeën, laten meeslepen, in psychisch opzicht afglijden; iech zoeëg de bös nog zjus goeën, vertrekken; laot h'm mer goeën, vertrekken; iech kos nimmieë goeën, naar het toilet gaan; wieë zeen op ooze bek gëgange, wij hebben een nederlaag geleden; Door is doeër z'ne rök gëgange, heeft letsel aan zijn ruggengraat opgelopen; we höbbe nog 'n dik oor te goeën, voor de boeg; wi-jlang mót gieë nog goeën?, voor wanneer is de bevalling?; Li-jza geit op häör lèste, de geboorte is nabij; Mëri-j is op häör lèste, (m.b.t. de dood) het einde is nabij; waat miech tón toch allëmaol doeër m'ne kop ging!, wat voor vreselijke denkbeelden me toen toch allemaal voor de geest kwamen!; 't is rap gëgange mèt Bel, zij is vroeger dan verwacht overleden; di-j höbbe zich dao laote goeën, hadden zichzelf niet meer onder controle; det geit neet mèt dae mins, samenleven met die man is (haast) onmogelijk, die man functioneert niet behoorlijk; det geit zoe in 't lieëve, dat hoort bij het leven; det geit van allein, dat lukt vanzelf; di-j goeën gaer, gaan graag op stap; hae ging op 'n angër, ging vreemd; **II**

(onpers.ww.) *’t geit (al)*, het kan erdoor; *wi-j geit ’t*, hoe is het met je?; *geit ’t nôw*, is het nu beter?; *’t geit neet tösse di-j twieë*, het botert niet tussen beiden; *geit ’t nôw gëbueere (rieëngële,...)?*; *zoe geit ’t nimmieë*, zo kunnen we niet verder; *geit ’t*, lukt het?; *jao, ’t geit*, ja, het lukt; **III** (hulpww.), *’t geit vi-js waer wieëre*; **IV** (speciale werkwoordsvormen), *gaonjëntaere* (al gaande) *bèn iech trachtër gëkómme det ’t ’n oor gaons* (een uur stappen) *is, van hi-j nao leële; dao is get gaonje*, daar is wat gaande.

goeët, **I** (o.; g. mv.; guuëtsje) [van het ww. ‘gieten’; Kil. *kiete*, Schots dial. *kite* (buik)], kuit (van vissen), viszaad: *es alle vëskës di-j in ’t vreugjaor ówt ’t goeët kómme, blaeve lieëve, dén weemëldën alle watër van de vësse*; **II** (v.; -e; guuëtsje), **1** straatgoot: zie ‘pool’; **2** dakgoot: zie ‘kaanjël’ en ‘kërnisj’.

goerd (v.; -e; -sje) [Fr. *gourde*], militaire drinkbus, veldbus, veldkan: *goerd kump van ’t Latti-jnse ‘cucurbita’ (pompoen) en ’t Franse ‘courage’ (pompoen), want es ’t vleis ówt de pómpoen waas gëhaold, waerde de sjël gëdrueëg en es watërkruijk gëbruijk*.

goevërnäör (m.; -s; -ke) [Fr. *gouverneur*, Eng. *provincial governor*, Hd. *Gouverneur* (in de VS, in Ned.-Limb. en in België)], gouverneur: *in Belsj is de goevërnäör de vuuërzittër van de Dippëtasië*.

golf (m.; golve; -ke), **1** (m.b.t. kledingstuk voor vrouwen) (gebreid) vestje: *e golfkën is e gëstrik jéske mèt knuipkës of ’n tierèt; golf haef lichëlik te make mèt golf spuuële*; **2** auto van VW: *wieë hóbbe nog e Golfke van de veerde ginnërasie*.

gölje, **1** (m.; -s; -ke) [Eng. *guilder*, Hd. *Gulden*], gulden: *tot 2002 bëtaalde de Hollënjers (Nederlanders) mèt de göljën en in Suriname doeëge (dieëge) ze hetzëlfde*;

in eine gölje zoeëte 100 sent; de gölje hèt zoe ómdët-ër in ’t bëgin van goud waas (gëmaak); **2** (bn.) [alleen attr. gebr.; Eng. en Hd. *golden*], waardevol: *’t is ’ne gölje reegël des-tën in ’t lieëvën ’t bëste de gölje middëwieëg bëwandëls*.

gölp (v.; -e; -ke), **1** gulp: *dees gölp kóns-te tówdoon mèt knuipkës en di-j mós-te slówte mèt ’n tierèt*; **2** [Eng. *gush*], straal vloeistof: *tón Kris mèt z’nën èrm in det kroeëtëmësjj-jn haw gëzieëte, kwoeëm de ein gölp blood nao de angër ówt z’ne slaagaojër*.

gölzig (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *gulzig* (gulzig), Eng. (dial.) *golsj* (gulzig zwelgen)], **1** vraatzuchtig, schrokachtig: *es-te zits te slënjën in plaats van te ieëtën en es-te neet drunks mer zups, dén bës-te gölzig*; **2** begerig: *eedëre mörge ging daen dikkën aan de Bosport stoeën vuur mèt z’n gölzigge ouge de maesjës di-j nao sjoëël ginge, te vërslënje*.

góm (m.; -me; gumke) [Fr. *gomme*, Hd. *Gummi*], stof, vlakgom, gom: *vuur get ówt te gómme dëts-te mèt e potloeëd höbs gësjrieëve, höbs-te ’ne góm vandoon*.

gómme (overg.; gómde, h. gëgómp) [Fr. *gommer*], gummen, gommen, stoffen: *lieëre teikënën is vuuural ’n kwëstie van (ówt) gómme, zjus wi-j ’nën diksjënaer makën ’n zaak is van vöölj sjrappën en gómme, sjri-jvën en opnów gómme, naodënkën, zeukën en aanvölle*.

Gón, roepnaam voor Aldegonda.

good, **I** (o.; g. mv.; geudsje), **1** wat goed is: *es-tën örgës gei goodmieëkóns doon, höbs-te dao d’n erten ówt; gëzóntheid is ’t hoeëgste good; det haef miech gei good gëdoeën*; **2** (land)goed: *de fëmi-jlie Lejeune haw e geudsjën in Awwëneik*; Zie ook: *geudsje*;

II (bn.; bieëtër(dër); bèste) en (bw.) [Eng. *good* (bw. *well*), Hd. *gut*], **1** betrouwbaar: *Armao is 'ne goojën arbietër*; **2** goedhartig: *Lei is 'ne gooje mins*; **3** vriendelijk: *Mil is good vuur de kènjër*; **4** leuk: *det waas e good program*; **5** genadig: *m'ne gooje God, woeróm luuëts-te zoegét tów?*; **6** (m.b.t. kleren), beste: *is det d'ne gooje jas?*; **7** goedgeefs: *Lëwi-j is good vuur de erm sugkëlaers*; **8** gezond: *hawt tiech good*; *de krankën is bieëtër*; *iech bèn neet tēgooj*; **9** zonder gebrek, eetbaar: *di-j éppelkes bli-jve lang good*; **10** aantrekkelijk: *gieë zeet t'r nog good ówt, mëdam*; **11** nuttig: *maag iech uch 'ne gooje raod gieëve?*; **12** (m.b.t. geld) welgesteld, welstellend (gew.): *waem wuuërt dao bieëtër van, van al dae pówn?*; **13** niet gebrouilleerd: *'t is weer good tösse di-j twieë*; **14** bij z'n (je) verstand: *de bès neet good*; *bès-te nog good?*; **15** geschikt: *det zou 'ne gooje mins vuur uch zeen*; **16** deugdelijk: *de höbs 'n gooj vértaling gëmaak, Zjef*; **17** voldoende: *dao zeen gooj raej vuur h'm bówte te goeëje*; **18** goed qua uiterlijk, flink, zonder verlies van beheersing: *Dree haef zich good gëhawte*; **19** (m.b.t. kwaliteit) lekker, van goede kwaliteit: *wieë drènkën allein gooje wi-jn*; **20** bepaald(e): *op 'ne goojën daág (gooje kieër)*; **21** rijk: *Pie(ë)r is good gëtrouwd*; *di-j höbbe zich good gëmaak mèt di-j kómmérs*; **22** ruim: *e good jaor gëlieëje loeëg iech in 't hospëtaal*; **23** zuiver: *hae haef e good gëweite*; **24** (m.b.t. appreciatie), okay: *'t is miech good*; *is 't nôw good?*; **25** degelijk: *Rob is van 'n gooj fëmi-jlie*; **26** voorspoedig: *we höbbe 'në goojën daág gad oppe zaak*; **27** heilig: *de gooj wieëk is de wieëk vuuër Paose*; **28** reëel: *diech höbs 'n gooj kans*; **29** gemakkelijk: *diech höbs good kalle*; **30** duidelijk: *dae kan 't good zègke*; **31** genoeg: *nôw is 't good gëwaes*; *'t is waal good zoe*, hou nu maar op; **32** net goed: *det is zjus tēgooj*; **33** nauwkeurig: *det weit iech nog good*; **34** gemeend: *we spuuële vuurgood*;

35 oprecht: *Jan haef e good hart*; **36** (m.b.t. de ontvangstkamer) beste: *we zitte zéljen in de gooj kamër*; **37** (al te) waar: *det zègkt gieë mer good*; **38** stevig: *Baer haw 'n gooj pint op*; **39** de geluksvogels, de goeden, de gezonden, etc.: *we zeen bi-j de gooj*; **40** nagenoeg: *'t is zoe good es gëdoeën tössën An en Karël*; **41** get + good in de gen.: *zègk ins get goods van dae mins*; **42** slecht: *dao bès-te good mèt* (daar ben je niets mee), *mèt dae póngël* (waardeloze prul); **43** (m.b.t. een grap) goede grap: *det is 'n gooj*; **44** gunstig: *iech zal e good wäördsje vuur uch doon*; **45** comfortabel: *we höbbën 't hi-j good*; **46** helemaal: *iech waas nog neet good wakkër*; **47** welzijn: *'t waas vuur Sam ze good*; **48** (**uitdr.**) *we höbbën ós tēgood gëdoeën aan de pëteekës*, wij hebben ons te goed gedaan aan de gebakjes; *iech mótt miech good höbbe* (zwaar inspanssen) *vuur dae zak mael op te luchte* (op te heffen); *daen Dri-jk haef 't good zitte*, is ziek, dronken, verliefd.

gooddoons (o.; g. mv.; g. dim.), genoegdoening [Hd. *Genugtuung*], voldaanheid, tevredenheid, welbehagen, voldoening: *'ne Mëzeikënaer is 'ne slókkër (slókmówl) en 'ne fi-jnpreuvër en haef dus gooddoons van allës waat fi-jn, lékker en good is*.

goodgaefs (bn.; mieë -; 't meiste -), ri-jf [sterk veroud.]; goedgeefs, mild: *van nëteur is d'n eine mins gieëféchtig of goodgaefs en is d'n angërën höb- of kri-jgéchtig*.

goodgëmoods (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *guten Mutes sein*], vol goede moed zijn, welgemoed, goedsmoeds: *Fi-jkën is alti-jd goodgëmoods, want ze kik alti-jd nao de zónnigge kant van 't lieëve*.

goodkääre (overg.; kääre good, h. goodgëkäärd), goedkeuren: *bi-j d'n tróp waerde de meiste jóngës goodgëkäärd*

vuur deens te doon; de nottulle van de gemeintëraod zeen goodgëkäörd; 't gëdraag van daen apëkuuëtël kan iech neet goodkäöre.

goodmake (overg.; maakte good, h. goodgëmaak), **1** [Hd. *wiedergutmachen*], goedmaken: *bès-tën ónbësjóf gëwaes of höbs-te get lilliks ówtgëvrieëte, dën mós-tën 't weer goodmake*; **2** [Hd. *gutmachen*], (m.b.t. een kleine tekortkoming) herstellen: *es-te goodgëmoods wils goeën slaope, mós-te d'n foutën ieërs goodmake*; **3** [Hd. *gutmachen*], (m.b.t. bedreven kwaad) vergoeden, schadeloos stellen: *wi-j kan iech goodmake, mënneër, waat det jónk uch haef aangëdoeën?*

goodvènge, I (o.; g. mv.; g. dim.) [D. (Zwi.) *Gutfinden*], toestemming, het goedvinden, goeddenken: *mèt eur goodvènge zal iech di-j trénseneerbieës (kwelduivel) ins e köpke kleinër make* (eens goed vernederen); **II** (overg.; vóng good, h. goodgëvóng), **1** toejuichen: *iech vèng 't good det di-j magër geit eedëren daåg 'ne braoj spek it*; **2** [Hd. *für gut befinden*], goed bevinden: *iech bèn 'ne gemékkelikke, want iech vèng allës good*; **3** goedkeuren: *vungs-tiech 't good det iech hi-j nimmieë bli-jf slaope, want dao is vööl kâl óngër de minse* (men roddelt).

gooj boeëtër (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *beure*, Eng. *butter*, Hd. *Butter*], **1** roomboter: van *gooj boeëtër mós-te gein killoos ieëte, want di-j zit vol vètte (kollésterol)*; **2 roomboter vroeger**: *'tewëlanck waerde de gooj boeëtër op de beurdëri-j zelf gëstoeëtën in 'n boeëtërstan, di-j waas gëmaak doeër d'n tónnëwatsjër (kuiper). Es 't boeëtërstoeëte gëdoeën waas, waerde de gooj boeëtër aan de man gëbrach. Van de boeëtërmèlk (karnemelk) maakte de beurën ofwaal pap ofwaal platte kieës.'*

gooj wieëk [Eng. *Holy Week*], goede week, stille week: *de 'gooj wieëk' is de wieëk vuuër Paose; in de gooj wieëk höbs-te Wittën Dóndërdig, Gooje Vri-jdig, paoszaotërdig en paoszóndig.*

Gooje Vri-jdig [Hd. *Stille(r) Freitag*], Goede Vrijdag: *Gooje Vri-jdig is de vri-jdig vuuër Paose; op Gooje Vri-jdig mósdes-te vreugër es kattëli-jk in de kirk nao de krujswieëg goeën.*

goojëkoup, I (m.; g. mv.; g. dim.), goedkoopte, zuinigheid: *vuur de goojëkoup mós-te mèt 'n karravan neet op vëkansie goeën, want de kèmpings zeen allëwi-jl ouch vrëks deur; vuur de goojëkoup zètte wieë de sjóffaasj neet hoeëgër es 19 graode (graoje)*; **II, 1** (bn.; bieëtërkoup of goojëkoupër; bèstëkoup of goojëkoupste) en (bw.), **a** goedkoop: (fig.) *det is e goojëkoup argëmènt*; **b** voordelig: *de lëgumme zeen nów goojëkoup; de tillëvi-jzies zeen nów goojëkoupër es vreugër*; **2 (uitdr.)** *dao bès-te nog goojëkoup* (zonder schade of last, met geringe uitgaven) *vanaafgëkómme.*

goojënach, I, 1 (tw.) [wens bij het slapengaan; Eng. *good night*, Hd. *jmdm Gute Nacht wünschen*], goedenacht: *goojënach, pa en ma*; **2 (uitdr.)** *kums-tiech ins goojënach zëgke tieëge bómpa?*; **II** uitroep van verwondering: *goojënach!* (lieve hemel!); *goojënach, waat 'nën ónnuëzëlaer!*

goojëndaâgzëgke (onoverg.; zag goojëndaâg, h. goojëndaâggëzag) [Eng. *to wish a good day*, Hd. *Guten Tag sagen* (*wünschen*)], goedendagzeggen: *es eedërein tieëgën eedërein goojëndaâg zou zëgke, zou de waerëld e stök toffër zeen.*

goojkamër (v.; -s; goodkieëmërke), ontvangtkamer: *vreugër ginge de minsën allein in de goojkamër zittën es e fieës waas*

of es bēzeuk waas.

goonsdig (m.; -ge; -ske), **1** woensdag: *de goonsdig (op woensdag) goeën wieë in Mēzeik nao de mert; 2 waar komt de naam ‘woensdag’ vandaan? ‘Goonsdig waas bi-j de aw Gēрманēn d’n daāg van Wodan, dae de god waas van d’n doeëd en latēr van d’n oeërlog. Bi-j de Rommeine waas goonsdig d’n daāg van Mercurius (Mercurii), mer Mercurius waas allein mer ’nēn angēre naam vuur Wodan. ‘Goonsdig’ kump dus van ‘Wodan’.*

gootigheid (v.; g. mv.; g. dim.), goedheid: (**uitdr.**) *dae mins doug neet van gootigheid, (sarc.) hij is een slechterik (gew.), hij is een slechte, gemene kerel; mèt gootigheid kums-te neet wujd, met goedheid bereik je niet veel; hae lōp uuēvēr van gootigheid, hij is een goed mens; hae is de gootigheid zelf, hij is een bijzonder goed mens.*

görg (bn.; -ēr; -ste) [sterk veroud.; D. (Rijnl.) gorg en görg], vaal, zwak, teer, goor, bleek, ellendig: *van minsēn en bieēste mer ouch van graas en plante zēgke we det ze görg ówtzeen, éllénjig zēgk mer; nōw de presēssi-jrupse de blajēr van d’n eik hōbbēn aafgēvrieēte, zujt dae mer görg ówt.*

Gospēlvrouwlij, De; De Gospēlvrouwen: *‘De Mēzeikēr gospēlkarnēvalsgroep van zoe’n dertig vrouwlij tōsse de 25 en de 60 jaor waerdēn opgērich in 1999. ’t Waas Annick Haesevoets di-j op ’t gēdach waas gēkōmme ’t Mēzeikēr karnēvalsgēveul te kōmbieneere mèt Ammeeriekaans gospēlmēzi-jk. Stef Hendrix lieërde de vrouwlij de gospēlsongs aan en de kēstums kwoeēme van de Matongewi-jk in Brussel. Tōn de karnēvalssjlagēr ‘Ritsbōmmēle’ dae doeër De Gospēlvrouwlij waerde gēzōnge, op ‘Carnalissima’ van ’t jaor 2000 d’n iēerste pri-jis haolde, drejdēn*

hunne karnēval det jaor nēteurlik rōnd ‘Ritsbōmmēle’ en det mèt de nuuēdigge optrieējēs in de Mēzeikēr kaffees. Ouch de jaore drop zōrgde De Gospēlvrouwlij mèt sjlagērs wi-j ‘Poepēloere’ (2001), ‘Baer en Zjang’ (2002) en ‘E pin(t)sje’ (2003) vuur ambiejaos bi-j ’t Mēzeikēr karnēval.’ (Bron: site Het Heilig Wammes)

gósting (v.; g. mv.; -ske) [Lat. *gustus* (smaak), Fr. *gôût* (smaak)], **1** verlangen, zin, trek, lust: *iech stik (vērèk) van de gósting; iech hōb gein gósting; iech doon noeëts get tieēge m’n gósting; 2 (uitdr.) eedērein z’n gósting, iedereen zijn meug; Mil haef gooj gósting, heeft veel eetlust, zin; dae mót gósting hōbbe, liever hij dan ik; gósting is gósting, over smaak is niet te twisten; ’t is allēmaol gósting, het gaat steeds over de smaak; gósting of gein gósting..., of je zin hebt of niet; hōbs-tēn ’t nao d’n gósting, naar je zin?; doot d’n gósting, doe je zin; nōw hōb iech gein gósting, nu heb ik geen zin; det is m’n gósting, de vrouw etc. aan wie (waaraan) ik de voorkeur geef; kri-jgs-te nog gein gósting, meestal om iets (vaak is ‘de liefde bedrijven’ bedoeld) te doen; iech hōb m’n gósting mooge doon, heb mijn zin mogen doen (bv. mogen huwen met wie ik wou); Laen haef pi-jn aan hāōr gósting, zij heeft geen zin; de kleine kri-jg alti-jd ze góstingske (willēke), hij krijgt altijd zijn zin; Zjang haef z’n bóks vol gósting, is geil; Trees haef ’n gooj gósting, heeft een goede smaak.*

gottēkēs (uitroep) ochottēkēs; mijn lieve hemel!: *gottēkēs, dae zèt miech ’t me(t)s oppe kael, die dwingt mij; gottēkēs, waat zit dae gaw op ze paerd, wat is die opvliegend van karakter.*

goud (o.; g. mv.; g. dim.) [verwant met ‘geel’, de kleur van goud; Mnl. *gout*, Eng. *gold*, Hd. *Gold*], goud: (**uitdr.**) *gieë mót miech*

neet op dae jóng dówwe, ma, want al haw dër z'n vot mèt goud béhange, iech mó't h'm neet höbbe; de's goud van Caris, dat is koper (Caris was een koperslager).

goudmieëldër (m.; -s; -ke) [Ged. 25.8.1758 *goudmelder*], goudmieërl; goudmerel, wielewaal: *höbt gieë in eur lievën oeëts eine kieër 'ne goudmieëldër gëzieën, dén höbt gieë hieël vööl sjaos gad; 2 de goudmerel krijg je haast nooit te zien: 'De goudmieëldër mèt z'n zwarte vluuëgëls, z'ne zwarte start, z'ne gaele kop en ze gieël li-jf is 'ne zoeëmvöeëgël dae in Affrieka geit uuvërwënt(sj)ëre. 't Wi-jfke van de goudmieëldër is greungieël en haef dónkël vluuëgëls. De zank van de goudmieëldër, daes-te dus zoe good es neet te zeen kri-jgs, is zoegét wi-j 'oh-fluuo-fih-fiac' of 'wiela-wieoo'.*

goudmieërl (m.; -s; -ke); goudmieëldër (zie ald.).

gouje (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *golden*, Hd. *golden*, *Gold-*, *gold-*], gouden: *vuur hun gouje brówlof höbbën oos awwërs van ós 'n goujën (h)orloeëzjie ((h)orloeëzje) en 'n reis nao New York gëkrieëge.*

Graad, roepnaam voor Gerard.

graáf, **1** (o.; gravër; graefke) [Eng. *grave*, Hd. *Grab*], graf: *oos awwërs ligkën in 'n döbbël graáf; hae ligk in ze graáf; 2 (uitdr.) hae stuit mèt ei bein in 't graáf, hij is op sterven na dood; di-j jung make miech zoe de toeëj los (doen me dusdanig de duivel aan) det ze miech in me graáf hëlpe (de oorzaak worden van mijn dood); löjje ze 'nën doeëje nao 't graáf, innëwi-jl was iech miech de vrattën aaf, oud bijgeloof.*

graaf, **1** (v.; grave; graefke) [van 'graven'; Mnl. *grāft*, Hd. *Graben*], **1** greppel, gracht:

*tösse twieë stökke grónd zujs-te dèk 'n graaf vuur 't rieëgënwatër (rieëngëlwatër) aaf te veure, zieëkër es 't gróndwatër dreig (ondiep) zit; 2 [Hd. *Graben* (rond kasteel)], gracht: *in de middëlieëwën en onnog latër waerde rónnd békans eedër këstieël 'n graaf aangëlag; 3 De Graaf: 'In 1982 kraeg de vootgengerswieëg (ouch wieëg vuur fitsërs) tösse de Börgëmeistër Fi-jlipslaan (Philipslaan) en de Van Eycklaan de naam De Graaf, dae ós duit trökdenkën aan de vreugër stadsgrave. De Graaf hët nów de 'Albert Claessensweg'. Aan de veer stadsporte loeëp (lieëp) de graaf óngër de wieëg doeër. De stadsgraaf tösse de Bleumër- en de Hépperport hëtde vreugër de Bëgi-jnëgraaf.'**

graáfkélder (m.; -s; -ke), grafkelder: *de graáfkélders mèt hun 'ieëwig rech' zeen van rónnd de Franse Rivvëlujsie; op sómmigge aw Ittëljaanse kirkhoeëve zujs-te graáfkélders mèt graáfkepëlle wi-j hówzër.*

graáfkruijs (o.; -kruijzër; -ke), **1** grafkruis: *allëwi-jl laote de minse 'ne graáfsteïn op e graáf lëgke, want graáfkruijzër zeen ówt de moode; 2 grafkruisen vroeger: 'Houtëre graáfkruijzër waerde vreugër gëmaak doeër de sjri-jnwirkër dae ouch de kis haw gëmaak. Van rónnd 1850 tot aan WO I woeëre dén de geeti-jzëre graáfkruijzër in de moode. Oppën awwe kirkhof stoeën d'r nog e paar tieëntalle van. Wi-j de graáfkruijzër drówtzoeëge, hóng aaf van de smieëd. Nao WO I kwoeëme de ieërste graáfkruijzër in aemse steïn (Naamse steen) of in ardujn. E good vuurbeeld van e mónnëmëntaal graáfkruijs is det van de fëmi-jlie Fi-jlips (Philips) oppën awwe kirkhof.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-28)

graáfmieëkër (m.; -s; -ke) [Eng. *gravedigger*, Hd. *Totengräber*], **1** grafdelver, doodgraver:

'ne mins dae mer al te good wèt det 'n doeëdskis geine portbaggaasj haef, is de graâfmieëkër; **2** 'IN HET VAARWEL', een café voor grafdelvers: 'Kortbi-j de (t) kirkof woeënde inderti-jd Zjanke Maantsje (1864-1936), woe Jan Raetschelders mèt waas gëmeind. 't Waas in de kaffee van Zjanke Maantsje en z'n vrouw, Mechtildis Vanthoor, namëlik 'In het Vaarwel' det de graâfmieëkërs dèk eine kwoeëme pakke, want zoe e graâf ówtgoeëje waas nêteurlik waal korvee (een karwei) en zóngër e good glaeske zouwe ze nêteurlik mèttërti-jd hun eige graâf hobbë gëgravën (hun eigen ondergang bewerkstelligd hebben) en zich daodoeër nog dèk in hun graâf hobbën ómgëdrejd (zich in hoge mate daaraan geëgerd hebben).'

graâfstein (m.; -stein, -steinke) [Eng. gravestone (liggend), Hd. Grabstein], **1** grafsteen: de awwërs van det kien(d)sje mèt det klein graâfsteinke vërgoeën van (t) vërdreet; **2** grafstenen vroeger: 'Allëwi-jl zeen de graâfstein allëmaol eegalig, mer vreugër haws-te dèk échte mónnëmèntën op de gravër; woe ri-jke fëmi-jlies ouch nao d'n doeëd 't vërsjil mèt wouwe make.'

graas, **1** (o.; g. mv.; graeske) [Lat. gramen, Gr. gran, Eng. grass, Hd. Gras], gras: 't graas stuit gelp; 't graas is twieë kóntën hoeëg; **2** (uitdr.) daen tówgënejdën is zoe greun es graas, gierig; es-tën óngër de rèsj ligks (als je begraven bent), ligks-tën eigëlik óngër 't graas.

graasj (v.; graazje; -ke), garraasj, gëraasj (zie ald.).

graasmejjër (m.; -s; -ke), tóndeus (2de bet.), graasmësjj-jn (zie ald.).

graasmësjj-jn (o.; -e; -ke) [Eng. grassmower, Hd. Grasmähmaschine, Grasmäher],

tóndeus (2de bet.), graasmejjër; grasmachine, grasmaaier: es saotërdigs in de naobër al di-j graasmësjj-jne bëginne te rónkën en te raoze, mós-te toch éffe doeër 'ne zoorën appël bi-jte (iets onaangenaams maar noodzakelijks doorstaan).

graasmös (v.; -se; -ke), grasmus: de graasmös, di-j sërtów in 't zujje van Euroopa en in Affrieka laef, laef ouch bi-j ós es trëkvuuëgëlke; mèt de hówsmös haef de graasmös neet vööl te make.

grabbële (onoverg.; grabbëlde, h. gëgrabbëld), **1** grejje; grijpen, graaien: in de stoet zujs-te de kënjër nao de kërmele grabbële; sjoëën vuur te zeen es-te de kleinën in de doeës mèt stómpe (lollies) zujs grabbële; **2** (uitdr.) de mós d'n rippëtasië neet te grabbële goeëje, je moet niet openlijk de normen aan je laars lappen.

graej (m.; -e; -ke) [Kil. gherde beenen (de benen spreiden)], **1** grote (wijde) stap: mèt eine graej waas iech uuëvër 't graefke (greppeltje); **2** (kleerm.) kruis (in een broek): de nejtër haef 'ne nówwe graej in m'n bóks gëzat; de graej in m'n bóks is te smaal; **3** (uitdr.) dae vraog miech de graej ówt de bóks, stelt me voortdurend vragen; Mil haef 'ne gooje (wujje) graej in de bóks, hij kan goed marcheren.

graeje (onoverg.; graejde, h. gëgraejd) [door syncope van de 'd' uit 'greden'], met grote stappen gaan, wijdbeens gaan: de mós neet zoe graeje, want mèt m'n korte beinkës kan iech tiech neet bi-jhawte; tón de boorën 't koeëre, de terf enz. nog mèt de hand zejde, graejde ze uuvër de vëljer vuur di-j in te zejje.

graen (m.; -e; -ke) [het Deense 'gran' is in het AN 'green' (grove den)], pijnboom, green, grove den, spar (pinus silvestris): vuur

oozèn houtère plëfóng höbbe wieë e stök of vi-jf graenën in plenk laote zaege.

graene, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [komt van ‘graen’ (grove den)], grenenhout, grenen: oos gëbónt (gebinte, dakstoel) is van Frans graene; Frans graenën is hout van de zieëdén; **2** (bn.; g. tr. v. verg.), grenen, van grenen hout: graene rame zeen rappër rot es eike.

grammaer (m.; -s en -e; -ke) [Fr. *grammaire*, Eng. *grammar*, Hd. *Grammatik*], grammatica, spraakkunst: ‘Mèt de hölp van de Wirkgroep Die(j)alék van de Patër Sangërskring sjraeve Martin Boeënën en Tony Van Wi-jk in 1992 ‘De kleine Mëzeikër Grammaer’.’

gran(t)sj(bieës) (m./v.; gran(t)sje/gran(t)sjbieëste; gran(t)sjbieësje), **1** zeurpiet: ‘Lul mer; Koeëb!’ zag iech tieëge di-j gran(t)sj(bieës), tón hae mer blaef zawwëlën en zaege; **2** bedelachtig iemand: vuur z’n gósting te kri-jge kan di-j gran(t)sjbieës ‘nën hawwën daåg bli-jve bieëdële.

gran(t)sje (onoverg.; gran(t)sjde, h. gëgran(t)sj) [in veroud. Nederl. betekende ‘grant’ ‘het deel dat iemand toekomt’; een afl. daarvan was ‘granten’ (bedelen)], gri-jtsje; **1** zeuren: ‘t is neet ómdéts-te de vot in höbs (je ontmoedigd bent) des-te zoe mós gran(t)sje, want diech bès ‘n ech zaegbrieëd; **2** begerig kijken: es-te det ménke zujs gran(t)sjën es wieë aan ‘t ieëte zeen, mós-te toch denke det dae neet vääöl uuvër d’n tand kri-jg bi-j hun (niet te veel eten krijgt bij hen thuis) en det het dao dus kale smalën is.

granniet, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *granit*, Eng. *granite*, Hd. *Granit*], het graniet: de höbs roeëjën en greune granniet, mer de Bëlze granniet is gri-js tot gri-jszwart;

2 (uitdr.) es d’n hart van granniet is, dén bès-tën ‘n kómbienasie van ‘nën hëngstëboor; ‘ne kribbëbi-jtër; ‘ne sti-jfkoop en ‘ne kawwe kwakkër(t).

graod (m.; -e/graoje; gräödsje), **1** [Hd. *Grad*], graad: de kleinën haef 40 graode kors; diech bès nog e gräödsjën érger es d’n ma; Lei haef sókkër (diabetes) in d’n hoeëgste graod; ooze jóngste zit oppe sjoël in d’n ieërste graod; **2** [Hd. *ein akademischer Grad*], academische graad: waat vuur graod haef eure zoeën, mëdam?

graof ((bn.) en (bw.); graovër, graofste), groeëf (zie ald.).

graot (m.; -e; gräötsje), **1** graat: ‘ne paoling haef min graote, mer ‘n rits haef t’r e pak; kri-jg mer geine graot in de kaelke; **2** (uitdr.) dao zeen iech gein graotën in, geen problemen; de’s neet zujvër oppe graot, niet helemaal te vertrouwen.

graovigheid (v.; graovigheede; -sje), **1** ruw van oppervlakte, grofheid (van garen en weefsels): mèt (doeër) de graovigheid van dae vëreus stuit me vel vol ówtslaag; mèt de graovigheid van ‘t groeëf li-jnën (linnen) is me vel oeëpëgësjoord; **2** [Hd. *Grobheit*], onbeschoftheid, onbeschaafdheid, ruwheid, plompheid, grofheid: doeër z’n graovigheid ki-jke ze dae laege pëtroeën uuvëral mèt de nek aan; **3** [Hd. *Grobheit*], onbeschofte uitlating: doeër z’n graovigheidën haef di-j vëlmówl (brutale prater) op vääöl plaatse z’n érten ówt (heeft hij op veel plaatsen zijn sympathie verloren); de graovigheede van dae gifsji-jtër trëk iech miech al lang nimmieë aan.

grave (onverg.; groeëf, h. gëgrave), **1** [Hd. *graben*], graven: ‘ne këlde goeëje we ówt, mer ‘n kówl grave we mèt de sjöp of mèt de sjoop; **2** spaje; spitten: de mooshoeëf

grave (beter: *spaje*) *we in 't vreugjaor; 3 (uitdr.) waas-te neet mós doon, is d'n eige graáf grave*, je moet nooit je eigen ongeluk bewerkstelligen.

grawwēlaer (m.; -e; -ke), grómmēlaer; brompot, grommelaar (gew.), mopperaar, grompot, pruttelaar, knorrepot, brombeer: *'t Is altijd koekoek eine zank mèt det jónk! Dae kan miech gēstoeële wuuëre. Det-ër z'n aw klómpe (zichzelf) vuur de gek hult (hilt), want 't is allēmaol get van d'n hónd z'n kónt mèt det ménke', zag de grawwēlaer.*

grawwēle (onoverg.; grawwēlde, h. gēgrawwēld) [freq. van het AN-woord 'grauwen' (op snauwende toon spreken)], grómmēle; grommen, mopperen, morren: *es dae brómbaer bi-j hun kump, bēgint-ër ieërs te grawwēlèn uuvër 't werk, dén uuvër 't ieëtèn en daonao uuvër d'n tillēvi-jzie.*

Greemēlsloo, 't; Gremelslo: *'t Greemēlsloo, e gēhuch van Mēzeik, ligk tēn oeēste van 't Vēn en tēn noeërde van Wōrfēld. In 't Greemēlsloo (1393 Griemēlsloe) hōbs-tēn e paar groeëte boordēri-jjēn en vāöl nēteur. Kortbi-j 't Greemēlsloo ligke de kēstieēlkēs 'Oudenhof' en 'Nieuwenhof' en 't nēteurgēbeed 'Jagersborg'.'*

Greevēnbich, Beeg (zie ald.).

Greevēnhóws, het; het Grevenhuis: *'t Greevēnhóws waas 't hóws van de graaf. 't Waas 'ne verstērkden toeëre (mottetoren) dae de graaf van Loeën in de zjdwēstelikken hook van Mēzeik (op)bówde [1393 neeste dat greven huys aen de stat muren, SB, Moors 116]. In 1470 waerde d'n toeëre doeër Theodoor van Beieren aafgēbroeëke, ómdét Mēzeik same mèt angēr Loeënse staej zich haw vērzat tieëge de prinsbussjop.'*

Greevēnstraot, de; de Grevenstraat:

'Greevēnstraot is 'nēn awwe naam vuur de 'Boomgaardstraat'. De straot hēdde zoe, ómdét ze van de Mert nao de bóngērd (boomgaard) van 't Greevēnhóws (zie ald.) loeëp (lieëp).'

grēfeer (m.; -s; -ke) [Oud-Fr. *greffier*], griffier: *de grēfeer is de sikkērtaris van de réchbank.*

grejje (overg.; grejde, h. gēgrejd), grabbēle (zie ald.).

gréllig (bw. v. graad) [sterk veroud.; Kil. *grelligh, grilligh*], erg, fel, zeer, akelig, lelijk: *det bein is gréllig gēzwolle.*

Grénswachstraot, de; de Grenswachtstraat: *'De Grénswachstraot is 'n straot in de vērkaaveling 'Gasthuisveld'. De grénswach waas de volksnaam vuur de sēldaote di-j tösse 1934 en 1940 in Mēzeik gēkazzērneerd woeëre.'*

grépke (o.; -s; -), 1 onaangename geschiedenis: *det grépken haef miech e pak geld(sj) gēkos; 2 geintje, poets, streek: mèt det grépke waas iech neet opgēzat; mèt det grépke kos iech neet lache; iech kan waal tieëgēn e grépke; minse di-j gaer grépkes makēn oppe kap van angēr luj, hōbbe d'n dēkstēn ti-jd zelf hieël lang tieëne.*

greuj (m.; g. mv.; g. dim.), 1 groei: *Pol is nog in z'ne greuj, hij is nog in zijn groeiperiode; di-j bóks is gēmaak op de greuj, is te groot gemaakt, zodat je ze nog kan dragen als je gegroeid bent; Pie(ē)rkēn haef pi-jn in de knuuēk van de greuj; 2 (fig.) toename: de greuj van d'n N-VA (de pollētikke pērti-j) waas in 2013 ówtzunjērlík groeët; 3 groei-kracht: dao zit geine greuj in di-j roeëze.*

greuje ((on)overg.; greujde, is gēgreujd)

[Eng. *to grow*], groeien: (**uitdr.**) *dae fòks* (sluwe vos) *is ós boeëve de kop gëgreujd*, hij is ons de baas geworden; *di-j twieë zeen ówtërein gëgreujd*, zij zijn van mekaar vervreemd; *det greujt wi-j hop*, dat groeit welig; *'t geld(sj) greujt miech neet op m'ne rök*, ik heb het geld niet voor het oprapen.

Greun Waegske, het [1541, *achter den hoeff van Nuchelen op die groen straete* (G1 bis, 396)], **de Groeneweg**: *'t Greun Waegske waas 'ne véld(sj)wieëg in Héppenaert. 't Greun Waegske* (1753 den groenen Wegh, Leurs 15) *loeëp (lieëp) van Nuchëlënhoeëf nao de Maas en waerdën ouch 'Nuchële Mëswieëg' gëneump.*' (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseiker straten en wegen*, p. 87)

greun, I (o.; g. mv.; g. dim.), het groen: *Jës is dèk in 't greun (gëkleid)*; *we höbbe de moórën in 't greun gëzat*, groen geverfd; *wandëlt gieë ouch zoe gaer tössën 't greun?*, in de natuur; *vandaag ieëte we paoling in 't greun* (gestoofde paling met kervelsaus); **II** (bn.; -ër; -ste), **1** [Eng. *green*, Hd. *grün*], groen: *de appële zeen nog greun*; **2** onrijp; *in 't vreugjaor zeen de birke rap greun*; **3** (**uitdr.**) *de meistër waas greun* (boos) *op miech*; *dae pin is zoe greun* (gierig) *es graas* (*es poeër*); *vuuërig jaor hawwe we 'ne greune Paose*, de bomen stonden met Pasen al in het blad; *greun lache*, lachen als een boer die kiespijn heeft; *'ne greune wieëg dor loupe*, altijd dezelfde weg nemen; **III** gesubst. adj.: *dae greune* (gierigaard) *zou 'ne sent in twieëje bi-jte*; *de Greune* (aanhangers van de politieke partij) *wille det van daen hieële bos geinën eine boum wuuërt gëkap.*

greune (m.; id.; -), greun (zie ald. III).

greunigheid (v.; g. mv.; g. dim.), gierigheid: *de greunigheid van det vérken* (die vrek) *is bëlachëlik*, want de paks toch niks mèt (de

lèstën hummën haef toch gein male).

greunmoos (o.; twieë hötsjës greunmoos, greunmeuske), **1** groenekool: *in greunmoos zit suurtoe vietamien A, C en E mer ouch foolie(j)um* (vit. B), *kalie(j)um*, *magneezie(j)um en i-jzër*; **2** **groene kool is bijzonder gezond**: *'Van greunmoos zeen de blajër gëkrold en greun, mer vanbënnën is greunmoos witgieël. Greunmoos is mer ein van de soeërte moos, want de höbs ouch këbótsëmoos* (witmoos), *boorëmoos, roeëdmoos en spitskuuël* (spitsmoos). *Greunmoos is good tieëge kankër en tieëge zeekdës van 't hart en de aojërs.'*

greunsël (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Eng. *green*], groene verfaarde, groensel: *blawtsël doon wieë bi-j 't li-jne vuur 't neet gieël te laote wieëre, mer mèt greunsël vörve wieë de paoseijër.*

greunsig (bn.; -gër; -ste) [Eng. *greenish*, Hd. *grünlich*], groenig, groenachtig: *bi-j di-j drappëri-jje mót gieë e greunsig tappëseerpëpeer(ke) pakke.*

greunte (v.; -s; -), lëgum (zie ald.).

greuntëkar (v.; -re; -kërke), lëgummëkar; groentekar: *höbs-te zelf geinën hoeëf* (*moosëm, mooshoeëf*), *dën is 't gemëkelik es-te d'n lëgumme vuuër d'n duuër aan de greuntëkar kóns koupe.*

greunvënk (v.; -e; -ske) [Eng. *greenfinch*, Hd. *Grünling*], **1** groenvink: *wi-j alle vënke, zunk de greunvënk neet mer sluit ze*; **2** **groenvink versmaadt voederplaats niet**: *'t Ménke van de greunvënk is greungieël, mer 't wi-jfkën is mieë gri-jsgreun en 't gieël is aan de vale kant. 't Vuuëgëlke, det 15 séntemaetër lank is, kump swënt(sj)ërs gaer oppe voorplaats* (voederplaats) *aaf en vuur de res zujs-tën 't in hëgke, buim en*

hääf (tuinen).'

gridzël (m.; -e; -ke), gruizel, griezèl, kriezel, kleinigheid, ziertje, klein stukje, klein beetje, korreltje, schilfertje: *di-j pap lös iech neet, want di-j zit vol gridzëlkës; maag iech e gridzëlkën höbbe van dae kieës vuur ins te preuve?*

gri-jni-jzër (o.; -s; -ke) [Mnl. *grinen* (schreien)], klager, griener, huilebalk, grienebalk: *e kènd(sj) det d'n hieëlèn ti-jd ligk te jankèn en te lémmenteeren is e gri-jni-jzër.*

gri-js (bn.; gri-jzër; -te), **1** grijs: *Bert haef e gri-js kèstum aan en hae haefz'n haor gri-js gëvörf; 2 (uitdr.) Fien is zoe gri-js es 'n dôwf gëwoeëre; det kan de gri-jze (brównne) neet trèkke, dat kan ik me financieel niet veroorloven; de's vuur gri-js haor van te kri-jge, dat is om veel zorg (verdriet) te hebben.*

gri-jske (o.; -s; -), grijsbrood: *haol miech bi-j de bèkker ins e witbroeëd en twieë gri-jskës.*

gri-jtsje (onoverg.; gri-jtsjde, h. gëgri-jtsj) [sterk veroud.], grantsje (zie ald.).

gri-jzigheid (v.; g. mv.; g. dim.), grijsheid: *sómmigge minse kri-jge gri-js haor (ergeren zich hevig) doeër de gri-jzigheid (ellendigheid, beroerdheid) van hun lieëvën en angëre doeër de mankëmèntèn en zeekdës di-j mèt de gri-jzigheid (de hoge ouderdom) kómme.*

grillig (bn.; -gër, -ste), vreemd, zonderling, niet alledaags, ongewoon, bizar [Fr. *bizarre*, Hd. *bizzarr*]: *pas op des-te neet de klem (tetanus) kri-jgs in di-j wónj, want di-j zujt t'r grillig ówt.*

grimmas (v.; -se; -ke) [meestal mv.; 1574

grimmagie, Mnl. *grime* (masker), Fr. *grimace*], **1** grimas, grijns, lelijk gezicht: *es-tèn e zoor gëzich trèks, maaks-te lichèlik grimmasse; vèrèks-te (vèrgeiste) van de pi-jn, dèn späöls-te gein këmeedie es-te dèn grimmasse maaks; 2 (uitdr.) maak toch neet zoevööl grimmasse, stel je niet zo aan.*

grimmassëmieëkër (m.; -s; -ke), **1** grimassenmaker, bekkentrekker, fratsenmaker [Hd. *Fratzenmacher*]: *'ne kloonj is pèr diffëni-jsie 'ne grimmassëmieëkër; 2* aansteller: *iech kan dae grimmassëmieëkër neet zeen of luchte, want det haef geine naam wi-j dae zeikërd (sul) zich aanstèlt.*

grin(t)se (onoverg.; grin(t)sde, h. gëgrin(t)s) [AN-woord 'grijnen'; Mnl. *grinsen* (grijnzen) en *grinen* (schreien), Kil. *grijnen* (huilen als kinderen), Vnnl. *grijzen*, D. (Rijnl.) *grinsen* en *greinen*], **1** [Hd. *greinen*], grienen, zachtjes huilen: *tón oos Truikèn hääor hun(d)sje doeëd waas gëgange, haef 't erm deer vieërtieën daag ligke grin(t)se; 2* (m.b.t. kinderen) dwingend pruilen: *ooze kleine sjörk kan oore ligke grin(t)sën es-tër ze willëke neet kri-jg.*

grin(t)sërke (o.; -s; -), pruiler: *nów oos klein vrouwkèn (klein meisje) hääor téndsjes doeërkómme, is 't 'n ech grin(t)sërke gëwoeëre; mèt e grin(t)sërke mós-tèn oppasse, want es-te dao niks aan duis, kan det 'nën dikke jéngelaer (grote zeurpiet) wuuëre.*

grip (v. g. mv.; -ke) [Sp. *gripe*, Fr. en It. *grippe*, Hd. *Grippe*], **1** griep, influenza: *höbs-te kors en koppj-jn en bès-te good vèrkawd, dèn höbs-te lichèlik de grip; iech zit mèt de grip (e gripke); 2* wat betekent het woord 'griep'? "*Grip*' kump van 't Franse 'gripper' (pakken, grijpen), want 't is 'n zeeke di-j diech good te pakke kri-jg

en di-js-te diech örgës opraaps (paks).

gritsël (v.; -s; -ke) [Mnl. *grietsel*, Vnnl. *gritsel*, Kil. *gritselen* (harken)], hark [Hd. *Harke*], hark: *tieëgën 'n gritsël zègke we ouch 'e reekske'* [D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Rechen*]; *vuur de blajër, de tékskes en de gridzèlkës hout bi-j(j)ein te reeke gëbrujke we 'n gritsël (e reekske).*

Gritsje, roepnaam voor Margriet.

groeëf (bn.; graovër; graofste) en (bw.) [*groeëf* → als bn. vóór een onz. zn. enkelv. (en) ook als bw. of als gez. gebruikt; *graof* → in alle andere gevallen; in samenst. → *groeëf*; in afl. → meestal *graof*; de comp. en superl. van zowel *groeëf* als *graof* zijn resp. 'graovër' en 'graofste'; Mnl. *groef*, *grouf*], *graof*; **1** [Hd. *grob*], groot (van stuk): *Sjèl haef graof knuuek; zèt 't grieëf hówsvówl (grofvuil) mer aan de wieëg; 2* [Hd. *grob*], ruw bewerkt, ruw, niet van fijne grondstoffen bereid: *Mëri-j haef e grieëf broeëd gëbakke; Lei haef gaer graove sókkër; d'n inlandsën den is 'ne graovën den, woe ze o.a. grieëf pëpeer van make; 3* [Hd. *grob*], onbeschoft, onbeschaamd: *de mós de minse neet grieëf bëhandële; de's graove kâl; 4* [Hd. *grob*], (bijzonder) erg: *de's 'n graof fout; de's e grieëf sjandaal; 5* [Hd. *grob*], groot, niet fijn, niet dun: *iech hób 'n graof vi-jl en 'n zaeg mèt graof tan; wieë sjeetën allein op grieëf wild(sj), op grote wildsoorten; 6* (samenst.) *grieëfmael is neet gëzaef* (ongebuilt) *mael; daen Tei is grieëfgëspierd en ouch grieëfgëbówd; 7* (uitdr.) *nów späöls-te grieëf spel*, nu maak je veel kans om te verliezen; *ze spuuële vuur grieëf geld(sj)*, om veel geld; *we hóbbe graof wëns gëmaak*, grote winst gemaakt; *nów wuuërs-te grieëf*, nu word je brutaal, dat is heel grof (brutaal), hoe durf je!; *nów sjeete ze mèt grieëf* (zwaar) *gësjöt*, nu wenden ze de uiterste hulpmiddelen aan,

nu gebruiken ze schrikaanjagende woorden.

groeët (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Hd. *groß*], **1** groot: **a** (lett.) *de's e grieët vleeëgmësj-jn; b (fig.) onbeleefd: *daen as(t)rantërik haef 'n grieëte mówl; 2* veel: *väöl ténnissers vërdeene grieët geld(sj); 3* intens: *di-j minsën hóbbe grieëtën ieëlénj; 4* lang: *Odil (v.) is grieëtër es häör broor Odil (m.); vuur di-j karrësèl bès-te te grieët; 5* op grote wijze: *sjri-ij ins get grieëtër; 6* [Eng. *great*], belangrijk: *'nën trouwdaäg is 'ne grieëtën daäg; det is grieët volk; grieëte hieëre; 7* groot van omvang: *wieë gieëvën e grieët fieës; pak mer, 't geit toch van de grieëtën houp aaf; 8* volwassen: *es iech grieët bèn, waer iech brandwaerman; 9* beroemd: *De Gaille waas 'ne grieëte mins en 'ne* [Eng. *great*] *grieëte ginnëraol; 10* [Eng. *great*], geweldig: *Cassius Clay waas 'ne grieëte bóksër; 11* (uitdr.) [1680 *dat sy niet en hadde geweten dat sy groot gonck*], *Toos geit grieët*, is in verwachting; *det ménkën is zoe lui es 't grieët is*, is zeer lui; *Huub is e grieët kënd(sj)*, hij handelt nog als een kind; *de grieëte vësse vrieëte de kleine*, de groten verdrukken de kleinen; *klein kënjer wieëre grieët*, mensen veranderen.; *det hób iech grieët vandoon*, hoog nodig; *hae hoeël zich grieët*, hij beheerste zich.*

Groeët Kloeëstër, **het**: zie: *Kloeëstërs, Mëzeikër*, 1.

groeët tēnuj, **1** (o.; g. mv.; g. dim.), de beste kleren: *es Zjuul z'ne Paosën haef gëhawte, geit ze grieët tēnuj weer vuur e jaor de kas in; 2* [in de verbinding 'in grieët tēnuj zeen'; Fr. *être en grande tenue*], op zijn (haar) paasbest (gekleed zijn): *es bómma in grieët tēnuj is, kump ze zich alti-jd ins laote ki-jke.*

groeëtawwër (m.; -s; g. dim.) [meestal in het mv.; 'awwër' is de vergrotende trap van

'awd'; Mnl. *ouderen*, Fr. *grand-parents*, Eng. *grandparents*, Hd. *Großeltern*], grootouders: 'n *raej woeróm vääöl groeëtawwërs zich zoe jónk veule, is det ze zoevääöl mèt 't jónk gëvuchël (de kleinkènjër) optrèkkën (omgaan) en di-j ouch vuur e groeët stök optrèkke (opvoeden); sómmigge zumpërs van groeëtawwërs zëgke det hun kènjër hun mèt de kleinkènjër opsjieëpe (opzadelen).*

groeëtbrènge (overg.; brach groeët, h. groeëtgëbrach), optrèkke (heeft negatieve gevoelswaarde); **1** grootbrengen, opvoeden: *Leike is bi-j z'n paat groeëtgëbrach*; **2** (**uitdr.**) *woe bès tiech waal groeëtgëbrach (opgëtrokke)*, waar ben jij wel opgevoed?; *is dae manskieërël in 'ne bos groeëtgëbrach (opgëtrokke)*, heeft die man een slechte opvoeding gehad?

groeëte (m. en v.; id.; -), **1** volwassene: *es de groeëte kalle, mótte de kènjër zwi-jge*; **2** [Hd. *die Großen dieser Welt*], machthebbers: *J. Kennedy en N. Chroe(s)tsjov zeen twieë groeëte, di-j in 1962 in 't Cuba-kónflik 'n groeëte rol hóbbe gëspäöld*; **3** [Hd. *Große(n)*], grotere kinderen: *de kleine mótte nao de lakëstraot en de groeëte mooge nog get opbli-jve.*

Groeëte Kirk, de: zie: *Sint-Këtri-jnskirk.*

groeëtëluj (altijd mv.), groeëte (zie ald. bet. 1).

groeëtëndeils (bw.), **1** [Hd. *größenteils*], voor een groot deel, grotendeels, goedeels, merendeels: *'t book bësuit groeëtëndeils ówt bësri-jvinge van de karraktaers*; **2** [Hd. *größenteils*], voor het grootste deel, voornamelijk, overwegend, voornamelijk, hoofdzakelijk, grotendeels: *bës-te 70, dën höbs-te de lieëve groeëtëndeils achtër diech.*

groeëtgoeën (onoverg.; ging groeët, is groeëtgëgange), zwanger zijn: *Ti-jna is al veer maond(sj) in pëzi-jsie (in verwachting) en häör zöstër, Fin, geit ouch groeët.*

groeëthawte, zich (wederk.; hoeël zich groeët, h. zich groeëtgëhawte), de schijn aannemen van, voorwenden: *tón Nel e kènd(sj) aan 't kri-jge waas en vërging van de pi-jn, prëbeerde ze zich groeët te hawte doeër op häör tan te bi-jte, want de meiste doon get oeëp (schreeuwen luidkeels) es ze zoe wujd zeen.*

groeëtmoodër (v.; -s; -ke) [Fr. *grand-mère*, Eng. *grandmother*, Hd. *Großmutter*], gruuëtsje; grootmoeder: *Pol ze groeëtmoodër van békans hóndërd is in de zieëvëndën heemël (hemelsblij) det ze häör hi-jboeëvën hóbbe vërgieëte.*

groeëtmówl (m. en v.; -e; -mujlke), blaggäör, stófbujjël, stófkónt, slaajmówl, vélmówl; grootspreker [Hd. *Großsprecher*], pocher, bluffer: *'Mi-jne nónk haef 'ne zilvëre wc en z'n vot is mèt goud bëhange', zag de groeëtmówl.*

groeëtvadër (m.; -s; -ke) [Fr. *grand-père*, Eng. *grandfather*, Hd. *Großvater*], grootvader: *tón groeëtvadër ging heemële (sterven), zag-tër det-ër 'ne stool in d'n heemël vërdeend haw.*

groeëtvandoon (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), hoog(st)nodig, hoogstnoodzakelijk: *'t is groeëtvandoon det we d'r mèt de graove buuërstël aangoeën (dat we straffe middelen gebruiken).*

Groeningërwach, de; de Groeningërwacht: *'De Mëzeikër aafdeiling van de Groeningërwach waerdën opgërich in 1917. 't Waas 'n Vlaomse bëwaeging di-j is óntstangën in 1909 óngër vuuërzittërsjap*

van G.P.M. Roose. *Dees Vlaomse bëwaeging waas 'n vëreinigging van aktieviste, di-j mèt përmissee van de Duitse bëzèttërs wirkdën aan de Vlaomse ónaafhankëlikheid. Nao d'n oeërlóg waerde de leede zwaor vërvól en vuur langën ti-jd in de bak gëzat.*' (BOONEN, Martin, Groeningerwacht, *Maaseik Verenigd*, p. 63)

gróffël(s)nagël (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *girofle*], kruidnagel: *gróffël(s)nagël is ein van de gëkrujje di-j we in spiklasie, roeëd moos en staofvleis doon; de bloomëknóp van de gróffël(s)nagëlboum duit dënkën aan 'ne nagël (spijker); 't zeen de bloomëknupkës van de gróffël(s)nagëlboum di-j ós de gróffël(s)nagël gieëve.*

groffie(j)aot (v.; -e; -groffie(j)äötsje) [Lat. *herba gariophilata*, Fr. *giroflée*], sjërnóffël, kërnoëffël; **1** nagelbloem, anjelier, anjer: *groffie(j)aote, di-js-tën in allërlei kleure kóns koupe, rujke lékker; 2 anjelier goed tegen maagkwalen: 'n Angër woeërd vuur groffie(j)aot is kërnoëffël, e woeërd det onnog 'n tang van e wi-jf' bëteikënt. Vreugër gëbrujkde ze groffie(j)aote, de bloome dus, tieëge maagkwaolën en bi-j kors (koorts).*'

Grömme; Opprimbie: '*Grömme, (15de ieëw: Gremmy, Gremby), mèt z'n good 3.600 inwoeënërs is 'n deilgëmeinte van Maasméchelën in Belsj Limburg, dateert ówt d'n ti-jd van de Rommeinën en is e straotdörp langs de vreugër haerbaan (heerbaan) van Tóngëre nao Nijmeege. Woeë gieë in Grömme kónt nao goeën ki-jke, zeen de Sint-Kristoffëlkirk en -kepél, én de watërmuuëlën op de Kikbieëk. 't Kuuëniklik Dommein, 'n deil van 't Nassjënaal Park Hoeëg Këmpe, is in Belsj good bëkënd, ómdét dao 'Villa Friedheim', 't bówtëvërbli-jf van kuuëning Boudëwijn I, stuit. Nów is op 't dommein e kloëstër van de 'monialen (slotzusters)', woe al jaore*

lank uuvër geprossés wuuërt.'

grómmëlaer (m.; -e; -ke), grawwëlaer (zie ald.).

grómmële (onoverg.; grómmëde, h. gëgrómmëld), grawwële (zie ald.).

grónd (m.; g. mv.; g. dim.), **1** vloer: *kënjër spuuële gaer oppe grónd; 2* [Eng. *ground*], aardorschors, aarde: *det is hi-j hëlle (gooje, vëtte, zwaore) grónd; Marsël vreutëlt gaer in de grónd; doot ins nówwe grónd in de bloompot; 3* [Hd. *Grund*], bodem: *dao is miech get oppe grónd gëvalle; de boeët is aan de grónd gëloupe; we höbbën allëmaol gaer grónd óngër de veut; 4* [D. (vnl. Oostr.) *Grund*], bouwperceel: *we höbbe (e stök) grónd gëkoch; 5 (uitdr.) ówt de grónd van m'n hart wëns iech uch väd gëlök; waat mèt grónd is bédëk, is gaw vërgieëte, eenmaal begraven, ben je vlug vergeten; we pëbeerde de meistër e butsjete traetëre, mer we kraege gei bein aan de grónd, wij maakten geen schijn van (een) kans; hae haw ieërpële gëpoeët op 'nën angëre z'ne grónd, hij was vreemdgegaan; dae klómmëljanës raakde nog geine grónd, die knoeier bracht er niets van terecht; bi-j di-j minse kóns-te van de grónd ieëte, daar is alles netjes en hygiënisch okay; det vilt neet oppe grónd, dat veroorzaakt zielenleed (innig leed); iech meinde det iech doeër de grónd ging, van schaamte.*

gróndvörf (v.; g. mv.; -ke) [Hd. *Grundfarbe*], grondverf: *wils-tën i-jzër of hout vörve, dén mós-tën ieërs allës in de gróndvörf zëtte; es i-jzër en hout in de gróndvörf stoeën, kóns-te d'r 'n dëklaog uuvër- of opzëtte.*

groomë(n)t (m.; g. mv.; g. dim.) [1687 *gromont MR*, 1715 *groemont MR* 23.7, Hd. *Grummet*, uit Hd. *grün* + Mnl. *made* (weiland)], nagras [Eng. *aftergrass*], **1**

etgroen, nasnede, tweede snede, nagras: *in 'ne natën hörfs kóns-te geine groomë(n)t druuëg kri-jgën en bli-jf 't graas gëwuuën stoeën; 2 nagras maaïen we tijdens een nazomertje: 'De groomë(n)t wuuërt in 't naojaor gëmejd en gëhuid. D'n dëkstën ti-jd is groomë(n)t 't twieëde graas det in e jaor is gëgreujd, mer sóms is 't ouch 't dörde. Groomë(n)t bëteikënt eigëlik 'greun wei', want 't kump van Hd. grün + Mnl. made (weiland).'*

groos (v.; grooze; greuske) [Mnl. *groese* (weiland), Kil. *groense* (grasperk) van hetzelfde etymon (stamwoord) als 'gras' en 'groeien' [D. (Nd.) *Grüese*]], **1** gras, grasveld, gazon, groes (gew.) *op de leim(grónd) hoofs-tën aan de groos neet vööl te doon, mer oppe zand mós-te de groos dëk gënóg meste; oppe groos lëgke wieë oos gëwasse li-jne dëk oppe bleik; 2 graszode, groeze (gew.): *deeze middig goeën we de groos aafstieëke* (graszoden afsteken); **3** gemaaid of ongemaaid gras: *zoe rap es 't vas waer is in juunie, mótte we de groos mejjën en dén make wieë van de groos hui vuur de kni-jn en de sjööp.**

groosdik (bn.; g. tr. v. verg.), **1** (lett.) dik, dicht op mekaar, overvloedig: *de spinnazie (spinnazje) kump groosdik (zoe dik es op 'n groos (grasveld)) ówt; 2* (fig.) fel, hevig: *'t is weer groosdik aan tösse di-j twieë.*

Groove It; dansgroep Groove It: *'Bëgin 2015 is Groove It mèt z'n dik 450 leede – in 2001 opgërich doeër Bianca Bussels – e groeët suksés. Zoewaal aan kënjër en jóngërën es aan volwassëne wuuërt lès gëgieëve. Daobi-j höbbe de leede de kääs tösse kleutërdans, kids,disco, dansbare pop, hiphop, streetdance, showdance, breakdance, ragga en jazzdance. Gëdiplommeerde lësgieëvërs zeen Mart Busschots, Stefanie Pecriaux en Bianca*

zelf. O.a. Ann Kessels, Elke Nelissen, Linsy Russo, Leen Busschots en Martijn Craeghs höbben ouch lès gëgieëve. Saer 2008 gieëve Karin Cuppens, Ann Boonen en Kirsten Vrolix lès. Mieke Delbroek guuëf jazzdance saer 2009. De lësgieëvërs volge reegëlmaotig opleijinge, workshops etc. in bènnën- en bówtëland, tot in Kreta en Turkije tów. De 'eindshows' stoeën óngër leijing van Bianca Bussels en zeen e groeët suksés. Det Groove It reegëlmaotig in de pri-jze vilt, is bëwieëze mèt brónze en gouje mèdalties di-j bëhaold waerdën op kónkoeërs. Aktievieteite zeen o.a. 'ne kinaovënd, 'nën ieëtaovënd, e kieërsfieës en dus de fammeus eindshow mèt leefs veer opveuringe.' [De interne constellatie van deze groep is intussen gewijzigd]

gros (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *gros* (aanzienlijk, groot)], **1** meerderheid: *bi-j de keezingën haef 't gros alti-jd gëli-jk; 2* [Hd. *Gros*], merendeel: *'t gros van de minse ging nao de stoet nog éffen eine pakke.*

grosseer (m.; -s; -ke) [Fr. *grossiste*, groothandelaar [Hd. *Großhändler*], grossier: *me naef is grosseer in ieëtëswaar* (levensmiddelen); *kóns-te de vleis bi-j 'ne grosseer koupe, dén sjilt tiech det 'ne sjoeënen euroo (in d'ne portëmënee).*

gruffël (v.; -s; -ke) [Lat. *graphilum*, Hd. *Griffel*], grift, griffel: *tot in de jaore ft-jftig van de 20ste ieëw sjraeve de kënjër in de lieëgër sjoeël mèt 'n leije gruffël op 'n lei* (plaat van leisteen, die in een lijst was gevat).

gruffëldoeës (v.; -doeëze; -duuëske), **1** gruffëldoos: *es-te van de meistër 'n tieën mèt 'n gruffël kraegs* (een dikke pluim), *kos-te di-j nëteurlik neet in d'n gruffëldoeës stieëke; 2 **wat was een gruffëldoos?** *'In 'n houtëre gruffëldoeës, di-j oeëpën en**

tów ging mèt e sjuffke, kos-tèn e stök of vi-jf gruffëls bëware. Sjoelkènjer hawwe vreugër 'n lei, 'n gruffëldoeës mèt gruffëls en e spónsëduuëske mèt e spunske.'

gruffële (overg.; gruffëelde, h. gëgruffëld) [Fr. *greffer (sur)*], enten, griffelen: *höbs-tèn örgës 'ne wilje boum, dén kóns-te dao e loeët opzètte van 'ne fruitboum woeste de vröchte gaer van its, waat we gruffële neume; gruffële doon we mèt e loeët of e téske (entrijs).*

grujs (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Grus* (gruiskool)], koolgruis, kolengruis, gruiskool: *es de koeëln in 't koeëlkot op zeen, ligk t'r alti-jd e läögske grujs oppe grónd (op de vloer); in oos koeëlästaof stoeëke wieë alti-jd stökke koeële di-j groeëtër zeen es 8 séntemaetër (stukool), waat ze in 't Duits 'Stückkohle ohne Grus', stökkoeële zóngër grujs, neume; 2* [Hd. *Grus*], geol. gruis: *ouch de dikste stein wieëre mèt de (mëljówne) jaore grujs; 3* niergruis [Hd. *Nierengrieß*]: *iech mótt nao d'n doktër, want iech höb grujs in me watër (niergruis in mijn urine).*

grujzël (m.; -e; -ke) [verkleinvorm van 'grujs'], korreltje, brokje, stukje: *wilt gieë get sókkër?, jao e grujzëlke.*

grujzële (overg.; grujzëelde, h. gëgrujzëld), gruzelen, gruzen, tot gruzels slaan: *wèt gieë waem de Mëzeikër wallën en stadsmoôren haef doon (laote) grujzële?; 'n moôr di-j gëgrujzëld is, ligk in grujzëlemènte.*

grujzëlemènte (mv.) [van 'grujzël'], gruzelementen, gruzementen, scherven, gruzementen, gruzelementen, diggelen: *tón iech mèt m'nën èllëbaog de vaas van 't täöfëlkën aafstoeëtde, voeël ze in grujzëlemènte.*

gruuëjde (v.; id.; g. dim.) [Hd. *Größe*], grootte: *Toos en Rika zeen van dezëlfde gruuëjde; we móste volgës gruuëjden in de ri-j goeën stoeën.*

gruuëmël (m.; -e; -ke), kruimel [Hd. *Krümel*], krujmël; *kieër de gruuëmële mer bi-jein en gieëf ze mer aan de hoondër(e); doot (brieëk) 't broeëd mer in gruuëmëlkës vuur de vuuëgëlkës.*

gruuëmële (onoverg.; gruuëmëelde, h. gëgruuëmëld), krujmële; (ver)kruimelen [Hd. *krümeln*], (af)brokkelen [Hd. *bröckeln*]: *det broeëd mós-te neet mieë mètbrënge, want det gruuëmëlt; ki-jk ins wi-js-tën höbs gëgruuëmëld.*

gruuëts (bn.; -ër; -te), **1** trots: *Gón en Mil zeen gruuëts op hun kënjer; 2* verwaard: *Drees is 'ne gruuëtse pin (gek); Fin is 'n gruuëtse mëdam.*

gruuëtsigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** verwaardheid: *dae kale bujjël (vulg. voor 'hovaardige bluffer') mèt z'n gruuëtsigheid, dae ki-jk iech mèt de nek aan (die bekijk ik niet, die veracht ik); 2 (uitdr.) di-j van Mëzeik loupe nieëvën hun sjoon van gruuëtsigheid, verwijt van mensen uit de omgeving van Maaseik voor een eigenschap die de meeste Maaseikenaren als een deugd beschouwen.*

gruuëtsje (o.; -s; -), groeëtmoeder (zie ald.).

guf (o. en m.; g. mv.; g. dim.), gif (zie ald.).

gufsji-jtër (m.; -s; -ke), gifsji-jtër (zie ald.).

guftig (bn.; -gër; -ste), giftig (zie ald.).

gun(d)s (bw.), gunje; ginds, ginder, daar: *ki-jk toch ins nao dae prëngel (vent) gun(d)s, wi-j dae det prel dënk (preuts*

meisje) *aan 't traetêrën is; dae kump van gun(d)s*, van Nederland, van ginds.

gunje (bw.), gun(d)s (zie ald.).

gunne (overg.; gunde, h. gëgund) [Hd. *gönnen*], gunnen: *dae zjêlówze bók gunt tiech 't leech in d'n ouge neet; 'ne sjoëënën awwën daâg is h'm neet gëgund.*

Gus, roepnaam voor August.

Guus, roepnaam voor August.

H

haam (m.; -e; haemke) [Mnl. *hame* (halsjuk van paarden), MR *den haem*, 13.2.1726], **1** halsjuk [Hd. *Halsjoch*], gareel, haam, halsgordel: *bi-j de gouje brówlof zoeëte d'r pēpeere ruuëskës vuur te seerën in d'n haam*; **2** een trekpaard draagt een haam 'D'n haam wuuërt rónnd d'n hals van e (trèk)paerd gēhangēn en dēn tieēge z'n bors gēlag. D'n haam, dae van hout of van laer is, wuuërt gēmaak doeër 'nēn haammieëkēr. Aan de bènnēkant van d'n haam zitte de haamkōssēs. E trèkpaerd haef 'nēn haam en 'nēn achtërhaam aan.'; **3** paardentuig (in het algemeen): *'t paerd hunk in d'n haam*; **4 (uitdr.)** *Nand is d'n hieëlēn daâg in d'n haam gēwaes*, heeft de hele dag (hard) gewerkt.

haammieëkēr (m.; -s; -ke), zadelmaker, gareelmaker: *d'n haammieëkēr maak neet allein d'n haam en 't angēr gētuyg mer nēteurlik ouch de zaal van e paerd; op vāōl plaatsēn haws-te vreugēr 'n haammieëkērs-gilde*.

haammieëkēri-j (v.; -je; -ke), zadelmakerij, gareelmakerij: *in 'n moddērn haammieëkēri-j vungs-tēn allēs waas-te vandoon hōbs vuur op e paerd te ri-jjēn of vuur het es trèkdeer te kōnne gēbrujke*.

haan (m.; -e; haenke), **1** [Hd. *Hahn*], haan: *ofwaal zit oozēn haan oppe hoondēr(ēn) ofwaal oppe mēssēm*; **2** (m.b.t. een persoon met bezig karakter) haan(tje): *ooze Zjef is geine kōntraere, mer 'n haenkēn is-tēr waal*; **3** (m.b.t. een strijdbaar persoon) haantje: *Sjēl guuēf zich neet rap gēwōnne, want det is 'n haenke*; **4** (m.b.t. een man die de aandacht van vrouwen probeert te trekken) haantje: *det haenke kan gei maesjēn of gein vrouw zeen of hae bēgint zich aan te stēlle vuur toch mer op te valle*; **5 (uitdr.)** 'ne goojēn haan is neet vèt (maag neet vèt zeen), een seksueel actieve man is (blijft)

mager; *ein hoon kan mieë ówtērein sjarrēn es twieë hane bi-jein*, sommige vrouwen zijn erg spilziek; *Mēri-j haef 'nēn haan de kop aafgēbieēte*, zij heeft haar lippen te rood gekleurd; *hawt tiech d'n hoondēr(e) bēnne, mi-jn hane loupe woe ze wille*, zegt een vader van zonen tegen een ongeruste moeder van dochters; *dao krejt geinēn haan nao*, dat zal nooit uitkomen; 'nēn haan lēgk ouch eijēr mer dēn van di-j krōmme; **6 oud versje:** 'En d'n haan dae is gēplōk, en de plōwme zeen gēvloēge, van hi-j tot aan de brōk. '[Hierbij werd een rondedansje gemaakt]. (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ)

haar (bw.) aar; ['hot' en '(h)aar' zijn oude koetsierstermen; '(h)aar' betekent 'naar links'], links: *es 'ne boor tieēge ze paerd '(h)aar' reup, trèk-tēr tēgēli-jkērti-jd aan de lēnkēr toum* (leidsel van een paard); *es-te van hot nao (h)aar löps, löps-tēn eigēlik uuvēral naotōw (van 't kēske nao de moór, alle kantēn op, van d'n eine nao d'n angēre) mer rizzēltaat hōbs-te nul de botte (geen), en lēttērlīk löps-te dēn van rech(t)s nao lēnks*.

haarbol (m.; -bōl en -bolle; -bōlke), aarbol; spit, haarspit: *vuur 'n zeis te haare* (scherp te maken), *lēgks-tēn 't blaad op d'n haarbol en houws-te mēt 'nēn hamēr op de snaej; 'nēn haarbol is 'nēn i-jzēre bol mēt 'nēn i-jzēre pin, daes-tēn in de grōnd mōs stieēke*.

haarènkēle, zich (wederk.; haarènkēldē zich, h. zich gēhaarènkēld) ['haar' van 'haren' (scherpen), dus a.h.w. 'de enkels scherpen'], aarènkēle, zich; de binnenkant van zijn enkel knotsen (gew. voor 'stotend kneuzen') met het schoeisel van de andere voet: *ómdēt iech neet gēwēnd waas van op klómpe te loupe, haarènkēldēn iech miech*.

haarhamēr (m.; -s; -hieēmērke), aarhamēr;

haarhamer: *vuur 'n zeis of 'n zich sjerp te make (te haare) lègke we di-j op 'nën haarbol en houwe we mèt 'nën haarhamër zoelang op de snaej det ze sjerp zeen; ouch sabèls waerde vreugër gèhaard.*

haas (m.; haze; haeske), **1** [Eng. *hare*, Hd. *Hase*], haas: *uuvërdaâg ligk 'nën haas in z'n kówts (leger); mèt de fieësdaag ieëte vâöl minsën haas (hazërök, hazëftelee); 2 (samenst.) Tuur haef 'n hazëlup; Mit haef gaer hazëpieëpër en Gónnëke duit smiddigs 'n hazësläöpke (hazentukje); de loorjieëgër (stroper) zèt ströppe boeëve de hazëpaedsjës (hazenpaadjes); 3 (uitdr.) Lei is zoe sjów es 'nën haas (weezël); hae ging oppe luij (ging er vandoor) wi-j 'nën haas; de wëts noeëts wi-j 'n ków 'nën haas vunk, wat onmogelijk is, kan toch gebeuren; Dri-jkskën is (zoe) wild(sj) es haas én geit doeër 'n däörèhègk, hij is verward en zenuwachtig én hij is overmoedig; hij doet alles om zijn doel te bereiken; de mós geinën haas opjage, je kunt beter de zaak onaangeroerd laten, anders wordt het nog erger; Tri-jn haef 'n hërtsje wi-j 'nën haas, zij is bang van aard; dae is van 'nën haas gëpóp, hij is erg gehaast; 4 oud Maaseiker springliedje (kringdanswijsje): 'Haasje, haasje, (haeske, haeske) waat bès-tiech krank, des tiech neet mieë huppële kans (kóns); haasje, haasje, haasje (haeske, haeske, haeske)!' (Bij de laatste drie woorden zakten de kinderen door de knieën).' (Opgetekend door mevr. FRAEYS-JANSSENS en mevr. N. POLFLIET)*

hae (pers.vnw. 3de pers.enk.) [enclitische vormen van 'hae' zijn 'dër (d'r)' en 'tër (t'r)'; enclitisch betekent dat - in ons geval 'd'r (dër)' en 't'r (tër)' - nauw aansluiten bij het voorafgaande woord en daardoor een zwak accent krijgen of vervormd worden; Eng. *he*], hij: *neet iech mer hae zit in klein*

sjoon (maar hij zit in moeilijkheden); *hae haef niks te zègke, zi-j haef de bóks aan* (zij is de baas); *hae duit in z'n bóks van de sjrik.*

Hael; Heel: 'Hael, 'n deilgëmeinte van 'Maasgouw' mèt 'n gooj 4000 inwoeënërs, is ein van de awdstën en groeëtste kirkdörpën in Hollands-Midde-Limburg. Hael ligk bi-j Rëmunj en is békans hieëlëmaol ómgieëve doeër de 'Maasplassen'. Bëzunjër in Hael zeen d'n toeëre (1100) van de Stefanuskirk en 't Këstieël Hael ówt de 17de ieëw. Ouch de rëwi-jn (ruïne) van 't awd kloeëstër van Sint-Anna is de meujte wieërd. Op 't gëbeed van karnëval bëstuit in Hael de vëreinigging 'De Gangmaekërs'.'

haenke (o.; -s; -), haan (zie ald. punt 2, 3 en 4).

Haerbaan, de; de Heirbaan: "Haerbaan' is de vreugëre naam van waat we nôw d'n Haerwieëg neume. De Heyrbane (1635) is 'n deil van de Rommeinse wieëg 'Tongerren-Nijmegen'.

haering (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *hedera*], **1** hederik, herik, herrik: 't koeëre hoove we dit joar neet aaf te doon, want 't is békans niks es haering; **2** wat is hederik? 'De (knóp)haering of wilje raddi-js mèt in junie z'n wittën en gael bleumkës greujt sërtoów in sléchte (vërstoeërde) grónd. De vróchte van d'n haering zeen 5 tot 8 séntemaetër lank. Suurtoe in koeërvëljer kan haering e sërjeus probleem zeen.'

hagël (m.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. bevroren neerslag) hagel: *in de fruitstreek is hagël sóms de oeërzaak van 't mislökke van d'n ougs; 2* (m.b.t. een geweer) hagel: *es 'nën haas hagël haef gad* (aangeschoten is), *zal dër örgës – sóms waal 'n wieëk – op z'n enj ligke wachte; hagël neume we ouch gëwieërhagël; 3 (samenst.) bi-j hagëllochte*

prèbeere ze in de fruitstreek hagelgatèr en angèr hagèlsjaaj te vuurkómme doeër mèt 'n hagèlknón de hagèlbujjèn ówtèrein te sjeete.

hagèlslaag (m.; g. mv.; g. dim.), gruuëmèlkès; **1** hagelslag, chocoladekorrels of gekleurd suikerstrooisel: *kènjèr hòbbe gaer 'n boeëtèr(h)am mèt hagèlslaag*; **2** [Hd. *Hagelschlag*], hagelslag, hevige hagelbui: *de meiste fruitboorèn hòbbèn 'n vèrzieëkèring tieëgèn hagèlslaag.*

hagèlsteïn (m.; -stein; -ke) [Eng. *hailstone*], hagelsteen: *mèt di-j hagèlstein wi-j dówvènejjèr hòbbe we 't glaas van oos saerke bi-jèin kónne vaege.*

hak (m.; -ke; hékske), **1** [D. (reg.) *Hacke*], ak; hiel, hak: *Nètsje lóp alti-jd op sjoon mèt hoeëg hakke*; **2** (v.; -ke; hékske) [mijnb.; Hd. *Hacke*], ak; pik, houweel, hak: *in de pót (mijn) kapde ze de koeële mèt 'n hak mèt 'ne punt (spits uiteinde) van beidskante; 'ne pöttèr haw in de pót alti-jd 'n hak en 'n koeëlsjöp bi-j zich*; **3 (uitdr.)** *hae lóp zich de hakkèn óngèr z'n sjoon ówt, hij spaart geen moeite.*

hakbrieëd (o.; -brieëjèr; -sje) [Hd. *Hackbrett*], kaploeëd; hakbord, keukenplank [Hd. *Küchenbord*]: *op 'n hakbrieëd kappèn of sni-jje we de lëgummèn en 't vleis; 'n hakbrieëd is 'n houtère plank of e plénkske.*

hakkèrdzjuuë (tw.) [bastaardvloek; 'hakkèr' staat voor 'sakkèr'; Fr. *sacre-Dieu*], sakkèrdzjuuë (zie ald.).

hakvluuëtsje (o.; -s; -), keukenplank met opstaande randen: *es-tèn op 'n hakvluuëtsje d'n lëgumme kaps, dén ligk neet de hölf daovan d'rníeëve.*

halfèr (m.; -s; -ke) [afl. van *half* (helft), Mnl.

halvenare], alfèr; **1** boer op een pachthoeve, pachter: *ouch es d'n ougs zoe good es mislökde, mós d'n halfèr toch nog de hölf van d'n ougs aan d'n eigènaer gieëve*; **2 wat is (was) een 'halfèr'?** *'ne Péchtèr dae aan d'n eigènaer de hawf opbrèngs van de vröchte, halfsjeid gèneump, es pach bètaalt, is 'nèn halfèr. De vrouw van 'nèn halfèr is de halfèrse. Vuur ri-jke stinkèrs woeëre groeëte boordèri-jje di-j ze aan boorèn in pach goeëve, ein van de bèste mèneere vuur hun geld(sj) te laote réndeere.'*

halfèrse (v.; id.; g. dim.), alfèrse; boerin op een pachthoeve: *de halfèrse geit waal ins doeër 't gètuyg (gaat heftig te keer), ómdét ze de hölf van d'n daåg vuur d'n eigènaer van hun boordèri-j in 't gètuyg is (in touw is, druk bezig is).*

halfsjeid (v.; g. mv.; g. dim.) [veroud.; van 'half' en Mnl. 'scheide' (plaats waar een voorwerp zich in tweeën splitst)], halfscheid (gew.); helft: *de hölf van waat 'n boordèri-j opbrach, halfsjeid gèneump, mós-te d'n (h)alfèr en de (h)alfèrsèn aan d'n eigènaer gieëve.*

halm (m.; -e; hélmke) [Hd. *Halm*], halm, stengel: *mèt halme meine we de struuë- of koeërènhalmè woe aan de boeëvèkant de aarèn aan vas zittèn of aan vas gèzieëtèn hòbbe; es 'ne boor 't koeëre, de havèr, de gieërs en de terf op d'n halm vèrköp, dén haef-tèr 't nog neet aafgèdoeën; vreugèr waerde de halmèn in sjobbe (sjouve) gëbóngè.*

hals (m.; hels; hélske), **1** [Hd. *Hals*], hals: *in Mèzeik valle (vleège) wieë eemès óm z'nèn (d'n) hals of óm z'ne (de) nak (nek); doot tiech get óm d'nèn hals, want mèt dae bloeëtèn hals haols-te diech 'n kaw op d'nèn hals (op d'ne nek)*; **2 (uitdr.)** *bès tiech 'nèn ónnuuëzèlèn hals!, wat ben jij een sukkel;*

daen érmén hals (ongeluksvogel) is vääöl te jónk mótte goeën (sterven).

Halstraot, de; de Halstraat: *'De Halstraot, ouch waal 't sträötse van Baeten' of 't Kloeëtsträötse' gëneump, waas vreugër e spuuëlsträötse woe de kènjër van 't Bat en de Bosstraot 'pot-pot' späöldën of woe ze ginge 'pëteje' (kindersspel met kaarten). De naam Halstraot kump van de vleishal di-j in 't bëgin van de 19de ieëw oppën hook van de Kappësi-jnëstraot en waat nôw Halstraot hët, waerde gëbôwd.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Halstraot, De Maaseikenaar*, 1993, 1, p.11-12; Van Clootenstraatje tot Halstraat, *De Maaseikenaar*, 1987, 2, p. 60-62)

halt (v.; -e; g. dim.) [Hd. *Haltestelle*], halte, bushalte, tramhalte: *hawvërwieëgën Ieëlën en Mëzeik is 'n halt mèt böskötsje vuur de luj van Si-jmkëshuuëvël.*

hame, zich (wederk.; haamde zich, h. zich gëhaamp) [sterk veroud.], **1** bij elkaar passen: *di-j twieë hame zich neet*, zij passen niet bij elkaar; **2** hard werken, zwoegen: *de minse di-j vreugër in Duitsland brikke ginge bakke, móste zich van 4 oore smörgës tot 10 oore saovës hame.*

hamër (m.; -s; hieëmerke), **1** [Eng. *hammer*, Hd. *Hammer*], hamer: *vuur te tównën (omheinen) höbs-te päöl, 'ne kleinën hamër, 'nën tuijërhamër, (pinnëkës)draod, krem (krammen, metalen haken) en 'n pitstang vandoon; 2 (uitdr.) es dae man mèt d'n hamër kump (bij oververmoeidheid, inzinking), bës-te bli-j es-te ligks; es-tën allein mer 'nën hamër höbs, wils-tën uuvëral op kloppe*, soms is een neiging moeilijk te onderdrukken.

hamfël (v.; -s; hëmfelke) [Eng. *handful*, Hd. *Handvoll*], ampël, amfël, hampël; **1** een

handvol: *waolbieëre, al is 't mer 'n hamfël, zeen good vuur de ouge; maag iech miech 'n hamfël kieërse plökke?; 2* een kleine hoeveelheid: *mèt det vreeswaer waas mer 'n hamfël minsën oppe Mert.*

hampël (v.; -e; hëmpelke), ampël, amfël, hamfël (zie ald.).

hampële (onoverg.; hampëlde, h. gëhampëld) [Mnl. *hompelen* (knoeien), Kil. *humpelen* (onhandig knoeien), D. (Nd.) *hampeln* (spartelen, wiebelen, bungelen), Hd. *hampeln* (spartelen, wiebelen, heen en weer wippen)], bössële, érvele, póngële; (m.b.t. het enigszins onhandig met een kind omgaan, (met moeite) dragen, sjouwen inz. i.v.m. het dragen van kinderen) onhandig omgaan met: *es-te d'n hieëlën daäg mèt dri-j van di-j sjravëlaerkës höbs gëhampëld, bës-te good aan de lat.*

hampëlëman (m.; -manne; -mënke) [Hd. *Hampelmann* (hansworst, marionet), Hd. *hampeln* (bungelen, spartelen)], onhandige sukkelaar, onhandige werker: *es-te gaer höbs det tiech daen hampëlëman d'ne goojën ottoo vëranneeweert, dën mós-te dae sugkëlaer dao aanzëtte* (dan moet je die sukkel die opdracht geven).

hand (v.; han; hén(d)sje), **1** [Eng. *hand*, Hd. *Hand*], hand: *gieëf miech ins e sjoeën hén(d)sje, Femke; 2 (uitdr.) daen hampëlëman haef twieë lënkse han; z'n han stoeën vërkieërd/sjeif, hij is erg onhandig/ lui; van proffëteere van angër luj, dao haef di-j gran(t)sjbieës 'n hén(d)sje van ëwég, dat kan hij goed; dae baer van 'ne mins haef han wi-j 'n koeëlsjöp, hij heeft erg grote handen; vuur e killooke vleis nao bënne te sloeën, dao drejt det vrieëtzékske z'n hand (nog) neet vuur óm, dat lukt hem makkelijk; di-j hun han in ónsjöld wasse, vaege ze dëk aan diech aaf, daders betichten*

vaak onschuldigen; *de meistër haef losse han*, hij slaat gemakkelijk; *mèt dae mót (mist) kos iech gein hand vuuër m'n ouge zeen*; *det zeutzörgskën haef pieëpërkooke hén(d)sjes*, dat vlug tevreden vrouwtje is erg onhandig; *dae gaw is mèt de tan, is ouch gaw mèt de han*, iemand die niet te lang tafelt, levert meer arbeid; *dae kóntëkrówpër kan diech mèt e kawd hén(d)sjën aan de vot veule*, kan je op een vleierige manier iets proberen te ontfoetselen; *de kóns 't d'n kënjër bieëtër mèt e werm hén(d)sje gieëve*, je kunt het je kinderen beter geven terwijl je nog leeft; *vrouwlujhan en paer(d)stan mótte noeëts stilstoeën*, vrouwenhanden en paardentanden moeten in beweging blijven; *es-te mèt de han in de maal bli-jfs stoeën, kump t'r niks in*, wie niets doet, verdient niets.

Hand in Hand, Békkersbónd; Bakkersbond
Hand in Hand, zie *Békkersbónd*.

Handbaogmaotsjappi-j 'Guilliaume Tell', de; de Handboogmaatschappij 'Guilliaume Tell': *'Stichtërs van dees maotsjappi-j in 1853 woeëre Herman Schoolmeesters en de hieëre Van Eyndhoven, Guilmot, Rademakers, Lizelle en Wackers. Mieë es 'n hawf ieëw latër haw d'n TIR 49 leede mèt es vuuërzittër M. Drieskens en es kasseers Louis Claessens en de hieëre Konings en Jans. Gësjoeëte waerde tón bi-j Jules Hacken aan de Stasie, de latère kaffee Gutschoven. Reegëlmaotig doeëge (dieëge) de sjöttërs ouch mèt aan intërklubkómpëti-jsies wi-j bv. in Toeër in 1909 en in 1911, woe Frans Pintelon in de pri-jze voeël (vieël). In 1924 waas Melchior Cordie vuuërzittër, Jacques Peeters kasseer en Th. Schouderden sikkërtaris. J Crasborn, A. Kleynjans, H. Strijckers en F. Pintelon woeëre leede. In 1950 bëstóng de Handbaogmaotsjappi-j nog ówt 12 man: P. Grutman, mënneër Vankerkom, de gebreurs*

Michel, Jules en Theo Gutschoven, Henri Paumen, Alfons en Jean Hotterbeekx, Alfons Deupoor, Pierre Lassaut en René Verstappen. Nów leedën in 1956 woeëren o.a. Tony Van Wijck, Willy Simons, Rik Hendrix, Leon Pieters, Jean Deluyker, Henri Plaghki, Pierre Kunnen en Herbert Maes.' (Bron: BOONEN, Martin, De Handboogmaatschappij 'Guilliaume Tell', *Maaseik Verenigd*, p. 43-44)

Handbaogstraot, de; de Handboogstraat: *'Is de naam van 'n nów straot bi-j de vreugër stasie. De straot is gëneump nao de 'Handbaogmaotsjappi-j Guilliaume Tell', di-j in 1853 waerdën opgërich en di-j dao in de naobër 'n sjeetbaan haw.'*

handdook (m.; -deuk; -deukske) [Hd. *Handtuch*], handdoek: *de höbs bad- en kuuëkëhanddeuk, mer de höbs ouch bóntën en spónsën handdeuk, en nëteurlik höbs-tën ouch proeëpër en vówl handdeuk.*

handëlaer (m.; -e; -ke) [Hd. *Händler (Kaufmann)*], kómmërsant; handelaar: *de meiste handëlaere zeen sërjeus kómmërsante, mer de höbs ouch kloeëtëmarsjangën (bedriegers) en zelfs voddëmarsjange (scheldw. en synoniem voor 'nën dikke neemës' of 'n hón(d)svoet'), waat neet hetzëlfdën is es 'ne voddëlëmarsjang (lompenthalelaar).*

handkar (v.; -re; -kërke) [Hd. *Handkarre*], handkar: *in 'n krówkar loupe we, 'n handkar dówwe we en 'nën hónd lóp in 'n hón(d)skar; 'n krówkar haef ei raad, mer 'n hón(d)skar en 'n handkar höbbe d'r twieë.*

handteike (o.; -s; -teikënsje) [Kil. *hand-teeken*], handtekening, signatuur [Hd. (form.) *Signatur*]: *de meiste minse zëttën 'n handteikën es ze mèt get takkoeërd zeen, mer de höbs ouch van di-j binge di-j hunne*

klaw of hunne poeët zèttèn in (de) plaats van 'n handteike.

handvaat (o.; -vatër; -vieëtsje), handvat: *e koffër haef 'n handvaat, mer in 't Bargoens – neet in 't Mëzeikër Bargoens – haef 'ne man ouch 'n handvaat* ['handvat' is het Bargoens voor 'mannelijk geslachtsdeel'; in datzelfde Bargoens is een homo zelfs 'n meid mèt 'n handvaat'].

hanëkamp (m.; -kém; -kémpke) [Hd. *Hahnenkamm*], **1** hanenkuif: *slókmówlën en fi-jnpreuvërs weite det hanëkamp get fi-jns is*; **2** punkkapsel, haarkuif: *tón Sjarël innins mèt 'nën hanëkamp in de bank zoeët, hóbbe de meistërs dae brave jóng (h)eivërs gësjik tot allës opzi-j weer e bitsje waas bi-jgëgreujd (bi-jgëwasse).*

hanëkieën (v.; -e; -ke), **1** (m.b.t. de bottel van egelantier) rozenbottel: *vreugër en mësjujn nôw nog wuuëre hanëkieënën in 't zeut of in 't zeutzoër ingëlag*; **2** **wat zijn 'hanëkieëne'?** *'Hanëkieëne zeen de roeëj vröch(t)sjës van de hón(d)sroeës, 'n wilj roeës di-js-te vreugër vâöl zoeëgs in hëgke, di-j nôw jaomër gënóg bëkans allëmaol gëkap zeen. In 't Duits diejalék neume ze hanëkieëne 'Hahnenklötchen' (hanenklootjes). Hanëkieëne zeen, es ze zeen ingëmaak, 'n lékkerni-j.'*

hanëpoeët (m.; -puuët (poeëte, puuëj); -puuëtsje) [meestal mv.], hanenpoten, gekrabbel: *is eine ze gësjrif bëkans neet te lieëze, dén zëgke we det 't hanepoeëte zeen, mer di-jzëlfde kribbëls neume de Duitsërs krejjëpuuët* [Hd. *Krähenfüße*].

hanësjraej (m.; -e; -ke) [van 'schrijden': Hd. *Schritt*], hanenschree (hanenschrede), hanenstapje, kleine afstand: *van de Bleumërstraot nao de Mert, det is mer 'nën hanësjraej.*

hanësjrei (m.; -je; -ke) [Hd. *Hahnenschrei*], hanengekraai: **1** kleine afstand: *woens-tën oppe Mert, dén woeëns-te mer 'nën hanësjrei van 't stadhóws*; **2** kleine tijdspanne: *mèt Leechems zeen de daag 'nën hanësjrei gelènk; leefdësplëzeer (liefdesgenot) doort mer 'nën hanësjrei.*

hange ((on)overg.; hóng, h. gëhange) [Eng. *to hang*, Hd. *hängen*], **1** hangen: *de jas hunk aan de kapstok*; **2** (**uitdr.**) *det gaon iech tiech neet aan d'n naas hange*, dat vertel ik je niet; *de tóng hunk h'm ówt de mónd (mówl)*, hij is uitgeput; *nôw hunk (hink)-tër*, nu is hij erbij; *laot tiech neet zoe hange (raap tiech bi-jein)*, vat moed; *dae hunk (hink) alle vi-jfgësji-jts aan de bel*; *dao hunk (hink) ós get boeëve de kop*, onheil dreigt; *hae sjrieëfdën of-tër in e mets hóng*, hij schreeuwde luidkeels; *iech zeen diech nog neet hange (ritsbómmële)*, je kunt me wat; *dae zëivër hunk (hink) miech de kael ówt*, die onzin verveelt me; *det zówplëpkën hunk (hink) d'n hieëlën daâg aan d'n toe(ë)g*, hij is een hevige caféloper; *aan d'n tillëfoon hange*, telefoneren; *hang miech det nôw ins aanein*, hoe zit dat in mekaar? waar zit het logisch verband?; *dae haef ze lieëg hange*, voor iemand die gevoelig is, vlug onder de indruk is, vlug huilt; *det hunk (hink) aan e zi-jje vaemke*, het hangt van een kleinigheid af; *Sjël is in Luuëve bli-jvën hange*, na zijn studies aan de Leuvense unief is hij daar blijven wonen en werken, hij is daar voorgoed gebleven; *di-j twieë hóngën inein*, waren aan het vechten; *Lei en Laen hangën aanein*, zij hebben een goede band; *van di-j rujzing is get bli-jvën hange*, dat is niet helemaal vergeten; *de wëts ze hange*, je kunt me wat; *det hunk (hink) nog*, dat is nog niet beslist.

hangër (m.; -s; hëngerke), **1** [Hd. *Anhänger*], juweel, sieraad: *vuur häöre vërjaordaâg haef Frieda 'n hëngerke gad*; **2** [Hd.

Hängepflanze], hangplant: *vuur de seer hōbbe wieë (aaf)hēngerkes tieëge de geevël gēhange*.

hankētēpótsj (v.; -e; -ke) [sterk veroud.], slordige vrouw, slecht geklede vrouw: *es iech di-j hankētēpótsj van wujd zeen aankómme, dén trèk iech m'n naas al op, want di-j stink wi-j 'n hóp en is 'n loonj van e vroumēs (slons)*.

hannēkēsñēs (m.; -tēr; -ke), annēkēsñēs, rómmēl, battaklan(g), pattaklan(g), pattēkklan(g), santēpētik; **1** [Vnnl. *hanneke* (ekster)], rommel, chaos, reutemeteut: *es de kēnjēr op hun kamēr hōbbe gēspāöld, is det dao 'nēn échtēn hannēkēsñēs; ómdét Laen, di-j bakmoolj (vadsige vrouw), noeëts de póts duit en gein vets opruimp, is det dao 'nēn échtēn hannēkēsñēs; 2 hoe komen we bij het woord 'hannēkēsñēs'? 'Aestērs, di-j vreugēr 'hannēkēs' waerde gēneump, zeen bēkēnd vuur hun nēs, det rów en sjów innein is gēflans. Det kump óngēr angēre doeërdét ze allēs waat blink, nao hun nēs sleipe. Waem noeëts get opruimp in hóws, maak t'r 'nēn hannēkēsñēs van.'*

hannēs (m.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Hannes* (domme man)], **1** lummel, sul, onhandige kerel: *dae mins van diech det is miech 'nēn hannēs* (onhandige man); **2** onhandige, dwaze jongen: *'nēn hannēs neume we ouch 'ne löbbēs* (grote, kalfachtige jongen).

hannēse (onoverg.; hannēsde, h. gēhannēs), **1** klungelen, prutsen, knoeien, zijn tijd verbeuzelen: *det mēnke zit allein mer get te hannēsēn achtēr ze lēssēnaerkēn in (de) plaats van te lieëre; 2* lummelen: *stieëk d'n han ins ówt d'n mówwē, want de stuis dao mer get te hannēse*.

Hans, roepnaam voor Johannes.

haok (m.; hāök; hāökske), **1** [Eng. *hook*, Hd. *Haken*], haak, vleeshaak: *de sjónk hunk aan d'n haok; 2* [Hd. (*Wand*)*haken*], muurhaak: *hang det jéske dao mer aan d'n haok; 3* [Hd. (*Fenster*)*haken*], windhaak: *doot de vinstēr ins in 't hāökske; 4* [Eng. (*fish*)*hook*, Hd. (*Angel*)*haken*], angēl; vishaak: *de paoling haef d'n haok ingēslik; 5 wat betekende 'haok ómhoeëg'? 'haok ómhoeëg' bēteikēnt det de eige kleijēr van de mi-jnwirkērs in de lavwaar (bēndoesj = badzaal) aan 'nēn ómhoeëggētrokkēn haok hóngē, waat wou zēgke det de pōttēr z'n pōtkleijēr aan haw en dus in de pōt waas.'*; **6** kachelpook: *mēt 'ne (staovēn)haok kóns-tēn 't veur opraochēle; 7 (uitdr.) waas-te dao vērtēls hunk mēt hāök en ougēn aanein, dat zit vol leugens en bedrog; Karēl haef 'n gooj (een goede partner) aan d'n haok gēsloge; dao is get neet in d'n haok (get neet plujs), er is iets niet in orde*.

haoks (bw.-) [bij timmerlieden en metselaars], rechthoekig, haaks (erop): *es twee móre neet in 't loeëd stoeën, zeen ze neet haoks gemétseld*.

haol (m.; -e; hāölke) [sterk veroud.; Mnl. *hael, hale*], **1** haal, hengel, heugel: *vuur 'ne kieëtēl boeëvēn 't veur te hange gēbrujkde ze vreugēr 'nēn haol; d'n haol koste ze oprtrēkkēn en laote zakke tot zjus boeëvēn 't veur; d'n haol neume ze in 't Duits de kieëtēlhaok [Hd. *Kesselhaken*]; 2 (uitdr.) Zwarte Piet is zoe zwart es 'nēn haol, zo zwart als roet*.

haoluuëvēr (m.; g. mv.; g. dim.), **1** lett. 'haalover': *we zeen van hi-j nao Roeëtēm gēfits en dao hōbbe we d'n 'haoluuëvēr' gēpak; 2 'haoluuëvēr', genoemd naar een gedicht van A. Sauwen: 'D'n haoluuëvēr is de naam van 't vaer tōsse Berg aan de Maas en Mieëzik. De meiste minse neume d'n 'haoluuëvēr' 't vaer van Stokkēm' en*

de plaatsnaam is 'Stokkēm aan 't vaer'. D'n 'haoluuëvër' is gēneump nao 't gēdich (ballade) van Arnold Sauwen 'Haol euvër' [Arnold Sauwen 1857-1938].'

hääm (pers. vnw. 3de pers. m. enk. voorwerpsvorm), **1** [Eng. *him*, Hd. *ihm* (3de naamv.), *ihn* (4de naamv.)], h'm; hem: *iech gaef hääm (h'm) voeërt 'n watsj óm (tieëge) z'n oeëre; iech zeen h'm (hääm) nimmieë; dae fits is van hääm; 2 (uitdr.)* bij het spel: *nów bès tiech h'm*, nu is het jouw beurt; *Sjël haef h'm óm*, hij is dronken; *det is 't h'm neet*, dat is niet de oorzaak; ik verwachtte beter.

haor (v.; - en -e; hääörke), **1** [Eng. *hair*, Hd. *Haar*], haar: *Sjarël haef békken in z'n haor*, hij heeft gegolfd haar; **2 (uitdr.)** *dae sjalëvaegër haef geinein gooj haor op z'ne kop*, hij deugt volstrekt niet; *'t is allëmaol gein haorsni-fje*, je moet het niet onderschatten; *gein haor op m'ne kop di-j dao aan dènk*, ik denk er echt niet aan; *diech bès gein haor bieëtër es (m)iech*, jij hebt ook je gebreken; *in Lujk de haor laote sni-fje*, naar de hoeren gaan; *Lëwi-j spruk (sprik) Frans mèt haor op*, slecht (gesproken) Frans; *Zjef haef z'n haor aaf tot oppe zwaars*, hij is kaalgeschoren; *dao zou(d)s-te waal gri-js haor van kri-jge*, daar zou je wel bedroefd van worden; veel zorg van krijgen; je hevig aan ergeren; *waas-te dao vèrtèls, is mèt de haor gëtrokke*, onjuist voorgesteld; *diech hōbs haor wi-j e steekëlvrerke*, onverzorgd haar; *iech kèn h'm van haor of plówm*, ik ken hem helemaal niet

hääör(e), I (pers. vnw. v. 3de pers. enk., voorwerpsvorm) [Hd. *ihr* (3de naamv.), *sie* (4de naamv.)], haar: *dao zit këvi-j (levenslust, leven, pit, fut) in hääör; ze hōbbën hääör wandële gēsjik; II (bez. vnw. v. 3de pers. enk.)* [Hd. *ihr(e)*], **1** (bijv. gebr.), haar: *ze dui(t)-ët in hääör bóks van de sjrik;*

di-j kri-jg dao neet vääol uuvër hääören tand; 2 (zelfst. gebr., hääöre), hare: mi-jne mins is e bitsjën 'ne jënser, mer d'n hääöre (dae van hääör) is 'nën échte vrejijëlaer; iech doon 't mi-jnt en zi-j duit 't hääöre.

Hääör; Horn: *'Hääör is e kirkdörp in Hollands-Limburg en is deilgēmeinte van Leudal. In Hääör (1102, Hurne) mèt z'n békans 4000 inwoeënërs kónt gieë Këstieël Horn en wënd(sj)muuële De Hoop bēwónjère.'*

haordruuëgër (m.; -s; -ke) [Eng. (*hair*)*drier*, Hd. *Haartrockner (Föhn)*], haardroger: *haorlak, haorpójjër, haorvörf en zoe'nën heitën haordruuëgër op d'ne kop, 't is allëmaol neet good vuur de haorwortèls.*

haorkamp (m.; -kém; -kém(p)ke) [Eng. (*hair*-)*comb*, Hd. *Haarkamm, Zierkamm*], haarkam: *vrouwluj gëbrujke 'nën haorkamp vuur 't haor op te stieëke; es Trees hääören haorkamp neet in hääör haor haef, hunk det hieël in hääör ouge.*

haorpi-jn (v.; g. mv.; g. dim.), haarpijn, kater, katterigheid: *gistëraovënd, tón Tin (Martin)* [Fr. uitspraak zoals in 'Martin'] *good in d'n oeëlie waas, waas-tër good gēmōts, mer nów dër mèt haorpi-jn zit, veult-ër zich mottig en mót-ër kejjkës make (braken).*

haorsni-fje [alleen onbep. wijs], haarknippen: **(uitdr.)** *det is nog gein haorsni-fje*, dat is niet eenvoudig.

haorspang (v.; -e; -spéngske) [Hd. *Haarspange* (sierspeld)], **1** haarspeld als sieraad: *det gruuëts dènk (hovaardig meisje) haef eedëren daåg 'n angër haorspang in z'n haor; 2* invizziebëlke; haarspeld om het haar op te steken: *mèt zoe'n i-jzërën haorspéngskën hult (hilt) Fin hääör lank haor ówt hääör gëzich.*

häärtsje (o.; -s; -) [Mnl. *horde* (vlechtwerk), D. (Rijnl.) *Hurde* (gevlochten schijf voor gebak)], soort onderlegger, horde: *vlajen of pannêkeuk zette (zatte) we op häärtsjës in de kelder; 'n häärtsjën is gëmaak van wissën of van draod; boekëskook wuuërt opgëdeend op 'n häärtsje.*

haorwösj (m.; -e; -ke), haarbos: *nôw 't vieë mèt haorsjummël (veeschurft) is aangëmaak, vërleeze de rënjër d'n einën haorwösj nao d'n angëre.*

haos, I 1 (v.; hoeëze, hääske) [1664 *een paar hoesen* Ra, 54, Mnl. *hose* (lange kous), Hd. *Hose* (broek)], kous: *woeëre d'r vreugër gatër in d'n hoeëze, dén waerde di-j gëstop mèt stopgare; 2 (uitdr.) Mi-j haef 't vuuër de hoeëze, zij is zwanger; II (bw.), bijna: 't Is haos ti-jd vuur te (goeën) pieërse', zag d'n doktoeër tieëge Ti-jna, di-j 'ne kleine mós kri-jge.*

haosbèngël (m.; -e; -ke), kousenband: (uitdr.) *hae is miech noeëts boeëve de haosbèngële gëkómme, wij vrijden, (maar wel) in eer en deugd.*

hap (m.; -pe; hëpke), **1** beet, hap: **a** [Hd. *Happen*], hapje: *zoe 'n jóng pëtri-js, det is mer e paar hëpkës; höbs-te tandpi-jn, dén mós-te mèt klein hëpkës ieëte; b (fig.) stuk: *dae nôwwën ottoo waas 'ne groeëtën hap ówt ooze portëmënee; 2* [Hd. *Happen*], beet, afgehapt stuk, hap: *mèt det leefdësvërdreet kraeg Rikske geinën hap doeër z'n kael; mèt einën hap haw oozën hónd 't vleis op; 3* [Hd. *Häppchen*], bufke, hartbufke; (lekker) hapje: *det waas e lékker hëpke; mèt 'Hartbufkës Preuve', ingërich doeër de Kiewanies, kos-tën oppe Mert lékker hëpkës (bufkës) ieëte (preuve); 4* [Hd. *Happen*], kleine maaltijd, hapje, tussendoortje: *iech gaon 'n hëpken ieëte.**

happëntig (bn.; -gër; -ste), hëppetig, hëppetig; happig, begerig: *vuur alti-jd 't paerd te zeen mèt de langën hals* (om altijd alle moeilijke karweitjes op te knappen) *dao bèn iech neet happëntig nao; zeet (zujg = vertrouwelijkheidsvorm) ins neet zoe happëntig, Krisje, want voeërt höbs-te bówkpi-jn.*

happërd (m.; -e; -sje) [lichaamsdeel (de mond) waarmee wij happen, bijten], mond: (uitdr.) *waat doeër d'n happërd geit, geit ouch doeër de kakkërd.*

hapsjaar (m.; -e; -ke) [happe-chair (van Fr. 'happer' = vastnemen én 'chair' = vlees)], hapschaar, hapscheer (gew.), vrek, inhalig persoon: *es-te zoevööl mäögëlik geld(sj) präbeers op te potte, bès-te 'nën hapsjaar.*

har (v.; -re; hërke) [Mnl. *harre, herre* (har, scharnier)], hengsel, scharnier: *de port is ówt hääor harre, uit haar scharnieren* [Fr. *charnière*, Hd. *Scharnier*].

hare (overg.; haarde, h. gëhaard), aare; scherpen, haren: **1** *vuuërdët we mèt de zeis de groomënt aafdoon, (h)aare we ieërs de zeis; 2 hoe haar je een zeis? 'Vuur 'n zeis te hare mótte we de snaej (snijkant) op 'nën haarbol lëgkën en dén mèt 'nën hamër op di-j snaej houwe tot ze zoe sjerp is es 'n sjaars (scheermes). Höbs-te de väärkant van 't blaad van 'n zeis (de snaej) butsjë bi-j butjse plat en sjerp gëklop, dén höbs-te d'n zeis gëhaard.'*

Harie, roepnaam voor Henricus.

Hari-j, roepnaam voor Henricus.

Harlindis en Rëlindis Mëzeik-Kinder, zie: *Kattëli-jke Sjoëëlëgëmeinsjap Harlindis en Rëlindis Mëzeik-Kindër.*

Harlindis- en Rēlindisstoet; Harlindis- en Relindisheiligdomsvaart, -ommegang: *‘Vuur de veiligheid zeen de rēli-jke (reliken) van de heilige Harlindis en Rēlindis van Awwēneik in 1571 nao Mēzeik uuvērgēbrach. Óm de 25 jaor wuuēre di-j rēli-jke vuur kortēn ti-jd in ’ne stoet nao Awwēneik gēbrach en twieë wieēke latēr trōkgēhaold. Nao ’n lang óngērbrieēking bēgos dees uuvērbrenging opnów in 1871. Saerdów vėrieēre de Mēzeikēnaerēn hun twieë heiligēn óm de 25 jaor mèt ’ne stoet, waat ’t gēval waas in 1897, 1922, 1947, 1972 en 1997. De lēste twieë waerdēn óntwōrpe doeēr kunstēnaer Jan Peeters zieēliggēr.’*

Harrie, roepnaam voor Henricus.

Harry, roepnaam voor Henricus.

hart (o.; -e; hertsje) [Eng. *heart*, Hd. *Herz*], hart: **1 (uitdr.)** *dae wirk zich ’t hart aaf*, hij werkt zich (haast) dood; *laot dae sjaele zeivēr neet aan d’n hart kómme*, trek het je niet aan; *Riet haef e zwaak (sterk) hart*, een hart dat (niet) goed werkt; *dae vrit z’n hart op*, hij heeft veel verdriet; *det is e pak van m’n hart*, dat is een zorg minder; *dae mins haef gein hart (in ze li-jf)*, hij heeft geen menselijk gevoel; *iech hawt m’n hart vas*, ik ben bang voor de afloop; *’t kēnd(sj) haefe good hart*, is deugdzaam; *dao hōb iech ’t hart van in*, dat stelt me teleur; *iech doon ’t werk mèt hart en zieël*, graag, met overgave; *ówt de grónd van m’n hart*, uit het diepste van mijn gemoed; *’t mót miech van m’n hart*, dat wil ik even kwijt; *de hōbs gein hart*, je durft niet; je hebt geen gevoel; *z’n hart is aan ’t greuje*, wordt gezegd als iemand (een kind) de hik heeft; *klein kēnjēr trieējēn op ’t kleid, groeētēn op ’t hart*, kleine kinderen kleine zorgen, grote kinderen grote zorgen; *dae kieērēl haef de strónt kort bi-j z’n hart zitte*, hij is een rotvent; *Leike haef ’n hertsje wi-j*

’nēn haas, is een bangerik; *dae vėrėkkēling haolt miech ’t hart ówt*, hij tergt me; *sóms mós-te van d’n hart ’ne stein make*, soms moet je je gevoel aan de kant zetten; *det kos iech neet uuvēr m’n hart kri-jge*, ik kon er niet toe komen; **2 oud troostliedje:** *‘Och, m’ne leevēn do-oor, noeēts leevēr es no-oor. De stuis in m’n hertsje gēplant wi-j ’ne kówwēstrónt (’n kówwēvlaaj) tieēgēn ’ne wand. En es ze van diech kalle, geit m’n hertsjēn oeēpe wi-j e doeēd vuuēgēlke ze kuuētsje* [Werd o.a. gezongen om iemand die in een hoek zat te zeuren, op te beuren of om iemand die zich licht gewond had, te troosten].’ (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ)

hartattak (m.; -ke; -attékske) [Eng. *heart attack*, Hd. *Herzattacke*], hartétak; hartaanval: *op ’t hartfilmke* (het electrocardiogram) *kos-te good zeen det Laen ’n hartattékskēn haw gad*; *bi-j ’nēn hartattak sturf ’n deil van ’t hart aaf*.

hartbufke (o.; -s; -), hartelijk hapje: *’n hartbufkēn is e lékker (smakēlik) hépke* (hapje) *det d’n hart good duit (det good duit aan d’n hart* = dat hartversterkend is; dat je welbevinden ten goede komt).

Hartbufkēs Preuve: *‘Waas e zoeēmėrivvėnėmėnt oppe Mėzeikėr Mert, woe eedėrein dri-j daag lékker kos goeēn ieētēn en drėnke. Hartbufkēs Preuve, gėorganiezeerd doeēr de Kiewanies, haef 23 jaor bėstangēn en is twieē jaor vėrvange doeēr KiMaZo (Kiwanis Maaseik Zomerfestival), e groeēt fieēs in ’n speegėltėnt. Saer 2015 wuuėrt dit ivvėnėmėnt opnów ingėrich.’*; Zie ook: *Kiewanies*.

harte (mv.) [m.b.t. het kaartspel; Eng. *hearts*, Hd. *Herz*], harten: *hartēn is ein van de veer kleurēn en fieguure* (2 kleuren en 4 figuren)

ówt 't kaartspél; Jasper maakde harte trówf (harten troef); iech haw hartënaos, hartëboor en hartëtieën; iech haw twieë harte.

hartëlik, I (bn.; -kër; -ste), **1** [Eng. *hearty*, Hd. *herzlich*], innig, hartelijk, welgemeend: *hartëlikke fillësëtasiës; hartëlikke groete*; **2** goedwillend: *Truikën is 'n hartëlik mins*; **II** (bw.) [Eng. *heartily*, Hd. *herzlich*], oprecht, gul: *dao zeen we hartëlik óntvange; dao kos iech hartëlik mèt lache*.

hartëtak (m.; -ke; -etëkske), hartattak (zie ald.).

hartkréngde (v.; -s; g. dim.) [Hd. *Herzkrankheit*], hartzeekde; hartziekte, hartkwaal: *minse mèt 'n hartkréngde móttën oppasse det ze zich neet uuvërtaffëlën of ligkën aaf te maore; allëwi-jl kónne ze de meiste hartkréngdes gënieëzën of óngër kóntrol hawte*.

hartzeekde (v.; id. (-s); g. dim.), hartkréngde (zie ald.).

haspël (v.; -s en -e; -ke) [Hd. *Haspel*], haspel, garenwinder: *op 'n haspël kóns-te 't gëspónne garën opröllën in straene* (strengen).

haspëlaer (m.; -s en -e; -ke), **1** haspelaar: *'nën haspëlaer is eemës dae 't garën aafrolt*; **2** (fig.) knoeier: *laot daen haspëlaer gein zök strikke, want dén kri-jgs-te hoeëze; 't gëhaspël van daen haspëlaer is neet vuur aan te zeen*.

haspële ((on)overg.; haspëlde, h. gëhaspëld), **1** [Hd. *haspeln*], (m.b.t. opwinden met een haspel) haspelen; **2** (fig.) tot een warboel maken, stuntelen: *op 't ékzame haspëlde Too van de zeenëwën allës doerein; ki-jk toch ins wi-j dae sugkëlaer dao stuit te haspële*.

Hassëlaer (m.; -e; -ke); **Hasselaar**: *'E paar békènde Hassëlaere zeen of woeëre: Jos Ghysen, Stijn Helsen, Axelle Red, Regi Penxten, Hilde en Willy Claes, Ivo Belet, Louis Roppe, Paul Schreurs, Steve Stevaert, goevërnäör Herman Reynders, Armand Schreurs en nêteurlik Adrien de Gerlache. Of Hendrik van Veldeke (12de ieëw) 'nën échten Hassëlaer waas, is neet mèt zieëkërheid gëweite. E békënd spotleedsjën is 'Hassëlaer, gëbakke paer, zwikzwak, lówszak, boeëvën aan 'ne boum gëplak (geplék)'. Es-te gein Hassëls kóns kalle, bës-te geinën échten Hassëlaer, zjus wi-js-te geinën échte Mëzeikënaer bës, es-te gei Mëzeikërs kóns kalle. De bi-jnaam van de Hassëlaerën is 'de vinstërmikke'.*

Hassëls; Hasselts: *'t Hassëls is e Limburgs stadsdiejalék. Drs. Xavier Staelens is de sjri-jvër van d'n Hassëlsën diksjënaer. Ówt 't gëdich 'Hassëlt' doeër X. Staelens volg hi-j ei sträöfkën in 't Hassëls (Hëssels): 'nej.verans aners bèn iech toe^e.s; iech kën ter bekans ej.der (h)oe^e.s; al ès 't nemie wèè vruger tèè.d; dee lejfdë geraa.k dze nemie kwèè.t'. De nów iddi-jsie van d'n Hassëlsën diksjënaer is gësjrieëve doeër Marco Clerinx, mer X. Staelens wirkde d'raan mèt.'*

Hassëlt; Hasselt: *'Waas-tën in Hassëlt, oos provvinsiehoofstad mèt häör óngëvieër 75.000 inwoeënërs, gëzieën mós höbbe, zeen o.a. de Sint-Kwintienëskattëdraal, de Virga Jëssëbazzëliek, de abdi-j van Hërkenroode (Kuuringe), 't Nassjënaal Zjëneevërmuuzee(j)um, 't Stadsmus, d'n Awwe ('t Awd) Kirkhof, 't Moodëmuuzee(j)um, 't nów geréchgëbów bi-j de stasie en 't CCHa (Cultureel Centrum Hasselt). Hassëlt is ouch békënd vuur z'n invvënëmènte wi-j Pukkëlpop, Summer Swing Hassëlt en de Zjëneevërfieëste. Hassëlt is përtang vuural e groeët óngërwi-js- en bësteurssëntrum.*

Bi-j 'Hasselt intra muros', e book van Guido Caluwaerts, teikende Mëzeikënaer Tjeu Corstjens de kaart 'Hasselt binnen de oude wallen'. De kaart is gebazzeerd op lochfotoos van Mëzeikënaer Roger Maes en op e kèdastërplan van 1980. De Dippëtasië di-j in 't provvinsiehóws in Hassélt zieëtélt, maakdën 't ówtgieëve van deezën diksjënaer mëögèlik mèt t'r e sërjeus söbzi-jliebëdraag aan te bëstaeje.'

hassënoeët (v.; -e/-nuuët; -nuuëtsje) [Eng. *hazelnut*, Hd. *Haselnuss*], assënoeët; **1** hazelnoot: *in hassënuuëtsjës zitte vètte di-j vuural gëzònd zeen vuur 't hart; 2 (uitdr.) es d'n hart zoe groeët is es 'n hassënoeët, dén bës-te zoe sjów es 'ne weezël.*

hastëkówt (m.; -e; -kujtsje) [*kówt*: Mhd. *Kute* (kuiltje), D. (Rijnl.) *Kaute*, D. (reg.) *Kute* (putje)], **1** plaats waar het spek ligt in een spekpannenkoek: *tón wieë klein woeëre, maakde wieë dèk rujzing uuvër d'n hastëkówt; 2 wat is de hastëkówt? 'De plaats woe 't bräödsje (gëbroeëje spek) ligk in de spëkkook of de bookëskook, neume we d'n hastëkówt. D'n hastëkówt is 't lékkerste stökske van d'n hieële bookëskook of spëkkook, vènge de meiste.'*

hatëlik (bn.; -kër; -ste), **1** verfoeilijk, hatelijk, afschuwelijk, schandelijk [Hd. *schändlich*], verachtelijk [Hd. *verächtlich*]: *dae rotzak haef de hatëlikste teurën ówtgëhaold mèt det kènd(sj); 2* krenkend: *ómdét-ër miech wou rake, touvërdën hae 'n hatëlik léchskén op ze gëzich en zag-tër det iech 'ne bëddëzeikër(d) (flauwerik) waas.*

havër (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hafer*], haver: (**uitdr.**) *de paerd di-j de havër vërdeene, kri-jge ze neet*, wie het hardst werkt, wordt vaak niet beloond; *late havër kump ouch op*, je kan toch slagen, ook al begin je laat.

havërkis (v.; -te; -ke) [Hd. *Haferkiste*], **1** haverkist: *de kis woe de beure de havër vuur 't vieë (de paerd) in bëware, is de havërkis; 2 (uitdr.) bës-tën örgës hieël happëntig (héppentig, héppetig) nao, dén zits-te drop wi-j 'ne bóok op 'n havërkis.*

havërmout(ë)pap (v.; g. mv.; -pépke), kwakërsëpap (vgl. Quaker); havermoutpap, haverbrij [Hd. *Haferbrei*]: *havërmout(ë)pap di-jt good (vult goed de maag) en is hieël gëzònd.*

havërzak (m.; -zék; -zëkske) [Hd. *Hafersack*], haverzak: *stuit e paerd langërën ti-jd in 't gëtujg, dén hange ze det e paar kieëre 'nën havërzak óm z'ne kop vuur 't havër drówt te laotën ieëte.*

hawf (bn.; g. tr. v. verg.), (**uitdr.**): *d'n hawvën ti-jd (vaak, meestal) is Trees t'r neet; Harie zit hawf nachtën op; de's mer hawf werk, gebrekkig werk; iech bën mer 'nën hawve mins, wordt gezegd als je je niet goed voelt; Fien haef aan 'n hawf woeërd gënóg, zij is een goed verstaander; det maesjën is 'nën hawve god vuur Michiel, Michiel aanbidt dat meisje; det maesje wirk hi-j hawf daag; Tei is 'nën hawve gek, er zit veel dwaasheid in Theo .*

hawf en hawf (bw.), **1** (m.b.t. een besluit), half en half: *wieë zeen hawf en hawf takkoeërd*, wij zijn bijna akkoord; **2** [Hd. *halb und halb*], (m.b.t. gemengd vlees en andere mengsels), half om half: *gieëf miech mer 'ne killoo gëkap, hawf en hawf* [Hd. *Gehackte(s) halb und halb*], half rundergehakt en half varkensgehakt; **3** (m.b.t. een werk), zozo, middelmatig, niet goed en niet slecht: *wi-j is 't gëgange? hawf en hawf, 't is mer zoezoe*, niet zo best, niet al te goed.

hawfbroor (m.; -breurs; -breurke) [Eng. *half*

brother, Hd. *Halbbruder*], halfbroer: *is di-j vadër nog gëtrouwd mèt 'n angër vrouw es di-j moodër, dén is de zoeën di-j dër van di-j twieëde vrouw haef, di-jn hawfbroor.*

hawfdoeëd (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Eng. *half-dead*, Hd. *halb tot*], **1** (fig.) bijna dood: *wieë höbbën ós hawfdoeëd gëlache mèt dae piepoo; 2* uitgeput: *iech bèn hawfdoeëd van d'n ieelénj; wieë woeëren hawfdoeëd van det gëmaor (hard labeur).*

hawflappe (overg.; hawflapde, h. hawfgëlap), halve zolen zetten: *mi-jn sjoon, di-j vanväärdoeër woeëre, zeen weer nów, want iech höb ze laotën hawflappe; de sjoonmieëkër haef m'n trèssees (vlechtschoenen) hawfgëlap.*

hawfnaaks (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Eng. *half-naked*, Hd. *halb nackt*], **1** halfnaakt: *allëwi-jl loupe sómmigge vrouwluj soeëmërs hawfnaaks; 2* onvoldoende gekleed: *swënt(sj)ërs mós-te neet hawfnaaks nao bówte goeën, want dén kri-jgs-tën 'n klets (verkoudheid).*

hawfóm (m.; -me; g. dim.), (m.b.t. een gemengde drank) halfom: *iech drènk 't leefstën 'nën hawfóm, hawf beer en hawf limmënaad; gieëf miech mer 'nën hawfóm.*

hawftaem (m.; -e; -ke) [Eng. *half-time*, Hd. *Halftime (Halbzeit)*], halftime, rust, pauze: *mèt d'n hawftaem waas 't nog 3-1 vuur Mëzeik, mer ze zeen toch nog mèt 3-4 vërloeeëre.*

hawfvaste (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mittfasten*], **1 halfvasten**: *mèt hawfvaste truk (trèk) de stoet ówt in Mëzeik; 2 halfvasten in Maaseik: 'De veerde zóndig in de vaste neume we hawfvaste. Hawfvaste wuuërt in Mëzeik gëveerd mèt 'nën hawfvastëstoet (zie ald.). Mèt hawfvaste guuëf de karnëval de minse de kans óm 't*

werk ins éffekes te vërgieëtën en same mèt de Raod van Ölf, de awd-Prinsën en alle angër wammëse te fieëste.'

hawfvastëstoet; halfvastenstoet: 'D'n iëerstën hawfvastëstoet trok doeër de Mëzeikër straotën in 1865. Spissjaal waas det ouch 'ne wage mèttrok dae vuur de erm Mëzeikënaerën aw kleijër inzamëlde. Óngër de twieë waerëldoeërlooge waas geine stoet. Ieërs in 1949 woeëren 't Jean Vankerkom, Pierre Brouns, Gaston Croymans, J. Opdekamp, Jules Gutschoven en arsjeték Paul Grutman di-j 'n nów karnëvalsveëreinigging oprichdën en d'rvuur zörgde det nog dëtzëlfde jaor, sërtów doeër de gooj wi-jkwirking, 'ne nówwe stoet te bëwónjere waas. Ouch nów nog, nao dik 60 jaor, wuuërt dees trëdi-jsie wujjër gëzat.' (Bron: BOONEN, Martin, *De Halfvastenstoet, De Maaseikenaar*, 2011, 2, p. 46)

hawfwas (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *halbwüchsig*], halfwas, halfvolwassen: *de loorjieëgër (stroper) haef e paar jóng fezéntsjes en 'n hawfwas rieëke gësjoeëte, woes-te toch 'ne broeëdjieëgër vuur mós zeen.*

hawfwieëg (bw.) en (vz.), hawwërwieëge (zie ald.).

hawfzöstër (v.; -s; -ke) [Eng. *half sister*, Hd. *Halbschwester*], halfzus: *nao d'n doeëd van mi-j moodër is mi-jne pa mèt Ti-jna gëtrouwd, woe dër twieë dochtërs mèt haef, mi-jn hawfzöstër.*

haws (v.; -e; hejske) [Mnl. *hantsc(h)oe*, D. (Rijnl.) *Händsjuh*, Hd. *Handschuh*], handschoen: *vreugër strikde de moodërs hawse vuur de kënjër; glassehejskës zeen swënt(sj)ërs vääld te kawd.*

hawte (zich), 1 ((on)overg. en wederk.; hoeël (zich), h. (zich) gëhawte), hawwe; houden: (**uitdr.**) *de band hoeël neet*, de lucht bleef er niet in; *det moogs-te diech hawte*, daar ben ik niet op gesteld; [Hd. *halten*], *de mós miech neet vuur de zot (gek) hawte*, beetnemen; *hawt d'ne mónnd* (vulg. *d'ne bek, de bakkës*), zwijg; *hawt de fëtsówn (d'n mëneere)*; *ze waas neet mieë te hawte*, zij moest doen wat zij van plan was; *iech kan det pak neet mieë hawte*, het wordt me te zwaar; *kënjër mós-te kort hawte*, voor kinderen moet je streng zijn; **2** (wederk.; hoeël zich, h. zich gëhawte) [Hd. *sich halten*], *hawt tiech, hawt uch*, afscheidsgroet; *gieë höbt uch good gëhawte, mëdam*, u ziet er nog goed uit; *iech kos miech neet mieë (nimmieë) hawte van 't lache*, ik kon niet meer van het lachen [Hd. *sich nicht halten können vor Lachen*].

hawve gare (m.; hawf gare; g. dim.), halve gare, idioot: *bès-te neet good wi-js, dén bès-te 'nën hawve gare*; *daen hawve gare mós-tën in de mot hawte, want dae haef ze neet allëmaol op 'n ri-j*.

hawvërwieëge, 1 (bw.) [Eng. *halfway*], hawfwieëg; halfweg, op de helft van een karwei [Hd. *zur Hälfte fertig*]; *hawvërwieëgën haef di-j aw flemp 't mets in 't vérke laote zitte* (heeft zij opgegeven); **2** (vz.) [Eng. *halfway*, Eng. *auf halbem Wege*], hawfwieëg; halfweg: *Lëwi-j woeënt hawvërwieëge Mëzeik en Ieële*.

hawwe (zich) ((on)overg. en wederk.; hoeël (zich), h. (zich) gëhawwe), hawte (zich) (zie ald.).

hawwing (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Haltung*], (m.b.t. het leger) houding, lichaamshouding: *bi-j d'n tróp mós(dës)-tën alle vi-jfgësj-jts in hawwing stoeën* [Hd. *Haltung annehmen*]; **2** [Hd. *Haltung*], (m.b.t. het gedrag) houding, gedrag: *di-j hawwing waas mer*

'nën aer; **3** (m.b.t. de gedragslijn) instelling, gezindheid, mentaliteit, gedragslijn: *we móttën oos hawwing nog bëpaole* [Hd. *eine Verhaltensregel festlegen*]; *vreugër hawwe de luj 'n hieël angër hawwing tieëgënuuvër seks es nôw*.

hazëlup (v.; -pe; -ke) [Eng. *harelip*, Hd. *Hasenlippe*], hazenlip: *mèt di-j hazëlup haw Jan waal get van 'ne paoshaas*.

hazëpieëpër (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hasenpfeffer*], hazenpeper: *luuëts-tën hazëvleis staove mèt azzi-jn, pieëpër en angër gëkrujje, dén höbs-tën hazëpieëpër*.

hazërök (m.; -rögke; rökske) [Hd. *Hasenrücken*], hazenrug: *hazërök is e gëbraod van de rök van 'nën haas*; *de jieëgër sloeëg 'nën alikkën hazërök in z'ne kammëzaol*.

hazësläöpke (o.; -s; -) [Hd. *Schläpfchen*], hazenslaapje: *nao zoe'n hazësläöpke bès-te weer zoe móntër es 'n hoon*; *duis-tën 'n hazësläöpke, dén sluuëps-te wi-j 'nën haas en duis-te d'n ouge mer éffe (éffekes) tów*.

hazëwënd(sj) (m.; hazëwënd(sj)hun; hazëwënd(sj)hun(d)sje), hazewind, windhond [Hd. *Windhund*]; *is 'ne Spaansën hazëwënd(sj) in de kónkoeërs vuur hazëwënd(sj)hun neet mieë zoe rap es de wënd(sj), dén is tër e vuuëgëlke vuur de kat* (dan leeft die niet lang meer).

hé (tw.), **1** bij opluchting: *hé, det is 'ne stein van m'n hart*; *hé, dao bën iech van aaf, van dae zeivër*; *'hé, 'zag de beur tón dër van 't (h)ujske kwoëëm*; **2** bij teleurstelling: *hé, waat e kni-jnke* (kwaad persoon); **3** bij pijn: *hé, dao höb iech miech 'n gooj gëzat* (daar heb ik me verwond); **4** bij verwondering: *hé, waat 'n stroeët*; **5** bij voldoening: *hé, det duit 'ne mins ins good*

(aan z'n aw pens); **6** bij krachtinspanning: *hé, dao hōb iech miech aan vērèk*; **7** om een positief antwoord uit te lokken: *det is toch sjik, hé?*; **8** bij woede: *hé, de zou(d)s d'n hart opvrieëte van kollaer; hé, de zou(d)s waal ówt de vel sprènge*; **9** als je iets niet verstaat: *hé, waat zègks-te?*; **10** om de aandacht te wekken: *good braaf zeen, hé jungske!*

hechte, zich (wederk.; héchde zich, h. zich gehéch), verkleefd raken aan: *op d'n door héchs-te diech aan zoe'n kat; wieë hōbben ós gehéch aan det dōpke* (klein kind).

heelaba(h) (tw.) [Fr. *hé, là-bas*], hé, (daar) ginds: *heelaba(h), neet zoe de bieës ówthange* (niet zo beestig te keer gaan)!

heemël, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *heaven*, Hd. *Himmel*], hemel: *sómmigge luj gluive det ze nao hunnën doeëd nao d'n heemël goeën*; **2** (m.; -s; -ke), baldakijn: *in de preséssie (perséssie) loeëp (lieëp) de pëstoeër mèt de mónstrans óngër d'n (draag)heemël*; **3 (uitdr.)** *dao vërdeens-te diech 'ne stool mèt in d'n heemël*, dat blijft niet onbeloond; *'t is 'n èngèlkën in d'n heemël*, het kindje is gestorven; *es d'n heemël invilt, vallën alle mösse doeëd*, wordt gezegd als iemand pessimistisch is; *es iech zoeväöl plaats kri-jg in d'n heemël, bèn iech al hieël kóntént*, er is toch plaats genoeg; *in d'n heemël ieëte ze ri-jstëpap mèt gouje lieëpèlkës*, in de hemel is het geweldig goed; *mën geit neet op klómpe nao d'n heemël*, je moet altijd rechtvaardig zijn; *'t is 'nën heemël vuur de ouge, 'n hël vuur de zieël en e vagëveur vuur de portëmënee*, wordt gezegd van een mooi meisje; **5 oud Maaseiker spelgebedje**: *'In de naam van de blok... stik, stak, stok* (volgens prof. dr. J. STRYCKERS: *spik, spak, spok*); *appële, pieëre, prówme, noeëte (nuuët)*; *bieze – bieze – babële; de hëndsjes*

same, de uigskës tów; zoe goeën wieë nao d'n heemël tów.' (Opgetekend door Harrie BEENDERS)

heemële (onoverg.; heemelde, is en h. gëheemeld), sterven, hemelen: *tón hae mós goeën heemële, zag de séntepie(ë)r* (vrek): *'Iech zou m'n vot wëggieëvën* (ik zou heel vrijgevig zijn) *es iech kos hi-jbli-jve.*'

heemëlop (bw.), volop [Hd. *vollauf*], hei-op; ten volle, in overvloed, volledig, volop: *soeëmërs is heemëlop werk in d'n hoeëf; de meiste gepénsjeneerde gëneetën heemëlop van hun pénsjoeën.*

heemëlsbreid, 1 (bn.; g. tr. v. verg.), zeer groot, hemelsbreed: *'t is 'n heemëlsbreid vërsjil of d'ne bufstök zoe mals is es boeëtër of zoe tej es 'ne (laere) lap*; **2** (bw.) in rechte lijn gemeten: *hemëlsbreid is 't van Kölle* [Hd. *Köln*] *nao Mëzeik hóndërd killëmaetër.*

hègk, 1 (v.; -e; -ske) [Eng. *hedge*, Hd. *Hecke*], **1** haag, heg: *mösse zitte gaer in hëgke; hëgke wuuëre gësjoeërën op 'n huuëgde van 1,8 maetër, mer de hōbs ouch hoeëg of vërwiljërde hëgke*; **2 (uitdr.)** *det krappuul is achtër 'n (de) hëgk groeëtgebërach*, is slecht opgevoed; **3 vroeger boden heggen in de velden beschutting**: *'Vreugër zatte (poeëtde) de beurën hëgke rōnd de vëljer; want det waas good vuur de wënd(sj) te brieëkën en de hëgke woeërën ouch 'n bësjötting bi-j vreeswaer. Allëwi-jl zeen we allein nog aw dāörëhëgke rōnd 'nën awwe bōngërd (boomgaard).*'

hëgkënavvëkaot (m.; -e; -avvëkäötsje) [veroud.; Eng. *hedge-lawyer*], **1** heggenadvocaat (gew.), onbevoegd rechtskundige: *daen hëgkënavvëkaot hulp tiech van ('t) béd op ('t) struuë*, hij zorgt dat je achteruitgaat (aan lager wal raakt); **2** (scheldw.) schijngeleerde: *dae mówleëman*

meint det-ër kan kalle wi-j 'nën avvëkaot, mer 't is 'nën hëgkënavvëkaot, dae zoe lómp is es e kujke; 'nën hëgkënavvëkaot is eine dae gëlieërd duit, mer eigëlik niks wèt.

hëgkësjieër (v.; -e; -ke) [Eng. *hedge-shears*, Hd. *Heckenschere*], heggenschaar, tuinschaar: *sómmigge kruuëtëlikke (overdreven puntelijke mensen) sjieërën hun hëgk zoe rech es 'n kieërs, mer de meiste pakke de hëgkësjieër en sjieëre de hëgk op 't heilig oug.*

hëgkëweef (v.; -weeve; -ke) [Vnnl. *haeckweduwe*], haagweduwe (gew.), ongehuede moeder: *es d'n einën of d'n angëre sjërpen örgës z'ne wëkkër haef laote stoeën (ergens een buitenechtelijk kind heeft), dën is det vrouwke hëgkëweef; 2 neen, een ongehuede moeder zit niet achter een haag: 'n Hëgkëweef is 'n moodër di-j neet gëtrouwde is. 'Hëgk' in hëgkëweef stuit dëk vuur get waat neet in d'n haok is, wi-j bëvuurbeeld ouch in hëgkësjoel of hëgkëpraek. Allëwi-!l zeen hieël vööl moodërs hëgkeweefe.'*

Heibloom, De; De Heidebloem: *'De Heibloom waas oeëts de stuudentploog van de krujshieëre.'*

heil (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *heal*, Hd. *heil*], heel; genezen, weer gezond: *es 'n wónj gënieëzën is, is ze heil.*

heile (overg.; heilde, is gëheild) [Eng. *to heal*, Hd. *heilen*], helen, genezen, gezond maken: *di-j deepe wónj wilt mer neet heile; 'n wónj heilt lansëm; es 'n wónj aan 't heilën is, moogs-te neet kratsën aan de rouf, onneet es 't rööfke juuëk; det heilt neet good.*

heilig (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *he(i)lich*, Eng. *holy*, Hd. *heilig*], heilig: (**uitdr.**) *det meúrke stuit ówt 't loeëd, want det is op 't heilig*

oug (op 't gëraak) gemétseld; Zjërtrud is 'n heilig buuënke, zij is buitengewoon braaf (en wil dat ook geweten hebben); det zeen heiligge hujskës (woes-te neet tieëge moogs pisse), dat zijn instellingen, meningen, belangen die onaantastbaar zijn; d'n ottoo is 'n heiligge ków, is een onaantastbaar bezit (en recht) en wordt hoog aangeslagen.

Heilig Wammës, Het; 1 Het Heilig Wammes: (sponsor DGMD) *'Het Heilig Wammës, det zich in 't bëgin 'De Raod van Zieëve' neumde, waerdën opgërich in 1949 en bëstóng ówt de hieëre Jean Vankerkom, Gaston Croymans, dae vuuërzittër waas, Jo Op de Kamp, Pierre Brouns, Jules Gutschoven, Paul Grutman en Winand Engelen. Saer 1952 neumde ze zich 'De Raod van Groeëtriddërs van 't Heilig Wammës'. In 1955 waerde de hieëre Karel Vandeberg, Hubert Kraewinkels en Tony Van Wijck opgënommën in deeze raod en saer hetzëlfde jaor waerde 't dagëliks bëstëur van de vëreinigging bëzat doeër vuuërzitter Gaston Croymans, sikkërtaris Tony Van Wijck en kasseer Albert Kraewinkels. In 1971 waerde de vëreinigging gësplits in 'nën aktieve 'Raod van Ölf', namëlik 'De Groeëtriddërs van 't Heilig Wammës' en 'ne 'Prinsëraod'. In 1971 waerde Tony Van Wijck aangëstèld es Vors(t) en Algëmein Vuuërzittër'. Vuuërzittër van de Raod van Awd-Prinse waerde Albert Kraewinkels. Ouch waerde rónnd daen ti-!d de Wammësklub opgërich, woe Herbert Maas latër vuuërzittër van waas. Groeëtriddërs en Riddërs van 't Heilig Wammës op 11-11-1981 woeëre: Harrie Beenders, Pierrot Van Haelst, Tony Van Wijck, Prins Sidwan I, Herbert Maas, Etienne Reynders, Lei Peeters, Tei Raedschelders, René Peeters, Hubert Slangen, Rik Timmermans, Winand Purnot, Mathi Raedschelders, Lom Reinders, Jef Haeldermans, John Golsteyn, Peter Graux,*

Harry Vankerkom, Winand Damen en Wiel Janssens. '(Bron: KRAEWINKELS, Albert, 33 jaar Heilig Wammes, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 27-30); *'Vuur e gëdach te gieëve van de aktievieteite van Het Heilig Wammës pakke wieë 't jaor 2014. In det jaor organiezeerde ze: de oeëpëningsmès, de prinsëzitting, de kënjërzitting, resépsies, 't gala van de buut, 't wammëseurke, 't karnëvalsdienee, 't zjubbielee(j)umsbook, 't sprieëkwoeërdëbook (zjëwieëlëbeukske) van Tony Van Wijck en nêteurlik d'n hawfvestoet.*'; **2 legende van het Heilig Wammes:** *'Dit vërtëlsëlke geit uuvër e vërsliëte wejmëske det doeër 'ne bieëdëlaer aan de Bleumërport is achtërgëlaotën en det zoe óngër de vluuë zit det 't bëwaeg.'*

Heilig Wammësstraot, de; de Heilig Wammësstraot: *'De Heilig Wammësstraot, di-j in de vërkavëling 'Plantaasj' ligk, dank häöre naam aan het wammës (wambuis), (e jéske), det aan de Maas oeëts doeër 'ne booheemër waerdën achtërgëlaotën en det bëwoeëg doeër de vluuë di-j drin zoeëte (plaatselijke sage). De straot en de karnëvalsvëreinigging zeen in Mëzeik daonao gëneump.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseiker straten en wegen*, p. 91-92)

Heiligdómsvaart; Harlindis- en Rëlindisstoet (zie ald.).

heiligge (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Heilige(r)*], heilige: *tër ieëre van wëlken heiliggën (waarom?) höbs-te de këstum aan?; d'n heiliggën ówthange, det kan dae zjëzwi-jt (valsaard) good; diech bës 'ne sjoënen heiligge, een rare snuiter; iech hób alle heiliggën aanroope (aangeropen), ik heb alles geprobeerd; Eef haef 'ne goojën heiliggën aanroope, zij heeft succes gehad; dae Zjieër, det is ouch geinën heiligge, die heeft ook zijn gebreken, vergist zich wel*

eens.

heiliggëndaåg (sleптоon), **1** (m.; id. (stoottoon); daegske) [Eng. *holy day*], heilig(en)dag: *'nën heiliggëndaåg is bi-j de kattëli-jke 'ne kirkëlikke fieësdaåg [Hd. kirchliche(r) Feiertag] dae neet op 'ne zóndig vilt; 2 (uitdr.) de mós dao neet zoe'nën heiliggëndaåg van make, je hoeft daar niet zo nauwkeurig mee om te gaan; zo erg is het niet; woe kump daen heiliggëndaåg vanaaf?,'* wordt gezegd als iemand onverwachts iets positiefs doet.

Heilig-Krujskolleezje, Kolleezje van 't Heilig Krujs; Heilig-Kruiscollege: *'In 2005 veerde de krujshieëre (zie ald.) 't 150-jaorig bëstoeën van hun kolleezje, det dus in 1855 waerdën opgërich. Waat daobi-j neet vërgieëte maag wieëre, is det de patërs ouch al vuuër de Franse Rëvëlujisie in Mëzeik óngër angërën op óngërwi-jsgëbeed aan de slaag woeëre. Van e stök of sésting lieërlingën in de 2de hölf van de 19de ieëw ging de sjoeël aan 't ènj van di-j ieëw nao 150. In 't jaor 1897-1898 waerde dën ouch de 'nówbów' vuur de intërnën in gëbruik gënómme. In de ieërste hölf van de 20ste ieëw greujde 't lieërlingësi-jfër wujjër nao bëkans 500 lieërlinge. Aan de sjoeël zelf waerde groeëte stökke bi-jgëbówd in 1948, 1957 en 1965. Leekëlieërare zeen ingësjakëld saer 1943. Mèt 'n maesjësafdeiling, di-j in nog gein tieën jaor ówtgreujde nao bëkans 300 lieërlinge, waerde bëgos in 1955. Saer 1963 ging de maesjëssjoeël allein wujjër óngër de naam 'Vri-j Huumanjoora vuur Maesjës'. Ouch in Neerootëre kwoeëm in 1964 'n afdeiling vuur jóngës mèt ach jaor latër al 'n gooj hóndërd lieërlinge. In 1997 ginge de maesjës van d'n twieëdën en d'n dörde graod van de 'Vri-j Huumanjoora', di-j tot det jaor in de Ieërste Straot hawwe gëzieëte, uuvër nao 't kolleezjën in de Pëlsërstraot. Mèt de*

vernowwing van 't óngërwi-js kwoeëm tón 'n appaarte sjoel vuur jóngës en maesjës van 't 1ste en 2de jaor in de gëbówwën in de Ieërste Straot. In e paar jaor ti-jd greujde dees ieërstëgraodssjoeël ówt nao mieë es 500 lieërlinge. In 2014 verhówsde d'n ieërste graod nao de Pélsërstraot, want dao stónge de gëbówwën óngërtösse laeg: d'n twieëdën en d'n dörde graod zoeëtën al saer séptémber 2012 oppe kampus op Sint-Jansbërg. In 1996, 'n topjaor, woeëren aan 't kolleezje 'n gooj 180 óngërwi-jsminse verbónge. Vanaaf 2002 huuëren alle sjoële van de Kattëli-jke Sjoelëgëmeinsjap Harlindis en Rëhindis Mëzeik-Kindër (zie ald.) óngër ei sjoelbëstëur, de vzw KaSo Mëzeik-Kindër. In 1974 wirkdën in de sjoel nog 20 krujshieëre, in 2004 nog veer. Aan 't kolleezje, det alti-jd de naodrök haefgëlag op vörming, zieëker ouch bówte sjoelvërband, zeen dówzënde jóng minsën aafgëstudeerd di-j hi-jjëróm mer ouch wujd en breid dëk leijinggieëvënde funksies höbbën of höbbe gad. De lêste veer dirrëktäörs van 't kolleezje zeen gëwaas: Frans Verhoeven, Lambert Kreuwels, Mathieu Martens en Frank Hungenaert.' (Bron: Z.E.H. Prior en oud-directeur MARTENS, Mathieu, én oud-collegedirecteur HUNGENAERT, Frank)

heimejjër, **1** (m.; -s; -ke), heidemaaiër: *eine dae de hei kort hult (hilt) of mejt is 'nën heimejjër; de bèstën heimejjër is 't heisjaop (heideschaap); 2 (uitdr.) es-te vrëks van d'n hóngër, kóns-tën ieëte wi-j 'nën heimejjër, dan heb je goede appetijt, dan kun je erg veel eten.*

heimëlik, **1** (bn.; -kër; -ste) [komt van 'heim' (huis); Mnl. *hemelijc* (behorend tot het huis, geheim, verborgen), Hd. *heimlich*], geniepig, gluiperig: *det is 'nën heimëlikkën däögëneet ('nën heimëlikke nóndëdzjuë); 2 bw.), stiekem: we hawwe d'r heimëlik*

plëzeer in det daen aanstëllër zich 'nën aap haw gëvange; we höbbën ós heimëlik (h)oeërówt gëmaak, wij zijn er stiekem vandoor gegaan; dao waas iech heimëlik bli-j vuur, in mijn binnenste was ik daar blij om.

heimëlikke (m.; id.; g. dim.), stiekemerdt: *daen heimëlikke kump ieërs get kattëpóchële makën (vleien) en dën trëk tër diech 'ne kloeët aaf (dan brengt hij je nadeel toe).*

hei-op (bw.), heemëlop (zie ald.).

heis (bn.; -ër, -te) en (bw.), **1** [Mnl. *heisch*, Eng. *hoarse*, Hd. *heiser*], hees, schor: *doeër ze gërouk zit Fóns nów mèt 'n heise stöm; z'n kael is heis van 't sjrieëve; 2 (uitdr.) Nol is zoe heis es 'ne katër.*

heisigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *hoarseness*, Hd. *Heiserkeit*], heesheid: *Gus raak mer neet van di-j heisigheid aaf; 't is gëweite det di-j vélmówl (lefbek) väöl mówls (veel praat) haef, mer doeër z'n heisigheid mó-t-ër dri-j wieëke z'ne mónd (vulg. mówl) hawtën en maag-tër allein mer get mówle trëkke (gekke gezichten trekken).*

heit (bn.; -ër; -ste) [Eng. *hot*, Hd. *heiß*], **1** erg warm, heet: *is de sop te heit, dën mós-te bloeëze; 't broeëd kump heit ówt d'n oeëve, pas uit de oven; 2 (vulg.) hitsig, geil: 'nën heite bók (een hitsige man); 'n heite geit (teef); 'n heit wi-jf(ke); 3 m.b.t. een spelletje: 'Es-te kortbi-j de oplossing of 't doel bès, reup d'n tieëgëspuuëlër 'heit' en es-te d'r hieël kortbi-j bès, reup-tër 'heit, heit, heit'.'; 4 (uitdr.) dae kieërël is zoe heit es get, is erg geil; 't kan neet heitër zeen es koeëke, erger kan niet; moeilijk gaat ook; ik probeer het toch maar eens [wordt gezegd om jezelf of iemand anders bij gevaar moed in te spreken]; waat iech neet weit, maak miech neet heit, wat ik niet weet, deert mij*

- niet; *wieë höbbën al dèkkër vuuër 'n heit veur gëstange*, moeilijkheden gaan wij niet uit de weg.
- heit stök** (o.; heite stökke; heit stökske), geile vrouw, heet stuk: *bi-j det heit stök haef al mënniggën heitën tókkër* [Bargoens voor 'libidineus man', 'wellusteling'] *ze krówt en ze zaod vërsjoeëte* (zich uitgeput en zijn zaad verspild).
- heite** (m.; id.; g. dim.), heite bók, heitzak, heite bliksem (zie ald. 2de bet.).
- heite bliksëm**, **1** (m.; -s; g. dim.), **1** (m.b.t. een gerecht) hete bliksem: *ómdét dees sjoëttël mèt wërme puuree wuuërt gieëte, neume we ze heite bliksëm*; **2** **wat zit in hete bliksem?** '*Gëstaofde ieërpële mèt éppelkes en vleis neume we heite bliksëm. Ouch ieërpëlën of puuree mèt gëbroeëje lieëvër of bloodwoeërs wuuërt heite bliksëm gëneump. Stokvès (bakkëljaw) mèt ieërpëlën en móstërdsaws is e geréch det hi-j békënd is es 'heite bliksëm'.*'; **3** (m.; -s; g. dim.), heitzak, heite bók, heite; geilaard, geile man: *tón Door, daen heite bliksëm, 'nën ummër i-jskawd watër uuvër zich hieër kraeg, waas 't innins gëdoeën mèt z'n heitigheid, want hae ri-jjërde wi-j e blaad (louf).*
- heite bók** (m.; -buk; heit bukske) [Hd. *geiler Bock*], heitzak, heite, heite bliksem (zie ald. 2de bet.).
- heite, I** (onoverg.; hède (hoeët), h. gëheite), **1** [Hd. *heißén*], heten: *wi-j hëts tiech?*; *Tjeu hët nao ze vadër; wi-j hède dae mins?*; *iech heit Tei en iech sjri-jf miech Kees*, mijn voornaam is Theo en mijn familienaam is Kees; *wi-j mót 't kènd(sj) heite?*; **2** (**uitdr.**) *di-j sjoop hët neet Leen (Lieën)*, wordt gezegd als men de schop (of iets anders) niet graag uitleent; **II** (m.; id.; -), heitzak, heite bók, heite bliksëm, (zie ald.).
- heitigheid** (v.; g. mv.; g. dim.), geilheid [Hd. *Geilheit*], hitsigheid, hitte: *van heitigheid haw daen heite bók neet in de gatër det 't vroeër det 't kraakde.*
- heitmake** (overg.; maakde heit, h. heitgëmaak) (vulg.) (gemeenz.) opgeilen: *nów haef zich daen Hélmès, daen heitzak, toch weer laotën heitmake doeër di-j heite teef dao.*
- heitzak** (m.; -zék; -zékske), heite bók, heite, heite bliksem (zie ald. 3de bet.).
- heitzékske** (o.; -s; -), **1** pikant gometje: *vuur m'ne sintërklaos hób iech 'nën tejjër slók gëkrieëge: kien(d)sjëskak* (suikerbonen), *niknékskes* (letterkoekjes), *kermélle, sjieklèt en heitzékskes*; **2** geilaard: zie: *heite bliksëm* (3de bet.).
- heivènk** (v.; -e; -ske), **1** kneu, kneuter, vlamsijsje (gew.), hennepvink: *de heivènk kèns-tën aan ze blawgri-js köpkën en z'n roeëjbrówn wéngskes; de heivènk is e vuuëgëlke det de minse gaer in e kuuëtsje zëtte, ómdét 't zoe sjoëën zunk*; **2** **de Heivinken**: '*De Heivènkën is saer 1994 e békënd mannëkoeër mèt zoe'n 50 zèngënde leedën ówt Gènk (Watërsjei) mèt es dirrizzjént (2014) Eugène Colson, dae ouch mëzi-jkliéraar is in Mëzeik.*'
- heivërs** (bw.) [uit 'heem/heim-waarts'; Hd. *heimwärts*], eivërs; **1** huiswaarts, naar huis: *gank heivërs, want we zeen d'ne zate kál zoe meug es kaw pap*; **2** (**uitdr.**) *bli-jf nog get, dén geis-te séffes mer get ieërdër heivërs*, humoristische uitnodiging om nog wat te blijven.
- heks** (v.; -e; -ke) **1** [Hd. *Hexe*], m.b.t. toverij: *'t volksgëluf zoeëg vreugër in elk awd,*

krómp, bieëdlvrouwke, det t'r allein vuurstóng, 'n heks; 2 1 [Hd. Hexe], feeks, helleveeg: di-j heks is 'n tang van e wi-jf (boosaardige vrouw); iech wou ech li-jje det di-j heks op d'n héksebêrg zoeët (voorgoed ver van hier was); 3 lelijke vrouw: in häör jóng jaore waas Bet zieëkër geine kni-fn (was zij beslist een mooi meisje), mer nôw ze békans de hóndêrd is gëpasseerd, is ze 'n aw heks (gëwoeëre); 4 onvriendelijke vrouw: wi-j di-j heks kwoeëm opspuuële, jóng, tón ging d'r rouk op (toen werd er hevig gereageerd).

Heks van Awwëneik, de; de Heks van Aldeneik: *'De pëstoeër van Awwëneik zou rónnd 1596 in Awwëneik de hostie höbbën gëgieëvën aan 'n vrouw di-j doeër de minsën 'n heks waerde gëneump. Doeër te këmunie te goeën wou de vrouw laote ki-jke det ze hieëlëmaol gein heks waas. Mer tón de vrouw trök nao häör plaats ging, voeël (vieël) de hostie ówt häöre mónnd. Sjoëën gënóg blaef de vrouw, di-j de hostie wou oprape, mèt häör vingërs aan de vloersteïn plëkke. Nao zieëgëning doeër de pëstoeër kwoeëme de vingërs dén los, mer in de vloer woeëre waal dri-j gieëtsjës (pötsjës). De steïn is in de kirk van Awwëneik ingemétseld in de moór van de réchse zi-jbeuk. De heks waerde vërbrand oppe Mert in Mëzeik, want ómdét de hostie neet in häöre mónnd wou bli-jve, waas bëwieëze det ze (zóngër twi-jfël) 'n heks waas.'* (Bron: BROENS, Marietje, De Heks van Aldeneik, De Maaseikenaar, 1972, 1, p. 13-15)

hékse (onoverg.; héksde, h. gehéks) [Hd. *hexen*], **1** toveren, heksen: *get hieël rap doon, zjus ofs-te det mèt touvërkrach duis, is hékse; 2 (uitdr.) sjei ówt mèt det gëjaag, want iech kan neet hékse, zo snel kan ik dat niet doen.*

héksebêrg (m.; -berg; -bergske), **1 (uitdr.)**

iech wou (iech moch li-jje) det di-j kë(r)nalie (kannaj, knaaje) op d'n héksebêrg zoeët (verwensing); 2 waar bevindt zich de heksenberg? 'D'n héksebêrg waas in de fantëzi-j van de minse 'n plaats wujdëweg, örgës woe noeëts neemës kwoeëm. Zoeët eemës op d'n héksebêrg, dén woeërs-te van dae mins aaf. Ouch nôw höbs-te nog minse di-j gluvën in hékseri-j. Bëkënd zeen de hékseperséssies.'

héksegëluij (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hexenglaube*], **1** heksengeloof, heksenwaan: *in 't héksegëluij vloëge héksen en bókkëri-j(j)ërs doeër de loch; 2 heksenwaan kostte heel wat vrouwen het leven: 'Doeër 't héksegëluij zeen in de 15de en 16de ieëw in Wës-Euroopa mieë es e mëljówn vrouwluj van kant gëmaak. Zoe zeen d'r oeëts in Rëmunj doeër det héksegëluij bënnën e paar wieëke 64 minsën aan hun ènj gëbrach (van kant gëmaak).'* Zie: *Heks van Awwëneik.*

héksejaag (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hexenjagd*], **1** heksenvervolgning, heksenjacht: *es vuurbeeld van de héksejaag kënne we hi-j de heks van Awwëneik (zie ald.) en de heks van Wörfëld; de gëbueërtënisse rónnd de hékse van Wörfëld kónt gieë lieëzën in 'De Maaseikenaar, 1973, 4, p. 19-22', e sjik vërhaol, opgëteikënd doeër Martin Boonen; 2 (pej.; fig.) heksenjacht, meedogenloze jacht: tillëfëneerën achtër 't steur is vërboeëje, mer de pollisse wille d'r ouch gein héksejaag van make.*

hékssel (o.; g. mv.; -ke) [Kil. *hacksel*, Hd. *Häcksel*], éksel; haksel: *vreugër voorde ze de paerd mèt hékssel, gëkap struuë mèt dao get havër óngër.*

héksele (overg.; hékselde, h. gehékseld) [Hd. *häckseln*], éksele; hakselen: *tón nog gein héksele-mësjijne bëstóngë, waerdën 't*

hékselstruuë (hakstro) op 'n *hékselbank* (hakselbank) *mèt 'n hékselmés* (hakselmes) *gehékseld* (*fi-jngëkap*).

hékselkis (v.; -te; -ke), ékselkis; hakselkist: *fi-jn gëkap struuë mèt dao havër óngër gëmèngëld bëwaarde de boorën in de paerdëstal in 'n hékselkis*.

hékselmësji-jn (o.; -e; -ke) [Hd. *Häcksler*], ékselmësji-jn; hakselsnijder, hakselaar, hakselmachine: *ómdét paerd en ouch kuj zoe gek zeen op héksel, hawwe de meiste boorën 'n hékselmësji-jn vuur 't struuë fi-jn te kappe*.

hékseri-j (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hexerei*], **1** hekserij, toverij: *gíng vreugër get vérkieërd, dén meinde ze al gaw det hékseri-j in 't spel waas*; **2 hekserij berustte op bijgeloof**: *'Es de preestër vreugër bi-j d'n duip van e maesjën e Latti-jns woeërd ówt de formul (bi-j 't duipe) vergieëtën waas of 't vérkieërd haw ówtgësproeëke, kos det maesjën heks wieërën en van hékseri-j bësjöldig wieëre. Waat e good vuurbeeld is van op bi-jgëlouf bërstënde hékseri-j.*

héktaar (m.; -e; -ke) [klemtoon op 2de lettergr.; Fr. en Eng. *hectare*, Hd. *Hektar*], hectare: *de Mëzeikër Mert is óngëvieër einën héktaar groeët*.

hël (bn.; -lër, -ste) en (bw.) [als bn. *vóór een o. zn. in het enk., als bijw. en als predikaat: hël* (sleptoon); in alle andere gevallen: *hel* (stoottoon); Mnl. *hel* (helder)], **1** (m.b.t. geluid) luid: *iech huuërdën 'nën hëlle slaag; de kals vääł te hël; dao mós-tër ins hël mèt lache*; **2** (m.b.t. hardheid) hard: *iech kri-jg di-j hel noeëtësjaal neet këpot; dae band is te hël opgëpómp; de koeërs van det broeëd is vrieëd hël; iech ieët 't leefste zoe 'n hël eike; op zoe 'n hël kösse kan iech neet slaope; det is sjóklaat mèt hël in, notenchocolate*; **3**

(m.b.t. snelheid) snel: *loup ins neet zoe hël*; **4** (m.b.t. het gemoed) streng: *Pie(ë)r is hël tieëge z'n kënjër*; **5** (m.b.t. het weer) streng, hard, fel: *'t is 'nën hëlle wënt(sj)ër; 't haef hël gëvroeëre; waat 'nën hëlle wënd(sj)*; **6** (m.b.t. intensiteit) hard: *det hawwe we hël vandoon*; **7** hoog: *zèt de sjoffaasj ins get hëller, hoger!*; **8** stijf, stug: *'nën hëlle buuërstël*; **8** meedogenloos, onvriendelijk, onverbiddelijk, grievend, bars, gestreng: *di-j hel wäärd bèn iech noeëts vergieëte*; **10 (uitdr.)** *gieë gaot t'r hël tieëgënaaen, u pakt het fors aan, u werkt hard; det is dao hël tieëgën hël, niemand geeft toe; Zjef is 'nën hëlle wirkër, hij werkt veel en snel; dae mins geit hël achtërówt mèt z'n gëzóntheid, verslechtert zienderogen*.

hël (v.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. het volksgeloof) hel: *es-te neet braaf bës, geis-te nao de hël*; **2 (uitdr.)** *di-j këttingbótsing waas 'n hël, was ontzettend, een verschrikking, een afschuwelijkheid; vuur dae mins waas 't lieëvën 'n hël gëwoeëre, het leven was voor hem rampzalig en diep ongelukkig geworden; dae is ówt de hël gëkroeëpe wi-j t'r dujvël sloeëp (slieëpde), wordt gezegd over een onhandelbaar persoon; 't is kirmis in de hël, het regent en terzelfder tijd schijnt de zon; diech höbs 'ne kop es ofs-te (of wents-te) de hël höbs aangëbloeëze of de zujs ówt wi-j eine dae de hël gëbloeëzën haef, je hebt een vuurrood hoofd; de lujgs tieëge de klippe van de hël op, je liegt onbeschaamd; stik in 'ne maelzak, dén geis-te gëpójjërd de hël in, verwensing; 't is 'nën heemël vuur de ouge, 'n hël vuur de zieël en e vagëveur vuur de portëmënee, wordt gezegd over een mooi meisje*.

held (m.; -e; -sje), **1** [Hd. *Held*], held: *tón Gus det kënd(sj) ówt de brand haw gëhaold, waas tër d'n held van d'n daäg*; **2 (uitdr.)** *dao bèn iech geinën held in, daarin blink ik*

niet uit; *diech bès miech 'nèn held*, jij bent zeker geen held.

hélle (m.; -id.; g. dim.), **1** meedogenloze: *kómpassie haef daen hélle vuur niks of vuur neemës*; **2** gestreng: *de meistër is 'nèn hélle, woe de kènjër geine sji-jn van kans bi-j höbbèn es ze get willèn ówtstieëke*; **3** verhard wegdek: *op d'n hélle loupèn is neet good vuur de gëvrichtër.*

Hélleputte; Helleputte: *'Hélleputte (1852-1925), dae in Mëzeik aan de Eikërport e standbeeld haef, waerde gëboeërèn in Gent en is aafgëstudeerd es inzënjäör (eerste lettergr. uitspr. zoals in Fr. ingénieur) van Brögekën en Waeg en haef tösse 1874 en 1911 lès gëgieëvën aan de Luuëvëse uunievërzieteit. In 1889 waerde hae vuur 't arróndissëmènt Mëzeik gëkoeëzën es parlëmëntaer, waat-ër 35 jaor is gëblieëve. In 1890 stichde Hëlleputte mèt ze sjoënbroom Schollaert de Bëlzje Boorëbónd en 't jaor drop de Volksbónd, dae al rap 200.000 leedën haw. Mënistër is tër gëwaes van Pos en Tillëgraaf én ouch van Landbouw en Oeëpënbaar Wërke. In 1898 waerdën hae vuuërzittër van 't Davidsfónds.'*

hëlligheid (v.; g. mv.; g. dim.), (fig.) gestrengheid, strengheid [Hd. *Streng*]: *Sjarël is hël tieëge de minse, mer di-j hëlligheid zujs-tën ouch bi-j häömzëlf (bi-j z'n eige)* (hij is ook veeleisend en streng voor zichzelf).

helm (m.; -e; -ke) [Eng. *helmet*, Hd. *Helm*], **1** helm: *bès-te mèt d'n helm gëboeëre, dën bès-te 'ne slumme mins en/of höbs-te gëlök in waas-te duis*; **2** **mijnwerkers droegen aanvankelijk leren helmen:** *'De iëerste jaore det de pöt (mijn) oeëpe waas, hawwe de mi-jnwirkërs (pöttërs) platte, laere hëlmen op hunne kop, di-j ówtzoeëge wi-j*

de hëlme van de Èngëlse sëldaote.'

Hëlmes, roepnaam voor Willem.

hélóp (bw.), **1** luidop (gew.), hardop: *zègk 't mer hélóp; dènk ins hélóp*; **2** (**uitdr.**) *de moogs de gëdach höbbe, mer de moogs 't neet hélóp zègke*, openlijk mag je het er niet over hebben.

help, **1** (v.; -e; ke) [D. (Rijnl.) *Hülfe, Hälpe* (bretel)], bretél; bretel: *vuur d'n bóks op te hawte bès-te bieëtër aaf mèt hëlpen es mèt zoe'ne strange reem*; **2** buikriem van een paard: *de zaal van e paerd maaks-te vas mèt 'n help rónd z'ne bówk.*

hélpe (overg.; hólp, h. gëhólpe), **1** bedienen: *wuuërt gieë gëhólpe, mënneër?*; *zeet gieë al gëhólpe, mëdam?*; *kan iech uch hëlpe, juffrouw?*; **2** [Eng. *to help*, Hd. *helfen*], bijstaan: *help miech traan dënke; help dae mins ins in z'ne jas; iech hób m'ne kammëraod aan 'n vrouw gëhólpe*; **3** [Eng. *to help*, Hd. *helfen*], een gunstig effect hebben: *de pillën höbbe gëhólpe; tieëge d'n doeëd hulp niks*; **4** (**uitdr.**) *mót iech tiech mësjun hëlpe?*, moet ik je misschien een draai om je oren geven?; *de höbs m'nèn ottoo nao de botte (vulg. kloëete) gëhólpe*, om zeep geholpen; *dae klómpëklaos haef miech van (t) béd op (t) struuë gëhólpe*, hij heeft me tot armoede gebracht, mijn zaak verslechterd.

hëls (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Eng. *hellish*, Hd. *höllisch*], hels, duivels, verschrikkelijk, gruwelijk, erg: *van di-j wieëjën haw Kit hëlse pi-jn; waat vuur 'n hëls lëwejt waas det in dae zaal?*

Hëndrik, **1** roepnaam voor Hendrik; **2** **Maaseiker gedichtje:** *'Hëndrik, de péndrik; waat rammëlt tiech in di-jn bóks al van di-j smieërigge boeëtërmëlk, roetsj,*

roetsj, roetsj. (Opgetekend door Jean LATOUR)

héndsjje (o.; -s; -), **1** washéndsjje; washandje: *bi-j ós haef eedërein z'n eige kleur van héndsjje*; **2** (m.b.t. kinderen) [Hd. *das Händchen geben*], een handje geven, dag zeggen: *gieëf miech ins e sjoeën héndsjje*; **3** (m.b.t. kinderen) de rechterhand: *ÿ good (sjoeën) héndsjje*; het links handje: *ÿ vërkieërd héndsjje*; **4 (uitdr.)** van jénse, dao haef daen hittëpëtít (klein ventje) 'n héndsjje van ëwég, dat kan hij goed; *iech wil dao 1000 euroo vuur, sjoeën in ÿ héndsjje*, netto, cash; *help ins 'n héndsjje*, een beetje; *dae is van ÿ héndsjje*, hij is homofiel; *eemës mèt e kawd héndsjen aan de vot veule*, iemand vleien; *di-j lui ft-j(j)oeël haef pieëpërkooke héndsjes*, zij is erg onhandig.

hèngs (m.; -te; -je), **1** [Hd. *Hengst*], hengst: *es oos maer, Kadanza, stieëg* (hengstig) *is, goeën we mèt ze nao d'n hèngs (d'n dëkhèngs)*; **2** [Hd. *Heini*], dom mens, sufferd, stommeling, stomkop, sukkel: *laot dae klöppël dao mèt z'n han vanaafbli-jve, want daen hèngs vërkloeët* (verprutst) *tiech det*; **3** geilaard: *daefiks* (rokkenjager) *is 'nën échten hèngs*; **4** sterk en vurig man: *vuur zoe e zwaor werk höbs-tën e paar (jóng) hèngste vandoon*; **5** (samenst.) 'ne lómpërik neume we waal ins 'ne boorënhèngs of 'ne karhèngs.

hèngsël (o.; -s; -ke) [Mnl. *hencsel*, *hengsele* (scharnier), Eng. *hinge*, Hd. *Angel*], hengsel, scharnier: *we mótte de hèngsëls van de blënje* (blinden, vensterluiken) *meenije* (meniën), *want di-j zeen aan ÿ roste* (roesten); *de vrejëlpot goeëjde de duuër zoe hël tów, det ze ówt häör hèngsëls vloëëg*.

hèngste (onoverg.; hëngsde, h. gëhëngs), zich aafjakkëre; zwaar werk verrichten,

ploeteren: *väöl minse móttën hun hieël lieëve lank ligkën hèngste vuur aan de kos te kómmën en angëre kónnën al di-j jaorën op hun kónt zitte nikse*.

hëngstëboor (m.; -e; -beurke), hooghartige en stugge man: *'nën hëngstëboor is eine dae ÿ hoeëg in z'ne bol haef* (die hoogmoedig is), *dae gaw op ze paerd zit* (vlug boos is) *en neet mèt de minsën óm (uuvërwieëg) kan*.

hënjig (bn.; -gër; -ste), **1** handig, behendig, vaardig, vlug: *Lëwi-j is hënjig mèt de kómpjoetër; det bi-jdërhéndsjën is hieël hënjig*; **2** fors, flink, mooi: *'n hënjig maesje neume we ouch 'n sjoeën pöl*; **3** tamelijk wat: *de hoofs tiech neet te spooje, want de höbs nog hënjig get ti-jd*; **4** niet meer klein: *Gerda is nog mer tieën, mer ÿ is al 'n hënjig maesje*; **5** goed hanteerbaar, geschikt, handig: *det is 'nën hënjigge buuërstël*.

hënjigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** foefje: *tón iech Sjël vroëëg of tër miech e bitsje wou hëlpe, maakdën hae zich dao mèt 'n hënjigheidsje vanaaf*; **2** [Hd. *Handlichkeit*], gebruiksvriendelijkheid, hanteerbaarheid: *we höbbe det stri-jki-jzër gëkoch vuur z'n hënjigheid*; **3** behendigheid, handvaardigheid: *mèt de hënjigheid van dae Mil is det in 'ne vläög gëfiks* (gëlap).

hënke (onoverg.; hënkde, h. gëhënk), **1** [Hd. *hinken*], hinken, mank gaan, manken (gew.): *Frans hënk al 'n ti-jdsje, want z'ne voot is ómgëslage*; **2** hinkelen, **het hinkelspel spelen**: *'Es de kënjër (maesjës) hënkëntaerën e steinke van ÿ ei vékskën in ÿ angër stampe, zeen ze aan ÿ hënke, waas-te vreugër väöl mieë zoeëgs es allëwi-jl.*

hep (v.; -pe; -ke), ep; [mijnterm; Mnl. *happe* (hakbijl), Fr. *hache*, Waals *hèpe*, Hd. *Hippe* (hak- of snoeimes; D. (dial.) *Hepe*, D. (Rijnl.) *Häpe*], handbijl, korte hakbijl: *in de*

pöt (mijn) hawwe de pöttërs 'n hep vuur de houtëre stémpels (het stuthout), di-j ze in de tej (plaats waar kolen ontgonnen werden) vandoon hawwe, te bëwirke.

Héppenaert; Heppeneert: *'Héppenaert is e gëhuch van Mëzeik en haef óngëvieër 350 inwoeënërs. Héppenaert – 1202, Heppenardt – woe tieëndówzënde minse van d'n hieële rónfélóm eedër jaor op baevërt (baejvërt, bae(j)vaart, bae(j)wieëg) goeën nao Slivvëvrouwke van Rös in de Sint-Geertruikirk, is ouch bëkënd vuur d'n (t) bi-jlëdeepoo ówt t Brónze Ti-jdpërk (8ste ieëw v. Chr.). De 47 bi-jle en ei brónze lanspunt zeen nôw te bëwónjërën in Tóngërën in t Galloo-Rommeins muzee(j)um. t Groeëtste deil van t gëhuch bëstuit ówt weijën en véljer, t Héppervéld(sj) en de Maaswieërte. Ouch bëkënd vuur Héppenaert is 'De legende van de Kaartridder' (zie Kaartridder). De naam van t gëhuch is in 1999 ouch de straotnaam gëwoeëre.'*

héppentig (bn.; -gër; -ste), héppetig, happëntig (zie ald.).

Hépperport, de; de Hepperpoort: *'De Hépperport – 1379, Heppenarts poerte – ein van de veer stadsporte, bëstóng vreugër ówt twieë rón toeërës woe 'n groeëte, houtëre port tösse stóng. Zjus wi-j óngër de Bos-, de Bleumër- en de Eikërport haws-tën ouch óngër de Hépperport groeëte kælders. In de kælders van de Bos- en de Hépperport waas trouwës e kësjet. In de zöldërs boeëve de port haws-tën ouch wachkamërs mèt bëddën en benk. Vanówt de porterskamër in de toeërës kos de valbrök boeëve de stadsgraaf mèt 'n këtting naergëlaote wieëre. Nôw meine we mèt de Hépperport t stök wieëg van de Hépperstraot nao d'n Héppersteínwieëg.'* (Bron: BOONEN, Martin, De stadspoorten, *De Maaseikenaar*,

1985, 2+3, p. 61-64)

Héppersteínwieëg, d'n; de Heppersteenweg: *'D'n Héppersteínwieëg – 1592, Heppersteynweech – is de wieëg van de Hépperport nao t gëhuch Héppenaert. De wieëg wuuërt ouch waal d'n Hépperwieëg gëneump.'*

Hépperstraot, de; de Hepperstraat: *'De Hépperstraot – 1424, Heppenarts straete – is de straot van de Mert nao de Hépperport en is ein van de veer hoofstraote van Mëzeik.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Straten en Wegen*, p. 93)

Héppervéld(sj), t; het Hepperveld: *'Mèt t Héppervéld(sj) – 1481, Heppersvelde – zeen de véljer en landëri-jje gëmeind di-j op t gróndgëbeed van Héppenaert ligke.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Land en Water*, p. 110)

Hépperwieërt; Hepperweert: *'De weije achtër de Zandërbieëk tot aan de Huuëgdën in Héppenaert neume we de 'Groeëte Wieërt' of 'de Hépperwieërt'. De Hépperwieërt – den Heppenaerder weert, 1753 – bëstóng in 1600 ówt 120 stökke grónd.'*

Hépperwi-jk, Naobërse de; Buurtschap de Hepperwijk: *'Van de wagës of groepe di-j in d'n hawfvestëstoet t bëste van zichzëlf höbbe gëgieëve, neume we 'Kaal, lékker en hoevaerdig', 'Väöl mieër lébbere', 'Het Attoomie(j)um', 'de Bëkkerkes', 'De Hépperwi-jk mèt vëkansie', 'De Geitëmért op Écho t.v.', 'Boorëvërhóws', 'Zjang en Baer (Hubert) Van Eyck' en 'Mëzeik, wi-j t laefde en lachde'. Prinse di-j de Hépperwi-jk haef gëleevërd, zeen Jean Brauns (1962-1964) en Lei Peeters (1979). Jeugprinse zeen gëwaes: Luc Arnauts (1972) en Wouter Smits mèt z'ne groep *De Alvërmënnëkes* (1981).'* (Bron: DAMEN,

Winand, Buurtschap 'de Hepperwijk', *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 141-142); 'De Hépperwi-jk is zieëker ein van de awdste karnëvalsvereinigginge van Mëzeik. Meyes van Neel en Jéfke Voorjans van de Hépperwi-jk zeen neet allein de steunpillaere van d'n hawfvestëstoet in de wi-jk, mer huuëre zieëker ouch bi-j de stamvadërs van d'n hieële Mëzeikër karnëval. Al saer 't ènj van d'n Twieëdën Oeërlog trok de Hépperwi-jk aafwissëlend mèt 'ne prins, 'ne jeugprins of 'nën orriezjieneele wage doeër de straote van Mëzeik. Al daen ti-jd zeen de sjikke trèkpaerd van Jos Neel 't vëzi-jtëkieërtsje van de wi-jk. Angër hoeëgtëpuntën es de hi-jboeëve vërneumde: Jef Voorjans kri-jg de orde van vërdeenste (1980), Prins Erik I (1985), de Hépperwi-jk duit mèt aan d'n hawfvestëstoet mèt 50 ieëzëls (1990), jeugprins Stan II (1991), Jos Neel kri-jg de orde van vërdeenste van 't Heilig Wammës (1991), de Hépperwi-jk duit mèt aan d'n hawfvestëstoet mèt 100 sjäöp (1993), Prins Theo I (1994), Prins Bart I (1998).' (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

héppetig (bn.; -gër; -ste), héppentig, happëntig (zie ald.).

her en der (bw.), **1** naar alle kanten: *nao 't aksiedént loeëge de stökke van d'n ottoo her en der*; **2** overall: *de minse kwoeëme van her en der nao de kieërsmért*.

hérder (m.; -s; -ke) [Mnl. *herde* (herder)], **1** [Hd. *Hirt*], herder (in de kerststal): *op vää plaatse stuit mèt de Kieërsmis 'ne kieërsstal mèt 't kien(d)sje, Joeëzëf, Marie(j)a en de hérderkes*; **2** herdershond [Hd. *Hirtenhund*]: 'nën Duitsën hérder neume we hi-j 'ne sjieëpër [Hd. *Schäferhund*].

hërmeni-j (v.; -je; -ke) [Fr. *harmonie* (harmonieorkest), *société d'harmonie* (harmoniegezelschap)], **1** harmonie:

ómdét Li-za en Lëwi-j get spissjaals hawwe gëdoeën, brach de hërmeni-j op 'ne zóndigmörge 'n sirrënaad (sërënaad) vuuër hun hóws; **2 welke harmoniegezelschappen kende (kent) Maaseik?** 'In Mëzeik höbs-te 'Hërmeni-j Konkordie(j)a' (zie ald.) en hóbbe we gad 'Hërmeni-j van 't Pattronnaat' (zie ald.) en 'Hërmeni-j en Simfëni-j van de Blènje' (zie ald.).'

Hërmeni-j en Simfëni-j van de Blènje; Harmonie en Symfonie van de Blinden:

'Ówt de mëzi-jklësse van de lieërlinge van de Blènjesjoeël van de Fratërs greujdën op 't ènj van de 19de ieëw 'n echte hërmeni-j. Tón de Fratërs in 1901 hun fi-jftigjaorig vërbli-jf in Mëzeik veerde, troeëj dees hërmeni-j vuur d'n ieërste kieër op. 't Waas Fratër Nicosius, dae neet allein d'n oprichtër waas, mer dae ouch de leijing haw van de hërmeni-j, di-j in 1901 ówt 10 muziekante bëstóng. In de zoeëmër van 1907 volgde 'n ieërste optrieëjën in de stad zelf en saerdów is de hërmeni-j bi-j hieël get invvënemëntën in de wujje röntelóm opgëtrieëje. Ein van de spuuëlërs, Fóns Simons (Blènje Fóns), zou trouwës 'n formiedabël rippëtatie kri-jgën in 't Mëzeikër oeëpënbaar lieëve (zie Blènje Fóns).' (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 77)

Hërmeni-j Konkordie(j)a; Harmonie Concordia:

'De Hërmeni-j Konkordie(j)a waas bi-j de oprichting in 1883 neet allein hërmeni-j mer ouch zank-en tónneelmaotsjappi-j. Ieërste vuuërzittër waas Melchior Cordie. Ieërste muziekante woeëren o.a. J. en H. Strijckers, J. Hendrix, B. Dupont, H. en M. Schoofs, J. Beerten, J. en L. Frenssen, M. Driescens, Ch. Kraewinkels, M. en J. Valk, J. Delahaye, mënieër Vandinter, J., F. en J. Monsieur, M. Claessens, Th. en L. Paumen, J. Peymen, J. Thyssen, Th. Vranken en M. Vancleef. In

1900 waerde nottaris Arthur Lemmens de nówwwe vuuërzittër en tösse 1920 en 1930 waas det Jacques Peters. In 1907 veerde dees kattëli-jke vëreinigging häör 25-jaorig bëstoeën, woebi-j 11 maotsjappi-jje nao hi-j kwoeëme. Tón Konkordie(j)a in 1911 'kooënklik' waas gëwoeëre, kwoeëme zelfs 31 hërmeni-jje nao Mëzeik, waat nëteurlik e groeët suksés waas. Ieërste pri-jze waerdën o.a. bëhaold in Wieërt, Rëmunj en Hasselt. Angër vuuërzittërs woëere: Leo Dupont en de hieëre Petré, Van Beygaerden en Van den Oostende. Nao d'n Twieëdën Oeërlog waerde de hërmeni-j trök opgërich. Mèt dirrizjént Swijzen, mèt 'n nów vlag en mèt in 't bësteur o.a. de hieëre Montfort, René Peeters, Michel Vancleef en stadssikkërtaris Vancleef, Verstappen en Gutschoven präbeerde de hërmeni-j mèt e man of twuntig trök op gank te kómme, mer nao dri-j jaor waas 't gëdoeën. In de plaats kwoeëm Hërmeni-j 'De Lier' mèt es stichtërs vuuërzittër François Marbaise, Albert Lefèvre en Leon Paumen. Dirrizjént waerde Jean Demandt ówt Ejsde (Eisden). Same mèt de stichtërs vörmdë Albert Ost, Leon Haldermans, Lei Tissens, Michel Vancleef, stadssikkërtaris Vancleef, René Peeters, François Cordie en Jean Vankerkom bënnën 'nën toffe groep van 45 spuuëlënde leede 't bësteur. Lang haef 'De Lier' neet bëstange, want in 1949 al späölde ze opnów óngër de naam 'Kooënklikke Hërmeni-j Konkordie(j)a' mèt R. Peeters es vuuërzittër. Blajëre we éffe doeër – we zitte dén in 1959 – tón 't bësteur bëstóng ówt iëërvuuërzittër börgëmeistër Claessens, vuuërzittër Mathieu Segers, óngërvuuërzittër Baer Poukens, kasseer Albert Kraewinkels, sikkërtaris mënïëër Dirkx en hölpsikkërtaris R. Daelemans. Dirrizjént waerde d'n hieër Knupkes, dae mer e paar jaor blaef en waerdën opgëvolg doeër d'n hieër Ubachs ówt Stokkëm, dae op zi-jn beurt – weer nao kortën ti-jd – waerdën

opgëvolg doeër d'n hieër Raemaekers ówt T(h)oeër. Kónzaers waerdën o.a. gëgieëvën in Antwërpe, Luit en Oostënde, Laonake, Maasméchele, Dolhain, Dusseldorf (Düsseldorf), Altënaar (Altenahr), Kooëningswintër (Königswinter) en nëteurlik hieël dëk in Mëzeik. In 1963 dieëg Konkordie(j)a mèt aan de Provinsjaal mëzi-jkkónkoeërs in Gënk, woe de hërmeni-j prommëveerde nao de hoeëgër aafdeiling ówtmuntëndheid, woe ze op deeze mommënt nog alti-jd in späölt. 't Bësteur bëstóng óngërtössën ówt vuuërzittër Mathieu Segers, óngërvuuërzittër Leon Theunissen, kasseer Henri Vrinssen, sikkërtaris Vancleef en mèt es angër bësteursleede Jaak Silkens, Charel Vanwyck, Jaak Bocken en Theo Smits. Mèt Mëzeikënaer Theo Paradis, muziekant in hart en neere, dae bi-j Konkordie(j)a klarriënèt späölde, kraeg de hërmeni-j in 1966 'ne nówwën dirrizjént, waat-ër gëblieëvën is tot in 2008, 42 jaor dus. O.a. mèt moddërn hërmeni-jmëzi-jk en mèt z'n lieëvëndigge mëneer van dirrizjeere wis deeze mëzi-jkkënnër de hërmeni-j aontoezjas te makën en op 'n hoeëg nievoo te brënge mèt vërsjilligge échte hoeëgtëpunte. Mèt in 't bësteur iëërvuuërzittër Mathieu Segers, vuuërzittër Jaak Silkens, óngërvuuërzittër Theo Smits, kasseer Henri Vrinssen en de leede Richard Latour, Jean Gonnissen en Charel Vanwyck haolde de hërmeni-j o.a. 'nën iëërste pri-jis op de Fedekamkónkoeër in Watërsjei. E volgënd bësteur – we zeen dén in 1979 – det bëstóng ówt vuuërzittër Mathieu Godermans, óngërvuuërzittër Theo Smits, kasseer Henri Vrinssen en de leede Jean Hendrix, Martin Coenen, Pierre Cuypers en Margot Dupont, haw dén in 1983 de iëër 't 100-jaorig bëstoeën van de hërmeni-j te veere mèt e groeët fieës. Daonao ging 't mèt Konkordie(j)a bërgaaf tot gëlökkig in 1986 Henri Verlaak es nówwwe vuuërzittër oppe proppe kwoeëm en mèt vüöl suksés en inzèt 29

jaor vuuërzittër is gëblieëve. In 2008 veerde Konkordie(j)a op 'n bówtëgëwuuën en ówtzunjërlikke mëneer 't 125-jaorig zjubielee(j)um. De fieëstëlikheede bëgostën op zaotërdig 19 april mèt 'n mësveering en mèt daonao e sjik zjubielee(j)umkónzaer. SónDIGS waas 'ne fieësmiddig mèt optrieëjës van de jeughërmeni-j en de përkussiegroep. Bëgin 2015 zeen Henri Verlaak vuuërzittër, Hilaire Van Goethem óngërvuuërzittër, Mathy De Busser (saer 2009) sikkërtaris en Mathieu Dirx (saer 2014) kasseer. De angër leedën in 't bësteur zeen op dae mommënt Henri Thijssen, Marcel Urlings, Leopold Hermans, Gilbert Willems, Jos Vercammen, Janny Henkens, Walter Plasmans, Wien Corstjens, Raymond Gerarts, Ellen Heymans en Kathalina Kleve. Dirrizzjént saer 2008 is Frank Boonen mèt es hölpdirrizzjént Ton van Buggenum. Verantwoeërdëlikke vuur 'Webbeheer en Muziekcommissie' is Janny Henkens. Vuuër 2009 zeen Wien Corstjens, Herman Jansen en Eric Vandeweert sikkërtaris gëwaes. Vuuër 2014 woeëre Math Van Sloun, Jean Peeters en Albert Vrinssen kasseer. De mëzi-jkkëmissie bëstuit ówt Frank Boonen, Mathy De Busser, Jo Franssen, Nadine Lehmann, Jos Daelmans en Marnik Vandenheuvel. Vandaag is Konkordie(j)a neet allein baezig mèt mëzi-jk mer ouch mèt allërlei kultëreel-sossjaal aktievietitën in de stad en in de röntëlóm van Mëzeik en zelfs in Holland en Duitsland. Ein in di-j lang reeks aktievietitën is de jaorlikse boekëverkoup in zaal Van Eyck. De 'K.H. Concordia' bëstuit nôw ówt de hërmeni-j Konkordie(j)a o.l.v. dirrizzjént Frank Boonen en hölpdirrizzjént Ton van Buggenum, ówt 'de drumband en percussiegroep Concordia' o.l.v. Pieter Franssen en ówt 'ne jeugmëzi-jkgroep o.l.v. Ton van Buggenum. In mieërt 2015 waerde Henri Verlaak, dae, wi-j al gëzag, 29 jaor vuuërzittër waas gëwaes, bëneump

tot ieërvuuërzittër. In mei 2015 waerde Wien Corstjens verantwoeërdëlikke vuur de óngërlinge aafstómmeing en de samëwirking (coördinatie) bënne de hërmeni-j. Jo Franssen waerde bësteurslid. Dees mëzi-jkvëreinigging, mèt es thówsaddrës Zaal Van Eyck, di-j vuur häörën inzèt in bënnën- en bówtëland gëwaardeerd wuuërt –ze kraeg o.a. 'n hoeëg óngërsjeijing van de Hollandse kuuëningin Wilhelmina– maakde suksësri-jke kónzaerreize nao Deenëmarkën en (dri-j kieëre) nao Schotland. Zoewaal in 2010 es in 2013 waerde zelfs – in samëwirking mèt vërsjillige angër Mëzeikër vëreinigginge – 'ne mjoezikkël (mjoezëkël) (musical) opgëveurd in 't kultuurséntrum van Mëzeik.' (Bron: DE BUSSER, Mathy, VANDEBOSCH, Theo en VANDEWEERT, Eric)

Hërmeni-j van het Patronnaat 'De Eindrach'; Harmonie van het Patronnaat 'De Eendracht': zie: *Eindrach, de*.

hërpakke, zich (wederk.; hërpakde zich, h. zich hërpak), **1** beter worden (qua gezondheid): *Zjos haef 'n ti-jdsje tössën heemël en aerd gëhange, mer hae haef zich good hërpak;* **2** ten goede keren: *oppe sjoeël waas 't mer zwaak(skës) mèt ooze jóngste, mer hae haef zich good hërpak;* **3** zich corrigeren, hervatten, zich herstellen: *de sprieëkër maakde 'n stóm fout, mer hae hërpakde zich drek.*

hërses (mv.) [Mnl. *he(e)rsene*], hersenen, hersens: (**uitdr.**) *gëbruik toch d'n hërses, denk toch eens na; det is eine mèt hërses, die is verstandig; höbs-tiech gein hërses!*, denk na!

hërsesjödding (v.; -e; -ske), hersenschudding: *mèt allein mer 'n lichte hërsesjödding bën iech dao nog good van aafgëkómme, van det aksiedënt.*

Hert, het; het Hert: 't *Mónnëmëntaal hóws nr. 14 oppe Mert, det nów 'De Vraej'* (De Vrede) *hèt en det in 'n uuvërgangsstijl van 'Maaslandse Renaissance' en 'Franse Lodewijksstijl' in de 18de ieëw waerde gebówd, hètde tot 1864 'Het Hert'. De lèste eigënaers van 'De Vraej' zeen dokter Colemont, het échpaar dokter en mëdam Goessens-Hendrix en Marc Huysmans.'* (BOONEN, Martin, *Het Hert, De Maaseikenaar*, 2003, 2, p. 88-92)

Het Belang van Limburg: zie: *Beléngske, Het.*

het mi-jn(t) (gesubst. bez. vnw.), 't mi-jn(t); (m.b.t. wat mij behoort) het mijne: *van 't mi-jn(t) en de mi-jne mótte ze aafbli-jve.*

heuge ((on)overg.; heugde, h. gëheug) [afgel. van 'heug' (lust, zin)], (m.b.t. in het geheugen blijven) heugen: *det fieës zal miech nog lang heuge; waas-te miech nów hõbs gëlap, det zal diech heuge*, daar zul je spijt van krijgen; daar zul je nog lang onaangenaam aan terugdenken.

heuje (zich), 1 (overg.; heujde, h. gëheujd) [Kil. *hueden* (hoeden), Hd. *hüten* (van vee)], weije; hoeden, passen op: *es de kënjër van de kuuëtërbeurkës vreugër de kuj gingën heuje, móste ze óngërtössën onnog e koppël hane plökke* (de veren uittrekken); **2** (wederk.; heujde zich, h. zich gëheujd) [Hd. *sich hüten vor*], zich hoeden voor, zich in acht nemen: *in de lieëve mós-te diech heuje vuur bóch* (onbetrouwbaar volk) *wi-j kóntëkrówpërs en sji-jnheiligge.*

heur (v.; -e; -ke), **1** m.b.t. het huren: *d'n eigënaer haef miech de heur opgëzag; det hóws is te heur; 2* huurgeld: *wieë bëtale 600 euroo heur per maond(sj); wi-jvãöl heur bëtaalt gieë?; de kaal heur* (zonder water, gas, etc.) *is 500 euroo.*

heurdër (m.; -s; -ke), **1** huurder: *'ne goojën heurdër is eine dae de woeëning neet vëróbzak* (beschadigt, vernielt) *en op ti-jd z'n heur bëtaalt; 2* (samenst.) *haef d'n heurdër de heurkóndi-jnies gëlieëze, 't heurkóntak gëteikënd en 't heurgéld(sj) bëtaald, den mót al sërjeus heursjaaj zeen vuur h'm ówt 't hóws te laote zëtte.*

hieël, I (bn.; g. tr. v. verg.), **1** volledig: *niks blaef hieël nao di-j rujzing; dae Koeëb maak saovës 'n hieël fles sëldaot; Tjeu zit hieël nachtën op; 2 groot, omvangrijk: *dao waas 'n hieël gaat in m'n bóks; 3* met lidw.: *d'n hieële santëpëtik kan miech gëstoeële wuuëre; II* (bw.), **1** geheel en al, volkomen: *vãöl pavën* (roken) *is hieël en al vërkieërd; 2* (m.b.t. afstand) helemaal: *m'ne nónk woeënt hieël aan d'n angëre kant van de waerëld, waat hieël wujd (ëwég) is; 3* zeer, erg: *waat iech hieël raar vèng, is des tiech hõbs zitte mówzën in mi-jn pëpeere.**

hieëlëmaol (bw.), **1** volledig, totaal, geheel en al, helemaal: *iech bèn hieëlëmaol këpot*, ik ben doodmoe; *di-j valse kat* (onbetrouwbare man (vrouw)) *haef miech hieëlëmaol zwart gëmaak; det haws-tiech hieëlëmaol neet vërdeend, det dae lieëlikke bók tiech zoe zou aafvange* (slecht behandelen); **2** (m.b.t. plaats of afstand) helemaal: *we zeen hieëlëmaol nao Laonake gëfëts; diech ligks bi-j miech hieëlëmaol in de boeëvëste laaj; dae breekump hieëlëmaol ówt Uruguay.*

hieër, I (m.; -e; -ke) [Hd. *Herr*], **1** (m.b.t. God) Here, Heer: (**uitdr.**) *dae pëlaerbi-jtër baejt Óslivvën(h)ieër van 't krujs aaf* (hij bidt intens en langdurig; ook: hij is een schijnheilige); *de mós Óslivvën(h)ieër noeëts z'n ougën ówtstieëke*, streef niet naar meer als je het goed hebt; *in Godshieërënaam* (in 's Heren naam, in Gods Heren naam), *sjei toch ins ówt mèt det gëvërijël; 2* aanzienlijk persoon: *de hieërën*

in Brussel (de leden van de regering) *höbbën 't vuur 't zègke; dae mēnieër Jansēn is 'nēn hieëlēn hieër; 3* gezagspersoon, gebieders: *de vreugēre baas meint det-ēr z'n eige nog alti-jd hieēr en meistēr is, dat hij niemand hoeft te gehoorzamen; 4* celebrant: *'n mēs mèt dri-j hieēre; 5* gentleman: *'nēn échten hieēr is 'nēn hieēr in 't vērkieēr; 6* als aanspreektitel: *hieēre, wilt gieē aan taofēl kómme; 7* man: *wi-j sjri-jf zich daen hieēr dae bi-j uch nievēn is kómme woeēne?; 8* vader: *d'n awwēn hieēr is fitse; 9 (uitdr.)* *ki-jk dae blaggäör ins d'n hieēr ówthange, het leven van een aanzienlijk man leiden (hoewel hij dat niet is); nów hieēre, nów wette, als het bestuur wisselt, wisselen vaak ook de maatregelen; streng hieēre rēgeere neet lang, te grote strengheid leidt tot gezagsverlies; strenge koude duurt niet lang; det is miech 'nēn hieēr, dat is me er eentje; II (bw.), heen: 't raad is rats uuvēr 't jungskēn hieēr gēgange; [veroud.], e kieërtsjēn (kaartje) hieēr en trök (heen en weer).*

Hieërëlaak; Herenlaak: *'De Laak waas vreugēr e groeët gēbeed aan de Maas in Awwēneik. 't Groeëtste deil daovan waas van 't Lujks kappittēl en waerde daovuur Hieērëlaak gēneump. Tón de Maas zich vërlag, kwoeēm e groeët stök van de Laak aan de réchse kant van de Maas te ligke, woe 'Laak' in de naam Ohé en Laak vanaaf kump. Nów is Hieērëlaak 'n groeēte aanlègkplaats vuur boeētēn (jachthaven) en 'n kēmping woe watērsportērs hun hërtsje kōnnēn ophoeēle mèt watērskie en buuētsje vare.'*

Hieërëlaakwieëg, d'n; de Herenlaakweg: *'Waas vreugēr de bētonge wieëg van keezēlbēdri-jf Dragetra in Awwēneik nao de Maas. De naam vērwi-js nao de boordēri-j Hieērëlaak, di-j d'r nów neet mieē is.'*

hieërëlieëve (o.; g. mv.; -lieëvënsje), **1** een gemakkelijk leven, herenleven: *ómdét Lēwi-j geld(sj) haef wi-j watēr en d'r dus werm inzit, kan hae op ze geudsje (groot buitenhuis) zich alle luks pērmeteerēn en e rōstig hieērëlieëvënsje leije zóngēr ouch mer eine slaag ówt te richte; 2 een deftig, statig leven: *mēnieēr Pietērs is van gooje kómaaf, is perfēsser in Luuëve, bēstaejt al z'n vri-jjēn ti-jd aan weitēnsjap en kultuur en woeënt in e kēstieël van 'n hóws, woe e paar maegde (dienstmeisjes) alle werk doon en woe deeze man van stand en aanzēen 'n hieērëlieëve leit.**

hieērënhóws (o.; -hówzēr; -hujske) [Hd. *Herrenhaus*], herenhuis: *'t hóws 'De Vraej' in Mēzeik oppe Mert, woe vreugēr doktēr Goessens en z'n vrouw, Elfride Hendrix, woeēnde, en det 't Hert' hēt, is e good vuurbeeld van 'n hieērënhóws (zie: Hert, het).*

hieërëvolk (o.; g. mv.; -ske), **1** rijk volk: *vreugēr ginge vāöl maesjēs deene bi-j hieērëvolk in de stad; 2* [Hd. *Herrenvolk*], (m.b.t. het nationaalsocialisme en Nietzsches herrenmoral [Hd. *Herrenmoral*]): **het herenvolk van Nietzsche:** *'In 'Jenseits von Gut und Böse' lēgk Nietzsche 't vërsjil ówt tōsse de stérke, 't hieērëvolk (AN herrenvolk), en de zwakē(re) [Wat Hitler met zijn Holocaust op basis van deze filosofie deed, was evenwel een sterke overdrijving. Toch zegt Nietzsche dat de Duitsers qua taal de meeste kans hebben om Übermensch te worden én dat een jood sowieso achterlijk is omwille van zijn taal].'*

hieëring (m.; -e; -ske) [Eng. *herring*, D. (Rijnl.) *Häring*, Hd. *Hering*], **1** [Mnl. *maechdekenharinc*, Hd. *Matjeshering*], maatsje; maatjesharing: *maatsjēshieëringe zeen jóng hieëringe, di-j nog gei goeēt (kuit) höbbën óntwikkēld; 2* [Hd. *Räucherhering*],

gerookte haring: *gëruikdën hieëring haef 'nën ti-jd in 'ne roukkas gëhange*; **3** [Hd. *grüner Hering*], nieuwe haring: *nówwën hieëring is hieëring van 'n nów vangs, dae zjus is sjoëngëmaak en mer e butsjën is gëzawte*; **4** [Hd. *Pökerhering*], pekelharing: (fig.) *waat bës-tiech vuur einën aangëkleide (peekël)hieëring; peekëllhieëring neume we ouch opgëlagdën hieëring*; **5 a** panharing: *panhieëring is vieërsën hieëring, daes-tën in de pan kóns bakke*; **b** (fig.) *'ne magëre mins neume we ouch 'ne panhieëring*; **6** (scheldw.) droge haring: *eine dae neet vööl zaet, is 'nën druuëgën hieëring of 'nën druuëgkloeët (druuëge kloeët)*; **7** pickët; ingekept paaltje, piket: *vuur 'n tent good vas te lëgke, höbs-tën hieëringe vandoon; ómdet de pickëtte di-j we in de grónd houwe, ouch zilvërgri-j's zeen, zjus wi-j de zieëvësse, neume we ze ouch hieëringe* **8 (uitdr.)** *hae präbeert dao z'nën hieëring aan 't broeëje te kri-jge, hij probeert daar goede contacten te leggen; daen hieëring kri-jgs-te zoe neet gëbroeëje, zo zal het je niet lukken.*

hieëringbi-jte (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Heringsessen, Heringe happen*], **haringbijten**: *'Op d'n daág det Mëzeikënaerën 't vastëlaovësveerën op maondig- en diënsdigaovënd weer achtër de rök höbbën en aan de vaste bëginne, de goonsdig dus, zeen ze saovës in de kaffees van de përti-j vuur 't hieëringbi-jte, wi-j de traddi-jsie (trëdi-jsie) det wilt. Zoe bëginne ze op 'n deepkristëlikke mëneer mèt 40 daag hóngër li-jjën of toch zieëkër mèt gei vleis iëete !?'*

hieëringëtón (v.; -ne; -tunke) [Hd. *Heringsfass*], harington: *sërtów es 't in d'n hieëringënti-jd good hieëringëwaer is, goeën hieëringëvëssërs d'n hieëringëvi-jvër (Noordzee) op vuur op 'ne goojën hieëringëgrónd mèt groeëte hieëringënette gooj hieëringëvangste te doon vuur*

aan zoevööl mäögëlik hieëringëkraome zoevööl mäögëlik hieëringëtónne vol lékker hieëringe te vërkoupe; **2 (uitdr.)** *wieë zittën hi-j wi-j hieëringën in 'n (hieëringë) tunke, dicht op mekaar gepakt.*

hieërnónk (m.; -e; -nunkske) [*'hieër'* (vroeger de titel voor priesters) + *'nónk'* (uit 't Franse *'oncle prêtre'*)], heerom: *'nën hieërnónk is eigëlik 'ne nónk dae iëer wieërd is en daovuur neume ze dae in 't Duits ouch 'ein ehrwürdigër Onkel'*; in *mi-jn fëmi-jlie zit 't vol nónne, hieërnónkën en hieërnaeve; de pëstoeër, de këplaon (kapplaon) en hieërnónk dieëgën 'n mës mèt dri-j hieëre.*

hieërsjap (o.; -pe; -sjépke), heerschap: *'ne vi-jze pëtroeën neume we ouch e raar hieërsjap; bli-jf dao mer wujd van ëwég, van det hieërsjap.*

hieës (v.; hieëze; -ke) [Kil. *haessen, D. (Rijnl.) His*], **1** holte achter de knie, knieholte [Hd. *Kniekehle*]: *ómdet wieë bi-j di-j uuvërstruiming tot kni-jhuuëgdën in 't watër höbbe gëstange, is m'n hieës nów óntstoeëke*; **2** [Hd. *Hachse* (schenkel van een dier), *Eisbein* (varkenspootje)], schenkel van een varken: *hieëske mèt zoormoos (zoorkrówd), det kan swënt(sj)ërs smake; értësop mèt hieëskën is ouch lékker.*

hieëpkrieët (m.; -e; -sje), **1** [Laat-Lat. *hypocrita*, Gr. *hypokritès*, Fr. en Eng. *hypocrite*, Hd. *Hypokrit*], farizeeër, schijnheilige, hypocriet: *'t ligk miech op m'ne maag det daen hieëpkrieët alti-jd kattëpóchële ligk te make bi-j de baas (de baas altijd aan het vleien is)*; **2** [in MSK.], mager, onvriendelijk mens: *daen Tei, det is neet allein 'ne sjaole kni-jn (magere vent), mer ouch 'nën dikkën hëngstëboor (zeer stugge, hooghartige man), 'nën èchten hieëpkrieët dus.*

hi-j (bw.) [Eng. *here*, Hd. *hier*], **1** (m.b.t. plaatsaanduiding) hier: *tot hi-j en neet wujjër; hi-j vèrèk iech van de pi-jn; waat mós tiech hi-j?*, wat zoek jij hier?; *iech höb 'ne snook gëvange van hi-j tot dao, zoe 'ne jaap; diech höbs hi-j niks te make (te zoeken); wi-j 't hi-j (oppe waerëld) is, weite we, mer wi-j 't latër zal zeen, mótte we aafwachte; zeet gieë van hi-j, mënneër?; iech höb hi-j e lékker (hart)bufke vuur diech; iech höb al veer kieëre 'hi-j' gëzag tieëge d'n hónd, mer hae kump neet; hi-j zits-te d'r rats nieëve, hier vergis je je grandioos; hi-j höbs-te 't, mins, zeg je als je iemand iets geeft en gepikeerd of ontstemd bent; det is eine van hi-j, van de streek (omgeving); 't zit miech tot hi-j, ik ben het spuugzat; diech höbs 't hi-j (voorhoofd), jij bent gek.*

hi-j en dao (bw.) [Eng. *here and there*, Hd. *hier und da*], op verschillende (enkele) plaatsen: *hi-j en dao huuër iech des tiech kóns ki-jke wi-j 'ne waerwouf (weerwolf), dat jij schrikaanjagend kunt kijken; hi-j en dao is e bujke gëvalle (heeft het lichtjes geregend).*

hi-jachtër (bw.) [Hd. *hierhinter, hierhinten*], hierachter: *hi-jachtër höb iech nów get hoondër(e) loupe; hi-jachtër höb iech e bungërke (kleine boomgaard).*

hi-jbènne (bw.) [Hd. *hierdrinnen*], hierbinnen: *hi-jbènnën is 't lékker werm.*

hi-jbi-j (bw.) [Hd. *hierbei*], hierbij: *hi-j wil iech 't vuur eine kieër bi-j laote.*

hi-jboeëve (bw.) [Hd. *hieroben*], hierboven: (**uitdr.**) *hi-jboeëve zeen ze weer aan 't inlaje, het gaat regenen; bómpa is nów hi-jboeëve, in de hemel .*

hi-jbówte (bw.) [Hd. *draußen*], hierbuiten: *hi-jbówtën is de sjop ingëvalle.*

hi-jdoeër (bw.) [Hd. *hierdurch*], hierdoor, dientengevolge: *hi-j höb iech me beín doeër gëbroeëke; hi-j bèn iech neet doeër op ti-jd.*

hi-jéntieëge (bw.), tegen die tijd: *hi-jéntieëge zuls-te waal gënieëze zeen, zieëkër?*

hi-jéntów (bw.) [in de verb. 'tot hi-jéntów'], tot hientoe, tot dusverre, tot op deze plaats: *tot hi-jéntów is allës good mètgëvalle.*

hi-jge (onoverg.; hi-jgde, h. gëhi-jg) [Kil. *ghijgen*], gi-jge; hijgen: *sómmigge luiwammësën höbbën al de tóng ówthangën en ligkën al te hi-jge wi-j e pospaerd es ze nog niks höbbe gëdoeën.*

hi-jin (bw.) [Hd. *hierin*], hierin: *hi-j mótt iech tiech gëli-jk in gieëve.*

hi-jjër (bw.) [Hd. *hierher, hierhin*], hierheen: *kóm ins hi-jjër; kóm hi-jjër, want daojëroppës zaks-tën in de sli-jk.*

hi-jjëróm (bw.), hieromheen, (van) de omgeving: *de minse van hi-jjëróm zeen dae pollëtikkër greun gëzieën (moe gezien), want ze konnën h 'm neet zeen of luchte; zeet gieë van hi-jjëróm, juffrouw?, nae, iech bèn van daojëróm.*

hi-jjëröp(pës) (bw.) [Hd. *hierher*], hierheen, in deze richting, hiernaartoe: *is 't (h)ospëtaal hi-jjëröppës of daojëroppës, mënneër?*

hi-jlaote (overg.; loeët hi-j, h. hi-jgëlaote), hierlaten: *de lèstën humme haef gein male (je kunt niets meenemen na je dood) en dus zuls-tën allës móttën hi-jlaote; 'hi-jlaote' of 'ligke laote' zegke we tieëgën eemës dae get wilt mètpakke waas-te neet kwi-jt wils.*

hi-jmèt (bw.) [Hd. *hiermit*], hiermee: *hi-j zuls-tën 't mètt mótte doon, dat zal moeten*

volstaan.

hi-jnao (bw.) [Hd. *hiernach*], **1** hierna: *hi-j kump nog e stökske mëzi-jk nao*; **2** hiernaar: *lówstër hi-j ins nao*.

hi-jnaotów (bw.) [Hd. *hierher, hierhin*], hiernaartoe: *vandaag goeën de luj hi-jnaotów en mörge daonaotów, mer eigëlik weite ze nimmieë woeënaotów* [Hd. *wohin*].

hi-jnieëve (bw.) [Hd. *hierneben, (hier) nebenan*], hiernaast: *hi-jnieëve zeen ze op hun kópke gévalle; hi-jnieëvën höbbe ze zich 'nën aap aangësjaft*.

hi-jobbaan (bw.), hiernaartoe: *de bëlóng (ballóng, blóng) kump hi-jobbaan*.

hi-jóngër (bw.) [Hd. *hierunter*], hieronder: *hi-jóngër woeëne nów heurdërs; hi-jóngër zeen de bëroos*.

hi-jówt (bw.) [Hd. *daraus (hieraus)*], hieruit: *hi-j kan iech neet wi-js ówt wuuëre*.

hi-jtieëgënuuëvër (bw.) [Hd. (*hier*) *gegenüber*], hiertegenover: *hi-jtieëgënuuëvër zeen ze (diech) 'ne kas van 'n hóws aan 't réchzette*.

hi-jvuur (bw.), **1** [Hd. *hierfür*], hiervoor: *hi-j is Niels de richdigge (richtigge) man vuur*; **2** [Hd. *hiervor*], m.b.t. reden en tijd: *hi-jvuur (vuur de pómp tēgooj te doon trèkke, mein iech) kóns-tën allein mer e nów laerke (leertje) gëbruyke (zette)*.

hi-jzoe (bw.) [Hd. *hier*], hier: *hi-jzoe duit 't pi-jn*.

hik (m.; -ke; -ske) [klanknaboosend gevormd; Eng. *hiccup*], **1** hik: *haef 't kien(d) sje d'n hik, gieëf 't dén e kuuërsje broeëd of*

e glaas watër; 2 oud Maaseiker gedichtje [dit gedichtje is een bezweringsformule (therapeutische toverspreuk) om van de hik verlost te raken]: *'Iech höb d'n hik, iech höb de slik,'* (toevoeging van Martin BOONEN: *'iech höb h'm dobbël en dik')* *'iech gaef h'm aan de naobërman dae h'm good vërdrage kan.'* (Opgetekend door Rik TIMMERMANS)

hikke (onoverg.; hikde, h. gëhik) [iteratief van 'hijgen'; Eng. *to hiccup*], hikken: (**uitdr.**) *es-te hiks, is d'n hart aan 't greuje*.

hingël (m.; -s en -e; -ke) [Kil. *henghel, hanghel*, 1760 Prinssen 'n emmer zonder *hingel*, Eng. *handle*, D. (Rijnl.) *Hängel*, Hd. *Henkel*], ingël; **1** hengsel, beugel, oor, handvat: *'n pint, 'nën ummër, 'n manj, 'n zjat of 'ne kōrf höbbën 'nën hingël vuur ze vas te pakkën of te drage; d'n hingël van 'n zjat haef de vōrm van 'n oeër; 2 oud Maaseiker drinklied op 't wijsje van 'O dennenboom': 'Bi-j Zjef van Jaan, dao kri-jgs-tën 'ne pot mèt 'nën hingël aan!'; 3 (uitdr.) daen heimëlikke nōndëdzjuuë (geniepigaard) stoeëtdën op de kōrf det d'n hingël davërde*, zonder dat ik het in de gaten had, voelde hij me degelijk aan de tand.

hits (v.; g. mv.; g. dim.) [1664 *die groote hitst*, Mnl. *hiete*, Eng. *heat*, Hd. *Hitze*], **1** hitte, heetheid: *doeër de hits van de zón höb iech 'ne zōnnësteek gëkrieëge; de sjoffaasj guuëf vööl hits; waat 'n hits!; hae vërèkde van de hits; 2 drift, onstuimigheid: de hits in ze li-jf (ze blood) maakde de fiks* (vrouwenzot) *hieël hitsig (wölps)*.

hitsblaor (v.; -e; -bläörke) [Hd. *Hitzpocke*], hitteblaar, hitteblaasje: *Berta kan neet tieëge de zón, want es ze drin geit, stuit ze voeërt vol hitsblaore*.

hitsbróbbël (m.; -e; -brubbëlke) [Hd.

Hitzepickel], hittepuistje: van *di-j klein brubbëlkës, di-js-te soeëmers kóns kri-jge van de hits en di-js-tën ouch kóns kri-jge van de kors* (koorts) *zeen hitsbróbbële; hitsbróbbële neume ze in 't Èngëls 'heat spots'*.

hitse (overg.; hitsde, h. gëhits) [Kil. *hitschen*, Vnnl. *hisschen*, Eng. *to heat* (heet maken), Hd. *erhitzen* (heet maken)], verhitten, verwarmen: *de staof hits zoe good des-te mós goeën loupe van de hits*.

hitsig (bn.; -gër; -ste) [Eng. *hot*, Hd. *hitzig*], geil, heet, wulps, wellustig, zinnelijk: *in Mëzeik zeen de kattën en de hunj luips* (loops), *de kuj töchtig* (tochtig), *de geite reets* (ritsig), *de vérkes bruuëstig* (bronsig, berig), *de maere* (merries) *stieëg of wiljig* (willig, tochtig, speels) *en de minse sóms hitsig of wólps* (geil, wulps).

hitsigheid (v.; g. mv.; g. dim.), 1 geilheid, wulpsheid, wellust, zingenot: *di-j pothoeër* (prostitutee) *duit es of (of wënt) ze vërgeit van de hitsigheid, mer ze is nog kawwër es 'nën i-jsklômp*; 2 drift: *dae ruzingmieëker kan zoe kollaerig zeen det-ër van hitsigheid z'n eige neet óngër kóntrol haef*.

hób (m.; g. mv.; g. dim.), het hebben: *wieë zeen van de gieëf* (geven graag weg) *en dus zieëker neet van d'n hób* (en zijn zeker niet hebzuchtig) *en nog mindër van de kri-jg; greun vérkes di-j allein mer van d'n hób zeen, zeen de groeëtste oeërzaak van d'n ieëlénj in de waerëld*.

hóbbe (overg.; haw, h. gad) [Lat. *habēre*, Eng. *to have* (got), Hd. *haben*], 1 bezitten: (**uitdr.**) *de wëts waas-te höbs mer neet waas-te kri-jgs; höbs-te gein ougën in d'ne kop?*; *iech mót det neet hóbbe*, ik hoef (wil) dat niet (te) hebben; *hae haef allës gad*, hij heeft de laatste sacramenten ontvangen;

hóbbes, zaet Löbbës ... mer kri-jgën is de kuns, ik heb het; *iech hób 't*, ik heb het gevonden; 2 (m.b.t. een relatie) (**uitdr.**) *di-j twieë höbbën al 'n ti-jdsje get same*, zij hebben een relatie (band); *det moogs-tën hóbbe*, dat interesseert me niet; *iech mót niks van det vroumës hóbbe*, ik mag haar niet; 3 (m.b.t. omstandigheden) (**uitdr.**) *iech wil det neet hóbbe*, dat mag niet gebeuren; *wieë höbbën 't good mèt ós twieë*, wij kunnen goed met elkaar opschieten, wij genieten van het leven, wij hebben niets tekort; *iech kan (neet) vööd hóbbe*, ik ben (niet) vlug dronken, ik ben (niet) vlug boos, ik kan (niet) tegen een stootje; *iech weit neet wi-j iech 't hób*, wat ik ervan moet denken; *iech mós tiech ins éffen hóbbe*, spreken; *hae haef get aandër(h)and (aannër(h)and)*, hij heeft tegenslag; 4 (i.v.m. gemoed(sbeklemming)) (**uitdr.**) *hae haef get*, er scheelt iets met hem; *op daen Tei, dao hób iech 't neet op*, die moet ik niet; *höbs-te vanzëlieëve!*, hoe is het mogelijk!; *iech hób niks tieëge diech*, ik mag je wel; *höbs-te get in d'n naas?*, scheelt er wat?; 5 (m.b.t. een eigenschap) (**uitdr.**) *es-tër 't op zich haef* (als hij zijn dagje niet heeft; als hij niet goed gedisponeerd is), *is-tër neet te gëneete; van waem haef-tër det?*, van wie heeft hij die eigenschap?; *hae haef 't hoeëg in (z'ne bol)*, hij verbeeldt zich heel wat; *van d'n vrunj (fëmi-jlie) mós-tën 't hóbbe*, wordt gezegd als je iets onaangenaams van hen ervaart; *hae haef ze neet allëmaol op 'n ri-j*, hij is gek; 6 (m.b.t. in het zicht komen) (**uitdr.**) *dao höbs-tën h'm*, daar is hij; *dao höbs-tën 't*, nu gaat het gebeuren; 7 (m.b.t. het over iets hebben) (**uitdr.**) *woe höbs-te 't (höbsët) uuvër?*, waarover spreek je?; 8 betrappen: *dao hób iech tiech*; 9 (m.b.t. ergens iets aan hebben) (**uitdr.**) *de wëts neet waas-tën aan h'm höbs*, hoe hij het meent, hoe hij denkt; *waat höbs-te dao-aan?*, wat schiet je daarmee op?; 10 (m.b.t. lichamelijk welbevinden) (**uitdr.**) *hae haef h'm óm*, hij is dronken;

hae haef 't in de bówk, hij is ongesteld; de spissjelistèn höbbèn h'm óngèr han, zij behandelen hem.

hóbbël (m.; -s en -e; hubbëlke), hobbël: *det ging van hóbbëldëbóbbël mèt al di-j hóbbëlèn op dae wieëg; vreugèr zoeëte de meiste waeg vol hóbbëls en bóbbëls.*

höd (o.; -de; -sje) [veroud.; uit Mnl. 'hovel' (hoofd), Mnl. *hoot, hood*] (m.b.t. kool en spruitkool) krop: *wieë ieëtèn 'ne krop slaaj mer 'n höd(sje) moos; spruijsjës höbbèn 'n höd (kop) en 'ne steel.*

hóddël (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *huddle* (kluwen, troep), D. (reg.) *Hudeleri* (geknoei)], knoeiboel: *'t is miech dao 'nën hóddël in det hówshawwe van Jan Steïn, allës rów en sjów; de briks dao de knuuëk, zoe 'nën hóddël is 't dao.*

hóddële (onoverg.; hóddële, h. gëhóddëld), óddële; **1** [Eng. *to huddle together* (bij elkaar kruipen)], ongehuwd samenwonen: *di-j twieë hóddëlèn al jaore same; hae hóddëlt mèt di-j; 2* [D. (Rijnl.) *huddeln* (vreemdgaan), D. (reg.) *hudeln* (knoeien)], knoeien: *es-te zujs wi-j di-j twieë knoeëjpotte dao ligke te hóddële, den höbs-te d'ne bówk vól (dan heb je er genoeg van).*

hödsje moos (o.; hödsjës moos; -) ['hödsje' verwijst naar 'hoofd'; Hd. *Kohlkopf*], krop van een kool: *in oos Mëzeikërs vènge wieë 'hoofd' of 'kop' neet allein trök in 'hödsje', mer ouch in wäörd wi-j 'huidvleis' (kipkap) en 'hui(d)pölf' (hoofdpeluw); van ein hödsje moos kóns-te mèt e groeët hówshawwën ieëte; es we mieë es ein hödsje moos höbbe, zègke we det we twieë hödsjes höbbèn en dus neet twieë hödde.*

hoe(ë)rn (m.; -s; huu(ë)rnsje), mannetjesduif, hoorn (gew.), doffer: *vuur de kónkoeër kórf*

d'n dówvëpit d'n hoe(ë)rn in en luuët-ër 't zi-jke op de spi-jkër, zoeët daen hoe(ë)rn këpit zal gieëve (er kracht achter zal zetten) vuur trök bi-j 't zi-jke (de duivin) te kómme.

hoeëf (m.; häöf; häöfke), **1** tuin: *in 't vreugjaor spaje (omspitten) we d'n hoeëfóm; d'n hoeëf neume we ouch waal ins de moosëm of de mooshoeëf (zie ald.); höbt gieë d'n Èngëlsën Hoeëf van 't Groeët Kloeëstër nog gëkënd?; 2* hoeve, boerderij: *in Héppenaert höbs-tën 't Nuchëlëvéld(sj) en 't Nuchëlëböske, mer kënt gieë ouch Nuchëlënhoeëf?*

hoeëg (bn.; hoeëgër; hoeëgste) en (bw.) [Eng. *high*, Hd. *hoch*], hoog; (**uitdr.**) *dae haef 't hoeëg in z'ne bol, hij is verwaand; iech höb h'm neet hoeëg op, ik heb geen hoge dunk van hem; hae bëwieërde det bi-j hoeëg en bi-j lieëg, in alle toonaarden; 't zit miech hoeëg, ik ben boos, verontwaardigd; op 'nën hoeëgën toeën kalle, aanmatigend spreken; hoeëg volk, hooggeplaatsten; 't is hoeëg watër, overstroming; van hoeëgër hand, van overheidswege; 't hoeëg woeërd (het woord waar het op aankwam) mós trówt; de zöldër in hun hóws is hoeëg gëstoeëke, heeft een hoog plafond; dae is t'n hoeëgste tieën jaor; 'n hóws van dri-j hoeëg, drie verdiepingen; op hoeëg puuët kwoeëm-dër opspuuële, met grote verontwaardiging kwam hij van zijn neus maken.*

hoeëg ti-jd (bw. bep.) [Hd. *höchste Zeit*], hoog tijd, meer dan tijd: *mèt di-j mizzeerie mèt det hoeëgwatër waas 't d'n hoeëgstën ti-jd det ze van hoeëgër hand dao ins get aan ginge doon, want det zoeët de Maaslénjers al lang hoeëg (daarover waren zij al lang verontwaardigd).*

hoeëgdaâg (m.; hoeëgdaag; -daegske), **1** kerkelijke feestdag: *Paose, Pënkstëre, Allërheiliggën en Kieërsmis zeen de veer hoeëgdaag van 't jaor; 2 (uitdr.) tón wieë*

huuërde det mèt ooze kleine weer allës good waas, waas det 'nën hoeëgdaag vuur ós.

hoeëgmès (v.; -se; -ke), hoeëmès; **1** hoogmis: op zón- en fieësdaag wuuërt in de (groeëte) kirk 'n gëzónge mës gëdoeën (opgedragen), de hoeëgmès; **2** (fig.) vuur jieëgërs is 't fieës (de feestdag) van d'n Heiliggën Huubértus op d'n 3de novvember de hoeëgmès (het hoogtepunt) van 't jaor:

hoeëgti-j (o. en v.; g. mv.; g. dim.), **1** hoogfeest: mèt 't hoeëgti-j van Paosën of in de paosti-jd mót (mós vreugër) eedëre kattëli-jk z'ne Paosën hawtën (zijn paasplicht vervullen) en dus beechtën en te këmujnie goeën; **2** [Hd. Hochzeit], bloeitijdperk [Hd. Blütezeit], bloeitijd, bloeiperiode, hoogtepunt: nów zoevääöl minse nörgës aan de bak kónne kómme (aan de slaag kónne), is t'r zieëker gein hoeëgti-j in de indëstri-j; **3** hoog getij (hoogwater): twieë kieëre përr daäg höbs-tën hoeëgti-j; tössën hoeëgti-j en lieëgti-j is doeëdti-j; **4** (**uitdr.**) mach en geld(sj) veerën hoeëgti-j (uiten zich onbepert) in oos maotsjappi-j.

hoeëgwatër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** hoogwater (m.b.t. een rivier): 't watër löp alti-jd nao de zieë, mer bi-j hoeëgwatër löp 't sóms in de hówzër; **2** vloed, hoogwater, hoog getij: hoeëgwatër neume we ouch hoeëgti-j; **3** (**uitdr.**) es-tën hoeëgwatër höbs, kan 't zeen des-te mós goeën pisse, mer 't kan ouch zeen det d'n bóksëpi-jpe dén te kort zeen.

hoeële (overg.; haolde, h. gëhaold) [Hd. holen], **1** halen: haol d'ne maalplak ins ówt d'n maal; **2** (**uitdr.**) waat trin zit, mós-te drówt hoeële, maak er optimaal gebruik van; waat höbs-te diech nów weer op d'ne nak gëhaold?, in wat voor lastig parket heb je je nu weer begeven?; welke ziekte heb je nu weer opgedaan?; det prel dënk kóns-te doeër e ringskën hoeële, dat preuts meisje

ziet er keurig uit; dao is niks te hoeële, zij bezitten niets; tieëge zoe'ne stérke baer kóns-tën 't neet hoeële, maak je geen (schijn van) kans; waem haef 't kien(d)sje gëhaold?, ter wereld helpen brengen?

hoeëläm (term bij het kienspel), oeëläm (zie ald.).

hoeëmès (v.; -se; -ke), hoeëgmès (zie ald.).

hoeëning (m.; g. mv.; huuëningske) [Eng. honey, Hd. Honig], honing: wèt gieë of di-j flétskónte, di-j op 'n hoeëningzeute mëneer de fi-jne bi-j uch kómmën aflëgke, mësujn vääöl hoeëning ieëte?

hoeëp (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. hope, Hd. Hoffnung], hoop, verwachting: dao is gein hoeëp mieë det Zjef 't nog haolt en toch mós-tën h'm hoeëp gieëve; **2** (**uitdr.**) z'n hoeëp is in rouk opgëgange, vervlogen; wieë höbbe gooj hoeëp det de groeëtën houp (de grote massa) huip geld(sj) guuëf vuur det huipke (armzalig kind) z'n oppërasie; iech höb alle hoeëp laote vare, opgegeven.

hoeëpe (overg.; hoeëpde, h. gëhoeëp) [Eng. to hope, Hd. hoffen], **1** wensen: 't is neet te hoeëpe det Zjaen d'n hook óm geit; iech hoeëp det Zjaen gënuuës en strak weer d'n awwën is; **2** verwachten: de zou(d)s hoeëpe det ze vääöl wëns zouwe make, mer ze koste d'r allein mer kermëlle van koupe (maar de winst was erg gering).

hoeër (v.; -e; huuërke) [Eng. whore, (sl.) hooker, Hd. Hure], hoor; **1** hoer, prostituee: 'nën hoeërijeëgër is eine dae nao de hoeëre löp; ómdët 'n hoeër e maesjën is det hoeërijeëgërs plëzeer guuëf, neume ze det in 't Duits ouch 'ein Freudemädchen'; **2** scheldw.: vówl hoeër, verachtelijke vrouw; aw hoeër, zagevent; **3** (**uitdr.**) es hoeëren awd wuuëre, zeike ze wi-jwatër en zitte ze

óngër de praekstool: vóór hoeren sterven, komen ze nog tot inkeer; dao ligk 'n hoeër op stérve, wordt schertsend gezegd als iemand aan zijn scrotum krabt.

hoeëre (m.; hoeëres; huuërensje), **I 1** [Eng. *horn*, Hd. *Horn*], hoorn: *de hoeëres van 'n hert zeen vól (gëvöld), mer di-j van e sjaop of 'n ków zeen hól; 2 (uitdr.) aw buk hóbbe sti-jf hoeëres*, oude mensen zijn soms koppig; *dao zou(d)s-te hoeëres van kri-jge*, daar zou je ongeduldig van worden, daar zou je hoorndol van worden; **II** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *horn*, Hd. *hörnern*], hoornen: *tón daen dówvëpit z'nën hoe(ë)rn (doffer) mèt de vlöch van Hoeërn (Hoorn) 'nën hoeëre zónnëbril haw gëwónne, haef-tër zoe lang op z'nën hoeërn gëbloëeze det iech t'r hoeëres van kraeg*, dat ik er hoorndol van werd.

hoeërebók (m.; -buk; -bukske), hoeërijeëgër (zie ald.).

hoeërijeëgër (m.; -s; -ke), hoeërebók; hoerenbok [Hd. *Hurenbock*], hoerenjager, hoerenloper: *'nën hoeërijeëgër is eine dae neet op wilj kni-jn of op wilj vérkes juuëg, mer eine dae in 'nën hoeërewinkël ze krujt en ze zaod vërsjut (zich uitput en zijn teelvocht verspilt).*

hoeërejónk (o.; jung (jing); -jungske) [Hd. *Hurensohn*], **1** hoerenkind: *'n hoeërejónk is e kënd(sj) det neet wëttëlik is en van ónwëttigge gëboërtën is (dat 'onecht' is); 2 (fig.) gemeen mens: det hoeërejónk doug van geinskante; 3 (fig.) listig mens: det hoeërejónk is e fënistig mënneke det neet min is; ómdét det hoeërejónk miech de baard haw aafgëdoeën (me de loef had afgestoken), lachde det mënke in z'ne baard (was hij heimelijk blij).*

hoeërekot (o.; -te; -kôtsje), bordeel: *vuur te*

kónnën hoereere lóp d'n hoeërebók van 't ein hoeërekot nao 't angër, waat zelfs de hoeëremëdam hoeërechtig vunk.

hoeërendul (bn.; g. tr. v. verg.) [D. (reg.) *hirntoll*], raozëntig; hoorndol: *det gejëngel is vuur hoeërendul van te wieëre; ómdet sjaldaezën en angër stieëkvlëegën hun eikës vöóraan in de naas van bieëste lëgke, wieëre di-j dëk hoeërendul van de juuëk en de pi-jn.*

hoeërsjaos (v.; g. mv.; g. dim.), buitengewoon geluk, hoerensjans (gew.): *wieë hóbën hoeërsjaos gad, want 't haef aan e zi-jje vaemke gëhange of we woeëre vërdrónke, tón dae zaatlap mèt ós in de knaal waas gëvare.*

hoeërn (m.; -s; huuërnjsje), (m.b.t. het blaasinstrument) hoorn: *bi-j de jaag bloëeze de hoeërnbloëezërs op hunnën hoeërn; tón 't hoeërevieë (de bieëste) zich (h)oerówt haw(we) gëmaak, goeëf de kojboj e sinjaal op z'n huuërnjsjën en in 'ne wup kwoeëme de hoeëredragërs (dieren met hoorns) al aangëloupe.*

hoeërówt (bw.) [van het Fr. 'hors route' (van de speellijn weg; bij het tolspeel, knickerspel, krabgooien)], oeërówt; **1** onder de voeten uit: *tón 't h'm te heit óngër de veut waas gëwoeëre, maakdën hae zich hoeërówt; 2* gevlucht, verdwenen: *Giel is hoeërówt en neemës wèt woe dër naotów is.*

hoeëvaard (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hoffart*], oeëvaard, oeëvaerd, hoeëvaerd; **1** hovaardij, hovaardigheid, trots, hoogmoed [Hd. *Hochmuß*]: *dae haef nogal d'n hoeëvaard in; di-j minse zitte vol hoeëvaard; 2 (uitdr.) hoeëvaard mót pi-jn li-jje*, wie mooi wil zijn, moet er wat voor over hebben, pronkzucht veroorzaakt vaak fysiek ongemak.

hoeëvaardsbujjël (m.; -e; -ke), hoogmoedige: *daen hoeëvaardsbujjël haw 't zoe hoeëg in z'ne bol (kop) det iech h'm e paar kieërën e köpke kleinër hōb mōtte make* (heb moeten vernederen).

hoeëvaerd (v.; g. mv.; g. dim.), oeëvaerd, oeëvaard, hoeëvaard (zie ald.).

hoeëvaerdig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *hoffärtig*], hovaardig, hoogmoedig: *Mēzeikēnaere zeen zoe hoeëvaerdig es 'ne paw en 'kaal, lékker en lui' zeen hun angër (ón)däögde*.

hoegēnaamp [steeds met ontk.], **1** (bn.), volstrekt: *dao waas hoegēnaamp niks van aan*; **2** (bw.), in geen enkel opzicht: *Zjef is hoegēnaamp geine stoefër; 't is hoegēnaamp neet kawd*.

höffe (overg.; höfde, h. gēhōf) [Eng. *to heave* (opheffen), Hd. (*auf*)heben, hochheben], **1** heffen, (op)tillen: *mēt det höffën aan daen eike kas hōb iech miech vēröhōf en hōb iech de krieēmër in de rōk*; **2** (**uitdr.**): *we hōbbe d'n hieëlën aovënd stoeën höffe* (pinten staan drinken); *we goeën gaw einën höffe* [Hd. *einen heben*], een borrel (pint) drinken.

hol I 1 (o.; -le; -(lë)ke) [Eng. *hole*, Hd. *Höhle* (m.b.t. een dier, maar voor een vos, das, otter of konijn → *Bau*)], hoeël; hol: *uuvërdaag zit 'ne vos in z'n hōl*; *ouch bandi-jte zittën in 'n hōl* (rovershol); *waat is det hi-j vuur 'n dónkël hōl* (kamer)!; **2** (**uitdr.**) *kóm ins ówt d'n hōl*, doe wat meer je best, vertoon je eens, onderneem eens iets; **II** (bn.; -lër; -ste) [Eng. *hollow*, Hd. *hohl*], hol: *z'nēn tand is neet aol goud, want vanbēnnēn is tēr hōl*; *zeen d'r in Mēzeik hol waeg* [Hd. *Hohlwege*]?; *'n laeg kamēr klink hōl*. [regel i.v.m. de uitspraak: **1** 'hol' als bn. (of bw.): attributief gebruikt vóór een onz. substantief in het enkelvoud, én ook bij adverbiaal of predicatief gebruik

spreken we het woord 'hol' uit met de sleптоon; in de andere gevallen gebruiken we de stoottoon; **a** attributief: *'n hōl vaat* (sleптоon), *'n hōl téksken huuëlëntuuël* (sleптоon); **b** adverbiaal: *det klink hōl* (sleптоon), *de sjaatse zeen hōl gēslicēpe* (sleптоon); **c** predicatief: *'t tunkën is hōl* (sleптоon), *de boum is hōl* (sleптоon); **d** andere gevallen: *hol wange* (stoottoon), *'nēn hollēn tand* (stoottoon), *'n hol noeēt* (stoottoon); **2** 'hol' als zn.: altijd sleптоon in het enk., altijd stoottoon in het mv.: *d'n das zit in z'n hōl* (sleптоon); *de holbēwoeēnērs woeēndēn in holle* (stoottoon); **3** 'hoeël' is altijd lang, ook in het mv.: (vulg.) *vērdrejd hoeël*, verdraaid hol = klootzak [Eng. (vulg.) *damned asshole*]; *de spēchte zittën in hun hoeēle*; regel i.v.m. gebruik 'hol' en 'hoeël': in het Maaseikers gebruiken we bij voorkeur 'hol'].

hölf (v.; -te; -sje) [Caeters 1699 *de 'hellicht' van twee stuckens lants*, Eng. *half*, Hd. *Hälfte*], helft: *is 'n hawf glaas beer vuur uch vuur de hölf vōl of vuur de hölf laeg?*; *oppe hölf van de maond(sj) bēginne wieë al krap (bi-j kas) te zitte*; *de ieërste hölf (d'n ieērstēn taem) woeēre wieë stōkke bieētēr*; *wieë gieëve de hölf van oos inkómmēn aan de staot*.

Hollan(d)sēn Ti-jd, d'n; De Hollandse Tijd (1815-1830): *'Op24 novvember 1830 trok 'n Hollan(d)s leegër van 6000 man, óngër leijing van de prins van Saksen-Weimar Mēzeik bēnne. Daobi-j waerde nēn houp hōwzēr gēplundērd. Ouch de stadskas waerde 3700 gōlje lichtēr gēmaak. Ómdēt Mēzeik dees oeërlogssjattig bētaalde, waerde de stad neet in brand gēstoeēke. Det waas te dankën aan d'n Hollan(d)s gezinde bōrgēmeistēr M. Eyckholt, dae de leegërleijing haw kōnnēn uuvértujge de stad te spare. Bi-j de bēwaeging di-j in 1830 de Hollēnjers ówt Belsj wou wégjage, woeērën*

ouch tieën Mëzeikënaerën aangësloeëte: kaptajn André Paumen, Mathieu Paumen, avvëkaot Jaak Smeets, Jean Streignart, François Ritzen, Nicolaas van Istërdael, Theodoor Frissen, Pierre Passen, M. Berben en d'n hieër Sedaene.' (Bron: HENCKENS, Piet, De Hollandse Tijd, De Maaseikenaar, 1993, 1, p. 26-36)

Hollénjer (m.; -s; -ke) [Hd. *Holländer(in)*, officieel taalgeb. *Niederländer(in)*], Ollénjer; **1** Nederlander: *nôw zeen we allëmaol gooj vrunj mèt de Hollénjers, zieëker mèt di-j ówt 't zujje van Holland, di-j zich neet gaer Hollénjers neume; 2 vijandigheid tegen Nederlanders vroeger: 'Vreugër waas 't dèk van 'Hollénjer, bollénjer, spëkvrieëtër, koekoek!'* wi-j de kènjër rieëpe (reupde)' of ook "Hollénjer, bollénjer, kieëskop, de maaje vrieëte diech op.'

hölþ (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *help*, Hd. *Hilfe*], hulp, medewerking, bijstand, ondersteuning: *zits-te zóngër hölp in 't hówshawwe, dén stuis-te d'r allein vuur en mós-te d'ne plan trèkke.*

höls (m.; -te; -ske) [Eng. *holly*], hulst: *wils-te get wènt(sj)ërgreun in d'nën hoeëf, den kóns-te höls zëtte; vuur de seer lègke wieë bi-j 'ne fieëstëlikkën dienee alti-jd get höls op 't taofëllake.*

hómmël (v.; -s; hummëlke) [klanknaboosend gevormd; Eng. *bumblebee*, Hd. *Hummel*], hommél: *dao zeen óngëvieër 250 soeërte hómmëls, di-j fëmi-jlie zeen van de bi-jje, mer di-j waal vööl groeëtër, stërker en mieë bëhaord zeen es de bi-jkës; pas op vuur bi-jje, mispëls (wespen), paer(d)swoeërstëls (hoornaars), hómmëls en daze (steekvliegen), want de ein soeërt stik nog héller es d'angër.*

hómmëlbieësjje (o.; -s: -), dóndërwörmke, dónderbieësjje (zie ald.).

hómmële (onoverg.; hómmëlde, h. gëhómmëld) [klanknaboosend gevormd], donderen: *'t gëbróm van hómmëls duit dènkën aan 't gërómmël van d'n dóndër es 't örgës wujdëwég ónwaert en daovuur kalle wieë ouch van 'hómmëln' in de plaats van 'dóndëre'.*

hómmëlwaer (o.; g. mv.; g. dim.), donderweer (gew.), drukkend, onweerachtig weer: *vëssërs weite det 't bi-j hómmëlwaer bëzunjër good is vuur op paoling te vësse.*

hómp (m.; -e; humpke) [Eng. *hunk*], homp: *in d'n oëerlog móste vööl hóngërlj-jjërs 't mèt 'nën hómp broeëd zeen te rédden (stëllën) en d'n daåg dus daomèt zeen doeër te kómme.*

hón(d)sboum (m.; -buim; -buimke), **1** vogelkers: *d'n hón(d)sboum is de pes van 't bos; 2* vuilboom: *de sjaal van d'n hón(d)sboum wirk sterk oppën dikkën dêrm.*

hón(d)sdaag (mv.) [stoottoon 2de lettergr.; houdt verband met de Hondster (Sirius)], **1** hondsagen: *de hón(d)sdaag zeen normaal de wërmste daag van 't jaor; 2 honden konden tijdens hondsagen razend worden: 'Mèt de hón(d)sdaag (19 juli-18 augustus) kump de zón gëli-jk mèt de Hón(d)sstër op. Vreugër meinde de minse det hunj mèt de hón(d)sdaag raozëntig koste wuuërën en daovuur dieëge ze di-j dén 'ne mówlbånd aan (óm).'*

hón(d)sgëzeike (o.; g. mv.; g. dim.) [in de uitdr. 'alle hón(d)sgëzeike'], alle vi-jfgësjj-jts; om de haverklap: *alle hón(d)sgëzeike mót Jasper goeën pisse; alle hón(d)sgëzeikën hunk einën aan de bel; alle hón(d)sgëzeikën höf 't hun(d)sje ze*

puuëtsjën op.

hón(d)sgraas (o.; g. mv.; -graeske), hondsgras: *de óngërgrón(d)se zi-jknup van (’t) hón(d)sgraa*s zeen hel, sjerp en wit en doon dènkèn aan de tan van ’nèn hód.

hón(d)shout (o.; g. mv.; g. dim.), 1 sporkel(hout), sporkelboom, vuilhout, vuilboom [Hd. *Faulbaum*], hondshout (veroud.): *hón(d)shout kump van d’n hón(d)sboum*; 2 **hondshout, goed bij constipatie**: *’Hón(d)shout, mèt z’ne greunéchtigge, witte bleuj en z’n roeëj bölkës, greujt op zoore grónd, wi-j in de bosse. Van de sjaal van d’n hón(d)sboum make ze e middël woës-te good van nao ’t (h)ujske kóns goeën en déts-tèn in appëtieëke kóns koupe. Vreugër maakde de jóngës pi-jle van de ték(skés) van hón(d)shout, want di-j zeen lank en rech.’*

hón(d)skar (v.; -re; -kérke), 1 hondskar: *es de boor z’n mèlktuitèn in de hón(d)skar haw gëzat, zag-tër juuë de bak’ tieëge d’n hód*; 2 **honden beulden zich vroeger af in hondskarren**: *’t Woeëre sèrtów sjieëpërs (herdershonden) di-j ze vreugër in de hón(d)skar spande. De deerëbesjérmíng haef t’rvuur gëzörg det gein hunj mieë in ’n hón(d)skar gëspanne mooge wuuëre, want di-j bieëste waerde neet allein aafgëjakkërd mer ouch aafgërammëld. Trëkhunj di-j zoe’n hón(d)skar móste trëkke, trokke zich waal ins ’t hart ówt hun li-jf (trokke zich waal ins ’t hart aaf).’*

hón(d)skloeëte (mv.) [letterlijk: hondenkloten], 1 bakpruimen [Fr. *belles de Louvain*], dubbele bakpruimen: *van hón(d)skloeëte kóns-tèn ’t bèste prówmëvlaaj of -zjèlei make; mèt hón(d)skloeëte meine we klein, blaw prujmkës di-j twieë aan twieë aan d’n tak greuje; hón(d)skloeëte neume ze ouch*

’prunes de pape’; 2 scheldw.: es ze van get zëgke det ’t hón(d)skloeëtèn is, kóns-te zieëkër zeen det ’t neet doug of bóch is.

hón(d)skloeëtëman (m.; -mèn; -ménke) [scheldnaam], kloeëtzak, hón(d)svot; hondsvot [Hd. *Hundsfont*]: *’nèn hón(d)skloeëtëman is ’ne zwakèn en ’nèn dikke neemës, eine dae niks kan, neet doug, niks is en vuur niks good is es vuur laeg zek rech te zètte.*

hón(d)skoeëj (v.; -e; -kueëtsje), 1 hondenbok: *hunj zitte nów in gëiezolleerde hón(d)skoeëje*; 2 **waakhonden verbleven vroeger levenslang in een hondenbok**: *’Waakhunj lagte ze vreugër hun hieël lieëvën aan ’n këtting en es ze gósting hawwe, koste ze in hun koeëj, de hón(d)skoeëj, krówpe. De hón(d)skoeëj bëstóng vreugër dèk ówt e paar plenk di-j ze tieëgënein hawwe gëfówt.’*

hón(d)skónt (v.; -e; -kuntsje) [in Maaseik enkel in het mv.], onbeduidendheid, niemendal: *diech höbs waal ’n groeëte mówl, mer diech höbs hi-j hón(d)skónte te zëgke; maak tiech mer geinën dikke, want det sjildëri-jkën is hón(d)skónte*, wind je maar niet op, want dat schilderijtje heeft geen waarde of belang; dat heeft niets te betekenen.

hón(d)skówt (m.; -e; -kujtsje) [siluris glanis], askówt (zie ald.).

hón(d)smerëlle (mv.) [alleen in de uitdr. ‘vuur hón(d)smerëlle’; samenst. van ‘hód(s)’ en ‘merëlle’; morellen zijn donkerrode en grote maar zure kersen; van It. *amoro* (bitter)], voor niets, zonder succes: (**uitdr.**) *merëlle zeen e soeërt zoor kieërsën en es we get vuur hón(d)smerëlle doon, den doon we det vuur niks (zóngër suksés); dao höb iech weer d’n hieëllën daåg vuur hón(d)smerëlle*

m'ne kas aafgëdrejd.

hón(d)smeug (bn.; g. tr. v. verg.), aan, stikop, stikkëpot, pómpaaf, pówpop, hón(d)smeug, doeëdmeug, békaaf (zie ald.).

hón(d)svès (m.; -se; -ke), **1** Amerikaanse hondsvís: *‘t hón(d)svèskën is e piske van e vèske* (klein visje); **2** **hondsvís is een snoekachtig visje**: *‘t Hón(d)svèske, det mer 'n tieën séntemaetër groeët is, kan ouch lieëvën in vówl watër wi-j in poole* (mv. ook *peul* = poelen), *kówlën en sloe(ë)te*. *‘t Hón(d)svèskën is brówn van kleur en is hi-j rónđ 1900 teréchgékómmën vanówt Ammeerieka.*’

hón(d)svot (m.; -te; -vótsje) [eigenlijk: schaamdeel van de hond; Hd. *Hundsfott*], hón(d)skloeëtëman (zie ald.).

hón(d)swaer (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Hundewetter*], hondenweer: *‘t waas hón(d)swaer en dus gei waer vuur 'nën hónđ doeër te jage; mèť det hón(d)swaer, al di-j sjówlën* (regenbuien) *en sjoore* (onweersbuien) *zouds-te mèsnaat* (zeiknaat) *wuuëre.*

hón(d)szeekde (o.; g. mv.; g. dim.), **1** hondenziekte, ziekte van Carré: *vreugër meinde ze det hunj de hón(d)szeekde neet kraege, es ze di-j 't puntsje van de start aafkapde*; **2** **hondsziekte is besmettelijk**: *‘De hón(d)szeekde, woe vreugër vāōl jōng hun(d)sjës doeëđ (këpot) aan ginge, is 'n bësmeťtëlikke kréngde. Allëwi-jl wuuëre hunj tieëge de hón(d)szeekdën ingëspōť. Es 'nën hónđ z'n hërses al óntstoeëke zeen en es-tër daodoëër kremp haef, kan-dër lichëlik neet mieë gënieëzën en is-tër dus e vuuëgëlke vuur de kat.*’

hónđ (m.; hunj; hun(d)sje) [Eng. *hound* (jachthond), Hd. *Hund*], **1** hond: *'nën*

hónđ guuëf z'ne baas vāōl leefdën en plëzeer, mer 'ne blaffëndën hónđ is vuur de naobër (omgeving) *e groeët sjegréng*; **2** [pej.; scheldn.; Eng. *hound*], hondsvot, verachtelijk mens: *‘t ligk miech op m'ne maag det daen hónđ zoe'n vówl tóng haef* (kwaadspreekt); **3** (**uitdr.**) *hae zit zoe vol sjoud es 'nën hónđ vol vluuë*, hij zit vol schulden; *di-j twieë vërstoëën zich wi-j kat en hónđ*, zij kunnen niet met elkaar opschieten; *dao blaf geinën hónđ nao*, daar zal niemand nog naar vragen; *zoe'ne vi-jze kâl, dao vrit 'nën hónđ gei broeëđ nao*, dat stoot tegen de borst, dat is gemeen; *es iech 'nën hónđ waas, haw iech tiech al lang gëbieëte*, het ligt vóór je (wordt gezegd als iemand iets zoekt wat vlakbij hem of haar ligt); *d'n hónđ sluit aan*, begint te blaffen; *dao ligk d'n hónđ bëgrave*, daar zit de knoop; *dao zitte twieë hunj aan eine knoeëk*, wordt gezegd over een meisje met twee vrijers; *det is van d'n hónđ z'n kónt*, dat is prul, is niets waard; *ton iech zag det-ër 'ne vi-jzën appostël waas, lachdën hae wi-j 'ne kirmishónđ*, lachte hij zuurzoet; *d'n hónđ haefvluuë*, verbastering van *'nóndëdzjuuë*; *Nol is zoe magër en gëzónđ es 'ne jóngën hónđ*, hij is gezond en levendig; *dae fënistigge kieërël wèt woe d'n hónđ naat is*, hij weet waar Abraham de mosterd haalt; *iech bèn geinën hónđ*, wordt gezegd als je wordt afgeblaft; *de loorëjas sjöddën 't van zich aaf wi-j 'ne natën hónđ*, hij zette er zich gemakkelijk overheen; *iech waas alweer de kwaojën hónđ*, de pretbederver; *Lambaer is békënd wi-j 'ne bóntën hónđ*, iedereen kent hem (in ongunstige zin); *alle hón(d)sgëzeike* (om de haverklap) *stuit dae loorëjas bi-j ós oppe stóp*; *dae haef 'nën dikkën hónđ* (veel geld) *opzi-j gëlag*; *van dae katër* (houten kop) *waas iech zoe krank es 'nën hónđ*, was ik doodziek; *di-j hón(d)svot is vuur niks good, want dae kan allein mer blënj hunj sji-jte leije*, hij is tot niets in staat; *groeëte hunj bi-jte zich neet*, belangrijke personen

beschermen elkaar; **4 oud Maaseiker spotliedje**: *'Pie(ë)r, hawt d'nën hóng vas, dét-ër miech neet en bit. Bit-ër miech, iech zègk 't tiech, dówzënd dalër (daaldër) kos 't tiech.'* [De daalder werd in de 16de eeuw geslagen en wijst er ons op dat dit liedje al enkele eeuwen meegaat] (Opgetekend door mevr. BISOUX, Hasselt; vgl. 'bi-jte', 3de bet.).

hóndër(d)tiggërlei (bn.) [alleen attr.gebr.], hóngërdërlei (zie ald.).

hóndërd (hoofdtelw.), **1** [Mnl. *hondert*, Eng. *hundred*, Hd. *Hundert* (getal honderd), Hd. *hundert* (hoofdtelw.)], honderd: *dao zoeëtën 'n gooj hóngërd* [Hd. *gut hundert*] *man in de zaal; iech hób 't miech hóngërd kieërën* [Hd. *hundertmal*] *aafgëvraog en iech weit nog neet woe d'n hóng gëbóngë ligk* (hoe het met de zaak gesteld is); *de sjaaj lóp in de hóngërde* [Hd. *der Schaden geht in die Hunderte*]; *iech hób vuur d'n douve* (het getal) *hóngërd* [Hd. *eine Hundert*] *op e breesfke gësjrieëve*; **2 (uitdr.)** *en hóngërd is gein ein*, wordt gezegd als men geen einde aan zijn verhaal kan krijgen.

hóndërd dówzënd (hoofdtelw.) [Hd. *hunderttausend*], honderdduizend: **(uitdr.)** *bës-te stróntzaat of pówpzaat, den bës-te zoe zaat es hóngërd dówzënd man.*

hóndërdërlei (bn.) [alleen attr.gebr.], hóngërd(d)tiggërlei; honderderlei, velerlei: *wi-jn- of beerleefhóbbërs hóbbe dëk hóngërdërlei soeërte wi-jnkës of beerkës in hunne këlde ligke.*

hóngër (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *hunger*, Hd. *Hunger*], honger: **(uitdr.)** *ofs-te nów rammëls van d'n hóngër, hóngër höbs wi-j e paerd, sjeël bës van d'n hóngër of es-te ze zujs vleege van d'n hóngër, in elk van de veer gëvalle vergeis-te (vërëks-te) van d'n*

hóngër en kóns-te d'nën hóngër allein mer stille doeër te ieëte wi-j 'nën heimejjër of wi-j 'ne wouf; höbs-te 'ne gooje bówk (vulg. 'n gooj pens), *dén zègke ze van diech des-te geinën hóngër höbs gëlieëje; 'ne mins kan ieëte tieëge d'n hóngër dae kump, mer hae kan ouch op z'nën hóngër bli-jve zitte*, niet krijgen wat hij verlangt; *es-te neet mieë kóns van d'n hóngër, dén geis-te këpot van d'n hóngër*, dan verga je van de honger.

hóngëre (onoverg.; hóngërde, h. gëhóngërd), honger veroorzaken: *det gëbraod rujk lékker, det hóngërt; zoe e paar oorën oppe loch* (in de buitenlucht), *det hóngërt.*

hóngërli-jjër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *ewig Hungrige(r)*], (m.b.t. iemand die voortdurend honger lijdt) hongerlijder: *höbs-tën alti-jd hóngër, den bës-te 'nën ieëwiggën hóngërli-jjër*; **2** [Hd. *Hungernde(r)*], (m.b.t. iemand die honger heeft (lijdt)) hongerlijder: *kënjër, leef hóngërli-jjërkës, gieë ieët miech naas en oeërën aaf* (lachtende opmerking van moeder); **3** [Hd. *Hungerleider*], arme stakker, arme drommel: *waat dënk gieë, mótte wieë di-j hóngërli-jjërs ówt 't zujjën hi-j 'n daak boeëvën hunne kop gieëvën of mótte wieë ze op hun kin laote kloppën* (honger laten lijden) *en mësjujn zelfs tröksjikke?*; **4** [Hd. *Hungerleider*], (m.b.t. iemand met een gering inkomen) armoedzaaier: *di-j hóngërli-jjërs hóbbe zoe min geld(sj) det ze noeëts gënóg uuvër d'n tand kri-jge* (dat ze nooit genoeg te eten hebben).

hónkële (onoverg.; hónkëlde, h. gëhónkëld) [D. (Rijnl.) *hunkeln* (wankelen), Hd. *humpeln*], (m.b.t. niet goed gaan) sukkelen, hinken, manken, strompelen, hompelen: *hae hónkëlde van de pi-jn aan z'ne voot; nao de stamp tieëge z'n sjeëne hónkëlde Toeën van 't plejn aaf.*

hood (m.; heuj; heudsje), **1** [Eng. *hat*, Hd. *Hut*], hoed: *de hōbs hoeëg heuj, struuëjën heudsjës, heuj mèt vaere, bolheuj, zi-jje heuj, mer de hōbs ouch mōtse (patsje); 2 (uitdr.) de groeëtste wi-jsheid zit óngër 'ne vërslieëtën hood; dae kale haef waal 'nën hoeëgën hood oppe kop mer gein hummën aan de vot, hij is een snoever (windmaker); 3 oud Maaseiker gedichtje: 'Heudsje Pëteutsje mèt ze greun heudsje, dao is neemës dae zoe e sjoeën heudsjën haef es Heudsje Pëteutsje.'* (Opgetekend door Rik TIMMERMANS)

hoof (v.; hoove; heufke) [Eng. *hoof*, Hd. *Huf*], hoef: *de hoove van e paerd sli-jte, zieëkër op 'ne vastën of 'nën hëllen óngërgrónd wi-j 'ne wieëg, rap aaf.*

hoofi-jzër (o.; -s; -ke) [Hd. *Hufeisen*], hoefijzer: *waat de sjoon zeen vuur 'ne mins, zeen de hoofi-jzërs vuur e paerd en daovuur neume ze di-j in 't Èngëls 'horse shoes'; in Mëstreech zëgke ze van eine dae békans heemëlën is, det ze h'm al de hoofi-jzërs höbbën aafgërieëte, waat waal raak mer ouch zóngër gëveul of sjaemdën is ówtgëdrök.*

hoofsmieëd (m.; -smaej; -smieëdsje) [Hd. *Hufschmied*], hoefsmid: *vuur e paerd te (laote) bësloeën, mós-te bi-j d'n hoofsmieëd zeen; 'nën hoofsmieëd smaajt de hoofi-jzërs.*

hoofstök (o.; -ke; -ske), sjappietër, sjappittër, kappittël (zie ald.).

hook (m.; heuk; heukske), **1** hoek: *voeërt vlujg daen däögëneet in d'n hook; in e vërloeëren heukskën in de mooshoeëfhöbbe wieë reube gëzat vuur de kni-jn; 2 (uitdr.) van di-j kréngde geis-te rap d'n hook óm, daaraan sterf je vlug; oos Laen is tieëge 'nën hook van 'n rón taofël gëloupe, zij is zwanger; ze stoeën te vri-jjën achtër hook en kant,*

verborgen, heimelijk, geniepig; *Lei kwoeëm sjerp ówt d'n hook*, hij maakte een snedige opmerking; *'n óngëlök zit in e klein heukske* (volgens sommigen: *in e klein bukske*), een ongeluk is vlug gebeurd; *van alle heuk en kante* (van overal) *kwoeëme ze nao Mëzeik.*

hookëspookës, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hokuspokus*], dwaze vertoning: *det waas miech dao 'nën hookëspookës, det gëraos bi-j dae vërhóws; 2 toverformule: 'Hookëspookës, pëlatus, pas, dao is e gaat in di-jne jas.'*

hookhóws (o.; -hówzër; -hujске) [Hd. *Eckhaus*], hoekhuis: *'de Swaen' en 'de Noeëtstal'* [*noeëtstal* → Mnl. *nootstal* = hoefstal voor paarden] *zeen de békëndste hookhówzër in Mëzeik.*

hooktand (m.; -tan; -tëndsje) [Hd. *Eckzahn*], hoektand: *mèt di-j lang hooktan is dae sjërpe (geilaard) zjus Dracula.*

hoon (v.; -dër(e); heunke) [Kil. *hinne*, Hd. *Huhn*], **1** kip, hoen (gew.); hen: *'n hoon mèt kujkës is 'n brók (klok, klokhen); 'n pöl is 'n jóng hoon mer 't is ouch e sjoeën, jónk maesje; 2 (samenst.) van 'n ówtgëlagde lëgkhood, 'n sophoon dus, make wieë hoondërësop en viedeeekës, van 'n vëtgëmasde hoon ieëte wieë o.a. de fieleekës en ówt d'n hoondërëstal hoeële wieë d'n hoondërëstrónt vuur in de mooshoeëf; 3 (uitdr.) gemékkelik sjit 'n hoon, alles kost moeite; det slummëkën haef vërstand wi-j 'n hoon, hij is dom; krejjënde hoondër(e), fluitënde vrouwluj en brullënde kuj make zëlje gooj luj, leiden vaak tot ruzie of ongenoegen; An geit mèt de hoondër(e) nao bèd, zij gaat vroeg slapen; mörgën is nog 'nën daäg woe nog gein hoon aan haef gëpik, excuus om een opdracht uit te stellen; es de boor 'n hoon it, is de boor krank of de hoon, een boer is spaarzaam;*

di-j jung zeen óngër ein hoon ówtgëbreujd, het zijn allemaal kinderen uit hetzelfde gezin; *dae fòks is neet óngër 'n doeëj hoon ówtgëbreujd*, hij is een slimmerik, onderschat hem maar niet; *de moogs bi-j de hoondër(e) de eijër neet in hun kónt tèle*, je moet je verwachtingen niet te hoog stellen; *woe de hoon dab, dao maag ze ouch ieëte*, waar gewerkt wordt, daar mag je ook eten; *woe de hoon dab, dao pik ze ouch*, wie zoekt, die vindt; *hawt tiech d'n hoondër(e) bènne, mi-jn hane loupe woe ze wille*, zegt een vader van zonen tegen een bekommerde moeder van dochters; *'n vrouw di-j flöt en 'n hoon di-j krejt, zeen wieërd des-te ze de nak ómdrejs*, een vrouw die fluit, deugt niet; *ein hoon kan mieë ówtërein sjarrën es twieë hane bi-jein*, sommige vrouwen zijn spilziek; *hoondër(ën) en vrouwluj zeen e gëvaor oppe wieëg*, spottend gezegd over vrouwen die gevaarlijk rijden; *nów kakëls-te wi-j 'n hoon*, nu heb je alleen maar veel praat.

hoondërëbreuj (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hühnerbrühe*], kippenbouillon: *de sop is mësjujn de breuj neet wieërd* (het is misschien veel drukte om niets) *es iech hi-j staon te bëwieëre det hoondërëbreuj échte hoondërësop is*.

hoondërëkoeëj (v.; -e; -kueëtsje), **1** hoenderenstal [Hd. *Hühnerstall*], kippenhok, hoenderhok: *in 'n hoondërëkoeëj zit d'n haan alti-jd vanboeëve*; **2 (uitdr.)** *de waerëld is wi-j 'n hoondërëkoeëj: di-j vanboeëve zitte, bësji-jte di-j óngëraan zitte*, de rijken bedriegen (hebben maling aan) de armen.

hoondërëndraad (m.; -dräöj; -dräödsje), kippengaas: *es-te neet gaer höbs det tiech 'ne vos d'n hoondër(e) de nak aafbit, mós-tën allës good aafmake mèt hoondërëndraad*.

hoondërësop (v.; -pe; -söpke) [Hd. *Hühnersuppe*], kippensoep: *hoondërën-en dówvësop zeen kréchtig en good vuur es-te trök op d'n stékke mós kómme* (als je moet herstellen (na een ziekte)); *van det drékbaerke z'n humpke kóns-te sop koeëke* (zijn hemd is erg vuil), *mer gein hoondërësop, want dao höbs-te 'n sophoon vuur vandoon*.

hoondërëvél (o.; g. mv.; -vélke) [D. (Oostr. en Zwi.) *Hühnerhaut* (Hd. *Gänsehaut*)], **1** (ten gevolge van koude, schrik of emotie) kippenvel: *iech höb hoondërëvél en iech ri-jjër wi-j e louf* (blad); **2 (uitdr.)**: *iech kri-jg t'r al hoondërëvél van* (gruw, griezel, ijs) *es iech traan dënk waat vuur malläore* (ongelukken) *dét allëmaol kónne gëbuuëre*.

hoor (v.; -e; heure), hoeër (zie ald.).

hoos (m.; -e; heusje) [Mnl. *hoest(e)*, Hd. *Husten*], hoest: *iech höb 'ne gëmeinën* (*vastën, lossën, druuëgën*) *hoos; vuur* (*tieëge*) *d'n hoos höb iech miech 'n hoosflës gëhaold; Mil pak hoossjroeëp en Nol pak hoostabblëtte* (vuur) *tieëge d'n hoos; vuur d'n hoos kwi-jt te wuuëre pak iech saovës 'ne gooje borrh*.

hooste ((on)overg.; hoosde, h. gëhoos), **1** [Hd. *husten*], hoesten: *es-te diech këpot mós hooste* (als je een zware hoest hebt), *bës-te geine mins* (voel je je niet lekker); *iech haw al e paar kieëre gëhoos* (geprobeerd door hoesten de aandacht te trekken), *mer dae slaopkop haw niks in de gatër*; **2 (uitdr.)** *dae pin* (gierigaard) *huuërt de pieërelinkën in Èngëland hooste*, hij is bijzonder gierig.

Hootël Attëljee 84; Hotel Atelier 84: *'Dit hootël, Bosstraat 84, det z'ne naam haef óntlieënd aan de vreugëre nejattëljee Pieëtërs, haef zës sjikke kamërs mèt badkamër en alle moddërn kómfaor*

(comfort). *Oppe taofël kump lékkere kos ówt de zieë en ówt de véljer en wei(j)e. En ouch waem in 'Atelier 84' neet op hootël is, kan dao bēzunjēr good ieëtēn of gēneete van 'nēn toffēn aovēnd mēt e good wi-jnkēn of 'n angēr lékker drēnkske.'*

Hootël Awwēneikērhoeëf; Hotel Aldeneikerhof: *"Hootël Awwēneikērhoeëf' is 'n ottēntik (authentiek) hieērēnhóws mēt 8 vērnówdē kamērs di-j elk 'n badkamēr en alle kómfaor hōbbe. Bi-j good waer kónne de gaste bówtēn ieēte, want dao is e groeët tēras en in d'n hoeëf stoeēn aw buim. De Franse kuuēkēn is van hoeëg nievoo mēt 'Awwēneikēr wi-jne' (Aldeneicker wijnen). Tiegēnuuvēr 't hootël, det langs 't fitsroetēnētwerk ligk (knouppunt 25), kónt gieë de Rommaanse kirk van Awwēneik bēwónjere.'*

Hootël de Gloob; Hôtel du Globe: *'Dit groeët hieērēnhóws in de Sie(j)oenstraot nr. 7 is nów ómgēbówd tot 'n appartēmēntsgēbów. In de 19de ieëw waas 't van d'n hieēr Magniet, 'maître de Poste' in Mēzeik. Nao d'n doeëd van deeze man, dae bi-j hoeëg watēr in 1880 in de Maas vēdrónk, waerdēn 't hóws en 't hootël ówtgēbaat doeēr de fēmi-jlie Broekmans.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 6)

Hootël De Maaskant; Hotel De Maaskant: *'Hootël De Maaskant, Vēnloosēsteīnwieëg 7, det in Mēzeik kortbi-j de Mert ligk, haef 22 twieēpērsōeēns- en 3 einpērsōeēnskamērs. Dit hieël vērnówd hootël mēt alle kómfaor, det tōsse knouppunt 24 en 25 van 't fitsroetēnētwerk ligk, haef ouch 'nēn eige rēstērao.'*

Hootël De Vraej; Hotel De Vrede: *'In 1903 koch 't koppēl Jan Cornelis Joosten-Vereycken 't hieērēnhóws 'Het Hert' (zie:*

Hert, het), Mert nr. 14, det tón al e paar jaor de naam 'Hotel De Vrede' droeëg. Zoewaal de libbēralēn es de kattēli-jkēn hōbbēn in 't hootël hieël get aafvērgadērd. In 1940 waerde doktēr Colemont eigēnaer en nao z'nēn doeëd waerdēn 't hóws vērkoch aan doktēr en mēdam Goessens-Hendrix, di-j 't op hun beurt vērkochtēn aan Marc Huysmans.' (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 7-8)

Hootël Kēstieël Wōrfēld; Hotel Kasteel Wurfeld: *"Kēstieël Wōrfēld' ligk op e groeët dommein mēt tēras en vi-jvēr. 't Hootël, det op 35 mēnujte van Mēstreech ligk en 'ne gastronnoomisse rēstērao haef, haef 33 kamērs mēt tillēvi-jzie en eige badkamēr. 't Mōrgēnieēte (ontbijtbuffer) wuuert opgēdeend in d'n ontbi-jtzaal. De mēnuu en de wi-jnkaart zeen bēzunjēr ówtgēbreid. 'Hootël Kēstieël Wōrfēld', det aan 't fitsroetēnētwerk ligk, vērheurt vuur de gastēn ouch fitse.'*

Hootël Oude Eycke; Hotel Oude Eycke: *'Dit hootël in Awwēneik mēt z'n 8 kamērs mēt elk 'ne zithook en 'n badkamēr is bēzunjēr moddērn en kómfortabēl. 't Hootël, det kort bi-j de Hollandse grens ligk en zich op mer 45 mēnujte van Eindhoven bēvunk, sērveert smōrgēs vieērse krwassaos (croissants) en allēs waat daobi-j huuert. 't Hootël haef e groeët tēras, ligk langs 't fitsroetēnētwerk en vērheurt fitse. De Rommaanse Sint-Annakirk ligk op 100 maetēr.'*

Hootël Renson 'In dēn Reizēndēn Man'; Hotel Renson 'In de Reizende Man': *"Hootël Renson loeëg in de Loorstraot en boeij óngērdaak aan de 'vaerende luyden', de minse van de baan dus. Sjieērēslī-jpe, kirmisartistēn en angēr spissjaal volk kwoeēm uuvēr d'n dōrpēl. Eigēnaer waas Frans de Wolkni-jn (zie: Wolkni-jn, de).'*

(Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 10)

Hootèl Términus; Hotel Terminus: *'In 1873 koch Gaspard Aendekerk 't hóws aan de Bosstraat nr. 92 en bëgos dao 'ne kaffee, dae, ómdéts-te d'r ouch kos slaope, de naam 'Hootèl Terminus' kraeg.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 7)

Hootèl Van Eyck; Hotel Van Eyck: *'Is in Mèzeik 't pòppèlaerste hootèl, det trouwès in 1868 al bëstóng en tón 'Aux Frères Van Eyck' hètèdèn en ówtgèbaat waerde doeër 't koppèl J.H. Vanderdonck en Henriëtte Palmans. Ieërs van bi-j de ówtbreijing van 't hootèl in 1872 wuuërt 't 'Hootèl Van Eyck' gëneump. In 1923 waerdèn 't hootèl gëkoch doeër Charles Gelissen en z'n vrouw, Anna Jacobs, di-j ouch e vërveurbèdri-jf hawwe. In 1953 nómmè z'ne zoeën Pierre en z'n vrouw Mady 'Van Eyck' uuvèr en in 1979 waas 't de dórde ginnèrasie van de fëmi-jlie Gelissen di-j in de pèrsoeën van zoeën Michel en z'n vrouw, Christiane, de zaak uuvèrpakde. In 1990 waerdèn 't hootèl gëkoch doeër d'n hieër Aarts, dae 't rëstorreerde. 't Hootèl haef 'n groeëte rol gëspäöld in 't maotsjappèlik lieëvèn in Mèzeik. Aw Mèzeikènaere rappèleere zich de bals, de móssjëlësoepees en zoevääöl mieër.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 4-5). *'Vandaag is 'Hootèl Van Eyck' hieël vèrnówd en haef 't 33 kamërs, woevan d'r 28 lukskamërs (Deluxe Rooms) zeen. Twieë kamërs zeen suppèrjäär kamërs (Superior Rooms) en dén zeen d'r onnog 2 swietës (Van Eyck Suites). Alle kamërs zeen rujm en moddèrn. De vèstie(j)aer is aafgësloeëtèn en 't hootèl haef 'n eige parking. Parkeere kan ouch in de óngèrgróndse parking bij 't winkèlséntrum Kloeëstèrbém(p)de.'*

Hootèl Wilgènhoeëf; Hotel Wilgenhof: *'Dit hootèl, Kepèlwieëg 51 in Wörfèld, wuuërt ówtgèbaat doeër de fëmi-jlie Schaefer. Sómmitge van de 7 luksu(w)eus kamërs mèt badkamër höbbèn ouch e bubbèlbaad. Sauna en bubbèlbaad zeen te heur. 't Hootèl ligk langs 't fitsroetènetwèrk.*

hoove ((on)verg.; hoofde, h. gëhoof), **I** overg., **1** behoeven, moeten: *det haws-te neet hoove te zègke; de hoofs neet zoe van d'n naas te make; 2* de behoefte hebben om naar het toilet te gaan: *iech meinde det iech mós (goeën), mer iech hoof neet; II* onoverg., [altijd met een ontkenning], niet nodig zijn, niet hoeven: *vuur miech hoof det neet, al dae sjiesjie; iech haw diech gëvraag miech te hëlpe, mer 't hoof al nimmieë; 't hoof neet lékker te zeen, es 't mer vääöl is (of omgekeerd).*

hoovëneer (m.; -s en -e; -ke), **1** tuinman, liefhebber van tuinieren, hovenier: *vuur hoovëneer te wuuëre, mós-tèn allein kónne spaje, zeje, sjóffèlèn en nèteurlik mós-te greun vingërs höbbe; 2* hovenier, tuinarbeider: *Zjef is hoovëneer bi-j de stad, hij verzorgt de stadstuinen; 3* loopkever [Carabus memorialis]: *dae groeëte keevèr mèt ze gouje sjild, det is 'nèn hoovëneer.*

hoovëneere (onoverg.; hoovëneerde, h. gëhoovëneerd), tuinieren, hovenieren: *bès-te get opgëjaag of höbs-te króm zin, den mós-te get hoovëneere, ouch es d'n zinne d'r dus neet nao stoeën; in z'ne vri-jjèn ti-jd zujs-te daen hoovëneer hawf en ouch hieël daag hovëneerèn en toch stuit z'nèn hoeëf vol ónkrówd.*

hóp (v.; -pe; hupke) [klanknabootsend; Eng. hoopoe, Hd. Wiedehopf], **1** hop: *de hóp neume ze ouch waal ins de strónthaan; 2* **de hop is een trekvogel:** *'De hóp is 'nèn trèkvoeëgël daes-tèn hi-j neet gaw zujs en*

dae zich veujt mèt insékte di-j dër mèt z'ne lange, réchte snavël uuvèral tössènowt kan hoeële. De hóp haef e sjik kuifkèn op häöre kop, mer ze zujt neet zoe good.'; 3 (uitdr.) in Mèzeik kóns-te stinke wi-j 'ne bók, wi-j 'n fis of wi-j 'n hóp, mer in Èngèland bès-tèn 'n stinkbóm es-tèn 'n oor boeëve de wènd(sj) stinks [Eng. if you stink to high heaven (als je een uur in de wind stinkt)].

hordäövër (m.; -s; -ke) [Fr. *hors-d'oeuvre*, Eng. *hors d'oeuvre*, Hd. *Horsd'oeuvre*], (koud) voorgerecht [Hd. *Vorgericht*]: *vuuër de sop kwoeëm d'n hordäövër mèt allëmaol kawwe vès (allerlei soorten vis) en lëgumme; nao d'n hordäövër hawwe wieë goojën appëti-jt.*

hörfs, I (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *hervest*, Hd. *Herbst*], **1** herfst: *de hörfs is d'n ti-jd woe-in 'n deil van d'n ougs [Eng. harvest] wi-j kroëëtèn en iëërpële mót wuuëre bënëgëhaold; de hörfs neume we ouch 't naojaor; 2 (fig.) oude dag: z'n hieël lieëvèn haef dae laege pëtroeën (gemene vent) de bieës ówtgëhange (is hij beestig te keer gegaan), mer nów dër in de hörfs van ze lieëvèn is, is-tër 'nèn èngël van 'ne mins; II (bn.) Hörfse kieës is stinkkieës.*

hörfswaer (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Herbstwetter*], najaarsweer, herfstweer: *wils-tèn in hörfsstómme kómme, dén mós-tèn op 'ne vri-jjèn hörfsdaäg bi-j good hörfswaer en mèt 't hörfszunkèn op d'ne kop ins 'n hörfswandëling makèn en daobi-j oug hóbbe vuur 't hörfslandsjap mèt z'n hörfslochte, mèt z'n hörfsvróchtèn en vuural mèt z'n hörfskleure van de buim en de hörfsbloom.*

Horzónkwartèt, het; het Horizonkwartèt: *'t Horzónkwartèt, det in 1965 mèt 't leedsje 'Greenback Dollar' 'lorrëjaat' waerde van 'Óntdèk de Ster', 'ne kónkoeër van de BRT, béstóng ówt Wim Corstjens,*

Sylvain Housen, Roger Maes en Theo Paumen. Ouch al iëërdër wón dit vokkaal en instrëmèntaal kwartèt 'nèn iëërste pri-jis mèt 'Goujën Hoeërn' in Häör (Horn). 'n Plaat (LP) mèt 'Greenback Dollar', 'the John B. Sails', 'Terry Town' en 'Take this Hammer' waerdèn in 1966 ówtgëbrach doeër 'Polygram'. Ouch in 1967 troeëj 't kwartèt, zjus wi-j in de twieë vuuërigge jaore, in zoegét 't hieël land op. Optrieëjës vuur de radie(j)oo woeëren in Antwërpe, Hassèlt en Mëstreech. 't Stadsbëstëur höldigde de veer zéngers-muziekantèn op 18 junie 1966. Tón Roger 't mèt z'n zaak te drók kraeg, waerde z'n plaats op- en aangëvöld mèt Wien Corstjens, mer in 1979 waas Roger trók van wëggewaes. Opgëtrieëjën haef 't kwartèt óngër angère nog in Sint-Trujjën en Ukkël, mer sèrtów bi-j allërlei invnëmèntèn in eige stad. Hun rippèrtwaar waerde vanaaf 1968 géleijëlik ówtgëbreid mèt leedsjës of bëwirkinge van leedsjës van o.a. Boudewijn de Groot, Mikis Theodorakis, Edgard Lee Masters en William Worthworth. Saer hun aafsjeidskónzaer in 1983 n.a.v. '20 jaor Horzónkwartèt' truuëjt 't kwartèt allein nog op vraog van fëmi-jlie, vrunj en kènnissèn op.'

horloeëzje (v.; -s; horluuëzjèke), orloeëzje; horloge: *'n horloeëzje neumde de kwaojóngës vreugër ouch 'n gërloeëzie; d'n hieëlèn ti-jd op d'n horloeëzje ki-jkèn is ónbësjóf, es-tèn örgës ówtgënuuëjd bès.*

horloeëzjëmieëkër (m.; -s; -ke), horlogemaker: *höbs-te get aan ein of angër klok of löp d'n horloeëzje neet gëli-jk, den mós-te bi-j 'nèn horloeëzjëmieëkër zeen.*

hórre (mv.) [Mnl. *herne* (hersenen), Hd. *Hirn(e)*, *Gehirn*, *das tierische Hirn* (de hersenen van dieren)], varkenshersenen: *hórre mós-te neet koeëke, onneet in de sop doon, mer de mós ze gëwuuën broeëjën in*

e pénke; hórre zeen, zoe zègke slóknaze, 'n dillekattés.

hospëtaal (o.; -e; -ke) [Fr. *hôpital*, Eng. *hospital*, Hd. *Hospital* (alg. *Krankenhaus*)], **1** ziekenhuis: *gëmiddëld kump 'ne mins 7 kieërën in ze lieëvën in 't (h)ospëtaal (te ligke); 2 vanaf 2016 naar nieuw ziekenhuis: 'Nao 't awd Sint-Joeëzëfshospëtaal, det in 1845 in de Groeëte Kirkëstraot gëbówd waerdën én 't nów hospëtaal 'Ziekenhuis Maas en Kempen' det op 't ènj van de jaore 1950 is gëbówd in de Mgr. Kuuëningsstraot, zulle we vanaaf 2016 hoeëpëlik nao de 'Schuurstraot' kónne, want dao kump e vunkëlnów hospëtaal mèt 249 bèdde, det 't ieërste lieëgbówhospëtaal in Vlaondëre zal zeen.'*

hot (bw.) [voermanstaal], ot; (naar) rechts: **(uitdr.)** *ze steurde miech van hot nao haar, van het kastje naar de muur.*

Hôtel de la Tête d'Or; Hotel Het Gulden Hoofd: *'Bosstraot 23, waas al in 1689 lózzjëmënt vuur reiziggërs. In 1815 waas Johannes Severijns-Swels lózzjëmëntsówtbatër en kaffeebaas. In 1904 kraeg dit hóws mèt brówwëri-j de naam 'Hôtel de la Tête d'Or', tón ówtgëbaat doeër 't échpaar Renier Severijns-Theunissen. 't Hóws waerdën in de jaore 1960 aafgëbroeëke.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 8-9)

Hôtel des Sources: *"Hôtel des Sources" waas 'ne kaffee-hootël bi-j 'ne sprunk (sprónk) in 't Vën, dae trouwës in 1900 is óntstange, tón nao koeële waerde gëboeërd. 't Hootël, det in 't bëgin van de 20ste ieëw is gëbówd, waerdën ówtgëbaat doeër mëdam Bertha Coolen. Sërtów vëkansiegëngers brachte d'r hunnën ti-jd doeër: Bëkënde gaste woeëre goevërnäör Verwilghen en*

mazzjaor Aerts.' (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 9-10)

Hôtel du Chemin de Fer: *"Hôtel du Chemin de Fer", Bosstraot nr. 58, van mëdam Theunissen-Gelissen en latër van häör dochtërs, de juffrouwe Theunissen, waas mèt ze sjik intëryäör vuural bëkënd bi-j (handëls)reiziggërs di-j Mëzeik mèt d'n trejn bëzochte. 't Hootël, det in 1960 gësloeëte waerde, waas in de Vlaomse littëraere waerëld bëkënd, ómdët sjri-jvër Gerard Walschap mèt ein van de dochtërs Theunissen trouwde.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 5-6)

Hôtel du Commerce: *'t Hóws det vreugër oppen hook stóng van de Bosstraot en waat nów de Prinsënhoflaan hèt, waas 'n boordëri-j tot di-j in 1880 doeër de fëmi-jlie Paradijs waerde vërkoch. De nówwën eigënaer, Gaspard Aendekerk-Ramaekers, oeëpënde d'r kort daonao 't 'Hôtel du Tram'. De stasie loeëg jummës kortbi-j. Vanaaf 1903 bëgos 't koppël J. Peeters-Aendekerk d'r 'Hôtel du Commerce' ówt te bate. Óngër d'n ieërste waerëldoeërlog waas 't Maria Aendekerk, de vrouw van Arthur Vinckenbosch, di-j 't hootël in han haw. Tot in de jaore 1950 waas t'r in 't hóws 'ne kaffee mèt mënieër Haenen es kaffeebaas.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 6-7)

Hôtel Martin: *"Hôtel Martin" loeëg tiegënuuvër de stasie. 't Waerdën opgërich rónnd 1900. In 1918 waerde d'n hieëllën inbówdël van 't hootël kort en klein gëhouwd, ómdët in d'n oeërlog volgës de Mëzeikënaere te vää Duitse sëltaotën uuvër d'n dörpël woeëre gëkómme.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maaseiker Hotels, *De Maaseikenaar*, 2005, 1, p. 9)

höts (v.; -e; -ke) [Mnl. *hutsen* (schudden), Kil. *hutsen* (schokken), D. (Oostr., Zdl.) *hutschen* (schommelen)], öts; buil, gezwel: *tón de kènjër nao de sjoel nog doeër bossën en véljer ravotde, hawwe ze dèk 'n höts op hunne kop van zich aan hook of kant örgës aan te stoeëte.*

houp (m.; -e; huipke), **1** [Eng. *heap*, Hd. *Haufen*], hoop: *de kammi-j(j)ao haef 'nën houp zand opgëkip*; **2** stapel: *mèt daen houp brikke kómme wieë tów vuur det meúrke te métsese*; **3** uitwerpselen: *trieëj neet in daen houp, want angërs hange d'n hieël sjoon vól*; **4** menigte, hoeveelheid: *dao waas 'nën hieëlën houp volk in de kirk*; *vreugër hawwe vööl awwërs 'nën houp kènjër*; **5** boel, massa: *mèt zoe 'nën houp grónd höbs-te 'nën houp ambras*; *di-j höbbe 'nën houp geld(sj)*; *iech weit neet vööl, mer me zöstër wèt 'nën houp*; *kë(r)staanjële zeen d'r mèt huip*; *wieë höbbe nog 'nën houp werk (te doen)*; **6** meerderheid: *de groeëtën houp vunk det Sjël kort gëvieërs is (opvliegend en fel is)*; **7** graan: *vreugër zatte ze de sjouvën (sjobbën = schoven) in huip vuur te druuege*; **8 (uitdr.)** *d'n dujvël sjit alti-jd op de groeëtstën houp*, het water stroomt altijd naar zee; *Mëri-j is 'n sajëlkónt en op d'n houp tów* (op de koop toe) *haef ze de bóks aan* (is zij de baas); *stujtën en dikke huip sji-jte kan eedërein*, wordt gezegd van een hovaardig iemand; *iech kan vööl, mer huipkës pissën en 'ne naaksën in z'n bóksëmaal sji-jte* (iets doen wat onmogelijk is) *kan iech neet.*

houp en al (bw.bep.), obbénal; hooguit, hoogstens, ten hoogste, maximaal, alles samen: *de bieëdelaers hawwën houp en al tieën euroo gad, mer ze woeëre toch zoe bli-j es e kënd(sj)*; *dao woeënën houp en al e paar dówzënd man bënne de walle.*

hout (o.; g. mv.; huitsje) [Hd. *Holz*], **1** stukje

hout: *zeuk miech ins 'n huitsje*; *voeërt houw iech tiech mèt det hout op d'ne kop*; **2** hout in een bos: *van hout ówt de bos sleipe*, *kri-jgs-te gooj forsëbolle*; **3** brandhout: *për wieëk stoeëke wieë 'n krówkar hout*; *hout kóns-te kleeven en dén höbs-te knabbe*; **4** (samenst.) *minse di-j mèt hout baezig zeen*, *wi-j houtkómmërsante*, *-zaegërs*, *-drejjeërs en ouch houtbëwirkërs*, *di-j allës weitën uuvër éssenhout*, *beukën-*, *eikën-* en *zeuthout*, *kónne diech drek zëgkën of d'n houtworm in 't hout zit of neet*; **5 (uitdr.)** *det mins is zoe magër es 'n hout*; *dae is van naat hout gëmaak en haef zich gëtrokke*, hij is mismaakt; *waas-te dao zëgks*, *sni-jt gein hout*, dat houdt geen steek; *Frans is zoe sti-jf es 'n hout*, hij is niet lenig, hij is stram; *det ménken is zoe lómp es 'n hout*, erg dom; *stank dao neet wi-j 'n hout*, zonder initiatief, passief, zonder gevoel; *höbs-te det op eigën huitsje* (op eigen initiatief) *gëdoeën?*; *aan hout kóns-te diech veer kieëre wërme: aafdoon*, *zaege*, *kleeven en in de staof doen*; *'hout pakke, 'zag Graad, en hae hoeël z'ne kop vas* (humoristische variante op de bijgelovige handeling, die wil dat iets onaangenaams niet zal gebeuren; vgl. Fr. *'touchons du bois'*); **6 oud Maaseiker liedje:** *'Hout zaege, kanne vaege; klumpkës make, det ze krake; sjeive knech, maak oos kien(d)sjës hun klumpkës rech.*' (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS); **variant:** *'Hout zaege, kanne vaege; klómpe make det ze krake; sjaele knech, maak Truike z'n klumpkës rech.*' (Opgetekend door Tony VAN WIJCK); **variant:** *'Hout zaege, kanne vaege; klumpkës make det ze krake; krake ze neet, dén douge ze neet; sjaele, sjeive, krómme knech, maak oos maesje (jungske) z'n klumpkës rech.*' (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ). [Bij dit ritmisch liedje werd het zingend gebaar – links, rechts – met de armpjes gemaakt. Ook wel van hoog naar laag met

beide armpjes].

houtblok (m.; -blök; -blökske), houtblok: *mèt 'n blokzaeg kóns-te mérgelblök (mörgël-) zaege, mer vuur van hout houtblök te make, mós-tën 't kleeve mèt 'n (h)aaks of mèt 'nën hamër en 'ne kleeftbeitël; houtblök vuur in de staof neume we ouch knabbe.*

houdówf (v.; -dówve; -dujfke) [Hd. *Holztaube*], wilj dówf [Hd. *Wildtaube*]; houtduif, woudduif: *'n houdówf neume we ouch 'n bosdówf of 'n wilj dówf, höbs-te bi-j uch (thóws) in d'n hoeëf spruijsjës stoeën, dén kónne de houdówfve swënt(sj)ërs mèt tieëntalle gëli-jk de köpkës trówt pikke.*

houtëre Klaos (m.; - Klaoze; - Kläöske), houtëre (zie ald. bet. I).

houtëre, I (m.; id.; g. dim.) [Hd. *hölzerner Typ*], houtëre Klaos; housterig mens, stijve Klaas, houten Klaas: *'nën houtërën is 'ne klómpëklaos (onhandig persoon), dae zoe sti-ijf is es 'n plank ('ne stek), d'n dëkstën ti-ijd zoe meug is es 'n maaj en dae dëk onnog 'nën druuegën is; 'nën houtërën is 'ne kluuënës, dae ze in 't Duits gëwuuën 'nën houtërën tip [Hd. *ein hölzernen Typ*] neume; in daen houtëre zit nog mindër lieëvën es in dae pieërëlink dao en hénjig is-tër vuur geinën euroosént; II (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen attr. gebr.; Hd. *hölzern*], I houten: *smörgës ieët iech e paar spi-jje (dik gesneden boterhammen), mer vuur örgës e spi-jkën (wiggetje) in te houwe, gëbrujk iech 'nën houtërën hamër [Hd. *Holzhammer*]; boeëvën 't vi-jvërke ligk 'n houtëre brökske; 2 (uitdr.): *höbs-te 'ne katër, dén höbs-te 'nën houtëre kop.***

houtscoeël (m.; g. mv.; g. dim.) [Kil. 1599 *krick-kolen*, Hd. *Holzkohle*], aomër(t)e; houtskool: *van krikkën (mutsaarden) en van aomër(t)e (kooltjes) kóns-tën houtscoeël*

make; mèt houtscoeël kóns-te ruuëstëre, mer de kóns t'r ouch mèt teikëne; houtscoeël is eigëlik vërkaold hout.

houvas (m.; -te; -je) [Kil. *houd-vast*, D. (Rijnl.) *Haltest*], houvast, kram: *'nën houvas is 'ne zwaore kramp (kram), 'nën haok dus, dae we in de moór houwe vuur get aan te hange.*

houwe, I (overg.; houwe, h. gëhouwd), I slaan: *voeërt houw iech tiech op d'n mówl (op de gëzich, óm (tieëge) d'n oeëre, óngër de taofël); 2 (uitdr.) mèt gsm's houwe ze diech allëwi-ijl doeëd, die zijn er nu in overvloed; diech mós hi-j neet zoe mer get ówt d'n bottën houwe, niet zomaar wat onzin verkopen, er zomaar wat uitflappen; es-te miech doeëd houws (al sla je me dood), iech weit 't neet; II (wederkerig; houwe zich, h. zich gëhouwd), I vechten: *oppe keur höbbe di-j twieë këmphaenkës zich ligkën houwe; 2 (uitdr.) de zou(d)s tiech waal vuur d'ne kop houwe, van spijt of zelfverwijt.**

hówd (v.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; Hd. *Haut*], vel; I huid: *waat we nôw 't vel neume, neumde ze vreugër de 'hówd'; 2 (uitdr.) [veroud.], det ménke doug in d'r hówd neet [Hd. *er taugt in der Haut nicht*, het is een doortrapte deugniet].*

hówf (v.; hówve; hujfke), huif (gew.), lapje leer: *es de sjówstër 'n hówf op d'ne sjoon haef gëzat, dén haef-tër e lépke laer op 'n sjuuër of e sjuuërkën in d'ne sjoon gëzat, de tóng in 'ne sjoon neume we ouch e laerke, mer det is dus gein hujfke.*

hówke (zich), I (mv.; dim. hujkskës) [alleen in de uitdr. 'op z'n hówke zitte'; Hd. *hocken* (hurken, op zijn hurken zitten), *in die Hocke gehen* (op zijn hurken gaan zitten)], I hurken: *es-te mèt gëboeëge kni-jje zoe zits, des-te mèt d'n éch(t)elste (bëkans)*

*hieëlēmaol op d'n vieërse (hielen) zits, dēn zits-tēn op d'n hówke; 2 (uitdr.) es-tēn op d'n hówke geis zitte, dēn kals-te zjus wi-j e kēnd(sj), hieël sumpēl dus, lichēlik ómdēts-te tiegēn e kēnd(sj) kals of ómdēt d'n angēre neet de slumstēn is van de klas (dan stel je je taalgebruik af op kinderen of op de minst snuggeren); II (wederk.; hówkde zich, h. zich gēhówk) [Mnl. *hucken* (hurken), D. (dial.) *hukēn*, Hd. *sich hocken*], 1 hurken, hukken, neerhurken: *es-te diech hówks, zits-tēn op d'n hówke; 2 (uitdr.) hówk tiech*, ga op je hurken zitten.*

hówkvot (v.; -te; -vôtsje), koukleum: *ki-jk di-j hówkvot dao weer oppe staof krówpe* (dichtbij de kachel gaan zitten).

hóws (o.; hówzēr; hujske), 1 [Mnl. *huus*, Gotisch *hus*, Eng. *house*, Hd. *Haus*], huis: 'ne kas van 'n hóws is 'n hóws wi-j e kēstieël; wieē woeēnēn neet in 'n heurhóws mer in 'n eigēn hóws mèt 'nēn hoeēf; Gerda woeēnt neet in e ri-jhóws mer in 'n hóws oppe bówte; 2 wc: *vreugēr hawwe ze achtēr 't hóws 'n hujske; vuur nao 't (h)ujske te goeēn mósdēs-te vreugēr ieērs nao bówtēn of nao achtēr, en daovuur zēgke we nów nog det we nao achtēr mótte, ouch es 't (h)ujskēn in 't hóws is; 3 (uitdr.) es we zēgke det we (h)eivērs goeēn, goeēn we nao oos hóws; nów zeen we nog wujjēr van hóws, is er nog grotere narigheid; es-tēr zaat is, is 't hóws te klein, dan gaat hij fel te keer; di-j mēdam haef ferm get in hóws, heeft grote borsten; dao is gein hóws mèt te hawte, met hem kun je niet samenwonen; dao kump niks van in hóws, dat gebeurt (lukt) niet; bieētēr 't daak ingēzak es 'n hieël aafgēbrand hóws, beter een klein ongeluk dan een groot; det ménkēn is bi-j ós kēnd(sj) aan hóws, die jongen is voor ons als een eigen kind; dae haef 'ne mónđ wi-j 'n hujske, hij heeft een slechte adem; hij is een kwaadspeker; ze hóbbe dae sjalēvaegēr 't hóws ówt gējaag,*

uit hun huis (familie) gezet; fieēs in hóws, kwattērtēmpēr (vastendag) in de stal, als in huis gefeest wordt, moet het vee soms honger lijden; dae zal noeēts gein twieē hówzēr op dezēlfde straot kri-jge, die zal het niet ver brengen; det is 'n hóws mèt gouje belk, een huis met een hoge hypotheek; dae kump mèt watēr es 't hóws is aafgēbrand, te laat de put gevuld als het kalf verdronken is; e nów hujskēn is e krujske (of sterk veroud.: hówzēr zeen krówzēr), huisbezit brengt beslommeringen met zich mee; 'ne gooje geevēl seert 't hóws, wordt gezegd van iemand met een grote neus; hae kan neet van hóws, want hae is oppe mol aan 't wachte, want zijn vrouw is in verwachting.

hówsbaas (m.; -baze; -baaske), huisbaas, huiseigenaar: *daen hówsbaas van ós, dae hób iech nów waal in m'n maal, want vuur de minste sjaeligheid kri-jgs-te 't van dae knuuer nao d'n oeēre; oozēn hówsbaas haef dóbblē glaas laote zētte.*

hówsbak (m.. g. mv.; g. dim.), 1 huisbak: *zēlfgēbakke broeēd neume we hówsbak; 2 huisbak vroeger: 'Vuur pēteekēs wi-j 'ne sjoe (roomsoesje) of e paonōfke (pont-neufje) mósdēs-tēn ouch vreugēr bi-j 'ne bēkker zeen. Oppe boordēri-jje waerdēn in 'ne krikkēnoeēve, dae in 't bakkēs (bakhuis) stóng, vlaaje, (mēlk)wēgkēn en angēr bruuēj (broden), woevan d'n deig in 'n moolj gēmēngēld waas, gēbakkēn en daen hówsbak waas vrieēd lékker. Aoftēvlaje, knubbēlkēsvlaje, ri-jstēvlaje, prówmēvlajēn en dikkeuk (dikke keuk) waerde bi-j d'n hówsbak vāōraan in d'n oeēve op blikke plate gēbakke. Rónnērēngskēs, krollēmolle, brie(j)osjēn en tartēpómme waerdēn allein gēbakkēn es de fieēsdaag op kóms woeēre (als de feestdagen naderden). Nao d'n Twieēde Waerēldoeērlog waas 't min of mieē gēdoeēn mèt d'n hówsbak.'*

hówsbèzeuk (o.; -e; -ske) [Hd. *Hausbesuch*], **1** bezoek van een priester (pastoor): *es vreugër de pëstoeër op hówsbèzeuk kwoeëm, dén waas det vuur de Sint-Pieëtërspenning* (vrijwillige bijdrage ten behoeve van de paus) *op te hoeële*; **2** bezoek aan huis van een arts: *es nôw eine 'ne sjeët haef gëlaote* (een kleinigheid mankeert), *bëlle ze d'n doktër al vuur op hówsbèzeuk te kómme; kwoeëm d'n doktër vreugër op hówsbèzeuk, dén waas (ging) békans einën heemële.*

hówsdokter (m.; -s; -ke), huisdokter, huisarts: *sómmigge minse di-j zoe gëzónð zeen es 'ne jóngën hónð, höbbën in hun hieël lieëve geinën hówsdokter vandoon en angëre, di-j alti-jd get mankeere, zittën alle vi-jgësj-jts bi-j hunnën hówsdokter; es-te 'ne goojën hówsdokter höbs, dae onnog 'ne gooje mins is en dae e good hart haef, dén stuis-te d'r good vuur es-tën ins krank bès.*

hówsdook (m.; -deuk; -deukske), dweil: *vuur de gank op te numme* (dweilen) *höbs-te 'nën ummër luuëtër; 'nën hówsdook en 'nën aaftrëkkër vandoon, mer sjróbbe doon we mèt 'ne sjróbbuuërstël.*

hówsdówf (v. (m.); -dówve; -dujfkje), **1** [Hd. *Haustaubé*], tamme duif, huisduif: *bi-j daen dówvëpit goeën de hówsdujfkës di-j niks prästeere, de sop in*; **2** (fig.) huismus: *es ze diech nog mèt geine stek 't hóws ówt kri-jge, bès-te 'n hówsdówf; 'n vrouwëlikke hówsdówf neume we in 't AN ouch 'n hówshoon* (huishen); *es 'n Duitse hówsdówf 'n vrouw is di-j alti-jd tösse de veer moóre zit, is ze 'ein Heimchen am Herd'.*

hówsdujvël (m.; -e en -s; -ke), **1** huisduivel, huisplaag: *'nën hówsdujvël is 'ne pottëntaot* (tiran) *dae thóws wi-j 'nën dujvël tekieërgeit*; **2** (uitdr.) *daen heimëlikke mówvaegër is 'ne straotëngël mer 'nën hówsdujvël, want tieëge de luj is-tër zoe fi-jn es póppëstrónt*

en bi-j hun (thóws) *duit-ër vrouw en kënjër d'n dujvël aan.*

hówshawwe, I (o.; -s; -ke), **1** [Eng. *household* (familie), Hd. *Haushalt*], gezin: *in dae blok woeëne dri-j hówshawwës*; **2** [Eng. *housekeeping*, Hd. *Haushaltung, Haushalt*], huishouding: *Liezèt haef einën daäg in de wieëk vri-jgëpak vuur 't hówshawwe te doon*; **3** koppel, huwelijk: *de's e good (slech) hówshawwe, want di-j vërstoeën zich good (slech)*; **4** (uitdr.) (iron.) *de's miech dao 'n hówshawwe*, een huishouden van Jan Steen; *vuur 'n hówshawwe höbs-te mieë nuuëdig es e zawtvaat*, als je wil trouwen, heb je heel wat spullen nodig in huis; **II** (onover.; hoeël hóws, h. hówsgëhawte), **1** huishouden, tekeergaan: *de rótzék höbbe dao lillik hówsgëhawte*; **2** (iron.) plunderen: *di-j zówplëp höbbe lieëlik hówsgëhawtën in m'ne beerkëlder*, zij hebben flink wat bier opgedronken.

hówshawwërsë (v.; id.; g. dim.) [Eng. *housekeeper*, Hd. *Haushälterin*], hówshejjërsë; huishoudster: *'n vrouw di-j 't werk duit in 't hówshawwën en daovuur wuuërt bëtaald, is 'n hówshawwërsë; moodër de vrouw is 'n gooj hówshawwërsë di-j vööl bëzej haef van 't hówshawwën en 't geld(sj) neet doeër duuëren en vinstërs ówt goeëjt* (niet spilziek is).

hówshejjërsë (v.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], hówshawwërsë (zie ald.).

hówsheur (v.; -e; -ke), huishuur: *es d'n hówsbaas t'r waat de huiëgde van de hówsheur bëtruf* (betréf), *neet mèt de klómpe doeërlöp* (niet overdrijft), *dën is niks mis mèt dae mins.*

hówskat (v.; -te; -këtsje) [Hd. *Hauskatze*], huiskat: *vööl hówskatte zeen e bitsje vals, mer de meiste valse katte loupe toch rónð op*

twieë bein; kattëvélken aajën is good tieëge de rummëtik en good vuur de hówskat, want di-j kump alle vi-fvoots kattëpóchéle make vuur géaajd te wuuëren of get te kri-jge.

hówsmoodër (v.; -s; -ke) [Hd. (veroud.) *Hausmutter*], hówsvrouw; huisvrouw [Hd. *Hausfrau*]: (**uitdr.**) *ein (hóws)moodër duit mieë vuur tieën kënjër es tieën kënjër vuur ein (hóws)moodër; Jëtsjën haef häör hieël lieëvën hówsmoodër gëspäöld en de kënjër en de kleinkënjër hun vot naogëdrage* (en is te dienstvaardig geweest voor kinderen en kleinkinderen).

hówsmös (v.; -se; -ke), **1** huismus: *'n hówsdówf* (fig. huisduif) *zit alti-jd tösse de veer moórën en geit dus zéljen of noeëts ins ëwég, mer 'n hówsmös zit d'n dëkstën ti-jd in 'ne strówk of in 'n däörëhëgk, woe ze zit te sjilpe; 2* (fig.) huiselijk mens: *'An Englishman's home is his castle'* (een Engelsman is erg gesteld op zijn privacy in zijn eigen huis), *zag de Èngëlse hówsmös.*

hówsraod (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Hausrat*], **1** huisraad, inboedel: *'n brandvërzieëkëring vërzieëkërt neet allein 't hóws mer ouch d'n inbówdël, dae we ouch d'n hówsraod neume; 2* keukengerei: *in Mëzeik meine we mèt hówsraod allës waat we in 't dagëliks lieëvën in 't hóws en dén nog vuural in de kuuëke gëbrujke.*

hówsvadër (m.; -s; -ke) [Hd. (veroud.) *Hausvater*], huisvader: (**uitdr.**) *sómmigge hówsvadërs stoeën dao woe de béssem stuit* (hebben niets te zeggen), *mer 'ne goojën hówsvadër löp zich de bein óngër de vot ówt* (doet zijn uiterste best) *vuur 't hówshawwe good te doon marsjeere.*

hówsvrouw (v.; -e; -ke), hówsmoodër (zie ald.).

hówswérk (o.; -e; -ske) [Eng. *homework*], huiswerk: *sómmigge (gooj) lieërare bëstaeje mieë oorën aan 't vërbieëtëre van hówswérkën es aan 't lësgieëve, want di-j wille de kënjër vuural lieëre wirke.*

hówwëlik (o.; -ke; -ske) [sterk veroud.], trouw; huwelijk: *kattëli-jke slówtën ieërs 't börgërlik hówwëlik (trouwën ieërs vuur de wèt) en trouwe daonao vuur de kirk; det is e good hówwëlik (e good koppël); in Mëzeik kalle we nôw uuvër (van) 'd'n trouw' en nimmieë uuvër 't hówwëlik'.*

hówze (onoverg.; hówsde, h. gëhóws), **1** [Hd. *hausen* (*wohnen*)], huizen, (slecht) wonen: *zoelang es wieë 't hóws aan 't vërbówwwe zeen, hówze wieë in 'n karrëvan* (caravan); **2** samenleven, leven met: *Rik en Zjan hówzën al lang same; mèt dae sjujfël, dao is neet mèt te hówze.*

hui (o.; g. mv.; -ke) [stofn.; komt van 'houwe' (slaan); Mnl. *houw(e)*, Eng. *hay*, Hd. *Heu*], **1** hooi: *in d'n huimaond(sj) (juli) wuuërt 't hui in de sjeur opgëstapëld; swënt(sj)ërs voore de boorën 't vieë kroeeëte, maelstöpkes, hui en maa(j)is* (maïs); **2** (samenst.) *e paar daag naodét 't huigraas in d'n huiti-jd bi-j good huiwaer op de huiweijën is aafgëdoeën* (is gëmejd), *wuuërt 't hui mèt 'n huigaffël op 'nën huiwage gëljajën en in 'n huisjeur of op 'nën huizöldër opgëstapëld; 3* (**uitdr.**) *bi-j d'n tróp zagte sómmigge bi-j 't marsjeere neet 'lënks, rech(t)s' mer 'hui, struuë'.*

hui(d)pölf (m; -pölve; -ke) [Kil. *hoofd-peluwe*, 1690 Caeters *een bedde met hooftpulm*, D. (Rijnl.) *Hauptpülf*], hui(d)pölm; **1** peluw, langwerpige onderkussen: *vreugër lagte ze óngër 't kopkösse nog 'n óngërkösse, d'n hui(d)pölf; 2* hoofdkussen: *ouch 't (kop)kösse zelf waerdën oeëts hui(d)pölf gëneump.*

hui(d)pölm (m.; -pölme; -ke), hui(d)pölf (zie ald.).

huibêrg (m.; id. (stoottoon 2de lettergr.); -ske), hooiberg: *sómmigge boore stapêlên hunnên huibêrg óngêr 'n kap, di-j ze langs veer of zês pãöl kónne laote zakke tot zjus boeëvên 't hui en op di-j mëneer zujs-te d'n huibêrg swènt(sj)êrs mèt d'n daâg kleinêr wuuêre.*

huid (o.; -e; -sje) [sterk veroud. voor 'hoofd'], hoofd: *hieël vreugêr hawwe de Mëzeikënaere geine kop mer 'n huid, têrwi-jl 't roeëd moos nog alti-jd 'n hód (dim. hódse) haef (een krop heeft); woeërs-te vreugêr get vèrgieëte, dén waas 't tiech neet doeër de kop mer doeër 't huid gëgange (door het hoofd gegaan); woeërs-te huid van 't hówshawwe, dén kos tiech hieël get boeëvên 't huid hange; 'huid'vènge wieë allêwi-jl nog trók in huidvleis (zie ald.), hui(d)pölf (zie ald.) en huidkösse (zie ald.).*

huidkösse (o.; -s; -köske), hoofdkussen: *vreugêr zoeëte hoondêrên- of aenjêvaerên in de huidkössês of woeëre di-j kössês opgëvöld mèt hui of struuë.*

huidpi-jn (v.; g. mv.; -ke) [zeer sterk veroud.], koppi-jn; hoofdpijn: *es-tên huidpi-jn hób's, is niks mis mèt de vel, mer hób's-te waal pi-jn in d'ne kop.*

huidpölf (m.; -pölve; -ke), pölf (zie ald.).

huidsjaal (v.; -e; -sjaelke) [zeer sterk veroud.], schedel: *bès-tên e gaat in d'ne kop gëvalle, dén zit e gieëtsjên in d'n huidsjaal; eijêr hób'bên 'n sjaal (ei(er)schaal), nuuët hób'bên 'n (noeëtê)sjaal, oppe taofêl stuit 'n (seer)sjaal, de kóstêr kump mèt 'n sjaal rónnd, buim hób'bên 'n sjaal (boomschors) en minsên hób'bên 'n huidsjaal (hersenpan).*

huidvleis (o.; g. mv.; -ke), kipkap, gëpieërdsde kop; hoofdkaas, preskop, hoofdvlees: *huidvleis is vleis van 't huid, de kop dus van e vérke; in huidvleis zit vleis van 'ne vérkeskop, mer dao zittên ouch azzi-jn en oggurkskês (augurken) in ; huidvleis ieëte we bi-j de boeëtêr(h)am mèt unkês en móstêrd.*

huije (overg.; huijde, h. gëhuijd) [Eng. *to make hay*, Hd. *Heu machen*], hooien: *es 'ne boor aan 't huijên is, is-têr ofwaal 't gëmejd graas aan 't ómdrejjen ofwaal is-têr 't op ri-jjên aan 't lègkên of 't op huipkês (hooioppers) aan 't zette.*

huikis (v.; -te; -ke) [1657 *huykiste*, Jaspers], hooikist: *'n huikis, woe ze vreugêr 't ieëte gaar in loeëte wuuêrên of woe ze 't ieëte werm in præbeerde te hawte, waas vanbênne bëkleid mèt hui of pèpeer; 'n huikis neumde ze in Duitsland 'n koeëkkis [Hd. *Kochkiste*].*

huimi-jt (v.; -e; -sje) [Hd. *Heumiete*], hooimijt: *allêwi-jl bêstuit 'n huimi-jt ówt hóndêrde pakkên (bössêls, bössêle) hui, mer vreugêr maakde ze 'n huimi-jt van los hui; hóbbe de boore neet gënóg plaats oppên huizöldêr, dén zette ze 'n huimi-jt in de wei woe ze 't gëmejd graas gëhuid hóbbe.*

huipke (o.; -s; -), **1** (m.b.t. een kind) klein kind: *det Zjeekên is toch e leef huipke*, een liefje, een snoes van een kind; **2** (m.b.t. een mens) ellendig (arm) mens: *dae Lêwi-j waas vreugêr zoe 'ne strówse mins en nôw is-têr mèt di-j kréngde nog 'n huipkên ieëlénj [Hd. *ein Häufchen Elend*];* **3** (m.b.t. uitwerpselen) hoop(je): *pas op, dao ligk get ('n huipke);* **4 (uitdr.)** *de mós neet allês op 'n huipke goeëje*, je moet wel verschil (onderscheid) maken; *'t kump nôw allëmaal op 'n huipke*, de (minder prettige) dingen komen nu allemaal samen; *sji-jt miech 'n huipke*, je kunt me wat.

huiwage (m.; -s; -wieëgëlke), **1** hooiwagen: *es 't hui op d'n huiwöldër, in de huimi-jt of in d'n huibérg zit, zètte we d'n huiwagën óngër de sjop tot 't jaor drop* (eropvolgend, erna); **2** loopspin: *'nën huiwagën is 'n spèn mèt 'n hieël klein li-jfke det tössën hieël lang puuët hunk*; **3** hooiwagen (gew.), langpootmug: *huiwagës, di-js-te soeëmërs sóms mèt hóndërde rónnd 'ne pool kóns zeen tirvèle, höbbe zoe'n bówtëgëwuuën lang puuët det ze gemékkelik brieëke.*

huizöldër (m.; -s; -ke), **1** hooizolder: *Mil haef 'n mówl wi-j 'n huisjeur* (fig.: brutale mond), *mer es-tër zujt det de kat aan 't mówzën is oppën huizöldër, is-tër zoe stil es e mujske; vuur van d'n huizöldër get hui aaf te goeëje, pak de boor ieërs e leijërke vuur drop te kómme*; **2** (uitdr.) *wieë höbbën ós dao gëammëzeerd wi-j 'ne kerp op 'nën huizöldër, wij hebben ons daar stierlijk verveeld.*

hujf (v.; hujve; -ke) [in MSK vrijwel altijd 'marmël'; Waals *hife* (notendop)], **1** marmël [Hd. *Murmel*]; knikker: *vuuërdét t'r hujve woeëre, späölde de kënjër mèt kieërsëstein (kieërsëkaerën) en daonao mèt bölkës gëbakke aerd; in plaats van 'hujf' gëbrujke we in Mëzeik zoe good es alti-jd 'marmël'*; **2** kloeët(e); teelbal: (vulg.) *iech stamp tiech voeërt óngër di-jn hujve (kloeëte)*; **3** leertje voor op 'n schoen: *hówf* (zie ald.); **4** (uitdr.) *det is kujvën hujvën, wij staan gelijk.*

hujfkar (v.; -re; -kërke), huifkar: *vrouwluj hawwe lang gëliejën 'n hujf (kap) op hun huid (hoofd), mer sómmigge karre, hujfkarre, hawwe det ouch; wieë zeen mèt 'n hujfkar doeër Ierland gëreis.*

hujjële (onoverg.; hujjëlde, h. gëhujjæld) [Mnl. *hoedelen* (knoeien), D. (Zwi). *hudeln* (luieren, lanterfantent)], hujjère, ujjële, ujjëre; luieren, zalig nietsdoen: *wirke kan*

zalig zeen, mer ins 'nën daäg lékker hujjëlën is nog zaliggër.

hujjëlpot (m.; -pöt; -pötsje), hujjërpot, ujjërpot, ujjëlpot; **1** soort beenwarmer: *'nën hujjëlpot, woës-te gleujëntigge aomër(t)ën* (kooltjes) *in kos doon en daes-tën oppe grónd tösse d'n veut of óngër d'ne lange rok kos zètte, is/waas 'nën hujjëlpot*; **2** kouwelijke lui aard: *'ne luiwammës dae gaer kortbi-j de staof zit, is 'nën hujjëlpot, want dae hujjël't gaer bi-j dae pot* (daen hujjëlpot).

hujjère (onoverg.; hujjërde, h. gëhujjërd), ujjère, ujjële, hujjële (zie ald.).

hujjërpot (m.; -pöt; -pötsje), ujjërpot, ujjëlpot, hujjëlpot (zie ald.).

hujске (o.; -s; -), **1** [Kil. *schythuis*], sji-jthujске; toilet, wc: *'ne mommënt, éstebleef, iech mó't éffekes nao 't hujске, want iech hób hoeëge noeëd, ómdét iech aan de kómgaw bèn*; **2** zomerhuisje: *wieë höbbën 'n hujskën in Frankri-jk*; **3** klein gebouw: *'n doeëjñhujskën* (lijkenhuisje) *is 'n hujskën oppe kirkhof.*

hulp (v.; -e; -ke), **1** [D. (Keuls) *Help* (draagzeel)], draagzeel, helpzeel, hulpzeel: *hélpe* (bretellen) *höbs-te vandoon vuur d'n bóks op te hawtën of vuur de zaal van e paerd aan te spanne, mer de reem daes-te rónnd d'n sjouwërs hungs vuur get zwaors te dragën of vuur in de krówkar te loupe, neume we 'n 'hulp'.*

humme (o.; -s; hum(p)ke), **1** [Mnl. *hem(e)de*, 1668 *ein humpt*, Hd. *Hemd*], hemd: *es-te naat bès tot op d'n humme, den mós-tën e proeëpër (druuëg) hummën aandoon*; **2** (uitdr.) *di-j erm bieësjës* (kinderen) *höbbe gein hummën aan hun kónt, zij zijn doodarm; dae Lei is zoe goodgaefs dét-ër z'n humme*

zou wéggieëve (z'n vot zou wéggieëvën es ze neet vasstóng); de pollissën höbbe miech ówtgëvraog tot op m'n humme (miech 't humme van me li-jf gëvraog), zij hebben mij helemaal uitgehoord; dae kalën haef waal 'nën hoeëgën hood oppe kop mer gein hummën aan de vot, wordt gezegd van een snoever, windmaker; 't lieëvën is wi-j e kënjërhum(p)ke, vööl te kort en alti-jd bësjeëte, het leven is kort en niet altijd gelukkig; 'ne boor stri-jk z'n humme mèt z'n vot, een boer is nogal slordig wat zijn kledij betreft; de pin ówthangën (gierig zijn) is bëlachëlik, want de lèstën humme haef gein male, je kunt niets meenemen na je dood; 3 oud Maaseiker gedichtje: 'Zjang, sjei ówt; Zjang, sjei ówt; dów sjuuërs mi-jn hum(p)ke, dów sjuuërs mi-jn hum(p)ke, tot aan mi-jne bówk.' (Opgetekend door Jean LATOUR); 'En achtër de muuële dao waas 't gëbuuërd; dao haw e klein beurke z'n hum(p)ke gësjuuërd; hae wou 't goeën nejje, mer hae haw geinën draod; tón lieëp oos klein beurke in ze gësjuuërd hum(p)kën op straat.' (Opgetekend door mevr. Thily AENDEKERK); 4 een uitspraak van Pater Sangers zaliger: 'Mi-jn tówspraak zal zeen wi-j e vrouwlujhum(p)ke: kort en toch lank gënóg vuur allës te bédëkke.'

hummëre (onoverg.; hummërde, h. gëhummërd) [sterk veroud.; klanknaboosend; freq. van Mnl. *himmen* (kuchen), Eng. *to give (a) hem* (kuchen); betekenisevoluitie van 'kuchen' naar 'hinniken'], hinniken: *tón de kazëlaer (praatvaar) vuur eine kieër neet good wis waat-ër mós zëgke, bëgos-tër te hummëre wi-j e paerd.*

hummësmów (m.; -we; -ke), hemdsmouw: *dae zoeëmëraovënd höbbe wieë nog lang in oos hummësmówwe (zonder jasje aan) bówte zitte pumpële tot we allëmaol e stök in ooze kraag hawwe (dronken waren).*

hummësslup (m.; -pe; -ke), hemdsslip: (**uitdr.**) *es-tën in d'nën hummësslup* (in je enkele hemd) *róndlöp's, wilt det nog neet zëgke des-tën allës aan d'nën hummësslup mós vaege (mèt d'nën hummësslup mós aafvaege = dat je je om niets hoeft te bekommeren).*

hun, 1 (pers. vnw. 3de pers. mv., m., v. en o., voorwerpsvorm, alleen voor personen), *hun, hen: vuur miech is det vööl geld(sj), mer vuur hun is det niks; iech bèn mèt hun (ze) goeën vare; de mós hun (ze) neet te vööl eijër óngërlëgke* (niet te zeer verwennen); **2** (bez. vnw. 3de pers. mv., m., v. en o., voor personen en zaken: **a** bijv.gebr.: *ze loupe d'r mèt hun klómpe doeër* (zij nemen het niet te nauw); *hun hóws is aafgëbrand en hunnën ottoo is ouch in de brand gëblieëve; b* zelfst. gebr.: *dit is mi-jne fits en det is d'n hunne (dae van hun); oos ieërpële zeen lékker, mer de hun(ne) (di-j van hun) zeen lékkerder; ze willën alti-jd 't hunne d'rvan weite.*

hunje (onoverg.; hunjde, h. gëhunjd) [Hd. *äugen*], *unje; 1* rondkijken, loerogen, snuffelen, (rond)spieden: *de s zjus tegooj (prónt tegooj) des-te diech 'nën aap höbs gëvange, de haws mer ieërs ins móttën hunje wi-j det zoeët; 2* navraag doen: *iech zal ins hunje waem ós det gëlap haef.*

hussëer (m.; -e; -ke) wiesjee (zie ald.).

hut (v.; -te; -sje) [Eng. *hut*, Hd. *Hütte*], *hut: oud Maaseiker raadseltje: 'n Houtëre hut, 'n koeëpëre prut, 'n i-jzëre rétteketét; raoje, raoje, waat is det?, antwoord: een koffiemolen.'* (Opgetekend door Winand DAMEN)

huts (m.; -e; -ke), [Mnl. *hutsen* (schudden), D. (informeel, in Oostr. en Zdl. *hutschen* (schommelen, stoten)], *uts; 1* buil: *dae rówwë kaddee haef weer 'n huts op z'ne*

kop doeër bi-j 't sjotte tieëgën einën aan te loupe; 2 uts, nôts, nuts; (m.b.t. het werktuig voor boomstamvervoer) mallejan, boomkar: bomen werden op een mallejan naar een zagerij geslept: 'Op 'n huts, vreugër gëtrokke doeër e koppël boorëpaerd, sleipde ze de buim (vuural kannëdaas) nao de zaegëri-j (van Opdëkamp). D'n huts haw twieë hoeëg rajër, 'n as en 'nën dissël. D'n dissël is de balk van de boumkar (huts) woe de paerd aan trokke. Bi-j 't vërveur sleipde d'n tóp (tup) van de boum uuvër de grónd.'

hutsëpot (m.; g. mv.; -pötsje) [Mnl. *hutsen* (omroeren, schudden)], **1** hutspot, hutsepot (gew.): *niks zoe lékker es 'nën tejjër hutsëpot es 't swënt(sj)ërs good haef gëvroeëre; 2 hoe maak je hutsepot? 'Laote we sjaopëvleis, ribbëkës of angër vleis, unne, moeëre, ieërpële, spruijsjës op e veur pruttële tot allës good gaar is, dën höbbe we hutsëpot.'*; **3 (uitdr.)** van diech maak iech nog ins hutsëpot, ik krijg je nog wel; *maak t'r geinën hutsëpot* (boeltje, mengelmoes, warwinkel) van.

Huub, roepnaam voor Hubert, Hubertus.

huuëgde (v.; -s; -ke), **1** hoogte: **(uitdr.)** van *dae man kóns-te gein huuëgde kri-jge*, je kan hem niet doorzien; *iech bèn oppe huuëgde*, ik weet ervan; *hae is oppe huuëgde*, hij weet veel; **2** **Huuëgde, De; De Hoogte**: *"De Huuëgde", 1615 dye Heuchden, is e gëbeed in Héppenaert det 't hoeëgste punt is van 't gëhuch. Nów is 't de naam van de boordëri-j Héppenaert nr. 25. Höbbe we 't uuvër de plaatsnaam, den zëgke we 'Aan de Huuëgdën in Héppenaert'.* (Bron: BOONEN, Martin, *Land en Water*, p. 119)

huuëge ((on)overg.; huuëgde, h. gëhuuëg), **1** aanaarden: *es de ieërpële vi-jftieën séntemaetër groeët zeen, mós-te ze huuëge; 2 opbieden: *es Sus hoeëgër buuëjt es Zjefen**

Zjef daonao weer hoeëgër es Sus, dën zeen ze tieëgënein op aan 't beeje, waat we ouch huuëge neume; de struuëman waas bi-j de vërkoup van 't hóws aan 't huuëge; 3 (m.b.t. een kaartspel) hoogjassen (gew.).

huuëgsël (o.; -s; -ke), hoogsel (gew.), sjobrieëd; zijplank van een kar of een wagenbak: *vuur mieër in de kar te kónne laje, zëtte we de huuëgsëls op.*

huuëgstës (bw.) [Hd. *höchstens*], **1** ten hoogste, hooguit, hoogstens: *hae kan huuëgstës 'ne maetër hoeëg sprënge; 2* maximaal: *det sjilt dao huuëgstës e paar euroo; 3* in het ergste geval: *hae kan diech huuëgstës ins de bol wasse* (berispen).

huuëlëntuuël [Hd. *Holunder*; oorspr. bet. *holle boom*], vleur, fleer, uuëlëntuuël; **1** (m.; g. mv.; g. dim.), vlierstruik: van *huuëlëntuuël maakde de kënjër vreugër fluitsjës; van de bieëre van d'n huuëlëntuuël (fleer) make ze sjroeëp en fleerbolle, di-j good zeen vuur d'n hoos; 2* (bn.) *iech höb 'n huuëlëntuuëlën téksken aafgësnieëje.*

huuëp (v.; -e; -ke) [Eng. *hip*, Hd. *Hüfte*], **1** heup: *Trui haef brei huuëpe; Li-jza haef 'n huuëp ówt d'n dop*, zij heeft een ontwrichte heup; **2 (uitdr.)** *Nol haef 't op z'n huuëpe*, hij is slecht geluimd.

huuër (tw.), **1** bij aanmaning: *pas op, huuër; want iech sjik tiech d'n hónd achtër d'n vaere (iech kiesj tiech d'n hónd aan); 2 bij bevestiging: *iech zal draan dënke, huuër; iech vóng 't tof, huuër; iech kóm zieëkër; huuër.**

huuëre (overg.; huuërde, h. gëhuurd), **1** [Hd. *hören*], horen: *di-j douf noeët (dove) huuërt geine steek; 2* [Hd. *gehören*], passen: *di-j twieë huuëre bi-jein; 3* [Hd. *sich gehöhen*], betamen: *'t huuërt neet des-te zoe hel kals*

óngër de mès; **4** [D. (reg., vnl. Zdl. *gehören*], verdienen, moeten: *zoe 'ne fòtsjër huuërt in de bak te zitte*, hij hoort in de gevangenis te zitten; **5** [Hd. *gehören*], behoren: *kènjër huuëren hawvèrnach nimmieë oppe straot te loupe*; *ze huuëren òm tieën oorèn in hun bèd te ligke*; **6 (uitdr.)** *aan dae kant huuërt-ër neet*, als het op geven aankomt, doet hij alsof hij van niets weet.

huuëtëmëtuuët (m. en v.; -e; -sje) [*'huuët* staat voor *'hoeël* (hol) en *'tuuët* betekent 'zeur'], ruuëtëmëtuuët; **1** domme, vergeetachtige vrouw, hotemetoot: *di-j huuëtëmëtuuët is zoe lómp es 'n ków en haef 'ne kop wi-j 'n zaef (zieëf)* (een slecht geheugen); **2** sukkel, rare kerel, hotemetoot: *daen huuëtëmëtuuët is békènd wi-j 'ne bóntèn hónd, want hae is e stök loupès* [veroud. voor 'zonderling'] en *'ne kluuënës* (onhandige sukkelaar) *is-tër ouch*.

huuëvël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Hügel*], heuvel: *Roeëmèn is de stad van de zieëvèn huuëvèle, mer bi-j ós in Haspèngouw zeen d'r nog e pak mieë; tón iech van det huuëvèlkèn aaffitsde, bèn iech gètówmèld* (gevallen).

huuëvëléchtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *hüg(e)lig*], heuvelachtig, heuvelig: *'t zujje van Hollands- Limburg (Valkenburg, Simpelveld, Gulpen, Schinnen, enz.) is hieël huuëvëléchtig en daovuur neume we det 't Limburgs Huuëvèlland* [Hd. *das Limburger Hügelland*].

huumanieteite (mv.) [Lat. *humanus* (menselijk), Fr. *humanités*], humaniora: *nów zitte de kènjër in 't sikkèndaer óngèrwi-js, mer vreugër dieëge ze hun huumanieteitèn es ze de lieëgër sjoëël aaf hawwe, e paar pèr klas dén toch*.

I

iddi-jsie (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *editio*, Eng. *edition*, Fr. *édition*, Hd. *Edition*], editie, uitgave: *in Sjèl z'ne bookëkas stoeën spissjaal en ieërste iddi-jsies van beuk di-j al lang zeen ówtvërkoch*; **2** (fig.) *Leks z'n tweeëde vrouw is 'n jóngër iddi-jsie van z'n ieërste*.

Iech Deen; Ik Dien: *'Es tieëghénger van de Vlaomsgëzinde Kattëli-jke Vlaomse Maesjësbeëwaeging (K. V.M.) waerde – mèt bëtrëkking tot de kattëli-jke aksie – ouch in Mëzeik 'n aafdeiling van de Vrouwëlikke Kattëli-jke Börgërjeug, de V.K.B.J., opgërlich, dae de naam 'Iech Deen' haw.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseik Verenigd*, p. 63)

iech, (pers. vnw., 1ste pers. enk.) [Hd. *ich*], **1** ik: *iech waerdën hieël aardig van daen tórbël (det gëtórbël)*; *iech bèn hieël aan* (uitgeput); *iech bèn mèt rökpi-jn aangëmaak*, heb vaak ruggpijn; **2** (**uitdr.**) *iech en diech en dów makën alle minse sjów*; 'iech', *zag de gek*

ieche, (pers. vnw., 1ste pers. enk.) [emfatische vorm van 'iech'; Hd. *ich*], ikke: **1** *achteraan in een zin*: *waem vrit z'n hart mieë op es ieche*, wie kan zijn woede minder uiten dan ik? **2** *als alleenstaande vorm*: *waem is weer 't zwart sjaop? ieche*; **3** *om sarcasme of egoïsme te typeren*: *ieche, iechën en de res kan de pot op (stikke)*.

ieël (m.; -e; -ke), **1** [Eng. *eel*, Hd. *Aal*], paoling; aal, paling: *'nën ieël is 'ne jónge paoling*; *höbt gieë gaer gëruikdën ieël?*; *wieë ieëte paoling in 't greun of in zjëlattin mer dus geinën 'ieël in 't greun*; **2** (fig.) *gladde kerel, gladjanus, gewiekste vent*: *Zjef, 'ne kammëraod bi-j d'n tróp, waas 'nën ieël (gladde kerel), mer tón dër de veurproof mós doon, haw-dër 'nën ieël in z'n bóks (haw-dër zich bëdoeën, had hij in zijn broek gedaan)*.

ieële (onoverg.; ieëld, h. gëieëld) [zeer sterk veroud.], **1** *een nieuwe knecht verwelkomen met een versierde bezem*; **2** *wat was 'ieële'*? *'Oppe groeëte boordëri-jjën is 't lang de gëwuueëte gëwaas de nówwe knech willëkóm te zëgke mèt 'ne vërseerde bëssem, waat ze 'ieële' neumde. 'Ieële' zou kónne kómme van 'hielen', 'nën awwe vörm van 'heelen', waat hieël lang gëlieëje 'één worden' of 'onderling verbonden worden' bëteikënde.'* (Bron: VERDAM, J. *Middelnederlands handwoordenboek*)

Ieële; Elen: *'Ieële, 'n deilgëmeinte van Dilse-Stokkëm, haef óngëvieër 2300 inwoeënërs en ligk in 't oeëste van Limburg. In Ieële, 1150 Hellini, zeen de Ieëlënaere gruuëts op 'De Hoeëp', ein van de sjoëenste 'stëllingmuuëlës' in Vlaondëre, 't Këstieël 'Sipernau', de Sint-Pieëtërskirk en op 'Het Lëmkë', e boorëbörgërshóws ówt 1718, woe de sjeëpëneëbank bi-jeinkwoeëm. Bëkënd in Ieële, det tösse de Maas en de knaal (Zuid-Willemsvaart) ligk, is ouch de Pëstoeërsdi-jk ówt 't midde van de 18de ieëw. In of bi-j Ieëlën höbs-te véljer of nëteurgëbeede wi-j de Ieëlër Lënje (Eler linden), achtër Nuchële, 't Ieëlërbrook en 't Ieëlërgeat.'*

ieëlenj (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Elend*], ellende, miserie, kommer, leed: *waat 'nën ieëlenj det di-j fëmi-jlie al jaorën in ieëlenj laef, van zujvërën ieëlenj mós-tër janke; 't is miech 'nën ieëlenj det zoe'n huipkën ieëlenj (zo'n armzalig kind) 't zoe slech gëtróffën haef in 't lieëve (door het lot zo slecht bedeed is); zoe'nën tuf dae alti-jd këpot is, det is 'nën ieëlenj*; **2** (**uitdr.**) *daen érmoodzejjër kik zwart van d'n ieëlenj*.

Ieëlërwieëg, d'n; de Elerweg: *'De Mëstreechtërsteinwieëg nao Ieële neumde we ouch d'n Ieëlërwieëg of de Steinwieëg.'*

ieëmë(r)lik (bn.; -kër; -ste) [van 'jiemerlik' (jammerlijk; flauw), betekenisevolutive naar 'weezoet'], mierzoet, weezoet: *de zjēlei waas zoe ieëmë(r)lik det iech t'r bēkans van mós göbbēle* (overgeven); *iech ieët nog leevēr 'n zoor prówm es det iech van daen ieëmë(r)likke liekäär drēnk*.

ieēnjēr (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], wieēnjēr, aenjēr, woerd, waenjēr (zie ald.).

ieēpkē (o.; -s; -), **1** [Hd. *Äffchen*], troetelnaam voor kind: *oozēn apēkuuētēl, det leefieēpkē, is al 'n ech dāögēneetsje*; **2 oud Maaseiker liedje**: *'Dao zaat (zoeët) 'n ieēpkēn op e stēkskēn achtēr moodērs kuuēkēduuēr, 't haw e gieētsjēn (sjuuēr-kēn) in ze rōkske, dao stoeēk det sjēlmke ze puuētsje doeēr; oh ja, oh ja! van jafaldēraldēra, oh ja, oh ja! van jafaldēraldēra.'* (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS)

ieēr, I (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Ehre*], eer: *vāöl luj doon vanallēs vuur de ieēr, geheel belangeloos*; **2 (uitdr.)** *'t Mēzeikērs mōtte wieē in ieēre hawte* (blijven praten); *t'r ieēre van wēlken heiligge?, waarom?; dao kōns-te gein ieēr mēt hoeēle*, erkenning van anderen haal je daar niet mee; **II** (vgw.) [Hd. *ehe* (bevor)], *ieēr iech de kans haw gad van me gēdach te zēgke, bēgos-tēr miech al ówt te sji-jte; iech hōb 'ne maond(sj) mōtte wachtēn ieēr iech get te weite kwoeēm*.

ieērde (bn.; g.tr;v.verg.) [Hd. *irden* (aarden)], aerde (zie ald.).

ieērdēr (bw.) [Hd. *ehér*], **1** vroeger: *wi-j ieērdēr des-te daen heimēlikkēn ins good geis pówdēle* [veroud. voor 'tussenpakken?'] *wi-j leevēr det iech 't hōb*; **2** veeleer: *Lis is ieērdēr 'n taatsj es 'n knaje (kē(r)nalie, kannaj)*.

ieēre (overg.; ieērde, h. geieērd) [Hd. *ehren*], **1**

eerbied bewijzen: *'ne zoeēn kan z'n awwērs noeēts gēnóg ieēre vuur hun gotigheid, al zou dēr hōndērd lang jaore ze vadēr op z'n rēchter sjouwēr dragēn en ze moodēr op z'n lēnkēr sjouwēr* (*Lieēr van Boeddha*); **2** sieren: *'t ieērt (seert) 'm det-ēr geinēn dikke nek haef gēkrieēge nōw dēr de groeēte baas is gēwoeēre van det fēbrik*.

ieērēdeens (m.; -te; -je), **1** erediens: *in sōmmigge lenj haws-te vreugēr 'ne mēnistēr van óngērwi-j's en ieērēdeens*; **2** kerkdienst: *'n bēgrieēfēnismēs mēt dri-j hieēre waas 'nēn ieērēdeens vuur 'n ólfoorēli-jk, 'ne mins van 'n fēmi-jlie mēt vāöl knuip, di-j zoe 'nēn deens kos bētale*.

ieērēlid (o.; -leede; g. dim.) [Hd. *Ehrenmitglied*], erelid: *d'n hieēr Frans Robijns is 17 jaor vuuēr-zittēr van 't Davidsfōnds gēwaes en van 1966 tot en mēt 1968 waas-tēr es ieērēvuuēr-zittēr ieērēlid van di-j vēreinigging*.

ieērēpri-j's (m.; -pri-jze; -ke) [Hd. *Ehrenpreis*], **1** hoogste onderscheiding: *tón ooze nōnk 'nēn ieērēpri-j's haw bēhaold, haef de hērmeni-j h'm 'n sērrēnaad (sērēnaad) gēbrach*; **2 Bettina en Johan Vancleef behalden een ereprijs**: *'Bettina en Johan Vancleef, di-j in de fēmi-jlie de dōrde ginnērasie bēgrieēfēnisóngērnummērs zeen, hōbben in 2004 in d'n intērnassjēnale 'Funeral Award'- kónkoeēr d'n 'Ieērēpri-j's vuur Bēgrieēfēnisóngērnummērs 'bēhaold.'*; **3** (m.b.t. de plantensoort) ereprijs: *de gēwuuēnēn ieērēpri-j's is 'n hieēl sjoēn blaw bleumke mer 'n pes vuur de gazzao (pēloeēs, ploeēs)*.

ieērēteike (o.; -s; -nsje) [Hd. *Ehrenzeichen*], mēdalie; ereteken: *ómdēt Tjeu z'ne bómpa in d'n oeērlog (WO I) dēkkēr es ins ze lieēvēn haef gēriskeerd, haw dae 'n laaj vol ieērēteikēs*.

ieërvuuërzittër (m.; -s; -ke) [Hd. *Ehrenvorsitzende(r)*], erevoorzitter: *krujshieër H. Gabriëls is van 1949 tot 1958 óngërvuuërzittër gëwaes van 't Davidsfóns en krujshieër A. Wieërs waas 21 jaor óngërvuuërzittër en ei jaor ieërvuuërzittër.*

ieërwí-jn (m.; g. mv.; -ke), erewijn: *tón Stefan Everts d'n ieëreiti-jtël van ieërebörgër kraeg en hae mèt 'n ieëremëdalie in de ieëregallëri-j van de stad Mëzeik waerde bi-jgëzat, vóng d'n ieëraod 't 'n ieëreplich en 'n ieërezaak de ieëregastën op 't stadhóws d'n ieërwí-jn aan te beeje.*

ieërgëveul (o.; -es; g. dim.) [Hd. *Ehrgefühl*], eergevoel: *tón de meistër tieëge miech zag det iech 'ne suspëlul (sufferd) waas es iech neet maakde det iech 'ne bieëtëre bullëtin [Fr. uitspr.] haalde, wirkdën hae op m'n ieërgëveul.*

ieërgistëre (bw.) [Hd. *vorgestern*], eergisteren: **(uitdr.)** *dae Karël is neet van gistëren en onneet van ieërgistëre, hij is nogal bij de hand.*

ieërlik, I (bn.; -kër; -ste) [Hd. *ehrlich*], **1** oprecht, eerlijk: *es Lei det vuur (mèt) ieërlikke raej haef gëdoeën, dén mót-ër 'n ieëreike kri-jge; 2* fatsoenlijk, gepast: *'t is neet ieërlik det dae zówplap allës t'rdoeër drejt; 3* betrouwbaar: *'t zeen ieërlikke minse, di-j diech zieëkër gein bläöskës zulle wi-jsmake; II (bw.), **1** [Hd. *ehrlich*], naar waarheid: *iech hób ieërlik me gëdach gëzag en toch gluive di-j iepëkrieëte miech neet; 2* werkelijk: *'t is ieërlik waor det iech dao m'n bóks aan hób gësjuuërd (dat ik verlies heb geleden).**

ieërlikheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ehrlichkeit, (Aufrichtigkeit)*], eerlijkheid, oprechtheid, betrouwbaarheid: *in alle ieërlikheid vërtëlde Rik, daen érme kloëet,*

det-ër veer straene garën haw gëpik vuur 'ne vëreus te strikke, ómdët-ër gein hummën aan z'n vot haw (omdat hij doodarm was).

ieërpël (m.; -e; -ke), **1** [D. (Rijnl.) *Erpel en Erdapfel*], aardappel: *ómdët de ieërpële dit jaor snótsjrot woeëre doeër de ieërpëlëzeekde, hóbbe we geinën einën hoovën ówt te doon; van ieërpële kóns-te puree, frittën en krokkëtte make, mer es-te eedëren daâg 'n hawf ieërpëlëbèd op d'nën tejjër lëgks, kri-jgs-te 'nën ieërpëlëbówk; ieërpële poeëte we en es 't louf groeët gënóg is (15 cm.), huuëge we ze op; 2 (uitdr.) vööl klein ieërpële völle de zak, veel kleintjes maken een groot; vrouwluj zeen wi-j ieërpële: de mós ze ieërs ówt doon vuuërdës-te zujs of ze good zeen; 'ne mins is geinën ieërpël, een mens kan veel verdragen maar niet alles; iech gaon m'n ieërpëlën aafsjoëdde, vulg. voor 'plassen'; ieërpële poeëtën op 'nën angëre z'ne grónd, vreemdgaan (germ.: Hd. *fremdgehen*); z'n ieërpële kómmën ówt (dae haef z'n ieërpële neet opgieëte), zegt men als iemand gaten in zijn kousen of sokken heeft; dae kan niks es klein ieërpëlëks ieëtën en groeëte huip sji-jte, die man is lui en kan niets.*

ieërpëlëkówl (v.; -e; -kujlke) [D. (Rijnl.) *Erdapfelskaule*], **1** aardappelkuil: *wils-te d'n ieërpële bëware vuur in de wënt(sj)ër, dén kóns-te ze in 'n ieërpëlëkówl lëgke, di-js-te mèt struuë en aerd bëdëks tieëgën 't vreeswaer; 2 (uitdr.) dae vrieëtzak (veelvraat) haef 'ne maag wi-j 'n ieërpëlëkówl; dae maagwaal [veroud. voor 'lekkerbek'] laef wi-j 'ne prins in 'n ieërpëlëkówl, hij heeft alles naar zijn zin.*

ieërpëlëlouf (o.; g. mv.; g. dim.), aardappelloof: *waat we in Mëzeik ieërpëlëlouf neume, neume we ouch wi-j in 't Ri-jnland ieërpëlëkrówd [D. (Rijnl.) *Erdapfelskraut*].*

ieërpëlëmael (o.; g. mv.; -ke), aardappelmeel: *ieërpëlëmael gëbrujke we vuur de saws dikkër te make, mer dao waerdën (wuuërt) ouch sti-jfsël van gëmaak.*

ieërpëlëmanj (v.; -e; -méndsje), aardappelmand: *es de ieërpële zeen ówtgëdoeën en op 't ieërpëlëvéld(sj) in bèddën e paar oorën in de zón hóbbe gëdruuëg, wuuëre ze opgëraap in ieërpëlëmanje van 25 killoo (woe 25 killoo ingeit).*

ieërpëlëmétske (o.; -s; -), aardappelmesje: *vuur de ieërpële te sjëllën en de ougën ówt te hoeële (de uitlopers uit te halen), höbs-tën e sjerp ieërpëlëmétske vandoon.*

ieërpëlëpéns (v.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Erdapfelspanz*], aardappelbuik: *es-te diech dik its (gemeenz. vët vrits) [Hd. sich einen Panzen anfressen] in ieërpële, dén kri-jgs-te 'n ieërpëlëpéns.*

ieërpëlëslaaj (v.; g. mv.; -slaetsje) [D. (Rijnl.) *Erdapfelssalat*], aardappelsla: *es-tën ins get angërs wils ieëtën es gëkoeëkdën of gëbakkën ieërpële, dén kóns-tën ins ieërpëlëslaaj of ieërpëlësop [D. (Rijnl.) Erdapfelssuppe] make.*

ieërpëlëzak (m.; -zék; -zékске) [D. (Rijnl.) *Erdapfelsack*], **1** aardappelzak: *ieërpële wuuëre gëmeinlik vërkoeh in ieërpëlëzékске van vi-jf killoo; 2 (scherts.) aardappelliefhebber: its-tën élken daág 'nën opgëhuipdën tejjër ieërpële, dén bès-te 'nën ieërpëlëzak.*

ieërs, I (bw.v.tijd) **1** [Hd. *erst*], pas, eerst, niet eerder dan: *iech kan ieërs vri-jdig (vri-jdig ieërs) kómmën en dus neet vreugër; dén ieërs? jao, dén ieërs en neet vreugër; 2 [Hd. *zuerst*], aanvankelijk, in het begin: ieërs haw Tei 'ne kop wi-j 'ne mönnik (zag*

*hij er gezond uit) en nów haef-tër gein vot mieë in z'n bóks (is hij erg mager); 3 [Hd. *erstens, an erster Stelle*], op de eerste plaats, in eerste instantie: *ieërs en vuural mótt iech vraoge waas-te dao bès goeën mówze (wat je daar stilletjes bent gaan nakijken); 4 [Hd. *als Erste(r)*], vóór een ander persoon: *waem is traan (aan de beurt)?; iech waas ieërs [Hd. *iech war als Erste(r) an der Reihe*]; II (voegw. bw.) [Hd. *vorerst*], (m.b.t. voorafgaand aan iets anders; rangschikkend) vooreerst: *we goeën ieërs nao Hasselt en dén ieërs nao Lujk.****

ieërste (m. en v.), **1** [Hd. *Erste(r)*], wie de eerste is: *Zjaen waas d'n ieërste van de klas [Hd. *Klassenerste(r)*]; 2 eerste elftal: *z'ne zoeën späölt in (de) ieërste [Hd. *er spielt in der Ersten*]; 3 (uitdr.) hae is neet d'n ieërste de bèste; op 't ieërste gëzich höbs-te gëli-jk; de zou(d)s d'n ieërste neet zeen.**

ieërstëlinge (mv.) [D. (Rijnl.) *Erstlinge*], eerstelingen: *ieërstëlinge zeen ieërpële di-js-te vreug (in 't jaor) mós zëttën en di-js-tën ouch vreug mós ówtdoon; ómdët ieërstëlingën al in 't vreugjaor ówtkómme, bëvreeze ze gaer.*

ieërwaarde (m.; id.; g. dim.) [Hd. (veroud.) *Ehrwürden (Hochwürden)*], ieërwaarde; eerwaarde heer, eerwaarde: *'ne krujshieër is 'nën ieërwaardën én dus 'nën hieër (priester) dae ieër wieërd is.*

ieërwaerde (m.; id.; g. dim.), ieërwaarde (zie ald.).

ieët (m.; g. mv.; g. dim.), **1** de eetlust: (uitdr.) *nów Lëwi-j krank is, is-tër hieël van d'n ieët aaf, heeft hij zijn eetlust verloren; 2 eet (gew.), eten (zn.), hap: *aan zoe e gëbraod, dao is ieët(ës) aan, dat is een hele hap.**

ieëte (overg.; oeët, h. gieëte (gëieëte)), **1** [Eng.

to eat, Hd. essen], eten: *zèt tiech bi-j en ieët get, ze zeen sti-jf gieëte (gëieëte)*, zij hebben hun buikje vol; *det vleis luuët zich good ieëte*, valt goed te eten; **2 (uitdr.)** *e good vérken it allës*, een goede eter laat niets staan; *waat de boor neet kènt, it-ër neet; ieëte waat de pot sjaf*, niet te kieskeurig zijn; *ieët mer good, 't drènkèn is ouch deur; dae mins mótt ouch ieëte (lieëve)*, wie werkt, moet betaald worden; *de its miech de oeëre van de kop (aaf); waat höbs tiech gieëte?*, wat ligt je op de maag?; *daen hóngërli-jjër it wi-j 'nën heimejjër (sjeurëndieërsër)*, hij eet erg veel; *es iech tiech gëzieën hób, hób iech gieëtèn en gëdrónke*, dan is me de eetlust over; *de's ieëtèn en drénke tégeli-jk*, wordt gezegd van een glas zwaar bier; *de kènjër kómmèn op 't ieëte*.

ieëtër (m.; -s; -ke) [Eng. eater, Hd. Esser], eter: *Zjuul is 'ne goojèn (duchtiggèn) ieëtër*, hij is een flinke eter; *Tjeu is 'në zwakèn (kleinèn) ieëtër*.

ieëtës (o.; g. mv.; g. dim.) [partitieve genitief], ieëtëswaar; **1** etenswaar: *dao is gein ieëtës in hóws; dao is ieëtës gënóg, mer 't bek miech neet* (het smaakt me niet); **2** ieët (zie ald. 2de bet.)

ieëtëswaar (v.; -e; -ke) [Hd. Esswaren], ieëtës (zie ald. 1ste bet.).

ieëtkamër (v.; -s; -kieëmërke) [Hd. Esszimmer], **1** eetkamer: *de meiste minsèn höbbe waal 'n ieëtkamër, mer op wirkèndaag ieëte ze toch in de kuuëke*; **2** (inform. of scherts.), (kunst)gebit: *iech hób miech 'n nów ieëtkamër béstèld*.

ieëve, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), door twee deelbaar: *tieën is 'n ieëve si-jfër*; **2** (bw.), in een vergelijking: *de bès nog alti-jd ieëve sjoëèn es vreugër; we zeen nog alti-jd ieëve gooj vrunj*.

ieëvvävööl, **I** (zelfst.gebr.), in de **uitdr.** 'vuur d'n ieëvvävööl': *hae zit t'rbi-j vuur d'n ieëvvävööl*, voor spek en bonen; *di-j lui fi-j(j)oeël duit allës vuur d'n ieëvvävööl*, zij neemt niets ter harte; **II** (onbep. telw.) [Hd. ebenso viel], evenveel, net zoveel: *diech höbs dao ieëvvävööl te zègkèn es iech, niks dus; we höbbèn ieëvvävööl kepélkes gëmaak*, evenveel cafés bezocht; **III** (bw.), eender: *'t is miech allëmaol ieëvvävööl (eegaal)*, het komt voor mij allemaal op hetzelfde neer.

ieëvëzieër (bw.), **1** evenzeer [Hd. ebenso sehr], evenzo, eveneens, mede, ook, even zo goed, evenzeer, net zo erg, evengoed: *Sjèl is 'ne gooje kieërèl mer 't is ieëvëzieër 'ne gëwiksde; Mil wuuërt ieëvëzieër bëwónjèrd es bëlachèlik gëmaak*; **2** zowel ... als [Hd. sowohl ... als (auch)]: *Laen is ieëvëzieër 'n taatsj es 'n gooj blöts*.

ieëw (v.; -e; -ke) ['ieëw' is hier als hyperbool gebruikt], lang geleden: *de's ieëwe* (lange tijd) *gëlieëje; es-te geinèn ti-jd höbs, doort wachtn 'n ieëw*.

ieëwëntig (bn.; g. tr. v. verg.), ieëwig (zie ald.).

ieëwig, ieëwëntig; **I** (bn.; g. tr. v. verg.), **1** altijddurend: *neemës van ós haef 't ieëwig lieëve* [Hd. das ewige Leben]; *det ieëwig gëwawwël van dae mins*; **2** (m.b.t. wat schijnbaar gebeurt zonder ophouden) eeuwig: *'t is 'n ieëwigge sjan des tiech dae mins zoe 't hart ówthaols* (zo tergt); **II** (bw.), **1** bestendig, altijddurend, levenslang, voor altijd: *sjieëpe vërgoeën, mer oos vrunsjap bli-jf ieëwig bëstoeën*; **2** buitengewoon: *det doort ieëwig lang*.

ieëzèl (m.; -s en -e; -ke) [Hd. Esel], **1** (m.b.t. het dier) ezal: *vuur diech in ieëzèlinnëmèlk* [Hd. Eselsmilch] *te kónne wasse mós-te 'nën hawve stal ieëzèlinnèn höbbe, want*

'nën ieëzël guuëf nēteurlik gein mèlk; **2** dom of koppig mens: *‘t is waal hieël ieëzëléchtig* [Hd. *eselhaf*] *det daen ieëzël meint det ‘n ieëzëlsbrökskën e brökskën is woe de ieëzëlën uuverloupe*; **3 (uitdr.)** *diech vils (sprungs) van d’n os op d’n ieëzël, jij springt van de hak op de tak; iech hōb gein ieëzëlke det geld(sj) sjit, ik heb geen onuitputtelijke bron van inkomsten; kawf bli-jfs-te mer ei jaor, ieëzël d’n hieël lieëve, kun je zeggen als iemand je verwijt dat je een kalf bent; dae wi-jn is nog te slech vuur ‘nën ieëzël in z’n oeëre te sjōdde, die wijn is van heel slechte kwaliteit; tón d’n ieëzël gëwënd waas hōngër te li-jje, ging-dër këpot, overbelasting kan ernstige gevolgen hebben; waem es ieëzël wuuërt gēboeëre, zal neet es paerd stérve, domheid geneest niet; diech bès zoe wieërs es ‘nën ieëzël, jij bent een dwarsligger; diech bès zjus wi-j ‘t paerd van Slivvën(h)ieër... en det waas ‘nën ieëzël, zeg je tegen een dommerik.*

ieëzële (onoverg.; ieëzëlde, h. gëieëzëld), **1** (uit het Bargoens) hard werken: *es-te zelfde ieëzëlskar* (ezelwagen) *truks, dén spans-tën ‘t paerd achtër de kar* (dan ga je verkeerd te werk) *en bès-te zelf aan ‘t ieëzële*; **2** koppig zijn: *es ein of angër ujlëvotskujke* (ezel, domoor) *bëgint te ieëzëlën en dus zoe abstënaot* (koppig) *is es ‘nën ieëzël, dén kóns-te daen ujlëkop zëgke det-ër ‘nën ieëzël op twieë bein is.*

ieëzëlsdrach (v.; -te; g. dim.), ezelsdracht: *bi-j ‘n ieëzëlin doort ‘t 13 maond(sj) vuuërdét ‘t klein ieëzëlke d’r is en daovuur vraoge ze aan ‘n vrouw van waem de kleine mer neet wilt kómme, of ‘t mësjujn ‘n ieëzëlsdrach is.*

ieëzëlsoeër (v.; -e; -uuërke) [Hd. *Eselsohr*], **1** (fig.) (m.b.t. een omgekeerde hoek van een blad van een boek) ezelsoor: *de kajjees van dae zeenëwëpie(ë)r zittën alti-jd vol ieëzëlsoeëre, ómdét-ër de blajër in de*

heuk alti-jd zit óm te ploëje; **2** gerecht: *bësjujtëpap mèt in ‘t midde daovan ‘n eike neume we ‘n ieëzëlsoeër.*

ieëzëlsvél (o.; -le; -ke), **1** vel van een ezel: *neet allein van ieëzëlsvél mer ouch van sjaopën- en geitëvél wuuërt përkammènt gëmaak, woes-te beuk mèt kóns inbèngën of woes-tën op kóns sjri-jve*; **2** diploma: *ómdét ‘nën dëplom (dipplom) vreugër op përkammènt, ‘t vel van ‘nën ieëzël dus, waerde gësjrieëve, zeen we daen dëplom ‘n ieëzëlsvél bli-jve neume.*

iepeëkrieët (m.; -e; -sje), (h)iepeëkrieët (zie ald.).

ievélaers (bw.) [zeer sterk veroud.], eigenlijk: *‘t zou ievélaers toch bieëtër waer mótte wuuëre, want ‘t is al hawf april.*

iezolleere (overg.; iezolleerde, h. gëiezolleerd), isoleren: *hōbs-te d’n hōws mèt ‘n gooj iezollasie* [Hd. *Isolation, Isoliermaterial*] *gëiezolleerd, dén sjilt tiech det – kwéstie van stoeëkës – e pak in d’ne portëmënee.*

i-jfër (m.; g. mv.; g. dim.), i-jvër; **1** [Hd. *Eifer*], vlijt [Hd. *Fleiß*]: *wils-tën in de lieëvën allës op de gëmaak doon en zits-te neet vol i-jfër, dén mós-te zieëker neet wujjër wille sprèngën es d’ne stek lank is, dan moet je niet hoger mikken dan je mogelijkheden toelaten, onderneem dan niets boven je krachten*; **2** [Hd. *Eifer*], geestdrift, vuur, bezieling: *ein en al i-jfër zeen* (Hd. *heiß vor Eifer sein*) *es-tën aan get bëgins, is ein zaak, de mós onnog mèt veuriggën i-jfër wirkën aan* (Hd. *mit Feuereifer an etwas arbeiten*) *zoe ei wërkske.*

i-jjël (bn.; -ër; -ste), **1** met veel tussenruimten, ij: *es-tën in ‘t vreugjaor zoe ‘n dun, los jéske, zoe ‘n i-jjël jéske, aanhōbs, den paks-te*

lichèlik 'n kaw; 2 kil: höbs-tèn 'n i-jjël jésken aan, dén höbs-te zoe e vërvaelënd gëveul van kaw en kan 't zeen des-te bëgins te sjówwërën [Hd. schaudern] (ri-j(j)ëre) ómdéts-te 't dén zoe i-jjël höbs.

i-jjër (bw.), **hi-jjër** (zie ald.).

i-js (o.; g. mv.; -ke), **1** [Eng. *ice*, Hd. *Eis*], ijs: *zaks-te doeër 't i-js, dén bès-tèn 'n vërzoëpe kat (dan ben je doornat) en höbs-tèn 't i-jskawd; 2 (uitdr.) zeen d'r nog gein belk óngër 't i-js (is het ijs nog niet sterk genoeg), dén kóns-te d'rdoeër zakkèn en vèdrènke; tón Zjao aan 't pisse waas en tégëli-jkër-ti-jd eine loeët vleege, zag-tër: 'Es 't watër zak, brik 't i-js.'; höbs-tèn hieël kaw veut, dén höbs-te veut wi-j i-js.*

i-jsbaer (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Eisbär*], ijsbeer: *es hieël 't i-js in 't noeërde geit smólte (smölsje, smélte, smulsje), dén goeën de meiste i-jsbaere doeëd van d'n hóngër; 2 (fig.) nors, nurks mens: 'nën hëngstëboor neume we in 't AN ouch waal ins 'nën i-jsbaer.*

i-jsblökske (o.; -s; -), ijsblokje: *vruuëgs-te diech 'n i-jsblökskèn in d'ne wiskie, dén doon ze diech sóms 'nën hawvën i-jsbërg in de glas.*

i-jsheiligge (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Eisheilige(r)*], ijsheilige: *hoovëneers weite des-te vuuër hawf mei niks moogs zejjen of poëite waat kan bëvreeze, want zoe lang es de i-jsheiligge neet zeen gëpasseerd, kan 't nog good vreezën aan de grónd; Pancratiús, Servatiús en Bonifatiús, de dri-j i-jsheiligge, vallën op 12, 13 en 14 mei.*

i-jskas (m.; -te; -késje), friegoo; **1** koelkast, ijskast: *es-te saovës e fris pin(t)sje wils drènke, dén zèts-te diech det e paar oore vanvöors (van tevoren) in d'nën i-jskas;*

*2 frigide vrouw: van di-j i-jskaste van vrouwluj di-j van daen hieële seks niks móttèn höbbe (die seksueel ongevoelig zijn), kónnën hun gósting nów ówt 'n pil hoeële; in Duitsland neume ze 'nën i-jskas van 'n vrouw, 'n friezjiede vrouw dus, 'nën i-jsbërg' [Hd. *Eisberg*].*

i-jskawd (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), **1** [Eng. *ice-cold*, Hd. *eiskalt*], ijskoud: *mèt daen i-jskawwe wënd(sj) zeen m'n oeëren i-jskawd; 2 [Hd. *eiskalt*], onbewogen: es-tèn 'nën i-jskawwe (een flegmatiek persoon) bès, dén bli-jfs-tèn i-jskawd tërwi-jl angëre doeër de plëfóng of doeër 't lènt(sj) goeën (hun zelfbeheersing verliezen); 3 [Hd. *eiskalt (eising)*], ijzig, uiterst koel : *jao, wieë zeen dao i-jskawd óntvange (oppe koffie gëkómme) bi-j di-j vérkes.**

i-jskélder (m.; -s; -ke) [Hd. *Eiskeller*], **1** ijskelder: *tón we nog gein friegoos (i-jskastën) en diepvriezën hawwe, bëwaarde we allës waat kos bédörve, in 'nën i-jskélder; 2 (fig.) erg koud huis of vertrek: ómdét wieë in 'nën i-jskélder woeënde, höbbe wieë de spawwe laote volspuite; 3 Maaseiker toponiem: 'Eine van de vööl plaatsnamën in Mëzeik is d'n I-Jskélder aan de Hépperport woemèt we de nów parkeerplaats 'I-Jskélder' meine. D'n I-Jskélder waas 't lèste hóws van de Hépperstraot vuuër de parkeerplaats. De naam waerdën aan 't hóws gëgieëve, ómdét 't dao alti-jd zoe kawd waas en is dus 'ne plëzeerigge sjampnaam (spotnaam).'*

i-jspegël (m.; -s; -ke), ijspegel, ijskegel: *kump 'nën i-jspegël, dae gemékelik 'nën hawve maetër lank kan wuuëre, los van de daakdröp (oversteek), de kaanjël (regenpijp) of de kornisj (dakgoot), dén mós-te weite det dae de krach haef van e stieëkwaope.*

i-jsstool (m.; -steul; -steulke) [D. (Rijnl.) *Eisstuhl*], **1** ijsstoel (gew.), arrenslee: *vuur diech doeër ein of twee paerd op 'nën i-jsstool uuvër snieë en i-js te laote trèkke, mós-te nao 't (hoeëg) noeërde, want hi-j kóns-te mèt zoe'nën i-jsstool neet vääöl aanvange; 2* prikstoel: *mèt stékke woe vanóngër sjérpe pinnën aanzitte, mós-te diech, ouch es kènd(sj), op 'nën i-jsstool vuurówt dówwwe, mer de kóns tiech ouch laote dówwwe.*

i-jsummër (m.; -s; -ke), keulër (zie ald.).

i-jsvoeëgël (m.; -vuuëgël; -vuuëgëlke) [Hd. *Eisvogel*], **1** ijsvogel: *es hi-j i-js op 't watër ligk, zuls-tën hi-j gein i-jsvuuëgëlke zeen, want det vuuëgëlke kump hi-j allein vuur te breuje; 2 het ijsvogeltje zweeft over de oppervlakte van het water: 'Waas-te neet zou(d)s vërmeuje, is det i-jsvuuëgëlkes neet tieëge streng vreeswaer kónne, want es ze e paar oore gei vèske kónne vange, zeen ze doeëd. 't I-Jsvuuëgëlke, met ze lank békske, ze kort stértsjen en kort nékske, ze dik, greun köpkën en z'n sjikke kleure wi-j ze wit kaelke, z'nën orranje-gaelën óngërkant en z'ne blinkënd-blawwe boeëvëkant, zujs-tën hieël zélje, want dao breuje d'r in oos lén(d)sje mer e paar hóndërd.'*

i-jvër (m.; g. mv.; g. dim.), i-jfër (zie ald.).

i-jvërig (bn.; -gër; -ste), **1** [Hd. *eifrig*], fervent: *Kris is 'nën i-jvërigge blawwën en Baer is 'ne roeëje dae zieëkër zoe i-jvërig is; 2* [Hd. *fleißig*], vlijtig: *Tjeu is 'ne lieërling dae alti-jd 'ne gooje bullëtin [Fr. uitspr.] haef, mer dae is dén ouch zoe i-jvërig es 'n aomëzeiksel (mier) of 'n bi-j.*

i-jzëgrim (m.; -me; -ke) [uit 'i-jze' (huiveren van schrik) en 'grimmig'; is de wolf, Isengrim, in 'Van d'n Vos Reinaerde; iezëgrim zou ook kunnen komen van 'iser'

(ijzer) en 'grime' (masker) en dus 'die met het ijzeren masker' betekenen], **1** (m.b.t. een mens met een grimmig, onvriendelijk gelaat) grimbek: *dae gipse (stijfdeftig mens) is 'nën i-jzëgrim woes-te gein huuëgde van kri-jgs; 2* knorrepot, brompot: *kri-jg daen i-jzëgrim ze góstingske neet, dén is 't kot te klein en zeen de reube gaar (dan zwaait er wat).*

i-jzël (m.; g. mv.; g. dim.) [verkleiningsvorm van 'i-js'; Mnl. *isel(e)*, Kil. (*h*)*ijsel*], ijzel, rijp: *waas 't vreugër glaad van d'n i-jzël, dén dieëge ze zich e paar zök uuvër hun sjoon aan; mèt daen i-jzël op 't graas, op de tek van de buim en de strujk is 't lan(d)sjap e spreuuskën en e fottooke wieërd.*

i-jzële (onpers. ww.; 't i-jzëlde, 't h. gëi-jzëld), ijzelen, rijpen (gew.): *hawt tiech vas aan de moóre, want de stóppe zeen spëkglaad nów 't haef gëi-jzëld.*

i-jzër (o.; g. mv.; -ke), **1** [stofnaam; Hd. *Eisen*], ijzer: *vreugër maakde ze de vinstërrame van i-jzër; 2* verzamelnaam: *e paar kieëre pëe wieëk kump eine langs vuur awd i-jzër; 3* hoefijzer: *'t paerd haef 'n i-jzër vërloëere; 4* verlostang: *'t boeërëlingskën is mèt de i-jzërs gëhaold; 5* stukje ijzer: *lëgk tiech det i-jzërkën ëwëg, want de wëts noeëts woe 't vuur kan deene; 6* beugel: *es-te vreugër sjeif tan haws, dieëge ze d'r 'n i-jzërke rónnd en nów zëtte ze d'r blökskës op; 7 (uitdr.) dae kieërël is van i-jzër, hij is oersterk; 'ne mins is neet van i-jzër, je kan je niet altijd hard opstellen, mensen zijn gevoelige wezens, je bent niet tegen alle vermoeyenissen bestand.*

i-jzëre (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [alleen attr. gebr.; Hd. *eisern*], mëtaole; ijzeren, stalen: *höbt gieë 'n i-jzëre snieësjöp of 'n plëstikke?; 2* (mijnt.) in de verb. 'i-jzëre mënnekes' (opstaande ijzeren palen): *in de pöt gëbrujkde ze i-jzëre mënnekes,*

want angërs zakde de tej (mijngang) woe de koeële waerde gëmaak, in; **3** (fig.) sterk, onverwoestbaar, onvermurwbaar, onwrikbaar, vastberaden: *Frëddie, dae al jaorën aan d'n i-jzëre wieëg* (spoorwegen) *wirk, is 'ne mins mèt 'nën i-jzëre* (sterke) *wil en 'n i-jzëre gëstèl* (onverwoestbare lichamelijke constitutie).

i-jzërëndraad, **1** (m.; g. mv.; -dräödsje) [Hd. *Eisendraht*], ijzerdraad, staaldraad: *wieë höbbe de wei aafgëmaak mèt i-jzërëndraad en nów höbbe wieë dus 'n aafrastring mèt draod* [Hd. *Drahtzaun, draadafrastering*]; **2** (m.; -dräöj; -dräödsje) [Hd. *Eisendraht*], stuk ijzerdraad: *ómdét alti-jd e paar däölkës hun nës in de sjouw make, höb iech dao e paar i-jzërëndräöj opgëlag*.

i-jzërmarsjang (m.; -e; -marsjéngske), **1** handelaar in ijzer(waren), ijzerhandelaar: *vuur i-jzëre petrëlle* [Fr. *poutrelle* = balkje] *mós-te bi-jd 'ni-jzërmarsjangzeen*; **2** ophaler (inzamelaar) van ijzer: *vreugër woeëre d'r óngër angëre voddëmarsjange, sjëllëboorën en i-jzërmarsjange, mer allëwi-jl zeen d'r allein nog i-jzërmarsjange di-j de hieël straot bi-jëin tówte* (claxonneren) *es ze aankómme*.

i-jzërstérk (bn.; g. tr. v. verg.), **1** ijzersterk: *bës-tën i-jzërstérk, den bës-te zoe sterk es 'ne reus* [Hd. *riesenstark*] *of es 'ne baer* [Hd. *bärenstark*] *en es-te van Mëzeik bës, den bës-te zoe sterk es eik*; **2** (fig.) *daen ieëwëling is neet këpot te kri-jge* (lijkt onsterfelijk), *want dae is neet allein i-jzërstérk, dae haef onnog 'n i-jzëre kónstëtusie* (gëstèl) *en 'n i-jzëre mëmoorie* (geheugen, herinneringsvermogen).

i-jzërvrieëtër (m.; -s; -ke), **1** (m.b.t. een ruw en gehard soldaat) ijzervreter: *neet op papkien(d)sjës, op vërwënde nës of op janhagël mer op i-jzërvrieëtërs kóns-te*

stokkën (je verlaten) *es 't oeërlog is*; **2** [wordt weinig gebruikt], vechtjas: *'ne rujzingzeukër is 'nën i-jzërvrieëtër*; **3** doorzetter: *geis-te vuur niks of neemës ówt de waeg en stuit 'opgieëve' neet in d'nën diksjënaer, dén bës-te 'nën i-jzërvrieëtër*.

I-Jzërware **LECOT** – **RAEDSCHELDERS;** **ijzerwaren**
LECOT – RAEDSCHELDERS: *'In 2013 haef Raedschelders kónstant zoe'n 50.000 arti-jkëlën in vuurraad en kan d'r in 't gëhieël 100.000 aanbeeje. De vërsjilligge proddukgroepe zeen: raamen duuërbëslaag, bówbëslaag, intëryjäören muuëbëlbëslaag, véntielasiesistaeme, intelizzjénte gëbówwësistaeme, ellëntriks gëreidsjap, maggëzi-jninrichting, lassistaem, etc... Daomèt is Raedschelders d'n tottaalleevëranseer vuur bów en indëstri-j. 't Waas Jean Raedschelders (* 1879) dae in 1911 oppe Bosstraat nr. 11 'n klein kómmërs in i-jzërwarën uuvërpakde. Opvolgër Jean (* 1921) en z'n vrouw, Marie-Thérèse Gutschoven, di-j de aafdeiling i-jzërware sterk ówtbreide mèt ouch angër proddukte, oeëpëndën in 1976 'ne nówbów oppën Diëstërsteïnwieëg, woe Mathi Raedschelders de leijing van kraeg. Mathi zelfzat dén in 1996 langs de ringlaan (Industrieterrein Renkoven) nog 'ne groeëtën deepoo naer, dae trouwës de zaak in Best (Eindhoven) verstérkde. In 2008 kwoëëm d'r 'n fujzie mèt de firma LECOT, woedoeër ze samën aan alle mäögëlikheede kónne völdoon en woedoeër ze trouwës ouch 't groeëtste mérttaandeil höbbe gëkrieëgën in Belsj en Holland. Raedschelders wirk ouch same mèt de Ferney Group, dae in Holland de groeëtste inkoupkómbienasie is op 't gëbeed van bówbëslaag, mësji-jne, gëreidsjap en i-jzërwarën en woe in Holland en Belsj 65 bédri-jve bi-j zeen aangësloeëte. Raedschelders is in 2013 ouch lid van de Fransën aankoupgroep*

Seba, mèt 22 ónaafhankèlikke vèrdeilèrs en 125 vèrkouppuntèn in Frankri-jk en Belsj. Daobi-j wirk Raedschelders nog same mèt 't 'Einkaufsbureau Deutsche Eisenwarenhändler' mèt 'nèn ómzèt van 3,3 miljaar euroo. Raedschelders haef in 2013 ouch véstiggingen in Mèzeik, Uuëvèrpélt, Lumme, Gènk, Sint-Trujjèn en in de Walèpèjie (Wallonië). D'n hoofzieëtèl is Renkoven 2 in Mèzeik.'

illègansie (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *elegantia*, Fr. *élégance*, Eng. *elegance*, Hd. *Eleganz*], chic, *élégance*, sierlijkheid, elegantie, bevalligheid: *Gérda is e prónt vroumès (mooie vrouw) mèt 'n illègansie di-js-tèn allein mer vungs bi-j de Mèzeikèr sjik (sjiesjie) (de Maaseikenaren die chic zijn of – soms – de pretentie hebben dat te zijn).*

illègant (bn.; -ër; -ste) [Fr. *élégant*, Eng. *elegant*, Hd. *elegant*], **1** sierlijk, verfijnd, gecultiveerd, modieus: *zujs-te det illègant maesjèn in det illègant klèdsje? ; 2* diplomatisch: *of we 'n illègante oplossing vènge vuur oos probleem, det zit nog (dat moet nog blijken); 3 (uitdr.) dae sti-jve bòkkèm (stramme vent) is zoe illègant es 'ne kamèroëëli-jfant (es 'ne zak ieërpèle).*

illèmènt (o.; -e; -sje), **I** [Fr. *élément*, Eng. *element*, Hd. *Element*], **1** (met neg. gevoelswaarde) persoon: *mèt zoe 'n illèmènt kóns-te niks aanvange; 2* medewerker: *daen Dri-jk, det is e good illèmènt; II (uitdr.) es dae patjakkèr (patjappèr) in z'n illèmènt is, kan-dër gemékkelik 'nèn hieëlèn aovënd móppe tappe; es Lèwi-j neet in z'n illèmènt is, zit-ër dèk moorzieëlig allein (moederziel alleen) te bòkkèn (koppig zijn) en te mónke (onvriendelijk kijken).*

illèstrasie (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *illustration*, Hd. *Illustration*], **1** beeldsje; afbeelding, illustratie: *iech hób bi-j ós 'n illèstrasie*

van pispötsjès (de wilde wingerd, een heidebloempje); 2 voorbeeld: *t'r illèstrasie van ze leefdèsvèrdreet jankdèn hae wi-j 'n Maddèlieën [Fr. *pleurer comme une Madeleine*] (hulde hij tranen met tuiten).*

illujzie (v.; -s; -ke), **1** [Fr. en Eng. *illusion*, Hd. *Illusion*], droombeeld, illusie: *'t is 'n illujzie te dènke des-te van e muuëlèpaerd (zware vrouw) e kokkèt pupke kóns make; 2 (uitdr.) es-te diech gein illujzies maaks, kóns-tèn ouch gein illujzies érmer zeen of wieëre.*

imbeel (v.; g. mv.; g. dim.) [veroud.], inbeelding (zie ald.).

imbeele, zich (wederk.; beelde zich in, h. zich ingèbeeld), inbeelde, zich (zie ald.).

Imkèrsbónd 'De Maesgouw'; Imkersbond 'De Maesgouw': *'Van deeze bónd, dae in 1913 waerde gèstich, kos-tèn allein mer lid zeen, es-te zelf bi-jjèman woeërs of réchstreeks mèt bi-jje te makèn haws. De stattuute waerdèn óngèrteikènd doeër vuuërzittèr Jules Schouderden, óngèrvuuërzittèr Frans Hendrikk, sikkèrtaris Nicolaas Dillen en de hieëre M. Raedschelders, Lambert Ruttens en Mathijs Paredis. In 1933 bèstóng 't bèsteur ówt vuuërzittèr Frans Hendrikk, sikkèrtaris Firmin Van Haelst, óngèrvuuërzittèr Leo Peeters en Lambert Kusters. In det jaor woeëre 16 leedèn aangèsloeëtèn en in 1946 woeëre d'r det 40. Zjus vuuër d'n oeërlog waerdèn E.H. Potveer, krujshieër, tot sikkèrtaris-kasseer vèrkoeëze. Ein van de aktievieteite waas de jaarlikse veering van 't pètroeënsfieës, mèt Sint-Ambrosius in novvèmbèr; 'n veering mèt soepee. In 1981 waerde de bëroepsvereinigging óntbóngèn en vèrvange doeër 'ne leefhóbbèrsbónd.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Imkersbond 'De Maesgouw', *Maaseik Verenigd*, p.

30-31).

impassant (bw.) [Fr. *en passant*], inpäsant; **1** tegelijkertijd, ondertussen, intussen: *es iech oppe kènjër mót lètte, laes (lieës) iech impassant de gèzèt*; **2** in het voorbijgaan: *iech gaon nao de mert en impassant gaon iech effe nao 't stadhóws*.

impérmee(j)abël (m.; -s; -ke) [Fr. *imperméable*], rieëgênjas, rieëngëljas; impermeabel, regenjas: *zits-tën in 'n sjówl* (regenbui) *of in 'n sjoor* (onweers- of regenbui), *den wuuërs-te zoe naat es 'n vërzoëpe kat, es-te geinën impérmee(j)abël bi-j diech hóbs*.

in 1 (vz.), in: *woeróm löp dae de bos in?*; *hae kroeëp in 'ne boum; in 't Mëzeikërs; alle vrouwluj woeëren in 't kort*, niet in officiële avondkledij; *de zits in me leech; hae stóng dao in z'ne bloeëte; Zjef is in de fieërtig; ze kómmën in 't kort*, binnenkort; **2** (bw.), in: *kort is in*, is in de mode (m.b.t. kleren); *dae bal waas in*, binnen het speelveld.

in en ówt (bw.), **1** (naar) binnen en (naar) buiten: *iech kóm ins éffen in en ówt, want iech hawt miech neet op; det jungske löp d'n hieëlen daåg in en ówt*; **2** (**uitdr.**) *löps-tën örgës in en ówt, den kums-te dao dèk en bès-te dao hieël eige* (dan ben je daar kind aan huis).

In Nomine Jesu: *'In Nomine Jesu, Hépperstraot 8, is 'n hóws det vuur z'n historisse waerdën en ouch vuur z'n kunswaerdën al in 1973 es mónnëmènt waerde gëklasseerd.'*

inaosëme (overg.; aosëmde in, h. ingëaosëmp) [Hd. *einatmen*], inademen: *zujvër loch kóns-tën in Euroopa allein nog inaosëmën in 't zijje van Portugal; de loch di-j we inaosëme, is in dit waerëlddeil 't vówlstën*

in Belsj, Holland en Noeërd-Ittalie(j)e.

inbeelding (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Einbildung*], imbeel; **1** verwaandheid, eigendunk, arrogantie, ingenomenheid (met zichzelf): *bès-te gëplaog doeër inbeelding, den stinks-te van de inbeelding*; **2** fantasie, waan, autosuggestie, hersenschim: *di-j krankeid is allëmaol inbeelding*.

inbeele, zich (wederk.; beelde zich in, h. zich ingëbeeld) [Hd. *sich einbilden*], zich imbeele; **1** zich indenken: *beel uch ins in det gieë geld(sj) hawt wi-j watër en dus zoe ri-jk woeërt es de zieë deep is*; **2** zich voorstellen wat onwezenlijk is, zich wijsmaken: *dae ni-jpëkóndër* (hypochonder) *beelt* [AN 'beeldt'] *zich in det-ër zich 'n lieëlikke kréngden haef opgëraap*; **3** een te hoge mening hebben, eigendunk hebben: *waat beelt dae kale zich waal in?*

inbloeëze (overg.; bloeës in, h. ingëbloeëze), wi-jsmake, opbenge; doen geloven, opbinden (gew.), wijsmaken: *waat hób-ste diech nów weer laotën inbloeëze, ónnuuëzëlën hals?*

inbörgere ((on)overg.; börgërde in, is ingëbörgërd), inburgeren: (fig.) *e woeërd is in 't Mëzeikërs ingëbörgërd es mieë es de hölf van de Mëzeikënaere det woeërd kènt of gëbrujk; 'ne vraemdën (aangëwejdën) is in Mëzeik ingëbörgërd es-tër zich dao thóws veult en Mëzeikërs kan kalle*.

inbrieëke (onoverg.; broeëk in, h. en is ingëbroeëke) [Eng. *to break in(to) a house*; Hd. *einbrechen*], inbreken: *zëts-te gein gooj släöj oppe duuëre, hóbs-te gein allarm en gein kamëraas, dën geit 't vuur inbrieëkërs wi-j e fluitsje van 'ne sent* (gemakkelijk) *vuur bi-j diech in te brieëke*.

inbrieëkër (m.; -s; -ke) [Eng. *housebreaker*,

Hd. *Einbrecher*], inbreker: *tón iech d'n inbrieëker attrappeerde* (betrapte), *hüb iech tieëge dae lajèvaegër gëzag*: 'Jóng, lówstër, nów hüb iech tiech te grazèn en flik miech det nów geinèn twieëde kieër mieë, want angërs sjeet iech tiech 'n poeërsie hagël in d'n vot.'

indeile (overg.; deilde in, h. ingèdeild) [Hd. *einteilen*], indelen: *kni-jn en ratte wuuërën ingèdeild bi-j de knaagdeere; bi-j d'n tróp waas iech ingèdeild bi-j de parra(a)s* (paracommando's).

indénke, zich (wederk.; dach zich in, h. zich ingédach), zich voorstellen: *de kóns tiech (det) neet indénke waat det is, es tiech zoe e sjoëen maesje mèt e gësjèld stéksken en de start tösse de bein (h)eivërs sjik, mer wach mer, det kump h'm nog op* (daar krijgt ze nog spijt van).

indërti-jd (bw.), ooit eens, indertijd, vroeger: *de meistër maakdën indërti-jd de kënjër e köpke kleinër* (vernederde de kinderen) *es ze get zagte waat h'm neet aanstóng; 't is toch get mèt de haore gëtrokke* (overdreven) *det 't indërti-jd allëmaol bieëtër waas es nów.*

indëstri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *industrie*, Eng. *industry*, Hd. *Industrie*], **1** nijverheid, industrie, fabriekswezen: *nów de ottooen de mi-jnindëstri-j in Limburg zeen opgëdook, zitte vööl Limburgërs mèt hun vingërs te drejje; 2* onderneming, tak van industrie: *in waat vuur indëstri-j marsjeert allës nog good?; de zwaor indëstri-j* [Hd. *Schwerindustrie*] *haef in Belsj häöre bèstën ti-jd gad.*

indezjéstie (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *indigestion*, Hd. *Indigestion*], indigestie: *höbs-te ligkën ieëte wi-j 'ne sjeurëndieërsër en slènje wi-j 'ne wouf, dën höbs-te diech lichèlik*

uuvërlajën en zits-te mèt 'n indezjéstie, waat bëteikënt det 't ieëte diech lèttèrlik oppe maag ligk.

indoon (overg.; dieëg (doeëg) in, h. ingëdoeën), insloeën; **1** in voorraad nemen, inslaan: *vuur 't fieës höbbe wieë wi-jn, beer en stërken drank ingëdoeën; vuur in hunne sjujlkélder höbbe Lies en Lambaer høndërde blikskës lëgummën en vleis ingëdoeën; 2* opbergen in een ruimte, binnenbrengen: *vuur de wënt(sj)ër doon wieë alti-jd 100 killoo ieërpëlën en 1000 killoo koeëlën in.*

indówzële (onoverg.; dówzëlde in, is ingëdówzëld) [Hd. *duseln* (doezelen)], insluimeren, soezen, dommelen, knikkebollen, doezelen, sluimeren: *wils-te smiddigs nao 't ieëte get unjère* (een dutje doen), *dén doort 't neet lang vuuërdës-tën indówzëls.*

indrejje ((on)overg.; drejde in, h. en is ingëdrejd), **1** [Hd. *eindrehen*], m.b.t. een schroef: *vuur 'n sjrówf in te drejje, höbs-te 'ne sjrówvëndrejjër vandoon; 2* friseren: *es-te vreugër krollën in d'n haor wou(d)s höbbe, dën mósdës-te ze ieërs indrejje mèt krolspange* (krulspelden); **3** inpakken: *ómdét we goeën verhówze, höbbe we alle glazër, zjattën en tejjërën ingëdrejd in gëzèttëpëpeer; 4* (m.b.t. 'n auto, fiets, ...) indraaien, afslaan: *di-j straot mós-tën indrejje; 5 (uitdr.) dae Jan, dae haef z'ne boeëjëm dao werm ingëdrejd bi-j det wi-jfke, want det is sjatri-jk; ze höbbe de moeërdënaer opgëpak en de bak ingëdrejd, in hechtenis genomen.*

indrök (m.; -ke; -ske) [Hd. *Eindruck*], indruk: *iech höb d'n indrök det Lëwi-j uuvëral 'ne goojën indrök maak; det spëktakel maak op miech 'nën deepën* (geinën) *indrök.*

infantëri-j (v.; g. mv.; -ke) [Lat. *infans*

(jonge man), It. *infanteria*, Fr. *infanterie*, Eng. *infantry*, Hd. *Infanterie*], **1** infanterie, voetvolk: *de infantëri-j is ingèdeild in battëljongs, rizzjemènte, briggadës en divvi-jzies*; **2** (samenst.) *bi-j de infantëri-j höbs-tën infantëri-jsëladaotën en -offëseere di-j in infantëri-jkazzèrnen infantëri-jgësjöt höbbe stoeën vuur in oëerlogsti-jd es infantëris de Rus of angër i-jzèrvrieëtërs uuvèrhoup te sjeete*.

ingank (m.; ingange; ingéngske) [Hd. *Eingang*], ingang: *bi-j d'n ingank van d'n awwe kirkhof woeënde vreugër Zjanke Maansje (zie ald.) en daovuur zègke ze van alle Mëzeikënaere di-j op dae kirkhof bëgrave ligke, det ze achtër Zjanke Maansje ligke*.

ingël (m.; -s en -e; -ke), hingël (zie ald.).

ingëmaak vérke (o.; ingëmaakde vérkes; - vérkske), greune, pin, értentëllër, tówgënejde, koesj; afschuwelijk gierige man: *Ti-jis ze moodër is 'n krènt* (gierige vrouw), *ze vadër is 'ne koesj, mer z'ne bõmpa is ech 'n ingëmaak vérke*.

ingieëve (overg.; goeëf in, h. ingëgieëve), **1** [Hd. *eingeben*], (m.b.t. een medicijn) ingeven: *es klein kènjër e middëkammènt móttën inpakke, mótte de awwërs hun det ingieëve*; **2** in de geest brengen: *es-te duis waat d'n hart diech inguuëf, dën duis-te neet vääöl vèrkieërd*; **3** [Hd. *eingeben*], (m.b.t. een computer) ingeven, invoeren: *mi-jn vrouw haef deezën diksjënaer in de kómpjoetër ingëgieëve*.

ingoeën (onoverg.; ging in, is ingëgange), **1** (i.v.m. een tijdruimte) ingaan: *es-tën erg krank bès en zoe de nach mós ingoeën, luuëts-tën 't béstën ieërs d'n doktër kómme*; **2** [Hd. *eingehen*], positief reageren: *de's intërsant (intrësant) vuur op in te goeën*; **3**

[Hd. *entgegenreten*], bestrijden: *dae kâl is nog te flaw vuur op in te goeën* (om aandacht aan te schenken); *dao mót iech tieëgën ingoeën, tieëge di-j meining*; **4** [Eng. *to go in*, Hd. *hineingehen*], binnengaan, gaan in: *wieë goeën de bos (de kirk, de zaal) in*; **5** [Hd. *in die Politik gehen*], (i.v.m. politiek) (**uitdr.**) *Zjef z'ne zoeën is in de pollëtik gëgange*.

inhawte (zich) I (overg.; hoeël in, h. ingëhawte), inhawwe (zich); **1** [Hd. *anhalten*], bedwingen, terughouden: *bès-tën in gooj këndi-jsie, dën kóns-te mënújtelank d'nën aosëm inhawte*; **2** afhouden, niet uitbetalen: *haws-tën in de pöt* (mijn) *get vèrkieërd gëdoeën, dën hoeële ze diech e stök van d'ne kezëm in*; **II** (wederk.; hoeël zich in, h. zich ingëhawte) [vooral i.v.m. gevoelens], zich inhawwe; zich beheersen: *bès-te 'ne kollaeriggën tip, den zuls-te gemékelikker ówt de vel sprèngën es tiech inhawte, es tiech eine get in de waeg lègk*.

inhawwe (zich), (overg. en wederk.; hoeël (zich) in, h. (zich) ingëhawwe), inhawte (zich) (zie ald.).

inhöbbe (overg.; haw in, h. ingad (ingëhad), in zich hebben: (**uitdr.**) *Frans haef 'ne kwaojën drónk, want, es-tër h'm óm haef* (als hij dronken is), *haef-tër d'n dujvël in* (vertoont hij negatief gedrag, is hij woedend); *es-tër 't in haef* (zin heeft), *kan Dré oorën aan e stök vèrtëlle*; *'t vuuëgëlkën haef 't weer in: fluite, fluite!*

inhoeële (overg.; haolde in, h. ing(ëh)aold), **1** [Hd. *einholen*], feestelijk ontvangen: *de nówwe pëstoeër waerde mèt de hërmeni-j ingëhaold*; **2** [Hd. *einholen, gleichkommen*], weer op dezelfde hoogte komen, bereiken: *'t is tristig es tiech in de koers eedërein vuurbi-jstik en es-te zelf geinën eine koeräör kóns inhoeële*; **3** [Hd.

nachhollen], achterstand inhalen: ooze *Piet waas oppe sjoeël achtër, mer hae haef 't könnën inhoeële; de Sjieneeze zeen ós aan 't inhoeële; 4* [Hd. *das Versäumte nachhollen*], (**uitdr.**) *wieë höbbën hi-j lékker gieëtën en gëdrónke, de volgënde kieër kómt gieë bi-j ós de sjaaj mer ins inhoeële.*

inhöldigging (v.; -e; -ske) [Hd. (gesch.) *Huldigung*], inhuldiging: *tón in 1957 de bussjop 'ne nówwe vluuëgël van 't kolleezje kwoeëm inhöldigge, höb iech h'm bi-j di-j inhöldigging de krujzër vuur aan de moóre moogën aangieëve (aanreiken); 2 inhöldigging standbeeld van Van Eyck; inhuldiging van het standbeeld van Jan en Hubert Van Eyck: 't Waas de Brussëlsën arsjeték Leopold Wienër dae op vraog van de libbëraal mieërdërheid in de gëmeintëraod en van börgëmeistër Schoolmeesters in 1861 de opdrach kraeg vuur 70.000 frang e standbeeld van de gëbreurs Jan en Hubert Van Eyck te makën in karraramarmër. Vuur 't beeld, det middën oppe Mert zou kómme, mós in 1863 'nën eik gëkap wuuëre dae dao in 1797 es simbool van de stad gëpoeët waas. Mèt de 250 frang di-j d'n eik oprach, waerde de sjikke zieëtëls gëmaak di-j nów nog in de raodsaal te bëwónjere zeen. Op 5 séptémber, d'n daág van de inhöldigging, waas eedërein dae in d'n hieële röntëlóm get te bëteikënën haw, prezént. Ouch kuuëning Leopold I en z'ne zoeën, Prins Philip, arrieveerdën in 't mèt dënnebuimkës, bloomstökke, vlaggën en opsjrifte gëseerd Mëzeik. Nao d'n diffëlee en de lange spietsj van börgëmeistër Schoolmeesters ónthölde de kuuëning 't beeld en in z'n dankwoeërd in 't Frans bëneumde hae Wienër tot offëseer in de Leopoldsorde tërwi-jl steinkappër Schoonjans de ni-jvërheidsmëdalie 2de klas kraeg. Aan 't bankèt en 't bal di-j danao volgde, nómme zoe'n 80 man deil. In óngëvieër alle gëzëtte waas de*

inhöldigging 't groeët nówts van d'n daág, 5 séptémber 1864 dus.' (Bron: BOONEN, Martin, *Het Standbeeld van Van Eyck, De Maaseikenaar*, 1984, 3, p. 94-104). *'Mèt 't Van Eyckjaor 2014 organiezeerde 'Cultureel Platform', óngër vuuërzittërsjap van Wim Corstjens en mèt de hölp van de Stad, allërlei aktievietëitën en waerde de inhöldigging van 't standbeeld – 150 jaor latër – nog ins uuvërgëdoeën.'*

inhówze (onoverg.; hówsde in, is ingëhóws), gaan naar (om er te wonen), intrekken: *geis-tën örgës inhówze, den brungs-te d'nën inbówdël nao det hóws en geis-te dao woeëne.*

inhuuëge (onoverg.; huuëgde in, h. ingëhuuëg), een eerste bod doen: *vuuërdës-te bi-j 'nën oeëpënbare verkoup kóns huuëge, mót ieërs einën inhuuëge.*

inkadëre (overg.; kadërde in, h. ingëkadërd) [Fr. *encadrer*], inrame; inlijsten: *de portrëtte van de kënjër höbbe wieë laotën inkadëre.*

inkafte (overg.; kafde in, h. ingëkaf) [Eng. *to cover*], kaften: *zaet de meistër tieëge de kënjër det ze hun beuk móttën inkafte, dën kóns-te d'ne kop trop zëtte det neet de kënjër mer de moodërs van de kënjër det doon.*

inkërteere (overg.; kërteerde in, h. ingëkërteerd) [Hd. *einquartieren*], **1** inkwartieren: *in oeërlogsti-jd wieëre de millëtaere (sëldaote) dëk ingëkërteerd bi-j börgërs; 2 inkwartieren in WO II: 'In d'n Twieëde Waerëldoeërlog bëgos 't inkërteere van sëldaote di-j hi-j passeerde vuur nao 't Wësfrónt (Westfront) te goeën, al d'n 11de mei 1940. Daen daág kërteerdën e paar hóndërd Duitsërs in bi-j de zöstërs in de Kappësi-jnëstraot. Mèt Pënkstëre woeëre d'r al 400 man ingëkërteerd en d'n 13de mei kërteerde nog ins – gëdeiltëlik*

in de ri-jkssjoeël (kolmējèn) – 1000 man in . De 14de mei loeëgèn alle klasse, ouch bi-j de krujshieërën en de fratërs, bómvol. Vuural bi-j de zöstërs van Tilburg in de Kappësi-jnëstraot zeen zoe'n 150 tot 200 Duitsërs maonjëlank ingëkërteerd gëwaes. Daobi-j kwoeëm det de stad mós zörge vuur bèdde, mètrasse, dieëkës en allërlei angër muuëbële, waat de stad nëteurlik 'ne sjoëene frang haef gëkos.' (Bron: BOONEN, Martin, *4 jaar Feldgrauen*, p. 33-36)

inkieër (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. (form.) *Einkehr* (*Besinnung*)], inkeer: *es gieë eemës tot inkieër höbt gëbrach, dën is dae gooje mins tot inkieër gëkómmën en is-tër drachtër gëkómmë det ze gëdraag stökke bieëtër kos.*

inkleije (overg.; kleide in, h. ingëkleid), kleije; **1** [Hd. *einkleiden*], (m.b.t. een postulant) inkleden, met het ordekleed bekleden: *es ze eemës dae mönnik wilt wuuëre, in e kloëstër mèt de nuuëdigge sërëmoonie de kleijër van de ordën aandoon, den wuuërt-ër (in)gëkleid; 2* (fig.) verwoorden, inkleden, in een vorm gieten: *det gëwiks ménke wèt z'n vraag zoe in te kleije, des-te neet 'nae' kóns zëgke.*

inkómgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Eintrittsgeld*], toegangsprijs, entree(geld), inkom (gew.): *de man dae aan d'n inkóm (toegang, ingang) zoeët, zag det ze mèt (van) de wëns van 't inkómgéld(sj) gein groeëte sprung zouwe kónne make (det ze van de wëns kermëlle koste koupe), dat de winst bescheiden zou zijn.*

inkómme (o.; -s; -nsje) [Hd. *Einkommen*], **1** pree, trèk; inkomen, opbrengst van arbeid: *höbs-te vas werk, dën höbs-tën ouch e vas inkómme; ofs-te nów e good (groeët, sjoëën) of e klein inkómmën höbs, dao mós-te diech*

d'ne kop neet uuvër brieëke, zoelang es-te mer neemës in z'ne nak of in z'n maal höbs gëzieëte (zolang je niemand hebt opgelicht); 2 (onoverg.; kwoeëm in, is ingëkómme): **(uitdr.)** *dao kan iech inkómme*, daar kan ik in meegaan, begrip voor opbrengen.

inkorte (overg.; kortde in, h. ingëkort), **1** [Hd. *kürzen*], korter maken: *iech höb d'n teks ('t vërhäölkën) ingëkort; 2* verminderen: *Toeën haef dri-j jaor gëkrieëge, mer ze höbbe z'n straof nów ingëkort.*

inkörve (overg.; kórfde in, h. ingëkórf), inkorven: *wils-te d'n dówvën inkörve, den mos-te ze ieërs vangën en dën in 'nën dówvëkórf zëtte* [Hd. *in einen Korb einfangen*]; *es d'n dówvëpit z'n dówvën haef ingëkórf, brunk-tër ze nao 't dówvëlokkaal vuur aan 'nën dówvëkónkoeër mèt te doen.*

inkoup 1 (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Einkauf*], inkoop, koop, aankoop, aanschaf: *vuur d'n inkoupe te doen, hoofs-tën allëwi-jl neet wijd te goeën; 2* (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Einkauf*], inkoop(afdeling): *me zöstër wirk bi-j Pieëtërs op de aafdeiling 'inkoup'.*

inkoupe (zich), 1 (overg.; koch in, h. ingëkoch) [Hd. *einkaufen*], inkopen, (aan) kopen, winkelen, boodschappen doen: *vuur de Kieërsmis zeen we goeën inkoupe: e paar kieërsstökskës (bloemstukjes), kieërslémpkes en pékskes vuur óngër de kieërsboum; 2* (wederk.; koch zich in, h. zich ingëkoch) [Hd. *sich einkaufen*], zich inkopen (in een zaak): *wieë höbbën ós ingëkoch in de zaak van me sjoëënbroor en wieë höbbe dao hieël oos geld(sj) ingëstoeëke.*

inkri-jge (overg.; kraeg in, h. ingëkrieëge), inkrijgen: **(uitdr.)** *es Tjeu de kwaojën inkri-jg (de duivel inheeft, woedend is), is-tër wi-j 'ne kwaojën hónd en mós-te neet*

te kort bi-j h'm kómme.

inlaje (overg.; loeëj in, h. ingëlaje), **1** [Eng. *to laod*, Hd. *einladen*], bevrachten, inladen: *es zoe e groeët zieësjieëp in Antwérpen aankump, doort 't ówtlajën en 't inlaje neet langër es e paar oore*; **2** [Hd. *einladen*], zich volproppen, zich volstoppen [Hd. *sich voll stopfen*]: (**uitdr.**) *is daen hóngërli-jjër weer aan 't inlaje?*; **3** (**uitdr.**) *hi-jboeëve zeen ze weer aan 't inlaje*, het gaat regenen.

inlaote (zich) I (overg.; loeët in, h. ingëlaote) [Eng. *to let in*, Hd. *hereinlassen*], binnenlaten: *laot de kat ins in, want di-j stuit dao aan de duuër te kratse*; **II** (wederk.; loeët zich in, h. zich ingëlaote), **1** [vnl. pej.; Hd. *sich einlassen*], omgaan met: *mèt zoe ei rabzjoelie mós-te diech neet inlaote (ophawte)*; **2** [Hd. *sich aufhalten*], zich inlaten met: *mèt zoe 'n zwakigheid laot iech miech neet in (hawt iech miech neet baezig)*.

inlègke (overg.; lag in, h. ingëlag), **1** (m.b.t. hengelen), ingooien: *es-te bi-j 't vèssën höbs ingëlag (ingëgoeëjd), mós-te wachte tot eine bit*; **2** leggen in: *es-tën hieëringe mèt zawt, unnën en azzij-n in 'n tunkën höbs gëlag, höbs-te ze opgëlag en neet ingëlag, want inlègkën (inleggen) is AN*; **3** [Hd. *einlegen*], (m.b.t. versiering) inleggen: *'t héngerken is mèt goud ingëlag*; **4** laten rijden: *mèt det good waer höbbe ze tieën spissjaal trejne nao de zieë ingëlag*; **5** in voorraad nemen: *wieë höbbën ós hóngërd flësse wi-jn ingëlag*; **6** bijdragen: *es ze op kaffee 'ne pot make, kóns-te geld(sj) inlègke*.

inleije (overg.; leide in, h. ingëleid), **1** introduceren: *de vuuërzittër leide de sprieëkër in*; **2** op gang brengen, inleiden: *tón de kleine mer neet wou kómme, haef d'n doktër h'm doon kómme en de gëboeërte van Gielkën ingëleid* [Hd. *die Geburt eingeleitet*](aan de gang gëzat); **3** [Hd.

einleiten], een onderwerp inleiden: *vuuër de diskusie haef 'ne prefësser det meujlik óngerwërp ingëleid*.

inleijing (v.; -e; -ske), **1** (m.b.t. een spreker en de woorden vóór het eigenlijke onderwerp) inleiding: *in z'n inleijing uuvër vërkieërsdoeëje zag de sprieëkër det-ër bi-j 'n óngëlök zelf e kènd(sj) vërloëërën haw en det-ër daovuur de res van ze lieëve wou bëstaëjën aan 'jóng minsën in 't vërkieër*; **2** [Hd. *Vorwort*], voorwoord: *in z'n inleijing guuëf de sjri-jvër de raej woevuur hae dit book gësjrieëvën haef*.

inlèk (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Einlegung*, *Einsatz* (spel)], inleg van geld: *bi-j 'nën inlèk oppe bank van 'n hawf mëljówn euroo hoofs-te geine klop mieë te doon en kóns-te normaal gëzieëën lieëve van d'n intrés*.

inloupe (overg.; loeëp (lieëp) in, h. ingëloupe) [Hd. *einlaufen*], (m.b.t. schoenen), inlopen: *zoelang es-te d'n nów sjoon neet 'n ti-jdsjën höbs aangad, zeen ze neet ingëloupe; zeen d'n sjoon good ingëloupe, den zitte ze good aan de veut*.

inmaak (m.; g. mv.; g. dim.) **1** [Hd. *Einmachen*], inmaak, het innaken: *vuur d'n inmaak van lëgummën en fruit höbs-tën inmaakglazër (bokkalle, wëkglazër) - in 't Hd. Weckgläser - en inmaakgëkrujje vandoon*; **2** [Hd. *Eingemachte(s)*], het ingemaakte: *nao d'n inmaakti-jd stuit dae mooörkas weer vol inmaak*.

inmake (overg.; maakde in, h. ingëmaak), **1** [Hd. *einmachen*], m.b.t. groenten en fruit: steriliseren, innaken: *mèt dae groeëtën hoeëf en dae bóngërd make wieë waal hóngërd glazër lëgummën en fruit in*; **2** de tegenpartij zwaar verslaan: *KRC Gènk haef Sint-Trujjën (Sint-Truidense VV) ingëmaak mèt 6-0*.

inne (staat voor ‘in de’) [assimilatie], in de: *dae præfieët* (betweter, dorpsprofeet) *zag oppe Mert tieëge miech des-tën ’n vloëë neet zoe nej inne vot kóns ki-jke* (dat je niet al te kieskeurig of nauwkeurig mag zijn).

innëgang (bw.), terzelfder tijd [Hd. *zur gleichen Zeit*], tegelijk, in dezelfde tijd [Eng. *at the same time*]: *es de katër op jaag is, kik-tër innëgang of nörgës get te bikkën is*.

innein (als 1ste lid van scheidbaar samengest. wwn.), ineen-: *zoe e késke van d’n Ikea mós-te gëwuuën inneinsjrówve, mer dao zeen d’r ouch di-j ’t inneinflatsën of inneinfóffële, gëwuuën ómdét ze ’t neet tégooj inneinkri-jgën of neet weite wi-j ’t innein zit vuur zoe e paar plénkskes innein te doon passe, woedoeër sómmigge gífsji-jtërs ’t inneinhouwën of inneinstampe* (stukstampen); *’n óngërzeuk haef ówtgëwieëze det de hölf (hëlf) van de koupërs e muuëbël van d’n Ikea neet fëtsównlik innein kan zëtte*.

inneinflatse (overg.; flatsde innein, h. inneingëflats), inneinstaove (zie ald.).

inneinhang (onoverg.; hóng innein, h. inneingëhange), ruzie hebben: *kënjër hange bëkans alti-jd aanein (klëtten aanein), mer sóms hange ze ouch innein* (hebben ze ruzie).

inneinstaove (overg.; staofde innein, h. inneingëstaof), inneinflatse; ineenknutselen, ineenflansen: *deezën diksjënaer is neet rap inneingëstaof of inneingëflats mer mèt zörg, passjénsi-j (èngëlëgëdólds) en i-jfër gëmaak*.

innëmaak (verbinding van de assimilatie ‘inne’ (in de) + ‘maak’), **1** in herstelling (reparatie): *mi-jnën tuf is innëmaak, want*

dao woeëre stókkën aan de mëtäör; 2 in productie: *iech mótt nog e paar wieëke wachtën op det nów moddél, want det is nów innëmaak; 3* in voorbereiding: *di-j wèt is innëmaak*.

innins (bw.), **1** [Hd. *auf einmal*], in één keer: *nae, we hoove d’n ottoo neet aaf te bëtale, we höbbën h’m innins bëtaald; 2* [Hd. *auf einmal*], obbins; plots, plotseling: *innins ’ne slaag en dao loeëg d’n hieële pëtik oppe grónd; tón nog kërstaanjëlëbuim stóngën oppën Ieëlëse Steínwieëg, voeël miech dao innins ’n kërstaanjël op m’ne kop; waat höbs-tën innins?; hae doeëg zjus es of (of wënt) tër miech neet gëzieën haw, mer innins kwoeëm dër op miech aaf*.

innumme (overg.; nóm in, h. ingënomme), inpakke (zie ald. bet. 1 en 6).

inoeëlieje (overg.; oeëliede in, h. ingëoeëlied) [Hd. *einölen*], inoliën: *es ’t jaagsëzówn gëdoeën is, oeëlieje wieë alle gëwieëre good in vuuërdét we ze in de kas zëtte*.

inpakke (overg.; pakde in, h. ingëpak), **1** slikken, innemen [Hd. *einnehmen*]: *wi-j awwër des-te wuuërs, wi-j mieë middëkammènte des-te mós inpakke; 2* inwikkelen: *pak det vaeske good in, éstebleef; 3* overdonderen: *laot tiech neet inpakke doeër dae lëwejtmiëkër; 4* [Hd. *einpacken*], ophouden, vertrekken: *es neemës nao diech lówstërt, kóns-te bieëtër inpakke* [Hd. *da kannst du besser einpacken* (dan kun je het beter vergeten)]; **5** voor zich innemen: *mèt z’ne fi-jne kál haef de fòks ’t vrouwkën ingëpak; 6* [Hd. *einnähen*], nauwer maken: *di-j bóks is te breid, laot ze bi-j de nejstër get inpakke*.

inpësant (bw.), impassant (zie ald.).

inprènte (overg.; prèntde in, h. ingëprènt)

[Hd. *einprägen*], inprenten, doordringen van, in het geheugen griffen: *bi-j ós höbbe ze miech alti-jd good ingèprènt des-tèn in 't lieëve neet te vööl mèt d'n hén(d)sjes uuvèrein mós zitte* (dat je zeer flink en actief moet zijn in het leven); *höbbe ze diech ingèprènt des-tèn angër luj hun vot mós naodrage vuur get gëdoeën te kri-jge, dén höbbe ze det ówt hunnën dówm gëzoeëgën en diech get opgëbónge* (wijsgemaakt).

inrame (overg.; raamde in, h. ingëraamp) [Hd. *einrahmen*], inkadëre (zie ald.).

Inrichtende Commissie van de Cavalcade:

'Dit kömmëteit waas de vuurluipër van Het Heilig Wammës en organiezeerdën al in 1865 mèt d'n Hawfvaste de karnëvalsstoet. Leede van 't kömmëteit woeëre de libbërale Hennen, Magniet, Briers, J. Jacquet, Maes en Houben. Latërwoeërën 't ouch dees hieëre di-j d'n hawfvastëstoet organiezeerde.'

inri-jje (overg.; raej in; h. ingërieëje), inrijden: *höbs-te 'ne nówwën ottoo, den mós-te neet voeërt volle gaas gieëve, mer d'r ieërs e bitsje vuurzichtig mèt varën en h'm zoe inri-jje.*

ins (bw.), **1** een keer (ooit) in het verleden: *in Mëzeik woeërën ins twieë sjildërs di-j Jan en Hubert hëtde...; ins höbbe de Rommeinën hi-j nog gëzieëte*; **2** één keer, éénmaal, eens: *iech zëgk uch nów vuur ins en vuur alti-jd det iech det in m'n maal stieëk* (dat ik dat niet zal vergeten); *innins* (ineens) *haw iech gënóg geld(sj) vuur ins 'ne sjikkën ottoo te koupe*; **3** een enkele keer: *iech zëgk waal ins det we hi-j vërtrëkkën es we oos sjäöpkës op 't druueg (op d'n druuege) höbbe (bëne zeen, genoeg geld hebben)*; **4** om nadruk te leggen (op een hoedanigheid): *di-j Mi-j, det is nog ins e flink vroumës; iech höb dae kaddee* (linke vent) *ins good me gëdach gëzag*; **5** als verwijzing naar de toekomst:

es iech oeëts ins vi-jf mënuyte ti-jd höb...; ins zal 't ooze lëstën daåg zeen; **6** bij een vergelijking: *dae langën is békans ins zoe groeët es iech*, eens zo groot, dubbel zo groot; **7** een keertje: *kóm ins bi-j bómma*; **8** (**uitdr.**) *ins gëgieëve, bli-jf gëgieëve.*

insék (o.; -te; -sje) [Fr. *insecte*, Eng. *insect*, Hd. *Insekt*], insect: *sjaldaeze (sjildaeze), mögke, vleege, bi-jje, mispëls, dazën en paer(d)swoeërstëls* (hoornaars) *zeen insékte di-j diech good kónne stieëke, tërwi-jl aomëzeiksële diech bëzeike* ['zeik' is hier 'mierzuur'].

inséktepójjër (m.; -s; -ke) [Fr. *poudre insecticide*, Eng. *insect powder*, Hd. *Insektenpulver*], insectenpoeder: *neetëlësaap, det neet sjajëlik is vuur de lëgummën, is gëzónnër es inséktepójjër, es gieë de lujskës këpot wilt kri-jge.*

insjale (overg.; sjaalde in, h. ingësjaald) [Hd. *einschalen*], (m.b.t. betonwerk) bekisten: *wils-te 'ne bëtóngë balk storte, den mós-te de vörm daovan ieërs mèt plenk insjale.*

insjeete (overg.; sjoeët in, h. ingësjoeëte), **1** verliezen: (**uitdr.**) *we höbbe d'r e pak geld(sj) op ingësjoeëte*; **2** (**uitdr.**) *we hawwe d'r mèt det aksedént békans 't lieëve bi-j ingësjoeëte*, verloren.

insjieëpe, zich (wederk.; sjieëpde zich in, h. zich ingësjieëp) [Hd. *sich einschiffen*], zich inschepen: *tón iech miech vuur di-j reis nao Ammeerieka haw ingësjieëp, zoeët iech veer daag mèt det mórmël opgësjieëp* (had ik die vervelende mens vier dagen tot last, zat ik met dat mormel).

insjikke (overg.; sjikde in, h. ingësjik) [Hd. *einschicken*], opsturen, inzenden: *óngër eedërein dae e kieërtsjën haw ingësjik, waerde 'nën tillëvi-jzie ówtgëloeët.*

insjödde (overg.; sjödde in, h. ingësjöd), inschenken [D. (Rijnl.) *einschütten*, Hd. *einschenken*], *waat maag iech uch insjödde, mēnieër?; tón iech eedërein e glaeskēn haw ingësjöd, zag eine det de wi-jn nog te slech waas vuur 'nēn ieëzēl doeër (in) z'n oeëre te sjöddēn en daovuur hōb iech alle glazēr in de pōmpēbak ówtgësjöd; lékkere wi-jn, mēnieër; sjöd't gieë miech dao nog e glaeske van in, vul je mijn glas nog eens daarmee?; es iech de koffiē hōb opgësjöd (als ik koffiē heb gezet), sjöd iech uch e zjétsjen in.*

insjri-jve (zich), 1 (overg.; sjraef in, h. ingësjrieëve) [D. (Rijnl.) *einschreiben*], als lid (leerling) inschrijven: *de stujdiemeistēr haef de nówwe lieërling ingësjrieëve; 2* (wederk.; sjraef zich in, h. zich ingësjrieëve), zich inschrijven: *wieë hōbbēn ós vuur de kōmpjoetērlēs ingësjrieëve; es-te diech örgēs vuur hōbs ingësjrieëve, kōns-te diech alti-jd nog laotēn ówtjsjri-jve.*

inslaag (m.; inslaeg; inslaegske), **1** [Hd. *Einschuss*], (m.b.t. een kogel) inslag: *doeër d'n inslaag van de koeëgēl zoeët e gaat van 'ne séntemaetēr in de i-jzēre plaat; 2* [Hd. *Blitzschlag*], blikseminslag: *mèt d'n inslaag van de bliksem woeērēn alle appērate kēpot; 3* [Hd. *Meteoriteneinschlag*], inslag: *d'n inslaag van 'ne meeteejooriet (meteoriet) van tōsse de 10.000 en de 5 mēljówn tón haef in Arriezōna 'ne kratēr (e groeët gaat) van 174 maetēr deep en 1200 maetēr breid gēmaak.*

inslaope (onoverg.; sloeëp (slieëpde in), is ingëslaope) [Hd. *einschlafen*], **1** in slaap (ge)raken: *iech waas zjus ingëslaope, tón d'n hōnd bēgos te blaffe; 2* sterven: *es oozēn Dree, dae zoe aafzujt en nimmieë te gēnieëzēn is, volgēnde maond(sj) neet is ingëslaope, goeēn we h'm laotēn inslaope (laten euthanaseren).*

inslikke (overg.; slikde in, h. ingëklik), **1** [Hd. *hinunterschlucken (verschlucken)*], (m.b.t. een voorwerp) inslikken: *ooze kleinēn haef e mērmelken (knikkertje) ingëklik; 2* [Hd. *verschlucken*], niet helemaal uitspreken: *dae jōng vērstuis-te niks, want dae slik allēs in; 3* [Hd. *hinunterschlucken*], (m.b.t. wat gezegd is) terugnemen: *es-tēn insliks waas-te gēzag hōbs, dēn paks-te det trōk en truks-te (trēks-te) d'ne kuuētēl trōk in; 4 (uitdr.) hōbs-te d'n tóng ingëklik?,* wordt gezegd tegen wie helemaal niets zegt.

insloeën (overg.; sloeëg in, h. en is ingëslage), **1** [Hd. *einschlagen*], (m.b.t. bliksem) inslaan: *tón de bliksem insloeëg, sloeëg-tēr ós tieëge de grōnd; 2* indoon; inslaan van voorraad, in voorraad nemen: *we hōbbēn hieël get beer en kónjak ingëslage; 3* (m.b.t. woorden) treffen, indruk maken: *di-j wäörd sloeëgēn in wi-j 'n bóm.*

insnaore (zich), 1 (overg.; snaorde in, h. ingëснаord), insnoeren: *mèt e korsèt snaort di-j gēzón pri-j häörēn dikke bōwk in; 2* (wederk.; snaorde zich in, h. zich ingëснаord), zich inrijgen: *es Liske zich in häör korsèt geit insnaore, mót Lēwi-j alti-jd 'ne kni-j in häöre rōk zette vuur 't nog get strangēr (strakker) aan te trēkke.*

inspanne (overg.; spande in, h. ingëspanne), **1** aanspannen, aanhangig maken: *we hōbbēn e presēs ingëspanne tieëge* (wij hebben een proces aangespannen tegen) *dae sti-jve préngel (stijfkop); 2* [Hd. *einspannen*], vóór de wagen spannen, inspannen: *es 't paerd is ingëspanne, goeēn we e paar karre kroeëtēn in de kroeëtēkōwl vare.*

inspëkteere (overg.; inspëkteerde, h. geïnspëkteerd) [Fr. *inspecter*, Eng. *to inspect*, Hd. *inspizieren*], controleren, inspecteren, toezicht houden op, keuren: *es de bieëkvaegērs de bieëk hōbbe gēvaeg, mót*

'nën am(b)tënaer 't werk inspëkteere, waat we ouch bëljeje neume; es Zjaak Bergers vreugër es inspëktäör Duits inspëksie ging doon, dén inspëkteerdën hae zoewaal de meistërs es de kënjër; di-j hun hart neet hoofde vas te hawte (die niet bang hoefden te zijn), want Zjaak waas noeëts kort gëvieërs (nooit opvliegend, ongeduldig), mer goeëf des te mieër [D. (Oostr.) *umsomehr*] gooje raod.

inspraok (v.; g. mv.; g. dim.), inspraak [Hd. *Mitsprache*]; *es-tën inspraok höbs, dén moogs-te de gëdach zëgke, mer det bëteikënt neet des-te get te zëgkën höbs* (dat je gezag hebt) *en dao is allës mèt gëzag, want iech wil neet gëzag höbbe* (wil niet dat je denkt) *des-tën 't mèt e bitsjën inspraok vuur 't zëgkën höbs.*

insprènge (onoverg.; spróng in, is ingëspróng) [Hd. *einspringen*], invallen, inspringen: *smaondigs waas Zjef alti-jd krank en mós iech op 't werk vuur h'm insprènge.*

insprieëke (overg.; sproeëk in, h. ingësproeëke), **1** [Hd. *einsprechen*], (m.b.t. een geluidsband) inspreken: *höbs-tën e bën(d)sjën ingësproeëke, dén höbs-te drop gëzat waas-te te zëgkën haws; 2* inboezemen: *höbs-te get op 't li-jf* (scheelt er wat), *dén is 't 'ne stein van d'n hart es tiech eemës mood insprik.*

inspuite (overg.; spoeët (spötde) in, h. ingëspoeëte (ingëspöt)), **1** inenten [Hd. *einimpfen*], (form.) vaccineren [Hd. *vakzinieren*]: *zeet gieë al ingëspoeëte tieëge de grip?; 2* [Hd. *einspritzen*], een injectie geven, inspuiten: *nao de oppërasie höbbe ze miech seerum ingëspöt; 3* [Hd. *spritzen*], (m.b.t. een oor) spuiten: *tón iech m'n oeëren hób laotën ówtspeule, haef d'n doktër d'r 'nën houp watër ingëspöt; 4* [Hd. *sich einen*

Schuss setzen], zich inspuiten (drugs): *ómdét Gi-js vërslaaf is, spöt er z'n eigën in.*

instaele (overg.; staelden in, h. ingëstaeld), insteele (zie ald.).

instampe (overg.; stam(p)de in, h. ingëstamp), **1** intrappen: *Daan, dae bi-j ós përtang de duuër plat loeëp* (vaak bij ons op bezoek kwam), *haef de duuër van oos tëras ingëstamp, tón hae stróntzaat waas en zoe gek es 'n duuër; 2* (fig.) *höbs-tën 'n oeëpe duuër ingëstamp, dén höbs-te get gëdoeën waat al gëdoeën waas* (waat al eemës vuuër diech haw gëdoeën).

insteele (overg.; steelden in, h. ingësteeld) [Hd. *stielen*], instaele; (m.b.t. een steel maken aan) instelen: *vuuërdét we d'n hoeëf goeën spaje, mót iech m'n nów sjöp nog insteele; iech mót de aaks nog insteele, want de stieël waas gëbroeëke.*

instieëke (onoverg.; stoeëk in, h. ingëstoeëke), een offerte opstellen, meedingen: *vuur det battëmènt* (groot gebouw) *te mooge make, höbbe zës aannummërs ingëstoeëke* (*pri-jis gëmaak*); *bës-tën aannummër en wils-te kans make vuur 'n hóws te mooge make, dén mós-tën instieëkën en dus de pri-jis daes-tën in 'n amvëlop höbs gëstoeëke, aan d'n arsjieték gieëve.*

instieëkër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Slipper*], slob, slóf, slets; instapschoen, insteker, slets (gew.), slipper, slof, muil, pantoffel: *instieëkërs zeen gemékkelik aan de voot, want ze zitte good, pitse* (knellen) *neet en de hoofs gein nistële te bènge; slóffe* (*slufkës*) *van dun laer, di-j vanachtër oeëp(e) zeen, neume we ouch instieëkërs of slippërs; 2* strandsandalen: *vuur op 't strand höbbe we ouch instieëkërs, slippërs of slétsen aan de veut.*

instoeën (onoverg.; stóng in, h. ingēstange), **1** [Hd. *einstehen*], beheersen: *es-te neet e bitsjën op d'n wäörd geis lëtte, dén staon iech vuur m'n eige neet in* [Hd. *dann stehe iech nicht für mieh ein*]; **2** zorg dragen voor: *nôw Li-jza häör ma is vërongëlök, stoeën wieë vuur det maesjën in*; **3** borg staan voor: *nôw m'ne zoeën zich op z'n eige geit zëtte (zelfstandige wordt), hób iech mieh börg gëstëld en staon iech dus vuur h'm in*; **4** garanderen: *wieë stoeën in vuur de kwallieteit van daen tillëvi-jzie.*

instrëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. en Eng. *instrument*, Hd. *Instrument*], **1** instrument: *Zjos is 'ne gooje muziekant, dae neet allein veer instrëmènte bëspäölt, mer dae ouch good kan kómpëneere, zëngën en dirrizjeere*; **2** gereedschap, instrument: *nao 'n oppërasie wuuëre de instrëmèntën óntsmèt.*

intelékteweel, **1** (m.; -e; -ke) [Fr. *intellectuel(le)*, Eng. *intellectual*, Hd. *Intellektuelle(r)*], intellectueel: *de meiste intelékteweele zeen intelizzjént, mer es zoe'ne versténjiggën en gëlieërde mins gein intelizzjénsie van 't hart* [Fr. *intelligence du coeur*] *haef, is 't nog 'nën dikke boor (lomperik); waat daen intelékteweel allëmaol wèt, dao is 't ènj van ëwég (det haef geine naam)*; **2** (bn.; -ër; -ste) [Fr. *intellectuel*, Eng. *intellectual*, Hd. *intellektuell*], intellectueel: *vuur hun intelékteweel lieëvën hóbbe de meistën intelékteweele vööl lëttërs gieëte (veel gelezen), waat neet wilt zëgke det ze daovuur alti-jd oppe lëttër mótte kalle (zich moeten uitdrukken in de standaardtaal).*

intelizzjénsie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *intelligence*, Hd. *Intelligenz*], intelligentie: *m'ne nónk is 'ne mins mèt 'n groeëte intelizzjénsie en toch kan hae d'r geine kop aan kri-jge (begrijpt hij niet) wi-js-te zoe*

ei këske van d'n Ikea in e paar mënuytën innein kóns zëtte.

intelizzjént (bn.; -er; -ste) [Fr. en Eng. en Hd. *intelligent*], intelligent: *daen Dri-jk, dae is vööl te intelizzjént vuur zich óngër z'n dówve te laote sjeete (om zich te laten foppen); bës-te bówtëgëwuuën intelizzjént, dén bës-te briljant.*

intëruptäör (m.; -s; -ke) [Fr. *interrupteur*], knupke; schakelaar [Hd. *Lichtschalter*]: *in de mi-jnsjoeël in Ejsde (Eisden) lieërde de kënjer allës uuvër den taer en de mas, ampoele, intëruptäörs en knupkës; aan de kóntäör (verbruiksmeter) haws-te vreugër d'n intëruptäör mèt z'n plaos* [Fr. *plombs* = zekeringen] *en fuzzi-jbëls* [Fr. *fusibles* = (smelt)zekeringen]; *waas vreugër mèt 'n ónwaer 'ne plao gësprónge, dén mósdës-te d'n intëruptäör aafzëtte, 'ne nówwe plao zëttën (stieëkën) en d'n intëruptäör trök opzëtte.*

intieëgëndeil (bw.) [Hd. *im Gegenteil*], integendeel, daarentegen: *wie zëgke de Papëkówl (in 't Lakerveld), de Huuëgde (in Heppeneert) en de Kówwieërt, mer 't is intieëgëndeil waal 't Hamont (veldnaam in Heppeneert én in Aldeneik) en 't Solt; de 's gei sterk stök op 'n aw bóks (dat is niet zo buitengewoon), det geit intieëgëndeil wi-j e fluitsje van 'ne sent (dat is gemakkelijk).*

inti-j (bw.), intijds, bijtijds, tijdig (genoeg): *es iech inti-j haw gëweite waat iech nôw weit, dén zoeët iech t'r nôw neet mèt gësjoëere (dan was ik er nu niet mee gefopt (verveeld)), mèt dae prul (di-j sittëwasie, di-j mëzeerie, ...).*

intrèk (m.; g. mv.; g. dim.), intrek, verblijf: *bës-te bi-j eemës of örgës ingëtrokke, dén hób's-te dao d'nën intrèk gënómme, dan ben je er tijdelijk (voorgoed) gaan wonen.*

intrèkke (onoverg.; trok in, is ingètrokke), **1** inhówze (zie ald.); **2** bij iemand gaan inwonen: *es e jónk koppël gēsjeijèn is, trèkke de jóng en 't maesje – tot ze 'n nów rēlasie hōbbe – gaer in bi-j hun awwērs*; **3** indringen: *de duuēr is nog naat, want det imprénjeermiddël mótt nog intrèkke*; **4** (**uitdr.**) *hae haef z'ne kuuëtël ingètrokke*, hij is teruggekomen op zijn voorstel (uitspraak).

intrésant (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Fr. *intéressant*, Eng. *interesting*, Hd. *interessant*], interessant, boeiend: *'t is vërvaelënd es zich eine intrésant wilt make, mer waat waal intrésant is, is es 'nèn intrésante mins op 'n intrésante mēneer uuvēr get intrésants vèrtèlt*.

intrèseere (zich) 1 (overg.; intrèseerde, h. gintrèseerd (gëintrèseerd)) [Fr. *intéresser (quelqu'un à quelque chose)*, Eng. *to interest*, Hd. *interessieren*], boeien, interesseren: *dae sjaele kâl intrèseert gei mins; es tiech get intrèseert, dén bès-te daodoeër gëbieëtèn en wils-te d'r allēs van weite; det dae sjaele miech békik wi-j vówle vès (met minachting) intrèseert miech gein vets (helemaal niet)*; **2** (wederk.; intrèseerde zich, h. zich gintrèseerd (gëintrèseerd)), zich interesseren: *iech intrèseer miech aan (voor) taal, gësjiedēnis, de nēteur, suurtoe beuk en aan allēs waat de mins oeëts haef gēmaak of vaerdig gēmaak (heeft gemaakt of stuk heeft gemaakt [Hd. *fertigmachen* (kapotmaken)])*.

intrèsse (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *intérêt*, Eng. *interest*, Hd. *Interesse*], interesse, belangstelling: *ómdét de kēnjēr intréssēn hōbbe vuur voetbal, zeen ze bi-j 'n klub en goeën ze twieë kieëre pēr wieëk sjotte*.

intrim (m.; -s; -ke) [Fr. *intérim*], interim (gallicisme), tijdelijke betrekking: *tón*

hae zjus waas aafgēzwejd van d'n tróp, haef Tjeu nog 'nèn intrim gēdoeën bi-j de krujshieëre.

invaart (v.; -e; -sje) [Hd. *Einfahrt*], oprit; inrit: *vuur swènt(sj)ērs neet in de pratsj te zitte, hōbbe wieë 'n nów invaart laote lēgke mètt kēnjērkōpkēs (kleine kasseien)*.

invaeme (overg.; vaemde in, h. ingēvaemp), inrijgen: *vuur 'ne vaam (naaidraad) in 't oug van 'n naolj te kri-jge, h'm dus in te vaeme, mós-te gooj uigskēs hōbbēn en dus neet zoe blēnd(sj) zeen es 'ne mol*.

inval (m.; -le; invélke), **1** [Hd. *Einfall*], (m.b.t. de politie), inval: *de pollisse dieëgēn in dae kaffee 'nèn inval, mer ze hōbbe niks gēvōnge waat neet maag*; **2** [Hd. *Einfall*], het binnendringen: *bi-j d'n inval van de Duitsērs in fieërtig (1940) zoeëte d'r ouch bi-j de Duitsērs vāōl mètt de póppērs*; **3** [Hd. *Einfall*], ingeving, idee, vondst, gedachte: *de kōns tiech neet indēnke (je kunt je niet voorstellen) waat vuur 'ne stōmmēn inval det iech kraeg ton iech dae gēvōnge zak mètt breefkēs van hōndērd euroo nao de pollisse brach*; **4** (**uitdr.**) *bi-j de ówtdrōkking 'det is dao de zeutēn inval' (iedereen wordt daar gastvrij ontvangen) mós-te dēnkēn aan eine dae in e vaat hoeēning of sjroeëp vilt, want dao kump di-j ówtdrōkking vanaaf*.

invalle (onoverg.; voeël in, is ingēvalle), **1** vervangen: *iech bēn vuur Lēwi-j móttēn invallēn en daovuur hōb iech 'nèn intrim van dri-j maond(sj) vuur h'm gēdoeën*; **2** [Hd. *einfallen*], te binnen schieten: *nów vilt miech in (sjut miech te bēnne) det iech mètt det gēvrāōr d'n ottoo nog mótt bēnnezette*; **3** [Hd. *einfallen*], inzakken: *nów iech bēn aafgēvalle, zeen m'n wangēn hieël ingēvalle*; **4** (**uitdr.**) *es d'n heemēl invilt, bli-jvēn alle mōsse doeëd, dat is hoogst onwaarschijnlijk; je hoeft niet bang te zijn,*

want dat zal niet zo vlug plaatshebben (zeg je als iemand veronderstellingen of bezwaren naar voren brengt die sterk overdreven of uit de lucht gegrepen zijn).

invallied 1 (m.; -e; sje) [Fr. *invalidé*, Eng. *invalid*, Hd. *Invalide*], invalide: *es iech zoe'nën invallied in 'n èllëtriks kërke (invalidenwagentje) zeen langstufte, bèn iech bli-j det zoe'ne mins toch nog ins örgës kan kómme* (dat hij ergens kan geraken); **2** (bn.; mieë -; 't meiste -) [Fr. *invalidé*, Eng. *invalid*, Hd. *invalidé*], invalide, gehandicapt: *ei stóm óngëlök is gënóg vuur invallied te wuuëren en vuur alti-jd es invallied doeër 't lieëve te mótte*.

Invalliedëbónd, d'n; de Invalidenbond: *'Deeze bónd kwoeëm op vuur de oeërlogsinvalliede van 1914-1918. In 1924 haw dees bëwaeging 35 leede. Vuuërzittër waas tón Jules Jongen.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Invalidenbond, Maaseik Verenigd*, p. 58)

invètte (overg.; vètde in, h. ingëvèt) [Hd. *ein fetten*], invetten: *allës waat deent vuur in d'n hoeëf te wirke, vètte wieë vuuërdét 't kawd wuuërt, good in, want angërs kan 't gëtujg (gereedschap) swènt(sj)ërs goeën roste mèt di-j voch en di-j natigheid*.

inveuge ((on)overg.; veugde in, h. en is ingëveug), **1** [Hd. *einfügen*], inlassen: *dae zin klink neet, dao mótte we e paar wäörd in inveuge*; **2** (m.b.t. het verkeer) invoegen: *höbs-tën eine vuurbi-j gëstoeëke, dén mós-te trök inveuge*.

inveur (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Einfuhr (Import)*], import, invoer: *d'n inveur vanówt Sjiena is hi-j noeëts zoe groeët gëwaes es nów; d'n ówtveur is in Belsj groeëtër es d'n inveur*.

inveure (overg.; veurde in, h. ingëveurd) [Hd. *einführen*], **1** invoeren, importeren: *de Azzie(j)ate (Aziaten) zeen de kampëjónwën in 't ówtveure van ottoos di-j we óngër angëren hi-j inveure*; **2** **ingevoerde koeien moesten vroeger eerst een tijd in quarantaine:** *'De kuj di-j indërti-jd vanówt Holland waerdën ingëveurd, móstën ieërs 'n ti-jdsjën in di-j stel aan de Maasbrök bli-jve, tot ze doeër vittërnaers gëkäörd woeëre (tot veerartsen onderzocht hadden of zij voldeden aan de gestelde gezondheidseisen) en dus stóngë ze in karraontaen (in quarantaine). In de stel, di-j al 'n ti-jdsje zeen aafgëbroeëke, haef vreugër nog de brandwaer gëzieëte.'*

invieziebëlke (o.; -s; -), haarspeldje: *van di-j klein brówn ofzwarte spéngskes vuur 't haor bi-jein te hawte, neume we invieziebëlkës, nêteurlik ómdéts-te ze in 't haor neet of békans neet zujs zittën en ze dus invieziebël [Fr. en Eng. *invisible* = onzichtbaar] zeen*.

invlood (m.; -e; g. dim.) [Lat. *influxus*, Mnl. *invloet*, Eng. *influence*, Hd. *Einfluss*], **1** invloed: *sómmigge minsën en ouch sómmigge zakën of gëbueertënisën höbbën in de lieëvën invlood op tiech en angëren höbbe geine përsoeënlikkën invlood*; **2** (**uitdr.**) *es-tën óngër invlood bès en dus min of mieë zaat, bès-te zieëkër nimmieë neuchtër*.

invölle (overg.; vólde in, h. ingëvöld) [Eng. *to fill in*, Hd. *ausfüllen (eintragen)*], invullen: *wils-tën in 'n hospëtaal 'n 'MR (magnetic resonance)' laote make, dén mós-tën ieërs 'n li-js mèt vraogën invölle; wils-te d'ne bëlastingsbreëf invölle, dén mós-tën e pak gëtallën invölle*.

invooge (overg.; voogde in, h. ingëvoog) [Hd. *ausfügen*], opvullen, invoegen: *nao de métselaer en de sjri-jnwirkër kump de*

voogër vuur alle moórën en meürkës in te vooge.

invreeze (overg.; vroeër in, h. ingëvroeëre) [Eng. *to freeze (deep-freeze)*, Hd. *einfrieren*], diepvriezen, invriezen: *sómmiggën ingëvroeëre lëgumme hawtën hunne smaak, mer angëre smake vi-js es ze ingëvroeërën en ón(t)doeëjd zeen.*

invrieëte (onoverg.; vroeët (vraat) in, h. en is ingëvrieëte), **1** [Hd. *sich einfressen*], inbijten: *struizawt is get lilliks, want det vrit in de waeg in*; **2** [Hd. *anfressen*], corroderen: *di-j petrél doug neet mieë, want di-j is ingëvrieëte (aangëvrieëte) doeër de ros.*

invri-jve (overg.; vraef in, h. ingëvrieëve), **1** [Hd. *einwachsen*], (m.b.t. was) inwrijven, in de was zetten: *eine kieër in 'tjaor vri-jve wieë de parkët in mèt bównsël*; **2** [Hd. *einseifen*], (m.b.t. sneeuw) inwrijven: *ki-jk ins wi-j di-j twieë maesjës gleuje nów ze zich ins good hóbbe laotën invri-jve mèt snieë*; **3** [Hd. *einsalben*], (m.b.t. zalf) inwrijven: *saovës smieëre we de bors van de kleine good in mèt Viks, want ze naeskën is vërstop*; **4** met crème insmeren [Hd. *eincremen*]: *Armao blink van de kraem woe dër zich mèt haef ingëvrieëve (ingësmieërd).*

inwèkke (overg.; wèkde in, h. ingëwèk) [D. (in België) *wecken*, Hd. *einwecken*], inmake (zie ald. bet. 1).

inwèngële (overg.; wèngëlde in, h. ingëwèngëld), inwikkelen [Hd. *einwickeln*]: *ómdët Piet bloojde wi-j e rënd(sj), hóbbe we z'nën èrm in e groeët, wit lakën ingëwèngëld en h'm nao 't (h)ospëtaal gëbrach.*

inwénjig (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), vanbènne; **1** [Hd. *inwendig*], innerlijk, vanbinnen, inwendig: *dao waas niks*

aan Twan te zeen, mer inwénjig haw-dër vööl plëzeer; mèt det vreeswaer is zoe'n dröpke (borrel) good vuur d'n inwénjigge mins; **2** [fig.; Hd. *innerlich*], in zichzelf, heimelijk: *inwénjig (in m'n eige) mós iech lache det iech zoe gëraak waas doeër di-j zwakigheid*; **3** [Hd. *innerlich*], vanbinnen: *di-j middëkammènte zeen good vuur inwénjig gëbruik.*

inwi-jje (overg.; wi-jde in, h. ingëwi-jd), **1** [Hd. *einweihen*], in gebruik nemen: *winnieë wuuërt dae nówwe wi-jnkëlder ingëwi-jd?*; **2** (fig.) deelgenoot maken: *di-j aw zówplëp hóbbe det ménke vööl te jónk ingëwi-jd in de waerëld van d'n alkool*; **3** [Hd. *einsegnen*], inzieëgëne; inzegenen: *alle kirke di-j oeëts zeen ingëwi-jd, móttën óntwi-jd wuuërën es ze vuur get angërs goeën deenën es vuur mësën of angër veeringe.*

inwi-jjing (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Einweihung*], plechtige ingebruikneming: *kómt gieë zaotërdig nao de inwi-jjing van de nówwe sinnëmazaal?*; **2** [rel.; Hd. *Weihe (Einsegnung)*], inzegening: *preestërs, di-j dus de wi-jjingën hóbbe gad, hoovën allëwi-jl neet vööl inwi-jjinge van kirkën of kepëlle mieë te doon, want de minse bieëjën Óslivvën(h)ieër nimmieë van 't krujs aaf en sómmigge zëgke zelfs des-te dao e krujs uuvër kóns make (dat het afgelopen is).*

inwoeëne (onoverg.; woeënde in, h. ingëwoeënd), **1** [Hd. *wohnen*], wonen, logeren: *oos tant woeënde vreugër bi-j ós in; ouch groeëte kënjër woeëne dëk trök 'n ti-jdsje bi-j hun awwërs in, es ze gësjeije zeen*; **2** [Hd. *sich einmieten*], (m.b.t. als huurder gaan inwonen, bij iemand kamers huren) inwonen: *in zoe e groeët hóws kan gemékkelik nog 'n fëmi-jlie (goeën) inwoeëne.*

inwoeëner (m.; -s; -ke) [Hd. *Einwohner(in)*],

inwoner: *vandaag, 8 juni 2014, haef de deilgêmeinte Mëzeik 10.881 inwoeënërs.*

inzawte (overg.; zawtde in, h. ingëzawte), **1** [Eng. *to salt (down)*, Hd. *einsalzen*], inzouten (**uitdr.**): *det kóns-te diech inzawte; zawt tiech det mer in*, daarmee kunnen we niets doen; **2** inpekelen [Hd. *einpökeln*]: *es ze vreugër e vérken hawwe gëslach, zawtde ze 't vleis in of lagte ze 't in de peekël.*

inzeen (onoverg.; waas in, is ingëwaes), akkoord zijn: *dao bèn iech mèt in, mèt waas-te dao zëgks, want dao is gein spang tösse te kri-jge* (alles sluit volkomen logisch).

inzeipe (zich), **1** (overg.; zeipde in, h. ingëzeip), inzepen: *hieële vówle was mós-tën ieërs mèt de hand inzeipe; es de kënjër in bad goeën, zeipe we ze ieërs in; 2* (wederk.; zeipde zich in, h. zich ingëzeip), zich inzepen: *wils-te diech naat sjeëre, dën mós-te diech ieërs inzeipe.*

inzënjäör (m.; -s; -ke) [Fr. uitspr.; Lat. *ingenium* (talent, uitvinding), Fr. *ingénieur civil* (civiel ingenieur), Eng. *engineer*, Hd. *Ingenieur*], ingenieur: *waat wieë 'ne börgërlik inzënjäör neume, is in 't AN 'een civiel ingenieur'; de hōbs börgërlik inzënjäörs, téchnis inzënjäörs, handëlsinzënjäörs en nog e stök of vi-jf angër soeërtën inzënjäörs, mer 't zeen allëmaol slum köpkës; inzënjäör kump van 't Latti-jnse 'ingenium', waat bëteikënt 'waat is aangëboeëre', di-j slummigheid dus.*

inzèt (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Einsatz*], inspanning: *d'n inzèt van 't pleugske kos bieëtër; 2* [Hd. *Einsatz*], (m.b.t. het spel) inleg, pot: *we móste tweeë euroo inzèt bëtale.*

inzëtte (overg.; zat in, h. ingëzat), **1** [Hd.

einsetzen], (m.b.t. het spel) geld inzetten: *waem mót nog inzëtte?; 2* (m.b.t. een kledingstuk) aanbrenge tussen: *laot di-j nejstër dao mer e stök inzëtte, in di-j bóks; 3* (m.b.t. ramen) plaatsén: *we goeën döbbël glaas (rówte mèt döbbël glaas) laotën (in)zëtte.*

inzieëgëne (overg.; zieëgënde in, h. ingëzieëgënd), inwi-jje (zie ald., bet. 3).

inzitte (onoverg.; zoeët in, h. ingëzieëte), zich gelegen laten liggen aan: *di-j zitte niks mèt miech in*, die geven niets om mij; *iech zit t'r ech mèt in*, ik geef er echt om; *mèt vääld geld(sj) zit iech niks in*, aan veel geld heb ik maling; *dao zit iech niks mèt in*, dat kan me niet schelen.

ittëlaasj (v.; ittëlaazje; -ke), vittrin, eetëlaasj (zie ald.).

Ittëljaan (m.; -e; -sje), **1** [Ital. en Sp. *italiano*, Fr. *Italien(ne)*, Eng. *Italian*, Hd. *Italiener(in)*], Italiaan: *de kënjër van de Ittëljane di-j hi-j nao d'n oeërlóg in de pöt zeen kómme wirke, zeen hi-j good ingëbörgërd; 2 (uitdr.) strak goeën we ieëte bi-j d'n Ittëljaan*, in een Italiaans restaurant.

J

jaag (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Jagd*], jacht: *es de jaag oeëpën is, goeën de jieëgërs op jaag mèt hun jaagshunj*; **2** [Hd. *Jagd*], jachtterrein: *wils-te jage, dén mót tiech eemës 'n jaag wille vërpachtën of mós-te zelf 'n jaag pachte* (het jachtrecht verwerven over een jachtgebied); **3** harde wind: *'t duit vi-js bówte mèt di-j pakke snieë en di-j jaag*; **4 (uitdr.)** *de bès 'n jaag*, een jachteduivel (gew.), persoon die gejaagd en nerveus werkt; *väöl minse zeen nao get op jaag: geld(sj), suksés, vrouwluj, gëlök en neum mer op; es de katte luips zeen, geit ooze katër op jaag, mer es jóngës tieëge d'n aovënd achtër de maesjës aankétse, neume we det 'katërjaag' (katerjagen (gew.))*.

jaagpërmie (m.; -s; -ke), pe(r)dërm; jachtvergunning: *geis-te (vuur wild(sj) te vange) zóngër jaagpërmie op jaag, dén bès-te geine jieëgër mer 'ne struipër of 'ne loorjieëgër; want dén zèts-te bëvuurbeeld ströppën of sjuts-te 't wild(sj) vuuër d'ne leechbak uuvërhoup*.

jaagsgëwieër (o.; -e; -ke) [Hd. *Jagdgewehr, Flinte* (jachtgeweer met één of twee gladde lopen)], jachtgeweer: *de meiste jaagsgëwieëre wuuëre gëlaje mèt kartoesje woe hagël inzit en höbbën 'ne lange luip; jaagsgëwieëre mèt eine luip zeen d'n dëkstën ti-jd vuur op groeët wild(sj) en wuuëre gëlaje mèt 'ne koeëgël; e jaagsgëwieër mèt 'nën döbbële luip [ook loup] is 'nën twieëluip (twieëloup) [Is 'loop' gelijk aan 'buis voor een projectiel', dan gebruiken we 'luip' (m.) of 'loup' (m.); het mv. is dan 'luipe' en het dim. 'luipke' en dus neet 'loupe' en 'loupke']*.

jaagshónd (m.; -hunj; -hun(d)sje) [Hd. *Jagdhund*, D. (Zw.) *Jaghund*], jachthond: *'n brak is 'ne jaagshónd dae mèt z'n sjërpe naas 't wild(sj) zeuk, volg en 't gësjoëte wild(sj) apporteert (aanbrengt, bij de jager*

brengt); gein hunj di-j mieë stoeën te hunjën (snuffelend rondkijken) es jaagshunj.

jaagsmaal (v.; -e; g. dim.) [veroud.; D. (Rijnl.) *jatsen* (op stap gaan)], iemand die altijd onderweg is: *di-j jaagsmaal haef gein zittënde vot en is alti-jd óngërwieëge, örgës angërs of op 'n angërd*.

Jaän, roepnaam voor Jan, Johan.

Jab, roepnaam voor Jaak, Jacobus.

jage (overg.; joeëg, h. gëjaag), **1** [Hd. *jagen*], jagen: *'ne jieëgër juuëg o. a. op pëtri-jze, haeskës, rieëkës of wilj vérkes, 'ne fiks (vrouwenloper) op sjoëen vrouwluj en 'nën hoeërëjieëgër op hoeërën (hoorën) en huuërkës (hoertjes)*; **2** (m.b.t. een kachel) snorren: *zèt de staof ins get stillër; want ze juuëg*; **3 (uitdr.)** *det juuëg neet*, is niet dringend; *eemës op stang jage, ophitsen; de mós mer neet jage, det doon ze in de Ardënne; waat zits-te zoe te jage, dao is toch niks waat präseert (waar haast bij is)*; **4** (samenst.) *daen hëngstëboor (stugge man) haef miech van 't gëlaeg aafgëjaag en nów veul iech miech hieël opgëjaag*.

Jagërsborg, 't; Jagersborg: *'t Jagërsborg is neet allein de naam van 't groeët, wit hóws vöör aan de Middëlste Steinwieëg (Diestërsteinwieëg), woe in de 19de ieëw boordëri-j en kaffee waas, mer is ouch de naam van de vëljer en bossën in de röntëlóm van det hóws. 't Jagërsborg, woe de jieëgërs vreugër nao de jaag koste bi-jkómme van de këpotmieëkëri-j di-j de jaag is, hët(de) volówt 'Jagersborg – Repos des Chasseurs'. De bëkën(d)ste jieëgër dae in 't Jagërsborg mënnigge kni-jn in z'n batsën haef gësjoëte, waas Jan-Theodoor van Beieren, de prins-bissjop van Lujk. Deezen hieër haef trouwës rónnd 1750 in Mëzeik de 'Prinsenhof' doon bówwë, woe hae e paar*

wieëkën in 't jaor op vëkansie waas es-tër in 't Jagërsborg neet achtër 't wild(sj) aanzoeët. 't Jagërsborg is óngërtössën al 'nën hieëlën ti-jd e sjik nëteurgëbeed en is eigëndóm van 't Vlaoms Gewës.'

jakke (onoverg.; jakde, h. gëjak), jatse (zie ald.).

Jakobskirk, de; de Jacobskerk: 'De Sint-Jakobskirk, gëmeinlik krujshieërekirk gëneump, is e barrok kirkgebów oppe Bosstraot. De kirk is in 1767 gebówd es kloeëstërkirk van 't krujshieërekloeëstër. Dees einbeukigge kloeëstërkirk haef e lankgërek koeër. Vanbënnen zeen d'r 'rocaillémotieven' en boeëve d'n hoofaltaor hink 'n sjildëri-j van de gëkrujsigde Kristus, det gëdeiltëlik gësjildërd is doeër Anthony van Dyck en det aafgëmaak is doeër z'n lieërlinge. D'n oksaol mét órgël is in 'rococostijl', zjus wi-j ouch e paar beechsteul di-j aafkómstig zeen ówt de Kappësi-jnekirk. 't Wi-jwatërvaat van rónnd 1500 is in hëlle stein (hardsteen) en is gootis (gotisch).' (Bron: Z.E.H. Prior MARTENS, Mathieu); Zie ook: Krujshieërekirk.

Jan Lëwejt (m.; Janne Lëwejt; Jannëke Lëwejt), lawaaimaker, druktemaker: 'ne Jan Lëwejt is eine dae van allës ówt z'n bottën houwt waat dus kop noch start haef (op niets lijkt) en dae daobi-j onnog dëk get oeëp duit (veel te luid praat of schreeuwt).

Jan m'n kloeëte (m.; Janne m'n kloeëte; Jannëke m'n kloeëte), klootzak: wille wieë van get of van eemës zëgke det hae, zi-j of het in oos ouge neet doug, dén gëbrujke wieë gaer wäörd di-j te makën höbbe mèt pis, kak of seks, woebi-js-te bv. kóns dënkën aan: stómme kloeët, stök strónt, kloeëtzak, zeikër(d), zeivërkónt, hón(d)svoet, kloeëtmazjaor, pófkónt, sji-jtkónt, zeikhaos, lulbroor en dus ouch

Jan m'n kloeëte.

Jan, roepnaam voor Johan(nes), Jan: **1 Jan Peeters:** 'ne Jan dae zieëkër geine jannieëkër waas, waas 'dikke Jan (Jan Peeters)', 'ne kunstënaer dae we o.a. höbbe bëwónjërd vuur z'n sjikke teikëninge, gëdichte, almënakke (almenék), z'n óntwërp van d'n Harlindis- en Rëlindisstoet en zoe mieër. Vuur ze filmsënarie(j)oo 'Ooggetuige van een leugen' kraeg Jan d'n Iste prijs van 't minnistëerie van kultuur. Spissjaal is z'ne ki-jk (interpretatie) op 'Het Lam Gods (Van Eyck)'; **2 Jan Van Eyck:** 'ne Jan dae Jan en allëman kënt en woës-te daovuur niks uuvër hoofs te zëgkën is nëteurlik Jan Van Eyck.'; **3 (uitdr.)** maaks-te vää van d'nën tak, späöls-te de mënieër of höbs-te vää noeëtën op d'ne zank, dén hungs-te de groeëte Jan ówt; 't is 'nën hieële Jan, een flinke, grote kerel.

janhagël (o.; g. mv.; g. dim.) [Jan + hagel (dichte menigte)], gepeupel, plebs, gespuis: kërkesvolk (-vouk) of wagëlëvolk (-vouk) neume we – dëk zóngër raej - ouch waal ins krëpuul, rabzjoelie of janhagël; det janhagël haef mèt hagël op oos kat gësjoeëte.

janke (onoverg.; jankde, h. gëjank), **1** [D. (Nd.) janken], huilen [Eng. to jangle, Hd. heulen (van kinderen)], wenen [Hd. weinen], janken: mèt di-j krém(p)kes in ze bujkske ligk Zjoskën al oore te janke; Treza buuëkde, tón ze 't vërsjrikkëlik nów(t)s vërtëlde, tërwi-jl ze smörgës nog haw zitte janke van gëlök; nao d'n doeëd van häöre mins haef de weef zieëkër 'ne maond(sj) ligke buuëkën en 'n hawf jaor latër ging ze nog jankëntaere nao de (t) kirkhof; **2** [D. (Nd.) janken], janken, klaaglijk schreeuwen: ligk snachs örgës 'nën hónd te jankën en d'ne slaop te bédörve, dén zou(d)s-te waal goeën janke; ouch vosse, di-j uuvërdaag zoe sjów zeen es 'ne weezël, ligke snachs dëk oore te janke;

3 (uitdr.) *tón iech daen dikmieëker ins good haw gëkappittëld* (de les had gelezen), *bëgos-tër te janke wi-j 'n Maddëlieën* (hevig te huilen) [verwijst naar Maria Magdalena]; *'t is vuur te janke waat dae knoeëjlap hi-j haef vaerdig gëmaak* [Bij een (plotselinge) ontroering of gemoedsbeweging zal menig Maaseikenaar wel eens 'janke'. Bij sterke negatieve emoties zoals groot verdriet 'buuëke' we evenwel. Kinderen 'janke' en runderen 'buuëke' (brullen). Honden en vossen 'janke']].

jankër (m.; -s; jénkerke), **1** huilbaby: *det klein jénkerke van ós hult (hilt) ós ówt ooze slaop*; **2** huilebalk: *bëgins-tën es ('ne) groeëte mins* (volwassene) *vuur 'n sjaeligheid te brulle, dén bès-te 'ne jankër*; **3** vos of hond die klagend schreeuwt: *'t vërvaelën(d)ste mèt di-j jankërs snachs is det ze dèk 'n hieël kónvërzasie bëginnën en zich dén geine bal aantrèkke van hun baaskës, di-j gaer zouwe slaope wi-j 'ne rèsj*; **4 (uitdr.)** *van véchterkes kómme jénkerkes*, kinderen die vechten, gaan vaak huilen.

jankës (o.; g. mv.; g. dim.), gehuil [Hd. *Geheul*]: *es gieë nog lang inneinhangt, kënjër(kës), dén kump t'r weer jankës van (dén kómme dao jénkerkes van)*.

jannëwarie (m.; -s; g. dim.), jannëwari-j (zie ald.).

jannëwari-j (m.; -s; g. dim.) [Lat. *mensis Januarius* (maand van Janus), Fr. *janvier*, Eng. *January*, Hd. *Januar*], jannëwarie; **1** januari: *bëgin jannëwari-j lénge de daag 'n hawf mënujt*; **2 (uitdr.)** *es jannëwari-j 't neet kawd opgüüëf, dén haef fibbërwari-j neet de mood óm draan te bëginne*.

Jansbêrg, Sint, Sint-Jansbêrg (zie ald.).

Janus, roepnaam voor Adrianus.

jao, 1 (m.; -s; g. dim.), [(bij een instemming) het zeggen van 'ja'; Eng. *yes*, Hd. *ja*], ja: *mi-jne jao is zoe good es di-jne nae; de höbs toch neet jao gëzag zieëker*, je bent er toch zeker niet mee akkoord gegaan?; *is 't jao of nae?*; **2** immers: *iech haw diech jao gëzag van te zwi-jge; de hoofs neet te prëbeere, want det geit jao neet*; **3** als versterking bij ergernis: *jao, iech wei(t) (h)ët, de hoofs miech det neet zoe in te pieëpëre!*; **4** bij verwondering als vraag: *de kat haef gëjónk*; (reactie): *jao?*

jaoknikkër (m.; -s; -ke), jabroer, jaknikker: *'ne jaoknikkër of 'ne jaozëgkër* [Hd. *Jasager*] *is eine dae gein eige meining haef of dae neet dörf te zëgke waat-ër dènk*.

jaomër, spi-jtig; **1** (pred. bn.), spijtig, jammer: *'t is jaomër, mer 't is neet angërs; det is dén jaomër vuur diech, det iech miech in kan hawtën en des tiech zoe rap op de paerd zits* (zo opvliegend bent van aard); **2** (tw.), spijtig: *Luk is 'ne slumme gas, mer, jaomër gënóg, alti-jd zoe kort gëvieërs* (kortaangebonden, heetgebakerd).

jaomëre (onoverg.; jaomërde, h. gëjaomërd) [Mnl. *jāmer*, Hd. *jammern*], lémmenteere [Hd. *lamentieren*]; jammeren, weeklagen: *es dae kni-jn* (venijnig en bits mens) *bëgint te jaomërën en te zaege, mós-tën h'm neet mèt 'n këpotte (doeëj) mös përbeere te paje* (troosten), *want dén wuuërt-ër nog léstiggër en giftiggër*.

jaor (o.; -e; jäörke), **1** [Mnl. *jaer*, Eng. *year*, Hd. *Jahr*], jaar: *'t haef jaorën en jaore gëdoord vuuërdët* *Zjuul in de gatër kraeg det-ër neet jaor in jaor ówt kos bli-jve wouwe* (hard werken) *wi-j dër in de jaore sieëvëtig en tachëtig haef gëdoeën*; **2 (uitdr.)** *wieë höbbe daen hóngërli-jjër jaore de mówl oëpëgëhawte* (te eten gegeven); *waem 'nën taofëlpoeët tösse de bein haef,*

is bènnèn 't jaor ofwaal gëtrouwd ofwaal weevënaer, wie aan tafel een tafelpoot tussen de benen heeft, is als vrijgezel of als getrouwde binnen het jaar respectievelijk getrouwd of weduwnaar (weduwe); wieë sjillèn ós dik vi-jf jaor, wij verschillen ruim vijf jaar in leeftijd; det waas in 't jaor van d'n ujl, nooit; dae is nog van 't jaor stillëkës, hij is ouderwets; ma sugkëlt mèt de jaore, zit in de menopauze.

jaordeens (m.; -te; -je), jaorgëti-j; jaardienst: *zoeëts-te mèt get oppe knuuëk* (had je een ziekte) *en bès-te goeën heemële, dén bès-te gaw vërgieëte, sjoëns det ze lichëlik ei jaor of elk jaor nao d'nën doeëd 'n mès vuur diech doon, 'ne jaordeens.*

jaorëlink (bw.), jarenlang, langjarig [Hd. *langjährig*], veeljarig, sinds vele jaren: *jaorëlink hób iech m'n hart (m'ne kas) opgëvrieëte van kollaer* (mijn woede niet kunnen uiten), *mer nôw bèn iech di-j vówl tóng* (die kwaadspreker) *greun gëzieën* (moe gezien) *en gaon iech h'm mèt kop en kont bówte goeëje.*

jaorgank (m.; -gange; -géngske) [Hd. *Jahrgang*], jaargang: **1** (m.b.t. een tijdschrift, periodiek) jaargang: *in 2013 höbt gieë de 44ste jaorgank van 'De Maaseikenaar' kónne lieëze;* **2** (m.b.t. wijn) jaargang: *de jaorgange 1995, 2000 en 2005 woeërën hieël gooj wi-jnjaorën in de Bordoo* (in de Bordeauxstreek); **3** (generatie van een bepaald jaar) jaargang: *de jaorgank 1941 kump nog alti-jd bi-jein.*

jaorgëti-j (o.; -je; -ke), **1** seizoen: (**uitdr.**) *de bès van 't good jaor* (te goedgelovig) *es-te meins det wieë gënog séntsjes hóbbe vuur elk jaorgëti-j op vëkansie te goeën;* **2** jaordeens (zie ald.).

jaorig (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *jarich*, Hd.

jährig], **1** jarig: *winnieë is Wannës jaorig?;* **2** (**uitdr.**) *dae is bi-j miech nog neet jaorig (mèt miech nog neet vaerdig),* die zit flink in de problemen, die mag zich aan een straf verwachten, er zal wat zwaaien.

jaorliks, I (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Hd. *jährlich*], (m.b.t. wat ieder jaar plaatsheeft) jaarlijks: *mèt de jaorliksën tómbëla hóbbe wieë 'n reis nao Loerd* (Lourdes) *gëwónne;* **2** voor een jaar geldend: *oos jaorliks abbónnemènt op d'n 'Eos' hóbbe wieë zjus bëtaald;* **II** (bw.) [Hd. (*all*)*jährlich*], (in) ieder jaar: *jaorliks goeën wieë e paar wieëke nao de zieë.*

jaortal (o.; -le; g. dim.) [Hd. *Jahreszahl*], jaartal: *gësjiedënis waas vreugër e vak woe de kënjer e pak jaortalle vuur van bówte móste lieëre; es-te nôw e bëwaarwi-jnke drunks ówt de Bordoo van 't jaor 2000, dén zou(d)s-te gluive det tiech 'n èngëlkën op d'n tóng pis, want det jaortal waas finnommënaal vuur de Franse wi-jn.*

jas (m.; -se; jéske) [wellicht een verkorting van 'paljas' (in het Napolitaanse volkstheater was een paljas (*pagliaccio*) een pop die op een met stro opgevulde harlekijn lijkt); Eng. *jacket* (jasje, colbertjas), Hd. *Jacke* (vest, jack, colbertjas)], *jas: jungske, doog* (vertrouwelijkheidsvorm) *tiech 'nën dikke jas aan, want in det zoeëmërsjesken hóbbs-tën 't voeërt zitte, nôw 't e jéske kawwër is; in ooze kleijërkas hangën e paar paltoos (pardësuus), li-jnën en gëkleide jéskes, 'ne vëlle jas van oos bómma zieëliggër, impërmee(j)abëls (rieëngëljasse, gabbërdins), 'nën dri-jkwaartjas, 'ne laere jas, 'ne loode jas (jas van loden, jagersjas), e zelf gëstrik kazzëkinke ['-kin' uitspreken als in het Fr. *casaquin*] det we ouch e golfke neume, 'ne vloëëre jas, e paar flieësjéskes, 'ne stoeëffjas, e wejmëskën of e kammëzäölke, det e soeërt zjëleeke (zjieleeke) mer den mèt*

mówwën is, 'nën awwe pittëlaer, de jas van me good kèstum en 'ne kappot(jas) van bi-j d'n tróp (het leger), woe iech nog 'n Ængëls jésken (condoom) in vóng, det we oppe luip van 't gëwieër zattën es 't rieëngëlde; 2 (samenst.) ómdét dae paljas (hansworst) hóndërd euroo ówt me jassëmaelkën haef gëjat, höbbe we dae loorëjas bówtëgëjas; 3 (uitdr.) pollëtikkërs zitte ze d'n hieëlën ti-jd aan hunne jas (zetten ze flink tot hun werk aan) vuur get van hun gëdoeën te kri-jge; Tei, dae jassëndrejjer (këzakkëndrejjer), dae nów al vuur d'n twieëde kieër z'ne jas haef gëdrejd, höbbe ze deeze nach ins good de jas ówtgëklop, afgerammeld; nów Jéntsje z'ne jas vanvöör langër is gëwoeërën es vanachtër (hae bëkans mèt de kop aan de grónd löp), haef-tër z'ne bèstën ti-jd gad; dae smachlap (smachluipër = klaploper) dènk allein mer aan z'n eige, want wi-j de wënd(sj) wejt, wejt ouch ze jéske, hij is een opportunist; iech höb di-j klatsjkónt (kwaadspreekster) ins good de jas ówtgëvaeg (flink de waarheid gezegd), want di-j haef nów lang gënóg uuvër miech ligke bakkëse (roddelen); 4 Maaseiker carnivalspoëzie (refrein): 'Waat tunk tiech van me jéske, waat tunk tiech van mi-jn naas? Iech wou det 't ein hawf jaor zoe vastëlaovënd waas! Waat tunk tiech van me slipkën en van m'ne kammëzaol? Mer aan det témpo drénke, det hawte wieë neet vol (laatste regel 2X).' (Tekst: HENDRIX, Herman, muziek DAVIDTS, Pierre); P.S. 'In de kónkoeër Karnëvallissiema, ingërich doeër LIVEKE, BRT Limburg en 't CC Hasselt, waerde dit leedsje, gëzónge doeër de Kakkëdulle van Mëzeik, ówtgëroope tot karnëvalssjlagër 1977.'

jasmi-jn (v.; -e; -sje) [me. Lat. *jesminium*, Mnl. *jesminne*, Fr. *jasmin*, Eng. *jasmine*, Hd. *Jasmin*], jasmijn: kènt gieë de gëwuuën *jasmi-jn* mèt häör witte bleumkës di-j zoe lékker rujukën en kènt gieë mësjujn ouch de

boorëjasmi-jn?

jasse (overg.; jasde, h. gëjas) [Fr. *chasser* (jagen)], 1 wegjagen, verdrijven, jassen (gew.): *ómdét iech dao m'n érten ówt haw* (het daar verkorven had), *höbbe ze miech dao bówte gëjas*; 2 (onoverg.; jasde, h. gëjas) [van 'jas' (troefboer)], hoogjassen: *es di-j mansluj aan 't kaartte zeen, en sërtów es ze aan 't jasse zeen, höbbe ze vööl kâl, waat we ouch waal 'Frans jasse' neume* (druk praten onder het jassen).

jassëmaal (v.; -e; -maelke), 1 vestzak: *jungske, stieëk det maalplékske mer in de jassëmaelkën en zëgk tieëge d'ne pa det iech h'm in m'n maal höb* (dat ik nu wel weet wat voor eentje hij is); 2 (uitdr.) *es get 'jassëmaal – bóksëmaal' is, dén haef eemës geld(sj) ówtgëgieëve det óngër 'nën angëre vörm weer trökkump bi-j waem 't haef ówtgëgieëve, zóngër det éch(te) wëns is gëmaak.*

jats (v.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *jatzen*], uithuizige vrouw: *det vroumës is 'n jats, di-j, es ze vi-jf mënujte mót bënnëbli-jve, meint det häör 't hóws oppe kop vilt, en häör kënjër zeen van di-j straotbrakke di-j niks angërs doon es jatsën en brakke* (altijd uithuizig zijn).

jatse (onoverg.; jatsde, h. gëjats) [komt van D. (Rijnl.) 'jatz' (snel); D. (Rijnl.) *jatzen*], jakke; 1 gehaast lopen: *bës-tën aan 't jatse, den bës-tën hel* [D. (Rijnl.) *jatz*] *aan 't loupën en löps-te diech d'n bein óngër de li-jf (d'n vot) ówt*; 2 langs de straten lopen: *mëdam de baansjoeëtël (straatloopster) luuët bi-j hun d'n hieële battëklang (rommel) ligke wi-j 't ligk vuur get te goeën jatse (doeër de straote te jatse)*; 3 op stap gaan: *iech weit det de jónkheid (jeugd) oppe lappën (op zwier) is, en det ze al daag op jats zeen en dus aan 't jatse zeen* (op stap, uithuizig zijn).

Javannastraot, de [1429 by Schavaenestraete; 1530 dy tsgevaennestraet; 1664 Scavaenen Straet; 1833 op de Javanestraat; 1864 Schavaenestraat], **de Javanastraat:** *'De Javannastraot is de straot van de Venloosesteinwieëg nao Awwëneik. Geis-tèn oppe steinwieëg nao 'ne killëmaetër nao lènks, dén bès-tèn in de Verlèngde Javannastraot. 'Javanna' is aafgëleid van 'nën awwe véld(sj)naam: 1425 Schevaene, 1524 in Chevanen, 1664 bamp tot scaevanen geleegeen. De véld(sj)naam is aafgëleid van de fëmi-jlienaam 'van Schavanen'.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Maaseiker straten en wegen*, p. 100)

Jazzband Kwartèt; Jazzband Kwartet: *'t Jazzbandkwartèt, det in de jaore 1930 op hieël get fieëstèn is opgëtrieëje, bëstóng ówt de muziekante F. Nijs, Louis Moonen, Jaak Schulpen en mënneër Hinoul.'*

jé(h)jao, 1 (m.b.t. ongeduld of ergernis) welja, zeer zeker: *det zoe ei groeët kawf zich zoe aanstèlt;* (reactie): *jé(h)jao, waat dui-te dao aan?;* **2** als versterking: ja toch: *wils-te weite woeróm di-j det vèt vérke z'n vot smieëre* (die rijke nog rijker maken)?, *jé(h)jao, det vraog iech miech (ouch) aaf.*

Jeezëke [Lat. *Jesus*, Gr. *Iêsous*], **1** het kindje Jezus: *sómmigge bieëjën Óslivvën(h)ieër van 't krujs aaf* (bidden lang en vurig) *en angërën höbbën uuvër 't gëluif al lang e krujs gëmaak en zëgke det noeëts e Jeezëkën is gëboeëre;* **2** de Here Jezus: *in de engëlëmès* (begrafenismis voor een kind) *zag de pëstoeër det 't kien(d)sje nów 'n engëlke bi-j Jeezëkën is.*

jénse (overg.; jénsde, h. gejéns) [Barg. voor 'jennen (plagen, sarren)', van Jiddisch 'Jowen (Griek)': de Grieken hadden de reputatie niet eerlijk te spelen], jówdasse,

traetëre; **1** uitdagen: *tón daen Huub tieëge miech zag det iech 'ne mins waas daes-te kos paaje mèt 'n doeëj mós en det e kënjerhén(d)sje gaw is gëvöld, waas det vuur miech te jénse;* **2** plagen: *tón iech get zeenewéchtig waas en Lei vroeëg of zich hi-j 'ne baer ging wèn(t)sjële* (iets enorms ging plaatsvinden), *waas-tër miech aan 't jénse;* **3** ophitsen: *vuur miech get te jénse zag dae kieërël det iech waal 'ne kop haw wi-j 'nën tuijërhamër, mer det iech miech toch doeër Jan en allëman op m'ne kop loeët zitte, dat ik me alles liet welgevallen; dat ik niet van me af durfde bijten.*

jénser (m.; -s; -ke), jenner, sarder: *tón de jénser aan ze kleikënd(sj) vroeëg: 'Wi-j mó't 't zeen, mamzëllëke: dik, dun of doeër 'n deukske?'*, *bëgos det erm deerke te janke.*

Jès, roepnaam voor Agnes.

Jèt, roepnaam voor Mariëtte.

jeug (v.; g. mv.; g. dim.), jónkheid, jónk volk; jeugd: *in z'n jeug waas z'n hërtsje mer 'n boeën groeët* (had hij schrik) *es-tër get mós zëgke, mer nów haef-tër haor op z'n tan* (is hij niet meer verlegen om te spreken); *in oos jeug höbbe wieë alle kepëlkes gëmaak* (alle cafés bezocht).

Jeugtëjatër, het; het Jeugdtheater: *'De séntraal fieguur in 't jeugtónneel is Mimien Hendrix, zöstër van Jos Hendrix, dae in 1927 't Mëzeikër A-Kappéllakoeër stichdën en 't 33 jaor dirrizzjeerde. Mimien is de tant van Herman, 'nën all-round tónneelkunstënaer. Tón Mimien in 1955 mèt 't jeugtëjatër bëgos, waas ze 35 jaor. Ómdét häör naefkës en nichsjës, di-j allëmaol mètspäölde, häör tant Mimien neumde, zagte de angër kënjer det ouch. En zoe is Mimien Hendrix in Mëzeik gëkënd es tant Mimien. In 't iëerste stök det de groep in 1955 in de Zaal Van*

Eyck brach, 'Het Beertje Boulala', späölde 24 kènjër mèt: René Hendrix, Guido Fabry, Walter Hendrix, Yvette Winters, Bob Jans, Jean-Jacques Gonnissen, Tonny Denis, Mathieu Brauns, Lieveke Dezeure, Theo Hendrix, Josée Dezeure, Lidwine Hendrix, Mirèse Fraeys, Truus Bleukx, Lieve Brauns, Magda Brauns, Josée Fabry, Liesje Segers, Mirèse Cuyx, Rita Gommers, Jeannine Moonen, Sylvia Franssen, Jeannine en Tony Fraeys. 't Stök waerde dri-j kieëre gëspäöld. In 1960 sloeët Nieuw Eycke – zoe hètde de groep – aan bi-j Spuuëlgroep Van Eyck. 't Vuurdeil waas det de groep kos rieëkènen op de hölp van de Spuuëlgroep. Saerdów hèt de groep 'Jeugdtheater Speelgroep Van Eyck'. Spuuëlèrkès di-j we in 'Lotje' koste bëwónjère, woeëre: Myrèse Boonen, Danny Van den Bergh, Lidwine Hendrix, Mirèse Cuyx, Gerda Dreesen, Marleen Creemers, Sonja Waelbers en F. Dries. In 1961 bëhaolde 't jeugtëjatër d'n tweeëde pri-j's in de kattëgëri-j C in de provvinsjalën tónneelkónkoeër. In 'Picco Bello', ouch dri-j kieëren opgëveurd, späölde: Eliane Peeters, Odette Stryckers, Liliane Aendekerk, Anita Bogaerts, Carla Paumen, Hilde Deckers, Paula Segers, Henri Theuwissen, Dominique Frantzen, Lieve Creemers, René Brouns, Vital, Treesje en Mathi Raedschelders, Ludo Smits en Annemie Roumen. Sërtów in de jaore 1970 waas 't jeugtónneel 'ei' groeët suksés. Twintig jaor jeugtëjatër waerde gëveerd mèt 'De zeven druppels'. De groep troeëj op in hieël Limburg en zelfs in Brussel. Ouch in Dommelhof (Neerpelt) waerde gëspäöld vuur vol zale. In 1977 bëhaolde 't jeugtëjatër in Awwëneik d'n 2de 'Créactprijs voor Podium'. De mjoezëkël 'Op de kermis' lokden in Mëzeik veer vol zale. Kènjër di-j in deeze mjoezëkël mètspäölde, woeëre: Kris Van Vlierden, Michel Molenaers, Yves Gonnissen, Caroline Paulissen, Guy Vanwijck, Ellen

Coenen, Kathleen Bruggeman, Kaat De Langhe, Reineke Van Hooreweghe, Kim Habets, Ruth Dalemans, Leen Van Lancker, Barbara Corstjens en Tom Klerkx. Kènjër di-j bi-j de hëropveuring van 'Op de kermis' mètdieëge, woeëre: Arne Bergers, Hilde Smits, Marijke Beelen, Geertje Slangen en Dieke Raedschelders. Dërtig jaor jeugtëjatër waerdën op 'n passënde mëneer gëveerd mèt 'De Koning Van Katoren (Jan Terlouw)'. Det waas in 1985. Vi-jfensëstig ówtveurdërs (van 5 tot 55 jaor) vërasdën 't pëbli-jk mèt zank, dans en tónneel. De kènjër zóngë zelf. Van de goevërnäör kraeg Mimien de 'Erepenning van de Provincie Limburg'. (Bron: Jeugdtheater Maaseik, Speelgroep VAN EYCK, 1955-1985)

jich (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *gicht*, Hd. *Gicht*], *gich*; **1** *jicht*, reuma: *es zich te vääld zawtën aafzëttën in d'n gëvrichtër, kóns-te de jich kri-jge; höbs-te de jich, dén kóns-te diech nimmieë tëgooj bëwaege; höbs-te de vlegënde jich, dén zeen vërsjilligge gëvrichtër neet allein ón(t)stoeëke, mer höbs-tën ouch hoeëg kors en vääld pi-jn; Mil löp krómp van de jich*; **2** (samenst.) *bës-te 'ne jichli-jjër, dén stuis-te doeër di-j jich vol jichknóbbële.*

jieëgër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Jäger*], *jager: höbs-tën e jaagsgëwieër, kartoesje, 'ne jaagshónd, 'ne pe(r)dërm en 'n jaag (jachtterrein) en geis-tën es de jaag oeëpën is op jaag, dén bës-te 'ne jieëgër; 2 jachttoestel: in d'n oeërlog (WO II) haw eedërein sjrik vuur de Stuka's, di-j Duitse jieëgërs.*

jizzës (uitroep), *juttët, juzzës, jussës* (zie ald.).

Jizzës-marrantëla-Joeëbieëk/Joeëzop (uitroep bij verbazing): *volgës d'n einën is Jizzës-marrantëla e sjeetgebëdsje van de ieërste Kristëne, namëlik*

'Jesus, maran atta (kom, Heer Jezus, kom)' en volgës d'n angërën is 't 'n verbastëring van 'Jesus, Maria en Anna'; Jizzës-marrantëla-Joeëbieëk/Joeëzop, iech dach det allës vërgieëtën en vërgieëve waas ['Joeëbieëk' en 'Joeëzop' staan voor 'Jozef'].

Jizzës-Mëri-j(j)a-Joeëzëf, uitroep bij verbazing.

joechoert (m.; g. mv.; -sje) [Fr. *yaourt*, Eng. *yoghurt*, Hd. *Joghurt*], yoghurt: *eedërën daäg e pötsje joechoert is lékker en gëzónnd, want det is good vuur d'n dikkën dêrm.*

joedin (v.; -ne; -nëke) [Fr. *Juive*, Eng. *Jewess*, Hd. *Jüdin*], jodin: *stuis-tën in Kölle vuuër 't mönnëmènt van Edith Stein, 'n Poolse heiligvërklaorde joedin en 'n hieël spissjaal vrouw di-j in 1942 in e kloëstër in Ech (Echt) doeër de Géstapo waerdën opgëpak en in Auschwitz is vërgaas, dén veuts-tën 't leid det mëljówne joeëdën en joedinnën höbbe mëtgëmaak.*

joeëd (m.; -e; juuëdsje) [Lat. *Judaeus*, Hebr. *jehüdi*, Mnl. *jode*, *juede*, *jeude*, Fr. *Juif*, Eng. *Jew*, Hd. *Jude*], jood: *woeërs-tën in d'n oeërlog (WO II) joeëd, dén haws-te vööl kans des-te waerdës opgëpak en vërgaas; van sömmigge joeëde zëgke ze waal ins det ze judde (zie 'jud') zeen, mer det zëgke ze ouch van sömmigge van ós.*

joeëds (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *juif*, Eng. *Jewish*, Hd. *jüdisch*], joods: *wandëls-tën oppe aw joeëdse bëgraafplaats in Praag – in de joeëdse wi-jk – woe zoe 'n hóndërdówzënd joeëdën op mer einën héktaar doeërein en (tot 12 li-jkën) obbein bëgrave ligke, dén zulle de indrökke di-js-te dao opduis, diech noeëts mieë loslaote.*

Joeëzëf, roepnaam voor Jozef.

Joeëzop, roepnaam voor Jozef; enkel in de uitroep Jizzës-marrantëla-Joeëzop (zie ald.).

Joep, roepnaam voor Jozef.

jommaar (uitroep bij protest), jommér; ja maar: *jommaar, jommaar, jommaar, van roeëd moos kóns-te toch gei zoorkrówd (zoormoos) make!*

jommér (uitroep bij protest), jommaar (zie ald.).

jóng, I (m.; -ës; jungske) [Lat. *iuventus* (jonge man), Mnl. *jonc*], **1** [Hd. *Junge*], jongen: *wieë hawwe twieë jóngës en twieë maesjës*; **2** (o.; -e; g. dim.) [Hd. *Junge(s)*], pasgeboren dier: *es d'n hónd haef gëjónk* [Hd. *gejungt*], *haef-tër jónge*; **3** (tw.) *nae, jóng, dao gluiif iech niks van; jao, jóng, det is zjus; jao, jóng, 't is miech get!*; **4** beminde, liefste: *Trees is op reis mèt häöre jóng*; **5** (als troetelnaam), lieve jongen: *oos jungskën is vandaag vuur d'n ieërste kieër nao de bëwaarsjoeë!*; **6 (uitdr.)** *dae jóng bëgint al óm te ki-jke*, begint al interesse te krijgen voor meisjes; **II** (bn.; -ër; -ste), jong: *vreugër woeënde de jóng luj ieërs bi-j de aw luj en es de aw luj ech awd woeëre, woeënde de aw luj bi-j de jóng luj*; **III** zie ook: *jónk*, ook qua uitspraak.

jóngdochtër (v.; -s; -ke en -dóchtërke), jongedochter: *'n jóngdochtër is 'n neet gëtrouwde vrouw; 'n Franse jóngdochtër is 'une vieille jeune fille', 'n Engëlse 'n old maid' en 'n Waalse 'ine vèye djône fèye', waat wilt zëgke det 'n jóngdochtër eigëlik aan d'n awwe kant is.*

jónge (onoverg.; jóngde, h. gëjónk), **1** [Hd. *jugen*], jongen, jongen werpen: *zoe rap es oozën hónd haef gëjónk en de jóng hundsjës allein kónne vrieëte, kri-jgt gieë zoe ei leef*

bieësjje van ós; 2 (uitdr.) di-j jónge dao wi-j de kni-jn, zij hebben erg veel kinderen.

jóngënhieër, I (m.; jóng hieëre; jónk hieërke), **1** (aanspreekvorm) jongeman: *jóngënhieër, waat kan iech vuur uch doon?; 2* ironisch: *dao is gein hóws mèt te hawte, mèt dae jóngënhieër, want we höbbe dae vääł te vääł eijër óngërgëlag; 2* (schertsend, inform.) mannelijk lid: *iech gaon ins éffe m'ne jóngënhieër 'n hén(d)sje gieëve* (plassen).

jóngëséchtig (bn.; -gër; -ste), **1** als een jongen: *Karël is nog e bitsje naat achtër z'n oeëre, mer hae bëgint toch al óm te ki-jke* (interesse te krijgen voor meisjes), *waat hieël jóngëséchtig is; 2* (m.b.t. graag met jongens omgaand) jongensachtig: *nae, oos maesjën is (nog) neet zoe jóngëséchtig, det haef allein nog mer vrindinnëkës.*

jóngësgék (v.; -ke; -ske), jongensgek: *det maesjën is zoe gek es bóws es 't e jungske zujt, 'n ech jóngësgékske; 't jóngësgékske lõp van 't ei jungkse nao 't angër.*

jóngjuffrouw (v.; -e; -ke), jongejuffrouw: *'n jóngjuffrouw is de neet gëtrouwde dochtër van awwërs di-j d'r good vuuër zitte, mer 'n aw vri-jstër wuuërt ouch waal jóngjuffrouw gëneump; Zie ook: jóngdochtër.*

jóngke (aanspreekvorm voor 'kleine jongen'), jungske; jongetje: *jóngke, kóns-te miech ins e pékske siggrëttën hoeële, miech dén m'n slöffën en de gëzèt ins pakkën en miech danao nog e pintsjën insjódde.*

jóngs [enkel in de **uitdr.** 'van jóngs aaf'], van kleins af (aan) [Hd. *von klein auf*], van jongs af: *van jóngs aaf haef Mil bi-j hun móttën aanpakkën oppe beurdëri-j en daodoeër is-tër nów krómp en sjeif gëwirk; dao is get jóngs, daar is een baby geboren.*

jóngste (bn.; id.; g. dim.), jongste kind: *Lëwi-jkën is nog mer 'n huipke, mer 't is ouch waal de jóngste van 't ieërste kléske van de bëwaarsjoeël; wieë höbbe ooze jóngstën oppe kolmëjèn (bi-j de krujshieëre) gëzat; ooze jóngstën hët Benjamin.*

jónk volk (o.; g. mv.; -ske), jónkheid, jeug (zie ald.).

jónk, I (o.; jung ('jing' in **uitdr.**); g. dim.), **1** pejoratief voor 'kind': *mèt det jónk is niks aan te vange; det jónk* (die ondeugende jongen) *lówstërt nów ins gein vets; gieëf det jónk toch 'n watsj; lillik jónk, bli-jf dao mèt d'n fikke (vingërs) vanaaf, Bet haef zieëve jung aan de tet gad, vulg. voor: heeft zeven kinderen grootgebracht; diech bès 'n ambëtant (léstig, kwaod, ónnuuëzël) jónk; 2 (uitdr.) dao höb iech gein jing mèt, mèt dae sjaele kâl, daar heb ik geen uitstaans mee; de jing vrieëte miech de póppën óngër de pannën ówt, ze eten zoveel dat ik er arm van word; 't is vrieëd', zag d'n ujl en hae bësjieët ze jónk, zeispreuk; II (bn.; jóngër; jóngste) [Eng. *young*, Hd. *jung*], jóng; jong: *Twan is nimmieë van de jóngste, mer hae is waal nog jónk van geis; jónk en awd veerde same karnëval; 2* (bw.) jong: *Zjannët is al jónk vërslieëte; 3 (uitdr.) waat jónk is, späölt gaer, waat awd is, knórt gaer; de bès jónk en de wils get; in mi-jne jóngën ti-jd waas allës angërs en bieëtër; [regel i.v.m. de uitspraak van 'jónk' of 'jóng': als bijv. bep. vóór een onz. zn., als bijw. bep. of als gezegde zeggen we 'jónk' in elk van de drie gevallen met de sleeptoon; in alle andere gevallen gebruiken we 'jóng' met de stoottoon]**

jónkëre (onoverg.; jónkërde, h. gëjónkërd) [freq. van 'janke'; D. (Keuls) *junkeren*], **1** janken (van honden): *es di-j hunj snachs bëginne te jónkëre, zou(d)s-tën ówt de vel kónne sprënge van de gif (guf) en zoe*

e bieës de nek ómdreije; wuuërt 'nën hõnd aafgërammëld of haef-tër sjrik, dén jónkërt-ër; 2 huilen: tón de kleine z'ne blènjën dêrm waas gësprónge, jónkërdën hae van de pi-jn; 3 zeurderig huilen: tón Bert z'n tén(d)sjes aan 't doeërkómme woeëre, jónkërde det ménke dèk oorëlkank.

jónkgezél (m.; -le; -ke), [wordt weinig gebruikt in MSK], jónkman (zie ald.).

jónkheid (v.; g. mv.; g. dim.), jónk volk, jeug (zie ald.).

jónkman (m.; -ne; ménke), jónkgezél [Hd. *Junggeselle*]; vrijgezel: *Lei haef vrouwluj gënóg gad, mer hae is toch alti-jd jónkman gëblieëve; ómdét Zjef thóws vuur ze vadër en moodër haef gëzörg en onnog de beurdëri-j dieëg (doeëg), haef-tër noeëts ti-jd gad vuur zich 'n vrouw in te lègkën en is-tër op ze séstigste nog alti-jd jónkman.*

Jooris, Sint; de stadsboerderij Sint-Joris:

“Sint-Jooris’ waas ‘n stadsbeurdëri-j oppe Bleumërstraot ówt 1643, di-j béstóng ówt ei vâör- en ein achtërhóws. Waat in de geevël spissjaal opvoeël (opvieël), waas e beeld van de Jooris mèt d'n draak. Van ‘Sint-Jooris’ waas in de jaore 1970 allein nog de geevël in raedëlikke staot. Op vraog van 't oeëpëlochmuzee(j)um van Bókri-jk waerde de beurdëri-j nog nao dao gëbrach, mer di-j hõbbe ‘Sint-Jooris’ noeëts opnów réchgezat.’ (Bron: HEERE, L., De Stadsboerderij ‘Sint-Joris’, De Maaseikenaar, 1971, 2, p. 23-26)

jówd (m.; -e; -sje) [sterk veroud.], jud (zie ald.).

jówdas (m.; -se; jówdske) [verwijst naar de apostel Judas; Fr., Eng. en Hd. *Judas*], jujdas; **1** valsaard: *dae jówdsken is 'n valse kat en 'nën döbbële woës-te neet aan kóns*

zeen waas-tën aan h'm hõbs; 2 pestkop, treiteraar: es tiech dae jówdas 'ne kloëët kan aaftrèkke (vulg. voor 'een poets kan bakken'), dén is z'nën daåg good (dan heeft hij plezier).

jówdasse (overg.; jówdasde, h. gëjówdas), jujdas; **1** traetëre, jënse; treiteren, sarren, tergen: *vuur ze zósterke te jówdasse pakde Zjéfke det döpkën alti-jd ze spuueelgoed aaf; 2 pesten: dae kieërël kan diech 't blood óngër d'n nieëgël ówthoeële, allein mer vuur diech te jówdasse.*

jud (m.; -de; -sje) [willen we onverholen zinspelen op de vermeende slechte eigenschappen van de joden, dan gebruiken we 'jud' i.p.v. 'joeëd'; Lat. *Judaeus*, Gr. *Joudaios*, Fr. *Juif*, Eng. *Jew*, Hd. *Jude*], **1** gewiekste handelaar, zakenman: *vuuër oozën ti-jd ginge de juddëmarsjange mèt hun brille de duuëren aaf en daovan kump de ówtdrökking 'twieë judde weite waat 'ne bril kos', we hoeven mekaar niets wijs te maken; 2 (scheldnaam) afzetter, woekeraar, al te handige zakenman: dae jud haef miech lillik in m'ne nak gëzieëte (te veel geteld) tón iech det zjéwieël hõb gëkoch; 3 (m.b.t. een kleine baars) pos: 't judsjën of de juddëbaars is e piske van e vèske (20 cm.) det gaer zit woe sli-jk oppe boeëjëm ligk en det in Noeërd- en Middën-Euroopa en zelfs in Siebeerie(j)e (Siberië) in stroumënd én stilstaond watër zit. 't Juddëbieërskën haef gein sjõbbe op ze köpke, 't vâörste deil van z'n rökvèn is hieël sjerp en op ze li-jf zitte dónkël plékke; 4 (uitdr.) dao haef tiech eine jud gëpoeënd, wordt gezegd van iemand die uitslag heeft aan of boven zijn lippen; 't is 'nën échte jud, hij is handig, geslepen, is nogal onbetrouwbaar en houdt er ook wel louche praktijken op na.*

juffrouw (v.; -e; -ke) [Mnl. *jouffrouwe*, *juffrouwe*], **1** meisje: *Zjeekën is al 'n hieël*

juffrouwke; **2** ongetrouwde vrouw: *de juffrouw haef alti-jd gevonge det mansluj 't bèstèn op d'n héksebérg zitte* (ver uit haar buurt blijven); **3** onderwijzeres, lerares, schooljuffrouw: *juffrouw Laenêke drejt de hieël klas óm häöre vingër* (zij is hen de baas); **4** (m.b.t. vrouw uit betere stand) juffrouw: *de juffrouw van 't kèstieël hoof geine slaag te doen, want ze haef 'n vaste koeëk* (kokkin), *'n pótsvrouw, 'nën hoovëneer en 'ne sjoffäör*; **5** preuts meisje: *ki-jk ins waat e prel dènk: de zou(d)s det juffrouwkën op e sjuuëtélke rónddrejje*; **6 (uitdr.)** *wèts-te wi-j det zit mèt daen aafgëbueerstélde? Dae kak wi-j 'n juffrouw, die heeft vrouwenmaniertjes.*

jujdas (m.; -se; -ke), jówdas (zie ald.).

jujdasse (overg.; jujdasde, h. gëjujdas), jówdasse (zie ald.).

jummës (voegw.) [veroud.], immers: *di-j woeërs smaak zoe vi-js, ma. Jao, di-j waas vuur weg te goeëje, di-j waas jummës bédórve; daen Door, dae houwt miech get ówt z'n botte, dae is jummës zoe gek es e raad.*

jummich (tw.) [verbastering van 'Jezus'; vroeger ook 'jimmich'], uitroep van verrassing, verbazing: *wel, well: jummich, waem we dao höbbe; jummich, jummich, bès-te nów hieëlmaol op de köpke gëvalle!; jummich, waat 'nën ieëzël!*

jungske (o.; -s; -), jóngke (zie ald.).

junkërke (o.; -s; -), wilde anjelier, duizendschoon: *junkërkës, di-j zoe 'n fieërtig séntemaetër groeët wuuëre, höbbën hieël klein bleumkës di-j hieël kort tieëgëneinaan bleuje; junkërkës vraoge gooje grónd en vääl watër en nao e paar jaor mós-te nówwe zëtte.*

jussës (tw.) [verbastering van 'Jezus'], juttët, jizzës, juzzës; foei, ba(h), jakkes: **1** (m.b.t. walging of afschuw) allemachtig: *jussës, waat 'n vówligheid*; **2** (m.b.t. tegenzin) lieve hemel: *jussës, dao höb iech gein gósting vuur*; **3** (m.b.t. afkeer) foei: *jussës, sjaam diech!*; **4** (m.b.t. ontzetting) allemachtig nog aan toe: *jussës, dao höb iech miech këpot vërsjrókke.*

jussës-kènjër (godsgënaoje) (uitroep), lieve hemel: *jussës-kènjër, woe gieë miech mèt kómt aandrave, want dén (tieëge daen ti-jd) zal miech mi-jne kop gein pi-jn mieë doen* (tegen die tijd ben ik al lang dood).

juttët (uitroep) [sterk veroud.], jizzës, juzzës, jussës (zie ald.).

juuëdëbak, 1 (uitroep van een voerman) ['ju' (uitroep t.a.v. een trekdier) + 'bak' bovenbouw van een wagen], vooruit: *'Juuëdëbak', zag de boor tieëge Sultan* (naam van het trekpaard), *tón de kar mèt twuntig zek ieërpële waas gëlaje*; **2 (uitdr.)** *kóm, we goeën, juuëdëbak, kom, we vertrekken.*

juuëk (m.; g. mv.; g. dim.) **1** [Kil. *ioocksel*, Hd. *Jucken*], jeuk, kriebel: *es-te juuëk höbs, mós-te diech kratse*; **2 (uitdr.)** *dae kómplëmèntëmieëkër krats zich woe dër geine juuëk haef*, hij ziet problemen waar er geen zijn; *iech höb juuëk in de maag*, ik heb honger.

juuëke, 1 (onoverg.; juuëkde, h. gëjuuëk) [Mnl. *juecken, jucken*, Hd. *jucken*], jeuken, kriebelen: *vils-te mèt d'n vot in e nës aomëzeiksële* (miereren), *dén geit 't juuëke*; **2 (uitdr.)** *iech weit waat tiech juuëk*, ik weet wat je dwarszit (scheelt, hoe je kan worden geholpen); *m'n vingërs juuëke miech vuur te kónne bëginne*, ik zou dolgraag beginnen; *m'n han juuëke miech vuur diech ins good*

aaf te tujjère (af te rammelen).

juuëkpójjër (m.; g. mv.; -ke) [verzamelnaam; Hd. *Juckpulver*], jeukpoeder: *tón de kènjër van z'n klas mèt di-j hits mèt de korte bóks nao sjoeël woeëre gèkómme, haw Rikske, dae k(w)aojóng, heimèlik get juuëkpójjër oppe benk gèstruid.*

juzzës (uitroep), jizzës, juttës, jussës (zie ald.).

juzzësmins(god(s))gënaoje (tw.), **1** (m.b.t. een pijnlijke verbazing) allejezus: *juzzësminsgënaoje, krejt dén dao geinën haan nao?*, goeie genade, is er dan niemand die dat opmerkt?; **2** (m.b.t. verontwaardiging) allemachtig nog aan toe: *juzzësminsgënaoje, waat bès tiech vuur e kawf*, goeie genade, wat ben jij voor een kalf.

K

k(w)aojóŋ (m.; -ës; -jungske) [samentrekking uit 'kwaoje jóŋ'], ströp, snoeëtêrkop, gammin, snoeëtêrbél; **1** knaap, snotneus: 'ne *k(w)aojóŋ is geine kwaoje jóŋ mer waal e kieërëlke det nog geine groeëte jóŋ is; Bert is 'ne k(w)aojóŋ van e jaor of ach; Flup is 'ne k(w)aojóŋ dae nog lang neet druuëg is achtër z'n oeëre (nog naat is achtër z'n oeëre); 2* kapoen (gew.), guit, schalk, deugniet, bengel, rakker: *de k(w)aojóŋës woeëre mèt klawwën op 'n aenjaan 't goeëje; det is 'nën èchte k(w)aojóŋ; 3* straatjongen: *Fred, det k(w)aojungske, is 'n sprèngbóks di-js-te d'n hieëlën ti-jd (langs de straote) zujs sjavvane (zujs straotsjavvane); 4* (afl.) *k(w)aojóŋëséchtig: kwajongenschtig: mèt de kattèprul doeër de véljer loupën is k(w)aojóŋëséchtig.*

k(w)aojóŋe (onoverg.; k(w)aojóŋde, h. gëk(w)aojóŋk) [Fr. (Luiks) *jouer à coyon*, Fr. *couillon* (klootzak, sukkel), *couille* (kloot), *couillonner* (koeioneren)], soort kaartspel: *in de lieërarëkamër zeen 't alti-jd de awwëre di-j aan 't wi-jzën (whisten) of e buimkën aan 't k(w)aojóŋe zeen, tërwi-jl de jóŋgëre get uuvër de jóŋkheid (jeugd) kalle.*

kaaf (o. en m.; g. mv.; kaefke), **1** [Mnl. *caf*, Kil. *kave*, Eng. *chaff*, D. (Nd.) *Kaff* (Hd. *Spreu*),], kaf: *vuur 't kaaf van 't koeëre te sjeije mósdës-tën 't vreugër wannën in 'n wan, e soeërt platte manj, of in 'n wanmuuële; op d'n dën ginge de vlieëgëls uuvër de losgëtrokke sjobbën en 't kaaf van de aare vloeëg alle kantën op; 2* (**uitdr.**) *det hout is zoe lich (rot) es kaaf, erg licht (verrot). [sjob (gebonden bussel graan); sjouf (bussel stro)]*

kaafmanj (v.; -e; -mëndsje) [zeer sterk veroud.], kafmand: *es de beure op d'n dën hawwe gëdieërs (gëdoeërse), vaegde ze 't kaaf bi-jein en doeëgën (dieëgën) 't in 'n*

kaafmanj.

kaafmuuële (v.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.], wanmuuële; kafmolen: (**uitdr.**) *es-tën in de kaafmuuële kums, dën kums-te bédroeëgën ówt en zits-te lichëlik in klein sjoon, dan zit je allicht in moeilikheden; dan kom je er slecht (bekaaid) af.*

kaafzak (m.; -zék; -zëkske) [zeer sterk veroud.], kafzak: *nów slaope we op lékker mètrasse, mer vreugër sloeëpe (sloeëpde) vööl minsën op 'ne kaafzak, gëwuuën op 'ne zak dae mèt kaaf waas gëvöld; nów goeën we nao béd, mer lang gëlieëje kroeëpe ze in hunne kaafzak.*

kaaj (v.; -e; -ke) [Mnl. *ca*, *caeye*, Fr. *quaie*, Eng. *quay*, Hd. *Kai*, *Quai*], bat; **1** kade, wal: *de Pélsërstraot neume we in Mëzeik 't Bat (zie ald.), mer in Lujk of in Mëstreech woeëne de minse di-j op 't Bat woeëne, op de kaaj (moôr) langs de Maas; 2* **kades in Maaseik:** *'De kaaj aan de Sloe(ë) t (Sloot) waerdën aangëlag in 1770. De awdste kaaj waas përtang gëlieëgën aan de Bleumërport, óngëvieër tër huuëgde van de Patër Sangërsbrök. Dao waas trouwës ouch de sjippërscaffee 'De Blauwe Hand'. 't Bëlankri-jkste sjieëp det aan de kaaj aanlag, waas 't 'Mercktschip' (zie ald.). Aan de kaaj aan de Bleumërport waas ouch e soeërt kraan vuur de sjieëp te lajën en te losse, 'de bock' gëneump. In 1753 kwoeëm 'n nów kaaj op de plaats woe 'die alde sluyse' haw gëstange. Mer 17 jaor latër verhówsde de kaaj dus nao de Sloe(ë)t in Héppenaert, 'n aw bédde van de Maas. De kaaj di-j waas gëlieëge bi-j sjippërscaffee 'Labaer', is in gëbruik gëwaes tot 't ènj van de 19de iëw en is in 1980 hieëlëmaol vërnówd.' (Bron: BOONEN, Martin, Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143)*

kaajmoôr (v.; -e; -meurke) [Hd. Kaimauer], **1** kaaimuur, kademuur: *zóngër kaajmoôr kóns-te gein sjieëpe lajën en losse, want dén kan 't sjoôr inzakke*; **2 de kademuur aan Labaer**: *'Aan de saer 1980 vèrnówde kaajmoôr achtër Labaer hóbbe maassjippërs tösse 1753 en ca. 1900 maassjieëp woe tösse 60 en 100 tón inging, gëljajën en gëlos.'*

kaal (bn.; -(d)ër; -ste), **1** [Mnl. *cale, cael*, Hd. *kahl(köpfig)*], **1** kaalhoofdig: *sjieëre ze diech kaal, dén höbs-te gein haor mie op d'ne kop; 't is toch get mèt de haore gëtrokke (overtrokken), es iech zègk det iech kaal wuuëre vërsjrikkèlik vèng*; **2** [Hd. *kahl*], (m.b.t. bomen) bladerloos: *depreséssierupse vrieëte de inlandse eikën eedër jaor kaal*; **3** (m.b.t. velden) onbegroeid: *nao d'n ougs zeen de véljer kaal*; **4** (m.b.t. huur) kaal: *waat wieë de kaal heur (kale huur) neume, is bi-j de Duitsërs de kaw heur* [Hd. *die kalte Miete (Kaltmiete)*]; **5** [Hd. *kahl*], pedant: *bëstaejs-te te vööl bëlank aan d'n eigën of aan d'n gëveulës, dén bës-te kaal; kaal, lui, lékker en hoevaerdig zeen de veer (ón)däögde van de Mëzeikënaer*; **6 (uitdr.) bës-te zoe kaal (ërm) es 'n lóws, dén bës-te zoe ërm es de straot; hóbbe ze diech kaal gëplök, dén hóbbe ze diech allës aafgëtrógkëld; kums-te van 'n kaal kirmis trök, dén bës-tën örgës slech óntvangën of höbs-te gei suksés gad; 't waas dao mer kale smale, sober eten, armoedig, armelijc, armtierig.**

kaal fluit (v.; kaal fluite; kaal fluitsje), troela: *'n kaal fluit is e maesje det (of e vroumës det) 't hoeëg in de bol haef en zich vööl te fël opmaak, mer eigèlik 'n laeg zaodreub (gemene, onnozele vrouw) is.*

kaal geit (v.; -e; -sje), verwaand meisje: *'n kaal geit is e maesje det h'm bi-j zich haef (dat verwaand is), zoe e gëval mèt vööl kak*

aan häör gaat (met veel inbeelding).

kaanjël (v.; -s en -e; -ke) [Lat. *canalis* (pijp, goot, kanaal), Lat. *canna* (riet, bies), Mnl. *kaniel, kandel* (mouillering van de 'd'), 1662 *die kaynel aan die bosport* (SR), 1725 *een geute of kayel*, D. (Rijnl.) *Kandel, Kändel, Kannel*, D. (Zwi.) *Dachkännel*], **1** dakgoot: *'n kaanjël, di-j langs d'n óngërkant van 't daak löp, is d'n dëkstën ti-jd van zènk; nówwër hówzër hóbbe gein kaanjël mer 'n kërnisj* [Fr. *corniche* (kroonlijst, lijstgoot)]; *kaanjële* (luid plassen) *haef nêteurlík allës te make mèt 't lëwejt det de rieëngël in de kaanjël – in Mëzeik 'päös (verticale regenpijp) – maak*; **2 aan de kaanjël van 't sjëldi-jke**: *'n Hieël tof karnëvalsleedsje det eedëre Mëzeikënaer vanbówte kënt, is 'Aan de kaanjël van 't sjëldi-jke*. [Tekst en muziek: JANSSENS, Wiel; arrangement DIRKX Jan; zang: VANDEBOSCH Tjeu]

kaanjële (onoverg.; kaanjëlde, h. gëkaanjëld) [afgeleid van 'kaanjël' (regenpijp, afvoerbuis, dakgoot)], **1** hard regenen: *es 't watër mèt bieëkën ówt de loch vilt, zègke we det 't kaanjëlt, want dén huuërs-te de rieëngël in de kaanjël (päös) nao óngër kómme*; **2** pisse; luid urineren, luid plassen: *minse di-j middën in de pot pisse, di-j pisse neet mer di-j kaanjële, want di-j make bëkans zoevööl lëwejt es de rieëngël in 'n kaanjël kan make*; **3** hevig zweten: *de zweit kaanjëlt miech langs (uuvër) m'ne rök aaf.*

kaanjëlpi-jp (v.; -e; -ke), päös (zie ald.).

kaar (v.; -e; kaerke) [Mnl. *caer, care* (korf), Kil. *bie-karre, biekorf*, 1751 *veertigh kaar met byen*], **1** trechter van een molen: *de veerkéntigge bak zóngër boeëjëm dae in 'n wanmuuële nao óngër ówtlöp en woe 't koeëre, 't zaod enz. ówtvalle, is de kaar*; **2** bijenkorf: *'n bi-jkaar of 'ne struuëje bi-j(j)ëkorf neume we ouch 'n kaar*; **3** beun,

viskorf, bun, viskaar: 'n wisse (tenen) manj vuur vèssèn in te zètte, is 'ne vèskörf, 'n vèskaar of 'n kaar; waat we nôw e 'laefnèt' neume en woe we de gëvange vèsse, zoelang es we aan 't vèsse zeen, in bēware, is 'n kaar; ouch de rökkörf mèt dèksël woe de vèssèrs hun mattërjaol in hōbbe zitte, is 'n kaar.

kaart (v.; -e; kieërtsje), **1** [Lat. *charta* (papier), Gr. *chartēs* (papyrusblad), Mnl. *caerte*, Fr. *carte à jouer*, Eng. *card*, Hd. *Karte* (*Spielkarte*)], speelkaart: *es wieë e kieërtsje lègkèn of e pötsje kaarte, dèn meine we det we mèt de kaarte spuuële*; **2** [Fr. *carte postal*, Eng. *postcard*, Hd. *Postkarte*], briefkaart: *vuur 'ne breef hōb iech geinèn ti-jd, mer iech sjri-jf di-j minsèn éffekes e kieërtsje*; **3** [Fr. *carte de bonne année*, Eng. *New Year Card*, Hd. *Neujahrskarte*], nieuwjaarskaart: *mèt de nówjaor sjikke we de fēmi-jlie en oos vrunj e kieërtsje*; **4** [Fr. *carte de visite*, Eng. *visiting card*, Hd. *Karte*, *Visitenkarte*], visitekaartje, naamkaartje: *tón ze bi-j ós hōbbèn ingebroëekèn en vanallès hōbbe gēpik, hōbbe ze gei kieërtsjèn achtërgëlaote*; **5** [Hd. *Kondolenzkarte*], condoleancekaartje: *es we geinèn ti-jd hōbbe vuur nao 'n bēgriëfēnis te goeën, dèn goeën we toch e kieërtsje lègkèn of laote we det lègke*; **6** [Hd. *Karte* (*Eintrittskarte*)], toegangkaart: *hōbt gieë al kaarte vuur 't tónneel?*; **7** [Fr. *carte postale illustrée*, Eng. *picture postcard*, Hd. *Karte* (*Ansichtskarte*)], prentbriefkaart: *wieë goeën uch e kieërtsje sjikkèn es we in Spanjèn op vèkansie zeen*; **8** [Hd. *stumme Karte*], blinde kaart: *in de lès móste we 'n blènj kaart van Frankri-jk invölle*; **9** [Fr. *carte géographique*, Hd. *Karte*], landkaart [Hd. *Landkarte*]: *bi-j ós hunk 'n kaart van Vlaondère tieëge de moór*; **10** treinkaartje: *wieë pakkèn e kieërtsjèn hieër en trök es we mèt d'n trejn nao Parri-js goeën*; **11** prijskaartje: *'t kieërtsjèn hóng d'r nog aan tón we bi-j ós kwoeëme van de winkël*; **12**

(**uitdr.**) *de mós neet in d'n kaarte laote ki-jke*, maak je plannen niet vroegtijdig bekend; *det is in z'n kaart gëspäöld*, dat brengt hem profijt; *dae is op kaartèn ówt wi-j 'nèn dujvël op 'n zieël*, hij kaart erg graag; *de kóns 't bèstèn oeëpe kaart spuuële*, openhartig zijn; *dae is van de kaart aaf (ówtgètèld)*, stomdronken, is de kluts kwijt, heeft afgedaan, speelt geen rol meer; *e kieërtsjèn achtërlaote*, een meisje zwanger maken.

kaarte (onoverg.; kaartde, h. gëkaart) [Fr. *jouer aux cartes*, Eng. *to play cards*, Hd. (inform.) *karten* (*Karten spielen*)], kaarten: *kaarte kóns-te vuur de blef* (niet voor geld), *vuur geld(sj)*, *vuur e stök grónd en neum mer op, mer zieëkër ouch vuur diech te ammëzeere*.

kaartënhujske (o.; -s; -) [Hd. *Kartenhaus*], kaartenhuisje: *es get wi-j e kaartënhujskèn innein is gëvalle, dèn wilt det zègke det 't neet kos bli-jve doore, det 't slech waas vuurbereid en det 't dus bi-j d'n ieërstèn tieëgëslaag al d'r mèt gëdoeën waas*.

Kaartklub 'Misère Blanc'-Héppenaert; Kaartclub 'Misère Blanc'-Heppeneert: *'Dees klub bèstóng al vuuër d'n Ieërste Waerëldoeërlog. Bówtèn 't kaarte waas t'r ouch 'ne jaorlikse soepee en in 1814 waas t'r zelfs 'ne loupkónkoeër 'mèt aerde pi-jp in de món'd'. 't Bèsteur bèstóng det jaor ówt de hieëre François Schroé, vuuërzittër, en sikkërtaris H. Loeffen.'* (Bron: BOONEN, Martin, Kaartclub 'Misère Blanc'-Heppeneert, *Maaseik Verenigd*, p. 74)

Kaartklub Émma; Kaartclub Emma: *'Van Kaartklub Émma is nog gëweite det Arthur Philips sikkërtaris waas en det Adam Raedschelders (e) lid waas. Waat onnog békènd is, is de mēnuu van 'ne soepee ówt*

1895.' (Bron: BOONEN, Martin, Kaartclub Emma, *Maaseik Verenigd*, p. 74)

kaartlègkstër (v.; -s; -ke) [Hd. *Kartenlegerin*], kaartlegster: 'n kaartlègkstër, di-j we in 't Èngëls 'a fortune-teller (vertelster van het lot)' neume, wèt tiech allës te vèrtèllèn uuvër d'n bëlieëvënisse di-j nog mótte kómmèn en ouch uuvër waat in de lieëvèn al is gëwaes, want ze zujt det zoegëzag allëmaol es ze de kaarte lègk en luuës...

kaartmoôr (m. en v.; -e; -meúrke), fervent kaartspeler: *hòbs-te d'r alti-jd kop in en hunk 't tiech noeëts de kael ówt es ze diech vraoge vuur e kieërtsje te lègke, dén bès-tèn 'n kaartmoôr.*

Kaartriddër, de; de Kaartridder: 'De Kaartriddër van Héppenaert zou gëwoeënd hòbbèn op 'Borchhof' aan de Zandërbieëk. In 't stök (legendespel) det in 1929 is gësjrieëve doeër E. H. Fr. Beelen en Joz. Hendrix en det indèrti-jd in rëzji-j van avvëkaot Tjeu Croonenberghs is opgëveurd, haef riddër Riddart, graaf van Borkhoff, ein dochtër, Reinhilde, en eine kaartvrund(sj), Reinald. Reinald raojt de riddër in 't ieërste bédri-jf aan z'n zieël (zeel) te vèrkoupèn aan d'n dujvël vuur zoe aan z'n mangël (tekort) aan geld(sj) te óntkómme. 't 'Dujvëlskóntrak' wuuërt dén gëteikënd in de kaffee van de godvreizëndèn en Sint-Gértrudisvërieërende kaffeebaas, Albach. In 't twieëde bédri-jf, det zich aafspäölt in de kaartzaal van Këstieël Borkhoff, is de riddër 'n échte kaartmoôr; sjoeëns det-ër nog eedërèn aovënd e kieërskë brant vuur de heiligge Gértrudis. Op d'n aovënd det de zieëve 'vëtte jaore' vuurbi-j (óm) zeen, guuëf de riddër e groeët fieës, tërwi-jl d'n dujvël wach oppe aafrieëkëning. Reinald, dae neet van gistërèn is, præbeert dén in 't dörde bédri-jf Reinhilde vuur zich te wënnèn en in

groeëte kollaer vèrklap-tër 't gëheim van 't bloodvèrdrag. Oppe dujvëlsbrök, nôw nog Dujvëlsbrökskën of St.-Gértrudisbrökske gëneump, sluit Riddart 't wuuërstèl van d'n dujvël aaf en wuuërt-ër op 'n wónjërlikke mëneer geréd doeër Sint-Gértrudis, di-j, gëzieëtèn op häör paerd, d'n dujvël zoe d'n davër op 't li-jf juuëg det-ër zich mèt de start tösse de bein en in solfër gëhöld trök nao de hël spoojt.' (Bron: BROENS, Marietje, De legende van de kaartridder, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 90-92); 'Angër minse di-j uuvër de Kaartriddër van Héppenaert hòbbe gësjrieëve, zeen o.a. J. Coenen, G. Daniëls, H.J. Geerkens, J. Gessler, O. Robijns, W. Sangers, A. Sauwen, M. Segers, J. Venken en G. Walschap. 't Stök, mèt in de hoofrol Frank Hungenaert, waerdèn in 1987 in de Ark in Awwëneik mèt groeët suksés opgëveurd. In 't tónneelsëzówn 1929-1930 waas 't stök, gësjrieëve doeër Jos Hendrix (pa van Herman, broor van Mimien) en kapplaon F. Beelen, al 31 kieërèn opgëveurd doeër 't Mëzeikër tónneelgezëlsjap 'Vast als Eyck by der Mase'.' (zie ald.).

kaarttaofël (v.; -s; -täöfëlke), 1 [Eng. *card table*], speeltafel(tje) [Hd. *Spieltisch*]: e kaarttäöfëlkën is d'n dëkstèn ti-jd e klein, veerkéntig täöfëlke, dets-te kóns opploeëje, woe e taofëllakën opligk en woe op z'n huuëgste veer man aan kaarte; 2 klein, dik hondje: zoe e klein, dik hun(d)sje mèt 'ne breije rök wi-j bëvuurbeeld e pinsjërke neume we ouch e kaarttäöfëlke.

Kaat, roepnaam voor Catharina.

kaatse (onoverg.; kaatsde, h. gëkaats), met de kaatsbal spelen, het kaatsspel spelen, **kaatsen:** 'Bi-j 't kaatse, e maesjësspél, goeëje de maesjës ieërs buuërtélings twieë bëlkes tieëge de moôr. Daonao lieëre ze, mèt hieël vööl oefëning, mèt dri-j en zelfs mèt

veer bëlkes goeëje. Bi-j 't klökske van ein' goeëje ze de bëlkes tieëge de moór en prikke ze di-j (vangen ze die op). Bi-j 't klökske van twee' goeëje ze aafwisselend ei bëlke tieëge de moór en 't angër ómhoeëg, enz. Loeëts-tën 't bëlke valle, dén woeërs-te 'aaf'. De bēdoeling waas nēteurlik van alle klökskēs aaf te wirke. Neet gemékkelik!

kaatsēbal (m.; -balle (-bél); -bélke), **1** prikkēbal; kaatsbal: *de kaatsēbal waas (is) e bëlke t'r gruuējde van e tēnribëlke, woe de maesjēs mēt kaats(d)e* (zie *kaatsē*); **2** **oud Maaseiker gedichtje**: *'Kaatsēbal, iech hōb tiech al; tingēlingēloeëre, iech trèk tiech aan d'n oeëre. Waat raojs-te: hoon, haan of vos? Vos: iech laot tiech neet mieë los! etc..'* (Opgetekend door Tony VAN WIJCK)

kabbao (m.; -s; -ke), **1** [veroud.; Ar. *kaba* (overkleed met lange mouwen), Sp. *gabán*, It. *gabbano*, Fr. *caban*], rieëngēljas, rieëgēnjas; lange regenjas met kap: *'ne kabbao is 'ne lange rieëgēnjas mēt 'n kap* [Fr. *capuchon*] *op; hōbs-te 'ne kabbao aan, dén kan de rieëgēn neet aan diech, zelfs es 't aw wi-jvër rieëngēlt*; **2** schoudermantel, cape: *'ne korte rieëgēnjas tot zjus uuvër de huuëpën en zóngër mówwē neume we ouch 'ne kabbao.*

kabbēle (onoverg.; kabbēlde, h. gēkabbēld), klonteren, schiften: *'t is vi-js es de mēlk gēkabbēld is en es-te dao dén e kluntërke van in d'ne mōnd of in d'n kael kri-jgs.*

kabbērdoes(j)ke (o.; -s; -) [wellicht uit Fr. *cabaret douze* (laagste categorie kroegen onder Napoleon I); mogelijk van *cabere dolce*, Sp. voor 'In de zoete inval'], hoeërekot; kabberdoes (gew.), bordeel [Fr. *bordel*, Hd. *Bordell*], hoerentent: *kabbērdoes(j)kēs zeen van di-j raar kaffeekēs mēt 'n raar vērleechting, woe van di-j raar geite (mētte,) mansluj doon blooje*

(betalen) *vuur e paar raar bókkēsprung te mooge make* [mētte: Hd. (veroud.) *Metze = slet, los vrouwspersoon, deerne*].

kabbērèt (o.; -te; -sje) [Lat. *camera* (gewelf, gewelfde zoldering zoals van een kamer), Mnl. *cambret*, *caberet* (kroeg, wijnhuis), Eng. *cabaret*, Hd. *Kabarett*], rēvuu; cabaret, revue: *lacht gieë ins gaer mēt waat ze in de rōntēlóm allēmaol ówtstieëke, ówtspoeëkēn of ówtvrieëte, of zeet gieë leefhōbbēr van toffe, losse tōnneelkēs, zank (plēzeerigge leedsjēs), dans en zoe mieër, dén maak zoe e kabbērèt (zoe 'ne rēvuu) diech lichēlik zoe bli-j es e kēnd(sj); ei bēkēnd kabbērèt (cabaretgezelschap) waas Kabbērètgroep 'De Draaiende Jantjes'* (zie ald.).

Kabbērètgroep 'De Draaiende Jantjes'; Cabaretgroep 'De Draaiende Jantjes': *'Deeze groep waerdēn opgērich in 1933. De leede van de groep woeëre: Frits Knevels (kloonj), Jean Vanclēef (ster van de kēmikke nummērs), René Corstjens (rommantissee leedsjēs), Jozef en Michel Vanclēef, Mathieu Francot en Albert Kraewinckels (pie(j)ano). Neet allein in Mēzeik mer in d'n hieële rōntēlóm trokkēn hun optrieëjēs bómvol zale. Hoeëgtēpunt waas de lustrumveering in 1938 in Zaal Van Eyck.'* (Bron: BOONEN, Martin, Cabaretgroep 'De Draaiende Jantjes', *Maaseik Verenigd*, p. 88-89)

kabbien (v.; -e; -ēke), **1** [me. Lat. *capanna*, Fr. *cabine*, Eng. *cabin*, Hd. *Kabine*], kleedhokje: *sōmmigge neumēn 't paskōtsjēn ouch waal ins de kabbien vuur te passe*; **2** cockpit [Hd. *Cockpit*]: *vuur boeëvën in de loch bi-j 'ne vliegēr (pieloot) in de kabbien te mooge, mōs-te gooj pēpeerēn hōbbe, moet je sterke argumenten hebben*; **3** [Fr. *cabine téléphonique*, Hd. *Fernsprechkabine*], publieke telefooncel: *nōw we allēmaol mēt de gsm bēlle,*

brieëke ze de kabbiene allëmaol aaf, want dao belt nôw toch gein kat mieë (in); 4 [Fr. *cabine*], kajuit: *tón wieë 'n kroe(ë)s* (cruise) *maakde, zag m'ne kammëraod det de minsën in de kabbiënën óngëvieër ieevëvääöl plaats hawwën es de sërdinnën in e sërdinnëduuëske; 5* transformatorhuisje [Hd. *Transformatorhäuschen*]: *van de bówtëkant zujt zoe'n kabbiën ówt wi-j e klein hóws, mer van de bènnëkant zit ze vol kabëls van d'n èllëntrik.*

kabbiënèt (o.; -te; -sje) [Lat. *cavus* (hol van dieren, kooi), It. *gabinetto* (werkkamer), Fr. *cabinet*, Eng. *cabinet* (ministerraad), Hd. *Kabinett* (regering)], sprieëkkamër; praktijkkamer (van een arts), dokterspraktijk [Hd. *Arztpraxis*], kabinet: *tón iech aan Linda, oozën doktër, in häör kabbiënèt vroeëg woevuur (det) iech ouch m'n óngërbóks mós ówtdoon, kraeg iech 't op mi-jn kap en zag ze det zi-j de bóks aanhaw* (dat zij de baas was) *en neet iech.*

kabbóts (v.(m.); -e; kabbutske), kēbóts (zie ald.).

kabël (m.; -s; kaebëlke) [me. Lat. *cabulum*, Mnl. *cabel(e)*, Eng. *cable*, Hd. *Kabel*], **1** staaldraad: *vuur rieëkës te vange, maak de struipër (loorjieëgër) ströppe van hieël dun kaebëlkës; 2* koperdraad: *dao zeen d'r di-j allëwi-jl spissjaal nao Belsj kómme vuur de koeëpëre kabëls van de rótte (treinsporen) te pikke; 3* kabeltelevisie [Hd. *Kabelfernsehen*]: *zits-tën oppe kabël, dén bës-tën aangësloeëtën oppe kabël en kóns-te waal hóndërd poste pakke* (zenders ontvangen).

kabële (onoverg.; kabëlde, h. gëkabëld) [Mnl. *cavelen*, *cabelen* (loten, toewijzen na loting)], **1** (m.b.t. kaarten) kavelen: *bi-j gëli-jke stand mót opnów gëspäöld wuuëre vuur te weite waem gëwónnën haef, waat*

we 'kabële' neume; 2 kavële; verkavelen: *bi-j ós achtër höbbe ze de véljer gëkabëld* (verkaveld); *woe de véljer gëkabëld zeen, luuët de Nollieko nôw lëgumme kweeke doeër de beure; 3 (uitdr.) nôw geis-te mótte keezën of kabële*, tot een beslissing komen, kiezen of delen.

kablëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *câblage*], kabelkluwen, bekabeling: *sjri-jnwirkër Zjos Thielens, 'ne vakman van formaat, haef ós e paar sjoëën këskes gëmaak vuur det hieël kablëmènt van d'n tillëvi-jzie, de kómpjoetër en de kamëraas in te lëgke.*

kaddee I (m.; -s; -ke) [], **1** flinke (vreemde, slimme) man: *Zjëraar is neet allein 'ne forse mer ouch 'ne rare (vi-jze) kaddee; ooze Baer is 'ne slumme kaddee; 2* linke kerel: *daen Tei is 'ne kaddee daes-te vuur gein haor kóns vërtrówwë; 3* taai vlees (brood, etc.): *zoe'nën teije lap vleis, det is kaddee; 4* sterk voedingsmiddel: *zoe'n woeërs mèt van di-j sjërpe gëkruuje, det is kaddee; 5* sterke drank: *rum van tachëtig persént, det is kaddee; 6* kanjer: *zoe'ne snook van 7 killoo, det is 'nën hieële kaddee; 7* [Fr. *cadet* (jongste zoon)], kind, jongen: *oos kaddeeke geit al nao de groeëte sjoëël; wach mer ins, kaddeeke* (ik krijg je wel, kereltje).

kaddèt (m.; -te; -sje), kēdèt (zie ald.).

kaddoo (m.; -s; -ke), kēdoo (zie ald.).

kadduk (bn.; -kër; -ste), kēduk (zie ald.).

kadër I (m.; -s; -ke) [Lat. *quadrum* (vierkant), Fr. *cadre*], **1** lijst van een spiegel: *nów is ooze speegël toch waal gëvallën en zeen zoewaal 't glaas es de kadër nao de vaansjës; 2* frame: *bi-j de pollisse kóns-te de kadër van d'ne fits laote gravveere; 3* lijst van een schilderij: *dae blaggäör wou miech opbenge det-ër in ze këstieëlke waal*

tieën sjildëri-jje van békènde meistërs haw hange, en allëmaol in gouje kadërs; 4 (m.b.t. stutting van een mijngang) raam: óm de 50 tot 80 séntemaetër haws-tën in de mi-jngéng (bëvoos, voeëje, burkees, teje) stémpels (stijlen) stoeën, di-j woeëre bi-jeingëveug tot ramèn of kadërs; tón de kadërs nimmieë van hout mer van i-jzër woeëre, neumde ze di-j de i-jzère ménnekes; 5 deurkozijn: wieë höbben eike duuërën en eike kadërs laote zètte; 6 kader (bij biljarten): is AN; II (o.; -s; -ke) [Fr. cadre, Hd. Kader], 1 legerleiding: bij d'n tróp höbs-te de gëwuuën pie(j)ottën en 't kadër (de staf); 2 [Hd. Kader], hoger personeel: de inzënjäörs zittën allëmaol bi-j 't kadër.

kadottër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; voorvoegsel 'ka' én 'doddëren' (slaperig zijn)], 1 kadodder, klein en onbenullig persoon: *kadottërkës tälle neet ech mèt in dees maotsjappi-j, woes-te de ménneken in mós kónne stoeën; 2 kattëkop; (spott.) klerikaal: kattëli-jke di-j vreugër hieël fël achtër hun kattëli-jke, pollëtikke përti-j stóng, neumde ze kadottërs.*

kadzjël (m.; -e; kédzjelke) [D. (Rijnl.) Katsche (kerf)], kédzjel; 1 stukje hout, spaander: *e kédzjëlkën is e stökskën aafval van gëkleef of bëwirk hout, di-js-te dus maaks bi-j hout kleeven of 'n houtëre beeld make; wils-te 'ne stieël in 'n sjöp doon passe, dén mós-te mèt 't waope stökskës t'rvanaaf houwe, di-j we kadzjële neume; kaps-te mèt de aaks 'ne kannëda, dén ligk 't röntélóm vol kadzjëlën en kédzjelkes; 2 papiersnippers: pëpeersnuppërkës neume we ouch kédzjelkes.*

kadzjële (onoverg.; kadzjëlde, h. gëkadzjæld) [D. (Nd.) kitzen (zigzag uitsnijden) en katjen (met iets stomps snijden), D. (Rijnl.) kättschen (met een stomp mes hakken), kitschen (inkerven) en Katsche (kerf), D.

(Eupens) kadzele (kerven, kleinmaken)], snipperen: *vuur de staof aan te make kóns-te vunkëlhout gëbrujke, mer de kóns 't hout ouch kadzjële en dén höbs-te kédzjelkes; es-te 'nën appël höbs gëkadzjæld en di-j appëlësjujfkës höbs laote druuëge, höbs-te kadzje.*

kaek (m.; -e; -ske), 1 [ook uitspr. 'keek'; Fr. en Eng. cake], cake: *van bloom, eijër, sókkër en mèlk kónne we e bëslaag make woe we kaek van bakkën in 'ne kaekvörm; 2 [Kil. keke, D. (Rijnl.) Käk (schrille schreeuw)], schreeuw: waat zou dër toch op ze li-jf höbbe det-ër sjrieëf of tër in e mets ('n tang, 'ne reek) hunk en d'n eine kaek nao d'n angëre luuët?*

kaeke (onoverg.; kaekde, h. gëkaek) [Kil. keken en kaeckelen, D. (Rijnl.) käken (schril schreeuwen)], kieëke; 1 schrill wenen: *tón de bi-jtërkës (tandjes) doeërkwoeëme (-kwame), loeëg (laag) oos rébbedépke d'n hawvën daâg te kaekën en kaekdën hae 't hieël hóws bi-jein; 2 schreeuwen: de meiste minse kallën es ze get te zëgkën höbbe, mer de höbs t'r ouch di-j neet kalle mer kaeke, zjus of wënt (es of) eedërein zoe douf is es 'n noeët ('ne pot); 3 (uitdr.) hel sjrieëvën is kaeke wi-j e vérke.*

kaekër (m.; -s; -ke), kaekkónt; schreeuwer, huiler: *de höbs kënjër di-js-te neet huuërs, mer de höbs ouch van di-j jéngelaers, van di-j kaekërs, di-j hun kael in brand sjrieëve (die blijven schreeuwen).*

kaekkónt (m.; -e; -kun(t)sje), kaekër (zie ald.).

kael (v.; -e; -ke), 1 [Mnl. kele, Hd. Kehle], keel: (uitdr.) *minse di-j 'nën druuëge lieëvër höbbe, mótte zich reegëlmaotig de kael smieëre, veel drinken; bës-te heis (hees), dén is 't zjus ofs-te 'ne kwakkërt in*

de kael hōbs.

kaele (overg.; kaelde, h. gēkaeld), **1** kelen, de keel afsnijden: *d'n IS* (Islamitische Staat) *haef al e pak minse gēkaeld*; **2** een slachter kwam de varkens bij de mensen thuis **kelen**: *'Es ze vreugēr e vérke ginge slachte, houwde ze 't ieērs mèt 'nēn dikkēn hamēr vērdujzēld en dēn kaelde ze 't en loeētēn 't blood, woe ze bloodwoeērs en (mèt spek en boekēsmael) balkēbrei van maakde, in 'n groeēte kōmp loupe.'*

kaelgaat (o.; -ēr; -gieētsje) [Hd. *Kehle*], keelgat: (**uitdr.**) *kri-jgs-te get in de kaelgaat, dēn kōns-tēn 't mēsjujn nog trówthoeēle, mer es tiech get in 't vērkieērd kaelgaat sjut, dēn bēs-te zoe kwaod es 'n spēn en zoe léstig es e kni-jnke ('ne kni-jn).*

kaelpi-jn (v.; g. mv.; g. dim.), keelpijn: *hōbbe de Duitsērs 'n kaelōntstieēking, dēn hōbbe ze gein kaelpi-jn mer halspi-jn* [Hd. *Halsweh*].

kaelzeekde (v.; -s; g. dim.), **1** keelziekte: *ze hōbbe Sjarēl de stōmbēnj ówtgēpak, want dae haw 'n lillikke kaelzeekde*; **2** (**uitdr.**) *eine mèt 'n kaelzeekdēn is 'nēn Hollēnjer dae mèt 'n zaochte 'G' kalt.*

kaer (v.; -e; -ke) [Mnl. *kerne, keerne*, Kil. *kerne*], (veroud.) kieēnje; vruchtenpit: *de kaere van 'nēn appēl zittēn in de kits* (het klokhuis); *de ae-klank in kaer is wi-j in lantaer of gaer; appēlēn en pieēre hōbbe kaere, mer kieērsēn hōbbēn 'ne kieērsēstēin en hōn(d)roēzēn hōbbēn hanēkieēne* [D. (dial.) *Hahnenklōtchen* (hanenklootjes)]; *'kaere' neumde ze vreugēr ouch 'kieēnje' (kernen).*

kaf (v.; -te; kéfsje), **1** kaft: *vreugēr en in sōmmigge sjoēle nōw nog móste de kēnjēr (de moodērs) 'n kaf rōnd hun kajjees en*

sjoēlbeuk doon, waat we kaftē neume; **2** map: *de losse blaedsjēs vuur hōwswérk zittēn in 'n kaf*; **3** boekomslog: *vuuērdēt ze e book koupe, lieēze de meiste mīnsēn ieērs waat oppe kaf stuit.*

kaffee (m.; -s; -ke) [Fr. *café* (koffie, koffiehuis), Eng. *café* (café-restaurant, snackbar)], **1** café: *in deezēn diksjēnaer kōnt gieē uuvēr vērjilligge kaffees in Mēzeik lieēze*; **2** **café's vroeger**: *'In 't bēgin van de 20ste ieēw haws-te nog in bēkans ēlke straot 'ne kaffee, mer det wilt daovuur nog neet zēgke det ze zich tōn mieēr de kael smieērdēn es allēwi-jl. De kaffee waas vreugēr dēk in de vāōrkamēr en waas dēk maar e paar veerkante maetēr (groeēt). Det nogal get beerleefhōbbērs nōw 'nēn toe(ē)g vuur hun eīgēn hōbbe, is algēmein gēweite. En lichēlik is det mieē es eine pēr straot.'*

Kaffee 'De Kring'; café 'De Kring': *"De Kring' waas 'ne bēzunjēre kaffee, ómdēt 'pater familias' en kaffeebaas Tjeu Smits (1925-1993) dao jaorēlank haef gēzōrg vuur vrūnsjap óngēr 'ne groep vaste bēzeukērs. P.S. Tjeu Smits waas ouch rēzjissāōr van 'Spuuēlgroep Van Eyck' en waerdēn in 1980 opgēnōmmēn in 't 'Sint-Genesiusgild'. Tjeu waas onnog 15 jaor vuuērzittēr van volliebalploog *Amicitia*.' (Bron: HENDRIX, Herman, In Memoriam Tjeu Smits, *De Maaseikenaar*, 1994, 1, p. 38)*

Kaffee De Beurs, Markt 7 (sponsor DGMD): zie: *Beurs, De*.

Kaffee Mazjēstik; Café Majestic: *'Bi-j Baer en Klasina van de Mazjēstik, Bosport 10, zeet gieē alti-jd willēkōm vuur 'n tof kēlke, 'n gooj pint, 'ne fērmen trappis of e lékker zjētsje koffie. In deezē gezēlligge volkskaffee, dae al saer 1932 bēstuit, kōnt gieē neet allein alle trappiste preuvēn of e stōkskēn ieēte – hartigge hēpkēs en bufkēs*

(snacks) *zeen d'r zat – mer ouch vërgadërën in ein van de zaelkës, biljarën of nao de sport ki-jkën oppën tillëvi-jzie.*'

kaffeebaas (m.; -baze; -ke), cafébaas, kroegbaas, kastelein: *we woeëre mèt 'n hieël kómpëni-j pintën aan 't pakkën in e kadduk kaffeëke, tón de kaffeebaas zag det-ër zelf ouch good mèt z'ne bek in 't naat haw gëzieëte* (dat hij zelf ook goed gepimpeld had).

kaffeekâl (m.; g. mv.; -këlke), cafépraat: *in kaffeës hób-te minse di-j ins gaer hun hart luchte (ophoeële), mer de höbs ouch van di-j kwatsjköp di-j diech mèt hunne kwatsj en hunne sjaele kaffeekâl rap de kael ówthange* (vervelen).

kaffëre (onoverg.; kaffërde, h. gëkafferd), uitvaren, razen [Hd. *rasen* (woeden, zijn woede tonen, tekeergaan)], schelden: *tón dae vrejëlæer* (twistzoeker) *miech bëgos ówt te kaffëre, zag iech det allein lómpe kaffërs hunnën ti-jd vërdoon* (verspillen) *en vërsjawwële* (verprutsen) *mèt kaffëre, kaekën* (schreeuwen) *en kwatsje* (onzin vertellen).

kafpëpeer (o.; g. mv.; -ke), kaftpapier: *kafpëpeer waas vreugër vaalroeëd of vaalblaw, mer nów höbs-te det in alle kleurën en mèt of zóngër teikëninge.*

kafe (overg.; kafde, h. gëkaf), kaften: *ómdét ze vreugër in de meiste hówshawwës 'n ri-j ('nën houp, e pak) kënjër hawwe, doorde 't in 't bëgin van 't sjoeëljaor éttelikke daag vuuërdét de moodërs alle beuk en kajjees gëkaf hawwe.*

kajjee (m.; -s; -ke) [Fr. *cahier*], sjri-jfbook, sjrif; schrijfboek, schrift: *van sömmigge kënjër zeen de kajjees échte pieërlkës, mer de höbs ouch van di-j sjalëvaegërkës*

di-j hun kajjees bëfrumsële, bédówmële, bëgaajën of t'r 'n boorëkirmis van make doeër ze vol te kliédërën in plaats van ze vol te sjri-jve.

kak (m.; g. mv.; kékske), **1** [Hd. *Kacke* (poep)], (m.b.t. uitwerpselen) kak, poep, stront: *es-te kak kri-jgs, mós-te goeën kakke* (de gëvoog doon), *want angërs geis-te diech bedoon* (in je broek doen); **2** (**uitdr.**) (bij het kaartspel) *ligke laote, dao is kak aan*, dat is een gevaarlijke kaart; dat bevalt me niet; dat is niet pluis; *de wëts noeëts of di-j zoorprówm pis of kak haef*, je weet nooit wat die zuurpruim wil; *det is mer get kale kak*, kouwe drukte; *haef (maak) daen aanstëllër alti-jd zoeväöl kak?*, maakt die druktemaker altijd zoveel poeha?; *de's geine kak*, niet niks, *dae kaddoo*; *kak of geine kak, de pot op*, je moet gehoorzamen, willen of niet; *höbs tiech alti-jd zoeväöl kak aan d'n vot?*, zoveel complimenten?; *di-j sji-jtbieës haef väöl kak op e klei pötsje*, die pocher maakt veel drukte om niets; *d'n hieële kak* (de pretentieuze, verwaande mensen) *van Mëzeik waas dao*; **3** (samenst.) *in de kaksjoeël (bëwaarsjoeël) zitte de kien(d)sjës al lang nimmieë in e kaksteulkën es ze mótte kakke, mer in 't awdmënnekeshóws (bëjaordënhóws) hóbbe ze waal kakkëndoore* (kamerstoelen) *di-j dao neet allein stoeën vuur kakkërs, kakkónte, kakmëdammën en kakmieëkërs.*

kakgieël (bn.; g. tr. v. verg.), bruingeel: *zjus wi-j de meiste minsën haef Lei 'n vuurkäör vuur 'n kleur, di-j vuur häöm kakgieël is, en daovuur haef-tër ouch 'ne kakgaelën ottoo, e kakgieël këstum en 'n kakgael vrouw, want det is 'n Sjieneese.*

kakjóng (m.; -e; g. dim.), jong vogeltje: *vuuëgëlkës di-j nog mer zjus of nog mer e paar daag ówt 't ei zeen, neume we kakjóngën of kégkelaere; nao 'n wieëk of*

dri-j zeen de kakjónge 'vlok' gëwoeërën en kónne ze ówtvleege.

kakjónk (o.; -jung; -jungske), ventje, broekje, broekie: *det kakjónk dui(t) 't in z'n bóks van de sjrik es z'n ma kwaod is, want di-j haef dao de bóks aan* (is daar de baas).

kakka (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *caca*, Hd. *Kacke*], kak, poep, stront: *zjus wi-j de Franse mèt hun 'faire du caca', zègke wieë nów tieëgën 'ne kleine 'mós-te kakka doon?', mer vreugër zagte sómmigge awwërs 'höbs-te ba(h) gëdoeën?' en 'de mós nog ba(h) (baatsj) doon'.*

kakkaoo (m.; g. mv.; g. dim.) [Sp. *cacao*, Fr. en Eng. *cacao*, Hd. *Kakao*], cacao: *kakkaoo bëstuit suurtoe ówt o.a. sjóklaat in pójjërvorm; kakkaoo losse we op in 'n zjat werm mèlk.*

kakke (overg.; kakde, h. gëkak) [Lat. *cacare*, Mnl. *cacken*, Eng. *to cack*, Hd. (vulg.) *kacken*], kakken, poepen: (**uitdr.**) *zèts-tën eemës te kakke* (doe je iemand beschaamd staan), *dén stuit dae dao wi-j e naat (bëgoeëtën) hun(d)sje* [Hd. *steht er da wie ein begossener Pudel*]; *de kóns neet kakke zóngër kujme*, je krijgt niets zonder inspanning; *de kóns geine naaksën in z'n maal kakke*, iets onmogelijks kan je niet doen.

kakkëndoor (m.; -e; -ke) [komt van Fr. *caquetoire* (lage stoel met hoge rugleuning) of van Sp. *cagadero* (wc) dat van *cagar* (kakken) komt], nachstool; kamerstoel, nachtstoel, stilletje in de vorm van een stoel: *sómmigge minse di-j zich neet good mieë kónne behélpe, höbbe nieëvën hun bèd 'ne kakkëndoor stoeën woe 'ne pot inhunk en woe ze hun gëvoog in kónne doon.*

kakkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Kacker* (vulg. voor

'idiot', 'klootzak')], verwaand iemand: *höbs-te gëzieën wi-j dae kakkër mèt z'n mëneerkës, z'n aanstëllëri-j en ze deur këstumkën eedërein d'n dikke præbeert te spuuëlën en de groeëte Jan ówthunk, waat miech van daen dikke nek dik tieëgëvilt.*

kakmëdam (v.; -me; -mëke) [scheldw.], kakmadam, kale madam, druktemaakster, opgedirkte vrouw: *zoe 'n kaal mëdam, di-j d'r lang neet alti-jd dik in zit* (warmpjes in zit), *zich vööl te fël opmaak en doeër häör aanstëllëri-j præbeert op te valle, mer dëk neet vööl in 't köpkën haef, neume we 'n kakmëdam.*

kakmieëkër (m.; -s; -ke), bluffer, geurmaker, opschepper, braniemaker: *'ne kakmieëkër is eine dae vööl kak maak (vërköp)* (branie maakt) *en woes-te dus allein mer van kóns zègke: 't Is t'r eine van groeëte kak op e klein pötsje'.*

kaksjoeël (v.;e; -sjuuëlke), bëwaarsjoeël, kleutërsjoeël; **1** kleuterschool, bewaarschool: *de meiste Mëzeikënaere di-j nog oppe Fi-jlipslaan in de kaksjoeël höbbe gëzieëte, haef 't zieëkër en vas get gëdoeën tón hun sjoeël waerdën aafgëbroeëke; 2 nogal wat kinderen gingen vroeger niet naar de kleuterschool: 't Ieërste deil van 't woeërd 'kaksjoeël' vërwijjs nëteurlik nao 't feit det sómmigge kleutërkës 't nog in hun bóks dieëgën (doon) es ze nao de bëwaarsjoeël ginge (goeën). Haef e kien(d)sje de dri-j kleutërkleskes aaf, dén is 't d'n dëkstën ti-jd ri-jp vuur de lieëgër sjoeël, want de kleutërrjuffrouwe doon dri-j jaor lank élken daág hun stinkënde bës vuur di-j leevëkës. Nów goeën de kien(d)sjës bëkans allëmaol al nao 't ieërste jäörke, waat vreugër dëk neet 't gëval waas.'; 3 (meton.) infantiele inrichting: *tón d'r in de vërgadëring e paar van hunnën tak bëgoste te make, vroegë de vuuërzittër of det dao**

mēsjujn 'n kaksjoeël waas.

kakstool (m.; -steul; -steulke), kinderstoel(tje): *nôw oos apëkuuëtëlke good en waal kan loupe, wilt 't aan taofël nimmieë in z'ne kakstool; 'ne kakstool is 'n hoeëg kënjersteulke mèt 'ne pot vuur kakka in te doen.*

kal (v.; -le; -ke), **1** [Fr. *cale*], kleine wig, keg, spie: *'n kal mós-tën (kóns-tën) in 'n kalrënuuër kloppe vuur get vas te zëtte; 2* ijzeren pen, spie: *ouch rajër; bv. van 'n krówkar, waerde vreugër vasgëzat mèt 'n kal.*

kâl I (m.; g. mv.; këlke) [D. (Rijnl.) *Kall*], praat, kletspraat: (**uitdr.**) *dao is vâöl kâl óngër de minse (luj)*, er wordt veel geroddeld; *det is kâl wi-j kook, onzin; det is de kâl neet wieërd*, dat is niet waard om over te praten, het is onbeduidend; *det is stómme kâl, onzin; dao geit vâöl kâl in eine zak*, praatjes beklijven niet; *diech hils (huls) miech aan de kâl*, aan de praat; *Sjël vërtèlt vówle kâl*, schunnige praat; *flawwe kâl (zever) is t'r gënóg in de waerëld; allëwi-ijl maak Zjef neet vâöl kâl*, heeft Jef niet veel praat; *iech maak mèt di-j minse geine kâl*, ik praat daar niet mee; *waat vuur kâl haef dae veil?*, wat voor taal neemt die in de mond?; *de's ouch mer këlke (flawwe zeivër); maak dao mer geine kâl van*, zwijg daar maar over, (*de mós dao mer geine kâl aan vërneele*, niet veel woorden aan vuil maken); *'t is miech 'ne kâl in de stad*, dat wordt druk bepraat; *kâl vërkoupe*, zeveren; *det is mer get gëkke (zotte) kâl*, grappige praat; *de's kâl van de luj*, dat zijn praatjes, verzinsels, geroddeld.

kale (m.; id.; g. dim.), hovaardig iemand, pronker, pedant: *mèt 'ne kale Mëzeikënaer; 'ne kale dus, meine wieë neet zoezieër 'ne kakkër mer mieë 'ne mins dae mèt raej*

gruuëts (fjaer) is op z'n stad en op z'n eige; de beure van de bówte (di-j van de bówte) lache waal ins mèt de kale van Mëzeik; 'ne kale van Mëzeik neume ze dèk 'ne kale sji-jtërd.

kale bujjël (m.; kaal -e; kaal -ke), **1** kakker (zie ald.); **2 (uitdr.)** *dae kale bujjël zou(d)s-tën óngër z'n kónt stampe det-ër sjrieëf van hi-j tot in Mëzeik* (Opgetekend uit de mond van een Aldeneikenaar).

kale Jan (m.; kaal Janne; kaal Jannëke), Jan Kalebas, verwaande: *'ne kale Jan is 'ne kale mèt van di-j kaal kómplëmente, dae zich get meint en dus dènk det-ër mieër is es 'nën angëre.*

kale sji-jt (m.; g. mv.; g. dim.), kouwe kak, inbeelding, verwaandheid, schijterij, branie, bluf, opschepperij: *waat 'ne kale sji-jt is miech det, daen hieële kale sji-jt is neet mieër es groeëte kak op e klein pötsje*, loos vertoon van deftigheid, drukte en opschepperij.

kâlëchtig (bn.; -gër; -ste), praatachtig: *es Zjos 't neet in haef* (als hij geen zin heeft), *is hae neet kâlëchtig; kâlëchtig bës-tën es-te gaer d'ne bëbbel aafspäöls* (je mondje roert); *Gus is zoe kâlëchtig vandaag, tërwi-ijl dër angërs bëkans geine kâl maak.*

kalësmale (bw.), kalës-malës; zuinig, sober, schraal, armoedig, al te sober, een kale boel, niets op tafel, miserabele kost: (**uitdr.**) *kraege we örgës bëkans niks uuvër d'n tand (te bikke, te ieëte), dën zëgke we det 't mer kalësmale waas; bi-j di-j erm lujkës is 't mer kalësmale, want di-j hóbbe niks te misse.*

kalës-malës (bw.), kalësmale (zie ald.).

kaligheid (m.; g. mv.; g. dim.), **1** zelfoverschatting, eigenwaan, trots,

grootdoenerij: *duis-te diech bieëtër vuur es-te bès en luuëts-tèn ouch ówtsji-jne des-te d'r good vuurzits, dén höbs-te las van kaligheid; 2 de trots van de Maaseikenaar: 'Höbbe wieë 't uuvër de kaligheid van de Mëzeikënaer, dén meine we dao zieëkër neet mèt det 't 'ne gruuëtse pin, 'nën hëngstëboor of 'ne kale bujjël is, mer waal det 't 'ne mins is dae gruuëts is op ze stédsjen en op z'n eige, waat 'n däög is en dus gein óndäög.'; Zie ook: Mëzeikënaer, de, 1.*

kalk (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Lat. *calix*, Mnl. *calc*], **1** [Hd. *Kalkstein*], kalksteen, kalk: *kalk vënge we bv. in sjölpkës, in kri-jt of in mérgel (mörgël); gëblösdën of gëbrande kalk gëbrujke we in de bów; 2* [Hd. *Kalk*], pleisterspecie [Eng. *plaster*]: *de kalk vilt van de moóre; 3* [Hd. *Kalkmilch*] witsel: *mèt de keezinge smieërde ze vreugër - óngër angërën oppe waeg - ummërs kalk ówt; 4* [Hd. *Gips*], gips: *höbs-te get gëbroeëkën en ligks-tën in de gips, dén ligks-tën eigëlik in de kalk (in een gipsverband).*

kalke (overg.; kalkde, h. gëkalk), **1** met kalk schrijven: *mèt de koers hawwe ze e paar name van koeräörs oppe straot gëkalk; 2* [Hd. *kalken*], pleisteren: *volgënde wieëk wuuëre de moóre gëkalk en dén kónne we bëkans in oos nów hóws trëkke; 3* [Hd. *kalken*], witten: *oos beurdëri-jke laote we óm 't jaor kalke.*

kalkeere (overg.; kalkeerde, h. gëkalkeerd) [It. *calcare*, Fr. *calquer*, Eng. *to calque*, Hd. *kalkieren*], een carbonkopie maken, calqueren: *mós 'ne lieërling vreugër hóndërd kieërën 'Tech mó't zwi-jge 'sjri-jve, dén waerde det, es-tër e blaad vol haw, dëkkër es ins gëkalkeerd.*

kalkeerpëpeer (o.; g. mv.; -ke), carbonpapier, doorslag, doortreppapier, calqueerpapier: *kalkeerpëpeer waerde vreugër óngër*

angëre gëbrujk vuur op 'n tipmësjij-n 'nën doeërslaag te make.

kalkówn (v.; -e; kalkujnsje) [1650 *een calicontshaenen*], sjrówt; **1** kalkoen: *ómdét ze meine det de kalkówn ówt Calicut (op de Malabarkust) kump, is deeze voeëgël (hoondëréchtigge) nao di-j stad gëneump; 2 (uitdr.) mèt 'ne kop wi-j 'n kalkówn (met een vuurrood hoofd) waas Zjuul zich aan 't opri-jte (zich boos aan het maken).*

kalle (overg.; kalde, h. gëkald) [Mnl. *callen* (praten), Vnnl. *kallen*, Eng. *to call* (noemen), D. (Rijnl.) *kallen*], **1** sprieëke; spreken: *in Mëzeik kalle wieë Mëzeikërs; 'Tech kal ouch Limburgs', 'n aksie di-j waas opgëzat en gëlanseerd doeër dippëtee Sylvain Sleypen van Stokkëm, waas indërti-jd bëdoeld vuur oos sjoëën Limburgse streektalën 'n dówke te gieëve; es di-j minse 'sjoëën Vlaoms' kalle, meine ze det ze oppe lëttër kalle, dat zij AN praten; 2 (uitdr.) Tjeu kalt wi-j 'nën avvëkaot, hij is welbespraakt; kal miech dao neet van, zwijg daar maar over; dae mówldër kalt tiech óngër de taofël, hij is bijzonder spreekvaardig; de minse kalle gaer, zij roddelen, kletsen graag; kal mer ins good van diech aaf, zeg maar waar het op staat; dae zeivër mós-tën h'm ówt z'ne kop kalle, door praten of redeneren moet je hem van dat idee afbrengen; dae jóng kalt wi-j 'nën awwe, vlot, verstandig; kalle duit kalle, horen praten maakt bij anderen (jzelf) de tong los; diech kals wi-js-tën höbs gësjieëte, je bent een flapuit.*

kallëbas (m.; -se; -béske) [Lat. *capax* (inhoudend), Kil. *kabas* (korf), Fr. *cabas* (mandje, boodschappentas (zonder sluiting)), *calebasse* (plantk. kalebas)], kalbas, tas; **1** boodschappentas: *nao de mert goeën wieë noeëts vuur hón(d) smerëlle (vruchteloos) en vandaag höbbe wieë 'ne kallëbas eijërprówme, ringëlote*

(Reine Claude, soort groene pruimen) en *hón(d)skloeëte* (Belles de Louvain = dubbele bakpruimen) *mètgëbrach*, want *wieë goeën prówmën inmakën en prówmëzjëlei make*; **2** schooltas: *tón oos kleikënd(sj) in 't ieërste kléske zoeët, vroeëg iech miech aan de sjoeëlport dèk aaf woe di-j weustigge kallëbasse mèt di-j kien(d)sjës naotów ginge*.

kalleere ((on)overg.; kalleerde, h. en is gëkalleerd) [Fr. *caler*], **1** vastzetten, vastdraaien: *mèt 'n kal* (kleine wig) *kóns-te bv. in 'n kalrënuuër* (sponning) *get kalleere*; **2** vastlopen: *nów 't wasmësjij-n gëkalleerd is, goeën we 'n nów koupe, want det kri-jgs-te nimmieë aan de kâl* (dat kun je niet meer herstellen).

Kallëplaats, de; de Kaleplaats: *'Kallëplaats is 'n vërbastëring van 'kale plaats', een plaats aan de Hoeëgstraot (nów Vossëbërgstraot) di-j nao de brand van 1685 oeëpën is bli-jve ligkën en di-j alti-jd e sjik spuuëlplejn is gëwaes vuur de kënjer ówt de naobër. De Kallëplaats waerde vreugër ouch 't (Bacchus)hääfke gëneump (1716 Beckus Hoefken), ómdët de fëmi-jlie Bachus (Bachuysen, Bachuys) oppe Mert in 'n hóws woeënde det achtër op di-j kaal plaats (ledighe plaatse) ówtkwoeëm.*' (Bron: BOONEN, Martin, Kaleplaats, *Straten en Wegen*, p. 60 en 102)

kallëri-j (v.; -je; -ke) [Lat. *calor* (hitte), Fr. en Eng. *calorie*, Hd. *Kalorie*], *calorie: hils-te (huls-te) van 't good lieëvën en kiks-te neet op e kallëri-jke mindër of mieë, dén neume ze diech al gaw 'n gëzón baj, 'nën dikzak of eine mèt gënog vleis op z'n rubbe*.

kalli-jbër (o.; -s; -ke) [It. *calibro*, Fr. en Eng. *calibre*, Hd. *Kaliber*], **1** kaliber: *mèt e gëwieër van groeët kalli-jbër lëgks-te zelfs 'nën oeëli-jfant óm*; **2** (uitdr.) *kóm*

miech hi-j latër neet aaf mèt e maesje mèt 't kalli-jbër van det pëteeke, waag het later niet me (ons) een partner voor te stellen met het niveau van dat lichtzinnig meisje; di-j twieë pritskónte (kieskeurige jongelui) *zeen van hetzëlfde kalli-jbër*.

kallot 1 (v.; -te; kallötsje) [vaak verkleinw.; Fr. *calotte*, Hd. *Kalotte*], *kalot: 't mötske det geissëlikke vreugër achtër op hunne kop hawwe stoeën, waas (is) e kallötsje*; **2** (m.; -te; -sje), gewestelijke benaming voor 'klerikaal', 'kalot', 'roomsgezinde', 'pilaarbijter': *dae kallot geit Óslivvën(h)ieër nog ins van 't krujs aafbieëje*; **3** (mv.), de partij van de klerikalen: *de kallotte waas vreugër de kirkëlikke përti-j*.

kâlmieëkër (m.; -s; -ke), *mówldër, mówldëman, mówldjanës, mówldëmieëkër, pratëlaer, pratëlkónt, pratëlvot; kletsmaajor, blaaskaak, opsnijder, praatjesmaker, kletsmeier: 'ne kâlmieëkër is eine mèt e bitsjën 'n groeëte mówl [Hd. *Großmaul*], dae gein vi-jf mënuyte z'ne bek (vulg. voor 'mond') hilt (hult) en dae sërtów allërlei vërhäölkës vërtëlt woe dèk niks van aan is; 'ne kâlmieëkër is eine dae vääöl mówls (veel praat) haef of vääöl kâl (kwatsj) vërköp*.

kalpin (m.; -s; -ke) [Fr. uitspr.; Fr. *calepin*], *nootabeukske; aantekenboekje, notitieboekje, zakboekje, zakagenda: zëgke ze in 't Frans des-te get in de kalpinke mós sjri-jve, dén meine ze des-te get good in d'n oeëre mós knuipe; e kalpinke is dèk e klein kajjeke mèt van di-j ringskës (ringetjes) opzi-j, zoedëts-te dao blaedsjës kóns ówtsjuuëre*.

kalrënuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *rainure*], *groef, gleuf, inkerving, (hier) sponning: vuur get vas te zëtte, mós-te mèt 'nën hamër 'n kal (spie) in 'n kalrënuuër houwe*.

kamër (v.; -s; kieëmërkë), **1** [Mnl. *camere*, Fr. *chambre*, D. (reg.) *Kammer*], slaopkamër; slaapkamer: *vuur te kónne slaope wi-j 'ne rèsj maag 't neet te werm zeen in de (oppe) kamërs*; **2** [veroud.; Fr. *chambre*, (veroud.) Hd. *Kammer*], zolderkamer, meidenkamer: *maesjës di-j vreugër ginge deenën in de stad, hawwën 'n kamër in 't hóws woe ze deende (maag woeëre)*; **3** zitkamer: *vreugër zoeëte ze mèt de fieësdaag in de gooj kamër*; **4** leefruimte van een kloosterling: *'Kóm ins nao m'n kamër' klink békënd in de oeëre van eederein dae vreugër op e kolleezjën haef gëzieëtën en is ouch d'n ti-jtël van e book van Vic de Donder*; **5** ijzeren pot met buskruit: *es vreuger get spissjaals te doon waas, dén sjoëte ze de kamërs*; Zie ook: *kamërs sjeete*.

kamërs sjeete, de; feestsalvo's afschieten: *'Kamërs zeen zwaor, rón, geeti-jzëre pôt van 15 tot 25 cm hoeëg, woe van boeëve nao óngër 'n rón oeëpëning in zit di-j vuur 't sjeete gëdeiltëlik mèt böskrujt (pulvër) wuuërt opgëvöld. Dén wuuërt 't gaat aangëvöld mèt proppe pëpeer en get leim of asse (as) woe dén nog 'nën i-jzërën of houtëre 'stémpel' opkump en woënao allës mèt 'nën houtërën hamër – hout guuëf gein vónke – wuuërt vasgëklop. Gësjoeëte waerdën op 11 novvéber, mèt de kirmis, de sakkremëntspressësie en ouch waal bi-j 'nën trouw, 'nën óngërtrouw of 'n gouje brówlof. Woeëre de kamërs neet tegooj gëljajën of doch 't i-jzër neet, dén ging 't mis en vloëg d'n hieële pot ówtërein. De kamërs, di-j ouch knónne waerde gëneump, waerdën aangëstoeëke mèt 'ne lange, gleujëntigge stek en sóms mèt... 'n gëzèt, waat lieëvësgëvieërlik waas. D'n daág det in Mëzeik de meiste kamërs waerdën aafgësjoeëte, waas in 1933 tón Fernand Philips börgëmeistër waerde. Daen daág waerdën aan de Bosport 111 kamers en oppe Mert 100 kamërs aafgësjoeëte. Willy*

van Hélmus waas de man dae in Mëzeik alti-jd de kamërs sjoëet, waat-ër de lèste kieër gëdoeën haef op 11 novvéber 1975.' (Bron: HENKENS, Piet, Willy van Helmus schoot voor het laatst de kamers, *De Maaseikenaar*, 1976, 2, p. 28-32)

kamfër (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; me. Lat. *camphora*, Fr. *camphre*, Hd. *Kampfer*], kamfer: *bi-j d'n tróp doeëge (dieëge) ze kamfër in de koffie vuur de sëldaotën e bitsje röstig te hawte, want zóngër dae kamfër späöldën hun hormoone te fël op (deed hun geslachtsdrift zich te zeer gelden).*

kammasj (v.; -e; -ke) [meestal mv.; Fr. *gamache* (slobkous), Hd. *Gamasche*], **1** slobkous, getten (gew.), (leren) beenkap, losse laarzenschacht: *in de stel haw de vittërnaer vreugër alti-jd kammasjën aan*; **2** **beenkappen noemen we ook getten:** *'Kammasje waerde vreugër gëmaak van li-jne, lakën of laer en nów van katsjów of wol. Allëwi-jl wuuëre kammasje gëdrage vuur de bein te verwërme, mer de ieërste kammasje waerde bi-j de infantëri-j gëbruik vuur de bóks en de (hoeëg) sjoon (bottinne) neet vówl te laote wuuëre. Kammasje wuuëre bi-j d'n tróp 'gëtte' gëneump.'*

kammëjënèt (v.; -te; -sje) [Fr. *camionette*], bestelwagen, camionette (gew.): *tón de kammi-j(j)onnäör van de baas neet mieë mèt de kammi-j(j)ao mer mèt de kammëjënèt mós vare, zag-tër det de kammi-j(j)onnaasj (Fr. *camionnage* = vrachtwagenvervoer) h'm in 't vërvolg kos gëstoeële wuuëre.*

kammëlöt (m.; g. mv.; -sje) [Mnl. *camelot*, Fr. *camelote* (minderwaardige waar), Hd. *Kamelott*], bóch; bocht, camelot, knoeiwerk, prulwerk, rommel, prullaria, slechte waar: *'t wuuërt ti-jd det we de kes ins ówtmëstën en daomèt nao 't stort goeën, want di-j zitte vol kammëlöt, in dae winkël*

mós-te neet goeën, want dao höbbe ze allein mer kammëlot.

kammëraod (m.; kammëraote/kammëraode; kammëräödsje) [Fr. *camarade*, Eng. *comrade*, Hd. *Kamerad*], **I** kameraad, (boezem)vriend, makker, vriend: *bi-j ós is 'ne kammëraod 'ne vrund(sj), mer bi-j de sossjelistën is det eemës dae ouch sossjélis is; 't zeen gooj (gëzwoeëre) kammëraote; mèt dae jóng (det maesje) bèn iech kammëraod; II 1 (iron.) wach mer kammëraod, dao kri-jgs-te nog spi-jt van (det zèt iech tiech nog bëtaald); 2 (hum.) drol: waat iech dao höb naergëlag, det waas miech 'ne kammëraod; 3 (iron.) awwaal, kammëraod, bës-tën al meug?*

kammëraodsjax (v.; -pe; g. dim.) [Fr. *camaraderie*, Eng. *comradeship*, Hd. *Kameradschaft*], kameraadschap: *ówt kammëraodsjax en ouch e butsjën ówt kómpassi-j bèn iech Lëwi-j z'nën hoeëf goeën spaje, want dae ligk mèt ei beïn in de gips.*

kammëzaol (m.; -e; -zäölke), **1** [Laat-Latijn *camisia*, It. *camiciula* (flanellen hemd), Fr. *camisole* (mouwloos hemdje), Hd. (veroud.) *Kamisol*], zjielee(ke); vestje, kamizool, jakje: *trëks-tën (truks-tën) e maesje tieëge de kammëzäölke, dén huls-tën 't good strang tieëge diech aan; 2 (uitdr.) houws-tën 'ne bufstök van 'nën hawve killoo in d'ne kammëzaol, dén sjróks-tën of wirks-te dae nao bënne, waat we 'slënje' neume.*

kammieël (m.; -e; -ke), **1** [Lat. *camelus*, Gr. *kamēlos*, Mnl. *camele*, *kemel*, Eng. *camel*, Hd. *Kamel*], kameel: *waat aan 'ne kammieël opvilt, zeen z'n hoeëg puuët, z'n böltën en z'ne sjaopëchtigge kop; 2* andere betekenissen: zie *keemël*.

kammi-j(j)ao (m.; -s; -ke) [Fr. *camion*,

D. (Zwi.) *Camion*], vrachtwagen: *tón de juffrouw in de lieërarëkamër vërtëlde det häöre kleine – lét nów hieël éffekes op – 'nie in ze bédsje wilde as-tër ze kammi-j(j)aoke nie had', haw ze neet in de mot det ze vërkavëlingsvlaoms (e soeërt tössëntaal) kalde tieëge de lieërare di-j alti-jd oppe lëttër kalle.*

kammi-j(j)onnäör (m.; -s; -ke) [Fr. *camionneur*, D. (Zwi.) *Camionneur* (expediteur)], vrachtwagenbestuurder: *mèt de vlam in de pi-jp vlam de kammi-j(j)onnäör (volgës 't leedsje) doeër de Brënnerpas.*

Kammil, roepnaam voor Kamiel.

kamp I (m.; kem; kém(p)ke), **1** [Mnl. *cam(me)*, Eng. *comb*, Hd. *Kamm*], haarkam: *de höbs fi-jn kem en graof kem of kém(p)kes; sómmigge minsën höbbe geine kamp vandoon, want di-j zeen kaal; 2* (m.b.t. de kam van een haan [Hd. *Hahnenkamm*] of een kip) kam: *in Italie(j)e (Italië) zeen de minse gek op de gëbakke kem van hanën en hoondër(e), woe ze boeëne bi-j ieëte; kri-jg 'nën haan 'ne veurroeëje kamp, dén is-tër kwaod; II* (o.; -e; këmpe) [Lat. *campus* (vlakke veld), Fr. *camp*], **1** (m.b.t. het verblijf in een legerplaats) kament: *bi-j d'n tróp ginge wieë op kamp in Vogëlzang (Vogelsang) en in Leopol(d)sburg vuur de kneepe van 't vak nog bieëtër óngër de kni-j te kri-jge; op kamp mósdës-te o.a. mèt sjerp sjeete, échte grannate goeëjën en de veurduip doon; [Let op: de kneep (kneepkës) van 't vak, de knieëpën (knieëpkës) in häör bil]; 2* [Eng. *camp*], jeugd-kamp: *ëffe vuuërdët de kënjer op kamp goeën, zèt de leijing 't kamp op; 3* [Eng. *camp*], verblijf in een jeugd-kamp: *in de groeëte vëkansie zeen hóndërde kënjer in oos bossën op kamp, verblijven ze in een jeugd-kamp; 4* straf- of concentratiekamp: *in WO II hawwe*

de Nazies mieë es 1600 kampe; **5 militaire (her)oproeping:** '(Óngër)offëseere di-j al lang woeërën aafgëzwejd, móstën e paar kieërën 'n aanvöllënd kamp doon. Mèt zoe e kamp koste ze 'nën hoeëgere graod hoeële. Pie(j)otte (pie(j)ötsjës) hoofde zoe e kamp trouwës neet te doon.'

kampanj (v.; -e; -ëke) [Fr. *campagne*, Eng. *campaign*], **1** [Hd. *Wahlkampagne*], verkiezingscampagne: *in zoe'n kampanj mèt de keezinge bëlaove de pollëtikkërs de minse vanallës woe niks van kump (wat ze niet kunnen waarmaken); 2* [Hd. *Werbekampagne*], reclamecampagne: *kump 'ne nówwën ottoo ówt, dén wuuërt dae gëlanseerd mèt pakke rikklaam en väöl blabla, mer det huuërt bi-j zoe'n kampanj; 3* [Hd. *Hetzkampagne*], lastercampagne: *kan diech eine, bv. ówt zjallëzi-j, neet zeen of luchte, dén kan 't zeen det zoe 'ne vale diech uuvëral 't rdoeër ligk te trëkke, waat 'n hieël vówl soeërt van kampanj is.*

kampëjówn (m.; -e; -ke) [me. Lat. *campio* (vechter), Mnl. *campioen*, Fr. en Eng. *champion*], **1** (m.b.t. een overwinnaar in een of meerdere wedstrijd(en)) kampioen: *Stefan Everts is langën ti-jd kampëjówn van de mottookros gëwaes; 2* sportclub die de kampioenstitel behaalde: *wi-j dëk is (de) Nolliekoo Belsj kampëjówn gëwaes?; 3* (iron.), sukkelaar: *diech bès miech 'ne kampëjówn, 'ne pëtattëkoeräör bès-te!*

kampraad (o.; -rajër; -raedsje) [D. (Keuls) *Kamprad*, Hd. *Kammrad*], kamwiel, kamrad, tandrad, tandwiel [Hd. *Zahnrad*]: *'t raedsjën op 't achtërste raad van 'ne fits, woe de kem (kammen) op zittën en woe de këtting op löp, is 't kampraad; 't kampraad is eigëlik 't versnéllingsraad en daovuur neume de Èngëlse det 'the gearwheel'.*

Kampus Van Eyck; Campus Van Eyck: zie

kolmëjënsjoeël.

kan (v.; -ne; kënke) [Hd. *Kanne* (dim. *Kännchen*)], kan, kroes, pot: *lang gëlieëje maakde ze rëklaam (rikklaam) vuur mèlk mèt 'drënk pëer man dri-jkwaart kan', dri-jkwaart li-jtër waas det; de bloome kri-jgën eedër wieëk e kënke watër.*

kandëlaer (m.; -s; -ke) [Lat. *candela* (kaars), Mnl. *candelare*], kandelaar, kaarsdrager: *bi-j dae sjikkën dienee stóng op eedër taofël 'ne zilvëre kandëlaer mèt zieëvën erm* [Hd. *ein siebenarmiger Kerzenleuchter* (kaarsenluchter, kandelaar)].

kannaalje (v.; -; -ke), knaje, kë(r)nalie, kannaj (zie ald.).

kannaar (m.; -s; -ke) [mijnterm], verluchtingskoker, luchtkoker: *doeër kannaars waerdën in de pöt (mi-jn, kaolpöt) de vówl loch nao boeëve gëpómp en de zujvër nao óngër.*

kannaj (v.; -je; -ke) [Kil. *kanaelie* (uitschot), It. *canaglia*, Fr. *canaille* (smeerlap), Eng. *canaille* (gepeupel), Hd. *Kanaille* (gemeen vrouwspersoon)], kë(r)nalie, knaje, kannaalje; canaille, loeder, feeks: *'n kannaj is e slech en gëmein wi-jf, déts-tën 't bèste nao d'n dujvël, nao de pómp of nao de maon kóns laote loupe; 'n kannaj is noeëts kóntënt, haef alti-jd get te prottëkollën en (vulg.) bëzeik tiech (belazert je) woes-te bi-j stuis; iech wou det di-j kannaj op d'n hëksebérg zoeët.*

kannëda (m.; kannëdaas, -ke), póppëleer; **1** Canadese populier: *krejje bówwën hun nëstër gaer in de tóppe van kannëdaas; 2 de Canadese populier leverde hier lange tijd (waardevol) hout:* *'Van kannëdaas, di-j in de Maaslandse leim nao (in) dërtig jaor good zeen vuur te kappe (vuur de kap),*

maakde ze vreugër o.a. kieëpërs, daaklattën en zwieëgëlkës. Vreugër waerde de kannëdaas mèt de (h)uts (de nuts = mallejan, boomwagen, boomkar) van Opdekamp, gëtrokke doeër e koppël trèkpaerd, ówt de wei en nao de zaegëri-j gëisleip. Allëwi-jl is kannëda békans niks mieë wieërd, mer det waas vreugër hieël angërs.'

kannëpee (m.; -s; -ke) [Lat. *canopeum* (rustbed), Fr. *canapé*], canapé, sofa, zitbank, rustbank, bank: *van dae pollëtik woe neemës get van wèt en dae zoegëzag (van)op kannëpees gëveurd wuuërt, neume we kannëpee- of achtërkieëmërkëspollëtik; minse di-j uuvërdaåg këpi(e)t gieëve, valle saovës (vuuër) achtër d'n tillëvi-jzie dëk in slaop oppe kannëpee.*

kannönnik (m.; -ke; -ske) [Lat. *canonicus*, Mnl. *canonic*, Eng. *canon*, Hd. *Kanoniker* (*Kanonikus*)], **1** kanunnik: *kloeëstërlinge wi-j bv. de krujshieëre zeen kannönnik; 2* dom-, koor- of kapittelheer: *geissëlikke di-j lid zeen van 't kappittël van 'n kattëdraalkirk, zeen kannönnikke.*

kans (v.; -e; kénse) [Mnl. *cans(e)*, Fr. en Eng. *chance*, Hd. *Chance*], **1** mogelijkheid: *de kans det mörge d'n heemël invilt, is hieël klein; swënt(sj)ërs is t'r vööl kans op snieë en vreeswaer; 2* vooruitzicht: *waem nów gëboeëre wuuërt, haef 'n gooj kans det-ër hóndërd wuuërt; 3* gunstige gelegenheid: *'t kan zeen des-te gein kans höbs, mer es-te 'n kans kri-jgs, mós-te ze pakkën en ze dus neet missën of laote sjeete.*

kant (m. of v.; -e; kénstje), **1** zijkant: *bli-jf mèt det kënd(sj) langs de kant; gank ins aan de kant; aan de kant van de wieëg ligk 'ne këpotte kni-jn; 2* Brusselse kant: *de nejtër geit 't klëdsje mèt kant aafzëtte (aafbäöre); 3* sjoor; oever: *de vëssërs zittën oppe kant (van de Maas); 4* richting: *we koste geine*

kant op, want we hawwën ós vasgëvarën in 't Héppervéld(sj); 5 [Hd. *Kante*], zijvlak: *zèt de kis mer op häöre kant; 6* [Hd. *Kante*], rand van een tafel: *de zjat, di-j hieël oppe kant stóng, voeël (vieël) van de taofël; 7* [Hd. *Kante*], streek: *zeet gieë ouch van dees kante?; wieë zeen van de Maaskant; 8* [in combinatie met 'geene'], Nederland: *woeënt gieë op (aan) geene kant?; 9 (uitdr.) aan dae kant huuërt-ër neet*, als het op geven aankomt, doet hij alsof hij van niets weet; *dae kaddee doug van geine kant (van geins kante)*, hij heeft geen goede eigenschappen; *det is eine van d'n angëre kant*, een homo; *'t spek zit mer aan eine kant*, slechts één van de partners heeft fortuin; *in Héppenaert bakke ze 't broeëd (de kook) mer aan eine kant*, hum. gez. omdat de huizen maar aan één kant van de weg staan.

kantëneer (m.; -s en -e; -ke) [Fr. *cantonnier*], kantonier, wegwerker: *'ne kantëneer mót de waeg van e kantón oplappën en bv. de gatër (laote) tówmake; de kantëneer hilt (hult) ouch de graafen de kant (berm) langs de wieëg in de gatër.*

kantëneere (onoverg.; kantëneerde, h. gëkantëneerd), niets doen: *ómdét kantëneers zich neet këpot wirke, bëteikënt kantëneere 'geine sikkëpit doon'.*

kantín (v.; -ne; -ke) [It. *cantina*, Fr. *cantine*, Eng. *canteen*, Hd. *Kantine*], **1** kantine: *op de meiste plaatse woe minse same wirkën of woeëne, is 'n kantín woeë e butsjën (bitsjën) ieëtës en sërtów vööl drënkës vërkoch wuuëre; 2* **nogal wat mijnwerkers verbleven in een kosthuis (pension):** *'Kwoeëme de pöttërs van wujjëroppës, dén laefde ze dëk 'n wieëk samën in 'n kantín ofwaal hawwe ze 'n kamër in de naobër van de pöt en woeëre ze dao ouch kosgénger.'*

Kantitare; Cantitare: *'t Waas lieëraar*

Algemein Muziekaal Vorming en Samèzank Guido Beckers dae in 1985 de kènjer van 't dördèn en veerde jaor samèzank bi-j(j)einbrach in e kènjerkoeër. In 2014 waas 't koeër ówtgëgreujd tot 60 zengers. Óngër hun optrieëjës zeen d'r lieërlingekónzaers, mæssèn en bówtelandse koeërreize. Ze troeëjèn ouch op vuur d'n Hollandse radie(j)oo en vuur de VRT en wirkde mèt aan 'n döbbël cd. Saer 2010 stuit 't kènjerkoeër óngër leijing van Jeroen Beckers. Mèt dit koeër waerdèn in 2012 'nèn ieerste pri-j's bëhaold op 't Euroopees Mèzi-jkfèstievel vuur de Jeug in Neerpelt. In 2013 waerde 't 'Knapenkor Cantitare' doeër Jeroen Beckers opgèrich mèt de bëdoeling de jóngës spissjaal kanse te gieëve vuur te (bli-jve) zènge. Het 'Gëmènk Koeër Kantitare' bëstuit ówt lieërlinge van de opleijing koeërzank van de 'Stedelijke Academie voor Kunsten Maaseik'.

kantón (o.; -ne; kantunsje) [It. *cantone* (hoek, kant), Fr. *canton*, D. (Belg. en Zwi.) *Kanton*, (Hd. *Kreis*)], kanton: *kènt gieë 't meer det ze in 't Frans 'het meer van de veer kantóns* [Fr. *le lac des Quatre Cantons*] *neume* (Het Vierwoudstedenmeer)?; 't *kantón Mèzeik bëstuit ówt Mèzeik, Kindër en Dilse-Stokkëm.*

kaojóng (m; -ës; -jungske), k(w)aojóng (zie ald.).

käöke (onoverg.; käökde, h. gëkäök) [klanknabootsend], kokhalzen: *käöke neume we ouch 'göbbële (braken) mèt niks', want de meins des-te mós göbbële, mer dao kump niks.*

kaol 1 (v.; koeële, käölke) [Mnl. *cole*, Eng. (*pit*)*caol*, Hd. *Kohle*], steenkool: *mèt kaol meine we eigèlik vërkaold hout en vërkaolde plante; stoeëks-te mèt koeële, dèn brènge ze diech vèttèn of magër koeëlèn in*

zek, of los oppe kammi-j(j)ao; duis-te de koeëlèn in de koeëlekélder, dèn mós-te ze – es-te ze ophaols – ówt de koeëlebak dae dao stuit, in 'ne koeëlenummër sjöppe; 2 [Eng. *coals* (gloeiende steenkool)], gloeiende steenkool: *vilt tiech e käölkèn ówt de staof, dèn brant det voeërt doeër de ballatèm of doeër d'n tappieplin* [uitspr. als in Fr. *tapis-plain*].

käöle (onoverg.; käölde, h. gëkäöld), smeulen, gloeien: *ligke de koeële lansèm te branne zóngër vlam, dèn käöle ze.*

kaolik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), kwaolik (zie ald.).

kaolmi-jn (v.; -e; -ke), mi-jn, pöt, kaolpöt (zie ald.).

kaoloevrie (m.; -s; -ke) [mijnterm; Waals *ouvrie*, Fr. *ouvrier* (arbeider)], mijnwerker, kolenhouwer: *es de kaoloevries van de koeëläpos in de tej koeëlèn aan 't 'make' woeëre, dèn mós-te ze gënóg i-jzere ménnekes zètte*, als de mijnwerkers tijdens de ontginningsdienst een kolenader aan het ontginnen waren, dan moesten ze voldoende ijzeren steunelementen plaatsen.

kaolpöt (m.; -te; -sje) [Eng. *coalmine*, *coalpit*, Hd. *Kohlengrube*], kaolmi-jn, pöt, mi-jn; **1** kolenmijn, koolmijn: *in de Belsj-Limburgse kaolpöttèn en ouch in 'de mi-jn Maurits' (in Hollands-Limburg) höbbe tieëndówzènde mi-jnwirkërs koeële 'gëmaak' (gedolven), waat sèrtów vuur de eigënaers 'n goudmi-jn (rijke winst) waas; 2* **Limbourg Meuse:** *'Ómdét de bazèn en de meiste inzënjäörs [eerste lettergr. uitspreken als in Fr. *ingénieur*] in de Limburgse kaolpötte* *Wale woeëre, hède de kaolpöt 'sjarbonnaasj'* [Fr. *charbonnage* (kolenmijn of –winning)] *en kómme de meiste wäörd di-j mèt de pöt te makèn höbbe, ówt 't Frans. Zoe loeëgèn in*

‘t maggëzi-jn bëvuurbeeld mieë es 40.000 óngërdeile, di-j allëmaol ‘ne Franse naam hawwën en di-j o.a. mi-j vadër, Addrie(j)in Kees, es maggëzi-jnmeistër tot ‘t lèstën in ‘t Frans vanbówte kènde. ‘Limbourg Meuse’, de Limburgse kaolpötte, waas ummërs e Franssprieëkënd bédri-jf. Aan deeze kant van de Maas ginge de kaolpöttërs nao de (kaol)pöt of nao de sjarbonnaasj, mer aan geene kant (Nederlands-Limburg) ginge ze nao de ‘koel’ of in hun diejalék ‘nao de koeël’, woe ‘de mi-jn Maurits’ mèt gëmeind waas.’

kaolpöttër (m.; -s; -ke) [Eng. *coalminer*], pöttër, pötman, kómpël, óngërgróndër, mi-jnwirkër [Hd. *mine worker*]; **1** mijnwerker: ‘kaolpöttër’ en ‘pöttër’ zeen wäörd woes-te gei respék mèt bëtuigs (toeëns) tieëgënuuvër ‘ne mi-jnwirkër; **2 van de Maaseiker mannen was ooit (1930-1960) 30% mijnwerker:** ‘De kaolpöttërs waerdën ouch waal pöttërs of kómpëls [Hd. *Kumpel*] gëneump. In de 75 jaor (van 1917 tot 1992) det de Limburgse mi-jnën oeëp(e) zeen gëwaes, höbbe békans e mëljówn Limburgërs kortën of langëren ti-jd es kaolpöttër (boeëvën- of óngërgróndër) oppe pöt gëwirk. Waat we gemékkelik vërgieëtën of zelfs neet wille gluive, is det de kaolpöttërs ós (de Limburgërs) vuur e groeët stök gëbrach höbbe tot waat we nów zeen. In Mëzeik wirkde tösse 1930 en 1960 30 persént van de mansluj in de pöt, want dao waas békans gein angër werk.’

kaom 1 (o.; g. mv.; käämk) [vulg. Lat. *cana* (vlies op wijn), Mnl. *camich* (beschimmeld), Eng. dial. *keam* (schuim), Hd. *Kahm*], kaam, kaamsel, schimmel: *luuëts-te de beer of d’ne wi-jn te lang stoeën, dén kump kaom drop, e vówlwit läögske, det niks angërs is es ‘ne sjummël* (gistzwamcellen); *kaom neume we ouch käämkës; 2* (bw.)

[veroud.; Hd. *kaum*], nauwelijks, amper, bijna niet: *iech haw kaom gieëtën of m’ne kammëraod stóng al oppe stóp; iech waas kaom gënieëzën of iech mós weer volle bak aan h’m.*

kaord (v.; -e; kääordsje) [Lat. *chorda* (touw), Mnl. *co(o)rde*, Fr. *corde*, Eng. *cord*], koord: *vuur touwke te sprèngën höbbe de kënjër ‘n touw vandoon, di-j sómmiggën ‘nën enkële kieër waal ins e kääordsje neume; bèng ‘t hun(d)sje mer effe mèt e kääordsjën aan det päölke.*

kääordsjësprènge (alleen onbep. wijs), **1** touwtjespringen: *kääordsjësprèngën is bëzunjër good vuur de kèndi-jsie; 2 ook Maaseiker kinderen waren verzot op touwtjespringen:* ‘*Bi-j ‘t kääordsjësprènge (touwkesprènge) koste de kënjër vreugër – sómmigge doon det ouch nów nog – gëwuuën sprènge* (springen aan een normaal tempo), *klétske sprèngën* (snel springen) of *hoeëg sprènge* (aan een zeer hoog tempo springen, waarbij het touw tweemaal onder de voeten door moet alvorens die laatste opnieuw de grond mogen raken). *Es ei kènd(sj) of mieë kënjër sprènge, loeëte de kënjër di-j de kaord vashoeële – van de twieë kante van de kaord dus ei kènd(sj) – di-j kaord van lënks nao rechts goeën. Nog léstiggër waas ‘t es de twieë ‘drejjërs’ in élke hand ‘n kaord hawwe di-j ze aafwissëlënd loeëte drejjën en woe ‘n angër kènd(sj) dén tössëdoeër mós sprènge.’; 3 liedjes bij het touwtjespringen:* ‘*Bi-j ‘t kääordsjësprènge zónge de kënjër allëmaol same leedsjës wi-j: 1 ‘Vës, vës, lange vës, dae deeze nach gëvangën is, van ‘a’ ein, twieë, dri-j.’; 2 ‘Ma mère, ma mère est là! Elle a mangé du chocolat! À un, à deux, à trois!’; 3 ‘Zjee de fläör zjollie dao le roze bleu, dooreemie, fasolla, doree, doree, doree’ (j’ai des fleurs jolies dans ma robe bleue); 4 ‘Lootre zjoe(ë)r laag (loeëg) in ze bëdsje, in ze*

bèdsje van pèpeer', enz...' [Naar inhoud of structuur moet u niet zoeken; die zijn er niet].

käöre (overg.; käörde, h. gëkäörd), **1** strieële; strelen: *kattèpèlske käörën is good tieëge de rummètik, zagte ze vreugër*; **2** [Hd. kören (van fokdieren)], beoordelen, keuren: *vuur te weite wèlken deur (stier) de sjoeënstën is, móttën alle deure (stieren) di-j aan de käöring mètdoon, gëkäörd wuuëre*; **3** (m.b.t. auto's) keuren, inspecteren: *'nën ottoo dae awwër is es veer jaor, mós-te laote käörën oppe käöring*; **4** (m.b.t. rekruten voor de krijgsmacht) keuren: *waem nao d'n tróp mós, waerdën ieërs gëkäörd vuur te ki-jkën of-tër niks mankeerde*.

käöring (v.; -e; -ske), **1** (m.b.t. auto's) keuring, inspectie: *oppe käöring käöre ze d'nën ottoo en ki-jke ze dus of ze h'm mótte good-of aafkäre; m'nën ottoo is neet doeër de käöring gëkómme*; **2** [Hd. Köring], (m.b.t. fokdieren) keuring: *sómmigge vieëbeure goeën mèt hun kuj of hunnën deur nao 'ne pri-jskamp, woe di-j bieëste mètdoon aan 'n käöring*; **3** (m.b.t. het leger) keuring: **vroeger moesten alle achttienjarige jongens naar de keuring**: *'Nów hoove de jóngës nimmieë nao d'n tróp, mer vreugër móstën alle jóng kieërëls nao de käöring in 't Klein Këstieëlkën in Brussel, woes-te 'd'n dri-j daag dieëgs'. Bi-j de käöring waerdës-te good- of aafgëkäörd. Bëpaold waerdën ouch woes-te good vuur woeërs en bi-j wélke einheid des-te d'nën term mósdës doon. Nëteurlik præbeerde karrottjees zich van d'n deens aaf te make.'*

käös (v.; käöze; -ke) [Mnl. cose, keuse], keus, keuze: *es iech de käös hób, kees iech vuur mi-jmèrtëzjëlei en neet vuur sjroeëp; dao waas 'n óngèluiflikke käös (volop käös); aan uch de käös; 't waas twieëde käös; 't waas neet mi-jn käös; iech haw gein käös*.

kap I (v.; -pe; kèpke), **1** [Mnl. cappe, Eng. cap, Hd. Kappe], kap, capuchon: *sómmigge rieëgënjéskes en sportjéskes höbbën 'n kap en ouch keepën (capes) höbbën 'n kap*; **2** Noord-Hollandse of Friese kap: *in Noeërd-Holland loupe sómmigge vrouwluj nog rónd mèt 'n kap op hunne kop; de höbs li-jne kappe vuur doeër de wieëk en kante kappe vuur sóndigs*; **II** (m.; -pe; g. dim.), houtkap: *in oktoeëbër bëgint in de bosse (bö)s de jaorlikse kap*; **III (uitdr.)** *nów hunne zoeën is gësjeije, höbbe Tim en Tin dae weer op hun kap; op waem z'n kap (op wiens kosten) laef di-j straotbrak?; det geis-tën op d'n kap kri-jge, daarvoor zul je berispt worden [D. (Rijnl.) he krit et all op de Kappe]*.

kap(pë)tein (m.; -s; -ke) [afgeleid van Lat. 'caput' (hoofd); me. Lat. capitaneus (militair commandant), Mnl. capetein (aanvoerder), Fr. capitaine, Eng. captain, Hd. Kapitän], kap(pë)tejn; **1** kapitein: *'ne kap(pë)tein bi-j d'n tróp is 'nën offëseer dae de baas is van 'n kómpëni-j*; **2 (eerste) piloot**: *'Bruno Beenders is 'ne Mëzeikënaer dae es kap(pë)tein vuur 'Brussels Airport' vlujg. Ouch Jan Evens, Frank Berghs en Giel Oudenhoven zeen Mëzeikër pieloote.'*; **3** bazige vrouw: *Lom z'n vrouw is 'ne ('nën ieërste) kap(pë)tein*.

kap(pë)tejn (m.; -s; -ke), kap(pë)tein (zie ald.).

kapbrieëd (o.; -brieëjër; -brieëdsje) [Hd. Hackbrett], hakbord : *unne snuppëre we op e kapbrieëd; lëgumme sni-jje we op e kapbrieëd, ouch sni-jplank gëneump; 'n hakvluuëtsjën is e kapbrieëd mèt opstaonde renj (randen)*.

kaphout (o.; g. mv.; g. dim.), hakhout, kaphout (gew.), slaghout: *strujk en buimkës di-j reegëlmaotig gësleund (gesnoeid) en*

gëkap wuuëre, neume we kaphout; van de gësleunde ték(skes) van kaphout maakde ze vreugër krikke vuur in de krikkënoeëve.

kaploeëd (o.; -e; -luuëdsje), hakblok [Hd. Hackklotz]: *vleis in stökke sni-ÿjën of kappe doon we op e kaploeëd; e kaploeëd is 'nën houtëre blok vuur get in stökkën (stökskës) op te kappe.*

kapméts (o.; -e; -ke), hakmes [Hd. Hackmesser], kapmes, hakmes: *e kapméts, e breid mets wi-j de sléchtërs höbbe, is e mets vuur mèt te kappe.*

kappabël (bn.; -ër; -ste), kómpabël [veroud.], këpabël (zie ald.).

kappe (overg.; kapde, h. gëkap), **1** omslaan: *'ne boum kappe we (óm) mèt 'n aaks; vreugër kapde de beure swènt(sj)ërs de kannëdaas; 2* splijten: *vuur vunkëlhout te make, mós-te 'ne knab (houtblok) in stökskës kappe; 3* breken met: *winnieë geis-te nôw ins kappe mèt det spits spoeëk?; 4* [Hd. *kappen*], ophouden met: *iech höb gëkap mèt det gëzówp.*

kappél (v.; -le; -ke), kepél (zie ald.).

kappër (m.; -s; képperke), **1** (m.b.t. een inhoudsmaat) 0,25 liter: *eine kappër is e veerde li-jtër; 2* glas: *e glaas woe ei veerde li-jtër ingeit, is 'ne kappër; brèngt gieë miech nog e képperke beer, juffrouw?*

kappësi-jn (m.; -e; -ke), **1** [It. *cappuccino* (dim. van '*cappuccio*' (monnikskap), Fr. *capucin*, Hd. *Kapuziner*], kapucijn: *de kappësi-jne zeen bieëdëlmönnikke di-j al bëstoeën van in de 17de ieëw; kappësi-jne vallën op doerdët ze bërves doeër 't lieëve goeën; 2* kapucijnen (duivensort): *kappësi-jne zeen zwarte dówve di-j mèt hunne breijën halskraag doon dënkën aan de*

mönnikke, ómdët di-j 'n kap drage di-j aan hunne brówne pi-j vaszit en di-j d'n dëkstën ti-jd in hunnën hals hunk; 3 de kapucijnen van (in) Maaseik: 'De kappësi-jne di-j in 1626 nao Mëzeik kwoeëme, bówdën hi-j e kloëëstër mèt kirk tösse de noeërdërwal en waat nôw de Kappësi-jnëstraot hët. In 1797 waerde ze doeër de Franse vërdrieëve, mer in 1814 kwoeëme ze trök. Ze blaevën hi-j tot 1846. Óngërtösse woeëre de zöstërs van Leefdën in de kloëëstërgëbówwë bëgos mèt 'n instëlling vuur doufstóm en blënj kënjër.' (Bron: SANGERS, Willem, Maaseiker Kapucijnen, *De Maaseikenaar*, 1984, 3, p. 19-23); Zie ook: *Kappësi-jnëkloëëstër* en *Kappësi-jnëkirk*.

Kappësi-jnekirk, de: Fransiskanëkirk, de; de Kapucijnenkerk: *'De Zöstërs van Leefdën höbbe de kirk en 't kloëëstër van de kappësi-jne (zie ald. 2de bet.) zoeväöl mäögëlik in hunnën oeërsprónkëlikke staot bëwaard. De sakkristi-j haef nog de aw tówgangsduuër mèt 't handgësmaejd sloeët. Ouch de kes blaëve bëwaard. In de koeërkepél bëvunk zich nog e zwart Marie(j)abeel(d)sje det van de kappësi-jne waas.'* (Bron: SANGERS, Willem, Maaseiker Kapucijnen, *De Maaseikenaar*, 1984, 3, p. 19-23); Zie ook: *kappësi-jn* en *Kappësi-jnëkloëëstër*.

Kappësi-jnekloëëstër, het; het Kapucijnenklooster: *'In 't kloëëstër van de kappësi-jne (zie ald. 4) woeëre 20 kieëmërkës vuur kappësi-jnën en 7 kamërs vuur kranke börgërs. Ouch de kepél waas bëdoeld vuur de kappësi-jnën én vuur de kranke.'* (Bron: SANGERS, Willem, Maaseiker Kapucijnen, *De Maaseikenaar*, 1984, 3, p. 19-23); Zie ook: *kappësi-jn* en *Kappësi-jnëkirk*.

kappësówn (m.; -e; -sujnke) [sterk veroud.]; It. *cavezzone* < *cavezza* < volkslat. *capitia*

- (wat men rond het hoofd (caput) doet), Fr. *caveçon*, D. (Nd.) *Kapsun*, Hd. *Kappzaum* (kaptoom), kaptoom, paardenhoofdstel, toom, halster: *de kappësówn is e soeërt kopstök en is gëmaak van touw; ouch 'nën deur* (stier) *of 'n ków doon ze sóms de kappësówn rónd de kop es ze 't bieës mótte leije; es e paerd zich neet gemékelik luuët bësloeën, doon ze 't 'ne kappësówn rónd de kop.*
- kappi(e)t** (m.; g. mv.; g. dim.), kēpit (zie ald.).
- kappittēl** (o.; -e en -s; -ke) [Lat. *capitulum* (hoofdje) < *caput* (hoofd), Mnl. *capit(t)el*], **1** [Hd. *Kapitel*], hoofstök, sjappittēr, sjappietēr; hoofdstuk: *mèt kappittēl dri-j hōb iech in det book 't meiste mótte lache*; **2** [Hd. *Kapitel*], vergadering van kloosterlingen, kapittel: *'t ginnēraol kappittēl van de krujshieëre waas dit jaor in Dies* (Diest); *in 't kappittēl beechde de patērs vreugēr in 't oeëpēbaar hun zunj en dao waerdēn ouch hun straf (pinnetēnsie) opgēlag*; **3** [Hd. *Kapitel*], gespreksonderwerp, thema, zaak, chapiter: *'t kappittēl 'Sjieneese tēntoeēnstēllinge' is e sjappittēr woe in Mēzeik dēk uuvēr wuuērt (waerde) gēkald (gēpērlejd).*
- kappittēle** (overg.; kappittēlde, h. gēkappittēld) [me. Lat. *capitulare*, Mnl. *capit(t)elen* (kapittel houden), oud-Fr. *chaptuler*, D. (reg.) *kapiteln*], iemand de les lezen, kapittelen: *in 't kloēstērkapittēl móste de mönnikke vreugēr hun zunj hēlop opbeechtēn en dēn gēbuuērdēn 't waal ins det ze ferm gēkappittēld waerde; bi-j (vuur) di-j trēnseneerbieēs kóns-te niks good(s) doon, want dae (di-j) zit tiech alti-jd te kappittēle.*
- kapplaon** (m.; -s; kapplāonke), kēplaon (zie ald.).
- kapplēni-j** (v.; -je; -ke), kapelanie, kapelanij: *vreugēr woeëre de kapplēni-jje, zjus wi-j de pēstoeërswoeëninge, de pastēri-jje, échte hieērēnhówzēr.*
- kappoo** (m.; -s; -ke) [Fr. *capot*], motorkap: *katte zeen gek op werm plékskes vuur op te ligkēn en de kappoo van 'nën ottoo is zoe e plékske; de kappoo van oozēn ottoo waas zoe werm des-te d'r 'n eikēn op kos bakke; tón daen dikzak mèt e stök in z'n vot (veut = behoorlijk dronken) oppe kappoo van oozēn ottoo haw gēzieēte, zoeēt t'r 'nën dumpēl in en waas daen dikkēn aan z'n vot gēbrand (zat hij met een ei).*
- kappot** (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), kēpot (zie ald.).
- kappotjas** (m.; -jasse en -jés; -jéske) [Lat. *cappa* (kap), Fr. *capote*, Hd. *Kaput*], **1** (m.b.t. een grote mantel met kap) kapot(jas): *vrujs 't stein ówt de grónd, dēn hōbs-tēn 't nog werm in zoe 'ne kappotjas*; **2** lange soldatenjas, kapot(jas): *es we bi-j d'n tróp swēnt(sj)ērs op mannäövērs woeëre, móste we – ouch bi-j min twuntig – in 'n einpērsoeēnstēntsje slaopēn in ooze kappotjas (mèt ooze kappotjas aan), mer dēn ri-jjērdēs-te diech toch iēvēgood kēpot.*
- kapstok** (m.; -e; -stökske), **1** (bij verg.) mager persoon: *hōbs-te geine gram vleis op d'n rubbēn en hōbs-te gein vot in de (d'n) bóks, dēn bēs-te 'ne (magēre) kapstok*; **2** (fig.) *in 1999 hōb iech m'ne sjoeëlmeistērsjas aan de kapstok gēhange* (heb ik het onderwijsambt vaarwel gezegd).
- kapsul** (v.; -le; -ke) [Lat. *capsula* (doosje), Fr. en Eng. *capsule*, Hd. *Kapsel*], stöpke; capsule, dop, hoedje: *vuur minse vāōl te doon lébbere, kri-jgs-te van sómmigge brówwēri-jjēn d'n einēn of d'n angēre prul kaddoo es-te gēnóg kapsullēn hōbs*

gësparaad (verzameld).

kar (v.; -re; kërke), **1** [Lat. ‘*currere*’ (hard lopen), *carrus*, Mnl. *car(re)*, *kerre*, D. (Nd.) *Karre*, D. (Zdl. en Oostr.) *Karren*], kar (samenst.): *de höbs of haws o.a. boorëkarre, stoeëtkarre, krówkarre, lëgummëkarre, kroeëtkarre, assëkarre, hón(d)skarre, hujfkarre, mëskarre, winkëlkerkes, huikarre, vówniskarrën en (s)javël)kërkes, mer kraemkarre höbbe (zeen) de minse toch ’t leefste*; **2** rolstool; rolstoel: *Lis kump allein nog bówtën in häör kërke*; **3** [Hd. (inf.) *Karre(n)*], auto, fiets, vehikel, rammelkar, rotauto: *waat ’n aw, sjoeën, deur kar; waat kos zoe ’n kar waal?; brèng di-j aw (rammël)kar mer nao ’t stort*; **4** hoeveelheid: *’n kar ieërpële*; **5 (uitdr.)** *höbs-te ’n pint of tieën ówt, dén höbs-te gënóg in de kar, dan ben je dronken; Bërbken is ouch óngër de kar gëkómme, is ook zwanger; di-j bóks is toch ’n kar te groeët, veel te groot; es-te d’n kar (d’ne jas) drejs, præbeers-tën ’t op ’n angër mëneer; dae sjoeënën haef miech tieëge m’n kar gëvare, hij heeft me gekrenkt; tón oos leef batrave pépkën hawwe gëmaak in de zandbak, hawwe ze ’n kar sli-jk aan hun veut (vulg. puuët) hange; de kar stuit opgëkip, het werk is gedaan; iech sprèng op di-jn kar, ik doe mee*; **5 oud Maaseiker liedje, gezongen bij het touwtje springen**: *‘We höbbën e kërke laote make mèt d’n Duitse keizër in; mèt z’n zieëve mëljówn sëladaote trok hae weer d’n I-Jzër in; Albaer, Albaer; we sjeete de Prujse mèt eine rëvolvër; Albaer! Albaer, Albaer; we sjeete de Prujse mèt eine rëvolvër.’* (Opgetekend door mevr. JOOSTEN-TRINES); variant: *‘.... trëkke wieë h’m d’n I-Jzër in...’* (Opgetekend door mevr. Thily AENDEKERK)

karbëlin (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Eng. *carbolineum*, Hd. *Karbolineum*], carbolineum: *es-te ’nën houtëre sjop insmieërs mèt karbëlin, dén doort ’t ’n hieël*

stök langër vuuërdët-ër rot wuuërt.

karbënaaj (v.; -e; -ke), kërmenaaj, karmënaaj (zie ald.).

karbërottäör (m.; -s; -ke) [Eng. *carburettor*, Fr. *carbureteur*], carburator, vergasser [Hd. *Vergaser*]: *in de karbërottäör van ’ne mëtäör wuuërt de naf (bënzín) mèt loch zoe gëmëngëld (vërgaas) dés-te ’n óntplófbaar mëngëling kri-jgs.*

karbi-jn (v.; -e; -ke), kërbi-jn (zie ald.).

karbónkël (m.; -s; -ke) [Lat. *carbunculus* (kooltje, robijn, hematiet (bloedsteen)), Eng. *carbuncle*, Hd. *Karbunkel* (karbonkelsteen)], **1** soort edelsteen, karbonkel(steen): *höbs-tën ouge wi-j karbónkëls, dén höbs-te groeëte, veurigge ouge*; **2** negenoog, karbonkel: **een negenoog kostte ‘Blinde Fons’ het leven**: *‘’n Nieëgënoug of ’ne karbónkël kan hieël gëvieërlik zeen, es tiech de mëteerie (etter), di-j dao inzít, in d’n bloodbaan kump. ’ne Karbónkël haef Blènje Fóns (zie ald.) ’ne békènde Mëzeikënaer, in 1954 ’t lieëve gëkos.’*

karbuuër (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *carbure*, Eng. *carbide*, Hd. *Karbid*], **1** calciumcarbide, carbide: *es-te get karbuuër, daes-tën in ’n molspi-jp höbs gëlag, aanstiks, maak de mol zich drek (h)oeërówt (geit-ër voeërt oppe luij)*; **2 verlichting m.b.v. carbide**: *‘Karbuuër waerde vreugër (tot de jaore 1930) gëbrujk vuur de bënënen straotvërleechting, mer ouch vuur de vërleechting van fítsën en ottoos. Van kleur is karbuuër blinkënd, zwartéchtig en mëtaoléchtig. ’t Is ’n vërbënging van vërsjilligge stóffe.’*

karbuuërdoeës (v.; -doeëze, -duuëske), carbidedoos: **waartoe diende een met**

carbide gevulde doos? *'Vreugër maakde de k(w)aojóngës e gieëtsjën in de boeëjëm van 'n aw vörfdoeës, doeëge (dieëge) dao get karbuuër en get watër in, doeëge (dieëge) d'n dèksël good vas oppe doeës en (ze) hawwën 'n karbuuërdoeës di-j ferm kos knalle. Bi-j 'nën trouw waerde de zjus gëtrouwde nao bówte gëlok doeër mèt de karbuuërdoeës te sjeete, nêteurlik vuur di-j twieë tortëldujfkës te doon trakteere.'*

karbuuërlamp (v.; -e; -lémpke) [Hd. *Karbidlampe*], 1 **carbidlamp**: *es karbuuër mèt watër in kóntak kump, ónstuit gaas dae de karbuuërlamp duit branne*; 2 **fiets- en autolampen werkten vroeger op carbide**: *'Vuuër d'n twieëdën oeërlóg (WO II) waerde karbuuërlampe gëbrújk vuur de vërleechting van fitsën en ottoos. Karbuuërlampe gieëvën e wit leech. Waas de karbuuër op, dén voeëls-te nêteurlik zóngër leech.'*

karhèngs (m.; -te; -je), boerenkinkel, lomperik: *'ne lómpe manskieërël dae gein mēneerën haef, neume we 'ne karhèngs.*

karmél (v.; -le; -ke), kermél (zie ald.).

karmënaaj (v.; -e; -ke) [Sp. *carbonada*, Fr. *carbonnade*], kërmenaaj, karbënaaj; karbonade: *mèt karmënaaj meine wieë sërtów vérkeskarmënaaj, e stök vleis van de rök van 't vérke, det wieë in ei stök kónne broeëjën of woe we kortëlëtte* [Fr. *côtelettes*, Eng. *cutlets*] *van make; ouch van lémkes, kejkës en sjäöp kónne we karmënaaj make; mèt 'Vlaomse karmënaaj' is staofvleis gēmeind.*

karnè (m.; -s; -ke) [Fr. *carnet*], carnet, aantekenboekje, notitieboekje [Hd. *Notizbuch*], kalpin [laatste lettergr. uitspr. zoals in het Fr. *calepin*]: *de höbs minse di-j noeëts e woeërd opsjri-jve, mer de höbs t'r*

ouch di-j alti-jd rónldoupe mèt e karnèkën in hun maal en allës op pēpeer zëtte.

karnèval (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *carnaval*, Eng. *carnival*, Hd. *Karneval*], vastëlaovënd (zie ald.).

Karnèval Angërs; Carnaval Anders: *'In de Nach van Wörfëld (1988) – Prins Sie I (Sie Voorjans) waerde tón gëkoeëze – kwoeëme bēsturleede van 'Gēhandiekaptëwirking Mēzeik' in hun vërgadëring mèt 't vuuërstël ouch mèt mindër valliede karnèval te veere. E vuuërstël det drek waerde goodgëkäörd. Ouch mindër valliede hawte jummës van mēzi-jk en plēzeer. Mèt hölp van vors Wiel I (Wiel Janssens) en Baer Houben waerde de groep dén opgëstart in 'Zaal Wilgenveld', woemèt d'n iëërste stap nao intëgrasie waas gëzat. Zoe waas Mēzeik ein van de iëërste staej woe de 'gēhandiekaptëwirking' mèt hun mindër valliede leedën aan karnèvalsittingën en stoete mètduit, waat di-j minsën hieël vööl sjoeën mommènte duit bēlieëve.'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

Karnèvallissiema; Carnavallissima: *'In d'n ti-jd det de radie(j)oomieëkërs oos karnèvalsleedsjës en oos plat neet good gënóg (te min) vónge, hōbbe de hieërën Hilaire Janssen, Albert Bartels en Tony Van Wijck gëprëbeerd dao get aan te doon. Ze hōbbe kóntak gëzoch mèt BRT2 en 't kultëreel sëntrum van Hasselt. Nao lang kallën is dén 'Carnavallissima' óntstange. In 1975 kwoeëm ówt 'n selëksi-j van 44 leedsjës 'n iëërste LP mèt 11 leedsjës. In 1976 waas dén d'n iëërste 'Karnèvallissiema'. In 1980 bēsloeët 't bēstur van LIVEKE det de kónkoeër zou plaatsvèngën in de gēmeinte di-j 'Carnavallissima' haw gëwónne.'*; Zie ook: LIVEKE en Mēzeikërs, punt 6. (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

karnèvalsgék (m.; -ke; -ske);

- carnavalsvierder, carnavalsganger:** *'Karnëvalsgëkken hawwën in Mëzeik vreugër 'ne nummër op hunne rök, dae ze oppe gëmeinte móste goeën hoeële. Karnëvalsgëkken höbbën e mómmëgëzich (carnavalsmasker) vuuër hun gëzich en zeen dus vërkleid. 'Kënjër, kóm(t) ki-jke, de gékke zeen dao', rieëp ma vreugër alti-jd es de karnëvalsgëkken aankwoëme.'*
- karnëvalskëstum** (o.; -me; -ke) [Hd. *Karnevalskostüm*]; **carnavalskleding, carnavalspak(je):** *'In de karnëvalsmaond(sj) is 'nën échte karnëvalsveerdër bëgange mèt 't vastëlaovësgëzëtsje, mèt karnëvalsleedsjës, mèt 't Heilig Wammës, mèt de stoet en mèt 't karnëvalskëstum det-ër mèt de vastëlaovënd geit aandoon.'*
- karnëvalsleedsje** (o.; -s; -) [Hd. *Karnevalslied*]; **carnavalsliedje:** *'Zóngër karnëvalsleedsjës is de karnëval nëteurlik 'nën doeëje bówl. Bëkënde Mëzeikër karnëvalsleedsjës zeen o.a.: 'Leef Serzjéntsje', 'Laot ós de vastëlaovënd' en 'Pówpvërleef'. De bëkënd(d)ste Mëzeikër zéngers en mieëkërs van karnëvalsleedsjës zeen Herman (Hendrix), Baer (Houben) en Wiel (Janssens). En ouch de Hubertjeukes (Huub (Vermeulen) – Baer (Vanminsel) – Tjeu (Deckers)) zörge mèt hun karnëvalsleedsjës vuur de ambie(j)aos.'*
- karnëvalsmëzi-jk** (o.; g. mv.; -ske); **carnavalsmuziek:** *'Mèt oos karnëvalsmëzi-jk mótte we oppasse det 't Hollan(d)s vëronnôte van karnëvalsmëzi-jk hi-j geine pak kri-jg, want det gëdoons van boeëve de Moordi-jk (Moerdijk) vlook mèt oos leedsjës hi-j. Vuur 't karnëvalsmëzi-jk in de stoet zörge vërsjilligge hërmeni-jjën en mëzi-jkgroepe mèt mazzjorëttën én nëteurlik mèt de zate hërmeni-jkës.'*
- karnëvalssjlagër** (m.; -s; g. dim.); **carnavalsschlager:** *'In de kónkoeër Karnëvallissiema, ingërich doeër LIVEKE, BRT Limburg en 't CC Hasselt, waerde bv. 't leedsje 'Waat tunk tiech van me jéske', gëzóngë doeër de Kakkëdulle van Mëzeik, ówtgëroope tot karnëvalssjlagër 1977.'* (Tekst: HENDRIX, Herman; muziek: DAVIDTS, Pierre)
- karnëvalsstoet** (m.; -e; -sje); **hawfvestëstoet** (zie ald.).
- karnëvalsveerdër** (m.; -s; -ke); **carnavalsganger:** *'Waat 'ne karnëvalsveerdër volgës LIVEKE (zie ald.) mót kónne, is zich zoe ammëzeere det 'nën angëre daovan kan proffëteere, waat-ër ouch mót kónne zóngër zatigheid. De karnëvalsveerdër is noeëts allein, mer fieës mèt en vuur eedërein, want hae laef in vrun(d)sjap mèt Jan en allëman. Vuur 'ne karnëvalsveerdër zeen de stoet en de vastëlaovëtsdaag de hoeëgtëpunte.'*
- karpèt** (o.; -te; -sje) [Eng. *carpet*], los vloerkleed: *e karpèt kóns-tën uuvëral in d'n hóws lëgke, waat sjoeën kan zeen en daovuur bëkans alti-jd vuur de seer wuuërt gëdoeën.*
- karraktaer** (o.; -e; -ke) [Gr. *charassein* (inkrassen), Fr. *caractère*, Eng. *character*, Hd. *Charakter*], karraktër; **1** karakter, gemoed, aard, inborst: *höbs-tën e slap karraktaer, dén bës-tën 'ne slapjanës; de's 'ne mins mèt e zaoch (fël, vals, plëzeerig, zwaak) karraktaer; 2* wilskracht: *'nën doeërzëttër is dae mówleëman neet, want dao haef-tër 't karraktaer neet vuur; 3* persoonlijkheid: *de höbs minse mèt en minse zóngër karraktaer, krachtige en zwakke persoonlijkheden.*
- karraktër** (o.; -s; -ke), karraktaer (zie ald.).

karrambol (m.; -le; -ke) [Sp. carambola, Fr. carambole], carambole: *raaks-te bi-j de biljaar* (het biljartspel) *mèt de spuuëlbal de roeëje bal en eine van de twieë witte, dén höbs-tën e punt of 'ne karrambol; iech höb gister fieërtig karrambolle gëmaak.*

karre (onoverg.; karde, h. gëkard), **1** [Lat. *currere* (hard lopen), Hd. *karren*], rijden, toeren: *vreugër karde wieë in einën daäg doeër Frankri-jk vuur nao Spanje te goeën; kóm, we karrën éffe nao Lujk; 2* rondtoeren, rondrijden: *sóndigssmiddigs goeën wieë get karre vuur ós te ammëzeere; mèt det zunkën is 't sjik vuur get (rónd) te karrën in oozën deekappëtabël (cabrio); 3* (samenst.) *wieë höbbe diech van ze lieëve get aafgëkard* (weg afgelegd, landen doorkruist) *mèt daen awwe bak.*

karree (m.; -s; -ke), carré, soort kapsel: *luuët 'n vrouw häör haor karree sni-jje (knippe), dén höbs-te, wi-j 't woeërd te vërstoeën guuëf, 'n veerkéntigge kwaffiu(ë)r.*

karreemao (bw.) [Fr. *carrément*], ronduit, vierkant, beslist, zonder omwegen: *es tiech dënks des-te zoe 'nën awwe bók nog get kóns lieëre, dén bës-te karreemao mis, dan zit je er vierkant naast; iech höb dae mówldër karreemao gëzag det-ër hi-j niks te zëgken haef.*

karrësèl (v.; -le; -ke) [It. *carosello*, Fr. en Eng. *carrousel*, Hd. *Karussell*], paerdsjësmuuële, paerdsjës-karrësèl; paardjesmolen, draaimolen, carrousel, mallemlen met o.a. houten paarden: *dénkt gieë d'r nog waal ins aan trök wi-j ówtgëlaote gieë oppe kirmis es kien(d)sje van e jaor of vi-jf woeërt in de karrësèl mèt häör ottookës, böskës, vleeëgmësji-jnkës, paerdsjës mèt of zóngër wieëgëlkës, brómmërs en fitskës, vuur nog te zwi-jgën uuvër de póws* (zie ald.).

karrësèlpaerd 1 (o.; -e; -sje), carrouselpaard: *nów zitte de kënjër op 'n karrësèl op houtëre paerde, mer sóms zujs-tën ouch nog échte karrësèlpaerd in zoe'n drejmuuële loupën en daovuur hët di-j ouch 'n paerdsjësmuuële'; 2* (**uitdr.**) *det muuëlëpaerd* (die zwaar gebouwde vrouw) *haef ouge wi-j e karrësèlpaerd, zij heeft grote ogen.*

Karrollingërs, de; de Karolingers: *'Dit koeër is gëgreujd ówt 't jóngëskoeër (lieërlinge van 't Krujshieërekolleezjën en de lieëgër sjoëël) det sóndigs de mës zóng in de Bosstraotkirk (Kruisherkerk, Sint-Jacobskerk). 't Koeër waerdën in 1985 opgërich doeër krujshieër Karel Cools, dae neet allein mët zóng en -zunk, mer dae ouch iëërvuuërzittër en iëërdirrizjént is én z'ne naam aan dit gëmënk koeër van zoe'n 15 man haef gëgieëve. 't Koeër zunk de sóndigse hoeëgmës in de Krujshieërekirk. D'n twieëde dirrizjént waas Jan Peeters, dae nów in Tóngëren aan de bazzëliek is vërbónge. En d'n dördën is Johan Boonen. Mèt Johan es dirrizjént haoldën 't koeër 'nën iëërste pri-jis cum laude en dëtzëlfde jaor kraege ze de pri-jis vuur 't bèste Limburgs koeër op de kónkoeër vuur koeëre, de 'Monseigneur Kerkhofs' in Val-Maer. De lëstën ti-jd zënge ze sërtów rillëzjeus (rëliezjeus) wërke. In 2010 veerdën 't koeër ze 25-jaorig bëstoeën. Woeëre tón lid van 't koeër: Magda Bocken, Guy Bodeux, Johan Boonen, Karel Cools, Lieve Corstjens, Jan Dirx, Julie Focquet, Walter Goessens, Henry Leppens, Tinneke Meuris, Ilse Stinkens, Myriam Stinkens, Sarah Vaesen, Leen Van Bree, Elly Vandecraen, Irina Venkus, Hilde Verheyen, Ilse Vrinssen, Tjeu Ubben en Joost Weltens.'* (Bron: BODEUX, Guy, Tien jaar Karolingers, *De Maaseikenaar*, 1996, 1, p. 8; De Karolingers: 25 jaar meerstemmig gemengd koor, *De Maaseikenaar*, 2011, 1, p. 26-27)

karrossëri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *carrosserie*, Hd. *Karrosserie*], 1 koetswerk, carrosserie: *vreugër zoeët de karrossëri-j van 'nën ottoo nao e jaor of tieën vol ros (roest) en nôw zujs-te nao daen ti-jd nog gei plékske*; 2 (scherts.) onderlijf en benen van een vrouw: *Tri-jn is 'n sjoëën vrouw mèt 'n ferm karrossëri-j*.

karrossjee (m.; -s; -ke) [Fr. *carrossier*], carrossier: *'ne gooje karrossjee kan diech 'nën ottoo dae vol blötsse zit, zoe ówtdeukën (ówtblötsën) en opspuite, oplappe zègk mer, det 't weer zjus 'ne nôwwën is*.

karrottjee (m.; -s; -ke) [Lat. *carota*, Fr. *carotte* (wortel, peen), Fr. *carottier* en *carotteur* (afzetter, oplichter)], 1 profiteur, lijntrekker: *'ne karrottjee is 'ne luiwammës dae præbeert zich oppe kap van angërën alti-jd uuvëral van aafte make*; 2 **etymologie van 'karrottjee'**: *'Tirer une carotte' kump van 'tirer la carotte à quelqu'un' waat in de 18de ieëw 'slang' waas van de Franse pollissën en waat bëteikënde 'eemës óngërvraoge'. Eemës aan d'n tand veule (uithoren) – óngërvraoge dus – gëbbuërt namëlik zjus wi-j 'n moeër ówtrëkkën aan de lansëme kant. En zoe kraeg 'tirer une carotte' in de 19de ieëw es bëteikënis 'e vuurwënsël bédënke – det geit ouch lansëm – vuur zich krank te laote vërklaore vuur neet nao d'n tróp te mótte goeën'. Het van dees ówtdrökking aafgëleide 'karrottjee' bëteikënt dén ouch 'eemës dae zich (mèt e vuurwënsël en oppe kap van angëre) van get – bv. e werk – pëbbeert aafte make.'*

karruuër (o.; -e; -ke) [Fr. *carrure*], figuur, schouderbreedte, (brede, vierkante) vorm: *es-te bi-j de dwaorgëwichte wils bókse, dén mós-te waal e Zjërómmeke zeen en dus e ferm karruuër hóbbe*.

kartoetsj (v.; -e; -ke), kërtoetsj (zie ald.).

karwatsj (v.; -e; karwétsjke), kërwatsj (zie ald.).

kas I (m.; -te; këske), 1 [Mnl. *caste* (magazijn), D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Kasten* (meubel)], kast: *oos kat ligk gaer oppe kas, ómdét dao häör voor inligk; de tejjëre rammëlde bi-j de aerdbaeving ówt de kas*; 2 (mijntaal) ophaalkooi, lift: *in de pöt haws-te kaste mèt veer vërdeepe woe 72 man (4 X 18) inkoste; in 'nën angëre kas waerde de koeële nao boeëve gëbrach*; 3 (pej.) [Hd. *Kasten*], televisie, kijkkast: *klein kënjer zittën allëwi-jl oore vuuër det këske*; 4 [Hd. *Kasten* (groot bouwsel)], groot huis: *waat 'ne kas van 'n hóws!*; 5 [Hd. *Kasten*], bijenkast: *'n kaar neume we ouch 'ne bi-j(j)ëkas of 'ne kas*; 6 bordeel: *in daen (hoeërë)kas zitte waal tieën huuërkës*; II (m.; -se, këske) [Hd. *Kasten*], 1 broeikas: *in mieërt hóbbe wieë al slaaj in de kas; in 'ne kawwe kas wuuërt neet gëstoeëk*; 2 geldkist, geldkoffer, bergplaats voor geld: *wi-jvöö zit in de kas?; we hóbbe niks in kas*; 3 oogkas: *z'n ouge ligke deep in z'n kasse*; 4 [Fr. *caisse*, Hd. *Kasse*], kassa: *mi-jn ma zit in d'n Albert Heijn aan de kas*; 5 [Hd. *Krankenkasse*], ziekenfonds: *in de vëkansie ginge vreugër vöö kënjer mèt hunne (zeekë)kas nao Zwitsërland*; III (**uitdr.**) *tón de zoeën ówt de kas kwoeëm (zich als homo uitte), joeëg dae z'n awwërs daomèt oppe kas (maakte hij zijn ouders daarmee boos); de mós neet zoe d'ne kas opvrieëte, je moet je niet zo ergeren; dae laege pëtroeën vaeg z'ne kas aan allës, hij geeft om niets*.

kasbóng (m.; -e; -bungske) [Fr. *bon de caisse*, Hd. *Kassenbon*], kassabon: *höbs-te d'ne kasbóng nog, dén kóns-tën alti-jd goeën rikklammeerën es get neet zjus is of neet doug*.

kasjpoesjaer (m.; -e; -ke) [Fr. *cache-poussière*], stofjas: *vreugër*

hawwe sómmigge meistërs in de klas 'ne kasjpoesjaer aan, want di-j staof middën of achtër in de klas en al det kri-jt, det waas tón 'n dikke stoeëfnès.

kasjpoo (m.; -s; -ke) [Fr. cache-pot], sierpot: 'ne kasjpoo is 'ne seerpot vuur bloomën in te zëtte; 'ne gëwuuëne bloompot zëtte we dèk in 'ne kasjpoo.

KaSo Mëzeik-Kindër, zie *Kattëli-jke Sjoelëgëmeinsjap Harlindis en Rëlindis Mëzeik-Kindër*.

kasseer (m.; -s; -ke) [Fr. caissier, Eng. cashier, D. (Oostr., Zdl. en Zw.) Kassier, Hd. Kassierer,], kassier, kashouder, penningmeester: *tón de kasseer mèt de kas oppe luip waas, zag eine det we ós det geld(sj) op ooze bówk koste sjri-jve* (niet meer zouden terugzien).

kassërol (v.; -le; -kassërolke) [stadsarchief MSK, Vnnl. *twee copere casserollen*, Fr. en Eng. *casseroles*, Hd. *Kasserolle*], kastrol; kasserol (gew.), kastrol (gew.), braadketel, kookpan: *van 'ne jieëgër dae niks gëvangën of gësjoëtën haef, zëgke we det-ër zelf de kassërol in mót; es-te geis trouwe, mós-tën o.a. zörge vuur kassërolle (pottën en panne).*

kassjètrënk (m.; -ring; -ringske), zegelring [Hd. *Siegelring*]: 'ne kassjètrënk woe bv. e waopësjild of 'n lëtter in gëgravveerd is, deende vreugër vuur lakzeegëls aaf te stëmpele.

kassjot (o.; -te; -sje) [Fr. cachot], bak, prézóng, pëtoet, kësjet; gevangen: *höbs-te get lilliks ówtgëvrieëte, dén vlujgs-tën in 't kassjot; van eine dae nao 't kassjot mót, zëgke we det-ër mót goeën brómme, mót goeën zittën of de bak invlujg.*

kassujfël (o.; -s; -ke) [me. Lat. *casubula*, Eng.

chasuble, Hd. *Kasel*], **1** kazuifel: *in de mès of in angër kirkdeenstën haef de geissëlik e kassujfël aan; op e kassujfël is vanachtër e krujs aafgëbeeld; de kleur van 't kassujfël hink (hunk) aaf van d'n ti-jd van 't kirkëlik jaor; 2 de Angelsaksische kazuifels in Maaseik: 'Bëzeukt gieë in Mëzeik de kirksjatte, dén zult gieë in bëwónjering stoeën vuur de awdste Angëlsaksisse waefsëls van Euroopa, di-j ówt de iëerste hölf van de achste iëw zeen. 't Zou goeën óm stóffe di-j van de zóstërs Harlindis en Rëlindis woeërën en di-j stökke zeen van e vreug middëlieëws kassujfël. Dees stóffe van gëwieëve zi-j en bërduuërwérk zeen dén in de kirk van Awwëneik bëland langs de Angëlsaksisse missjënarisise Sint-Bonifacius en Sint-Willibrord. Latër waerdën allës uuvërgëbrach nao de Sint-Këtri-jnskirk (de groeëte kirk) in Mëzeik.'*

kastaanjël (v.; -e; -ke), kërstaanjël, këstaanjël (zie ald.).

kastaar (m.; -s; -ke), këstaar (zie ald.).

kastieël (o.; -e; -ke), këstieël (zie ald.).

kastrol (v.; -le; -kastroelke), kassërol (zie ald.).

kat 1 (v.; -te; kësje) [Lat. *catta*, Mnl. *cat(te)*, Fr. *chat(te)*, Eng. *cat*, Hd. *Katze*], kat: *gieëf det kësjen ins get mèlk, want det stuit dao al vi-jf mënujte te mawwën aan de friegoo; 2* (m.b.t. een valse vrouw of vals meisje) *kattin, kattenkop: det serpënt is 'n valse kat; di-j valse kat haef 'n tóng wi-j e sjieërmé(t)ske* (een scherpe tong); **3** *wilgenbloesem: in jannëwari-j hange de kësjes al aan de wi-jjëbuim* (wilgen); **4 (uitdr.)** 'n *kat vunk dao häör jónge neet*, het is daar een rommelige boel; *vuuegëlkës di-j te vreug zënge, kri-jge de katte gaer*, als je op te jonge leeftijd te veel wereldse ervaringen opdoet, kan dat slecht aflopen; *ze haef de kat*

gëkäörd, zegt men van de bruid, als het mooi weer is op de dag van de bruiloft [Boskatten waren de troeteldieren van Freija, de Germaanse godin van het huwelijk]; *dao waas gein kat* (er was niemand) *in de kirk*; **5 oud Maaseiker versje**: *'Loeëre, loeëre, ènkëlëpoeët; de kat loeëg in de neetële doeëd; de kop waas aaf en de vot waas bloeët! Tón kwoeëm Jan d'n tummërman; dae zat de kat de start weer aan en de kat ging weer aan 't loupe, hoeëzën en sjoon vërkoupe.'* (Opgetekend door H. KLERKX); **variant**: *'Loeëre, loeëre, loenkëlëpoeët, de kat laag in de neetële doeëd; 't stërtsje waas aaf en 't kuntsje laag bloeët.'* (Opgetekend door mevr. TIMMERMANS-PEYMEN)

katër (m.; -s; -ke), **1** [Mnl. *kater(e)*, Hd. *Kater*], (m.b.t. het mannetje van de kat) *kater*: *ooze Pie(ë)r is 'ne gësnieëje katër*; **2** ontgoocheling: *tón te min volk nao de èkspezi-jsie waas gëkómme, zoeëte we mèt 'ne katër*; **3** gewetenswroeging: *tón iech get lilliks haw ówtgëstoeëke, zoeët iech mèt 'ne vërsjrikkëlikke katër*; **4** [Hd. *Kater*], ongesteldheid na drankmisbruik: *höbs-te te vööl ligke lampëtte, dén zits-te sangërëndaags mèt 'ne katër*; **5 (uitdr.)** (vulg.) *dae kik wi-j 'ne katër doeër z'n klitse*, hij kijkt heel boos.

katërjaag (v.; g. mv.; g. dim.), **1** katerjacht: *is 'n kat luips, dén kómme de katërs ówt de röntëlóm bi-j di-j luipse kat gaer bi-jein, waat we de katërjaag neume*; **2 het katerjagen**: *'Es 't dónkël bëgint te wuuëre, zitte de jóngës – allëwi-jl vööl mindër es vreugër – achtër de maesjës aan, waat we ouch de katërjaag neume, ómdët det duit dënkën aan katërs di-j achtër 'n luipse kat aanzitten* (zie bet. 1).'

katsj (v.; kadzje; kétsjke) [grondbetekenis komt van 'katschel' (MSK *kadzjël* = houtspaander(tje)), houtsplinter waarbij

je kan denken aan 'ketsen' (afstuiten) en 'afketsen'; D. (Eupen) *Kätsch*, D. (Aken) *Ketsch*, D. (Bonn) *Kitsch*, oostelijk Waals *katch*, *kètch* en *kitch*], **1** gedroogd appelschijfje: *van 'nën dikkën appël kóns-te waal twuntig kadzje make; in kitse* (klokhuisen) *zitte kieëre* (pitten), *mer van kadzje* (gedroogde appelschijfjes) *make we kadzjévlaaj*; **2 van gedroogde appelschijfjes maakte men 'kadzjévlaaj'**: *'Kadzje zeen dun appëlësj-i-jfkës di-j waerdën ingëvaemp en dén in de zón of achtër de staof waerdën opgëhange vuur te druuëge. Wils-te van kadzje kadzjévlaaj make, dén mós-te de kadzje staags vanvöørs in de weik zëttën en zjus wi-j bi-j aoftévlaaj* (zie ald.) *es vlaajëspi-js oppe boeëjëm van de vlaaj lëgke.'*

katsjoe (z.nw. en bn.), *këtsjoe*, *katsjów*, *këtsjów* (zie ald.).

katsjów (z.nw. en bn.), *katsjoe*, *këtsjoe*, *këtsjów* (zie ald.).

kattë(n)oug (v.; -e; -uigske), **1** [Hd. *Katzenauge*], oog als van een kat: (**uitdr.**) *van eine dae good in d'n dónkële kan ki-jke* (zeen) *zëgke we det-ër kattë(n)ougën haef*; **2** [Eng. *cat's eye*, Hd. *Katzenauge*], reflector, katoog, kattenoog: *wils-te mèt de fits doeër d'n dónkële* (vare), *dén mós-tën op d'n achtërsli-jkplaat 'n kattë(n)oug laote zëtte, want dén zeen de sjoffäörs diech – zjus wi-j katte – bëkans iëëve good es uuvërdaäg.*

Kattëböske, **'t** [Mnl. *cat* (aarden ontwerp, dijk); betekent hier 'verhoogde weg']; **het Kattenbosje**: *'De naam 't Kattëböske', det zjus bówte Mëzeik, rechs van de Mëstreechtërsteïnwieëg ligk, kump van 'Kattëstraot' (1846 Kattestraetje). Deeze wieëg, dae langs de Bosbieëk lóp en vreugër es di-jk waas bëdoeld, hët nów de Wörfëldërwieëg. De vreugëre naam*

van deeze wieëg is dus uuvërgëgangën op 't böske det bi-j deeze wieëg ligk.' (Bron: BOONEN, Martin, Het Kattenbosje, *Land en Water*, p. 130)

kattëgëmw (o.; g. mv.; g. dim.), kattengem(i) auw: *'Es snachs 'ne luipse katër óngër de vinstër van d'n slaopkamër zit en de kóns van dae ze kattëgëmw neet slaope, pak dén 'nën ummër i-jskawd watër en kip h'm dae uuvër z'nën tunnës of z'ne rögkëstrank', huuërde iech ins eemës zëgke. Brrr!'*

kattëgi-jsmës (m.; -e; -ke), kattëgismës (zie ald.).

kattëgismës (m.; -e; -ke), **1** [Gr. *katéchismos*, Fr. *catéchisme*, Eng. *catechism*, Hd. *Katechismus*], kattëgi-jsmës; catechismus: *in de kattëgismëslës kraege de kënjër de lieër van de Kirk ówt 'ne kattëgismës gëprizzënteerd (vuurgësjoëttëld); 2 de catechismus leerden we vroeger uit het hoofd: 'Väöl awwër minse weite nog lieëvëndig wi-j ze in de lieëgër sjoëël alle antwoërdën op de 447 vraogën uuvër 't kristëlik gëluif ówt de Méchelse kattëgismës (ówt 1623) vanbówte móste lieëre. Bi-j 't antwoërd op mënnig vräögskën ówt de kattëgismës, wi-j bv. vraog 32 – we zoeëte tón in de veerde klas – 'Woeróm zeen de dri-j Goddëlikke Përsoeëne mer eine God?' bën iech m'ne kop kwi-jtgëraak (in de war geweest), ómdët iech dao kop of start aan kraeg en meinde det iech zaegsël (zaegmael) in m'ne kop haw; 3 (uitdr.) de nëteur geit boeëve de kattëgismës, de natuur, in het bijzonder de seksuele drift, is sterker dan de leer van de Kerk.*

kattëhaor (o.; -e; -häärke), kattenhaar: *tón iech bi-j dae kattëvrund(sj) in de sallao zoeët en m'n hand opzi-j van 't kösse stoeëk, haw iech det hieël vol kattëhaor.*

kattëkop (m.; -koppe en -köp -köpke) [Hd. lett. *Katzenkopf*], **1** dominostekker (gew.), verdeelstekker: *allëwi-jl höbbe we zoeväöl appërate, det we in hieël get stëkkers 'ne kattëkop höbbe stieëke; 2* kadottër (zie ald. 2de bet.).

kattëli-jk I (m.; -e; -ske) [Lat. *catholicus*, Gr. *katholikos*, Fr. *catholique*, Eng. (*Roman Catholic*, Hd. *Katholik*)], **1** (m.b.t. een lid van de rooms-katholieke godsdienst) katholiek: *tën ti-jje van 't Ri-jk Roeëms lieëve waas in oos léndsje békans eedërein kattëli-jk; Mil is 'ne gooje kattëli-jk; 2* lid van een (de) katholieke partij: *de kattëli-jkën höbbe nao d'n oëërlog (WO II) in Belsj békans alti-jd in de rëgeering gëzieëte; II* (bn.; -ër, -ste) [Fr. *catholique*, Eng. *catholic*, Hd. (*römisches*-)katholisch], **1** katholiek: *in det hówshawwe goeën ze allëmaol nao de (kattëli-jke) kirk en zitte de kënjër in (op) 'n kattëli-jke sjoëël; 2 (uitdr.) waas-te miech dao gëlap höbs, is neet hieël kattëli-jk (zujt-ër neet kattëli-jk ówt), dat lijkt me niet zoals het hoort.*

Kattëli-jk Vlaoms Kënjërtónneel van Mëzeik; Katholiek Vlaamsch Kindertoneel van Maeseyc: *'Mèt jeugtónneel waerdën in Mëzeik bëgos in de jaore 1920. In 't sëzówn 1924-1925 waerdën 't vërtëlsëlke 'Sneeuwittëke' opgëveurd. En in 1934 'Lotje' van Antoon Van de Velde.'* (Bron: BOONEN, Martin, Katholiek Vlaamsch Kindertoneel van Maeseyc, *Maaseik Verenigd*, p. 85); Zie ook: *jeugtëjatër.*

Kattëli-jke Jóng Wach, De; De Katholieke Jonge Wacht: *'De Kattëli-jke Jóng Wach waerdën in Mëzeik offiesjeel opgërich in 1911. D'n iëerste vuuërzittër waas Jozef Meurs, dae bi-j z'n vërkeezing in z'n dankwoërd zag: 'Oos doel is de kattëli-jke përti-j hoeëg te hawte, oos*

*gêluif te besjermên en oos vadêrland te verhieërlikke'. Ôngêrvuuërzittêr waas René Poukens, sikkêrtaris Jan Nijsten en kasseer Pierre Van Dinter. Leede woeëren o.a. Albert Cordie, Jean Thelen, Winand Wijnen en mênieër Polfliet. Roddêlaers bëwieërde det de Jóng Wach allein mer e groepke vèchjasse (een knokploeg) van de kattêli-jke pèrti-j waas. In 1924 haw de vëreinigging 64 leedên en waas Henri Teelen vuuërzittêr.' (Bron: BOONEN, Martin, De Katholieke Jonge Wacht, *Maaseik Verenigd*, p. 68)*

Kattêli-jke Kring, De; 1 De Katholieke Kring in Maaseik: *'Deeze kring, 'n 'Samëwirkênde Vënoeëtsjap', waerdên opgêrich in 1934 en hunne zaal kwoeëm in de plaats van de nôwwe zaal van de fratêrs, dae in 1926 waas gëbôwd. 't Waas sêrtôw dieëke Spitz dae vóng det de kattêli-jke vëreinigginge – 'n hieël pak waas det – 'ne moddérne zaal vandoon hawwe.'*
; 2 Katholieke Kringen in Vlaanderen: *'Kattêli-jke Kringe woeëre d'r – ouch in Mëzeik – al vuuër 1914 en woeëre pollëtik gërichde vëreinigginge. Ze woeëre sterk Belsj (Belgicistisch) gërich, zoedét in Vlaandêre zelfs Franssprieëkëndên op li-jste stónge. In Mëzeik waerdên in 1892 Mathieu Drehmans vuuërzittêr van de plaatsëlikke Kattêli-jke Kring.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Katholieke Kring, *Maaseik Verenigd*, p. 39 en 68)

Kattêli-jke Sjoëëlëgëmeinsjap Harlindis en Rêlindis Mëzeik-Kindêr; Katholieke Scholengemeenschap Harlindis en Relindis Maaseik-Kinrooi: *'Dees sjoëëlëgëmeinsjap, opgêrich in 1999, bëstuit ówt 'n iëerstëgraodssjoëël mèt dri-j inplantingsplaatse (vestigingen), namëlik Mëzeik, Neerootêren en Kindêr, én 'ne kampus op Sint-Jansbêrg. Dao zitte d'n twieëdên en d'n dörde graod mèt veer bëlangstëllingsdommeine (-gebieden): talên*

en weitënsjappe, handëlsweitënsjappe, ni-jvêrheid en tècheiniek, én sossjaal weitënsjappên en 'welzijn'[Per 1 séptémber 2016 vërangêre de namên in: taal en kultuur; eekënoomie en maotsjappi-j, weitënsjappên en tècheiniek én 'welzijn' en maotsjappi-j]. Daobi-j zeen d'r nog ôlf opleijinge di-j uuvêr daen twieëdên en dörde graod loupên en di-j óngêr de neumer 'Séntrum vuur Lieêren en Wirke' valle, woebi-j te dênke vilt aan sti-jle wi-j mètselaer, lassêr, muuëbëlmieëkêr, voogêr, enz... [Per 1 séptémber 2016 geit de naam 'Séntrum vuur Lieêren en Wirke' vërangêren in 'Mosa-IC (Centrum voor competentie en innovatie en contacten met het bedrijfsleven)]. Aan de bazës van dees sjoëëlëgëmeinsjap ligke veer inrichtênde machte: de zöstêrs van 't Heilig Graf, de ursëlinne, de krujshieêren en 't bisdóm Hassêlt, di-j 't alle veer hieël bëlankri-jk vènge det élke lieërling zich kan óntwikkêle volgês z'n eige mëögëlikheedên en gave. Waat ze ouch bënaodrokkên is det spissjaal zörg bëstaejd deent te wuuêren aan kënjêr mèt mindêr kansên en aan probleemjóngêre. En waat de sjoëëlëgëmeinsjap ouch bëlankri-jk vunk is de sjotte (beschotten) tösse de vërsjilligge bëlangstëllingsdommeine (-gebieden), tösse ASO, TSO en BSO zègk mer, zoe klein mëögëlik te makên en oppëndoor zelfs hieël ëwég te pakkên óm daomèt hun spruuëk 'eenheid in verscheidenheid' hieëlëmaol te ree(j)aliezeere. Angêr aksénte ligkên óngêr angêren op kwallieteit, respék, zich óngêrein hëlpe, 'n intërnaat det eigên is aan deezên ti-jd, 'n oeëpe sfeer, de eigênheid en përsoeënlikheidsóntwikkëling van élke jóngêren en van z'ne laefwaerêld. Lieêrare gieëve neet allein lès, mer bëgëleijên en bëreije de kënjêr vuur op vërvolgóngêrwi-j's of tewêrkstëlling. 't Opveujingsprozzjék van dees kattêli-jke sjoëëlëgëmeinsjap is gëbasseerd op de kristëlikke vi-jzie van de Roeëms-Kattêli-jke Kirk. Jannëwari-j

2016 haef de sjoelëgëmeinsjap óngëvieër 500 pèrsonneelsleedën en 3.145 lieërlinge. *De dirréksie bëstuit dén ówt: Koen Baerts, Marleen Coenen, Ingrid Cruysberghs, Reinhilde Everts, Bart Goven, Lieve Henckens, Franky Hungenaert, Marleen Lemmens, Eric Rutten, Anita Ruttens, Martine Thevissen, Jaak Tielens en Willy Van Pol.* (Bron: HUNGENAERT, Franky, directeur communicatie, kwaliteit en internaat Katholieke Scholengemeenschap Harlindis en Relindis Maaseik-Kinrooi); Zie voor de kleuterschool ook: *Beevërburg, de* = De Beverburcht, en voor de lagere school ‘*Bóngërd, de*’ = De Boomgaard VLS Maaseik.

Kattëli-jke Vlaomse Maesjësboënd - ‘t Eikëlke’; Katholieke Vlaamsche Meisjesbond – ‘Het eikeltje’: *‘Deeze bónd waerde gëstich in 1913 en haw es doel de sjoelëmaesjës de Vlaomsën en volkse plich mieë eige te make, waat deende te gëbbuëren in ‘n kristëlikkën en aw trëdi-jsie. In 1928 kraeg de vëreinigging de naam ‘Vlaomse Landsboënd vuur Roeëms-Kattëli-jke Vrouwluj en Maesjës’. Neet takkoeërd mèt de raddiekaal Vlaomsgëzindheid van de Bónd woeëre de bissjoppe. In 1920 waas de Mëzeikër aafdeiling prezënt op de landdaåg in Antwërpe, dae hieëlëmaol in ‘t teike stóng van de Vlaomse eis vuur amnësti-j. In 1926 haw de Mëzeikër aafdeiling 16 leede. Juffrouw E. Quix waas ‘n ti-jdsjën ein van de gowleidstërs van Limburg. In 1929 waas juffrouw Alice Moors vuuërzitstër. Latër vuuërzitstërs woeëren A. Segers en E. Quix.’* (Bron: BOONEN, Martin, Katholieke Vlaamsche Meisjesbond – ‘Het eikeltje’, *Maaseik Verenigd*, p. 62-63)

Kattëli-jke Vlaomse Volkspërti-j, De; De Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV): *‘Dees vëreinigging van Vlaoms nassjënaal kleur nóm d’n iëerste kieër*

deil aan de keezingën in 1932. Li-jstrëkker waas Mathieu (Tjeu) Croonenberghs. Hölp kwoeëm sërtów van de ‘Maas- en Kempenbode’. In 1932 waerde Tjeu Croonenberghs sjeëpe.’ (Bron: BOONEN, Martin, De Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV), *Maaseik Verenigd*, p. 69)

Kattëli-jke Volksboënd, De; De Katholieke Volksbond: *‘Lichëlik doeër de fëlligheid (heftigheid) van de libbëraal oppëzi-jsie bëgos de kattëli-jke mieërdërheid van tón zich tieëgën ‘t ènj van de 19de iëw te organiezeere. Daovuur waerde ‘ne Kattëli-jke Volksboënd opgërich, dae ouch waal ‘De Vraej’ waerde gëneump, ómdët de bónd vërgadërdën in kaffee-hootël De Vraej (Mert nr. 14 van d’n hieër Joosten). Dao waerdën in mei 1892 – Helleputte en graaf de Grünne woeëre daobi-j prezënt – de kandiedate vuur de parlëmentskeezinge bëneump. In det jaor, 1892, waas Eugène Stiels van Mëzeik vuuërzittër en woeëre börgëmeistër Coenen van Ieële, börgëmeistër Moreau de Bellaing van Roeëtëm, börgëmeistër Rutten van Ophoeëvën en mënëër Vandeweert van Neerootëre de leede. (In De Vraej waerdën ouch de aanstëlling van de Mëzeikër dippëtee Dr. Moors gëveerd).’* (Bron: BOONEN, Martin, De Katholieke Vlaamsche Volksbond, *Maaseik Verenigd*, p. 67)

kattënaot, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [‘kat’, eerste lettergr., verwijst naar ‘katoen’; Sp. *cotón*, Fr. *cotonnade*, Eng. *cotton*], (gestreepte) katoenen stof: *vuur zich neet vówl te make droeëge de meiste vrouwluj vreugër ‘ne sjolk (voorschoot) van kattënaot es ze bv. móste pótsën of ‘t iëete móste gëreid (vaerdig) make; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) kattówne, këtówne; katoenen: *kattënaote sjolke woeëre blawwit gëstreep.*

kattëndèrm (m.; kattëdèrm (stoottoon); kattëdèrmke) [Hd. *Katzendarm*], kattendarm: *kattëdèrm* gëbrujkde ze vreugër in d'n oppërasiezaal vuur 'n snaej of 'n wónj tów te nejje; de snaore van 'n fî-j(j)oeël (zeen) woeëre van kattëndèrm.

kattëndrék (m.; g. mv.; -ske), kattëstrónt (zie ald.).

kattëpóchël (m.; -e; -puchëlke), **1** kattenrug: *es 'n kat kwaod is, mer ouch es ze kump flëtse, dën maak ze van häöre rök 'ne póchël (bult), 'ne krómme rök of 'ne kattëpóchël; 2 (uitdr.) es-te kattëpóchële wils make (als je wil vleien), mós-te weite det iech flëtsers (vleiers) gaw in m'n maal hób (doeër hób = doorzien heb).*

kattëprul (m.; -le; -ke) [Lat. *catapulta*, Gr. *katatès*, Fr. *catapulte*, Eng. *catapult*, Hd. *Katapult*], flits; **1** katapult, kattepul (volkst.): *sni-j e géffelke (kleine gaffel) van 'nën tak aaf, bèng dao 'n lits en e laerkën aan, en de hób's 'ne kattëprul; 2 iedere jongen had vroeger een katapult: 'Nów zègke ze det 'ne kattëprul e waopën (wapen) is, mer vreugër haw eedëre (kwaó)jóng 'ne kattëprul vuur bv. op de porsëlejnen of glazëre döpkës (stöpkes) van d'n èllëntrik te sjeete. Nëteurlik gëbueërde 't waal ins det d'ne eine d'n angëre e gaat in z'n kop sjoëët of – nog érger – 'n oug ówtsjoeët. En dën ging de kattëprul nëteurlik de staof in.'*

kattëstart (m.; g. mv.; g. dim.), kattenstaart: *de bloome van kattëstart, de plant dus, doon dënkën aan de start van 'n kat, 'ne kattëstart.*

kattëstrónt (m.; (-e); -struntsje), kattëndrék; kattendrek [Hd. *Katzenreck*]: **(uitdr.)** *det is geine kattëstrónt, dat is niet mis, dat is formidabel, zoe e Mëzeikër pëteeke!*

kattëtóng (v.; -e; -tungske) [lett. Hd. *Katzenzunge*], soort chocolaatje: *kattëtóng*e zeen van di-j lang, platte keukskës of sjóklaatsjës di-j get van 'n kattëtóng ëwég hóbbe; bi-j de koffie hóbbe wieë di-j minse kattëtónge gëprizzënteerd.

kattëvél (o.; -le; -ke), kattenpels: *vreugër bëwieërde ze det 'kattëvélken aaje' good waas tieëge de gich (jicht) en de rummëtik (reuma), mer waat waal klop, is det d'ne blooddrök dao lichsjës van zak.*

kattëwéske (o.; -s; -) [Hd. *Katzenwäsche*], kattenwasje, vluchtig wasbeurtje: *sómmigge zittën oorën in 't baad, mer angëre vaege zich mèt e lépke (washandje) e paar kieëre 'rótsj, rótsj' doeër hun gëzich en vënge det 't mèt zoe e kattëwésken al lang good is.*

Kattoo, roepnaam voor Catharina.

kattówn (m.; g. mv.; g. dim.), këtówn (zie ald.).

kattówn(e) (bn.; g. tr. v. verg.), këtówn(e) (zie ald.).

Katriensje, Mëzeikër; Maaseiker Katrientje: *'Ómdët de Heilige Këtri-jn (van Alexandrië) de pëtroeënheiligge van Mëzeik is, kwoeëm V.V.V.-Mëzeik bëgin jaore 1980 vuur de pinne mèt e toeristis pupke, Katrien. Mer bi-j zoe e klein pupkën is 't neet gëblieëve, want in 1985 kwoeëm d'r mèt Gerda Steensels-Ceyssens 'n échte Katrien, di-j e jaor latër waerdën opgëvolg doeër Eliane Raets, e maesje det óngërhawf jaor fël ze bès haef gëdoeën vuur Mëzeik te prommoote. 't Katriensje waas jummës 't naamkieërtsje van de stad en waas bi-j élke bëlankri-jke gëbueërtënis prezënt. 't Dörde Katriensje, det in 1987 kwoeëm, waas Liesbeth Kees. Tón 't maesje zich in de akkëdeemisse zitting mós vuurstëlle,*

ómsjraef 't z'n opdrach es Kattriensje op dees mēneer: 'Iech vèng 't tof de Mēzeikēr kultuur en 't Mēzeikēr örfgood mèt uch, groeëte minse, ówt te drage. Iech vèng 't sjik det iech es jóngere de kans kri-jg de stad woe iech gēboeërēn en gētoeēge bèn, bi-j allërlei gēbueërtenisse te vèrtieëgēnwoeërdigge. En det zoewaal bēnnēn es bówte de stad. Viur miech is 't ouch 'n kans óm m'n eige te vèri-jke doeër e pak sossjaal kóntakte'. Daomèt waas perfék gēzag waat de bēdoeling van 't Kattriensjēn is gēwaes. En Liesbeth waas det jaor bi-j 32 aktievieteite prezént. Dat jaor haef de sjri-jvēr van dit boek dēn ouch vāöl mèt d'n ottoo mótte vare. Nao Liesbeth zeen d'r nog e paar Kattriensjēs gēwaes: Sigrid Eyben en Mechtilde Raets. Ouch dees maesjēs höbbēn allēbei 't bēste van hun eige gēgieëve. Daonao waas 't gēdoeën mèt de Kattriensjēs, want dao waas neet ei maesje mieë det dao zoevāöl vri-jjēn ti-jd in wou stieëke.' (Bron: RAETS, Marcella, Katrien: de permanente gastvrouw van V.V.V.-Maaseik, *De Maaseikenaar*, 1988, 2, p. 56-57)

kattrol (v.; -le; kattrólke), kētrol (zie ald.)

katvès (m.; -se; -ke) [Eng. *catfish*], **1** katvis: *vuur katvèsse te vange goeëjde wieë tów flésse mèt e stók snaor en 'ne pieërēlink aan d'n angēl in Dilsēn in 't awd Maeske; 2 op katvis vissen doe je 's nachts: 'ne Katvès vilt op mèt ze plat köpkēn en z'n ach baarddrāj. Uuvērdaäg hult-ēr zich stīl, mer snachs veult zich zoe 'ne katvès zoe lieëvëndig es 'ne vès in 't watēr'. 'Aan de Lui(j)ēn Hook' in leële en ouch 'In Gēnoeē' aan 't kēstieël van Ohé en Laak zeen vèsplaatse woe snachs hieël get vèssērs dēkkēr es ins op katvès zeen goeën vèsse.'*

kavēle (onoverg.; kavēlde, h. gēkavēld), kabēle (zie ald. 2de bet.).

kaw (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *cold*, Hd. *Kälte*], **1** koude, kou: *mèt di-j kaw bli-jf iech lékker achtēr de staof zitte; iech hōb 't good zitte, want iech bèn lillik vèrkawd gēwoeëre mèt di-j bi-jtēnde kaw; bès-te blaw van de kaw, dēn hōbs-te lichēlik te lang in de kaw gēloupēn of gēstange; 2 verkoudheid: mèt dao zoe lang – hieël bēzwèt – in d'n trēk (tocht) te stoeën, hōb iech (miech) 'n gooj kaw bi-jein gēdoeën.*

kawd (bn.; kawwēr; -ste), **1** [Mnl. *cout*, *caut*, Eng. *cold*, Hd. *kalt*], koud: *iech hōb 't kawd; de sop wuuert kawd; zèt 't beer ins kawd; iech hōb kaw han (veut) mèt det kawd waer; 2 ontsteld: van det vèrsjrikkēlik nów(t)s waerdēn iech hieël kawd, ik ijsde ervan; 3 (uitdr.) det vroumēs is zoe kawd es 'ne stein, onhartelijk, hoogst ongevoelig, onbewogen; dao kri-jg iech 't neet kawd of werm van, dat doet me niets, het laat me onverschillig, ik heb er geen baat bij maar ook geen nadeel; waas-te dao zègks, det vilt op geine kawwe stein, dat vergeet ik niet; det zaakskēn is miech kawd op m'ne maag gēvalle, daardoor was ik onaangenaam verrast; hae bloeēs kawd en werm, hij was dubbelhartig; det is mer get kawwe kak, loos vertoon van deftigheid; det wuuert kawd zóngēr te bloeëze, dat lost zich wel op; wèts-te det 't hi-j kawd optruk, dat zich koude verspreidt vanuit de vloer?; 't truk miech kawd op, eerst had ik enkel koude voeten en nu begint de koude zich in mijn heel lijf te doen gevoelen.*

kawdwammēse (onoverg.; kawdwammēsde, h. gēkawdwammēs) [zeer sterk veroud.], gezellig bij het vuur zitten: *de aw mannēn hawwe kaw veut gēkrieëgēn en daovuur zoeëte ze kazēlēntaere rōnd de staof get te kawdwammēse.*

kawf (o.; kawvēr; kejfke), **1** [Mnl. *calf*, Eng. *calf*, Hd. *Kalb*], **1** kalf: *kawfsgēbraod,*

kawfsgèhak, kawfскоп, kawfskortèlèttèn en kawfskarmènaaj, al det lékkers kump van 't kawf; 2 onnozelaar, sufferd, domoor, lomperd, kinkel: det kawf is zoe lómp es e kujke; laot det kawf toch in z'n eige vèt (gaar) staove (laat hem stilletjes doen), want 't is toch allèmaol van d'n hónd z'n kónt (waardeloos) waat det kawf vaerdig maak; 3 (uitdr.) kawf bli-jfs-te mer ei jaor, ieëzèl d'n hieël lieëve; kejfkès make, braken; ki-jke wi-j e neuchtër kawf, onnozel kijken; haef haef de ków mèt 't kawfgèkoch, hij heeft een vrouw getrouwd die in verwachting was.

kawfslaer (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Kalb(s)leder*], kalfsleer: *jéskes, hawse, sjoon, reeme, sakkossje, 't wuuërt allèmaol gèmaak van kawfslaer.*

kawfvleis (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Kalbfleisch*], kalfsvlees: *bi-j 't woeërd kawfvleis dènke wieë o.a. aan staofvleis mèt sjampèljóns, taedëvoo (tête de veau) en aan kawfskortèlètsjës, mer ouch aan kawfslieëvèr en kawfssësi-js.*

kawnaas (v.; -naze; -naeske) [spotnaam], koukleum: *'t waas vuur di-j kawnaas 'ne kawwèn doesj (een grote ontuchtering, een tegenvaller) tón z'n ma zag det gei werm watèr waas, ómdét de brannèr van de sjoffaasj kèpot waas; tón di-j kawnaas dao stóng te ri-jjère wi-j e louf (e blaad), vroeëg dae sjotsèn h'm of z'n vot mësjujn waas tówgèvroëere.*

kawve, 1 (onoverg.; kawfde, h. gèkawf) [Eng. *to calve*, Hd. *kalben*], **1** kalven: *es-te neet wèts det e kejfke kump van 'n ków di-j haef gèkawf, dèn bès-te 'n dik kawf; 2 een koe helpen kalven is geen kattenpis: 'Es 'n ków mótt kawve, kómmèn ieërs de väärpúuëtsjës van 't kejfke nao bówte. Vuur 'n ków te hélpe kawve bunk de boor ein ènj van 'n kaord (touw) rónd de púuëtsjës en 't*

angèr ènj rond 'ne stek, woenaò e man of twieë dri-j aan de stek trèkke vuur 't kejfke nao bówte te hélpe. Haef de ków gèkawf, dèn wach de boor tot de rein (nageboorte) ouch is aafgèkómme. Vreugèr waerde dikke kejfkès, woe e mësji-jn aan te pas kwoeëm, dèk kèpot (doeëd) gètrokke. De vittèrnaer mós 't doeëd kejfke dèn in de ków ówtzaege.'

3 (uitdr.) *'t zal gèbuuèrèn es d'n os haef gèkawf, nooit.*

kawvèrleefde (v.; -s; -ke) [Eng. *calf love*], kalverleefde: *de ieërste leefdèn of jeugleefde [Hd. *Jugendliebe*] zègk mer de ieërste verleefdheid van jóngès en maesjës, neume we de kawvèrleefde; hōbs-te de kawvèrleefdèn achtèr de rök, dèn bès-te lichèlik druuëg achtèr d'n oeëren (niet meer onervaren) en bès-te gèreid vuur sèrjeus werk.*

kawwèpla(h) (m.; kaw pla(h)s; kawd pla(h) ke, korte 'a' uitspreken) [Fr. *plat* (koude schotel, gerecht, gang), **1** koude schotel, hors-d'oeuvre [Hd. *Horsd'oeuvre*]: *'t kawd sjuuëtèlke woe d'n dèkstèn ti-jd get lègummèn en get vès opligkèn en det we vuuër de sop ieëte, is e kawd pla(h)ke; 2 koude schotel eten we vooral bij warm weer: 'Mèt 'ne kawwe pla(h) meine wieë de kaw sjoeëtèl di-j we sèrtów soeëmèrs ieëtèn es 't te heit is vuur get werms te ieëtèn en woe o.a. allèrlei soeërte vleis, vès, lègummèn en hel eijèr op ligke, waat dèn gei vuuërgerèch mer 'n hoofgerèch is.'*

kazèl (m.; g. mv.; g. dim.), geklets, gewauwel: *de kazèl van det zaegbrieëd kump miech doeër naas en oeëren ówt (van het geklets van die zageman heb ik meer dan genoeg).*

kazèlaer (m.; -e; -ke), kazèlkónt; keuvelaar: *es-te nów en dèn ins get stuis te kalle mèt de luj, waat hieël tof is, dèn bès-te e bitsje 'ne kazèlaer mer zieëkèr geine luuëtèraer of 'ne*

mówlëmieëkër (kletsmajoor).

kazële (onoverg.; kazëlde, h. gëkazëld) [D. (Keuls) *quasele*, D. (Rijnl.) *quaseln*, Hd. (inf.) *quasseln*], sajële; (m.b.t. kletsen zonder iets zinrijks te zeggen) zwetsen, keuvelen: *di-j kazëlkónt kan oore stoeën kazële zóngër get te zëgke waat e bitsje van tël is* (zonder iets zinvol te vertellen); *vuur avëntów ins lékker stoeën te kazëln hoofs-te gei mooswi-jf of geine mówldër (mówljanës, mówlëmieëkër) te zeen*.

kazëlkónt (m. en v.; -e; -kuntsje), kazëlaer (zie ald.).

kazzak (m.; -ke; kazzékske) [1709 *casack*, Sp. *casaca*, It. *casacca*, Russ. *kazak*, Fr. *casaque*], **1** boezeroen, kiel: *'ne li-jnën of këtówne keel mèt brei mówwe, wi-j de Hollénjers in 't noeërdën* (vanaf Noord-Brabant) *aanhöbbën es ze karnëval veere, is 'ne kazzak*; **2** jas: *de jas van e këstum wuuërt op sómmigge plaatsën ouch waal ins 'ne kazzak gëneump*; **3 (uitdr.)** *höbs-tën in de pollëtik d'ne kazzak gëdrejd* (de huik naar de wind gedraaid, ben je van de ene partij naar de andere overgelopen), *dën höbs-tën innins 'n angër (pollëtikke) meining*.

kazzakkëndrejjer (m.; -s; -ke), jassëndrejjer; kazakdraaier (gew.), kazakkeerder (gew.), windvaan: *dae kazzakkëndrejjer vërangërt van përti-j wi-j 'nën angëre mins van óngërbóks, erg vaak*.

kazzëkin (m; -s; -ke) [laatste lettergr. uitspr. als 'in' in het Fr. *'casaquin* (kort vrouwenjasje); Fr. *casaque* (korte jas), Sp. *casaca* (jak, korte jas)], golfke, kazzjevék [Russisch *kacavejka*, Pools *kacawejka*, Waals *cazawik, cazawé*, D. (Rijnl.) *Kaseweck*], kort, gebreid damesjasje: *e gëstrik, kort jéske – sërtów vuur vrouwluj*

– mèt lang mówwën en mèt knuipkës van aan d'n hals tot aan de bówk nagël (navel) *neume we e kazzëkinke; jóng, pak miech ins me kazzëkinke, want 't wuuërt miech hi-j op 't tëras te kawd in me blujске*.

kazzërne (v.; -s; -ke) [Fr. *caserne*, Hd. *Kaserne*], **1** kazerne: *in sómmigge kazzërnes, woe 't vreugër stikde van de sëldaote, stik 't nôw van de vlöchtëlinge*; **2 in een kazerne hadden sommigge dienstplichtigen een specifieke taak**: *'Bi-j d'n tróp waas iech es addzjunk (adjunct) van d'n opveujingskaptejn e soeërt zjoernalis en mós iech o.a. m'nën hieëlën term (legerdienst) lank o.a. uuvër allës waat zich in de kazzërne rëpden of reurde, e stökske sjri-jvën en dao élke maond(sj) vuur élke millëtaer van 't rizzjëmënt e beukske van make, 't battëljóngsti-jdsjrijf. En zoe woeëre d'r nëteurlik nog angër pie(j)ötsjës di-j in hunnën term neet al te dëk e gëwieër zoeëge.'*

kazzjevék (m.; -ke; -ske), kazzëkin (zie ald.).

kë(r)nalie (v.; -s; -ke), knaaje, kannaalje, kannaj (zie ald.).

këbóts (v.(m.); -e; -ke) [van het Lat. *'caput* (hoofd); MR 1673 *cabouts*, MR 1668 *wit cabouts*, Fr. *caboche* (fam. voor hoofd), (*chou*) *cabus* (kabuiskool), Waals *cabosse*, Eng. *cabbage* ((sluit) kool)], kabbóts, këbótsëmoos; kabuiskool, kopkool, kropkool, kapperkool: *es-te diech swënt(sj)ërs 'n kortlèt of e stök sësi-j's mèt 'n poeërsie këbóts(ë)(moos) its, dën höbs-te lëttërlük d'ne bówk vol* (dan heb je een voldaan gevoel), *mer iëët 't neet te dëk achtërein, want dën höbs-te d'r al rap d'ne bówk van vol*, (vulg.: dan komt het je al vlug de strot uit); *këbóts neume we ouch sëvoeëje* (savooi, savooie, savooiekool), *ómdët dae sërtów ówt de Savoie kump*;

këbóts is witgieël en haef gëkrolde blajër; de röntëlóm van Bilze neumde ze vreugër këbótsëland.

këdastër (o.; -s; -ke) [Lat. *catastrum*, Fr. *cadastre*, Hd. *Kataster*], **1** kadaster, openbaar register: *’t këdastër is ’n oeëpënbaar li-js van alle ónneurënd good; 2* dienst voor het bijhouden van de kadasters: *’nën amtënaer dae op ’t këdastër wirk, mót ’t këdastër invöllën (bijhouden) en bëware; 3* (meton.) gebouw van die dienst: *’t gëbów woe de amtënaere van ’t këdastër wirke, neume we ouch ’t këdastër.*

këddel (m.; -e; -ke) [Mnl. *querdel*, *quardel* (smalle leren strook), Kil. (Vroegnieuwned.) *querdel* (grove schoenveter), D. (Keuls) *Kädder* (strook van leer), D. (Rijnl.) *Kettel* (kleine lap), *Küttel* (oude, versleten lap)], **1** versleten kledingstuk: *dae këddel van ’n bóks doon iech nimmieë aan; 2* uitgerafeld kledingstuk: *van dae këddel van e kleid hange de dräöj tot oppe grónd; 3* versleten voorwerp: *gieëf dae këddel van ’ne fits mer aan d’n awdi-jzërmarsjang.*

këdèt (m.; -te; -sje) [ca. 1520 *een groot cadet* (een hele baas, kerel, snaak, jonge en knappe man), Fr. *cadet*], **kaddèt**; **1** (vroeger) voetballer jonger dan 12 jaar: *nów zeen de voetballërkës bi-j U5 of U7, mer vreugër woeëre det dujvëlkës, mieniemën of këdëtte; 2* belhamel, deugniet: *es ze e jaor of dértieën zeen, kóns-te diech traan vërwachte det tiech di-j këdëtsjës nów en dén get vaerdig make (ówtstieëke); 3* waaghals, durfal: *de jóngste van ós is ’ne këdèt dae vuur niks of neemës sjrik haef en allës dörf; 4* leerling van de militaire school: *ómdét ‘cadet’ in ’t Frans ‘jóngste zoeën’ bëteikënt en ómdét in d’n adël in Gascogne (Zujd-Frankri-jk) de jóngste zäons dëk offëseer wuuëre (waerde) bi-j d’n tróp, zeen we jóngës en maesjës di-j de millëtaer sjoeël volge, ‘këdëtte’ goeën*

neume.

këdoo (m.; -s; -ke), **kaddoo**; **1** [Fr. *cadeau*], geschenk, cadeau: *kri-jgs-te bëvuurbeeld ’n gouje horloëzje këdoo, dén höbs-te ’nën deure këdoo gad; 2 (uitdr.) ‘Dae mins van miech, dae gaef iech tiech këdoo (is een vent van niets), ’zag Truike tón ze op sjeije stóng; waat höbs-te miech toch nów këdoo gëdoeën?, waarmee heb je me nu toch opgezadeld?; det kri-jgs-te këdoo, dat hoef ik niet meer; det is geine këdoo, dat is geen lolletje.*

këduk (bn.; -kër; -ste) [Lat. *cadere* (vallen), *caducus* (vergankelijk), me. Lat. *caduca* (voorbijgaande dingen), Fr. *caduc*, Hd. *kaduk*], **kadduk**; **1** kaduuk, wankel, bouwvallig, kapot, vervallen: *iech höb bi-j ós in oos këduk oprëkske nog zoe e këduk wasmësjj-jn stoeën det iech gaon gëbrujke vuur zjëranie(j)ums in te zëtte; 2* versleten, afgeleefd, op, zwak: *ómdét Lei z’n hieël lieëvën haef gëwouf, gësjörg en gëdoeën, zit-ër nów wi-j e këduk (afgeleefd) ménkën in z’ne këdukke (versleten, kapotte) zieëdël (zieëtël).*

këdukkëlik (bn.; -kër; -ste), **sjëppentig**; bouwvallig, versleten, kaduuk [Hd. *kaduk*]: *di-j këdukkëlikke koeëj stuit op ’t ómvalle, want de moöre stoeën al sjeif.*

këdzjel (m.; -e; -ke), **kadzjël** (zie ald.).

keel (m.; -e; -ke), **1** [Mnl. *kedel*, *keel*, Hd. *Kittel*], kiel, hemdjasje, boezeroen, overkleed: *in oos land en in Holland hawwe de beure vreugër ’ne blawwe keel aan; 2* minder fraai kledingstuk: *zoe ’ne keel doon iech neet aan, want dén loup iech vuur sjöppëgék; 3 (uitdr.) Sint-Mëcheel vërdri-jf de struuëjën hood en de li-jne keel (weerspreuk: na Sint-Michiel – 29 september – wordt het kouder); 4 oud Maaseiker*

- gedichtje**, bij het slapengaan en soms ook bij het wakker maken van de kinderen zei vader of moeder: *'Sint-Mëcheel, trèk miech aan mi-jne keel; neet te vreug en neet te laat; es de klok zès oore (of een ander uur) slaat (sluit).'* (Opgetekend door mevr. Josée LATOUR)
- keemël** (m.; -s en -e; -ke) [Lat. *camelus*, Gr. *kamèlos*, Mnl. *camele*, *kemel*, Eng. *camel*, Hd. *Kamel*], **1** kameel: zie *kammieël*; **2** stommeling, lomperik, lomperd: *ÿ is alti-jd koekoek eine zank mèt dae keemël, want di-j lómpe ków vërbradzjèlt (vèrhatsbats, vëróbzak = verbrodt) [D. (Rijnl.) verbuppsacken] allès; 3* misstap, grote fout, flater, bok: *tón iech in de plaats van dae bók det rieëkèn in z'n (häär) batse sjoeët, waas det 'nèn dikke keemël; 4 (uitdr.) höbs-te 'ne keemël gësjoëte, dén höbs-te 'n zwaor fout gëmaak.*
- keen** (v.; -e; -ke), klaof; **1** huidkloof, kloof: *swènt(sj)ërs hób iech gëmeinlik keenèn in m'n han en m'n luppe, van de kaw nêteurlik; 2 voor huidkloven hoefde je vroeger niet naar de apotheker: 'Vreugër zagte ze des-te get pis (urine) aan d'n keene mósdës doon vuur ze rap te doon gënieëze, waat hieël erg pikde (een prikkelend gevoel veroorzaakte). Pis waerde trouwës onnog vuur angër kwaolèn aangëraoje. En piski-jkërs koste diech zjus (?) zëgke waas-te mankeerdës.'*
- keer** (v.; -e; -ke) [Mnl. *kieren* (draaien, een deur openzetten)], kier: *laot de duuër op 'n keer oeëpe; zèt de duuër mer op 'n keer; Bram, di-j snoeëtërbél, waas doeër de keere tösse de plenk van de sjeur aan ÿ loore, want de maag en de knech woeëren oppèn uuëverdèn get aan ÿ doon waat-ër hieël raar vóng.*
- keesli-js** (v.; -te; -je), keezërsli-js (zie ald.).
- keesplicht** (v.; g. mv.; g. dim.), kiesplicht, stemplicht: *in Belsj is keesplich en dus mós-te vanaaf 18 jaor goeën stömme; sjoeëns det (ofschoon) wieë de keesplich höbbèn in oos léndsje, zaet of dènk e groeët pak keesplichtigge: 'Gieë kónt (vulg.) ze miech kusse (miech nao de kloeëte loupe) mèt eur keezinge'.*
- keevër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Käfer*], **1** tor, kever: *de échelste vluuëgëls van 'ne keevër ligkèn opgëvouwën óngër z'n sjilde, di-j tégëli-jkërti-jd z'n vöörste vluuëgëls zeen; 2* auto: *de keevër, 'nèn ottoo van Volkswage, waas van vuuër d'n oeërlog (WO II) in prodduksie, mer saer 2003 wuuërt-ër nimmieë gëmaak.*
- keeze** (overg.; koeës, h. gëkoeëze) [Mnl. *kiesen*, Fr. *choisir*, Eng. *to choose*], kiezen: *in de lieëvën höbs-tèn alti-jd de kääs en zelfs es ze diech vraoge vuur te keeze, höbs-te nog de kääs tösse keezèn en neet keeze.*
- keezël** (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Mnl. *keisel*, *kiesel*, Hd. *Kies*], grind, kiezel: *'Óngëvieër twelf mëljówn jaor gëlieëje, tèn ti-jje van 't mioceen', is de Maas óntstange. In 't pleistoceen' (2,58 mëljówn tot 11.700 jaor gëlieëje) haef ze hi-j vanówt de Voggeeze, Noeërd-Frankri-jk en de Ardénne zwërfstein en brównne zand achtërgëlaote. In 't holoceen' – 11.700 jaor trök tot nów – haef ze aan de Maaskant dén mëljówne tón keezël aafgëzat. In de i-jsti-jjën höbbe glétsjers dao nêteurlik 'n groeëte rol in gëspäöld.'; Zie ook: *Maas en maaskeezël.**
- keezëlgaat** (o.; -gatër; -gieëtsje), **1** [Hd. *Kiesgrube*], grindgroeve: *zeet gieë al ins goeën ki-jkèn aan ÿ nów keezëlgaat in Ieële, woe ze nów aan ÿ werk zeen mèt de moddërnste baggërmësjijne?; 2* ontgonnen grindgroeve: *vanówt e vlegmësjij-jn duit oos Maasvallei mèt al di-j keezëlgatër*

dènkèn aan e maonlandsjap, waat get sjoeëns is (wat alles behalve fraai is, wat al te erg is).

keezëlsteîn (m.; -stein; -ke) [Hd. *Kieselstein*], kiezelsteen: *mèt e plat keezëlsteinke, 'ne sjuffëlaer, ginge de kènjër vreugër sjuffële (zie ald.) aan de keezëlgatër.*

keezëlwieëg (m.; -waeg; -waegske), **1** [Hd. *Kiesweg*], grindpad: *vuur neet alti-jd in de pratsj te mótte loupe, hóbbe wieë langs d'n hoeëf e keezëlwaeagske gëmaak; 2* kiezelweg: *ouch naodét de makkëdam al lang waas ówtgévónge, maakde ze nog jaorërlank keezëlwaeag en bëtónge waeg.*

keezër (m.; -s; -ke) [Mnl. *kiesen*], kiezer: *'t zeen de keezërs di-j bi-j de keezinge de kaarte sjódde (beslissen over de uitslag), woedoeër sómmigge përti-jje dèk hieël van de kaart aaf zeen (uitgediend zijn).*

keezërsli-js (v.; -te; -je), keesli-js; kiezerslijst: *adrësse kóns-tën oppe gëmeinte békans neet vaskri-jge, mer de kóns tiech vuur e paar euroo waal de keezërsli-jstën aansjaffe.*

keezing (v.; -e; -ske) [vrijwel altijd meervoud; Kil. *kiesinghe*], vërkeezinge; verkiezing(en): *es wieë op d'n daág van de keezinge zeen goeën stómme, wachte wieë gëlaotën (berustend) op d'n ówtslaag, want dën kóns-te d'r toch geine sikkëpit mieë aan vërangëre.*

kéggelaer (m.; -e; -ke) [mogelijk uit 'kakenestje' (van 'kak-in-nest') (nestkuiken)], nestblijver (tegengestelde van nestvlieder): *zoelang es de vuuëgëlkës in e nëske nog gein vaerkës hóbbe, neume we ze kéggelaere; e kéggelaerke det ówt ze nëske tówmëlt, is e vuuëgëlke vuur de kat (is ten dode opgeschreven).*

keigël (m.; -s; -ke) [Mnl. *kegel* (pop in het kegelspel), Hd. *Kegel*], kegel: *oppe dörpe ginge de mansluj vreugër nao (na) de hoeëgmës nao (naar) de keigëlbaan vuur mèt de keigëls te spuuëlen en vuur tégëli-jkërti-jd duchtig get pinte te pakke (biertjes te drinken).*

keigële (onoverg.; keigëlde, h. gëkeigëld), **1** [Hd. *kegeln*], kegelen: *keigële doon we mèt keigëls en keigëllallën op 'n keigëlbaan; 2* ontslaan: (**uitdr.**) *keigële ze diech op 't werk bówte, dën bës-te de werk kwi-jt en hóbbs-te vääöl ti-jd vuur o.a. te goeën keigële; 3* buitenkegelen: *es ze diech örgës de duuër ówt keigële, dën ligks-te dao bówtën en hóbbs-te mësjujn onnog e paar blaw plékke; 4* (samenst.) *bi-j det opstuuëtsjën hóbbe de pollisse miech uuvërhoup gëkeigëld, omvergeduwd, -gestoten.*

kejjërig (bn.; -gër; -ste), fris, killig, koud: *'t is nog mer séptember, mer op sommigge aovënde kóns-te toch al e jéske vërdrage, ómdét 't dën al aan de kejjërigge kant is.*

kejjërlik (bn.; -ker; -ste), kouwelijk: *bës-te kejjërlik aangëlag, dën bës-te gëveulig vuur de kaw [Hd. *kälteempfindlich*] en bës-te dus 'n kawnaas di-j dèk stuit te ri-jjërën of te sjujvëre (beven) van de kaw.*

kejt (m.; -e; -sje), afgesleten en bijna vierkante beugelbal: *tón we aan 't keigële woeëre, blaef de bal zjus vuuër 't i-jzëre pörtsje ligke, want rolle kos dae kejt nimmieë.*

kejte (onoverg.; kejtde, h. gëkejt), **1** gooien bij het knikkeren: *goeëjs-te bi-j 't marmële gëwuuën en sjuts-te d'ne marmël dus neet mèt 'n knippërbëwaeging, dën hóbbs-te gëkejt; kejte maag neet, want det is gëfówtëld; 2* met een steen gooien: *vuur te ki-jke wi-jvääöl fors we in oos forsëbollën hawwe, ginge we aan de Maas get kejte*

vuur 't wujdste.

kejtsërd (m.; -e; -sje), **1** goed tikkende knikker: *bi-j 't marmële späölde de kënjër 't leefste mèt kejtsërde; 2 wat was een 'kejtsërd'?* 'ne Kejtsërd, 'nën hëlle marmël, goeëve de kënjër neet gaer ëwëg es ze vërloëëre. 'ne Kejtsërd waas 'ne marmël woës-te 'kejts' bi-j huuërdës, es dae op d'n hëlle (verharde grond) voeël (vieël).'

këlas (v.; -se; keléske) [Fr. *culasse*], cilinderkop: *de bujs woe zich bi-j 'ne mottäör de zujgër – op en aaf – in bëwaeg, is de sillindër (cilinder) en de kop dae dao boeëvënop zit, is de këlas; es de zjwin [uitspraak als in Fr. 'joint'] de këlas [Fr. joint de culasse = cilinderpakking, koppakking] nimmieë tegooj aafslut, truk de zujgër nëteurlik nimmieë wi-j 't mót.*

kélder (m.; -s; -ke), **1** [Mnl. *kelre, keller*, Eng. *cellar*, Hd. *Keller*], kelder: (**uitdr.**) *höbs-te watër in de kélder, dén zeen d'n bóksëpi-jpe te kort; 2* [Eng. (wine) *cellar*, Hd. *Weinkeller*], wijnkelder: *m'ne kammëraod haef e good kélderke mèt Franse wi-jnkës van de bëste wi-jnjaore.*

kéldergaat (o.; -gatër; -gieëtsje), **1** venster- of luchtopening in een kelder: *same mèt de gooj loch waas doeër 't kéldergaat 'n brówn rat (kélderrat) bënnëgëraak; 2* toegang tot een kelder: *nów we strak (weldra) klein kënjër höbbe, mótte we 'n duuër in 't kéldergaat zëtte.*

kélke (o.; -s; -), **1** praatje: *iech höb nog e kélke gad mèt dae kálmieëkër (praatjesmaker) van hi-jboeëve; 2 (uitdr.) det is ouch mer kélke (zeivër), dat is ook maar een (afgezaagd) praatje (zever, verzinsel).*

këlle, **1** (onoverg.; kéldë, h. gekéld) [Mnl. *kelde* (koude), Hd. *Kälte* (kou), *kalten* (koud

worden, afkoelen), *kälten* (koud maken, doen afkoelen)], tintelen: *m'n han, m'n veut en m'n oeëre këlle, want iech bèn bëkans bëvroëëre van de kaw; 2* (m.; id.; -ke) [Hd. *Kelle* (pollepel, soeplepel)], kookketel: *bi-j ós is 't zoe det wieë ieëte waat de këlle (pot) sjaf, mer in Zwitsërland ieëte ze waat de këlle guuëf [D. (Zwi.) essen was die Kelle gibt].*

kélegier (bn.; -dër; -ste) [door methathesis (plaatsverwisseling van een klinker en een medeklinker) uit 'ker(re)gel'; Hd. *karg* (karig), *kärglich* (schamel)], **1** karig, sober, armoedig, schriel, schraal, zuinig, schamel: *nae, 't is dao geine vëtte bi-j di-j érmoodzejjërs, al jaore lank kalësmale (niets op tafel), ech kéllegier op alle gëbeed; 2 (uitdr.) bës-te kéllegier, dén bës-tën allës kwi-jt.*

këlom (v.; -me; -mëke), **1** [Eng. *column*, Hd. *Kolonne*], (m.b.t. een reeks getallen) kolom: *tëls-tën in di-j këlom si-jfërs allës bi-jein, dén kri-jgs-tën e gëtal mèt zës si-jfërs; 2* [Lat. *columna* (zuil), Mnl. *colomme*, Fr. *colonne*, Eng. *column*, Hd. (vaktaal) *Kolonne*], kolom, vak van een pagina: *vuur daen teks höbs-te zieëkër veer këlomme vandoon; 3* [Fr. *colonne*, Eng. *column*], zuil [Hd. *Säule*]: (*waerëld*)*bëkënd zeen de këlomme van Hercules – Calpe en Abyle dus – di-j de grens van de bësjaafde waerëld aangoeëve [Calpe (in Spanje) en Abyle (in Marokko) zijn twee kuststeden, die respectievelijk aan en niet zo ver verwijderd van de Straat van Gibraltar gelegen zijn].*

këlon (v.; -ne; -nëke) [Lat. *columna*, Fr. *colonne*, Eng. *column*, Hd. *Kolonne*], colonne: *bi-j d'n tróp höbbe wieë lieëre marsjeerën in këlonne; op mënäövërs ginge wieë in (mèt) 'n këlon tangs (tanks) en kammi-j(j)aos.*

këloonie (v.; -s; -ke) [Lat. *colonia*, Fr. *colonie*, Eng. *colony*, Hd. *Kolonie*], **1** vreemdelingen van dezelfde natie: *kënt gieë örgës 'n stad in de waerëld woe gënóg Mëzeikënaere woeëne vuur dae groep Mëzeikënaere de Mëzeikër këloonie te kónne neume?; de Hollandse këloonie in Mëzeik woeënde sërtów op de 'Oranjëlaan' (Oude Ophoverbaan), mer nów zeen d'r e pak de streep uuëvër; 2 grote groep dieren, vogels, bacteriën, enz.: *aan de Maas zit 'n këloonie krejje; Zjilbaer haef 'n këloonie bakteeriejën in z'n naas; 3 vakantiekolonie: *tón Dreeke t.b.c. haw, haef tër maonjën in 'n këloonie in de Zwitsërse berg gëzieëte; 4 wingewest, kolonie: *de Kóngoo waas 'n këloonie van Belsj.****

këmeedie (v.; -s; -ke) [Lat. *comoedia*, Gr. *kōmōidia*, Fr. *comédie*, Eng. *comedy*, Hd. *Komödie*], **1** valse vertoning, gehuichel, veinzerij: *es Kaspaar z'ne baas zujt, is hae zoe fi-jn es pöppëstrónt, mer det is zujvër këmeedie van dae bóksësji-jtërd; 2 grappige vertoning: *tón Bram, dae patjakkër (patjappër) aan 't ówtlègke waas det z'n vrouw h'm verzörgde wi-j e vuuëgëlke, tërwi-jl eedërein wèt det 't wi-jf 'n échte tang is, móste we ins good lache mèt det stökske këmeedie.**

këmeediejant (m.; -e; -jéntsje) [Hd. *Komödiant*], iepëkrieët; komediant, veinzer, huichelaar: *en 't waas van dit en 't waas van det, en hóndërd (dówzënd) waas gein ein (wordt gezegd als iemand geen einde kan breien aan zijn verhaal), mer wi-j 't t'rop (trop) aankwoëëm, waas allës van niks mèt dae këmeediejant.*

këmi-js (m.; -këmi-jze; -ke) [Fr. *commis*], doewaan; tolbeambte, douanier, douanebeambte, douaneambtenaar: *tón de këmi-js aan Bazzil vroëg of tër niks aan te gieëvën haw, zag dae koddigge (komische*

kerel): 'Staot gieë hi-j mësjujn vuur de kërjeuzënaas (nówsjieërigge naas) ówt te hange, mënieër?'

këmi-jzëbroeëd (o.; g. mv.; g. dim.) [samenst. van Hd. *Kommiss* (leger, militaire dienst) en *broeëd*], commies, commiesbrood: *këmi-jzëbroeëd is broeëd, d'n dëkstën ti-jd tërvebroeëd, det de sëlðaote bi-j d'n tróp iëete.*

këmi-jzëkieës (o.; g. mv.; g. dim.) [verhaspeling van 'këmi-jn' (komijn) en 'kieës'], komijnekaas, komijndeekaas: *këmi-jzëkieës wuuërt sërtów gëmaak van aafgëroumde mèlk woe këmi-jnzaod in wuuërt gëdoeën.*

këmik, I (m.; -ke; -ske) [Fr. *comique*, Eng. *comic*, Hd. *Komiker*], grapjas, komiek, clown, grappenmaker: *tón Maan, dae këmik, mówle bëgos te trèkke, mós iech lache wi-j 'ne kirmishónd; II* (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Lat. *comicus*, Gr. *kōmidos*, Fr. *comique*, Eng. *comic*, Hd. *komisch*], **1** komiek, potsierlijk, grappig, lachwekkend, komisch: *Dri-jk, dae sjotse, vërtelde 'n këmikke móp uuvër e kèpotsje (condoom), woe eedërein zich kèpot mèt mós lache; 2 vreemd, zonderling, eigenaardig, gek, raar: *'t is këmik det dae mótskop (ingekeerde stijfkop) innins zoe këmik duit.**

këmille (m.; g. mv.; -ke) [me. Lat. *chamemelon*, Gr. *chamaimèlon*, Fr. *camomille*, Eng. *camomile*, Hd. *Kamille*], kamille: *bës-te vërkawd, drënk tiech dën 'n tas (zjat) këmille mèt 'ne lieëpël fleer (vlïer), krówp dën in de bèd en sangërendaags bës-te gësjaapeerd (hersteld).*

këmissie (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *comissio*, Fr. *comité*, Eng. *committee*, Hd. *Kommission*], kómmëteit, kómmëtee; commissie, groep, team, gremium (college): *de këmissie*

di-j 't Van Eyckjaar haef vuurbereid en gëorganizeerd, hêtde 'Cultureel Platform'; **2** boodschap: saotêrdigs doon wieë gemeinlik de këmissies; **3** kleine en grote behoefte: ómdét 't (h)ujskên (wc) hi-j zjus óm d'n hook is, is det hi-j e gëloups van minse di-j 'n klein of 'n groeëte këmissie goeën doon.

këmood (m.; -e; këmeudsje) [Lat. *commodus* (geschikt), Fr. en Eng. *commode*, Hd. *Kommode*], kommoed; commode, latafel, ladekast: e lajêkésken of e lajêtäöfêlke neume wieë 'n këmoed; oppe këmoed stoeën e paar vaeskës en fottookës van de kênjêr.

kemp (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Lat. ben. *cannabis sativa*, Gr. *kannabis*, Eng. *hemp*], hennep, cannabis: in 't Êngêls woeërd 'hemp = hennep' hobbê wieë de 'h' in 'n 'k' vërangêrd en zoe kómme wieë aan kemp; kemp is e soeërt neetêl woe wieë touw, zeildook en hasj (hasjies) van make; is Sintêrklaos z'ne baard van kemp?

Kémpenaer (m.; -e; -ke); **Kempenaar**: 'Kalle wieë uuvêr de sjaol Kémpenaere, dén dênke we toch mieë aan de sjaole zandgrónd es aan de minse zelf. Ómdét de Kémpenaerên op dae sjaole Kémnisse grónd alti-jd hel hobbê mótte wirke vuur aan de kos te kómme, zit det hel wirke nog alti-jd in di-j Kémpenaerên hun karraktaer.'

kémphaenke (o.; -s; -) [Hd. inf., scherts. *Kampfhahn*], kemphaan, ruziezoeker, twistzoeker, vechtersbaas: zêts-te di-j twieë kémphaenkës bi-jein, dén vleege de stökke d'rvanaaf (dan gaat het er hevig aan toe), want d'n eine wilt zich neet óngêrgieëve (neet óngêrdoon = zich de mindere tonen) vuur d'n angêre.

kémpzaod (o.; g. mv.; -zäödsje) [Eng. *hempseed*], **1** hennepzaad: de nuuêtsjês di-j

aan de vrouwêlikke këmpléntsjes greuje, neume we kémpzaod; **2 (uitdr.)** gieëf h'm get kémpzaod (om iemand aan te sporen), dén is det gêhaspêl (gesukkel) óngêrhand (weldra) aafgêloupe.

këmujnie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *communion*, Hd. *Kommunion*], **1** communie: vreugêr ginge békans alle kattêli-jke sóndigs nao de mès en te këmujnie; **2 eerste communie**: 'Höbs-te d'n iêerste këmujnie gëdoeën, dén moogs-tên êlken daäg te këmujnie goeën en bès-te kënd(sj) van Jeezêke, mer es de kênjêr hun pléchtigge këmujnie hobbê gëdoeën, loupe ze de kirk allêwi-jl nimmieë óm (dan gaan ze niet veel meer naar de mis).'; **2 (uitdr.)** höbs tiech d'n këmujnie al gëdoeën?, ben je wel oud genoeg hiervoor?

këmujniekant (m. en v.; -e; -kêntsje) [Lat. *communicans*, Fr. *communiant(e)*, Hd. *Kommunionkind*], **1** (eerste) communicant(e): hobbên awwêrs 'ne këmujniekant, dén is det vuur de meiste 'n gooj raej vuur e groeët fieës te organizeere; **2 zevenjarigen moesten eerst biechten**: 'Vuurdet de këmujniekêntsjes vreugêr hun iêerste këmujnie doeëge (dieëge), ginge ze ochêrm vuur d'n iêerste kieër hun klieëzaod (klieëzäödsje) vërkoupe (gingen ze voor de eerste keer biechten).'

kémul (m.; -s; -ke) [Fr. *cumul*], bijbaan, cumul, nevenfunctie, cumulatie, bijbetrekking: minse di-j zich gaer 'nên euroo bi-jvêrdeene, hobbê dèk 'ne kémul; Krit is meistêr, mer nao z'n oore (na zijn dagtaak) is-têr nog tot hawvêrnach baezig vuur (mèt) z'ne kémul.

kên(d)s (bn.; g. tr. v. verg.) [stoottoon; Hd. *kindisch*], seniel [Hd. *senil*], dement, kinds: bès-te d'ne kop kwi-jt (in de war), dén kan 't zeen des-te kên(d)s aan 't wuuêre bès;

minse di-j kèn(d)s zeen, zeen e bitsje wi-j e kènd(sj).

kèn(d)sbeîn [in de bijw. verb. ‘van kèn(d)sbeîn aaf’], van kindsbeen af [Hd. von Kindesbeinen an]: *van kèn(d)sbeîn aaf is oozèn Albaer e sjalëvaegërke* (deugnietje) *gëwaes.*

kèn(d)sdeil (o.; -e; -ke) [Hd. Kindsteil], kindsdeel: *waat e kènd(sj) van z’n awwërs örf, ’t wèttëlik örfdeil, is ’t kèn(d)sdeil; bi-j ’n öngërzeuk in 2013 is dujdëlik gëwoeëre det de meiste Bëlzje neet takkoeërd zeen mèt de wèt i.v.m. ’t kèn(d)sdeil; in Baer ze kèn(d)sdeil zoeëte nog örfstökkën ówt ’t örfdeil det z’ne pa bi-j de örfënis van ze pieëtsjën* (meter) *haw gëörf.*

kèn(d)skènd(sj) (o.; -kènjër; -kien(d)sje) [Hd. Kindeskind], *kleikènd(sj)*; kleinkind: *vuur z’n kèn(d)skènjër löp bómpa zich de bein öngër z’n vot ówt; ’t is miech ’n fëlligheid mèt häör kèn(d)skènjër; want dao is gruuëtsje* (grootmoeder) *zoe bli-j mèt es e kènd(sj).*

kènd(sj) (sleeptoon; o.; kènjër, kien(d)sje) [Mnl. *kint*, Hd. *Kind*], kind: **1** (uitdr.) *wieë goeën e kien(d)sje koupe*, een kind nemen, verwekken; *zate luj en klein kènjër zègke de waarheid*, dronkaards en kinderen zeggen de waarheid; *de kènjër van vandaag zeen neet van gistër*, de kinderen worden hoe langer hoe slimmer; *mèt naobërkènjër en mèt naobërrènjër bès-te neet rap bëdroeëge*, omdat je in de gelegenheid was ze van nabij te leren kennen; *woe is det kènd(sj) opgëtrokke?*, wat voor (slechte) opvoeding heeft dat kind wel gehad? [‘optrèkke’ heeft een negatieve connotatie]; *Mëgrit haef e kènd(sj) oppe póf*, zij is ongehuwd, maar heeft toch een kind; *ein moodër duit mieë vuur tieën kènjër es tieën kènjër vuur ein moodër*, tegenover hun moeder schieten

kinderen tekort; *’t kien(d)sjën haef ’ne killoo gëproffëteerd*, is een kilo aangekomen; *iech höb mèt tiech gein kènjër*, ik heb met jou niets te maken; *de kóns ’t di-jn kènjër bieëtër mèt e werm hén(d)sje gieëve*, je kunt je kinderen beter bij leven iets schenken; *klein kènjër, klein zörg, groeëte kènjër; groeëte zörg*, kleine kinderen, klein leed, grote kinderen, grote zorgen; *’ne mieërtse wënd(sj) bëdurf mènning sjoeën kènd(sj)*, maartse wind is onaangenaam; *bi-j dae (di-j) höbbe ze zich vërgis tón hae (zi-j) gëboeëre waas: ze höbbën ’t kènd(sj) wëggëgoeëjd en de naogëboeëte groeëtgetrokke*, wordt gezegd over iemand die niet bepaald moeders mooiste is; *det oos kènjër ri-jke awwërs moogën höbbe*, zeer vrome wens!; *zoe ónnuuzël es e klei kènd(sj)*; *zoe ónsjöldig es e zjus gëboeëre kien(d)sje; ’t kènd(sj) mót ’ne naam höbbe*, we moeten dat benoemen; *diech bès zjus e klei kènd(sj)*, je bent erg kinderachtig; **2 oud slaapliedje:** ‘*Douwe, douwe kien(d)sje, sókkër in ’t mun(d)sje, pieëpërkook in ’t hén(d)sje, vuur oos klein mënneke.*’ (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ); **3 oud Maaseiker knierijdersliedje:** ‘*Róbbe, dóbbe, dób, mi-jne man is gëkómme. Róbbe, dóbbe, dób, waat haef-tër gëbrach? Róbbe, dóbbe, dób, ’n hóws vol kènjër! Róbbe, dóbbe, dób, ’ne stal vol rènjër! Róbbe, dóbbe, dób, ’ne koffiepot. Róbbe, dóbbe, dób, ’nën dëksël drop.*’ (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ)

kënieël (m.; g. mv.; -ke) [dim. van *canne* (rietstengel), Fr. *cannelle*, Hd. *Kaneel* (*Zimt*)], **1** kaneel: *kënieël doon we bv. op appëlvlaaj en ri-jstëpap; kënieël kump van de sjaal* (boomschors) *van de kënieëlboum; doot vuur de smaak get kënieël oppe babbëlaere?*; **2** (samenst.) *kënieëlbuuënkës höbbe neet allein ’ne kënieëlsmaak mer ouch ’n kënieëlleur; de höbs kënieëlpójjër en kënieëlpj-jpkës of -staefkës.*

kènjëraz(j)ie (v.; g. mv.; -ke) [Hd. *Kinderei*], kènjërazje; kinderachtig gedoe, flauwekul, kletspraat, kinderachtigheid, kinderachtige streek, flauwiteit: *iech zeen diech nog neet ritsbómmële mèt d'n sjaeligheede, d'n kènjëraz(j)ie en d'n kènjëréchtigge teure; Diedërik is al in de fi-jftig, mer hae zit toch nog vol kènjëraz(j)ie; kènjëréchtig gëdoons neume we kènjëraz(j)ie.*

kènjërazje (v.; g. mv.; -ke), kènjëraz(j)ie (zie ald.).

kènjërbal (o.; -s; g. dim.); **kinderbal**: 'n *Karnëvalsaktievieteit di-j al hieël get jaore bëstuit, is 't kènjërbal. Dit bal wuuërt gëorganizeerd doeër de leidstërs van de Roodkapkës, di-j d'rvuur zörge det de kènjër zich op vastëlaovëndzóndig en -maondig in 't parrochieséntrum kónnën ówtlieëve. Alle kènjër zeen dén sjik vërkleid en dao is alti-jd ambie(j)aos. De jeugprins kump ouch mètdansën en de groeëte prins duit ouch alti-jd mèt.'*

kènjërbèd, 1 (o.; -de; -sje) [Mnl. *kinderbedde*, Hd. *Kinderbett*], kinderbedje: *nów we de kèn(d)skènjër (kleinkènjër) goeën kri-jge, goeën we 't kènjërbëdsje van oozën awdste van de zöldër (aaf)hoeële; 2* (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. (veroud.) *Kindbett*], kraambed, kinderbed (gew.): *Fien haefe zwaor (léstig) kènjërbèd gad, zij heeft een moeilijke bevalling doorstaan; Mi-jja is in 't kènjërbèd gëblieëve, zij is bij de bevalling gestorven.*

kènjërbëgriëfënis (v.; -se; -ke), **1** begrafenis van een kind: *d'n (de) doeëd en de kènjërbëgriëfënis(mès) van ooze Stan is 't tristigste waat iech in me lieëvën hób mètgëmaak; 2 een kinderbegrafenis vroeger: 'Es e kènd(sj) óngër de twelf jaor gëstórvewaas, dénzörgde de kammëräödsjës vuur de bëgriëfënis. Sjoëëlkènjër en kènjër ówt de naobër droeëge bloome. Maesjës*

hawwën e wit brówdsklëdsjën aan. 't Wit kisje waerde gëdrage doeër veer of zës jóngës ówt de lieëgër sjoëë. De èngëlëmès waerde gëdoeën doeër 'ne geissëlik in 't wit. Nao de mès kraege de drieëgërkës e stök sjóklaat of e paar bruuëdsjës. Oppe kirkhof waerde de kènjër op 'n ëpaarte plaats bëgrave. In sómmigge dörpe droeëg de vadër 't kisje óngër z'nën èrm of op z'n sjouwërs en zat hae 't vää in de kirk naer. Nao de mès ging de vadër dén mèt de pëstoeër nao de (t) kirkhof vuur 't kien(d)sje te bëgrave.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf. Gebruiken te Maaseik en omgeving tijdens de periode 1900-ca. 1950, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-28)

kènjërbook (o.; -beuk; -beukske) [Hd. *Kinderbuch*], kinderboek: *bëkènde kènjërbeuk zeen o.a. Jip en Jannëke, Matilda, Tiny en Dikkie Dik.*

kènjërdoktër (m.; -s; -ke), kinderarts [Hd. *Kinderarzt*]: *es 'ne kleine bv. de mazële, kinkhoos of valse króp haef, dén goeën we mèt h'm nao de kènjërdoktër; 'ne kènjërdoktër is 'ne kènjërspissjëlis.*

kènjëréchtig (bn.; -gër; -ste), flauw, onnozel, laf: *zujg (zeet) neet zoe kènjëréchtig, want mèt di-j kènjëraz(j)ie (kènjërazje) van diech bès-te nog zjus e snoeëtërkujke ('ne snoeëtërkop); dao höbs-te dae zwake mèt z'n kènjëréchtigge mëneere.*

kènjërgéld(sj) 2 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kindergeld*], kinderbijslag, kindertoelage: *kènjërgéld(sj) is saer 1930 'n óngërdeil van de sossjaal zieëkerheid; saer 1938 kri-jgën ouch zëlfstandigge kènjërgéld(sj); in 2012 bëtaalde de staot 249 euroo vanaaf 't dörde kènd(sj), mer weeskènjër en kènjër mèt 'n zeekde kraege mieë.*

kènjër-Gods-gënaoje, m'ne leeve Sint-Juttëmus; **1** (uitroep van verbazing) lieve hemel, hoe is het Gods ter wereld mogelijk!: *kènjër-Gods-gënaoje, waat zëgks-te miech toch nôw allëmaol!*; **2** (oproep tot beter gedrag) God al(le) machtig!, Gods hemelse deugd!, Jezus God toch!: *kènjër-Gods-gënaoje, zit toch ins stil mèt det gëweemël en gëvrijël!*

kènjërheil (o.; g. mv.; g. dim.), **1** kindewelzijn, zuigelingenverzorging [Hd. *Säuglingsfürsorge*], (thans) Consultatiebureau van Kind en Gezin): *’t woeërd kènjërheil, det de Duitsërs al kenne saer d'n iëerstën oëerlog (WO I), hōbbe we van oos naobërs in ’t oëstën uuvërgëpak; op ’t kènjërheil kik ’nën doktër òm de zoevāōl wieëkën of ’t kien(d)sje ’n normaal òntwikkëling doeërmaak; 2* huis waar het dienstbetoon zich bevindt: *op ’t kènjërheil – nôw ‘Kind en Gezin’ – in de Bleumërstraot hōbbe ze gëzag det ooze Wannës e kënd(sj) is wi-j ’n wolk; 3 het kindewelzijn in Maaseik: ‘Al in 1916 waerdën in Mëzeik bëgos mèt kōnzëltasies van awwërs mèt klein kien(d)sjës. Eedër wieëk hawwe de moodërs de kans hun kien(d)sjën in ’t (h)ospëtaal vuur niks te laotën òngërzeuke. ’t Waas ’t ‘Nassjënaal Kōmmëteit vuur Hōlp en Veujing’ dat dao achtër zoeët. Nao d'n oëerlog waerde de zittinge gëorganiezeerd doeër ’t ‘Nassjënaal Werk vuur ’t Kënd(sj), det wieë ’t Kènjërheil neum(d)e. ’t Iëerste bëstëur bëstóng ówt Dr. Moors, Dr. Quix, G. Van Venckenray, M. Marx, J. Hoegaerts, mëdam Woussen-Aerts en saer 1943 V. Henckens en G. Schaeckers. Minse di-j zich in ’t Kindërheil in de iëerste séstig jaor hieël vërdeenstëlik hōbbe gëmaak, zeen o.a. dr. Jos Hendrix, de mëdamme Hendrix (vuuërzitstër), Raedschelders en Daelemans, juffrouw Irène Beckers, de damës Dezeure, Maes en mëdam Gielen-Fraiponts (vuuërzitstër).’* (Bron: BOONEN, Martin, Raadpleging voor

Jonge Moeders, *Maaseik Verenigd*, p. 15); mevr. KRAEWINKELS-VANDESANDE, Het ‘Kinderheil’ (afd. Maaseik) viert feest, *De Maaseikenaar*, 1975, 4, p. 12); *‘Anno 2015 kōnnën awwërs van e kien(d)sje det jōngër is es dri-j jaor, nao ’t kōnzëltasiebëroo (Bleumërstraot 66) vuur ’t kien(d)sje te laotën òngërzeuke. De kleine wuuërt dao gëmieëtën en gëwaog. D’n doktër òngërzeuk ’t kien(d)sjën en kik of niks aan ’t breujën is* (hij onderzoekt het kind preventief). *Daobi-j kump det ’t kien(d)sje de nuuëdigge spuutsjës (vaccinaties) kri-jg en det awwërs antwoeërd kri-jgën op alle vraogën en vrāōgskës woe ze mèt zitte.’*

kènjërjaore (altijd mv.) [Hd. *Kinderjahre*], kindertijd, kinderjaren: *allës waas-tën in d'n kènjërjaorën hōbs mètgëmaak, haef ’nën invlood op de latër lieëve; tón Jom bëgos doeër te drejjën en nimmieë wis woe z'ne kop stóng (radeloos was), brach d'n doktër h'm òngër hipnoos (hypnose) en ging-dër mèt h'm trök nao z'n kènjërjaore.*

kènjërkâl (m.; g. mv.; -këlke), kinderspraak: *ōnnuuëzël, lōmp gëwawwël neume we kènjërkâl; dae kènjërkâl is de kâl neet wieërd; daen Tjeu mèt z'n kènjërazjën en z'ne stómme kâl, z'ne kènjërkâl, dae zou(d)ste ’ne sent gieëve.*

kènjërkarnëval; kindercarnaval: *‘Kènjër wieërën op vërsjilligge mëneere bi-j de karnëval bëtrokke, namëlik zoewaal in d'n hawfvestëstoet, in de straotkarnëval, in de jeugzitting, in de kènjërstoet en mèt ’t kènjërbal.’*

kènjërkës (alleen mv.) [als aanspreking; Hd. *Kinderlein*], kindertjes: *och, kènjërkës, (zegt ma over de toekomst), dën zal miech m'ne kop gein pi-jn mieë doon* (dan ben ik er al lang niet meer).

kènjèrköpke (o.; -s; -), **1** [Hd. *Kinderkopf*], kinderhoofdje: *es Hannëke ze kènjèrköpke tieëge miech aanlègk, dènk iech sóms det iech 'nën èngël op m'ne sjoëët hób;* **2** [Hd. *Kopfstein*], kassei: *sjoëën vuur 't oug en vuur de seer, mer léstig vuur mèt de fìts, mèt 'n vètuuër of mèt e kërke (rolstoel, invalidenwagentje) uuvèr te vare, zeen di-j kènjèrköpkes, want det geit van hóbbeledébóbbël.*

kènjèrkörf (m.; id. (stoottoon); -ke) [D. (Rijnl.) *Kindskorb*], babyuizet: *Laenëkën haef nog get tuttèrkës en bavvètte gèkoch vuur de kènjèrkörf, want ze mót de kómmènde maond(sj) e kien(d)sje kri-jge.*

kènjèrkri-jge (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kinderkriegen*], **1** het krijgen van een kind (van kinderen): *Maddëlaen haef 'n hawf rizzjèment kènjèr in de waerëld gèzat, mer van det kènjèrkri-jgèn haef ze noeëts niks gèweite (dat is voor haar nooit een last (belastend) geweest);* **2 (uitdr.)** *vuur kènjèr van te kri-jge (om gek van te worden), zoe 'n pi-jn kan 't doon es 'n vrouw e kènd(sj) oppe waerëld mót zètte.*

kènjèrmaesje (o.; -s; -) [Hd. *Kindermädchen*], kindermeisje: *es we wèggøeën, lèt 't kènjèrmaesjèn op oos nòsjkèn (veroud. voor 'klein kindje') en zörg ze ouch vuur det èngëlke.*

kènjèrmisbrujk (o.; -e; -) [Hd. *Kindesmissbrauch*], **1** kindermisbruik: *in de 19de ieëw zeen bv. in Duitsland al hóndërde geissèlikke vuur kènjèrmisbrujk – suurtoe in de kolleezjës waas det – zwaor vèroeërdeild;* **2 kindermisbruik in de Kerk van de 21ste eeuw:** *'Vuur kènjèrmisbrujk zeen allein al in 2013 békans 400 geissèlikke doeër Roeëmèn ówt hun preestèramb gèkeigèld (óntzat). Volgës Mattheüs mótte ze minse di-j zich sjöldig hóbbe gèmaak aan kènjèrmisbrujk*

– in de Bi-jbël stuit 'wie een kind ten val brengt' – mèt 'ne muuëlèsteïn rónnd hunne nek in 't deepste van de zieë goeëje.'

kènjèrspuuël (o.; -e; -späölke) [Hd. *Kinderspiel*], **1** kinderspel: *marmële waas e kènjèrspäölke mèt wäörd wi-j 'lòks zeen' (geen knikkers meer hebben), 'kwitsjës' (kwijt) of 'n kroeëts (krówts)' (kleine knikker);* **2** (m.b.t. een onbeduidend iets) kinderspel: *kènjèr opveujèn is gei kènjèrspuuël* [Hd. *ist kein Kinderspiel*].

kènjèrstérfde (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kindersterblichkeit*], **1** kindersterfte: *anno 2015 is de kènjèrstérfdèn óngèr kènjèr jóngèr es 5 jaor trökgloupe van 250 oppe dówzènd in 1900 nao mindèr es veer oppe dówzènd;* **2 kindersterfte vroeger:** *'In 1900 stórf óngèvieër ei kènd(sj) oppe veer vuuër 't ei jaor waas, waat hieël dèk te makèn haw mèt 't gèwich van 't boeërèlingske. 't Kien(d)sje bi-j de gèmeintèn aangieëve kos-tèn ieërs es 't eine killoo woeëg, want es 't mindèr woeëg, zou 't toch doeëd goeën, zoe rizzèneerde ze. Kènjèrstérfde tróf vreugèr békans elk groeët hówshawwe.'*

kènjèrstoet; kinderstoet: *'In de kènjèrstoet, woe de sjoëëlèn aan mètwirke, trèkke dèk waal dówzènd kènjèr doeër de straote van de stad.'*

kènjèrstool (m.; -steul; -steulke) [Hd. *Kinderstuhl*], **1** kinderstoeltje: *es Mielke ze bujkske vol haef, kan-dèr oorèn in ze kènjèrsteulke zitte ki-jke vuur zich allès aaf te loore, want det kèrzjeuzènaeskèn is zoe nòwsjieërig es 'ne groeëte;* **2** fietsstoeltje: *m'ne mins haef zich oppe stang van z'ne fìts e kènjèrsteulke laote zèttèn en nów kónne we Guusje mètpakkèn es we mèt de fìts èwèg goeën.*

kènjèrvèrsje (o.; -s; -) [Hd. *Kindervers*],

kinderrijmpje, kinderversje: *'Dao kwoeëm e maesje van Ieëlën aan; det haw pëpeere sjeunkës aan; rébbedép, rébbedép, rébbedép, dep, dep' is e kënjärvérsje; bès-tën al 'nën daâg awwër; dén duit 't tiech good – de kóns t'r ouch e bitsje leiéchtig van wuuëre – es-te zoe e kënjärvérsje ówt d'n kënjärsaore trök huuërs.*

kënjärsitting, kinderzitting: *'In kënjärsittinge laote kënjäer ki-jke waat ze kónne. Bi-j hun optrieëje wieëre ze gëhólpe doeër de karnëvalsvëreinigginge, doeër awwërs en doeër jeugbëwaeginge. Op 't ènj wuuërt de nówwe jeugprins békëndgëmaak.'*

kènne (overg.; kènde, h. gëkënd) [*in ons Maaseikers is het perfect normaal 'kènne (kennen)' te gebruiken in de betekenis van 'kónne (kunnen)', bv. zoe 'ne sjaele zeivër; dao kèn iech neet tieëge*], **1** weten: *väöl Mëzeikënaere kènne neet good 't vërsjil tösse 'kènne' en 'kónne' en kónne zoe waal ins 'kènne' zëgkën es ze 'kónne' hawwe mótte zëgke, of angërsóm; 2* herkennen: *iech haw uch neet gëkënd; iech kèn uch waal, mer iech kan neet op uch kómme*, ik kan niet op uw naam komen; *Manu kènde miech nimmieë; iech kèn h'm aan z'n stöm; dao kèn iech miech nimmieë (trök)*, ik ben er vervreemd; **3** hebben: *höbs-te noeëts érmooj gëkënd, dén wëts-te neet waat det is; 4 (uitdr.) dae kènt miech nimmieë*, die voelt zich te goed om nog met mij om te gaan, die wil met mij niet meer te maken hebben; *dae këns-te nog neet*, die is tot meer (in goede of slechte zin) in staat; *de mós tiech neet zoe laote kènne*, je moet je slecht (minder fraai) karakter zo niet tonen.

kénnep (m.; g. mv.; g. dim.) [*Lat. cannabis, Mnl. canep, caemp*], hennepzaad: *maon (kopvoorn) kóns-te 't bèste vange mèt blood, mèt 'ne bisbabël (meikever) of mèt 'ne juniekeeveër; baars pak gaer op krëvèt*

of op pieërelink, mer rits (kopvoorn) bit 't leefstën op terf, maaj en kènnep.

kènnër (m.; -s; -ke), kenner: *Jaak is 'nën taalman en dus 'ne kènnër van Gérmaanse talën en Tony is 'ne kènnër van de karnëval, van de Spaanse taal, van 't Mëzeikërs en van allës waat zich in dit stëdsje rep of reurt, of gerép of gëreurd haef.*

kènnës, I (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [*Hd. Kenntnisse*], (m.b.t. wat men geleerd heeft) kennis: *Lucas z'n kènnës is neet groeët, want dae maf haef alti-jd ligke maffën in de klas; 2* [*Hd. Kenntniss*], bekendheid (met): *de pollissën höbbe miech t'r van in kènnës gëstèld (op de huuëgde gëbrach) det ze miech e presés (bekeuring) aan m'n bóks höbbe gëlap; 3* [*Hd. Erkenntnis*], verstand, inzicht, besef: *Ti-j's waas in vol kènnës (besef) van de sittëwasie; 4* bewustzijn [*Hd. Bewusstsein*]: *Marsël waas hieël bi-j kènnës tón dër stórf; Jom waas éffe bówte kènnës; II* (m.; -e; g. dim.) [*Mnl. kennisse*], békènde [*Hd. Bekannte(r)*]; bekende, kennis: *Harrie is 'ne kènnës van miech; III (uitdr.) Geel haef al e paar maond(sj) kènnës*, hij gaat al een paar maanden (om) met een meisje (vrouw), Giel heeft een vriendin.

kënon (o.; -ne; kënunke), **I** [*It. cannone (canna = buis), Fr. canon, Eng. cannon, Hd. Kanone*], knón; kanon: **(uitdr.)** *'t zówplépe waas zoe zaat es e kënon* [*Hd. er war voll wie eine Kanone*] (*knónzaat*), hij was stomdronken; *dae kismënkloeëte (vulg. voor 'vent van niets') mós-te ze op e kënon zëtte; II 1* dikke vrouw: *di-j Bet, di-j is mèt häör 150 killoo 'n ech kënon (knón) gëwoeëre; 2* belangrijk persoon: *nów 't neet lökde, höbbe ze de dikke kënonne (knónne) van de stal gëhaold.*

këntak (o.; -te; -sje) [*Lat. contactus (van 'contingere' (aanraken)), Fr. en Eng.*

contact], **1** [Hd. *Kontakt*], (m.b.t. menselijk contact) betrekking, voeling, verbinding, contact: *Mil en Jèt höbbe gei këntak mieë, want 't is ówt (aaf)*; **2** [Hd. *Kontakt*], schakelaar, contact(stuk): *d'n tillëvi-jzie ligk ówt, want dao is get aan 't këntak*; **3** startslot van een auto, autostarter: *stieëk 't sluuëtélke mer in 't këntak*.

kènteike (o.; -s; kènteikënsje) [Hd. *Kennzeichen*], **1** nummerplaat, kentekenplaat, nummerbord: *mèt 't kènteike meïne we de nummër van de plaat van oozën ottoo*; **2** karakteristiek, kenmerk, kenteken: *in d'n oeërlog (WO II) waas de ster 't kènteike van de joeëde ('jудde' heeft neg. connotatie)*.

këpabël (bn.; -ër; -ste) [Lat. *capabilis* (in staat), Fr. en Eng. *capable*, Hd. *kapabel*], kómpabël [veroud.], kappabël; capabel, bekwaam, in staat: *waem zaat is, is neet këpabël vuur mèt d'n ottoo (h)eivërs te vare; is 'ne versténjigge mins ouch 'ne këpabële mins?; daen hampëlëman (onhandige sukkelaar) is këpabël (in staat) vuur diech det horluuëzjêke (horloëëzjêke) te vërklómmëlën (vulg. vërkloëëte), en dus is het 'n riskasi-j (riskazje) vuur dae get te laote rippëreere; bès-te neet këpabël, dén kóns-tën 't neet; Tei wilt waal, mer hae is neet këpabël*.

këpao (m.; -s; këpaoke en këpónnëke), koepao (zie ald.).

kepél (v.; -le; -ke) [vulg. Lat. *cappella* (mantel), Fr. *chapelle*, Eng. *chapel*, Hd. *Kapelle*], kappél; **1** kapel: *suurtoe in de véljer waerde vreugër kepélkes gëbówd woes-te de heilige Maag kos vërieëre, 'n guns kos vraogën of woes-te häör kos danke*; **2** hoe de soortnaam 'kapel' ontstond: *'Naodët de bissjop van Tours, Sint-Maarten, z'nën hawve 'cappella' (mantel) aan*

*'nën érmen haw gëgieëve, waerde daen hawve jas e rëli-jk (reliëk), det in Tours – 'n plaats woe hieël vööl minsën op bae(j) vërt ginge – bëwaard wuuërt. Daodoeër kump 't det 'capella' 'ne soeërtnaam is gëwoeëre vuur 'n plaats (hóws) woes-tën op bae(j)vërt (baewieëg) kóns goeën, 'n kepél zëgk mer.'; **2** oud versje: 'Zëgk ins: kepëlleke! Snoeëtërbëlleke.'*

Kepél van Awwëneik, de; de Kapel van Aldeneik: *'De Kepél van Awwëneik, di-j we ouch de Sint-Harlindis- en Rëlindiskepél neume, ligk aan de Williebrordëswieëg. De kepél, di-j is opgëtrockkën ówt brikke, is ówt de 18de ieëw. D'n altaor is gëmaak van gëmarmërd hout en op 'n sjildëri-j is de kalvariebërg aafgëbeeld. Tieëgën 't koeër aan is e gëbówke mèt de Williebrordëspöt, dae mësjujn 'n doupvónt is ówt d'n ti-jd det 't kloëëstër (ca. 780) is gëstich. In de 17de ieëw waerde dees plaats jummës nog alti-jd 'Meeghdenput' (maagdenput) gëneump.'*

këpi-j (m.; -s; -ke) [Fr. *képi*, Hd. *Käppi* (militair hoofddeksel)], **1** kèpie: *bès-te bi-j d'n tróp en höbs-te 'ne këpi-j op d'ne kop, dén höbs-tën ouch streepën of stërre (dan ben je ook onderofficier of officier), want gewuuën pie(j)ötsjës höbbën allein 'n möts (patsj) vuur op te zëtte; 'ne gard (bewaker, opzichter) wi-j bv. vreugër oppe pöt (in de kaolpöt) haw ouch 'ne këpi-j oppe kop*; **2** (**uitdr.**) *iech gaon ins éffekes këpi-j luchte, me onopvallend informeren*.

këpit (m.; g. mv.; g. dim.) [uit 'carbide' < 'calciumcarbide' (verbinding van calcium en koolstof); komt vrijwel altijd voor in combinatie met 'gieëve'], kappi(e)t; gas: *Huub duit op einën daäg zoevööl es Jeu op 'n hieël wieëk, mer dae kaddee guuëf dén ouch këpit (këtówn), tërwi-jl Jeu alti-jd zoe meug is es 'n maaj en 't leefstën op z'n lui kónt zit*.

kēplaon (m.; -s; kēplāönke) **1** [me. Lat. *capellanus*, Mnl. *capel(l)oen*, Eng. *chaplain*, Hd. *Kaplan*], kapplaon; kapelaan, hulp priester, onderpastoor: *in 'n parrochie is 'ne kēplaon de réchterhand van 'ne pēstoeër; de kēplaon is 'ne vi-jzēn appostēl* (rare snuiter), *want dae is neet bang vuur nōw en dén ins alle kepélkes te doon* (alle cafés te bezoeken); **2 kapelaan Odekerke**: *'Vuur awwēr minse duit de naam kēplaon Oodekerke drek e bēl(le)ke rinkēle, want rōnd dae kēplaon* (Jo De Meyere) *drejdēn in 1979 de tillēvi-jziereeks 'Daāgbook van 'nēn hērdershōnd', di-j zich in Gēlaen aafspāölde.*; **3 (uitdr.)** *ieērs de pēstoeēr en dén de kēplaon*, de voornaamste persoon moet je het eerst bedienen; **4 oud Maaseiker gedichtje**: *'Kinne, kinne, wi-jbēske; monne, monne, flāörke; naze, naze trāönke; knip, kēplāönke.*' (Opgetekend door J. KESSELS)

kēpot (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [van de Fr. kaartterm *faire capot* (de tegenstander verhinderen ook maar één slag binnen te halen), Hd. *kaputt*], kappot; **1** vulg. voor 'dood': *Méchel, di-j zōwpéchel, haef zich kēpot gēzoeēpe*; **2** afgemat, uitgeput, op: *tón iech d'n hieëlēn daāg haw stoeēn spaje, waas iech saovēs kēpot*; **3** stuk: *de vaas is kēpot gēvalle*; **4** versleten: *m'n hummēn is kēpot (doeēr) oppe èllēbaoge*; **5** buiten werking, defect: *oozēn tillēvi-jzie is kēpot*; **6** gebroken (fig.): *me lievēn is kēpot; hun rēlasie is kēpot*; **7** in vaste woordverbindingen: *zich kēpot lache, wirke, ...*; **8** tuk op, gek op: *wieē zeen kēpot van dae zēnger; van waat di-j kēnjēr allēmaol ówtspoeēke, zeen wieē neet zoe kēpot*; **9** failliet: *Tin en Tei hōbbe zich kēpot gēwirk en toch is hun zaak kēpot*; **10** kēpotsje (zie ald.).

kēpotgoeēn (onoverg.; ging kēpot, is kēpot gēgange) [Hd. *kaputtgehen*], **1** doodgaan: *ooze katēr is kēpot gēgange*; **2** stukgaan: *niks is vuur ieēwig, allēs geit vreug of laat*

kēpot; **3 (uitdr.)** (scherts.) *iech gaon nog leevēr kēpot* (ik val nog liever dood) *es tiech det aan d'n naas te hange; iech gaon kēpot van d'n doeērs, ik sterf van de dorst.*

kēpotlache, zich (wederk.; lachde zich kēpot, h. zich kēpotgēlache) [Hd. *sich kaputt lachen*], zich doodlachen (zich krom, slap, ziek, een kriek, een ongeluk, een aap, een bult lachen): *es-te diech kēpot mōs lache, dén bli-jfs-te toch in lieēve, want dao is nog noeēts eine doeēdgēgange van zich kēpot te lache, ómdét det hieël good is vuur de gēzōndheid.*

kēpotmake (overg.; maakde kēpot, h. kēpotgēmaak) [Hd. *kaputt machen*], **1** stukmaken: *oos leevēkēn haef 'n ottooke kēpotgēmaak*; **2** psychisch kraken: *di-j kērnalie (knaje, kannaj) haef hāöre mins kēpotgēmaak*; **3** (vulg.) doden, doodmaken: *ofs-te 'ne kni-jn nōw doeēd- of kēpotmaaks, is vuur dae kni-jn gei vērjsjil, mer 't twieēde klink waal vāöl érger.*

kēpotmieēkēri-j (v.; -je; -ke), slopend werk: *in 'n leimkōwl, in 'ne brikkēnoeēvēn of in de pōt wirke waas vreugēr 'n kēpotmieēkēri-j di-j sómmigge vāöl te jónk in 't graāf haef gēbrach.*

kēpotsje (o.; -s; -) [Fr. *capote anglaise*], Èngēls jēske; preservatief, condoom [Eng. *condom*, Hd. *Kondom*], (inf.) kapotje: *wèt gieē woevuur wieē, es we e kēpotsje meine, uuvēr 'n Èngēls jēske kalle, tērwi-jl de Duitsērs 't uuvēr 'ein Pariser' hōbbe? (Dēnk aan WO II).*

kēpotwirke, zich (wederk.; wirkde zich kēpot, h. zich kēpotgēwirk) [Hd. *sich kaputtarbeiten*], zich doodwerken: *in 't kōnsēntrasiekamp van Mauthausen hōbbe zich in 'n wieēk of zēs dōwzēnde gēvangēne lēttērlík kēpot mótte wirke doeēr (mèt) d'n*

hieëlën daâg 'nën i-jzere bak mèt 50 killoo klawwe - ze hawwe dae bak op hunne rök - 186 traeg ómhoeëg te drage; tón wieë det kamp bēzochte, woeëre wieë kēpot (doodmoe) van dao lang bērgop naotów te mótte fitse, mer wieë woeërën ouch daonao nog e paar daag kēpot (zwaar onder de indruk), ómdét zoevööl dówzēnde zich dao kēpot hawwe mótte wirke.

kēpówn (m.; -e; -kēpujnsje, **1** deugniet, kapoen (gew.), guit, kleine schelm [Hd. *kleiner Schelm*], schalk, bengel [Hd. *Bengel*], kwajongen, donder, vlegel, rakker: *ooze kēpówn haef weer kattēkwaod ówtgēstoeëke (ówtgēzat = kwajongensstreken uitgehaald); 2 van 'kapoen (besneden jood)' naar 'deugniet': 'In de beteikēnis (van) dāögēneet is 'kēpówn' óntstangēn ówt de sjampnaam (het scheldwoord) kēpówn (joeëd, dae bēsnieējēn is), waat in de ouge van waem neet bēsnieėje waas, neet doch (de stap van 'niet deugen' naar 'deugniet' is duidelĳk.;* **3** [Lat. *capo* (gecastreerde haan), Kil. *kappuyn*, Hd. *Kapaun*], kapoen, gesneden haan: *de bēste kēpówn is 'ne vèt gēmasde, gēbroeėje kēpówn.*

keps (bn.; g. tr. v. verg.) [D. (Rijnl.) *kaps*, *kips*], blut, platzak: *bēs-te keps, dén höbs-te geine roeėje sent mieë op d'n lep en kóns-te neet mieë oppe lappe goeën (op stap gaan); es-te bi-j 't marmēle gein marmēle mieë höbs, bēs-te lóks of keps; iech hōb miech de lep óngēr m'n sjoon ówtgēloupe vuur get bi-jein te kri-jgēn en toch bèn iech keps.*

képsel (o.; -s; -ke), **1** houtafval: *mèt 't képsel van 't hout det we gēkap hōbbe, make we de staof aan;* **2** stroafval: *'t képsel van 't struuē lēgke we óngēr de kni-jn en de kejfkēs.*

kērbi-jn (v.; -e; -ke) [Vnnl. *carabin* (soldaat van de (lichte) cavalerie), Fr. *carabine*, Eng. *carbine*, Hd. *Karabiner*], karbi-jn; karabijn:

bi-j 'n kērbi-jn dēnke de meiste minsēn aan 'n wēnd(sj)buks, mer de höbs ouch kērbi-jne woēs-tēn e wild(sj) vérken of 'nën oeëli-jfant mèt uuvērhoup sjuts.

kērbówt (m.; g. mv.; g. dim.) [D. (Rijnl.) *Kerbut*], **1** balkenbrij [D. (Rijnl.) *Balkenbrei*]; *hawwe de minse vreugēr e vérke gēslach, dén oeēte ze de iēerste twieë wieēke kērbówt, want waat dao in zit, kan bēdörve;* **2** **wat zit in balkenbrij?** *'Mèt vérkesblood, gēkrujjēn en azzi-jn make we kērbówt. In kērbówt doon ze sóms ouch vleisaafval, vèt, bookēsmael en rēzi-jne.'*

kērdanas (v.; -se; -éske) [klemtoon op 2de lettergreep; Fr. *cardan* (cardanas)], aandrijf-as, cardanas: *'t mētäörke van 'nën ottoo kan loupe wi-j e klökske, mer es d'n kērdanas kēpot is, kóns-te geine maetēr mieë vare, want dén wuuērt de krach van de mētäör nimmieë uuvērgēbrach oppe rajēr.*

kērdieël (o.; -e; -ke) [Lat. *chorda*, Mnl. *cordeel*, Oud-Fr. *cordel* (touwte)], kardeel (gew.), breidel [veroud.], leireep, leidsel, leizeel, teugel, toom [Hd. *Zaum*]: *de reemēn of de touwe woe we aan trēkke vuur e paerd of 'n angēr deer te leijēn en di-j aan 't gēbit (bit) zeen vasingēmaak, neume we 't kērdieël.*

kērjeus (bn.; kērjeuzēr; -te), **1** [Lat. *curiosus*, Fr. *curieux*, Eng. *curious*, Hd. *kurios*], merkwaardig: *is 't neet kērjeus det di-j kērjeuzēnaas uuvēral z'n naas instik (tössēstik = zich met alles bemoeit)?;* **2** [Fr. *curieux*, Eng. *curious*], nieuwsgierig: *nów bèn iech toch ins kērjeus of di-j nówsjieērigge naas weer z'n tan geit laote ki-jke (of hij weer gaat laten zien dat hij niet bang is), es iech h'm z'n nówsjieērigheid nog ins óngēr z'n naas vri-jf (hem nog eens met zijn nieuwsgierigheid confronteer);* **3** [Eng. *curious*], (m.b.t. gewoonten), eigenaardig, zonderling, vreemd: *'t is 'n*

kërjeus gëwuüente van zoe d'n hieël lieëve van de hand in d'n tand te lieëve (iedere dag op te maken (te verteren) wat je verdient).

kërjeuzënaas (m. en v.; -naze; -naeske), nówsjieërigge naas; nieuwsgerige: *eine dae alti-jd uuvëral z'n naas wilt instieëkën en alti-jd stuit te hunje* (sluiks informatie inwinnen), *det is 'n kërjeuzënaas; hungs-te 'n kërjeuzënaas neet allës aan z'n naas, dén kik-tër langs z'n naas.*

kërjeuzënage (onoverg.; kërjeuzënaasde, h. gëkërjeuzënaas), ongezond nieuwsgerig zijn: *iech höb di-j nówsjieërigge naas ins good óngër z'n naas gëvrieëve (ingëpieëpërd) det-ër neet zoe de nówsjieërigge mót aaflegkën en det iech m'n naas optrèk* (afkerig ben, mijn afkeer laat blijken) *vuur eine dae alti-jd aan 't kërjeuzënazën is.*

kërjeuzieteit (v.; -e; -sje) [Lat. *curiositas* (nieuwsgerigheid), Fr. *curiosité*, Eng. *curiosity*, Hd. *Kuriosität*], **1** nieuwsgerigheid [Hd. *Neugier*], curiositeit: *vuur de kërjeuzieteit höb iech ins gëpreuf van di-j zoorprówm häör prówme* (van de pruimen van die zuurpruim), *mer iech haw d'r rap m'ne bówk van vol* (ik had er vlug genoeg van); *wils-te jónk van geis bli-jve, dén mós-te präbeere d'n kërjeuzieteit neet te vërleeze*; **2** rareiteit [Hd. *Rarität*], curiosum [Hd. *Kuriosum*], museumstuk: *snélzeikërs* (damesonderbroeken met open kruis (neol. → snelplassers)), *wi-j gieë in Bókri-jk oppe li-jvësdraod kónt zeen hange, zeen allëwi-jl 'n kërjeuzieteit.*

kérke (o.; -s; -), **1** winkelwagentje: *Tei haef gei kërke vandoon, want dae haef van di-j lang vingërs* (is een dief) *en stik allës in z'n male, tot-ër ins z'n fikke vërbrant nêteurlik* (tot het eens fout loopt); **2** rolstoel: *tón ooze vrund(sj) tieëge m'n vrouw, di-j in e kërke*

zit, zag det ze häöre wi-jn mós ówtdrënkën en det ze op ei beïn neet kos stoeën, mós ze lache wi-j 'ne kirmishónd (luid lachen); **3** sjravëlkerke; rollator: *tón Aozjël häör kërke bérkop mós dówwe, ging ze op häör éch(t)elste puuët stoeën* (deed zij een extreme inspanning).

kérkesnès (m.; g. mv.; g. dim.) [scheldnaam], bóch (2de bet.), basklas, kërkesvolk; uitschot, gepeupel, grauw, woonwagenvolk: *mèt kërkesnès meine we de minse di-j in woeënwagës woeënën en di-j vreugër mèt hun karrën en kërkes de duuërën aafginge vuur o.a. voddën en bieën* (beenderen) *op te hoeële; mèt dae kërkesnès wou de heiligge boeën niks te makën höbbe.*

kérkesvolk (o.; g. mv.; -ske), bóch (zie ald.).

Kërlin(nëke), roepnaam voor Caroline.

kermél (v.; -le; -ke) [Fr. en Eng. *caramel*, Hd. *Karamelle*], **1** karamel, ulevel [It. *ulivello*]: *kermellen höbs-tën in soeërte: koffiekermelle, fruitkermelle, boeëtërkermelle, mèlkkermellen en neum mer op; mèt d'n hawfastëstoet is 't vuur de kënjër kermelle rape gëbloeëze* (het geschikte moment om karamellen op te rapen); **2 karamellen vroeger**: *'Bi-j de kermelle zoeëte vreugër dèk prèn(t)sjës woe vanallës en nog get opstóng* (deere, sjieëpe, ottoos, koeräörs). *Dikke kermelle wi-j di-j van 't merk 'De Bie' waerde vreugër per stök vërkoch en kosdën e knépke* (zie ald.). *De lékkerste kermelle woeëre vreugër de Veurnëse babbëlutte, di-j van boeëtër en hoeëning woeëre gëmaak.*; **3** [D. (Rijnl.) *Karmelle*], oude vrouw: *tón Tei, dae karhëngs, m'n tant 'n aw kermél neumde, meinde di-j det-ër häör e kómplëmènt maakde*; **4 karamellen in de stoet**: *'In de stoet bëstuit kermelle goeëje saer 't bëgin van de vuuërigge ieëw, tón nog geine*

prins-karnëval bëstóng. Intërsant vuur te weite, is det de Mëzeikënaere di-j d'r e butsjë werm inzoeëte, in de stoet in daen ti-jd 't ein en 't angër op 'ne platte wage lagte vuur nao 't fieës aan de èrmen ówt te deile.'

kërmënaaj (v.; -e; -ke), karbënaaj, karmënaaj (zie ald.).

kërnisj (v.; -e; -ke) [Lat. *cornu* (hoornvormig iets), Eng. *cornice* (lijst, lijstwerk), Fr. *corniche*], kornisj; lijstgoot, daklijst, dakgoot, kroonlijst, kornis: *vuuër de wënt(sj)ër doon wieë de blajër ówt de kërnisj, want angërs kan de päös* (regenpijp) *vërstop gërake; oozën daakhaas* (kat) *ligk op ze gëmaak in de kërnisj vuur allës good te kónnën aafloore; 'n houtëre kërnisj mós-te good in de vörf hawte, want angërs wuuërt ze gemëkkelik rot; vreugër hawwe de hówzër gein kërnisj mer waal 'n kaanjël* (zie ald.).

kërnóffël (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *caryophyllum*, me. Lat. *gariofilum*, Gr. *karnuophullon*, Mnl. *giroffelsbloeme*, Vnnl. *ghinoffel*, Fr. *giroflée*], sjërnóffël, groffie(j)aot (zie ald.); **2** [Kil. *karnoffel*, D. (reg.) *Karnüffel*, *Karnöffel* (grove mens, boer)], vals wijf, helleveeg: *tón Tuur van z'n vrouw, di-j kërnóffël, ging sjeije, zag-tër det ze zich vërstóngë wi-j kat en hónd en det di-j stóm fluit zoe vals waas es 'n kat en zoe gek es e raad.*

kërnóffële (onoverg.; kërnóffële, h. gëkërnóffëld) [afl. van 'kërnóffël' (zie ald.)], toetakelen, afranselen: *tón di-j twieë këmphaenkës* (vechtersbaasjes) *zich oppe keur aan 't kërnóffële woeëre, zag de meistër det-ër d'r 'n hëndsje van ëwég haw* (verstand van had) *rujzingmieëkërs get aaf te keule doeër (mèt) ze de boeëjëm ins good werm te make* (door hen een pak voor de

broek te geven).

kërnóndëdzjuuë (bastaardvloek) [verkort uit '(s)akkërnóndëdzjuuë'; van Fr. 'sacré nom de Dieu'], godverdomme [Eng. *goddamned*]: *kërnóndëdzjuuë, waat löps-te dao te sakkëren* (vloeken, mopperen, foeteren) *en te sjamfówtëre vuur zoe'n sjaeligheid! Miljaar toch!*

kerp (m.; -e; -ke), [Mnl. *carpe(r)*, Hd. *Karpfen*], **1** karper: *'ne kerp ligk gaer oppe boeëjëm, mer es de zón sji-jnt, kump-tër boeëvën in de zón ligke; 2 karpers vang je in de bocht van de Maas voorbij Dillen: 'Kerp en lów* (zeelt) *zeen maasvësse di-j wieë neet oppe mënuu zëtte. Vuur de joeëdën is kerp 'ne koustëre vës. De kerp, dae waal 'ne maetër lank kan wuuëre, kóns-te kënñën aan z'n lang rökven, aan z'n gaelbrówn kleur en aan de veer veuldräöj aan z'n mówl. Kerp kóns-te vange mèt maajën en pieërelinke, mer de mós h'm laote doeërbi-jte, want angërs geis-te misklaatse* (mishouwe = verkeerd aanslaan). *Op kerp mós-te smörgës vreug of saovës laat vësse, want dén haef-tër 't meistën hóngër. 't Gemëkkelikste lhuët-ër zich pakke tösse mei en oggustus. Op kerp kóns-te 't bëste vëssën aan 't Bëdsje' (bocht in de Maas voorbij Dillen).'; 3 (uitdr.) ligk dao neet zoe te gape wi-j 'ne kerp op d'n druuege; wieë höbbën ós dao gëammëzeerd wi-j 'ne kerp op 'nën huizöldër, wij hebben ons daar stierlijk verveeld.*

kërsët (o.; -te; -sje) [Fr. en Eng. *corset*, Hd. *Korsett*], **1** korset: *sómmitge kërsëtte mós-te mèt krémkes oppe rök tówmake, mer angëre mós-te mèt e snoor aantrekke; vuur Antwannët häör korsët tów te make, zat Klëmao alti-jd z'ne kni-j in häöre rök; 2 keurslijf* (fig.): *mèt zoe e kërsët van reegëls is de lol d'r van aaf.*

kërstaanjël (v.; -e; -ke), kastaanjël, këstaanjël (zie ald.).

kërteer (o.; e; -ke) **1** [Mnl. *quartier* (vierde deel), Fr. *quart*, Eng. *quarter*], (m.b.t. de tijd) kwartier: *in e kërteer waas allës in de sëkosj* (was alles geregeld); *det doort mer e kërteerke*; **2** [Fr. *quartier*, Eng. *quarter*], (m.b.t. de maan) kwartier: *wënieë is 't ieërste (lèste) kërteer?*; **3** [Fr. *quartier*, Eng. *quarter*, D. (Oostr. en Zw.) *Quartier*], stadswijk: *in welk kërteer woeënt gieë in Bazël (Përi-js)?*; **4** deel van een huurwoning: *nao d'n oeërlog woeënde 'n angër fëmi-jlie in 't vöörste kërteer van oos hóws, want di-j vónge nörgës 'n daak boeëvën hunne kop*; **5** de helft van het achterste of voorste deel van een geslacht varken (koe, paard, ...): *vuur in d'n diepvries koupe wieë swènt(sj)ërs e kërteer van e vérke*.

kërtoesj (v.; -e; -ke) [It. *cartuccia*, Fr. en Eng. *cartouche*, Hd. *Kartusche*], kartoetsj; *cartouche*, jachtpatroon: *de jieëgër haef vandaag waal tieën kërtoesje vërsjoeëte, mer geine start gëraak* (en niet één keer raak getroffen) *en dus mó-t-ër zelf de kieëtël in*.

kërtóng (m.; g. mv.; kërtingske) [Lat. *carta* (kaart), It. *cartone*, Fr. en Eng. *carton*, Hd. *Karton* (doos, verpakking)], karton: *wille wieë eemës e këdooke sjikke, dén doon wieë det d'n dëkstën ti-jd in 'n doeës van kërting; sómmigge sugkëlaers in de waerëld woeënën in 'n 'hóws' van kërting, plaat en plëstik*.

kërtóngë (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen attr. bn.], kartonnen: *van e stök kërting kóns-te kërtingkës, bv. kërtinge kieërtsjës, make; de meiste beuk höbbe 'ne kërtinge kaf*.

kërvat (v.;te; kervétsje), plastrao, krëvat (zie ald.).

kërwatsj (v.; -e; kerwétsjke) [Fr. *cravache*, Hd. *Karbatsche*], karwatsj; karwats, leren (rij)zweep uit één stuk: *'ne kótseer oppe bók (van de kótsj) haef in z'n lënkër hand d'n toum ('t kërddieël) en in z'n réchter de kërwartsj vuur 't paerd dao avëntów 'ne slaag mèt op z'ne rök te gieëvën es 't neet hel gënóg vuurówt wilt of hëller mó't loupe*.

kësjot (o.; -te; -sje), bak, prëzong, pëtoet, kasjot (zie ald.).

këstaanjël (v.; -e; -ke) [Mnl. *castaenge*, *kerstaenge*, Hd. *Kastanie*], kastaanjël, kërstaanjël; kastanje: *dao zeen wilj en taam këstaanjële; in këstaanjële kómme gaer de maaje; wils-te këstaanjële (laote) póffe, dén mós-te ze oppe staof, op 'n heite plaat of in heite asse lëgke*.

këstaanjëlëboum (m.; -buim; -buimke) [Hd. *Kastanie*], kastanjeboom: *de meiste wilj këstaanjëlëbuim wuuërën allëwi-jl gëkap, ómdët ze 'n zeekdën höbbe woe niks aan te doon is*.

këstaanjëlëbrówn (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *kastanienbraun*], kastanjebruin: *mèt häör dónkëlbrówn ougën en häör këstaanjëlëbrówn haor is Kaat nëteurlik geine kni-jn* (is Kaat een mooi meisje).

këstaar (m.; -s en -e; -ke) [Belg. Fr. *castard*, *gaillard* (flink, sterk, robuust, ondeugend iets of iemand)], kastaar, kaddee; **1** durver, haantje-de-voorste: *vuur zoe'n sjoeën pöl zou dae këstaar waal uuvër 'n rotte plank boeëve de hël dörve loupe* (grote risico's durven lopen; geen inspanning onverlet laten); **2** groot exemplaar: *zoe 'ne këstaar van 'ne snook hób iech nog noeëts gëzieën en iech gaon përtang hieël dëk snooke* (op snoek vissen); **3** stevige kerel: *dae këstaar is zoe sterk es 'nën oeëli-jfant (e paerd)*; **4** opvallend persoon: *diech bës miech 'ne*

kēstaar, jij bent er me eentje; **5** sterk spul: *dae rum van 80 persént, de's kēstaar.*

kēstieël (o.; -e; -ke), **1** [Eng. *castle*, Hd. *Kastell*], kastieël; **1** kasteel, burcht: *'t kēstieël van Hoensbroek guuëf e good gēdach van waat 'n ech kēstieël is;* **2** **kastelen in de omgeving:** *'E paar kēstieëlēn in de rōntēlōm zeen 'Ommerstein' (Roeëtēm), 'Sippernau' (Ieële), 'Ter Mottenhof' (Dilse), 'Vilain XIV' [historisch 'Vilain XIII' geschreven] (Luit), 'Carolinaberg' (Stokkēm), 'd'Aspremont-Lynden' (Awd-Raekēm), 'Borgitter' (Kieësing), 'De Schans' (Oppootēre), 'Pietersheim' (Laonake) en 't Kasteel van Wurfeld'.*; **3** groot en aanzienlijk huis: *det kēstieël van 'n hōws misstuit hi-j oppe wieëg.*

Kēstieël Wōrfēld; Kasteel Wurfeld, zie *Hootēl Kēstieël Wōrfēld.*

kēstum (o.; -s; -ke) [It. *costume*, Fr. en Eng. *costume*, Hd. *Kostüm* (*Anzug*)], pak, kostuum: *in wit hummēn en krēvat en mēt de good kēstum aan, veuls-te diech toch 'nēn angēre mins (es in d'n aw voddēle).*

kētōwn (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *catoen*, Sp. *cotón*, Fr. *coton*, Eng. *cotton*, Hd. *Kattun* (dicht geweven stof uit katoendraden)], kattōwn; boomwol [veroud.], katoen: *kēt gieë 't vērsjil tōssēn óngēbleikdēn en bēdrōkde kētōwn?;* **2** (**uitdr.**) *kētōwn gieëve neume we ouch kēpit gieëve* (er kracht achter zetten, zich hevig inspanssen) ; *guuëfs-te kētōwn, dēn guuëfs-tēn allēs waas-te gieëve kōns, dan zet je al je krachten in.*

kētōwne (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *kattunen*], kattēnaote, kattōwne; katoenen, van katoen: *det kētōwne blujске stuit tiech good; wieë hōbbe kētōwne bēddēlakēs opligke; e kētōwne klēdsjēn is e kattēnaote klēdsje.*

Kētri-jn van Alexandrië, Heiligge; Heilige Catharina van Alexandrië: *'De Heiligge Kētri-jn († 307), di-j de patron(n)ēs is van de groeëte kirk, waas ein van de poppēlaerste heiligge van de middēlieëwe (500-1500 n. Chr.). Hāöre naam(s)daâg is de 25ste novvēmber. De Heiligge Kētri-jn is vuur hāör gēlouf e kōpke kleinēr gēmaak (onthoofd). Ze wuuërt o.a. aanroope bi-j 'n gēboeërte.'*; Zie ook: *kētri-jnsraad.*

Kētri-jnskirk, de: zie *Sint-Kētri-jnskirk.*

kētri-jnsraad (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Katharinenrad*], **1** katrienerad (gew.), ringworm (herpes tonsurans): *kētri-jnsraad wuuërt vēroeërzaak doeër 'ne sjummēl; hōbs-te kētri-jnsraad, dēn mōs-te dri-j tot zēs maond(sj) pille pakkēn of zalf smieëre;* **2** **verband tussen de Heilige Catharina en ringworm:** *'Hōbs-tēn op de vel ówtslaag woēs-te 'ne rēnk in meins te zeen, dēn zits-te lichēlik mēt e kētri-jnsraad. 't Woeërd kētri-jnsraad kump van de Heiligge Kētri-jn van Alexandrië, di-j ze op e raad mēt sjērpe puntēn hōbbe gēmartēld.'*

kētrol (v.; -le; kētrōlke), kattrol; katrol, hijsblok: *nao d'n ougs waerde vreugēr de zek koeëre, terf, gieërs en havēr mēt 'n kētrol nao de zōldēr gētrokke.*

kētse ((on)overg.; kētsde, h. gekéts) [Mnl. *caetsen* (jagen, drijven), Vnnl. *ketsen* (voortdurend volgen)], **1** afstuiten, afschampen: *de koeëgēl kētsden aaf op z'ne briekē* (briquet, aansteker); **2** vonken schieten, vonken: *tōn iech mēt d'n hamēr sjampēs de beitel raakde, zoeëgs-te de vōnke d'r vanaaf kētse;* **3** achter de meisjes lopen: *wi-j lang hōbs-te nōw achtēr det maesje ligke kētse?;* *'t is miech 'n katērjaag es di-j jungskēs saovēs achtēr di-j geitēn aan zitte te kētse;* **4** de straten aflopen: *e jōnk det van smōrgēs tot saovēs de straotēn op*

- en aaf ligk te kêtse, is 'ne sjavvaan; **5** (m.b.t. een geweer) niet afgaan: 't jaagsgewieër kêtsde, mer ging dus neet aaf; **6** (m.b.t. een ketsend geluid maken) ketsen: houws-te twieë klawwe tieëgënein, dén huuërs-tën 't kêtse; **7** (samenst.) 't vuuërstèl van de oppëzi-*jsie* is in de gëmeintëraod aafgekëts op de meining van de mieërdërheid; oos wirkmaesje mót tiech get aafkëtsën (weg afleggen, alle richtingen doorkruisen) op 'nën daäg.
- këtsjoe** (z.nw. en bn.), katsjoe, katsjów, këtsjów (zie ald.).
- këtsjów I** (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Sp. *caucho*, Fr. en Eng. *caoutchouc*, Hd. *Kautschuk*], katsjów, këtsjoe, katsjoe; caoutchouc, rubber, gummi: *m'n botte* (laarzen) *zeen neet van laer mer van këtsjów*; **2** (m.; -we; -ke), stukje rubber: *m'n botte lieëke, mer es iech dao e këtsjówkën opplék, is det gëdoeën*; **II** (bn.; g. tr. v. verg.), rubberen, rubber: *mèt van di-j këtsjówwe hawse kan iech toch neet good gëwieëre; zeen det këtsjówwe gallosje?*; **III (uitdr.)** *is dae mins ze gëweite van këtsjów of van èllëstik* (neemt hij het niet zo nauw, heeft hij een rekbaar geweten?)
- këtting** (v.; -e; -ske), **1** [Volkslat. *cadena*, Lat. *catēna*, Mnl. *kettinc*, Hd. *Kette*], këtting: *d'n trèkhónd (këttinghónd) ligk aan de këtting*; **2** [Hd. *Fahrradkette*], fietskëtting: *de këtting (van m'ne fits) is aaf*; **3** [Hd. *Halskette*], halskëtting: *Tilkën haef (is) häör gouje këttingske vërloeëre*; **4 (uitdr.)** *daen däägëneet vrit van allës ówt, mer iech kan h'm toch neet aan de këtting lègke; Gieljom ligk bi-j hun aan de këtting*, hij zit thuis onder de plak, zijn vrouw is hem thuis de baas.
- këttingbótsing** (v.; -e; -ske), këttingbotsing: *det waas tiech dao vuuërigge wieëk 'n ravvaasj mèt di-j këttingbótsing op d'n E314, want ze höbbe zieëkër vi-jf ottoos nao d'n (t) ottookirkhof gëbrach en dri-j van de vi-jf sjoffäörs ligkën óngërtössën oppe kirkhof.*
- këttingkas** (m.; -te; -késke) [Hd. *Kettenkasten*], këttingscherm: *höbs-te geine këttingkas rónd d'n fitsëkëtting, dén kóns-te d'n bóks vówl makën of mèt d'n bóksëpi-jp tösse de këtting kómme.*
- këttingroukër** (m.; -s; -ruikërke) [Hd. *Kettenraucher*], këttingroker: *dae Viktor paaf tiech get aaf en wi-j 'nën échte këttingroukër maak-tër d'ein siggrèt aan mèt d'angër.*
- këttingsloeët** (o.; -släöj; - sluuëtsje) [Hd. *Kettenschloss*], këttingslot: *wils-tën e bitsje zieëkër zeen det ze diech d'ne fits neet pikke, dén mós-te twieë këttingsläöj höbbe: ei këttingsloeët vuur bëvuurbeeld de raad te blokkeerën (kalleerën) en 't angër vuur d'ne fits örgës aan vas te lègke.*
- këttingzaeg** (v.; -e; -zaegske) [Hd. *Kettensäge*], këttingzaag: *es (de këtting van) d'n këttingzaeg sjerp gënóg is, dén geit di-j doeër naat hout wi-j doeër boeëtër.*
- keul** (bn.; -(d)ër: -ste), **1** [Hd. *kühl*], koel: *höbs-te 'ne keule kèlder, dén kóns-tën allës good keul bëware*; **2** fris [Mnl. *co(e)le*, Hd. *frisch*]: *'t is al keul vuur d'n ti-jd van 't jaor*; **3** niet hartelijk, koel [Hd. *kühl*], koeltjes, gevoelloos, terughoudend, gedistantieerd, kil: *wieë zeen dao keul óntvange, bi-j di-j greune.*
- keulboks** (v.; -e; -ke) [Eng. *coolbox*, Hd. *Kühlbox*], friegooboks [in Maaseik vaker gebruikt dan 'keulboks']; koelbox: *tón de börgëmeistër van Knokke-Heis(t) de keulboksën aan de zieë wou vërbeeje,*

woeëre de handëlaere dao drek werm vuuër (er zeer vóór), mer de friegoobokstoeristën hawwe dae börgëmeistër, daen i-jskawwe, tón mèt z'ne kop in zoe'n keulboks kónne dówwë (stieëke).

keule (overg.; keulde, h. gëkeuld) [Eng. *to cool (down)*, Hd. *kühlen*], (af)koelen, verfrissen, te koelen zetten: *laot dae witte wi-jn mer get keulën in d'n i-jsummër* (koelemmer); **2 (uitdr.)** *wils-te d'n gif (guf) op eemës of op get keule, dén bès-te 'ne gifsji-jtër (gufsji-jtër); 't zal waal keule zóngër bloeëze*, dat zal wel vanzelf bedaren (verslappen).

keulëménkes (mv.), sjaopsmujlkës; **1** keuleman, schapenkop (gew.), schaapsmuil (gew.) [D. (Rijnl.) *Schafmaul*]: *suurtoe in Zujd-Limburg mer ouch bi-j ós oeëte de minse suurtoe bennëroeëje* (sterappelen) *en keulëménkes*; **2 keuleman was vroeger de bekendste bewaarappel**: *'Zjus wi-j bennëroeëje zeen keulëménkes bëwaaréppelkes di-js-te nów békans nörgës mieë vungs. Keulëménkes, di-j lichëlik van de kante van Köllën aafkómme, waerde vreugër ingëkówd en zoe haws-te dén d'n hieële wënt(sj)ër keulëménkes op d'nën tejjër. Volgës sómmigge kump de naam keulëménke van 'inkówle'.*

keulër (m.; -s; -ke) [Hd. *Kühler*], i-jsummër; koeler, ijsemmer, koelemmer: *de sjampanj stuit al in de keulër, want vënaovënd is het d'n aovënd en mörgën is 't d'n daåg det iech m'n ma bëstieëke maag*, een geschenk mag aanbieden bij haar verjaardag (naamdag).

keulte (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *coolness*, Hd. *Kühlung*], verkoeling, afkoeling, koelte: *mèt di-j hits uuvërdaåg bès-te saovës bli-j mèt get keulte*; **2** [Eng. (a) *cool (place)*, Hd. *Kühle*], koele plaats, koelte, friste: *op werm daag zeuke wieë dèk de keulte van de*

bóngërd op; **3** [Hd. *Kühle*], afstandelijkheid, koelheid, gereserveerdheid: *van de keulte van daen hëngstëboor* (stugge, hooghartige man) *kri-jg iech nog ins de krélkespis* (word ik nog eens doodzenuwachtig, krijg ik nog eens een of andere ondefinieerbare ziekte); **4** [Eng. *coolness*, Hd. *Kühle*], nuchterheid, flegma, beheertheid: *ouch es 't bëgint te stujvën en alle angëre zich óngër de veut ówtmake, vërlujs daen Ti-jl noeëts z'n keulte*.

keur (m.; -e; -ke), **1** [Fr. *cour*], binnenplaats: *oos hóws is gëbówd rónnd e keurke*; **2** [Fr. *cour de récreation*], speelplaats: *oppe keur woeëre de kënjër naoluijperkën aan 't spuuële*; **3** [Fr. *cour*], plaats waar de privaten (toiletten) zijn: *kónt gieë miech zëgke, mëdam, woe hi-j de keur is, want we móttën ins éffe get goeën doon*; **4** open achterplaats: *soeëmërs zitte wieë saovës vööl oppe keur, ómdët 't dao get keulër is*.

këvi-j (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *vif* (levendig), Fr. wellicht uit *'quelle vie'* (wat 'n leven)], levenslust, dynamisme, fut: *dao zit nog hieël get këvi-j in det prónt vrouwke (wi-jfke); mèt di-j kréngden haef Robbe gein këvi-j mieë en zit daen érme jóng dao wi-j 'ne maelzak*.

kezém (m.; -s; -ke) [uit Fr. *'quinzaine'* (veertien dagen) of *'quinzième'* (vijftiende)], loon voor 14 dagen: *es de (kaol)pöttërs (mi-jnwirkërs) vreugër hunne kezém hawwe gad, waas 't in de kaffees volle bak, kwésti-j van de stoeëf ins good doeër te speule*.

kibbaars (v.; g. mv.; g. dim.) [vervorming van AN-woord 'blikaars'; D. (Rijnl.) *Kipparsch*], **1** erythema intertrigo, blikaars: *uuvëral woe de vel tieëgënein kan sjoore, wi-j in de ploëejën óngër de borstën of tösse de tieëne, kóns-te kibbaars kri-jge*; **2 oorzaken van blikaars**: *'Kibbaars, 'n ón(t)stieëkingszeekde van (op) 't vel, kóns-te*

kri-jge van vâöl zweite, van kleijër di-j diech te zieër spanne, van wérmten en van voch. Wils-te kibbaars vërmi-jje, dén mós-tën ówt de voch of ówt de hits bli-jve. Geit bv. doeër vâöl paerd te ri-jje 't vel van d'n vot aaf, dén höbs-tën ouch kibbaars.'

kichëlaerstër (v.; -s; -ke) [sterk veroud.], giechel: *wi-j Maaïke zag det 't leevër 'nën dunne bufstök haw es 'nën dikkën en tón iech antwoeërdde mèt 'Nae, kien(d)sje, leevërkeukskës bakke wieë neet', kwoeëm det kichëlaerstërke neet mieë bi-j van 't kichële* (giechelen).

kichële (overg.; kichëelde, h. gëkichëld) [sterk veroud.; D. (dial.) *kachen*, Hd. *kichern*], giechelen, gniffelen, grinniken: *Fémke, det mamzëlleke, mós ins kichële, tón iech vroeëg: 'Wi-j mós 't zeen, dik of dun of doeër 'n deukske?'* (wordt spottend gezegd tegen een al te kieskeurige jongere).

kie(ë)re, **1** (onoverg.; kie(ë)rde, h. gëkie(ë)rd), harden, uithouden [Hd. *aushalten*]: *iech kos 't dao neet kie(ë)re van de hits*; **2** (wederk.; kie(ë)rde zich, h. zich gëkie(ë)rd) [Mnl. *keren* (wenden)], zich keren: *de luuëtëraers (zeveraars) höbbe zich innins tieëgën ós gëkie(ë)rd*; **3** (o.; g. mv.; g. dim.) [gesubstantiveerd ww.], het keren: *'t kie(ë)re van de jaore brunk z'n vërangëringe mèt.*

kieëbës (m.; -e; -ke) [Bargoens; Mnl. *coppe* (kruin, bol), D. (Zwi.) *Kabis* (kool), D. (reg.) *Kappes* (witte kool)], kop; hoofd: *houw dae poetëbink* (Barg. voor 'hoerenjager') *op z'ne kieëbës; hoeërëjjeëgër, sjoef tiech, want mèt det gaffële, fazëlën en bësjoepën, én mèt det ligke kaspërën in de luimkieëte van de hërre (poete), bës-te, smaglap, good vuur noppës d'n drol en daodoeër kri-jgs-te, boutjanës, nog ins 'ne kleun op d'ne kieëbës of zëtte ze diech in de boks (sjoep, bajës)*

(hoerenloper, pas op, want door dat liegen, stelen en bedriegen, en door dat liggen neuken in de bedden van de hoeren ben je, profiteur, voor niets goed en daardoor, smeerlap, krijg je nog eens een dreun (slag) op je hoofd of zetten ze je in de gevangenis [voorbeeld van een zin Bargoens].

kieëke (onoverg.; kieëkde, h. gëkieëk), kaeke (zie ald.).

kieëpër, **1** (m.; -s; -ke) [Mnl. *keper*], dakspaar [Hd. *Dachsparren*], rib van een kapgestel, keper (gew.), spantrib, dakspaar: *vuur e gëbónt* (gebint(e), bint, dakspant) *te make, höbs-te bélskes en kieëpërs vandoon; es de minse vreugër 'n hóws bówde, loeëte ze ieërs e paar kannëdaas mèt de (h)uts (nuts = mallejan) van Op de Kamp nao di-j hun zaegëri-j sleipe, woe di-j d'r dén bélskes en kieëpërs ówt (van) zaegde*; **2** (m.; g. mv.; -ke) [Hd. *Köper*], keper(stof): *kieëpër is gëwieëve stóf det hieël sterk is en ouch hieël groeëf; van kieëpër wuuërën o.a. wirkmanskleijër gëmaak.*

kieëpërnagël (m.; -nieëgël; nieëgëlke), spijker voor spantribben (daksparren): *mèt kieëpërnëëgël wuuëre de kieëpërs op de bélskes vasgëklop; kieëpërnëëgël zeen dikke nieëgël di-j 13 séntemaetër lank zeen.*

kieër (m.; -e; -ke), **1** keer, maal [Hd. *Mal*]: *vuur deeze kieër; 'nën angëre kieër; ómdét 't d'n ieërste kieër is; in eine kieër*; **2** (**uitdr.**) *eine kieër en noeëts mieë; dét is nów eine kieër zoe; dae kieërël haef miech nów al twieë kieëre ligke gad, mer det zal geinën dörde kieër mieë waor zeen; 't is d'n ieërstën en ouch de lêste kieër des-te miech óngër m'n dówvën höbs gësjoëte* (dat je me concurrentie hebt aangedaan, beslag hebt gelegd op wat mij toekwam); *vuur deeze kieër* (voor één keer) *doon iech es of (of wënt) m'n naas blooijt* (wil ik er me

niet mee bemoeien); *kums-tën eedërs kieër, den kums-te kieër op kieër* (telkens weer); *op 'ne (vi-jze) kieër haw iech h'm te graze (pakke); ins mót het d'n ieërste kieër zeen* (om iemand aan te sporen iets nieuws te ondernemen); *de lèste kieër det iech tiech gëzieën hób, is 20 jaor gëlieëje; det laps-te miech geinën twieëde kieër*, dat is goed voor één keer.

kieërbuuërstël (m.; -s; -ke) [Kil. *ker-borstel*], stofbezem: *bénne kieëre wieë mèt 'ne kieërbuuërstël (stoeëfbuuërstël) en bówte mèt 'ne béssem* [D. (reg.) *Kehrbesen*], *dae we ouch sti-jve buuërstël neume*.

kieëre (overg.; kieërde, h. gëkieërd), **1** vegen [Mnl. *ke(e)ren, kerren*, Hd. *fegen*], keren (w.g.): *wieë mótte de pool (de goot) nog kieëre; 2 (uitdr.) es eedërein vuuër z'n eige duuër kieërt, is de hieël straot gëkieërd*, verbeter eerst je eigen leven alvorens je over anderen oordeelt.

kieërel (m.; -s; -ke), **1** [Mnl. *ke(e)rl*, Hd. *Kerl*], aardig of flink persoon: *'nën toffe (brave, fërme, slumme, gooje) kieërel; 2* [Hd. *Kerl*], snuiter, vent: *'ne léstigge (rare, ónnuuëzële) kieërel; 3 (uitdr.) det is 'ne kieërel wi-j 'ne boum, een zeer grote en sterke man; es jóng kieërels (kómme) vri-jje, dén zeen 't 'broedërs van leefde' en es ze gëtrouwd zeen, wuuëren 't 'krujshieëre', als men vrijt, zit men vol liefde en als men getrouwd is, vol lasten.*

kieërgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), geld dat je vindt bij het poetsen: *bès-te pótsvrouw en vungs-te bi-j 't pótsën of 't kieëre geld(sj) oppe vloe(ë)r (grónd), dén moogs-te det kieërgéld(sj) in d'n maal stieëkën en mèt (h)eivërs pakke*.

kieërs (v.; -e; -ke), **I** [Hd. *Kerze*], boezjie [Fr. *bougie*]; kaars: *bi-j 't bëgin van 'n*

bëgrieëfënis mës stik eemës van de fëmi-jlie 'n gëwi-jde kieërs aan; 2 (uitdr.) det prónt vrouwke löp zoe rech es 'n kieërs, zij is heel recht van gestalte; de kieërs geit h'm ówt, hij is aan het sterven; höbs-te d'n kieërs ówtgëbloëze, dén bès-te doeëd; dae mins kóns-te waal e kieërske branne, die moet je dankbaar zijn; daen döbbëlën haef d'n dujvël e kieërske gëbrand, hij heeft de tegenpartij voor zich ingenomen (gunstig gestemd); II [Hd. *Kirsche*], 1 kers: *kënt gieë 't vërsjil tösse vleiskieërse, zoor kieërsën of krieke, vérkeskieërse, zwarte kieërse (Spaanse kersen), wilj kieërsën en merëlle (late, zwarte en zoete kersen)?; van di-j dónkëlroeëj, groeëte, zoor kieërse neume we ouch merëlle* (er zijn twee soorten morellen); **2 (uitdr.) mèt ri-jke luj is 't neet good kieërsën ieëte**, vertrouwelijke omgang met rijken loopt vaak verkeerd af.

kieërs(ë)vèt (o.; g. mv.; -sje), kaarsvet: *'nën aovënd mèt kieërsleech sprik nëteurlik tot de fantësi-j, mer 't aafkratse van 't sti-jf gëwoeëre (gestold) kieërs(ë)vèt sangërendaags is al get mindër romantis*.

kieërsboum (m.; -buim, -buimke): kerstboom: *op kieërsdaäg maakde wieë nao 't kieërskónzaer en zjus vuuër de kieërsdienee de kieërskëdoos oeëp(e) di-j, wi-j eedër jaor, óngër de kieërsboum loeëge*.

kieërsdaäg (m.; -daag; g. dim.), kerstdag: *op kieërsdaäg höbbe wieë eedërein 'ne zaliggën en gëlökkigge Kieërsmis gëwëns en daonao zeen wieë mèt de kni-jjën óngër de taofël goeën zitte vuur de kieërsmënuu; mèt de kieërsdaag (mv.: tijdens de kerstdagen) zeen wieë nao de kieërsméрт gëwaes en höbbe wieë gënoeëte van de kieërsvërseering*.

kieërsëboum (m.; -buim; -buimke) [Hd. *Kirsch(en)baum*], kersenboom, kerselaar

(gew.): *in ooze kieërsébóngërd stoeën kieërsëbuim mèt kieërse woe wieë kieërsëliekää; kieërsëvlaaj, kieërsëzjèlei en kieërs(ë)roeëje kieërsëwi-jn van make.*

kieërsëkook (m.; -keuk, -keukske), kersenpannenkoek: *maaks-te 'ne pannëkook mèt kieërsën in, dén höbs-te 'ne kieërsëkook, mer de höbs ouch pannëkeuk mèt appëlën of waolbieëre drin.*

kieërsënti-jd (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kirschenzeit*], kersentijd: *in de kieërsënti-jd môste wieë vreugër in de kieërsébóngërd zoevää; möögëlik lëwejt make vuur de sprieëwën ówt de kieërsëbuim ëwëg te jage, want angërs waas de kieërsëplök rap gëdoeën.*

kieërsëstein (m.; -stein; -steinke) [Hd. *Kirschstein*], kersentijd: *kieërsëstein mèt de hand ówt de kieërse doon, det is 'n hieël wërkske woes-te diech onnog good vówl aan maaks, mèt al det saap det alle kantën op sprits; höbt gieë mësjujn ouch zoe e kösse det gevöld is mèt kieërsëstein?*

kieërsëvlaaj (v.; -(j)e; -vlaetsje): **1** kersentaart: *kieërsëvlaaj mèt létsjes höbbe de kënjër 't leefste;* **2 kersen werden vroeger massaal gewekt:** *'Vuur ouch swënt(sj)ërs kieërsëvlaaj te kónne bakke, maakde de luj in de kieërsënti-jd 'nën houp kieërsën in wëkglazër [Hd. Weckgläser] in, waat bëteikënt det di-j glazër of di-j pöt 'n hawf oor in 'ne wëkkieëtël mèt watër van tachëtig graode Sélsie(j)us môste stoeën, woebi-j det watër ieërs stillëkësaan op di-j 80 graode (graoje) Sélsie(j)us mós kómme.'*

kieërsfieës (o.; -te; -je), kerstfeest: *óm vuur 't kieërsfieës in kieërsstómning te kómme, hawwe wieë de latteje (vensterbanken) vol kieërsstókskës gëzat, de kieërsvërseering opgëhange, kieërsmözi-jk opgëzat en aan*

de väärduuër 'ne kieërskrans opgëhange.

kieërskëspresëssi-j (v.; -s; -ke), kaarsjesprocessie: *zeet gieë al ins in Loerd (Lourdes) gëwaes, dén wët gieë det 't dao eedërën aovënd kieërskëspresëssi-j is, woebi-j ówt dówzënde munj 't 'Avee, Avee' opklink en al di-j brannënde kieërsën opleechte.*

kieërsleech (o.; -tër; -sje) [Hd. *Kerzenlicht*], kaarslicht: *tón in N. Y. ins d'n ëllëntrik waas ówtgëvallën en ze zich 24 oore mèt kieërsleech môste behëlpe, waas dao nieëge maond(sj) latër 'n échte gëboeërtëëksploozie, want di-j minsën hawwe nëteurlik geinën hieëlën daåg stilgëzieëte.*

kieërsleedsje (o.; -s; -), kerstliedje: *'Stille nach' is e kieërsleedsje det eedërein kan mëtzënge.*

Kieërsmis (m.; g. mv.; g. dim.) [van 'Kieërs(t)' (Christus; met r-methathesis) + 'mës'; Mnl. *Kerstmisse*, Eng. *Christmas*], **1** Kerstmis: *de ieërste gëzóngë mës di-j op kieërsdaåg (snachs óm 12 oore) wuuërt gëdoeën, is de nachmës (kerstmis), mer 't kristëlik (kirkëlik) fieës van de gëboeërtë van Jeezëke (Jezus) is Kieërsmis (Kerstmis);* **2** (m.b.t. de dagen waarop de geboorte van Jezus gevierd wordt) kerstdagen: *mèt de Kieërsmis goeën wieë op d'n ieërste kieërsdaåg alti-jd nao bómma en bómpa en op d'n 2de kieërsdaåg goeën wieë ins lékker smikkëlën in 'ne rëstërao (restaurant);* **3 (uïdr.) vleege mèt Kieërsmis de mögke rónnd, dén ligk mèt Paose nog vää; i-j's oppe grónd, weerspreuk; 'ne greune Kieërsmis, 'ne witte Paose, weerspreuk.**

kieërsnach (m.; -te; -néchsje) [Eng. *Christmas night*, Hd. *Christnacht*], kerstnacht: *de nach woe Kristus in is gëboeëre, is eigëlik*

d'n heilige nach [Hd. *Heilige Nacht*] *en de nach woe de gëboeërte van Kristus in wuuërt hérdach, is de kieërsnach* [Hd. *Christnacht*], *mer wieë zëgkën in de twieë gëvalle d'n dëkstën ti-jd 'kieërsnach'.*

kieërsréch (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *kerzengerade*], kaarsrecht: *löps-te kieërsréch, dén hoofs-te daovuur nog geine bëssemestieël in d'ne rök te höbbe, want det zëgke we van eemës dae zoe sti-jf is det-ër zich neet kan bökkën en dae dus 'ne sti-jve bökkëm is.*

kieërswëk (m.; wëgke; -ske), worstenbroodje, kerstbroodje: *'t iëërste waat wieë mèt de Kieërsmis doon es wieë van de nachmès trökkómme, is d'n oeëvën aanzette vuur de kieërswëgke werm te make.*

kieës (m.; kieëze; -ke) [Lat. *caseus*, Mnl. *case*, *kese*, Sp. *queso*, Eng. *cheese*, Hd. *Käse*], **1** kaas: *bës-te kieësréchtig en dus kieëslëefhöbbër; dén wëts-tën allës van jónge, bëlieëgën en awwe kieës; de höbs stinkieës, platte kieës, sjummëlkieës, geitëkieës, Franse kieës en neum mer op; 'n + boeëtër(h)am mèt Mëzeikër kieës; 2 (samenst.) tón mèt (wegens) di-j kieësvleegën in 't kieësfëbrik maajën in de kieëswäöfëlkës zoeëte, höbbe di-j kieësboore neet allein de wäöfëlkës mer ouch de kieëskeukskës, de kieëskrokkëttën en de kieësvlaajën in de vówlbak gëkip; 3 (uitdr.) daen 'Tei' luuët zich z'ne 'kieës' neet aafpakke, Theo is tegen moeilikheden opgewassen.*

kieësboor (m.; -boore; -beurke), **1** (m.b.t. de man die kaas maakt) kaasboer: *me naef haef 'n groeëte köd geite, mer hae is ouch kieësboor; want hae maak ouch geitëkieës; 2 (m.b.t. een handelaar in kaas) kaasboer, kaashandelaar: dae kieësboor haef waal höndërd soeërte kieës in de eetëlaasj.*

kieësdook (m.; -deuk; -deukske) [Hd. *Käsetuch*], kaasdoek: *waas de mèlk óngër d'n oeërlog (WO II) zoor gëwoeëre, dén waerde det zoor pépken in 'ne kieësdook aan de wasdraod gëhange vuur 't laotën ówt te dröppëlën en d'r dén platte kieës van te make.*

Kieësing; Kessenich: *'Kieësing, Cassenic (1219), 'n ech Maasdörp, is de awdste deilgëmeinte van Kindër (Kinrooi) en loeëg tën ti-jje van de Rommeinën aan de heirbaan Mëstreech-Ni-jmeege. Kieësing is langën ti-jd 'n ri-jkshieërlikheid gëwaes di-j bësteurd waerde vanówt Den Berg en Borgitter. Tösse 1950 en 2008 is in Kieësing op groeëte sjaal keezël ówtgëbaggërd, waat de kóms van 'Agropolis' mäögëlik haef gëmaak. In Kieësing kónt gieë e bëzeuk brèngën aan de Sint-Martinuskirk, këstieël Borgitter, de Borchmuuële ('n watërmuuële di-j bi-j 't këstieël huuërt), de rëwi-jn van këstieël Den Berg, 'n graáfkepél en vërsjilligge graáfstein ówt de 17de iëw (op de kirkhof bi-j de kirk), én 't historis hóws, Houbenhoeëf, det in de 18de iëw trök waerdën opgëbówd. En neet te vërgieëte, e sjoëën stökske nëteur wi-j bv. 't Vi-jvërbrook.'*

kieësklok (v.; -ke; -klökske) [Hd. *Käseglocke*], kaasklok (gew.), kaastolp: *es-te de kieës neet óngër 'n kieësklok zëts, dén druueg-tër gemékkelik ówt; mèt dae vlegëpëtik is 't 'ne vi-jze bówl es de kieës neet óngër de kieësklok stuit, want dén lëgke di-j kieësvleegë dao hun eikës in en kri-jgs-te maajën in de kieës.*

kieëskop (m.; -köp en -koppe; -köpke) [schimpnaam; D. (Belg.) *Kaaskop* (scheldnaam voor Nederlander)], **1** Nederlander: *vreugër meinde di-j kieësköp, di-j Hollénjers, det ze 't bieëtër wistën es de Bëlzje, mer daen ti-jd is al lang vërbi-j; 2*

spotversje: *'Hollénjer, Bollénjer, kieëskop, de maje vrieëte diech op.'*

kieëtël (m.; -e; -ke), **1** [Eng. *kettle*, Hd. *Kessel*], ketel, kookpot: *waat höbbe we vandaag in de kieëtël?; zeen koeëpere kieëtele bieëtër es geeti-jzere?; 2* soldatenhelm: *es-te bi-j d'n tróp bi-j zoeëmerwaer in gevéchstënuj de 16 killëmaetër löps, dén zwëts-te diech ónnuëzël óngër dae kieëtël; 3* verwarmingsketel: *di-j nów kieëtele vërstoëëke vööl mindër es di-j awwe; mèt de kieëtël meine wieë de sjoffaasjkieëtël; 4* frietketel: *'t frittëvèt in de kieëtël is werm gënóg vuur de fritte drin te doon; 5 (uitdr.) es-te neet voeërt kri-jgs waas-te gaer zouds höbbe, dén mós-te d'n drök oppe kieëtël hawte, blijven aandringen.*

kieëtëlmëzi-jk (o. (m.); g. mv.; -ske), **1** (m.b.t. de lawaaierige, kakofonische muziek) ketelmuziek: *sjei ówt mèt det kieëtëlmëzi-jk, want det kump miech m'n oeëren ówt, daar heb ik meer dan genoeg van; det kieëtëlmëzi-jk* [Hd. *Katzenmusik* (slecht vioolspel)] *is nog érger es kattëgëjank of kattëgëmaw* [Hd. *Katzengeschrei*]; **2** **ketelmuziek als volksjustitie:** *'Es vreugër in 't dörp eine get haw ówtgëstoëëke waat neet doch, dén ginge de minse vuuër dae sjujfël z'n duuër kieëtëlmëzi-jk make, mèt panne, potte (pöt) en kieëtele dus. Det gëraos waas vuur de minsën in 't hóws nëteurlik bëzunjër pi-jnlik vuur te móttën huuëre.'*

Kieëvëlaer; Kevelaar: *'Kieëvëlaer, det in Noëërdri-jn-Wësfale ligk, is bëkënd vuur z'n Gënaojëkepël en Mëri-j(j)abazzëliek, woe de Maag Mëri-j(j)a wuuërt vërieërd en woe e spissjaal beeld van häör stuit. In 1970 ginge 1144 Mëzeikënaerën of minse van hi-jjëróm op baewieëg nao Kieëvëlaer.'*

kiele (uitroep bij het kietelen); **oud**

Maaseiker versje: *'Loup nao de Mert; koup 'n ków; stök van de lieëvër, stök van de pens; kielëwielëwëns.'* (Opgetekend door mevr. Tonny DENIS) *Bi-j 't zëgke van dit versje klop de groeëtën in 't hën(d)sje van de kleinën en tërwi-jl de groeëte (vadër; moodër;...) kielëwielëwëns zaet, kieëtëlt hae (zi-j) 't kien(d)sjën in 't hën(d)sje.*

kien(d)sje (o.; -s; -) [Hd. *Kindchen*], kindje: (**uitdr.**) *Tilla haef e kien(d)sje gëkrieëgën op de póf, zij heeft een voorechtelijk kind gekregen; 't kien(d)sjën is druuëg, het kind is schoon.*

kien(d)sjëskak (m.; g. mv.; g. dim.), **1** suikerbonen: *zjus gëli-jk vreugër meine we nów mèt sökkërboeëne fël gësökkërde slók mèt sjóklaat of ammandël in de vörm van 'n boeën (labboeën); 2* **suikerbonen vroeger:** *'Waas vreugër in de naobër (buurt) e kien(d)sje gëboeëre, dén kraeg eedërein dae 't boeërelingske ging bëzeuke 'n tujtsje sökkërboeëne, kien(d)sjëskak gëneump. Waas 't e jungske, dén kraegs-tën e roos tujtsjën en waas 't e maesje, dén waas 't tujtsje blaw. In de twieë gëvalle waas 't tujtsje mèt de kien(d)sjëskak beplék mèt èngëlëköpkës. Allein es de awwërs ri-jk gënóg woeëre, zoeëte d'r ammandëlen in de boeëne. Angërs zoeëte sökkër of sjóklaat trin.'* (Bron: MEEUWISSEN, Mathieu, en VAN WIJCK, Tony, Babbëlaerën en kermëlle, *De Maaseikenaar*, 2001, 4, p. 218-221); **2 (uitdr.)** *det is allëmaol kien(d)sjëskak, flauwe zever.*

kiet (bn., g. tr. v. verg.) [Eng. *quits*, Fr. *quitte*, Hd. *quitt*], quitte: (**uitdr.**) **1** m.b.t. (niets meer schuldig zijn) quitte: *nów iech neet mieë bi-j diech in 't kri-jt staon, zeen we kiet* [Fr. *nous sommes quittes*]; **2** (m.b.t. betaald zetten) quitte: *nów iech di-j trënseneerbieës ins good höb gëkërnóffëld, zeen we kiet* [Eng. *we are quits*]; **3** (m.b.t. nog niet van

iemand af zijn) quitte: *dae is nog neet kiet mèt miech* [Fr. *je ne l'en tiens pas quitte*]; **4** (m.b.t. het kansspel quitte of dubbel) quitte: (fig.) *es-te 'kiet of döbbël' späöls, riskeers-tèn allës en is 't dus 'alles of niks'* [Hd. *alles oder nichts spielen*].

kietële ((on)overg.; kietælde, h. gëkietëld) [Hd. *kitzeln*], kuuëtële (zie ald.).

kietëléchtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *kitzlig*], kittelachtig: *neet kietële (kuuëtële), want iech bèn hieël kietëléchtig; bès-te kietëléchtig, den kóns-te neet tieëge kietële (kuuëtële)*.

kievëlaasj (v.; kievëlazje; -ke) [Fr. *cuvelage*], **1** bekuping, schachtbekleding: *de bëkleijing van de sjach in de kaolpöt is de kievëlaasj*; **2 in de mijn was de schachtbekleding eerst van hout**: *'In de bëginjaore waas de kievëlaasj van hout. Latër is t'r 'n geeti-jzere kievëlaasj gëkómme, di-j ówt sigmënte béstóng di-j de vörm van 'ne rënk hawwën en woe plate van loeëd waerde tössegëveug vuur te make det gei watër in de sjach kwoeëm.'*

kievëlaer (m.; -e; -ke), kieskauwer: *es-tën alti-jd mèt lang tan its en alti-jd get te koekën höbs uuvër 't ieëte, dén bès-te 'ne kievëlaer; 'ne kievëlaer is 'ne sléchten ieëtër* [Hd. *ein schlechter Esser*]; *d'n dëkstën ti-jd zeen 't kënjër di-j kievëlaere zeen*.

kievële (onoverg.; kievëlde, h. gëkievëld) [veroud.; Mnl. *kevel* (kaak, kinnebak), D. (Nd.) *Keve* (kaak), Hd. *Kiefer* (kaak, kinnebak)], kieskauwen: *de höbs minse di-j zich 't ieëte laote smakën en lékker zitte te smichële, mer de höbs ouch van di-j pikkërs di-j aan (de) taofël mer get zitte te kievële; kievëlën is lansëm, zóngër appëti-jt en tieëge z'n gósting ieëte*.

Kiewanies Mëzeik Van Eyck; Kiwanis Maaseik Van Eyck (sponsor DGMD): *'Kiewanies Mëzeik Van Eyck is 'n säö(r)visklub di-j mèt 't inrichte van aktievieteite geld(sj) bi-jeinbrunk vuur 't spónzère van kultéreel en sossjaal béstömminge. Van de klub, di-j in 1983 waerde gësjartërd, waas d'n hieër Peter Graux d'n ieërste vuuërzittër. De Kiewanies, di-j wujd en breid békënd stóngën en nog stoeën mèt 'Hartbufkës preuve' (1989-2011), e dri-jdaags ieëtfësti-jn det jaorliks zoe'n 50.000 fi-jnpreuvërs oppe Mert kullienaar vërwëndën en loeët gëneete, höbbe zich in de loup van de jaorën op vääölërlei mëneere bëzunjër vërdeenstëlik gëmaak. Zoe zeen ze op maotsjappëlik gëbeed fienansjeel bi-jgësprónge bi-j rampe wi-j de gaasóntplóffing oppe Kuuëningin Astridlaan of wi-j de watërsnoeëd in Mëzeik. Mënnigge kieër ouch trëkke de Kiewanies hunne portëmënee – d'n dëkstën ti-jd wagëwujd – oeëpe vuur sossjaal invënëmënte wi-j 't kieërsfieës van OCMW-Mëzeik of vuur maotsjappi-jbëtrockën organiezasies wi-j 'Doktërs Zóngër Vëkansie' of de 11-11-11-aksie. 'nën Trouwe kieër bëstuit en bëstóng di-j hölp ouch ówt mattërjeel zake wi-j bëvuurbeeld 'n kuuëke vuur 't Daágséntrum Maasland vuur bëgëleid woeëne (oppën Héppersteinwieëg), traeninge vuur de kënjër van 't MPI, fítskës vuur de kien(d)sjës van de bëwaarsjoeël, 'n mëzi-jkinstallasie en 'ne friegoo vuur 't bëjaordënhóws, 'n tent vuur 't Roeëd Krujs of houtëre rame vuur Roemenië. Vuur Vincentius-Mëzeik zörgde ze – bówtën e jaorliks bëdraag – onnog vuur e lich kammi-j(j)aoke. Zieëker ouch vuur kënjër di-j 't neet gëtróffën höbbën in 't lieëvën of vuur organiezasies di-j dees kënjër hëlpe, toeëne en toeënde de Kiewanies zich hieël goodgaefs. Dènk mer aan de hölp di-j ze boeëjën aan Kura, aan De Kleine Prins, aan 't sjuuëlke van Raf Opsteyn in*

Gambia, aan Oos Kënd(sj) (Ter Engelen), aan Bethanië (Gènk), aan Meedie Kloonje (Medi Clowns) di-j Kiewaniepóppe kraege vuur de kènjëraafdeiling van de Limburgse hospètale, aan 't spónzëre van 'nën ottoo woe 'ne rolstool op èllèntrik vuur e maesje mèt 'n óngènieëslikke spierzeekdèn in pasde (Vëreinigging De Knallènde Knarievuuëgèlkës), en aan de hólþ aan e tieënjaorig jungskèn in 'ne rolstool in Oppootëre. Vuur 't ówtroetje van de klem (tënanus) bi-j boeërelingskës hólþ de klub – same mèt UNICEF – het 'Eliminate Programme'. 'n Kattëgëri-j minse di-j de Kiewanies nej aan 't hart ligk en di-j ze dèn ouch reegëlmaotig e fienansjeel dówke gieëve, zeen de volwassëne mèt 'nën handiekap. Zoe hóþe ze de vzw 'Opkómme Zón', dae minse hulp di-j in e kërke (rolstoel) zitte, de zörgbeurdëri-j Sint-Jansbërg mèt häör jóng volwassëne, 't rivvalliedasieséntrum Hoensbroek, det ouch kènjër hulp, de ALS-Liega Belsj en de 'Special Olympics Belgium'. Twieë blènje kraege van de klub 'ne (blènjë)gëleidënhónd. Mëseenas (mecenás) is Kiewanies Mëzeik Van Eyck zieëker ouch op 't gëbeed van kuns en kultuur. Zoe woeëre d'r doonasies vuur d'n Harlindis- en Rëlindisómmëgank, vuur de Mëzeikër rëvuu en vuur d'n taptów (taptoe) Mëzeik. Mëzeikënaer Jaak Smeets kraeg 'ne kultuurpri-j. Angër kultëreel ree(j)aliezasies di-j ze op hun palmarës mooge sjri-jve, zeen: 't kunswërk oppe Patër Sangërsbrök, de mónnëmèntëtaofël oppe Mert, 't knapkookbeeld oppe Bosstraot bi-j gëlieëgëneheid van 750 jaor Mëzeik, de fortiefiekasie van Vauban op 't Muntplejn en 't kunsprozzjék 'Nijver Nuchelen 2013'. Ouch de jaarlikse kieërsboum oppe Mert is 'n aantal jaorën 't werk van de Kiewanies gëwaes. Besjërners zeen de Kiewanies neet mindër van 't Mëzeikër örfgood. Zoe zörgde ze m.b.t. het Mindërbroedërkloeëstër vuur rëstorrasie van 't toeërensje, van 't

Slivëvrouwëbeeld boeëve de inkómport en van de port zelf, van 't përsjónkëlëpörtsjën en van 't Bonaventurabeeld. Middële stëlde ze ouch tër bësjikking vuur 't opknappe van 't stadhówstoeërensje en vuur de bei(j)aard. En dèn is t'r nog de reeks vëreinigginge di-j de Kiewanies neet vuur niks gëhólpën höbbe bi-j 'Hartbufkës Preuve': Konkordie(j)a, Bakma (Bacma), Nollieko (Noliko), Mëzeik FC, de Kanooklub, de Dujkkklub en 't Heilig Wammës mèt gëld(sj)middële vuur 'Mëdalie van 't Vastëlaovëssëzów 2008-2009' én 't A-kappëllakoeër. Op mëzi-jkgëbeed reikde ze trouwës vërsjilligge kultuurpri-jzën ówt aan Guido Beckers, goeëve ze fienansjeel hólþ aan 't Karnëvalskónzaer doeër 't Groeët Orkës van de 'Stedelijke Academie voor Kunsten Maaseik' en aan 't kènjërkoeër van di-jzëlfde akkëdeemie. En dèn zeen d'r nog de kónzaers in de Awwëneikër Sint-Annakirk. Tën lëste mer daovuur zieëker neet 't mins bëlankri-jk, stóng Kiewanies Mëzeik Van Eyck ouch drek gëreid mèt dówzënd euroo vuur 't ówtgieëve van De Groeëte Mëzeikër Diksjeënaer, e mónnëmëntaal bookwërk, mëögëlik te hëlpe make.' (Bron: Kiwanis Maaseik Van Eyck; Tekst: KEES, Theo)

ki-jk (m.; g. mv.; g. dim.), **1** mening, visie, kijk, inzicht: *dae Raf, dae haef waal 'ne gooje ki-jk oppe zaak; di-j snoeëtërbél haef nog geine ki-jk oppe zaak; iech höb t'r geine ki-jk op waat vuur ki-jk Kammil op 't lieëvën haef, saer det akседént höb iech 'nën angëre ki-jk gëkrieëgën op waat tëlten neet tëlten* (op wat belangrijk en onbelangrijk is; **2** (fig.) *iech staon hi-j e butsjete te ki-jk, ik sta zó dat iedereen me kan zien; ik sta hier voor gek.*

ki-jkdaâg (m.; -daag; -daegske) [Mnl. *kiken*, (veroud.) Eng. *to keek*], *kijkdag: 'ne ki-jkdaâg is 'nën oeëpënduuërdaâg; in mieërt zeen d'r ki-jkdaag in det*

kuuëkëfëbrik.

ki-jke (onoverg.; *kaek* (kieëk), h. *gëkieëke*) [Mnl. *kiken*, D. (Nd.) *kieken*], **1** *kijken*: *laot miech ins ki-jke*; *ki-jk dae dao* (kijk die eens); *ki-jk ówt d'n ouge*; *de höbs gëkieëke, det telt neet* (bv. bij het verstopperij spelen); **2 (uitdr.)** *dae kik tiech de wäörd ówt de mónnd*, hij is bijzonder nieuwsgierig; *iech gaon ins ki-jke*, ik ben er vandoor; *wieë ki-jke neet zoe nej*, wij zijn niet al te kieskeurig; *stank dao neet zoe te ki-jke wi-j 'nën ónnuuëzëlaer*, zonder je handen uit de mouwen te steken (in deze preciaire situatie); *dao kump hieël get bi-j ki-jke*, dat is niet zo simpel; *de moogs ins kómme ki-jke*, je mag jezelf komen overtuigen; *ki-jk nao d'n eige*, bemoei je met je eigen zaken (meestal als reactie op een verwijt); *wieë ki-jke neet op e paar euroos*, wij zijn niet krenterig; *de mós dae mins neet zoe nao z'n ouge ki-jke*, wacht niet met iets te doen tot die man toestemming geeft, wees niet zo onderdanig; *dao stóng iech van te ki-jke*, dat verbaasde me; *kóns-tën ins nao 't kien(d)sje ki-jke* (zorgen voor) *es iech ewég bën?*; *we zulle nog waal ins ki-jke*, wij beslissen later; *diech mós ins nao diech laote ki-jke*, je bent niet wijs; *laot miech ins ki-jke*, laat me even nadenken; *ki-jk vuuër diech*, kijk me niet aan; *dae kump pas ki-jke*, die is hier nog te jong voor; *ki-jk, de zaak zit zoe*, om de aandacht te trekken; *hae kik al achtëróm*, kijkt al naar de meisjes; *ki-jk ins aan*, dat had ik al gedacht; *zoe nej kóns-tën 'n vloëë neet in de vot ki-jke*, je moet niet al te kieskeurig zijn.

ki-jkxoos (m.; g. mv.; -heusje), *kinkxoos* (zie ald.).

kikke (onoverg.; *kikde*, h. *gëkik*), tegenwerpen: **(uitdr.)** *hae haef neet dörve kikke*, hij heeft niets laten merken; *de kóns neet kikkën of mikkën* (iets zeggen of

bewegen) of hae haef 't gëzieën; iech hoofde mer te kikkën (een signaal te geven) *of hae loeëp (lieëp) zich de bein óngër z'n vot ówt.*

killëmaetër (m.; -s; -ke) [Fr. *kilomètre*, Eng. *kilometre*, Hd. *Kilometer*], kilometer: *wieë vlamde tieëgë dik hóndërd killëmaetër per oor nao Sint-Trujje*; *wi-jvääol minse woeëne d'r in Mëzeik per veerkante killëmaetër?*; *wieë doon diech get killëmaetër op e jaor*, wij rijden veel(vuldig); wij rijden wat af.

killëmaetërvrieëtër (m.; -s; -ke) ['vrieëte' = 'vër' + 'ieëte'; Gr. *chilioi* (1000), Mnl. *vereten*, Oud-Eng. *fretan*, Hd. *Kilometerfresser*], kilometerverslinder, -vreter: *Gieljom duit elk jaor zoe 'n 60.000 killëmaetër en dae killëmaetërvrieëtër vërtëlde miech det-ër zich dëk zit op te vrieëtën* (zich ergert) *es-tër in de fiel stuit.*

killëmaetërwujd (bw.) [Hd. *kilometerweit*], kilometers ver: *'nën oeëli-jfant kan killëmaetërwujd rijkën of bv. örgës watër is.*

killëmëtrik (m.; -ke; -ske) [Fr. *kilométrique*], kilometerteller [Hd. *Kilometerzähler*]: *Ernés haef zich 'nën okkazje (okkazie) aangësjaft mèt hieël min killëmaetër oppën tällër*; *mer nów is-tër drachtër gëkómme det ze z'ne killëmëtrik höbbe trökgëzat (-gëdrejd).*

kin, 1 (v.; -ne; -(në)ke) [Mnl. *kin(ne)*, Hd. *Kinn*], *kinnëbak*; *kin*: *Trud haef 'n döbbël kin*; *es-te 'n nao vääor stieëkënde kin höbs*, *höbs-te 'n spitse kin*; *Frans kuuëtëlt Mi-j(j)a alti-jd óngër häör kin*; *es we eemës e bësjujtsje voore, dén kuuëtële we dae mèt dówm en middëlvingër (wi-jsvingër) (nogal hel) óngër de kin*; **2** [Fr. *quine*], term bij het kienspel, *kien*, *bingo* [Hd. *Bingo*]: *höbs-te bi-j 't kinne vi-jf nummërs op 'n ri-j, dén höbs-te kin*; **3 (uitdr.)** *neet élke*

sjuuët is 'nën haas, mer bi-j Berta waas 't van d'n iërste kieër kin, zij was meteen in verwachting; spitse naas en spitse kin, dao zit d'n dujvël in, het zijn vaak tekenen van een bits karakter.

kinaovënd (m.; -e; -aovën(d)sje), kienavond: *we zeen nao de kinaovënd gēwaes vuur 'Help Lēwi-jke' en dao waas 't volle bak; oppe kinaovënd haef Neelën e paar kieëre kin gad.*

Kindër; Kinrooi: *'Kindër (1345 Kynre) mèt z'n good 12.000 inwoeënërs en z'n deilgēmeintës Kieësing, Bieërsël, Geistingën en Ophoeëve, ligk in 't noeërdoeëste van Belsj-Limburg. Tērwi-jl in Kindër vreugër vāöl boordëri-j(j)ë woeëre, wuuëre d'r nōw sērtōw lēgumme wi-j bv. aspērzje, gēkweek. Vandaag is Kindër mèt ze knouppunt van vi-jf groeëte waeg vuural e forrēnzedōrp. Nēteurlik is t'r in Kindër de Sint-Martinuskirk en de Lēmmesmuuële, mer mèt z'n bieëke (Abieëk, Lossing en Ittërbieëk), mèt z'n nēteurgēbeede, De Zig en De Goort, en mèt z'n vènne (Batvèn/Deunsvèn) is Kindër toch vuural 'n nēteurgēmeinte. De Zig en De Goort make trouwës allēbei deil ówt van 't 'Nēteurpark Kēmpē-Brook'. Ten zujje ligk dēn onnog nēteurgēbeed Jagërsborg (Mēzeik). Op toeristis gēbeed is Kindër bēkēnd vuur z'n 'Maasplassën' en vuur ze watërsportsēntrum 'De Spaanjērd' in Ophoeëve, de deilgēmeinte woe ouch 'Agropolis' in óntwikkēling is. De sjoeënste plékskes van Kindër kónt gieë ouch bēwónjēre van oppe fits.'*

kingkee (m.; -s; -ke) [Waals *kinket*, Fr. *quinquet*, D. (Rijnl.) *Kinkee*], pëtrollamp; soort petroleumlamp: *de kingkee is 'n pëtrollamp di-j op 't ènj van de 18de ieëw is ówtgēvóngē doeër 'ne zieëkēre 'Argand', 'ne nēteurkundigge, mer di-j op punt is*

gēstèld en ouch gēfabbriseerd doeër A. Quinquet, 'nën appëtieëkër.

kinkhoos (m.; g. mv.; -heusje) [Mnd. *Kinkhoste*, Vnnl. *kieckhoeste*, Luiker Waals *hik'hose*, Hd. *Keuchhusten*], ki-jkhuos; **1** kinkhoest, kramphoest: *de kinkhoos is eigēlik 'ne kramphoos* [Hd. *Krampfhusen*] *woe kēnjēr good krank van kónne zeen; kinkhoos is 'ne bēsmèttēlikkēn hoos; 2 kinkhoest vroeger: 'Es e kēnd(sj) kinkhoos haw, dieēge de minse vreugër 'n novvaen en ginge dēn bieējēn aan de Harlindis- en Rēlindiskepēl. 'Kēlderslēkken op sókkēr' waas vreugër 'n rēmeedie vuur van de kinkhoos aaf te kómme. Brrr'*

kinnēbak (o.; -e; -bēkske) [Mnl. *backe* (kin), Kil. *kinnebacke*], kin (zie ald. 1ste bet.).

kinnēke (o.; -s; -) [kindertaal], kindje: **oud Maaseiker liedje:** *'Doo, doo, kinnēke slaope, moodër heujt de sjaope (sjäöp), vadër mèlk de bōnte kōw, kinnēke doog (doot) di-jn uigskēs tōw.'* (Opgetekend door Wiel JANSSENS)

kinvokabbuulaer (m.; g. mv.; g. dim.), woordenschat bij het kienen: *e paar wāörd van de kinvokabbuulaer zeen: ölf (de gek), 69 (kop en kónt), 77 (brandhaoke), naakse (eerste steentje op een nieuwe rij), 13 (jówdas), hoeëlēm (komt van 'hoeël h'm'; 4 op een rij), sjóngēle (de steentjes schudden); hōbs-te bi-j 't kinne bēkans e ri-jke vol, dēn mōs-te 'hoeëlēm' roope; 'kin' is vi-jf op 'n ri-j en dus e ri-jke vol.*

kippe ((on)overg.; kipde, h. gēkip) [Hd. *kippen*], **1** uitgooien, uitgieten, uitkieperen: *kip dae zawwël mer in de pōmpēbak; 2* kiepen: *iech hōb vuur oos pleugске mótte kippēn en iech hōb geinēn eine bal doeërgēlaote; 3* drinken, gieten (in z'n keel): *wi-jvāöl hōbs-te nao bēnne gēkip?;*

4 opkiepen: *es de kammi-j(j)ao kump, laote we de zand hi-j opkippe.*

kippër (m.; -s; -ke) [Eng. (goal) keeper], doelman, doelverdediger, keeper, doelwachter (gew.): *de kóns de bèste ploog hōbbe, mer es de kippër niks is* (niet goed is), *kri-jgs-te nog 'n dikke pil aan d'n bóks* (dan behaal je nog een zware nederlaag).

kirk (v.; -e; -ske), **1** [Hd. Kirche], kerkgebouw: *we goeën nao de groeëte kirk; allëwi-jl goeën vāōl kirke tōw; vreugër ginge de minse bēkans allëmaol nao de kirk (nao de mēs); 2* kerkgemeenschap: *woe gaot gieë nao de Kirk?; Zjaen haef zich laotën ówtsjri-jvën ówt de Kirk; zeet gieë vuur de Kirk gētrouwd?; 3* kerkelijke organisatie: *Justin haef allēs* (haar vermogen) *aan de Kirk gēgieëve; 4 (uitdr.) Piet lōp de kirk neet óm*, hij is geen trouwe kerkganger; *Zjang geit nao kirk noch klóws*, hij is niet kerks; *dao is gei kirkske zoe klein, of d'n dujvël bówt e kepélke d'rníeëve*, overal waar het goede gedaan wordt, steekt ook het kwade de kop op; bij kerk en kluis heeft de duivel een huis [etymologie: waar een kerk is, is ook een café]; *dae is bang det h'm de kirk oppe kop vilt*, hij loopt vroeg uit de kerkdienst; *de mós alti-jd de kirk in 't midde laote*, je moet altijd redelijk zijn; *bēs tiech in de kirk gēboeëre?*, t.a.v. iemand die altijd de deur openlaat; *waat nōw gēzóngē, zag de kōstēr en tón stóng de kirk in brand*, zeispreuk m.b.t. een netelig verhaal; *vi-jf frang vuur 'n drōpke, mer eine knoup vuur de kirk*, (sommige) mensen geven veel geld uit bij het uitgaan, maar zijn gierig bij collectes in (voor) de kerk.

kirk(ë)stool (m.; -steul; -steulke) [Hd. Kirchenstuhl], kerkstoel: *vuur in de kirk vreugër op 'ne kirk(ë)stool te mooge zitte, mósdēs-te steulkēs-géld(sj)* (stoelengeld) *bētale.*

kirkboek (o.; -beuk; -beukske), **1** [Hd. Kirchenbuch], kerkelijk register, kerkboek: *hōbs-te diech ówt 't duiprēgistēr* [Hd. Taufregister] *laote sjrappe, dén stuis-te neet mieë in 't kirkboek; 2* gebedenboek [Hd. Gebetbuch]: *vreugër ginge de minse nao de kirk mèt 'n dik kirkboek, de missaal* [Hd. Missal (misboek, missaal)].

kirkdörp (o.; -e; -ke) [Hd. Kirchdorf], kerkdorp, parochie: *in de staej zeen de minsën alti-jd mindēr kirkēlik* (kerks) *gēwaes es in de kirkdörpe; vreugër kwoeëme patērs reegëlmaotig in elk kirkdörp de missie praeke* (gedurende enkele dagen in een r.-k. parochie preken tot heropwekking van het geloof).

kirkēlik (bn.; -kēr; -ste) [Hd. kirchlich], **1** kerkelijk: *alle kirkēlikke fieēsdaag same neume we 't kirkēlik jaor; de kirkban is 'n kirkēlikke straof; Giel en Wies zeen kirkēlik gētrouwd* (vuur de kirk gētrouwd); **2** kerks, kerksgezind: *vāōl minse di-j vreugër Óslivvën(h)ieër van 't krujs (aaf) baejde, zeen nōw nimmieë kirkēlik.*

kirkēsluuētēl (v.; -s; -ke), sleutelbloem [Hd. Schlüsselblume]: primula: *kirkēsluuētēls mèt hun lang steelēn* (stengels) *en mèt hun gael trōskēs bleujēn in 't vreugjaor; vreugër ginge de kēnjēr in de weije kirkēsluuētēls plōkke vuur in e vaeske te zētte, mer di-j vērslakkērde voeërt* (drek).

kirkfēbrik (o.; -ke; -ske), **1** ['fēbrik' zou hier een verhaspeling zijn van 'vērbruik' (ten gevolge van de slijtage en het tenietgaan van de kerk door ze te gebruiken, moest er geld binnenstromen); D. (in België) Kirchenfabrik], kerkvermogen: *aw minskēs di-j allein in de waerēld stōnge, goeëve (vērmaakde) dēk allēs aan 't kirkfēbrik* (aan de kirk); **2** [Hd. Kirchenvorstand], kerkfabriek, beheerders van het

kerkvermogen: *de minse di-j in 't kirkfēbrik zitte, zörge det gēnóg geld(sj) en middēlēn in 't laetsje zittēn en det de rieēkēninge op 't enj van 't jaor kloppe.*

kirkgank (m.; g. mv.; g. dim.), 1 [Hd. *Kirchgang*], kerkbezoek: *saer de jaore 1960 is de kirkgank ('t kirkbēzeuk) in de Wēsterse lenj sterk trōkgēloupe; 2 kerkgang na een bevalling: 'De kirkgank waas 't ieērste bēzeuk van 'n vrouw aan de kirk naodēt ze e kēnd(sj) haw gad. Daobi-j waas 't de bēdoeling God te danke vuur 't boeērēlingske, waat duit dēnkēn aan d'n tēmpelgank van Mēri-j(j)a nao de gēboeērte van Kristus. Doeēr de kirkēlikke wēt van rōnd 1950 waas 't jummēs de bēdoeling det man en vrouw 'nēn daåg of tieēn nao de gēboeērte van de kleinēn achtēr in de laeg kirk vērsjieēne. D'n dēkstēn ti-jd waas det nao de mēs van 7 oore. De preestēr brach hāōr dēn – dēk waas ouch de wi-jsvrouw d'rbi-j – vuuēr d'n altaor woe de moodēr gēzieēgēnd waerdēn en woe 'n brannēnde kieērs waerde gēōffērd. Dees zieēgēning duit ouch dēnkēn aan 't kirkēlik gēbruik det tot e paar ieēwe gēlieēje haef bēstangēn en woebi-j de vrouw nao de gēboeērte doeēr 'n preestērhand mōs 'gēzujvēr'd' (gereinigd) wuuēre.'* (Bron: BOONEN, Martin, Kerkgang van jonge moeders, een oude traditie, *De Maaseikenaar*, 2013, 3, p. 137)

kirkgēnger (m.; -s; -ke) [Hd. *Kirchgänger*], kerkganger, kerkbezoeker: *Wannēs lōp de kirk neet óm, want 't is geine kirkgēnger; in 2014 waas in Belsj nog vi-jf persēnt van de minse reegēlmaotigge kirkgēnger, waat dus bēteikēnt det tōn nog eine mins op de twuntig sōndigs nao de mēs ging.*

kirkhof (m. en o.; -hoeēve; -ke) [Hd. *Kirchhof* (bij een kerk), *Friedhof*], 1 kerkhof: *kirkhof kump van kirkhoeēf, want vreugēr loeēg rōnd en sērtōw vuuēr de kirk alti-jd 'n*

hāōfke mēt vāōl greun woe de doeēje waerde bēgrave; ligks-tēn oppe kirkhof, dēn is de stri-jd gēstrieēje; 2 (fig.) det is dao 'ne kirkhof vuur aw ottoos ('nēn ottookirkhof) en tuffe; 3 (uitdr.) 'kan-iech-neet' ligk oppe kirkhof en 'wil-iech-neet' ligk t'rnieēve, is een antwoord op het gezeur van kinderen die ook na een herhaalde vraag een taak niet willen uitvoeren; wordt ook gezegd als iemand beweert dat hij iets niet kan, wat vaak betekent dat hij het niet wil; zaachte wēnt(sj)ērs, vētte kirkhoeēve, in zachte winters overlijden veel mensen; de kirkhof ligk vol minse di-j neet gēmis koste wuuēre, niemand is onmisbaar.

kirksjat (m.; -te; -sjétsje), kerkschat(ten): *de kirksjattēn in d'n Dom van Kōlle (Keulen) gieēve diech e good gēdach van wi-j ri-jk de Duitse Kirk waal is; 2 de Maaseiker kerkschatten: 'Tot de bēlankri-jkste Mēzeikēr kirksjatte bēhuuērēn 'het Evangelarium' en e paar waefsēls, di-j bēkēnd stoeēn es de 'casula' (kassujfēl) en 't 'velamen'(sjouwērmantēl), di-j volgēs de trēdi-jsie doeēr de Heilige Harlindis en Rēlindis gēmaak zouwe zeen. E sērjeus óngērzeuk, in 1982 doeēr twee Òngēlse spissjēliste ówtgēveurd, zou pērtang ówtwi-jze det 't borduuēr wérk ówt Zujd-Òngēland kump en ówt de 8ste ieēw dateert. De kans bēstuit det 't borduuēr wérk hi-j langs Williebrordus en Boniefacius, di-j 't kloeēstēr in Awwēneik reegēlmaotig bēzochte, terēch is gēkōmme. Van de kirksjatte makēn onnog deil ówt: 3 vreugmiddēlieēwse rēli-jkhawwērs (reliēkhouders) en 2 bi-jbēlbeuk. Waat is kōmme vas te stoeēn, is det de kirksjattēn in de Sint-Kētri-jnskirk van Mēzeik ein van de groeētste kolléksies van vreugmiddēlieēws tēksti-jl in 't noeērdwēste van Euroopa is, woebi-j vērsjilligge angēr vuurwērpen ówt daen ti-jd neet mooge wuuēre vērgieēte.'* (Bron: BUDNEY, Mildred, en TWEDDLE,

Dominic, vertaling, BOONEN, Martin, Internationale belangstelling voor de Maaseiker kerkschatten, *De Maaseikenaar*, 1983, 1, p. 21-31)

kirktoeëre (m.; -s; -toeërensje) [Hd. *Kirchturm*], kerktoeren: *tón d'n tóp van de kirktoeëre van de groeëte kirk waas sjeifgëwejd, höbbën alle dówve di-j dao dae nach aan 't slaope woeëre, zich lillik vërsjrókke.*

kirmis (v.; -se; -ke) [Mnl. *kercmisse, kermis(se)* (mis bij de jaarlijkse viering van de kerkwijding, feest, Hd. *Kirmes*), **1** kermis: *oppe kirmis stoeën o.a. de karrësèl, de rups, de bótsottookës, 'ne kraom vuur aensjës te vësse, de sjeetkraom, 't luunapark, 'ne frittën- en 'ne smoutëbolkraom, de vlegërkës, 't spoeëkhóws en 'ne kraom mèt gri-jpërkës (grijpkraamautomaat);* **2 kermis in Maaseik: *'De 'groeëte kirmis' waas vreugër oppe Mert en is nów aan de Bosport. Aan de Stasie en aan de Eikërport waas 't vreugër eine kieër pëer jaor 'klein kirmis'. In Awwëneik is nog eedër jaor kirmis in séptëmber. Waat vreugër spissjaal waas mèt de kirmis, waas det de hieël fëmi-jlie oppe koffie kwoeëm en det smörgës perséssie waas. En nêteurlik zeen d'r nów vâöl angër kirmisattraksies.';* **3 (uitdr.)** *es det nog ins gëbueërt, dén is 't kirmis, dan zwaait er wat; 't is neet al daag [stoottoon] kirmis, niet alle dagen zijn even leuk; dao zeen we van 'n kaal kirmis trökgëkómme of dao zeen we oppe kirmis gëkómme, dat is zwaar tegengevallen; 't waas dao 'n kirmis (een drukte) mèt al det volk; num diech in ach, angërs hult (hilt) de vot kirmis, pas goed op, anders krijg je voor de broek.***

kirmisgas (m.; -te; -je), kermisgast: *mèt de kirmisdaag [stoottoon] koste de békkers 't neet bi-jhawte mèt vlaaj bakke, want mèt de kirmis zoeët 't hóws vol kirmisgaste, di-j*

dao wieëg mèt koste.

kirmisgêld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), kirmisgêld; kermisgeld: *mèt ze kirmisgêld(sj) haef Tjeuke veer kieërën in de bótsottoos en twieë kieërën in de karrësèl gëzieëte.*

kirmiskoers (v.; -e; -ke), (m.b.t. de wielervedstrijd tijdens de kermisdagen) kermiskoers: *mèt de kirmis waas elk jaor 'n kirmiskoers; vuur ós waas 't kirmis (een bijzondere dag) es wieë nao de kirmiskoers mochte goeën ki-jke; 'n kirmiskoers is nêteurlik gein offiesjeel koers wi-j bv. de Rónde van Vlaondëre.*

kirmiskraom (m.; -e; -kräömke), kermiskraam: *bi-j 't woeërd kirmiskraom dënk iech sërtów aan sjeetkraome; de lékkerste kirmiskraome zeen de frittën- en smoutëbollëkraome; vuur de kënjer is t'r 'ne kirmiskraom woe di-j kien(d)sjës – en dëk hun awwërs – op aensjës kónne vësse.*

kirmisman (m.; -mén en -manne; -ménke), kermisexploitant: *in de kirmiswieëk zëtte de kirmismén hun kraome, ténten etc. op di-j ze mèt de kirmisdaag oeëpëdoon en daonao weer aafbrieëke.*

kirmisgêld (m.; -e; -sje), kirmisgêld(sj) (zie ald.).

kirmistént (v.; -e; -sje), **1** kermistent: *in kirmisténte waerde vreugër allërlei attraksies en vërtoeëninge gëbrach; 2 sommige kermistenten mikten vroeger op sensatie en spektakel: 'Vreugër haws-te kirmisténte woës-te vrouwluj di-j éffekes hun bloeëte borste loeëte ki-jke, dikke móssjële van twieëhóndërd killoo mèt neet te vâöl aan, kien(d)sjës mèt aafwi-jkinge di-j op sterk watër woeëre gëzat en nog van det 'sjoeëns' kos goeën 'bëwónjere'.'*

kirmisvolk (o.; g. mv.; -ske), kermisvolk: *minse di-j mèt 'ne kraom of mèt 'n attraksie de kirmisse doon (aafreize), neume we kirmisvolk; kirmisvolk is d'n dèkstèn ti-jd wagëlèvolk, mer is zieëker geine nès (minderwaardig volk).*

kirmiswage (m.; -s; -wieëgëlke), kermiswagen: *mèt hun kirmiswagës vare de kirmismén van de ein kirmis nao de angër; de kirmiswagës woe de kirmismén zelf in woeëne, zeen allëwi-jl dèk klein palli-jskës van 'n hawf mëljówn euroo.*

kirvël (m.; g. mv.; -ke) [Mnl. *kervel*, Hd. *Kerbel*], kervel: *kirvël is good vuur de spi-jsvërtieëring; wils-te de blood zujvëre, höbs-tèn 't aan de lieëvër of doon d'n gëvrichtër pi-jn, dèn mós-te get mieë kirvël in de sop of in de saws doon.*

kis (v.; -te; -ke) [Lat. *cista* (kist, koffer), Gr. *kisté* (kist, korf), Mnl. *kiste*], **1** huismeubel: *van di-j zwaor eike kiste woe ze vreugër dieëkës en angër bèddëgood in bëwaarde, zètte de luj nôw dèk in de gank vuur de seer; 2* [Hd. *Kiste*], (m.b.t. een houten timmerwerk) *kist: achtër in 't stélke stuit 'n ieërpëlëkis en in de bëroo stuit 'n kis mèt beuk; 3* vioolkist: *de vi-j(j)oeëlspuuëlër vërloëër z'n kis geine mommènt ówt 't oug; 4* [Hd. *Kiste*], rammelkast, vehikel: *iech huuërde diech al van wujd aankómme mèt di-j aw kis; 5* sigarenkistje: *nao 'ne sjikkën dienee goeëve ze vreugër alti-jd 't kiske mèt de sègare doeër; 6* [Hd. *Kiste*], vliegtuig: *iech weit neet wi-j dae Mëtjeu nog mèt di-j kis dörf vleege; 7* [Hd. *Kiste*], doodskist: *zie doeëdkis; 8 (uitdr.) waem dae z'n kis mót make, lègk t'r ouch op tów, wordt gezegd over een gierigaard, die op alles afdingt, én ook over een corpulent iemand; hae stuit trop wi-j 'ne bók op 'n havërkis, hij is er zeer happig op; 9 oud Maaseiker spotticht: 'Pierlala ligk in de kis, mèt z'n*

bille bloeët; neemës wèt woe Pierla is, Pierlala is doeëd.'

kiskënade (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *gasconnade* (De Gasconjers waren pochers), D. (Rijnl.) *Kaskenaden*], *kiskënaje, kiskënadisse; blufferige drukte, aanstellerij, gedoe: ligks-te get te dèk kiskënade te make uuvër 'n zwakigheid, dèn bès-te 'ne kiskënadëmieëkër; di-j kënjër höbbe zoeväöl noe(ë)tèn op hunne zank, des-te ze mèt hun kiskënade get zouds kónne doon.*

kiskënadëmieëkër (m.; -s; -ke), aansteller: *iech kan dae kiskënadëmieëkër neet good li-jje, ómdët-ër alti-jd väöl mówls haef uuvër waat-ër allëmaol haef en kan, en ómdët iech weit det-ër allës oppe póf köp en eigëlik 'nën opgëbloeëze gek is (een verwaand mens is).*

kiskënadisse (v.; g. mv.; g. dim.), *kiskënaje, kiskënade (zie ald.).*

kiskënaje (v.; g. mv.; g. dim.), *kiskënadisse, kiskënade (zie ald.).*

kismënkloeëte (m.; -se; g. dim.), *klootzak, rotvent, kloothannes (vulg.): is miech det 'ne kale kismënkloeëte!; dae kismënkloeëte maag vuur miech in z'n eige vèt gaarstaovën (met hem wil ik geen contact) en miech dus nao de kloëte loupe.*

kist (v.; -e; -sje) [Gr. *kustis* (blaas), Fr. en Eng. *cyst*, Hd. *Zyste*], *cyste, blaas, holte: geis-tèn óngër de fottoos, dèn kómme ze dèk bi-j ein of angër kist ówt woës-te geine las van haws en onneet zuls höbbe.*

kiste (overg.; kistde, h. gëkis), **1** kisten: *(uitdr.) gieëve we eemës de raod van zich neet te laote doon of zich neet op z'ne kop te laote zitte, dèn zègke we waal ins 'Laot tiech neet kiste', want es-tèn in de kis ligks,*

bès-te doeëd.; **2 het kisten vroeger**: *'Nôw lègke we 'nën doeëjën – es-tër gëwassën is – drek in de (oeëpe) kis, mer vreugër dieëge ze det ieërs d'n daåg vuuër de bëgriëfënis. Vuuërdët de sjri-jnwirkër de kis tówmaakde, kos eedërein van de fëmi-jlie nog e krujske gieëve. Waas t'r eemës dae ieërs d'n daåg van de bëgriëfënis kos dao zeen, dén waerde de kis vuurluipig tówgëdoeën. De sjri-jnwirkër kwoëm dén trök vuur de kis vuur good (voor altijd) tów te nieëgële. Zoelang es d'n doeëje neet gëkis waas, loeëg-tër op 't sjouf (zie ald.).'*

Kit, roepnaam voor Catharina.

kits (v.; -e; -ke) [D. (dial.) *Kätsch, Kitsche, Ketsch*], **1** klokhuis [Hd. *Gehäuse*]: *'t bënnëste van 'nën appël of 'n paer, woe de kieërën (pitten) inzitte, is de kits; de kieëre van de kits zeen 't zaod van 'nën appël of 'n paer*; **2 (uitdr.)** *gieëf miech d'n appël, dén kri-jgs tiech de kits*, bij een oneerlijke ruil.

klaats (tw.) [klanknabootsend gevormd], klavvaats, klavvërdaats; pardoes: *klaats, dao loeëg Zjang zoe lank es-tër gëwasse waas.*

kladdëraer (m.; -e; -ke), klodderaer: *gieëf dae kladdëraer gein vörf of geinën ènk, want dae duit niks es knoeëje; dae vörvër is 'ne kladdëraer.*

kladpëpeer (o.; g. mv.; -ke), **1** [Mnl. *cladde* (vlek)], vloeipapier: *es-te vreugër mèt 'n völpën sjraefs en de haws 'n plek gëmaak, dén kos-te di-j blaad mèt e kladpëpeer trök druuegmake*; **2** kladpapier: *bi-j 'n èkzame ('ne kónkoeër) kri-jgs-tën alti-jd kladpëpeer vuur d'n antwoërdën ieërs in 't klad op te sjri-jve.*

kladzëbuizër (m.; -s; -ke), pintëvaegër; profiteur, parasiet: *bès-te zoe eine dae*

de kladze van de angërën ówtdrunk, dén bès-te lèttërlík 'ne kladzëbuizër; Kolla, dae kladzëbuizër, drónk alle klétskes koola ówt; dae kladzëbuizër (fig.) zjéneert zich niks vuur zich te laote trakteere mer zelf noeëts eine te gieëvën of get trök te doon (een wederdienst te bewijzen).

kladzjoeër (v.; -e; -ke)) [Kil. *kletsoore* (zweep)], taatsj, appëlklats, mooswi-jf, klatsj, klatsjkónt; kletskous, kletstante, kwaadspreekster: *'t is alti-jd koekoek eine zank mèt di-j kladzjoeër, want di-j haef 'n tóng wi-j e zwieërd (is een kwaadspreekster) en duit niks es eedërein en allës uuvër de tóng laote goeën (ri-jje); nôw di-j kladzjoeër allës is goeën róndblajëre (uitbazuinen), hób iech de vot in (ben ik ontmoedigd); Zjang, dae eigëlik zelf 'ne kálmieëkër is, zag det z'n vrouw 'n baansjoeëtël (straatloopster) en 'n kladzjoeër is.*

klaerao (m.; -s; -ke) [Lat. *clarus* (helder), Mnl. *claroen*, Fr. (mil.) *clairon*], **1** klaroen: *es Kris op z'ne klaerao späölt, bëgint oozën haan alti-jd te krejje vuur këpot (erg luid en veel)*; **2** hoornblazer: *saer 1927 spuuële de klaeraos saovës nog alti-jd 'The Last Post' aan de Meenëport (in Ieper).*

klage ((on)overg.; klaagde, h. gëklaag) [Mnl. *clagen*, Hd. *klagen*], klagen, weeklagen, jammeren, treuren: **(uitdr.)** *'t is godgëklaag (het is vreselijk) det dae zumpër ligk te klage mèt gëzón bein, wie gezond is, heeft geen reden om ontevreden te zijn; dao hób iech gei klage van, daarover ben ik tevreden; we hóbbe neet te (mooge neet) klage, alles gaat goed; Fin klaag stein en bein, enorm, bovenmatig, ongehoord.*

klagër (m.; -s; -ke), klager: **(uitdr.)** *de stujtër haef gei broeëd, de klagër geine noeëd, de pocher heeft meestal geen overmaat, de klager integendeel geen tekort.*

klaksao (m.; -s; -ke) [‘Klaxon’ was oorspr. de merknaam; Fr. *claxon*], claxon, toeter: *aw ottoos hawwe ’ne klaksao woes-tën aan de bówtékant op mósdës dówwën en woe dén ‘paap-paap’ ówt kwoeëm; vuur te tówtë(rën) (klaksëneerën) hóbbe we ’ne klaksao op oos steur.*

klam (bn.; -mër; -ste) [Eng. *clammy*, Hd. *klamm*], **1** vochtig door zweet: *Ti-js haw klam han van de sjrik; det lakën is klam van de zweet; 2* klammig; vochtig: *de moôr is klam van de voch.*

klammig (bn.; -gër; -ste), klam (zie ald. 2de bet.).

klammot (v.; -te; -sje) [Hd. *Klamotte* (boeltje, zootje)], slóns; smeerpoes: *di-j vi-js klammot zou iech nog mèt gein tang vaspakke; di-j klammot stuuët allës vuuër häör vot (doet alles oppervlakkig).*

klamp (m.; -e; klémpke) [Mnl. *clamp(e)* (hooischelf)], klamp, stapel, hooischelf, milt (zonder dak): *’ne stapël [Hd. Stapel] hout vuur in de staof en ouch ’ne stapël brikke neume we ’ne klamp; ’t hui en ’t struuë hóbbe wieë bówtën in ’ne klamp gëzat.*

klandëstin (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Lat. *clandestinus*, Fr. *clandestin*, Eng. *clandestine*, Hd. *klandestin*], heimelijk, geheim, clandestien: *vërdouvënde middële wuuëre klandëstin gëpak, ómdët ze vërboeëje zeen en ze diech dao de bak vuur könnën indrejje.*

klandi-jzie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *chalandise*, *clientèle*, Eng. *clientele*], klandizie: *es ’ne winkëleer neet gënóg (te min) klandi-jzie haef, dén kan-dër gein wuj sprung make; de livvëranseer leevërdën aan de winkëleer lieëvërtraon en lieëvërwoeërs,*

mer dao waas hieël min klandi-jzie vuur; de korsëttëwinkël haef ’n gooj klandi-jzie mèt al di-j dikke vrouwluj van allëwi-jl.

klank (m.; -e; klénkske) [Mnl. *clanc*, Hd. *Klang*], klank, toon, geluid: *de klanke van ’t Mëzeikërs zeen vuur ’n deil hieël angërs es di-j van ’t Hassëls; de klankën en klénkskes van di-j vi-j(j)oeël (fi-j(j)oeël) zeen hieël ëpaart.*

klant, 1 (m.; -e; klén(t)sje) [Fr. en Eng. *client*, Hd. *Kunde*], klant: *’ne winkëleer en ’nën handëlaer hóbbe klante, mer ’nën avvëkaot en ’ne bankeer hóbbe klie(j)énte [Hd. Klient(en)]; klante kóns-te lokke, hóbben of vërleeze; 2 (uitdr.) de kaffeebaas is zelfz ’ne bèste klant, de kastelein (cafëbaas) drinkt zelf ook behoorlijk achter zijn toog.*

klantëndeens (m.; -te; -je) [Hd. *Kundendienst*], klantendienst: *oppe klantëndeens loupe ze zich de bein óngër hun vot ówt vuur de minse te hëlpen es ze get aannër(h)and (aandër(h)and) hóbbe.*

klaof (v.; klaove, kläöfke), keen (zie ald.).

klaor (bn.; -dër; -ste) [Mnl. *clær*, Hd. *klar*], **1** helder: *Neelën haef klaor ouge; de loch (d’n heemël) is klaor; ’t wuuërt al klaor (licht); 2* doorschijnend: *vuur koffie op te sjödde gëbruik eedërein klaor en zujvër watër; mer ’t is toch dëk geine zujvëre koffie in de waerëld, ómdët neet eedërein ’ne zujvëren is (het is in de wereld toch vaak niet zoals het hoort omdat niet iedereen correct is); 3 (samenst.) op klaorleechtën daág (openlijk, voor ieders ogen) haef Niels det gëflik.*

klaore, I (gesubst. bn.) [Hd. *ein alter (junger) Klarer* (een glaasje oude (jonge) klare)], **1** klare jenever: *höbt gieë gaer awwën of jónge klaore?; 2* borrel, glaasje jenever: *zou ’t waar zeen des-te vuur hóndërd te wuuëre*

élken aovënd 'ne klaore mós drénke?;
II (overg.; klaorde, h. gëklaord), **1** [Hd. *klären (filtern)*], helder (zuiver) maken: *drènkwatër kóns-te klaore;* **2** [Hd. *sich (auf)klären*], opklaren: *'t waer (de loch) klaort op.*

klaorkómme (onoverg.; kwoeëm klaor, is klaorgëkómme) [Eng. *to come*, Hd. *kommen*], een orgasme krijgen, klaarkomen: *es-te 'ne goojën ophöbs, dén bès-te vaerdig en es we ós vaerdig höbbe gëmaak, is allës gëreid vuur de reis, mer in béd kómme we neet vaerdig* [Hd. *fertig werden*] *of gëreid mer waal klaor.*

klaorkri-jge (overg.; kraeg klaor, h. klaorgëkrieëge) [Hd. (inf.) *klarkriegen* (klaarspelen)], bolwerken, voor elkaar krijgen: *de minse zëgke det dae pollëtikkër 'ne langën èrm haef en hieël vööl klaor (gëdoeën) kri-jg.*

klaos, 1 (m.; klaoze; kläöske), klaas, kinkel: *'ne sti-jve klaos* [Hd. *steifer Klotz*] *is 'nën houtëre klaos*, is een man die zich houterig beweegt of niet erg toeschietelijk (tegemotkomend) is.

Klaos, roepnaam voor Nicolaas.

klaovër (o.; -s; klävërke), klimijzer [Hd. *Steigisen*]: *vuur 'ne kannëda te sleuve (snoeien) mós-te klaovërs aandoon, want angërs kums-te neet aan de tek di-js-te mós aafdoon.*

klaproecës (v.; -roeëze; -ruuëske), kolbloom (zie ald).

klaptówt (v.; -e; -tujsje), **1** proppenschieter: *vreugër hawwe békans alle k(w)aojóngës 'ne kattëprul (katapult) en 'n klaptówt vuur mèt próppe te sjeete;* **2 hoe maak je een proppenschieter:** *'Vuur 'n klaptówt*

te make, paks-te van 'ne vleur(strówk), ouch huuëlëntuuël gëneump, e kieërsréch tékske van óngëvieër 21 séntemaetër lank en 4 séntemaetër dik. Mèt e dunnër tékske puuëtërs-te waat trin zit trówt, waat neet léstig is, want huuëlëntuuël – de naam zaet 't al – is vanbëne zoe good es hól. Wilt gieë zjus weite wi-js-te 'n klaptówt mós make, dén vërwi-js iech uch nao 'De Maaseikenaar' 2002, 4, woe Tony Van Wijck uch det op blz. 182 perfék ówtlègk in z'n arti-jkël 'De Klaptówt'.

klapvinstër (v.; -s; -ke) [Hd. *Klappfenster*], klapraam, tuimelraam: *oppe slaopkamërs höbbe vööl luj klapvinstërs vuur snachs de gooj loch bënne te laote zóngër det ze sjrik móttën höbbe det get of eemës angërs bënnëkump.*

klaris (v.; -se; -ke) [Fr. *clarisse*, Eng. (*Poor*) *Clare*, Hd. *Klarissin*], claris(se): *de klarisse zeen in de ieërste hölf van de 13de ieëw gëstich doeër de H. Clara van Assisi; tante nónnëkën is klaris en zit al 20 jaor in e klarissëkloeëstër; vuur good waer brachte we vreugër eijër nao de klarisse.*

klark (v.; -e; -ske) [sterk veroud.; klanknaboosend], kwalster [Mnl. *qualster*], fluim [Oud-Fr. *flume*]: *dao zit 'n klark, sli-jm zëgk mer, in m'n kael.*

klarke (onoverg.; klarkde, h. gëklark) [sterk veroud.], kwalsteren [Hd. *qualstern*], rochelen, slijm opgeven: *es-te vërkawd bës en las höbs van klarke (flujme), dén præbeers-te di-j boeëve te kri-jge doeër te klarke (te róchële).*

klas (v.; -se; kléske), **1** [Fr. *classe*, Hd. *Klasse*], leerjaar, klas: *Hilda zit bi-j Bërta in de klas; Élla zit in 't ieërste kléske; Julie mótt 'n klas (e jaor) döbbële; Alida häör klas waas e good kléske;* **2** [Fr. *classe*, Eng.

class, Hd. *Klasse*], stand: *wieë zeen van de wirkënde klas; det stökske rabzjoelie is van de basklas, waat 'n lieëg klas van minsën is*; **3** [Eng. *class*, Hd. *Klasse*], leerjaar, klasgroep: *wieë zeen mèt de klas nao Përi-js gëwaes*; **4** [Fr. *classe*, Eng. *class*, Hd. *Klasse*], niveau, categorie: *in 't (h)ospëtaal ligk pa twieëde klas* [Hd. *er liegt zweiter Klasse*]; **5** [Fr. *classe*, Eng. *classroom*, Hd. *Klasse*], klaslokaal: *Wannes stuit oppe gank, want de meistër haef h'm de klas ówt gësjik (bówtëgëgoeëjd)*; **6** [Fr. *classe*] (in B.) militaire lichting: *iech bèn van de klas van 1966; es-tën aafzwejs, bès-te van de klas*; **7** (**uitdr.**) *de 's ieërste klas*, prima, heel goed.

klasliëëraar (m.; -e en -s; -ke) [Hd. *Klassenlehrer*], klassenleraar: *bi-j 'ne klasliëëraar mooge de kënjër hun hart ins luchte (ophoeële), want dae haef dao oeëre nao*.

klassäör (m.; -s; -ke) [Fr. *classeur*], ordner [Hd. *Ordner*], opbergmap, ringbandcahier: *sómmigge minsën höbbe nog al hun pëpeerën (zakelijke correspondentie) in klassäörs op 'ne rëk stoeën, mer dao zeen d'r ouch di-j allës in de kómpjoetër höbbe zitte*.

klasseere (overg.; klasseerde, h. gëklasseserd), **1** op de monumentenlijst plaatsén, (in Belg.) klasseren: *in Mëzeik zeen de meiste aw en bëzunjër geevëls (hówzër) gëklasseserd*; **2** afdoen, seponeren: *eine kieër (es) 'n zaak gëklasseserd is, kómme we dao nimmieë op trök*; **3** classificeren [Eng. *to classify*, Hd. *klassifizieren*], in een klasse onderbrengen, klasseren [Fr. *classer*, Hd. *klassieren*], ordenen: *iech höb mi-jn klassäörs volgës gruuëjdën en neet volgës 't alfabét gëklasseserd*.

klassëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *classement*, D.

(Zwi.) *Klassement*], klassement, ranglijst [Hd. *Rangliste*]: *(de) Nollieko stuit al jaorëlank boeëvënaan in 't klassëmènt*.

klats (v.; kladze; klétske), **1** [D. (Rijnl.) *Klatsch* en *Klätsch*], (m.b.t. een kleine hoeveelheid) klets, kwak, scheut: *de kladzëbuizër drónk alle klétskes beer ówt di-j nog oppe taofëls stónge; wils tiech det klétske sop nog höbbe, Zjëraar?; gieëf miech mer e klétske (scheutje) mèlk in de koffie*; **2** [1764 *een klads geven*, MR, Luiker Waals *clatch*], slaeg, motte, klétse, rammël, pruuëgël, zwaars; oorvijg, klets, klap: *voeërt kri-jgs-te 'n klats óm d'n oeëre, lillikke vërékkëling!*; **3** (tw.) [klanknabootsing; Hd. *klatsch*], pats!, plof!: *Klats! Di-j duuër is tów!*; *klats (pats), dao kraeg iech 'n klats tieëge m'ne kop!*

klatsë ((on)overg.; klatsde, h. gëklats), **1** [Hd. *klatschen*], slaan, smakken: *jóng, zit neet zoe mèt de duuëre te klatsë*; **2** uitspreken: *tón Mëri-j kwaod waas, klatsde ze allës trówt*.

klatsj (v.; kladzje; g. dim.) [D. (reg.) (pej.) *Klatsche*, Hd. (inf.) *Klatsche* (kletstante, kletskous, roddelaarster)], taatsj, mooswi-jf, klatsjkónt, appëlklats, kladzjoeër; roddelaarster, kwaadspreekster, verklikster, klikspaan: *de höbs van di-j kladzje di-j niks leevër doon es angër luj doeër de strónt trëkke (lasterpraat verkopen)*.

klatsje (onoverg.; klatsjde, h. gëklatsj) [D. (reg.) *klatschen*], (ver)klikken, overbrieven: *di-j klatsjkónt (klikspaan) haef bi-j d'n dirrëktäör uuvër miech stoeën klatsjën en nów bèn iech de sëgaar (nu krijg ik de schuld, ben ik de pineut)*; **2** [Hd. (inf.) *klatschen*], roddelen, kwebbelen, kletsen: *di-j zwétskónt (blatsj) stuit dao al 'n hawf oor te klatsjën uuvër Jan en allëman*.

klatsjkónt (v.; -e; -kuntsje), klatsj (zie ald.), taatsj, mooswi-jf, appëlklats, kladzjoeër (zie ald.).

klavvaats (krachtterm) [klanknaboetsing; Hd. *kladderadatsch*], klavvërdaats; plof! bons! smak!: *klavvaats, dao loeëg iech zoe lank es iech gëwasse bèn* (zo groot als ik (geworden) ben).

klavvërdaats (krachtterm), klavvaats (zie ald.).

klaw (m.; -we; -ke), **1** [Mnl. *cla(e)uwe, clau*, Eng. *claw*, Hd. *Klaue*], uitrekbare nagel of poot van een roofdier: *'ne lieëw haef klawwe, mer 'n hun(d)sjën haef nieëgël*; **2** [Eng. *claw*, Hd. *Klaue*], nagel van een roofvogel: *'ne stoeëtkop* (roofvogel) *haef klawwe, mer 'n li-jstër haef tieëne*; **3** dikke kiezelsteen: *de boeëjëm van de Maas ligk vol klawwe*; **4** (gemeenz.) poeët; handtekening: *es-tën hi-j d'ne klaw óngër daen ak zèts, dén zeen we takkoeërd*; **5** [Hd. *Klaue*], (fig.) klauw: *bès-tën eine kieër in de klawwe van d'n èrmooj, dén kums-te dao békans nimmieë ówt; pas op det dae vi-jze diech neet in z'n klawwe kri-jg* (in zijn macht krijgt); **6** [Hd. *Klaue*], hoef van een hoefdier: *vérkés, kuj en rënjër kri-jge sóms 'n óntstieëking boeëve de klawwe* [Hd. *Klauenseuche* (klauwzeer)]; **7** (**uitdr.**) (vulg.) *bli-jf dao mèt d'n klawwe (fikke) vanaaf!*, blijf daar met je poten (vingers) vanaf!

klawhamër (m.; -s; -hieëmërke) [Eng. *clawhammer*, Hd. *Klauenhammer*], klauwhamer, spijkerhamer: *vuur nieëgël ówt 'n moór of ówt 'n plank te trèkke, hóbbe we 'ne klawhamër vandoon; 'ne klawhamër haef 'ne platte, gësplieëte bek, zjus wi-j de klaw van 'n ków*.

klawwe (overg.; klawde, h. gëklawd), **1** [Hd. *klauen*], stieële; stelen, gappen,

achteroverdrukken, jatten, grissen, graaien: *iech haw nog neet m'ne rök (m'n kónt) gëdrejd, of dae lillikke bliksëm haw m'ne gsm gëklawd*; **2** [Eng. *to claw*], krabben: *mèt z'n lang, sjërpe nieëgël kan dae stinkbaer (onverzorgd persoon) klawwe wi-j 'n kat, de katër haef miech gëklawd*.

Klawwënhoeëf;

Klauwenhof:

'Klawwënhoeëf is 'n boordëri-j di-j gëbówd waerdën in de 19de ieëw. Bi-j de naam 'Klawwënhoeëf' dënke we aan de dikke keezëlstein ówt de Maas, di-j we klawwe neume. Waat gëzag wuuërt, is det de HH. Harlindis en Rëlindis de klawwe, di-j ze vuur 't bówwë van hun kepél vandoon hawwe, gëhaold zouwën hóbben op 'n plaats aan de Maas woe hieël vööl klawwe loeëge. Saer tón al zou de plaats 'Klawwënhoeëf' gëneump wuuëre.'

kléddernaat (bn.; g. tr. v. verg.), klieërnaat, zeiknaat, stróntnaat, doeërnaat, dri-jfnaat, mësnaat, klétsnaat (zie ald.).

kleer (v.; -e; -ke) [Mnl. *cliere*], **1** klier: *mèt di-j kaelpi-jn woeëre de kleere van m'nën hals gëzwolle (opgëzat)*; **2** eikel, vervelend mens, mispunt, etter: *'n kleer van 'ne mins neume ze in 't Duits 'ein altes Ekel', eine woes-te kótsmissëlik van wuuërs dus*.

kleeve (overg.; kloeëf, h. gëkloeëve) [Mnl. *clieven*, Eng. *to cleave*], **1** klieven: *we mótte nog get hout kleeve vuur deeze wënt(sj)ër*; **2** doorklieven: *'t zwélfke* (het zwaluwtje) *kleef doeër de loch*.

kléffere (onoverg.; kléfferde, h. gekléfferd) [Mnl. *claveren*, Hd. *klettern*], klimmen, klauteren: *tón wieë jónk woeëre, kléfferde wieë in de buim wi-j niks (wi-j de ape); vuur vreugër aan zoe 'nën houtëre paol van d'n èllëtrik ómhoeëg te kléffere, haws-te klaovërs* (klimhaken) *vandoon*.

klei (bn.; -nēr; kleinste) [vóór een enkelvoudig onz. zn. dat begint met een b, f, g, j, k, l, m, n, p, r, s, v, w en z, zeggen en schrijven we bij voorkeur ‘klei’ i.p.v. ‘klein’: *e klei bi-jmöske, e klei fezéntsjje, e klei gëbónt (gebinte), e klei jaor, e klei krevètsje, e klei lëwejt mieëkerke, e klei mujske, e klei nëtsje, e klei potluuëdsje, e klei rotzékse, e klei steinke, e klei vlaermujske, e klei wieëgëlke, e klei zwélfke (zwélverke)*], klein; ‘Vuur de mins is ‘t mer e klei stépkje, mer vuur de waerëld (de mensheid) is ‘t ‘nën hieële groeëte spróng’, zag Neil Armstrong, tón-dër es ieerste mins voot zat oppe maon; Zie ook: *klein*.

klei(j)aasj (v.; g.mv.; -ke) [*kleid* + suff.; Hd. *Kleidung*], kleren, kleding, kledij: *Linde guuëf vääld geld(sj) ówt aan häör klei(j)aasj; mèt zoeëmërkleijër meine we de klei(j)aasj di-j we soeëmers aandoon*.

kleid, **1** (o.; kleijër; klëdsje) [Mnl. *cleit, clead*, Hd. *Kleid*], jurk, japon: *Mira haef häöre kleijërkas volhange mèt zoeëmer-en wënt(sj)ërklëdsjës, zi-j(j)ën en satti-jne klëdsjës, swarreeklëdsjës (avondjurken), gëkleide klëdsjës én éffen en gëbloomde klëdsjës; 2 (uitdr.) hawt ‘t leid óngër d’n eige kleid*, loop niet te koop met je leed; *Sint -Berb (4 december) geit in e wit kleid nao ‘t bal*, op (rond) 4 december valt de eerste sneeuw; *klein kënjër trieëjën op ‘t kleid, groeëtën op ‘t hart*, grote kinderen kunnen hun ouders grievend kwetsen.

kleigéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Kil. *kleyngheld*, Hd. *Kleingeld*], pasgeld, kleingeld, pasmunt: *iech hób m’n maal vol kleigéld(sj); iech mótt me kleigéld(sj) ins ówtgieëve; in de kleinhandël hóbbe ze de laaj dèk vol kleigéld(sj); ‘n kleinigheid mèt kleigéld(sj) bëtalën is e kleinsje (is een kleine moeite)*.

kleije ((on)overg.; kleide, h. en is gëkleid), **1** [Hd. *kleidsam sein*], goed gekleed zijn, goed staan: *zoe’n deupjëske (deux-pièces) kos waal e paar euroo (is nogal duur), mer dén bès-tën ouch gëkleid; Gerda is alti-jd sjoëën (net) gëkleid; 2 [Hd. *einkleiden*], met het ordekleed bekleeden, kleden: wënieë is Fóns ouch weer gëkleid?; 3 [Hd. *kleiden*], (m.b.t. een couturier) kleren ontwerpen voor: wèt gieë waem oos kuuëningin kleit?; 4 (kleren) dragen, aanhebben [Hd. *anhaben*], di-j mëdam is alti-jd in ‘t zwart gëkleid; 5 van kleding voorzien: di-j erm bieësjës van kënjër zeen van D’n Érme (vroegere OCMW) gëkleid; de naakse kleije, één van de zeven Werken van Barmhartigheid; 6 (samenst.) in ‘ne kleijërwinkël kóns-te diech in e paskótsjën aan- en ówtkleije vuur kleijër te passe*.

kleijër (mv.; g. dim.) [Hd. *Kleider (Kleidung)*], **1** kleren: *Robbaer haef wirkkleijër en sóndigse kleijër, mer d’n dëkstën ti-jd löp tër in z’n aw kleijër; 2 (uitdr.) hae haef de kleijër aan*, hij is ingetreden (in het priesterambt).

kleijërbuuërstël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Kleiderbürste*], kleebrorstel: *gieëf miech de kleijërbuuërstël ins, want de hings vol sjölfërkës (sjilfërkës, sjëlfërkës = schilfers)*.

kleijërkas (m.; -te en -kës; -këske), **1** [D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Kleiderkasten*; Hd. *Kleiderschrank*], kleeerkast: *in Jëtsjën häöre kleijërkas hange klëdsjës, deupjëskës, bókse, jës(kes), kazzëkinkës [laatste lettergr. uitspr. als in ‘t Fr. *casquin*], hummës en rokke; in Gón häöre kleijërkas ligke vëreuze (truien), soetjins [uitspr. als in ‘t Fr. *soutien*], óngërbókse, li-jfkës, gaene, pónne (nachtjaponnen), zök (zokkën) en hoeëze; 2 [Hd. *Kleiderschrank*], (inf., fig.), potige kerel, kleeerkast: *Zjilbaer is ‘ne boum van ‘ne mins en Lars, ze broor, is ouch zoe ‘ne**

kleijërkas.

kleijërmieëkër (m.; -s; -ke) [D. (Oostr.) *Kleidermacher*, (Hd. *Schneider*)], sni-jdër, sni-jjër, sjruuër; **1** kleermaker: 'ne *kleijërmieëkër* neumde ze vreugër 'ne *sjruuër* [Hd. (veroud.) *Schröder*]; **2 bekende Maaseiker kleermakers:** 'Mëtjeu en Lambaer Corstjens van 'D'n Ængël' en Zjaak Vancleef van de *Bleumërstraot* woeëren in *Mëzeik bekènde kleijërmieëkërs.*'

kleikènd(sj) (o.; kleinkènjer; kleikien(d)sje), kèndskènd(sj); kleinkind: *mèt elk kleikènd(sj) zeen de groeëtauwërs zoe bli-j es 'ne gek (zoe bli-j es e kènd(sj)); kleinkènjer en groeëtauwërs, det is ein fëlligheid, want di-j klein sjörke (sjörkskës) ligke di-j (aw) minsën hieël nej aan 't hart.*

klein (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *cle(i)ne*, Hd. *klein*], klein: *höbs-te neet kleinër* (geen kleiner geld)?; 't is mer 'ne kleine killëmaetër van hi-j; Zjef is 'ne kleine (onaanzienlijke) *winkëleer*; Zie ook: *klei*.

Klein Jagërsborg; Klein Jagersborg: 'Mèt 'Klein Jagërsborg' is 't vreugër boordëri-jke *gemeind* det aan d'n *Diestërsteînwieëg 275 ligk. Dit ligk zjus nieëvën 'Het Jagërsborg'* (zie 'Jagërsborg, het'). In 'Klein Jagërsborg', det mèt de *smalën tópgëevël* nao de *straot* is *gërich, höbs-te nieëve de woeënkamër 'n gooj kamër, ouch waal wënt(sj)ërkamër gëneump, ómdét dao e stäöfke stóng. Rechts van de woeënkamër woeëren 'n klein koeëkplaats en 'n mèlkkamër, van woes-tën in de kówstal kwoeëms. Dao-achtër haws-te dén nog 'ne vérkestal en 'ne sjop* (loods, houten bergplaats) *mèt 'n hawfoeëpe daak. Op 't vërdeep, zjus óngër de panne, woeëre nog twee klein kieëmërkës en 'nën huizöldër. Bówte langs de väärgëevël loeëg 'ne stóp van klawwe* (maaskeien). *Klein Jagërsborg*

is van vuuër 1844 en is e landsjappëlik èllëmènt (illëmènt), ómdét 't e vuurbeeld is van e Maaslands lankgeevëlboordëri-jke.'

Klein Klouëstërke, het; het Klein(e) Kloostertje: 't *Kloeëstër van de zöstërs van Tilburg, woe latër 't 'Instituut ter Engelen' zich óntwikkëlde, waerde, ómdét 't zoe klein waas, in 't bëgin 'Het Klein Klouëstërke' gëneump. Daomèt woum 'n 't óngërsjeije van 't angër Mëzeikër zöstërkloeëstër, namëlik det van de ursëlinnën in de Bóngërstraot, det nao z'n ówtbreijing in de 18de ieëw 'Het Groeët Kloeëstër' waerde gëneump. 't Waas in 1840 det e paar 'zöstërs van Tilburg' zich in de gëbówwë van de patërs kappësi-jne, di-j tón al jaore laeg stóng, ginge baezig hawte mèt de opveujing van doufstóm en blènj maesjës. Nów, békans 180 jaor latër, is 't Klein Klouëstërke ówtgëgreujd tot ein van de groeëtste óngërwi-jsinstèllinge van de stad.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Het Klein Klouëstërke, De Maaseikenaar*, 1990, 1, p. 4-9); Zie ook: *Kappësi-jnëkloeëstër, het en Tër Ængële, bówtegëwuuën óngërwi-js.*

kleine (m.; id.; -ke) [zelfst. gebr. bn.], **1** [Hd. *Kleine(r)*], klein jongetje of meisje: *es de kleine zit te jéngële, ligke wieë dao get mèt te érvëlen en te póngële (bössële); 2 kinderen: de kleine zeen braaf gëwaes vandaag; lëts tiech 'n eurkën op de kleine?; oos Liesbeth haef twee kleine; 3 (uitdr.) iech gaon de kleinën 'n hëndsje gieëve, ik ga plassen.*

kleinigheid (v.; kleinigheede; -sje) [Hd. *Kleinigheid*], **1** bagatel, beetje: *vuur zoe 'n kleinigheid (sjaeligheid, zwakigheid) geis-te diech toch neet opri-jtën, hé, Sjël!; 2* snuisterij: *de paat ('t pieëtsje) haef 'n kleinigheid vuur häör pieëtëkènd(sj) gëkoch; 3* klein bedrag, aalmoes: *gieëf dae bieëdëlaer ins 'n kleinigheid; 4* detail: *we móttën aan daen teks (di-j teikëning, det kleid) nog 'n kleinigheid vërangëre; 5*

hapje: *vuuerdét we goeën slaope, ieëte we nog 'n kleinigheid; 6 koud kunstje: det is mer 'n kleinigheid vuur miech.*

kleinkri-jge (overg.; kraeg klein, h. kleingëkrieëge) [Hd. *kleinkriegen* (fig.)], **1** iemands negatief gedrag ongedaan maken: *waat 't meistën hulp vuur dae préngel (kwajongen) klein te kri-jge, is h'm e köpke kleinër make* (vernederen); **2** iemands verzet breken, onderwerpen: *Zjieër zal dae sti-jfnak (koppigaard) waal kleinkri-jge, want Zjieër is geine minne.*

kleins (gen. van het bn. 'klein'), kleins: (**uitdr.**) *deeze nach is get kleins* (een baby) *gëkómme; van kleins aaf aan is det al 'ne këstaar; 't is get kleins mer get fejns* (iets wat leuk (tof) is.

kleinsje (o.; -s; -) [bij kwalitatieve benamingen], **1** iets kleins: *e stökske vlaaj? jao, e kleinsje; 2* (m.b.t. een persoon die klein van gestalte is) kleintje: *Kristin is mer e kleinsje, mer ze haef waal 'n mówl wi-j 'n sjeurport; 3* jong kind: *de kleinsjës (kleine) zittën al in de lappëkas; 4* (**uitdr.**) vuur miech waas det e kleinsje ('n makkie); 't waas gei kleinsje (het was niet gering) vuur daen deur (stier) *trök in de wei te kri-jge (doon).*

kleinvieë (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kleinvieh*], kleinvee: *ómdét Marsèl dènk (meint) det opgëfok (aangekweekt) vieë allëmaal zwéndel* [veroud. 'zwindël' (zwendelarij)] *is, mas hae zelf e sjaop, e vérken en 'n geit, di-j dër ze kleinvieë neump.*

klem (v.; g. mv.; g. dim.), **1** stijfkrimp, tetanus [Gr. *tetanos*, Hd. *Tetanus*]: *de kóns de klem kri-jgën es-te 'n wónj höbs woe 'n klémbakterie in kump; élke vi-jf jaor laote wieë ós bi-j d'n doktër 'n piekuuër zette tieëge de klem; 2* **Maaseikenaar overleed**

ten gevolge van tetanus: ' *Karel Theelen van Awwëneik waas, tón dër in 1969 van de klem gëstórvën is, twuntig jaor, waat miech, 46 jaor latër, nog lieëvëndig vuuer de geis stuit.*'

klep (v.; -pe; -ke), **1** [Hd. *Klappe*], (m.b.t. het verticale of schuine blad van een brievenbus) deksel: *de faktäör kri-jg zoe'n dik pak neet doeër de klep van oos breevëbö; 2* invliegklep: *es de dówf gëvallën (neergestreken) is en de klep van d'n dówvëslaag tów is, dën zit ze op de spi-jkër en kan d'n dówvëpit ze pakke; 3* klepsluiting: *vreugër haws-te vuur de mansluj klépbókse, bókse di-js-te mósdës oeëpën of tówdoon mèt 'n klep; 4* sluiting van een handtas: *mëdam, de klep van eur sjakkosj (sakkosj, sëkosj) is neet tégooj tów; 5* [Hd. *Klappe*], motorklep: *we mótte de kléppe van de mëtäör van oozën ottoo laotën aafstèlle* (bijregelen); **6** [Kil. *kleppe*], (m.b.t. een pet) klep: *Bëlzje studéntpatsjën höbbën ofwaal 'n kortën ofwaal 'n lang klep; 7* [Hd. *Klappe*], mond, smoel: *höbs-te d'n klep weer neet kónne tówhawte?; 8* [Hd. *Klappe*], hartklep: *Lars haef 'n klep di-j neet tégooj slut en mótt gëoppëreerd wuuëre; 9* [Bargoens], pint bier: *gieëf ós nog 'n klep, mëdam.*

kléppe, **I** (mv.), **1** [Hd. *Augenklappe(n)*], oogkleppen, ooglappen (voor een paard): *zóngër kléppe kómme wieë mèt Cadanza, oos maer (merrie) neet oppe straot, want angërs vërsjrik zich di-j 'nën aap vuur de ottoos; 2* (**uitdr.**) *Harie haef mèt ein oug allës gëzieën, mer Maan haef kléppe vuuer z'n ouge, hij is ziende blind. II* (overg.; klépde, h. geklöp), **1** [Bargoens], drinken: *we goeën ós nog eine kléppe (buize); 2* [D. (Rijnl.) *klappen* (verraden)], doorvertellen, overbrieven, klikken: *hang di-j zwétskónt (verklikker) mer niks aan z'n naas, want di-j duit niks es kléppe; III* (onoverg.; klépde, h.

geklép) **1** [Kil. *klippen*, Hd. *mit Kleppern spielen*], met kleppers spelen: *kléppen is waat we doon es we mèt de kléppers* (zie ald. 2de bet.) *spuuële*; **2** kléppere; een kleppend geluid maken: *tón de paerd langs kwoeëme, huuërdës-te de hoofi-jzërs kléppen oppe makkëdam*; **3** (m.b.t. de kerk) een signaal met de kleppers geven: *op Gooje Vri-jdig en paoszaotërdig waerdën in de mès neet gebéld mer mèt kléppe geklöp ómdét de klokke nao Roeëme woeëre*.

klépper (m.; -s; -ke), klapper, klaphoutje: *mèt kléppers meine we de twieë eike plénkskes woe sërtów de kënjër vreugër mèt späölde; kléppers mós-te tösse d'n vingërs hawtën en tieëgënein houwe, zoedéts-tën het huuërs kléppe* (zie 'kléppe' bet. II, 1); *in de vastënti-jd en suurtoe in de Gooj Wieëk späölde de jóngës vreugër oppe straot väöl mèt de kléppers*.

kléppere (onoverg.; klépperde, h. geklépperd), **1** [Hd. *klappern*], met de vleugels slaan: *es 'ne jónge reigër bëgint te kléppere, kóns-te dënke det-ër bënne de kor(t)ste kieëren ówtvluj*; **2** kléppe (zie ald. bet. II, 1).

klépperman (m.; -ne en -mén; -ménke), **1** nachtwacht, klepperman: **de klepperman vroeger**: *'In väöl staej, wi-j bv. in Mëzeik, haws-te vreugër kléppermanne di-j mèt e soeërt kléppers doeër de stad gingën en de oorën aafrieëpe (aafreupde). In Harderberg (Nl.) kónt gieë e standbeeld zeen van 'ne klépperman. Kënt gieë 't sjoeët- en gëbarëleedsje: 'Klépperman van ëlf (ölf), woe gaot gieë zoe laat nao tów?'*; **2 oud Maaseiker kleppermansliedje**: *'Tech bën Jan Op Gënoord; iech gaon al mèt mi-j klépke voort; tieën oorën haef de klok, de klok haef tieën'*; een ander: *'Tech bën Zjang van Aerts; iech ieët niks es spek en zwaars; ölf oorën haef de klok, de klok haef ölf.'* (Opgetekend door Th. TIMMERMANS)

klet (v.; klétte; -sje), **1** [Mnl. *clesse, clisse*, Hd. *Klette*], klis, kleeftkruid, klittenplant, klit: *in Belsj greuje dri-j soeërte klétte: de groeëte, de kleinën en de middëlste klet*; **2** [Hd. *Klette*], bloemhoofdje van de klittenplant: *vreugër goeëjde de jóngës mèt klétte, di-j dén op hun kleijër of in hun haor blaevën hange; ómdét klétte vol steekëls zitte, kóns-te di-j bëkans neet van d'n kleijër of ówt d'n haor kri-jge*; **3 (uitdr.)** *di-j twieë zeen alti-jd bi-jein, want di-j hangën aanein wi-j klet*, zij zijn onafscheidelijk [Hd. *er hängt an ihr wie eine Klette*].

klets (v.; -e; -ke), **1** (flinke) verkoudheid: *doeër dao mësnaat (zeiknaat, stróntnaat) in d'n trëk (tocht) te stoeën kazële, hób iech miech 'n klets opgëdoeën*; **2** [Hd. *Klatsch*], kwatsj [Hd. *Quatsch*], kletspraat, onzin, roddel, geleuter: *de's allëmaal dikke klets (zeivër, kâl van de luj)*; **3** [Vnnl. *clets*, Kil. *klets(e)*], oorviig [Hd. *Ohrfeige*], klap: *pappa, iech hób van de meistër 'n klets óm m'n oeëre gad*; **4** [D. (Rijnl.) *Klatsch* en *Klätsch*], kleine hoeveelheid: *dao is nog e klétske koffie in d'n zjat*; **5** [D. (Rijnl.) *Klatsj*], restje bier: *de kladzëbuizër drunk (zup) zich alle klétskes beer ówt*.

klétskónt (m. en v.; -e; -kuntsje), wawwëlgaat, wawwëlaer; kletskous, kletsmajoor, kwek, kletstante: *waat 'n klétskónt vërtèlt, neume we zeivër; wawwël, këlke, klets of zwake kâl en is in eedër gëval de kâl neet wieërd*.

klétskop (m.; -köp en -koppe (in samenst.); -köpke), **1** [D. (Rijnl.) *Klatschkopf*], kaalhoofd, kaalkop [Hd. *Kahlkopf*], kaalkruin: *houws-te 'ne klétskop boeëvën op z'ne kale kop, dén huuërs-te 'klets'*; **2** autoband zonder groeven: *mèt klétskoppe varën is lieëvësgëvieërlik*; **3** gladde steen: *pas op es 't glaad is, want op di-j klétsköpkës (kënjërköpkës) lits-te gemékkelik ówt* (glijd je makkelijk uit); **4 (uitdr.)** *de kóns*

'ne klétskop neet bi-j z'n haor pakke, van iemand die niets heeft, kun je ook niets afnemen.

klétsnaat (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *klatschnass*, *klitschnass*], kléddernaat, doeërnaat, stróntnaat, zeiknaat, dri-jfnaat, mèsnaat, klieđernaat; kletsnat, druipnat, doornat, kleddernat: *ómdét iech klétsnaat in d'n trèk haw gèstange, haw iech miech 'n gooj klets* (verkoudheid) *opgedoeën*.

klétswi-jf (o.; -wi-jvër; -ke), kletskaus, kletstante: *es-te zoe e klétswi-jf hōbs gètrōffe det d'n hieëlēn daåg bówte ligk te kléste, dén bès-tēn in d'n aap gēlozzjeerd*.

kleure (overg.; kleurde, h. gèkleurd); **1** kleuren: *in de bēwaarsjoeël (kaksjoeël) hōbbe wieē oore mèt kleurkēs allērlei teikēninge zitte kleure; op de meiste plaatse 'kleure' ze de paoseijēr, mer Mēzeikēnaere 'vōrve' di-j; 2 kleur krijgen: *es de bēflāōrkēs [Fr. bellefleur = soort appel] bēginne te kleure (kleur bēginne te kri-jge), dén is de zoeēmēr weer bēkans óm*.*

kleurēblēnd(sj) (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *colour-blind*], kleurenblind: *ómdét Pjaer kómplicēt kleurēblēnd(sj) is, haef-tēr 't aan de leechte* (verkeerslichten) *neet gemékkelik mèt det roeēd en det greun leech*.

kleurke (o.; -s; -), **1** vōrfke; kleurpotlood: *kleurkēs zittēn in 'n kleurkēsdoeēs; kēnjēr kleure gaer mèt kleurkēs in e kleurbook; 2 blos: *es Zjéfke bēsjaemp is, kri-jg-tēr alti-jd e kleurke*.*

klieđerē (onoverg.; klieđerde, h. gèklieđerēd), kledderen, klieđerēn: *tón wieē 'n eurkēn ēwég woeēre gēwaes, hawwēn oos kien(d)sjēs, Lies en Li-js, de hieël moōre vol gèklieđerēd*.

klieđernaat (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *klatschnass*, *klitschnass*], kléddernaat, doeërnaat, stróntnaat, zeiknaat, dri-jfnaat, mèsnaat, klétsnaat (zie ald.).

klieë (m.; g. mv.; -ke), **1** [Mnl. *clavere*, 1669 *met clee besaaen*, Hd. *Klee*], klaver [Eng. *clover*], klaver: *wandēls-te smōrgēsvreug doeēr de véljer en de weije, dén zujs-te wi-j de kni-jn en de haeskēs hun bujkske rōnd vrieēte mèt klieë; 2 (samenst.) *vreugēr zejde de boore klieë vuur de paerd, di-j ze swēnt(sj)ērs klieëhui voorde; 3 (uitdr.) es de Èngēlsēn e good lievēn hōbbe, dén zegke ze neet det ze lieēve wi-j God in Frankri-jk, mer det ze in de klieë lieēve* [Eng. *to live in clover* (leven als God in Frankrijk)]; *hōbs-tēn e kleurke wi-j e bēflāōrke, dén bès-te zoe gelp es klieë*, dan straal je van gezondheid.*

klieëgroos (v.; -groeze; -greuske), klieëwei; klaverweide: *stuit de klieë in bleuj, dén zit de hieël klieëgroos vol bi-jkēs, di-j dao hunnēn hoeēning hoeēlēn ówt de gael, roeēj en witte bleumkēs in de aare van de klieë; van hazēklieë* (hazenklaver (gew.)), witte klaverzuring), *daes-tēn in Belsj op 'n klieëgroos kōns zejje, bēstoeēn dri-j soeërte: witte, sti-jvēn en gēhoeērdēn hazēklieë*.

klieëpēl (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *clep(p)el*, Hd. (veroud.) *Klöpfel* (*Klōppel*)], **1** klepel: *bi-j 't trumpe klep de klieëpēl mer van eine kant op de klépklok; 2 vulg. voor 'mond': *hawt d'ne klieëpēl; dae mówljanēs z'ne klieëpēl stuit noeēts stil*.*

klieëwei (v.; -je; -ke) [Hd. *Kleeweide*], klieëgroos (zie ald.).

klieëzaod (o.; g. mv.; -zäōdsje), **1** klaverzaad: *wils-tēn 'n klieëwei inzejje, dén kōns-te keeze tōsse dri-j soeërte zaod: gaele, wittēn en roeēje klieë; klieë is good vuur 't vieē en*

daovuur zejje sómmigge boore nog alti-jd 'n deil van hun weijën in mèt klieëzaod, det in e good klieëjaor hieël vööl klieëhui guuëf; **2 (uitdr.)** mèt de Paose goeën de kattëli-jkën hun klieëzaod vërkoupe (biechten); (vuural de kattëli-jke di-j mer eine kieër pë'r jaor ginge beechte, gëbruykde dees ówtdrökking, di-j van de boore kump, di-j in de stad vanallës, ouch klieëzaod, ginge vërkoupe).

kli-jje (alleen mv.; g. dim.) [Lat. *simila* (tarwebloem), Mnl. *klije*, *kleyje*, Hd. *Kleie* (geen mv.)], zemelen: *zwart broeëd is gëbakke van koeëre woe de kli-jje van zeen mètgëmale; bi-j wit broeëd zeen de kli-jje hieël drówt gëzaefen bi-j gri-j's broeëd zitte ze d'r nog vuur 'n deil in; waem broeëd mèt kli-jjën it, kan good nao 't (h)ujske goeën.*

kli-jjékakkër (m.; -s; -ke), zemelaar(ster) [zemelen = vervelend kleingeestig zijn], zanik, droogkloot, droogpruim, droogstoppel: *'ne kli-jjékakkër is 'ne flawwe kieërël; is miech det 'ne kli-jjékakkër mèt z'ne zwake kâl en ze gëzaeg, 'n échte neeringków (zevearaar)!*

klik (v.; -ke; -ske), **1** [Fr. *clique*, Hd. *Clique*], kliek, gezelschap, klubje: *es di-j klik oppe lappe geit, zitte ze alti-jd mèt hunne bek in 't naat (dan drinken ze stevig); in det klikske zittën allein mer ri-jke stinkër(d)s di-j allëmaol mèt hun vot in de boeëtër zeen gëvalle; de hieël klik is nao Bërli-jn; di-j klik hunk aanein wi-j klet; 2 (uitdr.) vlujgs-te mèt d'n klikkën en klakke bówte, dén vlujgs-te bówte mèt allës waat van diech is, dan vlieg je buiten met hebben en houden ['klik(ke)'] betekent hier 'kliek, overschot'.*

klimmëntin (v.; -ne; -nëke) [Fr. *clémentine*, Eng. *clementine*, Hd. *Klementine*], clementine: *de klimmëntin is 'n varjeteit van de mandërin; Père Clément, 'ne Fransën*

trappis, waas de man dae in 1902 de ieërste klimmëntinne kweekde.

klinjëtäör (m.; -s; -ke) [Belg. Fr. *clignoteur*], pinkër; richtingaanwijzer: *bi-j de ieërste keevërs (VW) mósdës-te vreugër lèttërlik d'ne klinjëtäör ówtstieëkën es-te nao lënks of nao rechts wou(d)s vare.*

klinke (onoverg.; klónk, h. gëklónke), **1** [Mnl. *clinken*, Hd. *klingen*], luiden, toeschijnen, voorkomen: *det klink óngëlufëlik [Hd. das klingt unglauhaft]; 2* toosten: *laot ós klinkën op 't lieëve (op de goojën aafloup); 3 (uitdr.) de zaak is gëklónke*, is voor mekaar; *dae naam klink wi-j 'n klok*, is welluidend.

klip (v.; -pe; -ke), **1** plat grendeltje op een deur, sluitstuk, schuif, knip: *hawt de klip mer tów; doot de duuër oppe klip; de duuër stuit oppe klip; sómmigge duuërën höbbën 'n klip mèt 'n vaer; 2* houten collectebakje aan een stok: *in de kirk ginge ze vreugër óngër de mës mèt de klip rónnd; 3 (uitdr.) sjrieëve (zówpe, leege...) tieëge de klippe (van de hël) op, erg veel schreeuwen (zuipen, liegen...).*

klis (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *liquiritia*, Gr. *glukurrhiza*, Mnl. *lacrisse*, Vnnl. *calissië*, Kil. *kalissenhout*, D. (Keuls) *Kalisch*], **1** glycyrrhiza glabra, zouthout: *'t weitënsjappëlik (Latti-jns) woeërd vuur klis kump van 't Griekse 'glukos' (zoet) en 'riza' (wortel); klis is 'n plant di-j in 't zujje greujt; 2* drop: *klis is 'n aaftrëksël van zeuthout en is mieër in 't bëzunjër 't hel gëwoeëre, zwart saap daovan; klis neume we ouch sinthoutskook.*

klissaap (o.; g. mv.; sépke), **1** zoethoutswater: *mèt 'n fles klissaap kwoeëme de jóngës vreugër in de zoeëmër 'nën daåg tów; 2 zoethoutswater, een zomerse frisdrank, vooral voor jongens: 'Klissaap waas watër*

in 'n fles woe kènjër e stökske klis hawwe bi-jgëdoeën en woe ze mèt sjöddële tot de klis waas opgëlos en 't klissaap good sjujmde. De sjówm van 't klissaap in de brówsëlfles waerde doeër de kènjër opgëzoeëge.; Zie ook: *sjujmke trèkke*.

klits (v.; -e; -ke), **1** [klanknabootsende vorming; Waals *clitche*], kleine, aarden knikker: *nów spuuële sómmigge kènjër mèt glazëre marmële, mer vreugër woeëre di-j van leim en kalk of stein en neumde we ze klitse*; **2** testikel, teelbal: (**uitdr.**; vulg.) *de's van m'n klitse*, dat deugt niet, is slecht, waardeloos; *vandaag bèn iech gein klitse wieërd*, vandaag voel ik me slecht; *det is nao de klitse*, om zeep; *hae kik wi-j 'ne katër doeër z'n klitse*, heel boos.

klitsklétske (o.; -s; -), klitskloetëri-j (zie ald.).

klitskloetëri-j (v.; -je; -ke) [*klits* (teelbal) + *kloeëtëri-j* (vodderij, prulwerk)], klitsklétske; nietigheid, kleine rommel, kleine onbenulligheid, beuzelarij: *dao stoeën vööl te vööl klitskloetëri-jkës op dae kas*; (vulg.) *dae kloeët* (sukkelaar, nietswaardige kerel) *vërkloeët z'nën ti-jd mèt klitskloetëri-jkës*, die sukkel verprutst zijn tijd met beuzelarijen.

kloch (v.; -te; klöchske) [Mnl. *clucht* (afdeling), Kil. *kluchte*], (m.b.t. een troep samenvliegende vogels) vlucht: *tón wieë langs de Maas aan 't wandële woeëre, ginge d'r 'n kloch aenjën en 'n kloch gawzën* (ganzen) *op*; *kalle we uuvër 'n kloch pëtri-jze, dén meine we vadër en moodër pëtri-js mèt hun jónge*; *bi-j ówtbreijng neume we 'n kloch ouch 'ne zwerm* [Hd. *Schwarm*] *of 'nën troep*; *op 't gëlaeg löp 'n kloch* (toom = broedsel) *hoondër(e)*. [Elders is het 'klöch' of 'klöch'; MSK: 'kloch' (vroeger: 'klöch')]

klöchtig (bn.; -gër; -ste), **1** luchtig [Hd. *luftig*]: *dees kamër is hieël bédómp, mer di-j daonieëve, di-j is klöchtig*; **2** (m.b.t. kleren) lucht doorlatend: *soeëmërs doon iech e klöchtig blujskën aan oppe fits*.

klöchtigheid (v.; g. mv.; g. dim.), frisheid, luchtigheid [Hd. *Luftigkeit*]: *vuur de klöchtigheid sloope wieë alti-jd mèt de vinstërs oeëpe*.

kloeëstër (o.; -s; klouëstërke) [Lat. *claustrum*, Fr. *cloître*, Eng. *cloister* (vrouwen), Hd. *Kloster*], **1** klooster: *op 't Bat stuit 't kloeëstër van de krujshieëre*; **2** kloostergemeenschap: *'t hieël kloeëstër waas op rëtraet in Achël*; **3** (**uitdr.**) *dae fënistigge kan 'n bëgi-jn ówt 't kloeëstër kalle*, hij is een handige prater; **4** Maaseiker kloosters: zie: *Kloeëstërs, Mëzeikër*.

Kloeëstër van de krujshieëre, het: zie: *Krujshieërekloeëstër, het*.

Kloeëstërbémde; **Kloosterbempden**: *'Woe nów 't woeën- en winkëlkómpléks Kloeëstërbémnden is, waas in de 13de ieëw e bëgi-jnhoeëf, woe 'n gëmeinsjap van godsdeenstigge vrouwluj laefde. In 't bëgi-jnhoeëf mèt z'n appaarte hujskës, waas ouch e kirkske mèt 'nën altaor dae tówgëwi-jd waas aan Sint-Berb. In 1430 waerdën 't bëgi-jnhoeëf e kloeëstër van de zöstërs Agneete. De bëgi-jne, e stök of 30, woeëren óngërtösse jummës aangësloeëte bi-j de kannunnikkësse van Augustinus. Tón 30 jaor latër 'ne börgëroeërlog ówtbroeëk, vlöchde de hölf (hëlf) van de kloeëstërlinge nao Vënloo en de angër hölf nao Rëmunj. Nao 'n wieëk of vi-jf, tón allës e butsjë (bitsje) röstig waas, kwoeëme ze trök, mer 10 jaor latër broeëk opnów 'ne börgëroeërlog ówt. Tón Lujkse soldëneers (huursoldaten) det jaor nog 't awd bëgi-jnhoeëf in brand stoeëkën en de 125 zöstërs gein daak mieë*

boeëvën hunne kop hawwe, vlöchde ze nao Zöstere, woe ze 3 jaor zeen geblieëve. Trök in Mëzeik koeëze ze vuur de veiligheid van de stadswalle. In de Si-j(j)oeënstraat (Sioenstraat) greujde 't Agneetëkloeëstër sterk ówt en det hëtdën in de volksmónd daovuur 'Het Groeët Kloeëstër'. In 1700 waas t'r trouwës nog 'n intërnaat vuur maesjës ówt de bieëtër kringe. Bówte de walle, woe vreugër 't bëgi-jnhoeëf haw gëstange, waas de nêteur óngërtössën haore gank gëgange. En ómdët baemdën en weijën in de plaats woeëre gëkómme, is de plaats saer 't bëgin van de 19de ieëw offiesjeel 'Kloeëstërbémde' goeën heite.' (Bron: BOONEN, Martin, Kloosterbempden. Een oude naam voor een moderne implanting, *De Maaseikenaar*, 2007, 1, p. 29-30); Zie ook: *Bëgi-jnhoeëf*.

Kloeëstërs, Mëzeikër; Maaseiker kloosters:

1 het Groeët Kloeëstër; Het klooster van de Zusters ursulinen: 'Tón in 1837 de ieërste 5 zöstërs aankwoëmën en in 't vreugër mindërbroedërskloeëstër in de Bóngërstraat ginge woeëne, waas det gëbów aan de kleine kant. Mer e paar tieëntalle jaore latër waerde bëgos mèt de bów van e nów kómpléks langs e groeët deil van de Bóngërstraat. Óngërtösse woeërën 't pénsjenaat vuur börgërmaesjës en ouch 't kloeëstër zelf e groeët suksés gëwoeëre. En ómdët 't kloeëstër zoe groeët waas, ging het 'Institut du Saint Sépulcre' in de volksmónd al gaw 't Groeët Kloeëstër' heite. Dri-j jaor nao de stichting, in 1840 dus, woeëre d'r al 23 zöstërs en 50 à 60 pénsjenaerkes, di-j van wujd en breid – bv. ówt Èngëland en Duitsland – kwoëmën en allëmaol dochtërs woeëre van awwërs di-j in goojën doon woeëre. In 't gëbów hóbbe gëzieëte: 'n téchnisse sjoeël, 'n Hoeëgër Sjoeël vuur Fammiljaal Opleijing (tot 1952), 'n huumanieteitënaafdeiling en 'n vaksjoeël. In 1965 haw de sjoeël 'n dikke 300 lieërilingën

en goeëve d'r 90 lieërarën en lieërarésse lës.' (Bron: ZUSTER GONZAGUE, Een brok opvoedingshistoriek uit de Maaseiker Boomgaardstraat, *De Maaseikenaar*, 1980, 1, p. 20-27); **2 het Agneetëkloeëstër:** zie: *Agneetëkloeëstër, het;* **3 het Krujshieërkloeëstër:** zie: *Krujshieërkloeëstër, het;* **4 het Mindërbroedërskloeëstër:** zie: *Mindërbroedërskloeëstër, het;* **5 het Klein Kluuëstërke:** zie: *Kappësi-jnëkloeëstër, het.*

kloeët (m.; -e; kluuëtsje), **1** [D. (reg.), alleen mv. *Klōten*], kloot, teelbal, testikel: (vulg.) *iech bèn mèt m'n kloeëte van d'n trap gëvalle; Zjefloeëg mèt z'n zate kloeëtën in de graaf; hae stampdën h'm óngër z'n kloeëte;* **2** [D. (Rijnl.) *Kluf*], sukkelaar: *ónnuuëzële kloeët; stómme kloeët;* **3** löbbës; goedzak: *Hortaos is 'n zoorprówm en 'n spèn, mer häöre mins is 'ne gooje kloeët, dae zich doeër niks of neemës op stang luuët jage, zich zelf neet ligk op te jagën en neemës get in de waeg lëgk;* **4 (uitdr.)** eemës 'ne kloeët aaftrëkke, bedriegen; *de kóns miech nao de kloeëte loupe, loup nao de kloeëte, je kan de pot op; kloeëte, Zjëraar, vergeet dat maar; de's 'ne Jan m'n kloeëte, een kerel van niets; dao vaeg iech m'n kloeëtën aan, daar bekommer ik me niet om; 't is nao de kloeëte, verloren, stuk, dood; z'n kloeëte sjoore, luieren; diech kóns m'n kloeëte kusse (nów kus toch m'n kloeëte), jij kan me gestolen worden; ze hawwën h'm bi-j z'n kloeëte, zij hadden hem te pakken; iech vërtrów dae vuur gein kloeëte, helemaal niet; m'n kloeëte!, dat zie je van hier!; iech bèn geine kloeët wieërd, ik voel me slecht; hae zoeët miech achtër m'n kloeëte, zat achter me aan; es mi-jn tant kloeëtën haw, den waas 't mi-jne nónk, reactie op iemand die vaak 'als' gebruikt; diech houws mer get ówt d'n kloeëte, je vertelt maar wat; de's van d'n hónd z'n kloeëte, waardeloos; de*

maaks nogal van d'n kloeëte, je gaat nogal te keer; de mós miech neet mèt m'n kloeëte spuuële, voor de gek houden; det hink (hunk) miech m'n kloeëtèn ówt, daarvan word ik pissig; iech trèk miech dao geine kloeët van aan, dat bekommert me niet; de's van m'n kloeëte, daar baal ik van; iech hōb 't spek aan m'n kloeëte (bóks), ik heb prijs; det truk op gein kloeëte, dat ziet er niet uit; d'n hōnd is de kloeëtèn op, ervandoor; de hōbs d'n tillēvi-jzie nao de kloeëte gehólpe, stuk gemaakt; de's nao de kloeëte, om zeep, kapot, verloren; hae is nao de kloeëte, dood, afgeleefd.

kloeët(ë)mazzjaor (m.; -e; -ke), **1** lomperik: *Zjang is 'ne kloeët(ë)mazzjaor dae zoe lómp is es e kujke; 2 (uitdr.) dae kloeët(ë)mazzjaor is lómp gēboeërèn en haef niks bi-jgēlieërd, hij is oliedom gebleven.*

kloeëte (overg.; kloeëtde, h. gēkloeët) [Kil. *klooten*], **1** bedriegen, kloten: *vuur 'ne mins zoe te kloeëte, mós-te toch 'ne kloeëtzak zeen; 2* knoeien: *waat bès-te dao aan 't kloeëte?; dae kloeët tiech get aaf op 'nēn daág; 3 (uitdr.) kloeëte, Zjang, dat is slecht, waardeloos.*

kloeëtēmarsjang (m.; e; -marsjéngske), bedrieger, klotenmarchand: *van dae kloeëtēmarsjang mós-te niks koupe, want dae duit niks es de luj aafzèttèn en vèrnuuēke (bedotten); dae kloeëtēmarsjang bēsjit de minsēn en luj det-ēr zwart zujt.*

kloeëtēr (m.; -s; -ke), rammēlaer; kinderbel: *gief de kleinēn ins de kloeëtēr, dēn is-tēr stil; 'ne kloeëtēr; woe losse bēlkes inzitte, kōns-tēn ophangēn of de kōns h'm 't kien(d)sjēn in z'n hēndsjes gieëve.*

Kloeëtēsträotsje, 't; het Clootenstraatje = Halstraat (zie ald.).

kloeëtzak (m.; -zék; -zékске) [vulg. scheldw.], **1** rotzak, rotvent: *pas op mèt dae kloeëtzak, want dae haef lang vingērs en stuuëlt (pik, klawt) wi-j de rave; 't is 'ne kloeëtzak dae de kēnjēr neet gērōs kan laote; 2* ezel, sukkel, kloothannes: *mèt zoe 'ne kloeëtzak kōnne we hi-j niks doon in de zaak; wieē hōbbe dae lómpe kloeëtzak wandēle (wanjēle) gēsjik.*

kloetēri-j (v.; -je; -ke), **1** flauwekul, onzin: *de's gein kloetēri-j, waat iech nōw vèrtèl; 2* om te lachen: *det waas mer vuur de kloetēri-j; 3* bedrog, prul(len)werk: *waat 'n kloetēri-j allēmaol; 4 (uitdr.) dao geis-te kloetēri-j mèt kri-jge, dat vraagt om moeilijkheden.*

klok (v.; -ke; klōkske), **1** [me. Lat. *clocca*, Mnl. *cloc(ke)*, Eng. *clock*, D. (Nd.) *Klock* (klok)], klok in klokkentoren: *woes-tēn in Duitsland of Oeēstē(n)ri-jk ouch bès, de huuērs alti-jd örgēs 'n klok lōjje; 2* klok in huis: *de klok opdrejje, opwinden; de klok stuit stil; de klok lōp vāōr (achtēr); 3 (uitdr.) Lei is 'ne man van de klok, stipte en ook nauwkeurige man; de mós det neet aan de groeëte klok hange, uitbazuinēn; de kōns neet de klokke lōjjēn en in de presēssie goeēn, je kan geen twee zaken tegelijk doen.*

klók, **1** (v.; -ke; -ske) [klanknabootsend gevormd; in MSK beter 'brók', 'klók' is veroud.; Hd. *Glucke*], brók; klokhen, kloek, klok: *es 'n hoon eijēr haef gēlag en 21 daag haef gēbreujd, én es de kujkēs zeen ówtgēkómme (uit de schaal zijn gebroken), is ze klók; de klók zit mèt hāōr kujkēs oppe mēssēm (mēshoup) te dabbe; 2* (m.; -ke; klukske), slok: *zjēneevēr drēnke we mèt klukskēs.*

klókke (onoverg.; klókde, h. gēklók) [klanknabootsend gevormd; Eng. *to cluck*, Hd. *glucken*], **1** (m.b.t. kippen), klokken, tokken (van een kip): *vuur de klein kujkēs de wieēg te wi-jzēn of vuur ze aan hun*

verstand te brènge det-er get te bikkën is, bëgint te klók te klókke; es 'n klók (brók) klók (tokt, klokt), luuët ze hieël vööl kieëre 'klók' huuëre; 2 [Hd. kluckern] (m.b.t. slikken), klokken: es 'ne mins groeëtën doeërs haef en rap drunk, huuërs-tën h'm klókke; 3 (m.b.t. een vloeistof), klokken: es iech mèt Zjef gaon loupe, huuër iech 't watër in z'ne maag klókke; sjöds-te nogal good doeër es-te 'n fles beer ówtsjöds, den huuërs-tën 't beer klókkën in de fles.

klokkëklank (m.; -e; -klénkske) [Hd. Glockenklang], klokkenklank: (**uitdr.**) *dae wilt vri-jje, vri-j en vrank, hult zich in de klokkëklank, zoek je je geliefde in je eigen dorp of stad, dan heb je de gelegenheid hem (haar) van nabij en goed te leren kennen; gank neet (trouw neet) ówt di-jne klokkëklank (ga niet te ver buiten je vertrouwde omgeving wonen), det rouwt tiech di-j lieëve lank.*

klokkëmieëkër (m.; -s; -ke) [Eng. clockmaker], **1** klokkenmaker: *klokkëmieëkër, klokkëgeetër en klokkëlójjër zeen sti-jle di-j vreugër vööl mieë in trèk woeëren es allëwi-ji; 2 een Maaseiker klokkenmaker: 'ne Bëkënde Mëzeikër klokkëmieëkër waas Severin Joosten. Martin Boonen sjraef e book uuvër de klokkëmieëkës-fëmi-jlie Joosten, di-j vanaaf de 16de ieëw in det vak aktief waas. Zieëkër vi-jf ginnërasies haef dit gëslach jummës klokke gëmaak. De sjri-jvër van 't book vóng neet mindër es 57 klokke trök di-j doeër 'ne Joosten van Mëzeik gëmaak zeen, o.a. bi-j de fëmi-jlies Walschap, Croonenberghs en bi-j de krujshieëre van Hannut.' (Bron: BERGERS, Jaak: Joosten, een Maaseiker geslacht van klokkenmakers, De Maaseikenaar, 2006, 3, p. 96)*

klokkëntoeëre (m.; -s; -toeërensje) [Eng. clock tower, Hd. Glockenturm], klokkentoren:

geis-tën óngër de klokkëntoeëre woeëne, den bès-te det gëlój van di-j klokke rap (voeërt) gëwënd; höbs-te waat de Franse neume 'l'esprit de clocher' (dorpsgeest) en intrëseert diech allein waat rónnd de klokkëntoeëre gëbuuërt, den is d'ne waerëld mèt zek tówgëhange.

klömme (onoverg.; klóm, h. gëklómme), **1** [Mnl. *climmen, clemmen*, Eng. *to climb*, Hd. (form.) *klimmen*], klimmen, klauteren: *tón wieë k(w)aojóngës woeëre, zoeëte wieë uuvëral op en in te klömme; 2* een berg opfietsen: *in de Rónde van Frankri-jk klömme* [Hd. *klettern*] *de koeräörs wi-j de bërggeite; in de berg (stoottoon) is klömme dëk aafzeen.*

klómmël (m.; g. mv.; klummëlke) [van 'klómp' (massa zonder vorm); D. (Rijnl.) *Klummel*], **1** verwarde toestand, verwarring: *doeër de klómmël dae wieë hawwe mèt di-j gëspróngë watërleijing waas iech te laat op 't werk; 2* ruzie: *dao kump klómmël van, van det gëvreibël, daar komen vodden van, van dat geruzie; 3* knoeiwerk: *mèt dae klómmël, det prullëwërk, bèn iech neet kóntént.*

klómmël(ë)janës (m.; -e; -ke), pottëraer, klómmëlaer; prutser: *es dae klómmël(ë)janës achtër óngër z'ne sjop mer 'nën hawvën daäg aan z'nën tuf kan ligke klómmële, dén is-tër gëlökkig; van dae klómmël(ë)janës ze gëklómmël kri-jgs-te de krélkespis (word je doodzenuwachtig).*

klómmëlaer (m.; -e; -ke), pottëraer, klómmël(ë)janës (zie ald.).

klómmële (onoverg.; klómmëld, h. gëklómmëld) [D. (Rijnl.) *klummeln*], klommelen, prutsen: *es lezie ze graasmësj-i-jn neet aan(d)ëgang kri-jg, dén kan dae dao gemëkkelik 'n eurkën aan klómmële, mer vaerdig kri-jg dae*

klómmēlaer 't noeëts.

klómmēlēri-j (v.; -je; -ke), last, narigheid:
nao de meiste kēnjēr hōbs-te gein ómki-jke, mer mèt sómmiggēn hōbs-te allein mer mēzeerie (mizzeerie) en klómmēlēri-j.

klómp (m.; -e; klumpke) [Mnl. *clomp(e)*], 1 klomp: *vreugēr lieēpe (loeēpe) vāōl minsēn op klómpe*; 2 [Hd. *Klumpen* (klomp, homp, brok)], klomp: *vuur 'ne klómp vleis te laote broeēje, doon we d'r e paar klumpkēs (klompjes) boeētēr bi-j*; 3 [D. (Nd.) (inf.) *Klump* (vorm(e)loze massa)], klomp: *tón 't fēbrik óntplóf waas, loeēge d'r uuvēral klómpēn i-jzēr*; 4 (**uitdr.**) *nōw brik m'ne klómp*, nu begrijp ik er niets meer van; *det weite m'n klómpēn ouch en det zeen gein avvēkaote*, dat weet ik ook wel, daar moet je niet slim voor zijn; *de geis neet mèt klómpe nao d'n heemēl*, je moet altijd rechtvaardig blijven; *de veuls 't mèt d'n klómpēn aan det 't gēloeēgēn is*, dit is zeker en vast gelogen; *de mós neet mèt d'n klómpe d'rdoeēr loupe*, je moet niet plomp te werk gaan.

klómpēklaos (m.; -klaoze; -klāöske), prutser, knoeier: *laot dae klómpēklaos neet mèt z'n han aan det mētāörke, want dae zou diech det hieēl vērklómmēle (verprutsen); es iech dae klómpēklaos baezig zeen, dēn brik m'ne klómp (dan sta ik perplex) van ze gēklómmēl.*

klómpēmake (o.; g. mv.; g. dim.) [gesubstant. ww.], het klompenmaken: (**uitdr.**) *d'n hōndērdste (hóngērste) kēnt 't klómpēmake neet*, hoe heeft hij dat toch klaargespeeld?

klómpēmieēkēr (m.; -s; -ke), klompenmaker: *vreugēr haws-te klómpēmieēkērs di-j hun eige klómpēmieēkēri-j hawwe; vreugēr vērkochte de klómpēmieēkērs hun klómpēn oppe klómpēmért.*

klómpēnagēl (m.; -nieēgēl; -nieēgēlke) [meestal verkleinvorm], trats; klompenspijker(tje): *klómpēnieēgēlkēs mótte nēteurlik kort zeen en 'ne platte kop hōbbe; mèt klómpēnieēgēlkēs nieēgēlt de klómpēmieēkēr 't klómpēlaerkēn oppe klómp vas.*

klómpvoot (m.; -veut; -veutsje) [Hd. *Klumpfuß*], klompvoet, horrelvoet: *hōbs-te 'ne klómpvoot, dēn kump neet de zaol van d'ne voot oppe grónd mer de bówtēste kant (rand) van d'ne voot.*

klónt (m.; -e; kluntsje) [Mnl. *clont*, Mnd. *klunte*], 1 klontje, klompje: *guuēfs-te miech ins e kluntsje boeētēr?*; 2 suikerklontje [Hd. *Stückchen Zucker*]: *twieē kluntsjēs in m'ne koffie, éstebleef.*

klóntēr (m.; -s; kluntērke) (m.b.t. vloeistof) [Hd. *Klumpen (Klumpchen)*], klonter: *es e kluntērke blood [Hd. Blutklumpchen] in 'n slaagajēr kump, kóns-te 'nēn attak (hartaanval) kri-jge; e kluntērken in 'n äōjērke van de hērses kan de oeērzaak zeen van e bēslaag; dao zit e kluntērken in de pap (sop).*

klóntēre (onoverg.; klóntērde, is gēklóntērd) [Hd. *klumpen*], knuddēle, klóntsjiere; klonteren: *de pap (de mèlk, 't blood, 't mael) is gēklóntērd; es de bodding (pudding) klóntērt, kómme d'r kluntērkes in.*

klóntērig (bn.; -gēr; -ste) [Hd. *klumpig*], klonterig: *dao stieēke de kēnjēr hunne mónd neet aan, aan dae klóntērigge pudding, want dae vēnge ze vi-js (dao zeen ze van vi-js(gēvalle)).*

klóntsjiere (onoverg.; klóntsjierde, is gēklóntsjiērd), knuddēle, klóntēre (zie ald.).

klóok (bv.; -ēr; -ste) [Mnl. *cloec, clo(o)c*],

1 mooi gekleed: *waat bès-te weer klook vandaag mèt det nów kēstumke*; **2** flink: *det mins is al in de tachëtig mer 't zujt-ër nog klook ówt*; **3** stoutmoedig: *'t is hieël klook van Kēmil det-ër det knejjëlkēn (klein kind) ówt det i-jskawd watër haef gēhaold.*

kloonj (m.; -e; -ke) [Fr. en Eng. *clown*, Hd. *Clown*], **1** grappenmaker, clown: *we zeen nao de sirk gēwaes en de kloonj waas 't bēste*; **2** nar: *de's miech 'ne kloonj, dae sjotse*; **3** aansteller, hansworst: *woevuur wilt dae kloonj alti-jd zoe opvalle?*; **4** overall: *vuur óngēr d'n ottoo te ligke (wirke), hōb iech alti-jd m'ne kloonj aan*; **5 (uitdr.)** *de mós neet zoe de kloonj ówthange*, je niet zo aanstellen.

kloonjēgroep (m.; -e; -ke), zie: *Verlaakkloonje, de.*

kloonjēri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *clownerie*, Hd. *Clownerie*], **1** clownachtig optreden: *es dae kloonj baezig is mèt z'n kloonjēri-j, dēn mós-te diech toch dēk 'ne króf lache (een bult lachen)*; **2** clownachtige streek, clownrietje, dwaasheid, clownesk gedoe: *van dae sjotse kōns-te diech élke mommēt aan ein of angēr kloonjēri-jke vērachte.*

kloonjēstoet (m.; -e; -sje); **clownsstoet**: *'Op vastēlaovēnddieēnsdig truk de vuur Belsj bēzunjērste kloonjēstoet doeër de straote van Mēzeik. Zoe 'n dōwzēnd kloonje trēkke dēn mèt op. De stoet wuuērt aafgēsloeētēn oppe Mert, woe de Prins en de Jeugprins 't 'Wejmēske' vanaaf de leijērwage van de brandwaer en vasgēbōngēn aan bēlōnge, oplaote. Waem 't wejmēske vunk, wunt mèt d'n Hawfvestēstoet e 'weekend' in Mēzeik.'*

klop (m.; -pe; klōpke), klop, slag, rampspoedige ervaring: **(uitdr.)** *tón z'n vrouw gēstōrvēn is, haef Pie(ē)r 'ne zwaore klop (knauw) gad; di-j doon geine klop,*

niets; we hōbbe klop gad, we zijn verloren; we hebben een pak rammel gehad.

klophēngs (m.; -te; -je), **1** rujn; gecasteerde hengst, ruïn: *vreugēr maakde ze van 'nēn hēngs 'ne klophēngs doeër ze gētujg (teelballen) mèt 'nēn houtērēn hamēr te bēwirke*; **2** (scheldw.), zak, rotzak, klootzak: *ómdēt dae klophēngs Giel z'n dochtēr haw bēpoeētēld, haef Giel h'm óngēr z'n kl... (dēngēs) gēstamp.*

klopjaag (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Klopfjagd*], **1** klopjacht: *in Oppootērēn in de bossēn hōbbe de jieēgērs dri-j wilj vērkes gēsjoēte mèt (bi-j) di-j klopjaag*; **2** razzia: *de pollissēn hōbbe deeze nach 'n klopjaag gēhawtēn en twieē v(ē)rēkkēlingēn in de bak gēzat.*

kloppe ((on)overg.; klopde, h. gēklop) [Mnl. *cloppen*], **1** werken: *dees wieēk hōb iech vāōl oore gēklop*; **2 (uitdr.)** *det klop neet, dat is onjuist; de mós miech neet me geld(sj) ówt m'n male kloppe*, afhandig maken.

klōppēl (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *cluppel*], **1** [Hd. *Knüppel*], knuppel, stok: *'ne kortēn, dikke stek woēs-te mèt kōns houwēn, is 'ne klōppēl*; **2** lomperd, pummel: *ki-jk, dao stuit dae klōppēl weer mèt z'ne mōnd vol tan, niet wetende wat zeggen; dae klōppēl is zoe lōmp es 't échelste van e vērke.*

klōske (o.; -s; -), **1** garenklosje [Mnl. *clos(se)*, Hd. *Garnrolle*], punnikklos (gew.): *gare wuuērt op e klōske gēdrejd*; **2** klosje garen, pijpje garen: *vuur de hoeēze te stoppe ligk e klōske wit en e klōske zwart garēn in 't nejmēn(d)sje.*

klōske strikke (onoverg.; -, h. klōske gēstrik), **1** kurkje breien, punniken (gew.): *klōske strikkēn is strikkēn op e klōske, waat zoewaal de jōngēs es de maesjēs vreugēr dieēge*; **2** hoe de kinderen kurkje breiden:

'De paks e laeg klöskën en houws t'r oppe kop veer nieëgëlkës in. De nieëgëlkës mooge geinën te groeëte kop höbbën en móttën in 't veerkant stoeën. Mèt gare, det allërlei kleure maag höbbe, en 'n groeëte stopnaolj of ouch mèt 'ne nagël wuuërt gëstrik. 't Gare drejs-te twieë kieëre rónnd de veer nieëgëlkës. Mèt de nao(l)j truks-tën (trëks-tën) 't ungerste (óngërste, ungelste) vaemkën uuëvër 't angër en uuëvër e nieëgëlke. Es-te veer kieëren höbs 'uuëvërgëhaold', drejs-tën opnów gare rónnd de nieëgëlkës en geis-te wujjër mèt d'n nao(l)j. 't Käördjse (touwke) dets-te zoe kri-jgs, wuuërt alti-jd mer langër. Zoe maakde de jóngës vreugër 'n li-jn (toom) vuur paerdsje te spuuële. En de maesjës maakde spreikës (sierkleedjes) vuur örgës op te lègke.'

klot (m.; klöt; klötsje), **1** [Mnl. *clute* (klomp), Vnnl. *klotte* (aardkluit), Eng. *clod* (kluit, klont), Hd. *Klumpen* (klomp, homp, brok), Hd. *Klotz* (klomp, blok, brok)], kluit: *gank in d'n hoeëf ins 'ne klot aerd hoeële vuur in de bloomëbak*; **2** [Mnl. *clont*], klont: *wieë wassën ós mèt e waslöpke (washén(d)sje) en 'ne klot (e stök) zeip* [Hd. *ein Stück Seife*]; **3** (**uitdr.**) *Loes is van häöre klot gëvalle*, is in zwijm gevallen (alias: *Swa is van z'ne sus (van ze loeëd) gëvalle*).

klotbóks (v.; -e; -bukeske) [Fr. *culotte* (van 'cul' (kont)], pófbóks; kniebroek, pofbroek: *'n klotbóks is 'n bóks mèt pi-jpe di-j vanóngër in 'ne póf* (bolstaande plooi) *aafhange*.

klótse (onoverg.; klótsde, h. gëklóts) [Hd. *klatschen*], klotsen: *de Maas stóng in 1995 zoe hoeëg det 't watër oppën di-jk tieëgën 't meürke klótsde*.

klótshout (o.; g. mv.; g. dim.), klóts; stukje hout: *klótshout is e kort, dun en plat*

stökskën hout mèt aan elk ówtënj e gieëtsje; doeër 't gieëtsje van 't klótshout kos-tën e kaebëlkën of e stökske touw trëkke vuur get gëspanne te hawte.

klóws (v.; klówze; klujske) [Lat. *clusa* (afgesloten ruimte), Mnl. *cluse*], **1** kluis: *lajëvaegërs* (dieven) *zeen drop ówt de klóws oeëpe te brieëkën of mèt te pakke*; **2** abdij: *in Achel is 'n klóws woe de patërs* (Benedictijnen) *trappistëbeer make*; **3** [Hd. *Klause*], kloostercel: *in de klóws* (abdij) *van Achel haef eedëre patër 'n klóws* (cel); **4** (**uitdr.**) *de meiste minse goeën allëwi-jl nao kirk noch klóws*, zijn niet meer kerkelijk.

klówtër [me. Lat. *claustrum*, Mnl. *cluuster* (hangslot), Kil. *kluyster* (grendel), D. (Rijnl.) *Klauster*], handboei, boei: *de pollissën höbbe di-j hóndsvot* (waardeloos personage) *de klówtërs ómgëdoeën en h'm nao Tóngëre gëbrach*.

klówt (m.; -e; klujtsje), klujt (zie ald.).

klówzënaer (m.; -e en -s; -ke) [Mnl. *clusenaer*, *cluse* (kluizenaarshut)], klujzënaer; **1** [Lat. *clausum* (afgesloten ruimte), Hd. *Klausner*], kluizenaar, heremiet: *'ne klówzënaer woeënt wujd ëwég van de bëwoeënde waerëld in 'n klóws*; **2** **kluizenaar in Maaseik**: *'Op 't ënj van de Twieëde Straot haws-te vreugër 'n aw (keeë)kówl, woe Zjang de klówzënaer woeënde*.'; **3** eenzelvig persoon: *wils-te mèt niks of neemës get te makën höbbe, dén bës-te 'ne klówzënaer*.

klozzul (v.; -le; -ke) [Fr. *clausule*, Eng. *clause*, Hd. *Klausel*], clause, beding, bepaling: *vuuërdës-ten e kóntrak teikëns, mós-tën alti-jd good ki-jke waat in de klein lèttërkës, in de klozzul(le), stuit*.

kluit (m. en v.; -e; -sje), **1** zaak, boel: *ze höbbe d'n hieële kluit* (de hele boel) *opgëlaje*; **2**

(**uitdr.**) *dae haef kluite* (veel geld), *dae ri-jke stinkër(d)*.

klujt (m.; -e; -sje), klówt; **1** brandstofkoek, soort briket: *grujs van koeële wuuërt in klujte gëpieërs*; **2 brandstofkoeken vroeger**: *'Koeëlägrujs waerde mèt leim gëmèngëld, in bøl van 15 cm. doeërsnaej gëpieërs en sërtów in de wirkhówzër gëstoeëk. Óngër d'n oeërlog waerdën 't koeëlägrujs in de klujte vërvange doeër slam (zie ald.)'*; **3** turfkoek: *in Holland waerde vreugër vääöl mèt klujte gëstoeëk, nêteurlik ómdét dao zoe vääöl tórf (turf) waerde gëstoeëke.*

klujzënaer (m.; -e en -s; -ke), klówzënaer (zie ald.).

klumpke (o.; -s; -), **1** dim. van 'klómp': klompje: *hieël vreugër ginge de kënjër oppe klumpkës nao sjoeël*; **2** [Fr. *sabots d'Eisden*]: **Eisdener klompjes**: *'t Eisdënër (uit Eysden) klumpke kump lichëlik ówt Duitsland en greujde saer 1840 in Eisdën in Hollands-Limburg. 't Eisdënër klumpkën is 'ne greune, sapiggën appël dae e butsjë zoor is en e roeëd streepkën haef. De raej det de Eisdënër klumpkës nimmieë bëstoeën, is det 't 'nën hoeëgstamappël waas dae te deur waas gëwoeëre vuur te plökke. In de plaats van 't Eisdënër klumpkën is 't Grónsvëlder klumpke gëkómme, det deepröeëd is en bieëtër smaak. Dees appëlen hawwën aan 't stértsjen e knutskën (knotsje) in de vörm van e klumpke.'*

klungëlaer (m.; -e en -s; -ke) [D. (reg.) *Klüngel* (knoeier)], kluns, prutser, knoeier, klungel: *Liskën is e bi-jdërhëndsje (biddërhëndsje) det allës kan en in 'ne wup mèt allës vaerdig is, mer häöre mins is 'ne klungëlaer, dae mer get ligk te knoeëjën es-tër get duit.*

klungële (onoverg.; klungëlde, h. gëklungëld) [D. (reg.) *klüngeln* (treuzelen),

rondscharrelen)], prutsen, knoeien: *de höbs van di-j klöppële* (kinkels, lomperds), *di-j niks tegooj doon of allës vërklómmëlën (vërkloeëtën) en dus allein mer get ligke klungële.*

KMFC; Maaseycker Football Club: *'MFC waerdën opgërich in 1925 en sloeët det jaor nog aan bi-j de Bëlzje Voetbalbónd. 't Ieërste plejn loeëg woe latër de Korpëraol Köbbëkazzërne waas gëlieëge. In 1935 späölde MFC oppe Vënloosësteinwieëg en in 1936 op Dieëkëskamp bówte de Eikërport. In 1947 waerde MFC kuuëninklik. Vuuërzittërs van MFC woeëre: Etienne Moors, Fernand Evers, Louis De Busschere, Dominique Frantzen, François Woussen, G. Fraeys, Jules Gelenne, Constant De Busschere en Jef Bosmans.'*

knaal (v.; -e; knaelke) [Fr. en Eng. *canal*, Hd. *Kanal*], **1** het kanaal: *in oos Limburgs fitsparrëdi-j's fitse de meiste langs de knaal en de Maas*; **2** (samenst.) *Lankër is/waas e knaaldörp woe 't sijk wandëlën is uuvër de knaaldij-jk*; **3 de Zuid-Willemsvaart**: *'De knaal di-j bi-j ós in Neerootëre langs kump, van D'n Bos ('s -Hertogenbosch) nao Mëstreech löp en 123 killëmaetër lank is, waerdën in 1826 in gëbruik gënómme. Dees knaal kraeg de naam 'Zuid-Willemsvaart'. 't Hoeëgtëvërsjil is 40 maetër en daovuur waerde 21 slówze gëbówd. De knaal, di-j mèt de hand is gëgrave, kosdën in daen ti-jd 4,45 mëljówn gölje. 't Eilëndsjen in Neerootërën is t'r gëkómme, ómdét de knaal tösse 1930 en 1934 waerde rech gëtrockkën en breijër gëmaak. De knaal is gëneump nao Willem I.'*

knaaldi-jk (m.; -e; -ske), **1** kanaaldijk: *muskusratte zeen al jaorën e gëvaor vuur de knaaldij-jke*; **2 Maaseikenaren staken de kanaaldijk door**: *'Op 27 of 28 oktoeëbër 1830, óngër 't 'Hollands Bëwind' höbbe*

de Mëzeikënaere Joseph Wolfs, Andreas Paumen en 'ne zieëkerën hieër Sedaine de knaaldi-jk tösse Neerootëren en Dilse doeërgëstoeëke, zoedët de knaal dao is laeggeloupe. Es bëloeëning haef Sedaine daonao 'nën hoeëge pos gëkrieëge bi-j de bëlastingën en is d'n hieër Paumen, dae përtang mer min gëlieërd haw, mazzjaor gëwoeëre bi-j d'n tróp. J. Wolfs is jónk gëstórve, mer z'n kënjër höbbe – ouch es bëloeëning – 'n intrësant en goodbëtaald werk gad.'; **3 boek Marcel Cuyx:** 'In ze book '1830. Revolutie in Maaseik' geit de sjri-jvër, Marcel Cuyx, deepër in op 't doeërstieëke van de knaaldi-jk in 1830.'

knab (m.; -be; knébk (knépke)) [1779 *eicken knabben*, MR; D. (Rijnl.) *Knab*; D. (Zwi. dial.) *Knabb* (dik stuk hout)], **1** houtblok: *ómdët wieë mèt knabbe stoeëke, mótte wieë vuuër de wënt(sj)ër zörge det wieë gënóg druuëg knabbën höbbe vuur oos houtstaof te stoeëke; **2 het tiencentiemstukje (knépke):** 'In de Fransën ti-jd waerdën op 't ènj van de 18de ieëw doeër de Franse bëpaold det ei géld(sj)stökske van eine sent (cent) gëli-jk waas aan twieë sënti-jme (0,02 fr.) en det e stökske van vi-jf sent, 'ne knab, dus tieën sënti-jme (0,10 fr.) wieërd waas, waat allës te makën haef mèt de inveuring van 't tieëndeilig stëlsël. In oos jeug (jaore 1950) kraegs-te vuur ei knépken ein dikke kermél wi-j bv. de Veurnëse babbëlut, 'n hoeëningkermél, of ein van 't merk 'De Bre'. Vuuër d'n oeërlog (WO II) haws-te vuur e knépken e stök sjóklaaf of 'n dröpke (zjëneevër).'; **3 (uitdr.)** de's eine mèt knabbe, met veel geld; *dae bit ei knépken in twieë, mer hae zup 'n pint innins ówt*, wordt gezegd van een zeer zuinig iemand, die evenwel in een café geen maat kent; *vandaag bèn iech gei knépke wieërd*, vandaag voel ik me heel slecht; *vuur dae pëtik (dat boeltje) gaef iech gei knépke (niets); iech höb gei knépken (geine knab)**

op m'n lep, ik ben blut, ik heb geen geld meer op zak; *in Hollands-Limburg kende ze vreugër de ówtdrökking 'zèt tiech op de (Belsj) knépke'*, op je achterwerk (een allusie op het gaatje in het midden); *de zouds h'm e knépke gieëve*, hij is een onnozelaar; *diech höbs e gëzich wi-j e knépke*, jij ziet er slecht uit; *mèt dae is 't ouch e knépke séstig*, hij is een gierigaard.

knabbëzaeg (v.; -e; -ske), houtzaag: *mèt 'n knabbëzaeg wuuëre de stémkes van dun buim in knabbe van zoe'n 25 séntemaetër gëzaeg; wils-te van dikkë(r) buim knabbe make, dén mós-te ze mèt 'n (knabbë)zaeg ieërs in stökke zaegte vuur ze daonao te (kónne) kleeve.*

knaje (v.; -; ke), kannaalje, kē(r)nalie, kannaj (zie ald.).

knajëvuuëgëlke (o.; -s; -), knari-jvuuëgëlke (zie ald.).

knak (m.; -ke; knékske) [klanknaboosend; Hd. *Knacks*], **1** (lett.) knauw: *de roeëzën höbbën 'ne knak gad* (zijn geknakt) *van de rieëgën en de wënd(sj);* **2** (fig.) knauw: *mi-jn gëzóntheid haef 'ne knak gad*, is beschadigd.

knakke, **1** ((on)overg.; knakde, h. gëknak) [Mnl. *cnacken* (breken), Hd. *knacken*], breken, afknappen, knakken: *doeër de storm zeen de tölpe gëknak;* **2** (fig.) [Hd. *einen Knacks (ab)bekommen*], een knak krijgen: *m'n aanzeens (aanzien) is gëknak;* **3** [Hd. *knicken*], met een knak breken, breken: 't *zwieëgëlke knakde.*

knakwoeërs (v.; -te, -wuërsje) [Hd. *Knackwurst*], knakworst, knakje: *bits-tën in 'n knakwoeërs, dén huuërs-te ze knakke* (Hd. *knacken* = knappen, knakken); *knakwuërsjës kónne waal lékker zeen, mer*

gei(ne) (geinën eine) mins dae wèt waat zjus trin zit.

knap, **I** (bn.; -për; -ste), **1** eng: di-j bóks zit miech get knap; **2** mooi: Antwannèt haef e knap postuuër en e knap gëzich; **3** intelligent [Fr., Eng. en Hd. intelligent]: knappe kôp knóbbële vanallës ówt (bedenken allerlei) waat 't de mins gemékelikker zou mótte make; **II** (bw.), **1** nauwelijks: Laen is knap twuntig; **2** vrij, aanzienlijk: diech hōbs 't miech knap léstig gëmaak.

Knapkoekërs, de; Koekërs, de (zie ald.).

knapkook (m.; -keuk, -keukske), **1** knapkoek: zjus wi-j ze bëvuurbeeld in Dienant hunne 'koekdëang' hōbbe, zoe haef Mëzeik z'ne knapkook, 'ne raedëlik (tamëlik) hëllen en zeute kook; knapkook, daes-te lang kōns bëware, waerde vreugër – zoe wuuërt gëzag – doeër de maassjippërs mëtgëpak op hun maassjieëpe; **2** hoe bak je een knapkoek: Ówt 'Het nów bëpreuf en volmaak kuuëkëbook' ówt 1908, det gëdrök waerdën in Méchelen-aan-de-Maas bi-j de stoumdrökkëri-j van de Gebreurs Smeets, volg hi-j 't rësép: 'De maaks deig van ein kan bloom, ei pōnd of dri-jveerde pōnd boeëtër, twieë eijër, ei glaas roum van mèlk, 'nën hawve lieëpël gëstoeëte kënieël, get gëstoeëte foelie (muskaat) en twieë ieëtlieëpële gooje ges. Van d'n deig maaks-te bōlkës, zoe groeët of zoe klein es-te wils. De lëgks dees bōlkës op ingësmieërde plate. De stiiks t'r langs alle kante mèt e stékske doeër. Dén struis-te d'r good get broeëdsókkër en bloom uuvër. Laot de zaak 5 mënujte bakkën in 'ne raedëlik heitën oeëve. Hōbs-te gaer det d'n knapkeuk d'r get sjoëënër ówtzeen, lëgk ze dén op graove, gësjaaftde sókkër, gank t'r mèt de rol uuvër en zët ze mèt de sókkër ómhoeëg oppe plaat'. Lèt op, det is mer ein van de vāöl resëpte, want eedëre Meistër-Knapkookbëkker haef 't zi-jnt.'

(Bron: KRAEWINCKELS, Isabelle, De Knapkoek, *De Maaseikenaar*, 2001, 1, p. 50); **3** een knapkoek met een doorsnee van drie meter: 'De meistër-bëkkers bakke trouwës vuur de toeristën in séptember oppe Mert in 'ne mèt krikke (mutsaarden) gëstoeëkdën oeëve 'ne knapkook van dri-j maetër doeërsnaej, dae, es-tër gaar is, mèt houtëre hieëmërkës in stōkskës wuuërt gëhouwd. De stōkskës wuuëre dén in kōrf gëdoeën en doeër de Knapkookmaesjës aan de minsën ówtgëdeild.'; **4** Jaak Smeets sjraef o.a. uuvër knapkook: 'Knapkoekbakkers – Knapkoek en Krakelingen – Gastronomisch gebak in het Maasland'; **5** (uitdr.) 't is mer knapkook' (maar een kleinigheidje) is 'n ówtdrökking di-j de Vlaominge vreugër gëbrujkde, mer di-j de Mëzeikënaere nów zelfs nimmieë (nëmieë) këne.

Knapkookbloëzërs, de; de
Knapkoekblazers: 'Dees këpël (instrumentaal muziekgezelschap) is óntstangën in 1969 óngër de naam 'Mëzeikër Tierolërkëpël. 't Mëzi-jk van de Knapkookbloëzërs geit van 'Egerländer Blaasmuziek' uuvër 'Tirolermuziek' tot volksmëzi-jk en moddërn sjlagërs. De groep truuëjt op bi-j muziekaal ivvënëmëntën in bënnën- en bōwtëland. Ouch bi-j ivvënëmënte mèt e sossjaal of kultëreel karraktër zeen ze dëk prezënt. Dao kump nog bi-j det de Knapkookbloëzërs, di-j ouch kōnzaerreize make, mèt hun groeëte mäögëlikheedën op 't gëbeed van 't mëzi-jk en mèt hun samëwirking mèt Het Heilig Wammës zeen ówtgëgreujd tot karnëvalskepël.' (Bron: KOOLEN, Toon, De Knapkookbloëzërs, *De Maaseikenaar*, 1980, 3-4, p. 110-112)

knapkookër (m.; -s; -ke); **knapkoeketer:** 'Di-j van Vëldweezëlt neume we al ins de vérkes, di-j van Groeëte Broogël de braomësnij(j)ërs, di-j van Ejsde (Eisden)

de bosbaere, mer de Mëzeikënaere neume we toch neet knapkookërs, sjoeëns det bi-j 't woeërd 'knapkook' eedërein aan Mëzeik dènk.'

knari-jvuuëgëlke (o.; -s; -) [Sp. *canario* ((vogel) van de Canarische eilanden), Fr. *canari*, Eng. *canary*, D. (Keuls) *Kanaljevugel*, Hd. *Kanarienvogel*], **1** knajëvuuëgëlke; kanarie: *Flup, 't knari-jvuuëgëlkën in oos knari-jkuuëtsje, zunk (flöt) zich de lungskës ówt ze li-ijf(ke), of 't mót zeen det 't mèt ze lènkër bein(g)kën (puuëtsjën) ówt ze bèdsjën is gëstap* (slecht geluimd is); **2** (samenst.) *in häör knari-jgieël klëdsje späölde de knaaje (kë(r)nalie, kannaj = canaille) op häöre knari-jörgël* (serinette) *vuur Jab, 't knari-jvuuëgëlke, te lieëre zènge.*

knatsj, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], vieze modderboel, slijk, modder, knats: *wieë zeen mèt d'n ottoo in de knatsj bli-jve stieëke*; **2** (tw.) knak, krak: *'knatsj' is waat we huuëren en dèk ouch zègkën es get këpot sprunk*; **3** (als 1ste lid in samengest. bn.), reuze-, knats-, knots-: *eine dae knatsjgék is, is zoe gek es trip of zoe gek es e raad.*

knatsje (onoverg.; knatsjde, h. gëknatsj) [klanknaboosend], (m.b.t. een knappend geluid maken bij het eten van bv. een droge koek of hard fruit; hoorbaar eten) smakken: *knatsjëntaerën oeëte de kënjër hunnën appël op.*

knawwël (m.; -e; knejwëlke/knejjëlke) [combinatie van 'kauwen' en 'knagen'], **1** hard stuk vlees: *lèttërlík is 'ne knawwël 'n tej stök vleis woës-tën op mós knawwële*; **2** etensrest: *iech zou gaer höbbën des-te gein knawwële maaks*; **3** (fig.) *e knejwëlkën (knejjëlckën) is 'ne mins of e kènd(sj) dae (det) te klein is van postuuër, mismaak is of neet hieëlëmaol normaal is in de*

boeëvëkamër (geestelijk minder valide is); **4** (troetelnaam) klein of jong kind: *mós tiech neet goeën slaope, klein, leef knejwëlke (knejjëlke)?*

knawwëlaer (m.; -e en -s; -ke), (m.b.t. de persoon die knauwt) knauwelaar (gew.): *es eedërein gëdoeën haef aan de taofël, zit oozën Ernés, dae knawwëlaer, nog te gëneete van de knuuëk, di-j dër dën aafknaag (aafknawwëlt).*

knawwële (onoverg.; knawwëde, h. gëknawwëld) [Mnl. *cnauwen*, D. (Nd.) *knauen*], knauwen: *es-te de knuuëkskës aafknawwëls, dën knawwëls-te 't lëste vleis van bv. 'n hanëbil of 'n kortëlèt; op klis (zoethout) kóns-tën 'n hieël ti-jdsje knawwële.*

knech (m.; -te; -sje) [Eng. *knight* (ridder)], **1** knecht: *'nën hieërëboor of groeëte boor haw vreugër 'n hieël deil knéchte, di-j boorëknéchte waerde gëneump*; **2** knecht van Sint-Nicolaas: *allëwi-ij kómme Sintërklaos en z'n knéchten al bëgin novvëمبر*; **3** huisknecht: *ri-jke luj hawwe (höbbe) maegdën (dienstmeisjes) en knéchten en hoofde (hoove) zelf geine slaag te doon*; **4** (m.b.t. wielrennen) waterdrager: *in de koers höbs-te kopmannën en lujtënantën of knéchte*; **5** (samenst.) *vuur d'n steevëlën (bottën) ówt te trëkke höbs-te 'ne steevëlëknëch* (laarzenknecht) *vandoon*; **6** (**uitdr.**) *es-te miech gistërën haws gëheurd, waas iech vandaag d'ne knech, je hebt me geen bevelen te geven*; **7 oud Maaseiker liedje**: *'Hout zaege, kanne vaege; klumpkës make, det ze krake; sjeive knech, maak oos kien(d)sjës hun klumpkës rech.*' (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS); **variant**: *'Hout zaege, kanne vaege; klómpe make det ze krake; sjaele knech, maak Truie z'n klumpkës rech.*' (Opgetekend door Tony

VAN WIJCK); **variant:** *'Hout zaege, kanne vaege; klumpkës make det ze krake; krake ze neet, den douge ze neet; sjaele, sjeive, krómme knech, maak oos maesje (jungske) z'n klumpkës rech.'* (Opgetekend door mevr. R. SLOOTMAEKERS-DEVISÉ).

knejjëlke/kwejjwëlke (o.; -s; -), knawwël (zie ald., bet. 3 en 4).

knérpe (onoverg.; knérpde, h. geknérp) [Maaseiker Bargoens voor 'stelen'], stelen: *vuur kleune, gaffëlën en knérpe (fazële, sjoepe) zit de bing van de hërrekieët, dae boutjanës mèt z'n poete (hërre), in de sjoep (boks, bajës), omwille van slaan, bedriegen en stelen zit de vent van de hoerentent, die smeerlap met zijn hoeren, in de gevangenis [vb. van een zin Bargoens].*

knieëje (overg.; knaejde, h. gëknaejd) [Mnl. *cneden*, Eng. *to knead (mould)*, Hd. *kneten*], kneden: *d'n deig van mael, law watër en zoordeisëm knieëje wieë in 'n moolj (kneedtrog, trog); de kënjër knieëje de klei tot allërlei mënkes.*

kni-j (m.; -je; -ke) **1** [Mnl. *cnie*, Eng. *knee*, Hd. *Knie*], knie: *Nëtta is häör kni-jje këpot gévalle; es ze diech oppe kni-j lègke, kri-jgs-te d'r op d'n vot; iech mót miech nów kni-jjën in m'n bóks laote zëtte, want m'n kni-jje stieëke d'rdoeërówt; me zöstër haef watër in de kni-jje van alti-jd op häör kni-jje te ligke pótse; 2 (uitdr.) iech hób miech oppe kni-jje gëwirk, ik heb alles gegeven wat ik had; iech hób watër boeëve m'n kni-jje, ik moet plassen; det maesjën haef flinke kni-jjën in de blóws, zij heeft flinke borsten; 3 oud Maaseiker gedichtje: 'Ze zoeët op mi-jne kni-j; iech waas toch zoe bli-j; ze haw 'nën èrm rónnd mi-jn zi-j. Mer tón kwoeëm moodër Mëri-j: 'Zegk, höbs-te ze waal op 'n ri-j?'* (Opgetekend door Gerard DECKERS)

kni-jbóks (v.; -e; -bükske) [Hd. *Kniehose*], klotbóks (zie ald.).

kni-jlap (m.; -pe; -lèpke), **1** kniebeschermer: *vollieballërs en angër sportievëlinge doon kni-jlappën aan es ze goeën vollieballën of sporte; 2* knielap: *straotëmieëkërs en eedërein dae vuur z'ne sti-jl vööl oppe kni-jje mót wirke, hóbbe kni-jlappë rónnd hun kni-jjën es ze op hun kni-jjën aan 't werk zeen.*

kni-jn (m.; kni-jn (stoottoon), -ke) [Lat. *cuniculus*, Mnl. *con(n)ijn*, Oud-Fr. *conin*], **1** [Hd. *Kaninchen*], konijn: *de höbs taam en wilj kni-jn, mer rëmmele* [Hd. (vulg.) *rammeln* = paren] *doon ze iëëvövööl; 2* kni-jzër, kni-jnскоп; kniezerd: *de's 'ne (léstigge) kni-jn*, een choleriek of chagrijnig mens; **3 (uitdr.)** *waem kni-jn haef, haef ouch kuuëtële*, aan bezit kleven altijd nadelen; *dao wuuëre de kni-jn nog gëduip*, dat is een godsdienstig gezin; *kni-jn hawtën is van 'nën hawve frang e kwaartsje make*, konijnen kweken brengt niets op; *Nora is geine kni-jn*, is een mooi meisje; *is miech det 'ne giftigge kni-jn*, een opvliegend mens.

Kni-jnsbónd 'Ras Ter Eycke'; Konijnenbond 'Ras ter Eycke': *'Deeze bónd waerde gëstich in 1939 en kènde 'ne groeëte bleuj. 't Bëlancri-jkste waas e good ras te kweeke wi-j o.a. de Vlaomse reus, d'n haorkni-jn, de Franse lankoeërkni-jn, de blawwe van Beevëre, d'n angorakni-jn en de sjinsjilla (chinchilla). De Kni-jnsbónd ékspozeerde neet allein in de rónntélóm van Mëzeik mer ouch bv. in Brussel en Gent. Minse di-j zich in deeze bónd vërdeenstëlik hóbbe gëmaak, zeen óngër angëre Baer Cox, Jan Corstjens, Gerard Schulpen, Jo Op de Kamp (vuuërzittër), Jan Stroek, Mejus Neel, Nic Hamers, Theo Hinoul, Henri Voorpijl, Henri Creyns, Leon Schulpen, Door Wezels, Pierre Franssen, M. Stockbroekx,*

- Winand Gommers en Pierre Leyen.* (Bron: HENKENS, Piet, Konijnenbond 'Ras Ter Eycke', *De Maaseikenaar*, 2010, 2, p. 104-105)
- kni-jnskoeëj** (v.; -e; -kueëtsje), konijnenhok: *in oos kni-jnskoeëj, di-j op e meúrke stuit, zitte 'ne rammëlaer (mannetjeskonijn), e meúrke (wijfjeskonijntje) en e paar aw moore (moederkonijnen, voedsters, moeren).*
- kni-jnskop** (m.; -kóp en -koppe; -kópke), kni-jzër, kni-jn (zie ald., 2de bet.).
- kni-jnspi-jp** (v.; -e; -ke), konijnenpijp: *mèt di-j kni-jnsplaog in 't bëgin van de jaore 1980 zoeët de Maasdi-jk vol kni-jnspi-jpe.*
- kni-jnsvél** (o.; -le; -ke) [Hd. *Kaninchenfell*], 1 konijnenvel: *es we 'ne kni-jn 't vel aaftrèkke, dén weite we dèk neet woe we mèt 't kni-jnsvél mótte bli-jve; 2 konijnenvellen waren vroeger gewild: 'Trokke ze vreugër 'ne kni-jn 't vel aaf, dén waerde det kni-jnsvél mèt struuë opgëvöld en daonao loeëte ze 't druuege. Reegëlmaotig kwoeëm d'r 'ne marsjang langs de duuëre vuur de kni-jnsvélle, woe ze mantëls van maakde, op te koupe.'*
- kni-jnsvoor** (o.; g. mv.; -veurke) [Hd. *Kaninchenfutter*], konijnenvoer: *vreugër ginge de minse di-j kni-jn hawwe, sjikkëreije (sókkëreije, pisploome) stieëke, want det waas good kni-jnsvoor.*
- kni-jp, 1** [Mnl. *cnijf*, Fr. *canif*, Eng. *pocket knife*, D. (reg.) *Kneip*, D. (Keuls) *Kniep*, Hd. *Kneif* (knipmes)], knijf (gew.), zakmes [Hd. *Taschenmesser*]: *dae méssentrèkkër (vechtersbaas) haef alti-jd 'n kni-jp in de maal; aan mi-jn kni-jp zit e nagëlvi-jlke, 'ne stoppënrèkkër en e toernëviske; 2 (uitdr.) diech höbs e gëzich wi-j 'n kni-jp, een*
- vertrokken, ziekelijk gezicht.
- kni-jpe, 1** ((on)overg.; knaep, h. gëknieëpe) [Mnl. *cnypen*, Hd. *kneifen*], pitse; knijpen: *de löbbës (grote, kalfachtige jongen) knaep 't suuëts(ël)kën in z'n (häör) bille; 2* bang zijn: *de bóksësj-jtër knaep h'm tón iech zag det iech h'm óngër z'n kl... (dèngës) ging stampe.*
- kni-jptang** (v.; -e; -téngske), pitstang, ni-jptang (zie ald.).
- kni-jze** (onoverg.; kni-jjde, h. gëkni-jjs), kniezen: *de kni-jnskop (kniezerd) lóp d'n hieëlën daåg te kni-jzën, ómdét ze h'm op 't werk wandëlën höbbe gësjik (omdat ze hem (met lege handen) hebben weggestuurd).*
- kni-jzër** (m.; -s; -ke), kni-jnskop, kni-jn (zie ald., 2de bet.).
- knippër** (m.; -s; -ke) luiwi-jvèrknoop, vri-jgëzélleknoop; drukknop [Hd. *Druckknopf*]: *'ne knippër neume we ouch 'ne luiwi-jvèrknoop of 'ne vri-jgezélleknoop, ómdét 't zelfs e lui wi-jf gein meujte kos dae mèt 'n téngsken (tangetje) aan te zette (in 't stóf te drökke); mèt 'ne knippër kri-jgs-tën 'n bóks gemékelikker tów, want de hoofs de twieë hölfte d'rvan mer gëwuuën innein te dówwe.*
- knóbbël** (m.; -e; knubbëlke), 1 [Vnnl. *knob* (uitwas), D. (reg.), (inform.) *Knubbel*], knobbel: *tón z'n vrouw e knubbëlkën in häör bors veulde, haef häöre mins, Zjef, dae sjierurg is, det zelf gëoppereerd; 2* (vleinaam, troetelnaam) vrouwetje: *diech bès miech e leef knubbëlke.*
- knóbbëljich** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Knotengicht*], knobbeljicht: *Miet stuit sti-jf van de rummëtik (reuma) en mèt di-j knóbbëljich stoeën häör hieël gëvrichtër vol*

knóbbële; arthritis deformans, 't Latti-jns woëerd vuur knóbbëljich, bëteikënt lèttèrlík vërvörmënde rummëtik, waat bëteikënt det de gëvrichtër 'nën angëre vörm kri-jge.

knóddël (m.; -e; knuddëlke) [afl. van 'knoedel' (meelklomp, deegbal); Mnl. *cnode* (knobbel, knoop), D. (Zdl. en Oostr.) *Knödel* (bal(letje) van vlees of deeg)], **1** knódzjël; meelbal, deegbolletje: *d'n deig waas neet good gëknaejd, want hae zoeët vol knóddële*; **2** klein en dik meisje: *es kënd(sj) waas Laen zoe'n dik knuddëlkën en nôw is 't zoe'n lang, smaal girm*; **3** [Hd. *Klumpchen*], klontertje, klompje: *pap mèt knóddële lös iech neet, want di-j is vi-js.*

knóddële (onoverg.; knóddëlle, h. gëknóddëld) [verwant met 'knóddël'], knuddelen (gew.), knoeien, knoeiwerk leveren: *'t is knudde det in de bodding van det knuddëlke zoeväöl knuddëlkës zitte, zoedët 't leef kënd(sj) mer get ligk te knóddële*, het is droevig (jammer) dat er in de pudding van dat klein, dik meisje zoveel klontertjes zitten, zodat het lieve kind maar wat zit te knoeien.

knódzjël (m.; -e; knudzjëlke), knóddël (zie ald. 1ste bet.).

knoeëje (onoverg.; knoeëjde, h. gëknoeëjd), **1** morsen: *de höbs koffie op di-j wejmëske gëknoeëjd; klein kënjër knoeëje väöl mèt hun ieëte*; **2** broddelen (bij het schrijven): *waat zits-te toch te knoeëjën achtër dae bëroo zóngër 'n lèttër op pëpeer te kri-jge!*; **3** vervalsen, rommelen: *waem haef hi-j in mi-jn rieëkëninge ligke knoeëje?*; **4** prutsen: *Zjef haef gisterën aan d'n tillëvi-zjie ligke knoeëjën en nôw get-ër nimmieë.*

knoeëjër (m.; -s; -ke), **1** knoeipot, knoeier: *luuëts-te dae knoeëjër get doon, dén is 't nao de kl... (vaansjës)*; **2** prutser: *dae*

knoeëjër kri-jg det mëtäörke noeëts vaerdig; **3** fraudeur: *maak det dae knoeëjër van d'n pappërassën aafbli-jf, want dae is neet te bëtrówwë*; **4** sloddervos: *in dae knoeëjër z'ne bëroo is 't zjus of t'r 'n bóm is gëvalle*; **5** (afl. en samenst.) *mèt ze gëknoeëj en z'n knoeëjëri-j vërknoeëjt dae knoeëjër d'n deig van de knapkeukskës.*

knoeëk (m.; knuuëk; knuuëkske) [Mnl. *cnoke*, Hd. *Knochen*], **1** sjènkël, sjènk; bot, knook: *'t waer geit vërangëre, want iech veul 't in mi-jn knuuëk*, in mijn ledematen; *nao 't óngëlök stoeëke z'n knuuëk doeër z'n bóks ówt*; **2** (**uitdr.**) *wach mer, iech goeëj nog mèt di-jn knuuëk óngër de nuuët*, ik zal je overleven; *ochërm, mi-jn aw knuuëk*, mijn stramme leden (benen); *dao zitte twieë hunj aan eine knoeëk*, zeggen we over een meisje met twee vrijers; *ieër 't zoe wuid is, goeëje ze mèt mi-jn knuuëk de nuuët aaf*, tegen die tijd ben ik al lang dood; *iech höb get op mi-jn knuuëk*, ik heb een of andere ziekte (onder de leden); *Tjeu haef dikke knuuëk*, heeft een stevig gestel; **3** **oud Maaseiker versje**: *'Abraham haef sop gëkoeëk, zieëve wieëke van eine knoeëk.'*

knoeërs (v.; -e; knuuërske) [Mnl. *cnorre* en *cnorsebeen*, Kil. *knorspelbeen*, Hd. *Knorpel*], knór; kraakbeen, knor: *tón iech értesop aan 't ieëte waas, vërslikdën iech miech in e stökske knoeërs van 't hieëske det mi-jn vrouw in di-j sop haw gëdoeën.*

knoeërse (onoverg.; knoeërse, h. gëknoeërs) [Mnl. *knensen*, Mnd. *knarsen*, Hd. *knirschen*], knarsen, knarsetanden: *es Sjël zaat is, is dae zoe raozëntig det-ër mèt z'n tan ligk te knoeërse* [Hd. *mit den Zähnen knirschen* (knarsetanden)].

knoeëtërpot (m.; -potte; -pötsje), knuuër, knuuëtëraer; brombeer, mopperaar, mopperkont, pruttelaar, grommelaar,

knorrepot, brompot: *tón dae knoeëtèrpot neet voeërt ze gótingske kraeg, haw-dër e gëzich zoe lank es mörge d'n hieëlën daäg* (had hij een lang gezicht); *de kóns tiech vuur dae knoeëtèrpot zoe hel en zoe lang ówtslaovèn es-te wils, good is 't noeëts vuur dae knuuëtëraer.*

knóf (m.; -fe; knufke) [Mnl. *cnoop*, Vnnl. *knotte* (dot), Hd. *Knoten*], knoet, knot(je), (haar)wring, dot: *sómmigge vrouwluj makèn 'ne knóf in hun haor, want angërs hange di-j in hun ouge; ballètdanserësse mèt lank haor höbbe, es ze danse, alti-jd 'ne knóf in hun haor.*

knófloeëk (m.; g. mv.; luuëkske) [Mnl. *clofloc*, *cnofloc*, Hd. *Knoblauch*], knoflook: *knófloeëk is good vuur de zujvëring van de blood, mer de stinks dao zoe van ówt d'ne mónd; in sómmigge oeëstërse lenj woeëne zoevööl knófloeëk(vr)ieëtërs det 't hawf land nao de knófloeëk stink.*

knón (o.; -ne; knunke), kënón (zie ald.).

knónzaat (bn.; g. tr. v. verg.), ladderzat: *van eemës dae knónzaat is, zëgke we det-ër stróntzaat is, zoe zaat is es 'n sjöp of es hóndërd dówzënd man, pówpzaat is of zoe zaat is es e vérken of 'n oeërlogssjieëp, of onnog det-ër zoe zaat is es 'n pëtat; tón Tuur knónzaat waas, haw dae mèt ze zaat gaat en z'ne zate kop nimmieë in de gatër det ze h'm mèt z'n zatigheid præbeerde te affrónteere, te jówdassën en te koejëneere (kójjëneere).*

knóp (m.; knup en knóppe; knupke) [mv. 'knóppe' indien het woord een fig. bet. heeft; Mnl. *cnop(pe)*], **1** knop, schakelaar: *dów ins op 't knupke van 't leech; drej de knóp ins óm; 2* bloemknop [D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Knopf*]: *de roeëze stoeën al in de knóp; 3*

deurknop: gëwèn d'r diech toch ins aan de duuër mèt de knóp tów te doon, want de bës 'n lillikke oeëpëkónt; 4 (uitdr.) Els zoeët achtër de knupkës, regelde de tv-uitzending vanuit de regelkamer; 't is nao de knóppe, helemaal verloren; iech bën geïne knóp wieërd vandaag, vandaag voel ik me slecht.

knóppe, zich (wederk.; knópde zich, h. zich gëknóp) [veroud.; D. (Rijnl.) *knuppen* (stoten)], vechten: *kri-jgs-te knóppe, dén kri-jgs-te pruuëgël, en es t'r zich e paar aan 't knóppe zeen, dén zeen ze aan 't véchte; 'zich knóppe' wuuërt mieë gëzag van kënjër es van groeëte minse, want di-j battëre zich (zijn handgemeen).*

knópsélderij (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *céleri-rave*, Eng. *celeriac*, Hd. *Knollensellerie*], knolselderij: *knópsélderij doon we in de sop; nów pakke ze 'viagra' es 't in 't bèd e bitsje naoluuët, mer vreugër oeëte ze dén get mieë knópsélderij.*

knór (v.; g. mv.; g. dim.), knoeërs (zie ald.).

knórre (onoverg.; knórde, h. gëknórd) [Mnl. *cnorren*, Hd. *knurren*], **1** knorren: *vérkes knórre d'n hieëlën daäg; 2* (inform.) (diep) slapen: *bi-j mi-jne mins is neet te sloope, want dae ligk d'n hieële nach te rónkën* (hevig snurken in diepe slaap) *en te knórre* ((diep) slapen); **3** (fig.) zijn ontevredenheid laten blijken: *daen ambëtantërik haef alti-jd get te knórre; 4 (uitdr.) m'ne maag knórt, ik heb grote honger* [Hd. *mir knurrt der Magen*].

knóts, 1 (v.(m.); -e; knutske) [Vnnl. *knodse*], knots: *es ze diech in de middëlieëwe mèt 'n knóts op d'ne kop tókde, haws-te lichëlik 'n dikke knóws; 2* (als 1ste lid van een samengest. bn.), **knots-**: *van eemës dae raadgék is, zëgke we ouch waal ins det-ër bóws- of knótsgék is; 3* (bw.) helemaal: *de 's*

knóts hetzélfdē klēdsje.

knótse (onoverg.; knótsde, h. gēknóts) [klanknaboosend; Kil. *knodsēn* (stoten, slaan)], botsen: *wieë hōbbe 'nēn dumpēl in d'n ottoo, want we hōbbe hi-j oppēn drej gēknóts.*

knótsgék (bn.; g. tr. v. verg.), zie knóts (2de bet.).

knoup (m.; knuip; knuipke), **1** [Mnl. *cnope*, Hd. *Knopf*], knoop: *ma, zēt gieë miech dae knoup ins aan m'n bóks, want dae is aafgēsprōnge*; **2** afsluiting: *es-te 'ne knoup in de derm (dērmkrōnkēl) hōbs, dēn kan niks mieë doeēr en mōs-te gēoppēreerd wuuēre*; **3** [D. (Keuls) *Knöpp han* (geld hebben)], (fig.): *geld: de's eine mèt vāöl knuip*, hij is een rijk man; **4** [veroud.], appendicitis: *haws-te vreugēr 'n blēnjēndērmōntstieēking, dēn zagte ze des-te 'ne knoup in de derm haws*; **5** [D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Knopf*, Hd. *Knoten*], dichtgetrokken lus, knoop: *maak ins 'ne knoup in di-j touw (in d'ne nistēl)*; *maak dae knoup ins los*; *maak 'ne knoup in d'ne maalplak*; **6 (uitdr.)** *dae haef de knuip aaf*, hij heeft afgedaan, zijn rijk is uit.

knoupsgaat, **1** (o.; -ēr; -gieētsje) [Hd. *Knopfloch*], knoopsgat: *d'n Hollandse prins Bernard zieēliggēr haw alti-jd 'n witte groffie(j)aot (anjer) in 't knoupsgaat van de kraag van z'ne jas*; **2 (uitdr.)** *bēs-te van eemēs fēmi-jlie van 't zieēvēste knoupsgaat, dēn bēs-te wujdēwég fēmi-jlie*, (dan ben je een erg verre verwant) *van dae mins.*

Knoupskēpélke, het; het Knoupskapelletje: *'t Knoupskēpélke ligk aan de Knoupsboordēri-j in 't Vēn. 't Is gēbōwd in 1862 in opdrach van Augustinus Descheimacher en is nōw van de fēmi-jlie Pernot. In dit bakoeēvēkēpélke, det in 1982 waerde gērēstorreerd, stuit 'n madonna,*

e beeld van kunstēnaer Gerard Segers. 't Oeērsprōnkēlik beeldsje ówt de 17de ieēw wuuērt bēwaard bi-j de fēmi-jlie Pernot, ómdēt ze sjrik hawwe det 't zou vērneeld of gēpik wuuēre.' (Bron: BECKERS, Michel, Maaseik, een 'juweeltje' rijker aan haar unieke gebouwenkroon, *De Maaseikenaar*, 83, 1, p. 43-45)

knóws (m.; knówze; knujsje) [Mnl. *cnorre* (knoest), Hd. *Knorren* (knoest)], **1** *gezwel, knuist, knobbel: tōn iech mèt d'n ottoo gēknóts haw, haw iech 'ne knóws van 'n vóws dik op m'ne kop, ómdēt iech tieēge de rówt waas gēvloēge*; **2** [Hd. *Knorren*], knoest, uitwas aan een boom: *mèt de jaorēn haef de boum dikke knówze gēkrieēge*; **3** *sterke vuist (of hand); dae boor haef knówze van han van 't maore*; **4** *kwast (donkere plek in het hart van een boom): daen eik goeēn we neet laote zaēge, want dao zitte te vāöl knówzēn in vuur d'r muuēbēle van (ówt) te make*; **5** *knóf; knot, haarknoet: mèt hoarspange hult Nilla häöre knóws bi-jein*; **6** *man van stevige, gedrongen gestalte: Fiel is mer 'ne knóws, mer hae is zoe sterk es eine van twieē maetēr.*

knówt (m.; -e; knujsje) [sterk veroud.; Hd. *Knauser*], vrek, gierigaard, krentenkakker: **(uitdr.)** *dae knówt vilt op 'ne sent doeēd*, is erg gierig.

knubbēlke (o.; -s; -), dim. van 'knóbbēl' (zie ald.).

knubbēlkēsvlaaj (v.; -e; -vlaetsje), **1** *suikertaart: sērtōw kēnjēr zeen gek op knubbēlkēsvlaaj*; **2** *suikertaart stond vroeger op de kermistafel: 'Nieēve de aoftēvlaaj en de kadzēvlaaj stōng vreugēr ouch knubbēlkēsvlaaj oppe kirmistaofēl. De meiste soeērte vlaaj bēstoeēn al lang, mer de pudding- en knubbēlkēsvlaaje zeen latēr gēkómme. Vuur knubbēlkēsvlaaj te*

make, höbbë we boeëtër, mael, ges, eijër en brówne sókkër vandoon.

knuddële (onoverg.; knuddëlde, is gëknuddëld), klóntsjère, klóntère (zie ald.).

knuipe (overg.; knuipde, h. gëknuip), **1** [Hd. knöpfen], knopen: *'ne jas mèt knoupsgatër kóns-te knuipe (oeëpën- en tówknuipe); es we in 'n krëvat 'ne knoup höbbe gëlag, höbbe we ze gëknuip of gëbónge* [Hd. *eine Krawatte binden*]; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *det kan iech neet aaneinknuipe*, daartussen zie ik geen verband; *knuip tiech det ins aanein.*

knuijël (m.; g. mv.; -ke) [Hd. *Knäuel* (fig. kluwen, wirwar)], (fig.) knoei, geknoui, knoeiboel, knoeierij, problemen: *hawt dao d'n han van aaf, van det zaakske, want dao kri-jgs-te knuijël mèt.*

knup (v.; -pe, -ke) [D. (Rijnl.) *knuppen* (stoten)], verwonding, letsel: *iech höb miech 'n knup gëzat; iech höb knuppe gëkrieëge* (ik heb letsels opgelopen) *tón iech miech höb ligke knóppe* (vechten) *mèt dae gijfsj-jtër.*

knuuëkël (m.; -s; -ke) [Mnl. *cnockel*, Eng. *knuckle*, Hd. *Knöchel*], knokkel, kneukel: *tón ein of angër sophoon* (onnozelaar) *snachs óm hawf dri-j mèt z'n knuuëkëls oppe vinstër tókkëlde, höb iech miech këpot vërsjörkke.*

knuuër (m.; -e; -ke), knuuëtëraer, knoeëtërpot (zie ald.).

knuuëtëraer (m.; -e; -ke), , knuuër, knoeëtërpot (zie ald.).

knuuëtëre (onoverg.; knuuëtërde, h. gëknuuëtërd) [Mnl. *cnoteren, cnueteren*, Hd. *knötern*], kneuteren, zaniken, kniezen, brommen [Hd. *brummen*]: *mèt*

gëzón bein klagën en knuuëtëren is get vuur malkóntënterikke, zaegmësjj-jne, zeivëraere, stéchelaere, luuëtëraere, zoórprówmën en grawwëlaere.

köd (v.; -de; -sje) [Mnl. *cudde*], **1** kudde dieren: *dao löp 'n köd sjäöp in de wei*; **2** groot aantal kinderen: *Zjef en Laen höbbën 'n köd jung*; **3** (m.b.t. een grote hoeveelheid vogels) kloch; zwerm: *dao zit 'n köd (kloch) sprieëwën in de kieërsëboum.*

kodak (m.; -ke; kodékske) [merknaam 'Kodak' werd soortnaam], fototoestel: *nów trëkke we fottoos diegietaal, mer vreugër dieëge we det mèt oos kodékske.*

Koeëb, **1** roepnaam voor Jacobus; **2** (**uitdr.**) *lul mer , Koeëb*, niemand luistert; **3 de volksfiguur 'Sjaele Koeëb'**: *'Sjaele Koeëb waas de zoeën van Frans de wolkni-fn en z'n vrouw Bet.* (zie : *wolkni-fn*); **4 oud Maaseiker versje**: *'Koeëb, lek sjroeëp, lek vingër, lek dówm, lek d'n hónd z'n prówm.'* (Opgetekend door Winand DAMEN)

koeëgël (m.; kuuëgël; kuuëgëlke), **1** [Mnl. *cogel(e)*, Hd. *Kugel*], **1** kogel: *wi-j haef-tër zich van kant gëmaak? hae haef zich 'ne koeëgël doeër de kop gësjoëte*; **2** kogel van een kogellager: *wi-jvääöl kuuëgëlkës zitte d'r in dae koeëgëllagër?*; **3** (**uitdr.**) *kop en koeëgël vërzówpe*, zijn heel fortuin opdrinken [oorspronkelijk: *kap en kovel* (kleed)].

koeëgëllagër (m.; -s; -ke) [Hd. *Kugellager*], roelëmènt [Fr. *roulement à billes*]; kogellager: *de as van o.a. 'n tuffën- of e fitsëraad löp op de kuuëgëlkës van 'ne koeëgëllagër*; Zie ook: *kuvët.*

koeëj (v.; -e; kuuëtsje) [Mnl. *co(o)ye*], **1** kooi: *wieë höbbe 'n nów koeëj gëmaak vuur de rémmelaers (rammëlaers) en ein vuur de*

moore (voedsters, moerkonijnen); **2** (vulg.) armzalig huis: *waem zou nôw in zoe'n aw koeëj wille woeëne?*; **3** (vulg.) bed: *de slaopkop ligk nog in z'n koeëj*.

koeëk (v.; -e; -ske), **1** [Eng. *cook* (in huis), Hd. *Köchin*], kokkin: *vreugër ging 'n koeëk mèt groeëte fieëste bi-j de luj thóws koeëke; zoe'n koeëk kos koeëke wi-j de bèste kok*; **2** (m.; g. mv.; g. dim.), het koken: *vuur tee te make, mós-te 't watër zjus neet aan de koeëk brènge* [Hd. *zum Kochen bringen*].

koeëkbook (o.; -beuk; -beukske) [Eng. *cooking book*, Amer. Eng. *cookbook*, Hd. *Kochbuch*], kookboek: *'Oos koeëkbook' van de Boorinnëbónd is langën ti-jd 't békëndste koeëkbook gëwaes in Vlaondëre*.

koeëke (overg.; koeëkde, h. gëkoeëk) [Lat. *coquere*, Mnl. *coeken*, Hd. *kochen*], **1** [Eng. *to cook*], koken: *vuur vleissop te make, mós-te 'ne sjënk (schenkel, bot) 'n eurke laote koeëke; e loch gëkoeëk eikën is lékker; m'ne mins koeëk good; ieërpële mós-te good gaar laote koeëke*; **2** woedend zijn, zieden: *me blood koeëkde van kollaer (woede)*; **3** (**uitdr.**) *'t kan neet heitër zeen es koeëke*, moeilijk gaat ook, ik probeer het toch maar.

koeëkëntig (bw.) [Hd. *kochend*], gleujëntig; kokend: *'t watër waas koeëkëntig heit* [Hd. *kochend heiß*], zeer heet.

koeël (m.; -e; kuuëlke) [Lat. *colis*, Mnl. *cole*, Hd. *Kohl*], moos (heeft de voorkeur in MSK); **1** kool: *de höbs witte, roeëjën en greune koeël, mer de höbs ouch bloomkoeël en sëvoeëje (savooiekool); wieë zètte geine koeël mieë, want de slëkke vrieëte dae hieël aaf; de blajër van de koeël gieëve wieë aan de geit en aan de kni-jn; **2** (**uitdr.**) *es-te de koeël en de geit wils spare, wils-te twieë minsën of twieë përti-jje kóntént stëlle di-j neet hetzëlfde wille; op sómmigge plaatse**

brach d'n oeëjëvaar de klein kien(d)sjës en op angër plaatse kwoeëme di-j ówt de koeël of mèt 't vleeëgmësjj-jn.

koeële (mv.), zie *kaol*.

koeëläbbaak (m.; -bék en -bakke; -bëkske), koeëlänummër; kolenkit: *is de koeëläbbaak laeg, dén goeën we nao de koeëläkëlder en doon h'm trök vól; op sómmigge plaatse – neet in Mëzeik – waas 'ne koeëläbbaak ouch 'n huuërke (hoertje) vuur kaolpöttërs (mijnwerkers)*.

koeëlämarsjang (m.; -e; -marsjéngske) [Fr. *marchand*], kolenhandelaar [Hd. *Kohlenhändler*], kolenboer: *vreugër haws-te koeëlämarsjange di-j bi-j élke klant e stök of twuntig zek koeëläen ein vuur ein op hunne rök van de kammi-j(j)ao nao de koeëläkëlder droeëge*.

koeëlänummër (m.; -s; -ke) [Hd. *Kohleneimer*], koeëläbbaak (zie ald.).

koeëläpos (m.; -te; -je) [Hd. *Kohlenschicht*], daägpos; dagdienst: *in de (kaol)pöt hawwe de pöttërs ofwaal de mörgë(s)pos, ouch d'n daägpos of de koeëläpos gëneump; de koeëläpos waas van 6 oore smörgës tot 2 oore smiddigs; óngër de koeëläpos waerde de koeële 'gëmaak' (ontgonnen)*.

koeëlesjöp, **1** (v.; -pe; -ke) [mijnterm; Hd. *Kohlenschippe*], kolenschop: *élke pöttër haw in de pöt 'n klein stapsjöp (steinsjöp) mèt 'ne lange, gëboeëge stieël of ouch 'n platte koeëläsjöp di-j 'ne korte stieël haw en e blaad van mieë es fieërtig séntemaetër breid*; **2** (**uitdr.**) *Baer haef han wi-j 'n koeëläsjöp*, zeer grote handen.

koeëlestaof (v.; staove; -stäöfke) [Eng. *coal-stove*, Hd. *Kohle(n)ofen*], kolenkachel: *'n koeëlästaof is e bitsjën 'n vówligheid*,

mer ze guuëf waal 'n lékker (aangenaam) wérmde (wörmde).

koeëpër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [me. Lat. *cuptrum*, Mnl. *cop(p)er*, Hd. *Kupfer*], koperwerk: *vuur de seer höbbe wieë koeëpër oppe kas stoeën; we goeën 't koeëpër póise;* **2** blaasinstrumenten: *'t koeëpër waas te zwaak; 't koeëpër klónk vals.*

koeëpërdrad (m.; -dräöj; -dräödsje) [Hd. *Kupferdraht*], koperdraad: *oos knari-jvuuëgëlke zit in e kuuëtsje van koeëpërdrad; koeëpërdrad wuuërt allëwi-jl mèt killoos gëpik, want dae brunk good op.*

koeëpëre (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Eng. *coppery*, Hd. *kupfern*], koperkleurig: *koeëpëre pöt parreere sjoëën, ómdéts-te di-j sjoëën kóns opblinke;* **2** van koper, koperen: *höbt gieë ouch zoe 'ne koeëpëre Livvën(h)ieër?; Baer haef e koeëpëre këttingske rón d'ne nak; 'n trómpöt is e koeëpëren instrément;* **3** [Eng. *coppery*], koperachtig: *häär haor haw 'ne koeëpëre sji-jn* [Eng. *a copper sheen*]; **4** (fig.) *veers-tën hi-j d'n koeëpëre brówlof, dén bès-te twelf en 'n hawf jaor gëtrouwde, mer in Duitsland bès-te dén nog mer zieëve jaor gëtrouwde.*

koeër (o.; -e; -ke), **1** A-kappéllakoeër, het (zie ald.); **2** Karrollingërs, de (zie ald.); **3** Kattëli-jk Vlaoms Mëzeikër A-kappéllakoeër (zie A-kappéllakoeër); **4** Maesjës-koeër Artemis (zie ald.); **5** Van Eyckensemble, het (zie ald.); **6** Saltarello (zie ald.); **7** Kantitare (zie ald.).

koeëre (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *coren*, *coorn*, Eng. *corn*, Hd. *Korn*], **1** koren, rogge: *Flup en Fien loeëge te vri-jjën in 't koeëre, tón 't twieë vottën hoeëg stóng; 't koeëren is in de sjeur;* **2** (uitdr.) *Giel en Greet höbbe nog greun koeëren op 't veld(sj), nog*

jonge kinderen; **3** **oud Maaseiker versje:** *'Tech(ën) en d'n dikke ginge same koeëre pikke; het koeëre waas neet ri-jp en iech en d'n dikke kwoeëme samën aan de sji-jt.'* (Opgetekend door Tjeu SMITS)

koeëreblaw (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *cornflower blue*, Hd. *kornblumenblau*], korenblauw: *in ze koeëreblaw deupjëske (mantëlpékske) waas oos maesje vuur te stieële.*

koeërebloom (v.; -e; -bleumke) [Eng. *cornflower*, Hd. *Kornblume*], roggebloem, korenbloem: *tón 't koeëre (de rogge) nog neet waerde gëspöt tieëge zeekdës, ónkrówd en insékte, stóng 't vol blaw koeërebloomën en waas 't veld(sj) soeëmërs 'ein' groeëte sjildëri-j.*

koeërebroeëd (o.; -bruuëj; -bruuëdsje) [D. (Oostr.) *Kornbrot*], zwart broeëd [Eng. *black bread*], roggebroom [Hd. *Roggenbrot*]: *koeërebroeëd wuuërt gëbakke mèt (van) groeëf koeëremael, woe vööl kli-jjën (zemelen) inzitte.*

koeërevéld(sj) (o.; -véljer; -véldsje) [Eng. *cornfield*, Hd. *Kornfeld*], korenveld, korenakker: *ómdét de meiste minsën allëwi-jl vööl mindër zwart broeëd iëëtën es vreugër, zeen d'r nów ouch vööl mindër koeërevéljer.*

koeërewouf (m.; -wouf; -woufke), **1** korenwolf, hamster: *in de naam koeërewouf sluit 'koeëren' op z'n iëëtës en wouf wilt zegke det-ër allës bi-j(j)einsjraap;* **2** **de korenwolf is een echte veelvraat** [Hd. *Viefraß*]: *'De koeërewouf, dae in 't oeëpe veld(sj) laef [Hd. *Feldhamster*], laef in e labbërent van geng en gëngskes. Tot op twieë maetër deep haef de koeërewouf vuurraadkamërs, nëstër en 'n kamër woe dër ze gëvoog kan doen. De koeërewouf it sërtów zäödsjës, graas,*

krujje, moeëre (wortelen), insékte, slékke, wörm, kwakkërte, mujs, jóng vuuëgël, terf, havèr en gieërs en lègk tot 65 killoo vuurraad aan.'

koeërs (v.; -te; kuuërsje), **1** [Lat. *crusta*, Mnl. *corst(e)*, Hd. *Kruste*], (stuk) korst van brood: *maesje, ieët mer vääöl kuuërsjës, want dao kri-jgs-te ferm tétsjes (borsjës) van (Maaseiker wijsheid); es-te de kuuërsjës neet opits, geis-te noeëts lieëre fluite; 2 [Hd. *Kruste*], rouf; roof, korst: *aan de koeërs van 'n wónj moogs-te neet kratsën es ze juuëk.**

koeërzank (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *choral singing*, Hd. *Chorgesang*], koorzang: *es gieë gaer koeërzank huuërt, kónt gieë goeën lówstëre nao ein van de Mëzeikër koeëre (zie lemma 'koeër')*; **2** [Eng. *choral song*, Hd. *Chorlied*], koorlied: *Brahms en Schubert höbbën o.a. ouch sjoeëne koeërzank gësjrieëve.*

koeërzénger (m.; -s; -ke) [Eng. *chorister*, Hd. *Chorsänger*], **1** koorzanger: *vreuger zóngë koeërzéngers vuural Greegoorie(j)aans (Gregoriaans); 2 beken de Maaseiker koorzangers: 'Minse wi-j o.a. Jos Hendrix, Bazziel Gerard, Karel Cools, Jos Paumen en Johan Boonen zeen of woeëre neet allein dirrizjénte mer ouch gooj en békënde koeërzéngers.'*

koeët, **1** (o.; -ër; kuuëtsje) [thans beter 'gaat'; Mnl. *cote*], gat: *nao 't vreeswaer zoeët de wieëg vol koeëtër; 2 (o., kuuët; kuuëtsje), vingerlid [Hd. *Fingerglied* (meestal in dim. vorm), vingerkootje: *iech höb 't ieërste kuuëtsje van m'ne wi-jsvingër gëbroeëke; 3 (v. en o.; kuuët, kuuëtsje), oog: *kuuët zeen kranke of lillikkën en kwaoj ouge; (vulg.) ki-jk ówt d'n kuuët (pupse), uit je ogen.***

Koeëtëm; Kotem: *'Koeëtëm, e Maasdörp det alti-jd bi-j Boeërsëm haef gëhuuërd, is*

nów 'n deilgëmeinte van Maasméchelen en haef 2.000 inwoeëners. De réste van Këstieël Élsloo, middën in de Maas, zeen bi-j lieëg watër nog good te zeen. 't Këstieël vërdwaen rónnd 1458, tón de Maas zich vërlag. Koeëtëm, det aan dri-j kante doeër de Maas wuuërt ómsloeëte, is békënd vuur z'ne karnëval. Op de karnëval, dae de karnëvalsvëreinigging 'De Watërratte' organiezeert op de zóndig vuuër Paose, kómmën eedër jaor mieë es 45.000 man aaf.'

koejëneere (overg.; koejëneerde, h. gëkoejëneerd) [Fr. *couillonner*, Eng. *to cow*, Hd. (inform.) *kujonieren*], kójjëneere; treiteren, koeioneren, pesten: *höbs-te d'r plëzeer in angër minse te koejëneere, dén bës-te neet allein 'ne jënser, 'ne stujkër(d) (ruziezoeker) en 'n trënseneerbieës, mer ouch 'ne nóndëdzjuuë (geniepigaard) en 'n dik stök strónt (allerminiemste), waat nog neet sterk gënog is ówtgëdrök.*

koekdëang (m.; -e; -néngske) [Waal *couke di Dinant*, Fr. *couque de Dinant*], taaie koek in de vorm van een man: *zjus wi-j wieë ooze knapkook höbbe, zoe höbbe ze in Dienant koekdëang; koekdëang is e soeërt spikkëlasiekook, dae hieël tej is en dae ze make van hoeëning, alkalie (vroeger 'loogzout' genoemd) en mael.*

koeke, **I** (mv.) **1** ruiten [bij het kaartspel], rówte; ruiten: *koeke wuuëre vuurgëstëld es 'n roeëj rówt; koekën is trówf; 2 (mil.; in Belg.), kamerarrest, lichte straf: *ómdët Piet bi-j d'n tróp e bitsjën ónbësjóf waas gëwaes, haef-tër van de lujtënant tieën daag koeke gad; II (onoverg.; enkel in de noemvorm), **1 (uitdr.):** *diech höbs hi-j niks te koeke*, jij hebt hier niets te zoeken, in de pap te brokken; **2** [D. (Nd.) *kieken*, D. (Noord-Duits) *kucken*, Hd. (inform.) *gucken*], kijken, voor zich uit zitten staren:**

waat stuis-te dao te koeke?

koekëbakke;   **oud**   **Maaseiker**
vastenavondgebruik),   **koekenbakken:**
'Zjus wi-j o.a. brówsële, eijërkuppën en
rómmëlpottëri-j is/waas koekëbakkën 'n
awd Mëzeikër gebroek.'

Koekërs, de; de Knapkoekers: 'De Koekërs,
di-j e standbeeld höbbën oppe Bosstraat,
waerdën opgërich in 1960. Bëlkri-jk tón
waas de zjuste klei(j)aaaj: naasklumpkës
aan de veut, 'ne breije kraag in de vörm van
'ne knapkook, 'ne koeëpëre punthoed mèt
tërasse, 'n pófbóks mèt appaarte reemën
en e kassuffël mèt 't waopësjild van Mëzeik.
Eedër tëras van d'n hood stëlt 'ne knapkook
vuur en de koeëpëren hood zelf vërwij-s nao
de Maasvaart. De groep is in 1960 bëgos
mèt 16 bësteursleedën óngër vuuërzittërsjap
van P. Brouwers. De këstums waerdën
op pëpeer gëzat doeër Lei Dalemans en
gëmaak doeër kleijërmieëkër mënieër
Beirnaert. De Koekërs zeen óngërtössën
e paar hóndërd kieërën opgëtrieëjën. Zoe
goeëf de groep 39 kieërën 't bëste van
zichzëlf in Duitsland, Frankri-jk, Holland
en Zwitsërlant. In Mëzeik en d'n hieële
róntëlóom kënt eedërein de Koekërs van hun
optrieëjën in d'n Hawfvastëstoet.' (Bron:
site *Het Heilig Wammes*); 'Wi-j Binche z'n
'Gilles' haef, zoe haef Mëzeik z'n Koekërs.
'ne Koekër is, zjus wi-j alle Mëzeikënaere,
gruuëts vuur z'n stad rëklaam te kónne
make. Nëteurlik deile de Koekërs ouch
reegëlmaotig knapkeuuskës ówt aan de
minse.' (Bron: site *Het Belang van Limburg*)

koekoek, 1 (m.; -e; -ske) [klanknaboosend;
Lat. *cucullus*, Mnl; *coecoec*, Fr. *coucou*,
Eng. *cuckoo*, Hd. *Kuckuck*], koekoek:
(**uitdr.**) *det dank tiech de koekoek*, dat
zal wel; je vertelt onzin; ik geloof er niets
van; *det is dao koekoek eine zank*, het is
daar altijd hetzelfde liedje; *koekoek eine*

zank, de wënt(sj)ër doort al vööl te lank, de
winter duurt te lang; **2** (tw.) [Hd. *kuckuck*],
kiekeboe: *koekoek*, *dao bën iech weer!*; **3**
oud Maaseiker liedje: 'De koekoek haw 'n
ei gëlag al in de koeëpëre kieëtël, en hae zag
det iech niks zëgke maag, en iech zag het en
dów sloeëg-tër miech, en dów jankdën iech
en dów goeëf-tër miech e kluntsje sókkër.'
(Opgetekend door M. WIJNEN)

koekoeksei (o.; -jër; -ke) [Hd. *Kuckucksei*],
koekoeksei: (**uitdr.**) *in hoeëg buim wuuëre*
vööl koekoekseijër gëlag, in de hogere stand
worden veel onechte kinderen geboren.

koelisse (v.; id.; g. dim.) [Fr. *coulisse*, Hd.
Kulisse], **1** *coulisse*, decor, toneelscherm,
zijstuk: *achtër de koelisse* (in het verborgene
of geheim) *späölt zich vanallës aaf woës-te*
gei gëdach van höbs; **2** (**uitdr.**) *iech höb*
achtër de koelisse gëkieëke, ik weet hoe de
vork in de steel zit.

koep (v.; -e; -ke), **1** [Fr. *coupe*], coupe, haarsnit
[Hd. *Haarschnitt*] : *Paula haef 'ne froefroe*,
'n nów koep; **2** champagneglas: *sjampanj*
drënke we ówt 'n koep; **3** ijskommetje,
kommetje ijs: *wieë höbbën e koepke kraem*
gieëtën oppe Mert; **4** snit: 'n *koeplicërarës*
wët nëteurlik allës aaf van koep.

koepao (m.; -s; koepaoke en koepónnëke),
këpao; **1** [Fr. *coupon*, Hd. *Coupon*], lap stof:
iech höb miech e rökske laote make van e
koepaoke det iech oppe Mert höb gëkoch; **2**
[Fr. *coupon*, Hd. *Coupon*], dividendbewijs,
rentebewijs: (fig.) *es-te koepaokës knips*,
laefs-te van d'n intrës; **3** reiskaartje: *vuur*
e koepaoke van Hasselt nao Brussel
bëtaals-tën al gaw twuntig euroo.

koeraasj, 1 (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. (van
'*cœur*', hart, moed) en Eng. *courage*, Hd.
Courage], mood; moed, courage, durf: *vuur*
zoe 'ne kwaojën deur 'ne rënk doeër z'n

naas te doon, mós-te vâöl koeraasj hōbbe; **2** (tw.), *Koeraasj!*, Goede moed! Hou moed!

koeräör (m.; -s; -ke) [Fr. *courir* (rennen), *coureur*], coureur, wiel- of autorenner: wèt gieë woevuur de meiste koeräörs sti-*if stoeën van de vietèspilkès?*; wi-j bëstuit het det 'ne koeräör wi-j *Armstrong zieëve kieëre de Rōnde van Frankri-jk wunt en toch geine zujvërën is?*

koers, 1 (v.; -e; -ke) [Fr. *course*], kōrs; wielervedstrijd: *waem haef de koers gëwōnne?*; *wieë hōbbe nao de koers gëkieëke; is de koers al bēnne?*; *wēnieë kump de koers aan?*; *kump de koers hi-j langs?*; *iech bēn nao de koers gëwaes; Marsèl ligk los in de koers*; **2** (samenst.) *Flup kump bēkans neet ówt z'ne zieëtèl, mer hae wèt waal allès uuvër de ottooen paerdēkoersēn en dus ouch uuvër koersottoos en koerspaerd.*

koerse (onoverg.; koersde, h. gēkoers) [Lat. *currere* (hard lopen)], **1** racen, koersen: 'ne gooje koeräör koers neet allein mèt z'n bein mer ouch mèt ze kōpke (heeft wedstrijdinzicht); **2** hard rijden: *woëvuur ligks-te zoe te koerse?*

koersfits (m.; -e; -ke), racefiets: *es-te diech 'ne gooje koersfits wils aansjaffe, dēn mós-te ki-jke nao (letten op) de rajër; de pēdallēn en de zaal: de rajër van de koersfits móttēn alle sjókkēn opvange, mèt 'ne gooje zaal kri-jgs-te gein pi-jn aan d'n vot en pēdalle mós-te mèt sjoonplieëtsjēs neet allein ómlieëg kōnne dówwe mer ouch ómhoeëg kōnne trèkke.*

koesj, I (m.; -e; -ke), **1** varken: *wieë hōbbe 'ne koesj gēslach*; **2** pin, vérke, bieëstëwage, tōwwe, tōwgēnejde, greune, séntepitsër, séntepie(ë)r; gierigaard: *van dae koesj kri-jg neemēs 'ne sent*; **3** veelvraat: *gieëf*

dae koesj nog 'n dik stōk vleis; **II** (v.; -e; -ke), **1** laag: *de duuër kan 'n koesj vōrf vērdrage*; **2** opspattend water: *wieë hōbbēn 'n gooj koesj gad, tōn dae wilje doeër dae pool raej*; **III** (m.b.t. 'n hond) stil: *hawt tiech koesj, Mirza!*, hou je stil, Mirza!; *koesj (tiech), Maks!*, stil! [Fr. *couche-toi*].

koevaer (m.; -s; -ke) [Fr. *couvert*, Eng. *cover*, Hd. *Kuvert*], couvert, bestek [Hd. *Besteck*]: *es-te de taofèl dēks vuur vi-jf man, mós-te vi-jf koevaers lēgke: lieëpēle, vërsjette (fërsjette), mēsse (mētse) en ouch tejjere, glazër, sër(v)jette (sërviëete), enz...*

koeveus (v.; -koeveuze; -ke) [Fr. en Eng. *couveuse*, Hd. *Couveuse*], couveuse: *is e kien(d)sjēn e bitsje te zwaak es 't gēboeëre wuuërt of haef 't kien(d)sjēn 't neet werm gēnóg, dēn lēgke ze 't 'n ti-jdsjēn in de koeveus.*

koffër (o.; -s; -ke) [me. Lat. *coffrus* (kist), Fr. *coffre*, Hd. *Koffer*], handkoffer, (reis) koffer, valies, de koffer: *van eemēs dae vâöl óngërwieëgēn is, zēgke we det-ër ówt ze koffër laef; es we oos koffër hōbbe gēmaak (onze koffers hebben gepakt), zeen we gēreid vuur te vërtrèkke.*

koffërfaor (m.; -s; -ke) [Fr. *coffre fort*], brandkast, safe: *kri-jgs-tēn inbrieëkērs op bëzeuk en kōns-te neet voeërt d'ne koffërfaor laote ki-jke, dēn kri-jgs-te d'r allēwi-jl op d'ne kop.*

koffie drēnke (onoverg.; drónk koffie, h. koffie gēdrónke) [in Belg.; Hd. *Kaffee trinken*], **1** koffiedrinken, de tussenmaaltijd in de namiddag gebruiken, het vieruurtje (gew.) gebruiken, teatime houden, een koffiepartij houden: *vuur koffie te drēnke hoofs-te geine koffiedrēnkēr te zeen, want es-tēn óm 4 oore smiddigs tee drunks, drunks-tēn ouch koffie*; **2** (**uitdr.**) *ómdét 't in det kaffeeke geine*

zujvère koffie is (niet is zoals het hoort te zijn), *kóns-te dao oppe koffie kómme* (van een slechte kermis thuiskomen) *en daovuur gaon iech dao geine koffie drénke*.

koffie, 1 (m.; g. mv.; -ke) [Turks *kahve*, Fr. *café*, Eng. *coffee*, Hd. *Kaffee*], koffie: *vreugër mósdës-te smörgës ieërs de staof aanmakèn en koffie male; es we de koffie höbbèn opgësjöd* (koffie hebben gezet), *drénke we ós 'n lékker zjat (e lékker téske) koffie; e koffieke mèt e keukske kos op 'n tēras gēmeinlik* (doorgaans) *twieë euroo; 2 vieruurtje: goeën we koffie drénke, ma?; 3 (uitdr.) de's angērën tee es koffie*, dat is volkomen verschillend, helemaal anders; *dao bèn iech oppe koffie gëkómme*, dat is me daar helemaal tegengevallen; *dae koffie is nog te slech vuur 'nēn ieëzël doeër (in) z'n oeëre te sjödde*, is heel slecht; *de's straffe koffie*, een kras verhaal.

koffiedras (m.; g. mv.; -dréske), dras (zie ald.).

koffieklatsj (m.; -e; -klétsjke) [Hd. (inf., scherts.) *Kaffeeklatsch*], koffiekransje, koffievisite: *es de vrouwluj bi-jein kómme vuur 'ne koffieklatsj, dén wuuërt nēteurlik get aafgëklatsj* (geroddeld); *'klatsj' in 'koffieklatsj' sluit oppe klets* (kletspraat) *dae bi-j de koffie wuuërt vërtèld*.

koffiemuuële (v.; -s; -ke) [Hd. *Kaffeemühle*], koffiemolen: *vuur alti-jd vieërs gēmale koffie te höbbe, mós-te de koffieboeëne zelf malèn in 'n koffiemuuële*.

koffiesèrvi-js (o.; -sèrvi-jzër; -ke) [Eng. *coffee service*, Hd. *Kaffeeservice*], koffieservies: *'t good koffiesèrvi-js, det vreugër in de gooj kamër stóng, kwoeëm mer zëljen ówt de kas, want dao zou waal ins zoe 'n tejjërke kèpot kónne bli-jve*.

koffietaofël (v.; -s; -täöfëlke), **1** [Eng. *coffee table*, Hd. *Kaffeetafel*], tafel, gedekt om koffie te drinken: *aan 'n koffietaofël, di-j dèk sjoëën gëdèk en vërseerd is, wuuërt koffie gëdrónkèn en wuuëre pistëlees en vlaaj gieëte; 2 koffiemaaltijd, broodmaaltijd* [Hd. *Brotmahlzeit*]: *nao 'n bēgriëfēnis wuuëre de minsēn ówtgēnuuëjd oppe koffietaofël*.

koffiezaefke (o.; -s; -), koffiezi-jke; koffiezeefje: *höbbe we de koffie opgësjöd* (koffie gezet), *dén sjödde we h'm doeër e koffiezaefke vuur d'n dras trówt te zaeve*.

koffiezi-jke (o.; -s; -), koffiezaefke (zie ald.).

kojboj (m.; -s; -ke) [Eng. *cowboy*, Hd. *Cowboy*], **1** cowboy, veedrijver: *op groeëte boordëri-jjën in de Mid Wēs* (het Midden Westen) *van Ammeerieka höbs-te kojbojs vuur 't vieë bi-jein te dri-jve; 2* vrijbuitter: *kojbojs kènne we nēteurlik in de koers* (wielerwedstrijd), *mer de minse di-j zich van niks of neemēs get aantrèkke* (die zich niet aan conventies en regels storen), *neume we ouch kojbojs*.

kójjēneere (overg.; kójjēneerde, h. gëkójjēneerd), koejēneere (zie ald.).

kokkèt (bn.; -tër; -ste) [van Fr. 'coq' (haan), Fr. *coquet*, Hd. *kokett*], **1** sierlijk, verleidelijk: *Klaer is zoe al geine kni-jn* (een mooi meisje), *mer mèt det greun heudsjën is ze waal bēzunjër kokkèt; 'n kokkète vrouw neume we in 't Èngëls en 't Frans 'a/une coquette'; 2* behaagziek: *mèt häör mēneerkēs, häör mēneer van loupën en doon, en ouch mèt häör opvallēnde kleijaasj duit det vrouwkën allēs traan vuur kokkèt te zeen* (te kokkèteere).

kol (m.; g. mv.; -ke), **1** [Fr. *colle*], li-jm; lijm [Hd. *Leim*]: *vuur get (aanein) te li-jme, doon we d'r get kol aan; 2* [Fr. *col*, Eng. *collar*

(kraag)], boordje van een hemd, kraag [Hd. *Kragen*]: *hummës mèt 'ne gësti-jfde kol zeen ówt de moode.*

kolbloom (v.; -e; -bleumke) [sterk veroud.; van D. (Nd.) *Kolle* (hoofd); Vnnl. *collebloeme*, Fr. *coquelicot*, D. (Zwi.) *Kollrose*], klaproeës; **1** kollenbloem, klaproos [Hd. *Klatschrose*]: *al saer de Rommeinën en de Griekën is de kolbloom 't simbool van d'n ieuwige slaop en van d'n (de) doeëd; de kolbloom haef get van e köpke; 2 de klaproos, in de 20ste eeuw een symbool voor de gevallen soldaten: 'Waem 't woeërd kolbloom of klaproeës huuërt, zujt of ówtsprík, dènk vanzèlf aan 't Èngèlse 'poppy' en aan 't gëdich van John Mc Crae 'In Flanders' Fields', det bëgint mèt: 'In Flanders' fields the poppies blow, between the crosses, row on row'. 't Waas d'n dichtër jummës opgëvalle det de gravër van de sëltaote sèrtów bëgreujd woeëre mèt bloome. 'Kolbloom' kump van 't Neder-Duitse (de noeërdëlikke varriejèiteit van 't Duits) 'Kolle' (hoofd), ómdét de zaodbol van de bloom duit dènkën aan e köpke. Kolbloome, di-j sèrtów in 't koeëre greujën en bleuje, neume ze in sómmigge Duitse streektale daovuur 'Kornrose' en in d'n ti-jd van Kiliaan hètde kolbloome 'coren-roosen'.*

koljee (m.; -s; -ke) [Fr. *collier*, Hd. *Collier*], collier, halssnoer: *mèt häör zilvërën en gouje brazzëlètte, oeërbèlle, ringskës, brosjën en mèt häöre koljee duit di-j sjminkdoeës miech alti-jd dènkën aan 'ne zjèwieëlëwinkël.*

Kolla, roepnaam voor Nicolaas.

kollaasj (v.; kollaazje, -ke) [Fr. *coller* (lijmen), Fr. en Eng. *collage*, Hd. *Collage*], collage: *mèt de gouje brówlof van bómpa en bómma hawwe de kleinkënjër mèt aw fotoos 'n*

kollaasj gëmaak van di-j fi-jftig jaor.

kollaboorasie in Mëzeik in WO II; collaboratie in Maaseik in WO II: *'Ouch in Mëzeik is de kollaboorasie óntstangën in Vlaoms-nassjènaal kringe, mieë in 't bëzunjër in 't kristèlik óngërwi-js en in kultèreel vëreinigginge, di-j zich al jaore vërzatte tieëge franskiljóns di-j angër groepën in 't land te zieër dommieneerde. Mèt de hölp van de bëzèttër dachte de Vlaomsgëzinde tot 'n ónaafhankèlik Vlaondere te kómme. Nèteurlik zoeëte d'r óngër de kollaboorattäörs ouch proffietäörs. Van de bëlankri-jkste organiezasies di-j vuur de kollaboorasie mèt de Duitsërs koeëze, neume we het V.N.V., de D.S.M., De Vlag, 't Verdinaso, Rex, 't V.A.V.V., Organisation Todt, 't N.S.K.K., De Vlaamsche Wacht, De Vlaamsche Fabriekswacht en 't Vlaamsch Legioen, organiezasies woe gieë uuvër kónt lieëzën in o.a. 'Vier jaar Feldgrauen' van Martin Boonen.'*

kollaer (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *colère*], woede, colère: *tón dae kni-jnskop (kniezer) van 'ne meistër in 'n Franse kollaer sjoëët, höbbën e paar kënjër zich békans bëdoëën (in hun broek gedaan) van de sjrik.*

kollaerig (bn.; -gër; -ste) [Fr. *coléreux, colérique*], kollëri-jk; opvliëgend, driftig, lichtgeraakt: *ómdét Tjeu, dae gifsji-jtër, niks kan li-jje (verdragen), wuuërt-ër drek zoe kollaerig en zoe zeenëwéchtig es 'ne kni-jn.*

Kölle [Lat. *Colonia Agrippina*, It. *colonia* (kolonie), Fr. en Eng. *Cologne*, Hd. *Köln*], Keulen: (**uitdr.**) *Aokën en Keule zeen neet op einën daäg gëbówd, alles kan niet ineens; det mets is zoe bot, dao kóns-te waal op de gaat op nao Kölle vare, het mes is zeer bot.*

Kolleezje van het Heilig Krujs; H.-Kruiscollege; zie: *Heilig-Krujskolleezje.*

kollenél (m.; -s; -ke) [It. *colonello*, Fr. en Eng. *colonel*], kolonel: *is 'ne kollenél bi-j d'n tróp de baas van 'n divvi-zjie, 'n briegaad of e rizzjémènt?; in de 16de ieëw waas de kollenél d'n aanveurdër van 'n këlon (kolonne).*

kollëri-jk (bn.; -ër; -ste), kollaerig (zie ald.).

kollësaal, I (bn.; -ër; -ste) [Fr. *collosal*, Eng. *colossal*, Hd. *kolossal*], **1** buitengewoon groot, kolossaal, gigantisch: *di-j dikke pri-j haef e kollësaal fort (achterste); 2* (alleen attributief), groots, geweldig, fantastisch, buitengewoon: *'t is kollësaal det sömmigge van ós lichëlik nog dees ieëw op Mars zulle woeëne; 3* gruwelijk, verschrikkelijk: *de's kollësale zeivër; II* (bw.) buitengewoon, geweldig, enorm: *dae mispëlësteek (wëspësteek) duit miech kollësaal pi-jn.*

kollësterol (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *cholestérol*, Eng. *cholesterol*, Hd. *Cholesterin*], cholesterol: *awwër minse pakke békans allëmaol pille tieëge de kollësterol; te vööl slëchte kollësterol (LDL) zèt d'n aojërs tów; de gooje kollësterol (HDL) höbbe we groeët vandoon.*

Kollèt, roepnaam voor Colette, Coleta.

kolli-jk (v. en o.; -e; -ske) [Lat. *colicus* (lijdend aan de dikke darm), Gr. *kōlikos*, Fr. *colique*, Eng. *colic*, Hd. *Kolik*], koliek, darmkramp, buikkrimp: *kremp (krampën) in d'n dikkën dêrm en ouch pi-jn doeër gal- of neerstein neume we kolli-jkën (in de bówk).*

kolmarin (m.; -s; -ke) [Fr. uitspr.; Fr. *col marin*], matrozenpakje: **jongens deden vroeger hun communie in een matrozenpakje**: *'Saer 1930 tot e stök nao d'n oerlog (WO II) dieëge vööl jungskës hun këmujnie in e kolmarinke. De kolmarin, dae wit en blaw waas, béstóng o.a. ówt 'ne*

groeëte kraag dae uuvër de sjouwërs hóng en dae vanvöör 'ne V-vörm haw.'

kolmëjensjoeël, de: 1 Atheneum Campus van Eyck: *'t Waas Willem I dae in 1826 in Mëzeik de ieërste oeëpënbaar lieëgër sjoeël (basisschool) stichde. 't Gëbów kwoeëm oppën hook van de Kappësi-jnëstraot en de Lékkerstraot. Ieërs in 1851 waerdën in Mëzeik 'n ri-jksmiddëlbaar sjoeël mèt vuurbëreijënde aafdeiling (une école moyenne de l'état) vuur jóngës gëstich mèt J. L. Van Thielen es ieërstën dirrëktäör: Dees 'ecole moyenne de l'état' waas bëdoeld vuur lieërlinge di-j kömmërs en indëstri-j (handel en nijverheid) wilde lieëre. Naodët in 1926 ouch maesjës waerde tówgëlaote, bëgos d'n ówtbów nao d'n attënee. In 1943 waas t'r 'ne zësjaorigge si-jklës mèt de studierichting Latti-jn-Grieks, latër gëvolg doeër weitënsjappën en eekënoomie (wetenschappen en economie). In 1949-1950 kraeg de sjoeël d'n ti-jtël 'Kuuëninklikkën Attënee', mèt es ieërstën dirrëktäör A. Claessens. In 1965 kraeg de sjoeël ouch e pénsjenaat (internaat). In 't midde van de jaore sieëvëtig waerde de ieërste twieë jaor van d'n attënee aafgësplits en ómgëvörm tot 'n appaarte sjoeël: de Middësjoeël. Saerdów bëstuit de kuuëninklikkën attënee ówt de veer hoeëgste jaore van 't algëmein sikkëndaer óngërwi-js. In 1980 wuuërt L. Oosterbosch bëneump tot studieperfék. Óngër zi-j bëstëur wieëre nów gëbówwën aafgëwirk vuur d'n attënee en 't pénsjenaat. Óngër dirrëktäör M. Cuyx wuuërt in 1993 'n nów ri-jksbazëssjoeël opgërich in Kindër. Saer 2009, óngër dirrëktäör A. Latour, wuuërt 't gëhieël van de sjoeëlën aan de Börgëmeistër Fi-jlipslaan – 't pénsjenaat en 't volwassënenóngërwi-js inbëgrieëpe – ómgëvörm nao 'Campus van Eyck'. D'n attënee is de ènsigge sjoeël in dees streek (regio), di-j allein ASO aanbuuëjt mèt 4 studierichtingën in*

d'n twieëde graod: *Latti-jn, weitënsjappe, huumaan (humane) weitënsjappën en eekënoomie, en 7 stujdierichtingën in d'n dörde graod: Latti-jn-moddërn Tale, Latti-jn-weitënsjappe, Latti-jn-wiskunde, weitënsjappe-wiskunde, weitënsjappe-moddërn tale, eekënoomie-moddërn talën en huumaan (humane) weitënsjappe. De sjoëël bëreit vuur op hoeëgër óngërwi-j's, mer bëstaejt ouch de nuuëdigge aandach aan kree(j)atievieteit (creativiteit), mëneer van lieëren (studiemethode) en bówtësjoëelse aktievieteite. D'n attënee haef dén ouch es kënspruuëk (motto): 'n sjoëël di-j luuët lieëre';* **2 Middenschool Campus van Eyck:** *'In 1975 wuuërt R. Schoofs d'n iëerstën dirrëktäör van de Middësjoëël mèt de iëerste twieë lieërjaore van 't sikkëndaer óngërwi-j's. 't Stujdieaanbod bëstuit ówt de richting Latti-jn, weitënsjappe, téchnoologie, kómmërs (handel), mëkanieka-ëllëntrik (mechanica-elektricitëit) én sossjaal en téchnisse vörming in A-stroum en indëstri-j (nijverheid), verzörging-veujing en kantoeër-vërkoup in de B-stroum. De middësjoëël is 'n lieërilinggërichde sjoëël di-j stuit vuur kleinsjaligheid, minsëmaot, kree(j)atievieteit (creativiteit) en sportievieteit. De middësjoëël haef dén ouch es kënspruuëk: 'woe tallént wuuërt (h)éerkënd';* **3 Basisschool De Sprong Campus van Eyck:** *'In 1933 waerde de vuurbëreijënde aafdeiling van de ri-jksmiddëlbaar sjoëël, opgërich in 1851, de iëerstën in Belsj woe maesjës woeëre tówgëlaote. De ówtbreijing mèt 'n bëwaarsjoëël (kleutertuin) volgde in 1938. In 1958 wuuërt Albert Wouters aangëstëld es iëerste hoof van de (sjoëël)meistërs (hoofóngërwi-jzër = hoofdonderwijzer) van de vuurbëreijënde aafdeiling; ze zou ieërs zëlfstandig (autonom) wieëren in 1975. A. Beelen-Renier wuuërt dén*

de iëerste dirrëktries van de gëmëngde ottoonoom ri-jkslieëgërsjoëël. De lieëgër sjoëël óntwikkëlde zich tot 'Lieëgër sjoëël De Sprong'. Dees lieëgër sjoëël wilt kënjer laotën opgëreje tot waerëldbörgërs doeër same te wirke mèt de bówtëwaerëld. Daovuur wuuëre reegëlmaotig wieëke gëorganizeerd rónde e bëpaold óngërwërp of prozzjék (thema- en projectweken). De sjoëël bëstaejt ouch vööl aandach aan ékstra bëgëleijing.'; **4 Technisch atheneum Campus van Eyck:** *'In 1960 vërhówze TSO en BSO van d'n attënee nao 'n nów sikkëndaer sjoëël: 't ri-jkstechnis instietuut (RTI) mèt J. Claessens es iëerstën dirrëktäör. In 1970 wuuërt de naam vërangërd in Ri-jksinstietuut vuur technis óngërwi-j's vuur jóngës en maesjës (RITO). In 1982 vërangërde de sjoëël nog ins van naam en wuuërt 't KTA: kuuënklikkënen téchnissen attënee. 't TSO-aanbod bëstuit ówt de stujdierichtinge eeléktróomëkanieka, sossjaal en téchnisse weitënsjappën (STW) én handël/bookhawwe-informatieka. In 't BSO kónne lieërlinge keeze tösse de stujdierichting hout, bazësmëkanieka, vërkoup-kantoeër én sëntraal verwërming (sjoffaasj) en sannietaer installasies. D'n téchnissen attënee vörmp minse mèt bëlangstëlling en respék en bëstaejt vööl aandach aan sossjalën inzèt, vërantwoërdëlikheid en tollëransie.'* (Bron: LATOUR, Arnaud, eredirecteur atheneum Campus van Eyck)

kóm ins vöör, 1 tétte winkël (zie ald.); **2 (uitdr.)** waas 'ne klant vreugër in de winkël en waas de winkëleer achtër; dén rieëp (reupde) de klant: 'Kóm ins vöör!'; kom eens in de winkel.

kómaaf (m.; g. mv.; g. dim.), **1** afkomst: *Laura is van gooje (hoeëge) kómaaf; John is van Èngëlse kómaaf;* **2** einde: *we goëen 'ne kómaaf makën aan di-j affaer.*

kómbien (v.; -e; -ke) [Fr. en Eng. *combine*],
1 komplot [Hd. *Komplott*], samenzwering:
es wieë in achtërkieëmërkës get zitte te kónkëlfôwze (intrigieren) en gëbrujk make van heimëlikkën en ónieërlikke middële vuur get te doon of gëdoeën te kri-jge, dén zeen wieë baezig mèt 'n kómbien te make;
2 combine: *es minse zich vëreinigge vuur e bëpaold doel, vörme ze 'n kómbien;* **3** (m.b.t. de wielersport) [Hd. *Kombine*], combinatie, samenwerking van renners: *in de koers make de koeräörs dëk 'n kómbien vuur 'nën angëre koeräör van de uuvërwënnig aaf te hawte;* **4** (m.b.t. de landbouw) combine [Hd. *Kombine*]: *e mësjj-jn det tögëli-jkërti-jd kan mejjën en dieërse, is 'n kómbien.*

kómfaor (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *confoort*, Lat. *fortis* (sterk), Fr. *confort*, Eng. *comfort*, Hd. *Komfort*], gëmaak; comfort, gemak, gerieflijkheid: *nôw wieë 'nën daâg awwër wuuëre, höbbe wieë ós vuur ooze kómfaor allërlei appëratën aangësjaf di-j ós 't werk ówt de han pakke; mèt de kómfaor van allëwi-jl hoofs-tën allein mer op knupkës te dówwën en hoofs-te zelf geine slaag mieë te doon.*

kómfëreere (onoverg.; kómfëreerde, h. gëkómfëreerd) [Fr. *conféerer*, Eng. *to confer*, Hd. *konferieren*], confereren, overleggen, beraadslagen: *es de meistërs en de juffrouwe kómferénsie höbbën en mótte kómfëreere, goeën wieë mèt de kënjër 'nën daâg nao 'Technopolis' in Méchele.*

kómfëttie (m.; g. mv.; -ke) [It., Fr. en Eng. *confetti*, Hd. *Konfetti*], confetti: *ómdët dae kómfëtti, di-j klein, rón, gëkleurde pëpeersnuppërkës, nôw einmaal bi-j de karnëval huuërt, kónne ze dae in de stoet neet gemékkelik vërbeeje.*

kómgaw (m.; g. mv.; g. dim.), pratëlësjj-jt, slingërsj-jt, aangank, d'n dunne, platte,

rétteketët, sji-jtëri-j (zie ald. 1ste bet.); buikloop, diarree [Fr. *diarrhée*, Eng. *diarrhoea*, Hd. (vakt.) *Diarrhö*]: *bës-tën aan de kómgaw, dén is 't 'n kwësti-j van gaw te zeen, es-te mós (goeën); ómdët 't bi-j de kómgaw bi-j mëneer van kalle d'rdoeër vilt, höbbën de Duitsërs in det gëval 'Durchfall'.*

kómme (onoverg.; kwoeëm/kwaam; is gëkómme) [Eng. *to come*, Hd. *kommen*], (**uitdr.**) *wi-j kump det*, wat is de oorzaak?; *wi-j is det gëkómme*, hoe is dat gebeurd?; *hae kwoeëm neet ówtgëkald*, raakte niet uitgespraat; *wëts tiech neet aan get zaegsël (zaagmeel) te kómme*, te geraken?; *ze zeen diech al kómme*, ze zullen je afwijzen; *hae kump neet mieë ówt z'ne stoel*, hij is niet goed meer te been; *dao mós-te nôw ins vuur kómme*, dat vind je niet meer; *dao kóm iech neet aan ówt*, daaruit geraak ik niet wijs; *'t is wujd mèt tiech gëkómme*, je hebt het ver (in negatieve zin) geschopt; *luks höbbe di-j kënjër noeëts gad, mer ze zeen d'r toch gëkómme*, ze hebben zich toch weten te redden, ze hebben toch (een zekere) welstand bereikt; *dao kump niks van*, dat gebeurt niet; die (jongere) zal het niet ver schoppen; *dao kump niks*, de verwachte regen (sneeuw, etc...) blijft uit; *dao is get gëkómme*, er is een kindje geboren; *'t kump wi-j 't kump*, je moet je naar de omstandigheden schikken; *iech kan neet op uch kómme*, ik kan niet op uw naam komen; *iech kan d'r nimmieë opkómme*, ik kan het me niet meer herinneren; *det kump neet zoe nej* (nauw), streng zal ik (zullen we) niet zijn bij het beoordelen; *'t kump t'r neet van*, het gebeurt niet, ik kom er niet toe; *laot h'm ins kómme*, wacht eens af wat hij doet (zegt); *Tjeu is óngër 'nën tuf gëkómme*, geraakt; *wi-j kums-te dao aan*, wat brengt je tot dat inzicht (die stelling)?; *iech bën op 'ne vërkieërde gëkómme*, ik was niet welkom; er was niemand thuis; *zoe kwoeëm-dër mèt z'n hand*, hij maakte zo'n gebaar; *kóm ins*

väär, zo riep men de winkelier als men alleen in de winkel stond; *dae kump zjus ki-jke*, hij is nog jong en onervaren; *mót iech ins kómme*, waarschuwing, dreiging; *waat is van dae gekómme*, hoe is hij terecht gekomen?; *zoegét kump neet in miech op*, daar durf ik zelfs niet aan denken; *iech huuër (veul) diech al kómme*, ik weet al wat je wil; *wi-jvääöl kump det*, hoeveel kost dat?; *waat is dao van gekómme*, hoe is die terecht gekomen?; *dao kump tiech get aan*, dat zal je nooit lukken; *det kump t'rvan*, dat komt ervan!, dat krijg je dan!; *kóm mer ins langs*, breng me maar eens een bezoekje; *det kump tiech nog op*, daar krijg je nog spijt van.

kómme (zich), **1** (overg.; kómde, h. gekömp) [Mnl. *camme* (kam)], kammen: *lank haor is dèk léstig te kómme*; **2** (wederk.; kómde zich, h. zich gekömp) [Eng. *to comb*, Hd. *sich die Haare kämnen*], zich kammen: *jóng, kóm diech ins, mèt dae waerbuuërstël* (weerborstel) *van diech, dae weer alle kantën opstik*.

kómmël (m.; -s; kummëlke), maon (zie ald. II 1).

kómmënd (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *coming* (*next*), Hd. *kommend*], eerstkomend, eerstvolgend, toekomstend, volgend [Hd. *folgend*], aanstaand: *de kómmënde wieëk zeen de mi-jmërte ri-jp*.

kómmëndant (m.; -e; -kómmëndéntsje) [Fr. en Eng. *commandant*, Hd. *Kommandant*]: **1** (mil.) commandant: *'ne kómmëndant is bi-j d'n tróp de baas van 'n kómpëni-j* (compagnie); **2** baas van een schip: *kómmëndant Francesco Shettino haef de 'Costa Concordia' oppe klippe gëvare*.

kómmëndeere (overg.; kómmëndeerde, h. gekómmëndeerd) [Lat. *commendare* (bevelen), Fr. *commander*, Eng. *to*

command, Hd. *kommandieren*], bevelen, commanderen: *es wieë ós neet doeër eemës wille laote kómmëndeere, dén zegke wieë waal ins: 'Kómmëndeer d'nën hónd en blaf zelf!'*

kómmënëzao (m.; -s; -ke) [Fr. *combinaison*], onderjurk [Hd. *Unterkleid*]: *ómdét Lëwis de mansluj neet te heit (wólps) wou make, haw ze zich óngër häör zi-jje doeërki-jkklëdsje* (doorkijkjurk) *'ne kómmënëzao aangëdoeën*.

kómmënis (m.; -te; -je) [Lat. *communis* (gemeenschappelijk), Fr. en Eng. *communist*, Fr. *commun* (gemeenschappelijk), Hd. *Kommunist*], **1** communist: *bi-j de kómmënisste zitte neet allein vääöl wirkminse mer ouch vääöl intelékteweete*; **2** **communisme en christendom gekant tegen armoede**: *'ne Kómmënis wilt e pollëtik sistaem zóngër kappietaliste, woe eedërein óngëvieër in gëli-jk is en allës van eedërein is. Volgës Marx is 'ne kómmënis 'ne suupërsossjëlis. In de Bëlzje përti-j van de kómmënisste zitte nëteurlik vääöl minse di-j deep kristëlik zeen, want dao zitte vääöl kristëlik huumaniste bi-j di-j përti-j, zjus wi-j d'r dao ouch vääöl van bi-j de sossjëlisse zitte. De kómmënistisse përti-j PVDA is opgërich in 1979, hëdde vreugër AMADA en haef in 2015 9.000 leedën en 8 vërkoeëzënën in de vërsjilligge parlëmënte. Dees përti-j wuuërt gëleid doeër 'Ne Nassjenale Raod. Vuuërzittër is Peter Mertens.'*

kómmërs (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *commercium* (handel), Fr. en Eng. *commerce*, Hd. *Kommerz*], commercie, commerce (gew.), handel: *'t woeërd kómmërs haef e (bitsje) butsjje 'ne bi-jklank, mer o.a. doeër de kómmërs is de waerëld waat-ër nów is, mieë óntwikkëld; det mënken is good vuur de kómmërs*.

kómmérsant (m.; -e; kómmerséntsje), handelaar [Hd. *Händler*]: *ómdet 't mèt de kómmérs neet mieë is waat 't gëwaes is, klage sómmigge kómmérsante stein en bein.*

kómmérse (onoverg.; kómmérsde, h. gëkómmérs), marsjéndeere; **1** verhandelen: *'hóbs-te niks te kómmérse?'* zag de vieëkoupman tieëge boor Zjef; **2** handeldrijven: *Lei kómmérs in aw ottoos;* **3** onderhandelen: *kómmérse geit uuvër 'ne pri-js vraoge, beejën en aafpingële* (afdingen).

kómmésaer (m.; -e; -ke) [Lat. *commissarius* (gevolmachtigde), Mnl. *commissari(j)s* (gelastigde), Fr. *commissaire*, Eng. *commissioner*, D. (Oostr., Zwi.) *Kommissär*, Hd. *Kommissar*], commissaris, gelastigde: *Tony waas e groeët stök van ze lieëve kómmésaer* (buurtwegcommissaris); *de sjef van de pollissën is de kómmésaer* (commissaris van politie).

kómmétee (o.; -s; -ke) [Fr. *comité*, Eng. *committee*, Hd. *Komitee*], kómméteit; comité, commissie: *mèt e kómmétee meine wieë sërtów de börgërs di-j get willën óngërnnummën en di-j daovuur reegëlmaotig bi-jeinkómme.*

Kómmétee ter bëvordëring van 't Toerisme; Comiteit ter bevordering van het Toerisme: *'t Waas börgëmeistër Ferdinand Philips dae in 1937 dit kómmétee stichde. De bëdoeling waas de stad sërtów in 't bówtëland mieë bëkënd te make. Leede woeëre de hieëre F. Philips (börgëmeistër), Tjeu Croonenberghs (parlëmëntaer), H. Teelen (sjieëpe), R. Peeters (kómmérsant), H. Huysmans (gëmeintënoñtfënger), G. Repriels (hootëleigënaer), J. Goormans (lieëraar), G. Gonthier (lieëraar) en J. Dirikx (sjoeëldirrektäör). 't Ówtbrieëke van*

d'n oeërlog (WO II) waas t'r de oeërzaak van det van hun planne përtang neet väöl in hóws is gëkómme.' (Bron: BOONEN, Martin, Comiteit ter bevordering van het Toerisme, *Maaseik Verenigd*, p. 73)

Kómmétee van de Sint-Pieëtërspenning; Comité van de Sint-Pieterspenning: *'Dit kómmétee waerdën opgërich in 1865 óngër vuuërzittërsjap van Maximiliaan Vlecken, börgëmeistër. De leede woeëren allein mer bëgange mèt't bi-jeinhoeële van geld(sj) bi-j de kattëli-jke vuur de paws te hëlpe.'* (Bron: BOONEN, Martin, Comité van de Sint-Pieterspenning, *Maaseik Verenigd*, p. 33)

kómméteit (o.; -e; -sje), kómmétee (zie ald.).

kommilfoo (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen pred. gebr.; Fr. *comme-il-faut*], zoals het hoort, behoorlijk: *wieë höbbën 'n reis gëmaak mèt 'De Voëgël' en allës waas kommilfoo.*

kommood (m.; -e; -sje), këmood (zie ald.).

kómp (v.; -e; kumpke) [Stadsarchief MSK *twee compen*, Mnl. *com(me)*, D. (Nd.) *Kumm*, D. (Rijnl.) *Kump*], kom: *tón Zjéfken 't kumpke mèt appëlëprótsj ówt z'n han loeët valle, zag z'n ma det-ër 't kos oplékke; 't kumpkën huidvleis waas bédórve; vreugër wasde de luj zich in 'n kómp of in 'ne beséng.*

kómpabël (bn.; -ër; -ste), [veroud.], kappabël, këpabël (zie ald.).

kómpanjao (m.; -s; -ke) [vulg. Lat. *companiono*, Fr. *compagnon*, Hd. *Kompagnon*], **1** compagnon, makker: *m'ne kómpanjao en iech höbbe dezëlfde hobbies;* **2** vennoot, handelsgenoot: *Sjël haw zich ieërs op z'n eige gëzat, mer nów haef-tër ouch e paar kómpanjaos;* **3** [Fr. *compagnon de voyage*],

reisgezel: *'ne kómpanjao ligk tiech op reis neet voeërt aaf te vange (af te snauwen) of ówt te bujjëlën (vulg. voor uitschelden) es ins 'n sjaeligheid sjeif geit.*

kómpartëmènt (o.; -e; -sje) [It. *compartire* (indelen), *compartimento*, Fr. *compartiment*, Eng. *compartment*], **1** coupé [D. (Oostr.) *Coupé*]: *vreugër haws-tën oppën trejn in twieëde klas ouch kómpartëmènte vuur zès man; in 'nën trejn höbs-tën (haws-tën) appaarte (ëpaarte) waggóngè mèt kómpartëmènte vuur roukërs en neet-roukërs; 2 in de mijn stond 'kómpartëmènt' voor 'kooivak': 'In de 'kas' (ophaalkooi) dae in de pöt in de sjach op en aaf ging, haws-te twieë, dri-j of veer kómpartëmènte, boeëvënein nēteurlik. In eedër kómpartëmènt waas plaats vuur 18 man en zoe kostën in eine kas tot 72 man nao boeëvën of nao óngër.'*

kómpassie (v.; g. mv.; g. dim.) [chr. Lat. *compassio*, Fr. en Eng. *compassion*], kómpassi-j; **1** compassie, medelijden: *veule wieë mèt eemës ze leid mèt, dén höbbe we kómpassie en zègke we det 't ós get duit (dat wij emotioneel geraakt zijn); 2 (uitdr.) iech wou det iech kómpassie mèt tiech kos kri-jge, zeg je tegen iemand die onterecht klaagt.*

kómpassi-j (v.; g. mv.; g. dim.), kómpassie (zie ald.).

kómpël (m.; -s; -ke) [van Hd. 'Kumpan' (makker); Hd. *Kumpel* (vriend, mijnwerker)], pöttër, pötman, kaolpöttër, mi-jnwirkër, óndërgróndër; kómpel (gew.), mijnwerker: *minse di-j in de mi-jn (pöt) wirkde, mi-jnwirkërs dus, neumde ze ouch kómpëls, pöttërs of kaolpöttërs; in Ejsdën in de pöt zeen vërsjilligge kómpëls vëróngëlök; mèt de brand in de pöt van Marcinelle in 1956 höbbën 262 kómpëls 't*

lieëve gëlaote; vööl kómpëls kwoeëmën ówt Oeës-Euroopeese lenj.

kómpëni-j (v.; -je; -ke), **1** [me. Lat. *compania* (groep strijders), Fr. *compagnie*, Eng. *company*], gezelschap, compagnie (gew.): *iech kóm uch kómpëni-j hawte; iech waas in gooj kómpëni-j; gaot gieë allein op stap of mèt 'n kómpëni-j?; 2 (mil.) [Eng. *company*, D. (Zwi.) *Kompagnie*, Hd. *Kompanie*], compagnie: bi-j d'n tróp bëstuit e battëljong (bataljon) ówt veer kómpëni-jje; iech höb m'nën term gëdoeën (gediend) bi-j de dörde kómpëni-j sieklistën (cyclisten = pantserinfanterie) in Euskirchen.*

kómpëti-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *competitio* (rivaliteit), Fr. *compétition*, Eng. *competition*], **1** competitie, concurrentie: *de kómpëti-jsie óngër de luj is dèk vuur bédreuf en bësjaemp van te wuuëre, want de höbs t'r di-j uuvër li-jke goeën (hun doel nastreven zonder iets of iemand te ontzien); 2 (m.b.t. sport) competitie: späöls-tën in kómpëti-jsie, dén mós-te mèt d'n klub in e jaor ein of twieë kieëre tieëgën alle angër klubs van 'n aafdeiling spuuële.*

kómpjoetër (m.; -s; -ke) [Eng. *computer*, *to compute* (berekenen), Hd. *Computer*], computer: *de kómpjoetër is zóngër twi-jfël 'dé' ówtvènging van de 20ste ieëw; waat de gëlieërde hieëre bëwieëren is det de gëwuuëne gëbrujkër van de kómpjoetër allein mer lómpër wuuërt, ómdët-ër gein gósting en geinën ti-jd mieë haef vuur get doeër en doeër óngër de kni-j te kri-jge mèt ins e sërjeus book te lieëze.*

kómpjoetëre (onoverg.; kómpjoetërde, h. gëkómpjoetërd) [Lat. *computare* (berekenen), Hd. *computern*], computeren, aan (met) de computer werken: *kómpjoetëren haef e pak vuurdeile, mer 't naodeil is det vööl minse gei book mieë*

vaspakkën en wi-j de hundsjes allein mer brokke slikke.

kómplèment (o.; -e; -sje), **1** [Fr. *compliment*, Eng. *compliments* (mv.)], plichtpleging, aanstellerij, vormelijkheid: *eine mèt vääöl kómplèmentën haef vääöl noetën op z'ne zank* (is veeleisend); *zóngër vääöl kómplèmente baozjoërdën hae miech bówte; de mós hi-j neet te vääöl kómplèmente make, hé ménke*; **2** [Fr. *compliment*, Hd. *Kompliment*], woord van lof: *vuur nów en dén e kómplèmentsjën is eedërein dae geine kawwe kwakkër(t) is, gëveulig*; **3** [Fr. en Eng. *compliment*, Hd. *Kompliment*], groot: *de hõbs de kómplèmente van nónk Zjang; doot h'm zóngër fout* (en vergeet het niet) *de kómplèmente*.

kómplèmentëmieëkër (m.; -s; -ke), aansteller: *dae kómplèmentëmieëkër zou iech niks vraoge, want dae haef alti-jd get te koeke*.

kómplèt (o.; -te; -sje) [Fr. en Eng. *couplet*, Hd. *Couplet*], sträöfke; strofe, couplet: *ÿ twieëde kómplèt van de Vlaomse Lieëw bëgint mèt 'D'n ti-jd vërslènjt de staej, gein troeëne* (tronen) *bli-jve stoeën*'.

kómplieët [Hd. *komplett*], **I** (bn.), volledig, totaal: *we kraegën e kómplieët arraozjèment vuur 'n wieëk in Spanje këdoo*; **II** (bw.), **1** volslagen, volkomen, voltallig: *'nën diksjënaer zoe kómplieët mäögëlik makën is e werk van langën aosëm; tón iech 't slech nówts huuërde, waas iech kómplieët van de kaart; de aafspraak is ós kómplieët doeër de kop gëgange*; **2** nagenoeg, vrijwel: *ÿ is kómplieët hörfs*.

kómpot, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *compoost*, Fr. en Eng. *compote*, Hd. *Kompott*], prótsj; compote, vruchtenmoes: *kómpot make we van alle soeërte fruit; in*

kómpot doon we mèt sókkër in wi-jn of in watër gëkoeëkdën of gëstaofde vröchte; **2** (samenst.) *pak de kómpotlieëpël en doot tiech get appëlën- of pieërekómpot op de kómpottejjerke*.

kómprés (v.; -se; -ke) [Lat. *comprimere* (samendrukken), Fr. *compresse*, Eng. *compress*, Hd. *Kompresse*], nat omslagverband, kompres: *es wieë bv. 'ne zwaer hõbbe, dén lëgke wieë dao vuur h'm te bejje* (betten) *'ne wërme, natën dook uuvër; dae wieë 'n kómprés neume; ouch 'n wónj bejje wieë mèt kómprésse*.

kómprésäör (m.; -s; -ke) [Fr. *compresseur*, Eng. *compressor*, Hd. *Kompressor*], compressor: *vuur bv. loch same te pieërse gëbrujke wieë 'ne kómprésäör; in de pöt* (mijn) *waas de piekäör* (drilboor) *mèt pieërslochslangën aangësloeëtën op 'ne kómprésäör*.

kóms (v.; g. mv.; g. dim.), komst, het komen: (**uitdr.**) *bi-j Zjoo en Zjee is get op kóms*, moet een kindje geboren worden.

kómvë nabël, **I** (bn.; -ër; -ste) [Fr. *convenable*], geschikt, gepast, passend, convenabel, redelijk, aanvaardbaar, : *van zoe 'nën dweërsnak mós-te gei kómvë nabël antwoeërd vërwachte; kóm op e kómvë nabël oor* (h) *ieivërs', zag m'n vrouw, tón iech oppe lappe ging*; **II** (bw.) [Fr. *convenablement*], **1** betamelijk: *ouch es-te zaat bès, mós-te diech toch kómvë nabël præbeere te gëdrage*; **2** behoorlijk: *ooze leeve sjat kan diech al kómvë nabël laote vërstoeën waat-ër wilt hõbbe* (waat ze willëkën is); *det vrouwkën is alti-jd hieël kómvë nabël gëkleid*.

kómvënant (m.; -e; kómvënantsje) [teg. deelw. van 't Franse *'convenir'* (overeenkomen), Eng. *covenant*], beding, overeenkomst, convenant, afspraak: *es*

minse get bēlankri-jks goeën doon, dén make ze 'ne kómvēnant woe zjus in stuit waem waat mót doon; waat in 'ne kómvēnant stuit, is vuur hieël pērsi-js (puntēlik, ékzak) ówt te veurēn en dus neet vuur diech niks t'rvan aan te trēkke.

kóndēleere (overg.; kóndēleerde, h. gēkóndēleerd) [van 'com' (samen) en 'dolēre' (pijn hebben); Eng. *to condole with* s.o., Hd. *kondolieren*], condoleren: *is eemēs gēstörve, dae we good hōbbe gēkēnd, dén kóndēleere we de fēmi-jlie van d'n doeēje.*

kóndéns (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *condensare* (samendringen), Fr. *eau de condensation*, Eng. *condensation*, Hd. *Kondenswasser*], condens(atie)water, condens: *mèt det nów dōbbēl glaas van allēwi-jl hōbs-te geine kóndéns mieë aan de bēnnēkant mer waal aan de bówtēkant.*

kóndi-jsie (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *condition*, Hd. *Kondition*], **1** voorwaarde, conditie, beding: *aan waat vuur kóndi-jsies vērkoupt gieë dae lap grónd, mēnieër?; waat zeen eur kóndi-jsies?; det zeen gooj kóndi-jsies;* **2** vorm, conditie: *iech bēn (neet) in kóndi-jsie; Baer is good in kóndi-jsie (in gooj kóndi-jsie);* **3** gezondheid: *'t is lang trop of tróngēr (bij het kantje af) gēwaes mèt det gezwél, mer nów geit m'n kóndi-jsie zeendērouge (zieëndērouge) de gooje kant op; de kóndi-jsie van 't boeërēlingske waas aan de zwake kant;* **4** toestand: *det mētāörkēn is nog in gooj kóndi-jsie.*

kónduktäör (m.; -s; -ke), **1** [me. Lat. *conductor* (begeleider), Fr. *conducteur*, Eng. *conductor* (geleider), Am. Eng. *conductor* (ook op trein), D. (Zwi.) *Kondukteur* (conducteur op tram en trein)], kaartjesknipper: *de kónduktäörs oppēn trejn laote de minsēn in- en ówtstappe, knippe de kieërtsjēs en gieëve de massjienis 'n teikēn*

es-tēr maag vērtrēkkēn of mót stoppe; **2** (m.b.t. Bruggen en Wegen) opzichter (in België): *de kónduktäör is de man dae 't werk van de minse kóntrolleert di-j aan waeg ofaan brögke wirke (van Rijkswegen, thans Gewestwegen).*

kónjak (m.; g. mv.; kónjékske) [*Cognac* (Franse stad), Fr. en Eng. *cognac*, Hd. *Kognak*], cognac: *tón Arnol mèt e stök of zēs kónjékskes in z'ne gielis (geelēs) op (h)eivērs aansjoeët, waas-tēr zoe zaat es 'n snep en zoe wild(sj) (bóws) es haas; wils-tēn e kónjékske?*

kónkēlfówze (onoverg.; kónkēlfówsde, h. gēkónkēlfóws), konkelfoezelen, konkelfoezen, intrigeren, konkelen: *tón Drees en Dolf truuvēr aan 't kónkēlfówze woeëre wi-j ze Dirk 't bēste koste bētóppe (bēdrege), hōbbe wieë dao nog op ti-jd e stékske vuuēr kónne stieēke.*

kónkēreere (onoverg.; kónkēreerde, h. gēkónkēreerd) [van 'com' en 'currere' (hard lopen); Fr. *concurrer*, Hd. *konkurrieren*], wedijveren, concurreren: *mèt al di-j mastēdónte kónne de klein winkēleers neet kónkēreere, want di-j groeēte bēkónkēreere de kleinsjēs zoelang det ze di-j ewég hōbbe gēkónkēreerd.*

kónkerénsie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *concurrance*, Hd. *Konkurrenz*], concurrentie, wedijver, mededinging: *in de kómmērs is zoevāöl kónkerénsie det sómmigge kómmērsantēn oppe fles goeën (failliet gaan), ómdēt ze kēpot gēkónkēreerd zeen.*

kónkerént (m.; -e; -sje) [Fr. *concurrent*, Hd. *Konkurrent*], concurrent, mededinger, rivaal: *es iech zeen wi-j m'ne kónkerént hi-jnieēvēn alti-jd de winkēl vol volk haef stoeën, dén zou iech in m'ne bówk kónne*

bi-jte (van *zjallëzi-j*).

kónkèrnol (m. en v.; -le; kónkèrnólke) [1756 *een conckernulle hegge* (Prinssen f 647, Fr. *cornouille*), kornoelje: *de roeëjën of wilje kónkèrnol is 'ne strówk daes-tën in bosse waal ins zujs stoeën; de witte kónkèrnol kump ówt 't Oeëste* (Oost-Azië) *en haef sjikke witte bleumkës; swënt(sj)ërs oppe snieë is de roeëje kónkèrnol hieël sjoëën; de kónkèrnol haef hel hout det we gëbrújkën in stieële van hamërs.*

kónklujzie (v.; -s; -ke) [Lat. *conclusio*, Fr. en Eng. *conclusion*], slotsom, besluit, conclusie: *wieë zeen tot de kónklujzie gëkómme des tiech, kleinën aap, op de kieëmèrkën höbs ligke vunkële mèt zwieëgëlkës (solfèrstékskes), want de bèd is hieël vèrsnurk* (verschroeid).

kónkoeër (m.; -s; -ke) [Lat. *concursum* (strijd), Fr. *concours*], **1** wedstrijd, *concours*: *oppe kónkoeër in Neerpelt haef Farraldis* (zie ald.) *van Mëzeik 'nën ieërste pri-j's cum laude gëhaold; 2* examen: *mèt de kónkoeër (de ékzamës) van Paose waas oozën awdste geflës* (gezakt).

Konkordia, Kuuëniklikke Hérmèni-j, zie *Hérmèni-j Konkordia*.

kónne, I (overg.; kos, h. gëkos) [Mnl. *connen, cunnen*, Hd. *können*], **1** in staat zijn: *dae kan niks!; iech kan nimmieë; iech kos 't neet; kóns tiech det?; kos iech 't mer!; dao kan iech neet aan ówt; nów kan iech neet; 2* mogelijk zijn: *'t zou kónne; det mót kónne; 3* kennen: *dao kan iech niks van, van wiskunde; Grieks kan iech good; 4* de kracht hebben: *kóns tiech 100 killoo ophöffën of neet?; kóns tiech daotieëge?; II* (hulpww.; kos, h. gëkos) [Hd. *können* (*mögen*)], **1** geoorloofd zijn: *det kóns-te neet make; det haws-te bieëtër neet kónne*

zëgke; 2 mogelijk zijn: *hae kan vërloeëre zeen gëloupe; woe kan m'ne sluuëtël toch ligke?; det kan good zeen; 3* verwensing: *de kóns miech nao de pómp loupe!; 4* moeten: *de kóns make des-tën op ti-jd bès; 5 oud Maaseiker versje: 'Wëts-te waas tiech kóns? Vävöl mówln en dikke huip sji-jte.'* (Opgetekend door Harrie BEENDERS) [**kénne** (z.w.w.): **wordt gecombineerd met een l.v.w.; kónne** (h.w.w.): **wordt gecombineerd met een inf.**]

kónsoeërte (mv.) [Lat. *consortes* (deelgenoten), Fr. *consorts*, Hd. *Konsorte*], *corsorten, konsoorten, soortgelijken, soortgenoten: mèt grawwëlaerën en kónsoeërte mós-te diech neet ophawte.*

kónstëtasië (v.; -s; -ke) [Lat. *constat* (het staat vast), Fr. *constatation*, Hd. *Konstatierung*], *constatatie, (in Belg.) constatering: wieë zeen tot de kónstëtasië gëkómme det Tei 'ne kwaoje bók is dae gaw op ze paerd zit* (opvliëgend van aard is).

kónt (v.; -e; kuntsje) [Mnl. *conte* (vrouwelijk geslachtsdeel), Oud-Eng. *cunte*], **1** achterwerk: *di-j dikke pri-j haef 'n dikke kónt; 2 (uitdr.) ze bëgint häör kónt ówt te goeëje*, uit te gaan; *eemës z'n kónt naodrage*, iemand overdreven dienen; *eemës mèt kop en kónt de duuër ówtgoeëje*, (hardhandig) buitenzetten; *dae is mèt z'n kónt in de boeëtër gëvalle*, hij heeft het goed getroffen, heeft een rijke gehuwd; *hae haef gein bóks aan z'n kónt*, hij is arm; *Zjef stóng dao in z'n bloeëte kónt*, ongekleed; *hae waas in z'n kónt gëbieëte of aan z'n kónt gëbrand*, beledigd, gepikeerd, geraakt, ontstemd, gebelgd, verontwaardigd; *kus m'n kónt*, loop naar de maan; *Kris haw de kónt* (vot) *in*, hij was ontmoedigd; *Lei is mèt z'n zate kónt* (in dronken toestand) *tieëgën 'ne boum gëvare; di-j drejt nogal mèt häör kónt*, zij windt de mannen op; *hae löp de bein óngër*

z'n kónt ówt, hij doet er alles voor; *de mós det neet zoe vuur de kónt stoeëte*, zo slecht doen (afwerken); *kop en kónt vërzówpe*, al je bezittingen opdrinken; *dao sjeet iech kop en kónt aan in*, daar verlies ik (veel) aan; *d'n ieërste mei is 't koeëre (graas) twieë kóntën hoeëg*, voor vrijers hoog genoeg; *dae hoof allein mer z'n kónt te wasse*, hij is een luiरिक; *mi-jn kónt is al veerkéntig van 't zitte*, ik zit hier al heel lang; *waem z'n kónt wëgguuëf, kan doeër z'n rubbe sji-jte*, wie teveel weggeeft, zal het zich beklagen; *det is boeëtër oppe kónt smieërën en druuëg broeëd ieëte*, dat is vergeefse moeite; *mót iech tiech d'n kónt ins werm make*, eens aframmelen?; *zëts-te de kónt tieëge de krib, dén bës-te 'nen abstënaote* (koppige) mins.

kóntak o.; -te; -sje), këntak (zie ald.).

kóntant (bn.; g. tr. v. verg.) [It. *contante* (geldig), Fr. *comptant*, Hd. *kontant*], contant, baar: *we bëtale kóntant, in baar geld(sj)* (in gereed geld) *dus*.

kóntäör (m.; -s; -ke) [Fr. *compteur*], teller, stroom- of watermeter: *es de manne van 't watër of d'n èllëntrik de maetër kómmën oppakke, ki-jke ze op de kóntäör vuur te weite wi-jväöl des-tën höbs vërbrujk*.

kónteklétser (m.; -s; -ke), billëklétser, billëntikkër, zjakkèt, pen (3de bet.), pittëlaer (zie ald.).

kóntëkrówpër (m.; -s; -ke) [vulg.; Hd. *Arschkriecher*], kóntëlékker; mouwveger, kruiper, slijmerd, kontlikker, gatlikker, kontkruiper: *'ne kóntëkrówpër is eine dae diech sjroeëp rónnd d'ne mónd smieërt* (die je vleit); *waas-te mèt 'ne kóntëkrówpër dëk höbs, is det-ër diech vanväör aajt en vanachtër krats;*; *de's miech 'ne kóntëkrówpër*, die (lafbek) vertelt je altijd wat je graag hoort; *es dae kóntëkrówpër*

kattëpóchële kump make (komt vleien) *mós-tën oppasse*.

kóntëkrówpëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Kriecherei*], gatlikkerij, kruiperij: *mèt z'n kóntëkrówpëri-j is di-j krówpkónt bi-j d'n dirrëktäör op e good blaedsje gëkómme*.

kóntëlékker (m.; -s; -ke) [Hd. *Arschlecker*], kóntëkrówpër (zie ald.).

kóntént (bn.; -er; -ste) [Lat. *contentus* (tevreden met), Fr. en Eng. *content*], **1** content, tevreden [Hd. *zufrieden*], voldaan: *hóbbe wieë get bëlankri-jks gëdoeën of is ós get mètgëvalle, dén zeen wieë (dik) kóntént*; **2 (uitdr.)** *zich kóntént doen*: doot tiech kóntént, wees tevreden.

kónténtemènt (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *contentement*, Eng. *contentment*], tevredenheid [Hd. *Zufriedenheit*]: *van kónténtemènt vraef hae zich op z'ne bówk; sjoeëns det Zjaen mèt z'n vot in de boeëtër is gëvallën en dus gëlök haef gad, houwt-ër van kónténtemènt uuvëral woe dër kump oppe dikke tróm* (maakt hij overal bekend wat voor succes hij heeft).

kóntërfaor (o.; -s; -fäörke), kóntërvooring; konterfoort, konfoor, komfoort, konterfoor: *zëtte we aan de bènnëkant van 'ne bot, 'ne sjoon of 'ne slóf e sti-jf stökske laer, dén hóbbe wieë e kóntërfaor in waat we aan oos veut hóbbe; ómdët det laerke, det kóntërfaor, vanachtër in de sjoon zit, neume de Duitsërs det 'das Hinterleder des Schuhs'*.

kóntërgëwich (o.; -gëwichtër; -sje) [Hd. *Kontergewicht*], contragewicht, tegengewicht: *es 'ne kraan gei kóntërgëwich haef, vilt-ër óm; i-jzër; geeti-jzër of loeëd könnën deenën es kóntërgëwich vuur 'n ophaolbrök of 'n lif*.

kóntërläör (m.; -s; -ke), kóntrëläör (zie ald.).

kóntërvooring (v.; -e; -ske), kóntërfaor (zie ald.).

kóntraer (bn.; -dër, -ste) [Lat. *contrarius* (tegenovergesteld), Fr. *contraire*, Eng. *contrary*, Hd. *konträr* (form.)], kóntrarie; onderling strijdig, tegenstrijdig, tegen(over)gesteld, contrair: *Robbën haef waal vööl vluuë op z'ne start* (is wel hovaardig), *mer hae is zieëker neet kóntraer* (dwars van karakter) *en dus zieëker geinën dwieërsnak* (dwarsligger).

kóntraere (m.; id.; g. dim.), dwieërsnak; dwarsligger: *Nikkëla is mësjujn e butsjën 'nën heimëlikkën en zieëker ouch e zaegbrieëd* (zageman), *mer 'ne kóntraere kóns-tën h'm neet neume; es eemës zaet det get wit is, dén zaet 'ne kóntraere det 't zwart is.*

kóntrak (o.; -e; -sje) [Lat. *contrahere* (een verbintenis aangaan), Fr. *contrat*, Eng. *contract*, Hd. *Kontrakt*], **1** overeenkomst, contract: *e kóntrak kónne we opstëllën (sjri-jvën) en opzëgke; normaal kómme we e kóntrak nao; Laen stuit op kóntrak; 2* (samenst.) *dao zeen heur- en kouwékóntrakte; kóntrakboorën höbbën e kóntrak mèt e fëbrik det bv. vieëvoor maak of lëgummën inmaak.*

kóntrarie (bn.; mieë -; 't meiste -), kóntraer (zie ald.).

kóntrëbujisie, 1 (v.; -s; -ke) [Lat. *contribuere* (bijdragen), *contributio* (bijdrage, betaling), Fr. en Eng. *contribution*], bijdrage, contributie: *waem bi-j 'n vëreinigging is, mót kóntrëbujisie bëtale vuur lid te mooge zeen; 2* grondbelasting: *höbs-te grónd, dén mós-te dao elk jaor kóntrëbujisie op bëtale.*

kóntrëläör (m.; -s; -ke) [Fr. *contrôleur*, Eng. *controller*, Hd. *Kontrollleur*], kóntërläör: **1** controleur: *'ne kóntrëläör oppën trejn is 'ne kónduktäör; 2* belastingambtenaar: *'ne kóntrëläör bi-j de bëlastingën is 'nën inspëktäör.*

kóntrol (m.; -s; g. dim.) [Fr. *contrôle*, Eng. *control*, Hd. *Kontrolle*], **1** inspectie: *de kóntrëläör (kóntërläör) kwoeëm kóntrol doon; 2* beheersing, controle, macht: *iech höb allës óngër kóntrol; iech waas de kóntrol uuvër 't steur van oozën ottoo vërloëere (kwi-jt).*

kónvëkasie (v.; -s; -ke) [Lat. *convocatio* (oproeping van de mensen), Fr. *convocation*, Hd. *Konvokation*], dagvaarding, convocatie, oproep, uitnodiging, samenroeping: *es ze diech van get vërdënkën of es-te mós gëtuyge zeen, dén laote ze diech in 'n kónvëkasie weite winnieë des-tën oppe réchbank mós kómme.*

kónvërsasie (v.; -s; -ke) [Lat. *conversatio* (omgang), Fr. en Eng. *conversation*, Hd. *Konversation*], conversatie, gesprek: *wieë höbbën 'n intërsantën en lieëvëndigge kónvërsasie gad uuvër Pupsëzóndig, de zóndig nao 't fieës van Sint-Odielie(j)a* (die dag werden in de kerk van de kruisheren de ogen gewijd en dat met een relikwie van deze heilige).

kónzaer (o.; -s; -ke) [It. *concerto*, Fr. en Eng. *concert*, Hd. *Konzert*], muziekuitvoering, concert: *wieë goeën nao e kónzaer van de hërmeni-j; e kónzaer vuur vi-j(j)oeël en orkës.*

kónzëltasie (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *consultation*, Hd. *Konsultation*], raadpleging, consultatie, consult: *vuur 'n kónzëltasie bi-j daen avvëkaot bëtaals-te hóndërd euroo; iech bën deeze mörgën al op*

kónzêltasie gëwaes bi-j d'n doktoeër.

kónzêlteere (overg.; kónzêlteerde, h. gëkónzêlteerd) [Lat. *consultare*, Fr. *consulter*, Eng. *to consult*, Hd. *konsultieren*], consulteren, raadplegen: *es wieë 'nën doktoeër of 'nën avvëkaot kónzêlteere, dén vraoge wieë di-j minsën hunne raod of laote wieë ós get ówtlëgke.*

kónzëmasie (v.; -s; -ke) [Lat. *consumere* (verbruiken), Fr. *consommation*, Eng. *consumption* (verbruik), D. (Oostr., Zwi.) *Konsumation*], drankje, consumptie: *ómdét wieë te vreug in de stasie (stasi-j) woeëre, hawwe wieë nog gënóg ti-jd vuur 'n kónzëmasie.*

kónzjee (m.; -s; -ke) [Fr. *congé*], vakantie, congé (gew.), verlof: *óngër ooze kónzjee goeën wieë mèt de karrëvan ëwég; wieë höbbe kónzjee van mörge tot vri-jdig.*

koodësil (v.; -le; -ke) [Lat. *codicillus*, Fr. *codicille*, Eng. *codicil*, Hd. *Kodizill*], **1** codicil, donorcontract, donorcodicil: *in 'n koodësil höbbe wieë laotën oppakke det ze nao oozën (oos) doeëd oos li-jf (li-jk) mooge gëbruyke vuur de weitënsjap; 2* testamentair bijvoegsel: *in 'n koodësil bi-j de téstemènt kóns-te sjri-jve waat mèt bëpaolde klein zake wi-j bv. 'n sjildëri-j, mótt gëbueëre.*

kook (m.; keuk; keukske) **1** [Mnl. *coec,co(e)ke*, Hd. *Kuchen*], zoet gebak, cake, koek: *ieët tiech e stök kook; 2* [D. (reg.) *kleine Kuchen*], koekje(s): *pak tiech e keukske; 3* [Hd. *Kuchen*], aangekookte massa, koek, klonter: *tón de sop waas uuëvërgëkoeëk, móste wieë daen aangëbrande kook van 't veur aafsjrabbe; 4* (samenst.) *waat vuur kook höbt gieë 't leefste: pannëkook, bookëskook, spëkkook, knapkook, pieëpërkook of dikkook (dikkëkook)?; 5* (uitdr.) *neet van kook tot broeëd kónne kómme, arm blijven;*

de 's kâl wi-j kook, domme praat.

kookëstrónt (m.; g. mv.; g. dim.) [in de uitdr. 'zoe vruntëlik es kookëstrónt' (poeslief); iron. voor kruiperigheid, slijmerigheid]: *es sómmigge van eemës get gëdoeën wille kri-jge, dén zeen ze zoe vruntëlik es kookëstrónt en zoe fi-jn es (gëmale) póppëstrónt, dan zijn ze poeslief.*

Koorenbloem, Die: "*Die Coorenbloem' is 'ne geevëlsteín dae gieë kónt zeen in 't Eevërsträöttsje nr. 40. Van de koeërbloom wuuërt in de Këmpen en ouch in Duitsland gëzag det ze gëlök brunk en det ze 'n gënieëzënde krach haef.'*

kop (m.; köp; köpke) [vermoedelijk → Lat. *cuppa* (halfbol, klein vaatwerk), Mnl. *cop(pe)* (hersenpan, schedel), Barg. *kieëbës*, Hd. *Kopf*], **I** kop (van een dier): *óngër angëre mèt gëkruyje, zjëlattin en mèt de start, de kop en de oeëre van e vërke – ouch waal van e rënd(sj) en e paerd – make ze gëpieërdsde kop (huidvleis, préskop [Hd. *Presskopf*]); 2 taet [Fr. *tête*]; hoofd: **A uitdrukkingen met het werkwoord in de infinitivus:** *(te) vööl aan z'ne kop höbbe, kopzorg hebben; z'ne kop kwi-jt zeen, in de war zijn; mèt z'ne kop spuuële, tegenwerken; 'ne kop wi-j 'ne mönnik höbbe, blaken van gezondheid; z'ne kop hawte, (moeten) zwijgen; get ówt z'ne kop zëtte, iets (proberen te) vergeten; 'ne kop höbbe wi-j 'n zi-j, vergeetachtig zijn; 'ne kop vuur te sprèngën höbbe (mèt det lëwejt in di-j tent höb iech 'ne kop vuur te sprènge), zware hoofdpijn hebben; e kujke zóngër kop zeen, een dwaas zijn; mèt kop en kónt boeëve de angërën ówtstieëke, buitengewoon begaafd zijn, slimmer zijn dan de anderen; eemës op z'ne kop kónne bloeëze (dae knuuër (grommelaar) kan miech op m'ne kop bloeëze), niets meer te maken willen hebben met iemand; z'ne kop ówtwirke; e köpke zeen, zijn zin doordrijven;**

'nën hëlle kop hōbbe, onverzettelijk zijn; eemēs e kōpke kleinēr make, iemand vernederen of mores leren; 'ne knappe (slumme) kop hōbbe; e kōpke zeen, een scherp verstand hebben; z'ne kop op get zette, iemand iets verzekeren, zijn hoofd om iets durven verdedden; eemēs boeëve de kop greuje, iemand de baas worden; z'ne kop nimmieë weite stoeën, radeloos zijn; mèt de kop tieëge de moôr loupe, tevergeefs het onmogelijke willen doen; z'ne kop ingëvealle zeen, een schedelbreuk hebben; van kop tot tieën óngër de sli-jk zitte, volledig onder de modder zitten; 'ne kop hōbbe wi-j 'nën ummēr ('nën tujjërhamēr), een dik (groot) hoofd hebben; örgēs de kop vuur hōbbe, iets kunnen; kop en kónt vērzówpe, zijn hele bezittingen opdrinken; get in ze kōpkën hōbbe, iets stellig van plan zijn; örgēs kop of start aan kri-jge/örgēs geine kop aan kri-jge, iets niet kunnen begrijpen; 'ne zwaore kop hōbbe, een kater hebben; op z'ne kop (h)eivērs goeën, dronken naar huis gaan; op de kop aaf e jaor gēlieëje zeen, precies een jaar geleden zijn; örgēs z'ne kop neet nao hōbbe stoeën (dao stuit m'ne kop neet nao), ergens geen zin in hebben; eemēs vuuër de kop stoeëte, iemand beledigen; örgēs kop in (aan) hebben, iets leuk vinden; z'ne kop hōbbe naergēlag, dood zijn; zich de kop sjikke, mekaar schrijven, foto's sturen; eemēs mèt kop en kónt bówtēgoeëje, iemand ronduit de deur wijzen; örgēs kop en kónt aan insjeete, veel verlies lijden; de kop los hōbbe/op ze kōpke gëvealle zeen/zaegsël (zaegmael) in z'ne kop hōbbe, niet goed wijs zijn; mer kop en vot zeen (dae krówkēstop is mer kop en vot), een klein, dik kereltje zijn; eemēs de oeëre van de kop aafvrieëte, onverzadigbaar zijn; zich de ougën ówt z'ne kop janke, verschrikkelijk huilen; 'ne kop hōbbën of wēnts-te de hël hōbs aangēbloeëze, een vuurrood hoofd hebben; zich gein boeënēstakën op z'ne kop sjerp laote make; zich neet op z'ne kop laote

zitte (sji-jte), niet met zich laten sullen; 'nën haan de kop hōbbën aafgēbieëte, zijn lippen te rood gestift hebben; de maondig in de kop hōbbe, niet graag aan de slag gaan (lui zijn); zich de ougën ówt z'ne kop sjame, diep beschaamd zijn; kōpkën óngër goeën, helemaal onder water gaan; de kop laotën hange, moedeloos zijn; zich vuuër z'ne kop kónnën houwe, zich zelfverwijten maken; eemēs aan z'ne kop zaegge, iemand herhaaldelijk lastig vallen; op z'ne kop stoeën (allēs stuit hi-j op z'ne kop), overhoop liggen; de kop (tr)aafbi-jte, beginnen; de kōp bi-jein stieëke, overleggen; op z'ne kop goeën stoeën (hae kan op z'ne kop goeën stoeën, mer z'n gósting kri-jg-tēr neet), moeite doen om iets te bereiken; 'n mówl aan z'ne kop hōbbe wi-j 'n oeëvëgaat, een erg grote mond hebben; mèt 'ne kwaoje kop wégloupe, boos weglopen; eemēs get ówt z'ne kop kalle, iemand op andere gedachten brengen; 'ne kop wi-j 'nën deur hōbbe, boos kijken; eemēs de kop gek make, iemand naar iets doen verlangen; eemēs de kop brieëke, een einde stellen aan iemands koppigheid; **B uitdrukkingen met het werkwoord in de geconjugeerde vorm:** de koeëj voeël miech op m'ne kop, ik kon het thuis (alleen) niet uithouden; waat-ēr in z'ne kop haef, haef-tēr neet in z'n vot, hij is een koppig mens; veul diech ins aan d'ne kop, ik geloof dat je niet goed snik bent; waat de kop vërgit, mótte de bein bēsneete (misneete), wie iets vergeet te doen, moet zich tweemaal inspannen; iech doon det neet, al stuis-tën op d'ne kop, ik doe dat in geen geval voor je; dén zal miech m'ne kop gein pi-jn mieë doon, dan zal ik (al lang) dood zijn; det hunk miech boeëve de kop, dat moet ik zeker doen, dat is een voortdurende dreiging; 't is de kop dae de kónt mót vërkoupe/'t kōpke mó't 't vōtsje vërkoupe/'n vrouw mó't de kop seere vuur de vot te vërkoupe, een gracieus en lief aangezicht(je) is bepalend voor de aantrekkelijkheid van een vrouw; pas op

of iech zèt tiech d'ne kop tösse twieë oeëre, bij een vermaning aan een kind; *det is de kop neet aaf*, dat is niet erg veel, dat is niet erg; *det is miech doeër m'ne kop gëgange*, dat ben ik vergeten; **C uitdrukkingen in de vorm van een versje**: *'Hawt kop en veut werm. Völ maotig d'nën dërm. Laot de achtërport good oeëpën en laot d'n doktër nao de kloëete loupe.'* (rijmloos gedichtje); **D uitdrukkingen in de vorm van een 'gezegde'**: *hals uuvër kop*, overhaast; *mèt 'ne zate kop*, in dronken toestand; *oppe kop*, precies, juist; **E uitdrukkingen met 'kop' als eerste deel van een samenstelling**: *kopsjów zeen*, schichtig zijn; *kopbrieëkës höbbe*, zorgen hebben; *groeëte koplampën (farën) höbbe*, grote borsten hebben; *koppi-jn höbbe*, geen zin hebben in seks; *koppi-jn van get kri-jge (dae sjaele zeivër is vuur koppi-jn van te kri-jge)*, zich ergeren over iets; *kopbrieëkëri-j* [D. (Keuls) *Koppbreches*], hoofdbrekend werk, hoofdbrekerij.

kopbrieëkës (mv.) [D. (Keuls) *Koppbreches*, Hd. *Kopfzerbrechen*], kopzorg: *iech höb kopbrieëkës uuvër dae löbbës*; *det haef miech vööl kopbrieëkës gëkos*; *maak tiech dao mer gei kopbrieëkës uuvër*.

kopkeikële (onoverg.; kopkeikëlde, h. gëkopkeikëld), buitelen, tuimelen, kopjeduikelen: *es we kopkeikële, tówmële we uuëvër de kop en make dus 'n koprol*; *d'n haas kopkeikëlde, tón de jieëgër h'm in z'n billën haw gësjoëete*.

kopkösse (o.; -s; -kössënsje) [Hd. *Kopfkissen*], huidkösse, pölf, pölm; hoofdkussen: *ómdét Guus e butsjé démpig is, haef-tër snachs twieë kopkössës óngër z'ne kop*.

koppi-j (v.; -je; -ke) [Fr. *copie*, Eng. *copy*, Hd. *Kopie* (bet. 1 en 2)], **1** duplicaat, fotokopie: *maak ins e paar koppi-jje van deezën teks*;

2 reproductie: *di-j sjildëri-j is 'n koppi-j*; **3** kopij, handschrift, manuscript: *de koppi-jje móttën oppe redaksie bënne zeen vuur d'n ieërste fibbërwari-j*.

koppi-jn (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Kopfweh*], hoofdpijn: *eedërs kieër es Nellie gein gósting haef vuur e nummërke te make* (de liefde te bedrijven), *zaet ze det ze koppi-jn haef, mer häöre mins dörf t'r z'ne kop op zëtte* (durft er zijn hoofd om verdedden) *det Nellie det allein mer zaet, ómdét ze häöre kop dao dén neet nao haef stoeën* (zij daar dan geen zin in heeft).

kopsjów (bn.; mieë -; 't meiste -) [Hd. *kopfscheu*], schichtig, kopschuw: *'kopsjów' kump van paerd di-j van de sjrik hunne kop tröktrèkke*; *es ze diech kopsjów höbbe gëmaak, dén bës-te bang vuur aan get te bëginne*.

kopspang (v.; -e; -spéngske), kopspeld: *'n kopspang is e spéngske mèt 'n dik köpke*; *mèt 'n kopspang stieëke wieë de zoum van 'n bóks di-j te lank is, óm*.

kopstök (o.; -ke; -ske) [Hd. *Kopfstück*], kopstuk: *'t kopstök is de reem van paerdsgëtujg dae boeëvën uuvër de sjaal (schedel) van de paer(d)skop löp*.

korbëjaar (m.; -e en -s; -ke), korbëjaar (zie ald.).

korbëjaar (m.; -e en -s; -ke) [Fr. *corbillard*], korbëjaar; **1** lijkkoets, lijkwagen: *zjus of wënt (es of) 't gistëre gebuuerde, weit iech – nów békans 70 jaor latër – wi-j iech es e ménke van veer jaor sjówwërde (ri-jjërde), tón iech vuur d'n ieërste kieër 'ne korbëjaar (zoe'n houtëre li-jkkótsj (lijkkoets) bi-j ós zoeëg langskómme*; **2 van lijkkoets naar lijkwagen**: *'De korbëjaar of li-jkwagë kwoeëm in gebërujk op 't ènj*

van de 19de ieëw. 't Waas 'nën houtere wage dae mèt zwart waas bëkleid. De lêste li-jkveurdërs in Mëzeik woeëre de hieëre Stultiens van de Sjillingstraot, ouch waal Naus van Zéntjes gëneump, Jean Segers ówt de Pélserstraot en Jean Frenssen van de Plantaasj, dae eederein kënt es 'Zjang van de Frens'. De li-jkveurdër waerde doeër de stad vërplich zwarte kleijaasj aan te doon en vuur 'n bëgriëfënis Iste en 2de klas – dao woeëre 4 klasse – ouch 'nën hoeëgën hood op te zette. Op 't ènj van de jaore fi-iftig sjafde Zjang zich 'ne sjikke li-jkwagën aan en waas 't gëdoeën mèt de paerd vuuer 'ne korbiejaar. In 1976 loeët Zjang z'ne korbiejaar uuvër aan Pierre Vancleef.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 12-13)

körf (m.; id. stoottoon; -ke) [Mnl. *co(o)rf*, Hd. *Korb*], **1** korf, mand: 'Baer de manjëmieëker 'van Stokkëm haw gemékkelik hóndërd manjën en körf aan z'ne fits gëbóngën es-tër óngërwieëge waas vuur de vërkoup; e körfke [Hd. *Körbchen*] fruit is vuur de gëzóntheit bieëtër es 'n manj slók; es we aan 't vësse zeen, dén zette we de vës dae we gëvangën höbbe, in 'n kaar (viskorf, vismand), waat e soeërt körf is; **2** (uitdr.) zeen we oppe körf aan 't dówwe (stoeëte), dén präbeere we op 'n fënistigge mëneer get aan de weit te kómme [etymologie: es de vrouwluj vreugër mèt 'ne körf in d'n èrm nao de Mert ginge, koste ze zich, es t'r ónraod waas, óngërein vërwittigge doeër mèt de körf oppe grónd te stoeëte].

körk, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *corc*, Eng. *cork*, Hd. *Kork*], kurk: de sjaal (schors) van 'ne körkeik is van körk; es de wi-jn nao de stop smaak, smaak-tër nao körk en mós-tën h'm doeër de pómpëbak sjódde; **2** [Eng. *cork*, D. (reg.) *Kork* (stop)], stop, kurk: mèt 'ne körkëntrekkër (kurkentrekker)

trèkke wieë de körk (stop) ówt de (wi-jn)flës.

körke (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen attr. gebr.; Eng. *cork*, Hd. *korken*], kurken: bi-j de naobërs höbbe ze – doeër 't hieël hóws (op) – körke vloere.

kornër (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *corner*], hoekschop: *V. Kompany sjetde de kornër mèt e bäögksën in de lënkse winkëlhaok.*

kornisj (v.; -e; -ke), kërnisj (zie ald.).

korpënduu (m.; -s; -ke) [Fr. *court-pendu*, *capendu*, Luikerwaals *coûrpandu* en *coûrpindou*], aagt, aagjesappel, kroonappel: *de korpënduu is 'nën appël dae e butsjje zoor is en 'ne korte stieël* (kortsteel) *haef.*

korpëraol (m.; -s; korpëraölke) [me. Lat. *corporalis* (aanvoerder van soldaten), Fr. *caporal*, Eng. *corporal*, Hd. *Korporal*], korpëraol: *de korpëraol mèt z'n twieë snoeëtërbëlle (streepe) maak bi-j d'n tróp o.a. de sëltaote wakkër en guuëf ze ouch dril; korpëraol is de lieëgste graod bi-j d'n tróp; Napoleon neumde ze 'de kleine korpëraol'.*

korpës (o.; -e; -ke) [Lat. *corpus*, Fr. *corps*, Eng. *corpus*, Hd. *Körper*, (inf., scherts.) *Korpus*], lijf, lichaam: *z'n hieël korpës zoeët óngër de lujs en stóng vol zwieëre.*

korrëjandër (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *coriandrum*, Gr. *korriannon*, Mnl. *coriander*, Fr. *coriandre*, Hd. *Koriander*], koriander: *korrëjandër is e krówd det we in de kuuëke gëbrujke; ouch in liekäär en pëteekës doon we korrëjandër.*

korrël (m.; -s; körrëlke), **1** [Mnl. *corle* (graankorrel), Hd. *Korn*], graantje, (graan) korrel, zaadje: *zeje we van dit zaodkoeërën 'n amfël (ampël) korrëls, dén höbbe we nao*

d'n ougs gënóg vuur e paar zwarte bruuëj te bakke; 2 duivenvoer: *de kni-jn voore we stöpkës en de dówve kri-jge korrëls, 'n mêngëling van terf en ma(j)is (maïs) dus.*

kórs (v.; -e; -ke), koers (zie ald.).

korsee (o.; -s; -ke), korsèt (zie ald.).

korsèt (o.; -te; -sje) [Mnl. *corset*, Fr. en Eng. *corset*, Waals *còrsulèt*, Hd. *Korsett*], korsee; **1** korset, rijglijf: *vrouwlij di-j neet zoe kóntént zeen mèt hunnën dikke bówk (hun dik li-jf), kammoefleere det gaer mèt e korsèt; fël pi-jn in d'ne rök kóns-te mèt e korsèt get vërzaachte; 2 (fig.) keurslijf: *laot tiech noeëts in e korsèt van allërlei reegëlkës dówwe, want dén höbs-te gei lieëve mieë.**

korsig (bn.; -gër; -ste), koortsachtig: *smörgës waas Flupkën e bitsje korsig, mer tón we saovës de kors pakde, ri-jjêrdën hae al van de kors.*

korstèrmemaetër (m.; -s; -ke), koortsthermometer: *es de kleine vreugër hoeëg kors haw, mós iech óm de dri-j oore mèt de korstèrmemaetër de kors pakke vuur te ki-jkën of de kors nog neet gëzak waas.*

kort (bn.; -ër; -ste), **1** amméchtig; kortademig [Hd. *kurzatmig*]: *minse di-j asma höbbe, zeen dëk kort; 2 [Hd. *kurz*], kortaangebonden, bits: *angërs haef dae mówlmieëkër alti-jd vööl mówls, mer vandaag waas tër mer kort; Zjos waas hieël kort, want hae haw króm zin.**

kortbi-j (bw.), dichtbij, kortbij: *woeëns-tën in 't séntrum, dén höbs-tën o.a. de békker en de sléchter kortbi-j; kortbi-j is 'ne korsèttëwinkël gëkómme.*

korte (onoverg.; kortde, h./is gëkort), **1** baten,

helpen: *op d'n ouge dówwën (huilen) is niks gëkort es ze diech kómmën hoeële* (als je gaat sterven); **2** korter worden, inkrimpen: *in 't vreugjaor lénge de daag en in 't naojaor korte ze.*

kortëlèt (v.; -te; -sje) [Fr. *côtelette*, Eng. *cutlet*, Hd. *Kotelett*], kotelet: *höbt gieë gaer kortëlètte van de fielee of van de rök of höbt gieë leever halskortëlètte, mëdam?*

kortgëstujk (bn.; g. tr. v. verg.), gedrongen [Hd. *gedrungen*], kortgestuikt (gew.): *minse di-j kortgëstujk zeen, zeen neet lank mer waal breid, ómdët ze breij sjouwërs höbbe; dae krówkëstop* (kleine, gedrongen persoon) *is kortgëstujk.*

kortigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [*kort* = aamborstig, kortademig], aamborstigheid, astma, kortademigheid: *ómdët Zjieërke doeër z'n kortigheid neet gënóg loch kri-jg, kan hae neet mèt goeën fitse.*

kortslówtig (v.; -e; -ske) [Hd. *Kurzschluss*], **1** kortsluiting: *de kabël van d'n tillëvi-jzie loeëg bloeët en daomèt (daodoeër) hawwe we kortslówtig; 2 (fig.) (m.b.t. wederzijds en totaal onbegrip) kortsluiting: *ómdët de stakërs hun willëke neet kraege, is t'r 'n kortslówtig tösse de baas en de wirklij en daodoeër ligk allës plat* (daardoor wordt er niet meer gewerkt).*

korvee (m.; -s; -ke) [Fr. *corvée*], oninteressant werk, karwei: *swènt(sj)ërs 'nën hawwe maetër snieë van 't daak sjöppe, de's korvee.*

kos (m.; g. mv.; -je), **1** [Mnl. *cost(e)* (van 'kosten'), Hd. *Kost*], eten, voeding, spijs, voedsel, kost: *dae meugën is de kos neet wieërd; boorëmoos is gëzónne kos; 2 [Hd. *Kost*], levensonderhoud: *waat duis-te vuur de kos?; 3 (**uitdr.**) *daen doeërijieëgër is bi-j ós in de kos, hij eet dagelijks bij ons; de's***

- awwe kos*, dat is allang bekend; *z'n ouge de kos gieëve*, goed opletten; *de's straffe (zwaore) kos*, lastige lectuur, sterk verhaal, ...; *awwe kos*, allang bekend; *angëre kos*, iets beters, iets moeilijkers, iets heel anders...
- kosgénger** (m.; -s; -ke) [Kil. *kost-ghangher*, Hd. *Kostgänger*], **1** kostganger, commensaal: *de höbs kosgéngers di-j allein mer in de kos zeen, mer de höbs t'r ouch di-j bli-jvën ieëtën én slaope* (hele kostgangers); **2** overdr. voor 'lintworm': *ómdét André 'ne kosgénger haef, kan dae mins ieëte wi-j 'nën heimejër en bli-jf dae toch zoe magër es 'n lat*; **3 (uitdr.)** *Ooze Leevën(h)ieër (Slivvën(h)ieër) haef raar kosgéngers*, er lopen hier eigenaardige mensen rond.
- koshóws** (o.; -hówzër; -hujске), kosthuis, pension [Hd. *Pension*]: **(uitdr.)** *iech gëluf (gluif) det dae e good koshóws haef*, wordt gezegd van een flinke, corpulente man.
- kösteek** (v.; -e; -ske) [Lat. *theca* (omhulsel), Mnl. *teke* (sloop), D. (Mnd.) *kissenteeke*, D. (Keulen) *Kössezeeg*, 17de eeuws Maaseikers *kusteecken*,], kussensloop, kussenovertrek: *saotërdigs trëkke wieë de bèddën aafen doon wieë de kösteekën en de lakës in de was*.
- köstëlik** (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [D. (Zwi.) (inf.) *köstlich*], **1** kostbaar, duur: *di-j goujje brazzëlët is köstëlik, want di-j haef 'ne sjoeënën euroo gëkos*; **2** [Hd. *köstlich*], erg geestig, amusant, komisch, kostelijk: *de's 'n köstëlikke móp; we höbbën ós köstëlik gëammëzeerd*;
- köstër** (m.; -s; -ke) [Lat. *custos* (bewaker), Mnl. *custar*, *coster*, Hd. *Küster*], koster: **(uitdr.)** *waat nów gëzóngë, zag de köstër en dów (tón) stóng de kirk in brand, zeispreuk (in een netelige situatie)*; **3** [Hd. *köstlich*], delieus, heerlijk, uitstekend, voortreffelijk, uitgelezen: *de's e köstëlik wi-jnke*.
- kot** (o.; -te; kötsje) **1** [Mnl. *cot(e)*, Eng. *cot* (stal, hut), D. (Nd.) *Kotten* en D. (reg.) *Kote*], hok voor dieren: *wieë höbbën e kot gëmaak vuur de geite*; **2** bordeel: *dao zeen 'nën houp kotte mèt roeëj leechsjës langs de wieëg*; **3** (pej.) huis: *'t kot vilt miech op m'ne kop*, ik voel me bedrukt (en wil het huis uit); **4** armoedig huis: *ze goeën det kot, di-j aw koeëj, aafbrieëke*; **5** [D. (Nd.) *Kotten*], bergruimte, kot: *zèt de buuërstël mer in 't kot*; **6 (uitdr.)** *hae zit op (in) ze kot*, in zijn kamer; *oos dochtër is op kot*, huurt een studentenkamer.
- kóts** (m.. g. mv.; g. dim.) [vulg.; Hd. *Kotze*], braaksel: **(uitdr.)** *iech kri-jg t'r de kóts van* (ik heb er genoeg van) *es iech zeen wi-j ze miech vuur hun kar spanne*.
- kótse** (onoverg.; kötsde, h. gëkóts) [Hd. *kotzen*], spi-jje; braken, kotsen: **(uitdr.)** *de's vuur te kótse*, dat is walgelijk; *hae kötsde wi-j 'ne reigër*, hij moest hevig braken.
- kótseer** (m.; -e en -s; -ke) [Fr. *cocher*, Eng. *coachman*, Hd. *Kutscher*], koetsier: *tón de kótseer van de bók vieël (voeël), vlookdën hae wi-j 'ne këtter* [Hd. *fluchte er wie ein Kutscher*].
- kótsj** (v.; -e; -ke), **1** [zeer sterk veroud.; Mnl. *coetse*, Fr. *coche* (reis- of postkoets), Hd. *Kutsche*], koets; reiskoets, koets: *vreugër reisde de minse mèt de kótsj; sòndigs spanne Jom en Jès 't paerdsje neet in de kótsj mer in de sjees, en dën zeen ze ëwég vuur e paar oore*; **2** vëtuuërke; kinderwagen: *'n vëtuuër neumde we vreugër 'n (kënjër)kótsj*.
- kótsmeug** (bn.; g. tr. v. verg.), kotsbeu: *iech bèn dae zeivëraer kótsmeug*.

kótsmissëlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. vulg. *kotzerig*], **1** kotsmisselijk: *iech bèn kótsmissëlik van di-j bédórve sop*; **2** (fig.) kotsmisselijk: *es-te kótsmissëlik bès van get* (als je van iets walgt), *dén zouds-te daovan kónne kótse*; *Sjarël waas kótsmissëlik van di-j zeikërs*.

kotte (m.; -s; -ke) [Fr. *côté*], kótte; wijk, omgeving, streek, stadsdeel: *ze zóstër woeënt in 'ne kotte woe de pollisse neet dórve kómme*; *in waat vuur kotte is det gëbuuërd?*; *in dae kotte weit iech niks*; *de's 'nën angëre kotte*, een ander stadsdeel.

kótte (m.; -s; -ke), kotte (zie ald.).

koup, 1 (m.; kuip; kuipke) [Hd. *Kauf*], koop: (**uitdr.**) *waem 'ne kop haef wi-j ne mönnik, dae haef gëzondheid te koup*, is heel gezond; *det hóws is te koup en oppe koup tów* (bovendien) *goojëkoup*; *wieë höbbën e kuipke gëdoeën*, een voordelige koop gesloten.

koupe (overg.; koch, h. gëkoch) [Mnl. *copen*, Hd. *kaufen*], kopen: (**uitdr.**) *Bel en Balt höbbën e kien(d)sje gëkoch*, een kindje gekregen; *di-j koupën allës oppe póf*, op de pof, op krediet; *dao köps-te niks vuur*, daar heb je niets aan.

koustër (bn.; -dër, -ste) [zeer sterk veroud.; Hebreeuws *kāsĵer* (geschikt), Hd. *koscher*], plujs; koosjer, kousjer, geschikt, geoorloofd: (**uitdr.**) *de's dao neet koustër*, dat is daar geen zuivere koffie, verdacht.

ków, (v.; kuj; kówke) [Mnl. *coe*, Eng. *cow*, Hd. *Kuh*], **1** koe: *de höbs kejfks, kawvër; rënjër en kuj*; **2** (scheldw.) dom mens: *bès tiech miech 'n lómpe ków van 'ne mins*; **3** (**uitdr.**) *es ein ków pis, höffe de angëre de start op*, als eentje begint, beginnen ze allemaal; *es ein ków de start ophöf, birs de*

angër, ze apen mekaar na [birzen: (m.b.t. runderen) het met de staart in de hoogte op een lopen zetten]; *es oos kat 'n ków waas, kos-te ze mèlkën óngër de staof*, als, indien...; *dao (kóns-tiech) kèns-tiech zoeväöl van es 'n ków van saffraon ieëte*, daar ken jij helemaal niets van; *de ków stuit oppe zöldër*, de koe staat droog; *es-te 'n ków wils mèlke, mós-te diech bókke*, het gaat niet vanzelf; *hae haef de ków mèt 't kawfgëkoch*, hij heeft een vrouw getrouwd die al een kind had; *hae guuëf wi-j 'n ków*, hij is zeer vrijgevig; *ze vërkoupe mèlk van 'n blaw ków*, met water aangelengde melk; *démpig zeen wi-j 'n spörgków*, kortademig zijn als een koe die spurrie eet, erg kortademig zijn; *e gëzich höbbe wi-j 'n ków vuuër 'n gësloeëte stalduuër; séffes sji-jte zieëve mösse nog mieë es ein ków*, je moet niet overdrijven; *'n ków make*, hoorbaar oprispen (*röpsële*); *aw kuj ówt de graaf hoeële*, oude geschiedenissen naar voor brengen; *kuj lékken 't leefstën hun eige kawvër*, ouders houden het meeste van hun eigen kinderen; **4 oud Maaseiker versje**: *'Dao, vrouw, höbs-te geld(sj); gank nao de Mert; koup 'n ków: e stök van de lieëvër; e stök van de pens; kielëwielëwéns.'* (Opgetekend door G. KRAEWINKEL).

kówdrënk (m.; -e; -ske), drënk (zie ald.).

kówl, 1 (v.; -e; kujlke) [Mnl. *cule, cuul, cuile*, D. (reg.) *Kaule*], kuil: *de kówle van Spits zoeëte vol kwakkërte*; *aan de zieë höbbe de kënjër kówle gëgravën en zandkëstieële gëmaak*; *'n kówl woe de boorën hun kroëëtën in bëware, is 'n kroëëtëkówl*; **2** (**uitdr.**) *de's e groëet leid in e klei kujlke*, wordt gezegd i.v.m. een overleden kind; *iech ieët waat in d'n troeëg zit en iech slaop in 'n ieërpëlëkówl*, ik stel geen hoge eisen.

kówlëköpke (o.; -s; -) [D. (Rijnl.) *Käulingskopp*, Hd. *Kaulquappe*], dikköpke;

- 1** kikkervisje, dikkopje: *kówlëköpkës kömmën ówt kwakkër(të)dril* (kikkerdril); *kówlëköpkës lievën in kówle woe watër instuit*; **2 (uitdr.)** *de mós kówlëköpke gëwaes zeen ieërs-te kwakkërt bès*, je dient klein te beginnen [is één van de weinige Maaseiker spreekwoorden; we hebben wel duizenden idiomatische uitdrukkingen]
- kówmèlk** (v.; g. mv.; -ske) [Eng. *cow's milk*, Hd. *Kuhmilch*], koemelk: *mèlk van 'n blaw ków is mèlk di-j is aangëlènk mèt watër*.
- kówmès** (o.; g. mv.; g. dim.), koemest: *in d'n hoeëf gëbrujke wieë gëdruuëg kówmès; vuuërdët de boore de véljer ómplooge, vare ze kówmès truuëvër*.
- kówmówl** (v.; -e; -mujlke) **1** sneep, neusvis [Hd. *Nase*], snijderssnoek, schoorsteenveger, tabaksroker: *de kówmówl, 'ne kèrpéchtigge, is in Mëzeik ouch békènd es 'kómmèl'*; **2 de sneep is een maasvis**: *'Waat bi-j de kówmówl opvilt, is z'n boeëvëkaak di-j uuvër z'n óngërkaak ówtstik. De kówmówl haef 'n lang, stómpe snówt, wuuërt neet langër es 45 cm en kan tot 100.000 eikës lëgke. De kówmówl mèt ze klein köpkën en mundsje zujs-tën allëwi-jl 'n hieël stök mindër oppe Maas es vreugër.'*
- kówstäl** (m.; stalle en -stél; -stélke) [Hd. *Kuhstall*], koestal: *'ne moddërne kówstäl is 'nën oeëpe loupstal, woe de kuj kónne loupe, ligke, ieëtën en drénke woe en wënieë det ze det wille*.
- kówtëlaer** (m.; -e; -ke), ruiler: *vuur twuntig tómbërs wou miech det fënistig kówtëlaerke mer tieën marmëls gieëve, mer dao hób iech miech di-j sjikke tómbërs neet vuur laotën aaflókse*.
- kówtële** (onoverg.; kówtëlde, h. gëkówtëld) [D. (Mnd.) *küten* (ruilen)], tówse; ruilen, oneerlijke ruilhandel bedrijven: *kówtële geit t'r mindër ieërlík aan tów es tówse; in Awwëneik gëbrujke ze gemékkelíkker 't woeërd kówtëlën es tówse; minse di-j dèk kówtële, zeen sjachëraers di-j de luj 't geld(sj) ówt de male kloppe mèt (doeër) ze te bësji-jte (bëtóppe)*.
- kówtëvildër** (m.; -s; -ke) [kwajongenstaal; zeer sterk veroud.; van Barg. 'koutje' (klein mes) uit het Fr. 'couteau' + 'vildër' (van 'villen' = van het vel ontdoen)], klein mes om te villen: *es wieë vreugër 'ne kni-jn in de ströp hawwe, hóngë we h'm aan 'nën tak, pakdën ooze kówtëvildër, snaeje de kni-jn róntëlóm de gëvrichtër 't vel doeër en vildën h'm (trokken h'm 't vel aaf)*.
- kówts** (v.; -e; kujtske) [sterk veroud.], **1** bed, slaapplaats, bedstede: *dae slaopkop kan smörgës neet ówt z'n kówts*; **2** [Hd. *Kauz*], steenuil, boomuil: *ómdët sómmigge ujle 'kówts këwie' roope, neume we di-j kówtse*; **3** [Eng. *couch*], hazenleger: *'nën haas dae in z'n kówts ligk, zujs-te neet ligke*; **4** kuil in matras: *es de mëtras vërslieëtën is, kump t'r in 't middën 'n kówts in en dén ligks-tën in de kówts (kówl)*.
- kówwëstrónt** (m.; g. mv.; -struntsje), koeienstront, koeiendrek: *de beur vuuërt élke mörge dri-j krówkarre kówwëstrónt ówt de stal*.
- kówwëvlaaj** (v.; -; -vlaetsje) [Hd. *Kuhfladen*], koeienvlaai: *waat 'n ków op ein plaats luuët vallën es ze häöre start opstik, is 'n kówwëvlaaj; trieëj neet in de kówwëvlaaj*.
- kraag** (m.; kraeg; kraegske) [Mnl. *craech*, *crage*, Hd. *Kragen*], **1** kraag: *Michiel haef 'ne sjikke vloere kraag op z'ne paltóo* **2** schuimlaag (op beer): *de kraag op 'n pint beer mótt tösse de dri-j en de vi-jf séntemaetër zeen*; **3 (uitdr.)** 't zówplépken

- haef weer e stök in z'ne kraag*, is dronken.
- kraan** (m.; -e; kraenke), **1** [Mnl. *crane, craen*, D. (reg.) *Kran*], water-, gas- of vatkraan: *ʔ kraenke van de watërleijing dreije wieë tów es wieë op vëkansie goeën*; **2** [Hd. *Kran*], (hij)s kraan: *mèt 'ne kraan wuuëren alle bówmattërjaolën op hun plaats gëbrach*.
- krabbër** (m.; -s; -ke), **1** schrapijzer: *ein van de vööl soeërte krabbërs is ʔ krabbërke vuur i-js van de rówte te sjrabbe*; **2** achterblijver, knoeier: *in élke klas höbs-te gooj lieërlingën en d'n dëkstën ti-jd ouch e paar krabbërs*; **3** scheertuig: *sjieërt gieë uch mèt de sjaars (scheermes), mèt ʔ sjieërmësjj-jnkën (elektrisch scheerapparaat) of mèt 'ne krabbër (schraper, baardkrabber)?*
- krabbieja** (m.; -s; -ke), **1** **krabbieja (soort karamel) werd verkocht op de jaarmarkt**: *'Krabbieja waas de naam van e soeërt slók daes-tën oppe Mëzeikër jaormért, vuural tösse WO I en WO II (het interbellum) kos kri-jgën aan 'ne kraom woe ze allein mer krabbieja vërkochte. In krabbieja zoeët o.a. gëkoeëkde sókkër. Krabbieja waas greun of brówn van kleur en kos deene tieëge d'n hoos. De neegër of de Marrokkaan dae krabbieja vërkoch, waerdën ouch krabbieja gëneump, ómdët-ër d'n hieëlën ti-jd 'krabbieja, lékka, lékka' reupde (rieëp)'*; **3** scheldwoord: *vraemdëlingën ówt Affrieka neum(d)e we ouch waal ins 'krabbiejaas'*.
- krach** (v.; -te; g. dim.) [Mnl. *cracht, craft*, Hd. *Kraft*], **1** lichaamskracht: *Lei haef zoevöl krach det-ër 'ne boum ówt de grónd zou kónne ri-jte*; **2** geesteskracht: *nao ʔ vërlujs van z'n vrouw haw Baer nimmieë de krach vuur zich bi-jein te rape (om moed te vatten)*; **3 (uitdr.)** *hae kènde z'n krach neet, hij had een enorme kracht; hae paktën ʔ op z'n krach, hij voelde zich beledigd*.
- kradzjël** (m.; -e; -krédzjelke) [sterk veroud.], **1** vies, onbruikbaar of lelijk ding: *gieëf di-j kradzjële mer mèt de vówniskar [vroeger 'assëkar'] mèt*; **2** [D. (Rijnl.) *Krabbes*], onverzorgd kind: *di-j straotjung (straotbrakke, straotluipërs, sjavvane) zeen kradzjële van kënjër*.
- kraem** (m.; -e en -s; -ke), **1** [Belg. Fr. *crème*], ijsje [Hd. *Eis*]: *es de kraemkar kump, koup iech vuur ós allëmaol 'ne kraem*; **2** [Eng. *cream*], huidcrème [Hd. *Hautcreme*], (m.b.t. een cosmetisch smeersel) huidcrème: *höbs-tën al gëzieën waat di-j sjminkdoeës vuur 'n laog kraem op häör gëzich haef gësmieërd (gëzat)?*; **3 (uitdr.)** *de's 'ne kraem van 'n vrouw, een prachtvrouw; de's 'ne kraem van 'ne jóng, een toffe jongen*.
- kraemëri-j** (v.; -je; -ke), ijssalon [Hd. *Eissalon*]: *op de gëmaak e kraemkën ieëtën in 'n kraemëri-j, det is zalig*.
- kraemglas** (m.; g. mv.; -glëske) [Fr. *crème glacée*], ijs: *'ne kraem tösse keukskës, in 'n tujtsjën of in 'n koep neume we 'ne kraemglas (kraemëlglas)*.
- kraemtujtsje** (o.; -s; -) [Hd. *Eistüte*], ijshoorntje: *e kraemtujtsjën is gëwuuën 'n opgërold kraemkeukske*.
- kraenkëswatër** (o.; g. mv.; -wieëtërke), leidingwater [Hd. *Leitungswasser*], kraan(tjes)water: *ʔ kraenkëswatër det aan de Maaskant ówt de kraan kump, wuuërt in Ejsdën (Eisden, Maasmechelen) opgëpómp*.
- kraf** (v.; -fe; kréfke) [Sp. *garrafa*, Fr. *carafe*, Hd. *Karaffe*], karaf: *oppe taofël stóngën 'n kraf watër en 'n kraf wi-jn; 'n kraf vuur wi-jn in te doen is 'n wi-jnkraf*.
- krak** (v.; kragke; krëkske) [Kil. *kraecke*, D. (Rijnl.) *Kracke*], **1** oud, versleten voorwerp:

*iech loeëg in pan mèt di-j krak van 'nën ottoo; 2 oud dier: di-j krak van 'nën hónd kan békans nimmieë loupe; 3 oude mens: 't is waal 'n aw krak, mer ze luuës waal nog eedër wieëk tweeë dikke beuk; 4 slimmerik, bolleboos, uitbinker: vuur zoe 'nën ieërste pri-*js* te hoeële, mós-te toch nogal 'n krak zeen.*

krakkëlee (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *porcelaine craquelée*, Hd. *Craquelé*], **1** craquelé, porselein of glas met haarscheurtjes: *de vaas van krakkëlee glitsde miech ówt m'n han en voeël (vieël) in dówzënd grujzëlémènte; 2* asfalt met scheurtjes: *zeen sjuuërkës in de makkëdam en höbs-te dus van dae krakkëlee, dén wieëre di-j mèt ta(a)r tówgëmaak.*

krakkieël (o.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *querella* (strijd), Vnnl. *cra(c)keel* (twist), Fr. *querel(le)*, Hd. *Krakeel*], krakeel, gekijf, herrie, ruzie: *es-te di-j rujzingmieëkërs tēkieër huuërs goeën mèt hun krakkieël, dén dēns-te toch: 'Waat is det vuur kērkēsneš?'*

kral (m.; -le; krélke) [Hd. *Kral*], **1** kraal: *de kralle van de koljee blinkēn in de zón; 2* bolletje: *de kralle van m'ne nostēr zeen glaad van 't bieëje; 3 (uitdr.) det maesjēn haef ouge wi-j kralle* (kraalogen).

kramp (m.; -e en kremp; krémpke), **1** [Mnl. *crampe*, Fr. *crampe*, Eng. *cramp*, Hd. *Krampus*], spierkramp: *tón m'ne kammëraod in 't zwōmbad krampe kraeg, hōb iech h'm aan de kant gētrokke; krapnēn in de derm; spieër- en maagkrampe; 2* (m.; krem en kramme; krémke) [Mnl. *crame*, *cram(me)*; 1703 *een paer braceletten met gouden krepmpkes* aan Caeters 586, Eng. *cramp*, Hd. *Krampe*], kram, klemhaak(je): *pinnēkēsdraod houwe we mèt krem vas op weipäöl; wieë hōbbēn e laetsje* (AN laatje) *mèt krémkes en uigskēs; 3* verwensing: *iech*

wou des-te de kramp kraegs.

kramsjeete (o.; g. mv.; g. dim.), krépke sjeete; ijzerspel: *mēnieër Richard Latour rappēleert zich nog good wi-j dēr in z'ne jōngēn ti-jd mèt angēr kramsjeetērs* (beoefenaars van het ijzerspel) *oppe wal ging kramsjeete.* Zie: *krépke sjeete.*

krank (m.; -ër; -ste) [Mnl. *cranc* (ellendig), Hd. *krank*], **1** ziek: *bēs-te krank (neet te gooj), dén kōns-tēn 't bēste d'n doktoeër laote kōmme; es-te krank bēs en mèt get op d'n knuuëk zits, hōbs-te lichēlik geine mel mieë* (laat je je wellicht niet meer horen); *minse di-j 'ne bróbbēl hōbbēn of di-j zweiptēteekēs of pupsēn in de ougēn hōbbe, mankeere mer 'n sjaeligheid, mer minse di-j ri-jjēre van de kors, spits ki-jke, van hun stékskēn of van hunne sus valle (goeën), zeen sērjeus krank; hōbs-te de krieēmēr in de rōk, dén vērgeis-te van de pi-jn, mer es-te neerstein hōbs, dén bēs-tēn al te lichēlik zoe krank des-te gei knépken of gein klitse wieërd bēs; minse di-j doeëdkrank zeen, hōbbe geinēn uuvērsjoeët* (hebben niets te missen) *en ki-jke mer smaal; 2 (uitdr.) wieë zeen zoe krank es 'nën hōnd, erg ziek; de 's vuur krank van te wuuëre, niet om aan te horen, om over je toeren te geraken; es wieë krank 'veere', dén hōbbe we e breekte van d'n doktoeër vuur bi-j ós te bli-jve; wieë hōbbēn ós krank gēlache, hard gelachen; 3 'krank veere' is rust nemen bij een ziekte: 'In Mēzeik veere ze allēs, zelfs es ze krank zeen* ['vieren' komt van chr. Lat. *feriari* (uitrusten) n.a.v. de '*feriae* = feestdagen'; Mnl. *vieren* (rust nemen, vakantie houden); vgl. *Feierabend* (rust na de werktijd); *krank veere = rust nemen n.a.v. ziekte.*']; **4 oud Maaseiker versje:** '*Haasje, haasje, waat bēs tiech krank, des tiech neet mieë huppēle kans. Haasje, haasje, haasje!*'

krank (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Kranke(r)*],

- zieke: *wieë hōbbe bi-j ós 'ne kranke; de kranke veult zich al get bieëtër en is de kómmēnde wieëk lichēlik gēsjaappeerd.*
- krankheid** (v.; -heede; g. dim.) [Hd. *Krankheit*], zeeke, krēngde (zie ald.).
- kraol** (m.; -e; kräölke) [veroud.; Lat. *choralis* (wie bij het koor hoort), Mnl. *corael, craal* (koozanger), Fr. *choral* (koozongen), Fr. (Waa)ls *coral* (koozongen), D. (Keuls) *Krol*], **1** mèsdeenër; misdienaar [Hd. *Messdiener*]: *mèsdeenërs neumde ze vreugër ouch waal ins 'kraole;* **2** koozanger: *iech bèn nog kraol* (nu: 'zēnger') *gēwaes in de Tóngērse bazzēliek.*
- kraom, I** (m.; -e; kräömke) [Mnl. *crāme* (zeildoek)], **1** kraam: *kirmiskraome, sjeetkraomēn en frittēkraome, 't zeen allēmaol kraome woe get te doon is of get te koup is;* **2** [Hd. *Kram*], rómplómp; rotzooi, santenkraam, boel, prullen, kraam, rommel: *iech bèn d'n hieële kraom (kóts)meug;* **II** (v.; -e; kräömke) [veroud.; 1760 Prinsen 'n wasch *craeme*], mand, korf: 'n *kraom is 'n groeëte, platte manj.*
- krap, 1** (bn.; -për; -ste) en (bw.): kremp; eng: *dī-j botte zeen te krap; es-te krap bi-j kas zits, hōbs-te bēkans gei geld(sj);* **2** nauwelijks: *iech bèn krap tówgēkómme mèt dī-j 100 euroo;* **3** hard (gebakken): *hōbt gieë 't spek gaer krap gēbroeëje (gēbakke)?; krépkes zeen krap gēbroeëje.*
- krappēleus** (bn.; krappēleuzër; -te) [Fr. *crapuleux*], gēmein; laag, gemeen, schofterig: *zoe 'ne krappēleuze mins hoof hi-j neet mieë bēnne te kómme, want det is ech 'ne laege pētroeën* (gemene kerel).
- krappuul** (o.; g. mv.; -ke) [me. Lat. *crapulatus* (dronken), Fr. *crapule*, Hd. *Krapüle*], bóch, rabzjoelie, krēpuul; **1** crapuul, janhagel, gespuis: *waat vuur krappuul haef hi-j allēs gēpik?;* **2** smeerlap, schoft, schoelje, schurk: *det mēnken is nog neet druuëg achtër z'n oeëre, mer 't is nōw al e krappuulke, woes-te niks goods van kóns vērachte.*
- krats** (v.; -e; krétske) [Hd. *Kratz*], sjar, sjram (zie ald.).
- kratse** (overg.; kratsde, h. gēkrats) [Mnl. *cratsen* (krabben), Hd. *kratzen*], krabben, krassen, schrammen, jeuken: (**uitdr.**) *dae haef nog geine nagēl vuur aan z'n kónt te kratse, hij is zeer arm; de mós tiech neet kratse woes-te geine juuëk hōbs, je hoeft je niet druk te maken over eventualiteiten.*
- krawake** (onoverg.; krawaakde, h. gēkrawaak) [D. (Nd.) *kranewaken* (waken als een kraanvogel), D. (Rijnl.) *krawacken*], slecht slapen, wakker liggen: *es-te snachs hōbs ligke krawake, bès-te sangērēndaags geine mins; krawake zou te makēn hōbbe mèt de kroeēnēkrane, di-j alti-jd bēzunjër good oplètte (oppasse) det niks gēbūuërt (sjeif geit) en daovuur zelfs e paar kroeēnēkranēn op wach zèttēn es ze örgēs aan 't foerazjeere zeen.*
- Krawwēlsbos, het; het Krauwelsbos:** **1** stuk grond: 't *Krawwēlsbos is 'ne lap grónd in Héppenaert, dae we nōw Krejjebosbaemd neumē.*; **2** boerderij: 'Nuchēlēn en *Krawwēlsbos* (Crauwelsbosch) *zeen twee groeëte boordēri-jjēn in 't Héppervēld(sj).*
- kréchtig** (bn.; -gēr; -ste) [Mnl. *crechtich, craftich, cractich*, Hd. *kräftig*], **1** krachtig: *Fóns is 'ne kréchtigge mins, dae diech mèt eine vingēr van de grónd hōf;* **2** voedzaam: *hoondērēsop is e kréchtig sōpke.*
- krēdi-jt** (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *crédit*, Eng. *credit*, Hd. *Kredit*], **1** krediet: *waat we op krēdi-jt koupe, mótte we aafbētale;* **2**

(**uitdr.**) *dae mins haef alle kanse verpés en daovuur kri-jg dae van neemés nog krédi-jt, geeft niemand hem nog kansen.*

krej (m.; -je; -ke) [van 'krejje'; Mnl. *cra(e)ye*, *creye*, Eng. *crow*, Hd. *Krähe*], **1** kraai, roek: *kènjër krejje dèk van plèzeer en hane krejje vuur zich get aan te stèlle, mer es krejje zich laotèn huuèrèn is 't zjus (es) of ze hieël heis zeen en e sjrieëvënd gëluid make (krassen), en waal wille mer neet kónne krejje; pëtri-jzèn roope, mer fëzante krejje; krejje roope 'kraa, kraa' en daovuur neume we ze 'krejje' (zie ook: *zaodkrej*); e kènmèrk van de krej is det-ër van karraktaer neet sjów en hieël vrech (brutaal) is; **2** (samenst.) *krejjenèstër stoeën d'n dèkstèn ti-jd in de tóppe van kannèdaas, mer sómmigge sjoëjèrs, sloeërèn en slónzèn höbbèn e kréjjenès op hunne kop* (hebben een warrig kapsel); **3** (afl.) *krejéchtigge vuuëgël wi-j de aestër neume we krejéchtigge; **4** (uitdr.) dae sjërpen haef örgés 'ne krej op 'nèn eik zitte (heeft een liaison); 'ne vlegènde krej vunk (haef) alti-jd mieë es 'ne zittènde, iemand met ondernemingszin stelt het financieel beter (heeft meer succes) dan iemand die een afwachtende houding aanneemt; d'n eine krej pik d'n angère gein oug ówt, ze nemen het voor mekaar op (zullen mekaar niet benadelen of verraden), ook al kunnen ze het schijnbaar niet zo best met elkaar vinden [etym.: hoewel kraaien haast permanent ruzie hebben met mekaar, leven ze toch in grote zwermen en verdedigen ze mekaar bij gevaar]; **5** kraaien op de Maaseiker Markt: 'Krejje di-j uuvërdaág mèt waal e paar hóndèrd oppe véljer in de róntélóm van Mèzeik hunne kos goeën zeuke, vèngèn 't përsi-js (prësi-js) nuuëdig saovës vuuërdét ze nao hun slaopplaats goeën, nog ins éffen oppe Mert naer te stri-jke vuur dao de minse get te ambèteere.'**

krejje, 1 (onoverg.; krejde, h. gëkrejd) [Mnl.

crayen, Eng. *to crow*, Hd. *krähen*], kraaien: *es d'n haan gëkrejd haef, stuit Zjef op, want det is 'ne vreuge voeëgël; **2** (fig.) kreetjes produceren: de kleine krejde van plèzeer, liet zijn tevredenheid duidelijk blijken.*

krejjeklawwe (mv.), (kruipende) boterbloem: *krejjeklawwe zeen boeëtërbloome woe 't blaad get van ewég haef van de poeët van 'ne krej of 'nèn haan, ómdét det blaad deep is ingèsnieëje.*

krejjepoeët, (m.; -e en -puuët (puuëj); -puuëtsje) [Bij de meervoudsvorming van determinatieve composita, samenstellingen dus waarin het tweede lid door het eerste nader bepaald wordt, doen zich drie mogelijkheden voor: **1** Heeft het eerste deel van een determinatief compositum als het op zichzelf voorkomt een onregelmatig meervoud, terwijl het tweede lid buiten de samenstelling (als zelfstandig woord dus) een gewone meervoudsvorming heeft, dan krijgt het determinatief compositum de gewone meervoudsvorming: *bookwinkël* → *bookwinkëls*, *vloeëjèkkuëning* → *vloeëjèkkuëninge*, *lówzèstreek* → *lówzèstreeke*; Let op: de tussenletter 'ë' in de laatste twee voorbeelden is een verbindings-ë en geen meervouds-ë; **2** In de meervouden van een bepaald aantal determinatieve composita krijgt het tweede lid de onregelmatige meervoudsvorm, terwijl het eerste lid onveranderd blijft: *knapkook* → *knapkeuk*, *klómpvoot* → *klómpveut*, *dóndërslaäg* → *dóndërslaeg*, *waakhónd* → *waakhunj*; Let op: het eerste lid hoeft geen substantief te zijn; **3** In de meervoudsvorm van een bepaald aantal determinatieve composita kun je m.b.t. het tweede lid kiezen tussen de gewone en de onregelmatige meervoudsvorming, terwijl het eerste lid onveranderd blijft. Dit soort gevallen komt in ons Maaseikers het meest voor: *vleerbol* → *vleerböl* en *vleerbolle*,

dénnetak → *dénneték* en *dénnetakke*, *krej(j)ëpoeët* → *krej(j)ëpuuët* en *krej(j)ëpoeëte*; Let op: de tussenletter ‘ë’ in het laatste voorbeeld is een verbindings-ë en geen meervouds-ë. De tussenletters ‘nen’ in ‘dénnetak’ zijn eveneens verbindingsletters; Mnl. *cra(e)ye* (Hd. *Krähe*) + Mnl. *pote* (Hd. *Pfote*), **1** [Hd. *Krähenfuß* (meestal mv.)], kraaienpoot: *krejjëklawwe* (zie ald.) *zeen krówpënde boeëtërbloome, mer krejjëpoeëte zeen de puuët (poeëte) van einën of mieë krejje*; **2** viertandspijker: **smokkelaars gooiden viertandspijkers op de weg**: ‘*Es de këmi-jze vreugër achtër de smókkëlaers in hun mèt zwaor i-jzère plate koeëgëlvri-j gëmaakde ottoos aan zoeëte, dén goeëjde di-j hatëlikke rotzékskes ónverhuids (onverhoeds) van di-j doeëjëlikke krejjëpuuët (krejjepoeëtën) ówt hunnën dikke bak en stónge di-j doewane éffekes latër hieël vëraltëreerd (onthutst) en mèt platte benj langs de wieëg.*’; **3** [in de diminutiefvorm is de bovenstaande regel niet van toepassing; Eng. *crow’s feet*, Hd. *Krähenfüße* (alleen mv.)] kraaienpootjes (mv.): *es de hane krejje, geit ‘t waer drejje, mer uuvër di-j krejjëpuuëtsjës rónnd eur ouge, kónt gieë allein mer përlëjje.*[De auteur diepte de regel uit n.a.v. een hint van Jaak GEELLEN; deze regel werd aldus voor het eerst geformuleerd.]

kek (bw.) [Fr. en Eng. *correct*], **1** juist, goed: *es-tën op e rieë sjuts, mós-te kek sjeete, want es det rieëkën allein mer gëraak is, geit ‘t aafzeen (pijn lijden)*; **2** precies: *waas-te dao zëgks, is kek hetzëlfde es waat iech zëgk, diech bès kek d’n ma, jij lijkt sprekend op je moeder*; **3 (uitdr.)** *det is het kek, dat is het nu net (dat is het juist).*

krélkespis (m.; g. mv.; g. dim.); **1** stranguria, strangurie: *es de slówtspieër van de blaos neet tēgooj tówgeit (slut), höbs-te de krélkespis*; **2 (uitdr.)** *van dae zeivër kri-jg*

iech de krélkespis, daarvan word ik niet goed (zenuwachtig); dat is hoogst vervelend.

kremp (bw.) [van *krimpen*], krap (zie ald. 1ste bet.).

krèng (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Lat. *crinus* ((hoofd)haar), Fr. *crin* (paardenhaar), D. (Rijnl.) *Krinn*], krin [uitspr. als in het Fr. ‘*crin*’]; paardenhaar: *van krèng make ze e waefsël woe ze mètrasse van make; krèng wuuërt ouch gëbruik vuur huidkössës of huidpölme (peluwen) mèt op te vólle; ‘t óngërënj van ‘n snaor (hengelsnoer), ouch waal ‘silk’ gëneump, waas vreugër gëmaak van krèng*; **2** [Fr. *crin végétal*], zee gras: *huidpölme (hoofdkussens) waerde vreugër gëvöld mèt krèng.*

kréng (v.; -e; -ske), spënaol (zie ald.).

kréngde (v.; -s; g. dim.) [Mnl. *cranc* (ellendig)], zeekde, krankheid; ziekte: *dao zeen óngëvieër tieëndówzënd kréngdes; kankër is ‘n lillikke kréngde; Keet haef ‘n smieërigge kréngden op häör li-jf (óngër de lënje); dao is ‘n kréngden óngër de minse.*

krènke (zich), I (overg.; krènkde, h. gëkrènk) [Mnl. *crenken*, Hd. *kränken*], beledigen, grieven, krenken, kwetsen: *dae jénsër haef miech deep gëkrènk*; **2** (wederk.; krènkde zich, h. zich gëkrènk) [Hd. *sich kränken*], **1** zich verongelijkt (gekwetst, gekrenkt) voelen: *es ‘ne mins ze gëdach zaet, hoofs-te diech neet te krènkën (gëkrènk te veulën) en al zieëkër neet es ‘t waor is waat-ër zaet*; **2** boos worden: *pas op det iech miech neet krènk, want angërs maak iech huidvleis (kipkap) van diech.*

krénelik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *kränklich*], ziekelijk, kwijnend, sukkelend, ziekachtig: *dae mins is al z’n hieël lieëve krénelik, want dae is noeëts ech gëzönd gëwaes.*

krènt (v.; -e; -sje), **1** gierige vrouw: *de hōbs minse di-j 't geld(sj) laote rolle, mer de hōbs ouch van di-j értentèllërs en krènte di-j e knépken in twieëje bi-jte*; **2** (**uitdr.**) *hōbs-tën aan de krènte gèzieëte?*, wordt gezegd tegen iemand die zweren rond de mond heeft.

krèp (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *crêpe*, Eng. *crepe*, Hd. *Crêpe* en *Krepp*], **1** krip, rouwfloers, crêpe, floers: *krèp is dun stóf det (sóms) doeërsji-jnënd is; vrouwluj hōbbe waal ins e kleid van krèp (e krèppe kleid) aan; békënd is krèp ówt Sjiena* [Fr. *crêpe de Chine*, Hd. *Kreppseide* (kripzijde)]; **2** (schoenzool van) natuurrubber: *pas op es-te bówtë geis mèt dae krèp óngër d'n sjoon, want mèt det naat waer kóns-te gemékkelik ówtiltse*; **3** [Hd. *Krepppapier*], krèppépeer; crêpepapier: *Lea haef mèt gèploëjje krèp ruuëskës gëmaak, want det parreert sjoëën in häör eetëlaasj (ittëlaasj).*

krèpie (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *crépi*], **1** pleisterkalk: *vuur krèpie oppe moóre te zèttën hōbs-te gips in pójjërvörm vandoon, krèpie dus*; **2** pleisterlaag: *ieërs zètte we 'n rów laog kalk oppe moórën en de plëfōng en dén kump dao e läögske krèpie uuvër.*

krépke (o.; -s; -) [Mnl. *crappe* (gebraden vlees), D. (Keuls) *Krappcher* (mv.), D. (Rijnl.) *Krappche*], **1** kaantje: *e stökske krap gëbroeëje spek is e krépke*; **2** hard gebakken broodkorstje: *broeëdkuuërsjës di-j we krap bakke, zeen krépkes di-j we in de értesop doon*; **3** krab, schrab: **schoolkinderen kregen vroeger 'krépkes'**: *'Vuur de kënjër te vaksieneere tieëge de pókke, kraege ze 'n spuit (pokkenprik), mer vuur te ki-jkën of ze mësjujn al in kóntak woeëre gëwaes mèt eemës dae de tieëring haw, kraege ze ieërs krépkes woe d'n doktoeër mèt 'n dröppël'tèllërke de vërzwaakde t.b.c.-bakterie in loeët loupe.'*

krépke sjeete (o.; g. mv.; g. dim.) [oud volksspel; 'krépke' is diminutief van 'krab' (van 'krabben'), hier met de betekenis 'de vingers of voeten over de grond trekken (zodat een lijn in de aarde achterblijft)'], **1** (m.b.t. de variant op 'muntjes gooien' of 'muntwerpen') kramschieten: *van m'ne pa huuërdën iech det-ër, es-tër in z'ne jóngën ti-jd – nog vuuër d'n twieëdën oeërlog (WO II) waas det – waas goeën krépke sjeete, dèk trökkwoeëm mèt 'n maal vol fréngskes en sóms zelfs mèt waal vi-jf frang*; **2** **hoe verliep 'krépke sjeete'?** *'De troks 'n streep in de grónd. Waem aan 't spel mètdieëg, goeëjje vanop 'ne zieëkerën afstand mèt gëld(sj)stökskës nao di-j streep tów. Waem 't kor(t)ste bi-j goeëjje, haw gëwónnën en koeës dén krujs of munt. Hae pakde dén allës bi-jein, rammëlde d'r ins mèt in z'n twieë han, goeëjje 't geld(sj) ómhoeëg en raapde z'n kääs – krujs of munt dus – trówt. Ouch alle geld(sj) det bówtë de lèngde van de streep waas gëvalle, waas vuur häöm. Det geld(sj) hètde '(h)oeërówt' [hors route (van de speellijn weg)]. De waerde van de geld(sj)stökskës woemèt waerde gëgoeëjje, waas op vuuërhand aafgësproeëkën en kos oploupe tot vi-jf frang, 'ne bëlga dus. Ómdét eedërein op z'nën teur späölde, waas 't dén d'n twieëde spuuëlër, enz. z'nën teur vuur te goeëje, nëteurlik volgës hetzëlfde sistaem.'* (Bron: LATOUR, Richard)

krépkesaws (v.; -sawze; -sejske), kaantjessaus: *eedërein kènt unnësaws en vleissaws, mer in krépkesaws zittën unnën en vleis, want spek is nëteurlik ouch vleis; in krépkesaws kónne we ouch ieërpële doon; krépkesaws is 'n gëbóngge azzi-jnsaws mèt krépkes.*

krèppépeer (o.; g. mv.; -ke.), krèp (zie ald. 3de bet.).

krèpsjoon [sleeptoon] (m.; id.; -sjeunke) [Hd.

- Kreppschuh*], spéksjoon; crêpeschoen(en): *krèpsjoon hōbbe krèpzaole, zaole van krèp* (zie ald. 2de bet.) *du; de zaole van krèpsjoon vèrsli-jte békans neet.*
- krèpuul** (o.; g. mv.; -ke), bóch, rabzjoelie, krappuul (zie ald.).
- krèpzaol** (m.; -zaole; zäölke) [Hd. *Kreppsohle*], spékzaol; crêpezool: *krèpzaolën óngër d'n sjoon goeën hieël lang mèt, want 't doort jaore vuuër dét ze doeër zeen.*
- krèsj** (v.; -e; -ke) [Fr. *crèche*], kinderdagverblijf, crèche: *ómdét vāól awwèrs mèt jóng kènjër allèbei goeën wirke, brēnge ze hun kien(d)sjës uuvërdaäg nao de krèsj.*
- krets** (v.; g. mv.; g. dim.) [D. (Keuls) *Krätz*, Hd. *Krätze* (schurft)], schurft, scabiës: (**uitdr.**) *krets lieërt kratse*, als je wordt geconfronteerd met een probleem, dan zoek je wel naar een oplossing; *kri-jg de krets en korte érmkes*, verwensing.
- krèvat** (v.; -te; krevétsje) [Fr. *cravatte*, Eng. *cravat*, Hd. *Krawatte*], plastrao, kèrvat; **1** stropdas: *nōw de mansluj gein krèvatte mieë ómdoon, gèbrujke wieë di-j vuur de sjoon te pótse (wikse); 2 stropdas komt van de Kroaten: 't Woeëre de Kroo(w)ate (Kroaten) di-j 't iëerstën e soeërt krèvat ómhawwën en daovuur neumde de Franse de Kroo(w)ate 'les Cravates'.*
- krèvattèknoup** (m.; -knuip; -knuipke), dasknoup: *dao zeen mansluj di-j hun hieël lieëvën 'n krèvat ómhōbbe, mer neet weite wi-js-te 'ne krèvattèknoup mós make.*
- krèvattèspang** (v.; -e; -spéngske), dasspeld: *vuur de seer hōbbe (hawwe) sómmigge manskieërëls 'n krèvattèspang op hun krèvat stieëke.*
- krèvèt** (v.; -te; -sje) [Fr. *crevette*], garnaal [Hd. *Garnele*]: *neet allein minse vènge krèvètte lékker, ouch sómmigge vèsse wi-j de baars zeen dao zot op; krèvèttën ówt de Noeërdzieë smakën 't bèstën in 't naojaor.*
- krèzant** (v.; -te; -krezéntsje) [van Gr. 'chrysos' (goud) en 'antheon' (bloem); Fr. *chrysanthème*, Eng. *chrysanthemum*, Hd. *Chrysantheme*], chryasant: *kums-te mèt d'n Allërheiligge de (het) kirkhof op, dén wuuërs-tën eedër jaor opnōw gèpak doeër di-j zieë van krèzante.*
- krib** (v.; -be; -ke), **1** [Mnl. *crebbe, cribbe*, Eng. *crib*, Hd. *Krippe*], kribbe, voederbak: *kuj en paerd hōbbën 'n krib vuur ówt te (vr)ieëte; 2 (uitdr.) zèts-te de vot (kónt) tieëge de krib, dén bès-tën hieël abstënaot (weerspannig, obstinaat, halsstarrig).*
- kribbèbi-jtër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Krippenbeißer*], **1** hongerlijder: *lang gèlieëje meinde we mèt kribbèbi-jtërs hóngërli-jjërs van paerd di-j van d'n hóngër en d'n iëëlénj in de krib baete (bieëte); 2 krittèkastër; vitter, criticaster: kribbèbi-jtërs zeen minse di-j noeëts kóntént zeen en alti-jd get te koekën (stèllën) hōbbe.*
- kribbël** (m.; -s; -ke) [Hd. *Kritzel* (krabbel)], klaw, handteike, poeët; handtekening: *eine kieër des-te d'ne kribbël hōbs gëzat, kóns-te nimmieë trōkkrabbële.*
- kribbële** (onoverg.; kribbélde, h. gèkribbèld) [Mnl. *cribbelen* (afdingen), Hd. *kritzeln*], onverzorgd schrijven, krabbelen, neerkrabbelen: *tón iech ewég mós en gèpreseerd (gehaast) waas, kribbèldën iech vuur m'n vrouw gaw op e pèpeerke det iech éffekes ribbèdëbie waas.*

kribke (o.; -s; -) [Hd. *Krippe*], kerststal, kerstkribbe: *vreugër maakde vööl awwërs mèt hun kënjër e kribke vuur óngër de kieërsboum; in Mëzeik kènt eedërein 't manjèfik kribkën in de Krujshieërekirk.*

krieë (bw.), **1** nauwelijks, amper: *iech vërdeen krieë m'ne kos; hae haw krieë gëzag waat-ër te zëgkën haw of hae waas al de duuër ówt; 2* eng: *m'n bóks is get krieë en m'n sjoon zeen te krap* (onvoldoende ruim).

krieëmër, **1** (m.; -s; -ke) [van 'kraom' (stalletje met koopwaren op de openbare weg); Mnl. *cramer*], marskramer: *'ne krieëmër waas oe(ë)rsprónkëlik 'ne mins dae mèt 'ne körf rónging vuur dao get ówt te vërkoupe; 2* (m.; g. mv.; g. dim.) vërsjoeët, vërsjot; spit, lumbago: *waem (eine dae) de kriëmër in de rök haef, dae löp zoe sjeif es 'n zeekël en vërgeit van de pi-jn.*

kri-jg, **1** (m.; g. mv.; g. dim.), het krijgen, ontvangen: *Zjef is oppe kri-jg ówt, krijgt graag; bès-te van de kri-jg mer neet van de gieëf, dén bès-te 'ne pin* (vrek); *minse di-j van de kri-jg en d'n hób zeen, hób iech neet gaer, want det zeen ónnuuëzëlaers di-j allein aan hun eige dënke; 2* imperatief van 'kri-jge': *kri-jg ówt, bedien u; kri-jg nów de krep*, verwensing.

kri-jge (overg.; kraeg (krieëg), h. gëkrieëge) [Mnl. *crigen* (krijgen), Hd. *kriegen*], **1** krijgen, ontvangen, verkrijgen: *pak waas-te kri-jge kóns; hae kraeg weer z'n gósting* (zijn zin); **2** (uitdr.) *dao kri-jgs-te de krélkespis van, dat werkt je op je zenuwen; dae is neet klein te kri-jge, die geeft nooit op; iech kri-jg tiech nog waal, ik reken nog wel met je af; de kóns miech toch neet kri-jge, uitroep bij het 'krijgertje spelen'; di-j vrouw kos iech neet kri-jge, niet ten huwelijk krijgen; de's nimmieë te kri-jge, niet meer verkrijgbaar; waat kri-jge we nów, wat is*

me dat!; det kri-jgs-te dao vuur niks, krijg je gratis; ze hóbbe zich toch gëkrieëge, zij zijn uiteindelijk toch met mekaar getrouwd; dao kraeg iech miech toch e sërmoeën, een vermanende toespraak; dao hób iech tiech (miech) toch get op me broeëd gëkrieëge, (allerlei) verwijten moeten incasseren; nów kri-jg iech miech get, dat snap ik niet, nu nog mooier!; Mil haw get gëkrieëge, een beroerte gehad; kri-jgs-te det dëk?, wordt gezegd als iemand gek begint te doen; wi-jvööl kri-jgs-te van miech?, hoeveel moet ik betalen?; dao kan iech get van kri-jge, dit bevalt me allerminst; hae haw 'n hawf jaor gëkrieëge, een half jaar hechtenis gekregen; de kat haef jónge gëkrieëge (gëjónk).

kri-jt (o.; g. mv.; -sje), **1** [Mnl. *crijt, crete*, Hd. *Kreide*], krijt: *op 't bord sjri-jf de meistër mèt wit, gieël en roeëd kri-jt; doog (doot) get kri-jt aan d'ne (eure) keu; 2* (uitdr.) *dae kaffeebaas sjri-jf mèt döbbël kri-jt, de kastelein maakt hoge rekeningen; iech staon bi-j diech nog in 't kri-jt, ik moet je nog betalen.*

kri-jtbékske (o.; -s; -) [Hd. *Kreidekasten*], krijtbakje: *es de meistër éffën ëwég is, goeëje de kënjër gaer mèt de stumpkës kri-jt di-j in 't kri-jtbékske ligke.*

kri-jtbuuërstël (m.; -ë en -s; -ke), krijtborstel: *vuur 't bord aaf te vaegën hóbbe we 'ne kri-jtbuuërstël vandoon.*

kri-jte (overg.; kri-jtde, h. gëkri-jt) [Hd. *kreiden, mit Kreide einreiben*], (m.b.t. een keu (biljart)) (in)krijten: *bi-j 't biljare get kri-jt aan de keu doon neume we kri-jte.*

kri-jtwit (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *kreideweiß, kreidebleich*], doodsbлек, lijkwit, krijtwit: *tón de zatërik haw stoeën göbbële, waas ze gëzich kri-jtwit (zoe wit es 'ne kwakkërt óngër z'n pens); de bangësj-jtërd waas*

kri-jtwit (zoe bleik es e li-jk) van de sjrik.

krik (v.; -ke; -ske), **1** [1667 *holt tot cricken gebonden*, Loyens 178; 1706 *cricken*, Caeters], sjans, mutsaard: *vreugër waerde de krikkënoeëve, woe broeëd en vlakjën in waerde gëbakke, gëstoeëk mèt krikke*; **2** [Fr. *cric*], autovijzel: *es de band van oozën ottoo këpot is, dén pakke we de krik en drejje d'n ottoo ómhoeëg (krikke d'n ottoo op) vuur d'r 'n angër raad in te zëtte.*

krikkëbërm (m.; -e; -ke), houtmijt van mutsaards: *van 't gësleund hout, de van de buim aafgëkapde tek dus, bóngde de minse vreugër de dun tékskes bi-jein in krikke, di-j ze vuur te druuëge in 'ne krikkëbërm zatte.*

krikkënoeëve (m.; -s; -uuëvënsje), oven, gestookt met mutsaards: *es de minse vreugër broeëd en vlaat ginge bakke, stoeëkde ze ieërs de krikkënoeëve, dae achtër örgës op 't gëlaeg stóng; es de krikkënoeëve, dae dus mèt krikke gëstoeëk waerde, good werm waas, sjraapde ze de asse drówt en zattën 't broeëd en de vlaat drin.*

krimmëneel, I (m.; -e; -ke) [Lat. *crimen* (misdaad), Fr. *criminel(le)*, Hd. *Kriminelle(r)*], misdadiger: *de meiste minse vënge det krimmëneele neet zwaor gënóg gëstraof wuuëre*; **II 1** (bn.; -ër; -ste) [Fr. *criminel*, Hd. *kriminell*], **a** ergerlijk: *det is 't krimmëneelste waat iech oeëts gëhuuërd hób*; **b** misdadig, crimineel: *van jóngs aaf aan waas dae kieërël al zoe krimmëneel es 'nën échte sjuffël (schurk, misdadiger)*; **2** (bw.), in hinderlijke of ergerlijke mate, crimineel: *Sus is krimmëneel zaat.*

krim (m.; g. mv.; g. dim.), krèng (zie ald.).

kring (m.; -e; -ske) [Mnl. *crinc*, Hd. *Kreis*], kring, ronde, ring: (**uitdr.**) *kringskën (ringskën) óm de maon, det zal waal uuvër*

gaon (goeën!); kringskën (ringskën) óm de zón guuëf watër in de tón, weerspreuk.

Kring Unitas: *'Kring Unitas waas eigëlik 'n maotsjappi-jvuurvraemde (vreemdelingen), waerde zjus vuuër WO I gëstich en haw es spruuëk 'Kuns en Plëzeer'. In 't Frans waas hun spruuëk përtang 'Plaisir et Charité (liefdadigheid)'. De vëreinigging bëstóng nog in 1924. Vuuërzittër waas Theofiel Schouterden.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Kring Unitas, Maaseik Verenigd*, p. 73)

Kring Van Eyck, De; De Kring Van Eyck: *'Op 3 mei 1941 waerde de naam 'Samëwirkënde Vënoeëtsjap De Kattëli-jke Kring' vërangërd in 'Kring Van Eyck'. Ieërste vuuërzittër van 't vënoeëtsjap waas Karel Gessler en aafgëvaerdigd bësturdër waas Tjeu Croonenberghs. Leede van de Raod van Bëstuur woeëre François Heyligers, Karel Spitz en Henri Teelen. Kómmissarisse woeëre dieëke Spitz, kaplaon Fr. Beelen en Henri Van der Donck. Neet mindër es 40 minse woeëre stichtënd lid. Zaal Van Eyck waerdën ingëhóldig bëgin 1935. Mer tón al haw 't patronnaat van Mëzeik z'ne bëstën ti-jd gad. Jeugbëwaeginge woeëre moddërner en de sjoël goeëf ouch mieë kansën op 't gëbeed van sport, kultuur en óntspanning.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Kring Van Eyck, Maaseik Verenigd*, p. 39-40)

Kring, Kaffee De, zie Kaffee 'De Kring'.

Kris, roepnaam voor Christiaan, Christiane, Christine.

Kristëlikke Arbeidërsjeug K.A.J., De; de Kristene Arbeidsjeugd K.A.J.: *'t Waas preestër Jozef Cardijn dae in z'n Brussëlse parrochie is bëgos mèt stujdiekringe vuur jóng, kristëlikke wirkluj. Ówt di-j stujdiekringe greujde nao WO I de*

bëwaeging 'De Jóng Sindiekaliste', woevan de aafdeilingën in 1924 vereinig waerdën in de Landsbónd K.A.J.. Tieëntalle jaore lang haef de K.A.J. gëi-jvërd vuur vörming en gëzón óntspanning vuur de kënjër van de wirkluj.' (Bron: BOONEN, Martin, De Kristene Arbeidsjeugd K.A.J., *Maaseik Verenigd*, p. 41)

Krit, roepnaam voor Chrétien.

krittëkastër (m.; -s; -ke), kribbëbi-jtër (zie ald. 2de bet.).

krittëkeere (onoverg.; krittëkeerde, h. gëkrittëkeerd) [Gr. *kritikos* (beoordelaar), Fr. *critiquer*, Eng. *to criticize*, Hd. *kritisieren*], kritiseren: *Emma is 'n giftigge(kwaaj) spèn, zit gaw op häör paerd en haef alti-jd get te krittëkeere.*

krizzant (v.; -e; krizzéntsje), krëzant (zie ald.).

króddël (v.; -s en -e; kruddëlke) [Mnl. *crode* (pad), Kil. *krodde*, Hd. *Kröte* (pad; klein kind)], kleine, lelijke, dikke vrouw: *Trienèt is zoe ei lank, magër sjarminke, mer häör zöstër is 'n króddël; di-j króddël is allein mer kop en kónt en haef dus allës kort bi-jein.*

kroe(ë)ning (v.; -e; g. dim.) [Fr. *couronnement* (van vorst door de kerk), Eng. *coronation*, Hd. *Krönung*], kroning, intronisatie: *bi-j de kroe(ë)ning van kuuëning Filip woeërën hieël get kuuëningsgëzinde prezént.*

kroëën (v.; -e; kruuënke), **1** [Lat. *corona* (krans), Mnl. *crone* (krans, kroon), Eng. *crown*, Hd. *Krone*], kroon, krans: *zou de kuuëning ouch avëntów z 'n kroëën ins oppe kop zette vuuër de speegël?; 2* rouwkrans [Hd. *Trauerkranz*]: *oppe kirkhof stóngën e paar nówsjieërigge te ki-jke van waem*

di-j kroëënën allëmaol woeëre di-j nao de bëgrieffënis op Kris ze graáf woeëre gëlag.

Kroëene, Die Dri-j; het huis Die Drij Croenen (1628): *'Dit historis hóws, Bosstraot 16, is ein van de sjikste van oos stad. 't Hóws waerde doeër de stadsbrand van 1684 plat gëlag en in 1690 doeër Johannes Leurs trök opgëbówd. In 1899 waerdën 't gëdeiltëlik aafgëbroeëken en vërgroeët doeër Marie Sybille Hubertine Van Oeteren, de weef (weedëvrouw) van Jan Hubert Van Venckenray, dae al in 1887 gëstörve waas. Óngërtösse woeëne veer ginnërasies Van Venckenray in dit hóws.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Het huis Die Drij Croenen, De Maaseikenaar*, 2006, 1, p. 26-28)

kroëënëkraan (m.; -e; -kraenke) [Mnl. *craen*, *crane*, Mnd. *krane*, Eng. *crane*, D. (Rijnl.) *Krunekran(e)*, Hd. *Kranich*], **1** kraan(vogel): *de kroëënëkrane zeen trëkvuuëgël di-j in Noeërd- en Middën-Euroopa breujën en in 't naojaor nao Affrieka trëkke; de kraan dae 'nën aannummër gëbruyk vuur 'n hóws te bówwë, is gëneump nao de lange nek van de kroëënëkraan; kroëënëkranën en zwane brachte t'n ti-jje van de god Wodan de zieële van de gëstörve sëlðaote nao 't Walhalla; 2 **oud Maaseiker liedje**: *'Kroëënëkrane, witte zwane, waem geit mèt nao Èngëland vare? Èngëland is gësloeëte, de shuuëtël is gëbroeëke. Is t'r dén geine smieëd in 't land dae de shuuëtël make kan? Laot doeërgoeën, laot doeërgoeën, dae achtër is, mót bli-jve stoeën (vuuër goëën).'* (Opgetekend door mevr. Frieda VAN WIJCK)*

kroëët (v.; -e; kruuëtsje) [uit Fr. *'carotte'* (wortel); Lat. *carota* (peen), D. (reg.) *Karotte* (rode biet)], biet: *in de kroëëtënti-jd trokke de beure vreugër de kroëëtën ówt, lagte ze allëmaol op ri-jje, stoeëke mèt 'n sjöp de kroëëtëblajër aaf en voeëre de*

kroeëte mèt 'n kar nao de kroeëtékówl.

kroeëtsj (v.; -e; krujtsjke) [Mnl. *crode* (pad), *crote* (dwerg), Kil. *krodde*,] **1** [D. (Rijnl.) *Krötsch* (ziekelijk mens), D. (Keuls) *Krötsch* (ziekelijke vrouw), Hd. *Kröte* (ukkepek, klein kind)], mager, ziekelijk of te klein gebleven persoon: *in plaats van e butsj vruentelik te zeen tieëge di-j kroeëtsj, ki-jke de meiste minsën allein mer e butsj raar nao häör; Pie(ë)rkën is 'n kroeëtsj van e ménke; 2* wormstekige vrucht: *laot di-j aafgëvalle appële mer ligke, want det zeen kroeëtsje; 3* kleine knikker: *'ne kleine marmël neumde (neume) de kënjer ouch 'n kroeëtsj.*

króf (m.; -fe; krufke) [Luikerwaals *croufe*], **1** rug: *es we e kien(d)sjën op ooze rök pakke, dén pakke we 't op ooze króf; 2* bult: (**uitdr.**) *es-te zoegét huuërs, lachs-te diech 'ne króf; 3* **Maaseiker versje:** *'A,B, Bóf. Me vadër haef 'ne króf. Me moodër haef 'n dikke naas. A,B, Bóf.'*

krök (v.; -ke; -ske), **1** [Hd. *Krücke*], wandelkruk, kruk: *ki-jk, Zjef löp op krökke; es de beïn in de gips ligk, mós-tën 'n ti-jdsjën op (mèt) krökke loupe; 2 [Mnl. *crucke*], barkruk: *di-j zówpéchel kan oorën op 'n krök aan d'n toe(ë)g hangën en zitte buize.**

krokkèt (v.; -te; -sje), **1** [Fr. en Eng. *croquette*, Hd. *Krokette*], kroket: *Bërnaar wirkdën in e paar mënijte waal tieën krokkète nao bënne, want dae kan slènje wi-j 'n hundsje; 2* (samenst.) *höbt gieë 't leefste ri-js-, vës-, vleis- of ieërpëlëkrokkète?*

krol, **1** (v.; -le; krölke) [Mnl. *crolle*, *crulle*, D. (reg.) *Krolle*], krul, lok: *de meiste krollëkoppe wuuëre mèt krolle gëboeëre; krolle kóns-te diech make, mer de kóns t'r ouch laote zëtte; 2* (**uitdr.**) *krollën oppe*

kop en gein hummën aan de vot höbbe, wel kuren (grillen, nukken) hebben, maar doodarm zijn.

krolkuuël (m.; g. mv.; -ke) [Mnl. *crul* (krullend)], boerenkool, krulkool: *krolkuuël is eigëlik greun moos* [Hd. *Grünkohl* (boerenkool, groene kool)], *kan 'nën dikke maetër hoeëg wuuëren en haef gëkrolde blajër di-j dónkëlgreun zeen; krolkuuël doon we in hutsëpot (stampot) mèt ieërpëlën en gëraspde kieës; krolkuuël is 'n wënt(sj)ërlëgum woe vööl i-jzër en kalk in zitte; krolkuuël ieëte we ouch es oeëvësjoëëtël mèt puree, gëkap, tëmattesaws en kieës.*

krolle ((on)overg.; krolde, h. en is gëkrold) [D. (reg.) *krollen*], krullen: *Mëttil häör haor krolt (krölt) sjoëën; mèt 'n kroltang krolt Li-jza élke wieëk häör haor.*

krollëkop (m.; -köp en -koppe; -köpke), krullenbol, krullenkop, kroeskop [Hd. *Krauskopf*]: *dae blónte krollëkop haef van jóngs aaf aan z'ne kop vol klein krölkës wi-j de neegër(kë)s det allëmaol höbbe; wët gieë woeróm de engëlkës op sjildëri-jjën allëmaol krollëköpkës zeen?*

krollëmol, **1** (m.; -le; -mölke) [Oud-Fr. *mol* (zacht), D. (Akens) *Kallemool*], appelbol: *in krollëmol zitte bloom, ges, sókkër, mël, boeëtër, zawt en nëteurlik appële; 2* (**uitdr.**) *slaope wi-j 'ne krollëmol, goed slapen.*

kroltang (v.; -e; -téngske), krulijzer: *es de kroltang te heit is, kan d'n haor snurke* (schroeien, een verbrande geur verspreiden).

króm zin (v.; g. mv.; g. dim.), slechte (kwade) luim, kwade stemming: *d'n dëkstën ti-jd haef 'ne mins gooj zin* (is een mens in goede luim), *mer sóms höbbe we ouch al ins króm zin* (zijn we slechtgeluimd) *en dén höbbe we de krómmën in.*

krómme, **1** (m.; id.; g. dim.), kreupele, manke: *Sjèlkèn is mèt e kort beingkèn en mèt 'n oeëpe rökske gëboeërèn en daovuur mót-ër es 'ne krómme doeër 't lieëve*; **2** slechte punten bij het hoogjassen.

krómmeere (overg.; krómmeerde, h. gëkrómmeerd) [Fr. *chromer*, Eng. *to chrome*], verchromen [Hd. *verchromen*]: *'t i-jzere breerke, det we bi-j de smieëd hóbbe laote smaeje, hóbbe we laote krómmeere, want angërs geit 't te rap roste.*

Krómmëkamp, **Wi-jk**; **Wijk**
Krommekamp: *'Óntstangèn is de wirkung van dees wi-jk op de Kuuëningin Astridlaan bi-j Fernand Vandersmissen. Suksés haw de wi-jk in de stoet o.a. mèt 'De dollé Grieten van de Krómmëkamp', 'Het Groeëtësjeurhospëtaal', 'Het nów uuvërdëk zwómabaad', 'De ri-jjènde Jing', 'De Krómmëkamp op Wënt(sj)ërsport' en 'De 900 ówt 1800'. Minse di-j zich in de wirkung van de wi-jk vërdeenstelik hóbbe gëmaak, zeen de al gëneumde Fernand Vandersmissen, Janneke Michiels, Gust Vervoort, Neeke Gielen e.v.a.'* (Bron: GIELEN, René, *Wi-jk Krómmëkamp, De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 122-124)

krómmënak (m.; -ke; -nékske), kromme rug, schouders: *nog alti-jd vërtèlle de kënjër wi-j ze bi-j miech oppe krómmënak zoeëtèn of wi-j ze op m'ne rök paerdsje raeje doeër 't hieël hóws op.*

krómp lache, **zich** (wederk.; lachde zich krómp, haef zich krómp gëlache) [Hd. *sich krumm- und schieflichen*], buitensporig lachen, zich krom lachen: *de höbs minse di-j alti-jd e gëzich hóbbe det zoe lank is es mörge d'n hieëllën daâg* (die ontevreden kijken), *mer de höbs t'r ouch di-j zich mèt de groeëtste sjaeligheid krómp lache.*

krómp, **1** (bn.; krómmër; krómste) [*'krómp'* (met sleптоon) gebruiken we als bn. vóór een zn. in het onz. enk. (*e krómp leijërke*), als bw. (*iech lach miech krómp*) en als gezegde (*de nagël is krómp*), 'króm' (stoottoon) gebruiken we in alle andere gevallen; Mnl. *crom(p)*, *crump*, Hd. *krumm*], krom: *Mëri-jke löp krómp en sjeif van 't maore; dae nagël is krómp; häör vingërs stoeën krómp van de rummëtik*; **2** (**uitdr.**) *es dae mins króm zin haef* (slecht geluimd is), *is-tër neet te geneete; det leijërkën* (laddertje) *is zoe krómp es 'n zeekël; di-j minse mótte zich krómp lëgke* (zuinig leven) *vuur d'r op 't ènj van de maond(sj) te kómme; es wieë van krómmën aas gëbieëre, doon we es of (of wënt) oos naas bloojt; 'es'(s) is 'n króm lëttër.*

krómplicke (onoverg.; loeëg krómp, h. krómpgëlieëge) [Hd. *sich krumm legen*], zuinig leven, kromliggen, zich tekortdoen: *sómmigge minse kónnën 't breid laotën hangën en angëre móttën hun hieël lieëve krómp ligke van d'n èrmood en de mizzeerie.*

krónkël (m.; -s; krunkëlke) [Mnl. *cronkel*, *crunkel*, Hd. *Krümmung*], kronkel, kromte, kromming: (**uitdr.**) *Sti-jn haef 'ne rare krónkël in häör hërses*, zij heeft vreemde ideeën; *Hanna haw 'ne krónkël in de derm*, zij had kolieken.

krónkële (**zich**), **I** (onoverg.; krónkëlde, h. gëkrónkëld), kronkelen: *'t véld(sj)waegske krónkëlt doeër 't Wörfëldërvéld(sj)*; **II** (wederk.; krónkëlde zich, h. zich gëkrónkëld), **1** zich kronkelen: *hae krónkëlde zich wi-j 'ne pieërlënk*; **2** (fig.) *mèt di-j blënjëndërmóntstieëking krónkëldën iech miech van de pi-jn*, had ik ontzettend veel pijn.

krónnëmaetër (m.; -s; -ke) [Fr. *chronomètre*, Eng. *chronometer* (nauwkeurig uurwerk),

- Hd. *Chronometer*], chronometer: *de krónnëmaetër goeëf aan det Kas ein hõndërdste van 'n sëkon hëller haw gëloupën es Jab.*
- krónni-jk** (v.; -e; -ske) [Lat. *chronica*, Gr. *chronika*, Mnl. *cronike*, Fr. *chronique*, Eng. *chronicle*, Hd. *Chronik*], kroniek, jaarboek: *waat in Mëzeik oeëts gëbuuërd is, stuit vuur e stök bësrieëvën in de krónni-jkën en vuur e stök(skën) in deeze lieësdiksjeënaer.*
- kroonsël** (v.; -e; -ke) [Kil. *kroeselbesie*, D. (Rijnl.) *Krünschel*, D. (Keuls) *Krönzel*, Hd. *Kräuselbeere*], stekelbes, kruisbes: *in d'n hoeëf hõbbe wieë e stök of vi-jf kroonsëlëstrujk stoeën, woe gënóg kroonsëlën aankómme vuur d'r vuur e jaor zjëlei van te make.*
- kroonsëlëvlaaj** (v.; -e; -vlaetsje), kruisbessentaart: *in ooze krikkënoeëve bakde wieë vreugër kadzjën- en knubbëlkësvlaaj en ouch aofte-, ri-jstën- en kroonsëlëvlaaj.*
- krop** (m.; -pe; kröpke), **1** [Mnl. *croppe*, Hd. *Kopf*] (m.b.t. slapplanten), krop: *soeëmers make wieë saovës 'n kaw sjoeëtël mèt get kawwe vës en e kröpke slaaj; 2* [Hd. *Kropf*], krop (gezwel), kropziekte, struma: *minse di-j de krop hõbbe, zitte mèt 'n vërgroeëting van de sjildkleer; 3 (uitdr.) bës-te doeër get gëpak of hõbs-te vööl sjrik vuur get, dën hõbs-te 'ne krop in de kael, een benauwd gevoel in de keel.*
- króp** (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *croup*, Hd. *Krupp*], kroep: *e kënd(sj) det de (valse) króp haef, mót hel hoostën en kri-jg békans gein loch; waat awwërs weite, is det ze, es de kleine de króp haef, d'n doesj mótte laote loupën en 't kënd(sj) de (z)wasëm (mótte) laotën inaoesëme.*
- krosjteere** (overg.; krosjteerde, h. gëkrosjteerd) [Fr. *faire du crochet*, Belg. Fr. *crocheter*, Eng. *to crochet* (haken)], haken: *vuur 'n spreij te krosjteere mós-te vööl góosting, vri-jjën ti-jd en gëdöld(sj) (gëduild(sj)) hõbbe.*
- krosjteernao(lj)** (v.; -e; -näöl(d)sje) [Fr. *crochet*, Eng. *crochet hook*], haaknaald, haakpen: *'n krosjteernao(lj) is 'nën i-jzërën of 'ne plëstikke pin woe vanóngër 'n häökskën aan zit, bómma, di-j vanallës krosjteert vuur de kleinkënjër, haef 'n hieël kórfke krosjteernao(lj)je, stopnao(lj)ën en striknao(lj)je.*
- krówd** (o.; krujje(r) en gëkrujje; krujdsje) [Hd. *Kraut*], kruid(en): *e paar soeërte krujje(r) (gëkrujje) zeen: vrattë-, Sint-Jans- en boeënkrówd [rattekrówt (met -t) = giftigge witte pójjër]; bëvuurbeeld in pieëpërkook of krujje(r); in de krujje(r) kouw iech krujje(r) woe iech krujjesop en krujje(r) van maak.*
- krówdkook** (m.; -keuk; -keukske) [D. (Rijnl.) *Krautkuchen*], kruidkook: *'ne krówdkook is 'ne pannëkook mèt vööl sökkëreiblaedsjës (sjikkorei = pisse(bloem), paardenbloem) en reinëvaar (boerenwormkruid).*
- krówdwösj** (m.; -e; -ke) [wèsj < Mnl. *wisch* (strobos), Hd. *Wisch* (bosje)], **1** gewijde bos kruiden: *in krówdwösj zitte krujje(r) wi-j Sint-Janskrówd en reinëvaar (boerëwormkrówd); 2 een gewijde bos kruiden tegen bliksemingslag: 'De krówdwösj waerde vreugër de 15dën oggustus in de kirk gëwi-jd en waerde dën opgëhangën in de kamër, want dae besjërmd de minse – zoe meinde ze – tieë(n)ge vanallës en nog get, mer sërtów tieë(n)ge bliksemingslaag. Es 't ónwaerde, waerdën 'n tékske krówdwösj aangëstoeëke. Ouch koeëre, havër, gieërs, allërlei bloomën en sóms zelfs fruit waerdën in de krówdwösj*

gëstoeëke.'

krówk (v.; krujk en krówke; krujkske) [Mnl. *cruyke*, Hd. *Krug*], **1** kruik: *Bolszjēneevër zit in 'n aerde (ieërde) krujkske*; **2** spaajpot; warmwaterkruik, bedkruik: *vreugër kroeëpe ze swènt(sj)ërs mèt 'n werm krówk in béd, dae ze de spaajpot neumde.*

krówkar, 1 (v.; -re; -kérke) [Mnl. *crudewagen* (*cruden* = kruien), 1699 *een croucare*, Caeters; Zdl. *Karren*], kruikar, kruiwagen: *'n houtëre krówkar gëbruykde de boore vreugër o.a. vuur hui, struuë of kroeëte de kówstal in te varën en vuur mës trówt te vare*; **2** (uitdr.) *diech hōbs waal 'n gooj krówkar* (voorspraak) *gad vuur aan det plaetske te kómme; 't kump dao mèt de krówkar bènne, mer 't wuuërt t'r mèt de kar bówtëgëvare, ze verdienen daar goed, maar ze geven nog meer uit.*

krówkëstop (m.; -stöp; -stöpke) [Lat. *stuppa* (= hennep)], **1** kruikenstop: *'n krówk waerde vreugër aafgësloeëte mèt kénnep (= hennep) en zoe kómme we bi-j 't woeërd krówkëstop, want 'stop' kump van 't Latti-jnse stuppa (hennep)*; **2** kleine, gedrongen persoon: *dae krówkëstop haef allës kort bi-jein, want dae is allein mer kop en vot (kónt).*

krówpe, 1 (onoverg.; kroeëp, h. en is gëkroëpe) [Mnl. *crupen*, Hd. *kriechen*], kruipe, zich voortslepen: *tón Anna gënieëze waas, is ze smörgës vreug op han en veut (puuët) nao Héppenaert gëkroëpe vuur Slivvëvrouwke te danke; es-te krank bès, krups-te mer in de béd*; **2** (uitdr.) *in zoe e këstieël, dao mótt nogal geld(sj) in krówpe, geldverslindend zijn; nów Balt en Bet bi-jein zeen gëkroëpe* (samenhokken), *krówpe ze snachs kort bi-jein; dae sjërpe krup op e vérke mèt 'nën hood op, hij gaat met om het even wie naar bed; dae is ówt de hël gëkroëpe wi-j t'r dujvël slieëp (sloeëp,*

slieëpde), hij is onhandelbaar.

krówpgaas (o.; -ër; -gieëtsje), (m.b.t. een woning met erg kleine woonruimtes) kruipgat (gew.): *e krówpgaas is 'n hieël klein hóws mèt plëfōngs di-j dèk zoe lieëg gëstoeëke zeen des-tën haos neet kōns réchstoeën, mer békans mōs krówpe; es-tën in zoe e krówpgaas mèt zoe 'n klein kieëmërkës mōs woeëne, bès-te lichëlik 'nën érme kloëët.*

krówpkónt (v.; -e; -kuntsje) [Hd. *Kriecher* (hielenlikker), *Arschkriecher*], hielenlikker, vleier, gatlikker, kruiper: *de mōs noeëts minsën in hun kónt krówpe* (al te zeer vleien), *want dën bès-tën 'n krówpkónt.*

krówppek (o.; -ke; -pékske), barbëteuske; rompertje, kruipeke: *zoelang es ze krówpe, hōbbe de meiste kien(d)sjës e krówppekken aan; in e krówppekke kōnne de kien(d)sjës trampële* (trappelen) *en daovuur neume de Duitsers det 'ein Strampelhöschen'.*

krujdsje-reur-miech-neet (o.; krujdsjës-reur-miech-neet; -), **1** plantje: *e krujdsje-reur-miech-neet is e pléntsje det van de Antille kump en det zich tówploeëjt es-te draan kumps*; **2** [Hd. (meisje) *Fräulein Rührmieschnichtan*] (m.b.t. iemand die vlug beledigd is) *kruidje-roer-me-niet: det krujdsje-reur-miech-neet, det prel dënk* (preuts juffrouwte) *veult zich drek gëblammeerd, want det haef lang tieëne.*

krujje (overg.; krujje, h. gëkrujje), **1** kruiden: *es-te d'n ieëte te zieër krujjs mèt pieëpër, is 't te zieër gëpieëpërd; de krujjesaws waas te sterk gëkrujje*; **2** [Hd. *krauten*], gieëje; wieden: *hōbbe we ónkrówd in d'n hoeëf, dën krujjen of gieëje* [Hd. *jäten*] *we det*; **3** [veroud.; 1702 *crouyen in een weyde*, MR], paardenbloemen uitsteken: *ómdët wieë vāöl kni-jn* (stoottoon) *hōbbe, goeën wieë êlken*

daág 'n manj sókkereije krujjën in de weije.

krujmël (m.; -s en -e; -ke), **1** [Mnl. *cruum*, *cruime* (overgebleven eten)Hd. *Krümel*, *Krümchen*], gruuëmël; kruimel: *de krujmëlkës van de wëgk en 't zwart broeëd gieëve we alti-jd aan de vuuëgëlkës*; **2** (**uitdr.**) *krujmëlkës zeen ouch broeëd*, je mag het kleine niet negeren. [Beter Maaseikers is 'gruuëmël' (zie ald.)]

krujmële ((on)overg.; krujmëlde, h. gëkrujmëld) [Hd. *krümeln*], gruuëmële; kruimelen: *tón de krujmëlaer gëdoeën haw mèt ieëte, móste we de krujmëlzujgër pakke, want dae knoeëjpot haw allës vol gëkrujmëld; 't broeëd krujmëlt gaer, kruimelt gauw.* [Beter Maaseikers is 'gruuëmële' (zie ald.)]

krujs (o.; krujzër; krujske) [Mnl. *cruys*, *cruse*, *cruce*, Hd. *Kreuz*], **1** kruis: *vreugër zatte vâöl erm zëkskes 'n houtëre krujs op de gravër van de minse di-j in hun fëmi-jlie gëstörve woeëre*; **2** kruisteken: *jóng, maak tiech e krujs vuuërdës-te bëgins te ieëte*; **3** lendenstreek: *Pol haef zoevâöl pi-jn in ze krujs det-ër neet kan ligkën of stoeën*; **4** beproeving: *dae jóng z'n luijigheid is e krujs vuur ós*; **5** (**uitdr.**) *es-te Slivvën(h)ieër van 't krujs aafbaejs, ligks-tën oore te bieëjën of duis-tën alle meujte van de waerëld; bës-te zieëker det-ër noeëts get van kump, dén kóns-te d'r e krujs uuvër make; 'n nów hujskën is e krujske, huisbezit brengt beslommeringen met zich mee; bës-te fi-jftig jaor, dén höbs-te fi-jftig krujskës; Zjef ze krujs stuit al sjeif, hij is al vergeten.*

krujsdaag (mv.), kruisdagen: *de dri-j daag vuuër Heemëlvaart(sdaág) zeen de krujsdaag; mèt de krujsdaag waerdën in Mëzeik vreugër 'n persëssie gëhawte, de krujspresëssie* (zie ald.).

krujse (zich), 1 onoverg.; krujsde, h. gëkrujs) [Hd. *kreuzen* (m.b.t. konijnenrassen), telen, kruisen: *wieë höbbe de Vlaomse reus gëkrujs mèt d'n Duitse reus en nów höbbe wieë e gëkrujs ras*; **2** (wederk.; krujsde zich, h. zich gëkrujs) [Hd. *sich kreuzen*], elkaar kruisen: *oos breevën höbbe zich gëkrujs.*

krujshieëre (mv.), **1** [Fr. *Pères Croisiers*, Hd. *Kreuzherren*], **kruisheren**: '*Krujshieëre zeen riggëleer kannönnikke di-j zich baezig hawte mèt óngërwi-js, sossjaal prozzjékten en mèt zieëlzörg in de parrochies. De ordën is gëstich doeër Theodoor van Celles. Ouch in Mëzeik stichde ze e kloeëstër, 'n lieëgër sjoeël en e kolleezje. Van 1621 tot 1641 hawwe ze in Mëzeik trouwës 'n kloeëstërsjoeël, di-j 't program van de zieëve vri-j kunste volgde (quadrivium en trivium). In 1644 is dén de Latti-jnse sjoeël gëkómme. Bëkënd is hun Sint-Jakobskirk oppe Bosstraot, di-j de minse de krujshieërekirk neume. De krujshieëre, di-j mèt hun óngërwi-js dówzënde lieërlingën ówt d'n hieële röntëlóm wujd en breid op bëlankri-jke pëzi-jsies (pozzi-jsies) höbbe gëbrach en mieë es vi-jfhóndërd jaor bëstoeën, höbbën hun óngërwi-js nów in de han van leeke gëgieëvën en höbbën op Sint-Jansbërg 'ne moddërne kampus gëbówd. Neet te vergieëtën is 't werk det de missjënaris van de krujshieëre doon en sërtów höbbe gëdoeën.'*; Zie ook: *Heilig-Krujskolleezje, Krujshieërekirk en Krujshieërekloeëstër*; **2** (**uitdr.**) *vuuër 't trouwe zeen 't minnëbroedërs, nao 't trouwe krujshieëre: in de vrijerstijd heeft men doorgaans weinig zorgen, maar daarna verandert dat wel eens en wordt het leven soms een kruis.*

Krujshieërekirk, de; de Kruisherenkerk: '*De Krujshieërekirk of de Sint-Jakobskirk is 'n barrokke kirk oppe Bosstraot, di-j in 1767 waerde gëbówd. In dees kloeëstërkirk*

in Lodewi-jk XV-stijl hunk 'n sjildëri-j di-j vuur e stök gësjildërd is doeër Antoon Van Dyck. D'n oksaol is in rokkokkostijl en 't gootis wi-jwatërvaat is van rónnd 1500. Ómdét t'r al vuuër 1767 'n kepél stóng, di-j de Sint-Jakobskepél hètde, wuuërt de krujshieërekirk ouch de Jakobskirk gëneump.' (Bron: Z.E.H. Prior MARTENS, Mathieu); Zie ook: *Jakobskirk*.

Krujshieërekloeëstër, het; het
Kruisherenklooster: *'Saer 1439 béstóng in Mézeik e broedërsjap det de minse di-j op baevërt ginge nao Compostella, vërzörgde. Twieë leede van 't broedërsjap richdën in 1467 e kloeëstër van de 'Orde van Het Heilig Kruis' op. In 1474 waerde de laat-gotisse Sint-Jakobskepél aan dees ordën uuvërgëdrage. In de 16de ieëw waerde bi-jgëbówd: 'n sakkristi-j, 'ne kappittëlzaal en e gastëvërbli-jf. In 1621 waerdën 'n kloeëstërsjoeël opgërich mèt in 1644 'n Latti-jnse sjoeël. 't Kloeëstër greujdën ówt tot e bëlankri-jk kultëreel sëntrum en in 1767 waerde de Krujshieërekirk gëbówd. Nao 'n óngërbrieëking van 63 jaor (1792-1855) ómwille van de Fransën ti-jd en de gëvolge daovan kwoeëme de krujshieëre trök en bówdën e nów kloeëstër woe daovuuër 't 'Sepulchrijnenklooster' stóng. De kirk, di-j in d'n ti-jd det ze woeëre wëggewaes, nao de parrochie waas gëgange, kochte ze trök. Mèt 't óngërwi-js ginge ze wujjër, waat ze nów nog alti-jd doon.'*

krujsigge (overg.; krujsigde, h. gëkrujsig) [Lat. *cruciare*, Mnl. *crusigen*, Fr. *crucifier*, Eng. *to crucify*, Hd. *kreuzigen*], kruisigen: *Kristus, dae doeër de Rommeine gëkrujsig is, neume we de Gekrujsigde; slave di-j t'n ti-jje van de Rommeine get sërjeus mispuuëtërd hawwe, waerde gëkrujsig.*

krujsjasse (onoverg.; krujsjasde, h. gëkrujsjas) [van 'jas' (troefboer), Hd.

jassen], kruisjassen: *es we krujsjasse, spuuële we krujsjas mèt de kaarte, waat wilt zëgke det we mèt veer man e kaartspél spuuële woebi-j de jas of de boor de hoeëgste trówf is.*

krujspresëssie (v.; -s; -ke), **1** kruisprocessie: *wi-j alle presëssies waas ouch de krujspresëssie 'n hieël presëssie* (een groot aantal mensen achter mekaar); **2 in de kruisprocessie bad men voor een goede oogst:** *'Vuur 'ne goojën ougs te kri-jge, trok vreugër – en hi-j en dao ouch nów nog – 'n krujspresëssie (presëssie mèt 't krujs) doeër de vëljer, waat gëbuuërde mèt de krujsdaag, de dri-j daag vuuër Heemëlvaart.'*

krujsslueëtël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Kreuzschlüssel*], kruisssleutel: *vuur e raad van 'nën ottoo aaf te drejje, hóbbe we 'ne krujsslueëtël vandoon, want angërs kri-jgs-te de sjrówve neet los.*

krujsteike (o.; -s; -teikënsje) [Hd. *Kreuz(es) zeichen*], kruisteken: *sómmigge minse make zich vuuër e bëlankri-jk werk e krujsteike* [Hd. *machen ein Kreuz*], ómdét ze meine det 't dën bieëtër zal goeën.

krujswieëg (m.; -waeg; -waegske) [Hd. *Kreuzweg*], **1** krujspunt; viersprong, kruising, kruispunt: *Quatre Bras in Genappe is lichëlik de gëvieërlikste krujswieëg in Belsj; 2* (m.b.t. een kerk) kruisweg, lijdensweg: *es we de krujswieëg doon, dën bieëje we bi-j elk van de vieërtieën stasies, woe e krujs(kën) hunk boeëvën 'n aafbeelding van 't li-jje van Kristus.*

krujswoeërdradsël (o.; -s; -räödsëlke) [Hd. *Kreuzworträtsel*], kruiswoordraadsel: *höbs-te smörgës 't krujswoeërdradsël in de gëzèt ingëvöld, dën bès-te klaor wakkër.*

krujt, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) kruit, buskruit:

mèt solfër, salpieëter en houtskoeël make ze krujt; 2 (uitdr.) höbs-tën 't krujt neet ówtgévónge, dén bès-te neet van de slumste; waem ze krujt haefvërsjoeëte, kan niks mieë doon of is zoe meug es 'n maaj.

krumpe (onoverg.; krómp, is gëkrómpe) [Mnl. *crimpen, crempen*], **1** [Hd. *krumpfen* (van stoffen)], enger worden, krimpen: *m'n bóks is gëkrómpën in de was; 2* zich samentrekken: *de krumpvot (koukleum) krump innein van e butsjë kaw.*

krumpkónte (onoverg.; krumpkóntde; h. gëkrumpkónt), krómpligke; zeer spaarzaam leven: *es hun pénsjuuënkën op 't ènj van de maond(sj) op is, mótte ze nog e paar daag krumpkónte; dae pin ligk al z'n hieël lieëve te krumpkónte, want hae wilt allës oppotte vuur det latër aan z'n kënjër te gieëve.*

krumpvot (m. en v.; -te; -vótsje) [spotnaam]; krump; koukleum: *'n krumpvot is eemës dae 't alti-jd kawd haef; aan 'n krumpvot vraoge ze waal ins of z'n vot is tówgëvroeëre.*

krunkël (m.; -s; -ke), [veroud.], kruuëkël (zie ald.).

krunkële (onoverg.; krunkëlde, is gëkrunkëld) [Mnl. *croken* (kreuken)], vëkrunkële; kreuken, kreukelen: *det kleid is gëkrunkëld (vëkrunkëld) doeërdét 't neet tégooj waas opgëhange.*

krussëfiks (m.; -e; -ke) [Lat. *crux* (kruis), *crucifixus* (gekruisigde), Fr. en Eng. *crucifix*, Hd. *Kruzifix*], kruisbeeld, crucifix: *vreugër hóng in békans élke hówskamër 'ne krussëfiks; wuuërs-te kattëli-jk bëgrave, dén ligk 'ne krussëfiks op d'n kis.*

kruuëkël (m.; -s; -ke) [D. (reg.) inf. *Krümpe*], krunkël; kreuk, vouw, kreukel, frommel: *tón de kënjër op m'ne jas woeëre goeën*

zitte, zoeët-ër vol kruuëkëls; 't kleid det (de mantël dae) de Van Eycks oppe Mert aanhöbbën is gëdrappeerd en dae zit dus neet vol kruuëkëls en vërkieërde ploëje zeen 't onneet; zitte kruuëkëls in 't stóf, dén is 't vërkruuëkëld (vërfrómmëld, gëkrunkëld).

kruuëpël (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *cru(e)pel, cropel*, Kil. *krepel*, Eng. *cripple*, Hd. *krüppelig, krüpplig*], **1** vergroeid, mismaakt, kreupel, scheefgegroeid, mank: *daen érme jóng is ochërm kruuëpël gëboeëren en mótt mèt e kort beïn doeër 't lieëve; 2 (fig.) *daen inwi-jkëling sprik waal Mëzeikërs, mer 't is nogal kruuëpël*, vol fouten tegen spraakkunst en stijl; **3 (uitdr.)** *wieë höbbën ós kruuëpël gëlache, hard gelachen.**

kruuëpële (m.; id., g. dim.) [Eng. *cripple*], gebrekkige, kreupele, verminkte, invalide: *dae kruuëpëlën haef zich kruuëpël gëwirk; nao e zwaor aksiedént mótte sómmigge minsën hun daag sli-jtën in e kërke, want kruuëpële kónne neet of léstijg loupe.*

kruuëtëlik (bn.; -kër; -ste), **1** puntelijk, nauwgezet: *es-te dae mins get luuëts doon, dén kóns-te zieëker zeen det 't perfëk gëdoeën is, want 'ne kruuëtëlikkër mins vungs-te neet; 2* al te kieskeurig: *sómmigge stoeëtën allës vuuer hun vot (doen alles oppervlakkig) en angëre zeen zoe kruuëtëlik det ze diech op d'n zeenëve wirke; 3* korzellig, lastig: *mèt van di-j kruuëtëlikke minse di-j noeëts kóntént zeen en alti-jd get te prottëkollën höbbe, höb iech neet gaer te doon; 4* delicaat, kwetsbaar: *det awd sërvi-jskën is hieël kruuëtëlik, want de porsëlejn is vërsjrikkëlik dun.*

kruuëtëlikke (m.; id.; g. dim.), (al te) kieskeurig iemand: *zits-te mèt zoe 'ne kruuëtëlikkën opgësjieëp, dén dënks-te waal ins: 'Loup toch nao de pómp mèt hieël de kruuëtëlik gëdoons.'*

kruuëtsje (o.; g. mv.; -) [dim. van ‘kroeët’; Lat. *carota* (peen), Fr. *carotte*], **1** sjroeëp; siroop: ooze jóngste smieërt alti-jd kruuëtsjën oppe boeëtër(h)am; **2** stroopstokerijen in **Aldeneik**: ‘In Awwëneik bi-j Lëwi-j Damen en ouch bi-j de fëmi-jlie Aendekerk maakde ze vreugër kruuëtsje. Kruuëtsjën is eigëlik Awwëneikërs en dus gein ech Mëzeikërs. ‘ne Sjroeëpstoeëkër, dae dus van sókkërkroeëte kruuëtsje maakde, neumde ze in Awwëneik ouch waal ‘ne sjroeëplékker.’

krwassao (m.; -s; -ke) [onv. deelw. van Fr. ‘croître’ (groeien); Fr. *croissant*, Hd. *Croissant*], *croissant*: mèt e paar krwassaos, e stokbroeëd en ‘ne lékkere kammaombaer (camembert) of ‘ne brie oppe taofël veuls-te diech al gaw wi-j God in Frankri-jk.

KSA; Katholieke Studentenactie: ‘De KSA waerdën in Mëzeik op ‘t kolleezje van de krujshieëren in ‘t sjoeljaor 1932-1933 opgërich. Vuur kónkerënsie mèt de schoute, ‘De Krujshieërs’, zoevööl mäögëlik te vërmijje, kwoeëme de leede van de KSA in ‘t bëgin allein mer ówt de intënnen en de ékstërne van de bówte. D’n iëerste proos van de aafdeiling waas Jan Engelen en in de iëerste jaore drejde de wirking sërtów rónnd de bëlieëving van ‘t gëluf. Nao d’n oëerlog (WO II) waas ‘t mèt de KSA mer poovërkës gëstëld, mer in 1953 waerde de KSA opnów opgërich en greujde de aafdeiling in de geis van Baden Powell ówt tot ‘n moddërn jeugbëwaeging.’ (Bron: BOONEN, Martin, *De KSA, Maaseik Verenigd*, p. 41); ‘Anno 2015 is KSA Mëzeik ‘n toffe jeugbëwaeging vuur jóngës en maesjës vanaaf de iëerste klas. Hun aktievieteite zeen sóndigssmiddigs in en róntëlóm de bosse van Si-jmkëshuüëvël. In de KSA höbs-te veer kattëgëri-jje: jóng-knape (1ste – 3de klas), knape (4de – 6de klas), sjërpaas (1ste – 2de middëlbaar) en reedërs (3de – 5de middëlbaar). De leijing bëstuit ówt 25 man.’

(Site KSA Maaseik); ‘In 2015 veerde de KSA z’n 80-jaorig bëstoeën. **Waat jóngëre bi-j de KSA lieëren is o.a. iëerlikheid, réchvaerdigheid, vrunsjap, respék vuur de nëteur, tieëmgeis (lieëre samëwirke) en de kuns van neet allës te willën höbbën en dus mèt neet vüöl kóntént te zeen.** Krujshieëre di-j ‘n bëlankri-jke rol – de meistën es proos – höbbe gëspäöld, zeen: J. Engelen, H. Tieken, J. Hoogenbergh, A. Lantin, A. Put, A. Van der Rijt, T. Spreuwers, A. Ignoul, Cl. Brasseur, J. Branje, K. Cools, L. Kreuwels, M. Martens en R. Janssen. **Leeke di-j m.b.t. de leijing, de téntekampe, de Rowans, ‘t mattërjaol, ‘t koeëke (bi-j de kampe), etc. zich (hieël) vërdeenstëlik höbbe gëmaak, zeen, alfabeëtis gëneump, o.a. A. Beelen, S. Beerts, J. Bergers, K. Bierens en z’n vrouw, P. Boes, R. Bos, fam. Bracke, J. Broekx, M. Broens, G. Caenen, M. Caenen, P. Caenen, R. Claes, J. Claessens, L. Claessens, M. Claessens, T. Colen, P. De la Haye, T. Demeersman F. De Ruyter en z’n vrouw, J. Dezeure, L. Dirckx, W. Donders, J. Everts, L. Everts, R. Everts, J. Frenssen, L. Frenssen, T. Frenssen, K. Gerarts, B. Geuskens, M. Gielen, K. Goemans, T. Goyens, mënieër en mëdam Gregoor, G. Haelderms, T. Hellings, P.P. Henckens, J. Hendrikx, M. Hendrikx, F. Hungenaert, B. Janssen, L. Janssen, T. Janssen, P. Jennes, W. Kenis, M. Kraewinkels, G. Lambermont, R. Laudy, E. Leenders, G. Liefsoens, koppël (échépaar) Linssen, J. Lipkens, mënieër en mëdam Lipkens, I. Martens, T. Mertens, A. Mohrman, G. Moreau de Bellaing, J. Muermans, D. Mussen, E. Nassen, W. Neven, koppël (échépaar) Nouwen-Terium, E. Opsteyn, P. Op ‘t Roodt, B. Paesmans, S. Palmers, D. Paumen, D. Peeters, R. Peeters, koppël (échépaar) A. Peeters, T. Pernot, D. Peusens, J. Peusens, P. Peusens, A. Prikken, W. Purnot, E. Raedschelders, G. Raedschelders, G. Rijken, J. Rutten, K. Rutten, P. Rutten, koppël (échépaar)**

W. Rutten, P. Samstag, M. Schepers, T. Schippers, L. Schrijnemakers, koppël (échépaar) Schroyen-Mussen, W. Smets, P. Smits, J. Snijkers, P. Snijkers, R. Snijkers, koppël (échépaar) Stinkens, P. Surleraux, koppël (échépaar) Theelen-Vanderhoven, A. Tiesters, F. Timmermans, P. Trines, R. Truyen, W. Vaessen, R. Van Broeckhoven, F. Van Praet, J. Vandeninden, P. Vanmontfort, M. Vanvenckenray, P. Vanvuchelen, R. Vanvuchelen, P. Verlaak, St. Verlaak, H. Wahlen, J. Weltens en H. Wijckmans. Al dees minsën höbbën 't mèt hunnën inzèt mäögëlik gëmaak det in 1999 al dik dówzënd jóng luj bi-j de KSA 'ne sjoeënen ti-jd hawwe bëlaef, 'nën ti-jd dae al te lichëlik 'ne pozzëtievën invloed haef gad op hun lieëve.' (Bron: JANSSEN, Roger, KSA-Maaseik bestaat 70 jaar, 150 jaar H.-Kruiscollege Maaseik, p. 222-234)

kuffële (onoverg.; kuffelde, h. gëkuffeld) [inform.; pej. Hd. *knutschen*], (plagend) minnekozen, knuffelen, vrijen: *tón dae sjérpe weer aan 't kuffële waas mèt zoe ei pëteeke det 't gaer gënóg haef* [Hd. (inform.) *Knutsche* = meegaand meisje, stoeipoes], *zag ze moodër: 'Jóng, zeuk tiech toch ins e sërjeus maesje.'*

kuif (v.; kuive; -ke) [Bargoens], **1** neus: *waat haef dae vent 'n kuif* (grote neus) *aan z'ne geevël; 2 kuif: *höbs-tën 'n kuif, dén höbs-te wi-j 'Kuijke' d'n haor vanvöör opgëkömp; 3 (uitdr.) waem z'n kuif (naas) sjandëleert, sjandëleert ze gëzich:* (oneig.) wie kwaad spreekt van zijn bloedverwanten, deelt zelf in de schande.*

kuipër (m.; -s; -ke) [Hd. *Käufer*], (op)koper: *es de kuipër en de vërkuipër takkoeërd zeen, is de koup gësloeëte.*

kuipstër (v.; -s; -ke) [Hd. *Käuferin*], koopster: *in 'ne korsëttëwinkël kómme nëteurlik*

sërtów kuipstërs uuvër d'n dörpël.

kujjël (m.; -s en -e; -ke), **1** [D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *Kutel* (pens), Hd. *Pansen* (maag van een herkauwer)], pens, bówk; ingewanden, buik: (vulg.) *ieët nów d'ne kujjël mer vol; 2 (uitdr.) stómme kujjël*, klootzak.

kujke (o.; -s; kujkske), **1** [Mnl. *cuken, kiekijn*, Hd. *Küken*], kuiken: *es e kujke zjus ówt 't ei is gëkroeëpe, bëgint 't drek te pikkën en te vrieëte; 2 dom mens: *zëgks-tën of duis-te get vërkieërd, dén zëgke ze al rap (gaw) des-tën e kujke, 'n ujlskujkën of e kujke zóngër kop bës; 3 (uitdr.) iech bèn zoe dul es e kujke*, draaierig, misselijk, duizelig.*

kujkëkrieëmër (m.; -s; -ke), kujkëmarsjang; handelaar in gevogelte: *wieë höbbën in Ejsdën* (Eisden) *oppe Mert bi-j de kujkëkrieëmër twieë gejskës* (gansjes) *en tieën kujkskës gëkoch.*

kujkëmarsjang (m.; -e; -marsjéngske), kujkëkrieëmër (zie ald.).

kujkëndraod (m.; -dräöj; -dräödsje), kippengaas: *vuur te make det geine vos mèt oos hoondër(e) geit loupe, höbbe wieë 't weikën hieël aafgëmaak mèt ursusdraod woe we onnog kujkëndraod tieëgën höbbe gëzat.*

kujme (onoverg.; kujmde, h. gëkujmp), **1** [Mnl. *cumen* (kreunen), D. (Rijnl.) *käumen* (kreunen)], kreunen: *tón Laen häöre blënjëndërm waas gësprónge, kujmde ze en krónkëlde ze zich van de pi-jn; 2 [Kil. *kuymen*], zuchten [Hd. *seufzen*]: *de aw zaeg* (zagevent) *kujmde van d'n ieeëlnj en van malkontëntemënt; 3* moeilijk ademen: *minse di-j van d'n asma gein loch kri-jge, mótte dëk kujme; 4 (uitdr.) de kóns neet kakke zóngër kujme*, je krijgt niets zonder inspanning; *höf mer, Pieër, iech zal kujme;**

hae kujmp wi-j e pospaerd.

kujt (v.; -e; -sje), kuit: *det maesjën haef ferm kujte; de krach van de bein (mv.) zit in de kujte.*

kulbëtäör (m.; -s; -ke) [Fr. *culbuteur* = *basculeur* (tuimelaar), *culbuter* (omslaan)], kleppenstoter: *in de mëtäör zit de kulbëtäör öngër de sillindërs; de kulbëtäör deent vuur de aafslówtërs van de kléppe te oeëpënën en te slówte.*

kulkook (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; inform.; Mnl. *cul* (teelbal)], kletskoek: *flawwe zeivër of sjaale kâl neume we ouch këlken of kulkook; kulkook is kâl woës-te neet van op aan kóns.*

kulle (onoverg.; kulde, h. gëkuld) [Lat. *culleus* (leren zak voor vloeistof), Mnl. *cul* (teelbal), D. (Rijnl.) *köle* (voor de gek houden)], foppen, beetnemen: *ómdét 'kulle' van 'cul = teelbal' kump, bëteikënt dit wirkwoeërd öngëvieër hetzélfdën es 'kloeëte' [Fr. *couillonner*]; (inf.) laot tiech neet kulle doeër dae kloeëtzak, want es-tër diech 'ne kloeët kan aaftrèkke (beetnemen), luuët-ër 't neet.*

kultievattäör (m.; -s; -ke) [Hd. *Kultivator*], cultivator: *es e veld(sj) gëploog is, wuuërt de grónd mèt 'ne kultievattäör wujjër losgëmaak; ouch vuur nao 't mejje de stoppëls oeëpe te ri-jte, wuuërt 'ne kultievattäör gëbrujk.*

Kunne (naam): **oud Maaseiker versje:** *'Kunne mèt z'n bóks vol unne, mèt z'n maal vol sjaale, kos z'n sjoud neet bëtale.'* (Opgetekend door Albert HOUSEN)

kuns, 1 (v.; -te; -je) [Mnl. *const(e)*, *cunst(e)* van *cunnen* (kunnen), Hd. *Kunst*], kunst: *van séptémber 2014 tot fibbërwari-j 2015*

kost gieë in Mëzeik rónd Livina van Eyck en de Agneete rillëgjeus kuns ówt de 15de ieëw bëwónjère; 2 (uitdr.) stóffën en in de bóks sji-jtën is gein kuns, pochen en in de broek doen is makkelijk; [veroud.] ówt de kuns, zeer goed, fijn gedaan.

kunstëmieëkër (m.; -s; -ke), aansteller: *höbs-tën allein mer gékkigheid of flawwe zeivër in d'ne kop en ligks-tën alti-jd te uuvërdri-jve, diech bëlachëlik te makën en diech aan te stëlle, dén bës-tën 'ne kunstëmieëkër.*

kunstënaer (m.; -s; -ke) [Hd. *Künstler*], artis; kunstenaar, artiest: *Hubaer en sërtów Jan Van Eyck zeen waerëldbëkëndë kunstënaers; vääöl kunstëmieëkërs meine det ze kunstënaers zeen; 2 (fig.) (m.b.t. iemand die uitblinkt) uitbinker, bolleboos: eigëlik zeen alle minse kunstënaers, want eedërein haef waal ein of angër tallént; eedërein is kunstënaer in zi-jn spissjalieteit.*

kuppe, eijër (overg.; kupde eijër, h. eijër gëkup), **eieren tikken:** *'t Eijërkuppën is e paosgëbrujk det we vandaag nog kënënen in 't Vën (Wörfëld) en det vuuër 1900 gëbuuërdën oppe Mert. Bi-j 't eijër kuppe mót d'n eine mèt de smale punt (de kop) van 'n hel gëkoeëk ei oppe kop van det van d'n angëre kuppe. Daonao doon ze hetzélfdë mèt de vot (de rónne kant) van 't ei. Nëteurlik hawwe ze allëbei hun ei good vas. Kóns-tën 't ei van d'n angëre këpot kuppe, dén bës-te gëwónne. De vraoge di-j bi-j 't eijër kuppe gëstëld wuuëre, zeen: 'Kups-te mèt?' en 'Vot tieëge vot of kop tieëge kop?'*

Kura; Kinderen Uit Rusland Actie: *'Kura, det in 't Russis 'brók' of klók (klokken) en in 't Latti-jn 'zorg' bëteikënt, is 'n organiezasi-j di-j saer 1993 in de zoeëmër tieëntalle Tsjernobykënjër vuur e paar wieëke nao Mëzeik, Dilsën en Kindër haolt*

- en ze hi-j bi-j fëmi-jlies 'n ónvërgieëtëlik vërbli-jf bëzörg. De minse di-j Kura gëstich hóbbe, zeen: Rik Segers (vuuërzittër), Jessie Germeau-Moors, Jo Cuyx, Roger Maes, Johan Colsooul, Léon Cremers, Vital Creemers, René Dirx, Guido Op't Eynde, Jos Wenmakers en Paul Vanderheyden.'* (Bron: VANDERHEIJDEN, Paul, De zomer van Kura, *De Maaseikenaar*, 1993, 4, p. 178-181); *'Anno 2015 bëstuit 't bësteur ówt Roger Franssen (vuuërzittër), Gerard Knoops (sikkërtaris), Jaak Cuypers (kasseer) Herbert Vanderhoven (webmaster) en de leede Gert-Jan Verlaan en Ed Schrijnemakers.'*
- kurrie** (m.; g. mv.; -ke) [Fr. en Eng. *curry*, Hd. *Curry*], kerrie: *de pójjër van de koerkoemawortël, mèt o.a. ouch pieëpër, krówdnagël, gémbërwortël en korriejandër neume we kurrie; kurrie doon we sërtów in of op vleisgeréchte; kurrie, ein van de vääöl gekrujje, kump ówt 't oeëste van Indie(j)a.*
- kurtaasj** (v.; kurtaazje; -ke) [van 'curette' (krabber); Fr. en Eng. *curettage*, Hd. *Kürettage*], curettage: *nao 'ne miskraom sjraap d'n doktër mèt e soeërt lieëpël de bènnëkant van de baarmoodër aaf, waat wieë 'n kurtaasj neumën en waat de Duitsërs ouch 'eine Auskratzung' neume; 'n kurtaasj wuuërt gëdoeën mèt 'n kurrèt [Fr. curette, Hd. Kürette = curette, krabber].*
- kusse** (overg.; kusde, h. gëkus) [Mnl. *cusschen*, *cussen*, Eng. *to kiss*, Hd. *küssen*], kussen, zoenen: (vulg. **uitdr.**) *de kóns ze miech kusse of kus m'n kónt (m'n kl...), je kunt naar de pomp (de maan) lopen.*
- kut** (v.; -te; -sje) [Kil. *kutte*, 1699, *dat ghij haere kut het eerste gevoelt hebt*], **1** prówm, prut (D. (Rijnl.) *Prütt*); vulg. voor 'vrouwelijk geslachtsorgaan', vagina, vulva: *in Holland is 'kut' 't gëbrujkëlik*
- woeërd vuur vazjiëna; 2 (scheldw.) vrouw: di-j stóm kut van e wi-jf haef miech det gëlap; 3 (samenst.) 't is nëteurlik kut es-te van zoe e kutwi-jf mèt zoe e kutwaer zoe e kutwërk mós doon.*
- kutwi-jf** (o.; -wi-jvër; -ke), rotwijf: *e kutwi-jf is e stróntvërvaelënd vroumës det tiech mèt allërlei teure de kael ówthunk.*
- kuub** (m.; id.; -ke) [verkorting van 'kubieke meter'; Fr. *mètre cube*, Eng. *cubic metre*, Hd. *Kubikmeter*], kubieke meter, m³: *wieë hóbbe bi-j ós óngër de sjop tieën kuub knabbe zitte.*
- kuuëke** (v.; -s; kuuëkënsje/kuuëkske) [Hd. *Küche*], **1** [Mnl. *cokene*], (m.b.t. het deel van een huis waar eten bereid wordt) keuken: *vreugër hówsde de minsën hun hieël lieëvën in de kuuëke; 2* wijze van toebereiden: *'n gooj of 'n fi-jn kuuëkën is zieëkër gein vëtte kuuëke; sómmigge zeen gek op de Franse kuuëkën en angërën op de Èngëlsën of de Ittaljaanse.*
- kuuëkëhand(d)ook** (m.; -deuk; -deukske) [D. (in Belg.) *Küchenhandtuch*], aafdruuëghand(d)ook; keukenhanddoek: *vuur good te zeen mós-te kuuëkëhand(d)euk en sjoeëtëlsplagke saovës in de li-jvësmanj goeëjën en ze dus neet daag (mv., stoottoon) aan e (ei) stök gëbrujke.*
- kuuëkëpit** (m.; -te; -sje), hobbykok: *höbs-te 'n vrouw di-j neet gaer in de potte reurt en kri-jgs-te toch gaer get lékkers uuvër d'nën tand, dén kóns-tën 't bëste zelf kuuëkëpit spuuële.*
- kuuëkërol** (v.; -le; -rölke) [Hd. *Küchenrolle*], huishoudrol, keukenrol: *de kuuëkërol vënge de meiste vrouwluj de allërsjoeënte ówtvënging.*

kuuëkëtaofël (v.; -s; -täöfëlke), keukentafel: *neet allein ieëte mer ouch nog allërlei angër aktievieteite gëbuuërën oppe kuuëkëtaofël.*

kuuël (m.; g. mv.; -ke) [doorgaans ‘moos’; vulg. Lat. *colis*, Mnl. *cole*, Hd. *Kohl*], kool: *väöl hoovëneers zëtte neet gaer kuuël, ómdët ze dae te dëk mótte spuute tieëge de slékkën en angër óngësi-jfër(te).*

kuuëning (m.; -e; -ske) [Mnl. *coninc*, Eng. *king*, Hd. *König*], **1** monarch, vorst, koning: (**uitdr.**) *bës-te de kuuëning te ri-jk, dén bës-te zoe bli-j es 'ne gek; m'n naas juuëk, de's 'n teike det de kuuëning kump, ik mag geld verwachten (op een bankbiljet stond namelijk de beeltenis van de koning); 2* (m.b.t. schuttersfeesten) koning: *waem bi-j de sjötte de voeëgël haw aafgësjoëte – nów zeen het bölkës – waerde vuur ei jaor kuuëning(in); 3* (m.b.t. dieren) koning: *de kuuëning van de bieëstën is de lieëw.*

kuuëningsjeete (alleen onbep. wijs) [Hd. *Königsschießen*], (m.b.t. een schuttersfeest) koningschieten: *bi-j 't kuuëningsjeetën is de sjöt dae 't lëste bölkën aafsjut, vuur ei jaor kuuëning; vreugër waerde bi-j 't kuuëningsjeetën op 'nën houtërën haan gësjoëte.*

kuuëningszilvër (o.; g. mv.; g. dim.), **koningszilvër**: *'In 't Oeëpëllochmuzee(j)um van Bókri-jk kónt gieë in 'De Zilvërkamër' (Pastorij van Schriek) de kolléksie zilvërwërk zeen van d'n Antwërpse barróng Ludo van Bogaert mèt o.a. zieëve kómplicëte seerkëttinge (AN: breuken) mèt zilvëre plate, di-j doeër de kuuëning van de sjötte gëdrage wuuëre (waerde). 'ne Kuuëning maag zoe 'n seerkëtting (breuk) e jaor lank drage.'*

kuuëniklik, **1** (bn.; -kër; -ste) [Hd. *königlich*], (m.b.t. uitgaand van de koning) koninklijk:

es 'n vëreinigging fi-jftig jaor bëstuit, kan ze 'n kuuëniklikke vëreinigging wuuëre; 2 (bw.), luisterrijk, heerlijk, voortreffelijk: *wuuërs-tën örgës kuuëniklik óntvange, dén höbbe ze hun ówtërste bës gëdoeën vuur diech good te óntvange.*

Kuuëniklikkën Attënee; Koninklijk Atheneum: zie *kolmëjësjoëël*.

kuuëtël (m.; -e en -s; -ke) [Mnl. *cotel*, *cuétel*, D. (Nd.) *Kötel*], **1** uitwerpsel, keutel: (samenst.) *wieë höbbe mujs, want hi-j ligke mówzëkuuëtëlkës; de Maasdi-jk loeëg vol sjaopëkuuëtële; 2* hummel, keutel, dreumes: *oozën (apë)kuuëtël is nog mer 'n vóws hoeëg, mer hae haef toch al ze willëke; 3* (**uitdr.**) *dae Rik zit zoe vol streekën es 'ne bók vol kuuëtële; waem kni-jn haef, haef ouch kuuëtële, bezit gaat altijd gepaard met beslommering of nadelen.*

kuuëtële ((on)overg.; kuuëtëlde, h. gëkuuëtëld) [Hd. *kitzeln*], kietële; kietelen, kriebelen, krieuwelen: *es wieë 'ne kleine kuuëtële, dén zëgke wieë: 'Kiele,wiele, wens.'; iech kuuëtëlde häör óngër häör veut.*

kuuëtëraer (m., -e en -s; -ke), pi-jpëreurke; pijpenrager, pijpuithaler, pijpenreiniger [Hd. *Pfeifenreiniger*], pijpenkoter, pijpenwroeter: *es bómpa mèt z'ne kuuëtëraer van di-j gael vówligheid ówt z'n pi-jp puuëtërt, dén trëkke de kleinkënjër hun naas op.*

kuuëtërboor (m.; -e; -beurke) [Mnl. *keuter*, *cot(t)er*, D. (reg.) *Kote* (keuterboerderij), Hd. *Kleinbauer*], stróntboor; keuterboer: *tot väöraan in de 20ste ieëw waas békans de hölf van de minsën oppe bówte kuuëtërboor; e kuuëtërbeurke laef mèt z'n fëmi-jlie van e paar kuj, e paar vërkskes, get hoondër(ën) en e paar sjäöp of geite.*

kuuëtère (onoverg.; kuuëtërde, h. gëkuuëtërd) [Kil. *koteren*], **1** koteren, peuteren: *aan de taofël in d'n tan kuuëtëren is e bitsje vi-js*; **2** als keuterboer leven: *minse di-j vreugër hun hieël lieëvën höbbe ligke kuuëtère mèt e paar kuj of vérkskes, woeërën aan 't ènj van hun lieëve nog alti-jd zoe erm es 'n lóws.*

kuuëtëri-jzër (o.; -s; -ke), raochëli-jzër, staovënhaok, staofi-jzër (zie ald.).

kuuëtsje (o.; -s; -) [Mnl. *cote*, Hd. *Köte* (van hoefdieren)], bigkël; bikkël, wervelbeentje, koot(beentje): *kuuëtsjës zeen knuuëtskës van de rögkëstrank* (wervels van de ruggengraat) *van e bieës, woe vreugër de kënjër mèt späöldën es ze aan 't bigkële woeëre* (als ze met 4 bikkels het bikkelspel speelden); *ouch 't knuuëtske van de vieërs van 'ne sjaopëpoeët* (sprongbeen) *is e kuuëtsjën of 'ne bigkël.*

kuuvèt (v.; -te; -sje) [Fr. *cuvette*], kogelpot: *in de kuuvèt van e fitsëraad ligke de kuuëgëlkës*; Zie ook: *koeëgëllagër.*

kwa(g)k (bn.; -ër; -ste) [sterk veroud.], piepjong, slap, zwak: *e vuuëgëlke det zjus ówt 't ei is gëkroeëpe, is nog kwa(g)k of kek*; *e kwa(g)k vuuëgëlkën is 'ne kégkelaer* (nestblijver).

kwaaj (v.; -e; -ke), kwak: *fritte mèt 'n gooj kwaaj majjēnaes of pikkëls kan smake*; *tón de gifsji-jtër 'n kwaaj sli-jk uuvër zich hieër kraeg, haw-dër z'ne bówk vol van de boorëbówte.*

kwaart (o.; g. mv.; -sje) [Mnl. *quarte*, *quarte* (vierde deel), Fr. *quart*, Eng. *quarter*], kwart, vierendeel: *awwër minsën höbbe nog 't kwaartsje, ei veerde van 'ne frang, gëkënd*; *Mil haef 'nën dri-jkwaartjas aan, dae dus mer dri-j kwart van de lèngde van 'ne normale jas is.*

kwaartsje (o.; -s; -) [Hd. *Kwartje* (muntstukje van 25 cent, een vierde van een gulden dus, in Nederland)], **1** (m.b.t. het vroegere muntstukje van 25 centiemen) kwartje: *in 1901 kos-te vuur e kwaartsjën e broeëd koupe*; **2** **het kwartje bestond van 1901 tot 1967**: *'t Kwaartsje, e gëld(sj)stökske van 25 sénti-jmën en dus e kwart van 'ne frang, is in Belsj ingëveurd in 1901 en aafgësjaf in 1967. In d'n ti-jd det de minsën eine frang pëer daåg of pëer oor vërdeende, waas e kwaartsje nëteurlik vööl gëld(sj).'*

kwabbël (m.; -e; kwëbbelke) [D. (Nd.) *Quabbe*], **1** vetkwab, kwab: *es wieë e bitsje te good höbbe gëlaef en op oos huuëp get vèt höbbe gëstokkeerd, dén höbbe wieë dao kwabbëlën of zwömbéndsjes*; **2** klont vet of vlees: (samenst.) *es wieë e vérke laote slachte, make wieë meezëbolle van de vëtkwabbële.*

kwaek (m.; -e; -ske) [Hd. *Quäke* (lokfluit om de klaagroep van de haas na te bootsen)], sjrei, sjrieëf; schreeuw: *tón Gabbie e mujskën óngër 't bèd zoeëg zitte, spróng ze op 'ne stool en loeët ze 'nën hëlle kwaek.*

kwaeke (onoverg.; kwaekde, h. gëkwaek) [Hd. *quäken*], jammerend schreeuwen: *kwaekën is mèt 'n hoeëg stöm sjrieëve, mer kwakën is hel roope*; *tón 't krujdsje-reur-miech-neet zich in z'ne vingër haw gësnieëje, kwaekdën het (ze, hae) es of (of wënt) het (ze, hae) in 'ne reek hóng.*

kwaerblok (m.; -blök en -blokke; -blökske) [sterk veroud.], spoelhouder bij twijnen of tweeren: *'t houtëre blökske woe de spoolj (kannët) bi-j 't twaerën inzit, is de kwaerblok [bi-j 't twaere wuuëre twieë of mieë dräöj garën of zi-j inneingëdrejd].*

kwaere (overg.; kwaerde, h. gëkwaerd) [Hd. *queren* (oversteken, kruisen)], kwijnen,

tweernen: *drejs-te twieë of dri-j dräöj innein, dén bès-tèn aan 't kwaere.*

kwaffäör (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *coiffeur*, D. (Zwi., elders form.) *Coiffeur*], coiffeur, kapper: **1 (uitdr.)** 'ne wolkni-fjn, eine mèt lank en ónvèrzörg haor, vraoge wieë waal ins of-tër rujzing haef mèt de kwaffäör; **2 grote variaties in kapsels:** 'Zelf laot iech al 'n hawf lieëve m'n haor sni-jje (knippe) bi-j Manu, nôw 'S-Line Valerie & Manu Smits'. Dao kóns-tèn o.a. keezèn ówt e broskèn of pinnèkèshaor, 'nèn hanèkamp, 'n koep mèt e lówzègèngske, ouch waal lówzèpaad gèneump (mèt dae sjeijël dus lènks of rechts of in 't midde), en dén hòbs-te nog kwaffuu(ë)r 'aan-de-zwaars-aaf'. Zelf kees iech alti-jd vuur de koep-Manu (stuit alle daag oppe mènneu), 'n kwaffuu(ë)r di-j diech good stuit en di-j hieël gemèkkelik is en ouch ómdèt Manu tot op 'n häörke wèt wi-j 't mót.'

kwaffeus (v.; kwaffeuze, -ke) [Fr. en Eng. *coiffeuse*, D. (Zwi.) *Coiffeuse* (Hd. *Friseuse*)], coiffeuse, kapster: vuur hun haor te laote doon, goeën sómmigge vrouwluj élke wieëk nao de kwaffeus.

kwaffuu(ë)r (v.; -e; -ke) [Hd. (form.) *Coiffure* (kapsel, coiffure)], kapsel, coiffure: sómmigge vrouwluj laotèn hun haor hun hieël lieëvèn op dezélfde mèneer sni-jjèn (knippèn) en angèrèn hòbbèn élke maond(sj) 'n angèr kwaffuu(ë)r.

kwakël (v.; -s; -ke) [afl. van 'kwake'], kwakkël; babbelzieke, bemoeial: di-j aw kwakël zit uuvèral mèt häöre bébbel tösse; dao maag zich niks réppen of reurèn of di-j lillikke kwakël zal 't tiech waal ins éffen ówtlègke.

kwakèrsëpap (v.; -pe; -pépke), havèrmout(ë) pap (zie ald.).

kwakkël (v.; -s; -ke), kwakël (zie ald.).

kwakkèrdril (m.; g. mv.; g. dim.), kikkerdril, kikvorsenschot, kikkerrit, kikvorsschot: de eikës van 'ne vès neume we de goeët, mer de klómp eikës van 'ne kwakkèrt is kwakkèrdril; ówt de zwarte puntsjës di-js-te kóns zeen in kwakkèrdril, kómme kówlèköpkës (kikkervisjes); kwakkèrdril, dae de kwakkèrtèn in kówle lègkèn es 't watër in 't vreugjaor bégint op te wérme, duit dènkèn aan zjèlattin (gelatine).

kwakkèrt (m.; -e; kwékkerke) [klanknabootsend; D. (Rijnl.) *Quackforsch*], kikker, kikvors: **(uitdr.)** dae is zoe vaal es 'ne kwakkèrt óngèr z'n pens, hij ziet er bleek en ongezonnd uit; van 'ne kwakkèrt kóns-te gein vaere plökke, het is onbegonnen werk; de mós kówlèköpke gèwaes zeen, ieërs-te kwakkèrt bès, je moet steeds klein beginnen; zèt 'ne kwakkèrt op 'ne stoel, hae sprunk trök in z'ne pool, mensen veranderen is moeilijk; 'ne kwakkèrt in de kael hòbbe, schor spreken; de kóns geine kwakkèrt plówme, van een arme sukkelaar kan je niets nemen; gei(t) 't? allès geit, allein 'ne kwakkèrt sprunk en 'ne pieërelink krup, woordspeling; es de kwakkèrte sjrieëve, kri-jge we rieëge (rieëngël), weerspreuk.

kwakkèrtëbil (v.; -le; -ke), kikkerbil: kwakkèrtëbilkës mèt e loeëksejskèn is vuur sómmiggèn 'n dillekattés, mer angère zouwe daovan aan 't göbbële kómme.

kwakkèrtëkówl (v.; -e; -kujlke), kwakkèrtëpool (zie ald.).

kwakkèrtëpool (m.; -poole; -peulke), kwakkèrtëkówl; poel waarin kikvorsen hun eitjes leggen, kikkerpoel: de kówle van Spits in Awwèneik woeëre vreugèr kwakkèrtëpoole; van de dówzènde kówlèköpkës di-j in 'ne kwakkèrtëpool ówt

’t kwakkërtëdril kómme, wuuëre wujdëwég de meistën o.a. doeër vuuëgël en vëssën opgëvrieëte.

kwansës (bw.), kwazie, kwansujs, kwansi-js (zie ald.).

kwansi-js (bw.), kwansës, kwansujs, kwazie: [Lat. *quamsi* (alsof), Oud-Fr. *quanses*, Mnl. *quansijs*, *quansuys*], kwansuis, schijnbaar: *vuur get mieë aan de weit te kómme, ging hae kwansi-js ins (h)unjën oppe Bosstraot en oppe Mert; hae doeëg (dieëg) kwansi-js of-tër miech neet zoeëg.*

kwansujs (bw.), kwansës, kwazie, kwansi-js (zie ald.).

kwant, **1** (m.; -e; -sje) [me. Lat. *quantus* (een zeker iemand)], kwi-jbës; kwast, kwibus, dwaas, zot: *bës-te zoe bóws es haas en zoe gek es e raad, dën bës-te ’ne gékke kwi-jbës of ’ne rare kwant*; **2** (bn.) [Barg.], mooi, lief: *de’s ’n kwante mókkël*, dat is een mooie vrouw; **3** (bw.) [Barg.], flink: *det vëng iech kwant van h’m.*

kwaod, **I** (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *quaet*], het kwaad, het slechte: *’t kwaod zit trin, in dae bóch*; **II** (bn.; kwaojër; kwaojste (kwaodste)), **1** kwaad, boos: *dae is rap kwaod; höbs-te weer kwaoj zin?; mèt e kwaod gëzich zag de kwaoje det-ër nog ins kwaod ging wuuëre; ki-jk neet zoe kwaod*; **2** zwak, ziek: *iech kraeg di-j vleeg zjus in me kwaod oug, in mijn zwak oog*; **III** (uitdr.) *dae geit ’t nog kwaod kri-jge; dae is gëkënd wi-j kwaod geld(sj)*, is overal berucht; *de kwaojën hónd zeen*, de zondebok zijn; *maak tiech toch gei kwaod blood*, wees niet ongeduldig (boos).

kwaodkënd(sj) (o.; kwaojkënjër; kwaodkien(d)sje) [sterk veroud.; vr. equivalent van *’k(w)aojóng*], maar dan

in de betekenis van ‘niet volwaardig’], mindervalide kind, gehandicapt kind: *e kwaodkënd(sj) van e jaor of tieën kóns-te neet vööł kwaolik numme.*

kwaoje (m.; id.; g. dim.), **1** geduchte, felle: *dae kni-jnskop (kniezerd) haef ’ne kwaojën hónd, mer hae is zelf ouch ’ne kwaoje*; **2** (gesubst. adj.), het kwade: (uitdr.) *oos kënjër zeen ówt hunne kwaoje (de kwaoje doeër)*, door de moeilijke jaren; *bës-te weer in d’ne kwaoje*, ben je weer slecht gehumeurd?

kwaojigheid (v.; -heede; -sje), gramschap, woede, boosheid, kwaadheid, toorn: *van kwaojigheid zag de kwaoje bók det-ër wou det iech op d’n héksebërg zoeët.*

kwaojónge (onoverg.; kwaojóngde, h. gëkwaojónk) [Luiks *jouer à coyon*, Fr. *couillonner* (foppen, kullen)], soort kaartspel: *óngër de spuuëlti-jd ginge de meistërs e buimke kwaojónge.*

kwaol (v.; -e; kwööłke) [van ‘kwellen’; Mnl. *quale*], **1** ziekte, kwaal: *séstig is léstig, want dën kómme de kwaole; ’n lieëvërkwaol is ’n gëvieërlikkën en zwaor kwaol*; **2** onvolkomenheid, slechte eigenschap: *zjallëzi-j is ’n vërsjrikkëlikke kwaol*; **3** gebrek: *de kwaol van deezën ti-jd is det de luj geinën ti-jd hóbbe.*

kwaolik, **I** (bn.; -kër; -ste) [Mnl. *qualijc*], kaolik; **1** slecht: *de’s ’ne mins mèt ’ne kwaolikkën aosëm*; **2** nadelig: *vööł roukën en drënkën is ’n kwaolikke zaak*; **II** (bw.), **1** nauwelijks: *hae zoeëg miech kwaolik stoeën; iech kos h’m kwaolik bëgri-jpe; iech haw ’t kwaolik gëzag of hae zoeët al op ze paerd (of hij werd al boos)*; **2** slecht: *es ’t örgës kwaolik rijk, mós-te d’n naas tówhawte*; **3** moeilijk: *det d’n kënjër diech avëntów ins hëlpe, kóns-te ze allëwi-jl kwaolik vraoge;*

- 4** [D. (Keuls) *kollich*], onwel, misselijk: *es-te kwaolik wuuërs, kan 't zeen des-te kwaolik vils*, in onmacht valt; **5** (**uitdr.**) *de mós miech det neet kwaolik pakke*, je moet me dat niet euvel duiden; *num miech neet kwaolik, mēnieër, mer maag iech uch éffekes vraoge wi-j 't kump det de pap zoe gēknuddēld is* (dat er zoveel klonters in de pap zitten)?
- kwatsj** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. (inf.) *Quatsch*], zeivër, kélke, prazël, gēluuëtër; kletspraat, onzin, flauwekul, gezwets, gebazel: *waat 'ne kwatsj waat di-j zeivërkónt vërköp; di-j appëlklats* (praatzieke vrouw) *vërtèlt allein mer kwatsj*.
- kwatsje** (onoverg.; kwatsjde, h. gēkwatsj) [D. (reg.) *quatschen* (zeuren), Hd. (inform.) *quatschen* (kletsen)], **1** zwammen, zwetsen, kletsen, uitkramen: *dae kwatsj t'r allēs ówt*, hij kraamt er alles (alle onzin) uit; *di-j klatsj stuit tiech get te kwatsjën op 'nën daåg*; **2** roddelen: *blétsjkóntën en zwétskónte stoeën gaer te kwatsje*.
- kwatsjkop** (m.; -köp en -koppe; -köpke) [D. (inf.) *Quatschkopf*], zeivëraer, neeringków; bazelaar, zeveraar: *eine dae allein mer sjaele zeivër vërtèlt (vërköp), is 'ne kwatsjkop*.
- kwattërtëmper** (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *quat(tuor tempora* (de vier jaargetijden), Hd. *Quatember*], quatertemper: *bi-j 't bëgin van elk jaorgëti-j, namëlik op de goonsdig, vri-jdig en zaotërdig nao d'n dörde zóndig van d'n advént (wënt(sj)ër), nao d'n ieërste zóndig van de vaste (vreugjaor), nao Pënkstëren (zoeëmër) en nao de 14de séptëmber* (Kruisverheffing) *waerde de kattëli-jke gëvraog te vaste, waat we kwattërtëmper neume*.
- kwazie** (bw.), kwansës, kwansujs, kwansi-js (zie ald.).
- kwébbel**, **1** (m.; -s; -ke): (vulg.) mond: *es groeëte minse kalle, mós-te d'ne kwébbel hawte, hé jungske*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) overgeefachtig: *tón de koesj* (gierigaard) *'ne bédórvën hieëring haw gieëte, waas-tër hieël kwébbel en meinde hae det-ër mós göbbele*.
- kwébbele** (onoverg.; kwébbelde, h. gekwébbeld), kletsen, praten: *di-j kwakël häöre kwébbel stuit gein mēnujt stil, want di-j kan oore stoeën kwébbelen en kwatsje*.
- kwébbelëchtig** (bn.; -gër; -ste) [van Hd. *Quabbe* (kwab, weke massa), lillend, kwabbig: *tón dae vleisbérg* (zwaarlijvige man) *van békans 200 killoo langskwoeëm, waas 't zjus of t'r e stök of tieën kumpkës van dae kwébbelëchtigge pudding óngër z'n hummën en in z'n bóks haw zitte*.
- kwéddel** (m.; -e; -ke), ruzie, herrie: *höbs-te van di-j lëwejtmiëkërs, sji-jnheiliggën of aanstëllërs nieëve diech woeëne, dén kri-jgs-te dao lichëlik kwéddel mèt; pollisse bëstaeje 'nën houp ti-jd aan de kwéddele di-j naobërs óngërein höbbe; van zjallëzi-j kump dëk kwéddel*.
- kween** (v.; kweene, -sje) [Mnl. *quene* (oudere vrouw), Vnml. *quene* (onvruchtbare koe, vrouw), D. (Nd.) *Queen* (jong vrouwelijk rund)], onvruchtbare koe of geit: *ómdët Bella* (naam van de koe) *'n kween is en dus gein kejfkës kan kri-jge, geit ze bènnëkort d'n diepvries in*.
- kwëlle** (onoverg.; kwolde, is gëkwolle), kwölle; **1** (op)zwellen [Mnl. *quellen* (opzwellen), Hd. *schwellen*], uitzetten, opzwellen: *nao 't óngëlök woeëre z'n han, z'ne kop en z'n bors hieël goeën kwëlle; ómdët de badding 'nën ti-jd in 't watër haef gëlieëge, is-tër hieël gëkwolle*; **2** (onoverg.; kwélde, h. en is gekwéld) [Mnl. *quellen*

(opwellen)], druipen, vloeien: *de zeivër kwelt h'm ówt de mónð; es 't watër lansëm in de grónd truk, dén kwelt het doeër de grónd.*

kwetsj (bn.; -ër; -te), 1 beurs, onrijp: *es 'n paer kwetsj is, is ze zoe mörg det ze békans rot is; 2 niet doorbakken: es 't broeëd neet lang gënóg in d'n oeëvën haef gëstange, dén is 't kwetsj en smaak 't vi-js.*

kwi-jbës (m.; -e; -ke), kwant (zie ald. 1ste bet.).

kwi-jjëpaer (v.; -pieëre; -paerke) [Kil. *que-peyre*], 1 kweeper: *kwi-jjëpieëre zeen van di-j gael, hel pieëre, di-j aan 'ne kwi-jjëboum kómme; van kwi-jjëpieëre kóns-te lékkere zjëlei make, dae hieël good is vuur de derm [stoottoon]; 2 (uitdr.) det jésken is zoe gieël es 'n kwi-jjëpaer.*

kwi-jjëpieërëboum (m.; -buim; -buimke), kweeperenboom: *kwi-jjëpieërëbuim zujs-te nog mer zëlje stoeën, mer de zjëlei daes-te van hun steinhél en knóbbëligge pieëre kóns make, is përtang get fi-jns.*

kwi-jt (alleen pred. bn.) [Mnl. *quite*], 1 verloren: *iech bèn m'n sluuëtëls kwi-jt; nao de brand woeëre ze allës kwi-jt; 2 (uitdr.) det bèn iech kwi-jt, dat weet ik niet meer; bës-te d'ne kop kwi-jt (als je in de war bent), kóns-tën 't bèste d'ne kop hawte (vulg. voor 'zwijgen'), want angërs kals-te wi-j e kujke zóngër kop (als een dwaas).*

kwi-jtspuuële (overg.; späölde kwi-jt, h. en is kwi-jtgëspäöld), 1 kwijtraken, verliezen: *iech bèn m'n portëfól kwi-jtgëspäöld; 2 bevrijd raken van: nów we dae vërvaelënde zeivëraer zeen kwi-jtgëspäöld, zeen we op oos gëmaak.*

kwir (m.; -re; -ke), geslachtloos kuiken: *van*

de kujkskës wuuërt óngëvieër de hölf haan en de angër hölf hoon, mer de höbs dao ouch kwirre tösse loupe.

kwispëlaer (m.; -e; -ke), sjravëlaer, sjravëlkónt, kwispëlkónt; (m.b.t. een kind (persoon) dat (die) niet kan stilzitten) wiebelaar: *es-te zoe e paar kwispëlaerkës van kënjër höbs di-j gein mënujt kónne stilzitte, dén bës-te saovës pómpaaf.*

kwispëlkónt (v.; -e; -kuntsje), sjravëlaer, sjravëlkónt, kwispëlaer (zie ald.).

kwizzënjaer (m.; -s; -ke) [Fr. *cuisinière*], keukenfornuis: *'ne kwizzënjaer woe we 't ieëtën in of op koeëke, wirk op gaas of èllëntrik.*

kwölle (onoverg.; kwölde, is gëkwöld), kwélle (zie ald.).

L

La(m)baer, Aan; Aan Labaer: *'Labaer waas hi-jjëróm in de 18de ieëw de bëlankri-jkste sjippërskaffee tón maassjippërs aemse stein ówt Namën of bëvuurbeeld i-jzër of koeëlën ówt Lujk mèt maassjieëpe, gëtrokke doeër trèkpaerd, di-j doeër li-jknéchte gëleid waerde, nao hi-j brachte? Labaer is ouch de naam vuur de plaats aan De Sloe(ë)t, 'n aw maasbèdding, woe de maassjieëpe gëlos waerde. Labaer kump van 'Sieur Leonard Labaer', dae in de 18de ieëw eigënaer waas van de kaffee vuur sjippërs.'* (Bron: BOONEN, Martin, Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143); P.S. *Mësjujn zou 't neet slech zeen aan Labaer e beeld te zëtte det ós vuur alti-jd zou doon trökdènkën aan de Maasvaart.* [I.v.m. de Rijnvaart staat er in Kripp-Remagen aan de Rijn zo'n bronzen beeld: twee trekpaarden die in tegenovergestelde richting stroomop- en stroomafwaarts op een boot staan]

laaj, 1 (v.; -e; laetsje (laatje)), la, lade: *de vërsjèttën (fërsjèttën) en de lieëpèle ligkën in de laaj; bieëkvaegërs vaege* (reinigen, zuiveren) *bieëke, mer lajèvaegërs vaege laje* (maken lades leeg); **2 (uitdr.)** *ligks-tën örgës in de boeëvë(n)ste laaj, dën bès-te dao good gëzieën.*

Laak, De; De Laak: *'De Laak (1406, de laca) waas ieërs e groeët (grónd)gëbeed aan de Maas in Awwëneik. 't Groeëtste deil waas van 't Lujks kappittël en hëtde daovuur Hieërëlaak. Tón de Maas zich vërlag, kwoeëm e groeët deil rechts van de Maas te ligkën en zoe kënne we nów Ohé en Laak. De ieërste bëteikënis van 'laak' waas 'nëteurlikke watërloup', mer ouch aan 'lieëkën' (lekken) en aan 't Franse 'lac' of 't Èngëlse 'lake' vilt te dënke. 'n Twieëde bëteikënis is 'nate wei bi-j 'ne stroum'.* (Bron: BOONEN, Martin, *De Laak, Land en Water*, p. 150)

laam, 1 (bn.; ër; -ste) [Hd. *lahm*], lam, verlamd: *nao 't bëslaag* (beroerte) *waas Mil van eine kant laam*; **2 (uitdr.)** *iech veulde miech laam* (niet lekker), *ómdét iech miech laam haw gëzoeëpe*, omdat ik volslagen dronken was; Zie ook: *laammake*.

laammake (overg.; maakde laam, h. laamgëmaak), murw maken: *d'n awdste bi-j ós haef miech laam gëmaak vuur 'ne brómmër; de Wammëse hóbbe Dree laam gëmaak vuur prins te wuuëre.*

laammieëkër (m.; -s; -ke), zeur, zeurkous, zeurpiet: *van dae laammieëkër ze gëzaeg zou(d)s-te waal de bëgaovinge* (stuipen) *kri-jge; di-j van Zittërd neume ze de laammieëkërs, want di-j zouwe niks doon es vrejijële, zeivëren en minse plaoge, mer iech vèng det hieël toffe luj.*

laat, 1 (bn.; -ër; -ste) [Eng. *late*], laat: *wieë kömmën in de late middig, laat in de namiddag; 't is aan de late kant; is 't laat gëwoeëre gistëre?; 2 (uitdr.)* *vreug of laat kums-tën aan de weit wi-j laat det 't is, hoe het precies gesteld is; 'neet te laat en neet te zaat', zaet moodër de vrouw alti-jd es Lëwi-j op stap geit; ti-jd gënóg kump alti-jd te laat; det wuuërt 'ne late, het zal lang duren vanavond (voor ik thuis ben); wi-j laat is 't? ti-jd vuur diech te bieëtëre; 't is ummër latër es-te dënks, de tijd gaat snel.*

Labaerdi-jk, de; de Labaerdijk: *'De Labaerdi-jk, de Bleumërdi-jk en d'n Hépperdi-jk zeen de Mëzeikër maasdi-jke.'*

labbërdaon (m.; -e; -däönke) [Vnnl. *landonium* (licht gezouten kabeljauw), Fr. (*poisson*) *labourdan*, Hd. *Laberdan*], **1** stokvis, zoutevis, labberdaan: *labbërdaon is gëzawte kabbëljaw, dae ieërs ówt Labourd (nów Bayonne) kwoeëm en nów sërtów ówt Portugal kump; 2 (uitdr.)* *stinke wi-j e vaat*

labbërdaon; **3 oud Maaseiker liedje**: ‘*Hum, hum, ’t is ’n affaer; hum, hum, pieëpërkook; hum, hum stokvès gieëtèn en ’nèn hawve labbërdaon.*’ (Bron: VAN DER DONCK, Emiel, *Maaseik en zijn Maaslandse taal*, p. 102)

labbèrènt (o.; -e; -sje), **1** [Lat. *labyrinthus*, Gr. *laburinthos*, Eng. en Hd *Labyrinth*], (m.b.t. gesch.) Labyrint: *uuvër ’t Labbèrènt van Knossos höbt gieë oppe sjoeël nog gëlieërd*; **2** [Fr. *labyrinthe*, Eng. *labyrinth*, Hd. *Labyrinth*], labyrint, doolhof: *in Héppenaert höbbe ze in 2012 e labbèrènt gëmaak in e groeët stök ma(j)is (maïs)*; **3** [Hd. *Labyrinth*], warnest, warboel: *det is hi-j e labbèrènt van waas-te moogs en waas-te neet moogs doen*; **4 (uitdr.)** *es-ten in de labbèrènte zits, höbs-te (groeëte) probleeme.*

labboeën (v.; -e; labbuuënke), paer(d) sboeën; **1** tuinboon, labboon (gew.), soort paardenboon [Hd. *Pferdebohne*]: *de meiste minsën höbbe väöl leevër brieëkbuuënkës es labboeëne*; **2** **tuinbonen, gezonde kost**: ‘*Labboeëne zeen van di-j dikke boeëne* [Hd. *Dicke Bohne(n)*], *woe väöl vietamiene B en C in zittèn en di-j good zeen vuur ’t hart. De aw Eegiptënaerën hawwën al dëk labboeënën op hunnën tejjër. Ouch tieëge de kollésterol raoje ze aan labboeëne te ieëte. Labboeëne, di-j ze vreugër ouch aan de dówve voorde, mós-te gëreid make mèt boeënekrujdsje.*’; **3 (uitdr.)** *dae labboeëne wilt ieëte, mót mieërt neet vërgieëte*, tuinbonen moeten half maart gepoot worden.

lach, **1** (m.; g. mv.; léchske) [Hd. *das Lachen* (het voluit lachen), *Lache* (manier van lachen), *Lächeln* (ingetogen, fijntjes lachen)], lach, lachje: *mèt e gëmein en heimëlik léchske* [Hd. *Lache*] *zag de kannaj det ze de mansluj rënd häöre vingër drejde*

(dat ze de mannen de baas (te slim af) was; **2 (uitdr.)** *es wieë in ’ne lach sjeete, kan ’t zeen det wieë de slappe lach kri-jge.*

lachdówf (v.; dówve; -dujfke), **1** lachduif: *de meiste vuuëgëlkës zënge, mer es lachdówvën hun stöm gëbrujke, is ’t zjus es of (of wënt) ze lache*; **2** verliefd paartje: *ki-jk, pappa, di-j lachdujfkës zeen zich in de bek aan ’t voore (aan het zoenen).*

lache (onoverg.; lachde, h. gëlache) [Eng. *to laugh*, Hd. *lachen*], lachen: **(uitdr.)** *höbs-te diech krómp of këpot gëlachën of höbs-te diech (hawf) doeëd gëlache, dén höbs-tën ins good gëlachën of höbs-te mësjujn óngër de taofël gëlieëge van ’t lache; es get neet gëlachën is, dén is det neet vuur te lache, dan is dat belangrijk, ernstig, moeilijk; lachs-te diech ’ne króf (build(sj) = bult) of mós-te lache wi-j ’ne kirmishónd, dén lachs-te diech ’n oug ówt of lachs-te diech mësjujn kreupël; iech zëgk det mer vuur te lache; es wieë leevër neet lachën of ós mótte forseere vuur te lache, dén lache wieë greun; lach mer, later is het mijn beurt om te lachen; iech lach tiech get, mooi niet, je kan me wat.*

laefbaar (bn.; mieë -; ’t meiste -), **1** [Eng. *livable*, Hd. *lebbar*], (m.b.t. geschikt om in te leven) bewoonbaar, leefbaar: *staej wi-j bëvuurbeeld Peeking zeen bëkans nimmieë laefbaar mèt di-j vówl loch en dae stank van de ottoos en de fëbrikke*; **2** leefbaar (gew.), levenskrachtig [Hd. *lebenskräftig*], vitaal: *tón de ków haw gëkawf, dachte we det ’t kejjke neet laefbaar waas, ómdët ’t zoe slap t’rbi-j loeëg.*

laefti-jd (m.; -ti-jje; g. dim.), **1** leeftijd die achter je ligt: *vanaaf ’ne zieëkëre laefti-jd veuls-te det ’t bërgaaf geit*; **2** levensperiode: *tösse 14 en 18 jaor zitte jóngërën in ’ne gëvieërlikke laefti-jd.*

laeg (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *leer*], zonder inhoud, leeg, ledig, onbezet: *es-te vâöl laegën ti-jd höbs, höbs-te neet vâöl te doon; mèt 'ne laege maag veuls-te diech zoe slap es 'n maaj; 2* niet drachtig: *'n laeg ków zal de ieërste nieëge maond(sj) neet opnów kawve; 3* gemeen: *'ne laege pëtroeën is 'ne gëmein(d)ërik* (schoft).

laege (m.; id.; g. dim.), gemene kerel: *dae laege, dae gëmein(d)ërik, haef det awd wi-jfke bëstoeëln en bëpoeëtëld.*

laeggénger (m.; -s; -ke), laegluipër; nietsnut, luiaard, leegloper, nietsdoener [Hd. *Nichtstuer*]: *'ne laeggénger is 'ne mins dae z'n han vërkieërd haef stoeën, te meug en te vówl is vuur get te doon, alti-jd mèt z'n hén(d)sjes uuvërein zit en aan wirke dus e beurke doeëd haef.*

laeggood (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Hd. *Leergut* (verpakking, lege flessen)], leeggoed: *flësse, laeg mèlk- of beerbék, enz. neume wieë 't laeggood; in Duitsland – mieë nog es hi-j – kóns-tën in alle staej zeen wi-j erm sjoëjers de vówlbék aafgoeën vuur 't laeggood trówt te hoeële.*

laegigheid (v.; -heede; -sje), gemeenheid [Hd. *Gemeinheit*], slechtheid: *doeër (mèt) z'n laegigheid wëts-te noeëts of (det) dae gëmeinërik (laege) diech neet in d'ne nek zit (afzet) of tiech neet óngër d'n dówve sjut (je geen oneerlijke concurrentie aandoet).*

laegkippe ((on)overg.; kipde laeg, h. laeggëkip), leegkiepen, opwippen: *mer good det 'ne kammi-j(j)ao z'n lajing kan laegkippe (opkippe), want angërs mósdës-tën allës mèt de hand aaflaje.*

laegluipër (m.; -s; -ke), laeggénger (zie ald.).

laegsjódde (overg.; sjódde laeg, h.

laeggësjód), leegschudden: *'ne zak sjódde we laeg, mer 'nën ummër sjódde we ówt en 'ne borrel sjóds-tën in en drunks-tën ówt.*

laegvare (overg.; voeër laeg, h. laeggëvare), uitrijden: *boore mooge de zeiktón allein laegvarën es 't geit rieëgëne (rieëngële), rieëgënt of gërieëgënd haef.*

laegzówpe (overg.; zoeëp laeg, h. laeggëzoeëpe), **1** uitzuipen: *op 'nën daåg zówpe de kuj daen hieële bak van dówzënd li-jtër watër laeg; 2* (vulg.) uitdrinken: *jóngës, zówp ins ówt, iech gaef nog eine.*

Laen(ëke), roepnaam voor Helena.

laer, **1** (o.; g. mv.; -ke) [Eng. *leather*, Hd. *Leder*], (m.b.t. toebereide huid) leer, leder: *dae sallao is gëmaak van 't bèste laer; 2* leerwerk: *'t laer van m'n sjoon is doeër; 3 (uitdr.) goeën we mèt de laerën tram, dén goeën we te voet; dae bufstök is zoe tej es laer (es 'ne laere lap), taai als leder; es we kwaod zeen op eemës en we dae aan ze laer (te lijf) wille, dén kan 't zeen det we h'm ech aan ze laer goeën, te lijf gaan.*

laere (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *leather*, Hd. *ledern* (alleen attr.), (in samenst.) *Leder* (leder)], lederen, leren: *e laere jésken höbs-te vuur jaore, mer laere sjoon zeen rap doeër; m'ne laere jas* [Hd. *Ledermantel*] *is gëpik.*

laerëlap (m.; -pe en laerelép; -lëpke) [veroud.; Hd. *Lederlappen*], zieëmslaer, zieëmslap, zieëmvél; zeemlap, zemelap, zeemleer: *mèt 'n gooj spóns, werm watër; 'n aaftrëkkërkën en 'ne laerëlap zeen de vinstërs rap gëwasse; 'ne laerëlap is gëmaak van de bënnëkant van e geitëvél of e sjaopëvél.*

laerën tram (enkel in de uitdr. 'mèt de laerën tram goeën'), te voet gaan: *vuuërdét we mèt*

de kar, de fits, d'n ottoo, enz. örgës naotów ginge, zeen we veer mëljówn jaor uuvèral naotów gëgange mèt de laerèn tram.

laerke (o.; -s; -), **1** (m.b.t. een schoen), tong van een schoen [Hd. *die Zunge eines Schuhs*], leertje: *‘t laerke van ‘ne sjoon neume we ouch de tóng; vuuërdés-te ‘ne sjoon bungs, mós-te ki-jkèn of ‘t laerke good zit; 2* dichtingsleertje, klepbedekking: *es ‘t laerkèn in de pómp vërslieëtèn is, dén truk de pómp loch en kri-jgs-te gei watër boeëve, want de pómp is dén lèttèrlik aaf.*

laf (bn.; -fër; -ste), **1** zwoel, benauwd, drukkend: *mèt det laf waer [Kil. laf weder] brik miech het (de) zweit ówt zónger det iech get doon; 2* lafhartig: *van eemës dae laf is, zègke we waal ins det-ër ‘ne laffèn hónd is.*

laffigheid (v.; g. mv.; -sje), lafheid: *‘Es ‘t trop (t’rop) aankump, zeen de ‘meiste’ minse – neet allëmaol – laffaards, di-j dén vërsjeete van hun laffigheid’, zoe zègke weitënsjappërs di-j uuvër ‘de mins’ hóbbe doeërgëlieërd.*

laggaanje (o.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; verbastering van *‘la guerre’* (de oorlog, de strijd)], laggaer; lawaai, herrie, keet, bonje, ruzie: *kónt gieë ins get mindër laggaanje make, kënjër?; mèt det laggaanje vërstuis-te d’n eige wäörd neet.*

laggaer (o.; g. mv.; g. dim.), laggaanje (zie ald.).

laje (zich), I (overg.; loeëj, h. gëlaje), **1** [Hd. *laden* (volladen)], laden: *tón iech de krówkar mèt klawwën haw volgëlaje, zakdèn iech doeër m’ne rök; wieë hóbben ‘n kar mës gëlaje; 2* [Hd. *aufladen*], opladen, inladen: *waat hóbste waal gëlaje, d’nën ottoo hink (hunk) zoe doeër?; 3* meenemen:

wi-jvääol man kóns-te lajën in det böske?; 4 (uitdr.) hae waas good gëlaje, hij was dronken; II (wederk.; loeëj zich, h. zich gëlaje), stevig eten: *di-j vrieëtzékskes hóbbe zich op de (di-j) fieës gëlajën es of (of wënt) ze ówtgéhóngërd woeëre.*

lajëvaegër (m.; -s; -ke), dief, ladelichter, oplichter: *tón iech de lajëvaegër attrappeerde tón dër de lajën aan ‘t vaege (leeghalen) waas en iech h’m békans bi-j z’n sjabbërnakkën haw, haws-te dae ins veerklawwës de straot op mótte zeen vaege.*

lajing, 1 (v.; -e; -ske) [Hd. *Ladung*], vracht, last: *de lajing waas van de kar gëvalle; 2* [Hd. *Ladung*], ontplofbare stof: *de koepëls (geschutkoepels) op ‘t fort van Eben-Emael hóbbe de Duitsërs d’n 10de mei 1944 laote sprènge mèt ‘n hol lajing [Hd. hohle Ladung]; 3 (uitdr.) tón iech de vol lajing kraeg (zwaar werd aangepakt), waas iech dao neet good van.*

lak (m.; -ke; lékske) [stofnaam; Hd. *Lack*], lak(verf): *‘t doort ‘n ti-jdsje vuuërdët de lak druuëg is; mèt di-j blöts in de kieëtël is de lak aafgësprónge.*

lake, 1 (o.; -s; laakske, lakënsje) [Lat. *laxus* (slap), Mnl. *laken* en *lac* (slap), Hd. *Laken*], laken, beddenlaken: *saotërdigs trèkke wieë de vówl lakës aaf en lègke wieë proeëpërën op; 2 (uitdr.) es-ten ‘t lake mós lègke, guuëfs-te diech gëwónne; ouch es-te nao ‘n lillikke kréngde (zeekde) aan ‘t kor(t)ste enj trëks (truks), lègks-tën ‘t lakën en lègke ze e zwart lake (kleed, lijklaken) uuvër d’n (doeëds)kis; hae trèk (truk) alti-jd ‘t lake nao zich tów, hij is een egoïst.*

lakke (overg.; lakde, h. gëlak) [Hd. *lackieren*], vernissen, lakken, verlakken: *es ‘n vrouw häör nieëgël haef gëlak, dén haef ze gëkleurde vërnis (nagëllak) trop gëdoeën.*

lakkee (m.; -s; -ke), lakschoen: *lakkees neume we ouch lakkeesjooon of gëlakkeerde sjoon; lakkees zeen gëmaak van gëlak* (verlakt) *laer*.

Lambaer, roepnaam voor Lambertus.

lambik, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; van ‘alambiek’ (distilleerkolf, brouwketel)], lambiek: *lambik is e békënd Brussëls beer; det gëmaak is mèt 40 persént terf en 40 persént mawt; 2* glas lambiekbier: *garsao, twieë kónjékskes en ’ne lambik, éstebleaf*.

lame, 1 (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Lahme(r)*], lamme: *de kreupëlën hulp de lamën en de blënje de wieëg uuëvërstieëke; 2* (onoverg.; laamde, h. gëlaamp) [Hd. *lammen*], lammeren, lammen: *geitën en sjöp lame twieë kieëre per jaor*.

lamigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Gëlähmtheit*], verlamdheid, verlamming: *doeër z’n (häör) lamigheid zit Rooskën al 20 jaor in e kërke; 2* [Hd. *Lahmheit*], futloosheid, slapheid, energieloosheid, sloomheid, lamlendigheid: *tón iech tieënge dae luiwammës zag det ze h’m pieëpër in ze gaat môste struije, ómdét det good zou zeen tieënge z’n lamigheid, (tón) zat-ër ougën op* (toen was hij verbaasd).

lammëntabël (bn.; -ër; -ste) [Fr. *lamentable*], akelig, erbarmelijk, ellendig, lammenadig, beroerd, vervelend: *waat dae lammëntabële kieërël ’t bèste kan, is lémmënteerën* (klagen) *en de laammieëkër* (zeurpiet) *ówthange*.

lamp, 1 (v.; -e; lémpke) [Lat. en Gr. *lampas* (fakkelt)], lamp: *snachs laote wieë alti-jd e lémpke branne; 2* [Hd. *Lampe*], verlichtingsarmatuur: *tón Tommy de bal tieëge de lamp haw gësjet* (haw gëstamp), *stóng ze sjeif; 3* (**uitdr.**) *es de stérre sji-jne,*

zëgke we det de lémpkes van Slivvën(h)ieër aan zeen; zeen wieë sterk vërwónjêrd uuvër get, dén zëgke wieë det ós dao de lamp van ówtgeit; tón de pollisse de lajëvaegër attrappeerde, waas tër tieëge de lamp gëloupe; es we goeën trouwën of ós get bëlankri-jks aansjaffe, mótte we good ówt oos pupse ki-jke, want vrouwluj en li-jvënd (lijnwaad) *mós-te neet bi-j de lamp koupe*, alvorens je een huwelijk(sverbintenis) aangaat en ook vooraleer je een koop sluit, moet je goed uit je ogen kijken; *groeëte lamp, klein leech*, veel praat, weinig verstand.

lampëdaer (m.; -e en -s; -ke) [Fr. *lampadaire*], staande (schemer)lamp: *zits-te saovës mèt ’n tof beukskën óngër de lampëdaer; dén veuls-te diech wi-j ’ne prins in ’n ieërpëlëkówl*, dan heb je alles naar je zin.

lampëkot (o.; -te; -kôtsje) [mijntaal], pënningekot; **1** lampenkamer: *es neet gëwirk waerde, stóngën in ’t lampëkot dówzënde pötlampe; 2* **mijnwerkers haalden vóór hun schicht hun mijnlamp in de lampenkamer**: *‘Oppe pöt deilde de lampistën (lampenisten) in ’t lampëkot de pötlampën ówt, di-j de pöttërs nao de sjich dao weer móste bënnëbrënge (trökbrënge).’*

lampèt (v.; -te; -sje), waskom en/of waskan: *nów wasse we ós allëmaol in de badkamër; mer vreugër hawwe vööl minsën in de slaopkamër ’n lampèt op de kommod* (ladekast, commode) *stoeën vuur zich smörgës in te wasse; ’n lampèt bëstóng ówt ’n lampëtkan en ’n -kómp*.

lampëtte (onoverg.; lampëtde, h. gëlampèt) [Fr. *lamper* (gulzig drinken, naar binnen slaan)], lébbere, buize, zówpe; lampetten (gew.), (veel) drinken: *van minse di-j zich ins good de kael aan ’t smieëre zeen, zëgke we det ze aan ’t lampëtte zeen; mówlën en*

lampette goeën dèk same, want waem vääł mówlt, mótt ouch vääł drénke, wi-j eedëre pumpëlaer wèt;

lampis (m.; -te; -je), **1** (m.b.t. stations, theaters, treinen, schepen, enz.) lampenist, lampist: *vreugër haws-tën op 'n plaats of in 'ne zaal woe vääł lampën hóngë, 'ne lampis, dae saovës 't leech mós aandoon, de lampe mós vërvangën es ze kèpot woeëre, etc...; óngër angërën in Buckingham Palace wirke d'r nog lampiste;* **2** (m.b.t. de mijn) lampenist, lampist: *oppe sjarbonnaasj zörgde de lampis t'rvuur det élke pöttër z'n pötlamp kraeg vuuërdët-ër aan z'n sjich bëgos.*

lan(k)sëmaan (bw.), langzaamaan: *lan(k)sëmaan kwoeëm Li-js, di-j zoe krank waas es 'nën hónd, weer op häör stékke (werd ze weer beter).*

land (o.; lenj; lén(d)sje), **1** [Hd. *Land*], staat: *Belsj is 'n hieël klein mer tof lén(d)sjën aan de Noeërdzieë;* **2** [Hd. *Land*], akkerland, grond, veld: *in Mëzeik kóp of vërköp 'ne boor e land, mer hae geit nao 't veld(sj) en wirk op de véljer, bv. in 't Héppervéld(sj) of in 't Wörfëldërvéld(sj).*

Landbouwmaotsjappi-j, De; De Landbouwmaatschappij: *'Dees kantónnaal maotsjappi-j, di-j al in 1864 bëstóng, präbeerdën 't boorëlieëvën 'n dówke te gieëve. Zoe woeëre d'r neet allein ékspezi-jsies, bëvuurbeeld van mësjij-nën en paerd, mer ouch kónkoeërs wi-j óngër angëre vuur de bëste stal. In 1864 waas J. Köster vuuërzittër en waas H. Vanderdonck sikkërtaris. In 1903 waas L. Moreau de Bellaing van Roeëtëm vuuërzittër en waas Ch. Joosten van Mëzeik sikkërtaris. In 1914 waas Bartholomeus Poukens twieëdën óngërvuuërzittër.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Landbouwmaatschappij, Maaseik Verenigd*, p. 16)

landëri-jje (mv.) [Hd. *Ländereien*], véljer; velden, landerijen, bebouwde akkers: *hieërebeure goeën nów en dën mètt hunne sjoffäör 'n teurke make doeër of langs hun landëri-jje, want di-j sjikke luj hóbbe waal 'n ft-jn naas vuur wi-j 't mètt hun véljer zit, mer pakke zelf noeëts 'ne reek of 'n sjöp vas.*

landluipër (m.; -s; -ke), zwerver, landloper: *landloupëri-j is nów vërboeëje, mer vreugër haws-te van di-j landluipërs di-j oppe bówte rónddaoldën en di-j zich hun hieël lieëvën aafvroeëge van welk hout det ze pinne móste make (hoe ze zich moesten redden).*

landsjap (o.; -pe; -sjépke) [Eng. *landscape*, Hd. *Landschaft*], landschap: *vanop d'n tëril van Ejsdën höbs-tën e manjëfik ówtzich op oos Maasvallei, e manjëfik landsjap.*

lang tóng (m./v.; lang tóngë; lank tungske), **1** babbelaar: *woeërs-te vreugër in de lieëgër sjoeël 'ne kwëbbelaer en haws-te dus 'n lang tóng, dën bóngë de juffrouw of de meistër diech 'n lang tóng óngër d'n kin en mósdës-te zoe in d'n hook goeën stoeën;* **2** verklikker: *de tóng is volgës sjri-jvër Jan Mens 't sléch(t)ste vleis oppe waerëld, waat zieëkër waor is vuur minse mètt 'n lang tóng.*

lange (overg.; langde, h. gëlank) [veroud.; Kil. *langen*, Hd. *langen*], gieëve; (aan)geven, (aan)reiken: *lang miech ins 't ieërpëlëmëtske; wils-te miech de gezèt ins lange.*

lange zwik (m.; lang zwikke, lank zwikske), lange zwikzwak (zie ald.).

lange zwikzwak (m.; lang zwikzwakke, lank zwikzwakske), lange zwik; slungel, bonenstaak, lang en mager mens: *'ne lange zwikzwak neume we ouch waal ins 'ne lange boeënëstaak of 'ne lange lémpes; de kóns 'ne lange zwikzwak en tégëli-jkërti-jd*

'nèn hieëlèn toffèn tip zeen.

Langëstraot, de; de Schillingstraat: *'De Sjillingstraot neume we ouch waal ins de Langëstraot, ómdét di-j van de Hépperstraot tot békans aan de Maas löp en dus 'n lang straot is.'*

langs (vz.) [voor de aanduiding van een plaats], **1** parallel met: *wieë woeëne neet langs mer oppe Aw Ophoeëvërbaan, want in Mëzeik woeëne we op 'n straot en goeën we wandële langs de Maas; 2 (uitdr.) dao kums-te neet langs, daar ontsnap je niet aan; daar kun je je niet aan onttrekken.*

langsbolle (onoverg.; bolde langs, is langsgëbold), langsvare (zie ald.).

langskómme (onoverg.; kwoeëm langs, is langsgëkómme), bezoeken, aangaan, aanwippen: *es iech ti-jd höb, kóm iech strak éffe langs; 'de mós neet langskómme mer bennëkómme,' zëgke we waal ins tieëgën eemës (es) dae tieëgën ós zaet det-ër geit (langs)kómme.*

langssjikke (overg.; sjikde langs, h. langsgësjik), doen gaan, sturen, zenden, laten bezoeken: *'Mënieër,' zag de sikkërtaris, 'iech zal strak eemës bi-j uch langssjikke, dén kónt gieë mèt dae mins allës tégooj aafsprieëke.'*

langsvare (onoverg.; voeër langs, is langsgëvare), langsbolle; voorbijrijden [Hd. *vorbeifahren*]: *es wieë bi-j uch langsvare, mót iech alti-jd ki-jke nao di-jnën hoeëf.*

lank, 1 (bn.; langër; langste) en (bw.) [**'lank' (sleптоon) gebruiken we als predikaat of als bn. vóór een onzijdig substantief in het enk. en vaak ook als bw., 'lang' gebruiken we in de andere gevallen**], **1** [Eng. *long*, Hd. *lang*], lang: *e lank maesje;*

e lank kleid; haef miech det lank vroumës 'n lang tóng!; iech höb diech lang nimmieë gëzieën en det is miech lank gëvalle; 2 (uitdr.) hae vërtëldën allës in 't lank en 't breid, uitgebreid; ze waas in 't lank, in avondkledij; waem 't lank haef, kan 't lank laotën hange, wie veel bezit, kan veel uitgeven (verteren); sjuff det mer oppe lang baan, stel dat maar uit; de pikkër(d) (pirkër) (kieskeurige eter) zit dao weer mèt lang tan te ieëte; hae geit 't neet lang mieë trëkke, gaat binnenkort sterven; 't wuuërt nog wi-j langër wi-j sjoëënër, het wordt steeds erger; waat e lank gëzich, teken van verveling of ongenoegen.

Lankër; Lanklaar: *'Lankër – 1281, Langlaer – mèt z'n good 4000 inwoëënërs, is 'n deilgëmeinte van Dilse-Stokkëm in Belsj Limburg. 't Dörp ligk groeëtëndeils in de valle van de Maas. Allein de wi-jke Groeët- en Klein Homo ligkën op 't Kémpes Plattoo. Tössën 't dörp en 't Plattoo ligk 'n indëstri-jgëbeed. Bëkënd in Lankër is 't Tievolie-Eilëndsje, e nëteurrizzërvaat tösse de knaal (Zuid-Willemsvaart) en de aw knaal mèt ze brökwachtërshujskën ówt 1841. Ouch good bëkënd in Lankër zeen 'Hotel Beau Séjour, 1906' en 'Chateau de Litzberg, 1868'. Op nëteurgëbeed is t'r ouch 'Recreatiegebied Maasvallei' mèt ze meer van 80 hektaar en ze sjik ówtzich. En nëteurlik zeen d'r de Lankërse bosse.'*

lanksëm (bn.; -ër; -ste) en (bw.), lansëm (zie ald.).

lansëm (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Mnl. *lanca(e) m*, Kil. *lantsaem*, D. (Rijnl.) *lanzem*, Hd. *langsam*], lanksëm; **1** langzaam, traag, sloom: *de mós lansëm ieëte; wieë goeën al lansëm doeër; 2* geleidelijk: *'t geit lansëm vuurówt mèt de kranke, lansëm mer zieëkër; 3 (uitdr.) dae meugën is vääöl te lansëm oppën drej, hij is lui, traag; lansëm geit*

ouch, je hoeft je niet te haasten; *lansëm tan*, *lansëm han*, wie lang aan tafel zit, is geen harde werker; *dae is zoe lansëm es 'n slek*.

lantaer (m. en v.; -e; -ke), **1** [Hd. *Laterne*], straatlantaarn [Hd. *Straßenlaterne*]: ‘*Vuuër de kazzërne vuuër de groeëte port stóng 'n(e) lantaer en nog stuit ze daovuuër*’ [Hd. *Vor der Kaserne vor dem großen Tor stand eine Laterne und steht sie noch davor*] (Zarah Leander), **2** lantaarn: *kóns-tën ins mèt de lantaer luchtën* (lichten, licht verschaffen) *óngër 't bèd?*; **3** (**uitdr.**) ‘*n(e) groeëte lantaer en min leech*, een groot hoofd (veel praat) maar weinig verstand; wordt ook gezegd van iemand die iemand anders in het licht staat; *'t is gein(e) groeëte lantaer*, verstandig is hij niet.

laog (v.; -e; läögske), **1** [Hd. *Lage*], laag: *we höbbën e läögske keezël oppe oprit gëvare*; **2** koesj [Fr. *couche*], dun laagje: *iech höb e läögksën i-jzërvörf op 't breerke gëzat*.

läön (v.; -e; -ke) [Mnl. *lene*, D. (Keuls) *Lahn*, Hd. *Lehne*], leuning: *hawt tiech vas aan de läön van d'n trap es-te de kelder ingeis*; *rótsj-tën (glits-tën) op det brökskën ówt, dén ligks-tën in 't watër, want det is e brökske zóngër läön*.

Laonake; Lanaken: ‘*Laonake – 810, Ludinaca – mèt z'n ca. 25000 inwoeënërs en z'n deilgëmeinte Gëllik, Neerhare, Raekëm, Veldweezëlt en z'n 'kërne' Briegde, Késselt en Smaermaas, is gëlieëgën aan de Maas in Belsj-Limburg. Saer de 12de ieëw maakde Laonake deil ówt van de Loeënsë 'heerlikheid Pietersheim', woevan de 'Hieëre' rónnd 1186 de Abdi-j van Hoch stichde. Twieë knale, de Zujd-Willëmsvaart (19de ieëw) en de knaal Briegde-Neerhare (20ste ieëw,) doeërsni-jjën 't gróndgëbeed van Laonake. Vuur de pöttërs mèt stoeëflóng bówde 'Limbourg Meuse' in*

1957 in Laonakën 't Sint-Barbarahospëtaal. Bëkënd in Laonake zeen Këstieël Pietërsheim mèt z'n rëwi-jn (ruïne), de vreugër sistërsjënzerabdi-j van Hoch en de parrochiekirk (1864), de Sint-Ursulakirk. Ouch bëkënd is 't bëzeukërssëntrum van 't Nassjënaal Park Hoeëg Këmpe, ein van de zës inganksporte tot dit park. Op gëbeed van nëteur en landsjap höbs-te sërtów 't Pietërsëmbos en Asbrook. 't Bëkëndste fëbrik in Laonakën is Sappi, e pëpeerfëbrik.’

laote, I (overg.; loeët, h. gëlaote) [Eng. *to let*, Hd. *lassen*], **1** toestaan: *Mëri-j loeët neet aan zich kómme*; *laot h'm mer gëwieëre*; **2** (m.b.t. iemand van zijn bezigheden afhouden) laten: *iech laot tiech*, ik houd je niet langer van je bezigheden af; **3** niet inhouden: *hae haw d'r eine gëlaote*, hij had een windje gelaten; **4** opgeven: *laot det gëdoons nów mer*; *Zjaen kos 't zówpe neet laote*; **5** zorgen voor: *luuëts-te miech ouch e plaetske?*; **6** verkopen: *vuur zoe e paar euroos kan iech tiech det neet laote*; **7** prijsgeven: *hae haef ze lieëve gëlaote*; **8** achterlaten: *di-j zówpéchel haefväöl geld(sj) in de kaffees gëlaote*; **9** nalaten: *doot waas-te neet laote kóns*; **10** stoppen: *woe luuët det ménke zoe 'ne bërg ieëte?*; **11** slaken: *hae loeët 'nën hëlle sjrieëf*; **12** goedvinden: *det laot iech zoe neet*; **13** achterwege laten: *laot det ówt de li-jf*; **14** (samenst.) naar beneden doen: *laot de vollës ins aaf*; **II** (hulpww.; loeët, h. gëlaote), laten: *laot miech goeën*; *Laen luuët tiech de goojëndaåg doon*; *laot tiech ins ki-jke wi-j sjoeën des-te bès*; **III** (hulpww. v. mod.; loeët, h. gëlaote), **1** (m.b.t. een verwensing) laten: *laot h'm dén vërëkke (vrëkke)*; **2** (m.b.t. een uitroep) laten: *laot h'm z'n gósting doon!*; **3** (**uitdr.**) *det luuët zich aanzeen*, dat ziet er goed uit; *laot 't tiech gëzag zeen*, knoop dat goed in je oren.

lap (m.; lappe en lep; lépke) [Mnl. *lap(pe)*,

Gr. *lobos* (lelletje)], **1** stuk stof, doekje: *doot ins e lépken op di-j wónj*; **2** stukje leer: *es-te d'n sjoon luuëts lappe, zèt de sjoonmieëkër d'r nów lep óngër, hawflép of/en achtërlép*; **3** stukje vlees: *e vérkeslépken is e lépke van de sjouwër van 't vérke*; **4** watsj; oorveeg: *voeërt kri-jgs-te 'ne lap* [Lat. *alapa*] *rónd d'n oeëre*; **5** vroeger briefje van 1000 frank: *séstig lep vérdeend mèt niks te doon!*; **6** groot stuk: *de's nogal 'ne lap grónd woe gieë op gëbówd höbt*; **7** (**uitdr.**) *hae geit weer oppe lappe*, hij gaat weer op zwier; *de's nogal 'ne lap*, dat is 't een en 't ander; *de's zoe tej es 'ne (laere) lap*, erg taai.

lappe (overg.; lapde, h. gëlap), **1** doen: *wi-j höbs-te det gëlap?*; **2** flikken: *waem haef tiech det gëlap?*; *det laps-te miech geinën twieëde kieër*; **3** herstellen: *iech höb m'n sjoon laote lappe*; **4** bezorgen: *de pollis lapde miech e presés aan m'n bóks*.

lappëdieëke (v; -s; -dieëkënsje (-dieëkske)), (fig.) (m.b.t. een onsamenvattend geheel) lappendeken: *vanówt 'ne lochbélóng is de Maaskant 'n lappëdieëke van dörpe, stédsjes, keezëlgatër, bosse, böskës, véljer, weijën en waeg(skës)*.

lapzwans (m.; -zwanze; -zwénske) [Jidd. *Lappschwanz*, van het Hd. *läppisch* (onnozel) + *Schwanz* (staart of penis)], luiaard, kwibus, slapjanus, dwaas, slappeling [Hd. *Schlappschwanz*]: *'ne lapzwans is 'n kómbienasie van 'n sophoon, 'ne meuge, 'ne mówlëman, 'nën hawve garën (wöllën) en 'ne kwi-jbës, mer 't is toch sértówt 'ne man van niks*.

latnagël (m.; -nieëgël; -nieëgëlke), latspijker: *es we e gëbónt (gebinte) make, kloppe we mèt latnieëgël de daaklatte vas op de kieëpers*.

lattej (v.; -je; -ke) [me. Lat. *lintellum*,

Mnl. *linteel*, uit Fr. *linceau* (bovendorpel van een raam of een deur), vensterbank [Hd. *Fensterbank*]: *oppe lattej stoeën zjërаниеjums en vuuër de vinstër hange barbi-jskës* (kleine gordijntjes), *want angërs ligke de passante bënne te loore*.

lattienis (m.; -te; -je) [Fr. *latiniste*, Eng. en Hd. *Latinist*], latinist: *waas iech geine lattienis gëwaes, dén haw iech deezën diksjënaer noeëts kónne make; tón wieë oppe kolmëjèn(sjoeël) (d'n attënee) of bi-j de krujshieërën oos huumanieteite doeëge (dieëge), bësproeëke wieë, de lattienistën in de pooweesis (poësis) en de rëtoorieka, mèt de lieërare Grieks en Latti-jn de Grieksën en Rommeinse sjri-jvërs*.

Latti-jn (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. latin, Eng. Latin, Hd. Latein], Latijn: 'kar' kump van 't Latti-jns zn. 'carrus' en is fëmi-jlie van 't ww. 'currere' (lopen), 'stoeën' kump van 't Latti-jn 'stare' en 'hoeëf' kump van 't Latti-jnse 'hortus'; in 't zinnëke 'de kar stuit in d'n hoeëf zitte dus dri-j wäörd di-j van 't Latti-jn kómme.

lavvaasj-triejaasj (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *lavage* en *triage*], **1** wassen en sorteren: *woe nów de Patroo späölt, waas vreugër 'n groeëte kówl vol slam (kolengruis) en watër; det kwoeëm van de lavvaasj-triejaasj*; **2 ontgonnen kolen gingen naar de was- en sorteerplaats**: *'Es de berléng (kolenwagentjes) mèt koeëlen in de kas (ophaalkooi) woeëre gëzat en doeër de sjach nao boeëve woeëre gëbrach (opgëhaold), waerde ze nao de 'lavvaasj-triejaasj' gëbrach, woe di-j koeële waerde gëwassën (Fr. *lavage*) en gësorteerd (Fr. *triage*).*

lavvaboo (m.; -s; -ke), lavvëboo (zie ald.).

lavvëboo (m.; -s; -ke) [Lat. *lavabo* (ik zal wassen), Fr. *lavabo*, D. (Zwi.) *Lavabo*],

lavvaboo; **1** wastafel: *bi-j d'n tróp stónge wieë ós smörgës in oos bloeët boeëvëli-jf te wassën aan de lavvëboo*; **2** (scheldwoord), *dów, sjeive lavvëboo!*

lavvëmènt (o.; -e; -sje), **1** klysma [Hd. *Klistier*], lavement, darmspoeling [Hd. *Darmspülung*]: *mèt 'n lavvëmèntspuit (klisterspuit) wuuërt (waerdën) e lavvëmènt gëzat*; **2 een lavement vroeger**: *'Kos-te vreugër neet nao 't (h)ujske goeën, dën zatte ze diech e lavvëmènt en spötdé ze diech langs achtër get watër of 'n oplossing van zeip, sti-jfsël en glissërin in d'nën dërm.'*

lavwaar (m.; -s; -ke) [Fr. *lavoir*, Hd. *Lavoir* (waskom, wastafel)], washuis, waszaal: *es de pöttërs hun oorën hawwe gëklop en hun pötkleijër hawwën ówtgëdoeën, dën wasde ze zich in de lavwaar of bëndoesj (bains douches).*

law (bn.; -wër; -ste), **1** lau: *lawwën tee lös iech neet*; **2** (fig.) zwak, flauw, slap: *'t gëluif van de meiste kattëli-jkën is allëwi-jl mer law*; **3 (uitdr.)** (vulg.) *eemës de zak law make, aandringen.*

lawwe (m.; id.; g. dim.), ijverloze: *es-tën in de Vlaomse Bëwaeging 'ne lawwe bës, dën bës-te neet ech gëintrëseerd in de zaak en bës-te nog mindër es ónvërsjillig.*

lazërës (bn.; g. tr. v. verg.) [enkel pred. gebr.; naar Lazarus (Lucas 16)], stomdronken: *es-te pówpzaat, stróntzaat of krimmëneel zaat bës, bës-te lazërës.*

lébbere (onoverg.; lébberde, h. gelébbberd) [Vnnl. *labben* (slikken), Eng. *to lap* (slurpen), D. (Nd.) *läbbern* (slurpen)], **1** veel en gulzig drinken: *tón iech d'n hieëlën aovënd haw ligke lébbere, bèn iech op m'ne kop (dronken) kónnën (h)eivërs goeën*; **2**

refrein van het Maaseiker volkslied 'Sterk es eik': *'Sterk es eik is Mëzeik. Det is jao békënd. Bi-j Hubaer en Zjang, dae sjildëre kan, dao tref zich eedërein. Van saovës laat tot smörgës vreug, Mëzeik, wieë wieëre diech neet meug. En leeve Hubaer en leeve Zjang, dae lébbere kan, dae lébbere kan, dae lébbere kan.'*; **3 (uitdr.)** *di-j zówpéchel kan lébbere wi-j e kawf.*

leech, **I** (o.; -tër; -sje), **1** licht: *gank ins ówt me leech*, beneem mij het licht niet; *de stuis miech in 't (me) leech*, (fig.) je benadeelt me in mijn belangen; *iech höb gei leech*; **2** verkeerslicht: *'t leech stuit op roeëd*; **3** lamp: *doot 't leech ins aan; dao is nog gei leech aan*; **4** gezichtsvermogen: **(uitdr.)** *ze gönne diech 't leech in d'n ouge neet*, helemaal niets; **5** levenslicht: **(uitdr.)** *eemës 't leech ówtbloeëze (ówtstampe)*, doden; **6** m.b.t. de maan: *'t is nów leech*, 1ste kwartier van de maan; **7 (uitdr.)** *dao zeen zake di-j aan 't leech kómmën es 't dónkël is*, de waarheid komt uiteindelijk toch uit; *woe vööl leech is, is ouch vööl lómmër*, het is niet allemaal goud wat blinkt; *'t is gei groeët leech*, hij is niet slim; *eemës 't leech laote ki-jke*, iemand overbluffen; *eemës leech laote ki-jke*, iemand het leven zuur maken; *groeëte lamp, klei leech*, veel praat maar weinig verstand; wordt ook gezegd van iemand die een ander in het licht staat; **II** (bn.; -tër; -ste), helder van kleur: *Mie haef leechte ougën en leech haor; in de livving höbbe wieë leech tappëseerpëpeer.*

Leechmès (m.; g. mv.. g. dim.) [Lat. *festum luminum*, Hd. *Maria Lichtmess*], Lichtmis, Maria Lichtmis, Vrouwedag: *mèt (vanaaf) Leechmès, e kirkëlik fieës det in fibbërwarie vilt en 't fieës is van 't leech, lënge de daag.*

leedsje, **1** (o.; -s; -) [Hd. *Liedchen*], liedje: *e sjoeën (békënd) leadsje; 'n awd Mëzeikër leadsje*; **2 (uitdr.)** *de's ouch 'n awd leadsje,*

dat is een afgezaagd onderwerp; *iech kèn det leedsje vanbówte*, ik weet wat volgt (ben op de hoogte); *sjoeën leedsjës doore neet lang*, wat mooi en aangenaam is, is snel voorbij; *ze leedsjën is ówt*, met hem is het gedaan.

leedsjészénger, 1 (m.; -s; -ke) [Hd. *Liedersänger*], liedjeszanger: *Jacques Brel waas en Stromae is 'nën internessjènaal békènde leedsjészénger*; 2 straatzanger: *leedsjészéngers di-j in groeëte staej oppe straot leedsjës zéngën en daonao mèt de patsj rónndgoeën, zeen eigèlik straotzéngers*.

leef, 1 (o.; g. mv.. g. dim.), lief, vreugde, het lieve, het aangename: *leef en leid drage (deile)*; 2 (bn.; leevër; -ste) en (bw.) [Hd. *lieb*], lief: *e leef maesje (kènd(sj))*; *zujg* [vertrouwelijkheidsvorm van 'zeen' = wees] *toch ins leef (vuur miech)*, gedraag je toch eens wat minder onaangenaam, wees toch eens lief; *diech bès e leef kènd(sj)*, jij bent een lief kind (meisje, vrouw); *m'n leef mèdam, waat meint gieë uch waal?*; *'leef luj, höbt 't lieëve leef,*' *zag patër Sangërs zieëliggër alti-jd*; *'t kènd(sj) haef e leef mujlke*, een lief gezichtje; *'t sjélmke kan zoe leef zeen (doon)*; *kènjër leef, vërstaot uch toch e butsjje (bitsje)*.

leefde (v.; -s; g. dim.) [Eng. *love*, Hd. *Liebe*], 1 liefde: *de leefde mót van beidskante kómme*; *wi-j is 't mèt de leefde?*; *leefdën en doeëd* [Eros et Thanatos] *zeen de bëlankri-jkste óngërwërpen in 't lieëve*; 2 (**uitdr.**) *de's 'n rëmeedie tieëge de leefde*, die is erg lelijk.

leefdësbreef (m.; -breeve; -ke) [Hd. *Liebesbrief*], liefdesbrief: *in élke leefdësbreef van Kammil stóng waal 'n leefdësvërklaoring woe dae vërleefde jóng in siraef wi-j leef det hae z'n leefste vóng*.

leefhöbbër (m.; -s; -ke) [Hd. *Liebhaber*], 1

liefhebber, amateur: *vuur mer 'ne leefhöbbër te zeen kan Zjaen hieël good koeëke*; 2 (m.b.t. de wielrennerij), amateurs en masters met vergunning WBV (Wielerbond Vlaanderen), liefhebber: *ooze Frèddie koers bi-j de leefhöbbërs en iech mót zègke (det) dae kan koerse* (wedstrijdinzicht en goede benen heeft); 3 meisjesgek: *daen awwe bók is alti-jd 'ne leefhöbbër gëwaes*; 4 kenner, verzamelaar: *ooze pa is leefhöbbër van lékker wi-jnkës*; 5 geïnteresseerde: *dao zulle waal leefhöbbërs vuur zeen, vuur zoe 'ne sjikkën ottoo*.

leefhöbbëre (onoverg.; leefhöbbërde, h. gëleefhöbbërd), liefhebber: *iech leefhöbbër get mèt roeëzën en angër bloome*.

leefhöbbëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Liebberei* (artistiek, wetenschappelijk)], liefhebberij, genoeg, hobby, vermaak: *'t is mer e leefhöbbëri-jke*; *in Affrieka op jaag goeën is 'n deur leefhöbbëri-j*; *pinte pakkën is z'n ènsigge leefhöbbëri-j*.

leefs, 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Liebe(s)*], liefs: *óngër aan 'ne breek aan waem we good kenne, sjri-jve we sòms 'vääöl leefs'* [Hd. *alles Liebe (liebe Grüße)*]; 2 (bw.) [Hd. *am liebsten*], (het) liefst, bij voorkeur: *leefs van al ligk iech in m'ne luië zieëtël*; *doot leefs zoe min mäögèlik zawt oppe ieërpële*.

leefste, 1 (v.; id.; g. dim.) [Hd. *Liebste(r)*], liefje, liefste, beminde: *vuur zich bieëtër te lieëre kënë is Bram mèt z'n leefste goeën samëwoëne*; *Zjaen haef 'n nów leefste*; *Lei is trök bi-j z'n aw* (vroegere) *leefste*; 2 superlatief van 'gaer', liefst: *'t leefste loeëg iech nów in m'nën tram* (bed).

leeege (overg.; loeëg, h. gëloeëge) [Eng. *to lie*, Hd. *lügen*], liegen: (**uitdr.**) *van wujd aaf is 't gemékkelik leeege*, wie van ver komt, kan

veel verzinnen; *dae lujg waat-ër zich baejt*, hij is een aartsleugenaar; *hae lujg tieëge de klippe van de hël op*, hij liegt hard en schaamteloos; *hae lujg wi-j 'ne këtter*, hij is een aartsleugenaar; *hae lujg det-ër zwart wuuërt*, hij liegt onbeschaamd; *hae lujg al waat-ër zaet*; *hae lujg nog waal in de beechstool*, hij liegt alles wat hij zegt; *hae lujg des-tën 't mèt d'n klómpe kóns veule*, je voelt makkelijk aan dat hij liegt; *hae lujg det-ër 't zelf gëluif*, hij is een onverbeterlijke leugenaar; *bès-te neet vërgieëte te leege?*, zegt de aangesprokene 'neen', dan heeft hij wel gelogen; *leegën en bëdreege*, liegen en bedriegen; *dao lujg-tër neet vuur*, hier spreekt hij de waarheid; *hae duit allës leege*, hij ontkent alles; *det lujg neet*, dat is overduidelijk, dat valt niet te ontkennen; *zóngër te leege*, ongelogen; *doot 't mer neet leege*, zeg maar dat het waar is; *nae, iech zou leege*, zelfcorrectie als je onjuiste informatie geeft; *det lujgs-te*, dat is niet waar; *de's gëloeëge*, dat is niet waar.

Leen, roepnaam voor Helena.

lees (v.; leeze; -ke) [Hd. *Leiste*], lies: *es-te pi-jn höbs in de lees, kan 't zeen des-te de blènjëndërm* (ontsteking van de blindedarm) *höbs*.

leesbruuëk (v.; -e; -ske) [Hd. *Leistenbruch*], liesbreuk: *David haefzich vërhöf* (heeft zich vertild) *en mót nôw gëoppëreerd wuuëre van e leesbruuëkske (e bruuëkske)*.

leesei (o.; -jër; -ke) [D. (Rijnl.) *Lisenei* (*Lise* = dunne huid), Hd. *Windei*], leezënei; windei: *ómdét di-j lëgkfoon neet gënóg kalk aanmaak, lëgk di-j leeseikës, eijër zóngër kalksjaal; vreugër meinde ze det leeseijër doeër de wënd(sj) woeëre bëvröch en daovuur neume ze di-j in 't AN wënd(sj)eijër* (windeieren).

leevëke (o.; -s; -), **1** (iron.) eentje, mooi nummer: *diech bès miech e leevëke*, jij bent er me eentje; **2** liefkindje: *oos leevëke neume we o.a. ouch oos sjélmke, oozën èngël, ooze kleine sjörk, oos dädögëneetsje, oos ménneke, oos döpke, oos pówpësjj-jtërke, oos ieëpkën of oos apëkkuëtëlke; Annëmieken is 't leevëke van de juffrouw*, wordt door de juffrouw bevoorrecht.

leevën(h)ieër (m.; -e; -ke), livvën(h)ieër; kruisbeeld, Christusbeeld [Hd. *Christusbild*]: *de k(w)aojóngës hawwe de leevën(h)ieër van 't graáf afgëtrockën en 't krujs in twee stökke gëbroeëke; de koeëpëre livvën(h)ieër is van de kas gëvalle*.

Leevën(h)ieër (m.; g. mv.; g. dim.), Livvën(h)ieër, Slivvën(h)ieër; **1** God, Onze-Lieve-Heer, de Godheid: *'Ósleevën(h)ieër is uuëvëral, in d'n heemël, op de waerëld (aerd) en op alle plaatsën' is 't antwoërd op 'Woe is God?', vraog 28 ówt de Méchelse kattëgi-jsmës van 1954; 2* Jezus Christus: *Ósleevën(h)ieër* (zie ald.).

Leevën(h)ieër, Aan de; Aan de Lievenheer: *'De naobër (omgeving) van 't véld(sj)krujs det langs d'n Haerwieëg stuit en de straot di-j van d'n Haerwieëg nao de Wieërtërsteinwieëg löp – vreugër hëtde di-j straot de Krujsstraot – neume we 'Aan de Leevën(h)ieër'.*

leevër, **1** vergrotende trap van 'gaer', liever: *iech bëgin det wi-j langër wi-j leevër te doon; diech leevër es iech*, als jij daar zin in hebt, ik niet; *iech doon niks leevër es det; iech weit waat iech leevër doeëg (dieëg)*, dat doe ik niet graag; *det zou iech leevër höbbe*; **2** vergrotende trap van 'leef', liever: *Jolien is leevër es Zjërtruud, want det is e spoeëk; 'leevërkeuuskës bakke we hi-j neet', zëgke we tieëgën eemës dae (d'n hieëllën ti-jd) zaet det-ër dit en det leevër zou höbbën of*

leevër zou doen.

leevëranseer (m.; -s; -ke) [Fr. *livrancier*, *livrer* (leveren), Hd. *Lieferant*], leverancier: *de meiste leevëranseers leevëren hun waar smörgës vreug of saovës (laat) es de duuëre vuur de klante tów zeen; de's ooze vaste leevëranseer.*

leevërkeukskës (mv.) [alleen in de vaste verbinding 'leevërkeukskës bakke wieë neet'], lieverkoekjes: (**uitdr.**) 'wieë bakke gein leevërkeukskës' of 'hi-j wuuëre gein leevërkeukskës gëbakke', zegt men tegen kinderen die telkens opnieuw te kennen geven dat ze iets liever zouden doen, zouden hebben, zouden gedaan hebben of zouden gehad hebben; *bi-j ós wuuëre gein leevërkeukskës gëbakkën en in Duitsland wuuëre gein êkstra wuuërsjës gëbroeëje* [Hd. *es werden keine Extrawürstchen gebraten*].

leevërlei [alleen in de bijwoordelijke verbinding 'van leevërlei'], lieverlee, lieverlede, langzamerhand, beetje bij beetje, allengs: *ieërs mós iech dae mins neet hóbbe, mer van leevërlei bèn iech h'm gaer goeën zeen.*

leevigheid (v.; -heede; -sje), liefde, hartelijkheid, vriendelijkheid: *mèt leevigheid kums-te wujjër es mèt dwieërsigheid of kwaojigheid.*

leezënei (o.; -jër; -ke), leesei (zie ald.).

leezëvèt (o., g. mv.; -sje) [D. (Nd.) *Liesen*], reuzel, varkensvet: *'t vèt ówt de bówk(wand) van 't vérke, de leesstreek dus, is leezëvèt; smoutëbolle (waerdën) wuuëren in gësmólte leezëvèt of in smawt (raap- of koolzaadolie) gëbakke.*

leezjiepao (v.; -s; -ke) [Fr. *légipont*], **1**

legipont: *wilt gieë uch achtër in de wei 'ne leezjiepao boum zètte dae volgreujd is, dén kos uch det 'n dikke 1300 euroo (vuur e klei buimkën is det 160 euroo); 2 legipont, zoet als honing: 'De leezjiepao is 'n vreug handpaer, di-j gëneump is nao Joseph Legipont, 'ne Waal ówt de streek van 'Charneux'. Es de leezjiepao ri-jp is, dén is dees paer gieëlgreun, is ze zaoch wi-j boeëtër, smölsj ze in d'ne mónnd en is ze zeut wi-j hoeëning. Dees paer kump van 'n zejijing bi-j 'Charneu' (bi-j Lujk) rónnd 1800. De leezjiepao vruuëg gooje grónnd, vööl zón en gënóg watër.'*

lègk (o.; g. mv.; g. dim.), leg: *de hoondër(e) zeen van de lègk aaf, ze leggen geen eieren meer; di-j hoon is nog aan de lègk, ze legt nog eieren.*

lègke (zich), 1 (overg.; lag, h. gëlag) [Eng. *to lay*, Hd. *legen*], **1** leggen: *hoondër(e) lègkën eijër en kwakkërte lègke kwakkër(të)dril (kikkerdril); we goeën de kënjër in béd lègke; vreugër lagte ze 't spek in de peekël; lègk 't geld(sj) mer gëreid; 2* installeren: *wieë hóbbe sjoffaasj en èllëntrik laote lègke; 3 (uitdr.) es-ten 't lake (doodslaken) lègks, is 't mèt tiech gëdoeën; ouch es-te diech gëwónne mós gieëve, lègks-tën 't lake; II* (wederk.; lag zich, h. zich gëlag), *zich naerlègke; gaan liggen: lègk tiech mer get; wieë lègkën ós in béd; 't haef zich weer gëlag tösse Klakën en Trienèt, zij zijn weer verzoend.*

lègkhood (v.; -dër(e); lègkhoode) [Hd. *Legehuhn, Legehennen*], legkip: *lègkhoodër(ën) hóbbe mer twieë baezigheede, vrieëtën en eijër lègke.*

lègksjölfërs (mv.), soort kippenvoer, legschilfers (gew.): *hoondërebóorën hóbbe de ambi-ajsie det hun hoondër(ën) élken daág 'n ei lègkën en daovuur voore ze hun*

lègkheunkës lègksjölfërs.

lëgum (v.; -me; -ke) [Fr. *légume*], groente: *slaaj en raddi-jze zeen vreug lëgumme, mer sprówte zeen late; eige lëgumme, de's get wieërd, want di-j zeen lékkerder en vieërsër.*

lëgummëkar (v.; -re; -kërke), groentekar: *nów de meiste minsën hun lëgummën in warënhówzër koupe, zeen lëgummëwinkëls en lëgummëkarre wi-j langër wi-j dunnër gëzejd, mer dao wuuëre waal iëvëvääöl lëgumme gëzejd es vreugër.*

lei (v.; -je; -ke), **1** lei: *in de jaore 1950 sjraeve de sjoelkënjër nog mèt 'n griffël op 'n leijën (van leisteen) of kërtónge lei; 2 (uitdr.) sjri-jf det mer oppe lei, ik betaal later wel.*

leid (o.; g. mv.; g. dim.) [Kil. *leyd*, Hd. *Leid*], **1** kommer, last, leed, droefenis, smart, verdriet, miserie: *mèt kënjër kóns-te vääöl plëzeer mer ouch vääöl leid höbbe; wieë höbbe bómma bi-j ós gëpak (zij woont nu bij ons in), mer dao höbbe wieë gei leid (last) mèt; dao is vääöl leid in de waerëld; 2* uitroep van medelijden: *waat e leid, waat e leid!; 3 (uitdr.) wi-j groeëtër de kënjër, wi-j mieë leid; e groeët leid in e klein kujlke, wordt gezegd bij het lijkje (het graf) van een klein kind; hae is weer ze leid kómme klage; 't leid is weer gëlieëje, de kommer is weer overwonnen; hawt 't leid óngër d'n eige kleid, loop niet te koop met je leed; 4 spotgedichtje: 't Is miech e leid es de geit neet steit (stuit), de bók neet sprunk en de girm neet zunk.' (Opgetekend door Toine WULMS) [dit gedichtje spot met de uitdrukking 't is toch e leid'; Rheinisches Wörterbuch: 'Et is ei Leid, dat de Geit neit steiht, de Buck neit sprüngt en de Geit neit süngt.' (Heinsberg-Millen)]*

leidoon (o.; g. mv.; g. dim.) [veroud.], deernis,

medelijden: *det 't erm deerke (arm kind) zoe mót aafzeen, dao höb iech leidoon van.*

leiéchtig (bn.; -gër; -ste), weekhartig: *bès-te leiéchtig, dén kóns-te gemékkelik 't leid veule det 'nën angëre mins veult en höbs-te gaw kómpassie mèt angëre; leiéchtigge minse zeen gëveuligge minsën en neet van di-j hëlle di-j zich van niks of neemës get aantrëkkën en niks aan hun hart laote kómme.*

leije, I (bn.; alleen attributief gebruikt), leien: *leijëndëkkërs lëgke leije dake; II* (overg.; leide, h. gëleid), **1** doorbrengen: *wieë leijën 'n drök lieëve; 2* (m.b.t. planten) voeren: *wieë höbbe de wingërd langs de geevël gëleid; 3 (uitdr.) ze leijën al, hebben al verkering; dae is vuur niks good es vuur blënj hunj sji-jte te leije, hij is een nietsnut.*

leijëndëkkër (m.; -s; -ke), leidekker: *daakdëkkërs höbbën aan dees kante (in deze streek) iëwëlwank allein mer reet, struuë of pannën oppe dake gëlag tot leijëndëkkërs ouch leije drop ginge lëgke.*

leijër (v.; -s; -ke), **1** [afl. van 'leije'; Mnl. *leider*, *leedere*, Eng. *ladder*, Hd. *Leiter*], ladder: *'n leijër mèt sproeëtën (sporten) is 'n sproeëtëleijër [Hd. *Sprossenleiter*]; 'n lang leijër vërzëttën is 'ne veug; maak des-te neet van de leijër vils es-te kieërse geis plökke; 2* zijstukken van een hooiwagen: *es we 't hui goeën bènnëvare, zëtte we iëërs de leijërs oppën huiwage; 3* [Eng. *ladder*], gesprongen stuk in een nylonkous: *mèt di-j leijër in d'n hoeëze kóns-tën op det sjik fieërs toch neet vuuër de pinne kómme.*

leim (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Lat. *limus*, Eng. *loam*, Hd. *Lehm*], leem: *vuur aan de keezël te kónne, mótte de keezëlboorën iëërs e paar maetër leim aafgrave; 2* (m.; -e; -ke), li-jm (zie ald.).

leime (overg.; leimde, h. gēleimp), li-jme (zie ald.).

leimkówl (v.; -e; -kujlke), leemgroeve [Hd. *Lehmgrube*], **1** leemkuil, leemput: *in mei zitte de leimkówle vol kówlëköpkës*; **2 leemgroeven in Maaseik**: *'Aan de Maaskant haws-te vreugër uuvèral leimkówle, woe ze de leim ówthaolde vuur de brikke di-j ze in de brikkenoeëve (veldsteenoven) bakde. In Awwëneik haws-te de leimkówle van Schouterden en van Spitz. Vreugër ginge de krujshieëre Potveer en Ramaekers swènt(sj)ërs alti-jd mèt (de jóngës) sjaatsën oppe leimkówle van Spitz.'*

leis (v.; leize; -ke) [Lat. *lira* (akkervoor), Mnl. *leise*, *lese* (spoor), Hd. *Gleis* (spoor)], vaarleis; karrenspoor, wagenspoor: *es-te mèt 't raad van d'ne fits in 'n leis kums, dén ligks-te; boorëkarrën höbbe de leizën in de vëljer ówtgëslieëte.*

leiwatër (o.; g. mv.; g. dim.) [*lei* (= lee (ouder mv. van 'lid')) + *watër*], leewater: *hoondër(e), kejkës en vuuëlëkës kri-jge gemëkkelik leiwatër; te vääol watër in de gëvrichtër; bès-tën op d'n kni-j(j)e gëvallën of höbs-te diech tieëge d'n kni-j(j)e e gëstoeëte, dén kóns-te leiwatër in de kni-j(j)e kri-jge.*

lékke ((on)overg.; lékde, h. gelék), **1** [Lat. *lingere*, Gr. *leichein*, Hd. *lecken*], likken, lekken: *ki-jk dae kleinën ins aan z'ne stómp (lolly) lékke*; **2 (uitdr.)** *det waas van lek vingër lék dówm*, dat was bijzonder lekker; *eemës z'n kónt lékke*, iemand op een kruiperige manier vleien; (vulg.) *lek m'n kónt*, laat me met rust, loop naar de maan, krijg de klere, lik me (onverzorgde spreektaalvorm) reet, je kunt me de pot op, kus mijn kloten; *lek miech e maas* [D. (Aken) *leck miech am Arsch*, Hd. *leck miech (doch) (am Arsch)*].

lékker, I (bn.; -dër; -ste) [Hd. *lecker*], **1** smakelijk, appetijtelijk [Hd. (form.) *appetitlich*], *hae lag (zich) 'ne lékkere bufstök op z'ne maag*; **2** op goed eten gesteld: *Mëzeikënaere zeen kaal, lui, 'lékker' en hoevaerdig*; **3** (m.b.t. wat aangenaam is) aangenaam: *waat e lékker waerke!*; **4** goed: *dae fits löp lékker*; **5** gezond: *iech veul miech neet lékker*; **6** (m.b.t. aangenaam van reuk) heerlijk: *di-j roeëze rijke lékker*; **7** zinnenprikkelend: *de's e lékker dènk*, een lekker stuk; **II** (bw.), bij leedvermaak: *diech kri-jgs 't lékker neet*, jij krijgt het mooi niet.

lékkere (m.; -id.; g. dim.), slecht iemand, dwaze, domme: *de moogs h'm höbbe, dae lékkere; de's 'ne lékkere; 'diech bès (miech) 'ne lékkere,' zëgke we waal ins tieëgën 'n sopmaaj (onnozelaar) of 'ne kloëët(e)mazzjaor (stómme kloëët).*

Lékkerstraot, de; de Lekkerstraat: *'De Lékkerstraot – 1576, Leckerstraeten – is de straot van de Mert nao de Kappësi-jnëstraot. De Lékkerstraot, di-j in de 19de ieëw ouch 't Sjoëëlsträötsje waerde gëneump, kraeg in 1931 de naam Lujtënant Brexstraot, mer dao woeëre de Mëzeikënaere neet uuvër te sprieëkën en daovuur blaef de naam Lékkerstraot bëwaard. 'Lékker' haef te make mèt 'lieëkën' en det vërwi-j's nao de aafwatëring van de Mert.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Lekkerstraat, Maaseiker Straten en Wegen*, p. 115)

lékkerwinkël (m.; -s; -ke), slókwinkël; snoepwinkel: *in de lékkerwinkël höbbe ze o.a. maspin* [uitspr. als in het Fr. *massepain* = marsepein], *kien(d)sjëskek* (suikerbonen), *heitzéskes* (pikante gometjes) en *sjieklèt* (kauwgom).

léksték (m.; -ke; -ske), lekstok (gew.), lolly: *'ne léksték is 'ne sókkërsték dae zoe'n 25 séntemaetër lank is; es de kënjër 'n ti-jdsjën*

aan hunne léksték hōbbe gelék, lōp-tēr vanvāör op 'ne sjérpe punt ówt [Als 'punt' 'spits uiteinde' of 'sluitteken' betekent, is het genus mannelijk; in andere betekenissen heeft 'punt' het onzijdig genus.]

Leliën, De; De Leliën: 't Hóws De Leliën, Mert 33, waerde gēbówd doeër de fēmi-jlie Pergens, di-j de leelie es waope veurde. 't Hóws waerdēn in 1973 gēklasseerd.'

lémke (o.; -s; -) [Eng. *lambie* (*little lamb*), Hd. *Lämmchen*], 1 lammetje: tón 't sjaop gēlaamp haw, zoeëte wieë mèt twieë lémkes opgēsjieëp; 2 (**uitdr.**) iech bèn zoe taam (mak, gedwee, volgzzaam) es e lémke; dae is zoe ónsjöldig es e lémke.

lémme(n)teere (onoverg.; lémme(n)teerde, h. gelémme(n)teerd) [Fr. *se lamenter*, Eng. *to lament*, Hd. *lamentieren*], jaomëre; weeklagen, lamenteren, jammeren, kermen: 'Diech bès van 't good jaor (jij bent te goedgevolig), es-te neet wils gluive det ieërlikke minse dun gēzejd zeen en det wieë alti-jd érmoodspēse zulle bli-jve, di-j nog geine smawt (reuzel) op hun boeëtër(h)am hōbbe,' lémme(n)teerde Frans; de sjram (sjar) op z'nēn ottoo waas neet sprieëkēswieërd en toch bēgos di-j neeringkōw (zeveraar) te lémme(n)teere wi-j e klei kēnd(sj).

lémpes (m.; -e; -ke) [sterk veroud.; persoonsnamen die eindigen op 'ēs' hebben bijna altijd een negatieve connotatie; D. (Rijnl.) *lāmpen* (slap hangen), D. (Rijnl.) *eine lange Lāmpes* (luiaard, lomperd), D. (Rijnl.) *lāmpeln* (slordig werken, slenteren)], löbbēs; slungel [D. (Rijnl.) *Schlüngel*, *Schlingel*]: 'nēn hoeëg opgēsjoeëte boeēnēstaak, zoe'n lang lat of zoe'ne lange zwik, dae e bitsje aan d'n ónbēsjófde kant is en ouch waal 'ne klómpēklaos is, mer daovuur neet slech is van karraktaer,

neume we 'ne lange lémpes; mèt van di-j spissjallēkēs wi-j bēvuurbeeld mówljanēs di-j 'n mówl aan hunne kop hōbbe wi-j 'n oeëvëgaat, of van di-j flabbēsē (kwasten), di-j ouch waal 'n sjrówflos hōbbēn of zelfs hunne kop kwi-jt zeen (die lichtjes gek of in de war zijn), is t'r zjus wi-j mèt 'ne neemēs, 'ne klómmēljanēs, 'n loonj van e vroumēs, 'ne lapēs, 'nēn hannēs of 'ne luiwammēs get neet hieëlēmaol in d'n haok; of t'r aan di-j wammēsen en wejmēsksēs, di-j dēk vanallēs inrichte, mer nog dēkkēr van di-j gēkke mówle trēkkēn en mèt hunne bek in 't naat zitte, ouch get mankeert, dēnk iech neet, want de's te gek vuur los te loupēn en is dus van de gēkken (is dus volstrekt ongerijmd), of is t'r mēsjujn toch 'ne heukskēn aaf van di-j karnēvalsgekke?

lèngde (v.; id.; g. dim.) [van 'lang'; Mnl. *lengde*, Eng. *length*, Hd. *Länge*], lengte: kēnt gieë de lèngdēn en de breidte van de Langēstraot (de Schillingstraat)?; es-te zoe lank es-te gēwasse bès oppe grónd ligks, dēn ligks-te dao in d'n vol lèngde (languit).

lènge (overg.; lèngde, h. gēlènk), 1 [Eng. *to length*, Hd. *längen*], verlengen, (uit)trekken, langer maken: allēs woe èllēstik inzit, kóns-te lènge; 2 [Hd. *längen*], aanlengen, verdunnen: we goeën de sop get lènge; 3 (**uitdr.**) es de daag lènge (lènge), bēginne de nachte (bēgint de wēnt(sj)ër) te strēnge, als de dagen lengen, gaan de nachten (gaat de winter) strengen.

lènje, I (v.; id.; g. mv.) [vrijwel enkel in het mv.; Lat. *lumbus*, Mnl. *le(i)nde* (lende, geslachtsdelen), Mnl. *lanke*, Kil. *lancke*, D. (Rijnl.) *Lanke*, Hd. *Lende*], 1 lende, lendenen: hōbs-te pi-jn in de lènje, dēn hōbs-te pi-jn in 't krujs, 't óngērste deil van de rōk (lendepijn, lage rugpijn), en kan 't zeen des-te neerstein hōbs; hōbs-te de krieēmēr ('t spit) (lumbago, lendespit),

dén veuls-te 'n stieëkēnde pi-jn in de lènjēn en löps-te wi-j 'ne krieëmēr (marskramer) *dae z'n waar op z'ne rök druueg, bēkans mèt de kop aan de grónd; 2* (bn.; g. tr. v. verg.), linden, lindehouten: *bi-j ós in de kuuēke stuit nog 'ne lènje kas, woe wieë de lènjenhoeëning in bēware; 3* (samenst.) *bès-te zelf lènjēlaam, dén bès-tēn ofwaal laam in d'n lènjēn ofwaal stikkēpot, mer es 'ne stoel lènjēlaam is, dén is dae hieël wigkēléchtig; 4 (uitdr.) hae haef get óngēr de lènje waat neet doug, hij is ziek; II* (m.; id.; g. dim.) [Lat. *lentus* (buigzaam, lang), Mnl. *linde*, Eng. *lime (tree)*, linden (*tree*), Oud-Hd. *linta*, Hd. *Linde*], **1** lènjboum; linde: *de lènje gieëve de Mēzeikēr Mert nog mieë kassjēt; 2* (samenst.) *nao de lènjēbleuj make we lènjēntee van de lènjēbleumkēs; 3 (uitdr.) es we in Mēzeik de buimkēs doon, dén make we 'n wandēling rónnd de Mert en dus óngēr de lènje.*

lènjblood (o.; -blajēr; -blaedsje), lindeblad: **(uitdr.)** *in Mēzeik kóns-tēn op vērjilligge mēneere ri-jjēre: wi-j 'ne kwakkērt, wi-j e louf (blad) mer ouch wi-j e lènjblood (éspeblood).*

lènjēlaam (bn.; g. tr. v. verg.), **1** lendelam: *eine dae lènjēlaam is, is laam of hieël vērmeujd in de lènje; 2* gammel, krakkemikkig: *'n taofēl di-j lènjēlaam is, wigkēlt (wiebelt); is 'ne stoel lènjēlaam, dén kan d'r inneinzakke.*

lènjēntee (m.; g. mv.; -ke) [Eng. *linden-blossom tea*, Hd. *Lindenblütentee*], linde(bloesem)thee: *hōbs-te 'n kaw gēpak (diech 'n kaw opgēdoeën), dén mós-te lènjēntee drēnke; lènjēntee is 'n aaftrēksēl van lènjēbleumkēs (lindebloesem).*

lènkēr, **1** (v.; g. mv.; g. dim.) [oorspr. de 3de nv. van Mnl. *'linc'* (links); gesubst. bn.; Hd. *Linke*], linkerhand: *iech gaef diech m'n lènkēr, want m'n réchter is vówl; 2* als

eerste lid van een samenstelling: *aan z'ne lènkervoot haw dēr 't puuētsje (podagra), z'n lènkēroug zoeët tów, z'ne lènkērērm loeëg in de gips en z'ne lènkērknij waas vērslieëte.*

lènks (bn.; lènksēr; 't meiste lènks) en (bw.) [Eng. *left*, Hd. *links*], **1** (tgov. rechts), links, aan de linker kant: *hawt d'ne kop ins nao lènks, mēnke, en ki-jk ins nao rech(t)s; 2* linkshandig: *kènjēr di-j lènks woeëre, waerde vreugēr oppe sjoel vērplich rech(t)s te sjri-jve; 3* (m.b.t. politiek), links: *di-j pērti-j is nao lènks opgēsjoeëve; 'Greun Lènks' in Holland en 'die Neue Linke' in Duitsland zeen lènkse pērti-jje; 4 (uitdr.) de hōbs d'ne jas lènks aan, het binnenste buiten.*

lens (v.; lénze, -ke), **1** [Hd. (*Augen*)*linse*, *Linse*], ooglens: *de lens van 'ne kēdak (fotoestel) en de lens van 'n oug hōbbe vāöl gēmein; 2* contactlens [Hd. *Kontaktlinse*]: *sómmigge minse dragēn 't leefste hel lénze, mer angēre keeze vuur zaachte.*

lènt(sj) (o.; lènjēr; lintsje), lint: *vuur de seer en 't gēmaak haef Gónnēke dēk e lènt(sj) in hāör haor; in dae garēwinkēl vērkoupe ze ouch lènjēr; eemēs dae get spissjaals haef geprēsteerd, dae kri-jg e lintsje, krijgt een onderscheiding.*

lènt(sj)maetēr (m.; -s; -ke), centimeter, meetlint [Hd. *Messleine*], lintmeter (gew.): *kleijermieëkērs, di-j hunne lènt(sj)maetēr élke vi-jf voots (alle vi-jf gēsji-jts) vandoon hōbbe, loupe dēk rónnd mèt dae lènt(sj)maetēr rónnd hunne nek (nak).*

lènt(sj)worm, **1** (m.; -wōrm, -wōrmke), lintworm: *es-te lang gēnóg neet its, kump de lènt(sj)worm in d'ne mónnd ki-jke, zagte ze vreugēr; hunj di-j gemēkkelik 'ne*

lènt(sj)worm kri-jge, wuuëre daotieëgèn ingëspöt (ingëspoeëte); höbs-te de lènt(sj)wormzeekde, dén haef zich zoe'ne jaap, dae tieën maetër lank kan wuuëre, in d'nèn dunnèn dêrm vasgëzat en höbs-te dao 'n óntstieëking; mèt zoe'ne lènt(sj)worm zou(d)s-te waal wörm kri-jge (gek worden); 2 (uitdr.) dae vrieëtzak haef zieëkër 'ne lènt(sj)worm, hij heeft een onstillbare honger.

lèpke (o.; -s; -) [Hd. *Waschlappen*], washén(d)sje, hén(d)sje; washandje: *nów haef eedërein nêteurlik z'n eige lépke, mer vreugër wasde (wusde) ze zich in sómmigge fëmi-jlies allëmaol mèt hetzëlfde lépke; de meiste Mëzeikënaere wasse zich neet mèt e 'lépke' mer mèt 'n 'hén(d)sjën' of e 'washén(d)sje'.*

leps (bn.; -ër; -te) [verwant met 'verlépt' (flets, niet fris)], **1** [Hd. *läppisch* (flauw)], verschaald: *beer det te lang gëstangen haef, haef geine kraag, is leps en dèk zit dén ouch al kaom (kaamsel, schimmel) drop; 2* flets, ongezond, pips, lusteloos, bleek, zwak: *es-te leps ówtzujs, zujs-te smaal ówt; 3* verlept, verslenst: *de bloome hange d'r mer leps bi-j.*

Les petits Oiseaux: *'Dees vëreinigging waerde gëstich in 1897 vuur op allërlei mëneere geld(sj) bi-jein te kri-jge vuur dao kleijër mèt de koupe vuur de erm kënjër van de stad. In de jaore nao d'n oeërlog (WO I) waas 't jaorliks bal in de Stadsfieëzaal, woe de hieël börgëri-j op prezént waas, de bëlankri-jkste brón van inkómste.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Les petits Oiseaux, Maaseik Verenigd*, p. 12-13)

lès, 1 (v.; -se; -ke) [Fr. *leçon*, Eng. *lesson*], les: *es de lëssën oppe sjoëël neet e bitsje lieëvëndig zeen, dén sluuëp de hölf van de klas; 2* (bw.) [Hd. *letzens*], laatst, onlangs

[Hd. *unlängst*], kortelings: *lès haw iech weer gósting in 'n lékker siggrèt.*

lèsse (overg.; lèsde, h. gëlès) [Hd. *löschen*], **1** blussen: *es we kalk lèsse, dén doon we dao e prodduk bi-j of keule we h'm aaf mèt watër [door aan calciumoxide water toe te voegen, doen we calciumoxide overgaan in calciumhydroxide]; 2* lessen: *iech lèsde m'nèn doeërs mèt e paar pinte beer.*

lëssënaer (m.; -e en -s; -ke), pëpittër [Fr. *pupitre*]; lessenaar, schrijftafel, pupiter (gew.): *de höbs lieërlinge di-j 'n hieël jaor neet achtër hunne lëssënaer ówtkómme, tërwi-jl(e) det angërën op (in) e jaor neet trachtër kómme.*

lèste, I (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *last* Hd. *letzt*], **1** laatst, achterst: *de lèste kieër; de lèste kans; de lèstën ti-jd; 2 (uitdr.) z'ne lèstën aosëm ówtbloëeze, sterven; tot z'ne lèste snik, tot zijn dood; II (gesubstantiveerd bn.), laatste: **(uitdr.)** *hae waas op ze lèste, hij was op sterven na dood; de's het lèste, dat doe je niet, dat zou wel het laatste zijn, dat zou ik niet zo gemakkelijk doen.**

lèstig (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *lestich*], **1** moeilijk: *sjëmie is e lèstig vak; nów höbs-te miech in e lèstig parkèt gëbrach; 2 boos: *de hoofs neet lèstig te wuuëre (diech neet dik te make); 3* [Hd. *lästig*], vervelend, naar, zeurderig, onhandelbaar, hinderlijk: *is miech det 'ne lèstigge pëtroeën; diech bës 'ne lèstigge zeikër(d), want diech zits ós alti-jd lèstig te valle [Hd. jmdm lästig fallen]; 5 (uitdr.) ze höbbën 't lèstig (zwaar) nów de koswënnër is wëggëvalle; det zal lèstig (niet zomaar) goeën.**

lëtsjesvlaaj (v.; -e; -vlaetsje), taart met deegreepjes: *'n lëtsjesvlaaj is 'n vlaaj woe reepëlkës deig in gëkrujdsde vörm opligke.*

lètte (overg.; lètde, h. gèlèt) [Kil. *letten*, D. (Rijnl.) *letzen*], **1** deren, nadeel toebrenge: *kóm mer uuvèr de pèloeës (ploeës, gazzao), want det lèt neet; waat lèt det?*; **2** aandacht schenken aan: *höbs-te drop gèlèt det de vörf nog neet druueg is?*

lèttër (v.; -s; -ke), **1** letter: *de wäörd 'gouje brówlof' woeëre mèt gouje lèttèrs gèsjrieëve*; **2 (uitdr.)** *de's doeëj lèttër*, dat wordt niet opgevolgd; *dao kalle ze oppe lèttër*, AN; *hae stuit mèt roeëj lèttèrs in d'n almènak*, hij is goed aangeschreven; *Zjao haef vääöl lèttèrs gëvrieëte (gëieëte, gieëte)*, heeft veel gestudeerd.

lèttèrlik, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *literal*], (m.b.t. zonder de minste afwijking of vrijheid) letterlijk: *daen teks is lèttèrlik hetzèlfde; de's 'n lèttèrlikke vèrtaling*; **2** (bw.) [Eng. *literally*], volstrekt, helemaal: *di-j minse zittèn aan de grónd* (hebben helemaal niets meer) *en höbbe dus lèttèrlik gein daak mieë boeëvèn hunne kop*.

leune (onoverg.; leunde, h. gèleund) [Eng. *to lean*, Hd. (*sich*) *lehnen*], leunen, steunen: *tón iech zoe dul waas es 'ne pópperél (es e kujke), mós iech tieëge de moôr leune, want angèrs waas iech van m'ne klot gëgange (gëvalle)*, had ik het bewustzijn verloren.

leure (onoverg.; leurde, is gèleurd), limpe, lumpe (zie ald.).

lèvjee (m.; -s; -ke) [Fr. *levier de changement de vitesse*], versnellingspook, versnellingshendel: *es-tèn eemès wils lieëre vare (ri-jje), dèn mós-te good trop lètte det tiech dae neet de bwaddëvietès (versnellingsbak) en de dibbrëjaasj (onkoppeling) këpot maak doeër mèt de lèvjee allès te forseere*.

lèweyje (onoverg.; lèwejde, h. gèlèwejd),

lawaaien: *lèwejtmieëkèrs stoeën dèk get te lèweyje vuur zich get aan te stèllèn en daovuur zeen 't aanstèllèrs (dikmieëkèrs)*.

lèwejt (o.; g. mv.; g. dim.) [Kil. *lauwejt* (ochtendlijk muziekspel), 18de-eeuws *lawejt* (geraas)], **1** lawaai: *de maaks te vääöl lèwejt; m'n oeëre tówte van 't lèwejt*; **2 (uitdr.)** *'t groeët lèwejt is dao*, daar is de opschepper; *dae mèt ze groeët lèwejt* (die druktemaker, persoon die zich stoer (flink) voordoet) *dao haef békans in z'n bóks gëdoeën van de sjrik; groeët lèwejt in e klein sträätsje*, veel drukte zonder overeenkomstig resultaat.

lèwejtmieëkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Lärmmacher*], **1** druktemaker, aansteller: *huuër dae lèwejtmieëkër toch ins van z'n naas make* (pronken, zich aanstellen); **2** lawaaimaker, lawaaischopper: *di-j binge kónne neet stil kalle, want det zeen échte lèwejtmieëkèrs*, zij veroorzaken lawaaihinder.

libbëraal, **I** (m.; -e; -ke), **1** liberaal: *dae mënier is 'nèn dikke libbëraal*, een felle aanhanger van het liberalisme; **2 wat is een liberaal?** *'ne Libbëraal laef volgès de prinsiepe van de Franse Rivvèlujsie en wilt det de rëgeering di-j prinsiepèn ouch rëspèkteert. Dees prinsiepe zeen: vri-jheid, vèrantwoërdèlikheid, insjikkèlikheid (tolerantie), sossjaal rëchvaerdigheid en gèli-jkwaerdigheid. Det bëteikènt ieërstès det 'n ieëvèwich mót zeen tössèn eige bèlank en algèmein bèlank. Twieëdès des-te d'n eige mós zeen te rëdde (d'ne plan mós prëbeere te trëkke). Dördès des-te de rëchte, meiningèn en gëveulès van angère rëspèkteers. Veerdès des-tèn angère tot zèlfóntploeëjing mós brënge. En vi-jfdès det in 'ne rëchstaot eedèrein gèli-jke gróndrëchte mót höbbe.*; **II** (bn.; libbëralër; -ste) [Lat. *liberalis* (vrij), Fr. *libéral*], **1** liberaal, ruimdenkend, onbekrompen,

tolerant: *es-tën e bitsje libbëraal dënks, geis-te 'ne mins vuur 'n sjaeligheid neet ligkën ówtsji-jtën of de grónd inboeëre*; **2** (m.b.t. de politiek), liberaal: *de libbëraal përti-jje goeën de lèstën ti-jd achtërówt*; **3** vrijzinnig: *'ne mins dae libbëraal is, zal de kirk neet platloupe (ómloupe).*

lich(t)sjës (bw.), enigszins: *iech waas lich(t)sjës in d'n oeëlie en dus get mieër es lich(t)sjës aangësjoeëte.*

lich, 1 (bn.; -tër; -ste) en (bw.) [Hd. *leicht*], **1** niet zwaar: *hae haw 'ne leechte jas aan, haw leech haor en droeëg e lich köffërke*; **2** duizelig: *iech bèn e bitsje lich in de kop*; **3** (m.b.t. grond), los, licht: *zandgrónd is lichte grónd*; **4** gemakkelijk: *det fítske löp lich*; **5** onvast: *Zjef haef 'ne lichte slaop*; **6** niet ernstig: *hae haw 'n lichte hërsessjódning, 'n sjódning dus van de hërses (hërsene)*; **7 (uitdr.)** *de's zoe lich es 'n vaer, erg licht; de kóns 't lich präbeere, je kan het ten minste proberen; de mós det zoe lich neet gluive, je moet dat zo makkeijk niet geloven; hae pakdën 't lich op, hij tilde er niet zwaar aan.*

lichëlik (bw.), waarschijnlijk, vermoedelijk, denkelijk: *lichëlik zulle de bujzën aanlajën es te vööl kalk in 't watër zit; lichëlik höbs-te gëli-jk.*

lichtëlik (bw.) [Hd. *leicht*], een beetje, enigszins, lichtjes, lichtelijk: *wieë woeëre lichtëlik vërwónjërd tón ooze naobër lichtëlik bëzoeëpe bi-j ós oppe stóp stóng.*

lichtigheid (v.; -heede; -sje), **1** [Hd. *Leichtigkeit*], lichtheid: *de lichtigheid van di-j tietaniejum brilkës van allëwi-jl is formiedabël*; **2** duizeligheid: *mèt di-j lichtigheid in m'ne kop zit iech nów al dri-j wieëkën opgësjieëp.*

lichvaerdig, 1 (bn.; -gër; -ste) [Hd.

leichtfertig], onberaden, onbezonnen, lichtvaardig, lichtzinnig, ondoordacht: *zoe 'ne lichvaerdigge kâl kan allein mer van dae mówلمان kómme*; **2** (bw.) vlug, ondegelijk, oppervlakkig, onsolide: *in zoe 'n sërjeus zake moogs-te neet lichvaerdig oeërdeile.*

lidmaotsjap (o.; -pe; g. dim.) [Hd. *Mitgliedschaft*], lidmaatschap: *es-te de lidgëld(sj) neet bëtaals, zëgke ze de lidmaotsjap op en bës-te d'n lidmaotsjapskaart kwi-jt.*

lidwoeërd (o.; -woeërde; -wäördsje) [in grammaticale termen gebruiken we in het Maaseikers geen onregelmatige meervouden en zeggen dus 'lidwoeërde' en niet 'lidwäörd'], lidwoord, artikel: *sómmigge tale wi-j óngër angërën 't Latti-jn kënne (höbbe) gein lidwoeërde; 'de' en 'het' zeen bëpaolde lidwoeërdën en 'n' is 'n ónbëpaold lidwoeërd.*

lieëg, 1 (bn.; -ër; -ste) [van het ww. 'liggen'; Mnl. *leech*, Kil. *leegh*, Eng. *low*], laag: *de lieëgër sjoeël waas 't tofste; det hóws is vuur 'ne lieëge pri-j's vërkoch; iech hób lieëge blooddrök*; **2** (bw.), laag: *de plëfóng is lieëg gëstoeëke; 't kleid is lieëg ówtgësnieëje*; **3 (uitdr.)** *iech hób di-j hón(d)svoet lieëg op, ik heb een lage dunk van die waardeloze man; es de Maas gëzak is, stuit ze lieëg, dan staat het water laag.*

lieëgde (v.; -s; -ke) [Kil. *leeghde*, Eng. *lowness*], laagte: *es-tën oppe wal stuis, zujs-te zjus vuuër diech 'n lieëgde woe vreugër de stadssloe(ë)t is gëwaes [sloe(ë)t (sloot), sloeët (slot)].*

lieëggëstoeëke (VD), laaggeplaatst: *mèt dae lieëggëstoeëke plëfóng zoeët dae lange lémpes dao d'n hieëlën ti-jd mèt z'ne kop (z'nën tunnës) tieëge.*

lieëk (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *leaky*, Hd. *leck* (van vloeistoffen)], lek: (**uitdr.**) *'t daak haef zoelang gëlieëk, det 't nôw zoe lieëk is es 'n zi-j(sjoeëtël).*

lieëke, 1 (onoverg.; lieëkde, h. gëlieëk) [Eng. *to leak*, Hd. *lecken* (i.v.m. vloeistoffen)], lekken: *de kaanjël lieëk, ómdét ze doeër is; 2 (uitdr.) det daak lieëk wi-j 'n manj, is zo lek als een mandje, is erg lek.*

lieëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), lillik; **1** niet knap: *waat e lieëlik vroumës!; 2* onaangenaam: *e lieëlik leedsje; 3* slecht: *hae waas t'r lieëlik aan tów; 4* boos: *ki-jk toch neet zoe lieëlik; 5* gemeen: *de's lieëlik van diech, dat is hardvochtig van je, daar moet je je voor schamen; de's eine mèt e lieëlik karraktaer; 6* hinderlijk: *roukën is 'n lieëlikke gëwuüente; 7* flink: *di-j twieë höbbën 't lieëlik te pakke (zitte); 8* erg: *ze höbbe miech lieëlik ówtgësjieëte; 9 (uitdr.) diech bès zoe lieëlik es de nach; 't duit lieëlik bówte; awd wuuërën is niks, mer lieëlik wuuërën is vööl érger, klacht van een senior; doot neet zoe lieëlik, ga niet zo brutaal en luidruchtig te keer.*

lieëlikheid (v.; -heede; -sje), lillikheid; **1** lelijkheid: *sómmigge vènge de arsjetéktuur van nôw formiedabël en angëre trèkkën hun naas op (laten hun afkeer blijken) vuur de lieëlikheid t'rvan; 2* gemeenheid, laagheid: *de lieëlikheid van waat dae mins ós haef aangëdoeën, is mèt gein pen te bësji-ive.*

lieëlikkërd (m.; -e en -s; -sje), **1** lelijkerd, lelijk persoon: *vreugër loeëte ze oppe kirmis in 'n tent lieëlikkërde ki-jke; 2* gemeen mens: *dae lieëlikkërd, dae gëmein(d)ërik, haef e kënd(sj) ligke bëpoeëtële; 3* beroerling, ellendeling, schurk: *dae lieëlikkërd haef di-j aw minskës allës ówt de laje ligke grejje (graaien, grijpen).*

lieën, in (vaste woordverbinding) [Lat. *linguere* (laten), Mnl. *lien* (in leen geven)], in leen, te leen, ten gebruike: *iech höb det graasmësjj-jn in lieën; iech kan diech det book in lieën gieëve, voor tijdelijk gebruik.*

Lieën, roepnaam voor Helena.

lieëne (overg.; lieënde, h. gëlieënd), **1** [Hd. *leihen*], lenen van: *iech höb hóndërd euroo van dae pin (gierigaard) gëlieënd; 2* [Eng. *to lend*, Hd. *(aus)leihen*], lenen aan: *wils-te gein rujzing kri-jge, dén mós-te noeëts geld(sj) lieënën aan 'ne kammëraod; 3 (uitdr.) iech zoeët t'r mer gëlieënd bi-j, ongenood, alsof ik daar niet thuis hoorde; sómmigge minse zeen hun hieël lieëvën op Sint-Lieën en lieëne dus hun lieëve lank.*

lieëning (v.; -e; -ske) [Hd. *Leihe*], lening: *wieë móttën oos lieëning in twelf jaor aafbëtaald höbbe.*

lieëp (bn.; -ër; -ste), fënistig, gëwiks; gehaaid, handig, slim, gewiekst [Hd. *gewieft*], leep, sluw [Hd. *schlau*], listig [Hd. *listig*]: *mèt dae lieëpe vos mós-tën oppasse, want dae is zoe fi-jn es póppëstrónt, zoe vals es 'n kat en zoe gëwiks det 't geine naam haef (det 't ënj d'rvan ëwég is).*

lieëpe (m.; id.; g. dim.), sluwerd: *vööl minse di-j get aannër(h)and höbbe, pakkën avvëkaot Janse, want de's 'ne lieëpe, dae eedërein te slum aaf is.*

lieëpël (m.; -e/-s; -ke), **1** [Hd. *Löffel*], lepel: (**uitdr.**) *es-te d'ne lieëpël höbs naergëlag, bès-te doeëd; 2* (m.b.t. vissen) spinner [Hd. *Spinner*]: *vuur op snook te vèsse (te snooke) gëbrujke snookvëssërs e vëskën of 'ne lieëpël; 'ne lieëpël is e plieëtsje det de vörm haef van 'nën iëëtlieëpël en woe 'nën ënkëlën of 'nën döbbëlën haok (angël) aan vaszit.*

lieëpigheid (v.; g. mv.; g. dim.), leepheid, sluwheid, geslepenheid, doortraptheid, listigheid: *mèt lieëpigheid kums-tën in 't lieëve vääol wujjër es mèt ieërlikheid of mèt d'ne kas aaf te drejje.*

lieër (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Lehre*], **1** onderricht: (**uitdr.**) *Zjéfken is in de lieër bi-j de smieëd*; **2** les, ervaring: *de's 'n lieër vuur de volgënde kieër*; **3** (m.b.t. godsdienst) leer: *kattëli-jke zouwe mótte lieëve volgës de kristëlikke lieër.*

lieëraar (m.; -e; -ke) [Hd. *Lehrer*], leraar: *'ne gooje lieëraar is streng vuur z'n eigën en vuur de kënjër, duit z'n ówtërste bès vuur ze zoevääol mäögëlik te lieëre, ze 'n gooj opveujing te gieëvën en is sèrtów vrintëlik (vruntëlik), good en réchvaerdig.*

lieëre (overg.; lieërde, h. gëlieërd), **1** [Hd. *lehren*], onderwijzen, leren, doceren, onderrichten [Hd. *unterrichten*]: *in 't ieërste kléske lieërt de meistër/de juffrouw de kënjër lieëzën en sjri-jve*; **2** [Hd. *lernen*], leren, studeren: *jóng, lieër d'n lèsse!*, *lieërt dae jóng gaer?*; **3** (**uitdr.**) *de jóng kan neet lieëre, is niet voldoende begaafd; dae mins is gëlieërd, hij weet veel; Tjeu lieërt allës van bówte, uit het hoofd; det zal diech lieëre, laat dat een lesje voor je zijn; iech hób neet mooge lieëre, mijn ouders hebben mij niet toegestaan verder te studeren.*

lieërgas (m.; -te; -je), lieërljóng; leerjongen [Hd. *Lehrjunge*], *vreugër gëbrujkde ze 'ne lieërgas hi-j en dao waal ins es meid vuur alle werk, mer nów kri-jg zoe 'ne lieërgas 'n sërjeus opleijing.*

lieërgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Lehrgeld*], leergeld: (fig.): *we wuuërën in oos lieëvën allëmaol wi-js doeër sjaaj en sjan, doeër lieërgéld(sj) te bëtale dus.*

lieërljóng (m.; -ës; -jungske), lieërgas (zie ald.).

lieëriling (m.; -e; -ske), leerling, pupil [Eng. *pupil*]: *'Zoe zeen we neet gëtrouwd,' zag de meistër vreugër tieëgën 'ne lieëriling, 'want tiech geis hi-j doon waat iech zègk en angërs kri-jgs-te ze gërieëte (krijg je rammel).'* [Lijfstraffen waren vroeger niet ongebruikelijk].

lieërmeistër (m.; -s; -ke) [Hd. *Lehrmeister(in)*], **1** leermeester: *bi-j dae lieërmeistër hóbën alle lieërljóngës (lieërgaste) kos en inwoeën*; **2** (**uitdr.**) *óngërvènging is de bête lieërmeister* [Hd. *Erfahrung ist der beste Lehrmeister*].

lieërmeisterés (v.; -se; -ke), leermeesteres: (**uitdr.**) *de nëteur is de lieërmeisterés van de kuns* [Lat. *natura artis magistra*].

lieërsjoeël (v.; -e; -sjuuëlke) [Hd. *Schule, Lehre*], leerschool: (**uitdr.**) *det Kris e paar kieërën is ówtgëslëip (failliet is gegaan), is 'n hël mer ouch 'n gooj lieërsjoeël vuur h'm gëwaes; aw luj zeen 'n gooj lieërsjoeël vuur 'n jóng snoeëtërnaas.*

lieësbook (o.; -beuk; -beukske), **1** [Hd. *Lesebuch*], (m.b.t. een boek om in te leren lezen) leesboek: *'t lieësbeukske van de ieërste klas bëgos vreugër mèt losse wäärdsjës wi-j: aap, roos, zeef, muur, voet, neus*; **2** [Hd. *Buch*], leesboek: *in Hanna häöre bookëkas stoeën waal dówzënd lieësbeuk.*

lieëslès (v.; -se; -ke), leesles: *in de lieëslès lag de meistër ós ówt wi-js-te 'nën doeëjën teks tot lieëve kóns brènge.*

lieësmès (v.; -se; -ke), gelezen mis, stille mis: *de hób's lieësmèssën en gëzóngë mèsse; es krujshieër Verhoeven zieëliggër 'n lieësmès*

doeëg (dieëg), doorde 't nog gein twuntig mēnajte vuurdēt-ēr zag: 'Ite, missa est (gaat heen, de gemeente wordt uiteengezonden), ' want dae kos hieël rap lieëze.

lieëstaofël (v.; -s; -täöfëlke), leestafel: *oppe lieëstaofël ligke gēzette, beuk en sērtów beukskēs (tijdschriften); in det hootël kōns-te ri-jkēlik ietēn en dao ligk ouch ri-jkēlik vāöl lieësvoor oppe lieëstaofël.*

lieësteike (o.; -s; -teikēnsje), leesteken: *de hōbs t'r di-j in 'nēn teks van ze lieëve (des daags) gei lieësteike zette, mer d'r zeen d'r ouch di-j uuvēral lieësteikēs sjri-jve woe gein mōtte stoeën.*

lieëve, I (o.; -s; lieëvēnsje) [Eng. *life*, Hd. *Leben*], **1** leven: *dae haef e lieëve wi-j 'ne prins; wieë hōbbēn e sjoēn lieëvēnsje; 2 (uitdr.) oos dochtēr veult lieëve (van de baby in haar buik); dao zeen de manne van 't sjoēn lieëve; 't lieëvēn is wi-j 'n naas, de mōs trōwt hoeële waat trin zit, profiteer van het leven; eedērēn daåg zaat zeen is ouch e gēreegēld lieëve, filosofie van een dronkaard; 't lieëvēn is wi-j e kēnjērhumpe, kort en bēsjieëte; einēn 't lieëve leid aandoon, het iemand moeilijk maken; det gluf iech noeëts van ze lieëve, nooit; zoegēt hōb iech nog noeëts van me lieëve (nooit) gēhuuērd; de's al ze lieëve (altijd) zoe gēwaes; det doon iech van ze lieëve neet, nooit; hōbs-te van de lieëvēn (ooit) al zoe get stōms mēt gēmaak?; II (onoverg.; laefde, h. gēlaef) [Eng. *to live*, Hd. *leben*], leven: **(uitdr.)** *waem 't langste laef, haef allēs, 't geld(sj), de bujjēl en 't snoor, aansporing om alles te verteren; dao mōs-te mēt lieëre lieëve, je moet je daarmee tevreden leren stellen; van de wēnd(sj) (de leefde, de maonēsji-jn) kōns-te neet lieëve; eedērein mōt lieëve, iedereen heeft recht op een menswaardig bestaan; es dae de minse mer achtērein kan zette (tegen mekaar kan**

opjuten), dēn laef tēr, dan is hij in zijn element; dae dēn laef, dēn zōrg, maak je geen zorgen voor morgen; dae wēt vanvāōr neet det-ēr vanachtēr laef, die weet niet wat er rondom hem gebeurt; hij is aartsdom; lieëve wi-j 'ne prins in 'n iēerpēlēkōwl, onbezorgd leven.

lieëvëndig (bn.; -gēr; -ste) en (bw.) [Mnl. *levendich* (levend)], **1** hevig: *'n lieëvëndigge diskusje; 2 fel: det kēnd(sj) haef lieëvëndigge ouge; 3 opgewekt: det zeen toch lieëvëndigge kēnjēr; 4 helder: det kan iech miech lieëvëndig vuurstelle; 5 fris: gieël en roeēd zeen lieëvëndigge kleure; 6 helemaal: krujshieēr Gabriēls, hieēr nōnk van Zjaak, kan iech miech nog lieëvëndig vuur de geis hoeële; 7 druk: is Mēzeik e lieëvëndig stēdsje?*

lieëvëntig (bn.; -gēr; -ste) en (bw.), **1** levend: *de k(w)aojōng vilde de kni-jn lieëvëntig; de heks waerde lieëvëntig vērbrand; iech hōb 'ne lieëvëntigge mol in m'n han gad; in det boorēgaat veulde Zjef zich lieëvëntig bēgrave; 2 (uitdr.) dao waas gein lieëvëntigge zieël; hae waas mieë doeēd es lieëvëntig.*

lieëvēr, I (m.; -s; -ke) [Eng. *liver*, Hd. *Leber*], lever: *van te vāöl lieëvērpattee kōns-tēn 't aan de lieëvēr kri-jge (een leverziekte krijgen); 2 (samenst.) hōbt gieë 't leefste kawfs-, vērkes- of run(d)slieëvēr?; 3 (uitdr.) es-te get neet kōns vērknōwze (psychisch verwerken), dēn ligk tiech det op d'ne lieëvēr; sōmmigge minse smieēre zich hieël dēk de kael (drinken veel), ómdēt ze 'nēn druuege lieëvēr hōbbe (verzot zijn op drank).*

lieëvēr pētee (m.; -s; -ke), pētee (zie ald. 2de bet.).

lieëvērtraon (m.; g. mv.; -trāōnke) [stofnaam;

Hd. *Lebertran*], levertraan: van *lieëvërtraon*, *dae gëmaak wuuërt van de lieëvër van de kabbëljaw, môste de sjoelkènjër nao d'n oeërlog* (WO II) *élken daåg e lieëpëlke pakke; lieëvërtraon zit vol vietamiene.*

lieëvërwoeërs (v.; -te; -wuuërsje) [Hd. *Leberwurst*], leverworst: *es-te 'ne stómp lieëvërwoeërs its, dén its-te minstës dértig persént vérkeslieëvër; waat allëmaol in 'n lieëvërwoeërs zit, wèt neemës, mer gieë mótdènkën aan vleisaafval, gëkrujje mèt sèrtów krujdnagël en bësjaot* (muskatnoot) *én spek en vleis van de kop.*

lieëvësgëvaor (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Lebensgefahr*], levensgevaar: *woes-te van op aan kóns* (waar je zeker van kan zijn), *is det de meiste – dus neet eedërein – geine poeët ówtstieëke* (er geen hand (vinger) naar uitsteken; er niet de geringste moeite voor willen doen) *vuur eemës op eige lieëvësgëvaor te rédde.*

lieëvësgëvaorlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Hd. *lebensgefährlich*], lieëvësgëvieërlik; levensgevaarlijk: *de höbs allëwi-jl e pak wuulëse di-j meine det 't lieëvësgëlök zit in allës waat lieëvësgëvaorlik is; 't löp al ze lieëve* (wellicht) *mis es-te lieëvësgëvaorlik laefs.*

lieëvësgëvieërlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) lieëvësgëvaorlik (zie ald.).

lieëvësgroeët, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Hd. *lebensgroß*], levensgroot: *mèt de keezinge make sómmigge pollëtikkërs rëklaam* (rikklaam) *mèt 'n lieëvësgroeëte fottoo van hun eige; 2* (fig.) *wezenlijk: 't is e lieëvësgroeët probleem vuur e kènd(sj) es z'n awwërs bówsgék* (raadgék) *zeen en hunne kop dus* (e bitsje) *los höbbe stoeën* (en als ze dus niet helemaal wijs zijn).

lieëvëslank, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw. (vooral)) [Hd. *lebenslang*] [*lieëvëslank: als bn. vóór een o. zn., als predicat en als bw.; in alle andere gevallen: lieëvëslang*], levenslang, zijn leven lang: *es-te mismaak oppe waerëld kumps, dén höbs-te dao lieëvëslank plëzeer van*, ironisch voor: *dan heb je daar levenslang mee te kampen; 2* (m.b.t. een vrijheidsstraf) [Hd. *lebenslänglich*], voor het leven, levenslang: *van de minse di-j in Belsj van de rechtër lieëvëslank kri-jge, loupe de meiste nao 15 jaor weer vri-j rónđ; zit Dutroux 'n lieëvëslang straf ówt?*

lieëw (m.; -e; -ke) [Eng. en Fr. *lion*, Hd. *Löwe*], **1** (m.b.t. de Vlaamse vlag en het Vlaams volkslied) leeuw: *d'n ólfde juulie hange de Vlaominge de Vlaomse Lieëw ówt*, de vlag van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaams Gewest; *kónt gieë de vi-jf sträöfkës van de Vlaomse Lieëw zènge?; 2* (fig.) *sterke en moedige man: bës-te zoe sterk es e paerd en höbs-te vuur niks of neemës sjrik, dén neume ze diech waal ins 'ne lieëw; ooze Makziem* (Maxim) *is 'n ech lieëwke.*

lieëwëbékske (o.; -s; -), lieëwëmujlke; [Hd. *Löwenmäulchen*], **1** leeuwenbekje: *dóws-tën op 't bleumke van 't lieëwëbékske, dén geit det wi-j e béksken* (mujlken) *oeëpe; 2 leeuwenbekje had vroeger een signaalfunctie: 'Es e maesje vreugër niks mós weite van 'ne jóng dae zot op h'm* (häör) *waas, dén stoeëk 't zich e lieëwëbékske in z'n haor. Vanówt dees trëdi-jsie is 't lieëwëbékske 't simbool van ónvërsjillingheid gëwoeëre.'*

lieëwëmujlke (o.; -s; -), lieëwëbékske (zie ald.).

lieëwërik (m.; -ke; -ske) [Mnl. *leeuwerke*, Eng. *lark*, Hd. *Lerche*], lieëwërk; leeuwerik: *sjoeën vuur te zeen wi-j 'ne lieëwërik ieërs*

hóndërde maetërs klömp en zich dén wi-j 'ne stein luuët valle; gooj zéngers zènge wi-j 'ne nachtégaal of wi-j 'ne lieëwërik.

Lieëwërik, Aan de; Aan de Leeuwerik: *'Aan de Lieëwërik – 1784, Aen den Leeuwerk – is e veld(sj) in Awwëneik in de naobër van de vreugëre sjippërskafee 'De Lieëwërik'. 't Veld(sj) hèt zoe, ómdéts-te dao vreugër hieël vööl lieëwërikke kos zeen róndvleeg.'*

Lieëwërik, Kaffee, rëstërao, fieëszale, De; Café, Restaurant, Feestzalen De Leeuwerik: *'De Lieëwërik waas vreugër 'ne sjippërskafee, waas daonao 'n groeëte boordëri-j, is nów 'n fëmi-jliezaak mèt fitskafee, rëstërao en fieëszalën en is gëlieëge Lieëwërikstraot 80.'*

Lieëwërik, Kémping De; Camping De Leeuwerik: *'In Awwëneik aan de Maas haef de fëmi-jlie Henckens 'n kémping di-j we 'De Lieëwërik' neumën en di-j in de Lieëwërikstraot nr. 80 ligk.'*

Lieëwërikhoeëf, Kémping; Camping Leeuwerikhof: *'Kémping Lieëwërikhoeëf is 'n kémping in de Lieëwërikstraot nummer 72 in Awwëneik, woe sërtów Duitse watërsportërs kampeere. Lieëwërikhoeëf wuuërt ówtigëbaat doeër de fëmi-jlie Leyen van Awwëneik.'*

Lieëwërikstraot, de; de Leeuwerikstraat: *'De Lieëwërikstraot – 1696, den weg naar den Leuwerk – is de wieëg dae in Awwëneik van 't dörp nao 'De Lieëwërik'(zie ald.) geit (löp).'*

lieëwërk (m.; -e; -ske), lieëwërik (zie ald. 1ste bet.).

lieëwikke (overg.; lieëwikde, h. gëlieëwik) [*'lieë'* (oud mv. van *'lid'*) + *'wikke'* (wieken, vlegels)], leewieken, kortwieken: *tón iech*

vreugër wilj aenjën haw, mós iech di-j in 't naojaor alti-jd lieëwikke (tóppe), want angërs woeëre ze oeërówt (vertrokken) es de trëkvuuëgël uuëvërkwoeëme.

lieëze (zich), 1 (overg.; loeës, h; gëlieëze) [Hd. *lesen*], lezen: *e klein wónjër is det de meiste kënjër al nao 't iëërste kléske kónne lieëze; 2* (wederk.; loeës zich, h. zich gëlieëze) [Hd. *sich lesen*], te lezen zijn: *det book luuës zich neet gemékelik (rap)*, dat boek is niet gemakkelijk (snel) leesbaar (te lezen).

liekäär (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Lat. *liquor* (vloeibaarheid), Fr. *liqueur*, Hd. *Likör*], likeur: *drunks-tën e liekäärke, dén drunks-tën e glaeske liekäär; mansluj drënke wiskie of kónjak en vrouwluj hóbbe gaer liekäär of e wit wi-jnke; liekäär haef van 20 tot 55 graodën alkool.*

Lien, roepnaam voor Helena.

lienësman (m.; -ne; -ménke), li-jnësman (zie ald.).

Lier, De; De Lier: *'Tón de Hërmeni-j Konkordie(j)a in 1946, dus nao d'n oeërlóg (WO II), opnów waerdën opgërich doeër vuuërzittër François Marbaise, kraeg ze de naam 'De Lier'. Ómdët de mieërdërheid van de leede leevër 'Konkordie(j)a' huuërde, ging de hërmeni-j saer 1949 weer 'Hërmeni-j Konkordie(j)a' heite. Éffkes daonao waerde René Peeters vuuërzittër.' (1951-1958) (Bron: BOONEN, Martin, De Lier, *Maaseik Verenigd*, p. 80)*

Lies(je), roepnaam voor Elisabeth.

Liesbet(h), roepnaam voor Elisabeth.

lievrèt (m.; -te; -sje) [sterk veroud.; Fr. *livret*], militair zakboekje: *vreugër hawwe*

de sêldaote 'ne lievrèt woe o.a. in stóng winnieë hunnën term (dienstplicht) waas bëgos, of/en wi-jvääöl streepe det ze hawwe gëkrieëge, wi-jvääöl geld(sj) det ze hawwe gëkrieëge, enz...

liezjëmoo (m.; -s; -ke) [Fr. lits-jumeaux], tweelingbed, lits-jumeaux: 'ne liezjëmoo is e stël van twieë dezélfde ènkël bédde, di-js-te nieëvënein kóns zëtte vuur d'r e groeët döbbëlbed [Hd. Doppelbett] van te make.

lif (v.; -te; -sje) [Eng. lift, Hd. Lift (Fahrstuhl)],
1 lift: in Ejsdën oppe pöt neumde de pöttërs (mijnwerkers) de lifte 'kasse' (ophaalkooien); de lif vuur het përsoneel neumde ze oppe pöt de 'kas personnel';
2 (uitdr.) sömmigge bëwieëre det oos die(j)alék weer in de lif zit, weer succes kent.

ligkdaäg (m.; -daag; -daegske), **1** (m.b.t. de scheepvaart) [Eng. lay day, Hd. Liegetag], ligdag: d'n daäg det e sjiëp aan de kaaj mót ligke vuur gëlajën of gëlos te wuuëre, is 'ne ligkdaäg; **2** (m.b.t. ziekenhuizen) ligdag: es-te lang in 'n hospëtaal mós bli-jve, höbs-te vääöl ligkdaag, waat tiech dën in de pëpeere kump (dan veel geld kost).

ligke (onoverg.; loeëg, h. gëlieëge), liggen: (uitdr.) hae ligk dao in de boeëvë(n)ste laaj, hij is er goed gezien; hae ligk achtër Zjanke Maantsje, hij ligt op het oude kerkhof (zie Maantsje, Zjanke): hae ligk al 'nën hieëlën ti-jd, hij is al geruime tijd bedlegerig (ziek); dao is miech niks aan gëlieëge, dat vind ik van geen tel; iech höb in Duitsland gëlieëge, ik was gekazerneerd in Duitsland; ze höbbe diech ligke woës-te bi-j stuis, ze zijn zeer gehaaid; di-j jung ligkën alti-jd oppe straat, het zijn straatkinderen; dae haef bi-j miech gëlieëge, hij heeft het bij mij verkorven; Zjef ligk alti-jd in de kaffees, Zjef is een

dronkaard; woe ligk 't aan?, wat is de oorzaak?; det ligk miech al lang op m'ne maag (lieëvër), dat kan ik (psychisch) niet verwerken; laot dae vreiëlaer toch lënks ligke, vermijd contact met die ruziestoker.

ligkfits (m.; -e; -ke), ligfiets: es iech aan 't fitse bën en einën op z'ne ligkfits langs miech doeër sjut, vraog iech miech alti-jd aaf woe 't brant [inf. branne].

ligkgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. een haven) liggeld, havengeld: 'ne plëzeerboeët kan diech zoor opbrieëkën (bezuren) es-te geinën ti-jd höbs vuur te varën en toch vääöl ligkgéld(sj) mós bëtale; **2** (m.b.t. een ziekenhuisbed) verpleegprijs per dag, liggeld (gew.): ouch es 'ne krankën in 't (h)ospëtaal mer 'n mënujt hoof te ligke, mót-er vuur daen daäg toch ligkgéld(sj) bëtale.

ligking (v.; -e; -ske), ligging: ómdét Mëzeik in 'nën ówthook ligk, is de ligking van dit stédsje neet zoe good, meine sömmigge; de ligking van Mëzeik in 't sëntrum van d'n 'Euregio Maas-Rijn' kan neet bieëtër; in dae kotte is de ligking (van de grónd) bëkans neet te bëtale.

ligkplaats (v.; -e; -plaetske) [Hd. Liegeplatz], ligplaats: de MAREC (Maaslandse Recreatiecentra) haef hóndërde ligkplaatse.

ligkstool (m.; -steul; -steulke) [Hd. Liegestuhl], ligstoel: e lékker zunke, e lékker glaeske, 'n tof book, 'ne parrësol en 'ne ligkstool, mieë mót det neet zeen vuur diech op 'ne zoeëmërdaäg good in de vel te veule.

Ligne Comète; pilotenhulp: 'Vuur de gëallie(j)eerde pieloötën en leede van de bëmanning woe 't vlegmësj-jn van waas aafgësjoëete, op te vange, vuur

ze börgerkleijër te gieëvën en vuur ze doeër Belsj, Frankri-jk en Spanje trök nao Èngëland te brènge, waerde vanówt Londën in 1942 de hölppli-jn 'Comète' opgërich. Daobi-j sloeët de Mëzeikër groep 'Luc-Marc' zich al rap aan. Minse van de Mëzeikër groep woeëre: Albert Gielen, Pierre Van Dinter, Jean Mobers, Henri Huysmans, Albert Pastoors, dokter Lambrichts van Lankër (Lanklaar) en Catharina Salle-Coolen van de Glazërën Trap. Groep Comète haef tösse 1941 en 1943 leefs 800 minse nao Spanje kónne brènge. D'n 22ste junie 1943 waerdën A. Gielen, P. Van Dinter, H. Huysmans en J. Mobers opgëpak. Mèt mëdam Salle, mëdam Groenen en juffrouw Moors van Dilse waas det al staags vanvöör gebuuërd. P. Van Dinter en J. Mobers waerdën in 1944 gëfuzzëljeerd in Ludwigsburg. De hieëre Gielen en Huysmans uuvërlaefde de kampe. E paar wieëke nao de arrëstasies óntstóng in Mëzeik 'ne nówwe groep. Dao maakde Helena Janssen, Alphonsine Vliex en Gertrude Hendriks deil van ówt. Wirkdën o.a. ouch mèt: mënieër Jonckergouw, dokter Dexters van Ejsdën en Toine Kessler.'

li-jbër (bn.; -dër; -ste) [veroud.; Lat. *liber* (vrij), MR *op lieberen voet gestelt*, 1763; Fr. *libre*], vrij: *de bès li-jbër vuur te doon waas-te wils; iech höb det gëdoeën ówt li-jbëre wil*, uit vrije wil, uit vrije beweging.

li-jbërteit (v.; g. mv.; g. dim.) [veroud.; Fr. *liberté*, Eng. *liberty*], **1** vrijheid: *minse di-j in de bak zitte, misse sërtów hun li-jbërteit*; **2** vrijpostigheid, stoutheid, rondborstigheid: *de mós nëteurlik neet ligke përmeteeren (jammeren) uuvër 'n sjaeligheid, mer de hoofs waal neet te vërdrage det sómmigge zich 'n al te groeëte li-jbërteit përmeteere (veroorloven).*

li-jf (o.; li-jvër; -ke), **1** lichaam: *daen doktër*

kump miech neet aan me li-jf; iech höb pi-jn in me li-jf; det maesjën haef e sjoeën li-jf; bli-jf van me li-jf aaf; laot di-j vówligheid ówt de li-jf; dae haef gein humme mieë aan ze li-jf; 2 li-jfke; onderlijffe, borstrok: e li-jfke höbs-tën aan op de bloeët li-jf; swënt(sj)ërs höb iech e wolle li-jfkën aan; 3 (uitdr.) de's ein mèt e lank li-jf, een grote, magere vrouw; dae haef gein kloeëtën aan ze li-jf, hij is een doetje (sukkel); hae löp zich 't hart ówt ze li-jf, hij loopt erg hard; 'nën dwieërsnak haef d'n dujvël in ze li-jf, is een dwarsligger; dao vils-te miech mèt op 't li-jf, daarmee verras je me; dat komt onverwachts; di-j joeëge miech de sjrik op 't li-jf, zij maakten me bang; iech weit neet waat iech op me li-jf höb, aan welke kwaal ik lijd.

li-jfëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *leiblich*], **1** lijfelijk, in levenden lijve: *de börgëmeistër waas li-jfëlik prezént; 2 lichamelijk: *ze höbbe li-jfëlik kóntak; van hórre (varkenshersenen) höb iech 'ne li-jfëlikkën deegoe (afkeer).**

li-jfgeur (m.; -e; -ke), li-jfgeuk; lichaamsgeur: *de höbs van di-j stinkbuk (stinkbókke) di-j zich noeëts wassën en woes-te de li-jfgeur 'n hawf oor boeëve de wënd(sj) van kóns rujke.*

li-jfke (o.; -s; -), li-jf (zie ald. 2de bet.).

li-jfgeuk (m.; -e; -ske), li-jfgeur (zie ald.).

li-jfstök (o.; -ke; -ske) [veroud.], lievelingsstuk: *nao mi-j li-jfstök kan iech élken daág lówstëre, want det is miech op 't li-jf gësrieëve (past geheel bij mij).*

li-jje (overg.; laej, h. gëlieëje) [Mnl. *liden*], **1** [Hd *leiden*], ondergaan: *tón d'r nog gein pi-jnstillërs woeëre, móste vööl minse dëk vööl pi-jn li-jje; in sómmigge lenj en ouch*

bi-j ós zeen d'r minse di-j hóngër li-jje [Hd. (ook) *hungern*]; **2** schade ondervinden: *wieë höbbe te li-jjën óngër de kónkerénsie*; **3** wensen: *iech moch li-jje det-ër oppën héksebérg zoeët*, ik zou willen dat we voor altijd van hem af waren; **4** dulden: *det li-jt-ër neet*, dat duldt hij niet; **5** uitstaan: *di-j kónne miech dao neet li-jje*, niet verdragen; *Zjie(ë)r kan neet li-jje det Zjuul 't wujd haef gëbrach*; *hae kan niks li-jje*, is vlug geraakt; **6** doorstaan: *zoe'n zjiep kan get li-jje*, zo'n jeep is stevig gemaakt; **7 (uitdr.)** *nao li-jje kump vërbli-jje*, na regen komt zonneschijn.

li-jk (o.; -e; -ske) [Hd. *Leiche*], **1** lijk: *zoe bleik (wit) es e li-jk*; *e wandëlënd (lieëvënd) li-jk*; **2** (samenst.) 'n *ölfloorëli-jk*, vroeger een welgestelde overledene voor wie de begrafenisplechtigheid om 11 uur plaatsvond; **3** (samenst.; **uitdr.**) *e sòndigsl-i-jk maak de kirkhof ri-jk* (staat een lijk 's zondags boven aarde, dan sterft niet lang daarna een ander op dezelfde plaats), *waat e sjoëën vuuërbeeld is van suppërsti-jsie*.

li-jkbaar (v.; -e; -ke), **1** lijkbaar: *op 'n li-jkbaar waerde 't gëkis li-jk bi-j Pie(ë)r van de köstër bówtëgëvare*; **2** vroeger droegen dragers de dode de kerk in: *'Vreugër droeëge de drieëgërs de kis op 'n li-jkbaar de kirk in, mer allëwi-jl löp allës op raedsjës en dus wuuërën ouch doeëje rollëntaere nao vöör gëbrach.*

li-jkbieëje (enkel in de infinitief); **bidden bij de opgebaarde overledene**: *'Vreugër kwoeëme de minse saovës bi-jein vuur de roeëzëkrans te bieëje vuur d'n doeëje, waat gëbuuërdën in 't stérfhóws of in de ('n) kepél, waat we 'li-jkbieëje' neumde. Elk 'tieënsje', 't vi-jfde deil van e roozënhoedsje, bëstóng ówt 'ne Vadëróns en tieën Weesgëgroetsjës en waerde vuuraafgëgange doeër 't opzëgke*

van ein van de vi-jf bli-j, vi-jf dreuviggën en vi-jf gloorievol misteeries. Nao de roeëzëkrans kwoeëm dën nog de littëni-j van Slivvëvrouw.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

li-jkbieëjër (m.; -s; -ke) [Hd. *Leichenbitter*], **1** lijkbidder, doodbidder: *de man dae de fëmi-jlie, de kënnessën en de vrunj t'r li-jke baejde* (iemand's overlijden aanzegde) *en di-j minsën oppe bëgriëfënis nuuëjde, waas de li-jkbieëjër; de përsoeën dae bi-j 'n bëgriëfënis allës reegëlt, neume we nimmieë de li-jkbieëjër mer de bëgriëfënisóngërnummër*; **2 (uitdr.)** *höbs-tën e sërjeus en bëdrök gëzich, dën höbs-tën e gëzich wi-j 'ne li-jkbieëjër.*

li-jkbleik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *leichenblass*], lijkbleek, doodsbleek, lijkwit: *obbins bëgos Toos te ri-jjere wi-j e (lënjë)blaad (e louf) en waerde ze li-jkbleik van zich te vërsjrikke.*

li-jkdeens (m.; -te; -je), **1** uitvaart, lijkmis, lijkdienst: *de bëgriëfënis mës, de mës di-j gëdoeën wuuërt vuuërdët 'ne kattëli-jk bëgrave wuuërt, is de li-jkdeens*; **2 de lijkdienst vroeger**: *'Vreuger haws-te veer soeërte li-jkdeenste. De li-jkdeens dörde klas, woebi-j de li-jkwage waerde gëtrokke doeër ei paerd, waas óm 9 oore. Ouch bi-j de li-jkdeens twieëde klas óm 10 oore kwoeëm d'r mer ei paerd aan te pas. Vuur 'ne li-jkdeens óm 11 oore, 'n ölfloorëli-jk of bëgriëfënis iëerste klas, waerde twieë of sòms zelfs veer paerd ingëspanne. De li-jkdeens zelf waas 'n vi-jfhiëërëmës. 'n Bëgriëfënis óm tieën oore waas 'n dri-jhiëërëmës en óm nieëgën oore móste ze 't stëlle mèt eine geissëlik. Ouch in 't lójje van de klok zoeët e vërsjil: óm 9 oore waerdën ein klok gëlójd, óm 10 oore twieë en óm 11 oore dri-j klokke. Waem gei geld(sj)*

haw, waerde van d'n Êrme (op kosten van het armenbestuur) bëgravën en kraeg 'n vreugmès.' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

li-jkdrieëgër (m.; -s; -ke), **1** lijkdrager: *li-jkdrieëgërs drage de kis mèt d'n doeëje nao de li-jkdeens en nao 't graâf*; **2** **lijkdragers vroeger**: *'De sjouwërbaar waerde doeër de li-jkdrieëgërs nêteurlik op de sjouwërs gëdragën en de handbaar droeëge ze dus mèt de hand. Tón d'r nog gein li-jkdrieëgërs woeëre, waerde d'n doeëje doeër z'n naobërs nao de kirk en de (het) kirkhof gëdrage. Normaal woeëre d'r veer of zès drieëgërs. Waas d'n aafstand tössën 't stérfhóws en de kirk te groeët, dén haws-te nog 'nën twieëde groep van veer drieëgërs. Óngërwieëge losde de drieëgërs zich dén aaf.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29).

li-jkkleur (m.; g. mv.; -ke.), lijkkleur: *eemës dae zoe bleik is es e li-jk en dus li-jkbleik of doeëdsbleik is, haef zich lichëlik vërsjrokkën of is krank, mer eemës dae 'n li-jkkleur haef, is vaalbleik en haef de kleur van 'nën doeëjën of is al doeëd.*

li-jkkoets (v.; -e; -ke), (veroud.) li-jkkótsj, korbiejaar, doeëjewage (zie ald.).

li-jkoup (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; Mnl. *licoop*, *lijtcoop* (godspenning, drinkgeld), Vnnl. *lijfkoop*], **1** lijkoop (gew.), lijfkoop, fooi, drinkgeld (bij koop): *de li-jkoup waas 't geld(sj) det de kuipër bëtaalde vuur get te drënkën op de gësloeëte koup en waas dus drënkgeld(sj) vuur te trakteerën oppe koup*; **2** (m.b.t. de drank zelf) lijfkoop: *vuur li-jkoup drónke de meiste mansluj zich vreugër e kónjékske.*

li-jkwieëg (m.; -waeg; -waegske) [zeer sterk veroud.], **1** lijkweg: *nów d'n doeëje nimmieë in z'n eigën hóws wuuërt opgëbaard, zit 't woeërd 'li-jkwieëg' nimmieë in ooze vokabbulaer*; **2** **de lijkweg vroeger**: *'De li-jkstoet volgde 'ne vaste wieëg, woe de drökke waegzoevööl mäögëlik bi-j vërmieëje waerde. Vanówt Wörfëld loeëp de li-jkwieëg langs de Wörfëldërwieëg, de Vërloeëre Kos, de Krujsstraot, d'n Haerwieëg, de Meidoornwieëg, de Bloesëmwieëg, d'n Hamontwieëg en 't brökske nao de groeëte kirk. In 't Greemëlsloo ging de rouwstoet langs de 'Nówwën hoeëf', de Vënnërstraot en de Javannastraot. De wieëg dae nów 'Vën' hët, hëtde vreugër de 'Vënnër Li-jkwieëg' (1759, den Venner Lijckwegh).'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1999, 1, p. 5-29)

li-jm (m.; -e; -ke) [Eng. *lime*, Hd. *Leim*], leim; lijn, gluton, kit, gom: *li-jm höbs-tën in soeërte: houtli-jm, plëstikli-jm, twieëkómpenénteli-jm, kóntakli-jm, sëkónnëli-jm, kawdli-jm...*; mèt *li-jm plëkke we bëvuurbeeld twieë houtëre plënkkes aanein(vas); vuur klein vuuëgëlkës te vange, doeëge (dieëge) ze vreugër get li-jm aan 'n tékske, e li-jmgaerdsje, en dén struide ze dao get voor óngër vuur de bieësjës te lokke.*

li-jme (overg.; li-jmde, h. gëli-jmp) [Hd. *leimen*], leime; met een dun laagje lijn bedekken, lijmen: *tón de fits plat stóng, hób iech de bènnëband geplék en tón zeen we nao 't li-jmfëbrik gëvare woe we hóbbe gëzieën wi-j ze pëpeer li-jme* [alleen op gelijmd papier kun je schrijven].

li-jmgaerdsje (o.; -s; -), **1** lijnstokje: *li-jmgaerdsjës zeen tékskes of stékskes di-j voeëgëlvëngers mèt voeëgëlli-jm insmieëre vuur vuuëgëlkës te vange*; **2** **lijnstokjes streng verboden**: *'In 't naojaor, es de trëkvuuëgëlkës op wieëg woeëre nao 't zujje,*

waerde dun tékskes van strujk en buimkës ingësmieërd mèt li-jm. Mèt ówtgëstruid voor waerde dees vuuëgëlkës dén gëlok. Ouch waerde li-jmgaerdsjës – dun stékskes – in de grónd gëdówd. Suurtoe es 't haw gësní-jd of gëvroeëre, kwoeëme di-j bieësjës dén op 't voor aaf. Es nôw zoe 'ne struipër gëpak wuuërt, dén wët-ër wi-j laat det 't is en zal-dër sërjeus mótte blooje.'

li-jne, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *linen*, Hd. *Leinen*], lijnwaad, linnen: *we höbbën ós nôw li-jne* (linnengoed) *aangësjaf*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *linen*, Hd. *leinen*], linnen: *ma haef 'ne li-jne sjolk aan*; 'ne li-jne maalplak; *de's e li-jne taofëllake*; oos bèddëgood is van li-jne; **3 (uitdr.)** *vrouwluj en li-jne mós-te neet bi-j de lamp koupe*, als je trouwt of als je iets koopt, moet je goed uit je ogen kijken.

li-jnëkamër (v.; -s; -kieëmërke), linnenkamer: *in groeëte hówzër en bi-j de ri-jke luju hawwe (höbbe) ze 'n li-jnëkamër*, mer de meiste minsën zeen kóntént mèt 'ne li-jnëkas; *in hospëtale, in hootëls, rëstëraos of groeëte sjieëpe ligk alle li-jnën in de li-jnëkamër(s)*.

li-jnëkas (m.; -te; -kësje), li-jvëskas; linnenkast: *de li-jne taofëllakës, 't li-jnën óngërgood en de li-jne (bëddë)lakës ligkën in de li-jnëkas*.

li-jnësman (m.; -ne; -ménke) [Eng. *linesman*], lienësman; grens- of lijnrechter [Hd. *Liniengericht*]: *ómdét d'n arbietër neet allës kan zeen en dus gein ougën op z'ne rök haef, mót-er zich dëk bazzeerën op waat de li-jnësman haef gëzieën*; o.a. *bi-j d'n ténis en bi-j de voetbal höbs-te li-jnësmanne*.

li-jnknëch (m.; -te; -sje) [zeer sterk veroud.], (m.b.t. de man die trekpaarden langs een lijnpad langs de maasoever leidde) lijnknëcht (gew.), lijnloper: *vreugër, tón*

de Maas nog (drök) bëvare waas, móste li-jnknëchte de paerd di-j de maassjieëpe trokke, langs e li-jnpaad leije.

li-jnoeëlie (m.(v.); g. mv.; -ke) [Eng. *linseed oil*, Hd. *Leinöl*], lijnolie: *li-jnoeëlie wuuërt bëvuurbeeld bi-j vörf of stokvörf* (stopverf) *gëdoeën*; *li-jnoeëlie kump van li-jnzaod* (lijn- of vlaszaad).

li-jnpaad (o.; -e; -paedsje), (m.b.t. het pad voor jaagpaarden (paarden die schuiten voorttrekken)) lijnpad, trekpad, jaagpad: *e li-jnpaad waas e paad langs de Maas woe li-jnknëchte* (lijnlopers) *de trëkpaerd di-j de maassjieëpe* (stromop en stroumaaf) *móste trëkke, langs leide*.

li-jnteike (o.; -s; -teikënsje) [zeer sterk veroud.], litteike; litteken: *li-jnteike, 't awd woeërd vuur litteike, is eigëlik 't teike van 'n gënieëze wónj en dus 'n teikën in 't li-jf* [Mnl. 'like' en 'lijc' betekenden niet alleen 'dood lichaam' maar ook – zeker oorspronkelijk – 'lichaam'].

li-jnzaod (m. en o.; g. mv.; -zäödsje) [Lat. *linum* (vlas), 1706 *linsaet*, Eng. *linseed*, Hd. *Leinsaat* ((uitgezaaid) lijnzaad) ↔ *Leinsamen* (lijnzaad, vlaszaad)], li-jzënd; lijnzaad, lijzaad (gew.), vlaszaad: *van li-jnzaod make ze o.a. li-jnzaodoeëlie, woe väöl omega-3 inzit, zjus wi-j in vëtte vës*.

li-jnzaodmael (o.; g. mv.; -ke), lijnzaadmeel: *van li-jnzaodmael make ze oeëlie, pap en keuk vuur de kuj en 't angër vieë; li-jnzaodmael neume ze ouch sji-jmael*.

li-jnzaodpap (v.; g. mv.; -pépke) [me. Lat. *pappa* (pap)], **1** li-jzëntepap; lijnzaadpap: *van li-jnzaodpap, di-j hieël gëzónnd is en gëmaak is van li-jnzaodmael, kóns-te good nao 't (h)ujske goeën*; **2 lijnzaadpap niet enkel een gerecht**: *'Vreugër lagte*

ze get li-jnzaodpap (li-jzëntëpap) op 'ne zwieërende vingër vuur dae zwaer te doon oeëpëgoeën.'

li-js (v.; -te; -je), **1** [Eng. *list*, Hd. *Liste*], lijst, register: *wieë goeën mèt, zèt ós mer oppe li-js; stóng det (dae) waal oppe li-js?*; **2** verkiezingslijst: *op wélke li-js stómt gieë?*; **3** schoenmakersleest: *vuur oos sjoon get bieëtër te doon passe, hóbbe we ze bi-j de sjoonmieëkër (sjówstër) oppe li-js laote zette*; **4** vooruitspringende rand: *stoeët tiech neet aan de li-js van de kas*; **5** formulier: *de mós ieërs 'n li-js invölle*; **6** boodschappenlijst: *stoeën de zwieëgëlkës ouch op 't li-jsje?*; **7** (fig.) reeks: *nao 'n lang li-js van klachte stuit de sjarlètang op 'n zwarte li-js, staat hij op een lijst van uitgesloten personen; is hij uit de gratie.*

Li-js, roepnaam voor Elisabeth.

li-jstër (m./v.; -s; -ke) [Mnl. *lijst(e)re, listre*], lijstster: *de (zwarte) mieëldër neume ze ouch waal de zwarte li-jstër; es-te zungs wi-j 'ne li-jstër, kóns-te good zèngèn en hóbbs-te zieëkër ouch gooj zin; de zank van de (zang)li-jstër duit dènkèn aan de zank van de nachtégaal.*

li-jtër (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *litre*, Hd. *Liter*], liter: *in 'n tón beer (e vaat) zitte fi-jftig li-jtër beer; saovës drènk iech miech 'n hawf li-jtërke wi-jn.*

li-jtërflés (v.; -se; -ke) [Hd. *Literflasche*], literfles: *groeëte mèlkflésse zeen li-jtërflésse.*

li-jtërglaas (o.; -glazër; -glaeske), literglas: *in München op 't 'Oktoberfest' drènke ze beer ówt li-jtërglazër.*

li-jtërmèlk (v.; g. mv.; -mèlkske), litermelk: *nów vèrkoupe ze (allein mer) fléssemèlk en mèlk in doeëzèn of blikke, mer bi-j sómmigge*

beure kóns-te nog losse mèlk, li-jtërmèlk, en dus mèlk per li-jtër koupe.

li-jtërpri-js (m.; -pri-jze; -ke), literprijs: *de li-jtërpri-js, de pri-js vuur eine li-jtër, van de bénzín is jaorëlank ómhoeëg gëgange, mer saer 2015 zak-tër weer.*

li-jvënd (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *lywaet* (lijnwaad)], li-jne; linnen, wasgoed, ondergoed: *'t li-jvënd ligk te druuëgèn oppe bleik; li-jvënd is eigèlik 'n anger woeërd vuur 'li-jne'.*

li-jvësdraod (m.; -dräöj; -dräödsje), droogkoord, droogtouw, drooglijn: *de nate was doon we ieërs in d'n druuëgkas en dén hange we h'm nog èffekes oppe li-jvësdraod.*

li-jvëskas (m.; -te; -késke), li-jnëkas (zie ald.).

li-jvësmanj (v.; -e; -mén(d)sje), linnenmand: *es de was druuëg is, pakke we dae van de li-jvësdraod e lègkèn h'm in de li-jvësmanj.*

li-jvëspinke (o.; -s; -), waspinke; wasknijper: *vreugër haws-tèn allein mer houtëre li-jvëspinkës en nów hóbbs-tèn ouch plëstikke; alle was dae neet oppe bleik ligk, hange we mèt li-jvëspinkës oppe li-jvësdraod.*

Li-jzebét, roepnaam voor Elisabeth.

li-jzënd (m. en o.; g. mv.; g. dim.), li-jnzaod; lijnzaad: *vreugër oeëte de minse vääol li-jzënte pap (pap van lijnzaadmeel) en maakde ze van li-jzënd li-jzënte mael.*

li-jzëntëpap (v.; -pappe; -li-jzënt pépke), li-jnzaodpap (zie ald.).

lillik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), lieëlik (zie ald.).

lillikheid (v.; -heede; -sje), lieëlikheid (zie

ald.).

Limbourg-Meuse, Charbonnage; Steenkoolmijn van Eisdén: *'Mèt 'Charbonnage Limbourg-Meuse' waas de pöt (mi-jn) van Ejsde gemeind, dae in 1923 koeële bëgos boeëve te hoeële. De sjarbonnaasj bówde 'ne sietee, sjoeële, 'ne fieëszaal, 'ne Sloveense zaal, 'n moskee, e Grieks kirkskën en 'n mi-jnkattëdraal. De óngërgróndse vërdeepe loeëgën op 600, 700, 780 en 900 maetër. In 1955 wirkde 7340 man oppe pöt. Tón de pöt in 1987 gësloeëte waerde, woeëre d'r allës bi-jein 70 mëljówn tón koeële boeëvëgëhaold en woeëre 251 pöttërs vëróngëlök in di-j 64 jaor. Vävöl dówzënde mi-jnwirkërs di-j stoeëf oppe lóngën (stoflong, silicose) hawwe, zeen väöl te jónk gëstórvë.'*

Limburgs Landsjap; Limburgs Landschap: *'Nëteurvëreïnigging Limburgs Landsjap wilt de Limburgse nëteur en 't kultuurhistoris èrfgood besjërme. In de vëreïnigging zeen 27 man vas in deens. Vri-jwilligërs doon allërlei werk. Ouch beure, jieëgërs en vëssërs mooge mëthélpe. De vereïnigging waerdën opgërlich in 1971 en haef óngërtösse 2300 héktaar eigëndóm, woe eedërein kan wandëlën of spuuële. Vuur 15 euroo kóns-te lid wuuëre. Mëzeikënaer Pierre Van Haelst is anno 2015 vuuërzittër-kasseer van de Raod van Bësteur én lid van de Algëmein Vergadëring. Pierre is saer 't bëgin aktief in dees vëreïnigging.'*

Limburgse Tennis Academie: zie *ténnis 3*.

limmënaad (m.; g. mv.; g. dim.) [van Fr. *'limon'* (limoen); Eng. *lemonade*, Hd. *Limonade*], limonade: *bi-j 't ieëte drunk Nol alti-jd e glaas limmënaad; limmënaad is good vuur (tieëge) d'n doeërs; in 't bëgin maakde ze limmënaad van sëtrównësaap.*

limpe (onoverg.; limpde, is gëlimp), leure, lumpe (zie ald.).

lis (v.; -se; -ke) [Lat. *lutum* (modder), Mnl. *lis(s)che, les(s)che*], lis: *lisse waerde vreugër gësnuppërd vuur de straote te seere woe de presëssie langskwoeëm; lisse greuje langs de kante van bieëkën of vi-jvërs en allein mer es 't water dreig (ondiep) gënóg is.*

Lis, roepnaam voor Elisabeth.

lits (v.; -e; -ke), elastiek: *vuur 'ne kattëprul (katapult) te make, höbs-te 'n gaffël, e laerkën en twieë litse vandoon.*

litse (onoverg.; litsde, is gëlits) [D. (Rijnl.) *litschen*], **1** ówtlitse, ówtrótsje [Hd. *ausrutschen*], glijden, schuiven: *op dae stóp van blawwe stein is 't gein kuns vuur èffe (ówt) te litsën es 't bitsje glaad is; 2* glippen: *de paoling litsde miech ówt m'n han.*

litske (o.; -s; -), lus: *hang d'ne jas mer mèt 't litskën aan 't häökske van de kapstok.*

litteike (o.; -s; -teikënsje), li-jnteike (zie ald.).

littëni-j (v.; -je; -ke), **1** [me. Lat. *litania*, Gr. *litaneia*, Fr. *litanies*, Eng. *litany*, Hd. *Litanei*], (r.-k.) litanie: *nao de roeëzëkrans baejde ze vreugër dëk onnog de littëni-j van alle heiligge; 2* [Fr. *litanie*, Hd. *Litanei*], lange opsomming, klachtenlitanie, klaagzang, gezeur: *es dae knuuër (knuuëtëraer = grommelaar) bëgint te lémmëteere (lammëteere), kóns-te diech vërwachtën aan 'n lang littëni-j mèt vanallës waat in zi-jn ouge neet doug.*

LIVEKE; Limburgse Verenigen Karnavals Evenementen: *'Liveke' is 'n fiddërasie van karnavalsvëreïnigginge. 't Woeëre de vuuërzittërs van de*

karnëvalsvëreinigginge van Hassëlt, Gënk en Mëzeik (Tony Van Wijck) di-j in 1972 de köp bi-jeinstoeëke, mer de naam LIVEKE datteert van 1975. M.b.t. karnëval formëleerde LIVEKE reegëls uuvër waat mèt de karnëval gepërmeteerd is en waat neet. Ouch 't respék vuur de traddi-jsie en de aw karnëvalsgëbrujke doon oplieëve maakde van di-j reegëls (erecode) deil ówt. Anno 2016 is Freddy Corstjens van Mëzeik vuuërzittër. Freddy waas 21 jaor bi-j Het Heilig Wammës, woevan 12 jaor (tot 2008) es Vors. Prins waas Freddy in 2000. Mómmënteel (2016) is Freddy bi-j d'Awt Prinsën en vërtaalt-ër vuur de 'Wammësgëzèt' tékste (in) nao 't Mëzeikërs. Van LIVEKE makën in 2016 leef's 14 karnëvalsvëreinigginge deil ówt. 'Het Heilig Wammës, Mëzeik, is dao ein van.'; Zie ook: karnëvalssjlagër, karnëvalsveerdër en karnëvallissiema.

livvën(h)ieër (m.; -e; -ke), leevën(h)ieër (zie ald.).

Livvën(h)ieër (m.; g. mv.; -ke), Slivvën(h)ieër, Leevën(h)ieër (zie ald.).

livvën(h)ieërëbieësje (o.; -s; -) [D. (Eifel) *Himmelstierchen*], livvën(h)ieërëkujkske, slivvën(h)ieërëkujkske, slivvën(h)ieërëbieësje; **1** lieveheersbeestje: *bi-j ós stuit dit keevërkën in deens van Slivvën(h)ieër, mer op angër plaatse van Slivvëvrouw en hët dao dén ouch 'slivvëvrouwëbieësje'; oos klein, rónnd livvën(h)ieërëbieësje mèt z'n twelf stippëlkës op z'n roeëj vluuëgëlkës (schilden) haef allëwi-jl vääö mizzeerie mèt de ówt Azie(j)ën ingëveurde, di-j allërlei kleurën höbbën en di-j ouch vuur rupse sërjeus kónkerénte zeen; livvën(h)ieërëbieësjsës brènge gëlök, zagte ze vreugër; **2** als kinderen een lieveheersbeestje gevangen hadden, zongen ze: 'Ooze livvën(h)ieërëbieësje, gieëf*

miech smawt en broeëd, en angërs houw iech tiech doeëd.' (niet zelden kwam er dan een druppeltje 'smawt' (ruuëzël, vaerëvèt) – lees uitwerpsel – in het gesloten handje, waarop men klopte en waarin het kevertje zat, terecht.

livvën(h)ieërëkujkske (o.; -s; -), slivvën(h)ieërëkujkske, slivvën(h)ieërëbieësje, livvën(h)ieërëbieësje, (zie ald.).

livvëranseer (m.; -s; -ke), **1** [Oud-Fr. *livrancier* (van 'livrer' = leveren), Hd. *Lieferant*], leverancier: *det fëbrik is livvëranseer van óngërli-jfkës en óngërbóksën en leevërt aan d'n tróp; **2** (fig.) producent: Duitsland en Japan zeen bëlankri-jke livvëranseers van ottoos.*

livvëransie (v.; -s; -ke) [Hd. *Lieferung*], **1** levering, leverantie, bezorging: *dees brówwëri-j duit livvëransies in hieël Belsj; **2** (geleverde) koopwaar: we höbbën 'n livvëransie nuuët gad ówt de 'Périgord' in Frankri-jk.*

Livvëvrouw (v.; -e; -ke), Livvrouw (zie ald.).

livvëvrouwësjëunkës (mv.), pinksterbloemen: *de paarse bleumkës woe de weije rónnd de Pënkstë(re) (Sënkse) vol mèt stoeën, zeen livvëvrouwësjëunkës.*

Livvrouw (v.; -e; -ke), Livvëvrouw; Mariabeeld, Lieve-Vrouwebeeld: *vreugër stóng bëkans in eedër hówshawwën 'n Livvrouw in de gooj kamër en aan de moór hóng 'ne krussëfiks.*

löbbës (m.; -e; -ke) [Kil. *lobbe* (ruige hond), Eng. *lob* (lobbes), D. (Rijnl.) *Löbbs*], **1** sul, lobbes, lummel, goe'dzak: *'ne löbbës is e kawf van 'ne mins mèt e good karraktaer, mer woe dus jaomër gë'nóg niks in zit; **2** grote, ongevaarlijke hond: gieë hoeft geine*

sjrik te hōbbe vuur dit bakbieës, want 't is 'nën échte löbbës.

loch, I (v.; g. mv.; löchsje) [Mnl. *luft, lucht(e)*, Hd. *Luft*], **1** lucht (die we inademen): *laot ins get vieërse loch bènne, want de loch is hi-j bēdōrve; iech kri-jg hi-j gein loch in dit bēdōmp kot; 2* atmosfeer (tgov. aarde): *mèt de bein in de loch ligk Stin vuuër (achtër) d'n tillēvi-zjie; 3 (uitdr.) iech gaon éffe de loch op, een luchtje scheppen; hae spróng e gaat in de loch, hij was blij; det zujt ówt wi-j zwaor loch, dat zijn slechte vooruitzichten; II (v.; lochte; löchsje), **1** bui: *ki-jk ins waat 'n lillikke loch det dao hink (hunk); 2* geur: *de loch van gēkoeëkde sprujtsjës kan oorēlank in hóws hange; III (bn.; -tēr; -ste) en (bw.), licht: *d'n deig is good loch; smörgēs ieēte wieë e loch gēkoeëk ei.***

lochgaat (o.; -gatēr; -gieëtsje), luchtgat: *vuur 't sērtōw soeēmērs neet te werm te kri-jge, zittēn in sómmigge kleijēr lochgieëtsjës.*

loe(ë)je (overg.; loe(ë)jde, h. gēloe(ë)jd) [Mnl. *lo(o)yen*], looien: *vuur laer te loe(ë)je, hōbs-te loe(ë)j* [Hd. *Lohe* = looi] vandoon, *woe we de fi-jngēmale sjale van 'nën eik (run) mèt meinēn en woe we laer mèt bēwirke.*

loe(ë)jēr (m.; -s; luu(ë)jērke), looier, leerbereider: *loe(ë)jērs, di-j vreugēr in 'n loe(ë)jēri-j wirkde, hawwe 'nën óngēzōnne sti-jl, ómdēt ze oorēlank in 'n loe(ë)jkówl ('ne loe(ë)jpōt) móste stoeën en gēvieērlikke proddukte móstēn inaosēme.*

loe(ë)jēri-j (v.; -je; luu(ë)jēri-jke), looierij: *in 'n loe(ë)jēri-j make loe(ë)jērs laer van bieēstēvélle doeër ieërs mèt e loe(ë)jērsméts 't vleis van de vellen aaf te srapēn en di-j velle dén te loe(ë)je.*

loe(p)ke (o.; -s; -) [Fr. *loup* (half) masker],

oogmasker, half masker voor maskerade: *hieël vreugēr hawwe sómmigge vrouwluj e loe(p)ke vuuër hun ouge; loe(p)kēs wuuēre gēdragēn op e gēmāskērd bal* [Fr. *bal masqué*].

loeëd (o.; g. mv.; luuëdsje) [Eng. *lead*], **1** lood: *loeëd is blawéchtig, is zaoch en smōlsj gemékkelik; 2* kogel(s): *iech sjoëēt 't wild(sj) vérke get loeëd in z'n pri-j; 3* schietlood: *di-j moór stuit neet in 't loeëd* [Hd. *die Mauer ist nicht im Lot, außer Lot*]; **4** [veroud.], (m.b.t. gewicht) lood: *e loeëd is 'n tieēnde van 'n óns (een decagram); gieëf miech ins e loeëd koffie* (10 gram).

loeëde (bn.; g. tr. v. verg.), loden: *de pómpēmieëkēr (loeëdgetēr) is de aw loeëde bujzēn ówt de grónd kómme trēkke.*

loeëdgetēr (m.; -s; -ke), pómpēmieëkēr; loodgieter: *es 'ne kraan of 'n bujs lieëk, laote wieë 'ne loeëdgetēr kómme vuur det te rippēreere.*

loeën (o.; -e; luuënke) [Hd. *Lohn*], pree; loon: *'t loeën det de pōttērs (mijnwerkers) vreugēr kraege, hēde de kezēm* [Fr. *quinzaine* (14 dagen) en Fr. *quinzième* = 15de] *en waas dus loeën vuur 14 daag.*

loeëne, (zich), 1 (overg.; loeënde, h. gēloeënd) [Hd. *lohnēn*], lonen: **(uitdr.)** *God zal 't uch loeëne mèt érten en mèt boeëne*, komisch antwoord voor een bewezen dienst; **2** (wederk.; loeënde zich, h. zich gēloeënd) [Hd. *sich lohnēn*], renderen, de moeite waard zijn: *det loeënt zich neet, dat is niet de moeite.*

Loeërstraot, de; de Loerstraat: *'De Loeërstraot – 1614, die Loerstraete – is 't strāōtsje van de Pēlserstraot nao de Börgēmeistēr Fi-jlipslaan, woe vreugēr de wal waas. De Loeërstraot, di-j we ouch*

- waal 't kónvènt [Hd. Convent] neumèn en di-j in de 19de ieëw de Houtèrèhujskèsstraot (Houtenhuisjesstraat) waerde gèneump, waas vreugèr de straot woe de loeëjèrs woeëndèn en woe ze hun wirkplaats hawwe. In de 17de ieëw waerde 't sträötsje 'n wi-jk vuur erm luj en in 't bëgin van de twuntigste ieëw woeënde dao nog minse wi-j Koe(ë)b van de Wolkni-jn, 'ne bèssemesni-jjër.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Loerstraat, Straten en Wegen*, p. 119); Zie ook: *Wolkni-jn, de*.
- loeës** (bn.; loeëzër; -te), uitgeslapen, sluw, listig, geslepen: *dae fënistigge kieërël is zoe loeës (gëwiks) en zoe doeër de wol gëvörf (ervaren) det-ër neet rap z'n vingèrs vërbrant (dat hij niet vlug mislukt in een onderneming)*.
- loeët** (o.; -e; luuëtsje), **1** [Mnl. *lote* (spruit, stek)], sjuuët; loot, spruit [Hd. *Spross*], (uit)spruitsel, uitloper, boomscheut: *e jónk tékske det zjus is ówtgéloupe, is e loeët; zouwe wieë e luuëtsje moogèn höbbe van det buimke?; 2* loterijbriefje: *wie pakkèn eedër wieëk e luuëtsje van de Nassjènaal Loeëtèri-j*.
- loeëte** (onoverg.; loeëtde, h. gëloeët), **1** [Hd. *losen*], trekken, loten: *wieë höbbe gëloeët, ómdét we det 't ieërlikste vónge vuur te weite waem mós bëginne; 2* (i.v.m. de krijgsveld) loten: **loten in de Franse tijd**: *'In de Fransën ti-jd móste de jóng mannèn 'ne nummër trèkke vuur te weitèn of ze 'drin gëloeët woeërèn' en dus nao d'n tróp móste.'*
- loeëtèri-j** (v.; -je; -ke) [Fr. *loterie*, Eng. *lottery* (met geldprijzen), Hd. *Lotterie*], **1** loterij: *wieë spuuëlèn oppe loeëtèri-j; de Nassjènaal Loeëtèri-j is de Staatsloeëtèri-j* [Hd. *Staatslotterie*], **2** (fig.) toeval: *waas-tèn in de lieëvèn allèmaol mètmaaks, is vuur e groeët stök 'n loeëtèri-j*.
- loeëze** (m.; id.; -), sluwe kerel, leperd, slimmerd (veelal iron.): *dae loeëzèn is zoe gëwiks (gëslieëpe) dét-ër mèt ein oug allës voeërt (drek) haef gëzieèn, want dae is neet min (uitgeslapen, sluw), dao gaef iech tiech e breesfke van (dat weet ik stellig)*.
- loesj** (bn.; -ër; -te) [Fr. *louche* (onguur, niet pluus)], onguur, duister, gemeen, louche: *dae lówszak (uitgekookte) haef e loesj zaakskèn in det achtërsträötsje, woe 't gaar neet plujs is en det ze ins zouwe móttèn ówtplujze (haarfijn zouden moeten onderzoeken)*.
- loetër, 1** (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *lutra*, Fr. *loutre* (otter)], otter, visotter: *in Ammeerieka höbs-te van di-j pëlsjieëgèrs (vallenzetters, trappers) di-j aan de kos kómme mèt óngèr angère loetèrs te vange vuur vèllejasse van loetër (otterbont) van te make; 2* (bn.; g. tr. v. verg.), van otterbont: *mèt zoe 'ne loetère kraag op d'ne jas geis-te gein kaw li-jje*.
- lof** (o.; -fe; löfke), **1** lof: **op zondagmiddag gingen katholieken naar het lof**: *'Vreugèr ginge de kattèli-jke sòndigs neet allein nao de mès mer ouch nao 't lof, woe de roeëzèkrans waerde gëbaejd en woe sèrtów uuvër en vuur Óslivvèvrouw (Slivvèvrouw) waerde gëzóngè. 't Lof waerde bësloeëte mèt de zieëge van 't sakkèrèment (sakkèrèment).'*; **2** (samenst.) e bëgi-jnëlöfkèn is e kort löfke; **3 (uitdr.)** de vèspers hangèn óngèr 't lof ówt, de onderkieren komen onder de bovenkieren uit.
- lójje, 1** (overg.; lójde, h. gëlójd) [Hd. *läuten*], luiden: *de kóstèr lójt de klok(ke); bi-j 't trumpe lójje ze de klépklok zoeë det de klieëpël mer van eine kant oppe klok sluit; 2* (onoverg.; lójde, h. gëlójd), luiden: *de klokke lójje vuur de bëgrieëfènmès; haef 't al gëlójd?; 3 (uitdr.) es eemès is gëstörve,*

wuuërt-ër uuvërlójd [klemtoon op laatste lettergreep]; *lójje ze d'n doeëje nao 't graáf, innëwi-ji was iech miech de vrattën aaf*, oud bijgeloof waarbij men aannam dat de wratten zouden verdwijnen als je je wratten waste tijdens het luiden van de doodsklokken.

lökke (onoverg.; lökde, is gëlök) [Mnl. *lucken*, Hd. *glücken*], **1** gelukken, lukken: *ki-jk, 't métselwërk is good gëlök*; **2** (m.b.t. een goede oogst opleveren) lukken (gew.): *de prówmën en de pieëre zeen good gëlök*; **3** (**uitdr.**) *es, es, es..., es 't lök, kawf d'n deur, 'als' volstaat niet, je moet zeker zijn; det wilt (mót) lökke det iech tiech hi-j tieëgëkóm op 500 killëmaetër van Mëzeik; de's miech gëlök*, daarin ben ik geslaagd.

lóks (bw.), alles verspeeld hebbend: *es de kënjër vreugër bi-j 't marmëlën 'n angër kënd(sj) alle marmëlën hawwën aafgëlóks (aafgëlóws), waas det kënd(sj) lóks of keps* [D. (Rijnl.) *kapps*].

lókse (overg.; lóksde, h. gëlóks) [sterk veroud.; D. (Rijnl.) *luckse* (bedriegen), Hd. *abluchsen* (aftroggelen)], (m.b.t. bij het spel iemand alles afwinnen) afzetten, ontftutselen, aftroggelen, afwinnen, van zijn tegenspeler winnen: *ze höbbe miech weer ins lillik gëlóks*, afgezet, afgetroggeld.

lóksër (m.; -s; luksërke) [Gr. *lux* (lynx), Hd. *Luchs* (los, lynx)], bedrieger, afzetter: *de höbs van di-j lóksërs di-j wi-j 'ne links (los) op jaag goeën, neet vuur 'ne kni-jn te vange mer vuur angëre te lókse* (anderen alles af te winnen).

lol (v./m.; g. mv.; g. dim.), **1** pret, plezier, lol: *we höbbe noeëts zoe 'ne lol gad*; **2** (**uitdr.**) *iech staon hi-j neet vuur de lol van I-Jda* (zomaar); *dae zal z'ne lol waal opkri-jge*, hij heeft veel verdriet; *'t waas mer vuur de*

lol (de pret).

lolmieëkër (bn.; -s; -ke), loltrapper, lolmaker: *de höbs van di-j lolmieëkërs di-j neet snappe det vuur diech de lol draaf is es ze lol ligke te makën op di-jn kap* (ten koste van jou).

lómme (m.; -e; lummëlke) [af. van 'lomp' (vod, lap); D. (Rijnl.) *Lummel*], **1** prul: *'t is 'ne richtigge (richdigge) lómme van e graasmësj-jn, want det ligk alle vi-jfvoots (alle vi-jfgësj-jts) stil*; **2** voddël; afgescheurde lap: *mèt 'nën awwe lómme pótsë wieë de staof; mèt 'ne (stoeëf)lómme vaege wieë de stoeëf aaf*; **3** maandstonden: (vulg.) *es Trui häör lómme haef, is ze neet te gëneete*; **4** (**uitdr.**) *iech waas in m'n aw lómme*, in mijn alledaagse (werk) kleren.

lómmelekrieëmër (m.; -s; -ke), voddëlëmarsjang; voddenkoopman: *vreugër kraegs-tën allërlei marsjangën aan de duuër: sjëllëboore, manjëmieëkërs, awd i-jzërmarsjangën en lómmelekrieëmërs, di-j de aw lómme kwoeëmën ophoeële (opkoupe)*.

lómmelemanj (v.; -e; -mëndsje), voddendam: *vërslieëtën óngërgood, aw handdeuk en aafgëdrage kleijër, det vlujg allëmaol de lómmelemanj in*.

lómme (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *l'ombre*], killësjaaj, sjeem; schaduw [Hd. *Schatten*]: (**uitdr.**) *woe vööl leech is, is ouch vööl lómme*, het is niet allemaal goud wat blinkt.

lómpe (bn.; -ër; -ste), **1** dom: *'t waas lómpe van Ernës det-ër zich mèt zoe'n heilig vaat (kwezel) haw aangëlag*; **2** ruw, onbeschaafd: *dae laege pëtroeën* (gemene kerel) *is 'ne lómpe klophëngs* (onbeschaafde dommerik); **3** onbeleefd: *dae lómpe vlieëgël kan toch de bieës ówthange*; **4** (**uitdr.**) *Flup*

is zoe lómp es 't éch(t)elste van e vérke, hij is aartsdom; *hae is neet wi-jzër: lómp gëboeëre, zot gëweeg en niks bi-jgëlieërd*, wordt gezegd als iemand een stommitet begaat en betekent 'hij is oliedom gebleven'; *lómp is léstig*.

lómpe (alleen in de noemvorm; in de verb. 'zich laote lómpe'): (**uitdr.**) *laot tiech neet lómpe*, laat je niet foppen, laat je niet doen, laat je niet kennen [Hd. *sich nicht lumpen lassen*: zich royaal tonen, zich niet (willen) laten kennen].

lómpërik (m.; -ke; -ske), stómmërik; lomperd, lomperik, domoor: *dae lómpërik is nog lómpër es det-ër ówtzujt; dae lómpërik is zoe lómp es 't paerd van Kristus* [Christus verplaatste zich op een ezel]

lómpigheid (v.; -heede; -sje), stómmigheid; domheid: *van lómpigheid wèt dae kwatsjkop neet of-tër pis of kak haef* (is hij besluiteloos).

lóng, 1 (v.; -e; lungske) [Eng. *lung*, Hd. *Lunge*], long: *Tjeu haef zwake lónge; van de lónge, de lieëvër, 't hart en de neere van e vérke make we huidvleis; 2* (samenst.) *ómdét-ër lóngkankër haef, haef-tër 'n lóngblooijing gad; hõbs-tën 'n lóngzeekde wi-j lóngóntstieëking of 'n lóngaomboelie* [klemtoon op 1ste lettergreep], *dén mós-te nao 'ne lóngspissjëlis; 3* (**uitdr.**) *zich de lóngën ówt 't li-jf hooste (sjrieëve); oppe lónge rouke*, over de longen roken; *hae haef 't oppe lónge*, hij heeft een longziekte; *dae pöttër* (mijnwerker) *haef stoeëf oppe lónge*, hij lijdt aan silicose.

lóngpi-jp (v.; -e; -ke), longpijp: *es we inaosëme, geit de loch van de lóngpi-jp nao de lóngbläöskës*.

lónke (onoverg.; lónkde, h. gëlónk) [Hd.

luchsen (loeren)], lonken, loeren (gew.), begerige blikken werpen: *'ze kos 't lónke neet laote, ze lónkde nao eedëre man,' sjraef F. Wiegersma en zóng Wim Sonneveld zieëliggër; ooze Fiefie stuit alti-jd nao angër hun(d)sjës te lónke*.

lónkër (m.; -s; -ke), lonker, loerder: *de lónkër kos gei maesjën in de gatër kri-jgën of hae lónkde zich de ougën ówt z'ne kop*.

lónkklep (v.; -pe; -ke), oogklep van een paard: *de lónkkleppe, di-j aan 't kopstök* (kopstuk) *vaszitte, mótte make det 't paerd neet sjów wuuërt*.

lont (v.; -e; luntsje) [Kil. *lonte* (lap, vod; lont), Hd. *Lunte*], lont: (**uitdr.**) *ómdét Zjef 'n fi-jn naas haef* (een goed ontwikkelde speurzinn heeft), *haw-dër voeërt lónt gëroeëke*, onraad vermoed.

loonj (v.; -e; -ke) [Waaals (Naams) *loigne* (onnozel, gek, dwaas)], **1** slons: *'n loonj is e vroumës det allës vuur de vot stuuët en zich aan niks of neemës get gëlieëge luuët ligke; 2 slet, prostituee: *hoeër; pothoeër en paer(d)shoeër zeen in oos diejalék angër wäörd vuur 'loonj'*.*

loor (v./m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Lauer*], het loeren, loer: (**uitdr.**) *ómdét we oppe loor loeëge* (op wacht stonden, lagen) *hõbbe we de lajëvaegër bi-j z'n sjabbërnakke kónne pakke; 2 lap, vod (alleen in de verb. 'eemës 'n loor drejje'): (**uitdr.**) *es we eemës 'n loor drejje, dén hõbbe we h'm (häör) vërmuuëk* (bedot) *of hõbbe we h'm (häör) ligke* (nemen we hem (haar) beet, bakken we hem (haar) een poets).*

loordër (m.; -s; -ke), gluurder, loerder: *doeër e loorgaat waas de loordër aan 't loore nao de naakse vrouwluj*.

loore (onoverg.; loorde, h. gëloord), **1** loeren: *katte loorën op mujs en hunj loorën op katte;* **2** (uitdr.) *d'n (de) doeëd loort uuvëral, je kan overal de dood vinden.*

loorëjas (m.; -se; -jéske) [D. (Rijnl.) *Löres* (lummel, vlegel, slappeling)], schelm, lomperd, deugniet, leegloper: *'t is alti-jd koekoek eine zank mèt dae loorëjas: te vówl vuur get te doon, zoe lómp es e kujke, get däägneeetëri-j ówtstieëkën en de laegluipër ówthange.*

loorjieëgër (m.; -s; -ke), stroper: *swènt(sj)ërs truk de loorjieëgër oppe snieë e wit lakën uuvër zich vuur dën van kortbi-j get loeëd in de vluuëgëlkës van de pëtri-jzën en in de bille van de haze te jage; vuur kni-jn (stoottoon) en haeskës te struipe lègk de loorjieëgër stróppën in de véljer.*

looruigskës (mv.), loeroogjes: *in z'n loorhut zit de loorjieëgër mèt van di-j looruigskës 't hieël veld(sj) aaf te loore; mèt z'n looruigskës geit dae loordër niks mis, want dae haef drek allës in de mot.*

loos, **1** (als pred. bn.) [alleen in verb. als 'dao is get loos?'; Hd. *los*], gaande: *waat is dao loos?; dao is get loos, er is iets aan de hand; waat is mèt tiech loos allëwi-jl?; wat scheelt jou de laatste tijd?; 2 vals: *'t waas loos allarm.**

loosj (v.; loozje; -ke) [Fr. en Eng. *loge*, Hd. *Loge*], **1** (m.b.t. een theaterafdeling) *loge: op de zi-jkantën en vanachtër in d'n tónneelzaal zeen de loozje; 2 (m.b.t. een afgesloten zitplaats in een theater) *loge: sjik volk zit in 'n loosj es ze nao 't tónneel goeën, want di-j wille niks te makën höbbe mèt 't gëwuuën pëbli-jk.**

löps (v.; -e; -ke), schop, stamp: *es-te neet oppas, kri-jgs-te voeërt 'n löps óngër d'n*

vot (kónt) (dén löps iech tiech ein).

löpse ((on)overg.; löpsde, h. gëlöps), **1** [Kil. *lapen* (likken, slobberen) en *lepse*, Eng. *to lap* (sluipen, likken), Mhd. *leffen* (sluipen), D. (Rijnl.) *lepsje*], drinken, slobberen: *löpsën is lansëm suppën aan e glaas en 't dus neet innins ówtdrënke, mer 't bëteikënt tégëli-jkërti-jd ouch 'lang en vääöl drënke'; Mëzeikënaere löpsën en Mëstreechtënaere lépsje; 2 stampen, schoppen: *löps h'm óngër z'n kónt.**

lorreer, **1** (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *laurus* (laurier), Fr. *laurier* (laurier(boom)), Eng. *laurel* (laurierboom), Hd. *Lorbeer*], blad van de laurierboom: *lorreer(blaedsjës)* [Hd. *Lorbeerblättchen*] *doon we bëvuurbeeld op kni-jn es dae in de kieëtël ligk; 2 (m.; -e; -ke) [Hd. *Lorbeer(baum)*], laurierboom: *de lorreer zëtte we swènt(sj)ërs in de saer; want dae bëvrujs gaer.**

los (bn.; -sër; -te), los: (uitdr.) *laot dae mer los, die redt het wel.*

losëwég (bw.), duchtig: *iech höb di-j vélmówl ins losëwég me gëdach gëzag (mijn mening gegeven), want de höbs t'r gei gëdach van waat det vuur 'nën ónbësjóftërik is.*

losligke (onoverg.; loeëg los, h. losgëlieëge), **1** [Hd. *los(e) liegen*], niet goed bevestigd zijn: *aan daen teegël kóns-te diech stuppële* (over die tegel kun je struikelen), *want dae ligk los; 2* voorop rijden: *Tommëke Boonen loeëg los in de koers; 3* niet vastgebonden zijn: *d'n hónd ligk los in z'n koeëj.*

losloupe (onoverg.; loeëp (lieëp) los, h. losgëloupe), **1** vrij rondlopen [Hd. *frei herumlaufen*]: *de hoondër(ën) höbbën 'ne vri-jjën ówtluip (ówtloup), waat bëteikënt det ze losloupën in de wei; 2 geen bustehouder dragen: *Maen zag tieëge**

Marjan det ze alti-jd losloeëp es ze aan 't pótse waas, ómdét ze neet kos wirke mèt zoe 'ne strange soetjin (Fr. uitspraak) aan.

losop (bw.), duchtig, flink, stevig: *wils-te losop proffëteere van 't lieëve, dén moogs-te de geld(sj) neet laote bësjummëlën en moogs-te diech niks aantrèkke van waat sjeif geit in de lieëvën of in de waerëld.*

losri-jte (overg.; raet los, h. losgërieëte), losrukken: *dae baer van 'ne mins mèt han wi-j 'n koeëlësöp raet de koffërfaor lós ówt de moór.*

losse (overg.; losde, h. gëlos), loslaten: *de dôwve koste neet gëlos wuuëre, ómdét te vääol mis [veroud. móf] waas.*

lossjóffële (overg.; sjóffëlde los, h. losgësjóffëld), losschoffelen: *ómdét de grónd zoe hel is es 'nën dén (dorsvloer), mótte we dae lossjóffële, mèt de sjóffël losmake.*

löste (overg.; lösde, h. gëlös), **1** lusten: *sprówte löste de kënjër neet; 'ne maagwaal [veroud. voor 'lekkerbek'] lös neet allës; löst gieë karrakkolle (slèkke)?; 2 (uitdr.) kóm mer, iech lös tiech, ik ben niet bang voor je; dae lös 'm, die drinkt graag, die is alcoholist.*

löstig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *lustig*], lustig, onbekommerd, vrolijk, plezierig, lollig: (uitdr.) *di-j lieëve löstig trop los, zij genieten (profiteren) onbekommerd en ten volle van het leven.*

lósjsj (v.; -je, lutsjke) [Hd. *Lutscher*], tut, tuttër (zie ald.).

lósjsje (onoverg.; lótsjde, h. gëlótsj) [Hd. *lutschen*], zabbëre, zabbële; zuigen, sabbelen: *Gusjen haef z'n tén(d)sjës hieël*

sjeif stoeën, ómdét-ër jaorëlank op z'n dujmken haef gëlótsj.

louf, (o.; g. mv.; g. dim.), **1** blaad; blad: (uitdr.) *hae is zoe stil es e louf; hae ri-jjært wi-j e louf; 2* [verzamelnaam], bladeren, loof, gebladerte: *in 't naojaor vilt 't louf (valle de blajër); 3* ieërpëlélouf; lof van een aardappelplant: *es de minse vreugër de ieërpëlën hawwën ówtgëdoeën, stoeëkde ze 't louf achtër in d' n hoeëf op, waat nów vërboeëjën is.*

loup (m.; g. mv.; g. dim.) [net zoals er een verschil is tussen 'aafloup' (ontknoping) en 'aafluip' (afvoerpijp), is er een verschil tussen 'loup' en 'luip'], **1** [m.b.t. voortbeweging, gang, voortgang, evolutie, duur of ontwikkeling gebruiken we 'loup'], loop: *in de loup van d'n ti-jd [Hd. im Laufe der Zeit] haef de loup van de Maas zich vërsjilligge kieëre vërlag en daovuur is de loup nów hieël angërs es in de middëlieëve; zeet gieë g(ë)intrëseerd in de loup van de planneete?; in de loup van de jaorën is Mëzeik sterk vërangërd; in de loup van oos kónvërsasie kraege we rujzing; 2 (m.; luip, luipke) [m.b.t. de loop van een vuurwapen is het enk. 'luip' of 'loup', het dim. 'luipke' en het mv. enkel 'luipe'], loop van een kanon, geweer of ander vuurwapen: *e knón haef 'ne lange loup (luip); det gëwieërkën haef e kort luipke; 'nën twieëluip (twieëloup) haef twieë luipe (niet: loupe).**

loupbank (v.; -bénk en -banke; -bénkske), loupmanj, loupkórf (zie ald.).

loupe (onoverg.; loeëp (lieëp), h. gëloupe), **1** rennen, lopen, gaan: *es-te löps, kums-te nog op ti-jd; 't kënd(sj) loeëp óngër d'n ottoo; 2 (uitdr.) laot h'm mer loupe, laat hem maar vrij; laot dae mer loupe, die zal wel slagen; Fiel löp mèt Fien, Fiel heeft iets met Fien; Giel löp achtër Greet, Giel wil*

een relatie met Greet; *di-j loupe neet dik*, die zijn zeldzaam; *det kènd(sj) lōp al mèt jóngës* (heeft al omgang/verkering) *saer ze vieërtieënde*; *hae lōp de bein óngër ze li-jf ówt vuur dao z'nèn hieëring aan 't broeëje te kri-jge*, hij doet zijn uiterste best om daar goede contacten te leggen; *dae haef dao get loupe*, raar volkje dat hij thuis heeft rondlopen; *dae wuilës lōp vuur gek*, hij ziet er niet uit; *loup nao d'n héksebérg*, loop naar de maan.

loupërd (m.; -e; g. dim.) [sterk veroud.; Mnl. *glūpen* (loeren)], gluiperd, schijnheilige, valsaard, huichelaar: *'n ieërlík hart mót vāöl pi-jn li-jje, 'zag de loupërd, van waem det eedërein wèt dét-ër 'ne valsnak is.*

loupës, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; partitieve genitief], (m.b.t. van alle 'lopen' een stukje) gaans: (**uitdr.**) *det is 'n hieël ènj loupës; wandëlëntaere kwoeëm iech trachtër det 't van hi-j nao Lankër 'n hieël stök loupës is; 2* (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; licht scheldwoord], onnozelaar, halve kwast: *diech bès miech e stök loupës vuur zoe van d'n naas te make vuur get prazël (kwatsj).*

loupjóng (m.; -ës; -jungske) [Hd. *Laufjunge*], loopjongen: *'Tech bèn d'ne loupjóng neet, 'zag pa tón iech h'm vroeëg miech m'n slóffën ins te pakke.*

loupkōrf (m.; id. (stoottoon); -ke) [D. (Rijnl.) *Leitkorb*], loupbank, loupmanj; loopkorf (gew.), loopmand: *vreugër lieërde de kènjër loupën in 'ne loupkōrf; 'ne loupkōrf waas 'n manj di-j vanóngër en vanboeëvën oeëpe waas en di-j 't kènd(sj) dén loupëntaere vuurówt kos dówwe.*

loup lamp (v.; -e; -lémpke), looplamp: *es 't örgës te dónkël is vuur good te zeen woës-te mèt baezig bès, dén kóns-te (bi-j)luchte mèt*

'n loup lamp.

loupmanj (v.; -e; -méndsje), loupbank, loupkōrf (zie ald.).

loupplank (v.; -e; -plénkske), loopplank: *zóngër loupplank kums-te neet van 'ne groeëte boeët aaf.*

lówk (o.; -e; lujske), luik: *vuur nao de kelder te goeën mótte wieë aan de bówtékant van 't hóws ieërs 't lówk oeëpëdoon en dén langs d'n trap nao óngër goeën; es wieë in de kelder zeen gëwaes, dén mótte wieë ieërs de duuër in 't loeëk (gat, deuropening) doon, dén d'n trap opgoeën en dén 't lówk trök tówdoon.*

lóws (v.; lujs; lujske), **1** [Fr. *louse*, Hd. *Laus*], hoofdluis, kleerluis: *de hoofs mer uuvër 'lujs' te kallën en de kri-jgs al juuëk; 2* bladluis [Hd. *Blattlaus*]: *dao zitte lujskës oppe blajër; 3* (**uitdr.**) *hae is zoe erm es 'n lóws, doodarm; hae haef 'n lóws in d'oeër, zijn geweten beschuldigt hem, hij is ongerust.*

lówstëre (onoverg.; lówstërde, h. gélówstërd), **1** luisteren: *we lówstërde neet nao dae zawwël van det wawwëlgaat; 2* aandacht schenken: *lówstër ins, ménke, voeërt zèt iech d'ne kop tösse twieë oeëre; 3* gehoorzamen [Hd. *gehörchen*]: *es de kènjër get groeëtër wuuëre, lówstëre ze dèk nimmieë nao hun awwërs; de kènjër lówstëre nimmieë wi-j vreugër; 4* (**uitdr.**) *det lówstërt sjerp, dat eist precisie.*

lówstërvènk (v.; -e; -ske), luistervink: *van di-j lówstërvènke, di-j allës aaf lówstëre vuur det dén rónnd te goeën blajëre, di-j hōbbe bi-j miech hun értén ówt (die hebben bij mij afgedaan, hebben mijn vertrouwen verloren).*

lówszak (m.; -zék en -zakke; -zékske) [scheldnaam; Vnnl. *luys sack*; 1736 *dat den borgemeister enen rekel en luys sack waer*, Ged.], uitgekookt, gehaaid persoon: 'ne *lówszak is 'nën gëslieëpe kastaar dae mèt z'n fiejaese mówl drop ówt is (vuur) diech ligke te höbbën of tiech trin te lówze*.

lówzégéngske (o.; -s; -), sjeijël, lówzëpaad (zie ald.).

lówzëkamp (m.; -kém; -kem(p)ke) [Hd. *Läusekamm*], luizenkam: *mèt e lówzëkém(p)ke kómde ma de luys en de neetën* (luizeneieren, neten) *ówt de kënjër hun haor*.

lówzëkloeët (m.; -e; -kluuëtsje), klootzak, rotzak, rotvent: *minse di-j bëvuurbeeld plëzeer drin höbbën es ze angër minse kónne koejëneere, neume we flótsjbujjëlën of kloeëtzakken en ouch waal ins lówzëkloeëte*.

lówzëkop (m.; -köp; -köpke) [scheldnaam], luizenkop, luiskop: *di-j lówzëköpkës van kënjër kónne d'r onniks aan doon det hun moodër e lówzëlieëvënsje lei(j)t en det 't haor van häör kënjër 'ne lówzënës is*.

lówzëpaad (o.; -e en -pajër; -paedsje) [voor meervoudsvorming zie 'krejjeëpoeër'; spottend voor 'haarscheiding'], lówzégéngske, sjeijël; luizenpaadje, scheiding in het hoofdhaar, haarscheiding: *op 't lówzëpaad kóns-te de lujskës good vange, want dao kónne ze zich neet vërstieëke*.

lozzjee (m.; -s; -ke), logé, logee: *wieë höbbe bi-j ós 'n lozzjeerkamër mèt e paar lozzjeerbëdde zoedet wieë de lozzjees lozzjëmènt kónne gieëve*.

lozzjeere (onoverg.; lozzjeerde, h. gëllozzjeerd) [Fr. *loger*], logeren: (**uitdr.**)

es-ten in d'n aap gëllozzjeerd bës (als je onverwacht in moeilijkheden geraakt), *hoofs-te daovuur nog gein mówle te trëkke wi-j 'nën aap*.

lozzjëmènt (o.; -e; -sje), **1** logies [Fr. *logis*]: *tón wieë nao Santiago de Compostella zeen gëwaes, höbbe wieë e paar kieëre lozzjëmènt gëkrieëge bi-j de nónne*; **2** huis waar je logeert: *oos lozzjëmènt waas niks bëzunjërs, mer we hawwe waal 'n daak boeëvën ooze kop, waat ouch get wieërd is*; **3** Bargoens voor 'gevangenis': *in Hassëlt in 't lozzjëmènt zitte zoe 'n 450 man (es de bak vol is)*.

LTA; Limburgse Tennis Academie: zie *ténnis 3*.

luchte (overg.; luchde, h. gëluch), **1** [Hd. *lüften*], (m.b.t. blootstellen aan frisse lucht) ventileren, luchten, verluchten: *smörgës luchte wieë de slaopkamërs*; **2** [Hd. (*aus*) *lüften*], lucht laten spelen door: *vuur de kleijër get te luchte hange wieë ze effekes oppe li-jvësdraod*; **3** [Hd. *jmdm leuchten*], bijlichten: *kóns-tën hi-j ins effe luchte, jóng, want iech zit hi-j in d'n dónkële te taffële*; **4 (uitdr.)** *avëntów mót iech m'n hart ins kónne luchtën* (uitstorten) *uuvër dae loeëze, want iech kan dae neet zeen of luchte* (uitstaan).

luchtër (m.; -s; -ke) [Lat. *lux* (licht), Mnl. *luchter* (luchter, lantaarn) en *luchten* (licht geven), 1609 *enen koperen lugter*, MR, Hd. *leuchten* (schijnen, verlichten) en *Leuchter* (luchter)], lustër; luchter, lichtkroon: *in de livving hink (hunk) boeëve de taofël 'ne luchtër mèt ach erm en dus ouch ach lémpkes*.

lui (bn.; lui(j)ër; luiste) [stoottoon: als bn. vóór een m. of v. zn. in het enk. of mv. ('ne lui(j)e kieërël, lui kieërëls, 'n lui mëdam,

lui mēdamme), als comp. (*Pie(ē)r is lui(j)ēr es Zjef*) of als superlatief (*Zjef is de luiſte*); slepton: vóór een o. zn. in het enk. (*e lui kēnd(sj)*), als bw. (*'ne luiwammēs geit lui doeēr 't lieëve*) en bij predicatief gebruik (*'t maesjēn is lui*)] **1** lui: *dae jóng is leevēr lui es meug; zēt tiech mer in dae lui(j)e stool*; **2** (uitdr.) *Lei haef 'n lui zi-j, is lui; lui(j)e zweit is rap gēreid, hij is liever lui dan moe; det zeen trukke van de lui(j)e Sjarēl.*

Lui(j)ēnhook, De; De Luihoek: *'De réch(t)se kant van de Maas tiegēnuuvēr Klawwēnhoeēf in Awwēneik woe de Maas 'nēn drej maak en 't watēr get lansēmēr lōp, neume de vèssērs 'de Lui(j)ēnhook'.*

lui(j)igheid (v.; g. mv.; g. dim.), luiheid: *lui(j)igheid is de sluuētēl tot d'n érmood, zēgke de Duitsērs en wieē zēgke det érmood 't loeēn is van lui(j)igheid.*

luif (v.; luive; -ke) [me. Lat. *lobia*, Mnl. *love* (luifel, uitbouwſel), Vnnl. *loove*], **1** rand, overstekend gedeelte, boord van een hoed: *mēt dae nówwēn hood mēt di-j brei luif is Graad zjus 'ne kojboj*; **2** stoep langs het huis: *de vówlniszék stoeēn bówtēn oppe luif (stóp).*

luije knech (m.; lui knéchte, lui knéch(t)sje), laarzenknecht, schoenlepel: *mēt 'ne luije knech hoofs-te diech neet hawf kēpot ligke te ri-jte vuur d'n bottēn aan te kri-jge.*

luim: (bn.; g. tr. v. verg.) [Bargoens voor 'moe?], moe: *bēs-te luim, dén mós-te luimen* (slapen) *in de luimkit* (bed) *in de luimkieēt* (slaapkamer) [voorbeeld van een zin Bargoens].

luip (m.; g. mv.; g. dim.), **1** zie loup (2de bet.); **2** [vooral in enkele uitdr.] (uitdr.) *wieē gingēn oppe luip, wij vluchtten; z'n vrouw is oppe luip, er vandoor; de kni-jn is oppe*

luip, uitgebroken; iech hōb dao m'ne luip, ik kom daar vaak; de geitēbók waas de luip op.

luipēr (m.; -s; -ke) **1** looper: *'t is gēweite det de zwarte bieētēr luipērs zeen es de blanke*; **2** tapijt: *bi-j ós oppēn trap en in de gank ligk t'r 'ne luipēr, woe sómmigge klōppēlēn hun veut op (aan) aafvaēge*; **3** (m.b. t. schaken) raadsheer: *de luipēr stuit bi-j 't bēgin van 't sjaakspēl nieëve de kuuēning of de kuuēningin.*

luipig (bn.; -gēr; -ste), luips (zie ald.).

luips (bn.; -er; -te) [met name gezegd van honden en katten; Kil. *loopigh*, Hd. *läufig*], luipig; **1** loops: *de geit is reets* (ritsig), *de ków is tōchtig* (tochtig), *de maer is stieēg* (hengstig), *'t vérken is bruuēstig* (berig), *d'n hōnd is luips* (loops) *en de kat is ouch luips* (krols); **2** als versterking bij het scheldwoord 'teef' (mannenvreetster): *di-j luipse teef haef alle wieēke 'nēn angēre.*

luipsigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Läufigkeit* (van honden en katten)], loopsheid: *doeēr z'n luipsigheid kaek oos Fiffieke neet ówt z'n ougēn en is 't bieēsjēn óngēr 'nēn ottoo gēloupe.*

Luit; Leut: *'Luit – 1178, Lotte en in 1310 Leuthe – 'n deilgēmeinte van Maasméchélēn in Belsj-Limburg is bēkans veer km² groeēt en haw in 2012 1464 inwoeēnērs. Ouch Mazēnhoove, e gēhuch, huuērt bi-j Luit. De parrochie Luit waerde lichēlik in de ólfde ieēw gēstich doeēr de Abdi-j van Zōstēre (Susteren). Zjus wi-j o.a. Stokkēm maakdēn ouch Luit deil ówt van 't graafsſjap Loeēn. Luit waas ouch ein van de óngēvieēr dertig ri-jkshieērlikheede di-j wētēlik óngēr Het Heilig Roeēmse Ri-jk voeēle (vieēle). De meujte wieērd in Luit zeen: de nee(j) oorommaanse Sint-Pietērskirk ówt 1863,*

d'n awwe (t awd) kirkhof ówt de 17de en 18de ieëw, t kirkplejn, de wënd(sj)muuëlën (op 'n huuëvëlkën) ówt 1801 en t Këstieël van Luit, woe de Hieëre van Luit gëwoeënd höbbën en woe ouch de börggraaf Charles Vilain XIV gëwoeënd haef. Waat de nêteur aangeit, zeen De Maaswinkël, e 280 héktaar groeët nêteurgëbeed, en ouch nêteurgëbeed Mazënhoove hieël bëzunjër.'

luiwi-jvërknoop (v.; -knuip; -knuipke), vri-jgezélleknoop, knippër (zie ald.).

luj (alleen mv.) [Mnl. *lude, luide* en *liede, lie*, Hd. *Leute*], minse; lui, lieden, volk, mensen: (**uitdr.**) *dae mótte God en de gooj luj hélpe*, die is aan zijn lot overgelaten; *es groeëte luj kalle, mótte de klein zwi-jge; zoelang es t luj guuëf*, zo lang als er mensen zijn; *prakkëzeere kump van erm luj*, arme mensen piekeren veel en weten zich in moeilijke omstandigheden te redden; *iech höb sji-jt aan de luj*, ik houd geen rekening met de mensen; *iech höb nog vääöl geld(sj) óngër de luj hange*, ik heb nog veel schuldenaars (die niet (tijdig) betalen); *zate luj en klein kënjër zëgke de waarheid; de luj van Mëzeik zeen al meug es ze opstoeën*, zo zeggen de inwoners van de omliggende gemeentes i.v.m. de vermeende luiheid van de Maaseikenaren, die trouwens één van hun vier (on)deugden is.

Lujk; Luik: (**uitdr.**) *hae is in Lujk de haor goeën laote sni-jje*, hij is naar de hoeren geweest.

lujtënant (m.; -e; lujtenéntsje) [Fr. en Eng. *lieutenant*, Hd. *Leutnant*], luitenant: *bi-j d'n tróp höbs-te van de lieëgste nao d'n hoeëgste graod de korpëraol, de sërzjant, d'n adjëdant, d'n óngërlujtënant, de lujtënant, de kaptejn, de mazzjoor, de lujtënant-kollenél, de kollenél, de lujtënant-ginnëraol en de ginnëraol.*

luks (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *luxe*, Eng. *luxury*, Hd. *Luxus*], waelj; **1** luxe, overvloed, weelde, pracht: *de meiste kënjër wuuëren allëwi-jl in luks groeëtgebrach; mèt al dae luks wuuëre de kënjër zoe lui es de nach; 2 weelderige inrichting: *van de luks in det hóws stuis-te paf (paaf)* (sprakeloos).*

luksvëtuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *voiture de luxe (tourisme)*], luxeauto, personenauto: *mèt 'n luksvëtuuër mós-te neet doeër t veld(sj) goeën karre, want di-j is dae neet op gëmaak.*

lulbroor (m.; -breurs; -breurke), zeveraar: *dae lulbroor haef waal vääöl mówls* (praat wel veel), *mer es tër get mótt doon, stuuët-ër t vuuër z'n vot* (handelt hij dat vlug en zonder aandacht af).

lulle (onoverg.; lulde, h. gëluld), **1** kletsen, kletspraat verkopen: *dae sajëlaer kan oore stoeën lulle; 2 (uitdr.) lul mer, Koeëb*, praat maar, ik luister niet; *neet lulle*, geen onzin verkopen.

lumpe (onoverg.; lumpde, is gëlump) [Eng. *limp* (slap, verslapt), D. (Rijnl.) *limpen*, D. (Keuls) (*sich lämpern*), limpe, leure; (uit) rekken, uitzetten, lengen: *in de was zal 'n óngërli-jfke neet lumpe mer waal krumpe.*

lup (v.; -pe; -ke) [Lat. *labium*, Hd. *Lippe*], **1** lip: *iech höb miech gëstoeëtën en nów höb iech 'n dikke lup; 2 (uitdr.) es oos leevëke ze góstingske (willëke) neet kri-jg, luuët t ze lupkën hange*, staat zij op het punt (van) te gaan huilen.

lustër (m.; -s; -ke) [Fr. *lustre*, It. *lustro*], luchtër (zie ald.).

luu(ë)tër (m.; g. mv.; -ke) [Eng. *lather*, D. (Rijnl.) *Lütter*], zeepsop: *es we de gank opnumme (dweilen), höbbe wieë 'nën*

hówsdook (dweil), 'nēn ummēr *luu(ē)tēr en 'nēn aaftrèkkēr vandoon; goeëj de luu(ē)tēr mer tösse de roeëze; det smaak nao luu(ē)tēr*, dat smaakt vies.

luuēge (v.; -s; -ke) [Hd. *Lüge*], **1** leugen: *de's 'n luuēge, want dao is gei woërd van aan* (niets van waar); **2 (uitdr.)** *dae mins hink (hunk) mèt luuēgēs aanein*, hij is een aartsleugenaar; *luuēgēs hōbbe korte bein*, een leugen wordt snel achterhaald; *van (t) huuēre zēgke kōmme de luuēgēs in de waerēld*, van horen zeggen komen de leugens in het land.

luuēgēbieēs (v.; -te; -je) [D. (Rijnl.) *Lügenbiest*, Hd. *Lügenbeutel*], leugenaar, liegbeest, jokkebrok, leugenbrok: *vèrkōps-tēn avēntōw 'n luuēge, dēn bēs-tēn e bitsje 'ne luuēgēnaer, mer eemēs dae zēlje de waarheid vērtēlt, is e luuēgēbieēs, 'ne groeēte luuēgēnaer dus.*

Luuēgēbrōk, Aan de; Aan de Leugenbrug (Aan het Leugenbrugje): *'Mèt de plaatsnaam 'Aan de Luuēgēbrōk' is de ómgieving (de rōntēlóm) van t Luuēgēbrōkskēn in Awwēneik gēmeind. De naam 'Luuēgēbrōk' is óntstangēn ówt de 'legēnde' van het Roeēzēwōnjēr (zie ald.)'*

Luuēgēbrōkwieēg, de; de Leugenbrugweg: *'De wieēg dae in Awwēneik lēnks van de kirk lōp, hēt saer 1968 de Luuēgēbrōkwieēg en hētdē tot det jaor de Kirkstraot. De straot lōp van de bieēk tot aan de Rodērborgwieēg.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Leugenbrugweg, Straten en Wegen*, p. 117)

luuēgēnaer (m.; -s; -ke) [Hd. *Lügner*], leugenaar: *volgēs (de) weitēnsjappērs (gēlieērde) leege wieē allēmaol mieērdēre kieēre pēr daág, mer daovuur zeen wieē nog gein échte luuēgēnaers.*

luuētēraer (m.; -s en -e; -ke), zeivēraer (zie ald. 1ste bet.).

luuētēre (onoverg.; luuētērdē, h. gēluuētērd), lulle, zeivēre (zie ald. 2de bet.).

Luuēvēse staof, 1 plattebuiskachel: *swēnt(sj)ērs zoeēte vāöl minse zoemēr get te kawdwammēse [veroud. voor 'hun benen te warmen'] bi-j de Luuēvēse staof; in de jaore 1950 zoeēte de minsēn op wēnt(sj)ēraovēnde allēmaol bi-jein rōnd de Luuēvēse staof; 2 plattebuiskachel stond haast in alle huizen: 'De Luuēvēse staof is 'n staof di-j deent vuur t hōws of 'n kamēr werm te stoeēkēn en vuur op te koeēke. De rouk geit iērs doeēr 'nēn i-jzēre kas – dao zit van beidskantēn 'n stang aan – en dēn nēteurlik nao de sjouw. De staof bēstuit vanóngēr ówt 'nēn i-jzēre kas op veer puuēt woe 'ne bol op stuut woe in gēstoeēk wuuērt. Op dae bol is de koeēkkas gēmónteerd. Tot nao d'n Twieēdēn Oeērlog (WO II) mer sērtōw in de 19de iēw waas dees staof in trēk (vond veel aftrek; er was veel vraag naar), want di-j brande wi-j 'n hēl, zieēkēr es gēnóg trek in de sjouw waas.'*

M

m(w)ajeu (v. en m.; -s; -ke), **1** [Fr. *moyeu*], naaf, wielnaaf: *bi-j 'ne fits drejt de as doeër de m(w)ajeu; in de m(w)ajeu van 'ne brómmër zitte de spi-jke (speike)*; **2** [Fr. *moyeu débrayable*], remtrommel: *de m(w)ajeu is 'n óngërdeil van de frin* [Fr. uitspr. *frein*] van 'nën ottoo; *woe ze oppe kääring good nao ki-jke, zeen de m(w)ajeus, want es di-j vërslieëte zeen, kums-te nêteurlik neet op ti-jd stil es-te vuur get mós stoppe.*

M.V.V.; Maaseycker Voetbalvereniging:

'M.V.V. waas de réchstreekse vuuërluipër van MFC en waerdën opgërich in 1922 óngër vuuërzittërsjap van Joseph Slaets. Angër minse di-j aktief zeen gëwaes in dees vëreinigging, zeen o.a. Et. Moors, G. Frenssen, H. Daelemans, A. Driessen, H. Huysmans en A. Smeets.'

m'n (bez. vnw.) [1ste pers. enk., v. en mv.; bijv. gebr.; onbeklemt. vorm], mijn: *m'n vrouw is oppe luip; m'n hunj, m'n hoondër(ën) en m'n vuuëgëlkës zeen in de brand gëblieëve.*

m'ne (bez. vnw.) [1ste pers. enk.; m.; bijv. gebr.; onbeklemt. vorm], mijn: *m'ne sjoon is doeër.*

ma (v.; maas; -ke) [Fr. *maman*, Hd. *Mama* (fam. *Mutti*)], *mamma*; *ma*, *mam(m)a*: *oos ma en ooze pa zeen e paar sjuinse* (leukerds, grappenmakers), *want dao kump gei sërjeus woeërd ówt di-j hunne mónd; ma bi-j ós is bli-j es pa häör get hulp in 't hówshawwe; de kënjër weite makën en pake waal woeënën es ze get gëdoeën mótte kri-jge.*

ma(a)jé(h) (tw.), **mé(h)jé(h)** (zie ald.).

ma(h)jóng (o.; g. mv.; g. dim.) [Kantonees *ma chung(mus)*, Hd. *Ma(h)-Jongg*], mahjong; **ma(h)jong**, een Chinees spel: *'Ma(h)jóng is e spel det ówt Sjiena (China) kump en det mèt 144 steinkës wuuërt gëspäöld. Oppe*

steinkës stoeën vërsjilligge fieguure, di-js-te twieë aan twieë mós zeukën en wëgpakke. Bëkans élke volwasse Sjienees späölt ma(h)jóng en ouch hieël get Mëzeikënaere ma(h)jóngë (spelen mahjong).'

ma(j)is (m.; g. mv.; g. dim.) [Sp. *maiz*, Fr. *maïs*, Eng. *maize* (graansoort), Hd. *Mais*], *mais*: *es-te ma(j)is pófs* (van 'póffe' = poffen), *höbs-te popkorn* (pop-corn = gepofte pofmais [Hd. *Puffmais*]), *daes-te kóns zawtën of sókkëre; hoondër(e) di-j mèt ma(j)is zeen (vèt)gëmas, höbbën e vel det zjus zoe gieël is es de ma(j)is zelf.*

ma(j)ismael (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Maismehl*], *maismeel*: *van ma(j)ismael make we ma(j)isbroeëd of ma(j)isap, di-j we pollénta neume; rënjër en kuj, ouch kejfkës, kri-jge ma(j)ismael.*

maag, I (m.; -e; maegske) [Mnl. *mage*, Hd. *Magen*], **1** *maag*: *iech höb 'ne zwaore (zwake, gooje, stërke, vówle, bédörve) maag; 2 (uitdr.) det sjoort de maag*, wordt gezegd als iemand iets inslikt dat wel verteert maar erg grof van structuur is, zoals bv. zand; *det ligk miech op m'ne maag*, daarover ben ik boos; daarmee zit ik verlegen; *iech höb juuëk in de maag*, ik heb honger; *Zjang haef 'ne maag wi-j 'n iëërpëlëkówl*, hij kan goed eten; *dae lös iech op m'ne neuchtëre maag*, voor die ben ik niet bang; **II 1** (v.; maeg; maegdsje) [Kil. *dienstmaeghd*, form. Hd. *Dienstmagd*], dienstmeisje: *vreugër woeëre vääöl maesjës maag bi-j ri-jke luj in de (groeëte) stad; 2* (v.; maagde; g. dim.), (m.b.t. de katholieke godsdienst): **a** de Heilige Maagd, de Maagd Maria: *in Héppenaert vërieëre de kattëli-jke de Heiligge Maag; b* (m.b.t. een jong meisje dat in het wit gekleed in een processie gaat) *maagdeken* (gew.): *in de sakkremën(t)spresëssie hawwe de in 't wit gëkleide zëngënde maagde mèt hun*

pawmték (pawmtakke) vääł bëki-jks.

Maagdëpöt, Aan de; Aan de Maagdenput:

'Deeze pöt – 1595, den heyligen meechdenput – bi-j de këpél van Awwëneik is gëneump nao de heilige Maagdën Harlindis en Rëlindis. De këpél bëstóng al ieëwe vreugër. In de 19de ieëw zeen ze de pöt de Williebrorduspöt goeën neume, mer in de arsjievën is dao niks van trök te venge.'
(Bron: BOONEN, Martin, Maagdenput, Aan de, *Land en Water*, p. 163)

maagkolli-jk (m.; -e; -ske), maagkoliek, maagkramp [Hd. *Magenkrampf*]: *minse di-j 'ne maagzwaer höbbe, zeen dëk aaf* (lijden vaak) *van maagkolli-jke, di-j 'n oor nao 't ieëte bëginnën en e paar oore kónne doore.*

maagli-jjër (m.; -s; -ke), maagpatiënt, maaglijder: *maagli-jjërs præbeere dëk mèt maagpillën en allërlei maagkrujje de maagpi-jn te bëstri-jje.*

maagóngërzeuk (o.; -e; -ske) [Hd. *Magenuntersuchung*], **1** maagonderzoek: *bi-j e maagóngërzeuk (gastroscopie) ki-jke ze mèt 'n 'gastroscoop' in d'ne maag; 2 (samenst.) Sjël mót maagdröppëls en maagpójjër pakkën, ómdët de maag- en dërmspissjëlis bi-j e maagóngërzeuk haef gëzieën det z'n maagkors (maagkoorts) en z'n maagóntstieëking 't gëvolg zeen van te vääł (maag)zoor.*

maagpi-jn (v.; -e; -ke), maagpijn: *höbs-te de ein of de angër maagkwaol, dën zou(d)s-te dëk kónne janke van de maagpi-jn.*

maagspeuling (v.; -e; -ske), maagdouche: *mós-tën 'n maagspeuling kri-jge, dën stieëke ze diech langs d'ne slókdërm e sléngske woe vanóngër klein gieëtsjës inziite, in d'ne maag en speule ze dae zoe.*

maagwaal (m.; -e; -ke) [zeer sterk veroud.], lekkerbek, fijnproever, gourmet: *'ne fi-jnpreuvër [Hd. *Feinschmecker*], 'n slókmówl of 'n slóknaas neumde we in Mëzeik vreugër ouch 'ne maagwaal.*

maagzwaer (m.; -zwieëre; -ke) [Hd. *Magengeschwür*], maagzweer: *minse mèt 'ne maagzwaer móste vreugër wieëke bli-jve ligkën en mochte dën allein mer mèlk drënke.*

maaj (v.; -e; -ke) [Mnl. *maeye*, Kil. *maede*, Hd. *Made*], **1** made: *vëssërs doon dëk 'n vleismaaj aan hunne majëngël [Hd. *Angelhaken (für Maden) = madehaak*] vuur op rits, awvël (alver), brieësem en kerp te vësse; 2 (uitdr.) iech bën zoe meug es 'n maaj; 3 scheldversje: 'Hollënjer; bollënjer; kieëskop, de maje vrieëte diech op', zo riepen de kinderen destijds op hun leeftijdsgenootjes op de andere Maasoever. (Bron: KEES, Theo)*

maak (m.; g. mv.; g. dim.) [alleen in de verb. 'in de maak'], **1** (m.b.t. vervaardigen) maak: *me këstum is in de maak*, mijn pak wordt momenteel gemaakt; **2** (m.b.t. repareren) reparatie: *mi-jn sjoon zeen in de maak*, mijn schoenen zijn bij de schoenmaker voor reparatie; **3** (m.b.t. voorbereiden) voorbereiding: *di-j wëtte zeen in de maak* (worden voorbereid).

maakloeën (o.; -e; -luuënsje) [Hd. *Macherlohn*], maakloon: *'n nejstër of 'ne kleijërmieëkër (vroeger: sni-jdër of sjruuër) mós-te maakloeën bëtale vuur 't make (nejje) van bv. e klëdsjën of 'n bóks.*

maakmoos (o.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.; slaat op taal en stijl], geaffecteerdheid, gemaaktheid, gekunsteldheid: *minse di-j zich aanstëlle, de groeëte Jan ówthangën of nieëvën hun*

sjoon loupe, weite neet wi-j bēlachēlik det ze zich make mèt hun maakmoos (aanstèllēri-j); maakmoos is opgēsjrówfde bówl [Hd. Geschraubtheit].

maal (v.; -e; maelke) [Kil. *maele*, Iers *mala* (zak)], **1** (m.b.t. de zak in 'n kledingstuk) zak: *de hōbs jassēmale, bóksēmale, wammēsmaelkēs, votmalēn en bēnnēmale; iech hōb e gaat in m'n maal; hawt d'n han ówt d'n male; 2 (uitdr.) dae haef z'n ouge neet in z'n maal, hij let op; hij ziet het wel; stieēk tiech det mer in d'n maal, vergeet dat niet; onthoud dat maar; dae kik mèt z'n réchter oug in z'n lēnkēr maal, hij kijkt scheel; Armao kēnt di-j streek wi-j z'n eige bóksēmaal, hij kent die streek (dat gebied) door en door; plaats in z'n maal gēwōnne, verloren bij het kaarten; dae kieērēl hōb iech in m'n maal, ik heb die kerel door (in slechte zin); de kóns 'ne naakse neet in z'n maal pisse, dat is onmogelijk; hae loeēt in z'n maal ki-jke, hij gaf op voorhand zijn argumenten prijs; mètpakke kóns-te niks, want de lēstēn hummēn haef gein male, na de dood kun je niets meenemen; es-te mèt d'n han in d'n male bli-jfs zitte, kump t'r niks in, wie niets doet, verdient niets; vāōl bēhej (poeha, drukte) hōbbēn en niks in de maal, opschepperig zijn en niets op zak hebben; dae kan ouch slech mèt z'ne lēnkērpoeēt in z'n réchtermaal, hij geeft niet graag; dikke vōwste makēn in d'n maal (je innerlijk boos maken) is bieētēr es eine ligkēn aaftrówve; iech stieēk ze allēmaol in m'n maal, die ben ik makkelijk de baas, ik steek ze allemaal de loef af; minse di-j diech in d'n maal zitte (bedriegen), vōllēn hun male (verrijken zich) mèt di-j geld(sj); in zi-jn maal sjeete, betalen; gank ins in d'n maal, geef iets; eedērein zōrg vuur z'n eige maal, voor eigen profijt; get ówt eige maal bētale, uit eigen zak.*

maalplak (m.; -plagke, -plék; plékske) [Iers

mala (zak)], **1** zakdoek: *lègk mer 'ne knoup in d'ne maalplak, dēn vērgits-tēn 't neet; 2 (uitdr.) daen hoeēf is mer zoe groeēt es 'ne maalplak, die tuin is erg klein.*

Maan(t)sje, Zjanke; Zjanke Maantje: *'Zjanke Maan(t)sje, alias Jan Raetschelders, dae neet allein boor waas mer ouch 'ne kaffee haw oppe Kuuēningin Astridlaan, waas geine minne. Mèt de kirmis aan de stasie bēvuurbeeld trok Zjanke vuuēr daāg en daw waal hōndērd kieēre met paerd en kar nao de Bosbieēk vuur de zeiktón mèt kawd bieēkwatēr te vōllēn en dao de straote van de Stasiewi-jk mèt te sproeje. Ómdét Zjankēn aan d'n ingank van d'n awwe kirkhof woeēnde, zēgke we nōw van eemēs dae dao bēgrave ligk, nog alti-jd det-ēr achtēr Zjanke Maan(t)sje ligk.'*

Maan, roepnaam voor Armand en Herman.

maar (v.; -e; -ke) [Mnl. *mare*, *nachtmare* (nachtgeest), Kil. *maere*, *nachtmerie*, Fr. *cauchemar*, Eng. *nightmare*, Hd. *Mahr*], **1** nachtmerrie: *es-te snachs mēsnaat ówt de bēd opsprungs, hōbs-te lichēlik 'n maar gad; 2 (uitdr.) de maar zal diech ri-jje, wordt (werd) gezegd als je je stoel niet terug op zijn plaats zet(te).*

Maas (v.; g. mv.; Maeske) [Gallisch *Mosa*, Mnl. *Mase*, Fr. *Meuse*, Eng. (*the river*) *Meuse*, Hd. *Maas*], **1 de Maas, een bijna 1.000 km lange rivier:** *'Hōndērdē jaorēn hōbbēn oppe Maas maassjieēpe gēvare di-j vanówt Lujk granniet, aemse stein (Naamse steen), koeēle, hout (ówt de Ardēnne) en i-jzer tot hi-j en zelfs tot in Dordrēch(t) brachte. Zjus bówte de stad – aan 't Vaer – ligk nog alti-jd de kaajmoōr woe de boeēte (buuēj) koste lajēn en losse en woe trouwēs ouch 'ne sjippērskaffee waas mèt es eigēnaer Sieur Leonard Labaer. Vanówt 't noeērdē brachte de maasboeēte vēs, zawt,*

*mèlkprodduktën en kollënjaal warën oos kantën op. De Maas, di-j doeër Frankri-jk (vanówt 'Plateau de Langres'), Belsj en Holland struimp, 950 killëmaetër lank is en in de Noeërdzieë ówtkump, passeert dus ouch doeër 't Maasdal, woe opvilt det ze dao zoe dèk 'nën drej maak (meandert). Aan de Bèlzje kant is de Maas van Smaermaas tot Kieësing de grens tösse Belsj- en Hollands-Limburg en daovuur kalle we tösse Smaermaas en Kieësing van de Grénsmaas. Staej aan de Maas zeen o.a. Dienant, Name, Lujk, Laonake, Maasméchele, Dilse-Stokkëm, Mézeik, Mëstreech, Zittërd-Gëlaen, Rëmunj en Vënloo. De Maas, di-j soeëmërs dèk békans druuëg stuit, kan, ómdét ze 't van 't rieëngëlwatër mót höbbe, swènt(sj)ërs maetërs hoeëg stoeën. De groeëtste uuvërstruimingën in de 20ste ieuw woeëren in 1926, 1993 en 1995. Aw Maasérm wi-j in Luit, Stokkëm, Roeëtëm en Héppenaert bëwi-jze det de Maas zich hieël get kieëren haef vërlag. Tón de Bèlzjen in 1830 in opstand kwoeëme tieëgën Holland, kraeg 't Belsj leegër vööl hölp van de Limburgërs van aan d'n angëre kant van de Maas, di-j trouwës langën ti-jd tot de zujjëlukke Needërländën hawwe bëhuuërd. Allein in Mëstreech en Sint-Pietër blaef 't noeërdëlik gëzag bëstoeën en daovuur vóng Kuuëning Willëm det-ër rech haw op 'n deil van Limburg. In 1839 waerde de provvinsie Limburg dén ouch uuvërgëdragën aan Holland. En zoe is de Maas 'n Grénsmaas, sjoeëns det ze det vanvöärs noeëts is gëwaes, óngër angëre neet tën ti-jje van de Eeburoone, de Rommeinën of de Franke, want di-j woeëndën aan beidskante van de Maas. Waat de Maas ós aan dees kantën haef gëgieëve, is de vröchbare grónd en de mëljówne tónne keezël di-j ze hi-j haef aafgëzat in de loup van dówzënde jaore.'; Zie ook: maaskeezël en keezël; **2 (uitdr.) de Maas kump op**, het maaswater stijgt; *de Maas vilt*, het maaswater zakt; *dae mótnog**

hieël get watër de Maas aafgoeën, het zal nog lang duren; *det ligk neet in de Maas*, dat is niet verloren; *iech höb nog leevër de sjówm van de Maas es de bloom van de hei*, zegt een Maaslander, en een Kempenaar zal wellicht het tegengestelde zeggen.

Maasbrach; Maasbracht: *'Maasbrach, det in 2007 same mèt Heel en Toeër (Thorn) is opgëgangën in Maasgouw, tældën in 2006 13.613 inwoeënërs. In Maasbrach höbs-te 'n bënnëhave, slówzën oppe Zjuulie(j)anaknaal en de höbs de Leonardusmuuële. Maasbrach, det gëlieëgën is aan twieë ottoowaeg, de Ri-jkswaeg 2 en 73, kan ouch vuur ach persént van d'n Hollandsën èllëntrik zörge.'*

Maasbrök (v.; -brögke; -brökske), brök (zie ald.).

Maasdi-jkwieëg, de; de Bleumerdijk: *'De Maasdi-jkwieëg, dae we saer 1992 de Bleumërdi-jk neume, waerde gëbówd nao de uuvërstruiming van 1880.'*

Maaseycker Football Club (MFC), zie 'voetbal' (3de bet.).

Maasgalm, De, Mëzi-jk- en tónneelmaotsjappi-j 'De Maasgalm' (zie ald.).

Maasgouw, De; De Maasgouw: 1 *'De Maasgouw waas 'n mèlkëri-j di-j in Awwëneik waerdën opgërich in 1899. In 1924 woeëre d'r e stök of twuntig boore (beure) bi-j aangësloeëte. Vuuërzittër waas tón Nicolaas Dillen. 't Mèlkëri-jke loeëg bi-j de vreugër watërmuuële van Awwëneik.'* (Bron: BOONEN, Martin, Over roomboter en Maaseiker melkerijen, *De Maaseikenaar*, 2009, 1, p. 19-21); **2** **Maasgouw:** *'Maasgouw, in Hollands-Limburg 'Maasgoew' ówtgësproeëke, is*

de gemeente di-j in 2007 is óntstangèn ówt de vreuger gemeintës Heel, Maasbrach en Toeër (Thorn). Tot Maasgouw, mèt z'n békans 24.000 inwoeënërs, huuërën ouch Wéssem, Linne, Beegde, Stieëvëswaert én Ohé en Laak. Hieël békend in Maasgouw zeen de besjermde 'gëzichtër' van Toeër; Steevëswaert en Wéssem. Elk van de deilgemeintën is in deezën DGMD appaart (ëpaart) bësrijëvën óngër de naam van de vërsjilligge kërne.'

Maaskant, de; het Maasland, een aantrekkelijke regio: 'De Maaskant mèt z'n toffe luj, z'n di-jkën en landëri-jje (vëljer), z'n aw Maasbèddinge, z'n hoeëg en ze lieëg watër (in de Maas), ze sjik en hieël bëzunjër landsjap, z'n Maasdörpkës en -stédsjes, z'n (watër)vuuëgël, z'n bieësjës en bieëste, z'n plantën en z'n gëkrujje, z'ne keezël en z'n keezëlgatër; z'n watërsporte, z'n fitsëpade, z'n këstieële, z'ne karnëval en mèt nog zoevööl mieër is 'n hieël intërsant gëbeed vuur te woeënën en te wirke, vuur lékker te ieëtën en te gëneete van 't lieëvën en van de nëteur. Mèt de Maaskant meint 'ne Maaslénjer de Grénsmaasvallei tösse Kieësing en Smaermaas (Laonakën) en dus neet 't hieël gëbeed tössën 't Hollands-Limburgse Mook en 't Belsj Namën (Namen) en onneet 't hieël stök tösse Vënloo en Eisde (Eijsden). De Maaskant – allein de Bëlzje kant van de Maas is dao dus mèt gemeind – ligk vuur 't groeëtste deil aan de voot van 't Kémpis lieëgplëtoo.'

maaskeezël (m.; g. mv.; -ke) [Hd. Maaskies], maasgrind: 'Vanówt de Ardénen en de Voggeezën haefde Maas hi-j nao de i-jsti-jje 'n maetërsdikke laog maaskeezël aafgëzat. Det gëbueerdën hi-j, ómdët de stroom in oos breid Maasdal de krach vërloëër vuur de keezël vuuër zich ówt te bli-jve dówwe tot in de zieë. De mëljówne tónne maaskeezël

hóbbe we óngërtössën in nog gein ieëw ti-jd békans hieëlëmaol drówtgëhaold.' ; Zie ook: Maas en keezël.

Maaslands; Maaslands: 1 kenmerken: zie *Mëzeikërs* (inleiding); **2 het Rijn-Maaslands Frankisch:** 'Vuur te weite woevuur we oos Maaslands 'plat' kalle wi-j we 't kalle, mótte we éffekes trök tot de vi-jfde ieëw nao Kristus. Tón zeen de Franke, di-j ówt 't oeëste kwoeëme, de minse di-j hi-j langs de Maas en langs de Midde-Ri-jn woeënde, jummës kómme wëgjagën of dommieneere, zoedët 't hi-j mèt 't Këltis gëdoeën waas. Dees Franke wieëre trouwës ouch 'Oeverfranken' of wi-j langs de Ri-jn 'Ripuariërs' gëneump. 'Ripuariërs' bêteikënt dus 'Franke di-j sërtów aan de middëloup van de Ri-jn woeënde'. 'Ripa' is Latti-jn vuur 'oever'. Daovuur kónne we kallën uuvër (van) 't Ri-jn-Maaslands Frankis; eigëlik twieë streektale, 't Ri-jnlands en 't Maaslands, di-j dus hieël vööl vanein ëwëg hóbbe. Ri-jnlénjers en Maaslénjers hóbbe jummës dezëlfde vuuërrowwërs mèt dezëlfde taal, di-j we hi-j nów 't Oeësneedërfrankis neume en di-j we hi-j kalle van boeëve Vënloo tot óngër Mëstreech, e gëbeed mèt óngëvieër 'n hawf mëljówn inwoeënërs. De twieë kante van de Maas bi-jeingëtëld nëteurlik. Es we oos middëstreek – van 't noeërde nao 't zujje bëkieëke – aan de twieë kante van de Maas 'Séntraal Limburg' neume, dén kónne we zëgke det 't Séntraal Limburgs 't Maaslands vörmp. Mieë tieëge de Duitse grens höbs-te dén 't Oeës-Limburgs en tën wëste van oos Maaslands kalle we van 't Wës-Limburgs.' (Tekst: KEES, Theo)

Maaslénjer (m.; -s; -ke), **Maaslander: 1** wie is Maaslander en met hoeveel zijn we? 'Óngër Maaslénjers vërstoeën we de óngëvieër 120.000 minse di-j woeëne tösse Kieësing en Smaermaas (Laonake). De

Maaslénjers vörme daomèt 'ne bēlankri-jke groep bēnne de 'Maas-Rijnneuregio'.': **2 Maaslanders: vriendelijke, vrolijke, inschikkelijke en hard werkende mensen:** 'Maaslénjers, di-j vrintēlik (vruntēlik), gasvri-j en gēsprieēkēlik zeen, zeen hel wirkērs, mer weitēn op ti-jd en stōnd ouch good te gēneete van 't lieēve. Zieēkēr es ze 'ne goojēn op hōbbe, wille ze waal ins gaer stēchelēn en vreiēlēn en ins good hun gēdach zēgke – Maaslénjers hōbbēn 'n dujdēlikke meining – , mer 't zeen gein ambasmieēkērs of groeētmōwle. Ze zeen neet sji-jtērig mer zieēkēr onneet bēkrōmpēn of awwērwēts. Ze zeen gēdeenstig en gēzēgkēlik (inschikkelij). In d'n ómgank zeen ze hartēlik, bēlaef en bēsjeije. Maaslénjers hōbbe d'n dēkstēn ti-jd gooj zin en zeen, zieēkēr es-te ze bieētēr kēns, plēzeerigge minse.' (Bron: KEES, Theo)

Maasméchele; Maasmechelen: 'Maasméchele mèt z'n dik 37.000 inwoēnērs (in 2014) bēstuit ówt de woeēnkērne Méchelen-aan-de-Maas, Vuch, Luit, Mieēzik, Ujkēve, Ejsde, Grōmmie, Boeērsēm en Koeētēm. In de Rommeinsēn ti-jd loeēg Maasméchele langs de heirbaan Parri-js-Nijmeegēn en nōw wuuērt Maasméchele doeērsnieēje doeēr d'n N78. Maasméchelen is bēkēnd vuur z'n rēstēraos, winkēls, multiekultēralieteit, z'n kirke wi-j o.a. de mi-jnkattēdraal in Ejsde, z'n akkēdeemie, z'n vreugēr mi-jn, Maasméchele Village, z'n hērmeni-jjēn en famfare, ze Kultēreel Sēntrum en z'n sportklubs, z'ne karnēval, ze kullienaeer fēstieual (Spice Maasméchele), z'n sjoppingsēntrums mèt elk jaor twieē mēljōwn bēzeukērs, ze kēstieēl Vilain XIII in Luit (van bōrggraaf Charles-Ghislain Vilain XIII), z'n Méchelse hei, di-j 'n deil is van 't Nassjēnaal Park Hoeēg Kēmpē, en vuur z'n angēr nēteurgēbeede wi-j de Maaswinkēl mèt z'n aw leimkōwle. Bēkēnd zeen ouch de

koeērwēnd(sj)muuēle, De Stormvoeēgēl, in Boeērsēm ówt 1858 en de wēndsjuuēlēn in Luit ówt 1801. Waem gaer fits of aan ralliekros duit, kump in Maasméchele good aan z'n trēkke mèt 't fitsroetēnētwerk en 't krossirkwie (crosscircuit) Dujvēlsbērg.'

Maaspoeērt; Maaspoort: 'Maaspoeērt – 1599, die Maespoerten – is 'nēn óngēbrujkēlikke naam vuur de Bleumērport.' (zie Bleumērport)

Maaspoorte, De; De Maaspoorte, een modern en comfortabel woonzorgcentrum voor senioren: 'De Maaspoorte, Siejoeēnstraot 21, is 't woeēnzōrgsēntrum vuur bējaorde, ouch es ze invallied zeen of aan 't deemēnteere zeen. Dao zeen 120 kamērs woe de aw minse (minkēs) terēch kōnne. 'nēn Hieēle groep vērzhōrgēnde stuit – sērtōw uuvērdaāg – tēr bēsjikking.'

maassjieēp (o.; id.; -ke), **1** maasschip: *groeēte maassjieēpe – van 500 tot 5.000 tōn – vungs-tēn oppe Maas neet vāōl, want daovuur is neet gēnōg watēr in 't Maeske;* **2 voor de maasvaart had je drie soorten schepen:** 'De bēkēndste maassjieēpe woeēre t'n iērstēn e vrachsjeēp mèt 'n uuvērdēk deil (een roefschip), det 'ne zeilboeēt kos zeen en det 100 tōn kos vērveure. Dit sjeēp waerdēn uuvēr 't li-jnpaad gētrokke doeēr vi-jftot zieēve paerd. T'n twieēdēn haws-tēn 't 'paetschip' van 60 tōn, det dus mindēr deep in 't watēr loeēg en det doeēr twieē tot veer paerd waerde gētrokke. T'n dōrde haws-tēn onnog e klei pōnt. Li-jnknēchte leide de paerd uuvēr 't li-jnpaad. Loeēp 't li-jnpaad op 'n bēpaolde plaats aan d'n angēre kant wujjēr, dēn móste de paerd mèt 't (de) pōnt uuvērgēzat wuuēre. E bēkēnd sjeēp waas 't 'Mercktschip'. (zie ald.). 'De Maassjieēpe waerde gēmaak in Lujk en Viezee (Visé).' (Bron: BOONEN, Martin,

Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143)

maassjippër (m.; -s; -ke), **1** maasschipper: *in de 17de ieëw woeëren in Mëzeik waal 'n dëzi-jn maassjippërs; 2 maasschippers in vroegere eeuwen: 'Al vanaaf de vreug middëlieëwën höbbe maassjippërs bi-jgëdrage tot de óntwikkëling en zelfs 't óntstoeën van de Maasstaej. In di-j Maasstaej haws-tën in de loup van de jaore 'ne kleine groep maassjippërs di-j in goojën doon woeëre. Vuur maassjippër te wuuëre, mósdës-tën eigënaer zeen van 'n 'coppelye', waat bëteikënt des-tën eine boeët mósdës höbbe van 100 tón, eine van 60 tón, 't 'paetschip' gëneump, en onnog e klei pónt. Det waas nuuëdig, ómdét de Maas nów ins hoeëg en dén weer lieëg stuit. Óngërwieëge lozzjeerde de maassjippërs in sjippërscaffees. 17de ieëwse Mëzeikër maassjippërs zeen o.a. gëwaes: D. Geurts, D. Boonen, J. Driessen, G. Janssen, B. Bussy, T. Driessen, N. Gielen, P. Caris, G. Bongers, S. Gelders, H. Hoebre en P. Piroes.'* (Bron: BOONEN, Martin, Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143)

Maasvaart (v.; g. mv.; g. dim.); **Maasvaart**: *'De Maasvaart, di-j van de Vreug Middëlieëwe tot óngëvieër 1850 bëstangën haef, haef sërjeus bi-jgëdrage tot de óntwikkëling van oos streek. Vanówt de Ardénne waerdën hout vërveurd, véld(sj)vröchte kwoeëmën ówt Gullik, koeëln en i-jzër ówt Lujk, kalk en mérgel (mörgël) ówt Mëstreech en nëteursteïn wi-j 'aemse steïn' ówt Name. Vanówt 't noeërde brachte de maassjippërs vës, zawt, zujvëlprodduktën en kollonjaal ware hi-jjëroppës. Doeër de vërbënging van de Maas mèt de Waal in 't noeërde bi-j Heerenrade koste de maassjippërs ouch de Ri-jn (Rijn) bëvarën en koste staej wi-j*

Kölle bëreik wuuëre. 'n Reis van hi-j nao Mëstreech doorde twieë daag, nao Lujk dri-j daag. De nach brachte de maassjippërs doeër in sjippërscaffees. D'n trökwieëg waas, zieëkër es gënóg watër in de Maas stóng, e fluitsje van 'ne sent, mer 't gësjravël mèt di-j trëkpaerd uuvër 't li-jnpaad waas angëre kook.' (Bron: BOONEN, Martin, Over de Maas, de Sloot, Labaer en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143)

maasvès (m.; -se; -ke), maasvis: *bëkènde maasvès(kës) zeen o.a.: awvël (alver), baars, berf (barbeel), gäöf (grondel), ieël (paling), maon (kopvoorn), kówmówl (sneep) en snook.*

Maaswieëg, de; de Maasweg: *'Deeze wieëg waas vreugër de vërbënging van de Vënloosësteïnwieëg en de Maas, mer is nów 'nën doeëdloupënde wieëg. Vuuer 1945 loeëp t'r 'n rót woe keezël van de Maas langs vërveurd waerde nao de stasie van Mëzeik.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Maasweg, Straten en Wegen*, p. 122)

maatsje (o.; -s; -), hieëring (zie ald. 1ste bet.)

mach (v.; -te; g. dim.), **1** kracht [Hd. *Kraft*]: *mèt alle mach präbeerde we d'n ottoo ówt de sli-jk te trëkke; 2 (uitdr.) di-j höbbe geld(sj) mèt de mach, in overvloed; ook: dao zeen dit jaor prówme (nuuët, etc...) mèt de mach.*

machóchël (v.; -s; machuchëlke) [Kil. *machachel* (slonzige vrouw), Sp. *muchacha* (meisje)], **1** zwaarlijvige, kleine vrouw; *machochel: de machóchël waas zoe dik det ze twieë steul vandoon haw vuur te kónne zitte, op élke stool ein bil; 2* slonzige, logge vrouw: *bi-j di-j machóchël is 't zoe 'ne nës (warboel) det 'n kat dao häör jóngë nimmieë in trökvunk (dat je er niets terugvindt).*

machtëloeës (bn.; -loeëzër; -te), machteloos, zonder macht: *tón 'ne bandi-jt ze pistool op Pie(ë)r richde, kos dae allein mer machtëloeës stoeën ki-jke wi-j 'nën angërën al ze geld(sj) (bi-jein) rammëseerde.*

MACK, Het, A-kappéllakoeër, het Mëzeikër (zie ald.).

Maddëlaen, roepnaam voor Magdalena.

maddëlieën [in de **uitdr.** 'janke wi-j 'n maddëlieën'; 'Maddëlieën' verwijst naar Maria Magdalena, die huilend bij het kruis stond en op de morgen van de opstanding naar het graf ging (Matth. 27-56)]; Magdalena: *tón Zjéfke saovës bi-j hun allein vuur d'n tillëvi-jzie zoeët en einën aan de duuër rammëlde, waas z'n hërtsje mer ein boeën groeët (had hij veel schrik) en mós-tër janke wi-j 'n maddëlieën.*

maek (v.; -e; -ske) [Hd. *meckern* (inform., pej. voor 'mopperen'), zeurder, zeurkous, zeurkont, zeur, zeurpiet, kankerpit, mopperpot [D. (reg.) *Meckerpott*]: 'Me leef sjaop, waat bès tiech toch 'n maek, 'zag pa tieëgën *Éllake*, tón det neet wou ówtsjeije mèt jéngelen en maeke.

maeke (onoverg.; maekde, h. gëmaek) [klanknabootsend; *maek* = geluid van geiten; Hd. *meckeren* (inform., pej. voor 'vitten, kankeren'), mékkere; mopperen, kankeren, zeuren, huilen, zaniken, leuteren: *fój, fój, woe gei(t) 't naotów, es de minse zoe bli-jve maekën en zaegën uuvër allërlei sjaeligheedën en zelf mer drop los lieëve (hun eigen gangetje gaan).*

mael (o.; g. mv.; -ke) [Mnl. *mele*, Hd. *Mehl*], **1** meel: *es we mael hieël fi-jn male, kri-jge we bloom; es we de zeemële neet ówt 't mael zaeve, is det brówn; 2 poeder (ook van andere stoffen dan plantaardige): 't mael*

det nao 't zaege van hout achtërbli-jf, is zaegmael.

maelfëbrik (o.; -ke; -ske) [Hd. *Mehlfabrik*], meelfabriek: *vreugër loeëte de beurën hun terf, havër, koeëre, gieërs malën in 'n wënd(sj)- of 'n watërmuuële, mer nôw gëbuuërt det in e maelfëbrik.*

maelig (bn.; -gër; -ste) [af. van 'mael'; Hd. *mehlig*], melig, meelachtig: *in mei wuuëre de appëlën en ouch de ieërpële maelig, want dén hóbbe ze eigëlik al te lang gëlieëge; es 'nën appël maelig is, dén is 't saap trówt, is-tër te zaoch en haef-tër z'ne smaak vërloëre; 'n maelpaer (meelpeer) is 'n maeligge paer di-j hieël druuëg en maeléchtig is.*

maelsókkër (m.; g. mv.; -sukkërke) [sterk veroud.; Hd. *Mehlzucker*], meelsuiker, poedersuiker: *tieëge waat we vreugër maelsókker zagte, zëgke we nôw bloomsókkër of pójjërsókkër; maelsókker waerde dëk gëmëngëld mèt majjizeena (zetmeel) vuur 't nog pójjërëchtigter te make; maelsókker doon we bëvuuërbeeld op Brussëlse waofëls, pannëkeuk, aarbeezen en waolbieëre vuur di-j te sókkëre (suikeren).*

maelworm (m.; -wörm; -wörmke) [Hd. *Mehlwurm*], meelworm: *mèt awd mael mós-tën oppasse, want dao kan de maelworm inkómme; de maelworm kump ówt de eikës van de maelkeevër [Hd. *Mehlkäfer* (meeltor)], e zwart, sjildvluuëgëlig insék.*

maelzak (m.; -zék; -zëkske) [Hd. *Mehlsack*], meelzak: (**uitdr.**) *stik in 'ne maelzak, dén geis-te gëpójjërd de hël in, verwensing.*

Maen(ëke), roepnaam voor Germaine, Philomaine.

maer (v.; -e; -ke), **1** [Mnl. *mer(r)ie*, 1706

Caeters *meerpaerden*, Eng. *mare*, Hd. *Mähre* (veroud., form. = *magere*, oude knol)], *merrie*: *ómdét Kadanza*, oos *maer*, *stieëg* (*wiljig*) *is*, *goeën we mèt ze nao d'n hëngs*; **2 kloosterzuster**: *de maer en de säör gëdroeëge zich hieël zöstërlik*, *zjus wi-j twieë gëzöstërs*; **3 kloosterzuster; bij de ursulinen in Maaseik**: *'Bi-j de ursëlinnën haws-te de säör* (sœur), *di-j o.a. in de békkeri-j of in d'n hoeëf wirkde*, *mer de haws ouch de maer* (mère) *di-j vuuër de klas stóng of vuur de pénsjenaerkes zörgde*. *De uuëvërste van 't kloeëstër van alle maers en säörs waas de maer-suupëjör* (mère supérieure). *Name wi-j maer Emmanuel* (pénsjenaers), *maer Xavier* (goeëf Frans), *maer Paula* (goeëf ouch Frans), *maer Goddelieve* (waas 'n ti-jdsjën uuëvërste), *maer Xaveria* (op 't sikkërtarie(j)aat), *maer Antoine-Marie* (dirrëktries), *maer Gonzague* (Frans), *maer Martina* (aan 'de port'), *maer Bernadette* en *zoeväöl angëre klinkën awwër Mëzeikënaere* nog *békënd in de oeëre*. *Ouch in d'n Hoom* (De Home) *oppe Bosstraot*, *woe nów o.a. 'De Kloostertuin'* *is en woe vreugër bëjaorde vrouwluj zoeëte*, *haws-te maers wi-j maer Tarcitius*, *di-j dao de leijing haw en maer Bernadette*, *di-j zich dao ouch vërdeenstelik haef gëmaak.*'; Zie ook: *ursëlin* en *Kloeëstërs*, *Mëzeikër*: *het Groeët Kloeëstër*.

maerëzeik (m.; g. mv.; -ske) [van 'maer' (merrie) + 'zeike'], slap bier: *wieë drënke geine maerëzeik*, *want wieë zeen* (dén ouch) *beerkënnërs*.

Maesycker Mannenkoor; het Maaseiker Mannenkoor : *'Dit koeër, det al vuuër d'n iërstën oeërlog* (WO I) *waerdën opgërich*, *organiezeerde reegëlmaotig mëzi-jk- en tónneelaovëndën in de stadsfieëszaal*. *In 1940, 't jaor det 't mètdieëg aan e fëstival in Tóngëre*, *waas L. Dupont dirrizjént*, *waas Winand Timmermans vuuërzittër*, *waas*

Julien Raedschelders óngërvuuërzittër, *waas mënieër Krekelberg kasseer en waas J. Nijsten sikkërtaris.*' (Bron: BOONEN, Martin, *Het Maesycker Mannenkoor, Maaseik Verenigd*, p. 82)

Maesycker Weekblad; Maaseiker Weekblad: *'t Kattëli-jk 'Maesycker Weekblad'*, *det haef bëstange van 1871 tot 1939*, *stóng 't meistën in 't teike van de stri-jd tieëge de libbëralën en hun wieëkëliks gëzëtsje 'De Maas'*. *'t 'Maesycker Weekblad' mèt z'n óngëvieër veerdówzënd abbonnees*, *det de bi-jnaam 'Li-jfblaad van dieëke Polus' haw*, *waas d'n opvolgër van 'De Waerheidsvriend'*, *e beukske det 't mer vi-jf jaor haef volgëhawte*. *Väöl arti-jkële ginge nëteurlik uuvër Mëzeik en z'ne róntëlóm mer ouch uuvër nówts ówt 't arrondissëmènt en de provvinsie*. *Ouch 't landëlik nówts kraeg de nuuëdigge aandach*. *Oprichtër van 't 'Maesycker Weekblad'*, *det gëdrök waerde bi-j drökkëri-j Hoegaerts*, *waas Jan-Mathijs Ballings*. *In ze gëzëtsje sjraef Ballings eedër wieëk z'n gëdichtën en avëntów ouch e vërhäölke*. *Bëhandëlde óngërwërpe woeëre bëvuurbeeld pollëtik*, *volksfieëste*, *de opkóms van d'n tram en de iëerste Maasbrök*. *Neet mindër es 35 jaor lang haef Ballings*, *dae van Hamont aafkómstig waas en in Tóngërloo woeënde*, *in 't 'Maesycker Weekblad' gësjrieëve.*' (Bron: DAEMEN, Mathieu, Jan-Mathijs Ballings en het Maesycker Weekblad, *De Maaseikenaar*, 1994, 2, p. 86-92)

Maesycker Wielrijdersclub, de; de Maaseiker Wielrijdersclub: *'De vëreinigging waerde gëstich in 1897*. *Vuuërzittër waas L. Delsupehe en sikkërtaris Alex Raedschelders*. *In 't muzee(j)um bëvënge zich nog de 'Maesycker Wielrijdersclub. Algemeene Standreegelen.'*' (Bron: BOONEN, Martin, *De Maesycker Wielrijdersclub, Maaseik*

Verenigd, p. 52)

maesje (o.; -s; -) [Mnl. meiskijn, *magedekijn*, dim. van Mnl. ‘*maget*’ (maagd, jonkvrouw), Hd. *Mädchen*, inform. *Mädel*], **1** meisje: *zeen maesjës slummër es jóngës?*; *det is gein ónieëve maesje*, een mooi meisje; **2** vriendin [Hd. *Freundin*]: *ooze jóngstën haef nów ouch e maesje*; **3** dochtertje: *wieë höbbën ei maesjën en twieë jóngës*; **4** dienstmeisje [Hd. (*Dienst*)*mädchen*]: *’t maesje kump smörgës óm 8 oorën en brunk ieërs de kënjer nao sjoeël*; **5** meisje van plezier [Hd. *Freudenmädchen*]: *in det hoeërekot wirke zës maesjës*; **6** gehuwde vrouw (in volkstaal): *mer*; (*me*) *maesje toch!*; **7 (uitdr.)** *in de hël zitte de sjoeënste maesjës*; *gieëf miech gooje raod*, *zag ’t maesje*, *mer raof ’t miech neet aaf*, zij had haar keuze al gemaakt; *det maesjën haef flinke kni-jjën in de blóws*, zij heeft flinke borsten; *Leks præbeert neet nao* (toont geen belangstelling voor) *det maesje*, *want det is ouch waal get gësjieëte* (zij is erg verwaand); **8 oude Maaseiker gedichtjes**: ‘*Maesje, es-te trouwe wils, trouw dén mèt ’ne békker; dén kri-jgs-te vieërse wèk mèt boeëtër op, det smaak zoe lékker.*’ (Opgetekend door H. RAEDSCHELDERS; komt uit het frontblad ‘De Maaseyckenaar’ (zie ald.)); ‘*Daoboeëvën in ’t vinstërke, dao loeëg ei maesje fejn. Dao kwoeëm al eine vëssër: ach maesje, geis tiech mèt? Vëssër; vëssër; plóns in ’t watër: diech vërzups gëli-jk ’ne katër; nein, nein, nein, diech zuls mi-jne man neet zeen. / Daoboeëvën in ’t vinstërke, dao loeëg ei maesje fi-jn. Dao kwoeëm al eine sjówstër: ach maesje, geis tiech mèt? Sjówstërke, sjówstërke, klop di-jn hieëmërke; diech kums neet op mi-j kieëmërke; nein, nein, nein, diech zuls mi-jne man neet zeen. / Daoboeëvën in ’t vinstërke, dao loeëg ei maesje fejn. Dao kwoeëm al eine pénnelékker: ach maesje, geis tiech mèt? Pénnelékker, pénnelékker,*

kóm mer gaw, ónmiddëlik wieër iech di-jn vrouw; jao, jao, jao, kóm mer det iech tiech trouw.’ (Opgetekend door Gerard DECKERS)

maesjëséchtig (bn.; -gër; -ste), **1** als een meisje, meisjesachtig: *’ne jóng dae duit wi-j e maesje, is maesjëséchtig*; **2** verzot op meisjes: *de höbs allërlei gékke: kattëgékke, voetbalgékke, kómpjoetërgékke... en ouch maesjësékke, woe we van zëgke det ze maesjëséchtig zeen; es ’ne jóng neet nao e maesje gëbieërt, is-tër neet maesjëséchtig.*

Maesjëscoeër Artemis Mëzeik; Meisjeskoor Artemis Maaseik: ‘*Saer 2007 zënge de 25 maesjës, di-j tösse de 10 en de 20 jaor zeen en di-j allëmaol lieërlinge zeen van de ‘Stedelijke Academie voor Kunsten Maaseik’, ’n hieël gëvarrie(j)eerd program mèt vööl koeërmëzi-jk van eige boeëjëm. Artemis haef kónzaers gëgieëvën in Frankri-jk, Estland, Holland, Zwitsërland, Tsjëchie(j)ën en is nèteurlik ouch dëk opgëtrieëjën in oos eige land. In 2015 maakdën ’t koeër ’n groeëte kónzaerreis doeër Sjiena. ’nën Ieërste pri-jis haolde ’t koeër in Neerpelt. De leijing van Artemis höbbe Jeroen en Guido Beckers.’; Zie ook: *Artemis Maaseik, Meisjeskoor.**

maesjëspénsjenaat van de ursëlinne; meisjesinternaat van de ursulinen: ‘*Naodët de ursëlinnën in 1837 ’t kloëstër in de Bóngërstraot hawwe gëkoch, bëgoste ze op di-j plaats e maesjëspénsjenaat en ’n lieëgër sjoeël. Nog vuuër d’n Twieëdën Oeërlog (WO II) bëgoste ze d’r ouch ’n middëlbaar bëroepssjoeël, ’tlatër ‘Technisch Instituut St.-Ursula’, woe daonao de ‘Vrije Humaniora voor Meisjes’ ówt óntstangën is. ’t Ursëlinnëkloëstër waerdën opgëhieëvën in 1988. In ’t pénsjenaat woeëren ’t de maers (mères) di-j de pénsjenaerkes opveujdën en d’r lës aan goeëve. De uuëvërste,*

de maer-suupëryäör (mère supérieure), waerde de moodër-uuëvërste gëneump. De zöstërs di-j 't werk in de kuuëkën of in d'n hoeëf dieëge, woeëre de säörs (sœurs). In 't pénsjenaat höbbe tot d'n Twieëdën Oeërlog (WO II) sërtów maesjës van ri-jk en sjik volk gëzieëte, ouch van wujd bówtën oos léndsje. Det vërklaort bëvuurbeeld 't ténnisplejn in d'n Èngëlsën hoeëf, det vuur daen ti-jd opvieël, zjus wi-j ouch 't feit det de maesjës lieërde sjildërën en pie(j)anoo spuuëlën én perfék Èngëls, Duits en Frans lieërde kalle.'

maetër (m.; -s; -ke) [Gr. *metron* (maat, maatstaf)], **1** [Fr. *mètre*, Eng. *metre*, Hd. *Meter*], (m.b.t. de lengtemaat) meter: *de Mert is 100 maetër lank en 100 maetër breid en is dus 10.000 veerkante maetër*; **2** [Fr. *mètre*], meetlat: *'ne maetër deent vuur te mieëte, mer vreugër woeëre d'r meistërs di-j de kënjër daomèt op hunne rögkëstrank houwdën en di-j ze daovuur 'de maetër' neumde*; **3** *tëllër* [Hd. *Zähler*]; meettoestel [Hd. *Messer*]: *maetërs höbs-tën óngër angëre vuur de vietës (snelheid) of 't vërbruik te mieëte*; **4 (uitdr.)** *iech gëluifh 'm vuur geine maetër, helemaal niet.*

maf, **1** (m.; -fe; -ke) [Bargoens], gek, dwaas: *'ne maf bës-tën es-te duis (es) ofs-te (of wènts-te) 'ne gek of 'ne piepoo bës, mer dus waal good wèts des-teën allein mer zoe maf duis*; **2** (bn.; -fër; -ste) [Bargoens]: gek: *höbs-te ze nimmieë allëmaol op 'n ri-j, dén bës-te maf.*

magër (bn.; -dër; -ste) en (bw.), **1** *dun* [Hd. *dünn*]: *'nën dikzak is dae lange zwik noeëts gëwaes, mer nów is-tër zoe magër es 'n lat, 'nën échte boeënëstaak*; **2** [Lat. *macer* (mager), Fr. *maigre*, Hd. *mager* (*fettarm*)], mager: *es d'n aojërs aangëlaje zeen, mós-te magëre kos ieëte, wi-j bv. magër vleis of magëre kieës* [Hd. *Magerkäse*]; **3** (m.b.t.

kolen), mager: *wieë stoeëke magër koeëlën* [Hd. *Magerkohle*] *in de staof*; **4 (uitdr.)** *'t is e magër bieësjje*, het is niet fameus, het brengt niet veel op; *de höbs vëtte jaorën en magëre*; *'ne magëre bökkëm* (mager, saai en lomp persoon) *bës-te*; *dae magëre sprënkhaan is zoe magër es 'n hout*; *wi-j is het? zoe magër en gëzónnd es 'ne jóngën hónd*; *de vri-jdig waas vreugër 'ne magëren daág*, een onthoudingsdag, magerdag (gew.).

magërëndaág (m.; magër daag; magërdaegske), **1** magerdag (gew.), onthoudingsdag: *vreugër waas de vri-jdig vuur kattëli-jke 'ne magërëndaág, woe gei vleis mer vës op waerde gieëte (gëieëte)*; **2** *sexuele onthoudingsdag: es gëtrouwde vreugër, tón nog gein pil en gei kóndoom bëstónge, geine kleine wouwe, mochte ze neet vri-jjën oppe daag det de vrouw vröchbaar waas en móste ze dus e paar magër daag inlasse*; **3** (m.b.t. de dag waarop er karig gegeten wordt) magerdag (gew.): *tón pa ze werk waas vërloeëre, waas 't bi-j ós dëk magërëndaág en dus kalësmale* (miserabele kost).

magërigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Magerkeit*, D. (Rijnl.) *Magerigkeit*], magerte, magerheid: *mèt det vërmagëre waas Fin zoe magër gëwoeëre det ze lieëlik waas van magërigheid.*

magërkës (bw.) [Hd. *mager* (onbeduidend)], onbeduidend, sober, magertjes, karig [Hd. *karg*], krap, gering, schamel, schraal, zuinig, schriël: *de wèns waas zoe magërkës det we d'r kermëlle van koste koupe* (dat ze niets voorstelde, onbeduidend was).

maggëzëneer (m.; -e; -ke), magazijnier (gew.), magazijnmeester: *de maggëzëneer zörg det allës oppe maggëzi-jnrëkke ligk en haolt dao vanaaf waat de minse vandoon*

höbbbe.

maggëzi-jn (o.; -e; -ke), **1** [It. *magazzino*, Fr. *magasin*, Hd. *Magazin*], opslagruimte, pakhuis, magazijn, depot [Hd. *Depot*]: *in Ejsdën* (Eisden) *oppe pöt loeëgën in 't maggëzi-jn mieë es fieërtigdówzënd óngërdeile van mësji-jne di-j de maggëzëneer – jaorëlank m'n eige vadër – in 't Frans tot 't lèstën (óngërdeil) van bówte mós kënne*; **2** [Fr. *magasin*, Eng. *magazine*, Hd. *Magazin*], (m.b.t. een wapen), magazijn: *in 't maggëzi-jn van e pistool of e gëwieër zitte de kuuëgël.*

maggrin (v.; g.mv; g. dim.) [Fr. en Eng. *margarine*, D. (Oostr. inform.) *Margarin*, Hd. *Margarine*], **1** margarine: *sómmigge minse smieërën op hun spi-jje* (dikke boterhammen) *'n laog gooj boeëtër, mer angëre doon get maggrin drop*; **2** (samenst.) *bës-te gëtrouwd, dén kri-jgs-te de boeëtërbreefke, mer woeëns-te gëriggistreerd same, dén gieëve ze diech e maggrinbreefke* [Hd. *Margarinebriefje*].

maggrit (v.; -te; -sje) [Lat. *margarita* (parel), Fr. *marguerite*, Hd. *Margaretenblume*], margriet: *maggritte zeen d'r ówt wi-j groeëte bleikbleumkës (maddëliefkës).*

Maggrit, roepnaam voor Margriet.

Maj, roepnaam voor Maria.

majjënaes (v.; g. mv.; -ke) [Fr. en Eng. *mayonnaise*, Hd. *Mayonnaise (Majonäse)*], mayonaise: *majjënaes make we van (mèt) eijërdoeëjër, oeëlie, móstërd en azzi-jn of sëtrówn en get pieëpër en zawt, fritte mèt majjënaes en bufstök is Bëlzje kos.*

majjoo (m.; -s; -ke) [Fr. *maillot*], kousenbroek [vertaling van Eng. *pants-hose*]: *nów de vrouwluj majjooos aanhöbbbe, höbbbe ze gei*

*gëhaspël mieë mèt di-j zjartëlle (zjértëlle; Fr. *jarretelle*, AN *jarretel(le)*); majjooos neume ze in 't Èngëls 'tights', ómdét di-j rónd de bein aanslówte.*

Majoor Aertsplejn, het; (nu) Kolonel Aertsplein: *'Deeze naam waerdën in 1922 gëgieëvën aan 't plein (plejn) det zjus bówte de vreugër Bosport ligk. In de volksmónd blaef de naam 'Bosport' trouwës in gëbrújk. Adam A. F. Aerts, dae in 1869 in Mëzeik waerde gëboeëre, waerdën in 1886 vri-jwilliggër bi-j (in) 't Belsj leegër. Adam Aerts, dae aan d'n I-Jzër (WO I) es kaptejn ouch vuur de Mëzeikër sëlđaotën e vuurbeeld waas, waerdën in 1922 aangëstëld es de réchterhand van 'de militaire attaché' in Parri-js. In 1945 brach-tër 't tot lujtënant-kollenél. Adam A. F. Aerts stórf in 1947. In 1985 waerde de naam Majoor (Kollenél) Aertsplein vërvange doeër de naam Bosport. Ouch in 1985 waerde de parking bi-j de vreugër tramstasie ómgëduip tot 'Parkeerplejn Kollenél Aerts.'* (Bron: BOONEN, Martin, Majoor Aertsplein, *Straten en Wegen*, p. 108, 122-123)

mak (bn.; -kër; -ste) [meestal predicatief; Mnl. *mac*, Mnd. *mak*], tam, zachtmoedig, gedwee, handelbaar, meegaand: (**uitdr.**) *dae is neet mak aan z'ne steevël*, hij is niet makkelijk, hij is lichtgeraakt; *dae is zoe mak es e sjaop (es e lémke)*, hij is heel gedwee.

make, **1** (overg.; maakde, h. gëmaak), repareren, herstellen: *kónt gieë miech m'ne fits ins make, mënneër, want iech hób gei leech en de këtting is këpot*; **2** doen worden: *di-jne sléchten aosëm maak miech missëlik*; **3** [Hd. *machen*], scheppen: *det kien(d)sje make waas gaer gëdoeën*; **4** [Hd. *machen*], verkrijgen: *hae haef naam gëmaak*; **5** [Hd. *machen*], uitvoeren, doen plaatshebben, scoren: *'n gool make*; **6** zorgen: *maak*

des-te wégkums; 7 [Hd. (inform.) *machen*], vervaardigen: *wieë höbbën ós 'ne boeët gëmaak*; 8 [Hd. *machen*], opmaken: *de bédde make*; 9 in een toestand brengen: *dae haef miech gistëraovënd gek gëmaak aan m'ne kop (laam gëmaak = aanhoudend gezeurd) vuur 'ne brómfits (brómmër)*; 10 groeien: *mèt di-j zón nao det naat waer höbbe de kroeëte zich good gëmaak*.

makëlaer (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *maeckelaer*, D. (reg.) *Mäkler*, Hd. *Makler* (tussenhandelaar, makelaar)], 1 makelaar: *dao zeen makëlaers in hówzër en in grónd; de höbs makëlaers in wi-jn, koffie, tówbak en zelfs in vërzieëkëringe*; 2 (fig.) koppelaar: *es-te geine man of gein vrouw kóns kri-jge, kóns-te nao 'ne makëlaer goeën, dae ze ouch 'ne makëlaer in werm vleis neume*.

makkak (m.; -ke; -ske) [het Portugese 'macaco' is eigenlijk een Kongolees woord], 1 makaak: *de Javvaanse makkak is 'nën aap mèt 'ne lange start*; 2 (scheldnaam) zwarte: *tón de supportërs d'n hieëlën ti-jd 'makkak' rieëpën (reupdën) op 'ne zwarte spuuëlër, lag d'n arbietër de matsj stil*.

makkëdam (m.; g. mv.; g. dim.) [genoemd naar de uitvinder J. L. McAdam (1756-1836); Eng. *macadam*, Hd. *Makadam*], macadam: *vreugër maakde ze de meiste waeg van bëtóng en van makkëdam, daonao van tarmak en nôw wuuëre ze gëmaak van asfalt(bëtóng)*.

makkëdamwieëg (m.; -waeg; -waegske) [Hd. *Makadamstraße*], macadamweg: *al in de 19de ieëw klaag Potgieter druuëvër det doeër (mèt) al di-j makkëdamwaeg békans gein plaats mieë is vuur voetgengers; makkëdamwaeg bëstoeën ówt dri-j laoge, 'n óngërlaog mèt stein en mëlóng(stein) di-j wuuërt aafgëstruid doeër 't inwalse van twieë soeërte kleinëre keezël*.

makkrón (m.; -ne; makkrónsjë) [Fr. *macaron*], amandelkoekje; **van oorsprong een Frans koekje**: *'t Waas in 'n Parri-jse pattissëri-j woe d'n hieër Desfontaines in 1930 mèt ammandële, pójjërsókkër en eiwit z'n ieërste makkróns maakde. Allëwi-jl höbs-te makkróns in allërlei smakën en kleure wi-j o.a. sjókklaat, mokka (brówn), kieërse (roeëd), pistasj (greun), aarbeeze (roos), sëtrówn (gieël) en kokkos (roumwit). Spissjaal is de kokkosmakkrón, e rónnd keuuskën op rónnd ieëtpëpeer, dae is gëmaak van gëdruuëgde, gëmale kokkos, sókkër, sëtrównësjël en vënilsókkër.'*

Maklee, Zjang; Zjang Maklee: *'Rónnd 1900 ging de Mëzeikër straotzënger Sanne van de Boe – alias Jean Dubois – , ouch Zjang Maklee gëneump, de dörpën aaf mèt z'n hón(d)skërken en z'nën trëkzak. Ein van z'n leedsjës klónk wi-j volg: 'Maklee, maklee, de maesjes drënke tee, de jóngës drënke koffie mèt 'ne gooje pistëlee; van de kompoosooria, trim, tram, troelala; zieëve kieëre troelala.*' (Opgetekend door Zuster M. EMMANUEL en L. RAEDSCHELDERS).

mal (v.; -le; -ke) [sterk veroud.; Mnl. *male* (reistas, koffer), Kil. *maele* (reistas), Fr. *mallette* (koffertje)], vëli-js; reiskoffer, koffer [Fr. *coffre*]: *in de koffërbak van di-j aw bakke (bek = auto's) kos-te gemékkelik e paar groeëte malle kwi-jt*.

Malbrook; Malbroek: *'Malbrook is de plaatsëlikke naam vuur d'n hërtoeg van Marlborough, 'nën oppërbevëlhöbbër van 't Èngëls-Hollands leegër in de Spaanse suksëssieoëërlog (1701-1713). Tieëge deezën hieër, dae in Limburg hieël get te bakkën haef gëzat (opeisingen, wandaden) hawwe de minse 'ne groeëtën haat. Daovuur is al saer de 18de ieëw in sómmigge staej en dörpe wi-j Kieësing, Stokkëm en Gënk jaorliks nog e volksfieës woebi-j de póp,*

Malbrook, vuuër 't tribbënaol mót kómmën en daonao vërbrand wuuërt. In Mëzeik is 't volksfieës al 'n ti-jdsjën aafgësjaf.' (Bron: BOONEN, Martin, Malbrook – Marlborough – Maaseik 1975)

Malbrookstraat, de; de Malbroekstraat: *'In de vërkavëling 'Rozenboomgaard' kraegën alle straote 'ne naam dae óntlieënd waas aan de Mëzeikër gësjiedënis, e bëslówt van 1976. De straat is gëneump nao 'Malbrook' (zie ald.)'* (Bron: BOONEN, Martin, De Malbroekstraat, *Straten en Wegen*, p. 123)

malëvaegër (m.; -s; -ke), gauwdief, zakkenroller, gannef, langvinger [Hd. *Langfinger*]: *'ne malëvaegër is eine mèt lang vingërs en daovuur is det in Duitsland ouch 'ein Langfinger'; 'ne malëvaegër is 'nën deef dae diech in de gawwigheid get ówt d'n maal haolt en zoe kómme we in 't AN bi-j 'een gauwdief'.*

malkóntént (bn.; -ër; -ste) [Fr. *mécontent*], onvergenoegd, misnoegd, ontevreden, malcontent (veroud.), ontstemd: *ómdét de mótskop (ingeekeerde stijfkop) te vääł aan z'ne kop haw (te veel bekommernissen had), waas-tër malkóntént.*

malkónténtërik (m.; -ke; -ske), ontevreden mens: *dae malkónténtërik haef e gëzich wi-j mörge d'n hieëlën daåg (kijkt ontevreden).*

malkónténtigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *mécontentement*], ontevredenheid, misnoegen: *van malkónténtigheid bëgos de zoorprówm mèt z'ne kop te spuuëlën (tegen te werken) en kaek hae wi-j 'ne waerwouf (keek hij boos).*

malläör (o.; -e en -s; -ke) [Fr. *malheur*, Hd. *Malheur*], 1 malheur, ongeluk(je), gebrek, narigheid: *mèt al di-j malläöre di-j iech aan(d)ërhand hób, hób iech de vot in (ben*

ik ontmoedigd); de zou(d)s ówt de vel sprèngën (woedend worden/zijn) es-te van 't ein malläör in 't angër vils; 2 ellende: 't is 'n ech malläör det dae mins zoe'nën druuëge lieëvër haef (altijd dorst heeft, aan de drank is).

mallèt (v.; -te; -sje) [dim. van 'malle' uit Germ. 'maal' (reistas, broekzak, zak(kleding)), Mnl. *male* (koffer), Kil. *maele* (reistas), Fr. *malle* (reiskoffer), *mallette* (koffertje, diplomatenkoffertje)], mëlèt; 1 boekentas, zak, tas, buidel (van stof of leer): *allëwi-jl doon de sjoeëlkënjër hun beuk nimmieë in 'n mallèt mer in 'ne rökzak; 2 als de mijnwerkers 'mallèt maakten': 'Es de mi-jnwirkërs (pöttërs) mallèt maakde (eetpauze hielden), pakde ze hun mallèt of hunne pungël (dae ze in 'ne blawgri-jzën of gërówtërdën hand(do)ok droeëge) en oeëte ze e pak dikke spi-jjën (boterhammen) en drónke ze 'n hawf tuit ('nën hawve bédóng) slappe koffie en daonao sjikke (pruimden) ze nog get sjiktówbak (pruimtabak).'*

Malpos; Malpos: *'Dees tömbërvëreïnigging haw bëvuurbeeld in 1984 neet mindër es 150 aktief leede, woevan e pak Hollénjers en Duitsërs. De vëreïnigging richdën hieël get aktievietëitën in: lieëzingën uuvër 'filatelie' en posgësjiedënis, veilinge, tówsaovënde (ruilavonden), etc... Doeër de Rëzji-j van de Postëri-jje waerdën in 1994 'ne spissjale Mëzeikër témbër (tömbër) ówgëgieëve mèt aafbeeldinge van dri-j déłsblaw pöt ówt de 18de iëw di-j zich in 't Mëzeikër Appëtieëkmuzeejum bëvënge.'* (Bron: VAN WIJCK, Tony, De Maaseiker filatelistenvereniging Malpos, *De Maaseikenaar*, 94, 3, p. 111)

malsigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *malakos* (week, zacht), Mnl. *malsch* (week)], malsheid: *es vleis zoe mals is es boeëtër; smölsj 't tiech in d'ne mónđ van malsigheid,*

waat neet 't gëval is es-ten 'nën teyje lap op d'nën teyjeer höbs.

malsjaos (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *malchance*], ongeluk, tegenspoed, pech: *Jannës waas weer krómp gësjoëere* (was weer slecht geluimd), *ómdét-ër malsjaos haef mèt de nówwën tillëvi-jzie, dae d'n hieëlën ti-jd këpot is.*

mamma (v.; mammaas, -ke), ma (zie ald.).

mammaaskien(d)sje (o.; -s; -), mammakien(d)sje (zie ald.).

mammakien(d)sje (o.; -s; -), mammaaskien(d)sje; moederskind: *e mammakien(d)sjën is e kènd(sj) det ze moodër neet kan missën en alti-jd aan häöre rok hink (hunk).*

mamzèl (v.; -le; -ke) [Fr. *mademoiselle*], **1** (me)juffrouw: *bi-j ós lozjeert 'n mamzèl ówt de Walëpëjie, 'n vrindin van ooze jóngste;* **2** opzichtig geklede dame: *ki-jk ins waat 'n mamzèl det dao löp;* **3** [sterk veroud.], aanspreektitel: *tot in de jaore 1900 waas 'mamzèl' nog e sjik woeërd vuur e maesjën en sproeëke ze zoe e kènd(sj) aan mèt 'mamzèl' en zagte ze bv. 'Mamzèl, kónt gieë bówtën ins get sjërnóffëlën (anjers, anjelieren) aafsni-jje vuur in de vaas?'*

man (m.; -ne en men; mén(ne)ke) [Gotisch *manna*, Mnl. *man*, Eng. *man*, Hd. *Mann*], **1** volwassen man: *nów ooze zoeën twuntig is, is het 'ne man gëwoeëre;* **2** knaapje, jongetje, zoontje: *oos (klein) manne zeen aan 't sotte;* **3** de gewone man: (**uitdr.**) *de kleine man (de man in de straat) is dao neet mèt opgëzat, mèt det vuurstël van de blawwe;* **4** mannelijk dier: *Ramzës (Ramses), oos kat, is 'ne man (meestal: e ménke); 't ménke (de man) van de geit is de bók;* **5** God: *dae man van hi-jboeëve reegëlt allës;* **6** poppetje, menselijk figuurtje:

Lëwi-jke, ooze kleine, duit niks es mén(ne) kes teikëne; **7** persoon: *mèt wi-jvääol man zeet gieë? wieë zeen mèt man gënóg, wij hebben niemand meer nodig;* **8** stekker: *Tjeu, wils tiech 't ménken ins in 't wi-jfke (contrastekker) stieëke?;* **9** [veroud.], kwakzalver: *we zeen nao 't mén(ne)ke van Hoensbroek gëwaes, vuur te weitën of oos bómma d'r nog boeëvënop geit kómme (nog zal herstellen);* **10** (samenst.): *'n vrouw op 'ne mansfits – de fits van 'ne mansmins dus – mèt 'n mansbóks en e manshummën aan, is gei zich; mer det is al te lichëlik mer manskâl en dus kâl van de manskieërëls, de mansluj of 't mansvolk, di-j daovuur nog gein mówlëmannën of hón(d)skloeëtémën zeen;* **11** (**uitdr.**) *diech bës m'ne man, jou moet ik hebben, jij bevalt me, ik deel jouw mening; det zeen gëmaakde mén(ne)kes, dat is doorgestoken kaart; dat zijn foejjes (smoesjes); jij weet dat jij schuld eraan hebt, maar je wendt verontwaardiging voor; de's 'ne man, hij is een flinke man (hij is niet als een kind); dae Zjef wilt alti-jd de man zeen, in de kijker lopen; Lom waas nëteurlik weer de man, de grote Jan; waat zeen det vuur men, vreemde snuiters?; 't is e (!) raar man, een vreemde kerel, een rare vogel; Zjërom is e (!) vi-j's man, hij is onberekenbaar; buimke groeët, ménke doeëd, als de boom groot is, is de planter van de boom al(lang) dood; 'ne man is zoe awd es tër zich veult, 'n vrouw zoe awd es ze d'r ówtzujt; det is 'ne peemël van e ménke, een licht, mager persoontje; in d'n trouw tösse man en vrouw geine bieëtëre lak es kien(d)sjëskak, kinderen versterken de huwelijksband; hae is vuur de manne (ménnekes), hij is homofiel; de's 'ne man van neet vääol (van m'n kloeëte, van niks), hij is een waardeloos personage);* **12** **oud Maaseiker knierijdersliedje:** *'Róbbe, dóbbe, dób, mi-jne man is gëkómme. Róbbe, dóbbe, dób, waat haef-tër gëbrach? Róbbe, dóbbe, dób, 'n hóws vol kënjer. Róbbe, dóbbe, dób,*

'ne stal vol rênjër: Róbbe, dóbbe, dób, 'ne koffiepot. Róbbe, dóbbe, dób, 'nën dèksël drop!' (Opgetekend door mevr. Reinhilde SLOOTMAEKERS-DEVISÉ).

mandëlin v.; -ne; -nëke) [It. *mandolino*, Fr. *mandoline*, Eng. *mandolin*, Hd. *Mandoline*], mandoline: 'n mandëlin wuuërt gëstömp wi-j 'n fi-j(j)oeël (vi-j(j)oeël) en haef veer paar staole snaore; Soeëj kan oore tókkëlën op z'n mandëlin.

mandërin (v.; -ne; -nëke) [meestal dim.; Fr. *mandarine*, Eng. *mandarin*, Hd. *Mandarine*], mandarijn(tje), mandërinnekës zitte los in de sjël, rijke good en zeen lékker; mandërinne kómmën ówt 't land van de mandëri-jnen en höbbën aan di-j Sjienese staotsam(b)tënaerën hunne naam óntlieënd.

mane (overg.; maande, h. gëmaand) [Lat. *monëre* (vermanen), Mnl. *manen*], **1** waarschuwen, op tijd verwittigen: doeër mèt hun flikkërleechte teikën te gieëve (te flikkëre), maande de tieëgëligkërs miech det de pollissën aan 't flitse woeëre (met een flitslamp aan het fotograferen waren) vuur de vietès te kóntrolleere; **2** [Hd. (er)mahnen], aansporen: es kënjër geine sikkëpit ówtrichte, mós-te ze mane get bieëtër hun bès te doon; **3** [Hd. mahnen], met aandrang herinneren, doen denken: wieë höbbe de heurdërs mótte mane det ze nog achtërstoeën mèt de heur.

mangël, I (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mangel* (tekort)], **1** afwezigheid, ontstentenis, gebrek, gemis, tekort: és t'r mangël is aan respék, is samëwirkën ónmäögëlik; **2** [veroud.], gebrek, fout: wieë höbbën 't mangël kónne rippëreere; **II, 1** (v.; -s en -e; -ke) [Mnl. *mange* (slingerwerktuig), Hd. *Mangel*], mangel: boeëvënop aw wasmësjij-nën haws-te vreugër 'n mangël, twee tieëgënein dreijjende rolle, woes-te de

nate was tösse kos stieëkën in plaats van h'm mèt de han ówt te vrënge; **2** (uitdr.) es ze diech doeër de mangël hoeële, kri-jgs-te 'n kar kómmëntaar uuvër diech hieër of veule ze diech hieël sjerp aan d'nën tand (ondervragen ze je heel scherp).

manj (v.; -e; mén(d)sje) [Mnl. *mande*], mand: manjën höbs-tën in soeërte wi-j o.a. wasmanje, li-jvësmanje, ieërpëlëmanjën en beermén(d)sjës; manje waerde (wuüëre) gëmaak van wisse (zie 'wis'); uuvër manje kóns-te vääol te weite kómmën in 't Stokkëmër muzee(j)um 'De Wisse'.

manjak (m.; -ke; manjékske) [Fr. *maniaque*], **1** fanaat [Hd. *Fanatiker*], maniak: es-te d'n hieëlën daäg nao mëzi-jk lówstërs, bès-te toch e bitsje 'ne manjak (op mëzi-jkgëbeed); **2** pathologisch geobsedeerde, maniak: ómdét neet gënóg plaats is in de bak (gevangenis), loupën allëwi-jl nog te vääol manjakke rónnd di-j tot allërlei smieërigheid in staot zeen.

manjëfik (bn.; -kër; -ste) [Lat. *magnificus*, Fr. *magnifique*, Eng. *magnificent*], magnifiek, heerlijk, prachtig, luisterrijk: 't is manjëfik det wieë ós bi-j dit manjëfik waer zoe manjëfik höbbe gëammëzeerd mèt di-j manjëfikke opveuring óngër dae manjëfikke bloeëtën heemël.

manjëmieëkër (m.; -s; -ke), **1** mandenmaker: in 'n manjëmieëkëri-j vlöchde de manjëmieëkërs de wisse (witse) tot manje; de lëste manjëmieëkër dae mèt z'ne fits – maetërshoeëg volgëlaje mèt manje, méndsjes en kórfskës – langs de duuëre ging, waas 'Baer, de manjëmieëkër (Albert Beckers)' van Stokkëm, dae alti-jd good gëzind waas en o.a. daodoeër e pak manje vërkoch. **2** mandenmakers en andere huis-aan-huisverkopers: 'Vreugër haws-te neet allein manjëmieëkërs di-j

van duuër tot duuër ginge, mer de haws ouch de plantëman, dae 'plantee, bloemee' rieëp, de sjeëresli-jp, de béssememan, de kieëtëllappër; de brillëman, de parrëplujman, de mollëvenger; de voddëlëman, de kalkman, de zandman, dae witte zand vërkoch vuur oppe grónd, de haws vërkuipërs van mottëbolle (mottëböl), van bagkën (biggetjes) en van paerd, en de haws opkuipërs van kni-jnsvëlle, awd i-jzër en neum mer op.'

manjiefiekat (o.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *magnificat* (hij looft), Hd. *Magnifikat*], *magnificat*: *op 'nën heiliggëndaåg zóngge ze nao de hoeëgmès (hoeëmès) 't manjiefiekat.*

manjoolie(j)a (v.; manjoolie(j)aas; -ke) [Fr. en Eng. *magnolia*, Hd. *Magnolie*], *magnolia*: *de bloome van 'n manjoolie(j)a höbbe get ëwég van tölplën en daovuur neume ze 'n manjoolie(j)a op sómmigge plaatsën ouch waal 'nën tölpeboum; Pierre Magnol ówt Montpelllier goeëf in de 17de ieëw z'ne naam aan de manjoolie(j)a.*

mankazje (v.; -s; -ke), gebrek, tekort: *aan wi-jn höb iech gein mankazje, want d'n hieële wi-jnkëlder ligk vol lékker wi-jnkës ówt gooj wi-jnjaore.*

manke (onoverg.; mankde, h. gëmank) [Mnl. *manc* (kreupel)], hinken, mank lopen (gaan): *Rik haef 't puuëtsjën (podagra) en nôw mank-tër e bitsje.*

mankeere ((on)overg.; mankeerde, h. gëmankeerd) [Fr. *manquer*], **1** [D. (reg.) *mankieren*], ontbreken: *'t mankeert tiech aan gooje wil*; **2** [Hd. (veroud.) *mankieren*], missen: *iech mankeer nog e paar srujfkës*; **3 (uitdr.)** *'t zal d'r neet aan mankeere, ik zal ervoor zorgen; (iron.) det mankeerde nog draan!*, dat ontbrak er nog aan!; *iech*

mankeer nogal dèk, ik ben regelmatig ziek; waat mankeers-tiech?, wat scheelt je? aan welke ziekte lijd je?; iech mankeer niks, ik ben gezond; iech zal neet mankeere, ik zal er zijn.

mankëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *manquement* (nalatigheid), D. (Rijnl.) *Mackement*], **1** gebrek, mankement, fout, euvel: *'n awd hówk koupën is riskant, want dao zeen dèk (e pak) mankëmèntën aan*; **2** lichaamsgebrek, letsel: *es-tën e mankëmènt höbs aan d'n huuëp, kóns-tën 'n nôw huuëp laote zëttën of de kóns bli-jve strómpële wi-j 'n awd peeke.*

mankëmèntig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** wankel: *de stoel is mankëmèntig, ómdët-ër lënjëlaam is*; **2** gebrekkig, sukkelachtig: *höbs-tën e mankëmènt aan d'ne voot, dén löps-te mankëmèntig.*

mankëpoeët (m.; -puuët; -puuëtsje) [Lat. (inform.) *mancus* (mank)], mank(e)poot, kreupele, manke: *es-ten ei bein höbs det kortër is es 't angër, löps-te mank en neume ze diech al rap 'ne mankëpoeët, want de minse höbbe mèt niks of neemës kómpassie.*

manleef (m.; g. mv.; g. dim.), manlief: *manleef is zaat en ligk in ze béd.*

mannaesj (v.; mannaezje; -ke) [It. *maneggio*, Fr. *manège*], manege, rijschool [Hd. *Reitschule*]: *oos Fien wilt gaer paerdri-jjën en geit daovuur élke goonsdig nao de mannaesj.*

mannëkuuër (m. en v.; -e; -ke) [klemtoon op laatste lettergreep; Lat. *manus* (hand) + *cura* (verzorging), Fr. en Eng. *manicure*, Hd. *Maniküre*], manicure: *mèt dae sjeif gëgreujde nagël aan m'nën dówm bèn iech nao de mannëkuuër mótte goeën.*

mansbóks (v.; -e; -bükske), herenbroek: *rech(t)s in de kleijërkas hange de mansbóksën en lènks de manshummës.*

mansfits (m.; -e; -ke), herenfiets: *'ne mansfits haef 'n stang, waat 'ne vrouwlujfits neet haef.*

manshumme (o.; -s; -humpke), manshemd: *e manshumme doon we angërsóm tów es 'n vrouwlujblóws, want aan e manshumme stoeën de knuipkës rech(t)s; Ti-jna haef alti-jd e gërówtërd manshummën aan, want det is 'nën hawve man.*

manshooëgde (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mannshöhe*], manshoogte: *wieë höbbën oos hëgk op manshooëgde laote sjeëre; de fottoos hangën op manshooëgde tieënge de moór.*

mansjèt (v.; -te; -sje) [Fr. *manchette*], manchet, handboord: *mansjète, de bäörd aan de mówwë (aan de polse) doon we tów mèt mansjètteknuip.*

manskieërël (m.; -s; -ke), manspersoon, manskerel: *'ne manskieërël is gei piskën of 'ne peemël van 'ne mins mer 'ne fërme, stërken en ouch dèk rówwë man (mansmins); dae manskieërël, 'ne baer van 'ne mins, zou waal 'ne boum ówt de grónd kónne trèkke (ri-jte).*

mansluj (mv.; -; -) [Hd. (veroud.) *Mannsleute*], mansvouk, mansvolk; **1** mannen, man(s)volk, mannenvolk, manspersonen: *ginge de minse vreugër nao de kirk, dën zoeëte de vrouwluj lènks in de kirk en de mansluj rech(t)s; 2 (uitdr.) mansluj kónnën oore lank zówpe zóngër doeërs te höbbe, vrouwluj oore lank klétse zóngër get te zëgke.*

mansmins (m.; -e; -ke), manspersoon,

mansmens (gew.): de beelde van de bēwakingskamēra woeēre neet klaor (helder), mer de kos aan 't postuur van d'n inbrieëkër waal zeen det 't 'ne mansmins waas dae aan 't sloeët haw zitte klómmëlën (prutsen) en 't zoe hieël haw vëróbzak (vernield).

manstérk (bn.; g. tr. v. verg.), voldoende in aantal: *we zeen manstérk gënóg vuur 't keifke te laote kómme (te hoeële)* [Bij de geboorte van een kalf werd een koord rond de voorpoten van het ongeboren kalf gebonden. Het andere eind van de ca. 1 meter lange koord werd rond het midden van een stevige stok vastgeknoopt. Aan de stok werd vaak door meerdere mannen – zeker als het een dikbil (*billēman* = paardenbil, steenbil) was – getrokken om het kalf uit de koe te trekken].

mansvolk (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Hd. *Mannsvolk*], mansvouk, mansluj (zie ald.).

mansvouk (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mannsvolk*], mansvolk, mansluj (zie ald.).

mantël (m.; -s; méntelke) [me. Lat. *mantela* (mantel)], mantel: *de höbs allërlei mantëls: impërmë(j)abëls, zoeëmër- en wënt(sj)ërmantëls, mantëls vuur mansluj en vuur vrouwluj, enz...; in Mēzeik gēbrujke we zoe good es alti-jd 'jas' in plaats van 'mantël'.*

Manu, roepnaam voor Emanuel.

Mao, roepnaam voor Edmond, Raymond.

mäögëlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [van 'mooge' (mogen); Mnl. *mogelyc*, Hd. *möglich*], **1** denkbaar, uitvoerbaar: *in alle mäögëlikke gēvalle kri-jge ze alle mäögëlikke hölp en wuuërën alle*

mäögëlikke middële gëbrujk; 2 mogelijk, realiseerbaar: *zoe 'ne sjaele zeivër hils-te (huls-te) neet vuur mäögëlik; iech kóm zoe rap mäögëlik; 3 (uitdr.) allës is mäögëlik ówtgëzunjêrd 'ne naaksën in z'n bóksëmaal pisse.*

mäögëlikheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Möglichkeit*], mogelijkheid, gelegenheid, kans: *de mäögëlikheid bëstuit det dae kwatsjkop (iemand die onzin uitkraamt) nog ins raadgëk wuuërt.*

maon, I 1 (v.; -e; mäönke) [Mnl. *mane*, Gr. *mènè*, Eng. *moon*, Hd. *Mond*], maan: *hawf (vol, nów) maon; 2 (uitdr.) loup nao de maon (de pómp, de hël...); 't is nao de maon, kapot; kringskën óm de maon, det zal waal uuvër goeën, kringskën óm de zón guuëf watër in de tón, weerspreuk; de maon sji-jnt, wordt gezegd tegen iemand die een kale kruin heeft; II (v.; -e; mäönsje) [Lat. *maena*, D. (dial.) *Möhn, Möne*], **1** kómmël; meun, kopvoorn, hesseling [Hd. *Hässling*]: *maon (meun) is de naam dae de minse gëgieëvën höbbën aan de vès dae we in 't AN 'kopvoorn' neume; in Vënloo neume ze deeze vès 'meun', in Mieëzik, in Toe(ë)r en in Mëstreech hët-ër 'maon'; 2 meun is een maasvis: 'Maon mó't goeët kónnën aafzèttën oppe klawwën oppe (maas)boeëjëm. Maon is 'ne vès dae allës vrit en dae 65 séntemaetër lank kan wuuëre. 'n Maon haef 'ne groeëtën, dikke kop, e rón'd li-jf en haef get van 'ne kerp (karper). Deeze vès is 'nën échte maasvès.'**

maond(sj) (m.; maonje, mäön(d)sje) [Lat. *mensis*, Mnl. *maent*, Gr. *mèn*, Eng. *month*, Hd. *Monat*], maand: *op 't ènj van de maond(sj) zeen wieë keps (blut); 't haef maonje gëdoord; hae haef mer e paar maond(sj) [enk. na 'e paar'] gëkrieëgën en is neet in de bak gëvloeëge.*

maond(sj)loeën (o.; -e; -luuënke) [Hd. *Monatslohn*], maandloon: *es wieë oos maond(sj)loeën höbbe gëkrieëge, goeën wieë ieërs ins good ieëte, want dén kan het t'r van aaf, in sómmigge erm lenj is 't maond(sj)loeën van de loeëntrekkërs neet mieë es 'n hóngërloeën, woe ze 'ne maond(sj) lank hunne kas vuur móttën aafdrejje.*

maondëliks, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *monatlich*], maandelijks: *es Mëri-j häör maondëlikse vërangëringën (reegëls = maandstonden) haef, is ze neet te gëneete; 2 (bw.) [Eng. *monthly*, Hd. *monatlich*], maandelijks: *de meiste luj mótte maondëliks hieël get rieëkëninge bëtale.**

maondig (m.; -ge; g. dim.), [Lat. *dies luna* (dag van de maan), Eng. *Monday*, Hd. *Montag*], **1** maandag: *de maondig waas vreugër d'n twieëdën daâg van de wieëk en is saer 1976 d'n ieërste; Zjef is élke maondig krank; 2 (uitdr.) es Paosën op 'ne maondig vilt, nooit dus; iech höb nog 'ne blawwe maondig (korte tijd) oppe Ford gëwirk; 'ne maondigottoo (auto die gebreken vertoont) is op 'ne maondig inneingëzat (gëmaak); de maondig in de kop höbbe, niet graag aan de slag gaan, lui zijn.*

maondigaovënd (m.; -e; -sje) [Hd. *Montagabend*], maandagavond: *es Nik, det zówplépkë, op maondigaovënde z'n aovëndbroeëd (avondeten) haef gad, geit-ër drek slaope.*

maondigmiddig (m.; -ge; -ske) [Hd. *Montagnachmittag*], maandagmiddag: *op maondigmiddigge (smaondigsmiddigs) goeën wieë fitsën of zwómme.*

maondigmörge (m.; -s; -nsje) [Hd. *Montagmorgen*], maandagmorgen, maandagochtend: *(op) maondigmörge*

(smaondigssmörgēs) *zeen vāöl minse zoe meug es 'n maaj.*

maonēsji-jn, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *moonshine*, Hd. *Mondschein*], maneschijn: *in de maonēsji-jn zoeēte de tortēldujfkēs te vri-jjēn op 't bēnkske; 2 (uitdr.) 't is neet alti-jd roeēzēgeur en maonēsji-jn*, het is niet enkel gelukzaligheid (in het leven).

maonjēlang (bn.; g. tr. v. verg.) [als bn. vóór een m. of v. zn.; Eng. *months long*, Hd. *monatelang*], maandenlang: *dae maonjēlange wēnt(sj)ēr zeen we kótsmeug; di-j maonjēlang reis vėrgieēte we noeēts; [als bw. en bij attributief gebruik vóór een o. zn. in het enk. gebruiken we maonjēlank (met slepton) (zie ald.); in de andere gevallen gebruiken we maonjēlang].*

maonjēlank, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *months long*, Hd. *monatelang*], maandenlang: *'t maonjēlank li-jjēn haef miech klein gėkrieēge; [als bn. vóór een m. of v. zn. gebruiken we maonjēlang (zie ald.); 2 (bw.) [als bw.: maonjēlank] maandenlang: maonjēlank zeen wieē op reis gėwaes.*

maonleech (o.; g. mv.; -sje) [Eng. *moonlight*, Hd. *Mondlicht*, (form.) *Mondeslicht*], maanlicht: *nao de barbėkjoe (barbecue) zoeēte wieē op dae gėlōkzaligge zoeēmėraovēnd nog tot hawvėrnach te kazēlėn en te pumpēlėn in 't maonleech.*

maonuiġe (onoverg.; maonuiġde, h. ġemaonuiġ), scheelogen: *'sjieēl zeen van d'n hóngėr is vāöl ėrger es maonuiġe,' zag de sjaele, dae zich sjieēl ėrgerden aan dae sjaele kāl van de luj uuvėr z'n sjaeligheid [verschil 'sjieēl' en 'sjael': zie sjieēl].*

maonuiġėr (m.; -s; -ke), sjaele; scheeloog, schele [Hd. *Schieler*]: *'t kan dae maonuiġėr*

(sjaele) neet sjille det-ėr zoe sjieēl is es 'nėn ottėr; de maonuiġėr kieėk (kaek) miech mėt sjael ouġėn aan, keek mij met afgunstige ogen aan.

maonzaod (m. en o.; g. mv.; -zāōdsje) [*maon* + Lat. *semen*, Mnl. *maensaet*, Eng. *seed*, Hd. *Mohnsamen*], maanzaad: *de joeēde (judde) doon maonzaod op hun sabbatbroeēd en det mót doon trōkdėnkėn aan d'n uuvėrvlood aan 'manna' in de woesti-jn; maonzaod is zaod van de pappavėr (maankop).*

maordėr (m.; -s; -ke) [Mnl. *moder* (modder); betekent eigenlijk 'iemand die in de modder wroet'], wouvėr, vreutėlaer (zie ald.).

maore (onoverg.; maorde, h. ġemaord), vreutėle, vruuėtėle, wouve, vreute, pówjakke; wroeten (gew.), zich afsloven, zwoegen: *sómmitte minse mótte zich kėpot maore vuur e paar euros.*

maot (v.; -e; māōtsje), **1** [Mnl. *maet*, *mate*, Hd. *Maß*], juiste afmeting, maat: *es-te bi-j de klejėrmieėkėr e kėstum luuėts make, dėn mót-ėr iėers de maot pakke [Hd. (bei) jmdm Maß (die Maße) nehmen]; 2 [Hd. Maß], gematigdheid: e paar pin(t)sjės drėnkėn is good, mer de mós de maot hawte [Hd. im Trinken maßhalten]; 3 indeling volgens tijdmaat: ouch es d'n dirrizzjėnt perfėk de maot sluit, kóns-te toch ówt de maot rakėn ómdėts-te bėvuurbeeld ġein maot kóns hawte; 4 vat (voor vloeistoffen): es gieē get wėt uuvėr maotėn en ġėwichtė(r), dėn wėt gieē det 'n maot mėl k offiesjeel 'nėn hawve li-jtėr is, det e māōtsjėn oeēlie einėn dl is en det ei māōtsje zjėneevėr 'n ach(t)ste li-jtėr of ein tieėnde li-jtėr is; 5 (uitdr.) allės mėt maote, zag de zówplap, en tón drónk-tėr de zjėneevėr mėt de li-jtėr, zeispreuk.*

maotbieėkėr (m.; -s; -ke) [Hd. *Messbecher*], maatbeker: *dao zeen maotbieėkėrs mėt*

maotvërdeiling en dao zeen d'r mèt 'ne bëpaoldën inhawd.

maothawte (onoverg.; hoeël maot, h. maotgëhawte), **1** maathouden: *wils-te zèngën of mëzi-jkspuuële, dén mós-te good in de maot kónne bli-jve, maothawte dus;* **2** (fig.) [Hd. *maßhalten, sich maßigen*], binnen de perken blijven, zekere grenzen niet overschrijden: *di-j zówpéchel wèt neet van maothawtën en zup zich eedëre kieër óngër de taofël.*

maotig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** [Mnl. *matich*, Hd. *mäßig*], matig: *gistëre waas vääöl wënd(sj), mer vandaag is de wënd(sj) mer maotig;* **2** sober: *Zjieër is 'ne maotiggën iëëtër; 'ne maotiggën drènkër en 'ne maotigge roukër;* **3** middelmatig: *ooze jóng haef mer maotig gëprësteerd oppe sjoëël.*

maotigge 1 (onoverg.; maotigde, h. gëmaotig) [Hd. *sich maßigen*], (m.b.t. zuiniger worden) temperen, matigen, intomen, beteugelen: *nów 't mèt de kómmërs en de indëstri-j get mindër (good) geit, mótte we e bitsje maotigge;* **2** (overg.; maotigde, h. gëmaotig), verminderen, minderen, afzwakken: *d'n ti-jd heilt alle wónjën en maotigt ouch 't leid en de pi-jn.*

maotigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mäßigkeit*], **1** gematigdheid: *allës e bitsje mèt maotigheid doon is bieëtër es tiech alti-jd ligkën aafjakkëre;* **2** soberheid: *kónt gieë miech zègkën of (det) minse di-j mèt maotigheid iëëte, drènkën en lieëve ouch mer maotig gëlökkig zeen?*

Maotigheidsbónd 'De Tówkóms';
Matigheidsbond 'De Toekomst':
'Alkoolmisbrujk waas in de tweeëde hölf van de 19de iëew zóngër twi-jfël 'n sërjeus kwaol. Zoe woeëre d'r in daen ti-jd in Mëzeik 103 kaffeës, eine pë 88 inwoeënërs.

Vuur hieël Belsj waas zelfs eine kaffee pë 36 inwoeënërs. De Maotigheidsbónd, dae al in 1899 bëstóng en in det jaor 131 leedën haw, wou dit probleem aanpakke. Vuuërzittër waas fratër Venantius (H. Verstraten). Sikkërtaris waas Jos Konings en de angër leede van 't bësteur woeëre: Jos Ritzen, J. Paumen, Hubert Martens, Jos Claessens, Jos Martens, J. Fabry, Jacq. Monsieur en J. Huydts.' (Bron: BOONEN, Martin, Matigheidsbond 'De Toekomst', *Maaseik Verenigd*, p. 14)

maotkëstum (o.; -s; -ke), maotpak, maotkostuum: *es-te gein koerante maot höbs en toch e këstum wils höbbe det tiech pas wi-j gëgoeëte, dén mós-te diech e maotkëstum laote make bi-j 'ne kleijërmieëkër (sni-jdër, sjruuër).*

maotreegël (m.; -e en -s; -ke), **1** [Hd. *Maßregel*], maotregel, schikking, ordening, richtlijn, voorschrift: *moslims weite det t'r nów maotreegële zeen uuvër wi-j ze e sjaop mótte (laote) kaele bi-j 't rammëdanfieës (ramadanfeest);* **2** (**uitdr.**) *réspëkteert 'ne moslim bi-j 't kaele van e sjaop neet de maotreegële, dén wuuëre vuur dae mins gein hawf maotreegële gëtróffe, dan wordt er hard opgetreden.*

maotsjappëlik (bn.; -kër; -ste), sociaal, maatschappelijk: *is 't e nów maotsjappëlik vërsji-jnsël (finnëmeen) det hieël vääöl minse nów meine det de waerëld rónnd hun eige drejt en det ze allës zelf 't bëste weite?*

maotsjappi-j (v.; -je; -ke) [Mnl. *maetschap* (maatschap)], **1** samenleving: *in de maotsjappi-j wuuërt 't vërsjil tössën erm kloëëtzeëkskes en ri-jke stinkërs alti-jd mer groeëtër;* **2** vereniging: *in deezën diksjënaer kónt gieë lieëzën uuvër de Maotsjappi-j vuur Óngërligkënde Bi-jstand bi-j Zeekde.*

Maotsjappi-j De Kóngoo; Maatschappij

De Congo: *'Maotsjappi-j De Kóngoo waas 'n vereinigging van vakluj, daágloeënërs en fëbrikswirkluj, di-j hun eige sittëwasie wouwe vërbieëtëre. De naam haef allein mer te make mèt de érkënnig van d'n ónaafhankëlikke Kóngoostaot (1884) en mèt Léopol(d) II, dae dao kuuëning van waerde. Dees maotsjappi-j, di-j in 1882 waerdën opgërich, haw in 1907 60 leede. Vuuërzittër waas tón Fr. Silkens, óngërvuuërzittër waas Jean Dalemans, mënieër Wouters waas sikkërtaris, en de angër bësteursleede woeëre H. Trips, L. Ponet, D. Goyens, J. Frenssen en I. Woussen. In 1924 bëstóng de vereinigging nog alti-jd en tëlde tón óngër vuuërzittërsjap van Frans Silkens nog 23 leede.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maatschappijen De Congo, *Maaseik Verenigd*, p. 17)

Maotsjappi-jje vuur Óngërlinge Bi-jstand bi-j Zeekde; Maatschappijen voor Onderlinge Bijstand bij Ziekte:

'Dees plaatsëlikke vereinigginge zou(d)s-te vuurluipërs kónne neume van de zeekëkassën en de pénsjoeënfóndse. Rond 1900 bëstóngën in Mëzeik vërsjilligge maotsjappi-jjë vuur Óngërlinge Bi-jstand, o.a. 'Het Vooruitzicht', 'De Eikel' en 'Zorgen voor Morgen (Christene Onderlinge Bijstand).'' (Bron: BOONEN, Martin, Maatschappijen voor Onderlinge Bijstand bij Ziekte, *Maaseik Verenigd*, p. 17-19)

maotsjoon (m.; id.; -sjeunke), maatschoen: *ómdët Laenëke klómpveutsjës haef, haef ze zich maotsjoon laotën aanmieëte.*

Marie, Mariet(je), Marij(ke), Marja, Mirjam, roepnaam voor Maria.

Marjèt, roepnaam voor Marie-Henriëtte.

Markant Mëzeik; Markant Maaseik: *'Zeet gieë 'n vrouw en wilt gieë get bëzunjërs aan eure vri-jjën ti-jd tówveuge? Dén zit gieë bi-j Markant Mëzeik op de zjuste plaats. Markant buuëjt uch kwallietatief en ówtgëbreide mäögëlikheedën op 't gëbeed van kultëreel, sportief en óntspannënde aktievieteite. Aktievieteite di-j passe bënne de mëneer van lieëve van 'n aktief, dienamisse vrouw mèt 'nën oeëpe geis. Van kultëreel ówtstëpkes, kree(j)atief 'workshops', bëzieëlënde lieëzingën en lieërri-jke bëzeuke tot reize wujdëwég en kortbi-j. Same met angër vrouwluj deilt gieë (de) fantastisse bëlieëvëniëssën en kómt gieë nao 'n aktievieteit bäörëntig vol iedeejën en vërhaole trök bi-j uch (thóws). Markant stuit garrant vuur e sterk en gëvarrie(j)eerd aanbod en dao zeen wieë gruuëts op. Markant, det is nów minse tieëgëkómme, d'ne laefwaerëld rujmër makën en sërtów 'nën toffën ti-jd doeërbrënge mèt toffe mëdamme. 't Geisdriiftig bëstëur bëstuit anno 2015 ówt Jës Coolen, Marijke Reulens, Annie Salemans en Madeleine Thijssen (vuuërzittër), di-j same leijing gieëvën aan 105 aontoezjaste vrouwluj.'* (Bron: THIJSSSEN, Madeleine)

marketén(t)ster (v.; -s; -ke) [Lat. *mercari* (handel drijven), It. *mercatante* (handelaar), Hd. *Marketenderin*], **1** (m.b.t. het leger) zoetelaarster, marketentster: *de marketén(t)ster volgde vreugër – in 't zwart gëkleid en mèt 'ne witte sjolk aan – de sëlðaote vuur ze o.a. 'n hartbufkën of 'ne borrel te vërkoupën es ze bëvuurbeeld op mënäövërs woeëre;* **2** spotnaam voor een vrouw of een meisje: *waat löps-te dao weer wi-j 'n marketén(t)ster;* **3** (m.b.t. schutterijen) marketentster: *saer 1973 höbbe de Limburgse sjöttëri-jje weer offiesjeel marketén(t)sters in uuniefórm, di-j ouch aan de kónkoeër mètdoon;* **4** (m.b.t. carnaval) dansmarieke: *'t dansmëri-jke*

waas oeërsprónkèlik 'n marketén(t)ster.

marmël (m.; -s en -e; mérmelke) [Lat. *marmor* (marmer), Mnl. *marbel*, *marber* (marmer), Fr. *marbre* (marmer), Eng. *marble* (knikker), D. (reg.) *Marmel* (knikker), Hd. (veroud.) *Marmel* (marmer); dissimilatie dus uit 'marmer'], huf; knikker: *nôw zeen marmëls van glaas, mer vreugër woeëre ze van marmër of gëbakkën aerd.*

marmële (onoverg.; marmëlde, h. gëmarmëld) [D. (reg.) *marmeln*], **1** knikkeren: *allëwi-jl zujs-te kënjër nog zëlje marmële*; **2 haast alle kinderen speelden vroeger met de knikkers:** *'Es e kënd(sj) vreugër good kos marmële, haw 't dèk hóndërde marmëls van angër kënjër aafgëlóks. Bi-j 't marmële waerde wäörd gëbrujk wi-j e krutsje (kleine knikker), 'ne leime, keite beej (het is verboden bij het gooien niet op de knikker van de tegenstander te mikken en zijn knikker ver weg te gooien) en lègke beej (het is niet toegelaten de knikker op de grond te leggen i.p.v. te gooien naar de knikker van de opponent).'*

marmër (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *marmor*, Gr. *marmaros* (rotsblok, marmer), Hd. *Marmor*], marmer: *marmër, dae in 't AN ónzijdig is, is in oos die(j)alék mannèlik; 't standbeeld van Jan en Hubert Van Eyck is gëmaak van Ittallaanse marmër ówt Carrara (Carrarisch marmer).*

marmiet (v.; -e; -sje), mërmi-jt (zie ald.).

marrantëla (tw.) [vervorming van 'Maria'; krachtterm of uitroep], (m.b.t. een uitroep) Maria: *Juzzës, marrantëla, Joeëzop (Joeëzéf), de mós d'n dujvël gei kieërskë branne, Jezus, Maria, Jozef, je moet de duivel niet vleien; je moet geen dank betuigen aan wie die niet verdient.*

Marraton Jing, de; de Marathon 'Jing':

'De 'Marraton Jing' is 'ne kloonjègroep dae in 1990 is óntstangën in kaffee 'Marathon'. Get jóng moodërs mèt klein 'jing' (kënjër) vóngën 't bëlankri-jk det karnëval veerën op jónge laefti-jd bégint. De groep, dae al rap 60 man tëlde, allëmaol in de laefti-jd tösse 2 en 55 jaor, zörgdën al vuur veer jeugprinsën en eine groeëte prins. De 'Marraton Jing' is anno 2015 nog alti-jd aktief.' (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

Marraton, de; café Marathon: *'In kaffee 'de Marraton', mèt ze bëzunjër intëryjäör [1ste letterg. Fr. uitspr.], oppe Bosstraot (nr. 20), dae óngërtösse ca. 80 jaor bëstuit, kóns-te lékker gëneete van e pintsje, e koffiekën of 'n hépke (kawd of werm) wi-j o.a. chili con carne of d'n 'toast Marraton'. Minse kónne keeze tössën e good kélken aan de gezélliggen toe(ë)g en bówtën in 't zunkën op 't tëras goeën zitte'.*

marrësjossee (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *maréchaussée*], marechausee: *de Hollan(d)se pollisse neume we de marrësjossee.*

marsj (m.; -e; -ke), **1** [Fr. *marche*, Eng. *march*, Hd. *Marsch*], mars, militaire tocht: *bi-j d'n tróp ginge wieë dèk mèt 't hieël battëljong op marsj en dén marsjeerde wieë dèk oorën aan e stök*; **2** Lange Mars: *de 'Lang Marsj' waas de marsj di-j dówzënde Sjienezën óngër leijing van Mao Tse Tung in 1934 en 1935 hóbbe gëmaak doeër e pak Sjieneese provvinsies, tón ze oppe luip woeëre vuur Tsjang Kai-Tsjek*; **3** [Fr. *marche*, Eng. *march*, Hd. *Marsch*], mars, muziekstuk: *de hërmeni-j späölde de marsj van 't Ieërste Grënadeers*; **4** (tw.) [Fr. *marche*, Eng. *march*, Hd. *marsch*], (m.b.t. het bevel om weg te gaan) ingerukt!, mars!, voorwaarts!: *marsj!*; **5** (m.b.t. de open ruimte of de zijkant van een blad) kantlijn: *aanteikëninge maak*

iech alti-jd in de marsj.

marsjang (m.; -e; marsjéngske) [Fr. *marchand*], koopman, venter, marchand (gew.): (samenst.) *vreugër haws-te voddëlëmarsjange, awdi-jzërmarsjange, koeëlëmarsjange, eijërmarsjangën en nog e pak angëre, woës-te mèt kos marsjëndeere* (pingelen, loven en bieden).

marsjeere (onoverg.; marsjeerde, h. gëmarsjeerd), massjeere; **1** [Fr. *marcher au pas*, Eng. *to march*, Hd. *marschieren*], in de pas lopen, marcheren: *es wieë bi-j de 'Zwarte Dujvëls', woe iech bi-j d'n tróp bi-j waas, weer ins tieën killëmaetër ginge marsjeere, dach iech alti-jd det det waas vuur d'n ti-jd te passeere*; **2** [Fr. *marcher*], lopen: *we goeën 'n eurke marsjeere*; **3** [Fr. *marcher*, Hd. *marschieren*], goed verlopen: *ooze zoeën haef zich op z'n eige gëzat en de zaak marsjeert good*; **4** (m.b.t. ingewanden) functioneren: *allës marsjeert weer vanbënnë, want m'n neere woeëre gëblokkeerd en m'ne maag loeëg stil*.

marsjëndeere (onoverg.; marsjëndeerde, h. gëmarsjëndeerd) [Fr. *marchander*], kómmërse; dingen, pingelen: *in 't zujje kóns-tën alti-jd marsjëndeerën uuvër waat get mót koste; de vieëkoupmán waas al vi-jf mënújte mèt de beur aan 't marsjëndeerën uuvër Bélla* (naam van de koe).

marsjëndi-js (v.; marsjëndi-jze; -ke) [Fr. *marchandise*, Eng. *merchandise*], waar, koopwaar, goed, handelswaar [Hd. *Handelsware*]: *vreugër woeëre d'r allërlei marsjange wi-j d'n eijërmarsjang of de koeëlëmarsjang, di-j mèt hun marsjëndi-js dèk de duuërën aafginge* (vaak huis aan huis probeerden te verkopen); *de's gooj marsjëndi-js*.

marsjmëzi-jk (o.; g. mv.; -ske) [Fr. *musique*

de marche, Eng. *marching music*, Hd. *Marschmusik*], marsmuziek: *'t mëzi-jk det de maot aanguuëf vuur te marsjeere, neume we marsjmëzi-jk*.

marsjpee (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; Fr. *marchepied*], opstépkje; treeplank, opstapplankje: *vuur gemékkelik in en ówt 'nën ottoo te stappe, hawwe de ottoos vreugër 'ne marsjpee; moddërn zjjeeps hóbbe 'ne marsjpee*.

martëlaer (m.; -e en -s; -ke), **1** [Fr. en Eng. *martyr*, Hd. *Martyrer*], (m.b.t. iemand die voor zijn dood gepijnigd of gedood wordt) martelaar: *bi-j de kattëli-jke haws-tën in de iërste iëewe martëlaere, di-j vuur hun gëluif de martëldoeëd zeen gëstórve*; **2** [Hd. *Märtyrer*], (m.b.t. iemand die lijdt) martelaar: *wi-j lang haef daen érme martëlaer pi-jn gëlieëje vuuërdët-ër stórf?*; **3** (m.b.t. iemand die kwelt) beul: *sjoëve ze diech vreugër get in d'n sjoon dets-te neet wou(d)s békënnë, dén zat 'ne martëlaer diech bv. aan 'ne martëlpool en martëlde dae diech tots-te (békans) doeëd woeërs*; **4 de Maaseiker martelaren Godfried Kraewinckels en Rik Snijkers**: *'Bi-j de martëlaere di-j in 1965 't lieëvën hóbbe gëlaotën in de Kóngoo, woeëre de Mëzeikër patërs Godfried Kraewinckels en Rik Snijkers. De twieë krujshieëre woeëren allëbei dërtiggers. In Mëzeik is de 'P. Kraewinckels en Snijkerslaan' nao de twieë martëlaere gëneump.*; Zie ook: *missjënaris*, 2.

martële ((on)overg.; martëlde, h. gëmartëld), **1** [Hd. (form.) *sich martern*], veel van zich vergen, moeizaam werken, sukkelen, zich moeite doen zonder veel succes: *iech hób mótte martële vuur det mëtäörke trök aan de kâl (aan de gank) te kri-jge; wieë hóbbe nogal mótte martële vuur de drówwe vuuëre di-j hagëlbuj gëplök te kri-jge*; **2** [Hd.

martern], (fig.) kwellen, pijnigen, iemands geduld op de proef stellen: *martël miech neet zoelang, es-te toch wèts wi-j 't zit.*

mas (v.; -te; -je), **1** [Hd. *Mast* (voor elektriciteitsdraden)], (m.b.t. de mast voor elektriciteitsdraden) mast: *vreugër hónge de tillëfoondrāj en de drāj van d'n èllëntrik aan maste*; **2** [Lat. *malus* (mast, paal), Fr. *mât*, Eng. *mast*, Hd. *Mast*], mast (van een schip), paal: *e sjiëp mèt dri-j mastën is 'nën dri-jmastër*; **3** [Fr. *masse*, Eng. *mass*, Hd. *Masse*], massa, grote hoeveelheid, hoop, boel: *wieë höbbën 'n mas geld(sj) vërloëere*; **4** [Eng. *mast*, Hd. *Sendemast*], antenne, zendmast: *nów geit allës langs (doeër) de kabël, mer vreugër waerde klank en beeld langs maste d'n eetër (ether) in gësjik*; **5** (m.b.t. het mastklimmen; volksvermaak) klimpaal: *vreugër smieërde ze 'n mas in mèt brówn zeip of vèt en dén mósdës-te dao inklömme vuur 'ne pri-j te pakke dae boeëvën in de mas waas vasgëmaak, waat in Gent al in de 15de ieëw béstóng en nów in Friesland nog alti-jd béstuit*; **6** studentenvereniging: zie 'Mas(t), de'.

Mas(t), de; de Mast (Maaseiker studenten):

'De Mas(t) waerdën opgërich in 1967. Preezëse (presessen) zeen gëwaes: Jo Deluyker, Johny Verbeek, Philip Molenaers, Peter Graux, Robert Verlaak, Lambert Kraewinkels, Patrick Beenders, Jos Verbeek, Toon Van de Broek, Jan Deckers en Bob Molenaers. Aktievieteite di-j de Mas organiezeerde, woeëren o.a. nówjaorswandëlinge, 't ówtnuuëdigge van angër studétevereinigginge, sintërklaosfieëste, nówjaorsfuivën en nêteurlik kantusse. 't Ieërste 'praesidium' béstóng ówt Peter Graux, Philip Van Cauwelaert, Leo Segers, Lambert Kraewinkels, Els en Guy Voets, Patrick Beenders en Philip Molenaers. De Mas haw 'nën échte 'clubcodex' en 'n eige

leedsjësbeukske woe o.a. Herman Hendrix leedsjës in sjaef. Dèk gëzóngë waerde bëvuurbeeld 'Blènje zoeën', 'Mëgreet' en 'd'n Aap'. Tieëge de ieëwwissëling waas hun leedsjën ówtgëzóngë.' (Bron: MOLENAERS, Philip: Mooie herinneringen aan mijn Mast-jaren, *De Maaseikenaar*, 2011, 3, p. 132); *'In 2011 wou 'n nów präziedie(jum), det béstóng ówt Seppe Verlaak, Jan Telen, Gilles Goyens, Lucas Claessens, Ward Smits, Joris Daniëls en Brecht Shuismans, mèt de Mas(t) wujjergoeën.'*

masäör (v.; -s; -ke) [Fr. *ma sœur*], **1** zuster, non: *tón m'ne blënjëndërm gëspróngë waas, haef e masäörke miech vreugër in 't awd hospëtaal in dri-j daag 42 pinnësëlinspuute gëgieëve*; **2** (als respectvolle aanspreking die t.a.v. religieuzen gebruikelijk is) ma sœur: *tot nog ins, masäör; maag iech uch ins vraoge, masäör; woevuur de meiste gei nónnëvleis höbbe* (geen lust hebben om zich seksueel te onthouden; er geen zin in hebben om non te worden?); *tón 't masäörke de krieëmër haw, haef m'ne massäör de pi-jn wëggëmasseerd.*

maspin (m.; g. mv.; -ke) [uitspr. van de laatste lettergr. als in Fr. *massepain*; Mnl. *marcepen* (marsepein), It. *marzapane*, Fr. *massepain*, Eng. *marzipan*, Hd. *Marzipan*], **1** marsepein: *in 't slókwinkëlkën höbbe ze allërlei bieëstën in maspin* [Fr. uitspr.]; *de bëkker maak mënkes en ouch fruit van maspin*; **2** marsepein vroeger niet voor iedereen: *'Maspin waas vreugër slók vuur kënjër van ri-jke awwërs, want dae waas mèt di-j gëmalën ammandële di-j dao inzitte, vööl deurdër es angëre slók.'*

massaasj (v.; massaazje; -ke) [Fr. en Eng. *massage*, Hd. *Massage*], massage: op 'n massaasjtaofël guuëf de massäör diech 'n massaasj es-tër d'n sti-jf spieëre masseert.

massäör (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *masseur*, Hd. *Masseur*], masseur: *es tiech dae massäör haeftössëgëpak, bès-te nog sti-jvër es t'rvuuër (vanväärs).*

massëdwan (v. en m.; -s; -ke) [lett. 'uit Macedonië', een smeltkroes van volkeren; Fr. *macédoine*], huzarensalade, macedoine: *massëdwan van lëgumme kóns-tën ieëtën es kawwe pla(h)* [Fr. *plat*] *en massëdwan van fruit kóns-te tössëdoeër ieëtën of es dësaer.*

massëkreere (overg.; massëkreerde, h. gëmassëkreerd) [Fr. *massacrer*], vermëssëkreere; **1** vernielen, beschadigen: *tón de kuj van boor Zjang woeërën ówtgëbroeëke, höbbe ze d'n draod gëmassëkreerd (vermëssëkreerd) en de gazzao (pëloeës, ploëës) vërtrampëld* [Hd. *vertrampeln* (stuktrappen, vertrappen)]; **2** [Eng. *to massacre*, Hd. *massakrieren*], afmaken, afslachten, vermoorden, massacreren: *in 'Ruanda' waerdën in 1994 500.000 tot 1 mëljówn Hoetoes en Toetsies gëmassëkreerd*; **3** [Hd. *inform.*; scherts. *massakrieren*], verminken, onder handen nemen: *tón daen taalspissjëlis m'nën teks haw vërbieëtërd, haw dër h'm hieël gëmassëkreerd.*

masseus (v.; masseuze; -ke), **1** [Fr. en Eng. *masseuse*, Hd. *Masseurin*], masseuse: *bès-te zoe sti-jf es 'ne klöppël, gank den mer ins nao 'n masseus; ton dae sti-jve bók nao de masseus waas gëwaes, waas-tër weer zoe gëzwank (lenig) es 'n kat*; **2** (euf.) hoer: *'n hoeër di-j in 'n Duits hoeërëkot de hoeërëjieëgërs o.a. masseert, is 'eine Masseuse'* (masseuse, prostituee), *mer 'n vrouw di-j in Duitsland de luj masseert, is 'eine Masseurin'.*

massjeere (onoverg.; massjeerde, h. gëmassjeerd), marsjeere (zie ald.).

massjënaal (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Fr. *machinal*, Eng. *mechanical*, *mechanized*, Hd. *maschinell*], machinaal: *allëwi-jl is békans allës massjënaal en doon ze békans niks mieë mèt de han; oppe pos geit 't sorteere massjënaal.*

massjienis (m.; -te; -je), **1** machinist: *mansluj of vrouwluj di-j e stoumësjij-wi-j op 'ne lokkëmëtief bëdeene, zeen massjieniste*; **2** [Hd. *Maschinist*], (m.b.t. een werktuigkundige op schepen) machinist: *de minse di-j höbbe doeërgëlieërd in mikkënik en di-j op e groeët sjieëp mikkënikkër zeen, zeen ieërstën of twieëde massjienis*; **3** [Fr. *machiniste* (m. en v.), Hd. *Maschinenmeister*], toneelknecht: *bi-j 't tónneel zörg de massjienis vuur 't leech en vuur de deekaors.*

maste (overg.; masde, h. gëmas) [Hd. *mästen*], vëtmaste; **1** vetmesten: *in 'n (vèt)mastëri-j* [Hd. *Mästerei*] *wuuëre bëvuurbeeld vërkes of hane gëmas*; **2** (uitdr.) *bès-tën hieël dik, dën bès-te zoe dik es e gëmas vërke; det is e vèt vërke gëmas*, wordt gezegd als men een rijke een voordeel verschaft; *waat ras, det mas*, wie te veel rust, wordt dik.

mastik (m.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *mastiche* (mastiëkhars), Fr. *mastic*], stopverf: *mastik, dae wuuërt gëmaak van li-jnoeëlie, loeëdwit en kri-jt, gëbrujke we vuur gatër tów te makën en vuur de rówte good vas te zëttën in de rame.*

mattant (v.; -ë; mattën(t)sje) [Fr. *ma tante*], lastig vrouwmens: *bi-j 'n mattant mót gieë dënkën aan e vroumës woes-tën e bitsje sjrik van höbs, ómdët zoe e wi-jf diech gemëkkelik dörf ówtsji-jtën es-te get duis of zëgks waat häör (h'm) neet aanstuit.*

matteerie (v.; g. mv.; -ke), mëteerie (zie ald.).

mattërjaol (o.; -e; mattëryäölke) [me. Lat. *materialis*, Fr. *matériel*, Eng. *material*, Hd. *Material*], **1** bouwstof, grondstof: *waat wèt gieë uuvër 't örfëlik mattërjaol (DNA) van de mins?; 2* benodigdheden, materiaal, materieel: *oppe pöt (mijn) hawwe ze zoeväöl mattërjaol det ze 40.000 öngërdeile vandoon hawwe; vuur det te makën höb iech gei mattërjaol; 3* gegevens (voor een hersenarbeid), documenten: *wils-te 'nën diksjënaer sjri-jve, dén höbs-tën e pak mattërjaol vandoon.*

Mattie, Mathi, roepnaam voor Mathieu.

Mattil, roepnaam voor Mathilde.

mattrak (m.; -ke; mattrékske) [Fr. *matraque*], gummiknuppel, wapenstok: *es-te d'r oeëts bi-j 'n opstuuëtsjën of nimport* [uitspr. als in Fr. 'n'importe'] *woe mèt de mattrak uuvër d'ne (rögkë)strank höbs gad, dén wëts-te wi-j hel det zoe 'n dënk is.*

mattri-js (v.; mattri-jze; -ke) [Fr. *matrice* (gietvorm), Hd. *Matrize* (vooral m.b.t. druktechniek)], mëtri-js; matrijs, gietvorm: *vuur munte te sloeën höbs-te 'n mattri-js vandoon; 'n mattri-js is 'ne geetvörm* [Hd. *Gussform*]; *stémpels wuuëre gëgoeëtën in 'n mattri-js.*

mattroeës (m.; mattroeëze; mattruuëske) [Mnl. *mattenoot* (van 'matte' (slaapplaats), Fr. (mv.) *matelots*, Hd. *Matrose*], matroos: *'ne mattroeës is bi-j de zieëmach (marine) 'ne zieëman zóngër graod; de höbs mattroeëze dörde, twieëdën en iërste klas.*

MAVOC, zie *Volliebalkklub, De Mëzeikër.*

mawt (o (m.); g. mv.; g. dim.) [komt van 'malen'; Kil. *malt, molt*, Fr. en Eng. *malt*, Hd. *Malz*]: **1** mout: *mawt kri-jge we es we gieërs laote weikën en dén, es 't in 'ne këlde*

haef ligke sjeete (kiemen), druuëge; bi-j 't beerbrówwwe doon we mawt bi-j 't brówsël; 2 mout in WO II: 'Öngër d'n oeërlog (WO II) drónke de minse mawt in (de) plaats van koffie, want koffie waas tón zoe good es neet te kri-jge. Deeze mawtkoffie waerdën ouch 'ërmekoffie' gëneump. Dónkël gëbrande mawt waerdën ouch gëbruuk vuur de deur gëkrujjën in spikkëlasie te vërvange.'

mawtëri-j (v.; -je; -ke) [Eng. *malt-house*, Hd. (plaats) *Mälzerei*], **1** mouterij: *ómdët vreugër väöl mieë kaffees en brówwëri-jje woeëren es allëwi-jl, bëstónge tón ouch mieë mawtëri-jje; 2 mouterij in de Begijnenstraat: 'In 'n mawtëri-j make mawtërs mawt. Daovuur zeen in zoe'n mawtëri-j groeëte mawtkélders woe de gieërs kan sjeete (kiemen). Vreugër haws-tën in de Bëgi-jnëstraot de mawtëri-j van Hëndriks (Hendrix), di-j ouch ówtkwoeëm oppe Pélsërstraot.'*

mawwe (onoverg.; mawde, h. gëmawd) [klanknabootsend; Fr. *miauler*, Eng. *to miaow*, Hd. *miauen*], miauwen, mauwen: *ligks-te snachs te krawake mèt dae katër dae öngër di-jn vinstër ligk te mawwe, dén kan 'nën ummër watër hëlpe; katte kónne diech op 42 mëneere laote weite waat ze willën en mawwën is dao ein van.*

mazzjaor (m.; -s en -e; -ke), mazzjoor (zie ald.).

Mazzjéstik, kaffee; café Majectic: *'Bi-j Baer en Klasina van Mazzjéstik, Bosport 10, zeet gieë alti-jd willëkóm vuur 'n tof këlke, 'n gooj pint, 'n fërmen trappis of e lékker zjétsje koffie. In deeze gezélligge volkskaffee, dae al saer 1932 bëstuit, kónt gieë neet allein alle trappiste preuvën of e stökskën ieëte – hartigge hëpkës en bufkës (snacks) zeen d'r zat – mer ouch vërgadëren in ein van de zaelkës, biljarën of nao de*

sport ki-jkën oppën diegietalën tillëvi-jzie.'

mazzjoor (m.; -s en -e; -ke) [Spaans *mayor*, Mnl. *mayoer*, Eng. *major*, Hd. *Major*], mazzjaor; **1** majoor: *de lieëgste rang van hoofoffëseer is mazzjoor*; **2 Adam Aerts, een bekend Maaseiker majoor**: '*De bëkën(d)ste Mëzeiker mazzjoor is Adam Aerts (1869-1947), dae zich in d'n iëerstën oeërlog (WO I) haef óngërsjeijën en dae in 1922 z'ne naam haef gëgieëvën aan 't plejn zjus bówte de Bosport. Saer 1985 hèt 't plejn 'Bosport' en waerde de parking bi-j de vreugër tramstasie 'Parking Kollenél Aerts' gëduip [De man, die in 1947 overleed, werd in 1945 bevorderd tot luitenant-kolonel].*'

mazzjoorèt (v.; -te; -sje) [Fr. *majorette*, Eng. (*drum*) *majorette*, Hd. *Majorette*], majorette: *de mazzjoorète di-j in d'n hawfvestötoet in sómmigge hërmeni-jje mètloupe, höbbën alti-jd vääöl bëki-jks.*

me (bez.vnw.) [1ste pers. enk., bijv. gebr.; onbeklemt. vorm], **1** (vóór een o. zn.): mijn: *me book ligk in m'n bank; me kënd(sj) is krank*; **2** (vóór (*sjoëën*)*vadër, (sjoëën)moodër, sjoëën*)*broor, (sjoëën)zöstër, zwaogër*): mijn: *me vadër en me moodër zeen nao (naar) me zöstër en me broor. [dus niet bij tant, nónk, naef, pa, ma, mieëtër (paat) en pieëtër]*

mé(h) (voegw.), mer (zie ald. 1ste en 3de bet.).

mé(h)jé(h) (uitdrukking om afkeuring uit te drukken) [ter versterking van een ontkenning kunnen we aan 'mé(h)' ook 'jé(h)' toevoegen; Hd. *aber nein! nein doch*], ma(a)jé(h); maar neen, in geen geval, hoho, zo niet, neen maar, dat zie je van hier: *höbs -tiech det gëdoeën? mé(h)jé(h), det doon iech neet; mé(h)jé(h), meins-te det iech gek bën!; geis-te verhówze? mé(h)jé(h), noeëts*

vanzëlieëve!

Méchel, roepnaam voor Mathilde.

méchtig (bn.; -gër; -ste), **1** [D. (Rijnl.) *machtig*], moeilijk verteerbaar, rijk aan calorieën: *det ieëtën is miech te méchtig; spek mèt eijër is méchtig; det is 'ne méchtigge gattoo*; **2** moeilijk verdraagbaar: *de sittëwasie waas miech te méchtig gëwoeëre, want iech kos 't nimmieë aanzeen.*

Mechtild, roepnaam voor Mathilde.

mèdaan (bw.), mee: *hae it mèt ós mèdaan*, hij eet met ons mee.

médalie (v.; -s; -ke), mèdali-j (zie ald.).

mèdali-j (v.; -s; -ke), **1** [It. *medaglia*, Fr. *médaille*, Hd. *Medaille*], mèdalie; **1** medaille met godsdienstige afbeelding: *vreugër droeëge vääöl minsën 'n mèdali-j van Slivvëvrouw en dén dachte ze det hun niks kos gëbuiëre*; **2** gedenkteken, ereteken, medaille: *waem get hieël spissjaals duit vuur de gëmeinsjap, dae kri-jg lichèlik 'n mèdali-j van 't stadsbësteur*; **3** [verbastering van 'Magdalena'], dwaze, slordige vrouw: *di-j mèdali-j is 'n sloeër (sloer, vuilpoes) en e kujke zóngër kop.*

mèdam (v.; -me; medémke) [Fr. *madame* < *ma dame* (mijn dame)], **1** mevrouw, gehuwde (burger)vrouw, madame: *juffrouw Pieëtërs is gëtrouwd mèt mënieër Jansen en daovuur hèt ze nôw mèdam Jansen*; **2** [Hd. pej. vrouw, *Madam*], madam: *es gieë de mèdam wilt ówthange, kónt gieë 't aafbolle, want hi-j mót gëwirk wuuëre*; **3** [Eng. *madam*], bordeelhoudster, madam: *de mèdam van 't kabberdoes(j)kën haef zieëve kamërs*; **4** echtgenote: *mèdam bi-j ós is hieël kóntént uuvër uch*; Zjang z'n mèdam is oppe luip; **5** (als aanspreektitel

voor een onbekende vrouw) [Fr. *madame*, Eng. *madam*], mevrouw: *mëdam*, *gieë zeet 'n ieërliek mins*, *zègke ze*; **6** [Fr. *dame*], dame, mevrouw: *de mëdam van 't këstieël is bëkans 't hieël jaor op reis*; *Maddëlaen is 'n sjikke mëdam gëwoeëre*; **7** [Fr. *madame*, Eng. (inf.) *madam*, Hd. (veroud.) *Madam*], vrouw des huizes: *mëdam dieëg de duuër oeëpe, tón iech gebëld haw*; **8** werkgeefster van een dienstbode: *m'n mëdam haef miech oppe straot gëzat*.

mëdein (bw.) [Mnl. *mitein*], voeërt, drek, dierék, sëbi-jt; meteen, dadelijk, terstond: *mëdein zèt (gaef) iech tiech ein*, verkoop ik je een oorvijs; *mëdein sjik iech tiech d'n hõnd achtër d'n vaere*; *gieë gaot neet mótte wachte, iech kóm mëdein*.

medél (o.; -le; -leke) [Fr. *modèle*, Eng. *model*, Hd. *Modell*], moddél; **1** nieuw type, ontwerp, voorbeeld: *de nów medélle ligke kómmënde wieëk in de ittëlaasj*; **2** type: (**uitdr.**) *de's e raar medél*, een zonderling mens; *de's miech ouch e medél*, dat is me er ook eentje; **3** mannequin, fotomodel: *Fillëmaen wou medél wuuëre, mer dao mós ze te vääol hóngër vuur li-jje vuur aaf te valle*; **4** voorbeeld: *Móddës is e medél vuur eedërein*; **5** postuur; lichaamsbouw, gestalte: *mèt veer kënjër op 'n ri-j (achtërein) is Nëtta häör medél nao de vaan(t)sjës (haef ze gei medél mieë)*; *det Zjeekën haef tiech e medélleke*; **6** mooie vrouw: *det Sësilëke, det is miech e medélleke, man!*; **7** vorm: *m'n haor bli-jf neet in medél*.

medélwoeëning (v.; -e; -ske) [Hd. *Modellwohnung*], modelwoning: *ieërs hawwe we gei gëdach, mer nów we di-j medélwoeëning hõbbe gëzieën, weite we wi-j we wille woeëne*.

meel (m.; -e; -ke) [Hd. *Mail*], (e-)mail: *iech zal diech strak e meelke doon, dén wëts-te*

bësjeid.

meeladrés (o.; -se; -ke) [Hd. *Mailadresse*], mailadres: *mi-j meeladrés is theokees2@gmail.com*.

meele (onoverg.; meelde, h. gëmeeld) [Hd. *mailen*], (e-)mailen: *m'ne kammëraod meelde miech det z'n kat haw gëjónk*.

meelie (v.; meelje; -ke), blaadlóws (zie ald.).

meensj (v.; -e; -ke) [zeer sterk veroud.; verkort uit 'gemeente'; Mnl. *miente*, *meente*], **1** meent, gemeentegrond: *de meiste staej hawwe vreugër 'n meensj woe de minse di-j geinën hoeëf of gei weikën hawwe, bv. get graas vuur de kni-jn kostën aafdoon*; **2** **gemeenschappelijke gemeentegrond in Maaseik**: *'In Mëzeik waas vreugër 'n meensj oppe Laak en in Héppenaert langs de Maas. Dao kos eedërein ze vieë laote vrieëtën en ouch graas aafdoon vuur te huije.'*

meensjgrónd (m.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.], meentgrond: *de meensjmeistër hoeël oppe meensjgrónd 'n uigskën in 't zeil, want angërs kwoeëm neet eedërein aan z'n trëkke*.

Meerse; Meerssen: *'Meerse, det mèt z'n óngëvieër 5800 inwoeënërs in 't Hollands-Limburgs huuëvëlland ligk, is saer 1982 de hoofplaats van de fujziegëmeinte Meerse. Doeër z'n ligking op de grens van Maas- en Geuldal is Meerse, det tën ti-jje van de Rommeine 'Mar(s)na (moeras)' waerde gëneump, op toeristis gëbeed hieël aantrëkkëlik. Bëzunjërheedën in Meerse zeen: de gootisse bazzëliek ówt de 14de ieëw, de sienagoog, 't Lee(j)opol(d)skirkskën en 't awd stasiegëbów.'*

Mëgrit, roepnaam voor Margriet.

mei (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *mensis Maius* (naar de Romeinse god Maius), Mnl. *meye*, Fr. *mai*, Eng. *may*, Hd. *Mai*], **1** meimaand: *in mei goeën nog alti-jd dówzënde minsën op baevërt (baewieëg, baevaart, baejvaart) nao Slivvëvrouwke van Héppenaert; in de bleujmaond(sj) mei lëgkën alle vuuëgëlkës 'n ei; 2* meiboom op het onder dak gebrachte huis: *'Es (vreugër) 't gëbónt (gebinte) op 'n hóws ligk (loeëg), dén wuuërt (waerde) dao 'ne mei op gëzat, 'ne greunën tak of d'n tóp van 'nën den, en wuuëre (waerde) de naobërs, de fëmi-jlie en de métselaers ówtgënuuëjd vuur 'ne gooje te kómme drënke. De mei wuuërt (waerde) mèt bloomën en lènte vërseerd.'*; **3** naamfeest, naamdag d'n daåg dae de kattëli-jke vreugër bëstaejdën aan d'n heilige woes-te de vuuërnaam van haws, waas d'ne mei; **4** vroeger werd het naamfeest gevierd: *'Es 't eemës z 'ne mei waas, dén waerde gëzóngë 'Vënaovënd is 't d'n aovënd en mörgën is 't d'n daåg det iech bómma (bómpa, ...) bëstieëke (zie ald.) maåg'; 5* boeketje: *es we bómma goeën bëstieëke, kri-jg ze ouch e meike bloome; 6 (uitdr.)* mei keul en naat vólt de sjeur en 't vaat; *'ne nate mei guuëf boeëtër in de wei; mei keul en naat, haef waal de zoeëmër aan ze gaat.*

meiblaad (o.; -blajër; -blaedsje), meiblad: *in e jaor dets-tën hieël vööl bisbabële (bizzëbabëls, biezëbabëls) en dus 'n bisbabëlëplaog haws, waerde de hieël dun meiblaedsjës van de buim en de plante doeër di-j keevërs opgëvrieëte* [een meikeverplaag komt sinds het insecticidengebruik niet meer voor].

meibloom (v.; -e; -bleumke), meibloem: *mèt meibloome meine wieë sëringe, di-j we ouch pënkstërbloome neume; oos meibloome zeen moof of wit, mer dao zeen ouch blawwe;*

höbs-te 'ne strówk meibloome, dén kóns-te d'r get in 'n vaas zëtte.

meiboum (m.; -buim; -buimke) [Hd. *Maibaum* (versierde boom)], **1** mei (zie ald. 2de bet.); **2** meiboom: *vuur 'ne meiboum van 'ne maetër of vi-jftieën op e plejn rech te kri-jge, mós-te mèt 'n hieël pak volk zeen; 3* **meiboom in Opoeteren**: *'Rónd d'n iëerste mei wuuërt op vööl plaatse, wi-j ouch in Oppootëre, 'ne meiboum op 't dörp splejn gëzat. Rond deeze mèt lèntën en kranse vërseerde boum höbbën (hawwën) allërlei volksspuele plaats. De meiboum dae in 2014 in Oppootëre 23 maetër hoeëg waas, waas 't werk van de Kuuënklikke Sjöttëri-j Sint-Dionysius Oppootëre. De meiboum is simbool vuur de start van de vröchbare zoeëmër, vuur allërlei aktievietetën en bi-jeinkómste, én vuur de greuj en de leefde vuur 't dörp. De boum bli-jf gemeinlik stoeën tot 't ènj van de zoeëmër.'*

Meijës, roepnaam voor Bartholomeus, Bartel.

meiklökske (o.; -s; -) [Hd. *Maiglöckchen*], muugèh (zie ald.).

meine (zich) I (overg.; meinde, h. gemeind), **1** [Mnl. *menen*, Eng. *to mean*, Hd. *meinen*], vinden, geloven, denken, menen, veronderstellen: *iech meinde det 't gëi-jzëld haw; 2* [Hd. *meinen*], bedoelen: *waat meins-te daomèt?; 3* ernstig bedoelen: *det meins-te toch neet!; zou dae flawwe det nôw meinën of neet?; det is gemeind, ernstig bedoeld; 4* voorhebben: *'t is 'n heilig vaat (kwezel), mer hae (ze) meint 't good; 5* op het punt staan: *iech meinde zjus (h)eivërs te goeën; 6* willen: *iech haw diech nog e breefke meine te sjri-jve; 7 (uitdr.) mèt meine bësjieët zich ins eine*, door altijd maar te veronderstellen kom je vaak bedrogen uit; **II** (wederk.; meinde zich, h. zich gemeind), (m.b.t. een hoge dunk hebben)

- zich verbeelden: *nôw Zjieërke dirrëktäör is gëwoeëre, meint-ër zich hieël get; waat meins-te diech waal?*
- meinës** (alleen pred. bn.), menens, ernst, gemeend: *’t wuuërt meinës, het wordt ernst* [Hd. *es wird Ernst*], ze staan op het punt (te vechten, een verhouding aan te gaan, etc...).
- meinigte** (v.; -s; g. dim.), **1** (m.b.t. een grote groep mensen) troep (massa), schare, menigte: *mèt hawfvaste waas weer ’n groeëte meinigte (e pak volk) nao Mëzeik aafgëzak vuur nao de stoet te ki-jke; 2* grote hoeveelheid: *es-te zoe’n meinigte (kloch) kroeënkranen zujs trökkómmën ówt ’t zuije, dén wëts-te det ’t vreugjaor in de loch hink (hunk).*
- meining** (v.; -e; -ske) [Hd. *Meinung*], mening, standpunt, opinie: *iech bën van meining des-te bi-j di-jn meining mós bli-jvën es-te diech ’n meining höbs gëvörmp, mer dao loupe de meiningën uuvër ówt(ër)ein.*
- meis** (bw.) [Hd. *meist*, Eng. *mostly*], meestal, d’n dëkstën ti-jd; in de regel, doorgaans, gewoonlijk, meestal: *meis zit Tjeu in ‘De Beurs’ te kaarte, want dae haef niks angërs te doon.*
- meist(e)**, **I** (bn.) [superlatief van ‘veel’; Hd. *meist*, Eng. *most*], **1** (zelfst. gebr.) meest(e): *es ma sóndigsgéld(sj) ówtdeilde, kraeg me broor alti-jd ’t meiste; 2* (bijv. gebr.) meest(e): *in de klas kwoeëm Lëwi-jkën alti-jd de meiste kieërën aan de beurt; mèt de meiste hoeëgaching; II (bw.) meest(e): *op ’t werk lache wieë ’t meiste* (het meest) *mèt ooze baas.**
- meistal** (bw.), meis (zie ald.).
- meistër** (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *magister*, Oud-Fr. *maistre*, Fr. *maitre*], avvëkaot; meester, advocaat: *Zjef z’ne zoeën is meistër in de réchte; 2* [BE (*school*)*master*], sjoeëlmeistër; onderwijzer: *de meistër haef Jëtsjën oppe kni-jje gëzat; 3* (m.b.t. het gildewezen) [Hd. *Meister*], meester: *’ne gooje sti-jlman kan in Duitsland meester wuuëre, wi-j bv. meistërmétselaer* [Hd. *Maurermeister*]; **4** [Eng. *master*], baas: (**uitdr.**) *in dae mënneër höb iech m’ne meistër gëvóngë; Baer is hi-j hieër en meistër; we kostën h’m neet meistër wuuëre, bedwingen; 5* (samenst.) *deezee (sjoeël)meistër is börgëmeistër gëwoeëre; 6* kunstschilder: *de Vlaomse meistërs zeen waerëldbekënd.*
- meistëre** (onoverg.; meistërde, h. gëmeistërd), **1** [Hd. *meistern*], (m.b.t. aan iets moeilijks werken) beteugelen, bedwingen, de baas worden, beheersen, goed kunnen omgaan met: *Kris zit dao al oorën aan det mëtäörke te meistëre, mer hae kri-jg ’t neet aan de kâl; 2* [Kil. *meesteren*], (m.b.t. op medisch vlak behandelen) meesteren: *ze höbbën in Luuëve lang aan ooze Zjaen gëmeistërd, mer ’t is toch slech aafgëloupe.*
- meistërgas** (m.; -te; -je), ploegbaas, voorman, meesterknecht: *de meistërgas, dae we nôw de ploogbaas neume, is de baas van ’n ploog wirkkluj of sti-jlmanne.*
- meistërjan** (m.; -ne; -jén(t)sje), meistërlap; dwingeland, bazige kerel (of vrouw), stout kind: *dae meistërjan lówstërt nao niks of nao neemës, duit alti-jd z’n eige gósting en ligk zich mèt allës en eedërein te bëmeuje.*
- meistërlap** (m.; -pe; -lëpke), meistërjan (zie ald.).
- meistërluk**, **1** (bn.; -kër; -ste) [Hd. *meisterhaft*], voortreffelijk, magistraal, meesterlijk, volmaakt, uitmuntend: *waat wët gieë uuvër Het Lam Gods, di-j meistërlukke sjildëri-j*

- van di-j groeëte meistërs, Jan en Hubert Van Eyck?; **2** (bw.) uitmuntend, meesterlijk, volmaakt: *dae kas is meistërliek gëmaak doeër de meistërlieke sjri-jnwirkër Zjos Thielens.*
- meistërsjap** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Meisterschaft*], **1** vakbeheersing, vakmanschap, grote vaardigheid, meesterschap: *iech bëwónjër 't meistërsjap van sjri-jnwirkër Zjos*; **2** beheersing: *Patrick Damiaens ze meistërsjap uuvër allës waat mèt skulpteere te makën haef, is finnommänaal* [P. Damiaens is houtornamentist].
- meistërwërk** (o.; -e; -ske) [Hd. *Meisterwerk*], **1** belangrijkste werk, meesterwerk: *'De Kruisafneming' is ein van de meistërwërke van P.P. Rubens*; **2** voortreffelijk werk, meesterstuk, groot kunstwerk: *'Madonna bij de Fontein' is e meistërwërk van Jan Van Eyck.*
- meistës** (bw.) [Hd. *meistens*], gewoonlijk, meestal, meestendeels, meestentijds, doorgaans: *mèt waas-tën aan de duuër kòps, bès-te meistës gëfóp* (vulg. *bëzeik*).
- mejdieërsër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Mähdrescher*], maaidorsmachine, combine [Hd. *Kombine*]: *'ne mejdieërsër duit 't koeëre neet allein aaf, mer dieërs 't ouch; 'ne mejdieërsër dieërs op einën daâg mieë es 'ne (sjeurën)dieërsër in z'n hieël lieëve kos dieërse.*
- mejéng** (m.; g. mv.; g. dim.) [vooral in combinatie met 'geine'; Fr. *moyen* (middel)], middel, manier, wijze, mogelijkheid: *mèt geine mejéng kri-jge we 't probleem opgëlos; dao waas geine mejéng vuur 't kêtsjen ówt di-j spleet in dae boum te kri-jge.*
- mejje** (overg.; mejde, g. gëmejd) [Mnl. *ma(e)yen, meyen*], **1** [Hd. *mähen*], maaïen: *graas mejje we, mer koeëre dieëge we vreugër mèt de zich aaf, waat we 'zichte' neumde*; **2** (m.b.t. een maaibeweging) rijden: *de zaatlap mejde dri-j minse van de wieëg*; **3 (uitdr.)** *Pietsje d'n (de) doeëd mejt alti-jd en uuvëral.*
- mejjër** (m.; -s; -ke) [Lat. *metere*, Eng. *mower*, Hd. (veroud.) *Mäher*], maaïer: *in de mejti-jd mejjën alle mejjërs de pëloeës (ploeës, gazzao) mèt hunne graasmejjër; bëkënd is de sjildëri-j 'Koeërevéld(sj) mèt mejjër' van Van Gogh.*
- mëkkere** (onoverg.; mëkkerde, h. gemëkkerd) [Hd. *meckern*], **1** (m.b.t. schapen en geiten) mekkeren: *sjäöp en geite blaetën of mëkkere*; **2** maeke (zie ald.).
- mëkroob** (v.; -e; -ke) [van Gr. 'mikros (klein)' + 'bios (leven)', Fr. en Eng. *microbe*, Hd. *Mikrobe*], *microbe*: *bakteerie(j)e zeen mëkroobe woe élke mins allein al in z'nën dikkën dêrm óngëvieër twieë killoo – 100 bëljówn en 1100 soeërte (bakteerieje) – van haef zitte.*
- mel** (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [verkorting van 'melding'], kaartterm bij het hoogjassen; **2** (overdr.) succes bij de vrouwen: *dae sjarmäör haef mel bi-j de maesjës.*
- mëlaosj** (m.; mëlaozje; -ke) [Fr. *mélange*, Hd. *Melange*], **1** melange, mengsel: *duis-te vërsjilligge kwallieteitën en soeërte van get bi-jein, dén höbs-te mëlaosj; oppe taofël stóng 'ne mëlaosj van siegare*; **2** (m.b.t. het mengsel van benzine en olie) melange: *es-ten in det graasmejsj-jn geine mëlaosj mer gëwuuëne bënzin duis, is 't mëtäörke nao de knóppe.*
- mëljówn** (o.; -e; mëljuuënke) [It. *milione*, Fr.

en Eng. *million*, Hd. *Million*], miljón; **1** (hoofdtelw.) miljoen: *tón dae ri-jke stinkêrd e mëljówn haw gëwónne, zag-tër 't Watër löp alti-jd nao de zieë'*; **2** (mv.) erg veel: *'t zwömbad haef mëljównne gëkos*; **3** (mv.) ontelbare menigte: *'antibiotica' höbbe mëljównnën 't lieëve geréd.*

mëljównste, 1 (bv. rangtelw., zelfst. gebr.) [Hd. *Millionstel*], het miljoenste (deel): *'t mëljównste van 'ne maetër is geine nanoomaetër, want 'ne nanoomaetër is 't miljaarste van 'ne maetër; 't mëljównste deilke van 'ne killoo is 'ne milliegram en 't mëljównste van 'ne gram is 'ne miekroogram (gamma)*; **2** (rangtelw., bv. gebr.) [Eng. *millionth*, Hd. *millionst*], miljoenste: *de mëljównste bëzeukër kri-jg 'n reis nao N.Y.*

mèlk (v.; g. mv.; -ske) [Oud-Iers *melg*, Eng. *milk*, Hd. *Milch*], **1** melk: *mèlk höbs-tën in soeërte: hawfvol, vol en magër mèlk, geite-, sjaopën- en kówmèlk, gëkóndénzeerde mèlk en gestirrëliezeerde mèlk; zoor mèlk mós-te wéggoeëjën en blaw mèlk is mèt watër aangëlènk en kump van de blaw ków*; **2** (**uitdr.**) *in dit lén(d)sje van mèlk en hoeëning höbbe de meiste minse niks in de (mèlk)pap te brokkële (niets te zeggen) en daobi-j kump det de roum hi-j e bitsje van de mèlk is, dat de vette jaren voorbij zijn; ze is van häör mèlk, zij is de kluts kwijt; 't kump wi-j bi-j d'n os de mèlk, het komt nooit; ze vërkoupe mèlk van 'n blaw ków, aangelengde melk.*

mèlkbeur (m.; -beure; -beurke), mèlkboor (zie ald.).

mèlkboor (m.; -boore; -beurke), mèlkbeur; melkboer, melkman [Eng. *milkman*, Hd. (inform.) *Milchmann*], (**uitdr.**) *det is eine van de mèlkboor*, een onecht (buitenechtelijk) kind, een kind, geboren uit

een zijsprongetje.

mèlke (overg.; mólk, h. gëmólke) **1** [Eng. *to milk*, Hd. *melken*], melken: *kuj wuuërën in de mèlkstal gëmólkën op 'në vastën ti-jd, de mèlkti-jd gëneump; meelje (bladluizen) wuuëre doeër aomëzeiksële gëmólke, mieren consumeren de uitwerpselen van bladluizen*; **2** talmen: *waat ligks-te dao toch te mèlke, wirk ins doeër*; **3** (**uitdr.**) *mèlk d'n daåg* [F. Timmermans: vert. van *carpe diem*].

mèlkër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Melker*], (m.b.t. melkdieren) melker: *de përsöeën dae de kuj mèlk, is de mèlkër*; **2** duivenmelker: *dówwëpitte neume ze ouch waal (dówwë)mèlkërs*; **3** [Mnl. *melte, milte*, Kil. *melcker* (afl. van 'melk')], viszaad: *'t zaod van vësse mèt graote, det get van mèlk ëwëghaef, neume we mèlkër (hom); mèlkër is gei goeët (viskuit), mer 't is de zaod van 't ménke.*

mèlkëri-j, 1 (v.; -je; -ke) [D. (Belg.) *Molkerei* (melkfabriek), Hd. *Melkerei*], melkerij, melkfabriek: *vreugër brachte de boorën hun mèlk in groeëte mèlktuitën élken daåg zelf nao de mèlkëri-j. Daonao waerde ze opgëhaold, ieërs doeër 'nën traktäör mèt trachtër 'ne groeëte mèlkwagën en latër doeër 'ne kammi-j(j)ao mèt 'n groeëte mèlksittërn*; **2** **Maaseiker melkerijen**: *'In Awwëneik haws-te vreugër mèlkëri-j 'De Maasgouw' (zie ald.), in Héppenaert 'De Sint-Gertrudismèlkëri-j (zie ald.), in Wörfëld haws-te mèlkëri-j 'Sint-Laurentius' en in 't Solt haws-te 'De Corneliusmèlkëri-j'. Klein mèlkëri-jjën höbbe bëstange tot 1946.'* (Bron: BOONEN, Martin, Melkerijen, *Maaseik Verenigd*, p. 23-24)

mèlkglas (o.; -glazër; -glaeske), **1** [Eng. *milk glass*, Hd. *Milchglas* (drinkglas)], melkglas: *iech drënk élken daåg e glaas mèlk ówt e*

- mèlkglaas*; **2** (m.b.t. een soort glas) [Hd. *Milchglas*] melkglas: *mèlkglaas is glaas woes-te neet kóns doeërki-jke, ómdét ze in 't glaasfèbrik get in (óngèr) de mèngeeling hóbbe gèdoeën woe ze glaas van make.*
- mèlkkān** (v.; -ne; -kénke), melkkan, melkbus: *vreugèr ginge vāōl minsèn oppe bówtèn élken daāg in 'n mèlkkān get vieërse mèlk hoeēle bi-j 'ne boor.*
- mèlkkār** (v.; -re; -kérke), melkkar: *vreugèr waerde de mèlktuite (melkbussen) bi-j de boorèn opgèhaold mèt 'n mèlkkār of 'ne mèlkwage* [Hd. *Milchwagen*].
- mèlkkénke** (o.; -s; -), melkkanetje: *minse di-j get mèlk in hunne koffie of hunnèn tee wille, gèbrujkèn e mèlkkénke, det 'n deil is van e koffie- of teesèrvi-js.*
- mèlkków** (v.; -kuj, -ke) [Eng. *milch cow*, Hd. *Melkkuh (Milchkuh)*], **1** melkkoe: *es 'ne boor allèwi-jl good aan de kos wilt kómme, dén haef-tèr waal hóndèrd mèlkkuj vandoon; kuuètèrbeurkès hawwe vreugèr mer e paar mèlkkuj; 2 (fig.) [Hd. *Melkkuh*], melkkoetje: *hóbs-tèn aan eemès of aan get 'n mèlkków, dén hóbs-te dao vāōl præfi-jt van; vāōl proffietāōrs dènke det de Bèlzje staot 'n mèlkków is.**
- mèlkmèsji-jn** (o.; -e; -ke) [Eng. *milking machine*, Hd. *Melkmaschine*], melkmachine: *in de mèlktal woe 't mèlkmèsji-jn stuit, stuit alti-jd mēzi-jk op, want dén zeen de kuj röstiggèr en gieëve ze ouch mieë mèlk, zègke ze.*
- mèlkmówl** (v.; -e; -mujke), melkmuil: *'ne jóngè jóng dae nog geine baard haef en nog naat is achtèr z'n oeëre (nog onervaren is), neume we 'n mèlkmówl.*
- mèlkpójjèr** (m.; g. mv.; -ke) [Eng. *powdered milk*, Hd. *Milchpulver*], melkpoeder, poedermelk: *es zoe good es alle watèr ówt de mèlk is, hils-te (huls-te) mèlkpójjèr uuvèr.*
- mèlspot** (m.; -pöt en -potte; -pötsje), melkpot: *es-te geis koffiedrènke, kóns-te mèlk bi-j de koffie doon ówt e mèlkfléske, e mèlkduuèskèn of 'ne mèlspot.*
- mèlpri-js** (m.; -pri-jze; -ke) [Eng. *milk price*, Hd. *Milchpreis*], melkprijs: *ouch nów de boeëtèrbèrg is wéggèwirke, mótt Euroopa de boore bi-jsprènge, want de mèlpri-js is vāōl te lieëg vuur di-j minse vuur draan ówt te kónne.*
- mèlprodduk** (o.; -te; -sje) [Eng. *milk product*, Hd. *Milchprodukt*], melkproduct, zuivelproduct: *plattèkieès (kwark), gooj boeëtèr (roomboter) en boeëtèrmèlk (karnemelk)* [Hd. *Buttermilch*] *zeen mèlproddukte.*
- mèlksjóklaat** (m.; g. mv.; -sje) [Eng. *milk chocolate*, Hd. *Milchschokolade*], melkchocolade: *mèlksjóklaat, dae mèt mèlk of roum wuuèrt gèmaak, kóns-te koupèn in stókkèn of in pek (pakke).*
- mèlkstool** (m.; -steul; steulke) [Eng. *milking stool*], melkstoel(tje): *zoeēte de beure vreugèr op hun mèlksteulke vuur de kuj te mèlke, dén hawwe ze 'ne mèlkkummèr tössèn hun kni-jje.*
- mèlktand** (m.; -tan; -tén(d)sje) [Eng. *milk tooth*], melktand: *e mèlktén(d)sjèn is ein van de twuntig tén(d)sjes van e mèlkgèbieët; es e kènd(sj) óngèvieër zès jaor is, valle de mèlktan ówt en kri-jg 't kènd(sj) e bli-jvènd gèbieët.*
- mèlktuit** (v.; -e; -sje), melkbus: *es ze smörgès gèmólkèn hawwe, zatte de beure vreugèr*

- de mèlktuite van 25 li-jtër aan de wieëg; de mèlktuite woeëre van allëmi-jnie(j)um [Hd. *Aluminium*]; de mèlktuite waerdën opgëhaold mèt 'n mèlkkar en nao de mèlkëri-j gëbrach.
- mèlkummër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Melkeimer*], melkemmer: smörgës en saovës guuëf 'n gooj mèlkków óngërhawve mèlkummër mèlk; d'n ummër woe de boore de mèlk in bëware, is in 't Duits neet de 'Melkeimer' mer de 'Milcheimer'.
- mèlkieë** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Milchvieh*], melkvee: mèlkieë mót zoevääöl mäögëlik mèlkieët (botervet) in de mèlk höbbe.
- mèlkwèk** (m.; -wègke; -ske) [Hd. *Milchbrof*], melkbrood: mèlkwèk is broeëd mèt mèlk in en is dus geïne watërwèk, want dao zit allein watër in; vreugër waerde mèlk- en watërwègke neet dèk gieëtën en daovan kënne we de ówtdrökking 'witte bruuëdsjës bakke we hi-j neet'.
- Mèlkwieëg** (m.; mèlkwieëgstëlsëls; -ke) [Eng. *milky way (galaxy)*], melkweg: 't óntëlbaar pak stërren aan 't firmamènt (hemelgewelf) neume we de Mèlkwieëg; es 't geit uuvër mieë es eine mèlkwieëg, dën zëgke we bieëtër neet mèlkwaeg mer mèlkwieëgstëlsëls.
- mèlkzaefke** (o.; -s; -) [Hd. *Milchseihe*], melkzeefje, melkteems: op gëkoeëkde mèlk kump sóms 'vel' en daovuur höbs-tën e mèlkzaefke vandoon es-te van di-j mèlk bi-j de koffie of d'n tee wils doon.
- mèlle, I** (overg.; méldë, h. geméld), **1** [Hd. *melden*], melden, berichten, meedelen, aankondigen: *iech mót uch mèlle det iech m'nën ottoo in de prak hób gëvare*; **2** (**uitdr.**) *diech höbs hi-j niks te mèlle*, jij hebt hier niets te zoeken; **II** (wederk.; méldë zich, h. zich geméld) [Hd. *sich melden*], **1** zich aanmelden: *gieë mót uch op ti-jd mèlle*; *hae zal zich waal mèlle*; **2** term bij het hoogjassen.
- mèlóng** (m.; g mv; mëlungske) [Oud-Fr. *moulon*, Fr. *moellon*], mëlóngsteïn; breuksteen [Hd. *Bruchstein*]: *mèlóng is nëteursteïn dae ówt de kówl is gëkap of gëbroeëkën en dae dus ónreegëlmaotig van vörm is*.
- mèlóngwieëg** (m.; -waeg; -waegske), verharde weg: *vuur 'ne mëlóngwieëg te make mós-tën ieërs de grónd drówt hoeële, dën mëlóng drin kippën en dae good aanvarën en daonao nog 'n laog mèt bëvuurbeeld keezël druuvërlègke*.
- mem** (v.; -me; -ke), **1** [Lat. *mamma* (moederborst), Mnl. *mamme* (vrouwenborst), Kil. *mamma*, Fr. *mamelle*], vrouwenborst: (**uitdr.**) 't kien(d)sje kri-jg de mem, krijgt borstvoeding; *aan de éch(t)elste mem hange*, altijd benadeeld zijn; **2** zeurende vrouw: *di-j aw mem is e zaegmësjij-jn*;
- mémme** (onoverg.; mémde, h. gemémp), kletsen, bazelen: *det mooswi-jf kan oore stoeën mémme, want di-j haef alti-jd vääöl mówls veil* (heeft altijd veel praat) *en kan 't ouch good gëzag kri-jge* (en kan ook goed praten); *sjei ówt mèt mémme*.
- mémmerse** (v.; id.; g. dim.), voedster, zoogster: *es 'n moodër gein moodërmèlk haef, kan 'n mémmersën 't kien(d)sje mèt hääör mèlk veuje*.
- mémmespék** (o.; g. mv.; -ske), buikspek van de zeug: *'t spek van de vérkesrök is 't bèstën en 't mémmespék, 't spek van de bówk van de zuuëg, det vëttig is en neet doeërrieëge, is 't sléch(t)ste*.

mémmeesti-jpër (m.; -s; -ke) [hum.; ‘*mem*’ (borst) + ‘*sti-jpe*’ (stutten); D. (Keuls) *Memmeستير*], téttezzaer, soetjin [Fr. uitspr. (soutien)], (zie ald.).

mëmoorie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *mémoire*, Eng. *memory*], geheugen: (**uitdr.**) *bès-te kort van mëmoorie, dén hōbs-tën ’n mëmoorie wi-j ’n zi-j(sjoeëtël)* (als een vergiet); dan heb je een slecht geheugen; *ze haef ’n mëmoorie wi-j e kni-jnsstërtsje*, dat zeer kort is.

mën(d)zjie (krachtterm) [Fr. mon Dieu], mën(d)zjieë, món(d)zjie, món(d)zjieë; God nog aan toe!, God in de hemel!, in Gods naam!, mijn God!, lieve hemel!: *mën(d)zjie, waat zeen det vuur kiskënadisse!*, *mën(d)zjie, waat ’n ujlskujke!*

mën(d)zjieë (krachtterm), món(d)zjie, món(d)zjieë, mën(d)zjie (zie ald.).

mënäövër (m.; -s; -ke) [me. Lat. *manuopera* (herendienst), Fr. *manœuvre*, Hd. *Manöver*], **1** [Eng. *manoeuvre*], beweging, manoeuvre: *de hoofs mer ei vërkieërd mënäövër te makën en de ligks in de graaf*; **2** [Eng. *manoeuvre*, Hd. *Manöver*], militaire gevechtsoefening: *bi-j d’n tróp ginge wieë op mënäövërs in ‘Vogelsang’*; **3** [Eng. *electoral manoeuvring*, Fr. *manœuvre electoral*], kunstgreep, list bij verkiezingen: *vuur toch mer aan de mach te kómme, hōbbe sómmigge pollëtikke përti-jje geine sjrik vuur allërlei mënäövërs ówt te hoeële*; **4** [Fr. *manœuvre*], losse werkman: *’ne wirkman dae gein opleijing haef gad, neume we ouch ’ne mënäövër*.

mëneer (v.; -e; -ke), **1** [Fr. *manière*, Eng. *manner*, Hd. *Manier*], wijze, manier: *op zoe ’n mëneer kums-te neet wijd*; *iech hōb h’m op ’n bëlaefde mëneer aan ze vërstand gëbrach det-ër hi-j z’n érten ówt haef*; **2** [Fr. *manière*, Hd. *Manier*], maniertje,

gemaaktheid, gekunsteldheid: *’t is ’n hieërke mèt van di-j mëneerkës*; **3** [Hd. *Manier*], gewoonte: *det is hi-j neet de mëneer van doon*; **4** [Fr. *manière*], houdingen, gedragingen, manieren (mv.): *waat zeen det vuur mëneere?*; **5** fatsoen: *hae haef gooj mëneere*; *hawt d’n mëneere*; **6** (**uitdr.**) *mëneerën haef-tër gënóg, mer ’t zeen d’r van e vërke*, hij heeft geen manieren.

mèngële (overg.; mèngëlde, h. gëmèngëld) [freq. van ‘*mènge*’; Mnl. *mingelen*], óngëreindoon; mengen: *wille we rëzi-jnëwëk make, dén kri-jge we deig doeër bloom, rëzi-jne, mèlk en ges (óngërein) te mèngële*.

mèngëling (v.; -e; -ske) [Hd. *Mischung* (*Gemenge*)], mengsel, melange [Hd. *Melange*], mengeling: *mèt ’n mèngëling van bënzín en oeëlie kri-jgs-te mëlaosj*; *mèt ’n mèngëling van spi-jt en vërdreet dach de sjujfël aan waat-ër allëmaol haw ówtgëspoeëk*.

mënieër (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Herr*], (als titel) mijnheer: *mënieër Pieëtërs is nao Lujk*; **2** (aanspreektitel) mijnheer: *zoudt gieë ins langs kónne kómme, mënieër d’n doktoeër?*; **3** (iron.) meneer: *mënieër meint zieëkër det iech h’m z’n vot naodraag*; **4** (**uitdr.**) *dae sjri-jvër is ’ne groeëte mënieër* [Hd. *ein großer Herr*]; (iron.) *diech bès ’ne sjoeëne mënieër*, ik vind wat je (zopas) deed, niet leuk.

mënieërke (o.; -s; -), heertje, meneertje: *mèt z’n fi-jn mëneerkës præbeert ’t mënieërke de groeëte mënieër ówt te hange*.

mënistër (m.; -s; -ke) [Lat. *minister* (dienaar), Fr. *ministre*, Eng. *minister*, Hd. *Minister*], minister: *wieë kënnën in Belsj ’nën iëerste mënistër, mënistërs-prizzedént, mënistërs en mënistërs van staot*.

ménke (o.; -s; -), ménneke; **1** jongetje: *oos leefménke zit al oppe bëwaarsjoeël; kóm ins hi-j, leef ménke*; **2** [Hd. *Männchen*], kleine man: *det ménke kóns-te bëkans ómbloeëze*; **3** [Hd. *Männchen*], mannetjesdier: *bi-j de kni-jn neume we 't ménke de raekël*; **4** speelkaart boven de tien: *iech haw gein ei ménke*, boer, vrouw, heer; **5** getekend poppetje: *Zjéfke teiként gaer ménkes*; **6** stekker: *stieëk 't ménke mer in 't wi-jfke* (contrastekker); **7** [Hd. *Männchen*], mannelijke gestalte: *zujs-tën 't ménneken in de maon?*; **8** stutbalk, hout onder de nokbalk: *óngër de boeëvëste balk van 't gëbónt zëtte we e paar ménkes vuur zieëkër te zeen det 't daak noeëts inzak*; **9** (uitdr.) *dao höb iech m'n mén(ne)kes vuur*, dat doe ik zelf niet; *we goeën h'm e ménneke mindër make*, we gaan hem ombrengen; *det zeen mer gëmaakde ménkes*, dat is maar aanstellerij, dat zijn maar smoesjes; *hae is vuur de ménkes*, hij is homofiel; *kóm, we spuuële get mèt de ménkes*, tafelvoetbal; *woe geit di-j patsj mèt det ménneke naotow?*, wordt gezegd als iemands pet veel te groot is; *iech waas bëkans e mén(ne)ke mindër*, ik stond dicht bij de dood.

ménneke (o.; -s; -), ménke (zie ald).

mènnig (onbep. vnw.) [bijvoeglijk gebr. in ons dialect; altijd gevolgd door een zn. in het enk.; Hd. *manch*], menig, verscheidene: *mènnigge kieër is Mëri-j in de kaffees häöre mins mótte goeën zeuke, want angërs kwoeëm-dër neet (h)eivërs*.

mènnigein (onbep. vnw.) [Mnl. *menich*, Hd. *manch einer (mancher)*], menigeen: *mènnigein wèt det mènnig snoeëtërkujke* (jong en onervaren iemand) *geinën ènsigge kieër lówstërt nao gooje raod*.

mënujsie (v.; -s; -ke) [Fr. *munitie*, Eng. (am)*munitie*, Hd. *Munitie*], munitie:

(samenst.) *in d'n oeërlog* (WO II) *raeje mënujsietrejne mèt kiste mënujsie di-j ze in mënujsiedeepoos, -maggëzi-jnën en -fëbrikke gëhaold hawwe, nao 't frónt*.

mënujsiekôtsje (o.; -s; -), **1** munitiedepot [Hd. *Munitionsdepot, -lager*]: *bi-j d'n tróp mós élke nach einën in 't mënujsiekôtsje slaope*; **2** munitiedepot in Maaseik: *'Oppe Krómme Kamp haws-te kortbi-j de paer(d)skirkhof (Sëbastëpol) 't mënujsiekôtsje.'*

mënujt (v.; -e; -sje) [Fr. en Eng. *minute*, Hd. *Minute*], minuut: *e mënujtsje gëdöld, éstebleef, höbt gieë e mënujtsje?*; *hae kan alle mënujtën (eedër mënujt) hi-j zeen*, hij kan ieder ogenblik arriveren.

mënuu (m.; -s; -ke), **1** [Fr. en Eng. *menu*, Hd. *Menü*], (m.b.t. de gerechten) menu: *det waas e lékker mënuuke*; **2** [Fr. *carte*, Eng. *menu*] spijkskaart [Hd. *Speisekarte*]: *waat stuit óm 12 oorën oppe mënuu?*, wat eten we vandaag?; **3** (uitdr.) *waat höbt gieë oppe mënuu stoeën vuur deeze middig?*, van zijn de plannen voor vanmiddag?

mer, **1** (voegw.), mé(h); maar: *iech wil waal, mer iech kan neet*; **2** (bw.) slechts: *mansluj wille mer ein dënk*; **3** [bij verbazing of afkeer], (neen) maar: *mer (mé(h)) m'ne jóng toch, waat bës tiech toch vuur e zeikërke (piske)*.

mërakël (o.; -s en -e; -ke) [Lat. *miraculum* (van *mirari* = zich verwonderen), Mnl. *mirakel(e)*, Fr. en Eng. *miracle*], **1** Hd. (form.) *Mirakel (Wunder)*, wónjë; wonder, mirakel: *kattëli-jke gluive det God mërakëls kan doon*; **2** [Hd. *Wunder*], wonderlijke gebeurtenis: *waat e mërakël det (tot) iech tiech hi-j tiegëkóm in Senegal*.

merél (v.; -le; -leke) [It. *marella*, van 'amaro'

(bitter), Eng. *morello* (cherry), Hd. *Morelle* (*Sauerkirsche*)], **1** *morel*: *bi-j ós in d'n hoeëf stuit 'ne merélleboum dae bómval mérellen hunk, woe wieë en de vuuëgël good vanaaf bli-jve, ómdét ze zoe zoor zeen*; **2** *morellen noemen we ook noordkersen (gew.) 'Merélle wuuëren ouch noeërdkieërse gëneump. 't Zeen groeëte, dónkëlroeëj en zoor kieërse. Op sómmigge plaatse meine ze mèt merélle 'late, zwartën en zeute kieërse.'* **3** (samenst.) *höbt gieë al ins meréllebeer gëdrónke?*; **4** (**uitdr.**) *iech höb miech dao vuur hón(d)smerélle* (voor niets, vruchteloos) *ligkën aafmaorën* (me afgesloofd) *in d'n hoeëf*.

merg (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *ma(e)rch*, *merch*, Oud-Eng. *mearg*, Eng. *marrow*, Hd. *Mark*], het *merg*: *in de mérgpi-jp di-j we bi-j de sléchter höbbe gëkoch vuur in de sop, zit merg; mèt gëpossjeerde stökskës merg wuuërt mérgsop gëmaak*.

mérgel (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Lat. *margila*, Eng. *marl*, Hd. *Mergel*], *mörgël*; *mergel*: *ówt mérgelkówle wi-j in de Sint-Pietërsbérg bi-j Mëstreech, waerde mérgel(blök) gëzaeg; mérgelsteïn is 'n steïnsoeërt di-j zaoch en lich(sjës) gieël is en woe de bówtëmoóre van villaas mèt bëkleid wuuëre*.

mérgpi-jp (v.; -e; -ke), *mergpijp*: *sómmigge minse zówke de merg ówt de mérgpi-jpe*.

mërieël (o.; g. mv.; g. dim.), *mëri-jl* (zie ald.).

Mëri-j(j)akoeër, **het**; **het Mariakoor**: *'Dit kirkkoeër waerdën in 1927 opgërich doeër doktër Jos Hendrix, dae 't ouch dirrizzeerde. E paar jaor haef 't koeër de hoeëgmès gëzóngé, mer tón in 1931, bi-j de iëerste mès van E.H. Emiel Peeters, de Vlaamse Lieëw waerde gëzóngé, óntstóng*

rujzing óngër de koeërleedën en waas 't Mëri-j(j)akoeër ówtgëzóngé.' (Bron: BOONEN, Martin, *Het Mariakoor, Maaseik Verenigd*, p. 81-82)

Mëri-j(j)akóngrëgasie **van** **het Heilig-Krujkskolleezje**, **de**; **de Mariacongregatie** **van** **het Heilig-Kruiscollege**: *'Dees vëreinigging, di-j haef bëstange van 1928 tot in de jaore 1960, wou de Mëri-j(j)avërieëring óngër de lieërlinge van het kolleezje van de krujshieëre vërdeepe. Mèt di-j bëdoeling zóngën en baejde de lieërlinge saotërdigssmiddigs in de stujdiezaal allëmaol same vuur de heilige Maag, nëteurlok óngër de leijing van 'ne krujshieër, dae ouch praekdën uuvër de Moodër van Kristus.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Mariacongregatie van het Heilig-Kruiscollege, Maaseik Verenigd*, p. 35)

Mëri-j, **1** roepnaam voor Maria; **2** **oud Maaseiker versje**: *'Ein, twieë, dri-j; mi-j moodër hët Mëri-j; en es ze neet Mëri-j hët, dën is ze ein, twieë, dri-j.'* (Opgetekend door mevr. Jacqueline GODERMANS).

mëri-jl (o.; g. mv.; g. dim.) [wellicht uit Mnl. *'morellen'* (spel met negen stenen of schijven); Kil. *marellen*; bij het spel werd vaak vals gespeeld], *mërieël*; omhaal, drukte, complimenten, kabaal: *de mós neet zoeväöl mëri-jl make vuur niks, want de bès hi-j van 'ne sjieët 'nën dóndërslaag aan 't make, want je kent hier aan een kleinigheid veel te veel gewicht toe*.

Mërja, roepnaam voor Maria.

mërjan (v.; -ne; -nëke), vuilpoes: *bi-j di-j vówl mërjan stoeën de vówl tejjërs (tejjëren) al dri-j daag in de pómpëbak en zelf haef ze zich al 'n wieëk nimmieë gëwasse*.

Mërjan, Marjan [D. (Rijnl.) *Marjann, Marjänn*], **1** roepnaam voor Marie-Anne, Marianne; **2** oud Maaseiker liedje: *'Hop Marjannëke, pop (póp) Marjannëke, laot de kinnëkës danse; 'ne gooje man, 'ne brave man, 'ne man van kómplëzante.'* (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS) [P.S. In dit liedje is er duidelijk sprake van 'rijmnoed'].

mérkarti-jkël (o.; -s en -e; -ke) [Hd. *Markenartikel*], merkartikel: *det dit hummën e mérkarti-jkël is, kóns-te zeen aan de kwallieteit en aan 't opnejsëlke bennënin.*

mérkof (m.; -fe; -ke) [de naam verwijst naar Markolf, een grappenmaker in de middeleeuwse literatuur; Kil. *maer-kolf*], meerkol, Vlaamse gaai: *de mérkof, dae ze in Hassëlt de roeëtër* (vgl. Kil.) *neume, is 'ne spotvoeëgël dae get groeëtër is es 'n li-jstër en dae van de fëmi-jlie van de krejéchtiggen is.*

mërmi-jt (v.; -e; -sje) [Fr. *marmite* (pan, ketel)], marmiet; koperen ketel, eetketeltje, soepketel, waterketel: *haws-te vreugër get aan d'n mërmi-jte, dén kos-te di-j laote make doeër de kieëtëllappër* (rondtrekkend koperslager).

mërseriezee (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *merceriser*, Eng. *to mercerize*, Hd. *merzerisieren* (merceriseren)], gemerceriseerd katoen: *de höbs gëwuuëne këtówn en mërseriezee(këtówn); mërseriezee is gemërseriezeerd, waat bëteikënt det-ër zi-jéchtig (blinkend) is gëmaak; 't waas John Mercer, 'nën Èngëlsman, dae in de 19de ieëw e prodduk haef gëmaak woes-te këtówn, garën en stóffe van këtówn mèt kóns doon blinkën* (glanzen) *of mërseriezeere.*

mërsi-j (tw.) [Fr. *merci*, verkort uit *'je vous*

remercie'], **1** merci, dank je: *wilt gieë nog e zjétsje koffie, mënneër? Nae, mërsi-j; 2* (iron.) dank je feestelijk: *zoudt gieë neet oppe li-js wille stoeën mèt de keezinge? Nae, mërsi-j.*

mert (v.; -e; -sje) [Lat. *mercatus* (markt, koophandel), Mnl. *merct*, Fr. *marché*, Eng. *market*, Hd. *Markt*], **1** markt: *zieëkër es-te 't neet óngër de mert höbs* (als je het moeilijk hebt), *mós-te sgoonsdigs oppe Mert nao de mert goeën, want dao kóns-te dén kuipkës doon, ómdét ze sómmigge mérkarti-jkëlën óngër de mértpri-js vërkoupe; 2* [Fr. (*place du*) *marché*, Eng. *marketplace*, Hd. *Marktplatz*], marktplein: *saer de luj gërikklammeerd höbbën uuvër 't lëwejt, stuit de groeëte kirmis nimmieë oppe Mert; de sintërklaosmért is oppe Mert; 3* de Maaseiker Markt: *'De Mëzeikër Mert mèt in häör geevëls aemse stein (blauwe steen uit Namen) en mèt häör brównroeëj brikkën en häörë mérgel* (waat eigën is aan de 'Maaslandse Renaissance') *ówt de mérgelkówle rónnd Mëstreech is zieëkër en vas ein van de sjoëenste van oos land. De hówzër zeen gëbówd van de 16de tot de 18de ieëw, mer sërtów in de 17de ieëw en ómzoumën 't plejn det perfék veerkéntig is en einën hëktaar groeët is. Angër kënmerke van de Mëzeikër Mert zeen de mértpómpe, de twieë ri-jje lënjëbuim rónnd 't plejn, 't standbeeld van Jan en Hubert van Eyck en de indeiling van 't plejn.'*; **4** gezongen koopmansrijmpje: **a** *'Iech gaon nao de mert; (iech) koup 'n ków; e stök van de lieëvër, e stök van de pens, kielëwielëwëns.'* (Opgetekend door Prof. Dr. Jos STRIJCKERS; **b** andere versie: *'Hi-j höbs-te geld(sj); gank nao de mert, koup 'n ków, etc.'* (de rest is hetzelfde); bij het zingen nam men het handje van de peuter in zijn hand en maakte men een gebaar alsof men geld gaf. Kriebelend in de handpalm besloot men de 'koop' met *'kielëwielëwëns'* (ook

wel *'kriebëlëwiebëlëwëns'*) (Opgetekend door Tony VAN WIJCK)

Mert, Naobërse De; Buurtschap De Markt:

'Groepën of wagës di-j aan de stoet höbbe mètgëdoeën, zeen o.a.: Kaartspél, Zoeëmërwaelj, Zoe waas 't in d'n awwën ti-jd, de Mërtriddërs, de Kasseistampërs en Wieë zeen nog get te klein. Prinse di-j de Mert haef gëleeverd, zeen Guus Timmermans, Peter Schoofs en Pieter Gelissen, dae nôw in de wi-jk Uuëvërbieëk woënt. Jeugprinse woëre Gilbert I en Peter I.' (Bron: LATOUR, Jean, Buurtschap 'De Markt', *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 139-140)

mértdaåg (m.; -daag; -daegske) [Hd. *Markttag*], marktdag: *wils-te de präfi-jt doon, dën mós-tën op mértdaag nao de mert goeën en aan de mértkraome d'n kallëbasse (zjëdi-jje) vollaje.*

mértkrieëmër (m.; -s; -ke), marktkramer, markthandelaar [Hd. *Markthändler*]: *de mértkrieëmërs, di-j de mërte doon, stoeën mèt kraomën oppe Mert.*

Mértsjieëp, Het, (Het Mercktschip),

1 marktschip: *e mértsjieëp waas 'ne boeët dae tën ti-jje van de Maasvaart op mértdaag es handëlssjieëp deende;*
2 het Marktschip tussen Maaseik en Maastricht: *'t Mercktschip' zörgde vanówt Mëzeik vuur de reegëlmaotigge vërbënging mèt Mëstreech. Aan de loskaaj bi-j Labaer mós elk angër sjieëp, gëljajën of óngëlaje, vuur 't Mértsjieëp de nuuëdigge plaats vri-jlaote. Uuvërtrieëjinge waerde bëstraof mèt vi-jf goudgölje. Ouch mochtën oppe plaats woe 't Mértsjieëp zou vëtrëkkën allein mer zakën opgëstapëld wuuëre di-j doeër dit sjieëp vërvëurd zouwe wuuëre. Dit sjieëp, ouch waal 'De boeët van Lujk' gëneump, brach vanaan de kaaj bi-j Labaer*

sërtów proddukte van de Mëzeikër boorën en kómmërsante nao Lujk en Mëstreech. 't Sjieëp vërtrok op vaste ti-jje, di-j aafhóngë van de wieëkmërte. De kónsëssie (concessie) waerde jaorliks tówgëwieëzën aan de Mëzeikër maassjippër dae 't meiste boeëj. Péchters van 't mértsjieëp zeen o.a. gëwaes: Reyner Bronckal én Pieter en Meuwis Caris. 't Énj van 't 'ancien régime' bëteikënde rónnd 1796 ouch 't énj van 't Mértsjieëp oppe Maas. In de 19de iëw kwoëm dën de stoumboeëtvërbënging tösse Lujk, Mëstreech, Mëzeik en Vënloo.';

3 het huis 'Het Mercktschip': *'t Hóws 'Het Mercktschip', Bleumërstraot nr. 49, haef z'ne naam óntlieënd aan 't Mértsjieëp – ouch waal 'De boeët van Lujk' gëneump – det van z'n aanlëgkplaats 'aen de Blauw Handt aen die vaert by de Bluemerpoorte' élke wieëk nao Mëstreech voeër, woe 't sjieëp sfri-jdigs óm 9 oorën aanlag en saotërdigs óm tieën oore vërtrok vuur rónnd 1 oor in Mëzeik aan te kómme. 't Hóws, det al vuuër 1600 gëbówd is, waerdën eigëndóm van Willem Segers en Jeannette Hacken. W. Segers waas 'ne gëdipplommeerdën hoofsmieëd en 'ne fi-jne sti-jlman, dae vuur de stad en de kirk vërsjilligge kunszinnigge i-jzëre smaejopdrachtën ówtveurde. Nao d'n (de) doeëd van 't échpaar Segers-Hacken, di-j zës kënjër kraegë – aannummër Tjeu Segers waas 'ne zoeën en dochtër Dorine waas de ma van Wim Corstjens – höbbe de dri-j óngëtrouwde dochtërs van 't échpaar jaorëlank in 't hóws gëwoeënd. In 1996 kochte Wim, de zoeën dus van Dorine Segers en René Corstjens, en z'n vrouw, Ria Mondelaers, 't 'Mercktschip', rinnëveerdën 't gróndig en woëne d'r saer 1998 nog alti-jd in.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Het Huis Het Mercktschip, De Maaseikenaar*, 2002, 4, p. 217-223); **4** het liedje van de boot van Luik: *'Lès maakdën iech ins e reiske mèt de boeët van Lujk, en iech tróf tón e sjoeën maesjën op de boeët van Lujk:*

ze waas neet dik, ze waas neet dun (2X), mer zjus wi-j ze van miech mós zeen (2x) op de boeët van Lujk. En iech knipdën häör 'n uigskën op de boeët van Lujk, en ze waas zoe stil es e mujskën op de boeët van Lujk. Iech ging nieëvën häör zittën hieël sjarmant (2x), en iech drökdën häör bëlaef de hand (2x) op de boeët van Lujk (3x). En iech knaep häör ins éffekes in häöre kni-j op de boeët van Lujk, en ze bëgos zoe te hujle (janke) wi-j 'n kwaoj bi-j op de boeët van Lujk. Ze sjol (pótsde) miech ówt vuur battëraaf (2x): dów bli-jfs mèt di-jn poeëte van miech aaf (2x) op de boeët van Lujk. Dów stóng iech dao te ki-jke wi-j 'ne gek op de boeët van Lujk, en iech kraeg eine slaag al in mi-jne nek op de boeët van Lujk. En iech rolde wi-j 'ne pópperél (2x) en wi-j iech opstóng haw iech e gezwél op de boeët van Lujk. Zëgk hieëre, es gieë oejjt e reiske wilt makën op de boeët van Lujk, wilt dén toch van miech lieëre, op de boeët van Lujk. En zeet mer mieë bëlaef es iech, want angërs kri-jgt gieë ouch e dik gëzich op de boeët van Lujk. Mer hieëre, iech haw miech lieëlik vërgis, want 't waas 't wi-jf van de massjienis op de boeët van Lujk (3x).'

Mértstraot, de; de Marktstraat: 'De Mértstraot, 1626 Mercktraetien, is 'n zi-jstraot van de Mert. Vreugër waerde 'Mértstraot' ouch gëbrujk vuur angër straote di-j oppe Mert ówtkómme, wi-j bëvuurbeeld de Lékkerstraot.'

mértwi-jf (o.; -wi-jvër; -ke), 1 [sterk veroud.], marktvrouw: *det mértwi-jf vërköp lëgumme*; 2 viswijf: *'t mértwi-jf zag det ze spissjaal nao de mert ging vuur get te kwatsje (onzin te vertellen), te nostëre (zinloos te praten) dus en get te bakkëse (roddelen).*

mes (o.; -se; -ke), mets (zie ald.).

mès, I 1 (v.; -se; -ke) [Lat. *missa*, Mnl. *misse*,

messe, Fr. *messe*, Eng. *mass*, Hd. *Messe*], mis, misviering: 'n hoeëgmès (hoeëmès) en 'n mès mèt dri-j hieëre zeen mèsse di-j gëzóngë zeen en 'n lieësmès is 'n stil mès; de preestër duit de mès, 't koeër zunk de mès en de gëluivigge goeën nao de mès; op 't ènj van de mès zaet de geissëlik 'Ite, missa est', (gaat heen, de gemeente wordt uiteengezonden), waat dus neet bëteikënt 'de mès is ówt', wi-j vööl minse meine; **2 (uitdr.)** de pëstoeër duit gein twee mèsse vuur ei geld(sj), doet of zegt niet tweemaal hetzelfde; **II 1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *mesch*, Hd. *Mist*], beer; de mest, uitwerpselen, aalt: mès wi-j stalmès, kówmès, paerdëmès of dówvëmès mó't de boor oppe vëljer varën en (ówt)spreije; kort mès is mès det lang oppe mëssem of in de mëskówl haef gëlieëge; in 't vreugjaar 'vare' de boorën 't mès mèt 'n mëskar nao 't land; mès mós-tën oppe mëskar 'laje'; **2 (uitdr.)** es-te mësnaat bès, bès-te zoe naat es mès [D. (Keuls) *messnaass*]; es drek mès wuuërt, wilt het gërieëje wuuëre, als iemand met een bescheiden betrekking flink hogerop is geklommen, wil hij geëerd worden; als 'niet' komt tot 'iet', dan kent 'iet' zichzelf niet.

mèsbook (o.; -beuk; -beukske), misboek: *e mèsbook det de kënjër vreugër kraegën es ze hun pléchtigge këmujnie dieëge, waas de missaal; mèsbeuk neume we ouch kirkbeuk, ómdét we daomèt nao de kirk goeën (ginge) vuur dao ówt (in) te bieëje.*

mèsdeenër (m.; -s; -ke) [Hd. *Messdiener*], kraol; misdienaar: *de mèsdeenër deent de mès en ging vreugër mèt de geissëlik mèt es eemës bëdeend mós wuuëre (als iemand de laatste sacramenten moesten worden toegediend).*

mëshaok (m.; -häök; -häökske), mesthaak: *vuur lank en ouch kort mès van de mëskar te*

trèkke, haef 'ne beur 'ne mèsshaok vandoon.

mēsji-jn (bw.) [sleптоon; Mnl. *mach scien* (kan geschieden)], mēsjujn; wellicht, misschien, mogelijk: (uitdr.) *mēsji-jn sjit de kat 'ne kni-jn*, misschien gebeurt het onmogelijke; *nog neet mēsji-jn*, zeker niet.

mēsji-jn (o.; -e; -ke) [stoottoon; Lat. *machina*, Gr. *mèchanè*], **1** [Fr. en Eng. *machine*, Hd. *Maschine*], machine: *väöl minse wirke mèt of aan e mēsji-jn; det is mèt e mēsji-jn gēmaak*; **2** [Eng. *machine*, Hd. *Maschine*], persoon: *hae is e mēsji-jn gēwoeërën in det fēbrik*, hij doet wat men in die fābriek verlang; **3** (scherts.) obees mens: *ki-jk ins waat e mēsji-jn; det mēsji-jn is zoe vèt es e vérke*; **4** [Fr. *machine*, Hd. *Maschine*], motorfiets: *es-te det mēsji-jn oeēpe zèts* (gas geeft), *truk det van 0 tot 100 per oor op in dri-j sēkonne*; **5** menselijk lichaam: *'t mēsji-jn is vērslieēte* (wilt nimmieë).

mēsji-jne (onoverg.; mēsji-jnde, h. gēmēsji-jnd), met de (een) machine werken: *pa is in de sjri-jnwirkēri-j weer aan 't mēsji-jne*, want *hae mót e kēske make*.

mēsji-jnēri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *machinerie*, Eng. *machinery*, Hd. *Maschinerie*], **1** (form.) machinerie: *'t fēbrik stuit vol mēsji-jnēri-j*; **2** (fig.) bureaucratisch systeem, apparaat: *'t geréch en de pollētik zeen vuurbeelde van de Bēlsj mēsji-jnēri-j*.

mēsjóffël (v.; -e en -s; mēsjuffëlke) [sterk veroud.; spotnaam], ouderwetse juffrouw: *di-j awwērwètse mēsjóffël wus zich saotērdigs nog in 'ne zènke beséng*.

mēsjujn (bw.), mēsji-jn (zie ald.).

mèskar (v.; -re; -kérke) [Hd. *Mistkarre*], **1** mestkar: *mès wuuërt op 'n mèskar en zeik in 'n zeiktón nao 't veld(sj) gēvare*; **2**

(uitdr.) *dao hulp gei gebéd, dao mót de mèskar kómme*, daar helpen enkel krachtige maatregelen.

mèskówl (v.; -e; -kujlke), mèspool, mèssem (zie ald.).

mèsnaat (bn.; g. tr. v. verg.) [D. (Keuls) *messnaass*], zeiknaat, stróntnaat, kléddernaat, doeërnaat, dri-jfnaat, klinedernaat, klétsnaat (zie ald.).

mèspool (m.; -e; -peulke), mèskówl, mèssem (zie ald.).

mèsreek (v.; -e; -ske), mestvork [Hd. *Mistforke*], mestriek, mestgreep: *vreugēr waerdën 't mès mèt 'ne mèsreek op 'n mèskar gēlaje; de mèsreek is 'ne reek mèt veer tan; es 'ne boor nao 't veld(sj) ging, haw-dēr d'n dèkstën ti-jd 'ne mèsreek, 'n sjöp, 'n sjoop en 'n sjóffël bi-j zich*.

mèssem (m.; -s; -ke) [Mnl. *messinc*, *messen(e)*, Kil. *messijngh*], **1** mèskówl, mèspool, mèshoup [Hd. *Misthaufen*], mesthoop, mestvaalt: *stalmès en ouch angērën aafval vare de boorën oppe mèssem*; **2** (uitdr.) *'nēn haan krejt 't hēlsten op z' nēn eige mèssem*, op eigen terrein durf je meestal het meeste lef hebben; *geine vraemdën haan op mi-jne mèssem*, ik wil baas zijn in eigen huis.

mèsseman (m.; -ne; -ménke), messentrekker, vechtersbaas: *dae mèsseman zit rap op ze paerd* (is vlug boos) *en zou diech gemèkkelik e me(t)s tösse d'n rubbe dörve stieēke*.

mèste (overg.; mèsde, h. gēmès), **1** [Hd. *misten* (*düngen*)], bemesten: *hōbs-te gaer sjoëën lēgummèn in d'nēn hoeëf, dén mós-te dae mēstēn es-tēn aan 't spaje bès*; **2** [Mnl. *mast* (beukenootjes en eikels als voer voor de varkens), Hd. *māsten*], vetmesten: *allēwi-jl hōbs-te vérkesstél woe ze dōwzēnde vérkes*

in (vèt)mèste.

Mèstreech; Maastricht: *‘Mèstreech, 1051 Masetrieth, is de hoofstad van Hollands-Limburg en ligk in ’t zujje van di-j provvinsie aan de Maas. Mèstreech, det mèt z’n good 122.000 inwoeënërs ein van de awdste staej van Holland is, is al twintig ieëve bëwoeënd. De stad is neet allein ’n historisse stad mer ouch e sèntrum van sport, óngërwi-’s, kómmërs, muzee(j)ums, mèzi-’jk, mónnëmènte, stadsgëzichte, kirke, parke, karnëval en neum mer op. Hieël bëkënd in Mèstreech zeen o.a. ’t Vri-jthof, ’t Bonnëfantëmuze(j)um, de Sint-Sërvaasbazzëliek mèt häör sjatkamër, de Slivvëvrouwëbazzëliek en de bènnëstad mèt o.a. de Groeëte en Klein Staot. Bówtën ’t sèntrum zeen hieël bëkënd: ’t Fróntëpark mèt z’n 18de ieëwse véstingwërkën en de Sint-Pietërsbérg mèt z’n kalksteingrotte. Bëkënd op ’t gëbeed van die(j)alék zeen zieëkër d’n ‘Diksjenaer van ’t Mestreechs’ en ‘De Nuie Mestreechsen Dictionair’. E paar hieël bëkënde ivvënëmènte zeen de Vri-jthofkónzaers van André Rieu, ‘The European Fine Art Fair (TEFAF)’ en ’t Preuvënëmint. Es toeristisse stad truk Mèstreech jaorliks óngëvieër dri-j mèljówn bëzeukërs en haef dees stad neet mindër es 62 hootëls. Waat eedërein ouch kënt, is het MECC, e groeët kóngrës- en beurzesèntrum. Op óngërwi-’sgëbeed is t’r neet allein de Unievërziëit Mèstreech (UM), mer is t’r ouch de Hoeëgësjoëël Zujd mèt e pak opleijinge. Mèstreech haef ouch e groeët akkëdeemis hospëtaal, det neet allein samëwirk mèt de meedisse fakkëlteite mer ouch mèt de provvinsie Limburg en mèt ’n reeks bëdri-’jve. Neet te vërgieëtën in dees Boergóndisse stad is nëteurlik ’t ówtgaonslieëve mèt z’n kaffees, rëstëraos en zoe mieër.’*

Mèstreechtërsteïnwieëg, de; de

Maastrichtersteenweg: *‘De Mèstreechtërsteïnwieëg – 1819, den nieuwen steenweg van Maaseyck tot Maastricht (Caris) – waerdën in 1812 doeër de Fransën aangëlag. Det waas ’t werk van 400 gëvange Spanjaarde. Aannummër Smeets van Roostëre maakdën ’t werk aaf.’ (Bron: BOONEN, Martin: De Maastrichtersteenweg, Straten en Wegen, p. 121-122)*

met (v.; -te; -tëke), **1** [vgl. ‘mëkkere’; klanknaboosend (lokroep van geiten); Kil. mette(ken), D. (Rijnl.) Mette, Mätte], geit (zie ald. 1ste, 2de en 3de bet.); **2** (**uitdr.**) bi-j ’nën awwe bók en ’n jóng met is ’t aljaors get (komt er ieder jaar een kind).

mèt ti-jje (bw.), soms: mèt ti-jjën is Fóns zoe giftig es ’ne kni-’jn en mèt ti-jjën is-tër zoe fi-’jn es póppëstrónt.

mèt, 1 (vz.) [‘mee’ vertalen we altijd door ‘mèt’; Gr. meta (te midden van), Hd. mit], mee: prówme zeen d’r dit jaor mèt de mach, in overvloed; mèt ti-jjën (soms) is dae jënser (plager) neet te gëneete; mèt de jaorën (in de loop der jaren) is Zjëraar rëjaolër (vrijgeviger) gëwoeëre; mèt de hërmeni-’j vuurop trokke ze nao d’n ieëwëling; de mós alti-’jd mèt bëlump (overleg) te werk goeën; mèt d’n aovënd (saovës) gaon iech alti-’jd mèt de fits (per fiets); **2** (bw.) juist, tegelijk, op hetzelfde ogenblik: mèt det iech ’t leech aandieëg, lieëp de móws de kas óngër; **3** (ondersch. voegw.) [om een beknopte bijzin van reden of oorzaak uit te drukken], door: mèt zoe te sjamfówtërën höbs-te det ménke zoe sjów gëmaak es ’ne weezël; mèt zich zoe op te ri-’jtën (door zich zo kwaad te maken) haef Zjuul ’n attékske gad; **4** (ondersch. voegw.) [om een bijw. bep. van reden of oorzaak in te leiden], door: mèt det rów waer bèn iech bi-’j ós gëblieëve; mèt det gërujzël van de kieërsboum höbbe

we *h'm bówte gēzat*; **5** (in samenst.) *geis-te mèt?*; *es-te wils mètcallën en mètdoon mèt de groeëte, dén mós-tën ieërs nog vääöl boeëtër(h)ammën ieëte* [Opm.: we spreken uit 'mèddoon' maar schrijven 'mètdoon']; **6** [(m.b.t. 'mede' in samenst.) *we schrijven en zeggen meestal 'mèt', maar in een aantal vooral uit het AN overgenomen woorden zeggen en schrijven we 'mee' en 'mede'*], mede: *in de vërgadëring hawwe wieë het mèt de meedëleede druuëvër wi-j dae meedëbëwoeënër z'n meedëklinkërs ówtsprík.*

Met, roepnaam voor Mathilde.

mëtaol (o.; -e; g. dim.) [Lat. *metallum*, Fr. *métal*, Eng. *metal*, Hd. *Metall*], metaal: *loeëd en i-jzër mer ouch goud en zilvër zeen mëtaole.*

mëtaole (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Fr. *en (de) métal*, Eng. *metal*, Hd. *metallen*], i-jzère; van metaal, metalen: *wieë höbbën 'n zwaor mëtaole klóws*; **2** [*metallartig*], metaalachtig, als van metaal: *es gieë leefhöbbër zeet van mëttël* [Eng. *metal*, *metal music*, *heavy metal*] *dén huuërt gieë gaer mëtaole klanke.*

mëtäör (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *moteur*, Hd. *Motor*], mottäör; motor: *de mëtäör is vërzoëpe; de mëtäör sluit d'n hieëlën ti-jd aaf; de mëtäör löp (drejt) op bënzin; zët de mëtäör ins stil (aaf); oppe mëtäör stoppe*; **2** hart: *saer det attéksken höb iech sjrik det me mëtäörke geit stilvalle; Zjef ze mëtäörkën is op (vërslieëte).*

mëtbrënge (overg.; brach mèt, h. mëtgebërach), **1** [Hd. *mitbringen*], meebrenge: *brèngt (brènk) gieë miech e stök sjóklaat mèt?; d'n awwën daág brunk hieël get óngëmaak mèt zich mèt*; **2** (**uitdr.**) *'in(t) brunk 't angër(t) mèt*, van het ene komt het andere.

mëtdeile (overg.; deilde mèt, h. mëtgedeild), **1** mee-erven: *Tjeu kik langs z'n naas aaf, ómdët-ër neet mèt haef mooge deile*; **2** meedelen: *iech deil uch mèt det de zaak oppe fles geit* (failliet gaat).

mëtdënke (onoverg.; dach mèt, h. mëtgedach) [Hd. *mitdenken*], meedenken, overleggen: *tón de gëmeintëraod de minse vroeëg mèt te dënkën uuvër 'ne naam, zag eine det 't kien(d)sje mer 'ne naam kan höbbe* (dat het er niet toe doet hoe iets heet).

mëtdoon (onoverg.; dieëg (doeëg) mèt, h. mëtgedoeën) [Hd. *mitmachen*], **1** meedoen: *iech kan neet mëtdoon; duis-te gein ékzamës met?; mëtdoon is bëlankri-jkër es wënne; aan (mèt) dae zeivër doon iech neet mèt; mèt de groeëtën houp doon iech noeëts mèt*; **2** meespelen: *'Maag iech mëtdoon mèt naoluipeërke spuuele?' zag ooze sjelm tieëge de angër kënjer.*

mëtdrage (overg.; droeëg mèt, h. mëtgedrage) [Hd. *mit sich tragen*, *mittragen*], meedragen: *es-te zoegët mëtmaaks in de lieëve, druuëgs-te det d'n hieël lieëve mèt tiech mèt.*

mëtdrejje (onoverg.; drejde mèt, h. mëtgedrejd), **1** lam zijn, meedraaien: *dí-j sjrówf is dul, want ze drejt mèt*; **2** (**uitdr.**) *dae kazzakkëndrejjer drejt mèt de wënd(sj) mèt*, hij verandert van partij naargelang van de voordelen die ze hem biedt.

mëtdrënke (overg.; drónk mèt, h. mëtgedrónke) [Hd. *mittrinken*], meedrinken: *drènkt gieë eine mèt?*

mëteerie (v.; g. mv.; -ke) [Lat. *materia*, Kil. *materie*, Waals *matière*, Eng. *matter*, D. (Rijnl.) *Materie*], matteerie; etter, pus: *de wónj zoeët vol mëteerie; de mëteerie löp ówt de wónj.*

mètgaond (bn.; -ër; -ste), inschikkelijk, meegaand, volgzzaam, toegevend: *bès-te mètgaond van nêteur; dén höbs-tën e mètgaond karraktaer; 'nën dwieërsnak is zieëkër neet mètgaond, mer zit alti-jd tieëge te vrènge.*

mètgieëve ((on)overg.; goeëf mèt, h. mètgegïëve), **1** [Hd. *mitgeben*], meegeven: *ki-jk ins waat tant Nêtsje miech haef mètgegïëve; 2* [Hd. *nachgeben*], veerkrachtig zijn: *de kóns zoe hel trëkkën es-te wils, det laerke guuëf neet mèt.*

mètgoeën (onoverg.; ging mèt, is mètgegange), **1** [Hd. *mitgehen*], vergezellen: *geis-te mèt nao de sinnëma?; 2* bruikbaar zijn: *vreugër ginge de wasmësjï-jne waal 15 jaor mèt; 3* (m.b.t. het kaartspel) meegaan met de kleur die een medespeler voorstelt, een verbond sluiten, meegaan: *iech gaon klavëre mèt; 4* (fig.) (m.b.t. het volgen in manier van doen of denken) meegaan, evolueren: *de mós mèt d'nën ti-jd mètgoeën.*

mètieëte (overg.; oeët mèt, h. mètgieëte) [Hd. *mitessen*], mee-eten: *its-tën e stökske mèt?; es de kënjër bli-jve mètieëte, dén laote di-j hóngërli-jjërkes niks ligke.*

Mëttil, roepnaam voor Mathilde.

mëtjee (m.; -s; -ke) [Fr. *métier*], sti-]l; stiel, beroep: *iech bèn sjoonmieëkër en waat is eure mëtjee?*

Mëtjeu, roepnaam voor Mathieu.

mètkalle (onoverg.; kalde mèt, h. mètgekald), **1** meepraten: *van de minse bësjï-jte, dao kan dae lówszak van mètkalle; 2* naar de mond praten: *dae pissërd (laf mens) kalt mèt tiech mèt, mer dae meint dao niks van.*

mètkómme (onoverg.; kwoeëm mèt, is

mètgekómme) [Hd. *mitkommen*], **1** meekomen: *kums-te mèt?; m 'n vrouw kump ouch mèt; 't wäördsje 'mètkómme' [Hd. *mitkommen!*] kënne we good van de Duitse oeërlogsdokkëmëntaers; 2 tevoorschijn komen: *tón iech de wi-jn insjödde, kwoeëm get bëzëksël (droesem) mèt, ómdét de wi-jn tórbël waas.**

mètkónne (onoverg.; kos mèt, h. mètgekös), meekunnen [Hd. *mitkönnen*]: *Gabbie kan in de Latti-jnse neet mèt en daovuur mó't 't (ze) 'n angër richting keeze.*

mètkri-jge (overg.; kraeg mèt, h. mètgekrieëge), **1** ontvangen: *wieë höbbën allës mèt oos twieë han bi-jeingëmaak (bi-jeingëbrach), want wieë höbbe bi-j ós niks mètgekrieëge; oppe sjoeël höb iech vööl mètgekrieëge; 2 overtuigen mee te komen: *iech wou de zaatlap in de kaffee goeën hoeële, mer iech kraeg h'm neet mèt; 3 (uitdr.) de geis get mètcri-jge, je gaat streng berispt worden.**

mètlieëve (onoverg.; laefde mèt, h. mètgeläef), meelevén, meevoelen [Hd. *mitfühlen*]: *es we sterk mèt eemës mètlieëvën in ze vërdreet, dén li-jje we ouch (e bitsje) mèt [Hd. *mitleiden*]; mètlieëve doon we 't meiste mèt waat we zelf bëlaef en doeërlaef höbbe.*

mètloupe (onoverg.; lieëp (loeëp) mèt, h. en is mètgeloupe) [Hd. *mitlaufen*], meelopen: *löps-tën e stökske mèt miech aaf of löps-tën 't leefste mèt di-j angëre mèt?*

mètlówstëre (onoverg.; lówstërde mèt, h. mètgelówstërd), afluisteren, meeluisteren, toevallig horen: *'Feind hört mit' (de vi-j(j)and lówstërt mèt) is e zinnëke det we gaer gëbrujkën es we sjrik höbbe det eemës kan huuëre waat neet vuur dae zi-jn oeëre bëstömp is.*

mètmake (overg.; maakde mèt, h. mètgëmaak) [Hd. *mitmachen (erleben)*], meemaken, doormaken, beleven: *zoegét maaks-tën in de lieëve mer eine kieër mèt; des-te zoegét nog mós mètmake!; de maaks get mèt in de lieëve.*

mètmótte (onoverg.; mós mèt, is mètgëmótte) [Hd. *mitmüssen*], meemoeten: *es de man mèt de zeis kump, mós-te mèt.*

mètpakke (overg.; pakde mèt, h. mètgëpak), **1** meepakken, meenemen [Hd. *mitnehmen*]: *de höbs van di-j minse di-j niks laote ligkën en allës mètpakke waat ze kri-jge kónne; 2 (uitdr.) dae meint det-ër latër get mètpak, hij is een gierigaard.*

mëtras (v. en m.; -se; metréske) [Arabisch *matrah* (plaats waar men iets neergooit), Oud-Fr. *materas*, Fr. *matelas*, Eng. *mattress*, Hd. *Matratze*], **1** matras: *in de meiste mëtrasse zitte sprèngvaere; vreugër waerde vööl mëtrasse gëvöld mèt paer(d)shaor of struuë; in det fëbrik kan 'n vrouw allein karjaer (carrière) makën es ze de mëtras (het bed) passeert; 2* vrouw met talrijke wisselende sexuele contacten: *hieël get mansluj zeen mèt det vrouwke, det sjoeën metréske, al óngër de lakës gëkroeëpe.*

mëtrès (v.; -se; -ke) [Fr. *maîtresse*, Eng. *mistress*], minnares: *dae wuilës ligk alti-jd op 'n angërt (vertoeft altijd ergens anders), want hae haef de ein mëtrès nao d' angër; van 'ne man dae 'n mëtrès haef, zègke ze det-ër langs de pot pis.*

mëtri-js (v.; mëtri-jze; -ke), mattri-js (zie ald.).

mëtroeës (m.; mëtroeëze; mëttrouëske) [Mnl. *mattennoot* (*matte* = slaapplaats), Fr. *matelot*, Hd. *Matrose*], **1** matroos: *'ne mëtroeës neume de Duitsërs ouch 'ne blawwe jóng'*

[Hd. (inform.) *Blaue(r) Junge*]; **2** (samenst.) *'t is neet ómdéts-te 'n mëtroeëzëbóks en 'n humme mèt 'ne mëtroeëzëkraag aanhöbs of 'n mëtroeëzëmóts op d'ne kop höbs, des-ten ouch 'ne mëtroeës bès.*

mëttróffe (overg.; rófde mèt, h. mètgëróf), meetrekken, meerukken: *d'n deur (stier) is zoe sterk det-ër miech mëttrófde nao di-j töchtigge ków.*

mëttrouke (onoverg.; roukde mèt, h. mètgërouk), meeroken, passief roken: *awwërs di-j bènnëshóws ligke te pave, laote de kënjer mëttrouke.*

mets (o.; mëtse en mëtser; -ke) [vgl. de familienaam 'Metsemakers' waarin de 't' eveneens geschreven wordt; Mnl. *mes(se)*, *mets*], mes; **1** [Hd. *Messer*], mes: *vreugër kwoeëm de sjieërëslj-jp aan hóws de mëtse sli-jpe; 2 de scharenlijper (scharensliep) sleep niet alleen messen en scharen: ' Mèt z'n stoeëtkar en z'ne bakfits ging de sjieërëslj-jp vreugër van duuër tot duuër. Neet allein sjie(ë)rën en mëtse mer ouch bv. sjaarsën en sjaatse slaep hae zoe sjerp es e (sjerp) ... mets. De krach vuur z'ne sli-jpsteïn aan 't drejje te hawte, haolde de sli-jpër langën ti-jd ówt z'n vootkrach. Latër maakdën hae gebroek van e mëtäörke det op diezël of bënzin loeëp. Nów de meiste wëggoeëje waat bot is, haef de sjieërëslj-jp al jaore gëlieëje z'n lèste sjieër gëslieëpe. '; 3* versnelling van een fiets: *mèt de wënd(sj) vanachtër zat iech 't groeët mets op; bérkop zette we 't klein mets op; 4* (samenst.) *de höbs taofëlmëtse, ieërpëlëmëtse enz., di-j in e mëtsefëbrik gëmaak en in 'ne mëtsewinkël vërkoch wuuëre; 5 (uitdr.) dae sjrieëf of wënt-ër (es of-tër) in e mets hunk, hij schreeuwt vervaarlijk; det mets is zoe bot, dao kóns-te waal – mèt d'n bloeëte vot – op nao Aoke (Kölle) vare; hae mót óngër 't mets, hij moet een operatie ondergaan;*

- es-te zoe sjerp stuus es e mets, bès-te 'ne sportman dae gei grémke te vääol (aan ze li-jf) haef; hae zat miech 't mets oppe kael, hij dwong me; ze mets sni-jt van twieë kante, zijn houding is dubbelzinnig.*
- métselaer** (m.; -s en -e; -ke) [Lat. *maceria* (muur), Mnl. *metselaer*], metselaar: *ómdét 'ne métselaer moóre métselt, neume ze dae in 't Duits 'ein Maurer', want moór is in 't Duits 'eine Mauer', e woeërd det van 't Latti-jnse 'murus' (muur) kump.*
- métsle** (overg.; métselde, h. gemétseld) [Kil. *metsen*], **1** metselen: *de békèn(d)ste moóre di-j oeëts gemétseld zeen, zeen de Sjieneesën en de Bèrli-jnse moór; kènjër di-j métselaer wille wuuëre, lieërën ieërs klein meürkës métsle; 2 (uitdr.) drunks-tën es-tën aan 't ieëte bès, dén bès-tën aan 't métsle.*
- métsgaat** (o.; -gatër; -gieëtsje), poezenluik, poezendeur, kattengat, kattenluik: *es ze vreugër aan 't métsle woeëre, loeëte ze e klein gaat oeëpe woe ze e klein duuërkën inzattën en det ze 't métsgaat neumde; wilt de kat nao bènnën of nao bówte, dén krup ze doeër 't métsgaat; allëwi-jl make ze gein métsgatër mieë, mer make ze 'n duuërkën in 'n vääor- of achtërduuër; ouch in 't bakkës (bakhuis) maakde ze vreugër e métsgaat.*
- métsjarre** (overg.; sjarde mèt, h. mètgësjarde), mètsjarrële; meescharrelen: *dao zeen van di-j heimëlikke di-j vuur d'n hób vanallës mètsjarre waat neet van hun is.*
- métsjarrële** (overg.; sjarrëde mèt, h. mètgësjarreld), mètsjarre (zie ald.).
- métsjikke** (overg.; sjikke mèt, h. mètgësjik) [Hd. *mitschicken*], meesturen: *es-te dao kassërolle béstëls, sjikke ze e pak resépte mèt.*
- mètsleipe** (overg.; sleipde mèt, h. mètgësleip), meeslepen: *oos awwërs sleipdën ós vreugër uuvëral mèt naotów.*
- mètspuuële** (onoverg.; spääldde mèt, h. mètgëspuuëld) [Hd. *mitspielen*], **1** meedoen: *es kènjër neet mèt de angër kènjër wille mètspuuële, zeen ze lichëlik krank; 2* een rol spelen: *waat dao allëmaol haef mètgëspuuëld, wèt t'r dujvël (maag t'r dujvël weite).*
- métteke** (o.; -s; -), geitje: *de lémkes van de geit [Hd. *Ziegenlamm* (geitenlam)] neume we ouch méttekes; 't métteke mékkert al zjus zoevääol es de groeëte méttën (geiten) en de geitëbók.*
- mèttëlle** ((on)overg.; tëlde mèt, h. mètgëtëld), **1** [Hd. *mitzählen*], meerekenen: *det kraemke tëlde wieë neet mèt', zag de garsao; 2* van belang zijn: *tëls-tën örgës neet mèt, dén höbs-te dao niks te zègke; es get neet mèttëlt, is 't van min of van gei bèlank.*
- mèttërti-jd** (bw.) [Hd. *mit der Zeit*], mettertijd, langzamerhand: *es ze det wille, könne minse di-j hi-j in Mëzeik kómme woeëne, mèttërti-jd good Mëzeikers kalle, mer de meiste vërekke (vertikken) det.*
- mèttërëkke** (overg.; trok mèt, h. mètgëtrokke), **1** [Hd. *mitziehen*], (m.b.t. tegelijk aan iets trekken) meetrekken: *es e kejfke gëboeëre mós wuuëre, móste de kènjër alti-jd mèttërëkke; 2* (m.b.t. ergens heen trekken) meeslepen: *ze höbbe Gus mètgëtrokke nao di-j loesje zaak.*
- mètvallë** (onoverg.; vieël (voeël) mèt, is mètgëvälle), meevallen: *det vilt bieëtër mèt es (det) iech gëdach haw; nów vils-te miech mèt; 't zal waal mètvallë.*
- mètvallër** (m.; -s; mètvëllerke), meevaller,

- buitenkansje: *haws-te min of mieë vërwach det get zou tieëgvallën en vilt 't dén toch good mèt, dén bès-te gëmeinlik bli-j mèt zoe e mètvëllerke.*
- mètvare** (onoverg.; voeër mèt, is mètgëvare), meerijden, meevaren: *iech bèn mèt m'ne kammëraod mèt d'n ottoo mètgëvare; tón iech ottoostop stóng te doon, vroeëg dae sjoffäör miech wi-j wujd (det) iech wou mètvare.*
- mètwille** (onoverg.; wou mèt, h. mètgëwild) [Hd. *mitwollen*], meewillen: *es de kënjër neet mètwille, kan de meistër zich allein mer sjangërneere; wille de bein nimmieë mèt, dén höbs-tën e sjravëlkerke (een rollator) vandoon.*
- mètwirke** (onoverg.; wirkde mèt, h. mètgëwirk), **1** (fig.) [Hd. *mitwirken*], meewerken: *es de kënjër mètwirkën is 't lësgieëvën e fluitsje van 'ne sent; 2* behulpzaam zijn: *tón Zjang en Zjoozee fi-jftig jaor gëtrouwd woëere, höbbe de naobërs good mètgëwirk vuur d'r e sjoëen fieës van te make.*
- mètzënge** ((on)overg.; zóng mèt, h. mètgëzóng) [Hd. *mitsingen*], meezingen: *Élla zunk mèt in twieë koeëre; eedërein zóng de aw Mëzeikër leedsjës mèt.*
- mètzówpe** (overg.; zoeëp mèt, h. mètgëzoeëpe), meezuipen: *es de smachlap (parasiet) kan mètzówpe zóngër zelf einën euroo te bëtale, haef-tër doeërs vuur twieë.*
- meug, I** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *moede*], **1** meugigheid; vermoeidheid: *es iech 'nën daåg in d'n hoeëf höb gëtravvak, val iech alti-jd óm van de meug; 2 trek, smaak, zin: **(uitdr.)** *eedër z'ne meug, zag de boor en hae poënde ze vërke; es eedër z'ne meug kri-jg, kri-jg elk deerke ze plëzeerke; II**
- (bn.; -ër; -ste) en (bw.), **1** [Mnl. *moedich* (afl. van 'moede' (moe), Afrikaans *moeg* (moe), Hd. *müde*], moe: *es 'ne Mëzeikënaer hel haef gëwirk, is-tër meug, mer 'ne mins van Neerootërën of van de Këmpën is dén 'meeg', 'ne Braobénjer is dén 'mieg' en 'nën Antwërpenaer is dén 'muug'; 2 beu: *det bédörve strun(t)sjën is allës rap meug; 3* lui: *dae is nog te meug vuur op z'n lui kónt te zitte; 4 (uitdr.) dae jóng is zoe meug es 'n maaj, doodmoe; es we meug zeen, zëgke we ouch det we 'aan' of 'vaerdig' zeen; iech bèn di-j gëwawwël zoe meug es kaw pap; bès-te zoe meug des-te nog gein pap mieë kóns zëgke, dén mós-te nimmieë opbli-jve.**
- meuge** (m.; id.; g. dim.), luierik: *dae meugën is nog te meug (lui) vuur laeg zek rech te zëtte, met die luierik kan je niets beginnen.*
- meugigheid** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Müdigkeit*], meug; moeheid, vermoeidheid: *Tjeu kos van meugigheid nimmieë op z'n bein stoeën; es-te stikkëpot bès, kóns-te waal ómvalle van meugigheid.*
- meujal** (m.; -le; -ke), bemoeial: *daen Tei is 'ne meujal, dae zich mèt allës bëmeujt, waat oos rëlasie nëteurlik léstig maak; bëmeuj diech mèt d'n eige zake, lillikke meujal!; 'ne meujal stik z'n naas uuvëral in (tösse).*
- meuje (zich), I** ((on)overg.; meujde, h. gëmeujd), **1** op het spel staan: *dao is väd geld(sj) mèt gëmeujd, met zoe 'ne zwaorën tuf; 2* verloren kunnen gaan: *ze lieëve waas t'rmèt gëmeujd, tón hae zich di-j kréngdën haw opgëraap; II* (wederk.; meujde zich, h. zich gëmeujd), zich met iets bemoeien: *es de kënjër gëtrouwd zeen, mós-te diech dao neet te väd mieë mèt meuje.*
- meujte** (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *moeyte*, Hd. *Mühe*], last, moeite: *mèt det vak höb iech noeëts meujte gad; 2* [Hd. *Mühe*],

inspanning: *bēspaar diech de meujte, want 't is de meujte neet wieërd; doot uch mer gein meujte, mēnieër; drēnk uch eine vuur de meujte, (antw.) 't waas 'n klein meujte; 't waas de meujte nimmieë vuur draan te bēginne; 't waas neet de meujte vuur diech vuur zoegét ónnuužēls zoeväöl meujte te doon*, het was niet de moeite om je voor zoiets onnozels zo in te spannen.

Meunsj, de; boerderij 'de Meunsj':

'De boordēri-j di-j op 't ènj van de Munnikkēstraot loeëg, neumde de Mēzeikēnaere 'de Meunsj'. In 1671 hēdde de plaats 'in de munte' en in 1751 waas spraok van 'n moeshoff aan de wal genaemt de Munte'. Het Mnl. 'mu(y)nte' bēteikēnde 'munt, geldstuk' mer ouch 'de plaats waar geld gemunt of geslagen werd'. 't Waas de prins-bissjop Ernest van Beieren dae in Mēzeik e munthóws oprichdēn en de nuuēdigge muntmeistērs aanstēlde. Sjoēns det det munthóws mer sieëvētig jaor haef bēstange, is de naam 'Munt' bli-jve bēstoeēn, ouch tón 't gēbów waas aafgēbroeēke. De naam is zelfs uuvērgēgangēn op de boordēri-j di-j in 't bēgin van de 18de ieēw op dezēlfde plaats waerde gēbówd. Nao 'n ti-jdsje waas eedērein 't Mēzeikēr munthóws vērgieētēn en e vraemp, bēkans neet te bēgri-jpe woeërd wi-j 'de meunsj' is uuvērgēblieēve.' (Bron: BOONEN, Martin, De Meunsj, *De Maaseikenaar*, 1972, 3, p. 28)

meure (onoverg.; meurde, h. gēmeurd) [Mnl. *modden* (modderig maken), Kil. *mueren* (dooreenwoelen)], **1** troebel maken: *es de kēnjēr de sli-jk in de bieëk mèt 'ne stek good hawwe gēmeurd en de vesse geine steek vuuēr hun ouge mieë zoeëge, vónge de kēnjēr di-j mèt 'n manj zóngēr boeējēm; es 't watēr gēmeurd is, is 't nimmieë zujvēr (proeëpēr); 2 (uitdr.) dao is min watēr det neet meurt (woe niks is, woeënt neemēs), er*

is overall wel iets (wat niet zo best is).

Meyleman, de, danspalli-js, het (zie ald.).

Mēzeik Attractions (Maeseck Attractions);

Maaseik Attractions: *'Dees vēreinigging waerdēn in 1903 opgērich mèt de bēdoeling Mēzeik te doon hērlieëvēn en de kómmērs en de indēstri-j te doon bleuje. Toch haef 'Mēzeik Attractions' zich in de prakti-jk 't meiste mèt 't toerisme baezig gēhawte. Tot 't opgērichde kómmēteit bēhuuērde Graaf de Henricourt en de hieēre de Grünne, Gielen, Helleputte en Ferdinand Verkissen. 't Eigēlik bēsteur bēstóng ówt vuuērziittēr Dr. Nyssens, óngērvuuērziittēr Dr. Moors, sikkērtaris E. Rademakers en de leede A. Heyligers, J. Konings, A. Lemmens, mēnieēr Philips, P. Vanwijck, A. Richel, J. Raedschelders en G. Smeets. De bēlankri-jkste aksie van de vēreinigging, di-j 205 leedēn haw, waas de ówtgaaf in 1904 van e brossjuuērke woe Mēzeik en de róntēlóm aan de vraemdēling in waerde gēprizzēntēerd.'* (Bron: BOONEN, Martin, Maeseck Attractions, *Maaseik Verenigd*, p. 72)

Mēzeik Vuurówt (Vērówt); Maaseik Vooruit:

1 Maeseck Vooruit (voetbalclub): *'Dees voetbalklub bēstóng al in 1909, tón de leede mèt opstapdēn in 'ne stoet t'r ieēre van de kattēli-jke rēgeering. Leede woeērēn o. a. Jozef Joyeux, Toine Willems, Jef Beckers en Nelis Pauwels.'*; **2 Maeseck Vooruit:** *'Dees maotsjappi-j, di-j in 1928 in Brussel vuur en doeër Mēzeikēnaere waerdēn opgērich, wou de vrintēlikke relasies óngēr de 'Maaseckenaars' 'n dówke gieēve. Vuuērziittēr waas Antoine Aendekerk. Op vuurstēl van dees vēreinigging goeēf de gēmeintēraod 'de mēdalie van de Stad Mēzeik aan hāōr Stri-jjērs (Strijders)' aan Madame de Petitville (Maria Rijcken) en Gerard Kuypers.'* (Bron: BOONEN, Martin,

Maaseik Vooruit, *Maaseik Verenigd*, p. 49 en 73)

Mēzeik, 1 Maaseik, op velerlei vlakken een aantrekkelijk stadje: *‘Mēzeik, woe d’n eigēlikke gēsijedēnis van is bēgos mēt de stichting van ’t kloēstēr van Awwēneik doeēr Harlindis en Rēlindis rōnd 700, kraeg in 1244 stadsrēchte van de graaf van Loeën en waerde tōn Nova Eycke of ‘Eike’ gēneump. Het Oude Eycke waas dus neet tot ’n stad ówtgēgreujd, ómdēt e paar killēmaetēr in zujjēlikke richting de ‘nova villa Nieuw Eycke’ waas óntstange. In de 14de ieēw kalde ze nog van ‘die stad van Eycke’ en saer de 16de ieēw waerdēn het ‘Maaseyck’. Mēzeik, det mēt z’n óngēvieēr 25.000 inwoēnērs aan de Maas is gēlieēge, is de achste gēmeinte van Limburg en is, sērtōw op toeristis gēbeed, hieël bēzunjēr en aantrēkkēlik. Zoe hōbs-te de Mert en de Bosstraot mēt hun Maaslandse ‘Renaissancegevels’. Intrēsant en spissjaal oppe Mert zeen ouch de lēnje, ’t pērōn (perron), de stadspōmpe, ’t standbeeld ówt 1864 van de gēbreurs Van Eyck en ’t 18de-ieēws stadhōws. Op ’t gēbeed van kirkēlikke gēbōwwe zeen zieēkēr e bēzeuk wieērd: de rommaanse Sint-Annakirk, de ‘neoclassicistische’ Sint-Kētri-jnskirk mēt hāōr bēlankri-jke sjatkamēr woe o.a. de Codex Eyckensis in te bēwōnjērēn is, de Krujshieērēn- of Sint-Jakobskirk, de barrokke Mindērbroedērskirk, het Ursēlinnekloēstēr en de barrokke Kappēsi-jnēkirk. Ouch waat muzeejums betrēf, kump d’n toeris in Mēzeik mēt z’n veer stadspōrtēn en z’ne vuur e stōk bēwaard gēblieēve wal good aan z’n trēkke. Zoe hōbs-tēn ’t RAM (Regionaal Archeologisch Museum) mēt o.a. z’n pōt en ze glaaswērk ówt d’n ti-jd van de Rommeine. Dēn is t’r ’t John Selbach Museum’ in ’t Mindērbroedērskloēstēr mēt z’nsjildēri-jje, pōppēn en angēr kuns. Spissjaal is ouch ’t*

*Appētieēkmuzeejum, de aw(d)ste appētieēk van Belsj, mēt z’n kollēksie Dēlf(t)sen en tinne pōt. Ivvēnēmēnte zeen d’r neet allein in d’n tōnneelzaal in ’t ‘Cultuurcentrum Achterolmen’ mer ouch in oeēpe loch, woebi-j sērtōw gēdach mót wuuērēn aan d’n intērnassjēnalēn hawfvastēstoet, dae saer 1865 op daen daāg doeēr de straote trēk. Mēzeik, det ouch in Holland good bēkēnd is es óngērwi-jssēntrum, is mēt z’n mōnnēmētēn en muzeejums, mēt z’n aantrēkkēlikke bēnnēstad, mēt z’n handēls- en ze watērsportsēntrum en mēt z’n gasvri-j inwoēnērs e bēzeuk en zelfs e langēr vērblī-jf dōbbēl en dik wieērd. Last but not least is Mēzeik wujd en breid bēkēnd vuur z’n topvollīiebalklub ‘Noliko’.’; **2 (uitdr.)** di-j van Mēzeik loupe nieēvēn hun sjoon van gruuētsigheid; wi-j God in Frankri-jk woeēnde, waas Mēzeik ze bōwtēvērblī-jf.*

Mēzeikēnaer, de (m.; -e; -ke) [Fr. *le Maaseikois, la Maaseikoise*], **1 de Maaseikenaar, kaal, lui, lekker en hovaardig:** *‘Mēzeikēnaere, di-j zich kaal, lui, lékker en hoevaerdig neume – waat neemēs zal aafstri-jje – zeen ouch plēzeerigge, vrintēlikke (vruntēlikke), li-jbēr (vrij) en hartēlikke Maaslēnjers. Kēmik is det ze hun óndāōgde mieē es dāōgde bēki-jke, waat maak det ze gruuēts zeen op eigēnsjappe woe angēr minse zich uuvēr sjame. Zoe kump ’t det ’ne Mēzeikēnaer neet hoof ligke te vreutēlēn of te wouve tot-ēr pōwpop (bekaf) is en kan-dēr zich pērmeteere zoe lui te zeen es-tēr groeēt is. En gieēf di-j minsēn ins óngēli-jk, es lui(j)igheid dēn toch ’n dāōg is. Zoudt gieē dēn onneet ’t leefste d’n hieēlēn daāg mēt eur lui kōnt achtēr de staof ligke? Zelf kēn iech e paar Mēzeikēr mansluj di-j zoe lui zeen det ze gētrouwd zeen mēt ’n weef mēt ach jung, woes-te toch ech zoe meug vuur mós zeen es ’n maaj. Jao, det zeen allēmaol trukke van de lui(j)e*

Sjarël. Leevër lui es meug, wèt gieë waal. En wandël smiddigs mer ins doeër dit vorstëndóm, dén ligke di-j prinsëlikke gëlözkékskes oore te unjërën of te nunne, want van niks doon, dao wuuërs-te zoe meug van. Det 'ne Mëzeikënaer z'n sléchte eigënsjappën es kwallëteite zujt, vërklaort ouch det-ër allein it waat h'm bek en dus neet waat de pot sjaf. Pëtri-jskës, wi-jnkës, kraemkës, pëteekës en përlinne, det waal, want 't mót nëteurlik alti-jd van 'lek vingër, lek dówm' zeen. Mer gëwuüene boorëkos, dao stik zoe'n slóknaas z'ne mónnd neet aan. En kóm nëteurlik ouch neet aaf mèt 'n ordënaer drénkske. Want dén zaet-ër al gaw det 't nog te slech is vuur 'nën iezël doeër z'n oeëre te sjödde. En det 'lékker' moogt gieë gërös e butsjë rujm aanzeen. Want Mëzeikër slókmówle lëgke zich neet allein 'ne lékkeren hazërök op hunne maag. Es 't e butsjën e lékker waerkën is, vare di-j ouch op 'ne fits dae lékker löp. En es ze aan hun leefste, det lékker dënk, 'n roeës kónne gieëve di-j lékker rujk, dén veule ze zich lékker. En es 'ne Mëzeikënaer zich neet lékker in ze vel veult, dén dörf dae diech gemëkkelik 'ne lékkere neume. 'Diech bës 'ne lékkere', zaet dae dén. En dén höbs-te nog hoevaard en kaligheid. Nog zoe e paar däögde. Neet det hi-j väöl kaal fluitën of kaal geite róndloupe, det neet. Allëmaol leef luj, mer waas-te bëvuurbeeld waal höbs, zeen van di-j mëdamme di-j 't hoeëg in höbbe. Sómmigge van di-j vrouwluj höbbën h'm zoe bi-j zich – daen hoevaard dus – det ze hieël spissjaal goeën loupe. Es-te di-j 'ne bëssemestieël in hun échelste zouds stieëke, dén waas de hieël straot gëkieërd. Nae, 'ne Mëzeikënaer wèt van 't lieëve te gëneete. Balkëneere (fuiven), op jats goeën, zich laote bëdeene, zich zieëkër noeëts laote kómmeenderën of koejëneere (kójjëneere), de's 'ne Mëzeikënaer. En 't resép? Maak van veer óndäögde veer däögde. De's gënóg, want det maak des-te gein ingëbeelde lui

slókpëns, geinën hoevaardsbujjël, aafgëvaegde fòks of zwétskammëzaol bës mer 'ne fjaere börgër dae mèt rech en raej gruuëts is op z'n stad, z'n taal en z'n rippëtasi-j.'; **2 het tijdschrift 'De Maaseyckenaer' (1864-1872):** 'Vandaag kënt zoe good es élke Mëzeikënaer 't ti-jdsjrif 'De Maaseikenaar', det saer 1970 in dit stédsjen e groeët suksésverhaol is en woe d'n hieër Tony Van Wijck nów al dik 45 jaor rëdaksiesikkërtaris van is. Waat hieël get mindër Mëzeikënaere weite, is det ouch in de 19de ieuw e ti-jdsjrif mèt dae naam haef bëstange. Dae "De Maaseyckenaar" waerde gëdrök in drökkëri-j 'Jolien Demarteau' oppe Mert in Mëzeik. De arti-jkëlën in dit ti-jdsjrif, det eedër wieëk ówtkwoeëm, drejde rónnd vri-jheid, godsdeens en vadërland. Ejaorabbónnemènt op 't beukske, det mer 9 jaor haef bëstange, kosde dri-j frang. Vuur 'n annaos bëtaaldës-te 10 sënti-jme de reegël.'; **3 het tijdschrift 'De Maaseyckenaar' tijdens WO I:** 'Van de 131 Vlaomse gëzëtsjës di-j in d'n iëerstën oeërlog (WO I) bëstangën höbbe, waas 'De Maaseyckenaar' nëteurlik sërtów bëstömp vuur de Mëzeikër frónstëldaot. Van dit gëzëtsje waas doktër Joseph Delsupehe d'n hoofrëdaktöör. De Maaseyckenaar, dae op 1000 ékzemplare waerde gëdrök en woe d'r ouch 'n deil van nao Mëzeikënaerën in vraemde lenj ginge, haef bëstange tot séptémber 1918. De rëgeeringsgëzinde rëdaksie van De Maaseyckenaar, dae waerdën ówtgëgieëve doeër de 'Kring der Maaseycker Vrienden Le Havre', bëstóng ówt de hieëre Vanderborcht, Arits, L. Paumen en de leede J. Boonen, E. Kraewinkel en J. Luysmans. Vuuërzittër waas Joseph Delsupehe. De arti-jkële mèt nówts ówt de streek waerde mèt gëvaor vuur eige lieëve nao Holland gësmókkëld en van dao nao Le Havre gëbrach.'; (Bron: BOONEN, Martin, *Een Bezette Stad*, p. 88). 'Deeze 'De

Maaseyckenaar' mooge we dus neet vèrwissèle mèt 'De Maaseyckenaar' dae van 1863 tot 1872 haef bëstange.'; 4 het tijdschrift 'De Maaseikenaar' (sponsor DGMD), al 45 jaar een succesverhaal: 'De Mèzeikënaer', mèt – in 2015 – bëkans 700 abbonnees, is e dri-jmaondëliks ti-jdsjrif mèt pèr nummër óngëvieër 60 blajër teks uuvèr Mèzeik en z'n inwoeënèrs van nôw en sèrtów van vreugèr. Allès waat e bitsje van bèlank is op 't gèbeed van kultuur, sport, gèsjiedënis, 't Mèzeikèrs, plaatsname, hërdënkingsarti-jkëlën uuvèr vèrdeenstëlikke Mèzeikënaere, bëzunjër prèstasies van minse van dees stad, enz. 't kump allëmaol in dit beukske. De mètwirkèrs aan 't ièerste nummër (1970, 1) woeëre: Jaak Bergers, Martin Boonen, Etienne Dehaese, Marcel Hendrickx, Renaat Lauwers, Willem Sangers, Rik Theuwissen en Tony Van Wijck. In 2015, 45 jaor latèr, bëstuit de rëdaksie ówt Harry Beenders, Jaak Bergers, Luc Bleukx, Martin Boonen, Wim Corstjens, Marcel Cuyx, Thérèse Hendrickx-Godelaine, Herman Hendrix, Rik Nulens, Koen Smits en Tony Van Wijck. Minse wi-j o.a. Roger Janssen, Bert Mersch, Jan Gerits en de sjri-jvèr van deezën diksjënaer, di-j al tieën jaor of langèr mèt de reegëlmaot van 'n klok lang tékste bënnësjikde, höbbën 't stattuut van mètwirkèr. Sjri-jfs-tën einen teks in ei nummër; dën kums-tën allein in det nummër bi-j de mètwirkèrs. Bëzunjër aksies woe 'De Mèzeikënaer' zich in de loup van de jaore mèt haef baezig gëhawte, zeen: de bów van e kultèreel sëntrum, de aksie 'Red De Maaseikenaar' en de Harlindis- en Rëlindisfieëste (1997). Spissjaal ouch is det 'De Mèzeikënaer' in 2001 d'n twieëjaorlikse Patèr Sangèrspri-j's in de wach sleipdën én det 't ti-jdsjrif vi-jf teamanummèrs haef laote vèrsji-jne. Suurtoe m.b.t. 't naoki-jke van DGMD wirk(d)e saer séptémber 2012 veer rëdaksieleede van 'De Mèzeikënaer',

Jaak Bergers, Martin Boonen, Wim Corstjens en Tony Van Wijck, aan deezën diksjënaer van 't Mèzeikèrs mèt. Anno 2015 is Tony Van Wijck rëdaksiesikkërtaris én vèrantwoeërdëlikkën ówtgieëvèr, waat-èr trouwës al is van bi-j 't bëgin. Luc Bleukx is kasseer (kashouder). E paar minse van 't ièerste oor, Jaak Bergers, Martin Boonen en Tony Van Wijck, zeen 45 jaor nao 't ièerste nummër nog alti-jd aktief. Gerard Segers (cartoonist), Herman Hendrix en Harry Beenders zeen ouch mètwirkèrs mèt 'nën hieële lange staot van deens. Angèr minse di-j zich ouch – dèk jaorèlank – hieël vèrdeenstëlik höbbe gëmaak, zeen óngèr angère Henriette Aendekerk, Theo Beenders, Paula Bergmans, Frans Bollen, Jan-Christiaan Claessens, Freddy Corstjens, Tjeu Corstjens, Mathieu Daemen, Jan Deckers, Jos De la Haye, Etienne Dehaese, Raymond Driessen, Ludo Droushoudt, Gerrie Geurts, Jaklien Godermans, John Golsteyn (hieël lang kasseer gëwaes), Martin Goossens, Peter Graux, Piet Henkens, Hubert Heymans, Frank Hungenaert, Wiel Janssens, Theo Kees, Frans Keyers, Arnaud Latour, Marcel Leduc, Roger Maes, Erik Martens, Marcella Raets, Willem Sangers, Wim Segers, Martin Slangen, Donaat Snijders, Jos Strijkers, Simone Swartenbroeckx, Jos Vancleef, Frieda Van Wijck, Herman Walschaerts, Rita Westhovens en Mathieu Wieërs. Waem we in dit ri-jke zieëkèr neet mooge vèrgieëte, is mèdam Mia Paspont, di-j dik dèrtig jaor bi-j de luj 't abbónnëmèntsgéld(sj) haef opgëhaold én e paar hóndërd Mèzeikënaerën abbonnee haef gëmaak. De kënmerke van 'De Mèzeikënaer', namèlik stërke, sjik vèrzörgde en ówteinloupènde (gediversifieerde) tékste, maakdën en make van dit ti-jdsjrif e suksésvèrhaal.'

**Mèzeikèr oud-strijdèrs 1914-1918;
Maaseiker oud-strijdèrs 1914-1918: 'In**

ze book 'Een bezette stad' gnuëf Martin Boonen (blz. 110-130) 'n li-js mèt 328 name van sëltaote di-j in d'n ièerstèn oeërlog (WO I) gëvochtèn höbbe. De name betréffe neet allein gëboeëre Mëzeikënaere mer ouch minse van Mëzeik di-j nao d'n oeërlog örgës angërs zeen goeën woeëne.'

Mëzeikër Tónneel, het; Het Maaseiker

Toneel: "Het Maaseiker Toneel", waas 'n samëveuging van de spuuëlers van 'Als ic can' mèt vreugër leede van 'Vast als Eyck by der Mase'. Mèt 'Kinderen van ons Volk (Antoon Coolen)' kump 'Het Mëzeikër Tónneel' in 1951 in zaal Van Eyck in rëzji-j van Lambert Denis d'n ièerste kieër oppe saen. Spuuëlers zeen: H. Kraewinckels, L. Theuwissen, M. Boonen, L. Denis, M.-J. Beernaerts, F. Wassenberg, J. Raets, P. Segers, J. Voorjans en M. Smits. Al nao hun tweeëde opveuring 'De engel in de kist' in rëzji-j van J. Gorissen is 't mèt 't Mëzeikër Tónneel gëdoeën. Meiningsvërsjille woeëre de oeërzaak. Saerdów waas 't de beurt aan 'Speelgroep Van Eyck'.

Mëzeikërs; Maaseikers: 1 vocabulaire

(woordenschat): 'Wi-j in alle tale mótte we ouch in 't Mëzeikërs 'n óngërsjeid make tösse d'n aktieve, passievën en vërawwërde vokabbulaer. Daobi-j höbs-tën ieërs zoe'n 2.000 stamwäörd of wortëls wi-j 'prim (premie), vaers (vaars), nës (warboel, vogelnest, janhagel), rieëp (aalreep of zetlijn), lits (elastiek), voeërt (dadelijk), plump (oogwimper) en króf (bult)'. Dén höbbe we de woeërdfëmi-jlies mèt zoe'n 5.000 wäörd, békans allëmaol samëstëllingën en aafleijinge. Pakke we e woeërd wi-j hónd, dén höbbe we: 'hóndskloeëte (denk vooral aan de dubbele bakpruimen 'Belles de Louvain'), alle hóndsgëzeike, hóndskoeëj, hóndsdaag, enz.'. Tën dörde zeen d'r zoe'n 2.000 échte Mëzeikër-wäörd, di-j de meiste Mëzeikënaere

waal nog kënne mer di-j we békans neet mieë gëbrujke. Dènk bëvuurbeeld aan 'sjujmkëtrëkke (het schuim van klissap opzuigen), voddëband (maandverband), ujlëvëlke (soort snoepje), moesjke (klappertje) of rónnëringeske (soort gebakje)'. Veerdës haef 't Mëzeikërs nog óngëvieër 1.000 wäörd di-j nimmieë gëbrujk wuuëren en onnimmieë gëkënd zeen. Iech neum wäörd wi-j 'ujlëkrieëmer (marskramer in aardewerk), uuëverdën (zolder boven de dorsvloer), voeëjage (uitgestorven carnavalsgebruik) en vilbrèkë (krukas)'. En dén zeen d'r nog de dówzënde gëzëgdës (ówt-dröckinge) di-j zieëker en vas 't zawt in de Mëzeikër pap zeen. Nëteurlik gëbrujke Mëzeikënaere daobówte nog tieëndówzënde wäörd di-j ze ówt de algëmein taal höbbën uuëvërgëpak en di-j ze op ze Mëzeikërs – mèt Mëzeikër klanke dus – ówtsprieëke.'; **2 is het Maaseikers speciaal?** 'Oos Mëzeikërs haef e finnommënaal taaleige mèt 'nën ówtzunjërlikkën taalri-jkdóm, woe de meiste vraemdëlinge sterk van óngër d'n indrök zeen. 't Zeen përtang sërtów de Mëzeikër klanke di-j dees luj wi-j mëzi-jk in de oeëre klinke.'; **3 voorbeeld van onze prachtige Maaseiker taal:** 'Oos sjoëën Mëzeik' (Maaseiker carnavalsschlager): Mëzeik det is de sjoëenste stad van hieël 't waerëldrónd. Dao laefmën es 't sjikste volk en 't is t'r ech gëzónd. Mën haef zich gaer, mën löps get vööl en eedërein maak vööl baozjoeër (bonjour). Mèt vastëlaovënd jónk en awd zënge ze allëmaol in koeër: (refrein) Lieve det sjoëën Mëzeik, 't Solt en Awwëneik, Wörfëld en Héppenaert, sol la si do, 't Vën en het Greemëlsloo; Oos wi-jkën heitën Uuëvërbieëk en de Vërloeëre Kos, Het Zavëlböske mèt ze mos, dao loupe de maesjës gaer los. Het Karënj en de Blënjën Hook, Rosmuuëlën en oos sjoëën Labaer; dao wuuërs tiech in de maonësjij-n 'nën hieëlën houp vri-jjërs gëwaar; (refr.) Oos taal det is de sjoëenste taal di-j oppe

waerëld bëstuit. Mën sprik van kaanjël en sjëldi-j, geine mins dae det vërstuit. Van diech en dôw, van sjoeën sjónk Zjang, bisbabël en löbbës en sjolk, van sjalëvaegër en zjëdi-j, waat is miech det toch vuur e volk? (refr.).' (Opgetekend door Jean LATOUR); **4 kenmerken van ons Maaseikers:** zie inleiding; **5 het Maaseikers te boek gesteld: a kanunnik Emiel Van der Donck publiceerde in 1980 'Maaseik en zijn Maaslandse taal: 'Kanunnik E. Van der Donck sjraef in ze book 'Maaseik en zijn Maaslandse taal' – e book det ouch 35 jaor latër 'ne stërken indrök achtërhuuet – 47 blajër vol mèt de Mëzeikër vokabbulaer.;** **b 'De Kleine Mëzeikër Grammaer' (1992) van Tony Van Wijck en Martin Boonen:** 'Tony Van Wijck en Martin Boonen sjraeve 'De Kleine Mëzeikër Grammaer', e bëzunjër waerdëvol beukske det op 500 èkzemplare gëdrök waerdën en det drek waas ówtvërkoch en – ouch in 2016 – vuur vääöl Mëzeikënaere 'n handleijing is es ze get in 't Mëzeikërs op pëpeer wille zëtte.; **c Tony Van Wijck publiceerde gedurende meer dan 40 jaar woorden en uitdrukkingen in 'De Maaseikenaar':** 'Tony Van Wijck goeëf in 'De Maaseikenaar' in dik fieërtig jaor 'n klein 1500 Mëzeikër wääörd di-j hae in 't AN vërtaaldën of/en in e zinnëke gëbrujkde. Ouch sjraef hae arti-jkëls uuvër 't Mëzeikërs en goeëf hae hóndërdën en hóndërdën ówtdrökkingën in 't Mëzeikërs.; **d Martin Boonen, Tony Van Wijck en Theo Kees maakten los van elkaar elk een woordenlijst:** 'Martin Boonen, Tony Van Wijck en Theo Kees maakde los vanein 'n li-js mèt Mëzeikër wääörd en brachte di-j bi-jein in ein li-js mèt 'n gooj 4.000 wääörd, di-j Theo Kees nog ins aanvólde mèt dik 9.000 angër wääörd, waat same 'n gooj 13.000 wääörd maak.; **e dialectteksten in 'De Maaseikenaar':** 'Theo Kees sjraef 31 lang(ër) die(j)aléktéksten in 'De

Maaseikenaar', woe dër óngëvieër d'n hieële Mëzeikër vokabbulaer de rëvvuu in loeët passeere .'; **f Theo Kees schreef i.s.m. Mady Colson 'De Groeëte Mëzeikër Diksjeënaer':** 'Theo Kees sjraef in samëwirting mèt Mady Colson DGMD, woe Martin Boonen, Wim Corstjens en Tony Van Wijck 't manuskrip eine kieër groeëtëndeils van naoloeëzën op hi-j en dao e fuitsjën en det Jaak Bergers tweeë kieërën hieëlëmaol doeërpakde (zie inleiding).'; **g Tony Van Wijck publiceerde een juweel van een spreekwoordenboekje:** 'Tony Van Wijck sjraef in 2014 het 'Mëzeikër sprieëkwoeërdëbook', det bääörëntig vol stuit mèt óngëvieër 3.000 taalzjëwieëlkës. Noeëts höbbën in dit stëdsje mieë minse mieë plëzeer gad aan e beukske det, gëdrök op 500 èkzemplare, voeërt aan de man waas gëbrach.; **h Jean Christiaan Claessens, Harrie Westhovens en Stijn Billiet maakten hun thesis rond het Maaseikers:** 'Vääöl angër Mëzeikënaere zeen of woeëre mèt 't Mëzeikërs aan de slaag, wi-j o.a. J. C. Claessens, dae vuur teesis (thesis) 'Syntaxis van het dialect van Maaseik' (Gent 1949-1950) maakde, H. Westhovens, dae vuur teesis (thesis) 'Klankleer van het dialect van Maaseik en een geografisch onderzoek van de omgeving (Leuven 1950) maakde, en S. Billiet, dae vuur teesis (thesis) 'Over sjónk, vaam, kits, wiks en andere sappige woorden. Een onderzoek naar lexicaal verlies in het Maaseiker dialect' sjraef.; **6 activiteiten van het H. Wammes in het Maaseikers:** **a jaarlijkse dialectmis:** 't Karnëvalssëzówn wuuërt gëoeëpënd in de kèpël van Si-jmkëshuuëvël mèt de jaorlikse mës vuur de gëstörve groeëtriddërs, prinsën en jeugprinse. Ze wuuërt opgëdrage doeër krujshieër Roger Janssen, tërwi-jl de prins vuur de praek zörg.; **b Wammesuurkje:** 'Op radie(j)oo LRM is in 't karnëvalssëzówn (van d'n 11de nov. tot hawfvaste) eedëre zóndig van twelf

tot ein e wammësurke mèt leedsjës en karnëvalsnowts.’; **c zittingen Heilig Wammes**: ‘Alle zittinge van ’t Heilig Wammës zeen in ’t Mëzeikërs.’; **d zingen in cafés**: ‘Bi-j ‘Zèngëntaere’ wuuërt in de kaffees van de 88 bèkëndste Mëzeikëer leedsjës ’n deil in ’t diejalék gëzóng.’; **e deelname aan ‘Carnavalissima’**: ‘Aan ‘Karnëvallissima’, ’n vereinigging di-j eedër jaor nao ’t bèste Limburgs karnëvalsleedsje zeuk, duit Mëzeik eedër jaor mèt. Freddy Corstjens is anno 2016 vuuërzittër. Mëzeik haef vërsjilligge kieëre gëwónne.’; Zie ook: Karnëvallissima; **f Heilig Wammes komt op voor het Maaseikers**: ‘’t Heilig Wammës is de vereinigging di-j de karnëval én ’t Mëzeikërs lieëvëntig (in leven zijnde) en lieëvëndig (fris, helder) hilt.’; **g jaarlijks Wammeskrantje**: ‘’t bówtgëwuuën tof Wammësgëzëtsje, det ’t Heilig Wammës eedër jaor ówtguuëf, is hieëlëmaol in ’t Mëzeikërs gësjrieëve. ’t Heilig Wammes is jummës de groeëte vuuërtrëkkër en besjërmer (promotor) van ’t Mëzeikërs.’; Zie ook: vastëlaovësgëzët; **h jaarlijks voordrachttoernooi in het Maaslands dialect**: ‘’t Waas Het Heilig Wammës Mëzeik det in de jaore 1970 en 1980 mèt minse wi-j o.a. vors Tony Van Wijck, de groeëtriddërs Wiel Janssens en Harry Beenders en suurtoe mèt d’n hieër Jaak Bergers en in e latër stadie(jum mèt sjieëpe Bërta Paulissen van Gëlaen e jaorliks vuurdrachtoernooj organiezeerde. Tieëntalle lieërlingën ówt alle Mëzeikëer sjoeëlën en ouch van d’n hieële röntëlóm goeëvën in ‘hun’ taal ’t bèste van zichzëlf. Intërlimburgs waerde de lëste jaore samëgëwirk mèt Rëmunj en Gëlaen. Globbaal woeëre dees aovëndën in ’t naojaor e suksés op alle gëbeed. D’n doeër sjieëpe Bërta Paulissen t’r bësjikking gëstëlde ‘Bieëkër Bërta Paulissen en Tony Van Wijck’ waas ’ne wissëlbieëkër. De gëmeinte dae h’m dri-j kieërën haw

gëwónne, moch h’m hawte. Ómdét Mëzeik det lökde, stuit de bieëkër ‘örgës’ in dees stad. De bëzunjër gëtallënteerde Mëzeikëer tékssjri-jvërs, de hieëre Herman Hendrix, Wiel Janssens en Miel Peeters höbbën aan ’t groeët suksés van dit jaorliks invvënmènt ‘ne sërjeuze stein bi-jgëdrage.’ (Bron: BERGERS, Jaak); **7 het gesproken Maaseikers: a het ‘Wawwëleurke’, een maandelijks evenement waarbij Maaseikenaren in het Maaseikers over Maaseik en het Maaseikers ‘wawwële’**: ‘’t Wawwëleurkën is e maondëliks invvënmènt van ’t Dokkëmëntasieséntrum, det startde (bëgos) in 1991. Vanówt de vraoge ‘waem, woe, waat en wënieë?’ ‘wawwële’ ’n klein hóndërd gepénsjeneerdën eedëre kieër uuvër ‘VREUGËR’, waat gëbbuuërt mèt bëhölp van fottoos, affiesjën en arti-jkëlkës ówt gëzëttën en brossjuuërkës. Ein van de hóndërd en ein óngerwërpe di-j in ’n lieëvëndigge en plëzeerigge stómning in de Mëzeikëer moodërtaal bësproeëke wuuëre (wieëre), is d’n awwëre vokabbulaer, waat allëmaol hieël intrësant is. Ónnuuëdig te zëgke det e pak Mëzeikënaere zich op di-j mëneer nog mieë goeën intrëseere vuur waat dit stédsjen oeëts baezig hoeël en nog hilt. Det ’t Dokkëmëntasieséntrum zoe aan bówtgëwuuën waerdëvol gëgieëvës kump, is e bi-jkómmeënd vuurdeil.’ (Bron: BOONEN, Martin, De Wawwëleurkës van het Documentatiecentrum bestaan 20 jaar, *De Maaseikenaar*, 2011, 4, p. 172-173); **b de Maaseiker taalgemeenschap, bepalend voor het doorgeven van ons belangrijkste immaterieel erfgoed, het Maaseikers**: ‘M.b.t. ’t Mëzeikërs is nëteurlik de Mëzeikëer taalgëmeinsjap ’t bëlankri-jkstën illëmènt. Daomèt zeen in de iërste plaats de ginnërasies gëmeind di-j ’t Mëzeikërs höbbe gëmaak tot waat het nów is, ’n klankri-jke volkstaal mèt ’n óngëluiflik groeët taaleige. Ouch de taaldokkëmèntën en de taalmónnëmènte, ’t hieël Mëzeikëer taalgood

zègk mer, det di-j tieëndówzènde minsèn ós hóbbe naogèlaote, zeen neet te óngèrsjatte. Op de twieëde plaats kómme de minse – Mèzeikènaerèn én inwi-jkèlinge – di-j 't Mèzeikèrs vandaag en mörge lieëvèndig hawte doeër het élken daág opnów te kallèn en te bli-jve kalle. Sèrtów Het Heilig Wammès en 't ti-jdsjrif 'De Mèzeikènaer' zeen de groeëte vèrdeidiggèrs en besjèrmers van 't Mèzeikèrs. 't Aantal Mèzeikènaere det in fèmi-jlievèrband – daovuur nog neet oppe straot of örgès angèrs – Mèzeikèrs kalt of kan kalle, sjatte wieë nao e klein óngèrzeuk anno 2016 op óngèvieër 70 persènt, sjoeëns det zwartki-jkèrs lichèlik get angèrs zulle bèwieëre.'

Mèzeikèrvéld(sj) 't; het Maaseikerveld: *'t Mèzeikèrvéld(sj) – 1717, in het Maeseucker Velt – is de kaddastèrnaam van de véljer tössèn 't Vaer (veer) en de Dörde Straot. Vgl. Héppervéld(sj), Awwèneikèrvéld(sj) of Bleumèrvéld(sj).'* (Bron: BOONEN, Martin, Het Maaseikerveld, *Land en Water*, p. 163)

mèzi-jk (o.; g. mv.; -ske) [Lat. *musica*, Gr. *mousikè*, Fr. *musique*, Eng. *music*, Hd. *Musik*], **1** muziek: *väöl minse stoeën op en goeën slaope mèt mèzi-jk; 2* harmonie, fanfare: *'t mèzi-jk kump aan; 3 (uitdr.) dao is eine mèzi-jk aan 't makèn (in de weeg), de baby huult.*

Mèzi-jk- en tónneelmaotsjappi-j 'De Maasgalm'; Muziek- en toneelmaatschappij 'De Maasgalm': *'Dees kattèli-jke mèzi-jk- en tónneelmaotsjappi-j, di-j waerdèn opgèrich in 1876, haw de bèdoeling op kultèreel gèbeed op dezèlfde huuëgde te kómme es de libbèraal hèrmeni-j. Ein van de stichtèrs waas Lambert Wakkers. Rónd 1885 bèstóng 't gezèlsjap ówt J. en H. Muizers, J.L. en Th. Daelemans, J. Poukens, J. Frissen, E. en F.H. Verkissen, I. Woussen, F. Kuypers,*

Michel Vancleef, L. Drehmans, J. Metten, J. Wolfs, J. Vanderkruijs, G. en J. Trips en J. Telen. Tèrwi-jl(e) de famfaar bi-j hieël get fèstievietèitèn optroeëj, zörgde 't tónneelgezèlsjap vuur opveuringe wi-j 'De sluuëtèl van 't gèvank' van de Mèzeikèr meistèr-sègarèmieèkèr M.J. Janssen. In 1892 waas E. Verkissen vuuèrzittèr en de leede van 't kómmeitèit woeëre tón Jacques Dalemans, Joseph Thelen, Jean Vanderkruijs en Clément Van Dinter. In 1895 brach 'De Maasgalm' 'n tottaaltjètatèr mèt mèzi-jk doeër de famfaar, leedsjès en e stök in dri-j bèdri-jve. Spuuëlèrs in dit stök 'De Twee Broeders' woeëre Th. Dalemans, Fren Wallendorf, L. Kraewinkel, Clément Van Dinter, Jean Frenssen, Jacques Peeters, Is. Woussen, Ed. Janssens, Léon Thyssens en Léon Peeters. Mèt d'n hawfvaste van 1902 brach 'De Maasgalm' e kónzaer en in det jaor waerdèn ouch 't 25-jaorig bèstoeën van dees maotsjappi-j gèveerd. In 1914, bi-j 't ówtbrieëke van d'n oeërlog, waas 't mèt 'De Maasgalm' gèdoeën.'

mèzi-jkfièës (o.; -te; -je) [Hd. *Musikfest*], muziekfeest, -festival: *soeëmèrs løj de jeug alle mèzi-jkfièèstèn aaf.*

mèzi-jkkènnèr (m.; -s; -ke), muziekkenner: *mèzi-jkkènnèrs hóbbe d'n dèkstèn ti-jd 'n muuziekaal (muzzèkaal) opleijing gad, hóbbe muuziekalèn (muzzèkalèn) aanlèk en zeen gek op mèzi-jk.*

mèzi-jkleefhóbbèr (m.; -s; -ke) [Hd. *Musikliebhaber*], muziekiefhebber: *mèzi-jk en zank, det is 'ne mèzi-jkleefhóbbèr ze lieëve (z'n dènk).*

mèzi-jklès (v.; -se; -ke) [Fr. *leçon de musique*, Eng. *music lesson*], muziekles: *hóbs-te gei muuziekaal (muzzèkaal) gèhuuër, dèn zuls-te zelfs mèt mèzi-jklèsse geine groeëte muuziekant (muzzèkant) wuuëre.*

mëzi-jksjoeël (v.; -e; -sjuuëlke) [Eng. *school of music*, Hd. *Musikschule*], **1** muziekschool: 'n mëzi-jksjoeël is allëwi-jl mieër es 'n sjoeël woës-te mëzi-jk kóns lieëre; **2** **Stedelijke Academie voor Kunsten Maaseik**: 'In Mëzeik gieëve fi-jftig lieërarën aan de 'Stedelijke Academie voor Kunsten' lès in 'mëzi-jk, woeërd en beeldënde kuns'. Dit bëteikënt des-te dao allërlei instrëmènte kóns lieëre bëspuuëln en des-te d'r vakke kri-jgs wi-j o.a. mëzi-jklicëer, samëspél, stömvörming, zank, woeërdkuns, tónneel, vuurdrach...'

mëzi-jkske (o.; -s; -), **1** stukje muziek: zèt ins e mëzi-jkskën op; **2** ingebouwd muziekmechanisme: es-tën 't baerkën op ze bujkske dóws, huuërs-tën e mëzi-jkske.

mëzoet (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *mazout*], **1** stookolie: wieë stoeëke mèt (op) mëzoet; de mëzoet is aafgëgange, de stookolieprijs is gezakt; waat kos de mëzoet?; **2** dieselolie: wieë ri-jje neet op bënzin, mer op mëzoet (dierzël).

midde, **1** (v. en o.; -s; g. dim.) [Eng. *middle*, Hd. *Mitte*], midden: sjuf ins get op, want de ligks weer in de (t) midde (van 't bèd); **2** (bw.) [Eng. *in the middle of*, Hd. *mitten*], midden, centraal: middën oppe Mert stoeën Jan en Hubert Van Eyck; middën in de wieëk geit Ruben vri-jje; hae sjoeët middën in de roeës; hae loeëg middën in de Maas.

middëkammènt (o.; -e; -sje) [Lat. *medicamentum*, Eng. *medicament*, Hd. *Medikament*], geneesmiddel, medicament: vuur de óngëvieër tieëndówzënd zeekdës di-j-s-te kóns kri-jge, bëstoeën d'r óngëvieër ievëvääol middëkammènte.

middëkasie (v.; -s; -ke) [Fr. *médication*, Eng. *medication*, Hd. *Medikation*], medicatie: vuur middëkasie pakkën aw minse doeërein

gëpak zieëve middëkammènte pëer daåg.

middëlbaar (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *middelbaer*], middelbaar: kënjër goeën ieërs nao de bëwaarsjoeël, dén nao de lieëgër sjoeël en dén nao 't middëlbaar óngërwi-j-s; nao de middëlbaar sjoeël goeën de meiste nao 't hoeëgër óngërwi-j-s; ooze jóng zit in (op) de middëlbaar sjoeël; sikkëndaer sjoeële zeen middëlbaar sjoeële.

middëlieëwe (mv.) [modern Lat. *medium aevum*, *media aetas*], **1** middeleeuwen: mèt 'middëlieëwe' meine we 'n ti-jdvak en daovuur sjri-jve we dit mèt 'n klein lèttër; **2 de middeleeuwen duurden 1.000 jaar**: 'Mèt de middëlieëwe meine we de ieëwe tösse 476 (val van 't Wés-Rommeinse Ri-jk) en 1492 (óntdëkking van Ammeerieka) of, rów gëpak, d'n ti-jd tösse 500 en 1500, tieën ieëwe dus. Mèt de middëlieëwe meine we ouch d'n ti-jd woe 't lieëvën en de maotsjappi-j, zjus wi-j ouch 't dënkën en d'n téchniek nog neet in óntwikkëld woeëre wi-j nów.

middëlieëwër (m.; -s; -ke), middeleeuwer: det 'ne mins allës wilt weitën uuvër de middëlieëwërs, is nëteurlik good, mer det wilt nog neet zëgke det-ër zich middëlieëws mótt bënumme (dat hij zich barbaars (achterlijk) moet gedragen).

middëlmaot (v.; g. mv.; -mäötsje), **1** [Hd. *Mittelmaß*], middelmaat, gemiddelde: Klëmao is mer e middëlmäötsjën oppe sjoeël; **2 oud Maaseiker versje**: 'Lank en smaal, det stuit zoe kaal. Kort en dik is neet gësjik, mer middëlmaot det seert de straot (middelmatige mensen zie je het meest).'

middësi-jn (v.(m.); -e; -ke) [Lat. *medicina*, Eng. *medicine*, Hd. *Medizin*], medicijn, geneesmiddel: es Zjang z'n middësi-jne neet pak, is-tër geine mins (dan voelt hij

zich zwakjes).

Middësjoeël, de, zie *kolmējēnsjoeël*.

Middēstandsbónd, de; de
Middenstandsbond: *'Dees vëreinigging van middēstandërs, di-j kristëlik dachte, bëstóng al vuuër 1930. Vuuërzittër in det jaor waas Louis Driessen.'* (Bron: BOONEN, Martin, de Middenstandsbond, *Maaseik Verenigd*, p. 30)

middëwieëg (m.; -waeg; -waegske) [Hd. *Mittelweg*], (fig.) middenweg, compromis, tussenweg: *de gölje middëwieëg is in 't lieëve dëk de bëste wieëg*.

middig (m.; -ge; -ske), **I 1** [Mnl. *middach*, Hd. *Mittag*], middag, noen: *óm twelf oorën is 't middig; smiddigs lëgk iech miech get; tösse de middig laes (lieës) iech de gëzët; rónd de middig bën iech trök; 2* [Hd. *Nachmittag*], namiddag: *deeze middig gaon iech get mèt de kien(d)sjës póngële; II* middagmaal, middageten [Hd. *Mittagessen*]: *höbs-te d'ne middig al op?; iech hób nog geine middig gad; III (uitdr.) iech kan mer ónthawte van 12 oore tot middig, ik heb een slecht geheugen*.

middigjeëte (o.; g. mv.; g. dim.), middig (zie ald. bet. II).

middigoor (o.; -e; -eurke), middaguur: *oozën unjër (oos middigsläöpke) doon we in 't middigoor, tösse twelf en ein oor dus; nów 'unjëre' we in 't middigoor, mer vreugër kalde we van 'd'n unjëre slaope'.*

middigpos (v. en m.; -te; -je), **1** middigsjich; middagpost (gew.), middagdienst: *vuuërigge wieëk haw iech nachpos, dees wieëk hób iech de mörgë(s)pos (daägpos) en de volgënde wieëk hób iech de middigpos; 2* [Hd. *Mittagsschicht*], middagploeg: *de*

middigpos is (h)eivërs gëgange, want ze stake.

middigsjich (v. en m.; -te; -sje), middigpos (zie ald.).

Mie, roepnaam voor Maria, Marie.

miech (pers. vnw.) [Eng. *me*, Hd. *mir* (dat.) en *miech* (acc.)], me: **1 als meew. vw. (datief):** *iech hób miech 'nën èllëtrikse fits aangësjaef; d'n hónd loeëp miech ëwég; 2 als lijd. vw. (accusatief):* *de pollissën höbbe miech gëtrappeerd* (op heter daad betrapt); **3 na een voorz.:** *es-te hi-j bi-j miech kums, gaef iech tiech 'n kermél en 'n poeën; 4 als 'dativus ethicus' (ethische datief):* *dao haef miech det ménke toch de moeër (waterketel) mèt heit watër van de staof gëtrokke!; 't is miech get!; diech bës miech 'n ków ('nën ujl, iëzël...).*

mieche (emfatische vorm van 'miech' (zie ald.), mij: *van mieche mós-te neet meine det ieche mieche gaon optutte, mer dieche moogs dieche get aantujjëlën en met uch wil iech neet diskëteere* [deze voorbeeldzin is uiteraard gekunsteld].

miechzëlf, 1 (pers. vnw.) [versterking van 'miech' als voorwerp], m'n eige; mezelf: *miechzëlf kan det gein vets sjille; 2 (wederk. vnw.)* [versterking van 'miech' als wederk. vnw.], m'n eige; mezelf: *'Iech hób miechzëlf (m'n eige, miech) bëdoeën van de sjrik, 'zag Sjëlke.*

mieë(r), 1 (bn. en telw.) [comparatief van 'vööp', 'mieë', is meer gebruikelijk dan 'mieër'], meer: *Daan haef mieë mel (succes) bi-j de maesjës es Manu; Jom haef vööp pówn, Kammil haef t'r mieë, mer Marsël haef t'r 't meiste; 2 (bw.), meer:* *iech mós mieë bëtale; de höbs min of mieë gëli-jk; gëzóndheid is miech mieë wieërd es get*

- angërs; nôw kan iech neet mieë (nimmieë); iech kaek wi-j langër wi-j mieë ówt nao me pénsjoeën; 3 [zeer sterk veroud.], de laatste tijd: det is mieë erg [verouderd voor: dat is de laatste tijd erg.]*
- mieëkër** (m.; -s; -ke), **1** maker, vervaardiger: *de mieëkërs van De Groeëte Mëzeikër Diksjënaer zeen Theo Kees en Mady Colson; 2* (samenst.) *de höbs o.a. fitsëmieëkërs, sjoonmieëkërs, kleijërmieëkërs en de höbs janmieëkërs, lëwejt mieëkërs en dikmieëkërs.*
- mieëm** (v.; -e; -ke), zaeg; zeurkous: *di-j mieëm ligk miech nôw al oorën aan m'ne kop te zaege.*
- mieëme** (onoverg.; mieëmdede, h. gëmieëmp), zaeg; zeuren, zaniken: *ligks-tën alle vi-jfgësjj-jts te rôspëteerën (ruziën) en te luuëtërën uuvër zwakigheede, dén bës-te d'n dësktën ti-jd aan 't mieëme.*
- mieër(t)s** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *March*, Hd. *märzlich, März-*], maarts: (**uitdr.**) *mieër(t)se bujjën en aprilse grille kómmën en goeën es ze wille; mieër(t)se snieë en aprilse wënd(sj) bëdörve mënnig (sjoeën) kënd(sj).*
- mieërdëre**, **1** (m.; -id.; g. dim.), meerdere: *mënieër Pieëtërs is mi-jne mieërdëre* (hij heeft een hogere rang dan ik), *mer iech veul miech neet z'ne mindëre; 2* (onbep. telw.) [Hd. *mehrere*], meerdere, verschillende, verscheidene: *iech höb tiech mieërdëre (vërsjilligge) kieëre gëzag des-te mèt d'n vingërkës neet aan de staof moogs kómme; 3* (overg.; mieërdërde, h. gëmieërdërd), meerderen: *bës-te bëvuurbeeld 'ne vëreus aan 't strikkën en striks-tën op 'ne bëpaolde mommënt in 'n bëpaolde richting mieë steeke, dén bës-tën aan 't mieërdëre.*
- mieërdërheid** (v.; -heede; -sje) [Hd. *Mehrheit*], meerderheid: *of de mieërdërheid van de Mëzeikënaere takkoeërd ging mèt 't vuurstël det in de gëmeintëraod mèt mieërdërheid van stömme waas goodgëkäörd, weite we neet.*
- mieërdërjaorig** (bn.; g. tr. v. verg.), munjig (zie ald. 1ste bet.).
- mieërël** (m.; -s; -ke) [Lat. *merula*, Mnl. *me(e)rle*, Fr. *merle*], (zwarte) mieëldër [veroud. *muuëldër*]; **1** merel: *de mieërël neume we ouch de zwarte li-jstër; 2 vroeger hield men merels in een merelkooi: 'Es de minse vreugër 'ne jónge mieërël bówte tieëge de moór in 'n mieërëlkoëj hóngë, voorde de aw mieërëls dae doeër d'n draod dëk këpot. Jóng mieërëls waerde, ómdët di-j zoe sjoeën fluite, ówtgëhaold (uit het nest geroofd). In 't bëgin waerde de jóng mieërëls gëvoord mèt wëk dae in mèlk waas gëweik.'*
- mieërëndeil** (o.; g. mv.; g. dim.), merendeel: *'t mieërëndeil (de groeëtstën hou) van de Bëlzjën it gaer frit(te) mèt majjënaes en bufstök.*
- mieërës(t)** (v.; g. mv.; g. dim.) [*mieërës* = *mieër res* (meer rest); 1668 *de meerrest*], res; meerrest, rest, overblijvende, overige, overschot: *de mieërës(t) moogs-te diech hawte; vuur de mieërës(t) is t'r gei nôw(t)s; vuur de mieërës(t) kan miech det niks sjille (bómme), voor het overige (wat de rest betreft, overigens) is me dat om het even.*
- mieërt** (m; g. mv.; g. dim.) [Lat. *mensis Martis* (maand van de god Mars)], **1** [Fr. *mars*, Eng. *March*, Hd. *März*], maart: (**uitdr.**) *vilt Paosën in mieërt, geit allës vërkieërd; 'nën druuege mieërt is goud wieërd; mieërt mót zieëve sjoeën daag gieëve; 2 verdeelliedje: 'Mieërtsje zejje, soeëmërs mejje, ieërpële*

reuje (rooje), neet de vreuge; in oktoeëbër al gëdoeën, swënt(sj)ërs bli-jve wieë in oos woeën. (Opgetekend door Jaak KRAEWINKELS).

mieët (v.; -e; -sje) [sporttaal; Lat. *meta* (eindpaal)], eindstreep, finish: (**uitdr.**) *de pri-jze wuuërën ówtgëdeild aan de mieët.*

mieëte (zich) 1 (overg.; maet, h. gëmieëte) [Hd. *messen*], meten: *es d'n doktoeër d'n blooddrök mit, dén mit-ër d'n drök van de blood in d'n aojërs*; **2** (onoverg.; maet, h. gëmieëte), inhouden: *'t 'paetschip', e maassjieëp, maet 60 tón*; **3** (wederk.; maet zich, h. zich gëmieëte) [Hd. *sich messen*], wedijveren, zich meten: *es-te diech wils mieëte mèt dae baer van 'ne mins, mós-te nog vääöl spek ieëte*; **4** (samenst.) *'ne landmieëter mót kónnën op-, aaf-, ówt-en naomieëte, mer hae maag neet mèt de maeters knoeëje (fówtële)*; **5 (uitdr.)** *'t zówplépkén is weer de straot aan 't mieëte, is weer op stap.*

mieëtër (v.; -s; -ke) [Lat. *matrin(i)a* (petemoei)], paat [Hd. *Patín*]; meter, doopmoeder, peettante: *in Mëzeik zëgke we 'mieëtër' of 'paat', mer vuur 'pieëtër' hóbbe we gein angër woeërd; 't kënd(sj) det de mieëtër boeëvën 't doupvónt haef gëhawte, is häör pieëtëkënd(sj).*

mieëtsték (m.; -ke; -ske), meetstok, maatstok: *mèt 'ne mieëtsték hób iech gëmieëte wi-jvääöl mëzoet nog in de sittërn (olietank) waas.*

mieëw (m.; -e; -ke) [Mnl. *mēwe*, Fr. *mouette*, Eng. (sea) *mew* (gull), Hd. *Möwe*], meeuw: *volgës sómmigge zeen mieëwe de ratte van de loch; aan de Maaskant zeen (d'r) jaore des-te békans gein mieëwe zujs en dao zeen ti-jje det 't hi-j stik van de mieëwe, waat alti-jd zoe gëwaes is.*

Mieëwis, roepnaam voor Bartholomeus.

miegraen (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *migraine*], migraine, schele hoofdpijn: *Klara dach det häöre kop ging óntplóffe van de miegraen.*

Mieke, roepnaam voor Maria, Marie.

Miemie, roepnaam voor Maria, Marie.

Miesjël, roepnaam voor Michael en Michel(le).

Miet, roepnaam voor Maria, Marie.

miezaomplie (v.; -s; -ke) [Fr. *mise en plis*], watergolf [Eng. *water wave*, Hd. *Wasserwelle*]: *'ne slaag in 't haor; woebi-js-te mós dënkën aan 'n golvënde bëwaeging of aan gölfkës in 't watër, neume we miezaomplie.*

miezëreere (m. en o.; -s; g. dim.) [veroud.; Lat. *miserere* (*mei*), D. (Keuls) *Miseräre*, Hd. *Miserere*], mizzëreere; **1** miserere, ziekte van de ingewanden, oclusie, obstructie, darmziekte, darmkronkel, darminfectie, blindedarmonsteking: *miezëreere is eigëlik 't bëginwoeërd van 'ne psalm (een boetepsalm) en bëteikënt 'ontferm u'*; **2** darmkronkel vroeger vaak **dodelijk**: *Ómdét de doktërs vreugër neet wiste waat ze mèt 'ne vrónk in de derm móstën aanvange, haef 'miezëreere' ouch de bëteikënis gëkrieëge van 'drekbraken' en in oos die(j)alék 'dermzeekdën' in 't algëmein. Waem vreugër de miezëreere – in de bëteikënis van 'ne vrónk in de derm' – haw, dae waas zoe good es alti-jd e vuuëgëlke vuur de kat.'*

mi-j (bez. vnv.) [1ste pers. enk., bijv. gebr.; beklemt. vorm], me (zie ald.).

Mi-j(j)a, **Mie(j)a**, roepnaam voor Maria,

- Marie.
- Mi-j**, roepnaam voor Maria, Marie.
- Mi-jke**, roepnaam voor Maria, Marie.
- mi-jje** (overg.; maej, h. gëmieëje) [Hd. *meiden*], ontwijken, mijden: *bès-tèn aan de fles, dén mós-te de kaffees mi-jje; sléchte kammëräödsjës mót e kënd(sj) lieëre mi-jje; dae nòndëdzjuuë* (geniepigje) *mós-te mi-jje, want dae is neet te bëtrówwe, dae vale.*
- mi-jmërt** (v.; -e; mi-jmërke), aalbes [Mnl. *aelbesie*]: *ómdét 'n tröske mi-jmërte duit dènkèn aan 'n tröske drówwe, haef 't Middëlneedërlands woeërd 'wijnbere' (druif) zich óntwikkëld tot mi-jmërt (aalbes); de höbs witte, roeëj en zwarte mi-jmërte.*
- mi-jmërtëstrówk** (m.; -strujk; -strujkske), aalbessenstruik: *van de mi-jmërtën aan oos mi-jmërtëstrujk make wieë mi-jmërtësaap.*
- mi-jmërtëzjëlei** (m.; g. mv.; -ke), aalbessengelei, -jam: *mèt (van) de mi-jmërtëzjëlei dae vööl minsën in 't bëgin van de zoeëmër make, kónne ze 't hieël jaor hun boeëtër(h)amme smieëre.*
- mi-jn, 1** (v.; -e; -ke), kaolmi-jn, pöt, kaolpöt (zie ald.); **2** (bez. vnw.) [1ste pers. enk.: enkel m.b.t. een v. zn.; beklemt. vorm; bijv. gebr.], mijn: *mi-jn vrouw is de slumste*; **3** (bez. vnw.) [1ste pers. enk.; enkel m.b.t. een v. zn.; bekl. vorm; zelfst. gebr.]: *di-j vrouw dao is (de) mi-jn.*
- mi-jne** (bez. vnw.), **1** [1ste pers. enk.; enkel m.b.t. een m. z. nw.; beklemt. vorm; bijv. gebr.], mijn: *det is mi-jne meistër*; **2** [1ste pers. enk.; enkel m.b.t. een m. z. nw.; beklemt. vorm; zelfst. gebr.], mijne: *oos fitse woeëre gëpik, mer de mi-jnën höb iech trökgëvóngë.*
- mi-jnëvaegër** (m.; -s; -ke), mijnenveger: *'ne mi-jnëvaegër is 'ne boeët dae nao mi-jne zeuk [Hd. *Minensucher*] en di-j mi-jne, di-j doeër 'ne mi-jnëlgëkër zeen gëlag, ówt 't watër vaeg.*
- mi-jngaas** (m.; g. mv.; g. dim.), mijngas: *mi-jngaas, det ze in 't Èngëls 'firedamp (vuurdamp)' neume, kan in 'n mi-jn gemëkkelik óntplóffën en kan de pöttërs (mi-jnwirkërs) doon stikke.*
- mi-jnknarievuuëgëlke** (o.; -s; -), mijnkanarie: *es e mi-jnknarievuuëgëlke, det de pöttërs nao óngër in de mi-jn mëtpakde, van ze stékske waas gëvalle, dén wiste ze det ze oppe luij mósste goeën vuur mi-jngaas.*
- mi-jnlamp** (v.; -e; -lëmpke) [Eng. *miner's lamp*], **1** mijnlamp: *élken daág ginge de mi-jnwirkërs vuuërdét ze aan hun sjich bëgoste, hun mi-jnlamp aafhoeëlën in 't 'lampëkot'*; **2 de mijnlamp als souvenir**: *'Ómdét tösse 1930 en 1960 dëk (op bëpaolde ti-jje) waal dértig persént van de Mëzeikënaerën in ein van de Këmpisse mi-jne wirkde, stuit in hieël get Mëzeikër hówzër ouch nów nog 'n mi-jnlamp op 'ne kas es rillëkwi-j.'*
- mi-jnsjach** (v.; -te; -sjéchske) [Eng. *mine shaft*, Hd. *Schacht*], **1** mijnschacht: *vuur de fëmi-jlies van de 251 mi-jnwirkërs di-j in de pöt van Ejsdën hun lieëvën höbbe gëlaote, is de mi-jnlamp nëteurlik 'n hieël bëzunjër aandënke*; **2 over schachten en zijschachten**: *'In 'n mi-jn haws-te twieë sjachte. Langs ein sjach waerde de proeëpër, kaw loch d'n óngërgrónd in gëbloeëzën en langs d' angër (mi-jn)sjach waerde de vówl, werm loch nao boeëve gëbloeëze. 'n Mi-jnsjach neumde ze 'beur' (Wuals beür en beurr) en di-j waas 5,5 tot 7 maetër breid. In ein sjach ging de kas (ophaalkooi), woe minsën en mattërjaol*

inzoëte, op en naer. In Ejsdën (Eisden) haws-tën op 600, 700 en 780 maetër deepde de groeëte bëvoos (hoofdgalerijen) vuur de lokkëmëtievën en 't përseneel en de kleinër voeëje [Waals vöye] woe de loupënde band en angër vërveurmiddële doeërlieëpe. Tösse de groeëte mi-jnsjachte van vërsjilligge nievoos woeëre de vërsjilligge burkees (blinde schachten, binnenschachten) vuur de koeële vanówt de karrakolle (wentelkokers) in de berlénge (kolenwagens) te laje. En dén bëstóngë nog de kannars (canar = verticale koker) vuur de gooj loch wujjër de pöt in te bloeëze. De plaats woe de koeële 'gëmaak' waerde, hètde de tej (kolenfront, kolenlaag).'

mi-jnt, 't (bez. vnv.) [1ste pers. m. enk., zelfst. gebr.], **1** het mijne: *iech bèn van prinsiep (gëdach) 'eedërein 't zi-jnt': diech 't di-jnt, hae 't zi-jnt en iech 't mi-jnt; det kënd(sj) is 't mi-jnt; 2 (uitdr.) iech dënk 't mi-jnt daovan, ik denk er het mijne over; dao hób iech 't mi-jnt neet van, dat begrijp ik niet goed.*

mi-jnwirkër (m.; -s; -ke) [Eng. *mine worker, caolminer, collier*], pöttër, kaolpöttër, pötman, óngërgróndër, kómpël; **1** mijnwerker: *in Belsj wirkde de mi-jnwirkërs in de mi-jn (pöt), mer in Hollands-Limburg wirkde di-j in de 'kówl'; 2 zeg liever 'mi-jnwirkër' dan 'pöttër': 'Haws-tën e bitsje respék vuur de minse di-j in de mi-jn wirkde, dén kaldës-te van 'mi-jnwirkërs' en dus neet van '(kaol)pöttërs'. In Limburg hóbbe, óngër- en boeëvëgrónd same, békans e mëljówn mansluj oeëts in 'n mi-jn gëwirk en dees provvinsie daomèt hieël sterk vuurówtgëhólpe. Daovuur mótte we ouch nów, zoevööl jaor latër, neet vërgieëte waat ze vuur ós hóbbe gëdoeën.'*

Mi-jnwirkërsvëreinigging **Sint-Barbara;**
Mijnwerkersverenigging **Sint-Barbara:**

'Deeze bónd vëreinigde de kristëlikke mi-jnwirkërs, mer 'n échte bëlangëvëreinigging waas het neet. Sint-Barbara stapde mèt op in de Sakkërmëntsperséssie en veerde häör pëtroeënsfieës mèt 'n jaorlikse mës en 'n jaorlikse bi-jeinkóms. Ouch in Wörfëld bëstóng zoe'n vëreinigging van mi-jnwirkërs.'

mi-jt (v.; -e; -sje), **I** [Mnl. *mite*, Lat. *meta* (hooimijt, houtstapel), Hd. *Miete*], **1** mijt: *'n mi-jt waas vanboeëve breijër es vanóngër; sómmigge mi-jtën hawwën 'n dieëkskën en woeëre rónd 'ne paol gëstapëld, zoedét ze 't daak koste laote zakke; 2 vroeger werden graan en hooi in mijten gezet: 'Tón nog gein mejdieërsërs bëstóngë, waerdën 't koeëre, de terf, de havër en de gieërs ieërs in sjobbe gëbóngën en dén in de sjeur opgëstapëld of in 't oeëpe veld(sj) in 'n mi-jt gëzat. Nëteurlik tot ze ginge dieërse. Hui waerdën in de sjeur of op d'n huizöldër – boeëve de stal – gëstapëld of 't waerde bówtën in 'n mi-jt, 'n huimi-jt, gëzat. Ouch sjanse (krikke = mutsaarden) waerdën opgëstapëld in 'n mi-jt.'*; **II** [Mnl. *mite*, Gr. *midas* (made), Eng. *mite*, Hd. *Milbe* (Zecke = teek)], mijt, teek: *'n mi-jt is e soeërt spënnëke det zich veujt op de rök van (ten koste van) angër wiezëz, waat di-j lëste gei good duit.*

mikkannësjin (m.; -s; -ke) [laatste lettergreep wordt uitgesproken zoals in 't Franse '*mécanicien*'; laat-Lat. *mechanicus*, Eng. *mechanic*, Hd. *Mechaniker*], mikkënikkër; mechanicus, werktuigkundige, mecanicien: *kënjër di-j hieël hénjig zeen en g(ë)intrëseerd zeen in wi-j mësji-jnën innein zittën en wirke, lieëre dëk vuur mikkannësjin.*

mikkënik (v.; -ke; -ske) [Fr. *mécanique*, Eng. *mechanics*, Hd. *Mechanik*], werktuigkunde, mechaniek: *saer we 't werk det minsën*

en deere dieëge (doeëge) zeen goeën mikkēnēzeere, is de mikkēnēzasie alti-jd mer bēlankri-jkēr gēwoeērēn en allēwi-jl zit zelfs in e pupkēn e mikkēnikske.

mikkēnikkēr (m.; -s; -ke), mikkannēsjin (zie ald.).

Mil, roepnaam voor Kamiel, Emiel.

miljaar, **1** (tw.) [bastaardvloek of deel ervan; Fr. *milliard*], godmiljaar, nōndēmiljaar, nōndēnōndēmiljaar; geen AN-equivalent: 'Nōw vērēk,' rieēp Lēwi-j, tōn dēr zich mèt d'n dikkēn hamēr op z'nēn dōwm haw gēhouwd; éffe latēr rieēp-tēr nog: 'miljaardēnōndēdzjuuē, miljaar de miljaar de miljaar, nōw hōb iech voeert onnog 'ne blawwe nagēl en vērēk iech van de pi-jn!'; **2** [Fr. *milliard*, Hd. *Milliarde*], ontelbare hoeveelheid: *miljaar toch, dao zittēn hi-j miljaare mögke boeëve dae vi-jvēr*; **3** [Fr. *milliard*, Hd. *Milliarde*], miljard, duizend miljoen: *aan di-j voetbaltēmpels hōbbe ze e paar miljaar ówtgēgieëve*.

miljare (onoverg.; miljaarde, h. gēmiljaard), vloeken: *tōn de puinēboor (slechte boer) aan 't plooge waas, bēgos-tēr innins te miljarēn en rieēp-tēr: 'Godmiljaar, waat 'n puinēn (kweekgras) en det bi-j 'nēn ékselēnte boor wi-j iech!'*

miljēnaer (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *millionaire*, Hd. *Millionär*], miljonair: *hōbs-te geld(sj) wi-j watēr, dēn bēs-te miljēnaer en mēsjujn zelfs multiemiljēnaer*.

millēdi-j (v.; -je; -ke) [laat-Lat. *melodia*, Gr. *melōidia*, Fr. *mélodie*, Eng. *melody*, Hd. *Melodie*], aer(ke); melodie, wijs, tune: 'Oos sjoēn Mēzeik' is e leedsje mèt e sjoēn millēdi-jke det good in 't gēhuuēr ligk.

millēmaetēr (m.; -s; -ke) [Fr. *millimètre*,

Eng. *millimetre*, Hd. *Millimeter*], **1** millimeter: *es-te de kwaffäör vruuēgs d'n haor te millēmaetēre, luuēt-ēr nog e paar millēmaetēr stoeēn*; **2** (**uitdr.**) *wirks-tēn oppe millēmaetēr, dēn mót waas-te maaks tot oppe millēmaetēr zjus zeen*.

Millētaer Dikkērasi-j, de (v.; -s; -ke); **de Militaire Decoratie**: 'De Millētaer Dikkērasie waerde – zoe hētde det in 1873 – 'ingēstēld'. Saer de bēginjaore van de 20ste iēw waerde de óngērsjeijing opgēsplits in twee klasse. De 'Dikkērasi-j 2de klas' waerdēn ówtgēreik aan óngēroffēseerēn en sēldaote vuur tieēn jaor deens en vuur mood of ówtzunjērlikke vērdeenste.'

millētaer, **1** (m.; -e; -ke) [Fr. *militaire*, Eng. *military* (soldier), Hd. *Militär* (hogere officier, militair), militair: *bēs-te millētaer, dēn bēs-te bi-j d'n tróp* (leger); 'ne millētaer dae in d'n oeērlog sjrik haef vuur kuuēgēl en oppe luip geit, dae kri-jg de koeēgēl; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *militaire*, Eng. *military*, Hd. *militärisch*], militair: *de millētaer akkēdeemie neume wieē de kēdēttsjoeēl; saer mēnistēr Delcroix in Belsj de deensplich haef aafgēsjaef, hoove de jōngēs nimmieē in millētaerēn deens te goeēn (hoove ze neet mieē nao d'n tróp)*.

mīn, **I** (v.; -ne; -ke), minnemoeder: 'n mīn is 'n vrouw di-j 't kēnd(sj) van 'n angēr vrouw de bors guuēf of hāör mèlk aafguuēf aan e kien(d)sje van 'n moodēr di-j zelf gein mèlk aanmaak; **II** (bn.; minder, het minste), **1** klein, gering, weinig: *dit jaor hōbbe we mīn paoling gēvange*; **2** verachtelijk: *det is mīn van diech*; **3** (**uitdr.**) 't maesje waas te mīn, niet goed genoeg; *diech bēs nog te mīn vuur det te snappe; dae kaddee is neet mīn*, tot veel in staat; *de's neet mīn*, niet te onderschatten; **III** (bw.) weinig: *Piet wilt waal hēlpe, mer 't leefste zoe mīn māögēlik, want hae maak zich neet gaer meug; me*

zöstër wis t'r zjus zoe min van es iech.

mindërbroedër(m.;-s;-ke)[Lat.*frater minor*],
1 minnëbroor; minderbroeder, bruine pater, franciscaan: *mindërbroedërs zeen brówn patërs di-j hunne naam höbbe gëkrieëge van Franciscus van Assisi (1181-1226)*;
2 De Minderbroeders in Maaseik: *'De mindërbroedërs zeen mönnikke (munnikke) di-j in Mëzeik tösse 1626 en 1799 e kloëstër höbbe gad in de Bóngërstraot. Vandaag vërwi-js de Munnikkëstraot nog nao dees mönnikke.'*; Zie ook: *mindërbroedërskirk en mindërbroedërskloëstër*;
3 regel van de Orde: *'Mindërbroedërs lieëve volgës 't eevangeelie. Ze zeen vërplich te lówstërën en in ermeuj, óngëtroud, in deens van de Kirk en same te lieëve.'*;
4 (uitdr.) *vuuër 't trouwe zeen 't minnëbreurs (minderbroeders) en nao 't trouwe krujshieëre, vóór het huwelijk primeren liefkozerij en de liefdesromantiek en erna komen de zorgen.*

mindërbroedërskirk, de; de minderbroederskerk: *'Naodét de mindërbroedërs in 1626 in Mëzeik woeërën aangëkómme, bówde ze tösse 1637 en 1644 in de Bóngërstraot 'n kirk, nów mindërbroedërs- of ursëlinnëkirk gëneump. In de Fransën Ti-jd – 't waas tón mèt 't kloëstër en de kirk gëdoeën – waerde de twee gebówwën in 1797 oeëpënbaar vërkoch. E paar jaor latër waerde de kirk doeër e paar partëkleere gëkoch vuur te bëlètte det ze tieëge de grónd zou goeën. Es in 1802 d'n toeëre van de Sint-Këtri-jnskirk invilt en de kirk vërneelt, wuuërt de mindërbroedërskirk tot in 1840 gëbrújk es parrochiekirk. In 1841 zeen 't de zöstërs ursëlinne di-j de kirk koupën en d'r 'n sjoëël vuur middëlbaar óngërwi-js stichte det zich ieërs óntwikkëlde tot 't Téchnis Instietuut Sint-Ursulla. Latër kónne maesjës d'r ouch hun huumanieteite doen. Naodét 't kloëstër in 1988 waerdën opgëhieëve,*

waerde de kirk tösse 1993 en 2002 gerëstorreerd en wieëre d'r ékspezi-jnies in gëhawte. De gebówwë doon saerdów deens vuur 't John Selbach Muze(j)um. De mindërbroedërskirk is 'n einbeukigge kirk mèt hi-j en dao nog get laatgootisse illëmènte. Aangëbówd (in de ieërste hölf van de 19de ieëw) is 'ne lieëge veerkéntiggën toeëre. 't Daak is e zaaldaak (zadeldak) en d'n inkóm (het ingangsportaal) is sjik vërseerd. D'n hoofaltaor is in barrokstijl (18de ieëw) en toeënt 'n aafbeelding van de Kalvariebërg en 't waopësjild van de prinsbussjop Johan Theodoor van Bei(j)ëre. De koeërbanke zeen in rënèssaosstijl en zeen ówt de 17de ieëw. Lambriezeering, (d)oksaol en tówganksduuëre zeen in rokkokkoo (rococo). D'n órgël datteert ówt 1872. De tówganksduuër nao 't kloëstër is ówtgëveurd in Lodëwi-jk XVI-stijl. Ein hölf van 't kloëstër is eigëndóm van de Stad Mëzeik, de angër hölf is van John Selbach.'
 (Bron: WIKIPEDIA)

mindërbroedërskloëstër, het; het minderbroedersklooster in Maaseik: *'Naodét de mindërbroedërs, di-j in 1626 nao Mëzeik kwoeëme, 'n ti-jdsjën in de parrochiekirk hawwe gëwoeënd, bówde ze van 1630 tot 1640 e kloëstër mèt kirk in de Bóngërstraot. De patërs goeëve kattëgi-jsmëslës, praekdën in Mëzeik en ómlikgënde parrochies en hawwe – tot op bëpaolde huuëgde – bëgrieëfënisréchte. In 1770 oeëpënde ze op vraog van 't stadsbëstëur 'n Latti-jnse sjoëël. De krujshieërën hawwën hun sjoëël tón jummës gësloeëte. In 1797 móste de mindërbroedërs ówt hun kloëstër vëtrëkkën ómwille van de Franse Rivvëlusie. 't Kloëstër waerde vërkoch, mer de gebówwë blaeve bëwaard. De patërskirk waerde parrochiekirk en in de gebówwë kwoeëmën in de 19de ieëw de ursëlinne van Tildonk di-j ze es pénsjenaat*

gëbrujkde.; Zie ook: *mindërbroedër*.

mindëre, I (m.; id.; g. dim.), ondergeschikte: *Fóns is waal de mindëre van Sus, mer hae lówstërt gein vets nao z'ne baas*; **II** ((on)overg.; *mindërde*, h. *gëmindërd*), **1** afnemen: *leefdësvërdreet kan groeët zeen, mer mèt d'n ti-jd (mèttërti-jd) mindërt det*; **2** (m.b.t. brei- en haakwerk) [Hd. (form.) *mindern*] minderen: *bës-tën 'ne zok aan 't strikke, dén mós-te nêteurlik (steeke) mindërën aan de tieëne*; **3** verminderen: *in 't vërkieër moogs-te neet uuvëral ieevën hel varën en mós-te d'n vietès hi-j en dao mindëre*; **4** opraken: *de wi-jn mindërt en 't beer is ouch békans op*.

minnëbroor (m.; -breurs; -breurke), *mindërbroedër* (zie ald.).

minnëraol, 1 (o.; -e; *minnëraölke*) [Lat. *minera* (mijn), Fr. *minéral*, Eng. *mineral*, Hd. *Mineral*], *mineraal*: *de minnëraole wuuëren ingëdeild in twelf kattëgëri-jjën; ouch in oos li-jf zitte minnëraole*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *minéral*, Eng. *mineral*, Hd. *mineralisch*], *mineraal*: *drënt gieë pómpwatër; leijingwatër of minnëraolwatër* [Hd. *Mineralwasser*] *van 'ne minnëraole sprunk (sprónk)* [Eng. *spring*]?

minnësteerie (o.; -s; -ke) [Lat. *ministerium* (dienst, ambt), Fr. *ministère*, Hd. *Ministerium*], **1** ministerie (departement): *wirk eure mins vuur 't minnësteerie van Zjusti-jsie of vuur det van Bënnëlan(d) se Zake?*; **2** (m.b.t. het gebouw waarin zich de kantoren van een minister bevinden) ministerie: *'t minnësteerie van Bënnëlan(d)se Zakën is in Brussël in de Wëtstraot*.

mins (m.; -e; -ke) [Mnl. *mensch(e)*, Oud-Eng. *mennisc*], **1** [Hd. *Mensch*], *mens*: *'ne mins is neet gëmaak vuur allein te zeen*; **2**

echtgenoot: *m 'ne mins duit allës vuur miech; ze is van häöre mins aaf*; **3** (o.; -e; -ke), (m.b.t. een individu, meestal een vrouw) *mensje, mens*: *Nëtsjën is e leefminske; 't erm mins is t'r hieël van aaf*, zij is helemaal de kluts kwijt; *mèt det mins wil iech niks mieë te makën höbbe, want det vroumës is doeër en doeër zot; det erm mins maak get mèt; 't is e braaf mins(ke)*; *Trui is e léstig mins*, een moeilijke dame; *det mins kan iech neet zeen of luchte*; **4** (samenst.) *vreugër neumde de Mëzeikër stadsmínse de mínse van de bówtën en dus neet allein de boorëminse 'de beure van de bówte'*; *minsëkënnërs di-j allës uuvër de minsëzieël weite, mós-te neet goeën vërtëlle det 't minsëlik is det in e minsëlieëvën allës minsëwërk is*; **5** (**uitdr.**) *Zjang is 'ne mins op jaore*, een oudere man; *mins gënaoje nog aan tów, waat 'ne zeivër, bij verbazing; det duit 'ne mins good (aan z'n aw pens)*, dat doet goed; *det is geine mins*, hij is hardvochtig; *Jeu is 'ne mins wi-j 'ne boum*, een forse kerel; *'ne mins kan get mètmakën vuuërdët-ër van awwërdóm sturf; dae is zoe slum es 'ne mins*, (spott.) hij is erg dom; *det zeen gooj minse*, eerbare mensen, burgermensen; *d'n eine mins is d'n angëre z'nën dujvël*, de ene mens is voor de andere een wolf (zijn grootste vijand); *dao waas gei(ne) mins*, niemand; *de mós ouch e bitsje mins zeen*, menselijk zijn; *det is 'n bieës van 'ne mins*, hij is gierig; *nów kloëte ze 'ne mins onnog*, nu foppen ze me ook nog; *van fi-jn minsën en van fi-jne rieëgën wuuërs-tën 't hëlste bëzeik*, vertrouw deftig uitziende mensen niet te vlug; *'ne lieëvëntigge mins zujt mieë aaf es e këpot vërke*, zo zegt de klager; *saer z'n krëngden is Lëwi-j mer 'nën hawve mins*, heeft hij veel van zijn krachten verloren; *'ne mins haef twieë jaor vandoon vuur te lieëre kalle mer fi-jftig jaor vuur te lieëre zwi-jge*; *waat goeën de minse zëgke*, wat zullen de mensen daarover zeggen?; *sjikke minsën höbbe sjikke zakën en waat ze neet höbbe, laote ze zich make*,

rijken kunnen zich alles veroorloven; *dae kènt gein klein minse*, wordt gezegd over iemand die jou kent maar die jou niet groot; *hae luuët 't vuur de minse*, hij doet het niet uit menselijk opzicht; *det kos stökke van minse*, dat kost erg veel; *mins gënaoje, waat e volk (vouk)*, lieve hemel, wat een massa!; *nóws-te munjig bès, wuuërs-te bi-j de minse gërieëkënd*, ben je volwassen geworden; *zoe zeen de minse*, zo gedragen zich de mensen; *zoe kóns-te neet óngër de minse (luj) kómme*, zo mag je je niet vertonen; *'ne jónge mins kan en 'nën awwe mins mótt stérve; de's ouch mer 'ne mins*, ook maar een gewone sterveling; *Zjieërkën haef vääld geld(sj) óngër de minsën hange*, de mensen zijn Gerard nog veel geld schuldig; *Baer is 'ne brave mins*, een rechtschapen man; *sangërendeags waas iech geine mins*, had ik een kater, was ik wat slapjes; *de minse kónne miech get*, het gepraat van de mensen interesseert mij niet.

minsëleef (tw.) [uitroep van verbazing of medelijden], lieve god; menslief, mensenlief: *minsëleef, nów höbs-tën h'm bëgaajd!*; *minsëleef, dae is nog te vówl (lui) vuur te aosëme!*; *minsëleef, waat 'ne voddël van 'n horloezje!*

minsëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *menschlich*], **1** (m.b.t. eigen aan de mens) menselijk, humaan, zachtzinnig, de mens eigen: *'t is minsëlik des-te mèt de minsëlik vërstand neet allës wèts; vreugër waas Sjël neet te gëneete, mer nów is-tër get minsëlikkër gëwoeëre*, meer genietbaar geworden in de omgang; **2** (**uitdr.**) *de's neet minsëlik*, dat is verfoeilijk (afschuwelijk).

minsëlikheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Menschlichkeit* (humaniteit)], redelijkheid, barmhartigheid, menselijkheid, mededogen, humaniteit: *op de minsëlikheid van daen hëngstëboor* (stugge, hooghartige man)

mós-te neet rieëkëne, mer es-tër zelf get aannër(h)and (aandër(h)and) haef, rieëkënt-ër waal oppe minsëlikheid van angëre vuur h'm te hëlpe.

minsësjów (bn.; mieë -; 't meiste -) [Hd. *menschenscheu*], mensenschuw: *Zjërtrud is e bitsjën e raar minsëkënd(sj): ze haef dèk de mismood aan (op) 't li-jf en zit gaer moorzieëlig allein in häör hóws (op häör eigën), waat neet wilt zègke det ze niks mótt hóbbe van de minsën of t'r bang vuur is of minsësjów is* (of aan antropofobie lijdt).

minstës (bw.), ten minste, op zijn minst, minstens, minimaal: *gieëf miech minstës hóndërd euroo vuur dae füs en hae is van diech.*

minswaerdig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *menschenwürdig*], menswaardig: *minskës di-j in zoe 'n dómmpig (bédómp) en ermzieëlig hól zoe bëkrómpe mótte woeëne, hóbbe gei minswaerdig lieëvën en veule zich doeër 't lieëve bësjieëte* (belazerd, bedonderd).

mirrabél (v.; -le; -ke) [Lat. *mirabilis* (bewonderenswaardig), Fr. *mirabelle*], mirabel: *'n mirrabél is 'n gaelgreun, rón prówm.*

mis (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Mnl. *mis, mes*], **1** niet raak: *mèt di-j zeenëwën hób iech mis gësjoëte*; **2** onjuist: *iech kan mis zeen* (ik kan mij vergissen), *mer...*; *de bès neet wujd mis, mer waat neet zjus is, is mis*; *gieë zeet mis, pa*; **3** onbetekend, onbeduidend: *zoe 'ne zeilboeët oppe zieë is neet mis*; **4** verkeerd: *iech kan 'n hóws mis zeen; is get mis mèt de kleine?*; **5** Duitsgezind: *in d'n oeërlog (WO II) woeëren ouch vääld Vlaominge mis*; **6** lelijk: *det maesjën is neet mis*, zij is knap, bevallig.

mis hóbbe (overg.; haw mis, h. misgad), (in)

- fout zijn, verkeerd zitten, zich vergissen: *iech haw get huuëre wejjën uuvër di-j troela, mer eedërein haw 't mis, iedereen zat verkeerd.*
- misaare** (onoverg.; misaarde, h. misaard), niet (ge)lijken op: *nôw häöre zoeën zjus in de bak haef gëzieëte, zaet eedërein det dae jóng neet misaart; 't maesje misaart neet, want ze moodër kos ouch nörgës aare* (kon het ook nergens gewoon worden; vond nergens haar draai).
- misbabël** (v.; -s; -ke), möldër, bizzëbabël, biezeëbabël, bisbabël (zie ald.).
- misbank** (v.; -e; -bénkske), mistbank: *mèt di-j misbank (dae mót) boeëve de véljer waas 't van boeëvën ówt de vinstër zjus of wènt (es of) e stök of zès paerdsköp boeëve de paerdëwei zwaefde, woe iech mèt paerdsouge (grote ogen) nao mós ki-jke.*
- misbruik** (o.; -e; -ske), **1** [Hd. *Missbrauch*], overdadig gebruik: *maaks-te misbruik van alkool, dén bès-tën 'nën alkoolis; 2* kindermisbruik [Hd. *Kindemissbrauch*]: *kënjërlokkërs möste ze vuur hun misbruik mèt 'ne muuëlësteïn rónnd hunne nak in 't deepste van de zieë goeëje, zaet de Bi-jbël.*
- misbrujke** (overg.; misbrujkde, h. misbrujk) [Hd. *missbrauchen*], **1** misbruiken: *es-te 'nën hónd of 'n kat hun vërtrówwë misbruiks, zeen ze diech daonao neet mieë stoeën; 2* verkrachten, ontëren: *tón dae nótzak al e paar maesjës haw misbruik, huuërdën iech eemës zègke – zoe kalle de minse – det ze dae kloëtzak z'n dènk móstën aafsni-jje.*
- misdeild** (bn.; mieë -, 't meiste -), misdeeld, behoeftig, arm: *eemës dae zoe èrm is es 'n lóws en onniks in 't köpkën haef, dae is op twee mēneere misdeild.*
- misdeilde** (m.; id.; g. dim.), misdeelde: *zits-te get in mèt de misdeildën óngër ós en dörf-s-te vuur of aan di-j èrmzieëligge èrmoodspènsè zelf 'ne sjoëënën euroo (een flinke som) bēstaeje, dén bès-tën 'ne sossjale mins, ouch es-te gein daag middën oppe Mert stuis te pèrlejeje.*
- misgélje** (overg.; misgólj, h. misgólje), bēsneete, misneete (zie ald.).
- misgönne** (overg.; misgönde, h. misgönd) [Mnl. *onnen* en *gonnen* (gunnen), Hd. *missgönnen*], misgunnen, benijden: *höbs-te diech misloupe (ben je aan lager wal geraakt), dén is det gein raej vuur angërën hun suksés te misgönne.*
- misgreuje** (onoverg.; misgreujde, is misgreujd), scheefgroeien: *ómdët Jéntsjen in z'n jóng jaore kënjërvërlaming haef gad, is-tër misgreujd en haef-tër ouch 'ne póchël (bult).*
- miskènne** (overg.; miskènde, h. miskènd) [Fr. *méconnaître* (miskennen)], **1** niet naleven: *des-tën hi-j mer 70 moogs varën oppe wieëg, det haef dae wöllën (halfgare) alti-jd miskènd; 2* verloochenen: *e kënd(sj) det z'n awwërs miskènt, kump vreug of laat bēsjieëtën ówt; 3* niet waarderen: *di-j sji-jtkónt (verwend persoon) miskènt det-ër mèt de vot in de boeëtër is gévalle.*
- misklaatse** (onoverg.; klaatsde mis, h. misgëklaats), mishouwe; **1** mis slaan, niet raken, verkeerd slaan: *tón iech tieëge det lieëlik klétswi-jf zag det ze 'n klatsjkónt waas en di-j miech ein wou zètte, klaatsde ze neet mis, want 'klavvërdaatsj', dao loeëg iech; 2* verkeerd aanslaan: *tón 't ejvëlke bieët (toen het alvertje aanbeet, in het aas beet), en de vëssër mis klaatsde, zag-tër: 't Waas toch mer e knejfelke (een klein exemplaar)'.*

miskoup (m.; -e; -kuipke), **1** (m.b.t. een tegenvallende koop) miskoop: *es-te diech höbs miskieëkën op de kwallieteit van waas-tën höbs gëkoch, dén zits-te mèt 'ne miskoup en höbs-te diech miskoch*; **2** tegenvallende speler: *ómdét de nówwe spuuëlër neet in mer d'n dëkstën ti-jd langs de gool stampde (sjotde), haw de klub zich mèt dae miskoup miskoch*.

miskoupe, zich (wederk.; miskoch zich, h. zich miskoch), zich miskopen: *höbs-te get te deur gëkoch, dén höbs-te diech miskoch en veuls-te diech bëkoch*.

mislamp (v.; -e; -lémpke), mistlamp: *zóngër mislampe zoeëgs-te geine steek (gein hand vuuër d'n ouge) in di-j misbank (in dae mó)*.

mislökke (onoverg.; mislökde, is mislök) [Hd. *misslingen*], mislukken, mislopen: *tón Baer det maesje van kóm-kri-jg-miech toch neet haw kónne kri-jgën en allës op niks waas ówtgëloupe, woeëre z'n avvaoskës (avances) mislök; es 'nën Duitsër get mislök, dén zaet-ër det 't allëmaol in de bóks is gëgange* [Hd. *das ist alles in die Hosen gegangen*], op niets uitgelopen, mislukt.

mislökkëling (m.; -e; -ske), mislukkeling: *bës-te neet gëwoeëre waas-tën haws wille wuuërën en is niks ówt tiech gëwoeëre (van diech gëkómme), dén bës-tën 'ne mislökkëling (gëwoeëre)*.

mislökking (v.; -e; -ske) [Hd. *das Misslingen* (het mislukken)], mislukking: *iech kan neet miskënne det 'ne mins van zoevööl mislökkinge de mismood zou kónne kri-jge; tón d'n aanslaag waas mislök, woeëre wieë hieël bli-j mèt di-j mislökking*.

misloupe (zich), I ((on)overg.; loeëp (lieëp)

mis, is misgëloupe), **1** verkeerd lopen: *allës waat vërkieërd is gëgange of mis is gëgange, is misgëloupe; ómdét Maj aan de fles zit, is 't misgëloupën en is de zaak oppe fles gëgange*; **2** niet treffen: *Sjarël haw 'nën angëre wieëg gëpak en daovuur bèn iech h'm misgëloupe*; **3** niet halen, niet krijgen: *we woeërën e paar mënuyte te laat en zeen de vaerboeët ('t vaer) daodoeër misgëloupe*; **II** (wederk.), mislieëp zich, h. zich misloupe), **1** verdwalen: *mèt al di-j klein sträötsjës höbbe wieë ós misloupe*; **2** op de verkeerde weg raken, aan lager wal raken: *is 't mèt en in de lieëve neet gëloupe wi-j 't haw móttën en kónne loupën en bës-tën in d'n óngëlök gëloupe (je ondergang tegemoet gegaan) of is 't allëmaol in 't hóndërd gëloupe, dén höbs-te diech misloupe*.

mismaak (bn.; mieë -, 't meiste -), misvormd, wanstaltig: *es moodër nëteur diech neet haef gëmaak wi-j ze diech haw mótte make, dén bës-te mismaak en snaps-tën 't bëste det de nëteur neet volmaak (perfék) is*.

mismaakde (m.; id.; g. dim.), misvormde, wantstaltige: *lang gëlieëje kos-tën oppe kirmësën in 'n tent goeën ki-jke nao mismaakde, waat allëwi-jl nëteurlik zou misstoeën (niet passend zou zijn), want zoe e gëdroch (wansjöpsël = sterk veroud.) veult zich dén nëteurlik mistruuëstig (mismoedig, neerslachtig)*.

mismake (overg.; mismaakde, h. mismaak), verknoeien, verknallen, bederven: (**uitdr.**) *mèt mi-jn stóm teurën höb iech 't bi-j di-j minse mismaak en höb iech dao m'n erten ówt*.

mismeistëre (overg.; mismeistërde, h. mismeistërd), medisch verknoeien, mismeesteren: *de doktoeërs höbbe miech hieël mismeistërd, ómdét ze neet in de gatër hawwe det al m'n kwaolën 't gëvolg zeen*

van 'nēn teekēbieēt.

mismeujētig (bn.; -gēr; -ste) en (bw.) mismeujig (zie ald.).

mismeujig (bn.; -gēr; -ste) en (bw.) [afleiding van 'mismood'; Mnl. *mismoedich*], mismeujētig; neerslachig, mismoedig, [Hd. *entmutigt*], bedrukt: *es iech zeen wi-j mizzērabēl sōmmigge misdeilde, di-j niks mis (vērkieērd) hōbbe gēdoeēn en onniks hōbbe misdoeēn, doeēr 't lieēve mōttēn of zich hōbbe misloupe, dēn kan iech van di-j mizzeerie dēk oorēlank mismeujig zeen; van luuēgēs en blēnj zjallēzi-j kan 'ne mins mismeujig wuuēre.*

mismood (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *mismoet*, D. (Rijnl.) *Missmut*], neerslachtigheid, moedeloosheid, gedeprimeerdheid: (**uitdr.**) *ōmdēt Lis saer de doeēd van hāōre mins de mismood op 't li-jf haw (aan hāōr li-jf haw, inhaw), haef ze zich vērdoeēn* (suicide gepleegd).

misneete (enkel in de infinitief, met hulpww; 'moeten') bēsneete, misgēlje; **1** ontgelden [Hd. *entgelten*], boeten, bekopen, bezuren: *Zjuul haef 't alti-jd mōtte misneete, ōmdēt-ēr alti-jd d'n duup is gēwaes van waat angērēn hawwe mispuuētērd; de klein gērnale (fig.) mōttēn 't alti-jd misneete; sōmmigge gēneetēn es angērēn 't mōtte misneete; 'misneetēn' is 't tieēgēgēstēlde van 'gēneete';* **2 (uitdr.)** *waat de kop vērgit, mōtte de bein misneete.*

mispakke, zich (wederk.; mispakde zich, h. zich mispak), **1** verkeerd grijpen, mispakken (gew.): *in plaats van miech tēgooj vas te pakke, mispaktēn iech miech en sjampdēn iech ōwt (rōtsjdēn iech ōwt);* **2** zich vergissen: *bēs-tēn aan get bēgos en kums-te dēn drachtēr des-tēn 't neet kōns of des-tēn 't hōbs ōngērsjat, dēn hōbs-te diech*

lillik mispak.

mispēl (v.; -s en -e; -ke) [Lat. *vespa*, Oud-Saksisch *waspa*, D. (Thürings) *Wispel*; de 'm' van 'mispēl' is wellicht het gevolg van consonantwisseling], **1** wēsp; wesp [Eng. *wasp*, Hd. *Wespe*]: *es gieē dēnkt det mispēle gaer rotte mispēls* (soort vrucht, mispelen) *ieēte, dēn hōbt gieē 't mis; de groeētste mispēl di-j hi-j rōndtōrt, is de paerdswoeērstēl* (hoornaar); **2** (samenst.) *tōn iech get mispēlēnhoeēning ōwt e mispēlēnēs wou hoeēle, waas 't hieēl mispēlēvolk zoe raozēntig det iech mēt al di-j mispēlēsteeke waal twuntig mispēlēangēls in me li-jf haw zitte;* **3 (uitdr.)** *dae sjērpen is vanvāōr zoe sjerp es 'n mispēl vanachtēr, hij is zo geil als boter; bēs-te zoe gek es 'n mispēl, dēn bēs-te zoe gek es bōws (bōwsgēk = knotsgek, stapelgek);* **II** (v.; -s en -e; -ke) [me. Lat. *mespila*, Gr. *mespilon*, Mnl. *mispel(e)*, Hd. *Mispel*], **1** (m.b.t. de vrucht van een mispelaar) mispel: *de mispēle di-j aan e mispēlēbuimke kōmme, mōs-te neet ieēte vuuērdēt ze good ri-jp (rot) zeen;* **2 (uitdr.)** *es get doeēr en doeēr rot is, is 't zoe rot es 'n mispēl; waas-te miech nōw wils opbēnge* (wijsmaken), *is zoe rot es 'n mispēl, mispelrot, smerig, gemeen, rottig.*

mispuuētēre (overg.; mispuuētērdē, h. mispuuētērd), mispeuteren (gew.), misdoen: *'n ērmoodspēns di-j get mispuuētērt, drejje ze de bak in, mer di-j dikke mēt hun deur avvēkaote, di-j vanallēs ōwtvrieēte, doon ze niks; minse di-j noeēts niks mispuuētēre, bēstoeēn neet.*

misraoje (overg.; raojde mis, h. misgēraoje), verkeerd raden [Hd. *falsch raten*], misraden: *ōmdēts-te nōw al dri-j kieērēn hōbs mis gēraoje, sjeis-te mer ōwt mēt raoje, want de raojs noeēts waem iech gistērēn hōb gēzieēn.*

misrieëkêne, zich (wederk.; misrieëkende zich, h. zich misrieëkend), **1** (fig.) (m.b.t. verkeerd oordelen) zich misrekenen: *iech kos neet bli-jvën aafleege* (ontkennen) *det iech miech aan di-j zaak lillik mispak en misrieëkend haw*; **2** [Hd. *sich verrechnen*], (fig.) (m.b.t. teleurgesteld zijn) zich vergissen: *iech hōb alti-jd gēmeind det daen Arnol 'ne sērjeuze mins waas, mer iech hōb miech misrieëkend, want det is 'ne groeëte sji-jnheiligge*.

missaal (m.; -s; missaelke) [me. Lat. *missale*, Mnl. *missael*, *missale*, Hd. *Missal(e)*], **1** missaal, misboek: *de missaal waas e mēsbook vuur de gēluivigge di-j de mēs mētveerde*; **2** een missaal kreeg je bij je plechtige communie: *'Get awwēr minsēn hōbbe bi-j hun zieëker nog 'n fottoo van hun plēchtigge kēmujnie woe ze opstoeën mēt 'ne missaal in de hand. De missaal waas jummēs 'ne kaddoo dae de kēnjēr kraege bi-j hun plēchtigge kēmujnie. De missaal, dae vuur de hōlf in 't Latti-jn en vuur de hōlf in de taal van de gēluivigge waas gēsrieëve, waerde gēbruik tot 1965, want saer det jaor woeëre de mēssēn in de taal van de minse.'*

misse, I (m. en v.; id.; g. dim.) [altijd in combinatie met 'gein(e)'], onaanrekkelijke man of vrouw: *es-te zēgks det Zjaklin gein missēn is, dēn hōbs-te diech neet miskieëke; Kaspaar is geine missēn en det wēt-ēr*; **II** ((on)overg.; misde, h. gēmis), **1** betreuren: *we missēn oos Fiefiekēn hieël erg, nōw 't bieësjēn is wēggēloupe*; **2** niet vinden: *iech mis m'ne stieloo en m'n vōlpēn vèng iech onneet (ouch neet)*; **3** niet horen, mislopen: *'t waas zoe intērsant det iech gei woeërd hōb gēmis*; **4** niet raak schieten: *de sēntervāör misde*; **5** niet op tijd bereiken: *iech hōb de bōs gēmis*; **6** [Hd. *vermissen*], aanvoelen als een tekort: *iech mis in daen diksjēnaer hi-j en dao e bitsje grammaer*; **7** (uitdr.) bōmpa

bēgint te misse, zijn verstand te verliezen; *det kos neet misse*, dat moest zó wel zijn; *niks te missēn hōbbe*, bang zijn; geen overvloed hebben; *de hōbs get gēmis*, dat was erg de moeite waard.

Missienejkring, de; de Missienaaikring: *'De Missienejkring, dae al in 1937 bēstóng en dae in det jaor 'n missietēntoeēnstèlling organiezeerde, waas (is) 'n vëreinigging di-j de missjēnarissēn in de missies wou (wilt) hēlpe. In 't bēgin maakde ze sērtōw handwērk en nejde ze bēvuurbeeld altaordeuk (altaardwalen) en preestērkleijër vuur de kirkdeenste.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Missienaaikring, Maaseik Verenigd*, p. 35)

Missieséksie Theodorus van Celles, de; de Missiesectie Theodorus van Celles: *'Deeze missiekring, dae in 1920 waerdēn opgērich, wou de missie in de Kōngoo di-j in det jaor van start ging, hēlpe doeër gebéd en offēr. Zoe woeëre d'r de missieböskēs in klassēn en winkēls, de lieëzinge doeër missjēnarissēn en de jaorlikse Vlaomse kirmis oppe keur (spuuëlplaats) van 't kolleezje. Ouch waas t'r de missiebookēri-j en 't beukske (tijdschriftje) 'Oos missieséksie'. In 1937 kwoeēm d'r ouch 'n aafdeiling vuur de lieëgēr sjoeël en in 1939 vuur de lieërlinge di-j de 'Moddérne' (moderne humaniora) dieëge. Prooste woeëre de krujshieëre Zufang, Mulder, Verkuylen, van den Elzen en Ramaekers.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Missiesectie Theodorus van Celles, Maaseik Verenigd*, p. 35)

missing (v.; -e; -ske), **1** fout, misslag, vergissing: *minse di-j noeëts geine slaag doon, stoeën 't rapste gēreid vuur diech d'n missinge óngēr d'n naas te vri-jve; num miech neet kwaolik, mēdam, det waas 'n missing*; **2** (uitdr.) *es-te de bal (plank) mishouws* (als je de bal misslaat), *hōbs-te 'n*

missing gëmaak.

missjēnaris (m.; -se; -ke) [Lat. *mittere* (zenden), Fr. *missionnaire*, Eng. *missionary*, Hd. *Missionar*], **1** missionaris: *vuur minse tot 't kristēlik gēlouf (gēluif) te bēkieëre, zeen ouch vāöl Bēlze missjēnarisse nao angēr lenj gētrokke;* **2** **Kongolese rebellen vermoordden twee Maaseiker missionarissen:** *'21 krujshieër-missjenarisse zeen in 1965 in Bondoo in de Kóngoo doeër de rebēlle vërmaord. Bi-j de martēlaere di-j dao 't lievēn hōbbe gēlaote, woeëre de Mēzeikēr patērs Rik Snijkers en Godfried Kraewinckels. De twieë krujshieëre woeērēn alle twieë dertiggers. In Mēzeik is de 'Paters Kraewinckels- en Snijkerslaan' nao de twieë martēlaere gēneump. Tieēge de geevël van de krujshieërekirk hink 'ne gēdēnksteīn mèt de name van de twieë.'*; Zie ook: *martēlaer.*

misstieëke (onoverg.; stoeëk mis, h. misgēstoeëke), verkeerd steken, missteken: *tón de minse bi-j hun thóws (aan hóws) nog e vērke loeëte kaele, gēbueerdēn 't waal ins det de sléchter de kaelaojēr neet raakdēn en mis stoeëk.*

misstoeën (onoverg.; misstóng, h. misstange), **1** ongepast zijn: *daen dikke nek* (die arrogantie) *misstuit tiech;* **2** niet fraai ogen, lelijk staan: *waat tiech stuit wi-j 'n tang op e vērke, misstuit tiech; det nōndēdzjuuēke* (vlinderdasje) *bi-j dae vēreus* (dikke trui) *misstuit tiech (neet).*

mistèlle, zich (wederk.; mistèlde zich, h. zich mistèld), fout, slecht, verkeerd tellen: *hōbs-te vērkieërd gētèld, dēn hōbs-te diech mistèld.*

mistērjeus (bn.; mistērjeuzēr, -te) [van Fr. *'mystère'* (mysterie); Lat. *mysterium*,

Fr. *mystérieux*, Eng. *mysterious*, Hd. *mysteriös*], raadselachtig, mysterieus, geheimzinnig: *van det mistērjeus gēdoons waer iech neet tēgooj* (word ik niet goed); *is 't neet mistērjeus det zoe'n dik vērke zich doeër de 'pang' van e moesjkēs- of e stoppēgēwieërke doeëd kan vērsjrikke?*

mistrouwe, zich (wederk.; mistrouwde zich, h. zich mistrouwd), **1** ongelukkig zijn in zijn huwelijk: *'mistrouwēn' is in het AN wantróuwe, mer in 't Mēzeikērs bēteikēnt 't woeërd 'zich mistrouwe' det eemēs óngēlökkig of vērkieërd gētrouwde is en dus misgēvarēn* (slech gēvarēn) *is mèt waem hae of zi-j gētrouwde is;* **2** onder zijn stand trouwen: *Sjël, dae ri-jke stinkēr(d), haef zich mistrouwd, ómdēt de fēmi-jlie van z'n vrouw vērēkde van d'n ermood.*

mistruuēstig (bn.; -gēr; -ste) [Mnl. *mistroestich*], **1** (m.b.t. mensen) neerslachtig, mistroostig, melancholiek: *minse di-j mistruuēstig zeen, kóns-te bēkans neet truuēste, want di-j hōbbe de mismood op 't li-jf, de zits t'r mer mistruuēstig bi-j;* **2** (m.b.t. zaken) troosteloos: *mèt dae mis (mót) smörgēs en dae rieēngēl smiddigs waas 't waer zoe mistruuēstig det iech miech dēkkēr es angērs e zjétsje truuēs* (kopje koffie) *mós drēnke.*

mistruuēstigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *mistroost* (het opgeven van de hoop)], neerslachtigheid: *vuur neet mistruuēstig te wieëre* (de mismood te kri-jge) *van det mistruuēstig Belsj waer, zitte vāöl gepēnsjeneerdēn in de wēnt(sj)ērmaonjēn in 't zujje, woe ze van mistruuēstigheid geine las hōbbe.*

misval (m.; -le; -vélke) [Kil. *misval* van kinde, D. (Rijnl.) *Missfall*], miskraam: *tón Mi-jke nao de misval zóngēr beebie* (h)eivērs *mós, haef ze det kien(d)je zoe gēmīs det ze*

dèk missèlik waerde van mistruuëstigheid (neerslachtigheid).

misvare, zich (wederk.; misvoeër zich, h. zich misvare), zich misrijden (gew.), de verkeerde weg nemen: *ómdét Zjef einèn op haw en 't noeërdèn e bitsje kwi-jt waas, haef-tër zich e paar kieëre misvarèn en dus 'ne vèrkieërde wieëg gèpak.*

miszègke (overg.; miszag, h. miszag), iets verkeerd (beledigends) zeggen: *iech dènk det iech tiech noeëts get hób miszag, mer es-te dènks det iech toch get hób miszag, dèn mós-tèn 't zègke, want iech wil allein gèzag hóbbe waat zjus is en waat dus gèzag mót (kan) wuuëre.*

Mit(tèke), roepnaam voor Maria, Marie.

mittraljeus (v.; mittraljeuze; -ke) [Fr. *mitrailleuse*], machinegeweer [Eng. *machine gun*, Hd. *Maschinengewehr*], mitrailleur: *tón we bi-j d'n tróp vanówt Euskirchen in Leopoldsborg de veurduip móste doon, woe dri-j mittraljeuzèn op 1,6 maetër huuëgde boeëvèn ooze kop 3.000 kuuëgèl pèr mènuyt bi-j aafveurde, woeëre d'r e paar di-j zich hawwe bèdoeën van de sjrik.*

mizzeerie (v.; g. mv.; -ke), mēzeerie; miserie, ellende: *waem de miezereere haef, zit dik in de mizzeerie; van mizzeerie bèn iech ówtgèsjeid mèt wirke, want det waas op 't lèstèn ein groeëte mizzeerie, zoe e mizzèrabèl gèdoons.*

mizzèrabèl, I (m.; -e en -s; -ke), (m.b.t. een soort gebak) **1** misérable (gew.): *is 'n neet mizzèrabèl det ze zoe e lékker dènk wi-j 'ne mizzèrabèl zoe 'ne mizzèrabèle naam hóbbe gègieëve?; 2 niet alleen Rekemer bakkers bakken lekkere misérables: 'Neet allein in Raekèm, woe ze bēwieëre det ze de lékkerste*

*mizzèrabèls make, mer ouch in Mēzeik make de pattissjees mèt ammandèlspi-js en -biskwie en onnog pójjèrsókkèr en vènilboeëtèrroum hieël lékker mizzèrabèls, di-js-tèn in hun pattissèri-jje kóns koupe.'; II (bn.;-ër; -ste) en (bw.) [Lat. *miserabilis* (beklagenswaardig), Fr. *misérable*, Eng. *miserable*, Hd. *miserabel*], **1** ongelukkig, erbarmelijk, slecht, deerniswekkend, miserabel: *nao e mizzèrabèl bēstoeën is de sjoeëjër op 'n mizzèrabèl mēneer aan z'n ènj gèkómme; 2* armoedig, haveloos, schamel: *nao 'n èrmzieëlig bēstoeën in 'n èrmeujig hóws is d'n èrmoodzejjër op niks goeën stoeën (heeft hij zich verhangen) en haef-tër zoe 'n ènj gèmaak aan ze mizzèrabèl lieëve; 3* ellendig, lamendig, beroerd, futloos, zwak: *waem 'ne katër haef, veult zich mizzèrabèl; 4* gemeen, verachtelijk: *es iech det mizzèrabèl mēneke nog ins tieëgèkóm, dèn stamp iech dae zak óngèr z'n vot of óngèr z'n dèngès; 5* slecht: *'t is mizzèrabèl waer vandaag; 'ne mizzèrabèlèn daäg.**

mizzereere (m. en o.; -s; g. dim.), miezereere (zie ald.).

móbbèlèzasie (v.; -s; g. dim.) [Lat. *mobilis* (beweeglijk), Fr. *mobilisation*, Eng. *mobilization*], **1** het mobiliseren [Hd. *Mobilmachung*], mobilisatie: *es-tèn in fieërtig (1940) bi-j de móbbèlèzasie de móbbèlèzasiebevél kraegs, kos-te make des-te gèraakdès woes-te mósdès zeen; 2* mobilisatieperiode van het leger [Hd. *Mobilisierung*]: *óngèr de móbbèlèzasie, tón me vadër gémóbbèlèzeerd waas, is me broor gèboeëre; 3 algemene mobilisatie in 1939 was een maat voor niets: 'Bi-j de gèdeiltèlikke móbbèlèzasie op 22 séptémber 1939 waerdèn hieël get manskieërèls nao de Franse grens gèsjik, mer di-j móbbèlèzasie haef neet lang gèdoord, want op twee oktoeëbër waerde de gémóbbèlèzeerdèn ouch weer (h)eivèrs gèsjik. Bi-j de algemein*

móbbelézasie op d'n ieërste séptémber 1939 móste 550.000 deensplichtiggèn óngèr de waopès tot april 1940. Tón de Duitsèrs (Prujse) d'n tieënde mei ech kwoeëme, woeërèn alle hówsvadèrs weer bi-j hun (thóws).'

moddél (o.; -le; -lêke), medél (zie ald.).

moddërbaad (o.; -bajër; -bieëdsje) [Mnl. *mod(d)er, mudder*], modderbad: *waat vèngt gieë van det moddërworstëlèn in e moddërbaad?; vuur e sjoëën vel te kri-jge goeën sómmigge vrouwluj oorèn in e moddërbaad ligke.*

moddërèchtig (bn.; -gër; -ste), modderachtig: *wi-j kortër des-tèn in d'n Tösj (zie ald.) bi-j de bieëk (Bosbieëk) kums, wi-j moddërèchtigër det 't wuuërt.*

moddërgaan (o.; -gatër; -gieëtsje), achtergebleven wijk of gehucht: *in det moddërgaan zeen de waeg swènt(sj)èrs eine pratsj (erg modderig, slijkerig, een en al modder).*

moddërkówl (v.; -e; -kujlke), moddërpool (zie ald.).

moddërn (bn.; -er; -ste) [Fr. *moderne*, Eng. en Hd. *modern*], nówwërwèts; modern, nieuwerwets, bijdetijds, hedendaags: *es-te neet gaer hōbs det ze diech 'nën awwërwètse patrie(j)arch neume, mós-tèn e bitsje moddërn zeen, allës zoevöl möögèlik moddërnizeerèn en mèt de moddërnieteit(e) mètdoon.*

moddërpool (m.; -e; -peulke), moddërkówl; modderpoel, modderplas: *zoe 'ne kówdrènk (drenkplaats, wed) is toch mieë 'ne moddërpool es 'n drènkplaats; in dae moddërpool stik 't van de kówlèköpkès (kikkervisjes).*

moddërsjoon (m.; id.; -sjeunke), modderschoen: *nów iech zjus de kuuëke mèt d'n hówsdook hōb opgënomme, kump miech daen drékbaer mèt z'n moddërsjoon hi-j ins éfffekes e fléske beer ówt de friegoo pakke.*

moddërvès (m.; -se; -ke), moddervis: *moddërvèssën hōbbën 'ne moddërsmak; de kerp (karper) en de paoling ligke gaer in de moddër (sli-jk) en daovuur neume we di-j 'moddërvèsse'; tón iech dae moddërvès oppe taofël lag, haef m'n vrouw miech ówtgëmaak vuur vówle vès.*

moddërvèt (bn.; g. tr. v. verg.), moddervet: *ómdét vööl minsën allein mer op hun lui kónt zittèn en te vööl nao bènne stieëke, zeen ze moddërvèt, dik en vèt [Hd. *dick und fett*].*

moeër (v.; -e; muuërke) [1692 *bussel moeren ofte wortelen*, Eng. dial. *more* (wortel), Hd. *Möhre*], wortel: *iech vërhang miech vuur jóng értsjes en muuërkès, vieërs ówt d'n hoeëf.*

moeërd (v.; -e; g. dim.) [Mnl. *mo(o)rt*, Fr. *meurtre*, Eng. *murder*, Hd. *Mord*], moord: *tón de muuëlënaerse (molenaarsvrouw), e vroumës wi-j e muuëlëpaerd, de moeërd op häöre mins, de muuëlënaer, haw bégange, zag ze dat dae alti-jd al 'ne slaag van de muuëlën haw gad (niet heel wijs was geweest), mer det-ër nów ech 'ne slaag van de (muuëlë)taupën (molenwieken) haw gad.*

moeërdënaer (m.; -s; -ke) [Mnl. *mo(o)rdenaer*, Fr. *meurtrier*, Eng. *murderer*, Hd. *Mörder*], moordenaar: *tón iech de vërmaordèn in ei baar blood zoeëg ligke, paktèn iech rap 't moeërdwaopën en houwde de moeërdënaer daomèt op z'nën (t)unnës (hoofd).*

moeërkrówd (o.; g. mv.; -krujdsje), wortelloof [Hd. *Möhrenlaub*]: *kni-jn zeen gek op moeërkrówd, 't louf van moeëre.*

moeërmoos (o.; g. mv.; -meuske), moeërestómp (zie ald.).

moeërestómp (m.; g. mv.; g. dim.), moeërmoos; hutsplot [Hd. *Hutspot*]: *van moeëre, unnën en ieërpëlën en dèk ouch mèt daobi-j nog sjaopëvleis make we moeërestómp (hutsëpot, Hd. *Hutspot*), dae ze hieël vreugër sjódde [van Mnl. 'hutsen' = schudden], mer dae ze nôw mêngële doeër d'r avëntów ins in te reure.*

moer (m.; -e; muurke) [komt van 'Moer' (neger, zwarte)], **1** moor (gew.), waterketel: *ómdét de watërkieëtël dae ze vreugër op 't veur zatte, zoe zwart waerde es 'ne Moer (Moor = zwarte, neger), ginge de minse dae ouch 'ne moer neume; es ze de koffie opsjódde (koffie zetten), zatte ze vreugër ieërs 't muurkën op 't veur; 2 (uitdr.) det is zoe zwart es 'ne moer, dat is pikzwart.*

moesjke (o.; -s; -) [wellicht een contaminatie van Fr. 'amorce' (klappertje) en Fr. 'cartouche' (kardoes = papieren huls voor of met buskruit), Hd. *Amorces*], (m.b.t. het papieren slaghoedje) klappertje, amorce: *moesjkës gieëvën 'nën hëlle 'pang' en vääöl rouk es ze óntplóffe; e moesjkën is, wi-j de Duitsërs zëgke, e knalblaedsje [Hd. *Knallblätchen*].*

moesjkësgëwieër (o.; -e; -ke), **1** klappertjespistool: *e moesjkësgëwieërke waas e soeërt knalpistoolke [Hd. *Knallpistole*]; 2 alle (kwa)jongens hadden vroeger een klappertjespistooltje: 'Es de jungskës vreugër kojbojke [Eng. *cowboy*] späölde, hawwe ze allëmaal e moesjkës-of e stoppëgëwieërke, woe ze zoevääöl mèt sjoeëte det d'n hieële róntëlóm óngër de*

rouk zoeët.'

moestasj (m.; -e; moestésjke) [me. Lat. *mustacia*, It. *mostaccio*, Fr. *moustache*], moustache, snor, knevel: **(uitdr.)** *Tjeu Raedschelders haw 'ne moestasj wi-j 'ne giedao (fietsstuur); de's e wi-jf mèt 'ne moestasj, zij heeft haar op de tanden.*

móf, 1 (v.; -fe; mufke) [Fr. *manchon* (de *fourrure*), Hd. *Muff*], (m.b.t. de koker van bontwerk) mof, pelsmof: *'ne móf, woes-te d'n han in kóns stieëke, is gëmaak van pëls of astrakan; 2* (m.; -fe; mufke) [Fr. *manchon* (d'*assemblage*), Hd. *Muffe*], mof, verbindingsring, mofverbinding: *vuur twieë bujzën of pi-jpe te verbënge (aanein te zëtte) hõbs-tën 'ne mófvandoon, 'ne (breije) rënk; 3* (m.; -fe; -ke) [scheldn.; Mnl. *moffe*, *muffe* (vreemdeling)], Duitser [Hd. *Deutscher*], Teutoon [Hd. *Teutone*]: *tón in fieërtig de móffe kwoeëme, zagte de minse: 'De bèste Prujs haef e paerd ('ne fits) gëstoeële (gëpik)', want det hawwe ze in d'n ieërstën oeërlog (WO I) al óngërvóngë; de móffe woeënën in móffëland [Duitsland; oorspr. Westfalen] en wieëre saer 1914 ouch 'Teutoone' gëneump.*

móffële (overg.; móffëldë, h. gëmóffëld), **1** [Kil. *moffelen* en *maffelen* (de mond bewegen), D. (Rijnl.) *muffeln*, D. (Keuls) *müffele* (behaaglijk eten), Hd. *muffeln* (voortdurend kauwen)], smullen, behaaglijk eten: *'t duit tiech good es-te di-j kënjër lékker zujs móffëlen en gëneetën van hun ieëte; 2* (samenst.) *es-te kóns ieëte wi-j 'ne sjeurëndieërsër, kóns-te nogal get wëgmóffële* (binnenspelen, veel eten); *tón iech zóngër kloppe naobënne ging, zoeëg iech de sjalëvaegër (deugniet) get wëgmóffële* (verstopen).

móffin (v.; -ne; -nëke) [scheldn.], Duitse vrouw [Hd. *Deutsche*]: *de móffinnën*

höbbèn in de twieë oeërloeëge Móffrieka (Duitsland) mótte rech hawte.

möggëbieët (m.; -e; -sje) [Mnl. *mugge* + Mnl. *biten* (bijten)], möggësteek [Hd. *Mückenstich*]; muggenbeet: *wils-te diech snachs neet ligke kratse van de möggëbieëte, smieër diech dén saovës in mèt möggënoeëlie of hang e möggënet rónnd de bèd.*

möggëndraod (m.; -dräöj; -dräödsje), muggengaas [Hd. *Mückengaze*], hor, muggendoek: *es-te neet gaer höbs det di-j lillikke stieëkmögke diech snachs ins good tappëseere, dén mós-te 'në möggëndraod in de vinstër zëtte.*

möggëpis (m.; g. mv.; g. dim.), zeer fijne motregen, muggenpis (gew.): *es 't neetsëlt [Hd. *nieselt* (motregent)], vilt möggëpis ówt de loch.*

möggëplaog (v.; -e; -pläögkse) [Hd. *Mückenplage*], muggenplaag: *tón wieë soeëmërs mèt de karrëvan in Vëneesie(j)ën (Vënetië) aan 't watër stónge, zoeëte wieë mèt di-j mögkeplaog dao hieël óngër de möggëbieëte.*

möggësteek (m.; -e; -ske) [Hd. *Mückenstich*], möggëbieët (zie ald.).

möggëvèt (o.; g. mv.; g. dim.) [spottend voor iets dat niet bestaat], muggenvet: (**uitdr.**) *'smieër 't in mèt möggëvèt', zëgke we es we eemës vuur d'n aap willën hawtën uuvër get det neet bëstuit; smieër d'n bein in mèt möggëvèt, tegen een loper die in een loopwedstrijd kansloos is.*

mök (v.; mögke; -ske) [Mnl. *mugge*, Kil. *mucke* (vlieg), D. (Zdl.) *Mucke*, Hd. *Mücke*], mug: (**uitdr.**) *de mögke danse, 't wuuërt mörge good waer; es in jannëwari-j*

*de mögke zwërme, mós-tën in mieërt d'n oeëre wërme, een strenge maart volgt op een zachte januarimaand; vleege mèt Kieërsmis de mögke rónnd, dén ligk mèt Paose vööl i-*js oppe grónnd, groene Kerstmis, witte Pasen; 'alle bitsjës hëlpe', zag de wouf en dów slikdën hae 'n mök in.**

mökke (onoverg.; mókde, h. gëmók) [klanknabootsend gevormd; Hd. *mucken* (pruilen)], pruilen, mokken: *minse di-j zitte te mökke, wille neet good zëgke woe ze zich uuvër opvrieëte, mer ze höbbe waal de vot in (zijn wel bedrukt), want det zujs-te.*

mökkël (v.; -s; -ke) [Mnl. *mocke* (slet, zeug), Kil. *vuyt mocke*, Mhd. *Mocke* (zeug), D. (dial.) *Mocke* (fokvarken), Barg. *mokkel* (vrouw, meisje), Maaseiker Barg. *moekël*], meisje, vrouw: *Mëtil is 'n lékker mökkël mèt bein tot aan de vot (met lange benen) en mèt ferm get broeëd oppe plank (en met een stevige boezem).*

mol (m.; möl en molle; mölke), **I** [Mnl. *mol*, *mul* (losse grond)], **1** mol: *jóng, pak de sjöp, want dao is 'ne mol aan 't stoeëtën in de gazzo (peloeës, ploes); 2* klein, dik kind: *waat e leef mölkën is det toch, oos Hannëke; 3 (uitdr.) iech kan neet kómme, want iech bën oppe mol aan 't wachte, kun je zeggen als je vrouw in verwachting is; dae sjaelën is zoe sjeël es 'ne mol; II (bn.; g. tr. v. verg.) [Bargoens], dood: *höbbe ze diech gëmolde (vermoord), dén bës-te mol.**

möldër (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *molinarium*, Mnl. *mul(de)ner*, Kil. *moller*, Fr. *meunier*, Eng. *miller*, Hd. *Müller*], muuëlënaer; molenaar, mulder: *de vrouw van de möldër is 'n dikke baj van e vroumës, 'n ech muuëlëpaerd; 2* [D. (Rijnl.) *Müller*], misbabël, bizzëbabël, biezëbabël, bisbabël; mannelijke meikever: *ómdét de bisbabël mèt z'n witbëstoeëve vluuëgëlkës duit dënkën aan 'ne muuëlënaer,*

- neume we dae ouch waal 'ne möldër; **3 oud Maaseiker versje:** "De lèttër M': Mi-jne möldër maalt miech mi-j mael. Mi-j moodër mót miech mikmékskes make!"
- molle** (overg.; molde, h. gëmolde) [Bargoens voor 'doden'], doden, vermoorden: *nôw ze dae mol* (infiltrant) *gëmolde höbbën en dae mol 'mol'* (en die spion dood) *is, kan eederein weer slaope wi-j 'ne mol.*
- mollëkuul** (v.; -e; -(ë)ke) [Lat. *moles* (massa), Fr. *molécule*, Eng. *molecule*, Hd. *Molekül*], *molecule: bëzunjër intrësant woeëre (zeen) de lëssën uuvër mollëkuulaer vërbëngingën en de krachte tösse de mollëkuule di-j iech van krujshieër Gabriëls hëb gad.*
- molrat** (v.; -te; -rétsje), landwoelrat: *es-te 'n molrat in d'n mollëval kri-jgs, dën dënks-te des-te 'nën dikke mol höbs gëvange, want de vërsjille zeen neet zoe groeët; ouch de molmóws is fëmi-jlie van de molrat.*
- molshoup** (m.; -huip; -huipke), **1** kleine berg: *vërgëlieëke mèt d'n Everest is de 'Bërg van As' 'ne molshoup; 2 (uitdr.) jungske, wëts-tën ins waat, de mós mèt de gëjaomër (gëmieëm) uuvër det wun(d)sje* (kleine wonde) *geine bërg van 'ne molshoup make* [Eng. *to make a mountain out of e molehill*].
- molspi-jp** (v.; -e; -ke), mollengang, molsgang: *'ne mollëvënger wët zjus woe en wi-j hae z'n mollëvalle mót zëttën in de molspi-jpe; e mollëhun(d)sjën is aafgërich vuur de mollën ówt de molspi-jpe te goeëje.*
- mómfraer** (m.; -s; -ke) [veroud.; ook als aanspreking; Fr. *mon frère*], broeder: *'t mómfraerke van de krujshieëre ging in de kirk (van de krujshieëre) mèt de klip* (collecteschaal aan een stok) *rónd (vuur de sénten op te hoeële).*
- mómmëgëzich** (o.; -tër; -sje) [Mnl. (*mom(me), mumme* (masker), Spaans *momo* (grijns)], carnavalsmasker: *de Groeëtriddërs van het Heilig Wammës móttën eedër jaor 'nën eid doon mèt de hand op e mómmëgëzich; dae haef gei mómmëgëzich vandoon (want dae is lillik gënog van z'n eige).*
- mommènt** (m. en o.; -e; -sje) [Lat. *momentum* (ogenblik), Fr. en Eng. *moment*, Hd. *Moment*], **1** ogenblik, moment: *höbs-tën ei(ne) mommènt?; 't is nôw neet de mommènt vuur uuvër zoegët te kalle; zjus op dae (det) mommènt vieël 't leech ówt; op de (t) lëste mommènt kwoeëm hae aangëloupe; 2 (uitdr.) Zjul haef nog gooj mommènte* (heldere ogenblikken), *mer hae is toch wijd ëwég* (maar zijn geestelijk vermogen is toch zeer sterk verminderd).
- mómmër(t)** (m. of v.; -(t)e; g. dim.) [veroud.; Mnl. *mombaer* (voogd), Kil. *momber* (voogd) en *mombore*], *momber* (gew.), voogd: *es de awwërs jónk zeen gëstórvën en de kënjër zeen nog neet munjig, dën wuuërt 'ne mómmër(t) aangëstëld.*
- món(d)zjie** (krachtterm), *món(d)zjieë, mën(d)zjieë, mën(d)zjie* (zie ald.).
- món(d)zjieë** (krachtterm), *món(d)zjie, mën(d)zjieë, mën(d)zjie* (zie ald.).
- Món**, roepnaam voor Simon, Edmond, Raymond.
- mónd** (m.; munj; mun(d)sje) [Mnl. *mont*, Eng. *mouth*, Hd. *Mund*], *mond: (uitdr.) de höbs toch e blaad in d'ne món, je kunt toch iets vragen; dae haef 'ne món wi-j 'n hujske, zijn adem stinkt; vaeg nôw d'ne món mer aaf, nu heb je genoeg gegeten; nu heb je genoeg vieze praat verteld; dae haef 'ne món det-ër z'n eige get aan ein oeërt kan zëgke, hij heeft een grote mond; mèt*

- d'ne mónnd, zieëkër*, tegen een opschepper; *es-te wujd wils gape, mós-tën ouch 'ne groeëte mónnd höbbe*, als je veel geld wil hebben, moet je rijk zijn; *brieëk miech de mónnd neet oeëp(e)*, of ik doe jouw boekje eens open; of ik zeg wat me op de lever ligt; *hawt d'ne mónnd, zwijg; di-j häöre mónnd is op 'n aenjëvot gëgriffëld*, zij is babbelziek; *hae spaart 't ieëtën ówt z'ne mónnd*, hij is zeer spaarzaam; *dae kan gein vaer van z'ne mónnd bloeëze*, hij is erg arm.
- móndmëzi-jkske** (o.; -s; -), mónndmoonëka (zie ald.).
- móndmoonëka** (m.; -moonëkaas, -moonëkaake) [Hd. *Mundharmonika*], móndmëzi-jkske; mondharmonica, mondorgel: *Toots Thielemans (1922), dae saer ze 17de mónndmoonëka späölt, woeënt saer 1952 in Ammeerieka*.
- móndrëklaam** (m. en v.; g. mv.; g. dim.), móndrikklaam (zie ald.).
- móndrikklaam** (m. en v.; g. mv.; g. dim.), móndrëklaam; mondreclame, mond-tot-mondreclame: *de bèste rikklaam is móndrikklaam, want dae is neet ówt eine z'nën dówm gëzoeëge* (dat zijn geen verzinsels).
- móndspeuling** (v.; -e; -ske) [Hd. *Mundspülung*], mondspoeling: *ómdét di-j neeringków* (zeveraar) *'ne mónnd haef wi-j 'n hujske, mó-t-ër élken daäg 'n móndspeuling doon*.
- Móng**, roepnaam voor Edmond, Raymond.
- mongool** (m.; -e; -ke) [vaak verkleinwoord; Hd. (jargon) *Mongölchen*], **1** (m.b.t. de persoon met het syndroom van Down) mongool: *ze höbbën e mongoolke gëkrieëge, mer mèt daen érme jóng zeen ze nog fëllër*
- es mèt de angër kënjër*; **2** (scheldw.), zot, dwaas: *daen hawve gek is 'nën échte mongool*.
- mónjusse** (bn.; g. tr. v. verg.) [verbastering van 'Mon Dieu'], verdomd: *dów, mónjussën aap, waat höbs-tën ós toch nów weer gëlap?*
- mónke** (onoverg.; mónkde, h. gëmónk), mokken, pruilen, monken (gew.): *mèt e gëzich wi-j 'n kni-jp (ónwaer; 'ne sent, 'n hoondërevot) zoeët de gaaplieëpël aan de taofël te mónke, ómdét-ër z'n gósting neet kraeg*.
- mónkëtig** (bn.; -gër; -ste) [sterk veroud.; afleiding van Mnl. 'moncken' (pruilen), Kil. *moncken* (pruilen)], druilerig, monkachtig (gew.), zeurig: *vuur te laote ki-jke det 't h'm neet aanstóng, trok 't jungskën e mónkëtig gëzich en lieëp-tër nao z'n kamër*.
- mónnarsjie** (v.; -je; -ke) [laat-Lat. *monarchia*, Gr. *monos* (alleen) + *archein* (heersen), Fr. *monarchie*, Eng. *monarchy*, Hd. *Monarchie*], mónnarsji-j; monarchie: *in oos mónnarsjie maag en mó-t de kuuëning allein mer de wètte teikëne, ómdét de gróndwèt en 't parlëmènt 'ne blok aan ze beïn zeen*.
- mónnarsji-j** (v.; -je; -ke), mónnarsjie (zie ald.).
- mónnëmènt** (o.; -e; -sje), **1** [Lat. *monumentum* (gedenkteken), Fr. en Eng. *monument*, Hd. *Monument (Denkmal)*], **1** monument, gedenkteken: *oppën awwe kirkhof stuit e mónnëmènt vuur de gësneuvëlde; 2* cultuurmonument: *in Mëzeik zeen vërsjilligge hówzër es mónnëmènt gëklasseerd; 3 (iron.) goed voorbeeld: *di-j sjildëri-j is e mónnëmènt van sléchte smaak*.*
- Monnëtäör** (m.; -s; -ke) [Fr. *Moniteur*], Moniteur: *de Monnëtäör; e soeërt gëzèt woe*

in Belsj – en vreugër ouch in Frankri-jk – alle rëgeeringsbëslówtën en wëttën inkómme, is nów diggietaal.

mönnik (m.; -ke; -ske) [Mnl. *monic*, *mon(e)c*, *mun(i)c*, Gr. *monachos* (op zichzelf), Fr. *moine*, Eng. *monk*, Hd. *Mönch*], **1** munnik; monnik: in *Mëzeik höbbe wieë langën ti-jd 'munnik' gëzag – dënk mer aan de Munnikkëstraot en 't Munnikkëkloeëstër (van de minderbroeders – mer nów zëgke we al fi-ftig jaor ouch 'mönnik'; 2 (uitdr.) de höbs 'ne kop wi-j 'ne mönnik, je ziet er goed (welvarend, gezond) uit.*

mónsënjäör (m.; -s; -ke) [Fr. *monseigneur* = *mon* (mijn) + *seigneur* (heer), Eng. *Monsignor*, Hd. *Monseigneur*], **1** (m.b.t. de aanspreekitel van prinsen) monseigneur: *prins Laurent, de broor van ooze kuuëning Fieliep, dae we aansprieëke mèt 'mónsënjäör', is békënd es 'ne sjuinsën en 'ne fratsëmieëkër; 2 monseigneur Rutten van Geistingen: 'Mónsënjäör Rutten, dae van Geistinge waas en bi-j de krujshieërën oppe sjoel haef gëzieëte, waas bissjop van Lujk van 1902 tot 1927 en haw dus d'n ti-jtël van mónsënjäör.'*

Mónsënjäör Kuuëningsstraot, de; 1 de Monseigneur Koningsstraot: 'Dees straot, di-j van de Eikërport nao de Bleumërstraot löp en di-j waal ins de Dieëkëni-jstraot waerde gëneump, hëtte in de 17de ieëw Holstraot en in 't bëgin van de 20ste ieëw Greun Bosstraot. De straot druueg de naam 'Kuuënings' saer 1955.' 2 wie was Monseigneur Konings? 'Mónsënjäör Kuuënings waerdën in Mëzeik gëboeërën in 1870 en waas krujshieër-missjënaris in de Kóngoo, woe hae 'apostolisch prefect' waas van Bondoo en ouch uuëvërste van de Kóngoomissie van de krujshieëre.' (Bron: BOONEN, Martin, de Monseigneur Koningsstraot, *Straten en Wegen*, p. 127)

mónstër (o.; -s; -ke), **1** [Mnl. *munster*, Fr. *monstre*, Eng. *monster*, Hd. *Monster*], gedrocht, monster: *vreugër vërtëlde ze de kënjer uuvër mónstërs wi-j de waerwouf en de watërdujvël; kri-jgs-tën e pékske mèt stäölkës (monsters), dën hoofs-te diech neet te vërsjrikke vuur 't oeëpe te doon (make), want dao zitte zieëkër gein mónstërs (gedrochten) in; 2 (fig.) verachtelijk (onwaardig) persoon: dae kieërël is e mónstër en 't toppunt van astantigheid.*

mónstrans (v.; -e; mónstrénske) [Lat. *monstrans* (onv. deelw. van 'monstrare' (de aandacht vestigen op), Eng. *monstrance*, Hd. *Monstranz*], monstrans: *in de persëssie löp de geissëlik mèt de gouje mónstrans óngër 'nën heemël (baldakijn); de mónstrans mèt hostie neume we ouch het Heilig Sakkremènt (Sakkërmènt).*

móntaasj (v.; móntazje; -ke), **1** [Fr. *montage*, Hd. *Montage*], (m.b.t. een machine) montage, assemblage: *'t mëtäörke van 'ne brómmër ówtërein hoeëlën is neet zoe léstig, mer vuur 't trök te mónteere, vuur de móntaasj dus, mós-te toch al e bitsje móntäör zeen; 2 [Eng. *montage*, Hd. *Montage*], filmmontage: bi-j de móntaasj van 'ne film wuuërën ówt de hóndërde maetërs opgëpakde beelde de ówtgëkoeëze fragmentën aaneingëzat.*

móntäör (m.; -s; -ke) [Fr. *monteur*, Hd. *Monteur*], monteur: *vuur de mëtäör van e vlegmësji-jn innein te zëtte höbs-te békwaom móntäörs vandoon, mer vuur dae te rippëere mótte de móntäörs lichëlik nog békwaomër zeen.*

móntër (bn.; -dër; -ste) [Oud-Hd. *munton*, Hd. *munter*], levendig, vrolijk, monter, opgewekt: *oos jungskën hoofs-te noeëts op te móntëre, want dae zit alti-jd zëngëntaere doeër 't hóws te krosse, zoe mónter is dae.*

móntuur (v.; -e; -ke) [Fr. *monture*], montuur: *mèt di-j mëdam häör gouje ring, brazzëlètte, koljees, brosjèn en mèt häör zilvère móntuurke mót iech alti-jd dènkèn aan 'ne goudwinkël.*

moo (v.; -s; -ke) [afk. van 'moodër'], **1** moodër (zie ald.); **2** grootmoeder: *vreugër neumde de kleinkènjër hun groeëtmoodër dèk 'moo'.*

moobilhoom (m.; -s; -ke) [Eng. *mobilehome*], motorhome, mobilhome (Belg.): *'n thówsgeveul en moobilieteit zeen de vuurdeile van 'ne moobilhoom, want op vèkansie höbs-tèn 'n eige daak boeëve d'ne kop en höbs-te d'n hóws eigèlik alti-jd bi-j diech.*

mood (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mut*], **1** koeraasj; dapperheid, moed: *woe haolt-ër de mood?; es-te diech bi-jeinraaps, paks-tèn al d'ne mood bi-jein* (verzamel je al je moed); *iech hób geine mood mieë; mood, jóng!;* **2** vertrouwen: *hae is vol gooje mood;* **3** (samenst.) *sómmigge zeen alti-jd goodgèmoods, mer angërèn hóbbe las van hoeëgmood of hóbbe de mismood op 't li-ijf en laote de mood zakke.*

moodër (v.; -s; -ke) [Lat. *mater*, Gr. *mèter*, Fr. *mère*], **1** [Hd. *Mutter*], moeder: *Iezabél is moodër van e sjoëen kènd(sj);* **2** [Hd. *Mutti* (*Mutter*)], (m.b.t. een moederlijke en zorgzame vrouw) moeke, mams, mammie: *mèt hun moodèrlik hart en hun moodèrlikke leefde wille de meiste moodërs 'n gooj moodër zeen;* **3** [Hd. *Mütterchen*], (m.b.t. een oude vrouw) moedertje, moesje, oudje, vrouwtje: *'t awd moodërke waas vreugër 'n gèkke fluit en 'n wawwèlpri-j;* **4** poppenmoeder: *es-te zujs wi-j oos klein vrouwke oore mèt de póppe späölt, mós-te toch zègke det 't 'n ech moodèrkèn is;* **5** (**uitdr.**) *ein moodër duit mieë vuur tieën*

kènjër es tieën kènjër vuur ein moodër; waem de dochtër wilt bëminne, mót mèt de moodër bëginne, bij de toekomstige schoonmoeder op een goed blaadjie staan, kan voor een vrijer geen kwaad; **6** **afteirijmpje:** *'A. B. Bóf; mi-j moodër haef 'ne króf; me vadër haef 'n dikke naas; A. B. Bóf.'* (Opgetekend door mevr. Rachel MEULENAARS).

moodër(s)kien(d)sje (o.; -s; -), **1** moederskind: *oos ma is gek op häör kènjër; mer oos Jolien, det moodër(s)kien(d)sjèn is toch nog get mieë gètèld;* **2** (m.b.t. een onzelfstandig kind) moederskind: *Maaïke, det moodër(s)kien(d)sjèn is al zès jaor mer hunk nog alti-jd aan de rök (rokke) van z'n ma* (Maaïke is nog steeds erg afhankelijk van haar moeder).

moodërdaâg (m.; -daag; -daegske), moodèrkèsdaâg (zie ald.).

moodërke (o.; -s; -), **1** moedertje: *tón Laen häör moodèrkèn op häörèn hóndër(d)ste vërjaordaâg ging heemèle, zag ze: 't Lieëvèn is wi-j e kènjèrhumpke, kort en bèsjieëte.';* **2** **oud Maaseiker versje:** *'Moodërke, moodërke, pap! Hóbt gieë gein mèlk, dèn mèlk de kat! Hóbt gieë gein kat, dèn mèlk de katër, of koeëk de pap van watër.'* (Opgetekend door Jaak HENDRIX)

moodèrkèsdaâg (m.; -daag; -daegske) [Eng. *mother's day*, Hd. *Muttertag*], moodërdaâg; moederdag: *zieëkër es hun moodër alti-jd 'n ech moodërdeer is gèwaes, zètte de kènjër en häöre mins häör op moodèrkèsdaâg (d'n twieëde zóndig van mei) in de bloome.*

moodèrkèszalf (v.; g. mv.; -zèlfke), moederkenszalf: *op sómmigge plaatsèn is moodèrkèszalf e soeërt brówn zalf vuur op zwieërènde wónje te doon, mer hi-j is det 'n poeën di-j de moodër e kènd(sj) guuëf op de*

plaats woe 't zich pi-jn haef gëdoeën.

moodërkoeëre (o.; g. mv.; g. dim.), **1** moederkoren: *moodërkoeëren is 'ne sjummël, dae ouch in sómmigge soeërte graas kan zitte; 2 moederkoren kan levens redden maar ook doden: 'Moodërkoeëre, det ówt de aare van koeëre kump, waerde vreugër gëbrújk tieëge 'ne vlood (hevige bloeding na een bevalling). Moodërkoeëre duit de baarmoodër nao de bëvalling samëtrëkke. Deeze sjummël kan gëvieërlik zeen, ómdét-ër de doeërstruiming van 't blood in de aojërs blokkeert en ouch kolli-jkën in de derm kan gieëve. Midde de jaore 1950 zeen in Pont Saint-Esprit (Fr.) 300 minse doeër 't gëbrújk van moodërkoeëren (in broeëd) doeëdkrank gëwaes. 'n Deil daovan is gek gëwoeëre. Hetzélfdén haefzich in 1977 in Eetiejoopieje (Ethiopië) vuurgëdoeën.'*

moodërkook (m.; -keuk, -keukske) [Hd. *Mutterkuchen*], placenta [Eng. *placenta*], nageboorte, moederkoek: *in de nëteur vrieëte vööl bieëste de moodërkook op, ómdét ze de vietamiene di-j dao inzitte, good kónne gëbrújke.*

moodërleefde (v.; g. mv.; g. dim.), moederliefde: *häär werm moodërhart, de zieëtël van haar moodërleefde, is vol moodërgëlök en moodërgëveul.*

moodërmëlk (v.; g. mv.; -ske) [Eng. *mother's milk*, Hd. *Muttermilch*], moedermelk: *häär kien(d)sjën is al e jaor, mer ze guuëf 't nog alti-jd moodërmëlk.*

moodërminsallein (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen pred. gebr.], moorzieëligallein; moederzielalleen, moedermensalleen (gew.): *iech gëlúif m'n zieël [m'n zieël = bi-j m'n zieël (met de hand op het hart; ik verklaar het plechtig] det di-j erm zieël nów*

moodërminsallein is.

moodërskant (m.; g. mv.; g. dim.), [vrijwel alleen in de verb. met 'van'], moodërszi-j; moederskant: *de fëmi-jlie van moodërskant is óngëlúiflik nówsjieërig en óngënieëjig kollëri-jk (ongenadig cholerisch), mer vuur de mieërés zeen 't gooj minse...*

moodërspraok (v.; -e; -spräökske) [Hd. *Muttersprache*], moedertaal, moerstaal, moederspraak: *es Mëzeikërs eur moodërspraok is, dén höbbe ze uch es kënd(sj) neet oppe lëttër lieëre kalle (niet in de standaardtaal leren praten).*

moodërszi-j (v.; g. mv.; g. dim.), moodërskant (zie ald.).

moodër-uuëvërste (v.; id.; g. dim.) [Fr. *mère supérieure*, Eng. *mother superior*], abdis, priorin, moeder-overste [Hd. *Oberin*]: *tón 't pénsjenaerkën en de (kloeëstër)zöstër in d'n Èngëlsën hoeëf heimëlik e paar siggrëtsjës hawwe zitte pave, móste de zöstër en 't pénsjenaerkën allëbei bi-j moodër-uuëvërste kómme.*

moodërwaelj (v.; g. mv.; g. dim.), moedervreugde, moederweelde: *hilt (hult) 'n moodër haar zjus gëboeëre kien(d)sje vuur d'n ieërste kieër in haar erm, dén is haar moodërwaelj d'n dëkstën ti-jd zoe groeët det ze bëgint te janke van gëlök.*

moodwil (m.; g. mv.; g. dim.), [van 'moed' + 'wil' (de wil die uit het gemoed komt); Mnl. *moetwille* (moet = gemoed), Hd. *Mutwille*], **1** (boos) opzet, moedwil: *'ne gífsji-jtër (nijdigaard) dae zoe e leef maesjën ówt moodwil zoe traetërt, móste ze de nek ómdrejje; 2* (m.b.t. een uiting van baldadigheid) kwaadwilligheid: *tón de kantín van de voetbal waas aafgëbrand, zag eedërein det 't geine moodwil waas.*

moodwillig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *mutwillig*], éksprés, ésprés; expres, kwaadwillig, moedwillig, opzettelijk: *vuur det moodwillig vërneele van det böskötsje móste ze diech 'ne maond(sj) in de bak stieëke, jungske!*

moof (bn.; moovër; -ste) [Fr. *mauve*], flèt, vie(j)oolèt (zie ald.).

mooge, I (overg.; moch, h. gëmooge) [Mnl. *mogen, meugen*], **1 a** (m.b.t. de toelating hebben om iets te doen) mogen: *iech zou gaer kómme, mer iech maag neet van de bazin; b (uitdr.) de kënjër mooge dao oppe taofël sji-jte*, zij mogen daar alles; **2** op prijs stellen: *iech maag waal 'ne gooje borrel; **3** kunnen: **(uitdr.)** (vulg.) *de moogs m'n kónt poeëne*, je kunt me wat; **4** nodig zijn: *dao maag waal e nów tappëseerpëpeerkën aan de moóre; **5** graag hebben: *iech maag dae mins neet; **6** lusten: *iech maåg gein rëbarbërvlaaj; **7 (uitdr.) det we h'm nog lang mooge mooge***, formule bij een toast, heildronk); *'t is neet van mooge, mer van mótte*, je hebt geen keus; **II** (hulpww.; moch, h. gëmooge), mogen: *iech moch li-jje det 't aw wi-jvër (mèt klómpe) rieëngëlde* (dat het zeer hard regende); *'t haef neet mooge zeen; mocht gieë get vandoon höbbe, dén hoeft gieë 't mer te zegke; iech maag doeëdvallën es 't neet waar is.****

moolj (v.; -e; -ke) [Mnl. *molde, molt* (bak, trog), Kil. *moelie*, D. (dial.) *Mölle, Mollje*, D. (reg.) *Mulde* (baktrog)], bakmoolj, baktroeëg; **1** baktrog, deegtrog: *in 'n moolj maakde de (boorë)minse vreugër d'n deig vuur d'n hówsbak gëreid; **2 één keer in de week stond moeder aan de baktrog:** *'In de moolj, di-j in 't bakkës (bakhuis) stóng, waerde d'n deig vuur 'n hieël wieëk, dae dëk mèt de veut gëknaejd waerde, mèt mael (bloom), law mèlk of watër én zoordeisëm gëmèngëld. Ieërs gingën 't zwart broeëd,**

't gri-jskën en de wègke de mèt krikke (takkenbossen) werm gëstoeëkdën oeevën in. En daonao waas 't ti-jd vuur de vlaje. Saer de jaore 1950 brachte sómmigge luj hunnën deig vuur wègke van te bakkën in 'ne pungël nao de békker en waas 't mèt d'n hówsbak stillëkësaan gëdoeën.'

moonëka (m.; moonëkaas; -ke) [Hd. *Harmonika*], **1** trèkzak; harmonica, trekharmonica, accordeon: *mèt z'ne moonëka brach Tjeu ambie(j)aos in de tent; **2** als verkorting van 'móndmoonëka' (zie ald.).*

moôr (v.; moóre; meúrke) [enk. en mv. sleeptoon; Lat. *murus*, Hd. *Mauer*], **1** muur: *Zjaen kump noeëts ówt z'n pi-jp en zit alti-jd tösse veer moóre; **2 (uitdr.) en dén stuis-te vuuër 'n moôr**, dan kun je niet verder; *hae lach nog neet, al krup 'ne strónt tieëge de moôr op*, hij lacht nooit; *van ei slech jaor mós-te de ploog neet aan de moôr hange*, laat niet te vlug de moed zakken; *dae haef 't neet van aan de moóre te lëkke*, zeg je van een corpulente lekkerbek.*

moor, 1 (v.; -e; meurke) [stoottoon], moerkonijn [Hd. *Mutterkaninchen*], voedster, moederkonijn: *zëts-te de rémmelaer bi-j 't meurkën en höbbe di-j twieë in de kni-jnskoeëj e paar eurkës kónne rémmele, dén kri-jg 't meurke 30 daag latër jóng kni-jnkës; ouch 't wi-jfke van 'nën haas of 'ne vos is 'n moor; **2** (v.; -e; meurke), moerschroef: *'n sjrówfzette we mèt 'n moor vas.**

moôrbleum(p)ke (o.; -s; -) [scherts.; Hd. *Mauerblümchen*], muurbloempje: *det moôrbleum(p)ke det oppe plaosjee neet aan de bak kump, is e prel dënk déts-te waal op e sjuuëtëlke zouds rónddrejje; mansluj valle neet op moôrbleumkës.*

moôrkas (m.; -te en -kés; -késke), muurkast: *wieë höbbën 'ne kas van 'n hóws mèt dri-j kleijërkaste, eine bookëkas, 'ne li-jvëskas, e paar hangkaste, e stök of veer kuuëkëkaste, 'ne moôrkas en bówte tieëge de geevël stuit nog 'ne rammëlkas van 'ne fits.*

moôrvas (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), muurvast, onwrikbaar (fig.): *vreugër gliufde de kattëli-jke moôrvas det 'ne mins dae mèt 'n neet gëbeechde doeëdzunj stórf, reegëlrech nao de hël ging, mer allëwi-jl is 't vuur vööl minse zoe vas es 'n moôr det dao niks van aan is.*

moorzieëligallein (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen pred. gebr.; Hd. *mutterseelenallein*], moodërminsallein (zie ald.).

moos (o.; mooze; meuske) [Mnl. *moes*], **1** kuuël; kool [vulg. Lat. *colis*]: *kènt gieë nog angër soeërte moos es greunmoos, roeëdmoo, witmoos, krolkuuël, bloomkoeël, këbóts(e)moos (sëvoeëjëmoo) en zoormoo?; 2 (uitdr.) es moos vleis waas, vroeëte de katte de kuuël aaf.*

moosblaad (o.; blajër; blaedsje), koolblad: (uitdr.) *dae lange zwik haef oeëre wi-j moosblajër.*

moosëm (m.; -s; -ke) [uit 'moostem' (moestuin)], hoeëf, mooshoeëf (zie ald.);

mooshoeëf (m.; -häöf; -häöfke), **1** hoeëf, moosëm; groentetuin, moestuin: *in 't vreugjaor spaje wieë de moosëm en zejje we al e paar soeërte lëgumme; 2 een eigen groentetuin: 'Es de vrouw smörgës 't ieëte (de middig) maak, pak ze ówt de mooshoeëf get vieërse lëgumme vuur in de sop en vuur bi-j 't vleis of de vës. In ooze mooshoeëf trëkke (teele) wieë neet allein moos mer ouch nog 21 soeërtën angër lëgumme wi-j poeër, spënazje (spinazie), muuërkës, tëmattie,*

slaaj, ieërpële, labboeëne, buuënkës, sélderi-j en zoe mieër: Dao kump bi-j det 'ne mooshoeëf vuur d'n hoovëneer de bèstën turnzaal is dae bèstuit, toch zieëkër waat bókke, rëkkën en strëkkën aangeit.'; 2 (uitdr.) Slivvën(h)ieër haef vanallës in z 'ne mooshoeëf, er lopen eigenaardige mensen rond op aarde.

mooswi-jf (o.; -wi-jvër; -ke), **1** [zeer sterk veroud.], moesvrouw (gew.), groentevrouw: *de vrouwluj di-j lëgumme vërkochte, waerde vreugër mooswi-jvër gëneump; 2* taatsj, praatsj, pratël, kwakël, klatsj, klatsjkónt, appëlklats; babbelkous, babbelaar: *sómmigge mansluj zeen nog groeëtër mooswi-jvër es de meiste vrouwluj, want di-j stoeën dèk d'n hieëlën daåg achtër (aan) hook en kant te kallën en te përlëjje; 't mooswi-jf haef alti-jd vööl mówls veil.*

móp (v.; -pe; mupke), **1** grap, anekdote: *vërtël nog ins 'n móp; de móppëntappër vërtëlde 'n aangëbrande móp (schuine mop); 2* koekje, mop: *'n móp is e lank of rón, hel keukske; 3* [Eng. *mop*], dekwabber, zwabber, stokdweil: *de meiste gëbrujkën 'nën hówsdook vuur de gank op te numme (om de gang te dweilen), mer sómmigge doon det mèt 'n móp; 4* (samenst.) *de Sint-Joeëzëfsmért hëtde vreugër de móppëmért; 5 (uitdr.) de's zjus de móp, daarover gaat het juist; de móp waas det de sjoffäör zaat waas, het ging erom dat de chauffeur dronken was.*

mórf (v.; -e; -ke) [zeer sterk veroud.], zwartkijkster: *'t is dagëlikse kos bi-j di-j mórf det ze mèt e gëzich zoe lank es mörge d'n hieëlën daåg stuit te jaomëren uuvër allërlei sjaeligheede.*

morfin (m. en v.; g. mv. g. dim.) [van 'Morfeus', de Griekse god van de dromen; Eng. en Fr. *morphine*, Hd. *Morphin*],

morfine: *ómdét Fin 't mèt di-j lillikke kréngde neet kan kie(ë)re van de pi-jn, mót ze élken daåg get morfin spuute.*

mörg (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *muerw*, *mor(we)*, Hd. *mürbe*], mörrig; **1** sappig: *de pees smölsj tiech in d'ne mónnd, zoe mörg is ze*; **2** overrijp: *de paer is zoe mörg det ze békans kwetsj is; fruit wuuërt ieërs mörg, dén kwetsj en dén rot*; **3** murw [Hd. *mürbe*], gedwee, mak, murw: *minse kónne diech zoe laam make des-te dao mörg van wuuërs*; **4** (uitdr.) *ménke, dao bès-te nog te mörg vuur*, daar ben je nog te jong voor.

mörge brènge [negatief antwoord op een voorstel of vraag; wordt vooral gezegd als men iets niet wenst te doen of als er niets van komt], morgen brengen, daar komt niets van in huis, dat gebeurt niet, vergeet het [Hd. *vergiss es!*]; *Krit, kóns-te miech neet e paar dówzënd euroo lieëne? Mörge brènge!*; *wils-tën allës doon waat-ër zaet? Jao, mörge brènge*, ik denk er niet aan.

mörgë(s)pos (m.; -te; -je) [Fr. *poste* (werkperiode)], mörgësjich; ochtenddienst: *in de mi-jn (oppe pöt) neumde ze de mörgë(s)pos* (van 6 uur tot 14 uur) *ouch de koeëlēpos, want dén waerde de koeële 'gëmaak'*; *sómmigge pöttërs hawwe de middigpos* (14 uur tot 20 uur) *en angërën hawwe de nachpos of tieënoorëpos* (22 uur tot 6 uur), *ouch de nachsjich gëneump, en di-j doorde dus ouch ach oore, mer 't leefstën hawwe de mi-jnwirkërs de mörgë(s)pos, want dén hawwe ze nog get van hunnën daåg es ze trök woeëre.*

mörge, 1 (m.; -s; g. dim.) [Hd. *Morgen*], ochtend, dageraad, morgen: *van de mörge (smörgës) tot d'n aovënd (saovës)*; *op 'ne mörge stóng de katër weer vuuër de duuër*; **2** (m.; -s; -nsje) [Mnl. *morgen* (oude landmaat), Hd. *Morgen*], een morgen: *de*

mörge waas uuvéral vërsjillig, mer in 't algëmein waas 't zoevääol es eine mins op eine mörge mèt de zeis kos mejje (hier ca. 25 are); **3** (bw.) [Hd. *morgen*], morgen: *neet gistërën of vandaag mer mörge; vandaag of mörge geit 't gëbuuëre*; **4** (samenst.) *mörgëvreug goeën we vësse*; **5** (uitdr.) *'ne mörgën en 'nën awdwi-jvërdans, det doort neet lang; mörge brènge* (zie ald.); *det zeen zörg vuur mörge*, voor de nabije toekomst; *'ne mins mót ouch dënkën aan d'n daåg van mörge*, aan de toekomst; **6** Let op! Willen wij iemand goedemorgen wensen, dan zeggen wij niet 'gooje mörge' maar wel 'gooje morgë' of 'morgë'.

mörgël (m.; g. mv.; -ke), mérgel (zie ald.).

mörgëmiddig (bw.) [Hd. *morgen Nachmittag*, *morgen Mittag*], morgenmiddag: *mörgëmiddig, éffen oppe middig, goeën we bi-j di-j gëzón mósjël* (zwaarlijvige vrouw) *mósjëlën ieëte.*

mörgënaovënd (bw.) [Hd. *morgen Abend*], morgenavond: *mörgënaovënd goeën we vreug slaope, want sangërëndaags mótte we vreug op.*

mörgësjich (m.; -te; -sje) [Hd. *Schicht*], mörgë(s)pos (zie ald.).

mörgëvreug (bw.) [Hd. *morgen früh*], morgenvroeg: *mörgëvreug stuis-tiech óngër de mögkësteeke, want 't stik hi-j van de mögkën oppe kamër.*

mórmël (o.; -s; murmëlke) [verkort uit 'mórmëldeer' [uit het Lat. *mus montis* (bergrat); Hd. *Murmeltier* (marmot)], **1** lelijk dier: *es det mórmël van 'n hundsje nog eine kieër in m'n kujte bit, dén zörg iech det dae nog neet mieë ówt z'n koeëj dörf kómme*; **2** lelijk persoon: *det lillik mörmël is nog lillikkër es de nach*; **3** vervelend

persoon: *ómdét iech det ambëtant mórmël óngërtösse greun waas gëzieën, ki-jk iech h'm mèt de nek aan* (bekijk ik hem/haar niet meer).

mórre (onoverg.; mórde, h. gëmórd) [zeer sterk veroudd.], tegensteken, bekommeren: *waat miech mórt, is des tiech 'n hón(d)svot* (waardeloos iemand) *en 'ne kni-jzërd* (kniesoor) *bès*.

mörrig (bn.; g. tr. v. verg.), mörg (zie ald.).

mös (v.; -se; -ke) [Mnl. *muss(ch)e*, *mussch*], mus: (**uitdr.**) *hi-j en tiegën en dao en tössën höbbe vööl mösse gësjieëte di-j nów nog gei gieëtsjën* (vötsjën) *höbbe*, je moet niet te ver vooruit willen zien; *diech bès zoe zot es 'n mös; örgës op valle wi-j de mössën op 'ne paer(d)sstrónt; es d'n heemël invilt, zeen alle mösse doeëd*, wordt gezegd als iemand al te grote onwaarschijnlijkheden te berde brengt; *höbs-te mössën óngër d'n patsj?*, wordt gezegd als iemand zijn muts niet afneemt om te groeten; *séffes sji-jte de (zieëve) mösse nog mieër es 'n ków*, je moet niet overdrijven; *de baansjoeëtël* (klappei) *zag det häöre mins dèk zjus wi-j 'n kèpotte mös op häör nès waas* (*plat vieël* = een erectiestoornis had).

mósjke (o.; -s; -) [Fr. *mouche* (vlieg)], schoonheidsvlekje [Hd. *Schönheitsfleck*]: *'n dónkël mósjke* (*tache de beauté*) *is zjus wi-j e kujlkën in de wange, blónd haor en brówn ouge* (of *dónkël haor en leechte ouge*), *móndheuk nao boeëve, sproonsjëlën* (sproetjes) *en ouge wi-j ammandële ein van de zieëve sjoeëningheede van de vrouw*.

móssjël (v.; -e; musjëlke) [], **1** [Mnl. *mussel(e)*, *mosschele*, Eng. *mussel*, Hd. *Muschel*], mossel: *Belze di-j gein leefhöbbërs zeen van móssjële, zeen békans neet te vènge*; **2** oorveeg, slag: *dao kraeg iech miech toch*

'n móssjël tieëge m'ne kop; **3** lammeling, lamzak: *dao zit nów ins niks in di-j móssjël*, er zit niet de minste fut in die lammeling; **4** zwaarlijvige vrouw: *Laen is 'n dikke baj mer waal 'n gëzón móssjël*.

móstër(d) (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *mustum* (most), Mnl. *mo(e)start*, Oud-Fr. *moustarde*, Fr. *moutarde*, Eng. *mustard*], **1** mosterd: *höbt gieë 't leefste brównne, gaele, zwartën of witte móstër(d) bi-j det hieëske* (gekookt varkenshammetje)?; **2** (samenst.) *mèt e móstër(d)lieëpëlke pakde de móstër(d)man e lieëpëlke móstër(d)saws ówt 't kumpke vuur miech te laote preuve*; **3** (**uitdr.**) *'t is bieëtër 'n sjónk zóngër móstër(d) es móstër(d) zóngër sjónk*, je moet niet altijd het uiterste willen.

mót (m.; g. mv.; g. dim.) [veroudd.; D. (Neder-Rijns) *Mot* (nevel)], **1** mis; mist: *mèt dae mót zoeëg iech in d'n ottoo gein hand vuuër m'n ouge*; **2** mótrieëge; motregen: *mèt dae mót, det gëneetsël, mós-tën 't vërkieër good in de mot hawte* (in de gatër hawte).

mot, I (v.; -te; mötsje) [Mnl. *mot(te)*, Eng. *moth*, Hd. *Motte*], **1** mot, nachtvlinder: *snachs kómme de mottën op 't leech aaf, woe ze bli-jve róndtórrre tot aan d'n daäg; de mot zit in de vëreus* (trui); **2** (**uitdr.**) *de mot zit trin*, de zaak is bedorven; is aan het verslijten; **II** (v.; g. mv.; g. dim.) [enkel in de **uitdr.** 'in de mot kri-jge (hawte, höbbe)'], zicht, oog: *iech kraeg h'm in de mot*, in het vizier; *hawt h'm in de mot*, in de gaten.

mótrieëge (m.; g. mv.; g. dim.) [van Mnl. *mot* (gruis)], neetsël; mistregen, fijne regen, stofregen, miezelregen: *gei mottiggër waer es mótrieëge!*

móts (v.; -e; -ke) [klanknaboosend gevormd; afl. van 'mótse' (slaan)], pëtat, watsj; stomp, slag, oorvijg, mep: *drek kri-jgs-te 'n móts*

vuur (tieëge) d'ne kop.

mótse (overg.; mótsde, h. gēmóts), **1** [D. (Rijnl.) *motzen* (humeurig zijn), D. (Beiers) *motzen* (treuzelen), Hd. *mucken* (mokken)], mokken, pruilen: *dae mótskop* (korzelig persoon) *zoeët in 'n heukske get te mótsse*; **2** slaan: *es-te 'n móts tieëge d'ne kop hōbs gad, haef tiech eine gēmóts en hils-te dae mótskop daonao lichëlik in de mot.*

mōtske goeëje (enkel in de noemvorm), pétsjke goeëje; **mutsje gooien, een oud Maaseiker spel:** *'Mōtske goeëjen is 'n awd Mēzeikër spel, det mèt veer of vi-jf man wuuërt gēspäöld. Eedërein lègk z'n móts (patsj) mèt de oeëpëning nao boeëve tieëgën 'n moór. Eine spuuëlër is wachter en haef e stéksken in z'n hand. De angër spuuëlërs mōtte præbeerën hunne bal in e mōtske te goeëje. Es det eine gëlök is, dén mót dae de bal trök trówt hoeële, mer de wachter mót dén præbeere deeze spuuëlër te rake. De angër spuuëlërs spuuële wujjër vuur de wachter aaf te leije. Zoe rap es de wachter 'ne spuuëlër raak, mót dae (spuuëlër) de rol van wachter uuvërpakke.'* (Opgetekend door Jaak VANCLEEF)

mótskop (m.; -pe; -köpke) [van 'mótse' (langzaam zijn); D. (Beiers) *motzen*], ingekeerde stijfkop, nors en korzelig persoon: *'ne mótskop is 'ne sti-jfnak (sti-jfkop), dae d'n hawvën ti-jd lōp te knuuëtëre* (mopperen), *zoe 'ne knuuëtëraer dae 't alti-jd bieëtër wèt en noeëts kóntént is.*

mottäör (m.; -s; -ke), mëtäör (zie ald.).

mōtte, **1** (onoverg.; mós, h. gēmōtte), moeten: *waat mós-te mèt zoe 'n knaje* [Fr. *canaille*?]; *mós-te nog wujd of bès-te d'r békans?*; *'t zal zoe waal mōtte*; **2** (h.w.w.; mós, h. gēmōtte), moeten: *mós iech d'n hook ómgoeën, dén*

mós-tën 't tiech good pakke (optimaal genieten) *van mi-jn sénte; mósdës-te* (moest je, mocht je) *'ne koesj zeen, dén haw iech tiech niks vërmaak; in häör jóng jaore mót di-j aw fleep geine kni-jn* (een mooi meisje) *gëwaes zeen; 3 (uitdr.) iech mót ins éffe* (naar de wc gaan); *waat mót det, wat betekent dat?; hae mót traan gëluive*, hij is onontkoombaar het slachtoffer; *hae haef 't mōtte kōnne*, hij is overleden; hij heeft ervoor moeten opdraaien; *wi-jvääöl mót iech tiech*, hoeveel krijg je van me?; *iech mót dae neet*, ik mag hem niet.

mottëbol (m.; -le en -böl; -bölke), mottenbal: *vuüërdét we de wënt(sj)ërklejijër trök in de kas hange, stieëke we e paar mottëbollën in de male van de jasse (jes).*

möttërd (m.; -e; -sje) [doorgaans in MSK. 'krik'; afl. van Vnnl. 'mutsen' (afhakken, knotten); Kil. *mutsaert*], **1** krik, sjans; mutsaard, takkenbos: *es de minse vreugër tek van de buim aafkapde, dén bōnge ze de tékskes bi-jein in möttërde, di-j ze in 'ne krikkebërm (möttërdëmi-jt) loeëte druuëge vuur de bakoeëvën in 't bakhóws te stoeëke; 2 (uitdr.) iech hōb kaarte wi-j möttërde, slechte kaarten.*

möttës (o.; g. mv.; g. dim.), moetens (gew.): *vreugër moch de vri-j(j)ër 't maesje neet boeëve de haosbèngële kómme, mer es hae bi-j z'n leefste toch e kien(d)sje maakde, dén waas d'n trouw van möttës, dan vond er een gedwongen huwelijik plaats, dan was het huwelijik een moetje.*

mottig (bn.; -gër; -ste), **1** vuil, vies: *mèt det mottig waer hōb iech gein gósting vuur bówte te kómme; 2* (m.b.t. in lichte mate ziek) ongesteld, onwel, misselijk; *vandaag veul iech miech mottig; 3* onzindelijk: *is miech det 'ne mottiggën tis* (viezerik).

mottiggaard (m.; -e; -sje), mottigge, nöttërik; onzindelijk, vuil persoon, smeerkees, viezerik: *dae mottiggaard zou(d)s-te (nog) mèt gein tang vaspakke, want hae stink oore boeëve de wënd(sj) en z'n kleijër; di-j tot oppën draod vërslicëte zeen, zeen allein mer good vuur de lómmëlëmanj.*

mottigge (m.; id.; g. dim.), nöttërik, mottiggaard (zie ald.).

motting (v.; -e; -ske) [zeer sterk veroud.; D. (Rijnl.) *mauten* (fruit opslaan), D. (Zwi.) *Mütach* (voorraad fruit)], bewaarplaats voor fruit: *in de motting, e plaetske det ze neemës aan z'n naas hónge, bëwaarde sómmigge kënjër vreugër get fruit of nuuët vuur swënt(sj)ërs.*

mów (m.; -we; -ke) [Mnl. *mouwe*], mouw: (**uitdr.**) *es wieë de mówwën opstruipe, kan 't zeen det wieë mèt get goeën bëginne, mer 't kan ouch zeen det we dén goeën véchte.*

mówl (v.; -e; mujlke) [vulg. voor 'mond'; Mnl. *mule*, Hd. *Maul*], **1** muil: *waat haef di-j kat in häör mówl?; 2 (uitdr.) hawt d'n (groeëte) mówl, zwijg; dae mówlëman haef 'n mówl wi-j 'n sjeurport, een grote mond (lett. en fig.); Baer haef 'n mówl wi-j 'n sjöp, (fig.) een grote mond; Lëwi-j kalt al 'n mówl Frans, een beetje; dae mówldër (kletsmaajor) haef vööl vel óm z'n mówl, heeft veel praat, heeft een grote mond; Jan haef t'r op z'n mówl gëkrieëge, hij heeft er van langs gehad; ki-jk, de kleine zit weer mówle te trëkke; houw h'm op z'n mówl, geef hem een pak rammel; de mós 'nën awwën aap gein mówle lieëre make (trëkke), je moet me (een oudere) niets meer (willen) leren; dae föks waas miech sjroeëp rónnd de mówl aan 't smieëre, aan het vleien; dae kan z'n mówl aafspuuële, die kan het hoge woord voeren; die kan vlot en goed praten; wieë höbbe daen érmoodzejjër jaore de*

mówl oeëpëgëhawte, te eten gegeven; de 's 'n astrante mówl, dat is een brutaal mens; iech gaon miech de mówl neet traetëre, niet luisteren naar een dieetadvies; hae stoeëk t'r z'n mówl neet aan, hij at er niets van; dae mówljanës haef 'n mówl aan z'ne kop wi-j 'n oeëvëgaat, hij heeft een zeer grote mond; zoe 'n mówl!

mówl(d)ër (m.; -s; -ke), mówlëman, mówljanës; praatjesmaker, kletsmaajor: *waat 'ne mówl(d)ër d'n dëkstën ti-jd vërtëlt, is kâl wi-j kook of stómme kâl (onzin) en kënjër kâl, waat allëmaol de kâl neet wieërd is; uuvër 'ne mówl(d)ër, dae alti-jd vööl kâl veil haef, zëgke we waal ins 'dikke kâl en klein huipkës sji-jte' (hij heeft veel lawaai, maar als het er op aan komt, kan hij niets).*

mówlbakkës (o.; -e; -ke) [combinatie van 'mówl' en 'bakkës' (gezicht, mond)], brutale mond: *'t mówlbakkës zag det iech gein vot mieë in de bóks haw (graatmager was) en det iech zoe vals waas es 'ne katër.*

mówlband (m.; -bénj; -bén(d)sje), munsël, mówlkórf (zie ald.).

mówldër (m.; -s; -ke), mówlëman, mówlëmieëkër, mówljanës, pratëlaer, pratëlkónt, pratëlvot, kâlmieëkër (zie ald.).

mówle (onoverg.; mówlde, h. gëmówld) [Lat. *mullus* (muil van een dier), Mnl. *mu(j)le* (morren), D. (Rijnl.) *maulen*; 'muilen' is gew. Ned. voor 'pruilen' of 'morren'], **1** zeivëre, kalle; praten, babbelen, kletsen: *mèt Sus kóns-te good mówle, want dae is neet op ze mujlke gëvalle (hij durft voor zijn mening uitkomen, hij is een vlotte prater); 2* veel praat hebben: *Door is 'n albëstël (wijsneus) en 'nën allëgasiemieëkër (dikmieëkër) dae mer get ligk te mówle; mèt mówljanëse di-j 'n mówl höbbe wi-j 'n oeëvëgaat, mówl iech neet gaer, want mèt*

- zoe e mówlvérke ('ne mówldër), det mer get ligk te mówle (veel praat verkoopt), bès-tën al rap aan 't mówlvéchte (bekvechten); 2 (uitdr.) dae vööl mówlt, mótt ouch vööl drénke, caféspreuk.*
- mówlëman** (m.; -ne; -ménke), mówlëmieëkër, mówljanës, mówldër, pratëlaer, pratëlkónt, pratëlvot, kálmieëkër (zie ald.).
- Mówlëménkes, De; De praatjesmakers:** *'De Mówlëménkes is 'n karnëvalsvereinigging di-j in 1998 waerdën opgërich. Hun préstasieli-js: Laot rolle, laot rolle (1998), Wieë drejje neet rónnd de pot (1999), Wieë höbbën eine voeëgël (2000), Wieë zeen tieëge (2001), Wieë dampën 't aaf (2002) en Sabbatjaor (2003).'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)
- mówlëmieëkër** (m.; -s; -ke), mówlëman, mówljanës, mówldër, pratëlaer, pratëlkónt, pratëlvot, kálmieëkër (zie ald.).
- mówlieëzël** (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Maulesel*], muilezel: *Baer de manjëmieëkër van Stokkëm, dae waal hõndërd manje, mén(d) sjes en kõrf of z'ne fits haw gëbõnge, waas alti-jd gëlaje wi-j 'ne mówlieëzël.*
- mówljanës** (m.; -e; -ke), mówlëman, mówlëmieëkër, mówljanës, mówldër, pratëlaer, pratëlkónt, pratëlvot, kálmieëkër (zie ald.).
- mówlkõrf** (m.; -kõrf (stoottoon); -kõrfke) [Hd. *Maukorb*], mówlband, munsël; muilkorf, muilband: *ooze Wiskie, 'ne gëvieërlikke sjieëpër, doon we ieërs 'ne mówlkõrf óm vuuër we h'm ówt z'n koeëj laote.*
- mówlvérk, 1** (o.; -e; -ske), praatvaar: *es det mówlvérk baezig is, hoofs-te zelf niks te zëgke; 2 (uitdr.) dae mówldër haef e good mówlvérk aan de kop (verkoopt veel praat) en daovuur neump eedërein h'm e mówlvérk (praatvaar).*
- móws** (v.; mujs; mujske) [Eng. *mouse*, Hd. *Maus*], **1** muis: *in de sjeur is 't vërgieëve van de mujs (zit het stikvol muizen); 2* [Hd. *Muschi*], vulva, schaamspleet, poesje [Hd. *Pussi*]; **3** (vlezig deel van de duim) muis: *dao zit 'nën dāör in de móws van m'n lënkër hand; 4* troetelwoord voor een vrouw of een meisje: *kóm ins hi-j, me leefmujske, det iech tiech ins e mujlke gaef; 5 (uitdr.) det hulp tieëge de mujs, zag de beur en tón stoeëk hae z'n sjeur in brand; de mujs ligke dao kèpot vuuër 't sjaap, ze lijden daar honger.*
- mówsgrï-j** (bn.; g. tr. v. verg.), muisgrïjs: *ooze Pie(ë)r is 'n mówsgrï-j kat, di-j mówsstil is es ze aan 't mówzën is.*
- mówsstil** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *mäuschenstill*], muisstil: *vuuër 't mówzëgieëtsje zoeët 't mujske mèt z'n mówzënuigskës mówsstil te loore nao Zjef, dae lówzëkop, dae e mówzëvëlken aan 't zëtte waas.*
- mówstërmakke** (alleen in de noemvorm) [zeer sterk veroud.], stilletjes zitten knutselen of iets stilletjes voorbereiden: *vuur get, wi-j bëvuurbeeld e spuuëlgeudsje, vuur de kënjër innein te stieëke, kan Robbaer, ooze pa, gemëkkelik e paar oorën in 'n heukske zitte mówstërmakke.*
- mówvaegër** (m.; -s; -ke), vleier, mouwveger (gew.): *pas op mèt mówvaegërs, want di-j willën allein mer get van diech höbbën of get van diech gëdoeën kri-jge.*
- mówze** (onoverg.; mówsde, h. gëmóws) [Mnl. *musen*], **1** muizen vangen, muizen: *katte kónnën oore mówsstil zitte mówzën in de weije; 2* rondsuffelen: *woeróm höbs-tën in m'n pëpeere zitte mówze?; 3 (uitdr.) wie*

- zeen dróngèrówt (*d'rtössénówt*) gémóws, wij zijn er stilletjes vandoor gegaan, ongemerkt weggegaan; *de mós gein aw kat lieëre mówze*, oude mensen hebben ervaring.
- mówzējaor** (o.; -e; -jäörke), muizenjaar: *in mówzejaore vroeëte de veld(sj)mujš dèk e groeët stök van d'n ougs op, waat nów mèt mówzëgif nimmieë mäögëlik is.*
- mówzëkuuëtël** (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Mäusekütel*], muizenkeutel: *pakdemówzëval mer, want dao ligke mówzëkuuëtëlkës in de kas; 2 gestampde muisjes: 'In Holland gieëve ze de minse di-j nao e boeërelingske goeën ki-jke, bësjujte mèt blaw of roos mówzëkuuëtëlkës. Mówzëkuuëtëlkës, gësökkërde anni-jszäödsjës, kóns-tën ouch op de boeëtër(h)am doon.'*
- mówzënès** (m.; -tër; -ke), **1** [Hd. *Mäusenest*], muizennest: *ongër de krikkebërme zittën e paar mówzënèstër; 2 wanordelijke ruimte: in dae kas hi-j is 't 'ne mówzënès woe 'n kat häör jóng neet trök in vunk.*
- mówzëplaog** (v.; -e; -pläögske), muizenplaag: *es nów örgës 'n mówzëplaog is, kómme di-j van de gëmeinte vuur mówzëkörrëlkës te struijën of vuur mówzëkeuuskës te lëgke.*
- mówzër** (m.; -s; mujzërke), **1** muizenvanger [Hd. *Mäusefänger*]: *mujš zittën hi-j neet, want oos kat is 'nèn échte mówzër; dae de lèsten ëwég vunk; 2 snuffelaar: ómdét Lei hieël nówsjieërig is en uuvëral in zit te mówze, neume ze h'm 'ne mówzër.*
- mówzëval** (v.; -le; -vëlke) [Hd. *Mausefalle*], muizenval: *mèt häör (mówzë)snujtsje zoeët 't mujškën in 't mówzëvëlke; vreugër zatte sómmigge mówzëvëlkes (muizenvalletjes) vuur de mówzëvëlkes (muizenvelletjes), woe vëlle jes (jasse) van gëmaak waerde.*
- mujlke** (o.; -s; -), **1** kindje: *hi-j zeen nog get fottoos van tón dae patjappër (gezellige kerel) nog e leef mujlke waas van e paar maond(sj); 2 poeënmówl, poeën; kus: es 'ne vri-jjër z'n leefste mujlkës aan 't gieëvën is, zëgke we waal ins det-ër häör in de bek aan 't voorën is; 3 (uitdr.) e mujlke zóngër snór smaak wi-j 'n eike zóngër zawt; vandaag mujlkën en lek, mörge klöppëlkën en stek, wordt gezegd over een twistziek koppel.*
- munjig**, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *mont* (macht, bevoegdheid), Hd. *mündig*], mieërdërjaorig; meerderjarig: *op d'n 18de bès-te munjig en kóns-te d'n eige gósting doon; 2* (bn.; -gër; -ste), volwassen: *de minse zeen allëwi-jil zoe munjig det (ze meine det) ze neemës mieë vandoon höbbe vuur hun te zëgke waat ze mótte doon en laote; 3* (bn.; -gër; -ste), in staat zichzelf te besturen, mondig, zelfstandig: *väöl Vlaominge zëgke det de Vlaominge munjig gënóg zeen vuur Vlaondère zelf te bësteure.*
- munjigge** (m. en v.; id.; g. dim.), **1** meerderjarige: *'ne munjigge stuit en löp woe dër wilt; 2* mondige: *es eemës jónk munjig (zelfstandig) is, kan dae munjigge vuur z'ne eige zörge, ouch es-tër nog neet munjig (meerderjarig) is.*
- munjigheid** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Mündigkeit*], **1** meerderjarigheid: *doeër de wèt op de munjigheid is nów eedërein munjig es-tër 18 jaor wuuërt; 2* mondigheid, zelfstandigheid: *doeër de munjigheid van de luj is 't vuur 'n rëgeering békans nimmieë mäögëlik de munjigheid van de minse te nëgeere.*
- munnik** (m.; -ke; -ske), mönnik (zie ald.).
- Munnik**, roepnaam voor Dominique.
- Munnikkëstraot, de; de Munnikenstraat:**

'De Munnikkēstraot, 1745 de Monnikenstraet, lōp van de Hépperstraot nao de kirk van de mindērbroedērs, di-j van 1626 tot 1797 ouch e kloeēstēr hawwēn in de Bōngērstraot (Boomgaardstraat). In de 19de ieēw waerde de Munnikkēstraot ouch Stōffēlsstrāōtsje gēneump. J. F. Stōffēls waas 'ne brōwwēr dae dao 'n brōwwēri-j haw en dae haef gēlaef van 1792 tot 1827.' (Bron: BOONEN, Martin, De Munnikenstraat, *Straten en Wegen*, p. 127)

munsēl (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], mōwlbānd, mōwlkōrf (zie ald.).

Muntplejn, 't; het Muntplein: *'t Muntplejn, det gēlieēgēn is tōsse de Hépperport en 't winkēlsēntrum Kloeēstērbēm(p)de, dank z'ne naam aan de Meunsj (zie ald.). Op 't plejn vēngt (vēnkt) gieē 'n koeēpēre gēoksiederde taofēl mēt 'n makkēt (maquette) van 't ómwald Mēzeik anno 1672. In det jaor kraeg maarsjalk Vauban van de Franse kuuēning Lodewijk XIV de opdrach van Mēzeik 'n verstērkde stad te make. De makkēt waerde gēmaak in opdrach van de Kiewanies, di-j 't kunswērk bētaalde mēt de opbrēngs van 'Hartbufkēs Preuve.'*

muuēbēl (o.; -e; -ke), **1** [Lat. *mobilis* (beweegbaar), Fr. *meuble*, Hd. *Möbel*], meubel, meubelstuk: *we goeēn de kamēr opnów bēmuuēbēlēn en dus goeēn we nów muuēbēle koupe*; **2** niet zo mooie vrouw: *det muuēbēl is waal zoe lillik es de nach, mer 't is toch 'n gooj blōts*; **3** lastig persoon: *es-te mēt zoe e lēstig muuēbēl mós hówze, bēs-te good aaf.*

muuēbēlaer (o.; g. mv.; g. dim.), meubilair: *tón wieē hi-j zeen ingēhóws, hōbbe wieē neet allein 't hóws van oos tēn(t)sje mer ouch hāōr hieēl muuēbēlaer uuvērgēpak, want wieē zeen gek op aw muuēbēllkēs.*

muuēbēlmieēkēr (m.; -s; -ke), meubelmaker: *'ne muuēbēlmieēkēr is 'ne sjri-jnwirkēr dae muuēbēle maak* [D. (reg.) *Möbelschreiner*].

muuēbēlwinkēl (m.; -s; -ke), meubelzaak: *de groeēte muuēbēlzakēn hōbbe de klein muuēbēlwinkēls (bēkans) de nek ómgēdrejd* (hebben gezorgd dat de kleine meubelzaken haast geen succes meer hebben).

muuēldēr (m.; -s; -ke), (zwarte) mieēldēr, mieērēl (zie ald.).

muuēle (v.; -s; -ke) [laat-Lat. *molinus* (molen), Fr. *moulin*, Eng. *mill*, Hd. *Mühle*], **1** molen: *es gēnóg wēnd(sj) is, kan de muuēlēnaer de taupe van de muuēle (molenwieken) laote dreije*; **2** (m.b.t. speelgoed) molentje: *oppe kirmis vērkochte ze vreugēr muuēlēkēs vuur de kien(d)sjēs*; **3** (samenst.) de hōbs wēnd(sj)muuēlēs, watērmuuēlēs, stoummuuēlēs en zelfs koffiemuuēlēs; *oppe Maas of oppe bieēke woeēre vreugēr vērsjilligge (watēr)muuēlēs; de wēnd(sj)muuēlēn in de Zandstraot in 't Ieēlervēld(sj) hēt 'De Hoop'; 'n paerdsjēsmuuēlēn is in Mēzeik 'n karrēsēl; de muuēlēnaerse (muuēlēnaersvrouw), 'n ech muuēlēpaerd (zware en lompe vrouw), kan zwōmme wi-j m'ne muuēlēstēin*; **4 (uitdr.)** *bēs-te zoe gek es 'n muuēle, dēn bēs-te bówsgék of zoe gek es bóws; hōbs-tēn 'ne slaag van de muuēle gad, dēn bēs-te raadgék of zoe gek es e raad*; **5** Wōrfēlder Muuēle, de (zie ald.); **6** Rosmuuēle, de (zie ald.); **7** plaatsnamen in Maaseik: *in Mēzeik hōbs-te kēdastērname wi-j de Muuēlēbos (in het Ven), aan 't Muuēlēnhóws (bij de Bosmolen), 't Muuēlēvēld(sj) (Aldeneik) en 't Muuēlēland (Bleumerpoort)*; **8 oud Maaseiker knierijdersliedje:** *'Juu, juu, paerdsje nao de muuēle, de kōstēr zoeēt op 't vuuēle, de pēstoeēr zoeēt op de bōnte ków, zoe raeje wieē nao de muuēle tów óm e zéksken havēr; 't paerdsje mós*

det drage, óm e zékske wikke, 't paerdsje mós det slikke.' (Opgetekend door Harry BEENDERS); **variant:** *'Hei, hei, huuële, de köstër op 't vuuële, pëstoeër al op di-j bónte ków, zoe ri-jje wieë nao de muuële tów al óm e vieëtsjën havër; det zal oos paerdsje drage, al óm e vieëtsje wikke, det zal oos paerdsje slikke, al óm e vieëtsje boeëne, det zal oos paerdsje loeëne, loeëne, loeëne.'* (Opgetekend door mevr. Lieve WEETJENS)

muuëlënaer (m.; -s; -ke), möldër (zie ald.).

muuëlëpaerd (o.; -e; -sje), 1 molenpaard: *e muuëlëpaerd waas e zwaor boorëpaerd det in 'n rosmuuële loeëp;* 2 zware vrouw: *ómdét 'n zwaor vrouw duit dènkèn aan 't zwaor paerd det in 'n rosmuuële löp, ginge ze zoe 'n dikke pri-j ouch e muuëlëpaerd neume;* 3 (**uitdr.**) *dae wirk wi-j e muuëlëpaerd, hij werkt zeer hard.*

muuëlësteïn (m.; -stein; -steinke) [Hd. *Mühlstein*], 1 molensteen: *ómdét 'ne muuëlësteïn deent vuur 't koeëre etc. te male, neume ze dae in 't Duits ouch 'ne maalsteïn* [Hd. *Mahlstein*]; 2 (**uitdr.**) *det probleem hunk miech wi-j 'ne muuëlësteïn rónd m'ne nak; dae kan zwómme wi-j 'ne (muuëlë)steïn.*

muuër (v. en m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *muer*, Hd. *Miere*], muur, sterrenmuur: *in 't naojaor, es de lëgummën ówt zeen, bëgint in de mooshoeëf muuër te greuje, waat bëteikènt det de grónd in de moosëm perfék is; de bleumkës di-j op muuër kómme, doon dènkèn aan stér(re)kes* [Hd. *Sternmiere* (sterrenmuur)]; *muuër is ónkrówd.*

muugè(h) (m.; -s; -ke) [Fr. *muguet*], meiklökske [Hd. *Maiglöckchen*]; meibloempje, meiklokje, lelietje-van-dalen [Eng. *lily of the valley*]: *es rónd d'n iëërste*

mei de muugè(h)kës bëginne te bleuje, dén veul iech miech elk jaor opnów zoe bli-j es e kènd(sj)), want waem det neet bëwónjært, haef van 't wónjër van 't lieëve niks bëgriëpe (gësnap).

muuziekant (m.; -e; -kèntsje) [Hd. *Musikant*], muzzèkant; muzikant: *mëzi-jkliéërare zeen bëkans allëmaol muuziekant.*

muzzèkant (m.; -e; -kèntsje), muuziekant (zie ald.).

Mynecom: Mynecom, een boerderij die eigendom was van monniken: *'De naam Mynecom, in 1229 Munnickheim en in 1655 Munnikom gëneump, is 'n samëstëlling van 'munnick (monnik)' en 'heim' en bëteikènt 'de boordëri-j van de mönnikke (munnikke)'. De boordëri-j huuërde saer de middëlieëwe bi-j e gëhuch van Awwëneik en waas gëlieëge bi-j waat we nów 'de Lieëwërik' neume. 't Gëhuch, det ówt e kirkskën en e paar boordëri-jje bëstóng, is lichëlik in de 16de iëw bi-j hoeëg watër van de kaart gëvaeg.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Mynecom, De Maaseikenaar*, 1976, 3, p. 35-37)

N

'n (onbep. lidw.) [verkorte vorm van 'ein'], 'n, een: **1** *vóór een v. zn.*: 'n *vérkésblaos*, 'n *aanhawwërse*; **2** *vóór een o. zn. dat met een klinker of 'n 'h' begint*: 'n *aerke* (melodietje), 'n *hoofi-jzër*.

'ne (onbep. lidw.) [verkorte vorm van 'eine'], eine (zie ald.).

'nën (onbep. lidw.) [verkorte vorm van 'einën'], einën (zie ald.).

'nën angëre, **1** [ter aanduiding van de spreker zelf], een andere (ik): 'nën *angëre* zou *zëgke*, *iech bèn al lang kóntént mèt dri-jdówzënd euroo* [bedoeld is: maar jij dus niet]; **2** iemand anders: *det haef 'nën angëre gëdoeën*.

naaks (bn.; -ër; -te) en (bw.) [Lat. *nudus*, Mnl. *naket*, *naeckt*, Eng. *naked*, Hd. *nackt*], bloeët [Hd. *bloß*]; **1** naakt, onbedekt, bloot: *allëwi-jl loupe sómmigge vrouwluj soeëmërs hawfnaaks* [Hd. *halb nackt*]; **2** kaartterm: *de naaksën aos*; **3** (uitdr.) *Tjeu lóp in z'ne naakse (bliksem) doeër 't hóws*.

naakse (m. en v.; id.; g. dim.), naakte: (uitdr.) *de kóns 'ne naakse neet in z'n maal pisse*, het onmogelijke kun je niet doen (verwachten); *allës is mäögëlik ówtgëzunjêrd 'ne naaksën in z'n bóksëmaal sji-jte*.

naaksërik (m.; -ke; -ske) [eingszins schertsend], naakte: *oos klein naaksërikske stóng dao in ze bloeët bujkske te danse*.

naaksigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Nacktheit*], naaktheid: *ómdét we allëmaal naaks gëboeëre zeen, hoof neemës zich uuvër z'n eige naaksigheid te sjame*.

naaksluipër (m.; -s; -ke) [Hd. *Nacktgänger*], **1** naturalist [Hd. *Naturist*], nudist [Hd. *Nudist*]: *soeëmërs loupe mëljówne naaksluipërs*

langs de Euroopeese kuste; **2** *streaker* [Hd. *Streaker*]: *tón 'ne naaksluipër innins 't plejn op kwoeëm gëloupe, zag m'ne kammëraod det naaksluipërs di-j op e plejn præbeere de luip op te goeën, alti-jd tieëge de lamp loupe*.

naam (m.; -e; naemke) [Lat. *nomen*, Gr. *onoma*, Mnl. *name*, Fr. *nom*, Eng. *name*, Hd. *Name*], **1** voornaam: *wi-j is di-jne naam?* *Mi-jne naam is Mëri-j*; **2** *familiënaam: de naam van di-j mëdam is Pieëtërs, mer häöre maesjësnaam is Put*; **3** *kozenaam: leef naemkës vuur e kien(d)sje zeen 'engëlkën' en 'snóbbëlke'*; **4** *faam: dae voetballër haef naam gëmaak bi-j KRC Gènk en ieërs nog bi-j de Patro (Maasméchele)*; **5** *reputatie: Zjef haef de naam van 'ne greune te zeen*; **6** (samenst.) *wieë höbbën 'n nów naamplieëtsjën en nów naamkieërtsjës laote make*; **7** (uitdr.) *det haef geine naam*, dat is overdreven, schandelijk, belachelijk; *'t kien(d)sje kan mer 'ne naam höbbe*, het doet er niet toe hoe dat heet; *dae haef z'ne naam neet gëstoeële*, de naam is een voorteken; *iech kèn h'm allein mer van naam*; *dae kan z'ne naam nog neet te gooj sjri-jve*, hij is niet van de slimsten; *dae mënieër haef geine gooje naam*; *dae z'ne naam is gëmaak*, die heeft iets aanstootgevends (iets bijzonders, iets uitzonderlijks) gedaan.

naamdaâg (m.; -daag; -daegske) [Eng. *name-day*, Hd. *Namenstag*], naamsdaâg, naamfieës; **1** *naamdag, naamfeest: mi-jne naamdaâg is d'n dörde novvéember*; **2** *vroeger vierde men de naamdag: 'Vreugër veerde de minse hunne naamdaâg (hun naamfieës) en dus neet hunne vërjaordaâg. D'n aovënd vuuër de naamdaâg waerde gëzóngë: 'Heedën is 't d'n aovënd en mörgën is 't d'n daâg det mën Tei(joo) bëstieëke maâg (dat men hem geschenken mag geven voor zijn naamfeest)'*.

naamfieës (o.; -te; -je), naamsdaâg, naamdaâg (zie ald.).

naamgieëving (v.; -e; -ske) [Hd. *Namengebung*], **1** naamgeving: *óngër angëre bi-j d'n duip van e kènd(sj) is de zjuste naamgieëving bēlankri-jk*; **2 de naamgeving vroeger**: *'Vreugër waas 't gēbrujkēlik det e kien(d)sje de naam kraeg van z'ne pieëtēr of z'n mieëtēr (paat, pieëtsje). Woeëre de awwërs van de boeëreling dao neet mèt takkoeërd, dén bēdankde de pieëtēr en de paat dēk vuur de ieër en koste de awwërs eemēs angërs zeuke. D'n dēkstēn ti-jd kraege de kēnjēr dri-j vuuërname, woe eine de roopnaam van waas. Bēzunjēr in de naamgieëving is det, es t'r in 'n hówshawwēn achtērein zieëve jóngēs of zieëve maesjēs gēboeëre waerde, 't zieëvēnde kien(d)sje dén 'ne gēlökstillēgram en 'ne kaddoo kraeg van de kuuëning, want dae waas dén pieëtēr, tērwi-jl 't kien(d)sje gēneump waerde nao de kuuëning of de kuuëningin.'*

naamkieërtsje (o.; -s; -), naamkaartje, visitekaartje [Hd. *Visitenkarte*]: (**uitdr.**) *de lajēvaegërs hōbbe gei naamkieërtsjēn achtērgēlaote*, niemand weet wie de dieven zijn.

naamloeës (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *namenlos*], onbekend, naamloos, anoniem [Hd. *anonym*]: *'ne mins mót al good gek zeen vuur zich get aan te trēkke van 'ne naamloeëze breek van d'n einēn of d'n angëre naamloeëze gīfsji-jtēr of zjēlōwze bók.*

naamplieëtsje (o.; -s; -) [Eng. *name-plate*], naamplaatje, naambordje: *ówt 't naamplieëtsjēn oppe duuër kos iech opmake det d'n doktēr dae miech mós óngërzeuke, ouch prefēsser (perfēsser) waas.*

naamsdaâg (m.; -daag; -daegske), naamfieës, naamdaâg (zie ald.).

naamstöm (v.; -me; -ke), vuuërkäörstöm; naamstem (gew.), voorkeurstem: *bi-j de keezinge brēnge mieë en mieë keezërs 'n naamstöm ówt, ómdét mieë en mieë minse keeze vuur kandiedate di-j ze zelf 't kappabēlste vēnge.*

Naar, roepnaam voor Leonard, Bernard.

naas, **1** (v.; naze; naeske) [Lat. *nasus*, Mnl. *nose*, *nuese*, *neuse*, Eng. *nose*, Hd. *Nase*], *neus: jóng, snówf d'n naas ins ówt*; **2 (uitdr.)** *hae dieëg of z'n naas bloojde*, hij hield zich op de vlakke, hij deed alsof hij er niets van af wist; *eemēs get óngër z'n naas vri-jve*, iemand iets verwijten, iemand wijzen op zijn verkeerd handelen; *dae kaddee haw weer get in z'n naas*, had weer welbepaalde bedoelingen; *z'n naas uuvēral instieëke (tösse stieëke)*, zich overall mee bemoeien; *woe gaot gieë naotów? m'n naas nao*, meestal antwoord op een kindervraag; *(woe geis-te naotów? m'n naas nao*, kwajongenstaal); *dae gruuëtse pin haolde z'n naas vuur miech op*, hij bekeek me met minachting; *de mós neet zoe d'n naas optrēkke*, je moet daar niet zo vies van zijn; *maak neet zoe van d'n naas*, maak niet zoveel drukte; *de mós h'm neet allēs aan z'n naas hange*, van alles op de hoogte houden; *de haols miech de pieërelinkēn (de wōrm) ówt de naas*, je tracht mijn geheim(en) aan de weet te komen; *nówsjieërigge naas!*, nieuwsgierig schepsel; *dae greune pin haef 'n fi-jn naas vuur woe get te rapēn is*, voelt sterk aan waar je voordeel kan halen; *kēnjēr, gieë ieët miech naas en oeëren aaf*, zegt moeder al lachende; *'t lieëvën is wi-j 'n naas*, *de mós trówt hoeële waat trin zit*, je moet de kansen die het leven je biedt, optimaal benutten; *tón iech aan z'ne prówme zoeët, snówfde de boor miech ferm de naas ówt*,

zei hij mij flink de waarheid; *di-j machóchël haef twieë kieëre 'jao' gëroope, tón ze de nazën ówtdeilde; ze haef 'n naas wi-j 'ne klómp*, zij heeft een grote neus; *mi-jn naas juuëk, de's 'n teike det de kuuëning kump*, ik mag geld verwachten (op een bankbiljet stond immers een afbeelding van de koning); *spitse naas en spitse kin, jóng, dao zit d'n dujvël in*, zijn vaak tekenen van een bits karakter; *óngër d'n naas*, dat zie je van hier!; *hae woeënt mèt z'n naas bi-j de kirk*, vlakbij; *eemës get doeër de naas boeëre*, het geleende niet teruggeven; iemand niet geven waar hij recht op heeft; *det geit tiech langs d'n naas*, die kans mag je vergeten; *zèt d'ne fits op d'n naas*, zet je bril op; *Lei kieëk (kaek) langs z'n naas aaf* (hij verloor de moed, hij keek beteuterd), *tón de moodër van 't maesje zag det zi-j en häör dochtër h'm neet op hunne nak wouwën höbbe* (dat zij niet met hem opgescheept wilden zijn).

naasbloojing (v.; -e; -ske) [Eng. *nosebleed*, Hd. *Nasenbluten*], neusbloeding, bloedneus, het neusbloeden: *höbs-te 'n naasbloojing, dén mós-te 'ne kawwe stein in d'ne nak lëgke*.

naasdröppëls (geen enk.; naasdröppëlkës) [altijd mv.; Eng. *nose drops*, Hd. *Nasentropfen*], neusdruppels: *es d'n naas vërstop is en es-te dus vërsnóp (vërsnup, vërsnówf) bès, mós-te naasdröppëls in d'n naasgatër (laote) dröppële*.

naasgaat (o.; -ër: -gieëtsje), neusgat: (**uitdr.**) *det kump miech m'n naasgatër (naas) ówt*, daar walg ik van, daarvan heb ik schoon genoeg.

naashaor (o.; id.; -häörke) [Hd. *Nasenhare* (mv.)], neushaar: *sómmigge (aw) mansluj höbbe zoeväöl en zoe e lank naashaor des-te meins det ze e snurkën höbbe*.

naaspollip (v.; -pe; -ke) [Hd. *Nasenpolyp*], neuspoliep: *sómmigge minse laote zich de pieërëlinkën ówt hun naas hoeëln* (laten zich geheimen ontfoetselen) *en angëre de naaspollippe*.

naaspuuëtëraer (m.; -s en -e; -ke), neuspeuteraar, neuspulker: *ton de naaspuuëtëraer; dae allës in z'ne mónstoeëk, zoeëg det iech h'm in de mot haw, zag dae vi-jzërik det hae det allein op magër daag* (onthoudingsdagen waarop je als katholiek geen vlees mocht eten) *dieëg (doeëg)*.

naaspuuëtëre (alleen onbep. wijs) [Eng. *to pick one's nose*], neuspeuteren, neuspulken: *is einën aan 't naaspuuëtëre (in z'n naas aan 't puuëtëre), dén vraoge ze dae waal ins of-tër al get gëvangën haef*.

naasrënk (m.; -ring; -ringske) [Eng. *nosering*, Hd. *Nasenring*], neusring: *vreugër dieëge de boore de deurën (stieren) en de vërkes 'ne naasrënk doeër hun naas, mer allëwi-jl is zoe 'ne naasrënk vuur sómmigge vrouwluj e seeraod*.

naasvërkawdheid (v.; -heede, -sje) [Eng. *cold in the nose*], neusverkoudheid: *höbs-te 'n naasvërkawdheid, dén is d'n naas óntstoeëkën en kals-te doeër d'n naas* (dan laat je de neusholte resoneren als je praat), *waas-te aan d'n naas neet kóns zeen* (wat je aan je uiterlijk niet ziet); *höbs-te 'n naasvërkawdheid, dén bès-te vërsnówf (vërsnóp, vërsnup)*.

naaswatëre (onoverg.; naaswatërde, h. gënaaswatërd), zeuren, zagen: *tón Zjéfken aan 't naaswatëre waas, zag z'ne pa: 'Voeërt zèt iech tiech d'n naas (d'ne kop) tösse twieë oeëre, want di-j gëmaek kump miech naas en oeëren ówt.'* (van je gezeur heb ik meer dan genoeg).

naat, **I** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Nass* (vloeistof), *Nässe* (vochtigheid)], vocht, vloeistof, nat, vochtigheid: (**uitdr.**) *det is allëmaal ei pot naat*, het is allemaal net eender, ze zijn allemaal eender; *hae haef weer good mèt z'ne bek in 't naat gëzieëte*, hij heeft weer flink aan de alcoholische drank gezeten; *loup neet in 't naat*; **II 1** (bn.; -ër; -ste) [Hd. *nass*], nat, vochtig: *tón iech mèt nate veut doeër de kuuëke (lieëp) loeëp*, zag m'n vrouw: 'Pak 'nën hówsdook en num drek de kuuëkëvloer op.'; **2 (uitdr.)** *iech waas zoe naat es 'n vërzoëpe kat, kletsnat; hae is van naat hout gëmaak en det haef zich gëtrokke*, wordt gezegd over een mismaakt mens; *dae gaaplieëpël is nog naat achtër z'n oeëre*, hij is nog een groentje.

Naat, roepnaam voor Donaat.

naatmake (overg.; maakte naat, h. naatgëmaak) [Hd. *nass machen*], natmaken: *ómdét iech 't neet kos kie(ë)re* (uithouden) *van de hits en zwètde wi-j e paerd, ging iech miech me gëzich get naatmake*; [Let op: 'kieëre' = keren, vegen; 'kie(ë)re' = uithouden; 'zich kie(ë)re tieëge' = zich tegen iets verzetten].

naatsjieëre (alleen onbep. wijs), natscheren: *naatsjieëre wilt zëgke des-te diech sjieërs (sjuuërs) mèt sjieërzeit, watër en 'n sjaars (sjieërméts) en dus neet mèt e sjieërmësjj-jnke, want dén kalle wieë van druuëgsjieëre*.

naatspuite (overg.; spötde naat, h. naatgëspöt) [Mnl. *sproyten, speyten*, Hd. *nass spritzen*], natspuiten: *mèt dae stank spuit iech de boum, woe de katër tieëgën haef stoeën spritse, get naat*.

nach (m.; -te; néch(t)sje) [Lat. *nox*, Gr. *nux*, Hd. *Nacht*], nacht: **1** (samenst.) *tón iech*

dae nach nao det nachbrake wi-j 'nën échte nachraaf zóngër nachrös op 't werk kwoeëm, zag iech tieëge m'n vrunj, di-j de nachpos hawwe gad: 'Det waas miech e néch(t)sje.'; **2 (uitdr.)** *dae nõtzak is zoe nõt es de nach*, dat is een slechte, gemene kerel; *deeze nach haef 't gëbakke*, hard gevoren; *Mëri-j is 'n gooj blöts, mer ze is zoe lillik es de nach*; *dae meugën is zoe lui es de nach*; *wieë höbbën 'ne korte nach gad*, wij hebben weinig geslapen.

nachbrak (v.; -ke; -brékske), nachbrakër, nachraaf (zie ald.).

nachbrake (onoverg.; nachbraakde, h. gënachbraak) [van 'nacht' en Mnl. 'braken' (bezig zijn in de nacht)], 's nachts op stap gaan: *Dolf is e zówplépké det kënd(sj) aan hóws is in alle nachklubs en nachkaffees van de Maaskant, want dae duit niks es nachbrake*.

nachbrakër (m.; -s; -ke), nachbrak, nachraaf (zie ald.).

nachkéske (o.; -s; -) [D. (Zdl. en Oostr. *Nachtkästchen*), nachtkastje: *op 't nachkéske stoeën de wëkkër; de gsm en e nachlémpke*.

nachkleid (o.; -kleijër; -klëdsje), nachpón, pón; nachtgewaad, nachtkleed (gew.): *ómdét Laor mèt det sjravëlën en krawake naaks haw gëlieëge* (het beddegoed van zich af had gestoten), *haw ze in det lich nachklëdsjën 'n klets opgëdoeën* (een verkoudheid opgedaan).

nachlémpke (o.; -s; -) [Eng. *nightlamp*, Hd. *Nachtlampe*], nachtlampje: *ómdét Tjeukën e paar kieëre van de nachmaar waas bërïeëje, haef-tër sjrik en mótte we d'n hieële nach 't nachlémpkën aanlaote*.

nachmaar (v.; -e; -ke) [Mnl. *nachtmare*, Fr.

cauchemar, Eng. *nightmare*, het tweede lid is Germaans; ‘*maar*’ is nachtspook], **1** nachtmerrie: (**uitdr.**) *tón Mëri-j doeër de nachmaara waas bërieëje, zag ze det ze in dae kwaojën druim doeër de nachdujvël waas bërieëje; 2 had duivel sexuele omgang met vrouwen tijdens een nachtmerrie? ‘Haws-te vreugër ’ne kwaojën druim, dén meinde ze det det aan de ‘maar’ loeëg. De maar waas ’ne kwaoje geis, dae ouch zelf nachmaara hêt. Vrouwluj meinde dén dèk det d’n dujvël op hun haw gëlieëgën en hun gërieëjën haw (geslachtelijke omgang met hen had gehad). E good vuurbeeld van volksgëluif.’*

nachmès (v.; -se; -ke) [Eng. *midnight mass*, Hd. *Mitternachtsmesse*], nachtmis, middernachtsmis, middernachtviering: *es wieë mèt de Kieërsmis nao de nachmès zeen gëwaas, ieëte wieë ieërs ’ne kieërswèk vuuërdét wieë goeën gëneete van ’n gooj nachrös.*

nachploog (v.; -e; -pleugske), nachsjich [Hd. *Nachtschicht*], **1** nachpos (zie ald.); nachtploeg; **2** (**uitdr. Barg.**) *minse di-j in de nachploog zitte, goeën snachs inbrieëke.*

nachpón (m.; -ne; -nëke), pón, nachkleid (zie ald.).

nachpos (m.; -te; -je), nachploog, nachsjich [Hd. *Nachtschicht*]; nachtploeg: *oppe pôt hawwe de pöttërs (mi-jnwirkërs) de nachpos van tieën oore saovës tot zës oore smörgës; de nachpos neumde de pöttërs ouch d’n tieënoorëpos, de vólpos of d’n opvólpos, ómdét de teje dén waerdën opgëvöld mèt aafval van stein.*

nachraaf (m.; -rave; -raefke), nachbrak, nachbrakër; **1** (m.b.t. iemand die te laat opblijft en liefst ’s nachts leeft en werkt) nachtmens: *de höbs van di-j nachrave, di-j*

d’n daäg vuur de nach hawtën (liefst ’s nachts leven en werken) *en di-j ieërs tieëge de mörgën in hun bèd krówpe; 2* (m.b.t. iemand die tot laat in de nacht uitgaat), nachtraaf, nachtbraker: *dae nachraaf is snachs mèt vanallës en nog get in de waer, mer toch suurtoe mèt balkëneere* (fuiven).

nachsloeët (o.; -släöj; -sluuëtsje) [Hd. *Nachtschloss*], nachtslot: *tón de inbrieëkërs mèt e brieëki-jzër de vöörduuër hawwën oeëpëgëbroeëke, stónge wieë dao mèt oos nachsloeët (döbbël sloeët) en oos good fatsówn (fëtsówn) (onze goede bedoelingen).*

nachstool (m.; -steul; -steulke), kakkëndoor (zie ald.).

nachujl (m.; -e; -ke) [Hd. *Nachteule*], nachtuil: *de nachujl is ’ne nachvoeëgël dae allein snachs vlujg, mer ’t nachujlkën is ’n mót* [Hd. *Motte*] *di-js-te smörgës dèk in de mot kri-jgs es ze tieëge de vinstër hunk.*

nachummër (m.; -s; -ke), pispot; nachtpot, kamerpot: *ómdét di-j (aw) minskës ’t hujske (w.c.) nog bówtën höbbe, höbbe ze ’ne nachummër oppe slaopkamër (stoeën).*

nae, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *das Nein*], nein; het neen: *hae kan neet nae zègke*, hij kan niet weigeren; *mi-jne nae is zoe good es di-jne jao; 2* (tw.) [uit ‘*neet ein*’; Hd. *nein*], nein; neen, nee: *kums-te mèt? nae!; mót iech tiech brènge? nae, det hoof neet; nae, waem haw zoegét gëdach?; höbs tiech det gëdoeën? nae, iech zieëkër neet!; 3* (**uitdr.**) *iech zègk toch neet nae; iech zègk neet jao en neet nae; hae sjödde van nae.*

naef (m.; naeve; naefke), **1** [Fr. *neveu*, Eng. *nephew*, Hd. *Neffe*], neef, zoon van broer of zus: *de twieë zäöns van me broor zeen m’n naeve; 2* [Fr. en Eng. *cousin*, Hd. *Cousin*

(*Vetter*)], neef, zoon van oom of tante: *volgēnde wieëk gieëve mi-jn zâöns en di-j van me zöstër, de gēnaeve of de gēnaeve kēnjër dus, di-j vanein dus naeve zeen, e fieës vuur de nónkēn en de tantēs; es de naevēn en de nichte (de gēnaevēn en de gēnichte) bi-jein (óngērein) zeen, zujs-tēn op hun wieēze det 't allēmaol einse zeen* (dat ze sterk op mekaar lijken).

naer, I (v.; -e; -ke) [uit 'neder' en dus 'neergaande stroom'; D. (Nd.) *Neer*] **1** draaikolk: *kums-tēn in de Maas bi-j hoeëg watër in 'n naer, dén zuig tiech di-j nao de boeëjēm; 2* terugwaartse stroming, tegenstroom, neer: *woe ze, wi-j in Roeëtēm, 'nēn houp klawwēn in de Maas hōbbe gēkip, vuur 't watër e bitsje tieëge te hawte, óntstoeën naere; II* (bw.) [overwegend in samenstellingen], neer: *tón de struipērs d'n oeëli-jfant hawwe naergēknald, zoeëg iech wi-j 't bieës naerplófdē, want zoe 'nēn oeëli-jfant vilt neet naer, mer dae dōndērt naer es ze h'm naersjeete.*

naere (onoverg.; naerde, h. gēnaerd), neren (gew.), kolken: *es de Maas hoeëg stuit, zujs-te wi-j 't watër tieëge de pillaere van de Maasbrök aan naert.*

naergank (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Niedergang*], neergang, verval, ondergang, achteruitgang: *winnieë is in Belsj de naergank van koeëlēn en staol eigēlik bēgos?; allēs waat 'nēn opgank kēnt, kēnt ouch 'ne naergank.*

naergoeëje (overg.; goeëjde naer, h. naergēgoeëjd), neergooien: *es daen dikmieëkēr van 'nēn dirrēktäör nog dēk uuvēr miech ligk te kwatsjēn (roddelen) en miech nog eine kieër koejëneert (kójjēneert), dén goeëj iech 't daonaer, dan stop ik met werken, dan stop ik ermee.*

naerhange (onoverg.; hóng naer, h. naergēhange), neerhangen: *mèt naerhangēnde wangēn en naerhangēnde erm stóng de vittēraan ówt d'n twieēdēn oeërlog (WO II) nao de naerhangēnde vlag te ki-jke.*

naerhoeële (overg.; haolde naer, h. naergēhaold) [Hd. (inform.) *herunterholen*], neerhalen, naar beneden halen, uit de lucht schieten, neerschieten: *in d'n oeërlog (WO II) hōbbe de Duitsērs hōndērde vlegmēsji-jne van de Èngēlsēn en de Ammēriekane naergēhaold (aafgēsjoēte, Hd. *abgeschossen*).*

naerki-jke (onoverg.; kaek (kieëk) naer, h. naergēkieëke), neerkijken (fig.): *kal miech neet van di-j kakmēdammēn en di-j kaal bujjēle (hovaardige bluffers), di-j op tiech naerki-jke, die je met minachting bekijken.*

naerkómme (onoverg.; kwoeëm naer, is naergēkómme), **1** uit de lucht vallen [Hd. *niedergehen*], *in Kindēr (Bieërsēl) aan de Zig is in d'n oeërlog (WO II) 'ne Lancasterbómmēwērper naergēkómme; 2* terechtkomen: *es-te vils, kums-te dēk hel naer; 3* (fig.) treffen: *in 't hówshawwe kump dēk vāöl te vāöl op moodēr de vrouw naer; 4* uitlopen op, tot gevolg hebben: *det kump op hetzēlfde naer, dat is hetzēlfde; 't zal d'r waal weer op naerkómme det iech de sēgaar bēn, het zal er wel weer op uitdraaien dat ik de schuld krijg, de pineut ben.*

naerlègke, (zich), I (overg.; lag naer, h. naergēlag), plaatsn, leggen: *lègk det beukske dao mer naer; II* (wederk.; lag zich naer, h. zich naergēlag), **1** gaan liggen: *es iech miech naerlègk, doort 't gein vi-jf mēnujtēn of iech slaop wi-j 'ne rēs; es iech miech get lègk (wat rust), dén lègk iech miech get naer; 2* berusten: *lègk tiech dao nów mer bi-j naer, bi-j waat de kēnjër wille;*

III (uitdr.) *zjus vuuër det Zjaen z'ne kop naerlag (stierf), zag-tër: 't Lieëvën is wi-j e kënjerhumpke, kort en bësjieëte.'*

naerpoeëte (overg.; poeëte naer, h. naergëpoeët), **1** zo maar neerzetten: *es-te nog ins de krówkar trökbrungs, mós-te di-j waal neet zoemër örgës naerpoeëte; 2 zo maar bouwen: *höbs-te gëzieën waat ze dao vuur e sjëvaak van 'n hóws aan de Maas höbbe naergëpoeët?; 3 doen plaatsnemen: *ze hawwe miech dao tössën e paar sjoeëne naergëpoeët op det fieës.***

naersjeete (overg.; sjoeët naer, h. naergësjoeëte), neerschieten: *es tiech eine naersjut, moogs-te kóntént zeen es-te neet d'n hook óm bës en es-te det dus kóns naovértëlle.*

naertëlle (overg.; tëlde naer, h. naergëtëld), **1** betalen: *vuur get kómfaor in d'n hóws moogs-tën allëwi-jl e sjoeën pak pówn naertëlle; 2 (m.b.t. neerleggen terwijl je telt) neertellen: *ómdét iech de nówwën tillëvi-jzie mèt breeskës van tieën euroo bëtaalde, mós iech di-j ein vuur ein naertëlle.**

naerzette, (zich), 1 (zat naer, h. naergëzat), plaatsen: *zèt di-j fles wiskie dao mer naer, want iech bèn hieël van de zök; 2 (wederk.; zat zich naer, h. zich naergëzat) [Hd. *sich* (nieder)setzen], gaan zitten: *zèt uch dao mer naer, mënieër; zèt tiech mer naer.**

naf (m.; g. mv.; g. dim.), bënzin; **1** benzine, naft (gew.): *aan dae naf bëtaals-te diech allëwi-jl blaw (sjieël), daar betaal je erg veel voor; 2 (uitdr.) z'ne naf waas op, hij is dood.*

nafbak (m.; -ke; -békske), bënzinbak; benzinetank [Hd. *Benzintank*], brandstoftank: *es ze diech allëwi-jl d'ne nafbak volgoeëje (voldoon), bës-te*

gemékkelik hóndërd euroo kwi-jt.

nafmaetër (m.; -s; -ke), bënzinmaetër; benzinemeter: *ómdét 't nafmaetërke kēpot is, zeen wieë oppën ottoowieëg zóngër naf gēvalle.*

nafpómp (v.; -e; -pumpke), bënzinpómp; benzinestation, pompstation: *mèt zoe 'ne nafvrieëtër (motor die veel benzine verbruikt) wi-j dae van miech is d'ne nafbak aanëvas laeg en stuis-tën alle vi-jfgësjijts aan de nafpómp.*

nagël (m.; nieëgël; nieëgëlke) [Hd. *Nagel*], **1** nagel: (samenst.) *dae nagëlbi-jtër z'n nagëlring (-rënj) zeen óntstoeëke, ómdét dae dao stökskës van aafbit; 2* nagelafdruk: *tón oos sprëngbóks mèt det spits spoeëk haw gëvochte, stóngë de nieëgël in oos maesje ze gëzich; 3* [Hd. *Nagel*], spijker: *nieëgël höbs-tën in soeërte: latnieëgël, kieëpërníeëgël, klómpënieëgëlkës (trétskes) en zoe mieër; 4 (uitdr.) daen érmoodzejjër haef geine nagël vuur aan z'n kónt te kratse, hij bezit niets, hij is doodarm.*

Nagël, D'n Guldën; De Gouden Nagel: *'t Hóws in de Bosstraat nr. 6 haw in de 17de ieëw de naam 'Den Naegel'. Dit hóws, det in 1684 in de stadsbrand blaef, waerdën in 't bëgin van de 18de ieëw trök opgëbówd. Eigënaers in de 19de ieëw woeëre: Maria Vanvenckenraye en juffrouw Trinette Monsieur (tant Trinette). In de 20ste ieëw woeëre det: doktër Philips, mëdam Fabry, mënieër en mëdam Teuwen-Poukens en de bank B.B.L..'*

nagëlbi-jtër (m.; -s; -ke) [Eng. *nail-biter*], nagelbijter: *nagëlbi-jtërs höbbe gei nagëlsjieërke vandoon, want vuur hun nieëgël kort te hawte gëbrujke di-j hun eige gëbieët.*

nagēlbówk (m.; -e; -bujkske) [volksetymologische vervorming, 'nagel' door v/g-wisseling; Rijnl. *Bauchnagel*], bówk nagēl; navel: 'n vrouw di-j 'n bruuēk rónd häöre nagēlbówk haef, zal lichēlik neet mèt 'ne bówk nagēldikkoltee (naveldecolleté) goeën zwómme.

nagēlbuuērstēlke (o.; -s, -) [Eng. *nail brush*, Hd. *Nagelbürste*], nagelborsteltje: 'ne proeēpēre mins geit smörgēs en saovēs ins éffekes mèt e nagēlbuuērstēlkēn óngēr z'n nieēgēl, want dao hówze – zieēkēr es-te zwarte nieēgēl hōbs – mēljówne bakteerie(j)e.

nagēlgrujs (o.; g. mv.; g. dim.), nagelgruis: gēstampde gróffēlsnagēl (kruidnagel) neume we nagēlgrujs.

nagēlrand (m.; nagēlréng (-rénj); nagēlrén(d)sje), nagelrand: zits-te zóngēr wirkhawsēn in de grónd te maore, dēn stuuēts-te waal ins 'ne nagēlrand kēpot; Zjeng haef neet allein zwarte reng óngēr z'n ouge, hae haef ouch zwarte nagēlréng (-rénj).

nagēlrèn (v.; g. mv.; -ke), nagelrun (gew.): minse mèt nagēlrèn hōbbe 'n óntstieēking van de nagēlreem.

nagēlsjieēr (v.; -e: -ke) [Hd. *Nagelschere*], nagelschaar: 'n kat bēvuurbeeld hult (hilt) häör nieēgēl kort doeēr reegēlmaotig aan 'ne boum te kratse, mer wieē hōbbe dao e nagēlsjieērke vuur vandoon.

Nagēlswieēg, de; de Nagelsweg: 'Deeze zi-jwieēg van d'n Diestērsteinwieēg (middēlste steinwieēg), dae in de richting van 't kēstieēl geit, dank z'ne naam aan de bēlankri-jke fēmi-jlie Nagels, di-j es bēwoeēnērs van 't kēstieēl in Wōrfēld, op pollētik, sossjaal en kultēreel gēbeed vuural

in de 19de ieēw in Mēzeik 'n vri-j groeēte rol haef gēspäöld.' (Bron: BOONEN, Martin, *De Nagelsweg, Straten en Wegen*, p. 128)

nagēlvi-jl (v.; -e; -ke) [Hd. *Nagelfeile*], nagelviyl: d'n nagēlréng (nagelranden) sjoeēn vi-jle wi-js-te 't gaer hōbs, duis-te mèt e nagēlvi-jlke.

nak (m.; nek; nékske) [Kil. *nack, neck*, Hd. *Nacken*], nek; nek: (**uitdr.**) iech hōb miech in m'ne nak laote zitte, mij laten bedotten; det geit neet, want det brik miech de nak, dat wordt me fataal; iech zit tów tot aan m'ne nak, ik heb stevig gegeten; eemēs op z'ne nak hōbbe, met iemand opgescheept zitten; dae spēknak haef 'ne nak wi-j 'nēn deur (stier), hij heeft een dikke (letterlijk) nek; iech maag li-jje des-te d'ne nak briks, sterke verwensing; iech kraeg 't hieēl werk op m'ne nak, ik mocht alles doen; hi-j briks-te de nak uuvēr de rotzék, er zijn hier veel smeerlappen.

nakkēr (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *nacre*], parelmoer, paarlemoer [Hd. *Perlmutt(er)*]: es e kēsken is ingēlag mèt nakkēr, is 't vanbēnne bēkleid mèt e nakkērläögске det gēmaak is van nakkērsjölpe (paarlemoerschelpen).

nakkēre (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *de nacre*], paarlemoeren [Hd. *perlmuttern*]: Zjan haef nakkēre knuipkēs aan häör jēske.

namēlik (bw.) [Hd. *nämlich*], namelijk, te weten: in Mēzeik zeen twieē soeērtēn óngērwi-js, namēlik 't ri-jksóngērwi-js en 't vri-j óngērwi-js.

namēs (vz.), namens: namēs m'ne pa mót iech zēgke det tēr óngēdoeēn (misselijk) is van det ieēte gistēraovēnd.

namme (overg.; namde, h. gēnamp)

[kindertaal], eten: *jao, dae kleine sjörk van ós, dae kan namme, want dae móffëlt tiech get ëwég* (want die eet veel); 'namme' kump lichëlik van 'nam-nam', waat we tieëgën e klei kènd(sj) zëgkën es 't uuvër iëete geit.

nao, 1 (bn.; naodër; naoste) [Hd. *nahe*], (m.b.t. verwantschap) na, nabij: *dae kammëraod is miech erg nao; 't is hieël nao fëmi-jlie*; **2** (bw.), na: *op e paar euroos nao kosde det hóws e mëljówn; de höbs op gein stökke nao gëli-jk; doot de duuër get naodër* (meer dicht); *laat de duuër mer naodër* (laat ze maar aanstaan); **3** (vz.), na: *iech kóm nao de middig; hae sjoëit d'n eine keemël nao d'n angëre*; **4** (voegw.) *nao 'n eurke te höbbe gëdans, ginge ze slaope*; **5 (uitdr.)** *väör en nao lieër iech m'n naobërs naodër kënne*.

nao-ape (overg.; aapde nao, naogëaap) [Hd. *nachäffen*], **1** na-apen, imiteren, nabootsen, nadoen: *Zjieër, de naobër van Zjërom, is zoe zjëlóws op det Zjërommëke det-ër dae mèt allës nao-aap*; **2 (uitdr.)** *alle apën apën alle ape nao*, (kinderen doen kinderen na); wordt ook wel gezegd van iemand die iemand anders nadoet.

nao-apëri-j (v.; g. mv.; g. dim.), na-aperij [Hd. *Nachäfferei*]: *es iech zeen waat det hi-jnieëve vuur 'n nao-apëri-j is, dén dënk iech dëk det di-j dao in 'n apëkoeëj zitte*.

naobër, 1 (m.; -s; näöbërke) [Mnl. *naber*, 1700 *onze naebers*, Eng. *neighbour*, Hd. *Nachbar*], naobërman; buur, buurman, gebuur: *in Holland zeen de pollissën 'n dörde van hunnën ti-jd baezig mèt de probleemën en de rujzing tössën en óngër naobërs*; **2** [Hd. *Nachbarschaft*], buurt (de bewoners), nabuurschap, nabijheid: *d'n hieële naobër kwoeëm ós fillëseeteere mèt oos gouje brówlof*; **3** deel van een wijk: *hi-j in de naobër zeen d'r zieëkër tieën fëmi-jlies di-j de vlag höbbën ówthange*; **4**

(**uitdr.**) *eine gooje naobër is bieëtër es 'ne wuije vrund(sj)*.

naobërljóng (m.; -jóngës; -jungske) [Hd. *Nachbarsjunge*], buurljongen: *'ne naobërljóng is de zoeën van 'ne naobër* [Hd. *Nachbarssohn*].

naobërkènd(sj) (o.; -kènjër; -kien(d)sje) [Hd. *Nachbarskind*], buurkind: *tón iech vreugër bi-j ós achtër 'n sjógkël, 'n rótsjbaan en nog vanallës angërs haw gëmaak, kwoeëme dëk twuntig naobërkènjër hi-j spuuële*.

naobërman (m.; -ne; -ménke) [veroud.], **1** naobër (zie ald.); **2 (uitdr.)** *trouw naobërmans kènjër, koup naobërmans rënjër; mèt naobërmans rënjër en naobërmans kènjër bës-te neet rap bëdroeëge, koop een rund en trouw een partner uit je eigen buurt (je kent hen al een hele tijd en kent dus hun kwaliteiten)*.

naobërse (v.; id.; g. dim.), buurvrouw: *di-j naobërse van Baer is 'n taatsj, di-j niks duit es bakkësën* (roddelen) *en kléppe* [Barg. voor 'drinken'].

naobieëje (overg.; baejde nao, h. naogëbaejd) [Hd. *nachbeten*], nabidden: *es we de nostër of de littëni-j van alle heilige bieëje (baejde), mót (mós) eine väörbieëjën en de angëre bieëje (baejde) dén nao; bi-j 't li-jkbieëje baejde mëdammëke Paspóng väör en de angër minse baejde nao*.

naobrënge (overg.; brach nao, h. naogëbrach), naodrage (zie ald.).

naod (m.; näöj; näödsje), **1** [Hd. *Naht*], (m.b.t. stof) naad: (**uitdr.**) *dae vreurëlaer wirk zich de naod ówt de bóks*, hij werkt zeer hard, hij spant zich enorm in; **2** [Hd. *Naht*], (m.b.t. planken) naad: *de tón lieëk, want de naod is los*.

naodatēm (bw.), later, naderhand, nadatum (gew.): *ómdét iech krank waas, kos iech neet mètgoeën, mer 'nën daâg of dri-j naodatēm bèn iech toch nog kónne vërtrèkke.*

naodëgang (bw.), naostëgang; na elkaar, achter elkaar: *es-te naodëgang prówmëvlaaj, értesop en sjóklaat its, dén wuuërs-te lichëlik krank of höbs-te 'ne zwaore maag.*

naodeil (o.; -e; -ke) [Hd. *Nachteil*], nadeel: *allës haef ze vuur- en ze naodeil; 't naodeil van præbeerën is des-te dao e kien(d)sje van kóns kri-jge.*

naodeilig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *nachteilig*], nadelig, ongunstig, schadelijk: *élken daâg e glaeske wi-jn is good vuur d'n gëzóntheid, mer élken daâg 'ne li-jtër is naodeilig.*

naodënke (onoverg.; dach nao, h. naogëdach) [Hd. *nachdenken*], nadenken, overdenken, overwegen, napeinzen: *van de sjrik sjoëët de sji-jtbóks (bangerik) middën in de nach zóngër nao te dënkën e gaat in de loch.*

naodër (bw.) [veroud.; comp. van 'nao' (nabij), Hd. *näher*], dichter(bij): *doog (doot) de duuër ins get naodër, op een kier; gieë höbt 'Naodër tot uch = Nader tot u' van Gerard Karel van het Reve toch zieëker waal gëlieëze?*

naodër(h)and (bw.), later, naderhand: *van sómmigge zake woës-tën ieërs gooddoons van höbs, höbs-te naodër(h)and spi-jt.*

naodét (voegw.) [Hd. *nachdem*], nadat: *naodét de weef (weedëvrouw) jaorëlanck geine manskieërël mieë haef bëkieëke, haef ze 't nôw ferm zitte (is ze nu dolverliefd); haef ze 't nôw zitte (is ze nu in verwachting).*

naodoeërs (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd.

Nachdurst], nadorst: *'ne mins dae doeërs ('n druuëg kael) haef, mó't drënke, mer waem naodoeërs haef, haef staagsvanväärs te väöl gëdrónke (zich te zieër de kael gësmieërd), waat eemës good de kael kan ówthange.*

naodoon (overg.; dieëg/doeëg nao, h. naogëdoeën), **1** (m.b.t. naar iemands voorbeeld doen) nadoen: *iech kan det dae ri-jke stinkër(d) neet naodoon, want det zou miech te zieër in de pëpeere kómme (te veel geld kosten); 2 nabootsen: *de papzak (zwaarlijvig persoon) dieëg de pappëgej nao.**

naodrage, **1** (overg.; droeëg nao, h. naogëdrage) [Hd. *nachtragen*], naobrënge; nadragen: *tón wieë al van vreug in de mörge kannëdaas aan 't ómzaege woeëre, brach Trinnèt ós rónnd de middig 'n tuit koffie en get boeëtër(h)amme nao vuur te sjafte; 2 (uitdr.) de mós dae pin neet zoe de vot naodrage (kruiperig dienen), want det is 'ne proffietäör.*

naodrök (m.; -ke; -ske), **1** [Hd. *Nachdruck*], klem, nadruk: *mèt naodrök zag de pëstoeër det de zwisj (kerkwachter, suisse) mèt z'ne peek élke bëbbelaer ówt de kirk zou jage; 2* klemtoon: *in 't woeërd 'naodrök' ligk de naodrök op 'nao'; 3* nagedrukt boek: *nao de lëste naodrök, woe we oos bóks aan höbbe gësjuuërd, waas 't good gëwaes mèt de naodrökke.*

naodrökkëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *nachdrücklich*], nadrukkelijk, met klem, krachtig, met nadruk: *mèt det naodrökteike wil iech naodrökkëlik bënaodrökke det naodrökke (bijdrukken) naodrökkëlik is vërboeëje.*

naodrökteike (o.; -s; -teikënsje), accentteken, nadrukteken: *wille we in 'ne zin op e*

bëpaold woeërd de naodrök lègke, dén zètte we dao e naodrökteikën op.

naodröppële (onoverg.; dröppëlde nao, h. naogëdröppëld), nadruppen: *de rieëngëlsjowl* (regenbui) *waas uuvër, mer oppe Mert, woe iech mèt m'n vrouw de buimkës wou doon* (een wandeling wou maken onder de linden), *dröppëldën 't óngër di-j lènje nog nao; höbs-te de krélkespis* (strangurie), *dén dröpppëlt 't nao 't pisse nog nao, vèrtèlde miech 'ne piski-jkër.*

naogëboeërte (v.; -s; g. dim.), **1** [Hd. *Nachgeburt*], nageboorte: *de naogëboeërte bëstuit ówt de moodërkook* [Hd. *Mutterkuchen* = placenta] *en e stök van de navëlstrank* (navelstreng); *bi-j 'n ków of e paerd neume we de naogëboeërte 'de rein'* (zie ald.); **2** (**uitdr.**) *bi-j dae (di-j) höbbe ze zich gëtrómpeerd, tón dër (ze) gëboeëre waas: ze höbbën 't kënd(sj) wéggegoeëjd en de naogëboeërte groeët gëtrokke* (hum. maar ook cynisch m.b.t. een lelijk mens).

naogëlank, **1** (voegw.), naargelang: *naogëlank we awwër wuuëre, wuuëre we neet versténjigger maar waal wi-jzër en ... lieëlikkër; 2 (voorz.) *naogëlank oos inkómme bëtale we bëlastinge (taks).**

naogieëve (overg.; goeëf na, haef naogëgieëve), (m.b.t. het uiten van lof of blaam over iemand) nageven: *waas-te daen tip neet zouds naogieëve, is det-ër oppe sjoël niks haef gëdoeën es z'n bóks vërslj-jte (vërslieëte); iech mótt dae löbbës waal naogieëve det 't ein fëlligheid is mèt z'n ma.*

naogoeën (overg.; ging nao, is naogëgange), **1** controleren: *vuur zoe wijd es we kónne naogoeën, haef de kasseer niks in z'n eige maal gëstoeëke; 2 zich voorstellen: *es iech allës good naogaon is det e sterk stök**

in 'n aw bóks (is dat bijna ongelofelijk) *waat dae sjalëvaegër ós gëflik haef; kóns-te naogoeën det t'r rouk opging* (protest was) *bi-j de oppëzi-jsie; 3* [Hd. *nachgehen*], achternagaan, volgen: *iech bèn d'n inbrieëkër nog twieëhóndërd maetër naogëgange, mer iech waas op m'n sloffe; 4* (m.b.t. beredeneerd onderzoeken) *nagaan: gank mer ins nao waat zoe 'n köd kënjër kos allëwi-jl.*

naohawte (overg.; hoeël nao, h. naogëhawte) [gevolgd door 'drop' ('trop')], beschikbaar houden voor zichzelf: *vreugër hoeële de këstieëlhieëren 'n hieël ri-j maeg* (dienstmeisjes) *en knéchte drop nao.* [ein maag, twieë maeg]

naoj (v.; -e; nãöldsje) [Mnl. *naelde*, Eng. *needle*, Hd. *Nadel*], naolj; **1** naald: *mèt 'n naoj vaeme we 'ne vaam in; 2 (samenst.) *we höbbe stopnaojën en striknaoje, mer op Si-jmkëshuuëvël ligk 't vol dënnenaoje; 3* (**uitdr.**) *det is mèt de heite naoj gënejd, dat is in aller ijl gemaakt.**

naojage (overg.; joe(ë)g nao, h. naogëjaag) [Hd. *nachjagen*], nastreven, najagen: (fig.) *waat dae kale naojuu(ë)g, is waelj en suksés (mel) bi-j de vrouwluj.*

naojaor (o.; -e; -jãörke), najaar, herfst: *in 't naojaor brèng iech uch get poeër dae iech in 't vreugjaor höb gëzejd.*

naokalle ((on)overg.; kalde nao, h. naogëkald), **1** naokaarte; napraten: *nao de film höbbe we aan d'n toe(ë)g nog get naogëkald (naogëkaart); 2 (m.b.t. zeggen wat een ander gezegd heeft of zegt) napraten: *'n eige meining haef dae lömpërik neet en in allës waat-ër bëwieërt, kalt-ër ze vadër nao.**

naoki-jke (overg.; kaek (kieëk) nao, h.

naogëkieëke), **1** kijken naar iemand die vertrekt: *tón me vadër in mei 1940 nao d'n oeërlog ging, haef me moodër h'm lang naogëkieëke*; **2** verbeteren: *'ne meistër mótt élken daåg de hówswórke van de kènjër naoki-jke (vërbieëtère)*; **3** nalezen, overlezen: *e paar minsèn höbbe deezèn diksjënaer gëdeiltèlik of vuur e groeët stök naogëkieëkèn en vërbieëtèrd*; **4** overzien: *ki-jk d'n ékzame nog ins good nao vuuër des-tèn 't aafguuëfs*.

naokómme ((on)verg.; kwoeëm nao, is naogëkómme), **1** [Hd. *nachkommen*], naleven, zich houden aan: *Giel is 'ne man uit ei stök, want waat-ër zaet, det kump-tër ouch nao*; **2** later geboren zijn (worden): *tón de angër kènjër al groeët woeëre, is Bënjamin nog naogëkómme*.

naokómmërke (o.; -s; -) [Hd. *Nachkömmling*], nakomertje: *Balthasar waas dën waal 'n óngëlökske* (kind dat ongewild verwekt werd), *mer z'n awwërs zeen hun naokómmërke waal zjus ieëve gaer es hun awwër kènjër*.

naolaote ((on)overg.; loeët nao, h. en is naogëlaote), **1** ongedaan laten [Hd. *ungetan lassen*]: *es-tèn 't ein(e) duis en 't angër neet naoluuëts, dën bès-te d'n dèkstèn ti-jd good baezig*; **2** achterlaten bij overlijden: *'t sjoeënste waas-te de kènjër kóns naolaote, is neet 'n dik pak geld(sj) mer waal de zieëkërheid des-tèn hun allës höbs gëgieëve waas-tèn in diech haws*; *Zjilbaer luuët 'n vrouw en twieë kènjër nao*; **3** verminderen: *de mèlk van de ków bëgint nao te laote nów ze békans vërsliëëtèn is*; **4** verslijten: *nów Mil in de tachëtig is, bëgint-ër nao te laote, ómdët z'n sëlvernówwing is stilgëvalle*.

näöle (onoverg.; näölde, h. gënäöld), **1** [D. (Rijnl.) *nölen*, Hd. *nörgeln*], zeuren, brommen, kankeren, mopperen, vitten,

zaniken: *jungske, es-te miech nog lang aan m'ne kop ligks te näöle, dën zët iech tiech d'ne kop tösse twieë oeëre*; **2** (m.b.t. een knagende pijn voelen) kwellen: *daen tand näölt miech*.

naolieësig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *nachlässig*], neegliezjént; verzuimachtig, nalatig, onachtzaam, achteloos, slordig, nonchalant, onzorgvuldig: *de meiste minse zeen (tamèlik) puntèlik, mer de höbs ouch van di-j loorëjasse di-j allës laote kómme wi-j 't kump en óngëluif(e)lik naolieësig zeen; op dae naolieësigge bóch* (onbetrouwbaar volk) *kóns-te neet stokke (kóns-te diech neet vërlaote)*.

naolieësigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Nachlässigkeit*], zorgeloosheid, nalatigheid: *Laen is 'n gooj blöts* (goedaardige vrouw), *mer häöre zoeën, dae löbbës* (kalfachtige jongen), *z'n naolieësigheid is zoeë groeët det-ër oppe sjoeël allës vuur z'n vot stuuët*.

naolieëve (overg.; laefde nao, h. naogëlaef), opvolgen, naleven, nakomen: *wils-tèn e kóntrak naolieëve (naokómme), dën mós-te waal neet vërgieëte de klein lëttërkës te lieëze*.

naolj (v.; -e; näöldsje), naoj (zie ald.).

naouloupe (overg.; loeëp (lieëp) nao, h. naogëloupe), **1** [Hd. *nachlaufen*], achternalopen, nalopen: *es de kènjër naoluipeërke spuuële* (zie ald.), *löp 't ei kënd(sj) 't angër nao*; **2** herhaaldelijk om hulp, steun, etc. vragen: *bès-te zelf 'ne mins daes-te gein twieë kieëre get mós vraoge, dën kump 't tiech al rap naas en oeëren ówt es-te minse mós naouloupe vuur get gëdoeën te kri-jge*.

naoluipeërke spuuële (o.; g. mv.; g. dim.) [D. (reg.) *Nachlaufen spielen*], **1** tikkertje

(krijgertje) spelen: *oppe keur, oppe wal, oppe Mert en uuvèral zoeëgs-te kènjër vreugër naoluijperke spuuële; de pèrti-jje di-j nôw draan zeen (aan de macht zijn) zouwe de awwërs móttèn aanraojèn hun kènjër 'nèn trouwe kieër naoluijperke te laote (doon) spuuële, want di-j zitte d'n hieëlèn daåg op hun lui kónt vuuër d'n tillëvi-jze te gape; 2 krijgertje spelen deed kinderen bewegen: 'Es kènjër naoluijperke spuuële, prèbeert ei kènd(sj) 'n angër in te hoeëlèn en dèn draan te make (te tikken). 't Kènd(sj) det traan is (gëmaak), mót dèn op zi-jn beurt weer 'n angër kènd(sj) traan prèbeere te make, enz... Óngër angèrèn op di-j mēneer woeëre kènjër vreugër in bëwaeging, waat ze nôw nimmieë zeen.'*

naomaak (m.; g. mv.; g. dim.) [vooral verzamelnaam], namaak: *sómmigge érmzieëligge érmoodspēse, di-j zoe èrm zeen es 'n lóws, zeen al bli-j mèt get naomaak, mer bëpaolde ri-jke stinkër(d)s zeen dèk zelfs malkóntént mèt 't orriezjieneel.*

naomake (overg.; maakde nao, h. naogëmaak) [Hd. (inform.) *nachmachen*], namaken: *in dae kale z'n hóws stoeën naogëmaakde bloomèn in 'n naogëmaakde Sjineese vaas op 'ne kas dae dër haef laote naomake.*

naomiddig (m.; -ge; -ske) [Hd. *Nachmittag*], namiddag: *d'n hieële naomiddig hób iech truuëvër zitte naodénke wi-j 't kump det in de naobër zoevööl naobërs nachrave zeen en woevuur det iech dao de krélkespis van kri-jg (waarom ik me daar zo over opwind).*

nao-ougste (overg.; ougsde nao, h. naogëougs), na-oogsten: *es wieë de are di-j op 't veld(sj) zeen bli-jve ligke, bi-jeinrape, dèn lieëze wieë de are [Hd. *lesen wir die Ähren*], mer es ze in Duitsland de drówwve nao-ougste, dèn kalle de Duitsërs uuvër de drówwve naolieëzèn [Hd. *nachlesen**

*(naoogsten)] en uuvër de naolieëzing [Hd. *Nachlese* (naoogst)], en dus neet uuvër de 'Spätlese', want det is wi-jn van de lèste plök.*

naoplök (m.; g. mv.; -ske), 1 het naplukken: *bi-j de naoplök van de aarbeeze zoeëg 't aarbeezevëld(sj) zwart van de Marrokkaansèn en de Turkse plökkërs, want bi-j de naoplök hange de aarbeezestrujkskës nog bómvöl; 2 wat later geplukt is: de naoplök van de aarbeezen haef mieë opgëbrach es d'n ièerste plök, want ómdét de zón e paar wieëke good gësjieënèn haw, waas van allës waat nog hóng, niks rot gëwoeëre.*

naoroop (overg.; rieëp (reupde) nao, h. naogëroope) [Hd. *nachrufen*], 1 achterna roepen: *m'n ma rieëp miech deeze mörge nog nao det iech verzichtig mós zeen en nog gein oor latër zoeët iech óngër 'nèn ottoo; 2 najouwen: aan de Maas rieëpe de k(w)aojóngës de Hollénjerkes dèk nao: 'Hollénjer, bollénjer, kieëskop, de maje vrieëte diech op.'*

naosjeeze (overg.; sjeesde nao, h. naogësjees) [D. (Rijnl.) *schäsen* (sjezen)], 1 hard nalopen: *tón wieë van hot nao (h)aar sjeesde, kos oos dochtër, di-j ós naosjeesde, ós neet vèngèn en haw di-j get ligke rónsjeeze; 2 hard rijden: tón oos Baerkèn in Luuëve gësjees (gezakt) waas en hae van de sjrik nao Frankri-jk waas gësjees (was gevluht), zeen wieë h'm drek naogësjees ((aan een hoge snelheid) achterna gereden).*

naosjikke (overg.; sjikde nao, h. naogësjik) [Hd. *nachschicken*], nasturen, nazenden: *tón Sjèl, dae in de bak gaer sjikde, aan de Sik (bijnaam) vroeëg of-tër h'm e péksken of tieën hasj kos naosjikke, zag dae Sik dèt-ër rotzék wi-j Sjèl noeëts get opsjikde, mer ze, es ze zich dao neet in sjikde, waal 'nèn*

trouwe kieër 'ne wout [Barg. voor 'pollis']
achtër hun vaere sjikke.

naosleip (m.; g. mv.; g. dim.), nasleep: (fig.)
in de naosleip van de storm hōbbe ze mèt
d'n huts (mallejan) hieël get ómgēwejde
buim langs (uuvër) de sleipwieëg de wei
ówt gēsleip.

naosmaak (m.; g. mv.; -smieëkske) [Hd.
Nachgeschmack], nasmaak: *d'n aafdrónk*
en de naosmaak van det wi-jnke zeen hieël
bēzunjër, mer van de pri-js dae wieë vuur
di-j twelfflésse bëtaald hōbbe, hōbbe wieë e
butsjën (fig.) 'ne zoore naosmaak.

naospuuële ((on)overg.); spaolde nao, h.
naogēspäöld) [Hd. *nachspielen*], naspelen:
op gēbeed van (t) mēzi-jk is Teunēs
wónjërlik gētallēnteed, want hae hoof e
stók mer eine kieër te huuërën en hae kan t
perfëk naospuuële.

naostëgang (bw.) [Hd. *nacheinander*],
naodëgang; na elkaar: *naostëgang vi-jf*
glazër watër ówtdrënke, det kan Zjeng neet,
mer naostëgang vi-jf pinte pakke, det is
vuur dae lébberaer gei probleem.

naotëlle (overg.; tëlde nao, h. naogëtèld) [Hd.
nachzählen], natellen: *wilt gieë ins éffekes*
naotëlle, mēnieër, vuur te ki-jkën of t klopp
waat iech uch hi-j naertèl.

naotów (bw.), **1** naar toe: *woe geis-te*
naotów?, waar ga je heen?; avëntów (soms)
wil iech dao ins naotów; 2 (uitdr.) woe
wils-te naotów, wat bedoel je?; woe mót det
naotów, hoe zal dat aflopen (eindigen)?

naotrëkke (overg.; trok nao, h. naogëtrokke),
controleren, nagaan [Hd. *nachgehen*],
onderzoeken: *waat det mówlēménke diech*
dao wilt opbēnge, mós-tën ins naotrëkke,
want dae fótjër is neet te bëtrówwe.

nao-uige (overg.; uigde nao, h. naogëuig),
nakijken, nastaren [Hd. *nachstarren*]: *tón*
iech miech doeër daen doktër haw laote
naoki-jke, ómdét iech zoegëzag neet good
wi-js waas, vroeëg iech miech aafwoevuur
miech dae maonuigër (die scheeloog) zoe
stóng nao te uige.

naovare (overg.; voeër nao, is naogëvare)
[Hd. *nachfahren*], narijden: *iech bèn dae*
nach nog in m'nën ottoo gēspróngën en bèn
dae sjelm nog 'n ti-jdsje naogëvare, mer tón
dae doeër t roeëd leech vlamde, bèn iech
h'm kwi-jtgēspsäöld.

naovënant [Fr. *à l'avenant de*], **1** in
overeenstemming met het andere, in
evenredigheid, navenant: *op det sjik fieës*
waas allës naovënant: de mansluj in zjakkèt
(jacquet, pandjesjas), de vrouwluj in t lank
en nēteurlik wit taofëlli-jne, zieëvënërmigge
kandëlaers en zilvère koevaers [Fr. *couvert* =
lepel, vork en mes]; **2** naargelang: *naovënant*
de daag kortër wuuëre, zitte we saovës
*langër achtër (vuuër) d'n tillëvi-jzie; 3 in
verhouding: *naovënant z'nën awwërdóm is*
Twan nog good t'rbi-j (zijn zijn geestelijke
*vermogens onaangetast).**

naovënd (groet) [staat voor 'goojën aovënd';
Hd. *guten Abend*], goedenavond: *'naovënd'*
zag dae gipse (stijfdeftig iemand), want dae
zag jummës noeëts ei woeërd te vää.

naovërtëlle (overg.; vërtëld nao, h.
naovërtèld), navertellen: *'Zoelang*
es-tën t mer kóns naovërtëlle', zag m'n
vrouw, tón iech häör vërtëldën uuvër
wi-j nej t gëstoëkën haw wi-j iech aan t
vërbi-jstieëke waas.

naovraag (v.; g. mv.; -vräögske) [Hd.
Nachfrage], navraag: *es-te miech neet*
gluifs, doot dën lënks en rechts ins naovraag
en dën zuls-te zeen det iech tiech gein

bläöskës wi-jsmaak.

naovraoge (overg.; vroeëg nao, h. naogëvraog) [Hd. nachfragen], navragen, informeren, navraag doen: *iech wil uch gaer gluive det dae rënk e fërtujn wieërd is, mer iech gaon toch hi-j en dao ins naovraoge of gieë miech neet mèt 'n doeëj mös* (met iets zonder waarde) *zoe bli-j ligkt te makën es 'n hun(d)sje mèt zieëve stert.*

naowieëje (mv.; -; g. dim.) [Hd. Nachwehen], **1** naweeën: *tón hun boelëke waas gëboeëre, woeëre Mónnik häör naowieëje mënujtëlank ieëve fël en pi-jnlík es de wieëje vuuër de gëboeërte; 2* (fig.) pijnlijk gevolg: *ein van de naowieëje van det aksiedént mèt m'ne brómmër is det iech in 'ne rolstool (e kërke) zit.*

naowi-jze (overg.; waes nao, h. naogëwieëze), **1** nawijzen: *tón iech mèt 'n greun bóks en e roos jésken aan en mèt 'ne witte bolhoed op m'ne kop uuvër de Bosstraot wandëlde, waes miech eine nao, dae miech ieërs haw gëvraog of iech 'ne voeëgëlsjrik of 'ne kloonj waas; 2* (fig.) in ongunstige zin de aandacht op iemand vestigen: *tón iech huuërde det di-j bletsj miech naowaes en miech uuvëral doeër de strónt trok, hób iech häör gëvraog of zi-j dén zelf zoe 'n heilig buuënke waas.*

naozëtte (overg.; zat nao, h. naogëzat), verwijten: *nae, iech bën neet van de braafste, mer van waat di-j sjóddëlkónt* (vrouw met dik achterwerk) *miech dao haef naogëzat, dao bën iech nog alti-jd neet good (tëgooj) van.*

naozich (o.; -te; -sje), nazicht, controle: *bi-j 't óngërzeuk in 't hospëtaal waas allës good mèt miech, mer bi-j 't naozich van m'nën ottoo zag de garrëzjis det di-j aw kar van miech allein nog good waas vuur 't (d'n) ottookirkhof.*

naozoeëmër (m.; -s; -ke (vroeger: -zuoëmërke) [Hd. Nachsommer (Spätsommer)], nazomer: *zéljen höbbe we van get mieë gooddoons gad es van det naozoeëmërke vuuërig jaor – zjus vuuër de hörfs – tón wieë nog lékker in 't zunke loeëge te bakke.*

nappoolë(j)óng (m.; -e; -jungske), (m.b.t. de Franse gouden munt van 20 franken) napoleon: *höbt gieë nog van di-j aw Franse géld(sj)stökke van twuntig frang ówt d'n ti-jd van Nappoolë(j)óng II in eure spaarpot zitte, dén wèt gieë bieëtër es iech det zoe 'ne nappoolë(j)óng hieël get wieërd is.*

Nappoolë(j)óngswieëg, de; de Napoleonsweg: *'De Nappoolë(j)óngswieëg is de volksnaam vuur de Vënloosësteinwieëg. Deeze wieëg, dae e stök is van de vërbënging Mëstreech-Vënloo, waerdën óngër Nappoolë(j)óng doeër kri-jgsgëvangënën aangëlag in 1812-1813. Aan 't stök Kieësing-Vroenhoove (N 78) wirkde 400 Spanjaarde.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Napoleonsweg, Straten en Wegen, p. 128)

Nardus, roepnaam voor Léonard, Bernard.

narkoos (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. narcosis, Hd. Narkose], narcose: *tón iech in 1985 nao 'n neersteinoppërasie ówt de narkoos kwoeëm, bëgos 't nów(t)s op d'n tillëvi-jzie mèt 'n rippërtaasj uuvër de neersteinvërgrujzër, dae ze daen daâg in gëbruik hawwe gënomme.*

nassjënaal (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr., Eng. en Hd. national], nationaal: *de nassjënaal sjoud is in dit léndsje zoeë groeët det élke börgër vuur mieë es 36.000 euroo (2015) in 't kri-jt stuit.*

nassjënëlis (m.; -te; -je) [Fr. nationaliste, Eng. nationalist, Hd. Nationalist], nationalist: *'t is de ambi-jisie van de (d'n) NVA, 'n përti-j*

vuur (van) nassjēnēliste mèt e sterk Vlaoms nassjēnaal gēveul, op tērmī-jn te kómme tot 'ne zujvēr fiddēraole staot en zelfs tot 'n ónaafhankēlik Vlaondēre.

natig (bn.; -gēr; -ste), **1** vochtig, nattig, klam: *tón iech op dae natigge grónd waas goeën zitte, haw iech neet allein 'n nate bóks, mer ouch 'n nate vot; 2* regenachtig: *mèt det natig waer waas bēkans gein kat nao 't optrieējēn in 't park gēkómme en di-j paar di-j waal woeēre gēkómme, stónge dao wi-j vērzoēpe katte.*

natigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Nässe*], vocht, vochtigheid, natheid, nattigheid: *mèt di-j natigheid zeen de véld(sj)waeg eine pratsj (sli-jk); 2 (uitdr.) tón iech natigheid veulde* (toen ik voelde dat de situatie hachelijk werd), *hōb iech miech bi-j(j)eingēpak en bēn iech in ein vietēs (h)eivērs gēvaeg* (ben ik snel naar huis gelopen).

natuurèl, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Naturell*], natuurlijke geaardheid, karakter, ingeboren aard, natuur, natuurlijkheid, naturel, echtheid: *tón d'n tillēvi-jzie in Mēzeik 'n rippērtasj maakdēn uuvēr de 'Roodkapjes', kalde sómmigge kēnjēr e bitsje gēmaak, mer de meiste woeērēn ein en al natuurèl en kaldēn ouch mèt vāōl natuurèl; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *naturell*], puur, onvermengd, zuiver, naturel: *nae, de's gei kunslaer, de's zujvēr natuurèl laerkēn en nog waal van gēsillēkteerde geitēvèlle.*

navēlbandje (m.; -bēnj; -bēn(d)sje) [Hd. *Nabelbinde*], navelband(je): *zoelang es e kien(d)sje z'ne navēl (bówknagēl, nagēlbówk) nog neet is tówgēgreujd, doon we 't e good strang gēbónge navēlbēn(d)sjen óm.*

navvèt (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *navette*], het

pendelen, navet, het heen en weer reizen: *minse di-j de navvèt doon, reizēn op en naer (heen en trōk) mèt d'n trejn, d'n ottoo, enz...*

naw (bn.; -wēr; -ste), nej (zie ald.).

naze (onoverg.; naasde , h. gēnaas), **1** snuffelen [Hd. *schnüffeln*], zoeken: *eigēlik bēn iech 'ne snuffēlaer, want iech kan daag in de beuk zitte naze; tón di-j kērjeuzēnaas éffēkes mós wachte, zoeēt ze drek in de kes te naze; 2* rondloeren: *es gieē meint, mēnieēr, det gieē hi-j mót kómme naze vuur vanallēs aan de weit te kómme, dēn mót iech uch zēgke det gieē hi-j eur érten ówt hōbt* (dat u hier niet meer welkom bent).

Nee, roepnaam voor René.

neegērinnētēt (v.; -te; -sje), **1** negerzoen, moorkop: *of Jonas get haef mèt neegērinne, weit iech neet, mer dēt-ēr gek is op neegērinnēzweit (koffie) en neegērinnētētte, weit iech waal; 2 wat is een negerzoen? E klein, zeut en rōnd keukske mèt e bōlke van sjówm van gēklop eiwit en sókkēr mèt dao get sjóklaat uuvēr is 'n neegērinnētēt.'*

neegliezjént (bn.; -ēr; -ste) [Fr. *négligent*], naolieësig; negligent (gew.), slordig: *Gielkēn is e bēlaef, vēnjig (levendig, handig) en vrintēlik mēnke, mer hae is waal e butsjje neegliezjént, want z'n kamēr is 'ne puinhoup.*

neemēs, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Niemand*], nul [Hd. *Null*]; onbeduidend persoon, niemendal, nul: *bēs-te 'ne slapjanēs, 'ne flótsjbujjēl, 'ne kismēnkloeētēn of 'n hón(d)svoet, dēn bēs-tēn 'nēn dikke neemēs; 2* (onbep. vnv.) [vaak met dubbele ontkenning; Mnl. *nieman* (*nie* + *man*), Hd. *niemand*], niemand: *we hōbbe neemēs gēblammeerd of op stang gējaag; waat in 'n woeērs zit, det wēt neemēs neet, mèt mi-jn*

affaere, dao haef neemës gein zakë(s) mèt; dao haef neemës get gëzieën; neemës neet?; nae, neemës neet, ech gei mins (gein kat); 3 (uitdr.) woe niks is, woeënt neemës, ieder huisje heeft zijn kruisje.

Neer, 1 roepnaam voor René; **2 Stokkemer braderiereus:** *'Reus Neer, dae dri-j maetër groeët is, gëtrouwd is mèt Trienën en twelf kënjër haef, is in 1951 gëbówd n.a.v. de braddëri-j.'*

neer, I (m.; -e; -ke), neere, deil, dèn (zie ald.); **II 1** (v.; -e; -ke), [Mnl. ni(e)re, Hd. Niere], nier: *tón Neer 't aan z'n neerën (oppe neerën) haw, zag 'ne proffieët (dorpsfilosoof) det gëbroeëje kawfsneerkës hieël good woeëre vuur van 'n neerkwaol of 'n neerzeekdën (neerkréngden) aaf te kómme; 2 (uitdr.) Neer zag det dae sjaele kâl h'm op z'n neere wirkde, dat hij van die praatjes (onzin) zenuwachtig werd.*

neere (m.; id.; g. dim.) [zeer sterk veroud.; Mnl. *eren* (vloer, dorsvloer), Kil. *ere* (pavimentum = stenen vloer), Fr. *aire* (dorsvloer), D. (Rijnl.) *Aren, Ern* (geplaveide gang)], neer, deil, dèn (zie ald. 1ste bet.).

neeringe (onoverg.; neeringde, h. gëneerink) [Mnl. *edericken* (herkauwen), Kil. *ericken*], **1** herkauwen (van dieren): *neet allein oos vieë mer ouch zjieraffe, hërten en kammieële zeen bieëste di-j neeringe; 2 tot vervelens toe herhalen: *es det zaegbrieëd (zagevent) bli-jf kwatsjën en neeringe, dën gaon iech di-j aw zaeg nog ins mane (op tijd verwittigen) det 't mó't gëdoeën zeen mèt det ambëtant gëwawwël.**

neeringków (v.; -kuj; -ke), zeivëraer, kwatsjkop; zanik, zaniker: *tón Zjaen miech weer de oeëre van m'ne kop bëgos te zaege, hób iech tieëge det zaegmësi-jn gëzag :*

'Zjaen, wëts-te waas tiech bès? Diech bès 'n neeringków di-j 'ne mins van z'ne stoel zou kalle.'

neerkolli-jk (o. en v.; -e; -ske) [Fr. *colique*, Hd. *Nierenkolik*], nierkoliek: *es 'ne neerstein örgës in de pisbujs (ureter) kump vas te zitte, dën kri-jgs-te neerkolli-jkën en vërgeis-te van de pi-jn.*

neerkréngde (v.; -s; g. dim.), neerzeekde, neerkwaol (zie ald.).

neerkwaol (v.; -e; -kwäölke), neerzeekde, neerkréngde; nierkwaol: *minse di-j neergich (nierjicht) hóbbe, zitte mèt 'n lillikke neerkwaol, want dën vërsjrompële de neere mèt di-j gich.*

Neerootëre; Neeroeteren: *'Neerootëre, 'n deilgëmeinte van Mëzeik, dank z'ne naam, zjus wi-j de angër Mëzeikër deilgëmeinte, Oppootëre, aan d'n Ootër (Oeter), 'n bieëk di-j doeër de twieë gëmeintës löp. Neerootëre, mèt z'n 9.500 inwoeënërs, haef veer gëhuchte: de Hei (Schootsheide), 't Voeërshoeëve, Berg en Watërloos. Neerootëre, in 952 Uotra en in 1202 Utere gëneump, wuuërt doeërsnieëje doeër de knaal (Zuid-Willemsvaart). Zieëkër de meujte wieërd in Neerootëre zeen de Sint-Lambértuskirk ówt de 16de ieëw, de pastëri-j nieëve de kirk en de vi-jf watërmuuëlës oppe Bosbieëk. Ouch de nëteurleefhóbbërs kómme mèt de nëteurgëbeede (Bërgervèn, Tösj-Langërën en Jagërsborg) en ouch mèt de bosse, woe volop kan gëwandëld wuuëre, good aan hun trëkke. Op toeristis gëbeed en op 't gëbeed van de sport haef Neerootëre nog rikkrëjasiedommein 'Het Eiland', twieë mannaezje, 't sportkómplëks 'De Borg', z'n sporthal en z'n voetbalklub Neerootëre FC (25/26 juli 2015). Hieël bëkënd ouch is de Kuuëninklikke Hërmeni-j 'De Voortgang*

Sint-Cecilia Neerootëre', di-j al 150 jaor vuur 't mëzi-jk zörg en nôw bëstuit ówt e jeugorkés, 'n hërmeni-jorkés mèt 80 man én 'nën tónneelgroep.'

neersteîn (m.; -stein; -ke) [Hd. *Nierenstein*], niersteen: *tón Nel 'ne neersteîn haw gad, zag ze: 'Iech kri-jg nog leevër e kènd(sj) es 'ne neersteîn, want det ieërste duit lang neet zoevööl pi-jn.'*

neersteînvërgrujzër (m.; -s; -ke), niersteenvergruizer: *is 'ne neersteîn langs de pisbuj (ureter) nao de blaos aafgëzak, dén kan 'ne neersteînvërgrujzër dae dao in grujzëlémentën ówtërein doon vallën en hoof de passjënt de stökskës mer ówt te pisse.*

neerzeekde (v.; -s; g. dim.), neerkréngde, neerkwaol (zie ald.).

neesbuj (v.; -je; -ke), niesbui: *tón de kënjër neespójjër op de meistër z'ne pëpittër hawwe gëstruid en hae de ein neesbuj kraeg nao de angër; zag Zjoske, det vlieëgëlke: 'Gëzóntheid, meistër!'*

neeskrówd (o.; g. mv.; -krujdsje), nieskruid: *neeskrówd is e krówd det we bi-j (tot) de gëkrujje rieëkënën en det aan 't ieëtën 'ne pieëpërëchtigge smaak guuëf; neeskrówd is sjoeën in gëdruuëgde bloomstökke.*

neespójjër (m.; g. mv.; -ke) [Hd. *Niespulver*], niespoeder: *van neeskrówd make we neespójjër en e middël tieëge tandpi-jn; tón we de meistër get neespójjër op z'ne pëpittër hawwe gëlag, haef-tër mieë gënees es lësgëgieëve.*

neeste (onoverg.; neesde, h. gënees) [klanknabootsend gevormd; Mnl. *fniesen*, *niesen*, Eng. *to sneeze*, Hd. *niesen*], neeze: **1** niezen: *es de kleine bëgint te neeste, dén*

weite we al det-ër sangërëndaags vërkawd is; es vreugër eemës neesde, zagte de minse: 'God zieëgëne uch' (God moge u zegenen); 2 (uitdr.) dae pin huuërt de pieërelinkën in de grónd neeste, hij is een gierigaard.

neet, 1 (v.; -e; -sje) [Eng. *nit*, Hd. *Nisse*], luizenei, neet: *dae lówzëkop z'n haor zit vol vluuë en neete; es de sjoëlkënjër neetën hóbbe, mót hun ma di-j lówzënei(j)ër mèt 'ne lówzëkamp ówtkömmën of t'r lówzëzalf opsmieëre; 2 (bw.) niet: det maesjën is neet ónieëve (is knap); neet det iech get tieëge diech hób, ik vind je best aardig; neet dén!, spreek dat dan maar tegen; is dat dan niet zo?; iech vèng neet des-te gëli-jk hób; de kens get van wi-jn of neet sóms, je bent toch wijnkenner?; wi-j dëk hób iech tiech det neet gëzag, ik heb het je toch vaak gezegd; Zjef is 'ne fëtsównlikke mins, dao neet vanaaf, dat geef ik graag toe, mer 't is waal e bitsjën 'ne kale; de's nog neet zoe (e) slech gëdach, dat is best een goed idee; 3 (onbep. vnv.) [in vaste verbindingen], niet: de's neet mieë es 'ne gooje raod; 4 (uitdr.) woe neete zeen, zeen ouch lujs, kwade oorzaken hebben kwade gevolgen.*

neetëldook (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Hd. *Nesseltuch*], strammaendoek; neteldoek: *van neetële maakde ze vreugër gare, woe ze dén stóf van maakde det ze neetëldook neumde; Laen häör klëdsjën is van neetëldook.*

neetëldooke (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *Nessel*, *aus Nessel*], neteldoeks, neteldoeken (gew.): *neetëldooke gërdi-jne parreerde vreugër sjoëën.*

neetëlkors (v.; g. mv.; g. dim.), **1** netelroos: *es sómmigge minse get ieëte wi-j bv. zieëvróchtën of aarbeeze, dén kri-jge ze ówtslaag mèt brannënde juuëk, waat we neetëlkors neume; waem gëveulig is vuur*

neetëlkors, maag gein kni-jn of kattën aanrake; 2 (m.b.t. koorts ten gevolge van huidirritatie door brandnetels) netelkoorts: *ómdét iech mèt m'n vot in de neetële bèn gëvalle, hób iech 39 graode kors, neetëlkors dus.*

neetëländook (m.; -deuk; -deukske), doek uit neteldoek: *in 'ne neetëländook wieëre bv. de gëkoeëkde mi-jmërte gëzaef; 'ne neetëländook wuuërt gëmaak van neetëldook* (zie ald.).

neetsël (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Nieselregen*], mótrieëge; lichte, miezerige regen; motregen, druilregen: *es iech örgës mottig van waer; dén is 't van dae fi-jne neetsël, want zoe e móttig* (mistig) *waer wirk miech op m'n zeenëwe.*

neetsële (onpers. ww.; neetsëelde, h. gëneetsëld) [Hd. *nieseln*], niezële; motregen, miezeren: *vilt van dae fi-jne rieëngël, dén zëgke we det 't neetsëlt.*

neetwaor (tw.) [samentrekking van 'is 't neet woar?'; Hd. *nicht wahr* (oder?; nicht?)], waore; nietwaar: *wille we gaer huuëre det de löwstëraer takkoeërd is mèt waat we zëgke, dén bëslówte we ooze zin* (oos vraog) *mèt 'neetwaor?'; tërwi-jl we vreugër 'waore' zagte; de wi-jsheid kump neet vuur de jaore, neetwaor?; aan e kaffëemaesjën en aan e wi-jwatërvaat sop eedërein, neetwaor* (waore)?

neeze (onoverg.; neesde, h. gënees), neeste (zie ald.).

neilon, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *nylon*, Hd. *Nylon*], nylon: *neilon is in 1936 in Ammeerieka ówtgëvóngën en saerdów ligkën allërlei proddukte wi-j téntzeile, kaordën en parrësjuttën in de Ammëriekaanse winkëls; d'n ówtvëngër van*

neilon haef zich in 1937 van kant gëmaak; 2 (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *nylon*, Hd. *Nylon-, aus Nylon*], nylon: *Jëtsjën haef e neilon blujskën aan; bi-j de bëvrijding deilde de Ammëriekanën o.a. sjóklaat en neilon kousën* (hoeëzën) [Hd. *Nylons*] *ówt; vreugër waas oppe Mert e winkëlke woe ze de leijërs in de neilon hoeëzën opraapde.*

nein (zn. of tw.) [meestal 'nae' in Maaseik], nae (zie ald.).

nej, [Mnl. *nauwe* (eng. *nauw*), D. (Rijnl.) *näu*, Hd. *nähe*], **1** bn.; nejjër; -ste), nabij: *allein de nejste fëmi-jlie ging mèt nao de kirkhof; dae kammëraod is miech nejjër; 2* (bw.), naw; nauw, nipt: *det kump* (stik) *neet zoe nej; det waas t'r nej langs; zoe nej ki-jke we neet; tón iech op m'n 'ëng' sjoon doeër det 'smaal' Lékkersträötsje loeëp* (lieëp), *waas t'r eine dae miech wou nejje* (oplichten), *mer dao hób iech miech nog 'nej' tössënówt gënejd* (maar daar ben ik nog nipt aan ontsnapt).

nejgare (o.; -s; -nsje) [Hd. *Nähgarn*], **1** naaigaren: *nao(l)jën en nejgare bëwaart de nejstër* (nejjërsën) *in e nejkiske; 2 vroeger werden gaten in kleren dichtgenaaid: 'Es einën e gaat in z'n bóks is gëvalle, dén zëtte we dao nów 'ne laere lap op of we koupën 'n nów bóks, mer vreugër pakde ze dén e klöske nejgare vuur e klei gieëtsjën en e klöske stopgare vuur get groeëtër gatër en zoe maakde ze di-j mèt 'n stopnaolj tów.'*

nejje (overg.; nejde, h. gënejd), **1** [Hd. *nähen*], naaien: *kónt gieë miech dae knoup ins aan me kammëzäölke nejje?; de nejstër nejt klëdsjës en angër kleijër; 2* [Hd. *nähen*], hechten: *di-j wónj mótt gënejd wuuëre; 3* vasthechten: *di-j dikke pil van e book is gënejd; 4* [Hd. (ver)*nähen*], herstellen: *di-j sjuuër in m'n bóks mótt gënejd wuuëre; 5* benadelen, oplichten: *dae löwszak haef miech gënejd,*

want iech hōb dao zieëker hōndērd euroo te vāöl bëtaald; **6** (vulg.) neuken: *tōn 't graas twieë vottēn (kuntsjēs) hoeëg waas, loeëg daen tōwgēnejde (gierigaard) di-j aw doeës dao te nejje; 7* overdrijven: *gluif dae blaggāōr mer niks, want dae is h'm weer aan 't nejje; 8* weglopen: *tōn Zjef t'rtōssēnōwt nejde, haws-te dae mōtte zeen (h)eivērs vaege; 9 (uitdr.) bēs-te van de ratte gēnejd, dēn bēs-te zoe gēwiks es 'ne fōks.*

nejjēse (v.; id.; g. dim.) [sterk veroud.; 1756 eyne nayerse, Prinszen 680)], nejstēr (zie ald.).

nejkiske (o.; -s; -), naaimandje, naaikistje: *in m'n vrouw hāōr nejkiske ligke nao(l)je, e paar klōskēs gare, sjieërkēs, 'ne vingērhood, get èllēstik en 'nēn houp vērsjilligge knuipkēs.*

nejmēsji-jn (o.; -e; -ke) [Hd. Nähmaschine], stikmēsji-jn (zie ald.).

nejsjoeël (v.; -e; -sjuuëlke), **1** naaischool: *nejsjoeële woeëre bëroepssjoeële (vaksjoeële) woe maesjēs 't nejje waerdēn aangēlieërd; 2 voor naaister studeer(de) je in een naaischool: 'Óngēr angērēn in Mēzeik en in Roeëtem woeëre nejsjoeële woe mēnnig maesje neet allein nejje mer allēs waat mēt 't hōwshawwe te makēn haw, óngēr de kni-j haefgēkrieëge. Vreugēr waas bēkans allēs maotwērk en daovuur woeëre di-j nejsjoeële nuuēdig.'*

nejstēr (v.; -s; -ke) [Hd. Näherin; Schneiderin (als beroep)], nejjēse; naaister: *de nejstēr haef Lis e jēske gēnejd, woe ze Lis hāōre naam haef ingēnejd, 'n hieël ri-j knuipkēs haef aangēnejd en e stōffe ruuēskēn haef opgēnejd.*

nek (m.; -ke; nékske), nak (zie ald.).

nékhaor (o.; id.; -hāōrke [Hd. Nackenhaar], nekhaar: *tōn dae spēknék van 'nēn Tei miech de nek wou ómdreije, waas iech zoe van de sjrik gēpak det de haor miech uuvēral, ówtgēzunjērd in m'ne nek, réchop ginge stoeēn, want nékhaor hōb iech nimmieë.*

nékke (overg.; nékde, h. genék), **1** doden: *vuur 't fieës hōbbe wieë dri-j hoondēr(e) genék (de nek ómgēdrejd); 2* ruïneren (fig.): *det fajjiesēmēt haef miech genék (de nek gēbroeëke); 3* torpederen: *in de gēmeintēraod haef de oppēzi-jsie gēprēbeerd alle vuuērstēlle te nékke; 4* vernielen, stuk maken: *waem haef m'ne kōmpjoetēr genék?; 5* een lesje leren: *di-j groeëte mōwl zal iech ins nékke; 6* benadelen: *in dae winkēl hōbbe ze miech genék (in m'ne nek (nak) gēzieëte).*

nékpi-jn (v.; -e; g. dim.), nekpijn: *doeēr di-j lillikke nékkrampe zoeët iech al mēt nékpi-jn, mer dae zwieēpslaag (whiplash) mēt det óngēlōk haef miech de nékslaag gēgieëve, want nōw zit iech onnog mēt 'n nékspiervērēkking.*

nékterin (v.; -ne; -nēke) [van Lat. nectar, Fr. en Eng. nectarine, Hd. Nektarine], nectarine: *nékterinne, 'n krujsing van 'n pees en 'n abbriekoeës, zeen groeëtēr es mandērinnēn en hōbbe 'ne zeute smaak.*

nel, **1** kaartterm: *de nel is de trówf nieëge bi-j 't hoeëgjasse; 2* in de uitroep 'bing nel' (zie ald.).

Nel, roepnaam voor Petronella, Cornelia.

Nelia, roepnaam voor Cornelia.

Nellie, **1** roepnaam voor Petronella, Cornelia; **2 Nellie in de oorlog:** *'In d'n oeërlog (WO II) waas 'Nellie-zóngēr-bóng' e maelprodduk det de minse koste kri-jge*

zóngër bóng en woe ze bodding (pudding) van maakde.'

nëmieë (bw.), nimmieë (zie ald.).

néppentig (bn.; -gër; -ste), astant, vrech, ónbësjóf, néppetig (zie ald.).

néppetig (bn.; -gër; -ste) [afl. van 'nijpen' (*pitse*)], astant, vrech, ónbësjóf, néppetig; snibbig, onvriendelijk, kortaf, onaardig: *is miech det e néppetig dènk, det spits spoeëk, vuur 'ne mins zoe aaf te vange* (onheus te behandelen)!

nërveus (bn.; nërveuzer; -te) [Lat. *nervus* (spier), *nervosus* (vol zenuwen), Fr. *nervoux*, Eng. *nervous*, Hd. *nervös*], zenuwachtig, nerveus: *de maaks miech hieël nërveus mèt de zeenëwéchtig gëdoons; 'ne mins dae zich vööl te dèk opvrit, neume we waal ins 'ne nërveuze kni-jñ.*

nès (o. en m.; -tër; -ke) [heeft 'nès' een negatieve gevoelswaarde (connotatie), dan heeft het een mannelijk genus; Lat. *nidus*, Mnl. *nest*], **1** [Fr. *nid*, Eng. *nest*, Hd. *Nest*], vogelnest: *de zwélfkes bówwën elk jaor e nèskèn óngër de kërnisj* (dakgoot); **2 jongens roofden vroeger eitjes uit de vogelnesten:** *'Vreugër haolde de k(w)aójóngës de eikës ówt de nèstër; bloeëze ze ówt en vaemde ze wi-j krallèn in (in 'ne vaam). Daobi-j ging 't uuver de meistèn en de bēzunjërste soeërte eikës';* **3** [Hd. (inf.) *Nest*], béd; bed: *es det zówplépkèn oppe lappèn is gēwaes, ligk-tër tot middig mèt z'ne zate kop in z'ne nès;* **4** familie: *Lēwi-jkèn is e vwajoekèn en hae is pèrtang ówt e good nès; es-tèn ówt e ri-jk nès bès, hōbs-te lichèlik d'n vot volhange mèt goud* (dan leef je wellicht in weelde); **5** groot gezin (minachtend): *Giel is einèn ówt e groeët nès, want 't waas dao van 'bónk, eedër jaor e jónk';* **6** janhagel, uitschot, minderwaardig volk: *Laen, det*

wawwëlgaat, zaet det dae (vraemde) nès hi-j niks kan kómme doon en det wieë dao gein jing (jung) mèt hōbbe, waat karreemao (beslist) sjaele zeivër is; **7** politieke familie (denigrerend): *Zjaen, dae ówt e roeëd nès kump, zaet det de blawwën en de tsjeevën h'm kónne ritsbómmële;* **8** verwaand meisje: *Bel, det hoevaerdig nès, is e kokkèt dènk, mer 't haef 't waal hoeëg in (de bol)* (maar is wel erg ingenomen met zichzelf); **9** nare, ellendige toestand: *ómdét iech daen hieële nès al lang kótsmeug waas, zeen de stöp miech doeërgëslage* (ben ik over mijn toeren geraakt); **10** (h)annëkësnès; wanorde: *es-te vi-jf mēnujite d'n kónt hōbs gëdrejd, make di-j jung d'r 'nèn èchte nès van;* **11** warnest, warwinkel: *mèt al di-j reegëlkës haef d'n dirrëktäör d'r zoe 'ne nès van gēmaak, det 'n kat t'r häör jónge nimmieë in trōkvunk;* **12** bouwvallig huis: *tón ze bi-j dae puinëbeur d'n hieële nès hawwe platgëgoeëjd, zag dae sjotse (leukerd) langs z'n naas ëwég: 'Eedër hujskèn haef ze krujske.';* **13** niet meer door kinderen bewoond huis: *nów de kënjër 't hōws ówt zeen, kónne wieë in dit laeg nès neet good mieë oozèn drej vènge;* **14** omgeving, etc.: *ze hōbbèn hi-j d'n hieële nès vol bētóng gëgoeëjd; maak neet zoe van d'nèn tak, want de maaks d'n hieële nès wakkër; ze brieëkèn hi-j d'n hieële nès aaf;* **15** jongen van één worp: *mèt det nès hun(d)sjës kóns-tèn alle hón(d)sgëzeike (alle vi-jfgësjj-jts) get opvaege;* **16** rotzooi: *aom(ë)zeiksëlënëstër; wèspënëstër (mispëlënëstër), mówzënëstër of rattënëstër; 't is allëmaol 'nèn dikke nès;* **17** (uitdr.) *dae sopsi-jmës kump op e bēbreujd nès, hij trouwt met een vrouw die zwanger is van een andere man; hae haef häör op 't nès* (in verdachte omstandigheden) *gëtrappeerd; hawt d'ne nès, boze reactie als iemand je iets wil geven.*

Nes(ke), roepnaam voor Ernestine.

Nes, roepnaam voor Ernest.

nèshaor (o.; id.; -häärke), **1** (m.b.t. de dons van jonge vogeltjes) nestkleed: *es kégkelaeren e paar daag ówt 't eike zeen, kri-jge ze nèshaor en ieërs nao e paar wieëkën höbbe ze vaerkës*; **2** zacht, dun haar: *nów Tei z'n haor aan 't vërleezën is, kri-jg-tër trök nèshaor wi-j tón dër nog in de weeg loeëg*.

néskaffee (m.; g. mv.; g. dim.) [van de merknaam 'Nescafé; eigennaam is soortnaam geworden], oploskoffie: *smörgës is 't van raprap en dén drénke wieë allein e téske (zjétsje) néskaffee*.

nèskas (m.; -te; -késke) [Hd. *Nistkasten*], nestkast(je): *in de bóngërd zit 'n ujlëfëmi-jlie in de nèskas en in 't nèskéske det tieëge de geevël hunk (hink), zit e nès bi-jmöskës (meesjes)*.

nèt (o.; -te; -sje), **1** [Hd. *Netz*], vangnet: *de höbs nète vuur vuuëgël, bieëste, vëssën en insékte te vange*; **2** haarnet: *sómmigge vrouwluj spanne snachs e nëtsjën uuvër hun haor*; **3** boodschappennet: *es we nao de mert goeën, doon we de lëgummën in e nèt(sje)*; **4** [Hd. *Netz*], (m.b.t. een weefsel met mazen) net: *iech stampde de bal in 't nèt*; **5** televisiezender: *det höb iech gëzieën op 't twieëde nèt*; **6** [Hd. *Netz*], internet: *zits tiech ouch op 't nèt?*

Nèt(sje), roepnaam voor Antoinette, Antonia, Jeannette.

net, **I** (o.; g. mv.; g. dim.), netschrift: *kënjër; lówstër; nów sjri-jve we allës in 't klad en strak sjri-jft gieë det uuvër in 't net*; **II** (bn.; -ter; -ste), **1** [Hd. *nett*], mooi, knap: *Bërta is e net maesjën en häöre pa is oug 'ne nète mins*; **2** [Hd. *nett*], fatsoenlijk, sympathiek: *det zeen nète luj*; **III** (bw.) **1** keurig: *Laen*

is alti-jd net gëkleid; **2** zojuist: *iech höb h'm net nog gëzieën*; **3** exact: *de's net waat iech zëgk*; **IV** (**uitdr.**) *de's get nets*, dat is wat moois; *dieh bës 'ne nète*, jij bent me er eentje (een mooierd).

nëteur (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *nature*, Hd. *Natur*], **1** natuur: *waem leefde haef vuur de nëteur, geit ouch gaer wandëlën in de vri-j nëteur vuur allës te bëwónjère waat Moodër Nëteur haef gëmaak*; **2** geaardheid: *volgs-te d'n nëteur, dén wuuërt 't al rap 'n twieëde nëteur van niks tieëge de minsëlikke nëteur te doon*.

nëteurfinnëmeen (o.; -e; -ke), **1** natuurverschijnsel, natuurfenomeen: *nëteurfinnëmeene wi-j de aantrëkkingskrach of wi-j aerdbaevinge höbbe d'n dëkstën ti-jd te make mët de nëteurkrach*; **2** aardbeving in Maaseik: *'Tón zich op 13 april 1992 vanówt Rëmunj es eepiesentrum aerdbaevingsgolve bëgoste te vërspreijën uuvër oos deil van de aerd, wis iech drek det iech zoe ei nëteurfinnëmeen lichëlik noeëts mieë zou mëtmake. Hieël vi-js! De baeving haw 'n krach van 5,8 op de sjaal van Richtër.'*

nëteurgëbeed (o.; -e; -sje), **1** natuurgebied: *aan e besjërmp nëteurgëbeed moogs-te geine sikkëpit vërangëre*; **2** **Maaseiker natuurgebieden**: *'Bërgervën, Tösj-Langërën (d'n Tösj) en Jagërsborg zeen oos bëlankri-jkste Mëzeikër nëteurgëbeede.'*

nëteurkënnër (m.; -s; -ke) [Hd. *Naturkenner*], natuurkenner: *eemës dae op 't gëbeed van de nëteur vööl kënnis haef uuvër (van) allës waat zich dao-in rep of reurt, dae maag zich 'ne nëteurkënnër neume*.

nëteurleefhöbbër (m.; -s; -ke), natuurliefhebber: *nëteurleefhöbbërs*

zeen dèk nêteurminse di-j gaer 't nêteursjoeën bēwónjère, nêteurveujing ówt nêteurwinkêls ietèn en bi-j hun in hunnèn nêteurhoeëf de nêteur hāöre gank laote goeën; nêteurleefhōbbērs zeen, wi-j de Duitsērs zēgke, vrunj van de nêteur [Hd. *Naturfreunde*].

nêteurlik (bn.; -kēr; -ste) [Hd. *natürlich*], natuurlijk, vanzelfsprekend: 't *Is nêteurlik zoeë det de nêteur boeëve de kattēgi-jsmēs (kattēgismēs) geit* (dat de natuur sterker is dan de godsdienst)', *zag de fiks* (vrouwenloper), *mer det waas dēn ouch 'nēn hieële sjērpe*.

nêteurrizzërvaat (o.; -e; -sje) [Eng. *nature reserve*, Hd. *Naturreservat*], natuurreservaat: *op de li-js van 't waerēldōrfgood stoeën in Euroopa 37 nêteurrizzërvate, di-j stōk vuur stōk dōwzēnd kieëre sjoēnēr zeen es e zwōmbad in Sharm-el-Sheikh, mer det weite de meiste (nog) neet*.

nêteursjoeën (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Naturschönheit*], natuurschoon: *minse di-j oug hōbbe vuur oos ri-jk nêteursjoeën, zeen ri-jke minse*.

nêteursteîn (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Eng. (*natural*) *stone*, Hd. *Naturstein*, *Bruchstein* (uit groeve)], natuursteen: *aemse steîn, marmēr, kalksteîn en kwartsiet zeen vuurbeelde van nêteursteîn*.

nêteurveujing (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *natural food*], nêteurkos [Hd. *Naturkost*]; natuurvoeding: *e nêteurvolk it nêteurlik ēlken daâg nêteurveujing, mer vuur dae nêteurkos mōtte wieë es kultuurvolk nao de nêteurwinkēl*.

Nëtta, roepnaam voor Antoinette.

nétte (m. of v.; id.; g. dim.) [ironisch],

sjoeëne; mooierd: *jao, diech bēs 'ne nētte ('ne sjoeëne): iech wis neet waat iech zoeëg tōns-tiech det vērjsrōmpēld vrouwke di-j zwaor vēli-js loeëts drage*.

Nëtteke, roepnaam voor Antoinette, Antonia, Jeannette.

neuchtēr (bn.; -dēr; -ste) en (bw.), **1** [Hd. *nüchtern*], (m.b.t. niet onder invloed van drank) nuchter, niet beschonken: 't *is lang gēlieëje det iech nog ins neuchtēr en dus zōngēr e glaeskēn op bēn goeën slaope*; **2** onbewogen, koel: *hieël neuchtēr, zōngēr zich ouch mer e butsjēn op te ri-jte, zag de gipse: 't Ieētēn is vērzwawwēld.*'; **3** [Hd. *nüchtern*], (m.b.t. na de nachtrust niets genuttigd hebbend) nuchter: *wēt gieë det vāōl Èngēlse zich bv. gēruikdēn hieëring* [Eng. *smoked herring*] *en bufstōk op hunne neuchtēre maag lēgke*; **4** [Hd. *nüchtern*], beraden, kalm: *dae Zjeng maaks-te mēt ze neuchtēr vērstand gein blāōskēs wi-js*; **5 (uitdr.)** *bēs tiech e neuchtēr kawf*, een onnozelaar; *det voeël miech op m'ne neuchtēre maag*, dat onaangenaam nieuws kwam geheel onverwacht; *det plek wi-j neuchtēre spi-j*, vergelijking; *de's mēt neuchtēre spi-j geplék*, dat is een flauwe mop; *det plek waal mēt neuchtēre spi-j*, wordt spottend gezegd als iets stuk valt.

neume (overg.; neumde, h. gēneump), **1** [Eng. *to name* (call), Hd. *nennen*], opnoemen: *neum miech ins vi-jf mēneere van wi-j 'ne Mēzeikēnaer vlook*; **2** [Hd. *nennen*], een naam geven: *Bazzil is gēneump nao z'ne pa; wi-j hōbt gieë eur kien(d)sje gēneump?*; **3 (uitdr.)** *iech zal diech oppe man aaf* (zonder omwegen) *man en paerd neume*, zeggen om wie het gaat, niets verzwijgen.

neumēswieërd (bn.; g.tr.v.verg.) [Hd. *nennenswert*], noemenswaard: 't *vērjsil tōssēn 'nēn awwe katēr* (oude vrijgezel) *en*

'ne jónkman van rónnd de sieëvëtig is neet neumëswieërd, mer 't vërsjil tössën 'ne katër en 'ne gësnieëje katër is det waal; sjei ówt mèt det gënostër (gëzaeg) uuvër dae roddéng en ligk dae z'n teure neet zoe rónnd te blajëre (uit te bazuinen), want 't is neet neumëswieërd waat-ër zoegëzag zou höbbën ówtgëvrieëte.

nich (o.; -te; -sje), **1** [Hd. *Nichte* (dochter van broer of zus), *Kusine* (dochter van oom of tante)], nicht: *iech höb twieë nichte: Hanna, de dochtër van me broor, en Femke, de dochtër van m'n tant;* **2** [Hd. (jargon) *Schwester* (Eng. *queen*)], mannelijke homoseksueel: *'t is toch straf es d'n naef e nich is.*

nichële (overg.; nichëelde, h. gënichëld) [sterk veroud.], nieëgële (zie ald.).

nieëge (hoofdtelw.) [Lat. *novem*, Eng. *nine*, Hd. *neun*], **1** negen: *Bet en Baer höbbe nieëge kënjër en 't zeen alle nieëge richdigge zotte; we woeëre (zeen) bi-j ós mèt nieëgën en nów zitte we mèt oos gënieëgënën in 't awdmënnekeshóws, waat in nieëge van de tieën gëvalle noeëts vuurkump;* **2** (v.; -s; -nsje), 'negen' als waarderingscijfer: *Gusjën haef allëmaol nieëgës op z'ne bullëtin [-in: uitspr. als in Fr. 'bulletin'].*

nieëgële (overg.; nieëgëelde, h. gënieëgëld) [Eng. *to nail*, Hd. *nageln*], nichële; nagelen, (vast)spijkeren: *de sjri-jnwirkër haef d'n hieëlën daág op 't daak van de pannësjob (pannenbakkerij) gëzieëte vuur de kieëpërs en de pannëlatte te nieëgële.*

nieëgëlkës (mv.), **1** [Lat. ben. *Syringa vulgaris*; Mnl. *negelkin*, Hd. *Nelke* (anjer), *Nagelblume* (nagelbloem)], nagelbloem, anje(lie): *bi-j ós langs de oprit stoeën de nieëgëlkës in bleuj;* **2** [Lat. ben. *Clethra alnifolia*; D. (Keuls) *Näjëlche*], wilde

seringen, troskers, vogelkers: *in 'ne wiljën hoeëf (wilde tuin) stoeën dèk nieëgëlkës.*

nieëgënde (rangtelw.) [Hd. *neunte*], negende: *in 't bëgin van de maond(sj) kraeg Zjang, dae alti-jd oppe pöt haef gëwirk, kezém en rónnd de nieëgënde waas allës op(gëzoeëpe).*

nieëgënoug (m.; -e; -uigske), **1** [Hd. *Neunauge*], negenoug, prik, lamprei [Eng. *lamprey*]: **de prik, een monster van een vis:** *'De nieëgënoug, dae zoegëzag nieëgën 'ougën' haef, e naasgaat, zieëve kiewgatër en ein oug, neume ze in 't Èngëls ouch de rotszujgër [Eng. rock sucker]. De nieëgënoug, woe 40 soeërte van bëstoeën en woe de meiste van in zeutwatër lieëve, is 'nën hieële vi-jze vës, woës-te diech good vuur zouds kónne vërsjrikke.'*; **2** (v.; -e; -uigske) [Eng. *carbuncle*, Hd. *Karbunkel*], karbónkël (zie ald. 2de bet.).

nieëgëtieën (hoofdtelw.) [Eng. *nineteen*, Hd. *neunzehn*], negentien: *dao zeen minse di-j nieëgëtieën kieëre nieëgëtieën mëljown zouwe gieëvën es ze nog ins nieëgëtieën woeëre, mer es minse nieëgëtieën zeen, zëgke ze: 'Waas iech al mer get awwër!'*

nieëgëtig (hoofdtelw.) [Eng. *ninety*, Hd. *neunzig*], negentig: *tón me vadër nieëgëtig waerde, zag-tër: 'Nów bèn iech bëkans zoe awd es de straote van Ech, mer in me köpke veul iech miech nog 'n ech kakjónk.'*

nieëgëttiggër (m.; -s; g. dim.), **1** [Hd. *Neunziger*], (m.b.t. een man van ca. 90 jaar) negentiger, negentigjarige: *Lom is bëkans 'ne nieëgëttiggër dae zich nog élken daág mèt z'n vrouw get geit vërtrieëje;* **2** in de verb. *'de nieëgëttiggër jaore'* [Hd. *die Neunzigerjahre*]: jaore nieëgëtig; de negentiger jaren: *in de nieëgëttiggër jaore waas iech in de fleur van me lieëve;* **3** [Hd. *Neunziger*], wijn van het jaar negentig

(1890,1990): *van de nieëgëtiggërs van de vuuërigge ieëw woeëre di-j van 1990 en 1995 in hieël Frankri-jk ékselënte wi-jnkës, di-j ouch nôw nog* (2014) *good te drënke zeen.*

nieëve (vz.), **1** naast: *d'n Dëlaes is nieëve de duuër; bi-j ós nieëvën (hi-jlangs) is get gëboeëre; 2 (uitdr.) e paerd en 'n vrouw mós-te nieëve de duuër koupe*, belangrijke beslissingen moet je op basis van kennis en vertrouwen kunnen nemen.

nieëvënein (bw.) [Hd. *nebeneinander*], **1** naast elkaar: *Wis en Flip woeëne nieëvënein (langsein); 2 (uitdr.) ze lieëve nieëvënein (langsein) doeër*, zonder wederzijdse liefde.

niezële (onpers. ww.; niezëlde, h. gëniezëld), neetsële (zie ald.).

ni-jd (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Neid*], zjëlówzigheid, zjallëzi-j (zie ald. 1ste bet.); **2** vijandschap: *ówt haat en ni-jd zeen Kas en Keet ówtërein gëgange, want ze koste zich nimmieë zeen of luchte* (verdragen).

ni-jdig (bn.; -gër; -ste), **1** erg boos, nijdig, kwaad: *dae gifsji-jtër is dëk zoe ni-jdig es 'n spèn; 2* zjallóws, zjëlóws (zie ald.).

Ni-jke, roepnaam voor Melanie.

ni-jpëkóndër (m.; -s; -ke) [Fr. *hypochondriaque*, Eng. *hypochondriac*, Hd. *Hypochonder*], hypochonder: *tón de ni-jpëkóndër zag dét-ër lichëlik e vuuëgëlke vuur de kat waas* (niet lang meer zou leven), *ómdét-ër óngër in z'ne bówk get meinde te veule, zag z'n vrouw: 'Maak det de kat wi-js.'*

ni-jptang (v.; -e; -téngske) [in Maaseik bijna altijd 'pitstang'], kni-jptang [Hd. *Kneifzange*], pitstang [D. (Keuls)

Pitschzange]; nijptang: *jong, pak ins de ni-jptang (pitstang) en trëk di-j latnieëgël ins ówt di-j aw daaklétsjes.*

Nik, roepnaam voor Nicolaas.

nikkëtín (v.; g. mv.; g. dim) [stofnaam; Fr. en Eng. *nicotine*, Hd. *Nikotin*], **1** nicotine: *nikkëtín maak 'ne mins ieërs bli-j en vievig, mer daonao wuuërs-te dao hieël taam van; 2 nicotine, een dodelijk product: 'De Fransman Nicot brach de tówbaksplant, di-j ówt Ammeerieka kump en woe nikkëtín inzít, in de 16de ieëw van Portugal nao Frankri-jk. Ein dröppël zujvëre nikkëtín is gënóg vuur e kënd(sj) d'n hook óm te laote goeën (te hëlpe). Toch zit in de lóngbläöskës van 'ne zwaore roukër e klei pötsje nikkëtín.'*

niknak (m.; -ke; nikkéskes) [Fr. *niquenaque*, Eng. *knick-knack* en *nicknack* (hapje, lekkernijtje)], **1** niknak: *niknéskes kóns-te vuuural koupe rónnd de Sintërklaos; 2 wat zijn nikkakjes? 'Van di-j klein, rón keukskës mèt vanboeëve drop get hëlle sókkër, di-j vreugër vööl in d'nën tejjër loeëge, es-te dae mèt Sintërklaos gëzat haws, neume we nikkéskes. Ouch es Sintërklaos kënjer vuuër z'ne fieësdaäg bëzoch, goeëjdën hae mèt nikkéskes.'*; **3 (uitdr.)** *d'n heiligge niknak is de pëtroeën van de kèpote zokke (zök).*

Niko, roepnaam voor Nicolaas.

niks, I (o.; g. mv.; g. dim), het niet(s) zijn: *vööl minse gluivën allëwi-jl in niks; de fillëzoof Heidegger sjraef 'n pil van e book uuvër 't niks; hae maakde rujzing vuur 'ne niks; II* (onbep. vnw.), **1** niets: *es-te niks bieëtërs wëts en niks nôw(t)s te vërtëllën höbs, dén zwi-jgs-te mer; det löp op niks ówt mèt di-j twieë; 2* geen waarde: *daen hieële santëpëtik is get van niks; 3* niet erg: *de's niks, mëdam; 4* geen geld, gratis: *dae prul kri-jgs-te vuur*

niks; **5** vergeefs: *nôw hōb iech miech vuur niks meug gëmaak*; **6** zonder betekenis: *tón hae di-j twuntig killëmaetër gëloupën haw, doeëg-tër of 't niks waas*; **7** voetbalterm: *'t waas niks-niks*; **III** (bw.) volstrekt niet: *di-j prut* (vervelende of vieze vrouw) *häär gëstieëdig gëzeivër stuit miech niks aan*; **IV** (**uitdr.**) *es-te niks van diech maaks, bès-tën ouch niks*, je moet je licht niet onder de korenmaat zetten, je moet je capaciteiten gebruiken (ook voor anderen); *dao hōb iech niks* (geine sjik, gein vets, gein kloëte, nul de botte) *aan gad, aan det gëdoons*; *det waas 'n hieël gëdoons vuur niks*; *de's 'ne man van niks*, hij heeft geen goede eigenschappen, hij is een prullenvent; *di-j téttemi-j is mèt niks bëgos*, zij heeft dikke borsten; *iech bèn niks tēgooj*, ik voel me slecht; *op 'nën ti-jd van niks haw iech det gëflik* (gëfiks), in geen tijd was ik daar klaar mee; *beel diech mer niks in*, heb maar geen hoge mening van jezelf, stel je maar niets voor wat er niet is; *dae bieëdëlaer haef niks aan*, hij is armoedig gekleed; *dae haef niks oppe ribbe*, hij is graatmager; *Lëwi-j haef niks oppe lep*, geen geld; *iech bèn vuur niks sjów*, ik ben onbevreesd; *es-te niks te doon hōbs, doot 't dén neet hi-j*, sta hier niet te niksen; *woe niks is, woeënt neemës*, er is overall wel iets (wat niet goed is); *niks is zieëker ... en zelfs det neet*, wat moet je tegenwoordig nog geloven?; *Waat duit Zjang? Pie(ë)r helpe. Waat duit Pie(ë)r? Niks*, Jan doet uiteraard ook niets; *de kri-jgs in 't lieëve niks vuur niks*, niets is gratis; *iech hōb niks gad*, niets gedronken; slechte kaarten gehad; *niks te doon*, daarmee ben ik het niet eens; je hoeft niet aan te dringen; *'nën euroo is allëwi-jl nog mindër es niks*, is vrijwel zonder waarde; *dao kump niks van*, van hem (haar) zal niet veel terechtkomen; *vandaag is 't niks te werm*, is het eerder fris (koud); *niks daovan*, daarvan komt niets in huis.

niksdoon, **1** (o.; g. mv.; g. dim) [Hd. *das Nichtstun*], ledigheid, nietsdoenerij: (**uitdr.**) *es niksdoon e werk waas, dén koeës hae het*, wordt gezegd van een aartsluierik; **2** (alleen onbep. wijs), nietsdoen: *niksdoon, zich mèt niks baezig hawte zëgk mer, is dae laege z'n bëlankri-jkste baezigheid*.

niksnöt (v.; -te; -sje) [Hd. *Nichtsnutz*], nietsnut: (**uitdr.**) *di-j niksnöt is vuur niks good es vuur laeg zek rech te zëtte*, die deugt voor niets.

nikszëgkënd (bn.; -ër; -ste) [Hd. *nichtssagend*], leeg, onbeduidend, inhoudsloos, nietszeggend: *minse di-j niksزëgkëndë kâl vërtëlle, kónnën 'nën hieëlën aovënd kallën en toch niks zëgke* (niets wezenlijks vertellen, praatjes voor de vaak (onbeduidende praatjes) vertellen).

Nilla, roepnaam voor Petronella.

nimmieë (bw.), nëmieë; niet meer: *allëwi-jl is 't nimmieë wi-j vreugër, mer dae kâl uuvër vreugër is dëk neet mieë es get kënjäerkâl* (onnozele praat); *kóns-te bi-j 'neet mieë' 't wäördsje 'wieërd' dënkën of sjri-jve, dén moogs-te neet 'nimmieë' gëbrujke, mer mós-te dus 'neet mieë' zëgke; noeëts van me lieëvën haw iech gëdach det di-j heilige boeën noeëtsnimmieë nao de mës zou goeën, nimmieë zou gluive waat in de Bi-jbël stuit en van ze lieëve nimmieë 'ne voot in de kirk zou zëtte*.

nimport (onbep. vnv.) [uitspr. als in het Fr. *'n'importe'*], om het even wie (wat, waar, wanneer): *iech weit van tówtën of bloeëze, want van nimport waem nimport waat duit of van nimport winnieë get loos is, laote di-j bënnëbieëre* (introverte mensen) *niks los*.

nippërke (o.; g. mv.; -) [alleen in de uitdr. *'op 't nippërke'*], op het laatste ogenblik,

ternauwernood: *tón iech daen aafgrónd op 't nippërke zoeëg, wis iech det iech op 't nippërkèn aan d'n doeëd óntsnap waas en det iech di-j deepde dus gein sèkon latër haw mótte zeen of iech waas t'r nimmieë gëwaes; Tilke kwoeëm op 't nippërke bènnëgëtippèld.*

nistël (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *nastel, nestel* (rijgveter), 1651 *een paar leeren nistelen* (Jaspers), D. (reg.) *Nestel*], **1** nestel (gew.), (schoen)veter, rijgsnoer: *is d'ne nistël los, dén mós-tën h'm bènge; iech hób m'ne nistël uuvërgëtrockèn en mó't daovuur nów nistëlen in m'n sjoon doon; 2 soort snoep: *'ne nistël is (waas) e rólke van klis, det óngëvieër 'ne maetër lank en 'ne séntemaetër breid waas en det ze ouch 'haosbèngël' neumde; 3 (uitdr.) es-te zoe d'ne nistël mós aafdrejje wi-j dae wouvër (vreurëlaer), dén bès-te saovës stikkëpot (hieël aan de lat, pómpaaf, aan), als je zo hard moet werken...; tón daen astrante mówleman miech bëgos te kojëneerën en meinde dét-ër get mós rospëteere (ruziën), kos iech 't nimmieë kie(ë)rën en hób iech ins good van m'ne nistël gëgieëve (van mij af gesproken, gebeten), want iech laot miech gein boëënëstakën op m'ne kop sjerp make; es-te zoe d'ne nistël mós aafdrejje vuur eemës get ówt te lëgke (als je je zo moet inspannen om iemand iets uit te leggen), dén is det good vuur eine kieër.**

nistële (overg.; nistëlde, h. gënistëld) [Kil. *nestelen, nastelen* (met snoeren vastbinden), Hd. *nesteln* (inrijgen) (*Schnürsenkel einziehen* = veters inrijgen)], inrijgen: *höbs-te d'n (nów) nistëls in d'n (nów) louspjoon gënistëld, dén mós-te d'n nistëls vasbèngën en d'r dus 'ne knoup inlëgke.*

nistëlsjoon (m.; id.; -sjeunke), rijgschoen: *nistëlsjoon zitte toch get vastër aan de voot es instieëkërs, vèng iech.*

noe(ë)t (v.; noe(ë)te; nuu(ë)tsje) [Eng. *note*, Hd. *Note*], **1** muzieknoot: *kónt gieë noe(ë)te lieëze?; späöl ins e paar noe(ë)te; 2 (uitdr.) det waas 'n valse noe(ë)t, dat viel uit de toon; dae vreiëlaer haef vääöl noe(ë)tën op z'ne zank, hij is veeleisend, hij heeft veel pretentie; dae kënt gein noe(ë)t zoe groeët es 'n hóws, hij kent niets van muziek.*

noeëd (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Not*], **1** nood, noodwendigheid, gevaar, gebrek, behoefte, benauwdheid: *es de noeëd aan de man is en es-te dus in hoeëgste noeëd bès, kóns-te d'r noeëd aan hóbbe d'ne noeëd ins good bi-j eemës te klagën en – gluif det mer zieëkër – in ti-jd van noeëd lieërs-te d'n vrunj kënne, als je in nood bent en als de nood dus 't hoogst is, kun je er behoefte aan hebben je nood eens aan iemand te klagen en – wees daar maar zeker van – in de nood leer je je vrienden kennen; 2 bij watersnood (1953) waren velen in nood: 'Tón mè't det noeëdwaer, dae watërsnoeëd in 1953, in 't zujdwéste van Holland dówzënde minsën in noeëd woëere, mós-te de noeëddeenste mè't di-j noeëdsittëwasie noeëddi-jkën en noeëdinstallasies aanlëgke, noeëdoppërasies ówtvreurën en ówt noeëddwank (uiterste nood) alle noeëdgëvallën in 't hieël noeëdgëbeed mè't noeëdsjieëpe nao noeëdhospëtale vare, mer óndanks di-j noeëdhölp zeen d'r toch 1836 minse vërdrónke.'; 3 (uitdr.) hób mer geine noeëd, wees maar niet bang; klagërs geine noeëd, stujtërs gei broeëd, klagers hebben doorgaans geen gebrek, opscheppers daarentegen wel.*

noeëdstal (m.; -le; -stélke) [Mnl. *nootstal* (vervorming van Oud-Fr. *ostil* (gereedschap))], **1** hoefstal, noodstal: *is e paerd 'n hoofi-jzër kwi-jt, dén mó't 't opnów bëslage wuuëre, woës-te vreugër mè't de paerd in 'ne noeëdstal vuur mósdës zeen; 2 huis 'De Nootstal': 't Hóws*

'De Noeëtstal', gëbôwd vuuër 1629 en gëliegën oppën hook van de Bosstraot en de Mert, waas in de 17de ieëw 'ne noeëdstal (hoefstal) en waas eigëndóm van 't gild van de smaej. In 1684 brande de Noeëtstal aaf, mer hae waerde trök opgëbôwd aan 't ènj van de 17de ieëw. De Noeëtstal, woe ze vreugër mèt 'n hieël fëmi-jlie in woeënde, is aan de kant van de Mert përtang mer twee maetër breid en is daomèt 't smaalste hóws van Limburg. In 1973 waerdën 't hóws gëkklasseerd en in 1994-1995 gërinnëveerd.' (Bron: ARCHEONET VLAANDEREN).

noeëdwaer, 1 (o.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. erg onstuimig weer) noodweer: *noeëdwaer, wi-j storm of zwaor ónwaer – dén valle sóms hagëlbolle (hagëlböl) wi-j dówvënejër ówt de loch –, neume we ouch 'good waer vuur de rotzék'* (slecht weer); **2** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Notwehr*], zelfverdediging, noodweer: *ówt noeëdwaer haef de goudsmieëd de sjelm 'ne koeëgël in ze li-jf gëjaag.*

noeëj (bw.) [met superl. 'noeëjste'; Mnl. *no(o)de* (uit nood)], onwillig, onvrijwillig, node, ongaarne: *e kënd(sj) det zich neet veug* (zich slecht gedraagt) 'n vaeg (oorvijg) gieëve doon iech noeëj; 'det doon iech toch zoe noeëj, 'zag de zieëta (onnozel vrouwmens) 'de mins goeën zeukën in de kaffees, es-tër zoe zaat is es e knón.'; 't noeëjste waat iech doon, is 'nën hód doeëdspuite', zag de vittërnaer, er is niets wat ik met meer tegenzin doe als een hond een dodelijke injectie toedienen.

noeëjt (bw.), noeëts (zie ald.).

Noeërde (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *North*, Hd. *Norden*], **1** [Fr. *le Grand Nord*] het noordelijk deel van de aarde: *Finland, Zweedën en Noeërwieëge ligkën in 't Noeërde*; **2** land dat in het noorden ligt:

wieë pakke vri-jdig 't vlegmësjij-n nao 't Noeërde; **3** Noord-Nederland: *di-j van 't Noeërde, van boeëve de Moordi-jk zëgk mer, hóbbe lang mèt ós gëlache, mer det is hun al 'n ti-jdsjën uuvër*; **4** Nederland: *es wieë 't in oos taalgebeed uuvër taal, kuns of angër kultuur hóbbe, dén make wieë gaer 'n óngërsjeid tössën 't Noeërdën en 't Zujje.*

noeërde (o.; g. mv.; g. dim.) [hoofdstreek van een kompas; Fr. *nord*, Eng. *north*, Hd. *Norden*], **1** noorden: *ligk d'n hóws op 't noeërde, dén höbs-te vööl te min zón*; **2** (**uitdr.**) mèt det gëmaek van diech bèn iech 't noeërde kwi-jt, de kluts kwijt.

noeërdë(r)wënd(sj) (m.; -winj; -win(d)sje) [Eng. *north(erly) wind*, Hd. *Nordwind* (form. *Nord*): noordenwind: *tón iech in de wënd(sj)ër mèt min tieën dae kawwe noeërdë(r)wënd(sj) op kop haw, waas iech békans bëvroeëre.*

Noeërdërwi-jk, de; de Noorderwijk: *'Allein al de jaorlikse braddëri-j en de valli-jzëkoers van vuuër d'n Twieëdën Oeërlog bëwi-jze det de minse van 't Noeërdkërteer alti-jd hóbbe gëweite det kommërs en plëzeer good kónne samëgoeën. 't Woeëre dén ouch dees Noormanne di-j d'rvuur zörgde det de stoet in 1950 opnów van start ging. Michel Vancleef, Mathieu Claessens, Mathieu Kraewinkels, kunssjildër Brouns en Mathieu Hermans woeëre de manne di-j - e jaor dus vuuër Het Heilig Wammës - mèt karnëvalprins Tjeu Hermans in de kótsj (koets) van Charel Gelissen doeër de straote van de stad trokke. 'Hofdamës' daobi-j woeëre Anny Hermans, Hélène Wolfs en Anny Godermans. Prinse di-j de Noeërdërwijk saer 1950 haef gëleevërd, zeen o.a. Mathieu Claessens, Wie Raedschelders, Harry Beenders, Baer Slangen en Peter Graux. Jeugprinsën ówt de wi-jk zeen gëwaes: Benny*

*Raedschelders en Dominique Buntinx. Angër minsën ówt de Noeërdërwi-jk di-j hunne naam höbbe verbóngèn aan de stoet, zeen o.a.: mēnieër Vanderhove (40 jaor vuuërzittër), Jo Lenders, Carl Deckers, Karel Vandeberg, Jaak Creemers, Henriëke Peerlings, Frans en Martha Brouns, Ludo Hertmans, Marie-Christine Claessens, Jaakske de sjoonmieëkër, José Claessens, Jef Kessels, Willy Thijssen, Pierre Konings, Jeanne Telen-Raedschelders, Josée Pécriaux-Vancleef, Toke Gonnissen-Aendekerck, Monique Ceyfs, Jan Slangen, Tjeu Raedschelders, Jef Vancleef, Isabelle Brouns, Mieke Deupoor, Hélène Ketsman, Marie-Ange Claessens, Toon Vandoren, Els Broens, Lutgarde Vanmontfort, Mirèse Deupoor, Mirèse Delahaye, Bertie Crama, Elly Wijnen, Lisette Abbate, Pauly Vandeberg, Rita Westhovens, Guy Telen, Daniëlle, Geert en Vital Raedschelders, Michèle Vandeberg, Sabine Denis e.v.a.. Óngër de vääöl groepën en wagës woe de wi-jk suksés mèt haef gad, neume we: 'Walsdruim', 'Moulin Rouge', 'Oeëstërse Waelj', 'Mary Poppins en de Sjouwvaegërkës', 'Noeërmannëboeët', 'De Ri-jjēnde Jing' en 'De Rattëvenger van Hamële'. Det de wi-jk e pak ieerste pri-jzën en onnogal get gölje wammëse bëhaolde, is voldoonje gëweite.' (Bron: BOONEN, Martin, De Noorderwijk, De Maaseikenaar, 1981, 3-4, p. 130-134 én site *Het Heilig Wammes*)*

noeërdoeëstëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Eng. *northeast(erly)*, Hd. *nordöstlich*], noordoostelijk: *Mëzeik ligk in oos léndsje noeërdoeëstëlik; 'ne noeërdoeëstëlikke wënd(sj) [Nd. *Nordostwind*] is 'ne sjraole wënd(sj); bi-j noeërdoeëstëlikke wënd(sj) zit de wënd(sj) in 't vërkieërd gaat.*

noeët (v.; nuuët; nuuëtsje) [Eng. *nut*, Hd. *Nuss*], **1** (m.b.t. een boomvrucht) noot:

aan 'ne noeëtëboum kómme nuuët, mer apënuuëtsjës greujën in de grónd; 2 (vulg.) testikels: voeërt stamp iech tiech óngër d'n nuuët; 3 (uitdr.) det zal tieëge z'n nuuët zeen, daarin zal hij mislukken; es-te nuuët kri-jgs, kri-jgs-te rammël; diech bës 'n douf noeët, jij bent erg doof; waem ze li-jf bëwaart, bëwaart gein douf noeët, gezondheidshalve moet je je lijf verzorgen; iech goeëj nog mèt di-jn knuuëk óngër de nuuët, ik zal jou overleven; ieer 't zoe wujd is, goeëje ze mèt mi-jn knuuëk de nuuët aaf, dan ben ik al lang dood.

noeëte (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *Nussbaum-*], noeëtënhoute; notenhouten: *bi-j ós in de sallao stuit e noeëte täöfëlkën [Hd. *Nussbaumtischlein*] en nog e këske van Ittëljaans noeëte, van in Ittalie(je) gëmaakde fieneer, mein iech.*

noeëtëboum (m.; -buim; -buimke) [Hd. *Nussbaum, Walnussbaum*], notenboom, walnotenboom: *op zoeëmëraovēnde zitte wieë gaer óngër de noeëtëboum, ómdéts-te dao geine las höbs van mögke, sjaldaeze, stieëkvleegën of daze, di-j diech op angër plaatsën in d'n hoeëf dëk kómme kojëneere (kójjëneere).*

noeëtëkieës (m.; -kieëze; -ke), notenkaas: *waat good geit (past) bi-j noeëtëkieës, is e glaeske fruitigge wi-jn of 'ne gieëlbrówne (taonie (tawny)) portoo van 'n gooj kwallieteit.*

noeëtënhoute (bn.; g. tr. v. verg.), noeëte (zie ald.).

noeëtësjaal (v.; -e; -sjalke) [Hd. *Nusschale*], (m.b.t. de houtachtige schaal van een noot) notendop, notenschaal: *vreugër zag Dolf alti-jd: 'Tech goeëj nog mèt di-jn knuuëk óngër de nuuët', mer óngërtösse ligk Dolf al jaorën óngër de rèsj en höb iech nog vääöl*

nuuët gëkraak en det is in 'n noeëtësjaal (in een notendop, in het kort) *’t hieël vërhaol; unne, ieërpëlën en appëlën höbbe sjëlle, mer nuuët höbbe noeëtësjaale, zjus wi-j bv. eijër eijërsjalën höbbe; mèt 'ne noeëtëkrakër* [Hd. Nussknacker] *kóns-te de noeëtësjaale krake.*

noeëtësjel (v.; -le; -ke), (m.b.t. de groene schil om een noot) notenbolster: *es de eikäärkës neet alle nuuët ówt de boum ëwëgsleipe, dén kóns-te de nuuët rapën es de noeëtësjele d'r vanallein vanaaf zeen gëvalle.*

noeëts (bw.) [vaak met dubbele ontkenning], noeëjt; nooit: *zëgk noeëts noeëts, mer es 't aan miech ligk, zal iech mèt zoe 'n këmeedie* (huichelarij) *noeëts get te make kri-jge; iech zal 't noeëts neet mieë doon; höbs tiech dén noeëts geinën ti-jd?; dao kump noeëts neemës op bëzeuk; noeëts van me lieëve zët iech dao nog eine poeët bënne; iech höb Zjaen noeëts nimmieë gëzieën.*

noeëtsnimmieë (bw.) [versterkte vorm van 'nimmieë'], nooit meer: *e bieëtër maesje kri-jg dae maesjësgek noeëtsnimmieë.*

noega (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Fr. en Eng. *nougat*], noga: *noega neume de Duitsërs Turksën hoeëning* (Hd. *türkischer Honig*); **2 noga vroeger niet voor iedereen:** *'Ómdét in noega gëbrande ammandële, nuuët, eiwit en sókkër zitte, waas noega vuur de erm kien(d)sjës vreugër vääöl te deur. Noega en maspin* [uitspr. als in Fr. *massepain*] *waas dén ouch allein vuur de kënjër van de ri-jke luj.'*

nog (bw.) [Mnl. *noch*, Hd. *noch*], **1** *nog: wils-te nog 'n dröpke?; waat gaot gieë nog doon vandaag?; 2 (uitdr.) iech höb 't tiech nog zoe gëzag, ik heb je nog uitdrukkelijk gewaarschuw.*

nog 'ne kieër (bw.), *nog ins* (zie ald. 1ste bet.).

nog ins (bw.), **1** [klemtoon op 'nog'], *nog 'ne kieër; nog eens: in de twieë waerëldoeërlooge zeen mëljównën en nog ins mëljówne d'n doeëd ingëjaag; zëgk miech det strak nog ins; 2 [klemtoon op 'ins'], twee maal: *tón iech nog ins* (nog eens) *nao de pri-j's van 't hóws vroeg, kwoeëm iech trachtër det 't nog ins* (twee maal) *zoe deur waas es iech haw gëdach.**

Nol, roepnaam voor Arnold.

Nollieko, Noliko; Vulliebalklub, de Mëzeiker (zie ald.).

nón (v.; -ne; -nëke) [chr. Lat. *nonna* (non), Eng. *nun*, Hd. *Nonne*], **1** *bëgi-jn, zöstër; non, kloosterzuster: tón de nón häör kloeëstërgëlofiën haw aafgëlag, zag ze: 'Nów bèn iech vuur alti-jd de brówd van Slivvën(h)ieër'; 2 (uitdr.) de klein stökskës zeen de lékkerste, zag de nón, en ze pakde zich 't groeëtste.*

nóndëdikke (tw.) [afgezwakte krachtterm], *nóndëdomme, nóndëdzjów, nóndëpëtat, nóndëtonnaer, nóndëpie, nóndëmiljaar, nóndëdzjuuë* (zie ald. II en II).

nóndëdomme (tw.) [krachtterm], *nóndëpëtat, nóndëdzjów, nóndëdikke, nóndëtonnaer, nóndëpie, nóndëmiljaar, nóndëdzjuuë* (zie ald. II en II).

nóndëdzjów (tw.) [afgezwakte krachtterm], *nóndëdomme, nóndëpëtat, nóndëdikke, nóndëtonnaer, nóndëpie, nóndëmiljaar, nóndëdzjuuë* (zie ald. II en II).

nóndëdzjuuë, I (m.; -s; -ke), **1** *bastaardvloek: nao 'n littëni-j nóndëzjuuës waas dae kni-jnskop gëkalmeerd; 2* *smeerlap,*

geniepigaard: *waat bès tiech vuur 'ne nòndèzjuuë vuur 'ne mins zoe te bëzeike (bedriegen)!*; **3** boel: *iech bèn d'n hieële nòndèdzjuuë kòtsmeug*; **II** (tw.) [bastaardvloek en krachtterm; Fr. *nom de Dieu*], nòndèdomme, nòndèpètat, nòndèdzjów, nòndèdikke, nòndètonnaer, nòndèpie, nòndèmiljaar; nonde(d)ju: *nòndèzjuuë, nów vèrèk toch, de kòns miech ritsbómmele mèt d'n apèteure!*

nòndèdzjuuëke (o.; -s; -) [omdat men een vlinderdasje niet zonder moeite omdoet, vloekt men er vaak bij], vlinderdasje, butterfly: *mèt det nòndèdzjuuëkèn op ze wit humme zujt ooze gaapliepèl d'r al ówt wi-j 'ne groeëte mins.*

nòndèdzjuuës (bn.; g. tr. v. verg.), verdomd, vervloekt: *nòndèdzjuuëse nòtzak, de kòns miech de pot op mèt de nòndèdzjuuës gèdoons!*

nòndèmiljaar (tw.) [krachtterm], nòndèdomme, nòndèpètat, nòndèdzjów, nòndèdikke, nòndètonnaer, nòndèpie, nòndèdzjuuë (zie ald. II en II).

nòndèpètat (tw.) [afgezwakte krachtterm], nòndèdomme, nòndèdzjów, nòndèdikke, nòndètonnaer, nòndèpie, nòndèmiljaar, nòndèdzjuuë (zie ald. II en II).

nòndèpie (tw.) [afgezwakte krachtterm], nòndèdomme, nòndèdzjów, nòndèdikke, nòndèpètat nòndètonnaer, nòndèmiljaar, nòndèdzjuuë (zie ald. II en II).

nòndètonnaer (tw.) [krachtterm; Fr. *tonnerre (de Dieu)* (donders)], nòndèdomme, nòndèdikke, nòndèdzjów, nòndèpètat, nòndèpie, nòndèmiljaar, nòndèdzjuuë (zie ald. II en II).

nónk (m.; -e; nunkske) [Lat. *avunculus*, Fr.

oncle, uit Waals 'mon onc' door metanalyse (weglating) van 'mo', Eng. *uncle*, Hd. *Onkel*], oom: *de twieë breurs van me moodër woeëre (zeen) m'n nónke: d'n einën is m'nën hieërnónk en d'n angèrèn is me sókkèrnunkske.*

nónnèkloeëstër (o.; -s; -kluuëstërke) [Hd. *Nonnenkloster*], nonnenklooster: *in de Bóngërstraot hóbbe de ursèlinnèn (zie ald.) e nónnèkloeëstër en 'n nónnèsjoeël* [Hd. *Nonnenschule*] *gad.*

nónnèvleis (o.; g. mv.; g. dim.), nonnenvlees: (**uitdr.**) *allèwi-jl zeen zoe good es gein maesjës of vrouwluj di-j nog nónnèvleis hóbbe*, die nog zin hebben om non te worden; *Zjang is 'ne gèzónne manskieërèl dae nēteurlik gei nónnèvleis haef*, die natuurlijk geen zin heeft om zich seksueel te onthouden.

nónnèvot (v.; -te: -vòtsje) [van 'nón' + 'vot'; Mnl. *vort* (scheet, wind), Kil. *vorten* (winden laten)], **1** nonnenvot (gew.), nonnenfortje: *vuur oos bëzeuk get kàos te beeje, hawwe wieë neegèrinnètèten en nónnèvottèn oppe taofèl gèzat*; **2** **nonnenvot, een Sittardse specialiteit:** *'Zjus wi-j de knapkook 'n Mèzeikèr spissjalieteit is, zoe zeen de nónnèvotte det vuur Zittèrd. 'n Nónnèvot, in 't AN 'nonnenfortje', is neet mieë es 'nën oeëliebol mèt get zjèlei. Ouch de Ri-jnlénjers kalle van 'Nonnevot(s)', mer de Franse neume 'n nónnèvot 'pet de nonne' en meine 'beignet soufflé (oliebol)'. 'n Nónnèvot, in 't AN 'nonnenfortje', is neet mieë es 'nën oeëliebol mèt get zjèlei. Ouch de Ri-jnlénjers kalle van 'Nonnevot(s)', mer de Franse neume 'n nónnèvot 'pet de nonne' en meine 'beignet soufflé (oliebol)'.*

Noor(d)manne, de; de Noor(d)mannen: *'De Noor(d)manne, de awdste Mèzeikèr wi-jkvèreinigging, waerdèn opgèrich in 1891. 't Doel van de Noor(d)manne, de bëwoeënèrs van de Eikèrstraot, de Klein Kirkèstraot, de Hèrtstraot en de Vènloosèsteinwieëg (tot aan de Bosbieëk) waas 'spaarzaamheid en ammuuzèment'.*

De Noor(d)manne, di-j nao allërlei wi-jkfiëste gingën en ouch zelf 'ne jaorlikse fieësaovënd hawwe, organiezeerdën in de jaore 1930 mèt vööl suksés koerse. (Bron: BOONEN, Martin, *De Noor(d)mannen, Maaseik Verenigd*, p. 69-71)

nootabeukske (o.; -s; -), kalpin (zie ald.).

noppës (onbep. vnw.) [Bargoens; vaak gevolgd door 'd'n drol'], neen, niets: *iech zit hi-j al van deeze mörge te vesse, mer 't is nog alti-jd noppës, want dao wilt geine start bi-jte; mèt daen hieële battëklang (rommel) en di-j hieël bieëstëri-j höb iech noppës d'n drol (helemaal niets) te make.*

nörgës (bw.) [vaak gevolgd door 'neet', dubbele ontkenning; uit ontkennend 'n(e)' + 'örgës'; Hd. *nirgends*, veroud. *nirgend*], nergens: *nörgës vërtëlle ze mieë nōtte kâl en pieëke ze h'm (drinken ze) mieë es in det kaffeke; Giel en Gón kōmme nörgës mieë, ómdét ze meine det ze nörgës niks mieë te zeukën höbbe, ómdét ze noeëts nörgës gënuuëjd wieëren en ómdét ze noeëts nörgës gōsting vuur höbbe.*

nostalzie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *nostalgie*, Eng. *nostalgia*, Hd. *Nostalgie*], nostalgie, heimwee (naar het verleden): *wi-j awwër det 'ne mins wuuërt, wi-j dëkkër hae mèt e gëveul van nostalgzie trōkdènk aan waat oeëts is gëwaes en noeëts mieë zal trōkkōmme.*

nostër (m.; -s; nōstërke) [verkorting van Lat. *pater noster* (Onzevader)], ostër, paternostër, roezëkrans; **1** rozenkrans [Hd. *Rosenkranz*]: *tón wieë in Loerd (Lourdes) woeëre, höbbe wieë vuur de kënjër 'ne nostër gëkoch; 2* gebedenreeks: *es ze e nōstërke bieëje* [Hd. *den Rosenkranz beten*], *dén bieëje ze vi-jf kieëre tieën Weesgëgroetsjës en vuuër élke tieën*

Weesgëgroetsjës wuuërt ouch 'ne Vadëróns [Hd. *Vaterunser* (Onzevader)] *gëbaejd; 3* reeks opmerkingen: *dao kraeg iech tiech van di-j trénseneerbieës 'nën hieële nostër sjampwäörd uuvër miech hieër.*

nostërbölke (o.; -s; -), rozenkranskraaltje: *'ne nostër haef 55 nostërbölkës: vi-jf groeëtën en fi-jftig kleine.*

nostëre (onoverg.; nostërde, h. gënostërd), **1** zeuren: *es de mansluj uuvër de voetbal aan 't nostëre zeen, dën zaet ma dëk: 'Manne, sjei nōw toch ins ówt mèt det nostëren uuvër dae voetbal!'; 2* [Bargoens] bidden: *es hoeëren awd wieëre, pisse ze wi-jwatër en zitte ze te nostëren óngër de praekstool, op oudere leeftijid komen prostituees (vaak) tot inkeer.*

nöt (bn.; -tër; -ste), **1** vuil, smerig, onguur: *waat e nōt waer vandaag!; jungske, maak tiech toch neet zoe nōt; 2* laag, gemeen: *de 's nōt volk; nōtte kal is vōwle kal; 3 (uitdr.) dae nōtzak is zoe nōt es de nach, hij is doorslecht; 't duit nōt, het is zwaar weer.*

nōts (m.; -e; -ke), nuts, uts, huts (zie ald. 2de bet.).

nottaris (m.; -se; -ke (nottaerke)) [Mnl. *notarius*, *notarijs*, Lat. *notarius* (van 'notare'), Fr. *notaire*, Eng. *notary (public)*, Hd. *Notar*], notaris: *tón we nao de nottaris ginge vuur de örfënis van ooze pa, zag dae sjoeëne tieëgën ós: 't Is e fërtujn, mer gieë wèt zoe good es iech det gëstoeële good noeëts in 't dörde blood kump.* (onrechtmatig verkregen goederen of bezittingen gaan nooit naar de derde generatie)

nottarisak (m.; -te; -ëkske), notarisakte: *tón de naobërs ós 'ne maetër bōwgrōnd vërkochte, höbbe ze in de nottarisak laote*

zette det wieë noeëts platën of draod in 't gësjeid mooge zette.

nottarjaat (o.; -e; -sje) [Hd. *Notariat*], notariaat: *op 't nottarjaat haef 'ne nottarisklêrk miech ówtlêgk gëgieëvën uuvër waat me sókkërtën(t)sje miech haef naogëlaote.*

nöttërik (m.; -ke; -ske), nôtzak; **1** viezerik, smeerpoe(t)s, vuilak: *Lëwi-jkën is (haef) 'n leef mówl, mer 't is waal e nöttërikske, 'n ech drékbaerke; 2* zedenloos mens: *dae nöttërik móste ze lëttërlík 'ne kloëët aaftrêkke, want dae kan z'n han neet van de kënjër aafshawte; 3* gemenerik, smeerlap: *di-j valse kat, dae gëmeinërik, zal iech ins good tössëpakke, want zoe 'ne nöttërik mót ze ins good gërieëte kri-jge vuur zoe de bieës ówt te laote.*

nöttig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *nützlich*], dienstig, nuttig, bruikbaar: *es iech hi-j e bitsje nöttig werk kan doon, dén höb iech m'nën ti-jd nöttig bëstaejd, waat ouch e nöttig ëfëk haef op m'n gëzóntheid.*

nöttigheid (v.; -heede; -sje), **1** gëmein(ig)heid; gemeenheid [Hd. *Gemeinheit*], slechtheid, morele laagheid: *de höbs van di-j baansjoeëtëls di-j niks doon es minse d'rdoeër trëkkën en diech mèt hun nöttigheid good op 'ne stómp kónne zette (je goed in moeilikheden kunnen brengen); 2* gemene streek: *dae nôtzak haef miech zoe gëstruip (afgezet) det iech h'm (vulg.) bi-j z'n stroeët zou kónne pakke vuur zoevöl nöttigheid; 3* viezigheid: *de nöttigheid in di-j vi-js klammot (smeerpoes) häör hóws duit miech alti-jd dënkën aan e vérkesstélke.*

notti-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *notitia*, Fr. en Eng. *note*, Hd. *Notiz*], aantekening, optekening, notitie: *tón iech notti-jsies aan 't make waas van waat de pollis tieëge miech zag,*

bëwieërde dae det iech 'nën ambëtantërik en 'nën i-jzëgrim waas.

nottulle (mv.) [Lat. *notula*, Fr. *notule*], prottëkol; notulen: *iech wou in de nottulle laotën oppakke det iech neet takkoeërd waas, mer de vuuërzittër zag det iech alti-jd get te prottëkollën (aan te merken, af te keuren) haw.*

nôtzak (m.; -ke; -zëkske), nöttërik (zie ald.).

nóvvaen (v.; -e; -ke) [Lat. *noveni* (telkens negen), Eng. *novena*, Hd. *Novene*], **1** noveen, novene: *hi-j en dao zal nog waal eine zeen dae 'n nóvvaen duit es get of eemës h'm aan ze laer geit (zit) of es-tër in de pënarie zit; 2* **novenen vroeger (ook in Maaseik):** *'Waas vreugër eemës sërjeus krank, dén dieëge de naobërs, de vrunj en de fëmi-jlie dèk 'n nóvvaen. Ze ginge dén nieëge daag achtërein nao 'n kepël of nao de kirk vuur dao te bieëje. Sóms ginge ze ouch op baevërt wi-j bv. nao Sjërpenhuuëvël of nao Héppenaert vuur dao 'nën heiligge, Slivvënhieër of Slivvërvrouwkën te aanroope.'*

nów(t)s (o.; g. mv.; g. dim.), **1** nieuwsbericht: *ómdét minse nówsjieërig zeen, huuëre ze gaer 't nów(t)s oppën tillëvi-jzie of oppe radie(j)oo; is 't nów(t)s al gëwaes?; höbt gieë 't nów(t)s al gëhuuërd (gëzieën)?; 2* nieuwtje(s): *waat nów(t)s?; iech höb gei nów(t)s; de's good (awd) nów(t)s; 3 (uitdr.) mi-jn naas juuëk, dao is good nów(t)s op kóms, ik verwacht goed nieuws; slech nów(t)s haef gooj bein, mensen verspreiden graag droevig of slecht nieuws.*

nów, I (bw.) [sleптоon], **1** [Eng. *now*, Hd. *nun*], (op) dit ogenblik: *vanaaf nów bës tiech hi-j de baas; 2* tegenwoordig: *nów kónnën en kënne de doktërs vööl mieë es vreugër; 3* [Hd. *nun*], naar de toekomst toe:

waat kri-jge we nów?; waat nów gëzóngé?; **4** [Hd. *nun*], (m.b.t. een voorafgaand woord) nu: *det waas nów ins zeivër in pékskes*; **II** (voegw.) nu: *nów iech det weit, weit iech gënog*; **III** (tw.) nu: *nów, waat iech zègke wou, zoe geit det hi-j neet; wi-j kóns-te nów zoegét doon?*; **IV (uitdr.)** *dé(h) nów!* (uitroep van verwondering) *kijk eens aan!*; *nów en dén zou(d)s-tën in d'n bóks pisse van kollaer.*

nów, I (o.; g. mv.; g. dim.) [stoottoon], wat nieuw is: *bès-tën in 't nów (gëstoeëke), dén hòbs-te get nów's aan; Fin kóp alti-jd 't nówste van 't nówste*; **II** (bn.; -wër; -ste) [stoottoon; Eng. *new*, Hd. *neu*], nieuw: *Zjieër haef 'n nów vrouw; de 's nów*, dat had ik nog niet gehoord).

nówjaor, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *New Year's Day*, Hd. *Neujahr*], (m.b.t. de eerste dag van het nieuwe jaar) *Nieuwjaar: Kieërsmis en Nówjaor veere wieë in de fëmi-jlie; mèt de Nówjaor goeën wieë ins good ieëte*; **2** (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *New Year*, Hd. *neue(s) Jahr*], (m.b.t. een jaar dat juist begonnen is of gaat beginnen) *nieuwjaar: wieë wënsën uch e gëlökkig nówjaor*; **3** *nieuwjaarsgeschenk* [Hd. *Neujahrsgeschenk*]: *de kènjër móttën hunne nówjaor nog goeën hoeële bi-j bómma en bómpa.*

nówjaorsbreef (m.; -breeve; -ke), *nieuwjaarsbrief: es wieë mèt de Nówjaor mèt de nówjaorsdienee mèt oos bein óngër de taofël hòbbe gëzieëte, lówstëre wieë nao de nówjaorsbreeve van de kleinkènjër di-j van ós dén 'nën dikke sent en 'ne nówjaorskëdoe kri-jge.*

nówjaorsdaäg (m.; -daag; daegske) [Eng. *New Year's Day*, Hd. *Neujahrstag*], *nieuwjaarsdag: op nówjaorsdaäg zeen wieë neet vreug ówt de vaere, want dén zeen*

wieë nog meug van det doeërhawtën op awwëjaorsaovënd.

nówjaorskaart (v.; -e; -kieërtsje) [Eng. *New Year card*, Hd. *Neujahrskarte*], *nieuwjaarskaart: nówjaorskaarte wuuëren allëwi-jl vääol mindër gësjrieëve, want nów kómme de nówjaorswënsën hieël dèk ówt de kómpjoetër.*

nówjaorskónzaer (m.; -s; -ke) [Eng. *New Year (s) Day concert*, Hd. *Neujahrskonzert*], *nieuwjaarsconcert: vuur mëljówne minsën is 't 'n trëdi-jsie op nówjaorsdaäg oppën tillëvi-jzie (tillëvi-jzi-j) nao de nówjaorskónzaer vanówt Weene te ki-jkën en te lówstëre.*

nówjaorwënsë (alleen onbep. wijs), **1** *nieuwjaarwensen: nówjaorwënsën is e gëbrujk det lichëlik awwër is es de straote van Ech*; **2** *nieuwjaarwensen kon een maand in beslag nemen: 'Vreugër ginge de luj in d'n hieële naobër nówjaorwënsë, mer dao hòbbe ze 't nów vääol te drök vuur. Woeërs-te bi-j 'ne naobër gëwaes, dén kwoeëm dae e paar daag latër ouch bi-j diech (thóws) nówjaorwënsë. Op 'ne li-jtër of tieën kortën drank kos-tën in dae maand(sj) gemëkkelik rieëkëne, want lichëlik haws-te dén e man of twuntig uuvër de vloer gad.'*

nówsjieërig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *neugierig*], **1** *nieuwsgierig: iech bèn bënówd (benieuwd, nieuwsgierig) of dae nówsjieërigge, dae Jan, nog alti-jd zoe nówsjieërig is es vreugër*; **2 (uitdr.)** *iech bèn neet nówsjieërig, mer iech weit gaer vääol; waat ieëte wieë deeze middig, ma? Nówsjieërigge naze (mèt lang stert)* (klassiek antwoord als een kind vraagt wat er vandaag gegeten wordt).

Nówwënhoeëf, de; de Nieuwenhof: *'Bi-j de*

Nówwënhoeëf, 'n hieërenhóws ówt de 17de ieëw det in 't Vèn is gëlieëge, mèt rónfélóm weijën en véljer en vreugër ouch stökke bos, huuërde vreugër ouch 'n pachtërswoeëning, sjeure, stel (stallen), 'ne bakoeëve, 'ne sjaopëstal en 'ne vi-jvër. 't Hóws is verbóngë mèt de stam Nyssens, 'n fëmi-jlie mèt vööl minsën ówt de waerëld van réchters, avvëkaote, doktoeërs en kómmërsante.' (Bon: HENKENS, Piet, Over de aloude Nieuwenhof in het Ven en de kleurrijke stam Nyssens, *De Maaseikenaar*, 1996, 2, p. 54-61)

nówwërwëts (bn.; -ër; -te), **1** moddërn; nieuwerwets, modern: *tón denówbówhówzër in de nówbówwi-jk nao e jaor of tieën ówtzoeëge wi-j échte nówbówkrotte, zagte de minse det awwërwëts mësjujn toch bieëtër is es nówwërwëts; 2 nieuwerwets is straks ouderwets en vice versa: 't Is allëwi-jl nówwërwëts van nówwërwëtse zakës te höbbe wi-j 'ne kómpjoetër; 'ne wiefie, 'ne smartfoon (smartphone) en 'n tabblët; waat raar is, is det vööl nówwërwëtse dëngër nao 'nën ti-jd awwërwëts zeen en det vööl awwërwëtse dëngër jaore latër weer hieël nówwërwëts zeen.'*

nówwigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Neuheit*], nieuwigheid: *vuur de kómmërs te doon drejjën en vuur de minse te ammëzeere make gëwiksde kómmërsantën aan de loupënde band allërlei nówwigheede.*

Nuchëlëndi-jk; Nuchelendijk: *'Mèt Nuchëlëndi-jk – 1764 Nuchelendijk – is de Maasdi-jk bi-j Nuchëlënhoeëf (zie ald.) gëmeind.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Nuchelendijk, Straten en Wegen*, p. 129)

nul (onbep. vnw.), neemës (zie ald. 1ste bet.).

numme (overg.; nóm, h. gënomme) [Mnl. *nemen*, Gr. *nemein* (nemen), Hd. *nehmen*],

1 pakken, nemen: *num miech éstëbleef neet kwaolik det iech neet höb deilgënommën aan 't fieës; pak ins des-te van eemës dae d'r innins nimmieë is, gein aafsjeid höbs kónne numme; 2 (uitdr.) waem good is van innumme, drunk zich gaer e glaeske.*

nummërke (o.; -s; -) [Hd. *Nummer*], **1** papiertje met volgnummer: *in sómmigge winkëls mós-tën ieërs e nummërke pakkën en dën kóns-te wachte tot ze de nummërkën aafroopën of tot 't op e sjërmke kump; 2 (uitdr.) (inform.) vuuër det ze nao 't werk ginge, hawwe Bet en Balt nog gaw e nummërke gëmaak, nog even de liefde bedreven.*

nummëroo (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *numéro*, Eng. *number (of the house)*], huisnummer [Hd. *Hausnummer*]: *op waat vuur nummëroo woeëns tiech?; 2 mallerd, kwant, druk besproken iemand: op 't werk is eedërein 'ne nummër, mer daen dirrëktäör det is miech 'ne nummëroo, dat is er me eentje.*

nunne (onoverg.; nunde, h. gënund) [veroud.], unjère; een middagdutje doen: *ooze bómpa haef z'n ieëte nog neet op of hae zit al in de zieëtël vuur 'n hawfëurke te nunne.*

nuts (m.; -e; -ke), nöts, uts, huts (zie ald. 2de bet.).

nutse (onoverg.; nutsde, h. gënuts) [Hd. *nützen*], baten, van nut zijn, nutten, nut opleveren, nut afwerpen: *waat nuts tiech 'n manj vol voor es de vës neet wilt bi-jte?*

nuuëdig (bn.; g. tr. v. verg.) [wordt meestal predicatief gebruikt; Hd. *nötig*], nodig: *'t is neet nuuëdig des-te diech zoe d'n bein óngër d'n vot ówtlöps vuur miech te hëlpe, want iech höb di-jn hölp neet vandoon; 't is neet nuuëdig des-te diech zoe aanstëls; des-te gëstop bës mèt rouke, waas nuuëdig; Mil*

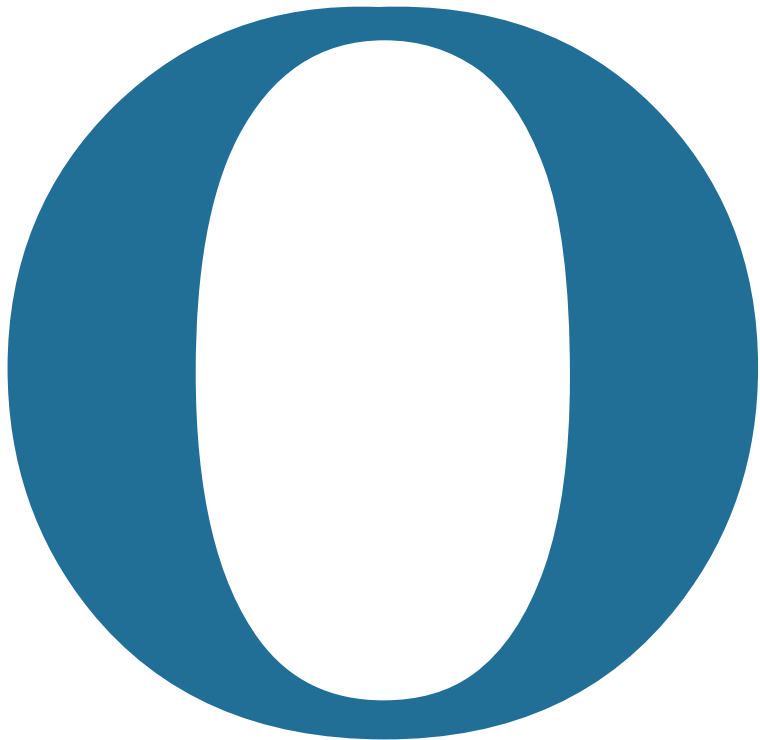
zaet *dét-ër* 'n hawf laaj pille vandoon haef,
 mer zouwe di-j tieën soeërte pillën ouch
 waal nuuëdig zeen; vuur 't gëval det iech di-j
 hoospille vandoon hōb, vèng iech 't nuuëdig
 det iech de nuuëdigge middëkammèntën in
 hóws hōb; 'nën awwëre mins haef neet vāōl
 mieë vandoon, mer 't is waal nuuëdig *dét-ër*
 zich good swanjeert [*'nuuëdig'* is dat wat
 we niet kunnen missen en wat dus vereist is
 door een behoefte, een toestand, een situatie
 of een omstandigheid]

nuuëje (overg.; nuuëjde, h. gënuuëjd),
 ówt nuuëje; **1** [Mnl. *no(o)den*], (uit)nodigen:
zeet gieë ouch oppe brówlof gënuuëjd?;
vreugër waerde mèt de kirmis de hieël
fëmi-jlie op 't ieëte gënuuëjd; **2 (uitdr.)**
óngënuuëjd (neet gënuuëjd) is ouch dao,
 zeg je tegen iemand die ongenood op een
 feestje verschijnt; *óngënuuëjde gaste zètte*
ze achter de duuër, ongenode gasten laat
 men niet binnen, laat men zo lang mogelijk
 wachten; *dae luuët zich neet nuuëje*, die
 bedenkt zich niet, hapt meteen toe.

nuuëke (overg.; nuuëkde, h. gënuuëk),
1 [D. (Nd.) *nōken*], stoten, duwen: *ze*
nuuëkde de vlieëgël de duuër ówt; **2 (vulg.)**
 voeëgële, póppe [D. (Rijnl.) *puppen*, D.
 (Keuls) *poppe*], cohabiteren, neuken,
 geslachtsgemeenschap hebben: *sómmigge*
minse vri-jje neet, mer di-j nuuëke.

O.S.B.; Oud-Strijdersbond van Maaseik: *'D'n O.S.B. van Mèzeik waerdën opgërich in oggustus 1919 en haw al rap 206 leede. 't Ieërste bësteur bëstóng ówt vuuërzittër Jacques Luysmans, óngërvuuërzittër Theo Timmermans, sikkërtaris Hubert Vancleef en kasseer Jan Schulpen. Kómmësarís (kómmësaer) woeëre J. Van der Borch, Arnold Van Dinter en Adolf Smeets. Latër vuuërzittërs woeëren Adolf Smeets en Henry Raedschelders. De vëreïnigging besjërmdë de réchten en bëlange van de plaatsëlikke 'oud-strijders' en de oeërlogsweevën en -weeskënjër, én haw ouch oug vuur de vrunsjap di-j óngër d'n oeërlog aan d'n I-Jzër waas óntstange.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Een bezette stad*, p. 97)

obbaan, 1 (bw.) heen, naartoe: *iech vraog miech aaf woe 't mèt de waerëld obbaan geit; woe geis-tën obbaan?; 2 (uitdr.) dao kóns-te (neet) van obbaan*, daarop kun je je (niet) verlaten.

Obbeeg; Obbicht: *Obbeeg, waat in het AN 'Boven Grevenbicht' bëteikënt en det saer 2004 nimmieë es 'Obbeech' wuuërt gësjrieëve, is 'n dörp in Hollands-Limburg. Obbeeg is 'n deilgëmeinte van Zittërd-Gëlaen, haw in 2014 bëkans 2300 inwoeënërs, ligk aan de Maas en wuuërt aan d'n oeëskant begréns doeër de knaal (het Julianakanaal). Ówt de gësjiedënis weite we det Willem van Oranje mèt ze leegër op 5 en 6 oktoeëbër 1568 vanówt Duitsland bi-j Obbeeg – neet groeëtër es 2,19 km² – de Maas uuëvërstoeëk vuur in Brussel te goeën véchte tieëge de Spanjaardën ónger leijing van Alva. Tón de Maas zich vërlag, waerde De Boeëje (Boyen) – ieërs 'n deil van Obbeeg – bi-j Stokkëm gëveug. Waat gieë in Obbeeg kónt bëzeuke, zeen: 't mónnëmènt van Willem van Oranje, d'n toeëre van de Williebrordëskirk en këstieël Obbeeg.'*

obbein (bw.) [enkel in scheidbare samengestelde overg. en onoverg. werkwoorden], **1** op elkaar, op een hoop: *tón op de slaerbaan einën ówtslaerde, zeen wieë slaerëntaerën obbein gëvalle; 2* tegen elkaar: *de vleegeërs (piloten) zoeëte mèt de póppërs, tón de vleegmësjj-jne bëkans obbein vloeëge; 3* dicht bij elkaar, vlak tegen: *de lënjën oppe Mert stoeën neet te kort obbein.*

obbeinaan (bw.) [klemtoon op de 2de lettergreep], naar mekaar toe: *waat ze gieëve koste, lieëpe de kni-jn obbeinaan en nog gein mënujt latër zoeëte ze obbein.*

obbeingoeëje (overg.; goeëjde obbein, h. obbeingëgoeëjd), opeengooien: *de höbs minse di-j allës obbeinlëgkën of obbeinstapële, mer de höbs t'r ouch di-j allës obbeinstoeëtën of obbeingoeëje.*

obbeinvare (overg.; voeër obbein, h. obbeingëvare), **1** oopenrijden: *Ti-js en Too zeen obbeingëvarën en ligkën allëbei in 't hospëtaal; 2* total loss rijden: *mèt e good stök in z'n veut haef Mil z'nën ottoo obbeingëvare.*

obbënthawd (o.; g. mv.; g. dim.), oponthoud, vertraging: *iech bèn 'n hawf oor te laat, want iech höb obbënthawd gad mèt det aksiedént.*

obbins (bw.) [Hd. *auf einmal*], opeens, plotseling, eensklaps: *tón iech nao Lujk aan 't vare waas, huuërdën iech obbins 'ne slaag en dao zoeët einën achter op miech* (er was een chauffeur achter op mijn auto gereden).

obblëgasie (v.; -s; -ke) [Lat. *obligatio* (verbintenis), Mnl. *obligatie*, Fr. *obligation*, Hd. *Obligation*], obligatie: *sómmigge obblëgasies kóns-tën ómzëttën in (inwissële*

tieëgën) aandeile; 'n obblégasie is eigèlik 'ne sjoudbreef (schuldbrief) van 'n lieëning van o.a. 'n stad of e vënoeëtsjap en det aan 'ne vastën intrés.

OCMW, 't; het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn: *'t OCMW is 'nën oeëpënbare deens dae doeër de Bèlzje staot in 1976 waerde gëorganizeerd. Deezën deens hulp en besjèrmp minsën of hówshawwës di-j doeër probbleeme wi-j zeekde, óntslaag en neum mer op, nimmieë vuur hun eige kónne zörgën en woe de minsèlikke waerdigheid nimmieë van gëgarrëndeerd is. Vuuër 1976 kènde we de COO (Commissie van Openbare Onderstand) en daovuuër kraegën erm minse hólþ van 'D'n Èrme'. In Mëzeik haw 't OCMW in 2014 neet mindër es 205 man përsónneel.'*

óddële (onoverg.; óddëlde, h. gëóddëld), hóddele (zie ald.).

Odil, roepnaam voor Odile.

oeëjévaar (m.; -s; -vaerke) [Gotisch *auda* (rijkdom, geluk), Mnl. *odevare*], **1** ooievaar: *in 't oeëjévaarsnës waas 'nën oeëjévaar de jóng oeëjévaerkës 'ne kwakkërt aan 't voore;* **2** ooievaars in **Maaseik:** *'In z'n krónni-jk sjri-jf de Mëzeikënaer L. J. Caris in 1846 det in det jaor in Mëzeik dri-j oeëjévaarsnëstër mèt jónge stónge: 'ein nes oppe 'Boschstraat', 'n twieëdën in 't Kappësi-jnëkloeëstër en 'n dördën 'op eene boom aan de gragt van de stad.'* (Bron: HENDRICKX, Marcel, Ooievaars te Maaseik 1846, *De Maaseikenaar*, 1971, 1, p. 24); **3 (uitdr.)** *d'n oeëjévaar is gëkómme, mijn vrouw is bevallen.*

oeëjt (bw.) [Mnl. *oit*], oeëts; *höbs-te oeëjt zoeëgét gëzieën?; höbs-te det oeëjt vanzëlieëve mètgëmaak?; es det oeëjt mót*

ówtkómme, bèn iech gëzieën; höbs-te det oeëjt (tijdens je leven) gëweite?; zujs-te det oeëjt gëbuuëre det Sjël zich ein inlègk (dat Michel een relatie aangaat)?; Tony is oeëjt nog kaptejn-kómmëndant gëwaes bi-j d'n tróp.

oeëläm (term bij het kienspel) [van 'hoeël h'm'; 'h'm' staat voor 'kin'], hoeëläm; haal hem: *höbs-te bi-j 't kinne (kienen), woës-te vi-jf nummërs mós höbbe vuur 'kin' [Fr. quine] te höbbe, al veer van de vi-jf nummërs, dén wuuërt 'oeëläm' – 'haol di-j kin' dus – gëroope.*

oeëlie (v. en m.; -s; g. dim.) [stofnaam; Lat. *oleum*, Gr. *elaion*, Eng. *oil*, Hd. *Öl*], oeëli-j; olie: (**uitdr.**) *gistër waas Zjang duchtig in d'n oeëlie (behoorlijk dronken); mënneër Janse zit in d'n oeëlie (oliehandel).*

oeëlie(je) (overg.; oeëliede, h. gëoeëlied) [Eng. *to oil*, Hd. *ölen*], oeëli-j(j)e; oliën, smeren, invetten: *mësjj-jne mótte reegëlmaotig gëoeëlied wuuëre.*

oeëliedrökmaetër (m.; -s; -ke) [Hd. *Öldruckmesser*], maetërke van d'n oeëlie; oliedrukmeter: *es d'n oeëliedrökmaetër këpot is, geit 't oeëliedrökmaetërlémpken (lémpke van d'n oeëlie) aan en moogs-te geine maetër mieë vare mèt d'nën ottoo.*

oeëliefant (m.; -e; fëntsje) [Lat. *elephantus*, Gr. *elephas*, Mnl. *olifant*, Oud-Fr. *olifant*, Fr. *éléphant*, Eng. *elephant*, Hd. *Elefant*], **1** olifant: *oeëliefante zeen vandaag de groeëtste bieëste di-j op 't land lieëve;* **2** log mens: *wëts-tiech det daen oeëliefant mèt z'nën oeëliefantëkop (groot hoofd) op oeëliefantëjaag is gëwaes en allein mer oeëliefëntsjes (soort avondvlinders) haef gëzieën?*

oeëliefantëvél (o.; -le; -ke), olifantshuid [Eng.

elephant hide, Hd. *Elefantenhaut*]: *dae Zjaen mèt z'nèn oeëliëfantënak truk zich van niks get aan, want daen hëngstëboor (stugge en hooghartige man) haef ech 'n oeëliëfantëvël.*

oeëlie-indëstri-j (v.; -je; g. dim.) [Eng. *oil industry*, Hd. *Ölindustrie*], olie-industrie, olieverwerkende industrie, aardolie-industrie: *sjoëns det (ofsjoëen) de groeëte oeëliëljënj mèt hun oeëliëdollaars di-j ze ówt hun oeëlie-indëstri-j hoeële, bëkans geine bli-jf weite, hawte di-j oeëliesjeiks d'n oeëliepri-j's vööl te hoeëg.*

oeëlielamp (v.; -e; -lëmpke) [Eng. *oil lamp*, Hd. *Öllampe*], olielamp: *de kingkee* [Fr. *quinquet* = naam van de fabrikant] *is 'n oeëlielamp di-j vreugër in de hówzër vuur leech zörgde.*

oeëliemuuële (v.; -s; -ke) [Eng. *oil mill*, Hd. *Ölmühle*], oliemolen: *mèt 'n oeëliemuuële pieërse we o.a. d'n oeëlie ówt li-jnzaod (vlaszaad, lijnzaad) en ouch ówt reubëzaod (raapzaad).*

oeëliesël (o.; -s; g. dim.) [Mnl. *olysse*, *oliesel* (zalfolie), Oud-Fr. *olis* (olijfolie), Hd. *Ölung*, *die Letzte Ölung*], d'n heiliggën oeëlie; **1** het heilige oliesel, het laatste oliesel, het oliesel: *nów vööl minse nimmieë gliuvën in d'n heemël, haef 't oeëliesël aan bëlank vërloëre; 2 het oliesel stelde (stelt) stervenden gerust: 'Bës-tën op stërve nao doeëd en bës-te 'ne gooje kattëli-jk, dén kump 'ne geissëlik vuur diech 't oeëliesël (d'n heiliggën oeëlie) te gieëve en dén bës-te – es-tën höbs gëbeech en de këmujnie höbs gad – vaerdig vuur d'n lëste reis. De stërvende veult zich dén namëlik gërös en kan zieëlig stërve (in de overtuiging deel te zullen hebben aan het eeuwig heil).'*

oeëli-j (v. en m.; -s; g. dim.), oeëlie (zie ald.).

oeëli-j(j)e (overg.; oeëli-jde, h. gëoeëli-jd), oeëlie(j)e (zie ald.).

oeëp(e), 1 (bn.; mieë -; 't meiste -) en (bw.), open: *de oeëpëkónt* (zie ald.) *luuët de duuër alti-jd wagëwujd oeëpe stoeën; sfri-jdigs is de GB oeëpe tot nieëgën oore; in 't oeëpe veld(sj) zujs-te zëlje 'ne vos; dao is nog 'n oeëpe plaats* (betrekking) *bi-j de krujshieëre; 2* als eerste lid van een samengesteld werkwoord: *aan d'n I-Jzër haef Hendrik Geeraerts in 1914 de slowzën oeëpëgëzat; doot de vinstër ins oeëp(e); allee (allé(h)), doot oeëp(e), iech bèn het!*

oeëpëbrieëke (overg.; broeëk oeëpe, h. oeëpëgëbroeëke) [Eng. *to break (open)*, Hd. *aufbrechen*], openbreken: *'nën i-jsbrieëkër brik 't i-j's oeëpe; inbrieëkërs brieëke de vinstër oeëpën en dëk ouch de koffërfaor* [Fr. *coffre-fort*].

oeëpëdrejje (overg.; drejde oeëpe, h. oeëpëgëdrejd) [Hd. *aufdrehen*], opendraaien: *tón de gifsji-jtër d'r geine bal mieë aan vóng, drejde hae de gaaskraan oeëpën en zag: 'En nów kónt gieë miech allëmaol óntplöffe.'*

oeëpëkónt (v.; -e; -kuntsje), persoon die de deur altijd open laat (staan): *nów di-j oeëpëkónt van ós de duuër ówt is* (niet meer bij ons woont), *zeen alle duuërën alti-jd tów.*

oeëpëkratse (overg.; kratse oeëpe, h. oeëpëgëkrats) [Hd. *aufkratzen*], openkrabben: *Lëwi-jkën haef zich det rääfkën (ruifkën) oeëpëgëkrats, want det juuëkde vuur këpot.*

oeëpëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), **1** [Hd. *offen*], onverholen, open, oprecht, eerlijk, vrijmoedig: *iech hób di-j sophoon oeëpëlik gëzag waat iech van h'm dach; 2 [Hd.*

öffentlich], oepënbaar; in het openbaar, openlijk, zichtbaar: *tón Drees miech oepëlik stóng ówt te kaffëre, zag iech det angër luj dao niks mèt te makën hawwe.*

oepëloch (v.; g. mv.; g. dim.), openlucht, buitenlucht: *wieë goeën ós éffe vërtrieëjën* (een wandeling maken) *in de oepëloch.*

oepëlochtëjatër Sint-Jansbêrg, het; het openluchttheater Sint-Jansberg: *‘t Oepëlochtëjatër, det van 1949 tot 1961 op (in) Sint-Jansbêrg haef béstange, is vuur de kultereel óntwikkeling van oos streek van groeët bëlank gëwaes. Tieëge d’n achtërgrónd van ’n aw kloeëstërkepél, e perfék klankbord, waerde gëspäöld tösse buim di-j ieuwën awd woeëre. ‘t Is de vërdeenste van E.H. Dieëke Spits en E.H. dirrëktäör Wim Konings, twieë tónneelleefhöbbërs, det ze de Raod van Bëstaur kostën uuvërtujge ‘t tëjatër opnów te oepëne. In vreugër jaore (rónd 1925) en ouch óngër d’n oeerlog (WO II) waerde trouwës op di-j plaats al in oepëloch gëspäöld. D’n tillëvi-jzie en kuuëning ottoo maakde twelf jaor latër përtang ’n ènj aan dit sjik oepëlochtëjatër. ‘t Ówtbatingskómmëtee béstóng ówt E.H. dirrëktäör Wim Konings, E.H. Gabriëls (krujshieër), Fernand Bollen, Karel Colson, Gustaaf Daniëls, Leo Haeldermans, Frans Robyns, Antoon Silkens en nao e paar jaor ouch Gerard Theuwissen. ‘t Ieerste stök det ‘t ieerste jaor (1949) waerde gëspäöld, waas ‘De Kaartriddër van Héppenaert’, gësjrieëve doeër E.H. Frans Beelen en Dr. Jos Hendrix, de pa van aktäör, rëzjissäör en tónneelsjri-jvër Herman Hendrix en broor van Mimien Hendrix, ’n ówtzunjërlikke späölstër en rëzjisseeus. ‘Spuuëlgroep Limburg’, ’nën Hollands-Limburgse groep, veurde ‘t stök twieë kieërën op. ‘t Stök waerde trouwës in 1929 al 59 kieërën gëbrach doeër ‘Vast als Eyck by der Mase’.*

Nëteurlik neet allein in Mëzeik in de zaal van de fraters mer ouch in d’n hieële röntëlóm. Tössen häökskës: de zaal van de fraters waas in daen ti-jd d’n tónneelzaal van de stad, woe kapplaon Bernard Claessens t’rvuur zörgde det dao tösse 1910 en 1935 hieël get këmeediestökkën en romantisse stökke waerdën opgëveurd. ‘t Ieerste jaor waerdën in ‘t oepëlochtëjatër tieën vuuërstëllinge gëbrach o.a. doeër de KVS (Brussel), ‘Het Reizend Katholiek Vlaams Gezelschap’ (Brussel), ‘Het Reizend Volkstheater’ (Antwerpen) en ‘Speelgroep Leo Lens’. ‘t Twieëde spuuëljaar waas ‘t o.a. ‘Sneeuwvittëkën’ det e groeët suksés kënde. Rëzjissäör Louis (Lode) Broens brach mèt spuuëlërkës wi-j o.a. Tinneke Denis, Herman Hendrix, Agnes Vanthoor, Piet Van Venckenray, Ferdinand Goyens, Willy Bets, Bert Van Venckenray, H. Custers, Julien Van Berckel, Jos Dezeure en Theo Hinoul neet mindër es 700 minsën oppe bein. (Zie: Spuuëlërkës van Sint-Jan). Ouch angër stökke wi-j ‘Gravin Maritza’ en ‘Midzomernachtsdroom’ haolde vlot e pëbli-jk van rónd de 800 man. En zoe ging ‘t wuj(j)ër tot in 1961. In ’n amfietëjatër mèt vanaaf ‘t zëde spuuëljaar 1099 plaatse waerde doeër de bèste Hollandse en Vlaomse gezëlsjappe tónneel, oppëret en opëra gëbrach, gëmiddëld zoe’n 13 opveuringe pëer jaor, 157 in good 12 jaor. In 1956, ‘t 8ste spuuëljaar, kwoeëm dén sòbzi-jlie (subzielie) van de provvinsie vuur ’nën ‘turn-tónneelzaal’ mèt 900 plaatse. Gëlökkig späöldën ‘t waer saerdów nimmieë de rol di-j ‘t tot dén tów haw gëspäöld. Zoe kos bv. in 1960 mer ein van de ach vuuërstëllingën in oepëloch plaatshöbbe. ‘De kamer waarin wij leven’ doeër de KVS mèt o.a. Dora Van Der Groen en Ward de Ravet, de ieerste vuuërstëlling in de zaal, waas in det jaor (1956) e bówtëgëwuuën suksés. ’nën Opera wi-j ‘Cavalleria Rusticana’ (Stadstheater Aken)

of 'n oppèrèt wi-j 'Hör mein Lied, Violetta' (Hoofdstadoperette Amsterdam) en ouch e tónneelstök wi-j 'De openbare aanklager' (Kon. Nederl. Schouwburg, Antwerpen) trokke det jaor elk dówzènd man. Es we nao de si-jfèrs ki-jke, dénzeen we vanaaf 't tieënde spuuëljaor 't aantal bëzeukèrs lichsjès zakke. Allein 'n oppèrèt wi-j 'Walsdroom' (Hoofdstadoperette Amsterdam) trok nog uuvèr de 1.000 man. Vuur de angèr 14 opveuringe zoeëte det jaor gëmiddèld 464 man in de zaal of in 't oeëpëlchtjätär. En wi-j al gèzag, d'n ottoo en d'n tillèvi-jzie broeëkèn 't oeëpëlchtjätär de nek. In 1961, 't 13de spuuëljaor, waas 't nao twieë opveuringe gèdoeën. Nao 't lèste stök, 'Lijmen' van Willem Elschot, kwoeëme nog mer 210 man ki-jkèn en voeël d'r niks mieë te li-jme. Neet mindèr es 24 Hollandse en 16 Vlaomse tónneelgezèlsjappe zeen op Sint-Jansbèrg opgètrieëje. Ouch ein Duits en ei Belsj-Kóngooles gezèlsjap troeëjèn op. Van de 157 vuuèrstèllinge waerde d'r 85 gèbrach doeër Hollandse en 70 doeër Vlaomse groepe. Dao kómmèn ein Duits en ei Belsj-Kóngooles gezèlsjap bi-j. 't Ówtkoupbèdraag loeëg vanaaf 1954 rónnd de 20.000 frang (pèr ówtveuring), waat zoe'n 250.000 frang pèr jaor bëteikènde. Vööl geld(sj) in daen ti-jd. De topjaore woeëre di-j tösse 1953 en 1957 mèt gëmiddèld rónnd de 9000 bëzeukèrs pèr jaor. In 1960 woeëre d'r det, gèspred uuvèr nog mer 8 vuuèrstèllinge, neet mieë es 2400. Neet allein vuur Mèzeik of zelfs neet allein vuur de Maaskant mer vuur hieël Limburg is 't oeëpëlchtjätär 13 jaor lank kultuur van de boeëvè(n)ste plank gèwaes. De bèste Vlaomsèn en Hollandse rëzjissäörs en aktäörs höbbe dao al daen ti-jd 't bèste van hun eige gègieëve tot het dook in 1961 vuur alti-jd waas gèvalle.' (Bron: E.H. KONINGS, Wim: Openluchttheater Maaseik, brochure 1979, 90 blzn.); 'Nao 't patronnaatstónneel van E.H. Bernard

Claessens, nao 'Willen is Kunnen', nao 'Vast als Eyck by der Mase' mèt E.H. Frans Beelen (kapplaon), nao 'De Vrije Kunst', nao 'Als ic can' (1950), nao 'Het Maaseiker Toneel' (1951-1952) en nao 't oeëpëlchtjätär brunk nów al saer 1952 Spuuëlgroep Van Eyck in Mèzeik mèt de reegëlmaot van 'n klok en mèt vööl suksés tónneel op de plenk (planke).'; Zie ook: Spuuëlgroep Van Eyck en Jeugtjätär.

oeëpëmake (overg.; maakde oeëpe, h. oeëpëgëmaak) [Hd. *aufmachen* (*öffnen*)], openmaken: *tón iech de amvèlop haw oeëpëgëmaak, wis iech neet waat iech zoeëg* (was ik hoogstverbaasd).

oeëpënbaar (bn.; g. tr. v. verg.), oeëpèlik (zie ald. 2de bet.).

oeëpënèr (m.; -s; -ke) [Hd. *Öffner*], blik- of flesopener, opener: *vuur e beerflésken oeëpe te make gèbrujke sòmmitge akkroobate geinèn oeëpënèr mer hun eige tan.*

oeëpëning (v.; -e; -ske) [Eng. *opening*, Hd. *Öffnung*], gaat; opening, gat: *vuur zich saovès gemèkkelik óngèr de veut ówt te kónne make* (weg te gaan), *hawwèn e paar milliesjins* ['sjins' uitspr. als in Fr. 'milicien'] *een oeëpëning (e gaat) in d'n draod gëmaak.*

oeëpëningsoore (mv.) [Eng. *opening hours*], openingstijd [Hd. *Öffnungszeit*], openingsuren: *óngèr de oeëpëningsoorèn is 't bi-j oozèn doktèr 'nèn tówloup van kranke.*

oeëpèri-jte (overg.; raet oeëpe, h. oeëpëgërieëte), 1 openhalen: *in 1943 haef in de Kóngoo 'ne lieëw m'ne nónk z'n hieël bil oeëpëgërieëte;* 2 [Hd. *aufreißen*], openhalen: *aw wónje mós-te neet oeëpèri-jte* [Hd. *alte Wunden aufreißen*].

oeëpësjuuëre (overg.; sjuuërde oeëpe, h. oeëpëgësjuuërd), openscheuren: *tón Bram uuëvër 't bieëkske spróng en z'n wónj oeëpësjuuërde, zag dae sjotse: 'Nów bèn iech ieërs tēgooj gēnejd (benadeeld).'*

oeëpëzette (overg.; zat oeëpe, h. oeëpëgëzat), openzetten: *de vlieëgël zat 'n kael oeëpe (begon luidkeels te schreeuwen), tón dër e pak op ze wammës kraeg.*

oeër (v.; -e; uuërke), [Eng. *ear*, Hd. *Ohr*], **1** oor: *flapoeëre zeen gein oeëre mèt flappe* (neerhangende lapjes), *mer 't zeen waal groeëte oeëre*; **2 (uitdr.)** *Baerkën is geine flap (flabbës, flapjanës = rare kwast), mer hae is waal nog neet druueg achtër z'n oeëre*, maar hij is nog onvolwassen; *di-j jung vrieëte diech de oeëre van d'ne kop aaf*, zij eten je arm; *maak neet zoe van d'n oeëre*, ga niet zo tekeer, speel niet zo op; *voeërt kri-jgs-te 'nën drej ('n watsj) rónnd d'n oeëre*; *houw h'm rónnd z'n oeëre*; *det zaegmësjj-jn zaeg tiech de oeëre van d'ne kop aaf*, hij is een zanik(er); *dae haef 'ne mónnd det-ër zelf get aan ein oeër kan zëgke*, hij heeft een grote mond; *'Séffes zèt iech tiech d'ne kop tösse twieë oeëre*, *zag pa tieëge de k(w)aojóng*; *det kump miech doeër naas en oeërën ówt*, daarvan heb ik meer dan genoeg; *waat höbs-te diech nów weer in d'n oeëre laote bloeëze*, laten wijsmaken?; *nów gaon iech tiech ins good d'n oeërën ówtwasse*, eens geducht de waarheid zeggen; *dae haef de lóws in d'oeër*, zijn geweten speelt hem parten, hij is ongerust; *Liskën haef oeëre mèt stert*, zij hoort alles; *de mós h'm ins aan z'n oeëre trëkke*, een lichte straf geven; *det geit miech d'ein oeër in en d'angër ówt*, ik luister niet, ik doe wat ik wil; *vuur nów nog op stap te goeën, dao hób iech gein oeëre nao*, daar heb ik geen zin in; *tón dabdën hae zich achtër z'n oeëre*, gebaar van onzekerheid, teleurstelling of schroom; *det is nog te slech vuur 'nën ieëzël*

in z'n oeëre te sjódde, dat is niet te drinken; *dao kan iech gein oeër aannejje*, daarmee weet ik geen raad; *daen tówgënejde z'n oeëre stoeën te kort bi-j z'ne kop*, hij is erg gierig; *m'n oeëre tówte*, er wordt over mij gepraat; *maak miech ésteblijf m'n oeëre neet werm*, maak me niet boos; **3 Oud Maaseiker gedichtje:** *'Tink, tank, toeëre; iech trëk tiech aan d'n oeëre. Waat raojs-te: de hoon of d'n haan? D'n haan... alweer vanvöör aaf aan. De hin (hoon)... alweer opnów bëgin.'* (Opgetekend door H. RAEDSCHELDERS (uit het frontblad 'De Maesyckenaer'))

oeërbél (v.; -le; -ke), oorbel: *vreugër hawwën oeërbëlle de vörm van e bëlke (belletje).*

oeërdeil (o.; -e; -ke) [Mnl. *o(o)rdeel*, Hd. *Urteil*], oordeel: *kattëli-jke gluivën in 't bëzunjër Oeërdeil (zjus nao d'n doeëd) en 't lëste Oeërdeil, mer dao gaon iech hi-j neet uuvër oeërdeile.*

oeërdeile (overg.; oeërdeilde, h. gëoeërdeild) [Hd. *urteilen*], oordelen: *'Oeërdeilt neet vuur zelf neet gëoeërdeild te wuuëre*, *haef Mattheus ós in de Bi-jbël gëlieërd.*

oeërdroppëls (mv.) [Hd. *Ohrentropfen* (mv.)], oordruppels: *vuur oeërdroppëls in oos oeër te laote dröppële gëbrujke we 'nën oeërdroppëlaer*; *'n oeërdroppëlbujskën of 'nën dröppëltëllër.*

oeërlog (m.; oeërlooge, oeërlögske) [Mnl. *orlo(u)ge*, *orloch*], oorlog: **1** *nao d'n oeërlog waas weer allës te kri-jge*, na de oorlogsjaren waren weer alle levensmiddelen beschikbaar; **2 (uitdr.)** *is dae fits van óngër d'n oeërlog?*, je fiets is wel erg oud; *gank mèt zoe 'ne bangsjj-jtër(d) nao d'n oeërlog*, dat is allesbehalve een sterke persoonlijkheid; *de kas is nog van vuuër d'n ieërstën oeërlog (WO I)*, is antiek;

Zie ook: *oeërlogsgēvaor* en *oeërlogsjaoorën* in *Mēzeik*.

oeërlogsgēvaor (o.; -e; -gēväörke) [Hd. *Kriegsgefahr*], **1** oorlogsgēvaor: *ómdét t'r in 1939 al oeërlogsgēvaor waas, haef me vadër tón 'ne sjówlkēlder gēbówd; 2 oorlogsgēvaor in Maaseik: 'Ómwille van 't oeërlogsgēvaor waerdën in Mēzeik aan de Maas twieë bunkërs gēbówd vuur de brök te vērdeidiggën of vuur ze te kónne laotën óntplóffën es det nuuëdig waas. Ouch waerdën hi-j vërsjilligge forte gēbówd vuur de tówgangswaeg aaf te sjërme. Tösse 1934 en 1944 waas in Mēzeik 'n grénswach gēkazzërneerd, di-j de bunkërs (abbries) en de brök good in de gatër hoeël en op Si-jmkëshuuëvël oppe sjeetbaan ging ékzerseere. Nēteurlik koste de grénswachtërs d'n tieënde mei 1940 mèt hun fitskës neet op tieëge de 'Messerschmitts' en de 'Stuka's'. Naodét ouch in Mēzeik hieël get mansluj al tösse 22 séptémber en 10 oktoeëbër 'n ti-jdsje gēmóbbëlēzeerd woeëre gēwaes, kwoeëm d'n ieërste séptémber 1939 'n algēmein móbbëlēzatie, woebi-j in Belsj 550.000 deensplichtiggën óngër de waopës móste. Mer tón de Duitsërs in mei 1940 ech kwoeëme, woeëre de meiste manne di-j woeërën opgēroope, al saer april 1940 trök bi-j hun (thóws). Det de Duitsërs zouwe kómme, waas trouwës zieëker naodét op d'n 10de jannëwari-j 1940 'nën Duitse Messerschmitt, dae alle plannën en landkaarte vuur 'nën inval in Belsj aan boeërd haw, 'n noeëdlanding haw mótte makën in Vuch (Maasméchele). En jao, det jaor; veer maond(sj) latër, waerdën 't fort van 'Eben-Emaal' zónger slaag of stoeët ingēnómmën en waas 't e fluitsje van 'ne sent vuur o.a. de Mēzeiker forte, bunkërs en grénswach in kortën ti-jd ówt te sjakële.' (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 10-17)*

oeërlogsjaoorën in Mēzeik; oorlogsjaren (WO II): a 1941: *'Es gēvolg van de 'Operation Barbarossa' bēgos 't V.N.V. (Vlaoms Nassjēnaal Vērbónd) te zeuke nao Vlaomse jóngës vuur de Waffen-SS aan 't oeësfrónt.'*; **b 1942:** *'Waas ouch in Mēzeik 't jaor woe nogal get minsën in gēdwóngē waerdën hun fitse, muuëbëlën en radie(j)oos aaf te gieëve. De vleisran(t)sównē waerde bēperk tot 20 gram. In Mēzeik kwoeëmën aafwaergësjót en groeëte fare vuur de vlegēnde forte van de gēallie(j)eerde, di-j de Duitse staej bómbardeerde, ówt de loch te sjeete, waat e paar kieëre gëlök is. Vuur hölp te beeje bi-j zoe e mäögëlik insiedént waerdën ouch in Mēzeik de P.L.B. (Passieve Luchtbescherming) opgërlich, woe sertów zjendërmen en doktërs wi-j Theo Vanderzyl en Jos Hendrix lid van woeëre. Angër leedën of bēsteursleede woeërën o.a. appëtieëker Robert Waelbers, kómmësaer Jules Dumortier, mēnieër Buyle, Jean Deluycker, Louis Moonen, Mathieu Kraewinkels, Willy Jacobs (alias Willy van Hel(lë)mus), Theo Smits, Jan Dalemans, Theo Hinoul, Mathieu Janssen, Jules Janssen, Hippolyte Janssens, Jaak Paumen, Hippolyte Deluycker, Robert Gonnissen, Jules Gutschoven, Albert Simons, Jean Francot en Jaak Schulpen. Gëlökkig is deeze groep zoe good es neet in aksie mótte kómme.'*; **c 1943:** *'In dit jaor eisde de Duitsërs in Mēzeik ówt de groeëte kirk dri-j klokkën en ówt de krujshieërekirk ein klok, nēteurlik vuur dao waopës van te make.'*; **d 1944:** *'Ómdét de aanvalle van de vlegēnde fortën op Duitsland nów ouch uuvërdaäg doeërginge, waerdën oppe keur van de kolmējën(sjoeël) in de Lékkerstraot 'ne groeëte sjówlkēlder gēbówd, dae in de lēste oeërlogsmāonje bēkans eedëre nach doeër de luj van de naobër waerde gēbrujk. Ouch oppe Mert waerdën oppe veer plejne zigzagvörmigge geng gēgrave, di-j mèt 'n dikke laag grónd woeëre bēdëk.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p.

84-97); Zie ook: *Vèrzèt en Kollaborasie*.

oeërlögskènd(sj) (o.; -kènjër; -kien(d)sje), oorlogskind: *oeërlögskènjër ieëtèn ouch 70 jaor latër nog alti-jd hunnèn tejjër laeg, want di-j höbbe dèk vööl höngër gèlieëje*.

oeërlögsjsjieëp (o.; -e; -ke), oorlogsschip: (**uitdr.**) *es-te lang gènóg mèt d'ne bek in 't naat zits, wuuërs-te zoe zaat es 'n oeërlögsjsjieëp, word je stomdronken*.

oeërlögsti-jd (m.; -ti-jje; g. dim.), oorlogstijd: *in oeërlögsti-jd mötte de meiste minsèn op hun kin kloppè (honger lijden), want dèn is békans niks te kri-jge*.

oeërlögsvri-jwilliggër (m.; -s; g. dim.), 1 oorlogsvrijwilliger: *waem vri-jówt (zonder enige dwang) en dus vri-jwillig (ówt li-jbère wil) in 1944 nao d'n oeërlög ging, waas 'ne vri-jwilliggër, dae mèt z'n vri-jwilligheid haef bi-jgèdrage tot de uuvèrwèning van de gèalliejeerde; 2 Maaseiker vrijwilligers in 1944: 'Zjus nao de 'bèvrjiding' (22 séptèmber 1944) zeen in Mèzeik 70 jóng manskieërëls es vri-jwilliggër in deens van 't Belsj leegër gègange. Ze kraegèn 'n millètaer opleijing in Ierland en ginge daonao véchte tieëge de nazies. De li-js vèngt gieë in 'Vier jaar Feldgrauen' van Martin BOONEN.'*

oeëróntstieëking (v.; -e; -ske) [Hd. *Ohrenentzündung*], oorontsteking: *bès-tèn aangèmaak mèt oeëróntstieëkinge, dèn bès-te lichèlik 'nèn oeërli-jjër*.

oeërówt (bw.), hoeërówt (zie ald.).

oeërpj-jn (v.; g. mv.; -ke), oorpijn: *fèl oeërpj-jn is vuur aan de moòrèn op te krówpe*.

oeërsmieër (o.; g. mv.; -ke) [Hd.

Ohrenschmalz], oorsmeer: *wi-j bieëtèr det d'n oeërkleere wirke, wi-j mieë oeërsmieër des-tèn in d'n oeëren höbs*.

oeërsmissjèlis (m.; -te; -je), oorspecialist: *allèwi-jl könnèn oeërsmissjèliste minse di-j békans potdoufzeen, toch nog hèlepe*.

oeërsprónk (m.; oeërsprung; g. dim.) [Mnl. *o(o)rspronc* (springader), Hd. *Ursprung*], herkomst, oorsprong: *in ze boek 'Universum uit het niets' lègk weitènsjappèr (gèlieërde) Lawrence Kraus ówt wi-j 't kan det 't niks' d'n oeërsprónk is van 't hieëlal*.

oeërsprónkèlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ursprünglich*], oorspronkelijk: *in 'nèn diksjènaer is de oeërsprónkèlikke bëteikènis van wäörd(sjës) bèlankri-jk*.

oeërsujze (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ohrensausen*], oorgeruis, oorsuizing(en): *iech bloeës uch niks in eur oeëre (maak u niets wijs) es iech zègk det iech van det oeërsujze de lóws in d'oeër höb (erg ongerust ben)*.

oeërwèrmers (mv.; -; oeërwèrmerkes) [Hd. *Ohrenwärmer* (mv.)], oorwarmers: *zèt d'n oeërwèrmers op (d'ne kop), want angèrs vreeze diech d'n oeëre van d'ne kop aaf*.

oeërworm (m.; -wörm; -wörmke) [Hd. *Ohrwurm*], oorworm: (**uitdr.**) *daen oelèwappèr (waardeloze vent) haef e gèzich wi-j 'nèn oeërworm (een ontevreden gezicht) en 'ne kop wi-j 'nèn ummèr (lelijk, dik hoofd)*.

oeërzaak (v.; -e; -ske) [Hd. *Ursache*], oorzaak: (**uitdr.**) *d'n (de) doeëd haef 'n oeërzaak, zeg je tegen iemand die zich met smoesjes wil verontschuldigen*.

oeësrfrónt (o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *east*

front, Hd. *Ostfront*], **1** oostfront: *in d'n oeërlog (WO II) waerde 't oeëstèlik frónt, woe de Duitsërs tieëge de Russe vochte, 't oeësfrónt gëneump; 2 ook Maaseikenaren strede aan het oostfront: 'Ouch in Mëzeik zeen nao de kappietuulassie in mei 1940 jóng kieërëls mèt de bèste bëdoelinge nao 't oeësfrónt gëgange vuur de Rus (het communisme) in te pieëpere det ze hun pollëtik sistaem neet lösde. Hieël vööl van di-j jóng kieërëls höbbe det mèt hun lieëve bëkoch.'*

oeësfróntër (m.; -s; g. dim.), **1** oostfrontstrijder: *sëldaote di-j ówt vri-jje wil aan 't oeëstèlik frónt mèt de Duitsërs tieëge de Russën höbbe gëvochte, zeen oeësfróntërs; 2 erg veel oostfrontstrijders lieten het leven in Rusland: 'Van de óngëvieër twëlf dówzënd Vlaomse oeësfróntërs di-j de Russisse Baer e köpke kleinër wouwe make, zeen d'r zoe'n vi-jf dówzënd neet trökgëkómme [de aantallen variëren van bron tot bron].'*

Oeëskantóns (mv.) [D. (Belg.) *Ostkantone*], Oostkantons: *mèt de Oeëskantóns meine wieë Malmédy, Eupen en Sankt-Vith.*

oeëste (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Osten*], oosten (als kompasstreek): *de wënd(sj) kump ówt 't oeëste; in 't oeëste klaort 't op; de slaopkamër ligk op 't oeëste; 2* deel van een land, plaats: *de Oeëskantóns ligkën in 't oeëste van Belsj; 3* deel van de wereld of van een aardrijkskundige naam (met hoofdletter): *Oeës-Duitsland loeëg tot 1990 in 't Oeësblok; wëlke zeen de vërsjille tössën 't Noeërde, 't Zujje, 't Oeëstën en 't Wëste?*

oeëstèlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *östlich*], oostelijk, ten oosten van: *Roostëre ligk noeërdoeëstèlik van Mëzeik [Hd. nordöstlich von Maaseik] en Deetëre (Dieteren) ligk oeëstèlik.*

Oeëstënri-jk (o.) [996 *Ostarrichi*, oostelijk gebied, Hd. *Österreich*], Oostenrijk: *Sus haef in d'n Oeëstënri-jkse snieë 'n Oeëstënri-jkse lieëre kënnën en laef nów es Oeëstënri-jkër in Oeëstënri-jk.*

oeëstërs (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *östlich*], oosters, uit het oosten: *is 't zjus det de luj in oeëstërse lenj mieë op hun gëmaak zeen es in wësterse?*

oeëstërwënd(sj) (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ostwind*], oostenwind: *van oeëstërwënd(sj) kri-jgs-te gemékkelik 'n klets.*

Oeës-Vlaoming (m.; -e; -ske) [Hd. *Ostflame*], Oost-Vlaming: *de Oeës-Vlaominge zeen mèt good 1.450.000 en zeen in gëtal dus stërker es de Limburgërs, di-j in jannëwari-j 2015 mèt 1.190.000 woeëre.*

Oeës-Vlaoms, 1 (o.; g. mv.; g. dim.), [Hd. *Ostflämisch*], Oost-Vlaams: *in 't Mëzeikërs en in 't Oeës-Vlaoms zeen 'vensterluiken' blaffëtuuëre, mer wieë zëgkën ouch 'blënje'; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ostflämisch*], Oost-Vlaams: *móstërd, vërkesspëk en paerd(s)vleis (paerdëvleis) zeen Oeës-Vlaomse dillekattësse.'*

Oeës-Vlaondëre (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ostflandern*], Oost-Vlaanderen: *Gent ligk in Oeës-Vlaondëre; Oeës-Vlaondërën is 'n Bëlzje provvinsie en bësluit same mèt Wes-Vlaondëre 't hieël wëste van Belsj.*

oeëts (bw.), oeëjt (zie ald.).

oeëvaard (v. (m.); g. mv.; g. dim.), oeëvaerd, hoeëvaerd, hoeëvaard (zie ald.).

oeëvaerd (v. (m.); g. mv.; g. dim.), oeëvaerd, hoeëvaerd, hoeëvaard (zie ald.).

oeëvaardig (bn.; -gër; -ste), hoeëvaardig (zie

ald.).

oeëve (m.; -s; uuëvënsje, **1** bakkersoven [Eng. *baker's oven*, Hd. *Backofen*]: *d'n oeëve stuit in 't bakkës* (bakhuis); *de vlaaj kump vieërs ówt d'n oeëve*; **2** [D. (reg.) *Ofen*], deel van een keukenfornuis, deel van een kookkachel: *nów wieë 'n nów staof mèt 'nën oeëvën hóbbe, mótt gieë ins van oozën hówsbak kómme preuve*; **3** ringoven [Hd. *Ringofen*]: *Tjeu ze vadër haef in Roeëtëm in det steinfëbrik nog aan d'n oeëve gëstange*; **4** hete ruimte: *de vërande is soeëmërs 'nën oeëve*; **5** (metonymia) hoeveelheid die een oven vult: *wieë bakkën élke wieëk 'nën oeëve*; **6 (uitdr.)** *kakke geit vuuër 't bakke, al is d'n oeëve nog zoe heit*, sommige zaken zijn dringender dan andere.

oeëvëgaat (o.; -gatër; -gieëtsje), ovenmond, ovengat: **(uitdr.)** *dae mówleman haef 'n mówl aan z'ne kop wi-j 'n oeëvëgaat*, hij heeft een zeer grote mond.

oejoej(oej) (tw.), **1** (m.b.t. een uitroep van schrik) *oei-oei: oejoej(oej), ki-jk ins waat vuur 'ne vi-jze det dao aan de duuër stuit*; **2** (m.b.t. een uitroep van verrassing) *oei-oei: oejoej(oej), ooze Bram* (naam van de hond) *is oppe luip*; **3** (m.b.t. een uitroep van pijn) *oei-oei: oejoej(oej), m'nën dówm!*; **4** (m.b.t. een affront) *oei-oei: oejoej(oej), 't juffrouwkën is op z'n tieëne gëtroeëje* (voelt zich geaffronteerd).

oëvrie (m.; -s; -ke) [mijnterm; Fr. *ouvrier*, Waals *ovrí*], **1** kolenhouwer: *de kaoloëvrie waas in de pöt d'n oëvrie dae óngër* (tijdens) *de koeëläpos de koeële 'maakde'*; **2** steenhouwer: *óngër de tieënoorëpos* (*nachpos*, (*op*)*völpos*) *völde de steïnoëvrie in de pöt de geng woe de koeële woeëre 'gëmaak', op mèt steïnaafval*.

of, **1** (nevensch. voegw.) *höbs-te det*

vërstangën of bës-te van eine kant douf?; **2** (ondersch. voegw.), of: *de wëts noeëts of di-j sopmaaj pis of kak haef* (wat hij wil); **3** (ondersch. voegw.), alsof: *hae stóng te ki-jkën of (ésof) tër zich haw bëdoeën*; **4** (om een nabepaling in te leiden, in combinatie met een telwoord), of: *mèt e man of vi-jf dówde we d'n ottoo ówt de pratsj*.

offër, I (m.; -s; öffërke), **1** [Hd. *Opfer(gabe)*], offerande: *in de mës offërt de geissëlik óngër d'n offër broeëd en wi-jn*; **2** offergang: *bi-j de bëgriëfënis van Lëwi-jke zeen we nao d'n offër eine goeën pakkën in De Marraton*; Zie ook: *offërgank*; **II** (o.; -s; g. dim.), **1** slachtoffer: *Baer is 'n offër van 't vërkieër gëwoeëre*; **2** bijdrage: *dees rëgeering vruuëg sërtów offërs van de wirkënde mins (man)*; **3** zelfverloochening: *in d'n oeërlog (WO II) hóbbe di-j minskës hieël get offërs gëbrach vuur hun kënjër, want ze spaarde zich 't broeëd ówt hunne món*.

offërgank (m.; -géng; -géngske), **1** (m.b.t. het ten offer gaan) offer(gang): *in 'n bëgriëfënis mës goeën de minsën óngër d'n offërgank nao vöör, woe de geissëlik ze e beeldsje (bidprentje) guuëf en woe ze get geld(sj) in de (offër)sjaal lëgke*; **2** **het ten offer gaan vroeger**: *'Vreugër móste ze bi-j d'n offërgank ouch de 'patteen' poeëne. Nao d'n offërgank ginge vööl minse – zjus wi-j nów – de kirk ówt. Sómmitge kwoeëmën zelfs allein vuur d'n offërgank en maakde dus det ze zjus vuuër d'n offërgank in de kirk woeëre. Di-j kwoeëme dus allein nao d'n offërgank vuur doeër de fëmi-jlie gëzieën te wieëre.'*

offërstok (m.; -ke; -stökske) [Mnl. *stock* (offerblok), Hd. *Opferstock*], offerblok: *mèt e li-jmgaerdsjën haef dae loeëze jaorëlank uuvëral 't geld(sj) ówt d'n offërstok gëhaald*.

offëseer (m.; -e; -ke) [me. Lat. *officiarius*

- (rentmeester van een landgoed), Mnl. *offchier* (met een deel van de rechtsmacht belaste ambtenaar), Fr. *officier*, Eng. *officer*, Hd. *Offizier*], officier: *Sjèl is offëseer gëwaes bi-j d'n tróp, woe dër neet op z'n streepe stóng* (zijn hogere rang niet liet gelden), *mer waal z'n streepe vërdeend haef* (maar zich wel verdienstelijk heeft gemaakt).
- ofsjoeën** (ondersch. voegw.) [Hd. (form.) *obschon* (*obwohl*)], sjoëns det; ofschoon, hoewel: *ofsjoeën daen Tei 'ne kieëbës* [Barg. voor 'hoofd'] *haef wi-j 'nën tujjërhamër, haef-tër vööl mel* (*aaftrèk* = succes) *bi-j de vrouwluj*.
- ofwaal** (voegw.) [sterker dan 'of'], **1** ofwel: *we zëttën ofwaal mögkëndraod* (horren) *ofwaal laote we de vinstërs tów*; **2** zoniet: *iech bel diech ofwaal iech meel diech* (zoniet stuur ik je een mail).
- ofwant** (voegw.) [Hd. *wie wenn*], ofwënt, ésof; alsof [D. (Oostr.) en Hd. *als ob*]: *nao dae marraton haw iech 'ne kop ofwant* (ofwënt) *iech de hël haw aangëbloeëze* (een vuurrood hoofd).
- ofwënt** (voegw.), ésof, ofwant (zie ald.).
- oggustus** (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *mensis Augustus* (genoemd naar de Romeinse keizer Augustus), Eng. *August*, Hd. *August*], augustus: *keizër Augustus kraeg in oggustus de keizërlikke kroëën op z'ne kop; oggustus is d'n ougs(t)maond(sj)*.
- okkazje** (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *occasio* (gunstige gelegenheid), Hd. (veroud.) *Okkasion*], koopje: *van 'n okkazje mós-te proffëteere*; **2** tweedehands auto: *m'ne garrazjis wèt 'n gooj okkazje stoeën*; **3** tweedehands voorwerp (meestal in samenstellingen): *mèt det okkazjékésken hōbbe wieë 'n gooj zaak gëdoeën*; **4** (uitdr.) *daen tuf hōb iech okkazje* (per occasie) *gëkoch; iech hōb de okkazje* (de gelegenheid) *gad det stōk grōnd te koupe*.
- oksaol** (m.; -e; oksäölke) [me. Lat. *doxale* ('d' was lidwoord)], doksaol; oksaal, doksaal: *ómdét 'dorsum' in 't Latti-jn 'rök' bëteikënt, is d'n oksaol eigëlik de plaats achtër de rök van de geissëlikke; 't zangkoeër stuit te zëngën op d'n oksaol*.
- oktoeëbër** (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *octo* (acht), Fr. *octobre*, Eng. *October*, Hd. *Oktober*], oktober: *ómdét 't Rommeins jaor oeërsprónkëlik in mieërt bëgos, loeëge de nuuët* (walnoten) *tón* (in) *d'n achste maond(sj) van 't jaor óngër de noeëtëboum en dus neet wi-j nōw in d'n tieënde*.
- olaba** (tw.) [Fr. *hé, là bas*], hé, daar: *olaba, waat zeet gieë dao aan 't fisternëlle* (prutsen)?
- ölf** (hoofdtelw.) [Eng. *eleven*, Hd. *elf*], **1** èlf; elf: *ölf is neet allein de gëlöksnummëroo mer ouch 't gëkkegëtal; Tony haef jaorëlink in 'De raod van ölf'* [Hd. *Elferrat*] *gëzieëte*; **2** (samenst.) *'n ölfoorëli-jk waas vreugër 'nën doeëje woe de fëmi-jlie 'n ölfoorëmës vuur loeët doen*.
- ölfde** (rangtelw.) [Eng. *eleventh*, Hd. *elft*], **1** èlfde; elfde: *d'n ölfde van d'n ölfde* (*novvëmber*) [Hd. *der Elfte im Elften*] *bëgint de karnëval*; **2** (uitdr.) *'t ölfde gëbod is 'laot tiech neet vuur de gek hawtën en maak det ze diech neet te graze kri-jge* (pakke); [Let op: *Lei it mèt z'n tieën gëboeëje* (*gëboeëdën*) *en laef volgës de tieën gëboode van de Kirk* (in de bijbelse betekenis vaak 'gëboode')].
- ölfëndértig** (hoofdtelw.) [gallicisme], èlfëndértig; **1** (m.b.t. een dwaas en willekeurig getal) elfendertig (gew.): *'d'n ölfëndértig' waas 'ne kamp* (kam) *vuur 't*

waeve van hieël *fi-jn stóf*, waat hieël *lansëm ging en ouch léstig waas*; **2 (uitdr.)** *ze woeëre mèt ölfëndértig man in de zaal*, met heel weinig mensen.

ölfëndértigste (rangtelw.) [gallicisme; in de verb. ‘op z’n ölfëndértigste’; de uitdr. komt van het weven], òlfëndértigste; **(uitdr.)** *meug zal dae këmi-js neet wuuëre, want dae duit allës op z’n ölfëndértigste*, langzaam en met veel omhaal (omslachtig).

Ollénjer (m.; -s; -ke), Hollénjer (zie ald.).

olli-jf (v.; olli-jve; -ke) [Lat. *oliva*, Mnl. *olive*, Fr. en Eng. *olive*, Hd. *Olive*], olijf: *d’n oeëlie van olli-jve, di-j aan d’n olli-jfboum* [Gr. *elaiè*, Hd. *Olivenbaum*] *kómme, wuuërt van alle kantën aangëraoje vuur de gëzóntheit*.

olli-jfgreun (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *olive green*, Hd. *olivgrün*], olijfgroen: *mèt häör gieëléchtig rôkskën en häör olli-jfgreun blijske kwoeëm Bel good vuuër de pinne; olli-jfgreun is gieëléchtig greun*.

olli-jfoeëlie (m.; g. mv.; -ke) [Eng. *olive oil*, Hd. *Olivenöl*], olijfolie, boomolie: *es d’n olli-jfoeëlie van ’n mindër kwallietit is, neume we dae boumoeëlie* [Hd. *Baumöl*].

Olli-jftak, D’n; De Olijftak: *‘De vereinigging vuur dówvëelefhöbbërs, ‘D’n Olli-jftak’, waerdën opgërich in 1888. De iëerste leede woeëre de hieëre Dupont, Pierre Vanvenckenray, van Holthausen, Fabry en Colson. Anger leede di-j zich aansloeëte, woeëren o.a. de hieëre Mathieu Thyssens, Jean Diris, Godfried Schoofs, Pineur, Armand Vanderdonck, Hypolyte Janssen, Jean Janssen, Arnold Latour, Albert Paspont, J. Vancleef, Willem Segers, Theo Scott en Henri Diris. Vuuërzittërs woeëre Charles Konings, Ch. Colson, Leon Plaghki, Fernand Evers, Theo Ruers,*

Mathieu Nelissen, Nelis Renet en Wim Ruers. Sikkërtarisse woeëre J. Vancleef, Colla Diris, Jef Slangen, Albert Wouters, Jean Croux, Mathy De Busser en Jean Hermans. In 1938 waerde D’n Olli-jftak kuuënklik. Det jaor waas L. Dupont iëere-vuuërzittër; L. Plaghki vuuërzittër en mënneër Dezeure óngervuuërzittër. Angër bësteursleede woeëre Theo Scott, J. Plusquin en W. Segers. Nëteurlik haef dees vereinigging aan vërsjilligge kónkoeërs mètgëdoeën.’ (Bron: BOONEN, Martin, De Olijftak, *Maaseik Verenigd*, p. 45-46)

óm (bw.), **1** (m.b.t. een andere weg) omweg: *de’s ’nën dikke killëmaetër óm*; **2** voorbij: *d’nën ti-jd is óm*; *dao is al e kërteer óm*; **3** omstreeks: *iech kóm óm ’n oor of dri-j*; **4** gelijk spel: *de stand is ein óm*; **5 (uitdr.)** *óm d’n angërën daåg haef Pie(ë)r h’m óm*, is hij dronken; [om een doel uit te drukken gebruiken we ‘vuur’].

ómbëlle (overg.; bëlde óm, h. ómgebëld), ómroope, ówtbëlle (zie ald.).

ómbënge (overg.; bóng óm, h. ómgëbóngë) [Hd. *umbinden*], ombinden, omwinden: *óm de sjobbe* (schoven) *waerde vreugër benj gëbóngën en óm de sjouve* (bussels stro) *’n touw; de sjoëjër haw e touwkën óm z’n bóks* [bw. bep.; niet van ‘ómbënge’ dus] *gëbóngën en zich dus geine reem ómgëbóngë*.

ómblijëre (overg.; blajërde óm, h. ómgëblajërd) [Hd. *umblättern*], ombladeren: *es we ómblijëre, drejje we de blajër van e book of e beukskën óm*.

ómbloeëze (overg.; bloeës óm, h. ómgëbloeëze) [Hd. *umblasen*], omblazen: *zoe e piske van e mënke bluuës-te gemëkkelik óm*.

ómbooke (overg.; bookde óm, h. ómgëbook),
1 [Hd. *umbuchen*], overboeken: *det bëdraag booke we óm nao volgënd jaor*; **2** (m.b.t. voor een ander tijdstip reserveren) omboeken: *ómdét iech krank waas, höb iech de reis laotën ómbooke*.

ómböttële (overg.; böttële óm, h. ómgëböttëld) [D. (Nd). *buddeln* (woelen, wroeten), ómvreutële; omwoelen [Hd. *umwühlen*], ompspitten: *tón iech m'ne rënk kwi-jt waas, höb iech bëkans d'n hieëlën hoeëf ómgëböttëld*; in 't vreugjaor haw iech de krieëmër in de rök van det stök grónd óm te böttële.

ómbujge (overg.; bujgde óm (boeëg óm), h. ómgëbujg (ómgëboeëge)) [Hd. *umbiegen*],
1 ombuigen: *vuur det stök i-jzër óm te bujge, höbs-tiech te min spek gieëte* (ben je niet sterk genoeg); **2** (m.b.t. een andere draai geven) ombuigen: *dae luuëgënaer wèt alti-jd allës óm te bujgën in ze vuuërdeil*.

ómdabbe (overg.; dabde óm, h. ómgëdab) [Vnnl. *dabben* (in het slijk ploeteren)], omwroeten, omwoelen: *de hoondër(ën) höbbën (ós) d'n hieëlën hoeëf ómgëdab en de slaaj óngërgëdab*.

ómdét (voegw.), **1** omdat: *ómdét Marjan gaer good rijk, haef ze get oodëklonj op zich gëdoeën*; **2** doordat: *ómdét iech met det kawd waer te lang höb bówtëgëstange, höb iech veut wi-j i-js (i-jskaw veut)*.

ómdoon (overg.; dieëg (doeëg) óm, h. ómgëdoeën), **1** [Hd. *umtun*], ombinden [Hd. *umbinden*]: *doot miech m'n krëvat ins óm*; **2** ploegen: *in mieërt doon wieë de véljer óm*; **3** [D. (Rijnl.) *umtun*], (óm)spaje; ompspitten: *doot gieë op eurën awwërdóm nog alti-jd zelf d'n hoeëf óm?*

ómdrejje (overg.; drejde óm, h. ómgëdrejd)

[Hd. *umdrehen*], **1** omdraaien: *tón iech miech in de gank ómdrejje, zoeëg iech det m'n vrouw zich nog ins ómdrejden en trök in slaop vieël*; **2** (**uitdr.**) *drej di-j plaat ins óm*, praat eens over iets anders; *'t book is ómgëdrejd*, je bent te laat voor het eten; *dao drej iech m'n hand neet vuur óm*, dat is makkelijk.

óméntóm (bw.), ongeveer, omstreeks, om en om, om en (na)bij: *van oppe Mert nao de kirk van Héppenaert is óméntóm twieë killëmaetër gaons*.

ómgank (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Umgang*], omgang (met mensen), gezelschap, verkeer: *in d'n ómgank mèt de luj is Annie noeëts astrant, ónbësjóf, kóntrari-j of hatëlik mer alti-jd bëlaef, bësjaaf, plëzeerig, hartëlik en vrintëlik (vruntëlik)*.

ómgëkieërd (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), angërsóm; in tegengestelde zin, andersom, omgekeerd: *of ze uch nôw ieërs höbbën ówtgëjówd (uitgejouwd) en dén höbbën ówtgëkaffërd of ómgëkieërd, det weit iech nimmieë*.

ómgoeëje (overg.; goeëjde óm, h. ómgëgoeëjd), **1** omwerpen: *de zówplap goeëjden e paar steul óm*; **2** omdraaien: *iech kos nog zjus 't steur ómgoeëje*; **3** veranderen: *we höbbe de plannën ómgëgoeëjd*.

ómgoeën (onoverg.; ging óm, h. en is ómgëgange), omgaan: *tón iech huuërde det m'ne kammëraod, woe iech hieël vääld mèt waas ómgëgange, d'n hook óm waas gëgange* (gestorven was), *is wieëkëlink zoevääld in miech ómgëgange* (bewoog zich in mijn binnenste zoveel) *det sómmigge zagte det iech neet mèt d'n (de) doeëd kos ómgoeën* (dat ik er geen slag van had om met de dood te leven).

ómgrave (overg.; groeëf óm, h. ómgëgrave), ómspaje (zie ald.).

ómhaol (m.; g. mv.; g. dim.), (fig.) omslachigheid: *mèt vääöl ómhaol (van wääörd) vërtëlde Twan wi-j de kat haw gëjónk.*

ómhóbbe (overg.; haw óm, h. ómgad), **1** omhebben: *Jaan haw niks aan es 'n siggrèt en niks óm es 'n krëvat*; **2 (uitdr.)** *es-tën h'm ómhóbs, hóbs-tën 't zittën (bès-te good in d'n oeëlie) of bès-te good vaerdig (ben je boven je theewater (dronken)).*

ómhoeëg (bw.) [vooral in samenstellingen], **1** omhoog: *waat ómhoeëg geit, mót ouch weer ómlieëg kómme* (Engels liedje); *haef 'ne mins zich opgëwirk, dén haef-tër zich ómhoeëg gëwirk*; **2 (uitdr.)** *bès-tën ómhoeëg gëvalle, dén hóbs-tën in kortën ti-jd karjaer gëmaak of zits-tën in 'n pëzi-jisie woës-te neet békwaom vuur bès.*

ómhoeëling (v.; -e; -ske), geldinzameling [D. (Belg.) *Geldsammlung (Einsammlung)*]: *'n ómhoeëling vuur de neegërkës in de Kóngoo brach vreugër alti-jd vääöl op.*

ómhouwe (overg.; houwde óm, h. ómgëhouwd) [Hd. *umhauen*], ómlëgke, ómkappe; omhakken [Hd. *umhacken*], vellen: *vuur 'ne boum óm te houwe, hóbs-te 'n aaks vandoon.*

ómhówze (onoverg.; hówsde óm, is ómgëhóws), verhuizen: *we hóbën 'ne vërhówswege bëstëld, want we goeën ómhówze (vërhówze).*

ómjage (overg.; joeëg óm, h. ómgëjaag), voortdrijven naar elders: *vuur de kuj óm te jage van de ein wei nao de angër (d'angër) mós-te mèt e paar man zeen.*

ómkalle (overg.; kalde óm, h. ómgëkald), ompraten: *mèt ze fi-jn mujlkën haef dae fënistigge kóntëkrówpër (sluwe mouwveger) ooze Zjos ómgëkald; iech hób miech laotën ómkalle.*

ómkappe (overg.; kapde óm, h. ómgëkap), ómlëgke, ómhouwe (zie ald.).

ómki-jke, **1** (o.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. bekommernis) omkijken: *dao hóbs-te gein ómki-jke nao*; **2** (onoverg.; kaek óm, h. ómgëkieëke), aandacht besteden: *det spits spoeëk kik nao z'ne pa, dae përtang good krank is, neet óm.*

ómkippe (overg.; kipde óm, h. ómgëkip) [Hd. *umkippen*], omkiepen, omkieperen, omkantelen: *es de berléngskes óngër in de pót mèt koeële woeëre gëlaje, kos-te di-j ópkippën en ómkippe; ómkippën is hetzëlfdeñ es baskulleere* [Fr. *basculer* = kantelen].

ómkleije, **zich** (wederk; kleide zich óm, h. zich ómgëkleid) [Hd. *sich umkleiden*], zich verkleden, zich omkleden: *vuur in d'n hoeëf te goeën wirke kleije wieë ós óm en doon we wirkkleijër aan.*

ómklinke (onoverg.; klinkde óm, is ómgëklink) [D. (Rijnl.) *umklinken*], omslaan: *dao kraakde get in m'ne voot tón iech op dae glate stóp ómklinkde; tón iech ómklinkdën en m'nën ènkël broeëk, hób iech 'n wieëk in 't (h)ospëtaal gëlieëge.*

ómkómme (overg.; kwoeëm óm, is ómgëkómme), om iets heen komen [Hd. *herunkommen*]: *tón iech bi-j ós d'n drej ómkwoeëm, zoeëte dao e paar wilj vërkes op 't gëlaeg.*

ómkoupe (overg.; koch óm, h. ómgëkoch), omkopen: *daen ómkoupër; dae al mënninge*

proffietäör haef ómgëkoch, is vuur z'n ómkoupëri-j nog noeëts gëstraof.

ómkri-jge (overg.; kraeg óm, h. ómgëkrieëge), doorbrengen: *wi-j kri-jgt gieë d'n daåg óm?*

ómlaje (overg.; loeëj óm, h. ómgëlaje) [Hd. *umladen*], overladen: *ómdét de lajing op oos kar neet good gëlaje waas, wouwe we ze ieërs angërs laje, mer daonao vónge we 't toch bieëtër ze óm te lajën op e kammi-j(j)aoke.*

ómlëgke (overg.; lag óm, h. ómgëlag), **1** ómkappe, ómhouwe (zie ald.); **2** [Hd. (inform.) *umlegen*], omleggen, neerschieten, overhoopschieten: *tón de pollisse dae krimmëneel bi-j z'n sjabbërnakke pakde, haw dae zjus veer man ómgëlag; 2 spaje; spitten: det häöfke lëgks-tën op 'nën daåg gemëkkelik óm.*

ómlëgkpos (m.; -te; -je) [mijnterm], **1** middigpos, verlëgkpos; middagdienst: *haws-tën in de pöt wissëlënde poste, dén haws-tën óm de dri-j wieëke d'n ómlëgkpos; 2 wat gebeurde in de mijn tijdens de middagdienst? 'Óngër d'n ómlëgkpos – van 14 tot 22 oore – waerdën óngër in de pöt 't i-jzër gëtrokke', waat bëteikënde det ze de koeëläoage dieëgën 'invalle' vuur di-j óngër de mörgëspos nao boeëve (nao d'n daåg) te brënge [In de pöt woeëre dri-j 'postën' of 'sjichte', Hd. *Schichte* = dienst, ploegendienst. *Sómmigge mi-jnwirkërs hawwe wissëlënde (drejjënde) poste (onregelmatige werktijden; draaiden onregelmatige diensten)].'**

ómlëije (overg.; leide óm, h. ómgëleid) [Hd. *umleiten*], omleiden: *tón ze aan de Patër Sangërsbrök aan 't wirke woeëre, höbbe ze 't vërkieër ómgëleid en mósdës-tën uuvër de brök in Boeërsëm de Maas uuëvër.*

ómlëijing (v.; -e; -ske) [Hd. *Umleitung*], omleiding, wegomlegging: *ómdét ze in Belsj de waeg dëk en gaer oeëpëbrieëke, zeen d'r ouch vööl ómlëijinge.*

ómloup (m.; -e; -luipke) [Hd. *Umlauf*], omloop, circulatie, roulatie: *tón de ieërste euroos in ómloup waerde gëbrach, ginge vööl minse de muntstökke bi-jeinhawte.*

ómloupe (overg.; loeëp óm, h. (is) ómgëloupe), **1** [D. (reg.) *umlaufen*, Hd. *einen Umweg machen*], via een omweg lopen: *kóm, we loupën e blökskën (woonblok) óm; 2* [Hd. *umlaufen*], omverlopen: *di-j straotbrak (straatloper) haef miech oppe Bosstraat al ins ómgëloupe.*

ómmëlèt (v.; -te; -sje) [Fr. en Eng. *omelette*, Hd. *Omelett*], omelet: *mèt 'n eike, 'n hawf un, 'n tēmat en get sjónk in e pënke maaks-tën 'n lëkker ómmëlèt.*

ómmaer (bw.), naar beneden: *tón de jieëgër de aenj aafsjoëet, kwoeëm di-j wi-j 'nën dikke stein ómmaer.*

ómnëjje (overg.; nejde óm, h. ómgënejd) [Hd. *umnähen*], omnaaien: *es d'n bóksëpi-jpe te lank zeen, mós-te ze van óngër ómnëjje.*

ómploeëje (overg.; ploëjje óm, h. ómgëploëjd), omvouwen [Hd. *umfalten*], omplooien: *jóng, ploëj d'n mówwe get óm, want de zits t'r bëkans mèt in d'n sop.*

ómplooge (overg.; ploogde óm, h. ómgëploog) [Hd. *umpflügen*], omploegen: *es d'n ougs bënnën is, ploog de boor de vëljer óm.*

ómpoeëte (overg.; poeëtde óm, h. ómgëpoeët), omplanten [Hd. *umpflanzen*], ompoten: *haef e buimke déts-tën ómpoeëts neet gënóg wortële, dén geit 't lichëlik kēpot.*

ómreure (overg.; reurde óm, h. ómgëreurd) [Hd. *umrühren*], omroeren: *es-te de pap neet ómreurs, klóntërt ze en bak ze vanóngër aan.*

ómri-jje ((on)overg.; raej óm, h. en is ómgërieëje), ómvare (zie ald.).

ómri-jte (overg.; raet óm, h. ómgërieëte) [Hd. *umreißen*], omrukken, overtrekken, neerhalen, omvertrekken, omverhalen: *bès-te zoe sterk es e paerd, dén zouds-te waal 'ne boum ówt de grónd kónne ri-jtën of e meürke kónnën ómri-jte.*

ómroope (overg.; rieëp (reupde) óm, h. ómgëroope), ómbëlle, ówtbëlle; omroepen: *tón d'r nog gein radie(j)oos woëere, waerdën e bërich (‘t nów(t)s) neet ómgëroope mer óm- of ówtgebéld (zie ald.).*

ómsjakële ((on)overg.; sjakëlde óm, h. en is ómgësjakëld) [Hd. *umschalten*], (fig.) overschakelen: *nao de vëkansie mós-te weer ómsjakële nao d'n gëwuuën baezigheede.*

ómsjódde (overg.; sjódde óm, h. ómgësjód), omschudden: *tón de boore neet kóntént woëëren uuvër (mèt) de pri-js van de mèlk, sjódde ze vuuer de kamëra dówzënde li-jtërs mèlk óm in de beerpöt (zeikpöt = aalput) en oppe véljer.*

ómslaag (m.; -slaeg; -slaegske), **1** [Hd. *Umschlag*], kaft, (boek)omslag: *oppën ómslaag stuit 'n fottoo van Jan en Hubert Van Eyck*; **2** [Hd. *Umschlag*], enveloppe: *‘t addrës oppën ómslaag waas mèt di-j hanëpoeëte neet te lieëze*; **3** [Hd. *Aufschlag*], (m.b.t. de omslag van een kledingstuk) rand, boord: *aan de mówwën haef me nów jéske 'nën ómslaag, dae iech nëteurlik mót ómsloeën es iech ‘t aan hób.*

ómspaje (overg.; spaajde óm, h. ómgëspaajd),

ómgrave [Hd. *umgraben*]; ompspitten: *vuur d'n hoeëf óm te spaje höbs-te 'n gooj sjöp vandoon en zeen 'n gooj kóndi-jsie (vorm, conditie) en vööł gósting 'n kóndi-jsie (voorwaarde).*

ómsprènge (overg.; spróng óm, h. en is ómgësprónge) [Hd. *umspringen*], uuvër(h)oupsprènge; omverspringen: *tón Lei gënieëze waas van dae lillikke kankër, spróng-dër van bli-jdsjap e gaat in de loch en 'n vaas mèt bloomën óm [voorbeeld van foutieve samentrekking bij nevenschikking].*

ómstaondër (m.; -s; ómstäöndërke) [Hd. *Umstehende*], omstaander: *tón (dao) oppe Mert 'ne piepoo de klooj aan ‘t ówthange waas, lachde de ómstaondërs zich 'ne króf.*

ómstappe (onoverg.; stapde óm, is ómgëstap), overstappen: *vuur mèt d'n trejn nao Brussël te goeën, mós-te dèk in Luuëvën ómstappe.*

ómsténj (mv.) [Hd. *Umstände*], **1** situatie, omstandigheden: *wieë lieëve nów in hieël angër ómsténj es de minsën hóndërd jaor gëlieëje*; **2** drukte, misbaar, omhaal, complimenten, plichtplegingen: *maak toch neet zoevööł ómsténj, lillikkën aanstëllër.*

ómstikke (overg.; stikde óm, h. ómgëstik), omstikken: *ómdét Trees häör klëdsje te lank vóng, haef ze ‘t laotën ómstikke tot boeëve de kni-j.*

ómstoeëte (overg.; stoeëtde óm, h. ómgëstoeëte), **1** [Hd. *umstoßen*], omstoten: *tón iech m'nën heite koffie ómstoeëtde, waas m'n vrouw häör hieël bein vërbrand*; **2 (uitdr.)** *hae haef t'r vërsjeijën ómgëstoeëte, hij heeft menig pintje gedronken.*

ómtówse (overg.; tówsde óm, h. ómgëtóws) [Hd. *umtauschen*], omruilen: *es-tën in dae*

winkël get köps waat tiech achtëraaf neet aanstuit (bevalt), *kóns-te det bènne de dri-j daag ómtówse*.

ómrèk, **1** (m.; -ke; -ske), omtrek: *gieë wèt toch wi-js-te d'n ómrèk van 'ne sirkël bérieëkëns?*; **2** (m.; g. mv.; g. dim.), naobër, róntélóm; omgeving [Hd. *Umgebung*]: *in d'n ómrèk van Mëzeik (in Mëzeik en ómstreeke; in de róntélóm van Mëzeik) is 't sjoeën woeëne*.

ómrèkke ((on)overg.; trok óm, h. ómgëtrokke), **1** omvertrekken: *tón ze di-j aw koeëj ómtrokke, hób iech waal 'n dózzi-jn vlaermówze gëzieën di-j zich (h)oeërówt maakde*; **2** naar een ander vertrek verhuizen: *swént(sj)ërs trèkke sómmigge minsën óm nao 'n kleinër kamër, ómdét de mëzoet en de gaas zoe deur zeen*.

ómvalle (onoverg.; voeël (vieël) óm, is ómgëvalle) [Hd. *umfallen*], **1** omvervallen: *de zaatlap voeël óm van zatigheid*; **2** (**uitdr.**) *iech val óm van de slaop* [Hd. *bin zum Umfallen müde*], ik ben doodmoe; *nów Greet vuur bènnekort is ówtgëtèld, stuit ze op ómvalle*, is ze hoogzwanger.

ómvare ((on)overg.; voeër óm, h. en is ómgëvare) [Hd. *umfahren*], ómri-jje; **1** omrijden: *we zeen waal vi-jf killëmaetër ómgëvare mèt di-j ómleijing*; **2** omverrijden: *tón Mit pówpzaat waas, haef ze 'ne mins ómgëvare*.

ómvreutële (overg. vreutëlde óm, h. ómgëvreutèld), ómböttële (zie ald.).

ómwejje (onoverg.; wejde óm, is ómgëwejd) [Hd. *umwehen*], om(ver)waaien: *zèlf hób iech miech kónne réchhawte, mer d'n eik is óm- en 't daak is afgëwejd*.

ómweule (overg.; weulde óm, h. ómgëweuld)

[Hd. *umwühlen*], omwoelen, omwroeten, overhoophalen: *de wilj vérkes höbbën 't hieël gëlaeg ómgëweuld bi-j dae puinëboor*.

ómwieëg (m.; -waeg; -waegske) [Hd. *Umweg*], omweg: (fig.) *langs allërlei ómwaeg bèn iech trachtër gëkómme waat daen döbbële miech achtër m 'ne rök allëmaol haef gëlap*.

ómwille van (vz.), omwille van (gew.), wegens, door, ten gevolge van: *ómwille van luijgheid zit dae meuge dao zoe vuur d'n iëëvëvööl (zo onverschillig)*.

ómzaege (overg.; zaegde óm, h. ómgëzaeg) [Hd. *umsägen*], omzagen: *vuurdét ze eindëlik dae boum ómzaegde, hób iech toch e stökske mótte zaegde* (zaniken, zeuren, aandringen).

ómzeen (onoverg.; waas óm, is óm gëwaes) [Hd. *um sein*], voorbij zijn: *de vëkansie is alti-jd te rap óm*.

ómzègkës (bw.), omzeggens (gew.), (om) zo te zeggen [Hd. *sozusagen*], zo goed als, zogezegd, als het ware: *m'nën ottoo waas ómzègkës fónkëlnow* [Hd. *funkel(nagel)neu* = gloednieuw], *tón iech h'm obbein knalde*.

ómzèt (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Umsatz*], omzet: *mèt det slech waer is oozën ómzèt e stök mindër es vuuërig jaor*.

ómzètte (overg.; zat óm, h. ómgëzat) [Hd. *umsetzen*], **1** verhandelen: *'ne winkëleer dae 'ne goojën ómzèt haef, zèt vööl waar óm*; **2** verplaatsen, omzetten, verzetten: *we goeën dae kas ómzètte*; **3** verplanten: *we goeën det buimke nao de wènt(sj)ër ómzètte, want det stuit hi-j in de waeg*.

ómzuime (overg.; zuimde óm, h. ómgëzuimp) [Hd. *umsäumen*], omzomen: *'n bóks ómstikke doon we mèt e stikmësj-jn, mer*

bókse kóns-te zoewaal mèt de hand es met e mēsji-jn ómzuime.

ónappēti-jtēlik (bn.; -kēr; -ste) en (bw.) [Eng. *unappetizing*, Hd. *unappetitlich*], **1** onsmakelijk, onappetijtelijk: *de slēkke vóng iech zoe ónappēti-jtēlik det iech mós kääke* (kokhalzen); **2** (fig.) onfris: *e zaakske det stink, is 'n ónappēti-jtēlikke affaer.*

ónbēdórve (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unverdorben*], onschuldig, argeloos: *Miekēn is dēn waal bēdórve* (verwend), *mer z'n hērtsjen is nog ónbēdórvēn* (zuiver) *en dus nog neet bēdórve doeēr allērlei rottigheid* (narigheid).

ónbēgri-jpēlik (bn.; -kēr; -ste) [Hd. *unbegreiflich*], onbegrijpelijk: *iech vèng 't ónbēgri-jpēlik det miech dae prul zoe in de pēpeerēn is gēkómme* (zoveel geld heeft gekost); *is 't neet ónbēgri-jpēlik det Zjaen d'n tak woe dēr op zoeēt, haef aafgēzaeg.*

ónbēkēnde (m./v.; -id.; g. dim.) [Hd. *Unbekannte(r)*], onbekende: *vuur 'nēn ónbēkēnde doon de kēnjēr noeēts de duuēr oeēp(e).*

ónbēkwaom (bn.; -ēr; -ste), onbekwaam, ongeschikt: *dae kóntēkrówpēr* (mouwveger) *is waal ónbēkwaom, mer doeēr 'n gooj krówkar haef-tēr toch 'n gooj pēzi-jsie.*

ónbēlaef (bn.; -dēr; -ste), onbeleefd: *woe is daen ónbēlaefde gaapliepēl opgētrokke?*

ónbēlaefdērik (m.; -ke; -ske), onbeleefd mens: *daen ónbēlaefdērik is zieēkēr achtēr 'n hēgk groeētgebrach* (opgerieēte).

ónbēlankri-jk (bn.; -ēr; -ste), onbetekenend, onbelangrijk, onbeduidend: *waas-te bēs, is ónbēlankri-jk, mer waems-te bēs is waal bēlankri-jk.*

ónbēmuuēbēld (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unmöbliert*], ongemeubileerd: *vuur de kaw heur van det ónbēmuuēbēld appartēmènt vraoge ze stókke van minse* (veel geld).

ónbēpaold (bn.; g. tr. v. verg.), onbeperkt, onbepaald: *ómdēt Zjērtrud 'ne rémmel te min haef* (gek is), *hōbbe ze hāör vuur 'nēn ónbēpaoldēn ti-jd nao Raekēm gēbrach.*

ónbērieēkēnbaar (bn.; -dēr; -ste) [Hd. *unberechenbar*], onberekenbaar: *dae bóch* (onbetrouwbaar volk) *is zoe ónbērieēkēnbaar des-te dao geine mommènt op kóns stokke.*

ónbēsjóf (bn.; -dēr; -ste), onbeschoft, grof, ruw: *woe kump det ónbēsjóf vérken ówtgēkroeēpe?*

ónbēsjóftērik (m.; -ke; -ske), onbeschoft mens: *es-te mèt daen ónbēsjóftērik örgēs geis, vils-tēn alti-jd in affrōnte, want det ónbēsjóf vérken haef ech gein mēneere.*

ónbēsji-jfēlik (bn.; -kēr; -ste) en (bw.) [Hd. *unbeschreiblich*], onbeschrijfelijk: *Jom en Jēs zeen ónbēsji-jfēlik gēlökkig mèt hun kien(d)sje.*

ónbēstaonje (bn.; g. tr. v. verg.), onbestaande: *de kans det d'n heemēl invilt, is zoe good es ónbēstaonje.*

ónbēwaeglik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unbeweglich*], onbeweeglijk: *ónbēwaeglik stuit 't sēldäötsjēn op wach.*

ónbēwoeēnbaar (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unbewohnbar*], onbewoonbaar: *di-j koeēj is al jaorēn ónbēwoeēnbaar, want di-j stuit op ómvalle.*

ónbēwoeënd (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unbewohnt*], onbevolkt, onbewoond: *'t*

- hoeëg(e) Noeërdën is ónbëwoeënd, ómdét 't dao óngënieëjig kawd is.*
- ónbëzörg** (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unbesorgt*], onbezorgd, zorgeloos [Hd. *sorglos*]: *wieë gëneete van 'n ónbëzörg lieëvënsjën oppe bówte.*
- óndäög** (v.; -de; -sje) [Hd. *Untugend (Laster)*], **1** ondeugd: (**uitdr.**) *hae zit zoe vol óndäög es 'ne bók vol kuuëtele*; **2** sjelm [Hd. *Schelm*]; deugniet, kapoen: *di-j óndäög haef de kat mèt pieëk ingësmieërd*; **3** schalksheid [Hd. *Schalkhaftigkeit*], guitigheid: *oos dääögëneetsje zit vol óndäög*; **4** (**uitdr.**) *Leks is sti-jf van óndäög.*
- óndoerdach** (bn.; -dër; -ste) en (bw.), ondoordacht, onbekookt, onbezonnen [Hd. *unbesonnen*], onbesuisd: *iech stóng d'r paaf (verbaasd) van det Laen h'm óndoerdach zoe haw gëpieëk (uit de bol was gegaan).*
- óndoersji-jnënd** (bn.; -ër; -ste), ondoorschijnend: *Fien, maak des-te deeze kieër 'n óndoersji-jnënd klëdsjën aanduis, want de maaks de mansluj bówsgék.*
- óndujdëlik** (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *undeutlich*], onduidelijk: *es-tën óndujdëlik spriks, vërstoëen ze diech neet.*
- ónduuëgënd** (bn.; -ër; -ste) [Kil. *on-deughdigh*], ónduuëgëntig; **1** ondeugend: *woevuur Nel vandaag zoe ónduuëgënd is, weite we neet, mer wieë dënke det de waelj h'm (häär) plaog*; **2** (**uitdr.**) *Tuurkën is zoe ónduuëgënd es-tër groeët is.*
- ónduuëgëntig** (bn.; -gër; -ste), ónduuëgënd (zie ald.).
- óngëbejd** (bw.), duchtig, flink, geducht, stevig: *in det fëbrik mót eedërein óngëbejd aan(h)ëm (aan h'm = aan het werk).*
- óngëdeerte** (o.; g. mv.; g. dim.), óngësi-jfër(t), zie ald. (2de bet.).
- óngëdoeën** (bn.; g. tr. v. verg.), **1** misselijk: *eedërein is waal 'nën ënkële kieër óngëdoeën van 't ieëte*; **2** [Hd. *ungetan*], ongedaan: *waat vandaag neet óngëdoeën maåg bli-jve, mótte we vandaag zieëkër nog doon*; **3** (**uitdr.**) *we höbbe niks óngëdoeën gëlaote (alles in het werk gesteld) vuur det maesje trök op 't good paad te brënge.*
- óngëdöld(sj)** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ungeduld*], óngëduildsj; ongeduld: *vol óngëdöld(sj) vroeëg iech miech aaf of 't óngër(h)and waas aafgëloupe mèt dae stoefër (stóffër) ze gëstoef.*
- óngëdöljig** (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *ungeduldig*], ongeduldig: *iech bën d'r neet rouwig (bedroefd) óm det daen óngëdöljigge vrieëtzak z'ne mōnd haef vërbrand aan di-j heite sop.*
- óngëduildsj** (o.; g. mv.; g. dim.), óngëdöld(sj) (zie ald.).
- óngëlagde eijër** (vaste woordverbinding), onuitgevoerde plannen: (**uitdr.**) *waem wilt kakële, mót ouch eijër lëgke (wie veel praats heeft, moet ook bewijzen dat hij iets kan), want óngëlagde eijër zeen d'r al gënóg.*
- óngëlieëge** (bn.; -nër; -nste) [Kil. *ongheleghen*, Hd. *ungelegen*], op een ongeschikt ogenblik, ongelegen, te onpas: *d'n (de) doeëd kump békans alti-jd óngëlieëge.*
- óngëli-jk, I** (o.; g. mv.; g. dim.), ongelijk: *ómdét iech óngëli-jk kraeg, veulde iech miech vëróngëli-jk*; **II** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ungleich*], **1** verschillend: *ómdét Ti-jl van de bieëtër klas van volk is en Trów (Gertrude) van de basklas, zeen ze van óngëli-jke stand*; **2** oneffen [Hd. *uneben*], ongelijk,

hobbelig: *de trépkas zeen get óngéli-jk; 3* ongelijkmatig, ongelijk, onregelmatig, [Hd. *ungleichmäßig*]: *vandaag haef Zjaen gooj zin en mörgen is-tër zoe léstig es 'ne bók: jao, de's hieël óngéli-jk en vërsjilt van daåg tot daåg.*

óngelök, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unglück*], pech, tegenslag, tegenspoed: *det waas e gëlök bi-j 'n óngelök; es-te get pë'r óngelök duis, duis-tën 't neet vuur éksprés (ésprés); 2* (o.; -ke; -ske), ongeval, accident [Hd. *Unglück* (meestal 'Unfall')]: *'t is me gëlök gëwaes det iech mè't det óngelök (di-j óngelökke) niks mankeerde; 3 (uitdr.) iech haw dae vlieëgël 'n óngelök kónne doon (halfdood kunnen slaan); bës-te vuur 't óngelök gëboeëre, dén höbs-tën alle leid van de waerëld (vuur gëlökkig te zeen).*

óngelökkig (bn.; -gër; -ste), **1** ongelukkig [Hd. *unglücklich*]: *sómmigge veule zich vandaag de gëlökkigstën en mörge d'n óngelökkigste mins van de waerëld; 2* gehandicapt: *Laen en Baer höbbën 'n óngelökkig kènd(sj).*

óngelökkigge (m.; id.; g. dim.), **1** [Hd. *Unglückliche(r)*], (m.b.t. persoon die door het ongeluk is getroffen) ongelukkige; rampspoedig persoon: *daen óngelökkiggën haef 't ein óngelök nao 't angër; 2* verminkte, gebrekkige: *saer det óngelök zit daen óngelökkiggën in e kërke.*

óngelöksdaåg (m.; -daag; -daegske) [Hd. *Unglückstag*], ongeluksdag: *vuur sómmiggën is 'ne bëpaoldën daåg in de wieëk hunnën óngelöksdaåg, mer vuur de meistën is 'nën óngelöksdaåg 'nën daåg det ze vää'l mizzeerie, iee'lën'j of óngelök höbbe.*

óngelökske (o.; -s; -), **1** klein ongeluk, ongelukje, tegenslagje, ongevalletje: **(uitdr.)** *iech höb 'n óngelökske gad (klein ongeval); Laen geit groeët (is in verwachting), mer 't*

waas 'n óngelökske, de zwangerschap was niet gepland (gewenst); 2 ongepland kind: *we höbbën oos Lëwi-jke nëteurlik ieeve gaer es oos angër twieë kien(d)sjës, mer Lëwi-jke waas 'n óngelökske.*

óngelüif (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unglaube*], ongelooft: *iech kos m 'n oeëre neet glüivën en vroeëg mè't óngelüif woevuur di-j heiligge boeën ze gëlüif haw vërloeëre.*

óngelüifëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *unglaublich*], **1** onaannemelijk, ongelooflijk: *'t is mësjujn óngelüifëlik, mer mè't di-j prujk op d'ne kop parreers-te twuntig jaor jóngër (zie je er twintig jaar jonger uit); 2* heel groot (veel): *'t haef miech óngelüifëlik vää'l draod (moeite en tijd) gëkos vuur dit boek te sjri-jve; de reis nao Mars geit óngelüifëlik lang doore.*

óngelüivig (bn.; -gër; -ste), **1** wantrouwig: *tón iech zag det de roeëje de keezinge ginge wënne, kaek Sjarël miech óngelüivig aan; 2* [Hd. *ungläubig*], (m.b.t. de christelijke waarheden) ongodsdienstig, ongelovig: *minse di-j nimmieë nao de mës goeën, zeen daovuur nog neet óngelüivig.*

óngëmaak (o.; -e; óngëmieëkske) [Hd. (veroud.) *Ungemach*], óngëreef; ongemak, hinder, last, ongerief: *mè't 't óngëmaak van d'n hoeëgën trap in oos hóws, zeen we vërhóws.*

óngëmëneerd (bn.; -ër; -ste) [Hd. *unmanierlich*], grof [Hd. *grob*], ongemaniërd, slechtgemaniërd, onbeleefd: *zeen di-j óngëmëneerde kën'jër in 'ne bos opgërieëte [vulg. voor 'opgevoed']?*

óngëmeujd (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen predicatief bn.], ongehinderd, ongestoord [Hd. *ungestört*], ongemoeid, onverstoord: *in plaats van de minsën óngëmeujd te laote,*

kan dae meujal 't neet laote zich mèt allès en eederein te meuje.

óngënieëjig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** erg, geweldig, ongenadig, hevig: *gistër waas 't óngënieëjig kawd*; **2** [Hd. *ungnädig* (*gnadenlos*)], onbarmhartig: *de barróng (bëróng) waas óngënieëjig, want mèt z'n heurpri-jze struipdèn hae di-j erm kloëëtzékskes 't vel aaf* (perste hij hen alles af).

óngënieësëlik (bn.; g. tr. v. verg.), **1** ongeneselijk, ongeneeselijk: *bès-tèn óngënieësëlik, dèn höbs-te 'n óngënieësëlikke zeekdèn en geis-te lichëlik d'n hook óm*; **2** (fig.) onverbeterlijk: *diech bès 'n óngënieësëlikke blaos* (opsnijder, snoever, blaaskaak).

óngënuuëjd (bn.; g. tr. v. verg.), ongenood, niet uitgenodigd: (**uitdr.**) *óngënuuëjd is ouch dao*, verontschuldiging van een ongenodigde gast bij het binnenkomen.

óngepérmeteerd (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *permittere* (toelaten)], **1** onveroorloofd, onbehoorlijk, ongehoord [Hd. *unerhört*], ongepermitteerd: *dae Sjarël pérmeteert zich vanallès, mer es pollis kan iech 't miech neet pérmeteere* (maar voor mij is het onverantwoord) *miech waat óngepérmeteerd is, te pérmeteere* (toe te staan); **2** (**uitdr.**) *'t is sjan en óngepérmeteerd*, het is een grote schande.

óngër(h)an(ds) (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), **1** onderhands: *es we get óngër(h)an(ds) koupèn of vèrkoupe, dèn roope we neemès bi-j daen óngër(h)an(ds)se koup*; **2** onderhands, onderarms: *bi-j de baskèt goeëje ze de bal zoewaal óngër(h)an(ds) es boeëvèn(h)an(ds).*

óngër(h)and (bw.), onderhand, spoedig, weldra: *'t wuuërt óngër(h)and ti-jd det we di-j baansjoeëtël (klopei) hi-j goeën bówtëwalse* (buitenzetten); *bès-tèn óngër(h)and gëreid?*

óngër, I (bn.; geen comp.; ungërste, ungelste), onder (onderste): *hae stóng op de ungelste sproeët van de leijër* (sport van de ladder); **II** (gesubstantiveerd bn.), **1** onderste: *de pot stuit 't ungërste boeëve*; **2** (**uitdr.**) *hae wilt alti-jd 't ungelsten ówt de kan höbbe*; **III** (vz.) en (bw.), **1** beneden: *óngër kos-tèn h'm huuëre kalle*; **2** in de mijn: *óngërgróndërs wirkdèn óngër*; **3** gelijkvloers: *wieë slaopèn óngër*; **4** jonger dan: *kènjër óngër de veer jaor mooge vuur niks bènne*; **5** te midden van: *óngër vrunj kóns-tèn allès zègke*; **6** (**uitdr.**) *hae ligk óngër de slóf*, hij is een pantoffelheld; *iech zoeët van óngër tot boeëvèn óngër de sli-jk*, geheel en al onder het slijk; *Anna haw niks óngër aan*, had geen ondergoed aan; *hae löp zich de bein óngër z'n vot ówt*, stelt alles in het werk; *iech zal h'm ins óngër han pakke* (*tössëpakke*); *hae ligk al e jaor óngër de grónd*, is al een jaar dood; *óngër ós gëzag en gëzwieëge*, dat is niet om verder te vertellen; *kóm nów ins nao óngër*, sta eens op (uit je bed); *dao bli-jf iech óngër*, kaartterm; *de wënd(sj) stuit óngër*, komt uit het oosten; *'t hui is óngër de panne* (in de schuur); *'t jónk paar is óngër de panne*, is gehuisvest; *det biddërhén(d)sjen hoofs-te det gein tweeë kieëre te zègke, want det is óngër zich ówt* (*kan good z'ne plan trèkke*);

óngëraaf (bw.) [Hd. *untén*], onderaf: *Gieljom is dao de groeëte baas, mer hae is dao van óngëraaf bëgos*; *vuur minse di-j zich van óngëraaf opwirke, doon iech m'n patsj aaf.*

óngëraaj (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), mismaak; gehandicapt, misvormd: *'t kien(d)sjèn is óngëraaj oppe waerëld*

gëkómme.

óngëraan (bw.) [Hd. *unten*],

onderaan: *m'ne naam stóng óngëraan oppe li-js; óngëraan aan 't blaad stuit d'n ówtlèk; hae zoeët óngëraan, aan het benedeneinde (bv. van een tafel).*

óngëraannummër (m.; -s; -ke) [Hd.

Subunternehmer], onderaannemer: *oozën aannummër zeuk nog 'nën óngëraannummër vuur de teegëlkës te zëtte.*

óngërbènge (overg.; bóng óngër, h.

óngërgëbóngë) [Hd. *unterbinden*, (d.m.v. gesp) *anschnallen*], onderbinden: *zoe rap es 't i-js dik gënóg is, bènge we de sjaatsën óngër (gaan we schaatsen rijden).*

óngërbèngël (m.; -e; -ke), diepe achtergrond,

ultieme reden, het fijne van de zaak, de echte beweegreden: *iech hoof neet alti-jd van allës d'n óngërbèngël te weite; es-te d'n óngërbèngël neet këns, huls-te bieëtër d'ne mónd; de's nôw zjus d'n óngërbèngël, dat is nu juist de kern (van de zaak); allein Lis kënt d'n óngërbèngël en neemës angërs.*

óngërbëzat (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd.

unterbesetzt], onderbezet: *ómdét we mèt te min man wirke, is oozën deens óngërbëzat.*

óngërbli-jve (onoverg.; blaef óngër, is

óngërgëbliéëve), onderblijven: *geis-te köpkën óngër, dén bli-jfs-tën ofwaal éffekes óngër ofwaal bès-te vërdrónke; in de pöt (mi-jn) blaeve ze 'n sjich (8 uur) óngër; en d'n tieënoorëpos doorde nëteurlik gein tie(ë)n oore mer bëgos óm tie(ë)n oore (saovës).*

óngërbóks (v.; -e; -bukske), onderbroek:

tón snachs eine m'nën ottoo aan 't pikke waas, bèn iech in m'n óngërbóks achtër dae aangëgange.

óngërbów (m.; -we; -ke), 1 [Hd. *Unterbau*],

fundering, peilers (etc.): *es d'n óngërbów vuuër de wënt(sj)ër vaerdig is, kónne ze nao de wënt(sj)ër de boeëvëbów zëtte; 2 [Hd. *Unterstufe*], (m.b.t. de laagste klassen van een school) onderbouw: *de ieërste twieë jaor van 't middëlbaar (sikkëndaer) óngërwi-js is d'n óngërbów.**

óngërbrenge (overg.; brach óngër, h.

óngërgëbrach) [Hd. *unterbringen* (onderkomen bezorgen)], onderbrengen, een onderkomen bezorgen, huisvesten, herbergen: *ómdét de awwërs t'r nimmieë zeen, zeen de kënjër bi-j de nónkën en de tén(t)sjes (tantëkës) óngërgëbrach.*

óngërbrieëke (overg.; óngërbroeëk, h.

óngërbroeëke) [Hd. *unterbrechen*], in de rede vallen, onderbreken, interrumperen: *es iech uch éffe maag óngërbrieëke, mënneër; 't is mer vuur te zëgke det gieë gein raej vërstaot (geen begrip toont voor (mijn) argumenten).*

óngërdabbe (overg.; dabde óngër, h.

óngërgëdab) [Vnnl. *dabben* (ondergraven), Vroegnieuwhoogduits *Dappe* (poot, hand)], onderkrabben: *es katte bówte get hóbbe gëdoeën (hun behoefte hebben gedaan), make ze ieërs e kujlkën en dabbe dén allës óngër.*

óngërdëkke (overg.; dëkde óngër, h.

óngërgëdëk), toedekken [Hd. *zudecken*], onderdekken, instoppen: *es we saovës de kënjër hawwën óngërgëdëk, hawwe we nog 'n eurke vuur oos eige.*

óngërdoeër (bw.) [Hd. *untendurch*],

onderdoor, eronderdoor: *iech prëbeerdën óngër de pinnëkësdraod doeër te krówpe, mer iech kos t'r mèt m'nën dikke bówk neet óngërdoeër; iech kos t'r mèt d'n ottoo zjus óngërdoeër.*

óngërdoon (onoverg.; dieëg (doeëg) óngër, h. óngërgëdoeën), niet evenaren, onderdoen, de mindere zijn: *Sjèl is 'ne sti-jfnak, dae nog noeëts vuur eemës haef óngërgëdoeën.*

óngërdówms (bw.), onderduims (gew.), in het geheim, onderhands, heimelijk [Hd. *heimlich*]: *daen óngërkrówpër haef óngërdówms uuvër miech ligke bakkëse* (kwaadspreken).

óngërdrökke (overg.; óngërdrökde, h. óngërdrök) [Hd. *unterdrücken*], onderdrukken, de kop indrukken, betugelen: *iech dieëg (doeëg) me bès vuur miech in te hawte, mer e léchske kos iech toch neet óngërdrökke.*

óngërdujke (onoverg.; doeëk óngër, is óngërgëdoeëke) [Hd. *untertauchen*], onderduiken: *'t joeëds jungske Shlomo Hanegby (alias Egie Janssen) uuvërlaefde d'n oeërlog (WO II) doeër bi-j de krujshieërën óngër te dujke*; Zie ook: *óngërdujkër.*

óngërdujkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Untergetauchte(r)*], 1 onderduiker: *minse di-j hun eige lieëve riskeerde, hóbbe in d'n oeërlog dówzënde óngërdujkërs 't lieëve geréd*; 2 **onderduikertjes in Maaseik**: *'Th. Chillid waas e joeëds maesje det van bëgin 1942 tot séptémber 1944 es óngërdujkërke bi-j de fëmi-jlie Martens-Dirks oppe Eikërstraot haef gëwoeënd. Benno Feingeld, Leon Roelants en de gëbreurkës Jacques en Bruno Goldstein woeëre jungske di-j in april 1944 es óngërdujkërs in de kënjërkolloonie in Mëzeik waerdën opgëvange.*; Zie ook: *óngërdujke.*

óngëreef (o.; g. mv.; g. dim.), óngëmaak (zie ald.).

óngëreefëlik (bn.; -kër; -ste), ongerieflijk,

hinderlijk, lastig, ongemakkelijk: *waat vreugër hieël óngëreefëlik waas, waas det 't (h)ujske (wc) bówte waas.*

óngëreek neet (bw. v. kwantiteit + bw. v. ontkenning), volstrekt niet, helemaal niet: *wils-tën e bitsjën 'ne sjikkën ottoo koupe, dén kums-tën óngëreek neet tów mèt 30.000 euroo.*

óngërein (bw.) [bw. *untereinander*], onder elkaar, ondereen, onderling: *waat de minsën allëwi-jl vää mindër doon es vreugër, is zich óngërein hëlpe.*

óngëreindoon (overg.; dieëg óngërein, h. óngëreingëdoeën), óngëreinmèngële; ondereenmengen, onderendoen: *vuur deig vuur knapkook te make mós-te bloom, boeëtër, eijër, roum van mèlk, kënneël, foelie, bësjaot en ges óngëreindoon.*

óngëreinmèngële (overg.; mèngëlde óngërein, h. óngëreingëmèngëld), óngëreindoon (zie ald.).

óngëreinreure (overg.; reurde óngërein, h. óngëreingëreurd), ondereenroeren: *wils-te 'n bëpaolde kleur van vörf, dén hoove ze in de vörfwinkël mer op e paar knupkës te dówwën en 't mësji-jn reurt de zjuste kleurën óngërein.*

óngërenj (o.; -e; g. dim.) [Hd. *untere(s) Ende*], voeteneinde: *ómdét iech d'n hieële nach in béd haw ligke sjravële, waerdën iech wakkër aan 't óngërenj.*

óngërgank (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Untergang*], val, verderf, het-te-gronde-gaan, ondergang: *vää minsën hóbbe de film 'D'n Óngërgank' van Oliver Hirschbiegel mèt de Zwitsër Bruno Ganz in de hoofrol dekkër es ins gëzieën.*

óngërgoeën, **1** (overg.; óngërging, h. óngërgange) [klemtoon op 'goeën'], verduren, ondergaan: *tón iech di-j zwaor oppërasie mós óngërgoeën, dach iech det di-j mësjujn m'nën óngërgank* (einde) *zou kónne zeen*; **2** (onoverg.; ging óngër, is óngërgëgange) [klemtoon op 'óngër'; Hd. *untergehen*], zinken, ondergaan, verzwolgen worden door: *‘t lèste waat iech zoeëg tón iech köpkën óngër ging, waas de zón di-j óngër ging* [Hd. *die untergehende Sonne*].

óngërgood (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam], ondergoed: *duis-te smörgës gei proeëpër óngërgood aan, dén bès-te geine proeëpëre mins en mësjujn zelfs ‘geine proeëpëre (geine zujvëre = persoon met onzuivere bedoelingen en een onzuiver geweten)‘*.

óngërgrónd(s) (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), **1** ondergronds, onder de grond: *in de kaolmi-jn wirk ein deil van de minsën óngërgrónd(s) en ‘n angër deil boeëvëgrónd(s)*; **2** (fig.) niet openlijk, ondergronds, heimelijk, clandestien: *in d'n oeërlóg waas ‘t verzèt nêteurlik óngërgrónd(s)*.

óngërgrónd (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Untergrund*], (m.b.t. de grond onder de oppervlaktelaag) ondergrond: *d'n óngërgrónd waas nog sti-jf bëvroeëre*; **2** mijn: *oppe pöt in Ejsde* (Eisden) *zeen in de loup van de jaorën in d'n óngërgrónd 251 pöttërs vëróngëlök*; **3** basis, grondslag, fundament: *grammaer en vokabbulaer zeen d'n óngërgrónd van ‘n taal*.

óngërgróndër (m.; -s; -ke), mi-jnwirkër, pöttër, kaolpöttër, kómpël; ondergronds mijnwerker, ondergronder: *väöl óngërgróndërs zoeëte nao hun fieërtigste mèt stoeëf oppe lóngë*.

óngërhaam (m.; -e; -haemke), onderhaam: *es e trèkpaerd hel mót trèkke, dén wuuëre köskës óngër d'n haam gëlag en dao-aan vasgëmaak, waat bëteikënt det d'n haam doeër daen óngërhaam neet zoe fël dówt op de sjouwër van ‘t paerd*.

óngërhawd (o.; g. mv.; g. dim.), zorg, verzorging, onderhoud: *‘t óngërhawd van d'n hóws, van d'nën ottoo en nêteurlik van d'n eige, ‘t kos allëmaol stökke van minse* (veel geld, moeite).

óngërhawte, **1** (overg.; óngërhoeël, h. óngërhawte) [klemtoon op 3de lettergreep], zorgen voor, verzorgen, in stand houden, onderhouden: *de koswënnër mót vrouw en kënjër óngërhawte*; **2** (overg.; hoeël óngër, h. óngërgëhawte), onder houden: *waas-te neet mós doon es-te geis zwömme, is d'ne kop te lang óngër hawte, want dén geis-te köpkën óngër* (dan verdrink je); *hawt daen ummër ins óngër d'n daakdröp* (bw. bep.), *want es-tën h'm neet tróngër hils, kump t'r niks in*.

óngërhölp (v.; -e; -ke), zadelriem, buikriem van het paardentuig: *es ‘t paerd wuuërt ingëspanne* (bv. in ‘n kar), *wuuërt de óngërhölp óngër de bówk vasgëmaak*.

óngërin (bw.) [Hd. (inform.) *untendrin*], onderin: *in de kleijërkas ligke de óngërbókse boeëvënin en de zökkën (zök) óngërin*.

óngërkómme, **1** (o.; -s; g. dim.) [klemtoon op 1ste lettergreep; Hd. *Unterkunft, Unterkommen*], onderdak, logies, verblijf, onderkomen: *nów oos hóws is aafgëbrand, hóbbe wieë ‘n óngërkómme gëvóngë bi-j me zöstër*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [klemtoon op 3de lettergreep], vervallen: *zoe ‘n óngërkómme koeëj hawwe ze al lang móttën aafbrieëke*; **3** (onoverg.; óngërkwoeëm, is óngërkómme) [klemtoon op 3de lettergreep];

- D. (Rijnl.) *unterkommen*], vervallen, in verval raken: *vuur zoe e sjoëen hóws zoe te laotën óngërkómme, mós-te toch hieël naolieësig zeen; ze höbbe d'n hoeëf laotën óngërkómme.*
- óngërkri-jge** (overg.; kraeg óngër, h. óngërgëkrieëge) [Hd. (inform.; fig.) *unterkriegen*], kleinkrijgen, eronder krijgen: *dao zeen zeekdës di-j diech óngërkri-jge; iech laot miech doeër di-j trénseneerbieës neet óngërkri-jge.*
- óngërkrówpe** (onoverg.; óngërkroeëp, h. óngërkroeëpe), onderkruipen, proberen te verdringen, de voet lichten: *doeër (mèt) allës twuntig persént goojëkoupër (bieëtërkoup) te vërkoupe zeen di-j sjachëraers ós aan 't óngërkrówpe.*
- óngërkrówpër** (m.; -s; -ke), onderkruiper: *dae lillikkën óngërkrówpër haef miech wille nékke doeër (mèt) miech uuvëral te ligken affrönteerën en doeër (mèt) uuvër miech te ligke bakkëse (roddelen).*
- óngërlag** (bn.; mieë -; 't meiste -), bëslage; onderlegd, beslagen [Hd. *beschlagen*]: *ómdét Fóns en Fin al e paar jaor mèt di-j aw tant zittën opgësjieëp, zeen di-j hieël óngërlag (bëslagën) in 't ómgoeën mèt aw minse.*
- óngërlaog** (v.; -e; -läögske), **1** (fig.) benedenlaag: *de óngërlaog in de maotsjappi-j neume we de basklas; 2* [Hd. *Unterlage*], (m.b.t. een laag onder een andere laag) onderlaag, ondergrond: *op 'n óngërlaog van keezël ligk 'n boeëvëlaog van makkëdam.*
- óngërlëgkër** (m.; -s; -ke), onderlegger: *vuur de taofël neet vol te kratse, lëgke wieë alti-jd óngërlëgkërs óngër de tejjëre.*
- óngërligke** (onoverg.; loeëg óngër, h. óngërgëlieëge) [Hd. *unter jmdm liegen, unten liegen*], (m.b.t. de houding bij coïtus) onderliggen: *ómdét de missjënarissee d'r weit van hawwe det de zwartën in de Kóngoo 'het' op z'n hun(d)sjës (wi-j de hun(d)sjës) dieëge, höbbe ze di-j braaf luj det ówt hunne kop præbeere te kalle doeër ze de missjënarishawwing aan te kaarte, woe de vrouw (bi-j 't vri-jjën) óngër bi-j ligk.*
- óngërli-jf** (o.; -li-jve; -ke) [Hd. *Unterleib*], onderbuik, onderlijf, onderlichaam: *tón de sjierurg 't gëspróngë blënjëndërmke van oos kien(d)sje mós oppëreere, zag-tër det de minse zoe 'n blënjëndërmóntstieëking (zoe 'nën appëndiesiet, appaondiesiet) en ouch angër pi-jn in 't óngërli-jf vreugër 'ne knoup (vrónk) in de derm neumde.*
- óngërli-jfke** (o.; -s; -) [D. (reg.) *Unterleibchen*], onderhemd [Hd. *Unterhemd*]: *sómmigge minsën höbbën hun hummën op hun bloeët vel aan, mer de meistën höbbën óngër hun hummën 'n óngërli-jfkën aan.*
- óngërloupe** (onoverg.; lieëp ónger, is óngërgëloupe), onderlopen: *es Mëzeik oeëts zou óngërloupe, stuit 't Bat (de Pélsërstraot en de Kappësi-jnëstraot) vol watër.*
- óngërlujtënant** (m.; -e; -lujtënantsje) [D. (in Belg.) *Leutnant*], onderluitenant: *'nën óngërlujtënant, dae ein gouje ster haef en dae bi-j de offëseerën in de lieëgste kattëgëri-j zit, neume we ouch waal 'twieëde lujtënant'.*
- óngërlup** (v.; -pe; -ke) [Hd. *Unterlippe*], onderlip: (**uitdr.**) *es-te d'n óngërlup luuëts hange, luuëts-te di-j lup, di-j nëteurlik alti-jd al hunk, van vërdreet nog get mieë hange; bits-tën op d'n óngërlup, dén bës-te bv. vërlieëgën of kwaod, mer 't kan ouch*

- zeen det get angërs mèt tiech loos is waat neet doug.*
- óngërnumme** (overg.; óngërnóm, h. óngërnómme) [Hd. *unternehmen*], ondernemen: *wils-tën 'n reis rónð de waerëld óngërnumme, dén is det 'n hieël óngërnumming.*
- óngërnummër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Unternehmer*], ondernemer: *in 'n óngërnumming óngërnump 'nën óngërnummër allës waat mótt óngërnómme wuuëre vuur de óngërnumming te doon florreere.*
- óngërnumming** (v.; -e; -ske), **1** (m.b.t. een gevaarlijke onderneming) onderneming: *tón d'n artis in de sirk z'ne kop in de mówl van de krokkëdil stoeëk, vóng iech det 'n hieël óngërnumming; 2* [Hd. *Unternehmen*], bedrijf, onderneming: *vuur 'ne partëkleer is 't allëwi-ijl mèt al di-j pappërassè neet gemëkkelik vuur mèt 'n óngërnumming te bëginne; 3 (uitdr.) de's 'n hieël óngërnumming, een gevaarlijke of gewichtige zaak.*
- óngëroffëseer** (m.; -e; -ke) [Hd. *Unteroffizier*], onderofficier: *'ne korpëraol is geinën óngëroffëseer, mer 'ne sërzjant en 'nën adzjédant zeen det waal.*
- óngërös** (bn.; -dër; -te) [Hd. *unruhig*], ongerust, onrustig, rusteloos: *es de kënd(sj) oppe lappe geit en aan d'n daág (bij het aanbreken van de dag) nog neet trök is, dén maaks-te diech toch óngërös.*
- óngërösðigheid** (v.; -heede; -sje) [Hd. *Beunruhigung*], ongerustheid, bezorgdheid, onrust: *es hun kënjër snachs op stap goeën, doon vööl awwërs van óngërösðigheid gein oug tów.*
- óngërówt** (bw.), **1** onderuit, uitgestrekt: *Jës loeëg oppe zieëtël mèt de bein óngërówt (van zich aaf); 2 (uitdr.) dao kums-te neet óngërówt, fatsoenshalve kun je dat niet nalaten.*
- óngërplooge** (overg.; ploogde óngër, h. óngërgëploog) [Hd. *unterpflügen*], onderploegen: *vreugër waerdën ieërs de stóppëls óngërgëploog en dén waerde deepër gëploog vuur opnów te kónne zejje; zoelang es 't mës neet is óngërgëploog, stink 't.*
- óngërsjatte** (overg.; óngërsjatde, h. óngërsjat) [Hd. *unterschätzen*], onderschatten: *óngërsjat di-j paer(d)swoeërstël (hoornaar) mer neet, want es tiech di-j stik, dén zuls-tën 't gëweitën höbbe.*
- óngërsjeid** (o.; g. mv.; -sje) [Hd. *Unterschied*], onderscheid, verschil: *kènt gieë 't óngërsjeid tösse 'zich get wëglëgkën' en 'get wëglëgke' [tussen 'wat gaan slapen' en 'iets wegleggen']?*
- óngërsjeije (zich)**, **1** (overg.; óngërsjeide, h. óngërsjeije) [Hd. *unterscheiden*], onderscheiden: *kënjër van 'nën eineijgëgën twieëling kóns-te bëkans neet óngërsjeije; 2* (wederk.; óngërsjeide zich, h. zich óngërsjeije) [Hd. *sich unterscheiden*], zich onderscheiden: *de Bosstraot haw zich in de stoet óngërsjeijën en haw dao d'n iëërste pri-ys vuur gëkrieëge.*
- óngërsjeijing** (v.; -e; -ske), **1** onderscheiding, blijk van erkenning: *de film kraeg vërsjilligge óngërsjeijinge; 2* ereteken, decoratie: *minse di-j zich in de gooj bëteikënis van de angërën óngërsjeije, kri-jge dëk 'n óngërsjeijing (dikkërasie); 3* academische kwalificatie: *es-tën in de lieërarënopleijing gein óngërsjeijing haws gëhaold, kwoeëms-tën in sömmigge*

sjoelën es lieëraar neet aan de bak.

óngërsjóngële (overg.; óngërsjóngëldë, h. óngërsjóngëld), de kaarten schudden: *vuur te zörge det de volgkaarte neet achtërein zitte, mótte ze vuuër 't kaarte good óngërsjóngëld wuuëre.*

óngërsjrif (o.; -te; -sje) [Hd. *Unterschrift* (bij een afbeelding)], onderschrift: *óngër de fottoo stóng 't óngërsjrif 'Stasi-jwi-jk, sjoëenste groep in de stoet'.*

óngërslaag (m.; -slaeg; -slaegske), **1** (m.b.t. de onderste strook van een muur) ondermuur: *d'n óngërslaag van aw hieërnhówzër waas dèk van aemse stein* (Naamse steen, hardsteen, blauwe steen); **2** tussenschot, binnenmuur: *oppe zöldër höbbe wieë van d'n eine kant van d'n óngërslaag d'n dówvëspi-jkër en van d'n angëre kant de spuuëlkamër van de kënjër.*

óngërsni-jje (onoverg.; sni-jde óngër, is óngërgësnijde), (fig.; inform.) (m.b.t. uit de belangstelling verdringen) ondersneeuwen: *de groeëte planne di-j de G.P. (Geine Prazël, geen onzin) vuuër de keezingën haw, zeen óngërtössën óngërgësnijde.*

óngërstand (m.; g. mv.; g. dim.), **1** bijstand, financiële hulp: *Zjieër laef van d'n óngërstand; 2 O.C.M.W. (zie ald.).*

óngërste (zn. en bn.), ungerste, ungelste (zie ald.).

óngërstëboeëve (bw.), ungerstëboeëve, ungelstëboeëve (zie ald.).

óngërstël (o.; -le; -ke) [Hd. (scherts.) *Untergestell*], (scherts.) (het onderlijf met de benen: *Mëri-j haef e good óngërstël, want di-j haef (vulg.) ferm sti-jpën* (heeft flinke benen) *óngër häöre pispot.*

óngërstoeën (onoverg.; stóng óngër, h. óngërgëstange), **1** onder water staan [Hd. *unter Wasser stehen*]: *mèt de opwërming stuit volgënde iëw lichëlik e stök van 't land óngër; 2 de sporen van de Bock-tram onder water: 'Tón in 1926 de bóktram (Bock-tram), de rôt van d'n tram van Mëzeik nao Rëmunj, óngër stóng, koste de Hollénjers hi-j geine bók (Bockbier) – 20 pinte vuur eine gölje – kómme drënke. D'n tram woe ze mèt nao hi-j kwoeëme vuur bók te kómme drënke, hëtde dus de bóktram.'*

óngërtas (v.; -se; -tëske) [Hd. *Untertasse*], schoteltje (onder een kopje): *van det sërvijs haef Hanna ein óngërtëske genék* (stuk laten vallen, stuk gemaakt, gebroken), *mer dao brieëk iech miech de kop neet uuvër* (maak ik me niet druk over); *in Mëzeik drënke wieë koffie ówt 'n zjat (e zjétsje) of 'n tas (kop) di-j we op 'n óngërtas* (schoteltje) *zëtte, vlaaj lëgke we op 'n tejjërke* (klein bord), *sop iëëte we ówt 'nën deepën tejjër* (diep bord) *en ooze bufstök ligk op 'ne plattën tejjër* (plat bord).

óngërteikëne (overg.; óngërteikënde, h. óngërteikënd) [Hd. *unterzeichnen* (*unterschreiben*)], ondertekenen: *tón Nëtta d'n trouwregistër haw óngërteikënd, zag ze: 'Dëdzjuuë, nôw bën iech vërkoch.'*

óngërtoeën (m.; -e; -tuuënke) [Hd. *Unterton*], ondertoon: *mèt 'nën óngërtoeën van twi-jfël of tër waal zou doeërkómme* (slagen) *zag 't snoeëtërköpke: 'Doeërkómme is neet gemékkelik es ze de pik op tiech höbbe.'*

óngërtrouw (m.; g. mv.; g. dim.) [Kil. *ondertrouwe*], **1** (m.b.t. het laten aantekenen van het voornemen om bij de burgerlijke stand een huwelijk aan te gaan) ondertrouw, huwelijksaangifte: *es e koppël zich bi-j d'n am(b)tënaer van de börgërlikke stand geit aangieëve vuur te trouwe, neume we det*

d'n óngêrtrouw; 2 de ondertrouw vroeger: 'ne Gooje mins vènge waas vuur maesjës vreugêr neet alti-jd ieeve gemékkelik. Vuur dao aan te kómme ginge ze zich dèk bieëje bi-j Slivvêvrouwke van Héppenaert. Es det neet hólp, waas t'r nog de Heiligge Rita, de pëtroeênheiligge van de hoopëloes gëvalle. En nêteurlik boeëj ouch de mès sêrjeus kanse. Haw 't maesje dae gooje jóng gëvónge, haw de vri-jaasj lang gënóg gëdoord en waas de jóng 't maesje noeëts boeëve de haosbèngële gëkómme (hadden ze in eer en deugd verkering gehad), dén waas 't ti-jd vuur d'n óngêrtrouw. Dri-j of veer wieëke vuuër d'n trouw ginge de jóng en 't maesje dén, elk bi-j d'n eige parrochiepreestêr, vuur 't zoegëneump 'brówdséksamën' uuvêr de kattëgi-ismës. Ouch móste ze e gebéd opzègke wi-j bv. de Tieën Gëboode van God, de Vi-jf Geboode van de H. Kirk of de Twelf Arti-jkële van 't Gëlouf. Dén móste de tortëldujfkës bëlaove det ze hun kënjêr 'n kristëlikke opveujing zouwe gieëve. Ouch mós de geissëlik kóntrëleerën of t'r gein bëlëtsële (bëzwaore) woeëre vuur te kónne trouwe. De dri-j zóndigge di-j dén volgde, rolde ze van de praekstool aaf (werd het huwelijk vanaf de preekstoel aangekondigd). Ouch mós 't koppël nao d'n am(b)tënaer van de börgërlikke stand goeën vuur dao te laote weite det ze ginge trouwe. De minse zagte dén: 'Hae hunk ówt'. Stóng d'n datëm van d'n trouw vas, dén ginge de twieë op 'ne zóndigmiddig de fëmi-jlie oppe brówlof nuuëje.'

óngërvènge (overg.; óngërvóng, h. óngërvónge), ondervinden, ervaren [Hd. *erfahren*], meemaken, merken: *iech hób óngërvónge des-tën op zègkwäörd (mondelinge toezeggingen) neet mós ingoeën.*

óngërvènging (v.; -e; -ske), ondervinding:

*'t is mi-jn óngërvènging det de pollëtik allëmaol ei pot naat is, of wi-j de Duitsêrs zègke, 'allëmaol eine wiks' [Hd. *das ist alles eine Wichse*].*

óngërvêrheure (overg.; óngërvêrheure, h. óngërvêrheur), ondervhuren: *ómdét 't hóws det wieë hóbbe gëheurd, te groeët is, hóbbe wieë e paar kamêrs óngërvêrheur.*

óngërvraoge (overg.; óngërvroeëg, h. óngërvraog), **1** ondervragen, overhoren, examineren: *kënjêr wuuërën óngërvraog bi-j 'n ékzamen of bi-j 'n óngërvraoging; 2* verhoren: *es de pollisse meine des-te get hóbbs ówtgëstoeëke, wuuêrs-tën óngërvraog.*

óngërvraoging (v.; -e; óngërvräögingske), toets (op school): *meistêrs gieëvën óngërvraoging vuur te ki-jkën of de kënjêr allës hóbbe bëgriepën (gësnap) en vuur te weitën of ze waal hun lësse lieëre.*

óngërwêrp (o.; -e; -ke), **1** (m.b.t. de spraakk. term) onderwerp: *de ieeërste zieëve wäörd van deeze zin zeen 't óngërwêrp van deeze zin; 2* thema: *'t óngërwêrp van deezen diksjënaer is de Maaskant, Mëzeik en 't Mëzeikers.*

óngërwieëge (bw.) [Kil. onderweghen], **1** [Hd. *unterwegs*], onderweg, op pad (stap), op weg: *óngërwieëgën hób iech daen ónnöttërd ówt d'n ottoo gëzat; 2 (uitdr.) dao is get óngërwieëge, er is een kind op komst.*

óngërwijl tot (voegw.) [Mnl. *in der wilen dat*], tërwi-jl, tërwi-jle det; terwjl: *óngërwijl tot z'n mëdam zich aan 't optutte waas, waas mënieër aan 't ówtlègke woevuur det neet nuuëdig waas.*

óngërwijjs (o.; g. mv.; g. dim.), **1** onderwijs: *m'ne pa waas (sjoeël)meistêr en m'n ma*

waas (sjoel)juffrouw en ze höbbën allëbei fieertig jaor in 't óngërwi-js gëstange; **2** **onderwijs in Maaseik:** 'In 't óngërwi-js höbs-tën in Mëzeik vuur 't kattëli-jk (vri-j) óngërwi-js: de Beverburg (zie Beverburg, de), 'n kleutërsjoeël, de höbs de Bóngërd (zie Bóngërd, de), 'n lieëgër sjoel, en de höbs de Kattëli-jke Sjoelëgëmeinsjap Harlindis en Relindis Mëzeik- Kindër (zie Kattëli-jke Sjoelëgëmeinsjap Harlindis en Relindis Mëzeik- Kindër). Daobi-j kómme nog de sjoele van 't Klein Klueëstërke (zie Klein Klueëstërke, het). In 't gëmeinsjapsóngërwi-js is det: Kampus Van Eyck Mëzeik (zie kolmëjensjoeël, de), woe de lieëgër sjoel 'Go! De Sprong, de Middësjoel Kampus van Eyck Mëzeik (zie kolmëjensjoeël, de), d'n Attënee Kampus van Eyck Mëzeik (zie kolmëjensjoeël, de) en d'n Téchnissen Attënee Kampus van Eyck Mëzeik (zie kolmëjensjoeël, de) mèt zeen gëmeind.'

óngërwi-jze (overg.; óngërwaes, h. óngërwieëze) [Hd. (form.) *unterweisen* (*lehren*)], onderwijzen, leren: 'Óngërwi-jzën is 't wónjër wi-jzën' is e book van proffësser (*perfësser*) Jacques Claes.

óngërzëttër (m.; -s; -ke) [Hd. *Untersetzer*], **1** (onder een glas) onderzetter, onderzetje: *pak de óngërzëttërkës ins, we goeën eine drënkën in de sallao*; **2** (onder hete potten en pannen) onderzetter: 'nën heite kieëtël zëtte we op 'nën óngërzëttër, want angërs is de taofël nao de vaansjës.

óngërzeuk (o.; -e; -ske) [Hd. *Untersuchung*], onderzoek, onderzoeking: (samenst.) *tón d'n óngërzeukër 't D.N.A.* (desoxyribo nucleic acid) *in z'n óngërzeukkamër* (behandelkamer) *op z'n óngërzeuktaofël aan 't óngërzeuke waas, zag-tër innins det 't óngërzeuk gëdoeën waas en det iech de vadër waas* [desoxyribonucleïnezuur is een

deel van een chromosoom dat de overdracht bepaalt van erfelijke eigenschappen].

óngërzeuke (overg.; óngërzoch, h. óngërzoch) [Hd. *untersuchen*], onderzoeken, nagaan: *in deezën diksjënaer höb iech ouch óngërzoch woe ooze Mëzeikër vokabbulaer vanaaf kump.*

óngërzieë(j)ër (m.; -s; -ke) [Hd. *Unterseeboot* (*U-Boot*)], onderzeeër, onderzeeboot, duikboot: *in de film 'Das Boot' van Wolfgang Petersen, 'nën oeërlogsfilm dae gëbazeerd is op de romman van L.G. Buchheim, zujs-te wi-j in d'n óngërzieë(j)ër 'U96' bi-j de sëltaote de vërvaeling ómsluit in sjrik.*

óngësi-jfër(t) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ungeziefer*] óngësi-jfërte; **1** (m.b.t. insecten) schadelijke insecten [Hd. *Schadinsekten*], ongedierte: *zits-tën óngër de lujs, dén zits-tën óngër 't óngësi-jfër(t)*; **2** (m.b.t. schadelijk gedierte) [Hd. *Ungeziefer*], óngëdeerte; ongedierte: *rattën en mujs neume we óngësi-jfër(t) of – bieëtër – óngëdeerte.*

óngësi-jfërte (o.; g. mv.; g. dim.), óngësi-jfër(t) (zie ald.).

óngësjoelld (bn.; -ër; -ste) [Hd. *ungeschult*], ongeschoold: *bës-tën óngësjoelld, mer höbs-te gouje hën(d)sjes, dén kóns-tën allëwi-jl mieë vërdeenën es mënigge gësjoelde.*

óngëstieëdig (bn.; -gër; -ste), onstabiel, ongestadig, onbestendig [Hd. *unbeständig*]: *op 'ne mins mèt zoe'n óngëstieëdig karraktaer kóns-te geine staot make; 't waer is óngëstieëdig.*

óngëvieër (bw.) [van 'ón' + 'gëvieër'; oorspr. 'zonder gevaar'; Hd. *ungefähr*], ongeveer, omtrent, omstreeks, zowat, om en nabij:

wi-j laat is het? 't is óngëvieër middig.

óngëwi-jd (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ungeweiht*], ongewijd: *woeërs-te vreugër geine kattëli-jk of haws-te d'n eige van kant gëmaak, dën waerdës-tën in óngëwi-jde grónd bëgrave.*

óngëzawte (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Eng. *unsalted*, Hd. *ungesalzen* (niet gezouten)], ongezouten: *d'n doktoeër zag miech óngëzawte* [Hd. *unverblümt* (onverbloemd)] *de waarheid tón hae miech maande* (verwittigde) *det di-j killoos zawt miech nog ins in 't graáf zouwe brèngën en det iech allës óngëzawte mós ieëte.*

óngëzjèneerd (bn.; -ër; -ste) [Hd. *ungeniert*], **1** zonder gëne, ongegeneerd: *es ze aan de taofël 'kri-jg ówt' zègke, bëteikënt det nog neet des-tën óngëzjèneerd d'nën tejjër vol mós laje*; **2** ongemaniërd: *det óngëzjèneerd (ongemaniërd) krappuul (krëpuul) zjèneert zich vuur niks, mer iech zal dae kërkesnës ins óngëzjèneerd (zonder gëne) de bol wasse.*

óngëzónd (bn.; -ër; -ste) [Hd. *ungesund*], ongezond: *aarbeezëzjëlei is gëzónd, mer killoos zjëlei* (grote hoeveelheden) *oppe boeëtër(h)am is óngëzónd; waas-te te vööl duis, is d'n dëkstën ti-jd óngëzónd* [Hd. spreekw. *zu viel* (al te veel) *ist ungesund*].

ónhénjig (bn.; -gër; -ste), onhandzaam, onhandig, onpraktisch: *e sattënëtte* (satinet = katoenen, geglansd satijnweefsel) *rökskën is ónhénjig vuur 't hówshawwe te doen.*

ónhöbbëlik (bn.; -kër; -ste), onvriendelijk, onhebbelijk: *dae mótskop* (ingekeerde stijfkop) *is 'nën ónhöbbëlikke mins, want 't is ouch 'nën échten hëngstëboor* (stugge, hooghartige man).

ónhöbbëlikheid (v.; -heede; -sje),

onhebbelijkheid: *iech kan vööl höbbe* (incasseren), *mer de ónhöbbëlikheede van dae stuikër* (ruziezoeker) *kan iech neet höbbe* (verdragen).

ónieër (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unehre*], schande, oneer: *'t is 'n ónieër vuur de fëmi-jlie det dae sjufjël nów al maonje vaszit.*

ónieërlikheid (v.; g. mv.; -sje) [Hd. *Unehrllichkeit*], oneerlijkheid: *mèt z'n ónieërlikheid zit dae laege pëtroeën nów in klein sjoon* (in moeilijkheden).

ónieëve (bn.; g. tr. v. verg.) [1707 *geen oneffe woorden gehoord*], **1** onbehoorlijk, onvriendelijk: *'t is 'ne vrejijëlaer, mer vandaag waas-tër neet ónieëve*; **2** onbevallig: *Laor is gein ónieëve maesje*, Laura is een mooi meisje.

ónkrówd (o.; g. mv.; ónkrujdsje), **1** [Hd. *Unkraut*], onkruid: *ónkrówd mós-te giejën* (wieden) *en gëkrujje* (kruiden) *mós-tën op of óngër 't ieëte doon*; **2** deugniet(je), kwajongen: *di-j k(w)aojóngësstreeke van ooze Zjilbaer zeen dagëlikse kos* (komen dagelijks voor), *want det kaddeekën is 'n ech ónkrówd.*

ónlaefbaar (bn.; -dër; -ste), onleefbaar, onhoudbaar, onverdraaglijk: *laot di-j kannaj in häör eige vèt gaarstaove, angërs wuuërt 't vuur diech ónlaefbaar* (niet om uit te houden).

ónlieësbaar (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unlesbar*], onleesbaar: *de hanëpoeëte van daen doktër zeen ónlieësbaar.*

ónmach (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ohnmacht*], bewusteloosheid, flauwte: *es-te k(w)aolik vils, ligks-tën in ónmach, waat tiech neemës k(w)aolik kan pakke.*

ónmääögèlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unmöglich*], onmogelijk: *’t is ónmääögèlik ’ne naaksën in z’n bóksëmaal te pisse.*

ónmääögèlikheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unmöglichkeit*], onmogelijkheid: *ieërs waas ’t ’n ónmääögèlikheid, mer tón waas innins de wënd(sj) gëdrejd en waas t’r toch ’n määögèlikheid.*

ónmiddèlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.): onmiddellijk: *es det vërwënd (bëdórvën) ieëpke neet ónmiddèlik (voeërt, drek) ze góstingske kri-jg, bëgint ’t te janke.*

ónmieëtèlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Hd. *unermesslich*], onmetelijk, gigantisch, mateloos, ontzettend, enorm: *’t hieëlal is ónmieëtèlik (groeët).*

ónmins (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Unmensch*], wreedard, monster, onmens: *minse di-j ónsjöldigge minse d’n dujvël aandoon, zeen ónminse mer daovuur nog gein ‘untermensche’ (inferieure, verdierlijkte mensen) [het woord ‘untermensch’ gebruiken we sinds het nationaalsocialisme in allerlei talen en schrijven we nu in het AN net als ‘übermensch’ met een kleine (begin)letter]*

ónminsèlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.): onmenselijk: *de brikkëbékkers di-j vreugër vi-jftieën oore përd daåg es leimstieëkër, sjörgër (leimvaardër) of vörmër hunne kas hóbbe móttën aafdrejje, hóbben ónminsèlik hel gëwirk.*

ónnëteurlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *unnatürlich*]: onnatuurlijk: **1** (m.b.t. strijdig met de aard van de mens of in strijd met de natuur) onnatuurlijk: *’t is neet ónnëteurlik det de jóngës achtër de maesjës ligke te këtse (rennen); ’t is tieëge de nëteur en dus ónnëteurlik es e kënd(sj) vuuër z’n*

awwërs (doeëd) mótt goeën; 2 gemaakt, gekunsteld [Hd. *gekünstelt*]: *sómmigge tónneelspuuëlërs kallën ónnëteurlik es ze oppe saen stoeën.*

ónnöt (m.; -e; -sje), **1** [D. (Nd.) *Unnötz*], klein, verachtelijk persootje: *zoe’n ónnötsje, woe is det opgëtrokke?; 2* (als diminutief) deugnietje: *oos ónnötsjën haef allës verdëstruuweerd waat Sintërklaas gërieëjën haef.*

ónnöttërd (m.; -e; -sje), **1** deugniet: *iech hób daen ónnöttërd bówte gëwals (buitengezet), want dae haef hi-j allërlei daägneetëri-j ówtgëstoeëke; 2* lelijkerd, beroerling, ellendeling: *iech waas kómplieët van de zök, want iech zjëneerde miech vuur de vi-jze kâl van daen ónnöttërd; 3* slecht (gemeen) mens, viezerik: *daen awwën ónnöttërd meint det-ër de vrouwluj maag bëpoeëtële; 4* smeerpots, smeerkees, vuil mens: *daen ónnöttërd stink oore boeëve de wënd(sj).*

ónnuuëzël (bn.; -er; -ste) [Mnl. *onnosel* (onnozel)], **1** dom: *daen ónnuuëzële klöppël (dom mens) kóns-tën allës wi-jsmake; 2* gering, onbeduidend: *gieëf det ónnuuëzël stökske woeërs mer aan de kat.*

Ónnuuëzël Kënjër (m.; g. mv.; g. dim.), **Onnozele kinderen:** *’D’n 28stën deesémbër, de fieëdaåg van ‘Ónnuuëzël Kënjër’, dënke kattëli-jkën aan de kënjërmoeërd in Bethlehem. D’n daåg woe we dees kënjërmoeërd op gëdënke, neume we ouch ‘ónnuuëzël-kënjërdaåg.’*

ónnuuëzëlaer (m.; -s en -e; -ke), puinëzeikër, sophoon, sopmaaj, ónnuuëzëlën hals; idioot, onnozelaar (gew.): *daen ónnuuëzëlaer kan oore ligke nostëren (zinloos praten) uuvër allërlei sjaeligheede.*

ónnuuëzëlën hals (m.; ónnuuëzël hals,

- ónnuuëzël hêlske), puinêzeikêr, sophoon, sopmaa, ónnuuëzêlaer (zie ald.).
- ónnuuëzêligheid** (v.; -heede; -sje), onnozelheid, domheid: *dae karhèngs (klophèngs = domme man) haef zich laotèn opbènge des-te mèt ónnuuëzêligheid wujd kóns kómme* (het ver kan brengen in het leven).
- ónpêrsoeënlik** (bn.; -kêr; -ste) [Hd. *unpersönlich*], vlak, onpersoonlijk: *es 'ne kunstënaer niks van z'n eige, niks pêrsoeënliks dus, is ze werk lègk, is 't ónpêrsoeënlik en bli-jf-têr d'r d'n dèkstèn ti-jd mèt zitte*.
- ónraad** (m.; g. mv.; g. dim.) [van 'ón' + 'raad'; Mnl. *onraet* (slechte raad)], gevaar, onraad: *es-te dènks det get neet in d'n haok is, is 't (tiech) gëraoje (raadzaam) bi-j daen ónraad neet bi-j de pakke te bli-jve zitte*.
- ónras** (v. (m.); g. mv.; g. dim.), ónrös; **1** [Hd. *Unruhe*], onrust, rusteloosheid, ongerustheid, ongedurigheid: *tón de Ford ging slówte, zoeëte de minse di-j dao wirkde, in ónras; 2* erg beweeglijk kind: *di-j ónras zit gein mënujt stil*.
- ónréchvaardig** (bn.; -gêr; -ste) [Hd. *ungerecht*], onrechtvaardig, onheus, onbillijk, oneerlijk: *e vèt vérke z'n vot smieëre* (een rijke nog geld toestoppen) *is ónréchvaardig, ómdét al di-j hóngërli-jjêrs óngértössën op hun kin mótte kloppe*.
- ónreegëlmaotig** (bn.; -gêr; -ste) en (bw.) [Hd. *unregelmäßig*], onregelmatig, ongeregeld: *eigèlik mótte we de geevël elk jaor ruuëdsële* (rood verven), *mer we doon det hieël ónreegëlmaotig*.
- ónrös** (v. (m.); g. mv.; g. dim.), ónras (zie ald.).
- ónröstig** (bn.; -gêr; -ste) [Hd. *unruhig*], onrustig, rusteloos, ongerust: *tón de maer (merrie) e vuuëlêke mós kri-jge, waas ze hieël ónröstig*.
- óns** (o.; id.; unske), **1** [Lat. *uncia*, Mnl. *once*, *unce*, Oud-Fr. *unce*], honderd gram, ons: *Giel stik zich élken daäg 'n óns rouw sjónk* [Hd. *hundert Gramm roher Schinken*] *in z'ne kammëzaol; 2* ounce: *vuur 'n óns goud bëtaals-te vandaag* (30-8-2014) *979 euroo*.
- ónsjaelik** (bn.; -kêr; -ste), ónsjajèlik (zie ald.).
- ónsjajèlik** (bn.; -kêr; -ste) [Hd. *unschädlich*], ónsjaelik; onschadelijk: *alkool en tówbak zeen neet ónsjajèlik vuur de gëzóntheid*.
- ónsjieënik** (bn.; -gêr; -ste) en (bw.), geschonden, misvormd, onooglijk, onsmakelijk: *d'n appèl zoeëg ónsjieënik ówt, mer hae waas waal lèkker*.
- ónsjöld** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unschuld*], onschuld: (**uitdr.**) *di-j hun han in ónsjöld wasse, vaege ze dèk aan diech aaf, daders betichten vaak ónschuldigen*.
- ónsjöldig** (bn.; -gêr; -ste) en (bw.) [Hd. *unschuldig*], onschuldig: *dae sjalëvaegêr kik zoe ónsjöldig des-tèn h'm drek de absëlujsie zouds gieëve*.
- ónstêrfelik** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unsterblich*], **1** onstêrfelijk: *van allës waat laef, is niks of neemës ónstêrfelik; 2* (m.b.t. roem) onstêrfelijk: *L. A. Seneca (de jóngërën) en Socrates zeen ónstêrfelikke fillëzoofe; 3* (fig.) eeuwigdurend: *tón 'ne vreugêre börgëmeistêr van Dilse zag 'Maak plaats vuur de gësneuvêlde, 'maakdën hae zich ónstêrfelik bëlachèlik*.
- óntäörve** (overg.; óntäörfde, h. óntäörf), óntêrve, óntörve (zie ald.).

óntdoeëje ((on)overg.; óntdoeëjde, h. en is óntdoeëjd), ontdoeien: *waas-tën höbs laotën óntdoeëje, kóns-te nimmieë opnów invreeze.*

óntërve (overg.; óntërfde, h. óntërf), óntäörve, óntörve (zie ald.).

óntgrónd (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.], erg vuil: *’t hummën is óntgrónd en ’t óngërli-jfkën is ouch vówl.*

ónthawte, 1 (overg.; ónthoeël, h. ónthawte), niet vergeten, onthouden: *es-tën in ’t kópke bëgins nao te laote, kóns-te nimmieë allës ónthawte; ónthawt waat iech tiech nów zègk: es-tën awd wuuërs, kóns-te niks mieë ónthawtën en höbs-te ’ne kop wi-j ’n zaef (zi-jsjoeëtël).*

óntieëre (overg.; óntieërde, h. óntieërd), **1** [Hd. *entehren*], tot schande maken, onteren: *doeër (mèt) neet mèt hun han van de kënjër aaf te bli-jve, höbbe sómmigge geisëlikkën hunne stand óntieërd; 2 misbruiken [Hd. *missbrauchen*], misbruiken, verkrachten: *in 2014 waerdën in Belsj dagëliks dik fieërtig vrouwluj óntieërd.**

ónti-j (o.; g. mv.; g. dim.) [*ón-ti-jd* (ongeschikte tijd van de dag); Mnl. *ontijt* (tijd waarin het donker is)], ontij: (**uitdr.**) *bi-j nach en ónti-j* (op ongewone uren) *kump di-j stófkónt hi-j bënnëgëwejd; bi-j nach en ónti-j* [Hd. *bei Nacht und Nebel*], *heimëlik dus, höbbe de nazies mëljówne vërmaord.*

óntlèk (o.; g. mv.; g. dim.) [klemtoon op 2de lettergreep], verontschuldiging: *vuur waat iech dao höb gëflik, höb iech gein óntlèk.*

óntörve (overg.; óntörfde, h. óntörf) [Hd. *enterben*], óntërve, óntäörve; onterven: *d’n kënjër kóns-tën allein óntörvën es ze get hieël lilliks höbbën ówtgëvrieëte, wi-j bv. es*

ze diech höbbe wille vërmaore.

óntplóffe (onoverg.; óntplófde, is óntplóf), (fig.) (m.b.t. erg boos worden) ontploffen, exploderen: *tón iech tieëge dae pin zag det-ër doeëdvieël op ’ne sent, dach iech det daen értentëllër óntplófde.*

óntreeve (overg.; óntreefde, h. óntreef) [uit ‘ónt’ en ‘gëreevën’; Mnl. *ontriven* (schade toebrengen)], ontrieven: *tón Érnës mèt di-j zeekde nimmieë mèt d’n ottoo moch vare, waas-tër hieël óntreef.*

óntseere (overg.; óntseerde, h. óntseerd) [Hd. *verunzieren*], ontsieren, bederven: *daen dikke zwaer óntseert Bërta häör hieël gëzich.*

óntsi-jfëre (overg.; óntsi-jfërde, h. óntsi-jfërd) [Hd. *entziffern*], ontcijferen: *di-j hanëpoeëte zeen bëkans neet te óntsi-jfëre.*

óntslaag (o.; -e; g. dim.), ontslag: *van de minse di-j bi-j de Ford hun óntslaag höbbe gad, zeen de meistën örgës trök aan de slaag.*

óntslaagbreef (m.; -breeve; -ke), ontslagbrief: *es ze diech in d’nën óntslaagbreef ’nën dikkën óntslaagprim (ontslagpremie) bëlaove, dén is de pil toch al get bieëtër te slikke.*

óntsloeën (overg.; óntsloeëg, h. óntslage), ontslaan: *Kristin haef ’ne breije rök (kan wel wat verdragen), mer tón ze op ’t werk waerdën óntslage, haef ze toch waal ’n wieëk ligke zumpe (hulien, zeuren) wi-j ’n maddëlieën [verwijst naar Maria Magdalena, die huilde bij het lege graf van Christus].*

óntsmètte (overg.; óntsmètde, h. óntsmèt), ontsmetten: *ómdét ’t bèd van daen ónnöttërd*

- vervélsj* (vèrgieëve) waas van de vluuë, hóbbe ze det móttën óntsmette.
- óntstieëking** (v.; -e; -ske), **1** (m.b.t. een motor) ontsteking: *ómdét de óntstieëking óntreegëld waas, bëgos d'n ottoo te sjókke*; **2** infectie [Hd. (inform.) *Infektion*]: *tón iech aan de wónj 'n óntstieëking kraeg, haw iech bènne de kor(t)ste kieëre fieërtig graode kors*.
- óntstoeën** (onoverg.; óntstóng, is óntstange) [Hd. *entstehen*], ontstaan: *'nën hieëlën ti-jd naodét Mëzeik waas óntstange, kraeg 't in 1244 stadsrèchte*.
- óntvangs** (v.; -te; g. dim.) [Hd. *Empfang*], ontvangst, begroeting: *tón de nówwën dieëke waerdën ingèhaold, waas de óntvangs hartèlik*.
- óntvankèlik** (bn.; -kër; -ste) [Hd. *empänglich*], ontvankelijk: *bès-tën eemës dae oeëpëstuit vuur gooje raod of vuur 'n angër gëdach, dën höbs-tën 'n óntvankèlik karraktaer*.
- óntvénger** (m.; -s; -ke), **1** ontvanger van de directe belastingen: *d'n óntvénger mót make det-ër vuur de gëmeinte 't geld(sj) van de minsën in z'n laaj kri-jg*; **2** [Hd. *Empfänger*], radio, ontvangststoestel, ontvanger: *mèt oozën óntvénger kónne wieë waal hóndërd poste pakke* (zendstations ontvangen).
- óntvètte** (overg.; óntvètde, h. óntvèt) [Hd. *entfetten*], ontvetten: *vuuër 't vörve mós-tën ieërs óntvètte waat te vèttig is*.
- óntveuring** (v.; -e; -ske) [Hd. *Entführung*], ontvoering, kidnapping: *óntveuring is ein van de vówlste trukke di-j krimmëneele (misdadigers) veil hóbbe vuur aan geld(sj) te kómme*.
- óntwënd** (bn.; g. tr. v. verg.), ontwend: *de taal woës-tën in bès groeëtgëbrach, vèrlieërs-te noeëts, mer aan de plaats woës-te bès opgëgreujd, kóns-te nao jaore waal óntwënd rake*.
- óntwi-jke** (overg.; óntwaek, h. óntwieëke) [Hd. *ausweichen*], ontwijken: *op 't lèste nippërke kos iech di-j zate pëtat nog óntwi-jke*.
- óntzat** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *entsetzt*], ontsteld, verbijsterd, ontzet, ontdaan: *tón iech op 'You Tube' zoeëg wi-j di-j van d'n I.S. (Islamitische Staat) 'nën Èngëlse rëportër de kael uuvërsnaeje, waas iech óntzèttënd óntzat det ze dae neet hawwën óntzeen* (gespaard).
- óntzeen (zich)**, **1** (overg.; óntzoeëg, h. óntzieën), grieven, niet aantasten, ontzien: *vuur z'n gósting of ze gëli-jk te kri-jgën óntzujt di-j straefbieës niks of neemës*; **2** (wederk.; óntzoeëg zich, h. zich óntzieën) [Kil. *ont-sien*], op je gezondheid letten, zich ontzien: *vuur ins good ówt te hujjële* (uit te zieken) *mós-te bènne bli-jvën en diech 'n ti-jdsjën óntzeen*.
- óntzègke, zich** (wederk.; óntzag zich, h. zich óntzag), zich ontzeggen, afzien van: *es-te diech niks kóns óntzègke, bès-te 'ne koesj of 'ne vrieëtzak*.
- óntzèttënd** (bn.; -ër; -ste) en (bw.), vërsjrikkèlik; **1** [Hd. *entsetzlich*], vreselijk, ontzettend: *de sjrik dae we hóbbën ówtgëstange, waas óntzèttënd*; **2** geweldig, enorm, reusachtig: *'ne neerstein kan óntzèttënd vööl pi-jn doon*.
- ónuuvërzichtèlik** (bn.; -kër; -ste) [Hd. *unübersichtlich*], onoverzichtelijk: *te vööl wieëgwi-jzërs make de vèrkieërsittëwasie ónuuvërzichtèlik en dus lèstig vuur de zjuste*

wieëg te pakke (vènge).

ónvërdeildheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ungeteiltheit*], onverdeeldheid: *es de örfgëname kwéddelen höbbën uuvër de örfënis, kan 't zeen det di-j örfënis in ónvërdeildheid bli-jf, zoelang es ze neet takkoeërd zeen uuvër waem waat kri-jg.*

ónvërgieëfëlik (bn.; -kër; -ste), onvergeeflijk: *de nõtzak (slecht mens) z'n bieëstëri-j (gemeenheid) waas ónvërgieëfëlik.*

ónvërheuds (bn.; mieë -; 't meiste -) en (bw.), ónvërhuids (zie ald.).

ónvërhuids (bn.; mieë -; 't meiste -) en (bw.), ónvërheuds; onverwacht, onverhoeds, plotseling: *wieë vërsjrokkën ós tón dae smieërlap hi-j ónvërhuids oppe stóp stóng.*

ónvërsjillig (bn.; -gër; -ste), onverschillig: *allës luuët daen ónvërsjilligge kieërël kawd.*

ónvërsjilligheid (v.; -heede; -sje), onverschilligheid: *de bès van 't good jaor (te goedgelovig) es-te meins det de minse zich di-j leid aantrèkke, want de ónvërsjilligheid van de luj is groeët.*

ónvërwachs, 1 (bn.; g. tr. v. verg.), onverwacht: *det ónvërwachs kieëtëlmëzi-jk haolde miech ówt m'ne slaop; daen ónvërwachsën en gëmeinën aanval haef miech neet van m'nën appropoo gëbrach; 2 (bw.), plotseling [Hd. *plötzlich*], onverwachts [Hd. *unerwartet*]: *Lëwiskën is ónvërwachs gëstörve: vërlieëje wieëk nog vol lieëvën en nów ligk ze op häöre rök (is ze dood).**

ónvërzëttëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), standvastig, onverzettelijk, onbuigzaam [Hd. *unbeugsam*]: *zelfs es-te dae mótskop (ingekeerde stijfkop) 'ne brieëm doeër ze gaat zouds trèkke, zou-dër nog ónvërzëttëlik*

bi-j ze gëdach bli-jve.

ónvërzichtig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *unvorsichtig*], onvoorzichtig: *tón de pollissën Arnol op z'n vieërse zoeëte, waerde dae nog ónvërzichtiggër.*

ónvërzörg (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unversorgt*], onverzorgd, slordig: *daen ónvërzörgdën drékszak stink wi-j 'n hóp (hij stinkt erg).*

ónvraej (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Unfriede*], **1** twist, onenigheid, onvrede: *di-j twee lieëvën al jaorën in ónvraej (ónmin); 2 onbehagen: *ówt ónvraej mèt de sittëwasi-j en de gank van zakën haef Móng 'nën opluip gëdoeën (geprotesteerd).**

ónvrind(sj) (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.], (m.b.t. niet langer vriend) vijandig: *saer m'ne kammëraod de hieël wëns in z'n eige maal haef gëstoeëke, zeen we ónvrind(sj), is onze vriendschap verbroken.*

ónvrintëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *unfreundlich*], onvriendelijk, onaardig: *det maesjën is neet ónieëvën (is mooi) en noeëts ónvrintëlik.*

ónvröchbaar (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unfruchtbar*], **1** (m.b.t. grond) onvruchtbaar: *oppe zavël (zand) mós-te good mëste, want dae grónd is angërs zoe good es ónvröchbaar; 2 infertiel: *Fiel en Fien zouwe gaer kënjër höbbe, mer Fien is ónvröchbaar.**

ónvuurstëlbaar (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unvorstellbar*], onvoorstelbaar: *waat zich allëmaol aafspäölt in de waerëld is ónvuurstëlbaar, want dao höbs-te gei gëdach van (daarvan kan je je geen voorstelling maken).*

ónwaarsji-jnlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *unwahrscheinlich*], onwaarschijnlijk,

ongelofelijk: *det iech doeër de grónd zak, is ónwaarsji-jnlík.*

ónwaer (o.; -e; -ke) ['ón' + 'waer' (slecht weer), Mnl. *onwe(d)er*, Hd. *Gewitter*, *Unwetter* (noodweer)], **1** onweer: *we kri-jgën ónwaer; dao hunk (hink) ónwaer in de loch; 't ónwaer dri-jf uuëvër; 't ónwaer truk (trék) aaf; 2 (uitdr.) mèt e gëzich wi-j 'n ónwaer (kwaad gezicht) zag Trees det ze zich neet loeët vërnuuëke doeër 'n sopmaaj (onnozelaar) wi-j me broor.*

ónwaere (onpers. ww.; ónwaerde, h. gëónwaerd) [Hd. *gewittern*], onweren: *bës-te middën in 't veld(sj) en 't bëgint te ónwaere, dén mós-te diech zoe klein mäögëlik makën en dus goeën ligkën of op d'n hówke goeën zitte.*

ónwaeréchtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *gewitt(e) rig*], onweerachtig: *es 't uuvërdaág breujërig werm is gëwaes, is 't saovës dèk ónwaeréchtig.*

ónweitënd (bn.; -ër; -ste) en (bw.), **1** [Hd. *unwissend*], onwetend, geen kennis hebbend, onkundig: *vreugër prëbeerde ze de minsën ónweitënd en braaf te hawte; 2* [Hd. *unwissentlich*], onopzettelijk, onwetend, onbewust, uit onwetendheid: *ónweitënd kóns-te gein zunj doon.*

ónweitënsjappëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *unwissenschaftlich*], onwetenschappelijk: *det allës óntstangën is ówt niks, is geinën ónweitënsjappëlikke zeivër* [cfr. 'Universum uit het niets' van Lawrence Krauss].

ónwënnig (bn.; -gër; -ste), onwënnig, onbehaaglijk, onprettig: *ónwënnig zoeët Fiefieke, oos nów hun(d)sje, bi-j miech oppe sjoeët.*

ónwëttëlik (bn.; g. tr. v. verg.), onwëttig,

onwëttelijk (in Belg.): *iech zou dae loorjieëgër, daen ordënaere struipër, waal lieëvëntig 't vel kónnën aafstruipe (ville), ómdét dae hi-j achtër in de wei ónwëttëlik e rieëkën haef gëstruip.*

ónwi-js (o.; ónwi-jze; -ke) [zeer sterk veroud.], dwaas kind: *det ónwi-js duit niks tégooj; vuur zoe d'n aap ówt te hange, mós-te toch 'n ónwi-js zeen; Sjëlke kaek wi-j 'n ónwi-js (schreeuwt als een dwaas); es e kënd(sj) van tówtën of bloeëze wèt, is het 'n ónwi-js.*

ónwil (m.; g. mv.; g. dim.), **1** weerspanningheid, onwil: *'t is neet van neet wille, geinën ónwil dus, mer waal van neet kónne; 2* wat je tegen de borst stuit: *allëwi-jl zujs-te niks es di-jnën ónwil.*

Ónzëvadër (m.; -s; -ke) [D. (Zw.) *Unservater*, Hd. *Vaterunser*], Vadëróns; Onzëvader: *d'n Ónzëvadër en 't Weesgëgroetsje zeen gëbeede di-j eedëre kattëli-jk in de waerëld van bówte kënt (kënde); 'Vuur d'n pinnetënsie dri-j Ónzëvadërs', zag de beechvadër.*

ónzieëkër (bn.; -dër; -ste) [Hd. *unsicher*], **1** onzeker: *dae mins is zoe ónzieëkër det-ër neet wèt of-tër pis of kak haef; 2* dubieus, twijfelachtig, onbetrouwbaar: *'t is nog ónzieëkër (neet zieëkër) of-tër kump; 3* wisselvallig: *'t waer is ónzieëkër.*

ónzieëkërheid (v.; -heede; -sje- [Hd. *Unsicherheit*], (m.b.t. twijfel over iets) onzekerheid: *tón Fillëmaen mer neet (h)eivërs kwoeëm, waerdën häör awwërs bëkans gek van de ónzieëkërheid.*

ónzin (m.; g. mv.; g. dim.) [vertaling van het Fr. 'non-sens'; Hd. *Unsinn*], zeiver; onzin, dwaasheid, nonsens, wartaal: *ónzin neume we in Mëzeik (sjaele) zeivër, (stómme) kâl, kâl wi-j kook; 't is allëmaol dikkën ónzin*

waas-te dao vèrköps.

oodëklonj (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; letterl. ‘water uit Keulen’; Fr. *eau de Cologne*, Hd. *Eau de Cologne*], reukwater, eau de cologne: *es dae Zjef hi-j is gëwaes, rijk ’t hieël hóws nao d’n oodëklonj; Gabbie haef alti-jd e flësken oodëklonj in häör sakkosj (sjakkosj, sëkosj); oodëklonj neume de Duitsërs ouch Keuls watër [Hd. Kölnischwasser].*

oor (o.; -e; eurke) [Fr. *heure*, Eng. *hour*], **1** uur: *jóng, stank ins op, want ’t is al ach oore; 2* werkuur, werktijd: *vuur zich get bi-j te vërdeene, wirk Baer vääol nao z’n oore; 3 (uitdr.)* daen drékbaer stink oore boeëve de wënd(sj); *es Laen op stap is, kënt ze oor noch ti-jd*, heeft ze geen tijdsbesef; *dae greune sjit neet vuuër ölf oore*, hij is erg gierig; *in de klein eurkës* (in de late nacht) *woeëre we trök van ’t fieës; iech kan mer ónthawte van twelf oore tot middig*, ik heb een slecht geheugen; *Ieëlën is ’n oor gaons.*

ooreemës (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *oremus* (laat ons bidden)], gezeur, gezanik, oremus: *’t hink (hunk) miech de kael ówt es daen Tuur; dae luuëtëraer; daen hieëlën ooreemës vuur de zoevääolste kieër opnów vërtèlt.*

oos (bez. vnw. bijv. gebr.) [**vóór vrouwelijke en onzijdige substantieven in het enk. en vóór subsntantieven in het meervoud**], onze, ons: *oos tant en oos kënd(sj) spuuële bi-j oos hërmeni-j; mèt oos hunj höbbe wieë get aan ooze fits.*

oowieë, **1** uitroep van droefheid: *o wee, wat erg: oowieë, waat geit nów mèt di-j kènjërkës gëbuuëre!*; **2** als bedreiging: *oowieë, ménke, es iech tiech te pakke kri-jg!*

ooze (bez. vnw. bijv. gebr.) [**vóór mannelijke substantieven in het enk.**], onze: *ooze*

slaagroum waas zoor; oozën apëkkuëtël is doeër ’t i-js gëzak.

op (vz.) [vaak assimilatie met het lidwoord; Mnl. *op(pe)*, *up(pe)*], op: *oppe slaag* (onmiddellijk); *oppe Mert; hae loeëg oppe loor; waat ligk tiech op d’ne lieëvër; iech kan neet op uch kómme*, uw naam schiet mij niet te binnen; *op ’ne vi-jze kieër*, op een mooie dag; *oppe* (meer dan) *dówzënd euroo; dao höb iech ’t neet op*, daar hou ik niet van; *oppe mommènt* (op dit ogenblik) *höb iech gein gósting; op ’n wieëk* (in een week) *höb iech zoe e pak kieës op; op* (van) *de tieën minse zeen d’r nieëge di-j diech gëli-jk gieëve.*

op ’n angër(d) (bw.) [uitspr. ‘obbëangërd’; Lat. *alter* (ander)], elders: *es-te dënks det ’t op ’n angër(d) alti-jd bieëtër is, mós-te goeën; gank op ’n angër(d) van d’n naas make.*

op en aaf (bw.) [uitspr. ‘obbënaaf’], **1** op en af: *in de berg geit ’t op en aaf én ómdét ’t mèt miech de berg aafgeit, fits iech ’t leefste bérgaaf; 2 heen en weer: *we goeën ins éffekes op en aaf nao Laonake; 3 (uitdr.) mèt bómpa geit ’t op en aaf*, nu eens goed, dan weer slecht.*

op ze mins (vz. + bn.) [om een (zeer) hoge graad aan te geven], ten minste: *dao geis-tën op ze mins e paar jaor vuur mótte brómme* (in hechtenis zitten).

opbakke (overg.; bakde op, h. opgëbakke), (m.b.t. opwarmen door te bakken) opbakken: *es-te broeëd wils opbakke, mós-tën ’t ieërs naat make en ’t dën vi-jf mënujtën in d’n oeëve lëgke; ieërpële kóns-tën opbakke.*

opbäöre (overg.; bäörde op, h. en is opgëbäörd), opbeuren, opvrolijken: *Mëri-j lieëp (loeëp) al e paar daag rónnd mèt e*

- gëzich wi-j e bi-jl* (kwaad kijkend), *mer nów eedërein häör nao de mónð kalt* (vleit), *is ze hieël opgëbäörd; Lei, bäärdet kënd(sj) ins op, want det haef de krómmën in* (is slecht geluimd).
- opbeechte** (overg.; beechde op, h. opgëbeech) [Hd. *beichten*], opbiechten, bekennen: *iech mótt ieërlík opbeechte, mëdam, det ooze zoeën mèt eur dochtër haef ligke fówmële.*
- opbeeje** (overg.; boeëj op, h. opgëboeëje) [Hd. *sich überbieten*], tegen elkaar opbieden: *es di-j twieë sti-jfkoppe (-köp) tieëgënein aan 't opbeeje zeen, duit d'n eine neet óngër vuur d'n angëre.*
- opbenge** (overg.; bóng op, h. opgëbónge), **1** opbinden, vastbinden, samenbinden: *mèt opgëstoeëke haor waas Gón de roeëzën aan 't opbenge* [Hd. *anbinden*]; **2** wijsmaken, op de mouw spelden: *dae fòtsjër (valsspeler) vërtrów iech neet, want dae haef miech al vanallës opgëbónge.*
- opbli-jve** (onoverg.; blaef op, is opgëblieëve) [Hd. *aufbleiben*], opblijven, waken: *tón Neil Armstrong op de 24ste mei 1969 voot oppe maon zat, zeen dae nach hieël vääll minsën opgëblieëve vuur det oppën tillëvi-jzie te zeen.*
- opblinke** (overg.; blónk op, h. opgëblónke), oppoetsen, opblinken (gew.): *es we oos sjoon mèt wiks höbbën ingësmieërd, blinke we ze op tot ze blinke wi-j 'ne speegël.*
- opbloëze** (overg.; bloeës op, h. opgëbloëze) [Eng. *to blow up*], **1** [Hd. *aufblasen*], opblazen, volblazen: *vreugër bloëze de kënjër 'n vërkesblaos op vuur daomèt te sjotte; 2* doen ontploffen: *de bandi-jtën höbbe de bankklóws opgëbloëze; 3* [Hd. *sich aufblasen*], overdrijven, snoeven, pochen: *höbs-te van 'n mök 'nën*
- oeëli-jfant gëmaak, dén höbs-te de vërhaol opgëbloëze.*
- opbranne** (overg.; brande op, h. opgëbrand) [Hd. *aufbrennen*], (m.b.t. in vlammen doen opgaan) opbranden: *waat de minsën in hun staof allëmaol opbranne, wèt neemës.*
- opbrènge** (overg.; brach op, h. opgëbrach), **1** voortbrengen, opleveren: *véljer oppe zavël brènge bëkans niks op es-te neet ligks te sjëmikke wi-j de gëkke; 2* betalen: *zoevääll heur kan iech neet opbrènge; 3 (uitdr.) iech kos de mood neet opbrènge* (ik was niet in staat) *vuur de kni-jn achtër z'n oeëre te houwe.*
- opbrèngs** (v.; -te; -je), opbrengst: **(uitdr.)** *van de opbrèngs koste we kermëlle koupe, de opbrengst was gering.*
- opbrieëke** (overg.; broeëk op, h. opgëbroeëke), **1** [Hd. *abbrechen*], afbreken, slopen, demonteren: *de schoutën höbbën 't kamp opgëbroeëke; 2* [Hd. *aufstoßen*], (lelijk) opbreken: **(uitdr.)** *det zal diech nog zoor opbrieëke, daar zul je nog spijt van krijgen.*
- opdeene** (overg.; deende op, h. opgëdeend), serveren [Hd. *servieren*], opdienen: *wi-j laat wuuërt 't ieëtën opgëdeend?*
- opdooke** (overg.; dookde op, h. opgëdook), afschaffen, opheffen, opdoeken: *ómdét Tilla en Tuur allëbei krómp en sjeif woeëre gëwirk, höbbe ze de zaak opgëdook.*
- opdoon (zich)** (overg.; doeëg (dieëg) op, h. opgëdoeën), **1** oplopen: *mèt daen trèk (tocht) hób iech miech 'n kaw opgëdoeën; 2* op de hals halen: *bi-j d'n tróp maande (waarschuwde) ze de sëldäötsjës neet nao de huiërkës (hoertjes) te goeën, ómdét ze angërs get (een geslachtsziekte) kostën*

opdoon; **3** (wederk.; doeëg (dieëg) zich op, h. zich opgëdoeën), zich kandidaat stellen: *wils-te mètdoon aan de keezinge (opkómme), dén mós-te diech ieërs opdoon (opzette = op 'n li-js goeën stoeën).*

opdrage (overg.; droeëg op, h. opgëdrage), tot op de draad verslijten: *allëwi-jl kri-jge de kënjër alle vi-jfgësj-jts get nówts, mer vreugër móste ze hun kleijër opdrage.*

opdrejje (zich), I (overg.; drejde op, h. opgëdrejd), **1** opwinden: *iech höb de klok opgëdrejd; op e klöske kóns-te garën opdrejje*; **2** [D. (Keuls) opdrihe], wijsmaken: *laot tiech niks opdrejje doeër dae mówlëmieëkër*; **II** (overg.; drejde op, is opgëdrejd), de verantwoording (schuld) krijgen: (**uitdr.**) *we zeen d'rvuur móttën opdrejje*, wij zijn er verantwoordelijk voor gesteld; **III** (wederk.; drejde zich op, h. zich opgëdrejd), zich opjuten: *ligk tiech neet zoe op te drejje vuur zoe 'n sjaeligheid.*

ópdrénke (overg.; drónk op, h. opgëdrónke), opmaken [Hd. *vertrinken*]: *dae zówplap zit alti-jd op zwart zaod, want dae drunk z 'ne lëstën euroo op.*

opdruuëge (onoverg.; druueëgde op, is opgëdruuëg) [Eng. *to dry (up)*, Hd. (*auf trocken*)], droog worden, opdrogen: *es 't graas is opgëdruuëg, kónne de kënjër bówte spuuële.*

opeisingen in WO I; opvorderingen in WO I: *'Det zich de Duitsërs in de Groeëtën Oeërlog neet es sintërklaozën höbbe gëdrage, wèt eedërein mer al te good. Vuurbeelden van waat ze (van) de Mëzeikënaerën höbbën aafgëpak (opgëeis) zeen: tweeë lökkëmëtieve van d'n tram, óngërgood, dieëkës, hoofi-jzërs, havër, 'n dikke tieëndówzënd flësse wi-jn, 'n dikke tweeëhóndërd paerd en nog ins hóndërd*

vol maere (drachtige merries), vieë, alle fitsëbéñj, kannëdabuim, leijërs, mëtrasse, 't koeëpër van de Mëzeikër brówwëri-jje, de pinnëkësdraod rónnd de weije, de wol ówt alle mëtrassën en kössës, li-jnën (linnen) en téksti-jl.' (Bron: BOONEN, Martin, *Een bezette stad*, p. 48-49)

opfikse, zich (wederk.; fiksde zich op, h. zich opgëfiks), optutte, zich (zie ald.).

opgaaf (v.; opgave; -ke) [Hd. *Aufgabe*], opdracht, verplichting, taak, plicht: *'n kónd jung groeëtbrëngën is e plëzeer en tégëli-jkërti-jd 'n opgaaf.*

opgëbloeëze (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *aufgebläht*], opgeblazen, gezwollen: *Flup, drënk tiech ins 'ne koola of pak tiech 'ne rënnie, angërs bli-jfs-te zitte mèt daen opgëbloeëze maag.*

opgëbloeëze gek (m.; - gekke; - gékske), verwaande gek: *es-te diech get meins of es-te stinks van d'n hoeëvaard, bès-te 'nën opgëbloeëze gek; daen opgëbloeëze gek beelt [van 'inbeele'] zich nogal get in (heeft een hoge dunk van zichzelf).*

opgëhuip (bn.; -dër; -ste) [Hd. *aufgehäuft*], boordevol, opgehoopt: *we höbbe tweeë opgëhuipde ummërs kieërse gëplök.*

opgëlaote (bn.; mieë -; 't meiste -), **1** zenuwachtig, opgelaten: *tón Èddie z 'ne bullëtín [Fr. uitspr. v.d. laatste lettergr.] mós goeën hoeële, waas-tër hieël opgëlaote, ómdët-ër neet wis of-tër doeër waas*; **2** uitbundig, opgetogen: *tón we de vleeëgër gingën oplaote, woeëre de kënjër hieël opgëlaote.*

opgëloupe (bn.; mieë -; 't meiste -) [D. (reg.) *auflaufen* (zwellen)], gezwollen: *we goeën de vittërnaer laote kómme, want Bëlla*

(naam van de koe) *is hieël opgeloupe*.

opgèsjieëp (bn.; g. tr. v. verg.), (m.b.t. last hebben) opgescheept: *es-te mèt eemës zits opgèsjieëp, bès-te dae mins leevër kwi-jt es ri-jk*.

opgèsjrówf (bn.; -dër; -ste) [Hd. *geschraubt*], overdreven, opgeschroefd, bombastisch, gezwollen: *de bieëstigge, ónbësjófdën en hatëlikke laegigheid* (gemeenheid) *van daen astante, opgëtutde, bësjieëte, érmzieëliggën en mizzërabële laeggénger ambëteert miech bënkelik, óngënieëjig en óngëraak* (in hoge mate) *'is e vuurbeeld van opgèsjrówfde taal*.

opgëzat (bn.; g. tr. v. verg.), **1** tevreden, ingenomen met: *mèt daen ambëtantërik z'n kiskënade bèn iech neet opgëzat*; **2** gezwollen: *saovës zeen Maddëlaen häör bein opgëzat*; **3** (m.b.t. taxidermie) opgezet: *oos opgëzat kësje stuit op 't sikkërtaerke*.

opgieëve ((on)overg.; goeëf op, h. opgegëeve), **1** uithoesten [Hd. *aushusten*]: *es Hélmus mót hooste, mót-ër flujmën opgieëve*; **2** [Hd. *aufgeben*], de strijd staken, het opgeven: *mèt det slech waer höbbën 'n hieël pak koeräörs opgegëeve*; **3** (m.b.t. patiënten) als uitbehandeld beschouwen: *es de doktërs niks mieë kónne doon vuur 'ne kranke, dén is-tër opgegëeve*.

opgoeëje (overg.; goeëjde op, h. opgëgoeëjd), opgooien: *vuur te tosse goeëje we e géld(sj) stök op*.

opgoeën (onoverg.; ging op, is opgëgange), opgaan: (**uitdr.**) *tón dae vleegër neet opging* (toen dat plan niet doorging), *ging miech e leechskën op* (begreep ik plots alles).

opgreuje (onoverg.; greujde op, is opgëgreujd), opgroeien: *waat kan 't*

gooddoon ins éffe trök te dënkën aan d'n ti-jd tóns-tën opgreujdës.

ophawte (zich), I (overg.; hoeël op, h. opgëhawte), **1** storen: *iech gaon uch neet langër ophawte, want iech weit det gieë gëprëseerd zeet*; **2** (m.b.t. de plas) ophouden: *tón Zjéfken 't (de plas) neet langër kos ophawte, pisdën hae in z'n bóks*; **II** (wederk.; hoeël zich op, h. zich opgëhawte), **1** [Hd. *sich aufhalten*], omgaan met, vertoeven, verblijven, zich ophouden: *mèt zoe e volkske mós-te diech neet ophawte; mèt waem hilt-ër zich nôw weer op*, heeft hij nu weer een (liefdes)relatie?

ophöbbe (overg.; haef op, h. opgad), **1** in iemands achting staan, waarden: *dae laege pëtroeën höb iech lieëg op*; **2** [Hd. *aufhaben*], opgegeten hebben: *höbs-te de middig al op?*; **3** gedronken hebben: *es-te d'r vërsjeijën höbs ómgëstoeëte, höbs-tën hieël get pintsjës op en höbs-tën h'm lichëlik ouch óm* (ben je wellicht ook dronken).

ophoeële (overg.; haalde op, h. opgëhaald), **1** uit de kelder halen: *Liske, wils-tën ins 'n fles wi-jn ophoeële*; **2** afhalen: *mörgëvreug óm ach oorën haol iech tiech op*; **3** inzamelen: *es gieë allëmaol höbt gëstömp, hoeële we de stömbreefskës op; winnieë hoeële ze de vówlniszék op?*; vuur *Zjéfke z'n hartoppërasie höbbe wieë békans vi-jfdówdzënd euroo opgëhaald*; **4** uit het water halen: *es-tën aan 't vësse bës, mós-tën avëntów ins ophoeële vuur te ki-jkën of 't voor nog aan d'n angël (haok) hunk*; **5** (m.b.t. kousen), ophalen: *vreugër haalde de vrouwluj de leijërs van hun hoeëzën op*.

Ophoeëve; Ophoven: *'Ophoeëve, van 't Gérmaanse 'hofa (boerderij)', det tot de 15de ieëw Opgeistinge hëtde, is e kirkdörp det 'n deilgëmeinte van Kindër is en in Belsj-Limburg aan de Maas ligk*.

De meujte wieërd in Ophoeëve zeen de Sint-Servatiuskirk, de Koeërbloom ('ne rómp van 'n wënd(sj)muuële), 't Meulke ('n uuvërbli-jfsël van 'n watërmuuëlën oppe Witbieëk) en de hówzër Gielen en Reynders in de Maasstraot.'

Ophoeëvërstraot, de; de Ophoverstraot: *'De Ophoeëvërstraot – 1645, in de Ophover Straet – waas de vreugëre naam vuur de Aw Ophoeëvërbaan, 'ne naam dae dees straot ieërs kraeg nao d'n aanlèk van de Vënloosësteïnwieëg, woe mèt bëgos waerdën in 1812.'*; Zie ook: *Aw Ophoeëvërbaan.*

ophöffe (overg.; höfde op, h. opgëhöf) [Hd. *aufheben*], opheffen, optillen, oplichten, opnemen: *vuur zoe 'ne zwaorën eike kas op te höffe, mós-te vööl spek höbbe gieëte.*

ophooste (overg.; hoosde op, h. opgëhoos), **1** [Hd. *aushusten*], ophoesten, opgeven, uithoesten: *es minse ligkën hooste, doon ze det vuur sli-jm, flujmën of blood op te hooste*; **2** (fig.) ophoesten, produceren: *zoevööl pówn kan iech neet ophooste, iech höb jummes gein ieëzëlke (det geld(sj) sjit).*

ophuip (zich), 1 (overg.; huipde op, h. opgëhuip) [Hd. *aufhäufen*], (m.b.t. geld) opstapelen, verzamelen, ophopen: *es-te de geld(sj) ophuips, ligks-tën 't op te potte*; **2** (wederk.; huipde zich op, h. zich opgëhuip) [Hd. *sich aufhäufen*], zich opstapelen, zich ophopen, oplopen, zich vermeederen, aangroeien: *de sjoud van de Grieke huipde zich jaorëlink op.*

ophuuëge (overg.; huuëgde op, h. opgëhuuëg), **1** [Hd. *erhöhen*], ophogen: *de di-jke zeen ze nów uuvëral aan 't ophuuëge*; **2** [Hd. *aufhäufeln*], aanaarden: *de ieërpële mós-tën elk jaor ophuuëgën 'n wieëk of veer naodët ze zeen ówtgëkómme.*

opieëte (overg.; oeët op, h. opgëieëte) [Hd. *aufessen*], opeten: *sjrik hoof-s-te neet te höbbe, want ze zulle diech dao neet opieëte.*

opjage, zich (wederk.; joeëg zich op, h. zich opgëjaag), (m.b.t. zich – door zich te haasten – zenuwachtig maken) zich opjagen (gew.), zich zenuwachtig haasten: *iech laot miech doeër niks of neemës opjage; de mós tiech neet zoe opjage, want det is neet good vuur d'ne rikkëtik (d'ne wëkkër).*

opki-jke (onoverg.; kaek (kieëk) op, h. opgëkieëke), opkijken: (**uitdr.**) *dao geis-te nog raar van opki-jke*, dat zal je nog – in onaangename zin – verwonderen (verrassen); *dao ki-jk iech van op*, dat kan ik maar moeilijk geloven; *vööl minse ki-jkën op tieëgën hunnën awwën daäg* (zijn bang voor hun oude dag).

opkippe (overg.; kipde op, h. opgëkip), opkiepen: *'n kar zand opkippe geit nêteurlik 'n hieël stökske rappër es ze mèt de sjoop aafklaaje.*

opklaore ((on)overg.; klaorde op, h. en is opgëklaord), **1** [Hd. *aufklären*], opheldereren: *tón de loch opklaorde, klaorde ze gëzich ouch op*; **2** [Hd. *aufklären*], ontwarren, verduidelijken: *vi-js zaakskës opklaorën is 't werk van de pollisse.*

opklaoring (v.; -e; opklööringske), opklaring: *nów zit allës nog tów, mer deeze middig wuuëren opklaoringe vërwach.*

opknuip (overg.; knuipde op, h. opgëknuip) [Hd. *aufknüpfen*], opknopen, ophangen [Hd. *aufhängen*]: *op Si-jmkëshuuëvël höbbe ze in de jaore 1790 e pak t'r doeëd vëroeërdeilde bókkëri-jjërs opgëknuip* [vgl. *Bókkëri-jjërswieëg*].

opkómme (onoverg.; kwoeëm op, is

opgëkómme), **1** herinneren: *iech kan d'r neet opkómme; iech kèn uch, mëdam, mer iech kan neet op uch (op eure naam) kómme*; **2** [D. (Rijnl.) *aufkommen*], vaore; berouwen: *det zal diech nog opkómme*; **3** [Hd. *aufkommen*], ontstaan: *doot de vinstërs mer tów, want dao kump 'n ónwaer op*; **4** opstaan: *jóng, kóm (stank) ins op, want 't is békans middig*; **5** ontstaan (in de geest): *zoe'n smieërlappëri-j kump bi-j miech neet op*; **6** [Hd. *aufkommen*], opkomen, instaan, borg staan: *'ne mins mó't alti-jd vuur z'n eigën opkómme*; **7** tot bloei komen: *hoeëpëlik kump Mëzeik weer op*; **8** aanwezig zijn: *bi-j de veering van Zjang en Baer waas e pak volk opgëkómme*; **9** deelnemen aan verkiezingen: *Lëwi-j kump op bi-j de blawwe*; **10** in de mode komen: *korte rôkskës zeen weer aan 't opkómme*; **11** opbreken: *dae zoorën hieëring kump miech op*; **12** naar boven gaan: *de zate mërjan kwoeëm wagkëlëntaere d'n trap op*; **13** groeien, wassen: *'t koeëren is al good opgëkómme, want 't is al twee kóntën hoeëg*; **14** het plein opkomen: *tón di-j van Real Neerootëre-Mëzeik FC (2014) opkwoeëme, bëgos eedërein te jówwë (joelen)*; **15** op het toneel komen: *wënieë mós tiech opkómme?*; **16** verdedigen: *es-tën alti-jd vuur de kleine man opkums, bës-te lichëlik 'ne roeëje ('ne lënkse)*; **17** zich verzetten: *tieëge zoe'n luuëgës mó't iech opkómme*; **18** ri-jze (zie ald.); **19** (**uitdr.**) *det kump op wi-j kakke, dat plan (die begeerte, etc...) ontstaat plots.*

opkóms (v.; g. mv.; g. dim.), opkomst: *tón de inhöldigging van 't standbeeld van de gëbreurs Van Eyck in 2014 waerde hérdach, waas de opkóms tamëlik groeët.*

opkoup (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Aufkauf*], het opkopen, opkoop: *sómmigge marsjange zeen ri-jk gëwoeëre mè't d'n opkoup van awd i-jzër.*

opkoupe (overg.; koch op, h. opgëkoch) [Hd. *aufkaufen*], opkopen, aankopen: *de marsjange di-j voddën en knuuëk (bieën = beenderen) opkochte, huuërdës-te van wujd aankómme, want di-j rieëpe (reupde) vanop hunnën tripportäör (bakfiets): 'Voddën en bieën!'*

opkri-jge (overg.; kraeg op, h. opgëkrieëge), opmaken, verteren, opgebruiken: *ze (geld) opkri-jgën is gemëkkelik, mer get bi-jeinkri-jgën is 'n hieël stök léstiggër.*

opkuipër (m.; -s; -ke) [Hd. *Aufkäufer*], opkoper: *de awdi-jzërmarsjange tówte de hieël straot bi-jein (claxoneren voortdurend) es ze (van wujd) aankómme.*

oplaje (overg.; loeëj op, h. opgëlaje), **1** laten plaatsnemen: *aan de Bosport mó't iech nog e paar man oplajën en dën zeen we ëwëg*; **2** [Hd. *aufladen*], opladen, opnieuw laden: *iech mó't m'n battëri-j nog oplaje, want di-j stuit plat (is laeg)*; **3** laden op: *laaj dae rômmël mer oppe rëmork.*

oplaote (overg.; loeët op, h. opgëlaote) [Hd. *auflassen*], **1** laten opblijven: *de kënjër zoe laat oplao'tën (laotën opbli-jvën) is niks gëdoeën (hoort niet)*; **2** lossen, oplaten: *es we de dówve goeën oplao'te, zeen de dówve vuuër ós trök*; **3** omhooglaten: *es we 'ne vleeëgër ('ne wënd(sj)voeëgël) goeën oplao'te, zeen de kënjër hieël opgëlaote (uitbundig) [vgl. 'De vliegeraar van Kabul van Khaled Hosseini]*; **4** ophouden, op laten: *laot d'n patsj mer op.*

oplëgke (overg.; lag op, h. opgëlag), **1** inleggen, innaken: *vandaag iëte we opgëlagdën hieëring mè't unne*; **2** toeleggen: *tón iech dae nówwën tuf hób gëkoch, hób iech 3000 euroo móttën oplëgkën op d'n awwe*; **3** opleggen: *tón iech doeër di-j däöre bën gëvare, hób iech 'ne nówwë bënnëband*

móttèn oplègke.

opleije (overg.; leide op, h. opgëleid), **1** oplieëre; onderrichten: *we höbbèn oos Tjeukèn opgëleid vuur de zaak uuvèr te pakke*; **2** opbrengen: *es ze diech nao de bak (gevangen) brènge, wuuërs-tèn opgëleid.*

oplèk (m.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. wat je toelegt op de prijs) opleg (gew.): *tón iech miech dae nówwèn ottoo hōb aangēsjaef, hōb iech mer e paar dówzënd euroo oplèk mótte bètale, want daen awwe waas nog zoe good es nów.*

oplèkke (overg.; lékde op, h. opgelék) [Hd. *auflecken*], oplikken: *es-te nów nog get t'rníeëve sjōds, geis-tèn 't oplèkke, hé jungske.*

oplètte (onoverg.; lètde op, h. opgëlèt), **1** acht geven, opletten: *wilt gieë ins éffe good oplètte, kènjër; want iech hōb uch get bēzunjèrs te vèrtèlle*; **2** goed toezien: *tón iech bi-j ós nieëvèn op 't hów's hōb mótte lètte, hōb iech good opgëlèt.*

oplieëre (overg.; lieërde op, h. opgëlieërd), **1** dressereren: *'nèn hōnd mós-tèn oplieëre*; **2** opleije; opleiden: *'ne lieërgas, bv. 'ne jóng dae kwaffäör wilt wuuëre, wuuërt opgëlieërd*; **3** africhten voor een wedstrijdvlucht: *dówvèn wuuëren ieërs opgëlieërd, want angèrs kump geinein trōk*; **4** (m.b.t. iemand naar zijn pijpen laten dansen) onderwerpen: *dae slapjanës is doeër z'n vrouw, di-j tang van e wi-jf, good opgëlieërd.*

oplieëve (overg.; laefde op, h. opgëlaef), verteren, opleven (gew.): *de kènjër dachte 'ne sjoënen euroo te örve (äörve, èrve), mer pa en ma hawwèn allës opgëlaef.*

oploup (m.; -e; opluipke), opluip (zie ald.).

oploupe ((on)overg.; loeëp (lieëp) op, is opgëloupe), **1** opzwellen: *me bein is opgëloupe*; **2** aangroeien: *m'n sjoud is óngèrtössèn hoeëg opgëloupe*; **3** krijgen: *Zjaen haef 'n kaw opgëloupe*; **4** [Hd. *hinauflaufen*], omhooglopen: *de móws lieëp tieëge de geevël op*; **5** (uitdr.) *iech lieëp tieëge de moórèn op van de pi-jn*, ik verging van de pijn.

opluip (m.; -e; -ke), oploup; protestbezoek: *es-te geis opspuuële bi-j d'n naobèrs, dén duis-te dao 'nèn opluip*; Swa *dieëg (doeëg) 'nèn opluip* (ging protesteren) op 't stadhóws.

opmake (overg.; maakde op, h. opgëmaak), **1** renoveren: *we hōbbe de zieëtèl hieël opgëmaak*; **2** besluiten: *ówt dae sjaele kâl kan iech allein mer opmake det 't uuvèr 'n sjaeligheid geit*; **3** verteren: *es-tèn alles t'rdoeër drejs, maaks-te de lèstèn euroo op*; **4** make-up aanbrengen: *ómdét 't köpkèn 't vōtsje mó't vèrkoupe, make vāōl vrouwluj zich sjoëen op* (omdat een gracieus, bevallig en lief aangezicht(je) bepalend is voor de aantrekkelijkheid van een vrouw, brengen veel dames make-up aan); **5** opzetten: *wieë hōbbe Flup, oos knarievuuëgëlke, laotèn opmake, want hae waas van ze stékske gèvalle*; **6** in orde maken: *jóng, gank de bèd ins opmake.*

opmétsle (overg.; métselde op, h. opgémétseld), hoger metselen, optrekken: *ómdét 't meúrke te lieëg waas, haef de métselaer 't get opgémétseld; 't meurke (moederkonijn, voedster, moer) zoeët op 't opgémétseld meúrke* (muurtje).

opmieëkër (m.; -s; -ke), verkwister: *Mil is 'nèn tówgènejde (gierigaard), mer ze broor is 'nèn opmieëkër, dae allës t'rdoeër drejt.*

opnej(d)sëlke (o.; -s; -), opnaaisel: *'ne zoum*

- zit aan de bennékant, mer 'n opnej(d)sëlke vuur e kleid, 'ne rok of 'n bóks get kortër te make wuürt aan de bówtékant gënejd (gëstik).*
- opnejje** (overg.; nejde op, h. opgënejd), opbenge; beetnemen, belazeren, opnaaien: *Lotte, det ónnuuzël deer, haef zich laotën opnejje det ze de mansluj van Keule (Kölle) keulëménkes [soort appelen] neume.*
- opneume** (overg.; neumde op, h. opgëneump) [Hd. *nennen*], (op)noemen: *kónt gieë miech ins alle sjieëpëne van Mëzeik opneume?*
- opnów** (bw.) [Mnl. *opt* *nieu*, Hd. *aufs* *Neue* (nog eens)], oppërnów, óppërnówts; opnieuw, andermaal: *gistërën haw Laor de vërkieërdën in, mer vandaag is ze opnów vrintëlik; Lom haef lang druueg gëstange (geen alcohol gedronken), mer nów is-tër h'm opnów aan 't pieëke (paeke = overvloedig aan het drinken).*
- opnumme** (overg.; nóm op, h. opgënómme), 1 verstaan, duiden: *Nellie haef 't good opgënómme, is niet boos geworden; 2* dweilen: *saotërdigs numme wieë de gank op mèt d'n hówsdook (dweil); 3* hospitaliseren: *Toeën is in 't (h)ospëtaal opgënómme; 4* bekijken: *Fleur nóm miech van boeëve tot óngër op.*
- opnummër** (m.; -s; -ke), opnemer van meterstanden: *es d'n opnummër d'n èllëtrik haef opgënómme, kri-jgs-tën e paar wieëke latër de rieëkëning.*
- oppakke** (overg.; pakde op, h. opgëpak), 1 inrekenen: *de pollisse pakde zich bi-jein (maakten zich klaar) en pakde de sjuffël op; 2* partij kiezen: *Li-js haef 't vuur miech opgëpak, tón iech oppe li-js stóng.*
- oppasse** (onoverg.; pasde op, h. opgëpas), 1 [Hd. *aufpassen*], opletten, acht geven: *pas op, want 't is hi-j spëkglaad; 2* spaarzaam zijn: *di-j minskës passe good op, want ze höbbën 't neet te breid; 3* [Hd. *aufpassen*], verzorgen, zorg dragen voor: *nów ma e bitsje kën(d)s (dement) is, passe wieë häör al 'n ti-jdsjën op.*
- oppave** (overg.; paafde op, h. opgëpaaf), oprouke; oproken: *es-te de ein siggrèt mèt de angër aanmaaks, paafs-tën in de lieëve gemëkkelik 'n hóws op.*
- oppe** (samenvoeging) [van 'op de'], op de: *oppe sjoeël bën iech ins oppe luip gëgange, tón de meistër oppe keur achtër miech aan zoeët.*
- oppënaard** (bw.), in dien aard, dergelijk, lijkend op: *det is (get) oppënaard (van) e kammi-j(j)aoke, zoe'n zjiep; es-te geinën aard (levenslust) mieë höbs, waat d'n aard van 't bieës(je) kan zeen, dén is det zoegét oppënaard van 'vuur miech is de aardigheid (van 't lieëve) d'rvanaaf'.*
- oppëndeur** (bw.), op de duur, ten laatste: *in 't bëgin kóns-te mèt zoe'ne zwake kâl nog ins lache, mer oppëndeur wuuërs-te det kótsmeug.*
- oppëreere** (overg.; oppëreerde, h. gëoppëreerd) [Fr. *opérer*, Eng. *to operate*, Hd. *operieren*], opereren: *gëmiddëld mót 'ne mins in ze lieëve zieëve kieërën nao 't (h)ospëtaal en wuürt-ër e paar kieëre gëoppëreerd.*
- oppërèt** (v.; -te; -sje) [Lat. *opera* (werk), It. *operetta*, Sp. *operette*, Fr. *opérette*, Eng. *operetta*, Hd. *Operette*], operette: *'n oppërèt is de vërkleiningsvörm van 'opera' en daovuur neume de Èngëlse 'n oppërèt ouch 'e light opera'.*

oppërknéch (m.; -te; -sje) [van Mnl. *operen* (knechtwerk doen)], handlanger [Hd. *Handlanger*], opperman: *d'n oppërknéch zörg det alti-jd gënóg brikkèn en spi-js (metselspecie) gëreid stoeën vuur de métselaer.*

oppërnów (bw.), oppërnówts, opnów (zie ald.).

oppërnówts (bw.), oppërnów, opnów (zie ald.).

oppëslaag (bw.), dadelijk, meteen, onmiddellijk: *tón Baer, dae e bitsjën in d'n oeëli-j waas, huuërde det z'n vrouw 'n attéskèn haw gad, waas-tër oppëslaag neuchtër.*

oppëzi-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *oppositio*, Fr. en Eng. *opposition*, Hd. *Opposition*], **1** tegenstand: *tón Patër Sangërs vuurstèldèn oppe Mert ein ri-j lènjëbuim te laote kappe, waas dao vööl oppëzi-jsie tieëge; 2* (m.b.t. politiek) oppositie: *de oppëzi-jsie veurt in de gëmeintëraod waal vööl oppëzi-jsie, mer de mieërdërheid duit toch waat ze wilt.*

oppieërse (overg.; pieërsde op, h. opgëpieërs), oppersen: *es de ploëj ówt d'n bóks is, mós-te ze mèt e stri-jki-jzër oppieërse.*

Oppittër; Opitter: *'Oppittër – 1143, Itera et alia Itera quai dicitur nova (Itter en Nieuw-Itter) – is saer 1977 'n deilgëmeinte van 't Belsj-Limburgs stédsje Bree. Van Oppittër is 't Solt (Solt) e gëhuch. Bëkënd in Oppittër zeen de Sint-Trudookirk, de kèpél Slivvëvrouw van de Bëdrökde, de watërmuuëlës oppe Ittërbieëk (Pollis-, Slaag- en Këstieëlmuuële) en de brówwëri-j Sint-Joeëzëf. Op nêteurgëbeed hóbbe we de Ittër- en Wi-jshagërbieëk, di-j doeër 't nêteurgëbeed 't Ittërdal loupe. Aan 't këstieëlpark bëginnën ouch vërsjillige*

nêteurgëbeed. De waerëldbëkëndë ténnisvëdèt Kim Clijsters woeënt in Oppittër, woe trouwës Kim ze (häör) beeld stuit.'

opplékke (overg.; plékde op, h. opgeplék), **1** oplakken: *plek dae stikkër mer oppe vinstër; 2* verbinden aan: *dao kan iech geine naam opplékke.*

oppoeëte (overg.; poeëte op, h. opgëpoeëte), opsolfëre; aansmeren: *waat vuur 'ne prul höbs-te diech nów weer doeër dae fënistigge sjarlëtang (sluwe bedrieger) laotën oppoeëte, woes-te lichëlik onnog vööl te vööl vuur höbs bëtaald.*

oppómpe (overg.; pómpe op, h. opgëpómpe), volpompen: *es we ooze fits oppómpe, pómpe we neet de fits mer de benj van de fits op [is een voorbeeld van metonymia].*

Oppootëre; Opoeteren: *'Oppootëre – de naam kump al in 1202 vuur en vërwi-js nao de Ootërbieëk (Bosbieëk) – is mèt z'n good veerdózwënd inwoeëners 'n deilgëmeinte van 't Belsj-Limburgs stédsje Mëzeik. De meujte wieërd in Oppootëre zeen de Sint-Dionysiuskirk, këstieël De Sjans (De Schans) én de Vol- en Dörpërmuuële. Zieëkër ouch op nêteurgëbeed is Oppootëre mèt z'n bosse, z'n Bosbieëkvallei en mèt Bërgervën 'n sjikke plaats vuur te wandële, te fitsën of te kampeere. Ómdét de Oppootërese sjöttëri-j Sint-Dionysius in 2007 't Awd-Limburgs Sjöttërsfieës haef gëwónnen en det fieës in 2008 zelf moch organiezeere, is dees sjöttëri-j saer det jaor wijd en breid hieël bëkënd. Wilt gieë dit leeflik dörp mèt z'n toffe luj lieëre kënne, gaot dén 't bèstën 't ieerste wieëk-ënd van oggustus ins nao de Ootërfieëste (Oeterfeesten), woe vanallës bi-j (op) te bëlieëvën is. 't Is de Kuuëniklike famfaar Sint-Dionysius di-j dit ivvënemènt dao op*

‘t Waolbieërplejnsje (Bosbessenpleintje) saer 2001 in samewirking mèt de stad Mèzeik eedër jaor inrich. De kóns dao vuur niks naotów. Wèdde det gieë drek vërleef zult zeen op dees Mèzeikër deilgèmeinte mèt z’n ónmieëtèlikke rós, z’n landsjappe vol dénnegreun en z’n gèzón bosloch.’

oppuuëzèle (overg.; puuëzèlde op, h. opgëpuuëzèld) [Kil. *peuselen*], oppeuzelen: *es ’n kat e mujskën oppuuëzèlt, mós-te det lèttèrlik pakke, want det geit van kop tot start en mèt vel en al nao bènne.*

oprake (onoverg.; raakde op, is opgëraak), opgebruiken, geheel verbruiken: *mèt dae fèlle wènt(sj)ër zeen de koeële rappër opgëraak es we hawwe gèdach.*

opraochèle (overg.; raochèlde op, h. opgëraochèld), **1** (m.b.t. het vuur) oprakelen, oppoken: *es de staof neet good mieë brant, raochèle we ze mèt ‘t raochèli-jzër (staofi-jzër; staovènhaok, kuuëtërhaok) op; 2* (fig.) in herinnering brengen: *tón Trienèt det mizzèrabèl vèrhäölke uuvër waat tösse Jab en Sien gëbueerd waas, bëgos op te raochèle, zag Roos: ‘Kóns-te dao nów ins eindèlik uuvër zwi-jge, lieëlikke aw mem?’*

opraper (overg.; raapde op, h. opgëraap), **1** (m.b.t. een smerige ziekte) opdoen, op de hals halen: *tón Èddie in Lujk z’n haor haef laote sni-jje* (naar de hoeren is geweest), *haef-tër zich dao ’n lieëlikke zeekdèn opgëraap; 2 opnemen: (**uitdr.**) *es-te bi-j ‘t strikke ’ne steek luuëts valle, mós-te dae opraper.**

opreur (m.; g. mv.; g. dim.) [van ‘op’ + ‘reure’ (in beweging brengen), Mnl. *oproer(inge)*, Hd. *Aufuhr*], volksverzet, oproer, opstand, opschudding, tumult, beroering: *es ’n stad of e land in rep en reur stoeën, is dao lichèlik opreur.*

opri-jte, zich (wederk.; raet zich op, h. zich opgërieëte), **1** zich boos maken: *waat ligk det kollaerig ménke zich toch op te ri-jte vuur zoe ’n sjaeligheid; 2* [vulg.] opvoeden: *es ze diech in ’ne bos höbbèn opgërieëte, höbbe ze diech neet opgëveujd, mer opgëtrockèn en bès-te dus zóngër mèneere groeëtgebrach.*

oproop (m.; -e; opreupke) [Hd. *Aufruf*], oproep, appel [Hd. *Appell*], beroep: *in ‘t infooblaad van de stad stóng ’nèn oproop vuur blood te goeën gieëvèn in ‘t (h)ospëtaal.*

oproope (overg.; rieëp (reupde) op, h. opgëroope), ontbieden, oproepen [Hd. *aufrufen*]: *es ze diech vreugër oprieëpe (opreupde) vuur d’n dri-j daag te goeën doon, mósdes-te nao ‘t Klein Këstieëlkèn in Brussël, woe ze kaeke (kieëke) woes-te bi-j d’n tróp good vuur woërs.*

oprötsig (bn.; -gër; -ste) [sterk veroud.; Kil. *opritsen* (prikkelen)], zjëlóws; afgunstig, jaloers: *ómdét Kaspaar zich allës kan pèrmeteeren en ze broor Móng békans niks, is Móng e butsjën oprötsig; dae Graad mèt z’n oprötsig karraktaer is zoe zjëlóws es ’ne bók; wils-te miech mësjujn oprötsig make mèt d’ne stoef?*

oprouke (overg.; roukde op, h. opgërouk) [Hd. *aufrauchen*], oppaave (zie ald.).

opsènti-jme (mv.), opcenten, opcentiemen (in Belg.): *op de bëlastinge di-j de staot ós oplègk, bëtale we onnog ins opsènti-jmèn aan de gèmeinte; ‘t pèrsentaasj opsènti-jme waas in Mèzeik in 2014 ach.*

opsjarrèle (overg.; sjarrèlde op, h. opgësjarrèld), (m.b.t. een enigszins vaste relatie aangaan met) opvri-jje; opscharrelen: *woe det wóvlepkè zoe e sjoëën vrouwkèn*

haef weitën op te sjarrële, wèt t'r dujvël (dat weet niemand).

opsjeete ((on)overg.; sjeët op, h. en is opgësjeëte), **1** vorderen: *’t werk sjut good op*; **2** overweg kunnen: *mèt zoe ’ne vreijëlaer kan iech neet opsjeete*; **3** verbruiken: *de jieëgër haw alle kartoeshjën opgësjeëte*; **4** in het zaad schieten: *es ’t koeërën in de aare bëgint te sjeete* (vrucht begint te zetten), *zëgke we in Mëzeik det ’t opsjut, mer es ’t koeëre mèt (doeër) de wënd(sj) tieëge de grónd geit ligke, geit ’t sjeete* (gaan de graankorrels schieten = wortels vormen, kiemen); **5** spooje; haasten: *sjeet ins op, lui pëtat!*

opsjieëpe (overg.; sjieëpde op, h. opgësjieëp) [Mnl. *opschepen* (op het schip brengen)], opschepen: (**uitdr.**) *es-te mèt get of mèt eemës zits opgësjieëp, mós-te diech dao tieëge d’n gósting mèt kóntént doon; es-te eemës angërs mèt get opsjieëps* (iets ten laste van iemand anders laat), *zit dae daomèt opgësjieëp*.

opsjikke (overg.; sjikke op, h. opgësjikke) [Hd. (*zu*)*schicken*], opsturen, verzenden, versturen: *iech hōb tiech di-j kaart vuuërigge wieëk al opgësjikke*.

opsjōdde (overg.; sjōdde op, h. opgësjōd), **1** [Hd. *aufschütteln*], (m.b.t. weer bol of zacht maken) opschudden: *és Ti-jna ’t bēd opmaak, sjōdt ze de kōssēs op en lēgk ze di-j e paar oorën oppe lētej*; **2** (m.b.t. koffie) zetten: *es ze ’t watër in de moeër* (waterketel) *hawwe laote koeëke, dēn sjōdde ze vreugër de koffie op doeër ’t koeëkëntig watër in ’ne koffiepote te sjōdde woe ze e paar lieëpëlkēs gëmale koffie hawwën ingēdoeën*.

opsjōffële (overg.; sjōffëlede op, h. opgësjōffële) [D. (Nd.) *schuffeln* (schoffelen)], opschoffelen: *es ’t hel haef*

gërieëngēld, mós-te d’n hoeëf opsjōffële, want de grónd is dēn hieël aangërieëngēld (vastgeregend).

opsjōppe (overg.; sjōpde op, h. opgësjōp), **1** stōffe, stoefe; grootspreken, snoeven, opscheppen, opsnijden: *de blaggäör waas weer aan ’t opsjōppe, tón hae zag det de kaste (kes) bi-j hun vol zilvërwerk zoeëte*; **2** opdissen, spijs voorzetten: *es ze örgēs good opsjōppe, zits-tēn op ’n gooj wei*; **3** (**uitdr.**) *’t geld(sj) ligk dao vuur ’t opsjōppe*, kun je daar makkelijk binnenhalen, is daar overvloedig aanwezig.

opsjōppër (m.; -s; -ke), blaggäör, mówlēman, stōffër, stoefër; snoever, pocher: *daen opsjōppër mèt z’n opsjōppëri-j en z’n opsjōppërig gēdoons is ’nēn dikke mówlēman* (grootsprakerig persoon, praatjesmaker).

opsjrif (o.; -te; -sje) [Hd. *Aufschrift*], **1** opschrift: *’Zjang en Hubaer (Baer) in Mëzeik sprēnglievēntig’ waas ’t opsjrif boeëve d’n teks*; **2** inschrift, inscriptie: *’t opsjrif oppe graáfsteïn waas ’Hi-j ligk e pak* (een vrijpostige kerel)’.

opsjri-jve (overg.; sjraef op, h. opgësjrieëve), **1** noteren, neerschrijven, optekenen: *’n opsjri-jfbeuuskēn is e kalpinke* [2de lettergreep uitspr. als in Fr. *calepin* (zakboekje, notitieboekje)] *woes-te vanallēs in kōns opsjri-jve*; **2** [Hd. *aufschreiben*], opschrijven: (**uitdr.**) *det kōns-te diech op d’ne bōwk sjri-jvën* (dat betaal ik niet (nooit)) *en dus hoofs-tēn ’t onneet op te sjri-jve* (op mijn rekening te zetten).

opsjrowve (overg.; sjrowfde op, h. opgësjrowf), uuvërdri-jve [Hd. *übertreiben*]; opkloppen, opschroeven: *väöl liezërs van Zjef Geeraerts zëgke det Zjef z’n vërhäölkēs uuvër z’n bëlieëvënissēn in*

de Kóngoo óngëraak (in hoge mate) haef opgësjrówf.

opsjujve ((on)overg.; sjoeëf op, h. en is opgësjoeëve), **1** opschuiven: *sjujf ins get op of zèt tiech ins get wujjër*; **2** oprukken: *sómmigge pollëtikke përti-jje zeen nao rech(t)s opgësjoeëve*; **3** [Hd. *aufschieben*], uitstellen, verdagen, verschuiven, opschuiven: *wieë höbbën oos vërtrèk nog get ówtgëstèld en opgësjoeëve nao zaotërdig*; **4 versje**: ‘*Sjujf op, m’n bóks is kèpot; sjujf aaf, m’n bóks is gëmaak.*’ [Moest je naast iemand op een bank plaats nemen, dan werd dit versje wel eens gedebiteerd].

opslaag (m.; g. mv.; g. dim.), loonsverhoging, opslag: *nów iech opslaag höb gad, kan d’r waal ’n brazzëlèt vuur m’n vrouw van aaf* (kan ik me wel een armband voor mijn vrouw veroorloven).

opsloeën ((on)overg.; sloeëg op, h. en is opgëslage), **1** verhogen: *d’n hówsbaas haef de heur weer opgëslage*; **2** dunder worden: *de mazzoet is weer opgëslage*; **3** (m.b.t. computer) in het geheugen opslaan: *iech höb ’t arti-jkël opgëslage*.

opslówte (overg.; sloeët op, h. opgëslöeëte), **1** [Hd. *einschließen*], (m.b.t. de gevangenis) achter slot en grendel zetten, opsluiten: *ze höbbe Zjaen opgëslöeëtën in de bak* (gevangenis); **2** (fig.) zich afzonderen [Hd. *sich absondern*]: *saer z’n vrouw is gëstórve, slut Lëwi-j zich op*.

opsnówve (overg.; snówfde op, h. opgësnówf), opsnuiwen: (**uitdr.**) *det kóns-te diech opsnówve*, daarover kun je eens nadenken, dat kan je voor gezegd houden.

opsolfëre (overg.; solfërde op, h. opgësolfërd) [afl. van ‘solfer’ (zwavel); vroeger verkochten vrouwen op een opdringerige

wijze zwavelstokjes], oppoeëte; aansmeren: *waat vuur ’nën hannëkësnès* (reutemeteut, troep) *höbs-te diech nów toch laotën opsolfëre*.

opspange (overg.; spangde op, h. opgëspank), opspelden: *d’n oeërlogsvittëraan haw al z’n dikkërasies opgëspank*.

opspeike (overg.; speikde op, h. opgëspeik), opspaken: *iech höb ’t raad van m’ne fits laotën opspeike, want dao woeërën e paar speike (spi-jke) kèpot*.

opspuite (overg.; spödde op, h. opgëspöt), **1** (m.b.t. naar een hoger terrein oppersen) opspuiten: *op opgëspödde grónd zaks-tën in ’t bëgin gemékkelik in*; **2** (m.b.t. de stoelgang bevorderen) opspuiten: *es-te neet nao ’t (h)ujske kos goeën, spödde ze diech vreugër e lakseermiddël op*.

opspuuële (onoverg.; späölde op, h. opgëspäöld), **1** razen, reclameren, uitvaren: *ómdët Zjul te väöl sókkër in de bësjutëpap haw gëdoeën, späölde z’n vrouw op*; **2** (**uitdr.**) *m’ne maag späölde op, ómdët iech miech dri-j hieëringe mèt unnën op m’ne maag haw gëlag*.

opstépke (o.; -s; -), ma(r)sjppje (zie ald.).

opstieëke ((on)overg.; stoeëk op, h. opgëstoeëke), **1** opsteken: *in de sjeur stoeëke we vreugër ’t hui mèt de reek op*; **2** omhoogsteken: *in de klas stieëke de kënjër hunne vingër op es ze get wille zëgke, mer es wieë eemës goojëndaäg wille zëgke, stieëke we oos hand op*; **3** leren: *bi-j dae meistër höb iech neet al te väöl opgëstoeëke*; **4** aansteken: *kóm, we stieëken e sëgaerkën op*; **5** [Hd. *aufstecken*], (m.b.t. haar) omhoog vastmaken, opsteken: *Bel haef häör haor mèt spéngskës opgëstoeëke*; **6** beginnen: *innins stoeëk ’t ónwaer op*.

opsti-jve (onoverg.; sti-jfde op, is opgësti-jf), **1** [Hd. *versteifen*], stijf worden: *zjèlattin en pudding laote we opsti-jve, mer (de) spi-js (cementspecie) laote we tösse de brikkën hel wuuëre*; **2** opnieuw stijf maken: *ómdet de gooj hummës vreugër móstën opgësti-jf wuuëre, trokke ze di-j ins doeër 't sti-jfsëlwatër.*

opstoeëke (overg.; stoeëkde op, h. opgëstoeëk), **1** (m.b.t. harder doen branden) opstoken: *es wieë vreugër saovës rónnd de staof ginge zitte, stoeëkde wieë ze ieërs nog ins good op, vuur 't lékker werm te höbbe*; **2** verstoken: *sómmigge luj stoeëkën hunnën hieëlën aafval op in de staof.*

opstoeën (onoverg.; stóng op, is opgëstange) [Eng. *to stand up*, Hd. *aufstehen*], **1** gaan staan: (**uitdr.**) *es we vuur eemës opstoeën, höbbe we respék vuur dae mins; opgëstange, plaats vërgange* (is een soort excuus als je gaat zitten op de stoel van iemand anders); **2** op het vuur staan: *stoeën de ieërpëlën al op?*; **3** uit het bed stappen: (**uitdr.**) *es-te miech wils ligkën höbbe* (foppen), *mós-te vreug opstoeën*, dan moet je goed uitgeslapen zijn.

opstoeëte ((on)overg.; stoeëtde op, h. opgëstoeëte), **1** leegstorten, opkiepen: *'n kar kroëete kóns-tën in de kroëëtékówl mèt de hand aaflaje, mer de kóns ze ouch opstoeëte*; **2** oprispen: *ómdet m'ne maag zich samëtrok, stoeëtde m'n ieëtën op.*

opstri-jke (overg.; straek op, h. opgëstrieëke), **1** strijken, opstrijken: *es-te d'n bóks saovës effekes opstri-jks, höbs-tën alti-jd 'n sjoëën ploëej drin*; **2** ontvangen, opstrijken: *vuur al di-j oore werk hób iech geine sent opgëstrieëke.*

opstruipe (overg.; struipde op, h. opgëstruip) [Hd. *aufstreifen*], omslaan, opstropen: *es-te doeër de bieëk wils waanjële* (waden),

mós-te d'n bóks opstruipe, mer es-tën ins good dërtieëgënaan wils goeën of es-te wils laote ki-jke des-te geine sjrik vuur eemës höbs, dén struips-te d'n mówwën op.

opstujve (onoverg.; stoeëf op, is opgëstoeëve), **1** [Hd. *aufstieben*], omhoog vliegen, opvliegen, opstuiven: *tón 'n kloch pëtri-jzën opstoeëf, vlamde de jieëgër dri-j pëtri-jskës in eine sjuuët ówt de loch*; **2** opwaaien: *tón we in Marrokkoo woeëre, stoeëf dao zoeväöl zand op det we geine steek vuuër oos ouge koste zeen*; **3** (m.b.t. erg boos worden) opvliegen: *dae kni-jn* (choleriek, chagrijnig mens) *kan opstujve (zich opri-jte) wi-j 'ne brieësende* (briesende) *lieëw.*

opstuuëke (overg.; stuuëkde op, h. opgëstuuëk) [D. (Rijnl.) *aufstochen*], opstoken, aanzetten tot: *aan de Maas hawwe we Baerkën opgëstuuëk de naaksërik z'n bóks te vërstieëke.*

opstuuëkër (m.; -s; -ke), opruier, opstoker: *élken opstuuëkër wët det es ein ków de start opstik, alle angëre volge* (dat mensen in hun volgzzaamheid – net als bij koeien – de (opgehitste) initiatiefnemer volgen).

optrëkke (zich), I (overg.; trok op, h. en is opgëtrokke), **1** [D. (Rijnl.) *aufrecken*], (vulg.) opvoeden: *dae kos waal in 'ne bos zeen opgëtrokke*; **2** ontvangen: *es de pöttërs* (mijnwerkers) *vreugër hunne kezëm hawwën opgëtrokke, ginge ze ieërs de stoeëf wëgspeule*; **3** overlijden: *tón Blënje Fóns* (zie ald.) *in 1953 'n nieëgënoug kraeg, is-tër effe latër opgëtrokke*; **4** verdwijnen: *de mis (mót) is opgëtrokke*; **5** (m.b.t. een auto) versnellen: *mèt zoe hel op te trëkke, maaks-te de mëtäör këpot*; **6** verhogen [Hd. *erhöhen*]: *ze höbbën 't laefloeën opgëtrokke*; **7** ophalen: *trëk de trëkgërdi-jnën ins op*; **8** omgaan: *mèt dae kwi-jbës* (gek) *mós-te neet optrëkke*; **9** (**uitdr.**) *de hoofs d'n naas neet*

zoe op te trekke, je hoeft niet zo je afkeer te laten blijken; **II** (wederk.; trok zich op, h. zich opgëtrokke), stimuleren: *aan dae kammëraod kan iech miech optrëkke.*

optrëkske (o.; -s; -), **1** (vakantie)huis, bescheiden woning [Hd. *bescheidene Wohnung*]: *wieë höbbe nog 'n optrëkskën in 't zujje van Frankri-jk*; **2** (iron.) dure woning: *höbs-te di-j dikkën (rijken) hun optrëkskën al gëzieën mèt allës trop en traan?*

optrieëje (o.; -s; g. dim.), **I 1** optreden, uitvoering [Hd. *Aufführung*]: *'t optrieëje van 't koeër waas manjëfik*; **2** [Hd. *Aufreten*], handelwijze, gedrag: *zoe 'n ordënaer optrieëje kan iech neet ékstemeere (ésteemeere)*; **II** (onoverg.; troeëj op, h. en is opgëtroeëje (opgëtrieëje)), **1** [Hd. *aufreten*], zich voordoen, opduiken: *es probleemën optrieëje, mós-te dao get aan doon*; **2** [Hd. *aufführen*], op het toneel verschijnen, vertonen, opkomen: *in Mëzeik is 't tónneel mèt Hamlet opgëtroeëje*; **3** [Hd. *aufreten*], handelen, (met kracht) optreden: *es de kënjër stout zeen, mót de meistër optrieëje*; **4** fungeren [Hd. *fungieren*]: *iech traaj vuur Gusjën op es voog.*

optrómmële (overg.; trómmëlde op, h. opgëtrómmëld) [Hd. *zusammentrommeln*], bijeenroepen: *iech höb e man of tieën opgëtrómmëld vuur miech te hëlpe mèt de këldeer ówt te goeëje.*

optutte, zich (wederk.; tutde zich op, h. zich opgëtut) [wellicht van 'optuien' ('tui' = kabel waarmee men het schip vastlegt), opfikse, zich; zich opmaken, zich opdirken: *vuur hun gouje brówlof hawwe Baer en Bet zich óngëluiflik opgëtut.*

opvaart (v.; -e; -sje) [Hd. *Auffahrt*], inrit, oprit, oprijlaan: *es-tën oppe oprit 'ne*

vérkeskop vungs, wilt det zëgke det tiech einën aan de laer wilt (dat iemand je wil afranselen) *of tiech van kant wilt make.*

opvaege (overg.; vaegde op, h. opgëvaeg) [Hd. *auffegen*], opvegen, samenvegen, bijeenvegen: *ómdét oos jónk kêtsje nog neet proeëpër is, mótte we nôw en dén get opvaege.*

opvare (onoverg.; voeër op, is opgëvare) **1** [Hd. *hochfahren*], omhoogrijden: *mèt daen hoeëge bërg op te vare bèn iech neet good gëvare* (heb ik een slechte ervaring gehad); **2** [Hd. *auffahren*], botsen: *iech bèn mèt m'ne zate kop tieëgën eurën ottoo opgëvare*; **3** [Hd. *auffahren*], opstijgen: *Kristus is tën heemël opgëvare*; **4** helemaal verbruiken: *iech höb de lèste bënzin opgëvare.*

opvèsse (overg.; vèsde op, h. opgëvès) [Hd. *(auf)fischen*], uit het water halen, opvissen: *tón de brandwaerman 't li-jk opvèsde, dieëg h'm det niks, want dae waas aan li-jkën al jaore gëwënd* (hij was al jaren lijkvast).

opveuje (overg.; veujde op, h. opgëveujd), opvoeden: *es-tën 'n kōd (ri-j) kënjër mós opveuje, höbs-te noeëts twieë einse d'rbi-j*; *'opveujën (óngërwij-zën) is 't wónjër wi-jzën' is d'n ti-jtël van e book van prefësser (perfësser) Jacques Claes.*

opveujing (v.; g. mv.; g. dim.), opvoeding: *van kënjër di-j gein of 'n sléchte opveujing höbbe gad, zëgke we det ze in 'ne bos zeen opgëtrokke.*

opveure (overg.; veurde op, h. opgëveurd), **1** doen toenemen: *mèt det opgëveurd mëtäörke kóns-te d'n vietès opveure*; **2** [Hd. *aufführen*], opvoeren, ten tonele brengen: *Spuiëlgroep Van Eyck veurt elk jaor e paar tónneelstökkën op.*

opveuring (v.; -e; -ske) [Hd. *Aufführung*], theatervoorstelling: *wieë zeen in Tóngère nao 'De macht der theaterlijke dwaasheden', 'n opveuring van Jan Fabre, goeën ki-jke.*

opvleege (onoverg.; vloeëg op, is opgëvloeëge), **1** [Hd. *auffliegen*], omhoogvliegen, wegvliegen, opvliegen: *tón 't fezentsjen opvloeëg, sjoeët de jieëgër e gaat in de loch* (miste hij doel); **2** driftig opstaan: *in ein kollaer vloeëg de kwaoje bók op ówt z'ne zieëtél.*

opvleegënd (bn.; -ër: -ste) [Hd. *auffahrend*], explosief [Hd. *explosiv*], driftig, opvliegend, heethoofdig [Hd. *hitzköpfig*], onstuimig: *mèt z'n opvleegënd karraktaer kan dae knuuër (grómmëlaer) zich vuur 't minste butsjën opri-jte* (erg boos maken).

opvölle (overg.; vólde op, h. opgëvöld), **1** [Hd. *ausfüllen*], opvullen: *det pëteekën is vuur de gieëtsjës (in de maag) op te völle;* **2** [Hd. *füllen*], volstoppen: *vreugër vólde de erm luj de mëtrassën op mèt hui.*

opvölpos (m.; -te; -je) [mijnterm], nachpos, vólpos, tie(ë)noorëpos; opvuldienst, opvulploeg: *óngër d'n opvölpos, van tie(ë)n saovës tot zës smörgës, vólde de pöttërs (mi-jnwirkërs) de geng (tejje) woe ze koeëlën hawwe 'gëmaak' op mèt stein of angërën aafval ówt de pöt (mi-jn).*

opvooge (overg.; voogde op, h. opgëvoog) [Hd. *fugen*], opvoegen: *ómdét 't te heit waas tón de voogër 't hóws haw opgëvoog, waas 't voogsël 'képot'* (onvoldoende hard, bros).

opvrieëte (overg.; vroeët op, h. opgëvrieëte), **1** [Hd. *auffressen*], opschrokken, verslinden: *in nog gein mënujt vroeët Baltazaar* (naam van de hond) *'n hawf pan sësi-jzën op;* **2** (**uitdr.**) *dae zeenëwëpie(ë)r vrit d'n hawvën*

ti-jd z'ne kas op, is vaak zenuwachtig; dae sjërpen haw det maesje waal kónnën opvrieëte van wólpsigheid (geilheid); **3** **Maaseiker spotgezede:** *'Hollénjer, bollénjer, kieëskop, de maaje vrieëte diech op.'*

opvri-jje (overg.; vri-jde op, h. opgëvri-jd), **1** opgeilen [Hd. (vulg.) *aufgeilen*]: *es eemës 'n vrouw gósting duit kri-jge vuur te vri-jje (heit maak = opgeilt), vri-jt dae häör op* [Hd. *macht er sie heiß (geil)*]; **2** flemen: *ómdét dae loeëze get gëdoeën mós kri-jge van de börgëmeistër, waas-tër hieël vruntëlik vuur h'm en zoeët-ër h'm zoe op te vri-jje;* **3** opsjarrële, opdoon, bi-jeinsjarre; pej. voor 'een relatie aangaan': *woeë zou Tjeu zich dae gaaplieëpël höbbën opgëvri-jd?;* **4** het hof maken: *de sjarmäör prëbeerde Gritsjën op te vri-jje mèt häör kómplëmente te make, mer di-j lachdën h'm ówt in ze gëzich.*

opwejje (onoverg.; wejde op, is opgëwejd) [Hd. *aufwehen*], opwaaien: *'Opwejjënde zoeëmërklëdsjës' is 'nën óntwikkëlingsrooman (in dri-j stökke: kënd(sj), puubër, jóng van 15 tot 20 jaor) van Oek de Jong, woe dae de greuj nao volwasse wuuëre van Edo Mesch in bësjri-jf.*

opwërme (zich), I ((on)overg.; wërmdë op, h. opgëwërmp), **1** warmer worden: *nów de waerëld stillëkësaan aan 't opwërmen is, zitte vööl minse mèt de flóp; in mieërt bëgint 't al op te wërme;* **2** warmer krijgen: *zèt tiech get oppe sjoffaasj, dën wërms-te get op;* **3** opgeilen: *det vroumës mós-tën ieërs 'nën hawvën daâg opwërme, want det is zoe kawd es 'ne stein ('nën i-jsbérg);* **4** verwarmen: *roeëje wi-jn dae ówt de këlde kump, mós-tën ieërs get laotën opwërme;* **5** [Hd. *aufwärmen*], opnieuw warm maken: *daen opgëwërmdë kos smaak miech neet (lös iech neet);* **6** (**uitdr.**) *is di-j aw zaeg daen awwe kos* (dat oud verhaal) *nów weer*

aan 't opwérme (oprakelen)?; **II** (wederk.; wérnde zich op, h. zich opgewérmp), **1** zich opwarmen [Hd. *sich aufwärmen*]: vuuër de matsj wérme de spuuëlërs zich ieërs e kërteerkën op; **2** voorbereiden: de sprieëkër waas zich aan 't opwérme.

opwérming (v.; g. mv.; g. dim.), opwarming: mèt de opwérming van de waerëld zujs-tën hi-j vuuëgëlkës en bieësjës di-js-tën hi-j angërs noeëts zoeëgs.

opwirke (zich), **1** ((on)overg.; wirkde op, h. opgëwirk), opgebruiken: vuuërdës-te de nejwërk ëwëglëgks, mós-te de vaam opwirke; we mótte dae sëmënt nog opwirke; **2** (wederk.; wirkde zich op, h. zich opgëwirk), vooruitkomen: dae vreutëlaer haef zich good opgëwirk.

opzale (overg.; zaalde op, h. opgëzaald) [Hd. *aufsatteln*], (m.b.t. een rijdier) het zadel opleggen, opzadelen: vuuërdët we goeën paerdri-jje, zale we 't paerd op.

opzat (m.; -te; opzëtsje), opzët (gew.), torenvormig opgebouwd banketwerk: boeëvën oppën opzat van de gatoo stóngën e paar ménkes, di-j 't brówdspaar móste vuurstëlle.

opzëgke (overg.; zag op, h. opgëzag) [Hd. (form.) *aufsagen*], **1** afzien van, opgeven, opzeggen: iech hōb de gëzèt, de heur, me werk en de fammiljaal vërzieëkëring opgëzag; **2** reciteren, opzeggen, voordragen: vreugër móste wieë oppe sjoëël reegëlmaotig e gëdichsjën opzëgke [Hd. *ein Gedicht aufsagen*].

opzëtte (overg.; zat op, h. opgëzat), **1** opstoken, tot verzet aanzetten: des-te m'ne kammëraod tieëge miech hōbs opgëzat, num iech tiech kwaolik; **2** (m.b.t. taxidermie) opvullen: ómdët Pietoeke (naam van het

hondje) ze vōtsjën haw tówgëknieëpe (was doodgegaan), hawwe Jeu en Jët det leef bieësjje laotën opzëtte; **3** zetten (op): zët de moe(ë)r ins op 't gaasveur; **4** opzwellen: m'ne bówk waas hieël opgëzat van det zoormoos (zoorkrówd); **5 (uitdr.)** mèt zoe'ne sjaele kâl bèn iech neet opgëzat, ben ik niet in mijn schik.

opzeuke (overg.; zoch (zeukde) op, h. opgëzoch), **1** [Hd. *aufsuchen*], opzoeken: det mót iech in de Fransën diksjënaer opzeuke; **2** bezoeken [Hd. *besuchen*]: winnieë kums-te miech ins opzeuke?

opzich (o.; g. mv.; g. dim.), voorkomen: Trud haef e kwaod (vrintëlik, ordënaer...) opzich.

opzi-j (bw.), **1** [Hd. *zur Seite*], naar de kant: iech kos nog zjus opzi-j sprënge, tón d'n tuf miech bëkans uuvërhoup voeër; **2** apart: wieë lëgkën eedëre maond(sj) get opzi-j vuur oozën awwën daåg; **3 (uitdr.)** dae kóntraere geit vuur niks of neemës opzi-j.

opzitte (onoverg.; zoeët op, h. opgëzieëte), **1** [Hd. *aufsitzen*], opblijven: Lei zit tot hawvërnach op; **2 (uitdr.)** dao zit niks angërs (aan) op, er is geen andere mogelijkheid; dae sjuffël haef t'r tie(ë)n jaor (in de bak) opzitte, hij heeft tien jaar gebromd [Hd. *gebrummt*]; 't zit trop, het werk is af; er is hevige ruzie.

opzówpe (overg.; zoeëp op, h. opgëzoeëpe), verzuipen [vulg.; Hd. *versaufen*], (m.b.t. aan drank uitgeven) opzuipen: de zówpëchel haef waal 'n hóws opgëzoeëpe.

orde (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *ordo*, Mnl. *orde(ne)*, oud-Fr. *ordene*, Eng. *order*, Hd. *Ordnung*], orde: (uitdr.) det kump in orde mèt witte, het komt vanzelf voor mekaar.

ordënaer, I (bn.; -dër; -ste), **1** [Lat. *ordinarius*

(gewoon), Fr. *ordinaire* (gewoon), Hd. ordinär], vulgair, ordinaire, onfatsoenlijk, gemeen, onbeschaafd: *ki-jk ins waat 'n ordënaer vroumës mèt häöre platte, ordënaere kâl; 't Mëzeikërs haef hieël vääöl ordënaer wääörd en ówtdröckinge, zjus wi-j alle volkstale; 2 goedkoop: van zoe 'n ordënaer stufke kóns-te gei sjoeën klëdsje make; II (bw.), 1 [Fr. ordinairement], in de regel, gewoonlijk, normaal, gebruikelijk: ordënaer kump-tër effen oppe middig (even na de middag); 2 onbetamelijk, ongepast, onfatsoenlijk, onbehoorlijk: zoe ordënaer gëkleid wils-te toch neet nao de kirk goeën, Bërta?*

ordéntelik, I (bn.; -kër; -ste), 1 [Mnl. *ordenlyc, ordelyc*, Hd. *ordentlich*], fatsoenlijk, wellevend, ordelievend, op orde gesteld: *'nën ordéntelikke mins duit zoe get vówls neet; 2 billijk, gepast: vuur 'nën ordéntelikke pri-jis wil iech det kammi-j(j)aoke koupe; II (bw.) behoorlijk, zoals het betaamt, netjes, keurig, ordelijk: de awwërs hóbbe niks te misse, mer de kënjër zeen alti-jd ordéntelik gëkleid.*

örfdeil (o.; -e; -ke) [Hd. *Erbteil*], äörfdeil, èrfdeil; erfdeel: *nao d'n (de) doeëd van de awwërs make de kënjër dèk ruzjing uuvër waat vadër en moodër hun hóbbe naogëlaote, hun wèttëlik örfdeil.*

örfëlik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *erblich*], äörfëlik, èrfëlik; erfelijk: *neet allein waat de awwërs naolaote vuur de kënjër mer ouch hun kréngdes (zeekdës) zeen sóms örfëlik.*

örfënis (v.; -se; -ke) [Hd. *Erbe*], äörfënis, èrfënis; erfenis: (**uitdr.**) *ze koste waal 'n örfënis aan 't vërdeile zeen*, het duurt verschrikkelijk lang; *'t is good waer vuur 'n örfënis te (ver)deile*, wordt gezegd als het hard blijft regenen.

örfgood (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Erbgut*], äörfgood, èrfgood; erfgoed: *waat eigën is aan 't Mëzeikërs (het Maaseiker idioom), 't örfgood op 't gëbeed van de taal dus, stuit in deezën diksjënaer, zoedët dit örfgood vuur alti-jd bëwaard bli-jf.*

örfpach (v.; -te; g. dim.) [Hd. *Erbpacht*], äörfpach, èrfpach; erfpacht: *de grónd woe Laen en Lom hun fëbrik opstuit, haef de gëmeinte vuur 99 jaor 'in örfpach ówtgëgieëve'.*

örfstök (o.; -ke; ske) [Hd. *Erbstück*], äörfstök, èrfstök; erfstuk: *di-j zieëvëtieënde-ieëwse klok is 'n örfstök det nów al bëkans veer ieëwe van de ein ginnërasie op (nao) d'angër geit.*

örgël (m.; -s; örgëlke) [Lat. *organum* (muziekinstrument), Mnl. *orgele*, Fr. *orgue*, Eng. *organ*, Hd. *Orgel*], 1 orgel: *d'n örgël mèt z'n pi-jpën en klavveerën is oos groeëtste mëzi-jkinstrëmënt; 2 P.-A. Van Dinter bouwde meer dan zestig orgels: 'Örgëlmieëkër (-bówwër) Pieter-Adam Van Dinter (1808 – 1987), dae saer 1857 in Mëzeik in de Kappësi-jnëstraot woeënde, haef neet allein dik séstig örgëls gëbówd, mer haef t'r ouch e pak gërëstorreerd. Ouch ze vadër, z'ne zoeën, Clement-Louis, en z'n hawfbroor, Mathieu, woeërën örgëlbówwërs. Van Pieter-Adam, dae ein van de bèste Bëlzje örgëlbówwërs waas, haef in Mëzeik 'nën örgël gëstangën in de kèpél van Slivvëvrouw Tër Èngele (1858 tot 1898) en in de kèpél van de ursëlinne haef eine gëstange. In de groeëte kirk stuit eine saer 1843.'* (Bron: VAN BREE, Francis, *De Maaseiker orgelbouwers – familie Van Dinter en de miserabele toestand van het orgel van de St.-Catharinakerk, De Maaseikenaar*, 1978, 1, p. 34-37); 3 (**uitdr.**) *det truk (trèk) op geinën örgël*, dat lijkt er niet op.

örgelëkrieëmër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], orgelventer, orgelmarchand (gew.): 'nën örgelëkrieëmër waas 'ne marsjang dae mèt 'n draagbaar örgelke de dörpën en de stédsjes aafging vuur get te vërkoupe.

örgëlis (m.; -te; -je) [Fr. *organiste*, Eng. *organist*, Hd. *Organist*], orgelist, orgelspeler, organist: in 1978 woeërën in de parrochie Mëzeik nieëgën örgëlistën aktief en zoeëte 14 lieërlingën in de örgëlklas van de mëzi-jksjoeël.

örgës (bw.), ergens: waat iech örgës gëhuuërd en ouch örgës hëb gëlieëze, is des-te 'ne wölle (halfgare) bës es-tën 't neet kóns laotën alti-jd örgës aan te zitte, waat iech örgës (in zeker opzicht) waal snap.

orloeëzje (v.; -s; orluuëzjêke), horloeëzje (zie ald.).

ornëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. en Eng. *ornament*, Hd. *Ornament*], sieraad, versiersel, tooi: ornëmènte di-js-te bv. in kirke dèk zujs, zeen blajër, vröchte, bloome, mer ouch beelde van minsën en bieëste.

örve (overg.; örfde, h. gëörf) [Mnl. *erven*, Hd. *erben*], äörve, érve; **1** erven: 't zèt 'ne mins vuurówt es-tër ins 'ne sjoeënën euroo maag örve; fëmi-jlie tot in de zèsde graod maag örve; **2** (uitdr.) es-te zieëlig (zalig, in de overtuiging deel te zullen hebben aan 't eeuwig heil) wils stërve, mós-te de kënjër laotën örve.

os (m.; -se; öske) [Mnl. *osse*, Eng. *ox* (voor de slacht), Hd. *Ochse*], os: (uitdr.) waat 'nën os!, domme man; det dank tiech d'n os, dat zal wel; nów vils-te van d'n os oppën iëëzël, nu spring je van de hak op de tak; 't kump wi-j bi-j d'n os de mëlk, nooit: es det geit, dén kawf d'n os, dat kan onmogelijk; iech slaop wi-j 'nën os, ik slaop vast; de

kóns 't mer gad hëbbe, det zag d'n os ouch; **2** het huis 'De Bonte Os': 't Hóws 'De Bóntën Os', Mert nr. 47, mèt z'ne ri-jkën en kunszinnigge geevël in Maaslandse stijl, mótt gëbówd zeen tösse 1690 en 1710. Toch is in 1580 al spraoke van 'In den bontten Osche', 'ne naam dae lichëlik te makën haef mèt de vreugëre naamgieëvër, dae eigënaer waas van 'n laerloeëjëri-j.'

ós (pers. vnv.) [als voorwerpsvorm (meew. vw., l. vw). of na een voorz.], ons: gieëf ós (meew. vw.) ins 'n boeëtër(h)am; Kristin haef ós (l. vw.) (h)eivërs gëbrach; nao ós (na een voorz.) de zóndvlood [Fr. *après nous le déluge*].

óseige (wederk. vnv.) [Hd. *uns selbst*], **1** onszelf: vuur óseigën hëbbe we neet vääld vandoon; **2** samengestelde wederkerende voornaamwoorden: 'M'neige, d'neige, z'neige, häöreige, óseige, eureigën en huneige zeen de samëgëstelde weedërkieërende vuurnaamwoeërde; we hëbbën óseige vuur de zot gëhawte.'; **3** samengestelde persoonlijke voornaamwoorden: 'Techzëlf, diechzëlf, haezëlf, zi-jzëlf, wieëzëlf, gieëzëlf en zi-jzëlf zeen de samëgëstelde përsoeënlikke vuurnaamwoeërde; iechzëlf (Hd. *ich selbst*) hëb det gëflik; wieëzëlf zoeëte mèt de póppërs.'

Óshieër, **I** Ons Heer: Slivvën(h)ieër (zie ald.); **II 1** de H. Hostie: in de mónstrans wuuërt Óshieër ówtgëstald; **2** (uitdr.) de zouds h'm Óshieër gieëve zóngër beechte, wordt gezegd over iemand die er op basis van zijn uiterlijk betrouwbaar uitziet (maar het niet is).

Óslivvën(h)ieër (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *unser Herrgott, der liebe Herrgott*], Slivvën(h)ieër, Ósleevën(h)ieër, Sleevën(h)ieër, **1** Onze-Lieve-Heer:

- (uitdr.)** : *nónk Tjeu is bi-j Óslivvën(h)ieër*, hij is overleden; *vreugër baejde vääol minsën Óslivvën(h)ieër van 't krujs aaf*, baden ze intens en langdurig; *de mós Óslivvën(h)ieër neet z'n ougën ówtstieëke*, je mag niet ondankbaar zijn, zonder reden klagen; *dae lange zwik is 'ne wandëlsték van Óslivvën(h)ieër*, hij is een lang en mager mens; *Óslivvën(h)ieër haef allërlei kosgengers*, er lopen allerlei mensen rond; **2** Zie ook: *Slivvën(h)ieër* (andere uitdrukkingen).
- Óslivvëvrouw** (v.; g. mv.; -ke) [Hd. *Unsere Liebe Frau*], Slivvëvrouw (zie ald.).
- ossëbook** (o.; -beuk; -beukske), ossenboek: **(uitdr.)** *es-te dértig jaor wuuërs en nog alti-jd neet gëtrouwd bès, höbbe ze diech in 't ossëbook gësjrieëve*, dan kom je boven de (gebruikelijke) leeftijd om te trouwen.
- ossëkar** (v.; -re; -kérke) [Hd. *Ochsenkarren*], ossenkar: *in de jaore 1980 hawwën in waat tón Joegoslavië hëtde, de meiste boore nog e koppël osse, di-j ze in de ossëkar spande*.
- ossëkop** (m.; -pe (-köp); -köpke), **1** ossenkop: *'nën ossëkop is de kop van 'ne gësnieëjën deur* (stier), *'nën os dus*; **2** **appelsoort**: *'Van ossëkoppe make (maakde) we bi-j d'n hówsbak krollëmolle, 'nën appël in deig, zègk mer.*; **3** **vroegere spotnaam voor de Hasselaren**: *'Ómdét nogal get inwoeënërs van de Limburgse hoofstad vreugër o.a. osse vëtmasde (vetmestten), waerde de Hassëlaere de ossëkoppe gëneump.'*
- ossëtóng** (v.; -e; -tungske), **1** [Hd. *Ochsenzunge*], ossentong: *gëkoeëkde ossëtóng wuuërt opgëdeend in maddaerasaws*; **2** soort aardappel: *ossëtóngën is e soeërt lang boeën- of neervörmigge ieërpële mèt 'n roeëj sjël; ossëtóngge wieëre sërtów es slaajieërpële*
- gieëte*.
- ostër** (m.; -s; östërke) [veroud.], patërnostër, roeëzëkrans, nostër (zie ald.).
- ot** (bw.), hot (zie ald.).
- öts** (v.; -e; -ke), höts (zie ald.).
- ottëmëbil** (m.; -le; -ke) [sterk veroud.; van Gr. 'autos' (zelf) en Lat. 'mobilis' (beweegbaar)], ottoo (zie ald.).
- ottoo** (m.; -s; -ke) [Fr. *auto* (*voiture*), Hd. *Auto*], ottëmëbil; auto: *in Belsj voeëren in 2014 dik zieëve mëljówn ottoos van Bëlzje rónnd*.
- ottoobaan** (v.; -e; -baenke) [Hd. *Autobahn*], autosnelweg, autostrade (gew.), autoweg, autobaan (germ.): *de ottoobaan woe de meiste Bëlzjen 't leefstën op vare, is de ottoobaan nao de zón* (autostrada del sole), *want di-j brunk ós nao oos vëkansie in 't zujje*.
- ottoostop** (m.; g. mv.; g. dim.) [meestal 'ottoostop doon'; Fr. *faire de l'auto-stop*, Hd. *per Autostopp fahren*], liften: *allëwi-jl is 't gëvieërlik vuur ottoostop te doon; wieë zeen mèt ottoostop nao Frankri-jk gëgange*.
- ouch** (bw.) [sleeptoon; Hd. *auch*], **1** ook, bovendien: *mèt det aksiedént haw iech e gaat in m'ne kop en ouch 'n oug ówt*; **2** misschien: *kóns-te miech ouch 'nën tros drówve mètbrënge van Overijse?*; **3** evenzeer: *de's miech ouch good*; **4** dienovereenkomstig: *dae haef hel gëwirk, mer dae is dën ouch daovuur bëloeënd*; **5** zelfs: *ouch de awwërs wiste neet waat de kënjër hawwën ówtgëspoeëk*; **6** als versterking: *diech zègks ouch allës waat in diech opkump*.

oug (o.; -e; uigske) [stoottoon; Lat. *oculus*, Mnl. *oge*, *ooch*, Hd. *Auge*], oog: (**uitdr.**) *op 't heilig oug* (naar schatting) *is det tieën maetër; hae kaek mèt e Frans uigske*, scheel; *di-j ri-jke stinkërs stieëkën ós de ougën ówt*, maken ons jaloers; *sóms mós-tën ouch 'n oug kónne tówdoon* ('n uigske kónne tówpitse), iets door de vingers kunnen zien; *di-jn ouge zeen weer groeëtër es d'ne bówk*, je hebt weer meer uitgeschept dan je opkrijgt; *eemës mèt 'n sjael oug bëki-jke*, afgangstig op iemand zijn; *mèt ein oug haef-tër allës gëzieën*, er ontgaat hem niets; hij heeft het meteen gezien; *tón zat-ër ougën op*, toen was hij verbaasd; *de mós Óslivvën(h)ieër z'n ouge neet ówtstieëke* (neet nao de ouge stieëke), je moet niet boven je stand leven; *det zujs-te mèt d'n ouge tów*, dat is wel duidelijk; *de ouge van 'n vrouw zeen stërker es e koppël paerd*, de mooie blik van een vrouw doet mannen alles doen; *'t tuint niks in 't oug*, het is niet speciaals; *det haef gein oug*, dat ziet er niet uit; *det haef al 'n angër oug*, dat ziet er al een stuk beter uit; *dao hób iech gein gooj oug in*, daar heb ik geen goede kijk op; *hae trèk ouge wi-j wiksdoeëze*, hij trekt grote ogen; *eemës 't leech ówt de ouge bloeëze*, vermoorden; *hae jank zich de ougën ówt de kop*, hij huilt vreselijk; *di-j haef ouge wi-j e karrësèlpaerd*, grote ogen; *es iech tiech neet haw en m'n twieë ouge*, waas iech steekëblënd(sj), ik kan je eigenlijk wel missen; *hae bëgint al klein uigskës te kri-jge*, hij begint al dronken te worden; slaap te krijgen; *de lachs tiech 'n oug ówt*, je lacht je rot; *dae kan mèt ze rech(t)s oug in ze lènks wejmëskësmaelke ki-jke*, die is scheel; *hae kaek z'n ougën ówt*, keek met verbazing; *d'n eine krej pik d'n angëre gein oug ówt*, ook al kunnen ze het schijnbaar niet zo goed met mekaar vinden, toch zullen ze elkaar geen nadeel berokkenen of verraden; *hae waas mèt gein ouge te zeen*, nergens te bespeuren; *hae sjaamp zich de ougën ówt de kop*, hij

is diep beschaamd; *óngër m'n ougën ówt*, verdwijn; *'n uigske riskeere*, stiekem kijken; *iech doon 't vuur di-jn sjoëën ouge*, zó maar, niet helemaal onbaatzuchtig; *iech doon det neet vuur di-jn sjoëën ouge*, dat doe ik uit zakelijke overwegingen, om zaken te doen; *strónt in z'n ougën hóbbe*, ziende blind zijn; *eemës nao de ouge ki-jke*, iemand slaafs onderworpen zijn; *hae hoof neemës nao de ouge te ki-jke*, hij is van niemand afhankelijk; *waat dae duit, is allein vuur 't oug*, omwille van het menselijk opzicht; *dao zit gein oug vèt mieë op*, de winst is eraf, er is niets meer aan te verdienen.

ougdröppëls (mv.) [Hd. *Augentropfen* (mv.)], oogdruppels: *tón iech de wieëgësj-jt* (strontje, zweertje op het ooglid) *haw, mós iech ougdröppëls in m'n oug doon*.

ougëndoktër (m.; -s; -ke), oogarts [Hd. *Augenarzt*], oogarts: *tón d'n ougëndoktër zag det iech mèt e Frans uigske* (scheel) *kaek, zat iech ougën op* (was ik verbaasd), *want dao hób iech gei good oug in* (dat vind ik zorgwekkend).

ougësj-jn (m.; g. mv.; g. dim.), uiterlijke schijn: *vuur d'n ougësj-jn maak dae sji-jtër(d) vääł kale sji-jt en ambras*.

ouglap (m.; -pe; -lépke), oogklep [Hd. *Augenklappe* (van een paard)]: *ómdét e paerd zich lillik kan vërsjrikke, zëtte we e paerd – es we daomèt oppe straot kómme – e kopstök* (kopstuk) *op, woeë twieë veerkéntigge ouglappën aan zeen vasgëmaak*.

ougs(t) (m.; -te; -je) [Mnl. *ogest* (augustus, oogst)], oogst: *ómdét de boorën in oggustus d'n ougs(t) bënnën hoeële, is dae maond(sj) ouch 'ougs(t)maond(sj)' goeën heite; elk jaor hoeëpe de boorën op 'ne ri-jkën ougs(t)*.

ougs(t)appël (m.; -e; -éppelke), **1** vroegrijpe appel, oogstappel (gew.): *mènnigge kieër hób iech vreugër bówkpi-jn gad van di-j zoor ougsappële*; **2 de oogstappel, een vroege en zure appel**: ‘*Appële wi-j de korpënduu (court-pendu, capendu), ’t keuléménke (veroud.; schaapsmuiltje), de bènnëroeëjën (sterappel) en d’n ougs(t)appël zeen soeërte di-j vreugër vâöl in trèk woeëre (populair waren). Ougs(t)appële zeen vreug ri-jp en aan de zoore kant.*’

ougs(t)fiëës (o.; -te; -je), oogstfeest: *mèt de ougs(t)(dank)fiëestën in de Duitse wi-jnstreeke, woes-te dén uuvër de kóp kóns loupe, struimp de wi-jn mèt bieëke.*

ougs(t)maond(sj) (m.; -maonje, maon(d)-sje; oogstmaand: *in d’n ougsmaond(sj), oggustus, plökke we de appëlën en de pieërën en hoeële we d’n ougs bène (in de sjeur).*

ougs(t)ti-jd (m.; g. mv.; g. dim.), oogsttijd: *bi-j d’n tróp kraege de zäöns van boore, di-j (dus) millësjin* [laatste lettergr. uitspr. als Fr. ‘milicien’] *woeëre, óngër d’n ougs(t)ti-jd ougs(t)kónzjee* (oogstverlof).

ougs(t)waer (o.; g. mv.; -ke), oogstweer: *in de zoeëmërs det de boore slech ougs(t)-waer hóbbe, wuuërt d’n ougs(t) dèk rot op ’t veld(sj).*

ougsbraoj (v.; -e; -ke) [veroud.; Hd. *Augenbraue*], wenkbrauw: *es ’ne mins get awwër wuuërt, wieëre z’n ougsbraoje vâöl langër, mer z’n plumpe* (oogwimpers) *bli-jvën ieëve lank.*

ougsjaal (v.; -e; -sjaelke) [Hd. *Augenlid*], ooglid: *tón Makziem, me klei(n)kënd(sj), daen ougappël (grootste schat), bi-j miech oppe sjoeët zoeët en hae m’n ougsjalën haw tówgëdoeën, zag-tër: ‘Ki-jk, bómpa*

shuuëp’; vuuër de ougoppërasie haw d’n ougli-jjër z’n ougsjalën alti-jd tów, want z’n ougsapieëre woeërën ówtgëlump.

ougsplump (v.; -e; -ke), plump (zie ald. 1ste bet.).

ougsste (overg.; ougsde, h. gëougs), oogsten: *es de boore vreugër hawwe gëougs, ginge ze de koeërënaare di-j op ’t veld(sj) woeëre bli-jve ligke, oprape, wat we ‘aare lieëze’ neume.*

ougszalf (v.; zalve; zélfke) [Hd. *Augensalbe*], oogzalf: *’es-te di-j ougszalf neet wils smieëre, zag d’n ougëndoktër, wuuërs-te zoe blënd(sj) es ’ne mol, want d’nën ougdrök doug van gein(s)kante.*

ougszeekde (v.; -s; g. dim.), ougkréngde [Hd. *Augenkrankheit*]; oogziekte: *ómdét d’n ougëndoktër Sjël z’n ougszeekde neet kos gënieëze, haef d’n ougsjierurg h’m z’n oug ówtgëpak en h’m ’n glazëre oug gëzat.*

ówtaosëme (overg.; aosëmde ówt, h. ówtgëaosëmp) [Hd. *ausatmen*], uitademen: *es daen démpigge (kortademig mens) ówtaosëmp, pieëp-tër wi-j ’n bërosde sjarneer.*

ówtbeelde (overg.; beelde ówt, h. ówtgëbeeld), een voorstelling geven van, uitbeelden: *tón iech e beeld van ’n vrouw (mooie vrouw) mós ówtbeelde, hoofde iech allein mer ’n golvënde bëwaeging te make.*

ówtbeine (overg.; beinde ówt, h. ówtgëbeind), **1** uitbenen: *es ’ne sléchter ’n sjónk ówtbeint, haolt-ër de sjènk (schenkel) trówt*; **2** (m.b.t. alle aspecten bekijken) uitbenen: *zoelang es-te ’n óngërwërp neet hóbbs ówtgëbeind, mós-te druuëvër zwi-jge.*

ówtbéle (overg.; béle ówt, h. ówtgebéld),

1 ómbélle, ómroope; omroepen, uitbellen (gew.): *ówtbéllers (ówtbélders) hawwe vreugër werk gënóg, want dao waas alti-jd get det mós ówtgebéld (omgeroepen) wieëre; 2 ‘omroepen’ vroeger: ‘In ze book ‘Mézeik en z’n Maaslandse Taal’ zaet de sjri-jvër; kan. E. Van der Donck, det-ër zelf in 1910 in Mézeik ‘t nówts haef huuëren en zeen ówtbélle doeër d’n hieër Jeurissen. Bi-j ‘t ówtbélle waerde bv. vértèld waat de gëmeintëraod haw bësloeëte. Ouch mindër bëlankri-jke zake wi-j bv. rëklaam (rikklaam) vuur winkëls of nówts uuvër vérloeëre vuurwërpe waerde doeër d’n ówtbélder ówtgebéld, woebi-j dër ieërs mèt ‘n groeëte bel bélden en dén wachde tot get volk bi-jein waas goeën stoeën. Dén ieërs zag-tër waat-ër te zegkën haw.’*

ówtbèngël (m.; -s en -e; -ke) [zeer sterk veroud.; vlas werd tot een lange ‘bèngël’ gesponnen en het laatste eind was ‘d’n ówtbèngël’; ‘bèngël’ is ook ‘band (knoop)’], oplossing, uitsluitel, verklaring, opheldering, ontknoping: *zoe rap es iech get mieë ti-jd hób, zal iech tiech d’n hieëlën ówtbèngël waal ins ówtëreindoon (uitvoerig vertellen).*

ówtbëstaeje (overg.; bëstaejde ówt, h. ówtbëstaejd), **1** in de kost doen, onderbrengen bij anderen: *vuur ins mèt oos twieë op vëkansie te kónne goeën, hóbbe we de kien(d)sjës zoelang ówtbëstaejd; 2 aan een onderaannemer gunnen: *‘t sannietaer haef d’n aannummër ówtbëstaejd.**

ówtbëtale (overg.; bëtaalde ówt, h. ówtbëtaald) [Hd. *ausbezahlen*], uitbetalen, uitkeren: *bi-j d’n tróp haws-te ‘ne bëtaalmeistër, dae de bëroepsmillëtaeren eedëre maond(sj) ówtbëtaalde.*

ówtbi-jte (overg.; baet (bieët) ówt, h. ówtgëbieëte), **1** (m.b.t. aantasten of doen

verkleuren door inwerking van een bijtende stof) uitbijten: *ómdét Sësil de fles mèt zjavvèl oppe kas haef ómgëstoeëte, is d’n hieële vërnis ówtgëbieëte; 2* [Hd. (*heraus*)*beißen*], (m.b.t. met de tanden bijten uit) wegbijten: *de kni-jn höbbën in de kni-jnskoeëj ‘n plank ówtgëbieëte; 3* (m.b.t. een bijtende stof) verwijderen: *vuurdét we de taofël goeën sjoore vuur ze te vörve, goeën we ze ieërs mèt geis van zawt (zoutzuur, geest van zout) ówtbi-jte; 4* [Hd. *ausbeißen*], (m.b.t. een tand) zich uitbijten, stukbijten: *de kleinën haef zich mèt daen hëlle knoeëk ‘n tén(d)sjen ówtgëbieëte.*

ówtblajëre (overg.; blajërde ówt, h. ówtgëblajërd), rondbazuinen, overal vertellen, wereldkundig maken: *vuur miech te affrónteerën en te koejëneere (kójjëneere) geit di-j ordënaer taatsj allës waat ze uuvër miech wèt, ówtblajëre.*

ówtbleuje (onoverg.; bleujde ówt, is ówtgëbleujd) [Hd. *ausblühen*], verwelken, uitbloeien: *es dae boekee tölpen is ówtgëbleujd, goeëje we dae oppe kómposhou; de prówmëbuimkës zeen ówtgëbleujd rónd hawf mei.*

ówtbloeëze (overg.; bloeës ówt, h. ówtgëbloeëze), uitblazen: (**uitdr.**) *es-te d’ne lëstën aosëm ówtbluuës, dén bluuës-te d’n kieërs ówt, dan sterf je.*

ówtblötse (overg.; blötse ówt, h. ówtgëblötse), uitdeuken: *mèt di-j hagëlbujjën in 2014 hóbbe ze tieëndówzënde ottoos móttën ówtblötse.*

ówtboeëre (overg.; boeërde ówt, h. ówtgëboeërd) [Hd. *ausbohren*], uitboren: *vuur e gaat ówt te boeëre, höbs-tën e boeërmësj-jn vandoon.*

ówtbolle (onoverg.; bolde ówt, is ówtgëbold),

- 1** uitlopen: *vuur bēnzīn te spare, kóns-te d'nēn ottoo aan de leechte laotēn ówtbolle*; **2** (fig.) zich minder inzetten, het rustig aan doen, uitbollen (gew.): *nów Mit bēkans op pénsjoeēn geit, is ze al 'n ti-jdsjēn aan 't ówtbolle*.
- ówtbów** (m.; -we; -ke), uitbouw: *nów Neer en Maj 'n hawf rizzjēmènt kēnjēr hōbbe, goeēn ze 'nēn ówtbów aan hun hōws laote zētte*.
- ówtbranne** ((on)overg.; brande ówt, is ówtgēbrand), **1** met vuur uitroeien: *de brandwaer haef 't mispēlēnēs ('t wēspēnēs) ówtgēbrand*; **2** [Hd. *ausbrennen*], verwoest worden, afbranden: *'t hōws waas hieēl ówtgēbrand*; **3** [Hd. *ausbrennen*], ten einde branden, leegbranden, uitdoven, uitgaan: *vuuērdēt de staof is ówtgēbrand, goeēn we noeēts slaope*.
- ówtbreije** ((on)overg.; breide ówt, h. en is ówtgēbreid), uitbreiden, vergroten: *Mēzeik is de lēste jaore ferm ówtgēbreid, want de stad is gēgreujd mēt e paar dōwzēnd inwoeēnērs*.
- ówtbrēnge** (overg.; brach ówt, h. ówtgēbrach), openbaar maken: (**uitdr.**) *al brēnge de krejjēn 't ówt, 't zal ówtkómme* (ontdekt of bekend worden).
- ówtbreuje** (overg.; breujde ówt, h. ówtgēbreujd), **1** [Hd. *ausbrüten*], uitbroeden: *es kēnd(sj) hōb iech ins aenjē-eijēr doeēr 'n hoon laotēn ówtbreuje*; **2** (fig.) beramen, uitbroeden, smeden, bedenken: *waat vuur bieēstēri-j haef 't smieērlēpke nów weer ówtgēbreujd?*
- ówtbrieēke** ((on)overg.; broeēk ówt, h. ówtgēbroeēke), **1** [Hd. *ausbrechen*], wegbreken, uitbreken, losbreken, uithakken: *we hōbbe det einsteins meūrke tōsse di-j twieē slaopkamērs ówtgēbroeēke*; **2** [Hd. *ausbrechen*], ontkomen, ontsnappen: *lēs is 'ne slangēmins, dae in Hassēlt in de bak zoeēt, ówtgēbroeēke doeēr (mēt) zich doeēr 'n spleet van 15 séntemaetēr te vrēnge*.
- ówtbroeēje** (overg.; braojde ówt, h. ówtgēbroeēje) [Hd. *ausbraten*], uitbakken, uitbraden: *es-tēn alle vèt ówt 't spek braojs, hōbs-te krēpkēs* (kaantjes).
- ówtbujjēle** (overg.; bujjēlde ówt, h. ówtgēbujjēld) [samenst. met 'bujjēl' (bundel); letterlijk 'uitbuilen', (uitziften) vgl. Hd. *ausbeuteln* (uitschudden)], ówtsjēlje, ówtpótse, ówtsji-jte, ówtmake; uitkafferen, uitschelden [Hd. *ausschimpfen*], uitfoeteren: *ligks-te diech op te ri-jtēn en bēs-tēn op eemēs aan 't sjamfōwtēre* (razen, tieren), *dēn bēs-tēn h'm aan 't ówtbujjēle*.
- ówtbuuērstēle** (overg.; buuērstēlde ówt, h. ówtgēbuuērstēld) [Hd. *ausbürsten*], uitborstelen: *tōn dae vloējēbak* (scheldnaam voor wie onder de vlooiën zit) *z'n haor boeēve de wasbak ówtbuuērstēlde, kos-te zeen det vluuē ouch kōnne zwōmme*.
- ówtdeepe** (overg.; deepde ówt, h. ówtgēdeep), **1** [Hd. *austiefen*], uitdiepen, verdiepen, uitgraven: *de Maas vuur de sjieēpvaart ówtdeepēn haef geine zin, want daovuur stuit t'r d'n dēkstēn ti-jd te min watēr in*; **2** (fig.) [Hd. *vertiefen*], onderzoeken: *geis-te deep in op 'n óngērwērp, dēn deeps-tēn 't ówt en vērdeeps-te diech trin*.
- ówtđenke** ((on)overg.; dach ówt, h. ówtgēdach) [Hd. *ausdenken*], bedenken, uitdenken, verzinnen: *waem van uch haef det ówtgēdach?*
- ówtdoon (zich), I** (overg. dieēg ówt, h. ówtgēdoeēn), **1** uitwissen, verwijderen: *doot di-j plek ins ówt*; **2** verwijderen: *iech gaon dae strōwk ówtdoon*; **3** rooien

[Hd. *roden*]: *es we de ieërpëlën höbbën ówtgëdoeën, rape we ze op en doon we ze in zek*; **4** uitschakelen: *es we goeën slaope, doon we 't leech ówt*; **5** voltooien: *Guus haef z'n jaore bi-j de krujshieërën aafgëmaak en haef daonao z'nën term (legerdienst) in Kassël ówtgëdoeën (uitgediend)*; **6** [Hd. *ausziehen*], uittrekken: *doot dae vi-jze vëreus ins ówt*; **7** doven: *doot di-j sëgrët ówt*; **II** (wederk.; dieëg zich ówt, h. zich ówtgëdoeën), zich ówtkleije; **1** [Kil. *uytdoen*, D. (Rijnl.) *austun*, Hd. (form.) *sich auskleiden*], zich uitkleden: *es we goeën slaope, doon we ós ówt*; 'doot tiech mer ówt,' *zag d'n doktoeër*; **2 (uitdr.)** *de mós tiech neet ówtdoon vuuërdes-te nao bèd geis*, je moet niet alles vóór je dood wegschenken [Hd. *nicht alles vor dem Tod verschenken*] aan je erfgenamen.

ówtdrage (overg.; droeëg ówt, h. ówtgëdrage), rondbrengen, bezorgen: *vuur miech 'nën euroo bi-j te vërdeene, draag iech de rëklaam (rikklaam) ówt*.

ówt drej (m.; -je; -ke) [Hd. *Ausdruck*], print; uitdraai, print, print(-out): *allëwi-jl gëbrujke we pakke pëpeer, want we makën ós van allës en nog get 'nën ówtdrej oppe kómpjoetër*.

ówt drejje ((on)overg.; drejde ówt, h. en is ówtgëdrejd), **1** aflopen, uitvallen: *dé's nog good ówtgëdrejd*; **2** afdrukken: *vuur oppe kómpjoetër 'nën ówtdrej te make, mós-te dae ówtdrejje (printe) mèt de printër*; **3** [Hd. *ausdrehen*], uitnemen, uitdraaien: *drej det sjrujfkën ins ówt*; **4** [Hd. *abdrehen*], uitdoen, dichtdraaien, uitschakelen: *vërgieët de gaas neet ówt te drejje*; **5** ten einde draaien: *de pópperél (draaitol) is ówtgëdrejd*; **6** uitlopen op: *'t is op rujzing ówtgëdrejd*; *woe geit det op ówtdrejje?*, waar gaat dat toe leiden?

ówt drökkëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.),

stellig, uitdrukkelijk, expliciet: *ómdét 't zoe gëvieërlik is, is 't ówt drökkëlik vërboeëje (van) inne Maas te zwómme*.

ówt drökking (v.; -e; -ske), **1** (m.b.t. de taal) uitdrukking: *in 't Mëzeikërs zeen d'r dówzënde ówt drökkinge, di-j 't Mëzeikërs óngërsjeije van angër die(j)alékte*; **2** **wat zijn uitdrukkingen?** *'n Ówt drökking is 'n vaste woeërdvërbënging, di-j eigën is aan 'n taal, ze haef 'n fieguuërlikke bëteikënis, ze kan 'ne zin vörme, ze kan in d'n infienietiefvörm stoeën en ze kan 'ne përsoeën es óngërwërp höbbe. 'De vot tówpitse' is 'n ówt drökking, 'op 't heilig oug' is e gëzëgkde, 'de mós kówlëköpke gëwaes zeen, ieërs-te kwakkërt bës' is e sprieëkwoeërd en 'dao is gein spang tösse te kri-jge' is 'n zëgkswi-js.*; **3** gelaatsuitdrukking [Hd. *Gesichtsausdruck*]: *tón Bazzil det maesje zoeëg, kwoeëm d'r 'n ówt drökking van bëwónjëring op ze gëzich, mer det kënd(sj) waas dén ouch geine póngël* (zij was een mooi meisje).

ówt druuege ((on)overg.; druuegde ówt, h. en is ówtgëdruueg), **1** doen verdampen, uitdrogen: *daen oeëstërwënd(sj) druueg d'n hoeëf hieël ówt (haolt 't watër ówt de grónd)*; **2** verdrogen: *nów de pool is ówtgëdruueg, zeen alle vësse këpot, daen druuegën is awd en vërslieëtën en nów is ze vel zjus përkemënt, want det is hieël ówtgëdruueg*; **3** drogen: *'ne stokvës is 'nën ówtgëdruuegde labbërdaon (kabbëljaw)*.

ówt dunne (overg.; dunde ówt, h. ówtgëdund), **1** [Hd. *ausdünnen*], uitdunnen: *es-te d'n haor stillëkësaan vërlujs, is 't aan 't ówt dunne*; **2** door overlijden afnemen: *oos jaor (al de studenten van onze jaarklasse) is al good ówtgëdund*.

ówt eind (o.; -e; -sje), afloop van het jaar, uiteinde: *op awwëjaorsaovënd wënsse wieë de minsën e zalig ówteind en e good bëgin*.

ówtéinhawte (overg.; hoeël ówtein, h. ówteingēhawte) [*‘ówtein’* komt alleen voor in samengestellingen], ówtéinhawte (zie ald.).

ówtéinzètte (overg.; zat ówtein, h. ówteingēzat), ówtéinzètte (zie ald.).

ówtéinzètting v.; -e; -ske), uiteenzetting: *in z'n ówtéinzètting zat de börgēmeistēr de raej ówtérein woevuur de stad óngēreik neet dao kwoeëm mèt de opsēnti-jme.*

ówtéraard (bw.), vanzelfsprekend, uiteraard: *van zoe e sjoeën inkómme kóns-tēn ówtéraard good lieëve.*

ówtérein (bw.), **1** uit elkaar: *Kas en Gón zeen al jaorēn ówtérein; 2* van elkaar: *mèt de bein ówtérein loeëg de kawnaas vuuēr de staof te kawdwammēse* (veroud. voor: zijn benen warmen vlak bij het vuur); **3** de kluts kwijt: *iech bèn hieël ówtérein det det koppēl ówtérein* (uit elkaar) *is; 4* ontwricht: *ton iech oppe stóp waas ówtgē(g)lits, waas m'nēn èllēbaog ówtérein; 5* (samenst.) (als eerste lid): *bómma waas ówtérein aan 't doon* (aan het uitleggen) *det Laen en Luk ówtérein woeëre gēgange, ómdét ze ówtérein woeëre gēgreujd.*

ówtéreindoan (overg.; dieëg (doeëg) ówtérein, h. ówtéreingēdoeën), uitleggen: *d'n ówtbèngēl* (verklaring) *zal iech tiech waal ins ówtéreindoan.*

ówtéreingoeën (onoverg.; ging ówtérein, is ówtéreingēgange), **1** dikker worden: *Wout is good ówtéreingēgange, mer dae zit ouch op 'n gooj wei; nów Loes tieëge 'nēn hook van 'n rón taofēl is gēloupe* (in verwachting is), *is ze good ówtéreingēgange; 2* scheiden [Hd. *scheiden*]: *sjoeëns det ze zich vērstóngē wi-j kat en hónd, zeen Kaat en Harie in vrun(d)sjap ówtéreingēgange.*

ówtéreinhawte (overg.; hoeël ówtérein, h. ówtéreingēhawte), ówteinhawte; **1** [Hd. *auseinanderhalten*], van elkaar onderscheiden: *di-j twieë kan iech neet ówtéreinhawte, want det zeen twieë einse; 2* afgescheiden houden: *mèt vääöl meujte kos iech di-j twieë kēmpaenkēs ówtéreinhawte.*

ówtéreinikēne (overg.; kēnde ówtérein, h. ówtéreingēkēnd), onderscheiden, uiteenhouden: *Loorēn en Lotte, daen twieëling wēts-te waal, kóns-te neet ówtéreinikēne, want det zeen twieë einse.*

ówtéreinpakke (overg.; pakde ówtérein, h. ówtéreingēpak), demonteren, uiteennemen [Hd. *auseinander nehmen*]: *e mētäärkēn ówtéreinpakkēn is neet léstig, mer 't trök ineinstieëkēn is angērēn tee es koffie; tón iech daen awwēn tillēvi-jzie, dae iech ówtérein haw gēpak, trök inein haw gēzat, haw iech 'n hawf tujtsje sjrujfkēs uuvēr.*

ówtéreinri-jte (overg.; raet ówtérein, h. ówtéreingērieëte), uiteentrekken: *tón de batrave* (vlegels) *oppe keur ineinhóngēn en de meistēr ze ówtérein wou trēkke, raet hae Baerke z'n horloeëzje kēpot en ze book ówtérein.*

ówtéreinvalle (onoverg.; vieël (voeël) ówtérein, is ówtéreingēvalle), uiteenvallen: *daen awwe kēddel van 'ne fits vilt bēkans ówtérein.*

ówtéreinzètte (overg.; zat ówtérein, h. ówtéreingēzat), ówteinzètte; **1** [Hd. *auseinandersetzen*], uitleggen, toelichten, verklaren, uiteenzetten: *kóns-te kalle wi-j 'nēn avvēkaot, dén kóns-tēn allēs good ówtéreinzètte; 2* uit mekaar zetten: *'Iech hōb di-j twieë loorējassēn ówtéreingēzat,' zag de meistēr, 'want di-j doon niks es zich koejëneere (kōjjēneere).'*

ówtêrlik, **1** (o.; g. mv.; g. dim.), voorkomen: *mèt allein op 't ówtêrlik van 'ne mins aaf te goeën, kóns-te diech 'nën dikkën aap vange* (je grondig vergissen); **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *uterlijk* (uiterlijk)], uiterlijk: *nao d'n ówtêrlikke sji-jn mós-te neet ki-jke*; **3** (bw.) op zijn laatst: *ówtêrlik achtêr dri-j daag wil iech weite wi-j laat det 't is* (wat ik moet doen (zeggen, denken)).

ówtërmaote (bw.) [Mnl. *uit der maat*], extreem, buitengewoon, uitermate, in hoge mate: *daen apëkuuëtël is ówtërmaote vërwënd*.

ówtërsjank (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; vgl. 'ówtbèngël'; Mnl. *zanke* (punt), uiterste punt], uiterste punt, vroege voorjaar: *op d'n ówtërsjank goeën de kuj de wei op*.

ówtêrst(e), **1** (o.; id.; g. dim.) [Hd. *das Äußerste*], het maximale, het extreme, het hoogste (in zijn soort): *iech hób 't ówtêrste gëriskeerd, ech allës gëdoeën vuur h'm te rédde, mer hae is toch vëdrónke; mi-jn lieëvësspruuek is 'au fond toujours' alti-jd tot (op) de boeëjëm, 't ówtêrste dus*; **2** (bn.) grootst, hoogst: *Zjannèt haef häör ówtêrste bës gëdoeën, mer ze is toch geflës* (gezakt voor haar examen).

ówtflappe (overg.; flapde ówt, h. ówtgëflap), uitflappen: *Koeëb is 'ne bènnëbieër* (introvert mens), *dae zich lang kan inhawtën en allës opvrit, tot-ër op 'ne gëgieëve mommènt allës trówt flap; dae sjuinse flap t'r get ówt*, hij is al te openhartig.

ówtgank (m.; -géng; -géngske), **1** (med.) (m.b.t. de uitmonding van het darmkanaal) aars, anus: *Zjuul lóp nôw mèt e zékske, want ze höbbën h'm 'ne nówwën ówtgank* (een kunstmatige uitgang) *gëmaak*; **2** (m.b.t. een gebouw) uitgangsdeur: *ómdét Drej oeëts in*

'ne brand haef gëzieëte, kik-têr alti-jd ieërs woe d'n ówtgank is es-têr örgës bènnëkump.

ówtgëboord (bn.; g. tr. v. verg.), **1** uitgeboord: *es 'ne boor stop mèt boore (mèt de boordëri-j), is-têr ówtgëboord*; **2** (uitdr.) *es-te mèt de kómmërs geine sent mieë kóns vërdeene, bës-tën ówtgëboord*, dan moet je het opgeven.

ówtgëhik (bn.; -dër; -ste) [veroud.; Hd. *aushecken* (inform.; pej.; bekokstoven, listig bedenken, verzinnen, uitbroeden)], uitgekookt, sluw: *waat haef di-j ówtgëhikde bieës nôw weer ówtgëvónge vuur de minse te kónne struipe* (geld af te troggelen)?

ówtgëhóngërd (bn.; mieë -; 't meiste -) [Hd. *ausgehungert*], uitgehongerd: *tieëntalle ówtgëhóngërde gëvangënën in de Duitse kampën höbbe zich, mèt (doeër) – tón ze vri-j woeëre – innins te väöl te ieëte, doeëdgieëte*.

ówtgëkaart (bn.; g. tr. v. verg.), uitgepraat: *ómdét de mówlemieëkër geine goojën ówtlëk kos gieëve, waas-têr gaw ówtgëkaart*.

ówtgëkoeëk (bn.; -dër; -ste), ówtgëslaope; (fig.) gehaaid, sluw, uitgeslapen, uitgekookt: *'ne lówszak is 'nën ówtgëkoeëkde kastaar* (gehaaide kerel die van alle markten thuis is).

ówtgëkoeëkde (m.; id.; g. dim.), uitgeslapen vent: *es daen ówtgëkoeëkde get van diech mót gëdoeën höbbe, is dae zoe vrintëlik es kookëstrónt en zoe fi-jn es póppëstrónt, want det fënistig mënneke wèt des-te mèt azzi-jn gein vleege vungs*.

ówtgëlag (bn.; g. tr. v. verg.), uitgelegd: *es 'n hoon gein eijër mieë lègk en dus is ówtgëlag, geit ze de sopkieëtël in*.

ówtgēlaote (bn.; -nēr; -nste) [Hd. *ausgelassen*], dartzel, uitgelaten, opgewonden, uitbundig, vrolijk: *es we d'n hónd saovēs ówtlaote, dén is dae hieël ówtgēlaotēn en dus zoe bli-j es 'ne gek det-ēr ins bówtékump.*

ówtgēpērlejd (bn.; g. tr. v. verg.) [van 'pērleje' (van 'parler' (praten), D. (Rijnl.) *parleien*), uitgepraat: *tón iech al 'n oor mèt Wannēs stóng te kazēle, vroeëg z'n vrouw of we nog neet woeērēn ówtgēpērlejd.*

ówtgēsloape (bn.; -nēr; 't meiste -), ówtgēkoeëk (zie ald.).

ówtgēslicēte (bn.; -nēr; 't meiste -), uitgesleten: *de benj van m'n krówkar zeen aafgēslicēte, mer de vilbrèkè (krukas), de mwajeu (remtrommel, tamboer) en de roelēmēnte (kogellagers) van m'nēn ottoo zeen ówtgēslicēte.*

ówtgēsloeēte (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ausgeschlossen*], **1** niet inbegrepen: *eedērein, d'n iērste sjeēpēn ówtgēsloeēte, waas takkoeërd; 2* onmogelijk, ondenkbaar, uitgesloten: *det 'nēn os e kejfke kri-jg, is ówtgēsloeēte.*

ówtgēsproeēke (bn.; -nēr; -nste) [Hd. *ausgesprochen*], duidelijk, beslist, uitgesproken, onmiskenbaar, geprononceerd, buitengewoon: *Gritsjēn is ówtgēsproeēke slum en vrintēlik.*

ówtgēstórve (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *ausgestorben*], stil, verlaten, leeg, uitgestorven, onbewoond, dood: *es-te saovēs doeēr 'n winkēlstad wandēls, dén is 't zjus of wēnt (es of) di-j is ówtgēstórve.*

ówtgētèld (bn.; g. tr. v. verg.), **1** (fig.) uitgeput, afgepeigerd, erg vermoeid, doodop: *ówtgētèld van det gēmaor d'n hieëlēn daég, kroeëp iech al óm 8 oorēn in me bèd; 2*

(m.b.t. zwangerschap) voldragen: *Zjuuljèt is ówtgētèld vuur d'n 18de van volgēnde maond(sj).*

ówtgētieërd (bn.; g. tr. v. verg.), sterk vermagerd, uitgeteerd: *bi-j de doeējēmarsj in 't vreugjaor van 1945 woeēre dówzēnde zoe ówtgētieërd det ze 't neet hōbbe gēhaold.*

ówtgēwirk (bn.; g. tr. v. verg.), **1** uitgewerkt: *es de pille zeen ówtgēwirk, vērgaon iech weer van de pi-jn; 2 (m.b.t. hout) niet meer werkend, uitgewerkt: *'t hout is hieël sjeif gētrokke, ómdét 't neet waas ówtgēwirk.**

ówtgēzunjērd, **1** (voegw.), uitgesloten, behalve: *ówtgēzunjērd es-te 'n gooj raej haws, mochs-te vreugēr niks bi-jvērdeene, es-tēn oppēn dop stōngs* (als je werklozensteun kreeg); **2** (vz.), met uitzondering van: *eedērein, ówtgēzunjērd Sti-jna, haef rēspi-jt* (uitstel) *gēkrieēge.*

ówtgēieēve (zich) (overg.; goeëf ówt, h. ówtgēgieēve), **1** in omloop brengen, uitgeven: *dit book is ówtgēgieēve doeēr de stad Mēzeik; 2* [Hd. *ausgeben*], geld besteden: *Mie guuëf fortujnēn ówt aan hāör kleijaasj, want ze hink (hunk) allēs aan hāör vot* (zij besteedt haar hele vermogen aan kleren); **II** (wederk.; goeëf zich ówt, h. zich ówtgēgieēve) [Hd. *sich ausgeben*], zich voordoen als: *Lei guuëf zich ówt vuur 'ne groeēte boor, mer 't is mer 'nēn ordēnaere puinēboor* (onbekwame landbouwer).

ówtgēieēvēr (m.; -s; -ke), boekproducent, uitgever: *Tony Van Wijck is de vērantwoeërdēlikkēn ówtgēieēvēr van 'De Mēzeikēnaer'.*

ówtgēieēvēr-i-j (v.; -je; -ke), **1** uitgeverszaak, uitgeverij: *'n ówtgēieēvēr-i-j luuēt beuk drōkkēn en luuēt di-j aan 't pēbli-jk vērkoupe; 2* 'Roomen en Zonen', een

Maaseiker uitgeverij: “*Roomen en Zonen*’ – *vreugër in Mëzeik oppe Mert – waas ’n ówtgieëvëri-j di-j o.a. vööl beuk uuvër rëliezjie haef ówtgëgieëve. D’n hoofzieëtël waas in Rëmunj.*’

ówtglitse (onoverg.; glitsde ówt, is ówtgëglits), ówtsjampe, ówtlitse, ówtslaere, ówtrótsje [Hd. *ausrutschen*]; (m.b.t. glijdend vallen) uitglijden [Hd. (form.) *ausgleiten*]: *vuur op daen aemse stein oppe Mëzeikër stóppën ówt te glitse, hoofs-te neet zaat te zeen, want di-j zeen zoe glaad es spek es ze naat zeen.*

ówtgoeën (onoverg.; ging ówt, is ówtgëgange), **1** uitgaan: *es Adam en Eva ówtgoeën, goeën ze, vuuërdët ze nao de film goeën, ieërs ins lékker ieëtën en nao de film goeën ze ’ne gooje pakke; 2 (uitdr.) de kieërs geit h’m ówt, hij is aan het sterven.*

ówthange ((on)overg.; hing (hóng) ówt, h. ówtgëgange), **1** vertoeven: *woe maâg dae k(w)aojóng toch weer ówthange?; woe hink (hunk) dae ówt?; 2* de schijn aannemen van: **(uitdr.)** *de sjikkën tip ówthange; 3* te drogen hangen: *de was hink (hunk) ówt oppe wasdraod (li-jvësdraod); 4* (m.b.t. bekendmakingen) ophangen: *hange Kla en Tilla al ówt, is de aankondiging van het huwelijk van Kla en Tilla al aangeplakt?; 5 (uitdr.) dae zawwël hink (hunk) miech de kael ówt, verveelt mij ontzettend; ki-jk, Trui haef de vaan ówthange, haar onderjurk komt onder haar jurk uit; es daen Tei hi-j vërtruk, dén hang iech de vlag ówt (dan ben ik heel blij), want dae haef hi-j dri-j jaor de bieës ówtgëhange, zich liederlijk gedragen.*

ówthawte ((on)overg.; hoeël ówt, h. ówtgëhawte) [Hd. *aushalten*], **1** (het) uithouden (bij iemand), doorstaan: *wi-j daen Dolf ’t bi-j di-j Klaer, di-j zotte doeës, haef kónnën ówthawte, wèt t’r dujvël; 2* verduren: *Viktor kan zich lang inhawte, mer*

innins kump dén allës trówt en gank dén mer ówttëwaeg, want dén geit ’t stujve (dén zeen de reube gaar) en det is neet vuur ówt te hawte.

ówthoeële (overg.; haolde ówt, h. ówtgëhaold), **1** ophalen: *iech kóm diech éffen oppe middig bi-j uch ówthoeële; 2* uithollen: *vuur tēmatkrëvèt te make, hoeële we de tēmattën ówt; 3* uithalen, uitspoken: *’t is eigën aan ’ne k(w)aojóng det-ër streekën ówthaolt; 4* (m.b.t. eitjes wegnemen) uithalen, wegnemen: *vreugër haolde de jóngës de nëskës van de vuuëgëlkës ówt, zij roofden de vogeleitjes; 5* helpen: *maak tiech mer neet meug, want ’t haolt toch allēmaol niks ówt; 6* vandaan halen: *woe höbs-te zoe ’ne zeivër ówtgëhaold?; 7* verwijderen: *bi-j Fin höbbe ze allës ówtgëhaold, de baarmoeder en de eierstokken verwijderd; 8* ledigen: *vuur de laje van de kes (kaste) sjoeën te make, mós-te ze ieërs ówthoeële; 9* afhalen: *es iech trök kóm van ’t werk, haol iech waal get ówt bi-j de Sjienees; 10* assen weghalen: *m’n ieërste werk smörgës is de staof ówthoeële; 11 (uitdr.) es-tër miech nog lang de pens ówthaolt (kojëneert, traetërt), dén ....; woe haolt-ër ’t ówt, hoe komt hij erbij?*

ówthóngëre (overg.; hóngërde ówt, is/h. ówtgëhóngërd) [Hd. *aushungern*], uithongeren: *minse di-j meine det ze te dik zeen, hóngëre dèk hun eigën ówt; es de vi-jand ’n stad vreugër lang gënóg haw ówtgëhóngërd, goeëf di-j stad zich uuvër.*

ówthook (m.; -heuk; -heukske), uithoek: *Mëzeik ligk in ’nën ówthook van Belsj mer in ’t sētrum van d’n ‘Euregio Maas-Rijn’.*

ówthujjële (onoverg.; hujjëlde ówt, h. ówtgëhujjëld) [Mnl. *hoden* (beschermen), Hd. *das Haus hüten* (ziek thuis blijven)], uitzieken: *woeëre de minse vreugër bv.*

zwaor vèrkawd, dén blaeve ze bènne – mèt de veut op d'n hujjèrpot (pot met gloeiende kolen) – ówthujjèle tot ze gènieëze woeëre.

ówthujjère (onoverg.; hujjèrde ówt, h. ówtgèhujjèrd), ówthujjèle (zie ald.).

ówtjanke (onoverg.; jankde ówt, h. ówtgèjank), **1** uithuilen [Hd. (inform.) *sich ausheulen (sich ausweinen)*]: *eemës dae groeët vèrdreet haef, dae kan 't good doon ins ówt te jankèn en dus zoe lang te janke tot-èr is ówtgèjank*; **2 (uitdr.)** *oos leef sjélmke jankde zich z'n uigskës ówt, ómdét ze baerkèn in de watèrpöt waas gèvalle.*

ówtjówwe (overg.; jówde ówt, h. ówtgèjówd), uitjouwen, beschimpen, uitjoelen, op boegeroep trakteren: *es de minsèn eemës ówtjówwe, roope ze 'boe(h)' en dus is det bi-j de Duitsèrs 'ausbuhen' (op boegeroep trakteren).*

ówtkaffère (overg.; kaffèrde ówt, h. ówtgèkaffèrd), uitschelden, uitfoeteren: *tón dae kwatsjkop miech haw ligkèn ówtkaffère, zag iech det allein kaffèrs (stommerds, vlegels) minsèn ówtkaffère.*

ówtkalle ((on)overg.; kalde ówt, h. en is ówtgèkald) [Kil. *kallen*, D. (Rijnl.) *kallen*], **1** bespreken: *'t zou good zeen es ze di-j kwèsti-j ins zouwèn ówtkalle, want ze hòbbe slaonsbreid ruzing*; **2** ten einde praten: *'Laot 'ne mins ins ówtkalle,' zag de mówljanës, dae alti-jd van zich aafkalde (die zich de kaas niet van het brood liet halen)*; **3 (uitdr.)** *tón di-j loonj van e vroumës zag det iech kos doeëdvalle, woeëre we ówtgèkald, had praten geen zin meer; 'De kóns gein réchte (réchde) bóks op 'n króm vot make (je kunt het onmogelijke niet doen),' zag dae sti-jve klöppèl en daomèt waas-tèr ówtgèkald, en verder wist hij niets meer te zeggen.*

ówtkeeze (overg.; koeës ówt, h. ówtgèkoeëze), uitkiezen: *es de minse get moogèn ówtkeeze, keeze de meiste (minse) 't bèste vuur hun eigèn en laote ze de rabzjie [D. (Rijnl.) Rebbi = afval] vuur de angère.*

ówtkieëre (overg.; kieërde ówt, h. ówtgèkieërd), uitborstelen: *tón moodër de kuuëkèn aan 't ówtkieëre waas, vaegde ze ós de jas ówt (veegde ze ons de mantel uit, berispte ze ons) mèt te zègke det we waal mèt 'nèn hawvèn ummër sli-jk aan oos puuët (vulg. voor 'veut') woeëre bènnègèkómme.*

ówtki-jk (m.; g. mv.; g. dim.), uitkijk: *tón Daan z'n leefste vèrwachde, stóng-dèr al 'n oor vanväärs oppèn ówtki-jk, te kijken of ze kwam.*

ówtki-jke (onoverg.; kaek (kieëk) ówt, h. ówtgèkieëke) uitkijken: *tón Fin waas ówtgèkieëkèn op häöre mins (genoeg had van haar man) en ze daonao aan 't ówtki-jke waas (zoekend aan het rondkijken was) nao 'nèn angère, zag häör moodër: 'Ki-jk ówt (let op) waas-te duis, want iech hoeëp des-te diech deeze kieër neet vèrkiks (dat je je deze keer niet vergist).'*

ówtklaore (onoverg.; klaorde ówt, is ówtgèklaord), opklaren: *es d'n heemël in de hórfs snachs ówtklaort, kan 't vreeze.*

ówtkleije (zich), 1 (overg.; kleide ówt, h. ówtgèkleid) [Hd. *auskleiden*], uitkleden: **(uitdr.)** *ze hòbbèn h'm naaks (tot op z'n hummèn) ówtgèkleid, arm gemaakt; afgezet; zijn doopceel gelicht*; **2** (wederk.; kleide zich ówt, h. zich ówtgèkleid) [Hd. (form.) *sich auskleiden*], zich ówtdoon; zich uitkleden: **(uitdr.)** *de mós tiech neet ówtkleije vuuërdès-te nao bèd geis, je moet je bezit niet vóór je dood weggeven (aan je erfgenamen).*

ówtkloppe (overg.; klopde ówt, h. ówtgéklop) uitkloppen: (**uitdr.**) *de sjuinsmarsjeerdër* (ontrouwe echtgenoot) *haef z'n pi-jp ówtgéklop op 'n angër*, hij is vreemdgegaan; *dae laegën haef miech ins de jas ówtgéklop*, afgerammeld.

ówtkni-jpe (overg.; knaep ówt, h. ówtgëknieëpe), uitknijpen, uitdrukken [Hd. *ausdrücken*]: *es-te 'ne zwaer ówtknips*, *kump t'r mëteerie* (etter) *ówt*.

ówtknóbbële (overg.; knóbbëlde ówt, h. ówtgëknóbbëld) [Hd. (inform.) *ausknobeln*], uitvissen, uitdenken, uitzoeken, uitkienen, uitknobbelen: *de stujdiemeistër haef de lèsroeëstër van de lieërare zoe ówtgëknóbbëld det eedërein 'ne vri-jje middig haef*.

ówtkoeëke (overg.; koeëkde ówt, h. ówtgëkoeëk) [Hd. *auskochen*], (m.b.t. reinigen d.m.v. koken) uitkoken: *vreugër waerdën 't li-jvënd op 'n Luuëvëse staof in 'ne beséng ówtgëkoeëk*.

ówtkómme (onoverg.; kwoeëm ówt, is ówtgëkómme), **1** [D. (reg.) *auskommen*], uit het ei komen: *de kujkskës zeen ówtgëkómme*; **2** uitspruiten, uitlopen, opschieten: *de slaaj kump al sjoeën ówt*; **3** verschijnen: *'t book is eindëlik ówtgëkómme*; **4** toegang geven tot: *det sträötsje kump ówt oppe Bosstraot*; **5** [D. (reg.) *auskommen*], bewaarheiden, staven, bevestigen: *waat iech al haw gëzag, is ówtgëkómme*; **6** ontdekt worden: *allës kump ówt, al brèngën 't de krejjën ówt*; **7** schikken, passen: *kump det e butsjën ówt vuur diech?*; *det kump miech good ówt, daen datëm*; **8** pareren: *det vaeske kump good ówt op det këske*; **9** kloppen: *de deiling kump ówt*; **10** teruggevonden worden: *de sluuëtël zal waal ówtkómme*; **11** (m.b.t. uitlaatgassen) uitkomen: *dao kwoeëm get ówt, ówt dae knalpot*; **12** uitkramen: *es dae*

in form is, dae sjotse, dén kump dao get ówt, dan kraamt hij wat uit; **13** een diploma halen: *iech bèn in 1965 ówtgëkómme*; **14** (**uitdr.**) *dao kwoeëm iech bësjieëtën ówt*, daar werd ik teleurgesteld in mijn verwachtingen.

ówtkóms (v.; -te; -je), uitkomst, resultaat: *de ówtkóms van det óngërzeuk is det daen érme Zjef traan mótt* (zal overlijden) *en det t'r geinën ówtwieëg is*.

ówtkoupe (overg.; koch ówt, h. ówtgëkoch), vrijkopen: *köps-te d'n breurs* (en/of zöstërs) *hun réchten op hun örfënis aaf, dén köps-tën hun ówt*.

ówtkraome (overg.; kraomde ówt, h. ówtgëkraomp), (fig.) uitkramen, vertellen, opdissen, verkondigen: *daen ónnuuezëlën hals kraomp tiech get sjaele savvee* [veroud. voor 'zeivër'] *ówt*.

ówtkri-jge (overg.; kraeg ówt, h. ówtgëkrieëge), **1** uitlezen: *es-te det book tieëge* (vuuer) *zóndig wils ówtkri-jge, mós-te diech spooje*; **2** (**uitdr.**) *kri-jg ówt*, bedien u.

ówtlache (overg.; lachde ówt, h. ówtgëlache), uitlachen, spotten: *mèt eine dae de minsën ówtlach, kan iech neet lache* (dat is zeer ernstig).

ówtlaot (m.; -e; läötsje), knalpot, uitlaat: *es d'n ówtlaot këpot is, kóns-te de óntplóffingën in de karbërattäör nog bieëtër huuëre*.

ówtlaote (overg.; loeët ówt, h. ówtgëlaote), **1** naar buiten laten: *laot d'n hónd ins ówt*; **2** niet meer laten branden: *saer april höbbe we de sjoffaasj ówtgëlaote*; **3** [D. (reg.) *auslassen*], niet aandoen: *laot daen dikke jas mer ówt mèt det sjoeën waer*; **4** langer maken: *iech gaon det klëdsjën e paar séntemaetër ówtlaotën en dus zieëker neet*

innomme (inpakke = vernauwen).

ówtlébbere (overg.; lébberde ówt, h. ówtgelébberd), (veel) drank leeg- of opdrinken: *det zówpéchelke lébbert tiech gemékkelik 'nën hawwe bak beer ówt op 'nën aovënd; eine dae 'n pint aan 't ówtlébberen is, huuërs-te mèt slukskës drénke.*

ówtlègke (overg.; lag ówt, h. ówtgëlag), **1** uitleggen: *lègk tiech 't mer ówt, geef jij maar de uitleg, zeg jij het maar; 2* [Hd. *auslegen*], verklaren, interpreteren: *de Bi-jbël lègke ze allëwi-jl angërs ówt es vreugër; 3* uit de diepvriezer leggen: *vleis dets-te wils broeëje, mós-tën op ti-jd ówtlègke; 4 (uitdr.) lègk 't mer ówt, jij hebt makkelijk praten.*

ówtlèk (m.; g. mv.; -ske), verklaring, uitleg, explicatie: *es-tën ówtlèk wils, dën zal iech tiech ins ówtëreinlègke wi-j det innein zit.*

ówtlèkke (overg.; lékde ówt, h. ówtgelék) [Hd. *auslecken*], uitlikken: *vuur d'n aafwas neet hoove te doen, luuët di-j vi-js klammot (smeerpoe(t)s) de katte de kieëtëlën ówtlèkke.*

ówtlitse (onoverg.; litsde ówt, is ówtgëlits), ówtsjampe, ówtslaere, ówtrótsje, ówtglitse (zie ald.).

ówtloeëte (overg.; loeëtte ówt, h. ówtgëloeët) [Hd. *auslosen*], uitloten: **1** ówtvërloeëte; (m.b.t. door loten laten beslissen) uitloten, verloten, loten om: *mèt d'n tombëla höbbe ze 'nën ottoo ówtgëloeët; 2 jongeren werden voor de krijgdiensdient aangewezen door het trekken van een nummer: 'Tösse 1805 en 1909 móste jóng kieërëls van 19 jaor nao d'n tróp es ze zich hawwe tringëloeët. Stóng 'ne lieëge nummër op 't breesfke dets-tën haws gëkrieëgën of haws-te 'ne nummër dae lieëgër waas es 't aantal sëldaote det ze vuur det jaor vandoon hawwe, dën haws-te*

diech tringëloeët. Stóng d'r 'nën hoeëgere nummër op, dën haws-te diech trówtgëloeët. Mósdës-te nao d'n tróp, dën waas det vuur dri-j jaor. Haws-te gënóg geld(sj), dën kos-tën eemës bëtale vuur in di-jn plaats te goeën, waat maakde det d'n tróp in daen ti-jd ówt érmoodzejjers bëstóng.'

ówtloore (overg.; loorde ówt, h. ówtgëloord), ówtspikkëleere; bescpieden [Hd. *bespitzeln*], bescpioneren [Hd. *nachspionieren*]: *vuurdët 'ne lieëw zich meug geit make vuur achtër 'n bieës aan te zitte, ligk-tër ieërs ówt te loore welk bieës det-ër ówt di-j köd bieëste geit pakke.*

ówtloupe (onoverg.; lieëp (loeëp) ówt, h. en is ówtgëloupe), **1** uitbotten: *in 't vreugjaor loupe de buim en de strujk ówt; 2* ten einde lopen: *Baer haef de marraton ówtgëloupe; 3* een voorsprong nemen: *Eddie waas in de koers dri-j mënujtën ówtgëloupe; 4* [Hd. *auslaufen*], uitvloeien: *de vörf waas ówtgëloupe; 5* (m.b.t. nog even zacht lopen) uitlopen: *es-tën höbs gëloupe, mós-tën e paar mënujtën ówtloupe, want angërs wuuërs-te zoe sti-jf es 'ne bók.*

ówtluip (m.; -e; -ke), (m.b.t. de plaats buiten een kippenhok) uitloopruimte: *de eijër van di-j hoondër(e) zeen mèt dae sjoënen ówtluip vööl lékkerder en gëzönnër.*

ówtlump ((on)overg.; lumpde ówt, h. ówtgëlump) [D. (Keuls) *sich lämpe*, D. (Rijnl.) *limpen*], uitrekken: *d'n èllëstik in m'n óngërbóks is ówtgëlump; de rok is ówtgëlump.*

ówtmake (overg.; maakde ówt, h. ówtgëmaak), **1** [D. (Rijnl.) *ausmachen*], ówtpótse, ówtbujjële, ówtsjëlje, ówtsji-jte; een uitbrander geven, uitschelden: *Dri-jk haef miech ówtgëmaak vuur al(lës) waat lieëlik is; 2* (m.b.t. verkering) verbreken:

- nao dri-j jaor vri-j(j)aasj hōbbe Lars en Maj 't ówtgēmaak; 3* deren: *det maak miech niks ówt.*
- ówtmaore** (overg.; maorde ówt, h. ówtgēmaord), afslachten, uitmoorden: *in de 12de ieëw hōbbe de krujsvaardērs de Kattarēn (Katharen) in 't zujje van Frankri-jk bēkans ówtgēmaord, sērtów ómdét di-j te zieër in érmooj wilde lieëve (het armoede-ideaal huldigen).*
- ówtmatsj** (v.; -e; -mētsjke), uitwedstrijd: *'n ówtmatsj is alti-jd get léstigger es 'n matsj op eige plejn.*
- ówtmēlke** (overg.; mólk ówt, h. ówtgēmólke), **1** (m.b.t. de laatste kracht halen uit) (fig.) uitmelken: *es-te diech ówtgēmólke [Hd. ausgemolken] veuls, dén veuls-te diech zoe slap es 'ne sjoeëtēlsplak (leeg, uitgeput); 2* profiteren van, arm maken: *tón ze miech hieëlēmaol hawwēn ówtgēmólke, hōbbe ze miech bówtgēzat, di-j proffietäörs; 3* bij herhaling in detail bespreken: *det óngērwerp is hieël ówtgēmólke.*
- ówtmēste** (overg.; mēsde ówt, h. ówtgēmēs) [Hd. ausmisten], **1** reinigen, uitmesten: *vuuërdét de boore goeën mēlke, mēste ze de stal ówt; 2* schoonmaken, opruimen: *'t wuuërt ti-jd det we de kastēn (kes) ins ówtmēste.*
- ówtnuuēje** (overg.; nuuējde ówt, h. ówtgēnuuējd), inviteren, uitnodigen: *we zeen bi-j Kris en Kattrijn ówtgēnuuējd oppe mósjēlēsoepee.*
- ówtnuuējgiging** (v.; -e; -ske), invitatie, uitnodiging: *di-j ówtnuuējgiging op Michēl en Mira hunne zeilboeët hōbbe wieë mèt twieë han aangēpak (maar al te graag aanvaard).*
- ówtpakke** (overg.; pakde ówt, h. ówtgēpak), **1** leegmaken, uitpakken: *pak de baggaasj mer ówt; 2* de verpakking verwijderen: *ówtpakke geit rappēr es inpakke; opgēlaote pakdēn oos Gónnēke de kēdookēs ówt; 3* stoeffe, stóffe; pochen, opscheppen, pronken: *es dae kale bujjēl (hovaardige bluffer) bēgint ówt te pakke, maak iech det iech ewèg bēn.*
- ówtpaole** (overg.; paolde ówt, h. ówtgēpaold), afpalen: *vuuërdét ze 'ne bów goeën réchzette, goeën d'n aannummēr en d'n arsjieték dae bów ieërs ówtpaole.*
- ówtpéssere** (overg.; pésserde ówt, h. ówtgépésserd), (m.b.t. nauwkeurig berekenen) uitrekenen, nagaan, becijferen, uitpuzzelen, uitzoeken: *di-j erm lujkēs móttēn élke maond(sj) ligkēn ówtpéssere wi-j ze goeën tówkómmēn en dus neet mieë maond(sj) es geld(sj) hōbbe (en dus financieel rondkomen).*
- ówtpieërse** (overg.; pieërse ówt, h. ówtgēpieërs) [Hd. auspressen], (fig.) uitbuiten, uitzuigen: *óngēr Leopold I haef Belsj de zwartēn in de Kóngoo neet allein ówtgēpieërs, mer d'r ouch zoe'n tieën mēljówn e kōpke kleinēr gēmaak, 'n sjatting di-j wujd t'rlangs kan zitte.*
- ówtplikke** (overg.; pikde ówt, h. ówtgēpik), uitkiezen: *es ze bi-j d'n tróp (leger) eemēs nuuēdig (vandoon) hawwe vuur ein of angēr wérkske, dén pikde ze gēwuuēn einēn ówt d'n tróp (menigte, troep) en daen ówtgēpikdēn haw 't aan z'n bóks, det wérkske.*
- ówtpisse** (overg.; pisode ówt, h. ówtgēpis), uitplassen: *'ne neerstein dae kleinēr is es 0,8 séntemaetēr kōns-tēn ówtpisse.*
- ówtpitse** (overg.; pitsde ówt, h. ówtgēpits), uitknijpen: *tón iech de zwaer ówtpitsde,*

- spritsde de mēteerie (etter) miech bēkans in me gēzich.*
- ówtplékke** (overg.; plékke ówt, h. ówtgeplék), aanplakken: *pléks-ten örgēs affiesjēn ówt, dén mós-te good ki-jke woēs-te ze pleks, want angērs ri-jte ze diech di-j aaf.*
- ówtplujze** (overg.; ploes ówt, h. ówtgēploesje), tot op het bot onderzoeken, uitpluizen, haarfijn onderzoeken: *vuur ówt te plujze wélke lajēvaegēr diech d'n sjoeēn zakēn haef gēpik, hōbbe de pollisse – es gei blood is gēvleuid – geinēn ti-jd; iech hōb ówtgēploesje wi-j 't kump det 't bēd zoe haef gēplujs (de fijne veertjes zo door het tijk zijn gedrongen).*
- ówtpótse** (overg.; pótse ówt, h. ówtgēpót), ówtjsi-jte, ówtjsjēle, ówtbujjēle, ówtmake (zie ald. 1ste bet.).
- ówtpōtte** (overg.; pōtte ówt, h. ówtgēpōt), sterk vermoeien, uitputten: *'nēn daāg van sjōrge (vreutēle, maore) in d'n hoeēf haw miech zoe ówtgēpōt det tech nimmieē 'boe(h)' of 'ba(h)' kos zēgke.*
- ówtpōtting** (v.; g. mv.; g. dim.), uitputting: *tón iech mèt de fits mèt de wēnd(sj) op kop van de Vlaondērs trōk kwoeēm, loeēt iech miech op vi-jfhōndērd maetēr van bi-j ós van ówtpōtting in de graaf valle.*
- ówtprakkēzeere** (overg.; prakkēzeerde ówt, h. ówtgēprakkēzeerd), uitdenken: *iech hōb ligkēn ówtprakkēzeere wi-js-te van hi-j nao Bómmeerskōnte kums.*
- ówtprēbeere** (overg.; prēbeerde ówt, h. ówtgēprēbeerd), uittesten, uitproberen [Hd. *ausprobieren*]: *minse, gieē moogt det mēsji-jn ieērs vieērtieēn daag ówtprēbeere.*
- ówtprinte** (overg.; printde ówt, ówtgēprint), uitdraaien, uitprinten: *ómdét de minsēn allēwi-ji vanallēs ówtprinte, wuuērt bēkans zoevāōl pēpeer gēbruik es vuuēr (d'n ti-jd van) de kómpjoetēr.*
- ówtrafēle** (overg.; rafēle ówt, h. ówtgērafēld), analyseren: *es 'ne mins kēpot geit van vērdreet, mós-te dae mins z'n mizzeerie neet ligkēn ówtrafēle.*
- ówttrape** (overg.; raapde ówt, h. ówtgēraap), sorteren: *es we de ieērpēle goeēn ówttrape, lēgke we de kleine, di-j we de vērkesieērpēlkēs neume, appaart (ēpaart).*
- ówttrichte** (overg.; richde ówt, h. ówtgērich), 1 doen, uitrichten, verrichten: *vandaag rich iech geine slaag ówt, want iech bēn hieēl aan de lat; 2 [Hd. *ausrichten*], bereiken, tot stand brengen: iech hōb allēs gēprēbeerd, mer iech hōb bi-j dae sti-jfkop niks kōnnēn ówttrichte.*
- ówttri-jte** (overg.; raet ówt, h. ówtgērieēte), ówttrēkke, ówttrōffe; uitrukken [Hd. *ausreißen*]: *dae baer van 'ne mins zou gemēkkelik 'ne boum kōnnēn ówttri-jte; van sjegrēng raet Zjaklin zich de haor ówt.*
- ówttrōffe** (overg.; rōfde ówt, h. ówtgērōf), ówttrēkke, ówttri-jte (zie ald.).
- ówttroope** (overg.; rieēp (reupde) ówt, h. ówtgēroope) [Hd. *ausrufen*], 1 luid roepen: *tón rieēp de kloētmazzjaor (lomperik) ówt: 'Kis allēmaol m'n kloēte,' waat nēteurlik 'ne platte zēgk (vulgaire manier van zeggen, vulgaire zegswijze) is; 2 proclameren: Time Magazine reup elk jaor eemēs ówt tot pērsoeēn van 't jaor en det doon ze nōw ouch in Mēzeik.*
- ówtrotsje** (onoverg.; rōtsjde ówt, is ówtgērōtsj), ówtsjampe, ówtlitse, ówtslaere, ówtglitse (zie ald.).

ówtruffële (onoverg.; ruffëldë ówt, is ówtgëruffëld), uitrafelen: *’t kleid is zoe ówtgëruffëld det de fraanjële d’r vanóngër aanhange*.

ówtsti-jfëre (overg.; si-jfërde ówt, h. ówtgësi-jfërd), uitknobbelen, uitrekenen, berekenen, becijferen, uitzoeken: *iech höb zittën ówtsti-jfëren of we ós dae vëranda waal kónne përmeteere*.

ówtsjampe (onoverg.; sjampde ówt, is ówtgësjamp), ówtlitse, ówtslaere, ówtrótsje, ówtglitse (zie ald.).

ówtseije (onoverg.; sjeide ówt, is ówtgësjeid) [D. (Rijnl.) *ausscheiden*], eindigen, ophouden, uitscheiden: *eine kieër (ins) det dae sjotse good op gank is, wèt-ër nimmieë van ówtseije; sjei toch ówt (mèt dae zeivër)!; es-te mèt de wëns kermëlle kóns koupe* (als de winst erg gering is), *kóns-te d’r bieëtër mèt ówtseije, mèt de zaak*.

ówtsejle (overg.; sjólj ówt, h. ówtgësjólje), ówtpótsje, ówtsejle, ówtbujjële, ówtmake (zie ald. 1ste bet.).

ówtsejle (overg.; sjieët ówt, h. ówtgësjieëte), ówtpótsje, ówtsejle, ówtbujjële, ówtmake (zie ald. 1ste bet.).

ówtsejle (overg.; sjödde ówt, h. ówtgësjöd), legen, leegmaken, ledigen, uitgieten: *höbs-te ’ne mins get ingësjöd waat nog te slech is vuur ’nën ieëzël doeër (in) z’n oeëre te sjödde, dén kan dae mins det bieëtër in de pömpëbak ówtsejle*.

ówtsejle, zich (wederk.; sjöddëldë zich ówt, h. zich ówtgësjöddëld) [Hd. *sich schütteln*], zich uitschudden: *es ’nën hónd naat is, of sjörf of vluuë haef, sjöddëlt-ër zich ówt*.

ówtsejle (o.; g. mv.; g. dim.), rabzjoelie (zie ald.).

ówtsejle (overg.; sjotde ówt, h. ówtgësjot), uittrappen, uitschoppen: *van kollaer sjotde de gífsji-jtër de bal ówt*.

ówtsejle (overg.; sjrabde ówt, h. ówtgësjrab), uitschrabben, uitschrapen: *oos sjoon sjrabbe we aaf es t’r get óngër hunk, mer de pan sjrabbe we ówt es get is aangëbrand*.

ówtsejle, 1 (m.; -slaeg; -slaeske), resultaat [Hd. *Resultat*], rizzëltaat; uitslag: *mèt z’ne sjandaliggën ówtsejle dörfde Móng nimmieë óngër de minse kómme; 2 (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ausschlag*], ówtvloëëg; huiduitslag: *Gritsjën en Maenëke zeen mèt hunnën ówtsejle same nao d’n doktoeër: Gritse mèt ékzeema en Maenëke mèt zoon* (gordelroos).*

ówtsejle (onoverg.; slaerde ówt, is ówtgëslaerd), ówtsejle, ówtlitse, ówtrótsje, ówtglitse (zie ald.).

ówtsejle (onoverg.; sloeëp (slic(ë)p, slic(ë)pde) ówt, h. ówtgëslaope) [Hd. (*sich ausschlafen*)], slaap inhalen, uitslapen: *bës-te ’nën ówtgëslaope kieërël, dén bës-te slum en fënistig (sluw), mer es-te tot middig höbs ówtgëslaope, dén bës-tën ówtgëslaope* (uitgerust); *zujs-te d’r bësloapën (neet ówtgëslaopën) ówt, dén mós-tën ins good ówtsejle*.

ówtsejle, 1 (overg.; slieëp (slaep) ówt, h. ówtgëslieëpe), uitslijpen: *mèt ’n vi-jl of mèt e sli-jpmësjij-jn(ke) kóns-tën e stök i-jzër ówtsejle; 2 kinderen riepen wel eens ‘sli-jp ówt!’: ‘Es kënjer wille (wouwe) plaogën of eemës vuur de gek willën (wouwën) hawtën of es eine get neet kos, rieëpe (reupde) ze, tërwi-jl ze de réchter*

wi-jsvingër uuvër de lènkër (wi-jsvingër) sjoëve: 'Sli-jp ówt, sli-jp ówt!' De twee wi-jsvingërs zeen dén wi-j mets en sli-jpstein.'

ówtslówtënd (bw.) [Hd. *ausschließlich*], uitsluitend, enkel (en alleen), niets dan, slechts: *dae vrieëtzak is e vérke det ówtslówtënd aan z'n eige (pens) dènk; Huub hilt (hult) zich ówtslówtënd mèt z'n vrouw en z'n kènjër baezig.*

ówtslówtíng (v.; -e; ówtslujtingske) [Hd. *Ausschließung*], buitensluiting, uitsluiting: *ówtslówtíng is get vi-js, want eemës ówtslówtën is van 't lieëgste (gëmeinste), waat 'ne mins kan doon es dao gein hieël gooj raej vuur is.*

ówtsmi-jtër (m.; -s; -ke), uitsmijter: *lègks-te diech 'nën ówtsmi-jtër op d'ne maag, dén kóns-te d'r weer e paar oore tieëge; pak ein of twee snaeje broeëd en lègk t'r sjónk, kieës of spek mèt e koppël speegëlejijër en get slaaj of oggurkësjujfkës op, en de höbs 'ne lékkeren ówtsmi-jtër.*

ówtzni-jje (overg.; snaej ówt, h. ówtgësnieëje), **1** [Hd. *ausschneiden*], uitsnijden: *vuuërdét de sjierurg Sti-jna häör gezwel ówtznaej, mós ze ieërs e paar wieëke bëstraold wuuëre; 2* [Hd. *ausschneiden*], wegsnijden: *in häör lieëg ówtgësnieëje klèdsjën haw Mien nog mieë bëki-jks es angërs.*

ówtspanne (overg.; spande ówt, h. ówtgëspanne) [Hd. *ausspannen*], uitspannen, aftuigen, onttuigen: *bi-j de aafspanning (uitspanning, stalhouderij, afspanning (gew.)) spande de kótseer de paerd ówt.*

ówtspare (overg.; spaarde ówt, h. ówtgëspaard), **1** [Hd. *sparen*], besparen: *vuur get ówt te spare, spare di-j minse zich*

't ieëtën ówt de mónd; 2 [Hd. *aussparen*], open laten: *woe det badkamërvinstërke mót kómme, haef de métselaer gënóg plaats ówtgëspaard.*

ówtspeule (overg.; speulde ówt, h. ówtgëspeuld) [Hd. *ausspülen*], **1** wegspeelen: *aan de Maas waas e stök van 't sjoór (schoorwal, steile oever) ówtgëspeuld; 2 uitspeelen, spoelen, reinigen, omspeelen, (uit)wassen, wegspeelen: *Mëri-j speulde de glazër ówt in de pómpëbak.**

ówtspikkëleere (overg.; spikkëleerde ówt, h. ówtgëspikkëleerd), ówtloore (zie ald.).

ówtspraok (v.; -e; -spräökske) [Hd. *Ausspruch*], uitspraak: *'Lieëve zóngër leefte höbbe kan neet ech lieëve wuuëre gëneump' is 'n ówtspraok van Molière mer dén met de ówtspraok* [Hd. *die Aussprache* = wijze van uitspreken] *van 'ne Mëzeikënaer dae Mëzeikërs kalt.*

ówtspreije (overg.; spreide ówt, h. ówtgëspreid), uitspreiden: *boore spreijën 't mës uuvër de véljer ówt, mer vuur de vuuëgëlkës struije we 't voor ówt* [Hd. *ausstreuen*] *op 't tëras.*

ówtsprènge (onoverg.; spróng ówt, h. en is ówtgëspróng), vooruitsteken, naar voren staan: *ómdét oos hóws get ówtsprunk, höbbe d'r bi-j ós al e paar tieëge de geevël aan gëzieëte.*

ówtsprieëke (overg.; sproeëk ówt, h. ówtgësproeëke) [Hd. *aussprechen*], uitspreken, articuleren: *wäörd wi-j 'géskénke' of 'zilvërun' zeen – zieëkër es-te neet van hi-j bës – zóngër woeërdteikës léstig ówt te sprieëke.*

ówtspuuële (overg.; späölde ówt, h. ówtgëspäöld), **1** snel uitdoen: *'späöl mer*

allës ówt', zag d'n doktoeër; 2 in het spel brengen: 'n trówf ówtspuuële; 3 benutten: Gènk späölde Brögge van 't plejn aaf, ómdét Gènk al z'n kansèn ówtspäölde; 4 (uitdr.) es d'n rol is ówtgëspäöld, tès-te nimmieë mèt.

ówtstaons (o.; g. mv.; g. dim.), uitstaans (gew.): *det haef dao gein ówtstaons mèt; hóbbe mówzëkuuëtlëkës* (gestampte muisjes) *ówtstaons mèt mujskës of mèt de kuuëtlëkës van di-j mujskës?*

ówtstap (m.; -pe; -stëpke), tochtje, uitstap, uitje, excursie, trip, pleziertochtje: *dees vëkansie zeen we neet wujd ëwég gëwaes, we hóbbeën allein get ówtstëpkës gëmaak in de röntëlóm* (in de omgeving).

ówtstèl (o.; g. mv.; g. dim.), opschorting, uitstel: *waerdës-te vreugër opgëroope vuur nao d'n tróp te goeën, dén kos-te waal ówtstèl mer gein aafstèl vraoge; duis-te get zóngër ówtstèl, dén duis-te det voeërt (drek).*

ówtstèlling (v.; g. mv.; g. dim.), **de uitstelling van de hostie in de monstrans**: *'Bi-j de ówtstèlling waerde de mónstrans mèt de hostie, 't Allërheiligste* (sacrament des altaars) *op 'ne zi-jaltaor gëzat woe d'n hieëlën daág eemës mós bi-j zitte bieëje.'*

ówtstérve (onoverg.; stórf ówt, is ówtgëstórfve) [Hd. *aussterben*], verdwijnen, uitsterven: *es 't Mëzeikërs oeëts zou ówtstérve, kónne de Mëzeikënaere di-j dén lieëve, in deezën diksjënaer o.a. nog alti-jd ki-jke wi-j hun vuüërwwërs vreugër kalde, wi-j ze hun taal sjraevën en wi-j ze dachtën en laefde.*

ówtstieëke (overg.; stoeëk ówt, h. ówtgëstoeëke), uitsteken: *es Maaikën häör kónt bëgint ówt te goeëjën* (op stap begint te gaan) *en mèt häör sjoëëngheid sómmigge manskieërëls de ougën ówtstik, wëts-te*

nëteurlik noeëts of di-j niks mèt häör ówtstieëke (een streek met haar uithalen), *mer es einën ouch mer 'ne vingër nao häör dörf ówtstieëke* (haar met geweld durft aanpakken), *dén stieëk iech h'm z'n ougën ówt.*

ówtstoeën ((on)overg.; stóng ówt, h. ówtgëstange), uitstaan: **(uitdr.)** *gëlökkig hób iech mèt dae kieërël gein ówtstaons* (niets te maken), *want iech kan h'm neet ówtstoeën* (ik vind hem ergerlijk, heb een afkeer van hem); *mèt det zaakskën hób iech niks ówt te stoeën* (te maken).

ówtstruije (overg.; struide ówt, h. ówtgëstruid), uitstrooien: *d'n asse kóns-te laotën ówtstruijën op 't struiweikën oppe kirkhof, mer de kóns ze ouch in de nëteur laotën ówtstruije.*

ówtstèlle ((on)overg.; tëlde ówt, h. en is ówtgëtèld), uittellen: **(uitdr.)** *es 'n vrouw is ówtgëtèld, kan 't zeen det ze doeëdop is, mer 't kan ouch zeen det ze op 'ne bëpaöldën daág 'ne kleine geit kri-jgën of det ze nimmieë mëttèlt* (geen rol meer speelt).

ówtstènti-jd (bw.), awwërwëts; ouderwets: *pófbókse* (pofbroeken) *zeen al 'n hieël ti-jdsjën ówtstènti-jd.*

ówtstëslaag (bw.) ['*slaag*' is de verkorte vorm van 'wagenslag' (= wagenspoor)], uit de slag: **(uitdr.)** *di-j kënjër kónne zich al good ówtstëslaag trëkke*, weten zich al goed te redden.

ówtstëwaeg (bw.), uit de (mijn) weg: *'Minse, ówtstëwaeg, hi-j mótte de gësnëuvëlde stoeën,' zag 'ne vreugëre börgëmeistër van Dilsën op 'nën ölfde novvëmber bi-j 't mónnëmènt van de gësnëuvëlde.*

ówtstieëre (overg.; tieërde ówt, h. en is

- ówtgëtieërd) [Kil. *uytteren*], wegwijnen, uitteren: *in de kampe vieële de ówtgëtieëerde gëvangenën in 1945 de Ammëriekanën en de Russën in de erm.*
- ówttoch** (m.; -te; -sje), uittocht: *nao de jaorliksën ówttoch van de Parri-jzënaers in oggustus is 't dao 'n hieël stök röstiggër.*
- ówttrëkke** (overg.; trok ówt, h. ówtgëtrokke), **1** ówtri-jte [Hd. *ausreißen*], ówtróffe; uittrekken: *ónkrówd sjóffëlen is good, mer 't ówttrëkkën is bieëtër; 'ne nagël truks-tën ówt de moór, mer 'nën tand trëkke ze ówt d'ne mónd* [Hd. *jmdm einen Zahn ziehen*]; **2** [Hd. *ausziehen*], uitdoen: *trèk dae vëreus (dikke trui) mer ówt mèt di-j hits van de staof; 3* [Hd. *ausziehen*], uittrekken: *es-te de laje wils ówtmëste (opruimen), mós-te ze ieërs ówttrëkke.*
- ówttrëksël** (o.; -s; -ke), dagafschrift: *iech vóng in de laaj nog 'n ówttrëksël ówt d'n ti-jd det we oos hóws aafbëtaalde.*
- ówtvaart** (v.; -e; -sje), **1** bëgriëfënisëmës (zie ald.); **2** (**uitdr.**) *ówtvaart, zówpvaart*, na een begrafenisplechtigheid of lijkdienst vloeit de drank vaak rijkelijk.
- ówtvaege** (overg.; vaegde ówt, h. ówtgëvaeg, **1** uitwissen [Hd. *auswischen*], *oppe sjoeël vaege wieë 't bord neet ówt mer aaf; 2* (**uitdr.**) *eemës duchtig de mantël ówtvaege, iemand geducht de waarheid zeggen.*
- ówtval** (m.; -le; -vëlke) [Hd. *Ausfall*], plotse driftbui, uitval, losbarsting: *ómdét Sjarël miech in z'nën ówtval zóngër raej e köpke kleinër haef gëmaak (vernederd heeft) en miech haef ówtgëmaak vuur allës waat lieëlik is, bèn iech dao lang neet tégooj van gëwaes.*
- ówtvalle** (onoverg.; vieël (voeël) ówt, is ówtgëvalle), **1** uitvallen: *m'n haor bëgint ówt te vallën en m'n tan zeen al ówtgëvalle; 2* [Hd. *ausfallend werden*], grof worden, losbarsten, tekeergaan: *tón Baer ówtvieël tieëge z'n vrouw, zag-tër det ze 'n zjats van e wi-jf (uithuizige vrouw), 'n kwakël (praatzieke vrouw) en 'n bletsj (klikspaan) waas; 3* gebeuren: *de's angërs ówtgëvallën es det we hawwe gëdach; 4* wegvallen: *d'n óngërdirrëktäör is ówtgëvalle, want dae waas nimmieë good bi-j z'n zinne (bij zijn verstand).*
- ówtvënge** (overg.; vóng ówt, h. ówtgëvóng), **1** [Hd. *erfinden*], uitvinden, uitdenken: *'ne mins dae get ówtvunk wi-j bv. James Plimpton de rolsjaatsën in 1863, is 'nën ówtvëngër; 2* te weten komen: *det vëng iech nog waal ówt, waem miech det haef gëlap; 3* [Hd. *erfinden*], bedenken, verzinnen, fingeren, fantaseren: *waem haef det toch mer ówtgëvóng, zoe 'n luuëgës.*
- ówtvërkoupe** (overg.; vërkoch ówt, h. ówtvërkoch), uitverkopen: *we goeën ieërs d'n hieële bazzaar dae oppe rëkke ligk, ówtvërkoupën en es allës is ówtvërkoch, goeën we de winkël vërkoupe.*
- ówtvërlöeëte** (overg.; vërlöeëte ówt, h. ówtvërlöeët), ówtlöeëte; uitloten: *oppe Bosstraot höbbe de kómmërsante 'nën ottoo ówtvërlöeët (ówtgëlöeët).*
- ówtvësse** (overg.; vësse ówt, h. ówtgëvës), achterhalen, te weten komen, uitvissen: *es-te get wils ówtvësse, moogs-te neet zoe lómp zeen es e kujke (es 'n ków), want dén kums-te noeëts trachtër.*
- ówtveure** (overg.; veurde ówt, h. ówtgëveurd), **1** doen: *van eemës dae niks ówtveurt, zëgke we ouch det-ër niks ówtrich; di-j lui pëtat veurt op 'nën hieëlën daäg niks ówt; 2* [Hd. *ausführen*], volbrengen, realiseren,

uitvoeren, verwezenlijken: *waat de baas tiech vraog, mós-tën ówtveure*; **3** [Hd. *ausführen*], exporteren [Hd. *exportieren*], uitvoeren: *wieë veure kieës ówt nao d'n Hollénjer* (naar Nederland).

ówtveuring (v.; -e; -ske) [Hd. *Aufführung*], uitvoering, voorstelling, opvoering, vertoning: *wieë zeen nao de ówtveuring gëwaes van Carmina Burana van Carl Orff*.

ówtvleege (onoverg.; vloeëg ówt, is ówtgëvloeëge), **1** ówtvalle (zie ald. 2de bet.); **2** [Hd. *ausfliegen*], het nest verlaten: *de möskës zeen deeze mörgën ówtgëvloeëge*; **3** [Hd. *ausfliegen*], (m.b.t. kinderen) het huis van zijn ouders verlaten, uitvliegen: *nów alle kënjër zeen ówtgëvloeëge, höbbe we trök ti-jd vuur oos eige*.

ówtvlöch (v.; -te; -sje) [Hd. *Ausflucht*], ówtvlöchsël; voorwendsel, verzinsel, uitvlucht, smoes: *tón dae kaddee, dae noeëts op ti-jd is, mèt 'n ónnuuzël ówtvlöch kwoeëm, höb iech h'm ins flink z'n zaligheid gëzag* (de waarheid gezegd, de les gelezen).

ówtvlöchsël (o.; -s; -ke), ówtvlöch (zie ald.).

ówtvloëg (m.; g. mv.; g. dim.), ówtslaag (zie ald. 2de bet.).

ówtvraoge ((on)overg.; vroeëg ówt, h. ówtgëvraog), uithoren, uitvragen, uitvorsen: *bès-tën e bitsjën óngër diech ówt, dén luuëts-te diech noeëts ówtvraoge doeër d'n einën of d'n angëre nówsjieriggën ónbësjoftërik*.

ówtvrènge (overg.; vróngówt, h. ówtgëvróngë) [Hd. *auswringen*], uitwringen: *iech kraeg bi-j ós sjoôr* (rammel), *tón iech mèt di-j sjoor* (onweersbui) *van 't sjoôr* (de schoorwal) *waas aafgë(g)lits en daomèt* (daodoeër) *m'n zeiknate kleijër haw móttën ówtvrènge*.

ówtvrieëte (overg.; vroeët ówt, h. ówtgëvrieëte), **1** [Hd. *ausfressen*], leegvreten, uitvreten: *de kat haef de mèlk ówtgelék en e bekske kattëvoor ówtgëvrieëte*; **2** [Hd. *ausfressen*], (fig.) uitspoken, uithalen: *waat haef dae k(w) aojóng nów weer ówtgëvrieëte?*; *iech kan dao niks good doen, want iech höb 't alti-jd gëvrieëte* (iech kri-jg alti-jd de sjöld van) *waat di-j angërën höbbën ówtgëvrieëte* (uitgespookt); **3** verdragen [Hd. *ertragen*]: *daen érme zak mót dao get ówtvrieëte mèt det vroumës*.

ówtvri-jve (overg.; vraef ówt, h. ówtgëvrieëve), uitsmeren: *es-te d'n sjoon geis wikse, mós-te de sjoonwiks good ówtvri-jve*.

ówtwejje (onoverg.; wejde ówt, is ówtgëwejd), **1** [Hd. *auswehen*], gedoofd worden, uitwaaien: *'t veurkën is mèt daen hëlle wënd(sj) ówtgëwejd*; **2** een frisse neus halen, zich laten uitwaaien: *strak goeën we ins éffe bówtën ówtwejje, want we höbbën alweer d'n hiezlën daág bènne gëzieëte*.

ówtwènne (overg.; wón ówt, h. ówtgëwónne), **1** voordeel krijgen (halen): *wi-jvääöl kónt gieë mèt di-j zónnëpannieëlën ówtwènne* (ówtspare)?; **2** tijd winnen: *mèt det hel vare kóns-te mer e paar mēnajtën ówtwènne*.

ówtwieëg (m.; -waeg; -waegske), **1** [Hd. *Ausgang*], uitweg: *'t heemëlwatër mót 'nën ówtwieëg höbbe*; **2** [Hd. *Ausweg*], uitkomst, oplossing: *ómdét Zjaen vuur z'n probleeme geinën ówtwieëg zoeëg, is-tër op niks goeën stoeën* (heeft hij zich verhangen).

ówtwi-jze (zich), **1** (overg.; waes ówt, h. ówtgëwieëze) [Hd. *erweisen* (*lehren*)], aantonen, uitwijzen: *de tówkóms* (d'n ti-jd) *zal ówtwi-jze det iech gëli-jk höb*; **2** (wederk.; waes zich ówt, h. zich ówtgëwieëze) [Hd.

- sich erweisen], blijken: (**uitdr.**) *det in dae gaaplieëpël mieë zit es-tër nôw luuët ki-jke, zal zich waal ówtwi-jze* (zal wel blijken).
- ówtwinkële** (overg.; winkelde ówt, h. ówtgëwinkëld) [zeer sterk veroud.], **1** etaleren: *de winkëleer haw de vittrin mèt winkëldochters* (niet verkochte spullen) *ówtgëwinkëld (gëeetalleerd)*; **2 (uitdr.)** *mèt de gërdi-jnën oeëpe zitte we dao zoe ówtgëwinkëld (gëeetalleerd)*, te kijk.
- ówtwirke** ((on)overg.; wirkde ówt, h. en is ówtgëwirk), **1** geen werking meer hebben: *de pille zeen ówtgëwirk*; **2** buitenwerken: *ei kégkëlaerkën höbbe ze 't nèskën ówtgëwirk*; **3** niets meer te doen hebben: *nao maonjëlank hel wirke zeen ze ówtgëwirk*; **4 (uitdr.)** *dae gífsji-jtër mó't z'n gif (guf) alti-jd op eemës kónnën ówtwirke*, hij zoekt altijd een zondebok; *dae mótskop* (ingekeerde stijfkop) *mó't alti-jd ze köpkën ówtwirke*, zijn zin doordrijven.
- ówtzeen** (onoverg.; zoeëg ówt, h. ówtgëzieën), **1** schijnen: *'t zujt ówt of 't geit rieëgëne (rieëngële)*; **2 (uitdr.)** *hae zujt ówt wi-j 'ne gëkrujsde Leevën(h)ieër (Livvën(h)ieër) (wi-j d'n (de) doeëd van Iepër, wi-j 't ieëwig lieëve)*; *wi-j zujt det hi-j ówt*, welke is de stand van zaken?
- ówtzejje** (onoverg.; zejde ówt, is ówtgëzejd), metastaseren [Hd. *metastasieren*], zich uitzaaien: *es de kankër is ówtgëzejd, kóns-te d'r neet vööl mieë aan doen*.
- ówtzejjing** (v.; -e; -ske), metastase, uitzaaiing: *es in de lieëvër ówtzejjinge van kankërsëlle zeen, wuuërt zoe e gezwél d'n dëkstën ti-jd nimmieë gëoppereerd*.
- ówtzèt** (m.; -te; -sje), huwelijksuitzet: *nôw Lis en Lei békans goeën trouwe, höbbe ze hunnën ówtzèt al gëreid stoeën: allës vuur*
- in de kuuëke, bèddëgood en zoe mieër.*
- ówtzette** (overg.; zat ówt, h. ówtgëzat), **1** op interest zetten: *wieë höbbën oos geld(sj) ówtgëzat bi-j BNP Paribas*; **2** (m.b.t. pootvis) [Hd. *aussetzen*], uitzetten: *oppe vi-jvër bi-j ós achtër höbbe wieë get jóng bieërskës ówtgëzat*; **3** (m.b.t. de t.v., etc.) uitschakelen [Hd. *ausschalten*]: *zèt d'n tillëvi-jzie mer ówt, jóng*.
- ówtzeuke** (overg.; zoch ówt, h. ówtgëzoch), **1** kiezen, uitzoeken: *in d'n Aldie stóng 'ne bak mèt óngërbókse, woës-te diech kos ówtzeuke waas-te wou(d)s höbbe*; **2** uitvissen, naspeuren, onderzoeken: *iech hób ins ówtgëzoch wi-j det mësji-jn wirk*; **3 (uitdr.)** *zeuk 't tiech mer ówt*, ik trek me er niets (meer) van aan.
- ówtzich** (o.; -te; -sje) [Hd. *Aussicht*], **1** uitzicht, panorama, (ver)gezicht: *we zeen in Kloeëstërbém(p)de kómme woeëne vuur 't sjik ówtzich oppe Maas*; **2** (voor)uitzicht, kans, verwachting: *wieë höbbën ówtzich op 'ne sjoënen awwën daäg*.
- ówtzitte** (overg.; zoeët ówt, h. ówtgëzieëte), (m.b.t. de gevangenis) zijn tijd uitzitten, (uit)brommen [Hd. *abbrummen*]: *van de veer jaor haef dae sjuffël d'r dri-j móttën ówtzitte*.
- ówtzówke** (overg.; zówkde ówt, h. ówtgëzówk), ówtzujge (zie ald. 2de bet.)
- ówtzujge** (overg.; zoeëg ówt, h. ówtgëzoeëge) [Hd. *ausaugen*], **1** leegzuigen: *wieë höbbe de séptisse pöt laotën ówtzujge (laegtrëkke)*; **2** ówtzujke, ówtzówke; (m.b.t. een wonde, etc.) uitzuigen: *es diech 'n mispël (wesp) haef gëstoeëke, mós-te d'n angël ówtrëkkën en de wónj ówtzujge*.
- ówtzujke** (overg.; zujkde/zoeëk ówt, h.

ówtgëzujk/ówtgëzoeëke), ówtzujge (zie ald. 2de bet.)

ówtzunjërlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), bówtëgëwuuën (zie ald.).

ówtzweite (overg.; zwètde ówt, h. ówtgëzwèt), **1** [Hd. *ausschwitzen*], door zweten doen genezen, uitzweten, door zweten uitdrijven: *vuur 'n kaw ówt te zweite, pak iech miech saovës 'ne gooje borrhël vuuërdét iech óngër de wol krówp*; **2** [Hd. *ausschwitzen*], uitwasemen: *nate moôre – moôre di-j zjus zeen gemétseld – mós-te laotën ówtzweite*; **3 (uitdr.)** *es ze diech pakke* (betrappen) *es-te get hõbs ówtgëvrieëte* (uitgespookt), *zuls-te det móttën ówtzweite*, bezuren.

P

P. A., de; Partisans Armés; de Gewapende

Partizanen: *In d'n Twieëdën Oeërlog (WO II) bëhüüerde neet allein 't 'Gëheim Leegër' mer ouch de Partisans Armés (Gëwaopënde Partézane) tot 't 'Vërzèt'. De P. A. waas 'n bëwaeging van marksistisse, kómmënistisse strèkking, di-j ieërs is óntstange nao d'n Duitsën inval in Rusland. In Mëzeik waas de P. A. neet erg aktief, mer in 't zuije van Limburg waas det waal zoe. De Mëzeikënaere Theo Cornips en Jules Mackelberghs, di-j lid woeëre van de P. A., waerde de 24ste mieërt 1944 same mèt tieën angër Limburgërs in 't fort van Breendónk gëfuzzëljeerd. In Mëzeik 'zou' de P. A. in 1943 höbbe gëprëbeerd de kóntrëläör Everts van Mëzeik te vërmaore. Daobi-j kump det ze d'n hieër Paul Leenders van Mëzeik de 225.000 frang di-j dër vuur de mèlkëri-j van Neerootëre bi-j zich haw, höbbën aafgëpak.' (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 104)*

paad (o.; -e en pajër; paedsje) [Mnl. *pat*, Eng. *path*, Hd. *Pfad*], **1** pad, weggetje: *ieëwëlank zeen minsën hunne wieëg gëgange langs paedsjës en véld(sj)waegskës; 2 enkele paadjes vroeger: 'Woe vreugër de Muuëlëstraot lieëp (Awwëneik), lieëp in de 17de ieëw 't Muuëlëvootpaad en in de 19de ieëw haws-tën 't Moosëmpaad (Moestuinpad), det van de Wieërtërsteïnwieëg nao 't Olmësträötsje lieëp.'*

paaf (alleen predicatief bn.), erg verbaasd, sprakeloos, verbijsterd: *iech stóng d'r paaf van tón de jieëgër bi-j ós achtër 'nën haas uuvërhoup paafde.*

paart, 1 (o.; -e; -sje) [Lat. *pars*, Eng. *part*, Fr. *partie*], deel [Hd. *Teil*], part: *de moogs mi-j paart ouch höbbe, want iech weit des-te 'nën hóngërli-jjër bès; 2 (samenst.): tón ma gëstórve waas, vroeëge de kënjër hun*

moodërspaart (moedersgoed); **3 (uitdr.)** vuur mi-j paart [Fr. *pour ma part* (wat mij betreft)] *kóns-te miech nao de pómp loupe.*

paat (v.; -e; pieëtsje) [Mnl. *pete* (ook doopmoeder), 1738 *Antonius waer van sy paet is* (Livonfosse 3123), Hd. *Patín*], peettante [Hd. *Patentante*], petemoei, doopmoeder, meter, peettante: *es e pieëtëkënd(sj) z'ne nówjaorsbreef geit opzëgke, haef z'n paat nêteurlik 'nën dikkën euroo gëreid ligke.*

pach (v.; -te; -sje) [Lat. *pactum* (overeenkomst), Mnl. *pacht*, Hd. *Pacht*], **1** pachtgeld [Hd. *Pachtgeld*]: *de pachwèt bëpaolt det 'ne pëchter pach bëtaalt vuur de pachgrónd dae of de boordëri-j di-j dër óngër bëpaalde pachkëndi-jsies van 'ne verpëchter* [Hd. *Verpachter*] *pach; 2* huurovereenkomst: *in de pachbreef stuit wi-j de pach is gëreegëld, vuur wi-jvääol en vuur wi-jlang de grónd of de boordëri-j dus wuuëre vërpach.*

pad (v.; -de; pédsje) **1** [Mnl. *pat*], pad: *ómdét paddën e sjerp, bi-jtënd voch ówtzweite, meinde ze vreugër det padde giftig woeëre; 2* corpulent persoon: *tón di-j dikke pad bi-j ós doeër de kuuëkëstool zakde, vroeëg ze of oos steul lënjëlaam woeëre.*

paeke (onoverg.; paekde, h. gëpaek) [Waaals *pekter* (vaak jenever drinken), D. (dial.) *picheln* (zuipen)], paere; overdrijven, uit de bol gaan: *mèt kloonjëndieënsdig höbbe ze h'm weer gëpaek.*

paer (v.; pieëre; -ke), **1** [Lat. *pirum*, vulg. Lat. *pera*, Fr. *poire*, Eng. *pear*], peer: *bi-j ós in d'n hoeëf stuit e pieërebuimke woe waal 'n manj zaomigge (sapigge, malse) pieëren aanhunk woe wieë pieërsjroeëp van makën en avëntów get paerkës van staove; 2* muilpeer, oorvijs: *es tiech di-j zoorprówm*

'n paer ówtdrejt, bès-te dri-j daag zoe douf es 'n noeët; **3 (uitdr.) a** (m.b.t. een peer (de vrucht)) peer: *tón dae sjérpe ze plèzeerkèn haw gad, loeët-ër 't maesje zitte mèt de gëbakke pieëre; di-j rotzék hóbbe miech dao 'n paer gëstaof, te grazen genomen, een poets gebakken; b* (m.b.t. peer (vader)) vader: [vaders waren destijds streng]: *es-te d'n pieëren höbs gëzieën, höbs-te 't ferm léstig mèt get gad, mer det haef met pieëre di-j aan 'ne pieëreboum kómme, niks te make.*

paer(d)sbloom (v.; -e; bleumke), sjikkereije, sókkerei, pisebloom; paardenbloem, pisse, pissebloom: *van 't saap van de blaedsjës en de wortëls van de paer(d)sbloom make ze e paerdemiddel tieëge bloodophuipingën in de mèlt (milt) en de lieëvër.*

paer(d)sboeën (v.; -e; -bueënke), labboeën (zie ald.).

paer(d)sgëtujg (o.; g. mv.; g. dim.), paardentuig: *wèt gieë of 't paer(d)sgëtujg, det bi-j di-j paerdemannën (paardenliefhedbers) in de paer(d)sstal hunk, van paerslaer is gëmaak?*

paer(d)shaor (o.; -e; -häärke) [Hd. *Pferdehaar*], krèng [Fr. *crin*, D. (Rijnl.) *Krinn*,], paardenhaar: *mèt paer(d)shaor, woe de haorën ówt de start en de mane van e paerd mèt zeen gëmeind, waerde vreugër de kopkössës (huidkössës) en de huidpölve (peluwen, onderkussens) opgëvöld.*

paer(d)shaore (bn.; g. tr. v. verg.), paardenharen: *höbt gieë oeëts gëslaopën op 'n paer(d)shaore mètras?*

paer(d)shoeër (v.; -e; -huerke) [D. (Keuls) *Pädshor*], hoer, prostituee, slet: *'n paer(d)shoeër is 'n hoeër wi-j e paerd en dus 'n baj van e wi-jf (forse, dikke vrouw)*

[Waaals *baye* (zwaar, sterk paard)]; *d'n hoeërebók, dae spēknuuëkër, zag det-ër mèt di-j paer(d)shoeër in det hoeërekot oppe steinwieëg hoeërsjaos haw gad, ómdét-ër dao pak aan haw.*

paer(d)skop (m.; -köp; köpke) [Hd. *Pferdekopf*], **1** paardenkop: *es we e paerd 't kopstök aandoon, trèkke we det uuvër de paer(d)skop; 2 (uitdr.) dao zoeëte twieë man (dao zoeët óngërhawwe man) en 'ne paer(d)skop (een zeer gering aantal) in de zaal.*

paer(d)skuuëtël (m.; -e; -ke), paardenvijg: *ómdét 'ne paer(d)skuuëtël get ëwëg haef van 'nën appël, neume de Duitsërs dae 'ein Pferdeapfel'.*

paer(d)soug (v.; -e; uigske), **1** spiegelei: *es-te diech smörgës 'ne spēkbraoj mèt 'n paer(d)soug in d'ne kammëzaol houws, bès-te gëhavërd; 2* vijf frankstuk: *vi-jffrangstökke woe Leopol I en Leopol II opstóng, neumde ze paer(d)souge; mèt ein paer(d)soug kos-te diech vreugër bëvuurbeeld e bagk (biggetje) aansjaffe; 3* wilde margriet: *paer(d)souge, di-j in weije greujën en bleuje woe paerd loupën of hóbbe gëloupe, hóbbe bloome di-j zoe groeët zeen es 't oug van e paerd.*

paer(d)stand (m.; -tan; téndsje), paardentand: (**uitdr.**) *paer(d)stan en vrouwlujhan mooge neet stilstoeën, paarden en vrouwen moeten vlijtig zijn (hard werken, niet luieren).*

paer(d)svleeg (v.; -e; -ske), daas, paardenvlieg, paardenhorzel: *o.a. paerd, kuj, geitën en sjäöp wieëre soeëmërs väd gëplaog doeër paer(d)svleeg (daze).*

paer(d)svleis (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Pferdefleisch*], paardenvlees: *ómdét de meiste minsën al neet tēgooj wieëre bi-j 't*

gëdach det ze vleis zouwe móttën ieëte van e bieës det – zjus wi-j 'nën hónd of 'n kat – zoe kort bi-j de mins stuit, kri-jgs-te di-j geine gram paer(d)svleis bënne.

paer(d)svoot (m.; -veut; veutsje) [Hd. *Pferdefuß*], horrelvoet, klompvoet, paardenvoet: *bi-j 'ne paer(d)svoot, dae nao bennën is gëdrejd, stoeën de tieëne nao óngër; waat duit dënkën aan de voot van e paerd; bi-j 'ne paer(d)svoot kómmën allein de tieënën aan de grónd.*

paer(d)swoeërstël (v.; -s; -ke), hoornaar, hoorntje: *de groeëtste soeërt mispëls (wëspe) neume we paer(d)swoeërstëls, di-j 3,2 séntemaetër lank zeen.*

paerd (o.; -e; -sje) [Mnl. *pa(e)rt, pe(e)rt*, Hd. *Pferd*], paard: (**uitdr.**) *di-j haef ouge wi-j e karrësëlpaerd, opvallend grote ogen; dao kri-jgs-te miech mèt gei paerd bënne, uit afkeer, walging of angst; es de krub (krib) 't paerd naolöp, dën wuuërt de havër goojëkoup, een meisje dat de jongens achternaloopt, is haar eer vlug kwijt; dae is zoe gek es e kirmispaerd, volkomen geschift; hae waas mèt gei paerd tieëge te hawte, hij moest en zou zijn plan uitvoeren; waem es ieëzël is gëboeëre, zal neet es paerd stérve, domheid geneest niet; hae kujmde wi-j e pospaerd, hij zuchtte hevig; gooj paerd hoofs-te neet te spare, van goede werknemers mag je degelijk werk verwachten; hoef je niet aan te sporen; det kump te paerd en (vër)geit te voot, die ziekte geneest langzaam; e good paerd köps-tën oppe stal, een goed meisje moet je thuis (in je omgeving) zoeken; e good paerd is z'n havër wieërd, goede werklui stellen niet teleur; de's e vroumës wi-j e muuëlëpaerd, een sterke, forsgebouwde vrouw; dae haef e lómp paerd gërieëje, hij heeft een domheid begaan; eemës mèt gein tieën paerd van get aaf kónnën hawte, het hem niet kunnen*

beletten; hae zit gaw op ze paerd, hij is licht geraakt; hae is zoe sterk es e paerd; hae wirk wi-j e paerd, hij werkt keihard; hae zwèt wi-j e paerd; hae is zoe lómp es 't paerd van Kristus, hij is erg dom.

paerdëkirkhof, de (het); het paardenkerkhof: *'In Mëzeik is op vërsjilligge plaatsën 'ne paerdëkirkhof gëwaes, o.a. in 't Vèn (15de ieëw), bi-j de Vërloeëre Kos (16de ieëw) in Awwëneik (17de en 18de ieëw) en in Héppenaert (18de ieëw).'* (Bron: BOONEN, Martin, het paardenkerkhof, *Land en Water*, p. 180).

Paerdëkówl, de; de Paardenkuil: *'De Paerdëkówl is de volksnaam vuur 't land det in 't Witvèn ligk. De naam vërwi-js nao de ('t) paerdëkirkhof dae (det) dao is gëwaes.'* (Bron: BOONEN, Martin, de Paardenkuil, *Land en Water*, p. 180)

paerdëmért (v.; -e; -sje) [Hd. *Pferdemarkt*], paardenmarkt: *op de paerdëmért wuuëre de meiste paerd opgëkoch doeër paerdësléchters, di-j ze in 'n paerdësléchteri-j laote slachte vuur d'r dën paer(d)svleis van te make.*

paerdëmiddël (o.; -e; -ke), paardenmiddel: *vuur e paerdëmiddël te kónne vërdrage mós-te neet allein 'ne paer(d)smaag* [Hd. *Pferdemagen*] *hóbbe mer ouch zoe sterk zeen es e paerd (een goede constitutie hebben).*

paerdëstart (m.; -stért; -stieërtsje (stërtsje)), 1 paardenstaart: *van 'ne paerdëstart wuuërt krèng* [Fr. *crin*, D. (Rijnl.) *Krinn*] *gëmaak vuur in de huidkössës en de huidpólve (hoofdkussens en peluwen); 2 (m.b.t. de haardracht) paardenstaart: bunk e maesje háör (ze) lank haor achtër oppe kop bi-jein zoedët 't aafhunk wi-j de start van e paerd, dën haef det 'ne paerdëstart.*

paerdëvolk (o.; g. mv.; g. dim.), cavalerie [Hd. *Kavallerie*]: *nao d'n ieërstën oeërlog (WO I) waerdën 't paerdëvolk bi-j d'n tróp stillëkësaan vërvange doeër tangs, mer in de jaore 1920 waas nog alti-jd e pak sëldaote bi-j 't paerdëvolk.*

paerdri-jje (alleen in de onbep. wijs) [Hd. (*ein Pferd*) *reiten*], paardrijden, rijden te paard: *kóns-te paerdri-jje, dén bès-te paerdëleefhëbbër en wëts-tën allës uuvër paer(d)srasse, paerdëkoerse, paerdsprënge, paer(d)sstambeuk en kónne ze diech mèt gein tieën paerd van det paerdri-jjën aafhawte.*

paerdsje ri-jje (o.; g. mv.; -), **1** paardje rijden: *bi-j 't paerdsje ri-jje zit e kènd(sj) oppe rök of oppe kni-j van 'ne groeëte; 2 knierijdersliedje: 'Juuë, juuë, paerdsje nao de muuële, de köstër zoeët op 't vuuële, de pëstoeër zoeët oppe bónte ków, zoe ri-jje wieë nao de muuële tów óm e zéksken havër – 't paerdje mós det drage – óm e zékske wikke – 't paerdsje mós det slikke – draf, draf, draf, draf, draf, draf. Mörögën is 't zondag, dén kómmën al di-j 'heere', kómmën al di-j juffërkës mèt di-j bësjeëtën hummëkës.'* (Opgetekend door mevr. Annie BEENDERS-MOORS)

paerdsjës muuële (v.; -s; -ke), karrësèl (zie ald.).

paere (onoverg.; paerde, h. gëpaerd), **1** paeke; overdrijven: *de mós dae blaggäör neet allës gluive, want dae kan h'm paere; 2* zwoegen: *mèt de blok (bloktijd) haef Sjarlot h'm gëpaerd, ech daäg en nach gëlieërd.*

paersblaw (bn.; g. tr. v. verg.) [verbastering van 'paarsblauw'; me. Lat. *persus* (blauw), Mnl. *peers, paars* (paars)]: paarsblauw: *ómdét dae gijsji-jtër miech bónt en blaw haw gëhouwd, woeërën ouch de hutse*

(builen) *op m'ne kop paersblaw.*

paertottal (in de verb. (in België) *perte totale*), pértottal (zie ald.).

paggaddër (m.; -s; -ke), pëgaddër; **1** klein kind, guit, snaak, kwajongen: *we zeen mèt de paggaddërs nao Antwërpe gëwaes; 2* allochtoon in Antwerpen: *bès-te neet in Antwërpe gëboeëre, dén bès-te vuur de Antwërpënaere 'ne paggaddër (Dènk ouch aan de Paggaddërstoëërën in Antwërpe dae ówt de Spaansën Ti-jd is).*

paje (overg.; paajde, h. gëpaajd) [Mnl. *paeyen*, Oud-Fr. *paier*], tevredenstellen [Hd. *zufriedenstellen*], sussen, paaien: *de höbs van di-j mówldërs, di-j diech mèt 'n doeëj mós weite te paje, woeës-te dén latër nêteurlik bësjeëte mèt aankums.*

pak (o.; -ke; pékske), **1** [Mnl. *pac* (bundel), Eng. *packet*, Hd. *Pack* (vooral m.b.t. kleine dingen (bundel, pak, pakket)), *Packen*], pak: *lègk det pak aw gëzëttën ins aan de wieëg (oppe stóp); brëng van de winkël ins e pak waspójjër; e pékske siggrëttën en e pékske tówbak mèt; 2* [Hd. *Pack*], vrijpostige kerel (gespuis, tuig): *dae préngel en di-j vëlmówl (brutale prater) are nao hunne bómpa, want det waas tiech ouch e pak (dat was me er ook eentje, was een brutaaltje) in z'ne jóngën ti-jd; 3* (m.b.t. afranselen) pak: *es-tën e pak rammël wils hëbbe, mós-te 't zëgke; 4* grote hoeveelheid: *Baerkën haef 'n hieël pak straof gad; dao stóng e pak volk oppe Mert; m'ne mins is e pak jóngër es miech; 5 (uitdr.) Mi-jkën is häör pékske kwi-jt, zij is bevallen; eedërein mót ze pékske drage, zijn lot verdragen; nao de vëkansie kwoeëm Nélke bi-j hun mèt e pékske, was zij in verwachting; de's e pak van m'n hart, een opluchting.*

pak hëbbe (onoverg.; haw pak, h. pak gad),

pakkēs hōbbe; vat hebben: *aan di-j dikke baj hōbs-te vāōl pak; aan zoe'n sjaol sjrōwt hōbs-te geine pak* (letterlijk); *op dae jóng kri-jg iech geine pak* (fig.), op die jongen heb ik geen vat.

pakke (overg.; pakde, h. gēpak) [Mnl. *packen* (oppakken, inpakken), **1** drinken: *eine pakke* (een borrel, pint); **2** blijven plakken: *di-j vōrf pak neet op plēstik*; **3** gebruik maken van: *paks-te de fīts of de brōmmēr?*; **4** te voorschijn halen, aanreiken: *wils-te miech ins get pakke vuur te sjri-jve*; **5** verliefd zijn: *dae jóng haef 't good te pakke*; **6** pikken: *det pak iech neet*; **7** verwerven: *hae haef de veug te pakke*; **8** samenpersen: *we zoeētēn obbein gēpak*; **9** betrappen: *ze hōbbe de sjuffēl gēpak*; **10** meenemen: *pak de kleine mer op d'ne rōk*; **11** in beschuldiging stellen: *es ze diech mèt get kōnne pakke, zulle ze 't neet laote*; **12** ontroeren: *det vērhaol pakde miech*; **13** ontregeld zijn: *det vērztē pak neet*; **14** beetnemen: *det maesje-van-kōm-kri-jg-miech haef zich gemēkkelik laote pakke*; **15** zich tot een geheel samenvoegen: *dae snieē pak neet*; **16** genieten: *hae pak 't zich good nōw dēr gepēnsjeneerd is*; **17** bijten, aanvallen: *pak h'm, Mirza* (naam van de hond); **18** stelen: *dae kaddee pak al waat-ēr kri-jge kan*; **19** ophoepelen: *pak tiech bi-jein*; **20** op het lijf krijgen: *iech hōb 'n gooj kaw gēpak*; **21** houden aan: *pas op, iech pak tiech op d'n wāōrd*; **22** verdienen: *mèt di-j kōmmérs kōns-te e good pak pówn pakke*; **23** veronderstellen: *pak ins, det...*; **24** doordraaien, lam draaien: *di-j sjrōwf pak neet*; **25** prikkelen: *dae rouk pakde miech*; **26** mekaar verstaan (een goede verstandhouding hebben): *det pak zich neet, di-j twieē*; **27** de ademhaling belemmeren: *in d'n iēerstēn oeërlog zeen hieël get sēldaote van de gaas gēpak*.

pakkēnoeēte (mv.; g. dim.), kleren, bagage,

prullen, toebehoren, klein gereedschap: *wēts-te waat, jungske, pak d'n hieël pakkēnoeēte mer bi-jein en stap 't aaf*.

pakkēs hōbbe (onoverg.; haw pakkēs, h. pakkēs gad), pak hōbbe (zie ald.).

paljas (m.; -se; paljéske), **1** [It. *pagliaccio* (strozak), *paglia* (stro), Fr. *paillasse* (stromatras)], strozak, matras op de grond: *lang gēlieēje stōnge de erm minse snachs réchop tieēge 'n moōr te slaopēn en daonao loeēge ze snachs op 'ne paljas*; **2** hansworst, potsenmaker, harlekijn, kwast, grappenmaker: *dae paljas geit fluitēntaere doeēr 't lieēve, duit geine slaag en waat-ēr zaet, mōs-te neet te sērjeus oppakke*.

paljee (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *palier*], overloop: *sōmmigge jóng koppēls zeen zich allein smōrgēs éffekes oppe paljee, zoe drōk is di-j hun lieēve*; **2** de 'paljee' was een opstapplaats op een mijnverdieping: *'Es de 'kas pēsonnèl' (liftkooi) in de pōt bv. op 480 maetēr stopde, stōnge de pōttērs op veer paljees – nēteurlik boeēvēnein – gēreid vuur in te stappe, want in de kas mèt z'n veer vērdeepe koste veer kieērēn achtieēn man stoeēn.'*

pallèt (o.; -te; -sje), **1** [Eng. *pallet*], palet, stapelbord, laadbord: *tōn wieē dae sjop bi-j ós achtēr hōbbe gemétseld, hōbbe wieē vi-jf pallète brikke laote kōmmēn en ei pallèt panne*; **2** [Fr. *palette*], palet, verfplankje: *op e pallèt mēngēlt de sjildēr z'n vōrf*.

palli-js (o.; palli-jzē(r); -ke) [Mnl. *palais*, *paleis*, Fr. *palais*, Eng. *palace*, Hd. *Palast*], paleis: *dae ri-jke stinkēr woeēt in e palli-js van 'n hóws*.

paltōo (m.; -s; -ke) [Mnl. *paltok* (tabbaard), Fr. (Brussels) *paletoit*], pardēsuu; overjas: *nōw 't e jéske kawwēr wuuērt, gaon iech*

m'ne paltoo ins ówt de kas hoeële.

pamflèt (o.; -te; -sje) [Pamphilus (Lat. persoonsnaam) schreef in me. Lat. 'Pamphilus seu de Amore'; Fr. en Eng. *pamphlet*, Hd. *Pamphlet*], strijdschrift, schotschrift, pamflet, schimpschrift: *ʔ stök det Pamphilus in middëlieëws Latti-jn sjaeraef, ging uuvër de zake van z'nën ti-jd en waas e soeërt pamflèt.*

pampës (m.; -e; -ke), **1** [D. (Nd.) *pampen* (schrokken), Hd. *Pampe* (prut, modderbrij)], papzak, papbujjël; papzak: *tón dae pampës van békans 200 killoo doeër z'ne stool zakde, zag-tër 'Kónne ze nów al gein fëtsównlikke steul mieë make!'; 2 (uitdr.) es-te vuur pampës ligks, bës-tën ofwaal gëpak doeër de hits ofwaal höbs-te diech uuvërlajën of bës-te zoe zaat es e knón.*

pan (v.; -ne; pënke), **1** [me. Lat. *panna* (ketel), Eng. *pan*, Hd. *Pfanne* (braadpan)], bakpan, braadpan, pan: *Zjërmaen en Zjef höbbe zich pottën en pannën aangësjaf, want Zjërmaen löp al mèt 'n dik bujkske; 'n eike doon we in de pan; 2* [Hd. (*Dach*)*pfanne*], dakpan: *dao is deeze nach 'n hieël ri-j pannën aafgëwejd mèt dae storm; 3* [Fr. *panne*, Hd. *Panne*], panne, pech, storing, defect: *tón iech langs de ottoostraad in pan stóng, haef e Marrokkaans koppël miech gëhólpe, want moslims móttën élken daág e good werk doon; 4 (uitdr.) óngër d'n oeërlog waas 't bi-j de meiste luj kalësmale (niets op tafel), mer bi-j dae ri-jke stinkër waas 't ouch tón pënke vèt, lekker smullen, goed eten; es-tën alti-jd pënke vèt kóns spuuële, kóns-te diech allës përmeteere; de jung ieëte miech de póppën (stropoppen) óngër de pannën ówt, eten me de oren van het hoofd; hun hóws waas aafgëbrand, mer nów zeen ze weer örgës óngër de panne (höbbe ze weer 'n daak boeëvën hunne kop), gehuisvest.*

panhieëring (m.; -e; -ske), mager manspersoon: *Mëgrit is 'n magër sjrówt, häör zöstër is e sjarminkël en häör broor, Mil, is ouch 'ne magëre panhieëring.*

panneermael (o.; g. mv.; -ke), sjappëluuër (zie ald.).

pannëkook (m.; -keuk; -keukske) [Eng. *pancake*, Hd. (*Eier*)*pfannkuchen*], pannenkoek: *mèt eijër, mèlk, bloom en sókkër make we pannëkookëndeig vuur pannëkeukskës van te bakke.*

pannëndaak (o.; -e; -dieëkske), **1** pannendak: *e pannëndaak waas vreugër bieëtër es e plat daak; 2* (samenst.) *de pannëndëkkër dae bi-j ós de pannën op 't pannëndaak haef gëlag, wirk ouch e paar daag in de wieëk es pannëbékker in 'n pannëbékkeri-j.*

pannësjop (m.; -pe; -sjöpke) [*sjop* (schop (gew.) = loods)], pannëfëbrik; pannëbakkerij, pannëfabriek: *vreugër woeëre békans gein platte dakën en vuur al di-j pannëndakën haws-tën in hieël get dörpën en staej 'ne pannësjop; mèt al dae leim dae aan de Maaskant zit, haws-tën hi-j vreugër op vääöl plaatse 'ne brikkënoeëvën en e pannësjop.*

Pannësjop, Aan de; Aan de Pannëschop: *'Is 'n plaats oppe (aan de) Mëstreechtërsteinwieëg woe vreugër (daak) panne waerde gëbakke. In 1815 neumde ze dees plaats 'Achter de pannëschob.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Aan de Pannëschop, Land en Water*, p. 182)

pannieël (o.; -e; -ke), paneel: *'t békëndste pannieël in de waerëld is lichëlik det van de Réchvaerdigge Réchters van 't Lam Gods', det nog alti-jd neet is trökgevóngë.*

Panninge , Panningen: *'Panninge, det*

*tösse de Limburgse staej Rëmunj, Wieërt en Venloo ligk, is mèt z'n békans 7500 inwoeëners 't groeëtste dörp in de gëmeinte 'Peel en Maas'. 't Die(j)alék det ze in Panninge kalle, is 't 'Héldens', det tot 't Oeës-Limburgs wuuërt gërieëkënd. De luj van Panninge neumën hun gëmeinte 'kepél', waat vërwi-*js* nao de kepél di-j in 1643 in hun dörp waerde gëbówd, mer di-j óngërtössën al lang is aafgëbroeëke.'*

pao (v.; -s; -ke), achterbrug (van een auto) met differentieel, achterasoverbrenger: *de pao is de achtëras van 'nën ottoo dae op de achtërste rajër truk (trèk).*

paol (m.; päöl; päölke) [Lat. *palus* (paal), Hd. *Pfahl* (paal, staak)], **1** paal, staak: *m'ne baarsjok (bumper) is nao de vaansjës, want iech höb tieëgën e bëtóngë päölkën aan gëzieëte; 2* (samenst.) *langs de wieëg stoeën tillëfoonpäöl, rónnd de wei weipäöl en in de wei 'ne sjoorpaol, woe de kuj zich aan kónne sjoore; 3 (uitdr.) de's eine van uuëvër de päöl, een Nederlander; det haef bein wi-j presëssiepäölkës, dunne benen.*

paoling (m.; -e; päölingske) [Mnl. *palinc*], **1** ieël; *paling: gëruikde paoling mèt e zjëneevërkën is get fejns, mer paoling in 't greun is ouch lékker; 'nën ieël is 'ne jónge paoling en 'ne paoling is 'ne volwasse vës dae nao de zieë truk; 2 (uitdr.) höbs-te 'ne paoling in d'n bóks, dén höbs-te diech bëdoeën; 't maesje van de trappaes krónkëlde zich wi-j 'ne paoling; dae kieërël is zoe glaad es 'nën ieël (paoling), hij is gewiekst, uitgekookt, leep.*

päös (v.; -päöze; -ke) [verbastering van 'bujs'; 1695 *de waeterlaet ofte peuse*, Ged. 14.5], kaanjëlpi-jp; (m.b.t. hemelwater) afvoerbuis, afvoerpijp: *de kaanjël of de kërnisj hangën óngër 't daak en de päös hunk tieëge de geevël; es blajër in de päös*

kómme, is ze vërstop.

paosbeech (v.; -te; -sje), **1** paosbiecht: *es-tën in de paosti-jd en dus tösse Pawmzóndig en Bëloeëke Paose d'n beech haws gësproeëke, dén kos-te te këmujnie goeën, waat we 'z'ne Paosën hawte' neumde; 2 de paosbiecht tijdens de Rijke Roomse Tijd: 'Vuuër de Paose woeëre de ri-jjën aan de beechstool hieël lank, want de paosbeech waas vuur de meiste kattëli-jkën heilig. Es de minse (van de bówte) nao de kirk ginge vuur hun paosbeech, zagte ze det ze hun klieëzaod ginge vërkoupe. Haws-te gëbeech en woeërs-te te këmujnie gëwaes, dén haws-te d'n paosplicht gëdoeën en kos-tën 't paosfieës veere.'*

paosbès (bn.) [in de bijw. verb. 'op ze paosbès'], paosbest: *ómdët vreugër mèt de Paosën eedërein nów kleijër kraeg, kalle we nog alti-jd van 'op ze paosbès gëkleid zeen'.*

paosbloom (v.; -e; -bleumke), paosklökske; gele narcis [Fr. *narcisse*], paosbloem: *es de paosbloome bëginne te bleuje, hink 't vreugjaor in de loch.*

paosdaâg (m.; -daag; -daegske), paosdag: *paosdaâg is de zóndig det 't Paosën is, mer mèt de paosdaag (mv.) meine we paoszóndig en paosmaondig; mèt de paosdaag goeën we get rónndkarrën in de Ardénne.*

Paose (m.; g. mv.; g. dim.) [Chr. Lat. en Gr. *pascha*, Mnl. *Pa(e)sschen*, Fr. *Pâques*], **1** Pasen: *'t ei jaor höbs-te 'ne vreuge Paosën en 't angër 'ne late; 2 (uitdr.) es Paose mèt Pënkstë(re) vilt, (dus) nooit; d'ne Paosën hawtën is 't vi-jfdën en lëste gëbod van de 'Vi-jf gëboode van de Heiligge Kirk'; Paose vreug of Paose laat, Paosën haef de zoeëmër aan ze gaat.*

paosee (v.; -s; -ke) [Fr. *pensée*],

- driekleurenviooltje: *paoseekës*, waat van 't Franse 'pensée' (gedachte) kump, zeen 't simbool van 't bli-jve dènkèn aan eemës of get (... van het aandenken).
- paosei** (o.; -jër; -ke), paasei: (**uitdr.**) *ein ei is gein ei, twieë ei is ein ei, dri-j ei is e paosei*, met Pasen eet je drie eieren.
- paosfieës** (o.; -te; -je), paasfeest: 't *fieës van Paose*, 't *paosfieës*, is e kirkèlik *fieës*, woebi-j de *kristène trökdènkèn aan d'n (de) doeëd van Kristus op 't krujs en aan z'n opstoeën nao z'nèn (z'n) doeëd*.
- päösgaat** (o.; -gatër; -gieëtsje), spuigat, spijgat: *doeër 't päösgaat, det nêteurlik öngër aan de päös (regenpijp) zit, kump 't watër nao bówte*.
- paoskieërs** (v.; -e; -ke), paaskaars: *de paoskieërs is 'n kollësaal groeëte kieërs di-j op paosaovënd wuuërt gëwi-jd en di-j in de paosmès en de angër zóndigge tot Heemëlvaart en ouch in bëgriëfënisemèsse brant* [stam 'bran' + 't'].
- paosklokke** (mv.; g. dim.), paasklokken (gew.): **de paasklokken haalden paaseieren in Rome**: 'Allëwi-jl kump de *paoshaas, mer tot vuur kort brachte de paosklokke, di-j op Wittën Dóndërdig nao Roeëme vërtrokke, paoseijër, di-j ze mèt de Paose bówtën in d'n hoeëf of rónnd 't hóws ówtstruidën en di-j de kënjër dén ginge rape*.'
- paosklökske** (o.; -s; -), paosbloom (zie ald.).
- paosmaondig** (m.; -ge; -ske), paasmaandag: *paosmaondig is d'n twieëde paosdaäg en dus d'n twieëdën daäg van 't paosfieës en ouch d'n twieëdën daäg van de twieë paosdaag*.
- paosmès** (v.; -se; -ke), paasdienst: *de hoeëgmès woe de kattëli-jkën op paosdaäg nao tów goeën, is de paosmès*.
- paosti-jd** (m.; g. mv.; g. dim.), paastijd: *in de paosti-jd, van Pawmzóndig tot Bëloëëke Paose, mótte de kattëli-jke te këmujnie goeën, want angërs zeen ze neet in orde mèt de paosplich*.
- paoswieëk** (v.; -e; -ske), paasweek: *de paoswieëk, di-j we de 'gooj wieëk' neume, is de wieëk vuuër Paose*.
- pap** (v.; -pe; pépke) [stofnaam; me. Lat. *pappa*, Mnl. *pappe*], **1** pap: *o.a. van havërmout, broeëd, mèlk, mael, boeëtërmèlk (karnemelk) en ri-j's kóns-te pap koeëke*; **2** (samenst.) *ieët gieë 't leefste ri-jstëpap, smoelpap (griesmeelpap), of bësjujtëpap, of zeet gieë neet zoe papëchtig?*; 'iech hōb gaer mèlkpap', *zag de papzak (pappëns)*; **3** behangerspap: *vuuërdët we 't tappëseerpëpeer tieëge de moór hange (plëkke), smieëre wieë det mèt 'ne papbuuërstël ieërs good in mèt pap*; **4** (**uitdr.**) *dao hōbs tiech gein pap van gieëte, daar heb jij geen verstand van; dao lös iech waal pap van, daar hou ik veel van; in d'n heemël ieëte ze ri-jstëpap mèt gouje lieëpëlkës, in de hemel is het opperbest; hae kos gein pap mieë zëgke, hij was doodmoe; iech bèn det zoe meug es kaw pap, ik heb er meer dan genoeg van*.
- papbujjël** (m.; -e; -ke), papzak, pampës (zie ald.);
- papbuuërstël** (m.; -s; -ke), behangkwest: *vuur 't tappëseerpëpeer in te pappe, hōbs-te 'ne papbuuërstël vandoon*.
- Papëkówle, de, de Grote en Kleine Papenkuilen**: 'De *Papëkówle – 1725, de papen Coulen – di-j nów hieël zeen*

- ówtgëbaggërd, woeëre weije di-j van 't Kappittël van Slivvëvrouw woeëren en di-j lieëg gëlieëge woeëren in 't Lakërvéld(sj).'*
(Bron: BOONEN, Martin, de Grote en Kleine Papenkuilen, *Land en Water*, p. 182)
- papflés** (v.; -se; -ke), zuigfles [Hd. *Saugflasche*]: *kri-jg e kien(d)sje neet de bors, dén kri-jg 't de papflés.*
- papkien(d)sje** (o.; -s; -), verwend kind: *klein kien(d)sjës moogs-te neet te vääöl eijër óngër lëgke, want angërs maaks-te d'r sji-jtërkës en papkien(d)sjës van.*
- pappe** (overg.; papde, h. gëpap) [Hd. *pappen* (plakken, kleven)], met pap (lijmchtig mengsel) bestrijken: *ton iech de lëste kieër hób mótte pappe, zoeët iech zelf ouch hieël óngër de pap.*
- pappëgej** (m.; -je; -ke) [Mnl. *pape(n)gaey*, Sp. *papagayo*, gallo (haan), Oud-Fr. *papegai*, Hd. *Papagei*], papegaai: *oppe sjoeël mós-te de kënjër vreugër de kattëgi-jsmës vanbówte lieëre wi-j 'ne pappëgej.*
- pappëndëk** (m.; g. mv.; -ske), roofing (in België), asfaltpapier: *iech dënk det we d'n tarpot (bijnaam van de dakdekker die de roofing plaatst) ins mótte laote kómme, want dao mót örgës e gieëtsje zeen in de pappëndëk.*
- papzak** (m.; -ke en -zék; -zékse), papbujjël, pampës (zie ald.).
- pardësuu** (m.; -s; -ke) [Fr. *pardessus*], paltou (zie ald.).
- parfäö** (m.; -s; -ke) [Lat. *fumus* (nevel, damp), Fr. *parfum*, Eng. *perfume*, Hd. *Parfüm*], përfäö; parfum: *det gëparfëmeerd vrouwkën haef bi-j hun 'nën hawve parfäöwinkël, want häör bèddëgood, häör óngërgood en*
- zi-jzëlf zittën alti-jd óngër de parfäö.*
- park** (o.; -e; -ske), babybox, looprek: *jóng, waat ligks-te toch te póngële mèt de kleine, zèt h'm ins gaw in ze parkskën en laot h'm mer jëngele.*
- parkèt, 1** (o.; -te; g. dim.) [Fr. *parquet*], het openbaar ministerie: *nao de moeërd haef 't parkèt d'n óngërste stein boeëve gëhaold (alles grondig onderzocht); 2* (m.; g. mv.; -sje) [Hd. *Parkett*], parketvloer: *tón de Maas waas ówt gëwaes, hóbbe we nówwe parkèt mótte lëgkën in de livving, want dao koste mèt e buuëtsjën in róndvare.*
- parlëmènt** (o.; -e; -sje) [me. Lat. *parlamentum* (bijeenkomst, vergadering), Fr. *parlement*, Eng. *parliament*, Hd. *Parlament*], parlement: *in 't Euroopees Parlëmènt vërtieëgënwoeërdigge 751 parlëmèntaerën 28 lenj.*
- parra** (m.; parraas; -ke), paracommando: *in Belsj zeen de parraas opgëleid vuur in oeërlogsti-jd 't léstigstën en gëvaorlikste werk te doen.*
- parravao** (m.; -s; -ke) [Lat. *ventus*, It. *paravento*, Fr. *paravent*], **1** windscherm, paravent, tochtscherm: *vuur e bitsjën ówt de wënd(sj) te zitte, hóbbe wieë ós op 't tëras 'ne parravao gëzat; 2* kamerscherm: *bi-j d'n doktër mósdës-te diech vreugër ówtduon achtër 'ne parravao.*
- parrëdi-js** (o.; parrëdi-jze(r); -ke) [Lat. *paradisus*, Gr. *paradeisos*, Fr. *paradis*, Eng. *paradise*, Hd. *Paradies*], **1** (fig.) lusthofhuis: *woe dae mins dao woeënt in dae sjikke villa middën in det park, de s 'n ech parrëdi-jske; 2* wildrijk gebied: *ómdét 't bi-j ós achtër stik van de wilj vërkes, is det e parrëdi-js vuur jieëgërs.*

parreere (onoverg.; parreerde, h. gëparreerd), **1** [Fr. *parer* (tooien, opschikken)], goed uitzien: *mèt det zoeëmërklèdsje parreers-tèn e paar jaor jóngër; det vaeske parreert sjoeën op dae kas; 2* schijnen, lijken: *det sjuuëtélke parreert waal, mer 't is toch 'n dènk van neet vööl.*

parrëpluj (m.; -s en -je; -ke) [Fr. *parapluie*], paraplu: *in de parrëplujbak stoeën e stök of vi-jf parrëplujs, woe we de zi-jjën 't meiste van gëbrujke.*

parrësjut (m.; -te; -sje) [Gr. *para* (tegen) en Fr. *chute* (val)], valscherp [Hd. *Fallschirm*], parachute: *tón z'ne parrësjut neet oeëpëging, dach de parrësjuttis in z'n eige: toch tof det iech in me lieëvën hób lieëre parrësjutsprënge, hób iech det toch gad.*

parrësjuttis (m.; -te; -je) [Fr. en Eng. *parachutist*], parachutist: *es 'ne parrësjuttis z'ne parrësjut neet tögooj haef opgëploëjd, kan 't zeen det-ër vööl te rap nao óngër kump es-tër de volgënde kieër ówt 'ne vlegër sprunk.*

Parri-js, Parijs: (uitdr.) *op 't ènj van 'n bëgriëfënis mès goeën ze mèt d'n doeëjën op Parri-js aan, zingen ze het 'In Paradisum'.*

partëkleer, I (m.; -e; -ke) [Fr. *particulier*], privaat persoon [Hd. *Privatperson*], privépersoon: *aan partëkleere leevërt dae wi-jnboor neet, allein aan rëstëraos; II* (bn.), **1** privaat: *wëts-te neet des-tèn hi-j op partëkleere grónd bès?; 2* wonderlijk, mooi: *di-j roeës van Jan Winkels vuuër 't bëjaordënhóws is hieël partëkleer; III* (bw.), **1** [Fr. *particulièrement*], bijzonder, buitengewoon: *de's partëkleer lékker; 2* afzonderlijk: *iech hób mèt de börgëmeistër partëkleer gëkald.*

partëzaan (m.; -e; -sje) [Fr. en Eng. *partisan*, Hd. *Partisan*], partizaan, guerrillastrijder. Zie: *pollëtikke gëvangëne, Gëheim Leegër, Partisans Armés, Ligne Comète.*

partie (VD van Fr. '*partir*' → *parti*), vertrokken: *woe is Zjaen? dae is partie.*

pas (m.; -se; pëske), **1** identiteitskaart: *oppe pasfottoo di-j ze oppe pas zëtte, moogs-te neet lache; 2* paspoort, reispas: *höbs-te d'ne pas neet bi-j diech, dën kums-te neet oppe vlegër; 3* (m.b.t. voetbal) pass: *mèt dae sjoëne pas van de réchsbówte waas 't vuur de sénterväör neet léstig vuur de bal in de gool te knalle.*

passërtoe (m.; -s; -ke) [Fr. *passe-partout*, D. (Zwi.) *Passepartout*], hoofdsleutel [Hd. *Hauptschlüssel*], loper, passe-partout: *suurtoe (sërtów = vooral) vuur 'ne lajëvaegër (dief) is 'ne passërtoe hieël hénjig.*

passaasj (v.; passazje; -ke), doorgang, weg, doorvaart: *vuur mèt 'ne kammi-j(j)ao good doeër te kónne, is di-j passaasj te smaal.*

passë ((on)overg.; pasde, h. gëpas), **1** [Hd. *passen*], goed sluiten: *det humme pas neet; 2* [Fr. *passer*, Eng. *to pass*, Hd. *passen*], (m.b.t. het kaartspel) zijn bod om te bieden voorbij laten gaan: *iech pas [Hd. ich passe]; 3* uitproberen: *pas dae jas ins; 4* [Hd. *passen*], overeenstemmen: *di-j twieë sti-jfköp passë neet bi-jein; 5* niet in aanmerking willen komen voor iets: *dao pas iech vuur.*

passëere (onoverg.; passeerde, is gëpasseerd), **1** [Fr. *passer*], langsgaan: *maag iech ins éffekes passëere, mëdam?; 2* overslaan: *iech veul miech gëpasseerd; 3* voorbijkomen: *hi-j passëert vööl volk; 4* [Fr. *passer*, Hd. *passieren*], voorbijgaan, plaatsvinden,

geschieden: *det laot iech neet passeere*; **5** [Hd. *passieren*], (m.b.t. de grens) oversteken: *es-te de grens passeers, bès-tèn oppèn Hollénjer*; **6** [Fr. *passer*], slagen: *oos kènjër zeen weer alle dri-j gëpasseerd* (beter: *zeen weer doeër*); **7** [Fr. *dépasser*], (m.b.t. leeftijd) overschrijden: *Zjang is de fí-jftig gëpasseerd*.

passerél (v.; -le; -ke) [Fr. *passerelle*], loopbrug, voetgangersbrug: *vuur de pöttërs (mi-jnwirkërs) van de pöt in Ejsde loe(ë)g vreugër 'n passerél uuvër de knaal*.

passjensie (v., g. mv.; g. dim.) [Lat. *patientia*, Mnl. *paciencia*, Kil. *patientie*, Fr. en Eng. *patience*], geduld, patiëntie: *vuur zoe e werk van langën aosëm mós-tèn e pak passjensie höbbe, 't gëdüld(sj) (gëduild(sj)) van 'ne mönnik, zègk mer*.

pastèlvörf (v.; -vörve; -ke) [Hd. *Pastellfarbe*], pastelverf: *pastèlsjildërs sjildëre pastèlpërtrètte mèt pastèlvörf*.

pastëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Pastorat, Pfarrhaus*], pastorie, pastori (gew.): *de meiste pastëri-jje woeëre vreugër hieërhówwzër mèt 'ne gooje wi-jnkèlder en 'ne groeëtèn hoeëf woe 'n hoeëg moör waas rónnd gemétseld*.

pastil (v.; -le; -ke) [Fr. en Eng. *pastille*, Hd. *Pastille*], pastille: *tieëge d'n hoos höbs-te rón en platte pastille, mer gësókkërd zeen ze allëbei*.

pasviet (v.; -e; -sje), pazzëviet (zie ald.).

paswirkër (m.; -s; -ke), bankwerker: *'ne wirkman dae aan 'n (drej)bank o.a. mèt de vi-jl en de beitel kawd i-jzër bëwirk, is 'ne paswirkër*.

Patër Kraewinkels- en Snijkerslaan, de:

'Deeze wieëg is de verbènging tösse d'n Héppersteinwieëg en de Dörde Straot (Zonnelaan). De Mëzeikër krujshieëre Godfried Kraewinkels en Rik Snijkers woeëre missjënaris in de Kóngoo en waerdën in 1965 in Bondo vërmaord. De name van dees twee martëlaere waerde gëgieëvën aan de straot di-j in 1970 waerdën aangëlag.' (Bron:BOONEN, Martin, de Pater Kraewinkels- en Snijkerslaan, *Maaseiker Straten en Wegen*, p. 133); Zie ook: *missjënaris*.

Patër Sangërsbrök, de; de Pater Sangersbrug: *'Op vërzeuk van 'Maasketen Jan Van Eyck' waerde deeze naam in 1997 – krujshieër Sangërs waas tón 10 jaor doeëd – gëgieëvën aan de Maasbrök. Uuvër Patër Sangërs (1915-1987), dae lieëraar gësjiedënis waas bi-j de krujshieëren en dae 'ne échte brögkebówwër waas, maakde de rëdaksie van 'De Maaseikenaar' in 1999 e spissjaal nummër.'* (De Maaseikenaar 1999, 4, themanummer); BOONEN, Martin, De Pater Sangersbrug, *Maaseiker Straten en Wegen*, p. 133)

patërnostër (m.; -s; -ke) [Lat. *pater noster* (onze vader)], **1** roeëzëkrans [Hd. *Rosenkranz*], nostër; rozenkrans: *vreugër hawwe väöl kattëli-jke 'ne patërnostër in hun maal, want de minse baejde tón zieëkër zoeväöl es de moslims nów*; **2** ruggengraat: *di-j magër sjrówt (magere vrouw) haef zoe min vleis op häör rubbe, det häöre patërnostër doeër häör zoeëmërklëdsjën ówtstik*.

patërsvieëtsje (o.; -s; -), **1** patersvaatje: *'t vaat mèt 't bëste beer of de bëste wi-jn, 't patërsvieëtsje, waas vuur de patërs*; **2** (**uitdr.**) *ówt 't patërsvieëtsje tappe, de beste drank inschudden*.

patjappër (m.; -s; -ke), **1** patjakker, losbandig

mens: *aan wèttèn en allërlei reegèlkës haef dae patjappër e breurke doeëd*; **2** gezellige kerel: *wieë höbbèn ós mèt de hieël kómpëni-j good gëammëzeerd, want dae Móng, dae patjappër, dae brunk lieëvèn in de brówwëri-j*; **3** **zaalvoetbalclub**: *'De Patjappërs is langèn ti-jd de naam gëwaes van 'n zaalvoetbalploog.'*

patsj, **1** (v.; -e; pétsjke), pet: *vreugër hawwe de meiste wirkluj 'n patsj op*; **2** (tw.) [klanknaboosend], pats: *patsj, dao loeëg iech oppe grónd*; *patsj, dao kraeg iech 'nën drej rónnd m'n oeëre*; **3** (**uitdr.**) *hae haef t'r mèt z'n patsj nao gëgoeëjd*, hij heeft het antwoord lukraak gegeven, hij heeft het niet nauwkeurig afgewerkt; *hae luuët zich vangèn óngër 'n patsj*, hij ziet er moe en futloos uit; *hae haef z'n patsj op hawfzieëve stoeën*, hij is niet goed geluimd; *höbs-te mössën óngër d'n patsj?*, wordt gezegd als iemand zijn pet niet afneemt om te groeten; *iech sji-jt nog leevër in m'n sóndigse patsj*, ik weet wel wat ik liever doe.

pattaaf (klanknaboosing), pattaat (zie ald.).

pattaat (klanknaboosing), pattaaf; pats: *pattaat, dao kri-jg dae k(w)aojóng weer 'n watsj van de meistër.*

pattaklan(g) (m.; g. mv.; g. dim.), pattëklan(g), rómmël, hannëkësnès, santëpëtik, rattaplan(g), battaklan(g) (zie ald.).

pattej (v.; -je; -ke), pëtat, pëtej (zie ald.).

pattëklan(g) (m.; g. mv.; g. dim.), rómmël, hannëkësnès, santëpëtik, pattaklan(g), rattaplan(g), battaklan(g) (zie ald.).

pattëloog (m.; -e; -ske) [Fr. *pathologiste*, Eng. *pathologist*, Hd. *Pathologe*], patholoog: *tón de pattëloog 't li-jk van ooze Jaan haw*

óngërzoch, zag-tër det-ër zich këpot haw gëzoeëpe (dat drankmisbruik de oorzaak was van zijn overlijden), *waat gein taal is vuur zoe 'ne mins op zoe 'ne mommènt.*

pattërnaat (o.; -e; g. dim.), pattërnaat (zie ald.).

pattiesjee (m.; -s; -ke) [Fr. *pâtissier*], **1** banketbakker, patissier: *vuur de lékkerste pëteekës mós-te bi-j de Mëzeikër pattiesjees zeen*; **2** **enkele Maaseiker (banket) bakkers**: *'Bëkënde Mëzeikër pattiesjees of angër bëkkers zeen of zeen o.a. gëwaes: C. Aendekerk (De Korenaar), R. Baeten, J. Boonen, d'n hieër Brewers, R. Brouwers, J. Kalders, J. Parren, F. Pernot, M. en Jos Poukens, J. Ruers, J. Smits, Jaak Schoofs, Jules Schoofs, G. Scott, D. Schoubben, H. Van Wijck en L. Vanwijck.'*

pattissëri-j (v.; -je; -ke) [Fr. *pâtisserie*, D. (Zwi.) *Pâtisserie*], **1** banketbakkerij: *nörgës zujs-te mieë pattissëri-jjën es in de Duitse staej*; **2** gebak, patisserie: *de Mëzeikër pattissëri-j is wufd en breid bëkënd.*

pattrao (m.; -s; -ke) [Fr. *patron*], **1** cafébaas: *tón iech haorpi-jn* (een zwaar hoofd na te veel drinken) *haw, vroeëg iech aan de pattrao van de kaffëe waat mèt det beer aannër(h)and (aandër(h)and) waas*; **2** baas, hoofd (van een zaak), werkgever, bedrijfseigenaar: *de pattrao van 't fëbrik haw zoevööl aan z'ne kop* (bekommernissen) *det-ër gein oug mieë tówdieëg.*

pattërnaat (o.; -e; g. dim.) [Fr. *patronat*], pattërnaat; **1** r.-k. vereniging voor jongeren: *'t pattërnaat waas 'n vereinigging di-j zoewaal vuur jóngës es vuur maesjës óngër leijing stóng van 'ne geissëlik*; **2** patronaatsgebouw: *in hunne vri-jjën ti-jd ginge vööl jóngës en maesjës vreugër nao 't pattërnaat*; **3** de werkgevers: *'t pattërnaat*

en 't sindiekaat, det is dèk get wi-j watër en veur.

Patrënaat Sint-Joezëf; Patronaat

Sint-Jozef: 'Dit patrënaat waerde rónnd 1890 opgërich doeër kapplaon Van Reppelen. Zoewaal 't 'Klein Patrënaat' (vuur de jóngste leede) es 't 'Groeët Patrënaat' (vuur de awwëre) vërgadërdën in de fratërssjoeël oppe Bleumërstraot, woe de fratërs de leijing uuvërpakde. 't Woeëre sërtów fratër Venantius, E.H. Bernard Claessens en dirrëktäör Leo Thijssen di-j de vëreinigging tot groeëte bleuj brachte. Zoe woeëre d'r bv. tónneelvuurstëllingën en waerde 'n famfaar opgërich, di-j trouwës 'ne groeëtën invlood höbbe gad op 't sossjaal en kultëreel lieëvën in Mëzeik. De kultëreel vërdeeping van de patrënaatswirking waas vuur e groeët stök de vërdeenste van Bernard Claessens en nao häöm kapplaon Beelen. Nao d'n oëerlog (WO II) kwoeëm de naodrök mieë te ligkën op 't kultëreel lieëvën en sjoëf 't patrënaat o.a. óngër invlood van de uunievërzieteitsstudënte Theo Vanderzyl, Jos Hendrix en Tjeu Croonenberghs op in de richting van 't Vlaoms-nassjënale. Ouch nao de Groeëtën Oeërlog (WO I) zou 't 'Groeët Patrënaat' nog vööl jaor 'n bëlankri-jke rol spuuëlën in 't Mëzeikër vëreiniggingslieëve, o.a. mèt tónneelvuurstëllinge, mëzi-jkaovëndën en mèt koëroprieëjës o.l.v. Jos Hendrix, dae tón studënt waas. De volksóntwikkëlingsaovëndën o.l.v. dieëke Kubben trokke vol zaale.'

patrënaatstónneel, het; het

patronaatstoneel: 'In 't patrënaat, det rónnd 1890 waerdën opgërich en in de Fratërssjoeël in de Bleumërstraot waas gëhówsvés, woeëren 't sërtów fratër Venantius, Bernard Claessens en Leo Thijssen, di-j zich mèt de jeugvörming baezig hoeële. Zoe bëgos mën in 1896

mèt 'n patrënaatsfamfaar en mèt 'n tónneelopveuring nl. 'Beul en Martelaar'. De opveuring haw zoe e groeët suksés det e jaor drop 't patrënaatstónneel waerdën opgërich. De spuuëlgroep bëstóng ieërs ówt leedën en latër ówt studënte. Es de fratërs de nów gëbówde zaal mèt vërdeep in 1902 in gëbruik numme, wuuërt volop gëspäöld mèt stökke wi-j 'De Boerenkrijg' (1903), 'De Smidse' (1904), 'De Gebroeders Van Eyck' (1905) en onnog det jaor 'De Boete'. Ouch in 1906 is de groep aktief mèt o.a. 'Reus Finhard' en 'Kroonprins en Martelaar'. Ouch naodët de groep in 1906 z'ne naam vërangërt in 'Oefening baart kunst', geit allës z'ne gëwuue gank. 't Lëste stök det vuuër WO II wuuërt opgëveurd, is 'De toren van Londen'. Van de vi-jf stökke nao d'n ieërste waerëldoeërlig is 'Sneeuwittëkën' (1923) 't groeëtste suksés. Es E.H. Bernard Claessens in 1924 dirrëktäör wuuërt van de vaksjoeël Sint-Jansbërg, kump 't patrënaat óngër leijing van kapplaon F. Beelen. Vuur de opgëveurde stökke wuuërt hel gëwirk, mer ze höbbe nimmieë 't suksés det bv. 'Sneeuwittëkën' haw. Pëbli-jk ging o.a. vërloëërën aan de libbërale gëmëngde kring. Bi-j 'Kosthuis Baller' (1925) zoeët de zaal mer hawf vol. In 1926 wuuërt dën 'ne nówwën tónneelkring opgërich dae los stóng van 't patrënaat. Oprichtër waas F. Beelen. Vuuërzittër waas D. Polfiet en de naam van de groep waas 'Willen is Kunnen'. 't Tónneel wuuërt saerdów gëmënk (gëmëngd) gëspäöld. [**Het matigheidsgenootschap:** In 1898 waerde trouwës nog 'nën angëre groep opgërich bënnën 't patrënaatstónneel, namëlik 'Het Matigheidsgenootschap'. Fratër Venantius waas vuuërzittër en inspëktäör G. Willems waas ieërevuuërzittër. De stökke di-j de groep brach, hawwe de bëdoeling de minsën e bitsje van d'n drank aaf te hawte. In 1903 woeëren in Mëzeik jummes 120 kaffees].' (Bron: CREEMERS, Henriëtte, CUYX,

Marcel, HENDRIX, Herman, HENDRIX
Mimien, *Maaseik op de planken*, p. 12-16)

pattri-js (v.; pattri-jze; -ke), pëtri-js (zie ald.).

pattroeën (m./v./o.; -s/-e; pattruuënsje),
pëtroeën (zie ald.).

patronnés (v.; -se; -ke) [Hd. *Patrona*],
patrones, beschermheilige: *de patronnés*
van *Mëzeik is Sint-Këtri-jn* (zie ald.).

pave ((on)overg.; paafde, h.gëpaaf), **1** [Hd.
paffen], rouke; snel roken, veel roken,
paffen: *mèt 't ei pékske Greune Miesjël*
(sigarettenmerk) *nao 't angër oppe lónge te*
pave, *haef Sjëlke zich 't graáf in gëpaaf*; **2**
slaan: *de Pats* (bijnaam) *paafde miech ein*
tieëge m'ne kop; **3** schieten: *de loorjieëgër*
paafde de kni-jn in hun bëtskes (bille).

pavër (m.; -s; -ke), roukër; roker [Hd.
Raucher]: *tón d'n doktoeër tieëge de pavër*
zag det-ër z'n lónge nog ins këpot zou pave,
stóng-dër toch éffe pa(a)f.

paw (m.; -we; pawke (puike)) [Lat. *pavo*,
Mnl. *pau(we)*, Eng. *paon*, Hd. *Pfau*], pauw:
(**uitdr.**) *det vrouwkën is zoe fjaer (gruuëts)*
es 'ne paw; *de pawwe sjrieëve*, *'t guuëf*
rieëge, weerspreuk; *Bel (Isabel) is 'ne paw*,
een trotse vrouw.

pawm (m.; -e; pejmke) [Lat. *palma*, Mnl.
palme, Fr. *palme*, Eng. *palm*], pawmtékske;
1 buxustakje: *es wieë in de snoejmaond(sj)*
höbbe gësnoejd, *lègke wieë de pejmkes*
alti-jd tösse de bloome, *waat good is*
tieëgën 't ónkrówd; **2** **buxustakjes**
als afweermiddel: *'Pejmkes, di-j op*
pawmzóndig wuuëre gëwi-jd, *waerde*
vreugër (wuüërën) oppe koeëpëre krussëfiks
gëstoeëke tieëge de gëvaore van 't ónwaer
('t insloeën van de bliksëm). *In sómmigge*
gëmeintës – o.a. in Mëzeik – wuuërën ouch

gëwi-jde pejmkes gëstoeëkën oppe gravër
oppe kirkhof. *Es de pejmkes op pawmzóndig*
gëwi-jd woeëre, *ginge vööl minse van de*
kirk dierék nao de kirkhof.'

pawmtékske (o.; -s; -), pawm (zie ald.).

pawmzóndig (m.; -ge; -ske) [Eng. *Palm*
Sunday], palmzondag: *de pejmkes, di-j op*
Pawmzóndig wuuëre gëwi-jd, *mótte doon*
trökdënkën aan de intoch van Jeezës in
Jeeruuzalém (Jeruzalem).

pazzëvang (m.; -e; -véngske) [Fr. *passavant*],
1 doorlaatbewijs, slachtvergunning,
geleibiljet, begeleidingsbrief: *de bëteikënis*
van 'pazzëvang', *e woeërd det ieërs 'e*
pak ieëtës' bëteikënde, *is mèt d'n ti-jd 'n*
përmissie vuur get te vërveure of vuur
'n bieës te slachte' gëwoeëre; **2** **om zelf**
een varken te slachten moest je een
'pazzëvang' hebben: *'Wou(d)s-te vreugër*
achtër op 't gëlaeg e vërke slachte, dén
mósdës-te 'ne pazzëvang hoeëlen op 't
gëmeintë(n)hóws (stadhóws). *Ouch vuur*
bv. fi-jftig li-jtër stërken drank of 'n ków de
grens uuvër te brënge, mósdës-te bi-j de
këmi-jze 'ne pazzëvang hoeële.'

pazzëviet (v.; -te; -sje) [Fr. *passé-vite*, Hd.
Passiersieb], pasviet; *passé-vite* (gew.),
roerzeef: *de lëgummësop doon wieë doeër*
de pazzëviet.

pe(r)dërm (m.; -e; -ke) [contaminatie van
Fr. *'port d'armes'* (het dragen van wapens)
en *'un permis de port d'armes'* (een
wapenvergunning)], wapenvergunning: *'ne*
jieëgër haef 'ne (jaag)pe(r)dërm vandoon
en 'ne vëssër 'ne vëspe(r)dërm.

pëbli-jk, **I** (o.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *publicus*
(van het volk), Fr. *public*, Hd. *Publikum*],
1 toeschouwers, toehoorders, bezoekers,
publiek: *'Lof'* van *Erik Van Looy haef*

- väöl *pëbli-jk* gëtrokke; **2** kring van lezers (geïnteresseerden): *vuur welk pëbli-jk sjraef Gerard Walschap dae gëtrouwd waas mèt de Mëzeikse Marie-Antoinette (Ninette, Matje) Theunissen van Hôtel du Chemin de Fer oppe Bosstraat?*; **3** (m.b.t. het grote niet bevoegde publiek) massa, volk: *Jan Pëbli-jk* [Hd. *das breite Publikum*] wèt 't alti-jd 't bèste; **II** (bn.) [Fr. *public (-ique)*], **1** openbaar: *de bëneuming is nôw pëbli-jk gëwoeëre*; **2** [Hd. *publik*], algemeen bekend, openbaar: *zeet gieë d'n dëkstën ti-jd takkoeërd mèt de pëbli-jke meining?*
- pëbli-jkëlik** (bw.) [Fr. *publiquement*, Hd. *publik*], publiekelijk, openbaar: *de zwétskónt (verklikker) waerde pëbli-jkëlik de jas ówtgëvaeg.*
- péchter** (m.; -s; -ke) [Hd. *Pachter*], pachter: *sómmigge boore zitte op 'ne pachhoeëf* [Hd. *Pachthof*], *mer de meiste zeen eigënaer van hun boordëri-j en zeen waal péchter van 'n deil van hun véljer.*
- pëdal** (m.; -le; pëdélke) [van Lat. 'pes' (voet), It. *pedale*, Fr. *pédale*, Eng. *pedal*, Hd. *Pedal*], trapper, pedaál: (**uitdr.**) *es-te de pëdalle kwi-jt bès, bès-te d'ne kop kwi-jt (helemaal in de war) en wëts-te nimmieë woe d'ne kop stuit (ben je radeloos).*
- pëdaldöpke** (o.; -s; -), sluitdopje aan een trapper: *iech bën m'ne pëdal vërloeëre, ómdët 't pëdaldöpke waas losgëgange.*
- pee** (m.; -s; -ke), pi-j (zie ald. 3de bet.).
- peek** (m.; -e; -ske) [Mnl. *peke* en *piek(e)*, Fr. *pique*, van 'piquer' (steken)], **1** (m.b.t. het piekvormige uiteinde van de spijlen van een ijzeren hek) piek: *bi-j de smieëd höbbe wieë 'nën i-jzëre breer mèt peekën op laote make*; **2** (m.b.t. de lans met platte, ijzeren punt) piek: *vuuërdët de bajjonnëtte bëstóngé, hawwe de sëldaote van de infantëri-j 'ne peek; in sómmigge kirke löp sóndigs in de mës nog alti-jd 'ne zwis(j) mèt z'ne peek doeër de kirk.*
- peeke** (o.; -s; -) [Fr. en Waals *pépé* (opaatje)], oude man: *'t awd peeke duit nog väöl jóngé de baard aaf* (overtreft nog veel jongeren).
- peekël** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Pökel*], **1** zoutwater: *es de minse vreugër e vérken hawwe laote slachte, lagte ze de sjónkën en de zi-jje spek zës wieëkën in de peekël*; **2 (uitdr.)** *es-te 't vleis good óngër de peekël hils, bès-tën e zówplépe* [in drank zit veel zout].
- peekële** (overg.; peekëlde, h. gëpeekëld), met zout insmeren: *vuuërdët 't spek en de sjónke van 't gëslach vérke de ti-jn inginge, waerde det vérkesvleis mèt väöl zawt ingësmieërd, waat ze peekële neumde; 't vleis waas dëk zoe gëpeekëld des-te dëk stikdës van d'n doeërs es-te 'n dikke sjujf sjónk haws gieëte.*
- peemël** (m.; -e; -ke), piske; kleine en tengere jongen of man: *det vélmujlkën (brutale prater) is mer 'ne peemël (e piske van e ménke), mer hae haef waal 'n mówl wi-j 'n sjeurport (grote, brutale mond).*
- pees** (v.; peeze; -ke), **1** [Mnl. *perse*, *persike*, Fr. *pêche*, Eng. *peach*, Hd. *Pfirsich*], perzik: *e sapig peeske, det is van lek vingër, lek dówm*; **2** [Mnl. *pese*], pees (deel van een spier): *'n gësjuuërde pees, bv. in e beïn, is érger es 'n vèrëkde pees*; **3** stukje van een pees: *mèt di-j peezën in m'ne bufstök is dae zoe hel es 'ne laere lap.*
- peezëboom** (m.; -buim; buimke) [Hd. *Pfirsichbaum*], perzikboom: *de peeskës di-j bi-j ós achtër in de wei aan oos peezëbuimkën hange, smake nao mieë (zijn zo lekker dat ik er nog enkele van wil eten).*

peezëkaer (v.; -e; -ke), perzikenpit, perzikensteen: *dóws-tën in 't vreugjaor 'n peezëkaer in de grónd, dén höbs-tën in de zoeëmër e klein peezëbuimke.*

peezërik (m.; -ke; -ske) [van 'pees' (zenuw); Mnl. *peserik*, Kil. *peserick*], **1** pezerik, bullenpees, roede van een varken of een stier: *sómmigge bëwieëre det ze ouch peezërikkën in de sësi-jze drejje, sjoeëns det allein God wèt waat t'r zjus in 'n woeërs zit*; **2** een gedroogde varkensroede diende om je kind te kastijden: *'De peezërik van e vérken of 'nën deur waerde vreugër opgëhange vuur same mèt de blaos te laote druuege. De peezërik waerde vreugër gëbruyk vuur de zaeg of de zeis te smieëre, mer deendën ouch vuur kënjër aaf te rammële.'*; **3** peezëweevër; muggenzifter, pietlut, haarklover: *dae peezërik haef alti-jd get te prottëkollé (af te keuren, aan te merken, te kritiseren)*; **4** flauwerik: *det kënjërëchtig mënke dao, det peezërikske, is 'n dikke zeikhaos (flauwe zeveraar).*

peezëweevër (m.; -s; -ke), peezërik (zie ald. 3de bet.).

peezëzjëlei (m.; g. mv.; -ke), perzikenjam: *bi-j ós op 't sjaap stoeën waal twuntig potte (pöt) peezëzjëlei, want van ooze peezëboum laote wieë gein pees vërloëëre goeën.*

pëgaddër (m.; -s; -ke), paggaddër (zie ald.).

pejke (o.; -s; -) [in het AN: handschoen zonder vingers en met slechts een duim], vuisthandschoen, want (gew.), handschoen: *es-te neet gaer höbs det d'n vingërs strak goeën kélle, mós-te nôw toch neet d'n pejkës aandoon, nôw 't stein ówt de grónd vrujs.*

pëlaer (m.; -e; -ke) [me. Lat. *pilare*, Mnl. *pilare*, Fr. *pilier*, Eng. *pillar*], pillaer; pijler [Hd. *Pfeiler*], pilaar: *rónd de pëlaere van*

de Maasbrök zit soeëmërs alti-jd maon (kopvoorn), 'nën echte maasvès.

pelél (m.; -le; -ke) [merknaam van een Engels bier], pale ale: *pelél is (waas) e lich Èngëls (pis)beerke.*

pëli-jste (overg.; pëli-jsde, h. gëpëli-js) [Fr. *polir*, Eng. *to polish*, Hd. *polieren*], polijsten, glimmend poetsen: *es wieë oozën ottoo höbbe gëpëli-js (gësimmëliezeerd = gesimoniseerd), blink-tër wi-j 'ne speegël.*

pëlis (m.; -se; -ke) [Fr. *agent de police*, Eng. *police officer*, Hd. *Polizist*], pollis; politieagent, politieman: *'ne pëlis haef allëwi-jl get aan z'ne kop (heeft het druk) mèt det gëpik en di-j drögs uuvëral.*

pëlisse, de (mv.) [Lat. *politia* (staatsregeling), Gr. *politeia*, Fr. en Eng. *police*, Hd. *Polizei*], de politie (overheidsdienst): *pas op, want we goeën nao de pëlisse, of ik roep de hulp van de politie in; de pëlisënn höbbe dae sjufjël in de mot.*

pëllërin (m.; -ne; -nëke) [afl. van 'pëlerin' (pelgrim); Fr. *pèlerine*, Eng. *pelerine*, Hd. *Pelerine*], kapmanteltje voor dames, schoudermantel(tje), pelerine: *e pëllërinne waas 'n hieël kort jéske det allein de sjouwërs bédëkde; e pëllërinne waas dèk e vëlle (pelsen) jéske, det op e klëdsje waerde gëdrage; de iëërste pëllërinne waerde gëdrage doeër minse di-j op baevërt gingën en maonjën óngërwieëge woeëre.*

pëloeës (m.; pëloeëze; -ke) [Fr. *pelouse*], ploees, groos (grasveldje), gazzao (zie ald.).

pëls (m.; pëlze; -ke) [me. Lat. *pelicio*, Mnl. *pels(e)*, Fr. *pelise*, Hd. *Pelz*], **1** huid van een pelsdier: *de pëls van 'n kat kääorën is good tieëngën hoeëge blooddrök, zègke ze; 2*

(m.b.t. een toebereide dierenhuid) pels: *bi-j Nèt en Miel hunk e pèlske van 'n fis* (bunzing) *tieënge de moôr, mer det stink oore boeëve de wènd(sj); vreugër hawwe vâöl vrouwluj 'ne pèls van 'ne vos rónð hunne nek es ze op hun paosbès gèkleid woeëre; 3 pelsjas: es-te allëwi-jl 'ne pèls (pèlse jas) aanhöbs, wuuërs-te sjeif bëkieëke; 4 (uitdr.) es ze diech de pèls ówtkloppe, kri-jgs-te pruuëgël.*

Pèlserstraat, de; de Pelsersstraat [Mnl. *pelsler* (van ww. 'pelsen': vellen of vachten bereiden)]: *'De Pèlserstraat – 1390, Pèlserstraete; 1520, Pelsenerstraat – is de straat van de Eikërstraat nao de Bosport. Allëwi-jl is 't ieërste stök – vanaaf de Eikërstraat tot aan de Loorstraat – de Kappësi-jnëstraat. De name Pèlserstraat en Loorstraat vërwi-jze nao 't loeëje* (looien: dierenhuiden tot leer maken) *van pèlskës.'* (Bron: BOONEN, Martin, *de Pelsersstraat, Maaseiker Straten en Wegen*, p. 133-134)

pèlsmantël (m.; -s: -mèntelke), pèls, pèlse jas, vèlle jas (zie ald.).

pen, 1 (v.; -ne; -ke) [Lat. *penna* (lange vogelveer), Mnl. *penne*, Eng. *pen*], pen: *vreugër sjraeve we mèt pen en ènk in de lieëgër sjoëël; 2 spie, pin, deuvel, drevel: vreugër waerde muuëbèle mèt pènnen inneingëzat; de plenk van de boeëjëm van e vaat wuuëre mèt pènnen inneingëzat; 3 zjakkèt, billëklétser, billëntikkër, pen* (3de bet.), *kónteklétser, pittëlaer* (zie ald.); **4** lange duivenveer: *saer oos zi-jke* (duivin) *bèkans doeër 'ne spërwer is gëpak, is ze twieë pënne kwi-jt.*

pënaes (v.; pënaeze; -ke) [Fr. *punaise*], **1** *punaise*, duimspijker (purisme): *'ne pënaezëpissër* (mierenneuker) *pis nêteurlik gein pënaeze, want dao stieëke we get mèt vas op 'n moôr of op 'ne kèrtóng; 2 duimspijkers dienden wel eens voor*

oneigenlijk gebruik: *'Vuur de Vlaominge te kójjëneere struide de Wale bi-j de 'Gordël' dèk pënaezën ówt oppe waeg woe de Vlaominge mèt hunne fits passeerde. Ouch oppe sjoëël haef mènninge meistër óngërvóngë woevuur minse di-j op 'n pënaes goeën zitte, 'ejejej' roope.'*

pënaltie (m.; -s; -ke) [Eng. *penalty*], penalty, strafschop: *'ne voetballër dae neet te zieër doeër de zeenëwën is gëplaog, sjet nieëge kieëre van de tieën 'ne pënaltie in de gool.*

pëndul (v.; -le; penduulke) [Lat. *pendulus* (hangend m.b.t. de slinger), Fr. *pendule*, Hd. *Pendüle*], **1** *pendule: 'pëndul' kump van 't Latti-jnse 'pendëre' (wegen) en neet van 'pendëre' (hangen) en is 'n staonde klok di-j bi-j mëneer van kalle d'n ti-jd waog; 2 de pendule, een sierstuk: 'Vreugër zoeëgs-tën in de gooj plaats in vâöl hówzër 'n marmëre pëndul mèt aan beidskante 'n marmëre vaas oppe sjouw stoeën. De pëndul, die we nôw hieël awwërwëts en lieëlik vënge, stóng dao mieë vuur de seer es vuur de zjustën ti-jd. De pëndul, di-j dèk ouch vërgöld(sj) waas, waas 'n teike det d'n eigënaer e bitsjën in goojën doon waas.'*

pëni-jbël (bn.; -ër; -ste), pi-jnlík (zie ald. 2de en 3de bet.).

pënkstdaâg (m.; -daag; -daegske), **1** *pënkstdaâg: pinksterzondag: pënkstdaâg is d'n ieërstën daâg van 't pënkstieës; 2 pënkstdaag: pinksterdagen: mèt de pënkstdaag goeën we nao de zieë.*

pënkstmaondig (m.; -ge; -ske) [Hd. *Pfingstmontag*], pinkstermaandag: *pënkstmaondig neume we ouch twieëde pënkstdaâg.*

Pënkste(re) (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *pinxteren, pinxten*, Gr. *pentèkoste* (50ste),

Hd. *Pfingsten*], Sènkse; Pinksteren: (**uitdr.**) *Pènkstèn en Paose laote ki-jke*, de schaamdelen (en het achterste) laten zien; *es Paosèn en Pènkstèn op dezélfden daåg valle*, nooit.

pènkstërbloom (v.; -e; -bleumke), sering: *vuur de gooje ruuëk zètte wieë rónnd de Pènkste 'ne boekee pènkstërbloomèn in de vaas*.

pénnedoeës (v.; -doeëze; -duuëske), pennendoos(je): *nôw zitte de pénne van de kènjër in e pénnezékske, mer vreugër zoeëte di-j in 'n pénnedoeës, 'n houtëre doeës mèt 'n sjuffklép*.

pénnelékker (m.; -s; -ke) [scheldnaam], pennenlikker, klerk: *de zoeën van de pillëndrejjer is pénnelékker bi-j daen heimëlikke pëlaerbi-jtër van 'ne Zjef*.

pénnestieël (m.; -e; -staelke), penhouder: *séstig jaor gëlieje sjraeve de kènjër oppe sjoeël nog met e pénneke det ze in 'ne pénnestieël móste stieëke*.

pénningëkot (o.; -te; -kôtsje), lampëkot (zie ald.).

pens (v.; -e; -ke) [Lat. *pantex* (pens, darmen), Mnl. *panse*, Oud-Fr. *pance*, *panse* (buik)], **1** (vulg.) buik: *Zjaen ligk mèt z'n dikke pens in de zieëdël (zieëtël)*; **2** bloedworst [Hd. *Blutwurst*]: *'t gëwuuën Mëzeikër woërd vuur pens is bloodwoeërs*; **3** (m.b.t. de persoonsnaam) vrek: *ómdét 'ne pin (értentëllër, greune...) allein aan z'n eige pens dènk, neume we dae ouch waal ins 'n pens*; **4** (samenst.) *de beerpéns en de blokpéns hawwën allëbei pénspi-jn van te vööl bloodwoeërs*; **5** (**uitdr.**) *dae mins doug ówt z'n hieël pens neet, hij is een slecht mens; de beerpéns haef 'n pens wi-j 'n tón; nôw Laen zoe krank is es 'nën hónd, is ze*

zoe vaal es 'ne kwakkërt óngër z'n pens; daen tówgënejde dènk alti-jd aan z'n eige pens.

pénsentérger (m.; -s; -ke), korset, rijglijf: *es Mëri-j häöre pénsentérger aanduit, mót Jeu, häöre mins, alti-jd 'ne kni-j in häöre rök zètte vuur h'm aan te trèkke* (vaster te doen sluiten).

pénsentrèkker (m.; -s; -ke), sjravëlaer (zie ald. 2de bet.).

pénsieël (o.; -e; -ke) [Mnl. *pinceel*, Oud-Fr. *pincel*, Eng. *pencil* (veroud.), Hd. *Pinse*], **1** penseel, kwast, verfkvast: *sjildërs sjildëre mèt e pénsieël, mer de Sjieneeze sjri-jve daomèt*; **2** (samenst.) *vuuërdét 'ne sjildër e pénsieël in ze pénsieëlbékske zèt, vaeg-tër 't aaf mèt e pénsieëllépke*.

pénsjenaat (o.; -e; -sje) [Fr. *pensionnat*], **1** kostschool, pensioonaat, internaat: *de gëzöstërs Frieda, Hilda, Alida en Gerda Van Wijck woëren alle veer op pénsjenaat bi-j de ursëlinne*; **2** (scherts.) gevangenis: *ómdét m'ne mins niks kos laote ligke waat neet te heit of te zwaor waas, höbbe ze h'm in 't pénsjenaat gëstoeëkën in de Wi-jngaardstraot in Tóngëre*.

pénsjenaer (v.; -s; -ke) [Fr. *pensionnaire*], kostschoolleerling, pensionair(e): *uuvër Frieda Van Wijck häör bëlieëvënnissën es pénsjenaerke bi-j de ursëlinnën höbt gieë kónne lieëzën in 'De Maaseikenaar'*.

pénsjoeën (o.; -e; pénsjuuënke) [Lat. *pensio* (betaling), Mnl. *pensi(e)* (bezoldiging), Fr. en Eng. *pension*, Hd. *Pension*]: pensioen: *Lei haef ze pénsjoeën aangëvraog, ze broor is zjus op pénsjoeën (gëstëld) en hun vadër truk (trèk) al bëkans dértig jaor en klein pénsjuuënke*.

pénsjoeënkas (m.; -se; g. dim.) [Hd. *Pensionskasse*], pensioenfonds: *de Hollandse pénsjoeënkassën höbbe pakke mieë geld(sj) in kas es de Bèlzje; oewieë, es de pénsjoeënkas oeëts laeg (op) mós gërake, want dèn mótte de gepénsjeneerden op hun kin kloppe.*

pénspi-jn (v.; g. mv.; -ke) [vulg.], buikpijn: *ómdét Lëwi-j te vööl hieëringën in (achtër) z'ne kammëzaol haef gëstoeëke, haef-tër pénspi-jn.*

pënwaar (m.; -s; -ke) [van 'peigner' (kammen), Fr. *peignoir*], ochtendjas, peignoir, kamerjas voor dames: *Aozjël löp d'n hawvën daág in häöre pënwaar; vuuërdét ze zich bëgint op te tutte.*

pëpeer (o.; -e; -ke), **1** [Lat. *papyrus*, Fr. *papier*, Eng. *paper*, Hd. *Papier*], papier: *kënjër, pak ins e blaad pëpeer', zag de juffrouw; wënieë kómme ze 't awd pëpeer ophoeële?; 2* (m.b.t. een auto) boorddocumenten: *'maag iech eur pëpeerën ins zeen?'* vroeëg de pëlis; **3** (samenst.) vuur te goeën winkëlën haw iech op e pëpeerke van kringloup pëpeer gësrieëve: *sjoorpëpeer, krëppëpeer, boeëtër(h)ammëpëpeer, wc-pëpeer, tappëseerpëpeer en sjri-jfpëpeer; 4 (uitdr.) op pëpeer (theoretisch) is det zjus; det gaef iech tiech op pëpeer, dat verzeker ik je; Marsèl zit in sléchte pëpeere, zit financieel in verlegenheid; zit in nesten; Gieljom haef gooj pëpeere, aanbevelingen, getuigschriften; zoe e groeët hóws wërmstoeëke, det kump tiech in de pëpeere, dat gaat je geld kosten.*

pëpeerblok (m.; -ke; -blökske) [Hd. *Papierblock*], schrijfblok, blocnote: *ómdét 't bi-j ós zoe 'ne pëpeerkraom (warwinkel van documenten en formulieren) is, mót iech alle vi-jfgësjj-jts nao 'ne pëpeerwinkël vuur 'ne pëpeerblok.*

pëpeere (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *de papier*, Eng. *paper*, Hd. *papieren*], papieren: *pëpeere maalplékskes (zakdeukskës) mós-tën in de pëpeerbak goeëje, mer pëpeere geld(sj) mós-tën in d'n maal stieëke.*

pëpeere geld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Papiergeld*], bankbiljetten, papieren geld, papiergeld: *vuur neet mèt al di-j losse sën(t)sjës te mótte sleipe, hób iech vuural pëpeere geld(sj) in m'ne portëmënee.*

pëpeerfëbrik (o.; -ke; -ske) [Hd. *Papierfabrik*], papierfabriek: *de pëpeerpap di-j ze in zoe e pëpeerfëbrik make, stink vuur këpot; Sappi in Laonakën is e groeët pëpeerfëbrik.*

pëpeerkraom (m.; -e; -kräömke) [Hd. *Papierkram*], papierwinkel, paperassen: *mèt de kómpjoetër is de pëpeerkraom in de meiste bëroos toch al e pak mindër.*

pëpitter (m.; -s; -ke) [Fr. *pupitre*], lessenaar, pupiter (gew.): *vanachtër z'ne pëpittër zag m'ne meistër (1953), dae de kënjër dèk 'nën tówk (slag) mèt de maetër goeëf en dae ze 'de maetër' neumde: 'Maetërke, maetërke, woe bès-te?'*

përaad (v.; -e; -sje) [Sp. *parada*, Fr. en Eng. *parade*, Hd. *Parade*], parade, wapenschouwing: *vuur de përaad (d'n diffëlee) waas de kómpëni-j (compagnie) in groeët ténuj.*

përbeere (overg.; përbeerde, h. gëpërbeerd), prëbeere (zie ald.).

përfäo (m.; -s; -ke), parfäo (zie ald.).

perfék, I (bn.; -tër; -ste) [Lat. *perfectus*, Fr. *parfait*, Eng. *perfect*, Hd. *perfekt*], **1** volmaakt: *'ne perfékte mins mót nog ówtgëvónge (gëboeëre) wuuëre; 2* volkomen:

- de's perfék in orde; 3* voortreffelijk: *Château Pétrus is 'ne perfékte wi-jn; II* (bw.) uitstekend, onberispelijk: *det höbs-te perfék gëdoeën, jóng.*
- perfésser** (m.; -s; -ke) [metathesis uit 'prefésser'], prefésser (zie ald.).
- përfors** (bw.) [Fr. *par force*], absoluut: *Neer wou përfors weite woevuur iech van m'ne sus waas gëvalle* (het bewustzijn had verloren).
- përyao** (m.; -s; -ke) [mijntaal; Fr. *porion*], mijnopzichter, ploegbaas: *përyao kump van 'un poireau (e speer poeër), ómdét zoe 'ne (sjéf)përyao zjus zoe sti-jf stóng te ki-jke waat de pöttërs dieëgën es wi-j e speer poeër in d'n hoeëfstuit te stoeën.*
- përleje** (onoverg.; përlje, h. gëpërlejd) [Fr. *parler* (spreken), D. (Rijnl.) *parleien*], redeneren, palaveren: *es-te mèt dae Zjang aan de kâl kums, kóns-te gemékkelik 'n hawf oor stoeën përlje, want det is 'nën échte kâlmieëkër* (kletsmajour).
- përli-jtig** (bn.; -gër; -ste) [D. (Rijnl.) *Pernitsch* (brutale, nuffige vrouw)], aanstellerig, verwaand, nuffig [nuf: meisje dat zich op haar uiterlijk of kleding laat voorstaan]: *det përlj-tig dènk stèlt zich nogal aan* (pronkt) *mèt z'n kleijaasj en z'n mèneerkës, 'n échte kâkmëdam wuuërt hët.*
- përlin** (v.; -ne; -ke), **1** [Fr. (in Belg.) *praline*, Hd. *Praline*], përlin; praline, bonbon: *de waerëld is gek op Bëlzje përlinne* [Hd. *belgische Pralinen*]; **2** [Fr. *praline*], lulletje rozenwater, sullige en onmannelijke man: *di-j aw përlin is e zaegmësj-jn.*
- përmeteere (zich)**, **I** (overg.; përmeteerde, h. gepërmeteerd), **1** [Lat. *permittere*, Fr. *permettre*, Eng. *to permit*], toelaten, toestaan, veroorloven, permitteren, vergunnen: *is 't gepërmeteerd?*, vindt u het goed dat [Fr. (*vous*) *permettez?*]; **2** [Fr. *parlementer* (discussiëren, parlementeren)], jammeren: *de kóns get përmeteerën uuvër zoe'n sjaeligheid; II* (wederk.; përmeteerde zich, h. zich gepërmeteerd), zich veroorloven: *dae meint det-ër zich allës kan përmeteere*, gelooft dat hij alles mag; *zoe'nën deure bak kan iech miech neet përmeteere.*
- përoen** (o. en m.; -e; përuunsje), përon (zie ald.).
- përon** (o. en m.; -ne; përunsje (përonnëke)) [volkslat. *petrone* (grote steen), *petra* (steen), Oud-Fr. *perrun*], **1** përoen; perron: *e përon is 't voetstök van 'n zujl of e krujs en is e bówwërk det van stein is gëmaak; 2 het Maaseiker perron: 'In 1397 kraeg Mëzeik van de prins-bussjop Jan van Beieren de tówlaoting vuur 'n houtëren of steine përon op te richte vuuër 't stadhóws. Op 'n aafbeelding van Mëzeik ówt 1672 stuit 't Mëzeikër përon op de bëgaone grónd. Zjus wi-j in vërsjilligge angër staej waerdën 't përon in Mëzeik trök opgërich. 't Bëlankri-jkste deil daovan is de zwaore veerkéntigge stein dae in Stavelot waerde trökgëvóngën en dae ein deil waas van 't awdste Mëzeikër përon ówt de 14de ieëw. Det ieërste përon zou tösse de Bosstraot en de Hépperstraot hóbbe gëstange.'* (Bron: BOONEN, Martin, Het Maaseiker perron, *De Maaseikenaar*, 1977, 3, p. 21-27)
- përre** (uitroep) [voermanstaal], prrr; achteruit: *elk boorëpaerd of trëkpaerd vërstuit vi-jf wäörd (klanke): haar* (links), *hot* (rechts) *en përrre of prrr* (achteruit), *huu en hoo.*
- përsee** (bw.) [Lat. *per se* (vanzelf, door eigen kracht)], **1** absoluut, *per se: de hoofs neet përrsee gëli-jk te hóbbe; 2 stellig: *hae wou**

përsee mèt miech diskëteerën uuvër de wi-jn.

persés (o.; -se; -ke) [methatesis uit ‘presés’], presés; **1** bekeuring: *dao pollis haef miech e persés aan m’n bóks gëlap*; **2** [Fr. *procès*, Hd. *Prozess*], proces, rechtsgeding: *es-te mèt eemës in persés ligks, dén höbs-te dae mins det persés aangëdoeën of ómgëkieërd; Ceaucescu waerde nao e persés van ’n hawf oor gëfuzzëljeerd*; **3** [Eng. *process*], ontwikkelingsgang: *uuvër det persés, det jaorën haef aangëslëip, kóns-tën e book sjri-jve.*

persésse (onoverg.; persésde, h. gepersés), procederen [Hd. *prozessieren*], in een proces gewikkeld zijn: *we höbbe jaore gepersés en toch höbbe we ’t persés vërloeeëre (mer we höbbën ’t persés gëwónne).*

perséssie (v.; -s; -ke) [metathesis; Lat. *processio*, Fr. en Eng. *procession*, Hd. *Prozession*], **1** perséssie; processie: *in de perséssie waerde de mës ówtgëbeeld; in ’n perséssie wuuërt ’t krujs of ’t sakkrëmènt róngëdage*; **2** **processie is (was) een grote kerkelijke ommegang**: *’Es de perséssie vreugër aan ’t trëkke waas, stóngë de minse, di-j hun hówzër en de straote hawwe gëseerd, aan de duuër*; zie *sakkrëmèntsperséssie*; **3** menigte: *wils-tën op ’ne sjoeëne zoeëmërdaäg get goeën fitse langs de knaal, dén is miech det dao ’n perséssie*; **4 (uitdr.)** *det wuuërt ’n zate perséssie*, zo zegt de echtgenote van een man die met vrienden op stap gaat; *det waas ’n hieël perséssie tón al di-j sjieëpëne bënëkwoeëme.*

përsi-js, I (bn.; përsi-jzër; -te) [Lat. *praecisus* (abrupt), Eng. *precise*, D. (Oostr.) *präzis*, Hd. (form.) *präzise*], **1** nauwkeurig: *de përsi-js formul bën iech vërgieëte*; **2** [Fr. *précis*], nauwgezet: *Zjef is ’ne përsi-jze*

mins, want det is e bitsje ’ne kruuëtëlikke; **II** (bw.) **1** precies, juist: *përsi-js weit iech ’t neet, mer iech weit waal des tiech përsi-js di-j vadër bës*; **2** bepaald: *diech bës përsi-js op de gëmaak.*

përsjónkële bieëje (onoverg.; baejde përsjónkële, h. përsjónkële gëbaejd) [‘portiuuncula’ gaat terug naar het stukje grond dat Franciscus van Assisi (1182-1226) kreeg en waarop het kerkje van ‘Santa Maria degli Angeli’ stond; Vroegniwnederlands (1500-1700) *portioncle*], **het verdienen van de Portiuuncula-aflaat**: *’Vuur përsjónkële te kónne goeën bieëje, mósdës-te zeen goeën beechtën en mósdës-te te këmujnie zeen gëwaes. D’n aafloat kos vërdeend wuuëren op d’n twieëdën oggustus, want dén vilt ’t fieës van de (kirk)wi-jjing van de bazzëliek van Portiuuncula in Assisi. Haws-tën in ’n kirk vi-jf kieëre ’ne Vadëróns, e Weesgëgroetsje en ’nën ’Teër aan de Vadër ’t’r ieëre van de paws gëbaejd, dén kraegs-te ’nën ’Toties Quoties-aafloat (volle aflaat)’. Eedëren aafloat rédde ’n zieël ówt ’t vagëveur. Eine kieër des-te (vanaf het moment dat je) daen aafloat haws gëkrieëge, gings-te de kirk ówt. Vuur d’n twieëdën aafloat te vërkri-jge, kos-te dén opnów de kirk ingoeën en de dri-j gëbeedën opnów vi-jf kieëre zëgke. In Mëzeik duit ’t përsjónkëlëpörtsjën aan de Wál, det nów is tówgemétseld, trökdënkën aan dees bëzunjër mēneer van ’nën aafloat vërdeene di-j in Mëzeik dri-j ieëwën haef bëstange*; in ‘Theologisch Woordenboek’, *3de deil, det bi-j ’Romen en Zonen* (Rëmunj – Mëzeik) *waerdën ówtgëgieëve, vëngt gieë allës uuvër përsjónkële.*

përsjónkëlëpörtsje van Mëzeik, het; het portiuunculapoortje van Maaseik: *’In Mëzeik koste de kattëli-jke goeën përsjónkële bieëjën in de Mindërbroedërskirk aan de Wál, waat ze tot de jaore 1930 ouch höbbe gëdoeën. De kirk mèt ’t pörtsje –t is nów*

tówgemétseld – is gëbówd in 1636. O.a. ouch in de Krujshieërëkirk (Sint-Jakobskirk) koste de kattëli-jke përsjónkële goeën bieje.'

përsoeën (m.; -e; përsuuënsje en përsoeënsje) [Fr. *personne*, Eng. *person*, Hd. *Person*], individu, persoon: *bës-te neet bi-j de zjuste man, dén bës-te neet bi-j de zjuste përsoeën.*

përsoeënlik, **1** (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *personnel*, Eng. *personal*, Hd. *persönlich*], individueel, eigen, persoonlijk, privé: *Flup is 'ne përsoenlikke kammëraod van miech; 2* (bw.) [Fr. *personnellement*, Eng. *personally*, Hd. *persönlich*], persoonlijk, zelf, in eigen persoon: *iech trëk miech det hieël gëdoons (neet) përsoeënlik aan.*

përtang (bw.) [adaptatie van het Fr. 'pourtant'], nochtans: *'t is twuntig graodën en 't is përtang al békans novvëmer.*

përtenént (bn.; -er; -ste) en (bw.), **1** uitdrukkelijk, afdoend, pertinent, nadrukkelijk, beslist: *Sus duit-'t përténént aafleege* (ontkennen); *de's e përténént bëwi-js; dao bèn iech përténént zieëker van; det zeen përténénte luuëgës; 2* [Fr. *pertinent*], relevant, adequaat, essentieel: *es-te gein përténénte vraoge kóns stëlle, lówstër iech neet nao diech.*

përti-j (v.; -je; -ke), **1** [Fr. *partie*, Eng. *party*, Hd. *Partei*], (politieke) partij, groep: *d'n NVA is 'n përti-j di-j in 2014 opgank haef gëmaak; 2* [Fr. *partie*], deel, gedeelte, onderdeel, portie: *we höbbe 'n groeëte përti-j iëërpële gëkoch; 3* (uitdr.) *Kla en Toos woeëren ouch van de përti-j, deden ook mee.*

përtottal (in de verb. (in België) *perte totale*), paertottal; total loss, volledig verlies, definitief verlies: *saer iech m'nën ottoo mèt*

e stök in m'n veut përtottal höb gëvare, höb iech gein dröppël alkool mieë aangëraak es iech mós vare.

përtrèt (o.; -te; -sje), **1** [Fr. en Eng. *portrait*, Hd. *Porträt*], portret, afbeelding: *de Mëzeikënaer Rik Strijckers, is 'ne sjildër dae ouch sjikke pëtrètte maak; 2* karakterisering: *in d'n 'Humo' stóng e pëtrèt van Poetin; 3* foto: *d'n aaftrëkkër haef e pëtrèt gëmaak van de kënjër; 4* (uitdr.) *daen Tei, de's miech e pëtrèt ('ne sjoeëne, een mooierd, wat moois, een rare snuiter).*

përzómpsie (v.; -s; -ke), përzómpsie, përzómpsi-j, përzómpsi-j, përzumpsi-j, përzumpsie (zie ald.).

përzómpsi-j (v.; -s; -ke), përzómpsie, përzómpsie, përzómpsi-j, përzumpsi-j, përzumpsie (zie ald.).

përzóng (o.; -e; përzungske) [metathesis], përzóng (zie ald.).

pes (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *pestis* (besmettelijke ziekte), Fr. *peste*, Hd. *Pest*], **1** pest: *in de 16de iëw rëgeerde de pes in Euroopa, 'n bësmëttëlikke zeekde woe eine mins oppe veer aan gëstórvën is; 2* (uitdr.) *Sjël haef de pes aan miech, heeft een grote afkeer van me; diech stinks wi-j de pes, je verspreidt een walgelijke geur; dae pornoo is 'n pes* (zedelijk verderf) *vuur de kënjër; vandaag höb iech de pes in, ben ik heel slecht gehumeurd.*

pëshujske (o.; -s; -), **1** pesthuis, lazaret: *e pëshujske waas mieë e stërfhóws es 'n hospëtaal; 2* ook in Maaseik was een pesthuisje: *'Vuur de pëсли-jjërs, de minse di-j dus pësbloorën hawwe, stóng in Mëzeik zjus bówte de stad (achtër de graaf) e pëshujske, woe nëteurlik 'n pëslóch hóng en*

woe de meiste van di-j pēsli-jjērs d'n hook ómginge. Ómdét de pes hieël bēsmèttèlik is, stóngē de pēshujskēs nēteurlik neet in de stad.'

péssere, **1** (met de passer) uitmeten: *get oppe zjuste maot ówtmieēte, neume we ouch (get) (ówt)péssere*; **2** berekenen: *iech hōb ligke péssere wi-j we deeze maond(sj) goeën rōndkómme* (de eindjes aan mekaar gaan knopen).

pésteri-j (v.; -je; -ke), gētraetēr; pesterij, getreiter, peststreek, gemene streek: *es dae pēskop (traetēraer) hi-j neet geit ówtsjeije mèt z'n pésteri-j, dén gaon iech dae jówdas hi-j mèt z'n hieël pakkēnoeēte bówtgōeēje.*

pēstoeēr (m.; pēstuuērs; pēstuuērke) [Hd. Pastor], pastoor: (**uitdr.**) *nao de pēstoeēr goeën, trouwen; mēnieēr pēstoeēr duit gein twieē mēsse vuur hetzēlfde geld(sj), zeg je als je je woorden niet wilt herhalen; ieērs de pēstoeēr en dén de kapplaon, de belangrijkste persoon moet je het eerst bedienen; de haws mer vuur pēstoeēr mótte lieēre, zeg je tegen iemand die niet graag werkt; es 'ne pēstoeēr boeētērmēlk drunk en 'ne boor wi-jn, dén stieēke ze allēbei in gei good vel, als je afwijkt van je gewoontes, dan is iets (ernstigs) aan de hand.*

Pēstoeērsdi-jk, de; de Pastoorsdijk: *'De Pēstoeērsdi-jk is de Maasdi-jk in Ieēle, dae gēneump is nao pēstoeēr Godefridus Meulenbergh († 1776). Deezen di-jk, dae de bēdoeling haw 't zjus gēbōwde 'Prinsenhof' te besjērme tieēgēn hoeēg watēr; waas óntwōrpe doeēr awd-bōrgēmeistēr Pieter Geuns van Mēzeik. Bi-j 't aanlēgke van d'n di-jk (van 1770 tot 1775) haw pēstoeēr Meulenbergh de leijing.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Pastoorsdijk, Straten en Wegen*, p. 133; BOONEN, Martin, *De Pastoorsdijk, Land en Water*, p. 183)

pētat (v.; -te; petétsje), **1** watsj (zie ald.); **2** testikel: *voeērt stamp iech tiech óngēr d'n pētatte (kloeēte)*; **3** lui persoon: *waat 'n lui pētat*; **4** hard schot (op doel): *det waas miech 'n pētat oppe gool*; **5 (uitdr.)** (vulg.) *Lēwi-j is mèt z'n zate pētattēn* (in dronken toestand) *ówt de vinstēr gēvalle; haw dae zówplap weer e stōk in z'n pētatte (kloeēte)*, was hij weer dronken.

pētattēkoerāör (m.; -s; -ke), coureur (wielrenner) die zwakjes presteert: *mèt zoe'n pētattēkoerāörs kóns-te noeēts 'n koers wēnne.*

pētee, **1** (m.; -s; -ke), gebakje: *de Mēzeikēr pattiesjees zeen bēkēnd vuur hun lékker pēteekēs*; **2** (m.; g. mv.; -ke) [Oud-Fr. *paste*, Fr. *pâté de foie*, Eng. *liver paté*, Hd. *Leberpastete*], lieēvērpeēte; leverpastei: *van fi-jngēmale lieēvēr, vleis en vèt make we pētee dae we bv. oppe boeētēr(h)am smieēre; pētee, bv. hazēpētee, ieēte we mèt get slaaj.*

pēteeke (o.; -s; -), **1** gebakje: *de hōbs pēteekēs mèt en zóngēr slaagroum*; **2** lichtzinnig meisje: *e maesje van kóm-kri-jg-miech is e vērleijēlik maesje, mer e maesje det neet sērjeus is en det gemēkkelik mèt 'ne manskieērēl mētgeit, is e pēteeke.*

pētej (v.; -je; -ke) [sterk veroud.], pētat, patte; oplawaai, klap, slag: *'n pētej rōnd 'ne k(w)aojóng z'n oeēre waas vreugēr niks spissjaals.*

pēteje (onoverg.; pētejde, h. gēpētejd) [Fr. *bataille* (oorlog)], soort kaartspel: *pētejēn is e kēnjērspāölke mèt de kaarte, woe blēnjēlings 'n kaart bi-j wuuērt gēspāöld en woe de slaag bi-j wuuērt gēwōnne doeēr waem de hoeēgste (kaart) drejt.*

petént (o.; -e; -sje) [Fr. *lettre patente*

(privilegebrief)], patent: (**uitdr.**) *de sti-jve bökkem voeël (vieël) mèt z'n hieël peténten in de bieëk.*

pëti-j (bw.) bëti-j; bijtijds: *es-te pëti-j opstuis, höbs-te tieëge de middig al e pak werk gëdoeën.*

pëti-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *petitio*, Fr. *pétition*, Eng. *petition*, Hd. (adm.) *Petition*], petitie, verzoekschrift: *tón iech di-j pëti-jsie woe indeene, wouwe di-j smieërleppe neet teikëne.*

pëtik (m.; g. mv.; -ske) [Fr. *toute la sainte boutique*], boel(tje): *d'n hieële santëpëtik kan miech gëstoeële wuuëre.*

pëtoet (v.; -e; -sje), bak, bajës, doeës, përzóng, përzóng (zie ald.).

petrél (v.; -le; -ke) [Fr. *poutrelle* (balkje, leggettje), dim. van 'poutre' (balk, ligger)], ijzeren draagbalk: *indërti-jd, tón gëwaopënd bëtóng nog neet bëstóng, waerde vööl mèt petrëlle gëwirk.*

pëtri-js (v.; pëtri-jze; -ke) [Fr. *perdrix*, Eng. *partridge*], pattri-js; patrijs: *eedëre lékkerbék vërhunk zich vuur e koppël gëbroeëje pëtri-jskës van bi-j ós (in Belsj), want bv. de Èngëlse mèt hun roeëj puuëtsjës zeen lang neet zoe lékker.*

pëtroeën, 1 (m.; -s; pëtruuënsje) [Lat. *patronus* (beschermmer), *pater* (vader), Mnl. *patrone* (patroon), Fr. en Eng. *patron*, Hd. *Patron*], pattroeën; beschermheilige, patroonheilige: *de pëtroeën van de jieëgërs is Sint-Hubertus*; **2** (m.; -s; pëtruuënsje) [Hd. *Patron*], pattroeën; (pej.) heerschap, kerel, knaap: *diech bès 'ne sjoeëne (laege, vi-jze) pëtroeën, een merkwaardige (gemene, zonderlinge) man*; **3** (v.; -e; pëtruuënsje) [Hd. *Patrone*], pattroeën; (m.b.t. munitie)

patroon: *de jieëgër haef zieëkër tieën pëtroeëne vërsjoeëtën en geine start gëraak*; **4** (o.; -e; pëtruuënsje) [Fr. *patron*, Eng. *pattern*, Hd. *Patrone*], pattroeën; model: *'n vrouw di-j e bitsje kan nejje, kan mèt e pëtroeën de sjikste klëdsjës make.*

pëtrol (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [stofnaam; me. Lat. *petroleum* (van 'petra' (steen) + 'oleum' (olie), Mnl. *peterolie*, Fr. *pétrole*, Eng. *petroleum*, D. (Zwi.) *Petrol*, Hd. *Petroleum*], aardolie [Hd. *Erdöl*], petroleum: *de oeëliesjeiks zwömmën in 't geld(sj), ómdët ze in di-j oeëlielënj woe ze woeëne, in de pëtrol zitte (betrokken zijn bij de exploitatie van oliebronnen)*; **2** (**uitdr.**) *mèt volle pëtrol kwoeëm d'n ottoomanjak d'n drej óm.*

pëtrollamp (v.; -e; -lémpe), kingkee (zie ald.).

pëtroltuit (v.; -e; -sje), petroleumkan: *'n pëtroltuit is (waas) 'n krujkwörmigge kan mèt 'n handvaat en mèt 'n lang, dun tuit ('nën dunnën tuitël).*

pëtrolveurke (o.; -s; -) [sterk veroud.], petroleumkacheltje, petroleumkomfoor(tje): *zèt de koffiepote mer op 't pëtrolveurke, want angërs zitte we voeërt mèt kawwe zawwël.*

pëtte (mv.; -: g. dim.), rammel: *'es-te pëtte wils kri-jge, dën mós-te nog get d'n ambëtantërik bli-jvën ówthange', zag de meistër tieëge 't astantërikske.*

peur (v.; -e; -ke) [Hd. *Pödder*], poer, peur: *es-tën op 'n gemëkkelikke mëneer vööl paoling wils vësse, mós-te mèt de peur vësse.*

peure (overg.; peurde, h. gëpeurd) [Kil. *peuren, poyeren*, Hd. *pöddern*], **1** poeren, peuren: *vuur vööl paoling te vange, mós-te*

de peur in 't watër op en naer bëwaege vuur de paolinge te lokke, waat we 'peure' neume; **2 hoe moet je poeren?** 'Wils-te peure, dén maaks-tën óngër aan de snaor (silk) e stök of twuntig vaem vas woës-te pieërelinkën invaems. De paolinge bi-jte zich mèt hun sjërpe téndsjes dén vas in 't gare van de peur. Veuls-te det de paoling good haef doeërgëbieëte, dén haols-te de peur op en hoofs-te de paoling dae boeëve watër losluuët, mer in de sjöpnèt te laote valle. Peure doon we in stilstaond watër.'

pëzi-jsie (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *position*, Hd. *Position*], **1** situatie, omstandigheid, staat: *iech bèn noeëts in de pëzi-jsie gëwaes van nao New York te goeën; in di-jn pëzi-jsie zou iech det neet doon*; **2** betrekking, functie, job: *Nel haef 'n gooj pëzi-jsie aan de staot*; **3 (uitdr.)** oos dochtër is in pëzi-jsie, in verwachting.

Pharaldis, Farraldis (zie ald.).

pie (m.; -s; -tsje), **1** [kindertaal; D. (Rijnl.) *Piemel, Pimmel*], piemël, piezëlów; penis: *tón Stéfken en Suske doktërke woeëren aan 't spuuele, mós Stéfke van Suske ze pietsje laotën óngërzeuke*; **2 (uitdr.)** dae sjërpe löp al z'n hieël lieëvën achtër ze pietsjën aan, zoekt al zijn hele leven seks; *pas op, det iech tiech neet bi-j de pietsje pak, te pakken krijg; ze hawwën h'm bi-j ze pietsje, beetgenomen*.

Pie(ë)r, **1** roepnaam voor Pierre, Peter, Piet; **2 (uitdr.)** *Waat duit dae? Pie(ë)r hëlpe! Waat duit Pie(ë)r? Niks!*; de kwaoje Pie(ë)r zeen, de zondebok zijn.

Pie(ë)rjan, Pie(ë)rjéntjse, roepnaam voor Pierre, Pieter-Jan.

Pie(ë)rlala (van de persoonsnaam 'Pie(ë)r' + 'lala'), **1 held in het bekende spotversje:**

'Pie(ë)rlala ligk in de kis mèt z'n bille bloeët. Neemës wèt woe Pie(ë)rla is. Pie(ë)rlala is doeëd.'; **2 (uitdr.)** de zujs ówt wi-j d'n doeëd van Pie(ë)rlala, als een geraamte.

Pie(ë)rlëwi-j, **1** roepnaam voor Pierre-Louis; **2 dorpsfiguur uit Dilsen; versje:** *'Pie(ë)rlëwi-j van Dilsën haw nog gein krëvat, moodër pakde 'ne sjoëëtëlsplak en bóng dae rónnd z'ne nak.'*

pie(j)osj (v.; -e; -ke) [Fr. *pioche*], pik, bigkël; houweel, pik [Fr. *pique*]: *dae grónd is hi-j zoe hel aangëvare, des-te h'm zóngër pie(j)osj neet los kri-jgs*.

pie(j)ot (m.; -te; pie(j)ötsje) [Fr. *piote*], piot (gew.), infanterist, soldaat (te voet) [Hd. *Fußsoldat*]: *in de Groeëtën Oeërlog (WO I) woeëre de Vlaomse pie(j)otte bi-j de Waalse offëseere vööl mindër gëtëld (minderwaardiger) es de Waalse*.

pieëk (m.; g. mv.; -ske) [stofnaam; Eng. *pitch*, Hd. *Pech*], in MSK beter 'ta(a)r'; **1** pek, pik: *tón iech det gaat oppe oprit mèt pieëk haw laote volloupe, haw iech pieëkzwarte han*; **2 (uitdr.)** van plékplaostërs zëgke we det ze pieëk aan hun gaat hóbbe.

pieëke (onoverg.; pieëkde, h. gëpieëk), overvloedig drinken, zuipen: *eedërs kieër es di-j zówpków h'm haef gëpieëk, mót-ër göbbële*.

pieëktón (v.; -te; -tunke), [in MSK beter 'ta(a)rtón']; pektion, pikton: *es vreugër groeëte fieëste woeëre, stoeëke ze pieëktónnën aan; van bli-jdsjap brande ze de pieëktónne (brandden ze de pektionnen); in 'n pieëktón stoeëkde de luj vreugër neet allein pieëk mer ouch vanallës angërs waat good brande [inf. branne]*.

pieëpe (onoverg.; pieëpde, h. gëpieëp) [klanknaboosend; Hd. *piepsen*], piepen: *de kégkelaere zoeëte te pieëpën in hun nêske; 't mujske zoeët te pieëpën in 't mówzëgieëtsje; iech pieëpde van de pi-jn.*

pieëpër (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *piper*, Eng. *pepper*, Hd. *Pfeffer*], peper: (**uitdr.**) *dao zit pieëpër (energie) in det ménke; doot (strui) dae luiwammës get pieëpër in ze gaat, zet hem tot actie aan.*

pieëpërbölke (o.; -s; -), peperkorrel: *'t zoormoos (zoorkrówd) zoeët vol pieëpërbölkës.*

pieëpërböske (o.; -s; -), peperbusje: *de gieëtsjës in d'n dëksël van 't pieëpërböske zoeëte tów.*

pieëpërdeur (bn.; g. tr. v. verg.), peperduur, erg duur: *lang gëlieëje waas pieëpër pieëpërdeur en waerde dae dus pieëpërdeur* [Hd. *zu einem gepfefferten Preis*] *vërkoch.*

pieëpëre (overg.; pieëpërde, h. gëpieëpërd), **1** [Eng. *to pepper*, Hd. *pfeffern*], peperen: *de sopwaas tefël gëpieëpërd; 2* moeilijk maken: *de ékzamëvraoge woeëre gëpieëpërd; 3* zwaar aanrekenen (bij betaling): *es ze in 'ne winkël doeërtèlle, zeen de rieëkëninge gëpieëpërd.*

pieëpërkook (m.; -keuk; -keukske) [Hd. *Pfefferkuchen*], peperkoek: *mèt de buut 'm'ne paepërkook' ['pieëpërkook' in het Maaseikers] van krujshieër Sangers lachs-te diech 'ne króf.*

pieëpërkooke (bn.; g. tr. v. verg.), peperkoeken: *Tei, dae klómpëklaos (onhandig iemand) mèt z'n pieëpërkooke hëndsjës, is allein mer good vuur laeg zek tieënge de moôr te zette.*

pieëpërsaws (v.; -sawze; -sejske), pepersaus: *hazërök mèt pieëpërsaws is get vuur lékkerbékke.*

pieëpërwoeërs (v.; -te; -wuuërsje), peperworst: *neemës wèt waat in 'n woeërs zit, mer van 'n pieëpërwoeërs wëts-te waal zieëkër det ze gëpieëpërd is.*

pieërëboom (m.; -buim; -buimke), perenboom: (**uitdr.**) *óngër 'ne pieërëboom ligke gein appële, je moet iets niet zoeken waar het niet te vinden is.*

pieërël (m.; -s; -ke) [Fr. *perle*, Eng. *pearl*, Hd. *Perle*], parel: (**uitdr.**) *Pie(ë)r is 'ne pieërël van 'ne mins; de's de pieërël aan m'n kroeën, mijn dierbaarste schat.*

pieërële, 1 (onoverg.; pieërëld, h. gëpieërëld) [Hd. *perlen*], pargelen: *de sjampanj pieërëlt in de glaeskës; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *perlen*], pargelen: *échte pieërële koljees zeen e bitsjën ówt de moode.*

pieërëlink (m.; -e; -ske) [Mnl. *pierinc*, D. (Keuls) *Pirring*], **1** pier, aardworm, piering (gew.), regenworm: *vëssërs weite det pieërëlinkën ówt de grónd kómmën es-te de sjöp in de grónd heen en weer bëwaegs; hoondër(ën) en mieëreëls zeen gek op pieërëlinke; 2 mager mens: *Zjéfken is dén waal e pieërëlinkske van 'ne mins, mer goeëj h'm mer neet ëwég; 3* (**uitdr.**) *es-te pieërëlinke geis zeuke, bës-tën op stërve nao doeëd; dae nówsjieëriggën haolt tiech de pieërëlinkën ówt de naas, probeert je uit te horen; dae maak 'ne pieërëlink nog kwaod, hij kan iedereen op stang jagen; daen tówgënejde zjzt 't graas greujën en huuërt de pieërëlinkën (in Èngëland) hooste, hij is gierig (betweterig); 'ne maasvës bit neet in 'nën heipieërëlink, een Maaslander trouwt niet met een Kempenaar; bës-te pieërëlinkën aan 't vange?, t.a.v. iemand die**

- in zijn neus aan het peuten is; *‘t is mer ’ne weit, zag de boor, en hae bóng z’n sjoon mèt ’ne pieërelink; Zjao is bi-j de pieërelinkèn in de kos, hij ligt op het kerkhof; geit het?’* antwoord: *allës geit, allein ’ne kwakkërt sprunk en ’ne pieërelink krup.*
- pieërelinkëléndsje** (o.; -s; -), kerkhof: *vuuër d’nën doeëd mós-te (kóns-te) keeze tössën ’t pieërelinkëléndsjen of d’n oeëve* [op 1,8 meter diepte zit niet één regenworm].
- pieërs** (v.; -e; -ke), fruitpers: *mèt ’n èllèntrikse (fruit)pieërs pieërse wieë de appëlsi-jnën ówt.*
- pieërse** (onoverg.; pieërsde, h. gëpieërs) [Hd. *pressen* (i.v.m. fruit)], uitpersen, (samen) persen, platpersen: *de ploëje van ’n bóks pieërse we effekes op en sêtrówne pieërse we ówt, mer es ’n vrouw ’ne kleine kri-jg, mót ze pieërsën en bli-jve pieërse.*
- pieëtékènd(sj)** (o.; -kènjër; -kien(d)sje) [Hd. *Patenkind*], petekind: *mèt e kleikènd(sj) en zieëkër mèt e pieëtékènd(sj) zeen de groeëttawwërs ieëve fël en dèk nog fèllër (gesteld op) es mèt hun eige kènjër.*
- pieëtër** (m.; -s; -ke) [me. Lat. *patrinus*, Mnl. *pade* (doopvader), Hd. *Pate*], **1** peter, doopvader, peetoom, peet, peetvader: *nów hilt de moodër ’t kien(d)sje bi-j d’n duip in häör erm, mer vreugër woeëre det de pieëtër of ’t pieëtsje; 2 vroeger kreeg het kind de naam van peter of meter: ‘Vreugër kraeg e pieëtékènd(sj) de naam van z’n paat of z’ne pieëtër en es de awwërs dae naam neet good vónge, dén kos-te ze dèk eemës angërs zeuke dae paat of pieëtër wou zeen, want dae naam waas ’n lieëvëskwëstie en ’n kwëstie van trëdi-jsi-j.’*
- piekäär** (m.; -s; -ke) [Fr. *marteau piqueur*], delfhamer, pikhamer: *vuur de koeëlën in de pöt los te makën gëbruykde de pöttërs piekäärs di-j mèt pieërslochslange woeëren aangësloeëtën op ’ne kómpréssäör.*
- piekèt** (o.; -te; -sje) [Fr. *piquet*, Eng. *picket*], **1** piket, (mil.) piket: *woeërs-te bi-j d’n tróp van piekèt, dén mósdës-te* bv. *de ieërpële sjèllën of d’n aafval van de kuuëke wégbrènge; 2* hieëring; piketpaaltje: *de tent en ouch de karrëvan lëgks-te – es ’t hel wejt – vas mèt piekètete.*
- piekúuër** (v.; -e; -ke) [Fr. *piqûre*], injectie, spuit(je): *ómdét oos kat te zieër aafzoeëg, hóbbe we ze ’n piekúuër laote zëtte.*
- piekuup** (m.; -e; -ke) [Eng. *pick-up*], pick-up, platenspieler [Hd. *Plattenspieler*]: *lówstërs-tën op daen awwe piekuup nao di-j aw plieëtsjës, dén veuls-te diech e stök jóngër.*
- pieloot** (m.; -e; -sje), vliegër (zie ald. 1ste bet.); **2** **Maaseiker pilooten:** *‘Benno Beenders, Frank Berghs, Jan Evens en Giel Oudenhoven zeen Mëzeikër pielooten.’; 3 **Maaseiker piloot verongelukte mèt ‘Fouga Magister’:** *‘Millëtaer pieloot in opleijing Luk Stessens vëróngëlökdën in de zoeëmër van 1979 mèt z’ne ‘Fouga Magister’ in Stokkëm. Luk waas de zoeën van Gus Stessens en Mady Berghs. De Fouga Magistër deendën hoofzakëlik vuur de opleijing van pielooten. In deeze vliegër, dae geine sjeetstool haw – de rómp waas te smaal – móste de pielootën in noeëdgëval ’t glazëre kokpitdaak (cockpitdak) zelf aafgoeëje vuur ówt de vliegër te kónne sprènge. Daen ti-jd haef Luk, ’ne gewëldig toffe, sportievën en intëllizzjénte gas, jaomër gënóg, nimmieë gad. ‘Adzjédant-kandiedaat-hölpoffëseer lieëriling-pieloot Luk Stessens’ waas nog mer zjus twuntig jaor.’**

pielootënhölp (v.; g. mv.; g. dim.), Ligne Comète (zie ald.).

piemël (m.; -s; -ke) [D. (Rijnl.) *Piemel* en *Pimmel*], piezëlów, pie (zie ald.).

piepjónk (bn.; g. tr. v. verg.), piepjong: *iech bèn nimmieë piepjónk* (ik ben tamelijk oud), *mer iech doon waal nog vääł jónge de baard aaf*.

pieramied (v.; -e; -sje) [Fr. *pyramide*, Eng. *pyramid*, Hd. *Pyramide*], menselijke piramide: *in de turnklub móste wieë van d'n turnmeistër mèt zès man 'n pieramied make*.

piestao (m.; -s; -ke) [It. *pistone*, Fr. *piston*], zuiger (van een auto): *es de piestao van de mètäör van d'nèn ottoo kump vas te zitte, höbs-te vääł köstèn (aan d'nèn ottoo)*.

Piet, **1** Pierre; **2** Zwarte Piet: *of we mèt Piet de zwartèn en de brówne blammeerèn en ós wi-j rassiste bēnumme* (gedragen), *is allēwi-jl* (2014) *de vraog*.

pietēke (o.; -s; -) [kindertaal], vogeltje: *in ooze voljaer zitte waal twuntig pietēkēs, woevan zieēkēr tieèn knariepiete*.

Pieter Geunsstraat, de; de Pieter Geunsstraat: *'De wieëg van de Wieërtërsteínwieëg nao de Sint-Jansbērgvi-jvēr hēt saer 1970 de Pieter Geunsstraat. Pieter Geuns (1706-1776) waas nēteurkundiggēn en ievoorsni-ŷjer en waas ouch bōrgēmeistër van 1759 tot 1760 en van 1763 tot 1764. Geuns maakde 'n stujdie uuvēr 'magnetisme' en maakdēn ouch 't plan van de lēnjēn en de stadspōmpēn oppe Mert.'*

Pieter, roepnaam voor Pierre.

piezëlów (m.; -we; -ke), piemël, pie (zie ald.).

piezjël (m.; g. mv.; g. dim.) [variant van 'peezërik' (varkens- of stierenpenis)], rammel: *vreugër kraege de kēnjēr waal ins piezjël, es ze get hawwēn ówtgēstoeëke*.

piezjële (overg.; piezjælde, h. gēpiezjæld), aframmelen: *es ze de kēnjēr vreugër piezjælde, gēbuuērde det dēk mèt de peezërik* (zie ald.).

piezjēma (m.; piezjēmaas, -ke) [Fr. en Eng. *pyjama*, D. (Oostr. en Zwi.) *Pyjama*], pyjama: *de meiste minse slaope snachs in hunne piezjēma, mer dao zeen d'r ouch di-j in hunne naaksēn óngēr de wol krówpe*.

pi-j (m. (v.); -je; -ke), **1** [laat-Mnl. *pie* (kledingstuk van grove, wollen stof)], monnikspij: *mōnnikkēn hōbbe 'ne pi-j aan*; **2** [Vnnl. *pye-wanten* (winterhandschoenen)], vuisthandschoen [Hd. *Fausthandschuh*]: *pi-jkēs zeen hawse woe de vingērs van bi-jein zittēn en d'n dōwm appaart*; **3** pee; oude man: *'t awd pi-jkēn hóng nog in de trappaes*.

pi-jl (m.; -e; -ke) [Lat. *pilum* (werpspies), Mnl. *pile* (pijl), Oud-Eng. *pil*, Hd. *Pfeil*], **1** pijl (als richtingaanwijzer): *volg de pi-jle*; **2** (**uitdr.**) *hae haef vërsjilligge pi-jlēn op z'ne baog*, hij heeft diverse argumenten; *Zjang is pi-jle sni-ŷje*, hij is weg.

pi-jn (v.; -e; -ke) [Lat. *poena* (smart, boete), Gr. *poinè* (boete, straf), Mnl. *pine* (pijniging, boete), Oud-Eng. *pin*], **1** smart, lichamelijk lijden: *höbs-te diech pi-jn gēdoeēn, Zjéfke?*; **2** smart, pijn (psychisch), verdriet: *d'n doeëd van m'ne kammēraod dieëg miech vääł pi-jn*; **3** (samenst.) *eederein haef al ins kop-, maag- of bōwkpi-jn, en sómmiggēn hōbbe waal ins haorpi-jn* (een ingebeelde ziekte; katterigheid, kater); **4** (**uitdr.**) *di-j aw zaeg* (zagevent) *haef pi-jn aan 't lēpke*, dikt zijn pijn sterk aan; *doog* (*doot*)

tiech mer gein pi-jn, zeg je tegen iemand die zich maar zwakjes inzet; dae duit zich neet gaer pi-jn, of hae mótt tösse de duuër kómme, hij werkt niet graag; de mós tiech gein pi-jn doon, ga niet buiten je financiële mogelijkheden.

pi-jnlik (bn.; -kër; -ste), **1** (m.b.t. lichamelijke pijn) pijnlijk: *mèt e pi-jnlik gëzich vërtèlde d'n tuffëman wi-j pi-jnlik det 't waas tón dër uuvër de makkëdam waas gësjrówvëld;* **2** (m.b.t. geestelijke pijn) pëni-jbël; smartelijk: *wi-j pi-jnlik is 't neet es awwërs hun kënd(sj) vërleeze;* **3** pëni-jbël; penibel, moeilijk, pijnlijk: *'t waas hieël pi-jnlik tón iech miech in di-j pi-jnlikke sittëwasie en op zoe'ne pi-jnlikke mommënt zoe vërdaolde (trómpeerde).*

pi-jnloeës (bn.; g. tr. v. verg.), pijnloos: *ómdët Trees bi-j de gëboeërte van d'n ieerste kleinën allës bi-jein haw gësjrieëf, haw ze bi-j d'n twieëde vuur 'n pi-jnloeëze bëvalling gëkoeëze.*

pi-jp (v.; -e; -ke), **1** [Fr. en Eng. *pipe*, Hd. *Pfeife*], tabakspijp: *vuur 'n pi-jp te kónne rouke mós-te ze ieërs stoppe; saovës klop bómpa de pi-jp ówt;* **2** nederlaag: *we höbbe mèt de voetbal 'n pi-jp aan oos bóks gëkrieëge;* **3** dierenhol: *de kni-jn zit in z'n pi-jp;* **4** onvoldoende: *Lei waas neet doeër, want hae haw veer pi-jpën (bujzën) en waas dus gëpi-jp (gëbujs);* **5** (samenst.) sjarlottën- en unnëpi-jpkës kóns-tën ieëte, mérgpi-jpe doon we in de sop, pi-jpe vuur te rouke lëgke we in de pi-jpëlaaj of hange we aan 't pi-jpërëkske, 'nën órgël haef órgëlpi-jpe, siggrëtte kóns-te rouke mèt e siggrëttëpi-jpke, 'ne kni-jn zit in 'n kni-jnspi-jp, aan staovën höbs-të 'n staofpi-jp en d'n bóksëpi-jpe mós-te kortër makën es ze te lank zeen; **6** (uitdr.) nów is Toon ouch de pi-jp ówt, weg, dood; *hae klop z'n pi-jp ówt op 'n angër, hij gaat vreemd;*

7 Maaseiker versje: *'Zjéfske, péfke, pi-jp in de mónnd, stöpke drop en de maon kump op.'* (Opgetekend door Harry Beenders)

pi-jpëreurke (o.; -s; -), kuuëtëraer; pijpuithaler, pijpenkoter, pijpenpeuter: *es bómpa z'n pi-jp haef ówtgëklop, pak tër ze pi-jpëreurke vuur di-j brówn vóvligheid – spi-j en nikkëtin is det – trówt te hoeële.*

pik, **1** (m.; -ke; -ske), pikhaok; pikhaak: *mèt pik en zich dieëge de beure vreugër 't koeëre, de havër, de terf en de gieërs aaf, waat we in 't Mëzeikërs 'zichte' neume;* **2** [Hd. *Pickel*], bigkël, pie(j)osj (zie ald.); **3** lichte prik: *ze goeëf miech e pikske mèt 'n nao(l)j;* **4** (uitdr.) *es-tën eine neet kóns li-jje, dën höbs-te dao de pik op.*

pikdieërsër (m.; -s; -ke), maaidorser [Hd. *Mähdrescher*], maaidorsmachine, combine: *tërwi-jl de beure 'n hawf ieëw gëlieëje nog 'n zieë van ti-jd nuuëdig hawwe vuur d'n ougs mèt pik en zich aaf te doon, gëbuuërt det nów mèt 'ne pikdieërsër in 'ne wup.*

pikdónkël (bn.; g. tr. v. verg.), stikdónkël [Hd. *stockdunkel*]; pik(ke)donker: *tón d'r nog geinën èllëntrik waas, zoeëgs-tën op 'ne pikdónkële nach waal e mëljówn stërre.*

pikdraod (m.; -draoj; -dräödsje), pinnëkësdraod; puntdraad, prikkeldraad: *iech bèn mèt m'n bóks in de pikdraod bli-jvën hange; in d'n oeërlog (WO II) höbbe mëljównën achtër de pikdraod gëzieëte (in een gevangenenkamp gezeten).*

pikfejn (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *piekfein*], piekfijn, keurig, zeer verzorgd: *det pikfejn medëmken is alti-jd pikfejn gëkwaffeerd en gëkleid.*

pikhaok (m.; -häök, -häökske), pik (zie ald. 1ste bet.).

pikke ((on)overg.; pikde, h. gëpik), **1** [Kil. *picken*], stelen: *dae lajëvaegër* (dief) *pik vuural geld(sj) en zjëwieële*; **2** [Kil. *picken*], (m.b.t. een vogel) (met de snavel) pikken: *hoondër(e) pikke zich*; **3** [Fr. *piquer*, Hd. *piken*], prikken, steken: *daen däärestrówk pik; pik tiech neet in d'ne vingër mèt di-j nao(l)j*; **4** accepteren: *zoegét pik iech neet*; **5** oppikken: *de mieërël pik de pieërëlinkën ówt de grónd*; **6** [Kil. en D. (Rijnl.) *picken*], een prikkelend gevoel geven: *vodka pik oppe tóng; det pik in m'n ouge*; **7** [Eng. *to pick*], pirke; met kleine hapjes eten: *waat zits-te dao te pikke, ieët ins doeër*.

pikkër(d) (m.; -s; -ke), pirkër(d); kieskeurige eter: *dae pikkër haef waal 'ne groeëte bek, mer ieëte duit-ër mèt bitsjës en dén allein nog es 't h'm bek* (goed smaakt).

pil (v.; -le; -ke), **1** [Fr. *pile*], batterij: *de pille van m'ne radie(j)oo zeen plat* (leeg); *dao mótte nów pillën in de pitslamp*; **2** [Fr. *pilule*, Eng. *pill*, Hd. *Pille*], geneesmiddel: *ómdét awwër minsën óngër de pille zitte* (veel pillen gebruiken), *weite ze neet wi-j ze zich zóngër pille zouwe veulën of wi-j de minse van hunne laefti-jd zich vreugër zóngër dae sjeemisse bóch veulde*; **3** nederlaag: *wieë höbbe dao 'n pil aan oos bóks gëkrieëge*; **4** [Fr. *pilule*, Eng. *pill*, Hd. *Pille*], anticonceptiepil: *väöl jóng vrouwluj zeen aan de pil*; **5** spi-j; dikke boterham: *det zeen nogal pille van boeëtër(h)amme*.

pillaer (m.; -e; -ke), pëlaer (zie ald.).

pillëdoeës (v.; -doeëze; -duuëske) [Eng. *pillbox*, Hd. *Pillendöschen* (versierd)], pillendoos: *in de pillëduuëskës van de meiste aw luj zittën o.a. pille tieëge de blooddrök en de kollésterol*.

pillëkaan (m.; -e; -sje) [Lat. *pelecanus*, Gr. *pelekan*, Fr. *pélican*, Eng. *pelican*, Hd.

Pelikan], pelikaan: *in z'ne (kael)zak dae aan z'n óngërkaak vaszit, kan 'ne pillëkaan gemékkelik 'ne killoo vès kwi-jt, want dae bëwaart di-j dao*.

pillëndrejjer (m.; -s; -ke) [spotnaam; Hd. *Pillendreher*], appétieëkër; apotheker: *allëwi-jl is 'ne pillëndrejjer vuural 'ne vërkoupër van pille, mer vreugër drejde dae di-j zelf*.

pin, I (m.; -ne; -ke), **1** pin: *tón iech me beïn haw gëbroeëke, hawwe ze miech dao 'nën i-jzëre pin ingëzat*; **2** (vulg.) penis: (**uitdr.**) *daen heitzak löp al z'n hieël lieëve z'ne pin achtërnao, is al zijn leven lang op seks belust*; **3** vrek, gierigaard: *'ne pin is 'n angër woeërd vuur 'nën tówgënejde, 'nën értentëllër, 'ne koesj, e vërke, 'ne bieëstëwagën of 'ne greune, mer es 'n vrouw doeëdvilt op 'n äörtsjën is ze 'n krènt* [äörtsje: vroeger muntstukje van weinig waarde]; *oppe mert ligk dae pin alti-jd te pingële*; **4** spijker: *houw dae pin ins in di-j moór*; **5** puntig uiteinde: *vreugër haw de zwisj (kerkwachter, suisse) 'ne lange stek woe 'nën i-jzëre pin op zoeët* (een hellebaard), *dae we de peek neumde*; **6** klein staafje, houten stiftje: *vreugër wirkde de sjri-jnwirkërs väöl mèt pin- en gaatvërbènginge*; **7** (**uitdr.**) *iech houw de pin drin, ik stop met werken; det pas wi-j pin in Greet, dat past haarfijn; nów bèn iech hieël aan de pin, uitgeput; pinhawte, hë jóng, volhouden*; **II** (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.], gierig: *es-te 'ne greune woeërs, zagte ze vreugër des-te nogal pin woeërs, dat je vrij gierig was*.

pingël (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], soort klok(gelui): (**uitdr.**) *de pingël lójt, het slaat 12 uur voor het angelusgebed*.

pingëlaer (m.; -e; -ke), **1** afdinger: *det haws-te móttën huuëre tón dae pingëlaer en dae*

sjachëraer aan 't kómmërse woeëre vuur get van de pri-js aaf te doon; in Marrokko mós-tën e bitsje de pingëlaer spuuëlën es-te get wils koupe; 2 (m.b.t. voetbal) pingelaar: pingëlaerën ammëzeere de minse dèk mèt de kóntról dae ze uuvër de bal höbbe.

pingële (onoverg.; pingelde, h. gëpingeld) [D. (Rijnl.) *pingeln*], **1** aafpingële, pinkële; afbieden, afdingen, beknibbelen: *ligk toch neet zoe te pingële, Zjieërke, det kos toch gein stökke van minse* (dat is niet (eens) zo duur); **2** (m.b.t. voetbal) dribbelen [Hd. *dribbeln*]: *voetballërs di-j de bal good aan de voot kónnën hawte, zujs-te sóms waal 'n mēnujt pingële (mèt de bal).*

pingpóng (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *pingpong*, Hd. *Pingpong*], tafeltennis [Eng. *table tennis*, Hd. *Tischtennis*]: *saer we de kēnjër 'n pingpóngtaofël höbbe gëkoch, zeen ze élken aovënd aan 't pingpóng, want pingpóng venge ze nów hieël tof.*

pinhawte (onoverg.; hoeël pin, h. pingëhawte), volhouden, standhouden: *sjoeëns det (hoewel) de koeräör zwètde wi-j e paerd en de tóng oppe grónd haw hange, haef tēr pingëhawte.*

pinke (o.; -s; -), **1** li-jvëspinke, waspinke; wasknijper: *vuur de nate was oppe li-jvësdraod te hange, höbs-te pinkës vandoon; 2* jong visje: *es 'ne baars aan 't jagën is, zujs-te de zilvër witte pinkës dèk mèt hóndërde tēgeli-jk boeëvën 't watër ówtërein stujve.*

pinkële (onoverg.; pinkelde, h. gëpinkeld) [sterk veroud.], **1** krenterig zijn bij het afmeten of tellen: *es dae kruuëtëlikke mer kan pësseren en pinkële, want allës mót tot oppe gram of millëmaetër zjus zeen; 2* pingële (zie ald. 1ste bet.).

pinkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Blinker*], klinjëtäör (zie ald.).

pinkëre (onoverg.; pinkërde, h. gëpinkërd), de richting aangeven: *es-tën in de jaore 1950 pinkërdës, dën stoeëks-te lëtterlik aan de bówtëkant van d'nën ottoo 'ne pinkër (klinjëtäör) van waal twuntig séntemaeter ówt.*

pinne (onoverg.; pinde, h. gëpind), gierig zijn: *'t ligk in de nēteur van 'ne pin (gierigaard) det-ër pinnig (gierig) is en alti-jd ligk te pinne.*

pinnëkësdraod (m.; -dräöj; -dräödsje), pikdraod (zie ald.).

pinnëkëshaor (o.; g. mv.; g. dim.), bros [Fr. *brosse*], broskuif, borstelkuif: *pinnëkëshaor is gemëkkelik, want det hoofs-te neet te kómme.*

pinnësëlin (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *pénicilline*, Eng. *penicillin*, Hd. *Penicillin* (*Penizillin*)], **1** penicilline: *'pinnësëlin' kump van 't Latti-jnse 'penicillus' (penseel) en is 'ne pënsieëlsjummël; 2 penicilline redde miljoenen levens: 'Tón A. Fleming in 1929 de pinnësëlin haw ówtgëvóng, ginge de minsën innins nimmieë doeëd van 'n ordënaer óntstieëking. Vërwach wuuërt det bakteerie(j)e bènnëkort nimmieë ree(j)ageerën op pinnësëlin en angër antiebie(j)ootieka (antibiotica) en det de minse dën bi-j 'n óntstieëking weer d'n hook ómgoeën wi-j vreugër.'*

pinneténsie (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *penitentia*, Fr. *pénitence*, Eng. *penance*], penitentie, boetstraf: *gings-te vreugër beechte, dën mósdës-te van de beechvadër vuur pinneténsie bv. 'ne Vadëróns en e Weesgëgroetsje bieëje; 2* beproeving: *'t is toch 'n pinneténsie es-te zoe'n mizzeerie*

allëmaol mós mètmake; gein pint moogën aanrake, de s 'n pinneténsie vuur miech.

pinnëtrant (bn.; -ër; -ste) [Fr. *pénétrant*, Eng. en Hd. *penetrant*], scherp, doordringend: *van zoe'ne pinnëtrante stank zou(d)s-te waal k(w)aolik vallën of bëginne te kääke.*

pinnëtreere ((on)overg.; pinnëtreerde, h. gëpinnëtreerd) [Fr. *pénétrer*, Eng. *to penetrate*, Hd. *penetrieren*], penetreren: *es 'ne manskieërël 'n vrouw tieëgën häör gósting en pëmissi-j pinnëtreert, dén haef-tër häör vërkrach.*

pinsèt (v.; -te; -sje) [van Fr. 'pincer' (knijpen), Fr. *pincette*, Hd. *Pinzette*], pincet: *mèt 'n pinsèt kos iech de splintër ówt m'nën dówm trèkke.*

pint (v.; -e; -sje) [me. Lat. *pinta*, Fr. *pinte*, Eng. *pint*], **1** [Hd. *Pinte* (0,9 l.)], pint (oude vochtmaat): *'n pint is bi-j ós 'nën hawve li-jtër; 2* glas, kan of pot die een pint (zie 1) kunnen bevatten: *de beerleefhöbbër haef waal höndërd vërsjilligge pintën in de kas stoeën; 3* biertje, pils, glas bier: *e lékker, fris pintsjën is good vuur de kael te smieëre; 4 (uitdr.) höbs-tën e pintsjën op* (een glaasje te veel gedronken), *dën mós-te neet zelf mèt d'n ottoo vare; wieë höbbe mënigge pint achtëruuvër gëslage, flink wat gedronken; tösse pot en pint* (zo losjes weg, bij het drinken) *haef-tër miech det gëzag; iech gaon miech e pintsje drënke, ik ga naar de kroeg; goeën we 'n pint pakke?, gaan we op café?; 5 Maaseiker drinklied*, ontstaan vóór WO II in café 'De Post' (Bij Zjef van Jaan) en wel op de wijze van 'O Dennenboom': *'Bi-j Zjef van Jaan (2 X), dao kri-jgs-te 'n pint mèt 'nën hëngël aan.'* (andere coupletten ontbreken). (Opgetekend door R. REYELANDT)

pintëvaegër (m.; -s; -ke), kladzëbuizër (zie

ald.).

pips, I (v.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], **1** verkoudheid: *van in d'n trèk (tocht) te stoeën, haw iech de pips; 2* misselijkheid: *iech haw de pips, want iech haw miech uuvërlaje; 3* [Lat. *pituita* (slijm), Mnl. *pip(pe)* (snot, slijm), Kil. *pipse*, D. (Keuls) *Peps*, D. (Rijnl.) *Pips*], het snot, snotziekte: *es de hoondër(e) de pips höbbe, lègke ze neet en goeën ze zelfs gaer këpot; es hoondër(ën) in 't naat stoeën, kri-jge ze de pips; 3 (uitdr.) dao kri-jgs-te de pips van*, daar word je onnozél van; *iech wou des-te de pips kraegs*, verwensing; **II** (bn.; -ër; -te) en (bw.), bleek: *de zujs mer pips ówt deeze mörge.*

pirke (onoverg.; pirkde, h. gëpirk), pikke (zie ald. 7de bet.).

pirkër(d) (m.; -s; -ke), pikkër(d) (zie ald.).

pis (m.; g. mv.; -ke) [klanknabootsend gevormd; Mnl. *pis(se)*, Fr. *pisse*, Eng. *piss*, Hd. (vulg.) *Piss(e)*], **1** zeik; urine, pis, pies: *di-j stinkbóm stink nao de pis; 2* drang om te plassen: *es-te pis höbs, mós-te pisse; 3* slechte drank: *zoe'ne (kattë)pis drënk iech neet; 4* (samenst.) *we höbbe de pispötsjës* (petunia's) *in 'nën awwe pispot gëzat, en in oozën awwe pibak stoeën nów pibloome (sjikkëreije); 5 (uitdr.) iech mót ins éffekes e piske goeën doon*, gaan plassen; *dae wèt noeëts of tër pis of kak haef*, hij is besluiteloos; *hae is de pis* [Fr. *piste*] *in*, er vandoor.

pisbloom (v.; -e; -bleumke), sjikkërei, sókkërei (zie ald.).

pisdokter (m.; -s; -ke), piski-jkër (zie ald.).

pisdook (m.; -deuk; -deukske), pisluiër, piskoek, luiër: *woe ze 'ne kleinën hawwe,*

*hóng vreugër de li-jvësdraod alti-*jd* vol pisdeuk.*

piske (o.; -s; -), peemël (zie ald.).

piski-jkër (m.; -s; -ke), pisdoktoeër; **1** piskijker: *de piski-jkër bëwieërt det 't mèt miech neet lang mieë geit doore; 2 piskijker, vroeger een courant voorkomend beroep: 'In de 19de ieëw haws-te piski-jkërs, minse di-j vuur de kos de pis van angëre bëkieëke, vuur dao ówt op te make waar vuur kréngde det ze hawwën en vuur te ki-jke wi-j ze di-j kréngde koste gënieëze. Neet allein kwakzalvërs mer ouch sërjeus doktoeërs spööldën in daen ti-*jd* nog vuur piski-jkër.'*

pispot (m.; -pöt en -potte; -pötsje), po [Fr. *pot*], kamerpot, nachtpot [Hd. *Nachtopf*]: *tón de minse 't (h)ujske nog bówtën op 't gëlaeg hawwe, hawwe ze 'ne pispot of/en 'ne kakkëndoor oppe slaopkamër.*

pispötsjës (mv.) [D. (Rijnl.) *Pisspott*, D. (Keuls) *Pisspötche*], **1** haagwinde [Hd. *Zaunwinde*], akkerwinde, hoornbloem, grasklokje: *pispötsjës greuje gaer in hëgkën en in koeëre; 2 bloemetjes in haagwinde lijken op kamerpot: 'Pispötsjës' zëgke wieë tieëge vërsjilligge slingërplante mèt klokvörmigge bleumkës di-j – ómgëdrejd – get ëwég höbbe van e pispötsje. Pispötsjës neume ze op angër plaatse klökskës of slaopmötskës en uuvërwënt(sj)ërën óngër de grónd.'*

pisse (overg.; pisse, h. *gëpis*) [Fr. *pisser*, Eng. *to piss*, Hd. *pissen*], **1** urineren, plassen, (volkst.) piesen, (vulg.) zeiken, wateren, (inform.) pissen: *es-te blood pis, höbs-te lichëlik get aan d'n neere; es-te diech höbs bëpis, höbs-te in d'n bóks gëpis; 2 (uitdr.) dao pisse ze op tiech, daar verachten ze je, daar ben je niet welkom; dao zeen d'r vööl di-j dao tieënge de geevël zeen kómme*

pisse, die daar zijn willen komen vrijen; dae is (goeën) pisse, heimelijk vertrokken; hae haef zich t'rtössënówt gëpis, hij heeft zich uit de voeten gemaakt; loup pisse, jóng, zeivër neet, loop naar de maan; hae pisdën in z'n bóks van 't lache, hij moest hard lachen; dae haef miech in m'ne poeër gëpis, hij is uit mijn gratie; tieëgën eemës dae zaet det-ër mót goeën zeike, zëgke we: 'n Bieës zeik, 'ne mins pis.'; tón pisse plassën is gëwoeëre, is 't gëzeik bëgos, wijsheid van pater Sangers zaliger; 3 Maaseiker versje: a 'Mëdam Verkisse, laot miech ins pisse. Mëdam Hacke, laot miech ins kakke. Mëdam Francot, vaeg miech de vot.' (Opgetekend door mevr. Tonny DENIS); b 'Tisse mót pisse, al kump-tër mèt Paose de hoeëgmës te laat!'

pissër(d) (m.; pissërs en pissërde; pissërke), **1** penis: (**uitdr.**) *hae ligk mèt z'ne pissërd ómhoeëg, hij is gestorven; 2* flauwe vent, bang en laf persoon: *'n zeikhaos of 'ne zeikërd neume we ouch 'ne pissër(d); 3* plasser: *de pissër(d) stóng tieëgën e buimke te pisse.*

pissërke (o.; -s; -), pizzëwit; **1** flauw kereltje: *det piskën is nog naat achtër z'n oeëre; 2* tener kereltje: *Tjeukën is mer e piske vuur z'nën awwërdóm (leeftijd); 3* onmannelijke man: *bës-tën e piske, dén pakke ze diech hieël dëk bi-j de pietsje (nemen ze je vaak beet).*

pistëlee (m.; -s; -ke) [klemtoon op 3de lettergreep; Fr. *pistolet* (pistol)], *pistolet: de naam pistëlee kump van 't Frans woeërd 'pistolet = pistool', ómdët 'ne pistëlee, zjus wi-j e pistool, 'ne lange vörm haef; in Mëzeik kalle we van rón en lang pistëlees; 'ne rónne pistëlee is e rónnd bruuëdsje.*

pistóng (m.; -e; pistungske), **1** [laat-Lat. *pistare* (stampen), It. *pistone*, verkorting

van Fr. *cornet à pistons*, Eng. *piston*, Hd. *Piston*], piston: *es de pistóngbloezër* (pistonist) *saovës op z'ne pistóng, det koeëpërën instrëmènt, bégint te bloeëze, gaon iech miech get vërtrieëje* (een kleine wandeling maken); **2** (m.b.t. een aanbeveling) piston (gew.): *es-te 'ne gooje pistóng ('n gooj krówkar) höbs, kóns-te 't wujd brèngën in 't lieëve.*

pitsblaor (v.; -e; -bläörke), drukblaar: *zeen d'n sjoon te èng (smaal), dén höbs-te bènne de kor(t)ste kieëre 'n pitsblaor; woe di-j pritskónt* (kieskeurige jongeman) *miech haef gëpits, hób iech 'n pitsblaor.*

pitse (onoverg.; pitsde, h. gëpits) [Kil. *pitsen*, D. (Keuls) *petsche*, D. (Rijnl.) *pitzen*], **1** nijpen: *es-te d'n bille tówpits, pits-te ze tieëgënein, mer es-te d'ne pówpërd tówpits, is 't mèt tiech gëdoeën; in sómmigge lenj, wi-j Indie(j)a, pitse de mansluj de vrouwluj in hun bille; 2 knellen: *m'n sjoon pitse miech, want ze zeen miech te strang; 3 (uitdr.) tón ze 'n uigskën op miech pitsde, wis iech gënog.**

pitslamp (v.; -e; -lémpke) [D. (Rijnl.) *Pitslicht*], zaklantaarn: *es de battëri-jje van d'n pitslamp op (laeg) zeen, kóns-te zoeväöl op 't knupke pitsën es-te wils, mer de geis gei leech höbbe.*

pitstang (v.; -e; -téngske) [D. (Keuls) *Petschzang*, D. (Rijnl.) *Pitschzange*], ni-jptang; nijptang [Hd. *Kneifzange*]: *mèt 'n pitstang höbbe wieë de kramme van de pinnëkësdraod (pikdraod) ówtgëtrokke.*

pittëlaer (m.; -e; -ke), billeklétser, billëntikkër, kóntëklétser, zjakkèt, pen (3de bet.); **2** pandjesjas, slipjas: *oppe brówlof woeëre de vrouwluj in aovëndkleid en de mansluj in pittëlaer; 2 wanneer droegen (dragen) mannen een pandjesjas? 'Bi-j 'n*

ieërste mès hawwe de mansluj van de wi-jk vreugër 'ne pittëlaer aan. In de stoet höbbe de Wammësën ouch nôw nog 'ne pittëlaer aan. Es eemës trouwde (trouwt), hawwe (höbbe) de mansluj 'ne pittëlaer aan en woeëre (zeen) de vrouwluj in 't lank. Ouch bv. de leede van 't kirkfëbrik hawwën in de Sakkërmèntsperséssie 'ne pittëlaer aan.'

pittërseelie (m.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *petrosilicum*, Gr. *petroselinon*, Fr. *persil*, Hd. *Petersilie*], **1** perselie, pieterselie (gew.): *op moeërën en ieërpële doon we get pittërseelie, mer de meiste doon wieë in de sop; 2 perselie, goed tegen diverse kwalen: 'Pittërseelie is good tieënge de kollësterol en tieënge kréngdes van de aojërs en 't hart, mer hae is ouch good vuur de gal, de maag en de neere. Pittërseelie is gein lëgum mer waal e krówd mèt 'n groeëte gënieëzënde krach, det we bv. ouch gëbrujke vuur 'ne kawwe pla(h) te garneere.'*; **3 (uitdr.)** *dae kóns-te pittërseelie in z'ne nak zejje, die heeft een vuile nek.*

pizzëwit (m.; -te; -sje), pissërke.

Pjaer, roepnaam voor Pierre.

pjee (m.; -s; -ke) [Fr. *ped*], pjeedëstal; voetstuk, piëdestal: *de bloompot en de heiliggebeelde stoeën op 'ne pjee.*

pjeedëstal (m.; -le; -stëlke) [van Lat. 'pes' (voet), It. *pedestallo*, Fr. *piédestal*, Eng. *pedestal*, Hd. *Piedestal*], pjee (zie ald.).

pla(h) (m.; -s; -ke) [Fr. *plat* (gerecht), Hd. *eine kalte Platte* (koude schotel)], schotel, gerecht, gang: *in Mëzeik, 't stëdsje van de fi-jnpreuvërs, weite ze allës uuvër kaw en werm pla(h)s, mèt of zóngër vës, vleis, lëgummën en uuvër pla(h)s es vuuër- of naogerëch.*

plaat (v.; plate; plieëtsje), **1** [Hd. *Platte*], metalen of koperen plaat: 'n i-jzere plaat is van plaati-jzër en 'n koeëpëre plaat is van koeëpërplaat; **2** betonnen omheining: bi-j Zjërtrud rónnd 't gëlaeg höbbe ze bëtónge plate gëzat; **3** [Hd. *Platte*], grammofoonplaat: 'n plaat zëtte we op (lègke we oppe platëndrejjër) of we drejje ze; **4** vlak stuk steen: oppe lattejje (vensterbanken) ligke marmëre plate; **5** [Hd. *Platte*], (m.b.t. een fornuis) kookplaat, kachelplaat: vërbran diech neet aan de (koeëk)plaat; **6** nummerplaat: de plaat op d'nën ottoo is nimmieë te lieëze.

plaats (v.; -e; plaatske), **1** vertrek: de achtërkuuëkën is e plaatske woe ze in vääöl hówshawwës vanallës obbein höbbe gëpoeët; **2** betrekking: Toos haef 'n gooj plaats bi-j de Pos; **3** (uitdr.) es iech zoevääöl plaats kri-jg in d'n heemël, bèn iech al hieël kontént, er is hier toch voldoende plaats.

plaatsëlik (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), plaatselijk: plaatsëlik haef 't gëónwaerd, mer op angër plaatse sjaen de zón.

pladdi-js (v.; pladdi-jze; -ke) [laat-Lat. *plattessa*, Gr. *platus* (plat), Mnl. *pladise*, Eng. *plaice*], sjol; pladijs (gew.), schol: 'n pladdi-js, di-j we in de pan gëbroeëjën of ouch gëkoeëk ieëte, is 'ne platvës, dae we hi-j d'n dëkstën ti-jd 'sjol' neume.

plaffóng (m.; -e; plaffungske), plëfóng (zie ald.).

plak (m.; plagke en plek; plékske) [Mnl. *plagghe* (lap), Kil. *plagghe*, D. (reg.) *Plagge* (lap, doek), Hd. *Placken* (opgezette lap bv. op een broek)], **1** hoofddoek: de beurinnën hawwe vreugër 'ne plak op hunne kop; **2** omslagdoek [Hd. *Umschlag(e)tuch*]: 'ne plak dae vrouwluj óm hun sjouwërs lègke, is good tieënge de kaw; **3** (samenst.) in

de laaj ligke proeëpër maalplagkën en sjoeëtëlsplagke; **4** (uitdr.) es-te bi-j uch óngër de plak zits, höbs-te dao neet vääöl te zègke.

plakkèt (m. (v.); -te; -sje) [Fr. *plaque*], **1** gedenkplaat, plaque: 'n i-jzërën of bëtónge plakkèt – d'n dëkstën ti-jd tieëge 'n moór – duit ós trökdenkën aan 'n bëzunjër gëbueërtënis of aan 'ne spissjale mins; **2** **plaque herinnert aan de moord in Buta**: 't Plakkèt tieëge de bówtëmoór van de krujshieërekirk zal ós bli-jvënd doon denkën aan de moeërd in Buta (in de Kóngoo.)

plang (m.; -e; g. dim.), werkwijze: (uitdr.) Tjeu haef zich op z'n eige gëzat (is zelfstandige geworden) en iech mótt zègke det-ër good z'ne plang trèk (truk) (zich wèt te behélpe), hij zich met eigen middelen uit de slag trekt.

plangtrëkkër (m.; -s; -ke), plantrekker (gew.), levenskunstenaar [Hd. *Lebenskünstler*]: luuëts-te diech d'ne kieës neet aafpakke (ben je tegen moeilijkheden opgewassen), dén bës-te 'ne plangtrëkkër; waat 'ne plangtrëkkër good snap, is des-te vuurdeil mós hoeëlen ówt di-jn përsoeënlikke ómsténj en de mäögëlikheede di-j 't lieëve diech buujt.

plank (v.; plenk; plénkske), **1** [Fr. *planche*], plank: (samenst.) de stri-jkplank stuit oppe plankëvloer; di-j sprèngplank is van de boeëvëste plank (zeer goed); **2** (uitdr.) es-te tösse veer plenk ligks, dén ligks-te (bëkans) óngër de rësj en bës-te zoe sti-jf es 'n plank (dood); 'ne koswënnër zörg det broeëd oppe plank is (kump); doot de plank in 't gaat, doe de deur dicht; Mi-jja haef sërjeus get broeëd oppe plank, heeft flinke borsten; van det gëmaor bèn iech zoe sti-jf es 'n plank (2de bet.: heb ik stijve spieren).

plant (v.; -e; -pléntsje) [Lat. *plante*, Mnl. *plante*, Fr. *plante*, Hd. *Pflanze*], **1** plant: *de höbs vaste plantën en einjaorigge*; **2 (uitdr.)** *saer det aksiedént laef Klara wujjër wi-j 'n plant* (heeft ze de typische eigenschappen van haar menszijn verloren, vegeteert ze).

Plantaasj, de; de Plantage: *'De Plantaasj – 1759, de Plantage van syn Eminentie – waas de 'Lusthof' dae in 1753 waerdën aangëlag bi-j de vreugëre Prinsënhoeëf, e jaagverblij-ijf van de prins-bissjop Theodoor van Beieren. Nów is de Plantaasj de plaatsnaam vuur de nów wi-jk zjus bówte de Bosport. Ouch 'de Prinsenhoflaan' duit ós vandaag nog dënkën aan 'Het Prinsenhof'.*' (Bron: BOONEN, Martin, de Plantage, *Land en Water*, p. 186-187)

plantëman (m.; -ne; -ménke), **1** plantenverkoper: *de plantëman, daes-te van wujd huuërdës aankómme mèt waat-ër rieëp (reupde) 'plantee, bloomee...'*, *vërkoch neet allein pléntsjes mer ouch allërlei zaodgood*; **2 allerlei handelaren en vaklui boden vroeger hun diensten aan huis aan:** *'Minse di-j lèttèrlik nimmieë van gistëre zeen, weite nog good wi-j voddëmërsjange, sjieërëslj-ijpërs, mollëvëngërs, mottëbollëvërkuijpërs, bagkevërkuijpërs (bagke = biggen), manjëmieëkërs, vërkuijpërs van handdeuk, lakës, stóffe vuur këstums, opkuijpërs van kni-jnsvëllen of van awd i-jzër, kieëtëllappërs, verkuipërs van touwe, mer ouch brillëmanne, zandmanne (vërkuijpërs van witte zand vuur oppe vloer) en plantëmanne van duuër tot duuër ginge vuur hun deenstën aan te beeje.'*

plantgood (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Hd. *Pflanzgut*], pootgoed, plantgoed: *'n iëërste kóndi-jsie vuur gooj lëgumme te trëkke, is des-te mèt good zej- en plantgood wirks; plantgood wi-j bv. poeëtieërpële, moogs-te neet örgës lëgke woe 't kan vreeze.*

plao (m.; -s; -ke) [Fr. *plomb*], smeltstop, zekering [Hd. *Schmelzsicherung*]: *es de plaos vreugër woeëre doeërgëbrand, zoeëts-te zóngër èllëntrik.*

plaog (v.; -e; pläögske), **1** [Eng. *plague*, Hd. *Plage*], overlast, kwelling, hinder: *bës-te mèt koppj-jn of miegraen aangëmaak, dën kan det 'n plaog vuur diech zeen; wuuërs-tën in of rónnd d'n hóws gëplaog doeër mispëls, aomëzeiksële, mujs, steinvërkes (pissebedden) of angër óngësi-ijfër(te), dën kan det 'n plaog zeen; 2 traetëraer(ke); plaaggeest: oos Jolien is 'n plaog van e kënd(sj).*

plaoge (zich), I (overg.; plaogde, h. gëplaog), **1** [Eng. *to plague*, Hd. *plagen*], plagen, hinderen, kwellen: *nów waer iech neet allein gëplaog doeër 'ne rotte baktand, mer nów stik 't hi-j onnog van de mögke, di-j miech ligke te plaoge; 2 [Hd. *plagen*], proberen boos te maken: Hanna plaogde miech mèt m'ne klétskop; paerdën en kuj wuuëre dëk gëplaog doeër de vlegën en de daze; 3 (afl.) plaogërs kónne dëk neet ówtsjeije mèt hun plaogëri-jkës; 4 (uitdr.) maag iech tiech ins éffekes plaoge, een beetje storen; II (wederk.; plaogde zich, h. zich gëplaog), (uitdr.) di-j plaoge zich good, weten zich goed te reddën.*

plaogëri-j (v.; -je; -ke), plagerij: *'t woeëre mer get plaogëri-jkës en dao mós-te tieënge kónne.*

plaosjee (m.; -s; -ke) [Fr. *plancher*], **1** plankier, houten vloer [Hd. *Holzfußboden*]: *'ne plaosjee truk swënt(sj)ërs neet zoe kawd op es 'ne steine vloer; 2 dansvloer: vreugër, in de zwik, 'n speegëltént, woeëre rónntélóm de plaosjee kómpartëmëntjës van woe-ówt hieël get waerde gëarrao(n)zjeerd.*

plaostër, **1** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. en

- Vnnl. *plaester* (pleisterkalk), Fr. *plâtre*], gipswerk, pleister, gipspleister, stuc, pleisterkalk, pleisterspecie: *es de beîn in de plaostër ligk, kan det lillik goeën juuëke*; **2** (m.; -s; pläöstërke) [me. Lat. *plastrum* (wondpleister)], (wond)pleister: *op 'n wónj doon we 'ne plaostër (plékker)*.
- plaostère, 1** (bn.; g. tr. v. verg.), pleisteren: *‘t plaostère beeld is van de pjeedestal (pjee = voetstuk) gëvalle*; **2** (overg.; plaostërde, h. gëplaostërd) [in MSK beter ‘*plékke*’], pleisteren: *es de plaostër van de moóre bégint te valle, mós-tën opnów plaostëren of toch zieëker bi-jplaostère*.
- plasseere** (overg.; plasseerde, h. gëplasseerd) [Fr. *placer*, Hd. *platzieren*], plaatsens, zetten, neerzetten, (neer)leggen: (**uitdr.**) *mèt de kirmis höbbe wieë nog e dénske gëplasseerd* (hebben wij nog gedanst).
- plastik** (m.; g. mv.; g. dim.), plëstik (zie ald.).
- plastikke** (bn.; g. tr. v. verg.), plëstikke (zie ald.).
- plastrao** (m.; -s; -ke), kërvat, krëvat (zie ald.).
- plat, I** (o.; g. mv.; g. dim.), dialect, streektaal: *gei sjoeënër plat es ‘t Mëzeikërs*; **II** (bn.; -tër; -ste) en (bw.), **1** zonder koolzuur: *plat watër is ‘t bèste vuur d’n doeërs*; **2** triviaal, alledaags, gemeen: *plat(ëwég) gëzag bès-te ‘ne platzak (lafaard)*; *det is platte kâl*; **3** lek: *iech haw ‘ne platte band*; *iech stóng plat (mèt d’n ottoo)*; **4** tegen de grond: *‘t koeëre ligk plat*; **5** vlak: *wieë höbbën e plat daak*; **6** (in koppelingen) *es wieë ‘plat-Mëzeikërs’ kalle, kalle wieë oos plat* (dialect, streektaal); **7** languit: *iech loeëg plat oppe grónd*; **8** (samenst.) (**uitdr.**) *es-te vööl plattekieës* (wongel, kwark) *its, kóns-te good fluite*; **III** (**uitdr.**) *de kat di-j óngër ‘nën ottoo waas gëkómme, waas zoe*
- plat es ‘n vi-jg; es-te de plattën höbs of aan de platte bès, höbs-te de kómgaw en mós-te dèk make des-te gaw bès woës-te mós zeen; dae is t’r dujvël te plat aaf, hij is zeer slim.*
- platëndrejjër** (m.; -s; -ke), platenspeler, pick-up: *op ‘nën awwe platëndrejjër bli-jve gri-js gëdrejde plieëtsjës gaer stieëke (hange)*.
- platërëkske** (o.; -s; -), (grammofoon) platenrek: (samenst.) *ómdét iech alti-jd platëbónge kraeg, bèn iech zoe dèk nao de platëwinkël gëwaes det iech óngërtösse twieë platëkoffërs höb di-j volzitte mèt platënalbums en dri-j platërëkskës di-j volstoeën mèt singëlkës*.
- platëwég** (bw.), rondweg, ronduit, ongekunsteld: *platëwég gëzag bès tiech ‘ne kloeëtzak en e stök strónt*.
- plathouwe** (overg.; houwe plat, h. platgëhouwd), **1** pletten, platmaken: *mèt ‘ne vöörhamër höb iech di-j blikskës platgëhouwd*; **2** neerslaan: *es-te diech neet veugs, houw iech tiech plat tieënge de grónd*.
- platsje** (onoverg.; platsjde, h. geplatsj), plétsje (zie ald. 1ste bet.).
- platte** (m.; g. mv.; g. dim.), **1** sji-jtëri-j, pratëlësjj-jt, slingërsjij-jt, aafgank, d’n dunne, rétteketët, kómgaw (zie ald.); **2** triviaal mens: *es-te plat* (dialect) *kals, hoofs-te daovuur nog gein platte wöörd of ówtdrökkinge te gëbrujke, waat ‘ne platte waal duit, de minse loeëge plat van ‘t lache, tón dae platte ‘n móp vërtëldën uuvër platveut*; **3** **platte taal hoort thuis in dialectwoordenboek: ‘De sjri-jvër van e woeërdëbook mót ouch platte wöörd in ze book zëtte, want angërs is ‘e woeërdëbook van niks: ‘nën diksjënaer mót jummës zoe**

kómplieët mäögëlik zeen, waat bëteikënt det alle wäörd drin mótte stoeën, in DGMD dik 1500 sjampwäörd allein al. De platte wäörd of ówtdrökkingën en suurtoe de sjampwäörd in 'nën diksjënaer zègke niks uuvër de sjri-jvër. 't Kan jummës good zeen det dae zelf noeëts ei plat woeërd gëbruik of zelfs 'n heilige boeën is. 'nën Diksjënaer in 't die(j)alék guuëf për diffëni-jsie de volkstaal.'

platte kâl (m.; g. mv.; g. dim.), vulgaire praat: *minse di-j gaer platte kâl vërtëlle, zeen daovuur, platwég gëzag, nog gein platzakke (platzék = lafbekken).*

plattigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Plattheit*], trivialiteit, grofheid, banaliteit, platitude: *'ne goojën diksjënaer guuëf alle taallaogën en geit de plattigheid in de taal zieëker neet ówtiëwaeg.*

plattoo (m.; -s; -ke), plëtoo (zie ald.).

platvalle (onoverg.; voeël plat, is plat gëvalle), platvare (zie ald.).

platvare (onoverg.; voeër plat, is plat gëvare), platvalle; lek vallen: *tón iech dao mèt m'ne fits waas plat gëvare, dach iech in m'n eige: 'Nôw stuis-tën hi-j sjoeën, moorminsallein (moodërminsallein) aan 't ènj van de waerëld.'*

platvoet (m.; -veut; -veutsje) [Eng. *flat foot*, Hd. *Plattfuß*], platvoet: *mósdës-te nao de kãoring in 't 'Klein Këstieëlke', dën waerdës-tën aafgëkãörd es-te platveut haws en hoofdës-te neet nao d'n tróp ('t leegër), want dën kos-te neet rap gënóg oppe luij goeën es de vi-jand kwoeëm.*

platzak (m.; zakke en -zék; -zëkske), lafbek, lafaard, platzak (gew.): *'Van nëteur is de mins 'ne platzak, 'nën held wuuërt-ër d'n*

dëkstën ti-jd doeër ómsténj,' zag Gerrit Komrij (1944-2012).

pleegawwërs (mv.) [Hd. *Pflegeeltern*], pleegouders: (samenst.) *de pleegawwërs, zoewaal de pleegvadër es de pleegmoodër, di-j de pleegzörg höbbën uuvër hun pleegkënd(sj) – of det nôw 'ne pleegzoeën of 'n pleegdochtër is, maak neet ówt – mótte zörge det ze hunne pleegzoeën of hun pleegdochtër groeëtbrënge wi-j 'n eige kënd(sj).*

plëfóng (m.; -e; plëfungske) [Fr. *plafond*, D. (Nd.) *Plafung*, D. (Oostr.) *Plafond*], plaffóng; plafond: *kónt gieë miech ówtlëgke wi-j 't kump det 'n vleege 't ungërstë(ungëlstë) boeëve tieëge 'ne plëfóng kan loupe; ómdët de plëfóng lieëg is gëstoeëke, kónne we dao gemëkkelik aan nôw we h'm goeën aafwassën en witte.*

plejn (o.; -e; -ke) [Fr. *plaine*], **1** plein: *de Kalleplaats (zie ald.) is e plejnke woe vanzëlieëve vãöl kënjër höbbe gëspãöld; 2* sportveld, speelveld, voetbalveld: *'t plejn aan de Maas waas eine pratsj es 't ins good haw gërieëngëld.*

plek (v.; -ke; -ske) [Mnl. *plecke* (vlek), Kil. *placke*, D. (Nd.) *Plack* (vlek)], vlek [Hd. *Fleck(en)*], vuile plek, smet, plek: *iech hōb 'n plek op m'n bóks; dao zit 'n nate plek in de moër; woe dae wuilës miech haef gëknieëpe, hōb iech 'n blaw plek; tón de kënjër nog mèt pen en ènk sjraeve, maakde ze vãöl plëkke.*

plëkaat (o.; -e; -sje) [oud-Fr. *plackart*], aanplakbiljet, affiche, plakkaat: *Mëzeikënaer Jan Peeters (dikke Jan) waas 'ne kunstënaer, dae de sjikste plëkate kos make; in sómmigge kaffees hange (hóngge) plëkate di-j doeër de klante gëteikënd woeëre (zeen).*

plékband (m.; g. mv.; g. dim.), kleefband, plakband: *mèt plékband kóns-te geine kēpotte fitsēband plékke, want dao hōbs-te pléksel vuur vandoon.*

plékke (overg.; plékde, h. geplék), 1 lijmen, plakken: *'ne kēpotte fitsēband of e kēpotgēvalle sjuuētēlke kóns-te plékke;* 2 [Kil. *plencken*, D. (Rijnl.) *plänken*], laat uitblijven: *es 't 'ne latēn (laat) is gēwoeëre, bēs-te lichēlik örgēs bli-jve plékke;* 3 stukadoren: *zoe rap es d'n èllēntrikkēr is gēwaes, goeën we laote plékken (in oos nów hōws);* 4 plakkerig zijn: *daen hoeëning plek zoe;* 5 (uitdr.) *Tjeu is in Luuëve bli-jve plékke, wonen; det plek wi-j neuchtēre spi-j.*

plékker (m.; -s; -ke), 1 bēzētter; stukadoor: *es de plékker gēdoeën haef mèt plékke, kóns-te 'n hawfjaor latēr tappēseere, want dao mótte de moōre good druuëg vuur zeen;* 2 plékkerke; sticker: *es-te blood hōbs laote trēkke (na een bloedafname), mót d'n doktēr alti-jd e plékkerke van de zEEKĕkas (krankĕkas) hōbbe;* 4 plékplaostēr, plékkónt; laatblijver, plakbroek: *es dae plékker örgēs zit, wēt-ēr nimmieë van (h)eivērs goeën;* 5 plékkerke; pleister: *kóm, iech doon diech e plékkerkēn op di-j wónj.*

plékkerig (bn.; -gēr; -ste), plakkerig, kleverig: *vreugēr haws-te vāōl minse di-j van dae plékkerigge brilkraem in hun haor dieëge, want di-j hawwe gaer det hun haor sti-jf stóng van de briljēntin.*

plékkerke (o.; -s; -), plékker (zie ald. 2de en 5de bet.).

Plékkers, De; De Plakkers: *'De Plékkers woeëre stamgastēn ówt de Mēzeikēr bōrgēri-j van de kaffee van Ija van Betis (Maria Vanvenckenray) en daonaō van Trinette Monsieur, Bosstraot nr. 6. De kaffee hētde neet vuur niks 'In de plek', want 't*

woeëre nēteurlik allēmaol plékplaostērs (plékkers) di-j dao kwoeëme.' (Bron: BOONEN, Martin, *De Plekkers, Maaseik Verenigd*, p. 71)

plékkónt (v.; -e; -kuntsje), plékplaostēr, plékker (zie ald.).

plékplaostēr (v.; -s; -pläostērke), plékkónt, plékker (zie ald.).

plékpot (m.; -te; -pötsje), viespeuk: *'ne plékpot is 'ne vówlēn tis en 'ne mottigge kieërēl dae in gein jaore z'n eigēn of z'n kleijēr haef gēwasse.*

pléksel (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam], plaksel, lijm, kleefmiddel, kleefstof: *es 't pléksel e bitsjēn is ówtgēdruuëg, kri-jgs-te d'ne kēpotte band noeëts geplék.*

plēmuur (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam], plamuur: *de hōbs vrouwluj di-j zoevāōl sjmink op hun gēzich hōbbe gēsmeiērd, det 't zjus is of ze e lāōgske plēmuur drop hōbbe zitte.*

plēmuure (overg.; plēmuurde, h. gēplēmuurd), plamuren: *hōbs-te 'nēn dumpēl in d'nēn ottoo, dén mós-te di-j blōts ieērs trówthouwēn en plēmuurēn en es de plēmuur is gēsjoord, kóns-te d'n ottoo spuite (lakken, verf aanbrengen).*

plēstik (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *plastica* (boetseerkunst), Fr. *plastique*, Eng. *plastic*, Hd. *Plastik*], plastik; plastic, plastic: *nów zelfs de móssjēle vol plēstik zitte, kóns-te diech aafvraoge woe 't naotów geit mèt (in) 'ne waerēld vol plēstik.*

plēstikke (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *en (matière) plastique*, Eng. *plastic*, Hd. *Plastik-*, aus *Plastik*], plastikke; plastic, plastiēken, van plastic, plastic (volkst.): *Mērjan haw e*

plëstikke rieëgënjësken en plëstikke hejskës aan, haw e plëstikke rieëngëlképken op häöre kop, haw e plëstikke sakkosjkën in häör han en haw e plëstikke (gemaakt, onecht) léchsken op häör gëzich.

plëtoo (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *plateau*], plattoo; dienblad, plateau: *es-tën op ein hand nog geine plëtoo vol pintsjës kóns drage, mós-te geine garsao wille wuuëre*; **2** [Fr. *plateau*, Hd. *Plateau*], hoogvlakte: *de luj van Oppootëre woeënën op 't Kémpis Lieëglëtoo.*

plëtsje (onoverg.; plëtsjde, h. geplëtsj) [D. (Rijnl.) *platschen* (spetteren, spatten)], **1** platsje; gutsen, pletsen, neerstorten: *ómdét 't gërieëngëld haw det 't plëtsjden en 'nën ottoo doeër 'ne pool watër waas gëvare, woeëre we zoe zeiknaat tón 't watër tieëgën ós op plëtsjde, det we zeen móttën (h)eivërs goeën vuur ós get angërs aan te doon*; **2** (m.b.t. in het water lopen, met water knoeien) plonzen, pletsen: *klein kënjër plëtsje gaer doeër 't watër en waat ze ouch gaer doon is plëtsjen in de pratsj: plëtsjentaere lieëpe (loëpe) we doeër de bieëk.*

plëvejje (overg.; plëvejde, h. gëplëvej) [Hd. (be)*pflastern*], bestraten, plaveien: *saer ze bi-j ós de straot höbbe gëplëvej, zitte wieë gëlökkig nimmieë in de pratsj es 't haef gërieëngëld.*

plëvujs (v.; -plëvujze; -ke), vloertegel, plavuis: *zeen de plëvujzën in de gank e bitsje vówl, dén kóns-te dae gank mèt 'nën hówsdook opnumme, mer es eine mèt z'n sli-jkpuuët t'rdoeër is gëloupe, dén kóns-te de plëvujze bieëtër sjróbbe mèt vööl luu(ë)tër en 'ne sjróbbuuërstël (sjróbbër); oppe Bosstraat zeen de plëvujzën ówt aemse stein spékglaad es 't haef gërieëngëld.*

plëzeer (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *plaisir*, Eng. *pleasure*], **1** pret, vermaak, genoeg, genot, plezier: *vuur de plëzeer mós-te det neet doon; 't duit miech plëzeer det gieë zoevööl plëzeer höbt gad; iech höb dae mins e plëzeer gëdoeën, mer 't waas mèt plëzeer gëdoeën (graag gedaan); det maesje van plëzeer waas gei plëzeer vuur te zeen; höbs-te gei plëzeer in 't lieëvën of in de werk, dén is det neet zoe plëzeerig (vrij onaangenaam); 't plëzeer van de leefde doort mer eine mommënt, mer 't sjegréng van de leefde doort 'n hieël lieëve,' zag Jean-Paul-Égide Martini (1741-1816) in ze leedsje*; **2** (uitdr.) *'t ei plëzeer is 't angër wieërd (voor wat hoort wat); eedër deerke ze plëzeerke.*

plëzeerig (bn.; -ger; -ste) [Eng. *pleasant*], **1** amusant, plezierig, prettig, vermakelijk: *'bès-tiech de plëzeerigste bi-j uch?' zëgke we tieënge 'nën aanstëllër dae ós oppe zeenëwe wirk; di-j plëzeerreis op dae plëzeerboeët waas hieël plëzeerig; spuuëltreize (huwelijksreizen) zeen 't plëzeerigste*; **2** vrolijk: *Zjëraar is 'ne plëzeerigge mins, mer z'n vrouw is 'n zoorprówm.*

plich (v.; -te; -sje) [Hd. *Pflicht*], plicht: *de plichsgëveul vërtëlt tiech det 't d'n plich is in de lieëve d'n plich te doon en dus neet de slapjanës of de flótsjubujjël ówt te hange.*

pliese (m.; -s; -ke) [Fr. *plissé* (geplisseerd, geplooid), *le plissé* (plooisel), Eng. *plissé*, Hd. *Plissee*], plooisel, plissé: *vuur de seer haef det pupkën e plieseekën óngër aan ze klëdsje.*

plieseere (overg.; plieseerde, h. gëplieseerd) [Fr. *plisser*, Hd. *plissieren*], vouwen, plisseren, kreukelen, plooiën: *in Spanje zujs-te de vrouwluj de flammënkoo danse mèt 'ne wejjër, e gëplieseerd lépke satti-jn,*

li-jne, kant, pérkemènt, pèpeer of zi-j, es dae wejjër al neet gëmaak is van plujmën of zelfs van zilvër of goud.

plieseerok (m.; -ke; -rökske) [Hd. *Plisseerock*], plissérok: *vreugër hawwe neet allein de pénsjenaerkes mer békans alle jóng maesjës e plieseerökske van térlénka aan, want det krunkélde neet.*

ploeëj (v.; -e; pluuëtsje) [Oud-Frans *ploi*], **1** plooi: *es 'n bóks ówt de ploeëj is, stri-jke we ze op*; **2** krunkël; valse vouw, kreuk, kreukeling: *dao zit 'n vèrkieërde ploeëj in 't klèdsje*; **3 (uitdr.)** *ouch es al ins get tösse de ploeëje vilt (ongemerkt voorbijgaat), woes-te diech meug aan höbs gëmaak, dén zou(d)ste mótte dènke: 'Det vilt latër toch weer in de ploeëj (komt in orde)', want angërs is det neet zoe'n gooj ploeëj (houding, gewoonte) van diech.*

ploeëje (overg.; ploëjde, h. gëploëjd), vrouwen, plooiën: *vuuërdét we de óngërli-jfkës in de kas lègke, stri-jkën en ploëje we ze; ómdét de meistër niks te zègkën haw, zoeëte de kènjër in z'n lès alti-jd vleegërkës te ploëje, di-j ze h'm dén onnog nao z'ne kop goeëjde.*

plök (m.; g. mv.; -ske), pluk: *zjus vuuërdét de plök van 2014 bëgos, kraegën oos plökkërs 't bërich det ze hun pieërën en hun appële nimmieë nao Rusland hoofde te sjikke, woedoeër vööl plökkërs de vot inhawwe (in hun vot woeëre gëbieëte) (ongerust waren) en de plök vuuër hun vot stoeëtde (slordig aanpakten).*

plökke (overg.; plökde, h. gëplök) [Hd. *pflücken*], **1** afplukken, plukken, oogsten: *es de kieërse, de pieërën en de appële zeen gëplök en de plök dus vuurbi-j is, kri-jge de plökkërs hun plökgéld(sj) en kónne ze hun plökleijërs weer vuur e jaor in de sjeur*

zètte; **2** plujme; veren uittrekken: *jóng, waat woeëre di-j haenkës di-j we vreugër zelf masde, de kael oeëpësnaeje (brrrr.) en plökde, lèkker, es-te di-j vèrgëli-jks mèt di-j watèréchtigge plóshoondër(e) van allëwi-jl*; **3** plujme, aafzètte, struipe; aftroggelen, bestellen, geld afzetten, beroven: *es-te bi-j di-j aafzèttërs get dörfs koupe, kóns-te zieëkër zeen det ze diech plökke, want di-j vérkes hun aafzèttëri-j is 'n échte bieëstëri-j (gemeenheid) gëwoeëre.*

plómbeere (overg.; plómbeerde, h. gëplómbeerd) [Fr. *plomber*, Hd. (veroud.) *plombieren*], plomberen, vullen [Eng. *to fill*, Hd. *füllen*]: *nów zit zoe'nën tantis elk gieëtsje te plómbeere, mer vreuger raete ze diech zoe'nën tand ratsj ówt, want di-j mén maakde dao neet vööl kómplëmènte mèt.*

plómp (bn.; -ër; -ste), **1** [Eng. en Hd. *plump*], log, onbeholpen, zwaar, grof: *zoe e bak (dikke vrouw) van 150 killoo, toch zieëkër es 't 'n króddël (kleine, dikke vrouw) is, is nèteurlik aan de plómpe kant, mer is nèteurlik neet zoe plómp es 'nën oeëliefant*; **2** grof, onbeschaamd, plomp, lompe, onbeleefd, onbehouwen: *klophèngstën (lompe personen) of klöppëls zeen d'n dèkstën ti-jd ouch plómpe bottërikke (onbeleefde kerels).*

plóns (m.; plónze; plunsk) [Hd. *Plumps*], plof, plons, val, smak: *tón iech dae plóns huuërdën en ómkieëk, zoeëg iech allein mer 'nën awwën hood dri-jve; goeëj 'ne klaw in de Maas en de huuërs 'ne plóns.*

plónze (onoverg.; plónsde, h. gëplóns), **1** (m.b.t. zich met een plons bewegen) plonzen: *iech höb t'r kop aan es iech de kènjër doeër 't kènjërbad zeen plónzën en ze mèt hun hëndsjes op 't watër zeen plétsje (platsje)*; **2** (m.b.t. met een plons in het water springen (gooien, terechtkomen)),

plonzen: ooze *Loebas* (naam van de hond) *bédach zich neet tón iech de stek in de knaal goeëjde, want hae plónsde drek in det kawd watër.*

ploog (v.; -e; pleugske), **1** [Eng. *plough*, Hd. *Pflug*], ploeg: *‘t is sjoeën vuur te zeen: ei ploogpaerd vuuër de ploog en ei ploogpaerd (grote, dikke vrouw) drachtër; es de beur aan ‘t ploogën is, blink ‘t ploogi-jzër* (kouter, ploegschaar) *van z’n ploog wi-j ‘ne speegël; 2* (m.b.t. een groep arbeiders) ploeg: *oppe pöt in Ejsde woeëre dri-j plooge: ein dieëg de mörgëspos, en de angërën hawwe de middigpos en de nachpos; 3* groep spelers: *mèt oos pleugske doon we de meiste angër plooge de baard aaf; 4 (uitdr.) van ei slech jaor mós-te de ploog neet aan de moôr hange, je moet niet te vlug de moed verliezen.*

plooge (overg.; ploogde, h. gëploog) [Eng. *to plough*, Hd. *pflügen*], akkëre; ploegen: *vuur te mèste, te ékspatere, plooge, wëlle, zejjen en mejje mót élke beur békans ‘t hieël jaor doeër de han aan de ploog sloeën (aanpakken).*

ploovër (m.; -s; -ke) [Fr. *pull-over*, Eng. *pullover*, Hd. *Pulli, Pullover*], pullover, trui: *swènt(sj)ërs hób iech in m’ne laegën (vri-jjën) ti-jd ‘ne wërme, gëstrikde vëreus (varreus) aan, mer in ‘t tössësëzówn vèng iech e lich ploovërke werm gënóg.*

plujm (v.; -e; -ke), vaer; pluim: (**uitdr.**) *mèt dae sji-jnheilgge kóntëkrówpër mós-tën oppasse, want es tiech dae plujmën in de gaat stik* (complimenten maakt om iets van je gedaan te krijgen) *of zoe fi-jn is es póppëstrónt, dén meint dae vrëkkëling dao niks van; höbs-te vääol van d’n plujme vërloeëre, dén is d’n rippëtasië nimmieë waat ze gëwaes is ofwaal bës-tën e bitsje doeër de tek gëgange* (heb je aan fysieke

kracht of energie ingeboet).

plujmaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Oud-Frans *plumage*], pluimage, gevederte [Hd. *Gefieder*]: (**uitdr.**) *in det woeënwagëkamp zitte vuuëgëlkës van allërlei plujmaasj, van allërlei slag.*

plujme ((on)verg.; plujmde, h. gëplujmp), **1** [D. (Rijnl.) *plümmen*], aafzëtte, struipe, plökke (zie ald. 3de bet.); **2** de vaerën ówttrëkke, plökke (zie ald. 2de bet.).

plujjs (alleen pred. bn.) [enkel met ontkenning], plujs: (**uitdr.**) *es ‘t örgës neet plujjs is, dén is ‘t dao ofwaal gëvieërlík ofwaal is dao dén get neet in d’n haok en doug ‘t dao neet.*

plujjske (o.; -s; -), vezeltje, vlokje, plujs: *es d’ne jas vol plujjskës hunk, mós-te de kleijërbuuërstël pakkën en dae jas aafbuuërstële.*

plujze (onoverg.; plujsde, h. gëplujjs), **1** pluizen afgeven, pluizen: *es ‘ne jas bëgint te ruffëlën en te plujze, zujs-te d’r mer sjéppentig (sjabbig, sjéppetig, sjébbig, sjabbëtig = sjofel, armoedig) ówt; 2* (samenst.) *es örgës get neet plujjs is, mótte de pollisse dëk goeën ówtplujze waat dao loos is.*

plump (v.; -e; -ke) [meestal mv.; D. (Rijnl.) *Plemp* (wimper), *Plimpe*], **1** ougsplump; oogwimper [Hd. *Augenwimper*]: *vuur op te vallën haef det pëteeke valse plumpe laote zëttën en haef ‘t z’n ougsbraoje (wenkbrauwen [Hd. *Augenbraue(n)*]) zwart gëvörf; mèt z’n sjoeën, lang plumpën is Margoo zjus ‘n groeëte póp; 2* [sterk veroud.], pijpenaanmaakschilfertje: *vuur hun pi-jp aan te stieëke pakde de roukërs vreugër ‘n plump, ‘n hieël fi-jn huitsje, det ze dén éffekes in ‘t veur stoeëke; plumpe woeëre van ‘ne wi-jjëntak (wilgentak)*

aafgësjaafde huutsjës; ouch de oeëlielamp stoeëke ze aan mèt 'n plump.

plumpëbëkske (o.; -s; -), bakje voor pijpaanmaakschilfers: *in 't plumpëbëkske, det oppe sjouw stóng, zoeëte plumpe di-j ze hawwe aafgësjaaf van d'n tak van 'ne wi-jjëboum (wilg).*

plusj (m. en o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; It. *peluzzo*, Fr. *peluche*, Eng. *plush*, Hd. *Plüsch*], **1** wolfluweel, pluche: *plusj is gëmaak van wol of kunszi-j; 2 (uitdr.) wuuërs-te tot de plusj gëroope, dén wuuërs-te parlëméntaer of mënistër.*

plusje (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *en peluche*, Eng. *plush*, Hd. *plüschchen*], pluche(n): *zóngër ze plusjën hundsje kri-jgs-te Bërtsje neet in ze bëdsje.*

póchël (m.; -e; puchëlke) [D. (Nd.) *Puckel* (hoge rug), Hd. *Buckel* (rug, bult, bochel), **1** króf; bult, bochel: **(uitdr.)** *de kóns miech de póchël op*, loop naar de maan (pomp) [Hd. *du kannst mir den Buckel raufsteigen*]; **2** bultenaar: **(uitdr.)** *dae póchël haef 't érgsten achter de rök* (sadistische opmerking); **3** rug: *pak dae kleine get op d'ne póchël, want dae kleine kan zoe wijd neet loupe*; **4** (samenst.) *es eemës kattëpóchële maak, wilt-ër diech 'n vaer (plujm) in de gaat stieëke* (vleien).

póchële (overg.; póchëlde, h. gëpóchëld) [Vnnl. *boechelen*, *buechelen* (zich inspannen), D. (Nd.) *bucheln*, Hd. *buckeln* (iets zwaars op de rug dragen, sjouwen)], (op de rug) dragen, sjouwen: *ómdét ooze kleine langs 't sjoër van ein van de meere van Plitvice bëkans tieën maetër nao óngër waas gëdóndërd, hób iech h'm daonao alti-jd gëpóchëld.*

poe(ë)t (m.; puu(ë)t; puu(ë)tsje) [Mnl.

pote, poot, Hd. *Pfote*], **1** been: *'nën hónd haef puu(ë)t, mer 'ne mins en e paerd hóbbe bein*; (vulg.) *iech stamp tiech de puu(ë)t uuvër*; **2** (vulg.) voet: *vaeg d'n puu(ë)t (veut) aaf, iech hób m'ne poe(ë)t vërek*, mijn enkel, voet verzwikt; **3** hand, vinger(s): (vulg.) *bli-jf mèt d'n puu(ë)t van miech aaf*; **4** klaw; handtekening: *haw iech m'ne poe(ë)t dao mer neet óngër gëzat*; **5** poot van tafel of stoel: *tón Tuur doeër z'ne stoel zakde, broeëk 'ne poe(ë)t aaf*; **6 (uitdr.)** *es-te mèt hangënde puu(ë)tsjës trökkums* (terugkomt om vergiffenis te vragen) *dén löps-te daovuur nog neet wi-j 'n hun(d)sje; 't Van Eyckjaor stóng good op z'n puu(ë)t*, stak degelijk in elkaar, was goed onderbouwd; (vulg.) *ligks-te mèt de puu(ë)t ómhoeëg, dén bës-te doeëd*; *dao zèt iech geine poe(ë)t mieë bënne*; *es-tën op d'n échelste puu(ë)t geis stoeën, bës-te kollaerig en duis-te waat e paerd lëttërlík duit, dae kan ouch slech mèt z'ne lënkse poe(ë)t in z'n réchse maal*, hij geeft niet graag; *nao det maesjën hób iech geine poe(ë)t ówtgëstoeëke* (ik heb dat meisje niet aangeraakt) *en iech hób ouch geine poe(ë)t ówtgëstoeëke* (geen moeite gedaan) *vuur dao m'nën hieëring aan 't broeëje te kri-jge* (om er goede contacten te leggen); *'n vrouw di-j good van mówl en puu(ë)t is, is 'n gëzón baj*; *iech bèn van de puu(ë)t (bein) aaf*, ik kan niet meer opstaan (uit vermoeidheid).

poedële (zich), **1** (overg.; poedëlde (zich), h. (zich) gëpoedëld, pówdële (zich) (zie ald.).

poedëlnaaks (bn.; g. tr. v. verg.), pówdëlnaaks; moedernaakt, poedelnaakt: *bi-j d'n doktër mós iech miech poedëlnaaks ówttoon.*

poeëk (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], pruuëgël (zie ald.).

poeën (v.; -e; puuënke) [Lat. *poena* (zoen)],
poeënmówl, poeënmujlke; **1** kus, zoen,
pakkerd: *indërti-jd mèt de 'kuskësdans'
kraegs-tën op einën aovënd dèk mieër
poeënën es angërs in 'n hieël jaor; 2 (uitdr.)
ieërs (vandaag) puuënkën en lek, en dén
(mörge) klöppëlkën en stek*, zeggen we over
een twistziek paar (koppel).

poeëne (zich), **1** (overg.; poeënde, h.
gëpoeënd) [klankexpressief woord; Mnl.
poenen, 1534 *een metsken puenen*; D.
(Rijnl.) *pünen, punen*], kussen, zoenen: *bi-j
't ówtsprieëke van de 'p' en de 'oe' stieëke
we oos luppe nao vāōr, zjus wi-j we det
doon bi-j 't poeëne; 2* (wederk.; poeënde
zich, h. zich gëpoeënd), elkaar kussen: *in
de Walëpëjie (Wallonië) poeëne de mansluj
zich ouch; 3 over zoenen en kussen: 'Allein
minse di-j we hieël good kënne, poeëne we
dri-j kieërën oppe wang. Det mansluj zich
óngërein poeëne, is hi-j neet gëbruikëlik.
Allein es we mèt eemës 'n appaarte rëlasie
hōbbe, poeëne we dae oppe mōnd. 'n Poeën
oppe wang is vuur sómmigge 'n mëneer
van goojëndaåg zëgke, toch es we dae
përsoeën (van 't angër gëslach) békans
élken daåg tieëgëkōmmën of e bitsje gaer
hōbbe. Van tortëldujfkës (geliefden) di-j
zich lang poeëne, zëgke we det ze zich in
de bek aan 't voore zeen. 'n Poeën kōns-te
kri-jge, gieëvën en ouch stieële. Zeen we
(raozëntig) kwaod op eemës, dén zëgke we
waal ins oeëts 'De kōns ze miech 'kusse'. Of
onnog 'Kis m'n kōnt'. En dus noeëts 'Poeën
m'n k...'*

poeënhéndsje (o.; -s; -), kushandje: **(uitdr.)**
det geit mèt e poeënhéndsje, dat is al te
gemakkelijk.

poeënmówl (v.; -e; -mujlke), poeën (zie ald.).

poeër (m. en v.; g. mv.; g. dim.) [Lat.
porrum, Kil. *poor-loock*, Oud-Fr. *porée*,

D. (reg.) *Porree*, Hd. *Lauch*], **1** prei, porei:
*brungs-tën e bōssëlke poeër mèt van de
mert?; in de poeërsop hōbbe we dri-j speer
poeër gëdoeën; dit jaor hōbbe we e sjoeën
bèd poeër, mer we hōbbe de poeërplante
waal mótte spuite tieëge de poeërvleeg; 2 (uitdr.)
dae pin is zoe greun es poeër, gierig; dae
haef poeër in z'ne moosëm, dao kōns-te
'ne fīts tieëge zëtte; det stök strónt
haef miech in m'ne poeër gëpis (vgl. in m'n
érte gësjieëte)*, door wat hij gedaan heeft, is
hij uit mijn gratie.

poeërsie (v.; -s; -ke), poeërsi-j (zie ald.).

poeërsi-j (v.; -s; -ke) [Lat. *portio* (van *pars*
(deel)), Oud-Fr. *portion*, Mnl. *porcie*],
poeërsie; **1** [Hd. *Portion*], hoeveelheid,
portie, partij, dosis: *mèt ein poeërsi-j frittën
haef daen hóngërli-jjër neet gënóg; 2* [Hd.
Portion], deel, gedeelte, aandeel: *tón we
mèt oos veere det vérken hōbbe gëslach,
hōbbe we det in veer poeërsi-j gëdoeën; 3
(uitdr.) jao, wieë hōbbën oos poeërsi-j nów
waal gad, aan zorgen (problemen, ellende,
verdriet) ons deel wel gehad; meer dan
genoeg gehad.*

poeërsop (v.; g. mv.; -söpke), preisoep: *mèt e
paar speer poeër; e paar unnën en es-te wils
get sëldeeri-j en get kruije maaks-te e lékker
kieëtëlke poeërsop.*

poeës (v.; poeëze; puuëske), ti-jdsje; **1** periode,
poos: *Lei is 'n hieël poeës (ti-jdsje) ëwég
gëwaes; we hōbbe 'n hieël poeës gëfīts; 2*
[Eng. *pause (break)*, Hd. *Pause*], pauze,
onderbreking (film, toneel): *vuuër de poeës
waas 'ne vuuërfilm; dao waas e kërteer
poeës; nao de poeës bën iech vërtrokke; 3*
[Fr. *pause*], rustpoos: *óngër de poeës hōb
iech e boeëtër(h)ëmke gieëte.*

poeëte (overg.; poeëtde, h. gëpoeët), **1** poten:
poeëtgood wi-j bv. poeëtieërpële mós-tën in

’t vreugjaor poeëte; boeëne mós-te poeëte, mer slaaj mós-te zejje; 2 (samenst.) woe hóbbe ze ós nôw toch naergëpoeët!, zo maar doen zitten.

poeëtgood (o.; g. mv.; g. dim.) [verzameln.], pootgoed: *es ’t poeëtgood neet doug, kóns-tën ouch gein gooj lëgumme trëkke (telen).*

poeëtieërpël (m.; -e; -ke), pootaardappel, plantaardappel: *es-te poeëtieërpële poeëts, mós-tën êlke poeëtieërpël in e poeëtgieëtsje lëgkën en nêteurlik de poeëtaafstand in de gatër hawte.*

poeëtsték (m.; -ke; -ske), poothout [Hd. *Pflanzholz, Pflanzstock*], pootstok, plantijzer: *wils-te bv. poeërplén(t)sjës in de grónd stieëke, dén mós-tën ieërs mèt ’ne poeëtsték gatër (gieëtsjës) in de grónd make.*

poele (onoverg.; poelde, h.gëpoeld) [duivenmelkersterm; van Fr. ‘*pot* (inzet, pot)’], inzetten: *es ooze bómpa, dae ’nën échten dówvëpit waas, saotërdigs ging poele, zoeëgs-te dae vuuër sóndigs neet trök, want dae mós nêteurlik eine drënkën op ’t suksés van z’n dujfkës, woe dër vanvöors noeëts aan twi-jfëldë.*

poelie (v.; -s; -ke) [Fr. *poulie*, Eng. *pulley*], poelie, riemschijf [Hd. *Riemenscheibe*], snaarschijf: *de poelie is de sji-jf of de trómmël woe ’nën dri-jfreem uuvërlöp vuur ’n as in bëwaaging te brënge.*

poezëwoefke (o.; -s; -) [troetelnaam], lief meisje of vrouw: *iech hób bi-j ós twieë poezëwoefkës: m’n vrouw en m’n dochtërke; bës tiech e leef poezëwoefke!*

poezie (m.; -s; -ke), poëziealbum: *in de liegër sjoeël hóbbe de kënjer ’ne poezie,*

woe ze in laote teikënën en sjri-jve doeër hun kammëräödsjës.

póf (m.; g. mv.; g. dim.) [in de verb. ‘*oppe póf koupe*’; Fr. *à pouf*], **1** krediet [Hd. *Kredit*]: (**uitdr.**) *waem oppe póf köp, köp op aafbëtalng of bëtaalt z’n rieëkëninge latër; 2 (m.; -fe; pufke), bolstaande plooi: de jas haef póffën aan de mówwe; 3 (tw.) póf, dao vieël iech op m’n kónt; 4 (uitdr.) kri-jg ’n vrouw e kien(d)sjën es ze neet gëtrouwd is, dén haef ze e kien(d)sjën oppe póf.*

pófbieës (v.; -e; -je), póffër, pófkónt, pófbóks (zie ald. 2de bet.).

pófbóks (v.; -e; -bukske), **1** klotbóks; [Hd. *Pumphose*], pofbroek: *’n kni-jbóks mèt opgëpófde bóksëpi-jpën is ’n pófbóks; 2 póffër, pófbieës, pófkónt; [Hd. *Kunde der auf Pump* (op de pof, op krediet) *kauft*], pofklant: oos Mi-j, di-j pófbóks, wilt alti-jd wujjër sprëngën es häöre stek lank is en daomèt köp ze allës oppe póf, es väöl pófkóntën oppe winkël kómme, höbs-tën es winkëleer noeëts op ti-jd de geld(sj).*

póffe (onoverg.; pófde, h. gëpóf), **1** (m.b.t. op krediet kopen [Hd. *auf Pump kaufen*]) poffen, zijn rekeningen later betalen: *es gieë niks angërs kónt es póffe, mëdam, dén gaot gieë mer op ’n angër(d); 2 (m.b.t. bolvormig staan) poffen: di-j mówkës póffe sjoeën; iech zeen gaer kleijër woe de mówwe get van póffe; 3 braden: ieërpëlën en kërstaanjële kóns-te póffën op ’n heite plaat of in de heite asse.*

póffër (v. en m.; -s; puffërke), **1** pófbieës, pófkónt, pófbóks (zie ald. 2de bet.); **2** bovist, bolle zwam: *es-te in ’ne póffër knips, löp ze mèt ’ne póf laeg; ’ne póffër, dae waal wit mer gein sjampëljóng is, haef get ëwëg van ’nën dikke, witte bal.*

pófkónt (v.; -e; -kuntjse), póffër, pófbieës, pófbóks (zie ald. 2de bet.).

pófmów (m.; -we; -ke) [Hd. *Puffärmël*], pofmouw: *de nejstër haef pófmówwe gëzat aan 't nów blujске van m'n vrouw*.

pójjër (m.; g. mv.; -ke (pujjerke)) [stofnaam], **1** (m.b.t. een cosmeticamiddel) [Hd. *Puder*], poeder: *es vrouwluj zich pójjëre, doon ze get pójjër op hun gëzich*; **2** talkpoeder: *strui de kleine get (talk)pójjër tösse z'n bille*; **3** [Hd. *Pulver*], springstof, buskruit: *nao d'n oeërlog dieëge we de pójjër ówt de kuuëgël di-j we vónge, lagte dae op 'n huipkën en stoeëke d'r e zwieëgëlkën aan*; **4** [Hd. *Pulver*], (m.b.t. een geneesmiddel) poedertje: *uuvër pójjërkës en pille wèt dae pillëndrejjer (apotheker) allës; iech hób 'n duuëske pójjërkës gëkoch vuur de maag*; **5** kracht, vitaliteit: *dao zit vööl pójjër in det mënke*.

pójjërdoeës (v.; -doeëze; -duuëske), poederdoos: *zóngër pójjërdoeës in häör sakkosj geit di-j sjminkdoeës nörgës naotów, want zóngër 'n laog pójjër op häör gëzich luuët ze zich nörgës ki-jke*.

pójjëre, zich (wederk.; pójjërde zich, h. zich gëpójjërd), zich poederen: *wi-j mindër det 'n vrouw 't gëveul haef det de mansluj häör 'n plujm op häörën hood stieëke (complimenten maken) uuvër häör sjoeëningheid, wi-j mieë det ze vuuër de speegël stuit vuur zich te pójjëre*.

pókke (mv.) [Mnl. *poc(ke)* (puistje, blaar), *poke, poocke* (zak)], **1** pokken: *nów de pókke, 'n zeekde woebi-js-te hieël óngër de brubbëlkës stóns – di-j zoeëtën hieël vol mēteerie (etter) – is ówtgëroejd, kan hi-j of dao nog waal eine zeen dae gaer zou hóbbe des-te di-j zou(ds) kri-jge*; **2 (uitdr.)** *kri-jg de pókke, verwensing*.

pol (m.; -le; -lëke) [kindert.], handje: *gieëf miech ins e sjoeën pollëke; ieërs de pollëkës wassën es-te geis ieëte*;

pöl (v.; -le; -ke) [Lat. *pullus* (jonge kip), Mnl. *poelge* (jonge kip), Kil. *pulle, poellie*], **1** [Fr. *poule* (kip)], jonge kip, pul (gew.), poel (gew.): *'t doort óngëvieër e jaor vuuërdét e kujke 'n pöl wuuërt en eijër bëgint te lëgke; es e kujkën ówtsjeit mèt pieëpe, wuuërt 't 'n pöl*; **2** [Fr. *poule* (stuk, grietje)], jong meisje: *waat 'n knappe pöl is miech di-j Poolin (Pauline) toch gëwoeëre; di-j pöl is alti-jd e poelëke (liefkozende benaming voor een meisje) van e maesje gëwaes*.

Pol, roepnaam voor Paul, Leopold.

pöleike (o.; -s; -), pullenei, pulei: *pöleikës zeen vööl kleinër es di-j van 'n hoon*.

pölf (m.; pölve; -ke) [Lat. *pulvinus*, Mnl. *puluwe, pulwe*, Kil. *poluwe*, Eng. *pillow*, Hd. *Pfühl* (peluw, hoofdkussen)], huidpölf; onderkussen, peluw: *es-te snachs gaer mèt d'ne kop get hoeëgër ligks, lëgks-te 'ne pölf óngër de kösse; nów dówwë we op e knupkën en e stök van d'ne rësaor kump ómhoeëg, mer vreugër hawwe ze uuvër de hieël breidte van 't béd 'ne pölf*.

pölfër (m.; g. mv.; -ke), zwavel [Hd. *Schwefel*], solfer (gew.), sulfer (gew.): *pölfër; dae aan de gaele kant en gëkristalliezeerd is, kan gemékkelik óntplóffe; d'n damp van pölfër, pölfërdamp, moogs-te neet te vööl inaosëme*.

pollèt (v.; -te; -sje) [Fr. *épaule* (schouder), *épaulette*, Hd. *Epaulette*], epaulet: *ómdét de sjouwërs van de vrouwluj toch get mieë aafhangën es di-j van de mansluj, waas 't 'nën ti-jd moode det pollète waerde gëlag of ingënejd in jassën en zelfs in pulloovërs (ploovërs)*.

pollëtik (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Lat. *politicus*, Gr. *politikos* (de burger betreffend), Fr. *politique*, Eng. *politics*, Hd. *Politik*], politiek: *es-tën in de pollëtik wils goeën, mós-te 'ne breije rök, 'n oeëliëfantëvél en haor op d'n tan höbbe*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *politique*, Eng. *political*, Hd. *politisch*], politiek: *in e pollëtik program zag 'ne pollëtikkër des-tën in de pollëtik waal 'n oeëliëfantëvél mós höbbe*.

pollëtik gëvangëne; politiek gevangenen: *'Van de Raodgieëvënde Këmissie vuur Pollëtikke Gëvangëne di-j in 1948 waerdën opgërich, waas in Mëzeik Evrard Voorpijls vuuërzittër en stadssikkërtaris Jozef Vancleef sikkërtaris. Leede woeëre Louis Vanthoor, Albert Gielen, Elisa Van de Broek en de hieëre Janssens en Dreesen. Minsën ówt Dilse, Roeëtëm, Ieële, Kieësing, Kindër, Bieërsël, Ophoeëve, Geistingën en Mëzeik, di-j meinde det ze rech hawwën op get geld(sj) kwoëeme vuuër dees këmissie. 41 minse waerdën érkënd es pollëtik gëvangëne. Vi-jf minse waerdën es gijzëlaer en 28 es leede van 't verzèt érkënd.'* (Bron: BOONEN, Martin, Politieke Gevangenen, 4 jaar Feldgrauen, p. 182-190)

pollëtikkër (m.; -s; -ke) [Fr. (*homme, femme*) *politique*, Eng. *politician*, Hd. *Politiker*], **1** politieker (gew.), *politicus*: *waat de minsën uuvër pollëtikkërs zëgke, is det 't malëvöllërs en jassëndrejijërs zeen, mer det is hieël zieëkër mer get kâl van de luj*; **2** (uitdr.) *pollëtikkërs zeen zjus dówve: zoelang det ze diech nuuëdig höbbe, ieëte ze ówt di-jn hand, mer höbbe ze diech nimmieë nuuëdig, dén sji-jte ze diech oppe kop*.

pollip (v.; -pe; -ke) [Lat. *palypus* (neuspoliep), Gr. *polypous* (poliep), Fr. *polype*, Eng. *polyp*, Hd. *Polyp*], poliep: *pollippe, di-j get ëwëg höbbe van e klein paerke en di-j mèt e steelkën op 't sli-jmvlies vaszitte, kóns-tën*

o.a. kri-jgën in d'n naas of d'n dikkën dêrm, mer vrouwluj kónne d'r ouch mizzeerie mèt kri-jgën in hun baarmoodër.

pollisse, de (mv.) [Lat. *politia* (staatsregeling), Gr. *politeia* (staatsregeling), Mnl. *pol(l)icie* (staatsorde), Fr. en Eng. *police*, Hd. *Polizei*], de politie: *bi-j de pollissën höbs-tën o.a. kómmësaers, zwaan(t)sjës (bereden politie), inspëktäörs en gëwuuën flikke*.

Pollisse, de Duitse; de Duitse Politieorganen (in WO II): *'Sjoeëns det de pollissën en de zjendërmen óngër d'n oeërlig (WO II) blaëve bëstoeën, hawwe de Duitsërs ouch hun eige pollisse, di-j trouwës 't hieël bëzat gëbeed kóntolleerde. Zoe kóntolleerde de 'Feldgendarmerie (militaire politie)' de eige sëlđaotën en allërlei angër zake wi-j o.a. vërkoup in 't zwart (zwarte handel) en uuvërtreëjinge van Duitse riglëmënte. In Mëzeik zoeët de 'Ortskommandantur' (bureau van een plaatscommandant) oppe Kuuëning Albertlaan. Tën twieëdën haws-te de 'Geheime Feldgendarmerie', di-j baezig waas mèt sërjeuzër werk wi-j o.a. sabbottaasj, óntsnapde kri-jgsgëvangënen of antie-Duits drókwërk. Tën dörde waas t'r nog d'n SP-SD (Sicherheitspolizei – Sicherheitsdienst) mèt de 'Gestapo' en de 'Geheime Staatspolizei', di-j zich allës përmeteerde wi-j o.a. foltëre van vërdachte illëmënte. Op de lëste plaats waas t'r de 'Abwehr' (inlichtingen- en veiligheidsdienst), 'nën deens dae aafhóng van 't 'Oberkommando van de Wehrmacht' en dae de groeëte kónkerént waas van de gëvreisde SD (Sicherheitsdienst (veiligheidsdienst)) van Himmler.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Duitse Politieorganen, 4 jaar Feldgrauen, p. 46-47)

pómmëlee (m.; -s; -ke) [Fr. *pomme* (appel), *pommelé*, Hd. *Apfelschimmel*], gëappëlde; appelschimmel: *'ne pómmëlee haef z'ne*

naam nêteurlik neet gëstoeële, want dae ze vel zit vol appëlvörmigge gri-js plékke, di-j op zoe e wit paerd onnog good ówtkómme.

pómp (v.; -e; pumpke) [klanknabootsend gevormd], **1** [Mnl. *pompe*, Fr. *pompe*, Eng. *pump*, Hd. *Pumpe*], waterpomp: lang gëlieëje ginge de meiste Mëzeikënaere pómpwatër hoeëlen aan ein van de veer pómpën oppe Mert; **2** [Eng. *bicycle pump*, Hd. *Fahrradpumpe*], fietspomp: ki-jk alti-jd good ofs-te 'n pómp bi-j diech höbs es-te geis fitse; **3** longen: mi-jnwirkërs di-j lang in de pöt hawwe gëwirk, kraege dèk gein loch, ómdét hun pómp vol stoeëf zoeët (ze stoeëf oppe lóngën hawwe); **4** [Am. *gas pump*, Fr. *pompe (à essence)*], benzinepomp: aan di-j pómp is de bënzin get goojëkoupër (bieëtërkoup); **5** (samenst.) vuur pómpwatër mós-tën aanne pómp zeen, vuur bënzin aan de (bënzin)pómp en vuur 'n këpote pómp bi-j de pómpemieëkër.

pómpaaf (bn.; g. tr. v. verg.), hón(d)smeug, doeëdmeug, stikop, stikkëpot, aan, pówpop, békaaf; doodmoe, bekaaf: bës-te pómpaaf, dén haef de pómp (de longen) zoe hel gëwirk det ze, zègk mer, 'aaf' is; bës-te pómpaaf, dén wuuërs-te dus vërgëlieëke mèt 'n pómp di-j aaf is.

pómpe (overg.; pómpde, h. gëpómp), **1** [Fr. *pomper de l'air dans*, Eng. *to pump up*, Hd. *pumpen*], pompen: pómps-te loch in 'ne fitsëband, dén pómps-te dae op; **2** [Eng. *to pump money into*, Hd. *Geld pumpen in*], investeren: ómdét ooze Fóns zich op z'n eigën haef gëzat, höbbe wieë h'm get willën hélpën en tieëndówzënd euroo in z'n zaak gëpómp; **3** [Hd. *pumpen*], opdrukken: ómdét we bi-j d'n tróp e serzjénts-jën hawwe det mer ein mëneer van straof kende, 'twuntig kieëre pómppe', hawwe de meiste pie(j)ottën oppëndeur sërjeus forsëbolle; **4** geslachtsgemeenschap hebben: de höbs

van di-j slapjanëse di-j pómpaaf zeen es ze in béd höbbe ligke pómppe; **5** [Fr. *freiner en pompant*], remmen (met kleine intervallen): es 't glaad is oppe wieëg, kóns-tën 't bèste pómpëntaerën oppe frin dówwë; **6** [Eng. *to pump*], verwijderen: ze höbbe Zjef 't gif ówt z'ne maag mótte pómppe; **7** [Eng. *to pump*], uithoren: de pollissën höbben allës ówt h'm gëpómp; **8** aanleren: de meistër haef dae grammaer zoe in ós gëpómp det we h'm noeëts zulle vërgieëte; **9** leegpompen: de pómppeers höbbën 't watër ówt de kelder gëpómp; **10** (samenst.) 't watër det we mèt di-j aw pómp oppómpe, is nog väöl te brówn.

pómpëbak (m.; -ke; -békske), pómpësteïn; **1** gootsteen, pompbak (gew.): de pómpëbak waas 'ne bak óngër de pómp en boeëve de pómpëbujs (pompbuis); de pómpëbak kos-te volpómpën en laote laegloupën es-te 't pómpgaat oeëpe zats (dieëgs, drejdës); **2** de gootsteen had vroeger meerdere functies: 'Vreugër waas de pómpëbak nogal ins vërstop, want de (väöl) minse wasde zich dao neet allein, ze dieëge dao bv. ouch d'n aafwas en sjódde d'r allës doeër waat ze kwi-jt wouwe, waat nêteurlik neet uuvëral 't géval waas.'

pómpeer (m.; -e; -ke) [Fr. *pompier*], brandweerman, pompier (gew.), spuitgast: ómdét de brandpómp (brandspuit op een schip) neet marsjeerde, zag de pómpeer: 'Nów loup nao de pómp!'

pómpemieëkër (m.; -s; -ke), loodgieter: 'ne pómpemieëkër kan diech allës vërtëllën uuvër pómpëlaerkës en -klëppe; de pómpemieëkër is lansëm mer zieëkër de sannietaerman (man van 't sannietaer) gëwoeëre.

pómpësteïn (m.; -stein; -ke), pómpëbak (zie ald.).

pómpwatër (o.; g. mv.; wieëtërke) [Eng. *pump water*, Hd. *Wasser von der Pumpe*], **1** *vuur sop te make, pakke wieë pómpwatër en vuur de stóp te sjróbbe make wieë luuëtër van zeip en pómpwatër*; **2 (uitdr.)** *diech hoofs (tiech) dao neet d'ne kop uuvër te brieëke, want vuur miech is det zaakske zoe klaar es pómpwatër, zo klaar als een klontje.*

pón (m.; -ne; -nëke) [D. (Nd.) *Punnijel, Ponjel*], nachpón, nachkleid; nachtkleed, nachtpón, nachtjapon: *tón Nellie van de (nach)maar waerde bërieëje* (een nachtmerrie had), *druimde ze det ze middën in de nach in häöre pón in de rieëngël wi-j 'n vërzoeëpe kat oppe Mert vuuër Baer en Zjang stóng te dansën en det 'ne nachraaf (nachbrak) häör det nachkleid van 't li-jif haw gërieëte.*

pónd (o.; g. mv.; pun(d)sje), **1** [Lat. *pondo* (van 'pendere' (wegen), Mnl. *pon(d)t*, Eng. *pound*, Hd. *Pfund*], pond: *mèt e pónd gooj boeëtër kómme wieë 'n wieëk tów*; **2 (uitdr.)** *eedër pun(d)sje geit doeër 't mun(d)sje, word je dikker, dan eet je te veel.*

póngël (m.; -e; pungëlke), **1** prul: *waat 'ne póngël is miech det pupke* (speelgoedpopje); **2** slordige kleren: *waat höbs-te nôw vuur 'ne póngël aan!*; **3 (uitdr.)** *di-j pôl is geine póngël, is een mooi meisje.*

póngële (overg.; póngëlde, h. gëpóngëld), **1** érvele, bössële (zie ald. 1ste bet.); **2** dragen: *es-te d'n hieëlën daåg mèt zoe'ne zwaore kallëbas mós ligke póngële, höbs-te saovës 'ne lamën èrm*; **3** prullen: *kënjër di-j oppe sjoeël allein mer get ligke te póngële, vërsli-jite dao hun bóks en vërklómmëlën hunnën ti-jd.*

pónt (o.; -e; pun(t)sje), **1** pont: *in Roeëtëm en Ophoeëve kóns-te diech laotën uuëvërzëtte mèt e vaer, zoe e buuëtsje mèt 'ne platte*

boeëjëm (platboomd bootje), *mer vreugër loeëg dao e pun(t)sje, 'n hieël klein buuëtsje vuur e paar man uuëvër te zëtte*; **2** (m.b.t. maasschepen) pont: *'t vaer in Mieëzik is e pónt det 't dörp mèt Berg vërbunk en det we d'n 'Haoluuëvër' neume; in d'n ti-jd van de maassjieëpe* (zie ald.) *haws-te dri-j soeërte sjieëpën en 't pónt mèt z'ne breije, platte boeëjëm waas ei soeërt van di-j dri-j.*

pool (m.; -e en peul; peulke), **1** poel, waterplas: *nao di-j sjoor* (onweers- of regenbui) *stóng de wieëg vol poole; ómdët de kleine van 't sjoôr* (de steile oever) *in de pool waas gëvalle, kraeg-tër sjoôr* (rammel); *de k(w)aojóng lieëp nëteurlik doeër de poole*; **2** (m.b.t. het afvoerkanaal langs een trottoir) goot: *vanówt de kërnisj löp 't rieëngëlwatër doeër de päös uuvër de stóp nao de pool*; **3 goot en trottoir werden wekelijks gereinigd**: *'Tot in 1938 – tón waerdën in Mëzeik de bujze van de riejooleering gëlag – waerde saotërdigs óm 3 oore de klok gëlójd, waat bëteikënde det élke hówsvrouw dén vërplich waas vuuër häör hóws de stóp en de pool te kieëre, waat dus eedër wieëk 't gëval waas.*; **4** (samenst.) *poolvuuegël* (poelvogels) *wi-j de poolmees, de poolreigër en de poolsnép lieëve nëteurlik neet in mëspoole mer waal in poole* (poelen), *moerassën en in poolwatër* (moeraswater).

Poolie, roepnaam voor Paulie, Marie-Paule.

Poolin, roepnaam voor Pauline.

poos (v.; pooze; g. dim.), **1** pose, schijn, onnatuurlijke houding: *niks is waat 't sji-jnt en vääol is poos*; **2** lichaamshouding, poos: *óngër de poeës* (pauze) *haef d'n aaftrëkkër* (fotograaf) *'n hieël poeës* (tijdje) *fotoos gëtrokke van Marijkën in 'n vërleijëlikke poos, mer det maesjën is waal ouch geine kni-jn* (een mooi meisje).

poovërkës (bw.), povertjes, schraal: *‘t waas mer poovërkës wi-j we dao óntvange zeen; mèt de jóngste z’ne bulletin* [Fr. uitspr. van -in-klank] *is ‘t mer poovërkës gëstèld.*

poozeere (onoverg.; poozeerde, h. gëpoozeerd) [Fr. *pauser*, Eng. *to pause*, Hd. *pausieren*], pauzeren: *es we in de poeës (bij toneel en film) e kërteerke poozeere, goeën we bówtën e siggrètsje rouke; maesjes di-j d’n hieëlën daåg mótte pozzeere, móttën avëntów ins poozeere (poseren).*

póp (v.; -pe; pupke), **1** [Fr. *poupée*, Hd. *Puppe*], speelgoedpop: *Bérbken haef tot ze vi-jftieënde mèt z’n barbiepóppën en z’n sprieëkënde póppe gëspäöld; 2 pannëpóp; stropop: in hieël aw hówzër wi-j bv. in Bókri-jk, kóns-te zeen wi-j ze vreugër póppe tösse ‘t gëbónt (gebinte) en de panne stoeëke vuur te iezolleere; 3 [Kil. *poppe*, Hd. *Puppe*], wijfjesvogel: (knarie)pupkës fluite neet; 4 tenger, opgemaakt en opgedirkt meisje: ‘t is miech e pupke, det Laenëke, mèt z’n sji-jtërigge mëneerkës en ze ft-jn gëzichsje det ‘t hieël vol sjmink haef gësmieërd; 5 [Eng. *pupa*], insect in eerste stadium: neet te filme (ongelooftlijk) wi-j ówt zoe’n póp zoe’ne sjikke spëksjrúwër (libel) kump; 6 [Eng. *puppet*, Hd. *Puppe*], marionet, trekpop: (uitdr.) *dao höbs-te de póppën aan ‘t danse, daar begint de narigheid; 6 [Hd. *Puppe*], (vleinaam) snoesje, liefje, schatje: diech bës miech e leef pupke.**

póppe (overg.; pópde, h. gëpóp), **1** [vulg.], voeëgële, nuuëke; een vrouw beslapen, cohabiteren, poepen, gemeenschap hebben: *tón dae rare pópjsienees (scheldw.) mèt det maesje van-kóm-kri-jg-miech haw ligke póppe, zag-tër: ‘Pupke, det waas fejn.’; 2 dokken (een pannendak van dokken voorzien): es-te vreugër zoe’n hieël daak mósdës póppe, dënk iech des-te vaerdig woe(ë)rs, want dén mósdës-te ‘ne wösj*

struuë mèt ‘nën tówgëvouwe kop tösse de reete van de panne stieëke, nëteurlik vuur ‘t daak bieëtër tów te make.

póppëgëzich (o.; -tër; -sje): poppengezicht: *sómmigge mînsën höbbën e gëzich wi-j ‘n ónwaer (boos), wi-j ‘n kni-jp (bang) of wi-j ‘ne sent (pips), mer de höbs ouch van di-j gipse (stijfdeftige mensen) mèt e póppëgëzich (pokerface), ómdët ze niks wille laote ki-jke van waat in hun ómgeit.*

póppëkas (m.; -te; -késke), **1** [Hd. *Puppentheater*], poppenkast: *‘Ti-jl’ van Tiene (Tienen) is ‘ne póppëkas woe hóndërde Mëzeikër kënjër van höbbe gënoeëte; in Mëzeik goeën we saovës nao de lappëkas (bed), mer op vääol angër plaatse goeën ze dén nao de póppëkas; 2 vreemd en mysterieus gedoe: waat ‘ne póppëkas is miech det mèt di-j twee bèddëzeikërde (flauwerikken) en hun bédórve struntsje (verwend kind); eine groeëte póppëkas is het, daen hieële pollëtik.*

póppëkraom (m.; -e; -kräömke), poppenkraam (gew.), waardeloze goederen, (fig) prullen: (uitdr.) *waat is miech det hi-j vuur ‘ne póppëkraom op dae kas?*

poppëlaer (bn.; -dër; -ste) [Lat. *popularis*, van ‘*populus* ‘ (volk), Fr. *populaire*, Eng. *popular*, Hd. *populär* (bekend, geliefd, eenvoudig)], populair, gewoon, alledaags, eenvoudig, algemeen, geliefd, volks: *poppëlaer (gemeenzaam) gëzag is poppëlaer mëzi-jk dëk poppëlaer rotzoeëj, vënge sómmigge klassiek gësjoeëlde, woe ze zich zieëkër neet poppëlaer (geliefd) mèt make; aan zoe’n poppëlaer pri-jze (lage prijzen) bës-te nëteurlik allës voeërt kwi-jt; di-j poppëlaer (goedkope) iddi-jsie waas voeërt ówtvërkoch.*

póppëleer (m.; -e; -ke), kannëda (zie ald.).

póppëndoktër (m.; -s; -ke) [kindert.; Hd. *Puppendoktor*], poppendokter: *tón ò póppëmoodërke* (poppenmoedertje) *z'n póp haw laote valle, höbbe we di-j drek bi-j de póppëndoktër laote make.*

póppënhóws (o.; -hówzër; -hujske) [Hd. *Puppenhaus*], poppenhuis: *oos leef véngnaeskën haef aan Sintërklaos e póppënhóws béstèld vuur dao z'n pupkës in te zètte.*

pópperél (m.; -le; -ke) [Kil. *kokerol* (wegens de draaiing), Oud-Fr. *coquerole* (slak) en *coquerille* (schelp)], **1** tol, drijftol, draaitol: *van det danse bèn iech zo dul es 'ne pópperél; 2 vroeger maakten kinderen eigen draaitol: 'Vreugër maakde de kënjër zelf pópperélle mèt e klöske* (garenklosje) *van hun moodër; woe ze zoe lang in snaeje tot ò klöske get ëwég haw van 'ne pópperél en es ze zoe wuid woeëre, houwde ze vanóngër nog e nieëgëlke drin woe de pópperél op mós drejje. Met de pópperél spuuële dieëge ze mèt 'n smik* (zweepje).'; **3 (uitdr.)** *di-j stóm fluit kóns-tën opdrejje wi-j 'ne pópperél, in alle staten brengen.*

pópperélle (onoverg.; pópperélde, h. gepópperéld), **1** [zeer vulg.], neuken: *dae sjérpen haef weer ligke pópperélle mèt di-j pothoeër in det kabbërdoes(j)ke; 2 tollen (met een tol spelen) 'Vuur te pópperéllën haws-te vreugër 'n smik vandoon. De smik waerde gëmaak van e rónnd stök hout van óngëvieër 50 séntemaetër; woe e bërwinsjën* (dun, sterk koordje) *aan waerde vasingëmaak det iëve lank waas es de stek. Daovuur mós aan ò ówtënj van de stek iëërs 'n inkieëping gëmaak wieëre. Vuur good te kónne pópperélle maakde ze aan ò ówtënj van ò touwke nog 'ne kleine, vaste knoup. Kënjër di-j hieël hénjig woeëre, pakde de pópperél tösse dówm en wi-jsvingër, drejde dén mèt di-j twieë vingërs en zatte zoe de pópperél*

aan de gang.' (Bron: VAN WIJCK, Tony)

póppërs (mv.) [van 'pówpërd' (aarsgat); Vnnl. *poepers*, Hd. (inform.) *puppern* (beven, trillen, bibberen)], angst, vrees: **(uitdr.)** *tón de bangësjij-tjèrd wis det iech h'm kwaolik pakde waat-ër haw ówtgëvrieëte, zoeët-ër mèt de póppërs.*

póppësërvjjs (o.; -sërvj-jze(r); -ke), poppenserviesje: *oos klein leevëke haef neet allein e póppënhóws mer ouch e póppëvëtuu(ë)rke, póppëklëdsjës, e póppësërvj-jskën en hieël vööl póppe.*

póppëspuuëlër (m.; -s; -ke) [Hd. *Puppenspieler*], poppenspeler: *in 2012 waas póppëspuuëlër Baerke Vandersteen 80 jaor en haw dër 60 jaor póppëkas gëspööld bi-j póppëkas 'Ti-jl'.*

póppëstrónt (m.; -strunt; -strun(t)sje) [enkel in de uitdr. 'zoe fi-jn es póppëstrónt']: *de kóntëkrówpër* (vleier) *waas zoe fi-jn es póppëstrónt, overdreven vriendelijk, zeemzoet; vuur ò good te make waas daen heimëlikke zoe fi-jn es póppëstrónt.*

porsëlejn (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Fr. *porcelaine*, Eng. *porcelain*, Hd. *Porzellan*], porselein: *tón iech det vaeske van Sjienese porsëlejn in grujzëlëmèntën haw laote valle, zag m'n vrouw det vuurzichtigheid de moodër is van de porsëlejnkas* (voorzichtigheid voorkomt onheil en fouten).

porsëlejne (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *en porcelaine*, Eng. *porcelain*, Hd. *porzellanen*], porseleinen: *e zjëtsje koffie ówt 'n hieël fi-jn porsëlejne téske smaak vööl lékkerder es ówt 'n dikke zjat.*

port (v.; -e; pörtsje) [Lat. *porta*, Fr. *porte*, Hd. *Pforte*], **1** poort: *vreugër haw Mëzeik veer*

porte (stadspoorten): *de Bosport* (zie ald.), *de Hépperport* (zie ald.), *de Bleumërport* (zie ald.) *en de Eikërport* (zie ald.); *höbt gieë vreugër oppe krujshieëre gëzieëte, dén höbt gieë mësjujn nog 't pörtsjën oppe Pélsërstraot gëweite* (dan herinnert u zich dat wellicht nog); **2** (samenst.) *kènt gieë in Mëzeik 't përsjónkëlëpörtsje* (zie ald.)?; **3** (**uitdr.**) *dae mówljanës haef 'ne món* ('n mówl) *wi-j 'n sjeurport; aw portën höbbën aw sjarneere*, oude mensen hebben stijve gewrichten; *de mós alti-jd de port good oeëpënhawte*, zorgen dat je goede ontlasting hebt.

portaol (o.; -e; portäölke) [Oud-Fr. *portal*, Hd. *Portal*], *portaal*: *in 't portaol van de kirk höbbe ze 'ne wc gëinstalleerd*.

portbaggaasj (m.; -baggazje; -ke), **1** [Fr. *porte-bagage*], *bagagerek*, *imperiaal*, *bagagedrager*: *es wieë goeën skieje, zëtte wieë alti-jd de portbaggaasj oppën ottoo; 'ne fits haef in Mëzeik geine portbaggaasj wi-j in 't AN mer waal e steulke*; **2** (**uitdr.**) *'n doeëdskis haef geine portbaggaasj*, als je sterft kun je niets meenemen.

porteur (m.; -s; -ke) [vr. *porteurstër*; Lat. *portarius* (poortwachter) Fr. *portier*, Eng. *porter*, Hd. *Pförtner(in)*], *portier*, *deurwachter*: *broedër Frans waas bi-j de krujshieëre neet allein köstër mer ouch porteer; bi-j de ursëlinne waas 't maer Martiena di-j porteerstër waas*.

portëföf (v.; -le; -ke) [Lat. *folium* (blad), Fr. *portefeuille* (van 'porter' (dragen)], *portefeuille*: *tón eine m'n portëföf haw gëpik, vóng iech det neet zoe erg, want me geld(sj) zoeët in m'ne portëmënee*.

portëmënee (m.; -s; -ke) [van Fr. 'porter' + 'monnaie' (geld), Fr. *porte-monnaie*], *portemonnee*, *beurs*: *zieëker es-te 'nën*

dikke portëmënee höbs (veel geld hebt), *zeen d'r minse di-j diech in d'ne portëmënee wille zitte*, die (veel) geld van je willen lospeuteren; die een beroep doen op je vrijgevigheid; *es-te wëts det eemës pi-jn haef in z'ne portëmënee* (geld tekort heeft), *mós-te dae mins ówt z'ne portëmënee bli-jve*, moet je die persoon niet om geld aanspreken.

pos (m.; -te; -je), **1** [Fr. *postes*], *posterijen*: *me broor wirk bi-j de pos, woe hae de brieve sorteert*; **2** [Fr. *poste*], *sjich*; *dienst*, *dagelijkse werktijd*: *oppe pöt woeëre dri-jjërlei poste: de mörgë(s)pos* (*daagpos*, *koeëlëpos*), *de middigpos* (*vërlëgk- of ómlëgkpos*) *en de nachpos* (*tieënoorëpos*, (*op*)*völpos*); **3** [Fr. *poste*], *zender*, *televisiestation*, *zendstation*: *Duitsland Dri-j (WDR (Westdeutscher Rundfunk)) is de pos dae iech op mi-jnën tillëvi-jzie nimmieë kan pakke*; **4** *brievibus*: *doot dae breek ins oppe pos*; **5** [Fr. *poste*], *postkantoor*: *gank ins éffe vuur miech nao de pos*; **6** *correspondentie*: *jóng, gank de pos ins hoeële; de faktäör dówt de pos in de breekvös*; **7** *postbestelling*: *sóndigs is geine pos*; **8** (m.b.t. het leger) *plaats waar zich een legerafdeling bevindt*, *post*: *es-tën in d'n oeërlog neet op d'ne pos blaefs, kraegs-te de koeëgël*; **9** *stakerspost*: *de pos aan d'n ingank van 't fëbrik haw ottoobénj in brand gëstoeëke*.

poskaart (v.; -e; -kieër(t)sje) [Fr. *carte postale*, Eng. *postcard*, Hd. *Postkarte*], *briefkaart*, *postkaart* (gew.): *allëwi-jl kóns-te mèt 'bpost' zelf poskaarte mèt 'n zëlfgetrokke fottoo make*.

pospaerd (o.; -e; -sje), *postpaard*: (**uitdr.**) *in Belsj kujme de minse wi-j e pospaerd, mer in Duitsland hi-jge ze wi-j e ni-jlpaerd; det jónk dënk, haef nëteurlik jóng bein en kan dus loupe wi-j e pospaerd* (snel lopen):

Mëri-j haef bein wi-j e pospaerd (stevige benen).

poss(j)ètsje (o.; -s; -) [Fr. *pochette*, Hd. *Poussiertuch*], stófferke; sierzakdoekje, pochet, lefdoekje (volkst.): *vuur de seer haef Fërnao alti-jd e poss(j)ètsjën in 't boeëvëmaelke van de jas van ze kèstum*.

postuuër (o.; -e; -ke) [It. *postura*, Fr. *posture*, D. (Zwi.) *Postur*], figuur, gestalte: *Liskën is klein van postuuër; Finnëkën haef e sjoeën postuuër; mer häör échte sjoeëningheid zit toch vanbëne; mèt zoe e postuuër haef Bel nèteurlik vööl aaftrèk (succes) bi-j de mansluj*.

postuuërke (o.; -s; -), postuurkje (gew.), klein, profaan beeldje: *bi-j ós oppe sjouw en oppe këmood stoeën e paar postuuërkës; postuuërkës zeen dèk van porsëlejn en kónne vanallës vuurstèlle wi-j bv. 'n poskoets (-kótsj) mèt 'ne kóts(j)eer oppe bók; e postuuërkën is dèk 'n heiliggëbeeldsje*.

pot (m.; pöt en potte; pötsje), **1** pot: *vuur oozën ówitzèt höbbe wieë al pottën en panne gëkoch; 2* geldpot, inzet, kaartpot: *Tjeu haef de pot gëwónne tón we e pötsjën aan 't kaarte woeëre; 3* isolator op telefoon- of electriciteitspaal: *mèt de kattëprul sjoeëte de jóngës vreugër de pötsjës van d'n èllëntrik këpot; 4* (samenst.) ómdét iech sjieël en potdoûfbèn, *haw iech neet gëhuuërd det m'n vrouw d'n teepot oppe potstaofhaw gëzat en onneet det ze mèt de potlieëpël in de pottën aan 't rammële waas; tón dae pottëki-jkër oppe pispot zoeët, zag-tër det 'pispot' in pötsjës-latti-jn 'pispotta' waas, waat iech neet gluif, want dae maak t'r alti-jd e pötsje van; 5 (uitdr.) iech höb alti-jd gieëte waat de pot sjafde en nów koeëk iech m'n eige pötsje (zorg ik zelf voor mijn eten); kak of geine kak, de pot op, doen zal je het, met of zonder zin; det is allëmaol ei pot naat,*

is hetzelfde; *hae haef langs de pot gëpis, is vreemd gegaan; 'nën ènkële kieër moogs-te waal ins nieëve 't pötsje pisse, een enkel foutje is niet zo erg; Stin is zoe doûf es 'ne pot, erg doof; tösse pot en pint (zo losjes bij het drinken) haef-tër miech det gëzag; kóm, we goeën 'ne pot pakke, een pint drinken; Li-jza maåg (bi-j miech) e pötsje brieëke (heeft bij mij een streepje voor), mer häör broor kan miech de pot op (kan naar de maan lopen).*

pöt (m.; -te; -sje), **1** put: *wieë höbbe bi-j ós dri-j pötte: 'ne watërpöt, 'ne rieëngëlpöt en 'ne zènkpöt mer geine zeikpöt, want wieë zeen gein beure; 2* koolmijn: *in de pöt haw élke pöttër 'n pötlamp en pötkleijër vandoon; 3 oud Maaseiker stapliedje (voor kinderen die achter mekaar stapten): 'Waem geit mèt nao de gouje pöt: vleege vange vuur op te hange? Ein, twieë, dri-j en diech mós h'm zeen.'* (Opgetekend door Toine WULMS)

pot naat (o.; g. mv.; g. dim.) [alleen in de uitdrukking 'ei pot naat'], *stinkbaere, drékbaere, nötzék en ónnöttërde, 't is allëmaol ei pot naat, het is allemaal net eender, ze zijn allen net eender, even weinig waard, even slecht; in sómmigge die(j)alékten is 'e potnaat' 'ne léstigge mins of 'ne rare kieërël.*

potdoûf (bn.; g. tr. v. verg.), stokdoof: *es wieë niks huuëre, zeen we potdoûf (stokdoof), mer de Èngëlse zeen dén steïndoûf [Eng. stoned deaf] en de Duitsërs zeen stékdouf [Hd. stocktaub].*

pothoëër (v.; -e; huuërke) [1ste deel van de samenst. komt van 'lollepot' (vuurpot)], **1** prostituee: *of 'n pothoëër 'n spissjaal hoeër is, weit iech neet, mer vuur miech kónnën alle hoeëre de pot op; 2 'pot' in 'pothoëër' komt van 'veurpot': 'Vreugër, in d'n ti-jd*

van Kiliaen (16de ieëw) ginge de vrouwluj, es ze 't kawd hawwe, mèt de bein ówtërein 't óngërli-jf wërme mèt óngër hunne rok 'ne pot (veurpot) en dao kump det ieërste deil van 'pothoeër' vanaaf.'

pötkleijër (m.; -; g. dim.), **1** mijnwerkersklerin: *nao de sjich woeëre de pötkleijër békans zoe zwart es de koeële zelf*; **2** **wat waren mijnwerkersklerin?** 'Mèt 'pötkleijër' meine we de kleijër di-j de pöttërs oppe pöt aan hawwe: e këstumke (e leechblaw li-jne jëskén en 'n leechblaw li-jne bóks), 'ne roeëje sjaal, 'ne roeëje maalplak mèt witte bölkës en zwaor pötsjoon, woe vanvöör i-jzëre tuppën opzoeëte. Bi-j de pötkleijër huuërdën onnog 'nën handdook vuur zich nao de sjich aaf te druuëgën es ze woeëre goeën doesjën in de béndoesj (badzaal).'

pötlamp (v.; -e; -lémpke), **1** mijnlamp: *nów nog höbbe vööl minse vuur de seer 'n pötlamp oppe kas stoeën*; **2** **lampenisten deelden mijnlampen uit:** 'Oppe pöt deilde de lampistën élken daág de pötlampën ówt aan de pöttërs. Vuur 'n pötlamp te kri-jge goeëve de pöttërs 'ne zjétao [Fr. jeton (penning)], 'ne nummër of 'n mëdalie aan de lampis. Nao de pötlampe kwoeëme de akkuulampe.'

potlieëpël (m.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) Pottlöffël], pollepel, potlepel: *vuur de sop ówt te sjöppe höbbe we 'ne potlieëpël vandoon.*

potloeëd (o.; -e; potluuëdsje), **1** potlood: *in sómmigge die(j)alékten is e potloeëd e gëwieër, in angëre bëteikënt det woeërd 'penis', mer in 't Mëzeikërs is 't 'n houtëre staefke woe graffiet in zit en woe we mèt sjri-jve*; **2** (m.b.t. het poetsmiddel) potlood, grafiet: *mèt potloeëd pótse wieë de staof.*

potloeëdsjërper (m.; -s; -ke), potloodscherper: *in Zjanke z'ne pénnezak zittën e gumke,*

pénne, stifte, 'ne passër, e paar potluuëdsjës en 'ne potloeëdsjërper.

potloeëte (overg.; potloeëtde, h. gëpotloeëd), potloden: *tón de staof gëpotloeëd waas, waas ze zjus wi-j vónkëlnów.*

pötman (m.; -ne; -ménke), kaolpöttër, mi-jnwirkër, óngërgróndër, kómpël, pöttër (zie ald.).

póts (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. Hausputz (in huis)], schoonmaak, poets: *in 't vreugjaar doon we de groeëte póts.*

pótsdook (m.; -deuk; -deukske) [Hd. Putztuch], **1** poetsdoek: *'ne pótsdook deent vuur te pótsën in 't algëmein*; **2** **een arsenaal aan poetsgerei:** 'Vuur te pótsën höbbe wieë hówsdeuk (dweilen), sjróbbuuërstëls (sjróbbërs, sti-jfbuuërstëls), kieërbuuërstëls, handvaegërs, stoeëfdeuk en pótsdeuk, mer vinstërs wasse doon we mèt 'n spóns, e zieëmvél (e zieëmslaer, 'ne zieëm, 'ne zieëmslap) en 'n aaftrëkkërke.'

pótse (overg.; pótsde, h. gëpóts) [Kil. boetsen (schoonmaken), Hd. putzen], poetsen, reinigen, schoonmaken: *'ne mins póts get aaf in ze lieëve: z'n tan, 't zilvër, 't koeëpër en 't hieël hóws.*

pótsgëreef (o.; g. mv.; -ke), poetsgerei: *hówsdeuk (dweilen), aaftrëkkërs, sjróbbuuërstëlën en angër pótsgëreef stuit bi-j ós allëmaol in 't pótskótsje (poetshokje).*

pótsjoeël (v.; -e; -sjuuëlke), mijnschool: 'Mijnwerkersschool Technisch Instituut Kempisch Bekken' waas 'n pótsjoeël in Houthale.

pótskréngde (v.; -s; g. dim.), schoonmaakwoede [Hd. Putzwut]: *minse di-j de pótskréngden höbbe, pótse daág en*

nach en potsën ouch es 't neet vówl is.

potsókkër (m.; g. mv.; -sukkerke), basterdsuiker: *potsókkër is geine wittën en ouch geine brównne sókkër; mer is get tösse di-j twieë kleurën in en is neet gëkristalliezerd.*

potstaof (v.; -staove; -stääfke), potkachel: *op 'n potstaof, 'n rón, smaal, hoeëg, geeti-jzere staof, koeëkde de minse vreugër de middig ('t ieëte); ómdét 'n potstaof get ewég haef van de luip van e knón, neume de Duitsërs zoe'n staof 'ein Kanonenofen (kanonkachel)'.*

pótsvrouw (v.; -e; -ke) [Hd. *Putzfrau*], werkster, schoonmaakster, poetsvrouw (germ.): *es 'n pótsvrouw de plaat póts, kan 't zeen det ze de plaat van de staof póts, mer kan 't ouch zeen det ze oppe luip geit (het op een lopen zet); de pótsvrouw pótsde de sjoonpótsër ówt, ómdét häör sjoon nao 't gëpóts van dae pótsër neet tégooj gëpóts woeëre.*

potte (overg.; potde, h. gëpot) [Kil. *potten het gheld*], opsparen, sparen, schrapen, oppotten: *es-tën e butsjën heimëlik geld(sj) opzi-j lëgks, bès-tën aan 't potte; es minse vreugër potde, dén dówde ze hun geld(sj) in 'ne pot; ligks-te de geld(sj) alti-jd (op) te potte, dén bès-te 'ne pin (gierigaard), mer eine dae alti-jd alle geveulës oppot is 'ne bennëbieër (bennëvèttër = binnenvetter).*

pottëbékker (m.; -s; -ke) [Eng. *potter*, D. (reg.) *Pottbaker*], pottenbakker: *in z'n pottëbékkeri-j haef 'ne pottëbékker 'ne pottëbékkersoeëve, woe dër mèt pottëbékkersleim pottën in bak.*

pottëki-jkër (m.; -s; -ke), potkijker, pottenkijker, ongewenst toeschouwer: *de höbs pottëk-jkërs di-j 't neet kónne laote*

van in de potte te ki-jke vuur te weite waat de pot sjaf; es wieë óngërein zeen, kónne wieë 't neet höbbe (verdragen) det zich 'ne pottëki-jkër (ongewenst bezoeker) mèt ós kump bëmeuje.

Pottënhóws, 't; het Pottenhuis: *'In 't bëgin van de 19de ieëw stóng vääraan rechts oppe Achmeilaan 't Pottënhóws', woe d'n hieër Gerrit Peeters de sti-jl van pottëbékker haw. Tot laat in de 20ste ieëw kaldën aw Mëzeikënaere van 't Pottënhows, woe dus de pottëbékkeri-j van mënieër Peeters mèt gëmeind waas.'*

pottëntaot (m.; -e; -täätsje) [Lat. *potentatus* (heerschappij), Fr. *potentat*, Eng. *potentate*, Hd. *Potentat*], machthebber, potentaat, dwingeland, despoot, tiran, heerser: *waat 'ne léstigge pottëntaot is miech dae gifsji-jtër (nijdigaard); neet allein de inwoeëners mer ouch de karnëvalsgroep van Bieëk (Beek) in Hollands-Limburg neume ze de pottëntaote (spotnaam); 'ne pottëntaot wilt zich alti-jd doon gëljen en uuvëral ze gëli-jk hoeële.*

pottër (m.; -s; -ke), gierigaard: *'ne pottër dae ze geld(sj) alti-jd ligk op te potte, neume we ouch o.a. 'ne pin, 'nën értentëllër, 'nën tówgënejde, 'ne greune, 'ne koesj of e vérke.*

pöttër (m.; -s; -ke), pötman, kaolpötter, mi-jnwirkër, óndërgróndër, kómpël; mijnwerker: *de pöttërs di-j bv. in Ejsdën oppe pöt höbbe gëwirk, woeërën op hun 45ste gepënsjeneerd, mer woeëre dén dëk hieël op van de stoeëf oppe lónge.*

pottëraer (m.; -e; -ke), klómmëlaer; prutser: *Fiel is zieëkër geine klómpëklaas (onhandige mens) mer waal 'ne pottëraer; want dae duit niks leevër es uuvëral aan ligke te klómmële (prutsen).*

pottëre (onoverg.; pottërde, h. gëpottërd),

- broddelen, knutselen, prutsen: *stilzitte kan Graad neet, want dae is alti-jd örgës get aan 't pottëre, mer de mós neet meine det dae tot vâöl in staot is, want rizzëltaat haef-tër zéljen of noeëts.*
- pöttërke** (o.; -s; -), distelvink [Hd. *Distelfink*], putter: *'t pöttërkën is ein van de zës soeërte distëlvënke* (appelvink, frater, kneu, sijsje, barmsijsje en putter); *op 'ne kónkoeër vuur pöttërkës is 't de bëdoeling det de pöttërkës zoe dèk mäögëlik 'distërwiet' of 'distrëwiet' roope (zènge); in 't Ri-jnland is e pöttërke 'ein Disterwitt'.*
- potvërdikke** (bastaardvloek), potvërdomme, potvërdoorie (zie ald.).
- potvërdomme** (bastaardvloek), potvërdikke, potvërdoorie (zie ald.).
- potvërdoorie** (bastaardvloek), potvërdikke, potvërdomme; verdikke, verdikkeme, verdorie, potverdorie, janverdorie, verdomme, godverdomme, verdekke (gew.): *povërdoorie, dao höbs-te de pöppën aan 't danse* (daar begint de narigheid).
- pówdële (zich), 1** (overg.; pówdële, h. gëpówdëld), poedële; onder handen nemen: *es-tiech det véngnaeske nog ins ambëteert, zal iech h'm ins good pówdële; 2* (wederk.; pówdële zich, h. zich gëpówdëld) [Eng. *to puddle* (troebel maken), D. (Nd.) *puđeln*, Hd. *puđdeln* (poedelen, plassen)], poedële; plassen, in water spetteren (heen en weer bewegen), zich wassen: *kënjër di-j zich aan 't pówdële zeen, doon dënkën aan 'ne poedël dae 'n aenj ówt 't watër haolt, want waas-te dën huuërs, is óngëvieër hetzëlfden es winnieë de kënjër aan 't plétsje* [Hd. *planschen*] *zeen.*
- pówdëlnaaks** (bn.; g. tr. v. verg.), poedëlnaaks (zie ald.).
- pówjakke** (onoverg.; pówjakde, h. gëpówjak) [verbastering van het D. (Rijnl.) *'pujake'*], maore, vreutële, vreute, vruuëtële, wouwe, sjörge, vloeëje, z'n kloeëtën aafdrejje, zich ówtslaove; zich afbeulen, zwoegen, ploeteren, zich uitsloven: *es-te d'n hieëlën daág in d'n hoeëf höbs ligke böttële, dën bës-te stikkëpot van 't pówjakke.*
- pówjakkër** (m.; -s; -ke) [van *'pówjakke'* (hard werken); van D. (Rijnl.) *'pujake'* (hard werken)], harde werker, onvermoeid werker: *de höbs van di-j laeggengers di-j uuvëral hunne kas aan vaege, de höbs minse di-j doon waat ze mótte doon en de höbs van di-j pówjakkërs di-j daág en nach hunne nistël aafdrejje* (keihard werken).
- pówn** (m.; g. mv.; g. dim.) [D. (Bargoens) *Pun*], geld(sj); poen, geld: *minse mèt pówn kónne zich zoe 'ne sjikke bak* (auto) *përmeteere; 't is allëmaol vuur de pówn det dae pin z'n kloeëte ligk aaf te drejje* [vulg. voor 'keihard werken']; *tón iech me kleikënd(sj) 'n dik pak pówn goeëf, kraeg iech 'n dikke poeën.*
- pówp** (m.; -e; pujpke) [Kil. *poepen*, D. (Rijnl.) *Pup*], veest, wind(je), scheet, poep: *lëgummënieëtërs mótte mieë pujpkës laotën es vleisieëtërs.*
- pówpe** (onoverg.; pówpde, h. gëpówp), 1 zijn behoefte doen: *höbs-tën 't in de klein dërmkes, dën bës-te vërleef, mer es-te diech 't vèt van de derm sjits, mós-te d'n hieëlën ti-jd nao 't (h)ujske vuur te pówpe; 2* een wind laten, veesten: *tón Pierjan mós pówpe, zag-tër: 'Bieëtër in de groeëte loch es in de kleine bówk.'*
- pówpërd** (m.; -e; -sje), gaat; aars(gat): (**uitdr.**) *es-te d'ne pówpërd tówduis (tówpits), is 't mèt tiech gëdoeën* (dan sterf je).

pówpësjj-jtër (m.; -s; -ke), bazig kindje, kleine dwingeland: *iech zit e butsjje mèt de póppërs det oos pówpësjj-jtërke te dèk ze willëke wilt kri-jge.*

pówpop (bn.; g. tr. v. verg.), stikop, stikkëpot, aan, doeëdmeug, hón(d)smeug, pómpaaf, békaaf (zie ald.).

pówpzaat (bn.; g. tr. v. verg.), smaorzaat, stróntzaat, stómzaat, starzaat; **1** smoordronken, stomdronken, lazarus, bezopen: *de zatërik waas zoe pówpzaat det-ër van zatigheid nimmieë wis woe dër zoeët; 2 hoe dronken kun je zijn? 'Bès-te zoe zaat es e raad ('n pëtat, e knón, 'n sjöp, hóndërdówzënd man, e vérke, 'n oeërlogssjieëp), dén bès-te pówpzaat en dus 'ne zate bujjël of 'n zate mërjan, 'n zówpéchel, 'ne zówplap, 'ne zaatlap of 'n zówpków en höbs-te e good stök in d'n veut (vot, kloëte, d'ne kraag, zwitsër) en bès-te duchtig in d'n oeëlie (höbs-te 't zitte, höbs-te h'm óm).'*

póws (v.; pówze; pujske), **1** kwast, kwispel: *aan d'n drappoo van de sjöttën hunk 'n póws; es de grënwachtërs mèt hun flosj [Fr. floche] aan hun möts vuuër d'n oeërlog (WO II) mèt hun kien(d)sjës nao de kirmis ginge, dén mochte di-j sjatte, es ze oppe karrësël de póws pakde, nog ins vuur niks in de vleegërkës of oppe paerdsjës zitte; 2 vagina: (uitdr.) de mós de póws laote slaope, es de maon achtër de kirk stuit, bij menstruatie moet je geen seks hebben.*

pówzak (m.; -ke; -zëkske) [van 'pówjakke' (D. (Rijnl.) *pujake*)], stakker, drommel: *tón dae pówzak, daen érme kloëet, z'n hieël lieëvën haw ligke pówjakkën en krómp en sjeif waas gëwirk, kos-tër geine sjaelën euro laote ki-jke.*

pozzeere (onoverg.; pozzeerde, h.

gëpozzeerd) [Fr. *poser*, Eng. *to pose*, Hd. *posieren*], poseren: *de sjraol geit (het magere meisje) waas zoe sti-jf es 'ne bók van d'n hieëlën daäg te pozzeere vuuër daen aaftrëkkër (fotoograaf) en det onnog zóngër te pozzeere (pauzeren).*

praatsj (v.; -e; -ke), taatsj, appelklats, klatsj, klatsjkónt, kwakël, mooswi-jf, pratël (zie ald.).

praek (m.; -e; -ske) [Hd. *Predigt*], sërmoeën; **1** leerrede, preek, predikatie: *es patër Sangërs vreugër 'ne praek hoeël, hóng de hieël kirk aan z'n luppe; 2* vermaning: *dao kraeg iech tiech 'ne praek van dae gijsj-jtër; tón Zjang, dae van z'n vrouw alti-jd 'neet te laat en neet te zaat' te huuëre kraeg, toch ieërs bi-j hun (thóws) kwoeëm tón d'n daäg al in de loch hing, kraeg-tër van z'n vrouw 'ne praek vanówt häör bèd, 'ne bèddëpraek.*

praeke (onoverg.; praekde, h. gëpraek) [Eng. *to preach*, Hd. *predigen*], sërmoeëne; **1** (m.b.t. Gods woord verkondigen) preken, prediken: *vreugër ginge de patërs in de parrochies óm de dri-j jaor de missie praeke; 2* een zedenpreek houden: *'t zaegbrieëd stóng vuuër laeg benk te praeke, want de luj laote zich neet gaer manën uuvër waat hun te doon stuit.*

praekstool (m.; -steul; -steulke), **1** preekstoel: *vreugër praekde de preestërs vanop de praekstool dae middën in de kirk stóng; van de meiste praeksteul höbbe ze ofwaal plénkskes gëzaeg ofwaal höbbe ze dae achtër in de kirk gëzat; 2 (uitdr.) ze zeen van de praekstool gëvalle, ze hebben de eerste roep (eerste aankondiging) van hun nabije huwelijk gekregen.*

prakkëzasie (v.; -s; -ke), gëprakkëzeer; zorgen, overpeinzing, gepieker: *mèt*

zoe'n jung, di-j diech d'n dikke spuuële, höbs-tën hieël get prakkëzasie en van det gëprakkëzeer bès-te dén hieël aan de pin (uitgeput).

prakkëzeere (onoverg.; prakkëzeerde, h. gëprakkëzeerd), prakkiseren, overwegen, peinzen, piekeren, nadenken, zich zorgen maken: *tón we 't ein en 't angër bëgoste te mankeere, höbbe we lang ligke prakkëzeere wi-j en woe we oozën awwën daág zouwe sli-jte.*

prakti-jk (v.; -e; -ske) [me. Lat. *practica*, Gr. *praktikè*], **1** [Fr. *pratiques*, Hd. *Praktik*], bedrog, sluwe daad: *det zeen toch gein prakti-jke van dae vówlën aafzëttër*; **2** [Fr. *pratique*, Hd. *Praxis*], uitoefening, uitvoering, toepassing van theoretische kennis: *de prakti-jk is dèk hieël angërs es de teejëri-j*; Zjaen is 'ne man van de prakti-jk [Hd. *ein Praktiker*]; **3** [Fr. *pratique*, Hd. *Praxis*], beroepswerkzaamheid: *de meiste doktërs höbbe 'n drökke prakti-jk*; **4** [Hd. *Praxis (Kundschaft)*], clientèle: *es 'nën appëtieëkër z'n prakti-jk verköp* (zijn praktijk overdoet), *dén mótte de kranke nao 'nën angëre pillëndrejjer goeën*; **5** [Hd. *Praktik*], gewoonte: *tot middig in de koeëj (bèd) ligkën is 'n prakti-jk di-j neet de mi-jn is.*

pratël (v.; -s; -ke) [freq. van 'praten'; van 'pratële' = kwebbelen], praatsj, taatsj, appelklats, klatsj, klatsjkónt, kwakël, mooswi-jf: praatzieke vrouw: *es-te mèt di-j pratël aan de käl kums, hoofs-te zelf niks te zëgkën en hilt ze diech gemékkelik 'n oor aan d'n drej.*

pratëlaer (m. en v.; -e; -ke), pratëlkónt, pratëlvot, mówldër, mówلمان, mówلمانieëkër, mówلمانës, kálmieëkër (zie ald.).

pratëläsji-jt (m.; g. mv.; g. dim.), aafgank, d'n dunne, kómgaw, rétteketét, slingërsji-jt, sji-jtëri-j (zie ald. 1ste bet.)

pratëlkónt (m. en v.; -e; -kuntsje), pratëlaer, pratëlvot, mówldër, mówلمان, mówلمانieëkër, mówلمانës, kálmieëkër (zie ald.).

pratëlvot (m. en v.; -te; -vótsje), pratëlaer, pratëlkónt, mówldër, mówلمان, mówلمانieëkër, mówلمانës, kálmieëkër; **1** schijtkont, praatjesmaker, praatziek persoon: *aan di-j pratëlvot höb iech de sji-jt* (heb ik maling), *want iech laot miech neet op m'ne kop sji-jte* (als voetveeg behandelen) *doeër zoe'n praatsj*; **2 Oud Maaseiker versje**: '*Mi-j, pri-j, pratëlvot, sókkërboeëne, sji-jtvot* (Opgetekend door mevr. TIMMERMANS-PEYMEN)

pratmoos (o.; g. mv.; -meuske) [zeer sterk veroud.], soort aardappelgerecht: *mèt fi-jngëkapde lëgumme (ouch iëërpële), mèlksaws en stokvès (bakkëljaw) make we pratmoos.*

pratsj (m.; g. mv.; -ke) [D. (Rijnl.) *Pratsch, Pretsch*], **1** modder, slijk: *es de snieë gëdoeëjd is, is de oprit eine pratsj* (een en al slijk); *iech bèn mèt d'n ottoo in de pratsj bli-jve stieëke*; **2** [zeer sterk veroud.], brijachtige aardappelmasa: *dae kawwe pratsj hoof iech neet op m'nën tejjër.*

prattiekeere (onoverg.; prattiekeerde, h. gëprattiekeerd) [me. Lat. *practicare*, Fr. *pratiquer*, Eng. *to practise*, Hd. *praktizieren*], praktiseren, zijn kerkelijke plichten vervullen: *de meiste kattëli-jke prattiekeere nimmieë*; *Érnës is waal 'ne prattiekeerënde kattëli-jk* [Hd. *ein praktizierender Katholik*], *mer hae baejt Slivvën(h)ieër onneet van 't krujs aaf* (maar hij is ook niet overdreven vroom).

prazël (m.; g. mv.; -ke), kwatsj, kélke, zeivër, gëluuëtër; onzin: *waat vuur prazël houwt di-j pratël (praatsj = praatzieke vrouw) ówt häör botte!*

prazële (onoverg.; prazëlde, h. gëprazëld) [Lat. *phrasis* (wijze van uitdrukken), Mnl. *prasen* (mompelen), Fr. *phrase* (zin), Hd. *faseln*], bazelen, babbelen, prazelen (gew.): *nów de kleine bëgint te prazële, snappe we d'n dëkstën ti-jd toch al waat-ër meint;*

prëbeere (overg.; prëbeerde, h. gëprëbeerd) [Lat. *probare* (onderzoeken), Hd. *probieren*], pëbeere; **1** proberen, pogen, trachten, wagen, beproeven: *wils-te 'ne kleine kri-jge, dén mós-te bli-jve prëbeeren en neet meine det eedëre sjuuët 'nën haas is; 2 (uitdr.) mèt prëbeere', zag de jóng, 'kraeg me zöstër 'ne kleine.'; prëbeer 't ins (waag het eens) es-te dörfs.*

pree (m.; -s; -ke) [Fr. *paye, paie* (loon), *prêt* (soldij)], loeën; **1** werkloon, wedde, loon, salaris, pree (gew.): *es we ooze pree höbbe gad (gëtrokke), goeën we zoe e nówwërwëts wejmëske koupe vuur bómpa; daen dikke (rijkaard) is neet allein 'nën dikke (rijke) mënneer dae d'r dik (warmpjes) in zit, mer dae kri-jg onnog élke maond(sj) 'nën dikke pree; 2 zakgeld: de sóndigssént dae we vreugër kraege, waas ooze pree.*

preem (v.; -e; -ke), priem: *mèt 'n preem maak de sjoonmieëkër gieëtsjës in 't laer.*

preestër (m.; -s; -ke) [Lat. *presbyter* (priester), Mnl. *priester*, Fr. *prêtre*, Eng. *priest*, Hd. *Priester*], geissëlik, geistëlik; priester: *'ne preestër kri-jg z'n preestëropleijing in 't simmënarie; preestërs bëlaove sillëbattaer (in seksuele onthouding) te lieëve.*

preestërwi-jjng (v.; -e; -ske) [Hd. *Priesterweihe*], priesterwijding: *nao 'n*

opleijing van zieëve jaor wuuërt de preestër gëkleid (krijgt hij het priesterkleed aan) en wuuërt-ër bi-j de preestërwi-jjng doeër de bissjop tot preestër gëwi-jd.

prefësser (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *professeur*, D. (Oostr.) *Professor* (leraar aan een gymnasium)], perfësser; leraar: *in Oeëstënri-jk zëgke ze tieëge 'ne lieëraar dae in 'n sjoel lës guuëf woe ouch Grieks en Latti-jn wuuëre gëgieëve 'prefësser', zjus wi-j ze det hi-j vreugër dieëgen en in Frankri-jk nog doon; 2 [Fr. *professeur*, Eng. *professor*, Hd. *Professor*], professor: *in 2013 woeëren aan de KU Luuëve 1200 prefëssers verbóngë; 3* geestelijke aan een college: *hieërnónk is prefësser aan 't simmënarie gëwaes.**

prëfieët (m.; -e; -sje) [Lat. *propheta*, Gr. *prophētēs* (voorspeller)], proffieët; **1** [Hd. *Prophet*], voorspeller, ziener, profet, voorzegger: *de Gëtujge van Jeehoova höbbe 't ènj van de waerëld al vërsjilligge kieëre vuurspëld en o.a. daovuur zeen det valse prëfieëte; 2 dorpsprofet, betweter: *oppe Mert stuit dèk 'ne prëfieët 't ówt te lëgke woe 't mèt de waerëld naotów geit en wi-j allës zjus innein zit.**

proffieët (m.; -e; -sje), prëfieët (zie ald.).

prëfi-jt (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *profit*, Eng. *profit*], proffi-jt; **1** [Hd. *Profit* (vaak pej.)], nut, profijt, voordeel: *wieë hawwe tieën euroo prëfi-jt; daen eegoowis is alti-jd op ze prëfi-jt ówt; dae kieërël duit allein get es 't vuur z'n eige prëfi-jt is; 2 winst, opbrengst: *vuur de prëfi-jt mós-te geinën diksjënaer make, want det kos tiech allein mer vääld pówn.**

prëfi-jtëlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.), gemaniëreed, gezocht, gemaakt, gekunsteld: *op 'n prëfi-jtëlikke mëneer zag di-j prëfi-jtëlikke kakmëdam mèt e*

prëfi-jtëlik léchske det ze vuur häör eige prëfi-jt alti-jd op zeuk waas nao prëfi-jtigge kuipkës.

prëfi-jtig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** voordelig, lucratief: *van di-j okkazje mós-te proffëteere, want zoe'n prëfi-jtigge aanbeejing vungs-te nörgës neet; in d'n Aldie kóns-te prëfi-jtiggër winkëlën es in di-j sjikke zaak; 2 zuinig, spaarzaam [Hd. *sparsam*]: *prëfi-jtigge minse drejje neet allës t'rdoeër mer lëgkën ouch get opzi-j.**

prëfi-jtigge (m.; id.; -), spaarzaam mens: *'ne prëfi-jtigge is zieëkër geine mins dae op ze geld(sj) zit wi-j 'n brók op häör kujkës (die een gierigaard is), mer dae ze geld(sj) waal neet doeër ramën en vinstërs ówtgoeëjt (verspilt).*

prel (bn.; prëller; -ste) [sterk veroud.; variant van 'pril' (bekoorlijk)], **1** opgedirkt, koket: *huuërs-te wi-j de jóngës weer fluitën es det prel maesje mèt ze kokkèt klëdsje, z'n kokkëtte mëneerkës en ze kokkèt léchske weer langs kump; 2 preuts, ingetogen, kuis, overzedig: *Jëtsjën is neet ech e suuëts(ël)ke (säöts, säötske), mer 't is toch e prel dënk, want 't dörf neet ins nao e jungske te ki-jke.**

prëlin (v.; -ne; -ke), përlin (zie ald.).

préngel (m.; -s; -ke) [Mnl. *prange* (knuppel), D. (Akens) *Prang* (knuppel), D. (Rijnl.) *Prängel, Bureprängel*], **1** vlegel, belhamel, kwajongen: *es dae préngel ós nog eine kieër get te bakke dörf zëtte, dën drej iech h'm de nek óm; 2 vlerk, kinkel, lomperd, stijve hark, houtherig mens: *es-te mèt zoe'ne préngel van 'ne kieërël óngër de minse dörf's kómme, dën vils-tën in affrönte.**

prènt (v.; -e; prèn(t)sje) [Oud-Fr. *preinte*], **1** afbeelding: *vreugër zoeëte prèn(t)sjës bi-j de sjóklaat; 2 mooi kind: *Wout is e**

prèn(t)sje van e kënd(sj); 3 heiligenbeeldje, devotiebeeldje, santje: *vreugër deilde de geissëlikke prèn(t)sjës ówt aan kënjër di-j gooj kattëli-jkskës woeërën of de vräögskës van de kattëgi-jsmës good kènde; 4* (samenst.) *Mattie hult doeëdsprèn(t)sjës (bidprentjes) bi-jein; höbt gieë eur këmunieprèn(t)sje(s) (communieprentje(s)) nog?*

prèntëbook (o.; -beuk; -beukske), prentenboek: *es kënjër mèt e beukskën in 'n heukske zitte, dën is 't d'n dëkstën ti-jd e prèntëbeukske wi-j de beuk van 'Kikkër' en van 'Tip de Muis'.*

pres (v.; -se; -ke) [Eng. *haypress* (*hay baler*)], hooipers [Hd. *Heupresse*]: *es 't gëmejd graas druueg is, kump eine mèt 'nën traktäör en 'n pres vuur 't hui in bössële te pieërse.*

prëseere (onoverg.; prëseerde, is gëprëseerd) [Fr. *presser*, D. (Zdl., Oostr., Zwi.) *pressieren*], presseren, haast hebben, dringen, spoedeisend zijn: (**uitdr.**) *prëseert 't, is er haast bij? bës-te gëprëseerd, ben je gehaast?; 't prëseert neet, niks waat prëseert, er is geen haast bij; es we ós neet mótte spooje (haasten), zëgke we det we neet gëprëseerd zeen.*

presés (o.; -se; -ke), persés (zie ald.).

presëssie (v.; -s; -ke), persëssie (zie ald.).

Presëssiewieëg, de; de Processieweg: *'De wieëg tösse d'n Awwëneikërwieëg en d'n Heerëlaakwieëg, woe vreugër jaorëlink de presëssie langs is gëgange, is de Presëssiewieëg.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Processieweg, Straten en Wegen*, p. 135)

prësi-js (bn.; prësi-jzër; -te), përsi-js (zie ald.).

préskop (m.; g. mv.; g. dim.), gëpieërdsde kop (zie ald.).

présloch (v.; g. mv.; g. dim.), perslucht (gew.) [Hd. *Pressluft*]: *présloch is samëgëpieërdsde loch, di-j bv. in ottoobénj zit.*

préssé (overg.; présde, h. geprés) [Eng. *to press*, Hd. *pressen*], persen, samenpersen, platpersen: *sëtrówné pieërse we ówt, mer hui of struuë préssé we mèt 'n hui- of struuëpréssé.*

preténsie (v.; g. mv.; -ke), pritténsie (zie ald.).

préttéle (overg.; préttelde, h. geprétteld) [veroud.], pruttelen: *'waat stuit dao op det veur te préttéle?' zag de pruttélaer (mopperkont).*

preuve (overg.; preufde, h. gëpreuf), **1** proeven: *preuf ins aan det sópke; mèt 'Hartbufkës preuve' van de Kiewanies kónne lékkerbékken en fi-jnpreuvërs de lékkerste bufkës (klein, lekker hapje) preuve; op 'n preuvëri-j kóns-te wi-jn of beer of ieëte preuve (met je smaakzin proeven); 2 (uitdr.) det zówpéchelke preuf gaer, drinkt veel.*

preuvër(d) (m.; preuvërs (preuvërde), -ke) [afl. van 'preuve'], **1** proever: *preuvërs óngërzeuke de wi-jn of 't beer mèt naas, tóng en verheeméltën en lètte vuuural ouch op d'n aafdrónk; 2* dronkaard, zuipschuit: *Koeëb is 'nën awwe (échte) preuvër(d), want dae lébbert tiech saovës gemékkelik e paar fléskes wi-jn ówt.*

prézaos (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *présence*], présence: *minse mèt prézaos weite zich good te prizzénteerën en hóbbe d'n dèkstën ti-jd e sterk karraktaer.*

prezésie (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Präsenz*],

prizzénsie; aanwezigheid, presentie, tegenwoordigheid: *haef 't sjieëpëkolleezjën in prezénsie van de kuuëning in 2012 'wi-jndommein Awwëneik' bëzoch of zeen ze d'r gëwuuën ins langs gëvare?*

prezént (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen predikatief gebruikt; Fr. *présent*, Eng. *present*, Hd. (form.) *präsent*], prizzént; aanwezig, present, tegenwoordig: *es bi-j d'n tróp op 't ieërëplejn smörgës om hawf zës de name waerdën aafgëroope, móste wieë, de sëldäötsjës, allëmaol ein vuur ein 'prezént' zëgke (roope).*

prëzómpsie (v.; -s; -ke), prëzómpsi-j, përzómpsie, përzómpsi-j, prëzumpsi-j, prëzumpsie (zie ald.).

prëzómpsi-j (v.; -s; -ke), prëzumpsi-j, prëzómpsie, përzómpsie, përzómpsi-j, prëzumpsie (zie ald.).

prëzóng (o.; -e; prëzungske) [Lat. *prehendere* (grijpen, vatten), Fr. *prison*, Eng. *prison*], përzóng, pëtoet, bak, doeës, bajës; gevangenis [Hd. *Gefängnis*]: *es-te meins des-te de sjuffël (schelm, boef, schobbejak, schurk, schoft, schavuit) kóns ówthange, dën stieëke ze diech vreug of laat in 't prëzóng.*

prëzumpsie (v.; -s; -ke) [Lat. *presumptio*, Vnnl. *presumptie*, Fr. *présomption*, Eng. *presumption*, Hd. *Präsumtion*], prëzumpsi-j, prëzómpsie, prëzómpsi-j, përzómpsie, përzómpsi-j; **1** vermoeden, verdenking, *presumptie*, argwaan: *ómdét 't zówplépkén innins z'n male vol geld(sj) haw, haw iech de prëzumpsie det-ër 'ne lajëvaegër waas; 2* veronderstelling: *in de prëzumpsie det mi-jne kop dën gein pi-jn mieë zal doon (dat ik dan al lang dood zal zijn), trëk iech miech det neet aan.*

prëzumpsi-j (v.; -s; -ke), prëzòmpsie, prëzòmpsi-j, përzòmpsie, përzòmpsi-j, prëzumpsie (zie ald.)

priddëkant (m.; -e; priddekéntsje) [Lat. *praedicans*, Hd. *Prediger*], predikant: *vreugër haws-te priddëkante di-j vanop hunne praekstool zoe veurig praekde det de kirk davërde*.

prieës (v.; prieëze; -ke) [Fr. *prise*], wi-jfke; stopcontact: *es-te de fiesj (t ménke) in de prieës (t wi-jfke) stiks, höbs-te stroum*.

priffëreere (overg.; priffëreerde, h. gëpriffëreerd) [Fr. *préférer*, Eng. *to prefer*], prefereren, verkiesen: *de meiste minse priffëreere doeëdvalle boeëve lansëm doeëdgoeën*.

pri-j (v.; -je; -ke) [Mnl. *pride* (krenge), Kil. *prye* (kadaver)], **1** (vulg.) prij (gew.), lichaam, lijf: *voeërt houw iech h'm op z'n pri-j; Stin loeëg mèt häör zate pri-j in bèd; 2* corpulente vrouw: *'n machóhël of e bak van e vroumës neume we ouch 'n dikke pri-j; 3* gezonde vrouw: *de's 'n gëzón pri-j, di-j neet gaw krank wuuërt; 4* (scheldw.) feeks, prij, kwaadaardige vrouw: *bès-tiech 'n lillikke, ordënaer pri-j!; 5* (troetelw.) *me leef pri-jke, waat höbbe wieë diech toch gaer!; 6 (uitdr.) dae vrieëtzak kan zich get in z'n pri-j sloeën, veel eten; waat höbs-tën op d'n pri-j, wat scheelt er?*

pri-jke (onoverg.; pri-jkde, h. gëpri-jk) [Mnl. *priken* (pronken), Mnd. *preken* (pronken)], **1** pralen, pronken [Hd. (form.) *prunken*]: *de deur Sjineese vaas stuit oppe kommod te pri-jke; 2* [sterk veroud.], het gunstige moment afwachten om iets te vragen: *waat stuis-te dao te pri-jke!*

pri-js (v.; pri-jze; -ke) [Fr. *prix*, Eng. *prize*, Hd. *Preis*], **1 1** prijs: *mèt dae sjeëpër*

(herdershond) *haef Sjarël 'n hieël sëri-j pri-jze gëhaold; 2 (uitdr.) vreug of laat geis-te pri-js höbbe* (in aanraking komen met het gerecht (de politie); een aarijding hebben, veroorzaken) *mèt zoe uuvëral d'n vot aan te vaege; II* [Fr. *prix*, Eng. *price*, Hd. *Preis*], **1** verkoopprijs: *de pri-js van deezën diksjënaer is mer e klein deil van de kospri-js; 2 (uitdr.) iech höb pri-js laote make* (een prijsofferte gevraagd) *bi-j de smieëd vuur 'n i-jzëre breerke*.

pri-jsli-js (v.; -te; -je) [Eng. *price-list*, Hd. *Preisliste*], prijslijst: *in 'n pri-jsli-js vungs-te de pri-js van waat 'n sëri-j arti-jkëlën op 'ne bëpaolde mommënt kos(te)*.

pri-jsvraag (v.; -e; -vräögske) [Hd. *Preisfrage*], prijsvraag: *saer wieë mèt 'n pri-jsvraag ins 'ne keevër* (auto van het merk Volkswagen) *höbbe gëwonne, zeen wieë mèt (ottoos van t merk) Volkswage bli-jve vare*.

pri-jze (overg.; pri-jdsde, h. gëpri-js) [Eng. *to price*, Hd. (vakt.) *auspreisen*], (m.b.t. van een prijsaanduiding voorzien) prijzen: *tón de nów këstums nog neet gëpri-js woeëre, höb iech dao ligkën uuvër stoefe, mer det is miech uuvër, nów iech de pri-jze kën*.

pri-jzënoeërlog (m.; pri-jzënoeërlooge; -oeërlögske), prijzenoorlog: *groeëte zake mooge zich këpot bëkónkëreere, vënge de minse, es ze d'r präfi-jt bi-j höbbe, bi-j zoe 'ne pri-jzënoeërlog*.

prikkaer (bn.; -der; -ste) [Fr. *précaire*, Eng. *precarious*, Hd. *prekär*], heikel, precair, problematisch, netelig, hachelijk: *in 'n prikkaer sittëwasie mós-te präbeere des-te neet d'ne kop kwi-jt raaks* (niet helemaal in de war raakt).

prikke (zich), **1** (overg.; prikde, h. gëprik)

[D. (Rijnl.) *pricken*], opvangen: *óngelukkig wi-j hénjig zoe 'n kénjër zeen, es-te zujs wi-j di-j de bal prikke zóngër zich ouch mer eine kieër te mispakke; 2* (wederk.; prikde zich, h. zich gëprik), zich opvangen: *iech kos miech nog zjus prikkèn aan de läön van d'n trap.*

prikkëbal (m.; -le; -bélke), kaats(ë)bal; kaatsbal: *kénjër di-j prikkëballe, mótte make det ze de prikkëballe tieëge de moór of ómhoeëg goeëjen en neet doeër de vinstër.*

priknao(l)j (v.; -e; -näöl(d)sje) [Mnl. *alsene, elsen*], els: *mèt 'n priknao(l)j prikde (prikke) de kien(d)sjës in de bëwaarsjoeël allërlei fieguuërkës ówt.*

prim (m.; -me; -ke) [Lat. *praemium*, Fr. *prime*, Eng. *premium*, Hd. *Prämie*], beloning, bonus, premie: *es ze vööl koeëlen hawwe gëmaak, kraege de pöttërs 'ne prim.*

prins (m.; -e; -ke) [Fr. en Eng. *prince*, Hd. *Prinz*], koningszoon, prins: (**uitdr.**) *es-te laefs wi-j 'ne prins in 'n ieërpëlëkówl, höbs-tën allës nao d'n gósting* (heb je alles naar je zin).

Prinse van 't Heilig Wammës, li-js van de; Lijst van de Prinsen van het Heilig Wammes: *'Saer 1950 zeen in Mëzeik Prins-Karnëval gëwaes: Gaston Croymans, Winand Engelen, Jos Gutschoven, Nicolas Diris, Guus Timmermans, Mathieu Claessens, René Peeters, Albert Kraewinkels, Tony Van Wijck, Wie Raedschelders, Pierre Dirks, Lambert Vancleef, Harrie Beenders, Jean Brauns, Leo Pieters, Winand Damen, Willy Jacobs, Marc Weekers, Pierrot Van Haelst, Mathi Raedschelders, Wiel Janssens, Rob Truyen, Hubert Slangen, Lom Reinders, John Golsteyn, Rik Timmermans, Jef Haeldermans, Peter Graux, Lei Peeters,*

Harrie Vankerkom, Sidwan Bogaert, Mathy Corstjens, Marcel Vancleef, Mathieu Dirckx, Erik Arnauts, Norbert Houben, Peter Schoofs, Francis Voorjans, Luc en Marc Pernot, John Raedschelders, René Schouterden, Tony Van Dooren, René Peeters, Theo Hellings, Jos Purnot, André Colson, Leon Peters, Bart Janssens, Danny Wetzels, Freddy Corstjens, Eric Opendakker, Jan Leyen, Mathy Janssen, Jean Driessen, Raf Maesen, Raf Vermeulen, Marcel Houben, Wim Vankevelaer, Werner Schepers, Pierre Henckens, Erven Raedschelders, Johan Derenette, Peter Schepers, Baer Vanminsel en Pieter Gelissen.'

Prinsënhof, 't; het Prinsenhof: *'Prinsënhof' is d'n oeërsprónkëlikke naam van 't gëbów det de prins-bissjop Theodoor van Beierën in 1753 in de zujd-wéshook van Mëzeik loeët bówwën oppe plaats van de middëlieëwse börch. 't Gëbów waas bëdoeld es e jaagvërbli-jf. Tón 't gëbów in 1818 waerdën aafgëbroeëke, ging de naam 'Prinsenhof' uuvër op de bóngërd röntëlóm. Vandaag duit de naam 'Prinsenhoflaan', zjus wi-j 'Plantage' en 'Rozenboomgaard' ós nog dënkën aan dit bëzunjër gëbów.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Het Prinsenhof, Land en Water*, p. 188-198). Onder de titel 'Het Prinsenhof van Maaseik' schreef de heer Louis Schepers een boeiend artikel in 'De Maaseikenaar', 1975, 2, p. 13-19.

prinsésseboeën (v.; -e; -bueënke), sperzieboon, prinsessenboon, herenboon, slaboon, suikerboon: *prinséssebueënkës mèt 'n unke d'rbi-j ieëte we mèt vööl smaak.*

prinsiep (o.; -e; -ke) [Lat. *principium*, Fr. *principe*, Eng. *principle*, Hd. *Prinzip*], (grond)beginsel, principe, grondslag: *ómdét iech 'ne man van prinsiepe bèn, gaef iech in prinsiep neet tów det iech raar prinsiepe*

zou hōbbe.

print (m.; -e; -sje) [computertaal; Eng. *print-out*], ówtdrej (zie ald.).

printe (overg.; printde, h. gēprint) [computertaal; Eng. *to print*], printen: *ómdét wieë van deezën dikjēnaer twelf bēwiringēn hōbbe gēmaak, hōbbe wieë tieëndówzēnde prints mótte printe en dik 30.000 blajēr ówtgēprint.*

printēr (m.; -s; -ke), printer: *'ne printēr mós-te dēk gēnóg gēbrujke, want es d'n ènk te awd is, kan de printēr in pan valle.*

pritske (o.; -s; -) [D. (Rijnl. *Fritzel*), beetje [Hd. *bisschen*], kleine hoeveelheid: *doot ins e pritske pieëpēr oppe bufstōk, want dao is gein vets trop; oos prutske (klein kind) haef e pritske zawt in de plaats van sókkēr oppe vlaaj gēdoeën.*

pritskónt (v. en m.; -e; -kuntsje), kieskauw; kieskeurig, jong mens: *es di-j pritskónt nog get te pruuëtēlēn haef, geit ze mer op 'n angēr(d).*

prittēndere (overg.; prittēnderde, h. gēprittēnderde) [Fr. *prétendre*, Eng. *to pretend*, Hd. *prätendieren*], voorgeven, pretenderen, beweren, staande houden: *dae fantas prittēnderde det-ēr ram vërgieēte waas nao de kāoring (periodieke autokeuring) te goeën, mer zaet t'r neet bi-j det-ēr al 'n hawf jaor geinēn ottoo mieë haef.*

pritténsie (v.; g. mv.; -ke) [me. Lat. *pretentio* (van *'praetendere'* (pretenderen), Fr. *préention*, Eng. *pretension*, Hd. (form.) *Präention*], preténsie; eigenwaan, aanmatiging, pretentie: *van eine dae zich get meint, h'm bi-j zich haef of 't hoeëg in z'ne kop haef, zëgke we det-ēr stik van de*

pritténsie; daen hēngstēboor (hooghartige man) zit zoe vol pritténsie es 'ne bók vol kuuëtēle.

Privaat Kómmēteit van de Teikēnsjoeël;

Privaat Comiteit der Teekenschool: *'In 1888 richde kunssjildēr Charles Gessler en stadsarsjieték Pierre Van Wijck dees teikēnsjoeël op. In di-j sjoeël wouwe ze jóng wirkluj opleijēn in 't ni-jvërheidsteikēne. Lësgieëvërs woeëre de twieë gēneumde hieërēn en P.N.L. Van Dieren, teikēnlieëraar aan de kolmējēn. Óndanks de sōbzi-jlie (subziedie) van de stad, de provvinsie en de staot haef de sjoeël mer éffekes bēstange. In 1892 waerde doeër e 'privaat comiteit' bēgos mèt de prievee teikēnsjoeël 'Willen is Kunnen', di-j op 't gēbeed van geld(sj) gēhólpe waerde doeër de bōrgēri-j van libbëraal strëkking. De bēsteurskómmissie bēstóng ówt Joseph Gielen, Gerard Smeets, Jean en Adam Raedschelders en Arthur Philips. Dirrëktäör waas Charles Gessler en de lieërare woeëre de hieëre Gessler, Philips, sjildēr Bernard Minne en latēr J. Cresens. Vanaaf 1899 kraeg de teikēnsjoeël sōbzi-jlie van de staot.'* (Bron: BOONEN, Martin, Privaat Comiteit der Teekenschool, *Maaseik Verenigd*, p. 92-93)

prizzedént (m.; -e; -sje) [Fr. *président*, Eng. *president*, Hd. *Präsident*], president: *d'n ieërste Ammëriekaanse prizzedént waas George Washington (1789-1797) en de 44ste (2009-2017) waas Barack Obama.*

prizzēmeere (overg.; prizzēmeerde, h. gēprizzēmeerd) [Fr. *présumer*, Eng. *to presume*, Hd. *präsumieren*], aannemen, veronderstellen, presumeren, vermoeden: *tón Stanley in 1871 in Ujiji Livingstone aan 't Tanganyika-meer tieëgëkwoeëm, zag-tër 'Dokter Livingstone, prizzēmeer iech [Doctor Livingstone, I presume].'*

prizzénsie (v.; g. mv.; g. dim.), prezénsie (zie ald.).

prizzént (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen predikatief gebruikt], prezént (zie ald.).

prizzëntabël (bn.; -ër; -ste) [Fr. *présentable*, Eng. *presentable*, Hd. *präsentabel*], toonbaar, presentabel, presenteerbaar: *nôw Freddie weer e bitsjën op z'n stékken is gëkômme* (hersteld is), *is-tër weer prizzëntabël, want dae zoeëg ówt wi-j 'ne gëkrujsigde Kristus, tón dae zoe doeër de tek waas gëgange* (er uiterlijk sterk op achteruit was gegaan).

prizzëntasie (v.; -s; -ke) [Lat. *praesentatio*, Fr. *présentation*, Eng. *presentation*, Hd. (form.) *Präsentation*], presentatie, voorstelling: *bi-j de prizzëntasie van 't book waas de sjiëpe van kuluur ouch prezént*.

prizzënteere (overg.; prizzënteerde, h. gëprizzënteerd) [Fr. *présenter*, Eng. *to present*, Hd. *präsentieren*], aanbieden, voorstellen, aanreiken, presenteren, introduceren: *de mëdam prizzënteerde miech 'n zjat ('n téske) koffië; zjus tón de sërzjant 'prizzënteer gëwieër' rieëp (reupde), ging d'r eine van z'ne klot, ómdët wieë lichëlik vööl te lang stil hawwe gëstange*.

probbasie (v.; -s; -ke) [Fr. *probation*, Hd. *Probezeit*], (m.b.t. het strafrecht) proeftijd: *bès-te vri-j op probbasie* (bij voorwaardelijke veroordeling), *dén moogs-te gei stëpke vërkieërd zëttën of de zits (trök) in de bak*.

prodduk (o.; -te; -sje) [Lat. *productum*, Fr. *produit*, Eng. *product*, Hd. *Produkt*], vrucht, product, voortbrengsel: *allëwi-jl goeëje ze diech de kop in mèt allërlei nôw proddukte; Zjaen is 't prodduk van 'ne zwarte ('ne neegër) en ein van hi-j*.

proeëpër (bn.; -dër; -ste) en (bw.), **1** [Fr. *propre*, Hd. *proper* (verzorgd)], proper, schoon, netjes, keurig, fraai, zindelijk, verzorgd: *ówt de li-jvëskas höb iech e proeëpër wanshéndsjen en 'ne proeëpëren han(d)dook gëpak vuur miech te wassën en daonao höb iech miech proeëpër li-jvënd (e proeëpër li-jfkën en 'n proeëpër óngërbóks) aangëdoeën; præbeer alti-jd mèt proeëpër han aan taofël te kómme; det proeëpër maesjën haef proeëpër gëwirk; 2* (m.b.t. een mop), fatsoenlijk: *'n proeëpër móp kan dae neet vërtëlle, 't zeen alti-jd van di-j vówle; de's 'n proeëpër*.

proeëpëre, geine (m.; gein proeëpëre; g. dim.), zujvëre, geine (zie ald.).

proeëpërëiteit (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *propreté*, D. (Keuls) *Prop(e)rität*], properheid, zuiverheid, zindelijkheid, netheid: *vuur de proeëpërëiteit höbbe wieë de gank opgënommën en uuvëral stoeëf gëvaeg; 't blink dao van de proeëpërëiteit bi-j di-j luj*.

proeëpërkës (bw.), netjes, zindelijk, zuiver, verzorgd: *di-j kënjerkës zeen alti-jd proeëpërkës gëwassën en gëkleid*.

proffëteere (onoverg.; proffëteerde, h. gëproffëteerd), **1** [Eng. *to profit*, Hd. *profitieren*], voordeel trekken van, profiteren: *van zoe'n okkazje mós-te proffëteere; 2* klaplopen: *alti-jd mer proffëteere, dae lówszak (uitgekookte); 3 (uitdr.) de lëste wieëkën haef Fin good gëproffëteerd, is Fien beter (goed) geworden*.

proffietäör (m.; -s; -ke) [Fr. *profiteur*, Eng. *profiteer*, Hd. (form.) *Profiteur*], parasiet, profiteur, uitzuiger: *det dae proffietäör misbruik haef gëmaak van mi-jne zweit en miech vuuër zi-jn kar haef wille spanne (mij voor zijn doeleinden heeft willen*

gebruiken), *zal iech neet gaw vërgieëte, want zoegét duít allein 'ne proffietäör.*

proffi-jsie(j)at (tw.) [3de pers. enk. van de conj. van 'proficere' (baten) → het moge je voordelig zijn], gefeliciteerd, proficiat: 'nën dikke *proffi-jsie(j)at* mèt eur zilvère brówlof.

proffi-jt (o.; g. mv.; g. dim.), präfi-jt (zie ald.).

prokkëräör (m.; -s; -ke), procureur: *oppe réchbank (op 't geréché) vraog de réchter alti-jd aan de prokkëräör wélke straof de bësjudigde volgës häöm zou mótte kri-jge.*

prokklämasie (v.; -s; -ke) [Lat. *proclamatio*, Fr. en Eng. *proclamation*, Hd. *Proklamation*], proclamatie: *haws-te vreugër in de sjoëël vuur e vak tachëtig persént, dén kraegs-te 'ne pri-js, waat vreugër oppe prokklämasie in de (Zaal) Van Eyck waerdën aafgëroope.*

prommiel (m.; -e; -ke) [Lat. *pro mille* (per duizend), Eng. *permillage*, Hd. *Promille*], promille, promillage [Hd. *Promillesatz*]: *höbs-te mieë es 0,35 prommiel alkool in de blood, dén höbs-te te vööl op; vanaaf 1,5 prommiel alkool kums-tën alti-jd vuuër 't geréché (tribbënaol).*

prónkappël (m.; -e; -éppelke), pronkappel, sierpompoen: 'n *pómpoen neume we ouch 'ne prónkappël, want dae kan deene vuur de seer.*

prónke (onoverg.; prónkde, h. gëprónk) [Hd. *prunken*], pralen, pronken: (**uitdr.**) *es-te ligks te prónke mèt de vaere van 'nën angëre* (eer probeert te verwerven met het werk van een ander), *bës-te 'ne smachlap* (parasiet) *en 'n stófkónt; jóng, sjei toch ówt mèt de gëprónk en d'n prónkëri-j, want diech bës 'nën échte prónkër.*

prónnëstik (m.; -ke; -ske), **1** voetbaltoto,

pronostiek (gew.): *es-te 'ne prónnëstik invöls en alle krujskës zjus zëts, dén haef det e bitsje te make mèt d'n kënнис van de voetbal mer vuural mèt gëlök; 2* prognose, voorspelling: *mi-jne prónnëstik is det de blawwe goeën wëne bi-j de keezinge.*

prónt [Lat. *promptus* (vlug), Fr. *prompte* (vlug, vlot)], **1** (bn.; -ër, -ste), mooi, knap (van figuur), mooi ogend, fier, flink: *Nëtsjën is nog e prónt vroumës vuur häörën awwërdóm; 2* (bw.), stipt, nauwkeurig, precies, juist: *Tjeu is prónt z'ne pa; we woeëre prónt op ti-jd; prónt tégooj det ze diech det óngër d'n naas höbbe gëvrieëve* (dat ze je op je foutief gedrag hebben geweest); **3** (bij een bevestiging) inderdaad: *is det neet get vööl rëboelie vuur zoe'n sjaeligheid? Jao, prónt!*

proof (v.; proove; preufke), **1** proef: *wils-te bi-j ós kómme wirke, dén mós-tën ieërs e paar maond(sj) op proofwirke; 2* (samenst.) *in oos nów drökkëri-j höbbe wieë ieërs dri-j maond(sj) proofgëdrejd en in dae proofti-jd allein mer drökproovën en proofdrökke gëmaak.*

proos (m.; -te; -je) [Lat. *propositus* (aan het hoofd gestelde), Mnl. *provo(o)st*, Hd. *Propst*], proost: *vreugër haw élke kattëli-jke vëreinigging 'ne proos, 'ne geissëlik dae e bitsje raod goeëf.*

próp (v.; -pe; prupke), **1** prop: *bi-j 'ne meistër dae niks te zëgkën haef, goeëje de kënjer mèt próppën of sjeete ze mèt prupkës; 2* (**uitdr.**) *tón Bërta oppe próppe kwoeëm mèt waat ze tieën jaor vuur häör eigën haw gëhawte, kraeg iech 'n próp in de kael* (kon ik niet slikken wegens de plotse emotie).

prostëtujsie (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *prostitution*, Hd. *Prostitution*], prostitutie: *Zjannët is 'n huuërke det al lang in de*

prostëtújsie zit en det dao in daen hoeërekas (det kabbërdoes(j)ke) oppe steinwieëg nog in de vëtrín haef gëzieëte.

prót (m.; -te; -sje) [klanknabootsend gevormd; van 'pruuëtële (pruttelen)'], prot (gew.), wind, veest, scheet: *es Zjuul te vääöl unne dörf ieëte, mó-t-ër d'n hieëlën daäg prótte laote.*

prótse (onoverg.; prótsde, h. gëpróts), **1** (vulg.) betalen: *dae sjufjël geit aan 't prótse kómme mèt waat dae haef ówtgëstoeëke; 2 (samenst.) ómdét ze aan de rippërasie mieë werk höbbe gad es waas gëdach en gëzag, höbbe we lillik mótte bi-jprótse.*

prótsj (m.; g. mv.; -ke), kómpot; appelmoes [Hd. *Apfelmus*]: *bi-j kni-jn ieëte wieë dèk e kumpke prótsj; ómdét wieë de appëlën aan oos eigën (zelf) höbbe, make wieë dèk e kumpke prótsj, woes-te ouch good van kóns prótse.*

prótsje (onoverg.; prótsjde, h. gëprótsj), (m.b.t. een klein kind) zijn behoefte doen: *ómdét Sjèlkën aan de rétteketét (kómgaw) waas, haef dae 'nën hawvën daäg ligke prótsje.*

prótte (onoverg.; prótde, h. gëprót), prótse (2de bet.); protten (gew.), winden laten: *det di-j stinkbóm doeër 't hieël hóws op ligk te prótte, dao bèn iech neet mèt opgëzat (dat bevat me niet).*

prottëkol (o.; -le; -ke) [me. Lat. *protocollum* (blaadje met aanwijzingen), Fr. *protocole*, Eng. *protocol*, Hd. *Protokoll*], nottulle; verslag, protocol, notulen: *in 't prottëkol van de vërgadëring stuit det de wirklij gein wirkkleijër mieë kri-jge van 't fëbrik.*

prottëkoll (overg.; prottëkolde, h. gëprottëkold), **1** tegenspreken, aanmerken,

afkeuren, protocollen (gew.): *dae pruuëtëlaer (mopperkont) van 'nën Tei haef alti-jd get te prottëkoll; 2 (uitdr.) diech höbs hi-j niks te prottëkoll, in de pap te brokken; in deze aangelegenheid heb jij geen zeggenschap.*

prottës (o.; -te; -je) [Lat. *protestari*, Oud-Fr. *protest*, Fr. *protester*, Eng. *protest*, Hd. *Protest*], protest, verzet, voorbehoud: *tón 't sjeëpëkolleezjën in 1931 't Lëkkersträöttsje wou vërangërën in 'Luitenant Brexstraot' waas zoevääöl prottës van de Mëzeikënaere det ze hunne kuuëtël höbbën ingëtrokke (hun plan hebben opgegeven).*

prówm (v.; -e; prujmke) [Fr. *prune*, Eng. *plum* (vrucht), Hd. *Pflaume*], **1** pruim: *de höbs blaw en gael prówme, eijërprówme, hón(d)skloeëtën (Belles de Louvain) en ringëlote; 2 [D. (Keuls) *Prumm*, Hd. (vulg.) *Pflaume*], vulva: *di-j vówl prut (vieze vrouw) was op jaor of daäg häör prówm neet; 3 [Hd. *Priem* (tabakspruim)], tabakspruim: *waat we nów 'n sjik neume, neumde we vreugër ouch 'n prówm; 4 (uitdr.) van 'n zoor prówm kóns-tën ouch zjèlei make, iedereen kan nuttig zijn.***

prówme (onoverg.; prówmdde, h. gëprówmp) [sterk veroud.], slënje (zie ald.).

prówmëboum (m.; -buim; -buimke) [Fr. *prunier*, Eng. *plum-tree*, Hd. *Pflaumenbaum*], pruimenboom: *in de bóngërd stoeën kieërsëbuim, pieëëbuim, appëlëbuim en prówmëbuim.*

prówmënti-jd (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Pflaumenzeit*], pruimentijd: **(uitdr.)** *allè(h), tot in de prówmënti-jd, ik zie je nog wel eens; tot later.*

prówmësaap (o.; g. mv.; -sépke) [Hd. *Pflaumensafî*], pruimensap: *prówmësaap*

mós-te gënóg aanlènge, want angërs mós-te d'n hieëlën ti-jd nao 't (h)ujske loupe.

prówmëvlaaj (v.; -e; -vlaetsje): pruimentaart: *mèt de kirmis bakde wieë vreugër in oozën eige krikkënoeëvën oos eige vlaje: ri-jstëvlaaj, kieërsëvlaaj, prówmëvlaaj en waolbieërvlaaj.*

prozzjék (o.; -te; -sje) [Fr. *projet*, Eng. *project*, Hd. *Project*], project, ontwerp, plan: *es 'ne mins dae aan e prozzjék mètduit, neet duit waat-ër haef bëlaof, dén kan det prozzjék op niks ówtdrejjen en is dae man 'ne man van niks.*

prrr (voermansroep), pérre; achteruit: *vuur 't paerd nao lènks te doon goeën, reup de beur '(h)aar' en vuur 't achtërówt te doon goeën, reup-tër 'prrr'; wäörd (klanke) wi-j 'huu, hoo, hot, prrr of (h)aar' mós-te kènnën es-te mèt paerd en kar wils vare; op sömmigge plaatse bëteikënt prrr 'lansëmër'.*

prujk (v.; -e; -ske) [Eng. *peruke* (mannen 17de en 18de eeuw), Hd. *Perücke* (vals haar)], pruike: *in de prujkënti-jd, 't lèste deil van de 18de en 't iëërste deil van de 19de iëëw, hawwe prujkëmieëkërs hun han vol mèt 't make van prujke, want hieël vööl minse wouwe tón 'n prujk op hunne kop höbbe stoeën.*

Prujs (m.; -e; -ke) [denigrerend; Pruisen: vóór 1919 het koninkrijk Pruisen (deel van Noord-Duitsland en het Rijnland); Eng. *Prussian*, Hd. *Preuße* (Pruis)], **1** Duitser: *es de brikkëbèkkers vreugër nao 't Prujsës (naar Duitsland) trokke, ginge ze bv. in de röntëlóm van Düren, Aokën of Kölle brikke bakke bi-j de Prujse; ómdét de Prujsisse kuuëninge d'rvuur zörgde det Duitsland ei gëhieël waerde, waerdën alle Duitsërs Prujse gëneump; 2 (uitdr.) de bèste Prujse haef nog e paerd gëstoeële, Duitsers deugen*

niet [de uitdrukking dateert uit WO I, toen de Duitsers – ook in Maaseik – dieren in beslag namen]; *de bèste Prujse haef nog e zieël gëstoeëlen en dao hóng 'n ków aan, na beide oorlogen waren de Duitsers niet geliefd.*

Prujse, de (mv.) [Duitsland als militaire macht], de Duitsers, het Duitse leger: *tón in 1940 de Prujse kwoeëme, woeëre de grénswachtërs bëkans allëmaol op kónzjee (vërlof) gësjik.*

Prujsës (o.; g. mv.; g. dim.), Duitsland: *me naef wirk op 't Prujsës.*

Prujzin (v.; -ne; -nëke) [Hd. *Preusin*], Pruisische: *Ursula, de Prujzin bi-j ós nieëve, zaet alti-jd det op 't Prujsës allës vööl sjoeënër en vööl bieëtër is.*

prul (m.; -le; -ke), **1** waardeloos voorwerp, *prul: dae prul van 'nën tillëvi-zjie is weer kèpot; zoe'ne prul zou iech miech neet aansjaffe; goeëj dae prul mer in de prullëmanj (vówlbak); 2 (uitdr.) de's prul, dat is waardeloos; dat zijn prullaria (waardeloze dingen).*

prulle (onoverg.; prulde, h. gëpruld), prutsen, futselen, friemelen: *'Jóng, lèt ins op en sjei ins ówt mèt det prulle, 'zag de meistër, 'want diech lèts geine mommènt op.'*

prusj (v.; -e; -ke) [Fr. *perruche*], parkiet: *dae zeen gein vuuëgëlkës di-j mieër aaneinhangën es prusje, want di-j klétten ech aanein, mer sóms hange ze ouch innein (hebben ze conflicten, ruzie).*

prut (v.; -te; -sje), vervelende of vieze vrouw: *tón di-j vówl prut miech 'n boeëtër(h)am wou smieëre, zag iech det iech geinën hóngër haw.*

pruttēlaer (m. en v.; -e; -ke), pruuētēlaer, pruttēlkónt; mopperaar, pruttēlaer, mopperkont: *'ne mins dae alti-jd get te pruttēkollēn (af te keuren, aan te merken) haef en noeëts ins zaet det-ēr get sjoëen of good vunk, is 'ne pruttēlaer.*

pruttēlkónt (m. en v.; -e; -kun(t)sje), pruuētēlaer, pruttēlaer (zie ald.).

pruuēgēl (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Prügel*], poeëk; (pak) slaag, ransel, klappen, rammel: *es de kēnjē ze vreugēr mēt 'ne stek gērieēte kraege, dēn stóng hun kónt (stóngēn hun bille) dēk bónt en blaw van de pruuēgēl* [Hd. 'Prügel' betekent o.a. ook '(dikke) stok, knuppel']

pruuētēlaer (m.; -e; -ke) [Kil. *preutelen*], pruttēlkónt, pruttēlaer (zie ald.).

pruuēts (bn.; -ēr; -te) [Fr. *prude*, Eng. *prudish*, Hd. *prüde*], preuts: *es-te zujs wi-j pruuēts det det suuētske weer baezig is, dēn dēnks-te toch 'haw 't mer get van ze breurke, di-j vėnjigge vėngnaas (dat levendig, nieuwsgierig kind)'*.

puin (v.; -e; g. dim.) [Vnnl. *peen, peyen*], **1** kweekgras [Hd. *Quecke*]: *es 't sjoëen, druuēg waer is, goeēn de beure puine sjódde, waat bēteikēnt det ze di-j puinēn op huipkēs goeēje vuur ze, es ze hieēl druuēg zeen, te vērbranne; 2 (uitdr.) bi-j 'n vrouw slaopēn en puine bēgrave, 't kump alti-jd ówt.*

puinēbeur (m.; -e; -ke), onbekwame boer: *'ne slēchte beur, dae z'n beurdēri-j en z'n vėljer luuēt óngērkómme, woedoeēr d'r puinēn in z'ne grónd kónne greuje, neume we 'ne puinēbeur.*

puinēzeikēr (m.; -s; -ke) [D. (Rijnl.) *Pömezeker, Pāuneseicher*], **1** ambētantērik;

vervelende kerel: *de kēnjēr hōbbe sjrik van dae puinēzeikēr; 2 ónnuuēzēlaer, sophoon, sopmaaj; snul, onnozelaar, sul, lummel: 'ne puinēzeikēr is 'nēn ónnuuēzēlēn hals daes-te vanallēs kóns wi-jsmake, dae van niks vērstand haef en d'r ówtzujt wi-j 'n sophoon.*

pumpēlaer (m.; -e; -ke), pimpelaar, drinkebroer, dronkaard: *'t vėrsjil tōsse 'ne pumpēlaer en 'ne zaatlap is des-tēn aan 'ne pumpēlaer neet persee zujs det-ēr d'r vėrsjeijēn haef ómgēstoeētēn en aan 'ne zaatlap waal.*

pumpēle (onoverg.; pumpēlde, h. gēpumpēld) [afl. v. Vnnl. 'pimpel' (klein glaasje)], pimpelen: *es-te van smörgēs tot saovēs ligks te pumpēle, dēn bēs-te neet good baezig en kan 't zeen des-te 'n zówpēchel wuuērs.*

pumpstēin (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *pumex*, Mnl. *pomse, pomssteen*, Fr. *pierre ponce*, Eng. *pumice (stone)*], spongiel, puimsteen, bimsteen [Hd. *Bimsstein*], sponssteen, puim: *e stōkske pumpstēin waerdēn o.a. gēbruik vuur de han te wassēn of vuur hout glaad te sjoore; pumpstēin, eigēlik gēstolde lava, doon ze ouch óngēr bētóng; pumpstēin is lichtēr es watēr.*

pungēl (m.; -e; -ke) [ook mijnterm; D. (Keuls) *Püngel* (bundel)], knapzak: *'ne richdigge pōttēr dieēg z'n pōtkleijēr, z'ne bēdóng en z'n boeētēr(h)ammēn in 'ne pungēl, 'ne wittēn of blawgri-j's gērówtērdēn handdook.*

pungēl (m.; -s; -ke) [D. (Rijnl.) *Püngel, Pungel*], **1** proviandzakje: *vuuēr de sjich maakde moodēr de vrouw de pungēl vuur hāöre mins; 2 om te schaften namen mijnwerkers een 'pungēl' mee: 'Es de pōttērs vreugēr nao de sjarbonnaasj (pōt = mijn) ginge, hawwe ze hun boeētēr(h)ammēn en hunne bēdóng (tuit)*

in 'ne blawgri-jzèn en wit gërowtërdën handdook of maalplak gëbóngë dae ze de pungël neumde. Latër dieëge de pöttërs allës waat ze vandoon hawwe vuur te sjafte, nimmieë in 'ne pungël mer in 'n brówn, laere mallèt [Fr. malette].'

punjër (m.; -s; -ke) [afl. van 'pónd'; Kil. *pondel, pundel, punder*], **1** hangbalans, unster, weeghaak: *vuur de voddële di-j ze vreugër bi-j de luj opkochte, te waoge, hawwe de voddëlëmarsjange vreugër alti-jd 'ne punjër bi-j zich; 2 (uitdr.) dao hunk de punjër achtër de duuër*, daar wordt de vrijer in financieel opzicht beoordeeld en soms te licht bevonden.

punjëre (overg.; punjërde, h. gëpunjërd), **1** wegen: *vreugër waogde de minsën allës mèt de punjër of oppe baskul; 2 het gewicht schatten: *es de awwërs vreugër hun kien(d)sje punjërde, pakde ze det oppe hand en sjatde wi-jvöö det 't waogde.**

puntëbeukske (o.; -s; -), puntenboekje: *in ze puntëbeukske sjri-jf de lieëraar (de meistër) al de punte van de kënjër, d'n dëkstën ti-jd vi-jvën en zësse.*

puntëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *pünktlich*], nauwgezet, punctueel, stipt, precies, puntelijk, nauwkeurig: *'ne puntëlikke mins is, es-tër örgës óm ach oore mót zeen, puntëlik óm ach oore dao; eine dae uuvërdrieëve puntëlik is, (det) is 'ne kruuëtëlikke.*

pupke (o.; -s; -), **1** speelpopje: *oos maesjën haef nog mèt z'n pupkës ligke póngële (dragen) tón 't al in de groeëte sjoeël zoeër; 2* wijfjesvogeltje: *pupkës fluite neet; 3* ingesponnen rups: *en dën kump tiech dao innins zoe 'ne sjikke vlindër ówt zoe e pupke gëkroeëpe; 4* opgedirkt meisje: *ki-jk toch ins wi-j det pupke zich weer haef gësjmink.*

pups (v.; -e; -ke), **1** oog: (**uitdr.**) *ki-jk ówt d'n pupse*, let op; **2** gedroogd oogvocht, oogvuil, ogendracht, oogdracht, slapers (gew.), kaantje (gew.): *'t gieël det sóms in d'n ouge zit, es-tën höbs gësloape, is 'n pups.*

pupsëzóndig (m.; g. mv.; g. dim.), zondag na de feestdag van St.-Odilia (18 juli): **tegen oogziektes zocht men genezing bij St.-Odilia:** *'Mèt pupsëzóndig ginge vreugër vöö luj op baevërt noa de krujshieërkirk in Mëzeik, woe Sint-Odielie(j)a waerde vërieërd en woe dees heiliggën waerdën aanroope tieënge ougzeekdës.'*

puu(ë)tsje (o.; -s; -) [vervorming van 'podagra'; D. (Rijnl.) *Pfote*, Hd. *Podagra*], podagra: *höbs-tën 't puu(ë)tsje, dën höbs-te gich in de voet; ómdét iech de krieëmër (lumbago) en nów onnog 't puu(ë)tsjën höb, kan iech geine poe(ë)t mieë bówte zëtte.*

puuëzële (onoverg.; puuëzëldë, h. gëpuuëzëld), peuzelen, met smaak eten: *iech mót alti-jd ki-jke wi-j det mujlkën en di-j wéngskes op en aaf goeën es zoe 'n eikäörkën aan e nuuëtsje zit te puuëzële.*

pwatmiel (v.; -e; -ke) [mijnterm; verwijst naar de handelsnaam van de firma die de installatie leverde], (m.b.t. kolen) droogwasserij: *es de koeëlën in de lavvaasj-trie(j)aasj woeëre gëwassën en gëtriejeerd, ginge ze nao de pwatmiel woe ze waerde gëdrueg.*

R

raad (o.; rajër; raedsje) [Lat. *rota*, Mnl. *rat*, *rad*, Hd. *Rad*], **1** (m.b.t. een voertuig) wiel, (form. rad: *m'nën ottoo haef veer rajër; m'ne fits haef e vöörste raad* (voorwiel) en 'n *échelste raad* (achterwiel); 'Ki-jk, de raad drejt, 'zagte de kwaojóngës vreugër; es 'ne slaag in 't raadzit, is 't gevluuëgëld; **2** rad van Sint-Katrien (gew.), *Sint-Këtri-jnsraad* (zie ald.); **3** (m.b.t. gymnastische oefeningen) radslag: *es-tën in de turnlès 't raad kóns make, dén bès-te zieëkër geine sti-jve bók; 4* (samenst.) *mèt e këpot fitsëraad, kampraad of tandraad mós-te nao de fitsëmieëkër; mèt e këpot horloëzjëraedsje geis-te nao d'n horloëzjëmieëkër en houtëre rajër kos-te vreugër laote make bi-j de rajërmieëkër; 5* (**uitdr.**) *es m'n tant rajër haw, dén waas 't 'ne vërhóws wage, reactie op 'als-zeggers'; bès-te zoe gek es e raad, dén bès-te bówsgek.*

raadgek (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), bówsgek; knettergek, stapelgek: *Baer, dae z'ne kop e bitsje los haef (stoeën) en dus raadgék is, is gek op di-j sjrapnël* (magere vrouw); *van al det kopbrieëkës wuuër iech nog ins raadgék.*

raak, **1** (v.; rake; -ske) [Mnl. *rake*, *raec*, Vnnl. *raecke*, Hd. *Rachen* (muil, keelholte)], kaak: *laot dae kleine mer good op dae bi-jtrènk bi-jte, dén kri-jg-tër hel rake; zeen d'n rakën óntstoeëke, dén mós-te zieëkër neet aan 'ne knoeëk ligke knage; 2* (bn.; g. tr. v. verg.), (**uitdr.**) *neet élke sjuuët is raak*, niet elke coïtus leidt tot zwangerschap; *det waas raak*, was ad rem; **3** (3de pers. enk. (o.t.t.) van 'rake') (**uitdr.**) *dae raak ós*, hij is nog ver familie van ons; **4** als verkorting van 'det is raak'.

raam (m.; rame; raemke), **1** (m.b.t. de omlíjsting van een vensterruit) raam: *es we de vinstërs wasse, make we ouch de rame sjoëën; 2* (mijntaal) Hollands raam: *vuur te make det 'n tej neet invieël, waerde 'nën*

teu (een dak) *gëmaak mèt óm de 50 tot 80 séntemaetër 'nën houtëre stémpel of 'n i-jzëre mënneke, di-j samëgëveug de ramën of de kadërs waerde gëneump.*

raar (bn.; -dër; -ste), **1** [Fr. en Eng. *rare*], zeldzaam, schaars, dungezaaid: *vuur dae rarën tömbër vraoge ze e pak pówn* (geld); *de gooje zeen raar; 2* grappig: *mèt dae rare kieërël lache wieë ós dèk 'ne króf* (bult); **3** verdacht: *det raar zaakske vërtrów iech neet; 4* misselijk, draaierig, niet goed: *iech veul miech e bitsje raar; 5* [Fr. *rare*], zonderling: *waat vuur 'ne rare kwant is miech det mèt ze raar gëdoons!; 6* [Fr. en Eng. *rare*], vreemd, ongewoon: *dao is e raar smieëkskën aan det vleis; 7* eigenaardig, merkwaardig: *'t is toch raar (iech vèng 't raar) det dae rare voeëgël zoe raar duit; 8* bijzonder: *'t is neet vööl raars waat we gëvangën höbbe.*

raasj (v.; razje; -ke) [Fr. en Eng. *rage*], rage, bevlieging: *in 2014 waas 't 'n raasj det de kënjër vuur hunne sintërklaos 'nën droon* (drone) *bëstelde.*

rabbot (m.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.; alleen in de uitdr. 'op rabbot goëën'; klemtoon op 2de lettergr.; Fr. *ribote* (zuip- of slempartij)]; rëbot; smulpartij, zuippartij: *de zówpków waas weer op rabbot*, aan de zwier.

rabzjoelie (m.; g. mv.; -ke) [Mnl. *raspalge* (samenraapsel), Oud-Fr. *raspaille* (uitvaagsel), Fr. *rebut* (afval, uitschot), D. (Rijnl.) *Rebbi* (afval)], bóch, krëpuul, krappuul (zie ald.).

raddëkaal (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Lat. *radix* (wortel), Fr. en Eng. *radical*, Hd. *radikal*], totaal, radicaal, grondig, ingrijpend, drastisch, volkomen: *tón iech tieënge daen eikëboum waas gëvare, waas m'nën ottoo raddëkaal nao de kloëëte; wieë zeen*

raddëkaal tieënge det vuuërstël.

raddiejattäör (m.; -s; -ke) [Lat. *radiare* (stralen), Fr. *radiateur*, Eng. *radiator*], **1** (m.b.t. de centrale verwarming) radiator, radiateur: *in de raddiejattäör en in de bujze van de sjoffaasj zit 'doeëd watër'; 2* (m.b.t. een verbrandingsmotor) radiator, radiateur: *es de mottäör van 'nën ottoo te werm wuuërt, kan 't zeen det 't watër in de raddiejattäör geit uuëvërkoeëke.*

raddiejattäörstop (m.; -pe; -stöpke), radiatorop: *vreugër mósdës-te nôw en dén de raddiejattäörstop aafdrejje vuur te ki-jkën ofs-te gei watër mós-dës bi-jsjödđen in de raddiejattäör.*

raedëlik, **1** (bn.; -kër; -ste), behoorlijk, billijk: *daen okkazje (di-j okkazje vëtuuër) hóbbe wieë vuur 'ne raedëlikke pri-js kónne koupe; 2* (bw.) vrij, tamelijk: *bës-te raedëlik gëzônd en kóns-te raedëlik d'n boeëtër(h)am vërdeene, dén moogs-te raedëlik kóntént zeen.*

raej (v.; id.; g. dim.) [Mnl. *reden(e)* (redelijkheid), Fr. *raison*, Eng. *reason*], **1** reden, motief: *zoe 'n zwakigheid is toch gein raej vuur diech zoe aan te stëlle; zóngër ènnigge raej ligk dae lëwejtmiëkër hi-j krakkieël te make; 2 (uitdr.) dae vërstuit gein raej, hij is ongevoelig voor (de eisen van) redelijkheid en billijkheid.*

raekël (m.; -s; -ke), **1** [D. (Mnd.) *Rekel* (grote boerenhond)], mannetjeshond: *dae strattjee (straathond) van ós is 'nën échte raekël, want dao hoof hi-j in de naobër gein teef luips te zeen of hae wilt ze werk doon; 2* [D. (Nd.) *Rekel*], deugniet: *dae vrëkse raekël haef hi-j de voljaer oeëpe gëzat, nôw haef daen awwe raekël zich toch mèt zoe e jónk dënk aangëlag.*

raekël (m.; -s; -ke), rémmelaer (zie ald.).

Raekëm; Rekem: *'Raekëm – 1140, Radekeim – is saer 1977 'n deilgëmeinte van Laonake. 't Kirkdörp Awd-Raekëm waerde doeër Toerisme Vlaondëren in 2008 gëkoeëze tot sjoeënste dörp van Vlaondëre. Waat gieë o.a. in Raekëm kónt bëwónjere zeen: Ujkëvërport (Uikhoverpoort), Muzee(j) um Sint-Pietër in barrokstijl, de patërskirk van 't mindërbroedërskloeëstër (1710), de Sint-Petronëllakepël (van oeërsprónk ówt 1620), hówzër in Maaslandse stijl (18de en 19de ieëw), këstieël d'Aspremont-Lynden (1597, Maaslandse renéssaos), 'n aw laerloejëri-j, de sjandpaol (Groenplaats) en 'n muzee(j)umappëtieëk. Op nëteurgëbeed hóbbs-tën in Raekëm, det groeëtëndeils tösse de Maas en de de knaal (Zuid-Willemsvaart) ligk, 't nëteurrizzërvaat 'Ziepbeek'.*

raethuys (o.; -huyzër; g. dim.) [het woord was slechts gebruikelijk tot aan de Franse tijd; Hd. *Rathaus*], voorloper van gemeentehuis, stadhuis: *in 't vreugëre, houtëre gëwanthóws (gewanthuys = lakenhalle) det tot 1752 oppe Mert stóng, waas 'n aafdeiling di-j 't 'raethuys' of de 'raetscameren' waerde gëneump en woe 't stadsbëstëur zieëtëlde. In de këlde óngër 't raethuys, 'de raetskëlde' waerde beer gëtap. In de groeëte(r) staej bëstóng përtang al in de middëlieëwe 'n ech stadhóws.*

Raf, roepnaam voor Rafaël.

rakkèt (v.; -te; -sje), **1** [It. *racchetta*, Eng. *rocket* (missile), Hd. *Rakete*], raket: *Apollo ölf waas de rakkèt di-j dri-j Ammëriekanën in 1969 nao de maon brach; 2* [Fr. *raquette de tennis*, Eng. *tennis racket*], tennisraket, tennisracket: *es-te bi-j d'n ténis d'n rakkèt neet op de gooj mëneer vas huls, kóns-te 'nën ténisëllëbaog kri-jge.*

rakklèt (v.; -te; -sje) [mijnterm; Fr. *raclette* (schraper, schraapgoot)], *raclette*: *in de pöt (mi-jn) waas 'n rakklèt 'nën transportband dae mèt 'n döbbël kètting in 'n goeët lieëp en dae neet allein koeële mer ouch allërlei, ouch zwaor, mattërjaol transporteerde.*

ram (bw.), totaal, volledig, volstrekt, compleet, helemaal: *det bèn iech ram vërgieëte; iech bèn ram van de zök, helemaal van de kaart, de kluts kwijt; iech bèn ram op, doodmoe, doodop, oververmoeid; det jésken is ram vërslieëte, tot op de draad versleten.*

rammëlaer (m.; -s; -ke), kloeëtër (zie ald.).

rammële (rammëde, h. gërammeld), **1** (m.b.t. een klapperend geluid maken) rammelen: *daen awwe bak rammëlt van alle kante; 2* decimeren, dunnen, in groten getale wegnemen: *mèt de Spaanse grip in 1917 höbbe ze in Euroopa lillik óngër de minse gërammëld; bës-te rónnd de sieëvëtig, dén bëginne ze lieëlik óngër di-jn ginnërasie te rammële; bi-j det ékzame rammële ze alti-jd óngër de stuudente; 3* (samenst.) *dae sjaopskop (dommerik), dae miech oeëts haef aafgërammëld, ómdét iech mèt z'ne rammëlkas in pan waas gëvalle, haw 'ne rémmel te min (was gek); 4 (uitdr.) (vulg.) de mós miech neet mèt m'n kloeëte präbeere te rammële, plagen, voor de gek houden; iech rammël van d'n hóngër, ik heb grote honger.*

rammëseere (overg.; rammëseerde, h. gërammëseerd) [Fr. *ramasser* (bijeerapen), D. (Rijnl.) *ramessieren* ((gereedschap) in orde brengen)], bijeerapen: *jungske, rammëseer daen hieëllën tispël (rommel) nów ins gaw bi-jein, want de bës 'nën échte knoeëjpot.*

ramp (m.; -e; rémpke) [Fr. *rampe*, Eng. *ramp*, Hd. *Rampe* (iets hellende oprit)], helling,

oprit, hellingbaan, ramp (gew.), hellend vlak: *tón iech mèt m'ne fits de ramp van de Maasbrök [Hd. die Rampe vor der Brücke (de oprit vóór de brug)] opraej, kwoeëm iech neet boeëve, ómdét iech zoe démpig waas es 'n maaj.*

rampënoo (m.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.; klemtoon op 1ste lettergreep; Jean Ramponneaux (18de ieëw) gaf zijn naam aan dit woord; Fr. *rampenot* (filter), Fr. (Waals) *ramponô*], koffiefilter, koffiezak: *es sómmigge de koffie opsjödde, doon ze koffie in 'ne rampënoo en sjödde dao heit watër op.*

ramplësant (m.; -e; rampleséntsje) [Fr. *remplaçant*], *ramplaçant*, plaatsvervanger: *oppe waerëld is 'ne geissëlik ramplësant van God, lieërde we vreugër in de godsdeenslës.*

ramplëseere (overg.; ramplëseerde, h. gëramplëseerd) [Fr. *remplacer*], vervangen, in de plaats komen van, invallen voor, aflossen: *nów Kaat vuur achtër dri-j wieëkën is ówtgëtëld, geit ze zich op 't werk laote ramplëseere.*

ran(t)sónneere (overg.; ran(t)sónneerde, h. gëran(t)sónneerd) [Fr. *rationer*, Hd. *rationieren*], **1** rantsoeneren: *in sómmigge lenj is niks gëran(t)sónneerd en toch is dao békans niks te kri-jge; 2* **voeding in oorlog gerantsoeneerd**: *'Vanaaf d'n ieërstën oktoeëbër 1940 bëgoste de Duitsërs de ieëteswaar sterk te ran(t)sónneerën en daovuur waerde de ran(t)sónneeringszeegëlkës ingëveurd, woedoeër de minse mer rech hawwën op 1350 kallëri-j(j)e. Ómdét allës zoe stinkënd deur waas, móste de minse kóntént zeen mèt hieëringe. Aan de broeëdnueëdigge vëtte wi-j bv. boeëtër, mankeerde 't vuural in de groeëte staej en zieëkër vanaaf 1943 ginge de luj ech hóngër li-jjën en bëgoste*

ze hun eige lëgumme te kweeke. Ouch klei(j)aasj, sjoon en zeip stónge trouwës oppe bóng en woeëren ouch pieëpërdeur. Allein waem gënóg geld(sj) haw, kos zich oppe zwarte mert 't ein en 't angër tieëge sjandaligge pri-jzën aansjaffe. Zoe kos-tën hi-j op Mëzeikër beurdëri-j(j)ën élken daág neet allein Mëzeikënaere mer ouch bv. Lujkënaere zeen rón dloupe di-j op zeuk woeëre nao boeëtër, eijër, spek en neum mer op. Groeëte probleeme woeëre nog 't meiste vuur waem e pak volk te veujën haw wi-j o.a. de fratërs of de zöstërs van 't Klein Kluuëstërke, di-j trouwës, zjus wi-j vääöl minse, ouch zelf get vérkes, kni-jn en ouch allërlei gëvuchël ginge vëtmèste. Veer jaor lank waas 't dus 'n kwéstie van zich behélpën en z'ne plang trëkke.' (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 51-61)

ran(t)sónneering (v.; -e; -ske) [Eng. *rationing*, Hd. *Rationierung*], **1** rantsoenering: *ran(t)sónneering kump van 't Latti-jnse 'ratio' (rekening) waat dén weer kump van 'reri' (berekenen); 2 rantsoenering ging gepaard met woekerprijzen: 'Mèt de ran(t)sónneering in d'n twieëdën oeërlog (WO II) kraege de minse mer 1350 kallëri-j(j)e bènne, waat nog neet de hölf waas van waat 'ne mins nuuëdig haef. Mèt de ran(t)sónneering bëtaaldës-tën oppe zwarte mert vuur 'n ei séstig kieëre zoevääöl es waat 'n ei vuuër d'n oeërlog kosde (15 fr. i.p.v. 0,25 fr.) Allein waem geld(sj) haw, hoofde geinën hóngër te li-jjën of kos zich get përmeteere.*

ran(t)sówn (o.; -e; ran(t)sujnke) [Fr. en Eng. *ration*, Hd. *Ration*], rantsoen: *in d'n oeërlog (WO II) höbbe de Duitsërs hi-j eedërein op ran(t)sówn gëzat, mer sjoeën gënóg woeëre de meiste luj tón zoe gëzónnd es 'ne vës in 't watër.*

rand (m.; reng; rén(d)sje) [Hd. *Rand*], rand, board, omlijsting, omtrek, kant: *óngër de rand van z'nën hood kóns-te de zwarte reng óngër z'n ouge (neet) good zeen; 'nën doeëdsbreef haw vreugër 'ne zwarte rand.*

rang (m.; -e; réngske), **1** [Hd. *Rang* (mil. *Charge*), rang, maatschappelijke positie, positie in hiërarchie: *vreugër hawwën offëseere 'nën hoeëge rang in de maotsjappi-j; óngëroffëseere höbbe 'ne graod, mer offëseere höbbe 'ne rang; 2* [Hd. *Rang*], groep plaatsën in een zaal: *vreugër kalde we neet van 'ieërste en twieëde rang', mer van 'vääraan, achtëraan of oppe balkón(g)'.*

rank (m.; reng; réngske), **1** [Kil. *rancke*], afdruk van een pot, glas, etc.: *woe de bloompot haef gëstange, is nów 'ne rank oppën tappieplin ['-plin': Fr. uitspr.]; 2* (m.b.t. een peul) schil, hauw van bonen of erwten: *wils-tën érten of buuënkës ieëte, dén mós-tën ieërs de réngskes aafdoon (afhalen, repen), waat we 'peule' neume; 3* (m.b.t. de ogen) rand: *höbs-te saovës te lang getémpieës, gëzoeëpën en gëdoeën, dén höbs-te smörgës lichëlik reng óngër d'n ouge.*

ranzjeere (overg.; ranzjeerde, h. gëranzjeerd), **1** [Fr. *ranger*, Hd. (inform.) *rangieren*], ordenen, opruimen, in orde brengen: *kënjër; wilt gieë 't spuuëlgood ins ranzjeere; 2* toetakelen: *di-j fòtsjkónt höbbe ze tón ins good gëranzjeerd.*

rao, rao, ri-jpe; oud Maaseiker raadseltje: *'Rao, rao, ri-jpe; gieël zeen de pi-jpe. Zwart is 't gaat woe rao-rao-ri-jpe z'ne pin in staak ('staak' i.p.v. 'stoe(ë)k' wegens rijmnoed). Oplossing: één wortel (peen) in de grond.'* (Opgetekend door M. SMITS)

raochële (onoverg.; raochëelde, h. gëraochëld),

poken, rakelen: *es de staof neet good brant of es 't veur békans is ówtgëbrand, mós-te d'r ins in raochële (d'r get in puuëtëre mèt 't raochëli-jzër).*

raochëli-jzër (o.; -s; -ke), ovenkrabber, rakelijzer, loet, pook: *vuur 't veur in de staof get op te stoeëke (sterker te doen branden) mós-te d'r mèt 't raochëli-jzër ins in raochële.*

raad (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Rat*], raad, raadgeving: *es iech tiech 'ne gooje raad maag gieëve: 'Doot waas-te neet laote kóns.'; 2* gemeenteraad: *in de raad is de oppëzi-jsie mer zëlje takkoeërd; 3 (uitdr.) nów is gooje raad deur, nu is het moeilijk een adequate oplossing te bedenken; 'Gieëf miech gooje raad, 'zag 't maesje, 'mer raoj 't miech neet aaf.'*

raodsël (o.; -s; rãodsëlke) [Hd. *Rãtsel*], raadsel: **een paar voorbeelden van Maaseiker raadseltjes:** *'Vanvãör sti-jf en sterk, in 't middën e ribbëlwërk en vanachtër 'ne flótsjubujël.'* (antwoord: *paerd, wel, boor*) (Opgetekend door M. SMITS); *'n houtëre hut, 'n koeëpere prut, 'nën i-jzëre rétteketét, raoje, raoje, waat is det?'* (antwoord: *'n koffiemuuële*) (Opgetekend door Winand DAMEN)

raoje (overg.; raojde, h. gëraoje) [Mnl. *raden*, Kil. *gheraden*, Hd. *raten*], **1** raden, gissen, gokken: *raoj ins waat det wieërd is; laot miech raoje; 2* aanraden, adviseren: *dae sti-jfvríeëtër luuët zich niks raoje, hij wil van niemand raad; 't is tiech gëraoje, mënneke (dreigement); 3 spelliedje: '(Tërwi-jl det de 'groeëte mins' 't kënd(sj) aan z'n uuërke truk, op maot van 'tinge, tange, toeëre)': Tinge, tange, toeëre, iech trèk tiech aan d'n oeëre. Waat raojs-te: hoon, haan of vos?'. Antwoeërdt 't kënd(sj) dén 'hoon', dén geit de 'groeëte mins' wujjër mèt 'uuërke trèkke'*

en zaet: 'Tech bëgin. Tinge, tange, toeëre, enz.'. Antwoeërdt 't kënd(sj) d'n twieëde kieër 'haan', dén zaet de 'groeëte mins': 'Tech bëgin vãöraan'. D'n dörde kieër: 'Vos'. 'Tech laot tiech nog neet los.' En 't spëlleedsje bëgint opnów, tot groeët plëzeer van de twieë.' (Opgetekend door E. VAN DER DONCK, *Maaseik en zijn Maaslandse taal*, p. 103)

raoze (onoverg.; raosde, h. gëraos) [Mnl. *rasen*, Eng. *to race*, Hd. *rasen*], **1** razen, tekeergaan, woeden: *langs de Duitse ottoobaan [Hd. Autobahn] haef lang gëhange: 'varën i.p.v. rooze [Hd. fahren statt rasen]'; de wigkëlvot (zenuwpees) raos doeër 't hóws op; 2* (samenst.) *bëgint dae brieësënde lieëw mèt raozën en bli-jf-tër mer doeërraoze, dén kóns-te dae 't bèste laotën ówtraoze.*

raozëntig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), **1** erg, wild, razend, buiten zichzelf, woedend, doldriftig: *tón dae raozëntiggën (dolle) hóng miech haw gëbieëte, waas iech raozëntig (uiterst) kwaod, mer haw iech ouch raozëntigge (hevige) pi-jn; 2* hevig, erg: *iech haw 'ne raozëntiggën hóngër; tón iech 'nën daág oppe gooj loch waas gëwaes; wieë hawwën 't gistëre raozëntig drök.*

raozërni-j (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Raserei*], (tomeloze) woede, razernij, wild optreden, wilde drift: *es daen ónbësjófde bosbaer raozëntig is, kóns-te ze gëraos 't bèstën ówttëwaeg goeën of wachte tot z'n raozërni-j uuvër is.*

rap (bn.; -për; -ste), **1** gaw; vlug, snel, rap (gew.): *det wuuërt rap gëzag; geit 't neet get rappër, jungske?; 2* vief; vaardig en flink: *Tjeu is rap van aanpakkën en is dus eine dae neet ligk te luiwammëse, mer zich rep es 't nuuëdig is; 'ne rappën is vief en mèt allës ieëve rap.*

rappëleere (zich), 1 (overg.; rappëleerde, h. gërappëleerd) [Fr. *rappeler* (in herinnering brengen), herinneren: *rappëleer miech dao nog ins aan det iech strak de vówniszak bówte zèt*; **2** (wederk.; rappëleerde zich, h. zich gërappëleerd), zich herinneren: *iech rappëleerde miech det ze miech in dae kaffee oeëts hóbbe bówtëgebéssemp*.

rare (m.; id.; g. dim.), zonderling, buitenbeentje, kwibus, kwast: *es-te d'n hieëlën daâg löps te maeke wi-j 'n geit of alti-jd këmissies geis doon mèt 'ne stoeëtback, dën bès-te 'ne rare*.

ras (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *raste* (rustpauze), *rasten* (rusten), Hd. *Rast* (rust)pauze; vgl. Hd. *Raststätte* (wegrestaurant), *Rastplatz* (rustplaats, parkeerplaats)], rös; **1** rust: *di-j ónras* (erg beweeglijk kind) *kènt gein ras*; **2** (**uitdr.**) *ras ros*, rust roest.

raste (onoverg.; rasde; h. gëras) [Eng. *to rest*, Hd. *rasten* (pauzeren, rusten)], röste; **1** rusten: *es-te smiddigs nao 't ieëte get geis raste, dën geis-te get unjère (d'n unjère doon = een uiltje knappen)*; **2** (**uitdr.**) *waat ras, det mas*, wie te veel rust, wordt dik.

rat (v.; -te; rétsje) [Eng. *rat*, Hd. *Ratte*], rat: (**uitdr.**) *dae is van de ratte gënejd*, hij is slim; hij gaat listig te werk; *de's 'n aw rat (in 't vak)*, hij heeft veel ondervinding.

rattaplan(g) (m.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam; Fr. (Waa)ls *rataclan*], pattaklan(g), pattëklan(g), battaklan(g), rómmël, hannëkësnès, santëpëtik; rattaplan, boel, rommel: *bèng daen hieële rattaplan(g) mer nao 't kónaenërpark*.

rattënès (o.; -tër; -ke), **1** [Eng. *rat's nest*, Hd. *Rattennest*], rattennest: *vreugër woeëre de staej vërgieëve van de rattën en de rattënëstër*; **2** (m.; -tër; -ke), wanordelijke

boel: *waat 'ne rattënès is miech det bi-j di-j vi-js klammot* (smeerpoes).

rattëvënger (m.; -s; -ke) [Hd. *Rattenfänger*], rattenvanger: *mèt rattëvallën en rattëgif præbeere rattëvëngers rattëplaoge te bëstri-jje*.

ravvaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *ravage*], **1** verwoesting, ravage: *iech stóng te ri-jjërën op m'n bein, tón iech di-j ravvaasj nao di-j këttingbótsing zoe(ë)g*; **2** puinhoop: *'t waas miech 'n ravvaasj waat dae nówwën dirrëktäör d'rvan gëmaak haw, zoe 'ne broddëlaer* (knoeier).

rëbarbër (m.; g. mv.; -ke) [me. Lat. *rhabarbum*, Fr. *rhubarbe*, Eng. *rhubarb*, Hd. *Rhabarber*], rabarber: *van rëbarbër make we rëbarbërkómpot en rëbarbërvlaaj*.

rëbbedépke (o.; -s; -), levendig, klein kind: *sjoëën vuur te zeen es-te bómpa zujs wuilëse* (kinderachtig stoeien) *es-tër ze kleikënd(sj), det leef rëbbedépke, aan 't póchëlen is* (op de rug draagt).

Rebëlle F.C. Maaseyck, de; de Rebellen F.C., Maaseik: *'Van dees voetbalploog, di-j waas samëgëstëld ówt spuuëlërs van de Noeërdërwi-jk (Eikërstraot) en di-j vuuër d'n twieëdën oeërlog bëstangën haef, woeëre de spuuëlërs: Jean en Hypoliet Dehuyker, Mathieu Paumen, Marcel Boonen, Antoine Denis, Hubert Smeets, André Janssen, Jaak Schulpén, Jaak Corstjens, Pierre Berghs, Hubert Corstjens en Hubert Langers.'*

rëboelie (m.; g. mv.; g. dim.), herrie, heibel: *huuër dae pówpzate malkóntënterik toch ins rëboelie makën uuvër di-j flawwëteit*.

rëbot (m.; g. mv.; g. dim.), rabbot (zie ald.).

rech(t)s (bn.; mieë -; 't meiste -) en (bw.), **1**

- rechts: (**uitdr.**) *sómmigge minse di-j twieë lénkse han höbbe, kónne niks rippëeerën en angëre di-j twieë réch(t)se han höbbe, kónne (bëkans) allës make*; **2** rechtshandig: *zeet gieë rech(t)s of lénks?*; **3** behoudsgezind, conservatief, rechts: *in Belsj stömp tachëtig persént rech(t)s*.
- réch(t)saaf** (bw.) [Eng. (to the) right, Hd. (nach) rechts], rechtsaf: *gank op 't krujpspunt réch(t)saaf en pak dén d'n iëerste wieëg lénks*.
- rech, I** (o.; -te; g. dim.) [Hd. *Recht*], (**uitdr.**) *es-te rech* (bw.) *in d'n sjoon stuis, bès-tën in de rech; op 't tribbënaol sprik de réchter rech*, doet hij gerechtelijke uitspraken; **II** (bn.; -ter; -ste) [Lat. *rectus*], **1** recht: *es gieë rech op rech* (de kortste weg) *wilt pakke, mót gieë alti-jd réchdoeër goeën; nów gaon iech rech (h)ieivërs*; **2** (**uitdr.**) *di-j lat is zoe rech es mi-j beïn*, is helemaal niet recht.
- réchdoeër** (bw.), rechtdoor: *jóng, lówstër, ómdét di-jn sjoel langs deeze réchte wieëg ligk, kan iech good zeen ofs-tën ouch waal réchdoeër nao sjoel geis*.
- réchhookig** (bn.; g. tr. v. verg.), rechthoekig: *det vrouwke det dao aan di-j réchhookigge taofël zit, is tieëge 'nën hook van 'n rón taofël géloupe* (is zwanger).
- réchop** (bw.), rechtop, overeind: *'Mënieër, gaot ins réchop in eur bèd zitte,' zag d'n doktër*.
- réchówt** (bw.) ronduit, onbewimpeld, rechtuit: *Mëri-j is e spënaol* (valse vrouw), *mer häör zöstër zaet alti-jd réchówt häör gëdach* (geeft omomwonden haar mening); *minse di-j réchówt zeen, zègke diech zjus wi-j 't zit* (zijn waarheidlievend); *réchówt gëzag, Zjaen is 'ne sók* (een sukkel) *en 'nën döbbëlën oppën houp tów*.
- réchvaerdig** (bn.; -gër; -ste), rechtvaardig: *is 't réchvaerdig det d'n eine mins in groeëte luks in e këstieël kan woeënën en d'n angëre mót ligke krumpkóntën in e krówpgaat?*
- réchvaerdigheid** (v.; g. mv.; g. dim.), billijkheid, rechtvaardigheid, eerlijkheid: *höbs-tën e bitsje gëveul vuur réchvaerdigheid, dén bès-te zieëker neet van d'n hób of van de kri-jg*.
- rëdi-js** (v.; rëdi-jze; -ke) [Fr. *radis*, Eng. *radish*, Hd. *Radieschen*], radijsje: *de iëerste lëgummën ówt d'n hoeëf (de moosëm) zeen jóng rëdi-jskës*.
- reegël** (m.; -s; -ke), **1** liniaal [Hd. *Lineal*]: *vreugër houwde sómmigge meistërs diech mèt 'ne reegël op d'n vingërs*; **2** schrijfflijn: *vreugër en ouch nów nog lieëre de kënjër tösse twieë reegëls sjri-jvën en daonao oppe reegël*; **3** lijn: *Sjarël mót hóndërd reegëls straf sjri-jve*; **4** [Hd. *Regel*], voorschrift: *wils-tën in reegël zeen, dén mós-te niks tieëge de reegëls doon*; **5** [Hd. *Regel*], menstruatie: *es Trui häör reegëls haef, maak ze noeëts majjënaes, want di-j lóp dén doe(ë)rein, zaet ze*; **6** [Hd. *Regel*], gewoonte: *in de reegël is Baer alti-jd op ti-jd*; **7** [Hd. *Regel*], geschreven mededeling: *sjri-jfs-te miech e paar reegëlkës?*
- reegëlmaot** (v.; g. mv.; g. dim.) [van 'reegël' + 'maot'], regelmaat: *Tommëkën is e prëntsje van e kënd(sj), mer mèt de reegëlmaot van 'n klok haef-tër van di-j vówl sjèlkës* (hoofdruos) *op z'ne kop*.
- reegëlmaotig** (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *regelmäßig*], gëreegëld; regelmatig: *soeëmërs huuër iech reegëlmaotig 'n zangli-jstër bi-j ós achtër; alti-jd zaat is ouch e reegëlmaotig (gëreegëld) lieëve*.
- reegëlréch** (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.), **1**

- rechtstreeks, regelrecht: *vreugër lieërde wieë in de godsdeenslès des-te reegëlréch nao de hël gings es-te get lilliks haws ówtgëvrieëtën en det neet haws gëbeech*; **2** echt: *sómmigge bëwieëre det ze dae reegëlréchte zeivër neet gëluive*.
- reek** (m.; -e; -ske), **1** riek, mestvork: *ieërpële doon we ówt mèt 'nën (ieërpëlë)reek*; **2** (**uitdr.**) *hae sjrieëf es of (of wënt) tër in 'ne reek hunk*, hij schreeuwt vreselijk; *van eemës dae raozëntig kwaod is, zëgke we det ze h'm mèt de reek mótte voore*.
- reeke** (overg.; reekde, h. gëreek) [D. (reg.) *rechen*], harken: *tón iech 't gëlaeg aan 't reeke waas, hób iech m'nën trouwrënk trókgëvónge*.
- reekëstieël** (m.; -e; -ke); steel van een riek: *tón iech mës aan 't spreije waas, is m'ne reekëstieël gëbroeëke*.
- reekske** (o.; -s; -) [Vnnl. *raecke, reke* (hark), D. (reg.) *Rechen* (hark)], hark: *mèt e reekske reek iech de keezël vöör aan de wieëg*.
- reel** (v.; -s; -ke), gordijnroede: *de gërdi-jne di-js-tën oeëpën en tów kóns sjujve, hange mèt ringskës aan 'n reel, di-j zelf aan de plëfóng of óngër de gërdi-jnëbak is vasgëmaak*.
- reem** (m.; -e; -ke), **1** (m.b.t. kleren), riem, gordel: (**uitdr.**) *es we 't mèt get mindër (geld(sj)) mótte doon, zëgke we det we de reem (bóksëreem) get zulle móttën aantrëkke*; **2** drijfriem: (**uitdr.**) *es we de reemën aafgoeëje, stoppe we (sjeije we ówt) mèt wirke*; **3** autogordel: *es-tën in d'n ottoo neet de reem ómduis, riskeers-te de lieëve*; **4** [Eng. *long ream*], (m.b.t. papier) riem: *wèt gieë wi-jvööl reeme pëpeer Het Bëlank (HBvL) vandoon haef vuur ein iddi-jsie te drökke [één riem = 500 vel]?; **5*** [Hd. *Riemen*], riem om iets vast te binden: *vreugër dieëge ze reeme rónnd de vëli-jze*; **6** schouderriem: *de brikkëbëkkers, di-j in de leimkówl in de sjörgkar lieëpe, hawwe 'ne reem (sjouwërreem) rónnd hun sjouwërs*.
- reesëm** (m.; -s; -ke) [Mnl. *rese* (rist), Kil. *reessem*], reeks, resem (gew.): *vuur dae reesëm bavvie(j)ollestreekën hóbbe we dae batraaf van ós ins good de wach aangëzag*.
- reet**, **1** (v.; -e; -sje) [sleeptoon], reet, spleet, kier: *mèt di-j reet in de duuër truk (tocht) 't hi-j vuur këpot (hevig)*; **2** (o.; g. mv.; g. dim.) [stoottoon], riet: *reetgawze, reetvënkën en rosdómpe (roerdompen) zitte gaer in 't reet*.
- reete** (bn.; g. tr. v. verg.), rieten, van riet: *in Stokkëm maakde (make) ze reete zieëtëls (zieëdëls), steulkës, körfkës, weegën en neum mer op*.
- reets** (bn.; -ër: -te) [Kil. *ritsch*], ritsig: *es de geit reets is, mós-te d'rmèt nao de geitëbók*.
- reetvënk** (v.; -e; -ske), rietvink: *de kleine karrëkiet, e brówn zangvuuëgëlke, det van 't gëslach is van de reetzéngers en e butsjje groeëtër is es 'n mós, zit woe watër is en dën nog 't leefste woe ouch reet wus*.
- rëfri-jn** (o.; -e; -sje) [Fr. en Eng. *refrain*, Hd. *Refrain*], refrein: *nëteurlik kënt gieë 't rëfri-jn van 't leedsje 'Oos sjoeën Mëzeik: 'Leeve det sjoeën Mëzeik, 't Solt en Awwëneik, Wörfëld en Héppenaert, sol la si do, 't Vën en het Greemëlsloo*.
- rëgistër** (**de** (m.); -s; -ke) [me. Lat. *registrum*, Fr. *registre*, Eng. *register*, Hd. *Register*], **het** register: *woes-te gëboeëre bès, stuis-tën in de rëgistër van de börgërlikke stand en woës-te gëduip bès, stuis-tën in d'n duiprëgistër*.

reifël (m.; -e en -s; -ke) [variant van 'rafel'; D. (dial) *Reifel*, Hd. *Reif* (band), dim. *Reifchen*], (m.b.t. een lang, smal strookje stof of papier) rafel : *es 'n humme tot oppën draod vërslieëtèn is, hange reifëlkës aan de kraag en aan de mówwë; 't pëpeer van di-j gëzèt is slech gësnieëje, want dao hange reifëlkës aan de blajër.*

reike ((on)overg.; reikde, h. gëreik) [Mnl. *re(i)ken* (vooral 'met de hand'), Eng. *to reach*, Hd. *reichen*], toereiken, reiken, uitstrekken: (**uitdr.**), *'t reik h'm neet wujjër, meer verstand heeft hij niet.*

rein (m.; -e; -ke), **1** [zelfst. gebr. van het bn. 'rein = zuiver'], nageboorte van een koe of een paard: *de ków haef gëkawf, mer ze stuit nog mèt de rein; e vërke stuit neet mèt de rein mer mèt 't 'vówl';* **2** [Mnl. *reen* (grens), Kil. *reyn* (grens), D. (Rijnl.) *Rein* (akkergrens)], *reen* (gew.), grens [D. (Nd.) *Grense*, Hd. *Grenze*], aafsjeijing, gësjeid; akkerscheiding, grenslijn: *ki-jk, hi-j löp de rein; dówzënde beuren höbbe vreugër waal ins rujzing gad uuvër de rein tössën hun véljer, want d'n eine bëwieërde waal ins van d'n angëre det-ër heimëlik de reinsteïn haw vërlag.*

rein(e)vaar (m.; g. mv.; -ke) [Kil. *reynvaeren*, *reynvaer*, D. (Nd.) *Reinefâr*, Hd. *Rainfarn*], (m.b.t. het varen in de rein (akkergrens)) boerenwormkruid: *rein(e)vaar greujde dëk in de rein, woe det krówd ouch z'ne naam van haef, ómdët de twuntig séntemaetër tösse twieë véljer, de rein, dëk neet waerde gëploog; rein(e)vaar waerde vreugër alti-jd in de krówdwösj gëdoeën.*

reine (onoverg.; reinde, h. gëreind) [sterk veroud.; Kil. *reenen*], grenzen aan: *mi-jne grónd reint aan dae van Koeëb van Zjang van de smieëd.*

reinsteïn (m.; -stein; -steinke), grenssteen: *nów gieëve päölkës de rein aan, mer vreugër woeëre det gëwuuën e paar dikke maasklawwe.*

reip (v.; -e; -ke), **1** [Hd. *Reifen*], hoepel: *rónd 'n houtëre vaat (tón) ligke dëk reipe vuur de plenk bi-jein te hawte; in de sirk laote ze 'ne lieëw dëk doeër 'n reip sprënge;* **2** [Kil. *reep*, D. (Keuls) en D. (Rijnl.) *Reif*], hoepel, velg [Hd. *Felge*]: *vreugër haalde de kënjër de spi-jkën (speikën) ówt e raad van 'nën awwe fits en dén ginge ze reipe mèt de reip;* **3** [sterk veroud.], ruif, voederbak, vlechtwerk in een stal: *in 'ne paerdëstal of 'ne kówstal stoeëk 't hui vreugër achtër 'n reip;* **4** (**uitdr.**) *es 'ne fits oppe reipe stuit, kan 't zeen det-ër lëttërlik oppe reipe (velgen) stuit, mer zoe good es alti-jd meine we dén det 't 'nën awwe kédde is, dae hieël vërslieëtèn is; de tón is nog good mer oowieë de reipe, ik ben nog goed gezond, maar mijn benen willen niet meer mee.*

reipe (onoverg.; reipde, h. gëreip), kinderspel (vooral voor jongens), hoepelen, een hoepel voortdrijven: *es-te gings reipe, loeëps-te langs de reip (velg), di-js-te mèt e stéksken in bëwaeging brachs en hoeëls, waat we kënjër nów nog in Affrieka zeen doen.*

reipërok (m.; -ke; -rökske) [zeer sterk veroud.], hoepelrok, crinoline: *'ne reipërok, woe sóms 40 m² stof in zoeët, waerdën hi-j gëdrage vanaaf de twieëde hölf van de 19de ieëw en di-j zujs-te nów nog in këstumfilms of in groeëte orkéste (mèt koeër) wi-j di-j van André Rieu.*

reipësprëngër (m.; -s; -ke) [licht scheldwoord, ook iron.], magere mens: *bës-te 'n sjarpnél (magere vrouw), e magër sjarminkeël, 'n magër sjarówt, 'n gaerd ('n lang lat) of 'ne pieërëlink, dén neume ze diech ouch waal ins 'ne reipësprëngër.*

reis (v.; reize; -ke) [Hd. *Reise* (tocht)], reis: (**uitdr.**) *gooj reis en de wènd(sj) vanachtër* (ook iron.: goed dat je weg bent); *dees reis is vuur miech*, nu betaal ik, dit rondje betaal (geef) ik.

reisdówf (v.; -dówve; -dujfke) [Hd. *Reisetaube*], **1** reisduif (gew.), postduif: *'n reisdówf is smaal van bors en kleef op häör lang vluuëgëls zoe doeër de wènd(sj)*; **2 de ene reisduif is de andere niet**: *'Reisdówve, di-j ze in 't Duits ouch breefdówve [Brieftauben] neume, waerde bv. in d'n iëerstën oeërlog (WO I) gëbruijk vuur bërichtën uuëvër te vleege. De höbs reisdówve vuur de dówvësport en de höbs seerdówve wi-j de valkënettën en de raodshieëre, mer de höbs ouch vleisdówve vuur in de (sop)kieëtël of de pan.*; **3** reislustige: *waem vööl reis, 'ne bëreisde dus, is 'n reisdówf.*

reisvaerdig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *reisefertig*], klaar om te vertrekken, reisvaardig: *vuur zieëkër neet te laat te kómme, woeëre wieë 'n hawfoor vuuër ti-jd reisvaerdig en stóngë wieë mèt pak en zak oppe stop.*

rëjao (m.; -s; -ke) (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *radius* (straal), Fr. *rai* (straal), *rayon*], rayon, afdeling in een warenhuis: *Nilla stuit aan 't vleis, 'ne rëjao dae good geit*; **2** [D. (Oostr., Zwi.) *Rayon*], werkterrein: (**uitdr.**) *de's mi-jne rëjao (neet)*, daar houd ik me (niet) mee bezig.

rëjaol (bn.; -dër; -ste) en (bw.) [Kil. *rael*], **1** [Oud-Fr. *royal*, Fr. *royal*], koninklijk, vorstelijk: *es-te gënóg bënnëkri-jgs, kóns-te rëjaol lieëvën en de minse rëjaol óntvange*; **2** ruim, flink: *vuur gooj wërke doon wieë ooze portëmënee rëjaol (wujd) oeëpe*; **3** ruimdenkend: *Karël is 'ne rëjaole kieërël en neet zoe'n blaos di-j neet wujjër kik es*

z'n naas lank is; **4** vrijgevig, gul: *es ze vuur get róndkómme, mós-te rëjaol zeen.*

rèk (m.; -ke; -ske), het rek: (samenst.) *bi-j ós höbbe wieë e pi-jpèrèkske, 'ne bookèrèk, 'nën druuëgrèk en e platèrèkskën en de fitse stoeën ouch in 'ne rèk, 'ne fitsèrèk.*

rëkaor (o.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *record*, Hd. *Rekord*], record, hoogste, uiterste: *e rëkaor det d'n dèkstën ti-jd geit uuëvër sèkónnën en séntemaetërs, kóns-te brieëkën en dus vërbieëtëre.*

rëklaam (m.; g. mv.; g. dim.), rikklaam (zie ald.).

rëklammasie (v.; -s; -ke), rikklammasie (zie ald.).

rëklammeere (onoverg.; rëklammeerde, h. gëreklammeerd), rikklammeere (zie ald.).

rel (v.; -le; -ke), werpmolen: *mèt 'n rel di-j op 'n smik (werphengel) zit kóns-te vuur te snooke waal fi-jftig maetër wujd ingoeëje; op 'n rel zit silk [Eng. *silk*], snaor of vëssnaor gëneump.*

Rëлинд, roepnaam voor Relinde, Relindis.

Rëлиндis, de Heilige: 1 de Heilige Relindis: *'Waas ein van de twieë maagde di-j in de iëerste hölf van de 8ste ieëw (± 730) aan dees kante de kristëlikke bësjaving brachte doeër (mèt) de stichting van 't kloëestër van 'Eycke', 't latër Awwëneik, woemèt Rëлиндis eigëlik 't óntstoeën van Mëzeik tēwaeg haef gëbrach*'; **2 lijfrentekas**: *'Deeze kas waerdën opgërich in 1900 en haw twieë jaor latër 55 leede mèt e gëstort kappietaal van 458 fr.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De lijfrentekas, Maaseik Verenigd*, p. 18)

Rëлиндisstraot, de; de Relindisstraat: *'Van*

1950 tot 1970 waas dit de naam van 't oeëstèlik deil van waat nów de Van Eycklaan is. Nów (saer 1970) is de Rêlindisstraot 'n straot in de nów wi-jk 'Ons Dak'. (Bron: BOONEN, Martin, De Relindisstraat, *Straten en Wegen*, p. 136)

rêmeedie (v.; -s; -ke) [Lat. *remedium*, Fr. *remède*, Eng. *remedy*, Hd. *Remedium*], remedie, geneesmiddel: **(uitdr.)** de's 'n rêmeedie tieëge de leefde, een lelijk meisje.

rëmi-js (v.; rëmi-jze; -ke) [sterk veroud.; Fr. *remise*], stelplaats voor bussen, trams: de rëmi-js vuur d'n tram en daonao vuur de bössen is langën ti-jd aan de wal gëwaes.

rémmele (m.; -e; -ke) [veroud.], **1** dikke stok: vreugër stóng in vööl hówshawwës 'ne rémmele in de woeënkamër vuur de kënjer aaf te rammëlën es ze stout woeëre; **2 (uitdr.)** dae haef 'ne rémmele te min, is gek.

rémmeleer (m.; s; -ke) [Hd. *Rammeler*], raekël; mannetjeshaas, mannetjeskonijn, rammelaar: tón de rémmeleer pë'r óngëlök bi-j de meurkës (wijfjeskonijnen) teréch waas gëkómme, zoeëte we 'n ti-jdsje latër mèt hieël vööl jóng kni-jnkës.

rémmele (onoverg.; rémmele, h. gerémmele) [afl. van 'ram'; Vnnl. *remmelen* (wulps zijn), D. (Keuls) *rämmele* (paren), Hd. *rammeln* (dekken, bespringen)], **1** (m.b.t. een dier) dekken, bespringen: zëts-te 'n moor (wijfjeskonijn) bi-j m'n rémmeleer, dén meint dae det-ër d'n hieëlën daág mó't ligke rémmele; **2** (vulg.) cohabiteren, neuken, naaien: daen heite bók, dae vanvöör zoe sjerp is es 'n mispël (wesp) vanachtër, haw zoelang ligke rémmele det-ër hieël aan de lat waas (doodmoe was).

rëmork (m.; -e; -ske) [Fr. *remorque*], aanhangwagen [Hd. *Anhänger*]: niks zoe

gemékkelik es e rëmorkske vuur get te hoeëlën of ëwég te brënge: de hungs 't achtër d'nën ottoo en de bès ëwég.

Rëmunj; Roermond: *Mèt Rëmunj is de stad bënne de gëmeinte Rëmunj (56.980 inwoeënërs in 2014) gëmeind. Rëmunj ligk in Hollands-Limburg aan de samëvleujing van de Roer en de Maas. Rëmunj, det in de middëlieëwën al 'n Hanzëstad waas, is anno 2014 'n winkëlstad – dënk aan 'Designer Outlet Roermond' – mèt vööl kultuur en twieë groeëte indëstri-jtëreine. De stad is o.a. mèt 't bissjoppèlik kolleezjën en nog 23 angër sjoelën ouch 'n óngërwi-jsséntrum. Waat Rëmunj zieëker e bëzeuk wieërd maak, is 't historis stadhóws, de Sint-Kristoffëlkerk en de Munstërkirk, de Rattëntoeëre (14de ieëw), de Karroluskepël en de Kattëntoeëre (Cattentoren). Z'n gooj sfeer, z'n historisise ówtstraoling, z'n watërsport en z'n winkëlmäögëlikheede, z'n kultuur en z'n óngërwi-js make van Rëmunj 'n sjikke, toffën en bëlankri-jke stad mèt bëzunjer vrintëlikke inwoeënërs.'*

rèn (v.; -ne; -ke), kippenren: ómdét wieë 'n rën, 'nën ówtloup vuur oos hoondër(ën) hóbbe, hóbbe wieë alti-jd gëzón hoondër(ën) en lékker eikës.

rënd(sj) (o.; rënjër; rindsje), **1** [Mnl. *runt*, Hd. *Rind*], rund: es e kawf groeët is, is 't e rënd(sj); **2** (samenst.) van 't rundsvieë det in de wei löp, ieëte wieë ründsgëbraod en oos fritte bakke wieë in ründsvèt; **3 (uitdr.)** tón Zjëraar zich gësnieëjën haw, bloojde dae wi-j e rënd(sj), als een rund dat geslacht wordt.

rënëssaosëstijl, Maaslandse; Maaslandse renaissancestijl: *'E paar kënmerke van dees stijl (17de ieëw) zeen de krujvinstërs en de ómli-jstingën in aemse stein (Naamse hardsteen) in de geevëls van de hówzër*

di-j hieëlëmaol, gëdeiltëlik of in aafgëleide vörm in dees maassti-jl zeen opgëtrokke. Van aafgëleide vörm kalle wieë es de horriezóntaal spéklaoge, de hookkëttingën en de simmëtri-j neet waerde gëbrujk, zoedët eigëlik allein mer de ómli-jstingën es kènméerk uuvërblaeve. Daovuur gëbrujke we bieëtër 't woeërd 'maasstijl'.

rënèt (m.; -te; -sje) [Fr. *reINETte*], renet: 'ne rënèt is 'ne groeëte, zoorën appël, dae gri-jsgreun van kleur is.

reng (mv. van 'rank'), zie ald.

rénge (overg.; réngde, h. gerénk) [Mnl. *ranke* (lange, dunne spruit; loot], peulen: *es-te van buuënkës de reng hõbs aafgëdoeën, hõbs-te ze gerénk; aan di-j kómp gerénkde buuënkës hõbbe wieë waal e kërteer mótte rénge.*

Rënilde, roepnaam voor Renilde, Rein(h)ilde.

rènk (m.; ring; ringske) [Eng. *ring*, Hd. *Ring*], **1** (m.b.t. het sieraad) ring: *sómmigge minsën hõbbën e ringskën in hun oeër(e), mer de meistën hõbbe 'ne rènk aan hunne vingër, 'nën trouwrènk; 2* (m.b.t. een boom), jaarring: *aan de ring van 'ne boum kóns-te zeen wi-j awd det-ër is; 3* (m.b.t. de maan) halo: *is e ringske rónde de maon, dén zeen wieë dao 'ne rènk van leech en kump rieëge; 4 (uitdr.) es wieë zègke des-tën eemës doeër e ringske kóns hoeële* (dat iemand er uiterlijk goed verzorgd uitziet), *dén zègke de Duitsërs det zoe eemës ówtzujt wi-j e gësjèld eike* [Hd. *wie aus dem Ei gepellt* (om door een ringetje te halen)]; **5 oud Maaseiker liedje**: *'Rónde rónde ringske; kètsje doeër 't ringske; hun(d)sje doeër 't koeëren en de pëstoeër haef z'n bóks vërloeëre.'* (Opgetekend door Tony VAN WIJCK)

rènkoeëve (m.; -s; oeevënsje) [Hd. *Ringofen*],

ringoven: *in 'ne rènkoeëve, dae ówt vërsjilligge rènkvörmigge aanein gëbówde kómpartëmènte bëstuit, kóns-te mèt mindër stoeëkës bieëtër brikke bakke.*

Rènkoeëve; Renkoven: *"Rènkoeëve" is de naam van 'ne wieëg op 't indëstri-jgëbeed 'Rènkoeëve' aan d'n Hamontwieëg. De naam sluit op de rènkoeëve dae dao gëstangën haef en woe brikke waerde gëbakke.'* (Bron: BOONEN, Martin, Renkoven, *Straten en Wegen*, p. 131)

rénteneer (m.; -s; -ke) [Fr. *rentier*, Hd. (zelden) *Rentner*, (beter) *Privatmann*], rentenier: *hõbs-te gënóg intrés van waat de fortujn opbrunk, dén bès-te rénteneer en hoofs-te geine klop te doen.*

rénteneere (onoverg.; rénteneerde, h. gerénteneerd), rentenieren: *Sjèl is mèt z'n tieën vingërs (met niets) bëgos en haw op ze fieërtigste gënóg bi-jeingëmaak vuur de res van ze lieëve te goeën rénteneere.*

réntmeistër (m.; -s; -ke), **1** rentmeester: *réntmeistërs woeëre vreugër minse di-j in de nêteur woeëndën en allës wistën uuvër waat zich in de nêteur répden of reurde; 2 rentmeesters in het Maasland*: *'De hieëre van Lujk, di-j vreugër vääol grónd hawwën aan de Maaskant, hawwën in de meiste dörpe (stédsjes) 'ne réntmeistër dae o.a. zörgde det hun haeskës en pëtri-jze neet waerde gëstruip of vuuër hun naas waerdën ëwéggësjoëte. Gëweitën is det dees réntmeistërs de bëste struipërs (loorjieëgërs) woeëren en hieël dëk 'nën haas in de kieëtël hawwe.'*

rënuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *rainure* (groef, gleuf, sponning, keep)], inkerving: *vuur twieë plenk innein te klikke mós-tën in ein van de twieë 'n rënuuër make.*

réppe (zich), I 1 (onoverg.; répde, h. gerép), aanvoeren, gewagen van, erover spreken: *rep dao mèt gei woeërd uuvër; uuvër waat iech tiech gëzag höb; 2 (uitdr.) twieë lènkse han haef dae Zjef, mer z'n tóng (tungske) réppe* (vlot praten) *det kan-dër good; II* (wederk.; répde zich, h. zich gerép) **1** zich haasten: *rep tiech ins get, want we komme te laat; 2* bewegen: *de moogs tiech neet réppen of reurën of hae zit tiech op d'ne kop* (of je krijgt commentaar).

représsie (v.; -s; g. dim.) [me. Lat. *repressio*, Fr. *répression*, Hd. *Repression*], repressie, bestraffing van collaborateurs: *'Al in séptémber 1944 waerdën in Mëzeik 'n hõndërdtal minsën aangëhawte. De name stoeën op 'n bëwaard gëblieëve li-js. Gewaopënde manne van 't vërzèt (de weerstand) haoldën eedërein op van waem ze meinde te weite 'det-ër zwart waas gëwaes'. Latër pakde de zjendërme det uuvër, mer óngërtössën haw de straotrepréssie vääöl mizzeerie aangërich. In Belsj waerde 400.000 dosseers aangëlag en waerde 53.000 vëroeërdeilingën ówtgësproeëke. Van de 2.895 tër doeëd vëroeërdeilde – dao waas geinën eine Mëzeikënaer bi-j – waerde d'r 241 gëfuzzëljeerd.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 152-154); in 't Duits (*Belsj Duits*) *mós-te* 'repressie' vërtale mèt 'Bestrafung von belgischen Kollaborateuren nach dem Zweiten Weltkrieg'.

rëprieës (v.; rëprieëze; -ke) [Fr. *reprise*, Hd. *Reprise*], **1** heropvoering, *reprise: ómdét 't (tónneel)stök zoevääöl suksés haef gad, kump t'r 'n rëprieës; 2* (m.b.t. muziek) herhaling van een deel in een muziekstuk: *bi-j de rippëti-jsie huuët d'n dirrizjént ós de ein rëprieës nao de angër spuuële.*

rès (m.; -se; -ke) [zeer sterk veroud.] reesëm; hoop, (groot) aantal: *Nëtsjën haef alti-jd 'ne*

rès kënjër achtër zich aan.

res (v.; rëste; -je) [Fr. *reste*, Eng. *rest*, Hd. *Rest*], rest, overschot: *Kris zaet det-ër vääöl mizzeerie haef gad, mer det-ër de res van ze lieëve neet geit zitte kni-jze; vuur de res* (overigens) *kan 't miech gein vets (geine bal) sjille.*

rësaor (m.; -e en -s; rësäörke), **1** [Fr. *ressort*], springveer [Hd. *Sprungfeder*]: *vreugër zoeëte rësaors in de rësaorbakke, di-j sërjeus get lëwejt maakdën es ze vërslieëte woeëre; 2* spanveer: *ouch óngër 'ne fitsëzaal zit 'ne rësaor.*

rësaorbak (m.; -ke; -békske) [Fr. *bac à ressorts*], springbak: *'ne rësaorbak waas 'nën houtëre bak woe rësaors inzoeëtën en woe 'n (dun) mëtras oploeëg; uuvër de rësaorbak waas 'ne lap stóf gëspanne; 'ne rësaorbak waas 'nën dikke stoeëfnës.*

resép (v.; -te; -sje) [me. Lat. *receptum*, Fr. *recette*, Hd. *Rezept*], (keuken)recept: *e resép vuur lëkkere knapkook te make vëngt gieë bi-j 't wäördsje 'knapkook'.*

rësèt (v.; -te; -sje) [Fr. *recette*, Eng. *receipts*], recette, ontvangen gelden, entreegelden: *es allës en eedërein ze geld(sj) haw gad, waas van de rësèt gënog uuvër vuur kermëlle van te koupe* (was de winst erg gering).

rësj (m.; -e; -ke) [Mnl. *rusch*, *risch*, D. (Rijnl.) *Rüsch*], **1** (gras)zode: *es-tën in 'n wei 'n kówl wils make, mós-tën ieërs de rësjën ówtstieëke mèt 'n sjöp; 2 (uitdr.) es iech miech saovës e zjëenevërke drènk, slaop iech wi-j 'ne rësj; es-tën óngër de rësj ligks, ligks-tën in de graáf.*

respék (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *respect*, Hd. *Respekt*], respect, ontzag: *Marsël kri-jg t'r de mismood van det Hanna*

- h'm ze suksés misgönt en gei respék vuur h'm haef; vuur meistërs (juffrouwe) di-j hun bès doon, höbbe de kënjër respék.*
- rëspi-jt** (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *respit*, Eng. *respite*], ówtstèl; uitstel, respijt: *iech kan uch nôw gei bësjeid zégke, mënneër, want iech hób e paar daag rëspi-jt nuuëdig vuur óngërwi-jl uuvër eur vraog te prakkëzeere; gieëf dae jóng get rëspi-jt, dae hérpak zich waal.*
- rëstërao** (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *restaurant*, Hd. *Restaurant*], restaurant: *in 'n zélfbëdeeningenzaak mós-te diech pakke waas-te gaer höbs, mer in 'ne rëstërao brënge ze diech d'n ietëten aan de taofël.*
- rësuu** (m.; -s; -ke) [van Fr. 'recevoir'; Fr. *reçu*, Eng. *receipt*], ontvangsbewijs, kwitantie: *vreugër dówde de minsën de rësuiukës van waat ze bëtaald hawwe, dëk in 'n groeëte keukskësdoeës.*
- rëtaar** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *retard*], vertraging: *bès-tën alti-jd in rëtaar mèt de heur (te bëtale), dën sjikke ze diech de wiesjee [Fr. *huissier* = deurwaarder] achtër d'n vaere; diech bès alweer in rëtaar, jóng, kóns-te dën noeëts op ti-jd kómme; de bös haw tieën mënijte rëtaar.*
- rëtënuu** (v.; -s; -ke) [Fr. *retenue*], het schoolblijven: *vreugër hób iech in de rëtoorieka ins 'ne zóndig rëtënuu gad, ómdét iech – óngëluflik mer waar – in 'n lès e vërkieërd book oppe bank haw ligke.*
- rëtoeër** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *retour*], terugkeer: *de winkël haef alti-jd gëflorreerd, mer nôw is-tër op z'ne rëtour.*
- rëtoorieka** (v.; rëtooriekaas; g. dim.), retorica: *waat nôw in de Latti-jns-Griekse 't lèste jaor' of 't zèsdën' hèt, hètde vreugër de rëtoorieka.*
- rëtraet** (v.; -e; -sje) [Lat. *retrahere*, Fr. *retraite*, Eng. *retreat*], **1** retraite, periode van religieuze bezinning: *in de kattëli-jke sjoëële waas vreugër 'n rëtraet vuur lieërlinge van 't lèste jaor; 2 laatstejaarsleerlingen waren vroeger 3 dagen retraitant: 'Vuur lieërlinge di-j 't lèste jaor van hun huumanieteite dieëge, waas vreugër 'n rëtraet, di-j dri-j daag doorde. Sprieëkërs, ouch preestërs, kwoeëme de lieërlinge dën vërtëllën uuvër óngërwërpe di-j op geistëlik gëbeed bëlankri-jk woeëre. Suurtoe 't séksuu(w)eel lieëve waerde gróndig ówtgëdeep, waat 't werk waas van 'nën hówsdokter of 'ne spissjëlis. Nëteurlik waerdën ouch gëbaejd en aan gëweitësóngërzeuk gëdoeën.'*
- rëtteketét** (m.; g. mv.; g. dim.), aafgank, d'n dunne, kómgaw, pratëlësji-jt, slingërsji-jt, sji-jtëri-j (zie ald.).
- reub** (v.; -e; -ke) [Hd. *Rübe*], raap, raapkool: (**uitdr.**) *nôw zeen de reube gaar, nu zwaait er wat; er is een kritiek ogenblik aangebroken; de vrouw moet bevallen; det bitsje waat daen érmoodzejjër vërdeent, geit mèt de reube de pot in, wordt helemaal aan eten besteed.*
- reubëzaod** (m.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam], raapzaad: *'n zaodreub is e bitsje 'ne lómpërik mèt e good hart, mer es-te reube wils ougste, mós-te reubëzaod zejje.*
- reup** (m.; g. mv.; g. dim.), roep; **1** roep: *zeet gieë 'ne nëteurkënnër, dën höbt gieë lichëlik de reup van de rosdómp (roerdomp) al ins gëhuuërd; 2 huwelijksafkondiging in de parochiekerk: 'Es e koppël vreugër ging trouwe, vieële (rolde) ze dri-j zóndiggën achtërein van de praekstool, waat bëteikënt*

det-ër dri-j reupe woeëre. 'ne Reup wou zègke det de preestër vanop de praekstool loeët weite det e koppël van plan waas te goeën trouwe. De formul waas: 'Zeen van plan 'ne kristèlikkèn trouw aan te goeën: ..... en ..... Waem gèli-jk welk bëlètsël kènt, is vèrplich det kènbaar te make.'

reuping (v.; -e; -ske), rooping; roeping: *veuls-te diech gëroope vuur get te doon of get te wieëre, bv. lieëraar of preestër, dén höbs-te 'n reuping.*

reur (m.; g. mv.; g. dim.) [enkel in de bijwoordelijke verb. 'in rep en reur'], roer: *es de minse neet takkoeërd goeën mèt waat de rëgeering ('t goevërnëmènt) haef bësloeëte, dén kri-jgs-te stakingën en stuit 't land waal ins in rep en reur, in grote ontsteltenis, in grote verwarring, in opschudding, in drukke beweging.*

reure (zich), I (overg.; reurde, h. gëreurd) [Hd. *rühren*], **1** roeren: *reur ins in de pap, angërs brant ze aan; 2 aanraken: *reur neet aan det meürke, angërs ligk 't óm; 3 ontroeren: *iech bèn deep gëreurd mèt d'n (de) doeëd van m'ne kammëraod; 4 (uitdr.) di-j vèlmówl wèt z'n tóng (z'ne mónd) te reure, babbelt veel, praat veel; wi-j mieë des-tën in de strónt reurs, wi-j mieë det-ër stink, hoe meer je gaat pluizen in onaangename gebeurtenissen, hoe onprettiger ze worden; II (wederk.; reurde zich, h. zich gëreurd), **1** [Hd. *sich rühren*], zich bewegen: *in de klas bi-j meistër Baer mochs-te diech neet reure (vëreure); reur diech ins es-te dörfs!; 2 zich verzetten: *hae bëgos zich te reure, want hae waas neet takkoeërd.*****

reurës (bw.) [Mnl. *roerens* (grenzend, dichtbij), D. (Rijnl.) *rühresnoh*], ongeveer, bijna: *de sop is reurës gëreid en 't moos is reurës gaar.*

rëvaer (m.; -s; -ke) [Fr. *revers*, Hd. *Revers*], omslag, lapel, revers: *bi-j 'n brówlof stieëke de mansluj waal ins e bleumkën in 't knoupsgaat van hunne rëvaer; de kraag van 'ne jas bédèk de nek (nak) en de rëvaers bédèkkèn e stök van de bors.*

rëvaere (overg.; rëvaerde, h. gërevaerd) [Fr. *river* (aaneenklinken)], omklinken, nieten, aaneenklinken: *vuur ein groeëte i-jzëre plaat te höbbe, höbbe we bi-j de smieëd di-j twieë kleinër plieëtsjës laote rëvaere.*

rëvaernagël (m.; -nieëgël; -nieëgëlke), klinknagel, riveernagel (gew.): *es-te 'ne rëvaernagël doeër e rëvaergaat (klinkgat) bv. in 'n i-jzëre plaat houws, mós-te dao van d'n angëre kant 'ne kop (sluitkop) opzette.*

rëvaosj (v.; -e; -ke) [Kil. *revence*, *revanche*, Fr. *revanche*, Eng. *revenge*, Hd. *Revanche*], wraakneming, vergelding, weerwraak, wraak, revanche, genoegdoening: *nao d'n ieërstën oeërlog (WO I) höbbe de Duitsërs rëvaosj wille pakkèn in d'n twieëde (WO II).*

rëvuu (v.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *revue*, Hd. *Revue*], revue: *'Bi-j de Mëzeikër rëvuu van 1994 waas 't skrip (script) van Herman Hendrix en 't mëzi-jk van zoeën Stef Hendrix en van Theo Paredis. Vööl inzèt kwoeëm van 't Mëzeikër ballèt (o.l. v. Christel Salaets), van 't A-kappéllakoeër en van tónneelgroep Van Eyck. De rëvuu drejde rónnd woeërdkuns, zank en mëzi-jk en waas zieëkër neet allein mer gékkigheid (scherts). In dees kunszinnig rëvuu – Heman Hendrix waas ouch rëzjissäör – hawwën o.a. Baer Houben en Nadette De Langhe-Beelen 'n rol di-j bëzunjër opvieël. Vi-jf vol zale trok dees rëvuu.'*

rëwi-jn (v.; -e; -ke), **1** [Fr. *ruine*, Eng. *ruin(s)*, Hd. *Ruine*], **1** puinhoop: *tón de sjélme doeër*

’t hóws woeëre gëraos en allës uuvërhoup loe(ë)g, waas det dao ’n échte rëwi-jn mèt al di-j pappërasse, beuk, kleijër en laje di-j di-j rotzék ówt de kastën hawwe gëgoeëjd; 2 bouwval: elk hóws wuuërt mèt d’n ti-jd ’n rëwi-jn, ouch al doort det dëk ieëwëlank; 3 waterburcht in Lanaken: ‘De 12de-ieëwse watërburch in Laonake, ’n rëwi-jn di-j ós trök duit dënkën aan de hieëre van Pietërsheim, is – nôw de rëwi-jn gërestorreerd is – ein van de tówgangsporte van ’t Nassjënaal Park Hoeëg Këmpe.’

Rex; Rex, een extreemrechtse beweging:

*‘Rex, opgërich doeër Leon Degrelle, waas ’n ékstraem réch(t)se bëwaeging van kattëli-jke strëkking, di-j al vuuër WO II bëstóng en in ’t bëgin strafde nao de opriching van ’n kattëli-jke, ottoorietaeer përti-j. Zoe óntstóng ouch ‘Rex-Vlaondëre’, di-j neet vööl suksés haw en in Mëzeik mer e paar leedën haw. In mieërt 1937 veurde Degrelle in Mëzeik ’t woeërd op ’n përti-jvërgadëring. Óngër de bëzëtting koeës Degrelle rizzëlujt vuur kollabboorasie mèt de nazies en stichde ’t ‘Waals Legioen’ van de ‘Waffen-SS’.’ (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 99)*

rëzëlujt (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [me. Lat. *resolutus*, Fr. *résolu*, Eng. *resolute*, Hd. *resolut*], rizzëlujt; **1** vastberaden, resoluut: *doeërzëttërs zeen rëzëlujte minse, di-j weite waat ze wille; 2* ronduit, openhartig, zonder omhaal: *de zjendërm (bazige vrouw) zag miech rëzëlujt waat ze van miech dach.*

rezërf (v.; rezërve; -ke), **1** invaller, reservespeler: *ooze zoeën is bi-j de rezërve, mer tot nôw tów haef-tër nog neet op ’t plejn gëstange; 2* [Eng. *reserve*], noodvoorraad [Hd. *Mundvorrat*]: *‘ne mins mót alti-jd get rezërf höbbe vuur es de Russe kómme,’ zagte ze in de jaore 1950 en 1960; 3* [Fr. *réserve*, Eng. *reserve*, Hd. *Reserve*],

terughoudendheid: *zoe’n dillëkaat gëval mós-te mèt de nuuëdigge rezërf aanpakke.*

rezërfraad (o.; -rajër; -raedsje) [Hd. *Reserverad*], reservewiel: *vuur e rezërfraad te stieëke mós-te veer sjrówve kónne losdrejjen en de krik kónnën opdrejje.*

rëzi-jn (v.; -e; -ke) [Fr. *raisin sec*, Eng. *raisin*, Hd. *Rosine*], rozijn: *rëzi-jne zeen good vuur de neere, ’t hart en de aojërs, mer dao zit për hóndërd gram waal mieë es tachëtig gram sókkër in.*

rëzi-jnëbroeëd (o.; -bruuëj; -bruuëdsje), rëzi-jnëwèk (zie ald.).

rëzi-jnëwèk (m.; -wëgke; -ske), rëzi-jnëbroeëd [Eng. *raisin bread*, Hd. *Rosinenbrot*]; rozijnenbrood: *haol miech bi-j de bëkker ins tieën pistëlees, e rëzi-jnëwëkskën en ’n kieërsëvlaaj.*

rezjeméng (overg.; rezjeméngde, h. gerezjeménk), aafsmieëre, aafrosse, aafframmele, aafbënsele, aafbësseme, aafdëksële, aaftujjere, aafdruuëge, aafbuuërstële, aafvaeme, aaftrówve, aafpruuëgële (zie ald.).

rëzjiem (o.; -e; g. dim.) [Fr. *régime*], regime (gall.), dieet [Hd. *Diät*]: *bës-tën (stuis-tën) op rëzjiem, dën moogs-te d’n hieëlën daåg druime van fritte mèt majjënaes, prëlinnën en pëteekës, mer de mós al di-j lékker dëngër laote stoeën nëteurlik; d’n doktër haef miech op rëzjiem gëzat.*

rëzji-j (v.; -s; -ke) [Fr. *regie*, Hd. *Regie*], regie: *bi-j de film, d’n tillëvi-jzie, en bi-j ’t tónneel veurt de rëzjissäör de rëzji-j doeër te zegke wi-j d’n teks mót wuuëren ówtgësproeëke (gëzag) en mèt wëlke bëwaeginge.*

Ria, roepnaam voor Maria.

ribbëdëbie (bw.), weg, verdwenen, ervandoor: *iech haw nog neet m'ne rök gëdrejd of de smachluipër (smachlap = parasiet) waas ribbëdëbie (waas t'rvandoeër).*

richdig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Hd. *richtig*], richtig; (ras)echt, waar: *'ne richdigge Mëzeikënaer is kaal, lui, lékker en hoevaerdig; richdig Mëzeikërs vuur 'n wësp' is 'n mispël'.*

richtig (bn.; -gër; -ste) en (bw.), richtig (zie ald.).

riddënasie (v.; -s; -ke) [Fr. *raisonnement*, Eng. *reasoning*, Hd. *Räsonnement*], rizzënasie; redenering, redenatie, betoog: *van zoe'n raar riddënasie vërstaon iech geïne bal.*

riddëneere (onoverg.; riddëneerde, h. gëriddeeneerd) [Fr. *raisonner*, Hd. *reden, rasonieren*], rizzëneere; raisonneren, redeneren, discussiëren, overleggen: *mèt dae kieërël is neet te riddëneere (is niet logisch te praten), want det is 'ne bottërik en 'ne boorëklaos dae vanvöör neet wèt of-tër vanachtër laef (die niet weet wat er rond hem gebeurt); mèt 'ne mins dae gein raej vërstuit, kóns-te neet riddëneere.*

rie(ë)p (v.; -e; -ke), **1** zetlijn, reep: *es kënd(sj) ginge wieë soeëmërs, vuur paoling (ieël) of lów te vange, e paar kieërën in de wieëk rie(ë)pe zette, waat we dieëgën es 't bëkans dónkël waas; 2 hoe zet je een zetlijn? 'De paks 'n lang touw, hungs t'r óm de paar maetër stökskës sillik van e paar maetër mèt bv. 'ne pieërëlink aan 'ne vëshaok aan, zèts det hieël géval tösse twee päöl in 't watër en de höbs 'n rie(ë)p (vuur op paoling te vësse). Van aan de kant kóns-tën ouch 'n rie(ë)p lëgke, waat bëteikënt des-tën e stök sillik (snaor) mèt 'nën haok ingoeëjs, det aan e päölke vasmaaks en dën wachs tot 'ne paoling of 'n lów (zeelt) zich vas haef*

gëbieëte. Ouch aan 'n laeg fles kóns-te 'n rie(ë)p vasmake.'

rieë (o.; -je; -ke) [Hd. *Reh*], ree: *tón iech rieërök aan 't ieëte waas, vroeëg iech miech aaf of det dae rök van det rieë van 'ne rieëbók of van 'n rieëgeit waas.*

rieëbók (m.; -buk; -bukske) [Hd. *Rehbock*], reebok: *m'ne pa waas zoe gruuëts es 'ne bók det-ër 'ne rieëbók haw gësjoeëte.*

rieëgën (m.; g. mv.; g. dim.), rieëngël (zie ald.).

rieëgënbaog (m.; -e en -bäög; -bäögske) [Eng. *rainbow*, Hd. *Regenbogen*], regenboog: (**uitdr.**) *de gifsji-jtër kraeg alle kleure van de rieëgënbaog (was zichtbaar geëmotioneerd; boos) en zag tón: 'Gieë kónt miech allëmaol de pot op.'*

rieëgëndaäg (m.; -daag; -daegske) [Eng. *rainy day*, Hd. *Regentag*], regendag: *op rieëgëndaag guuëf 't bi-j ós dëk nót waer (ruzie) mèt al di-j jung di-j dën niks leevër doon es inneinhangë.*

rieëgëne (onpers. ww.; rieëgënde, h. gërieëgënd), rieëngële (zie ald.).

rieëgënjas (m.; -se en -jés; -jéske) [Hd. (kort) *Regenjacket*], rieëngëljas, impërmee(j)abël; regenjas, regenmantel [Hd. *Regenmantel*]: *'ne kabbaos is 'ne lange rieëgënjas mèt 'n kap op, mer 't kan ouch 'ne sjouwërmantël zeen.*

rieëgënsjówl (v.; -e; -sjujlke) [Hd. *Regenschauer*], sjoor, sjówl (zie ald.); regenbui: *nao di-j rieëgënsjówl waas d'n hoeëf (moosëm), dae iech zjus haw opgëtrokke (geharkt) weer hieël aangërieëgënd (platgeregend).*

rieëgëntón (v.; -ne; -tunke) [Hd. *Regentonne*], regenton: *óngër de pãös (rieëgënpí-jp)*, woe wieë 't óngërste stök vanaaf höbbe gëpak, höbbe wieë 'n rieëgëntón gëzat.

rieëkëne (onoverg.; rieëkënde, h. gërieëkënd) [Mnl. *re(ec)kenen*, Hd. *rechnen*], rekenen: **1** zich vërlaote; rekenen op: *op dae sji-jtmieëkër (druktemaker) mós-te mer neet rieëkëne, want det is 'ne luiwammës*; **2** tëlle; rekenen: *bómpa zaet det de kënjër allëwi-jl nimmieë kónne rieëkëne*; **3** rekenles: *van 9 tot 10 hawwe we alti-jd rieëkënen in de vi-jfde klas van de lieëgër sjoel.*

rieëkëning (v.; -e; -ske) [Hd. *Rechnung*], rekening: *tot slot van rieëkëning (tenslotte) is det 'n streep doeër de rieëkëning (een teleurstelling).*

rieëmër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; Hd. *Römer*], roemer, wijnglas, beker: *ówt 'ne rieëmër, zoe e greun, rónnd wi-jnglaas, drénke wieë (ri-jn)wi-jn.*

rieëngël (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *rain*, Hd. *Regen*], rieëgën; regen: **1 (uitdr.)** *rieëngël vuuër ach oore zal neet lang doore, weerspreuk; van fi-jn minsën en van fi-jne rieëngël wuuërs-te 't hëlste bëzeik, deftig uitzierende mensen zijn vaak het minst betrouwbaar*; **2 Maaseiker versje:** *'Riengël, rieëngël, dröpke, val mer op mi-j köpke; val mer op mi-jnën hood, det iech (h)eivërs zwómme moot (mót).'* (Opgetekend door mevrouw Yvonne MAESSEN)

rieëngële (onpers. ww.; rieëngëlde, h. gërieëngëld) [Eng. *to rain*, Hd. *regnen*], rieëgëne; regenen: **1 (uitdr.)** 't *rieëngëlt vandaag mer eine kieër*, het houdt niet op; *al rieëngëlt 't strónt, tówgieëve doon iech neet; es 't rieëngëlt en de zón sji-jnt, is 't kirmis in de hël; es 't bläöskës rieëngëlt, rieëngëlt 't dri-j daag; 't rieëngëlt det 't zeik,*

het regent dat het giet; **2 oud Maaseiker versje:** *'t Rieëngëlt, 't zieëngëlt, de panne wuuëre naat; dao zitte twieë pëstuuërkës op 't daak; ze wasse zich, ze kómme zich, tot de rieëngël uuvër is.'*

rieëngëljas (m.; -se en -jés; -jéske), impèrmee(j)abël, rieëgënjás (zie ald.).

Riems; Riemst: *'Riems – 1066, Reijmost – mèt z'n dik 16.000 inwoeënërs en z'n deilgëmeinte Riems, Genoelsëdere, Hérdere, Kan (Kanne), Mémbrugge, Mille, Val-Maer, Vlijtinge, Vroenhovën en Ziche-Zusse-Boldër; ligk in 't zujdoeëste van Belsj-Limburg. Bëzunjër in Riems zeen de mérgelgrotte, de veerkantsbeurdëri-jje, de sjampëljongëkweekëri-jjën en 't wi-jnkëstieël, de Sint-Martienuskirk (1908) en 't Swaenhof (17de ieëw). Riems waas Loeëns en latër Lujks, mer in 1766 waerde de 'heerlijke rechten' vërpach aan 'ne graaf en latër aan 'ne barróng. In Laofëlt (Lafelt), det in de naobër van Riems ligk, haw in 1747 de 'Slaag bi-j Laofëlt' plaats. Riems, det in 't zujdoeëste van Limburg ligk, en woe bëlankri-jke uuvërbli-jfsëlën ówt de Rommeinsën ti-jd zeen gëvónge, waas gëlieëgën aan de haerbane van Bavay vie(j)a Tóngëre nao Mëstreech en di-j van Tóngëre nao Nijmeege. Ouch ówt de Meeroovingissën ti-jd zeen trouwës vón(d)ste gëdoeën. De deilgëmeinte di-j bi-j de kërngëmeinte Riems huuëre, zeen Genoeldselderë, Herderen, Kanne, Membruggen, Millen, Val-Meer, Vlijtingen, Vroenhoven en Zichen-Zussen-Bolder. De bëkëndstën inwoeënër van Riems is parlëmëntaer Jan Peumans, dae saer 2009 vuuërzittër is van 't Vlaoms Parlëmënt. Daovuuër waas-tër gëmeintëraodslid, sjieëpën en börgëmeistër van Riems en wirkdën hae o.a. es dirrëktäör bi-j 'De Lijn' (1991-2004).'*

Riet, roepnaam voor Rita.

riezëkoo (o.; -s, -ke) [It. *risco*, Fr. *risque*, Eng. *risk*, Hd. *Risiko*], het risico: *es-te noeëts gei riezëkoo wils loupe, mós-tën uuvëral d'n han vanaaf hawte; diech op d'n eige zëtte* (een eigen zaak beginnen) *is e riezëkoo*.

riffléketeere (onoverg.; riffléketeerde, h. geriffléketeerd) [Lat. *reflectere*, Fr. *réfléchir*, Eng. *to reflect*, Hd. *reflektieren*], terugkaatsen, reflecteren: *de kattënoug op de sli-jkplaat van 't achtërraad van 'ne fits riffléketeert 't leech van de koplampe van 'nën ottoo*.

riggëlattäör (m.; -s; -ke) [Fr. *régulateur*], klokregelaar, duivenklok, regelaar, reguleator: *mèt 'ne riggëlattäör wuuërt d'n ti-jd gëriggëstreerd woe 'n dówf bi-j 'ne kónkoeër op is aangëkómme*.

riggëleer (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Fr. *régulier*, Eng. *regular*, Hd. *regular*], regulier: *mèt de riggëleer geissëlikke* [Fr. *les réguliers*, Eng. *the regular clergy*, Hd. *Regulargeistlichen*] *meine we de kloëstërlinge* (ordesgeestelijken); **2** [Hd. *regulär*], geregeld, regelmatig, vast, rechtmatig: *hae haef alti-jd op 'n riggëleer mëneer* [Hd. *auf reguläre Weise*] *z 'ne kos värdeend*.

riggëleere (overg.; riggëleerde, h. gëriggëleerd), schikken, ordenen, reguleren, ordelijk doen verlopen: *'t is gei kënjërspuuel vuur mèt zoe e pak volk de stoet ordëntelik te riggëleere*.

riggëstreere (overg.; riggëstreerde, h. gëriggëstreerd) [Fr. *enregistrer*, Eng. *register*, Hd. *registrieren*], registreren, inboeken: *wieë höbbën ós laote riggëstreere bi-j 'De Vreugdezaaiers 'vuur deeze zoeëmër e bówtëlan(d)s érmoodzejjërke z 'n vëkansie*

in oos fëmi-jlie doeër te laote brènge.

riglëmènt (o.; -e; -sje) [Fr. *règlement*, Hd. (form.) *Reglement*], reglement: *es 't in 't riglëmènt stuit, gaon iech dao neet uuvër diskëteere*.

riglëmënteere (overg.; riglëmënteerde, h. gëriglëmënteerd) [Fr. *réglementer*, Eng. *to regulate*, Hd. (form.) *reglementieren*], reglementeren: *waat riglëmëntaer is, ómdét 't in e riglëmènt is vasgëlag, is oeëts gëriglëmënteerd*.

ri-j (v.; -je; -ke), **1** [Hd. *Reihe*], rij: (**uitdr.**) *de höbs ze waal allëmaol neet op 'n ri-j* [Hd. *du hast wohl nicht alle in der Reihe*], je bent niet goed wijs!; **2 oud Maaseiker versje:** *'Ze zoeët op mi-jne kni-j, iech waas tón zoe bli-j, ze haw einën èrm rónnd mi-jn zi-j. Mer tón kwoeëm moodër Mëri-j: 'Zègk, höbs-te ze waal op 'n ri-j?'* (Opgetekend door Gerard DECKERS)

ri-jf (bn.; ri-jvër; -ste) [sterk veroud.; meestal als pred.; Mnl. *rive*, D. (Keuls) *rief*], goodgaefs; goedgeefs, mild: *Tei, dae vérkeskop (gierigaard) dènk allein mer aan d'n höb en de kri-jg, mer ze zöstër is ri-jf*.

ri-jge (overg.; ri-jgde, h. gëri-jg) [Mnl. *riën*, ri-jje [Hd. (form.) *reihen*]; rijgen: *es-te d'n sjoon ri-jgs, maaks-te ze mèt 'ne nistël vas; 'ne vaam doeër 't stóf ri-jge neume we traochële* (driegen = met losse rijgsteken vasthechten, voorlopig vastnaaien).

ri-jgnaolj (v.; -e; -näöldsje), rijgnaald, rijgpen: *'n ri-jgnaolj is 'n naolj mèt 'n lang, brei oug en mèt vanvöör 'ne bolle punt*.

ri-jgsjoon (m.; id.; -sjeunke), rijgschoen: *ri-jgsjoon, di-js-te mèt 'ne nistël vas mós make (ri-jge, ri-jje), zitte vööl vastër aan de voot es instieëkers*.

ri-jje ((on)overg.; raej, h. gërieëje) [sleeptoon], **1** sinterklaasgeschenken brengen: *waat haef Sintërklaos gërieëje?*; **2** vare; rijden: *es de beur 't mès oppe véljer haef gërieëje (gëvare), mót-er 't spreije*; **3 (uitdr.)** *de mós noeëts mèt tiech laote ri-jje*, je laten foppen, bedotten; *es daen dwieërsnak neet inbunk, gaon iech mèt h'm ri-jje*, dan pak ik hem aan; *dae bèsji-jtër* (bedrieger) *ri-jt al 'n ti-jdsjèn uuvër de tóng*, is al een tijdje in opspraak.

ri-jje (overg.; ri-jde, h. gëri-jd) [stoottoon], ri-jge (zie ald.).

ri-jjère (onoverg.; ri-jjërde, h. gëri-jjêrd) [Mnl. *rideren*, Vnnl. *rijderen, rijeren*, D. (Rijnl.) *reren*], **1** sjujvère, sjówwère; rillen, sidderen, huiveren, bibberen, beven: *'t kènd(sj) ri-jjært van de sjrik (de kors = de koorts)*; **2 (uitdr.)** *de kawnaas ri-jjërde wi-j e louf (e blaad, e lènjëblaad)*.

ri-jk, I 1 (o.; -e; -ske) [Hd. *Reich*], het rijk: *'t Dörde Ri-jk* [Hd. *das Dritte Reich*] *haef gein dówzënd jaor mer 12,5 jaor béstange*; **2 (uitdr.)** *di-j ri-jk is hi-j ówt*, jouw invloed is voorbij; *es-te 't ri-jk vuur diech allein hōbs, is t'r neemēs dae diech in de waeg lōp*; **II** (gesubst. bn.), ri-jke, ri-jk vérke, ri-jkaard; rijke: **(uitdr.)** *ri-jk en êrm* [Hd. *Arm und Reich*] *woeëre van de përti-j*; **III** (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Fr. *riche*, Eng. *rich*, Hd. *reich*], **1** rijk, vermogend, welgesteld: *e ri-jk vérke* (rijkaard) *zeen is neet erg, mer 'ne vérkeskop* (gierigaard) *zeen is waal erg*; *es-te ri-jk gëtrouwd bès, bès-te ri-jk aan mèljówne*; **2 (uitdr.)** *hae waas de kuuëning te ri-jk*, hij was bijzonder tevreden; *hae is zoe ri-jk es 't watër deep is*.

ri-jkaard (m.; -e; -sje), ri-jke, ri-jk vérke, dikke (zie ald.).

ri-jkdóm (v.; -me; g. dim.) [Hd. *Reichtum*],

rijkdom: *Maan haef geine nagël vuur aan z'n kónt te kratse, mer hae is toch de kuuëning te ri-jk, want d'n échte ri-jkdóm zit vanbènne*.

ri-jkèlik (bn.; -kër; -ste) en (bw.) [Hd. *reichlich*], rijkelijk, kwistig, royaal, kostelijk, overvloedig: *wieë hōbbe ri-jkèlik gëieëtèn (gieëtèn) en gëdrónkèn en we woeëre dén ouch ri-jkèlik laat in oos béd*.

Rijksarbeidsambt [Hd. *der Arbeitseinsatz*]: '*Drek nao de bēzëtting van oos land hōbbe de Duitsërs de 'Belgische Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Toezicht' aafgēsjaef en vèrvange doeër 'het Rijksarbeidsambt'. Al bi-j al haef deezèn deens in de vi-jf oeërlogsjaore 260.000 Bèlzje mansluj in Duitsland of Frankri-jk vèrplich aan 't werk gëzat. In Frankri-jk móste ze mèthélpen aan de 'Atlantikwall', di-j doeër de 'Organisation Todt' waerdèn aangëlag. Nèteurlik zeen ouch hieël get mansluj óngërgëdoeëke. Awwëneikënaer Jozef Van Minsel vèrloeër 't lieëve bi-j e bómardëmènt in Freital in 1944.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Vier jaar Feldgrauen*, p. 47-51)

Ri-jksmiddëlbaar Sjoëël, zie *kolmējènsjoeël*.

Ri-jksóngërwi-js, zie *kolmējènsjoeël*.

ri-jlès (v.; -se; -ke), rijles: *vreugër, tón ri-jlèsse nog neet béstóngè, stapdës-tèn in 'nèn ottoo en de woeërs vèrtrōkke, want mèt d'n ottoo vare det lieërdës-tèn op d'n eige*.

ri-jm (o.; -e; -ke) [Fr. *rime*, Eng. *rhyme*, Hd. *Reim*], **1** (m.b.t. gelijkheid van klank) rijm: *vuur 'nèn teks op ri-jm te maken mós-te 'ne ri-jmëlaer zeen*; **2** rijmwoord [Hd. *Reimwort*], rijmklank: *ri-jm op 'réchówt' is 'tówt'*.

ri-jme (onoverg.; ri-jmde, h. gëri-jmp) [Fr. *rimer*, Eng. *to rhyme with*, Hd. *reimen*], rijm vormen, rijmen: *es-te good kóns ri-jmën en ri-jmëlëri-j diech dus good ligk, bès-te 'ne ri-jmër* (verzenmaker) *of 'ne ri-jmëlaer* (prulddichter).

ri-jp, I (m.. g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Hd. *Reif*], rijp, bevroren dauw, rijm: *in 'De ri-jke braomëplökkër' bësri-jf Godfried Bomans o.a. de sjoëñigheid van ri-jp; II* (bn.; -ër; -ste) [Eng. *ripe*, Hd. *reif*], **1** (m.b.t. vruchten) rijp: (**uitdr.**) *es 'n paer ri-jp is, vilt ze*, alles gebeurt op zijn tijd; **2** (m.b.t. plannen e.d.) geschikt voor uitvoering: *det stök grónd is ri-jp vuur vërkoch te wuuëre; 3* gevorderd: *op ri-jpe laefti-jd haef Lom zich nog e jónk dènk bi-jeingëdoeën; 4* geschikt voor: *dae kwi-jbës is ri-jp vuur Sint-Truije; 5* langdurig en ernstig, weloverwogen, doordacht: *nao ri-jp uuvërlèk zeen we takkoërd gëraak*.

ri-jpaerd (o.; -e en id.; -sje) [Hd. *Reitpferd*], rijpaard: *Baer ze ri-jpaerd, Kaddanza, is e bitjsën abstënaot en kopsjów is 't ouch, mer waat érgër is, is det dae rujtër zoe rap op ze paerd zit* (zo vlug boos is).

ri-jpe (onoverg.; ri-jpde, h. gëri-jp) [Hd. *ausreifen*, Eng. *to ripen*], rijpen: *es-te kieës lang luuëts ri-jpe, höbs-tën awwe kieës; bëwaarwi-jn mó't lang ri-jpe*.

ri-jpigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *ripeness*, Hd. *Reife*], rijpheid: *'n paer di-j te lang bli-jf ligke, wuuërt kwetsj doeër häör eige ri-jpigheid*.

ri-js, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *ris(i)a*, *risus*, Lat. *oryza*, Fr. *riz*, Eng. *rice*, Hd. *Reis*], **1** rijst: *van ri-js make ze ri-jstëmael, ri-jstëbloom en ri-jstëvlaaj; 2* (o.; ri-jzër; g. dim.) [meestal mv.; Mnl. *rijs* (tak, twijg), Hd. (form.), *Reis*, (mv.) *Reiser*],

twijg, rijshout, takje, teen, rijst: *aan de érte zëtte wieë (érte)ri-jzër* (rijshout om erwten te ondersteunen), *want angërs valle ze óm; 3 (uitdr.) es-te diech ówt de ri-jzër maaks, dën maaks-te diech óngër de veut ówt* [D. (Rijnl.) *sich durch de Riser mache* (= Hd. *auskneifen* (weglopen))].

ri-jsjógkël (v.; -s; -sjugkëlke) [veroud. voor 'sjógkël'], sjógkël (zie ald.).

ri-jstëpap (v.; g. mv.; -pépke) [Eng. *rice pap* (voor kinderen en zieken)], rijstepap, rijstpap (gew.): *in d'n heemël ieëte ze ri-jstëpap mè't gouje lieëpëlkes*.

ri-jstëvlaaj (v.; -vlaje; -vlaetsje), rijsttaart: *ri-jstëvlaaj en prówmëvlaaj mó'tte dik van smieër zeen; vuur 'n groeëte ri-jstëvlaaj höbs-tën hieël get ri-js vandoon*.

ri-jte (overg.; raet; h. gërieëte) [Hd. *reißen*], róffe; **1** rijten (gew.): *tón de zeenëwëpie(ë)r de knuipkës neet drek loskraeg, raet-ër 't humme van ze li-jf; 2* (samenst.) 'Es-te nów nog eine dörfs aafri-jte (nog een windje durft laten), *dën kri-jgs-te ze gërieëte* (dan krijg je slaag), *want dao kan iech miech uuvër opri-jte* (opwinden), 'zag pa tieëge Zjéfke.

ri-jze (onoverg.; raes (ri-jsde), is gërieëze), opkómme; rijzen, gisten [Hd. *gären*]: *es-te deig höbs gëmaak, mós-te h'm laote ri-jze*.

rikkëmandee (m.; -s; -ke) [Fr. *un recommandé* (aangetekend stuk), *une lettre recommandée* (aangetekende brief)], aangetekende brief: *iech höb dae kwaoje bók 'ne rikkëmandee gësjik, dën kan dër nimmieë van krómñen aas gëbieëre* (zich niet meer houden alsof hij van de zaak niets af weet).

rikklaam (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *réclame*, Hd. *Reklame* (soms met pej. ondertoon), Hd.

- Werbung*], rēklaam; reclame, publiciteit: *móndrikklaam is gooje rikklaam; de's geine rikklaam vuur de zaak; maak mer get rikklaam vuur ós; wieë hoove geine rikklaam in de breekvōs.*
- rikklammasie** (v.; -s; -ke) [Fr. *réclamation*, Eng. *reclamation*, Hd. *Reklamation*], rēklammasie; bezwaar, reclamatie, klacht: *iech hōb e paar rikklammasies gad uuvēr di-j stróntbēdōrve jung van ós.*
- rikklammeere** (onoverg.; rikklammeerde, h. gērikklammeerd) [Fr. *réclamer*, Hd. *reklamieren* (bezwaren indienen)], rēklammeere; reclameren, klagen, mopperen: *dae mottiggēn is noeëts takkoeērd en haef alti-jd get te rikklammeere.*
- rillēkwij** (v.; -je; -ke) [Lat. *reliquia* (stoffelijk overschot), Mnl. *reliqu(i)e*, Fr. *relique*, Eng. *relic*, Hd. *Reliquie*], relikwie, relik: (fig.) *tón z'n vrouw gēstōrve waas, haef Fērnao e soeērt rillēkwij-jjēkēske laote make woe dēr alle zjēwieēle van hāōr wi-j rillēkwij-jjēn in bēwaart.*
- rimram** (m.; g. mv.; g. dim.), ingewikkeld gedoe, rompslomp, geraas: *waat 'ne rimram is miech det hi-j mēt al di-j pappērasse, woe 'n kat hāōr jōnge neet in trōkvunk!*
- ringe** (overg.; ringde, h. gērink) [Kil. *ringhen*], 1 ringen: *op 't ringske woe we dōwvēn en trēkvuuēgēl mēt ringe, stoeēn lēttērs en si-jfērs; 2* bedotten: *laot tiech neet ringe doeēr di-j fōtsjkónt.*
- ringēlot** (v.; -te; -sje) [Fr. *reine claudē*, Waals *rinne-glōde*, D. (Oostr.) *Ringlotte*, D. (Keuls) *Ringelott*, Hd. *Reineclaudē*, *Reneklode*], reine-claudē: *ringēlotte zeen sapigge prōwme di-j zeut van smaak en gieēlgreun van kleur zeen; ringēlotte zeen gēneump nao de vrouw van François I,*
- kuuēningin Claudē.*
- rinnēvasie** (v.; -s; -ke) [Fr. *renovation*, Eng. *renovation*, Hd. *Renovierung* (van woningen)], sanering [D. (Zwi.) *Sanierung*], vernieuwing, renovatie, hernieuwing: *vuur de rinnēvasie van oos hōws – we móttēn 't in eine wieēg ouch bieētēr iezolleere – hōbbe we e good pak sōbzielie gad.*
- rinnēveere** (overg.; rinnēveerde, h. gērinnēveerd) [Lat. *renovare* (*re* (opnieuw) + *novare* (nieuw maken)), Fr. *rénover*, Eng. *to renovate*, Hd. *renovieren* (van woningen)], vernieuwen, rooveren: *nōw oos hōws is gērinnēveerd, stoeēke we vāōl mindēr en hōbbe we vāōl mieē gēmaak (kómfaor).*
- rippēbli-jk** (m.; -e; -ske) [Lat. *respublica* (staatszaken, republiek), Fr. *république*, Eng. *republic*, Hd. *Republik*], republiek: *de Rippēbli-jk van Weimar* [Hd. *die Weimarer Republik*] *haef gēdoord van 1919 tot 1933.*
- rippērasie** (v.; -s; -ke) [Fr. *réparation*, Eng. *reparation*, Hd. *Reparatur*], reparatie, herstelling, vernieuwing: *zwaor ónkōste vuur de rippērasie van daen awwe bak (ottoo) gaon iech nimmieē doon.*
- rippēreere** (overg.; rippēreerde, h. gērippēreerd) [Lat. *reparare* (herstellen), Mnl. *repareren*, Fr. *réparer*, Eng. *to repair*, Hd. *reparieren*], herstellen, repareren: *wils-tēn allēwi-jl 'n appēraat det kēpot is, laote rippēreere, dēn zēgke ze al gaw det 't nimmieē te rippēreerēn is.*
- rippērkusie** (v.; -s; -ke) [Lat. *repercussio* (terugkaatsing), Fr. *répercussion*, Eng. *repercussion*, Hd. *Reperkussion*], reperkusie, onaangenaam gevolg, terugslag, weerkaatsing: *tón di-j aw mem miech doeēr de strónt haw ligke trēkke,*

hüb iech häör gëzags det det neet zóngër rippërkujsies ging bli-jvën en det ze e stök strónt waas.

rippërtaasj (v.; rippërtazje, -ke) [Lat. *reportare* (berichten), Fr. *reportage*, Eng. *report*, Hd. *Reportage*], verslaggeving, reportage, ooggetuigenverslag: *höbt gieë de rippërtaasj uuvër de Van Eyckfieëste van 2014 al gëzieën?*

rippëtasië (v.; -s; -ke), rippuutasië (zie ald.).

rippëteere (overg.; rippëteerde, h. gërippëteerd) [Lat. *repetere* (herhalen), Fr. *répéter*, Eng. *to repeat*, Hd. (form.) *repetieren*], repeteren, herhalen [Hd. *wiederholen*], instuderen: *es we aan 't rippëteere zeen vuur 't tónneel is t'r alti-jd eine dae z'nën teks neet vanbówte kri-jg gëlieërd.*

rippëti-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *repetitio* (herhaling), Fr. *répétition* (repetitie, instudering), Eng. *repetition* (herhaalde oefening), Hd. *Repetition* (herhaalde oefening), *das Repetieren* (het instuderen)], herhaling, repetitie: *de algëmein rippëti-jsie van 't stök trok op geinën órgël, mer bi-j de opveuring (ówtveuring) vieël (voeël) allës in de ploëj.*

Rippuu(w)aris (o.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *ripa* (oever)], **Ripuarisch:** *'t Rippuu(w)aris is de taal van de Franke di-j aan de middëloup van de Ri-jn woeënde (de Ripuariërs). 't Rippuu(w)aris det, zjus wi-j oos die(j)alék, 'n toeëntaal is, kalle (kalde) ze in zujjèlik Noeërdri-jn-Wësfale, oeëstèlik Zujd-Limburg (o.a. Kirkraoj) en in 't oeëste van de provvinsie Lujk. E békënd soeërt subdie(j)alék van 't Rippuu(w)aris is 't Keuls (Kölsch). De 'Ripuariërs', de Franke di-j tën ti-jje van de Rommeinën aan de Midde-Ri-jn, 't boeëvënste deil van de*

Maas, 't óngërste deil van de Sieg en aan de Ahr, Erft en de Rur woeënde, vërdrieëvën in de 5de ieëw de Rommeinën ówt 'Colonia', 't latëre Kölle. Sërtów in de middëlieëwën haef 't Rippuu(w)aris, same mèt angër die(j)alékte 'ne groeëtën invlood gad op oos Limburgs. De 'Ripuariërs' di-j in de 5de ieëw ouch nao oos kante zeen ówtgëwieëke, zeen hi-j aan oos kante jummës bli-jvën hangën aan de twieë kante van de Maas en det tösse Vënloo en Viezee (Visé). Daovuur ouch zeen ze de vuuërawwërs van alle Maas- en Ri-jnlénjers (de inwoners van de Rijnprovincie, nu Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts). Oos Maaslands is daovuur dus Oeësneedërfrankis (Oostnederfrankisch). Bëvuuerbeeld de 'Höhner' en 'Bläck Fööss' zëngën in 't Rippuu(w)aris.'

rippuutasië (v.; -s; -ke) [Lat. *reputatio* (overweging), Fr. *réputation*, Eng. *reputation*, Hd. (form.) *Reputation*], rippëtasië; reputatie, goede naam: *de höbs van di-j klatsjkónte di-j zoe dëk uuvër diech ligke te bakkëse (kwaadspreken) det ze d'n rippuutasië hieël nao de vaansjës hëlpe.*

riskasië (v.; -s; -ke), riskazje, riskasi-j (zie ald.).

riskasi-j (v.; -s; -ke) [It. *risco*, Fr. *risque*, Eng. *risk*, Hd. *Risiko*], riskasië, riskazje; risico, waagstuk, gevaar: *es-te de kat bi-j 't vleis zëts, löps-te nêteurlik de riskasi-j des-tën angër vleis mós koupe.*

riskazje (v.; -s; -ke), riskasië, riskasi-j (zie ald.).

riskeere (overg.; riskeerde, h. gëriskeerd) [Fr. *risquer* (van 'risque'), Eng. *to risk*, Hd. *riskieren*], **1** riskeren, wagen, op het spel zetten, in gevaar brengen: *riskeer 't neet, jungske, want de briks d'ne nek; 2 (uitdr.)*

ze zeen aanein gëriskeerd, zij zijn aan mekaar gewaagd.

rispónzabelieteit (v.; -e; -sje) [Fr. *responsabilité*, Eng. *responsibility*], *responsabiliteit*, aansprakelijkheid, verantwoordelijkheid [Hd. *Verantwortlichkeit*]: *ʔis derispónzabelieteit van de awwërs det ze hun kënjër karreemao (ronduit) vërbëeje krakkieël te goeën make bi-j angër luj.*

rits (v.; -e; -ke) [Kil. *ruysse* (blankvoorn), Eng. *roach* (voorn)], rietvoorn, blankvoorn: *ʔn rits is ʔne zeutwatërvës dae van de fëmi-jlie van de kerp (karper) is; ʔn rits haef witte sjöbbe (schubben); ʔn rits is ʔne vës dae, krap gëbroeëje, good kan smake; es we vreugër ginge snooke (op snoek vissen), dieëge wieë dëk ʔn rits aan dʔn haok (angel).*

ritsbómmële (zelfst. ww.) [alleen gebruikt in de infinitievorm; *ʔrits* (sterk veroud. voor *ʔlijn* en *ʔdriestrengs touw*); Lat. *restis* (koord, touw); metathese (klankomzetting) van de *ʔt* (AN *ʔrist* werd in het Maaseikers *ʔrits*); dus *ʔrits* én *ʔbómmële* (hangende heen en weer slingeren)], opgeknoopt heen en weer bewegen: (**uitdr.**) *es eemës tieëge diech zaet det-ër diech nog leevër zoe(ë)g ritsbómmële, dën zaet-ër eigëlik des-te vuur zi-j paart opgëknuip (opgëhangën) heen en weer moogs béngële, mer waat wieë vërtale mèt ʔde kóns miech gëstoeële wuuëre ʔ of ʔiech moch li-jje des-tën oppën héksebërg zoeëts ʔ.*

rittribbujsie (v.; -s; -ke) [Fr. *rétribution*], retributie (gew. voor *ʔcontributie*), contributie (lidgeld), lidgeld: *eemës dae bi-j ʔn vëreinigging is, mót eedër jaor rittribbujsie (contributie(geld)) bëtale.*

rivvëlasie (v.; -s; -ke) [Lat. *revelatio*, Fr. *révélacion*, Hd. (form.) *Revelation*],

ontdekking, revelatie, openbaring, onthulling: *Stromae is ʔn rivvëlasie op ʔ gëbeed van zank en mëneer van optrieëje.*

rivvëlujsie (v.; -s; -ke) [Fr. *révolution*, Eng. *revolution*, Hd. *Revolution*], omwenteling, revolutie, ommekeer, verandering: *de twieëde industrie(j)eel rivvëlujsie, van de 2de hölf van de 19de ieëw tot dʔn ieërstën oeërlog (WO I), dieëg de óntwikkëling van de indëstri-j in lenj wi-j Èngëland, Duitsland, Frankri-jk, Holland, Belsj, Ammeerieka en Japan in ʔn stroumversnélling kómme.*

rizzëltaat (o.; -e; -sje) [Fr. *résultat*, Eng. *result*, Hd. *Resultat*], ówtslaag; resultaat, uitslag, uitkomst: *ómdët de kënjër gein gooj rizzëltaaten hawwe, waas de meistër e bitsje kollaerig en malkóntënt.*

rizzëlujsie (v.; -s; -ke) [Fr. *résolution*, Eng. *resolution*, Hd. *Resolution*], besluit, conclusie, resolutie: *de rizzëlujsie uuvër de loch en ʔ waer (het klimaat) di-j in 2014 in ʔPeru (Chili) ʔ waerdën aangënomme, waas vööl te zwaak.*

rizzëlujt (bn.; -ër; -ste) en (bw.), rëzëlujt (zie ald.).

rizzëmee (m.; -s; -ke) [Fr. *résumé*, Eng. *résumé* (samenvatting van een tekst), D. (Zwi., Oostr. *Resumé*, Hd. *Resümee*), samenvatting, resumé: *oppe sjoeël móste de kënjër rizzëmees make van de beuk di-j ze móste lieëze.*

rizzëmeere (overg.; rizzëmeerde, h. gërizzëmeerd) [Fr. *résumer*, Hd. *resumeren*], resumeren, samenvatten: *waat ze oppe sjoeël mieë zouwe mótte doen is lang tékste rizzëmeere.*

rizzënabël (bn.; -ër; -ste) en (bw.) [Fr. *raisonnable*, Eng. *reasonable*], 1

- verstandig, rationabel, redelijk, rationeel: *'ne rizzë nabële mins zal diech noeëts ambëteere mèt 'nën houp gëluuëtër aan d'ne kop*; **2** billijk, rechtvaardig, humaan: *Lom vroeëg 'ne rizzë nabële pri-j's vuur det stök grónd.*
- rizzënasie** (v.; -s; -ke), riddënasie (zie ald.).
- rizzëneere** (onoverg.; rizzëneerde, h. gërizzëneerd), riddëneere (zie ald.).
- rizzërvaat** (o.; -e; -sje) [Fr. *réserve*, Eng. *reserve*, Hd. *Reservat*], reservaat: *e rizzërvaat woe de nêteur häöre gank kan goeën, is e nêteurrizzërvaat.*
- rizzërveere** (overg.; rizzërveerde, h. gërizzërveerd) [Fr. *réserver*, Eng. *to reserve*, Hd. *reservieren*], reserveren, bespreken, laten vrijhouden, afzonderlijk houden: *es wieë in dae rëstërao goeën iëëte, rizzërveere wieë alti-jd op ti-jd 'n taofël, want angërs kums-te dao op 'ne niks.*
- rizzërvwaar** (m.; -s; -ke) [Fr. *réservoir*, Eng. *reservoir* (bewaarplaats van water), Hd. *Reservoir*], het reservoir, spaarbekken, vergaarbekken, de vergaarbak: *vanówt de berg veurde (leide) de Rommeinën 't drënkwatër langs 'aquaducti' nao e rizzërvwaar bi-j 'n groeëte stad.*
- rizzjëmènt** (o.; -ër; -sje), **1** [Fr. *régiment*, Eng. *regiment*, Hd. *Regiment*, mv. *Regimenter*], (m.b.t. het leger) regiment: *de baas van e rizzjëmènt is 'ne lujtënant-kollenél of 'ne kollenél*; **2** [Hd. *Regiment*, mv. *Regimente*], grote hoeveelheid: *zoe e rizzjëmènt jung it tiech de oeëre van d'ne kop aaf.*
- Rob**, roepnaam voor Robert.
- Robbe**, roepnaam voor Robert.
- róbbël** (m.; -e; rubbëlke), oneffenheid [Hd. *Unebenheit*]: *al di-j róbbëlën in de wieëg zeen neet good vuur de ammortissäörs (schokdempers) van d'nën ottoo.*
- róchëlaer** (m.; -s; -ke), rochelput: *nów det snoeëtërkujke (jong en onervaren iemand) braosjiet (bronchitis) haef, stik det róchëlaerke bëkans in z'n eige sli-jm.*
- róchële** (onoverg.; róchëlde, h. gëróchëld) [klanknabootsend gevormd; Hd. *röcheln* (een rauw keelgeluid maken)], rochelen: *iech bën e bitsje vi-jsgëvalle van daen awwe róchëlaer, dae alti-jd ligk te róchëlën en flujmën op te gieëve.*
- roddeasj** (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *rodage*], het inrijden (van een auto), rodage (gew.): *es 'nën ottoo nów is en wuuërt ingërieëje, is-tër in roddeasj.*
- roddéng** (m.; -s; -ske), rotvent, deugniet: *daen achtërdówmse roddéng haef det maesje ligke laammake vuur in det kabbërdoes(j)ke (hoerentent) get de teef ówt te hange.*
- Rodenbachkring, de**: *'Uuvër deeze kring is allein gëweite det-ër t'n ti-jje van d'n iëërstën oeërlog (WO I) in Mëzeik lichëlik óngër de leede van de Stuedénteboënd aktief is gëwaes.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Rodenbachkring, Maaseik Verenigd*, p. 63)
- roe(ë)s, 1** (v.; roeëze; ruuëske) [Fr. en Eng. *rose*, Hd. *Rose*], (m.b.t. bloemen) roos: *Luc Van Esser in Geistingën is spissjëlis in roeëze*; **2** sjëlkës; hoofdroos [alleen mv.]: *ómdét Lei roe(ë)s (sjëlkës) haef, hunk z'ne ploovër hieël vol sjëlkës (huidschilders)*; **3** middelpunt van een schietschijf: (fig.) *det waas in de roe(ë)s*, het beogde (succes) werd bereikt.
- roeëd** (bn.; roeëjër; -ste) en (bw.) [Fr. *rouge*,

Eng. *red*, Hd. *rot*], **1** rood: *bi-j roeëd vleis drénke wieë roeëje wi-jn; höbs-te roeëj ouge, dén zeen ze lichëlik óntstoeëke; Laen waerde zoe roeëd es 'n tëmat; [Regel gebruik 'roeëd' en 'roeëj': a. roeëd: als bw. ('t watër kleurde roeëd) en als bn. vóór een o. zn. in het enk. (roeëd leech) of als gez. (blood is roeëd); b. roeëj(e): in alle andere gevallen: roeëje grónd, 'n roeëj kleur, roeëj wi-jnkës, roeëj pënne]; 2 (samenst.) e roeëdbors(t)jën en nog 'n angër roeëdéchtig vuuëgëlke woeërën aan 'ne wi-jnroeëje bènnëroeëjën (sterappel) aan 't pikke.*

Roeëd Krujs; Rode Kruis-Maaseik: *'Anno 2016 tèlt de aafdeiling Mëzeik 23 vri-jwilliggërs, di-j vërdeild zeen uuvër vërsjilligge deenste. D'n aafdeilingsraad, dae vuur 't dagëliks bëstour zörg, bëstuit ówt Josée Vanwijck (vuuërzitstër), Odette Daamen (kasseer), Sandra Gabriëls (sikkërtaris), Martine Janssen (hölpeens), Ondinneke Vanhoof (vörming), Inge Bosmans (vörming), Els Machiels (blood), Nicole Roloux (zörgbookëri-j), René Janssen (ikkënoom) en Willie Kneepkens (spissjaal mandaat). De aktievieteite van 't Roeëd Krujs zeen: hölp beeje bi-j rampe wi-j vërkieërsóngëlökke, óntplóffinge, instortingën en zoe mieër, blood gieëve, 'n zörgbookëri-j aan 't bèd van krankën en bëjaorde (Maaspoorte), ambëlans (tel. 0496068003), hölppostën opzëtte bi-j mannëfëstasies en 't gieëve van opleijinge.'*

roeëdbors(t)je (o.; -s; -) [Fr. *rouge-gorge*, Eng. *redbreast*, Hd. *Rotkehlchen*], roodborstje: *es 't roeëdbors(t)je mèt ze roeëd kaelkën en ze roeëd bors(t)je swënt(sj)ërs neet in Noeërd-Affrieka mer bi-j uch in d'n hoeëf zit, wilt det zëgke det 't det jaor geine wënt(sj)ër is en/of det gieë 't vuuëgëlke good voort.*

roeëdgleuj(ënd) (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *rot*

glühend], **1** roodgloeïend: *de staof stóng roeëdgleuj(ënd) en de hits waas vuur këpot te goeën; 2 (fig.) es d'n tillëfoon roeëdgleuj(ënd) stuit [Hd. das Telefon nicht still steht], hunk d'n hieëlën ti-jd einën aan d'n tillëfoon.*

roeëdmoos (o.; g.mv.; g. dim.) [Hd. *Rotkohl*], rodekool: *sësi-js mèt roeëdmoos is gooje (boorë)kos; roeëdmoos neume ze in Zwitsërland 'Rotkabis', ómdet ze dao 'ne kieëbës [Bargoens voor 'hoofd'] in zeen [vgl. 'këbóts' (wittekool)].*

roeëf (m.; rääf; rääfke) [Mnl. *rove* (schurftachtige uitslag), Kil. *roof(ken)*, D. (Zdl.) *Rufe*, D. (Keuls en Rijnl.) *Ruff*], **1** rouf; wondkorst [Hd. *Kruste*], roof: *es e roeëf bëgint te juuëke, is de wónj aan 't heilën (gënieëzën) en moogs-te ze zieëkër neet oeëpëkratse; 2 (uitdr.) eemës e roeëf oeëpëdabbe, de waarheid zeggen.*

roeëj leechte (mv.; -; -), stoplichten: *es-te doeër de roeëj leechte vlams, riskeers-tën e persés.*

roeëj(e) (m. en v.; id.; g. dim.) [Hd. *Rote(r)*], **1** [Eng. *red*], socialist, communist: *väöl wirkminsën en ouch väöl kristëlik huumaniste keeze vuur de roeëje; in e program oppën Hollénjer (op de Nederlandse televisie) huuërdën iech zieëve simmënariste zëgke det Kristës zieëkër 'ne roeëje zou gëwaes zeen, es-Tër nôw zou höbbe gëlaef; 2 rode speler: de roeëje wuuëre van 't plejn gëvaeg; 3 [Hd. *Rote(r)*], roodharige [Eng. *redhead*]: di-j roeëj is 'n toeëj (feeks); 4 (uitdr.) geine roeëje mieë op z'n lep höbbe, blut zijn.*

roeëjönhónd (m.; g. mv.; g. dim.), **1** roodvonk (gew.), rodehond: *roeëjönhónd is 'n hieël bësmèttëlikke zeekde, di-j hieël gëvieërlík is vuur vrouwluj di-j de iëerste dri-j*

maond(sj) in pëzi-jisie zeen; **2 symptomen van roodvonk bij kinderen:** 'Es kënjër de roeëjnhónd höbbe, ri-jjère ze van de kors, höbbe ze kaelpi-jn en óntstoeëkën ammandële, höbbe ze roeëj plékskes uuvër hun hieël li-jf, 'n dikke tóng en koppj-jn én veule ze zich ouch missëlik.'

Roeëtëm, de dreuvigge gëbuuërtënisse; het drama van Rotem: 'Op de vi-jfde séptëmber 1944 kwoeëmën in de bosse van Roeëtëm 1200 jóng minse van 't Gëheim Leegër bi-jein vuur de tröktrëkkënde Duitsërs o.a. mèt sabbottaasj 't lieëve zoor te make. In de nach van de 5dën op de 6de séptëmber zouwe dao doeër de gëallie(j)eerde de nuuëdigge waopës gëdrop wuuëre, waat neet gëbuuërde. Det feit en o.a. zwaor ónwaer in de nach van de 7dën op d'n 8ste séptëmber woeëre d'r de oeërzaak van det zich op de 9de séptëmber nog mer 200 man in de bos ophoeële. De res waas (h)eivërs. Tón daen daág, de 9de dus, innins 'nën Duitse leegërkammi-j(j)ao langskwoeëm, bédachte de vërzëtsluj zich gein sëkón, bësjoëte de kammi-j(j)ao en pakde 27 Duitse sëladaotën en kollabboorattäörs gëvange. D'n tieënde, d'n daág trop dus, kwoeëm in Neerootëre e battëljóng 'Fallschirmjäger' aan. De Duitsërs hawwe d'r namëlik loch van gëkrieëge det 't vërzët zich in Roeëtëm bi-j de zënkoeëvën haw vërzamëld. E pak vërzëtsluj mós hun aksie mèt de (d'n) doeëd bëkoupe. 'n Tieëntal kammi-j(j)aos mèt zwaor bëwaopënde Duitse sëladaote kómde de bosse maetër vuur maetër ówt. 'n Li-je mèt de name van de leede van 't vërzët vieël in han van de Duitsërs. Van de 129 doeëje waerdën allein al in Opglabbeek 40 vërzëtsluj gëfuzzëljeerd. De 26 mansluj en vrouwluj di-j in de këlde van hootël Mardaga in As zoeëte—de 'Befehlshaber' en z'n ménnekes lozjeerde dao – en nog vi-jf Mëzeikër jóngës di-j in de bosse woeëren

opgëpak, waerde d'n 12dën in Heer bi-j Mëstreech in 'ne këlde opgësloeëte. Twelf daovan waerde d'n daág trop in e mérgelgaat gëfuzzëljeerd. Zieëve angëre waerdën in Mindergangelt bi-j Schinveld gëfuzzëljeerd. De angëre waerde nao Dusseldorf gëbrach en in e kónsëtrasiekamp opgësloeëte. Mëzeikënaere di-j dees vërsjrikkinge van Roeëtëm höbbën uuvërlaef, zeen o.a. Henri Boonen, Lambert Dubois, Sylvain Gelenne, Antoine Janssens, Jean en Jaak Kalders, Antoine Kesler, Guillaume en Theo Paspont en Jozef Picavet. Mëzeikënaere di-j 't lieëve loeëte, zeen: Albert Bamps, Hans Liene, Nic Esser, Henri en Joseph Dirks, Jaak Van Aenholt, René Coolen, Pierre Paspont, Pierre Sloodmaekers, Jos Raedschelders, Pierre Driessens, Mathieu Lenders, Jules en Jean Wolfs, Jean Meerten, Josephine en Huberte Vliex, Guillaume Langers en Maria Voorpijl.' (Bron: BOONEN, Martin, Het drama van Rotem, 4 jaar Feldgrauen, p. 140-147)

Roeëtëm; Rotem: 'Waat gëzag wuuërt, is det Roeëtëm eigëndóm waas van d'n Duitse keizër Frederik Barbarossa (1122-1190), dae in 1174 't gëbeed aan de bussjop van Lujk vërpandde. Es parrochie kómme we Roeëtëm in de annale vuur d'n iëerste kieër tieëgën in 1202. Es ottoonoom gëmeintën haef Roeëtëm bëstange van 1819 tot 1970. Groeët is Roeëtëm 14,52 km². Roeëtëm mèt z'n 3.689 inwoeënërs (2016) is saer 1971 'n deilgëmeinte van Dilse-Stokkëm in Belsj-Limburg en ligk vuur 't groeëtste stök tösse de Maas en de knaal (Zuid-Willemsvaart, 1826). Zieëker de meujte wieërd in Roeëtëm zeen 't këstieël Ommerstein, woe de gesjiedënis van trök geit tot de 13de iëw en de Sint-Monulphus-en Gondulphuskirk (1938) van arsjeték Daniels van Mëzeik. Ouch de nëteurgëbeede Beechtërwieërt en Bërgervèn (vuur e stök op gróndgëbeed Roeëtëm)

zeen hieël spissjaal. Ómdét Roeëtëm vuur e stök op 't Kémpis Lieëglëtoo mèt z'n dénebosse ligk, kan in Roeëtëm 'à volonté' gëwandëld en gëfits wieëre. Op 't gëbeed van de indëstri-j haws-te vreugër 't zënkfëbrik (1911-1966) en höbs-te nôw op dezëlfde plaats 'bëdri-jvëgëbeed Roeëtëm.'

roeëzëkrans (m.; -e, -krénske) [Eng. *rosary*, Hd. *Rosenkranz*], **1** (m.b.t. het gebed) rozenkrans: *vreugër waerdën in vööl hówshawwës op mënniggën aovënd de roeëzëkrans gëbaejd; 'ne roeëzëkrans bëstóng ówt 15 tie(ë)nsjës – ein tie(ë)nsjën is tieën Weesgëgroeëtsjës – en vuuër elk tie(ë)nsje baejde ze 'ne Vadëróns; 2 (m.b.t. het bidsnoer) rozenkrans: 'ne roeëzëkrans haef 59 bölkës en e krujske.*

roeëzëstrówk (m.; -strujk; -strujkske) [Hd. *Rosenstrauch*], rozenstruik: *wils-te roeëzëstrujk zëtte, dén mós-te make des-te tot op 60 séntemaetër deep gooje grónd höbs.*

Roeëzëwónjër, de legénde van het; de legénde van het Rozenwonder: *'Dees 'legénde' geit uuvër de heilige Harlindis en Rëlindis van Awwëneik. Tón ze bi-j 't bówwë van hun kloëstër doeër hun vadër gëtrappeerd waerde tón ze mèt klawwe vuur de vloer van hun kirkske aan 't sleipe woeëre en zagte – det waas nëteurlik 'n luuëge – det ze in hunne sjolk roeëze droeëge, vërangërde de klawwën in roeëze. Ómdét op de plaats woe de ri-jke mer stréngë pa z'n dochtërs mèt de klawwën in hunne sjolk opwachde, e brökske waas, hët det brökske 't Luuëgëbrökske' waat ós nog alt-jd duit dënkën aan 't wónjër.'* (Bron: BROENS, Marietje, Het leugenbrugje, *De Maaseikenaar*, 1972, 2, p. 23)

roelëmènt (m.; -e; -sje) [Fr. *roulement à billes*], kogellager [Hd. *Kugellager*]; de

pëdalle van 'ne fits loupën op roelëmènte; vuur de vri-jving vööl mindër te make, löp 'n drejjënde as in e roelëmènt, 'n bös mèt staole bölkës (kuuëgëlkës).

roelèt (v.; -te; -sje) [Fr. en Eng. *roulette*, Hd. *Roulette*], roulette: *roelëtspuuëlërs, di-j aan de roelëttaofël 't roelëtspël spuuële, spuuële dëk vööl geld(sj) kwi-jt, mer bi-j de Russisse roelèt riskeers-te de lieëve.*

róf (m.; -fe; rufke) [van 'róffe' (rukken); Waals *rouf*, D. (Rijnl.) *Ruff*, Hd. *Ruck*], **1** ruk, stoot, schok: *mët eine róf rófde de sjelm miech m'n portëfööl ówt m'n han; 2 (uitdr.) in eine róf (zonder pauze) zeen wi-j van hi-j nao Zujd-Frankri-jk gëvare.*

róffe ((on)overg.; rófde, h. gëróf), **1** ri-jte [Hd. *reißen*]; rukken, trekken: *Baer is 'ne kieërël wi-j 'ne boum, dae gemëkkelik 'ne strówk ówt de grónd zou kónne róffe; 2 (samenst.) van sjegréng rófde *Tei zich e paar haorën ówt de kop; es-te 'n hoon plöks, rófs-te ze de vaerën ówt.**

róffël (m.; -s; ruffëlke), trommelslag, roffel: *tón Hélmus 'ne róffël op z'n tróm goeëf, waas eedërein innins zoe stil es e mujske, waat ouch de bëdoeling waas.*

róffële (onoverg.; róffëld, h. gëróffëld), roffelen: *de sjötte kónnën oorën op hun tróm róffële.*

roggëmael (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Roggenmehl*], roggemeel: *es we van koeëre mael make, kalle wieë van roggëmael; van roggëmael make wieë roggëbloom (fijn roggemeel) en ouch zwart broeëd of roggëbroeëd.*

röggëmérg (o.; g. mv.; -ske) [Hd. *Rückenmark*], ruggenmerg: *in 't röggëmérg, det in de röggëstrank (wervelkolom) zit, zitte 32 paar zeenëwe, di-j van de hërses*

nao d'n óngërste wörvël goeën [! *wérvel of wirvël* = grendeltje]

röggëstrank (m.; -stréng; -strénkske) [D. (Rijnl.) *Strang*, D. (Keuls) *Röckstrang(k)*], strank; ruggengraat [Hd. *Rückgrat*], wervelkolom: (**uitdr.**) *iech gaon ins effekes m'ne röggëstrank ówtsnówve* (me ontlasten).

rök (m.; rögke; rökske), **1** [Hd. *Rücken*], rug: *es-te doeër d'ne rök geis, höbs-te de krieëmër* (lumbago, lendespit); **2** (m.b.t. meubels) rug: *de rök van m'ne stoel zoeët los en iech bèn d'rdoeër gëzak*; **3** [Hd. *Buchrücken*] (m.b.t. een boek) rug: *beuk mèt 'ne laere rök parreere sjoeën in de boekekas*; **4** (**uitdr.**) *es eemës tiech de rök (pókkël) op kan, dén kan-dër diech gëstoeële wuuëren of zelfs doeëdvalle; drejs-tën eemës de rök, dén wils-te niks mèt dae mins te makën höbbe; eemës dae 'ne breije rök haef, dae kan waal e stuuëtsje vërdrage (get höbbe); 't geld(sj) wus miech neet op m'ne rök, ik kan mijn geld niet zomaar uitgeven, want ik heb het (geld) niet voor het grijpen.*

rok (m.; rök; rökske) [Hd. *Rock*], rok: *mèt 'ne rok en e blujskën is 'n vrouw alti-jd sjoeën gëkleid.*

rökpi-jn (v.; -e, -ke), rugpijn: *höbs-te de krieëmër in de rök* (lumbago, spit), *dén höbs-te rökpi-jn.*

rol (v.; -le; rölke), **1** [Hd. *Rolle*], rol(letje), wiel(tje): (**uitdr.**) *es mi-jn tant rölkës óngër haw, kos-te mèt häör vare, zeg je als reactie op storend gebruik van voorwaardelijke zinnen*; **2** [Hd. *Rolle*], (m.b.t. theater) rol: (fig.) *Tei waas ówt z'n rol gëvalle, had zich onmogelijk gedragen; es d'n rol is ówtgëspäöld, is 't mèt tiech gëdoeën.*

rolse (onoverg.; rölse, h. gërols) [D. (Rijnl.)

rölse], stoeien, wild spelen: *bómpa kan d'rvan gëneetën es-tër oppën tappieplin kan ligke rolse mèt de kleinkènjër.*

rolsjaats (m.; -e; -sjaetske) [Hd. *Rollschuh*], rolschaats: *vreugër zoeëgs-te de kënjër mèt hun i-jzëre rolsjaatsën oppe stóppe van de Bosstraot, waat hieël väöl lëwejt maakde; allëwi-jl höbbe rolsjaatse plëstikke raedsjës en 'nën ti-jd daovuuër woeëre di-j raedsjës van katsjów.*

rolstoel (m.; -steul; -steulke) [Hd. *Rollstuhl*], kërke; rolstoel: *ómdét minse di-j in 'ne rolstoel zitte, neet uuvëral in, op en doeër kónne, zeen ze twieë kieëre gëhandiekap.*

rómme (overg.; rómde, h. gërómp) [sterk veroud.], enger maken (met plooitjes): *es-tën e kleid èngër maaks, dén höbs-te det gërómp.*

rómmël (m.; g. mv.; -sje), battaklan(g), pattaklan(g), pattëklan(g), hannëkësnës, santëpëtik (zie ald.).

rómmële (onoverg.; rómmelde, h. gërómmëld), **1** [D. (reg.) *rummeln* (m.b.t. onweer), Hd. *rummeln* (grollen)], rommelen: *es 't boeëvën Ieëlën ónwaert, huuërs-te d'n dóndër tot hi-j rómmële, waat wieë 'hómmële' neume*; **2** snuffelen: *höbs-te ligke rómmëlën in mi-jn pappërasse?*; **3** (m.b.t. darmen) grollen: *m'ne maag grómmëlt, mer in m'n derm rómmëlt hët.*

rómmëlig (bn.; -gër; -ste), rommelig: *daen hieëlën hannëkësnës is zoe rómmëlig des-te d'ne nek truuver briks.*

rómmëlmért (v.; -e; -sje), rommelmarkt: *van de rómmël dae wieë oppe rómmëlmért höbbe vërkoch, kónne wieë kermëlle koupe* (was de opbrengst gering).

rómmelpot (m.; -potte; -pötsje), fówkëpot, fökkëpot (zie ald.).

rómmëlzöldër (m.; -s; -ke), rommelzolder: *tón iech de rómmëlzöldër höb opgërujnp, kwoeëm iech bi-j get awwën tispël* (rommel) *ówt: aw zjédi-j(j)e, 'ne batsëklétser (pittëlaer), aw përrëtte, e paar kërddieële (leidsels), klaovërs (klimijzers)...*

rómp (m.; -e; rumpke), **1** [Hd. *Rumpf*], (m.b.t. mens en dier) romp: *mèt 'n giejottien waerde de kop van de rómp gësjeje*; **2** [Hd. *Schiffsrumpf*], scheepsromp, casco: *de rómp van d'n Tietaniek waas hieël oeëpëgërieëte*.

rómpslómp (m.; g. mv.; g. dim.), kraom [Hd. *Kram*]; beslomming: *waat 'ne rómpslómp höbs-te mèt zoe 'ne vërhóws; lës gieëvën is niks, mer dae rómpslómp mèt al di-j pappërassë dae daobi-j kump!*

Ron, roepnaam voor Ronald.

rónd, **I** (o.; g. mv.; g. dim.) [sleeptoon], rondte: *uuvëral in 't rónd goeëjde zwartëpiet nikkëskes*; **II** (bn.; rónnër; rónste) en (bw.), **1** rond, ringvormig, cilindrisch, rolrond, cirkelvormig, kringvormig: [Regel i.v.m. 'rónd' en 'rón': **a** *rónd* (met sleeptoon): als bn. *vóór een o. zn. in 't enk. (e rónd täöfëlke)*, als gez. *(de taofël is rónd)*, als bw. *(hae kump alti-jd rónd vuur ze gëdach ówt)*; **b** *rón(ne)* (met stoottoon): *in alle andere gevallen: 'ne rónnerënk, 'n rón mëdam, rón kuuëgël*]; **2** (**uitdr.**) *'t is al rónd*, bekend; **III** (vz.) [altijd sleeptoon], rondom: *saovës zitte we rónd de staof*.

róndblajëre (overg.; blajërde rónd, h. róndgëblajërd), rondbazuinen: *de baansjoeëtël haef al allës róndgëblajërd*.

rónnbrënge (overg.; brach rónd, h. róndgëbrach), rondbrengen:

ówt nuuëdigginge kóns-tën opsjikke, mer de kóns ze ouch rónnbrënge.

rónndrage (overg.; droeëg rónd, h. róndgëdrage), rondbrengen: *es de faktäör op z'n rónde is, druueg-tër de pos rónd*.

rónndrejje (onoverg.; drejde rónd, h. róndgëdrejd) [Hd. *drehen* (gedeeltelijk rond zijn as ronddraaien)], ronddraaien: *tón iech miech in me bèd ómdrejje, waerdën iech zoe dujzëlig det allës rónndrejje*.

rónndël (v.; -le; -(lë)ke) [Fr. *rondelle*], moerplaatje: *'n rónndël stieëke we vuuer 'n sjrówf vuur di-j good te kónnën aandrejje; zóngër rónndël haef 'n sjrówf dëk geine pak*.

rónndgoeën (onoverg.; ging rónd, is róndgëgange), rondgaan: *es in de naobër eemës gëstórvën is, goeën ze rónd vuur 'n kroeën; mërsjange ginge vreugër rónd mèt allërlei marsjëndi-js*.

rónndkarre (onoverg.; karde rónd, is róndgëkard), rondrijden, rondlopen: *op 'ne sjoeëne zoeëmërdaäg goeën wieë sóms get rónndkarre zóngër te weite woe wieë ówtkómme*.

rónndkómme (onoverg.; kwoeëm rónd, is róndgëkómme), **1** leuren: *ze kómme rónd mèt kaarte vuur de kinaovënd*; **2** toekomen, rondkomen: *mèt dae pree (loon) kómme wieë noeëts rónd op 't ënj van de maond(sj), want wieë höbbën alti-jd mieë maond(sj) es geld(sj)*.

rónndleijing (v.; -e; -ske), rondleiding: *op 'n rónndleijing doeër de stad kwoeëme we langs 't përsjónkëlëpörtsje* (zie ald.).

rónndloupe (onoverg.; lieëp (loeëp) rónd, is/h. róndgëloupe), her- en derwaarts lopen: *hae is mèt braosjiet (bronchitis) bli-jve*

róndloupe, hij heeft zijn bronchitis niet medisch laten verzorgen.

róndpunt (o.; -e; -sje) [Fr. *rond-point*], rotonde [Eng. *roundabout*]: *eine kieër des-tën* (als je) *op e róndpunt bès, hòbs-te gëwuüenlik vuuërrang op waat van rech(t)s kump.*

róndreize (onoverg.; reisde rónd, is róndgëreis), rondslingeren: *es-tën alti-jd allës luuëts róndreize, bès-te 'n slóddërkónt* (sloddervos).

róndsjeeze (onoverg.; sjeesde rónd, h. róndgësjees), rondhollen: *de hòbs van di-j zeenëwëpie(ë)re di-j mer get ligke rónd te sjeeze zónger det ze good weite woe ze naotów goeën.*

róndtaffële (onoverg.; taffëlde rónd, h. en is róndgëtaffëld), moeizaam rondlopen: *es-te taффëläntaere* (sukkelend) *get ligks rónd te loupe, zëgke ze van diech des-tën allein nog mer get kóns róndtaffële.*

róndte (v.; -s; g. dim.), róntëlóm; omgeving: *hieël de róndte waas op de huuëgde, want de taatsj haw allës róndgëblajërd* (uitgebazuind).

rónke (onoverg.; rónkde, h. gërónk), snurken [Hd. *schnarchen*], ronken, snurken: *ómdët Swa z'n vrouw d'n hieële nach haw ligke rónke, waas-tër smörgës geine mins* (was hij 's morgens doodmoe).

rónnërerènk (m.; -ring; -ringske), kring, cirkel: *es de kënjër 'zakdook (maalplak) lëgke' spuuële, goeën ze allëmaol in 'ne rónnërerènk stoeën.*

rónnëreringskës (mv.; g. dim.), soort gebakje: *es de kënjër in 'ne rónnërerènk hòbbe gëspäöld, kri-jge ze allëmaol rónnëreringskës*

van bi-j dae bëkker oppe Bosstraot daes-tën alti-jd doeër e ringske kóns hoeële (die er altijd even keurig uitziet).

Ronny, roepnaam voor Ronald.

róntëlóm (v.; g. mv.; g. dim.), róndte (zie ald.).

Roodkapkës Mëzeik; KSA Roodkapjes Maaseik: *'t Woeëre zóstër Goddëlief* (Godelieve) *en zóstër Lutgart di-j same mèt e paar juffrouwe* (onderwijzeressen) *van de Lieëgër Maesjëssoeël van de zóstërs ursëlinnën in 1954 mèt dees jeugbëwaeging bëgos. De 'Roodkapjes', woe maesjës van 6 tot 12 jaor zich bi-j kostën aanslówte, waas ieërs gëmeind vuur maesjës di-j bi-j de ursëlinne nao sjoëël ginge, mer stóng nao 'n ti-jdsjën oeëpe vuur alle maesjës van dae laefti-jd. Jaorëlant hòbbe tieëntalle leidstërs zoe hóndërde maesjës neet allein 'ne sjoënen ti-jd mèt ónvërgieëtëlikke mommënte laote bëlieëve, mer hòbbe ze dees kënjër ouch 'ne reesëm waerdës bi-jgëbrach di-j hieël bëlantkri-jk zeen vuur 'sjoëen' ('zedelijk hoogstaand') te kónne lieëve. In 2014, bi-j 't 60-jaorig bëstoeën van de Roodkapkës, haw dees jeugvëreinigging mieë es 150 leede. Anno 2016 hët de vëreinigging al 'n ti-jdsje 'KSA Roodkapjes Maaseik', lichëlik d'n tofste groep van hieël Belsj, mer det zeen de KSA, de schoutën en de gidse nëteurlik ouch. Maesjës kónne nów bi-j de Roodkapkës aanslówte van 't lëste klëske van de bëwaarsjoeël tot ze 16-17 jaor zeen. De ein wieëk goeën ze op toch of op stadsspël en d'angër wieëk goeën ze nao de bos of hòbbe ze 'ne koeëkniddig. Aafwissëling gënóg. Èlke zaotërdigmiddig kónt gieë deezën toffe maesjësgroep tösse twee en hawf vi-ijf vëngën aan hun lokkalën oppe Sportlaan. 'KSA Roodkapjes Maaseik' is óngërvërdeild in 'Pipa's' (5 j.), 'Knuffels' (6 j.), 'Sloebërs' (7-8 j.), 'Boemëls' (9-10*

*j.), 'Rojo's' (11 j.), 'Jimmers' (12-13 j.), 'Simmers' (14-15 j.) en 'Knimmers' (16-17 j.). Hieël bëzunjër bènne de Roodkapkës is de groeëte groep leidstërs, waat trouwës bëwi-*js* det dees vëreinigging florreert.*

rooj (v.; -e; reujke) [door d-syncope uit 'roede'], **1** oude oppervlaktemaat (landmaat): 'n rooj waas get mieë es 14 veerkante maetër; in 'nën héktaar goeën 700 rooj(e); **2** gordijnroede: gërdi-jne waerde (wuüëre) mèt ring aan 'n rooj opgëhange; **3 (uitdr.)** de rooj (tuchtroede, roede, roe) is h'm van de vot, het gevaar dreigt niet meer; es-te diech 'n rooj (gard, bosje rijshout) vuur d'n eige vot haols, haols-te diech doeër d'n eige sjoud vanallës waat neet plëzeerig is, op d'ne nak.

roop (m.; g. mv.; g. dim.), **1** reup (zie ald.); **2** kreet, schreeuw: de rosdómp (roerdomp) is 'ne spissjale moerasvoeëgël en z'ne roop is det ouch [De roerdomp maakt in de paringstijd een brullend geluid].

roope (overg.; rieëp (reupde), h. gëroope) [Hd. *rufen*], **1** roepen, schreeuwen: roop neet zoe hel, want de gësjrieëf duit miech pi-jn aan m'n oeëre; **2** ontbieden: wieë hóbbe d'n doktër gëroope; iech hób dae vlieëgël ins bi-j miech gëroope; **3** wekken: roop miech mer óm 'n oor of zës.

rooping (v.; -e; -ske), reuping (zie ald.).

roor (o.; -e; reurke), **1** stuurrad, roer: es wieë goeën vare mèt ooze boeët, zit iech alti-jd aan 't roor; **2** pijpenroer: es 't reurke van 'n (Duitse) (tówbaks)pi-jp vërstop is, mós-te det mèt e pi-jpëreurke (kuuëtëraer = pijpenwroeter, pijpuithaler) proeëpër make.

Roos(ke), roepnaam voor Rosa, Rosalie.

roos, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *rose*, Hd.

Rosa], roze: ómdét Roos good stuit mèt roos, is ze hieël dèk in 't roos (in roze gekleed); **2** (bn.; mieë -; 't meiste -) [Fr. *de rose*, Hd. *rosa*], roos, roze, rozekleurig, rozerood: aan de roozën dri-jhook kos-tën in de Duitse kónsëntrasiekampe de hoomoos kënne.

Roostëre; Roosteren: 'Roostëre, 'n deilgëmeinte van Ech-Zöstëren in Hollands-Limburg, ligk tiegënuuvër Mëzeik aan d'n angëre kant van de Maas en haw in 2008 1568 inwoeënërs. De dörpskirk stóng in Awd-Roostëre tot in 1843 in 't gëhuch Scheiereynde 'n nów kirk waerde gëbówd, woe zich e nów sëntrum óntwikkëlde. Doeër d'n aanlèk van de knaal (Julianakanaal, 1925-1934) waerdën Awd-Roostëre van de res van 't dörp aafgësnieëje. Van Roostëre makën ouch deil ówt: 'Illikhoven', 'Kokkelert', 'Oevereind' en 'Vissersweert' det e besjërmp dörpsgëzich is. In Roostëren hóbste Këstieël Ter Borch en Këstieël Eijckholt.

root (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *roet(e)*, Hd. *Ruß*], **1** roet: es-te mèt dën (dennenhout) stoeëks, hóbste vääol root in de sjouw; **2 (uitdr.)** es-te de sjouw hóbste gëvaeg, bës-te lichëlik zoe zwart es root [Hd. *schwarz wie Ruß*].

rös (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ruhe*], ras; **1** rust, stilte, ontspanning, slaap: Oos Leeve Vrouwke van Rös in Héppenaert laote de minse zieëkër in de meimaond(sj) neet mèt rös; **2 (uitdr.)** 'Rös ros' (rust roest) is 'n ówtdrökking di-j we in Mëzeik békans neet gëbrujke, mer waal dèk in prakti-jk brënge.

ros, **1** (v.; -se; -ke) [Waal *rosse*, Fr. *rosse* (krenge)], canaille, helleveeg, feeks: de gróndbëteikënis van 'n ros' is 'e slech paerd'; (vulg.) 't kos miech aan me gaat neet roste (het kon me niets schelen) det ze di-j ros mèt 'ne roskamp uuvër häör bloeët

- vel ginge*; **2** (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Rost, Rosten* (het oxideren)], roest: *ros vrit i-jzër op; m'nën ottoo zit hieël óngër de ros; ros bëgint mèt hi-j en dao 'n hieël klein rosplékske; sjraap de ros ins aaf van di-j bërosde sjöp*; **3** (bn.; -sër; -te) en (bw.), ros, hoogblond: *ros ligk tösse gieël en roeëd; e ros maesjën is e maesje woe get (pieëpër) in zit* (dat bijzonder dynamisch is), *zègke ze*.
- rösaltaor** (m.; -e; -altäörke), rustaltaar: *de rösaltaor dae vreugër óngër de sakkremèntspersëssie op veer plaatsën in de stad bi-j geevëlkepelkes waerdën opgërlich, neumde ze 'n ark*.
- rosbak** (m.; -ke; -békske), roestbak: *vreugër woeëre de meiste ottoos nao e jaor of vi-jf aw rosbakke, mer nów zeen ottoos zoe good es rosvri-j*.
- rosbrówn** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *rust*, Hd. *rostbraun*], roestbruin: *de kappoo (motorkap) van dae roeëjën ottoo is nów rosbrówn van de ros*.
- rosbuf** (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *rosbif*, Eng. *roastbeef*, Hd. *Roastbeef*], rosbief: *'ne rosbuf, daes-tën eigèlik mós ruuëstëre, is e lékker stökske runds(vleis); wils-te bi-j de sléchter twieë stökke rosbuf koupe, dén mós-te twieë bufstökke – dus neet rosbuffe – vraoge*.
- rosdómp** (m.; -e; -dumpke) [roer (riet, rietpijp) + domp (dommen = een dof geluid maken); Mnl. *rōrdum(p)*, Hd. *Rohrdommel*], roerdomp: *'ne rosdómp is e soeërt reigër daes-te, es-te gëlök höbs, o.a. kóns zeen in 'De Mate', e nēteurgēbeed in Gènk*.
- Rosenmarijn, D'n; het huis Den Rosenmarijn**: *'t Hóws 'Den Rosenmarijn' ligkoppe Bôngërstraot (nummër 5). Bëzunjër aan 't hóws is det de mindërbroedërs, di-j de*

Latti-jnse sjoeël in 1769 van de krujshieërën hawwën uuvërgëpak, mieë es 22 jaor drin höbbe lësgëgieëve. Dri-j lieërare goeëve lës en de naodrök loeëg op godsdeens, gooj mëneerën en Latti-jn. De geevëlstein in het gërëstorreerd hóws is op vraog van P. Van Haelst gëmaak doeër Gerard Segers.' (Bron: BOONEN, Martin, *Het huis Den Rosenmarijn, De Maaseikenaar*, 2002, 4, p. 211-213)

- roskamp** (m.; -kém; -kemke) [Hd. *Roskamm*], roskam, paardenkam: *mèt 'ne roskamp roskamme (buuërstële) wieë e paerd*.
- rosmuuële** (v.; -s; -ke) [Hd. *Rossmühle*], rosmolen: *'In Mëzeik höbbe we allërlei muuëlës gad en ein daovan waas de rosmuuële. De stein van de rosmuuële di-j deende vuur koeëre, terf, haver enz. te male, waerde doeër paerdën in bëwaeging gëbrach. De rosmuuële stóng in de Rosmuuëlëstraot, de straot di-j de Pëlserstraot mèt de Fi-jlipslaan vërbunk. De muuële waerdën in 1633 mèt përmisssie van de Prins-Bissjop, Theodoor van Beieren, gëbówd.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Rosmolenstraat, Straten en Wegen*, p. 137)
- rospëteere** (onoverg.; rospëteerde, h. gërospëteerd) [sterk veroud.; Fr. *rouspéter* (kankeren), *risposter* (een tegenaanval doen)], ruziën, tegenpruttelen, twisten: *tón di-j rujzingmieëkërs van breurs lang gënóg hawwe ligke rospëteere, zag hun moodër: 'Kënjër, vërstaot uch.'*
- rosplék** (v.; -ke; -ske), roestvlek [Hd. *Rostfleck*]: *es-tën aan 'n rosplek op d'nën ottoo niks duis, geit-ër doeërroste*.
- rosse** (m./v.; id.; g. dim.) [Hd. *Rote(r)*], roodharige [Hd. *Rothaarge(r)*]: *'n ros is 'n*

kannaj (canaille), mer 'ne rossën ('n rossën) is 'ne jóng of e maesje mèt sjoeën, ros haor.

roste (onoverg.; rosde, h. gëros) [Hd. *rosten*, *anrosten* (beginnen te roesten)], **1** roesten: *nôw höbbe ze gooj i-jzërvörf, mer vreugër môsdës-te drin bëröste det i-jzër oppën deur ging roste, doeërrostën en zelfs wégroste*; **2** (**uitdr.**) *rös ros* [Hd. *wer rastet, der rostet*]; *van vööl watër drénke roste d'n dermat.*

röste (onoverg.; rösde, h. gërös), *raste*; **1** [Eng. *to rest*, Hd. *ruhen* (uitrusten)], *uitrusten*, *rusten*: *es-te 'nën daåg këpit höbs gëgieëve, bës-te bli-j des-te kóns goeën röste*; **2** [Hd. *rasten*], *pauzeren* [Eng. *to pause*], *stilstaan*, *steunen*: *vuur 't vol te hawte, môs-tën avëntów ins röste; rös uch mer get, moodër; want gieë zult waal meug zeen mèt det gëdoons van al di-j jung aan eure kop.*

röstig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *ruhig*], *rustig*: *nôw is 't dao röstig, mer gistër waas dao get loos; Jës en Daan höbbën e röstig lieëvënsje; Ti-j's haef 'ne röstigge nach gad.*

rot (bn.; -tër; -ste), **1** [Eng. *rotten*], *verrot*: *iech höb e paar rotte tan*; **2** [Eng. *rotten*], *ellendig*, *beroerd*, *lelijk*: *dów, rotte kloëtzak!*; *de's 'n rotte tang van e wi-jf*; **3** *bedorven*: *pas op, di-j eijër zeen doeër en doeër rot*; **4** (**uitdr.**) *det plénksken is zoe rot es kaaf; dae was (wasgoed) druueg geine rotte vaam, geenszins; dae luiwammës trèk geine rotte vaam këpot, hij is aartslui; iech höb geine rottën euroo (niets) vërdeend; we höbbën ós rot gëwirk.*

rót (v.; -te; rutsje), **1** [Fr. *route* (weg, baan)], *i-jzëre wieëg*; *spoorweg*: *de rót van d'n tram nao Laonakën is al in de jaore 1960 opgëbroeëke; Graad wirkde lang gëlieëjën aan de rót van d'n tram nao Wieërt*; **2** (**uitdr.**) *hae is weer op rót, op weg, op reis*; **3 de spoorweg Hasselt-Maaseik**: 'D'n

*trejn Hasselt-Maaseyck, dae in 1874 aan 't rolle ging, waas 'ne stoumtrejn mèt houtëre bënkskes. Deezën trejn stopdën in Maaseyck, Eelen, Rothem, Opoeteren-Dilsen, Asch, Gelieren, Genck, Nieuwdak, Bockrijck, Nieuwe Heide, Curingen en kwoeëm dus aan in Hasselt [spelling van 1874]. Kort nao d'n ieërstën oeërlog (WO I) kraeg ouch Ejsde 'nën i-jzëre wieëg. In 1937 raejën eedëren daåg 9 trejnën in de twieë richtinge. D'n ieërstën trejn vërtrok óm tieën op zieëvën en kwoeëm – langs Hasselt – óm vi-jf op hawf tie(ë)n in Brussël in de Noeërdstasie aan. Nao 86 jaor (in 1959) waas 't mèt de trejnvërbënging gëdoeën. 't Nów stasiegëbów, det in 1937 waas rech gëzat, haw z'n doel vërloëëre.' (Bron: CLAESSENS, A., Onze reizigerstrein: geen eeuweling maar toch een tachtiger, *De Maaseikenaar*, 1974, 2, p. 8-10)*

rótsj, **1** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Rutsj*], *uitstapje*: (**uitdr.**) *we zeen op rótsj* (op *zwier*) *gëwaes*, *we hebben o.a. nachtclubs en cafés bezocht*; **2** (tw.) *roetsj: rótsj, dao sjampdën iech ówt uuvër 'n bënanësjël.*

rótsjbaan (v.; -e; -sje) [Hd. *Rutschbahn*], *glijbaan*, *roetsjbaan*: *'n rótsjbaan in de speeltuin is get angërs es 'n slaerbaan* [Hd. *Schlitterbahn*] *woe de kënjër swënt(sj)ërs op slaere.*

rótsje (onoverg.; rótsjde, h. gërötsj) [Mnl. *rutsen*, Hd. *rutschen*], *schuiven*, *roetsjen*, *glippen*, *glijden*: *dae glatën ieël (paoling) glitsde miech ówt m'n han; op 'n slaerbaan (glijbaan) kónne de kënjër swënt(sj)ërs slaere, mer 'n rótsjbaan is vuur vanaaf te rótsje.*

rotzak (m.; -zék; -zëkske), *smeerlap*, *rotzak*, *beroerling*: (**uitdr.**) *rótzék mótte bëstoeën: avvëkaote móttën ouch lieëve; 't is good waer vuur de rotzék, het is slecht weer.*

rotzoeëj (m.; g. mv.; g. dim.), **1** wanorde: *waas miech det 'n rotzoeëj, 'n éch vérkesstélke, waat di-j jung d'r van hawwe gëmaak; 2 ondeugdelijke waar: *zo 'n rotzoeëj mooge ze zich inzawte!**

rouf (m.; g. mv.; g. dim.) [stoottoon; Hd. *Raub*], roof, diefstal: *krappuul wi-j lajën-en malëvaegërs wèt mer al te good des-te mèt rouf mieë kóns vërdeenën es mèt tiech aaf te maore.*

rouf, **1** (m.; raove, räöfke (ruifke)) [sleeptoon], roeëf (zie ald.).

rouk (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Rauch*], **1** damp; rook: *es vääol rouk en veur ówt de sjouw kómme, höbs-te sjouwbrand en kan 't hów's in rouk opgöeën; 2 (uitdr.) bi-j ós geit niks vërloëërën (nao bówtën) es de rouk ówt de sjouw, wij zijn erg spaarzaam.*

rouke (overg.; roukde, h. gërouk) [Hd. *rauchen*], **1** pave; roken: *van rouke wi-j 'nën Turk kóns-te d'n hook ómgöeën; 2 rook afgeven, dampen: *paerd di-j bëzwèt zeen, dampën en gëruik vleis haef hange ruike* [Hd. *räuchern*, (vakt.) *rauchen*], *mer es-te sjouw rouk, dén ruijs-te det.**

roukër (m.; -s; -ke) [Hd. *Raucher*], roker: *'ne zwaore roukër rouk gemékkelik e pékske siggrèttën pë daág (op).*

roukës (o.; g. mv.; g. dim.), rookwaar, rookartikelen, rookwaren [Hd. *Rauchwaren*]: *Höbs-te gei roukës bi-j diech?'*, *vroeëg de roukër, dae 't pave gei kërteer kos laote.*

roum (m.; g. mv.; g. dim.) [D. (Zdl., Zwi.) *Rahm*], room: **(uitdr.)** *es de roum d'r vanaaf is, kóns-te van de wëns kermëlle koupe* (kun je geen grote winsten meer maken), *want dén haef al eine de rëzi-jnën ówt de wëk*

gëhaold.

roumpot (m.; -potte en -pöt; -pötsje) [1667, *roumpot*, SR6], Keulse pot; roompot: *gooj boeëtër bëwaarde (dieëge) we vreugër in 'ne roumpot.*

rouve (onoverg.; roufde, h. gërouf), ruijzèle; **1** ruiven (gew.) ruien, ververen: *de hoondëre zeen aan 't rouve; 2* verharen: *es oos Fieftekën haef gërouf, haef-tër nów haore; 3* vervellen: *es de slang rouf, kri-jg ze angër vel.*

rouw (v.; g. mv.; g. dim.), **1** (m.b.t. iemands verlies) droefheid, smart: *rouw is e gëveul dets-tën 't bèste këns és-te zelf eemës höbs vërloëëre dae get vuur diech haef bëteikënd; 2* rouwfloers: *tón d'n doeëje waas gëkis, waerde dër in de rouwkamër di-j mèt rouw (rouwfloers) waas bëhange, opgëbaard; 3 (uitdr.) es we in de rouw zeen, zeen we bëdreuf uuvër eemës z'nën doeëd en t'n teike daovan droeëge ze vreugër 'n ti-jdsje rouwkleijër vuur te laote ki-jke det ze in de rouw woeëre; 4 vroeger droegen mensen na de dood van een dierbare rouwkleding: 'Vuur de awwërs, kënjër, man of vrouw waas vreugër de ieërste zës wieëke 'vol rouw', waat bëteikënde des-tën hieël in 't zwart woeërs. Daonao waas nog e jaor 'hawf rouw'. Vuur de nónkën en de tantës waas dri-j maond(sj) rouw en vuur de naevën en de nichte zës wieëke. Latër droeëge de minse t'n teike van rouw nao 'n bëgriëëfënis 'ne rouwband rónnd de lënkse boeëvënërm of e zwart kènteikën oppe lënkсэн ómslaag van de jas. 'nën Ti-jd lank höbbe de vrouwluj ouch 'n zwarte vwal (voile) gëdrage; 5 na de begrafenis werd de rouw (droefheid) door vrienden en kennissen vaak weggespoeld: 'Vrunj en kënnissën en sóms ouch sómmigge minse van de fëmi-jlie zelf maakde d'r nao de li-jkdeens in mënnig geval 'e sjoëën*

bëgrieëfënisfieës' van. Bi-j 't zènge van leedsjës wi-j 'Oos sjoëen Mëzeik' waerde dën in de kaffeës jummës good gëpumpëld.'

rouwig (bn.; -gër; -ste), bedroefd: *iech waas t'r neet rouwig óm det ze dae straolbëzoeëpe vi-jzërik (smeerlap) ins good höbbe gëtówbak.*

rouwkoup (m.; g. mv.; -kuipk) [veroud.; van 'rouw' + 'koup' (koop); Kil. rou(w)koop, Hd. Reukauf (rouwkoop, betreurde koop)], **1** (m.b.t. spijt (berouw) over een gesloten koop) rouwkoop (gew.): *'t haef waal e jaor gëdoord det wieë rouwkoup hawwën uuvër det hóws det wieë vääol te deur hawwe bëtaald;* **2** (**uitdr.**) *höbs-te rouwkoup, dën höbs-te spi-jt in 't algëmein.*

rów, I (v.; g. mv.; g. dim.) [sleeptoon], schurft, scabiës: *d'n hónd en de kat doon niks es kratse, want ze höbbën allëbei de rów;* **II** (bn.; -wër; -ste) [**sleeptoon: voor een o. zn. in het enk. (rów waer), als gez. ('t waer is rów vandaag), als bw. (doot neet zoe rów); stoottoon: in alle andere gevallen: rów kieërëls, 'n rów mëdam, 'ne rówwe wënd(sj)], **1** ruw, niet glad: *kattën höbbën 'n rów tóng;* **2** ruig: *Kammil is 'ne rówwe sjarël;* **3** onnauwkeurig: *in rów trëkkën höbs-te gëli-jk;* **4** barbaars, hard, wreed: *rów volk vërköp rówwe kâl;* **5** oneffen, ongelijk: *di-j rów moôr mótte we nog bëzëtte (plëkke);* **6** onstuimig, wild: *mèt det rów waer zou iech in 't hoeëg Noeërde (de poolstreken) neet wille woeëne;* **7** onaangenaam: *di-j spór (muggenzifster) haef ós rów bëhandëld.***

rówbów (m.; -we; -ke) [Hd. Rohbau], ruwbouw: *es de rówbów vaerdig waas, zatte de naobërs t'r vreugër 'ne mei (zie ald. 2de bet.) op.*

róws (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. das Rauschen, Geräusch], ruis: *iech höb 'ne róws in m'ne*

radie(j)oo en in m'n oeëre, waat hieël ambëtant is.

rówse (onoverg.; rówsde, h. gëróws) [Hd. rauschen], ruisen: *in de tent huuërdën iech snachs 't sjrieëve van de ujle, 't blaffe van de hunj en 't rówse van de wënd(sj)in de buim.*

rówt (v.; -e; ruijsje), **1** vensterruit: *wieë höbbe nów rówte laotën inzëtte; de rówte zeen bëslage;* **2** ruiten bij het kaartspel: *kóm ins rówtën ówt;* **3** (**uitdr.**) *'t is mer e ruijsjën ówt 'n vinstër,* er is niet veel verloren (werd gezegd na iemands afsterven).

rówte (mv.; -; g. dim.), (m.b.t. kaarten) ruiten: *bi-j rówtën höbbe we o.a. rówtënaos en rówtëboor; rówtën is trówf; op 'n rówtëkaart stuit 'n roeëj rówt.*

rówtëwissër (m.; -s; -ke), ruitenwisser: *es tiech 'ne pollis 'ne bóng achtër d'ne rówtëwissër stik, dën wëts-te wi-j laat det 't is (hoe het met de zaak gesteld is; (hier) dat je een bekeuring hebt).*

Rówvëne, de; de Roevenne: 1 het Ruwveld, de Ruwvenne: *'Rówvëne – 1528, op 't Ruvelt – is e gebeed det langs de Wieërtërsteinwieëg ligk en det 'n deil is van dommein Eegëlsbërg.'*; **2 de legende van 'de Roevenne':** *'t Mót rónđ 1136 zeen gëwaes tón op Sint-Jansbërg e kloëëstër waerde gëstich op grónđ van Walter en Hubert Gereon. In 1144 waerdën 't kloëëstër abdi-j. E paar jaor latër waerdën 't dommein van Sint-Jansbërg doeër Walter en Hubert aafgëstangën aan de abdi-j van Averbode. Rónđ 1160 bëwieërde riddër 'Zeger', dae fëmi-jlie waas van de óngërtösse gëstórve Waltër en Hubert, det hae rech haw op de bëzittinge van Sint-Jansbërg. Ómdët-ër gei gëli-jk kraeg, pikdën hae oppe kloëëstërbeurdëri-j allës waat neet te heit of te zwaor waas en stoeëk*

daonao d'n hieële bówl in brand. Naodét de bissjop van Lujk h'm dén in de kirkban haw gëslage, kwoeëm-dër tot inkieër en goeëf-tër békans allës aan de kirk van Sint-Jansbêrg. Allein e klein weike goeëf-tër neet ëwég. De riddër vërtèlt wi-j dër nao 't bërouvën en 't in brand stieëke van de gëbówwë bi-j 'n zówppërti-j same mèt z'n trawwante, de heiligge vatën es drënkbieëkërs gëbrujkde. En ómdét God det neet kos aanzeen en raozëntig waerde, dieëg-tër de riddër same mèt 't këstieël in de Rówwënnë vërzënke. Mer de geis van de riddër vunk nog alti-jd gein rös en Kieërsmis óm middërnach kump-tër bi-j d'n iëërste klokslaag mèt ze këstieël op ówt de deepde van 't moeras en 'wejt'-ër vloekëntaere rónd tot de lëste klokslaag woënao dër mèt ze këstieël weer vuur e jaor vërdwi-jnt. P.S. 'n Angër lieëzing (versie) is det op kieërsmis klokslaag 12 de klokke van 't këstieël – sómmigge zëgke van de aafgëbrande kirk – vanówt de deepde van de vi-jvër lójje, waat neet ónbëgri-jpëlik is, es-te lëts op 't lójje van de klokkën in de róntëlóm.' (Bron: BROENS, Marietje, De legende van de Roevenne, De Maaseikenaar, 1971, 3, p. 38-39)

Rozèt, roepnaam voor Rosa, Rosalie.

rub (v.; -be; -ke), **1** [Hd. *Rippe*], rib: *es-te eine z'n rubbe kóns tëlle, haef-tër gei vleis op z'n rubbe; 2 (uitdr.) waem niks op z'n rubbën haef, haef geine rottën euroo* (heeft geen geld), *waat hieël get angërs is es geine gram vleis op z'n rubbën höbbe.*

Rueelstraat, de; de Rueelstraat: *'De Rueelstraot – 1624, in die Rouhoul straet – is de vërbënging tösse de Bosstraot en de Bóngerstraot. 'Rueel' kan aafkómme van 't Franse 'ruelle' (kleine straat). De Franssprieëkënde bëwoëñërs van 'Prinsenhof' neumdën 't sträöttsje zoe en de Mëzeikënaere neumdën 't 'Ruellestraat'.*

Ouch mäögëlik is det 'Rueel' kump van 't Ri-jnlandse 'Rauel', 'Raüel' of 'Reil', di-j alle dri-j 'smaal sträöttsje' bëteikëne. 'n Dörde mäögëlikheid is det 'Rueel' te makën haef mèt 't Mnl. 'rouwe' of 'rowe' (sloot, smal water of gangetje). Zoe'n 'rouwe' zou óngër de wal doeër höbbe gëloupe. Aan 't ènj van de straot waas jummës 'nën drënk (drinkplaats voor het vee).' (Bron: BOONEN, Martin, De Rueelstraat, Straten en Wegen, p. 138)

ruffële (onoverg.; ruffëlde, h. gëruffëld) [veroud.; D. (dial.) *Reifel* (rafel), *Reifchen*], (uit)rafelen: *de wol ruffëlt; de bóks ruffëlt aan de zoum en de vaem hange tot oppe grónd.*

ruike (overg.; ruikde, h./is gëruik) [Hd. *räuchern*, (vaktiaal *rauchen*)], **1** (m.b.t. in de rook hangen) roken: *gëruikde vës is vës dae gëruik is en dae dus in de rouk haef gëhange; 2 (uitdr.) gëruik vleis bëdurf neet*, zo beweren rokers om hun rookgedrag te vergoelijken.

rujke ((on)overg.; roeëk, h. gëroeëke) [Hd. *riechen*], **1** (m.b.t. een aangename geur verspreiden) ruiken: *'t rujk hi-j nao spek; 2 stinken: 't rujk hi-j nao rotte vës; 3 (uitdr.) dae 't iëërste rujk, haef z'n vot gëbrujk*, wie als eerste zijn beklag maakt over stank, heeft die zelf veroorzaakt; *det kos iech toch neet rujke*, hoe zou ik dat nu kunnen weten als niemand me iets vertelt?; *dao kóns tiech nog neet aan rujke*, daar haal jij het niet bij; *hae haef de stal gëroeëke*, hij haast zich om thuis te geraken.

rujm (bn.; -er; -ste) en (bw.), **1** uitgestrekt, ruim, wijd: *wieë hawwe rujm d'n ti-jd vuur in dae rujme winkël mèt di-j rujm kääs gein smaal mer 'n rujm bóks te koupe; 2 ruimschoots: z'n punte woeëre rujm völdoonjën en hae waas dén ouch rujm*

doeër.

rujn (m.; -e; -ke) [Mnl. *ruyn* en *ruun*; *ru(y)nen* (snijden, lubben)], ruïn: 'ne *gēsnieëjën hēngs*, 'nēn hēngs *dae ze hōbbe laote rujne* (castreren) is 'ne *rujn*.

rujtër (m.; -s; -ke) [Eng. *rider*, Hd. *Reiter*], ruiter: **oud Maaseiker liedje**: *van 't leedsje det doeër d'n hieër Jules Block waerde gëzóngēn ónger de soepee van 't Amb Sint-Loeëj (smaej, goudsmaej en beure), det zieëve sträöfkēs tēlt, gieëve wieë 't ieërste sträöfkēn en 't rēfrein: 'Mi-jne broor Isidoor, dae wou ins rujtër wieëre, mer ómdét hae gei paerdsjēn haw, kos hae 't noeëts wieëre! Moodër pakde 'ne geitëbók en zat dao 't mēnneken op! Geitëbók mèt e mēnneken op! Refrein: Is det dēn gein sjoeën rujtëri-j? Jao, det is 'n sjoeën rujtëri-j.'* (Opgetekend door Jaak VANCLEEF)

rujzèle (onoverg.; ruzjēlde, h. gërujzēld) [Hd. *rieseln* (zachtjes neervallen)], **1** rouwe (zie ald.); **2** naalden verliezen: *nao e paar wieëke bëgint de kieërsboum te ruzzèle* [Hd. *nadeln*].

rujzing (v.; g. mv.; -ske) [Mnl. *ruse*, *rusen* (tieren), 1764 *du maecks overall ruysinghe met te cooplieden*, MR 31/10], twist, ruzie, geschil, gekijf, krakeel, herrie: *van minse di-j ruzjing hōbbe, zēgke we det ze in ónmin lieëve*.

rujzingmieëkër (m.; -s; -ke), ruziezoeker, ruziemaker: *vreijēlaere (stéchelaere) zeen ruzjingmieëkërs, want ze make gemékelik ruzjing*.

rummëtik (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *rhumatisme*, Eng. *rheumatism*, Hd. *Rheumatismus*], reumatiek, reuma: *rummëtik is 'n kwaol di-j d'n dëkstēn ti-jd kump mèt 't awwër wuuëre, mer kaw en voch zeen ouch neet good vuur*

spierēn en gevrichtër.

rumpël (m.; -e; -ke), rumpsël (zie ald.).

rumpële (onoverg.; rumpëlde, h. gërumpēld), rumpsële (zie ald.).

rumpsël (m.; -e; -ke), rumpël; **1** (m.b.t. water) rimpel: *es 't wejt, zeen rumpsëlēn op 't watër en es 't hēller wejt, zeen d'r golve (gōlfkēs); de zoeëgs gei rumpsëlkēn oppe vi-jvër; 2* kreuk: *ómdét iech vërkieërd gëzieëtēn haw, zoeët m'n bóks vol rumpsële; 3* huidgroef, rimpel: *es de gëzich vol rumpsële zit, dēn bēs-te lichëlik nimmieë van de jóngste*.

rumpsële (onoverg.; rumpsēlde, h. gërumpsēld) [Kil. *verrumpelen*, Hd. (m.b.t. voorhoofd) *sich runzeln*], rumpële; rimpelen, kreuken, fronsen: *es-te de ieërste rumpsëlēn in de gëzich zujs, wèts-te det 't aan 't rumpsëlēn is, en es 't hieël bërumpsēld is, bēs-te zjus 'n awd wi-jfke*.

runds (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Rind*, *Rindfleisch*], rundsvlees: *van rēnjër; rundsvieë dus, make we o.a. runds(vleis), rundsgëbraod* [Hd. *Rinderbraten*] *en rundsvèt; ieët gieë 't leefste vërkesvleis, kni-jn, sjaopëvleis, kawfsvleis of runds?*

rups (v.; -e; -ke), **1** [Mnl. *ru(u)pse*, *ruype*, *rupe*, Hd. *Raupe*], (m.b.t. insect) rups, vlinderlarve: *rupse wi-j bv. de eikëperséssierups vrieëte diech 'ne boum in 'nēn ti-jd van ('ne) niks kaal; 2* (samenst.) *waat 'ne rupsēnēs is miech det in daen eikëboum!; 3* rupsbaan: *de rups oppe kirmis duit dēnkēn aan 'n dikke rups bōwtēn in d'n hoeëf; dēnkt gieë nog waal ins trök aan wi-j gieë in de rups mèt 't dook de póws (kwast) përbeerde te pakkēn of e maesje 'n poeën goe(ë)ft; de ieërste rupse bëgoste rōnd 1930 te drejje*.

rupsële (onoverg.; rupsëlde, h. gërupsëld)
 [Kil. *rupsen*, Luiker Waals *reûper*, D. (Keuls) *röpsen*, *röpsche*], oprispen: *aan taofël rupsëlën is ónbësjóf, mer in Rusland is det 'n teike det 't tiech haef gësmaak en daovuur wuuërt det dao gëékstemeerd; koola duit tiech de maag rupsële.*

ruuëdsële (overg.; ruuëdsëlde, h. gëruuëdsëld)
 roodselen: *es-te 'n steïne moór mèt ruuëdsël roeëd höbs gëvörf, höbs-te ze gëruuëdsëld.*

ruuëk (m.; g. mv.; -ske), geur, reuk: *oodëklonj haef 'ne gooje ruuëk, mer aan 'ne geitëbók is lichëlik e ruuëkske, want dae stink wi-j 'ne bók mót stinke.*

ruuëkért (v.; -e; -sje), seerért; pronkerwt, siererwt: *ruuëkërte, di-j waal twieë maetër hoeëg kónne wuuëre en di-j van mei tot séptëmber bleujën en lékker rijke, zette wieë eedër jaor in d'n hoeëf tieëge d'n draod in 't gësjeid.*

ruuëstër (m.; -s; -ke) [Hd. *Rost* (rasterwerk)],
1 rooster: *vuur vleis te ruuëstëre lègke we 't op 'nën heite ruuëstër; boeëvën 't kèldergaat ligk 'ne ruuëstër; in de staof ligk 'ne ruuëstër woe de koeëlën opligke; 2 (samenst.) broeëd ruuëstëre we in 'ne broeëdruuëstër; 3 (uitdr.) wuuërs-tën oppe ruuëstër gëlag, dén veule ze diech zwaor aan d'nën tand.*

ruuëstëre (overg.; ruuëstërde, h. gëruuëstërd)
 [Eng. *to roast*, Hd. *rösten*], roosteren, grillen, grilleren, braden in de zon: *sómmiggën ieëte gëruuëstërd broeëd of gëruuëstërd vleis en angëre laotën hun eige ruuëstëren in de zón.*

S

saap (o.; -e; sépke) [Mnl. *sap*, Hd. *Saft*], **1** sap: *’t saap van di-j sapige (zaomigge) pees lieëp miech ówt de mónd*; **2** (samenst.) *zeet gieë ouch zoe gek op appëlsi-jnësaap, sêtrównësaap, drówwësaap, pieërësaap en peezeësaap?*

sabbottaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. en Eng. *sabotage*, Hd. *Sabotage*], sabotage: *sabbottaasj kump van ’t Franse ‘sabot’, ’ne klómp, dae in e mësji-jn waerde gëgoeëjd vuur ’t hieël werk stil te lëgke; sabbottaasj haef dèk get te make mèt vrénjeweere (verdëstruweere).*

sabbottäör (m.; -s; -ke) [Fr. en Eng. *saboteur*, Hd. *Saboteur*], saboteur: *mèt slech en lansëm te wirke præbeerde de sabbottäör de gewuuën mëneer van wirkën in ’t bédri-jf te sabbotteere (stokken in de wielen te steken); sabbottäörs waerdën in d’n oeërlog dèk tieëge de moór gëzat.*

saen (v.; -e; -ke) [Lat. *scaena*, Gr. *skènè*, Eng. *scene*, Hd. *Szene*], **1** toneel, podium: *de saen (buun) [Hd. *Bühne*] is laeg*; **2** (m.b.t. het deel van een toneelstuk) scène: *de lèste saen van ’t iëerste bédri-jf waas sjik*; **3** voorval, tafereel, aanblik: *mèt di-j saen mós iech lache*; **4** (m.b.t. de uiting van een misnoegde) scène, ruzie: *dae maakde miech dao ’n saen; vërwónjër diech neet uuvër de fantuntën [veroud. voor ‘grillen, streken’] en saene van An.*

saer, **1** (v.; -e; -ke) [van Fr. ‘*serrer*’ (sluiten); Fr. *serre*], broeikas, serre: *in ’t vreugjaor zeije wieë slaaj en raddi-jzën in de saer*; **2** (ondersch. voegw. v. tijd) [Mnl. *sint*, Eng. *since*, Hd. *seit*], sedert, sinds: *saer det-ër d’n tittëleerie(jóm (delirium tremens) haef gad, is tër noeëts mieë zoe zaat gëwaes es ’n oeërlogssjieëp; saer dër miech zoe haef*

gëkloeët (gëkuld), bèn iech raozëntig; **3** (voorz.) [Eng. *since*, Hd. *seit*], sinds, vanaf: *saer vuuërig jaor hób iech bi-j ós ’n iëëpke; saer gistëre zeen de bloome vërslakkërd (verwelkt).*

saerdów (bw. v. tijd) [Hd. *seitdem*], sërdów; sindsdien: *hae haef ’t aan de lieëvër gad en saerdów drunk-tër gein dróppël alkool mieë; Bella haef de slek (slak = ontsteking aan de klauwen) gad en saerdów stuit dees mèlkków druueg.*

sajël (v.; -s; -ke), sajëlkont, sajëltri-jn; babbelaarster, praatkous, kletstante, kletskous, kwek: *di-j sajël häöre bébbel stuit gein mënujt stil; sajëls zeen dèk ouch blétsje (klikspanen); hawt toch ins eindëlik d’nën tëtter, lieëlikke (lillikke) sajël.*

sajëlaer (m.; -e; -ke) [D. (Rijnl.) *Sanjelär*], **1** babbelaar: *dae sajëlaer hult (hilt) tiech gemékkelik e kërteer aan d’n drej; kalmieëkërs zeen ouch waal sajëlaere*; **2** **het toeristisch treintje ‘De Sajëlaer’**: *‘Wils-tën es toeris e gëdach höbbën uuver (van) oos stédsje, dén is ’t trejnke ‘De Sajëlaer’ ’n okkazje woës-te van mós proffëteere. ’t Witgouje trejnke brunk de bëzeukërs ouch nao de röntëlóm van Mëzeik. ’ne Luidsprieëkër maak ’t mäögëlik des-tën in elk van de dri-j wieëgëlkës good kóns huuëre waat de gids vërtëlt. Vuur minsën in ’ne rolstool is ’t gei probleem vuur mèt te goeën. ‘De Sajëlaer’, dae van junie tot séptëmber vuuërt (ri-jt) – waal éffe ki-jke nao de zjuste oore – kan ouch gërizzërveerd wuuëre.’*

sajële (onoverg.; sajëlde, h. gësajëld), **1** [Fr. *chanceler* (aarzelen), D. (Rijnl.) *sandeln*], treuzelen, talmen, drentelen: *jóng, wirk ins doeër, want de stuis dao mer get te sajële*; **2** babbelen, keuvelen, kletsen, (lekker) ouwehoeren: *óngërwieëgën e paar eurkës*

bli-jve sajële, det kan di-j sajëlkont good; appëlklatsën (praatzieke vrouwen) en klatsjkönte könnën óngëluflik sajële.

sajëlkont (v.; -e; -kuntsje), sajëltri-jn, sajël (zie ald.).

sajëltri-jn (v.; -e; -ke), sajëlkont, sajël (zie ald.).

sakkërdzjuuë (tw.) [verk. v. *sacre-nom-de-Dieu*, vrij sterke bastaardvloek]: *sakkerdzjuuë, is miech det 'ne nôtzak; sakkërdzjuuë, waat e gëzeik (zinloos gebabbel).*

sakkërellëmènt (tw.) [volkst.; verbastering van 'sacrament'; krachtterm of vloekwoord], sakkerment of sapperment: *sakkërellëmènt, waat 'n trënseneerbieës!; sakkërellëmènt, is miech det 'n kënjerazje (kinderachtig gedoe).*

sakkërmènt (o.; -e; -sje), sakkrëmènt (zie ald.).

Sakkrëmèntspersëssie (v.; -s; -ke), **Sacramentsprocessie: 1 aangebrachte versieringen:** *'Waerde 't Sakkrëmènt, Óshieër dus, in de Sakkrëmèntspersëssie róngëdrage, dén zatte de meiste kattëli-jke smörgës al heiliggëbeelde vuuër de vinstërs en in de vöörduuër. Tot de jaore 1950 waas det zoe. Bi-j veer geevëlkepëlle (Eikërstraot, Bleumërstraot, Mert en Bosport) woe mèt 't Sakkrëmènt de zieëge waerde gëgieëve, waerde 'nën altaor opgërich en ouch 'ne groeëte seerbaog, dae ze de ark neumdën en woe allës mèt bloomën en tappi-jte was gëseerd. Nao de Sakkrëmèntspersëssie, di-j begin junie ówtrok en de kleinën teur volgde, haws-tën e paar wieëke latër op de zóndig vuuër Sint-Jan (24 juni) onnog de Kirmispersëssie, di-j de groeëtën teur dieëg.'*; **2 wie nam deel aan de**

Sacramentsprocessie? *'Stapde mèt op in de persëssie: de pollisse (pëllisse), de zëngënde maagde van 't Klei(n) Klouëstërke, de këmujniekëntsjes, aafdeilinge van de kristëlikke vëreinigginge, de lieërlinge van de sjoeële, de schoute, de hërmeni-j, de bieëjende parrochie(j)ane mèt ouch de leede van de Bónd van 't Heilig Hart en de mi-jnwirkërs mèt hun pötlamp en gëkleid in hun blaw wirkkleijër. En dén kwoeëm mënieër d'n dieëke mèt de mónstrans óngër d'n heemël (baldakijn), 't kirkfëbrik in pittëlaer, de börgëmeistër, de sjieëpene, de anger leede van de gëmeintëraod, de sikkërtaris, d'n óntvënger, de kömmësaer en de angër nootabële.'*

sakkërnóndëdzjuuë (tw.) [sterke bastaardvloek en krachtterm; Fr. *sacre-nom-de-Dieu*]: *sakkërnóndëdzjuuë, wi-j daen óngërkrówpër miech haef ligke gad; sakkërnóndëdzjuuë, es-tën uuvër d'n dujvël kals, truuëjs-tën h'm op z'ne start.*

sakkosj (v.; -e; -ke), sjakkosj, sëkosj (zie ald.).

sakkrëmènt (o.; -e; -sje) [Lat. *sacramentum*, Fr. *sacrement*, Eng. *sacrament*, Hd. *Sakrament*], **1** (m.b.t. elk van de 7 wijdingen) sakkrëmènt; sacrament: *d'n heiliggën oeëlie is 't sakkrëmènt det kattëli-jke kri-jgën es ze op apëgape ligke; 2* sakkrëmènt; monstrans: *eine kieër për jaor wuuërt 't sakkrëmènt in de kirk t'r vërieëring ówtgëstald; 3 kent u nog de 7 sacramenten? 'D'n duip, de mës (eucharistie), 't vörmsël, d'n trouw, de preestërwi-jjing, d'n heiligën oeëlie en de beech zeen de zieëve sakkrëmènte.'*

sakkristi-j (v.; -je; -ke) [Lat. *sacristia*, Fr. *sacristie*, Eng. *sacristy*, Hd. *Sakristei*], sacristie: *nôw doon ze 't in de kirk, mer vreugër mósdës-tën es jónk koppël d'n trouwrëgistër teikënen in de sakkristi-j.*

sallao (m.; -s; -ke) [It. *salone*, Fr. *salon*, Hd. *Salon* (ontvangkamer)], **1** salonameublement: *wieë höbbën ós 'ne laere sallao aangësjaf*; **2** (m.b.t. het vertrek waarin het salonameublement staat) *salon: bi-j ós stuit d'n tillëvi-zjie in de sallao*; **3** kapperssalon: *in de sallao van kwaffäör Manu Smits vërtëlde 'ne sjuinse (leukerd) det ze zöstër mèt præbeerën e kien(d)sjën haw gëkrieëge; in z'ne sallao vroeëg miech de kwaffäör of iech e lówzëpaad (sjeijël) wou*; **4** [Eng. *salon*], ontvangkamer voor cliëntèle: *laot h'm mer in de sallao*.

sallëmandër (m.; -s; -ke) [Lat. en Gr. *salamandra*, Fr. *salamandre*, Eng. *salamander*, Hd. *Salamander*], salamander: *vreugër gluijde de minse det 'ne sallëmandër in 't veur kos lieëvën en vlamme kos spujje*.

sallëweere (overg.; sallëweerde, h. gëssallëweerd) [Lat. *salutare*, Lat. *salus* (heil), Fr. *saluer*, Eng. *to salute*, Hd. *salutieren* (groeten, heil wensen)], groeten, begroeten, salueren: *bi-j d'n tróp mósdës-tën eedërein mèt streepën of stërre sallëweere, van eine mèt twieë snoeëtërbëlle (streepe) tot en mèt de kollenël; sallëweere mós-tën op de vuurgësjrieëve mëneer*.

Saltarello; Saltarello behaalde een eerste prijs in Neerpelt: *'Saltarello waas 'ne zanggroep dae bëstóng ówt lieërlinge van de mëzi-jksjoeël en dae óngër leijing van Guido Beckers en óngër vuuërzittërsjap van Gertie Debruyne-Smeets vanaaf 1981 tieëntalle kónzaers haef gëgieëvën en ouch in óntzëttënd vööl mëssën haef gëzóngë. De groep is opgëtrieëjën (opgëtroeëjën) in bennën- en bówtëland en haoldën in 1986 'nën iërste pri-j's in Neerpelt, woe ze mètdieëgën aan 't gërinnoemerd Mëzi-jkfëstival vuur de Jeug.'*

Sambaband Awwëneik; Sambaband

Aldeneik: *'De groep óntstóng in Wi-jk Awwëneik. Bëne de trómmeelaers van de sjöttëri-j van Awwëneik is 'Sambaband Awwëneik' mèt de samba bëgos. De groep is o.a. opgëtrieëjën (opgëtroeëjën) in Laonake, Zónhoeëve, Grimberge, Gënk, Maasmëchelen en Gent.'*

samënhokke (onoverg.; hokde same, h. samëgëhok), (inform.) ongehuwd samenwonen: *es-te vreugër vuuër d'nën trouw gings samënhokke, kieëke (kaeke) ze diech waal hieël sjeif aan; samënhokke neume we nów samënhówze; samënhokke neume ze in 't Duits 'in wilder Ehe leben'.*

samënhówze (onoverg.; hówsde same, h. samëgëhóws), samenwonen: *vööl minse keezën allëwi-jl vuur samënhówzën i.p.v. trouwe, waat de luj nów, in tieë(n)gëstëlling tot vreugër, hieël normaal vënge; nów hówze we iëërs 'n ti-jdsje same vuuërdet we trouwe.*

sandaal (m.; -e; sandaelke) [Lat. *sandalum*, Fr. *sandale*, Eng. *sandal*, Hd. *Sandale*], sandaal: *in m'ne vri-jjën ti-jd loup iech dëk op m'n sandale.*

sangërendaags (bw. v. tijd) [Hd. *am andern Tage*], 's anderdaags, 's anderendaags: *sangërendaags haw iech 'ne lieëlikke katër en loeëg (laag) iech tot middig in me bed.*

Sangërskring, de Patër; de Pater Sangerskring: *'De vëreinigging is óntstangën ówt de 'Geschied- en Oudheidkundige Kring Maaseik'. Dao greujde dën de 'Culturele Kring' ówt en latër de 'Pater Sangerskring'. Óngër de leijing van krujshieër Willem Sangërs greujde de kring ówt tot 'n vëreinigging di-j zich vërdeep in de historisse en kultëreel aspëkte van de twieë Limburge. In 1960 bëstóng 't bësteur ówt Willem Sangers,*

Tony Van Wijck, Harry Beenders, Marcel Hendrickx, Jan Geerkens, Karel Leenders en Frater Florent. Anno 2015 is de Patër Sangërskring nog alti-jd aktief. Lieëzinge, bezeukën aan staej, tëntoeënstèllinge e.d., hërdënkinge, mètdoon aan de Nach van de Gesjiedënis, wandëlingën in d'n 'Euregio', enz., det allës kónt gieë es lid van de Kring mètmake. Van 't bëstëur is in 2015 Jos Henckens vuuërzittër, Jan Rutten sikkërtaris en Annie Metten kasseerstër.'

santee (tw.) [Lat. *sanus* (gezond), Fr. *santé* (gezondheid), wens bij een heildronk], *santé*, gezondheid: *santee*, en *det we h'm nog lang mooge mooge!*

santëpëtik (m.; g. mv.; -ske) [Lat. *sanctus* (heilig), Fr. *sainte boutique* en *toute la boutique* (de hele reutemeteut), D. (Rijnl.) *Sammetpetik* (rommel)], rómmeël, hannëkësnës, battaklan(g), pattaklan(g), pattëklan(g), rattaplan(g); santenboetiek (gew.), reutemeteut, santenkraam, rommel: *drek vlujg d'n hieële santëpëtik de vówlbak in!*; *iech bèn dae santëpëtik kótsmeug.*

säöts (v.; -e; suuëtske), säötske, suuëts, suuëtsël, suuëtske, suuëtsëlke (zie ald.).

säötske (o.; -s; -), säöts, suuëts, suuëtsël, suuëtske, suuëtsëlke (zie ald.).

saovës (bw. v. tijd) [Hd. *am Abend*], 's avonds: *smörges hób iech 'nën houtëre kop, mer saovës bèn iech in form; saovës bèn iech dëk zoe meug es 'n maaj* (doodmoe).

sapëtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *saftig*], sapig; **1** zaomig; sappig: *sapëtigge peeze*; **2** (fig.) smeuië, levendig: *e sapëtig vërhaol; 't Mëzeikërs is 'n sapëtigge taal.*

sapig (bn.; -gër; -ste), zaomig, sapëtig (zie ald.).

sardin (v.; -ne; -ke), sërdin (zie ald.).

saro (m.; saroos; saroke) [Bargoens], deugniet, doortrapte kerel, valsaard, judas: *es tiech dae gewiksde saro get kan aaflówze, dën luuët-ër 't neet; dae saro haef z'n ouge neet in z'n maal* (is alert, geslepen).

sattënet (v.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; dim. van 'sëti-jn'; Fr. *satnette*, Eng. *satinet(te)*, Hd. *Satinet*], *satinet*: *me blujskën is van sattënet; zoe zaoch es sattënet; de pénsjenaerkes hawwe vreugër bi-j de ursëlinnën uuëvër hun klëdsjën e sjólkske van sattënet aan; sattënet is e këtówne, blinkënd sëti-jnwaeftsël.*

sattënet(te) (bn.; g. tr. v. verg.), *satinet(te)*: *mèt ze sattënette blujske parreert det maesje sjoeën.*

sattënetëchtig (bn.; -ger; -ste), *satinetachtig*: *det mins (die vrouw) haef e sattënetëchtig vel; sëti-jnhout is nëteurlik sattënetëchtig.*

savvee (m.; g. mv.; -ke) [veroud.; van de Franse stoplap 'vous savez!'], nonsens, onzin, zottenklap, flauwe praat, kul, zever: *waat vërköp dae luuëtëraer toch mer vuur 'ne flawwe savvee; lówstër neet nao dae kwatsjkop z'ne savvee.*

savvoeëje (v. (m.); g. mv; g. dim.) [kool uit Savoye], sëvoeëje, savvoeëjekuuël, sëvoeëjekuuël, savvoeëjemoos, sëvoeëjemoos; savooi, savooie, savooiekool : *savvoeëje mèt 'ne spëkbraoj, lékker in de wënt(sj)ër; savvoeëje is van dae slówtkuuël mèt gëkrólde blaedsjës.*

savvoeëjemoos (o.; g. mv.; -meuske) [Hd. *Savoyerkohl*], sëvoeëjemoos, savvoeëjekuuël, sëvoeëjekuuël, sëvoeëje, savvoeëje (zie ald.).

saws (v.; sawze; sejske) [Mnl. *sause*, Fr. en Eng. *sauce* (jus), Hd. *Soße*], **1** saus: *waat höbt gieë 't leefste: boeëtër-, krépkes-, unnën- of vleissaws?*; **2** scherpe berisping: *dao höb iech 'n gooj saws gad*; **3** (samenst.) *in e sawspénke make wieë e boeëtër- of e móstërdsejske, det wieë in e sawskumpke doon*; **4 (uitdr.)** *de saws is bieëtër es de vès, het bijkomende is beter dan de hoofdzaak.*

sawslieëpël (m.; -e; -ke), sauslepel: *'t vrieëtzékske sjöpde zich waal dri-j sawslieëpële vleissaws ówt 't sawskumpke.*

sawspanne (onoverg.; sawspande, h. gësawspand) [zeer sterk veroud.], sawwële; babbelen, gezellig praten, kletsen, keuvelen: *waat stuit di-j sajëlkont (babbelkous) dao toch weer te sawspanne!*; *iech höb miech 'n kaw opgëdoeën* (een verkoudheid opgelopen), *ómdët iech in d'n trèk höb stoeën sawspanne mèt de naobër*; *'t mooswi-jf duit niks leevër es sawspanne, mer mèt det sawwële kump niks oppe taofël.*

sawwële (onoverg.; sawwëlde, h. gësawwëld) [veroud.], sawspanne (zie ald.).

Schoutsgroep De Krujsriddërs; Scoutsgroep De Kruisriddërs: *'De Krujsriddërs höbbe bëstange van 1931 tot 1963. In 1939 waerdën ouch 'ne wëlpegroep opgërich. In 1963 ginge De Krujsriddërs same mèt de stadsschoute, de Marcellus-groep. 'Masters' woeëre: Jan Biegs, Tjeu Wieërs van Geistingën en Zjuul Braet van Roeëtëm. Allein lieërlinge van 't kolleezje woeëre lid. Op 't proggram stónge: vërkënnig (kamp, trèktochte), tëntoeënstëlling (1939 en 1951), sossjaal aktievietëitën en tónneelopveuringe. Neet te vërgieëte zeen de 'Dri-jkuuëningëstoete'. Schouten ówt de jaore '50 van de 20ste ieëw woeëren óngër angëre Jef en Bert Vanvenckenray, Guido Fabry, Gerard en Piet Theuwissen,*

André Beelen, René en Gaspard Cornips, Eric Hendrickx, Jos Paumen, Theo Berghs, Willy Fiddelaers, Guido Smits, Karel Van Wassenhove, Norbert Luybrechts, Hugo en Jan Theelen, Jos en Rik Daniëls, Firmin Vancleef, Mathieu en Jos Baeten, Henri Graux, Martin Boonen, Willy Craeghs, Paul Van Bergen, de hieëre Franssen en De Laet, Mathieu Polleunis. Aalmoozëneer in de ieërste dërtig jaor woeëre M. Van den Elzen en Lambert Dieben.'; Zie ook: *Dri-jkuuëninge.*

sëbi-jt (bw. v. tijd) [Lat. *subitus*, Mnl. *subijt*, Fr. *subit*], drek, dierék, mèdein, voeërt; subiet, dadelijk, direct, onmiddellijk: *de sop wuuërt kawd! Iech kóm sëbi-jt; sëbi-jt is miech d'n hónd de luip op*; (vgl. *siebot*).

seeraod (o.; -e; seeräödsje) [Hd. (form.) *Zierat*, *Zierde*], zjëwieël; sieraad, versiering, sier: *di-j vaas is allein mer bëdoeld es seeraod; 't Kattriensje (zie ald.) waas 't seeraod van dit stédsje.*

seerdówf (v.; -dówve; -dujfkje), sierduif: *valkënettën* (valkenetten) *en raodshieëre zeen soeërte bi-j de seerdówve; seerdujfkës zitte d'n dëkstën ti-jd in 'n seerkoeëj en neet op 'ne spi-jkër(d)* [D. (reg.) *Speicher* (zolder)].

seere (overg.; seerde, h. gëseerd) [Hd. (ver)zieren], **1** (lit. t.) tooien: *'t vreugjaar seert de vëljer mèt bloome*; **2 (uitdr.):** *di-j sjminkdoeës haef zich de kop gëseerd vuur de vot te vërkoupe*, die mevrouw, die altijd veel make-up gebruikt, heeft haar gezicht opgemaakt, omdat zij weet dat een bevallig aangezicht bepalend is voor de boeiende en innemende aantrekkelijkheid van een meisje (vrouw); *des-te di-jne nak dörfs ówtstieëke, det seert tiech*, dat strekt je tot lof.

seerért (v.; -e; -sje) [Lathyrus odoratus],

- ruuëkért; siererwt, pronkerwt: *seerérte zeen seerplante, neet in de sop doon dus; seerérte zètte we waal ins in d'n hoeëf tieëge kujkëndraod (kippengaas), want di-j bleuje lang en rijke good.*
- seersël** (o.; -s; -ke) [veroud.; litt. t.; Hd. *Zierat, Zierde*], siersel, versiering: *vreugër snuppërde de minse pëpeer es seersël vuur es de persëssie langskwoeëm.*
- séffes** (bw. v. tijd), **1** dadelijk, aanstonds, straks, seffens (gew.): *séffes kri-jgs-te 'nën drej rónnd (óm) d'n oeëre, lieëlikke préngel; 2 (uitdr.) wi-j laat is 't? e bitsje vuuër séffes.*
- sëfraon** (m.; g. mv.; sëfräönke) [me. Lat. *safranum*, Mnl. *saffraen*, Fr. *safran*, Eng. *saffron*, Hd. *Safran*], saffraan: **(uitdr.)** *diech wëts t'r zoevööl van es 'n ków van sëfraon ieëte, je weet er totaal niets van; de lieëvërli-jjër ze vel is zoe gieël es sëfraon.*
- sëfraon drank** (m.; -e; -drénkske), saffraanbrandewijn: *mèt det Frans sëfraon drénkske van 60 persént zouds-te waal d'ne slókdèrm vërbranne.*
- sëgaar** (v.; sëgare; sëgaerke) [Sp. *cigarro*, Fr. *cigare*, Eng. *cigar*, Hd. *Zigarre*], **1** sigaar: *laot ós dao ins uuvër kalle bi-j e good glaeskën en 'n gooj sëgaar; 2 (uitdr.) iech waas weer de sëgaar, kreeg weer de schuld; tón iech te laat kwoeëm, kraeg iech van de meistër sëgare, een standje; dao hób iech tiech toch sëgare (verwijten) gëkrieëge van dae pollis ómdét iech volgës dae wëtsdeendër pówpzaat waas.*
- sëgarëbén(d)sje** (o.; -s; -) [Eng. *cigar band*, Hd. *Zigarrenbändchen*], sigarenbandje: *Trui haef waal tieëndówzènd sëgarëbén(d)sjes in 'nën album ingeplék; suurtoe (sërtów) vuur de sëgarëbén(d)sjes rouk Mil sëgare.*
- sëgarëpit** (m.; -te; -sje) [sterk veroud.], **1** sigarenmaker: *dae sëgarëpit zit d'n hieëlën daåg te sjikkën (pruimtabak te kauwen) en is daodoeër gein pi-jp tówbak wieërd; 2 sigarenmakers in Maaseik: 'De lêste sëgarëpitte van Mëzeik woeëre de hieëre Mon Gerarts, T. Meyssen en Wolfs, di-j alle dri-j vuur de zaak Graux-Roex oppe Bosstraot wirkde. De sëgare, di-j ze mèt de hand maakde, bëstóngën ówt 't bënnëgood, 'n ómblaad en 'n dëkblaad. 't Bënnëgood waas vërsnieëjën tówbak.'*
- sëgeunër** (m.; -s; -ke), [Hong. *cigáni*, Fr. *zigane*, Hd. *Zigeuner*], **1** zigeuner(in) (beledigend): *de zujs (t'r) weer ówt wi-j 'ne sëgeunër, hieël sjéppentig en érmeujig; 2* zwerver: *det zeen échte sëgeunërs, alti-jd op sjók; di-j sëgeunërs hóbbe ze lieëve get aafgëreis.*
- sëgmènt** (m.; -e; -sje) [Fr. *segment de piston*, Hd. *Segment*], zuigerring: *ómdét de sëgmènte vërslieëte zeen, trëkke de piestaos (zuigers) nimmieë tëgooj.*
- sëgrèt** (v.; -te; -sje), siggrèt (zie ald.).
- sëkon** (v.; -ne; -sje) [Lat. *secunda*, Fr. *seconde*, Eng. *second*, Hd. *Sekunde*], seconde: *hóbs-tën 'n sëkon? iech kóm voeërt; in 'n sëkon waas 't malläör gëbbuërd.*
- sëkosj** (v.; -e; -ke) [It. *saccossia*, Fr. *sacoché*], sakkosj, sjakkosj; **1** sacoché, handtasje, tas: *m'ne pas zit in m'n sëkosj; 2 (uitdr.) det kump in de sëkosj, dat komt in orde;*
- sëkuuër** (bn.; -dër; -ste) [Lat. *securus*, Eng. *secure* (veilig)], secuur, nauwgezet, stipt, minitueus, precies [Hd. *präzis*], zorgvuldig: *det 'Jéntsje sëkuuër' luuët niks aan 't tówwal uuvër; di-j pritskónt (kieskeurig jong mens) is alti-jd ieëve sëkuuër; 'n horloëzje makën is sëkuuër werk; 'ne kruuëtëlikkën is 'ne*

sëkuuëre mins.

Sèl roepnaam voor Marcel.

Selbachmuzee(j)um, 't; het Selbachmuseum van John Selbach: 't Selbachmuzee(j)um is gëneump nao de kolléksie(j)onnäör, John Selbach, en bëvunk zich in 't vreugër kloëstërgëbów van de zöstërs ursëlinnën in de Bóngërstraot. John Selbach vërangërde de 'sjoël' in e sjik muzee(j)um! De John Selbach Stichting rich dao aktievietëitën in van kultëreelën aard. Op 't iëerstën en 't twieëde vërdeep kan de bëzeukër zoe'n 700 sjildëri-j(j)ën ówt de 16de tot de 20ste iëëw bëwónjère. Suurtoe de sjildëri-j(j)e van de 17de en de 19de iëëw zeen good vërtieëgënwoëërdig. De naodrök ligk përtang op de Noeërd-Needërländse en Vlaomse sjildërs di-j sjildërdën in de rommantisse stijl, wi-j bëvuuerbeeld 'n Hollands wënt(sj)ërländsjap doeër Charles Leickert, 'ne Bëlzjen topsjildër en e werk det drek d'n toeën zèt. De kolléksie van Selbach is jummes neet allein groeët in gëtal, historis en breid mer ouch plëzeerig van óngërwërpe. Zoe zeen d'r zoeëmërse taffëreele mèt kuj en paerde, wënt(sj)ërländsjappe mèt sjaatsërs, intëryäörs van sjikke börgërwoëëninge, stillieëvës en lachënde kënjër. Zelf hilt Selbach 't meiste van de 19de iëëw, waat good te zeen is op 't twieëde vërdeep, woe de bëzeukër de përsöënlikke leefdës en vuurkäöre van de kolléksie(j)onnäör aantruf. Väöl bëkënde namën ówt de Rommantiek en väöl sjik werk van sóms zelfs bëkans ónbëkënde meistërs, di-j gemékkelik kónne kónkëreere mèt wujd en breid bëkënde kolleegaas. 't Vreugër Póppëmuzee(j)um van Mëstreech van de lieëvëspartnër van John, Corinne, vërhówsde nao Mëzeik. 't Awd spuuëlgood vóng 'n óngërkómmën in de vreugër sjambrëtsjës van de maesjës van 't pënsjenaat van de zöstërs ursëlinnën

op 't dörde vërdeep. De antikke póppe zeen van de late 18de tot 't bëgin van de 20ste iëëw en zeen van 'papier-maché' tot porsëlej. Ouch de muuëbëlkës, sërvi-jskës, 't blikke spuuëlgood, tèddiebaere, trejnkës en zoe mieër – det huuërt allëmaol bi-j 't spuuëlgood – zeen hieël bëzunjër. In 't Selbachmuzee(j)um, ein van de groeëtste van oos provvinsie, vèngt gieë ouch vërsjilligge stijlkamërs, 'n hieël bëzunjër muuëbëlkolléksie. E bëzeuk is zieëkër de meujte wieërd!' (Bron: SELBACH, John en LAGEVEEN, Corinne)

sëldaot (m.; -e; sëldäötsje) [Lat. *solidatus*, Fr. *soldat*, Eng. *soldier*, Hd. *Soldat*] **1** soldaot; soldaat: bi-j d'n tróp waas iech pie(j)ot en dus gëwuuën sëldaot; bi-j d'n tróp zeen d'r gënog di-j sëldaot in hart en neere zeen en di-j toch sëldaotsje spuuële (nooit aanvallen, weinig uitrichten); **2** (**uitdr.**) we goeën di-j fles sëldaot make, uitdrinken; 't is 'ne sléchte sëldaot dae z'n waopës luuët valle, wordt gezegd als iemand aan tafel lepel, vork of mes laat vallen; de kóns 'ne boor neet wi-jsmake wi-j 'ne sëldaot aan de kos kump, de ene zijn logica is niet die van de andere.

Sëldaotëntrooës; Soldatentrost probeerde troost te brengen: 'Dees aafdeiling van 'Volksopmóntëring' waas in WO I baezig mèt 't inwënne van nówts uuvër Bëlzje sëldaote di-j in (de) han van de Duitsërs woeëre gëvalle, woeëren ómgëkómmën of di-j geblësseerd woeëre. Dao kump bi-j det ze breeve, geld(sj) en pékskes nao Mëzeikër gëvangënen in Duitse kampe sturde.'

sëldëri-j (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *selinum*, Fr. *céleri*, Eng. *celery*, Hd. *Sellerie*], selderie, selder: iëët mer genóg sëldëri-j, dén höbs-te geine viejagra vandoon, huuërs-te waal ins bëwieëre; sëldëri-j is 'n soplëgum.

sëmarës (bw.), sëmaris (zie ald.).

sëmaris (bw.) [sterk veroud.; Lat. *summa summaris* (alles bij elkaar (genomen)), *summa res* (samenvatting)], sëmarës; tenslotte, alles bij elkaar, samengevat: *Neer vërtèlde vanallës en nog get, mer sëmaris waas 't toch mer get vówle kâl.*

Sènkse (m.; g. mv.; g. dim.), Pènkstëre (zie ald.).

sent (m.; sénte; sén(t)sje) [Lat. *centum* (honderd), Hd. *Cent*], **1** (m.b.t. het honderdste deel van een euro) cent: *det hōws is tot de lèste sent bëtaald*; **2** koperen geldstuk: *'ne sent waas twieë sënti-jme wieërd en waerdën aan de kënjër gëgieëvën es sòndigssént*; Zie ook: *knépke*; **3 (uitdr.)** *iech hōb geine roeëje sent mieë, ik ben blut; vandaag bèn iech geine sent* (niets) *wieërd; woevuur zit di-j krènt zoe op hāōr sénte? sjoëns det 't eine mèt séntën is* (een vermogend man is), *is 't toch e vërke* (is hij gierig); *dao gaef iech geine sent* (niets) *vuur; zou(d)s-te dae gein vi-jf sent gieëve, wat staat dat uilskuiken daar te lummelen!*

séntebruuëdsje (o.; -s; -) [zeer sterk veroud.], klein, wit broodje dat één cent (0,02 frank) kostte: *mèt séntebruuëdsjës haws-te vreugër vuur vi-jf sent d'ne bōwk vōl, eine sent per bruuëdsje*; Zie ook: *knépke*.

séntepie(ë)r (m.; -e; -ke), séntepitsër, bieëstëwage, koesj, tówwe, tówgënejde, vërke, pin; gierigaard, vrek, schraper: **(uitdr.)** *dae séntepie(ë)r bit 'ne sent in twieë(je)* (is gierig); *dae séntepie(ë)r zit op ze geld(sj) wi-j 'n brók* (broedhen) *op hāōr kujkës.*

séntepitsër (m.; -s; -ke), bieëstëwage, koesj, tówwe, tówgënejde, vërke, pin, séntepie(ë)r (zie ald.).

sënter (m.; g. mv.; g. dim.), middelpunt, (fig.) normale toestand: *bès tiech al ins van d'ne sënter gëvalle* (van d'ne klot gëgange), in zwijm gevallen?

sënterväör (m.; -s; -ke) [sportt.; D. (Zwi.) *Centreforward*], midvoor, middenvoor, centrumspits: *waem späölt sënterväör bi-j FC Barcelona?*; *de sënterväör is de bëlankri-jkste spuuëlër in de spits* (in het aanvalsfront); *de sënterväör knalde de bal in de winkëlhaok.*

sëntreere (overg.; séntreerde, h. geséntreerd) [Fr. *centrer*, Hd. *zentrieren*], tailleren: *de vuuërigge wieëk haef de kleijërmieëkër (sjruuër) 't tajiäörke* (mantëlpékske) *geséntreerd; det lékker stök* (die stoot) *löp alti-jd in e kort rōkskën en e geséntreerd blujске.*

sëntuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *ceinture*], ceintuur, siergordel: *iech bèn zoe aafgëvalle det iech neet gënóg gatër mieë hōb in m'n sëntuuër; di-j baj* (dikke vrouw) *kri-jg hāōr sëntuuër neet mieë rōnd hāōrën dikke bōwk.*

sëpap (v.; -pe; sepépke) [Fr. *soupape*], soepap; ventiel, (lucht)klep: *dao haef eine m'n sëpap oeëpëgëdrejd en nōw stuit m'ne band plat* (hōb iech platte band).

sëpi-jt (v.; -e; -sje), zwezerik: *sëpi-jte, de borskleere van kejjkës, is get lékkers, 'n échte dillekattës; 'sëpi-jte' neume we ouch 'sëpi-jtsje'.*

sërdin (v.; -ne; -ke) [Lat. *sardina*, Gr. *sardinè*, Fr. en Eng. *sardine*, Hd. *Sardine*], sardin; sardine: *wieë zittën hi-j wi-j sërdinnën in 'n duuëske; zeen sërdinnën hieëringskës?; de naam 'sërdin' kump van Sardienie(je).*

sërdinnëduuëske (o.; -s; -), sardineblikje: (samenst.) *in de sërdinnëfëbrikke doon ze*

de sêrdinne di-j de sêrdinnêvêssêrs mèt de sêrdinnêvêssêri-j gëvangën hëbbe, in sêrdinnêduuëskës.

sêrdów (bw. v. tijd), saerdów (zie ald.).

serél (m.; g. mv.) [Mnl. *su(y)rine*, Waals *surale*, Fr. *surelle*, Eng. *sorrel*, D. (Akens) *Sorell*], zurkel, zuring (veld-, water-, ridder-, spinazie-, bloed-, klaver-, schapezuring en wilde zuring): *serél wuuërt gieëtën (gëieëtën) es lëgum; serél greujt ouch in de wei; in Ejsdën (Eisdën) oppe Sietee (Cité) kóns-te zinnëkës huuëre wi-j 'Ges mit nach bush sjiski rafë und skosko esse?'*, waat bëteikënt: *'Geis-te mèt nao de bos vuur dënnëknup te rapën en serél te ieëte?'*

sêri-j (v.; -je en -s; -ke) [Fr. *série*, Eng. *series*, Hd. *Serie*], serie, reeks: *iech hëb bi-j ós 'n sêri-j beukskës uuvër Puk en Muk, mer ouch sêri-jjën uuvër sêrjeus óngêrwêrpe.*

sêrjeus (bn.; sêrjeuzêr; -te) [me. Lat. *seriosus*, Lat. *serius* (ernstig), Fr. *sérieux*, Eng. *serious*, Hd. *seriös*], **1** ernstig: *kóns tiech ouch sêrjeus zeen of kump t'r noeëts e sêrjeus woeërd ówt tiech? 2 gemeend, oprecht: *di-j tweeë vri-jje nów toch al e paar maond(sj) sêrjeus; Baer is 'ne fejnën (toffe) en sêrjeuze mins, mer de wëts des-te van fejn minsën en van fi-jne rieëgën 't hëls(te) wuuërs bëzeik, vertrouw deftig uitzierende mensen niet te vlug.**

sêrmoeën (o.; -e; sêrmuuënke) [chr. Lat. *sermo* (preek), Fr. en Eng. *sermon*, Hd. *Sermon*], praek; **1** sermoen, preek: *óngêr krujshieër Sangers zieëliggêr ze sêrmoeën hóngë de gëluiviggën aan z'n luppe; korte sêrmuuënkës zeen de bëste; 2 vermaning: *dao kraeg iech miech toch e sêrmoeën van de pollisse (pëllisse) ómdét iech zoe zaat es 'n sjöp achtêr 't steur zoeët; e sêrmoeën mós-te neet te dëk hawte; 3 (afl.) bloeës**

miech ins op mi-jne rök (je kunt me wat mèt det gësêrmoeën.

serpént (o.; -e; serpén(t)sje) [Lat. *serpens* (slang), Mnl. *serpent*, Fr. en Eng. *serpent*], **1** slang; **2** helleveeg: *waat e serpént, di-j taatsj; 3 misbaksel, mispunt: *e vërsjrikkëlik serpént, di-j knaje!**

sértiefietuut (v.; -e; -sje) [Lat. *servitus* (dienstbaarheid), Mnl. *servitute*, Fr. *servitude*], sérvietuut; **1** erfdiensbaaheid, servituut, servitude (in België): *bi-j sértiefietuut is vasgëlag det iech op élke mommënt op 't gëlaeg van de naobër maag kómme vuur de hëgk te sjieëre; in dees sértiefietuut stuit det oos kaanjël (afvoerbuis, regenpijp) bi-j uch op 't sjaldi-jke maag ówtkómme; 2 (samenst.) *de's 'ne sértiefietuutwieëg en dus mooge wieë alti-jd mèt paerd en kar uuvër eur stök (over jullie eigendom) vare.**

sêrtów (bw.), suurtoe (zie ald.).

sêrvèt (v.; -te; -sje), sêrvieët, sêrvjèt (zie ald.).

sêrveus (v.; sêrveuze; -ke) [Lat. *servire* (dienen), van *servus* (slaaf), Eng. *to serve* (serveren, opdienen), Hd. *Serviererin*], dienst: *in de koffiesjop sêrveerde de sêrveus ós e lékker téske koffie; tón iech de knuuëkskës aafknawwëlde (afknaagde), zag de sêrveus det iech zjus häöre Fiefie waas.*

sêrvieët (v.; -e; -sje) sêrvèt, sêrvjèt (zie ald.).

sérvietuut (v.; -e; -sje), sértiefietuut (zie ald.).

sêrvi-js**** (o.; sêrvi-jzêr; -ke) [Lat. *servire* (serveren), Fr. en Eng. *service*, Hd. *Service*], servies: *bi-j bómma in de vëtrinnëkas stuit häör sjikste sêrvi-**js**; tón iech knónzaat waas, hëb iech e zjétsje van 't good sêrvi-**js** këpot laote valle.*

sërvjèt (v.; -te; -sje) [Mnl. *serv(i)ette*, B. E. *serviette*, Fr. *serviette*, Hd. *Serviette*], sërvèt, sërvieët; servet: *in e sjik hotèl kri-jgs-te 'n sti-jf gëstrieëke dammaste sërvjèt; sòmmitge minse stieëkën hun sërvjèt vanboeëvën in hun hummën en angëre stieëke ze in hun maal (pikke ze).*

sërvjèttërenk (m.; -ring; -ringske) [B. E. *serviette ring*, Fr. *rond de serviette*, Hd. *Serviettenring*], servetring: *mèt 'ne sërvjèttërenk kóns-tën 'n opgërolde sërvjèt bi-jein hawte; dae sjelm haef bi-j hun (thóws) 'n laaj vól gëpikde sërvjèttëring.*

sërzjant (m.; -e; serzjén(t)sje), **1** [Mnl. *serjant*, *sergant* (dienaar), Fr. *sergent*, Eng. *sergeant*, Hd. *Sergeant*], (m.b.t. het leger) sergeant: *bi-j d'n opleijing es sëldaot koste de serzjén(t)sjes diech dëk lieëlik d'n dujvël aandoon, het leven zuur maken; 2* [Fr. *serre joints*], (m.b.t. timmergereedschap) sergeant, lijmschroef, klemhaak: *mèt e serzjén(t)sje kóns-te bv. e stök hout dets-te geplék (gëli-jmp) hõbs, vaszèttën of opspanne.*

sësi-js (v.; sësi-jze; -ke) [Lat. *salsus* (gezouten), *salsicia* (gekruid met zout), Mnl. *salsijskijn*, Fr. *saucisse*, Eng. *sausage*, Hd. *Saucischen* (kleine worst)], saucijs, braadworst: *kónt gieë miech vërtèlle waat vuur vleis in 'n sësi-js zit?*

séstig (hoofdtelw.) [Eng. *sixty*, Hd. *sechzig*], zestig: (**uitdr.**) *bës-te nôw séstig, ben je nu zot?; de séstig zeen léstig, zëgke ze, bij 60 komen de kwaaltjes en ga je achteruit.*

sëti-jn (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Fr. *satın*, Eng. *satın*, Hd. *Satın*], satijn: *in häör klëdsje van sëti-jn waas Sti-jna vuur te stieële; sëti-jn kump ówt Tzu t'ing (Ching Chiang) in Sjiena.*

sëtrówn (v.; -e; sëtrujnke) [Lat. *citrus*, Fr. *citron*, Hd. *Zitrone*], citroen: *sòmmitge minse veule zich ówtgëpieërs wi-j 'n sëtrówn; e sëtrujnke zit bäärentig vól vietamiene.*

sëvoeëje (v.(m.); g. mv.; g. dim.), savvoeëjëmooos, sëvoeëjëmooos, savvoeëjèkkuuël, sëvoeëjèkkuuël, savvoeëje (zie ald.).

sëvoeëjëmooos (o.; g. mv.; -meuske), savvoeëjëmooos, savvoeëjèkkuuël, sëvoeëjèkkuuël, sëvoeëje, savvoeëje (zie ald.).

sëzówn (o.; -e; sëzujnke) [Mnl. *saisoen*, Fr. *saison*, Eng. *season*, Hd. *Saison*], **1** seizoen, jaargetijde: *in waat vuur sëzówn zeet gieë gëboeëre? 2* (m.b.t. het jaardeel) (samenst.) *wënieë vilt 't reissëzówn in Maleisië? 't jaagsëzówn bëgint in séptëmber; gaot gieë vreug of laat in 't zoeëmërsëzówn op vëkansie?*

sfiurmiddigs (bw. v. tijd) [Hd. *vormittags*], 's voormiddags, in de voormiddag, 's morgens: *sfiurmiddigs ligk Giel in z'ne nës, want smiddigs mó-t-ër goeën wirke; es iech oppe lappe bën gëwaes, bën iech sfiurmiddigs niks wieërd.*

sgoonsdigs (bw. v. tijd) [de dag van de krijgsgod Wodan], op woensdag: *sgoonsdigs goeën vää luj nao de mert vuur gét te kónne kalle (vuur e këlke); es gieë sgoonsdigs opstaot, bëgint gieë aan d'n dördën daâg van de wieëk, mer vuuër 1976 waas det de veerdën daâg; Wodansdaâg waerde mèt d'n ti-jd goonsdig.*

sibbëdaejës (m.; -e; -ke), zëbëdeejus, sibbëdeejus, sibbëdeijus, subbëdeijus (zie ald.).

sibbēdeejus (m.; -e; -ke), zēbēdeejus, sibbēdaejēs, sibbēdeijus, subbēdeijus (zie ald.).

sibbēdeijus (m.; -s; -ke), zēbēdeejus, sibbēdeejus, sibbēdaejēs, subbēdeijus (zie ald.).

Sie(j)oeënkloeëstēr, het; het Sioenklooster was van de augustijner nonnen: ‘*Ĳ Sie(j)oeënkloeëstēr loeëg (laag) tieëgēnuuëvēr Ĳ Agneetēkloeëstēr, mèt d’n ingank aan Ĳ ènj van de Kirkēstraot. Sie(j)oeën is neet allein ’n Heebrieëws woeërd vuur ‘hoeëg’ en vuur d’n hoeëge berg in Jeruzalem woe kuuëning Salomon d’n tēmpel bōwde, mer ouch vuur ‘Jeruzalem’ zelf. Ĳ Kloeëstēr in Mēzeik (1654-1797) waas van de oggustienēssen (augustijner nonnen) en hēte Sancta Maria et Sancti Joannis in Sion. De minse neumdēn Ĳ kloeëstēr Ĳ kōnvēt van Siejon.*’

Sie(j)oeënstraot, de; de Sionstraot is genoemd naar het Sioenklooster: ‘*De Sie(j)oeënstraot is Ĳ vērlēngde van de Groeëte Kirkēstraot tot aan de Bleumērport en is gēneump nao Ĳ vreugēr Sie(j)oeënkloeëstēr (zie ald.).*’

siebot (bw. v. tijd) [veroud.; verbastering van Fr. ‘*subit*’], si-jbots (vgl. *sēbi-jt*); plotseling, plots, onverwacht: (**uitdr.**) *op eine siebot* (onverwacht, in een oogwenk) *waas Ĳ gebuuërd en loeëg (laag) iech tieëgēn e buimke.*

sieraen (v.; -e; -ke) [Lat. *sirenes*, Gr. *seirēnes*, Fr. *sirène*, Eng. *siren*, Hd. *Sirene*], sirene: *es sieraenēn in oeërlogsti-jd ’ne janktoeën hōbbe, krups-tēn Ĳ bèstēn in d’ne kēlder; mèt de sieraenēn op en de zwejleechtēn aan stoeëve de pollisse nao Ĳ hōws van de moeërdēnaer, dae zich óngērtōssēn haw vērdoeën* (die intussen zelfmoord gepleegd

had).

siggrèt (v.; -te; -sje) [verkleiningsvorm van ‘*sēgaar*’ (Fr. *cigare* → *cigarette*); Fr. en Eng. *cigarette*, Hd. *Zigarette*], sēgrèt; sigaret: *op de naakskēmping hawwe de mansluj niks aan es ’n siggrèt; siggrètte make vāōl doeëje.*

siggrèttēstumpke (o.; -s; -) [Eng. *cigarette stump*, Hd. *Zigarettenstummel*], boetsje; peukje: *van d’n tōwbak in siggrèttēstumpkēs maakde ze in d’n oeërlog nōw siggrètte; daen tip goeëjt z’n siggrèttēstumpkēs (boetsjēs) ówt d’n ottoo.*

sigrèttēblaedsje (o.; -s; -), sigarettenpapier(tje), vloeitje: *vāōl roukērs makēn hun siggrètte zelf en drejje gēwuūēn get tōwbak in e siggrèttēblaedsje.*

si-jbēl (v.; -s; -ke) [Fr. *cible*], schietschijf: *hōbs-te dri-j roeëze gēsjoëte, dēn hōbs-te dri-j kieëre de roeēs van de si-jbēl gēraak; bi-j baog- en pistoolsjeete gēbrujke ze si-jbēls.*

si-jbots (bw. v. tijd), siebot (zie ald.).

si-jfēr (o.; -s; -ke) [me. Lat. *cifra*, Mnl. *cifer*, Ar. *sifr*, Fr. *chiffre*, Eng. *cipher*, Hd. *Ziffer*], cijfer: *vērsjrik tiech mer neet, want Ĳ bēdraag lōp al rap in de zēs si-jfērs; de si-jfērs op Tjeu z’ne bullētīn* (Fr. uitspr. van laatste lettergreep) *woeëre vuur te janke; mèt si-jfērs kōns-tēn allēs bēwi-jze.*

si-jfēre (onoverg.; si-jfērde, h. gēsi-jfērd) [Fr. *chiffre*], rekenen, cijferen, tellen: *mèt de vot vōl sjoud woeëre di-j ērmoodspēnse dēk hieël aovēndēn aan Ĳ si-jfēre; es-te get wils ówttēlle, mōs-te si-jfēre.*

Si-jmkēshuuëvël, Kring van Vrunj; Vriendenkring Siemkensheuvel: ‘*Ĳ*

Woeëre Pater Sangers en Tony Van Wijck, di-j de luj van Si-jmkëshuuëvël zoe wujd brachte, det ze in 1962 ginge mètdoon aan d'n hawfvastestoet. D'n ieërste pri-js haolde ze al e jaor latër mèt 'De Vëroeërdeiling en de Opknuiping van de Bókkëri-jjërs'. Angër groeëpën en wagës woeëre: 'Tirolër groep', 'Kloonje', 'Rattëvënger van Hamële', 'Waerëldrëkaor beerdrënkën' en angëre. 't Groeëtste suksés kende 'D'n trejn Hassëlt-Mëzeik' en 'De Raozëntiggën Ieëwëling'. Jeugprinse di-j dees wi-jk leevërde, woeëre Jackie Vanthoor en Arne Bergers.' (Bron: HENKENS, Tjeu, Vriendenkring Siemkensheuvel, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 143-144) *In 2007 waas Bob I jeugprins.*

Si-jmkëshuuëvël; Siemkensheuvel was (is) een zanderig heide- en bosgebied: *'Si-jmkëshuuëvël is 'n wi-jk tösse Mëzeik en Ieële. 't Zavëlböske, woe de Mëzeikënaerën ouch waal ins goeën wandële, is mèt z'n 38 maetër huuëgdën 't hoeëgstepunt van Mëzeik zelf. Op Si-jmkëshuuëvël zeen hieël get bókkëri-jjërs (zie ald.) op 't ènj van de 18de ieëw opgëknuip. Bëkend is de zörginstëlling vuur probleemkënjër en 't 'Deenstësëntrum Tër Èngelen'. Si-jmkëshuuëvël – 1491, aen den Sympkenshovel – kump van Siemken, 't vërkleinwoeërd van Simon. Simon Van Papenhoven waas in de 15de ieëw d'n eigënaer.'*

sik (v.(m.); -ke; -ske), **1** (v.; -ke; -ske) [kindertaal; Hd. *Zicke*]; geit: *mamma, (de) sik stink*; **2** (m.; -ke; -ske) [afkorting van 'sikbaard' (geitenbaard)], puntbaard: *pa wilt z'ne sik aafsjieëre, want hae zit t'r alti-jd mèt in de sop; geitëbuk hóbbe 'ne lange sik.*

sikkërtaer (m.; -e; -ke) [laat-Lat. *secretarium* (geheim), Fr. *secrétaire*, Eng. *secretaire*, Hd. *Sekretär*], secretaire, schrijfmeubel: 'ne

sjoeëlmeistër zit bi-j hun ieëvëvääol achtër z'ne sikkërtaer es in de sjoeël achter z'ne pëpittër; in de laje van oos sikkërtaerke zittën oos amvëllope.

sikkërtaris (m.; -se; -ke) [me. Lat. *secretarius* (geheimschrijver), B. E. *secretary*, Hd. *Sekretär*], sikkërtaer; **1** particulier secretaris: *Tjeu is sikkërtaris van de nottaris*; **2** (m.b.t. de eerste ambtenaar van een gemeentebestuur) gemeentesecretaris, stadssecretaris: *es sikkërtaris maakde Harry Beenders de nottulle van de maondëlikse gëmeintëraodsvërgadëringën en haw-dër ómwille van z'n bëlankri-jke pëzi-jsie vääol te zëgkën uuvër de óntwikkëling van Mëzeik.*

sikkërtaer (m.; -se; -ke) [Hd. *Sekretär*], sikkërtaris (zie ald.).

silk (m.; g. mv.; -ske) [Eng. *silk* (zijdedraad)], snaor; hengelsnoer, hengellijn, snoer: *det mónstër van 'ne snook is weer doeër de silk (snaor) gëgange; silk hóbbs-tën in allërlei dikdës en stërkdes.*

simmëke (o.; -s; -) [Lat. *simia*, Gr. *simos* (veroud.), Mnl. *simme* (aap)], onnozel wijfje: *ki-jk di-j zaodreup van 'n vrouw toch ins ónnuuëzel doon, 'n ech simmëke; nów waas miech det simmëke toch mèt e rammëlaerkën aan 't spuuële.*

simmëliezeere (overg.; simmëliezeerde, h. gësimmëliezeerd) [van het autowasmerk Simoniz, Eng. *to simonize*], simoniseren (in Belg.), in de was zetten: *es we oozën ottoo simmëliezeere, vri-jve we h'm in mèt e soeërt vèt (was) en blinkën h'm daonao op; is d'n ottoo gësimmëliezeerd, dén blink-tër wi-j 'ne speegël.*

simmënari-j (o.; -s; -ke) [Lat. *seminarium* (kweekplaats), Lat. *seminare* (zaaien), Lat. *semen* (zaad), Fr. *séminaire*, Eng.

seminary, Hd. *Seminar*], **1** seminarie: *in de simmënari-js is allëwi-*jl* nog plaats gënóg óm vuur pëstoeër te lieëre; in d'n ti-*jd* det de Kirk in groeëte bleuj waas, zoeëte de simmënari-js stampëntig vól; 2* (samenst.) *kënt gieë 't vërsjil tössën 't kleinsimmënari-*j* en 't groeëtsimmënari-*j*?*

singële (onoverg.; singëlde, h. gësingëld) [D. (dial.) *singeln*, *sengeln*], zungële; tintelen, singelen (gew.): *mi-*jn* vingërtóppe singëlde tón ze weer wërmer waerde; es d'n han këlle* (kleumen = stijf van koude zijn), *dén kan 't zeen det ze goeën singële; e zungëlknuuëkske* (èllëtrijs knuuëkske = elleboogsknokkel) *kan lillik singële, es-te diech mèt det knuuëkske tieëge get (aan) stuuëts.*

sinnëma (m.; sinnëmaas; -ke) [verkort uit Fr. *cinématographie*, Fr. *cinéma*, Eng. *cinema*], **1** cinema, bioscoop: *bi-*j* d'n tróp kos-te saovës nao de sinnëma of nao de kantin goeën; 2 in een tent op de Markt naar de film: 't Woeëre de gëbreurs Lumière di-*j* in 1896 mèt d'n iëerste film vuuër de pinne kwoeëme. In Mëzeik waerde d'n iëerste film aafgëdrejd in 1901 doeër maotsjappi-*j* 'De Maasgalm'. Ouch in 1909 koste de minse mèt de kirmisdaag in 'n tent oppe Mert nao de film goeën. In 1914 waas t'r al 'n hieël program mèt films di-*j* in de Stadsfieëszaal waerdën aafgëdrejd.'*

Sint-Berb [christelijke heilige; Sint-Barbara van Nicodemië, 2de en 3de eeuw, naamfeest 4 december; beschermheilige van mijnwerkers, steenhouwers en nog 25 andere beroepsgroepen, voorwerpen, enz.], **de Heilige Barbara was de beschermheilige van de mijnwerkers:** *'Mèt Sint-Berb waas t'r vreugër alti-*jd* fieës vuur de mi-*jn*wirkërs, zoewaal vuur de boeëvegróndërs es vuur de óngërgróndërs, vuur eedërein dus dae oppe sjarbonnaasj*

wirkde.'

Sintërklaos (m.; g. mv.; g. dim.) [D. (Zwi.) *Santiklaus*, Hd. *Sankt Nikolaus*, heilige man van wie kinderen op zijn verjaardag cadeaus krijgen], **1** Sinterklaas, Sint-Nicolaas: *haef Sintërklaos good gerieëje bi-*j* uch?; in d'n tejjër; dae ze op de sjouw hawwe gëzat, vónge de kënjër vreugër appëlsi-*jne*, mandërinneën en apënuuëtsjës; 2 (uitdr.) Sintërklaos is spikkëlasie aan 't bakke*, vertelde men aan kinderen als de zon rood onderging; *dae pieëpërkook is zoe druuëg es Sintërklaos z'n échelste; dae gëluif nog in Sintërklaos*, hij is geneigd om iets gauw te geloven; **3 Maaseiker liedje:** *'En Sintërklaos dae haef gëzag: we mooge dówdële, we mooge dówdële; en Sintërklaos dae haef gëzag: we mooge dówdële d'n hieëlën nach.'* [*dówdële*: doedelen (gew.), op de doedelzak spelen, zachtjes musiceren]; **Maaseiker liedje:** *'Sintërklaos, good heiligge man, doot di-*jne* bèstën tabbërd aan; ri-*j* daomèt nao Spanje, éppelkes van oranje, pieëre van d'n hoeëge boum, klein en groeët, klein en groeët, allës in mi-*jne* sjoeët.'*

sintërklaos (m.; -kloaze, -kläöske), **1** sinterklaas: *op de Bosstraot kwoeëme zich twieë sintërkloaze tieëge; höbs tiech 'ne gooje sintërklaos gad; 2 (uitdr.) dae sintërklaos gluif ouch allës*, is lichtgelovig; *mi-*jn* paat späölt 't hieël jaor (vuur) sintërklaos*, ik krijg steeds geschenken.

Sint-Gertrudiscompagnie; **Schutterij Sint-Gertrudis van Heppeneert:** *'De sjöttëri-*j* Sint-Gërtrudis waerdën in 1618 opgërich en bèstóng tot in 1773.'*

sinthoutscook (m.; -keuk; -keukske) [werd gemaakt van de gedroogde wortelstok van de plant *glycyrrhiza glabra* van de vlinderbloemenfamilie; in de geneeskunde en als lekkernij gebruikt], gestold

zoethoutsap: *van e stökske sinthoutskook maakde de kènjër vreugër brówsëlwatër (zoethoutwater) in 'n brówsëlflés (zie sjujmkëtrèkke).*

sinthoutsték (m.; -ke; -ske), **1** zoethoutstokje: *'ne sinthoutsték vènge de kènjër 'n lékkerni-j;* **2 op een zoethoutstokje sabbelden de kinderen urenlang:** *'Op 'ne sinthoutsték van eine sent koste de kènjër 'nen hawvën daåg knawwële. Zoe lang det ze e buuërstèlkën in hunne mónð hawwe. 'ne Sinthoutsték waas óngevieër 15 séntemaetër lank en waas good tieëge d'n doeërs. Sinthoutstéskes kómmën ówt de wortël van de zeuthoutsboum'.*

sint-huubértusbroeëd (o.; g. mv.; -bruuëdsje) [naar r.-k. heilige Sint-Hubertus, die de beschermheilige van de jagers is], **1** hubertusbrood: *sint-huubértusbroeëd is gëwi-jd broeëd;* **2 hubertusbrood werd gegeten tegen hondsdoelheid:** *'Sint-huubértusbroeëd waerde d'n dörde novvember gëwi-jd en waerde gieëte vuur te make des-te neet krank waerdës es 'ne raozëntiggën hónd (een dolle hond) diech haw gëbieëte.'*

Sint-Jansbêrg, Wi-jk; Wijk Sint-Jansberg: *'Dees wi-jk is óntstangën in 1998, tón de jeugprins, Ben III, ówt Wi-jk Sint-Jansbêrg kwoeëm. Ómdét hun det hieël good haw aangëstange, bësloeët 't bësteur óngër leijing van vuuërzittër Ronald Paspont wujjër te goeën. Óngërtössën haef de wi-jk häörën twieëde jeugprins, Ben IV, gad en in 2013 Joppe I en organiezeere ze eedër jaor 'ne kinaovënd en 'n ówtstépke mèt de fits. Eine kieër haalde de wi-jk 'nën ieërste pri-j's in de kloonjësstoet en eine kieër in d'n hawfvastësstoet. Ouch hun prinsëwagës waerde doeër eedërein bëwónjêrd. Waat de wi-jk nog neet in de wach haef gësleip, is 'de groeëte prins' en dao hoeëpe ze nów op.*

(Bron: site *Het Heilig Wammes*) *In 2007 kwoeëm de groeëte prins, Marcel II, ówt Wi-jk Sint-Jansbêrg.'*

Sint-Jansbêrg; Sint-Jansberg: *'Sint-Jansbêrg is alti-jd wujd en breid békënd gëwaes van (vuur) z'n 'Téchnis Instietuut Sint-Jansbêrg' (zie ald.). Saer 1999 maak het same mèt 'College Heilig-Kruis – Sint-Ursula' en 'Instituut Heilig Graf Kinrooi' deil ówt van de 'Kattëli-jke Sjoëëlëgëmeinsjap Harlindis en Rëlindis Mëzeik-Kindër' (zie ald.). Tösse 1956 en 1969 waas op Sint-Jansbêrg 'ne groeëte speeltuin en rónð daen ti-jd waas dao ouch 'n tējatër in oeëpe loch. Békënd ouch op Sint-Jansbêrg is de zörgboordëri-j van de fëmi-jlie Nelissen-Janssen.'*

Sint-Jansloupërbém(p)de, Wi-jk; Wijk Sint-Jansloperbempden: *'D'n ènsigge zin dae uuvër dees wi-jk oppe 'site' van de Wammëse stuit, is – iech sjri-jf 't lèttërlík uuvër – : 'Sint-Jansloupërbém(p)de maag zich dit jaor 'n prinsëlikke wi-jk neume: Z.D.H. Pierre I vërbli-jf e jaor lank in Sint-Jansloupërbém(p)de.'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

Sint-Joris; Sint-Jorishoeve: *'Sint-Joris waas 'n stadsboorderi-j in de Bleumërstraot mèt in de geëvel Sint-Joris mèt d'n draak.'*

Sint-Këtri-jn [r.-k. heilige; 4de eeuw; feest 25 november; patroonheilige van Maaseik; martelares], H. Catharina: **(uitdr.)** *Sint-Këtri-jn duit de vërkes pi-jn, rond haar feestdag op 25 november – het was dan koud genoeg – slachtten de boeren een varken; Zie ook: Këtri-jn van Alexandrië, Heiligge.*

Sint-Këtri-jnskirk, de; Groeëte Kirk, de; de Sint-Catharinakerk: *'Dees kirk, di-j deens duit es hoofparrochiekirk, 'n*

óntwérp van arsjeték H. Leemans, waerde gëbówd tösse 1840 en 1845. D'n toeëre (arsjeték Herman Jaminé) kwoeëm d'r ieërs in 1859. De Sint-Këtri-jnskirk is 'n 'neo-classicistische, basilicale' kirk mèt dri-jbeukig sjeëp en is gëbówd op 'n plint van aemse stein (Naamse hardsteen). D'n toeëre (78 maetër hoeëg) kraeg in 1948 'ne greunkoeëpëre spits. De sakkristi-j aan de noeërdkant is van latëren datëm. 't Intëryjör is hieël in 'neoclassicistische' stijl wit bëzat (bepleisterd). De middëbeuk en 't koeër wieëre bédèk doeër koepëlvörmigge gëwölve (gëwölfsëls). De zi-jbeuke wieëre van de middëbeuk gësjeije doeër zijle van Toskaanse kappittële. D'n hoofaltaor in barrok kump ówt de Sint-Petruskirk in Dienant en 't altaorstök is van d'n Dienantse beeldhouwër F. Sacré. De barrokke zi-jaltaore zeen 18de ieëws. 't Roeëdmarmëre doupvónt (duipvónt) is van 't bëgin van de 19de ieëw. De veer houtëre beechsteul zeen 'neobarok'. Ouch de gësjildërde krujswieëg en de glaas-in-loeëdvinstërs zeen ówt daen ti-jd. Tot de intrësante beeldhouwwërke bëhhuëren e beeld van 'Sint-Anna te Drieën' doeër de Meistër van Élsloo (ca. 1515-1520) en 'n reeks witgësjildërde houtëre beelde van o.a. Sint-Rochus (ca. 1520), Sint-Eligius en Sint-Joeëzëf. Ouch spissjaal is e beeld van Sint-Antonius van Padua (ca. 1700).'; Zie ook: kirksjatte.

sint-këtri-jnsraad (o.; g. mv.; g; dim.) [genoemd naar de Heilige Catharina van Alexandrië (4de eeuw), die werd gemarteld op een rad met scherpe punten], katrienewiel (gew.), katrienerad (gew.), ringworm: 'raad' in *sint-këtri-jnsraad sluit op de vörm van d'n ówtslaag, dae rónnd is.*

Sint-Lambertus Wielrijdersclub Ven-Aldeneik: *'De vëreinigging waerdën opgërich in 1908 in 't Vën bi-j sjri-jnwirkër Jan Coolen thóws. De vëreinigging*

florreerdën en haw 'nën eigën drappoo. In 1909 waas Pieter Voets vuuërzittër en Jean Wolfs sikkërtaris.'

Sint-Lussi-j [r.-k. martelares; naamdag 13 december (in Juliaanse kalender kortste dag van het jaar); 283-304; Siracuse; patroonheilige van blinden, opticiens, zieke kinderen, etc.], Heilige Lucia: (**uitdr.**) *mèt Sint-Lussi-j lënge de daag mèt 'nën hanësjri-j (hanësjrei)* [ook wel: *mèt 'nën hanësjraej* = hanenschrede].

Sint-Markówn [r.-k. heilige; feest op 1 mei; Marculphus; leefde van 490 tot 558; was missionaris; schonk koning Childebert, een Merovinger, het vermogen om koningszeer, kropachtige zwellingen in de hals, te helen;], **de H. Marcoen werd aangeropen bij koningszeer:** *'Sómmigge Mëzeikënaere ginge sóms nao Hunsël vuur dao Sint-Markówn te vërieëren of te aanropën es hun halskleere doeër t.b.c. (tieëring) gëzwolle woeëre. Ómdët de minse vreugër meinde det de kuuëninge van Engëland en Frankri-jk dees zeeke (scrofulose) koste gënieëze, hët ze in het AN koningszeer.'*

Sint-Matthi-js [r.-k. heilige; feest op 24 februari; 1ste eeuw na Chr.; apostel gekozen i.p.v. Judas; gestenigd], H. Mattheus: (**uitdr.**) (weerspreuken) *mèt Sint-Matthi-js vilt 'nën heite stein in 't i-js, waat dus bëteikënt det 't vanaaf dén mindër kawd wuuërt; Sint-Matthi-js brik 't i-js, mer wilt 't i-js neet brieëke, den vrujs 't nog zës wieëke.*

Sint-Mëdaar [r.-k. heilige; feest op 8 juni; 5de eeuw; bekend van de legende van 'het gestolen paard en van die van 'de gestolen druiven'], **1 de H. Medardus was een regenheilige:** *'In d'n ti-jd det Sint-Mëdaar laefde, bëteikënde 'ne vërieëgënde zoeëmër alti-jd 'hóngërsnoeëd'. Sint-Mëdaar waas eine van 'n lang ri-j rieëgënhelligge di-j*

de minse aanrieëpën es pëtroeën van de rieëgën.; **2 (uitdr.)** *rieëngëlt 't mèt Sint-Mëdaar, den rieëngelt 't fieërtig daag.*

Sint-Seebastie(j)anuskómpëni-j, de; de Schutterij Sint-Sebastianus: *'Bi-j dees sjöttëri-j woeëren allein jóng manskieërëls di-j neet gëtrouwd woeëren en ze hëtde daovuur ouch 'Jonge Compagnie' of 'de Jonckheyt'. De sjöttëri-j waerde doeër de prins-bussjop in 1644 aafgësjaf en daonao toch weer e paar kieëren opgërich en ouch weer opgëdook tot in 1795 óngër de Fransën ti-jd alle sjöttëri-j(j)e vërboeëje waerde.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Sint-Sebastianuscompagnie, De Maaseikenaar, 2012, 1, p. 22-23)

Sint-Seesielie(j)akoeër Awwëneik, het; het Sint-Ceciliakoor Aldeneik: *'t Koeër waerdën opgërich in 1920 en rippëteerdën in de zaal dae nôw 'De Ark' hët. In 1924 haw 't koeër, det in Awwëneik kirkdeenste zóng, 24 leede. Vuuërzittërs woeëre Gérard Beunen en Jean Leyen. 'n Angër aktievieteit van 't koeër waas tónneelspuuële.'* (Bron: BOONEN, Martin, Sint-Ceciliakoor Aldeneik, Maaseik Verenigd, p. 82)

Sint-Vinsénsie(j)usbookëri-j, de; de Sint-Vincentiusboekerij: *'Dees bookëri-j bëvóng zich in 't kloëstër van de Zöstërs van Tilburg en hëtde eigëlik 'Bibliothèque Conférence de St.-Vincent de Paule, Maaseyck'. De bookëri-j waas van 't Sint-Vincentiusgenootschap.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Sint-Vincentiusboekerij, Maaseik Verenigd, p. 91)

sirk (v.; -e; -ske) [Fr. *cirque*, Eng. *circus*, Hd. *Zirkus*], **1** *circustent: aan de Hépperport stóng vreugër sóms 'n sirk mèt artistën aan de trappaes, mèt lieëwën en mèt kloonje;*

2 (fig.) (m.b.t. het gedoe dat op een circus lijkt) (verkiezings)circus: *waat 'n sirk mèt di-j keezinge; iech waas kómplicieët van de zök mèt di-j sirk; maak t'r toch neet zoe'n sirk van, doe gewoon.*

Siska, roepnaam voor Francisca.

sits (m.; g. mv.; -ke) [Eng. *chintz*, *sits*, Hd. *Zitz*], indienne, *sits: sits is bëdrökde këtówn dae ówt Indie(j)e kump; gëbloomde sits waas ouch in Mëzeik oeëts in de moode; sits wuuërt nog väöl gëdragën in oeëstërse lenj.*

sittërn (v.; -s en -e; -ke) [Fr. *citerne*], citerne (gew.), olietank [Hd. *Öltank*], opslagtank: *mèt di-j oeëliepri-jze van allëwi-jl* (2012) *laote mer min minsën hun sittërn in eine kieër völdoon.*

sittëwasi-j (v.; -s; -ke) [me. Lat. *situatio*, Fr.+ Eng. *situation*, Hd. *Situation*], situatie, toestand: *is de pollëtikke sittëwasi-j in dit stédsje vërangërd nao de keezinge?; 't waas 'n pi-jnlikke sittëwasi-j vuur Tjeu tón z'n vrouw op 't fieës neet mieë kos stoeën van zatigheid.*

sjaaf, 1 (v.; sjave; sjaefke) [van schaven], schaaf: *wils-te nao de vaksjoeël goeën, dén mós-te de leefde vuur de sjaaf hóbbe;* **2 (uitdr.)** *nów geis-te d'r waal mèt de rów sjaaf uuvër, Zjef, nu ga je maar weinig subtiel te werk.*

sjaafbank (v.; -bénk en -banke; -bénkske), schaafbank: *'n sjaafbank is 'n wirkbank vuur hout op te sjave, mer 't kan ouch e sjaafmësjij-jn zeen vuur hout of i-jzër te sjave.*

sjaaj, 1 (v.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *skèthès* (beschadigd), Mnl. *scade*, Hd. *Schaden*], schade, verlies: *'t is sjan det wieë mèt de sjaaj bli-jve zitte;* **2 (uitdr.)** *lieënën is sjaaj*

of *sjan*, krijg je het geleende niet terug, dan heb je schade; moet je het terugvragen, dan is dat een schande; *wi-jvööl (waat) is de sjaaj*, humoristische wijze van naar de rekening vragen.

sjaajlik (bn.; -kër, -ste) [van *schade*: Hd. *schädlich*], sjaelik, sjaejëlik, sjajëlik (zie ald).

sjaal (v.; sjale; sjaelke), **1** [Eng. *eggshell*, Hd. *Eierschale*], eierschaal: *’t kujkskën is doeër de sjaal gëbroeëke*; **2** sjors; boomschors: *de spēchten hoeële de keevërs óngër de sjaal ówt*; **3** [Hd. *Nussschale*], notendop: *noeëtësjale zeen léstig te krake*; **4** [Hd. *Gehirnschale*], hersenpan, hersenschedel: *bi-j sjeedëlbruuëk is de (huid)sjaal gëbroeëke; iech glitsdën ówt en loeëg mèt m’n sjaal tieëgën ’t meúrke; bi-j det slummëke zit allës aan de bówtëkant van z’n sjaal*; **5** [Mnl. *schale*, Hd. *Schale*], schotel: *oppe sjaal loeëgën appëlën en drówve*.

sjaalért (v.; -e; -sje), slujmërért; peul: *van sjaalérten hoofs-te de érte neet ówt de sjaal te doon, want de kóns ze ieëte mèt sjaal; ómdët Lei in de boeëne waas, haoldën hae de hieël klein értsjes ówt de sjaalérten en goeëjde de sjalën oppe kómposhoup*.

sjaap (o.; -e; sjeëpke), **1** [Mnl. *schap*], schap (gew.), plank van een (keuken)kast of langs een wand: *de tejjëre stoeën op ’t ungërste (ungëlste) sjaap*; **2** (uitdr.) *eemës op ’t sjaap zette*, opzij zetten; *di-j höbbe gei broeëd op ’t sjaap*, lijden gebrek.

sjaars [Kil. *schaers*], **I** (v.; -e; -ke), scheermes, schaars (gew.): *’t glaadste (proeëpërste, bèste, zujvërste) bës-te gësjoëre mèt ’n sjaars*; **II** (bn.; -ër, -te), **1** schaars: *waat duis tiech in di-jne sjaarse vri-jjën ti-jd?*; *de gooje zeen sjaars*; **2** karig, schraal: *väöl minse goeën wirke vuur e sjaars loeën*; **III**

(bw.), **1** minimaal: *woevuur is det maesje zoe sjaars gëkleid?*; **2** [Eng. *scarce*], zeldzaam: *de kabbëljaw bëgint sjaars te wieëre*.

sjaats (v.; -e; -ke) [Hd. *Schlittschuh*], schaats: *in strang wënt(sj)ërs bënge wieë de sjaatsën óngër en goeën wieë d’n hieëlën daäg ’t i-jis op*.

sjabbëleer (m.; -e; -ke), sjappëleer (zie ald.).

sjabbëleermédalie (v.; -s; -ke), sjappëleermédalie (zie ald.).

sjabbërnak (m.; -nakke; -nékske) [Hd. *schaben* (wrijven) + *Nacken*], afzichtelijk kledingstuk: *pak dae préngel toch ins bi-j z’n sjabbërnakke*, bij z’n vodden; *wils-te d’r mësjujn ins good op d’n sjabbërnakke kri-jge, stökske rabzjoelie?*

sjabbëtig (bn.; -gër; -ste), sjébbig, sjabbig, sjéppëtig, sjéppëntig (zie ald.).

sjabbig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *schäbig*], sjébbig, sjabbëtig, sjéppëtig, sjéppëntig (zie ald.).

sjabbrang (m.; -s; sjabbréngske), sti-ijl, sjëbrang (zie ald.).

sjach (v.; -te; sjéchske), **1** [Hd. *Schaft*], (m.b.t. een naald) schacht: *’n nao(l)j haef ’n sjach, e rech stök dus, en ’ne kop (punt)*; **2** penhouder: *’n pénnesjach*; **3** [Hd. *Schacht*], mijnschacht, liftkoker: *de sjach in de mi-jn, di-j ze ouch de ‘beur’ neume, waat van ’t Waalse ‘beúr’ en ‘beurr’ én van het Franse ‘bure’ kump, kos van 5,5 tot 7 maetër breid zeen*.

sjachëlaer (m.; -e; -ke) [Hd. *Schacherer*], sjachëraer; sjacheraar, sjachelaar: *dae sjachëlaer haef zich ri-jk gëmaak mèt de luj te bëleegën en te bëdreege mèt de prulle di-j hae ze (hun) aan hun bóks smieërde*.

sjachële (onoverg.; sjachælde, h. gësjachëld), sjachëre (zie ald.).

sjachëraer (m.; -e; -ke) [Hd. *Schacherer*], sjachëlaer (zie ald.).

sjachëre (onoverg.; sjachërde, h. gesjachërd) [1758 *schaggeln*, Hd. *schachern*], sjachële; sjacheren, sjachelen, pingelen: *mèt ze gësjachër haef dae sjachëraer zich sjatri-jk gësjachërd*.

sjaefsël (o.; g. mv.; g. dim) [Hd. *Schabsel*], sjavëling(e); **1** schaafsel, schaafafval: *mèt sjaefsël maakde ze vreugër de staof aan*; **2 (uitdr.)** *diech höbs sjaefsël in de kop*, je bent erg dom.

sjaejëlik (bn.; -kër, -ste) [Hd. *schädlich*], sjaelik, sjaajlik, sjajëlik (zie ald.).

sjael koppi-jn (v.; g. mv.; g. dim.), schele hoofdpijn, migraine: *vrouwluj höbbe saovës waal ins sjael koppi-jn*; *van sulfiet in wi-jn kóns-te sjael koppi-jn of miegraen kri-jge* [voor het gebruik van 'sjael' en 'sjeël': zie 'sjeël'].

sjaele (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Schieler*], maonügër; **1** schele, scheeloog; 'ne sjaele mins wuuërt sóms ouch 'ne sjaelën of 'ne maonügër ((lett.) maanstaarder) *gëneump* (vgl. *sjeël*); *van de Keulse (Kölse) karnëval kënt gieë mësjujn 'der Tönnes' en 'der Sjael'*; **2 (uitdr.)**: *zalig zeen de sjaele, want ze zulle God döbbël zeen*.

sjaele kâl (zeivër) (m.; g. mv.; g. dim.), onnozele praat, zever: *di-jne sjaele kâl kump miech m'n oeëren ówt*; *meins-te det nów of is det sjaele kâl?*; *waat 'ne sjaele kâl!*.

sjaelën ottër (m.; sjael ottërs; sjeël öttërke) [scheldw. voor 'slechtziende' maar ook voor

'iemand die niet uitkijkt'], scheeloog: *ki-jk toch ins ówt d'n pupse, sjaelën ottër!*; *vaeg d'n pupse toch ins ówt d'n ouge, sjaelën ottër* (word eens wakker, scheeloog).

sjaelen uuëm (m.; sjael uuëme; sjeël uuëmke) [scheldw. voor 'iemand die scheel kijkt'; heterofoon van 'oom'; D. (Keuls) *Ühm*], onnozelaar, sufferd: *höbs-te mësjujn strónt in d'n ouge, sjaelën uuëm ?*; *dae sjaelën uuëm vërstuit gein raj*.

sjaeligheid (v.; -heede; -sje): kleinigheid, futiliteit, nietigheid, bagatel: *maaks tiech zoe e lëwejt vuur zoe'n sjaeligheid?*; *vuur de heemëlse vraej rits-te diech vuur zoe'n sjaeligheid toch neet op*.

sjaelik (bn.; -kër; -ste), sjaejëlik, sjaajlik, sjajëlik (zie ald.).

sjaemde (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *schaemte*, *schame*, Eng. *shame*, Hd. *Scham*], sjaemte; schaamte: *hae kroep van sjaemdën in de grónd*; *ówt ieërlikke sjaemde*, uit passende schaamte; *det waas 'n zwaor pil* (zware nederlaag) *vuur oos ploog en ówt sjaemdën höbbe wieë ós tærtössënówt gëpis* (hebben wij ons uit de voeten gemaakt).

sjaemël (bn.; -dër; -ste) en (bw.) [afgeleid van 'schamen'; Mnl. *schamel* (ingetogen), Kil. *schaemel*], sjeemël, érmeujig, sjaemëltig; schamel, armoedig, arm, behoeftig, pover, armzalig: *e sjaemël dörpke*; *e sjaemël antwoërd*; *di-j sjaemël minse woeëne, sjaemël gekleid, in e sjaemël hujske*; *'t is mer sjaemël es-te van d'n óngërstand* (bijstand) *mós lieëve*.

sjaemëltig (bn.; sjaemëltiggër; -ste), érmeujig, sjeemël, sjaemël (zie ald.).

sjaemte (v.; g. mv.; g. dim.), sjaemde (zie ald.).

sjaffe (onoverg.; sjafde, h. gēsjaſ) [Hd. *schaffen*], **1** verstrekken, verlenen, bezorgen, verschaffen: *wilt gieë ós e pötsje beer sjaffe, éstebleeft?; sjaf ins get raod; 2* klaarspelen, in orde brengen: *det sjafs tiech noeëjt (noeëts), want di-jn han stoeën vèrkieërd; 3* (samenst.) *wieë goeën ós e paar mēsji-jnën aansjaffën en de sjafti-jd aafsjaffe; 4 (uitdr.) wieë ieëte waat de pot sjaf*, wij zijn niet kieskeurig; *waat hōbs tiech hi-j te sjaffe?*, te doen, te verrichten [veroud.].

sjafte (onoverg.; sjafde, h. gēsjaſ) [van ‘schoften’ (eten tijdens werkonderbreking); schoft (vierde deel van een werkdag)], (m.b.t. stoppen met werken om te eten) schoften [veroud.], schaften: *van twelf tot hawf ein wuuërt gēsjaſ; in ’ne pungël of in ’n brōwn laere mallèt (tas) pakde de óngèrgróndèrs hun boeëtër(h)amme mèt nao de pöt vuur es ze ginge sjafte.*

sjaggërneere (overg.; sjaggërneerde, h. gēsjaggërneerd), sjaggrieneere, sjaggrëneere, sjangrëneere, sjangrieneere, sjangërneere (zich) (zie ald.).

sjaggrëneere (overg.; sjaggrëneerde, h. gēsjaaggrëneerd), sjaggërneere, sjangrieneere, sjaggrieneere, sjangrëneere, sjangërneere (zich) (zie ald.).

sjaggrieneere (overg.; sjaggrieneerde, h. gēsjaaggrieneerd), sjaggërneere, sjaggrëneere, sjangrieneere, sjangrëneere, sjangërneere (zich) (zie ald.).

sjaggri-jnig (bn.; -gër, -ste) [Fr. *chagrin*: van ‘*chat*’ (kat)], chagrijnig, korzelig, zeurig, ontevreden, zuur, wrevelig: *op de zoorprówm ze gëzich stuit te lieëze wi-j sjaggri-jnig det hae doeër ’t lieëve geit; ’t sjegréng van deeze sjaggri-jnigge malkontènterik is nog érger es ’t gëzump*

van dae zumpër; grawwëlaers zeen sjaggri-jnigge minse.

sjaje (overg.; sjajde, h. gēsjaajd) [Mnl. *scade* (schade), Hd. *schaden*], benadelen: *waas-te neet wëts, sjajjt tiech neet; e kënd(sj) ’n vaeg* (oorveeg) *gieëve sjajjt, ouch es ’t jónk neet jónkërt* (huilt) *van de pi-jn; rouke sjajjt d’n lungskës en d’ne wëkkër* (hart).

sjajëlik (bn.; -kër, -ste) [Hd. *schädlich*], sjajjlik, sjajëlik, sjaelik; schadelijk, nadelig: *roukën is sjajëlik vuur de gëzónndheid; kollooradooekëvërs zeen sjajëlik vuur de ieërpële.*

sjakëlaer (m.; -e of -s; -ke) [Hd. *Schalter*], schakelaar: *d’n èllèntrik of ’n appëraat aan- of ówtzette doon we mèt ’ne sjakëlaer.*

sjakkosj (v.; -e; -ke), sakkosj, sèkosj (zie ald.).

sjaldaes (v.; sjaldaeze; -ke) [ben. voor een een insect van een familie van pijnlijk stekende en bloedzuigende vliegen], sjildaes, sjëldeas, blinjaes, blënjaes; steekvlieg, paardenvlieg, daas, blindaas: *sjaldaeze kónne diech bónt en blaw stieëkën en de wi-jfkës kónne zich mèt di-j blood vólzujge; sjaldaes kump lèttèrlík van sjael daas; ieërs zagte we blënjaes (blinjaes), latër zeen we sjaldaes (sjëldeas, sjildaes) goeën zègkën en nów zègke we al daas, stieëkvleeg of paer(d)svleeg.*

sjaldi-j (v.; -je; -ke) [Kil. *schaeldsije*, Oud-Fr. *xhailhie* (met leien geplaveide ruimte), Waals (Luik) *hayève* (achterplaats), Fr. *écaille*; ‘schaliën’ is gew. Nl. voor dakleien], sjël-di-j; (m.b.t. de onoverdekte plaats achter het woongedeelte van een stadswoning. Een plaats waarlangs soms een met dakleien (schaliën) overdekte gang loopt die het woongedeelte met de achterbouw verbindt)

achterplaats: *‘t sjaldi-jke guuëfleech en loch aan ‘t woëngēdeilte en aan d’n achtērbów; op ‘t sjaldi-jke stónge d’n dēkstēn ti-jd ‘n pómp en ‘ne pómpēbak (pómpēsteín); ‘In ein sjarsj lieēpe (loeēpe) de twieē tortēlduifkēs van de sallao doeēr de gank, langs ‘t sjaldi-jke nao de achtērkuuēkēn en van dao trók langs ‘t sjaldi-jke d’n trap op nao de opkieēmērkēs’.* (Bron: KEES, Theo, Flitsēn ówt e vrouwēlieëve, *De Maaseikenaar*, 2011, 1, p. 21)

sjalēvaegēr (m.; -s; -ke) [*‘sjale’* + *‘vaege’* (schalen uitvegen, uitlikken); was oorspronkelijk iemand die op etensoverschotten uit was], **1** deugniet, kwajongen: *dae sjalēvaegēr haef ‘n weulmóws in ‘ne kieētēl heit watēr gēgoeējd*; **2** (scherts.) (m.b.t. de liefkozende benaming voor kinderen) deugnietje, rakker: *dów, kleine sjalēvaegēr; oos leef sjalēvaegēr kēn haef al ze willēkēn en ós plaoge kan ‘t ouch al*; **3** (m.b.t. een onbetrouwbaar mens) valsaard: *‘ne sjalēvaegēr is geine vwajoe en ouch geine gēmeinērik, mer waal e valsnékske dets-te neet wujjēr kóns bētrówwēn es van hi-j tot aan de duuēr.*

sjallēmoo (m.; sjallēmoos; -mooke) [*<Fr. chalumeau*], lasapparaat (andere betekenissen, althans in het Frans: snijbrander, blaaspijp van een goudsmid of laborant): *vuur i-jzēre bujzēn aanein te lassēn hōbs-te ‘ne sjallēmoo vandoon.*

sjallot (v.; -te; -sje) [*Hd. Schlotte*], sjērlot, sjēlot, sjarlot (zie ald.).

sjame, zich (wederk.; sjaamde zich, h. zich gēsjaamp) [*Mnl. schamen*, Eng. *to shame*, Hd. *schāmen*], zich schamen: *sjaam diech (doeēd), jungske, vuur zoe get van di-jne bōmpa te zēgke.*

sjamfówtēr (m.; -s; -ke) [*Fr. jean-foutre*

(is onder meer een Franse scheldnaam)], sjanfoeter (gew.), schelm, deugniet, schurk: *vuur ‘ne sjamfówtēr wi-j diech kēpot te stampe wi-j ‘n rups, dao hōb iech allēs vuur uuvēr* (G. Walschap).

sjamfówtēre (onoverg.; sjamfówtērde, h. gēsjamfówtērd), razen, tieren, uitvaren, schelden, kijven, op zijn poot spelen: *ligk toch neet zoe te sjamfówtērēn uuvēr zoe ‘n sjaeligheid, ónnuuēzēlaerke; ligke sjamfówtērēn en diech opri-jtēn is slech vuur d’ne wēkkēr* (hart).

sjammēteere (overg.; sjammēteerde, h. gēsjammēteerd) [*Fr. escamoter* (wegmoffelen)], schamoteren (gew.), wegmoffelen, weggoochelen, stelen: *dae loeēze haef in ze lieëve mēljównē bi-jein gēsjammēteerd en is ‘ne pin* (gierigaard) *van ‘ne mins.*

sjamp (m.; -e; sjémpke) [*Mnl. scamp*, Vnnl. *schamp* (beschimping), Hd. *Schimpf*], schimpwoord, belediging, beschimping: *mēt ‘ne sjamp oppe bōrgēmeistēr mós de oppēzi-jsie zich get aafreejageere.*

sjampanj (m.; -s), sjēmpanj (zie ald.).

sjampe (onoverg.; sjampde, h. gēsjamp) [*Hd. schimpfen*], **1** schampen (gew.), schimpen: *op neemēs wuuērt mieē gēsjamp es op pollētikkērs*; **2** glijden, glippen: *de stein sjampdēn aaf op mi-jn sjaal* (hersenpan); *iech sjampde van ‘t daak aaf.*

sjampēljóng (v.; -s of -e; -jungske), **1** [*Fr. champignon*, Hd. *Champignon*], champignon, kampernoelie: *es ‘t in séptēmbēr snachs werm en klam (plēkkerig) gēnóg is, kóns-tēn in de paerdēweije sjampēljóngs plōkke*; **2** (**uitdr.**) *d’n deig kump op* (rijst) *wi-j ‘n sjampēljóng.*

sjampës (bw.) rakelings: *de bal vloeëg sjampës uuëvër de dèklat.*

sjampkaart (v.; -e; -kieërtsje), [veroud.; ansichtkaart waarop een tekening of karikatuur voorkwam, met of zonder tekst, bedoeld om de geadresseerde te beledigen of te bespotten], schimpkaart: *tot nao d'n oeërlog (WO II) sjikde mansluj sjampkaarte nao vrouwluj, di-j dao dèk - good te bægri-jpe - neet bli-j mèt woëere.*

sjampsjuuët (m.; -e; -sje), [veroud.; van 'sjamp' + 'sjuuët' (schot, pijl)], schimpscheut: *es zich di-j trénseneerbieëste mer sjampsjuuëte kónne gieëve, dén zeen ze in hun illëmènt; de koddigge (grapjas) z'n spietsj zoeët vól sjampsjuuëtèn op 't fieësvërke.*

sjampsteín (m.; -stein; -steinke), schampsteen, schamppaal: *oppe heuk van sómmigge gebówwwe stoeën sjampstein vuur ze te besjërme tieë(n)ge de rajër van karrèn of ottoos.*

sjan (v.; g. mv.; g. dim.) [afgeleid van 'schamen'; Mnl. *schande*, Eng. *shame*, Hd. *Schande*], **1** schande, oneer: *érmooj is gein sjan; 2 (uitdr.) 't is sjan en óngepérmeteerd (helemaal ontoelaatbaar) det dae rare kwi-jbës ós zoe affrónteert.*

sjandaal (o.; -e; sjandaelke) [chr. Lat. *scandalum*, Gr. *scandalon* (valstrik), Mnl. *schandel(e)*, Fr. *scandale*, Eng. *scandal*, Hd. *Skandal*], sjèndaal; schandaal, **1** ergernis: *de löps al lang vuur sjandaal mèt di-j këpote kleijër; 2* ergerlijk mens: *de bës e sjandaal van 'ne mins.*

sjandalig (bn.; -gër, -ste) en (bw.) [Eng. *scandalous*, Hd. *skandalös*], sjèndalig; schandalig, ergerlijk, schandelijk: *'t lieëvèn is sjandalig deur; 't is sjandalig det-ër*

alti-jd in z'ne nès (bed) ligk.

sjandëleere (overg.; sjandëleerde, h. gësjsandëleerd), sjénje (zie ald.).

sjangërneere (zich) (overg.; sjangërneerde, h. gësjsangërneerd) [Fr. *chagriner*], sjangrëneere, sjangrieneere, sjaggrëneere, sjaggrieneere, sjaggërneere; chagrineren, ergeren, bedroeven: *det lëwejt sjangërneert miech nôw al d'n hieëlèn aovënd; 2* (wederk.; sjangërneerde zich, h. zich gësjsangërneerd), zich ergeren: *de mós tiech neet zoe sjangërneere uuvër zoe'n zwakigheid*

sjangrëneere (overg.; sjangrëneerde, h. gësjsangrëneerd), sjangrieneere, sjaggrëneere, sjaggrieneere, sjaggërneere, sjangërneere (zich) (zie ald.).

sjangrieneere (overg.; sjangrieneerde, h. gësjsangrieneerd), sjangrëneere, sjaggrëneere, sjaggrieneere, sjaggërneere, sjangërneere (zich) (zie ald.).

sjanke (sjankde, h. gësjanke) [Bargoens: *sjanken*], huwen, trouwen: *ze zeen gësjanke in de sjanke (Barg. voor 'kerk'); tón ze sjankde, waas 't van móttès.*

sjans (v.; -e; sjénske) [It. *scanso*; Mnl. *scanse* (takkenbos)], krik, mötterd; **1** takkenbos, mutsaard, schans (gew.): *in ein sjans zoeëtèn óngëvieër hóndërd tékskes; 2 met takkenbossen stookte men de bakoven in het bakhuis: 'Vreugër stoeëkde de minse de bakoeëve (krikkënoeëve) mèt sjanse, ouch waal 'krikke'gëneump. Mèt 'n sjans (krik) of vi-jf stoeëkde ze d'n oeëve gleujëntig heit. De sjanse waerde gëmaak es de minse de buim ginge sleunën of bv. kannëdaas ómkapde. De tek van min of mieë óngërhawve maetër lank waerde dén bi-jeingëbóngën in 'n krik of 'n sjans. De sjanse loeëte ze druuegën in*

'ne krikkebèrm.'

sjaol (v.; -e; sjäölke) [zieook: *sjaal*; Hd. *Schale*], collecteschaal, geldinzamelingschaal: *d'n dèkstèn ti-jd haolt de köstër in de mès te min pèpeere geld(sj) op in z'n sjaol; nów goeën ze in de kirk rónnd mèt de sjaol en vreugër ginge ze rónnd mèt de klip; oppe sjaol loeëg (laag) waal 'ne killoo koeëpèrgéld(sj); de sjaol waas opgèhuip vól; op 'n sjaal lègke we fruit, mer op 'n sjaol wuuërt 't geld(sj) in de kirk opgèhaold.*

sjaonzjee [uitroep waarbij de danspartners verzocht worden van danspartner te veranderen, Fr. *changez* (van 'changer'), wisselen: *es d'n 'disc-jockey' 'sjaonzjee' reup, mótte de dansërs eemës angërs goeën hoeële vuur te danse.*

sjaop o; sjäöp; sjäöpke), **1** [Mnl. *schaep*, Eng. *sheep*, Hd. *Schaf*], schaap: *es e sjaop gèlaamp haef, haef 't lémkes;* **2** ongeluksvogel, pechvogel: *det erm sjaop haef alti-jd get aandër(h)and (aannër(h)and);* **3 (uitdr.)** *Dirk is e sjaop van 'ne mins, beklagenswaardig, hulpeloos en weerloos persoon; di-j erm sjäöpkës van kènjër hóbbe nog gein bóks aan hun kónt; d'n eine sjeërt de sjäöp, d'n angëre de vérkes, de ene krijgt veel, de andere niets (zoals bijvoorbeeld bij een erfenis); nów haef 't sjaop sji-jt, wat nu gezongen/gedaan?; dae haef z'n sjäöpkës gësjoëëre, hij is binnen; di-j sopmaa is zoe ónnuuëzël es e sjäöpke; es 't op sjaopsjeëren aankump, als puntje bij paaltje komt, als er gehandeld dient te worden; de wouf kump ouch aan de gètélde sjäöp, de grootste waakzaamheid kan nog falen.*

sjaopëbók (m.; -buk; -bukeske) [Hd. *Schafbock*], ram: *dae sjaopëbók stink oore boeëve de wënd(sj); es 't sjaop reets (ritsig) is, mós-te d'r mèt nao de sjaopëbók.*

sjaopéchtig (bn.; -ger, -ste) [Hd. *schafartig*], onnozel, dom, schaapachtig: *waat kik det kujke toch sjaopéchtig es 't weer ins de gëbieëtën hónd is, wat kijkt dat uilskuiken (die domoor) toch onnozel als het (hij) weer eens het zwart schaap is.*

sjaopëkop (m.; -köp; -köpke) [Hd. *Schafkopf*], sjaopskop (zie ald.).

sjaopëkuuëtél (m.; -e; -ke) [D. (Nd.) *Schafkötel*], schapenkeutel: *es-tën uuvër d'n di-jk fits, vuuërs-te sóms doeër de sjaopëkuuëtële, want mèt al di-j sjäöp di-j dao loupe te vrieëte, is det nêteurlik gein kuns; iech kri-jg nog ins de krélkespis (ik word niet goed) van di-j sjaopëkuuëtële vuuër m'n duuër.*

sjaopëvél (o.; -le; -ke) [Hd. *Schafsfell*], schapenvel: *vreugër maakde ze fottoos van (naakse) kien(d)sjës op e sjaopëvél.*

sjaopëvleis (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Schafffleisch*], schapenvlees: *sjaopëbeure vèrkoupën hun sjäöp suurtoe (sèrtów) oppe hallalmért aan moslims, want di-j zeen wild(sj) van sjaopëvleis.*

sjäöpke (o.; -s; -) [Hd. *Schäfchen*], schaapje: **1** (fig.) (m.b.t. een beklagenswaardig kind) (arm) schaapje: *nów di-j kènjër hun moodër kwi-jt zeen, zeen 't mer erm sjäöpkës;* **2 (uitdr.)** *Lëwi-j haef z'n sjäöpkës al lang op d'n druuëge, kan goed verder leven van zijn verdiende geld; vuur elk sjäöpkën ein dröpke, schapenwolkjes geven regen.*

sjaopskni-j (m.; -je; -ke), holle knieën, X-en O-benen: *sjäöp, vööl trèkpaerd en ouch sómmigge minse mótte mèt van di-j hol kni-jje, sjaopskni-jje, doeër 't lieëve; in de sjaopskoeëj zitte twieë sjaopëbukskës, tieën sjäöpkës en eine sjaopskop (sul, domoor), di-j allëmaol sjaopskni-jjën hóbbe; mèt z'n*

sjaopskni-jje kan Giel përtang loupe wi-j 'nën haas (e rieë).

sjaopskoeëj (v.; -e; -kueëtsje) [Hd. *Schafstall*], schaapskooi: (**uitdr.**) *de mós noeëts de wolf in de sjaopskoeëj slówte*, iemand de kans geven om veel narigheid te veroorzaken.

sjaopskop (m.; -koppe en -köp; -köpke) [Hd. *Schafkopf*], sjaopëkop, sjaop; dommerik, onnozel mens, domoor, lomperd: *dae sjaopskop is nog te lómp óm vuur d'n dujvël te danse; dae sjaopskop haef e gëzich wi-j 'ne bèddëzeikër*, hij kijkt onnozel (als een onnozelaar).

sjaopsmujlkës (mv.) [veroud.; Fr. *geule de mouton*, D. (Rijnl.) *Schafmaul*], keuleménkes (zie ald).

sjäör (v.; -e; -ke), sjuuër (zie ald.).

sjaos (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *chance*, Eng. *chance*], geluk, toeval: *in 't lieëve mós-tën ein zaak höbbe, sjaos; es-te good bëslage bës* (veel geld hebt), *höbs-te sjaos in 't lieëve*.

sjap (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam], deklaag, chape: *es de bëtóng hël is, kómme ze de sjap storte; oppe sjap höbbe wieë tappieplin* (Fr. uitspr. zoals *tapis-plein*) *gëlag*.

sjappeere (onoverg.; sjappeerde, is gësjappeerd) [Fr. *échapper*], **1** ontsnappen (aan), ontvluchten, ontkomen (aan): *wieë zeen aan vääöl mëzeerie gësjappeerd; 2* genezen, herstellen, beter worden: *hae haw 't good zitte, mer nów is-tër weer gësjappeerd; mèt di-j pille waas-tër rap gësjappeerd*.

sjappëleer (m.; -e; -ke), [christ. Lat. *scapulare* van 'scapula' (schouderblad), Fr. *scapulaire*, Eng. *scapular(y)*, Hd.

Skapulier], sjabbëleer; schapulier, scapulier: *ówt godsvröch drage sómmigge gëluiviggën óngër hun kleijër twieë lépkes gëwi-jd stóf, verbónge doeër (mèt) e lènt(sj), sjappëleer gëneump; voeëls-te (vieëls-te) mèt 'ne sjappëleer rónnd d'ne nak in 't watër; dén gings-te neet óngër, meinde ze vreugër; ouch nów nog drage sómmigge kattëli-jke sjappëleere*.

sjappëleermédalie (v.; -s; -ke), sjabbëleermédalie; scapuliermedaille: *vreugër droeëge békans alle kënjër 'n sjappëleermédalie, want dén kos ze niks gebuuëre, meinde ze*.

sjappëlik (bn.; -kër, -ste) [van 'sjap' (gedaante, gestalte)], **1** redelijk: *Zjef is 'nën échte kribbëbi-jter, mer nów haef-tër zich sjappëlik gëdrage; 2* niet overdreven, matig: *det zjëwieëlkën hób iech van Nëtta gëkoch vuur e sjappëlik pri-jskën en ze is përtang 'n krènt; 3* vrij goed, tamelijk: *wi-j geit 't? sjappëlik; mèt mi-jn koppi-jn geit 't sjappëlik allëwi-jl*.

sjappëluuër (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *chapelure*], panneermael; paneermeel: *de sjnitsël [Hd. *Schnitzel*] zit dik in de sjappëluuër; stamps-te druueg broeëd of bësjujte fj-jn, den höbs-te sjappëluuër*.

sjappëmèntsbujs (v.; -bujze, -bujske) [veroud.; Fr. *échapper* (ontsnappen), Fr. *tuyau d'échappement* (uitlaatpijp)], uitlaatbuis: *bi-j 'nën ottoo kump d'n aafgëwirkde gaas (damp) van de sjappëmèntsbujs in de knalpot, (van) woe dër nao bówte kan; de sjappëmèntsbujs is doeërgëros*.

sjappërik (m.; -ke; -ske) [Bargoens; Fr. *chapeau*], hoed, hoofddeksel: *tón iech oppe Maasdi-jk wandëlde, is m'ne sjappërik de Maas in gëwejd*.

sjappietër (o.; -s; -ke) [Lat. *capitulum* (hoofdje, kopje), verkl.vorm van ‘*caput*’, Fr. *chapitre*], sjappittër, kappittël [Hd. *Kapitel*], hoofstök; **1** chapiter, hoofdstuk: *dees blokpéns en det blokkieës blokke zich këpot, ómdét ze alle sjappietërs vanbówte blokke*; **2** onderwerp: *laot 't ós nôw mer ins höbbe uuvër 't sjappietër 'vastëlaovësstoet'*.

sjappittër (o.; -s; -ke), kappittël, hoofstök, sjappietër (zie ald.).

sjappoo (m.; -s; sjappooke), **1** [Fr. *un chapeau de route*], wioldop: *mèt tieëge de sjampsteïn te varën is 'ne sjappoo van e raad aafgëvloeëge*; **2** proficiat, hoedje afl: *sjappoo vuur di-j prëstasie!*

sjar (v.; -re; sjérke) [van ‘*scharren*’ (krabben)], sjram, krats; schar (gew.), schram: *dao zitte sjarrën op d'n ottoo, want iech höb good de ték van dae strówk gëraak!*

sjarël (m.; -s; -ke), **1** [humoristisch voor ‘penis’], sjarlëwi-j; penis: *Gus neump z'ne sjarël alti-jd z'ne bèste kammëraod; dae koddigge neump z'n dènk z'ne sjarël*; **2** deugniet: *daen Tei, det is ouch 'ne sjarël, vuur hi-j in 't midde van de nach zoe zaat es 'n sjöp de paljas te kömmën ówthange*.

sjarlëtang (m.; -e; sjarlëténgske) [It. *ciarlatano*, Fr. *charlatan*, Hd. *Scharlatan*], charlatan, oplichter, bedrieger, beunhaas, kwakzalver: *mèt dae sjarlëtang zi-jn rëmeedies tieëge bówkpi-jn mós-tën oppasse; sjarlëtang is 'n angër woeërd vuur fòtsjër*.

sjarlëwi-j (m.; -je; -ke), **1** deugniet: *dae sjarlëwi-j haef det erm suuëtske ligkën opzwénze (opstuuëke) det 't hi-j mós kómme wuilësën (kinderachtig stoeien) en flikfloeëje mèt de jóngste zoeën*; **2** sjarël (zie ald. 1ste bet.).

sjarlot (v.; -te; -sje) [Lat. *caepa Ascalonia* (ui uit Ascalo), Fr. *échalotte*, Eng. *shallot*, Hd. *Schalotte*], sjallot, sjërlot, sjëlot; **1** sjalot: *sjarlotte, e soeërt klein unkës, zeen good vuur d'n gëzòndheid*; **2** (samenst.) gësnuppërde sjarlottëpi-jpkës *zeen lékker in (bi-j) de slaaj*.

sjarminkël (o.; -s; -ke), sjërminkël (zie ald.).

sjarneer (v.; -e; -ke) [Fr. *charnière*, Hd. *Scharnier*], sjërneer; scharnier: *waat e gëpieëp, smieër det sjarneerke van di-j duuër toch ins; 'n 'doeëj sjarneer' haef gein vaer*.

sjarp, (o.; -e; sjérpke), sjerp; **1** [Fr. *châle*], (gebreide) sjaal : *doot tiech toch e sjarp (sjerp) òm, 't is te kawd*; **2** burgemeesterssjerp, sjerp: *allëwi-j! mooge börgëmeistërs hun sjarp op hun eige mëneer knuipe, mer ze mótte det sjarp waal rënd hunne bówk bli-jve drage*.

sjarre ((on)overg.; sjarde, h. gësjard) [Hd. *scharren*], **1** scharren (gew.), krabben: *hae sjarde zich di-j wónj weer oeëpe*; **2** sjrape, sjarrële; grissen, graaien: *tón 't hóws in de fik stóng, sjarde we toch nog get spulle bi-jein*; **3** grijpen, vastnemen: *iech kos dae sjelm nog zjus bi-j z'ne kraag sjarre*; **4** sjarrële; scharrelen: *d'n haan zit in de (het) mès te sjarre*.

sjarrële (overg.; sjarrëld, h. gësjarrëld), sjarre (zie ald. 2de en 4de bet.).

sjarrèt (v.; -te; -sje), sjërèt (zie ald.).

sjars (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *charge* (van ‘*charger*’)], **1** snelheid: *in vol(le) sjars pakde de wigkëlvtot d'n drej*; **2** lading: *dao kraeg iech miech toch 'n sjars verwi-jtën en affrònte nao m'ne kop gëgoeëjd van dae bówsgékken Tei*.

sjas (v.; -se; sjéske) [van Fr. ‘*chasse d’eau*’, *réservoir de chasse*], stortbak (van wc): *waal de sjas doeërtrèkke, hé leef knejjëlke, es-te nao achtër bès gëwaes.*

sjasse (overg.; sjasde, h. gësjas) [van ‘*chasser l’eau*’ (het water laten doorspoelen), de wc doorspoelen: *het twallèt (de wc) doeërspeule neume we ouch waal sjasse; mèt vääöl te sjasse, kóns-te vääöl watër vèrkloeëte* (zeer inform.); *bès-te goeën pisse* (plassen), *dén kóns-te nôw vuur te sjassën ouch op de spaarknóp dówwwe.*

sjassie (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *châssis*, Hd. *Chassis* (onderstel)], **1** het stalen raam (assen, wielen) en de motor van een auto; het onderstel [Fr. *châssis intégré*], chassis: *det wuuërt ‘ne nôwwën ottoo, want de sjassie is nao de vaan(t)sjës; de kèrdanas (aandrijf) van de sjassie waas kèpot en de bjël (drijf)stang en de pao (achterbrug met differentieel) dougën onnëmieë* (ook niet meer); **2** (scherfs.) *derrière* van een vrouw: *det muuëlëpaerd (zwaar gebouwde vrouw) haef ‘ne sjassie wi-j ‘ne waerëld* (‘ne weustigge sjassie).

sjat (m.; -te; -sje (sjétsje)) [Hd. *Schatz*], schat, schattebout: *de meiste vrouwluj zeen sjatte; d’ne groeëtste sjat is d’n gëzónndheid; vuur awwërs zeen hun kënjër hun groeëtste sjatte.*

sjatère (onoverg.; sjatërde, h. gësjatërd) [Eng. *to scatter*], schateren: *minstës eine kieër per daåg zou(d)s-tën ins mótte kónne sjatère van plëzeer; z’ne bówk sjödt van ‘t sjatère.*

sjatkamër (v.; -s; -kieëmërke) [Hd. *Schatzkammer*], schatkamer: *höbt gieë de sjatkamër van d’n Dom van Keulën (Köllën) of van Aokën als ins bëzoch? Ins doon!*

sjatte (overg.; sjatde, h. gësjat) [Hd. *schätzen*],

1 taxeren: *de sjattër sjatdën ‘t hóws op ‘n hawfmëljówn; 2* (m.b.t. afstanden, tijd enz.) ramen: *wi-j hoeëg sjats-te de kirktoeëre?*

sjavëling (m.; -e; sjaveelingske) [sterk veroud.], sjaevelingske; schaafafval, schaafsel: *mèt ‘n laog sjavëlinge kóns-tën ‘t ónkrówd tösse de strujk tieëgënhawtën of de kóns t’r de staof mèt aanmake, mer dén mós-te waal vääöl hout gësjaaft höbbe.*

sjavvane (onoverg.; sjavvaande, h. gësjavvaand) [zeer sterk veroud.; Mnl. *schaven* (zich wegscheren, zich wegpakken)], straotsjavvane; heen en weer lopen: *ki-jk toch ins wi-j ze löp te sjavvane, di-j sprëngbóks* (springer); *allëwi-jl zitte de kënjër vuuër d’n tillëvi-jzie, mer vreugër zoeëgs-te vääöl kënjër (straat)sjavvane.*

sjaw (o.; -we, sjejke) [D. (Rijnl.) *Schalte* (grendel)], **1** schuifgrendel: *doot ‘t sjejke ouch op ‘t pörtsje, hë jóng; 2 (uitdr.) bi-j ós is ‘t sjejke drop* (wij doen niet meer aan gezinsuitbreiding), *want kënjër höbbe we gënóg; dao stieëke ze diech e sjejke (sjaw) vuuër, dat zullen ze je beletten te doen; ‘ne wirvël (deurwervel, (gew.)) of ‘n sjaw slut allëmaol ieëve gaw, het ene is zo goed als het andere.*

sjawwële (onoverg., sjawwëlde, h. gësjawwëld) [veroud.], wauwelen, kwaadspreken: *es di-j kladzjoeër (klets) mer kan sjawwële, dén laef ze; ki-jk di-j baansjoeëtël en det mooswi-jf toch ins stoeën sjawwële; ‘n vrouw di-j sjawwëlt, is ‘n klatsj.*

sjëbbig (bn.; -gër, -ste), sjabbig, sjabbëtig, sjëppetig, sjëppentig (zie ald.).

sjëbrang (m.; -s en -e); sjëbréngske) [Fr. *chambrante*, Fr. (westelijk Wallonië) *chambran*], sti-jl, sjabbrang; kozijn; deur-

- venster- of schoorsteenlijst: *hae goeëjde zoe hël mèt de duuër det de sjëbrang ówt de moór los kwoeëm; höbt gieë ouch eike sjëbrangs in eur hóws?*
- sjeem** (m.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *skotos* (duisternis), Eng. *shadow* en *shade*, Hd. *Schemen* (schaduwbeeld)], lómmër; **1** schaduw: *woe kóns-te bi-j zoe'n hits nów bieëtër zittën es in de sjeem; in Mëzeik zëgke we d'n dësktën ti-jd lómmër in plaats van sjeem; 2 (uitdr.) woe vääöl leech is, is ouch vääöl sjeem*, het is niet allemaal goud wat blinkt.
- sjeemël** (bn.; -dër, -ste), érmeujig, sjaemëltig, sjaemël (zie ald.).
- sjees** (v.; sjeeze; sjeeske), **1** [1760 *met de cheese naar Stockem*, Fr. *chaise* (stoel, tweewielig rijtuig), Hd. *Chaise*], sjees: *de kas van 'n sjees hunk op reemën of i-jzëre vaere; 'n sjees haef twieë rajër en 'n kótsj (koets) haef t'r veer; 2* oude auto: *di-j aw sjees vrit (zup) te vääöl bënzin*.
- sjeete**, **1** (overg.; sjoëët, h. gësjoëëte) [Eng. *to shoot*, Hd. *schießen*], schieten: *de jieëgër haef 'nën dikke kni-jn gësjoëëte; 2* (onoverg.; sjoëët, h. gësjoëëte), kiemen: *in april beginne de unnën en de aw ieërpële te sjeetën en dën kóns-te ze op de kómposhoup goeëje, want dën smake ze nimmieë; 3 (uitdr.) woevuur sjoëët dae gífsji-jtër (gúfsji-jtër = nijdigaard) zoe ówt z'ne slóf?*
- sjeetkraom** (m.; -e; -kräömke), schietkraam (gew.), schiettent: *in de sjeetkraom sjoëët iech hieël get pi-jpkës aan grujzëlëmëntën en daovuur kraeg iech 'ne groeëte baer*.
- sjeeze** (onoverg.; sjeesde, is gësjees), **1** [af. van 'sjees'; D. (Nd.) *schesen* (hard lopen, rennen, sjezen)], rondlopen, sjezen: *we sjeesde van d'n eine kaffee nao d'n angëre; 2* niet slagen voor een examen, zakken, sjezen: *dae jóng waas in Luuëvën aan 't trisse, mer hae is alweer gësjees vuur zieëve vakke*.
- sjef** (m.; -s; -ke) [Fr. *chef*, Eng. *chief*, Hd. *Chef/Chefin*], **1** chef: *mi-jne nónk waas oppe Ford sjef van de lakstraot; mi-jne pa is nog stasiesjéf gewaes in Mëzeik en daonao is-tër sjef de bëroo oppe pöt in Ejsde (Eisden) gëwaes; 2* bazige vrouw: *dae Sus z'n vrouw is 'nën échte sjef (zjendërm), want daen érme löbbës maag bi-j hun allein mer 'jao' en 'mérsi-j' zëgke*.
- sjéfdëkip** (m.; sjéfsdëkip, g. dim.) [Fr. *chef d'équipe*], ploegbaas : *de sjéfdëkip waas in de pöt de baas van 'n ploog (equipe) pöttërs*.
- sjéfpërjao** (m.; -s; -ke) [mijntaal; Fr. *chef-porion*], **1** hoofdzichter van een mijnafdeling: *boeëve de sjéfpërjao stóng de kónduktäör en d'n inzënjäör* (zie ald.); **2 in de mijn waren de meeste hoofdzichters Walen**: *'In de (kaol)pöt (koolmijn) waas de sjéfpërjao dëk 'ne Waal en de inzënjäörs* (1ste lettergr. uitspr. als in het Fr. *ingénieur*) *woeëre det allëmaol. In de mi-jn haws-te de oevries (steenhouwers) woe de përyao de sjef van waas. En de sjéfpërjao waas vërantwoeërdëlik tieëgënuuvër de inzënjaors. 't Kómmëndeere ging van d'n inzënjäör nao de kónduktäör en vandao nao de sjéfpërjao, dae 't weer doeërgoeëf aan de përyaos.'*
- sjéftej** (m.; sjéfstej; g. dim.) [mijntaal], ploegbaas in de mijn: *de sjéftej waas de baas van de groep pöttërs di-j aan 'n tej (kolenlaag) wirkde*.
- sjegréng** (o.; g. mv.; g. dim.), [Fr. en Eng. *chagrin*], sjëgri-jn; (m.b.t. de

ontevredenheid die met verdriet gepaard gaat) chagrijn: *ʔ sjegréng stuit op dae malkónténterik ze gëzich te lieëze; tón z'n leefste ʔ haw ówtgëmaak, haw Lambaer vööl sjegréng.*

sjegrénglaer (o.; g. mv.; -ke) [Turks *sağrı* (achterste, staartstuk), Hd. *Chagrin(leder)*], Turks laer; segrijn, chagrijnleer, marokijn: *allein ʔ échtelste stök van e geitëvél of 'n ieëzëlsvél wuuërt vuur sjegrénglaer gëbruik; van sjegrénglaer make ze o.a. laere hawse.*

sjëgri-jn (o.; g. mv.; g. dim.), sjegréng (zie ald.).

sjeif (bn.; sjeivër, -ste), **1** [sleptoon bij pred. gebruik, als bw. en vóór een o. zn. in het enk.; in de andere gevallen stoottoon; Lat. *scaevus* (onhandig), Mnl. *scheuf, scheef*, Hd. *schief*], scheef: *di-j moór is zoe sjeif es 'n zeekël (sikkel); eedërein kënt de kaffee 'De sjeivën Dörpël' (zie ald.) in Awwëneik; 2* dubbelzinnig: *sjei mer ówt mèt dae sjeive kâl; 3* onaangenaam: *zoe e sjeif antwoeërd is neet plëzeerig.*

sjeifsloeën (overg.; sloeëg sjeif, h. sjeifgëslage), stelen, verdonkeremanen, ontvreemden: (**uitdr.**) *de sikkërtaris haef 'n bóm geld(sj) (pówn) sjeifgëslage.*

sjeije ((on)overg.; sjeide, is gësjeiye) [Lat. *scindere*, Gr. *schizein*, Hd. *scheiden*], scheiden: *nao 'n hawf ieëw same goeën de aw peekës (zich laote) sjeije; de buk zulle van de sjäöp gësjeiye wieëre (naar Matth. 25:32), de goeden zullen van de slechten gescheiden worden.*

sjeijël (m.; -s; -ke) [Hd. *Scheitel*], lówzëgëngske, lówzëpaad; haarscheiding: (**uitdr.**) *dae haef 'ne groeëte sjeijël, wordt gezegd van iemand die aan de zijanten nog*

wat haar heeft.

sjeijing (v.; -e; -) [Hd. *Scheidung* (van elkaar), *Trennung* (verbreking van huwelijk, scheiding), scheiding: *ieërs waas ʔ van puuënkën en lek en nao de sjeijing waas ʔ van klöppëlkën en stek.*

Sjeivën Dörpël, de; van 'Leeuwerikhof' naar 'De Sjeivën Dörpël': *"De Leeuwerikhof" is 'n aw boordëri-j, di-j in 1994 nao rëstorrasie kaffee-tavvërn is gëwoeëre. Ómdët vuuër de ingangsduuër 'ne groeëtën dörpël in blawwe stein ligk dae e bitsje sjeif is ówtgëslieëte, is 'De Lieëwerikhoeëf' saerdów 'De Sjeivën Dörpël' goeën heite.'*

sjël (v.; -le; -ke) [Eng. *skin* (appel, ui), Hd. *Schale*], **1** schil: *de sjëlle van de ieërpële sjummëlën op 'ne kómposhoup; 2* (samenst.) mèt unnësjëlle vörfde ze vreugër *de paoseijër, di-j dén brówn waerde.*

Sjël, roepnaam voor Michel.

sjëldaes (v.(m.)); sjëldaeze; -ke), sjildaes, blinjaes, blënjaes, sjaldaes (zie ald.).

sjëldi-j (v.; -je; -ke), sjaldi-j (zie ald.).

sjelf (v.; sjëlve; -ke) [Mnl. *schelve, schelf* (hooischelf)], schelf (gew.), hooi- of strozolder: *de boor haef get aandër(h)and (aannër(h)and), want de hieël sjelf zit vól ratte, di-j op det hui en det struuë aafkómme.*

sjëlfër (m.; -s; -ke) [Mnl. *schelfer*], sjölfër, sjilfër, sjërfël; schilfer: *zi-jn haor zit vól sjëlfërkës; de vel vërhujs op e jaor 'nën hawve killoo sjëlfërkës.*

sjëlfërdeig (m.; g. mv.; -ske), sjilfërdeig, sjërfëldeig; bladdeeg, bladerdeeg: *rónd zjëleipëtees (soort gebak) zit sjëlfërdeig;*

sómmigge kieërswègke zeen van sjèlfërdeig, mer d'n dèkstèn ti-jd zeen ze van gewuuënèn deig; de boeëjem van sómmigge vlajèn is van sjèlfërdeig.

sjèlfère (onoverg.; sjèlfërde, h. en is gësjèlfërd) [Hd. *sich abschilfern*], sjèrfële, sjilfëre, sjirfële, aafblajëre; schilferen, afschilferen, afbladderen: *de plëfóng sjèlfërt (aaf) en de sjèlfërs vallèn in de sop.*

sjèlk (v.; g. mv.; -ske) [van *schel* (schil), schelk (gew.), meikool, meisavooi: *sjèlk is e soeërt greun moos (blaadkuuël) woe we in de maond(sj) mei de blajër van kónnèn ieëte; bli-jve we in mei van de sjèlk aaf, dén wuuërt 't gëwuuën savvoeëjemoos; in de mooshoeëf höbbe wieë dit jaor sjèlk en spitskuuël stoeën.*

sjèlkës (mv.), roeës; hoofdroos: *es 't vel boeëvèn op d'ne kop geit aafsjèlfëre, höbs-te neet allein sjèlkës in d'n haor mer ouch op de kössèn en in de sallao.*

sjèlle (overg. sjèlde, h. gësjèld) [Hd. *schälen*], **1** schillen: *mèt hieël det spuitgèdoons van allëwi-jl kóns-te di-j paer bieëtër sjèlle; nów ieërpèlkës en jóng muuërkës hoofs-te neet te sjèlle; 2 (uitdr.) mèt di-j spënaol (valse vrouw) hób iech nog 'n èppelke te sjèlle, een eitje te pellen.*

sjèlm (m. -e; -ke) [Hd. *Schelm*], **1** schurk, schelm, booswicht, deugniet: *dae sjèlm luuët niks ligke waat neet te heit of te zwaor is; 2* guit, deugnietje, schalk: *bès tiech toch e leef sjèlmke; awwërs zeen allëmaol ieëve gruuëts op hun sjèlmkes.*

sjèlmenès (m.; -tër; -ke), dievenbende: *mèt di-j sjèlmenèstër höbbe de minse good de sjrik te pakke, want ze doon saovës nog gein duuër mieë oeëpe; de pollisse stikkèn allëwi-jl van 't werk mèt di-j sjèlmenèstër*

ówt 't vreugër Oeësblok.

sjèlot (v.; -te; -sje), sjallot, sjèrlot, sjarlot (zie ald.).

sjèlvès (m.; -se; -ke) [Hd. *Schellfisch*], schelvis: *sjèlvès, 'ne kabbèljawéchtigge zieëvès, zit nog gënóg in oos Noeërdzieë; sjèlvès is lang neet zoe lékker es kabbèljaw.*

sjëmik (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *engrais chimique*], kunstmeststof, kunstmest: *sjieliesalpieëtër (chilisalpeter) is e soeërt sjëmik; es-tèn oppe gazzao (pëloeës, ploeës) sjëmik höbs gëgoeëjd, zujs-tèn 't graas greuje.*

sjëmikke (overg.; sjëmikde, h. gësjëmik), met kunstmest bemesten: *vuuër 't zejje wuuëre de véljer gësjëmik; aarbeeze wuuëre dèk gësjëmik.*

sjëmpanj (m.; g.mv. en sjëmpanjs; g. dim.) [stofnaam (geen mv.); Fr. en Eng. *champagne*, naar de regio Champagne; Hd. *Champagner*], sjampanj; champagne: *zèkt [Hd. *Sekt* (sekt)] is Duitse sjëmpanj.*

sjèndaal (o.; -e; -daelke), sjandaal (zie ald.).

sjèndalig (bn.; -gër, -ste), sjandalig (zie ald.).

sjénje (overg.; sjónj, h. gësjónje) [van 'schande'; Mnl. *sche(y)nden, schinden*, Hd. *schänden*], sjandeleere; **1** schenden, schandvlekken: *te vööl geistèlikkèn (geissèlikkèn) höbbe te vööl kènjer gësjónje (misbruikt), woemèt ze ouch de preestërstand höbbe gësjónje (tot schande gemaakt); 2 (uitdr.) waem z'n naas sjenjt, sjenjt ze gëzich, als je negatieve kritiek geeft op je bloedverwanten, straalt die ook ongunstig af op jezelf.*

sjènk (m.; -e; -ske), **1** [Eng. *shank*, Hd.

- Schenkel*], sjènkël, knoeëk; schenkel, bot, knook, been: *ki-jk dae jóng dae sjènk toch ins aafknage; de sléchter haef de sjènk ówt det sjónkëbölke gësnieëje; 2 (uitdr.) iech veul 't in mi-jn sjènke det 't waer geit vërangëre; (vgl. 'sjónk')*.
- sjènke** (overg.; sjónk, h. gësjónke) [Hd. *schenken*], gieëve; schenken: (**uitdr.**) *iech kri-jg 't ouch neet (onneet) gësjónke*, moet er ook voor werken; 'sjènkën' *is hieël get angërs es 'insjódde'; 'ne kammëraod sjódde miech 'ne borrël in ówt 'n fles di-j h'm eine gësjónkën haw (kaddoo haw gëdoeën)*.
- sjènkël** (m.; -s; -ke) [Eng. *shank*, Hd. *Schenkel*], knoeëk, sjènk (zie ald.)
- sjéppentig** (bn.; -gër, -ste) [Eng. *shabby*, Hd. *schäbig*], sjéppetig, sjabbig, sjébbig, sjabbëtig; sjofel, armoedig: *dae mins zujt t'r zoe sjéppentig ówt, 't is toch geine bieëdëlaer?; di-j èrmoodspëns is alti-jd ieeve sjéppentig gëkleid*.
- sjéppetig** (bn.; -gër, -ste), sjabbig, sjébbig, sjabbëtig, sjéppetig (zie ald.)
- sjërèt** (v.; -te; -sje) [Fr. *charette* (kar), vroeger was een kinderwagentje een houten bak op vier wielen; wandelwagentje is 'une pousette'], sjarrèt; wandelwagentje, buggy: *oppe wandëling kik oos póppëmi-jke vanówt ze sjërëtsje z 'n uigskës ówt ze köpke*.
- sjerf** (v.; sjërve; sjérfskes) [Hd. *Scherbe*], sjèrvël (zie ald.)
- sjèrfële** (onoverg.; sjèrfëlde, h. en is gësjèrfëld) [Hd. *abschilfern*], sjirfële, sjilfëre, sjëlfeëre (zie ald.)
- sjèrlot** (v.; -te; -sje (sjèrlötsje)), sjallot, sjëlöt, sjarlöt (zie ald.)
- sjërmant** (bn.; -ër, -ste), [Fr. en Hd. *charmant*, Eng. *charming*], bekoorlijk, innemend, aantrekkelijk, minzaam, hups, charmant: *'t is e sjërmant maesje, want 't haef gooj mëneere, is tof vuur mèt óm te goeën en 't is ouch geine kni-jn (ze is ook mooi); Sjarël is 'ne sjërmantën tip*.
- sjërminkël** (o.; -s; -ke) [Mnl. *scheminkel*, Kil. *scheminckel*], sjarminkel; scharminkel, mager mens of dier: *waat e lillik en magër sjërminkël van e vroumës!; kri-jg det sjërminkël van 'nën hónd waal gënog te vrieëte, want dae kóns-te de rubbe tèle?*
- sjërneer** (v.; -e; -ke), sjarneer (zie ald.)
- sjërnóffël** (v.; -e; sjërnuffëlke) [Gr. *karnophullon*, Fr. *giroflée*], groffie(j)oot, kërnoffël; anjer, anjelier: *sjërnóffëlën höbbën hieël vööl bloomblaedsjës, rujkën hieël fël, höbbën alle kleurën en bëstoeën ouch es sni-jbloom; langs 't paad van d'n hoeëf stoeën sjërnóffële*.
- sjerp, I** (o.; -e; -ke), sjarp (zie ald.); **II** (bn.; -ër, -ste), **1** [Eng. *sharp*, Hd. *scharf*], scherp: *'n sjërpe sjeër; e sjërp mets; 2* spits; zie ald. 3de bet.); **3** geil: *Baer stuit sjerp, want dae haef waal e jaor vasgëzieëte; 4* goed in conditie: *de koeräör stóng sjerp en wón de koers; 5 (uitdr.) Zjuuljèt haef 'n sjërpe tóng, praat bits*.
- sjërpe** (m.; id.; g. dim.) [gesubst. bn.]; geilaard: *maesjës, pas op, want det is 'ne sjërpe, dae z 'n han neet bi-j zich kan hawte*.
- sjërper** (m.; -s; -ke) [Eng. *sharpener*], potloodslijper: *is de punt van de potloeëd neet mieë sjerp genóg, dén drejs-te de potloeëd in 'ne sjërper tot 't weer sjerp is*.
- sjèrvël** (m.; -e; -kës) [Hd. *Scherbe*], sjerf; **1** scherf: *bi-j ós zit de grónd vól sjèrvële van*

- Rommeinse pöt; 2 (uitdr.) sjèrvële brènge gëlök.*
- sjeuns** (bn.; -ër, -te) [gesubst. bn.], sjots, sjuins; komisch, komiek: *ówt dae sjeunse kieërël z'ne mónnd kump gei sërjeus woeërd.*
- sjeunse** (m.; id.; g. dim.) [gesubst. bn.], sjetse, sjuinse; droge komiek, leukerd: *es dae sjeunse mer kan móppe tappe; mèt dae sjeunse lachde de kènjër zich 'n bruuëk ('ne króf).*
- sjeur** (v.; -e; -ke) [Hd. *Scheune*], schuur: **(uitdr.)** 'n aw sjeur bórt (brandt) hél, als een oud mens verliefd wordt, is er geen houden aan; *mèt Sint-An is 't koeërën in de sjeur of in de ban*, dan is de oogst binnengehaald of in schoven op het veld; *mei kawd en naat vólt de sjeur en ouch 't vaat; det hulp tieëge de mujs, zag de beur (boor) en tón stoeëk-tër z'n sjeur in brand.*
- sjeurëndieërsër** (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Scheunendrescher*], schurendorser: *swènt(sj)ërs ginge de sjeurëndieërsërs bi-j de beure de sjobbe dieërse; es de sjeurëndieërsër de sjobbe gëdoeërsën haw, kwoeëme d'r sjouvën (bussels stro) ówt 't dieërsmësj-jn; 2 (uitdr.) dae haef hóngër wi-j 'ne sjeurëndieërsër, grote honger (vanwege het uitermate zware werk) en kan ouch ieëte wi-j 'ne sjeurëndieërsër.*
- sjeurport** (v.; -e; -pörtsje), schuurpoort: **(uitdr.)** *di-j slaajmówl haef 'ne mónnd wi-j 'n sjeurport, grote mond; 'n sjoeën bóks, mer di-jn sjeurport (gulp) stuit waal oeëpe.*
- Sjeurstraat, de; de Schuurstraat:** *'De naam – 1532, Schoerstraat – bëteikënt 'de straat di-j nao de Sjoordi-jk veurt' en haef dus niks te make mèt sjeur mer waal mèt 't Èngëls woeërd 'shore', det óngër angëre 'hoeëgër gëlieëge land aan 't watër' bëteikënt.'*
- (Bron: BOONEN, Martin, *De Schuurstraat, De Maaseikenaar*, 1973, 4, p. 14); *es gieë nao 't (h)ospëtaal mót, dén mót gieë, es 't nów hospëtaal vaerdig is, in de Sjeurstraat zeen.*
- sjëvaak** (o.; -e; -ske) [Vnml. *schavack*, Hd. *Schabrakke* (knol (oud paard), oude, lelijke vrouw, oude troep)], sjëvakël; oud, lelijk en versleten iets of iemand: *iech hób det awd sjëvaak van 'ne fits op 't stort gëgoeëjd.*
- sjëvakël** (o.; -s en -e; -ke), sjëvaak (zie ald.).
- sjich** (v.; -te; -sje) [mijnbouw; Mnl. *schiften* (scheiden, verdelen), Eng. *shift* (ploeg, werktijd), Hd. *Schicht*], **1** schicht, dienst, werktijd, ploegendienst: *de sjich neumde ze oppe pöt ouch de pos* [Fr. *poste*]; **2** (samenst.) *höbs tiech de mörgësjich, de middigsjich of de nachsjich?*
- sjieël** (bn.; sjaelër, sjaelste) [Mnl. *schele*, Gr. *skolios*, Hd. *schielend*], scheel: **(uitdr.)** *hae kik zoe sjieël es 'nën ottër; Sjël is zoe sjieël es 'ne latnagël* [Regel i.v.m. 'sjieël' en 'sjael': **a** sjieël: als bn. vóór een o. zn. in het enk. (*e sjieël maesje*), als predicat (*Baer is sjieël*) en als bw. (*ki-jk neet zoe sjieël*); **b** sjael: in alle andere gevallen ('ne sjaele man, 'n sjael vrouw, sjael kènjër]
- sjieën** (m.; -e; -ke) [Mnl. *schene*, Eng. *shin*, Hd. *Schienbein*], **1** scheen: *stamp dae lówzëkloeët (rotvent) tieëge z'n sjieëne; 2 (uitdr.) mèt z'n léstigge vraoge lag-tër miech 't veur aan de sjieëne*, maakte hij het mij moeilijk; *de höbs van di-j kribbëbi-jtërs (vitters) di-j angër luj gaer tieëgën hun sjieëne stampe*, beledigen, treffen.
- sjieënlap** (m.; -lep en -lapp; -lëpke), beenbeschermer [Hd. *Beinschiene*], scheenlap (gew.), beenbeschermer: *in de hoeëze drage voetballërs sjieënlappe*,

plieëtsjës di-j make det ze 'ne stamp tieëgën hun sjiëne neet of mindër veule.

sjiëp (o.; -e; -ke) [Mnl. *schip*, Hd.*Schiff*]: *de maassjiëpe voeëre vreugër nao Lujk vuur o.a. blawwën of aemse stein te hoeële [aemse stein: door metanalyse uit 'Naamse steen', 'steen uit Namen']; de meiste maassjiëpe woeëre 'pónte', hawwën e zeil en koste zoe'n 40 tón vërveure; ouch de 'spitsbék' is e soeërt sjiëp det oppe Maas haef gëvare; Zie ook: Maasvaart.*

sjiëpe (m. en v.; -ne; -ke), **1** [van 'recht scheppen'; Mnl. *schepen(e)*], *schepen* (in België), *wethouder* (in NL.): *es sjiëpe van plèzeer hoofs-te geinën doeërs te li-jje; de sjiëpëne vëngën oozën diksjënaer hieël tof; 2 de schepen die de uitgave van DGMD begeleidde: 'Saer jannëwari-j 2013 is Myriam Giebens sjiëpe van kultuur en sport, van de boekëri-jjën en van de akkëdeemies, van örfgood (ërfgood, äörfgood), van fieëstëlikheedën en van aanvöllënd óngërwij-s. Sjiëpe Myriam, di-j dus hieël get te zëgkën haef, haef t'r allës aan gëdoeën óm van dit boek get te make. En sjoëns det ze det neet gëzag wilt höbbe, wille wieë häör op dees plaats daovuur t'n zieërste dank zëgke.'; 3 de schepen in het 'Ancien Régime': 'Óngër 't 'Ancien Régime (einde middeleeuwen – begin Franse Revolutie)' waas 'ne sjiëpe lid van de Sjiëpëbank en waas-tër dus 'ne réchter dae op 't gëbeed van de réchspraak väll te zëgkën haw.'*

sjiëpër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Schäfer*], *schepër*, *schaapherder*: *awwër minsën höbbe de sjiëpër van Nuchëlënhoeëf nog gëkënd; 2 [Hd. *Schäferhund*], *herdershond*: 'ne sjiëpër is 'ne gooje waakhónd, mer dén mó-t-ër waal good zeen opgëtrokke; d'n Duitsën en de Méchelse sjiëpër neume we ouch hërders.*

sjiëps (bn.; -ër, -te) [sterk veroud.; D. (Neder-Rijns (beneden Kreuznach)) *schibes* (dronken)], *ellendig*, *miserabel*, *beroerd*, *slecht*: *det sjrankël vroumës zujt t'r mer sjiëps ówt.*

sjiëër (v.; -e; -ke) [Mnl. *schaer*, *schere*, Hd. *Schere*], **1** *schaar*: *kleijërmieëkërs mótte de leefde vuur de sjiëër höbbe; 2 (uitdr.) det is mèt e sjiëërke gëknip*, het past precies, is juist zoals het hoort.

sjiëërbank (v.; -bénk en -banke; -bénkske) [zeer sterk veroud.], (m.b.t. de bank bij de kapper waar mannen nieuwtjes uitwisselen) *scheerbank* (gew.): *op 'n sjiëërbank (bi-j de kwaffäör) huuërs-te nog ins get.*

sjiëërbuuërstël (m.; -s en -e; -ke), *scheerkwast*: *tón nog gein sjiëërmé(t)skes bëstóngë, sjoëëre de mansluj zich mèt sjiëërbuuërstël, sjiëërzeip en sjaars.*

sjiëëre (overg.; sjoëër, h. gësjoëëre) [Mnl. *scher(r)en*, Hd. *scheren*], *scheren*: (**uitdr.**) *hae haef z'n sjäöpkes gesjoëëre*, is binnen; *dao zit-ër mèt gësjoëëre*, daarmee zit hij geheel verlegen, weet hij geen raad.

sjiëërmónd (m.; g. mv.; g. dim.) *sjuuërmónd*, *sjiëërmónd* (zie ald.).

sjiëërsli-jp (m.; -e; -ke) [Hd. *Scherenschleifer*], **1** *scharenslijper*: *op d'n trippërtäör van de sjiëërsli-jp stóng 'ne sli-jpstein; 2 scharenslijper, een verdwenen beroep: 'Vreugër ging de sjiëërsli-jp mèt ze kërke langs de hówzër vuur o.a. sjiëëren en mëtse te sli-jpe. Op 't kërke van de sjiëërsli-jp stóng 'ne sli-jpstein dae mèt de veut in bëwaeging waerde gëbrach. Tërwi-jl de vónkën in 't rónnd spróngën en allës vli-jmsjerp waerde gëslieëpe, kaeke (kieëke) de kënjer zich de ougën ówt hunne kop.'*

sjieërkómp (v.; -e; -kumpke), scheerkom, scheerbekken: *waem zich naat wilt sjieëre, mót z'n sjaars of ze sjieërmétsken avëntów kónne speulën in 'n sjieërkómp.*

sjieërmé(t)s (o.; -e; -ke), scheermes: *e sjieërmé(t)s wuuërt gëslieëpën op 'ne reem.*

sjieërmësji-jn (o.; -e; -ke) [Hd. Schermaschine], scheerapparaat: *sjieërt gieë uch mèt de sjaars, mèt e sjieërmé(t)sken of mèt e sjieërmësji-jnke?*

sjieërmónd (m.; g. mv.; g. dim.), sjuuërmónd, sjieërmónd; 1 scheurmond: *'ne sjieërmónd is vrieëd ambëtant, ómdéts-te dén békans neet kóns ieëte; 2 wat is scheurmond? 'Es-te sjieërmónd höbs, zeen d'n móndheuk óntstoeëke, woebi-j 't zjus is es of (of wënt) di-j e bitsjën insjuuëre. De oeërzake van sjieërmónd zeen 'ne sjummël (candida albica) en te min vietamiene van bëpaolde soeërte.'*

sjieërzeit (v.; g. mv.; -ke) [stofnaam], scheerzeit: *vuur 'ne baard in te zeitpën höbs-tën e kumpke mèt werm watër, 'ne sjieërbuuërstël en sjieërzeit vandoon.*

sjieët (m.; -e; -sje) [van 'schijten'; Gr. schizein, Hd. Schiss], 1 wind(je), scheid: *'ne sjieët laote; 2 futiliteit: (uitdr.) de mós van 'ne sjieët geinën dóndërslaag make, de dingen opblazen; dae geit vuur eedëre sjieët nao d'n doktoëër, hij zoekt voor elke kleinigheid raad.*

sjieklèt (m.; -te; -sje), sjik; 1 kauwgom: *de ieërste sjieklète woëere veerkéntig, roos gëkleurd en in e pëpeer gëdrejd; 2 de voordelen van kauwgom: 'Sjieklèt waas volgës de rëklaam good vuur de spi-jsvërtieëring en vuur 't gebieët. Sjieklèt waas zoegëzag ouch good tieëge d'n doeërs en de zeenëwe, waat nëturluk dikke zeivër*

waas.'

sji-jf (v.; sji-jve; sji-jfke) [Mnl. scive], (parkeer)schijf: *hi-j mós-te de sji-jf lëgke, want angërs höbs-tën e persés aan d'n bóks.*

sji-jn (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. Schein], schijn: (**uitdr.**) *sji-jn bëdrujg; dae kale duit vääöl vuur de sji-jn (te rëdde); de höbs geine sji-jn van kans vuur det persés te wënne; dao is geine sji-jn van (daar wijst niets op) det ze goeën sjeije.*

sji-jne 1 (onoverg.; sjaen, h. gesjieëne) [Mnl. schinen, Hd. scheinen], schijnen: *de maon sjaen doeër de buim; 2 (kww.), schijnen, lijken: daen Dri-jk sji-jnt miech 'ne rare kieërel.*

sji-jt 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [vulg.; Hd. Scheiße], schijt, schijterij: (**uitdr.**) *aan de sji-jt zeen* [Hd. die Scheißerei haben]; *sji-jt aan get of eemës höbbe*, lak aan iemand of iets hebben; *iech kri-jg van diech de sji-jt*, ik ben je beu; *sji-jt make*, van zijn neus maken, zich opdirken om gezien te worden; *kale sji-jt*, aanstellerij; *vlot is vanne sji-jt gëstörve, lansëm laef nog*, je moet je niet haasten; *vääöl sji-jt en ambras*, veel opschepperij en bombarie (ophef); 2 ontkennd tussenwerpsel: *höbs tiech det gëdoeën? Sji-jt (neen), det waas iech neet; 3 Maaseiker spotliedje: 'Sji-jt in 't veur; sji-jt in 't veur; lieëlikkën awwën del!' ('del' is scheldw. voor dommerik).*

sji-jtbóks (m.; -e; -bukse) [scheldw.], 1 bangerik, lafaard: *'n sji-jtbóks is 'ne bóksësjij-tërd; dörf di-j sji-jtbóks neet allein doeër d'n dónkële?; 2 (uitdr.) haw iech mer in m'n bóks gësjieëte, zag de sji-jtbóks*, was ik er maar nooit aan begonnen, zei de bangerik.

sji-jte (overg.; sjeët, h. gesjieëte) [vulg.; Mnl.

- schiten*, Hd. *scheißen*], schijten: (**uitdr.**) *es det waar is, sji-jt iech in m'ne sòndigsèn hood (m'n sòndigse bóks); dae maag dao oppe taofèl sji-jte*, is er goed gezien; *séffes sji-jte zieëve mösse nog mieë es ein ków*, je moet niet overdrijven; *hae sjit streng wi-j erm; diech kals wi-js-te gesjieëtèn höbs*, je bent 'n flapuit, je uitleg is te goedkoop; *in z'n bóks sji-jte van de sjrik*, het besterven van de schrik; *diech bès miech get gēsjieëte*, (iron.) een mooierd; *iech sji-jt tiech get*, loop toch naar de maan; *iech laot miech neet op m'ne kop sji-jte*, ik laat me niet alles welgevallen; *dae sjit neet vuuër ölf oore*, hij is erg gierig.
- sji-jtër(d)** (m.; -s; -ke) [oneig., scheldw.], **1** lafaard: *bavvie(j)ollèn ówtstieëkèn es 't neemës zujt, det dörf dae (bange) sji-jtër(d); 2 druktemaker(tje), opschepper, dikdoener: *waat haef dae sji-jtër(d) toch weer te mieëmèn en te zaegè?; 3 bangerik: *'ne sji-jtër(d), eine dae niks dörf of alti-jd sjrik haef, neume we ouch 'n bang bóks.***
- sji-jtërig** (bn.; -gër, -ste), kaal, aanstellerig: *ki-jk wi-j sji-jtërig det daen aanstèllër duit mèt z'n mëneerkès en z'ne kale sji-jt.*
- sji-jtëri-j** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Scheißerei*], **1** pratëlèsji-jt, slingërsji-jt, aafgank, d'n dunne, platte, kómgaw, rétteketét; diarree: *hae is weer aan de sji-jtëri-j; 2* inbeelding, aanstellerij, bluf, hoogmoed, pedanterie, verwaandheid, schijterij: *waat 'n sji-jtëri-j höbbe di-j aanstèllërs toch weer veil mèt hun hoevaerdig gèdoons.*
- sji-jtërke** (o.; -s; -), schijterdje, verwend kind, favorietje, gunstelingetje, lievelingetje: *in de kaksjoeël waas dae kóntélékker (vleier) 't sji-jtërke van de juffrouw.*
- sji-jtgieël** (bn.; g. tr. v. verg.), [vulg.], schijtgeel, bruingeel: *vuur 'nèn ottoo*
- zeen sjoëënër kleurèn es sji-jtgieël; dae kakmieëkër haef z'n hóws sji-jtgieël gëvörf.*
- sji-jtgreun** (bn.; g. tr. v. verg.) [vulg.], schijtgroen: *doot det sji-jtgreun jésken ówt, want de luj lache zich kèpot.*
- sji-jthujske** (o.; -s; -) [Hd. (vulg.) *Scheißhaus*], 't (h)ujske; schijthuis, wc: *vreugër mósdës-tèn in vääöl hówzër nao bówte (achtër) vuur nao 't (sji-jt)hujske te goeën; de kak (strónt) dae op 't sji-jthujskèn in 'n kówl voeël (vieël), gëbrujkde de minse vuur de moosëm te mèste.*
- sji-jtkónt** (v.(m).; -e; -kun(t)sje), verwend iemand: *det sji-jtkun(t)sjèn is allës gaw meug, want det is e bédörve strun(t)sje.*
- sji-jtmael** (o.; g. mv.; -ke), li-jnzaadmael; vlaszaadmeel, lijnzaadmeel: *sji-jtmael – 't woeërd zaet gënóg – mós-te neet te vääöl nao bènne spuuële; vreugër waerde sji-jtmael gëbrujk tieëge wörm; sji-jtmael zit vól omega-3 vètte.*
- sji-jtmieëkër** (m.; -s; -ke), druktemaker: *waat haef dae sji-jtmieëkër toch vuur kiskënade (aanstellerij) veil; 'ne sji-jtmieëkër neume we ouch 'ne blaggäör of 'ne kale.*
- sjik, I** (v.(m.); -ke; -ske) **1** [Fr. *tabac à chiquer*], tabakspruim, pruimtabak: *'n sjik is get tówbak daes-tèn in d'ne món d paks vuur op te knawwële; 2* [merknaam Chicklets], sjieklèt; kauwgom: *goeëj eur sjikke leevër in de vówlbak és t'r de stóp mèt te bégaje; II (m.; g. mv.; g. dim.) [van 'schikken'], **1** chic, beau monde, de aanzienlijksten: *op 't fieës waas d'n hieële sjik van Mèzeik prezént; 2* schik, behaaglijke stemming: (**uitdr.**) *mèt daen hoeëgëre pree waas-tër in z'ne sjik*, was hij blij; **III** (bn.; -kër, -ste) [Mnl. *geschickt* (fraai), Fr. *chique*, Hd. *schick*] chic, chique: (**uitdr.**) *sjikke minse**

höbbe sjikke zakën en waat ze neet höbbe, laote ze zich make.

sjikke (zich), I (overg.; sjikde, h. gësjik) [Hd. *schicken*], zenden, sturen: *iech höb h'm gistëre nog 'ne breek gësjik*; **II** (onoverg.; sjikde, h. gësjik), **1** gelegen komen, passen: *es 't uch sjik, kóm dën de volgënde wieëk; det sjik miech neet*; **2** (m.b.t. pruimtabak) kauwen, sjieken (gew.), tabak pruimen: *dae löp d'n hieëlën daäg te sjikke; vuur te kónne sjikkën höbs-te sjiktówbak vandoon*; **3** kauwgom kauwen: *is sjikke good vuur 't gëbieët?*; **III** (wederk.; sjikde zich, h. zich gësjik) [Hd. *sich schicken*], zich aanpassen, berusten in: *hae sjik zich in allës; iech sjik miech nao de ómsténj.*

sjikkërei, 1 (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *Cichorium sativum* (gekweekte cichorei), Mnl. *cicoreije*, Fr. *chicorée (à café)*, Hd. *Zichorie*], koffiesurrogaat, cichorei: *vreugër dieëge ze sjikkërei bi-j de koffie of ze maakdën 'n drénkske van sjikkërei, ómdét de koffie te deur waas; sjikkërei wuuërt gëmaak van de gëdruuëgdën en gëruuëstërde wortële van witloof, di-j we sjikkërei neume*; **2** sókkërei (zie ald. 1ste bet.).

sjikkëreije (mv.) pisbloom, sókkërei (zie ald. 1ste bet.).

sjild (o.; -e; -sje) [Mnl. *schilt, schelt*, Hd. *Schild*], schild: *de Ammeeriekane willën e sjild bówwë tieëgën ABC-rakkète van sjörkëstaote; 'Het Greun Sjild' waas 'ne kaffee oppe Eikërstraot.*

sjildaes (v.(m.)); sjildaeze; -ke), sjëldaes, blinjaes, blënjaes, sjaldaes (zie ald.).

sjildëre I (overg.; sjildërde, h. gësjildërd) **1** verven: *we höbbën 't hóws wit gësjildërd*; **2** met verf en penseel afbeelden: *pa haef e pëtrèt laote sjildëre van häömzëlf*; **3**

[Hd. *schildern*], afschilderen, beschrijven: *hae sjildërde miech dao e taffëreelke van daen uuvërval*; **II** (onoverg.; sjildërde, h. gësjildërd) **1** wachten: *iech staon hi-j al 'n dik oor te sjildëre*; **2** aan een schilderij bezig zijn: *hae sjildërt aan e groeët landsjap.*

sjildërëchtig (bn.; -ger, -ste), schilderachtig, pittoresk: *de meistër goeëf 'n sjildërëchtigge bësji-jving; in Mëzeik haef dae sjildër hieël get sjildërëchtigge heukskës gësjildërd.*

sjildëri-j (v.; -je; -ke), **1** schilderstuk, schilderij: *di-j sjikke sjildëri-j dao, di-j in watërvörf, is di-j van Marietje Broens?*; **2** sjminkdoeës; (inform.) sterk opgemaakte vrouw: *det vroumës is miech 'n sjildëri-j*; **3** schilderachtig tafereel: *det heukskën in de Pëlsërstraot is 'n ech sjildëri-jke.*

sjilfër (m.; -s en -e; -ke), sjölfër, sjërfël, sjëlfer (zie ald.).

sjilfërdeig (m.; g. mv.; -ske), sjërfëldeig, sjëlferdeig (zie ald.).

sjille (zich) (overg.; sjilde, h. gësjild) [van 'schil'], **I 1** schelen: *det sjilt e pak geld(sj)*; **2 (uitdr.)** 't sjilde mer 'n haor; *det sjilt 'ne slók op 'ne borrel*, dat scheelt veel; **II** (wederk.; sjilde zich, h. zich gësjild), (in leeftijd) verschillen: *hae sjilt zich mer tweeë jaor mèt ze breurke.*

sjilpe (onoverg.; sjilpde, h. gësjilp) [klanknabootsing; Hd. *schilpen* (van mussen)], tjilpen, sjilpen: *de mösse sjilpën in de däörëhëgke; 't zaoch pieëpe van vuuëgëlkës is sjilpe.*

sjippërscaffee (m.; -s; -ke), **1** schipperscaffé: *in de sjippërscaffee zóngë de sjippërs e leedsje van Vadër Abraham*; **2 de schipperscaffés ten tijde van de Maasvaart**: *'Henricus Labaer, dae in 1748 Mëzeikër börgër waas*

*gëwoeëre, hoeël sjippërskaffee 'Labaer huysinghe' oeëpe, woe maassjippërs kostën ieëtën en röste. 'nën Angëre sjippërskaffee waas 'De Krauw' in Héppenaert, woe d'n eigënaer zelf maassjippër van waas. 'nën Dörde sjippërskaffee, woe d'n eigënaer vaerman van waas, loeëg in Awwëneik en hëtde 'De Lieëwërik'. 'De Spaanjërd', 'ne veerde sjippërskaffee, waas gëlieëgën oppe grens mèt Ophoeëve. Dén haws-te nog 'ne vi-jfdën en lèste sjippërskaffee oppe Bleumërstroat, nieëve 'De Gapërs', dae 't Mértsjieëp' hëtde (zie ald.)' (Bron: BOONEN, Martin, Over de Maas, de Sloot en de Weert, *De Maaseikenaar*, 2005, 3, p. 137-143)*

sjirfële (onoverg.; sjirfælde, h. en is gësjirfëld), sjirfëre, sjërfële, sjëlfëre (zie ald.).

sjirpe (onoverg.; sjirpde, h. gësjirp) [klanknabootsing; Hd. *zirpen*], sjirpen: *de kreekëls sjirpe daäg en nach in de Provvaos* (Provence); *dao zoeët get te sjirpën óngër me bèd.*

sjminkdoeës (v.; -doeëze; -duuëske) [schminken van Hd. *schminken*], sjildëri-j; overdreven opgemaakte vrouw: *es di-j sjminkdoeës mer 'nën hawve killoo sjmink op zich kan smieëre; di-j sjminkdoeës zit zich hawfdaag vuuer de speegël te sjminke.*

sjnaps (m.; g. mv.; -ke) [van 'schnappen' (pakken); geen echt Msk.; Hd. *Schnaps*], snaps, borrelke, zjëneevërke, dröpke (zie ald.).

sjöb (v.; -be; sjöbke) [Mnl. *schubbe*, Hd. *Schuppe*], schub: *mèt 'n vërsjët (fërsjët) kri-jgs-te de sjöbbe van 'ne baars 't gemékkelikste draaf; bi-j 'n rits* (blankvoorn) *goeën de sjöbbe d'r 't bèste mèt e me(t)s vanaaf.*

sjob (v.; -be; sjöbke), sjouf, zie ald. 1ste bet.; schoof: *sjobbe waerde tieëgënein gëzat in einën houp vuur te druuegën en daonao waerde ze mèt paerd en kar nao de sjeur gëvare; es de sjobbe gëdoeërse zeen, höbbe we sjouve (bössële struuë); sjobbe wuuëre sóms ouch sjouve gëneump.*

sjöbbëjak (m.; -ke; sjöbbejékske) [D. (Nd.) *Schubjack*], 1 scheldw.; schooier, schurk, schoft, schobbejak: *mèt dae sjöbbëjak wil iech niks te makën höbbe, want dae is onnog hieël kollëri-jk; 2* bengel, guit, schelm: *dów kleine sjöbbëjak, kóm ins bi-j bómpa; oos sjöbbëjékske kan al loupe.*

sjöbbëtig (bn.; -gër, -ste) [zeer sterk veroud.], sjuuëtig (zie ald.).

sjödde (overg.; sjödde, h. gësjöd) [Mnl. *schodden*, D. (Keuls) *schöddële*, Hd. *schütteln*], I [Hd. *schütteln*], sjödde; schudden: *d'n dwieërsnak sjödde van nae (mèt de kop)* [Hd. *der Querkopf schüttelte verneinend den Kopf*]; II (samenst.) 1 [Hd. *einschenken*], insjödde; inschenken: *m'ne vrund(sj) sjödde miech e glaeskën in* [Hd. *mein Freund schenkte mir ein Gläschen ein*]; 2 [Hd. *schütten*], insjödde; inschenken: *'t zówplëpken haw z'n eigën e glaeskën ingësjöd* [Hd. *der Säufer hatte sich etwas ins Glas geschüttet*]; 3 [Hd. *abschütteln*], aafsjödde; afschudden (lett.): *Loore, di-j krump(vot) (koukleum), sjöd't de snieë van zich aaf* [Hd. *Hannelore, die verfroren ist, schüttelt den Schnee von sich ab*]; 4 [Hd. *abschütteln*], aafsjödde; afschudden (fig., **uitdr.**) *det kwispëlaerke (kwispëlkónt, sjravëlaerke) sjöddën 't gëkrakkieël (gekijf) van z'n pa van zich aaf wi-j e naat hun(d)sje; 5* [Hd. *herunterschütteln*], aafsjödde; afschudden, door schudden af doen vallen: *de k(w)aojóng sjödde de prówme van de boum aaf* [Hd. *der Lausbengel (Lausbub) schüttelte die*

Pflaumen vom Baum herunter]; *es de nuuët ri-jp zeen, mós-te ze aafsjödde* [D. (Keuls) *wann de Nöss rif sin, dan muss mer se schöddele*].

sjöddële (zich), I (overg.; sjöddële, h. gësjöddëld) [frequentatief van 'sjödde'] [Hd. *schütteln*], sjöddële; schudden: *di-j fles tieëge d'n hoos mós-tën ieërs sjöddële, zag d'n appëtieëkër*; **II** (wederk.; sjöddëldë zich, h. zich gësjöddëld), **1** [Hd. *sich schütteln*], zich sjöddële; huiveren: *Bet, di-j pritskónt* (kieskeurig jong persoon), *sjöddëldë zich òmdét ze de kwakkërtëbëtskes zoe vi-js vóng* [Let op: *de snoeëtërbél stóng in ze kort humpke te sjówwërën* (huiveren, rillen) *in de snieë*]; **2** [Hd. *sich schütteln*], zich sjöddële; zich schudden: *Rambo, oos hun(d)sje, sjöddëldë zich* [Hd. *Rambo, unser Hündchen, schüttelte sich*]; **3** [Hd. *sich schütteln*], zich sjöddële; schuddebuiken: *ÿ sjöddëlkun(t)sje* (het schuddegatje) *sjöddëldë zich van ÿ lache*; **III** [Hd. *durchschütteln*], doereinsjöddële; door elkaar schudden: *de tówta* (troela) *sjöddëldën ÿ pówpësjj-jtërke doerein*.

sjöddëlkónt (v.; -kónte; -kuntsje), **1** vrouw met dik achterwerk: *e ferm échtelste haef ze, di-j sjöddëlkónt*; **2** (**uitdr.**) *es-te di-j sjöddëlkónt 'ne bëssem in de vot stiks, is de hieël straot gëkieërd*, wordt gezegd van een vrouw die verwaand en heupwiegend op straat loopt.

sjoëje (onoverg.; sjoëjde, h. gësjoeëjd) [Vnnl. *scho(o)yen*], bieëdële; schooien, bedelen: *dae bieëdëlaer lóp tiech get langs de duuëre te sjoëje vuur de minse get aan hun bóks te smieëre; sjoëjën is vërboeëje*.

sjoëjer (m.; -s; -ke), **1** landloper, zwerver, schooier: *òmdét-ër gei vas addrés haef, hóbbe de pollisse dae sjoëjër opgëpak*; **2** (scheldw.) *ki-jk toch ins wi-j dae sjoëjër*

drówt zujt, zoe sjébbig (sjéppentig) mèt z'n gësjuuërde kleijër; **3** *bieëdëlaer; bedelaar: vuur neet te vrëkke van d'n hóngër lóp dae sjoëjër uuvëral te bieëdële*.

sjoëël (v.; -e; sjuuëlke) [Lat. *schola*, Gr. *scholè* (liefhebberij, studie, vrije tijd), Eng. *school*, Hd. *Schule*], **1** school: *goeën de kënjër nao de kattëli-jke sjoëël (vri-j sjoëël) of goeën ze nao de staatssjoëël (ri-jkssjoëël, kolmëjën(sjoëël))?*; *sjoëële vuur klein kënjër zeen bëwaarsjoeële; nao de bëwaarsjoeële goeën de kënjër nao de lieëgër sjoëël*; **2** **oud Maaseiker versje**: *'De sjoëël is ówt, de ratte kómmën ówt; de maesjës kómmën ieëte; ze kri-jge niks te vrieëtën es saws! saws! saws!'* (Opgetekend door Rik TIMMERMANS); [Info over de Maaseiker scholen vindt u bij de lemma's die de juiste benamingen zijn van de onderwijsinstellingen]

sjoëëlkrank (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *schulkrank*], schoolziek: *smaondigs is Hëndrik alti-jd sjoëëlkrank; es-te gein vets mankeers en toch zëgks des te krank bës vuur neet nao sjoëël hoove te goeën, dén bës-te sjoëëlkrank*.

sjoëëlmeistër (m.; -s; -ke) [veroud.; scherts.; Hd. *Schulmeister*], meistër; **1** schoolmeester [veroud.], meester [veroud.], onderwijzer: *sjoëëlmeistër zeen en óngërwi-jzën is kënjër ÿ wónjër wi-jze*; **2** pedant, schoolvos: *gieë mótt neet alti-jd de sjoëëlmeistër willën ówthange, pa; dae sjoëëlmeistër wilt miech alti-jd de wach aanzëgke* (vermanen, berispen, terechtwijzen); *me vadër is sjri-jnwirkër, mer bi-j ós is ÿ 'nën échte sjoëëlmeistër*.

sjoëën (bn.; sjoëënër of sjoëëndër, -ste), **1** [Mnl. *schone* (zuiver, mooi, stralend), Hd. *schön*], mooi, bevallig, knap, aantrekkelijk, fraai: *Bel is 'n sjoëën vrouw*; ; **2** schoon,

proper: *höbt gieë de was sjoëen gëkrieëge, ma?; 3 (uitdr.) op 'ne sjoënen daåg zoeëg-tër de kans sjoëen*, ontdekte hij een gunstige gelegenheid; *de's get sjoëens*, zeggen we over iets onaangenaams; *det is sjoëen van wujd mer wujd van sjoëen*, het is niet allemaal zo mooi als het lijkt; *sjoëen leedsjës doore neet lang*, wat mooi en aangenaam is, duurt maar even; *nów nog sjoëenër*, nog erger, straffer, lelijker.

Sjoëen van wujd; Mooi van ver, een 'zat harmonietje': *'t Waas Jan Dirckx dae de fëmi-jlies L. Henckens, N. Hermans, M. Pauwels, P. Henckens en J. Vanthoor op hun vraog wieëgwi-js maakdën in de waerëld van 't mèzi-jk. Mèt es vuurbeelde 'Róf Slóf' en 'Zjus Tërlangs' ginge ze in 1992 aan de slaag mèt de nuuëdigge instrëmènte. Mèt versterking van Jacques Seegers waerde gërippëteerd in de kèpél van Si-jmkëshuuëvël. Hun ieërste kónzaer goeëve ze in 1995 in 'n fieëstént in hun wi-jk, Sint-Jansloupërbém(p)de. Hun vi-jffaorig bëstoeën in 1997 waerde mèt al hun simpattiesante gëveerd in 'Zaal Wilgenveld'. Nao e paar opnamës vuur de cd 'Vastëlaovënd aan de Maaskant' waerde zelfs 'n kómplieëte cd opgëpak vuur 't sëzówn 1999-2000. Tërwi-jl de groep blaef greuje van 12 nao 26 leede, veerde 'Sjoëen van wujd' z'n tieënjaorig bëstoeën in 2002 in Zaal Van Eyck. En det mèt hieël vääöl suksés.'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

sjoëenbroor (m.; -breurs; -breurke) [een vert. van Fr. *beau-frère*; vooral in België: man van iemands zus], schoonbroer: *Marsël, me sjoëenbroor, is 'ne gooje kammëraod.*

sjoëne, 1 (m.; id.; g.dim.) [gesubst. bn.]: (m.b.t. een mooi – in ongunstige zin – iemand, iemand die het nogal bont maakt) een mooierd: *diech bës 'ne sjoëne; 2* (overg.; sjoëende, h. gësjoëënd) [Hd.

(*ver*)*schonen*], verschonen, sparen, ontzien: *d'n (de) doeëd sjoëent neemës; iech wil h'm neet sjoëene, want 't is 'nën dikke prëngel.*

sjoëenfëmi-jlie (v.; -s; -ke), schoonfamilie: *d'n aangëtrouwde fëmi-jlie is d'n sjoëenfëmi-jlie.*

sjoëenigheid (v.; -heede, -sje) [Hd. *Schönheit*], schoonheid: *de zieëve sjoëenigheede van 'n vrouw zeen: dónkël sjoëenigheidsplëkske (tache de beauté), blónd haor en brówn ougën of dónkël haor en leechte ouge, kujlkën in de wange, sproonsjële, móndheuk nao boeëvën en ouge wi-j ammandële; de angër sjoëenigheede, di-j nog vääöl sjoëenër zeen, zitte vanbënne.*

sjoëenkënjër (mv.), schoonkinderen: *wi-jvääöl aangëtrouwde kënjër, sjoëenkënjër dus, höbt gieë?*

sjoëenmoodër (v.; -s; -ke), schoonmama: *sjoëenmoodërs en sjoëendochtërs zeen dëk neet de bëste vrindinne.*

sjoëens det (ondersch. voegw. v. toeg.), ofschoon, hoewel, al: *sjoëens det-ër 'ne meugën is, haef-tër toch gooj puntën oppe sjoëel, want 't is waal 'ne slummërik.*

sjoëenvadër (m.; -s; -ke), schoonvader: *Zjef, de pa van m'n vrouw, me sjoëenvadër dus, waas 'ne mins mèt e goujën hart.*

sjoëët (m.; -e; sjuuëtsje) [Mnl. *schoot*, Hd. *Schoß*], schoot: *mèt waas-te allëwi-jl huuërs, zou(d)s-te nog gei kënd(sj) mieë oppe sjoëët dörve pakkën of 't ins uuvër ze köpkën aaje.*

sjoëëtël (v.; -s en -e; sjuuëtëlke) [Lat. *scutula* (platte schaal), me. Lat. *scutella* (maaltijd, schaal, gerecht), Mnl. *schuttel*, Hd. *Schüssel*], schotel, schaal: *dae mówldër*

- zaet *det-ër al ins 'n vlegënde sjoëëtël* [Hd. *eine fliegende Untertasse*] *haef gëzieën, mer iech dènk det-ër ze zujt vleege; óngër 'n zjat zëtte we e sjuuëtëlke; gieëf de kat ins e sjuuëtëlke mèlk; det waas e lékker sjuuëtëlke (gerechtje).*
- sjoëëtélantèn** (v.; -ne; -ke), schotelantenne: *mèt 'n sjoëëtélantèn kan daen tillëvi-ziegék waal vi-jfhóndërd poste pakke* (zenders ontvangen).
- sjoëëtëlspak** (m.; -plagke; -plékske), **1** vaatdoek: (**uitdr.**) *vandaag bèn iech zoe slap es 'ne sjoëëtëlspak*, futloos; **2 kinderversje**: *'Pie(ë)rlëwi-j van Dilsën haw nog gein krëvat, moodër pakde 'ne sjoëëtëlspak en bóng dae rónnd z'ne nak.'*
- sjoëëtélwatër** (o.; g. mv.; -wieëtërke), **1** afwaswater, vaatwater, schotelwater (gew.): *nao d'n aafwas sjódde we 't sjoëëtélwatër doeër de pómpëbak*; **2** smakeloze drank: *dae koffie is zjus sjoëëtélwatër.*
- sjoëëthun(d)sje** (o.; -s; -) [Hd. *Schoßhündchen*], **1** klein, sierlijk hondje: *gieë bedörf det sjoëëthun(d)sje nogal, mëdam*; **2** (fig.) (m.b.t. een volgzzaam en bang iemand) schoothondje: *det sjoëëthun(d)sjën is zoe bang es 'ne bóksësj-i-jtërd en zoe gëdwieë es 'ne sluppëndragër.*
- sjóffël** (v.; -s; sjuffëlke) [Mnl. *schuffel* (schop), D. (Nd.) *Schuffel*], schoffel: *mèt 'n sjóffël kóns-tën ónkrówd wëgsjóffële; pak dae jóng di-j sjóffël aaf, want dae sjóffëlt de sjërnóffëlën (anjers) óm; laot de sjóffël mer stoeën, want 't is te naat vuur te sjóffële.*
- sjóffële** (overg.; sjóffëlde, h. gësjóffëld) [D. (Nd.) *schuffeln*], schoffelen: *waal 't ónkrówd sjóffële, mer de slaaj laote stoeën, éstëbleef; sjóffële doon we es 't druueg is;*
- es we goeën gieëje (wieden), trëkke we 't ónkrówd ówt of sjóffële we 't óm.*
- sjófte** (onoverg.; sjófde, h. gësjóf) [Hd. *schuften*], erg hard werken, zwoegen, zich afsloven, ploeteren, flink aanpakken: *vuur ze broeëd te vërdeene haef-tër z'n hieël lieëve z'ne nistël móttën aafdrejje, ech hel mótte sjófte; hae wirk zich hawf doeëd mèt zoe te sjófte.*
- sjóγκël** (v.; -s en -e; sjugkëlke) [Mnl. *schongel*, Hd. *Schaukel*], **1** ri-jsjóγκël; schommel: *neet zoe hoeëg, voeërt ligks-te miech ówt de sjóγκël*; **2** **Maaseiker spelliedje**: bij het duwen van een schommel: *tellen! 'Ein braak (broeëk) ze beïn; twieë dieëg zich wieë; dri-j op 'n ri-j; veer e képperke (1) beer; vi-jf sloeëg ze wi-jf; zës vieërse vës; zieëve laag (loeëg) t'rmieëve; ach bëtaalde de pach; nuuëge (2) woeëre luuëge; tieën Maddëlieën; èlf geit vanzëlf; twalf (2) pötsje mèt zalf; dértieën de bókkëbaard (3) ; vieërtieën de kop aaf; vi-jftieën d'n èllëbloodsraag (4)!'; 1 e képperke beer: glas van 33 cl.; 2 nuuëge (nieëge), twalf (twaalf): uit rijmnoed; 3 bókkëbaard: sik of puntbaard; 4 èllëbloodsraag: hiervan kent niemand de betekenis.*
- sjóγκële** (onoverg.; sjóγκëlde, h. gesjóγκëld), **1** [Mnl. *schongel* (schommel), Hd. *schaukeln*], schommelen: *laot Gusje neet zoe hoeëg sjóγκële, drek ligk 't ménken ówt de sjóγκël*; **2** (samenst.) *dao kump get aafgësjóγκëld* (aangewaggeld).
- sjóγκëlpaerd** (o.; -e; -sje) [Mnl. *schongel* (schommel), Hd. *Schaukelpferd*], hobbelpaard ('schommelpaard' is geen AN): *zit det ménke weer zoe te janke, zët h'm dën mer get op ze sjóγκëlpaerd.*
- sjóγκëlstoel** (m.; -steul; -steulke) [Mnl. *schongel* (schommel), Hd. *Schaukelstuhl*],

schommelstoel: *iech zit nog gein vi-jf mēnajte te sjóγκēlēn in mi-jne sjóγκēlstool of iech ligk al in slaop.*

sjók (m.; -ke; sjukske), **1** stoot, ruk, schok: *di-j bótsing goeëf 'nēn hēlle sjók*; **2** stroomstoot: *mēt dae kēpotte sjakēlaer kraeg iech 'ne fērme sjók*; **3** [Eng. *shock*, Hd. *Schock*], emotionele ervaring: *d'n (de) doeëd van bómma waas 'ne groeëte sjók vuur ós*; **4** (**uitdr.**) *de nachbrak is weer op sjók* (op stap, op reis) [D. (Rotwelsch (Duitse dieventaal)) *auf den Schuck gehen*]; **5** **Maaseiker liedje**: zie: *Bosstraot* (2de bet.).

sjókbētóng (m.; g. mv.; bētungske), schokbeton: *sjókbētóng is bētóng dae ze óngēr 't hel wieërēn hōbbe gēs-jók en dae daodoeër hieël sterk is.*

sjókke (onoverg.; sjókde, h. gēs-jók), **1** [Mnl. *schockelen*, Hd. *schütteln*], aan schokken onderhevig zijn, schokken, stoten: *wi-j (tón) m'ne bēnzinbak laeg waas, sjókde m'nēn ottoo nog e paar kieërēn en dao stóngē we dēn 'n hieël ènj van de bēwoeēnde waerēld, hieël doerein gēs-jók; mēt di-j kówlēn in de wieëg sjóks-tēn in daen awwe bak zoe hel des-te mēt d'ne kop tieëgēn 't daak vlujgs*; **2** [Hd. *mit den Schultern zucken*], schokschouderen: *'t jungske sjókde mēt z'n sjouwērs en stóng van vērdreet uuvēr z'n hieël li-jf te ri-jjēre.*

sjóklaat (m.; g. mv.; -sje) [stofnaam; Sp. *chocolate*, Fr. *chocolat*, Eng. *chocolate*, Hd. *Schokolade*,], chocolade: *zwarte sjóklaat is good vuur 't hart; sjóklaat waas t'r vreugēr – mieë es nōw – in groeëte pek, mer dao woeërēn ouch stōkke, woe e prēntsje bi-j zoeët; 't zilvērpēpeer rōnd de sjóklaat waerde gēsparaad vuur de neegērkes in de Kóngoo; sjóklaat waerde vreugēr, mieë es nōw, ouch bi-j de boeëtēr(h)amme gieëte.*

sjóksjók (m.; -ke; -sjukske), **1** tapijtleurder: *vuur sléchte tappi-jte te kōnne vērkoupe sjókde de sjóksjók van hóws tot hóws en maakdēn hae de minse vanallēs wi-js uuvēr eigēs gēknuipde Pérzisse tappi-jte*; **2** **tapijtleurder was zwendelaar**: *'De sjóksjók was 'nēn tappi-jtēmarsjang, dae hi-j in de jaore dertig van de twuntigste ieëw aktief waas en dae ówt Noeërd-Affrieka kwoeēm. Kochs-te van de sjók-sjók, dae van duuēr tot duuēr sjókde, e tappi-jt of 'n karpèt, dēn haws-te vāöl te vāöl bētaald, want waat-ēr vērkoch, waas d'n dēkstēn ti-jd sléchte waar.'*; **3** **Maaseiker liedje**: zie *Bosstraot* (2de bet.).

sjol, **1** (v.(m.); -le; sjólke), [Mnl. *schol(le)*, Hd. *Scholle*], pladdi-js; schol (platvis): *zoe plat es 'n sjol*; **2** [Hd. *Scholle*], ijsschots, ijsschol; drijvend stuk ijs: *ki-jk daen i-jsbaer dao op di-j sjol*; **3** (m.b.t. heilwens) [Oud-Noord-Germaans *skalle*, Noors, Deens en Zweeds *skål*; men dronk in die tijd meestal een vreugdeslokje uit de afgehakte en gedroogde schedels van de vijanden], skol, proost: *sóms zēgke we 'sjol' en angēr kieëre 'santee, proost* [Hd. *prost*], *cheers* [Eng.], *à la vôtre* [Fr.], *skál* [IJs.], *salute* [It.], *sanitas bona* [Lat.], *salud* [Sp.] of *na zdrowie* [Pol.].

sjöld (v.; -e; g. dim.) [Mnl. *schout, schult, schoude*, Hd. *Schuld*], sjoud; **I** schuld: (**uitdr.**) *hae zit tot uuvēr z'n oeërēn in de sjöld (sjoud); hae zit zoe vól sjöld (sjoud) es 'ne bók vól kuuëtēle ('nēn hōnd vól vluuē)*; **II 1** schuld, fout : *in Mēzeik zēgke wieë vāöl dēkkēr 'sjoud' es 'sjöld'*; *sjöld bekēnne*; **2** (**uitdr.**) *eige sjöld, dikke bōlt; woe d'r twieë trouwe, hōbbe d'r twieë sjöld, je moet de schuld niet op een ander steken; (vgl. sjoud).*

sjöldig (bn.; -gēr, -ste) [Hd. *schuldig*], **1** verplicht te betalen: *waat/wi-jvāöl bēn iech uch sjöldig?(wi-jvāöl mót iech uch?)*; **2**

(m.b.t. een misdaad of een fout) schuldig: *hae is sjöldig*, heeft een misdaad (fout) begaan .

sjöldigge (m. en v.; id.; g. dim.) [Hd. *Schuldige(r)*], schuldige: *de sjöldigge*, 'ne séksmanjak dae sjöldig is aan 't make van kènjèrpornoo, mót dri-j jaor brómme; de sjöldigge mót de bak in én hae mót blooje (betalen).

sjölfër (m.; -s; -ke), sjilfër, sjèrfël, sjèlfër (zie ald.).

sjolk (m.; -e; sjölkske) [uit 'schorteldoek' (voorschoot, schort); 1642 *scholck*], **1** voorschoot, schort: *håöre sjolk is nog vèttiggër es 'n spékpan; vreugër woeëre de sjolke gëmaak van baolkëtówn*; **2 (uitdr.)** *håöre sjolk is vanvåör te kort gëwoeëre*, zij is zwanger; *ze haef get óngër håöre sjolk*, zij is zwanger.

sjölp (v.(m.); -e; -ke) [Mnl. *schilpe*, *schelp*, Eng. *shell*], schelp: **(uitdr.)** *kóm ins ówt di-jn sjölp*, kom eens te voorschijn; bemoei je er eens mee; zeggen we om iemand te dwingen om het geëiste te doen of te zeggen.

Sjölp, Graad van de; het café van Gerard Schulpen: *'Waem vreugër (in de middëlieëwe) op baewieëg (baevèrt, baevaart) ging nao Kómpostélla, haw 'n groeëte sjölp op z'n hood, waat ouch nôw nog 't gëval is. In daen ti-jd waas Mëzeik ein van di-j stédsjes woe di-j minsën (pèlgrims) op hun pèlgrimsreis (pèlgrimaasj) (ówt)rösdën en/of de nach doeërbrachte. De kaffee van Graad van de Sjölp zou dao te make mèt kónnën hóbbe.'*

sjölpèzand (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *shell-sand*], schelpzand, schelpenzand: *sjölpèzand is pójjër dae van van sjölpe wuuërt gëmaak, mer 't is ouch zand woe*

våöl sjölpën in zitte.

sjóngële, **1** ((on)overg.; sjóngëlde, h. gësjóngëld), sjöddële; schudden: *de mós de kinblökskës (kaarte) nog sjóngële (sjöddële)*; **2** hossen, dansend voortgaan, feestelijk rondansen: *op hoempapamëzi-jk sjóngële ze doeër de zaal*; **3 'sjóngëlen' in Maaseik:** *'In 'n ri-j van plëzeermieëkërs – eedëreïn haw zich dén in d'n èrm – zóngën en dansde ze in Mëzeik vreugër mèt de vastëlaovënd uuvër de straot en dén sjóngëld* ze van d'n *eine kant nao d'n angëre.'*

sjónk (m.; -e; sjunkske), **1** [Mnl. *schenke*, *schinke*; 1645 *eene Westphaelsche schonken*, D. (Zdl.) *Schunke*, Hd. *Schinken*,], ham, dij, achterbout, bil, schonk (gew.): *ieët gieë 't leefste rouw sjónk, gekoeëkdën of gëruikde sjónk?*; *vreugër hóngë ze de sjónke van de vérkes aan de plëfóng vuur ze te laote druuegë*; **2 (uitdr.)** *mèt 'n woeërs nao 'n sjónk goeëje*, wordt gezegd als een onbemiddelde jongeman naar de hand van een bemiddelde jongedame dingt; *sjoëën sjónk*, Zjang, Maaseiker Chinees voor 'mooie ham, Jan'.

sjónkëbölke (o.; -s; -), (m.b.t. het uitgebeend hammetje van de voorpoot van een varken) hespengebraad (gew.): *sjónkëbölkën is e lékker vérkesgëbraod.*

sjónkëkieëtël (m.; -s en -e; -ke) [veroud.; 1760 *schonckenketel*], hamketel: *de sjónkëkieëtël, woe de sjónk in waerde gëkoeëk, waas van koeëpër en haw 'n ówtstölping vuur de knoeëk.*

sjónkële (onoverg.; sjónkëlde, h. gësjónkëld) [Hd. *schunkeln*], sjóngële (zie ald. 2de bet.), arm in arm schommelen, hossen, heen en weer deinen: *sjónkëlëntaere zóngë ze 't karnëvalsleedsje; mèt de karnëval brach de kloonj d'n hieële zaal op de toeëne van*

walsmēzi-jk aan 't sjónkēle.

sjónkēspék (o.; g. mv.; -ske), hamspek: *sjónkēspék mèt e gēbakkēn eike, hmmm!; sjónkēspék is spek van de vāörpuuēt van e vérke.*

sjoon (m.; sjoon; sjeunke), **1** [Mnl. *scoe(c)h*, Eng. *shoe*, Hd. *Schuh*], schoen: *mi-jn sjoon zeen kēpot: ze zeen doeër, er zit een gat in de zool; mi-jn sjoon watsje (zijn te groot); mi-jn sjoon pitse miech (zijn te eng); höbt gieë 't leefste lieëg sjoon of hoeëg sjoon aan?; 2 van dinter schoenen, Bosstraat 82 (sponsor DGMD): 't Woeëre Jaak (Jacques) en Josée van Dinter di-j in 1976 oppe Bosstraot mèt 'ne sjoonwinkël bēgoste. Waat in dees sjikke zaak vuurop stuit, is kwallieteit, vernówwing en säörvës. Óngërtössën haef de twieëde ginnërasie, Heidi en Winde, de zaak uuvërgëpak. Mèt hun twieëje stoeën ze in vuur de kääs en d'n aankoup van de kolléksies, di-j zorgvöldig wuuëre samëgëstëld. Sjoëñigheid en deegëlikheid zeen de eigënsjappe di-j de kääs en de kolléksie bëpaole. Same mèt twieë vërkuipstërs zörge de eigënaers t'r al 40 jaor vuur det eedërein dae moode en kwallieteit aan de veut bëlankri-jk vunk, in dees sjoonzaak vuur hõndërd persént aan z'n trëkke kump. **Kónklusie: sjoëñ, gooj sjoon van bi-j van dinter, dao kumste vuur trök nao Mëzeik.**; **3 (uitdr.)** *det kóns-te diech ónger d'n sjoon sjri-jve, dat betaal ik niet; hae löp zich de lep óngër z'n sjoon ówt, doet zijn uiterste best; iech gaon mi-jn sjoon (h)eivërs brënge, ik ga naar huis; diech löps langs d'n sjoon, je bent verwaand; 't is mer 'ne weit, zag de beur (boor) en hae ri-jgde z'n sjoon mèt 'ne pieërëlink, het is een oud kunstje; goeëj gein aw sjoon ëwëg vuurdëts-te nówwën höbs, je moet het vel van de beer niet verkopen voor hij geschoten is; Slivvënhieër haef z'n sjoon nog neet aan, wordt gezegd tegen iemand**

die 's morgens al erg gehaast is; *in dae z'n sjoon wou iech neet stoeën; 4 Maaseiker spelliedje: als kleine meisjes op stap gaan, zingen ze: 'Dao kwaam (kwoeëm) e maesje van Ieëlën aan, det haw pëpeere sjeunkës aan. Rébbedép, rébbedép, rébbedép, dép, dép!'*

sjoonlieëpël (m.; -e; -ke) sjoontrëkkër (zie ald.).

sjoonmieëkër (m.; -s; -ke) [Eng. *shoemaker*, Hd. *Schuster, Schuhmacher*], sjówstër [veroud.]; schoenmaker, schoenlapper: *iech gaon de sjoonmieëkër nów lép (schoenzolen) laote zëtte; bi-j de sjoonmieëkër rujk 't alti-jd nao laer en li-jm.*

sjoontrëkkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Schuhanzieher*], sjoonlieëpël; schoen(aan)trekker, schoenlepel: *langs 'ne sjoontrëkkër glits d'ne voot gemékkelik in d'ne sjoon; zóngër sjoontrëkkër rits-te diech sóms d'n hart ówt de li-jf (moet je je erg inspannen) vuur d'n sjoon aan te kri-jge.*

sjoonwiks (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schuwichse*], wiks; schoenblink (gew.), schoensmeer: *de kluuënës haef mieë sjoonwiks op z'n han hangën es op z'n sjoon es-tër z'n sjoon wiks.*

sjoop (v.; -e; sjeupke), **1** [Mnl. *schuppe*, Hd. *Schaufel*], schop (om mee te scheppen): *'nën houp zand kóns-tën op 'ne kammi-j(j)ao laje mèt 'n sjoop; 2 (uitdr.) 't is 'ne baer van 'ne mins mèt han wi-j sjoope, reuzegrote handen.*

sjoor (v.; -e; sjeurke) [Hd. *Schauer*], rieëgënsjówl, sjówl; onweers-, hagel- of regenbui: *es-te doeër zoe'n sjoor (sjówl) mós, bès-te zeiknaat.*

sjoôr 1 (o.; -e; -ke) [Kil. *schor(e)* (oever),

- Eng. *shore*], schoorwal: *bi-j hoeëg watër wuuërt aan de Maas dèk e stök van 't sjoôr wéggespoeld*; **2** (m.; g. mv.; g. dim.), rammel, slaag: *waat höbs-te nôw weer ówtgëspoeëk, des-te zoe e pak sjoôr höbs gad van d'ne pa?*
- sjoore** (overg.; sjoorde, h. gësjoord), **1** [me. Lat. *scurare* (schoonmaken), Eng. *to scour* (schuren), Hd. *scheuern*], schuren: *geis-te di-j taofël druuëg of naat sjoore?*; **2** (**uitdr.**) *zand sjoort de maag ; bès-tën h'm weer aan 't sjoore?*, niets aan het doen; (vulg.) *es-tër z'n kloeëte mer kan sjoore!*, zich geen zorgen moet maken.
- sjoorpaol** (m.; -päöl; -päölke), schuurpaal, wrijfpaal: *in de wei stuit 'ne sjoorpaol vuur de kuj; mèt di-j vleegën en sjaldaeze (dazen) sjoore de kuj zich aan sjoorpäöl.*
- sjoorpëpeer** (o.; g. mv.; -ke), **1** schuurpapier: *is det sjoorpëpeer van 60 of van 100 korrëls?*; **2** (**uitdr.**) *dae mins haef 'n stöm wi-j sjoorpëpeer*, schorre, rauwe stem.
- sjöp** (m.; -pe; -ke), schup (gew.), schop, spade [Hd. *Spaten*]: **1** *spaje duis-te mèt 'n sjöp*; **2** (**uitdr.**) *nôw goeën we de sjöp aafvaege*, stoppen met werken; *hae is zoe zaat es 'n sjöp*, stomdronken; *hae haef 'n mówl wi-j 'n sjöp*, een grote mond; *hae rijk nao de sjöp*, is op sterven na dood.
- sjop** (m.; -pe; sjöpke) [Mnl. *schop(pe)* (schuurtje), Kil. *schop* (bedekking), Eng. *shop* (werkplaats), Hd. *Schuppen*], schop (gew.), kleine schuur, loods, keet, hok, berging: *zëts-te d'ne fits óngër de sjop*, *Zjef?*; *bi-j ós óngër de sjop ligke 'nën houp gëtujg en get vunkëlhout.*
- sjöpke** (o.; -s; -), **1** [veroud. (bet. 2 en 3); Mnl. *schoppe*, *schuppe* (schep), Hd. *Schuppen*], schuurtje, loods, keet: *Belsj is völgëbówd mèt stélkes en sjöpkes*; **2** inhoudsmaat: *e sjöpke beer waas op de meiste plaatse 'nën hawve li-jtër* (vgl. *sjöppe*, I, 2); **3** [Fr. *une chope* (pint)], potje, pintje, glaasje bier: *bi-j 't ieëte drénke wieë alti-jd e glaeske wi-jn of e sjöpke beer.*
- sjöplieëpël** (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Schöpflöffel*], scheplepel: *vuur miech gaer 'ne gooje sjöplieëpël moos mèt 'ne stómp sësi-js, éstebleeft.*
- sjöpnèt** (o.; -te; -sje), schepnet: *'nën dikke snook kri-jgs-te zóngër sjöpnèt neet in di-j buuëtsje; mèt e sjöpnèt höbbe we de hoon kónne vange.*
- sjöppe, I** (overg.; sjöpde, h. gësjöp), **1** scheppen: *koeëlen of zand kóns-te mèt 'n sjoop in 'n krówkar sjöppe; sop sjöppe we mèt 'ne soplíeëpël ówt 'n soptérrin in oozën tejjër*; **2** een pint bier drinken: *goeën we gaw eine sjöppe?*; **II 1** (mv.; -; g. dim.), schoppen (bij het kaartspel): *iech höb dri-j sjöppe; sjöppën is trówf*; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *iech gaon neet mèt, want dën zit iech dao vuur sjöppëvi-jf*, dan voel ik me daar erg overbodig; *hae zujt ówt wi-j sjöppëzieëve*, hij is erg verfofmaaid.
- sjöppëstieël** (m.; -stael; -staelke), spadesteel, schoppensteel (gew.): **1** *iech haw zwieël (eelt) aan m'n han van de sjöppëstieël*; **2** (**uitdr.**) *dae brik geine sjöppëstieël*, hij is lui, werkt niet te hard; *di-j magër sjrówt kan zich achtër 'ne sjöppëstieël ówtidoon*, zij is graatmager.
- sjöppëzot** (m.; -te, g. dim.), schoppenboer: (**uitdr.**) *dao stóng iech sjoëën vuur sjöppëzot en zoeët iech dao vuur sjöppëvi-jf* (voelde ik me daar overbodig).
- sjörf** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *schorve*, *scho(o)rf*], schurft: (**uitdr.**, vulgaire

- verwensing) *kri-jg de sjörfl*, krijg het (de) schurft!
- sjörftig** (bn.; -gër, -ste), schurftig : (**uitdr.**) *dao zoeët e sjörftig sjaop* (iemand die zich misdraagt of geen goed gezelschap is) *in de klas*.
- sjörge** ((on)overg.; sjörgde, h. gësjörg) [Mhd. *schürgen*, D. (dial.) *schörge*, *schurgen*; (vgl. familienaam *Schurgers*)], sjörrigge; **1** weule; woelen (in bed): *ligk neet zoe te sjörge, ligk ins e bitsje stil*; **2** maore, vreutële, vruuëtële, wouwe, pówjakke; (hard) werken: *hae löp alti-jd mer te sjörge in z'nën hoeëf*; **3** [D. (Oud-Hd.) *scurgen* (schuieren)], vervoeren met een kruiwagen, schuieren, kruien: *brikkëbékkers sjörgde de leim in 'n sjörgkar* (soort kruiwagen); **4** met moeite iets doen: *iech höb mótte sjörge vuur gëreid te kómme*; **5** (**uitdr.**) *iech laot neet mèt miech sjörge*, ik laat me niet in de hoek drukken.
- sjörgkar** (v.; -re; -kërke) [sterk veroud.; Kil. *schorchen* (kruien)], (m.b.t. een soort kruiwagen waarin de leem werd vervoerd) kruiwagen: *es-te d'n hieëlën daåg in de sjörgkar haws gëloupe vuur leim ówt de leimkówl te varën of vuur brikke nao de brikkënoeëve te sjörge, woeërs-te vaerdig* (dan was je doodop).
- sjörk** (m.; -e; -ske) [Hd. *Schurke*], **1** schurk, bedrieger, boef, schavuit: *de meiste sjörke loupe rónnd in wit hummën en krëvat*; **2** (m.b.t. de troetelnaam voor kinderen) lief kereltje: *bès tiech toch 'ne leeve sjörk van e mênke; de bès miech toch e sjörkske!*
- sjörrig** (v.; -ge; -ske) [zeer sterk veroud.], krówkar; kruiwagen: *Pie(ë)r haw waal 200 killoo bëtónge blök op z'n sjörrig gëlaje*.
- sjörrigge** ((on)overg.; sjörrigde, h. gësjörrig), sjörge (zie ald.).
- sjörriggër** (m.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.; D. (reg.) *Schürger*], kruier: *de sjörriggër waas de man dae de zónnëbékkers (veldovenstenen) nao de brikkënoeëve (veldoven) mós brènge*.
- sjors** (v.; -e; -ke) [Mnl. *schorse*, Oud-Fr. *escorce*], sjaal; schors: (**uitdr.**) *óngër 'n rów sjors (sjaal) haef dae knuuër (grommelaar) 'n hart van goud*.
- sjorse** (overg.; sjorsde, h. gësjors), schorsen: *de vuuërzittër haef de vërgadëring gësjors*.
- sjorsëneer** (v.; -e; -kë) [It. *scorzonera* (*scorza* (schil) + *nera* (zwart))], schorseneer: *sjorsëneere zeen good tieëge de bieët van sléngskes; sjorsëneere mèt hun zwarte sjël woeëre vreugër de aspërzjes van d'n érme*.
- sjöt** (m.; -te; -sje) [Mnl. *schutte*, van 'schutten' (beschermen), Hd. *Schütze*], schutter, lid van een schutterij: *de sjöt dae 't lèste 'bölkën' aafsjut, is kuuëning; 'ne gooje sjöt haef alti-jd doeërs; 'ne sjöt is e lid van 'n sjöttëri-j* [Hd. *Schützenverein*].
- sjot** (o.; -te; -sje) [Mnl. *schutte*], tussenschot, scheidingswand, scheidswand, tussenwand: *mèt e sjot höbbe we de kamër in twee vërdeild; tón de kënjër 't hóws ówt woeëre, höbbe we de sjotte wëggepak*.
- sjotbriëd** (o.; -briëjër; -sje) [Hd. *Schott*], huuëgsël; schutplank, hoofd van een boerenkar, rand of schot van een wagenbak: *vuur bv. kieëpers te laje, waerdën 't sjotbriëd van de kar wëggepak, ómdëts-te di-j kieëpers dën bieëtër drop kraegs*.
- sjots** (bn.; -er; -te), **1** [in de verbinding 'sjots en sjeif' (in de meest onregelmatige stand)], schots: *de moóre woeëre sjots en sjeif*,

ómdét dae klungëlaer gei sjeetloeëd haw gëbrujk; 2 schots (gew.), mal, schamper, raar, grappig: mèt dae sjotse kâl kóns-te neet angërs es lache; höbs tiech dae gipsën al ins zeen lache mèt dae sjotse kwint (kwibus)?

sjotse (gesubst. bn.), sjuinse, sjeunse; leukerd, grappenmaker: *dae sjotse brach lieëvën in de brówwëri-j mèt z'n sjuinse móppën en z'n mówlrèkkëri-j.*

sjötte (mv. van 'sjöt'), leden van een schutterij [Hd. *Schützenverein*], schutterij: *vreugër zörgde de sjötte vuur de wach en de orde (vgl. sjöt); m'ne nónk is bi-j de sjötte; Zie ook: sjöttëri-j.*

sjotte (overg.; sgotde, h. gësjot), voetballen: *sjottën is di-j kënjër hun lieëve, want di-j doon niks angërs es tieëgën 'ne bal stampe.*

sjöttëfieës (o.; -te; -je) [Hd. *Schützenfest*], schuttersfeest: *mèt 't sjöttëfieës is mënnigge sjöt good in d'n oeëlie, want angërs ligke de bôlkës te rap óngër.*

sjöttëkuuëning (m.; -e; -ske) [Hd. *Schützenkönig*], koning (van een schutterij): *waem 't lèste bôlkën aafsjut, is vuur ei jaor kuuëning van de sjötte, sjöttëkuuëning dus.*

sjöttëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Schützenverein*], 1 schutterij: *in Mëzeik kënne we Sjöttëri-j Sint-Dionysius (Oppootëre) en Sint-Sebastiaan in Däör (Dorne); 2 de schutterij was oorspronkelijk een militie: 'De sjöttëri-j mós vreugër (in de middëlieëwe) de brand blösse, oprieëje bi-j hoeëg bëzeuk en sërtów 't dörp of de stad besjërme. Zjus wi-j de pollisse nów, mós de sjöttëri-j zörge vuur rös en veiligheid. De sjöttëri-j, di-j in 't bëgin mèt hand- en vootbaog sjoeët, bëwaakde nëteurlik in de iëerste plaats de wallën en de stadsmoöre. In gëval van brand mós d'n toeërbloëzër*

de sjötte vërwittigge, waat-ër dieëg doeër in de richting van 't gëvaor te bloeëze. In de 19de iëew ótwikkëlde de sjöttëri-jje zich tot de sjötte di-j we nów kënne.'

Sjöttëri-j Sint-Hubértus van Awwëneik; Schutterij Sint-Hubertus van Aldeneik: *'Al saer 't ènj van de 17de iëew hawwe ze in Awwëneik 'n sjöttëri-j, de 'Sint-Pieterscompagnie'. In 1876 waerdën 'n nów sjöttëri-j opgërich, 'de Sint-Hubertusgilde'. In 1954 organiezeerde ze 't bón(d)sfieës van de sjötte mèt neet mindër es twintig sjöttëri-j(je). 'n Gëbuuërtënis woe ze in Awwëneik nów nog uuvër (van) kalle.'* (Bron: BOONEN, Martin, Schutterij 'Sint-Hubertus' van Aldeneik, *Maaseik Verenigd*, p. 55)

Sjöttëri-j Sint-Këtri-jn; Schutterij Sint-Catharina: *'Dees sjöttëri-j waerdën in 1575 opgërich en waerdën ouch 'de Oude Compagnie' gëneump, ómdét alle leede gëtrouwde mansluj woeëre. Doeër de bëzëttinge van Mëzeik waas 't rónnd 't ènj van de 17de iëew éffekes stil rónnd de sjöttëri-j, mer in 1715 waerde ze trök opgërich mèt tón zoe'n hóndërd leede. Mer doeër allërlei probleeme waas de sjöttëri-j përtang ouch deeze kieër gei lank lieëve bësjoeëre. Toch waerde ze nog twieë kieërën opnów opgërich, namëlik in 1756 en 1763.'*

sjoud (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schuld*], schuld: (**uitdr.**) *mèt de vot vól sjoud is-tër vërtrokke, met veel schulden; hae is sti-jf van de sjoud, zit vol schulden; (vgl. sjöld 1ste bet.).*

sjouf, 1 (v.; sjouve; -ke), sjob; schoof: *es de terf 't koeëre, de havër, enz. gëmejd zeen, wuuëre de halme (mèt de aare) in sjobbe (sjouve) gëbónge; 'n sjob neume ze in Mëzeik ouch waal ins 'n sjouf, 2* (o.; sjouve; -ke)) [Mnl. *schoof*, D. (Zdl., Oostr.) *Schober*

(opper, schelf, mijt), bóws, bössël; bussel uitgedorst stro, schoof (gew.): *es de sjobbën in 't dieërmësjj-jn gëdoeërse woeëre, kwoeëme d'r sjouvën ówt; 3 op enkele schoven (bussels uitgedorst stro) baarden ze vroeger een overledene op: 'Hawwe ze diech vreugër; es-te gëstórve woeërs, op e paar bössële struuë gëlag, dén loeëgs-tën op 't sjouf, waat gëbrujkëlik waas tot aan d'n Twieëde Waerëldoeërlog. Loeëgs-tën op 't sjouf, dén hawwe ze e deukskën of e kirkbook (missaal) óngër d'n kin gëlag, want angërs zou diech de mónd kónnën oeëpëvalle. De han waerde samëgëvouwe mèt tösse de vingërs 'ne patërnostër en mèt 't krujske tösse dówm en wi-jsvingër. Nao d'n oeërlog waerdën 't li-jk, zoelang de kis neet ineingëtummërd waas, in de bèste kamër op 'n plank of gëwuuën oppe taofël gëlag. In 't stérfhóws (zie ald.) lagte ze d'n doeëje sóms oppe biljaartaofël.'*

sjouw (v.; -e; sjuike) [Mnl. *schouwe*], **1** schouwmantel (gew.), schouw, schoorsteenmantel: *pa zieëliggër gedéchtenis stuit oppe sjouw; 2* [Hd. *Schornstein* (deel of pijp op 't dak)], schoorsteen: (**uitdr.**) *woe de sjouw rouk, is 't good vri-jje*, waar er welstand is, kun je zonder materiële besognes verkering hebben en vlugger trouwen dan wie arm is; *dao geit niks bówtën es de rouk ówt de sjouw*, hij is (zij zijn) erg zuinig; *van niks bli-jf de sjouw neet rouke*, van nietsdoen kun je niet leven.

sjouwbrand (m.; g. mv.; -brëndsje), schoorsteenbrand, schouwbrand (gew.): *vuur 'ne sjouwbrand zelf te blösse, goeëjs-tën 't bèstën e paar killoo zawt in de (oppe) staof.*

sjouwër (m.; -s; -ke) [Mnl. *schouwer*, Hd. *Schulter*], **1** schouder: *höbt gieë smaal, brei of sjeif sjouwërs?; 2 (uitdr.) iech kóm*

nog neet tot aan zi-jn sjouwërs, hij is veel slimmer (beter) dan ik.

sjouwgarnietuur (v.; -e; -ke), schoorsteen-garnituur, schouwgarnituur (gew.): *dit sjoeën vaeskën en det awd klökske kónne deene vuur sjouwgarnietuur.*

sjouwvaegër (m.; -s; -ke), schoorsteenveger [Hd. *Schornsteinfeger*], schouwveger (gew.): *zwarte Piet haef waal gaer det de sjouwvaegërs hun werk good doen.*

sjów (bn.; -wër, -ste) [Hd. *scheu*], schuw, bang, bevreesd: **Maaseiker spotgezegde** (met de klemtoon op de Maaslands pers. vwnv.): *'Iech en diech en dów woeëre samën ieëve sjów; iech en diech en dów makën alle minse sjów.'*

sjówfële (onoverg.; sjówfælde, h. gësjówfëld), sjújfële (zie ald. 1ste bet.).

sjówl (v.; -e; sjujlke) [Mnl. *schuyr*, schuur (onweersbui, hagelbui, regenvlaag), Hd. *Schauer*], rieëgënsjówl, sjoor; regenbui, onweersbui: *de loch is pieëkwart, séffes kump weer 'n gooj sjówl en dén wieëre we mësnaat (zeiknaat).*

sjówle (onoverg.; sjówlde, h. gësjówld) [Gr. *skulein*, Mnl. *schu(y)len*, Mhd. *schulen*], sjujle; schuilen: *vuur di-j sjówl ginge wieë in de bóngërd sjówlën óngër 'ne kieërsëboum.*

sjówlkëlder (m.; -s; -ke), sjujlkëlder; schuilkelder: *höbt gieë nog geine sjówlkëlder tieëge 'ne mäögëlikkën ABC-oeërlog?; d'n daåg det 't kamp van Beevërloo is gëbómbardeerd en hi-j de tejjërën ówt de kas rammëlde, bèn iech gëboeërën in 'ne sjówlkëlder.*

sjówm (m.; g. mv.; sjujmke), sjujm (zie ald.).

sjówme (onoverg.; sjówmde, h. gësjówp),
sjujme (zie ald.).

sjówmlicëpël (m.; -s en -e; -ke), sjujmlieëpël
(zie ald.).

sjówtër (m.; -s; -ke), **1** [zeer sterk
veroud.; Hd. *Schuster*], sjoonmieëkër
[Hd. *Schuhmacher*]; schoenmaker: *de*
sjoonmieëkër waerde vreugër de sjówtër
gëneump; bi-j Valk oppe Bosstraot wirkdën
e sjówtërke (schoenmakersknechtje); *es*
m'n sjoon doeër zeen, bréng iech ze nao
de sjówtër; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *iech gaon*
mèt de sjówtërtrejn, (mèt de laerën tram),
te voet.

sjówtërpoeët (m.; puuët; -puuëtsje),
schoenleest [Hd. *Schuhleisten*]: *op 'nën*
houtëren of i-jzëre sjówtërpoeët waerde 'ne
sjoon gëmaak of gëlap [In het AN laten we
schoenen of laarzen lappen of repareren].

sjówvëre (onoverg.; sjówvërde, h. gësjówvërd)
[Eng. *to shiver*, Hd. *schauern* (hуiveren,
rillen)], ri-jjëre, sjujvëre; huiveren, beven,
rillen: *in z'n humpke stóng de snoeëtërbél te*
sjówvëren in de snieë; 'n oor nao 't aksedént
stóng iech nog te sjówvëre.

sjówvëréchtig (bn.; -ger, -ste), huiverig,
rillerig, beverig: *iech dènk det iech de grip*
hüb, want iech bèn zoe sjówvëréchtig det
iech staon te ri-jjërën op m'n bein.

sjówwërik (m.; -ke; -ske) [Hd. *scheu* (bn.)],
schijtlaars, bangerik, bangerd, bangbroek,
angsthaas) [Hd. *Angsthase*]: *dae sjówwërik*
is zoe 'ne bóksësjj-jtërd [Hd. *Hosenscheißer*]
det-ër in z'n bóks zou doon es-tër doeër
d'n dónkële (h)jeivërs zou mótte; allein 'ne
sjówwërik dörfde vreugër neet van de brök
in de knaal sprènge.

sjaag (v.; sjrage; sjaegske), [Hd. *Schragen*],

schraag: *tappëseerpëpeer wuuërt ingëpap*
op e paar plenk di-j op twieë sjrage ligke.

sjaal (bn.; -ër, -ste), sjaol (zie ald.).

sjaap (bn.; sjaapër, -ste), arm, schrap (gew.),
krap, karig [Eng. *chary*], schraal: *nów de*
koswënnër krank is, zitte ze d'r mer sjaap
vuur en mótte ze dëk op hun kin klopei.

sjaabbe (overg.; sjaabde, h. gësjrab) [D.
(reg., vnl. Noord-Duitsl.) *schrappen*,
Hd. (*Möhren*) *schaben*], schoonschuren,
afkrabben, schrapen: *muuërkës en nów*
ieërpële kóns-te sjaabbe, mer 't haor van e
gëkaeld vérke mós-tën ieërs aafbrannën en
dën (aaf)sjaabbe.

sjaej, **1** (m.; id.; -ke) [Mnl. *schrede*, Hd.
Schritt, van 'schrijden' (arch.)], schrede,
stap: *trampël ins e paar sjaej, ins ki-jke*
wi-js-te kóns; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *mèt*
Dri-jkuuëninge lënge de daag einën
hanësjraej, klein stukje als de schrede van
een haan; ... *hanësjrei*, hanengekraai.

sjaam (m.; -me; sjrámke) [Mnl. *schram(me)*,
Hd. *Schramme*], krats, sja; schram, kras:
de zówpéchel raej tieëgën e buimke, mer
haw zelf gei sjrámke; iech hüb d'n ottoo
laote spuute, want dae zoeët vól sjramme.

sjaankël (bn.; -ër, -ste), mager, schraal:
det sjaol vroumës is zoe sjrankël es 'ne
sprènkhaan of 'ne spëksjrúuër (libel(le)); 'n
sjaankël sjrówt is e magër vroumës.

sjaankële (onoverg.; sjrankëld, h.
gësjrankëld) [D. (Rijnl.) *schränkeln*],
manen (gew.), hinken, mank gaan,
moeizaam lopen: *ómdët Mërja 't spit (de*
krieëmër) in de rök haef, sjrankëlt ze van
de kuuëke nao de sallao; sjrankëläntaere
kwoeëm Ti-jna d'n trap aaf.

sjraol (bn.; -ër, -ste), sjraal; schraal, mager, armoedig: *di-j sjraol sjrówt en dae sjraole kni-fjn* (die erg magere man en die erg magere vrouw) *zeen al tieën jaor same*.

sjraom (v.; sjräöm; sjräömke), **1** (timm.) (m.b.t. de streep met krijt of potlood) lijn, schram: *vuur te weite woe dër mós zaege, trok de sjri-jnwirkër 'n sjraom*; **2** schram, streep: *hae haw sjräöm op z'ne rök van de smik*; **3** kaartterm: *es-te bi-j 't tóppe* (kaartspel) *zes sjräöm höbs, höbs-tën érmooj*; **4** klop, slaag, rammel: *van dae weustigge wölle (halfgare) kraeg iech doeërëwég sjräöm*; **5** geld: *det geit tiech sjräöm koste, di-j kréngde*; **6 (uitdr.)** *det geit bówte de sjraom*, kan niet door de beugel.

sjrape (overg.; sjraapde, h. gësjraap), **1** [Hd. (inform.) (*zusammen*)scharren], sjarre; **1** (pej.) (bijeens)schrapen: *dao goeëfmiech dae kieërël toch allëmaol kleigéld(sj) trök op e breeske van hóndërd, en iech mer sjrape*; **2** (samenst.) *di-j séntepie(ë)rën höbbe weer e pak pówn (geld(sj)) bi-jeingësjraap*.

sjrapnël (v.; -le; -ke), **1** [naar de uitvinder Henry Schrapnel; Eng. *shrapnel*, Hd. *Schrapnell*], granaatkartets: *mèt 'n ti-jdubjs kóns-tën 'n sjrapnël laotën óntplóffe*; **2** [Hd. *Schrapnell* (troela, oude taart)], magere vrouw: *di-j sjrapnël it te min vèt en sókkër, want ze is zoe magër es 'n lat*; **3** sprëngbóks (zie ald.).

sjrappe (overg.; sjrapde, h. gësjrap) [D. (Rijnl.) *schrappen* (afkrabben, schoonschuren)], schrapen, verwijderen, doorhalen: *ómdét m'n vrouw krank is, kan iech neet mètdoon en höb iech miech laote sjrappën oppe li-js; wieë 'sjrabbe' de jóng ieërpëlkës en de muuërkës, mer o.a. in Kölle 'schrappen (sjrappe)' ze di-j* [Rheinisches Wörterbuch 'So *schrapp* mer de neu

Erdäppel, ebenso die Möhren (wortelen)]; *in Kölle (Köln) 'sjrappe' ze d'n drek van de sjoon* [D. (Keuls) *den Dreck van de Schohn schrappen*], *mer wieë 'sjrabbe' dao daen drek vanaaf*].

sjравëlaer (m.(v.)); -e en -s; -ke), **1** kwispëlaer, kwispëlkónt, sjравëlkónt; (m.b.t. een persoon die niet kan stilzitten) wiebelaar (gew.): *dae sjравëlaer kan nów ins gein mënujt stilzitte; det sjравëlaerke mótt kónne róndtórre*; **2** pénsëntrekkër; slowdans: *bi-j 'ne sjравëlaer hoofs-te d'n veut neet op te höffe, want de bëwaegs sjравëläntaere vuurówt; vööl koppëls höbbe zich lieëre këne bi-j 'ne sjравëlaer*.

sjравële (onoverg.; sjравëelde, h. gësjравëld), **1** moeilijk te been zijn, schuifelen: *saer Bërta häör huuëp haef gëbroeëke, geit ze sjравëläntaere nao de winkël*; **2** wiebelen: *jungske, zit neet zoe te sjравëläntaere op dae stool*; **3** woelen: *zègk, Giel, wils-tën e butsje stil ligkën en neet zoe weule, sjörge en sjравële, zag de zjendërm* (bazige vrouw).

sjравëlkërke (o.; -s; -;) [Nieuw-Maaseikers voor 'rollator'], rollator: *mèt häör sjравëlkërke kump Li-za d'r ouch, lansëm mer zieëkër en stëpke vuuër stëpke*.

sjравëlkónt (m.(v.)); -e; -kuntsje), kwispëlaer, kwispëlkónt, sjравëlaer (zie ald. 1ste bet.).

sjrei (m.; -je; sjreike) [Eng. *scream*, Hd. *Schrei*], **1** sjrieëf; gil, schreeuw: *'De Sjrei' van de Noor Edvard Munch is waerëldbekënd; iech 'vërsjrok miech (schrok)', ómdét dae sjotse miech mèt 'ne sjrei 'vërsjrikde (schrik aanjoeg)'* **2 (uitdr.)** *nao Dri-jkuuëninge lënge de daag mèt 'nën hanësjrei*, een beetje (ook: *hanësjraej* = schrede van een haan).

sjrieëf (m.; sjrieëve, -ke), sjrei (zie ald.).

sjrieëfbieës (m. en v.; -te; -je) [Hd. *Schreifritz*], schreeuwer, schreeuwlelijk, schreeuwbek: *dów lieëlikke sjrieëfbieës, mós-te d'r mēsjujn get vuur d'n vot hōbbe?*

sjrieëve (overg.; sjrieëfde, h. gesjrieëf) [van 'schreien'; Mnl. *screuwen*, Eng. *to scream*], schreeuwen: *tón 't ménke 'ne moeër werm water uuvër zich hieër kraeg, sjrieëfdën hae wi-j e vérkske; Sus sjrieëfde moeërd en brand ómdét-ër z'n gósting neet kraeg.*

sjrif (o.; -te; -sje), [Lat. *scriptum* (geschrift)], sjri-jfbook, kajjee; schrift, cahier, schrijfboek: *de meistër haef gēzag det gieë vuur miech veer sjrifte, twieë kalpinkēs* (Fr. uitspraak als in Fr. *calepin*) (aantekenboekjes) *en e paar gumkēs mót koupe, ma.*

sjri-jf (m.; sjri-jve; -ke), pen, potlood: *iech hōb mi-jn pen vèrgieëte, hōbs-te miech neet örgēs 'ne sjri-jf?; vuur sjri-jf gēbrujke de kēnjër nōw stieloos en potluuëj.*

sjri-jfbook (o.; -beuk; -beukske), kajjee, sjrif (zie ald.).

sjri-jfgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), schrijfgeld (gew.), registratiekosten: *kōps-tēn e stōk grónd of 'n hóws, dēn mós-te dao onnog ins sjri-jfgéld(sj) op bētale bi-j de nottaris.*

sjri-jfmēsji-jn (o.; -e; -ke) [Hd. *Schreibmaschine*], tipmēsji-jn; schrijfmachine: *op e sjri-jfmēsji-jn mós-te mèt tieën vingērs (blēnd(sj)) lieëre tippe.*

sjri-jnwirkër (m.; -s; -ke), **1** schrijnwerker: *sjri-jnwirkër Zjos Thielens maakdēn ós e paar sjikkēn en gēreeflikke kēskes; 2 bij een sterfgeval maakte een schrijnwerker de doodskist: 'Waas vreugër eemēs gēstórve, dēn kwoeëm ieërs de sjri-jnwirkër vuur de maot te pakke van d'n doeëje. Óngertösse*

loeëg d'n doeëjēn op 't sjouf, vuuër d'n oeërlog (WO II) e paar bōssēle (sjouve) struuë. Waas de kis vaerdig, dēn waardēn 't li-jk gēkis. Eedërein kos d'n doeëje dēn e krujske kómme gieëve, tērwi-jl de kis oeëpe blaef. D'n aovēnd vuuër de bēgrieëfēnis waerde de kis tōwgēnieëgēld.'

sjri-jve (zich), I (overg.; sjraef, h. gēsjrieëve) [Lat. *scribere*, Mnl. *scriven*, Hd. *schreiben*], **1** (m.b.t. tekens, letters, getallen) schrijven: (**uitdr.**) *sjri-jf det mer op de lei*, ik betaal later wel; *sjri-jf tiech det mer ónger di-jn sjoon*, dat betaal ik niet; *woe goeën we det (nōw) sjri-jve*, hoe is het mogelijk?; **2** spellen: *wi-j sjri-jfs-te det ouch alweer? **II** (onoverg.; sjraef, h. gēsjrieëve), (m.b.t. de geschiktheid van een pen om er lettertekens mee te maken) schrijven: *di-j pen sjri-jf neet good;* **III** (wederk.; sjraef zich, h. zich gēsjrieëve), zich sjri-jve; genoemd worden: *wi-j sjri-jf di-jn juffrouw zich?;* **IV** (o.; g. mv.; g. dim.) [gesubst. ww.], het schrijven: *bi-j 't sjri-jve huuërdēs-te vreugër de griffēls uuvër de leije goeën.**

sjri-jvër (m.; -s; -ke) [van Lat. 'scribere'], **1** [Eng. *writer*, Hd. *Schriftsteller*], auteur, schrijver: *de Latti-jnse en Griekse sjri-jvërs kēnt dae lattienis op z'n dujmke;* **2** [Hd. *Schreiber*], kantoorbediende, secretaris, klerk: *de sjri-jvër van 't Heilig Wammēs zörg óngër angère vuur de nottulle van de vèrgadëringe; in de nottulle van de sjri-jvër hōb iech gēlieëze det 't 'ne zwakēn aovēnd waas en det dae kunstēmieëkër niks wieërd waas.*

sjri-jvës (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Schreibzeug*], schrijfgerei, schrijfbehoeften: *mörge mót gieë weer trök nao sjoeël, zeet dus mer det gieë sjri-jvës bi-j uch hōbt;* **2** schrijfwerk, geschrijf: *aan det eepistēl hōb iech hieël get sjri-jvës;* **3** brief: *wieë hōbbe sjri-jvës gad; lichëlik kri-jgt gieë oos*

sjri-jvës mörgën al.

sjrik (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schreck(en)*], schrik, ontsteltenis, vrees, angst: *de sjrik zoeët miech dri-j daag nao det akседént nog in de bein; 't is sjrikkèlik es-te mèt de sjrik vuur get zits.*

sjrikke (onoverg.; sjrók, is gësjrókke) [Mnl. *schricken*, D. (Rijnl.) *schricken*, Hd. *erschrecken*], schrikken: *väöl te laat sjrók iech wakkër; iech sjrók (vërsjrók miech) ómdét iech dae gipse zoeëg zumpe.*

sjrikkèlik (bn.; -kër, -ste) [Hd. *schrecklich*], schrikkelijk (veroud.), verschrikkelijk, ijselijk: *det bösóngëlök mèt di-j kënjër van Lómmël en Heevërlee in Sierre in Zwitsërland in mieërt 2012 waas sjrikkèlik.*

sjrikkëljaor (o.; -e; -jäärke), **1** schrikkeljaar: *sjrikkëljaor kump van sjrikkële (uuëvërsloeën); 2 Maaseiker rijmpje: 't Is dit jaor e sjrikkëljaor, dén loupe de maesjës de jónges nao.'*

sjróbbe (overg.; sjróbde, h. gësjrób) [klanknaboosend gevormd; Mnl. *schrubben*, Hd. *schrubben*], schrobben: *bi-j 't leegër mósdës-te dèk vuur straf de wc sjróbbe mèt e klein tandbueerstëlke; wi-j dèk sjróbt gieë bi-j uch de stóp?; sjrób det drékbaerke toch ins!*

sjróbber (m.; -s; -ke) [Hd. *Schrubber*], sjróbbeeerstël (zie ald.).

sjróbbeeerstël (m.; -s en -e; -ke), sjróbber; schrobber, schrobborstel (gew.): *dae flap (gek, dwaas, mallerd) wus de vinstërs mèt 'ne sjróbbeeerstël; 'ne sti-jve buueerstël is 'ne sjróbbeeerstël.*

sjroeëp (m.; g. mv.; sjruuëpke) [Mnl. *strobe*, Fr. *sirop*, Eng. *syrup*, Hd. *Sirup*], **1**

kruuëtsje; stroop, siroop: *vreugër waerdën in Awwëneik bi-j Lëwi-j Damen en ouch bi-j mënieër Aendekerk sjroeëp gëmaak; 2 (samenst.) höbt gieë 't leefste pieëren-of appëlësjroeëp oppe boeëtër(h)am?; 3 (uitdr.) de mós h'm neet te väöl sjroeëp óm zi-jn mówl smieëre, vleien.*

sjroeëpboeëtër(h)am (v.; -me; -boeëtër-(h)émke), boterham met siroop: *ieët tiech 'n sjroeëpboeëtër(h)am, 'n snaej zwart broeëd mèt get sjroeëp, en de kóns t'r weer tieëge; zoe 'n sjroeëpboeëtër(h)am mèt 'ne goojën trappis of 'n frisse pint beer kan smake.*

sjroeëpstoeëkër (m.; -s; -stuuëkërke), stroopstoker: *in Vroolingën en Borgloeën make sjroeëpstoeëkërs in kieëtële van zoe 'n 700 li-jtër weer sjroeëp van hun éppelkes en paerkës; sjroeëpstoeëkërs makën appëlën-en pieëresjroeëp.*

sjrókke (overg.; sjrókde, gësjrók) [van 'schokken' (opstapelen, gulzig eten), schrokken, slokken: *d'n hóngërli-jjër sjrókdën allës nao bënne wi-j 'n hun(d)sje; 'n slókmówl zuls-te noeëts zeen sjrókke.*

sjrómp (v.; -e; sjrumpke), **1** [Kil. *schrompe*], wasbrieëd; wasbord: *es-te mèt de kop op 'n sjrómp geis slaope, höbs-te sangërendaags békken in d'n haor; 2 [veroud.], viool: sjrómpën op 'n sjrómp duit pi-jn aan de oeëre; 3 oude vrouw: di-j sjrómp is al 90, mer ze drunk nog élken daäg häör dröpkës; de sjrómp häör gëzich is vërsjrómpëld.*

sjrómp ((on)overg.; sjrómpde; h. gësjrómp), **1** (m.b.t. het wrijven van de was (het linnen) op een wasbord) wrijven: *vreugër móste de minse de was sjrómpën op 'n sjrómp; 2 schuren: de duuër sjrómp; 3 krassen: sjrómpën op 'n vie(j)oeël (fi-j(j)oeël) duit pi-jn aan de oeëre.*

sjrot (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schrott*], schroot: *iech höb hi-j 'n kar sjrot gëreid stoeën vuur nao 't stort (de assëkówl) te goeën; woe mót iech det sjrot opkippe?; de boor haef 't sjrot in de vaarleis (diep karrenspoor) gëvare.*

sjrówf (v.; sjrówve; sjrujfke) [Oud-Fr. *escroue* (moer), Eng. *screw*, Hd. *Schraube*], schroef: (**uitdr.**) *dae kwatsjkop haef 'n sjrówf los (is 'n sjrówf kwi-jt)*, hij is niet goed wijs.

sjrówt (v.; -e; sjrujtsje), **1** [1667 *eene schrouts haen* SR; D. (Rijnl.) *Schrute*], kalkoen: *mèt de Kieërsmis goeën ze de kieëtël in, oos sjrujtsjës; 2* domme vrouw: *di-j stóm sjrówt wou 't miech ins éffekes vërtëlle; 3 (uitdr.) hae is zoe giftig (guftig) es 'n sjrówt ('ne kni-jn)*, erg boos.

sjrówve (overg.; sjrówfde, h. gësjrówf) [Mnl. *schro(e)ven*, Hd. *schrauben*], schroeven: *höbt gieë al ins e këske van d'n Ikea innein gesjrówf zóngër te vlooke?; mót d'n awwe kas nog ówtërein gësjrówf wieëre?; mèt 'ne sjrówvëndrejjer sjrówfs-te 'n sjrówf los of vas.*

sjrówvële (onoverg.; sjrówvëlde, h. en is gësjrówvëld), (m.b.t. sterk wrijvend langs iets schuiven), schuren: *tón iech mèt d'n tuf voeël (vieël), sjrówvëlde iech waal tieën maetër uuvër de bëtóng: mi-jn hieël billën (batsën) oeëpe; sjrówvëlëntaere vloëg iech tieëge de geevël; mèt langs det meúrke te sjrówvële waas de lak van m'nën ottoo aaf.*

sjrówvëndrejjer (m.; -s; -ke) [Hd. *Schraubenzieher*], toernevis [Fr. *tournevis*]; schroevendraaier: *mèt 'ne sjrówvëndrejjer haw d'n inbriëkër 'n vinstër oeëpë gëbroeëke.*

sjruuër (m.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.; Mnl. *schroder*, Hd. *Schröder* (veroud.)],

sni-jjër, sni-jdër, kleijërmieëkër [D. (Oostr.) *Kleidermacher*]; kleermaker: (**uitdr.**) *'t waas zoe kawd, de sjruuërs nejdën in 't béd, het was zeer koud.; hieël vreugër sjraeve we in Mëzeik ouch waal ins 'sjreuer' i.p.v. 'sjruuër'; de Vlaomse fëmi-jliename Schreurs en Schruers en d'n Duitse naam Schröder kómme van 'sjruuër'; ieërs zagte we sjruuër; tón sni-jjër en sni-jdër en nów kleijërmieëkër.*

sjruuërsgaat (o.; -gatër; gieëtsje), sjeur (schuur); gulp in mannenbroek: *tón me sjruuërsgaat (m'n sjeur) oeëpestóng, zag t'r 'ne sjuinse: 'Voeërt vlujg 't vuuëgëlkën ewég.'*

sjuin (bn.; -ër, -ste) [D. (Nd.) *schün*], schuin: (**uitdr.**) *mèt 'n sjuin oug nao get ki-jke, afgunstig toezien; dae löp sjuin, hij is dronken.*

sjuins 1 (bn.; -ër; -te) en (bw.), **1** schuin: *hae woeënt sjuins tieëgënuuëvër ós; zaeg di-j plank ins sjuins aaf; 2* grappig: *dae buuttëreednër [Hd. Büttenredner] is e sjuins ménneke.*

sjuinse (m.; id.; g. dim.) [gesubst. bn.], sjetse, sjeunse (zie ald.).

sjujf (v.; sjujve; -ke), **1** [Eng. *sheave*, Hd. *Scheibe*], plak(je), snee, schijf: *wilt gieë 'n sjujf kieës of 'n sjujf sjónk?; 2 (uitdr.) dae haef vääöl sjujve, die heeft veel geld; det sjujf good, dat brengt goed op.*

sjujfduuër (v.; -e; -ke) [Hd. *Schiebetür*], schuifdeur: *de sjujfduuër tösse de sallao en de ieëtkamër stuit wagëwujd oeëpe.*

sjujfël (m.; -s; -ke), **1** [komt van 'sjujfële' (zich schuivend voortbewegen); Hd. *schofel* (gemeen), *Schofel* (rotvent, schoft)], schavuit, schurk, schoft, rotvent,

stiekemerd, minne kerel, deugniet: *dae sjuffël mót 'n hawf jaor goeën zitte; 2 boefje, deugnietje: waat höbs-te miech toch nôw weer ówtgëstoeëke, sjuffël van e ménke dets-te bès.*

sjuffëlaer (m.; -s en -e; -ke), sjuffëlsteîn; (m.b.t. het platte steentje dat zó op het water wordt geworpen dat het enige malen opspringt alvorens te zinken) sliffersteentje: *op de keezëlkówle woeërën e paar jungskës aan 't sjuffële: mèt platte steinkës, mèt sjuffëlaers dus, aan 't goeëje, di-j waal tieën kieërën opspróngën ówt 't watër; de sjuffëlaer dansdën op 't watër.*

sjuffële (onoverg.; sjuffëlde, h. gesjuffëld) [Mnl. *schufelen*], **1** sjówfële; kiskassen, keilen, slifferen: *e plat steinke zoe op 't watër goeëje det 't waal tieën kieërën ówt 't watër opsprunk, neume we sjuffële; 2* slown [Eng. *to slow*]: *vuur te sjuffëlën höbs-te mer ein plëvujs vandoon.*

sjuffëlsteîn (m.; id.; -ke), sjuffëlaer (zie ald.).

sjujfstop (m.; -stöp; -stöpke), schuifdobber: *bi-j 't vèsse kóns-te de sjujfstop langs de silk (de snaor) op en aaf sjujve; 'ne sjujfstop is vuur deep of dreig (ondiep) te vèsse.*

sjujle (onoverg.; sjujlde, h. gësjujld), sjówle (zie ald.).

sjujlkélder (m.; -s; -ke), sjówlcélder (zie ald.).

sjujm (m.; g. mv.; sjujmke) [Mnl. *schume*, Hd. *Schaum*], sjówm; schuim: *vreugër ginge de kënjer dèk sjujmkëtrëkkën en dën zoeëge ze de sjujm op ówt 'n brówsëlfes, waat good waas tieëge d'n doeërs; in 't bad maak Bërta alti-jd 'nën houp sjujm.*

sjujme (onoverg.; sjujmde, h. gësjujmp) [Hd.

schäumen], sjówme; schuimen: (**uitdr.**) *mi-j broor kan ieëte det h'm de mórd sjujmp, stevig eten.*

sjujmkëtrëkke (enkel in de noemvorm), **1** schuimzuigen (gew.): *sjujmkëtrëkke, waat de kënjer in de jaore 1950 in de zoeëmërmaonje dieëge, waas hieël good tieëge d'n doeërs; 2 schuimzuigen, hoe doe je dat? 'De luuëts 't saap van de wortël van de zeuthoutsboum hel wieëre. Dën höbs-te klis, ouch sinthoutscook gëneump. Dao bits-tën e stökske van aafvuur op te zabbëre. Nog bieëtër duis-tën e stökske klis in e fléske mèt watër en sluts-tën 't fléske mèt 'ne stop. De sjöds 't fléske tot de klis is opgëlos, good is goeën sjujmën en dus klissaap is gëwoeëre. De zujgs de sjujm op en bëgins opnów te sjujme tots-te weer genóg sjujm höbs. Op di-j mëneer kumps-te dao hieël lang mèt tów en hoofst-tën es sjoeëlkënd(sj) op 'ne zoeëmërdaág geinën doeërs te li-jje.'* (Bron: MEUWISSEN, Mathieu en VAN WIJCK, Tony, Babbëlaeren en kermëlle, *De Maaseikenaar*, 2001, 4, p. 219-221)

sjujmlieëpël (m.; -s en -e; -ke) [D. (Keuls) *Schümlöffel*, Hd. *Schaumlöffel*], sjówmlieëpël; schuimspaan: *mèt 'ne sjujmlieëpël sjujme we de sjujm van de vleïssop aaf.*

sjujve (overg.; sjoeëf, h. gësjoeëve) [Mnl. *schuven*, Hd. *schieben*, Eng. *to shove*], schuiven: *iech sjoeëf 't sjejke op de duuër; iech sjoeëf de taofël opzi-j en de kas tieëge de moór.*

sjujvëre (onoverg.; sjujvërde, h. gësjujvërd) [Eng. *to shiver*], sjówvëre, ri-jjëre; huiveren, beven, trillen, rillen: *Mi-j stóng te sjujvëre van de kaw; ouch van d'n angs kan 'ne mins sjujvëre.*

sjummël (m.; -s; -ke), [Hd. *Schimmel*], **1**

- schimmel: *dao zit sjummele oppe moór; goeëj dae kieës mer weg, dao zit van dae greune sjummele op; 'n oeërzaak van sjieërmónd (zie ald.) is 'ne sjummele; 2* wit paard: *de sjummele van Sintërklaos haw groeëtèn doeërs.*
- sjummële** (onoverg.; sjummële, h. gësjummëld) [Hd. *schimmeln*], schimmelen, beschimmelen: *zèt di-j nate sjoon neet in de graasj, want di-j goeën diech sjummële.*
- sjummëlkieës** (m.; -kieëze; -kieëske) [Hd. *Schimmelkäse*], schimmelkaas: *sjummëlkieës is lékker, mer van bësjummele kieës wuuërs-te krank; sjummëlkieës haef 'n sjummelekleur; Roquefort, Danish Blue en Gorgonzola zeen sjummëlkieëze.*
- sjuuër** (v.; -e; -ke), sjäör; **1** scheur: *bli-jfs-tën in de pinnëkësdraod hange, dén höbs-tën alzëlieëvën (wellicht) 'n sjuuër in d'n bóks; es-te d'n bóks aan get höbs gësjuuërd, höbs-te mèt vërlujs gëwirk en höbs-te dus gein sjuuër in d'n bóks.*
- sjuuëre, 1** (overg.; sjuuërde, h. gësjuuërd) [Mnl. *schuere*], scheuren: *rëbarbër kóns-te sjuuëren en dén ówtzëtten in d'nën hoeëf; de wiljëman sjuuërde Too de kleijër van 't li-jf; 2 (uitdr.) dao haef-tër z'n bóks aan gësjuuërd, een strop aan gehad, geldelijk nadeel aan gehad.*
- sjueërmónd** (m.; g. mv.; g. dim.), sjieërmónd, sjieërmónd (zie ald.).
- sjuuët** (m.; -e; -sje), **1** [Mnl. *schote*, Hd. *Schuss*], schot: **(uitdr.)** *élke sjuuët is geinën haas, niet iedere coïtus leidt tot bevruchting; 2* groeischeut: *hae haef 'ne fërme sjuuët gad; 3* uitloper, loot, scheut, stekje, spruit [Hd. *Spross*], uitspruitsel: *maag iech 'ne sjuuët höbbe van det buimke?; 4* steek; pijnscheut: *iech kraeg 'ne sjuuët in de rök*
- en nôw zit iech mèt de krieëmër; 5* (m.b.t. vloeistof) scheut [Hd. *Schuss*]: *gieëf miech mer e sjuuëtsje mèlk.*
- sjuuëtig** (bn.; -gër, -ste), sjöbbetig [sterk veroud.], stouw; scheutig (gew.), belust op, bereidwillig, geneigd: *iech bèn neet erg sjuuëtig (ben niet bijzonder gesteld) op daen hieëlën trammëlant en det lëwejt van di-j jung.*
- skruppëleus** (bn.; -leuzër; -te) [Fr. *scrupuleux*, Eng. *scrupulous*, Hd. *skrupulös*], exact, precies, nauwgezet, nauwlettend, accuraat, stipt, strikt, nauwkeurig, scrupuleus, angstvallig: *bi-j dae kruuëtelikke ligk gei struuëspeer sjeif, zoe 'ne skruppëleuze mins is det; skruppëleus sjraef de wiesjee (Fr. huissier, deurwaarder) allës in ze kalpinke [uitspr. als in Fr. 'calepin' (zakboekje)]: vieërtieën óngërbókse, ölf lieëpële, twuntig zjatte, 'ne kingkee, 'ne lampëdaer...*
- slaag** (m.; slaeg; slaegske) [Hd. *Schlag*], **1** pruuëgël, rammël, motte, klëtse, kladze, zwaars; slag, klap: *iech kraeg 'ne slaag in m'ne nak (nek); dae nöttërd (deugniet) höb iech e ferm pak slaeg gëgieëve; 2 pijnlijke ervaring: *'t vërlujs van Keet waas 'nën hëlle slaag vuur miech; 3* handigheid: **(uitdr.)** *es-te d'r de slaag van ëwég höbs, dén höbs-te d'r 'n hën(d)sje van ëwég.**
- slaaj** (v.; g. mv.; slaetsje) [Fr. *salade*, Eng. *salad*, Hd. *Salat*], sla: *vënaovënd ieëte we 'ne krop slaaj bi-j (mèt) get kawwe vës; lékker zoe e slaetsje; de slaaj zoeët vól blaadlujskës (meelje).*
- slaajmówl** (m. en v.; -e; -mujlke), grote mond, brutaal persoon, brutaaltje: *'n mówl opzëtte wi-j 'n sjeurport, det kan ze good, di-j slaajmówl; 'n slaajmówl is 'n vëlmówl.*
- slaajsjoëttël** (v.; -s en -e; -sjuuëtëlke),

babbelkous, praatkous: *is det neet uuvërdrieëve wi-j di-j slaajsjoeëtël alti-jd en uuvëral stuit te mówln en te kazële?; 'n slaajslöeëtël is 'n klatsj of 'n kwakël.*

slabbëraer (m.; -s en -e; -ke) [Hd. (inform., pej.) *schlabbern* (morsen)], (m.b.t. iemand die morst met eten en drinken) slabberaar (gew.), mors(e)pot: *haef dae slabbëraer dén gein taofëlmëneere, mèt ze gëknöeëj en ze gëslabbër?; mót de slabbëraer mësjujn e zeiverlëpken óm kri-jge?; det vérksken (vuil kind) is e slabbëraerke.*

slabbëre (onoverg.; slabbërde, h. gëslabbërd) [iteratief van 'slabben' (slobberen); Eng. *to slobber, to slabber*, Hd. (inform., pej.) *schlabbern*], (i.v.m. knoeien met eten of drinken) slobberen, slabberen (gew.), morsen: *es di-j slabbërmówl 'n boeëtër(h)am it, ligk ze hawf oppe grónd, want dae slabbërt tiech get aaf, dae slabbëraer.*

slabbërlap (m.; -lëp en -lapp; -lëpke) [van 'slabben' (morsen tijdens het eten); Hd. *Schlabberlatz*, (inf.) *Schlabberlätzchen*], bavvët, zeivërlëpke; slab, slabbetje, slabbe, eetdoekje, morsdoekje, slabbetje: *me leef jungske, iech gaon diech nog ins e slabbërlëpken ómbënge, met de gëbradzjël en de gëknöeëj.*

slabbërmówl (m.en v.; -e; -mujlke), morsepot, morskont (gew.), morsebel: *nów ki-jk toch ins wi-j di-j slabbërmówl mèt z'n ieëte zit te knöeëje; es oos slabbërmujlkën haef gieëte, ligk de hölf nieëve ze tejjërke.*

slach (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *schlachten* (slachten)], gëhing; orgaanvlees van een geslacht varken: *van de slach, 't is te zëgke de lieëvër, de mèlt, 't hart, de neerën en de lónge van e vérke, make ze huidvleis (huidkieës), woe ouch de kien(d)sjës van*

namme! [kindertaal voor 'eten'].

slachte (overg.; slachde, h. gëslach) [Eng. *to slaughter* (doden), Hd. *schlachten*], slachten: *vreugër kwoeëm de sléchter in novvëmber; de slachmaond(sj), 't vérke det de minsën hawwe (vèt)gëmas, slachte; es 't vérke waas gëslach, waerdën 't eine nach opgëhangën aan 'n leijër vuur aaf te stërve.*

slachthóws (o.; -hówzër, -hujске) [Hd. *Schlachthaus*], 1 slachthuis, abattoir: *es de bieëste gëslach zeen in 't slachthóws, käärt 'ne vittërnaer 't vleis good of aaf; 2 het eerste Maaseiker slachthuis stond in de Bleumerstraat: 't leërste Mëzeikër slachthóws waerdën in 1850 ingërich in e gëbów in de Bleumërstraot en haef dik fieërtig jaor bëstange. In 1893 waerdën in de Bosmuuëlelaan e vuurluipig slachthóws gëbówd det neet vääöl mieë waas es 'n houtëre sjeur. 't Lëste slachthóws det Mëzeik haef gëkënd, loeëg in 't Olmësträöttsje (nów Slachthówsstraot) aan de Bosbieëk en haef bëstange van 1926 tot 1982.'*

Slachthówsstraot, de; de Slachthuisstraot: *'De Slachthówsstraot löp van de Bosport nao 't vreugër slachthóws en hëdde vreugër 't Olmësträöttsje, want det loeëp (lieëp) nao de vëljer van 'Achterolmen'. (Bron: BOONEN, Martin, Slachthuisstraot, Maaseiker Straten en Wegen, p. 144)*

sladdër (m.; g. mv.; g. dim.), pratsj, sli-jk; slijk, modder: *zi-jn sjoon hange vól sladdër; laot h'm zoe neet bënne; mèt de sladdër aan z'n klómpe löp-tër uuvër de parkèt.*

sladdërlap (m.; -lapp; -lëpke), sli-jklap, sli-jklaer; spatlap: *'ne sladdërlap hilt bi-j 't doeër de pratsj vare de wëgvleegënde sli-jk tieëge; sladdërlappe zeen van këtjsjów.*

slaerbaan (v.; -bane; -baenke) [Hd.

Schlitterbahn], glijbaan: *es 't mörge nog vrujs en es t'r dén gënóg snieë en i-js ligk, make we 'n slaerbaan oppe keur (spuuëlplaats) of oppe stóp.*

slaere (onoverg.; slaerde, h. gëslaerd), **1** [Hd. *schlittern*], slibberen (gew.), baantje glijden: *de kënjër kónnën oore slaerën op d'n aangëtroeëje snieë of 't i-js op de slaerbaan; mèt spēksjoon kóns-te békans neet slaere; 2* (samenst.) *pas op, neet ówtslaere!*

slam (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *slack*, Hd. *Schlamm*], kolenslik, kolengruis: *in d'n oeërlog stoeëkde de minse de staof mèt slam; ówtgëwasse, fi-jn koeëlegrujs, det eigëlik bēzënkšl is, is slam; de slam dae te naat waas, brande békans neet.*

slammeur (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *sloimmer* (besloimmering)], besloimmering, kopzorg, zorg, bezorgdheid: *'ne vēr'hóws brunk e pak slammeur mèt zich mèt; dae slammeur wirk miech lillik op m'n zeenēwe.*

slang (v.; -e; sléngske) [Mnl. *slang(e)*, Hd. *Schlange*], **1** slang: *in 't zujje zoeët t'r in oos tent e sléngsken óngër ooze slaopzak; 2* (m.b.t. buigzaam buisje van gummi of kunststof) *slangetje : ómdét 't sléngske van de bēnzín los zoeët, hōb iech waal twuntig li-jtēr verloeërën óngër 't vare.*

släöf (v.; släöve; släöfke) [Hd. *Schlucht*], sleuf, gleuf, uitholling: *bi-j ós goeën ze 'ne nówwën tillēvi-jziekabël lègkën en dus hōb iech de släöf al ówtgëgoeëjd; in de bos grave ze släöve tieënge bosbrand.*

slaonsbreid (bn.; g. tr.v.verg.), vechtensklaar: *slaonsbreid stónge de këmphaenkēs tieëgënuuvërein, tón de meistër 'nën ummër kawd watër uuvër di-j twieë (ówt)kipde.*

slaop (m.; g. mv.; släöpke) [Mnl. *slaep*, Eng.

sleep, Hd. *Schlaf*], **1** slaap: *valt gieë ouch waal ins in slaop vuuër d'n tillēvi-jzie?; nao 't ieëte doon iech alti-jd e släöpke (doon iech d'n unjère); 2 **Maaseiker wiegeliëdje:** *'Slaop, kinnēke, slaop. Dao bówte luip (löp) e sjaop. E sjaop mèt witte puuëtsjës. 't Drunk ze mèlkske zeutsjës. E sjaop mèt witte wollëwollëwol, en det drunk ze bujkske vól. En mi-j moodër di-j haw e kien(d)sje gëkoch det iech mòt zitte weege. En di-j weeg di-j geit van krickëldëkrak, slaop, dów kleine pówpzak.'* (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS)*

slaope (onoverg.; sloe(ë)p (slië(ë)p, slië(ë)pde), h. gësloape) [van 'slap', dus eig. 'slap worden', Eng. *to sleep*, Hd. *schlafen*], **1** slapen: (**uitdr.**) *iech sloe(ë)p wi-j 'nën os (wi-j 'ne rēs), ik sliep vast; hae is ówt de hël gëkroeëpe wi-j t'r dujvël sloe(ë)p, is van alle markten thuis; dae is slaopëntaere ri-jk gëwoeëre: zonder er iets voor te doen; es-tën oppe slup bli-jfs ligke, shuuëps-te lang; es-te mèt de hoondërën op stok geis, geis-te vreug slaope; 2 **oud Maaseiker liëdje:** *'Douw, douw, kien(d)sje slaope, mamma heujt de sjaope, pappa geit te beer, en es-tër de sénte vërdrónkën haef, dén kump pappa weer.'* (Opgetekend door Lambert DENIS) [*sjaope (sjäöp), te beer goeën (oppe lappe goeën): uit rijmnoed*]*

slaopës (o.; g. mv.; g. dim.), slapen (gew.), slaapgelegenheid, slaapplaats, nachtverblijf: *sjoeëns det iech stikop waas, hōb iech toch nog békans 'n oor nao slaopës mótte zeuke.*

slaopkop (m.; -köp en -koppe; -köpke), **1** slaopkop: *de slaopkop zoeët mèt z'n ouge tów in de vërgadëring; 'ne slaopkop neume we ouch 'ne meuge; 2 suffer, sukkel, domoor: *dae slaopkop kóns-tën allës wi-jsmake; iech hōb dae slaopkop opgëbóngë det iech huipkës kan pissën en 'ne naaksën in z'n bóksëmaal kan sji-jte, dat**

ik het onmogelijke kan doen.

slaopmöts (v.; -e; -ke) [Hd. *Schlafmütze*], slaapmuts, nachtmuts: *dae klétskop zèt zich snachs 'n slaopmöts op; Sintërklaos haef 'n slaopmöts gërieëje vuur pa z'ne klétskop.*

slaopmötske (o.; -s; -) [Hd. (fig.) *Schlaftrunk*], slaapmutsje: *vuuërdet iech in bed krówp, pak iech miech ieërs e slaopmötske, gëmeinlik e paar dröpkës; van e slaopmötske sluuëps-te wi-j 'nën os.*

slaovër (m.; g. mv.; släövërke), sli-jm; kwijl van dieren: *de slaovër löp de hunj ówt de mówl; de slaovër van det bakbieës voeël (vieël) op m'n gooj bóks.*

slap (bn.; -për, -ste) [Hd. (volkst.) *schlapp*, Hd. *schlaff*], krachteloos, sloom, verzwakt, laks, zwak: (**uitdr.**) (vulg.) *'t is 'ne slappe lul* (een niet doortastende man), *di-j hón(d)svoet; zoe slap es 'ne sjoeëtëlsplak is-tër*, hij is futloos (energieloos); *'t is vuur de slappe lach te kri-jge*, om onbedaarlijk te lachen; *'t waas mer slappe koffie*, van zwak niveau; *'t is mer slap* (niet druk) *in de kömmérs.*

slaphénger (m.; -s; -ke) [Hd. *Schlappschwanz* (letterlijk: *slaphangend lid, penis*)], sul, slapjanus, onbetrouwbare man: *bi-j de pollisse kónne ze mèt dae slaphénger niks aanvange, want det is 'n vööl te groeëte hón(d)svoet.*

slech (bn.; sléchter, sléchste), [Hd. *schlecht*], slecht: *'t is al wieëke slech waer; de zujs t'r neet slech ówt; iech bèn slech te beïn; iech kan slech*, ben ziek, ik sukkel; *de wieëg is slech; 'ne sléchte lieërling mèt 'ne sléchte bullëtín* (uitspr. laatste lettergr. als in Fr. *bulletin*); *de mèlk is slech* (zuur) *gëwoeëre.*

sléchter (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Schlachter*, D.

(Nd.) *Schlächter* (slager)], 1 slager: *di-j Poolse woeërs en di-j bloodwoeërs van bi-j 't sléchterke (de sléchter) zeen hieël lékker; 2 wat koop je zoal bij een slager? 'Bi-j 'ne gooje sléchter kóns-te koupe: sësi-js, druuëg woeërs, kortëlëtte, balkëbrei, horre (hersen), gëkap, ribbëkës, (bówk)spék, lieëvërpëtee, karmënaaj (karbonade), hoeëgrök (het lange rugstuk), lieëvërwoeërs, vöör- en achtërsjónke, sjónkëbölke (versneden voorham), huidvleis (kipkap), hieëske, boorësjónk, gëpieërsde kop (preskop) en nëteurlik allës van 't rënd(sj) en 't sjaop. Sómmitge sléchters höbbën ouch rieë, kni-jn, haas, enz...'; 3 [Hd. *Schlächter*], slachter: **vroeger slachtte een slachter bij de mensen thuis**: *'Vreugër ging 'ne sléchter in de slachmaond(sj), novvémbër; bi-j vööl luj e vérke slachte. 't Vérke waerdën ieërs mèt 'nën dikkën hamër vërdujzëld gëhouwd. Dén waerdën 't gëkaeld, woebi-j 't blood waerdën opgëvangën in 'nën ummër. Es 't haor waas aafgëbrand en aafgësgrab en 't gëhing (de slach) en de derm woeëre drówt gëhaold, waerdën 't vérken op 'n leijër gëhangën en mós 't vleis bëstërve. Sangërendeags kwoeëm de sléchter trök vuur 't vleis te vërsni-fje. Vuur te mooge slachte, mósdës-te 'ne pazzëvang hoeëlen op 't gëmeintëhóws.'**

sléchtërsjolk (m.; -e; -sjólkske), slagersschort: *de sléchter z'ne sléchtërsjolk zit hieëlëmaol óngër de bloodplékke van al di-j gëkaelde vérkes, di-j rënjër en di-j sjäöp.*

sléchtigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Schlechtigkeit*], gemeenheid: *dae laege pëtroeën zit nów in de bak mèt z'n sléchtigheid, zoe 'ne gëmeinërik van 'ne kieërël.*

slei (v.; -je; -ke) [Mnl. *slede*, Hd. *Schlitten*], **1** slee, slede: *de kënjër zitte mèt de slei op 't*

i-js; **2** mooie auto: *waat 'n sjikke slei*; *di-j luksvëtuuër* (personenwagen) *is 'n sjikke slei*.

slei(j)e (onoverg.; sleide, h. gësleid), sleeën, sleden: *mèt di-j laog i-js oppe wieëg kónne de kënjër slei(j)e*; *'t i-js is sterk genóg vuur drop te slei(j)ën en te slaere*.

Slei, de; de Slei: **1** *'De Slei – 1429, aan die Sleye – is e stök grónd in Awwëneik in 't Lakërvéld(sj)'*; **2** *'De Slei – 1624, in die Sley – is ouch e veld(sj) in Héppenaert in de naobër van Nuchëlënhoeëf.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Slei, Land en Water*, p. 217)

sleip (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Schleppe*], (m.b.t. een japon, bruidsjurk) sleep: *de brówd häör tróuwkleid haw 'ne sleip van vi-jf maetër*; **2** (m.b.t. de landbouw) sleep: *nao 't plooge mótte de boorën ins éffe mèt de sleip truuëvër*; *vuur de grónd gëli-jk te makën en te vërkrujmële*; *de sleip hunk achtër d'n traktäör*.

sleipe (overg.; sleipde, h. gësleip), **1** [Hd. *schleppen*], slepen, zeulen, sleuren, sjouwen (met): *iech sleipde de koffër de stasie ówt*; **2** (samenst.) weghalen: *de bandi-jtën höbbën hi-j allës wégglesleip*; **3** (m.b.t. de landbouw) de grond of de weide slepen: *in 't vreugjaor wuuërt 't graas gësleip mèt 'n sleip* (zie ald. 2de bet.).

slek (v.; -ke; -ske), **1** slak [Mnl. *slec(k) e, slac(k)e* (van *'sli-jk'*), Hd. *Schnecke*] (m.b.t. het weekdier) slak: *höbs-te slékken in d'n hoeëf, dén mós-te dao dras* (koffiedik) *of këpot gëstampde eijërsjalën in ówtstruije*; **2** [Hd. *Schnecke*], (m.b.t. het gerecht) slak(ken): *slékke, d'n eine vunk ze lékker en d'n angëre vunk ze vi-js*; **3** [Hd. *Thomasmehl*], thomasslakkenmeel: *op zandgrónd (oppe zavël) mótte de beurën in*

't naojaor slékken oppe véljer vare; **4** [Hd. *Sleiche*] (m.b.t. een langzaam rijdende auto) treuzelaar, lanterfanter: *wieë kónne neet hëller vare, want dao is 'n slek vuuër ós oppe wieëg*; **5** (m.b.t. de ontsteking aan de klauwen van schapen en runderen) slak: *laot de vittërnaer mer kómme, want de kuj höbbe de slek*; **6 (uitdr.)** *dae kruuëtëlikke lëgk op alle slékskes zawt*, maakt op alle foutjes aanmerkingen; *dae meuge is zoe lansëm es 'n slek*; *dae lómpe klaos ging weer vuurówt wi-j 'n slek*; *zoe naaks es 'n slek*; *zoe vèt es 'n slek* (zeer vet); **7 Maaseiker spelliedje**: *'Slek, slek, kom mer ówt, d'n hóws stuit in brand, d'n kënjër zeen vërbrand.* (Dit liedje werd steeds weer herhaald.)

slékkenhujske (o.; -s; -), **1** [Hd. *Schneckengehäuse, Schneckenhaus*], (m.b.t. een slak) slakkenhuis: *'n aestër en 'ne krej hoeëlën 'n slek mèt gëmaak ówt häör slékkenhujske*; **2** [Hd. *Schnecke*] (m.b.t. het oor) slakkenhuis: *in oos oeërën höbbe wieë e slékkenhujske*.

slemp (v.; g. mv.; -ke) [sterk veroud.], bierpap: *van boeëtërmèlk, mael (sóms ouch ri-js of broeëd) en brówn beer maakde ze vreugër slemp, ouch beerslémp* (zie ald.) *gëneump*.

slënje (onoverg.; slónj, h. gëslónje) [Hd. *verschlingen* (verslinden)], prówme [sterk veroud.]; verzwelgen: *es ooze jóngste saovës ówtgëhóngërd trökkump van de sjoeël, kan dae z'n ieëtën in e paar mënujte nao bënne stieëke, want dae zit dén te slënje wi-j 'n hun(d)sje*.

slets (m.; -e; -ke), slób, instieëkër; muil, pantoffel, slof: *oppe slétsen en in z'ne piezjema zit-ër vuuër d'n tillëvi-jzie*; *slétse neume we d'n dëkstën ti-jd slóffe* (zie ald.).

sleune (overg.; sleunde, h. gësleund), sleunen (gew.), snoeien: *van kánndëdas mós-te*

swènt(sj)ërs òm de vi-jf jaor de ungelste (ungërste) tek aafdoon, waat we sleune neume.

slichte (overg.; slichde, h. gëslich) [nevenvorm van 'slechten'], **1** [Hd. *schlichten* (van huden)], gladmaken, gelijkmaken: *laer mós-te slichte, angërs is 't te groeëf*; **2** afgraven: *we goeën daen huuëvël e paar maetër slichte, want dae is te hoeëg*; **3** beslechten: *op vi-jf mënujte waas det gëslich en dus waas 't mèt angër wäörd in de sëkosj (sakkosj, sjakkosj).*

slieë (bn., g. tr. v. verg.) [Kil. *sleeuwe tanden*, D. (dial.) *schleh*], **1** sleeuw (gew.), stroef: *iech hób slieë tan van dae zoorën appël*; **2** wrang, zuur: *de kieërse zeen neet te ieëte, want ze zeen vööl te slieë, de prówme zeen te slieë, want ze zeen nog neet ri-jp.*

slieët (m.; g. mv.; g. dim.), sli-jtaasj (zie ald.).

sli-jk (m.; g. mv.; -ske) [Mnl. *sli-jc*, *slic*, Hd. *Schlick*], pratsj, sladdër; slijk, modder, blubber: *es di-j drékbaere van vérkes zich mer in de sli-jk kónne wèn(t)sjële* (wentelen); *de straot waas eine sli-jk (pratsj); we zeen mèt d'n ottoo in de sli-jk bli-jve stieëke.*

sli-jklaer (o.; -e; -ke), sli-jklap, sladdërlap (zie ald.).

sli-jklap (m.; -lep en -lappe; -lépke), sli-jklaer, sladdërlap (zie ald.).

sli-jkplaat (v.; -plate; -plieëtsje), spatbord: *sli-jkplatën hawte bi-j 't vare mèt d'n ottoo de wégvleegënde moddër (sli-jk) tieëge; mi-jn sli-jkplate zeen doeërgëros.*

sli-jm (m.; -e; -ke), **1** [Lat. *limax* (slak), Hd. *Schleim*.], (m.b.t. afscheiding door de slijmkiertjes) slijm: *iech bèn neet good, want iech hób sli-jm in de maag*; **2** [Eng.

slime], (m.b.t. kleverige substantie op een aantal dieren) slijm: *paks-te 'ne paoling vas, den höbs-te d'n han vól sli-jm; zujs-te dae sli-jm op 't graas, dae is van 'n slek*; **3** *slaovër* (zie ald.); **4** sputum: *es-te vérkawd bès, zit d'n kael tów mèt (van dae) sli-jm.*

sli-jmërig (bn.; -gër, -ste), **1** [Eng. *slimy*, Hd. *schleimig*], slijmerig: *'ne kwakkërt haef e sli-jmërig vel*; **2** [Hd. *schleimig*], (fig.) vleiend, kruiperig: *iech mót niks hóbbe van di-j sli-jmërigge kóntëkrówpërs, want det zeen heimëlikke mówvaegërs di-j diech vanvöör aajën en vënachtër kratse.*

sli-jp ówt [kindertaal; plagende uitroep waarbij de twee wijsvingers als mes en slijpsteen over elkaar werden gewreven], sliep uit!: *e kènd(sj) det eemës wilt traetëre, reup waal ins 'sli-jp ówt'*; *vuur te jénse reup Gusje waal ins 'sli-jp ówt!'*.

sli-jpe (overg.; slaep (slieëp), h. gëslieëpe) [Mnl. *slipen*, Hd. *schleifen*], wetten, slijpen, aanzetten, scherpen: *de sjeërëslj-jp slaep de métse; 't broeëdmé(t)s is vli-jmsjerp gëslieëpe.*

sli-jpër (m.; -s; -ke) [van 'slijpen'; Hd. *Schleifer*], slijper: (samenst.) *Antwerpën is de die(j)amantstad woe gemëkkelik e paar dówzënd die(j)amantsli-jpërs wirke; es sli-jpërs aan e sli-jpmësji-jn wirkën of hun sli-jpgëreef gëbrujke, zëtte ze hun sli-jpkap op.*

sli-jpërskréngde (v.; g. mv.; g. dim.), slijpersziekte: *de oeërzaak van sli-jpërskréngde, óngër angëre sómmigge hart- en lóngkréngdës, is de kwar(t)s dae in de sli-jpsteïn (de sli-jpër) zit; de sli-jperskréngde duit dënkën aan de stoeëflónge van de óngërgróndërs (pöttërs).*

sli-jpsteïn (m.; -stein; -ke) [Hd. *Schleifstein*],

- 1** slijpsteen: 'n zeis wuuërt óngër 't mejje gëslieëpe mèt 'ne sli-jpsteîn; **2** (uitdr.) *det broeëd ligk miech op m'ne maag wi-j 'ne sli-jpsteîn.*
- sli-jtaasj** (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *sliten* (verslijten)], sliëët; slijtage: *ómdét iech e bitsje sjeif loup, hób iech alti-jd vää sli-jtaasj aan m'n sjoon en mótte d'r dèk nów zäälkës óngër; allës slit, want niks is zóngër sli-jtaasj.*
- sli-jte** (overg.; slaet, is gëslieëte), **1** [Hd. *verschleiben*], (ver)slijten: *op dae bëtóng sli-jte de sjoon rap; 2* doorbrengen [Hd. *verbringen*]: *Zjuul haef z'n hieël lieëvën achtër 'ne bëroo gëslieëte; 3* (uitdr.) 't zal mótte sli-jte, di-j vërdreet.
- slikke** (overg.; slikde, h. gëslík), **1** [Mnl. *sli(c)ken*, Hd. *schlucken*], slikken: *mèt di-j gëzwolle kael kan iech neet slikke; 2* (uitdr.) 't is 'n bittër pil vuur te slikke; *iech zal det vërwi-jt mer slikke; sliks tiech det gëbazël van dae zeivëraer?*
- slingërsji-jt** (m.; g. mv.; g. dim.), aafgank, d'n dunne, platte, kómgaw, rétteketët, pratëlësjj-jt, sji-jtëri-j (zie ald. 1ste bet.).
- Slivvën(h)ieër** (m.; g. mv.; -ke), O.-L.-Heer: (uitdr.) *hae zou Slivvën(h)ieër van 't krujs aafbieëje*, zou alle mogelijke moeite doen; *Slivvën(h)ieër haef van allës in z'ne moosëm*, er lopen eigenaardige mensen rond; *Slivvën(h)ieër haef z'n sjoon nog neet aan*, wordt gezegd tegen iemand die 's morgens al erg gehaast is; *Slivvën(h)ieër haef d'n hieële waerëld in zieëve daag gëmaak... mer hae is ouch t'rnao*, wordt gezegd als men ontgoocheld is over een toestand; *dae haef Slivvën(h)ieër vëraoje*, vertrouw hem maar niet te veel; *de lémpkes van Slivvën(h)ieër zeen aan*, de sterren schijnen; *Slivvën(h)ieër wèt allës*, ówtgëzunjêrd waat in 'n woeërs zit, naar de ingrediënten van een worst heb je het raden.
- slivvën(h)ieërëbieësje** (o.; -s; -), livvën-(h)ieërëbieësje, oozëlivvën(h)ieërëkujkske, livvën(h)ieërëkujkske, slivvën(h)ieërëkujkske (zie ald.).
- slivvën(h)ieërëkujkske** (o.; -s; -), slivvën(h)ieërëbieësje, livvën(h)ieërëbieësje, oozëlivvën(h)ieërëkujkske, livvën-(h)ieërëkujkske; **1** lieveheersbeestje: *slivvën(h)ieërëkujkskës (-bieësjës) vrieëte de lujskës (meelje) op in d'n hoeëf en ze brënge gëlök; oos eige slivvën(h)ieërëkujkskës zeen bëkans ówtgëstórve; 2* **Maaseiker spelliedje**: als een kind een (onze)lieveheersbeestje heeft gevangen, maakt het zijn vuistje dicht en zingt: *'Oozëlivvënhieërëkujkske, gieëf miech smawt en broeëd, en angërs houw iech tiech doeëd.'* (En een druppeltje 'smawt' kwam dan wel eens in het kinderhandje. Opgetekend door E. VAN DER DONCK)
- Slivvëvrouw** (v.; g. mv.; -ke) [eretitel van de H. Maagd], Onze-Lieve-Vrouw: *we goeën eedër jaor op baewieëg (baevaart, baevërt) nao Slivvëvrouwke van Héppenaert.*
- slób** (m.; -be; slubkës) [sterk veroud.], slets, instieëkër, slóf (zie ald.).
- slóbbëre** ((on)overg.; slóbbërde, h. gëslóbbërd) **1** [Hd. *schlabbern*], (overg.) slobberen, opslobberen, opslurpen: *de vrieëtzak slóbbërde z'n sop op; 2* (onoverg.; slóbbërde, h. gëslóbbërd) [Hd. *schlabbern*], ruim en slordig hangen, slobberen, fladderen, slodderen: *de bóks slóbbërt langs z'n vot; z'n hoeëze slóbbëre langs z'n bein.*
- sloddëre** (onoverg.; sloddërde, h. gësloddërd) [Hd. *schlottern* (van kleren)], flodderen, slobberen: *in de wënd(sj) sloddërt häör*

klèdsjën óm (rónd) häör li-jf.

sloe(ë)t (v.; -e; sluu(ë)tsje) [uitspr. ‘oe’ : halfhang], sloot, gracht: *iech bèn ówtgësjamp en in de sloe(ë)t gëvalle; m’n patsj is in de sloe(ë)t gëwejd.*

Sloe(ë)t, de [uitspr. ‘oe’ : halfhang; Mnl. *sloot*], **1 de Sloot:** *de Sloe(ë)t is ’n vreugër bëdding van de Maas; 2 de Sloot is een geklasseerd landschap: ‘De Sloe(ë)t is e gëklasseerd landsjap tösse Mëzeik en Héppenaert. De Zandërbieëk kump ówt in de Sloe(ë)t. Bi-j de Sloe(ë)t waas in de late middëlieëwën ’n loskaaj di-j kort bi-j Labaer ligk. ’t Lëste stök van de Sloe(ë)t hët nów Zandërbieëk (zie ald.) en kump ówt in de Maas.’*

Sloe(ë)tbrök, de [uitspr. ‘oe’ : halfhang], **de Slootbrug:** *‘In 1860 waerde de Sloe(ë)tbrök aan Labaer vrénjeweerd doeër aafdri-jvënd i-js. De Sloe(ë)tbrök is ein van de sjilderéchtigste heukskës van dit stédsje. Sërtów bi-j hoeëg watër kómmën hieël get luj vanop de Sloe(ë)tbrök de strouming van de Maas gaajsloeën.’*

sloeën (overg.; sloeëg, h. gëslage), [Mnl. *slaen*, Hd. *schlagen* (slaan, kloppen)], **1 slaan:** *de meiste Mëzeikënaere ‘sloeën’ nën haan neet de kop aaf, mer ‘houwën’ h’m dae aaf; 2 (uitdr.) nów sluis-te (houws-te) de nagël oppe kop; ’ne slaag sloeën, het ogenblik waarmemen; hae haefzich t’rdoeër gëslage, zich weten te reddën; ze höbbe bi-j di-j minse allës kort en klein gëslage (gëhouwd); de klok sluit hawf ach.*

sloeër (v.; -e; sluuërke) [Hd. *Schlampe*, Eng. *slut*], sloor, sloerie: *’n sloeër is ’n slóns; bi-j di-j sloeër ligk de hieël kamër uuvërhoup (’t ungëlste boeëve).*

sloeët (m.; släöj; sluuëtsje) [van ‘slówte’; Mnl. *slot*, Hd. *Schloss*], slot: *mèt det gëpik allëwi-jl*

kóns-te neet gënóg släöj op de duuërën en vinstërs zëtte; de aw Eegiptënaere këndën ’t sloeët al; de sjelm haw ’t sloeët van de vöörduuër aafgëbroeëke.

slóf (m.; -fe; slufke) [van het ww. ‘sloffen’; Mnl. *slof(fe)*], slób, instieëkër, slets; slof, pantoffel: **1** *op de parkèt loupe wieë op (de) slufkës; 2 (uitdr.) dae slaphénger ligk bi-j hun good óngër de slóf, heeft er niets te zeggen; iech huuër diech al aafkómmën op d’n slóffe, handig je doel realiseren; di-j matsj wënne ze op hun slóffe, gemakkelijk.*

slóffe (onoverg.; slófde, gëslóf) [van ‘slóf’; Hd. *schlurfen*], sloffen, schuifelen: *höf d’n veut op es-te löps en loup neet zoe te slóffe; Zjuul slóf d’n hieëlën daäg op en aaf doeër ’t hóws.*

slók, I (m.; g. mv.; g. dim.) [Oud-Noors *snopa*, D. (Nd.) *snopen* (snoepen)], **1** snoep, snoepgoed: *saer ’t bëgin van de 16de ieëw zeen we hi-j slók goeën make van reetsókkër en saer de twieëde hölf van de 18de ieëw hoeële we de sókkër vuur dae slók ówt sókkërkroeëte; 2 ruim driekwart eeuw geleden kochten Maaseiker kinderen ‘slók’ in ‘De Rattëval’: ‘Kraege Mëzeikër kënjer zoe’n tachëtig jaor gëlieëje slókgëld(sj), waat neet al te dèk ’t gëval waas, dén ginge ze oppe Bosstraot nao ‘De Rattëval’, woe ze koste keezën ówt stómpe, lékstékke, nistëls di-j ouch haosbëngële waerde gëneump en di-j van klis woeëre gëmaak, kien(d)sjëskak (sókkërboeëne), sjóklaat in zilvërpëpeer, babbëlaerën in ’n tujtsje [D. (reg.) *eine Tüte*, Hd. *eine Tüte*], nikkëskes, kermëlle, zeuthout vuur op te zabbërën en good vuur d’n doeërs, spek (nae, neet van e vérke), sjieklèt, heitzéskes en nëteurlik zjipkës (zjuupkës). Woeërs-te van ri-jke kómaaf, dén kos-te diech ouch maspin [uitspr. als in ’t Fr. *massepain*] en noega përmeteere.*

De lékkerste kermélle woeëre de Veurnëse babbëlutte, di-j van boeëtër en hoeëning woeëre gëmaak. Krabbie(j)a, dae 'n brówn of greun kleur haw en good waas vuur d'n hoos, kos-tën allein koupën oppe jaormért bi-j 'ne krabbie(j)a (Afrikaan), dae d'n hieëlën ti-jd 'lékka, lékka' reupde (rieëp). Neet te vërgieëtën is de sinthoutscook, d'n dëkstën ti-jd klis gëneump, woe klissaap van waerde gëmaak en woe de kënjër sjujmke van trokke. ' [Al deze soorten snoep vindt u in DGMD onder de betreffende lemma's]; **3** (samenst.) *Mëzeikër slóknaze, ouch slókkërs, slókpënsen of slókmówle gëneump, zujs-te vääol in slókwinkëls, aan slókottoomate, aan slókaafdeilingën of aan slókkraome, woe 't watër hun van al det slókgood ówt de mónnd dri-jf (löp);* **II** (m.; -ke; slukske), **1** (m.b.t. één keer slikken) *slok: in twieë slókkën haw de zówplap z'n pint laeg (ówt);* **2** [Hd. *Schluck*], *teug: suppëntaere (nippend) drënkën is mèt klein slukskës (teugjes) drëнке;* **3** (samenst.) *slókdërm: (fig.) 'ne boeënëstaak, 'ne lange zwik, 'n gaerd of 'n lang lat van twieë maetër di-j (dae) zoe magër is es 'ne sprënkhaan of 'ne reipësprëngër, neume woe ouch 'ne slókdërm.*

slókdërm (m.; slókdërm; -ke), **1** *slokdarm: mèt daen heite koffie hób iech m'ne slókdërm vërbrand; de zaoj veuls-tën in d'ne slókdërm;* **2** *boeënëstaak, gaerd, lang lat, zwik; lange, magere man: twieë maetër is-tër en zoe magër es 'ne sprënkhaan, 'nen échte slókdërm.*

slókgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), *zakgeld om snoep te kopen: ówtzunjërlik kraeg e kënd(sj) vreugër slókgéld(sj); mèt de slókgéld(sj) kos-tën in de Rattëval oppe Bosstraot losse slók ówt glazëre bokkallën of in pëpeer gedrejde slók ówt doeëze koupe.*

slókke ((on)overg.; slókde, h. gëslók), **1**

(m.b.t. genieten van zoetigheden) *snoepen: es-tër mer kan slókke, mèt z'n kraemkës, z'n pëteekës en z'n përlinne;* **2** *snoepen: de kënjër slókke te vääol, mèt al di-j kërmélle, giemoofkës, pëstilkës, babbëluttën (babbëluutën) en stómpe (lolly's).*

slókkër (m. en v.; -s; slukkërke), *slókmówl, slóknaas;* **1** *snoeper, fijnproever, snoepkous: Mezeikënaere stoeën békënd es slókkërs mèt hun pëteekës en angër lékkerni-jje;* **2** *vrouwenliefhebber, levensgenieter: 't is waal 'ne slókkër, daen awwe bók, dae 't zich good pak (die goed van het leven geniet), en nog alti-jd e bitsje 'ne sjërpen is ouch; de slókkër zoeët achtër det 'maesje van kóm-kri-jg-miech' aan.*

slókmówl (m. en v.; -e; -mujlke), *slóknaas, slókkër (zie ald. 1ste bet.).*

slóknaas (m. en v.; -naze; -naeske), *slókmówl, slókkër (zie ald. 1ste bet.).*

slóns (v.; slónze; slunske) [Kil. *slons, sluns* (slap), Eng. *slut*, Hd. *Schlumpe* en *Schlampe*], *slons, slordige vrouw: di-j slóns luuët allës mèr uuvërhoup ligkën en is 'n vi-js klammot (smeerpoes).*

slouw (m.; -e; -ke), *matrak, gummiknuppel, wapenstok: vërkoch miech dae pollis bi-j det opstuuëtsje toch 'nën tówk mèt z'ne slouw; eedëre wout [Barg. voor 'pollis'] haef 'ne slouw.*

slówpër (m.; -s; slujpërke) [Mnl. *slupen* (sluipen)], *sluiper: ineingëdoeëke wi-j 'n aenj, kwoeëm de slówpër kortërbi-j en slówpëntaere ging dae lajëvaegër (dief) nao bènne.*

slóws (v.; slówze; slujске) [Mnl. *sluse, sluice, sluus* (waterkering), Hd. *Schleuse*], *sluis: in Maasbrach is 'n slóws oppe Maas;* **2**

- (**uitdr.**) *ze hōbbe de slówze weer oeëpëgëzat hi-jboeëve, het regent weer hard;*
- slówte** (overg.; sloeët, h. gësloeëte) [Mnl. *sluten*, Hd. *schließen*], sluiten: *de kaffee is gësloeëte*, er wordt niet meer getapt; *wils-te de duuër achter diech slówtën es-te wëgëis, lillikke oeëpëkónt!*
- slówtingsoor** (o.; -oore; -eurke), sluitingsuur, sluitingstijd: *we drénke d'r nog gaw eine, want drek is 't slówtingsoor; tieëge ('t) slówtingsoor waas Zjef zoe zaat es 'n sjöp.*
- slufke** (o.; -s; -, **1** pantoffeltje, slofje: *doot di-j slufkës ówt, want dao kri-jgs-te zweipëtees van; 2 (uitdr.) in Luuëve kwoeëm Zjaak op z'n slufkës* (heel gemakkelijk) *doeër.*
- slujmërért** (v.; -e; -sje), sjaalért (zie ald.).
- slum** (bn.; -mër, -ste) [Mnl. *slim(p)*, Hd. *schlau*], **1** slim, sluw, schrand, uitgeslapen: *'t kënd(sj) haef zoe van di-j slum uigkës; 2 (uitdr.) waem neet sterk is, mó't slum zeen; (spott.) dae is zoe slum es 'ne mins, hij is niet bijster slim.*
- slummëke** (o.; -s; -), domoor (minder sterk dan stomkop): *diech bès ouch e slummëke vuur diech zoe te laote bëtóppe* (bedriegen, verleiden) *doeër daen Tei; haef det slummëke toch waal de sluuëtël op de bennëkant van de duuër laote stieëke!*
- slummërik** (m.; -ke; -ske), slimmerik: *dae slummërik haef nëteurlik weer d'n iëerste pri-js gëhaold.*
- slummigheid** (v.; -heede; -sje), **1** slimmigheid, slimheid: *mèt z'n slummigheid is-tër wijd gëraak in 't lieëve; 2* trucje, slimme handelswijze: *mèt e slummigheidsje wis Zjef zich trówt te kallën en mós di-j zaodreub (onnozel persoon) d'rvuur opdrejje.*
- slup** (m.; -pe; -ke), **1** [D. (Zdl., Oostr. *Zipf* (slip bij pandjesjas)], slip, hemdsslip: *tot de middig löp-tër in z'nën (hummës)slup rónnd; 2 (uitdr.) iech bèn op de slup bli-jve ligke, lang blijven slapen, want iech waas hieël aan de lat.*
- slupjas** (m.; -se en -jés; -jéske), pittëlaer, pen, kóntëklétser, billëklétser, batsëklétser; slipjas, jacket, rokjas, pandjesjas: *di-j van 't Heilig Wammës dragën 'ne slupjas (pittëlaer); in de swiet woeëre de mansluj in slupjas.*
- sluuëtël** (m.; -s; -ke) [Mnl. *slotel, sluetel*, Hd. *Schlüssel*], sleutel: *iech hōb det hōws gëkoch, 'sluuëtël oppe duuër': sleutelklaar, klaar om in te gaan wonen; de sluuëtël ligk óngër de mat.*
- sluuëtëlbloom** (v.; -bloome; -bleumke) [Hd. *Schlüsselblume*; van het plantengeslacht *Primula*], sleutelbloem: *de wilj sluuëtëlbloome van bi-j ós mèt hun gael bleumkës bleuje vreug in 't vreugjäär; di-j wei is 'ein' sluuëtëlbloom, staat vol sleutelbloemen.*
- sluuëtëlgaat** (o.; -gatër; -gieëtsje) [Hd. *Schlüsselloch*], sleutelgat: *hae kos neet doeër 't sluuëtëlgaat loore, dae loorëjas, want de sluuëtël stoeëk (staak) in 't sluuëtëlgaat.*
- smaak** (m.; smake; smieëkske (smaakske)) [Mnl. *smake*], smaak: *hae oeët mèt smaak; es-tër in Mezeik kump, mó't-ër knapkook hōbbe, want hae haef de smaak te pakke; Mëzeikënaere zeen slókkërs di-j békënd zeen vuur hunne gooje smaak.*
- smaal** (bn.; smalër; -ste) [Mnl. *sma(e)l*, Eng. *small*, Hd. *schmal*], smal: (**uitdr.**) *bewandëlt gieë de smale wieëg?* (Naar Matth. 7.13, de weg naar het eeuwige leven); *'t geit h'm*

- smaal*, het gaat hem niet voor de wind; *hae sjit smaal strun(t)sjës*, hij heeft niet veel, hij is arm.
- smach** (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schmacht*], 1 smacht (gew.), een hevig verlangen: *smach is 'n stérke gósting (vuur get)*; 2 (**uitdr.**) *dae smachlap* (parasiet) *laef (drunk) oppe smach*, op andermans kosten; *hae lóp oppe smach*, hij is een klaploper.
- smachlap** (m.; -lóp en -lappe; -lópke) [Mnl. *smachten* (hevig naar iets verlangen), *lap* (persoon), Hd. *Schmarotzer*], smachluipër; klaploper, smachtloper, parasiet, profiteur, tafelschuimer: *zelf bëtaalt dae smachlap noeëts, 't is alti-jd 'nën angëre dae d'r daovuur luuët opdrejje*.
- smachluipër** (m.; -s; -ke), smachlap (zie ald.).
- smachte** (onoverg.; smachde, h. gësmach) [Hd. *schmarotzen*], klaploper, parasiteren: *dae kladzëbuizër duit nôw ins niks es smachte, van angëre proffëteere, zègk mer*.
- smaeje** (overg.; smaejde, h. gësmaejd) [Mnl. *smeden*, Eng. *to smith* (v. metalen), Hd. *schmieden*], smeden: (**uitdr.**) *de mós 't i-jzër smaejën es 't heit is*, je moet de gelegenheid benutten.
- smak** (m.; -ke; smékske), 1 smak, slag, klap, bons, plof, val [Hd. *Fall*]: *dao vloeëg iech mèt 'nën hëlle smak tieëge de grónd*; 2 grote hoeveelheid, smak: *det zaakskën haef miech 'ne smak geld(sj) gëkos*.
- smake** ((on)overg.; smaakde, h. gësmmaak) [Hd. *schmecken*], smaken: *det smaak lékker; det smaak nao mieë; laot 't uch smake; smaak 't tiech?*; 't bëgint h'm weer te smake, na een ziekte; *vuur te smake mós-te preuvën en neet slènje*.
- smakke** (onoverg.; smakde, h. gësmak), smatsje (zie ald.).
- smaondigs** (bw. v. tijd) [Eng. *on Mondays*, Hd. *montags*], maandags, op maandag, elke maandag: *smaondigs is Jan alti-jd krank; es d'nën ottoo aanëvas këpot is, zègke we det-ër smaondigs smörgës is gëmaak; smaondigs zeen vööl luj zoe meug es 'n maaj en höbbe ze gein gósting vuur te wirke*.
- smaorzaat** (bn.; g. tr. v. verg.), stróntzaat, stómzaat, pówpzaat, starzaat; smoordronken, bezopen, lazarus: *dae zówplap kan vööl vërdrage, mer nao di-j fles portoo waas-tër toch smaorzaat*.
- smatsje** (onoverg.; smatsjde, h. gësmatsj) [klanknabootsende vorming; Mnl. *smacken*, Hd. *schmatzen*], smakke; smakken: *ligk neet zoe te smatsje bi-j 't iëete*.
- smawt** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *smalt*, Hd. *Schmalz*], vérkesvaer, vaerëvèt; smout, varkensvet, reuzel, vet: *vreugër hawwe vööl minse nog geine smawt vuur op hun broeëd te smieëre; smawt is vaerëvèt (bladvet) det tieëge d'n achtërkant van de vérkesbówk zit*.
- smawtër(h)am** (v.; -me; smawtër(h)émke), snee (rogge)brood met reuzel besmeerd: *ouch in Mëzeik oeëte ze vreugër smawtër(h)amme; vreugër goeëve ze de kënjër smiddigs in de sjoeël 'n smawtër(h)am; op 'n smawtër(h)am ligk e läögske vaerëvèt (zie ald.)*.
- smawtpot** (m.; -pöt en -potte; -pötsje) [mijnbouw], olielamp: *in de (kaol)pöt hawwe de pöttërs pötlampën en smawtpotte woe de lampistën in 't lampëkot of lampëri-j vuur zörgde*.
- smeet** (m.; -e; -sje) [sterk veroud.; Mnl. *smit*, *smet*], smieëd (zie ald.).

smètte (overg.; smètde, h. gësmèt) [veroud.; Mnl. *smitten* (vuilmaken)], smetten: *vuur op 'n moôr 'n nów kleur aafgëli-jnd te kónnën aanbrènge, kónt gieë 'n touw in de vörf soppën en di-j dén tieëge di-j moôr drökke, waat we smètte neume; es ze smètde, maakde ze 'nën aafdrök mèt 'n smètli-jn of slaagli-jn di-j ouch waal ingëvrieëve waerde mèt kri-jt of houtscoeël.*

smichële (onoverg.; smichëlde, h. gësmichëld), smikkële; smikkelen, snoepen: *sjoeën vuur te zeen wi-j de slókmówle van det fezéntsje zoeëte te smichële.*

smieëd (m.; smaej, -sje) [Mnl. *smit, smet*, Gr. *smilè* (mes, stift), Eng. *smith*, Hd. *Schmied*], smee; smid: (**uitdr.**) *gistëraovënd waas iech good smieëd, good in d'n oeëlie, mein iech; det vërtèl iech tiech neet, want det is 't gëheim van de smieëd, mijn geheim.*

smieër (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *smere*], **1** [D. (reg.) *Schmiere*], smeersel, boterhampasta, broodsmeersel: *oos boeëtër(h)amme zeen dun van snaej en dik van smieër; 2* rammel, slaag, klappen: *drek vërkoup iech dae Pie(ë)r e good pak smieër of toch zieëkër 'n gooj paar* (muilpeer).

smieëre (overg.; smieërde, h. gësmieërd), **1** [Hd. *schmieren*], smeren, insmeren, oliën, invetten: *vuuer de wënt(sj)ër smieëre wieë op 't gëtuyg det bówte ligk, get vèt; 2 (uitdr.) es-te groeëtën doeërs höbs, mós-te diech de kael smieëre, je tegoed doen aan drinken.*

smieërlap (m.; -lëp en -lappë; -lëpke), (m.b.t. morele verdorvenheid, vunzigheid) smeerlap: *de smieërlap is mèt z'n vi-js poeëte neet van det jónk dènk kónnën aafbli-jve.*

smieërappëri-j (v.; -je; -ke), smeerlapperij, vuiligheid, smerigheid: *'n dikke*

smieërappëri-j vuur de kènjër, dae pornoo op 't intërnèt.

smieërsël (o.; -s; -ke) [D. (reg.) (op brood) *Schmiere*], smieër (1ste bet.); smeersel (op brood): *vreugër smieërde de minse 'nën hawve séntemaetër smieërsël (suurtoe vaerëvèt) op hun boeëtër(h)am.*

smi-jze (mv.) [in de verbinding 'get in de *smi-jzën höbbe*'; etym. onzeker, misschien zijn met 'smi-jze' ogen bedoeld, net zoals met 'gatër' ook ogen bedoeld zijn in de uitdr. 'get in de *gatër höbbe*'], ogen: (**uitdr.**) *det di-j luuëgëbieës ós aan 't bëtóppën (bedriegen) is, haw iech al lang in de smi-jze; höbs-tën ouch in de smi-jze waat dae dao aan 't bëgaffëlën is (wat hij handig en snel aan het doen is, aan het uitspoken is)?*

smik (v.; -ke; -ske) [1715, *smick* (MR 23.7), Hd. *Schmicke*], zweep: (**uitdr.**) *dae kènt de smik, weet wat hem te doen staat; dae sjoeëlmeistër zit alti-jd mèt de smik achtër de kènjër (hae hilt t'r de smik óngër), spoort ze sterk (overdrevén) aan; dae sjef lègk dao de smik trop.*

smikkële (onoverg.; smikkëlde, h. gësmikkëld), smichële (zie ald.).

smis (v.; -se; -ke) [Hd. *Schmiede*], smidse, smis, smisse: *is Zjos Verdonck d'n ènnigste (ènsigge) smieëd in Mëzeik dae van smörgës tot saovës aan 't smaejën is in z'n smis?; in 'Het Marktschip' (nieëve 'De Gapërs') waas vreugër 'n smis.*

smok (m.; -ke; -ske), **1** (m.b.t. het bovenste deel van een zak waar hij dichtgebonden wordt) krop: *de koeërezëk woeëre tot aan de smok vól; 2* [verkort uit *smook* (vette rook)], (m.b.t. wat bij het snuiten van een kaars wordt weggenomen) snuitsel: *in 't kirkske*

van Héppenaert mótte ze reegëlmaotig de smok van al di-j kieërse wégpakke; smok is de vërkaolde week van 'n kieërs.

smókkëlaer (m.; -s en -e; -ke) [Eng. *smuggler*, Hd. *Schmuggler*], smokkelaar: de vërhäölkës uuvër de smókkëlaers aan de Maaskant zeen óngëlufëlik intrësant en ouch plëzeerig; Zie ook: *krejjeëpoeëte* (2de bet.).

smókkëlbóks (v.; -e; -bukske), golfbroek: vuur te smókkëläen is t'r gein bieëtër bóks es 'n smókkëlbóks; 'n smókkëlbóks zit rujm, kump 'n ènj óngër de kni-j en slut rónd de bein.

smókkële (overg.; smókkële, h. gësmókkëld) [Mnl. *smuken*, Eng. *to smuggle*, Hd. *schmuggeln*], smokkelen: zjus op de mommènt det de këmi-js aan m'ne kammëraod z'n ma zieëliggër vroeëg of ze niks gësmókkeld haw, bëgos t'r zich doeër de groeëte hits – oppe grónd van óngër häöre zoeëmërrok – dröppëlke vuur dröppëlken e peulke gësmólte boeëtër te vörme.

smölsje (overg.; smölsj, h. gësmölsje), smulsje, smölte (zie ald.).

smölte (overg.; smólt, h. gësmölte) [Mnl. *smelten*, Gr. *meldein*, Eng. *to melt*, Hd. *schmelzen*], smölsje, smulsje; smelten: de geis neet smölte van det bitsje rieëge (rieëngël); *wi-jnpaerkës smöltën oppe tóng*.

smówl (v.; -e; -ke) [veroud.; vulg.; (vgl. *mówl*); Hd. *Maul*], bakkës; **1** (vulg.) bek, muil, mond: *hawt nôw ins vi-jf mënujte d'n smówl*; **2** gezicht: *di-jn smówl stuit miech niks aan; mót iech tiech mësjujn ins op di-jn smówl houwe?; wils-te neet zoe'n smówle trèkke!*

smulsje (overg.; smölsj, h. en is gësmölsje),

smölsje, smölte (zie ald.).

snaej (v.; -e; -ke), **1** [Hd. *Schnitte*], snede, snee: *iech haw nog zjus gënóg ti-jd vuur 'n snaej broeëd*; **2** [Hd. *Schnitt*], snijwond: *tón iech miech mèt 't ieërpëlëmëtsken haw gësnieëje, zoeët iech dao mèt 'ne jaap van 'n snaej*; **3** [Hd. *Schneide*], (m.b.t. snijkant van een mes) snee: *'t mets is te dun van snaej*; **4** [Hd. *Schärfe*], scherpte: *'t mets haef z'n snaej vërloeëre*.

snaor (v.; -e; snaörke), **1** [Mnl. *snoir*, *snoer*, Hd. (*Angel*)*schnur*], silk; snoer, vissnoer, (vis)lijn: *iech blaef mèt m'n snaor in de ték hange; tón iech mèt m'n vëssëgaerd ingoeëjde, pakdën 'n i-jsvuuëgëlke 't wörmke (de vaerdëvaas) det (dae) aan 't häökskën hóng*; **2** (samenst.) 'n *fi-j(j)oeëlsnaor (vie(j)oeëlsnaor) is o.a. gëmaak van sjaopëndërm of zi-j en 'n vës(së)snaor is gëmaak van silk*.

snappe (overg.; snapde, h. gësnap), **1** begripen: *iech snapde d'r niks van, van dae wiskunde*; **2** [Hd. *schnappen*], betrappen, aanhouden: *eindëlik höbbe ze h'm gësnap, dae sjuffël mèt ze gëfótsj*; **3** grijpen: *iech kos h'm nog zjus snappe tón-dër op det glaad brökske ówtglitsde; hae snapde miech bi-j m'n haor tón iech köpkën óngër ging*.

snap (m.; g. mv.; -ke), sijnaps (zie ald.).

snars (m.; g. mv.; g. dim.) [klanknabootsend; van Mnl. 'snarren' (brommen, dreunen)], snars, sners: *iech hób van det hieël zaakske gein snars vërstange, zoeväöl es 'n ków van Spaans dus*.

snel (v.; -le; -ke) [1702, *een kanne ofte snelle* (MR 17.6)], **1** (m.b.t. het ronde bekertje met handvat) snel, drinkkan: *in d'n ti-jd van 'mèlk is good vuur elk' drónke väöl kënjër èlken daäg mèlk ówt 'n snel*; **2** (m.b.t.

versch. inhoudsmaten (meestal halve liter))
snel: *de mèlkboor maet de mèlk mèt 'n snel.*

snélbènjër (m.; -s; -ke), [mv. in het AN, want 'snelbinder' (enk.) is cement dat snel bindt (verhardt)], snelbinders: *e pak op 't steulke van 'ne fits maaks-te vas mèt 'ne snélbènjër; 'ne snélbènjër is gëmaak van (këtsjówwe) litse.*

Snéllewènd(sj)straot, de; de Snellewindstraat: *'De zi-jwieëg van d'n Diestërsteïnwieëg in de richting van de vreugër boordëri-j 'De Snéllewènd(sj)' is de Snéllewènd(sj)straot.'*

snélzeikër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.], snélzeikërd; vrouwenbroek met open kruis: *'ne snélzeikër hoofdës-tën es vrouw nëteurlik neet nao óngër te stoeëte (aaf te struipe), waat vuur vrouwluj di-j hel mós-te wirke, mindër ti-jd kosde; snélzeikërs hangën in Bókri-jk oppe li-jvësdraod.*

snélzeikërd (m.; -e; -sje), snélzeikër (zie ald.).

snep (v.; -pe; -ke) [Mnl. *snippe, sneppe*, Eng. *snipe*, Hd. *Schnepfe*], **1** snip (bokje, watersnip, poelsnip): *niks zoe léstig vuur te sjeete mer ouch niks zoe lékker in de pan es 'n snep; 2 (uitdr.) nao 'n hawffles zjëneevër waas iech zoe zaat es 'n snép* [deze vogel maakt zigzags bij het vliegen].

snétter (m.; -s; -ke), **1** snater (inform.), bek, mond : *hawt toch ins eindëlik eure snétter; mënieër de mówlëmieëkër; 2* (m.b.t. een loslippig persoon) snaterbek, babbelkous, snateraar: *es-tër mer kan tëtteren (hel en drök kalle) en zwëtse, dae snétter, want zwi-jge kan-dër neet.*

snieë (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *snee, sneeu*, Eng. *snow*, Hd. *Schnee*], sneeuw: *vuur oppe snieë te vare mós-te snieëbénj*

höbbe; 2 (uitdr.) hae haef vääol zwarte snieë (armoede) gëzieën in ze lieëve; 3 Maaseiker zegswijze (bij sneeuw): 'De èngèlkës zeen de bèddën op aan 't makën en de vaerkës valle drówt.'

snieëman (m.; -ne; -ménke) [Eng. *snowman*, Hd. *Schneemann*], sneeuwman, sneeuwpop: *vuur de snieëman z'n naas gëbrujkde we 'n dikke moeër (wortel) en vuur z'ne mónð steinkës; zèt de snieëman bómpa z'ne bolhood mer op.*

sniffële (onoverg.; sniffelde, h. gësniffeld) [sterk veroud.; D. (Rijnl.) *schniffeln*], **1** lichtjes sneeuwen: *'t haef al d'n hieële middig gësniffeld en nów ligk nog mer 'nen hawve séntemaetër snieë; 2* [Hd. *nieseln*], neetsële; motregen, miezeren: *sniffële neume we ouch neetsële, waat dus kort bi-j 't Duitse 'nieseln' kump.*

sni-jboeën (v.; -e; -bueënke) [Hd. *Schneidebohne* (snijboon)], **1** (fig.) vreemd persoon, rare kerel: *angër Mëzeikër wäärd vuur sni-jboeën zeen flap, flabbës of flapjanës; 2 (uitdr.) 'ne mins is gein sni-jboeën, heeft zinnelijke behoeften; waat vuur 'n raar sni-jboeën (vreemd persoon) is det!*

sni-jdër (m.; -s; -ke) [sterk veroud.; Hd. *Schneider*], sni-jjër, kleijërmieëkër, sjruuër; kleermaker: *in de turnlès móste we goeën zitte wi-j 'ne sni-jdër; ómdét kleijërmieëkërs 't stóf mótte sni-jje, neumde we ze vreugër sni-jdërs; (vgl. familienaam Snijders).*

sni-jje (onoverg.; sni-jde, h. gësnijde) [Mnl. *snee, sneeu*, Hd. *schneien*], sneeuwen: *'t haef oore gësnijde en dao ligk nów 'n dik pak.*

sni-jje, (overg.; snaej, h. gësnieëje) [Mnl. *sniden*, Hd. *schneiden*], snijden: (**uitdr.**)

dao haef zich eemēs in de vingērs gēsnieēje, een windje gelaten; det is ze vadēr wi-j ówt ze gēzich gēsnieēje, hij lijkt heel sterk op zijn vader

sni-jjēr (m.; -s; -ke), kleijjermieēkēr, sjruuēr, sni-jdēr (zie ald.).

snitsēl (m.; -s; -ke), [Hd. *Schnitzel*], schnitzel: *'ne Wienēr snitsēl is e gebroeēje vérkes- of kawfslēpke mēt gēraspde bēsjujt en sētrówn, waat allēwi-jl uuvēral wuuērt gieēte.*

snitsēlke (o.; -s; -) [D. (Oostr.) *Schnitzel* (snipper, snijdsel, knipsel, spaander)], klein reepje, stukje, sneetje, velletje: *wilt gieē e snitsēlkēn huidvleis (hoofdvlēes, zult (gew.)) vuur ins te preuve?; de kēnjēr kri-jge dao e snitsēlke (sjujfke) kieēs; gieēf de kat e snitsēlke (sjujfke) woeērs.*

snóbbēl (m. en v.; -s en -e; -ke) [troetelnaam, koosnaam, vleinaam], leevēke; liefje: *kóm ins hi-j, klein snóbbēlke (kleine snóbbēl), det iech tiech ins kāōr; di-j gēzón mósjl is Frans ze snóbbēlke.*

snoeētēr (m.; g. mv.; snuuētērke) [Mnl. *snot(te)*, Hd. *Schnodder*], **1** snot; neusvocht: *z'ne maalplak hink vól snoeētēr; es ze in de middēlieēwe vérkawd woeēre, loeēg (laag) de grónd vól snoeētēr; 2 (uitdr.) hae is zoe glaad es 'ne paoling in 'nēn ummēr snoeētēr, hij is sluw, onbetrouwbaar.*

snoeētērbél, 1 (v.; -le; -ke) (m.b.t. een bel van snot) snottebel: *jungske, vaeg di-jn snoeētērbēllen ins aaf; 2* (m. en v.; -le; -ke) snotbél, snoeētērnaas, snotjónk, snotaap, snoeētērkop, snoeētērkujke (zie ald.).

snoeētērkop (m. en v.; -kōp en -koppe; -kōpke), snotbél, snoeētērnaas, snotjónk, snotaap, snoeētērbél, snoeētērkujke (zie ald.).

snoeētērkujke (o.; -s; -kujkske), snotbél, snoeētērnaas, snotjónk, snotaap, snoeētērbél, snoeētērkop; snotneus, snotjongen, snotmeid, snotlap, snotaap: *gieē móť hi-j neet tieēge miech kalle wi-j tieēgēn e snoeētērkujke, hé minse, want iech wil hi-j waal get te zēgkēn hōbbe; iech hōb det snoeētērkujkēn ins ferm z'n zaligheid (de waarheid) gēzag.*

snoeētērnaas (v.; -naze; -naeske) **1** snotneus: *'n snoeētērnaas is 'n naas woe snoeētēr (neusvocht), ouch 'snot' gēneump, ówtlōp; 2* (overdr.) snotbél, snotjónk, snotaap, snoeētērbél, snoeētērkop, snoeētērkujke (zie ald.).

snook (m.; sneuk; sneukske) [Mnl. *snoec*], snoek: *'ne snook is 'ne roufvēs mēt e lank li-jfen 'ne platte kop, dae snookvèssērs gaer aan d'n haok kri-jgēn es ze goeēn snooke.*

Snook, de; De Snoek: *'Wi-j de naam al aanguuēf, waas 'De Snook' 'n vèssērsvèreinigging. D'n iēerste vuuērzittēr waas Charles Konings. De Snook waerde gēstich in 1909 en vèrgadērdēn in de Hépperstraot en latēr in kaffee Daniēls in de Kappēsi-jnēstraot.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Snoek, Maaseik Verenigd*, p. 45)

snookbaars (m.; -baarze; -bieērske), snoekbaars: *op (in) de keezēlkōwle wuuērt vāōl op snookbaars gēvès; 'ne snookbaars is 'ne baars mēt e li-jf en 'ne kop wi-j 'ne snook.*

snooke (onoverg.; snookde, h. gēsnook), op snoek vissen, snoeken: *in de zeutwatērvèssēri-j is snooke toch 't sjoeēnstēn en 't fejnste; snooke doon we mēt de lieepēl of e vēske.*

snookvèssēr (m.; -s; -ke), **1** snoekvisser: *kal 'ne snookvèssēr neet van vèssēn op rits, want*

- dao vunk-tër geine bal aan; 2 Maaseiker snoekvisser*: ‘O.a. Karel Van Dinter, Gus Paumen, Tjeu Smits, Gerard Theuwissen, Jacky Imling en mēnieër Hotterbeekx zeen bēkēnde snookvèssērs woe d’r e paar waal twuntig kieëre van nao Ierland zeen gēwaes vuur dao te snooke (op snoek te vissen, te snoeken).’
- snoor** (o.; -e; sneurke) [Mnl. *snoir*, Hd. *Schnur*], **1** snoer, lijn: *aan dae stēkker zit e snoor van twuntig maetër (vas); 2 (uitdr.) det geit wi-j e snoor*, gaat gemakkelijk.
- snórke** (onoverg.; snórkte, h gēsnrók) [intensivum van ‘snorren’; Mnl. *snorken*, Eng. *to snore*, Hd. *schnarchen*], snurke; snorken, snurken: *dae mins snórk wi-j e vérkēn en dus maak-tër e knórrēnd en zaegēnd kaelgēluid es-tër sluuēp; Joeēp snórk zoe hel det de glaeskēs kēpot sprēngēn oppe taofēl.*
- snot** (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *snot(te)*], **1** snoeëtër (zie ald.); **2** (m.b.t. slijm in de longen) vogelziekte: *de hoonder(ēn) hōbbēn ’t snot, laot de vittērnaer mer kómme; ’t snot is ’n bēsmēttelikke hoondērēzeekde.*
- snotaap** (m. en v.; -ape; -ieēpke), snotbél, snoeëtërnaas, snotjónk, snoeëterkop, snoeëtërbél, snoeëtërkujke (zie ald.).
- snotbél** (m. en v.; -le; -ke), snoeëtërkop, snoeëtërnaas, snotjónk, snotaap, snoeëtërbél, snoeëtërkujke (zie ald.).
- snotjónk** (m. en v.; -jung (-jing); -jungske), snotbél, snoeëtërnaas, snoeëtërkop, snotaap, snoeëtërbél, snoeëtërkujke (zie ald.).
- snótrot** (bn.; g. tr. v. verg.), stróntrot, snótsjrot; (m.b.t. helemaal rot) doorrot: *de ieērpēlēn hoove we neet ówt te doon, want ze zeen snótrot; es ’n ei snótrot is, is ’t doeër* en doeër rot.
- snótsjrot** (bn.; g. tr. v. verg.), stróntrot, snótrot (zie ald.).
- snówf** (m.; g. mv.; snujfke) [Hd. *Schnupftabak*], snuiftabak, snuif: *tówbak vuur op te snówve neume we snówf; neet eedērēn tówbak doug vuur snówf.*
- snówfdoeës** (v.; -doeēze; -duuēske) [Hd. *Schnupfdose*], **1** snuifdoos: *z’n snówfdoeēs vól mèt snówf haef dae Jab mèt ze gēsnoóf in z’n maal; 2 (scherts.) (m.b.t. iemand die veel snuif gebruikt) snuiver: dae mins is ’n échte snówfdoeēs*, hij snuift veel; *duis-te d’n hieēlēn ti-jd snówf in d’n naas, dēn bēs-tēn ’n snówfdoeēs.*
- snówt** (v.; -e; -snujtsje) [Mnl. *snute, snuyt*, Hd. *Schnauze*], snuit, bek, snoet: (vulg.) *hawt di-jn snówt*, zwijs!
- snówte** (overg.; snoeët, h. gēsnoeëte) [Hd. *schnäuzen*], snutte; snuiten: *’t waas doeēdstil in de bēgrieēfēnismēs tón d’r einēn hieēl hel z’n naas snoeët.*
- snówve, I** (overg.; snówfde, h. gēsnoóf) [Mnl. *snuven*, Eng. *to take snuff*, Hd. *schnupfen*], snuiven, een snuif nemen, snuiftabak gebruiken: *di-j snówfdoeēs snówf van smörgēs tot saovēs; II* (overg.; snoeëf, h. gēsnoeëve), snuiven: **1** [Hd. *schnaufen*], snuiven, blazen, hijgen, briesen: *hae snówf wi-j e paerd; 2* [Hd. *schnupfen*], (m.b.t. snot opsnuiven) snotteren, snuffen, de neus ophalen: *’t is vrieēd ambētant es-te mèt dae snoeëtër d’n hieēlēn ti-jd mós ligke snówve; 3* [Hd. *schnüffeln*], snuffelen, opsnuiven: *d’n hónd snoeëf aan ’t päölkēn en hōfde tón z’ne poeët op; 4 (uitdr.) dao kos dae kóntraerēn ins aan snówve*, zeg je als je iemand iets onder de neus hebt gewreven.

snuppëre (overg.; snuppërde, h. gësnuppërd) [Hd. *schnippeln*], snipperen, fijnsnijden, kleinsnijden, versnipperen: *moodër snuppërdën e paar unkës vuur in de sop; vuur de sakkremèntsperséssie waerde gëkleurde rëklaamblaedsjës en lisse gësnuppërd en dao waerde de straot mèt bëstruid.*

snurke (onoverg.; snurkde, h. gësnurk) **1** (m.b.t. een verbrande geur verspreiden) schroeien, verschroeien, zengen [Hd. *sengen*]: *dao snurk get, 't heit stri-jki-jzër te lang op 't humpke laote stoeën!; hang det humpke neet te kort bi-j de staof, want det bëgint nao e paar mënujtën al te snurke; 2* [Hd. *schnarchen*], snórke (zie ald.).

snutte (overg.; snutde, h. gësnut) [van 'snuut': Hd. *schnäuzen*], snówtë; snuiten: *num miech neet kwaolik, iech mó't éffekes m'n naas snutte.*

söbzi-jlie (m.; -s; -ke) [<Lat. *subsídium* (hulp)], subziedie; subsidie: *zóngër söbzi-jlie van de staot kan 'n sjoëël niks bëginne; de vëreinigginge make de sjeëpëne laam vuur söbzi-jlie; deezën diksjënaer haef van de provvinsie e sjoëën pak söbzi-jlie gad.*

Société du Tir à la Carabine de Maaseyck, le; de Vereniging voor karabijnschieten te Maaseik: *'Leede van de libbëraal börgëri-j richdën in 1853 'n sportvëreinigging op mèt de bëdoeling zich te bëkwaomën in 't kërbi-jnsjeete. Élke zóndigmiddig waerde gësjoeëte vanop hóndërd maetër. Dao waas e sjeetgaat vuur gëmaak in de moór van 't lokkaal. Minse di-j dees vëreinigging opgërich höbbe, zeen o.a. J. Gielen, L. Nagels, J. H. Rademaekers, L. Verheyen, J. Peeters, E. Guilmot, J. Stoffels, C. H. Rademaekers, J. Bronkers, Joseph Rademaekers en de hieëre Durieux, Hermans, Stoffels en Fayn.'* (Bron:

BOONEN, Martin, *Le Société du Tir à la Carabine de Maaseyck, Maaseik Verenigd*, p. 42-43)

Société Royale d'Harmonie, de; het Koninklijk Harmoniegezelschap: *'Dit mëzi-jkgezëlsjap startde in 1829. Stichtërs woeëre de hieëre Wauters, Streignard, Voets, Smeets en Titeux. In 1851 haalde de hërmeni-j zilvër op 'ne groeëte en fammeuze kónkoeër in Brussel. In 1852 organiezeerde de Mëzeikër hërmeni-j 'n eige fëstievel. In 1865, bi-j 't bëzeuk van kuuëning Leopold I aan Mëzeik, kraeg de hërmeni-j 't rech de bi-jveuging 'kuuënklik' vuuër häöre naam te veure. Saerdów hètde de hërmeni-j 'Société Royale d'Harmonie'. Ein hoeëgtëpunt waas 't jaor 1879. In det jaor bëstóng de hërmeni-j 50 jaor, waat óngër angëre waerde gëveerd mèt e groeët bankèt vuur 103 gënuuëdigde. 'nën Angëren hoeëgdaåg waas in 1910 tón de hërmeni-j späöldën op de Waerëldëkspezi-jsie in Brussel. D'n Ieërste Waerëldoeërlóg bëteikënde 't ënj van de Société Royale d'Harmonie.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Société Royale d'Harmonie, Maaseik verenigd*, p. 74-77)

Soeëj, roepnaam voor Frans, François, Franciscus.

soeëmërs (bw. v. tijd) [Mnl. *somer*, Hd. *im Sommer*], 's zomers: *zeen de minse soeëmërs gelökkiggër es swënt(sj)ërs?; soeëmërs ligke wieë dèk in 't zunke.*

soeërt (v. en o.; -e; g. dim.), **1** [laat-Lat. *sors* (soort), Fr. *sorte*, Hd. *Sorte*], soeërtëmènt; soort: *wëlke soeërt rommans laest gieë? det soeërt minsën is zoe nôt es de nach, is gemeen, slecht; 2 (uitdr.) soeërt zeuk soeërt, zag d'n dujvël en hae haw 'ne sjouwvaegër bi-j z'n klitse, soort zoekt soort.*

soepap (v.; -pe; soepépke), sēpap (zie ald.).

soertèmènt (o.; -e; -sje), soeërt (zie ald.).

soesjke (o.; -s; -) [Fr. *souche*], souche: *de soesjkès van waas-te bêtaald hōbs, mōs-tēn in 'n duuëskēn of in 'ne klassäör bêware.*

soetjin (m.; -s; -ke) [Fr. uitspr.; van *soutenir* (ophouden); Fr. *soutien-gorge*], mémmești-jper, téttezjaer; beha, bustehouder, brassière, soutien (gew.): *'ne soetjin, dae ze ouch waal ins 'ne mémmești-jper of 'nēn téttezjaer neume, haef 'n vrouw neet vandoon es ze vanboeëve zoe plat is es 'n plank (niks haef es twieë érten op 'n plank).*

sók (m.; -ke; sukske) [veroud.], **1** sukkel (gew.), stumperd, sukkelaar: *nōw haef dae gooje sók onnog e bēsraag (beroerte) gad;* **2** sugkēlaerke; (m.b.t. de troetelnaam voor een jongetje) goeierd, sukkelaartje: *waat 'nēn érme sók van e mén(ne)ke vuur zoe jónk mèt zoe 'n lillikke kréngden aangēmaak te zeen en zoe jónk ze moodër te vërleeze!;* **3** zeurkous: *daen awwe sók is ouch d'n hook óm (overleden).*

sokkè (m.; -s; -ke) [Fr. *socquet*, Eng. *socket*], fitting: *iech kan hi-j gei leech make, want dao is hi-j geine sokkè; sómmigge klungēlaers kónne nog gein lamp in 'ne sokkè dreije.*

sókkēr (m.; g. mv.; sukkērke), **1** [stofnaam; me. Lat. *zucarum*, *sucor*, Mnl. *su(y)cker*, It. *zucchero*, Sp. *azucar*, Fr. *sucre*, Eng. *sugar*, Hd. *Zucker*], suiker: *van sókkēr wuuërt 'ne mins moddèrvèt;* **2** (m.b.t. de metonymia of de afkorting voor suikerziekte) sókkērzeekde; suikerziekte: *sugkēls-te nog alti-jd mèt (de) sókkēr?; hōbs-te sókkēr, dēn hōbs-te te vāil sókkēr in de blood;* **3 (uitdr.)** *diech bēs toch neet van sókkēr zieëkēr,*

wordt gezegd van iemand die niet in de regen wil lopen.

sókkērboeën (v.; -e; -bueënke) [Hd. *Zuckerbohne*], kien(d)sjēskak; suikerboon: *bi-j de gēboeërte van m'ne kleinzoeën kraeg iech gēkleurde sókkērboeëne, zoe van di-j gēsókkērde ammandēle, di-j we ouch 'kien(d)sjēskak' neume.*

sókkērei (m.; -je; -ke), **1** [Lat. *Cichorium intybus* (wilde cichorei), Mnl. *surkereye*, Fr. *chicorée*], sjikkēreije, pisbloom; pissebloem, pisbloom, pisse, paardenbloem: *hōbt gieë al ins slaaj gieëte van jóng sókkēreije?; de blaedsjēs en de wortēle van sókkēreije wuuëre dēk gēbruik bi-j lieëvèrkwaole; in de wei stoeën pispōtsjēs (grasklokjes) en sókkēreije (pisbloome); paerd, vèrkes en kni-jn zeen wild(sj) van sókkēreije;* **2** sjikkērei (zie ald. 1ste bet.).

sókkērēndoor (m.; -e; -ke) [zeer sterk veroud.; troetelnaam; van *'sucré d'orge'* (gerstesuiker)], zoetelief(je), zoeterd: *vuur eemēs dae zoe zeut is es sókkēr, vuur kēnjēr dus, gēbruikde ze vreugēr waal ins 'mi-jne leeve sókkērēndoor'.*

sókkērfluitsje (o.; -s; -) [geen AN-equiv.], **1** suikerfluitje (gew.): *e sókkērfluitsje, e soeërt slók, haw e sókkēre mōndstök en waas te koup oppe kirmis;* **2 (uitdr.)** *spuuëlēntaere maakde Piet z'n hōwswèrk, want det ging wi-j e sókkērfluitsje (e fluitjse van 'ne sent).*

sókkērklun(t)sje (o.; -s; -) suikerklontje: *sókkērklun(t)sjēs (van kristalsókkēr) zeen neet zoe good vuur de killoos; e sókkērklun(t)sjēn is e klun(t)sje van kristalsókkēr.*

sókkērkrōeët (v.; -e; -kruuëtsje) [*'kroeë'* komt van *'karoot'*; Lat. *carota* (peen), Fr. *carotte* (wortel)], suikerbiet [Fr. *betterave*

sucrière]: *bi-j 'n sókkërkroeët zit de meiste sókkër in 't ungelste (ungërste) stök van de kroeët.*

sókkërmun(d)sje (o.; -s; -), zoetbek [Hd. *Süßmaul*], zoetekauw, zoetbek: *van sjóklaat, keuuskës en pëteekës kan det sókkërmun(d)sje neet gënóg kri-jge.*

sókkërnónk (m.; -e; -nunske), suikeroom: *mi-j bruuëdsjën is al gëbakke, want iech kri-jg latër allës van mi-jne sókkërnónk, dae zoe ri-jk is es 't watër deep is.*

sókkërrèngske (o.; -s; -) [geen AN-equiv.], suikerringetje (gew.): *'t sókkërrèngske waas e Mëzeikër lékkerni-jke.*

sókkërtant (v.; -e; -tèntsje), suikertante (vgl. *sókkërnónk*): *van m'n sókkërtant hób iech allës gëorf, want dao waas iech good bi-j gëzieën (di-j haw 't op miech).*

sókkërzeekde (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Zuckerkrankheit*], sókkër (zie ald. 2de bet.). suikerziekte, diabetes: *höbs-te sókkërzeekde, den mós-te ki-jke waas-te its en de sókkër zoevöl mäögëlik mi-jje.*

soldaot (m.; -e; soldäotsje), sëldaot (zie ald.).

sofëre (overg.; solfërde, h. gësolfërd) [Lat. *sulfur*], (m.b.t. zwavel (solfer) verspreiden) zwavelen [Hd. *schwefeln*, roken (damp van zich geven)]: *vulkane solfërën alti-jd; pas op, want de staof solfërt mèt di-j nate koeële.*

Solt, 't; Solt, een gehucht van Neeroeteren (Maaseik): *'t Solt ligk tösse Voeërshoeëve, Tóngërloo, Oppittër en Neerootëre. Van 't Solt waerdën in 1971 't groëtste deil bi-j Oppittër gëveug. Doeër de knaal (Zuid-Willemsvaart), gëgrave tösse 1821 en 1826, waerdën 't Solt middëdoeër*

gësnieëje. Saerdów (sërdów) kalle we van Mëzeikër-Solt of Naer-Solt. In 1961 kwoeëm Mëzeikër-Solt bi-j Neerootëre.'

sóndigs I (bn.; g. tr. v. verg.), **1** zondags: *m'n sóndigse kleijër zeen hieël ówt de moode en nów gaon iech ze mer aafdrage; 2 (uitdr.) 'vri-jdigswaer is sóndigswaer' is e gëzëgkde det dèk klop en hieël dèk ouch neet; es det waor is, laot iech in m'ne sóndigsën hood sji-jte; iech bèn op me sóndigs gëkleid, ik heb mijn beste kleren aan; II (bw.) [Lat. *dies solis* (dag van de zon), Hd. *am Sonntag, sonntags*], op zondag, 's zondags: *sóndigs goeën we alti-jd nao de voetbal.**

sóndigsgéld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), *sóndigssént; zondagsgeld (gew.), zondagscent, zakgeld, zakcent: 'n kënjërhand is gaw gëvöld, zëgke ze waal ins, mer dao mós-te bi-j de meiste kënjër neet mèt aafkómme, want di-j vërwachtën allein al vuur sóndigsgéld(sj) toch get mieë es e paar eurookës; vuur sóndigsgéld(sj) kraege de kënjër vreugër (begin 20ste ieëw) eine sent ['ne volwassëne vërdeende tón óngëvieër eine frang per daåg; eine koeëpere sent waas 2 sënti-jme wieërd].*

sóndigskënd(sj) (o.; -kënjër; -kiendsje), zondagskind: *di-j sóndigskënjër zeen échte bófkónte, want - mins gënaoje nog aan tów - de gëbroeëje pëtri-jskës vleegeën hun zoe in de mónnd.*

sóndigsli-jk (o.; -e; -ske), **1** zondagslijk (gew.): *e sóndigsli-jk waas 'nën doeëje dae sóndigs nog neet bëgrave waas; 2 op zondag een opgebaard lijk in huis betekende levensgevaar: 'Es vreugër eine van de fëmi-jlie sóndigs boeëvënaerd (boeëve (d')aerd, op 't sjouf) loeëg, dën zou nog eemës – det gluífde ze – van de fëmi-jlie doeëdgoeën, waat nëteurlik neet mieë es supërsti-jsie waas. Nëteurlik maakde de*

minse di-j e li-jk in de fëmi-jlie hawwe, det d'n doeëje, es 't ènnigsins mäögèlik waas, sòndigs neet mieë boeëvën aerd loeëg en dus bëgrave waas.'

sòndigssént (m.; -e; -sje), sòndigsgéld(sj) (zie ald.).

sop (v.; -pe; sòpke), **1** [Fr. *soupe*, Eng. *soup*, Hd. *Suppe*], soep: (samenst.) *ieët gieë 't leefste boeëne-, érte-, poeër-, unnën- of vleissop?*; **2** (**uitdr.**) *van di-jn bóks kóns-te sop koeëke*, ze is erg vuil; *det gëli-jk wi-j mi-jn vot op e kumpke sop*, dat lijkt er niet op; *hae telt de érte di-j dër in de sop duit*, hij is een gierigaard; *de sop is de breuj neet wieërd*, het is veel drukte om niets.

sopbroor (m.; -breurs; -breurke), kloosterbroeder: *'es iech gepénsjeneerd bèn, gaon iech vuur sopbroor bi-j de krujshieëre,* 'zag mi-j sjoënvadër vreugër alti-jd, tón dër nog weedëman waas.

sophoon (v.; -hoondër(e); -heunke), **1** [Hd. *Suppenhuhn*], soepkip: *es 'n hoon nao óngèrhawf jaor is ówtgëlag, geit ze es sophoon de sop in*; **2** (scheldw.) puinèzeikër, ónnuëzëlaer, sopmaaj; onnozelaar, idioot: *waat di-j sophoon miech dao vërtëlde, trok t'r neet op.*

soplëgum (v.; -me; -ke), soepgroente [Hd. *Suppengrün*]: *gëbruik gieë vieërse, gëdruuëgdën of ingëvroeëre soplëgumme?*; *sëlderij en poeër zeen lékker soplëgumme.*

soplieëpël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Suppenkelle*], pollepel, soeplepel: *vuur good te zeen zou(d)s-te eedëren daåg twieë soplíeëpëls sop móttën ieëte, zëlfgëmaakde dën waal.*

sopmaaj (m./v.; -e; -ke), puinèzeikër, ónnuëzëlaer, sophoon (zie ald. 2de bet.).

soppe 1 (overg.; sopde, h. gësop), soppen, indopen: *broeëd soppën in de spékpan is waal lékker mer neet gëzònd*; **2** (onoverg.; sopde, h. gësop) [vulg.], (m.b.t. geslachtsgemeenschap hebben) coïteren, cohabiteren, neuken: *haef det heitzékske nów alweer ligke soppe?*; *soppën is 'n ordënaer woeërd vuur vri-jjën of vuur 'het doen'.*

soppëvleis (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Suppenfleisch*], soepvlees: *soppëvleis mót magër zeen, angërs mós-te d'n hieëlën ti-jd 't vèt aafsjöppe*; *soppëvleis kóns-tën ieëtën és t'r sop van gëkoeëk is*; *de sop van ówtgëkoeëk soppëvleis of van 'n sophoon neume we breuj* [Hd. *Brühe* (bouillon)].

sopsi-jmës (m.; -e; -ke), onnozelaar: *bès tiech 'nën uuëm van 'ne mins, 'nën échte sopsi-jmës bès-te*; *'ne sopsi-jmës is 'ne lapzwans of 'n sophoon* (onnozelaar, idioot).

soptërrin (v.; -ne; -ke), soptri-jn (zie ald.).

soptri-jn (v.; -e; -ke), **1** soptërrin; [Hd. *Suppenterrine*], soepterrine: *doerdët bómma de soptërrin ówt häör han loeët valle, zeen häör hieël veut vërbrand!* **2** (m.b.t. een slordige vrouw) slons, sloerie: *det wi-jfkën is neet allein 'n lui fi-j(j)oeël, mer 't is ouch 'n soptri-jn, want 't is dao 'nën dikkën (h)annëkësnès bi-j di-j bakmoolj* (vadsige vrouw).

sossjëlís (m.; -te; -je) [Lat. *socialis* (van de gemeenschap), Lat. *socius* (metgezel, bondgenoot), Fr. *socialiste* (m. + v.), Eng. *socialist*, Hd. *Sozialist*], **1** socialist: *ómdét Kristus 'ne lènkse waas – zoe kump tër ówt (in) de Bi-jbël nao vöör – zeen hieël vööl kristèlik huumaniste sossjëlís of kömmënis*; **2** waar socialisten naar streven: *'De sossjëlís wille det de gëmeinsjap zörg vuur waat de minsën 't meiste vandoon*

höbbé. De tieëgestèllingèn en vèrsjille tösse de klassèn in de maotsjappi-j wille de sossjèliste kleinèr make. Sossjèliste wille de middèle (‘t geld(sj)) bieëtèr vèrdeilèn en willèn in groeëte bédri-jve ‘ne sèrjeuze vingèr in de pap höbbé.’

Sossjèliste, de; de Socialisten: *“De Belgische Werkliedenpartij” waerdèn in 1885 opgèrich. Op hun program stónge: algèmein stómrech, óngèrwi-js vuur alle kènjèr en det zóngèr kòste, sjeijing van Kirk en Staot, de aafsjaoffing van e leegèr det alti-jd gèreid is vuur te véchte (‘n staand leger), ‘ne raedèlikke wirkti-jd en ‘ne wieëkèlikse rösdaåg vuur wirkminse. Daobi-j vónge ze det de kènjèr neet te jónk mochte bëginne te wirkèn en det de bankèn en d’n i-jzère wieëg (spoorwegen) eigèndóm móste wuuère van de staot. Tieëgèn ‘t ènj van de 19de ieëw kwoeëm ‘n jóng sossjèlistisse pèrti-j ouch in Mèzeik op bi-j de keezinge. Op 9 april 1900 sproeëk Kamiel Huysmans in ‘ne kaffee oppe Mert twieë vol oore vuur 60 man. Ieërs in 1932 waerdèn in Mèzeik ‘n aafdeiling van de sossjèlistisse pèrti-j opgèrich mèt Gérard Repriels es dri-jvènde krach. In 1958 hawwe de sossjèlistèn ‘ne vèrkoeëzènèn in de gèmeintèraod.’*

Sossjèlistisse Vuurówtzeende Vrouwluj, De; De Socialistische Vooruitziende Vrouwen (SVV): *‘De Sossjèlistisse Vuurówtzeende Vrouwluj is ‘n vèreinigging di-j waerdèn opgèrich in 1945. Ze wilt alle vrouwe samèbrènge rónnd werk, gèzónndheid, opveujing, sport, kultuur, koeëke, fieëste, ... Ze organiezeert ouch middiggèn en aovèndèn uuvèr en vuur de hieël fèmi-jlie.’*

sówts (m.; -e; sujtske) [komt van het ww. ‘snówte’ (in de bet. van ‘het uiteinde afknippen’)], **1** strónk; knotwilg, tronkboom: *es-tèn ówt ‘ne wi-jjèboom* [Hd. *Weidenbaum* = wilg(enboom)] *d’n*

tóp zaegs en boeëvènaan op di-j stam tek luuèts kómme, hòbs-tèn ‘ne sówts; dao hink ‘ne sówts uuvèr de bieëk, woe waal vi-jf voeëgèlnèskès in stoeèn; es we ‘de sówts aafdoon’, doon we de tek van de sówts aaf; 2 (beledigend) dik hoofd: dae kieërèl haef ‘ne sówts wi-j ‘nèn deur (stier); daen dikzak haef ‘ne sówts wi-j ‘nèn tujjèrhamèr (wi-j ‘nèn ummèr); voeërt houw iech tiech tieëge d’ne sówts; 3 (uitdr.) dae is ówt ‘ne sówts gèhouwd (gèsnieëje), hij is een kleine, gestuikte man; zoegét sni-j(t)s-tèn ówt ‘ne sówts, wordt gezegd van een lelijk iemand.

sówtsèndrèk (m.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. vermolmd hout van een knotwilg) wilgencompost (gew.): *sówtsèndrèk kan hieël good deene vuur kómpos vuur d’n hoeëf, sówtsèndrèk zit vól lieëve.*

spaaipot (m.; -pöt en -potte; -pötsje) [zeer sterk veroud.], (m.b.t. de aarden warmwaterkruik om het bed te verwarmen) krówk; warmwaterkruik: *swènt(sj)èrs krup bómma mèt ‘ne spaaipot in béd en nao ‘n ti-jdsje kump bómpa ouch, want vuur dae man deent bómma e bitsjèn es spaaipot.*

spaaik (v.; spake; -ske), speik, spi-jk (zie ald.).

Spaanjèrd, De; De Spanjaard dankt zijn naam aan de Spanjaarden: *‘De Spaanjèrd haef de vuuèrigge veer ieëve name gèkènd wi-j Den Spanjaert, Den Spaniart en Den Spagniart. De naam De Spaanjèrd (De Spanjaard) is stillèkèsaan de naam ‘Het Wit Paerd’, ‘ne sjippèrskaffee, goeën vèrvange. Det haef allès te make mèt ‘t vèrbli-jf van de Spanjaardèn aan oos kantèn (streken), suurtoe aan d’n angère kant van de Maas, in Steevèswaert, nètèurlik tèn ti-jje van d’n Tachètigjaoriggèn Oeërlog (1568-1648). Zoe höbbé de Spanjaardèn in Ophoeëvèn in daen ti-jd de Maas aafgèsloeëte, woedoeër ‘n vèrbènging uuvèr ‘t watèr van ‘t noeërde*

mèt Mëstreech ónmäögëlik waerde.'

Spaans, I (o.; g. mv.; g.dim.) [Eng. *Spanish*, Hd. *Spanisch*], Spaans: (**uitdr.**) *dae kènt dao zoevööl van es 'n ków van Spaans*; **II** (bn.; g. tr. v. verg.), [Eng. *Spanish*, Hd. *spanisch*], **1** Spaans: *in 'ne Spaanse pot zit(te) vérkesvleis, krévèttèn en vööl ri-js*; **2 (uitdr.)** *kènjër, det geit uch nog Spaans vuuërkómme* (dat zal jullie hard tegenvallen), *es di-j waelj van allëwi-*jl* ins zou wégvalle*.

sp aardër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Sparer*], (m.b.t. iemand die geld spaart) spaarder: *'ne spaardër is hieël get angërs es 'ne séntepie(ë)r*; **2 (uitdr.)** *nao 'ne spaardër kump 'ne vértieërdër*, de erfgenaam van een spaarzaam en rijk man is meestal een verkwister.

Spaar-en Lieëngild Mëzeik; Spaar- en Leengilde Maaseik: *'Deeze spaarkas, dae in 1904 waerdën opgërich, haw de bëdoeling geld(sj) aan 'ne lieëgën intrés en op langëren tërmi-jn te lieënën aan boore. In 1908 sloeët deeze spaarkas aan bi-j de Raiffaissenkas.'* (Bron: BOONEN, Martin, *Spaar- en Leengilde Maaseyck, Maaseik Verenigd*, p. 20-21)

spaarpot (m.; -te; -pötsje) **1** [Hd. *Spartopf, Sparbüchse*], spaarpot, spaarvarken [Hd. *Sparschwein*]: *de kènjër hunne spaarpot zit bómvol*; **2** [(inf.) Hd. *Spargroschen*], (m.b.t. gespaard geld) spaargeld: *e spaarpötsjën is 'n éppelke tieëge d'n doeërs*; **3 (uitdr.)** *det rébbedépken is nog einën ówt 't spaarpötsje*, is een nakomertje.

spaje (overg.; spaajde, h. gëspaajd) [van *spit* (scherp voorwerp)], grave [Hd. *graben*]; spitten: *in 't vreugjaor spaje wieë d'n hoeëf; spaje duis-te mèt 'n sjöp, mer sómmigge doon 't mèt 'n sjoop*.

spang (m.; -e; spéngske) [Mnl. *spelde*, Oud-Eng. *spang*; Hd. *Spange* ((haar) speld(je), speld waaraan ordetekens hangen)], **1** speld: (samenst.) *iech höb bi-j ós 'n kolléksie spangën en spéngskes, fitsëspange, haorspéngskes, li-jvësspange* (wasspelden) *en tówspange* (veiligheidsspelden); **2 (uitdr.)** *dao is gein spang tösse te kri-jge*, de redenering klopt.

spange (overg.; spangde, h. gëspank), **I** spelden: *de nejtër spangdën e pëpeerkën op 't kleid det ze haw vérkoch*; **II** (samenst.) **1** ompelden: *di-j bóks is te lank, iech zal ze e bitsjën ómspange*; **2** opspelden: *de Prins Karnéval spangde Lei 'n Wammësdikkërsi-j op*; **3** vastspelden, ompelden: *mèt 'n tówspang spangde we vreugër 'ne pisdook ('nën dook = luier) vas*.

spangëduuëske (o.; -s; -), speldendoosje: *in oos spangëduuëske zitte gënóg spangën en spéngskes vuur tieën hówshawwës*.

spangëkop (m.; -köp en -koppe; -köpke), speldenk(n)op: *vuur 'n bóks of e kleid óm te spange, gëbrujke nejtërs en kleijërmieëkërs klein spéngskes mèt boeëvënaan e knupke, spangëköpkës gëneump*.

spangëkösse (o.; -s; -kösse), speldenkussen: *e spangëköske deent vuur spéngskes op te stieëke (spange); 't spangëköske ligk in de laaj mèt nejgarën óngër 't stikmësjij-n*.

spanne (overg.; spande, h. gëspannd) [Hd. *spannen*], **1** strak uitzetten, spannen: *jóng, kóns-te miech ins 'ne li-jvësdraad spanne?* **2** knellen, spannen, strak zitten, drukken: *mi-jn sjoon zeen te klein, ze spanne vuur këpot, sjoon mooge neet watsje mer onneet spanne*; **3** inspannen: *e paerd spanne we vuuër de kar*; **4** Bargoens: *spannën 'm uige bing*, kijk die daar [Bargoens: *spanne = zien*].

spant (o.; -e; spén(t)sje) [verzamelnaam; collectief van 'bint' (samenstel van balken), Hd. *Spant* (van een schip)], dakspant, gebint(e), dakstoel: *’t daak rös op ’t spant; d’n houtworm zit in ’t spant, waat ’n nów daak bëteikënt; es ’t spant aaf is, zètte we nëteurlik ’ne mei(boum).*

späölstër (v.; -s; -ke) [Hd. Spielerin], speelster: *Lieën späöldën Ophelia in Hamlet, woes-te ’n stërke späölstër vuur mós zeen; Mimien Hendrix waas ’n ówtzunjërlik gooj tónneelspäölstër; ’n späölstër woes-te ’gieë’ tieë(n)ge zags .*

spare (overg.; spaarde, h. gëspaard), **1** [Eng. *to spare* (save), Hd. *sparen*], sparen, uitzuinigen, besparen, bezuinigen: *we zeen aan ’t spare vuur ’ne nówwën ottoo; 2* verzamelen: *vuur de neegërkës spaarde we vreugër zilvërpëpeer; 3* (m.b.t. slijtage) beschermen, behoeden: *es we daen hoeëge bërg neet opvare, spare we de mëtäör; 4 (uitdr.) ze is aan ’t spare, ze is in verwachting; ’n vrouw di-j kan spare, is de bëste géld(sj)bëlëgking; spaar h’m get, wees niet te streng voor hem.*

sparrëboum (m.; -buim; -buimke), spar: *is det sparrëbuimke gei sjoeën kieërsbuimke?*

spas (v.; g. mv.; g. dim.) [Nieuw-Maas. (vooral in carnavalskringen, o.i.v. het Duitse *Spaß*); It. *spasso*, Hd. *Spaß*], pret, plezier, gekheid, lol, genoeg: *op ’t beerfieës haw ’t zówplépke spas; op ’t awdwi-jvërbal in De Beurs hawwe de minse vööl spas.*

spasi-j (v.; -s; -ke) [Lat. *spatium*, Hd. *Spatium*], spatie, tussenruimte: *dao is hi-j neet gënóg spasi-j tösse de reegëls; de mós dao ’n spasi-j laote.*

spaw (v.; -we; -ke), spouw: *de spawwe van spawmoôre spuite ze allëwi-jl vól tieëge*

wërmtevérlujs.

spawmoôr (v.; -moôre; -meúrke), spouwmuur: *’n spawmoôr is gëmeinlik (doorgaans) ’n döbbël moôr woe loch tösse zit, ómdét ze vanbënnën hól is en dus ’n hol moôr [Hd. eine Hohlmauer] is.*

spech (m.; -te; -sje) [Lat. *picus* (specht), Hd. *Specht*], specht: *sjoeën is de greune spech, sjik is de bónte spech, mer ’t sjoeënstën is de zwarte spech mèt z’n roeëj vaerën op ze kópke; spëchte hoeële mèt hun lang tóng ’t óngësi-jfër(te) óngër de sjaal (boomschors) ówt.*

speegël (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *speculum*, Hd. *Spiegel*], spiegel: *di-j sjminkdoeës stuit d’n hawvën daåg vuuër de speegël; 2 (uitdr.) sjri-jf det mer op de speegël, maak maar een kruisje over dat geld; det vluuërke blink wi-j ’ne speegël; sóms mós-tën ins in de speegël ki-jke, eens nadenken, aan reflectie doen.*

speegële, zich (wederk.; speegëlde zich, h. zich gëspeegëld) [Lat. *speculum*, van *specëre* (kijken), Hd. *sich spiegeln*], **1** zich spiegelen: *de maesjes speegële zich in ’t watër [Hd. spiegeln sich im Wasser]; 2 zich spiegelen aan, een voorbeeld nemen aan [Hd. *zum Vorbild nehmen*]: *wieë móttën ós neet speegëlën aan di-j ri-jkëlujskënjër; want wieë zeen (stoeën) sti-jf van d’n érmooj.**

speegëlglad (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *spiegelglatt*], spékglad (zie ald.).

speer (o.;-e; -ke), **I 1** spriet, halm: *we zulle speerke trëkke (strootje trekken) vuur te ki-jke waem maag mëtdoon; hoeël miech ins e speer poeër (een prei) ówt d’n hoeëf vuur in de sop; 2 (uitdr.) gei speer op m’ne kop dënk traan, ik denk er niet aan; hae haw gei speer (geen greintje) fëtsówn;*

dae bleiksjij-tjër is zoe magër es e speer; dae klétskop haef gei speer haor mieë op z'ne kop, hij is volkomen kaal; **II** (vulg.) mannelijk lid: *sjarël en sjarlëwi-j zeen toffër wäörd es speer*; **III** (samenst.) e struuëspeer is e speer struuë.

speik (v.; -e; -ske) [Hd. *Speiche*], spaak, spi-jk (zie ald.).

spek (o.; g. mv.; -ske), **1** [Hd. *Speck*], spek: *gëzawtën en gëruik spek zeen neet good vuur de blooddrök; doeërrieëge spek is vëttiggër es magër spek; swënt(sj)ërs lëgke wieë ós 'n zi-j spek in; mèt 'ne braoj spek bës-te vuur d'n hieëlën daäg gëhavërd*; **2** (m.b.t. een soort kindersnoep) spekske (gew.): *in spëkskes zit sókkër, drówwësókkër, e soeërt sjroeëp en nog vanallës waat neet doug; spek zujt t'r ówt wi-j doeërrieëge spek van e vérke, want spek haef twieë laoge, 'n roos (roze) en 'n witte laog, en is spónséchtig*; **3** (samenst.) *höbt gieë laere zaolën of spëkzäölkës óngër eur sjoon?*; **4 (uitdr.)** *det is gei spek vuur di-jne bek*, dat is te duur voor je, daar krijg je niets van; *'t spek zit mer aan eine kant*, slechts één van de partners heeft fortuin; *dae sjut neet mèt spek mer mèt 'n hawf vérke*, hij snijdt verschrikkelijk op, hij liegt; *dae lös vraemp spek*, hij loopt naar andere vrouwen; *éspékaafshinktëwits*, merkwaardige samenvoeging van *es 't spek aaf is hink de wits*, als het spek op is, hangt alleen nog het wilgentwijgje waarmee het opgehangen was.

spëkbraoj (m.; -braoje; -bräödsje), speklap: *ieët uch smörgës 'ne spëkbraoj mèt e koppël eikës en gieë kónt t'rtieëge; e klein ówtgëbroeëje spëkbräödsjën is e krépke (kaantje); ówt 'n zi-j spek sni-jje we spëkbraoje*.

spëkglaad (bn.; g. tr. v. verg.), speegëlglad; spekglad, spiegelglad: *mèt di-j spëkglate*

straote gingën hieël get luj óngërówt; mèt d'n i-jzël is de stóp spëkglaad.

spëkkook (m.; -keuk; -keukske) [Hd. *Speck(pfann)kuchen*], spekkoeck, spekpannenkoek: *spëkkook, gebroeëje spek mèt eijër dus, duit Baerkën alti-jd tösse z'n boeëtër(h)am, hmmm!*; *spëkkook kan spëkke* (goed smaken).

spëknuuëkër (m.; -s; -ke) [vulg.], spekneuker: *dae spëknuuëkër duit 't gaer mèt weustigge vrouwluj, sjoeëns det-ër zelf mer 'ne krówkëstop* (kleine, gedrongen man) is.

spëksjooon (m.; -sjoon; -sjeunke), crêpeschoen, spekschoen: *spëksjooon zeen good tieëge de kaw, 't ówtgliitsën en tieëge sli-jtaasj; de zaole van spëksjooon zeen gëmaak van këtjów* (rubber).

spëksjruuër (m.; -s; -ke), **1** waterjuffer, libel(le): *de kleinër soeërte van de spëksjruuër kónnën hieël lang vleege, de groeëte neet; de blawwën en de roeëje spëksjruuër zeen allëbei ieëve sjik*; **2 (uitdr.)** *hae is zoe magër es 'ne spëksjruuër*, erg mager; *hae haef e gëzich wi-j 'ne spëksjruuër, mer hae späölt waal eedërein d'n dikke*.

spëkske (o.; -s; -), **1** spekje, (zie spek 2de bet.); **2** (m.b.t. een soort visje) vetje: *spëkskes, vëskës woe suurtoe de baars gek op is, höbbe get ëwég van ejvëlkës (alvertjes) en van kërpkës (karpertjes)*.

spëkvérke (o.; -s; -vérkske), ochtvérke, steinvérke, vérke, steekëlvérke (zie ald.).

spëkzwaars (v.; -zwaarze; -zwaerske) [Hd. *Speckschwarte*], zwaars; spekzwoerd, zwoerd: *van good ówtgëbroeëje, dus krap gëbroeëje spek, is de zwaars (spëkzwaars) 't lëkkerste*.

spel (o.; -le; späölke) [Hd. *Spiel*], spel, spelletje: *iech waas d'n duup van 't spel, de verliezer, het slachtoffer.*

spëlónk (o.; -e; spëlunkske) [It. *spelonca*, Fr. *spélonque*, Hd. *Spelunke* (hol, krot)], spelonk, hol, krot, berghol, grot: *hae druimde det-ër in e dónkël en gëvieërlik (gëvaorlik) spëlónk zoeët opgësloeëte.*

spelt (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Spelz* en *Spelt*], spelt: *van spelt mèt z'ne roeëdrównne korrël en ze mael det hieël fi-jn is, luuët 't (de) kaaf békans neet los; spelt is e soeërt terf.*

spèn (v.; -ne; spènnëke) [Hd. *Spinne*], **1** spènnëkop; spin: *iech bèn sjów vuur spènne*; **2** broodkast [veroud.]: *de spèn is laeg, gank ins nao de békker*; **3** (m.b.t. een nijdige, hatelijke en kwaadsprekende vrouw) spin, spook: (**uitdr.**) *di-j kër(n)alie (knaaje) is zoe giftig es 'n spèn en 't is onnog 'n échte klatsj* (kwaadspreekster).

spèn(në)raad (o.; -rajër; -raedsje) [Eng. *spinning wheel*, Hd. *Spinnrad*], spinnewiel: *rów wol spónne ze vreugër mèt (op) e spèn(në)raad; vreugër zoeëte väd hówsmoodërs wol te spènnën achter hun spèn(në)raad.*

spënaol (o.; -e; spënäölke), kreng; valse vrouw, secreet, mispunt, kreng: *det vroumës is zoe vals es 'n kat, 'n ech spënaol is di-j toeëj.*

spënne (overg.; spón, h. gëspónne), **1** [Hd. *spinnen*], spinnen: *wol en këtówn wuuëre gëspónne*; **2** [D. (reg.) *spinnen*], (m.b.t. een kat) spinnen, snorren: *'t spënne van 'n kat duit aan 't snórre van e spènnëraad dënke; de kat loeëg (laag) te spènnën op m'ne sjoeët.*

spènnëgëwieëf (o.; -gëwieëve; -gëwaefke) [Eng. *spider's web*, Hd. *Spinn(en)gewebe*], spènnëwëb; spinnenweb, spinrag: *höbt gieë gein spènnëgëwieëve, dën zit 't hów's lichëlik vól bieësjës.*

spènnëkop (m.; -kóp en -koppe; -kópke), **1** spèn (zie ald. 1ste bet.); [Hd. *Spinnkopf*], spinnenkop (gew.); **2** spènnëvaegër; ragebol, raagbol: *mèt 'ne spènnëkop vaege we de spènnëgëwieëvën aaf*; **3** (**uitdr.**) *es de spènnëkop rös, wirk de spèn*, als er niet goed schoongemaakt wordt, krijg je spinnen in huis; *diech zujs t'r ówt wi-j 'ne spènnëkop*, met verwilderde haren.

spènnëvaegër (m.; -s; -ke), spènnëkop (zie ald. 2de bet.).

spènnëwëb (o.; -be; -ke), spènnëgëwieëf (zie ald.).

Spërwer, De; De Sperwer: “*De Spërwer' waas zjus wi-j 'De Olijftak' 'n vëreinigging van dówvëpitte* (duivenmelkers). *De Spërwer bëstóng al in 1894, mer lang haef de vëreinigging neet bëstange.*”

speulbak (m.; -ke en -bék; -békske) [Hd. *Spülbecken*], spoelbak, afwasbak, gootsteen: *vówl zjatte speule we in 'ne speulbak; de pómpëbak duit op sómmigge plaatse nog alti-jd deens es speulbak.*

speule (overg.; speulde, h. gëspeuld) [Mnl. *spuelen*, Hd. *spülen*], spoelen: (**uitdr.**) *de moogs d'ne mónd waal ins speule*, gezegd tot iemand die gemene taal uitslaat.

speuling (v.; -e; -ske), **1** haarkleuring: *mèt 'n speuling guuëfs-te d'n haor 'n angër kleurke; es Laen 'n speuling haef gad, luuët ze përmënaot zëtte*; **2** speulsël; varkensvoer: *kuuëkënaafval wuuërt dèk vërwirk tot speuling vuur de vërkes.*

speulsël (o; -s; -ke), speuling (zie ald. 2de bet.).

spieëlreis (v.; -reize; -ke) [sterk veroud.], spuuëlreis (zie ald.)

spieën (o.; g. mv.; g. dim.), speen (gew.), aambeien: *hae dōrf nog neet mieë nao 't (h)ujske te goeën met det vèrèkde spieën, want 't is vuur te pieëpe van de pi-jn.*

spieëne (overg.; spieënde, h. gëspieënd) [Mnl. *spen(n)en*], (m.b.t. het van borst of speen afwennen) spenen: *de bé(g)kskes (biggetjes) waerde van de zuuëg gëspieënd.*

spieënvérke (o.; -s; vérkske), **1** [Hd. *Spanferkel*], speenvarken, spitvarken: *e spieënvérke zówk nog bi-j 't moodërvérke (de zuuëg); 2 (uitdr.) hae sjrieëfde wi-j e spieënvérke, gilde heel hard.*

spieër (v.; -e; -ke) [Mnl. *spier*], spier: *sómmigge spieëre stoeën óngër invlood van de wil; bi-j 't turnën hōb iech 'n spieër vèrèk.*

spietsj (m.; -e; -ke) [Hd. *Speech (die Rede)*], speech, toespraak: *in de loup van de jaore stoeëk Martin bi-j allërlei kultèreel gëbueertënisën intrësante spietsjën aaf.*

spietsje (onoverg.; spietsjde, h.gëspietsj), speechen, een toespraak houden: *Tony haef de gaaf óm mèt z'nën huumoristisse geis gemékkelik e kërteer te spietsje zóngër det de minsën ówt vërvaeling óngërein goeën mówle.*

spi-j, I (m.; g. mv.; -ke), **1** [van 'spuwen', Hd. *Speichel*, (inform.) *Spucke*], spuj; speeksel, spuug, spog: *hōbs-te 'ne mögkebieët of bès-te gëvalle, doot t'r dén mer get spi-j op (aan); vreugër plékde de minse 'nën tömbër (tëmber) dèk vas mèt spi-j; 2* braaksel: *de*

kranke kos 't ieëte neet bènnën hawtën en daodoeër ligk de badkamër vól spi-j; 3 (uitdr.) det plek wi-j neuchtëre spi-j; II (v.; -je; -ke), **1** (m.b.t. een kleine wig) spie: *d'n hamër zit get los, iech zal d'r e spi-jkën in kloppe; zet de kas mer vas mèt e spi-jke; 2* (m.b.t. een (te) dikke snee brood) pil: *smörgës lègk-tër 'n spi-j roggëbroeëd van e paar séntemaetër en e koppël gëbroeëjën eijër op z'ne maag.*

spi-jje (onoverg.; spi-jde, h. gëspi-jd) [Mnl. *spijen, spien*, Hd. *speien, spucken*], spujje; **1** spuwen (**uitdr.**) *hae spi-jt t'r neet op, lust het wel; hae haef dao al ins op d'n dōrpël gëspi-jd* (gespuwd), hij heeft geprobeerd er te vrijen; **2** kótse; braken: *es-tër vāōl beer haef gëdrónke, kan-dër 't neet bènnën hawtën en mót-ër spi-jje, waat we ouch kótse neume.*

spi-jk (v.; -e; -ske) [Lat. *spica*, Mnl. *spa(ec)ke, speec*, Hd. *Speiche*.], spaak, speik; spaak: *me raad is sjeif, want iech hōb dri-j spi-jke këpot; hieël aw ottoos hawwe rajër mèt spi-jke.*

spi-jkër (m.; -s; -ke) [Lat. *spicarium* (voorraadschuur), D. (reg.) *Speicher* (zolder)], dōwvëspi-jkër, spi-jkërd; duiventil, zolder (gew.): *ooze pa, 'nën dōwvëpit, zit dèk 'nën hawvën daåg bi-j z'n dujfkës oppe spi-jkër.*

spi-jl (v.; -e; -ke), spijl: *vuuër 'n lieëwëkoeëj zitte gëlökkig dikke spi-jle zoedët de bëwoeënër 't ówtbrieëke kan vërgieëte; in 't prëzóng zitte spi-jle vuuër de vinstërs.*

spi-js (v.; spi-jze, -ke), **I** [Mnl. *spise*], (m.b.t. het belegselsel of vulling van een taart) spijs (gew.), taartvulling [Hd. *Tortenfüllung*]: (samenst.) *hōbt gieë 't leefste prówmëspi-js, appëlëspi-js of waolbieërëspi-js oppe vlaaj?; gooj vlaaj mót dun van deig zeen*

- mer dik van spi-js; II* [Hd. *Speis(e)*], mortel, metselspecie: *doot gënóg sëmènt óngër de spi-js, angërs wejt det meúrke nog oeëts óm; III 1* [Hd. *Speise*], spijs, voedsel, gerecht: *op 't fieës höbbe ze ós de lékkerste spi-jze gesérveerd; 2 (uitdr.) verangëring van spi-js duit ieëte*, geeft nieuwe lust.
- spi-jt** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *spijjt*, Oud-Fr. *despit*], spijt, leedwezen: *es-te daen ottoo köps, dén zuls-te dao geine spi-jt van kri-jge; dao höb iech dikke spi-jt van*.
- spi-jte** (onoverg.; spaet, h. gëspieëte), spijten, leedwezen veroorzaken, aan 't hart gaan, betreuren: *'t spi-jt miech det iech – iech bèn jummës doktoeër - uch neet höb kónnën hëlpe*.
- spi-jtig** (bn.; -gër; -ste), jaomër; spijtig, jammer, teleurstellend, betreurenswaardig: *'t is hieël erg spi-jtig det we zoeväöl geld(sj) kwi-jt zeen; iech vèng 't spi-jtig des-te zoe ligks te kónkëlfówze mèt di-j plékkónt*.
- spik** (m.; -ke; -ske) [Eng. *spike* (scherpe punt)], spik, spikkel: *de nate was haef te lang in 't waskot obbein gëlieëgën en nów zitte d'r spikkën op, sjummëlplékskes zègk mer*.
- spikkël** (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *spickel, speckel*], spikkel, stipje: *'t paosei zoeët vól spikkëlkës in allërlei kleure*.
- spikkëlasie** (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Waals *spéculace*, Belg. Fr. *spéculaus*, Hd. *Spekulatius*], spiklasie, spiklasi-j, spikkëlasi-j; speculaas, speculatie [veroud.], sinterklaaskoek: *vuur m'ne sintërklaos kraeg iech e pak spikkëlasie, van di-j hel, platte en gëkrujde keuk, e sintërklaosgebéksken is 't eigëlik; bi-j ós höbbe wieë nog 'ne spikkëlasievorm vuur zelf spikkëlasie te make*.
- spikkëlasiekook** (m; -keuk, -keukske), (m.b.t. een koek(je) van speculaas) speculatiekoek, speculaasje, koekje van speculaas: *di-j slókmówl kan nów ins neet van det pak spikkëlasiekeukskës aafbli-jve*.
- spikkëlasieménke** (o.; -s; -), spikkëlasieménneke; speculaasman (gew.), speculaaspop;: *in mi-j spikkëlasieménke zoeëg iech dujdëlik 'ne sintërklaos; Sintërklaos haef spikkëlasieménkes gërieëje*.
- spikkëlasieménneke** (o.; -s; -), spikkëlasieménke (zie ald.).
- spikkëlasi-j** (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam], spiklasie, spiklasi-j, spikkëlasie (zie ald.).
- spikkëleere** (onoverg.; spikkëleerde, h. gëspikkëleerd) [Lat. *speculare* (spieden), Mnl. *speculieren, spekeleren* (schouwen), Fr. *speculer*, Hd. *spekulieren*], **1** (m.b.t. onderzoekend kijken) loeren: *hae stóng dao achtër 't heukske te spikkëleere, mer kos toch neet zeen waat det rabzjoelie van zin waas; 2* speculeren, gokken op: *Flup haef 'n ti-jdsje gëspikkëleerd in oeëlie; 3* nadenken over, overdenken, bepeinzen, overwegen: *dao zal iech ins op (uuvër) spikkëleere*.
- spiklasie** (m.; g. mv.; -ke) [stofn.], spiklasi-j, spikkëlasi-j, spikkëlasie (zie ald.).
- spiklasi-j** (m.; g. mv.; -ke) [stofn.], spiklasie, spikkëlasi-j, spikkëlasie (zie ald.).
- spinnazje** (v.(m.); g. mv.; -ke) [Mnl. *spinage*, Eng. *spinach*, Hd. *Spinat*], spinazie: **(uitdr.)** *daen drékbaer kóns-te waal spinnazje in z'ne nak (nek) zejje*, gezegd van iemand met een vuile nek.
- spissjaal** (bn.; -ër, -ste) [laat-Lat. *specialis* (bijzonder), Mnl. *speciaal*, Fr. *spécial*, Eng.

special, Hd. speziell], speciaal, bijzonder, apart: *bi-j ós höbbe ze bétóng gestort dae neet ówtzèt, toch waal e spissjaal soeërt; 't is 'ne kèstaar van 'ne mins en hae haef ouch e spissjaal karraktaer.*

spissjëlis (m.; -te; -je) [Fr. *spécialiste* (m. + v.), Eng. *specialist*, Hd. *Spezialist*], specialist: *d'n hówsdokter haef ós nao 'ne spissjëlis vuur de lónge gësjik; gooj sti-jlmanne zeen spissjëlísten op hun gëbeed.*

spit (o.; g. mv.; g. dim.) [Vnnl. *spit* (scherp voorwerp)], krieëmër; lumbago, spit: *mèt d'n hoeëf te spaje hób iech 't spit (in de rök) gëkrieëge; ómdét ze lang gëlieëje meinde det tiech bv. 'n heks mèt 'ne pi-jl in d'ne rök haw gësjoeëte, es-tën innins di-j sjërpe pi-jn ('t spit) in d'ne rök veuldës, neume ze det in 't Duits 'ein Hexenschuss'.*

spits (bn.; -ër; -te), **1** [Hd. *spitz(ig)*], (m.b.t. scherp uitlopend) puntig: *Lei trok mer e spits mun(d)sje tón hae d'n ówtslaag van d'n dokter kraeg; 2* (m.b.t. scherpe gelaatstrekken) schraal: *spits en sjaol kaek (kieëk) di-j aw flémp miech aan; hae zujt mer spits ówt; 3* sjerp; scherpzinnig, vernuftig: *de's 'ne spitse (sjërpe) geis.*

spits spoeëk (o.; spitse spuuëk, spits spuuëkske), (m.b.t. een brutaal, bits meisje) tang; spook, spin: *det spits spoeëk is nów ins noeëts vrintëlik (vruntëlik); det spits spoeëk zou 'ne pieërëlink nog kwaod make; det spits spoeëk kan eedërein op stang jage.*

spitse 1 (mv.) balletschoenen: *spitse zeen dun laere sjeunkës mèt vanvöör 'n hel naas vuur oppe tieëne te kónne danse; 2* (overg.; spitsde, h. gëspits) [Hd. *spitzen*], (m.b.t. de oren) spitsen: *hae spitsde z'n oeëre tón-dër snachs get meinde te huuëre; 3* (wederk.; spitsde zich, h. zich gëspits) [Hd. *sich spitzen*], (m.b.t. zich op iets spitsen, tuk zijn

op) uitzien naar, uitkijken naar: *es-te 'nën diksjënaer maaks, spits-te diech op nów wäördsjës; op di-j waerëldreis spits iech miech nów al jaore.*

spitskuuël (m.; g. mv.; -ke), spitsmoos; (m.b.t. de koolsoort '*Brassica sinensis*' met puntig toelopende kroppen) spitskool: *spitskuuël smaak wi-j wit moos en is lékker mèt sësi-js; spitskuuël löp van boeëvën hieël spits ówt.*

spitsmoos (o.; g. mv.; spitsmeuske), spitskuuël (zie ald.).

spitsrooj (v.(m.); -e; -ke) [Hd. *Spießrute*], spitsroede: (**uitdr.**): *det ze oppe keur (spuuëlplaats) allërlei slech(s) uuvër Sjël z'ne pa vërtelde, waas vuur dae jóng doeër de spitsrooj loupe, was voor hem de harde waarheid aanhoren, betekende voor hem in het openbaar vernederd worden, spitsroeden lopen.*

spleet (v.; -e; splieëtsje), **1** [Mnl. *splete, spete*, Eng. *split* (kier), Hd. *Spalte* (kier)], scheur, kloof, spleet, kier: *doeër 'n spleet kos iech allës aafloore; dao is 'n spleet in de moôr; 2* [vulg.; Hd. (vulg.) *Spalte*], schaamspleet, vulva.

spli-jte (overg.; splaet, h. en is gësplieëte) [Mnl. *spliten*, Eng. *to split*, Hd. *spalten*], splijten: *di-j knobbe laote zich good spli-jte; de moôr is gësplieëte; iech gaon di-j bélkskes laote spli-jte.*

splintër (m.; -s; -ke) [Mnl. *splinter*, Eng. *splinter* (scherf), Hd. *Splitter*], **1** houtsplinter, splinter: *det hout zit vól splintërs; de splintër in m'nën dówm zwoeër d'r nao e paar wieëkën ouch weer ówt; 2* granaatsplinter: *'n ónnuuëzël splintërke kosde de sëldaot 't lieëve.*

splintërnów (bn.; g. tr. v. verg.), fónkëlnów, vónkëlnów (zie ald.).

spoeëk (o.; spuuëk; spuuëkske) [Mnl. *spoooc*], **1** spook: *bi-j mi-jne kammëraod vërsji-jnt reegëlmaotig e spoeëk, de geis van zi-jn bómma*; **2** (m.b.t. een (jonge)dame met een onuitstaanbaar karakter) spin, spook: *höbt gieë det spits spoeëk al ins zeen lache? noeëts vrintëlik (vruntëlik)!; Nilla is e spoeëk van e maesje; de's e lillik spoeëk*; **3** [Hd. *Spuk*], dreiging: *'t spoeëk van zóngër werk te vallën hunk ós boeëvën ooze kop*; **4 (uitdr.)** *det sjërminkël is zoe magër es e spoeëk, graatmager.*

spoeëke (onoverg.; spoeëkde, h. gëspoeëk) [Mnl. *spoooc* (spook), Hd. *spuken*], ronddolen, dwalen, rondwaren, spoken, dolen: *es bómma al sluuëp, spoeëk bómpa nog doeër 't hóws; waat kump dae kieërël hi-j spoeëke?*

spoeëkéchtig (bn.; -gër, -ste) spookachtig, huiveringwekkend: *de spoeëkéchtige vërleechting maak van di-j woeëning e spoeëkhóws.*

spoeër (o.; -e; spuuërke) [Mnl. *spor(e)* (voetafdruk)], **1** [Hd. *Spur*], indruk, afdruk: *ki-jk toch ins nao de spoeëre van de ówtgëbroeëke kuj op de gazzao*; **2** [Hd. *Spur*], (m.b.t. de sporen van een beschaving) overblijfsel, spoor: *in Mëzeik zeen nog spoeëre van de Rommeine te vënge*; **3** spoeërwieëg, i-jzëre wieëg, rôt; trein- of tramspoor: *d'n tram ligk ówt 't spoeër*; **4** spoortrein: *gaot gieë mèt de bös of mèt 't spoeër (mèt d'n trejn)?*; **5** [Hd. *Sporn*], getand raadge aan een laars: *hae goeëf 't paerd de spoeëre*; **6** [Hd. *Karrenspur*], vaarleis; karrenspoor: *we höbbën 't spoeër tówgëgoeëjd mèt stein*; **7 (uitdr.)** *hae haef z'n spoeëre vërdeend bi-j d'n ténnis, hij blinkt uit in tennis; we zeen de sjuffël op 't*

spoeër, wij hebben zijn spoor ontdekt.

spoeërwieëg (m.; -waeg; -waegske), spoeër, i-jzëre wieëg [Fr. *chemin de fer*], rôt; spoorweg: *in Mëzeik höbbe ze van de spoeërwieëg (rót) e fitsëpaad gëmaak!*

spón (m.; -ne; spunke) [It. (*s*)*punta*], (m.b.t. de stop, de tap in een vat) spon, sponnetje: *mèt 'n spón wuuërt 't völgaat van e vaat gësloeëte; 'n spón is 'nën houtëre stop in de vörm van 'nën houtëre keigël.*

spóns (v.; -e; spunske) [Lat. *spongia* (spons), Mnl. *sponse*, Gr. *spoggia*, Eng. *sponge*], spons: *vreugër vaegde ze in de sjoëël 't bord aaf mèt 'n nate spóns.*

spónsëdeukske (o.; -s; -), (m.b.t. badstoffen doekje) spons(hand)doekje: *mèt zoe vi-jf van di-j knoeëjlép (knoeëjlappe) in hóws, haef ma alt-jd e spónsëdeukskën in de maal.*

spónsëduuëske (o.; -s; -) [veroud.], sponsdoosje: *'t spunske woe de kënjër vreugër hun lei mèt aafvaegde, bëwaarde ze in e spónsëduuëske.*

spooje, zich (wederk.; spoojde zich, h. zich gëspoojd) [Mnl. *spoet* (spoed), D. (reg.) (veroud.) *sich sputen* (beeilen)], zich spoeden, zich haasten: *spooj diech ins get, éstëbleef, angërs kums-te te laat.*

spool (v.; spole; speulke), spinnewiel [Eng. *spinning wheel*]: *'n spool is e sumpël mësji-jn vuur rówwe wol enz. te spënne; óngër d'n oeërlog höbbe wieë de spool van de zöldër gëhaald.*

spoolj (v.; -e; -ke), **1** [Mnl. *spoel(e)*, Eng. *spool* (*bobbin*) (op naaimachine), Hd. *Spule* (spinklos)], (m.b.t. de spoel van een weefgetouw), spoel, bobijn (gew.) [Fr. *bobine*]: *op de spoolj zit 't gare vuur te*

- spènne, te waevèn of te nejje mèt e mēsji-jn; de spoolj (kannèt) van 't nejmēsji-jn is laeg en daovuur mót iech ze twaere (naaigaren opspoelen, opwinden); 2 spool (zie ald.).*
- spór** (v.; -re; spurke), muggenziftster, vitster, haarkloofster: *di-j spór is alti-jd léstig en dwieërs.*
- spörg** (v.; g. mv.; g. dim.) [van de familie *Spergula arvensis*; me. Lat. *spergula*, Hd. *Spark (Spergel)*.], spurrie: *spörg is 'n plant ówt de groffiejaotēfēmi-jlie en deent vuur vieëvoor.*
- spörgzaod** (o.; g. mv.; -zäödsje), [Lat. *spergula*], spurriezaod; spurriezaad: *zejs-tēn e veld(sj) in mèt spörgzaod, dén greujt t'r spörg, di-j we aan de kuj voore, en maaks-te van di-j kuj hun mèlk boeëtër, dén höbs-te spörgboeëtër.*
- spórre** (onoverg.; spórde, h. gēspórd) [van 'sporen' (met de sporen slaan), fulmineren, tekeergaan], muggenziften: *det malkóntént vroumēs duit niks es spórre.*
- spot** (v.; -te; spötsje) [Eng. *spot*], vochplék; vochtvlek, spot (gew.): *in de speegël zit 'n spot, 'n plek van 'kwikoxyde'.*
- spraak** (v.; g. mv.; -ske), spraok (zie ald.).
- spraak** (v.; g. mv.; spräökske), **1** [Mnl. *sprake*, Hd. *Sprache*], spraak; spraak: *hae waas zi-jn spraok kwi-jt, want de sjrik waas h'm op z'n stöm gēslage; 2* moedertaal [Hd. *Muttersprache*]: *is 't Mēzeikērs eur spraok of höbbe ze uch oppe lèttër lieëre kalle?*
- sprèngbóks** (v.; -e; -bukske), sjrapnèl (zie ald. 3de bet.); springer: *di-j sprèngbóks maak miech nērveus mèt det op- en aafgēloup en det gēsgravèl; de klas van juffrouw Gónnēke zit vól sprèngbókse.*
- sprènge** (onoverg.; spróng, h. en is gēspróng), **1** [Mnl. *springen*, Hd. *springen*], springen: *iech spróng op m'ne fits en fitsdēn (h)eivērs; tón de sprèngbóks doeër (geslaagd) waas, spróng ze e gaat in de loch; 2 [Hd. *sprengen*], laten ontploffen, opblazen: *in d'n oeërlog höbbe ze in Mēzeik de Maasbrök laote sprènge.**
- sprènkēle** (overg.; sprènkēlde, h. gēsprènkēld) [Eng. *to sprinkle*, Hd. *sprekeln*], (m.b.t. het druppel voor druppel bevochtigen) bespatten, bespikkelen, spikkelen, spreken: *ómdét 't stikheit waas, sprènkēlde hae get watēr in de kamēr; es ze geit stri-jke, sprènkēlt Von alti-jd 't li-jvënd (in)* [Hd. *Wäsche sprekeln*].
- sprènkhaan** (m.; -hane; -haenke), **1** sprinkhaan: *bi-j ós kēnt eedērein de greune sprènkhaan; 2* mager mens: *dae (magēre) sprènkhaan zou get mieë spek móttēn ieëte.*
- spreukske** (o.; -s; -) [dim. van 'sproke'], vèrtèlsēlke; sprookje: (**uitdr.**) *hun lieëvën is e spreukske, e wónjēr van gēlök; de hoofs miech gein spreukskēs te vertèlle, iets wijs te maken.*
- sprieëke** ((on)overg.; sproeëk, h. gēsproeëke) [Mnl. *spreken*, Eng. *to speak*, Hd. *sprechen*], kalle; spreken: *alti-jd mèt twieë wäörd sprieëkēn, hé kaddee; dao bèn iech neet uuvēr te sprieëke, ik word al boos als ik erover hoor spreken; ik wil er niets over horen; d'n dèkstēn ti-jd 'sprieëke' wieë neet, mer 'kalle' wieë.*
- sprieëkēr** (m.; -s; -ke), **1** [Eng. *speaker*, Hd. *Sprecher* (woordvoerder)], spreker: (**uitdr.**) *dao zeen alti-jd mieë zwi-jgērs es sprieëkērs, de meeste mensen houden hun opvattingen en intenties voor zichzelf; 2* [Eng. *platform speaker* (redenaar), Hd. *Redner, Redende(r), Vorredner* (de vorige

spreker)], (m.b.t. iemand die een lezing of een speech houdt) spreker, redenaar: *bi-j 'ne gooje sprieëkër wi-j bi-j Zjërom zitte de minsën op 't pun(t)sje van hunne stool.*

sprieëkëswieërd (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen pred. gebruikt], noemenswaardig [Hd. *nennenswert*], sprekenwaardig: *jao, de wi-jn is e bitsje tróbbël, mer det is toch neet sprieëkëswieërd (geine kâl wieërd).*

sprieëkwoeërd (o.; -woeërde; - wäördsje) [Hd. *Spruchwort*], spreekwoord: *sprieëkwoeërde zeen 't zawt van de taal; e sprieëkwoeërd vërangërt (bëkans) neet van vörm en dao zit alti-jd 'n lès of 'n wi-jsheid vuur 't lieëvën in; 'de mós ieërs kówlëköpke zeen gëwaes, ieërs-te kwakkërt wuuërs' (je moet klein beginnen) is e sjoeën Mëzeikër sprieëkwoeërd.*

sprieëw (m.; -e; -ke) [Mnl. *sprewe*, D. (reg.) en D. (Nd.) *Sprehe*], **1** spreeuw: *'n klóch sprieëwe vroet de kieërsëboum in e paar mënujte laeg; sprieëwe zeen de akkrobate van de loch; 2 (uitdr.) eine sprieëw maak nog gein lénte, uit één gevalletje kan je nog niets concluderen.*

spritse (overg.; spritsde, h. gësprits) [Hd. *spritzen*], spritsen (gew.), spuiten: *de bëkker spritsde slaagroum op de kieërsëvlaaj.*

sproeët (v.; -e; spruuëtsje) [Mnl. *sprote*, Hd. *Sprosse*], sport; sport (van een ladder): *hae stóng op de boeëvë(n)ste sproeët van de leijër, brr; de sproeëte van di-j leijër zeen snót(sj)rot.*

sproeje (overg.; sproejde, h. gësproejd), sprójje (zie ald.).

sprójje (overg.; sprójde, h. gësprójd) [Mnl. *spro(e)yen*, Eng. *to spray*, Hd. *sprengen*], sproeje; sproeien, begieten, besproeien,

bespuiten: *es 't te druuëg is in d'n hoeëf, dén mós-te sprójje; sprójje mós-te smörgës vreug.*

sprok, 1 (bn.; -kër, -ste) [Mnl. *sproc* (takje), Kil. *sporck*, *sprock*, D. (Keuls) *sprock*], brok, sprokkig, sprok (gew.): *bësjujte veulën hél aan en zeen toch sprok, want ze brieëke gemëkkelik; 't hout is sprok; 2* (v.; -ke; sprökske), (m.b.t. de larve van de schietmot) kokerjuffer: *es-te wils goeën vëssën op ejvëlkës (dim.van 'awvël') of ritse, duis-te det 't bèste mèt sprok di-js-tën ieërs mós goeën zeukën in de sli-jk tösse de lisse; 't insék det ówt sprok kump, is zjus 'ne spëksjruiër.*

spróng (m.; sprung; sprungske) [Hd. *Sprung*], **1** sprong: *de pri-j's van d'n oeëlie haef weer 'ne spróng gëmaak; 2 (uitdr.) hae dieëg 'ne spróng in de tón, ging bankroet.*

Sprong, De, kolmëjensjoeël (zie ald.).

sprónk (m.; -s; -ske), sprunk (zie ald.).

sproonsël (v.; -e; -ke), sproonsjël (zie ald.).

sproonsjël (v.; -e; -ke) [Mnl. *sproet(e)*, *sprot(e)*, Hd. (*Sommer*)*Sprosse*], sproonsël; sproet: *in ze gëzich en op z'n han haef Lëwi-j get (zoeëmër)sproonsjële; awwërdómsplëkke hóbbe get ëwég van sproonsjële.*

sprówt (v.; -e; sprujtsje) [Eng. *sprout*, D. (Oostr.) *Sprossenkohl*], spruit, spruitje: *zoe van di-j klein kröpkës mèt hieël vääöl blaedsjës tieëgëneinaan, di-j we swënt(sj)ërs mèt ribbëkës ieëte, neume we sprujtsjës; sprujtsjës zeen lëgumme mèt vääöl vietamiene.*

sprujtsjësloch (v.; -e; -), **1** spruitjeslucht: *'t hieël hóws hóng vól sprujtsjësloch, de*

- ruuëk* (reuk, geur) van *gëkoeëkde spruijsjës*; **2** burgerlijkheid: van *di-j bëkrómpe spruijsjësloch en di-j sji-jtëri-j* (aanstellerij, verwaandheid) in *sómmigge middës mótte vääol minse niks höbbe*.
- sprunk** (m.; -e; -ske) [Eng. *spring* (*fountain, source*)], sprónk; bron: *zeet gieë in Frankri-jk al ins aan de sprunk van de Maas gëwaes? in Pouilly-en-Bassigny is det*.
- spruuëk** (v.; -e; -ske) [Hd. *Spruch*], **1** gezegde (gew.): *diech bès 'n sjrówf kwi-jt, is 'n spruuëk, 'n vaste verbènging van wäärd mèt fieguurlikke bëteikënis*; **2** spreuk: *'wi-j azzij-n vuur de tan, wi-j rouk vuur de ouge, zoe is 'ne luijërrik vuur z'ne meistër', is 'n spruuëk van Salomo; 'n spruuëk wilt tiech 'n lieëvëswi-jsheid mëtgieëvën of tiech vuur get doon oplèttën (oppassën) of tiech raod gieëve*; **3** spreekwoord: *vääol vérkes make de speuling dun, is 'n spruuëk woe 'n gewuuën lieëvëswi-jsheid inzit*.
- spruit** (v.; -e; -sje), **1** [Hd. (*Feuer*)*Spritze*], brandspuit: *mèt vi-jf spruite kos de brandwaer 't veur de baas*; **2** [Hd. *Spritze*], injectie: *laot gieë uch ouch elk jaor 'n spruit (pikkuuër) zètte tieëge de grip?*; *allëwi-jl zètte ze diech 'n spruit es 't nimmieë geit*.
- spuj** (m.; g. mv.; g. dim.), spi-j (zie ald. bet. I 1, 2).
- spujje** (onoverg.; spujde, h. gëspujd), spi-jje (zie ald.).
- spul** (o.; -le; -lëke) [nevenvorm van *'spel'*], **1** spul, bezitting, bezit, prul, benodigdheid: *jungkse, pak d'n spullën ins rap bi-jein en stap 't aaf, want diech bès e bitsje gëtik*; **2** spuuël (zie ald. bet. II).
- spurrie** (v.; g. mv.; g. dim.), spörg (zie ald.).
- spurriezaod** (o.; -e; -zäädsje), spörgzaod (zie ald.).
- spuuël** (o.; -e; spääolke) [van *'spelen'*; Hd. *Spiel*], **1** spel: *gieëf minse mer broeëd en spuuële, nog alti-jd; doon we nog e spääolke mèt de kaarte?*; **2** waar: *det spuuël doug neet*.
- spuuële** (overg.; spääolde, h. gëspääold) [Hd. *spielen*], **1** (m.b.t. plezier maken) zich verlustigen: *'t waas mer vuur te spuuële*; **2** (m.b.t. zich bezig houden met een spel) zich vermaken: *Jeroen spääolt gaer mèt leegooblökkskës; bërgeménke spuuële* (verstoppertje spelen); **3** vrijwel moeiteloos iets doen: *'t knejjëlke lieërt spuuëlëntaere*; **4** (m.b.t. zonder veel ernst met iets gevaarlijks bezig zijn) omspringen met: *spääol noeëts mèt veur*; **5** (m.b.t. in een film of een toneelstuk spelen) optreden, acteren, voorstellen: *élken tónneelspuuëlër wilt oeëts de hoofrol spuuëlën in Hamlet*; **6** (m.b.t. muziek maken) musiceren, zingen: *neet élke mëzi-jkspuuëlër spääolt mèt gëveul*; **7** (**uitdr.**) *de kënjër spuuëlën h'm d'n dikke*, maken hem het leven lastig; *oeëpe kaart spuuële*, openhartig zijn; *hae zoeët get mèt z'n vingërs te spuuële (drejje)*, hij verveelde zich.
- spuuëlër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Spieler*], speler: *bès-te 'ne gooje spuuëlër; dén kóns-tën in d'n ténnis allëwi-jl sjatri-jk wuuëre; de spuuëlër kraeg van 'nën angëre voetbalspuuëlër 'n paer* (muilpeer) *óm (rónd) z'n oeëre*.
- Spuuëlërkës van Sint-Jan, De; De Spelertjes van Sint-Jan**: *'t Waas in de sjikkën tónneelzaal van 't patronnaat, woe mënieër Bernard* (E.H. Bernard Claessens) *tösse de jaore 1910 en 1935 vuur tónneel zörgde. Romantisse këmeediéstökke waerdën opgëveurd doeër de leede van 't patronnaat. Latër waas 't kapplaon Frans Beelen dae de*

tónneelpassie van z'ne vuuërgénger örfde. Nao d'n oeërlög (WO II) stichde dieëke Marcel Spitz same mèt d'n dirrëktäör van Sint-Jansbèrg, E.H. W. Konings, en angèr tónneelvrunj, dén 'De Spuuëlèrkès van Sint-Jan'. De naam vèrwaes nèteurlik nao 't 'Oeëpëlöchtjätèr Sint-Jansbèrg', woevan 't öwtbatingskómmitèe béstóng öwt dirrëktäör E.H. Wim Konings en 't bésteur van 't Davidsfönds Mèzeik: E.H. Henri Gabriëls (krujshieër) en de hieëre Fernand Bollen, Karel Colson, Gustaaf Daniëls, Leo Haeldermaans, Frans Robyns, Antoon Silkens en – e paar jaor latèr – Gerard Theuwissen. Ein van de suksésstökke van 'De Spuuëlèrkès van Sint-Jan' waas 'Sneeuwittèkèn' (1950) mèt in de rëzji-j Louis (Lode) Broens, dae neet allein bi-j 'Vast als Eyck by der Mase' haw gëspäöld, mer dae ouch leidèr bi-j 't patronnaat waas gëwaes en dus al 'n hieël pak békwaomheid haw opgëdoeën. (Dit stök waerde doeër d'n tónneelgroep van 't patronnaat neet mindèr es 16 kieëre gëspäöld in 't spuuëljaor 1923-1924.) Damës di-j mètwirkdèn en instónge vuur de zank en de këboutèrdanse, woeëre mëdam Bollen-Hamers en juffrouw Benny Van Dinter. Juffrouw Mimien Hendrix zörgde vuur 't pie(j)anoomëzi-jk. Waem ouch mètwirkde, waas juffrouw Dé Wassenberg. Hoofrolspäölstèr in 'Sneeuwittèkèn' waas Tinneke Denis, e wónjèrlik ékselént späölstèrke van 13 jaor en de dochtèr van Lambaer, 'nèn öwtzunjèrlikkèn aktäör, dae op 't Vondëlzjèwieël (Vondeljuweel) trouwës de pri-js van bèste spuuëlèr haw gëhaold. Hoofkëboutèr Weintje waerde bëzunjèr aandoonlik gëbrach doeër Herman Hendrix, 't achtèrnaefke van Weintje 1924. Det Herman, zoeën van Jos Hendrix – deezèn doktèr haef anno 2015, 39 jaor nao z'n doeëd op 't gëbeed van kultuur (koeër, tónneel) in Mèzeik nog alti-jd 'ne naam wi-j 'n klok – es aktäör en rëzjissäör z'ne stémpel zou drökkèn op 't tónneellieëve van Mèzeik

en d'n hieële röntélóm, stóng tón (1950) al in de stèrre gësjrieëve. Det Herman latèr zelf spreuuskès, spreuuskësmjoezèkëls dén onnog, rëvuus, tónneelstökkèn en angèr pieërlkès zou sjri-jve, höbbe – saovës óngèr de bloeëte stèrrenheemël van 't oeëpëlöchtjätèr – lichèlik allein a paar getallèntèerde stèrrewichëlaers kónne vuurzeen. Ouch de angèr rollèn in 't stök waerde mèt de nuuëdigge be- en inlieëving gëspäöld doeër Agnes Vanthoor, Piet Van Venckenray, Ferdinand Goyens, Willy Bets, Bert Van Venckenray, H. Custers, Julien Van Berckel, Jos Dezeure en Theo Hinoul. Vuur këboutèrke späölde: Marcel Cuyx, Theo Prikken, Rik Timmermans, Lambert Vancleef, Arno Verstraeten en Toine Willems zjus wi-j ouch de jóngèhieëre Bocken, Caels, Dirks, Geraets, Piron, en Wynants. Mèt vööl suksés brachte 'De Spuuëlèrkès van Sint-Jan' dit spreuuskèn ouch in Valkenburg en in Diest. Louis Broens waas de rëzjissäör dae mèt z'n bëgeistèring de spuuëlèrkès bëzieëldèn en daomèt maakde det hunnen aanlègk vluuëgëls kraeg.' (Bron: BROENS, Marietje); 'De groep 'De Spuuëlèrkès van Sint-Jan', haef dén waal mindèr lang es vèrwach bëstange, 't Mèzeikèr jeugtónneel waerdèn in 1955 trök opgëstart doeër Mimien Hendrix.'; Zie ook: jeugtjätèr en oeëpëlöchtjätèr.

spuuëlfilm (m.; -s en -e; -ke), speelfilm: *de höbs spuuëlfilms en dokkëmèntaers: 't vèrsjil is det in spuuëlfilms filmspuuëlèrs optrieëjèn en in dokkëmèntaers neet.*

spuuëlgood (o.; g. mv.; -geudsje) [Hd. *Spielzeug (Spielsache)*], speelgoed: *mi-jne pa haef d'n hieële zöldèr vól spuuëlgoodtrejnkès; e veurwaopèn is gei spuuëlgood; spuuële de kënjèr allèwi-jl nog mèt e spuuëlgoodgëwieërkèn of 'ne pópperél?*

Spuuëlgroep Van Eyck; Speelgroep Van Eyck: "Tónneelgezelschap Als ic can", det in 1949 'Vast als Eyck by der Mase' opvolgde, waerde neet lang daonao (1951) zelfpoggevolg doeër 'Het Maaseiker Toneel'. Ówt dae lêste groep óntstóng in 1952 'Speelgroep Van Eyck', 'ne groep dae dik séstijg jaor latèr nog alti-jd bēzunjèr aktief is. 't Waas d'n dirrèktäör van de téchnisse sjoel Sint-Jansbèrg, E.H. Wim Konings, dae 'n groeëte rol haef gēspäöld bi-j de opriching van 'Spuuëlgroep Van Eyck'. Antoon Silkens, Gerard Theuwissen en Tjeu Smits vörmdèn 't ièerste dagèliks bēsteur. A. Silkens waas d'n ièerste vuuèrzittèr en Gerard Theuwissen waas (vanaaf 1953) d'n ièerste sikkèrtaris. De ièerste opveuring 'De ebbenhouten olifant' (1953) in zaal Van Eyck waas mèt in de zaal 260 tónneelleefhòbbers gei groeët suksés. Alle bēgin is jummès léstijg. Gèrippèteerd waerdèn in 't zaelke boeëve kaffee 'De Kring' nieëve sinnèma Van Eyck. Tjeu Smits en Zjeeke Deckers baatde de kaffee saovès ówt. 'ne Spuuèlèr dae bēkans in elk stök mètspäölde, waas Antoon Silkens. In 1967 veerdèn hae in 'De Kring' zelfs 45 jaor tónneellieëve. De ièerste tieën jaor waerde neet minder es 21 stökkèn aangèlieërd en waerde 70 vuuèrstèllinge gègieëve. Eedèr kieër mèt vööl suksés. Zoe waerde 'Een baby van duizend weken' bv. twelf kieèrèn opgèveurd. 'Een bruid kwam op bezoek' waerde zieëve kieèrèn en 'Gieren op de weg' waerde nieège kieëre gèbrach. Gēspäöld waerde neet allein in zaal Van Eyck. Ouch o.a. in Valkenburg en Koningsbosch waerde de groep gēvraog. In 1959 waerde de Spuuëlgroep in 't toernooj 'Noord-Brabant – Belgisch-Limburg' in Udenhout es ièerste gèklasseerd van de Bèlzje deilnummèrs en waerde d'n twieëdèn algèmeine pri-jis bēhaold. 't Stök hètde 'Huwelijksreis zonder man (Leo Lenz)' en Gerard Theuwissen haw de rēzji-j. Gerard

zou tösse 1962 en 1971 trouwès nog 12 kieëre de rēzji-j veure. Saer 1962 ging 't neet allein mèt Spuuëlgroep Van Eyck mer mèt 't tónneel in 't algèmein bérgeaf. Uuèver oeèpèlochtèjatèr Sint-Jansbèrg vieël zelfs 't dook. Zès jaor latèr pèrtang sjaen de mallaes uuvèrgèwejd. Jónk volk, vööl juffrouwèn en meistèrs, veulde zich saerdów aangètrokke tot 't tējatèr. Mèt saer 1972 Hubert Slangen es vuuèrzittèr, Tjeu Smits es óngèrvuuèrzittèr, Henriëtte Cremers es sikkèrtaris-kasseer en mèt es bēsteursleede Mimien Hendrix, Herman Hendrix, Monique Ceyfs, Paul Vanderheyden, Kitty Donze en Jean Hermans kraeg de groep vuur d'n ièerste kieër e volwaardig bēsteur. Hubert Slangen zoeët neet allein in de vuuèrzittèrsstool, hae teikènde onnog de deekaors, tērwi-jl z'n vrouw, Monique Ceyfs, de affiesje maakdèn en zörgde vuur de aankleijing van de deekaors. De suksèsse blaeve neet ówt. Mèt 'De koppelaarster (Thornton Wilder)' en mèt Jan Van Heeteren in de rēzji-j prómmoveerde de spuuëlgroep nao de twieëde plaats in de kattègèri-j 'Ówtmuntendheid'. Vuur gruuèts op te zeen. En wi-j allès e bēgin haef en 'n ènj, es tónneelzaal haw de Zaal Van Eyck z'ne bēstèn ti-jd gad. 't Lêste stök det in de Van Eyck waerde gēspäöld, 'Het lijk is zoek', weer mèt Jan Van Heeteren in de rēzji-j, waas e groeët suksés. E waerdig aafsjeid dus. En ouch al waas 't hoofstök 'Zaal Van Eyck' afgēsloeëte, 't bēsteur kwoeëm nog dèk trök nao kaffee 'De Kring', woe Jos Poukens en Nelly Steyvers hun saer 1974 zoe hawwe vèrwènd. Bi-j de oeèpèning van 'Achter Olmen' in 1976 späölde de groep 'De blauwe vogel' van Maurice Maeterlinck, weer in rēzji-j van Jan van Heeteren. In 't stök späölde leede van 9 tónneelgroepe, woevan allein Spuuëlgroep Van Eyck 'ne Vlaomse waas en de angère Hollandse. Ouch BAMA dieëg mèt. Waat toernooje betrèf, dieëg de spuuëlgroep in 1977 mèt

'Bonaventura (Charlotte Hastings)' mèt aan 't twieëjaorliks provvinsjaal tónneeltoernooj. Weer mèt Jan in de rëzji-j. Van de 14 groepe di-j hawwe mètgëdoeën, waerde Spuuëlgroep Van Eyck tot lorrëjaat (laureaat) in de kattëgëri-j ówtmuntëndheid ówtgëroope. 'n Sjikke præstasie. Ouch in Bornem waerde mèt 'Het apenklauwteje (W.W. Jacobs)' en mèt in de rëzji-j Herman Hendrix 'n verdeenstëlikke dörde plaats bëhaold. In daen einaktërkónkoeër, ingërich doeër de Rotary van Willebroek, moch per Vlaomse provvinsie mer eine groep mètdoon. Óngërtösse zeen we in 1978. Vuur 't vuuërzittërsjap waas 't ti-jd vuur 'n aaflossing van de wach. Ward De Langhe volgde Hubert Slangen op. De vërhawwing tösse kwallieteit en de mëgëlikheede van de spuuëlërs waas vuur Ward van groeët bëlank. In de Provvinsjale Tónneelkónkoeër blaef de spuuëlërsgroep in iëerste kattëgëri-j. Tërwi-jl Ward suurtoe vuur bli-jspuuëlën en klöchte koeës, rëzjisseerde Herman Hendrix innëwi-jl 'Dwaasheid heeft haar eigen rechten', e stök mèt stërke teikëning van de karraktaers. En Philip Molenaers rëzjisseerde 'Opgeruimd staat netjes (Pierre Chesnot)'. Mèt en in 'De koene zwemmer (Arnold en Bach)', 'n klöch, kos Herman dën weer z'n fantëzi-j ówtlieëve. 'Ik ben er, ik blijf' en 'Viermaal anders' zeen trouwës nog twieë angër stökke di-j Philip Molenaers in 1983 mèt suksés rëzjisseerde. Es Herman Hendrix in 1984 vuuërzittër wuuërt, wuuërt de vëreinigging ómgëvörmp tot V.Z.W. . Huub Coolen, op dae mommènt kasseer, waas de man dae dao op aandróng. 'Het Souffleurke', e maond(sj)blaad, waerdën ówtgëgieëve. En bëlankri-jk, de Spuuëlgroep Van Eyck waerde bi-j 't Provvinsjaal Tónneeltoernooj weer iëerste gërangsjik in de iëerste kattëgëri-j. Neet allein 't tónneel florreerde, ouch de Mëzeikër Rëvuu lokde weer vi-jf vol zaale. In Achter Olmen waerdën óngërtösse

'n ówttrëkbaar tribbuun mèt greun zieëtëls gëinstalleerd. 'Maan kump ouch op', 'n die(j)alékstök in de rëzji-j van Gilberte Vrancken, waerde vuur ówtvërkochte zale gëspäöld en sjoëëns det de luj suurtoe wille lache, waerde nów en dën ouch e sërjeus karakterstök gëspäöld. En ouch al woeëren Herman, Philip en Ward nao al di-j tónneeljaore nimmieë van de jóngste, toch blaef ze es aktäör én es rëzjissäör 't bëste van hun eige gieëve. Es Herman Hendrix 't die(j)alékstök 'Löp Maan uuëvër?' sjri-jf, wuuërt det in rëzji-j van Philip Molenaers vuur veer vol zale gëspäöld. Hieël Mëzeik waas t'r gek van. In april van det jaor (1994) waas de rëvuu, mèt iedeejën en in rëzji-j van Herman, e neet mindër groeët suksés, ouch al veer kieërën opgëveurd. En tërwi-jle det Jos Rutten mèt suksés dri-j stökke rëzjisseert, is Herman al mèt de volgënde rëvuu aanëgang. En weer kump e pak volk gëneete van de nostalgjie di-j Herman es spanningsëllëmènt in z'n tékste wèt te lëgke. In 1996 guuëf Herman nao 12 jaor vuuërzittërsjap 't vuuërzittërschieëmërke doeër aan Wien Corstjens, dae al jaorën óngërvuuërzittër waas gëwaes. E jaor latër, in 1997, haef Wien de iëer es vuuërzittër 't zjubbelee(j)umjaor (jubeljaar) hóndërd-jaor-ammëtäörtónneel-in-Mëzeik' te mooge mètmake. Es zjubbelee(j)umstök wuuërt gëkoeëve vuur 'Erik of het klein insectenboek (G. Bomans)' mèt Ward De Langhe in de rëzji-j. Zi-jn käös viel op e spëktakel van tónneel, show en dans. Óngëluiflik sjik! Daobi-j wuuërt 'n tëntoeënstëlling ingërich mèt 'n uuvërzich van de aafgëloupe hóndërd jaor: 't Book 'Maaseik op de planken', woe ouch de sjri-jvër van DGMD 'ne rizzëmee van maakde dae gieë waat 'Spuuëlgroep van Eyck' betrëf, zjus höbt kónne lieëve, waas en is e zjëwieëlke. Wien Corstjens, Martin Boonen, Herman Hendrix en Marcel Cuyx sjraeve vuur 't book de tékste. **Vuuërzittërs:**

*Antoon Silkens, Hubert Slangen, Herman Hendrix, Wien Corstjens. **Rëzjisseerde:** Gabriël Beckers, Maria Bollen, Narda Brouns, Jos Cox, Herman Hendrix, Mimien Hendrix, Georges Meuwis, Philip Molenaers, Jos Rutten, Guy Sampermans, Antoon Silkens, Gerard Theuwissen, Jan Van Heteren, Bert Veugen, Gilberte Vrancken, Herman Walschaerts. **Späöldën of spuuële mèt:** Marie-Jeanne Bauduin, Goedele Beelen, Nadette Beelen, Paula Bergmans, Wim Bleukx, Jos Bloemen, Mia Bloemen, No Bloemen, Maria Bollen, Marijke Boonen, Monique Ceyfs, Gemaine Clijsters, Hilde Coolen, Wien Corstjens, Lieve Creemers, Marie-Louise Creemers, Henriëtte Cremers, Lisette Damen, Francine Daniëls, Josée Daniëls, Ward De Langhe, Germain de Mol, Chantal Deckers, Jan Deckers, John Dewit, Elly Dezeure, Jos Dezeure, Kitty Donze, Jos Everts, Mirèse Fraeys, Dominique Frantzen, Carlo Gelissen, Carine Germeau, Yanic Ghysens, Herman Hendrix, Lidwine Hendrix, Mimien Hendrix, Gildy Hertogs, Baer Houben, Jef Houben, Frank Hungenaert, Frieda Jaeken, Theo Lamberichs, Arnaud Latour, Chris Lens, Josee Maes, Steve Martens, Philip Molenaers, Estelle Moors, Jos Paumen, Mil Peeters, Mia Pepels, Theo Prikken, Greta Quadens, Dieke Raedschelders, Mathi Raedschelders, Pieter Ritzen, Josee Roex, Guy Sampermans, Herman Schreurs, Eric Schrooten, Theo Seerden, Robert Silkens, Jan Sloodmaekers, Hilde Smits, Tjeu Smits, Isabelle Telen, Gerard Theuwissen, Henri Theuwissen, Albert Thijskens, Nathalie Tiesters, Doris Toujour, Tjeu Ubben, Danny Van Den Bergh, Pauli Van Den Bergh, Lies Van Esser, Ghis Van Vlierden, Tony Van Wijck, Nadine Vancleef, Mia Vandenbosch, Paul Vanderheyden, Leo Vandyck, Annie Verheyden, Simon Verstraeten, Leo Vranken, Herman Walschaerts, Carlos Winkels, Marcella Warson, Petra Wolfs. **Deekaor:***

*Monique Ceyfs, Huub Coolen, Leo Dalemans, Theo De Langhe, René Dewit, Jean Hermans, Hugo Hoedemakers, Leo Reulens, Eric Schrooten, René Simons, Baer Slangen, Arnold Steegen. **Grim:** Nadette Beelen, Paula Bergmans, Mirèse Fraeys, Chris Lens. **Soefleus:** Francine Daniëls. **Kleijing:** Monique Menten. **Rëzji-jkamër:** Jef Steyvers. **Sikkërtaris:** Nicole Roloux. **In het nów millénne(j)um** – de bëlankri-jkste spuuëlërs zeen dén tot vol ri-jpheid ówtgëgreujd – wuuëre kënnëlik nów horiezónte vërkënd. Tónneelsjri-jvërs van waerëldformaaf zeen saerdów 'n haolbaar kaart. Molière en Shakespeare makën hun opwachting oppe saen. Di-j saen stuit nów in d'n hoeëf van nottaris Indekeu of op Nuchëlënhoeëf (zie ald.). Bi-j de fëmi-jlie Schroë is det. Mèt aw stökke wi-j 'De vrek' in 2005, 'De ingebeelde zieke' in 2008, 'Midzomernachtsdroom' in 2011 en 'De getemde feeks' in 2014 wejt saovës óngër de bloeëtën heemël 'ne nówwën en frisse wënd(sj) doeër 't Mëzeikër tónneelwaerëldsje.'*

spuuëling (v.; g. mv.; -ske) [Hd. *Spiel haben*], (m.b.t. techniek) speling: *dao zit te väöl spuuëling op 't steur; de kléppe van 'nën ottoo mooge gein spuuëling höbbe.*

spuuëlkaart (v.; -e; -kieërtsje) [Hd. *Spielkarte*], speelkaart: *vuur te wi-jze (whist spelen) höbs-te spuuëlkaarte vandoon.*

spuuëlplaats (v.; -e; -plaetske) [Hd. *Spielplatz*], keur; speelplaats: *is eur spuuëlplaats, eure keur, oeëpën of uuvërdèk?; in 't middëlbaar spuuële de meiste kënjër nimmië oppe spuuëlplaats, mer stoeën ze gewuuën get te stoeën; de spuuëlplaats laag (loeëg) vól sjieklëtte; in Mëzeik zëgke we väöl dëkkër 'keur' es 'spuuëlplaats'.*

spuuëlreis (v.; -reize; -ke), spieëlreis [sterk veroud.]; speelreis (gew.), huwelijksreis: *nao de inzieëgëning van d'n trouw vërtrok 't koppël, zoe rap es 't fieës gëdoeën waas, op spuuëlreis nao de Seychëlle.*

spuuëlti-jd (m.; -ti-jje; -sje) [Hd. *Schulpause*], speeltijd (in België), speelkwartier: *vuur de meiste kënjër is de spuuëlti-jd zoewaal smörgës es smiddigs 't sjoëenste kërteer van de sjoëldaâg; bi-j sömmigge lieërare haws-te geine sji-jn van kans vuur óngër de spuuëlti-jd get ówt te stieëke.*

spuuëlvoeëgel (m.; -vuuëgel; -vuuëgelke), speelvogel (gew.), speels kind: *di-j sprëngbóks (springer) is nog 'n ech spuuëlvuuëgëlkën en 'n däögëneetsje.*

staaf (m.; stave; staefke), **1** [Mnl. *staf*, Hd. *Stab*], staaf: *'ne staaf is 'n gëgoeëtën of gësmaejde stang van i-jzër of bv. glaas; bi-j dae pin ligk de klóws vól mèt staefkës goud; 2 staf: de staaf van Sintërklaas is van zujvër goud...*

staak (m.; stake; staakske), **1** [Mnl. *stake*, Eng. *stake* (paal), Hd. *Staken*], staak, stok: *aan 't ènj van de lange staak hóng e vlégske; 2 (m.b.t. een mager, stijf, houterig iemand) staak: 'n gaerd van 'ne kieërël neume we ouch 'n lang lat, 'ne zwik, 'ne staak of 'ne boeënëstaak.*

staakboeën (v.; -e; -bueënke), staakboon, stokboon: *staakboeëne, di-j langs gaerde (lang stékke) wuuëre gëleid, wuuëre gemëkkelik dri-j maetër hoeëg.*

staasj (v.; stazje; -ke), **1** [me. Lat. *stadium*, Fr. *étage* en *stage* (in de oude bet. van 'verblijf')], stage: *oppe sjoël bi-j de krujshieëre hóbbe zoe'n klein fi-jftig studeënte di-j in de lieërarënopleijing zoeëte, hun staasj bi-j miech gëdoeën; de*

koeräörs zeen op staasj in de berg.

stad (v.; staej; stédsje) [Mnl. *stede*, Hd. *Stadt*], stad: *woeëne de meiste minse van dit stédsje bennën of bówte de stadsmoöre (de walle)?; Mëzeik stuit wujd en breid békënd es e sjoëen en lékker stédsje.*

stadhóws (o.; -hówzër; -hujске) [Hd. *Stadthaus* (*Rathaus*)], **1** stadhuis, gemeentehuis, raadhuis: *vuur d'ne börgërlikkën trouw mós-tën op 't stadhóws zeen; 2 Maaseiker stadhuis: 'Woe nów 't stadhóws stuit, stóng ieërs 'Den Groenen Schildt', det es stadhóws en vleishal deendën en rónð 1630 waerdën aafgëbroeëkën en opnów opgëbówd. 't Ieërste deil van 't Mëzeikër stadhóws van nów waerdën in 1824 gëbówd doeër arsjieték Vrencken en det waerde dén in 1870 vërgroeët. Nów haef 't stadhóws 't ówtzich van e 'classicistisch breedhuis'.*

Stadsdi-jk, de; de Stadsdijk: *'De Stadsdi-jk is d'n di-jkwieëg langs de Maas mèt – aan de kant van de Maas – 't di-jkmeürke, det nao de uuvërstruiminge ('t hoeëg watër) van 1880 gëbówd waerde.'*

Stadsfieëszaal, de; de Stadsfeestzaal bevond zich op de Markt: *'Koeër- of hërmeni-jrippëti-jsies, mëzi-jklësse, bals, kónzaers en allërlei veeringe, det is waat allëmaal gëbueërdën in de Stadsfieëszaal. D'n ieërste stadszaal waerde gëbówd boeëve de stadsvleishal oppën hook van de Kappësi-jnestraot en de Halstraot. Tón dit gëbów in 1860 plaats mós make vuur de Ri-jkssjoeël, kwoeëm in 1863 oppe Mert 'n nów vleishal mèt fieëszaal. Dao waerde vanaaf 1945 nao de nuuëdigge vërangëringe de mëzi-jksjoeël ingërich. Nao de vërhóws van de mëzi-jksjoeël in 1971 en van de 'Concordia', tieën jaor latër, waerde dao doeër de VVV de stadsmakkèt (stadmaquette) in óngërgëbrach tot in 1990.*

Twieë jaor latër waerde de stadsfieëszaal vèrkoch mèt 't rizzëltaat det t'r nôw 'ne nôwbów stuit.' (Bron: BOONEN, Martin, De Stadsfeestzaal, *De Maaseikenaar*, 1998, 2, p. 109-112)

Stadsgraaf, de, [Hd. *Stadtgraben*], (m.b.t. de vroegere Maaseiker stadsgracht vóór de stadsmuur); **De stadsgracht liep rond de wallen**: *'De wei tösse de wal en de 'Stadsgraef', van aan de Hépper- tot aan de Bosport, maakde oeëts, zjus wi-j ouch 'de plantaasj', deil ówt van de 'Prinsënhoeëf'. De Stadsgraaf – 1441, Stadsgracht – di-j vreugër rónd de walle lieëp en di-j we 'de Graaf' neume, is mèt de ówtbreijing van de stad – jaomër gënóg – hieël tówgëgoeëjd.'*

stadsmoôr, de; de stadsmuur: *'E stök van de stadsmoôr kónt gieë nog zeen in d'n hoeëf van 't krujshieërekloeëstër. De rippërasie van de stadsmoôre kosdën in vreugër ieëwe pakke pówn (geld(sj)).'*

stadssikkërtaris (m.; -se; -ke) [Lat. *secretarius*, Hd. *Stadtsekretär*], stadssikkërtaris; stadssecretaris: *es stadssikkërtaris hóbbe Peter en Harrie hieël lang de nottulle gëmaak van de gemeintëraodsvërgaderingën en hóbbe ze de stadsóntwikkëling vörm hëlpe gieëve.*

stadssikkërtaris (m.; -se; -ke), stadssikkërtaris (zie ald.).

Stadswieërt, de; de Stadsweert of Sint-Catharinaweert: *'De Stadswieërt is 't noeërdëlikste deil van de Wieërt in Héppenaar. De Stadswieërt is in de 16de ieëw óntstange doeër 'n vërsjujving van de bèdding van de Maas en ligk daodoëër tösse de aw en de nôw maasbèdding. De Stadswieërt waas eigëndóm van de prins-bussjop van Lujk en waerde dën doeër de stad Mëzeik aangëkoch.'*

stadswirkman (m.; -ne en -wirkluj; -ménke), stadswerkman: *aan de stad wirke gemékkelik e paar hóndërd man, stadswirkmanne (wirkluj van de stad), di-j allërlei werk vuur de stad doon wi-j o.a. de sjri-jnwirkëri-j of de plantëndeens.*

staeg (v.; -e; -ske) [Mnl. *stege*, *steech*, Hd. *Steg* (voetpad)], gats; steeg (gew.), smalle weg, pad, voetpad, nauw straatje: *gank doeër det staegskën (gëtsken) es-te geinën ómwieëg wils make; van aan de Bosport kos-te vreugër langs de Tramstaeg nao de 'Rozenboomgaardstraat'.*

staer (m.; -e; -ke) [Gr. *stereos*, Fr. *stère*, Eng. *stere*, Hd. *Ster*], stère, wisse (kubieke meter): *ze jagën élke wënt(sj)ër twuntig staer hout doeër de staof.*

stal (m.; stel; stélke), **1** [Lat. *stabulum* (stal), Mnl. *stall*, *stalle*, Gr. *stellein* (in orde brengen), Hd. *Stall*], stal: *oos léndsje stuit vól stélkes; vanaaf novvëmber zëtte de boore de kuj op stal; 2 (uitdr.) e fieës in hóws, kwattërtëmper in de stal*, als in huis gefeest wordt, moet het vee honger lijden; *e good paerd köps-tën oppe stal*, een goed meisje moet je thuis zoeken.

stalduuër (v.; -e; -ke) [Eng. *stable door*], staldeur: **(uitdr.)** *hae haef e gëzich wi-j 'n ków vuuër 'n gësloeëte stalduuër.*

stale (onoverg.; staalde, h. gëstaald), staole (zie ald.).

stalleech (o.; -tër; -sje), **1** stallantaarn, stalkaars: *tón d'r nog geinën èllëntrik waas, gebrukde de beure stalleechtër vuur get leech te makën in de stel.*

stam (v.; -me; stémke) [~Lat. *stamen*, Mnl. *stam(me)*, Gr. *stëmon*, Hd. *Stamm*], **1** boomstam: *'t stémke van det peezëbuimkën*

is rot; 2 geslacht: *det is 'n aw Mēzeikēr stam (fēmi-jlie).*

stamēlaer (m.; -s en -e; -ke) [van 'stamelen'; Eng. *stammerer*, Hd. *Stammler*], stamelaar: 'ne *stamēlaer haef meujte mèt 't ówtsprīeēke van sómmigge klanke wi-j bv. de 'r'.*

stamēle ((on)overg.; stamēlde, h. gēstamēld) [Mnl. *stameren*, Eng. *to stammer*, Hd. *stammeln*], **1** (m.b.t. onjuist uitspreken of gebrekkig spreken) stamelen: *Baerke stamēlt e bitsje, woe sómmigge mèt mótte lache; 2* (m.b.t. niet uit zijn woorden komen) haperen, hakkelen: *de gaaplieēpēl is zoe bēsjaemp det-ēr mer get stamēlt; Hans stamēlde van kollaer.*

stamp (m.; stemp, stémpke) [van stampen: Hd. *stampfen*], stamp (gew.), trap, schop: *di-j lui fi-j(j)oeēl is geine stamp óngēr hāōr kónt wieērd.*

stampe (overg.; stampde, h. gēstamp) [Gr. *stembein* (doen dreunen), Hd. *stampfen*], **1** stampen: *'t paerd stampdēn oppe grónd van óngēdöld; 2 (uitdr.) sómmigge lieērlinge mós-tēn es meistēr alles trin stampe, zich met alle middelen eigen doen maken.*

stampēntig (bw.) [komt enkel voor bij 'vól' in de bet. van 'stampvol' (propvol, tjokvol)], stampig, stampētig; *es de sjoēl ówt is, zitte de bōsse stampēntig vól.*

stampētig (bw.), stampig, stampētig (zie ald.).

stampig (bw.), stampētig, stampētig (zie ald.).

stan (v.; -ne; sténke) [Mnl. *stande*, D. (reg.) *Stande* (kuip, vat, tobbe)], karnton, karnvat: *in de stan of boeētērstan, 'n tunke, waerde de boeētērdeilkēs ówt de mēlk aafgēzunjērd,*

waat gebuuērde doeēr d'r 'ne stek mèt e plénkske doeēr te hoeēle.

stang (v.; -e; sténgske), **1** [Mnl. *stange*, Hd. *Stange*], (m.b.t. de bovenste (onderste) framebuis van een herenfiets) stang: *'n stang haef de vōrm van 'ne staaf en is d'n dēkstēn ti-jd van i-jzēr; zēt tiech mer oppe stang van m'ne fits; 2 (uitdr.) diech kóns 'ne mins toch op stang jage (kwaad maken) mèt dae zeivēr.*

stangkētsēl (o.; -s; -ke) [Mnl. *sta(ec)ket*, D. (reg.) en D. (Oostr.) *Staket*], staketsel, staket: *zóngēr stangkētsēl zou(d)s-te waal ins van 't balkón kónnēn aafdóndēre; de vōrf van 't stangkētsēl is aafgēblajērd.*

staof (v.; staove; stāōfke) [Mnl. *stove* (droogoven, stoof), Eng. *stove* (kolenkachel)], **1** stoof (gew.), kachel: *aan hout kóns-te diech veer kieēre wērme: aafdoon, zaēge, klevēn en oppe staof doon; 2 (uitdr.) te vāōl veur in de staof duit ze branne, te veel schaadt altijd (Brandt een kachel te hevig, dan kan het roet ontbranden).*

staofi-jzēr (o.; -s; -ke), staovēnhaok, kuuētēri-jzēr, raochēli-jzēr; stoofhaak, pook, stoofpook, rakel, rakelijzer, rakelstok, ovenkrabber, loet: *e staofi-jzēr is 'n stang mèt 'ne réchten of ómgēboeēge punt (spits toelopend gedeelte) vuur 't veur op te raochēle.*

staofpaer (v.; -pieēre; -paerke), **1** stoofpeer: *kni-jn mèt staofpaerkēs kan smake; 2 (uitdr.) es ze diech 'n paer staove, wilt det neet zēgke des-te staofpieēre kri-jgs, mer waal det ze diech ins good ligkēn hōbbe (een poets bakken).*

staofpi-jp (v.; -e; -ke) [*staof*: Mnl. *stove* (droogoven, stoof), Eng. *stove pipe*], **1** kachelpijp: *ómdēt de staofpi-jp doeēr*

- waas, stóng allës óngèr de rouk; 2 Vroeger brandde in elke klas een kacheltje: 'Tot nao d'n twieëde waerëldoeërlog stóng oppe sjoeël swènt(sj)ërs middèn in de klas 'n dujvëlke te bórre, mèt 'n staofpi-jp van waal zès maetër, di-j nēteurlik ouch gleujëntich heit waerde. Zoeëts-te kort bi-j det stäöfke, dén gingste këpot van de hits. Wou de staof neet brannën of neet trèkke, dén stóng allës óngèr de rouk.'*
- staofpot** (m.; -pöt; -pötsje), stoofschotel: *'ne staofpot, 'n pan mèt lëgumme, vleis (sóms ouch vès) en iëerpële di-j neet doerein gëstamp wuuëre, is lékker en gëzond.*
- staofsël** (o.; -s; -ke), stoofsel: *tón we det wild(sj) vérken hawwe gësjoeëte, hóbbe we wieëkelank staofsël gieëte.*
- staofvleis** (o.; g. mv.; -ke), stoofvlees: *staofvleis, dets-te bi-j d'n tróp twieë kieërën in de wieëk kraegs, neumde ze dao apëkloeëte.*
- staol** (o.; -e; stäölke) [Mnl. *stael*], **1** staal, monster: *wils-te tappëseere, vloerbëkleijng lëgkën of e këstum laote make, dén kóns-te d'n käös makën ówt stäölkës; 2 proef, blijk: *mèt di-j prästasie haef-tër e stäölke van z'n bëkwaomheid laote ki-jke.**
- staole** (onoverg.; staolde, h. gëstaold) [veroud.] stale; **1** bij elkaar passen, gelijken, lijken, stalen (gew.): *es-te twieë boorëpaerd di-j neet staole (niet met mekaar overweg kunnen), same vuuër de ploog spans, geit 't sjeif (loopt het fout) en höbs-te lichëlik sjeif voeëre (voren); 2 (uitdr.) waas-te dao höbs vaerdig gemaak, staolt nörgës op, lijkt nergens op.*
- stäöndër** (m.; -s; -ke) [Mnl. *staen* (staan), Hd. *Ständer*], staonder, stäöndërik; **1** staander (gew.), standaard: *dae stäöndër hink good vól mèt sëkósjën en jasse; stoeët dae stäönder neet óm, want dén ligk-tër doeër de rówt; 2* (samenst.) *höbt gieë 'ne parrëplujstäöndër en 'ne kleijërstäöndër?*
- staondër** (m.; -s; -ke), stäöndërik, stäöndër (zie ald.).
- stäöndërik** (m.; -ke; -ske), staondër, stäöndër (zie ald.).
- staonje** (onv. deelw. v. 'stoeën') [Mnl. *staen* (staan)], staande: **(uitdr.)**; *vuur diech dao staonje te hawte mós-te haor op d'n tan hóbbe; sjri-jvëntaere* [Limburgs gerundium] *lówstërdën iech nao de sjef, dae miech vërtëlde det iech op staonje voot waerdën óntslage.*
- staor** (v.; -e; stäörke) [Lat. *storia* (mat uit biesen of stro), Fr. *store*, Hd. *Store*], **1** zonnegordijn, rolgordijn: *jóng, trèk de staor ins op; laot di-j staor ins aaf, want eedërein zujt ós hi-j zitte; 2 binnenjaloezie: *dao zeen e paar létsjes van de staor këpot; 3 overgordijn: *ouch es ze staorën hóbbe, trèkke de Hollénjers ze saovës toch neet tów.***
- staot, 1** (m.; -e; stäötsje) [me. Lat. *status* (land), Eng. *state* (natie), Hd. *Staat*], staat: **(uitdr.)** *hae wirk aan de staot; 2* gesteldheid: *iech bèn neet in staot (het is mij niet mogelijk) vuur vandaag ówt mi-j bèd te kómme; gieë hawt mótte zeen in waat vuur staot det-ër waas; det hóws is in gooje staot.*
- staotsóngërwi-j**s, zie *kolmëjensjoeël*.
- staove** (overg.; staofde, h. gëstaof), **1** [Eng. *to stew*], (m.b.t. gaar laten worden) stoven: *de éppelkes ligke te staovën in d'n oeëve; 2* stoven, garen **(uitdr.)**: *laot dae nóndëdzjuuë mer in z'n eige vèt gaar staove, laat hem geheel aan zichzelf over.*

staovëndèksël (m.; -s en -e; -ke), kacheldeksel: *vuur stoeëkës in de staof te goeëje, mós-te mèt e staovënhäökske ieërs 't staovëndèksëlke wégpakkën of ophöffe.*

staovënhaok (m.; -häök; -häökske), raochëli-jzër, kuuëtëri-jzër, staofi-jzër (zie ald.).

stappëleere (stappëleerde, h. gëstappëleerd, [mijnb.] (m.b.t. een ontgonnen ruimte 'met stenen vullen') opvullen: *tón de kaoloevries (steenkoolhouders) de tej (steenkoollaag) hawwën aafgëbôwd (ontgonnen), zag de sjefpërjao (opzichter) det de pöttërs (mijnwerkers) van d'n tieënoorëpos 't gaat nog zouwe stappëleere (met stenen vullen).*

stapvoots (bw.), **1** heel langzaam, stapvoets: *stapvoets voeëre (rieëje) we uuvër 't mankëmèntig brökske; 2* (fig.) langzaam: *in 't middëlbaar geit 't in de lès nog stapvoets, mer aan de unievërzieteit geit 't dèk 'n hieël stökske rappër.*

stargek (bn.; g. tr. v. verg.), starzot (zie ald.).

start (m.; stert; stërtsje), **1** [Mnl. *sta(e)rt, ste(e)rt*], staart: *es-te gaer höbs det 't kétsje diech krats, mós-tën 't ins aan ze stërtsje trèkke; 2* (uitdr.) mèt de start tösse de bein (beschaamd, na een mislukte reis of onderneming) *kwoeëm-dër bi-j hun; di-j zaak kri-jg nog 'ne start, nasleep, gevolgen; de éppelkes kri-jge gouje stërtsjes, ze zijn bijna op; hae haef oeëre mèt stert, hij hoort alles; 'ne beur mót 't vérken ieëte van kop tot start, hij mag niet kieskeurig zijn; es ein ków häöre start ophöf, birs de angër, mensen apen mekaar makkelijk na; ['birze' = (m.b.t. runderen) driftig gaan lopen met de staart in de hoogte].*

starzaat (bn.; g. tr. v. verg.), stómzaat, stróntzaat, pówpzaat, smaorzaat;

smoordronken, stomdronken: *starzaat sugkëldën 't zówplépen in de bieëk; 'In de Gulden Sterre' waas 'ne kaffee op de Eikërstraot, woe hieël get zówplép zich al te lichëlik starzaat höbbe gëzoeëpe.*

starczot (bn.; g. tr. v. verg.), stargék; **1** stapelgek, krankzinnig: *daen opgebloeëze gek is starzot gëwoeëre; 2 dol, liefdedronken: *dae sjërpe is nów weer starzot van (op) det lékker stök (die stoot).**

stasie (v.; -s; -ke) [Lat. *statio* (van *stare* (staan)), Mnl. *statioen* (garnizoensplaats), Eng. *station*], stasi-j; **1** statie (gew.), spoorwegstation: *is Mëzeik dën de ènnigste (ènsigge) stad in Bëlsj zóngër stasie? 2* [Hd. *Station*], (m.b.t. de plaats waar Jezus op de weg naar Golgotha zou hebben gepauzeerd) statie: *in de kirk zeen vieërtieën stasies, plaatse woes-te kóns bli-jve stoeën vuur 't li-jje van Jezus te uuvërdënke; 3 café: *hae is vööl stasies (kepélkes) aafgëgange, hij heeft veel cafés bezocht.**

stasiekirmis (v.; -se; -ke), kermis in de stationsomgeving: *es di-j van Neerootëre vreugër in Mëzeik nao de stasiekirmis kwoeëme, dën waas 't dèk kirmis (dën drejden 't waal ins ówt op 'battëre').*

stasiesjéf (m.; -s; -ke), stationschef: *de stasiesjéf is de baas van 'n stasie.*

stasiewi-jk (v.; -e; -ske), stationswijk: *in de Mëzeikër stasiewi-jk haws-te vreugër genóg kaffees woe de trejnreiziggërs di-j sòms stikde van d'n doeërs, 'n lékker pint koste drënke; kabbërdoesjkës (hoerententen) ligke dèk in de stasiewi-jk.*

Stasiewi-jk, Vërbroedëring; Verbroedëring Statiewijk: *'Stichtërs van Vërbroedëring Stasiewi-jk (1923) woeëre Mathieu Brauns, Louis Neel, Winand Segers,*

Pierre Opdekamp, Mathieu Trines, Nónk Cuypers, Jef Hacken, Jean Raetschelders (Zjanke Maan(t)sje), Frans Broekmans, Alfons Reumers, Mathieu Borgerhoff, Jozef Opdekamp, Jacques Peeters (vuuërzittër), Juul Rijcken, Michel Gutschoven en Hubert Stulens. De bëlankri-jkste aktievieteit waas de inrichting van de Statiekirmis in oggustus. Mètgewirk haef de wi-jk o.a. aan de Bëvrijdingsstoet, d'n Harlindisstoet, (ambachte)koersën en vittëranëkoerse, kónzaers van de hërmeni-j 'De Lier', kënjërfeëste, de vërbranning van Malbrook, de hawfverteering mèt Jos Gutschoven es 3de prins-karnëval in 1952, mèt René Peeters es 7de prins in 1956, Tony Van Wijck es 9de in 1958 en mèt Rik Timmërmans es 26ste prins in 1976. Angër minse di-j in Vërbroedëring Stasiewi-jk aktief zeen gëwaes, zeen o.a. Juul Jongen, mënieër Braeken, André Verstappen, Math Leunissen, Jaak Jeurissen, Nilla Verheyden, Baerke Peeters, Jaak Hellings, Josette Peeters, Anna Moesen, René Lefevre, Jeanneke Klerkx, Josée Raetschelders, Laurent Creemers, Marie-Antoinette Jongen, Rik Cobben, André Verstappen (vuuërzittër van 'De Spaanse furie'), Jef Timmermans, Nelly Westhovens, Gabriëlle Peeters, Bertie Gutschoven, Marie-Louise Vanberkel, Josée en Louis Vanfloorop, Stephane Massy en Jaak Bocken.' (Bron: HELLINGS, Jaak, Statiewijk-herinneringen, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 112-116)

stéchelaer (m.; -s en -e; -ke), kibbelaar, ruziemaker: *dae mótskop (stijfkop) is 'nën échte stéchelaer (rujzingmieëkër), want dae haef alti-jd get te mieëmën (zeuren) en te prottëkolle (af te keuren, aan te merken).*

stéchele (onoverg.; stéchele, h. gestéheld) [frequentatief van Hd. 'stechen' (steken), Hd. *sticheln* (opmerkingen maken)],

vreigële, vreijële; steggelen, vrij luid twisten, kibbelen, harrewarren, krakelen, kijven: *Maaslënjers wille waal ins stéchelen uuvër 'n sjaeligheid; stéchelentaere zoeëte de sjoeënbreurs zich e stök in hun veut te drënke.*

Stedelijke Academie voor Kunsten Maaseik, mëzi-jksjoeël (zie ald.).

stédsje (o.; -s; -) [Mnl. *stede*, Hd. *Stadt*], stadje: *Mëzeik is e fejn stédsje, dét is jao bëkënd; kaal, lui, lékker en hoevaerdig zeen de karraktëristi-jke van dit stédsje.*

steefkënd(sj) (o.; -kënjër; -kien(d)sje) [Mnl. *steef* + *kint*, Eng. *stepchild*, Hd. *Stiefkind*], stiefkind: *in ooze nôwwën trouw kómmën oos steefkënjër good uuvërein.*

steefmoodër (v.; -s; -ke) [Hd. *Stiefmutter*, Eng. *stepmother*], 1 stiefmoeder: *de steefmoodër van me naefke, woe de moodër hieël jónk van gestórvën is, is hieël good vuur det jungske; 2* (m.b.t. een liefdeloze, hardvochtige moeder): stiefmoeder: *in verhäölkës wuuëre kënjër dëk doeër 'n trénseneerbieës en 'n kërnalie (kannaj) van 'n steefmoodër slech bëhandëld; 'n ków lek gein vraemde kawvër', wuuërt waal ins gëzag van 'n steefmoodër.*

steefvader (m.; -s; -ke) [Hd. *Stiefvater*, Eng. *stepfather*], stiefvader: *es steefvadër van Ilona kan Zjef, es twieëde vadër van det maesje, 't hieël good vënge mèt det kënd(sj).*

steek (m.; steke; steekske), 1 [Hd. *Stich*], steek: (samenst.) *gistere zoeët iech mèt 'ne mögkësteek en vandaag hób iech 'ne bi-jjësteek; 2* punthoed: *Napoleon haw 'ne steek op z 'ne kop; 3* sjuuët (zie ald. 4de bet.); 4 (**uitdr.**) *det waas 'ne steek óngër watër, voor iets onplezierigs dat indirect wordt verwoord; det kan miech geine steek (gein*

vets) *sjille*, helemaal niets; *iech gluijf t'r geine steek (geine sikkēpit) van; iech huuēr geine steek*, ik ben potdoof; *laot miech neet in de steek*, niet aan mijn lot over.

steekēblēnd(sj) (bn.; g. tr. v. verg.), stekeblind: *vuur neet te zeen det di-j bóks is gēmaak oppe greuj ('n kar te groeët is), mós-te toch steekēblēnd(sj) zeen.*

steekēlbaars (m.; -baarze; -bieērske) [Eng. *stickleback*], stekelbaars, *es e steekēlbieērske z'n steekēls opzèt, kri-jg geinēn eine roufvēs h'm doeēr z'n kael.*

steekēlvérke (o.; -s; -vērkske), **I** [Mnl. *stekel(e) + verken*, Hd. *Stachelschwein*], **1** stekelvarken: *es 't steekēlvérke kwaod is, rammēlt 't mèt z'n steekēls; 2 (uitdr.) dae knuuēr waas zoe kwaod es e steekēlvérke; daen drékbaer (onverzorgd persoon) haef haor wi-j e steekēlvérke; II vochvérke, moōrvérke, steīnvérke, vérke; pissebed: *kri-jgs-te steekēlvérkes, di-j óngēr vochtigge stein zitte, in d'n hóws, dén kri-jgs-te ze noeëts mieë bówte; steekēlvérkes waerde vreugēr gēbruik vuur bieētēr te kónne pissēn en daovuur heite di-j in 't AN 'pissebedden'.**

steevël (m.; -e; -ke) [Mnl. *stivale* (laars), Vnnl. *stifel* (laars), Hd. *Stiefel*], (hoge) laars: *vuur paerd te ri-jjēn of vuur te goeēn vēsse duij-te mèt dae pratsj (sli-jk) in di-j vëljer of aan 't water 't bèste d'n steevëlēn (botte) aan; 'In de Gecroonde Steevel' en 'De Son' woeēre kaffees op 't Bat.*

steevële ((on)overg.; steevëlde, h. gēsteevëld), **1** stevelen (gew.), doorstappen, eropaf gaan, marcheren, vrij snel lopen, stevelen (gew.): *aan tieēn per oor steevëlde we (h)eivērs; 2* doen gaan: *dae klómmēljanēs (knoeier) hōbbe we nao bówte gēsteevëld.*

steevëlēknéch (m.; -te; -sje), laarzenknecht:

't gereef déts-te gēbruiks vuur d'n steevëlēn ówt te trèkke, neume we de steevëlēknéch.

Steevëswaert; Stevensweert, eertijds een versterkte stad: *'Steevëswaert is e stédsjēn in Hollands-Limburg. Van Steevëswaert hōbbe de Spanjaardēn óngēr d'n 80-jaoriggēn Oeërlog (1568-1648) e verstérk stédsje gēmaak, óngēr angēre mèt 'ne wal mèt 7 ówtsprēngēnde punte (bastions). De aw bènnēstad is rōnd 1980 hieël gērēstorreerd en daodoeēr gieēve de aw mónnēmēnte, straotēn en plejnēn aan Steevëswaert 'n historis ówtzich.'*

Stef, roepnaam voor Stefanus.

steīn (m.; stein; -ke), **1** [Eng. *stone*, Hd. *Stein*], steen: *op min plaatse zitte (zoeēte) zoevööl stein in de grōnd es in (aan) de Maaskant; 2* [Eng. *gravestone*, Hd. *Grabstein*], grafsteen: *we hōbbe 'ne (nēteur)steīn bestēld vuur op 't graāf; 3* blaas- of niersteen: *iech zit mèt stein: neer- en galstein; 4 (uitdr.) dae zou 'ne steīn 't vel aafstruipe, is gierig; det is miech 'ne steīn van 't hart, nu ben ik van grote zorg (angst) bevrijd.*

steīnbi-jtēr (m.; -s; -ke) [Hd. *Steinbeißer*], stekelgrondel (*Cobitis taenia*), kleine modderkruiper: *in (stroumēnde) bieēke zujs-te sóms e steīnbi-jtērke, zoe e kleīn vēske mèt twieē ri-jje sjērpe kaeltēn(d)sjes en mèt e spits kōpke.*

steīne (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *stone* (van baksteen), Hd. *steinern*], **1** van steen, stenen: *'ne steīne vloer hoofs-te mer te sjrōbbe; 2* (fig.) hardvochtig, meedogenloos, wreed: *daen hēngstēboor (stugge, hooghartige man) haef e steīnēn hart.*

steīnhél (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. *as hard as stone*, Hd. *steinhart*], keihard, bikkelhard: *ieët di-j paer neet op, di-j is nog steīnhél; 'n*

- paer di-j steinhél is, mót ieërs mörg* (murw) wuuëre.
- steinieëzël** (m.; -s en -e; -ke), steenezel (gew.), lomperd, dommerik, domoor, domkop: *diech bès neet allein 'ne kni-jñ en e kawf mer ouch e kujkën en 'ne steinieëzël.*
- steïnri-jk** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *steinreich*], schatrijk: *dae kastaar is mèt ze gësjachër steïnri-jk gëwoeëre; 'ne ri-jke stinkër(d) is steïnri-jk.*
- steïnvrêke** (o.; -s; -vrêkske), vochvrêke, moôrvrêke, vrêke, steekêlvrêke (zie ald.).
- steïnwieëg** (m.; -waeg; -waegske) [D. (reg.) *Steinweg*], steenweg (gew.), straatweg: *de steïnwieëg nao Laonake hōbbe ze e stōk veiliggër gëmaak; 't ieërste woeërddeil, steïn, vërwi-js nao de bēstraoting (keien, kasseien) van 'ne steïnwieëg.*
- steïnzwaer** (m.; -zweëre; -zwaerke), **1** furunkel, bloedvin, steenpuist: *'ne steïnzwaer kōns-te kri-jgën es 'n smieërkleer óntstoeëke (gë)raak; 'ne steïnzwaer neume ze in 't Duits 'ne bloodzwaer* [Hd. *Blutschwär*]; **2** (uitdr.) *det klop wi-j 'ne steïnzwaer, is zeer correct.*
- stek** (m.; -ke; -ske) [Mnl. *stoc(k)* (blok), D. (vnl. Zdl.) *Stecken*, Hd. *Stock* (van een boom)], stok: (uitdr.) *hae is weer op z'n stékke, hersteld; sprèng neet wujjër es d'ne stek lank is, ga niet boven je krachten; zeet gieë al ins van eur stékske gëvalle, flauw gevallen?; dao haw iech 't toch waal aan de stek* (twist, ruzie) *mèt di-j hōn(d)svot* (waardeloos iemand); *naodét-ër bot haw gëvange, vërtrok-tër mèt e gësjèld stékske, met de staart tussen de benen, beschaamd, mislukt.*
- stékke** (overg.; stékde, h. gesték), **1** (vast) grijpen, pakken, stekken (gew.): *dao haw iech de sjelm te stékke; 2* (m.b.t. takjes afsnijden en wortel laten schieten in water of aarde) stekken: *sómmigge soeërte buim kōns-te stékke, mer angëre, wi-j d'n eik, neet.*
- stékkeduuëske** (o.; s; -), zwieëgëlduuëske (zie ald.).
- stékske** (o.; -s; -) zwieëgëlke (zie ald.).
- stèl** (o.; -le; -ke), stel: *de meiste Mëzeikënaere hōbbën e good stèl hërses.*
- stélke** (o.; -s; -), **1** [Hd. *Ställchen*], kotje, hokje, stalletje: *de krówkar stuit in 't stélke; 2* rommelig vertrek: *jóng, mès det stélke van diech mer ins ówt.*
- stèllaasj** (v.; stèllazje; -ke), **1** platform, verhoging, podium [Hd. *Podest*]: *de rōndreizëndën tōnneelgroep haw bówtën 'n stèllaasj gëmaak woe ze kostën optrieëje; 2* stèlling (zie ald.).
- stèlle** (overg.; stèlde, h. gëstèld), **1** [Hd. *stellen*], plaatsen, zetten: *zègk ins, waat stèls-te (zèts-te) dao tieëgënuuëvër?; 2* in een toestand brengen: *iech wil diech op de gëmaak stèlle; 3* het maken, varen [veroud.]: *wi-j stèt 't di-jne mins? (wi-j geit 't mèt di-jne mins?); 4* veronderstellen: *stèl det-ër neet kump.*
- stèlling** (v.; -e; -ske) [gevormd van 'stèlle'], stèllaasj; steiger: *de mëtseleer is van de stèlling gëvallën en haef z'ne nak (nek) gëbroeëke; hōbt gieë wi-j 'ne vörvër al ins op 'n vlegënde stèlling gëstange?; 'n stèlling wi-j bv. vuur te vooge, is gëmaak vuur trók aaf te brieëke.*
- stèlsël** (o.; -s; -ke), stelsel: *e stèlsël van forte rōnd Lujk mós van di-j stad ei groeët fort*

make, waat gëlök is, mer in d'n Ieërste Waerëldoeërlog sjoëte de Duitsërs mèt hun Dikke Bertha vanop 9 killëmaetër mèt grannate van 1160 killoo de forte van Lujk toch in grujzëlèmènte.

stelt (v.; -e; -sje), **1** [Mnl. *stelte* (kruk), Eng. *stilt*, Hd. *Stelze*], stelt: *mèt stélte kóns-te groeëte step zètte*; **2** (**uitdr.**) *mi-jne kop stuit op stélte*, is helemaal in de war; *het hóws stóng op stélte*, was in rep en roer; *es-te de bówl op stélte wils zètte, bli-jfs-te mer bi-j uch.*

stéltluipër (m.; -s; -ke) [Eng. *stilt walker*, Hd. *Stelzenläufer*], steltloper, steltenloper: *ouch de stéltluipërs hawwën in de stoet bëki-jks; is de reigër 'ne stéltluipër?*

stémpel (m.; -s; -ke) **1** [Hd. *Stempel*], (m.b.t. de stut in een mijn) steunbalk, stut, staander: *dënnestamme deende vreugër vuur stémpels in de mi-jn*; **2** (m.b.t. het gereedschap waarmee je stempelt) stempel: *vuur 'ne nate stémpel höbs-tën ènk vandoon*; **3** (**uitdr.**) *det kuuëterbeurkën is nog van d'n awwe stémpel*, ouderwets.

stépke (o.; -s; -) [Hd. *kleiner Schritt*], stapje, schrede, pas: *waem haef nog noeëts e stépke vërkieërd gëzat?; d'n ieërste stap oppe maon waas e stépke vuur de mins mer 'nën óngëluiflik groeëte stap vuur de minse* (het mensdom).

stérfbèd (o.; -de; -sje), **1** [Hd. *Sterbebett*], sterfbed, doodsbed: *op ze stérfbèd haef-tër ós 't geheim vërklap; op ze stérfbèd zal hae d'r nog spi-jt van hóbbe; ligke kattëli-jkën op hun stérfbèd, dén kri-jge ze d'n Heiliggën Oeëlie* (het sacrament der stervenden); **2** (**uitdr.**) *Sjël haef e zaoch stérfbèd gad*, is kalm ontslapen.

stérfdaâg (m.; sterfdaag, g. dim.) [Hd.

Sterbetag (*Todestag*)], **1** (m.b.t. de dag dat iemand sterft) sterfdag: *mer good det neemës z'nën eige stérfdaâg kënt*; **2** (m.b.t. de verjaardag van het overlijden van iemand) sterfdag: *op zi-jne stérfdaâg goeën we allëmaol nao de (t) kirkhof en daonao goeën we 'ne gooje pakke.*

stérfde (v.; g. mv.; g. dim.) [van 'sterven'; Hd. *das Sterben*], sterfte: *nao d'n Ieërstën Oeërlog waas in Euroopa 'n groeëte stérfden óngër de minse doeër (mèt) de Spaanse grip, di-j aan óngëvieër 70 mëljówn minsën 't lieëvën zou hóbbe gëkos.*

stérfelik (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *sterblich*], sterfelijk: *wieë zeen allemaol stérfelik, want dao is nog geinën einën hi-j gëblieëvën of trökgëkómme.*

stérfhóws (o.; -hówzër; g. dim.) [Hd. *Sterbehaus*], **1** sterfhuus: *'t stérfhóws is 't hóws woe eemës nog mer zjus is gëstörve*; **2** 's avonds gingen de buren naar het sterfhuus: *'Vreugër ginge de naobërs nao 't stérfhóws vuur 'ne roeëzekrans te bieëje, woe de littëni-j van Slivvëvrouw nog op volgde. En snachs waerdën in 't stérfhóws bi-j d'n doeëje gëwaak waat de naobërs ouch dëk dieëge. Nëteurlik waal bi-j 'n gooj fles.*; **3** 'Het Sterfhuus', een café bij de kerk: *'In de 19de ieëw waas e stérfhóws ouch 'ne kaffee bi-j de kirk woe d'n doeëje – es-tër neet van bënne de walle waas – d'n daâg vuuër de bëgrieëfënis (dëk op de biljaartaofël) op 't sjoufwaerde gëlag, waat in 't zujje van Holland (Nederland) zoe is gëwaes tot de jaore 1950.'*

stérfpöt (m.; -te; -sje), zinkput (gew.), besterfput: *vówl watër geit ieërs nao 'ne stérfpöt en van dao nao de riejoelering.*

sterk (bn.; -er, -ste) [Mnl. *sta(e)rc*, Hd. *stark*], **1** krachtig, sterk: (**uitdr.**) *hae is zoe sterk es*

- e paerd; det is 'ne stérke baer, want dae geit nog doeër 'n däörèhègk, (doeër 'n steïne moôr), hij is oersterk; 2 ranzig: di-j boeëtèr smaak sterk; 3 (uitdr.) det is e sterk stök in 'n aw bóks, dat is kras; waas-te miech dao vèrtèls is zoe sterk (kras) det iech 't neet gèluif.*
- stérkde** (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *sta(e)rc* (sterk), Hd. *Stärke (Kraft)*], sterkte, kracht: *dae stérke baer haef de stérkde (kracht) van e paerd; 2 flinkheid, moed: bi-j al di-j mèzeerie (mizzeerie) wèns iech uch vääö stérkde.*
- stérkwater** (o.; g. mv.; g. dim.), sterkwater, formol: *mismaakde kien(d)sjës zètte ze waal ins op stérkwater vuur ze aan stuudénte di-j vuur doktèr lieëre, te laote ki-jke.*
- stérve** (onoverg.; stórf, is gèstórve) [Hd. *sterben*], sterven, doodgaan: *tón bómma doeëd waas gegange, is bómpa sangèrèndaags van vèrdreet ouch gèstórve.*
- stérveskrank** (bn.; g. tr. v. verg.), doodziek: *'t jungske vèrkde (vrèkde) van de pi-jn en waas zoe bleik es e li-jk, stérveskrank (zoe krank es 'nèn hónd) waas-tèr.*
- steulke** (o.; -s; -), 1 bagagedrager [Hd. *Gepäckträger*]: *wils-tèn oppe stang zittèn of op 't steulke van m'ne fits?; iech bèng det pékske waal op me steulke; 2 (samenst.) in 'n steulkèslif (Hd. *Sessellif*) wuuërs-tèn in de berg in 'n oeëpe steulke langs 'ne kabèl nao boeëve gèbrach.*
- steulkësgéld(sj)** (o.; g. mv.; g. dim.), stoelengeld, stoelgeld: *vuur in de kirk op 'ne stool te mooge zitte, mós(dës)-te (vreugèr) steulkësgéld(sj) bètale.*
- steulkësman** (m.; -ne; -ménke), (m.b.t. persoon die in de kerk het stoelengeld ophaalt) stoeltjesman (gew.; geen AN-woord voorhanden): *de steulkësman kwoeëm vreugèr in de mès mèt 'n klip 't steulkësgéld(sj) ophoeële, want de mós(dës) bètale vuur op 'ne stool te mooge zitte; op sómmigge plaatse mós(dës)-tèn in de kirk 'ne stool heure, woes-te steulkësgéld(sj) vuur bètaaldës.*
- steur** (o.; -e; -ke) [Hd. *Steuer*], vollao; stuur: *hae zoeët pówpzaat achter 't steur, waat h'm dówzènd euroo kosde; 't steur van 'nèn ottoo neumde we vreugèr de 'vollao'.*
- steure** (on)overg.; steurde, h. gèsteurd), 1 (m.b.t. doen gaan) zenden: *ze hóbbe miech van de sjoeël gèsteurd (beter: gèsjik); 2 (m.b.t. doen toekomen) opsturen, opzenden: we hóbbe diech 'ne brief gèsteurd (beter: gèsjik); 3 [Eng. *to steer*, Hd. *steuern (lenken)*], (een auto) besturen: mèt häöre gèbroeëkèn èrm kan mèdam neet steurèn en dus luuèt ze zich vare.*
- stieëg** (bn.; -ër, -ste) [Kil. *steegh* (weerbarstig); betekenisevolutie naar 'paardig'], hengstig, tochtig, paardig: *oos maer (merrie) is stieëg en daovuur goeën we mèt oos Kadanza nao d'n (dèk)hèngs; es 'n maer wiljig is, is ze stieëg.*
- stieëke** (overg.; stoeëk, h. gèstoeëke), steken: (**uitdr.**) *dao stik neet vääö in, er is weinig verschil; de waelj stik h'm, de weelde plaagt hem; 't stik h'm neet zoe nej, het komt niet zo nauw; di-j kamèr is hoeëg gèstoeëke, hoog van zoldering; stieëk tiech det mer in d'n maal, knoop dat maar in je oren.*
- stieël** (m.; -e; staelke) [Mnl. *stete*, Gr. *steeleon* (steel), Hd. *Stiel*], 1 bloemsteel: *es 't staelke van e bleumke gèbroeëkèn is, geit 't bleumke verslakkère (verwelken); 2 (m.b.t. een deel van een voorwerp) steel: de bèssemestieël is vèrslieëtèn en de sjöppèstieël is gèbroeëke:*

- we mótte nów stieële koupën en de béssem stiele.*
- stieële** (overg.; stoeël, h. gëstoeële) [Eng. *to steal*, Hd. *stehlen*], klawwe; stelen (**uitdr.**) *diech kóns miech gëstoeële wuuëre*, ik kan je missen als kiespijn; *ze stieële hi-j wi-j de rave*, ze stelen alles wat ze maar kunnen pakken.
- stieënsdigs** (bw.v.tijd) [Hd. *am Dienstag*], dinsdags, op dinsdag, elke dinsdag: *stieënsdigs goeën we gemeinlik de dówvën inkörvën of rëpëteere mèt de hërmeni-j.*
- stiele** (overg.; staelde, h. gëstaeld) [Hd. *stielen*], van een steel voorzien, een steel maken aan: *iech mót dae buuërstël ins oppërnów stiele*; *wils-te 'ne béssem stiele, dén mót de stieël in 't stieëlgaat passe.*
- stif** (v.; -te; -sje) [verwant met 'sti-jf'; Hd. *Stift*], stift: *de pénnezakke van de lieërlinge zittën allëwi-jl vól stifte, gumkës, potluuëdsjës en stieloos.*
- sti-jf** (bn.; sti-jvër, sti-jfste), **1** [Lat. *stipes* (paal), Gr. *stiphos*, Mnl. *sti-jf*, Eng. *stiff*, Hd. *steif*], stijf, houderig: *iech waas sti-jf van 't wirke*; *Lëwi-j zit mèt 'ne sti-jve nak*; *iech bën sti-jf (stram) van de rummëtik*; **2** (**uitdr.**) *Swa is zoe sti-jfes 'ne badding*; *hae haw 'ne sti-jve*, een erectie; *iech haw 't miech neet te sti-jf* (ik was bang), *snachs dao in dae bos*; *lieër ins mèt de minsën ómgoeën*, *sti-jve klöppël*, stijve hark; *laot tiech toch neet ówt d'n tent lokke doeër daen as(t)rantërik*: *de kóns tiech vööl bieëtër sti-jf hawte*, je beheersen; *m'n spieëre zeen hieëlëmaol vëkramp*: *iech bën zoe sti-jf es 'n plank*; *dae nótzak is sti-jf van de óndäög*, hij is boosaardig, ondeugend; *hae is sti-jf gieëte*, hij heeft zwaar getafeld; *iech bën sti-jf van de gif*, erg boos.
- sti-jfgëbreujd** (bn.; g. tr. v. verg.), overbebroed: *'n ei woe 'n doeëd vuuëgëlkën in zit*, is *sti-jfgëbreujd*; *in 't meezënëske loeëge twieë eikës di-j sti-jfgëbreujd woeëren en dao loeëg onnog e vówlgëbreujd* (onvoldoende bebroed en dus rot geworden) *eikën in.*
- sti-jfgëvrieëte** (bn.; g. tr. v. verg.), oververzadigd: *sti-jfgëvrieëtën en straalbëzoeëpe kroëëp Èrnës in ze béd mèt 't gëvolg det-ër 'nën hawve nach haef mótte göbbële mèt daen uuvërlaje maag.*
- sti-jfkop** (m; -köp en -koppe, -köpke) [D. (reg.) *Steifkopf*], sti-jfnak, sti-jfvrieëtër; koppigaard (gew.), stijfkop: *van Maaslénjers – en zieëker van de Ieëlënaers – wuuërt gëzag det 't vreiëlaere zeen, mer Këmpenaere zouwe sti-jfköp zeen*; *dae sti-jfkop is zoe abstënaot* (koppig) *es 'ne steinieëzël.*
- sti-jfnak** (m.; -nék; -nékske), sti-jfvrieëtër, sti-jfkop (zie ald.).
- sti-jfsël** (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam], stijfsel: *doot get sti-jfsël in get watër en de kóns d'ne was sti-jfsëlen in det sti-jfsëlwatër*; *'t humme stóng sti-jf van de sti-jfsël.*
- sti-jfsële** (overg.; sti-jfsëlde, h. gësti-jfsëld), stijfselen: *es-te gaer wils rónldoupe mèt e gësti-jfsëld humme, dén mós-te d'n gëwasse hummës doeër sti-jfsëlwatër trëkke*; *d'ne was kóns-tën allëwi-jl sti-jfsële doeër get sti-jfsël in 't wasmësj-jn te doon.*
- sti-jfvrieëtër** (m.; -s; -ke), sti-jfnak, sti-jfkop (zie ald.).
- sti-jge** (onoverg.; staeg, is gëstieëge) [Gr. *steichein*, Hd. *steigen*], stijgen: *d'n alkool sti-jg miech nao m'ne kop.*
- sti-jl** (m.; -e; -ke), **1** mëtjee; stiel, vak: *de bès*

van werk vërangërd, mer waat vuur 'ne sti-jl höbs-te nôw? **2** sjabbrang, sjëbrang (zie ald.).

stijl (v.; -e; -ke) [Lat. *stilus*, It. *stile*, Fr. *stile*, Eng. *style*, Hd. *Stil*], (m.b.t. schrijfwijze, uitdrukingsvorm, schrijfrant, manier van bouwen enz.) stijl: *eedërein haef z'nën eige stijl of mëneer van sjri-jvë, van zich te gëdragën en neum mer op.*

sti-jlman (m.; -manne of -mén; -ménke), stielman (gew.), ambachtsman, vakman: *vreugër lieërde 'ne sti-jlman 'ne sti-jl in 'n vaksjoeël; gooj sti-jlmanne zeen allëwi-jl nog léstig te vënge (zeen sjaars).*

Sti-jn, Sti-jna, Stin, Stiena, roepnaam voor Ernestine, Christine.

sti-jp (v.; -e; -ke), **1** [van 'stutten'; Lat. *stipes*, D. (reg.) *Steiper* (schoor, stut, steun), D. (Rijnl.) *Steipe*, D. (Nd.) *Stiepel*, *Stieper*, D. (Keuls) *Stippe*], stut, steunbalk: *we zëttën 'n sti-jp óngër (tieëge) de moór; angërs vilt ze óm; op 't peezebuimkën hange waal hóndërd killoo peeskës en dus móttën e paar sti-jpën óngër de zwaakste tek, angërs krakke ze aaf; 2 (uitdr.; vulg.): di-j haef waal fërm sti-jpën ónger häöre pispot, heeft dikke benen.*

sti-jpe (overg.; sti-jpde, h. gësti-jp) [Mnl. *stipen*, 1652 *fr muer gestijpt*; D. (Rijnl.) *steipen*, D. (reg.) *steipern*, Hd. *stützen* (pregn.)], stutten, schoren, steunen: *gistërën höbbe we de plëfóng mótte sti-jpe, want mèt daen houtworm zeen e paar bëlkskes rot gëwoeëre.*

sti-jve bökkëm (m.; sti-jf bökkëme; sti-jf bökkëmke), sti-jve klöppël; stramme vent: *ki-jk toch ins wi-j mankëmèntig det dae sti-jve bökkëm löp; dae sti-jve bökkëm is zoe sti-jf es 'n plank.*

sti-jve klöppël (m.; sti-jf klöppële, sti-jf klöppëlke), sti-jve bökkëm (zie ald.).

sti-jve préngel (m.; sti-jf préngele; sti-jf préngelke), **1** stramme man: *dae sti-jve préngel kan nog geine maetër hoeëg sprënge; 2 stijfkop: *es dae sti-jve préngel get vuur haef of örgës e vas gëdach uuvër haef, zal dër noeëts z'ne kuuëtël intrèkke.**

sti-jvigheid (v.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *stiffness*, Hd. *Steifheit*], onbuigzaamheid, stijfheid: *mèt de sti-jvigheid van dae kërting kóns-tën h'm neet ploeeje; 2 stramheid [Hd. *Strammheit*]: *es dae sti-jve bók in de sallao haef gëzieëte, kan-dër bëkans neet mieë op van sti-jvigheid; sti-jvigheid kump mèt de jaore; 3 [Hd. *Steifheit*], gedwongenheid, gewrongenheid, geforceerdheid: *sti-jvigheid is 't tieë(n)gëgëstelde van hartëlikheid.***

stik, I (bw.), geheel en al, zeer: *nao al det gëtravvak waas iech stik aan de lat (doodmoe); II (imper. van 'stikke') [verwensing], **1** stik, je kunt stikken: (vulg.) *stik mèt de gëzeik; 2 (uitdr.) stik in 'ne maelzak, dën geis-te gëpójjërd de hël in.**

stikdónkël (bn.; g. tr. v. verg.) [D. (reg.) *stichdunkel*, Hd. *stockdunkel*, *stockduster*], pikdónkël; stikdonker, pikdonker: *swènt(sj)ërs is 't óm vi-jf oore stikdónkël.*

stikgare (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Steppgarn*, *Stickgarn*], stikgaren, stikdraad: *op e nejmësj-jn kóns-te mèt stikgarën in 'ne wup 'ne bóksëzoum ómstikke; stikgarën is gei borduurgare.*

stikheit (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *stickig* (*erstickend*) *heiß*], stikheet, snikheet: *'t is hi-j vuur te stikkën in dit kot, stikheit is 't mèt di-j staof; stikheit is bënawd heit.*

stikke I (overg.; stikde, h. gëstik) [intensivum

van ‘steken’, Mnl. *sticken* (naaien), Hd. *sticken* (borduren)], (m.b.t. naaien met een stiksteek) stikken: *e kleid ómstikkën is gemékkelik, mer mèt goud stikkën is al get léstigger*; **II 1** (onoverg.; stikde, is gëstik) [Hd. *ersticken*], (m.b.t. sterven door verstikking) stikken: *es-te sji-jndoeëd de kis ingeis, kóns-te stikkën in de kis*; **2 (uitdr.)** *de kóns miech stikke*; *stik in 'ne maelzak*; *iech stik* (krijg het benauwd) *van de hits, van d'n doeërs, van 't lache, van 't werk*; **(uitdr.)** *dae mins stik van de sénte*, hij heeft veel geld; *'t stik hi-j van de mögke*, er is hier een overvloed aan muggen.

stikkëpot (pred. bn.), stikop, aan, békaaf, pómpaaf, pówpop, doeëdmeug, hón(d)smeug; doodmoe: *van al det travvakke waas iech stikkëpot*; *iech hōb miech stikkëpot gëmaak mèt det maorën en vrentëlën in d'n hoeëf*.

stikmësjj-jn (o.; -e; -ke), nejmësjj-jn; naaimachine: *allëwi-jl stoeën de meiste stikmësjj-jne bi-j de Sjieneeze, want Sjiena is 't land van de kónfëksiefëbrikskës*.

stikop (pred. bn.), aan, békaaf, pómpaaf, hón(d)smeug, doeëdmeug, pówpop, stikkëpot (zie ald.).

stikstër (v.; -s; -ke) [Mnl. *sticken* (naaien)], stikster: *bi-j de Sjieneeskës stik 't van de stikstërs di-j zich achtër hun stikmësjj-jnën eedëren daåg stikkëpot makën en op di-j mēneer vāōl wēsterse neffëbrikskës doon stikke*; *ómdët t'r hieël min stikstërs zeen, stikke di-j van 't werk*.

stikvōl (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *zum Ersticken voll*], eivol, propvol, bomvol: *bi-j det optrieëje van Madonna zoeët de zaal stikvōl*; *vreugër zoeëte de kirke sóndigs stikvōl*.

stil (bn.; -lër, -ste) [Hd. *still*], **1** onbeweeglijk,

roerloos, bewegingsloos, stil: *hawt d'ne kop stil*; **2** (samenst.) *bli-jf stilzitte*; *hawt tiech stil*; **3** (m.b.t. weinig geluid makend) stil: *dao wuuërs-te stil van*; *'t is 'ne stille mins*; **4 (uitdr.)** *'t is stil woe 't noeëts wejt*, overall is er wel eens ruzie.

stilhawte (overg.; hoeël stil, h. stilgëhawte) [Eng. *to hold still*, Hd. *stillhalten*], **1** (m.b.t. buiten beweging houden) stilhouden: *hawt d'ne kop ins stil*; **2** rustig houden, koest houden: *hawt de kënjër ins get stil*; **3** verzwijgen: *de teure van dae nōtzak goeën we stilhawte*.

stillëkës (bw.), **1** langzaam aan, langzamerhand, geleidelijk: *iech hōb stillëkës gënóg van dae sjaele zeivër*; **2** matig, minnetjes: *de kómmërsante zëgke det 't mer stillëkës geit mèt de kómmërs*; *'t geit mer stillëkës mèt de kranke*; **3** ongestoord: *laot h'm mer stillëkës doon*; **4** zachtjes, stilletjes, stillekens: *hae ging stillëkës d'n trap op*.

stillëkësaan (bw. v. tijd), langzaam aan, geleidelijk, langzamerhand: *stillëkësaan wuuëre we 'nën daåg awwër*; *nao de Kieërsmis bëginne de daag stillëkësaan te lēnge*.

stilzette (overg.; zat stil, h. stilgëzat), stilzetten: *wils-te de klok ins stilzette*; *zèt de radie(j)oo ins stil, mèt det lëwejt alti-jd*.

stinkbaer (m.; -e; -ke), **1** (m.b.t. een onverzorgd persoon) drékbaer; smeerkees, smeerpoe(t)s, viezerik, viespeuk, viezerd: *laot dae stinkbaer neet bēne, want mësjujn zit-ër waal óngër de lujs*; **2** [Eng. *stinker*, Hd. *Stinker*], stinkbóm, stinkbók, stinkbujjël; (m.b.t. een winderig persoon) stinkerd, stinkgat: *haef dae stinkbaer weer eine gēlaote? Det-ër ins get mindër unnën it!*

stinkbók (m.; -buk en -bókke; -bukske) [Hd. *Stinkbock*], stinkbujjël, stinkbaer, stinkbaer (zie ald. 2de bet.).

stinkbóm (v.; -me; -bumke), **1** [Hd. *Stinkbombe*], stinkbom(metje): 'n *stinkbóm is o.a. 'ne karnëvalsarti-jkël*; **2** stinkbaer (zie ald. 2de bet.).

stinkbujjël (m.; -s; -ke), stinkbóm, stinkbaer (zie ald. 2de bet.).

stinke (onoverg.; stónk, h. gëstónke), **1** [Eng. *to stink (smell)*, Hd. *stinken*], (m.b.t. kwalijk ruiken) stinken: *de slaopkop ligk nog in z 'ne nës te stinke*; **2** (**uitdr.**) *daen unnëvrieëtër stink wi-j 'ne bók*; *dae stinkbaer wus zich in gei jaor en stink wi-j de pës (wi-j 'n hóp)*; *dae séntepie(ë)r stink van 't geld(sj)*, is erg rijk; *daen hoeëvaardsbujjël stink van d'n hoeëvaard*, is erg hovaardig; *daen opgëbloëeze gek stink van preténsie*, is erg pretentius; *es-tën in de strónt reurs, bëgint-ër te stinke...*, hoe meer je onaangename voorvallen uitpluist, hoe onaangenamer ze worden; *vanbówte blinkën en vanbënne stinke*, schone schijn bedriegt.

stinkërke (o.; -s; -) [Tagetes speras], tuinbloempje, afrikaantje: *stinkërkes höbbën hunne naam neet gestoeële*; *zëts-te stinkërkes in d'nën hoeëf nieëve de muuërkës, dén goeën alle bieësjës di-j dao op zitte, oppe luip van de stank*.

stinkkieës (m.; -kieëze; -kieëske) [Hd. *Stinkkäse*], (m.b.t. onder meer rommedoe (gew.), Herfse kaas of Limburgse stinkkaas) stinkkaas: *stinkkieës ieëte we mèt zwart broeëd en appëlësjroeëp*, woe we 'n *frisse pint bi-j drënke*; *d'n hieële friegoo stink nao de stinkkieës*.

stinksték (m.; -stékke; -stékske) [Hd.

Stinkadores], stinkedorus (sigaar), stinkstok: *pa, gaot ins bówte mèt eure stinksték, gieë zèt de hieël kamër óngër de stank*.

stippële (overg.; stippëde, h. gëstippëld), bespikkelen: *mèt 'n fërsjèt (vërsjèt) stippëlt de békker d'n deig van de vlaaj*, woe zoewaal *d'n deig es de spi-js bieëtër gaar doeër wuuëre*; *tartëpóngë (tartëpómme) zeen gëstippëld*.

stoeëf (m.; g. mv.; g. dim.) [afgeleid van 'stujve', Hd. Staub], stof: *bi-j dae vówlap loeëg waal 'ne séntemaetër stoeëf op de kes (kaste)*; *fi-jne stoeëf is slech vuur de lóngë*.

stoeëfbril (m.; -le; -ke) [Hd. *Staubbrille*], stofbril: *in d'n ti-jd van Maurice Gavin en Henry Cornet – ze wónne de Rónde van Frankri-jk in 1903 en 1904 – droeëge de koeräörs nog 'ne stoeëfbril*; *de stoeëfbril is hieël bëslage van de zweit*.

stoeëfdook (m.; -deuk; -deukske) [Hd. *Staubtuch*], stofdoek: *'ne stoeëfdook deent vuur stoeëf te vaegën en neet vuur de vinstërs te wasse*.

stoeëfjas (m.; -jës en -jasse; -jëske), stofjas: *vreugër hawwe de meistërs in de sjoeël nog 'ne stoeëfjas aan*, want *mèt det stäöfke, di-j leije mèt griffëls en mèt det kri-jt waas dét allëmaol 'nën dikke stoeëfnës in zoe'n klas*.

stoeëfnës (m.; -nëstër; -nëske) [Hd. *Staubnest*], stofnest, stofboel: *'nën oeëpe bookëkas is 'nën dikke stoeëfnës*.

stoeëke (overg.; stoeëkde, h. gëstoeëk) [Mnl. *stoken* (oppoken van vuur)], **1** stoken: *waat stoeëkt gieë, hout of koeële?*; *'t is miech get, nów maag veurke stoeëkën in d'nën eigën hoeëf ouch al neet mieë; kënjër, sjei ins ówt mèt det veurke stoeëke (vunkële), want*

voërt stuit de sjop in brand; hel stoeëke de minse neet mieë mèt di-j oeëliepri-jze van allëwi-jl; **2** (samenst.) nao waas-tën in 'n staof allëmaol opstoeëks, gëbieërt neemës.

stoeëkër (m.; -s; -ke), stoker: *Tjeu z 'ne bómpa is nog stoeëkër gëwaes aan de zënkoeëvën in Roeëtëm en dae ze broor waas stoeëkër op de stoumtrejn nao Hassëlt.*

stoeëkës (o.; g. mv.; g. dim.) [partitieve genitief (deelsgenitief)], stookhout (gew.), kachelhout, brandstof: *stoeëkës is vuur vääöl minsën al neet mieë te bëtale; bi-j ós achtër zit nog tieën kuub stoeëkës.*

stoeën (onoverg.; stóng, h. gëstange) [Lat. *stare*, Gr. *histëmi* (ik doe staan), Mnl. *staen*, Eng. *to stand*, Hd. *stehen*], staan: (**uitdr.**) *vuur miech kóns-tën op d 'ne kop goeën stoeën* (het onmogelijke doen), *lówstëre zuls-te!*; *dao stuis-te dén mèt d 'ne mónnd vol tan*, dan weet je niet meer wat te zeggen; *gank dao mer ins stoeën*, dat is niet te doen; *iech wis neet woe m 'ne kop stóng*, ik had erg veel beslommeringen (werk, zorg); *de ków stuit druueg*, geeft geen melk meer; *iech staon dao good aangës-jrieëve; det klëdsje stuit tiech good; daen hood stuit wi-j 'n tang op e vérke*, helemaal niet; *het vieë stuit op stal; dao stuis-te dén*, dan ben je in een onaangename en moeilijke toestand; *de zón stuit op de kamër; dae jóng stuit nów op eige bein*, is zelfstandig; *dae stóng op niks*, heeft zich verhangen; *z 'n han stoeën vërkieërd*, hij is onhandig; *dae marsjang bëzeik tiech woës-te bi-j stuis* (hij is erg geslepen).

stoeët (m.; -e; stuuëtsje), **1** (m.b.t. een grappige streek) grap: *dae préngel* (kwajongen) *haef al e paar stoeëtën ówtgëhaold*; **2** (m.b.t. een schadelijke streek of daad) gril, streek, kuur: *det waas 'ne stómme stoeët, tón dae k(w)aojóng mèt dae kattëprul alle lémpkes këpot vlamde*; **3** [Hd. *Stoß*], slag, stoot,

stomp, por, duw: *dao kraeg iech 'ne stoeët in m 'ne maag van dae lillikke löbbës.*

stoeëtbak (m.; -ke en -bék; -békske), stootkar, handkar, steekkar (gew.): *we loupën in 'n krówkar, mer 'ne stoeëtbak dówwwe* (stoeëte) *we vuurówt.*

stoeëte (overg.; stoeëtde, h. gëstoeëte) [Lat. *studëre*, Mnl. *stoten*, Hd. *stoßen*], **1** een schok geven: *di-j ków stuuët*, het is er een die vaak stoot; **2** karnen: *wils-te van mèlk boeëtër make, dén mós-te ze stoeëte*; **3** (**uitdr.**) *mèt det nót vërhäölke haef-tër miech vuur de kop gëstoeëte*, beledigd, gekwetst; *es-tër get aan de weit wilt kómme, begint-ër op de kórf (pot) te stoeëte*, toespeling(en) te maken, te alluderen.

stoeëtkar (v.; -re; -kërke), stootkar (gew.), handkar (die men duwt), handwagen: *'n stoeëtkar is 'n kar op twee rajër, di-j mèt de hand wuuërt vuurówt gëdówd* (vgl. *stoeëtbak*).

stoeëtkop (m.; -kóp en -koppe; -kópke), stootkop (gew.), roofvogel: *de spërwer en de buizërd zeen stoeëtkoppe di-j vuuëgëlkës ouch pakkën es ze stülzitte, tërwi-jl de sléchvalk ze allein mer stuuët (pak) tërwi-jl ze vleege; de stoeëtkop haef 'n dówf gëpak.*

stoef (m.; g. mv.; g. dim.), bluf, pocherij, grootspraak, stoef (gew.), pralerij: (**uitdr.**) *eige stoef stink*, aan het bewieroken van zichzelf zit altijd een reukje.

stoefe (onoverg.; stoefde, h. gëstoef), opsjöppe, stoffe; stoefen, pochen, snoeven, opscheppen: *de kaal stófkónt stoefde waal vi-jf mënujte mèt (uuvër) z 'ne nówwe boeët.*

stoefër (m.; -s; -ke), stófkónt, stófbujjël, stóffër, blaggäör; pocher, groothans, snoever, opschepper, zwetser: *de stoefër*

*raak mer neet ówtgëstoef uuvër ze geld(sj)
en z'n ri-jke fëmi-jlie.*

stoefërke (o.; -s; -) [min. en spott.], opschepper: *det stoefërke vërköp waal 'nën houp stoef, mer haef ochérm geine nagël vuur aan z'n kónt te kratse; 't stoefërke zag det bi-j hun de kes (kaste) vól zilvër en goud loeëge.*

stoet (m.; -e; -sje) [Mnl. *stoet*], stoet: *in 1958 waas Tony prins karnëval en koste de luj h'm in de Mëzeikër hawfvastëstoet bëwónjërën en zi-jn spruuëk waas: 't wuuërt tof, bing.*

stóf (o.; -fe; stufke) [afgeleid van 'étoffer'(verrijken, aanvullen); Hd. *Stoff*], stof, textiel: *ki-jk toch ins waat vuur e stufke dae gruuëtse pin, dae kale, nôw weer aan ze li-jf haef.*

stófbujjël (m.; -s en -e; -ke), stófkónt, stóffër, blaggäör, stoefër (zie ald.).

stóffe (bn.; g.tr. v. verg.), **1** stoffen, van stof: *óngër häöre stóffe mantël droeëg ze e stóffe kleid en aan häör veut haw ze stóffe slufkës; 2 (onoverg.; stófde, h. gëstóf), opsjöppe, stoeffe (zie ald.).*

stóffër (m.; -s; -ke), stófkónt, blaggäör, stófbujjël, stoefër (zie ald.).

stóffërke (o.; -s; -), possèttsje; lefdoekje (volkst.), pochet: *e stóffërke druuëg 'ne man es vërseering in 't boeëvëmaelke van ze jéske.*

stófkónt (m.; -e; -kuntsje), stófbujjël, blaggäör, stóffër, stoefër (zie ald.).

stok (m.; -ke; -ske), **1** [Hd. *Stock*], vërdeep; verdieping: *iech woeën in 'n hóws van dri-j stok; Sjël woeënt op d'n dörde stok* (beter: 't dörde vërdeep); **2** [Hd. *Vorrat*

(voor verkoop], vuurraad; voorraad: *det óngërdeil höbbe wieë neet in stok; 3* (m.b.t. de vloerbank van steriel gesteente in een mijngalerij) *stok: óngër 'n tej (kolenlaag) zit de stok; 4* (m.b.t. de hoeveelheid steenkool die één mijnwerker gedurende één 'sjift' in een tej (kolenlaag) loshakt) *stok: in de pöt waerdës-te per stok bëtaald; sómmigge pöttërs woeëre zoe sterk det ze sómmigge daag 'nën döbbële stok 'maakde' (bi-jein kapde) [(uitdr.) koeële make = ontginnen, afbouwen (germ.)].*

stök (o.; -ke; -ske) [Hd. *Stück*], **1** deel (van een geheel): *wils-tën e stök vlaaj?; smiddigs ieët iech gaer e stökske vleis; 2 onderdeel: *e groeët stök van me lieëve woeëndën iech in Dilse-Stökkëm; 3* perceel: *di-j fëmi-jlie haef aan de Maaskant waal hóndërd stökke grónd; 4* deel van bw. bep.: *aan ei stök doeër (onafgebroken) zóng-dër leedsjës; 5* heer en dame bij het hoogjassen (Brabants kaartspel); **6** (m.b.t. een opvallend aantrekkelijke vrouw) *stoot, stuk, spetter: ki-jk toch ins waat e (lékker) stök; 7 (uitdr.): hae haef e stök in z'ne kraag, is dronken; dae sjarël is miech e stök, een kerel, vent; det is e sterk stök in 'n aw bóks, dat is een sterk staaltje; 'de klein stökskës zeen de lékkerste,' zag de nón, en ze pakde zich 't groeëtste.**

stök strónt (o.; stökke strónt; stökske strónt), rotvent, feeks: *vuur 'ne mins zoe te bëzeike, mós-te toch e stök strónt zeen.*

stokke (onoverg.; stokde, h. gëstok) **1** stokken (gew.), bouwen op, zich verlaten op [Hd. *sich verlassen auf*]: *op dae kismënkloeëte kóns-te neet stokke; 2* [Hd. *stocken*], blijven steken, vastlopen, haperen: *de wäörd stokde miech in de kael, tón iech 't slech nówts huuërde.*

Stökkëm; Stokkem: '*Stökkëm det in 1244*

stadsrèchte kraeg van graaf Arnold IV van Loeën, is saer 1970 'n deilgëmeinte van de fuziegëmeinte Dilse, woe de naam in 1987 vërangërd van waerdën in Dilse-Stokkëm. Bëlankri-jk in de gësjiedënis van Stokkëm is 't këstieël det de grave van Loeën d'r bôwdën en 't feit det Stokkëm (Stockheim) nao de annéksasie van 't graafsjaap Loeën doeër de prins-bissjop van Lujk ein van de 'Goede Steden' van 't prinsbisdóm waerde. Bëkënd in de nassjënale gësjiedënis is det Willem van Oranje in 1568 mèt ze leegër van dik 20.000 man bi-j Stokkëm (eigëlik bi-j Obbeech) de Maas uuëvërstoe(ë)k vuur in Mëstreech tieëge de Spanjaardën o.l.v. d'n hertog Alva te goeën véchte. Waat mislökde, ómdët-ër de slaag per slot van rieëkëning neet aandörfde. 'n Ravvaasj di-j Stokkëm uuverkómmën is, waas de groeëte brand in 1605 woebi-j 350 van de 420 hówzër aafbrande. 'n Ieëw woe-in Maaslénjers en zieëkër ouch Stokkëm höbbën aafgëzieën waas de 18de. Tón waas 't namëlik John Churchill, d'n ieërstën hértog van Marlborough, dae 't aan dees kante vrieëd bónt maakde. De Zujjëlíkke Needërlande vörmëdën in 't bëgin van di-j ieëw jummës 't stri-jdtónneel van de Spanjaarde tieëge de Èngels-Hollandse tróppe. Zoe waerde bv. 't këstieël van Stokkëm bëkans mèt de grónd gëli-jk gëmaak. Ieëlénj haef in Stokkëm ouch bëstange mèt de twieë waerëldoeërloogën en mèt de uuëvërstruiminge. Zoe erg det 't gëhuch Boeëje (Boyen) e gëhuch van Beech, in 1814 aan ooze kant van de Maas kwoeëm te ligkën en nôw e gëhuch van Stokkëm is. En dén is t'r nog de brand van 1839 woebi-j 120 hówzër in rouk opginge. Bëkënd waas Stokkëm in de 19de en 20ste ieëw mèt z'n körvëri-j. Gëkörf waerde neet allein in de hówzër mer suurtoe in 'n spissjaal körvërssjoeël, woe de sti-jl waerdën aangëlieërd. E bëzeuk wieërd zeen in Stokkëm: këstieël Carolinaberg (1878), de Sint-Elisabethkirk (1848), de

Slivvëvrouw van Bi-jstandkëpél (1818), 't stadhóws (1840), de uuëvërbli-jfsële van de walle, 't përon en 'De Wissen', e bëzeukërsséntrum uuëvër de Maas en de körvëri-j. In Stokkëm, det mèt z'n good 3.000 inwoeëners aan 'nën awwe Maasérm ligk, kónt gieë ouch toffe wandëlinge make, neet allein in 't stédsje zelf mer ouch in de wieërt (uiterwaard) tösse de aw en de nôw Maas, suurtoe in 't nëteurgëbeed Nieëgënoeërd, e vreugër keezëlgaat. Zeet gieë leefhöbbër van hërmeni-jmëzi-jk, dén zulle hërmeni-j Sint-Elizabeth en hërmeni-j Sint-Cecilia uch zieëkër wi-j mëzi-jk in de oeëre klinke. Bëkënde Stokkëmërnaere zeen: dichtër Arnold Sauwen, dirrizzjént Guillaume Pörteners, lëttërkundiggën en opveujër Pieter-Johannes Brouwers en kunssjildër Lambert Yzermans.'

stökkëre (overg.; stökkërde, h. gëstökkërd), verstellen (met een lap stof): *Móng is de kni-jje van z'n bóks këpot gëvalle: we goeën ze laote stökkëre, (d'r 'ne lap laotën opzëtte).*

stokvès (m.; -se; -ke) [werd gedroogd op stokjes → stokvis; Mnl. *stocvisch*, Eng. *stockfish*, Hd. *Stockfisch*], **1** stokvis: *stokvès mós-tën ieërs óngërhawvën daäg in watër laote weikën en dén koeëke*; **2** dooie pier, saaie vent: *'nën druuege neume wieë ouch waal 'ne stokvès*; **3 oud Maaseiker liedje**: *'Hum, hum, 't is 'n affaer; hum, hum, pieëpërkook; hum, hum, stokvès gieëtën en 'nën hawve labbërdaon.*' (gepekelde en gedroogde kabeljauw = stokvis).

stokvörf (v.; g. mv.; -ke), **1** stopverf: *deeze middig goeën we de sjuuëren (sjäörën) en de gieëtsjës in de duuëren ins völdówwë mèt stokvörf*; **2 (uitdr.)** *dae gipsën haef stokvörf in ze gëzich, heeft een pokerface, is altijd stuurs.*

stôlp (v.; -e; -ke), stulp, stolp: *Lëwi-jke, lëgks-te de kieës ins óngër de glazëre (kieës)stôlp dao op 't këske; óngër de stôlp kónne de vleege neet traan.*

stóm (bn.; -mër; -ste), **1** [Hd. *stumm*], (m.b.t. niet kunnen spreken) stom: *de fratërs hawwën in Mëzeik 'n sjoeël vuur stómme en douve; 2* (als versterking van een zelfstandig naamwoord) gebenedijd: *van daen hieëlën ówtlëgk vërstaon iech gei stóm woeërd, niets; 3* [Hd. *dumm (blöd)*], lómp; dom: (**uitdr.**) *dae löbbës is nog te stóm óm vuur d'n dujvël te danse; dae wuilës is zoe stóm es 't échelste van e vérke; di-j zieëta* (onnozel vrouwmens) *is 'n stóm fluit* (domme vrouw); *dao mós-te toch 'ne stómme kâl (kwatsj) te vërtëlle; stóm vérke, diech luuëts uuëvër diech vare, jij vindt altijd alles goed; diech bës stóm gëboeëre, sumpël gëweeg en höbs niks bi-jgëlieërd, je bent een aartslomperik; 4* dwaas, onnozel, onzinnig, idioot geestdodend, stompzinnig [Hd. *stumpfsinnig*]: *di-j stóm sjoeël kan miech gëstoeële wuuëre.*

stöm (v.; -me; -ke) [Hd. *Stimme*], **1** stem: *ofs-te 'n fi-jn stöm, 'n zwake stöm of 'n stöm wi-j 'n klok höbs, haef allës te make mèt d'ne larinks* [larynx = strottenhoofd]; *Bel haef 'n gooj stöm; Zjaak is good bi-j stöm; 2* (m.b.t. verkiezingen) stem: *bi-j de keezinge telt élke stöm.*

stömbëroo (m.; -bëroos; -bërooke), stembureau, stembureel: *mós-tën in 'ne stömbëroo goeën zieëtële, dén duis-te neet mieë es d'n börgërplich; óm ein oor geit de stömbëroo tów.*

stömme ((on)overg.; stömde, h. gestömp), **1** [Hd. *stimmen*], overeenstemmen, kloppen, stroken: *waas-te dao zëgks, det stömp neet; 2* [Hd. *stimmen*], (m.b.t. op de juiste

toon brengen) stemmen: *we höbbe de pie(j)anoo 'nën toeën hoeëgër laote stömme; 3* [Hd. *stimmen (wählen)*], (m.b.t. zijn stem uitbrengen) stemmen: *gieë höbt toch op de gooje gëstömp? 4* (m.b.t. een wet aannemen) goedkeuren, voteren, stemmen (in Belg.): *in 't parlëmènt wuuëre d'r pakke wëtte gëstömp; is de gëmeintëbëgroeëting al gëstömp?*

stömmërik (m.; -ke; -ske), lómpërik; stommerik, domoor, stommeling: *dae stömmërik wèt van lómpigheid neet of-tër pis of kak haef, 'ne stömmërik neume we ouch e kujke.*

stömmëteit (v.; -e; -sje), stommiteit, domme streek: *dao höb iech miech toch 'n stömmëteit bëgange, want iech höb de koeëj van de rammëlaer (rammelaar) neet tów gëdoeën en nów höbbën alle meurkës 't zitte* (zijn alle moederkonijnen drachtig).

stömmig (bn.; -gër, -ste), stemmig, ingetogen: *rónd de Kieërsmis is 't mèt di-j kieërsvërseering en det mëzi-jk in de straotën hieël stömmig; Kaatje waas in stömmig zwart gëkleid.*

stömmigheid (v.; -heede; -heidsje), lómpigheid; stommigheid, domheid, stommiteit: *van stömmigheid wët-ër neet wi-j det-ër mótt ki-jke.*

stömming (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Stimmung*], (m.b.t. gesteldheid van de geest) stemming, gemoedsgesteldheid, humeur: *mi-jn stömming zit óngër nul, want me knari-jvuuëgëlkën is van ze stékske gëvalle; 2* (m.b.t. het uitbrengen van zijn stem) stemming: *in Belsj is de stömming nog alti-jd vërplich.*

stömp (m.; -e; stumpke), **1** [Eng. *stump*, Hd. *Stumpf*], stomp: *waat vëngt gieë van 'ne*

stómp bloodwoeërs, gëkoeëk blood van e vérke dus, hmmm of brr?; 'ne stómp sési-js mèt roeëd moos is hieël lékker; 2 lolly: aan 'ne stómp kan e kènd(sj) gemékkelik 'n oor lékke; 3 de eerste lolly's staken op een vorkje: 'ne Stómp waas vreugër 'ne roeëje bol op e stékske. De stómp waerde dèk neet in eine kieër opgëslók en de kènjër drejdën 't pëpeerke d'r gëwuuën trök rónnd vuur de stómp te bëwære. De ieërste stómpe, di-j vanaaf 1920 in de slókwinkël loeëge, stoeëke trouwës neet op e stékske mer op e vërsjètsje. En al hieël rap hawstën e pak smake. De meis bëkëndën en lichëlik ouch de lékkerste waas përtang de Chupa Chups.'; 4 (uitdr.) mèt di-j luuëgës uuvër miech haef di-j trénseneerbieës miech op 'ne stómp (op stómpe) gezat, in moeijikheden gebracht (of gelaten), voor schut gezet.

stómzaat (bn.; g. tr. v. verg.), stróntzaat, pówpzaat, starzaat, smaorzaat (zie ald.).

stóndërdigs (bw. bep. v. tijd) [Hd. *am Donnerstag*, van de Germaanse god Thor of Donar], stónnërdigs; donderdags, op donderdag, elke donderdag: *stóndërdigs gaon iech beuk hoeëln in de bookëri-j en dén bèn iech ribbëdëbie; stóndërdigs gaon iech dèk vësse.*

stónnërdigs (bw. bep. v. tijd), stóndërdigs (zie ald.).

stool (m.; steul; steulke) **1** [Gr. *stèlè* (zuil), Hd. *Stuhl*], stoel: *nów geit pa aafvalle, want hae is mèt z'n hóndërd killoo jummës doeër z'ne stool gëzak; ; 2* (samenst.) *steul hōbs-tën in soeërte wi-j o.a. beech-, praek-, kak- en kènjërsteul; 3 (uitdr.) nów val iech toch van m'ne stool, daarover ben ik erg verbaasd (ontsteld); mèt det good werk vërdeens-te diech 'ne stool in d'n heemël, dat blijft niet onbeloond; pak 'ne stool en stank e bitsje, lachend bedoeld om te gaan zitten*

stóp (m.; -pe; stupke), **1** trottoir: *in Mëzeik zeen de stóppe van blawwe stein; 2 (uitdr.) hieël dèk stuit-ër bi-j miech oppe stóp, komt hij mij bezoeken, hulp vragen.*

stop (m.; stöp; stöpke) [Lat. *stoppa*], **1** dobber: *iech hōb bieët, de stop is ëwég (óngër);* Zie ook: *sjuffstop; 2* (m.b.t. de kurk van een speelgoedgeweertje) knalkurk: *de stop van Pie(ë)rke ze stoppëgewieërke vloeëg tieëge m'ne kop ómdét 't këttingske kèpot waas; 3* (m.b.t. de stop onder een stoelpoot) stoeldop: *de stöp óngër de steul zeen vërslieëte; 4 (uitdr.) iech gluif det h'm de stöp zeen doeërgëslage, hij weet niet meer wat doen; hōbs-te mesjujn stöp in d'n oeëre (hoor je niet goed?), douf noeët?*

stopgare (o.; g. mv.; -nsje) [stofnaam; Hd. *Stopfgarn*], stopgaren: *mèt stopgare maakde de moodërs vreugër de gatër in de zök tów, waat we 'de zök (zokke) stoppe' neume.*

stopgëld(sj) (o.; g. mv.; g. dim.), kurkengeld: *brungs-te bi-j e fieës in 'n bieëtër zaak d'nën eige sjëmpanj mèt, dén mós-te përfles al gaw tieën euroo stopgëld(sj) bëtale.*

stöpke (o.; -s; -), **1** dobbertje: *vuur te snookën hōbs-te 'nën dikke stop vandoon en vuur op ritse te vëssën e klein stöpke; 2* zetpil: *bi-j kors stieëke ze e kènd(sj) e stöpken op; 3* kapsul (zie ald.).

stöpkes (mv.), droogvoer, droogvoeder: *druuëg voor vuur vieë, katte, hunj, enz. neume we stöpkes; de kat bi-j ós is di-j stöpkes kótsmeug.*

stöpkesgëwieër (o.; -e; -ke), stoppëgëwieër (zie ald.).

stopleech (o.; -leechtër; -leechsje), **1** (m.b.t. het verkeer) stoplicht: *doeërvlammën aan stopleechtër di-j op roeëd stoeën, duit (doon)*

- allein 'ne smieërlap of 'ne stómmërik; 2* [Hd. *Stopplicht*], stoplicht, remlicht: *ómdét m'n stopleechtër neet wirkde, vloeëg-tër vënachtër einën op miech.*
- stopnaoj** (v.; -e; -näöl(d)sje) [Hd. *Stopfnadel*], stopnaolj (zie ald.).
- stopnaolj** (v.; -e; -näöl(d)sje) [Hd. *Stopfnadel*], stopnaoj; stopnaald: *vuur zók te stoppën höbs-tën 'n dikke stopnaolj vandoon en stopgare nêteurlik.*
- stóppaol** (m.; -päöl; -päölke), stoepaal: *stóppäöl zeen päölkës ówt stein of geeti-jzër, di-j mèt i-jzëre këttingën of stange zeen vërbónge, zoedét neet Jan en allëman uuvër de stóp kan vare; allëwi-ijl bëstoeën houtërën en bëtónge stóppäölkës.*
- stoppe** (overg.; stopde, h. gëstop), **1** [Hd. *stopfen*], (m.b.t. kruislings met draden overspannen) stoppen: *nów goeëje ze këpotte zók gewuuën weg, mer vreugër waerde di-j mèt stopgare gëstop; op wënt(sj)ëraovënde woeëre vrouwluj 'nën trouwe kieër aan 't stoppe (de hoeëzën aan 't stoppe mèt stopgare); 2* ophouden: *wils-te nów waal ins stoppe mèt dae sjaele zeivër, mënieër de lulbroor.*
- stoppëgëwieër** (o.; -e; -ke), stöpkësgëwieër; (m.b.t. het speelgoedgeweertje met knalkurk) revolvergeweertje (gew.), stoprevolver, knalgeweertje: *es de stop ówt de loup van e stoppëgëwieërke vlujg, guuëf det 'ne fërme 'pang' (slaag).*
- stoppël** (m.; -s en -e; stuppëlke) [Lat. *stipula* (strohalm, stro), Hd. *Stoppel* (i.a.b.)], stoppel: *es 't koeëre, de terf of de havër gëmejd (aaf) zeen, wuuëre de stoppëls óngërgëploog.*
- stoppëlvéld(sj)** (o.; -véljer, -véldsje) [Hd. *Stoppelacker*], stoppelland, stoppelveld: *op e stoppëlvéld(sj) zitte gaer pëtri-jze, di-j dao zitte te smikkële van de terf di-j neet in de zek is gëkómme.*
- stoppëntrekkër** (m.; -s; -ke), kurkentrekker: *rits-te de stop van d'n wi-jnflës këpot, dén ligk det d'n dëkstën ti-ijd aan de stop en neet aan de stoppëntrekkër.*
- stóppër** (m.; -s; stuppërke), (m.b.t. het schopje om paardenbloemen uit te steken) steekmes: *wils-te sókkëreije stieëke vuur de kni-jn, den höbs-te 'ne stóppër vandoon, mer mèt 'n ieërpëlémétske geit 't ouch; mèt 'ne stóppër kóns-tën ouch aspërzjes ówtstieëke.*
- stottëraer** (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Stotterer*], stotteraar: *'ne stottëraer strujkëlt uuvër de beginklanke van wäörd, woe 't bli-jvën hange bi-j di-j bëginklanke bi-j opvilt.*
- stottëre** (onoverg.; stottërde, h. gëstottërd) [Mnl. *stutselen*, Eng. *to stutter* (frequentatief van *to stut*), Hd. *stottern*], stotteren: *ki-jk h'm neet aan, want dén begint-ër te stottëre.*
- stoum** (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *steam*], stoom: *haef di-j kënd(sj) de valse króp (pseudo- of valse kroep), laot 't dén de stoum van heit watër inaosëme.*
- stoumboeët** (m.; -buuëj; buuëtsje) [Eng. *steam boat*], stoomboot: *ki-jk, gun(d)s kump de stoumboeët ówt Spanje weer aan...*
- stoume** (on)overg.; stoumde, h. gëstoump), (m.b.t. reinigen met stoom) stomen: *bi-j (in) de wassëri-j kóns-te d'n hummës laote stoume, waat sjeemis (chemisch) gëbuuërt.*
- stoumkarrësèl** (v.; -le; -ke), stoomdraaimolen, stoomcarrousel: *pakdës-tën es kënd(sj) op de stoumkarrësèl, di-j vreugër mèt stoum waerdën aangëdrieëve, de póws (flosj),*

- dén mochs-te nog eine kieër vuur niks oppe karrèsèl.*
- stoumkieëtèl** (m.; -s en -e; -ke), stoomketel: *luuëts-te de lëgumme gaar koeëkën in 'ne stoumkieëtèl, dén bès-te gëzònd baezig.*
- stoummësji-jn** (o.; -e; -ke), stoommachine: *e stoummësji-jn haolt z'n krach ówt stoum.*
- stoumtrejn** (m.; -e; -ke), stoomtrein: *de jaarlikse sjoeëlreis mèt de stoumtrejn van Mëzeik nao ein of angër Vlaoms stëdsje kómmën awwër Mëzeikënaere nog van nöl(d)sje tot dräòdsje bësri-jve.*
- stoumwals** (v.; e; -wëlske), stoumwals: *in 't Mëzeikër dokkëmëntasieséntrum höbbe ze lichèlik nog fotoos van aw stoumwëlskes, di-j bëvuurbeeld deende vuur 'ne makkëdamwieëg (tów) te walse.*
- stouw** (bn.; -ër, -ste) [sterk veroud.], sjuuëtig, gek; belust, begerig, dol, gesteld: *op 't gëmaek van di-j pritskónt (kieskeurig jong persoon) bèn iech hieëlëmaol neet stouw.*
- stouwe** (overg.; stouwde, h. gëstouwd), **1** dwingen: *élken aovënd mótt ma de kënjër stouwe vuur ze nao bèd te kri-jge; 2* voortdrijven, opjagen, stouwen (gew.), drijven: *de boor stouwt de kuj mèt 'ne stouwsték vuur ze nao de wei te brènge.*
- stouwsték** (m.; -ke; -ske), (m.b.t. de stok om vee voort te drijven) stouwstok (gew.): *es de boor de kuj nao de stal brach, dén kraeg zoe'n ków 'nën tók mèt de stouwsték es ze neet wou waat de boor wou.*
- stówk** (m.; -e; stujkske) [sterk veroud.], mof: *in 'ne stówk, zoe'ne breije koeëkër van bónt, hoeële (hawte) vrouwluj swënt(sj)ërs hun han lékker werm.*
- stówp**, (v.; -e; stuuëpke), (m.b.t. een kruik van 2,25 liter) stoop: *in WO I smókkëdde sómmigge Maaslénjers bi-j hoeëg watër stówpe zjèneevër achtër e buuëtsje; 'n stówp waas 1/16de van 'n ankër (énkerke) [In een anker (36 liter) gingen ca. 45 flessen wijn].*
- strafbieës** (v.; -te; -je), dwarsligger, dwarsdrijver: *is 't versténjig óm diech bi-j de óntwikkëling van dit stëdsje dwieërs op te stèllën en dus de strafbieës ówt te hange?; di-j strafbieës haef alti-jd get te prottekolle (aan te merken).*
- straen** (v.; -e; -ke) [Mnl. *streng*, D. (Oostr.) *Strähn*, D. (Zwi.) *Strange*, Hd. *Strang*], streng: *vuur det blujске höbs-te zës straene gare vandoon; 'ne ploovër (trui) striks-te mèt straene van hetzëlfde baad.*
- straeve** (onoverg.; strafde, h. gëstraf), **1** (m.b.t. onenigheid hebben) bekvechten, twisten: *uuvër waem nów eigèlik de nuuët maag rape, zeen ze al jaorën aan 't straeve; 2* (samenst.) zou(d)s tiech dörvën aafstraeve (betwisten) *det dae reipësprèngër (mager mens) békans niks it?*
- straevër** (m.; -s; -ke), (m.b.t. de schuine stutbalk in het gebint(e) of dakstoel) schoor, steunbalk: *d'n houtworm zit in de straevërs van 't sjeurkën en dus zulle we 't mer aafbrieëke.*
- strak** (bw. v. tijd), strakkës; straks, over korte tijd, spoedig, binnen het tijdperk van een lopende dag: *iech kóm strak; tot strak, ma; strak is 't te laat.*
- strakkës** (bw. v. tijd), **1** strak (zie ald.); **2** onlangs, kort geleden: *iech mein det iech h'm strakkës nog gëzieën hób; 3 binnenkort: *strakkës kri-jgs-te nog de krëlkespis.**

strammaendook (m.; -deuk; -deukske), neetëldook; stramien, zeefdoek: *’t gare van ’ne strammaendook of neetëldook maakde ze vreugër van neetëlën of këtówn; ’ne strammaendook gëbrújkde ze vuur bëvuurbeeld kwi-j(je)pieërësaap (kweeperensap) te zaeve; de boore zaefdën hun mèlk vreugër mèt ’ne strammaendook of zi-jjën dook.*

strand (o.; -e; strén(d)sje) [Hd. *Strand*], strandje: *kónt gieë ouch zoe gëneete van ’t (strand)lieëvën op e strén(d)sjen in ’t zujje?; woe vungs-te nog e strén(d)sje vuur diech allein?*

strang (bn.; -ër, -ste) [Hd. *streng* (i.a.b.)], **1** (m.b.t. de scherpe en onaangename smaak) bitter: *dae koffie is miech te strang; 2* [Mnl. *strac*], strak: *dae knoup van m’n bóks is te strang, want iech kri-jg dae békans neet los; de bóks zelf zit miech ouch te strang; 3* onverbiddelijk, gestreng, streng: *in de sjoeël hóbbe wieë ’ne strange meistër; 4* (m.b.t. het weer) streng: *strang wënt(sj)ërs zeen mèt di-j oeëliepri-jze (2012) neet good vuur de portëmënee; 5* moeilijk, stroef: *de duuër geit strang.*

strank (m.; -e; strénkske) [D. (Rijnl.) *Strang* (ruggengraat), D. (Keuls) *Röckstrang*], ruggengraat [Hd. *Rückgrat*]: *ómdét Jom zich z’n hieël lieëve lank haw aafgëmaord, is z’ne strank zoe krómp es ’n zeekël; drek kri-jgs-te d’r get uuvër d’ne strank, lieëlikkën apëkuuëtël.*

straf (v.; straove; sträöfke) [Hd. *Strafe*], straf: *bi-j ’t naamfieës van de prie(j)or (prior) van de krujshieëre waerdën alle straovën en sträöfkës di-j de lieërlinge nog móste make, aafgësjaaf, bëloeënën is bieëtër es straove, want ’n straf hulf neet vööl.*

sträöfke (o.; -s; -) [Fr. en Eng. *strophe*, Hd.

Strophe], strofe: *kónt gieë e sträöfke zènge van de Vlaomse Lieëw?*

strafsjri-jve (onoverg.; sjraef straf, h. strafgësjrieëve) [Hd. *eine Strafaufgabe machen*], (m.b.t. een schriftelijke strafaak maken) straf schrijven: *’ne lieërling ins good z’n zaligheid (de waarheid) zègkën is vööl bieëtër es h’m straf (te) laote sjri-jve.*

straol (v.; -e; sträölke) [Mnl. *strael, strale*, Hd. *Strahl*], straal: *dao kump gein straol zón bënnën in det hóws; vandaag kump gein straol watër ówt de kraan.*

straalbëzoeëpe (bn.; g. tr. v. verg.), straalbezopen: *straalbëzoeëpe kroëp Wil in ze béd; bës-te straalbëzoeëpe, dén zujs-tën allës drejje.*

straot (v.; -e; sträötsje) [Lat. *via strata* (geplaveide weg), Eng. street, Hd. *Straße*], **1** straat: *zoe’ne kâl höbs-te zieëker oppe straot gëlieërd, klein vëlmujlke (brutaal pratertje); 2 (uitdr.) ze hóbbe di-j pófkóntën oppe straot gëzat; woeróm hóbbe ze di-j érmoodzejjës de straot opgëjaag, uit hun huis gezet?; det hóws is zoe awd es de straote van Ech, is zeer oud; nów kums-te bi-j miech in ’t sträötsje, nu beginnen we elkaar te begrippen; dae zal noeëjt gein twieë hówzër op dezélfde straot kri-jge, hij zal het niet ver brengen; middëlmaot seert de straot, middelmatige mensen zijn er het meest.*

straotbrak (m. en v.; -ke; -brékske), straatjóng, straatjónk, straatluipër; straatloper (gew.), straatjongen: *vööl gooj mëneere zuls-tën es straotbrak neet lieëren oppe straot; ki-jk mer ins nao di-j strafbrak dao, wi-j dër weer aan ’t (straot)sjavvanën is.*

straotëngël (m.; -e; -ke), (m.b.t. de hypocriet die zich op straat sympathiek voordoet)

straatengel (gew.): **(uitdr.)** *dae kaddee is 'ne straotèngël en 'nèn hówsdujvël*, doet zich op straat engelachtig lief voor, maar tiranniseert zijn gezin; *straotèngële zeen sji-jnheiligge*.

straathónd (m.; -hunj; -hun(d)sje), strattjee; straathond, bastaardhond: *straothunj weitën in 'n groeëte stad dèk bieëtër de wieëg es sómmigge awwër luj*.

straotjóng (m.; -jung/-jing; -jungske), straotluipër, straotjónk, straotbrak (zie ald.).

straotjónk (m.; -jung/-jing; -jungske), straotjóng, straotluipër, straotbrak (zie ald.).

straotkarnëvalsveering, Mëzeiker; Maaseiker straatecarnavalsviering: *'De straotkarnëval laef in Mëzeik op de maondig en d'n diënsdig vuuer asgoonsdig. De hoofrol wuuërt daobi-j gëspäöld doeër de vrouwluj. Zi-j zeen het di-j zich vërkleije, want de mansluj zëtte gei mómmëgëzich op. De bëdoeling is det mansluj appaart op stap goeën en det de vrouwluj zich doeër de mansluj laote trakteere, waat ze mèt allërlei plaogëri-jkës aafdwënge. Waat neet zoe vanzëlfsprieëkënd is, ómdët ze zoe 'ne manskieërël ieërs ins duchtig 'z'n zaligheid (de waarheid) höbbe gëzag'. 'n Óngësjrieëve wèt van de straotkarnëval bëpaolt des-te zoe 'n mëdam, di-j zoevööl van (uuvër) diech wèt, noeëts häör mómmëgëzich moogs aaftrëkke. Tërwi-jl (tërwi-jle det) bi-j dit volksfieës vööl Mëzeikënaerën hun doeër-de-wieëks lieëvënsjën ins éffën opzi-j zëtten en zich ammëzeere, zeen d'r nëteurlik ouch e pak inwoeënërs di-j vuur allërlei raej neet traan mètdoon.'* (Bron: VAN WIJCK, Tony, De Maaseiker straatcarnavalsviering, De Maaseikenaar, 1981, 3-4, p. 92-93)

straotluipër (m.; -s; -ke), straotjóng, straotjónk, straotbrak (zie ald.).

straotsjävane (onoverg.; straotsjävande, h. gëstraotsjävande), op straat heen en weer lopen: *es di-j straotbrak mer kan straotsjävane; nów zitte kënjër hieël daag te kómpjoetëren of tillëvi-jzie te ki-jke, mer vreugër zoeëgs-te vööl kënjër de straot aafjatse, waat we straotsjävane neume; nëteurlik zëgke we bieëtër det eemës haef ligke straotsjävannën es det-ër haef gëstraotsjävande*.

straove (overg.; straofde, h. gëstraof) [Hd. (be)strafen], straffen: *es opveujër mós-te sóms straovën en dèk bëloeëne*.

strappatse (mv.) [It. *strapazzo* (van *strappare*), Hd. *Strapaze* (zwarte inspanning, vermoeienis)], streken, strapatsen, ongemakken, buitensporigheden, bokkensprongen: *mèt dae sjotse z'n strappatsën höbbe wieë al get aafgëlache; mèt det bitsje geld(sj) zuls-te neet vööl strappatsën hoove te make*.

strattjee (m.; -s; -ke) [verbastering van 'straathond'], straathónd; (m.b.t. een hond die niet raszuiver is) straathond, bastaardhond: *strattjeeekës zeen dèk nog leevër es rashunj*.

streek (v.; streeke; -ske), **1** [van het ww. 'strijken'; Hd. *Streich*], (m.b.t. een slinkse of bedrieglijke daad) list, poets, loer: **(uitdr.)** *hae zit zoe vól streekën es 'ne bók vól kuuëtële*; **2** (m.b.t. een houten lat waarop aan weerszijden materiaal als een wetsteen [Hd. *Wetzstein*] gekleefd is en waarmee men zich tijdens het maaien behelpt om een zeis of zicht te scherpen) strekel: *mej get hoeëgër; want de zits mèt de zeis in de stein en daodoeër mót tech d'n hieëlën ti-jd mèt de streek truuëvër*.

streep (v.; streepe; -ke) [Mnl. *stripe*, *strepe*, Eng. *stripe*], **1** strook: *de kat zeuk saovës*

- ’t lèste streepke zónnēsji-jn op; 2 sjaom (v.; sjrāöm, sjrāömke), zie ald.1ste bet.; 3 grens, landsgrens: deeze middig goeën we de streep uuëvër; dae is van uuëvër de streep (van gene kant); 4 (uitdr.) ’t sji-jtërke van de juffrouw haef alti-jd e streepke vāör, heeft de voorkeur; ki-jk, di-j zówpków haef weer ’n streep op, is dronken.*
- stréng** (onoverg.; stréngde, is gestrénk) [van ‘streng’; Mnl. *strenck* (krachtig, hard, streng), Mnl. (ook) *strange, strane*, Mnd. *strengē*], strengen, strenger worden: *es ’t waer bēgint te stréng* (kouder begint te worden), *goeën vāöl gepénsjenerde nao ’t zijje*.
- stricēle** (overg.; stricēlde, h. gēstricēld) [Mnl. *stre(e)len*, Hd. *streicheln*], **1** (m.b.t. zacht strijken over) *kāöre; strelen, aaien: Sofieke stricēlt (kāört) ’t kétsje; 2* (m.b.t. aangenaam aandoen) *strelen: det wi-jnke stricēlt di-j vērheemēlte*.
- stri-jd** (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *strijt*, Hd. *Streit*], strijd, woordenwisseling, ruzie, conflict, twist, onenigheid, geschil: *mèt de opwērmīng van de waerēld veure vāöl lenj ’ne stri-jd tieēgēn ’t watēr det hoeēgēr kump te stoeēn*.
- stri-jje (zich), 1** (onoverg.; straej, h. gēstricēje) [Hd. *streiten*], strijden, vechten: *haef t’r in eur fēmi-jlie oeēts eemēs tieēgēn ’n zwaor kréngde gēstricēje?; nao veer jaor zeekbèd waas Kris meug gēstricēje; 2* (wederk.; straej zich, h. zich gēstricēje), twisten, redetwisten, bakkeleien, ruziën, disputeren: *de twieē breurs stri-jje zich uuvër de erfēnis (āōrfēnis, örfēnis)*.
- stri-jk** (m.; g. mv.; -ske), **1** (m.b.t. het strijken van linnengoed) *strijk: Irma is baezig mèt de stri-jk; 2* (m.b.t. het te strijken linnengoed) *strijkgood: de wasmanj ligk nog vól stri-jk*.
- stri-jke** (overg.; stricēk (straeck), h. gēstricēke) [Lat. *stringēre*, Mnl. *striken* (glad maken)], **1** *strijken: ma haef de was gēdoeēn en pa stri-jk ’t li-jvend; 2* (wederk.; straeck zich, h. zich gēstricēke): **(uitdr.)** *dae meuge wèt t’r zich alti-jd langs te stri-jke*, hij is een luierik.
- stri-jki-jzēr** (o.; -s; -ke), strijkijzer: *allēwi-jl stri-jk eedērein ’t li-jvend mèt e stoumstri-jki-jzēr; e stri-jki-jzēr det mèt stoum wirk*.
- stri-jkplank** (v.; -plénk; -plénkske), strijkplank: **(uitdr.)** *dī-j sjaol sjrówt (magere vrouw) is zoe plat es ’n stri-jkplank (haef niks oppe plank), heeft geen borsten*.
- strik** (v.; -ke; -ske) [Lat. *stringēre* (dichtsnoeren), Mnl. *stric*, Hd. *Strick* (strop)], **1** *strik: ’t maesjēn haef ’n sjoeēn strik in ’t haor; dao zit ’n sjikke strik rōnd ’t pékske; 2* *ströp; strop: de struipēr (loorjieēgēr) haef ’t bōske vól strikke (strōppe) gēlag; dao zit ’ne kni-jn in de strik (strōp)*.
- strikgare** (o.; -s; g. dim.) [Hd. *Strickgarn*], breigaren: *wi-jvāöl straene strikgarēn hōbt gieē vandoon gad vuur det sjarp en di-j mōts?*
- strikhaos** (v.; -hoeēze; -hāöske) [Hd. *Strickstrumpf*], breikous: *’n strikhaos wuuērt gēstrik en es ze aaf is, hōbs-te ’n gēstrikde haos*.
- striki-jzēr** (o.; -s; -ke), striknaolj, striknaoj; breinaald, breipen, breipriem: *vreugēr lieērde ze in ’t iēerste klēske bēdzokke (-zōk) strikkēn en in ’t twieēde hawwe de kēnjēr striki-jzērs vandoon vuur ’n óngērli-jfke te strikke*.
- strikke** (overg.; strikde, h. gēstrik) **1** [Hd.

stricken], breien: *Li-za haef vuur häöre mins 'n slaopmöts gëstrik*; **2** overhalen: *vuur det vówl wérkske zou iech ins eemës mótte kónne strikke*.

striksnaoj (v.; -e; näöl(d)sje) [Hd. *Stricknadel*], striksnaolj, striki-jzër (zie ald.).

striksnaolj (v.; -e; -näöl(d)sje) [Hd. *Stricknadel*], striksnaoj, striki-jzër (zie ald.).

strikske (o.; -s; -), nóndëdzjuuëke, stóffërke; strikje, vlinderdasje, butterfly: *de bekèn(d)ste Belsj mèt e strikskèn is zóngër twi-jfjël Elio Di Rupo, oozèn ieërste mënistër (anno 2013); e strikske neume ze in 't Duits 'n vleege (eine Fliege)*.

strippe (overg.; stripde, h. gëstrip) [Eng. *to strip*], strippen: *es-te d'n ummërke rap vól wils höbbe mèt waolbieëre, mós-te ze van 't waolbieërëstrujske strippe, ze plökke doeër ze tösse dówm en wi-jsvingër doeër te hoeële; aw ottoos wuuëre dèk gëstrip vuur waat nog good is, opnów te gëbrujke*.

stroeët (v.; -e; struuëtsje) [volkstaal; Mnl. *strot(te), stroot*], keel, strot: *voeërt pak iech dae lówszak bi-j z'n stroeët; pas op, de pits miech de stroeët tów; det kri-jg iech neet doeër m'n stroeët, dat lust ik niet*.

strómpële (onoverg.; strómpële, h. gëstrómpëld) [Mnl. *strommelen*, Hd. *stolpern*], strompelen: *strómpëläntaere kwoeëm 't awd vrouwke nao bówte*.

strónk (m.; -ke/strunk; strunkske), **1** [Mnl. *stronkel, stronc*, Hd. *Strunk, Stumpf*], boumbóks; (m.b.t. de stomp van een boom) stonk, boomstronk: *vreugër waerdèn alle strónkèn en strunkskës mèt de sjöp ówtgëgrave; 2* sówts; (i.v.m. een geknotte boom, m.n. een wilg) knotboom: *in de wënt(sj)ër wuuëre de nów sjuuëte van strunk*

aafgëzaeg; 3 kerstgebak: *mèt de Kieërsmis ieëte de meiste Mëzeikënaere 'ne strónk; strunk zeen hieël méchtig*.

strónt (m.; -e, strun(t)sje) [Mnl. *strunt, stront*], stront, drek: (**uitdr.**) *det vilt wi-j strónt in e mén(d)sje*, wordt gezegd bij het kaartspel als de kaarten gunstig voor je vallen; *di-j érmeujigge pófkónt sjit smaal strun(t)sjës*, hij is arm; *höbs-te mësjujn strónt in d'n ouge, sjaelen ottër?*, heb je dat dan niet gezien?; ben je ziende blind?; *strónt, waem haef tiech gësjieëte?*, wordt gezegd tegen een pretentieuus iemand; *hae sjit neet vuur ólf oorën ... en dén is 't nog mer strónt*, hij is een gierigaard; *det smulsj (smólt, smólsj) in de mónd wi-j dówvëstrónt; dae, dae vrit z'nën eige strónt op*, hij is een gierigaard; *dae kismënkloeëtën haef de strónt kort bi-j z'n hart zitte*, hij is een rotvent; *es-tën in de strónt reurs, bégint 't te stinke*, over bepaalde dingen praat je beter niet; hoe meer je onaangename voorvallen uitpluist, hoe onaangenamer ze worden; *hae lach neet, al krup 'ne strónt tieëge de moór op*, hij lacht nooit; *det stök strónt haef miech 'ne kloeët aafgëtrokke*, belazerd; *de mós angër minse neet doeër de strónt trèkke*, niet kwaadspreken over anderen.

stróntbédórve (bn.; g. tr. v. verg.), rotverwend, oververtroeteld: *di-j sji-jtkónt* (verwend iemand) *is stróntbédórve; mèt al dae luks zeen vööl kènjër allëwi-jl stróntbédórve*.

stróntbeur (m.; -e; -ke), stróntboor (zie ald.).

stróntboor (m.; -e; -beurke) [scheldnaam], stróntbeur; **1** kuuëtërboor; (m.b.t. de scheldnaam voor kleine boer) keuterboer: *wi-j mótt det stróntbeurke mèt di-j paar kuj aan de kos kómme?*; **2** (m. b.t. een nietswaardige man) stontkerel, stontvent: *diech bès neet allein 'nën drékbaer, 'ne nótzak en 'ne lówszak mer ouch 'nën dikke*

stróntboor.

stróntdörp (o.; -e; -ke), borëgaat; boerengat: *in zoe 'n aafgëlieëge stróntdörp is noeëts get te doen.*

stróntnaat (bn.; g. tr. v. verg.), klédernaat, klinedernaat, zeiknaat, doeërnaat, dri-jfnaat, mësnaat, klétsnaat (zie ald.).

stróntrot (bn.; g. tr. v. verg.), snótsjrot, snótsrot (zie ald.).

stróntvleeg (v.; -vlege; -vleegske), strontvlieg: *stróntvleegzeen gek op kówwëvlaje.*

stróntzaat (bn.; g. tr. v. verg.), stómzaat, pówpzaat, starzaat, smaorzaat (zie ald.).

stróntzak (m.; -zék en -zakke; -zékse), (m.b.t. een gemeen, laag en hovaardig persoon) strontzak: *dae gëmeinërik, dae kale bujjël, is 'nën echte stróntzak.*

ströp 1 (v.; -pe; -ke) [vulg. Lat. *stroppus*, Gr. *strophos* (strop)], strop: *dae kismënkloeëte vërdeent de ströp, zoe e stök strónt; 2* (m.; -pe; -ke) [D. (reg.) *Stropp*], kwajongen, straatjongen, bengel, rakker, strop (gew.), deugniet, guit, schalk, grappenmakertje: *di-j ströp haef ós al e paar gooj teure gëlap.*

ströppe (overg.; ströpdë, h. gëströp) [Hd. *stroppen*], stroppen: *de loorjieëgër (stroper) haef 'nën haas gëströp (mèt de ströp gëvange), want dae duit niks es struipe (stropen), dae struipër.*

stroom 1 (m.; g. mv.; g. dim.), èllëntrik; elektriciteit, stroom: *we zittën in d'n dónkële, want de stroom is ówtgëvalle; de kluuënës haef al e paar kieërën aan de stroom gëhange; wi-jvääol stroom gëbrujkt gieë? 2* (m.; struim; struimke) [Mnl. *strome*, Hd. *Strom*], stroom: (**uitdr.**) *di-j straeßbieës*

(dwarsligger) *wilt alti-jd tieëge de stroom opvare, ondanks tegenkating zijn doel bereiken.*

stroomop (bw. v. pl.) [Eng. *upstream*], stroomopwaarts [Hd. *stromaufwärts*], stroomop: *es-te van Mëzeik ówt oppe Maas stroomop vuuërs, kums-tën in Lujk ówt.*

strówk (m.; strujk; strujkske) [Mnl. *struyc*, *struuc*, Hd. *Strauch*], struik, heester: *Hens duit gemëkkelik dówzënd strujk iëërpëlën ówt op einën daäg, mer det is waal 'ne baer van 'ne mins.*

stróws (bn.; -ër, -te) [Mnl. *struselike* (op trotse wijze)], struis: *Fiel, dae strówsse kieërël, zou waal buim ówt de grónd kónne ri-jte; Kolla is békans zoe stróws gëbówd es Nik, want 't zeen allëbei strówsse kieërëls.*

struije (overg.; struide, h. gestruid) [Lat. *sternëre* (uitstrooien), Mnl. *stro(o)yen*], **1** [Hd. *streuen*], strooien, uitstrooien, uitspreiden: *tón 't jónk koppël de kirk ówtkwoeëm, struide de kënjër bloomën en ri-js; 2* morsen, laten vallen: *pas op des-te niks struis, bradzjelaerke; 3 (uitdr.) dao struije ze de vërkes mèt, daarvan is overvloed, meer dan genoeg; 't zandmënke struit zand in de ouge.*

struipe (overg.; struipde, h. gëstruip) [Mnl. *stro(o)pen*, *stroppen*], **1** (m.b.t. wild) stropen: *de loorjieëgër struipdën op eine nach 'nën haas, 'ne kni-jn en e rieëke; 2* (samenst.) [Hd. *abstreifen*], (m.b.t. de huid) afstropen, villen: *wils tiech strak de raekël (mannetjeskonijn) 't vel aafstruipe?; 3* aafzette, plujme, plökke; (m.b.t. geld aftroggelen) ontroven, beroven, roven: *laot uch neet struipe doeër daen aafzëttër; bi-j dae kraom oppe mert höbbe ze miech rëjaol gëstruip; 4 (uitdr.) iech zou h'm waal lieëvëntig kónne struipe (ville), ik ben*

kwaad op hem, heb een hekel aan hem.

struipër (m.; -s; -ke), stroper: *de struipër, dae loorëjas, haef vuuërigge nach dri-j rieëkës gëstruip mèt z'ne leechbak* (bak die aan de voorzijde open is en waarin licht brandt).

struisël (o.; -s; -ke) [Hd. *Streu*], strooisel: *op kamp en bi-j d'n tróp móste we op e struisël van losse blaedsjës slaope, ouch es 't stein ówt de grónd vroeër; vuuër de sakkërmèntspersëssie zörgde de minse vuur e struisël van pëpeersnuppërs, lissën en bloome.*

strujkële (onoverg.; strujkëlde, is gëstrujkëld) [iteratiefvorm], **1** [Mnl. *stru(uc)kelen*, *struy(c)kelen*, Eng. *to stumble*, Hd. *straucheln*], struikelen: *iech loeëp (lieëp) oppe Bosstraot tieë(n)ge 'n losse plëvujs en strujkëlde (stuppëlde miech)*; **2** [Hd. *straucheln*], ten val komen: *de rëgeering strujkëlde, ómdët de parlëmëntaere neet takkoeërd raakde*; **3 (uitdr.)** *iech waas zoe nërveus det iech uuvër m'n eige wäörd strujkëlde.*

strump (v.; -e; -ke) [1600, Kil. *strompe* (kous), Hd. *Strumpf*], halflange kous: *óngër 'n lang bóks drage vrouwluj gaer strumpën aan de bein.*

struuë (o.; g. mv.; -ke) [Mnl. *stro*, Eng. *straw*, Hd. *Stroh*], **1** stro, strooi (gew.): *van struuë make ze kërtoóng; los struuë wuuërt in bössële (sjouve) gëbónge (gëbónje) vuur ónger de kuj te strui(j)e*; **2 (uitdr.)** *dae is van ('t) bèd op struuë gëvalle, hij is erg verarmd.*

struuëje (bn.; g. dim.; g. mv.) [van 'stro'; Lat. *stramen*, Eng. *straw*, Hd. *strohern*], strooien, van stro: *mèt 'ne struuëjën hood op z'ne kop zoeët-ër op 'n struuëje mat óngër e struuëje dieëkske.*

struuëman (m.; -mén en -manne; -ménke) [Hd. *Strohmann* (lett.)] (m.b.t. iemand die bij transacties zijn naam leent) stroman: *de kuipër van det këstieëlkën is mer 'ne struuëman, dae det köp vuur dae géld(sj)wouf mèt z'n fërtujne.*

struuëmi-jt (v.; -e; -sje) [Hd. *Strohmiete*], stromijt: *es ze neet gënóg plaats höbbën oppe boordëri-j, zëtte de boore struuëmi-jtën in 't oeëpe veld(sj).*

struuëpóp (v.; -pe; -pupke), **1** [Eng. *straw man*, Hd. *Stroh puppe*], **1** (m.b.t. een in stro gemaakte pop) stropop: *es de véljer zeen ingëzejd, zëtte de boore d'r struuëpópën op, want de krejjen en de dujfkës zeen jummes gek op 't zejgood*; **2** (m.b.t. een bosje stro) dok: *in hieël aw hujskës kóns-tën op de zöldër de struuëpóppe tieëge d'n trèk en de kaw tösse de (daak)panne good zeen zitte.*

struuëspeer (o.; -speere; -speerke), strohalm [Hd. *Strohalm*]: *es-te doeëdkrank bès, hils-te diech aan e struuëspeer vas, zoek je in het nietigste redding; e struuëspeer is mès, zag de boor ... en hae raapdën 't op, zegt men i.v.m. een gierigaard.*

struuëwèsj (m.; -e; -ke), struuëwösj (zie ald.).

struuëwösj (m.; -e; -ke) [Hd. *Strohwisch*], struuëwèsj; strowis of bosje stro: **(uitdr.)** *op 'ne struuëwösj kwoeëm dër in Mëzeik aandri-jve, zo arm als een luis kwam hij in Maaseik aan.*

struuëzak (m.; -zék; -zëkske) [Hd. *Strohsack*], (m.b.t. een met stro gevulde matras) strozak: *op kamp bi-j de schoutën en ouch bi-j d'n tróp mósdës-te vreugër dèk op 'ne struuëzak slaope,.*

stuike (onoverg.; stuike, h. gëstuike), stuuëke,

stujke (zie ald.).

stuikêr, stuikstêr (m.(v.); -s: -ke), stuuêkêr, stujkêr (stujkstêr) (zie ald.).

Stujdiekring Geluif en Weitênsjap; Studiekring Geloof en Wetenschap: *'Bëgin jaore twintig van de 20ste ieëw bëgoste de awwêr leede van 'Het Patronaat Sint-Jozef' mèt 'ne stujdiekring woebi-j de intëlékтуweel vörming dujdëlik op 't program stóng. In 1926 haw de kring, woe krujshieër Verhoeven de stichtêr van waas, e stök of 30 leede, bëkans allëmaal stuuënte. Aktievieteite woeëren óngêr angêren e pak tónneel- en mëzi-jkówtveuringe. In de jaore 1960 bëstóng d'r 'ne stujdiekring mèt dezêlfde naam, woe lieërare van de vri-j sjoelên en van 't ri-jksóngêrwi-js in deebatteerdên uuvêr gëluif en weitênsjap. Vuuërzittêr waas tón krujshieër Armand Put, têrwi-ijl Theo Kees 'nên ti-jd lank de sprieëkêrs ównnuëdigde.'*

Stujdiekring, De; De Studiekring: *'Deeze stujdiekring, dae doeër 'Het Patronaat' óngêr de hoeëgstudênte waas opgêrich, organiezeerde lieëzingên en angêr aovênde vuur algëmein óntwikkeling. In 1930 waerde de kring bësteurd doeër vuüërzittêr Hubert Dahmen. In 'ne breek aan de gëmeintëraod, óngêrteikënd doeër 14 angêr vëreinigginge, dieëg de Kring 't es e rech gëlje det de Lieëwëvlag bi-j alle fëstievieteite zou prezênt zeen.'*

stujke (onoverg.; stujkde, h. gëstujk) [Mnl. *stoken* (aanzetten tot)], stuike, stuuêke; (m.b.t. gevoelens, onenigheid of verzet aanwakkeren) stoken, opruien, opstoken: *vuur de baze van e fëbrik zeen stujkêrs 'n nachmaar, want di-j stujke dëk zoe lang det de minse goeën stake.*

stujkêr (m.; -s; -ke), stuuêkêr, stuikêr;

ruziezoeker, stoker, stokebrand: *de stujkêr joeëg de minse nog mieë op stang; stujkêrs zeen trénseneerbieëste di-j, es t'r örgës rujzing is, nog get oeëlie op 't veur goeëje.*

stujkstêr (v.; -s; -ke), stookster, ruziezoekster: *di-j opheistêr (ophitster) maakde de minse nog kwaojêr es ze al woeëre, 'n echte stujkstêr, di-j de minsên achtêrein zèt.*

stujp (m.; -e; -ke), **I 1** [Mnl. *stu(y)pen*], begaovinge; stuip(en), convulsie, eclampsie: *'t kënd(sj) is in de stujpe gëblieëve; 2 (uitdr.) det rabzjoelie haef miech de stujpên op 't li-ijf gëjaag, me erg doen schrikken, bang gemaakt; II korte overjas: in 't naojaor en 't vreugjaor kóns-tên 'ne stujp aandoon uuvêr d'n angêr kleijêr.*

stujte ((on)overg.; stuuët, h. gëstuuëte), **1** bluffen, pochen, snoeven, roemen, grootspreken: *ze is alti-jd uuvêr häöre mins aan 't stujte; Zjos stuuët det-êr geld(sj) haw wi-j sli-jk (watêr); 2 (uitdr.) stujtên en in de bóks sji-jte kan eedêrein, bluffen is makkelijk.*

stujtêr (m.; -s; -ke), **1** pocher, bluffer, snoever, grootspreker: *'iech hób allës van goud en zilvêr, zelfs m'n koeëpêre kieëtêle,' zag de stujtêr; 2 (uitdr.) de stujtêr haef gei broeëd, de klagêr geine noeëd, de pocher heeft meestal geen overmaat, de klager heeft meestal ruim voldoende.*

stujve (onoverg.; stoeëf, h. gëstoeëve), **1** [Mnl. *stuvan*, Hd. *stieben (stäuben)*], stuiven, opstuiven, verstuiven: *es 't e bitsje wejt, geit 't hi-j stujve mèt al dae stoeëf; 2 (uitdr.) es-têr det huuërt, geit 't stujve, zal het er heet aan toegaan.*

stumpël (m.; -s en -e; -ke), **1** tafel- stoelpoot: *'t hun(d)sje zit dao alti-jd bënne, vasgëbóngên aan de stumpël van 'ne stoel;*

- 2** been: *di-j paer(d)shoeër* (publieke vrouw) *haef ferm stumpëls óngër häör li-jf; stank ins tēgooj op di-jn stumpëls.*
- stumpële, zich** (wederk.; stumpelde zich, h. zich gēstumpëld), zich stuppële (zie ald.).
- stumpke** (o.; -s; -) [Hd. *Stummel*], (óngër) boetsje; peuk, sigarettenpeuk: *sómmigge roukërs goeëjën hun stumpkës woe ze di-j mer kwi-jt wuuëre.*
- stuppële, zich** (wederk.; stuppelde zich, h. zich gēstuppëld) [Eng. *to stumble*, Hd. *stolpern*], zich stumpële; struikelen: *’t suuëtske stuppëlt zich dèk uuvër ’t stupke van ’t sjaldi-jkën en uuvër de bóbbëlen (róbbëlen = oneffheden) in de (oppe) Bosstraot.*
- stuuëke** (onoverg.; stuuëkde, h. gēstuuëk), stuïke, stujke (zie ald.).
- stuuëkër, stuuëkstër** (m.(v.); -s; -ke), stuïkër (stuïkstër), stujkër (zie ald.).
- stuuëpke** (o.; -s, -), jeneverkruik van een halve liter: *de pumpëlaer haw e stuuëpke zjēneevër achtëruuëvër gëkip en waas zoe zaat es e knón (stróntzaat).*
- subbëdeijus** (m.; -se; -ke) [komt van Zebedeus, die zijn zonen zonder bedenkingen met Jezus liet vertrekken (vandaar de negatieve connotatie)], subbëdeejus, sibbëdaejës, sibbëdeijus, sibbëdeejus, zëbëdeejus; sukkel, onnozelaar, sul: *dae subbëdeijus kik nôw ins alti-jd ievën ónnuuëzël, dreuvig, bluuë en bēdrök; nae, Sël is geinën hawve gare, ’t is mieë ’ne subbëdeijus, dae neet good wèt woe de klieëpël hunk* (nergens de juiste toedracht van kent); *Món is ’nën échte subbëdeijus: sumpël, bēsjaemp en mèt tweë lènkse hén(d)sjes.*
- subziedie** (m.; g. mv.; -ke), söbzi-jlie (zie ald.).
- sugkël** (v.(m.); -s; -ke), **1** (m.b.t. iemand die medelijden verdient) stumper, sukkel (gew.): *di-j sugkël zit swènt(sj)ërs in de kaw en daovuur hēlpe wieë det érmeujig sjépsel; 2 (uitdr.) Too is aan de sugkël*, heeft veel tegenspoed (vooral door ziekte).
- sugkëlaer** (m.; -s en -e; -ke), sukkelaar, sukkel (gew.): *Jan is ’ne sugkëlaer, want hae kan z’ne plan neet trëkkën en gelök haef-tër onneet vāöl; dao zeen mieë sugkëlaers es gëlökzakke.*
- sugkëlaerke** (m. en v.; -s; -), sók (zie ald. 2de bet.).
- sugkële** (onoverg.; sugkëlde, h. gēsugkëld) [Mnl. *su(y)ckelen*], **1** (m.b.t. op gebrekkige wijze gaan) sukkelen: *sugkëlëntaere is de zówplap toch bi-j hun gëraak; 2* (m.b.t. in een toestand komen) sukkelen: *ieërs hōb iech lang ligke weulën en dën bèn iech in slaop gēsugkëld; 3* (m.b.t. problemen hebben) sukkelen: *Pjaer sugkëlt al ’n ti-jdsje mèt z’n gëzóntheid.*
- sugkëléchtig** (bn.; -gër, -ste), sukkelachtig, ziekelijk: *de meiste minse wuuëren allewi-jl waal awd mer, jaomër gënóg, zeen ze in hunnën awwën daåg dèk sugkëléchtig.*
- suksësaot** (o.; -e; -säötsje) [zeer sterk veroud.; Lat. *succurrus* (hulp), Fr. *succursale d’une banque* = bankfiliaal], bankfiliaal: *oppe Mert zeen e paar suksësaote, woe di-jn spaarsénte fërtujnën opbrènge...*
- sumpël** (bn.; -ër, -ste) [Lat. *simpulus*, Mnl. *simpel*, Fr. en Eng. *simple*, Hd. *simpel* (*einfach*)], simpel, eenvoudig: *vuur de mins is ’t neet sumpël vuur nao Mars te reize.*

sunlichzeip (v.; g. mv.; -ke), zunlichzeip (zie ald.).

suppe (onoverg.; supde, h. gësup) [Mnl. *sipen* (druppelen), Eng. *sipper* (drinker), van *to sip* (nippen), *sipperen* (Barg.)], sippen (gew.), (m.b.t. een klein teugje drinken) nippen: *sup neet zoevääöl, drènk ówt, kazëlèntaere zoeët Jan aan ze kónjékske te suppe.*

suppërsti-jsie (v.; -s; g. dim.) [Lat. *superstitio* (bijgeloof), Fr. en Eng. *superstition*], bijgeloof: *vääöl minse gëluive niks, angëre zeen gëluivig en e pak luj zitte vól suppërsti-jsie; vääöl minse gëluive neet ech in 'ne përsoeënlikke God, mer ówt suppërsti-jsie gluive ze waal in vërsji-jninge, geistën en neum mer op.*

survëjant (m.; -e; -jén(t)sje) [afgeleid van 'surveilleren'; 'vëjant' komt van 'veiller' (waken); Fr. *surveiller*], surveillant: *bi-j dae survëjant kos-tën allës aafpénne, want dae haw z'n ougën in z'n maal.*

sus (m.; g. mv.; g. dim.) [Oud-Fr. *cesser* (ophouden)], (in de *uitdr.* 'van z'ne sus valle') van zijn stokje vallen, flauwvallen, in zwijm vallen: (**uitdr.**) *di-j zate mërjan waas zoe starzaat det ze van häöre sus is gëvalle*, het bewustzijn heeft verloren.

Sus, roepnaam voor Franciscus.

suuëts (v.; -e; -ke), suuëtsël, suuëtske, säöts, säötske, suuëtsëlke (zie ald.).

suuëtsël (v.. -s; -ke), suuëtske, suuëts, säöts, säötske, suuëtsëlke (zie ald.).

suuëtsëlke (v.; -s; -), suuëtske, suuëtsël, suuëts, säöts, säötske; (m.b.t. een niet zo begaafd, bangelijk, onschuldig meisje of vrouwtje), trezebees (gew.), doetje, sukkel (doei): *det suuëtsëlke van e maesje kóns-tën*

allës wi-jsmake, zoe e sugkëlkën ochérm.

suuëtske (v.; -s; -) suuëtsël, suuëts, säöts, säötske, suuëtsëlke (zie ald.).

suurtoe (bw.) [Fr. *surtout*], sërtów; *surtout* (gew.), vooral: *de ruuëskës zeen prachtig en, suurtoe, ze rujke lékker; Rik is versténjig en suurtoe 'ne gooje mins.*

suzjè (o.; -s; -ke) [Lat. *subiectus*, Fr. *sujet*], sujet, onguur persoon: *mèt dae laege pëtroeën, zoe e gëmein suzjè, wil iech niks te makën hóbbe.*

Swa, roepnaam voor François, Franciscus

swanjäör (m.; -s; -ke) [sportt.; Fr. *soigneur*], soigneur, verzorger: *de swanjäör swanjeert de sportluj, want hae hilt hun kóndi-jsie in de gatër.*

swanjeere (overg.; swanjeerde, h. gëswanjeerd) [Fr. *soigner*], verzorgen: *swanjeer diech toch ins get, vówlépke.*

swarree (m.; -s; -ke) [Lat. *serus* (laat), Fr. *soirée* (idem) van *soir* (avond), Hd. *Soiree*], soiree, avondfeest, avondpartij: *vuur de swarree is d'n hieële sjik van Mëzeik ówtgënuuëjd.*

swènt(sj)ërs (bw. v. tijd) [Eng. *in (the) winter*, Hd. *im Winter*], swèntërs; 's winters, in de winter: *swènt(sj)ërs zitte vääöl aw luj in Spanje vuur dao te uuvërwènt(sj)ëre.*

swèntërs (bw. v. tijd), swènt(sj)ërs (zie ald.).

swiet (m.; -e; -sje) [Lat. *sequi* (volgen), Fr. *suite*, Hd. *Suite*], (m.b.t. het gevolg dat aanwezig is bij een huwelijk) suite: *Jan en Mia trouwe mèt 'ne swiet van tieën koppëls.*

swirkëndaags (bw.) [Eng. *on working days*,

Hd. *werktäglich, werktags*], op een werkdag:
*dees bös löp allein swirkēndaags en di-j
angēr allein mer sōndigs; swirkēndaags
zeen wieë al vreug ówt de vaere.*

swoonsdigs (bw. v. tijd) [ontleend aan Lat.
dies Mercurii (de dag van Mercurius)],
sgoonsdigs (zie ald.).

T

't mi-jnt (gesubst. bez. vnw.) [Hd. *das Meine*], 't mijne: (**uitdr.**) *dao höb iech 't mi-jnt neet van*, dat geloof ik (toch) zomaar niet.

t(s)jin (tw.) [Fr. uitspr. als in 'tiens'; drukt weifeling, onduidelijkheid, weifelende instemming, aarzeling of berusting uit], tiens, zo, zo!, wel, well!: *t(s)jin, t(s)jin, waas-te miech nôw zègks!*; *t(s)jin, es-te dènks det 't mót, dén duis-te 't mer; 't(s)jin ' is 'ne beklémtoeënde* (emfatische) *vörm van 'jao'; t(s)jin, waat raojs-te miech aan?*

t'r (bw.) daar, er: *wi-jvääol kènjër höbt gieë? iech höb t'r vi-jf, iech waas t'r hieël vanaaf*, de kluts kwijt, ontdaan.

t'rbi-j (voornaamw. bijw.), d'rbi-j; erbij: (**uitdr.**) *ki-jk nôw toch ins wi-j dae mins t'rbi-j löp*, hoe hij eruit ziet; *wi-j kums tiech t'rbi-j*, hoe kom je erbij?; *iech bli-jf t'rbi-j* [Hd. *iech bleibe dabei, dass ...*]; *nôw bès tiech t'rbi-j*, ben je gesnapt.

t'rdoeër (voornaamw. bijw.), d'rdoeër; **1** erdoor: *det vinstërke waas te klein en dus is de sjelm neet t'rdoeër gëraak*; **2 (uitdr.)** *hae is t'rdoeër*, is geslaagd; *iech haw waal dôwzënd flësse wi-jn, mer nôw bèn iech t'rdoeër*, door mijn voorraad; *het vuuërstël is t'rdoeër*, is aangenomen; *dae kammëraod drejt allës t'rdoeër* (verkwist zijn geld) *in de kabbërdoes(j)kës* (hoerententen); *Frans is toch weer ins t'rdoeër gesjrvävëld*, genezen; *di-j kwakël* (praatzieke vrouw) *trèk (truk) Jan en allëman aanëvas t'rdoeër*, ze roddelt keer op keer.

t'rdoeërtrèkke (overg.; trok t'rdoeër, h. t'rdoeërgëtrokke), d'rdoeërtrèkke; roddelen, kwaadspreken, door de modder halen: (**uitdr.**) *es de klokke lójje, mós-tën oppasse, want dén zeen ze diech t'rdoeër aan 't trèkke*.

t'rlangs (voornaamw. bijw.), d'rlangs; **1** erlangs: *iech sjoeët op de roeës, mer 't waas zjus t'rlangs; wils-tën éffe(kes) oppe pos bènnegoeën, es tiech t'rlangs kums*; **2 (uitdr.)** *avëntów houwt Stef t'rlangs*, spreekt hij wartaal.

t'rnao (voornaamw. bijw.) [Hd. *danach*], d'rnao; daarna, na die tijd, erna: *es iech nao de sinnëma gaon, gaon iech t'rnao nog eine pakke; 'n wieëk t'rnao höb iech h'm nog ins gëzieën*.

t'rnaotów (voornaamw. bijw.), d'rnaotów; ernaartoe: *Bétsje ligk in 't hospëtaal en deeze middig geit Lis t'rnaotów*.

t'rtössëdoeër (voornaamw. bijw.) [Hd. *zwischen*], d'rtössëdoeër; ertussendoor: *dènks tiech det iech t'rtössëdoeër kan krówpe, tösse de dräöj van dae pinnëkësdraod?*

t'rtössënin (voornaamw. bijw.), d'rtössënin; ertussenin: *iech mót nog nao d'n doktër en iech mót nog këmissies goeën doon en iech weit neet of iech t'rtössënin nog éffekes (h)eivërs kan goeën*.

t'rtössënowt (voornaamw. bijw.), d'rtössënowt; ertussenuit: *sóms mót 'ne mins ins 'nën daåg t'rtössënowt trèkke*, weggaan om iets anders te doen.

t'rvan (voornaamw. bijw.), d'rvan; ervan: *dao ligks-te tieëge de grónd, want det kump t'rvan mèt di-j teurën op d'ne fits; wëts tiech t'rvan?*, ben je op de hoogte?; *waat vungs tiech t'rvan?*.

t'rvuuër (voornaamw. bijw.), d'rvuuër; ervoor: *'t is 'n hieël gëdoons, mer es 'ne mins t'rvuuër stuit, mót-ër ouch t'rdoeër; de kómmërsant stuit t'r slech vuuër*.

t'rvuur (voornaamw. bijw.), d'rvuur; ervoor: *de moogs det kėsken höbbe, mer waat guuëfs-te miech t'rvuur?*

taal (v.; tale; -sje) [Mnl. *tale, tael*], **1** taal: *waat 'n taal (platte taal) is miech det!; dae kènt z'n tale*, is meertalig; *gieë zeet good t'r tale*, u bezit veel taalbeheersing; *waat vuur 'n vówl taal ('ne vówle kal) is miech det, alti-jd mer uuvër dae seks!;* **2** stem: *hae kènt miech aan m'n taal; vandaag höb iech z'n taal nog neet gēhuuërd*, hij heeft nog niets gezegd; **3** (samenst.) *in 't taalbook stuit 'nen teks uuvër ougëntaal.*

taam (bn.; -ër, -ste) [Mnl. *tam*, Eng. *tame*, Hd. *zahn*.], **1** mak, gedwee, volgzzaam: *di-j hón(d)snot is zoe taam es e lémke;* **2** niet wild: *es kènd(sj) haw dër 'nën tame kni-jn en e taam däölke;* **3** moe, afgemat: *mèt det gēdoons höbbe ze miech taam gēkrieëge.*

taar (m.; g. mv.; g. dim.), tar (zie ald.).

taatsj (v.; -e; -ke), kletsious, kletskont: *waat di-j taatsj good kan, is wawwële, lang en vërvaelënd kalle, zègk mer.*

tabbërnakël (o.; -s; -ke), **1** [Lat. *tabernaculum* (tent), Hd. *Tabernakel*], tabernakel: *in 't tabbërnakël bëwäre de kattëli-jkën 't Allërheiligste;* **2** onderlichaam: *ze loeëg (laag) mèt häör tabbërnakël bloeët.*

tabblèt (v.; -te; -sje), **1** [Fr. *tablette* (verkleiningsvorm van *table*), Hd. *Tablett*], dienblad, presenteerblad, plateau: *'n tabblèt is e brieëd vuur op te deenën of aaf te rujme;* **2** [Eng. *tablet*, Hd. *Tablette*.], pilletje, tablet: *allëwi-jl pakke de minse tabblëtte vuur vanallës en nog get.*

tabbloo (m.; -s; -ke), **1** [Fr. *tableau*, Hd. (veroud.) *Tableau*], houten paneel, schildering, schilderij: *sómmigge artiste*

makën hun tabbloos in oeëlievörf en angërën in watërvörf; **2** instrumentenbord van een auto, dashboard: *in of bi-j d'n tabbloo zitte de killëmëtrik, de klinjëtäörs, de nafmaetër en 't maetërke van de viedaosj (olieverversing).*

tachë(n)tig (hoofdtelw.) [van 'ach' + '-tig' (tiental); Mnl. *tachtig*; Hd. *achtzig*], **1** tachtig: *al tachëtig? det zou(d)s-te neet zègke, wi-j gieë d'r nog ówtzeet;* **2** (uitdr.) *de séstig zeen léstig mer de tachë(n)tig zeen prachtig.*

taedëvoo (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *tête de veau*, oorspr. ingrediënten: tong en losgeweekt vlees van een kalfskop; thans gewoon rundsvlees], **1** kalfskop in gelei: *taedëvoo mèt bölkës, hmmm, lékker!;* **2** **wat zit er in kalfskop in gelei?** *'Taedëvoo bëstuit ówt kawf(s)vleis en sjampëljóngs in 'n mèt bloom en zëtmael (ma(j)iezeena (maizena) is 't merk) gebónge tēmattësaws, di-j op smaak wuuërt gēbrach mèt pieëpër en zawt, e lorreerblaedsjën en dèk ouch papprieka.'*

taek (m.; -e; -ske), spriet, griet, grutto, kwartelkoning: *in mei zitte de meiste vuuëgëlkës te breuje, mer de koekoek en d'n taek doon det neet; d'n taek, e soeërt snep, zujs-te waal ins langs 't sjoër van de Maas [sjoër = schoorwal; steile oever van een rivier; sjoor = regen- of onweersbui].*

taer (m.; g. mv.; -ke) [Fr. *prise de terre*], (elektr.) aarding: *'n antèn mó't 'nën taer höbbën en daovuur mó't ze mèt (de) aerd vërbónge zeen.*

taere [uitgang van de onvoltooide (tegenwoordige) deelwoorden die de werking als aan de gang zijnde voorstellen; vergelijkbaar met de Engelse '-ing-form'], *sjóggëlëntaere kwoeëm de gëzón mósjël (dikke vrouw) aangëzat (aangësjóggëld);*

lachëntaere vèrtelde de kâlmieëkër (praatjesmaker) det-ër bi-j de kuuëning gënuuëjd waas.

taffëlaer (m.; -s en -e; -ke), onhandige sukkelaar: *doeërwirkën of e bitsjën avvëseere kan daen taffëlaer neet: 't is alt-jd op zoe'n stil en ónhénjigge mëneer det-ër baezig is.*

taffële (onoverg.; taffëld, h. gëtaffëld), taffelen (gew.), tjaffelen (gew.), sukkelen, niet opschieten: *de sugkëlaer is in 't watër gëtaffëld; waat is dae klómpëklaos dao toch aan 't taffële; taffëläntaere ging dër d'n trap op.*

tagke (onoverg.; tagkde, h. gëtagk), [veroud.], twisten, kijven, taggen: *di-j kënjër zeen nów toch ins alti-jd aan 't tagkën óngërein in plaats van röstig get te spuuelën of e beukske te lieëze.*

taj (v.; -s en -je; -ke) [me.Lat. *tallia*, *talea* (het snijden van kleren; Mnl. *taelge*, *tailge*, *taille* (insnijding, taille), Fr. *taille*, vgl. Eng. *tailor*, Hd. *Taille* (heuplijn)], taille, middel, taillewijdte: (samenst.) *e sjoeën zich, det raspaerdsje mèt z'n (häär) wëspëtaj nieëve di-j dikke machóhël* (corpulente vrouw).

tajjäär (m.; -s; -ke) [Mnl. *tailge* (insnijding), me. Lat. *tallia* (het snijden van kleren), Fr. *tailleur* (letterl. snijder), D. (Zwi.) *Tailleur*], (m.b.t. het nauwsluitend damesmantelpak) *deux-pièces*, mantelpak(je): *'t rökske van 't tajjäärke zoeët wi-j gëgoeëte, mer vuur 't jésken haw Laen toch get te vööl broeëd oppe plank* (te grote borsten).

tak (m.; tek; tékske), **1** tak: *de löbbës is op 'nën dorrën tak goeën zittën en ówt de boum gëvalle, want daen doeëjën tak is nëteurlik aafgëbroeëke; 2 (uitdr.) dae is nogal doeër de tek gëgange*, hij ziet er slecht uit; *hae*

maakde van zi-jnën tak, maakte van zijn neus.

takkoeërd zeen [vaste woordverbinding; Fr. *être d'accord pour*], 't akkoord zijn (gew.), het eens zijn, instemmen met, akkoord gaan: *iech bèn neet takkoeërd, want det zou miech nog opkómme (zoór opbrieëke = daar zou ik nog spijt van krijgen).*

taks (m.; -e; g. dim.), **1** [Mnl. *taecse* (prijs), *taxe*, *tax*, *tacx* (bepaalde som), Fr. *taxe* (vgl. *taxeren*)], taks: *in dit léndsje bëtaals-te diech blaw (ónnuuëzël) aan taks; 2* (m.; -e; tékske), dashond, teckel: *'nën taks, dae we ouch 'nën tékkel neume, is e lank hun(d)sje mèt korte, króm puuëtsjës, dae vreugër gëbruik waerde bi-j de jaag.*

taksplaat (v; -plate; -plieëtsje), taksplaat (gew.), fietsplaatje, nummerplaat, kentekenplaat; **het fietsplaatje gold als bewijs van betaalde** rijwielbelasting: *'Vreugër mósdës-tën eedër jaor 'n nów taksplieëtsje koupe vuur mèt d'ne fits te mooge vare (ri-jje). Dit taksplieëtsje haef bëstange van 1891 tot – vërsjilling pë provvinsie – in de jaore 1980. In Limburg waas 't plieëtsje vërplich tössën 1893 en 1988.'*

tamboeër (m.; -s; -ke), **1** remtrommel van een auto: *'nën tamboeër waas 'n óngërdeil van 'ne frin* [Fr. uitspr. als in 'frein'] *en haw de vörm van 'n trómmël; 2* [Mnl. *tamborijn*, Fr. *tambour*, Hd. *Tambour* (trommel)], trommel, trommelslager [Hd. *Trommelschläger*]: *in de middëlieëwe goeëve de tamboeërs bi-j d'n tróp 't témpoo van de marsj aan; óngër 't gevéch goeëf d'n tamboeër mèt 'n wissëling van slaag' de kómmandoos van de leegërleijing doeër.*

tamboeëre (onoverg.; tamboeërde, h. gëtamboeërd) [Mnl. *tamboere* (trommel),

Fr. *tambour* (trommel(slager)), tamboeren (gew.), herrie schoppen, lawaai maken (feestvieren): *pówpzaat woeëre de pumpëlaers snachs oppe Bosstraot aan 't tamboeëre.*

tamboermaetër (m.; -s; -ke) [Fr. *tambour-maître*, Hd. *Tambourmajor*], tamboer-majoor, tambour-maître: *d'n tamboermaetër dae bi-j d'n tróp de leijing haw uuvër de tamboeërs, haw de graod van sërzjant-mazzjaor (-mazzjaor).*

tamigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *tameness*, Hd. *Zahmheit*], (m.b.t. gedwee, mak en meegaand zijn) tamheid, makheid; *waat 'n tamigheid vuur zoe 'ne jónge mins, vuur zoe d'n hieëlën daág in de sallao op z'n lui kónt te ligke.*

tampaasj (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *tapage*], (m.b.t. een rumoerige beweeglijkheid) herrie, spektakel, kabaal, drukte: *zèt 'ne knuuër, 'ne grawwëlaer en 'ne vrejëlëaer bi-jein, en de höbs gëgarrëndeerd tampaasj, 'n diskujsie op 't rén(d)sje van rujzing; maak toch neet zoe'n tampaasj, kënjër, vërstaot uch.*

tamtam (m.; -s; g. dim.) [klanknabootsend gevormd; Hindi *tamtam*], **1** (fig.) tamtam, ophef: *waat 'nën tamtam toch weer mèt dae Neer vuur zoe'n sjaeligheid; 2 (scherts.) de geruchtenmolen: *d'n tamtam haef weer good ze werk gëdoeën.**

tand (m.; tan; téndsje) [Mnl. *tant*, Eng. *tooth*, Hd. *Zahn*.], tand: (**uitdr.**) *dae gaw is mèt de tan is ouch gaw mèt de han*, iemand die niet te lang tafelt, presteert meer arbeid; *hae oeët mèt lang tan*, hij had weinig eetlust; *in de waerëld kri-jg(ën) e mëljaar minse neet gënóg uuvër d'n tand*, onvoldoende te eten.

tandpi-jn (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd.

Zahnschmerz(en)], **1** tandpijn, kiespijn: *Gus vërëkde (vrëkde) van de tandpi-jn mèt dae rottën tand; 2 (**uitdr.**) *tandpi-jn is leefdëspi-jn, liefdespijn, liefdesmart.**

tang (v.; -e; téngske), **1** [Mnl. *tange*, Hd. *Zange*], (m.b.t. het gereedschap) tang, verlostang, forceps: *het kënd(sj) is mèt de tang (de i-jzers = forceps, verlostang) gëhaold; jungske, gieëf miech ins éffekes de (pits)tang (ni-jptang) vuur daen draod doeër te pitse; 2 (scheldw.) spits spoeëk; feeks: *di-j aw tang haef alti-jd get te zeike* (vulgair voor zeuren, zaniken); *waat 'n tang van e wi-jf; 3 (m.b.t. het gepantserd voertuig) tank: *tón in 1915 de iëerste tangs vuur 't Èngëls leegër waerde gëmaak, waerde gëzag det 't groeëte sittërne woeëre; 4 (**uitdr.**) *det stuit wi-j 'n tang op e vërke, dat (vooral kleding) past niet bij mekaar.****

tant (v.; -e; téntsje) [Fr. *tante*, Hd. *Tante*], **1** [homotaal], (m.b.t. een oudere homoseksueel) tante: *'t is 'n tant en hae zit bi-j 'n nich* (homoseksueel); **2** tante: (**uitdr.**) *es mi-jn tant rólkës óngër haw, dén kos-te mèt häör vare*, antwoord op iemand die regelmatig het woordje 'als' gebruikt; *es mi-jn tant kloëëtën haw, dén waas 't mi-jne nónk*, zelfde uitleg; **3** ouderwetse vrouw: *di-j aw tant haef nog geinën tillëvi-jzie; 4 vrouw: *'t is 'n léstige tant.**

tantëfaer (m.; -e of -s; -ke) [sterk veroud.; Fr. *tant à faire*], bemoeial, tantefeer (gew.), druktemaker: *det geit uch nôw ins gein vets aan, mënëër d'n tantëfaer.*

tantis (m. en v.; -te; -je) [Lat. *dens* (gen. *dentis*)(tand), Fr. *dentiste*, Eng. *dentist*], dentist(e), tandheekkundige, tandarts: *hae haef zich bi-j d'n tantis valse tan (e gebieët) laote zètte.*

taofël (v.; -s; täöfëlke), **1** [Lat. *tabula* (plank),

Eng. *table*, Hd. *Tafel* (form.),], tafel, tafelgenoten [Eng. *table-companion*]: *de hieël taofël bëgos te zènge; de hieël taofël lachde*; **2** (**uitdr.**) *dao hëbbe ze 'n gooj taofël*, daar wordt goed gegeten; *hae laag (loeëg) óngër de taofël van zatigheid; hae haef Frans óngër de taofël gëdrónke*, zo lang tegen Frans op gepimpeld, dat Frans in de olie was zonder dat hijzelf dronken was; *dae kalt miech óngër de taofël*, overdondert me in een discussie; *ze is tieëge 'nën hook van 'n rón taofël gëloupe*, zij is zwanger.

taofëllake (o.; -s; -lieëkske), tafelkleed, tafellaken: *Stin haef 'ne kas vól gewieëve, kantën en wolle taofëllakës; dao zeen taofëllakës vuur op te ieëte mer dao zeen d'r ouch vuur de seer.*

taofëlpoeët (m.; -puuët; -puuëtsje), tafelpoot: *in de kuuëke hëbbe we 'n rón täöfël mèt 't taofëlblaad op einën taofëlpoeët.*

taor (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *tort*], nadeel: *dae loeëze haef miech taor gedoeën* [Fr. *faire (du) tort à qn.* (iemand nadeel berokkenen)] *mèt z'ne sjoeëne kâl en mèt waat-ër miech allëmaol vërsproeëkën* (beloofd) *haw.*

täötël (m.; -s; -ke), teutël, tuitël (zie ald.).

täöts (bn.; g.tr. v. verg.) [van 'täöt' (teut) → *teuten* (talmen); meestal predicatief gebruikt], teuts, teut, tuuëts, tuuët; tureluurs, suf, afgemat, dol, uitgeput, knettergek, teut (gew.): *van 't gëwawwël van di-j vélmówl* (brutale prater) *waer iech täöts; nów bèn iech täöts van alle hón(d)sgëzeike di-j kat ówt te laote.*

tap (m.; -pe; tépke), **1** [Fr. *étappe*], trèk; etappe, afstand: *van Mëzeik nao Kieëvëlaer is 'nën hieëlën tap (e ferm tépke) mèt de laerën tram* (te voet); **2** [Hd. *Zapfhahn*], tap(kraan): *vuur d'n tap (te doon) mós-tën*

e bitsjën hénjig zeen; hae stóng d'n hieëlën aovënd aan d'n tap; de opbrèngs van d'n tap waas vuur de vëreinigging; **3** [Hd. *Zapfen, Spund(zapfen)*], (m.b.t. de houten pen in een vat) spon, stop, tap, zwik, deuvik, bom, stop: *en nów stieëke we d'n tap in 't vaat.*

tapkas (m.; -te; -késje), tap (2de bet.), toe(ë)g, bëfët; (m.b.t. het buffet in een café e.d) tapkast: *'t zówplëpken hóng d'n hieëlën aovënd aan d'n tapkas (toe(ë)g), en mer pumpële.*

tappe (overg.; tapde, h. gëtap), **1** [van 'tap' (kraan), Mnl. *tap(pe)*, Eng. *tap*, Hd. *zapfen*], (m.b.t. het door een tap of kraan laten stromen) tappen: *es ze d'n tap in 't vaat hëbbe gestoeëke, kónne ze tappe*; **2** aftappen: *mèt di-j hënnepplantaasj haef dae sjuffël hieël get stroum (aaf)gëtap*; **3** (**uitdr.**) *nów goeën we ins ówt 'n angër vieëtsje tappe*, anders handelen of spreken dan tevoren.

tappëseerdër (m.; -s; -ke) [Fr. *tapissier*, Hd. *Tapezierer*], behanger: *d'n tappëseerdër haef de kamër mèt sji-jtgreun tappëseerpëpeer gëtappëseerd.*

tappëseere (overg.; tappëseerde, h. gëtappëseerd) [Fr. *tapisser*, Hd. *tapezieren*], **1** behangen: *trèk 't awd tappëseerpëpeer al mer van de moôr aaf, we goeën tappëseere*; **2** beschadigen: *de zwaor kammi-j(j)aos tappëseere de waeg nogal.*

tappëseerpëpeer (o.; g. mv.; -ke) [Fr. *tapisserie*, Hd. *Tapete*], behang(sel), behangselpapier: *dao kos waal einën e pënke spek tieëge de moôr hëbbe gëgoeëjd, zoe vówl is 't tappëseerpëpeer bi-j di-j drékbaere.*

tappieplin (m.; g. mv.; -ke) [Fr. uitspr. zoals in Belg. Fr. 'tapis-plain'], tapis-plain, vast

en kamerbreed vloerkleed: *laot daen hõnd neet mèt z'n vówl puuët op d'n tappieplin loupe.*

tappi-jt (o.; -e; -sje), **1** [Lat. *tapete*, Mnl. *tapiet*, *tapeet*, Fr. *tapis*], *tëpi-jt*, *kërpèt*; tapijt, vloerkleed: *bi-j di-j luj ligk allës vól Indisse en Pérzisse tappi-jte*, *waat nêteurlik 'ne sjoëñën euroo haef gëkos*; **2 (uitdr.)** *hae præbeerdën 't vuurval óngër 't tappi-jt te vaege*, in de vergetelheid te brengen.

tar (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *tar(re)*, *ter(re)*, Eng. *tar*, Hd. *Teer*], *taar*; *teer*: *weipäöl wieëre vanóngër mèt tar ingësmieërd, tieëgën 't rotte nêteurlik.*

tare (overg.; taarde, h. gëtaard), *tarre* (zie ald.).

tarre (overg.; tarde, h. gëtarde) [Hd. *teeren*, Eng. *to tar*], *tare*; (m.b.t. met teer bestrijken) *teren: vuuër de keezinge hõbbe di-j van de gëmeinte nog gaw e paar straote gëtarde.*

tarrief (m.; *tarriev*e; -ke) [Fr. *tarif*, Hd. *Tarif*], *tarief*, prijsbepaling: *d'n tarrief vuur 'n rit in 'n S-baan is 20 euroo.*

tartëpóm (v.; -me; -pumke) [Fr. *tarte aux pommes*], *tërtëpóm*, *tówslaag*; *appelflap*; **appelflappen nu ook gevuld met pudding**: *'n tartëpóm is 'ne kook van deig mèt fi-jngësnieëje éppelkes, rëzi-jnën en get kënieël; nów zeen in Mëzeik ouch al tartëpómme mèt bodding (pudding), abbriekoeëzën en kieërse, di-j mèt 'póm' (van pommes) neet vääł te makën hõbbe.'*

tas, **1** (v.; -se; téske) [It. *tazza*, Sp. *Taza*, Fr. *tasse*, Hd. *Tasse*], *zjat*; *kop(je)*, *tas* (gew.): *dao kri-jgs-tën alti-jd 'n përlin bi-j e téske (zjétsje) koffie*; **2** (v.; -se; als diminutief gebruik je best 'huipkje') [Mnl. *tas*], *hoop*, *stapel*: *mèt di-j tas stein gaon iech e paad*

make; **3** *sakkosj* (zie ald.); **4** [Mnl. *tasch(e)*], *kallëbas* (zie ald.); **5** *zëkske* (zie ald.).

tatëre (onoverg.; *tatërde*, h. *gëtatërd*), *tëttere* (zie ald.).

tattoewaasj (v.; *tattoewaazje*; -ke) [Fr. *tatouage*, van *tatouer* (tatoeëren), Tahitiaans *tatu* (ingebracht teken op de huid), Hd. *Tätowierung*], *tatoeage*: *wils-te 'n tattoewaasj, dén mós-te waal ieërs e fieguuërkën in de vel laote sni-jjën of prikke, woe ze dén e soeërt vörf in vri-jve.*

tattoeweere (overg.; *tattoeweerde*, h. *gëttattoeweerd*) [Fr. *tatouer*, Eng. *to tattoo*, Hd. *tätowieren*], *tatoeëren*: *vääł minse laote 'ne naam of e fieguuërkën op hun li-jf tattoeweere.*

taup (v.; -e; -ke), *molenwiek*: *es-te 'ne slaag van de muuëlën hõbs gad, wilt det nog neet zëgke des-te doeër 'n taup bès gëraak.*

taupe (onoverg.; *taupde*, h. *gëtaup*) [zeer sterk veroud.], *nonchalant slenteren*, *doelloos wandelen*: *de wandëlaer taupdën op ze gëmaak van de Bosstraot nao de Bleumërstraot.*

tautëlaer (m., -e; -ke), *veelprater*: *daen tautëlaer ze mun(d)sje stuit gein sëkon stil.*

te 1 (bw. v. gr.) [Eng. *too*], *overdreven*: *'t jungskën is te braaf*; **2** (te + inf.) *'t waas mer vuur te lache*; *Li-jza is kómme te stërve*; **3 (uitdr.)** *daen hieële kraom is get te*; *hae kraeg 't te kwaod*, hij kwam in gevaar; hij kon zich niet bedwingen; hij kreeg last; hij raakte in moeilijke omstandigheden; *det is te gek vuur los te loupe*; *Zjaen is te good vuur deeze waerëld.*

te bakke make (gez.), *te kieër goeën*, *te zeil goeën* (zie ald.).

te kieër goeën (gez.), te bakke make, te zeil goeën (zie ald.).

te zeil goeën (gez.), te kieër goeën, te bakke make; tekeergaan: *het wagëlëvouw (-volk) ging nogal te zeil; ze ginge te zeil wi-j wilje; mèt dae storm geit de wënd(sj) te zeil in de sjouw.*

tē(r)naer (voornaamw. bw.), d'rnaer; neer: *iech waas det werk kótsmeug en hōb het tē(r)naer gegoeëjd, ik heb het bijltje erbij neergelegd, ik heb het opgegeven.*

Téchnis Instietuut Sint-Jansbêrg; Technisch Instituut Sint-Jansberg: 't Woeëre de hieëre Pieter Kubben, Dr. Moors, Jozef Rutten, Lambert Indekeu, André Driessen en Henri Teelen di-j in 1921 op Sint-Jansbêrg 62 ha. grónd aankochte van de Broeders van de Kóngrégasie van Slivvëvrouw van Loerd in Oeëssakkër (Oostakker). De oeërsprónkëlikke bēdoeling waas de invalliedesjoeël van Le Havre nao Mēzeik uuvër te brēnge vuur d'r de invalliede van d'n oeërlog (WO I) 'n aangēpaste opleijing aan te beeje. Hieël get mattërjaol waerdën aangēveurd, mer de invalliede kwoeëme neet. Di-j ginge jummës leevër (h)eivërs. Tón dujdëlik waerde det t'r allein 'n vaksjoeël (ambachtsschool) vuur hout- en i-jzërbëwiring zou kómme, waerde van dae lap grónd bēkans 53 ha. weer vërkoch. De uuvërbli-jvëndë good 9 ha. waerdën in 1924 doeër de eigēnaers uuvërgēmaak aan de Vëreinigging zóngër wënsbējaag 'Ambachtsschool van Sint-Jansberg'. Van de sjoeël, di-j óntstangën is in de jaore 1922-1924, waas E.H. Bernard Claessens d'n iëërstën dirrëktäör, waat-ër is gëblieëve tot 1943. Angër minse van 't iëërste oor woeëre Hubert Dahmen, Renier Brouns, Antoon Frenssen, Mathieu Doumen en vanaaf 1926 ouch d'n hieër Goormans en E.H. Frans

Beelen. Mèt 'nën óngëluiflikkën inzèt en i-jvër dieëge ze de sjoeël neet allein greuje, mer zörgde ze ouch vuur 'n hieël pozzëtief en bēkans fammiljaal sfeer. D'n twieëdën dirrëktäör, E.H. Wim Konings, haef mèt z'n wirkkrach en z'n moddèrnizeering van de sjoeël gēmaak det Sint-Jansbêrg in hieël Limburg bēkend stóng es 'n sjoeël mèt 'n hieël hoeëg bēkwaomheid en nievoo. Nów mēsji-jnën en nów gëbówwë, 'n oeëpëlóchtjätër (1949), 'ne groeëte spuuëltoin (1956), 'n sjoeëlfamfaar (1957) o.l.v. d'n hieër Schepers, 'n A2-aafdeiling (1959), 'n bëroepsaafdeiling mēkanieka (1961), de A2-aafdeiling Hout (1964) en de oprichting van de BBO-aafdeiling (1969) zeen z'n bēlankri-jkste waopëfeite. Óngërtösse waas de sjoeël zoe gëgreujd det 'nën óngërdirrëktäör nuuëdig waas gëwoeëre. Dae waerdën in 1965 gëvóngën in de përsoeën van Renier Brouns, 'ne man mèt kwallietitën en dae trouwës perfék haef gëzörg vuur stujdie en gëdraag. Opvolger Louis Broens (1970), dae neet allein awd-lieërting mer saer 1940 ouch lieëraar waas in de sjoeël, kan bësrieëve wieërën es ein van de steunpillaere di-j Sint-Jansbêrg langën ti-jd hōbbe gëdrage. 't Woeëre z'n organiezasetallént, z'n doeërzich en z'n gaaf vuur mètwirkërs te bëzieële di-j deezën óngërdirrëktäör tiepeerde. In 1970 is 't dén perfék (prefect) E.H. Sylvain Santermans dae de leijing van de sjoeël in han kri-jg. Ouch óngër zi-jn dirrëktäörsjap is hieël get vërnówd en aangēpas. De naodrök haef deezën dirrëktäör vuural gëlag op 't kristëlikke, 't téchnissën en de trëdi-jsie van Sinit-Jansbêrg. Bēlankri-jk ouch is det 'n deegëlikke bëleidsstuktur mèt wirkgroepën en advieskómmissies waerdën opgëstëld. Vuur elk punt op d'n aggënda of vuur elk óngërwërp (thema) det daobi-j kwoeëm ki-jke, waas 'n gooj lichamëlikkën en geistëlikke gëzondheid (welzijn,

welbevinden) van de lieërling alti-jd 't ówtgangspunt. De sjoel, di-j in 1924 startde mèt 30 lieërlinge, haw in 1963-1964 neet mindër es 633 lieërlinge, 56 lieërare, 175 mèsji-jnèn en bèkans 'nèn héktaar gebówwè. Bi-j 't 50-jaorig béstoeën in 1973-1974 haw de sjoel zelfs 961 lieërlinge. In 1977 waerde E.H. Paul Vandermeulen es dirrèktäör aangestèld; saer 1972 waas hae lieëraar godsdeens en perfék van 't BuSO (Bówtëgëwuuën Sikkèndaer Óngërwi-js). Mèt 't alti-jd mer greujënd aantal lieërlinge blaefouch óngër zi-j béstèur de zörg vuur klas- en vaklokkale de groeëte zörg. 't Stujdieaanbod waerdën aangëpas; doeër de opriching van hoeëgër bëroepsóngërwi-js (HBO) waerde mèt neet mindër es zieëve stujdierichinge bëgos. In aafwachting van de nówbów vuur het BuSO waerde daovuur 'n aantal prefab-klaslokkalën op 't dommein gëzat. 't BuSO waerde 'n ottoonoom sjoel. Jef Houben, lieëraar wiskunde van 't T.I.-Sint-Jansberg waerde d'n ieerste dirrèktäör, latër opgëvolg doeër Leo Cornelissen (ad interim 1986), Evert Cuppens (1988) en Luc Brouns (2001). 't Deilti-jds óngërwi-js, bëdoeld vuur lieërlinge di-j in 't daágóngërwi-js hunnën drej neet venge, waerdën opgërich. Ieërs es Edo (Èksperiemènt Deilti-jds Óngërwi-js), latër es DBSO (Deilti-jds Bëroeps Sikkèndaer Óngërwi-js) en tèn lèstën es CLW (Séntrum vuur Lieërën en Wirke). Hubert Brouns waerdën es 'coördinator' aangestèld. Tón hae in 1991 koeës vuur 'n pollëtikke karjaer, waerdën hae ieërs opgëvolg doeër Leo Verheyen en vanaaf séptëmber 2001 doeër Marleen Lemmens. In 1992 dën volgde Eric Rutten Paul Vandermeulen op es dirrèktäör van het T.I.. De zörg vuur deegëlikke bëhówzing (huisvesting) blaefouch nów 'n bëlankri-jke opgaaf: nówbów en rinnovasië van wirkplaatse zoewaal in de aafdeiling Hout,

Mëkanieka en Èllèntrik. Ouch de vèrnówwing van de mèsji-jne (het machinepark) in de wirkplaatse en de ówtróusting van vaklokkale waerde deegëlik aangëpak. Mèt de wèttëlikke vèrpliching tot de vórming van de sjoelëgëmeinsjappën in 't sikkèndaer óngërwi-js waerde de sjoelëgëmeinsjap Harlindis en Relindis opgërich. 'n Gëmeinsjap woe het 'Heilig-Kruiscollege, Sint-Ursula, 't Instituut H. Graf Kinrooi en 't T.I. Sint-Jansberg' in deilnómme. Hieël get uuvèrlèk en óngërhandëlingen höbbe dën gëleid tot e 'masterplan', det 't hieël kattëli-jk óngërwi-js van de reegie(j)oo Mëzeik-Kindër inhoeël. De reeajaliezasië van 't plan bëteikende vuur 't sikkèndaer óngërwi-js: de ieerstëgraodssjoel mèt inplantingspunte (vestigingsplaatse) Mëzeik, Neerootërën en Kindër en de boeëvbówsjoeël mèt veer bëlangstëllingsgëbeedën oppe Kampus Harlindis en Rëlindis op 't dommein Sint-Jansbërg. 't T.I. Sint-Jansbërg waerdën 't bëlangstëllingsgëbeed 'Nijverheid en Techniek'. Eric Rutten, dirrèktäör van 'Nijverheid en Techniek' waerdën ouch algëmein dirrèktäör van de sjoelëgëmeinsjap. 't Werk van algëmein dirrèktäör waerde nao vèrloup van ti-jd zoe ómvangri-jk, det de kómbienasië van 't dirrèktäörsjap mèt e bëlangstëllingsgëbeed neet mieë mäögëlik waas. In 'Nijverheid en Techniek' waerdën hae opgëvolg doeër Leon Vos (2009), Ronny Cuppens (2012) en Bart Goven (2014). In de loup van de jaore kende 't óngërwi-js in Sint-Jansbërg 'n hieël ivvëlusie: van d'n eine kant mèt de vèrangëringën in de wètgieëving en van d'n angëre kant mèt de aanpassing van 't óngërwijsaanbod aan de noeëde van de indëstri-j. Zoe waerde d'n aanvankëlikke naam 'Ambachtsschool' ieërs vèrangërd in 'Vakschool Sint-Jansberg', latër in 'Technische School Sint-Jansberg' en tèn

lèstèn in 'Technisch Instituut Sint-Jansberg'. Ouch d'n door van de opleijing waerde reegëlmaotig aangëpas. Dri-j lieërjaore (in 't bëgin) waerde d'r veer, d'n A3 gëneump. E paar jaor latër waerde de määgëlikheid vuur nog e vi-jfde spissjaliezasiejaor te volge, tówgëveug. Mèt de oprichting van d'n hoeëgere sieklës, d'n A2, waerdën 't zës lieërjaore, latër nog aangëvöld mèt e zieëvënde vërvolmakingsjaor. 'n Bëzunjer groeëte invëlujisie van de 'technologie', zjus wi-j de vërlënging van de lieërplich, zörgde vuur noeëdzakëlikke aanpassinge van de struktuur in 't technis óngërwi-j's. En det zoewaal waat d'n inhoud es waat 't nievoo van de opleijing bëtróf. Nieëve de bëstaondën A3 waerde 't sikkëndaer bëroepsóngërwi-j's A4 opgërich vuur lieërlinge di-j mieë oppe prakti-jk woeëre gërich. Latërvolgden in 't bëroepsóngërwi-j's ouch 'nën hoeëgere sieklës. De bënaminge A3, A2 en A4 waerdën – in dezëlfde volgorde gëneump – LSTO (lieëgër sikkëndaer technis óngërwi-j's), HSTO (hoeëgër sikkëndaer technis óngërwi-j's), en LSBO, aangëvöld mèt HSBO. De zësjaorigge sieklës, opgësplits in 'ne lieëgëren en 'nën hoeëgere sieklës van elk dri-j jaor waerde bi-j de inveuring van 't 'eenheidstype' opgëdeild in dri-j graode van elk twieë jaor: iëerste, twieëden en dörde graod. In de meiste studierichtinge waerde d'n dörde graod nog aangëvöld mèt e zieëvënde spissjaliezasiejaor. Suurtoe vuur de BSO-lieërlinge waas det vrieëd bëlankri-jk, ómdét ze nao 't zieëvënde jaor ouch d'n diplom SO (sikkëndaer óngërwi-j's) kostën hoeële, zjus wi-j de TSO-lieërlinge van 't zësde jaor. Samëgëvat: in 1924 startden op Sint-Jansbërg, mèt 28 lieërlinge, 'n dri-jjaorigge sjoeël vuur mëtaol- en houtbëwiring. Tachtig jaor latër waas 't lieërlingënaantal gëgreujd tot 1750 lieërlinge, di-j vuur hun opleijing koste keezën ówt 'ne breije wejjer van

määgëlikheede zoewaal in 't TSO (tëchnis sikkëndaer óngërwi-j's) es in 't BSO (bëroeps sikkëndaer óngërwi-j's). In 't TSO zeen dri-j nievoos van opleijing määgëlik: opleijinge di-j allein vuurbëreijën op hoeëgër óngërwi-j's (al of neet uunievërzietaer), wi-j de studierichting IW (industriejeel weitënsjappe); opleijinge di-j vuurbëreijën op 'n bëtrëkking in 't middëkadër van e bédri-jf of op hoeëgër óngërwi-j's in 'n bi-j vuurkäärtëchnisserichting. Studierichtinge wi-j o.a. EM (eelëktroomëkanieka) of TBA (bów- en houtkónde) zeen dao vuurbeelde van. Es dörde määgëlikheid de fienalieteitsrichtinge wi-j o.a. MV (mëkanisse vörmgieëvingstëchnieka), EIT (ëllëntrikse installasietëchnieka) en HT (houttëchnieka). Dees richtinge bëreije, al of neet mèt e zieëvënde spissjaliezasiejaor, d'n uuvërstap nao 't bédri-jfslieëve vuur. In 't BSO, in tottaal zieëve studierichtinge, is de vakbëkwaomheid 't bëlankri-jkste doel, zoedét aafgëstudeerdën aan de slaag kónnën oppe wirkvloer van de bédri-jve. Mèt e zieëvënde spissjaliezasiejaor d'rboeëvënop is 'nën uuvërstap nao 't hoeëgër óngërwi-j's ówtzunjërlik nog määgëlik. Ouch kónnën attëste, nuuëdig vuur e zëlfstandig bëroep te bëginne, wuuëre bëhaold. De zieëve studierichtinge zeen AV (ottoo), CV (sëntraal verwërming en sannietaer installasies), LC (lasse-kónstruksie), EI (ëllëntrikse installasies), WM (gëreidsjapsmësjijne (werktuigmachines)), HB (houtbëwiring) en HS (houtbëwiring-sni-jwërk). Nao 'n kómplieëte ówtveuring van de planne vuur de sjoeëlgëmeinsjap Harlindis en Relindis is 't TI-Sint-Jansbërg dao-in opgënommën es ein van de veer bëlangstëllingsgëbeede, iëërs óngër de naam 'Nijverheid en Techniek', latër aangëpas in 'Wetenschap en Techniek'. 't Dommein 'Sint-Jansbërg' buuëjt zoe rujmtën en infrastruktuur vuur 't hieël sikkëndaer óngërwi-j's van ' kattëli-jk

óngërwi-js (KSO), 't CLW (séntrum vuur lieërën en wirke) en 'n appaarte sjoel vuur bówtëgëwuuën óngërwi-js inbëgriëpe.' (Bron: VERBEEK, Jaak, oud-onderdirecteur (1976-2000) en directeur 1ste graad (1999-2000))

Technisch Atheneum Campus Van Eyck,
het: zie kolmëjensjoeël.

tëdzjuuë (minder sterke bastaardvloek),
dëdzjuuë; verdorie, potverdorie: *tëdzjuuë
toch, nôw haef miech daen heimëlikke
nóndëdzjuuë toch uuëvërgësrieëve*,
anoniem aangeklaagd; *tëdzjuuë is zjus
wi-j nóndëdzjuuë en sakkërnóndëdzjuuë 'n
verbastëring van sacre-nom-de-Dieu, det
trouwës ouch 'ne bastërdvloek is.*

tee (m.; -s; -ke) [Maleis *teh*, Fr. *thé*, Eng. *tea*,
Hd. *Tee*], thee; **1 Maaseiker liedje**: *'Zjëraa
mèt z'ne monëka zóng aan eedër duuër,
en kënjër mèt h'm mèt: 'Maklee, maklee,
de maesjës drënke tee, de jóngës drënke
koffie mèt 'nën dikke pistëlee.'*; **2 (uitdr.)**
det is angërën tee es koffie, is volkomen
verschillend.

teef (v.; teeve; -ke), **1** [Mnl. *teve*], wijfshond:
is de teef nôw alweer luips; **2** (vulg.) wulpse
vrouw: *vuur sómmigge mansluj is 'n heite
teef 'n lékker teef*; **3** kring: *waat haef di-j
teef ós nôw weer gëlap?*

teek (m.; g. mv.; -ske) [Lat. *theca*, Mnl.
tyc(ke)], tieëk; (m.b.t. het sterk soort
dik geweven stof of doek waaruit men
kussenslopen maakt(e)) tijk: *de kösteek
mót van teek zeen, angërs goeën de vaerkës
t'rdoeërstieëke*; *teek is vas gëwieëve, sterk
stóf, gri-js van kleur en dëk mèt blaw streepe,
gëmaak vuur mëtrassën en kösteeke.*

teen (m.; g. mv.; g. dim.), tin (zie ald.).

teene (bn.), tinne (zie ald.).

teengeetëri-j (v.; -je; -ke), tingeetëri-j (zie
ald.).

tëgëli-jk (bw. v. tijd) [Hd. *zugleich*], tegelijk,
op hetzelfde ogenblik, gelijktijdig: *kónt
gieë twieë dëngër tëgëli-jk doon?*

tëgëli-jkërti-jd (bw. v. tijd) [Hd. *gleichzeitig*,
zugleich], tegelijkertijd, gelijktijdig,
tegelijk: *hieël vööl vrouwluj kónne
tëgëli-jkërti-jd strikkën en e book lieëze.*

tëgoed (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Guthaben*],
tegoed, positief saldo: *op de bank haef dae
sëntepie(ë)r e tëgoed van e paar mëljówn
euroo.*

tëgooj 1 (bw. verbinding) te vorderen: *diech
höbs nog vi-jf euroo van miech tëgooj;
iech höb nog eine vri-jjën daåg tëgooj*; **2**
(bw.) (m.b.t. 'zoals het hoort') goed, netjes,
verzorgd, keurig, ordelijk, fatsoenlijk:
*waat iech doon, doon iech tëgooj; stoeëk 't
ieërpëlëloof tëgooj op, hé jungske*; **3** (bw.)
nauwelijks: *iech waas nog neet tëgooj
bi-j ós of Neer stóng al oppe stóp*; **4** (bw.)
gezond: *iech veul miech innins neet tëgooj*;
5 (uitdr.) net goed: *des-te dao op d'n naas
bës gëgange, is zjus tëgooj, want de mós
mer neet vare wi-j 'ne gek.*

Tei(joo), roepnaam voor Theo, Theodoor,
Theodorus.

teike (o.; -s; teikënsje) [Eng. *token*, Hd.
Zeichen], **1** teken, leesteken, symbool,
merkteken: *in deezën diksjënaer zeen de
die(j)akrietisse (diakritische) teikës, di-j
de zjuste ówtspraok van e lëttërteikën
aangieëve, van groeët bëlank*; **2** [Mnl.
te(e)ken, teki(j)n], voorteken, signaal, sein,
omen, symptoom: *det de waerëld aan 't
opwërmen is, is 'n teike det de mins h'm nao*

de kl... aan 't hélpen is.

teikêne (overg.; teikênde, h. gêteikênd) [et. zie 'teike'], **1** [Hd. *unterzeichnen*], (m.b.t. documenten) zijn handtekening plaatsen, tekenen, ondertekenen: *det snoeëtêrkujkên is nog te jónk vuur e kóntrak te teikêne*; **2** merkbaar zijn: *di-j kréngde teikênt gaw*; **3** [Hd. *kennzeichnen*], kenmerken, kentekenen: *de veer (ón)däögde teikêne de Mëzeikênaer*; **4** inschrijven: *wieë teikênên (in) op de li-js vuur det book*; **5** [Hd. *zeichnen*], afbeelden: *'t kênd(sj) teikênde 'ne sintêrklaas*; **6** symptomen van ziekte vertonen: *hób iech AIDS, doktêr? De blood teikênt toch*.

Teikênên en Spare; Tekenen en Sparen:

"Teikênên en Spare' waas 'n maotsjappi-j van óngêrlinge bi-jstand, di-j aangêslœete waas bi-j d'n ASLK en di-j 198 vërzieëkjêrde tælde."

Teikênsjoeël bi-j de fratêrs, de; de (fratêrs)teikênsjoeël; de Tekenschool bij de fraters: *'Dees sjoeël waas d'n tieëgênhénger van de libbëraal teikênsjoeël en waerdên in 1908 doeër e kattêli-jk kómmeëte opgêrich. De lêsse, di-j in de Fratêrssjoeël gëgieëve waerde, kênde tieëntalle jaorên e groeët suksés.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De Tekenschool bij de Fraters, Maaseik Verenigd*, p. 93)

teikênsjoeël, de; de tekenschool: *'In 1888 richde kunssjildêr Charles Gessler en stadsarsjieték Pierre Van Wijck in Mëzeik 'n industrie(je)el teikênsjoeël op, di-j van de stad, de provvinsie en de staot sôbzielie kraeg. Mer al in 1892 kwoeëm d'r 'n Privaate Teekenschool' in de plaats. De sjoeël waerde gëstich en in lieëve gëhawte doeër de Mëzeikêr (libbërale) middêstand. D'n iêrstên dirrêktäör waas Charles Gessler. Mèt kunsvërzamëlaer Joseph*

Gielen, vuuërzittêr Gerard Smeets, de kómmissaers Jean en Adam Raedschelders en sikkêrtaris Arthur Philips waas 't bëstêur van de sjoeël zujvêr libbëraal. De sjoeël waas bëdoeld vuur lieërljóngês, di-j d'r allês lieërde teikêne waat ze vandoon zouwe kónne kri-jge. Eine kieër për wieëk waerdên ouch landsjappe, vërseeringe, enz. gêteikênd. In 1899 kraeg de sjoeël, di-j tón békans 100 lieërlingên haw, ouch sôbzielie van de stad. In 1908 waerde dén doeër e kattêli-jk kómmeëte 'n teikênsjoeël opgêrich di-j vërbónge waas aan de Fratêrs, de Fratêrsteikênsjoeël.' (Bron: HANSON, Marc, 'Privaat Teekenschool' 100 jaar geleden in Maaseik opgericht, *De Maaseikenaar*, 1993, 1, p. 37-40)

tej, I (v.; -je; -ke) [Waa's *tève*, Fr. *taille*, Fr. *tailler* (sniijden)], (m.b.t. de plaats waar steenkool werd ontgonnen) pijler (mijnt.): *in de Limburgse bosse zeen indêrti-jd mëljówne dênne gëpoeët di-j móste deene vuur óngêr in de tej in de (kaol)pöt; in 'n tej waerde de koeële 'gëmaak' (ontgonnen); es 'n tej invieël, waat dèk gënóg gëbueërd is, woeëre d'r doeëje*; **II** (bn.; tejjêr, -ste), **1** [Mnl. *ta(e)y*, Hd. *zäh(e)*], taai, volhoudend, hardnekkig, volhardend: (**uitdr.**) *Lei is 'nën teje*; **2** hard: (**uitdr.**) *dae bufstök is zoe tej es laer*; **3** (m.b.t. veel weerstandsvermogen hebben) taai: *kattên hóbbe zieëve lieëvës ómdét ze zoe tej zeen*; **4** [Hd. *zäh*], papperig, dik: *sli-jm kan tej zeen*.

tëjatêr (m.; -s; -ke) [Lat. *theatrum* (schouwburg, theater), Gr. *theatron*, Fr. *théâtre*, Eng. *theatre*, Hd. *Theater* (schouwburg, toneel)], **1** theater: *geis-te mèt nao d'n tëjatêr, want de wils det stök toch zieëkêr ouch gaer zeen?*; **2** (**uitdr.**) *wils-te hi-j neet van d'nën tëjatêr make (aanstellerig zijn), lieëlikke (lillikke) préngel*; Zie ook: *Jeugtëjatêr*.

tejjër (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. *taeljoor*, 1599 Kil. *talioor*, Volkslat. *taliare* (snijden), 1760 Stadsarchief MSK. *twee tailleures*, Fr. *tailler* (snijden), Hd. *Teller*], **1** teljoor (gew.), telloor (gew.), bord, eetbord: *vreugër oeëte ze allës ówt 'nën deepën tejjër; ieërs de sop en dén de res en vuur d'n dësaer drejde ze h'm óm, zoedét d'n óngërkant es sjuuëtëlke deende vuur de bodding* (pudding); **2** (**uitdr.**) *det vilt mèt, zag de meid, en ze rolde mèt de tejjère van d'n trap (aaf)*, zeispreuk.

tejjigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Zäheit*], **1** taaiheid, taaiigheid, viscositeit: *es stokvörf neet de zjuste tejjigheid haef, kóns-te d'r neet mèt wirke*; **2** hardnekkigheid, volharding: *'t is doeër z'n tejjigheid det daen awwën teje nog neet d'n hook óm is*.

teks (m.; -te; -je) [Lat. *textus*, Mnl. *tex(t)*, Fr. *texte*, Eng. *text*], tekst: (**uitdr.**) *wils-te waal bi-j d'n teks* (bij het onderwerp) *bli-jve*; *de hulps miech waal van mi-jnën teks aaf, hé kaddee*, je brengt me in verwarring.

tèl (m.; g. mv.; g. dim.), tel: (**uitdr.**) *iech waas d'n tèl kwi-jt*, ik wist niet meer wat ik al geteld had; *det is van geinën tèl*, komt niet in aanmerking; *in twieë tälle* (in geen tijd, in een ogenblik) *waas-tër trök*.

tèlle (onoverg.; tælde, h.gètèld), **1** [Hd. *zählen*], tellen, rekenen: (**uitdr.**) *daen uuëm stuit dao es of-tër neet tot tieën kan tälle*, staat daar onnozel te kijken; *det tèlt neet*, is niet geldig; *we zulle de nazën ins tälle*, de aanwezigen eens tellen; **2** (samenst.) *Lieën is ówtgètèld vuur jannëwari-j*, moet bevallen in januari.

tèllës (o.; g. mv.; g. dim.), telwerk: *aan zoe e lastëbook is hieël get tèllës*.

tèlmësji-jn (o.; -e; -ke), rekenmachine [Hd. *Rechenmaschine*], calculator, telmachine:

mèt 'n tèlmësji-jn haef 'nën tèllër békans gei tëlwerk.

tèlraam (m.; -rame; -raemke), telraam: *awwër minsën höbbe lieëre tèllën op e tëlraemke*.

tèluj (m.; -s; -ke), tëluj (zie ald.).

tém(p)tasië (v.; -s; -ke) [Lat. *temptatio* (aanval van een ziekte), Fr. *tentation*, Eng. *temptation*], **1** temptatie, beproeving, kwelling, plaag, tentatie: *'t gëtatër van di-j taatsj tém(p)teert miech, want 't is 'n échte tém(p)tasië* (kwelling); **2** (**uitdr.**) *obbligasies zeen tém(p)tasies*.

tém(p)teerder (m.; -s; -ke) [et. zie 'tém(p)teere'], kweller, pijniger: *dae nöttërik haef in 'n wei e paerd ligke tém(p)teere, mer nów zit daen tém(p)teerdër in de bak; det di-j témpteerdërs de minse zoe kónne traetëre, is neet te gluive*.

tém(p)teere (overg.; tém(p)teerde, h. getém(p)teerd) [Lat. *temptare*, Mnl. *tempteren* (in verzoeking brengen)], tempteren, kwellen, plagen, sarren, judassen, treiteren: *di-j ménkes op di-j brómmërs zeen miech al d'n hieële middig aan 't tém(p)teere mèt hun lëwejt; hae haef miech zoe lang getém(p)teerd det iech 'jao' hób gëzag*.

tëmat (v.; -te; temétsje), **1** [Fr. *tomate*, Hd. *Tomate*, Eng. *tomato*, Sp. *tomate*], tomaat: *van tëmatte kóns-te sop, saap of saws make, mer de kóns ze ouch völle*; **2** mep, slag: *dao kraeg iech miech toch 'n tëmat van dae wiljëman*; **3** (**uitdr.**) *de wuulës woeër (was) zoe roeëd es 'n tëmat, tón-dër 't antwoeërd sjöldig mós bli-jve*.

tëmber (m.; -s; -ke), tömbër (zie ald.).

tëmpel (m.; -s; -ke) [Lat. *templum* (gewijde ruimte), Eng. *temple*, Hd. *Tempel*], tempel,

huis: *iech brieëk d'n hieëlën témpel aaf en bów oppërnów; waat wèt gieë uuvër (van) d'n témpel van 'Salomo'?*

témpeler (m.; -e; -ke) [Lat. *templarius*, van *templum* (tempel), Fr. *templier*, Eng. (*Knight*) *Templar*, Hd. *Tempelherr*], tempelier, tempelheer: (**uitdr.**) *di-j zówpéchel zup wi-j 'nën témpeler*, hij is een zuiper (zuipschuit).

témpieëste (onoverg.; témpieëste, h. getémpieës) [Lat. *tempestas* (tijd, weer, storm), van *tempus* (tijd), Mnl. *tempeest*, *tempest(e)*, Oud-Fr. *tempeste*], tempeesten, razen, tieren, wild tekeergaan: *nów huuër di-j jung toch ins témpieëste, kónne di-j zich dén geine mommènt stil hawte?*

ténderdējot (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *teinture d'iode*; jodium is een chemisch element, gevormd door Joseph Louis Gay LUSSAC (1778-1850); van Gr. *ioedēs* (vioolkleurig); bij verhitting ontstaat er een violette damp], ténterjot; jodiumtinctuur: *awwërs höbbën alti-jd e fléske ténderdējot in 't appëtieëkërskésje stoeën vuur drek 'n sjram of 'n wónj te kónnën óntsmette.*

téngere, zich (wederk.; téngerde zich, h. zich geténgerd) [sterk veroud.], zich inspannen, moeite voor iets doen: *dae sti-jve bökkëm téngert zich nów eedëren daåg vuur e bitsje gëzwank te wieëre.*

ténnis (m.; g. mv.; g. dim.) [komt van Fr. 'tenez' (hier! vang!), kreet van wie serveert; Fr. en Eng. *tennis*, Hd. *Tennis*], **1** tennis: *ténnis waas vreugër 'n sport van en vuur de dikke (rijkelui); in d'n Èngëlsën hoeëf van de ursëlinne waas in d'n ti-jd det de gëwuüene mins nog gein rakkèt van kortbi-j haw gëzieën, al 'n ténnisplejn vuur de pënsjenaerkes, allëmaol kënjër (maesjës) van ri-jke stinkër(d)s ówt hawf Euroopa;*

2 (samenst.) *es 'nën ténnisser dae dèk geit ténnisse, z'n ténnisrakkèt neet tegooj vashilt, kan dër 'nën ténnisëllëbaog kri-jge; 'nën ténnisser mèt 'nën ténnisërm hoof op e ténnisplejn nimmieë te kómme, want dae kri-jg geinën ténnisbal mieë ómhoeëg;* **3 TK Mëzeik; TCM, Tennisclub Maaseik:** *'Ténnisklub Mëzeik, di-j hóndërde Mëzeikënaerkës en Mëzeikënaerën al tieëntalle jaore de kans guuëf zoe dèk es ze wille 'n ténnismatsj – ouch in kómpëti-jsie – te spuuële, waas jaorëlanck gëlieëge woe nów, saer e jaor of zës, Kloeëstërbém(p)den is gëkómme. De klub, di-j hieël suksësri-jk is en in de loup van de jaore finnommënaal is gëgreujd, wirk saer 2012 same mèt de 'Limburgse Ténnis Akkëdeemie'. De twieë ténnisvëreinigginge ligke (nów) tieëgënuuvërein achtër de sporthal.';* **4 LTA, Limburgse Tennis Academie:** *'LTA, ein van de dri-j bèste ténnisakkëdeemies van Belsj, vërhówsdën in 2011 van Bree (De Boneput) nao Mëzeik en wirk saer séptëmber 2012 same mèt de Mëzeikër ténnisklub (TCM). Samën höbbe ze 25 ténnisbane, woevan ach 'indoor'. In 2014 traende dri-jëndértig traenërs 85 jóng spuuëlërs, 55 kómpëti-jsiespuuëlërs, 12 hawfti-jdsën en 12 volwassëne. De leijing, di-j tot 2004 in han waas van Robert Devries, ligk saerdów bi-j zoeën Tom en dochtër Ann. E pak topspuuëlërs kri-jgën of kraege bi-j LTA hun opleijing. De békëndste daovan is lichëlik Yanina Wickmayer. De roeëjën draod in di-j opleijing is: wirke, volhawtën en véchte.'*

Tennisclub Maaseik: zie: *ténnis* 3.

tent (v.; -e; -sje) [Mnl. *tente*, Fr. *tente*, Eng. *tent*, Hd. *Zelt*], tent: **1** (inform.) winkel, zaak, café, bedrijf, restaurant: *allëwi-jl mós-tën oppasse of ze brieëke diech de tent aaf, es ze neet kóntént zeen; de minse vóngën hun optrieëje zoe good det ze de*

tent békans aafbroeëke; 2 (inform.) huis: iech bèn het hi-j zoe kótsmeug det iech de tent verkoup; 3 (uitdr.) Dri-jk haef hi-j z'n ténten opgëslage, is hier komen wonen.

ténterjot (m.; g. mv.; g. dim.) ténderdëjot (zie ald.).

tënuj (m.; -s; -ke) [Lat. *tenēre* (houden), Fr. *tenuē* (houding, gedrag, kleding; 'tenu' is eig. het voltooid deelwoord van 'tenir')], **1** tenue, uniform: *bi-j de millëtaer pléchtigheid woeërën alle sëldaoatën in tënuj; 2* kostuum: *wi-j alti-jd waas daen aafgëbuuërstëlde in tënuj; 3* dagelijkse kleding: *aan z'nën tënuj zujs-te det-ër geine kalën is, want de hieël wieëk haef-tër 'n awd hummën en 'n aw bóks aan.*

tëpi-jt (o.; -e; -sje), kërpet, tappi-jt (zie ald.).

tër (pers. vnw., 3de pers. enk.), hij: *dao löp-tër; zunk-tër good?; dae wèt waat-ër duit; dae wèt neet of-tër pis ofkak haef; wëts tiech woe det-ër is?; nów haef-tër miech ins good t'rbi-j gad, een poets gebakken, een kool gestooft, beetgenomen.*

Tër Èngële, bówtëgëwuuën óngërwi-js; Ter Engelen, buitengewoon onderwijs: *'Bówtëgëwuuën óngërwi-js is óngërwi-js op maot van de probleemlieërling. Daovuur zeen de minse di-j dees lieërlingën opveujën en kënns bi-jbrènge spissjaal opgëleid. Daobi-j kump det de klasse stökke kleinër zeen. Jóng minse wuuërën in deeze vörm van óngërwi-js gëhólpën hummën eige wieëg in 't lieëvën en in de maotsjappi-j van allëwi-jl te vènge. In 't Bówtëgëwuuën Bëwaarsjoeëlóngërwi-js (BKO), Bówtëgëwuuën Lieëgër Óngërwi-js (BuBaO) en Bówtëgëwuuën Sikkëndaer Óngërwi-js wuuërt lësgëgieëvën aan kënjër van dri-j jaor tot en mët volwassëne van 21 jaor. Bënnën 't bówtëgëwuuën óngërwi-js*

zeen d'r ach soeërte di-j stök vuur stök perfék inspuuëlën op 't probleem van de kënjër, waat kan goeën van slech huuërën of zeen of angër lichamëlikke probleeme tot stoeërnissën op 't gëbeed van gëdraag, 't vërstand of 't gëveul. Ouch kënjër di-j krank zeen, kónnën in dit óngërwi-js teréch. Daobówte zeen d'r veer opleijingsvörme. Ieërstës: samëlieëvën in e besjërmp mëljeu. Twieëdës: samëlieëvën in e besjërmp laef- en wirkmëljeu. Dördës: lieërlinge 'n sossjaal vörming en bëroepsopleijing beejën en det es vuurbëreijing op 't lieëvën in e gëwuuën laef- en wirkmëljeu. Veerdës: lieërlingën op 'n aangëpaste mëneer 't gëwuuën lieërprogram van 't sikkëndaer óngërwi-js laote volge. De bëwaarsjoeël en de lieëgër sjoel vuur bówtëgëwuuën óngërwi-js neume we De Wikke.'

tër wi-jle det (voegw. v. tijd), óngërwi-jl, tërwi-jl (zie ald.).

tëras (o.; -se; teréske) [Fr. *terrasse*, Eng. *terrace*, Hd. *Terrasse*], terras: **(uitdr.)** *deeze middig hóbbe wieë 'n tof teréske gëdoeën.*

tërèt (v.; -te; -sje), tierèt (zie ald.).

terf (v.; g. mv.; g. dim.), **1** tarwe: *van terf make we tërvebroeëd; 2* aas voor voorn: *terf kóns-tën in water lëgke tot ze bëgint te sjeetën en daomèt kóns-te dën op rits vësse; 3* (samenst.) *tërvebloom, tërvemael, tërvebroeëd, tërvestruuë, zoeëmërtërf en wënt(sj)ërtërf zeen samëstëllinge mët 'terf; 4 (uitdr.) es-te distëls zejs, kóns-te gein terf ougste, je oogst wat je zaait; de terf stuit al twieë vottën hoeëg.*

tëril (m.; -s; -ke) [Fr. *terril*], , (m.b.t. de heuvel van mijnsteen) steenberg: *vanaaf d'n tëril in Ejsdën (Eisden) hóbbs-tën e manjëfik ówtzich op de Maasvallei.*

tërin (v.; -ne; -ke) [Lat. *terrenus* (aarden, van aarde), van *terra* (aarde), Fr. *terrine*, eig. het vr. van *terrin* (aarden), Eng. *tureen*, Hd. *Terrine*], soptri-jn, tri-jn; terrine: *kènjër, kóm aan taofël, de (sop)tërin stuit al te dampe*.

tërli-jke bieëje, aanzègke (zie ald.)

tërluj (m.; -s; -ke) [Lat. *talutium* (sterke inzinking in het terrein), Fr. *talus*], tëluj; (m.b.t. de schuinte van het zijvlak van spoorbanen, dijken, enz.): talud, helling, glooiing, *doeër di-j sjówle waas d'n tërluj van de rôt van d'n trejn noa Lujk e bitsje ówtgèspeuld*.

term (m.; -e; -ke) [Lat. *terminus*, Fr. *terme* (termijn)], term (gew.), diensttijd: *bi-j d'n tróp hób iech m'nën term gedoeën in Euskirchen*.

térmezjaen (m.; g. mv.; g. dim.) ['De thermogène' was een merknaam; gemaakt van een tropische plant; product van rond 1950; concurrent van Vicks], thermogene watten: **een rug- of borstharnas uit thermogene watten tegen diverse kwalen**: *'Lieëps-te (loeëps-te) krómp (sjeif) van de rummëtik, woeërs-te vërkawd of haws-te kaelpi-jn, braosjiet of de krieëmër (lumbago) in de rök, dén kos e rök- of borsharnas van (ówt) térmezjaen de pi-jn get vërzaachte.'*

tërpeti-jn (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *termentijn*, Hd. *Terpentin*], terpentijn: *de meiste minse gëbrujke tërpeti-jn vuur hun vörfbuuërstëls sjoëën te makën of ówt te speule (wasse)*.

tërtepóm (v.; -me; -pumke), tówslaag, tartëpóm (zie ald.)

tërvebroeëd (o.; -bruuëj; -bruuëdsje),

tarwebrood: *tërvebroeëd is vuur de gezóndheid e stök bieëtër es wèk of mèlkwèk, want dao zitte de kli-jje (zeemële) nog in, in mèlkwègke*.

tèrvël (m.; -s; -ke), tirvël (zie ald.)

tèrvemael (o.; g. mv.; -ke), tarwemeel: *väöl luj bakke zelf tërvebruuëj van tërvemael, hmm*.

tërwi-jl (voegw. v. tijd) [Mnl. *te der wilen dat*], óngërwi-jl, tër wi-jle det; terwijl: *tërwi-jl sómmigge stikke van 't geld(sj), vërékkën (vrëkkën) angëre van d'n hóngër; Lei sjieërt (sjuuërt) zich tërwi-jl dër it (tër wi-jle det-ër it)*.

téstemènt (o.; -e; -sje), **1** [Lat. *testamentum* (van *testari*, volt. deelw. *testatum*) (getuigen), Hd. *Testament*], testament: *diech bès zoe good vuur miech gëwaes in mi-j lieëve det iech tiech in mi-j téstemènt gaon zëtte; 2 (uitdr.) hae maag z'n téstemènt waal make, want hae ligk op apëgape* (hij ligt op sterven).

tet (v.; -te; -sje) [Fr. *tette* (tepel), Eng. *tit*], **1** (m.b.t. de tepel van een vrouwenborst), tiet (gew.), tepel; **2** vrouwenborst (met tepel); **3 (uitdr.)** (vulg.): *de kleine de tèt gieëve; de kleine ligk al e kërteer aan de tèt; de kleinën hink (hunk) al e jaor aan de tèt*, krijgt al een jaar borstvoeding.

tétsje (overg.; tétsjde, h. getétsj) [klanknabootsend gevormd (net als 'kletsen', het AN-equivalent)], (m.b.t. met de vlakke hand slaan) kletsen: *de meistër haef miech zoe getétsj det z'n vingërs nog op m'n wange stoeën*.

téttegék (m.; -ke; -ske), tétteman (zie ald.)

téttelaer (m.; -e; -ke) [veroud.], talmer, draler,

treuzelaar: *wirk toch ins get doeër, want de bès ferm d'n tètelaer aan 't ówthange mèt de gèsjravël, de gëwawwël, de gelèmmenteer en de gèhaspël.*

téttele (onoverg.; téttelde, h. getétteld) [sterk veroud.], talmen, niet vooruit werken, treuzelen, dralen: *höbs-te d'r mësjujn gein gósting aan des-te zoe ligks te téttele, mënneër d'n tètelaer?*

tétteman (m.; téttemén en -manne; tétteménke), téttegek; (vulg.) man die een voorkeur heeft voor of kickt op vrouwenborsten: *bès tiech 'nën tétteman of 'ne kóntëman?*

téttemi-j (v.; -je; -ke), (m.b.t. een vrouw met dikke borsten) tettenmie (vulg.): *d'n tétteman haef vuur z'n vrouw alweer 'ne mémmeesti-jpër ('nën téttezjaer) gëkoch, want di-j téttemi-j haef hieël get broeëd oppe plank (flinke borsten).*

tétter (m.; -s; -ke), tetter (gew.), waffel (inform.), mond, snater (inform.), bek: *hawt toch ins vi-jf menujte d'nën tétter, mèt de gémówl alti-jd.*

tétteraer (m.; -e; -ke), babbelkous, babbelaar, kletsmaajoer, kletskous, kwek, praatvaar: *daen tétteraer téttert tiech get aaf op 'nën daág, want 't is 'nën échte mówldër.*

téttere (onoverg.; tétterde, h. getétterd), tatère; kletsen, wauwelen, tateren, schetteren, kwebbelen, ratelen: *'t rébbedépke is nog mer veer jaor en 't téttert al wi-j 'nën échten tétteraer; want det mun(d)sje stuit noeëts stil; de kazëlaer stuit hieël daag oppe Mert te téttere.*

téttewinkël (m.; -s; -ke), kóm ins vöör; (vulg.) flinke vrouwenborsten: *daen téttezot ligk alti-jd te tétteren uuvër d'n téttwinkël van*

det muuëlëpaerd (forse vrouw) van h'm.

téttezjaer (m.; -s; -ke), mémmeesti-jpër, soetjin (zie ald.).

Teunis, roepnaam voor Antonius.

teur (m.; -e; -ke) toeër; **1** [Fr. *tour*], beurt: *nôw is 't mi-jnën teur; teur óm teur moogt gieë in de karrësèl; 2* [Fr. *tour*], toertje, trip, uitje, uitstapje, ritje: *we goeën 'n teurke (wandeling, autoritje) doon; 3* [Fr. *tour*, Hd. *Tour*], gril, kuur, streek, toer: *waat zeen det vuur teure vuur 'ne mins zoe te traetère?; det zeen toch gein teure!; 4* [Fr. *tour*], kunstgreep, prestatie, truc, kunstje: *'t waas 'nën hieëlën teur vuur doeër te kómme (te slagen); 5* [Fr. *tour*], streek, poets: *dae loorëjas haef miech 'ne vi-jzën (vówlën) teur gelap; dae sjalëvaeger haef al e paar teurën ówtgestoeëke; 6* wijl, poos: *mèt teurën is dae lange zwik neet te gëneete; 7 (uitdr.) 't zeen teure, zag Zjang, en hae zoeët mèt de geit op 't daak.*

teut 1 (m.; -e; tuuëtsje), tuit (gew.), mond: *daen dikmieëkër (aansteller) maak nogal van z'nën teut, verkoopt opstandige praat, maakt van z'n neus; 2* (bn.; mieë -, 't meiste -) teuts, tuuët, tuuëts, täöts (zie ald.).

teutël (m.; -s; -ke), täötël, tuitël (zie ald.).

teuts (bn.; g.tr. v. verg.), tuuëts, teut, tuuët, täöts (zie ald.).

tëvääöl (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Zuviel* (zelfst. gebr.)], teveel: *is in Mëzeik e tëvääöl aan kómmërsante?*

tëvuuëre (bw. v. tijd) [Hd. *zuvor*], tevoren, eerst, voorheen: *es iech det tëvuuëren haw gëweite det daen hónd zoe blaf, dén hawt gieë h'm uch moogën hawte.*

thóws, 1 (m.; g. mv.; g. dim.), (m.b.t. de woning waarin je woont) thuis: *zègk, woe is di-jnèn thóws?*; **2** (bw. v. pl.) [Hd. *zu Hause*], thuis: *vuur diech bèn iech alti-jd thóws*, je bent altijd welkom; *zègk mer det iech neet thóws (hi-j) bèn*, niet beschikbaar ben; *iech veul miech dao thóws (op me gëmaak)*.

thówsheuëre (onoverg.; huuërde thóws, h. thówsgehüerd), thuishoren: *det knejjëlken huuërt neet thóws in det klikske van aafgëbuuërstelde tipkës*.

thówskómme (onoverg.; kwoeëm thóws, is thówsgekómme), **1** [Hd. *nach Hause kommen (heimkommen)*], thuiskomen: *maak des-te neet te laat thówskums*; **2 (uitdr.)** *dae bing is van 'n kaal kirmis thówsgekómme*, van een kale reis thuisgekomen, het is hem slecht bekomen.

thówswi-jze (overg.; waes thóws, h. thówsghewieëze), thuiswijzen (gew.), thuisbrengen (fig.): **(uitdr.)** *iech kan dae mins neet thówswi-jze*, ik herinner mij niet wie hij is.

tieëge, 1 (o.; -s; g. dim.), tieënge; nadeel, bezwaar, tegen: *allës haef ze vuuër en ze tieëge*; **2** (voorz.), tieënge; tegen: *det kërkesvolk waas hieëlëmaol neet vrintelik (vruntëlik) tieëgën ós; Mëzeik ligk tieëge Kindër; tieëge det iech trök waas, waas de sjop aafgëbrand*; **3** (bw.) tieënge; *det is e good vuuërstël en dus hōb iech t'r niks op tieëge; 't ei kènd(sj) tieëgën 't angër is 'n hieël vërsjil*; **4 (uitdr.)** *iech bèn tieëge vrouwluj mer leefs zoe kort mäögëlik; hi-j en tieëgën en dao in tösse (ja maar ondertussen) kan nog vāöl gëbuuëre*.

tieëgëgieëte (voltooid deelwoord van 'tiegënieëte'), (m.b.t. een weerzin hebben in een voedingsproduct door te veel ervan te

eten) tegeneten (gew.): *hae zou al bëginne te kākōkēn es-tër sjips rijk, zoe is-tër dao in tieëgëgieëte*.

tieëgëgoeën (onoverg.; ging tieëge, is tieëgëgëgange) [Hd. *entgegengehen*], tegengaan (gew.), tegemoet gaan: *iech bèn h'm tieëgëgëgange, tōn d'r (h)eivërs kwoeëm (kwaam)*.

tieëgëgōsting (v.; g. mv.; -ske), tegengoesting (gew.), tegenzin: *iech hōb get vāöl gëslōk en daovuur hōb iech nōw 'n tieëgëgōsting in al dae slōk*.

tieëgëkómme (overg.; kwoeëm tieëge, is tieëgëgëkómme), tegenkomen: **(uitdr.)** *nao 'nën daåg maore bèn iech m'n eige tieëgëgëkómme*, zag ik de man met de hamer; *kóm zoegét tieëge*, krijg zoiets voor, dat zal je overkomen (uitroep van verwondering)!

tieëgëmōwle (overg.; mōwldë tieëge, h. tieëgëgëmōwld), tegenspreken: *dae mōwldëman ze gëmōwl is mer get gëzeivër en ouch es-tër diech tieëgëmōwlt, is det mer get gëwawwël*.

tieëgënaan (bw. v. pl.), tegenaan: *woe hōbs-te nōw weer tieëgënaan gëzieëte mèt di-j blōtsën in di-jnèn deekappëtabël (cabrio)?*

tieëgëndeil (o.; -e; -ke) [Hd. *Gegenteil*], tegendeel, tegenovergestelde: *det is 'n luuëge, 't tieëgëndeil is waor*.

tieëgënein (bw.) [Hd. *gegeneinander*], **1** tegeneen (gew.), tegen elkaar: *de twee stëchelaers woëre tieëgënein aan het sjëlje; di-j buim stoeën get te kort tieëgënein*; **2 (uitdr.)** *mèt (doeër) di-j bingë zit 't dao good tieëgënein (is er veel herrie) in dae kotteë (buurt)*.

tieëgënhawte (overg.; hoeël tieëge, h. tieëgëgëhawte), **1** [Hd. *aufhalten*], tegenhouden: *d'n deur* (stier) *waas ówtgëbroeëke, mer iech höb h'm kónne tieëgënhawte*; **2** bestrijden, zich verzetten: *we goeën præbeere det plan tieëge te hawte*.

tieëgënopki-jke (onoverg.; kaek tieëgënop, h. tieëgënopgëkieëke), tegenop zien: *det iech nôw oppërnôw mót vërhówze, dao ki-jk iech tieëgënop*.

tieëgëntjaor (bw. bep. v. tijd), het volgend jaar: *tieëgëntjaor koupe wieë 'ne nôwwën ottoo, want de zjwae de këlas* (cilinderkoppakking), *de vilbrëkë* (krukas) *en de bwaddëvëtës* (versnellingsbak) *zeen bëkans nao de vaan(t)sjës*.

tieëgënuuëvër (voorz.) [Hd. *gegenüber*], **1** tegenover: *Zjef woeënt tieëgënuuëvër de kirk*; **2** aan het adres van: *di-j pritskónt* (kieskeurig jong persoon) *haef alti-jd get te pruuëtële tieëgënuuëvër z'n häör awwërs*.

tieëgëslaag (m.; -slaeg; - slaegske), tegenslag: *sómmigge minse höbbe vädöl tieëgëslaag in hun lieëvën en angëren höbbën alti-jd sjaos*.

tieëgëspuuëlër (m.; -s; -ke), tieëgëstraevër (zie ald.).

tieëgëstieëke (onoverg.; stoeëk tieëge, h. tieëgëgëstoeëke), tegensteken, tegenstaan: *dae lómpërik ze gëbradzjël aan (de) taofël stik miech tieëge*.

tieëgëstraevër (m.; -s; -ke), tieëgëspuuëlër; tegenstrever (belgicisme), tegenstander: *es-te d'nën tieëgëstraevër wils aafdruuëge, mós-tën h'm zieëkër neet óngërsjatte*.

tieëgëstri-jje (overg.; straej tieëge, h. tieëgëgëstrieëje), ontkenen: *neemës zal tieëgëstri-jje det dae pin de pieërelinkën*

in Èngëland huuërt hooste, erg gierig is (in Mëzeik huuërt 'ne pin de pieërelinke hoostën in Èngëland en in Zittërd huuërt hae ze neestën in Siebeerie(j)e (Siberië)).

tieëgëvalle (onoverg.; voeël tieëge, is tieëgëgëvalle, tegenslaan, tegenvallen: *daen teje haef al vädöl tieëgëslaeg gad, mer tieëgën allës waat h'm tieëgëvilt, wët-ër get te vënge*.

tieëgëvrënge (overg.; vróng tieëge, h. tieëgëgëvróngë), dwarsliggen: *es daen dwieërsnak* (dwarsligger) *kan tieëgëvrënge – vuur éksprés* (ésprës = opzettelijk) *nëteurlik – dén geit 't h'm (dën laef-tër)*.

tieëk (m.; g. mv.; g. dim.), teek (zie ald.).

tieën (m.; -e; -ke), **1** [Hd. *Zeh*], teen: (**uitdr.**) *hae veult zich (gaw) op z'n tieëne gëtroeëje*, voelt zich vlug beledigd; *dao kri-jg iech króm tieëne van*, daarover ben ik beschaamd in de plaats van iemand anders; *det zujgs-tën ówt d'n tieëne*, dat verzin je; **2** (hoofdtelw) [Hd. *zehn*], tien: (**uitdr.**) *tie(ë)n tieëgën ein höb iech gëli-jk*, wedden dat ik gelijk heb; *dae bradzjelaer it mèt z'n tie(ë)n gëboeëje*, handen [gëboode: enkel voor 'de tie(ë)n gëboode'].

tieënge (zn., voorz.; bw.), tieëge (zie ald.).

tieënkieës (m.; g. mv.; g. dim.), vuil, smurrie, viezigheid tussen onverzorgde tenen: *daen tieënkieës tösse d'n tieënën is 'ne vi-jze bówl en stink oore boeëve de wënd(sj)*.

tieëre ((on)overg.; tieërde, h. gëtieërd), **1** verteren: *iech kan dae makkrao neet tieëre* (vërtieëre); **2** [Hd. *zehren von*], steunen op, nagenieten, teren op: *Mil tieërt nog alti-jd op 't gëvrentël van z'n awwërs; wi-j lang kan 'ne mins op ze vèt tieëre* [Hd. *von seinem Fett zehren*]?]

tieëring (v.; g. mv.; g. dim.), tering, tuberculose, t.b.c.: (**uitdr.**) *kri-jg de tieëring*, verwensing; *dao zuls-te gein tieëring van kri-jge*, dat is niet nadelig voor je.

tieërtej (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam], (m.b.t. het weefsel van vlas- en wolafval) tieretein: *me groeëtmoodër haw alti-jd 'ne rok van tieërtej (hawf wol en hawf vlasgarën) aan.*

Tienus, roepnaam voor Martinus; ook Ti-jnës.

tierèt (v.; -te; -sje) [Fr. *tirette*], terèt; ritssluiting: *hae zoeët mèt ze krevétsje tösse de tierèt van ze kazzëkinke* [laatste lettergr. uitspr. als in Fr. *casquin*].

tiet (v.; -e; -sje), tet (zie ald.).

tietëke (o.; -s; dim. v. tiet (kip)) [kindertaal; vleinaam voor een kip], kuiken: *'ne vos haef 'nën houp tietëkes këpot gëbieëte.*

Tiewis, roepnaam voor Mattheus.

ti-j (bijw. bep. in de verbinding in *ti-j* en *bëti-j*), in *ti-j*, *bëti-j*; op tijd: *kóm in ti-j, dén höbs-te zieëker 'n gooj plaats.*

ti-jd (m.; ti-jje; -sje) [Hd. *Zeit*], tijd: (**uitdr.**) *dae haef de hölf van d'n ti-jd geinën ti-jd*, hij heeft maar weinig tijd; *'t zeen sléchte ti-jje, want de kómmérs (kommérs) ligk bëkans stil; woe is d'n ti-jd?; det is van vuuër eurën ti-jd; in mi-jnën ti-jd* (toen ik jong was) *waas det hieël angërs;*; *d'n dëkstën ti-jd* (meestal) *haef-tër gëli-jk; ti-jd maak graas en zón hui*, aansporing tot geduld, als niet alles op stel en sprong goed gaat; *'ti-jd gënóg' kump alti-jd te laat*, als je altijd uitstelt, gaat het fout; *de mós op ti-jd weite wi-j laat det 't is*, je moet juist aanvoelen wat je moet zeggen of doen; *vuur de opveujing van de kënjër mós-te ti-jd make*, vrijmaken; *dae nötzak mó't z'nën ti-jd*

ówttoon (ówtzittën) in de bak, zijn straf tijd uitzitten; *bi-j d'n tróp mósdës-te d'nën ti-jd ówttoon*, je dienstplicht tot het einde toe vervullen; *'t is hoeëg ti-jd* (de hoogste tijd) *det we d'n hoeëf goeën spaje.*

ti-jds (bw.) [in de verbinding in *ti-jds*, Hd. *rechtzeitig*], tijds, tijdig, bijtijds: *we goeën in ti-jds* (op tijd) *bëginne, want angërs kri-jge we neet gëdoeën.*

ti-jjing (v.; -e; -ske), ting; tijding, nieuws, bericht: *de pollissën höbbën hun de ti-jjing gëbrach det hunne zoeën vëróngëlök is; iech höb ti-jjing gad en nôw weit iech dus bëseid.*

ti-jm (m.; g. mv.; -ke) [Lat. *thymus*, Hd. *Thymian*], tijd: *ti-jm kóns-tën in de sop of in de staofpot doon vuur de smaak.*

ti-jn (v.; -e; ti-jnke) [1760 Stadsarchief Maaseik *'n waschtijnken*], basséng, beséng; teil, kuip, tobbe: *vreugër móste vööl minse zich saotërdigs wassën in 'n ti-jn; 'n ti-jn is d'n dëkstën ti-jd van hout of van zënk.*

Ti-jna, roepnaam voor Hubertina, Martina.

Ti-jnës, roepnaam voor Martinus; ook Tinus.

Ti-js, roepnaam voor Mattheus.

tikke (overg.; tikde, h. gëtik) [klanknabootsende vorming], **1** stuiten, kaatsen, kaatseballen: *Lies kan de bal mënujtëlink laote tikke*; **2** (m.b.t. het schrijven met een schrijfmachine) tikken, typen: *Trees kan twieëhóndërd lëttërs per mënujt tikke.*

tikkër (m.; -s; -ke), (inform.) hart: *z'nën tikkër tik wi-j e klökske; es d'nën tikkër stilvilt, is 't mèt tiech gëdoeën.*

tiknërveu (m.; tiksnërveu; -ke) [Fr. *tic* (*nerveux*)], zenuwtrekking, tic: *es dae zeenëwëpie(ë)r 't op de zeenëwe kri-jg, geit z'nën tiknërveu opspuuële* (dan manifesteert zich zijn zenuwtrekking sterker); *iech pak h'm z'nën tiknërveu neet kwaolik, mer iech wieër (waer) d'r waal hieël nërveus van.*

tikske (o.; -s; -), tikje: *gieëf miech mer 'n tikske zawt vuur in de sop; hae goeëf miech 'n tikske tieëge m'n oeër.*

Til, roepnaam voor Mechtildis, Mathilde.

tillëfëneere ((on)overg.; tillëfëneerde, h. gëttillëfëneerd) [Hd. *telefonieren* (*anrufen*)], Eng. *to* (*tele*)*phone*], bellen, telefoneren: *me zöster tillëfëneerde miech (van)ówt Sidney.*

tillëfoon (m.; -s; -ke) [Gr. *tèle* (ver) + *phōnè* (stem), Fr. *téléphone*, Eng. *telephone*, Hd. *Telefon*], telefoon: *Tilke hink (hunk) d'n hawvën daåg aan d'n tillëfoon; dao is tillëfoon vuur uch, wilt gieë d'n tillëfoon oppakkën, éstebleaf?; d'n tillëfoon waerdën in Mëzeik in gëbrujk gënoëmmën in 1909.*

tillëfoonbook (o.; -beuk; -beukske) [Eng. *phonebook*, Hd. *Telefonbuch*], telefoonboek, telefoongids: *stuit eure nummër in 't tillëfoonbook?*

tillëgram (m.; -me; -grémke) [Fr. *télégramme*, gevormd van Gr. *tèle* (ver) + *gramma* (brief), Eng. *telegram*, Hd. *Telegramm*,], telegram: *e berich mèt 'nën tillëgram vërsteure wuuërt bèkans neet mieë gëdoeën.*

tillëvi-jzie (m.; -s; -ke) [Gr. *tèle* (ver) + Lat. *visio* (het zien), Fr. *télévision*, Eng. *television*, D. (vnl. Zwi., Oostr.) *Television* (*Fernsehen*)], tillëvi-jzi-j; **1** het medium televisie: *dao is niks op d'n tillëvi-jzie; nao d'n tillëvi-jzie ki-jke; 2* televisietoestel: *'ne nówwën tillëvi-jzie; oozën tillëvi-jzie*

is këpot; 3 televisie-uitzending: *det waas goojën (zwakën) tillëvi-jzie.*

tillëvi-jzi-j (m.; -s; -ke), tillëvi-jzie (zie ald.).

tin (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *teen*, Hd. *Zinn*], teen; tin: *tin wuuërt vööl gëbrujk vuur i-jzër te vërtinne; in fi-jnën tin zit koeëpër en zènk.*

ting (m.; -e; -ske), ti-jjing (zie ald.).

tingeetëri-j (v.; -je; -ke) teengeetëri-j; tingietërij: *in 'n tingeetëri-j maak d'n tingeetër* [Hd. *Zinngießer*] *tingood vuur de seer en vuur d'n tinkas* (tinnekast).

tingëlink [Hd. *kling(e)ling*], (m.b.t. het geluid van een bel waaraan getrokken wordt) tingelingeling: *van (vuur) zoe'nën hëllen tingëlink zou(d)s-te diech waal 'nën aap vërsjrikke.*

tinne (bn.) [Hd. *zinnern*], teene; tinnen: *in de kas stuit 'n hieël leegër tinne sëldäötsjës.*

tip (m.; -pe; -ke) [Lat. *typus*, Gr. *tupos* (model), Hd. *Typ*], **1** (m.b.t. een opvallend type) heerschapp, vent, knul, pief: *Tienus is toch waal 'ne spissjalën tip; 2* (m.b.t. een verzorgd iemand) dandy: *'t is 'nën aafgëbuuërstëldën en 'ne fërmen tip, good gëkleid en gëswanjeerd.*

tipfout (v.; -e; -fuutsje) [Hd. *Tippfehler*], tikfout: *tipfoute zeen gein ramp, taalfoute waal; 't is mer 'n tipfuutsje.*

tipmësji-jn (o.; -e; -ke), sjri-jfmësji-jn; tikmachine, typemachine, schrijfmachine: *de tipjuffrouw tip de breeve zóngër foutën op 't tipmësji-jn; op 'n tipmësji-jn mós-te mèt tieën vingërs blënd(sj) lieëre tippe.*

tippe 1 (overg.; tipde, h. gëtip) [Hd. *tippen*], tikke; typen, tikken, uittikken: *'t maesje*

*tipde dae lange brief in nog gein vi-
jif mēnujte; 2 (onoverg.; tipde, h. gētip), tippen,
evenaren: Lēwi-j is geine stómmērik, mer
aan ze broor kan dēr hieëlēmaol neet tippe.*

tippëlke (o.; -s; -) [*‘tippël’* is dim. van *‘tip’*
(spikkel), Hd. *Zipfelchen*], tippeltje (gew.),
puntje (stip), spikkeltje, vlekje: *sómmigge
Mēzeikēnaere gēbrujke roeëd inpakpēpeer
mèt greun tippëlkes.*

tirvël (m.; -s; -ke), tervël; draai: (**uitdr.**) *dae
galjaar (vrolijke kwast) haef ’nēn tirvël te
vāöl, hij is niet goed wijs; dae lange zwik
maakde miech dao ’nēn tirvël en vloeëg mèt
z’n hieël pakkēnoeëtēn in de dāōrēhēgk.*

tirvëlaer (m.; -s en -e; -ke), (m.b.t. een
zeer beweeglijk persoon, kind dat geen
vijf minuten stil kan zitten en dat altijd
ronddraait) draaikont: *daen tirvëlaer haef
gein zittende vot; woeróm (woevuur) zou
daen tirvëlaer alti-jd mer stoeën rōnd te
drejje?; hae kos waal kwik of pieëpēr in z’n
bōks (in ze gaat) hōbbe, daen tirvëlaer.*

tirvële (onoverg.; tirvëlde, h. en is gētirvëld),
snel ronddraaien, wervelen, tollen: *mèt dae
wērvëlwënd(sj) tirvëldēn ’t koolablikskēn
’n ti-jdsjēn uuvēr de laege keur (laeg
spuuëlplaats).*

tis(t) (m.; tiste; tisque) [mogelijk een verkorting
van *‘artist’*], vreemde kerel: *’t is ’ne rarēn
tis(t), dae sji-jtmieëkēr (druktemaker); ’t is
’ne naolieësigge voddēman en ’ne luijēn
tis(t).*

tispël (m.; -s; -ke), (m.b.t. allerlei rommel
door mekaar) boeltje, janboel, troep, bende,
rommeltje, wankel bouwsel: *vuur miech
mooge ze det sjeurkēn aafbrieëke, want d’n
hieëlēn tispël stuit op ’t ómvalle; ’t is hi-j
mer ’ne rarēn tispël op det kuuëtērbeurke
ze gēlaeg.*

tittëleerie(j)óm (m.; -s; -ke) [verbastering van
delirium tremens], dronkemanswaanzin:
*d’n tittëleerie(j)óm kóns-te kri-jgēn es-te
stops mèt drēnke, want es-te dēn begins
te baevēn en waal aan de moóre zou(d)s
willēn opkrōwpe, hōbs-tēn ’t lichēlik zitte.*

tjé (tw.) [beklemtoonde vorm van *ja*, Hd. *tja*
(bij twijfel, berusting, enz.)], *tja: tjé, jóng,
nōw hōbs-te waal d’n bēs gedoeēn, mer de
bēs toch gēsjees (geflēs).*

Tjeu, roepnaam voor Mathieu, Mattheus,
Matthias.

tjóngële (onoverg.; tjóngëlde, h. gētjóngëld),
tóngële (zie ald.).

TK Mēzeik; TCM, Tennisclub Maaseik: zie
tēnnis 3.

taofële (onoverg.; taofëlde, h. gētaofëld) [Hd.
tafeln, van *‘tafel’* → Lat. *tabula* (plank), in
de middeleeuwen at men op planken die
op schragen werden gelegd en die na de
maaltijd tegen de muur werden gehangen],
tafelen, dineren: *lang en good taofële, det is
in ’lëkker Mēzeik’ algēmein, want ’t is ’ne
Mēzeikēr trèk (karaktertrek, karakteristiek).*

tob (m.; -be; -ke) [veroud.], ummēr; tobbe,
emmer: *jungske, gank miech ins ’nēn tob
watēr hoeële.*

tóbbële (onoverg.; tóbbëlde, h. gētóbbëld) [et.
onbekend], klommelen, prutsen, broddelen:
*gósting vuur te wirkēn haef de klómmëlaer
vandaag neet, want hae zit achtēr in ’t stélke
mer get te tóbbële, get te klómmële, zègk
mer.*

toch (m.; -te; -sje), tocht (gew.), vruchtgebruik:
*hae haef d’n toch van dae bóngērd en duit
daovuur alle werk det d’n eigēnaer ouch
zou doon, waat hieël get mieë is es allein*

mer de vröchte plökke.

töchtig (bn.; -gër, -ste), tochtig: *de geit is reets* (ritsig), *de teef is luips* (loops), *de ków is töchtig* (tochtig) *en de maer* (merrie) *is stieëg* of *wiljig* (willig), *zoedét de geitëbók, de raekël, d'n deur en d'n hènsgs get te doon kri-jge.*

toe(ë)g (m.; -e; -ske), bëfèt, tap, tapkas (zie ald.).

Toe(ë)r; Thorn: *'Toe(ë)r is e stédsje det e bitsjën óngër Rëmunj in Hollands Limburg aan de Maas ligk. De gësjiedënis van Toe(ë)r, 't wit stédsje, geit trök tot in de 10de ieëw. Óngër leijing van 'n 'abdis' en twuntig kloestërdamës óntwikkëlde zich in Toe(ë)r e klein vorstëndóm mèt eige munt en réchspraak. Tón de Fransën in de Fransën ti-jd – mèt 't vorstëndóm waas 't tón gëdoeën – d'n taks dae de luj móste bëtale, ginge bazzeerën op de gruuëjde van de vinstërs, métselde di-j van Toe(ë)r allës tów. En vuur te make det de Franse de spoëere daovan neet zoeëge, vörfde ze 't hieël hóws wit. Bëzunjër in Toe(ë)r zeen de straote di-j mèt maasstein zeen tówgëlag, de abdi-jkirk en 't gëmeintëmuzee(j)um. Èlken dörde zóndig van de maond(sj) is t'r 'n rónkleijing rónde e bëpaold óngërwérp. Vuur groepe zeen d'r rónkleijingën op aafspraak.'*

toeëj (v.; -e; tuuëjke), feeks: *di-j toeëj is zoe kwaod es 'ne bók en zoe giftig es 'n spèn.*

toeën (m.; -e; tuuënsje) [Lat. *tonus*, Mnl. *tone*, Fr. *ton*, Hd. *Ton*], toon: *det krëpuulke vilt hi-j oppe straot ówt d'n toeën; de klok haef 'ne manjëfikken toeën; op zoe'nën toeën hoofs-te tieëge miech neet te kalle; daen dónkëlën toeën van det book stuit miech neet aan.*

Toeën, roepnaam voor Antonius.

toeër (m.; -e; -ke), teur (zie ald.).

toeëre (m.; -s; toeërensje) [Lat. *turris* (toren), Mnl. *turre*, *torne*, Hd. *Turm*], toren: (**uitdr.**) *lówstër toch ins nao daen hëngstëboor, wi-j d'r weer van d'n toeëre bluuës*, wat voor een hoge toon hij aanslaat, hoe aanmatigend hij spreekt, hoe hij weer het hoge woord voert.

toeris (m.; -te; -je) [Eng. *tourist*, Fr. *touriste*, Hd. *Tourist*], toerist: *in 't toeristëszówn kri-jg Mëzeik es toeristis stédsjën hieël get toeristëbösse mèt toeristën op bëzeuk.*

toerne (m.; -s; -ke) [Lat. *tornare*, Fr. *tournee*, van 'tourner' (draaien), Hd. *Tournee*], **1** rondreis, tournee: *mèt de keezinge maak de prizzedént 'nën toerne doeër alle staote van Ammeerieka; 2 rondje (in een café): *vuur m'ne vërjaordaâg gaef iech 'nën toerne ('tournee générale').**

toernëvis (v.; -se; -ke) [Fr. *tournevis*], schroevendraaier: *es-te dén toch e paar sjrówve los hób*s (als je dan toch niet helemaal bij je verstand bent), *zal iech de toernëvis ins goeën hoeële.*

toetmém (bw.) [Belg. Fr. *tout même*], om het even: *'t is miech allëmaol toetmém ofs-tiech mèt zweitpëtees* (zweetvoeten) *rónclöps of neet; pollëtik is allëmaol zwindël, mer det is miech toetmém (het is miech allëmaol eins).*

tof (bn.; -fër, -ste), tof (inform.), leuk, fijn, prettig, plezant, plezierig: *'nën toffe bing bès tiech; det 'n stad vanallës duit vuur de kënjër, is waal tof.*

tók, **1** tw.), (m.b.t. de nabootsing van kippengeluid), tok: *tók, tók, tók, kóm mer; tietëkës; 2* (m.b.t. de nabootsing van een klop geluid of een slag) tok: *nao 'ne fërmen tók oppe duuër kwoeëm dër bënne; iech kraeg miech dao toch 'nen tók (tówk) op*

m'ne kop van dae mótskop (nors mens).

tókke (overg.; tókde, h. getók), **1** [Hd. *ticken*], 'n tikje geven, tikken: *tók h'm ins op z'ne rök, dén wèt-ër det we ouch hi-j zeen*; **2** knikkerspel: *tókkën is e spel mèt de marmëls (marrëmëls, marmële)*.

tókkële (onoverg.; tókkëlde, h. gëtókkëld), tokkelen: *det nërveus kni-jnke zit al mënujtëllank mèt z'n vingërs op 't täöfëlke te tókkële*; *'t dochtërke van de naobërs zit saovës gemékkelik 'n oor op häör (z'n) gietaar te tókkële*.

tókkër (m.; -s; -ke) [mogelijk van het Maaseiker Bargoens 'tokes' (teelballen), 'kloten' dus. Het woord 'kloten' gebruiken we in figuurlijke zin en in informele taal om iets bijzonder negatiefs of pejoratiefs uit te drukken. De negatieve connotatie die 'kloten' heeft, gaat hier dus over op een persoon. 'Kloten (tokes)' is een pars pro toto voor 'tókkër'. Dat noemen we 'overdracht' of 'metafoor'; 'nen tókkër' is dus 'n klotevent, 'n onguur persoon. Hetzelfde zien we in de Duitse Gaunersprache, waarin 'tokes' gat of achterste betekent en 'tókkër' 'stök strónt' of 'ne stróntzak' is geworden; D. (Rijnl.) *Tuckert*], klotevent, klotekerel: *de sji-jtbóks dörfde geine kik gieëve tón 'nën tókkër h'm z'n portëfól ówt z'n han rófde*; *d'n tókkër tókde miech ein*.

Tom, roepnaam voor Thomas.

tömbër (m.; -s; -ke), [*Fr. timbre*], témbër; postzegel: *op dae breef vuur Kannëda (Canada) mó't 'nën tömbër van twieë euroo*.

tömme (overg.; tömde, h. gëtömp) [Hd. *zähmen*], temmen: *'hi-j tömp m'n lieëve' stóng vreugër boeëve d'n ingank van de kazzërne, waat de serzjentsjes diech bi-j 't égkzerseere nog ins good inpieëperde*.

tómp (m.; tump, tumpke), tump; **1** [Mnl. *timp(e)* (puntig uiteinde)], tump (gew.), kapje, eindsnede van een brood: *gieëf miech ins daen tómp broeëd, éstebleef*; **2** uiteinde: *Liske zit alti-jd op d'n tómp van de taofël; de stek haef 'ne sjërpen en 'ne bottën tómp*; **3** toren van een vestingswerk: *in Achël is t'r nog 'nën tómp, de uuvërbli-jfsële van 'n toeërëmmuële*.

tón, **1** (v.; -ne; tunke) [Hd. *Tonne* (als inhoudsmaat, boei, gewichtsmaat), ton: (**uitdr.**) *ki-jk, de's vieërs ówt de tón*, zei iemand die een harde wind liet; *de tón is nog good, mer owieë de reipe*, ik ben nog goed gezond, maar mijn benen willen niet meer; *hae is zoe rónnd es 'n tón*, is een dikkerd; **2** (bijw. v. tijd) [Mnl. *doe, doen*], toen, in die tijd, destijds: *in d'n oeërlog woeëre de minse mësjujn waal magër, mer ze woeëre tón waal gëzónnd*; **3** (ondersch. voegw. v. tijd), toen: *tón dër miech det e paar kieërën haw gëlap, bèn iech kwaod gëwoeëre*.

tóndërti-jd (bw. v. tijd), indertijd, vroeger, destijds: *tóndërti-jd haef dae pollëtikkër vanallës bëlaof, mer det is-tër allang vërgieëte*; *tóndërti-jd höb iech h'm ins bi-j z'ne kammëzaol gëpak*; *tóndërti-jd höb iech miech det laotën oppoeëte*.

tóndeus (v.; tóndeuze; -ke) [Lat. *tonsor* (barbier), Fr. *tondeuse*], **1** tondeuse, haarknipmachine: *vuur sjäöp te sjeërën höbs-tën 'n tóndeus vandoon*; **2** graasmejjër, graasmësjij-jn; gras(maai)machine *wi-j dëk gaot gieë mèt de tóndeus uuvër de gazzao?*

tónëffe (bw. v. tijd), tónzjus, daoizjus, daomèdein; zo-even, daarnet: *tónëffen is 't raad van m'ne fits gëblokkeerd (gekalleerd)*; *tónëffe haef Zjërtrud häör gëmood ins gëluch* (haar hart eens uitgestort (gelucht), de anderen verteld waar ze vol van was).

tóng (v.; -e; tungske), **1** [Mnl. *tung*, *tong*, Eng. *tongue*, Hd. *Zunge*.], tong: (**uitdr.**) *dae mótskop zit dao weer te ki-jke wi-j 'nën oeërworm en z'n tóng haef-tër; gluif iech, ingësliek, en hij zegt niets; dae gëwixsde kieërel is zoe fi-jn es póppëstrónt mèt z'n fi-jn tóng, hij is een mooi-prater; mèt waat dae kieërel dao haef ówtgëstoeëke, ri-jt-ër al 'n ti-jdsjën uuvër de tóng, is hij in opspraak; 't is 'ne gífsji-jtër mèt 'n sjërpe tóng, hij praat bits; nao tieën pin(t)sjës bëgos-tër te kalle mèt 'n sti-jftóng, begon hij dronken te worden; de bës zoe stil, bës-te bang des-te diech de tóng vërstówks, ben je verlegen en zeg je daarom niets?; det vrieëtzékske waas zoe sti-jfgëvrieëte det-ër uuvër de tóng mós kakke, dat hij moest braken; dae mówlemieëker is neet op z'n tóng gëvalle, hij is rad van tong; 2 [Hd. *Seezunge*], tong (vissoort): *vëngt gieë tóng ouch de lékkerste platvès?**

tóngël (m.; g. mv.; g. mv.) [zeer sterk veroud.], tondel, tonder: *vërkaolde këtówn, dae gemékkelik in brand sjut en dae ze vreugër gëbrújkde vuur veur te make, neumde ze tóngël.*

tóngële (onoverg.; tóngëlde, h. gëtóngëld) [klanknabootsend gevormd], tjóngële; **1** hard aan de bel rukken: *is dae sjalëvaegër weer aan de bel aan 't tóngële?; 2 improvisatorisch musiceren: *hae zit dao mer get op z'ne pie(j)ano te tóngële.**

tóngëlpot (v.; -pöt; pötsje) [zeer sterk veroud.; Mnl. *tendelen* (doen ontvlammen)], tondel, tondeldoos: *'n doeës mèt tóngël (zie ald.) en veurslaag deende vreugër vuur veur te make.*

Tóngënaer; Tongenaar: *'De Tóngënaere ('Tungënaere' in 't Tóngërs) neume ze de vlaajsjí-jtërs en ouch waal ins de 'plóisjaitërs' (Tóngërsë spëlling),*

balksjí-jtërs dus: ómdét érm luj vreugër geine wc hawwe, móste ze uuvër 'ne gróndbalk (plade) goeën zitte vuur hun gëvoog te doon.'

Tóngëre [Hd. *Tongern*]; **Tongerren:** *'Tóngëre, de awdste stad van Belsj, ligk in Haspëngouw aan de Jeekër en haef mèt de 16 deilgëmeinte 'n gooj 30.000 inwoeënërs. Bëkënd in Tóngëre zeen de bazzëliek, 't Gallo-Rommeins Muuzee(j)um (museum) en 't standbeeld van Ambie(j)ooriks (Ambiorix). 't Provinsjaal Gallo-Rommeins Muuzee(j)um is gërich op de Limburgse gësjiedënis van de 'prehistorie' tot 't ènj van 't Rommeins Keizëri-jk. Van de 170.000 stökke wuuëre d'r 2.000 gëtoeënd. Daobi-j zeen d'r de tëntoeënstëllinge wi-j o.a. 'De Neanderthalers', 'Sagalassos', 'De Vikingen' of 'Gladiatoren – helden van het Colosseum'. 't Muuzee(j)um kraeg in 2011 es iëërste Belsj muuzee(j)um de 'European Museum of the Year Award'. Van de bazzëliek geit de gësjiedënis trök tot de iëërste iëëw nao Kristus. De kirk, di-j saer 1931 bazzëliek is, waerdën in 1541 aafgëmaak (voltooid) en is waerëldërfgood. Ouch 't Sint-Këtri-jnsbëgi-jnhof stuit saer 1998 oppe li-ys van 't waerëldërfgood. Bëzunjër in Tóngëre zeen ouch de walle. Van de 4.544 maetër Rommeinsse walle van de iëërste ómwalling in d'n ti-jd van keizër Trajjanus (2de iëëw) is nów nog 1.500 maetër te zeen. 't Standbeeld van Ambie(j)ooriks is ówt 1866.'*

Tóngërs; Tongers: *'Het Tóngërs ('Tungërs' zëgke ze in Tóngëre) is 'n zéngeriggen en ri-jke taal, di-j – Tóngëre ligk oppe taalgrëns – hieël väöl aan 't Frans óntlieënde wäörd haef. André Stevens van Tóngëre sjraef d'n 'Tungërsë Diksjenëer' (1980, Tongerse spelling). 'Wée wèt nóg én wó(e) juór zë dë písbak óp dë hoek van dë Kōēméert hùbbën óofgëbrúoke?' is 'nën Tóngërsë zin.'* (Let op

de Tongerse spelling.)

tónke (onoverg.; tónkde, h. gětónk), vrij hard slaan: *hae waas zoe mer get op de pie(j)anoo aan het tónke*, was bezig wat noten op de piano aan te slaan; *tón 't jungske neet lówstërde, tónkde pa h'm ochérm vääöl te hël op ze köpke*.

tónne (overg.; tónde, h. gětónd), (m.b.t. de gier over het veld verspreiden) tonnen (gew.), gieren: *hawt de vinstërs mer tów es de beur gětónd haef, want det stink nogal mèt dae zeik (vulg.) van det vieë*.

Tónneelgezélsjap 'De Vri-j Kuns'; Toneelgezelschap 'De Vrije Kunst': *'Dit libbëraalgezélsjapbëstóngalvuuër 1892. De opveuringe ginge doeër in de stadsfieëszaal, woe ze in 1894 o.a. 'De Zusters Van Eyck' brachte. Ómdét de stadsfieëszaal eigèlik neet doch vuur tónneel, späölde de groep vanaaf 1912 in 'De Blawwe Zaal', dae det jaor gëreid kwoeëm.'* (Bron: BOONEN, Martin, Toneelgezelschap 'De Vrije Kunst', *Maaseik Verenigd*, p. 85-86); Zie ook: *Vri-j Kuns, De*.

Tónneelgroep Sint-Seesielie(j) avëreinigging Awwëneik; Toneelgroep 'Sint-Ceciliavereniging Aldeneik': *'Bënnën 't 'Sint-Seesielie(j)akoeër van Awwëneik späölde deezën tónneelgroep saer 1921 en vërzörgdën elk jaor mèt Paosën 'n opveuring in 'De Aldeneiker Gildezaal'. Spuuëlërs in di-j jaore woeëre: J. Smeets, H. Broeckx, E. Theelen, F. Smeets, H. Bollen en nog vääöl angëre. De opveuringe gینگën ónaafgëbroeëke doeër tot in 1941.'* (Bron: BOONEN, Martin, Toneelgroep Sint-Ceciliavereniging Aldeneik, *Maaseik Verenigd*, p. 88)

tónzjus (bw. v. tijd), daoizjus, daomèdein, tónéffe (zie ald.).

Too(ke), Katoo, roepnaam voor Catharina.

toog (m.; -e; -ske), (m.b.t. het r.-k. priesterkleed) soutane, toga, toog: *'t respék vuur d'n toog is nôw mindër es vreugër; vreugër späölde de krujshieërën in hunnën toog volliebal oppe keur*.

Toos, roepnaam voor Catharina.

tóp (m.; -pe; tupke), tup; **1** hoogste punt, top: *de kat zit in d'n tóp van de boum; van tóp tot tieën stuit Marjan in 't nôw; op d'n tóp van dae bërg stuit e këstieël*; **2** (m.b.t. de hoogste positie) leiding: *Rob zit bi-j d'n tóp van 't bédri-jf; 'bómmaas aan d'n tóp' waas e bekënd leedsje*; **3** uiteinde: *hae haef d'n tóp van z'ne vingër aaf; d'n tóp van m'n naas is blaw van de kaw*.

tóppe, 1 (overg.; tópede, h. gětóp), (m.b.t. de top wegnemen) inkorten, toppen: *we mótte de vluuëgëls van de gejskës get tóppe, angërs goeën ze vleege; de buimkës wieëre te hoeëg, we goeën ze get tóppe*, de top wegnemen, inkorten; *labboeëne móttën op ti-jd gětóp wieëre*; **2** (onoverg.; tópede, h. gětóp) [soort bluffkaartspel; D. (Rijnl.) *tuppen*], toppen, toepen: *bi-j 't tóppën is tieën de hoeëgste kaart en daonao kómme nel, aos, kuuëning, dam en boor*.

tórbël (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *trouble*], last, moeite, dagelijkse bezigheden: *d'n tórbël daes-te mèt di-j kënjër hōbs, is sóms neet te vërdrage; waat 'nën tórbël!; de pōts, de stri-jk, de middig make..., 't zeen allëmaol deilkës van oozën dagëliksën tórbël*.

törkëterf (v.; g. mv.; g. dim.) [nadruk op 1ste lettergr.; veroud.; D. (Rijnl.) *türkische Wess*, D. (Rijnl.) *Wet=Weizen* (tarwe), Hd. *türkischer Weizen*], Törkse tērf, turkëtērf, Turkse terf; mais, Turkse tarwe: *gieëf de hoondër(e) mer 'n ampël (amfël) tórkëtērf*.

Törkse térf (v.; g. mv.; g. dim.), Turkse térf, turkëtérf, törkëtérf (zie ald.).

torpëdoo (m.; torpëdoos; -ke) [verkorting van *torpedonaaf*], terugtraprem (fiets), torpedo: *d'n torpëdoo zit in 't achtërste raad van 'ne fits*.

tórre (onoverg.; tórde, h. gëtórd), (rond) vliegen: *de bisbabëls tórre miech rónnd m 'ne kop; de hómme tórt doeër de kamër*.

tösj, 1 (kindert.; scheldw.) [D. (Rijnl.) *Tusch* (verachtelijke kerel)], lelijkerd: *'lieëlikkën tösj' of 'sjaelën tösj' is waat kënjër vreugër gemékkelik reupdën (rieëpën) es ze op 'n angër kënd(sj) wouwe sjélje; 2* kerel, wildebras: *daen heimëlikkën tösj haef miech in m'n érte gësjieëte* (heeft mij beledigd **3** (m.b.t. een onzindelijk persoon) smeerpöets, vuilik: *dao bèn iech neet mèt opgëzat des tiech dae vówlën tösj mèt (h)eivërs brungs; 4 Tösj, d'n; het natuurgebied Tösch-Langeren: 'D'n Tösj is e sjik nëteurgëbeed woe 't sjoëen is vuur te wandële. D'n Tösj is e zómpig gëbeed woe Galloowejrënjër (Gallowayrunderen) en 'konik'paerde 't graas kort hawte. 't Is ouch e parrëdi-jske vuur watërvuuëgël, spëksjrüuërs (libellen) en boumkwakkërte. D'n Tösj, mèt de Bosbieëk es nëteurlikke sjeijing tösse d'n Tösj en Langëre, is békans 270 ha. groeët. Limburgs Landsjap, de stad Mëzeik, de Vlaomse Maotsjappi-j, 't Vlaoms Gewés en Euroopa höbbën in 't gëbeed gëzörg vuur 'n oeëpe watërpërti-j van 1 ha. en höbbën 't ouch aangëkleid mèt paedsjës, pörtsjës, houtkante, etc...'*

tösse, 1 (voorz.) tussen: *waat wils-te tösse d'n boeëtër(h)amme, jóng; 2 (uitdr.) iech kóm tösse nów en dri-j daag*, binnen drie dagen (dus niet 'over drie dagen', want dan zeggen we 'achtër dri-j daag'); *hi-j en tieëge en dao in tösse...kan nog väöl gëbuuëre, ja*

maar ondertussen...; *dae breefhöb iech nog gaw gësjrieëve tösse de sop en de ieërpële*.

tössëbei (bw.), tössëdoeër; **1** tussendoor, ondertussen, ertussendoor: *iech mót nao de kwaffäör en iech mót de kënjër goeën hoeële, en tössëbei mót iech ouch nog éffekes bi-j ma bënne; 2* tussenin, tussenbeide: *het klëdsjën is neet te kort en neet te lank, zoegët tössëbei*.

tössëbeikómme (onoverg.; kwoeëm tössëbei, is tössëbeigëkómme), tussenkomen (gew.), tussenbeide komen: *tón zich e paar jung aan 't tówbakke woeëre, mós de meistër tössëbeikómme*, de partijen scheiden.

tössëdoeër (bw.) [Hd. *zwischen*durch], tössebei (zie ald. 1ste bet.).

tössëkómme (onoverg.; kwoeëm tösse, is tössëgëkómme), **1** interrumpere, tussenkomen (in Belg.): *'ne gooje parlëmëntaer kump in de Kamër reegëlmaotig tösse; 2* bemiddelen: *tón de fëmi-jlie bi-j de èrfënis (äorfënis, örfënis) neet takkoeërd kos kómme, is de nottaris tössëgëkómme*.

tössëkóms (v.; -te; g. dim.), **1** bemiddeling, tussenkomst: *tón z'n bówaanvraag neet waerde goodgëkäörd, reupde (rieëp) hae de tössëkóms van de börgëmeister in; 2* interruptie: *de tössëkóms van de parlëmëntaer waas sjërp mer waal raak; 3* geldelijke bijdrage: *doeër de tössëkóms van dae mëseenas (mecenás) höbbe we 't book könnën ówtgieëve*.

tössëmaot (v.; -e; -mäötsje) [Hd. *Zwischengröße*], tussenmaat: *maot 50 is miech te klein en maot 51 is miech te groeët, höbt gieë gein tössëmaot?*

tössëmoôr (v.; -e; -meúrke) [Hd.

Zwischenwand], tussenmuur, binnenmuur, tussenwand, scheidswand: 'n *moór tösse twieë hówzër is 'n tössëmoór; de meürkës tösse de kamërs van 'n hóws zeen tössëmeürkës; ouch het bènnëste meúrke van e spawmeúrke neume we 'n tössëmeúrke.*

tössënowt (bw.), tussenuit: *wëts-te woe ooze kleine nôw toch tössënowt gekroeëpe kwoeëm? van tösse di-j kërtonge doeëze dao.*

tössënti-jd (m.; ti-jje; -ti-jdsje) [Hd. *Zwischenzeit*], 1 tussentijd, tussenpoos: *in 't vreugjaor zeen we in de berg gëwaes en in de zoeëmer woëere we aan de zieë, mer in d'n tössënti-jd höbbe we hel gëwirk; 2 (sportt.) tijdsperiode voor de eindmeet: nao de ieërste tieën killëmaetër van de koers waas d'n tössënti-jd twuintig mënujte.*

tössëpakke (overg.; pakde tösse, h. tössëgëpak), 1 berispen: *iech höb dae sjalëvaeger ins good z'n zaligheid gëzag (hem eens flink de waarheid gezegd), h'm ins good tössëgëpak; 2 (m.b.t. zich met iemand bezighouden) bijwerken: dae jóng is 'n ti-jdsje krank gëwaes en daovuur gaon iech h'm ins good tössëpakke.*

tössëpërsoeën (m.; -e; -sje en -përsuuënsje), tussenpersoon, makelaar, agent, bemiddelaar: *we goeën prëbeere det stök grónd zelf aan de man te brënge, want zoe 'nën tössëpërsoeën stik zelf te väöl in z'n maal.*

tössëstieëke (zich), 1 (overg.; stoeëk tösse, h. tössëgëstoeëke), steken tussen: *dae béngel haef miech 'ne stek tösse me fitsëraad gëstoeëke; 2 (wederk.; stoeëk zich tösse, h. zich tössëgëstoeëke), zich ergens tussensteken (geen AN), zich bemoeien met, zich inlaten met: 'wils-te diech dao neet tössëstieëke' bëteikënt 'wils-te d'n naas*

dao ins neet tössëstieëkën en diech dao neet mèt bëmeuje'.

tössëwieëg (m.; -waeg; -waegske), tussenweg, tussenoplossing, compromis: *in Ammeerieka kóns-te keeze vuur de deemokratën of vuur de rippuubliekeine, mer 'nën tössëwieëg is t'r neet, mèt di-j sjajj arranzjeere we 't óngërein of we sjakële de vërzieëking in, want 'nën tössëwieëg is t'r neet.*

tot (in het AN voorzetsel, maar kan in ons Maaseikers evenwel ook voegwoord zijn), 1 (vz.), tot: *wach mer tot-ër dao is; 2 (voegw.), dat: zëgk mer tot-ër wach.*

toum (m.; tuim; tuimke) [Hd. *Zaum*], 1 (m.b.t. het leidsel van een paard) toom, breidel, hoofdstel: *daen hëngs mós-te good in toum hawte; 2 (uitdr.) di-j baansjoeëtël zou häör tóng e bitsjën in toum móttën hawte, bedwingen.*

tous (m.; -e; -ke), tóws (zie ald.).

touvënaer (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Zauberer*], touvëraer; tovenaer (gew. voor goochelaar): *daen touvënaer kan diech d'n portëfól ówt d'n maal touvëre.*

touvëraer (m.; -e; -ke), touvënaer (zie ald.).

touvërbal (m.; -bél en -balle; bélke) [Hd. *Toverbal*], toverbal: *'nën touvërbal is e bélke (balletje) mèt vërsjilligge läögskës di-j allëmaal 'n angër kleur höbbën en di-js-te kóns aaflekke, want 't is slók.*

touvëre (overg.; touvërde, h. gëtouvërd) [Hd. *zaubern*], toveren, goochelen, heksen: *es-te mësjujn dënk det iech kan touvëre, bës-te mis; d'n touvëraer touvërdën 'n ei ówt z'n patsj.*

touvëri-j (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Zauber(ei)*],

toverij, tovenarij, heksarij: *waat dae allëmaol mèt de bal kos, det sjaen waal touvëri-j.*

touw (v.; -e; -ke) [Mnl. *touw(e)*, Eng. *tow*, Hd. *Tau* (vnl. scheepv. en sportt.)], touw: **(uitdr.)** *dî-j twieë trëkkën alti-jd aan ein touw, zijn het altijd met mekaar eens; det vromës trëk bi-j hun aan de touwkës, regelt thuis alles.*

tów, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) toe, dicht: *'n tów duuër luuët geinën trëk (tocht) doeër; 2* (bw.) toe: *hae stóng mèt z'ne rök nao miech tów; tot nów tów bèn iech gëzónnd; 3* **(uitdr.)** *hae hilt de bujjël good tów, is niet geefachtig; duuër tów!; de zaak is op de fles en op de koup tów (bovendien) zit d'n eigënaer in de bak.*

tówbak (m.; g. mv.; g. dim.) [Sp. *tabaco*, Eng. *tobacco*, Hd. *Tabak*], **1** tabak: *Zjef stop de ein pi-jp nao d'angër, want dae rouk êlken daâg e pékske zwaorën tówbak; 2* **(uitdr.)** *'n hóws werm stoeëke kos tówbak (is duur) allëwi-jl.; dae klómmël is nog gein pi-jp tówbak wieërd, is van weinig waarde; 'ne nôwwën ottoo kos tówbak.*

tówbakke (overg.; tówbakde, h. gëtówbak), tabakken (gew.), aframmelen, een pak slaag geven: *höbs-te Sjël gëzieën mèt z'n blaw oug, dae höbbe ze nogal gëtówbak.*

tówbaksbujjël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Tabaksbeutel*], tabakszak, tabaksbuidel: *de vérkesblaos waerde vreugër gëdruuëg en waerde dén o.a. gëbrujk es tówbaksbujjël; smörgës is Huub z'nën tówbaksbujjël vól en saovës is-tër laeg, waat neet good is és-te neet de pi-jp wils ówtgoeën.*

tówbënge (overg.; bóng tów, h. tówgëbóng) [Hd. *zubinden*], toebinden: *zeen alle zek tówgëbónge?; 'n oeëpe wónj mós-te neet*

tówbënge mer aafbënge, toch zieëker es-te vööl blood vërlujs.

tówdëkke (overg.; dëkde tów, h. tówgëdëk) [Hd. *zudecken*], toedekken, afdekken, bedekken: *'t geit vreeze, we mótte vënaovënd de buuënkës tówdëkke; vuuër iech gaon sloope, gaon iech de kënjer nog ins good tówdëkke (óngërdëkke), met dekens bedekken.*

tówdichte (overg.; dichde tów, h. tówgëdich), toewijzen: *nao de sjeijing kraeg de vrouw twieë mëljówn tówgëdich; 't werk waerde daen aannummër tówgëdich.*

tówdoon (overg.; doeëg (dieëg) tów, h. tówgëdoeën), **1** toedoen, dichtdoen, sluiten: *iech höb deeze nach gein oug tówgëdoeën, ik kon niet slapen; wils-tën 't breerkën achtër diech tówdoon? 2* **(uitdr.)** *det duit de duuër tów, nu ga je te ver.*

tówdrejje (overg.; drejde tów, h. tówgëdrejd) [Hd. *zudrehen*], **1** toedraaien, dichtdraaien: *vuuër de wënt(sj)ër drejje we bówtën alle kraenkës tów; 2* **(uitdr.)** *iech weit neet waat-ër in z'n naas haef: hae drejt miech de rök tów, hij verwijdert zich van me met verachting.*

tówgank (m.; tówgéng; tówgéngske) [Hd. *Zugang* (toegangsweg)], toegang: *iech höb dî-j gransjbieës d'n tówgank vërboeëje, mèt det gëbieëdël en gëzaeg alti-jd.*

tówgënejde (m.; id.; g. dim.), pin, koesj, vérke, bieëstëwage, séntepitsër, séntepie(ë) r, greune, tówwe; gierigaard, vrek: *daen tówgënejde is douf aan de kant woe z'ne portëfól zit, geld of hulp hoef je van hem niet te verwachten; trakteere duit-ër noeëts en dao mós-te toch 'nën tówgënejde vuur zeen; van daen tówgënejde maaks-te niks los.*

tówgíeëflik (bn.; -kër, -ste), toegeefflijk, inschikkelijk: *mót 'ne sjoeëlmeistër tówgíeëflik of streng zeen?; de leefdën is in eedër geval tówgíeëflik.*

tówgíeëte (volt. deelw. van 'tówieëte'), (over)verzadigd: *nao 'ne kawwëpla(h) (hors-d'-oeuvre), 'n kortëlèt en e kawfslépke waas det vrieëtzékske (smulpaapje) tówgíeëte.*

tówgíeëve (overg.; goeëf tów, h. tówgëgieëve) [Hd. *zugeben*], toegeven, goedkeuren, toestaan: *kënjër mós-te neet alti-jd allës tówgíeëve; vääol vrouwluj gieëve mer al te gaer aan de moode tów; iech mót tówgíeëve des-te dao gëli-jk (in) hös.*

tówgíeëving (v.; -e; -ske), toegeving, tegemoetkoming: *ómdét 't lieëve neet wit of zwart is, hoofs-te geine slaphénger te zeen vuur al ins 'n tówgíeëving te doon.*

tówgoeën (onoverg.; ging tów, is tówgëgange), **1** plaatshebben, gebeuren: *'t geit t'r hi-j waal vraemp aan tów, hier gebeuren rare dingen; 2* gesloten worden: *de kaffëe geit de volgënde wieëk tów.*

tówkëne (overg.; kënde tów, h. tówgëkënd), **1** [Hd. *zuerkennen*], toekennen, toewijzen: *ze hóbbe de sjri-jvër 'ne pri-js tówgëkënd; 2* toeschrijven: *awwër minse kënne mieë waerde tów aan gëzóntheid, gëlök en leefde.*

tówklatse (overg.; klatsde tów, h. tówgëklats), toeslaan: *tón de baas di-j blétsjkónt de duuër waes, klatsde di-j de duuër achtër zich tów.*

tówkni-jpe (overg.; knaep tów, h. tówgëknieëpe) [Hd. *zukneifen*], tówpitse; **1** dichtknijpen: *Dri-jkske zit al veer jaor in de bak, want hae haef z'n vrouw de kael tówgëknieëpe; 2 (uitdr.) 'ne mins mót*

al ins 'n uigske tówkni-jpe, iets door de vingers zien; (vulg.) es-te de kónt tówknijs (tówpits), geis-te d'n hook óm.

tówknuipe (overg.; knuipde tów, h. tówgëknuip) [Hd. *zukunft*], dichtknopen, toekopen: *'ne geistëlik (geissëlik) dae z'nën toog (soutane) wilt tówknuipe, is waal éffekes baezig mèt al di-j knuipkës.*

tówkómmënd (bn.; g. tr. v. verg.), toekomend, eerstkomend, aanstaand: *tówkómmënd jaor goeën we 'n waerëldreis make.*

tówkóms (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Zukunft*], toekomst: *gluift gieë in waorzëgkërs, minse di-j diech d'n tówkóms kónnën ékspliekeere?*

tówlaote (overg.; loeët tów, h. tówgëlaote) [Hd. *zulassen*], toelaten, toestaan, toestemmen, goedkeuren: *Lëwi-j is stërveskrank, neemës wuuërt bi-j h'm tówgëlaote; iech zal noeëts tówlaote det di-j knejjëlkës miech d'n dikke drejje (spuuële).*

tówlaoting (v.; -e; -ske) [Hd. *Zulassung*], toelating (gew.), toestemming, vergunning, permissie: *di-j érmoodspëns hób iech de tówlaoting gëgieëve vuur hi-j lëgummën ówt d'n hoeëf (de mooshoeëf) te hoeële.*

tówlëgke (zich), I (overg.; lag tów, h. tówgëlag), **1** sluiten, dichtmaken: *lëgk dae pöt tów, voeërt ligk t'r einën in; 2* extra geld geven: *dao kóm iech neet aan ówt, dao mót iech op tówlëgke; II* (wederk.; lag zich tów, h. zich tówgëlag), zich toeleggen op: *wieë lëgkën ós tów op Mëzeikër spruuëkën en gezëgkdës.*

tówloup (m.; g. mv.; -luipke) [Hd. *Zulauf*], toeloop: *es dao get te doon is, kómme dao dówzënde minsën op aaf, waat toch 'nën échtën tówloup is.*

tówmake (overg.; maakde tów; h. tówgëmaak) [Hd. *zumachen*], toemaken, sluiten, toedoen, dichtdoen: *iech gaon det gaat in d'n draod tówmake, want dén kónne di-j kuj neet mieë ówtbrieëke.*

tówmële (onoverg.; tówmële, is gëtówmëld), **1** vallen, tuimelen (gew.): *iech bèn van d'n trap gëtówmëld; Zjefkèn is ówt de vinstër gëtówmëld; 2 struikelen, bijna vallen: *mèt di-j plëvujze di-j dao los ligkèn oppe Bosstraat, kóns-te gemëkkelik ins tówmële; 3* [Hd. *taumeln*], wankelen, tuimelen: *slaopëntaere bèn iech ówt 't béd gëtówmëld.**

tówmétsle (overg.; métselde tów, h. tówgemétseld) [Hd. *zumauern*], (m.b.t. met een muur afsluiten) dichtmetselen: *we goeën det meürkèn hi-j tówmétsle, want dén kónne de naobërs hi-j neet mieë bënëgape.*

tówn (m.; -e; tujnke) [Mnl. *tuyen, tuen* (vlechtwerk uit steen), Eng. *town* (eigenlijk: omheinde plaats), Hd. *Zaun*], tuin (gew.), afrastering, schutting, ompaling, omheining, omtuining: *we goeën 'nën tówn rónnd d'n hoeëf zètte, ei stók mèt pinnëkësdraod en 't angër mèt ursusdraod en óngër de vëkansie moogs tiech de päöl zèttèn, hé Pol; 't Èngëls woeërd 'town' bëteikënt eigëlik 'stad bènne de walle'.*

tówne (overg.; tównde, h. gëtównd) [et. Zie 'tówn'; Mnl. *intunen* (omheinen), Hd. *einzaunen*], tuinen (gew.), afrasteren, omheinen: *we goeën ooze bóngërd tówne, want de toeriste zitte d'n hieëlen ti-jd aan oos appëlën en pieëre.*

tównejje (overg.; nejde tów, h. tówgënejd) [Hd. *zunähen*], **1** dichtnaaien, toenaaien: *in Luuëvën höbbe ze Fërnao oeëpëgëmaak en ouch weer tówgënejd, want dao waas niks mieë aan te doon, e vuuëgëlke vuur*

de kat; Dolfkèn is oppe keur (speelplaats) weer e gieëtsjën in ze bukske gëvalle, mer iech gaon 't waal weer tównejje (stoppe); 2 (uitdr.) dae bënëbieëer koste ze de mónnd waal höbbe tówgënejd, die introvert laat niets los.

tównieëgële (overg.; nieëgëelde tów, h. tówgënieëgëld) [Hd. *zunageln*], dichttimmeren, toespijkeren, dichtspijkeren, toetimmeren: **(uitdr.)** *hae woeënt woe de waerëld mèt plënk is tówgënieëgëld, eenzaam, aan het einde van de wereld.*

tówpitse (overg.; pitsde tów, h. tówgëpits), tówkni-jpe (zie ald.).

tówplëkke (overg.; plëkde tów, h. tówgeplëk), dichtplakken: **(uitdr.)** *dao is de waerëld mèt zek tówgeplëk: daar is het eenzaam, daar houdt de bewoonde wereld op.*

tóws (m.; -e; g. dim.) [Hd. *Tausch* (ruil, ruiling) en *tauschen* (ruilen, wisselen)], tous; overeenkomst, pachtvereenkomst, huurceel, pachtcontract: *de boor geit ówtbreijën en daovuur is-tër 'ne nówwën tóws aangëgange; z'nën tóws is ówt, de huurceel vervalt.*

tóws óm tóws (vaste woordverbinding) [gezegd bij het ruilen; Hd. *tauschen* (ruilen)], ruil om ruil (gew.): *gieëf miech get junkërkës, dén kri-jgs tiech - tóws óm tóws - e paar ruuëskës; tóws óm tóws?, willen we ruilen?*

tówse (overg.; tówsde, h. gëtóws) [Hd. *tauschen*], kówtële; ruilen: *dae kówtëlaer (ruiler) is alti-jd aan 't tówse (kówtële); mèt di-j kakmëdam häörën hieële wiks (spullen) zou iech neet wille tówse; kówtëlen is mindër ieërlík es tówse.*

tówslaag (m.; tówslaeg; tówslaegske),

tertepóm, tartépóm, (zie ald.).

tówspang (v.; -e; -spéngske), toespeld (gew.), veiligheidsspeld: *nów kri-jge de boeërélingskës 'ne pampër óm, mer vreugër kraege ze óm hun vötsje 'nën dook, tówgestoeëke mèt tówspange.*

tówspitse, zich (wederk.; spitsde zich tów, h. zich tówgëspits) [Hd. *sich zuspitsen auf*], zijn aandacht richten op, zich concentreren op, zich toespitsen: *Mëzeik mót zich tówspitsën op gooj vrunsjap mèt angër stédsjes en staej in d'n 'Euregio'; de rippëtasi-j van dae mënistër is det-ër zich tówspits op 't attrappeere van zwartwirkërs.*

tówspraok (v.; -e; tówspräökske) [Hd. *Ansprache*], (korte) toespraak, woordje: *bi-j e groeët fieës hilt (hult) de börgëmeistër 'n tówspraok, waat de minsën ouch van h'm vërwachte.*

tówt (v.; -e; tujtsje) [Mnl. *tute* (punt), Hd. *Tüte* (puntzakje)], **1** puntzak, tuit: *ins in de wieëk haolt-ër zich 'n tówt fritte mèt 'n gooj kwaaj majjënaes; 2 (uitdr.) dae wuilës dao wèt van tówtën of bloeëze, hij weet helemaal niets.*

tówta (v.; tówtaas; tówtake), tuuët (zie ald. 1ste bet.).

tówte (onoverg.; tówtde, h. gëtówt) [klanknaboosend gevormd, Mnl. *tuten* (op een hoorn blazen), Hd. *tuten*, van een auto *hupen*], **1** (tuiten (gew.), toeten: *mèt det vërëks (vrëks) lëwejt bëgoste m'n oeëre te tówte; 2* toeteren, claxonneren, claxonnen: *tón iech mèt m'n luksvëtuuër aan 't vare waas, mós iech innins m'ne vollao (stuur) ómgoeëje, op de frin [uitspr. als in Fr. *frein*] stampën en mèt m'ne klaksao (claxon, toeter) tówtë(re), want angërs haw det sjoffäörke van m'n botte m'ne baarsjok*

(bumper) *en m'n farën (koplampen) aan grujzëlëmënte gëvare.*

tówtëmattant (v.; -e; tówtëmatténtsje) [sterk veroud.], (m.b.t. een vrouw zonder initiatieven) onnozelaarster (gew.), idiote vrouw: *van di-j tówtëmattant geit nów ins niks ówt, 'n echte zieëta is 't.*

tówtëre (onoverg.; tówtërde, h. gëtówtërd) **1** [Hd. *tuten*], toeteren: *'t jungske waas op 'n trómpöt aan 't tówtëre; 2* claxonneren: *in sómmigge lénj zitte ze voeërt achtër hun steur te tówtëren es ze ein mënujt mótte wachte.*

tówtrëkke (overg.; trok tów, h. tówgëtrokke), dichttrekken: *jóng, trèk de gërdi-jnën ins tów, want ze zeen ós van oppe straot zitte.*

tówvlamme (overg.; vlamde tów, h. tówgevlamp), hard dichtslaan: *van kollaer vlamde de kwaoje bók de duuër tów.*

tówwë (m.; id.; g. dim.), koesj, vérke, pin, bieëstëwage, séntepie(ë)r, séntepitsër, tówgeñeje (zie ald.).

traaf (voornaamw. bijw.), draaf; eraf: *jungske, wils-tën ins traaf kómme, want di-j kar is nów vääł te glaad mèt daen i-jzël; iech bèn mèt d'n ottoo tieëgën 't meürke gësjrówvëld en nów is get lak traaf.*

traan (voornaamw. bijw.) [Hd. *dran*], draan; **1** eraan: *bi-j 't 'naoluipeërke spuuële 'mós-te 'traan'ropën es-te 'n angër kënd(sj) det aan 't späölke mètduit, kóns aantikke; 2 (uitdr.) hae geit traan, zal sterven; de sjélm is traan mèt ze gëpik, want hae kan 'n ti-jdsje goeën brómme, voor zijn herhaaldelijk stelen is de dief gearresteerd en geïnterneerd.*

trachtër (voornaamw. bijw.), drachtër; erachter: **(uitdr.)** *nów bèn iech eindëlik*

- trachtër gëkómme*, ik ken nu de waarheid.
- traddi-jsie** (v.; -s; -ke), traddi-jsi-j, trëdi-jsi-j, trëdi-jsie (zie ald.).
- traej** (m.; traej; -ke), **1** [Hd. *Schritt*], trede, pas, stap: *doot ins e paar traej, det iech kan zeen wi-j diech det klëdsje stuit*; **2** trede van een trap: *’t is ’ne smalën trap mèt twuntig traej*.
- traem** (m.; -e; -ke), keper, dakspar, spantrib, spar: *es-tën ’n daak maaks, lëgks-te de traeme dwieërs uuvër de belk en op de traeme kómme de daaklétsjes*.
- traene** (overg.; traende, h. gëtraend) [Fr. *entraîner*, Eng. *to train*, Hd. *trainieren*], trainen, oefenen: *d’n traenër traent de spuuëlërs zoe lang det ze aafgëtraend op ’t plejn kómme*.
- Traes**, roepnaam voor Theresa.
- traetëraer** (m.; -s en -e; -ke) [Lat. *tradere*, *traditor* (verrader)], **1** pestkop: *daen traetëraer haolt tiech ’t hart ówt de li-jf mèt ze gëtraetër, ze gejëns en ze gëjówdas*; **2** snorretje: *vööl zwaansjës* (lid van de bereden wegpollitie) *höbbe ’nën traetëraer óngër hun naas*.
- traetëre** (overg.; traetërde, h. gëtraetërd) [Fr. *traïter* (manipuleren), Hd. *malträitieren*], jówdasse, jénse; pesten, kwellen, judassen: *mós-te dao gei stök strónt vuur zeen, vuur zoe’n erm sugkëlaerke zoe te jówdassën en te traetëre?*.
- traktäör** (m.; -s; -ke) [van Lat. ‘*trahere*’ (volt. deelw. *tractum*) (trekken), Eng. *tractor*, Hd. *Traktor* (*Trecker*)], tractor, trekker: *in de zoeëmër zitte de boore mèt hunnën traktäör tot hawvërnach op het veld(sj), want dén móte d’n ougs bëne*.
- trakteere** (overg.; trakteeerde, h. gëtrakteerd) **1** een rondje geven: *mèt z’ne vëryäördaäg trakteeerde hae d’n hieële kaffee*; **2** [Hd. *traktieren* (*mit*)], (iron.) *ze höbbë daen traetëraer bi-j z’n dëngës* (vulg.) *gëpak en h’m tón ins good gëtrakteerd op ’nën ummër i-jskawd watër*.
- traktëmènt** (o.; -e; -sje), bezoldiging, traktement, loon, salaris, wedde: *di-j höbbe dao e sjoëën inkómme, z’n eige traktëmènt en det van z’n vrouw; z’n traktëmènt is dri-j kieëre det van miech*.
- tralala** (combinatie van klanken met een vrolijke of spottende bijklank), **1** vrolijk karakter: *hae zóng van tralala, tralaliere en faldëraldëra*; **2** (spott.) poeha: *iech bën dae mówlemlieëkër mèt z’nën tralala kótsmeug; daen tralala van det blaggäörke kump miech de stroeët ówt*.
- tram** (m.; -s; trémke) [Eng. *tram* (van ‘*tramway*’), D. (Zdl.) *Tram(bahn)*], tram: (**uitdr.**) *dae meuge ligk tot middig in z’nën tram*, in zijn bed; *es iech meug bën, gaon iech nao mi-jnën tram*, ga ik slapen; *waat zit dae knuuër dao zoe van z’nën tram te make*; *iech gaon mèt de laerën tram*, te voet; *diech kóns miech aan m’nën tram hange*, je kunt me wat.
- trammëlant** (m.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *tremere* (trillen, sidderen), Fr. *trémulant* van *trémuler* (beven, doen trillen)], **1** lawaai, drukte: *ze höbbën h’m good gëveerd, mer hae hilt neet van daen trammëlant*; **2** moeilijkheden: *de zou(d)s nog waal trammëlant kri-jge mèt dae flawwe*.
- tramp** (m.; trampe; trémpke) [Mnl. *trampere*n (stampen), Hd. *trampeln* (stampvoeten, trappelen, stampen)], tramp (gew.), trap, schop: *di-j sopmaaj is geinën tramp óngër z’n kónt wieërd; hae kraeg ’nën tramp*

van e paerd tieëge ze gemêch (mannelijk geslachtsorgaan).

trampêle (onoverg.; trampêlde, h. gëtrampêld) [iteratief van *trampen* (stampen)], trampelen (gew.), drentelen, rustig wandelen, trappelen: *eedëre middig trampêle we ins rónnd de Mert en drénke we ós e zjétsje koffie of 'nën trappis*.

traochële (overg.; traochêlde, h. gëtraochêld), (m.b.t. het vasthechten of voorlopig vastnaaien met losse rijgsteken) drien: *de nejjërse (nejstër) traochêlt de stökke stófmèt groeëte steekën aanein mèt traochêlgare, dén wuuërt 't klèdsjën of 't kèstum gëpas en dén ieërs wuuërt allës vasgënejd*.

traochêlgare (o.; -s; -garënsje), driegdraad (gew.), rijgdraad: *mèt traochêlgare kan de nejjërse (nejstër = naaister) get provvëzwaar (voorlopig) vasnejje*.

traochêlkëtówn (m.; g. mv.; g. dim.), driegkatoen: *traochêldraod is zaoch en wuuërt van traochêlkëtówn gëmaak*.

traon (v.; -e; träönke) [Mnl. *traen*, Eng. *tear*, Hd. *Träne*], traan: *hae haef gein traon gëlaote bi-j d'n doeëd van z'n tant, mer det waas dén ouch 'n kër)naalie (knaje, kannaj)*.

trap (m.; trappe; trépke) [Mnl. *treppe*, Hd. *Treppe*], **1** trap: *Bétsjën is van d'n trap gëvalle; óngër aan d'n trap ligke m'n sjoon; niks zoe sjoeën es 'nën houtëren trap; 2 (samenst.) waat is miech det toch (vuur) e sji-jttrépke; 3 De Glazëren Trap: "De Glazëren Trap" waas 'n hóws kortbi-j de Bosbieëk (Si-jmkëshuuëvël); 4 (uitdr.) dae, dae lègk 't tiech op d'n trap, hij maakt het je gemakkelijk*.

trappaes (v.; -paeze; -paeske) [Fr. *trapèze*,

Eng. *trapeze*, Hd. *Trapez*], trapeze, zweefrek: *vuur zoe 'ne saltoo te makën aan de vleeënde trappaes, mós-te bëkans zoe gëzwank zeen es 'n eikäörke*.

trappeere (overg.; trappeerde, h. gëtrappeerd) [Fr. *traper* (vangen in een val), Hd. *ertappen*], **1** trapperen (gew.), betrappen: *iech hób det sjélmke gëtrappeerd tón-dër aan de zjëneevërfles zoeët; 2 (uitdr.) eemës op 't nës trappeere, iemand in zijn huis aantreffen in verdachte omstandigheden*.

trappis (m.; -te; -je) [Eng. *Trappist*, Hd. *Trappist*], **1** trappist (van de abdij La Trappe (Normandië)): *'nën trappis is 'ne patër dae in 'n hieël streng kloëstër laef, mer woe ze waal get kenne van beer en kieës make; 2 trappistenbier [Eng. *trappistbeer*, Hd. *Trappistenbier*]: *de trappiste make mèt hunnën trappis, wi-j dae van Wësvleetëre, van de bèste beerën in de waerëld*.*

trats (m.; e; trétske), klómpënegël (zie ald).

travvaer (m.; -s; -ke), **1** [Lat. *traversus* (dwars), Fr. *traverse*], (m.b.t. de dwarsconstructie aan een draagbalk) traverse, dwarshout, dwarsligger: *we goeën de travvaers good imprènjeere, angërs kump dèk d'n houtworm drin; 2 overweg: aan 'nën travvaer mós-te d'n ougsjale (oogleden) good oeëpën hawte*.

travvakke (onoverg.; travvakde, h. gëtravvak) [Fr. *travailler*, Sp. *trabajar*], vloeëje, wouwe, pówjakke, vreutële; hard werken: *de Franse zègke 'travailler comme un nègre', mer wieë zègke 'travvakke wi-j e paerd'; van eine dae hel en lang haef mótte travvakke, zègke we ouch waal ins det-ër (vulg.) z'n kloëëtën haef móttën aafdreije, haef mótte maore, sjörge, vreutëlën of wouwe*.

travvoo [<Fr. *travail*, mv. *travaux*], werken (gew.), bouwterrein, bouwplaats: 'Alweer 'n dörpke det travvoo hèt, 'zag m'ne nónk alti-jd es we doeër Frankri-jk voeërën en ze örgës aan de wieëg baezig woeëre.

trëdi-jsie (v.; -s; -ke) [Lat. *traditio* (overlevering), Eng. *tradition*, Hd. *Tradition*], trëdi-jsi-j, traddi-jsie, traddi-jsi-j; traditie, overlevering: *in Mëzeik is 't de trëdi-jsie det de bëkkers elk jaor oppe Mert 'ne vrieëd groeëte knapkook bakke; oos aw trëdi-jsies mótte we in ieërën hawte.*

Trees, roepnaam voor Theresa.

Treeza, roepnaam voor Theresa.

tref (m.; g. mv.; g. dim.), toeval, toevalligheid: *waat 'nën tref des tiech es naobër hi-j mèt d'n karravan nieëve miech stuis in de Algarve; waat 'nën tref des tiech det mëljówn höbs gewónne.*

trëffe (zich) I (overg.; tróf, h. gëtróffe), **1** geluk hebben: *diech höbs 't mèt dae gooje jóng nogal gëtróffe, hé maesje; 2 toevallig gebeuren, uitkomen: *det wilt zoe trëffe det we uch nao zoevöl jaor hi-j tieëgëkómme; 3 ontmoeten: *iech tróf h'm aan de Maas; II* (wederzijds; tróf zich, h. zich gëtróffe) [Hd. *sich treffen*], *ze tróffe zich in de kaffee.***

trejn (m.; -e; -ke), **1** trein: *d'n ieërstën trejn is in Belsj goeën varën (ri-jjën) in 1835 en det waas van Brussël nao Méchele; 2 de trejn van Maaseik naar Hasselt: 'D'n trejn van Mëzeik nao Hasselt is goeën rollën in 1874. De ieërste massjieniste woeëre L. Adriaenssens en M. Brauns. De stoumtrejn mèt z'n houtëre bénskkes haw van hi-j tot Hasselt ölf stopplaatse. In 1937 bolde d'r 9 trejne per daäg in de twieë richtinge. Van hi-j tot Brussel woeërs-te twieë oorën en 19 mënujtën óngërwieëge. In 1959 waerde d'n*

trejn Mëzeik-As aafgësjaef. 'n Bös kwoeëm in de plaats. Van de röt waerdën e füsëpaad gëmaak.' (Bron: CLAESSENS, A., Onze reizigerstrein: geen eeuweling maar toch een tachtiger, *De Maaseikenaar*, 1974, 2, p. 8-10)

trèk (m.; (soms mv.) trëkke; trëkske), **1** (geen mv.) (m.b.t. de stramme spieren t.g.v. tocht) pijnscheut, trekking: *iech höb 'nen trèk in m'ne nak; 2* (m.b.t. de lijn van een pen) haal: *mèt eine pënnentrek waas de zaak bëklónke; 3* (m.b.t. een karakteriële gelijkenis) karaktertrek: *daen trèk haef-tër van z'ne bómpa; det is 'ne lieëlikkën trèk van dae kieërël; 4* (m.b.t. de uiterlijke gelijkenis in het gelaat) gelaatstrek: *dae jóng haef rónnd z'ne mónnd dezélfde trëkkën es z'ne pieëtër; 5* (g. mv.) luchtstroom: *dao is vuur gein vets trèk in de sjouw; iech zit hi-j waal in d'n trèk mèt di-j duuër oeëpe; 6* (m.b.t. de haal van een sigaret) haal: *smörgës duit-ër ieërs e paar trëkkën aan 'n siggrèt (sëgrèt); 7* (g. mv.) rit, ruk: *in einën trèk vlamde we nao Zuid-Frankri-jk; 8* (g. mv.) inkómme, pree; salaris: *wieë mótte mèt einën trèk rónndkómme; 9* vogeltrek: *höbt gieë d'n trèk van de kroeënekranën al ins gëzieën? Get óngëluifëliks; 10* slag: *mós-te mësjujn 'nën trèk rónnd d'n oeëre (höbbe), smieërlépke? 11* tap; grote afstand: *te voet van hi-j nao Sjërpenuuëvël is 'nën hieëlën trèk (is wujd); 12 (uitdr.) klein ottoos zeen nów mieë in trèk (gewild, in de mode) es vreugër.*

trëkbél (v.; -le; -ke), **1** trekbel: *vuur minsën op stang te jage, trókke de k(w)aojóngës vreugër waal ins bi-j de luj aan de trëkbél; 2 de trekbel vroeger: 'De trëkbél, di-js-te nów nimmieë zujs, vóngs-te vreugër allein aan hówzër mèt 'ne gank of 'n hal. Trëkkër en bel woeëre van i-jzër, bróns of koeëpër. De bel waas dèk ri-jkëlik vërseerd. Spissjaal aan de trëkbél waas häöre bëzunjere,*

romantisse klank. Nēteurlik duit de trèkbél de get awwër Mēzeikēnaere dēnkēn aan bēlleketrèk. (Bron: VAN WIJCK, Tony, Dingen die verdwijnen: de trekbel, *De Maaseikenaar*, 2004, 3, p. 156)

trèkgaat (o.; -gatēr; -gieētsje), tochtgat: *Mēri-j, lieēlikke oeēpēkónt* (persoon die nooit de deur dichtdoet), *doot di-j duuēr tów, want det is hi-j angērs 'n ech trèkgaat, di-j koeēj van ós.*

trèkhaok (m.; -hāök; -hāökske), trekhaak: *es-te 'ne rēmork wils koupe, mós-tēn ieērs 'nēn trèkhaok laote zētte.*

trèkhónd (m.; -hunj; -hun(d)sje) [Hd. *Zughund*], trekhond: *nów is t'r 'n wèt op de trèkhunj, mer vreugēr móste di-j zich dēk 't hart ówt hun li-jf trèkke vuur zoe'n hōn(d)skar vuurówt te kri-jge.*

trèki-jzēr (o.; -s; -ke), trekijzer (gew.), magneet: *klein stókskēs i-jzēr kóns-te mèt 'n trèki-jzēr aantrèkke.*

trèkke ((on)overg.; trok, h. gētrokke) [o.t.t.: 2de pers. enk *trèks* (*truks*), 3de pers. enk. *trèk* (*truk*); Lat. *trahēre*, Mnl. *trecken*], **1** [D. (Rijnl.) *trecken*], leven: (**uitdr.**) *bómpa geit 't neet lang mieē trèkke, hij staat kort bij de dood; 2 te voorschijn halen: d'n arbietēr trok 'n roeēj kaart; 3 trekken: mót iech tiech ins aan d'n oeēre trèkke?; 't paerd trèk de kar; 4 bolwerken, betalen: (uitdr.) det kan d'n awwe (de brówne) neet trèkke; 5 uittrekken: d'n tantis haef miech 'nēn tand gētrokke; 6 loten: wieē hōbbe nummēr zēs gētrokke; 7 een foto maken: kóns-te miech ins trèkke?; 8 opvoeden: (uitdr.) di-j hōbbe dao get groeēt gētrokke; wi-j mēn de kēnjēr trèk, zoe haef mēn ze; 9 zich behelpen: (uitdr.) de kēnjēr kōnnēn al hunne plan trèkke; 10 fokken: van di-j teef trèks-te sjoēēn jōnge; 11 optrekken, versnellen:*

*d'n tuf trèk good; 12 inhaleren: trèk neet zoe op d'n lóngē mèt di-j siggrèt (sēgrèt); 13 ontvangen: wi-jvāöl trèks-te daovan?; wi-jvāöl pree trèks-te?; 14 intrekken: 't watēr trèk in de moór; 15 laten duren: trèk 't neet te lang; 16 telen: op dae grónd kóns-te gein unne trèkke; 17 een aftreksel maken: tee mós-te laote trèkke; de koffie is aan 't trèkke; 18 mank lopen: hae trèk mèt e beîn; 19 helpen genezen: (uitdr.) ze hōbbēn h'm t'rdoeēr gētrokke; 20 tappen: we goeēn de wi-jn op flēsse trèkke; 21 zich begeven: we trèkke nao de Provvaos (Provence); 22 een tocht maken: volgēnde vėkansie goeēn we trèkke; 23 tochten: 't trèk hi-j in dit trèkgaat; 24 samentrekken: de wónj trèk; 25 lijken: det trèk t'r neet op; det trèk op gein kloēte (op geinēn órgēl); 26 masturberen; 27 geen zin hebben: (uitdr.) hae trok t'r neet aan vuur mèt nao de zieē te goeēn; 28 duren: det trèk zich lank; 29 kwaad spreken: (uitdr.) wi-j di-j roddēlaers ós t'rdoeēr trèkke!; 30 rekken: dae pēstoeēr trèk de mēs nogal lank; 31 verwijderen: ze hōbbe Baerke z'n ammandēle gētrokke; 32 [D. (Rijnl.) *trecken* (gelijken op)], aarden naar: *Gónnēke trèk sterk op z'ne pa; 33 maken: trèk neet zoe'n gēkke mówle; 34 aantrekken: 't Van Eyckjaor haef hieēl get volk gētrokke; 35 dol zijn op: (uitdr.) es-tēn órgēs neet aan trèks, bēs-te dao neet sjuuētig op; 36 niet goed beklant zijn: (uitdr.) dae winkēl trèk nimmieē; 37 krommen: di-j plank is gētrokke; 38 luchtstroom doorlaten: de staof trèk good. 39 een beslissing uitstellen: dae mins wèt neet of-tēr pis of kak haef, want dae ligk alti-jd allēs zoe lang te trèkke; 40 graag doen: iech trèk t'r neet aan vuur dae zjēzwi-jt (intrigant) ins z'ne roeēf oeēpe te dabbe (de waarheid te zeggen).**

trèklaerke (o.; -s; -) [vaak verkleinwoord], (m.b.t. het leertje dat zich op iets vastzuigt, als het vochtig is althans) zuigleer(tje): *'t trèklaerke van de pómp is weer kēpot*

- en nów kri-jge we gei watër mieë boeëve.
trèkplaostër (v.; -s; -pläöstërke), (fig.) trekpleister (gew.), plakker: *es di-j trèkplaostër bènne kump, dén kri-jgs-te ze de ieërste dri-j oore neet bówte.*
- trèksloeët** (o.; -släöj; -sluuëtsje), trekslot: *op de bènnekant van de bówtëduuër zit e trèksloeët dets-te kóns oeëpe make doeër aan 'nën haok te trèkke.*
- trèktang** (v.; -e; -téngske), pitstang; nijptang, trektang (gew.): *jóng, pak ins de trèktang en trèk di-j nieëgël ins ówt di-j plank.*
- trèkzak** (m.; -zék; -zékске), monëka; trekzak (gew.), trekharmonica: *mèt z'nën trèkzak brach-tër ambiejaos in de tent.*
- treméster** (m.; -s; -ke) [Lat. *trimeter*, Gr. *trimetros* van *tri* (drie) + *mensis* (maand), Hd. *Trimester* (*Vierteljahr*)], trimester, kwartaal: *oppe sjoeël haw Fillëmaan eedërën treméster 'n kar bujze.*
- tréngele** (onoverg.; tréngelde, h. getréngeled), trénte, tréngeleere (zie ald.).
- tréngeleere** (onoverg.; tréngeleerde, h. getréngeleerd), tréngele, trénte; treuzelen, dralen: *es-te 'nën deur achtër d'n vaere kri-jgs, mós-te neet get stoeën tréngeleere vuuërdës-te de pis in geis* (alvorens je het hazenpad kiest); *wi-j di-j ónnuuëzël sopmaaj toch alti-jd ligk te tréngeleere, zjus of wènt-ër (es of-tër) krank is of gein gósting haef.*
- trénseneerbieës** (v.; -te; -je) [gevormd van Fr. 'transe' (angst) van 'transir' (doen verstijven van schrik)], kwelduivel, plaaggeest: *di-j trénseneerbieës (dae préngel) haef miech toch waal e vérkesieërpëlkën in de sjappëmèntsbujs (uitlaatbuis) van m'nën ottoo gëdówd.*
- trénseneere** (overg.; trénseneerde, h. getrénseeneerd) [Fr. *transe* <*transir* (laten of doen verstijven van angst)], plagen, kwellen, transeneren (gew.): *pak di-j trénseneerbieës toch bi-j z'n stroeët es-tër diech nog eine kieër trénseneert; sjei ówt, de höbs miech al gënóg getrénseeneerd.*
- trénte** (onoverg.; tréntelde, h. getrénfeld) tréngele, tréngeleere (zie ald.).
- très** (v.; -se; -ke) [Gr. *thrix* (haar), Fr. *trousse*], tres, haarvlecht: *'t is nog mer 'ne knawwël, mer hae zit waal de maesjës al aan hun trèsse te trèkke; ki-jk toch ins wi-j sjoeën 't maesje z'n haor in trèssën haef gëdoeën.*
- trèsee** (m.; -s; -ke) [Fr. (soulier) *tressé*], vlechtschoen: *ómdét iech zweitveut höb, doon iech soeëmërs 't leefste m'n trèseeekës aan (m'n veut).*
- trëtäör** (m.; -s; -ke) [Fr. *traiteur* (oorspr. onderhandelaar) van *traiter* (behandelen), trëtäör; traiteur, uitzendkok: *gank gaw get hoeële bi-j d'n trëtäör, angërs ligks-tën hi-j vööl te lang te pottërën en te klómmële mèt zoevööl man op 't ieëte.*
- trëtäör** (m.; -s; -ke), trëtäör (zie ald.).
- treuzële** (onoverg.; treuzëlde, h. gëtreuzëld) [Hd. *trödeln*], treuzelen, talmen, lanterfant: *treuzëlëntaere, zoe lan(k)sëm es 'n sjildpad, geit-ër nao sjoeël en loupëntaere, zoe rap es 'ne wënd(sj)hónd, löp-tër (h)eivërs.*
- tribbënaol** (o.; -e; tribbënaölke) [Lat. *tribunal* (tribune), Fr. en Eng. *tribunal*, Hd. *Tribunal*], tribunaal, gerechtsgebouw, rechtbank, paleis van justitie: *op 't tribbënaol höb iech gëdoeën wi-j 'nën avvëkaot dae gek is (alsof ik van niets wist) mer met dae strénge zjuusj höb iech 't presés toch vërloëere.*

tribbuun (v.; -e; -ke) [Fr. *tribune*, Hd. *Tribüne*], tribune: *het mówlbakkës* (brutaal mens) *rieëp* (*reupde*) *vanop de tribbuun det d'n arbietër 'ne gijfsji-jtër waas* ['mówlbakkës' mag je niet verwarren met 'mómmëgëzich' (carnavalsmasker)].

trie(j)aaaj (v.; trie(j)azje; -ke) [Fr. *triage* van 'trier', Hd. *Triage*], (m.b.t. de selectie en de verdeling) triage: *in d'n oeërlog duit 'nën dokter 'n triejaasj van de geblësseerde en kik-tër dus wëlke wónj 't ieërste mót gëswanjeerd wieëre.*

trieëje (troeëj, h. gëtroeëje), **1** (onoverg.) krenken, verdriet aandoen: (**uitdr.**) *dae jënser haef miech op 't hart gëtroeëje*; **2** (overg.) [Hd. *treten*], bespringen: *d'n haan haef deeze mörgën al alle hoondër(e) gëtroeëje*; **3** wandelen: *we goeën éffe trieëje (ós get vërtrieëje).*

triejeere (overg.; triejeerde, h. gëtriejeerd) [Fr. *trier*], triëren, schiften: *mèt de Kieërsmis höbbe ze oppe pos vööl werk mèt 't triejeere van de pékskes di-j bi-j de minsën óngër de kieërsboum kómme te ligke.*

tri-jn (v.; -e; -ke) **1** [Hd. *Trine*], trien, trut, griet: *is miech det 'n ónnuëzël tri-jn van e vroumës; 'n échte stóm tri-jn; 'n vówl tri-jn; 2 soptri-jn, tërin* (zie ald.).

Tri-jn, roepnaam voor Catharina.

trikkoo (m.; -s; -ke) [Fr. *tricot* van *tricoter* (breien), Hd. *Trikot*], shirt (bij balspelen), trui(tje) (bij wielersport), tricot: *vuur swènt(sj)ërs goeën te loupe doon iech 'ne wërmen trikkoo mer waal eine mèt korte mówkës aan.*

trin (voornaamw. bw.), drin; erin: *ligk-tër nog in ze bèd? jao, hae ligk al van hawf ach trin; de mós trin gëluive; de bal zit trin.*

trinbli-jve (onoverg.; blaef trin, is tringëbliéëve), drinbli-jve; sterven: *Pie(ë)r haef 'n vlöm* (visgraat) *in de kael gëkrieëge, haef nog ligkën hooste, kujmën* (zuchten) *en nao loch ligke snakke, mer is trin gëblieëve.*

trinlappe (overg.; lapde drin, h. tringëlap), drinlappe, zwétese; verraden: *tón Zjéng bi-j hun achtër 't ieërpëlélouf aan 't opstoeëke waas, haef di-j zwétskónt van 'ne naobër h'm ins éffekes tringëlap.*

tripportäör (m.; -s; -ke) [Fr. *tripporteur*], bakfiets: *mèt z'nën tripportäör brach de békker ós vreugër eedëren daåg e vieërs bruuëdsje.*

tristig (bn.; -gër; -ste) en (bw.) [Lat. *tristis*, Fr. *triste*, Hd. *trist*], triestig, triest, bedroefd, somber, treurig, droevig: *is miech det 'nën tristigge mins; waat e tristig waer; de kiks zoe tristig; 't is tristig es-te di-j tristigge tri-jn rónð häörën tispël zujs tirvële; 't is tristig waat-ër mer prësteert; waat 'nën tristigge bówl mèt dae jóng z'ne bullëtín* [Fr. uitspr. van de laatste lettergr.].

tristigheid (v.; -heede; g. dim.) [Fr. *tristesse*], triestigheid, triestheid: *van de tristigheid van e ('ne) kirkhof kan iech hieël tristig wieëre.*

tróbbël (m.; -s en -e; g. dim.) [Mnl. *turbel*, *torbel* (onhelderheid, beroering, Fr. en Eng. *trouble*), trówbël; troebel (gew.), moeilijkheid, tegenspoed: *mèt det krank kënd(sj) höbbe ze al 'n hawfjaor tróbbële.*

troeëg (m.; träög; träögske), [Mnl. *troch*, Eng. *trough*, Hd. *Trog*], **1** trog: *es hunnën troeëg laeg is, sjrieëve de vérkes tot ze gëvoord wieëre*; **2** (**uitdr.**) 't zeen de dikste vérkes di-j ówt d'angëren hunnën troeëg ieëte, de rijkste mensen zijn nog het meest inhalig; *det is 'nën troeëg van e vroumës*, een dikke,

- lompe vrouw; *iech ieët waat in d'n troeëg zit en iech slaop in 'n ieërpëlëkówl*, ik stel geen hoge eisen; *iech rijk d'n troeëg al, ('t paerd rijk d'n troeëg al)*, ik ruik mijn (t)huis al.
- troeën** (m.; -e; truuënke) [Mnl. *throne, trone*, Lat. *thronus* (zetel, troon), Eng. *throne*, Hd. *Thron*], **1** troon: *vandaag d'n daåg zit 'ne kuuëning nimmieë op 'nën troeën mer gewuuën in 'ne zieëtël*; **2** (uitdr.) *hae zit op z'nën troeën*, op de wc
- troeëne** (onoverg.; troeënde, h. gëtroeënd) [Eng. *to throne*, Hd. *thronen*], tronen, zetelen: *God troeënt in d'n heemël*.
- troel** (m.; g. mv.; g. dim.) [bij het annunceren van 3 azen; van 't Fr. *trou* (gat)], *'t is troel, waem haef de veerdën aos?*
- troela** (v.; troelaas; -ke) [verlenging van *troel*, Hd. *Trulla*], troela, del, slons: *'t is toch e gek vroumës, di-j troela; 'n opgedirke troela*.
- tróffël** (v.; -s; truffëlke) [Mnl. *tru(y)fel*, Eng. *trowel*], troffel, truweel: *bi-j 't métsle lègk de métselaer op eedëre brik 'n tróffël spi-js*.
- trök** (bw.), **1** [Hd. *zurück*], terug: *zoudt gieë nog trök wille nao vreugër?*; *heen en trök; trök in Mëzeik veulde hae zich kóntént; iech trèk nog geld(sj) trök; 'n wieëk trök* (beter: *'n wieëk gëlieëje*); *'t hóws ligk get trök* (van *de wieëg*); **2** (samenst.) *es sómmigge minse de klok koste trökdrejjën en koste trökgoeën nao vreugër; dén zouwe ze trökgieëve waat ze oeëts van angër minsën hóbbe gëpik of aafgëpak*.
- trökbrènge** (overg.; brach trök, h. trökgëbrach) [Hd. *zurückbringen*], trökdoon (zie ald. 1ste bet.).
- trökdoon** (overg.; doeëg (dieëg) trök, h. trökgëdoeën), trökbrènge; **1** terugbrengen: *iech doon m'ne naobër éffekes z'n krówkar trök; sómmigge minse doon noeëjt trök waat ze van diech lieëne*; **2** een tegenprestatie leveren: *we móttën ins get trökdoon*.
- trökhoeële** (overg.; haolde trök, h. trökgëhaold) [Hd. *zurückholen*], terughalen: *gieë höbt miech lès gezag det gieë ooze wi-jn lékker vóngt en nôw kómme wieë h'm trökhoeële*, komen we (op onze beurt) bij jullie een lekker glaasje wijn drinken.
- trökkènne** (overg.; kènde trök, h. trökgëkènd) [Hd. *erkennen*], herkennen: *iech kèndën h'm drék trök; iech kèndën h'm trök aan z'n taal* (stem); *hae kènde Mëzeik neet mieë trök*.
- trökkloeëte** (overg.; kloeëtde trök, h. trökgëkloeët), terugpakken, beetnemen (kloten) na zelf beetgenomen (gekloot) te zijn: (vulg.) *dae kloeëtzak haef miech nôw lang genóg gëkloeët, mer det-ër mer oppas, want op 'ne vi-jze kieër zou iech h'm ins good kónne trökkloeëte*.
- trökmatsj** (v.; -e; -métsjke), terugwedstrijd (gallicisme: *match retour*), tweede wedstrijd, return, returnmatch: *volgës de stattësti-jkën haef Noliko de meiste trökmatsje gëwónne*.
- tröksjikke** (overg.; sjikde trök, h. trökgësjik) [Hd. *zurückschicken*], terugzenden, terugsturen, retourneren: *iech gaon uch det pékske tröksjikke, want iech vèng 't dikke bówl, échte rómmël en rotzoeëj*.
- tröksjódde** (overg.; sjódde trök, h. trökgësjöd), terugschudden: *sjöd dae wi-jn mer trök en brèng di-j fles mer trök, want dae wi-jn is nog te slech vuur 'nën ieëzël doeër (in) z'n oeëre te sjódde*.
- trökvènge, zich** (wederzijds; vóng zich trök,

- h. zich trökgëvónge) [Hd. *sich zu jmdm zurückfinden*], (m.b.t. weer vriendschap sluiten met een oude vriend) terugvinden: *nao al daen ti-jd hawwe Wilfried en Miet zich trökgëvónge*.
- trökHzette** (overg.; zat trök, h. trökgëzat), achteruitzetten: *ins (eine kieër) per jaor mótte we de klok 'n oor trökHzette*.
- tróm** (v.; -me; trumke) [Mnl. *trom(mel)*, Hd. *Trommel*], trom, trommel: *het kënd(sj) trómmëlt op 't trumke; Dolf sloeëg de dikke tróm*.
- trómmëlaer** (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Trommler*], trommelaar, trommelslager, tamboer: *Krit is trómmëlaer bi-j de famfaar*.
- trómmële** ((on)overg.; trómmëld, h. gëtrómmëld) [Hd. *trommeln*], **I** (onoverg.) trommelen, trommen: *Lom trómmëlt tieëge de rówte, Lei op 't täöfëlkën en Mil trómmëlt get op de pie(j)anoo; II (overg.), **1** roepen, (bije)roepen, optrommelen: *ze höbbe miech ówt me bèd gëtrómmëld; 2* trommelen: *wi-j daen (Ar)mao 'n marsj kan trómmële, det is hieël tof; 3* (samenst.) bijeenroepen, optrommelen: *tón hób iech get vouk (volk) opgëtrómmëld*.*
- trómp** (m.; -e; trumpke) slörf; slurf, olifantssnuit, tromp (gew.): *mèt z'nën trómp pakde d'n oeëliëfant (oeëli-jfant) e klun(t)sje sókkër ówt m'n hand*.
- trómpeere, zich** (wederk.; trómpeerde zich, h. zich gëtrómpeerd) [Fr. *se tromper*], zich vërdaole; zich vergissen, dwalen, het mis hebben: *zich trómpeeren is hieël minsëlik; trómpeer iech miech es iech zëgk det iech uch kèn?; num miech neet kwaollik, iech hób miech gëtrómpeerd*.
- trómpöt** (v.; -te; -sje) [Mnl. *tromp(e)*, Fr. *trompette* (verkl.vorm van 'trompe'), Eng. *trumpet*, Hd. *Trompete*], **1** trompet: *d'n trómpöttër bluuës op z'n trómpöt; 2* (samenst.) *op z'n sjuftrómpöt späölde Zjef 'nën trómpötsolo*.
- trómpöttër** (m.; -s; -ke) [Hd. *Trompeter*], trompetter, trompettist, trompetblazer: *es d'n trómpöttër van kortbi-j bëgint te trómpötte, bès-te ze gëtrómpöt rap meug, want de kóns dao zoe douf van wieërën es 'n noeët*.
- tróngër** (voornaamw. bw.), dróngër; **1** eronder: *Sjarël zoeët (zaat) aan de taofël mer Nol loeëg tróngër mèt z'ne zate kop; 2* (**uitdr.**) *dae meistër haef ze good tróngër, kan ze goed de baas; nów is 't trop of tróngër, winnen of verliezen*.
- tróp** (m.; tróppe; trupke) [Lat. *tropus*, Fr. *troupe*, Eng. *troop*], troep, leger, legermacht: *de Spaanse tróppe höbbën hi-j get te bakke gëmaak (gëzat), lelijk huisgehouden; zeet gieë nog bi-j d'n tróp gëwaes?, hebt u nog legerdienst gedaan?; Baer z'ne zoeën is bi-j d'n tróp; de höbs d'n Ammëriekaansën tróp en de trupkës van de klein lenj*.
- trop** (voornaamw. bw.), drop; **1** erop: *hae klömp trop, want hae kan neet traaf bli-jve; 2* (**uitdr.**) *iech kan nów neet trop kómme, kan het me niet herinneren; het werk zit trop, is achter de rug; de meistër houwde rap trop, had losse handjes*.
- tros** (m.; -se en trös; tröske) [Mnl. *tros(se)* (pak, bundel), Fr. *trousse*, Hd. *Trosse* (touw, kabel)], tros: *tón iech krank waas, brach-tër miech 'n tröske drówwën en 'nën tros bënane*.
- trot** (m.; g. mv.; -sje) [Fr. *trotte* (eind lopen)], **1** trot (gew.), draf van een paard: *bi-j d'n trot zèt e paerd ieërs ze lënkërväör- en ze*

réchtërachtërbein (zègk noeëts 'poeët' bi-j e paerd) en dèn tēgēli-jkērti-jd de angēr twieë; 2 (uitdr.) det waas nog 'nēn hieēlēn trot (trèk = afstand), van hi-j nao Bieërsēl (Molenbeersel).

trottēnèt (v.; -te; -sje), autoped, step: *Néskēn en Tilke goeēn eedērēn daāg mèt hun trottēnèt nao sjoel.*

trouw, d'n; het huwelijk in Maaseik (1900-1950): *'Allēwi-jl hoofs-te neet gētrouwde te zeen vuur gēlōkkig same te lieēve, waat wilt zēgke det ze det vreugēr waal meinde. Ouch sjeijēn is nōw, in tieēgēstēlling tot vreugēr, niks spissjaals mieē. De kōste van d'n trouw waerde vreugēr hieēlēmaol bētaald doeēr de awwērs. Vuur 't fieēs, bētaald doeēr de awwērs van 't maesje, waerde taofēls en steul gēlieēnd bi-j de naobērs. Tot aan d'n Twieēde Waerēldoeērlōg trouwde de maesjēs in 't zwart, nēteurlik mèt lang mōwēn en mèt 'n heudsje. De man haw e kēstum aan, dōnkēl van kleur en mèt 'nēn hoeēgēn hood. 't Trouwe vuur de Kirk - want dao ging 't uuvēr – kos-te vanaaf 7 oore smōrgēs. Wi-j mieē geld(sj) des-tēn haws, wi-j latēr des-te trouwdēs, want 't kos tot hawf twelf (sfuurmiddigs). Geld(sj) bēpaoldēn ouch ofs-te mèt twieē of dri-j hieēre (geestelijken) trouwdēs en ofs-te diech 'n kōtsj (koets) kos pērmeteere. E gēbrujk det lang in ieēre waerde gēhawte, waas 't kamērsjeete. Gēmeinlik kwoeēm d'r 'n koeēk (kokkin), di-j d'rvuur zōrgde det good kos opgēs-jōp wuuēre (dat er uitgebreid kon gegeten worden). Tōssēdoeēr waerde de trouwfotthoos gēmaak, de kaddoos gēgieēvēn en de breevēn en tillēgramme vuurgēlieēze. Saovēs waerde gēzōnge, vuurgēdragēn en gēdans. Op spuuēlreis gingēn allein de ri-jke. De angēre ginge sangērēndaags gēwuūēn wirke.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf. Gebruiken te

Maaseik en omgeving tijdens de periode 1900- ca. 1950, *De Maaseikenaar*, 1998, 4, p. 174-186)

trouwbeukske (o.; -s; -), trouwboekje: *es-te vuur de wēt trouws, kri-jgs-te van de bōrgērlikke stand nao d'nēn trouw e trouwbeukske.*

trouwboek (o.; -beuk; -beukske), **1** (m.b.t. het boek waarin de namen van wie kerkelijk gehuwd zijn, genoteerd staan) huwelijksregister: *es gieē vuur de kirk trouwt, kump eure naam in 't trouwboek; 2* (fig.) trouwboekje: *Tri-jn, de hōlf van Zjef ze trouwbeukske, haef 'n (hart)attēkske gad.*

trouwe [afgeleid van 'trouw' (trouwbelofte)], **1** (onoverg.; trouwde, is gētrouwde), huwen (met) *wēnieē bēs-te gētrouwde; ze zeen vuur de wēt gētrouwde; Mēgrit is in 't wit gētrouwde; Laen is mèt Mēgrit gētrouwde, want det kan in Belsj; 2 (overg.; trouwde, h. gētrouwde), (iemand) huwen: *daen aafgēbuuērstēldēn haef di-j kruuētēlikke gētrouwde; 3 (uitdr.) trouw naobērmans kēnjēr, koup naobērmans rēnjēr*, ga bij het zoeken van een vrouw of het kopen van vee niet te ver van huis; *zoe zeen we neet gētrouwde, we zijn niet akkoord.**

trouwkēstum (o.; -me; -ke), trouwpak: *twuintig jaor nao z'nēn trouwdaāg kan dae reipēsprēngēr nog alti-jd in z'n trouwkēstum.*

trówbēl (m.; -s en -e; g. dim.), tróbbēl (zie ald.).

trówf (v.; -trófwē; trujfke), **1** [Fr. *trionphe*, Eng. *trump(card)*, Hd. *Trumpf* (1ste bet.)], (m.b.t. de kaart die andere kaarten slaat) troef: *rówtēn is trówf; trówf (ówt) spuuēle; 2* slaag, troef (gew.): *es-te trówf, smieēr; zwaars, poeēk, pruuēgēl, slaeg, péttēn*

of rammël höbs gad, höbs-tën ach kieëre van hetzêlfde gad; **3** lust: *dae mins is aan de sugkël en trówf haef-tër onnëmieë*; **4** (**uitdr.**) *dao is érmooj trówf*, daar is het een en al armoede; *de trówf is trówt*, men is er moedeloos, de dynamiek is eruit.

trówve (trówfde, h. gëtrówf), **1** slaan, afrossen: (samenst.) *oppe kirmis haef miech eine lieëlik aafgëtrówf*; **2** [Hd. *abtrumpfen*], (m.b.t. een troefkaart andere kaarten nemen of slaan) afroeven, overtroeven: *de harte trówve*.

trówwe (overg.; trówde, h. gëtrówd) [Hd. *trauen*], **1** vertrouwen: *op miech kóns-te trówwe*, kun je rekenen; *iech trów neemës*, ik vertrouw niemand; **2** (**uitdr.**) *dae neet trówt, dae neet doug*, die niemand vertrouwt, deugt zelf niet.

Trui, roepnaam voor Gertrudis, Geertrui, Truda, Trudi.

Trujjēnaer; Truienaar: *'De Trujjēnaere zeen de binke, waat vërwī-js nao de brówwëri-j Kêrkom di-j in 1879 bëgos mèt binkbeer.'*

truk (m.; -ke; -ske) [Kil. *trucke* (list, streek), Fr. *truc*, Eng. *trick*, Hd. *Trick*], smoesje, foefje, slimmigheidje, handigheidje, truc: *mèt 'nën truk kóns-tën in 'nën trukfilm de minsën allës doon gluive; mèt 'nën truk bèn iech trachtër gëkómme; dae zjèzwi-jt (intrigant) gëbrujk allërlei trukskës*.

trukkeere (overg.; trukkeerde, h. gëtrukkeerd), **1** [Hd. *tricksen*], trukeren, kunstgrepen toepassen: *di-j saen waas hieël gëtrukkeerd*; **2** fotoshoppen: *bi-j de keezinge zeen väälfottoos van de kandiedate gëtrukkeerd*.

trumpe (overg.; trumpde, h. gëtrump), tampen (gew.), kleppen: *bi-j 't trumpe wuuërt de*

klépklok zoe gelójd det de klieëpël mer van eine kant op de klok sluit; es-te nao de mës wils goeën, mós-te diech spooje, want 't trump al.

trut (v.; -te; -sje) [D. (Rijnl.) *Traut, Drütt*], (m.b.t. een zeurderige, onnozele en domme vrouw) *trut: di-j stóm trut is gein gooj kómpëni-j, want ze duit van lómpigheid niks es zaeg*.

trutsje-reur-miech-neet [Hd. *Fräulein Rührmichnichtan*], kruidje-roer-me-niet: *det trutsje-reur-miech-neet veult zich voeërt op häör tieëne gëtroeëjën es-te get zègks*.

truuës (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *troist*, Oud-Hd. *tröst*, Hd. *Trost* (*Tröstung, Vertröstung*)], troost, vertroosting: *'t is 'nën truuës det oos maesje gëlökkig is gëwaes nów 't mót goeën* (sterven); **2** (**uitdr.**) *det is 'ne magërën truuës*, daar heb je weinig aan; *drènk tiech nog mer e zjètsje truuës*, kopje koffie.

truuëste (zich) 1 (overg.; truuësdde, h. gëtruuës) [Hd. *trösten*], **1** troosten, vertroosten: *moodërs weitën hun kënjër te truuëstën es ze vërdreet höbbe; het truuësdën h'm det-ër ze gëmood ins kos luchte*; **2** (overg., truuësdde zich, h. zich gëtruuës), troost zoeken in: *hae truuësdde zich mèt e lékker dröpke*.

truuëvër (voornaamw. bw.) [lang uitgesproken; is letterlijk te verstaan], druuvër; eroverheen: *nów bèn iech truuëvër*, over de Maas, de berg, enz...; *de mèlk geit truuëvër*, kookt over.

truuvër (voornaamw. bw.), druuvër; erover: *wieë höbbën 't truuvër gad; waat dënks tiech truuvër?*

tsjoek-tsjoeke, **1** [Hd. *tüft, tüft*], tjoeketjoeke [klanknabootsing van een rijdende

stoomtrein]; **2** trein in kindertaal: *bómma kwoeëm vreugër van Hassèlt nao Dilse mèt d'n tsjoek-tsjoeik*; *vreugër waas hi-j 'n rôt mèt 'nèn tsjoek-tsjoeik*.

Tuddère, 1 Tudderren [Hd. Tüddern]: *'Tuddèrèn is 't meis wèstelik dörp van Duitsland en ligk op 15 killëmaetër van Mëzeik.'*; **2 (uitdr.)** *iech gaon nao Tuddèrèn òm rólkës*, ik zeg niet waar ik naartoe ga.

tuf, 1 (m.; g. mv.; -ke), speeksel: *vreugër plékde de minse de amvëlomme mèt get tuf* (beter *spi-j*) *tów*; **2** (m.; -fe; tufke), motorfiets: *iech bèn mèt d'n tuf nao 't Zwarte Woud gëwaes*; *Joep haef nog 'nèn tuf mèt 'n siedkaar (sietekar)* (sidecar, zijspanwagentje).

tuffe (overg.; tufde, h. gëtuf), **1** spuwen: *de vówlap tufde doeër 't oeëpe vinstèrkèn en iech kraeg z'nèn tuf in me gëzich*; **2 (uitdr.)** *Sjèl tuf t'r neet langs*, hij lust wel een glas.

tuine (onoverg.; tuinde, h. gëtuind), tonen (gew.), parreere; doen schijnen, eruitzien, een bepaalde indruk geven: *det tuint neet (good) (det zujt neet ówt)*; *mèt di-j sjikke doeës tuint 't kaddooke get mieë*.

tuit (v.; -e; -sje), (m.b.t. een groot metalen recipiënt) tuit (gew.), melkbus: *nów hoeële ze bi-j de beure de mèlk op in 'n groeëte sittèrn, mer vreugër móste ze hun mèlk in tuite van 25 li-jtër aan de straot (wieëg) zètte*.

tuitël (m.; -s; -ke) [reg. D. Tülle], teutël, täötël; tuit, tuitel (gew.), schenkijs (van een ketel, kan, enz.): *d'n tuitël van de koffiepot is vèrstop mèt al daen dras* (koffiedik).

tuitëlaer (m.; -s en -e; -ke), (sterke) drinker: *d'n tuitëlaer zat d'n tuitël aan z'ne kop en tuitëlde d'n hieële koffiepot laeg*.

tuitële (overg.; tuitëlde, h. gëtuitëld), (koffie) drinken: *es-tër oppe koffie kump, mót m'n vrouw e paar kieëre de koffie opsjódde* (koffie zetten), *want hae tuitëlt 't ei zjétsje nao 't angër laeg*.

tujg (o.; g. mv.; g. dim.), tuig, gespuis, gepeupel: *wèts-te waat det tujg miech gëlap haef?*; *'det tujg móste ze op e knón zèttèn en nao de maon sjeete*, *zag de gifjsji-jtër (gufjsji-jtër)*.

tujge (overg.; tujgde, h. gëtujg) [Mnl. *getugen* (getuigen)], getuigen, als getuige verklaren: *vanop 't getujgëbénkske hób iech mótte tujgèn en de griffeer haef m'n tujgënis opgësrijëve*.

tujgënis (v.; -se; -ke) [Hd. *Zeugnis*], tuigenis (veroud.), getuigenis, getuigenverklaring: *mèt 'n valse tujgënis kóns-te diech op 't tribbënaol 'nèn dikkèn aap vange*.

tujjël (m.; -e; -ke), (m.b.t. een onverzorgd kledingstuk) tod: *de tujjële di-j dër aanhaef kos-tër bieëtër bi-j de voddële goeëje*; *vuur diech zoe'n tujjëlèn aan te tujjële mós-te toch 'ne voddëlëman zeen*.

tujjële (overg.; tujjëlde, h. gëtujjëld), slordige kleren aantrekken: (samenst.) *waat vuur aw tujjëlèn haef di-j vi-js klammot (slóns) zich nów toch weer aangetujjëld vuur de geitëbók te goeën tujjère?*

tujjère (overg.; tujjërde, h. gëtujjërd) [D. (Nd.) *tüdern*], tuieren (gew.), vee vastleggen: *mèt 'nèn tujjërhamër vlamde hae 'nèn tujjërpaol in de grónd en tujjërdèn 't sjaop*.

tujjërhamër (m.; -s; -hieëmerke), **1** tuierhamer: *'nèn tujjërhamër is 'ne zwaorèn houterèn hamër woes-te tujjërpäöl(kës) mèt de grónd in kóns houwe*; **2 (uitdr.)** *dae haef 'ne kop wi-j 'nèn tujjërhamër (wi-j 'nèn*

- ummër*), heeft een groot hoofd.
- tujjërpaol** (m.; -päöl; -päölke), tuiërpaal: *mèt 'n lang touw bóngde de kuuëterbeurkës vreugër 'n ków vas aan 'nën tujjërpaol en dén kos 't bieës z'n pens – kuj höbbën 'n pens – volvrieëte.*
- tul** (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *tulle*, zo genoemd naar de voornaamste stad in het Franse departement Corrèze, met name *Tulle*; Hd. *Tüll*], *tule: vreugër maakde ze óngërrök (óngërrökke) van tul.*
- tulle** (bn.; g. tr. v. verg.), *tulen: es de ballètdanseréskes oprieëje, höbbe ze dèk e tulle rôkskën aan.*
- tummëre** (overg.; tummërde, h. gëttummërd) [Hd. *zimmern*], *timmeren: in d'n hoeëf haef-tër mèt get tummërhout e nèskéske gëttummërd.*
- tump** (m.; -e; -ke), *tómp* (zie ald.).
- tunke** (onoverg.; toch, geen volt. deelw.) [Eng. *to think*, Hd. *es dünt mich/mir* (mij dunkt); dit ww. kent enkel de vormen 'miech *tunk*', 'miech *toch*', 'waat *tunk tiech (uch)?*' en 'waat *toch tiech (uch)?*], **1** *dunken: waat tunk uch van mi-jne moestasj?; 2* **Maaseiker carnivalskraker 1977:** 'Waat *tunk tiech van me jéske?*' (tekst: HENDRIX, Herman; muziek: DAVIDTS, Pierre)
- tunnél** (m.; -s; -ke), **1** [Fr. en Eng. *tunnel*, Hd. *Tunnel*], *tunnel: bi-j de ówtspraak van 'tunnél' lègke we zjus wi-j in 't Frans ouch in oos Mëzeikers de naodrök (klémtoeën) op de twieëde lèttërgreep; 2 (uitdr.) we kómme bènnëkort aan 't ènj van d'n tunnél, straks zijn we uit het slop (het dal).*
- tunnës** (m.; -e; -ke), **1** *unnës; hoofd, kop: mós-te d'r mësjujn get tieëge d'nën tunnës*

höbbe, mèt d'n ambëtant gedoons?; 2 (uitdr.) Baer haef 'nën tunnës wi-j 'nën tujjërhamër.

tup (m.; -pe; -ke), *tóp* (zie ald.).

tuppe (overg.; *tupde*, h. *gëttup*), **1** *knippen: eine kieër per maond(sj) laot iech (miech) bi-j kwaffäör Manu m'n haor tuppe; 2* [Hd. *tippen*], *evenaren: aan dae kampëjówn kan iech neet tuppe.*

turkëterf (v.; g. mv.; g. dim.), *Turkse terf, Törkse térf, torkëterf* (zie ald.).

Turks laer (o.; g. mv.; g. dim.), *sjegrénglaer; Turks leer, marokijn* [Hd. *der Maroquin*], *chagrijnleer, segrijnleer: Turks laer is e dun mer sterk laer det gëmaak is van geite-, iëzëls- of hajëvël.*

Turkse térf (v.; g. mv.; g. dim.), *turkëterf, Törkse térf, torkëterf* (zie ald.).

turkwaas, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [m.b.t. de steen van blauwgroene kleur; hoewel de steen vooral uit Oost-Perzië stamt, werd hij naar de leveranciers (Turken) genoemd; Hd. *Türkis*]: *turkoois: in häöre rënk haw ze 'ne stein van turkwaas; 2* (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Türkis*], *turkoois, turquoise: turkwaas is Bel häör leevëlingskleur; 3* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *türkis*], *turquoise, turkooizen, turkoois: 't brówdmaesjën haw e turkwaas klèdsjën aan.*

Turnklub 'Sterck als Eyck'; Turnclub 'Sterk als Eik': 'De *kattëli-jke turnclub 'SAE', wi-j ze gëneump waerde, waerdën opgërich in 1923 en haw 45 leede. Vuuërzittër waas Louis Golsteyn, sikkërtaris waas Henry Wolms, kasseer waas René Hendrickx en kapplaon Beelen waas proos. Dao waas zoewaal 'n aafdeiling vuur volwassënën es vuur jóngëre. De aktievieteite bèstóngën ówt*

traeningsaovëndēn en e jaorliks optrieējēn in de zaal van 't pattronnaat. 'SAE' óntwikkēlde zich in Vlaoms-Nassjēnaal richting.' (Bron: BOONEN, Martin, Turnclub 'Sterck als Eyck', *Maaseik Verenigd*, p. 47-48)

Turnkring 'Lichamelijke Ontwikkeling':

'LO' waas 'n vēreinigging van libbērale, waerdēn opgērich in 1927 en waas aangēsloeēte bi-j 'De Koninklijke Belgische Turnbond'. In 1930 haw Jean Maesen de leijing en haw 'LO' fi-jftig leede. 't Bēstour bēstóng det jaor ówt vuuērzittēr P. Luysmans, óngērvuuērzittēr L. Vancleef en sikkērtaris A. Wulms.' (Bron: BOONEN, Martin, De Turnkring 'Lichamelijke Ontwikkeling', *Maaseik Verenigd*, p. 48)

turrēlut (bn.; g. tr. v. verg.) [alleen pred. gebruikt; klanknabootsend gevormd; Fr. *tur(e)lure*], fōkswild(sj) (Hd. *fuchswild*); tureluurs: *van dae Koe(ē)b ze gēwawwēl waer iech turrēlut; vandaag haef-tēr pis en mōrge haef-tēr kak, woes-te toch turrēlut van wuuērs.*

tut, I (v.; -te; -sje), **1** tut: *'n tut is 'n pruuētse mieēm* (zeurkous) *di-j onnog 'n rēmeedie is tieēge de leefde; 'n aw tut; 2* fopspeen: lótsj, tuttēr (zie ald.); **II** (tw.) [uitroep om tot kalmte of stilte aan te manen, meestal met een herhaling], tut: *tut-tut-tut, nōw is 't genóg (mèt dae sjaele zeivēr); tut-tut-tut, wieē hōbbe niks vandoon, als iemand aandringt om iets te kunnen verkopen.*

tuttēr (m.; -s; -ke) [freq. van 'tutten'; tut (in de vermoedelijk oorspronkelijke betekenis van 'tepel'), lótsj [D. (Rijnl.) *Lutsche*, D. (Keuls) *Lötsch* (zuigdotje), Hd. *Lutscher*], tut; tutter (gew.), fopspeen: *doeēr d'n daág ligk oos sji-jtkun(t)sje* (verwend kindje) *nog op z'n dujmke te lótsjēn en zóngēr tuttērke kri-jgs-te det bēdōrve strun(t)sje*

(pówpēsji-jtērke) neet in ze bēdsje.

tuttēre (onoverg.; tuttērde, h. gētuttērd), op een fopspeen zuigen: *e boelēke det te vāōl op 'n tut tuttērt, kri-jg sjeif tēn(d)sjes en e mismaak vērheemēlte.*

tuub (m.; tuube; tuubke), **1** (m.b.t. de smalle luchtband voor een racefiets) tube: *'nēn tuub is e smaal bēn(d)sje (zóngēr bēnnēbēn(d)sje) vuur op 't raad van 'ne koersfits; dao stóng iech aan 't ēnj van de waerēld mèt 'ne plattēn tuub; 2* [Hd. *Tube*] tube, koker: *iech gēbruik ein tuub tandpasta in 14 daag.*

tuuēt, 1 (v.; -e; -sje) [Kil. *dutte* (zeur)], tówta; teut, zeurkous, zeurpot, zeurkont: *is miech det toch 'n aw zaeg van e vroumēs, di-j tuuēt; 2* (bn. g. tr. v. verg.), tuuēts, teuts, teut, tääts (zie ald.).

tuuēts (bn.; g. tr. v. verg.), teuts, teut, tuuēt, tääts (zie ald.).

tuutuuke (o.; -s; -) [Fr. eufemistische vervorming van 'cucu', reduplicatie m.a.w. verdubbeling v. e. syllabe; van 'cul' (achterste)], (m.b.t. een kort, uitstaand balletrokje) tutu: *in hāōr tuutuukēn en mèt hāōr ballētsjeunkēs aan waas oos Mi-jke vuur te stieēle.*

twaere (overg.; twaerde, h. gētwaerd), opklossen, opwikkelen, opwinden: *nejgare mós-te twaerēn op 'n spoolj (kannèt).*

twal (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *toile isolante*], isoleerdoek: *we hōbbēn 'n hieēl rōlke twal rōnd de koeēpēdraod gēdrejd; waat e gēdach óm de gatēr mèt twal tōw te plēkke.*

twallèt (o.; -te; -sje) [Lat. *tela*, de betekenisontwikkeling was: doek, kapmantel, overtrek van een toilettafel,

toilettafel, kleedkamer, kleedkamer met voorzieningen zoals wc, Fr. *toilette*, verkleiningsvorm van *toile* (linnen, doek)], **1** [Hd. *Toilette*], opschik, kleding: *de twallètte van di-j kadmëdam kómmën ówt de sjikste winkëls*; **2** [Eng. (Belgisch Eng.) *toilet*, Hd. *Toilette*], wc, privaat: (samenst.) *de twallëtmëdam pôts de twallëttën en de twallëtspeegëls en zörg vuur twallëtpëpeer en twallëtzeip*.

twalsëree, **1** (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Fr. *toile cirée*], wasdoek: *twalsëree is e waefsel woe van eine kant e läögske li-jnoeëlie opzit*; **2** (m.; -s; -ke), soort tafellaken: *bi-j Rik ligk alti-jd 'nën twalsëree oppe taofël vuur di-j neet te vëróbzakke*.

Twan, **Twanj**, roepnaam voor Antoon, Antoine.

twelf (hoofdtelw.), **1** [Eng. *twelve*, Hd. *zwölf*], twaalf: *Truikën haef van allës twelf: kösteeke, lakës, handeuk, zjattën en tejjëre*; **2** (**uitdr.**) *het is vi-jf vuuër twelf, bijna te laat; 't is 'ne man van twelf sti-jlën en dértieën óngëlökke; dae ónthilt mer van 12 oore tot middig, hij is kort van geheugen*.

twélfde (rangtelw.), twaalfde: *vastëlaovënd vilt dit jaor op d'n twélfde*.

twélfdówzënd (hoofdtelw.), twaalfduizend: *dao zoeëte twélfdówzënd man op de tribbuun*.

twieë (hoofdtelw.) [Eng. *two*, Hd. *zwei*], **1** twee: *dit kóns-tën op twieë mēneere zëgke (doon)*; *Mi-j woeënt twieë hoeëg, op de tweede verdieping*; **2** (**uitdr.**) *dae séntepie(ë)r zou 'ne sént in twieë (wille) bi-jte, hij is erg gierig*.

twieë kieëre (bw. van frequentie), tweemaal, twee keren: *de pollisse hōbbe miech dao*

twieë kieëren e presés gemaak; dao woeëre twieë kieëre zoeväöl minsën es vërwach.

twieëde (rangtelw.), tweede: *wi-j dae mins, zoe hōbbe we geinën twieëde; m'ne nōnk haef 'n twieëde vrouw, bijzit; mèt z'n twieëde vrouw (tweede echtgenote) woeënt-ër nōw al twieë jaor in Ieële*.

twieëdeilig (bn.) [Hd. *zweiteilig*], tweedelig: *e mantëlpéksken (tajiörkën) is twieëdeilig, e rôkskën en e bluske*.

twieëjërlei (bn.; g. tr. v. verg.) [soortgetal (een woord op -lei of -hande); Hd. *zweierlei*], tweeërlei, tweeërhande: *Gus haef twieëjërlei kënjër, twieë van z'n iëerste vrouw en dri-j van z'n twieëde*.

twieëling (m.; e; -ske) [Mnl. *twilinc*, Hd. *Zwillinge*], (m.b.t. twee gelijk geboren kinderen) tweeling: *mi-j breurkën en mi-j zōstërke zeen van 'nën twieëling; Daan is me twieëlingbroor en Gritsjën is me twieëlingzōster [Hd. *Zwillingschwester*] ; ei kënd(sj) van 'nën twieëling is in 't Duits 'ein Zwilling' en in 't AN 'een tweeling'*.

twi-jfël (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *twif(f)el*, Hd. *Zweifel*], twijfel: *iech kóm ech hieël zieëkër; zóngër twi-jfël; vuur miech is 't zóngër twi-jfël twi-jfëlëchtig ofs-te det vërhaal van dae peezëweevër (muggenzifter) kóns gluive*.

twi-jfëlaer (m.; -s en -e; -ke), **1** [Hd. *Zweifler*], twijfelaar, scepticus: *tón d'n twi-jfëlaer z'n vrouw van 't gëvräör waas gëraak (zwanger was), vërtrōwde hae de zaak vuur gein vets*; **2** (m.b.t. een bed) twijfelaar: *'nën twi-jfëlaer is e bèd det groeëtër is es 'n inpërsoeënsbèd en det kleinër is es e twieëpërsoeënsbèd*.

twi-jfëlbóks (v.; -e; -bukeske), (m.b.t. een

broek die te lang is om kort te zijn en te kort om lang te zijn) halflange broek: *di-j bóks mèt pi-jpe tot óngër de kni-j is (eigëlik) 'n twi-jfëlbóks.*

twi-jfële (onoverg.; twi-jfëlde, h. gëtwi-jfëld) [Hd. *zweifeln*], twijfelen: *es-te dao ech aan twi-jfëls, mós-tën 't neet doon; iech twi-jfël neet traan des-tën in zoe'n twi-jfëlgëval serjeus in twi-jfël kóns stoeën.*

twuntig (hoofdtelw.) [van 'twieë + tig' (tiental), Mnl. *twintich*, Eng. *twenty*, Hd. *zwanzig*], twintig: (**uitdr.**) *twuntig jaor greuje, twuntig jaor bleuje, twuntig jaor stoeën, twuntig jaor vërgoeën, de's e minsëlieëve.*

U

uch [pers. vnw.; 2de pers. enk. en mv. als meew. voorw. én lijd. voorw.; ook beleefdheidsvorm], jullie, u: *iech hōb vuur uch* (meew. voorw.) 'n *wi-jnkarraf gēkoch*; *iech dēnk det iech uch* (lijd. voorw. in lijd. voorwerpszin) *ambēteer*; *haef daen hazēwēnd(sj) uch* (beleefdheidsvorm) *uuvērhoup gēloupe?*

uchtēre (onoverg.; uchtēre, h. gēuchtērd) [Mnl. *uchten*, *ochten* (laatste deel van de nacht), uchteren (buurten tot 's morgens vroeg)], (m.b.t. 's avonds bij mekaar op bezoek gaan om wat te praten als tijdpassering) buurten: *swēnt(sj)ērs zoeēte de luj saovēs get te uchtēre rōnd e bórrēnd* (hevig brandend) *dujvëlke* (potkachelkje).

ugge [bez. vnw.; bijv. en zelfst. gebr.; 2de pers. enk.; beleefdheidsvorm, die vooral door de jongere generatie en inwijkelingen wordt gebruikt], eure; uw(e): *maag iech uch ins vraogēn of gieē uggēn (eurēn) ottoo get kōnt vērzētte*; *is det mi-jne fits of d'n ugge (eure)* (de uwe, die van u)?

uige (onoverg.; uigde, h. gēuig) [Hd. *äugen*], kijken, spieden, ogen, loerogen, turen: *maag iech ins uige waas-tēn hōbs gēkoch?*; *vuurwaat zits-te zoe nao det maesje te uige?*; *maag iech ins uige doeēr det gieētsje?*

uigske knippe (fig.) [Hd. *jemandem schöne Augen machen*], een oogje geven, iemand toelonken, een blik van verstandhouding toewerpen: *tōn iech zag det allēs in de sēkosj (sakkosj, sjakkosj) waas, knipdēn hae 'n uigske*.

ujjēle (onoverg.; ujjēlde, h. gēujjēld), ujjēre, hujjēre, hujjēle (zie ald.).

ujjēlpot (m.; -pöt; -pötsje), hujjērpot, ujjērpot, hujjēlpot (zie ald.).

ujjēr (m.; -s; -ke) [Lat. *uber*, Gr. *outhar*, Mnl. *uder*, *uyer*, Eng. *udder*, Hd. *Euter*,], uier: 'n *kōw di-j mōt kawve, haef 'ne vollēn ujjēr*; *d'n ujjēr van 'n kōw haef veer dieēme*.

ujjēre (onoverg.; ujjērde, h. gēujjērd) hujjēre, ujjēle, hujjēle (zie ald.).

ujjērpot (m.; -pöt; -pötsje), ujjēlpot, hujjērpot, hujjēlpot (zie ald.).

ujjērzalf (m.; zalve; -ke), uierzalf: *ujjērzalf is good vuur es-te keenēn* (kloven) *in d'n vingērs hōbs*.

ujl (m.; -e; -ke) [Lat. *ulula*, Mnl. *ule*, Hd. *Eule*; klanknabootsende vorming;], uil: (**uitdr.**) *det dank tiech d'n ujl*, dat is nogal wies; *dōw, sjaelēn ujl*; *'t is vrieēd, zag d'n ujl en hae bēsjeēt ze jōnk*, zeispreuk; *in 't jaor ein es d'n ujl praek*, nooit (vgl. ad calendras graecas; omdat de Grieken geen kalender hadden); *bēs tiech 'nēn ujl*, dommerik; *diech bēs 'ne stōmmēn ujl (ujlēkop, ujlskujke)*.

ujlēkrieēmēr (m.; -s; -ke) [veroud.], marskramer in aardewerk: *mēt z'n ujlēpote (ujlētoppe)* (lage roompotten in gebakken aarde) *ging d'n ujlēkrieēmēr van duuēr tot duuēr*.

ujlēntop (m.; -toppe; -töpke), ujlēpot (zie ald.).

ujlēpot (m.; -te; -pötsje), ujlēntop; (m.b.t. de Keulse stenen (aarden) pot, beschilderd met blauwachtige figuren op een grijze ondergrond) Keulse pot: *in d'n ujlēpot bewaarde de minse vreugēr gēzawte boeētēr of vèt*; *in 'nēn ujlēpot maakde de minse vreugēr ouch de lēgummēn in*.

Ujlēspegël (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Eulenspiegel*; het woord bestaat uit het

- D. (Nd.) ‘ulen’ (vegen) en ‘speegel’ (het jagerswoord voor ‘achterste’); bij benadering betekent Uilenspiegel bijgevolg ‘je kan me de kont afvegen’], schelm, guit, snaak, schalk: **(uitdr.)** *woe rouk is, is veur; zag Ujlëspeegël en hae wérmde z’n han aan ’ne paer(d)skuuëtël; ze hate miech, zag Ujlëspeegël, mer iech maak ’t ouch t’rnao.*
- ujlëvélke** (o.; -s; -) [veroud.], soort snoepje: ‘*n ujlëvélken is e kermélke mèt e vérsjen op ’t pëpeerke.*
- ujlëvotskujke** (o.; -s; -kujkske), ujlskop, ujlskujke (zie ald.).
- ujlskop** (m.; -köp en -koppe; -köpke), ujlëvotskujke, ujlskujke (zie ald.).
- ujlskujke** (o.; -s; -kujkske) [Lat. *ulula*, Hd. *Eule* (uil)], ujlskop, ujlëvotskujke; uilskop, uilskuiken, stomkop, stommeling: *diech bès miech toch ’n ujlskujke mèt d’ne lómpe kâl en d’ne flawwe savvee* [veroud.] (nonsens, zever); *nôw haef miech det ujlskujke toch vunkêlhout gëmaak van oos aw vi-j(j)oeël (vie(j)oeël, fi-j(j)oeël).*
- ujtërlík, I** (o.; g. mv.; g. dim.), voorkomen, uiterlijk: *in z’ne pittëlaer en mèt det nòndëzjuuëke haef dae sjeunsën ’t ujtërlík van ’ne sjikke mënieër; II* (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Hd. *äußerlich*], uitwendig: *de ujtërlíkke gëli-jkënis is groeët; 2* [Hd. *äußer*], uiterlijk: ‘*n ujtërlík kènméerk van ’n krokkëdil zeen häör sjöbbe; III* (bw.) [Hd. *äußerlich*], voor het oog, uiterlijk: *ujtërlík is daen tuf nog in gooje staot.*
- ummër, 1** (m.; s; -ke) [een leedere ummer (Jaspers, 1657); Mnl. *em(m)er, ymmer*; Hd. *Eimer*], emmer: *hae mós op d’n ummër (po, kamerpot); höbt gieë zènkën of plëstikke ummërs?; gank miech ins ’nën hawvën ummër watër hoeëlen aan de pómp;*
- 2** (bw.) [Hd. *immer*], immer, altijd: *ummër en alti-jd stuit-ër gëreid vuur ós te hëlpe;*
- 3 (uitdr.)** *diech höbs ’ne kop wi-j ’nën ummër*, een groot hoofd.
- ummërs** (voegw. bw.), jummës; immers: *det is ummërs gëloeëge; doot tiech good werm aan, ’t haef ummërs gëvroëere.*
- ummërtów** (bw. v. tijd) [vooral in de verbinding ‘nog ummërtów’; Hd. *immer*], immertoe (gew.), steeds: *hae is al in de tachëtig, mer hae is nog ummërtów good bi-j ze vërstand.*
- un** (v.; -ne; -ke) [Lat *onio*, Fr. *oignon*, Eng. *onion*], **1** ui, ajuin: *Gritsje sjèlt en snuppërt de unnën op ’t unnëplënkске; 2* (samenst.) *pas op vuur te vööl unnësop of unnësaws; 3* **Maaseiker versje:** ‘*Kunne... met z’n bóks vól unne, mèt z’n maal vól sjale, kos z’n sjoud neet bëtale.*’ (Opgetekend door Albert HOUSEN)
- unéchtig** (bn.; -gër, -ste) [Eng. *onionlike*], uiachtig: *van ’ne mins dae gek is op unnëpi-jpkës, hieëring mèt unnën en unnëslaaj, zëgke we det-ër unéchtig is.*
- ungëlste, 1** (o.; g. mv.; g. dim.) [als zn. gebr. bn.; Hd. *Unterste*], ungerste, óngerste; onderste: *Zjef woeënt op ’t ungëlste*, op de benedenverdieping; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *unterste*], ungerste, óngerste; onderste: *Huub zit op d’n ungëlstën trap.*
- ungëlstëboeëve** (bw.) óngerstëboeëve, ungelstëboeëve; **1** ondersteboven: *de pot stuit ’t ungëlstëboeëve; 2 (uitdr.) van det nówts bèn iech ’t ungëlstëboeëve*, van mijn stuk, van streek.
- ungërste** (zn. + bn.), óngerste, ungelste (zie ald.).

ungêrstêboeëve (bw.) óngêrstêboeëve, ungelstêboeëve (zie ald.).

unje (onoverg.; unjde, h. gëunjð), hunje (zie ald.).

unjêr (m.; g. mv.; -ke) [D. (Rijnl.) *Undern* (middagdutje), D. (Oud-Hoogduits) *Untarn* (middageten)], **1** siësta, middagdutje: *es Zjef z'nên unjêr duit, sluuëp-têr wi-j 'ne rêsj* (dan slaapt hij vast); **2** [sterk veroud.], tijdens het middaguur: *iech kóm in d'n unjêre*; **3 (uitdr.)** *vreugêr kalde we van d'n unjêre slaope* (een middagdutje doen), *waat hetzêlfden is es 'unjêre'*.

unjêre (onoverg.; unjêrde, h. gëunjêrd), nunne; een middagslaapje (siësta, middagdutje) houden: *vuur smiddigs get te unjêrên hoofs-te geine slaopkop te zeen; smiddigs e släöpke doon neume we 'unjêre'; vreugêr kalde we van 'd'n unjêre slaope'*.

unnêbêd (o.; -de; -sje), uienbed: *de hôlf van 't unnêlouf ligk plat, want de unnêmot zit in 't unnêbêd*.

unnêloch (v.; g. mv.; -lôchsje), uienlucht: *vuur di-j unnêloch, dao hoeële de meiste minsên hun naas vuur op* (daar zijn ze niet mee gediend); *di-j unnêloch kump miech m'n naas ówt*, daar walg ik van.

unnêmot (v.; -te; -mötsje), uienmot: *Nol haef de poeër en de unne mêt neetêlsaap bêsprinkêld tieëge de unnêmot*.

unnêpi-jpke (v.; -s; -), uienloof: *unnêpi-jpkês óngêr de jóng slaaj zeen lékker én good vuur 't blood zujvêr te hawte*.

unnêplénkske (o.; -s; -), uienplankje: *es-tên unne hôbs gësjêld, sni-j(t)s-tên of snuppêrs-te ze op 'n unnêplénkske; 'n unnêplénksken is e klein kapbriëd*.

unnêsaap (o.; g. mv.; -sêpke), uienzap: *unnêsaap is good vuur d'n hart en vuur d'n aojêrs, 't wirk óntsmèttênd, maak d'n haor stêrker en dri-jf 't watêr (urine) aaf*.

unnêsaws (v.; -sawze; -sejske), uiensaus: *vuur unnêsaws te makên hôbs-tên e paar unne, get boeëtêr, e bitsjên ieërpêlêbloom, 'ne lieëpêl azzi-jn en get pieëpêr en zawt vandoon*.

unnêslaaj (v.; g. mv.; -slaetsje), uienzalade: *doot get in ringskês gesnieëjên unnên in e kumpkên en doot t'r get ólli-jfoeëlie, pieëpêr en zawt op en gieë hôbt 'n lékker unnêslaaj*.

unnêsoep (v.; -pe; -söpke), uiensoep: *eedêre pumpêlaer wêt (meint) det 'nên tejer unnêsoep good is vuur trök e bitsje neuchtêr te wieêrên en 'ne katêr weg te wirke*.

unnêvleeg (v.; -vleege; -vleegske), uienvlieg: *hôbs-te de unnêvleegên in d'n unnê(bêd), dên zitte de unne nao e paar daag vól maaje; Pie(ê)r zêt poeër langs z'n unne, want de poeërloch hilt (hult) de unnêvleegên êwêg*.

ursêlin (v.; -ne; -nêke) [afgeleid van St.-Ursula, patrones van de congregatie der ursulinen, Hd. *Ursuline*], **1** ursuline: *'n ursêlin is 'n nón van de kóngrêgasi-j di-j in 1535 is gëstich doeër Angela van Merici*; **2 de ursulinen in Maaseik**: *'Kênt gieë 't book '150 jaor ursêlinnên in Mezeik'? Van maer (mère) Gonzague is dét. In 1837 kwoeëme 5 ursêlinnên ówt Tildonk aan in Mêzeik. De lêste dri-j zöstêrs ursêlinne vêrtrokkên ówt Mêzeik in 1994, waat bêteikênt det de zöstêrs 157 jaor in oos stédsjen hôbbe gëwirk en gëlaef. De zöstêrs woeêrên al di-j jaore bëzunjêr i-jvêrig in 't lieëgêr óngêrwi-js (bêgos es érmesjoeël) en in 't bëroeps-, téchnis- en algêmein middêlbaar óngêrwi-js.*; **3 Het klooster van de zusters**

ursulinen: zie: *Kloeëstërs, Mëzeikër, 1 Het Groeët Kloeëstër.*

Ursëlinnëkloeëstër, het: zie *Kloeëstërs, Mëzeikër, 1 Het Groeët Kloeëstër.*

uts (v.; -e; -ke), nöts, nuts, huts (zie ald. 2de bet.).

uuëlëntuuël (zn. en bn.), floor, huuëlentuuël (zie ald.).

uuëm (m.; -e; -ke) [heterofoon van ‘oom’; negatieve betekenisevoluitie; D. (Keuls) *Ühm*], onnozelaar, idioot, sufferd: *daen uuëm haef neet gënóg hërses vuur det te fabbrëseere; bès tiech 'ne sjaelën (flawwën) uuëm!*

uuëvër d'n angërën daåg (tijdsbep.) [*'uuëvër'* is vz.; ben. voor een tijdsduur; de handling herhaalt zich om de twee dagen; Hd. *einen Tag um den anderen*], , (m.b.t. de ene dag wel en de andere niet) om de andere dag: *uuëvër d'n angërën daåg it Zjang zwart broeëd mèt vaerëvèt trop.*

uuëvër, 1 (vz.), over: *Mil kump bi-j òs vääł uuëvër d'n dörpël; Néske ligk uuëvër (boeëvën) aerd, ligt opgebaard; Zjëraar woeënt uuëvër de Maas, aan de andere kant van; 2* (bw.) *bi-j uuëvërhuiperke loupe de kënjër de straot uuëvër; 3* als tijdsbepaling: *uuëvër twee jaor* [bedoeld is ‘vóór twee jaar’ dus niet ‘over’ zoals in het AN].

uuëvëral, 1 bw. v. plaats [Hd. *überall*], overall, alom: (**uitdr.**) *uuëvëral is get*, ieder huisje heeft zijn kruisje; *uuëvëral, uuëvëral, woe de maesjës zeen dao is 't bal; Mëri-j is uuëvëral bi-j*, is overall lid van; *hae is uuëvëral békënd wi-j kwaod geld(sj).*

Uuëvërbieëk, Wi-jk; Wijk Overbeek: *'Minse di-j saer 't bëgin van de wi-jkwirking*

*in 1959 de kar hóbbe gëtrokke, zeen vuuërzittër Paul Brouwers, Jefke Jaspers, Tjeuke de kwaffäör (Daelemans), Raymond Hinoul, Fernand Vandersmissen, Leikën en Jean Gielen, Tjeuke Rutten, Twan Vandebosch, Lom Trips, Tjeu Hoeken en Twan Golsteyn. De groep dae dees wi-jk kassjèt guuëf en 't vëzi-jtëkieërtsje van de wi-jk is, is 'De Koekërs' (zie ald.)' (Bron: BAX, L., Wijk Overbeek, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 145-148). *'Naodèt de wi-jkwirking 'nën hieëlën ti-jd haw stilgëlieëge, waerdën in 2009 bësloeëtën op de Astridlaan 'ne barbëkjoe te organiezeere vuur d'n hieële naobër; woe 85 man op prezént woeëre. Daonao organiezeerde 't bësteur mèt o.a. Mieke Creemers nog 'n reeks angër aktievieteite wi-j o.a. 'nën 'I-mei-brunjsj', 'nën ówtstap mèt de fits en 'n nówjaorsresépsie mèt aovëndfieës. In 2012 kraeg de wi-jk mèt Jenthe I de jeugprins. En sjoeëns det de wi-jk al zieëve prinsën haw gad, waas det nao 20 jaor weer 'n hieël invvënëmènt. De praolwage van Jenthe waerde gëbówd óngër leijing van Jaak Lamberigts.' (Bron: site *Het Heilig Wammes*). *'In 2013 kwoeëm mèt Peter VI de groeëte prins ówt dees prinsëlikke wi-jk. Vuur zaod in 't békske te kri-jgën organiezeerde de wi-jk o.a. e spaggëttiefësti-jn, woe 300 man op los kwoeëm. In 2013 waas dén op d'n iëerste mei – wi-j eedër jaor – de meibrunjsj (meibrunch) en waerdën ouch weer e sërjeus teurke mèt de fits gëmaak. In 2014 dieëg de wi-jk vuur d'n iëerste kieër mèt aan de kloonjëstoet. Pieter Gelissen waas prins in 2016.' (Bron: GELISSEN, Pieter, *Het Belang van Limburg*, www.hbvl.be)***

uuëvërbi-jte (overg.; bieët (baet) uuëvër, h. uuëvërgëbieëte), in tweeën bijten, stukbijten, overbijten (gew.): *Sus haef 'nën tand uuëvërgëbieëte.*

uuëvërbreeve (overg.; briefde uuëvër, h. uuëvërgëbreef), uuëvërdrage, uuëvërsjri-jve, uuëvërklatse; overschrijven (gew.), anoniem aanklagen, verraden: *'ne naobër dae diech uuëvërbreef es-tën ins 'n sjaeligheid langs 'n achtërpörtsje reegëls, neume we waal ins 'ne jówdas (judas).*

uuëvërbrieëke (overg.; broeëk uuëvër, h. uuëvërgëbroeëke), stukbreken, doorbreken: *de buuërstël mót opnów gëstaeld wuuëre, want de stieël is uuëvërgëbroeëke.*

uuëvërdèn (m.; -ne; -ke) [Mnl. *denne* (vloer), Kil. *denne* (dorsvloer), Hd. *Tenne* (dorsvloer, deel)], (m.b.t. de zolder boven de dorsvloer) bergzolder (boven in een schuur): *Pie(ë)r is van d'n uuëvërdèn gëdóndërd; oppën uuëvërdèn ligk struuë en hui.*

uuëvërdrage (overg.; droeëg uuëvër, h. uuëvërgëdrage), uuëvërsjri-jve, uuëvërklatse, uuëvërbreeve (zie ald.).

uuëvërdri-jve (onoverg.; draef uuëvër, is uuëvërgëdrieëve), overdrijven, voorbijtrekken, voorbijdrijven: *de sjówl (regen- en onweersbui) is uuëvërgëdrieëve.*

uuëvëré(n)dweer (bijwoordelijke verbinding) [Hd. *hin und zurück*], heen en weer, over-en-weer: *iech gaon ins éffekes uuëvëré(n)dweer nao de Mert; e kieërtsjën uuëvëré(n)dweer* (een retourtje) (*nao Brussël, éstëbleef.*

uuëvërgank (m.; g. mv.; g. dim.), climacterium, menopauze, overgang: *Lieën zit in d'n uuëvërgank en haef dëk vappöörkës.*

uuëvërgëwejde (m.; id.; g. dim.), immigrant, (in België) inwijkeling: *in Mëzeik op de Oranjëlaan (Oude Ophoverbaan) woeëne d'r e pak uuëvërgëwejde.*

uuëvërgëwich (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Übergewicht*], (m.b.t. een te hoog lichaamsgewicht) overgewicht: *dae moddërvëttën dikzak haef waal fieërtig killoo uuëvërgëwich.*

uuëvërgieëve (goeëf uuëvër, h. uuëvërgëgieëve), **1** [Hd. *sich ergeben*], zich overgeven, capituleren: *in d'n Twieëdën Oeërlog (WO II) haef 't Belsj leegër zich nao 18 daag uuëvërgëgieëve; 2 [Hd. *sich übergeben*], göbbële; braken, overgeven: *de zaatlap haef al twieë kieëren uuëvërgëgieëve (gëgöbbëld).**

uuëvërgoeëjër (m.; -s; -ke), overgooier: *vreugër, in de jaore séstig, woeëren uuëvërgoeëjërs in de moode; vrouwluj di-j in pëzi-jsie woeëre, kammoëfleerdën hunnën dikke bówk dëk mët 'nën uuëvërgoeëjër.*

uuëvërgoeën ((on)overg.; ging uuëvër, is uuëvërgëgange), **1** bevorderd worden: *Pol is doeër; hae maag uuëvërgoeën; 2* passeren: *Giel is de grens uuëvërgëgange; 3* voorbijgaan: *de pi-jn is vanallein uuëvërgëgange; 3 (m.b.t. een laatste verfbeurt) een (eind)laagje aanbrenge: *de moór is al sjoeën, mer de mós t'r nog ins uuëvërgoeën.**

uuëvërhawte (overg.; hoeël uuëvër, h. uuëvërgëhawte), **1** overhouden, overhebben: (**uitdr.**) *rónd d'n twuntigstën hilt Kaat mieë maond(sj) es geld(sj) uuëvër*, financieel komt Kaat (maandelijks) niet rond; **2** ophouden: *kóm, we zeen ewég, want 't hilt (hult) uuëvër* (regent niet meer).

uuëvërjaors (bn.; g. tr. v. verg.), **1** ouderwets: *Drees vuuërt nog mët zoe 'nën uuëvërjaorsën ottoo ówt de jaore séstig; 2* ouder dan één jaar: *het zejgood is uuëvërjaors*, niet van de laatste oogst.

uuëvërjas (m.; -se en -jés; -jéske), pardësuu; overjas: *jóng, doot d'nën dikkën uuëvërjas aan, want 't vrujs stein ówt de grónd.*

uuëvërkippe (overg.; kipe de uuëvër, h. uuëvërgëkip), overstorten: *es de bëtóng druuëg is, goeën we dao e läögske sjap uuëvërkippe.*

uuëvërklatse (overg.; klatsde uuëvër, h. uuëvërgëklats), uuëvërdrage, uuëvërsjri-jve, uuëvërbreeve (zie ald.).

uuëvërkri-jge (overg.; kraeg uuëvër, h. uuëvërgëkrieëge), overkrijgen (gew.), stuk krijgen, breken: *mèt det aksédént haef Bërta e beïn uuëvërgëkrieëge; Lom haef z'n ténnisrakkèt neet uuëvërgëkrieëge, sjoeëns det-ër ze lieëlik tieëge de grónd zwaarsde.*

uuëvërlaer (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Oberleder*], bovenleer: *'t uuëvërlaer is 't fi-jn laer woe ze de boeëvëkant van de sjoon mèt make; 't uuëvërlaer van m'ne lënkër sjoon is doeër.*

uuëvërleech (o.; -tër; -sje) [Hd. *Oberlicht*], bovenlicht, raampje boven de deur, bovenvenster: *de k(w)aojóng haef mèt 'ne kattëprul 't uuëvërleech (boeëvën oos duuër) in grujzëlëmènte gësjoeëte.*

uuëvërlëgke (overg.; lag uuëvër, h. uuëvërgëlag) [klemtoon op 1ste woorddeel], uuëvërhawte; overhouden, terzijde leggen, oversparen: *van zoe'nën trèk kóns-te gemékkelik get uuëvërlëgke (uuëvërhawte) vuur d'nën awwën daág.*

uuëvërloup (m.; -e; -luipke), paljee, uuëvërloop (zie ald.).

uuëvërloupe ((on)overg.; lieëp (loeëp) uuëvër, is uuëvërgëloupe), **1** (m.b.t. water) overlopen: *d'n ummër lóp uuëvër; 2* oversteken: *hae loeëp (lieëp) de straot*

uuëvër; 3 (m.b.t. naar andere partij gaan) overlopen: *de kazzakkëndrejjer is uuëvërgëloupe.*

uuëvërloupër (m.; -s; -luipërke), uuëvërloopër (zie ald.).

uuëvërloop (m.; -e; -ke), paljee [Fr. *palier*], uuëvërloop; (m.b.t. het portaal waarop de trap uitkomt) overloop: *mèt det gëjaag van allëwi-jl zeen zich di-j twieë allein nog smörgës op d'n uuëvërloop.*

uuëvërloopër (m.; -s; -ke) [Hd. *Überläufer*], uuëvërloopër; overloper: *daen uuëvërloopër (kazzakkëndrejjer) kump van de blawwën en zit nów bi-j de roeëje.*

uuëvërloopërke (o.; g. mv.; -), (m.b.t. het kinderspel waarbij de kinderen de straat moesten overlopen) overloper (gew.): *uuëvërloopërke spuuële waas zjus wi-j pópperëllen of käärdsjësprèngen 'n awd (Mëzeikër) kënjerspäölke.*

uuëvërmörge (bw. v. tijd) [Hd. *übermorgen*], overmorgen: *uuëvërmörge geit Zjao hi-j mögkëndraod (hor) zètte.*

uuëvërrijte (overg.; raet uuëvër, h. uuëvërgërieëte), overtrekken (gew.), in twee stukken trekken: *es-te di-j touw (kaord) wils uuëvërrijte, mós-te toch ieërs get mieë spek ieëte.*

uuëvërsjeete (onoverg.; sjoeët uuëvër, is uuëvërgësjoeëte), overschieten, overblijven, over zijn: *dao zeen nog get prujmkës uuëvërgësjoeëte; zèt de uuëvërgësjoeëte sop mer in de kelder; waat sjut uuëvër vuur Lëwi-j?*

uuëvërsjoeët (m.; -e; -sjuoëtsje), uuëvërsjot (zie ald.).

uuëversjot (o.; -te; -sjuuëtsje), uuëversjoeët; **1** overschot, rest, overblijfsel: *mèt d'n uuëversjot van gistëren höbbe we al te lichëlik genóg; 2 (uitdr.) dao höbs-tën ech uuëversjot van gëli-jk*, meer dan gelijk; *di-j höbbe dao geinën uuëversjot*, ze hebben nauwelijks genoeg; *det awd minske zit dao op d'n uuëversjot*, zij telt niet mee.

uuëversjri-jve (overg.; sjraef uuëvër, h. uuëvärgësjrieëve), uuëvërdrage, uuëvërklatse, uuëvërbreeve (zie ald.).

uuëverspróng (m.; -sprung; -sprungske), uuëverstieëk; oversprong, oversteek: *vanówt de vinstër van d'n uuëverspróng op 't ieërste vërdeep kóns-te de hieël Bosstraot en nog e stök van de Mert zeen, waat bëvuurbeeld intërsant is es-te d'n hawfvestëstoet wils zeen.*

uuëvërste (m.(v.); id.; g. dim.) [Hd. *Ober(e)*, *Oberin*], **1** (m.b.t. het hoofd van een klooster of een geestelijke vereniging) overste: *in 't kloëstër van de krujshieëre koeëze de patërs Mathieu Martens es hunnën uuëvërste* (prior); **2** meerdere, superieur: *oozën uuëvërste bi-j d'n tróp duit geine slaag en d'n ènsigge kieër dét-ër ins get duit, zujt-ër ówt of-tër de hël haef aangëbloëze* (is hij rood van inspanning).

uuëvërstieëk (m.; -stieëke; -ske), **1** (m.b.t. de plaats waar je kan overvaren) oversteek (gew.), oversteekplaats: *we fitse langs de Maas tot aan d'n uuëvërstieëk nao Beech, woe we 't vaer pakke; 2* oversteek (met 'n vliegtuig): *mèt 't vleeëgmësjij-jn doort d'n uuëvërstieëk nao N.Y. mer 'n eurkën of zës.*

uuëvërstieëke (overg.; stoeëk uuëvër, is of h. uuëvärgëstoeëke), **1** oversteken: *we zeen de wieëg (de Maas, de knaal) uuëvärgëstoeëke; 2* uitsteken: *'t daak stik 'ne maetër uuëvër.*

uuëvërtrèk (m.; -ke; -ske) [Hd. *Überzug*], kösteek; kussensloop, tijk, hoes, sloop, overtrek: *wi-j dèk doot gieë 'ne proeëpërën uuëvërtrèk* (beter: *kösteek*) *rónd 't kösse?*

uuëvërtrèkke (overg.; trok uuëvër, is en h. uuëvärgëtrokke) [klemtoon op 1ste woorddeel], **1** naar de overkant gaan: *we zeen dit jaor de berg uuëvärgëtrokke; de kroënekrane zeen aan 't uuëvërtrèkke; 2 in twee stukken trekken, overtrekken: *we höbbe de touw uuëvärgëtrokke* (-gërieëte).*

uuëvërvlood (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Überfluss*], overvloed: *in Belsj stikke väöl minsën in hunnën uuëvërvlood en angërën höbbën in dit lén(d)sje nog geine nagël vuur aan hun kónt te kratsën en kónnën op hun kin kloppe.*

uuëvërweyje (onoverg.; wejde uuëvër, is uuëvärgëwejd) **1** overgaan, verdwijnen: (fig.) *dae kâl zal waal uuëvërweyje; 2* [Hd. *hinüberwehen*], (m.b.t. door de wind verdreven worden) overwaaien: *de sjoor* (onweersbui) *is uuëvärgëwejd; 3* immigreren: *Fóns, daen uuëvärgëwejde* (immigrant), *is e paar jaor gelieëjën uuëvärgëwejd* (geïmmigreerd).

uuëvërwieëg (m.; uuëvërwaeg, -waegske) [klemtoon op 1ste woorddeel], overweg: *tón Frans mèt z'ne zate kop op d'n uuëvërwieëg ging stoeën, höb iech h'm ein gëvaeg en h'm langs de wieëg* (aan de kant) *gëtrokke.*

uuëvërzëtte (overg.; zat uuëvër, h. uuëvärgëzat) **1** [*übersetzen*], vertalen, omzetten, overbrengen: *iech mó't det stök nog in 't Frans uuëvërzëtte; 2* besmetten met een ziekte: *de tieëring is 'n zeekde di-js-tën es tieëringli-jjër gemékkelik kóns uuëvërzëtte; 3* [Hd. *übersetzen*] overzetten, oversteken: *we zeen mèt e vaer uuëvärgëzat; 4* overboeken: *we höbbën het geld(sj) op ze*

beukskën uuëvërgëzat.

uu-i-jzër [Hd. *U-Eisen*], u-ijzer: *de i-jzërs di-j in de bôw oppe heuk van de moôre wieëre vasgëmaak, neume we uu-i-jzërs.*

uulëndop (m.; -pe en -döp; -döpke) [D. (Rijnl.) *Dopp*], dop, tol, bromtol: *vuur m'ne sintërklaos hōb iech vreugër waal ins 'nën uulëndop gekrieëge dae ferm get mëzi-jk maakde.*

uuvër [Hd. *über*], **1** (vz.), over: *de zweit löp h'm uuvër ze gëzich; hae ri-jjërde uuvër z'n hieël li-ijf; hals uuvër kop fitsdën hae heivërs; 2* (bw.), over: *nao twieë dröpkës waas de pi-jn uuvër; det sjut uuvër, dat blijft over.*

uuvëral (m.; -s; -) [B. E. *overall*, Hd. *Overall*], kloonj; overall, werkkieël: *in 't wirkhóws haef Zjef alti-jd z'nën uuvëral (kloonj) aan.*

uuvërdaåg (bw. v. tijd) [Hd. *tagsüber*], doeër d'n daåg; overdag, door de dag, terwijl het dag is: *Mil haef de nachpos en sluuëp dus uuvërdaåg (doeër d'n daåg).*

uuvërdënke (overg.; uuvërdach, h. uuvërdach), **1** overwegen: *Mil haef de zaak good uuvërdach; iech mót det plannëke nog ins uuvërdënke; 2* zich bedenken: *Toeën was neet mieë héppetig nao det hóws en haef zich uuvërdach (bëdach).*

uuvërdri-jve (overg.; uuvëdraef, h. uuvërdrieëve) [Hd. *übertreiben*], opsjrowwe; overdrijven: *waat dae blaggäör zaet, is vuur fi-jftig persént uuvërdrieëve.*

uuvërein (bw.) [Hd. *übereinander*], **1** overeen (gew.), over of op elkaar: *mèt de erm uuvërein stuit de marsjang in de duuër; 2* (**uitdr.**) *det kump uuvërein ówt*, dat komt op hetzelfde uit.

uuvëreinkómme, **I** (onoverg.; kwoeëm uuvërein, is uuvëreingëkómme) **1** tot een akkoord komen, een overeenkomst sluiten: *we koste neet uuvëreinkómme uuvër waem in de boum zou klëffere vuur de kat trówt (t'rówt) te hoeële; 2* met iemand kunnen opschieten, gepast zijn voor elkaar: *Lom en Lei kómme uuvërein wi-j kat en hōnd; II (overg.; kwoeëm uuvërein, is uuvëreingëkómme) [Hd. *übereinkommen*], afspreken: *we zeen uuvëreingëkómme det we 't hóws goeën fatsëneere* (opknappen).*

uuvërgölje (overg.; uuvërgöljde, h. uuvërgöljd), vërgölje; vergulden [Hd. *vergolden*]: *we höbbën het i-jzëre täöfëlkën (oppërnów) uuvërgöljd.*

uuvërhoup, **1** (m.; g. mv.; g. dim.), janboel, troep, bende: *waat 'nën uuvërhoup is det hi-j toch; 2* (bw.), overhoop, in wanorde, door elkaar, ondersteboven, dooreen: *bi-j di-j loonj van e vroumës ligk alti-jd allës uuvërhoup; ze höbbe Lambaer uuvërhoup gëvare; 3* (**uitdr.**) *iech ligk mèt dae laege pëtroeën uuvërhoup*, leef in onmin met die gemene vent.

uuvërhoupbloëze (overg.; bloeës uuvërhoup, h. uuvërhoupgebloëze), omverschieten, overhoopschieten, doodschieten: *de loorjieëgër (stroper) haef veer kni-jn uuvërhoupgebloëze.*

uuvërhoupkalle (overg.; kalde uuvërhoup, h. uuvërhoupgekald), overdonderen, overbluffen: *det ménken is 'n vóws hoeëg, mer hae (het) kalt tiech waal uuvërhoup.*

uuvërhoupvare (overg.; voeër uuvërhoup, h. uuvërhoupgevare), omverrijden: *Mao waas pówpzaat tón d'r Nésken uuvërhoup haef gevare.*

uuvërieëte, **zich**, (wederk.; uuvëroeët zich,

h. zich uuvërieëte) [Hd. *sich überessen*], uuvërlaaje (zich); zich overeten: *mèt twieë bufstökke, 'nën tejjer ieërpëlën en 'ne groeëte bookëskook haef 't vrieëtzékske (smulpaap) zich uuvërieëte.*

uuvërkop (bw.), overkop (gew.), over de kop: *mèt det straotreesën (straatracen) is 'nën ottoo in d'n drej uuvërkop gëgange.*

uuvërlaaje, zich (uuvërloeëj zich, h. zich uuvërlaaje), uuvërieëte, zich (zie ald.).

uuvërlègke (overg.; uuvërlag, h. uuvërlag) [Hd. *überlegen*; klemtoon op 2de woorddeel], overwegen, overleggen: *iech staon nog in bēdēnk en mót de zaak nog ins uuvërlègke mèt me broor.*

uuvërlèk (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Überlegung*], overleg, beraad, overweging: *good uuvërlèk is hawf 't werk; nao uuvërlèk; in uuvërlèk mèt; det vraog hieël get uuvërlèk.*

uuvërlès (bw. v. tijd), overlaatst (gew.), onlangs, kort geleden: *uuvërlès (lès) hōb iech kolli-jke in m'n derm gad; waem haef uch uuvërlès zoe ówtgēsjiēte?.*

uuvërlieëze (overg. uuvërloeës, h. uuvërlieëze), (m.b.t. gebeden of een bezweringsformule uitspreken over) overlezen, belezen: *tón bómma d'n hieëlën daág gékke teure bēgos ówt te hoeële, hōbbe we hāor laotën uuvërlieëze.*

uuvërlójje (overg.; uuvërlójde, h. uuvërlójd), **1** overluiden, overluien: *'ne kattēli-jk dae boeëvën aerd ligk (overleden is, opgebaard ligt), wuuërt uuvërlójd; es-te de pi-jp ówt bès, laote ze op e bēpaold oor 'nën daág of e paar daag de doeëdklok vuur diech lójje, waat we uuvërlójje neume; 2 overluiden vroeger: 'Drek naodēt eemēs gēstórve waas, ginge twieë of dri-j naobērs nao de*

kirk vuur d'n doeëje te uuvërlójje. Aan de mēneer van lójje kos-tēn huuëren of 't óm 'ne man, 'n vrouw of e kēnd(sj) ging. 't Uuvërlójje gēbuuërdēn élken daág op hetzēlfde oor en det zoelang es d'n doeëje boeëvën aerd loeëg.'

uuvërloupe (overg.; uuvërlieëp, h. uuvërloupe) (m.b.t. al bladerend doorlopen) overlopen, doorlopen (gew.): *smörgēs uuvërloupe iech de gēzette.*

uuvërstuiming (v.; -e; -ske), **1** overstroming: *in 1993 en in 1995 haef 't hi-j neet vāōl gēsild of dao waas hi-j 'n uuvërstuiming gēwaes; 2 overstromingen in Maaseik: 'De vreisēlikste uuvërstuiming van de Maas woeëren in 1880 en 1926. In 1926 stóngēn in Héppenaert 46 hōwzēr óngēr watēr en in Awwēneik 25. Tón 't watēr zich haw trōkgētrokke, woeëre pēr hōws 20 killoo 'Lysinol' vandoon vuur allēs te óntsmette. Waat eederein vreisde, det de Pēstoeërsdi-jk in Ieële zou brieëke, gēbuuërde gēlökkig neet.'* (Bron: BOONEN, Martin, De overstromingen van 1926, *De Maaseikenaar*, 1984, 3, p. 2-9)

uuvërti-jd (bw. v. tijd), **1** een tijdje geleden, onlangs, overlaatst (gew.): *uuvërti-jd (uuvërlès) hōb iech Fin nog ins gēzieën; 2* niet ongesteld na de menstruatiedatum: *'Good nów(t)s, want iech bēn al twieë wieëkēn uuvërti-jd, 'zag Mēri-j, di-j mer al te gaer in pēzi-jsie wou gērake.*

uuvërtórbēle, zich (wederk.; uuvërtórbēlede zich, h. zich uuvërtórbēld) [van Mnl. *'torbel'* (beroering), Vnnl. *turbel* (verwarring), Kil. *torble*, Fr. *trouble*, Eng. *trouble*; *tórbēl* = moeite, last, moeilijke omstandigheden (*D'n tórbēl mèt di-j jung is neet te vērdrage*)], zich overspannen, zich overwerken: *mèt veer jaor lank vi-jftieën tot zieëvëtieën oore pēr daág vuur deezēn diksjēnaer te*

*travvakkën haef Tei zich in z'nën awwën
daäg nog békans uuvértórbëld.*

uuvëtrèkke (overg.; uuvërtrok, h.
uuvërtrokke) [klemtoon op 2de woorddeel],
(m.b.t. een kussen met een kussensloop
overtrekken) overtrekken: *we höbbe de
bëddekössës uuvërtrokke.*

uuvërtrokke (bn.; mieë -; 't meiste -),
bewolkt: *het is uuvërtrokkën en dus pakke
we 'ne parrëpluj mèt.*

uuvëtrówwë (overg.; uuvëtrówwfde, h.
uuvëtrówwf), (m.b.t. zich iemands meerdere
betonen) overtroeven: *laot tiech toch neet
uuvëtrówwë doeër di-j zeivërkónt.*

uuvërwieëg, (bw.) [in de uitdr. 'uuvërwieëg
kónne mèt'], overweg: (**uitdr.**) *mèt Kammil
kan iech good uuvërwieëg*, kan ik het goed
vinden; *det zówwplépkë kan d'r nogal mèt
uuvërwieëg*, kan veel drank verzetten.

Uvera, roepnaam voor Everard.

Uzzjënie, roepnaam voor Eugenia.

V

V.K.S.J.; Vrouwelijke Katholieke Studerende Jeugd: *'In Mēzeik waerde de V.K.S.J gëstich in 1931 en det óngër de lieërlinge van de zöstërs ursëlinne. Dees jeugbëwaeging stóng hieëlëmaol in 't teike van de Kattëli-jke Aksie. Tërwi-jl de groeëtëre maondëliks vërgadërde rónnd godsdeenstiggën en sossjaal óngërwërpe, hawwe de kleine spëlvërgadëringe. Krujshieër Verkuylen waas aalmoozëneer. Madeleine Trines, Thily Aendekerk, Anny Peeters, Elza Tilmans, Maria Vrancken en Alice Beenders woeëre van de ieërste Mēzeikëer leede.'* (Bron: BOONEN, Martin, De V.K.S.J., *Maaseik Verenigd*, p. 41)

vaal (bn.; valër, vaalste) [Hd. *fahl*], **1** vaal, verschoten, bleek, vaalbleek, kleurloos: *det jésken is vaal gëwoeëre van in de zón te loupe*; **2** gemeen: *lówstër toch neet nao dae valën hónd (van 'ne mins).*

vaam (m.; vaem; vaemke), **I** [samentr. van 'vadem' (een naaidraad was vroeger één vadem, ca. 1,8 m lang); Mnl. *vaem*, Hd. *Faden*], draad, garen, vaam (gew.): **1** *mèt e paar vaemkës höbs-te det gieëtsjën in Suske ze bukske gëstop; vuur 'ne vaam in te vaeme* [Hd. *einfädeln*] *moogs-te nëteurlik neet zoe sjieël zeen es 'nën ottër*; **2** (**uitdr.**) *dae meuge trëk nog geine rotte vaam këpot*, die is aartslui; **II** [oude lengtemaat van ca. 1,8 m, vooral in de scheepv., Mnl. *vadem(e)*, Hd. *Faden*], vadem: **1** *de knaal is twieë vaam deep*; **2** (**uitdr.**) *dae stinkbók stink zieëve vaam in (boeëve) de wënd(sj)*; **III** [volumemaat voor hout (350 x 80 x 20 cm.), Hd. *Faden*], vadem: *bi-j ós achtër zitte d'r nog e paar staerkës (stère, wisse) stoeëkës, allës 'ne vaam of dri-j bi-jein.*

vaan (v.; vane; vaenke) [Oud-Hd. *fano*], **1** [Mnl. *vaen*, *vane*, Hd. *Fahne*], banier (in processies), wimpel, vendel, vlag: (**uitdr.**) *groeëte vaan, klein persëssie (persëssi-j),*

veel uiterlijk vertoon maar inhoudelijk zwak; **2** [Mnl. *vaen*, *vane*, Hd. *Fahne*], vlag, vlaggetje, vaan: *de roeëj vaan*, symbool van het socialisme; **3** onderjurk, hemdsslip: *ki-jk, Tri-jn haef de vaan ówthange*; **4** (**uitdr.**) *'t is nao de vaansjës*, verloren.

vaarleis (v.; -leize; -ke) ['vaar' + 'leis' (wagen- of karrenspoor); Lat. *lira* (akkervoor), Mnl. *leise*, *lese* (spoor), Hd. *Gleis* (spoor)], spoeër; diep karrenspoor: *vaar neet mèt d'ne fits in de vaarleis, want dén ligks-te.*

vaart (v.; -e; -sje) [Mnl. *vaerde*, *vaert*], **1** [Hd. *Fahrt*], snelheid, vaart: *in volle vaart voeër-dër in de mëssëm*; **2** [Hd. *Auffahrt*], oprit, inrit, toegangsweg, oprijlaan: *wieë hóbbe nów klinkërkës laote lëgken op (in) de vaart*; **3** (**uitdr.**) *'t zal zoe'n vaart neet loupe*, zo erg zal het niet zijn.

vaas (v.; vaze; vaeske) [Lat. *vas* (vaas, kan), Fr. *vase*, Hd. *Vase*], **1** vaas: *bi-j Mit stoeën ouch swënt(sj)ërs bloomën in de vaas; nów haef dae löbbës toch waal oos kristalle vaas in grujzëlëmènte laote valle*; **2** (**uitdr.**) *dao löp di-j Sjienese vaas (te fël geschminkte dame) weer.*

vaat (o.; vaate, vieëtsje) [Oud-Hd. *faz*], **1** [Hd. *Fass*], ton, vat: *wi-jn mótt vaat hóbbe; e vaat wi-jn (beer); de wi-jn smaak nao 't vaat*; **2** (**uitdr.**) *bës tiech 'n heilig vaat*, vrome man; *dae kwatsjkop is e laeg vaat*, dommerik; *mei kawd en naat vólt de sjeur en ouch 't vaat*, weerspreuk; *tap ins ówt 'n angër vieëtsje*, vertel eens iets anders, spreek me eens op een andere manier toe.

vaatsmanj (v.; -e; -mén(d)sje), oude inhoudsmaat van 25 l., mand met inhoud van een vat: *de paerd vrieëten élken daåg 'n vaatsmanj havër.*

Vadëróns (m.; Vadërónze; -ke) [Lat. *Pater*

noster, Hd. *Vaterunser*], Ónzēvadēr; Onzēvader, het gebed des Heren: *iech zal ins 'ne gooje Vadēróns vuur uch bieëje*.

vaeg (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Ohrfeige*], veeg om de oren, klap, oorvijg: *vreugēr kraegs-te waal ins 'n vaeg tieëgē d'ne kop van de meistēr; voeërt kri-jgs-te 'n vaeg op d'n mówl (de bakkēs); 2* streep: *wi-j kums-tēn aan di-j vaeg op de gēzich? 3* streek: *mèt e paar vaege mèt d'n hówsdook (dweil) is de vloer weer proeëpēr; 4* een lik(je): *mèt hi-j en dao 'n vaeg vōrfwaas 't kēske weer nów; 5* [D. (Rijnl.) *Fege*], twistzieke vrouw: *waat 'n astrante vaeg is miech det!; 6 (uitdr.) 'n vaeg ówt de pan kri-jge*, een verwijt krijgen.

vaege (overg.; vaegde, h. gēvaeg), **1** reinigen, zuiveren (van geulen en beken): *vreugēr vaegde de wirkmanne van de stad eedēr jaor de bieëk op kirmismaondig; 2* schoonmaken: *wils-te d'n veut ins (aaf)vaege; 3 (uitdr.) drek vaeg iech tiech ein*, krijg je een mep; *dao kóns-te diech de vot mèt (aaf)vaege*, dat (document) heeft geen waarde; *vaeg nów d'ne mónd mer aaf*, dat is erg grof, te pocherig, te leugenachtig; *dae mótskop (nors mens) kan diech lillik de mantēl ówtvaege*, streng berispen; *dae haws-te mótte zeen (h)eivērs vaege*, lopen.

vaegēr (m.; -s, -ke), vaegbūērstēl (zie ald.).

vaeme (overg.; vaemde, h. gēvaemp) [Hd. *fādēln*], een naald vademen (gew.), een draad in een naald rijgen, vamen (gew.), inrijgen: *vuur 'ne vaam te vaeme (in te vaeme) mós-tēn h'm doeër 't oug van de naolj doon; vuur kralle te vaeme mós-te ze doeër e snoor hoeële*.

vaer, **I** (o.; -e; -ke) [Mnl. *vere*, van Mnl. *varen* (per schip vervoeren) en Oud-Hd. *far(a)n*, Eng. *ferry(boat)*, Hd. *Fähre*], **1** overzetboot, pont, veer, veerpont, veerboot: *in Stokkēm*,

*eigēlik Mieëzik (Meeswijk), is t'r e vaer nao Berg aan de Maas, 'n deilgēmeinte van Stein; 2 ponten en pontjes in Maaseik: 'In 1874 waerdēn in Mēzeik 't groeët vaer, wi-j m'n det tón neumde, vērpach vuur 1862 frang, 't klein vaer van Awwēneik vuur 359,75 frang en 't klein vaer van Héppenaert – eigēlik van Vēssērswaert – vuur 12,5 frang. Op 't groeët vaer koste 130 minsēn en 2 tot 3 karre mèt paerd wuuērēn uuēvërgēzat. Op dit vaer, det loeëg woe saer 1880 de Maasbrök ligk, waas d'n hieēr Dirick Branchées 17 jaor vaerman. Tot aan de Fransēn ti-jd (1795-1813) waas 't vaer eigēndóm van 'une société de bourgeois de Maseick'. Óngēr angēre mèt d'n handēl op de mēрте van Mēstreech, Rēmunj en Wieërt – dao woeērēn ouch twee jaormēрте - waerde van 't groeët vaer aan de Bleumērport drök gēbruik gēmaak. Nao 1830 waerdēn 't vaer vērpach doeër de staot.' (Bron: DRIESSEN, Raymond, *Het Maaseiker veer, De Maaseikenaar*, 1995, 2, p. 77-79); 't Groeët vaer aan de Bleumērport is in deens gēwaes van 1757 tot 1880. Vuuēr 1757 loeëg dit vaer aan de sjippērskaffee Labaer: 'n Angēr vaerpónt loeëg in Héppenaert bi-j D'n Dammie(j)aan, woe in de 19de ieëw 'n bel hóng. De wei di-j dao ligk, aan de Maas dus, neume we daovuur 'Aan de bel'. 't Klein vaer in Awwēneik, det tot 't bēgin van de 20ste ieëw in gēbruik is gēwaes, waas gēlieëgēn aan de Lieëwērik.' (Bron: BOONEN, Martin, *Veer, aan het, Land en Water*, p. 239); **3 autoveer in Stokkem:** 'In 1813 woeëre d'r ach maasvaere tösse Stokkēm en Rēmunj. De vaerman, dae vreugēr op e klein vaerpónt vuur de vaerdeens zörgde, kos mèt 't vaergēld(sj) dēk neet róndkómme (In 1874 betaalde je 0,03 frank per persoon en 0,20 frank voor een ruiters met paard). *Vootgēngers en fitsērs kónnēn in Stokkēm in 't Muuēlëvél(d)sj) aan fitsknouppunt 50 vuur niks uuēvër mèt 't ottoovaer 'Hoal Euvër II' (Bergse spelling),**

det gēneump is nao 't gēdich (ballade) 'Haol Euvër' [uit 'Zingende Krekel' (1929) van Arnold Sauwen (1857-1938)]'; II (v.; -e; -ke) [Mnl., veder(e), vere, Oud-Hd. federa, Eng. feather, Hd. Feder], 1 pluim; pluim (gew.), veer, veder: 2 (uitdr.) d'n dirrëktäör stoeëk Lei 'n vaer in z'n kónt, maakte Leo een compliment om iets van hem gedaan te krijgen; Zjëraar zit z'n kènjër dèk achtër hun vaere, jaagt hen vaak op, berispt hen vaak; van 'ne kwakkërt kóns-te gein vaere plökke, wie niets heeft, kan niet betalen; dat is iets onmogelijks; III (m.; -e; -ke), 1 varkenslies: vaerëvèt (reuzel, varkensvet, bladvet, smout) – ouch vérkesvaer gēneump –, det de minse maakde van 't vèt in de vaer van e vérke, smieërde ze oppe boeëtër(h)amme (smawtër(h)amme); 2 (samenst. + uitdr.) de minse hawwe vreugër dèk nog gei vaerëvèt (smawt) op hun broeëd (ze waren doodarm); IV (v.; -e; -ke), rësaor; spiraalveer: de vaerën in 'ne rësaorbak (springbak), 'ne mëtras in 'nën houtëre bak, neume we ouch rësaors; de twieë vaerën in 'ne fitsëzaal mótte deene vuur de sjókkën en de sjukskës te brieëke.

vaerdëvaas (m.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *ver de vase*], slijkworm (gew.), bloedworm, muggenlarf: *ritsën en sómmigge angër vëssoeërte zeen wild(sj) op (van) vaerdëvaas; vaerdëvaas mós-te zeuke tösse de lissën in de sli-jk.*

vaerdig (bn.; g. tr. v. verg.), 1 [afgeleid van 'vaart' en dus klaar om te varen; Hd. *fertig*], klaar: *we kónne goeën, want we zeen vaerdig; 2* doodop, op: *Sjarël is vaerdig van al det gëmaor; 3* dronken: *Gus is good vaerdig van al det gëzówp; 4 (uitdr.) mèt dae kaddee bès-te noeëjt vaerdig, hij blijft zeuren; mèt dae kaddee bèn iech vaerdig, met hem wil ik niets meer te maken hebben; mèt tiech bèn iech nog neet vaerdig, met jou heb ik nog een eitje te pellen; ze hóbbe dae*

gifsji-jtër good vaerdig gëmaak, afgerost.

vaerëvèt (o.; g. mv.; g. dim.), vérkesvaer, smawt; bladvet, reuzel: *vreugër smieërde de minse vaerëvèt op hun boeëtër(h)amme; vaerëvèt zit in de vaere (de zi-jje), de bówk en de neere van e vérke.*

vaerman (m.; -manne; -ménke) [Hd. *Fährmann*], veerman, veerbaas: *de vaerman vruuëg vaergëld(sj) vuur diech uuëvër te zette mèt ze vaerpónt.*

vaerpónt (o.; -e; -puntsje), vaer (zie ald., 1ste bet.).

vaers (v.; vieërze; vaerske) [verwant met *var* (jonge stier); Mnl. *veerse, vaerse*, Hd. *Färse, Färsenkalb*,], vaars: *de vaers stuit op kawve; de vaers haef vuur d'n ieërste kieër gëkawfen 't kejjkën is 'n dikbil (paardenbil, steenbil, dikbil); 'n vol vaers (drachtige vaars).*

vagëbónd (m.; vagëbunj; vagëbundsje) [scheldwoord; chr. Lat. *vagabundus*, 16de eeuw *vagabunt*, Fr. *vagabond*, Hd. *Vagabund*,], boef, vagebond, boosdoener, schavuit, schurk: *dae vagëbónd haef dao get vaerdig gëmaak bi-j di-j luj, d'n hieële pattëklang vrénjeweerd.*

vagëveur (o.; g. mv.; g. dim.) [het eerste lid is *vagen* (zuiveren)], 1 [Mnl. *vagevier, vegevier*, Hd. *Fegefueur*], purgatorium, vagevuur: *dae sjalëvaegër zal latër toch 'n ti-jdsje mótte brannën in 't vagëveur; 2 (uitdr.) de meiste sprëngën e gaat in de loch es ze nao e fieës mooge, mer vuur Geeraet is 't e vagëveur, een beproeving, een narigheid; tant Bétsjen haef häör vagëveur hi-j al gad, heeft hier (op aarde) al genoeg geleden.*

Vaggant, De; De Vagant: *'De Vaggant is 'nën*

toffèn en gezèlligge kaffee op 't kirkplejn. Waat drek opvilt, zeen de wi-jwatèrbékskes aan de plëföng, 't tēras aan d'n hoeëfkant en de bēzunjērēn toe(ë)g.'

vaksjoeël (v.; -e; -sjuuëlke) [Hd. *Fachschule*], technische school, vakschool (veroud.), oude ben. voor industrieschool of huishoudschool, beroepsschool], (in Belg.) vakschool: *väöl Hollénjer(ke)s zeen alti-jd nao de Bēlzje vaksjoeële gēkómme; gooj sti-jlmanne kómmeñ ówt 'n gooj vaksjoeël.*

val (v.; -le; vélke), **1** [Hd. *Falle*], val: *'t mujske zit in 't (mówzē)vélke; 2 (uitdr.) Sus is in de val gēloupe*, heeft zich laten vangen; *nów zit iech in de val*, kan ik geen kant meer op; *di-j raekēls hawwēn 'n val gēzat vuur miech en miech onnog trin laote loupe.*

valdēr (m.; -s; vélderke) [veroud.], breerke, fēkke, vékke (zie ald.).

valduuēr (v.; -e; -ke), **1** [Hd. *Falltür*], valdeur, valluik: *boeëvèn oppèn trap is 'n valduuēr nao de zöldēr; 2* klep van een klepbroek: *daen awwērwtēse mēnieēr haef gein bóks mèt 'n gölp mer 'n klēpbóks mèt es slówtng 'n valduuēr.*

vale (m.; g. mv.; g. dim.), gemene kerel: *dae valēn haef ze moodēr aafgēpruuëgēld.*

valk (m.; -e; vélkske) [Lat. *falco*, Mnl. *valke*, Fr. *faucon*, Eng. *falcon*, Hd. *Falke*], **1** valk: *ieērs hóng de valk e bitsje te bieēje boeëvèn 't veld(sj) en tón-dēr e dujfkēn in de mot haw, loeēt-ēr zich wi-j 'ne stein ówt de loch valle; 2 (uitdr.) nów mót iech brille, mer vreugēr haw iech ouge wi-j van 'ne valk.*

valle ((on)overg.; voeël (vieël), is gēvalle), **(uitdr.)** *Dolf waas bi-j z'ne spietsj t'rdoeēr gēvalle*, hij was de tekst kwijt; *Baerkēn is neet lui gēvalle*, hij is een werkzaam

man; *Fóns is op de ottoostraad zóngēr naf gēvalle*, met een lege tank komen te staan; *Toeēn vilt óm van meugigheid*, is erg moe; *Giel is neet op z'n tóng gēvalle*, is welbespraakt; *vallēn en opstoeēn* (fouten maken en je herpakken) *is gein sjan; dao vilt hi-j neet te lache*, hier valt niet te lachen; *de rēgeering is gēvalle*, ten val gekomen; *aan 't frónt voeēle (vieēle) de sēldaote wi-j de vleege*, kwamen de soldaten in grote aantallen om het leven; *Nol is van z'ne sus (van z'ne sénter) gēvalle*, in zwijm gevallen; *Gus is mèt z'n vot in de neetēle gēvalle*, bedrogen uitgekomen; *Mit is mèt de vot in de boeētēr gēvalle*, heeft het goed getroffen; *de bēs waal op d'ne kop gēvalle*, je bent wel niet goed snik; *vallēntaere lieērt mēn loupe*, al doende leer je; *dēt vilt good*, dat komt (me) goed uit; *di-j koeēj vilt miech hi-j op m'ne kop*, ik kan het hier niet uithouden; *dao vilt niks van*, dat gebeurt niet; *Mil is 'ne kruuētelikkēn en is rap van get vi-js gēvalle*, hij is vlug afkerig van iets; *Frans is neet vi-js gēvalle van de vrouwluj; Giel vilt op Fin*, voelt zich tot Fien aangetrokken; *Neer vilt op mansluj; dao vilt mieē nieēve miech es op miech*, zegt een optimist.

vals (bn.; -ēr, -te) [Mnl. *vals(ch)*], **1** [Hd. *falsch*], vals, onoprecht, onbetrouwbaar, trouweloos, verraderlijk: *daen hóng is vals; zujs-te wi-j vals det dae laege pētroeēn kik?; es dae valsērik mer vals kan spuuēle; di-j zwétskónt is e vals serpént; 2* [Hd. *falsch*], onzuiver, foutief: *mèt det vals leech zoeēg iech neet tēgooj det iech 'n valse ploej in m'n bóks haw; 3* [Hd. *falsch*], uit de toon: *Bel zunk zoe vals es 'ne krej; 4* onecht: *we hōbbēn 'ne valse plëföng gēstoeēke; Mēri-j haef valse tan (e vals gēbieēt); dao is vals geld(sj) in ómloup; 'ne valse sluuētēl; 5 (uitdr.) Fri-j is zoe vals es 'n kat.*

valsērik (m.; -ke; -ske) [Hd. *falsche(r) Mensch*], valsnak; valsaard, huichelaar,

valserik, gluiperd, gemenerik: *in me gëzich is-tër zoe fi-jn es póppestrónt, mer achtër mi-jne rök trèk (truk) dae valsërik miech doeër de strónt*, roddelt hij over me, bekladt hij mijn reputatie.

valsigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Falschheit*], valsheid, oneerlijkheid: *mèt dae valsnak z'n valsigheid bèn iech neet opgëzat; van de valsigheid van de minse kri-jg iech bówkpi-jn*, ben ik hevig ontstemd.

valsnak (m.; -nèk en -nakke; -nékske), valsërik (zie ald.).

van (voorz.), van: *van ieëlnj is-tër in ze béd gëkroeëpe; Mëgrit is van de straat*, heeft een partner, heeft vast werk; *de hoondër(e) zeen van de lègk (aaf)*, zijn niet meer aan de leg; *es iech van diech waas*, in jouw plaats, als ik u was; *An woeënt e stökske van de wieëg aaf; van jóngsaaf (aan); van uuëvër twuntig jaor* (van twintig jaar geleden) *weit iech det; van tón aaf* (sedert toen) *ki-jk iech waal ówt m'n pupse;* *van gistërën aaf*, vanaf gisteren; *iech kèn h'm van gëzich*, van uiterlijk; *det is e gëdach ('n meining, 'n rëdëneering) van niks; 't is 'ne boum van 'ne kieërël*, een kerel als een boom; *van tjaor* (tijdens heel het lopende jaar) *bèn iech nog neet op jaag gëwaes in Poole*.

van aan [in de zegswijze 'dao is get van aan', daar zit enige waarheid in], waar: *det vërhäölke klop neet, want dao is niks van aan*.

van dinter schoenen, Bosstraat 82 (sponsor DGMD): zie: *sjoon 2*.

Van Eyck Ao(n)saombël; Van Eyck Ensemble: *'Dit koeër waerdën in 1927 doeër J. Hendrix opgërich mèt es naam 'Mëzeikër A-kappéllakoeër'. Dirrizjénte zeen gëwaes: Marcel Colla, Jos Paumen*,

Baziel Gerard, Lutgarde Luts, Jan Peeters en Stef Hendrix. Óngër leijing van Lutgarde en Robert Luts kraeg 't koeër 'n angër mëneer van wirke. Saer 2006 zènge ze suurtoe barrokmëzi-jk en mëzi-jk van nów. Daobi-j kómme de kónzaers mèt opëra- en mjoezëkëlleedsjës (musicalliedjes). Ouch romantisse leedsjës stoeën op 't program. In 2014 bëstóng 't bësteur ówt Geert Winkels (vuuërzittër), Sandra Vancleef (sikkërtaris), Lambert Janssen (kasseer), Leon Croymans, Mianne Gommers, Sissy Gricar, Frances Rutten, Tjeu Ubben, Lutgarde en Robert Luts (dirrizjénte).'

Van Eyck, de gëbreurs Zjang en Huubaer; de gebroeders Jan en Hubert Van Eyck: *'Det de weeg van de gëbreurs Van Eyck in Mëzeik haef gëstange, is vuur eedëre Mëzeikënaer zoe good es zieëkër. Allein al de kenspruuëk van Zjang, 'Als Ich can', is dao voldoonje raej vuur. Zoe sjraef ouch de sjri-jvër Carel van Mander bëvuurbeeld in ze book 'Het Schildersboeck' (Haarlem 1604) blz. 199 uuvër 'den vermaerden Nederlander, Johannes Van Eyck, welcken is gheboren geweest te Maaseyck op de heerlijcke rivier de Mase ...'. Zjus ómdét Mëzeik al ieëve zoe gruuëts is op z'n sjildërs, stuit middën op de Mëzeikër Mert e standbeeld van dees waerëldbëkëndë kunstënaers, det in 1864 waerdën ingëhöldig doeër kuuëning Leopold I. 'n Kóppi-j van 't Lam Gods hunk in d'n trouwzaal. Vërwi-jzinge nao de gëbreurs vènge we bëvuurbeeld trök in: Speelgroep Van Eyck, In de Oude Eik (hóws nr: 35 oppe Mert), hotel Van Eyck, zaal Van Eyck, Van Eycklaan, Van Eyckbeer. In 2014 waas t'r e Van Eyckjaor (zie ald).'*

Van Eyckjaor 2014; Van Eyckjaar 2014: *'In 2014, 150 jaor nao de inhöldigging doeër kuuëning Leopold I van 't standbeeld van de gëbreurs Jan en Hubert van Eyck,*

gëmaak doeër Leopold Wiener, waas 't ti-jd vuur e (nów) Van Eyckjaor. Aktievieteite di-j 't organiezeerënd kómmëtee, 'Cultureel Platform 2014', óngër vuuërzittërsjap van Wim Corstjens en mèt de mètwirking van 't stadsbësteur, vuural in de përsoeën van börgëmeistër Jan Creemers en sjiëepe Myriam Giebens, organiezeerde, woeëren o.a. e groeët volksfieës oppe Mert, tëntoeënstëllinge, lieëzingën en puubliekasies. Ouch op 't gëbeed van sport, mëzi-jk en beeldënde kuns waas hieël get te bëlieëe. Waat mèt 't volksfieës oppe Mert 't meis opvieël, woeëre de Baerën en Janne (Zjange), 't optrieëje van de hërmeni-jje 'De Kuuëninklikke Hërmeni-j De Voortgang' van Neerootëre, de 'Kuuëninklikke Hërmeni-j Konkordieja' van Mëzeik en van 'De Kuuëninklikke famfaar Sint-Dionysius' van Oppootëre, 't bakke van de reuzëknapkook en nëteurlik de nów ónthölling van 't standbeeld mèt historis advies van Drs. Wim Lemmens en óngër rëzji-j van Herman Hendrix en Nadette Beelen, woebi-j o.a. de Spuuëlgroep Van Eyck de minsën in 't pëbli-jk dieëg gluive det ze 150 jaor trök in d'n ti-jd woeëre gëkattëpulteerd. Zieëker neet te vërgieëte daobi-j woeëre de lieëvëndigge ittëlazjën in de stad. Waat de tëntoeënstëllinge betrëf, kos eedërein gëneete van 'Livina Van Eyck, een verborgen leven' (o.a. 't werk van Anja Neskens en Bert Mersch), 'Van Eyck onder de loep' van Marieta Bruekers, 'Van Eyck inspireert' mèt graffiek en teikëninge van Bie Flameng, 'Het Lam Gods, standbeeld der Gebroeders Van Eyck Maaseik' doeër Ars Eyckensis én 'Gouden Pad naar het Onvoltooid Verleden' van Frans Slangen. Op 't gëbeed van mëzi-jk waas t'r de 'Muzikale evocatie van het Lam Gods', e gëzamëlik kónzaer van De Kuuëninklikke Hërmeni-j 'De Voortgang' van Neerootëren en 't Van Eyckensemble. Sjik woeëren ouch 'Leedsjës uuvër 't standbeeld van Jan en Baer' mèt

Wiel Janssens en Baer Houben én 't optrieëje van 'Psallentes Femina' o.l.v. Hendrik Van den Abbeelën en 't 'Vocaal Ensemble' van de 'Stedelijke Academie voor Kunsten van Maaseik' o.l.v. Veerle Henckens. Det ouch de sport duchtig aan 't Van Eyckjaor haef mètgëdoeën, haef eedërein tösse 22 mieërt en 23 oggustus saotërdigssmiddigs oppe Mert kónne zeen mèt 't optrieëje van 'Dansgroep Groove it Maaseik', woebi-j Bianca Bussels en Ria Mondelaers vuur de kóntakte zörgde. Ouch de 'Van Eyckrun', mèt Däör (Dorne) es vëtrëkplaats en mèt Peter Germeau es kóntakpërsoeën, waas hieël bëzunjër. Vuur minse di-j get deepër oppe zaak wouwën ingoeën, woeëre d'r de lieëzinge 'De Gebroeders Jan en Hubert Van Eyck' en 'Bartholomeus Van Eyck' allebei doeër Jos Henckens. Lieëzërs koste dën weer aan hun trëkke kómmë mèt 'De Gebroeders Van Eyck. Een geschiedenis rond een monument' van Wim Lemmens, mèt 'De Rechtvaardige Rechters' van Herman Hendrix en Tjeu Corstjens', mèt 'Wij en Van Eyck, een nieuwe verankering ontwikkelen voor het Van Eyckerfgoed' van José Raets, mèt de 'Artikelen over de Gebroeders Van Eyck' in 'De Maaseikenaar' en mèt 'Koken met Van Eyck' van Isabelle Kraewinkels i.s.m. de Wirkgroep Dokkëmëntasie Mëzeik. Angër Van Eyckaktievieteite zeen gëwaes: 'Assepoester' doeër Spuuëlgroep Van Eyck, 'Het Van Eyckjaar in beeld' van Fottooklub 'Het Vuuëgëlke', de 'Euregionale contactdag', woebi-j de Pater Sangerskring 'n groeëte rol späölde, 't óngërwi-jsprozzjék 'Van Eyck vandaag', 'Hekketrekken, burgers van Maaseik geportretteerd' en 't nów Mëzeikër beer 'Jan Van Eyck Tripel', gëlanseerd doeër Davidsfón(d)s Mëzeik. 'n Lëste kattëgëri-j aktievieteite woeëre de zoeëmërkursus van de Davidsfón(d)s Akkëdeemie 'Het Lam Gods Achterna', 'Zo dichte Jan Van Eyck' doeër de säö(r)vësklub De Marnixring mèt 'Land

Van Loon-Nieuw Eyck en *'D-Eyck. 14'* van de vzw *Nuchelen*. (Bron: VAN EYCKJAAR 2014, Infobrochure)

Van Eycklaan; 1 Van Eycklaan: *'De Van Eycklaan, di-j tot 1968 Heilige Rēlindisstraot hēde en di-j de Vēnloose Steīnwieëg mèt de Wieērtēsteīnwieëg vēr̀bunk, is eigēlik de ringlaan. In 't bēgin van de twuntigste iēw – de wieëg waas tōn 'ne veld(sj)wieëg en hēde tōn 'Hamontsēmēswieëg' – loeëg t'r e spoēer det van 't keezēlbēdri-jf van Graadje Smeets (aan de Maas) nao de stasie lieëp. De naam Van Eycklaan kump nēteurlik van de sjildēr Jan Van Eyck (1380-1440).'* (Bron: BOONEN, Martin, Van Eycklaan, *Straten en Wegen*, p. 153); **2 Van Eycklaan, Naobērsēvēreinigging; Buurtvereniging Van Eycklaan:** *'Dees wi-jk, di-j ówt 'n ówtbreijing van nówbów tēn noeërde van 't stadssēntrum bēstuit, is iēers saer 1971 es wi-jkvēreinigging baezig. De wi-jk vēr̀deilt hāor aktievietēitēn uuvēr 'n hieël jaor en luuēt alle laefti-jdskattēgēri-jjēn aan bod kōmme. In d'n hawfvastēstoet van 1975 leevērde de wi-jk mèt John Golsteyn de prins. In de pri-jze voeël (vieël) de wi-jk mèt 'Het Spreukskēn is ówt', 'De Stadsdrieëgērs' en mèt 'Kloonjēri-j'.* (Bron: BREHMEN, Wilfried, Buurtvereniging Van Eycklaan, *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 142-143); *'N.a.v. de gouje brówlof van de fēmi-jlie Theuwissen-Van den Hoek in 1971 waerdēn in dees wi-jk bēgos mèt 'n wi-jkwirking. Mèt 't organiezeere van allērlei aktievietēite wou mēn de minse van dees wi-jk mèt z'n appartēmēnte bi-jeinbrēnge. Vuuērzittēr zeen gēwaes: Rik Verstappen, Wilfried Brehmen, Paul Schiepers en Léone Franssen. De vi-jf groeēte prinse woeēre Rob Truyen (1972), John Golsteyn (1975), Mathy Corstjens (1981), Baer Houben (1986) en Mathy Janssen (2003). Jeugprins woeēre: Martin*

Moonen (1974, in samēwirking mèt 'Ons Dak') en Gilles Peeters (2001). Aan d'n Harlindis- en Rēlindisstoet haef de wi-jk twieë kieeēre mētgedoeēn.' (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

van giet (deel van de werkwoordelijke uitdr. 'van giet zeen'), moe, in zwijm: *hae dazēldēn op z'n bein en éffekes tērnao waas-tēr hieēlēmaol van giet*, in zwijm; *Toos waas van giet* (was moe), *want ze haw hōndērd killēmaetēr tieēge de wēnd(sj) gēfits*.

van hot nao haar (bw. v. plaats) ['hot' is bij voerlui en voor paarden 'rechts' en 'haar' is 'links'; 'hot' en 'haar' zijn klankvormingen als 'ho' en 'hu'], van links naar rechts: (**uitdr.**) *oppe bēroo sjikde ze miech van hot nao haar*, van het kastje naar de muur; *iech bēn van hot nao haar gēloupe*, van de os naar de ezel.

van zeens (kēne), van gezicht kennen: *iech kēn h'm van zeens en weit dus waem dēt-ēr is, mer iech hōb noeēts kēnnis mèt h'm gēmaak*.

vanaaf (vz.) 1 vanaf: *vanaaf maondig bēgin iech te rēzjimme; 2* (bw.) [in sommige woordverbindingen]: *iech loeëg mèt m'nēn ottoo van de wieëg aaf*.

vanachtēr (bw.v. pl.), vanachter (gew.), aan de achterzijde: (**uitdr.**) *dae wēt vanvāor neet of-tēr vanachtēr laef*, die weet van toeten noch blazen.

vanal (onbep. vnw.), vanalles, allerlei: *dae mōwldēr (praatjesmaker) vēr̀tēlt vanal; in dae bazaar vēr̀koupe ze zoewaal tillēvi-jzies es óngērbōkse, vanal dus*.

vanallein (bw.), **1** vanzelf, uit zichzelf, moeiteloos: *in het lieēve geit niks vanallein;*

dét geit nôw ins vanallein; 2 vrijwillig, spontaan: *vanallein zou dër neet gëgange zeen.*

vanbènne (bw. v. pl.), **1** vanbinnen: *bi-j dae bennëbieër* (introvert persoon) *zit alle gëkni-js vanbènne; 2 (uitdr.) iech kèn h'm vanbennën en vanbówte*, door en door.

vandaag (bw. v. tijd) [komt van 'vandage' (datief van 'dag'); Mnl. *vandage*], vëndaag; **1** tegenwoordig: *vandaag mós-te 'meele'* (mailen), *neet bélle; (op) d'n daåg van vandaag höbbe klein kënjër al 'nën 'tabblèt-pc' en spuuële sómmigge kënjër hun awwërs d'n dikke* (ze maken hun het leven lastig); *vandaag d'n daåg koejëneere (kójëneere) de minse de angër luj mindër es vreugër, of neet?; vandaag bèn iech d'n hieële santëpëtik kótsmeug; 2 (uitdr.) is 't nog vuur vandaag mësjujn?*, komt er nog iets van?; *det is neet zoe van vandaag of gistére*, dat is terecht, met motieven omkleed; *'t is vuur vandaag of mörge*, voor spoedig; *van vandaag op mörge* (plots) *tapde ze ówt 'n angër vieëtsje; leevër vandaag es mörge* (zo vlug mogelijk) *gaon iech óngër 't mets; kump-tër vandaag neet, den kump-tër mörge*, hij komt wel (eens).

vandān (bw. v. pl.), vandaan: *woe kums tiech vandān*, vanwaar ben je (gemeente, stad, provincie)?; *woe bès tiech vandān*, welke is je afstamming?; *woe hōbs-te dét vandān*, vanwaar heb je dat?

vandëlieëve (bw.), ooit: *hōbs-te vandëlieëve al zoe'n lékker móssjële gieëte? Jao, almëlieëve (alzëlieëve)*, naar alle waarschijnlijkheid.

vandoon (bw.), **1** nodig, vandoen (gew.): *we höbbe dae fwajjee* (vulhaard) *vandoon; 2 (uitdr.) dae sugkëlaer haef 't groeët vandoon*, het is broodnodig voor hem;

awwër minsën höbbe neet vööl mieë vandoon, hebben nog weinig behoeften; *ouch gëtrouwde kënjër höbbën hun awwërs nog dëk vandoon*, absoluut nodig; *we höbbe niks vandoon*, tegen leurder.

vaneigës (bw.), vanzelfsprekend, natuurlijk: *dét sprik vaneigës; is dét zoe? vaneigës* (dat is toch zeker).

vanein, **1** [is voorzetselvoorw. in het voorbeeld], van elkaar, vaneen (gew.): *ze hawte vanein, di-j twieë tortëldujfkës; 2* uit elkaar: *Nol en Tin zeen vanein (ówtërein).*

vaneinaaf, **1** (eerste lid van 'vaneinaafgëgange' (uiteengegaan)), uiteen, uit mekaar: *ze zeen al 'n ti-jdsje vaneinaaf, want 't ging nimmieë; 2 (uitdr.) nôw zeen we vaneinaaf*, nu hebben we geen schuld meer aan elkaar.

vange (overg.; vóng, h. gëvange) **1** [Mnl. *vaen*, Hd. *fangen*], vangen, grijpen, vatten, pakken: *de kat haef e vuuëgëlke gëvange (gëpak); 2 (uitdr.) dae vunk ze*, hij is niet goed bij zijn verstand; *laot tiech neet vange*, beetnemen; *dae sji-jtër is óngër 'n patsj (klak) te vange*, is betouterd, hij reageert niet (meer), hij is neerslachtig.

vanhi-j 1 (bw. v. pl.), vanhi-jówt; vanhier: *vanhi-j is 't nog e paar mënujte mèt de fits; 2 (uitdr.) det zujs-te vanhi-j*, geloof dat maar niet; *dae is neet vanhi-j*, hij is niet afkomstig van hier.

vanhi-jówt (bw. v. pl.), vanhi-j (zie ald. 1ste bet.).

vanmëlieëve (bw.), **1** terwijl ik nog leef: *iech wil vanmëlieëve nog ins nao Sjiena goeën; 2* (m.b.t. het verleden) tijdens mijn leven: *dét hōb iech noeëts vanmëlieëve mëtgëmaak* [ook in 2de pers. enk.] *hōbs-te vandëlieëve*

- zoegét al gēhuuërd?*].
- vanóngër 1** (bw. v. pl.) [Hd. *untēn*], vanonder: *bi-j de missjēnarishawwing ligk de vrouw vanóngër*; **2 (uitdr.)** *ze zeen d'r vanóngër*, vertrokken.
- vansgēli-jke** (voegw. bijw.) [vindt zijn oorsprong in Mnl. uitdr. *en des gelike en in gelike des*], insgelijks: *gooje nach ... vansgēli-jke; gēlökkig nówjaor ... vansgēli-jke*.
- vanvääor** (bw. v. pl.), vooraan: (**uitdr.**) *hae wèt vanvääor neet dét-ër vanachtër laef*, hij is aartsdom; *dao kraeg iech de wènd(sj) vanvääor mèt me gēnostër* (zinloos gepraat) *uuvër de voetbal*; *’t is ’ne sji-jnheiliggēn en daovuur zit-ër alti-jd vanvääor in de kirk*.
- vanvääors** (bw. v. tijd), van tevoren, vooraf, eerst: *es-tër allēs vanvääors gēweitēn haw*, *waas-tër neet in det krówpgaat goeën woeëne*; *hae is gētrouwd en vanvääors haef-tër alle kepélkes nog ins gēmaak*, veel cafés bezocht.
- vanvérres** (bw. v. pl.) van op afstand: *iech haw h’m al vanvérres (van wujd) zeen aankómme*; *iech zoeëg h’m al vanvérres*.
- vanwoe** (voornaamw. bijw.), **1** [Hd. *woher*], vanwaar: *vanwoe bès tiech?*; **2** [Hd. *von woher (von wo aus)*], waarvandaan, vanwaar; *wèts tiech van woe de wènd(sj) kump?*
- vanzēlieëve** (bw. v. tijd) [ter versterking van de zinsinhoud], vanmēlieëve; van je leven, in je leven: *hōbs-te vanzēlieëve zoegét al ins gēhuuërd?*; *det hōb iech vanzēlieëve nog neet gēzieën*.
- vanzēlieëve neet** (bw.), nooit: *zoe’ne zwake kál gluij iech vanzēlieëve neet*.

- vääol, 1** (onbep. hoofdtelw. / bw. v. kwantiteit; mieë, meeste) [Mnl. *vele*, Hd. *viel*], veel: *dae kan neet vääol*; *dao is te vääol zawt op de ieërpēle*; *Zjul haef al vääol(s) te vääol pinte gēpak*; *dao hōb iech neet vääol vērstand van*, daarvan weet ik weinig; **2 (uitdr.)** *vääol geld(sj)*, *vääol zörg*; *hae is neet vääol*, het is niet goed met hem; *diech bès hi-j te vääol*, niet gewenst; *het duit miech neet vääol*, dat spreekt me niet erg aan; *Trui haef te vääol op*, is dronken; *’t waas neet vääol*, stelde niet veel voor, was niet veel zaaks; *nów wuuërt ’t miech te vääol*, nu wordt het me al te gortig.
- vääolërlei** (bn.) [Hd. *vielerlei*, *mancherlei*], velerlei, velerhande, allerlei: *op vääolërlei gēbeed duit det knuddëlke* (klein en dik meisje) *z’n kammëräädsjēs de baard aaf* (overtreft ze de anderen).
- vääor** (vz., bw. of deel v. samengest. ww.) [Mnl. *vore*], voor: (**uitdr.** en in samenst.) *d’n ottoo stuit vääor*, voor de deur; (*van*)*vääor* (voor het huis) *is allēs sjoeën, mer vanachtër ...*; *wieë woeëne vääor*, in het voorste gedeelte van het huis, aan de straatkant; *hae mót vääorkómme*, voor het gerecht verschijnen; *kóm (éstebleef) ins vääor*, werd vroeger gezegd als de winkelier niet in de winkel was; *Gritsjē kènt allēs van vääor tot achtër*, helemaal; *Zjéfke zit ’t échelste vääor* (achterstevoren) *in de bank*; *vääor en nao* (nu en dan) *wirk iech get in d’n hoeëf*; *dae wèt van vääor neet dét-ër vanachtër laef*, die weet van toeten noch blazen, hij is aartslomp; *det is vääor bēnnēn en achtër bówte*, zo zegt men over een kort bezoek.
- vääoraan** (bw. v. pl.), **1** vooraan: *Lei zit vääoraan in de klas*; *vääoraan in ’t nówts*; *hae stuit vääoraan in de ri-j*; *vääoraan oppe Bosstraot*; **2 (uitdr.)** *hae stuit gaer vääoraan*, valt graag op.

väärduuër (v.; -e; -ke), **1** [Hd. *Vordertür* (*Haustür*)], voordeur: *iech kri-jg nog 'nën trèk mèt di-j väärduuër alti-jd oeëpe*; **2 deuren bij 'ronde' verjaardagen**: *'Eedër tieën jaor kri-jgs-tën 'n nów väärduuër, bij een veelvoud van tien krijg je een 'nów väärduuër'. Dees rón vërjaordage sprieëke mieë tot de fantësi-j es de angëre. Dees ówtdrökking wuuërt waal ins lèttèrlik gëpak: in sómmigge streeke, wi-j aan de Maaskant, wuuëre dèk waal tieëntalle duuëren in d'n hoeëf van de jaorigge gëzat vuur e vërjaordaagsfieës te forseere.'*

vaore (onoverg.; voorde, h. gëvaord) [alleen in 3de pers. enk. en als inf.; Kil. *vaeren*, Vnnl. *varen*, Oud-Hd. *fārēn* (belagen), Eng. *to fear* (vrezen)], **1** opkómme (2de bet.); tegenvallen, vreemd voorkomen, onaangenaam raken (aandoen), varen (gew.) *es 't miech te zieër vaort det-ër miech haef laote zitte* (in de steek heeft gelaten), *dén gaon iech mèt h'm vare* (dan neem ik maatregelen); *Baer, dae allein mer z'n kónt hoof te wasse* (een aartsluierik is), *vaort 't det h'm nów neemës mieë z'n kónt naodruuëg* (hem niet langer dient); **2 (uitdr.)** *gëmaak vaort neet*, aan comfort hoef je niet te wennen; rust en kalnte komen nooit ongelegen.

väärgeevël (m.; -s; -ke), **1** voorgevel, *we hóbbe de väärgeevël opnów ingëvoog*; **2 (uitdr.)** (scherts.) *waat 'ne jaap van 'ne väärgeevël* (grote neus) *haef di-j mëdam*.

väärin (bw. v. pl.) [Hd. *vorn(e)*, *auf dem Vordersitz* (zitplaats vóór in auto)], voorin: *gaot mer väärin zitte, bómpa, dén höbt ge mieë plaats vuur eur bein in det ottooke*.

väärkant (m.; g. mv.; g. dim.), voorzijde, voorkant: *ómdét ze aan d'n achtèrkant de zón hóbbe, hóbbe ze aan de väärkant 'n blènj moór*.

väärloupe (onoverg.; loeëp (lieëp) vää, h. väärgëloupe), voorlopen: *m'n horloeëzje geit get te rap, ze löp twieë mënujte vää* (beter geit vää).

väärpoeët (m.; -puuët; -puuëtsje) [Hd. *Vorderpfote* (poot met tenen)], voorpoot: *vandaag ieëte we vërkespuuëtsje, de vää- en achterpuuëtsjës van e vërke, en mörgën ieëte we hieëske* (hammetje); *de väärpuuët van 'ne zjierafzeen langër es z'n achtèrpuuët*.

väärrówt (v.; -e; -rujtsje), voorruit: *bi-j 't aksedént is-tër mèt z'ne kop doeër de väärrówt gëvloeëge*.

vääerste 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *vorder(ste)*], voorst(e): *in de zaal zoeët de goevërnäör op de vääerste ri-j*; **2** [Hd. *Vorderteil*], **(uitdr.)** *pas op vuur 't échelste van e paerd en 't vääerste van 'n vrouw* ('vääerste' is hier kernwoord van het voorzetselvoorwerp, gebruikt als gesubstantiveerd adjectief).

väärstoeën (onoverg.; stóng vää, h. väärgëstange), **1** wachten, aan de buitendeur staan, voor de deur klaarstaan: *Tri-jn stuit vää*; **2** aan de leiding liggen: *Nollieko stuit mèt 2-1 vää*.

väärrèkke (overg.; trok vää, h. väärgëtrokke), voor het gerecht dagen, dagvaarden: *waat 'ne sjaele zeivër van dae Gus det-ër z'ne naobër vuur zoe'n zwakigheid haef väärgëtrokke; dae pin van 'ne Pie(ë)r haef di-j gëzón mósjël* (corpulente dame) *väärgëtrokkën ómdét ze alti-jd aan z'n prujmkës en z'n paerkës zoeët*.

vappäör (m.; -s; -ke) [Lat. en Mnl. *vapor* (damp), Fr. *vapeur*], vapeur (gew.), opvlieger: *mèt häörën uuëvërgank* (climacterium) *zwètde Jëtsje dèk wi-j e*

paerd, mèt di-j vappäörkës nēteurlik.

var (m.; varre; -ke) [vgl. ‘*vaers*’ (vaars)], deur(ke); (jonge) stier: *es de var (t deurke) ’n dikbil is, kri-jg de boor dao e pak geld(sj) vuur, want dēn zit t’r e pak mieë vleis aan.*

vare (onoverg.; voeër, h. en is gēvare), ri-jje; **1** [Mnl. *varen*, Hd. *fahren*], rijden: *iech gaon uch (h)eivērs vare; iech vaar uch tot aan de steinwieëg; wi-j vaart gieë nao Lujk?; vaar diech neet in de Maas; 2 [Mnl. *varen*, Hd. *fahren*], varen: *we goeën buuëtsje vare; 3* voortduwen: *ze mótte Gón varēn in häöre rolstool; 4* maatregelen nemen: *es-tēr dēt dōrf, gaon iech mèt h’m vare; 5 (uitdr.) dao zult gieë good bi-j vare*, het goed bij stellen; *de bēs toch neet mèt miech aan ’t vare?; je neemt toch geen loopje met me?; laot neet mèt tiech vare*, sollen, voor de gek houden; *zoe bēn iech ouch ins gēvare*, dat is me ook eens overkomen.*

varreus (m.; varreuze; -ke), vreus, vēreus (zie ald.).

vas, **1** (bn.; -tēr; vas(t)ste), vast: *’ne vaste slaop* [Hd. *ein fester Schlaf*]; *vaste klante goeën hi-j vāōr; bómma haef nog twieë vaste tan en dri-j losse; e vas gēluif; ’ne vaste pri-js; ’n vaste hand; op e vas oor; vas werk; e vas karraktaer; 2 (uitdr.): Joeëp zit vas*, is gedetineerd; *de meistēr haef miech vasgēvraag*, vragen gesteld die ik niet kon beantwoorden; *zieëkēr en vas*, vast en zeker; *hae kump vas*, zeker, stellig; *’t is zoe vas es ’n hōws det Mēzeik e sjik bējaordēnhōws* (veroud. *awdmēn(ne)keshōws*) *haef.*

vasbēnge (overg.; bōng vas, h. vasgēbōnge), vastbinden: *d’n inbrieëkēr haef de erm en de bein van di-j aw minskēs vasgēbōnje* (vasgēbōnje).

vasdrejje (overg.; drejde vas, h. vasgēdrejd)

[Hd. *festdrehen*], vastdraaien: *sjrōwve mōs-te good vasdrejje.*

vaskalle (zich), **1** (overg.; kalde vas, h. vasgēkald), (m.b.t. niet meer weten wat zeggen), vastpraten: *de zjuusj haef dae knoeëtērpot (mopperaar) neet kōnne vaskalle; 2 (wederk.; kalde zich vas, h. zich vasgēkald), zich verraden, zich in tegenspraak brengen, zich vastpraten: *de meiste pollisse zeen drop gētraend ’ne vērdachte zich te laote vaskalle.**

vasknuipe (overg.; knuipde vas, h. vasgēknuip), **1** [Hd. *festknoten*], vastknopen: *mèt ’n touw knuipdēn iech de geit aan de paol vas; 2 (uitdr.) aan daen dōbbēle ze verhälke kan iech gein touw vasknuipe*, raak ik niet wijs.

vaslègke (overg.; lag vas, h. vasgēlag), **1** [Hd. *anlegen*], vastleggen: *ze hōbbe d’n hōnd mótte vaslègke, want dae bit; 2* (oneigenlijk) [Hd. *festlegen*], (m.b.t. zo beleggen dat het niet meteen opvorderbaar is) beleggen: *we hōbben oos geld(sj) vasgēlag; 3* [Hd. *festhalten*], registreren: *we hōbbe d’n trouw vasgēlag (opgēpak = opgenomen); 4* bepalen: *hōbt gieë d’n datēm al vasgēlag?*

vasligke (onoverg.; loeëg (laag) vas, h. vasgēlieëgē), **1** vastliggen: *mi-jnēn tuf ligk vas aan e pāōlke; d’n deur (stier) ligk vas aan ’n kētting; 2* niet beschikbaar zijn: *es-te d’n sēnte hōbs vasgēlag* (belegd), *ligke ze vas*, kun je ze niet meteen opvorderen; **3** moeilijk verplaatsbaar zijn: *ooze woeënboeët ligk vas; 4* bepalen: *ligk t’r al ’nēn daâg vas vuur de vērgadēring?*

vasloupe (onoverg.; loeëp (lieëp) vas, is vasgēloupe), **1** geblokkeerd zijn: *’t mēsji-jn is vasgēloupe; 2* aan de grond lopen: *’t sjeëp is vasgēloupe op de zandbank; 3 (uitdr.) Drees is vasgēloupēn* (verstrikt)

geraakt) *in z'n eige luuëgës; de dëbatte zeen vasgëloupe*, boden geen uitweg.

vasmake (overg.; maakde vas, h. vasgëmaak) [Hd. *festmachen*], vastmaken: *de gërdi-jne zeen aan de gërdi-jnëbak vasgëmaak*.

vasnieëgële (overg.; nieëgëlde vas, h. vasgënieëgëld) [Hd. *festnageln*], vastspijkeren, vastnagelen: *Kristus hëbbe ze vasgënieëgëld op 't krujs; nieëgël 't plénksken ins vas op det bëlkske*.

vaspakke (overg.; pakde vas, h. vasgëpak), vastpakken, vastnemen: *ómdét Jës knónzaat waas, pakde Koeëb häör op 't brökskse good vas*.

vasplékke (overg.; plékde vas, h. vasseplék), vastplakken, vastlijmen: *Nëtsje waas zoe vëraltëreerd (geschrokken) det ze op häöre stool sjaen vasseplék*.

vasri-jje (onoverg.; raej vas, h. vasgërieëje), vasvare (zie ald.).

vassjrówve (overg.; sjrówfde vas, h. vasgësjrówf) [Hd. *festschrauben*], vastschroeven, aaneenschroeven: *losse sjrówvën en sjrujfks kóns-te vassjrówve mèt 'ne sjrówvëndrejjer*.

vassnappe (overg.; snapde vas, h. vasgësnap), vastgrijpen: *in de zieëlëndeens (kerkdienst voor een overledene) snapde de weef häör broor innins vas van altërasie*.

vasspange (overg.; spangde vas, h. vasgëspank), vastspelden: *'ne losse zoum kóns-te vasspange*.

vasstoeën (onoverg.; stóng vas, h. vasgëstange) [Hd. *feststehen*], vaststaan: *'t stuit vas det Bërbke dao zoevööl van vërstuit es 'n ków van Spaans, weinig (niets) van*

begrijpt.

Vast als Eyck by der Mase: *'Kortën ti-jd naodét 'Willen is Kunnen' is gëstop, wuuërt de nów vëreinigging 'Vast als Eyck by der Mase' in 1927 opgërich. 't Bësteur bëstuit ówt kapplaon F. Beelen, P. Brouns (vuuërzittër), Th. Croonenberghs (rëzjissäör), L. Denis (sjri-jvër) en J. Raets (gëwuuën bësteurslid). Dit gezëljsjap, det los stóng van 't pattronnaat, is Vlaoms en kattëli-jk van strëkking. Al 't iëërste jaor wuuëre dri-j stökkën opgëveurd en det vuur 'ne volle pattronnaatszaal. O.a. in rëzji-j van Th. Croonenberghs brunk de groep mèt suksés in 't spuuëljaor 1927-1928 o.a. 'De Blinde (C. Lindemans)'. Van 'Pietje de Landloper (J. Fabricius)' wuuëren in 't spuuëljaor 1928-1929 neet mindër es 27 opveuringe gëbrach en van 'Lente' veer. In 't spuuëljaor drop, 1929-1930, vilt sërtów 't nów stök 'De Kaartridder van Heppeneert, gësjrieëve doeër Frans Beelen en Jos Hendrix, mèt 31 opveuringën 't meistën op. 't Stök wuuërt in mieë es tieën staej opgëveurd. Hunne naam is gëmaak. In 'De Kaartridder' späölde mèt: Anny Koolen, Th. Croonenberghs, Is. Hendrix, J. Frenssen, L. Denis, Anny Dahmen, F. Wassenberg, M. Boonen, J. Raets, J. Martens, J. Corstjens, J. Schulmeesters, F. Teelen, J. Maartens. De rëzjissäör waas, wi-j alti-jd, Tjeu Croonenberghs. In 't spuuëlsëzówn 1930-1931 bëhaolt de groep d'n dörde pri-j's (same mèt de groep 'Pogen') in de Vondëlzjëwieëlkónkoeër in Tiene. Ouch in 1932-1933 hoeële ze dezëlfde plaats in dezëlfde kónkoeër mèt 't stök 'Goud (O'Neill)'. In 1933-1934 wuuërt 't stök van kapplaon F. Beelen 'De Bokkenrijders' tieën kieërën opgëveurd. En in 1934-1935 veurt de groep 'Oud-Heidelberg (W. Meyen-Forster)' op in de nówwe zaal (de nówwe Zaal Van Eyck), dae de zaal is van de kattëli-jke përti-j. E paar jaor latër is Th.*

Croonenberghs tot parlèmentslid gëkoeëzèn en rëzjisseert hae mèt 'Een faillissement (B. Björnson)' in Mëzeik ze lëste stök. F. Beelen wuuërt z'nën opvolgër. In 'Een faillissement' späölde J. Raets, de damës Mols, Van Gastel, juffrouw Peustjens, R. Hendrix, J. Frenssen, M. Boonen, Th. Croonenberghs, L. Broens, FR. Telen, J. Schulmeesters, M. Segers, Fr. Wassenberg, J. Koolen, P. Leenders en A. Corstjens. In 't spuuëljaar 1937-1938 wuuërt 'De Kaartridder' vuur d'n 32ste en 33ste kieër opgëveurd. Mimien Hendrix maak häör dëbuut in 'Marieke van Nijmegen'. En es kapplaon Beelen in 't spuuëljaar 1938-1939 pëstoeër wuuërt in Schakkebroek, vërlujs d'n tónneelgroep z'nën oprichtër. Sjoëns det 't vërlujs van Tjeu Croonenberghs en kapplaon F. Beelen zwaor is, wuuërt ouch in de oeërlogsjaore wujjèrgëspäöld. In april 1944 guuëf 't gezëlsjap in Zaal Van Eyck z'n lëste vuuërstëllinge. In 't opgëveurd stök 'De ingebeeelde zieke (Molière)' mèt in de rëzji-j Jos Frenssen spuuële: Fr. Wassenberg, Am. Scheuler, N. Corstjens, J. Frenssen, R. Corstjens, M. Hendrix, J. Schulmeesters, M. Segers, P. Leenders en H. Kraewinckels.' (Bron: CREEMERS, Henriëtte, CUYX, Marcel, HENDRIX, Herman, HENDRIX Mimien, *Maaseik op de planken*, p. 25-35)

vastëlaovënd (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vastelavont*, Kil. *vastel-avond*, D. (Keuls) *Fastelovend*, D. (Oostr., Zdl.) *Fasching*, Hd. *Fastnacht*], **1 vastenavond**: 'Vastëlaovënd kump hi-j al in 1575 in de annale vuur. In de 17de ieëw waerdën oppe Mert – zujvër ówt (van, vuur) plëzeer – veure gëstoeëk woe de Mëzeikënaere rónnd dansdën en zóngën op 't mëzi-jk van e paar spuuëlmanne. Angëre lieëpe vërkleid en mèt e mómmëgëzich doeër de straotën en brachtën ieëtës of geld(sj) bi-jein vuur 't 'vastëlaovëndieëte'. Ieëwëlink waas 't veere van vastëlaovënd of karnëval e volksfieës woe eedërein nao

ówtkaek (ówtkieëk). Tot 't midde van de 19de ieëw waerdën op vërsjillige mëneere gëprëbeerd de karnëval te vërbëejën oftieëge te wirke. E wónjër det de karnëvalstrëdi-jsie det allëmaol uuvërlaefde. Saer 1865 kraeg de veering stillëkësaan de vörm van 'ne gëorganiezeerde stoet. Óngërtösse wuuërt de karnëval in Mëzeik al 'n hieël ti-jdsje gëorganiezeerd doeër de karnëvalsverëinigging *Het Heilig Wammës* (zie 'Heilig Wammës, het)' (Bron: Landelijk Expertisecentrum voor Cultuur van Alledag, Carnaval (Maaseik); **2** (samenst.) mèt z'n vastëlaovësleefste haef *Món hieël get stasies gëdoeën* (cafés bezocht); **3 oud Maaseiker liedje**: 'Vastëlaovënd, karnëval, en iech hób mer ei klein haenke, en es iech det haenke koupe wil, dën wuuërt det pötsje vèt; hi-j 'ne stoel en dao 'ne stoel en op eedëre stoel e kösse; maesje, hawt d'ne kinnëbak ómhoeëg of iech goeëj diech eine pannëkook t'rtösse.' (Opgetekend door mevr. LATOUR-VAN WIJCK); **oud Maaseiker liedje**: 'Vastëlaovësgék, bëssemsték; aan de zöldër hink (hunk) 't spek; in de këldeer hunk de woeërs, vastëlaovënd haef vööl doeërs.'; **oud Maaseiker liedje**: 'Vastëlaovënd, dae kump aan; en laot de maesjës vreug opstoeën; en ze ki-jkën hi-j en ze ki-jke dao; en ze ki-jke rónnd d'n toeëre. Moodër, stuit me mötske good? Want me leef zal vënaovënd kómme. En kump-tër deezën aovënd neet, dën kump-tër d'n hieële vastëlaovënd neet. Dën trouw iech mèt Pierjétsje. Pierjétsje, dae zal de tróm waal sloeën en de gek zal lieëre danse. Ei, hop, bim, bam, këtte, woe zulle wieë di-j aw wi-jvër op zëtte? Op 'n aw kookëpan! Dit jaor 'ne pëlling en 't angër jaor 'ne sjëlling; eedëre sjëlling woeëg e pónnd, vrouw en maesje blaef gëzónnd. Laot det métske zakke, al in di-j vëtte arre; laot det métske zënke, al in di-j vëtte sjënke. Hei vrouw, 'ne vastëlaovësbraoj!' (Opgetekend door mevr. LATOUR-VAN WIJCK)

[pèlling = peluw, hoofdkussen; sjèlling = meikool]; **oud Maaseiker liedje:** *'t Is vastëlaovënd; allës is volop; we drënke gaer 'ne borrhël, sëgarën aan de kop. Waem zou wille doeëd zeen, nog vuur geine frang! Leevër nog ins danse mèt di-j aw Marjan!'* (Opgetekend door mevr. Lena WETZELS)

vastëlaovësgék (m.; -ke; -ske), vastëlaovëszoet; **vastenavondgek:** *mèt ze mómmëgëzich waas de vastëlaovësgék neet te kënne; vastëlaovësgëkkën höbbe sërtów hunne kop vól van (mèt) de straotkarnëval(sveering) op maondig en dieënsdig vuur asgoonsdig, want det is 'n ech volksfieës.*

vastëlaovësgëzèt (v.; -te; -sje), **1 vastenavondkrant(je):** *de meiste karnëvalvëreinigginge make mèt de karnëval e vastëlaovësgëzëtsje; 2 het vastëlaovësgëzëtsje van het Heilig Wammës; Het vastenavondkrantje van het Heilig Wammës:* *'In dit 'wammësgëzëtsje', det rónde de vastëlaovënd bi-j eedërein in Mëzeik, Neerootëre, Oppootëre, Ieëlën en Bieërsël – same 25.000 ékzemplare – in de bös vilt, maag gei versténjig woeërd stoeën, zjus wi-j d'n échte karnëvalveerdër niks versténjigs maag zëgke... De rëdaksie van deeze lachspegël, dae in 1955 ónstangën is, bëstóng tot 1971 ówt eine man: Tony Van Wijck. In dit karnëvalsgëzëtsje, woes-te mós instoeën, es-tën in Mëzeik wils mèttëlle, wuuërt d'n draak gëstoeëke mèt allërlei sittëwasies en sërtów mèt de pollëtik. Waas-te diech nëteurlik waal neet moogs laotën aangoeën. Want waas-te in 't lieëve mós kónne, is lache mèt allës waat angëre sërjeus oppakke. In 1982 bëstóng de rëdaksie ówt: Herman, Tony, Wiel, Mil, Pol, Tjeu, John, Gerard, Rik, Martin en Jos.'* (Bron: WALSCHAERTS, Herman, 'Het Heilig Wammës' of 'De Wammësgazet', *De Maaseikenaar*, 1981, 3-4, p. 54-58); **3 wat staat er zoal in het**

vastenavondkrantje? *'Mupkës, sjampe, nówts uuvër de stoet en uuvër karnëval vungs-tën in 't vastëlaovësgëzëtsje van de wammëse en de wejmëskës. Zoe koste we in 't wammësgëzëtsje van 2015, gëmaak doeër Daan, Axel, Arnoo, Tony, Wim, Huub, John, Frank, Freddy en Eric, óngër angëre lieëzën uuvër Baer de Zëse (de nówwe prins), de nówwe vors Eric I, d'n ómloup van de vorstëlikkën hawfvastëstoet, Jelle d'n Ieërste (de jeugprins), Groeëtriddër Peter Scheepers, 't woeërd van 't jaor (zjëwieëlke), 't zjubbeëlee(j)umjaor '6 X 11' en de klassieke mupkës mèt sërtów Graad en Maan in de hoofrol. En es gieë zoudt meine det de luj mèt dit gëzëtsje sangërendeags de staof aanmake, dén höbt gieë 't mis. In eedër hówshawwe zit jummës minstës eine vërzamëlaer, dae mer al te good wèt det dao latër nog zwaor geld(sj) mèt te vërdeenën is. En dén nog get: saer bëgin mieërt 2015 hunk in elk Mëzeikër hówshawwën 'n fottoo van békans 'n hawf moór breid van de 66 prinse tot nów tów, waat bëteikënt det ze uuvëral gëmiddëld dri-j sjildëri-jje van de moór höbbe mótte trëkke vuur plaats te make vuur dees vorstëlikke köp.'* (Bron: KEES, Theo)

vastëlaovësleedsje (o.; -s; -), **1 vastenavondliedje:** *vastëlaovësleedsjës mótte de vastëlaovësveerdërs in vastëlaovësstömning brëngën en hawte; 2 enkele Maaseiker vastenavondliedjes:* *'Pówpvërleef' is 't vastëlaovësleedsje van 't jaor 2012; 't Mëzeikër vastëlaovësleedsje 'Laot ós danse' haef 'Carnavalissima' gëwónnën in 1976 en 'De frang van Zjang' haef gëwónnën in 1983.'*

vastëlaovësstoet (m.; -e; -sje), vastenavondstoet: *de vastëlaovësstoet neume we in Mëzeik de kloonjëstoet, mer mèt hawfvaste trëk (truk) d'n hawfvastëstoet doeër Mëzeik.*

vastëlaovëszot (m.; -te; -tëke), vastëlaovësgék (zie ald.).

vasvare, zich (wederk.; voeër zich vas, h. zich vasgëvare), zich vasri-jje; zich vastrijden: *tón de snieë gësmólte waas, hób iech miech vasgëvarën in de pratsj.*

vasvreeze (onoverg.; vroeër vas, is vasgëvroeëre) [Hd. *festfrieren*], vastvriezen: *in 1963 is de Maas tówgëvroeëren en zeen d'r hóndërde aenje vasgëvroeëren in 't i-js.*

vaszëtte (overg.; zat vas, h. vasgëzat), **1** [Hd. *festsetzen*], vastzetten: *we hóbbe de frin* [Fr. uitspr.] (rem) *vasgëzat*; **2** goed vastmaken, aannaaien: *Nèt haef alle knuip van me jéske vasgëzat*; **3** interneren: *ze hóbbe det stökske krëpuul 'n ti-jdsje vasgëzat*; **4** vaslëgke; geld vastzetten, beleggen: *we hóbben oos geld(sj) oppe bank vasgëzat.*

vaszitte (onoverg.; zoeët vas, h. vasgëzieëte), **1** [Hd. *sitzen*], in de gevangenissen zitten: *dae kastaar zit al twieë jaor vas*; **2** zich vastrijden: *iech zoeët mèt m'n luksvëtuuër vas in de sli-jk*; **3** goed vastgemaakt zijn: *de plank zit vas*; **4** niet wegkunnen, gebonden zijn aan: *dae wilt hi-j ëwég, mer doeër ze werk en z'n fëmi-jlie zit-ër vas*; **5** ergens aan verbonden zijn: *de hoofs det vuur niks neet te doon, dao zit hieël get aan vas*; **6** goed aangedraaid zijn: *de sjrówve van de rajër zitte good vas.*

vaw (v.; -we; -ke) [Mnl. *vouwen, vouden* (vouwen), Hd. *Falte*], ploëëj; vouw: *vuur sjoëen vawwën in z'n bóks te hóbbe, stri-jk dae kruuëtëllikkën élke mörge z'n bóks op.*

vawwe (overg.; vawde, h. gëvawwe) [Mnl. *vouden*, Hd. *falten*], ploëëje; vouwen: *'t li-jvënd (linnen) vawwe (ploëëje); 'ne breesf vawwe; pëpeer vawwe; d'n han vawwe.*

vazzëlin (v.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Amerikaanse merknaam; van Hd. 'Wasser' + Gr. 'elaion' (olie), Fr. en Eng. *vaseline*, Hd. *Vaselin*], *vaseline: eine kieër pëer jaor mós-te de këtshów (caoutchouc, rubber) van de graasjport mèt vazzëlin insmieëre.*

véchte (onoverg.; voch, h. gëvochte), **1** vechten: *tieëgë z'n traone véchte; tieëgë de slaop véchte; hóbbs-te di-j vówl prut (vervelend vrouwmens) zeen véchte mèt di-j stoeftieës (pocher)?*; **2 (uitdr.)** van *véchterkes kómme jénkerkes*, vechten draait uit op tranen.

véchtes (o.; g. mv.; g. dim.), vechtpartij: *det geit op véchtes ówt dreije (ówtloupe), want di-j twieë këmphaenkës stoeën dao slaonsbreid tieëgënuuëvërein.*

védzel (m.; védzele, védzelke) [komt van dezelfde Idg. basis als 'voet' en betekent eigenlijk 'uiteinde'; komt meestal in letterlijke betekenis voor; Hd. *Fetzen* (lap, reep, flard, snipper)], rafel, reepje, snipper: *de kleijër hange de sjoëjër in védzele langs ze li-jf; in hieël 't hóws is gei védzelke pëpeer (vleis, stóf, etc.) te vënge; de sophoon haw zoe lang gëkoeëk det ze in védzelen ówtërein voeël (vieël).*

Veelooklub 'De nów kollonie'; Veloclub 'De nieuwe kolonie': *'De klub bëstóng al vuuër 't ówtbrieëke van d'n Ieërste Waerëldoeërlog. De leede wirkdën alle dërtig in 't sëgarëfëbrik 'De Nieuwe Kolonie'. 't Doel van de vëreinigging waas 't make van ówtstëpkes'.* (Bron: BOONEN, Martin, Veloclub 'De Nieuwe Kolonie', *Maaseik Verenigd*, p. 52)

veelooplaat (v.; -plate, -plieëtsje), fitsëplaat; taksplaat voor fiets, fietsplaatje, merk(teken) van rijwielbelasting: *tösse 1893 en 1988 mós in oos provvinsie eedëre fits 'n veelooplaat*

höbbe.

veer (telw.) [Mnl. *viere*, Hd. *vier*], vier: (**uitdr.**) *det vërtèl iech tiech waal ins óngër veer ouge*, zonder getuigen; *det bli-jf óngër ós veere*, blijft het geheim van ons vieren.

veerde (rangtelw.) [Mnl. *viere*, Hd. *vierte*], vierde: *det is nów de veerde kieër des-te det ménke doeër dae mögkëpis* (motregen) *juuëgs vuur këmissies te doen*.

veerdës, ten vierde: *ieërstës, twieëdës, dördës, veerdës* (ten vierde).

veere (veerde, h. gëveerd), **1** [chr. Lat. *feriari* (uitrusten), Mnl. *vi(e)ren*, Hd. *feiern*], feesten, vieren, fêteren, huldigen: *dët mótte we veere; eemës veere; vastëlaovënd veere; z'ne vërjaordaâg veere; zelfs es we krank zeen, veere we det in Mëzeik; 2 (uitdr.) Nel, di-j oppe bëroo wirk, mótt van d'n dokter vieërtieën daag krank veere*, is wegens ziekte van haar job vrijgesteld; *Pol, dae vloëërlëgkër is, mótt zich e paar wieëke veere* (zich onthouden van zware inspanningen), *want hae haef de krieëmër in de rök*.

veerkant (o.; -e; veerkéntsje) [Hd. *Viereck*], vierkant: *ÿ gëlaeg van di-j boordëri-j is e veerkant (is veerkéntig); det plejn is e veerkéntsje*.

veerkéntig (bn.; g. tr. v. verg.), **1** [Hd. *viereckig*], (bn.) vierkantig (gew.), vierkant: *Lom haef e veerkéntig gëzich; oos kuuëkën is veerkéntig; 2 (bw.), resoluut, vastberaden, zonder omhaal: we höbbën h'm veerkéntig bówtëgëgoeëjd; we höbbën 'm veerkéntig (óngëbejd) z'n zaligheid gëzag*, de waarheid gezegd; *ze höbbe miech veerkéntig* (zonder omwegen, direct, zonder schroom, in mijn gezicht) *ówtgëlache*.

veerkéntigge (m.; id.; g. dim.), onbehouden

kerel, grof mens: *iech höb dae veerkéntigge ligke paavën* (slaan) *ómdët-ër oos ma haef ówtgëkaffërd, m'ne pa 'nën ónmins haef gëneump en me zöstër oppe paljee* (overloop) *haef léstig gëvalle*.

veerklawwës (bw.), in galop: *tón iech bi-j ós kwoeëm, ging de sjelm veerklawwës oppe luij*.

veerling (m.; -e; -ske) [Hd. *Vierling*], vierling: *mèt 'ne veerling is d'n hówshawwën* (gezin) *innins kómplieët*.

veil (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *feil*], te koop: (**uitdr.**) *waat vuur 'ne zwake kâl* (flauwe praat) *haef di-j sopmaaj toch alti-jd veil*, verkoopt hij altijd; *waat zou dae peezëweevër* (muggenzifter) *nów weer veil höbbe* (in het schild voeren, van plan zijn)?; *dae zwakën haef tiech get sjaeligheid veil; ménke, waat höbs-te weer vâöl ambras veil; teure veil höbbe*, noten op zijn zang hebben.

vëkansie (v.; -s; -ke) [me. Lat. *vacantia*, Mnl. *vacantie*, It. *la vacanza*, Sp. *las vacaciones*, Fr. *vacances*, Eng. *vacation* (m.b.t. parlement, universiteit)], vakantie: *in de zoeëmervëkansie goeën we op vëkansie nao de zieë; sjoeëlmeistërs höbbën 'n zieë van vëkansie; in de paosvëkansie goeën we skieje*.

vëkansiegénger (m.; -s; -ke), vakantieganger: *bi-j ós höbbe we vëkansiegéngerkes ówt Parri-js; sómmiggë vëkansiegéngerkes kónne diech de toeëj losmake* (de duivel aandoen, treiteren).

vëkke (o.; -s; g. dim.) [veroud.], valdër, fëkke, breerke; poortje in de omheining van een wei: *de boor haw 't vëkke laotën oeëpëstoëën en dus woeëre de kuj ówtgëbroeëke*.

vel (o.; -le; vélke) [Mnl. *vel(le)*, Hd. *Fell*

(dierenhuid en in krachtige taal ook huid van een mens)], **1** huid, vel, pels, schil, vlies: *höbt gieë e wit of e brówn vel?*; *de wolkni-jn koch vreugër vèlle van kni-jn, kni-jnsvèllen* (konijnenvellen) *op*; *‘t vel van ‘n pees* (perzik) *is zoe zaoch es zi-j*; *dao ligk e vélken* (vlies(je)) *oppe wérme sjokkoo*; *de naaksërik löp in z ‘ne bloeëte, in ze naaks vel dus* (ongekleed), *doeër de wei*;; **2** (samenst.) (**uitdr.**) *Neer haef ‘n oeëliefantëvél*, trekt zich nergens iets van aan; **3** (**uitdr.**) *Sjarël wou miech aan me vel zitte*, wou me slaan; *Tri-jn stik/zit in gei good vel*, is niet gezond; *woe zit Zjang? In ze vel es-tër neet gëstruip is*, afwijzend antwoord op de vraag ‘waar is hij?’; *dae pëtroeën wilt tiech ‘t vel uuvër d ‘n oeëre trèkke*, oplichten; *Kaat is vel uuvër knuuëk*, graatmager; *väöl vel en min dao*, gezegd van een hovaardig iemand; *hae haef väöl vel óm z ‘n mówl*, hij heeft veel praat, hij heeft een grote mond; *dae zou ‘ne stein ‘t vel aafstruipe*, hij is een gierigaard; *ze goeën ‘t vel vërtieëre*, na een begrafenis gaat men in de omliggende cafés het verdriet verdrinken; *dae doug in z ‘n hieël vel neet*, is een zeer ondeugend iemand; *de kwaoje bók is békans ówt ze vel gësprónge*, zeer boos geworden; *kóm ins aan me vel!*, raak mij eens aan.

vëlang (m.; -e; veléngske), vlang (zie ald.).

vëld(sj) (o.; véljer, véldsje) [Mnl. *velt*, Hd. *Feld*], **1** akker: *‘t koeëre stuit nog op ‘t vëld(sj)*; *aan ‘t ènj van de zoeëmër hoeële de boore de vröchte van ‘t vëld(sj) bènne*; **2** (m.b.t. het gebied buiten de stad en het dorp) open land, open veld: *Gus en Von zeen goeën wandëlën in ‘t Héppervëld(sj)*; *Lena en Trees zeen goeën ówtwejjën in ‘t oeëpe vëld(sj)*.

vëld(sj)brik (m; -ke; -ske), veldovensteen: *van de leim dae in Awwëneik ówt de leimkówle van Spits waerdeën aafgëgrave*,

maakde brikkebékkers brikroeëj vëld(sj)brikkën in ‘ne brikkenoeëve.

vëlgraaf, 1 (v.; grave; -ke) leerlooiersgracht: *in ‘n vëlgraaf lagte de laerloëjers hun vèllen in de weik*; **2** leerlooiersgracht (**vëlgraaf**) **in Maaseik**: *‘Rónd 1900 haw Mëzeik nog twieë laerloëjëri-jje. Ein daovan – di-j van Huijds – loeëg oppe Eikërstraot. De angër loeëg bówte de Hépperport. Dao stóng ‘t vëlhujске, nieëve de vëlgraaf (‘n graaf woe watër in stóng), woe de vëlle waerdën ingëlag vuur te weike.*

vëli-js (v.; vëli-jze; -ke) [It. *valigia*, Fr. *valise*], **1** valies, koffer, reiszak: *we móttén oos vëli-jze nog make, want mörgë goeën we mèt de vleeëgër (‘t vleeëgmësj-jn) nao Ammeerieka*; **2** (**uitdr.**) *‘ne mins dae op stërve nao doeëd is, is z ‘n vëli-jzën aan ‘t make*, voelt zijn einde naderen.

vëlle jas (m.; -se; jéske), pëlsmantël, pëls, pëlse jas; bontmantel: *bi-j Tjeu in de kleijërkas hunk nog ‘ne vëlle jas, dae gëmaak is van mollëvëlkes en dae nog van z ‘n uuëvërgroeët moodër is gëwaes*; *de vëlle jas waas vervëlsj van* (vergeven van) *de vluuë*.

vëlling (v.; -e; -ske) [Hd. *Felge*], velg: *vreugër bëstóngë d ‘r fitse mèt houtëre vëllingë; es-te platte band höbs, zits-tën oppe vëlling*.

vëlmówl (v.; -e; -mujlke), brutaal mens, opschepper, snoever, zwetser, pocher: *di-j vëlmówl haef gein hummën aan de kónt* (is arm), *mer haef toch ‘nën houp kiskënade veil en is ‘n dikke stófkónt* (bluffer).

Vën ‘t; Het Ven: *‘Awwëneik, ‘t Greemëlsloo, Héppenaert, Wörfëld en ‘t Vën zeen de vi-ff gëhuchte van Mëzeik. ‘t Vën, det in de 14de-15de ieëw zou óntstange zeen*,

stuit oppe Ferrariskaart óngër de naam 'Hameau (gehucht) Venne'. De Vènwieëg vörmp de historisse kern van 't Vèn. Wuuërt in 't Vèn, e sjik wandëlgebeed, gëfjeës, dén is det d'n dèkstèn ti-jd in zaal Grevenberg.'

vènaovënd (bw. v. tijd) [Hd. heute Abend], vanavond, hedenavond: *vènaovënd goeën we (h)'m ins good paeke (bëgaje)*, gaan we uit de bol; *vènaovënd kóm iech get uchtëre* (buurten).

vèndaag (bw. v. tijd), vandaag (zie ald.).

vènge (overg.; vóng, h. gëvónge) [Eng. *to find*, Hd. *finden*,], vènje; vinden: (**uitdr.**) *iech zal diech weite te vènge*, zal je wel onder handen nemen, zal me wel wreken; *iech hób t'r get op gëvónge*, heb een oplossing gevonden; *dao bèn iech vuur te vènge*, dat wil ik wel; *det is good gëvónge*, goed bedacht; *zoegét vungs-te neet mieë (nëmieë)*, is zeldzaam geworden; *woe zou iech d'n ti-jd vènge*; *we kónnën 't good mèt h'm vènge*, we kunnen goed met hem overweg.

véngnaas (v.; -naze; -naeske), haantje-de-voorste, haantje-vooruit, nieuwsgierig kind: *ooze jóngstën is 'n échte véngnaas*; *di-j véngnaas van ós haef oeëre mèt stert*, hoort alles.

vèniel (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; gebruikt in de platenindustrie], vinyl: *stuit bi-j uch nog vèniel in de kas?*, hebt u nog (grammofoon) platen?

vèni-jn (o.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *venenum*, Mnl. *venin*, *fenijn*, Fr. *venin*,], venijn: *det stök vèni-jn rit zich op van de gif (guf)*, 't is 'n tang van e wi-jf en ze zit vól vèni-jn.

vèni-jnig (bn.; -gër; -ste), boosaardig, venijnig: *det serpént kan vèni-jnig ówt d'n hook kómme*.

vènil (m.; g. mv.; g. dim.) [Sp. *vainilla*, Fr. *vanilla*, Eng. *vanilla*, Hd. *Vanille*,], vanille: *we doon e staecke (stékske) vènil bi-j de pudding*; *de ri-jstëpap smaak nao vènil*.

vènje (overg.; vónj, h. gëvónje), vènge (zie ald.).

vènjig (bn.; -gër; -ste), hénjig; vinnig, levendig, handig: *Zjéfsken is e vènjig mén(ne)ke*.

vènk (v.; -e; -ske) [Mnl. *vinke*, Eng. *finch*, Hd. *Fink*,], vink: *de bookësvènk (botvink)*, *de heivènk en de distël vènk (pöttërke) zeen e paar soeërte bi-j de vènke*; 'n blènj vènk is 'n vènk mèt ówtgëbrande ouge mer 't is ouch 'n opgërold kawfslépe mèt gëhak trin.

Vènloo; Venlo: *'Vènloo is 'n stad aan de Maas mèt zoe 'n 39.000 inwoeëners (2012) en ligk in 't noeërdëlik deil van Hollands-Limburg. In Vènloo kalle ze 'n uuëvërgangsdie(j)alék det we 't 'Noeërd-Limburgs MIECH-kërteer' neume. Vènloo is 'n handëls-, transport- en indëstri-jstad. De stad haef 'n historis sëntrum, det in d'n oeërlóg (WO II) vääö sjaaj haef gëlieëje.'*

Vènraoj; Venray: *'In Vènraoj, in Hollands-Limburg, woeënen óngëvieër 30.000 minse. Daobi-j kómme de 13.500 inwoeëners van de 13 dörpskérne di-j bi-j Vènraoj huuëre. Vènraoj – 1224, Rodhe en latër o.a. Venrode – späölt 'n bëlankri-jke rol in de röntëlóm. In Vènraoj hóbbe ze 'nën diksjënaer en e spruuëkëbook in 't Vènraojs die(j)alék, 'n Gélders-Limburgse streektal.'*

vèntielattäör (m.; -s; -ke) [Lat. *ventilator* (van *ventilare*), Fr. *ventilateur*, Hd. *Ventilator*,], ventilator: *tërwi-jl we vreugër soeëmërs dëk 't zweit in de han hawwe stoeën of zwaanjelde (duizelden) van de hits, zitte we*

nôw lékker keul vuuër de véntielattäör.

vër(h)atsbatse (overg.; vër(h)atsbatsde, h. vër(h)atsbats) [Vnnl. *verhabsacken* en *verbabsacken* = aan het schrikken brengen; D. (Rijnl.) *verbuppsacken*], vërobzjakke, vërobzakke (zie ald.).

vëraffronteere (overg.; vëraffronteerde, h. vëraffronteerd), beledigen, veraffronteren (volkst.): *es-tën 'ne mins vëraffronteers, höbs-tën h'm vuur de kop gëstoeëte.*

vëraltereerd (voltooid deelwoord van *vëraltereere*) [contaminatie van 'vërsjrikke' en 'altëereere' (verschieten); Lat. *alterare* (veranderen), Fr. *altération, altérer*, Eng. *alteration* (ontsteltenis), Hd. *Alteration* (med. + muz.),], gealtereerd (volkst.), in de war, ontsteld, ontroerd: *tón Zjos nao de óntplóffing de rëwi-jn* (ruïne, puinhoop) *zoeëg, waas-tër lillik vëraltereerd.*

vërangëre (overg.; vërangërde, h. of is vërangërd) [Hd. *ändern*], vermaken, omvormen, modifieren, veranderen, wijzigen: *dae mins is nogal vërangërd; de planne zeen vërangërd; 't waer is aan 't vërangëre; de ti-jje vërangëre.*

vërangëring (v.; -e; -ske) [Hd. *Veränderung*], **1** verandering: *det is 'n hieël vërangëring mèt di-j nôw kóntrëbujsie* (grondbelasting); **2** (uitdr.) *Mëri-j haef häör vërangëringe, maandstonden.*

vëranneweere (overg.; vëranneweerde, h. vëranneweerd), verénjeweere, verénneweere, vëreenëweere, vrénjeweere, vërsjanjèneere, verdëstruweere (zie ald.).

vëraoje (overg.; vëraojde, h. vëraoje) [Hd. *verraten*], **1** aangeven, kenbaar maken: *m'n stöm haef miech vëraoje; 2* verklappen: *dae zwakën haef vëraoje waem de nôwwe 'Prins*

Karnëval' wuuërt; 3 verklikken, verraden: *de jówdas (judas) haef ós vëraoje.*

vëraojër (m.; -s; -ke) [Hd. *Verräter*], verrader: *Judas Iskariot is volgës de Bi-jbël de vëraojër van Kristus.*

vëraoze (overg.; vëraosde, h. vëraos), stuk maken, vernielen: *doeër det ónwaer en di-j sjówlën* (regenbuien) *is d'n hieële wiks hi-j vëraos (verdëstreweerd).*

vërasuureere (overg.; vërasuureerde, h. vërasuureerd) [contaminatie van 'verzekeren' en 'assurereen'; Lat. *assecurare* (beëdigd verklaren), Fr. *assurer*, Eng. *to insure*], **1** verzekeren: *oos hóws is tot oppe grónd aafgëbrand, mer we zeen good vërasuureerd; 2* garanderen: *iech kan diech vërasuureere det iech tiech voeërt ein vaeg, dat ik je een mep geef.*

vërawwërd (voltooid deelwoord van 'vërawwëre'), **1** [Hd. *veraltet*], verouderd: *det woeërd is vërawwërd; 2* [Hd. *gealtert*], oud geworden: *waat is dae mins vërawwërd!*

vërawwëre (onoverg.; vërawwërd, is vërawwërd), **1** [Hd. *veralten*], niet meer actueel zijn: *daen tillëvi-zjie is vërawwërd; 2* [Hd. *altern*], oud worden: *doeër z'n kréngdën is-tër fël vërawwërd.*

vërbeeje (overg.; vërboeëj, h. vërboeëje) [Hd. *verbieten*], verbieden: *d'n doktër haef miech de spékpan vërboeëje; di-j kabbërdoes(j)kës móste ze rëzëlujt vërbeeje.*

vërbënge (overg.; vërbóng, h. vërbónge) [Hd. *verbinden*], vërbënje; verbinden: *de spissjëlis* (specialist) *haef de deepe wónj vërbónge.*

vërbënging (v.; -e; -ske) [Hd. *Verbindung*], verbinding: *iech staon in vërbënging mèt*

hi-jboeëve; de vërbènging tösse Mëzeik en Brussël doug neet; de vërbènging is vërbroeëke.

vërbènje (overg.; vërbónj, h. vërbónje), vërbènge (zie ald.).

vërbieëtëringsgëstich (o.; -te; -sje) [Hd. *Besserungsanstalt*], tuchtschool, verbeteringsgesticht, verbeteringshuis: *ze môste dae mówlëman mèt z'ne zwindël in e vërbieëtëringsgëstich zëtte.*

vërbi-j (vz., bn. of bw.), vuurbi-j (zie ald.).

vërbi-jri-jje (overg.; raej vërbi-j, is vërbi-jgërieëje), vërbi-jvare; voorbijrijden: *ómdët-ër mèt de póppërs zoeët det-ër ze gërieëte zou kri-jge, is-tër hi-j wi-j 'nën hazëwënd(sj) vërbi-jgërieëje.*

vërbi-jte (overg.; vërbieët (vërbaet), h. vërbieëte) [Hd. *verbeißen*], onderdrukken, verbijten, inhouden, opkroppen: *Bel geit zieëndërougën achtërówt, ze zujt aaf mer ze vërbit de pi-jn.*

vërbi-jvare (overg.; voeër vërbi-j, is vërbi-jgëvare), vërbi-jri-jje (zie ald.).

vërblènje (overg.; vërblènjde, h. vërblènjd) [Hd. *verblenden*], verblinden: *mèt z'n fare vërblènjde det mizzërabël sjoffäörke de tieëgëligkërs; we zeen vërblènjd doeër de zón; de miljënaer is vërblènjd doeër de luks en de waelj; An is vërblènjd doeër de leefde.*

vërbówwing (v.; -e; -ske), verbouwing, ombouw: *de klantën höbbe zich doeër di-j vërbówwing aan de kaffëe hieël vërloupe, het café heeft veel klanten verloren door de verbouwing ervan; nao de vërbówwing waas de mënneër 'n mëdam gëwoeëre.*

vërbradzjële (overg.; vërbradzjëlde, h.

vërbradzjæld) [frequentatief], verknoeien, verbroddelen, verbrodde: *de bradzjëlæer haef 't strikwërk vërbradzjæld (mèt ze gëbradzjël).*

vërbranne (overg.; vërbrande, h. vërbrand), **1** [Hd. *verbrennen*], verbranden: *d'n érme sók is lieëvëntig vërbrand; minse mèt roeëd haor vërbranne gemëkkelik in de zón; waem zou nôw ze geld(sj) vërbranne?; 2 (uitdr.) eedërein vërbrant waal ins z'n vingërs, moet wel eens de gevolgen dragen van een foute onderneming.*

vërbreije (overg.; vërbreide, h. vërbreid), **1** [Hd. *verbreitern*], verbreden: *bi-j ós höbbe ze de wieëg vërbreid; 2 [Hd. *erweitern*], verruimen: mèt al di-j beuk höb iech mi-jne ki-jk oppe waerëld vërbreid.*

Verbroedering Stasiewi-jk; Verbroedering Statiewijk: *'Dees wi-jkvëreinigging waerdën opgërich rónnd 1922 mèt de bëdoeling de jaorlikse kirmis te organiezeere, waat in 1923 d'n ieërste kieër gëbueerde. De kirmis waerde tot in de jaore fi-jftig gëveerd. D'n ieërste vuuërzittër waas Hubert Stulens, dae in 1930 waerdën opgëvolg doeër Frans Broeckmans. Angër leede van 't bësteur woeëre Mathieu Broens, Louis Neel (tramsjéf), Winand Segers en mënneër Hulsbosch van kaffëe Mazjéstik.'* (Bron: BOONEN, Martin, Verbroedering Statiewijk, *Maaseik Verenigd*, p. 73) Zie ook: *Statiewi-jk, Vërbroedëring.*

vërbrujk (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Verbrauch*], verbruik: *di-j aw sjees haef e vërbrujk van bëkans twuntig li-jtër; det èllënktrikvërbrujk veuls-tën allëwi-jl in d'n portëfól.*

vërbrujke (overg.; vërbrujkde, h. vërbrujk) [Hd. *verbrauchen*], verbruiken: *di-j tuffe, di-j ottoos en d'n hieële zwik vërbrujke te vääf naf (pëtrol); mèt det kawd kujke van 'ne*

mins hōb iech 'nēn hieëlēn ummēr koeēle vērbrujk, want dae zoeēt dao te ri-jjēre wi-j e louf (wi-j e blaad).

vērdaold (bw.) [drukt ergernis uit, als uitroep], vërdöld; verdraaid: *di-j zoorprówm (zoormówl) wilt vërdaold mer neet snappe det 't lieëvën e fieës is.*

vërdaole, zich (wederk.; vërdaolde zich, h. zich vërdaold), **1** verdolen, verdwalen: *ómdét iech loeëp te zwaanjëlēn en zoe dul waas es 'ne pópperél, hōb iech miech vërdaold en wis iech neet mieë woe iech zoeēt in di-j zavëlkówl; 2* zich vergissen: *uuvërlēs haef d'n óntfēnger zich ins good vërdaold; num 't miech neet kwaolik, mer iech hōb miech vërdaold; zich vërdaolēn is minsēlik; es iech miech neet vërdaol, hōbt gieë e stök in eure Zwitsēr, mēnieër.*

vërdawwe (overg.; vërdawde, h. vërdawd), vërdówwē (zie ald.).

vërdeene (overg.; vërdeende, h. vërdeend) [Hd. *verdienen*], verdienen: *dae jóng vërdeent good z 'ne kos; dae vërdeent geld(sj) wi-j watër; is dao get mèt te vërdeene?; woe hōb iech det mizzërabël gëfówtēl van diech aan vërdeend, lieëlikke fówtēlaer!*

vërdeep (o.; -e; -ke), stok; verdieping: *woeënt gieë nōw op 't iēerste vërdeep, mēdam?; wieë hōbbēn 'n hōws mèt dri-j vërdeepe.*

vërdeile (overg.; vërdeilde, h. vërdeild) [Hd. *(ver)teilen*], **1** in stukken verdelen: *we goeën de kook vërdeile; wieë hōbbe de wēns vërdeild; 2* het oneens zijn: *de meininge zeen vërdeild* [Hd. *die Meinungen sind geteilt*].

verdëstruuweere (overg.; verdëstruuweerde, h. verdëstruuweerd) [van 'vernielen' + Fr. *détruire*; Lat. *distruere*, Kil. *destruieren*, Eng. *to destroy*], vëranneweere,

vërenjeweere, vërenneweere, vëreenëweere, vrénjeweere, vërsjanjēneere; stukmaken, vernielen, verwoesten: *dae galjaar haef de zwingël (zwengel) van de pómp verdëstruuweerd; de watërrat haef 't nēs van de aenje verdëstruuweerd.*

vërdikke (tw.) [bastaardvloek; Hd. *verdamm*], verdikkeme, verdikkie, verdikke, drommels, verduiveld, verduveld, verdomd: *dae vréchlap (brutale kerel) haef hi-j vërdikke ligke rōspēteere (ruziën) uuvër det kieëtëlmēzi-jk.*

vërdóf (bn., -tër; -ste) [Hd. *verduften* (de geur verliezen, verdampen, vervliegen)], bedómp; muf: *van di-j vërdófde loch hi-jbēnne waer iech hieël aardig (onwel, ongesteld).*

vërdöld (bw.), vërdaold (zie ald.).

vërdöldig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *geduldig*], verduldig (gew.), geduldig: *pēpeer is vërdöldig; hae haef de mismood op 't li-jfen toch haef-tër ze leid moorzieëlig allein* [Hd. *mutterseelenallein*] *en vërdöldig gëdrage.*

vërdomme (tw.) [bastaardvloek; verkorte vorm van *godverdomme*; Hd. *verdamm* (*noch mal*)], **1** (vulg.) verwensing: *di-j aw zaeg kan miech vërdomme nao de pómp loupe; 2* ter versterking van een gedachte: *zoorkrówd mèt 'n hieëskēn is vërdomme (vërdorie) lékker.*

vërdommēnis (v.; g. mv.; g. dim.), verdoemenis, verdommenis: (**uitdr.**) *mós-te d'r mēsjujn get op d'n vërdommēnis hōbbe?; wat rammel hebben?; me spaargeéd(sj) is nao de vërdommēnis, is verloren gegaan; loup nao de vërdommēnis (naar de maan), lieëlikke vërékkēling.*

vërdoms(e) (bn.) [krachtterm, Hd. *verdamm*],

verdomd, vervloekt, afschuwelijk: *iech kos miech neet inhawte mèt dae vërdomse (vërekse) knawwël ze gëwawwël.*

vërdoon, I (overg.; vërdieëg, h. vërdoeën), [Hd. *vertun*], verspillen, verknoeien, verdoen, opmaken, verkwisten: *iech zit hi-j get m'nën ti-jd te vërdoon; Zjef haefz'n hieël fërtujn vërdoeën; II (wederk.; vërdieëg zich, h. zich vërdoeën), zich verdoen, zelfmoord plegen: *Zjul haef zich vërdoeën, want hae waas 't hi-j kótsmeug.**

vërdouve (overg.; vërdoufde, h. vërdouf), verdoven: *d'n tantis haef m'n tandzeenuuw vërdouf mèt 'n spuit.*

vërdóuwe (overg.; vërdóuwe, h. vërdówd) [veroud.; Hd. *verdauen*], vërdawwe; **1** verteren: *sjoeëns det-ër zelf 'n vëtpéns is, kan dër bekans gei vët vërdóuwe; 2 verwerken, te boven komen: *det di-j mëdali-j h'm haef laote zitte, kan dër mer neet vërdóuwe, uit zijn hoofd zetten.**

vërdreet (o.; g. mv.; g. dim.), **1** verdriet, harteer, zielenleed: *waat e vërdreet haef oos rébbedépké toch mer; 2 (samenst.) *nów häöre leefste mèt 'n angër oppe luip is, haef Zjee vööl leefdësvërdreet; 3 (uitdr.) érmooj en vërdreet zeen te vërdrage, ... waelj en juuëk neet.**

vërdreetig (bn.; -gër; -ste), verdrietig: **1** [Hd. *verdrießlich*], (m.b.t. wat verdriet veroorzaakt) onaangenaam: *van det vërdreetig (tristig) nówts bèn iech neet tégooj; 2 verdrietig, bedoefd, bekommerd, kommervol: *van di-j sittëwasi-j waer iech hieël vërdreetig (tristig, mistruuëstig).**

vërdrejde (m.; id.; g. dim.), halvegare: *de rare kieërël waas op de ramp (helling) van de Maasbrök pówdëlnaaks aan 't danse, woës-te toch 'ne vërdrejde vuur mós zeen.*

vërdrejje (overg.; vërdrejde, h. vërdrejd), **1** [Hd. *verdrehen*], verdraaien, ronddraaien: *waat zit dae sjaelën ottër toch alti-jd zoe z'n ouge te vërdrejje?; 2 stuk draaien: *mi-jn zwieëgërsën (schoonzus) haef 't sloeët vërdrejd; 3 [Hd. *verdrehen*], fout weergeven: *de luuëgëbieës haef m'n wäörd vërdrejd.***

vërdrénke ((on)overg.; vëdrónk, h. en is vëdrónke) [Hd. *ertrinken*], **1** verdrinken: *hae haef de kétsjes in de Maas vëdrónke (vërzoeëpe); 't rieëkën is in de knaal vëdrónke; 2 (wederk.; vëdrónk zich, h. zich vëdrónke), zich verdrinken: *dae zówplap haef zich vëdrónke (vërzoeëpe); 3 (uitdr.) ménke, diech vëdrunks in dae kabba, die schoudermantel (caban) is je veel te groot; Koe(ë)b haef z'ne kezém vëdrónke (opgedronken); dao vëdrénke mieë minsën in e glaas wi-jn es in de zieë, drankmisbruik leidt vaak tot de dood.**

vërdujstëre (overg.; vërdujstërde, h. vërdujstërd) [Hd. *verdunkeln*], verdonkeren, verduisteren: *in d'n oeërlog móste de minse de vinstërs vërdujstëre mèt gëzëttëpëpeer of mèt kërting.*

vërdujzëld (bn. en bw.), bewusteloos: *vërdujzëld hóng de bóksër in de touwe (de kaorde).*

vërdutse (overg.; vërdutsde, h. vërduts), **1** (m.b.t. Diets (Nederlands) maken) verdietsen: *in oos ómgangstaal höbbe wieë e pak Fransën en Duitse wäörd vërduts; 2 (fig.) [Hd. *verdeutlichen, verdeutschen*], verduidelijken, uitleggen: *iech zal diech det ins éffekes vërdutse wi-js-te 'n prówmëvlaaj mós make.**

vërdzjuuë (tw.) [bastaardvloek, verbastering van *verdomme* en *nóndedzjuuë*], tëdzjuuë; verduiveld, verdorie: *vërdzjuuë, waat 'ne*

battaklang (rommel) [Fr. *bataclan*].

vëreenëweere (overg.; vëreenëweerde, h. vëreenëweerd), vërenjeweere, verënjeweere, vërannëweere, verënneweere, vërsjanjèneere, verdëstruuweere (zie ald.).

vërèk (inform.; uitroep van verbazing, ongeduld, ergernis, ...), **1** bij verbazing: *vërèk, waat is dae mótskop vrintèlik gëwoëere; vërèk, bès tiech det?; 2* verwensing: *vërèk, waat zeen det kloëtzèk; 3* verrassing: *vërèk, daen dikke kook (dikkok) is lékker; 4* verwondering: *vërèk, di-j woeëre zoe vrintèlik (vruntèlik) es kookëstrónt (poeslief) en zoe fi-jn es póppëstrónt; 5 (uitdr.) vrèk Zjéng* (wel verdraaid!).

vërèkke, vrèkke (zich) [denk aan stervende dieren die hun poten spastisch uitstrekken; Mnl. en Hd. *verrecken* (te sterk rekken)], **I** (overg.; vërekde (vërok), h. vërèk (vërokke)), te sterk rekken: *mèt det vrentèlën in d'n hoeëf hób iech 'n spieër vërèk (vërokke)*, heb ik een spierverrekking; **II** ((on)overg.; vërekde, h. en is vërèk), **(uitdr.) 1** *Pie(è)r, dae zówplap, zup det 't vërèk*, hij drinkt bovenmatig; *'t rieëngèlt det 't vërèk*, alsof het met bakken uit de hemel gegoten wordt; **2** *soeëmërs vërèk 't hi-j van de Prujsën (is 't hi-j vërgieëvë van de Prujsën = zijn er hier erg veel Duitsers) aan de Maas; 3* *iech vërèk van de kaw*, ik verga van de kou(de); **4** *dae sjaele zeivër kan miech vërèkke*, niet schelen; *dae kieërël kan miech vërèkke*, naar de duivel lopen; *iech wou det dae nótzak vërèkde*, crepeerde; **5** *nów vërèk*, krijg de klere, stik; *vërèk toch*, loop naar de maan; **6** *nów vërèks-te toch (nów geis-te toch këpot), dao vërèks-te van; zou(d)s-te nów toch neet vërèkke*, is dat niet om dood te vallen!; **7** *in Mëzeik vërèk* (vertik) *iech 't van oppe lèttër (AN) te kalle; iech vërèk 't*, ik doe het niet, ik zet het

allemaal van me af; **III** (wederk.; vërekde zich, h. zich vërèk), zich forceren: *iech hób miech vërèk mèt aan dae kas te ligkën höffë; IV 'vërèk' als tussenwerpsel: 1* verbazing: *vërèk, bès tiech det?; vërèk, di-j woeëre zoe vrintèlik (vruntèlik) es kookëstrónt (di-j woeërën ein en al póppëstrónt = poeslief); 2* verwensing: *vërèk, daen dikke neemës kan miech ritsbómmële; 3* verrassing: *vërèk, daen dikke kook (dikkok) is lékker!*

vërékkëling (m.; -e; -ske) [D. (Südhessisches Wörterbuch) *Verreckeling*], **1** verrekkeling, ellendeling, klootzak, rotzak, schurk: *wélke vërékkëling zou hi-j d'n hieële pattëklan(g) (battaklan(g), santëkraom) vëraos (vermied) hóbbe?; 2 (uitdr.) dae vërékkëling vërèk van de sénte* (hij zwemt in het geld).

vëréks (bn.; g. tr. v. verg.), **1** vervloekt, ellendig: *waat is det vuur 'ne vërékse zeivër?; 2* veel, zeer: *diech hóbbs vëréks vääł sjaos gad, hé man; wieë hóbbe vëréks vääł plëzeer gad; iech bèn vëréks kwaod; det jésken is vëréks lieëlik; iech hób vërékse pi-jn gad.*

verékskuuzeere (zich), 1 (overg.); verékskuuzeerde, h. verékskuuzeerd) [contaminatie van 'verontschuldigen' en 'excuseren'; Fr. *excuser*], verontschuldigen, excuseren: *wilt gieë miech nów verékskuuzeere, want iech mót de póts nog goeën doon; verékskuuzeer miech det iech gebrékkelik Frans kal; 2* (wederk.; verékskuuzeerde zich, h. zich verékskuuzeerd) [Fr. *s'excuser (de)*], zich excuseren, zich verontschuligen: *vuur m'n lómpigheid hób iech miech verékskuuzeerd.*

verënjeweere (overg.; verënjeweerde, h. verënjeweerd), vërannëweere, verënneweere, vëreenëweere, vërsjanjèneere, vërenjeweere,

verdêstruuweere (zie ald.).

verénneweere (overg.; verénneweerde, h. verénneweerd), verénjeweere, vëreenëweere, vërsjanjëneere, vëranneweere, vrénjeweere, verdêstruuweere (zie ald.).

verërme (verërmdê, h. of is verërmp), **1** (overg.) verarmen: *op de langën door verërmp sjëmik de boeëjëm* (de grond, de bodem); **2** (onoverg.), [Hd. *verarmen*], verarmen: *d'n adël is verërmp; di-j fëmi-jlie is verërmp doeër tieëgëslaag*; **3 (uitdr.)** *wirke verwërmp, luijigheid verërmp.*

verërmeujd (bn.; ër; -ste), verarmoed, haveloos, armoedig: *de meiste puinëbeurkës woeëre zoe verërmeujd det ze oppe fles zeen gëgangën of mèt d'n hieëlën tispël zeen gëstop.*

verërmeuje (overg.; verërmeujde, h. verërmeujd), (m.b.t. het tot armoede vervallen) verarmen: *Lei z'ne pa is aan d'n dop en z'n ma is krank en zoe zeen ze stillëkësaan verërmeujd.*

verësprés (bw.) [contaminatie van 'vuur' + Fr. *exprès* (met opzet, speciaal)], ésprés, vuurësprés; voorbedachtelijk, opzettelijk, expres: *'t is geine proeëpëre, want hae haef ós verësprés 'ne loor gëdrejd* (bedot, een poets gebakken).

vëreus (m.; vëreuze; -ke) [Fr. *vareuse* (jekker, pijjekker, kiel, uniformjas, tuniek)], varreus, vreus; pull, pullover: *vuur de wënt(sj)ër haef Kaat 'nen dikke vëreus gëstrik vuur de kënjër.*

vërfómfaaje (overg.; vërfómfaajde, h. vërfómfaajd) [D. (Nd.) *verfumfeien* (in wanorde brengen)], verfomfaaien: *ki-jk toch ins wi-j vërfómfaajd en ónappëti-jtëlik*

dae subbëdeijus (sibbëdeijus) d'r ówtzujt in ze vërslieëte jésken en z'n këpote bóks en mèt ze vérkëshaor, zjus e wild(sj) vérkske.

vërfótsje (overg.; vërfótsjde, h. vërfótsj), **1** [Hd. *verpfuschen*], verknoeien, verknallen, verprutsen: *det ammatäörkën haef d'n tabbloo vërfótsj tón dër h'm wou rëstorreere*; **2** verruilen: *dae sjachëraer waas knónzaat tón dër e mëndsjën hóndskloeëte* (bakpruimen) *vuur e zëkske mottëballe präbeerde te vërfótsje*; **3** oneerlijk (ver)kopen: *de voddëman vërfótsj allës waat neet te heit of te zwaor is*; **4** van de hand doen: *in de kaffee präbeerde de zate plëkkónt (plëkplaostër) z'nën ottoo te vërfótsje.*

vërfrómmële (overg.; vërfrómmëlde, h. vërfrómmëld), vërkruuëkële; verfrommelen, verkruukelen: *de dikke machóchël häör vërfrómmëld kleid waas onnog aan 't ruffële* (uitrafelen).

vërgape, zich (wederk.; vërgaapde zich, h. zich vërgaap), **1** verwonderd blijven kijken: *de zjëlówzërik stóng zich te vërgapën aan Giel z'ne nówwën ottoo*; **2** zich misrekenen, een foute verwachting hebben: *vërgaap tiech mer neet aan de oore di-js-tën in daen hoeëf stiks.*

vergemëkkelikke (overg.; vergemëkkelikke, h. vergemëkkelik), vergemakkelijken, veraangenamen: *bëkans allës geit allëwi-jl massjënaal, waat 't werk van de luj óngëluiflik vergemëkkelik.*

vëргеuje (overg.; vëргеujde, h. vëргеujd) [Hd. *vergüten*], vërgooje; vergoeden: *wieë vëргеujën uch nëteurlik vuur eur werk, want vuur niks hoeft gieë eure kas hi-j neet aaf te drejje; es-tën eemës sjajj duis en dae neet vëргеujs, bès-te 'nën dikke koesj.*

vërgeujing (v.; -e; -ske) [Hd. *Vergütung* (bedrag)], vergoeding, schadeloosstelling: *vuur 'n klein vërgeujing moogt gieë bi-j ós kómme zwómme.*

vërgieëri-jp (bn.; g. tr. v. verg.) [*'gieë'* komt van Hd. *'jäh'* (onverwacht)], vroegtijdig gerijpt: *'ne vërgieëri-jpdën appël zujt t'r ri-jp ówt, mer is voeës en vi-js van smaak, ómdét-ër neet sapig is; di-j vërumpselde, aw del haefe gëzich wi-j e vërgieëri-jp éppelke.*

vërgieëri-jpe (overg.; vërgieëri-jpde, is vërgieëri-jp) [*'gieë'* komt van *jäh* (onverwacht), bv. in *ein jäher Tod* (schielijke dood)], (m.b.t. fruit dat te vroeg rijpt) niet afrijpen: *de vërgieëri-jpde appële laote we hange vuur de (zwarte) mieëldërs .*

vërgieëtbóks (v.; -e; -bukse), vergeetachtig persoon: *vuur get neet te vërgieëte mót di-j vërgieëtbóks alti-jd 'ne knoup in z'ne maalplak lëgke.*

vërgieëte (overg.; vërgoeët, h. vërgieëte) [Eng. *to forget*, Hd. *vergessen*], vergeten: *'ne mins is gaw vërgieëte; höbs-te neet vërgieëte te leege?; dae vi-jze pëtroeën vërgieët iech noeëts; 't is vërgieëve mer neet vërgieëte; iech bèn det nog vërgieëte te zëgke.*

vergieëtéchtig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *vergesslich*], vergeetachtig: *es-te vërgits waas-te vërgieëtën höbs, bès-tën hieël vergieëtéchtig* (Cees Nootboom).

vërgieëve (overg.; vërgoeëf, h. vërgieëve), **1** [Eng. *to forgive*, Hd. *vergeben*], kwijtschelden, vergiffenis schenken: *'ne mins mót kónne vërgieëve; det kan iech m'n eige noeëts vërgieëve; 2* [Hd. *vergiften*], vergiften: *we höbbe de rattën op d'n huizöldër vërgieëve; 3* [Hd. *sich vergeben*], (m.b.t. het kaartspel) verkeerd verdelen:

zich vërgieëve bi-j 't rónggieëve van de kaarte; 4 (uitdr.) mèt di-j prówmëvlajën is de gaam (toon- of winkelbank) *bi-j de békker vërgieëve van de mispëls, zit de winkelbank vol wespen.*

vërgif (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vergift*, Hd. *Gift*], vergif(t), gif: **(uitdr.)** *diech bès es stök vërgif* (gemeen persoon); *dae gifsji-jter* (nijdigaard) *is e stök vërgif, want hae is zoe giftig es 'n spèn en zoe zjëlóws es 'ne bók; dao kóns-te vërgif op inpakke op waat iech tiech hi-j zëgk, dat is zeker waar; dae pornoo op 't nèt is vërgif vuur de kënjër.*

vërgoeën (onoverg.; vërging, is vërgange), **1** [Hd. *vergehen*], vergaan, ophouden, voorbijgaan, verlopen, verdwijnen: *sjoëënisheid vërgëit; 2* [Hd. *untergehen*], ten onder gaan: *wi-j dèk höbbe ze al gëzag det de waerëld zal vërgoeën?; 3* verrotten: *de bélkskes zeen aan 't vërgoeën, want d'n houtworm zit trin; 4 (uitdr.) ónkrówd vërgëit neet, de minst sterken (ook wel: de minst goeden) overleven vaak het langst; iech vërgaon van d'n doeërs, heb grote dorst; opgëstange, plaats vërgange.*

vërgölje (overg.; vërgöljde, h. vërgöljd), uuëvërgölje; **1** [Hd. *vergolden*], (m.b.t. van bladgoud voorzien) vergulden: *bi-j dae kalën höbbe ze de koeëpëre kieëtele vërgöljd; 2 (uitdr.) Zjul waas aan't lémmeteere det-ër mèt lujs zoeët, mer vuur de pil te vërgölje* (om de zaak minder ernstig voor te stellen) *hób iech h'm gëzag det-ër di-j op ze lówzëgëngske* (haarscheiding) *toch gemékkelik kos attrappeere.*

vërgölsël (o.; -s; -ke) [Hd. *Vergoldung*], verguldsel: *det vërken* (gierigaard) *haef de vot mèt goud bëhange* (is zeer rijk), *want hae haef zelfs ze breerke mèt vërgölsël vërgöljd.*

vërgooje (overg.; vërgoojde, h. vërgoojd),
vërgeuje (zie ald.).

vëgrabbële, zich (wederk., vëgrabbëlede
zich, h. zich vëgrabbëld), **1** dwalen,
een misstap doen, zich vergissen: *det*
gaapmujlke (onvolwassene, puber) *mèt ze*
gëzich wi-j 'ne bèddëzeikër vëgrabbëlede
zich aan miech tón dër miech in m'ne nak
wou zitte (bedriegen), *want iech laot gein*
boëñestakën op m'ne kop sjerp make (ik
laat niet met me sollen); **2 (uitdr.)** *de kënjër*
van vandaag zeen neet van gistër (worden
hoe langer hoe slimmer), *vëgrabbël diech*
dao mer neet aan, schat dat maar niet te
gemakkelijk in.

vërgreuje (onoverg.; vërgreujde, is
vërgreujd), **1** kromgroeien: *bómpa lóp*
krómp en haef alti-jd rökpi-jn ómdét z'ne
röggëstrank hieëlëmaol vërgreujd is; **2**
(uitdr.) *van de Jappën is gëweite det ze mèt*
hun bédri-jf vërgreujd zeen, want ze goeën
allein (h)eivërs vuur te slaope.

vëgruuëmële (overg.; vëgruuëmëlede,
h. vëgruuëmëld) [Hd. *zerkrümeln*],
verkruiemelen, kruiemelen: *in de wënt(sj)ër*
vergruuëmëlt Mëgrit eedërën daäg 'nën
hawve wëk vuur de vuuëgëlkës.

vërhange, zich, 1 (wederk.; vërhóng zich, h.
zich vërhange) [Hd. *sich erhängen, (auf)*
hanger], zich verhangen, (op)hangen: *de*
zoormówl (zuurpruim) *haef zich vërhange*
(opgëhange), ómdét-ër al twieë jaor geine
sent (geine sik, gein klitse, niks) *mieë wieërd*
waas (er slecht aan toe was); **2** (ver)zot zijn
op iets: *dae lékkerbék vërhink zich vuur 'ne*
mokka (mokkagebakje).

vërhaol (o.; vërhaole, vërhäölke), **1** vertelling:
det de pollissën h'm de pieërelinkën ówt z'n
naas höbbe gëhaold (hebben uitgevraagd)
uuvër z'n rëlasie mèt det knuddëlke (klein,

dik meisje), *is mer e vërhäölke*; **2** herstel van
onrecht: *dao is gei vërhaol tieëge*; **3 (uitdr.)**
iech mótt op vërhaol kómme (uitblazen),
want iech bèn good vaerdig; hae kwoeëm
vërhaol zeuke, wou zich wreken.

vërhaore (onoverg.; vërhaorde, is vërhaord)
[Hd. *sich hären*], ruien, verhaaren: *oos*
hundsje vërhaort in 't vreugjaor en wënieë
vërhaort det dik bakbieës van uch, mëdam?

vërhawd (o.; g. mv.; g. dim.), **1** (eig.) houvast:
waat e gëhaspël mèt det vaat, want de höbs
dao gei vërhawd aan; **2 (uitdr.)** *bi-j det*
pëstuuërke kóns-te gemëkkelik vërhawd
vënge, morele steun vinden.

vërhawwing (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Verhältnis*
(*Beziehung(en)*), verhouding, betrekking,
verstandhouding, relatie: *de vërhawwing*
tösse Giel en Twan is vrintëlik (vruntëlik);
niks ligk zoe gëveulig es de minsëlikke
vërhawwinge; **2** proporties: *de vërhawwinge*
kloppe neet; **3** [Hd. *verhältnismäßig*], in
vergelijking met: *in vërhawwing mèt daen*
angëre winkël is 't hi-j pieëpërdeur.

vërheemëlte (o.; -s; g. dim.) [komt van
'heemël'; Mnl. *verhemelt(e)*], gehemelte,
palatum: *Laen haw mèt di-j hel keukskës*
häär vërheemëlte oeëpëgësjoord; Zjéjken is
ochérm gëboeëre zóngër vërheemëlte.

vërheuje (overg.; vërheujde, h. vërheujd)
[Hd. *verhüten*], voorkomen, verhinderen,
verhoeden, beletten: *es-te wils vërheuje*
det de jung (sjoeëlkënjër) mèt tiech goeën
vare (een loopje met je nemen), *mós-tën es*
meistër streng zeen en op d'n streepe stoeën.

vërheure (zich), 1 (overg.; vërheurde,
h. vërheurd), verhuren: *oppe*
Wieërtërsteinwieëg vërheure ze vëspaas; **2**
(wederk.; vërheurde zich, h. zich vërheurd),
(uitdr.) *es iech miech vandaag vërheur, dën*

bèn iech mörge di-jne knech, zeg je tegen iemand die je een dienst vraagt, die je niet wenst te verrichten (vooral i.v.m. klussen in en rond het huis).

vërhöffe, zich (wederk.; vërhöfde zich, h. zich vërhöf) [Hd. *sich verheben*], zich vertillen: *mèt daen eike kas te vërhówzën höb iech miech vërhöf en nôw zit iech mèt de krieëmër* (het spit, lumbago); *vërhöf tiech neet*.

vërhóngëre (onoverg.; vërhóngërde, is vërhóngërd) [Hd. *verhungern*], **1** (m.b.t. sterven t.g.v. honger) verhongeren: *väöl luj vërzówpën in de waelj en d'n uuëvërvlood en angëre vërhóngëren ómdét ze geine nagël höbbe vuur aan hun kónt (gaat) te kratse* (alles moeten ontberen); *in de Walëpëjie (in de Wale) haef 'n mëdam kënjër in 'ne këlder laote vërhóngëre*; **2** uithongeren: *de jóng waas nog e lieëvëntig li-jk (gëraemte) en is vërhóngërd (uitgehongerd) en óngërveujd opgënommën in 't hospëtaal*.

vërhóws (m.; g. mv.; g. dim.), verhuis (gew.), verhuizing: *we zittën in de vërhóws*; *zoe 'ne vërhóws kos tiech e pak pówn*; *Frans waas pówp-op van de vërhóws*.

vërhówswege (m.; -s; wieëgëlke), verhuiswaagen: *op de vërhówsdaäg stóng de vërhówswege mèt vi-jf vërhówzërs vuuër de duuër*.

vërhówze 1 (overg.; vërhówsde, h. vërhóws), verhuizen: *Lei haef z'n dochtër nao de Walëpëjie vërhóws*; **2** (onoverg.; vërhówsde, is vërhóws), verhuizen: (**uitdr.**) *Tilke is nao d'n angëre waerëld vërhóws, is gestorven*; *dri-j kieëre vërhówzën is gëli-jk aan eine kieër aafgëbrand*; *vërhówze kos bëddëstruuë*, met verhuizen maakt men veel onkosten.

vërhuuëg (o.; -e; -ske), verhoog (gew.), podium, bühne: *op 't groeët vërhuuëg veuldën 't dansmëri-jke zich wi-j 'ne prins in 'n ieërpëlëkówl*, ze had het er naar haar zin.

vëri-jje, zich (wederk.; vëraej zich, h. zich vërieëje), zich vervare [Hd. *sich verfahren*]); verkeerd rijden: *we höbbën ós vërsjilligge killëmaetër vërieëje, ómdét we gei plannëkën hawwën en e bitsjën in d'n oeëlie woeëre*.

vërjaore (onoverg.; vërjaorde, is vërjaord), **1** verjaren, zijn verjaardag vieren: *Nol is vërjaord en haef 'n nôw väärduuër gëkrieëge*; **2** (jur.) verjaren: *nao twuntig jaor höbbe ze de moeërdënaer gëpak, mer de moeërd waas al vërjaord*.

vërkalle, zich, (wederk.; vërkalde zich, h. zich vërkald), zich verspreken [Hd. *sich versprechen*]: *dae sjuijël is zoe glaad es 'ne paoling, mer tón d'r h'm ins ferm óm haw, vërkaldën hae zich uuvër det kwaolik zaakske*.

vërkawd (bn.; g. tr. v. verg.) [Mnl. *vercout, vercoutet*; van 'vercouden' (afkoelen)], **1** verkouden: *Giel is vërkawd doeër dae rottën trèk (tocht)*; *bès-te vërkawd oppe bors of in de kop?*; **2** (**uitdr.**) *Gus is zoe vërkawd es 'nën hónd*.

vërkawdheid (v.; -heede; -sje), vërkawdigheid, kaw; kou, verkoudheid: *Rooskën haef zich 'n vërkawdheid opgëdoeën*; *mèt di-j zwaor vërkawdheid bèn iech vërsnóp (vërsnup, vërsnówf) en kan iech dus bëkans neet aosëme doeër m'n naas*.

vërkawdigheid (v.; -hede; g. dim.), kaw, vërkawdheid (zie ald.).

vërke (o.; -s; vërkske), **I** [Mnl. *verken*,

synoniemen van ‘varken’, meestal in de betekenis van ‘gierigaard’], koesj, pin, bieëstewage, tówwē, tówgēnejde, greune, séntepitsēr, séntepie(ë)r; **1** varken: *in de slachmaond(sj) slachde de meiste minse vreugēr e vérke*; **2 (uitdr.)** *’t vérken ówthange*; *det kēnd(sj) is toch e vówl vérke*, is vaak vuil; *stóm vérke, diech luuēts alti-jd uuēvēr diech vare*, jij vindt altijd alles goed; *Sint-Kētri-jn (25 november) duit de vérkes pi-jn*, november is de slachtmaand; *det is e vérke*, hij is gierig; *dae is zoe lui es e vérke*, erg lui; *diech bēs ouch gei klein vérke*, je bent erg gierig; *de jung sjrieēfde wi-j de vérkes*, ze schreeuwden erg luid; *sómmigge minse vrieēte wi-j de vérkes*, veel en ongemanierd; *di-j machóchēl is zoe vèt es e vérke*, ze is bijzonder dik; *vi-js vérkes wieēre neet vèt*, je moet niet te kieskeurig zijn; *dae sjut neet mèt spek mer mèt ’n hawf vérke*, hij overdrijft schromelijk; *’ne boor (beur) mó’t ’t vérken ieēte van kop tot start*, hij (je) mag niet kieskeurig zijn; *boorēn en vérkes wieēre (wuuēre) van knórre vèt*, regelmatig klagen en protesteren brengt goed op; *’t zeen de dikste vérkes di-j ówt d’angērēn hunnēn troeēg ieēte*, rijke mensen zijn nog het meest inhalig; *’ne lieēvēntigge mins zujt mieē aaf es e kēpot vérke*, zegt de eeuwige klager; *det greujt wi-j ’ne vérkesstart*, er valt weinig groei te bespeuren; *dae is zoe stóm es ’t échelste van e vérke*, hij is aartsdom; *Zjēraar waas zoe zaat es e vérke*, erg dronken; *dae Zjang is toch e vérke*, want dao geit niks ówt ’t hóws es de rouk, hij is gierig; *d’n eine sjieērt de sjäöp, d’n angēre de vérkes*, de een krijgt veel, de ander niets; *hae haef mēneere mer ’t zeen d’r van e vérke*, hij heeft totaal geen manieren; *e blēnd(sj) vérke vunk ouch waal ins ’n eikēl*, ’n sukkelaar heeft ook wel eens geluk; *hae haef e vèt vérke z’n vot gēsmeērd*, hij heeft iemand die toch al rijk was, bevoordeligd; *e vèt vérke mós-te neet voore*, zie vorige; *det stuit wi-j ’n tang op e*

vérke, dat (die kleding) past niet bij elkaar; *Zjieērken haef ’t mets in ’t vérke laote stieēke*, hij heeft zijn werk niet afgemaakt; **II** (o.; -s; -ske), *vochvérke, moōrvérke, steinvérke, steekēlvérke* (zie ald. bet. II).

vērkeezing (v.; -e; -ske), keezing (zie ald.).

verkēlle (onoverg.; verkēlde, is verkēld), kēlle; koud en stijf worden: *doeēr zóngēr hawse doeēr det snieēnaat te loupe, zeen m’n vingērs aan ’t verkēlle*; *iech kan nōw neet sjri-jve, want m’n vingērs zeen verkēld*.

vērken(d)sj (bn.; g. tr. v. verg.), vērkenjērd; kinds, seniel, dement: *ómdēt bómma vērken(d)sj is, wèt ze neet mieē waem wieē zeen en woe ze zjus is*.

vērkenjērd (bn.; g. tr. v. verg.), vērken(d)sj (zie ald.).

vērkenjēre (onoverg.; vērkenjērde, is vērkenjērd), vērkin(d)se; verkindsen (gew.), kinds worden, dementeren: *op d’nēn awwēn daág hōbs-te kans des-te geis vērkenjēre doeēr vēralking van de aojērs en äöjerkēs in d’n hērses*.

vērkesblaos (v.; -blaoze, -bläöske), **1** varkensblaas: *’n vērkesblaos mós vreugēr bēvuurbeeld deene vuur tówbaksbujjēl (buidel, zak voor tabak), mer dao waerdēn ouch mèt gēsjet. Vuur ’ne fówkēpot (fókkēpot (rommelpot) te make, woe de vastēlaovēsveerdērs mēzi-jk op maakde, hawwe ze ’n gēdruegde vērkesblaos vandoon*.

vērkeséchtig (bn.; -gēr; -ste), varkensachtig, gierig: *is ’t neet vērkeséchtig van dae greune vuur zoe de kladzēbuizēr (-bujzēr) (profiteur, parasiet) ówt te hange?*

vērkeshaor (o.; -e; -häärke), varkenshaar:

kort, blónd (leech) minsēhaor mèt pinkēs (stekelig haar) dets-te bēkans neet kóns kómme, neume we waal ins vérkeshaor.

vérkesieërpël (m.; -e; -ke), kleine aardappel die gekookt werd en als veevoer diende: *van di-j vérkesieërpēlkēs, di-j vreugēr in 'ne groeēte kieētēl gēkoeēk waerde, loeēte de vérkes geinen eine ligke, zoe gaer hawwe ze di-j.*

vérkeskieërs (m.; -e; -ke), **1** varkenskers: *vérkeskieërs, e soeērt plant, vungs-te suurtoe op de nate leimgrónd; 2* (m.b.t. de kleine minderwaardige kersen) varkenskers (gew.): *zelfs de sprieēwe bli-jve van de vérkeskieërsēn aaf.*

vérkeskop (m.; -kōp; -kōpke), **1** (lett.) varkenskop: *es ze diech 'ne vérkeskop op 't gēlaeg goeēje, hōbs-te raej óm mèt de pōppērs te zitte; 2* vrek: *'ne vérkeskop is e greun vérke, 'ne greune.*

vérkeskortēlēt (v.; -te; -sje), varkenskotelet: *lēkkerbēkke bēwieēre det 't vèt op de knoeēk 't lēkkersten is van 'n vérkeskortēlēt.*

vérkeskos (m.; g. mv.; -je), vérkesvoor (zie ald.).

vérkeslēpke (o.; -s; -), varkenslapje: *e vérkeslēpken is eigēlik 'n kortelēt, mer dēn zóngēr knoeēk (van de rubbe).*

vérkesmēneere (altijd mv.), slechte manieren: *van eine dae bv. aan de taofēl zit te bradzjēle, zich zit te dabbe, zit te slēnjēn of te sjrōkke, zēgke we det-ēr vérkesmēneerēn haef.*

vérkespoeēt (m.; -puuēt; -puuētsje), varkenspoot: *vérkespuuētsjēs (beter: hieēskēs) doon we in értesop of we ieēte ze mèt zoorkrówd of spek.*

vérkesstal (m.; -stél; -stélke), varkensstal: (fig.) *dae löbbēs (grote, kalfachtige jongen) z'n kamēr is zjus e vérkesstélke* (slordige kamer, kamer die overhoop staat).

vérkesuigskēs (mv.) [meestal verkleinw.], varkensoogjes: *'t is waal 'n gooj zieēl, mer mèt häör klein, rón en roeēj vérkesuigskēs is ze ech gein bootee (beauté).*

vérkesvaer (o.; g. mv.; g. dim.), smawt, vaerēvèt; (m.b.t. de vetlaag in de buikholte van een varken) bladvet, reuzel: *vérkesvaer; det we ouch vaerēvèt neume, is de gēsmólte vètlaog ówt de vérkespēns; gēsmólte vérkēsvaer is good vuur smawtēbollēn in te bakkēn en deendēn ouch vuur op de smawtēr(h)amme te smieēre.*

vérkesvleis (o.; g. mv.; -ke), varkensvlees: (**uitdr.**) *Sēl haef vérkesvleis óngēr de erm, is lui.*

vérkesvoor (o.; g. mv.; -veurke), vérkeskos; varkensvoer, slecht eten: *det vérkesvoor moogt gieē uch zelf opieēte.*

vérkieërd (bn. en bw.) [Mnl. *verkeert*, Hd. *verkehrt (falsch)*], **1** verkeerd: *vérkieërde vrunj hōbbe*, die je negatief beïnvloeden; *get vérkieërd vērstangēn hōbbe*, het onjuist begrepen hebben; *det duis-te vérkieërd*, zo moet je dat niet aanpakken; *'n vérkieërde bóks aan hōbbe; d'n patsj stuit vérkieërd; waat doon iech vérkieërd?; we zeen vérkieërd gērieēje*, we hebben een verkeerde weg genomen; *det antwoeërd is vérkieërd; 2 (uitdr.) de vérkieërdēn in hōbbe*, onhandelbaar zijn; *z'n han stoeēn vérkieërd*, hij is geen werker, hij gaat fout te werk; *hae is van de vérkieërde kant*, hij is homoseksueel; *de verkieërde waerēld*, waar alles op zijn kop staat.

vérkieërde (zn.; id.; g. dim.), **1** (m.b.t. een

onjuist voorwerp of persoon) verkeerde: *höbs-te mēsjujn de vērkieërde vuur*, verwar (verwissel) je hem/haar niet met iemand anders?; **2** dwarsligger: *‘t is geine vērkieërde*, geen slecht mens; **3** homo: *‘ne vērkieërde is eine dae van de vērkieërde kant is*, ‘nën hoomoo dus; *det is ‘ne vērkieërde*; **4 (uitdr.)** *vandaag haef Sjarël de vērkieërdën in*, is hij onhandelbaar.

vērkieërde bliksēm (m.; -bliksēms; g. dim.), dwarsligger: *dae vērkieërde bliksēm wèt ‘t alti-jd bieëtër*; *woes-te toch ‘n blaos en ‘nën dwieërsnak vuur mós zeen*.

Verkieërde Waerëld, De; Huis De Verkeerde Wereld: *‘t hóws, ‘De Vērkieërde Waerëld’, Bosstraat 7, is in 1973 es mónnēmènt gëkklasseerd vuur z’n historissën en artistieke waerde.*

vērki-jke (overg.; vērkieëk (vërkaek), h. vērkieëke), **1** (m.b.t. ongebruikt laten voorbijgaan) verkijken: *mèt ze gëtreuzël haef-tër z’n kans vērkieëke*; **2 (uitdr.)** *dao höb iech miech aan vērkieëke (vërgaap)*, dat heb ik onjuist ingeschat.

vërkin(d)se (onoverg.; vërkin(d)sde, is vërkin(d)s), vërkënjëre (zie ald.).

vërklappe (overg.; verklapde, h. vërklap), **1** vertellen, in vertrouwen meedelen: *iech wil uch waal vërklappe det Toos häöre sjolk vanvöör te kort is gëwoeëre* (dat ze in verwachting is); **2** [Mnl. *verclappen*, Hd. *sich verplappern*], (m.b.t. een geheim dat men voor zichzelf had moeten houden, vertellen) zich verpraten, verraden: *nów höb iech ‘t pëer óngëlök vërklap* [Hd. *jetzt habe iech miech verplappert*].

vërkleide (m. en v.; id.; g. dim.), verkleed iemand: *mèt ze mómmëgëzich waas de vërkleide neet te kënne*, mer doeër z’n stöm

haw ‘t mówlbakkës (brutale mond) *zich waal vëraoje*.

vërkleije, zich (wederk.; vërkleide zich, h. zich vërkleid) [Hd. *sich verkleiden* (vermommen)], zich verkleiden, vermommen: *de vastëlaovësgék waas es vrouw vërkleid*; *mèt de vastëlaovënd höb iech miech in ‘ne kloonj vërkleid*; *zich vërkleijën is hieël get angërs es zich ómkleije* (van kleren wisselen); *Trees waas sjoeën vërkleid*.

vërkloeëte (overg.; vërkloeëtde, h. vërkloeët) [inform. maar frequent gebruikt ww.], verklungelen, verkloten, verknoeien: *de mós d’nën ti-jd neet vërkloeëte*, verspillen; *nów höbs-te d’n hieële bówl vërkloeët*, verknald.

vërklómmële (overg.; vërklómmëlde, h. vërklómmëld), verklungelen, verbeuzelen, verbrodden, verknoeien: *doeër alti-jd te ligke pavën en zówpën haef-tër z’n gëzóntheid vërklómmëld*; *‘t strikwèrk is hieël vërklómmëld*.

vërkni-jze, zich (wederk.; vërkni-jsde zich, h. zich vërkni-js), (m.b.t. verteerd worden door verdriet) wegwijnen, zich verkniezen: *vërdreet, zjallëzi-j (zjëlówzigheid) en mizzeerie mogën ‘ne mins neet zoe wijd brënge det-ër zich dao geit uuvër ligke vërkni-jze*.

vërknówze (overg.; vërknówsde, h. vërknóws) [werd oorspronkelijk gezegd van ‘het eten kneuzen (klein maken)’], verwerken, (psychisch) verduwen: *Koeëb kos ‘t neet vërknówze det-ër zich zoe in z’ne nak haw laote zitte* (zich had laten beetnemen, bedotten).

vërknuuëkële, zich (wederk.; vërknuuëkëlde zich, h. zich vërknuuëkëld), zich

verkneukelen: *Von vèrknuuèkèlde zich al druuëvèr det ze ins good van häöre nistèl zou gieëve (zich zou doen gelden) tieëge daen dwieërskop (dwarsdrijver).*

vèrkoupe (zich), I (overg.; vèrkoch, h. vèrkoch), **1** verkocht worden: *di-j zoeëmèrkleijaasj vèrköp nów neet mèt det slech waer; i-phones vèrkoupe nów good; 2 opdissen: *luuëgës vèrkoupe; 3* 'n mep geven: *eemës ein vèrkoupe; 4* vertellen: *sjeunse (sjuinse) kâl vèrkoupe; 5 (uitdr.) de kop mèt de kónt vèrkoupe*, wordt gezegd van een meisje dat zich sterk opdirkt om bij de heren in de smaak te vallen; **II** (wederk.; vèrkoch zich, h. zich vèrkoch), zich goed presenteren: *Giel wèt zich good te vèrkoupe*, hij heeft een goede présence.*

vèrkówtèle (overg.. vèrkówtélde, h. vèrkówtéld) [de gevoelswaarde van 'vèrkówtèle' is een stuk negatiever dan die van 'tówse'], tówse; listig ruilen: *ÿ fënistig mén(ne)ke vèrkówtéldën 'n aw wënd(sj)buks vuur e nów jaagsgëwieër.*

vèrkruuëkèle (overg.; vèrkruuëkèlde, h. vèrkruuëkèld), vèrfrómmèle (zie ald.).

Verlaakkloonje, de; de Verlaakclowns: *'De békèn(d)ste kloonjègroep van Mèzeik is zieëkër 'de Verlaakkloonje'. Deeze groep is óntstangën in 1981, tón d'n ieërste kloonjèstoet waerde gëorganizeerd doeër Herbert Maas. De Verlaakkloonje höbbë saer tón eedër jaor mètgëhólpën aan de kloonjèstoet op vastëlaovënddieënsdig en aan de Mèzeikër Hawfvestëstoet. In 1992 waerde Gus Verlaak óngërsjeijën es ènniggën oppèrkloonj van Mèzeik en van d'n hieële róntélóm. In 2003 dieëge de Verlaakkloonjën en hun vrunj vuur d'n 22ste kieër (2 X 11) mèt aan de kloonjèstoet, waat nëteurlik good waerde gëveerd. De pri-jze di-j de Verlaakkloonjën in d'n hawfastëstoet*

bèhaolde, zeen: Het Gölje Wammës (1985 en 1986) en de Orde van Vèrdeenste (1985 en 1995). Es groep bèhaolde de Verlaakkloonje tieëntalle kieëre d'n ieërste pri-js.'

vèrlame (onoverg.; vèrllaampe, is vèrllaamp), verlammen: *nao ÿ bëslaag waas Mëgrit aan eine kant vèrllaamp (laam); op ze nów werk kos Huub, sjoeëns det-ër e vèrllaamp hën(d)sjën haef, al rap z'nën drej vënge (kri-jge) (hij voelde er zich al vlug in zijn element).*

vèrllaot (o./m.; g. mv.; g. dim.), **1** toeverlaat, verwachting, hulp, geruststelling, hoop: *häär dochtër waas haar ènnigste vèrllaot; 2 (uitdr.) op dae kieërel is geine vèrllaot*, op hem kan je niet vast rekenen.

vèrllaote, I (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *verlassen*], onbewoond: *in det vèrllaotën hóws zitte nów (nu) nów (nieuwe) krakërs; in Frankri-jk höbs-te vääöl vèrllaote dörpkës; 2* achtergelaten: *in de vóndëlingësjujf in A. höbbe ze weer e vèrllaote boeërelingske gëvónge; 3 (uitdr.) zoe vèrllaotën es 'n lóws op 'ne klétskop*, erg eenzaam; **II** (overg.; vèrloeët, h. vèrllaote), **1** weggaan: *iech mót uch vèrllaote, want iech mót (h)eivërs goeën; 2* in de steek laten: *Zjang haefvrouw en kënjër vèrllaote; III* (wederk.; vèrloeët zich, h. zich vèrllaote) [Hd. *sich verlassen auf*], rekenen op, zich verlaten op, zijn vertrouwen stellen in: *kan iech miech vèrllaotën op waas-te nów zëgks?; op dae mówlëman z'ne kâl kóns-te diech neet vèrllaote; op mi-jn vrouw kan iech miech mèt kaartlieëzën alti-jd vèrllaote; op di-j meid kóns-te diech vèrllaote, want di-j is ieërluk wi-j goud.*

vèrlappe (overg.; vèrlapde, h. vèrlap), verkopen, verlappen (gew.): *Fred haefz'nën awwën ottoo nog good kónne vèrlappe.*

vërlate (zich) (wederk.; vërlaatde zich, h. zich vërlaat), **1** verlaat zijn: *iech hōb miech e bitsje vërlaat ómdét de bōs in pan loeëg*; **2** later worden: *es we ós get vërlate, geis-tèn al mer slaope*.

vërleef (bn.; -dër; -ste), **1** [Hd. *verliebt*], verliefd: *ki-jk det vërleef koppël zich toch ins poëne*; *Lei is vërleef op Lis*; *Zjul lónk vërleef nao Bel*; *Lambaer is vërleef gëwoeërën op Gritsje*; **2** (**uitdr.**) *vërleef zeen is wi-j in de bóks sji-jte: eedërein zujt 't, mer diech allein hōbs det spissjaal werm gëveul*.

vërleeze (overg.; vërloeeër, h. vërloeeëre) [Mnl. *verliesen*, Hd. *verlieren*], verliezen: *hōbs-te de vërstand vërloeeëre? (bès-te nog good in de köpke?)*; *hōbs-te d'n tóng mësjujn verloeeëre?*; *vërlees neet de gëduildsj (gëdöld)*; *noeëts de mood vërleeze*; *d'nën ti-jd vërleeze*; *e persés vërleeze*.

vërleezër (m.; -s; -ke) [Hd. *Verlierer*], verliezer: *es-te de vërlujs neet kóns vërknówze, bès-tèn 'ne sléchte vërleezër*; *'ne gooje vërleezër ligk zich neet te vërkní-jze uuvër ze vërlujs*.

vërleije (overg.; vërleide, h. vërleid), **1** [Mnl. *verle(e)den*, Hd. *verleiten*], verleiden, verlokken: *es-te 't neet kóns kie(ë)re van de hits, luuëts-te diech gemékkelik vërleije vuur eine te goeën pakke (sjöppe)*; **2** bekoren: *hae loeët zich doeër de sjoeëningheid van 't maesje vërleije*.

vërleijëlik (bn.; -kër; -ste), verleidelijk, aanlokkelijk, verlokkelijk, aantrekkelijk: *e vërleijëlik maesje (vuuerstèl, plékske)*; *dae gattoo zujt vërleijëlik ówt*.

vërlènge (overg.; vërlèngde, h. vërlènk) [Hd. *verlängern*], verlengen: *'n bóks vërlènge*; *neet te vööl mékkeren en mieëme vërlènk 't*

lieëve.

vërlèt (o.; g.m.v.; g. dim.), **1** tijdverlies [Mnl. *verlet* (belemmering), Hd. *Zeitverlust*]; *mèt dae kèpottèn ottoo hōb iech vandaag vööl vërlèt gad*; **2** uitstel: *det doon iech zóngër vërlèt*; **3** (m.b.t. vrij van werk maar met financiële vergoeding wegens overmacht) verlet: *mèt det gëvröör hōbbe wieë vërlèt in de bów*; *iech hōb kort vërlèt*.

vërlètte (overg.; vërlètde, h. vërlèt), **1** verliezen: *bli-jf mer hi-j, want de hōbs toch niks te vërlètte*; *iech zit hi-j mi-jnën ti-jd te vërlètte*; **2** (**uitdr.**) *Pol haef 'n sjich vërlèt (verzuimd)*; *iech hōb vandaag me werk vërlèt*.

vërlieëge (bn.) [eigenlijk volt. deelw. van 'verleggen' (bederven wegens te lang liggen, verslappen)], **1** (m.b.t. niet weten wat doen) bedremmeld: *mèt di-j killoos vèt aan hāör li-jf waas de dikke machóchël e bitsje vërlieëge, tón ze zich in 't zwōmbad stóng te bédènkën of ze zich waal zou ówtdoon*; **2** [Hd. *verlegen*], timide, schuw, schuchter, beschroomd, bedeesd, bleu, verlegen: *'t maesje lachde vërlieëge*; *de maaks miech vërlieëge*; *Gus is neet vërlieëge vuur eemës ówt te sji-jte vuur vówle vès*.

vërlieëje, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), vorig, verleden, vroeger: *vërlieëje wieëk bèn iech nao Bërli-jn gëwaes*; **2** (o.; g. mv.; g. dim.), het verleden: (**uitdr.**) *Baer is nów 'ne gooje mins, mer hae haef waal e vërlieëje (heeft (ernstige) fouten (misdaden) begaan)*.

vërlieëre (overg.; vërlieërde, h. vërlieërd), **1** [Hd. *verlernen*], verleren: *Simon haef lang in 't hospëtaal gëlieëgën en nów is-tër 't mèt d'n ottoo varën hieël vërlieërd*; **2** afleren: *det gëstujt mót-ër nog vërlieëre*.

vërlöchte (overg.; vërlöchde, h. vërlöch),

vêrluchte (zie ald.)

vêrloeëre loupe (onoverg.; loeëp (lieëp) vêrloeëre, is vêrloeëre gêloupe) [Hd. *sich verlaufen*], verloren lopen (belgicisme), verdwalen: *Nol is in de bos vêrloeëre gêloupe*.

vêrloeëte (overg.; vêrloeëtde, h. vêrloeët) [Hd. *verlosen (auslosen)*], verloten: *de taatsj haef rônggëblajërd det ze oppe Bosstraot vi-jf lampëdaere, vi-jf fêlaarkës en 'ne bông vuur 600 li-jtër bënzin vêrloeët hóbbe, mer det di-j lampëdaere prulle zeen*.

vêrlooving (v.; -e; -ske) [Hd. *Verlobung*],
1 verloving: *nôw ze aanein hóbbe bêlaof det ze goeën trouwe, hóbbe Norbaer en Marjan hun vêrlooving gëveerd; 2 de verloving vroeger: 'Vuur 'ne gooje mins te vènge, ginge maesjës vreugër dèk bieëjën in Héppenaert. Es det neet hólþ, waas t'r nog de H. Rita, de pëtroeënheiligge vuur de hoopëloëës gëvulle. Vâöl koppëlkës lieërde zich mèt de kirmis kènnën in dansténte wi-j 'De Meyleman' of 'De Meeuw'. Ouch 't vëreiniggingslieëve, tónneelvuurstëllingën en zieëkër ouch de mës boeëje kanse zich te lieëre kènne. Van groeët bêlank waas det de twieë tortëlduifkës van dezêlfde stand woeëre. Es allës good klikde, waas 3 tot 4 wieëke vuuër d'n trouw d'n óngërtrouw (zie ald.), 'ne sjikke vörm van vêrlooving.'*

vêrloup (o.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Verlauf*], verloop, ontwikkeling: *'t fieës haw e lieëvëndig vêrloup; 't vêrloup van di-j zeekdën is gëkënd; 2* wisseling van personeel: *in det fëbrik is vâöl vêrloup; 3* verval: *'t vêrloup van de Maas in Belsj is fi-jftig maetër uuvër 'nën aafstand van 126 killëmaetër; de Bosbieëk haef mer e bitsje vêrloup*.

vêrloupe, I (onoverg.; vêrloeëp (vêrlieëp),

is vêrloupe), **1** [Hd. *ablaufen*], (m.b.t. niet meer geldig zijn) vervallen: *de reispas is vêrloupe; de kaddoobông is vêrloupe; 2* voorbijgaan: *de jaore vêrloupe vâöl te rap; 3* aflopen, zijn beloop nemen: *'t fieës vêrlieëp hieël good; II* (wederk.; vêrloeëp (vêrlieëp) zich, h. zich vêrloupe): zich van weg vergissen, verdwalen: *wieë hóbben ós in NY vêrloupe; mèt det plannëke kóns-te diech neet vêrloupe*.

vêrluchte (overg.; vêrluchde, h. vêrluch) [Hd. *(be)lüften*], vêrlöchte; ventileren, luchten, verluchten (belgicisme): *mèt di-j spruijsjësloch goeën we de kamër ins tēgooj vêrluchte*.

vêrlujs (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Verlust*], verlies, tekort, nadeel, schade: *'t vêrlujs van ze kènd(sj) waas sjrikkëlik; bi-j 'n sjónk hōbs-te vâöl vêrlujs mèt de knoeëk; des-te dae vale jas kwi-jt bès, is gei groeët vêrlujs*.

vërmaore (overg.; vërmaorde, h. vërmaord) [Hd. *ermorden*], **1** vermoorden: *iech zou diech vërmaorën es-te zoegét zou(d)s doon; 2 (uitdr.) Giel zwaeg wi-j vërmaord tón de pollissën h'm aan d'n tand præbeerde te veule*.

vërmassëkreere (overg.; vërmassëkreerde, h. vërmassëkreerd) [contaminatie van 'vernielen' en Fr. 'massacrer'], massëkreere; totaal vernielen, verknoeien: *vërmassëkreerën is érger es vrénjeweere; nao de gaasóntplóffing waas de vërmassëkreerde frittëkraom nog 'n rëwi-jn (puinhoop)*.

vërmeujdheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Ermüdung*], vermoeidheid: *Nol is zoe aan de lat det-ër békans ómvilt van vërmeujdheid*.

vërmeuje, I (overg.; vërmeujde, h. vërmeujd) [Hd. *vermuten*], vermoeden: *Tjeu*

vërmeujdën al det de vleiskieërse vól maaje zoeëte; 2 (wederk.; vërmeujde zich, h. zich vërmeujd) [Hd. *ermüden*], zich vermoeien: *Door is krénkelik en maag zich neet te vööl vërmeuje.*

vërmiesjël (m.; g. mv.; g. dim.) [It. *vermicelli*; letterlijk 'wormpjes'], *vermicelli: vërmiesjël, dae we in de sop doon, is e soeërt deigwaar.*

vërmijje (overg.; vërmaej, h. vërmieëje), **1** [Hd. *meiden*], (ver)mijden: *es maagli-jjër mós-te zawt vërmijje; di-j óngëzón marsjëndi-jis mós-te vërmijje wi-j de pes; awd wieëre kóns-te neet vërmijje; 'n óngëlök kóns-te dëk neet vërmijje; 2* ontwijken: *di-j zaodreub* (dom, onnozel mens) *prëbeer iech te (vër)mi-jje.*

vërnaolieësigge (overg.; vërnaolieësigde, h. vërnaolieësig(d)) [Hd. *vernachlässigen*], vërnaolieëstigge, vërneegliezjeere; verwaarlozen, veronachtzamen: *d'n gëzóntheit mós-te neet vërnaolieësigge; z'n zake vërnaolieësigge; d'n hoeëf, d'n kleijaasj vërnaolieësigge.*

vërnaolieësigging (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Vernachlässigung*], vërnaolieëstigging; verwaarlozing, veronachtzaming, nalatigheid: *di-j loonj* (slons) *van e vroumës is mótte vöörkómme vuur vërnaolieësigging van häör kënjër; doeër vërnaolieësigging van z'n zeekde ligk Lëwi-j óngër de rës.*

vërnaolieëstigge (overg.; vërnaolieëstigde, h. vërnaolieëstig(d), vërneegliezjeere, vërnaolieësigge (zie ald.).

vërnaolieëstigging (v.; g. mv.; g. dim.), vërnaolieëstigging (zie ald.).

vernébbel (vernébbelde, h. vernébbeld) [sterk veroud.], iemand klein krijgën: *es*

dën neemës dae gifsji-jtër e bitsje kan vernébbel, zal iech dae ins z'ne roeëf oeëpe dabbe (de waarheid zeggen).

vërneegliezjeere (overg.; vërneegliezjeerde, h. vërneegliezjeerd) [contaminatie van 'verwaarlozen' en Fr. '*négliger*' (verwaarlozen, nalaten, verzuimen)], vërnaolieëstigge, vërnaolieësigge (zie ald.).

vërneume (overg.; vërneumde, h. vërneump) [Hd. *nennen*], vernoemen: *in m'ne spietsj maag iech neet vërgieëte d'n uuëvërste* (van 't kloeëstër) *te vërneume.*

vërnóww (overg.; vërnówwde, h. vërnówwd), **1** vernieuwen: *we móttën oozën tóws* (tous) (pachtovereenkomst) *dit jaor vërnóww*; **2** [Hd. *erneuern*], renoveren: *wieë höbbe de sjop vërnóww; 3* vervangen: *höbt gieë de vloë(ë)r* (fluweel) *van de zieëtëls vërnóww?*

vërnumme (overg.; vërnóm, h. vërnómme) [Hd. *vernehmen*], vernemen, te weten komen: *iech höb zjus vërnómme des-tën höbs ligke jónkëre* (huilen) *van de pi-jn; iech höb vërnómme det Zjef z'n rippëtasi-j haef vërkloeët.*

vërnúuëke (overg.; vërnúuëkde, h. vërnúuëk) [inform.; D. (Rijnl.) *vernöken*.], **1** verneuken, bedriegen: *es-te van dae marsjang get köps, bës-te vërnúuëk* (bëzeik) *en höbs-tën 't spek aan d'n bóks* (en ben je de klos); *uuvërlës bèn iech lieëlik vërnúuëk tón iech miech dae nës höb laotën oppoeëte doeër dae lówszak; 2* foppen, beetnemen, bedotten, afzetten, bij de neus nemen: *dae sjuinse vërnúuëk tiech woës-te bi-j stuis.*

vërnúukëri-j (v.; -je; -ke), **1** bedotterij, verneukerij: *vuur dae sjóksjók* (zie ald.) *z'n vërnúukëri-jje mósdës-te vreugër oppasse; 2* fopperij, voor-de-gek-houderij: *'t is 'ne patjappër* (gezellige kerel), *mer de mós*

waal oppasse vuur z'n vèrnuukëri-jkës.

vëróbzakke (overg.; vëróbzakde, h. vëróbzak) [Vnnl. *verhabsacken*, D. (Rijnl.) *verbuppsacken*; *Buppsack* (klein kind)], vër(h)atsbatse, vëróbzjakke ; beschadigen, vernielen: *mèt Sintërklaos höbbe sómmigge kënjër 't spuuëlgood det ze smörgës höbbe gëkrieëge, saovës al vëróbzak.*

vëróbzjakke (overg.; vëróbzjakde, h. vëróbzjak), vër(h)atsbatse, vëróbzakke (zie ald.).

vëróngëli-jke (overg.; vëróngëli-jkde, h. vëróngëli-jk, verongelijken: *de peezëweevër* (muggenzifter) *loeëg weer ins te jaomerën uuvër 'n rotte sjaeligheid en waas wi-j alti-jd vëróngëli-jk.*

vëróngëlökke (onoverg.; vëróngëlökde, is vëróngëlök) [Hd. (*tödlich*) *verunglücken*], verongelukken: *sjoëns det (hoewel) 't vlegmësjj-jnke de tóppe van de kannëdaas éffekes raakdën en aafdóndërde, is përtang neemës vëróngëlök.*

vërónnötte (overg.; vërónnötde, h. vërónnöt), verknoeien, veronnuten (gew.), vervuilen, vuil of smerig maken: *tón de mansluj in hun sóndigs këstum op de pëloeës (ploeës) gët woeëre goeën sjotte, hawwe ze hun bóks good vërónnöt; de bieëk is mèt oeëlie vërónnöt.*

vërórdëneere (overg.; vërórdëneerde, h. vërórdëneerd), **1** verordineren, verordenen: *de gëmeintëraod haef vërórdëneerd det de hunj gein takmëdalie rónnd hunne nak mieë hoove te höbbe; 2* overleggen, bespreken: *iech mótt ins mèt m'n vrouw en m'n kënjër vërórdëneere woe wieë dit jaor op vëkansie goeën.*

vërossse (onoverg.; vërossde, is vëross), bërossse;

1[Hd. *einrosten*], vastroesten: *de släöj zeen vëros (vasgëros); 2 [Hd. (*ver*)*rosten*], roesten, verroesten: *mèt det zawt oppe waeg zeen de sli-jkplate van d'n ottoo e bitsje vëros.**

vërówt, vuurówt; **1** (bw. v. pl.), vooruit: *iech kos neet mieë vërówt, want d'n ottoo loeëg (laag) in pan, ik kon niet meer verder; 2 (bw. v. tijd), op voorhand: *es iech det vërówt gëweitën haw, dén haw iech miech dae geitëbók neet aangësjaf, want dae stink hóndërd vaam in de wënd(sj); 3 (m.b.t. een aanmaning) vooruit, voort, door: *maak ins get vërówt, hieëre, werk eens wat door.***

vërpakke, **zich** (wederk.; vërpakde zich, h. zich vërpak), **1** het gewicht onderschatten: *aan daen eike kas höb iech miech vërpak; 2 (fig.) foutief inschatten van een persoon of situatie: *aan dae knawwël höb iech miech vërpak, want dae is zoe sterk es 'ne baer.**

vërpatsse (overg.; vërpatsde, h. vërpats) [Rotwelsch *verpaschen* (gestolen goed van de hand doen)], versjachëre; **1** verkwanselen: *Giel haef ze goujën horluuëzjëke vuur det kloeëtëri-jke vërpats; 2* oneerlijk handel drijven: *de sjachëraer haef dae subbëdeijus e sjëvaak van e zoeëmërhujске vërpats.*

vërpollëtikke (overg.; vërpollëtikke, h. vërpollëtik) [Hd. *politisieren*], **1** van politiek doordrongen zijn: *oos Li-jza is de lëstën ti-jd hieël vërpollëtik; 2* politiseren: *de mós neet allës wille vërpollëtikke doeër uuvëral de pollëtik achtër te zeukën of alti-jd 't bëlank van de pollëtik te ligke punjere* (fig. (af)wegen).

vërsjachëre (overg.; vërsjachërde, h. vërsjachërd), vërpatsse (zie ald. bet.1 en 2).

vërsjale (onoverg.; vërsjaalde, is vërsjaald) [Hd. *schal werden*], verschalen: *de wi-jn is*

vërsjaald; 't beer is vërsjaald, want dao is al kaom (schimmel) drop.

vërsjangëlëneere, zich (wederk.; vërsjangëlëneerde zich, h. zich vërsjangëlëneerd) [contaminatie van 'verdrieten' en Fr. 'chagriner' (verdrieten, bedroeven)], vërsjangrëneere; zich ergeren, zich kwaad maken: *ligk tiech toch neet zoe te vërsjangëlëneerën es-tën éffe mós wachte, want iech kan neet hékse; iech vërsjangëlëneerde miech uuvër 't gëhaspël van dae kluuënës (klungëlaer).*

vërsjangrëneere, zich (wederk.; vërsjangrëneerde zich, h. zich vërsjangrëneerd), vërsjangëlëneere (zie ald.).

vërsjanjëneere (overg.; vërsjanjëneerde, h. vërsjanjëneerd), verénjeweere, verénneweere, vrénjeweere, vëreenëweere, vëranëweere, verdéstruuweere (zie ald.).

vërsjawwële (overg.; vërsjawwëld, h. vërsjawwëld), (m.b.t. zijn tijd verbeuzelen met praten) verpraten: *de pratël (praatzieke vrouw) en de praatsj (taatsj) stoeën d'n hawvën daåg hunnën ti-jd te vërsjawwële.*

vërsjeete (vërsjoeët, is vërsjoeëte), **1** [Hd. *verschießen*], onoverg.; verschieten, verbleken: *de gërdi-jne zeen vërsjoeëte; 2* zich verschrikken: *Stin vërsjoeët van det waerleech (bliksem, weerlicht).*

vërsjeije (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *verschieden*], **1** meerdere, verscheidene: *vuuërigge maond(sj) zeen vërsjeije Mëzeikënaere bëgrave; Zjuul haef vërsjeije knapkeuk opgëpuuëzëld; 2 (uitdr.) Lom haef t'r vërsjeijën (pintjes) ómgëstoeëte (gedronken).*

vërsjèt (v.; -te; -sje) [Lat. *furca* (tweetandige

grote vork), Fr. *fourchette*], fërsjèt; **1** vork: *'t rébbedépken it al mèt mets en vërsjèt; 2 (uitdr.) dae kaffeebaas sjri-jf mèt de vërsjèt*, hij maakt hoge rekeningen; *Zjaak haef 'n gooj vërsjèt*, hij kan goed eten; *sómmigge knoeëjlép ieëte neet mèt 'n gëwuuën vërsjèt mer mèt de vërsjèt van Adam (mèt de tieën gëboeëje)*, zonder bestek [Let op: *de tieën gëboode van de Bi-jbël* (de geschriften)].

vërsjikke (overg.; vërsjikde, h. vërsjik) [Hd. (*ver*)*schicken*], versturen, verzenden: *mèt de Kieërsmis hób iech o.a. 'n duuëske përlinne vërsjik nao m'ne zoeën in Ammeerieka.*

vërsjil (o.; -le; -ke), verschil: *det is gei vërsjil; e vërsjil van daåg en nach; we deilën 't vërsjil; waat is 't vërsjil?; di-j höbbën e vërsjil van meining; e vërsjil van vi-jf euroo.*

vërsjillig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *verschieden*], **1** verschillend: *vërsjilligge vuuëgëlkës zeen ribbëdëbie* [ervandoor: van het Franse *à bride abattue* (in vliegende vaaart)]; **2** meerdere, verscheidene: *dao zitte vërsjilligge kni-jn in di-j kni-jnsji-jp; vërsjilligge knari-jvuuëgëlkës zeen van hun stékske gëvalle.*

vërsjoeëning (v.; g. mv.; g. dim.) [veroud.], verontschuldiging, verschoning: *vërsjoeëning éstbleef (sorry), want iech hób 't ieëte laote vërzawwële.*

vërsjoeët (o.; -e; vërsjuuëtsje), krieëmër, vërsjot (zie ald.).

vërsjot (o.; -te; -sje) [van 'verschieten'], vërsjoeët, krieëmër; lumbago, spit: *iech hób miech zwaor vërhöf aan di-j staof en nów hób iech e vërsjot, woe iech nëteurlik kloëëtëri-j mèt gaon kri-jge.*

vërsjri-jve, zich (wederk.; vërsjraef zich, h. zich vërsjrieëve), (m.b.t. een schrijffout

maken) zich verschrijven: *Suske vërsjraef zich tón dër 'de raekël zoeët oppe moór (muur)' sjaef, want hae meinde nêteurlik 'oppe moor (wijfjeskonijn)'*.

vërsjrikke, I (overg.; vërsjrók (vërsjrikde) zich , h. zich vërsjrókke (vërsjrik)), **1** [Hd. *erschrecken*], doen schrikken, schrik aanjagen, verschrikken: *dae lajêvaegër haef miech lillik vërsjrókke*; **2** (m.b.t. het bijvoegen van water bij een warm gerecht) schrikken: *we höbbe de értesop vërsjrókke (vërsjrik)*; **3** (m.b.t. het plots in kokend water leggen) schrikken: *we höbbe de eijër en de vës vërsjrókke (vërsjrik)*; **II** (wederk.; vërsjrók (vërsjrikde) zich, h. zich vërsjrókke (vërsjrik)) [D. (reg.) *sich erschrecken*], ontsteld raken, schrikken, ontstellen: *vërsjrik tiech neet vuur dae wiljēman*.

vërsjrómpële ((on)overg.; vërsjrómpælde, h. en is vërsjrómpæld), verschrompelen, verrimpelen: *het éppelken is vërsjrómpæld; de zón en de jaorën höbbēn 't vrouwkēn häör gēzich vërsjrómpæld*.

vërslakkēre (onoverg.; vërslakkērde, is vërslakkērd), **1** verwelken, verslakken, verslensen: *de bloome zeen vërslakkērd*; **2** (fig.) *haor sjoēnigheid is vërslakkērd*.

vërsli-jte (vërslaet, h. vërslieēte), **I** (overg.), **1** doorbrengen: *wi-j vërslits tiech d'n daag?*; **2** [Hd. *verschleiben*], afdragen: *z'n kleijēr vërslit-jte*; **3** houden: *ze goeën diech nog vuur gek vërslit-jte*; **4** verbruiken (fig.): *hae haef al twee vrouwluj vërslieēte*; **5** kwaliteit verliezen: *es de wi-jn te werm en te druueg ligk, vërslit-ēr*. **II** (onoverg.), *eedēre mins vërslit*.

vërslókke (overg.; vërslókde, h. vërslók), geld aan snoep besteden: *di-j slókpēns (slókmówl) haef in häör lieēve vuur e fërtujn vërslók*.

vërsnóp (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *verschnupft*], vërsnup, vërsnówf; neusverkouden: *Jëskēn häör naas waas vërsnóp, ze was neusverkouden*.

vërsnówf (bn.; g. tr. v. verg.), vërsnup, vërsnóp (zie ald.).

vërsnup (bn.; g. tr. v. verg.), vërsnówf, vërsnóp (zie ald.).

vërsnuppēre (overg.; vërsnuppērde, h. vërsnuppērd) [Hd. *zerschnippeln*], versnipperen: *Mëgrit vërsnuppērdēn (snuppērdēn) e paar unkēs; we goeën de tékskes (takjes) vërsnuppēre*.

vërsnurke (overg.; vërsnurkde, h. vërsnurk), verschroeien: *Pol z'n bóks haw te lang bi-j de gleujheite staof gēhangēn en waas daodoēer e bitsje vërsnurk*.

vërsproeēke, I (overg.; vërsproeēk, h. vërsproeēke) [Hd. *versprechen*], beloven: *Laen haef miech vërsproeēke det ze óm ein oor aan de stasie zou zeen*; **II** (wederk.; vërsproeēk zich, h. zich vërsproeēke) [Hd. *sich versprechen*], **1** (m.b.t. een lapsus gebruiken) zich verspreken: *es-te zēgks 'hankjes en drapjes' (hapjes en drankjes), höbs-te diech vërsproeēke*; **2** zich laten ontvallen: *Tjeu vërsproeēk zich (vërkalde zich) tón dër zag dét-ēr nog 'ne sinterklaoskaddoo mós koupe, want dao zoeēte dówvën op 't daak*.

vërsproeēking (v.; -e; -ske) [Hd. *Versprecher*], verspreking, lapsus linguae: *'iech vraog snap 3 neet,' is 'n vërsproeēking; 'wieē wēnsen uch toffe kieërskieërtsjes,' is 'n vërsproeēking, fījne kerstkaartjes gewenst*.

vërstand (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *verstant*, Hd. *Verstand*], verstand: (**uitdr.**) *'t vërstand kump neet vuur de jaore, met het ouder*

worden; *gëbrüjk toch de vërstand*, denk eerst na; *Tom haef e good vërstand*; *woe is de vërstand*, waarom doe je zoiets (stoms)?; *dao höb iech gei vërstand van*, daarover heb ik geen kennis; *dae haef vërstand wi-j 'n hoon*, hij is een dommerik; *hae haef vääöl vërstand*, mer 't is allëmaol van det stóm, hij is erg dom; 'n óns *gëlök is mieë wieërd es e pönd vërstand*, zonder geluk vaart niemand wel; *dae haef t'r zoevääöl vërstand van es 'n ków van de zóndig (... van Spaans sprieëke)*, hij begrijpt er niets van.

vërsténjig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *verständlich* (*vernünftig*)], verstandig: *det is 'ne vërsténjigge mins*; *e vërsténjig antwoeërd*; *e vërsténjig kënd(sj)*; *Zjéfke is zoe vërsténjig (slum) es 'ne mins*, spott.: hij is dom.

vërstieëke, **1** (overg.; vërstoeëk, h. vërstoeëke) [Hd. *verstecken*], verbergen, verstoppen: *de gëld(sj)wouf haw ze gëld(sj) óngër 't bèd vërstoeëke*; **2** (wederk.; vërstoeëk zich, h. zich vërstoeëke), zich verbergen, verstoppen: *Sus haw zich in de kas vërstoeëke*.

vërstieëkërke spuuële (werkwoordelijke uitdr.; späölde vërstieëkërke, h. vërstieëkërke gëspäöld) [Hd. *Verstecken spielen*], bérgeménke spuuële; verstoppertje spelen: *oppe Wal späölde de kënjër vërstieëkërkën achtër de buim*.

vërstoeën (zich), **1** (overg.; vërstóng, h. vërstange) [Mnl. *verstaen*, Hd. *verstehen*], **1** horen: *vërstuis-te miech?*; *iech höb uch neet vërstange*, pa; *kal ins get hëller*, want *iech kan niks vërstoeën*; *höbs-te det good vërstange*, Giel?; **2** begrijpen: *wi-j mót iech det vërstoeën?*; *Fin vërstuit gei Mëzeikërs*; *Bert haw de móp vërkieërd vërstange*; *neemës vërstuit woe Sjël zich zoe dik uuvër maak*; **3** bedekt te kennen geven (verstaan + laten): *Sël loeët miech*

vërstoeën det t'r get ging zwejje (dat er iets (een straf, berisping)... in de lucht hing); **4 (uitdr.)** *dao vërstaon iech zoevääöl van es 'n ków van Spaans*; **II** (wederk.; vërstóng zich, h. zich vërstange), opschieten met, zich verstaan: *Tri-jn en Neer vërstoeën zich wi-j kat en hónd*, ze hebben een slechte verstandhouding; *Stin en Rooske vërstoeën zich good*.

vërstoeëte (overg.; vërstoeëtde, h. vërstoeëte) [Hd. *verstoßen*], verstoten: *dae zwakën haef ze kënd(sj) vërstoeëte*, niet meer als zijn kind erkend; *hae haef z'n vrouw vërstoeëte*, hij heeft haar het huis uit gezet, hij is van haar gescheiden.

vërstómp (bn.; -dër; -ste), stom, sprakeloos, verstomd, verbaasd: *vërstómp* (hoogst verbaasd) *stóng Tjeu te ki-jke wi-j de zoeëg bagkën aan 't kri-jge waas/aan 't bagke waas* (aan het biggen was, biggetjes aan het werpen was).

vërstruid (bn.; -ër; -ste) [Hd. *zerstreut*], verstrooid, verward: *vërstruid kipedn hae get fi-jne sókkër in de unnësop*.

vërstruije (overg.; vërstruide, h. vërstruid), ówtstruije; **1** [Hd. *verstreuen*], rondstrooien, verspreiden, uitstrooien, verstrooien: *bi-j de asvërstruijing* [Hd. *Aschenverstreung*] *vroeëg Daansje woeróm de bëgriëfënisóngërnümër de asse van bómpe op de struiwei vërstruidën en neet in de zieë, ómdët-ër toch 'ne sjippër waas gëwaes*; *de klejër loeëgë vërstruid doeër de kamër*.

vërstruijing (v.; -e; -ske), ówtstruijing; **1** [Hd. *Verstreung*], verstrooiing, uitstrooiing: *bi-j de vërstruijing van de asse van bómma vërsjaen d'r 'ne rieëgëbaog*; **2** [Hd. *Zerstreung*], ontspanning, afleiding: *Nol zoch get vërstruijing in 't ówtlébbere van 'n*

fles wi-jn.

vërstujke (overg.; vërstujkde, h. vërstujk) [Hd. *verstauchen*], **1** verstuiken: *Lis haef häöre voot (häörën ènkël) vërstujk; 2 (uitdr.) höbs-tën 'n vërstujkde tóng, Lëwi-jke?, je bent zo stil.*

vërteene (overg.; vërteende, h. vërteend), vërtinne (zie ald.).

vërtèlle, I (overg.; vërtèlde, h. vërtèld) [Hd. *erzählen*], **1** verhalen: *Rooske vërtèlde de kënjër 't vërhaol van de Gooje Moeërdënaer; 2* meedelen: *Mëri-j vërtèlde miech det 't in Parri-js aw wi-jvër rieëgënde (rieëngëlde) (hard regende); iech höb miech laote vërtèlle det de Noeërdërwi-jk d'n ieërste pri-js haw in de stoet; diech kóns miech vërtèlle waas-te wils; zal iech tiech ins get vërtèlle?; waas-te miech toch nôw vërtèls!; 3* (m.b.t. gezag hebben) (**uitdr.**) *diech höbs hi-j niks te vërtèlle, in te brengen, te zeggen; II* (wederk.; vërtèlde zich, h. zich vërtèld) [Hd. *sich verzählen*], zich vertellen, mistellen: *Liske vërtèlde zich vuur hóngërd euroo, rekende honderd euro te veel of te weinig.*

vërtèlsëlke (o.; -s; -), **1** vertelsel, praatje, leugen, kletspraat: (**uitdr.**) *det zeen vërtèlsëlkës (det is kâl van de luj); iech gluif di-j vërtèlsëlkës neet, ik ben niet lichtgelovig; 2* spreukske; sprookje: *vuur z'ne sintërklaos haef oos rébbedépken e book mèt vërtèlsëlkës gëkrieëge; saovës vërtèlle we de kien(d)sjës e vërtèlsëlke; 't vërtèlsëlke van 't heilig wammës kan diech eedëre Mëzeikënaer vërtèlle.*

vertésteleweere (overg.; vertésteleweerde, h. vertésteleweerd) [heeft een achttal varianten], zie verénjeweere.

vërtieër (o.; g. mv.; g. dim.), **1** drukte,

levendigheid, bedrijvigheid, vertier: *de kómmeërante doon hi-j gooj zake, want dao is hi-j hieël get vërtieër; 2* verzet, afleiding, amusement: *'ne mins haef avëntów get ammëzasje, get vërtieër, vandoon.*

vërtieërdër (m.; -s; -ke), (m.b.t. iemand die geld en goed verspilt (verbrast)) verkwister: (**uitdr.**) *nao 'ne spaardër kump 'ne vërtieërdër, de erfgenaam van een spaarzaam, rijk man is meestal een verkwister.*

vërtieëre (overg.; vërtieërde, h. vërtieërd) [Mnl. *vertieren*], **1** verteren: *de knuuëkskës van e fezëntsje vërtieëre neet good, mer det kan d'n hóng neet weite; 2* geld uitgeven: *mèt de kirmis höb iech (vuur) hóngërd euroo vërtieërd; 3* gekweld worden, wegkrimpen, vergaan: *Tom wuuërt doeër zjallëzi-j (zjëlówzigheid) vërtieërd; 4* verknówze; (m.b.t. geestelijk niet aankunnen) verwerken: *Zjos kan neet vërtieëre det-ër sëgare kri-jg van z'ne baas (dat zijn baas hem standjes geeft, hem opmerkingen maakt).*

vërtinne (overg.; vërtinde, h. vërtind) [Hd. *verzinnen*], vërteene; vertinnen: *de pómpëmieëkër (loodgieter) haef 't pumpkën oppe pómpësteïn (gootsteen) laote vërtinne; dae gruuëtse pin haef z'n potte laote vërgöljën en z'n panne laote vërtinne.*

vërtoeën (o.; g. mv.; g. dim.), **1** het laten kijken, het vertonen: *op vërtoeën van z'ne pas moch-tër de grens uuëvër; 2* bluf, praal, vertoon: *mèt vööl vërtoeën kwoeëm de troela bènne.*

vërtoeëning (v.; -e; -ske), **1** gebeurtenis, vertoning: *waat 'n tristigge vërtoeëning; 2* voorstelling: *de vërtoeëning van de film begint óm hawf ach; 3 (uitdr.) det waas miech dao 'n vërtoeëning, het was*

onsmakelijk.

vërtrieëje (zich), I (overg.; vërtroeëj, h. vërtroeëje), **1** [Hd. *zertreten*], vertrappen: *de gazzao (pëloeës, ploëës) waas vërtroeëje*; **2** verzwikken: *Tri-jn haef häörën ènkël vërtroeëje*; **II** (wederk.; vërtroeëj zich, h. zich vërtroeëje) [Hd. *sich vertreten*], een eind wandelen, treden: *wieë goeën(ós) get (vër)trieëje*.

vërtrowwe, 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Vertrauen*], vertrouwen, fiducia: *det zègk iech tiech in (vól) vërtrowwe; 't is 'n kwèstie van vërtrowwe; e blënd(sj) vërtrowwe*; **2** (overg.; vërtrowde, h. vërtrowd) [Hd. *(ver)trauen + datief*], trówwwe; vertrouwen: *dae kálmieëker (praatjesmaker) is neet te vërtrowwe; iech vërtrow det zaakske neet*.

vërtuuëste (overg.; vërtuuësde, h. vërtuuës) [Hd. *trösten*], vertroosten: *de zieëlëndeens (kerkdienst voor een overledene) vuur me moodër zieëliggër vërtuuësde me vadër, 'n gooj zieël van 'ne mins*.

vërtujjère (overg.; vërtujjërde, h. vërtujjërd), de tuierszaak verplaatsen: *es-tën 'n geit, 'n ków, e kejjke, 'nën deur ...vërtujjërs, dén vlams-te d'n tujjërpaol mèt d'n tujjërhamër op 'n angër stök van 'n wei, e veld(sj) ... in de grónd*.

vërumpsëld (voltooid deelwoord van 'vërumpsële'), verrimpeld: *d'n appël is vërumpsëld; ze vel is vërumpsëld (bërumpsëld)*.

vërvaele (zich), 1 (overg.; vërvaelde, h. vërvaeld), vervelen: *Bert kraeg van de meistër piezjël ómdét-ër eedërein zoeët te vërvaele; dae sprieëker vërvaelt miech*; **2** (wederk.; vërvaelde zich, h. zich vërvaeld), zich vervelen: *d'n óngërdujkër vërvaelde zich kèpot ómdét-ër moórzieëlig allein op e*

zöldërkieëmërke zoeët (zaat).

vërvaelënd (bn.; -ër; -ste), vervelend: *de vërvaelënde zeivër van dae vërvaelëndën ambëtantërik kump miech langs m'n oeërën ówt*.

vërvare, zich (wederk.; vërvoeër zich, h. zich vërvare), zich vëri-jje (zie ald.).

vërvélsj [volt. deelw. van 'vërvéle' (vervellen, een nieuwe huid krijgen)], verveld, vergeven van: *de lówszak (valserik) waas neet allein vals mer ouch vërvélsj van de vluiuë, hij had zoveel vlooiën dat het wel leek dat hij nieuwe huid (een nieuw vel) had gekregen, verveld was dus*.

vërveuge (overg.; vërveugde, h. vërveug), iemand vervoegen (in België), zich bij iemand voegen: *we höbbe de kómpëni-j, di-j al van smiddigs oppe rótsj waas, saovës vërveug*.

vërveur (o.; g. mv.; g. dim.), vervoer: *iech hób gei vërveur; höbs-te vërveur?; 't oeëpënbaar vërveur is in Limburg hieël mankëmèntig gëorganizeerd*.

vërveure (overg.; vërveurde, h. vërveurd), vervoeren, transporteren: *d'n trejn kan dówzënd man vërveure; 'ne koeëlëmarsjang vërveurde gein eijër en ouch gein voddële, want det dieëge d'n eijër- en de voddëlëmarsjang*.

vërvieërse (overg.; vërvieërsde, h. vërvieërs), **1** verseren: *we mótte d'n oeëlie vërvieërse; 't watër (de bloome ...) vërvieërse*; **2** verschonen: *eedëren daág vërvieërse ze in 't hospëtaal de lakës*.

vërvraemde (onoverg.; vërvraempde, is vërvraemp) [D. (Zwi.) *sich von jemandem entfremden*], (m.b.t. van iemand

- vervreemden) vervreemden: *nôw dër gësjeijën is, is-tër van z'n kênjër vërvraemp.*
- vërvreuge** (overg.; vërvreugde, h. vërvreug), vërvroegen: *de vergadëring, de reis en d'n diffëlee (modeshow) zeen vërvreug.*
- vërvwach** (o.; g. mv.; g. dim.) [alleen in de uitdr. 'in vërvwach'], vërvwachting: *nog get in vërvwach, verwacht u nog iets?*
- vërvwachte** (overg.; vërvwachde, h. vërvwach) [Hd. *erwarten*], vërvachten: *Laen vërvwach e kënd(sj); we vërvwachte bëzeuk; vädol van eemës vërvwachte; dao vërvwach iech niks van; det kóns-te neet van miech vërvwachte; det haw iech van diech neet vërvwach.*
- vërvwaeg (zich)** (wederk.; vërvwaegde zich, h. zich vërvwaeg) [sterk veroud.], bëvwaeg; bewegen: *es-tër zich neet haw vërvwaeg, haw dër dae 'penaltie' neet doeërgëlaote.*
- vërvwejd** (bn.; -ër; -ste), verwilderd, onverzorgd: *hóbs-te gëzieën wi-j vërvwejd det-ër kieëk (kaek)?; hae zujt t'r vërvwejd ówt nôw dër rujzing haef mèt de kwaffäör.*
- vërvwejde** (m.; id.; g. dim.), (m.b.t. een onverzorgd, slordig, verwilderd persoon) haveloze: *es daen drébaer neet oppas, wuuërt 't nog 'ne vërvwejde, want hae stink nôw al wi-j 'n hóp (wi-j de pes).*
- vërvwëne** (overg.; vërvwënde, h. vërvwënd) [Hd. *verwöhnen*], bëdörve; vërvwennen, vërvtroetelen, bederven: *de meiste kênjër wuuëren allëwi-jl vërvwënd (bedörve); in d'n oeërlog waerde de minse neet vërvwënd, hadden ze het niet te breed; vandaag goeën we de kleinkênjër ins vërvwëne; det jónk is rot vërvwënd, niet vlug tevreden.*
- vërvwieëre (zich) I** (onoverg.; vërvwoeër, is vërvwoeëre), **1** [Mnl. *verwe(e)ren*, Hd. *verwittern*], vërvweren, eeltig worden: *van alti-jd in de moosëm te wirke zeen m'n han vërvwieërd; 2* vërvworden, vërvbleken: *nao 't óngëlök waas 't kënd(sj) zoe ónsjieënic (misvormd, geschonden) det zelfs d'n doktër vërvwoeër (in ze gëzich); II* (wederk.; vërvwieërde zich, h. zich vërvwieërd), [Hd. *sich wehren* en (form.) *sich erwehren*], zich vërvweren: *tón Frens 'n mósjël (een slag) tieënge z'ne kop kraeg, haef-tër zich lieëlik vërvwieërd.*
- vërvwieëze** (bn.; g. tr. v. verg.) [is het voltooid deelwoord van het Mnl. 'verwisen' (veroordelen)], vërvsuft, onthutst, beteuterd, vërvslagen, vërvwezen: *vërvwieëze stóng 't puinëbeurke te ki-jke nao wi-j z'n sjeur brande wi-j tër dujvël (wi-j 'n hël).*
- vërvwi-jf** (bn.; -dër; -ste) [Hd. *verweiblicht, weibisch*], vërvwijfd, vërvwelijkjt: *'t is pi-jnlik vuur te zeen wi-j vërvwi-jf det sómmigge mansluj zich bënummen es ze bv. op rótsj zeen (op stap zijn).*
- vërvwi-jte** (overg.; vërvwaet (vërvwieët), h. vërvwieëte), vërvwijten: *kóns-te Tuur vërvwi-jte det-ër di-j bootee (beauté) 'n doeëdzunj wieërd vunk?; diech hóbs miech hi-j niks te vërvwi-jte, hé ménke.*
- vërvwiljère** (overg.; vërvwiljërde, h. en is vërvwiljërd), **1** (laten) overwoekeren: *d'n hoeëf is mer zoe groeët es 'ne maalplak, mer toch is-tër vërvwiljërd; 2* (m.b.t. woest, vërvward, vërvdwaasd maken of worden) vërvwildereren: *dae kieërel is bówsgék en ouch e bitsje vërvwiljërd; hae kieëk mèt vërvwiljërde ouge; 3* [Hd. *verwildern*], losbandig, zedeloos maken (worden): *d'n oeërlog haef dae nès (janhagel) nog mieë vërvwiljërd.*
- vërvwittëging** (v.; -e; -ske), waarschuwing: *Tjeu kraeg van de pollissën 'n vërvwittëging,*

ómdét-ër tieëgë d'n erm van de wèt 'n mówl haw wi-j 'n sjeurport, een grote mond had.

vërwónjëre ((on)overg.; vërwónjërd, h. vërwónjërd) [Hd. *(ver)wundern*], verwonderen, verbazen, bevreemden: *’t vërwónjërt miech neet des tiech van di-j okkazje höbs gëproffëteerd* (daaruit je voordeel hebt gehaald).

vërwónjëring (v.; -e; -ske) [Hd. *Verwunderung*], bevreemding, verwondering, verbazing: *mèt verwónjëring op oos gëzich huuërde we wi-j det rébbedépke van veer jaor alle sjeëpëne van dit stédsjen opneumde.*

vërzaole (overg.; vërzaolde, h. vërzaold) [Hd. *besohlen*], verzolen: *es d'n sjoon doeër zeen, kóns-te ze bi-j de sjówestër (sjoonmieëkër) laote vërzaole.*

vërzawwële (onoverg.; vërzawwëld, is vërzawwëld), verschalen: *wi-j kóns-te nôw zoe'nën deure wi-jn laote vërzawwële?; opgewérmp iëëte vërzawwëlt gaer, verliest gemakkelijk zijn smaak, verpietert makkelijk.*

vërzènke, 1 (overg.; vërzènkte, h. vërzènke) [Hd. *verzinken*], (m.b.t. metaal) verzinken, galvaniseren: *we höbbe de këtting vërzènke; 2* (onoverg.; vërzónk, is vërzónke) [Hd. *versinken*], (fig.) in gedachten verdiept zijn, opgaan in, verdiept raken in: *nao 't vërlujs van häöre mins waas Stin dëk in gëdachte vërzónke; 3* niet uitsteken: *de fare (koplampen) ligke vërzónkën óngër de kappoo (motorkap); 4* [Hd. *versinken*], wegzinken, wegzakken: *Frans vërzónk bëkans in de pratsj; 5* [Hd. *versenken*], diep inslaan: *we goeën daen i-jzëre paol good vërzènke (deep de grónd in vlamme).*

vërzèt (o.; g. mv.; -sje) [Mnl. *versetten* (zich

verzetten, verplaatsen)], **1** (m.b.t. een afwerende reactie) verzet: *de pëstoeër vóng 't óngepërmeteerd det de vrouwluj soeëmërs allëwi-jl hawfnaaks loupën en kwoeëm in vërzèt; 2* weerstand, tegenstand: *mèt ze vërzèt tieëge dae zjendërm (pollis) is-tër zoe lómp es 'n hout (es 't échelste van e vérke = erg dom); 3* ontspanning: *vuur ze vërzèt waas-tër get aan 't kwaojónge; avëntów haef Nètsjen e vërzëtsje vandoon; 4* (o.; g. mv.; g. dim.), het verzet: *in d'n oeërlog is bómpa zieëliggër bi-j 't vërzèt gëwaes; 5* [Hd. *Übersetzung*], fietsversnelling: *vuur hi-j mèt m'ne fïts boeëve te kómme gaon iech 't klein vërzèt opzëtte.*

Vërzèt in d'n twieëdën oeërlog (WO II); 1
Het verzet in de Tweede Wereldoorlog:
't Vërzèt tieëge de bëzëttër kwoeëm in de Maaskant nogal lansëm op gank. Mer tón in Limburg Tony Lambrechts ówt Hasselt zich mèt z'n organiezasië óngër de naam BNB (Belgische Nationale Brigade) mèt 't vërzèt ging bëmeuje, waerde doeër Gustaaf Beazar ouch in Mëzeik 'ne séktor opgërïch (zone Maaseik-Neerpelt). Mëzeikënaere di-j Beazar vanaaf 't bëgin hólpe, woeërën Henri Huysmans, Jacques Schulpen, Baer Willems en Hubert Binjé. Aangësloeëte bi-j de organiezasië woeërën o.a. ouch mëdam Binjé-Vandelaer, Sylvain Gellenne, Toine Janssen, Jules Van der Steen, Louis Brouwers, Gertrude Brouwers (alias Miss Blanche), Mathieu Dalemans, Alphons De Kerpel, Robert Gonnissen, Albert Trouwen, Maria Nyssens, Jos Raedschelders, Nelly Simons en Bert Willems. Uuëvërste van de briegaad Mëzeik waas Antoine Kesler. Bëgin 1942 sloeët de BNB zich aan bi-j 't G.L. (Geheim Leger), det gëorganizeerd waerde doeër de Bëlzje rëgeering in Lónde. Saerdów woeëre d'r in Belsj vi-jf zoonës en 32 séktors. Ouch waerde d'r 102 sjujlplaatse vuurzieën. Vuur de séktor Mëzeik woeëre det de bosse van Roeëtëm in de naobër van 't

*zènkfèbrik. In de nów organiezasiè späöldèn 'n bëlankri-jke rol: Helena Vanlaer, Maria Voorpijl en Alphonsine Vliexs. Ouch waerde d'r 'n aafdeiling van 't Roeëd Krujs opgèrich mèt de gèzöstèrs Alphonsine, Pia en Berta Vliexs en mèt Sylvain Gelenne. 'n Angèr organiezasiè es 't Gèheim Leegèr waas de P. A. ('Partisans Armés' of de 'Gewaopènde Partiezane'), 'n bëwaeging di-j vuural aktief waas in Zujd-Limburg. Leede Theo Cornips, gèboeërèn in Mèzeik, en Mèzeikènaer Jules Mackelberghs waerdèn in Breendonk gèfuzèljeerd. De bëlankri-jkste aktievieteite van 't vèrzèt woeëre sabbottaasj, spiejonnaasj, hólþ aan óngèrdujkèrs en pielootehólþ. Dao kónt gieë uuvèr lieëzèn in deeze lieësdiksjeënaer mer suurtoe in 't boek 'Vier jaar Feldgrauen' van Martin Boonen. Op 't ènj van séptèmber 1944 waerde de in d'n oeërlog gèstórve vèrzètsluj in Mèzeik bëgrave. Det woeëre: Jos Raedschelders, Maria Voorpijl, Josephine en Huberta Vliexs, Nicolaas Esser, Pieter Sloopmaekers, Jacques Van Aenholt, Pierre Paspont, Henri Hermans, Albert Bamps, Renier Coolen, Joseph en Henri Dirkx, di-j – op Jos Raedschelders nao – alle twelf slachoffèrs woeëre van hun vèrzètsaksie in Roeëtèm. Op 3 deesèmber 1949 ieërs arrieveerdèn in Mèzeik de stóffèlikke réste van Pierre Van Dinter en Jean Mobers, di-j in Duitsland gèfuzèljeerd waerdèn ómwille van hólþ aan pieloote.' (Bron: BOONEN, Martin, Vier jaar Feldgrauen, p. 102-150); **2 De gedachteniskapel in Rotem:** 'Oppe moór van de gedèchteniskepèl achtèr de knaal in Roeëtèm stoeën de name te lieëze van III jóng minse di-j in Mèzeik en ómgieëving 't lieëvèn hóbbe gèlaotèn in 't vèrzèt tieëge de Duitse bèzètting (1940-1945). Vääol daovan zeen in de séptèmberdaag van 1944 in de bosse van Bèrgervèn aan hun ènj gèkómme. In Neerootère duit de 'Weerstandersweg' ós nog dènkèn aan 't vèrzèt.'*

vèrzètte (zich) I (overg.; vèrztat, h. vèrztat), **1** [Hd. *versetzen*], verplaatsen: *we hóbbe de bookèkas vèrztat; de päöl zeen vèrztat;* **2** op een andere datum zetten: *'t fieës is vèrztat;* **3** [Hd. *versetzen*], (m.b.t. knopen) verzetten: *de knuip van hääre jas haef Fin vèrztat;* **4** achteruit- of vooruitzetten: *mèt 't wènt(sj)ëroor hóbbe we de klok vèrztat;* **5 (uitdr.)** *daen hóngèrli-jjèr kan diech get vèrzètte, kan veel eten; we hóbben e pak werk vèrztat; es-tër wilt, kan dèr berg vèrzètte, het onmogelijk geachte realiseren; we hóbbe geine poeët vèrztat, niet de kleinste moeite gedaan;* **II** (wederk.; vèrztat zich, h. zich vèrztat), **1** zich verzetten (lett.), zich verplaatsen: *kóns-te diech ins éffekes vèrzètte, want iech kan neet aan de friegoo (koelkast); 2* tegenstand bieden: *tieëge det plan hóbbe wieë ós vèrztat.*

vèrzieëkéring (v.; -e; -ske), assèransi-j, assèransie (zie ald.), ook voor **Verzekeringen VRANCKX B.V.B.A., Bosstraat 21 (sponsor DGMD)**

vèrzinne (overg.; vèrzón, h. vèrzónne), **1** fantaseren: *Trui zag tieëge de zjuusj det de naobèrsèn hääw haw ówtgèsjieëte vuur vówle vès, mer det haw ze zoeëmèr vèrzónne;* **2** bedenken: *de sjèrpen (geilaard) haw vuur det vroumès de vruntèlikste wääordsjès vèrzónne, mer di-j zat dae drek op z'n plaats.*

vèrzoore ((on)overg.; vèrzoorde, h. en is vèrzoord), **1** [Hd. *versauern*], verzuren: *es-te d'ne wi-jn te lang luuëts ligke, vèrzoort-ër;* **2** zuur maken, verzuren: *zoordeisèm vèrzoort d'n deig;* **3 (uitdr.)** *det pèteeke (lichtzinnig meisje) vèrzoordèn (verkommerde, verzuurde) hääre pa ze lieëve mèt hääw wólpsigheid en hääw óndäög, 'n ech sjegrèng vuur dae mins.*

vèrzörge (overg.; vèrzörgde, h. vèrzörg), **1**

[Hd. *versorgen*], verzorgen: *de kien(d)sjës, de kranke, de bloome vërzörge*; **2** soigneren: *eedërein mót z'n eige good vërzörge*; *vërzörg tiech e bitsje, lieëlikkën drékbaer*; **3** zorg dragen voor: *'t ieëte, de reis is good vërzörg*.

vërzówpe (zich), I (overg.; vërzoeëp, h. vërzoeëpe), **1** [Hd. *ersaufen, ertrinken*], verzuipen, verdrinken: *'t rieëkën is in de knaal gësugkëld en is vërzoeëpe*; **2** [Hd. *ersäufen*], verzuipen: *Nol haef de jóng kétsjes in e zékske vërzoeëpe*; **3** [Hd. *absaufen*], (m.b.t. een te grote toevoer van brandstof) verzuipen: *'ne vërzoeëpe mëtäör* [Hd. *ein abgesoffener Motor*]; **II** (wederk.; vërzoeëp zich, h. zich vërzoeëpe) [Hd. *sich ersäufen*], zich verdrinken: *Jéntsjen haef zich vërzoeëpe van (d'n) ieëléj*; **III (uitdr.)** *iech vërzówp in det këstum; Mëgrit vërzoeëp in 't werk; de bës zjus 'n vërzoeëpe kat, je bent doornat; Wullëm vërzup nog ins in d'n drank; dao vërzówpe mieë zówplép in e glaas wi-jn es in de zieë, alcohol is een killer.*

vërzujm (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *versu(y)men* (nalatig zijn), Hd. *Versäumnis*], **1** verzuim (v. school e.d.), nalatigheid: *det iech tiech neet vërwittig hób, waas e vërzujm van miech*; **2** (samenst.) *'t sjoeëlvërzujm in Belsj is vi-jf persént, waat neet zoe vrieëd vööl is.*

vërzujvëre (overg.; vërzujvërde, h. vërzujvërd) [Hd. *sauber machen*], verschonen, verzuiveren (gew.): *beebiekës mós-te d'n hieëlen ti-jd vërzujvëre, wassen en een andere luiër aandoen.*

vërzwake ((on)overg.; vërzwaakde, h. en is vërzwaak), **1** [Hd. *schwächen*], zwakker worden, verzwakken: *häär gëstèl is de lëstën ti-jd doeër häär zeeke vërzwaak; m'n ouge zeen vërzwaak*; **2** [Hd. *schwach*

werden], achteruit gaan (van krachten): *bómma is vërzwaak* [Hd. *ist schwach geworden*].

vërzwanze (overg.; vërzwansde, h. vërzwans), vërzwénze, vërsjachëre; vërzwendelen: *mèt fòts(j)e, leegën en bëdreegën haef de sjachëraer hieël get geld(sj) van de luj aafgëlóws, di-j zoe hun sën(t)sjes hóbbe vërzwans, verloren hebben doen gaan.*

vërzwénze (overg.; vërzwénsde, h. vërzwéns), vërzwanze (zie ald.).

vës (m.; -se; -ke) [Mnl. *visc(h)*, Eng. *fish*, Hd. *Fisch*], **1** vis: *'n manj vës; de vës bit neet; gëruikde vës; gëzawte vës*; **2 (uitdr.)** *zoe gëzónnd es 'ne vës, kernegezond; hae maakde miech ówt vuur vówle (rotte) vës, hij schold me hevig uit; 'ne kleine vës, onbeduidend persoon; 'nën dikke vës vange, een groot voordeel behalen; 'ne maasvës bit neet in 'nën heipieër(ë)link, een Maaslander trouwt niet met een Kempenaar; lómp is ouch vës, mer de kop doug neet, hij is een dommerik*; **3 Maaseiker kinderliedje bij het koordjespringen**: *'Vës, vës, langë vës, dae deeze nach gëboeëren (gëvangën) is, van ein tot twee tot dri-j.'*

vësgeerd (v.; -e; -sje), vëssegeerd (zie ald.).

vëspa (m.; vëspaas, vëspaque) [Italiaans scootermerk, met name Vespa; eigenaam is soortnaam geworden; 'vespa' is Italiaans voor 'wesp'], scooter: *op ooze vëspa tufde wieë doeër de huuëvëls van Toskane (Toscane).*

Vëspaklub, De; De Vespaclub: *'Hawvërwieëge de twuntigste ieëw waerdën ouch in Mëzeik 'n Vëspaklub opgërich, di-j in 't bëgin van de jaore séstig zelfs mèt e stök of dértig vësseerde vëspaas mët dieëg aan d'n Hawfastëstoet. Vuuërzittër waas*

Jaak Aendekerk van kaffee Terminus oppe Bosstraot. Nôw (2013) is de véspa trök in de moode en de klubs zeen det ouch.'

vésper (m.; -s; g. dim.) [*'vesper'* is Latijn voor 'avond', Hd. *Vesper*], vesper: *'ne vésper is 'ne sumpëlën deens woe de wäörd van 'ne psalm in wuuëre gëbaejd; de véspers wuuëre dèk op 'n plëzeerigge mëneer naogëdoeën, waat we de 'wilj véspers' neume.*

véspere (overg.; vésperde, h. gevésperd), bieëje; bidden: *höbt gieë ouch nog zoe ligke véspere vuur Slivvëvrouw en Slivvën(h)ieër?*

vèsse (onoverg.; vèsde, h. gëvès), **1** [Eng. *to fish*, Hd. *fischen*], hengelen: *snookën is vèssën op snook*; **2** (samenst.) *vèsnèt; vèsplaaits; vèskörf; vèsméts; zieëvès; vèssjoeëtël; vèsvangs, ...*; **3** uitvissen: *bès-te weer aan 't vèsse vuur drachtër te kómme?*; **4** opdiepen: *get ówt 'n maal vèsse*; **5 (uitdr.)** *nao kómplémènte vèsse*, naar een complimentje vissen; *Zjef is in z'n naas aan 't vèsse*, aan het neuspeuteren.

vèssëgaerd (v.; -e; -sje) [Eng. *fishing rod*], vèsgaerd; hengel, hengelroede: *tón Zjul mèt z'n vèssëgaerd in di-j van Koeëb blaef hange, sjaet (sjieët) dae h'm ówt vuur vówle vès* (voor al wat lelijk is).

vèssër (m.; -s; -ke) [Eng. *fisher(man)*, Hd. *Fischer, Angler* (met hengel),], visser, hengelaar: *'ne sportvèssër zèt allës waat-ër vunk, van hón(d)skówt (katvis) tot snook, trök in 't watër, waat 't vèrsjil is mèt 'ne broeëdvèssër.*

Vèssërswaert; Vissersweert: *'Vèssërswaert is e gëhuch en bëhuuërde tot 1841 óngër Héppenaert, mer maak nôw deil ówt van Buchte.'*

vèssësnaor (v.; -e; -snäörke) [Hd. *Angel / Schnur*], snaor, silk; hengelsnoer, hengellijn, snoer: *dae kerp wi-j e jónk bak (jong biggetje) haef m'n (vèssë)snaor ówt m'n han gëróf* (getrokken).

vèstjaer (m.; -s; -ke) [Fr. *vestiaire*], vestiaire, garderobe: *de juffrouw van de vèstjaer haef pak aan rieëngëljés (impèrmeejabëls; eerste lettergreep uitspreken als in Fr. *impermeable*), pardësuus, parrëplujs, pëllerinne (kapmantels), vèlle jes en dëmiesaezaos.*

vèswi-jf (o.; -wi-jvër; -wi-jfke) [Eng. *fishwife*], viswif: *det vroumës kan sjélje wi-j e vèswi-jf; van det ordënaer vèswi-jf kri-jg iech de sji-jt, want ze bit zich alle hóndsgëzeikën in häöre bówk van de gif* (is om de haverklap razend kwaad).

vèt, I (o.; -te; g. dim.) [Eng. *fat*, Hd. *Fett*], vet: (**uitdr.**) *dae haef 't vèt vanbëne, wi-j de geite*, hij ziet mager uit, maar is toch sterk; *det is dao alti-jd pënke vèt*, daar wordt goed en veel gegeten, daar is overvloed; *dae sjit zich 't vèt van de derm*, hij heeft erge diarree; *dae is mèt 't vèt ewég*, hij is met de winst lopen; *'t vèt dri-jf (zwömp) alti-jd boeëve*, rijke mensen hebben een streepje voor; intelligente mensen onderscheiden zich vaak; *'t vèt is van de sop*, het beste is weg, daarmee kan je geen voordeel meer halen; *dae zwömp in ze vèt*, hij is zwaarlijvig; *laot h'm in z'n eige vèt gaarstaove*, bemoei je niet meer met hem; *op ze vèt tieëre*, van zijn rente leven; *dao is gei vèt aan te kri-jge*, hij blijft mager; **II** (bn. of bw.; vèttër; vètste) [Mnl. *vet*, Eng. *fat*, Hd. *fett*], **1** vet: *op Vèttën Dieënsdig trèk de kloonjèstoet doeër Mëzeik; de vérkes vèt make; vètte grónd; vèt spek*; **2** (samenst.) *di-j dikke machóchël is moddërvèt*; **3 (uitdr.)** *dao bès-te vèt mèt*, daar zul je niet veel aan hebben; *'ne goojën haan maag neet vèt zeen*, een viriele man

heeft geen overgewicht; *de wèns waas neet vèt*, was beperkt; *zoe vèt es e gëmas vérke*, heel dik; *d'n os is vèt*, nu kan het er vanaf; *det waas dao geine vètte*, dat was een tegènvaller en stelde niets voor.

vètbol (m.; -le; -bölke), **1** [Eng. *ball of fat* (reuzel), *fatball* (voedselbol voor vogels)], vetbol: *ouch de eikäörkës zeen gek op vètbolle*; **2** (med.) vetbol: *hae haef e vètbölkën in z'ne nek*.

vètlaer (o.; g. mv.; -ke), vetleer: *vuur 't good te kónne ploeeje, wuuërt vètlaer op 'n spissjaal mëneer gëloeejd en mèt vèt ingësmieërd; steevële zeen van vètlaer; 't laerkën op d'n tómp van 'ne vlieëgël (dorsvlegel) is e ('t) vètlaerke*.

vètlap (m.; -lèp en -lappe; -lèpke), **1** (lett.) van vet doortrokken lap: *'ne vètlap is 'ne vèttigge lap vuur get in te vèttën of vèttig te make*; **2** (fig.) vuil of gemeen mens: *'ne vètlap kan 'nën drékbaer zeen, mer gëmeinlik hóbbe we 't dén uuvër 'ne gëmeinërik en 'ne smieërlap*.

vètpot (m.; -pöt; -pötsje), **1** (lett.) vetpot, smeerbuis: *'t vèt in 'ne vètpot deent vuur e mësjij-n te smieëre*; **2** (uitdr.) *Rosa is e maesje van kóm-kri-jg-miech* (bijzonder mooi meisje), *mer bi-j hun (thóws) is 't geine vètpot (geine vètte)*, hebben ze geen overvloed.

vètrin (v.; -ne; -ke) [Lat. *vitrum*, Fr. *vitrine* (van 'vitre' (ruit)), Hd. *Vitrine* (glazen kast)], **1** vitrine, etalage, uitstalraam: *in de vètrin stóngë zjèdi-jje* (hand- of boodschappentassen), *dao loeëge zjartèllën en zjèleekës en dao hóngë sjoëën röskës en blujskës*; **2** glasraam van een winkel: *mèt 'ne klaw goeëjde de sjëlme de vètrin in grujzëlëmente*; **3** (uitdr.) *dae is bi-j Pintëlaon aan de vètrin bli-jve stoeën*,

bi-j Plaghki langsgëgangën en bi-j Caris bènnëgëgange (Caris verkocht koper, de andere twee vooral edele metalen), hij is een gierigaard.

vets (v.; g. mv.; -ke) [zelfde etymologie als 'védzel' (zie ald.); komt haast altijd in fig. bet. en vrijwel altijd in negatieve zinnen voor], vits (gew.), kleinigheid: *van gëzónnd ietën haef di-j dikke pri-j gein vets vërstand; dae sjelm moogs-te vuur gein vets vètrówwe*.

vèttig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *fettig*, Eng. *fatty*], **1** (lett.) vettig: *bli-jf mèt d'n vèttigge han van det kënd(sj) aaf; dao zit 'ne vèttigge sji-jn op dae kas; de bëtóng is vèttig van d'n oeëlie; Bet haef e vèttig vel; 't vleis is te vèttig*; **2** (fig.) *ki-jk dae vètlap mer ins mèt z'ne vèttigge lach en z'ne vèttigge kâl* (schunnige praat).

vètuuër (v.; -e; -ke) [Fr. *voiture*], vwattuuër; **1** auto: *sjikke vètuuërën hawwe vreuger 'ne marsjpie [Fr. *marchepied* (opstapplank)], zjus wi-j de dikke zjeppe van allëwi-jl*; **2** kinderwagen: *vanówt z'n vètuuër waas oos póppëmi-jke nao de slók in de vètrinnën aan 't loore*.

vètzak (m.; -zék; -zëkske) [Hd. *Fettsack*], dikzak, vetzak, vetklomp: *'ne vètzak kan waal dik zeen, mer hae is lichëlik 'ne fëtsównlikke mins, tërwi-jl 'ne vètlap ze fëtsówn zou móttën hawte*.

veug (m.; g. mv.; -ske), **1** handigheid, behendigheid, vaardigheid: *knabbe (houtblokken) kappën is 'ne veug; Zjef is e broeëd van 'ne mins, mer van broeëd bakkën haef-tër geine veug; Maan haef ech 'ne veug van móppe tappe*; **2** voorwendsel, smoesje: *mèt 'ne veug zeen wieë dao achtër gëkómme*.

veuge (zich), I (overg.; veugde, h. gēveug), geschikt zijn, gelegen komen, (aan)kunnen: *det veug miech neet*, dat ligt me niet zo best; **II** (wederk.; veugde zich, h. zich gēveug) [Hd. *sich fügen*], zich passend gedragen, zich schikken, zich voegen (gew.): *veug tiech toch ins get*, hou je fatsoen; *‘t is ‘ne sjravēlaer, mer oppe sjoelē zal dēr zich mōtte veuge; veug tiech mer, want dao is niks aan te doon; es-te diech neet veugs, kri-jgs-te slaeg; hae veug zich van gein(s)kante*, hij ligt helemaal dwars.

veuje (overg.; veujde, h. gēveujd), **1** [Mnl. *vo(e)den*, Hd. *füttern*], voeden: *dao mōtte ze vāōl mun(d)sjēs veuje; wi-j dēk mōt gieē de kleine veuje?*; **2** onderhouden: *dae roddēng (rotvent) ligk de rujzing nog te veuje*.

veujing (v.; -e; -ske) [Mnl. *voetsel(e)*], voeding: *de kleine kri-jg zēs veujinge pēr daāg; lēts tiech e bitsjēn op d’n veujing?*.

veule (zich) I (overg.; veulde, h. gēveuld) [, Eng. *to feel*, Hd. *fühlen*], (lett.) voelen: *iech veul de kaw; d’n doktēr haef miech de pols gēveuld; zoe’n spuit laote zētte, det veuls-te*, dat doet pijn; **2 (uitdr.)** *Lieēn veult al lieēve (in hāōre bōwk); iech veuldēn ‘t aan me watēr*, mijn gevoel vertelde het me; *iech veul natigheid*, ik ben er niet gerust in; *eemēs aan ze vōtsje veule*, iemand heimelijk voor de zot houden; **II** (wederk.; veulde zich, h. zich gēveuld), zich voelen: *wi-j veuls-te diech?*; *iech veul miech op me gēmaak; iech veul miech neet tēgooj; hae veult zich in z’n illēmēt* (in de omstandigheden die hij verkiest).

veur (o.; -e; -ke), **1** [Mnl. *vuur, vier*, Eng. *fire* (lett.), Hd. *Feuer*] *vuur: hōbt gieē veur (zwieēgēlkēs)?; veurke stoeēke maag neet mieē; we hōbbe veur en leech in oos nōw hōws; 2 (uitdr.) waem ‘t kor(t)ste bi-j ‘t veur zit, wermp zich ‘t hēlste mer brant* (van

brannen) zich ‘t iēerste, wie hoog klimt, kan diep vallen; *hae stōng in veur en vlam*, hij dweepte; *hae kalt mēt (vōl) veur; lēgk h’m ‘t veur aan de sjeēne*, ondervraag hem scherp; maak het hem niet makkelijk; dwing de juiste toedracht af; *‘t veur opraochēle*, oude geschiedenissen in herinnering brengen; *iech gaon vuur dae mins doeēr ‘t veur*, ik doe alles voor hem.

veure (overg.; veurde, h. gēveurd) [Hd. *führen*], voeren: *e presēs veure; ‘t woeērd veure*, een rede houden; *‘t hoeēg woeērd veure*, druk en luid praten.

veurhamēr (m.; -s; -hieēmērke), moker, vuisthamer, breekhamer: *vuur kieēpērnīēgēl in ‘ne badding te vlamme, hōbs-tēn ‘ne veurhamēr vandoon; mēt ‘nēn dikke veurhamēr stōng de smieēd te bejjēn* (hard slaan) *op ‘t gleujēntig heit* (gloeiend heet) *i-jzēr; vuur ‘t te smaeje nēteurlīk*.

veurkēsstoeēkēr (m.; -s; -ke), **1** (lett.) vuurtjesstoker: *plēstīk, aw ottoobēnj, tēk, ... allēmaol good vuur dae veurkēsstoeēker vuur mēt te vunkēle; 2* (fig.) *aanstoker, twiststoker, opruier: vuurde minsetieēgēnein op te zētte, duit dae veurkēsstoeēker niks angērs es blētsjen* (klikken) *en zwētse*.

veursteīn (m.; -stein; -ke) [Hd. *Feuerstein*], vuursteen: *in de zieēve bēwoeēningskampe van de ‘Neandērthalers (133000-50000 v. Chr.)’ in Vēldweezēlt (Hezerwater) maakde ze veur mēt veurstein* (silex).

vēzi-jt (o.; -e; -sje) [Lat. *visitare*, Fr. *visite*, Eng. *visit*], visite: *d’n doktēr kump op vēzi-jt; d’n doktēr mōs-te we ze vēzi-jt bētale*.

vēzi-jt(ē)kieērtsje (o.; -s; -) [Hd. *Visitenkarte*, D. (Oostr.) *Visitkarte*], naamkieērtsje; **1** *visitekaartje, naamkaartje: in Mēzeik hōbbe*

we d'n dèkstèn ti-jd naamkieërtsjës in de maal, want 't woeërd vëzi-jt(e)kieërtsje gëbrujke we neet dèk; **2 (uitdr.)** mèt de gëdraag, d'n mëneer van kallèn en sjri-jve guuëfs-te de vëzi-jt(ë)kieërtsjën aaf, laat je zien wie je bent.

vie(j)oolèt (bn.; -tër; -ste) [Lat. *viola*, Mnl. *violet*, Fr. *violet*, Eng. *violet*, Hd. *violet*], moof, flèt; paars: *de meiste vi-j(j) uuëlkës höbbe vie(j)oolètte kroeënblaedsjës; de bussjop (bissjop) waas in 't vie(j)oolèt* [Hd. *das Fiolet*].

viedaosj (v.; viedaozje; -ke) [Fr. *vidange*], olieversing: *vreugër mósdes-tën óm de vi-jfdówzënd killëmaetër mèt d'n ottoo nao de graasj vuur 'n viedaosj*.

viedee (m.; -s; -ke) [Fr. *vider* (leegmaken)], vidé (in België), kippenpasteitje, koninginnenhapje: *vreugër bëgos 't ieëte bi-j alle këmujniefieëste mèt e viedeeke; in Mëzeik ieëte we viedeeke en dus gein vollëvaokës*.

vië (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vie(h)*, *ve(eh)*, Hd. *Vieh*], **1** vee: *bi-j Mil höbbe ze vië mèt vaere (hoondëre), bi-j Frans vië mèt sjöbbe (vësse) en bi-j Zjieërke vië mèt wol (sjäöp); rënjër, kuj en paerd neume we groeët vië; 2 (samenst.) sjäöp, vérkes en geite neume we kleinvië; dees wieëk haef de vieëkoupman tieën stöks slachvië gëkoch; 3 (uitdr.) gëli-jk vië lek zich, mensen met hetzelfde beroep of van dezelfde partij steunen mekaar als het erop aankomt*.

vieërs, I (m.; -e; -ke) [Hd. *Ferse*], **1** hiel (van de voet): *dao haef miech weer eine mèt e kërke tieëgë m 'n vieërse gëvare; 2* hiel (van een kous): *'n Èngëls vieërskën is 'n mëneer vuur 'ne vieërs in zök te strikke; 3* nok van een dak: *de zwëlfkes zoeëtën op de vieërs van 't daak; 4 (uitdr.) vandaag waas me*

*zöstërke kort gëvieërs (kort van vieërs), kortaangebonden, opvliegend; det krëpuul lap allës aan z'n vieërse, treedt alles met voeten, overtreedt alles met opzet; II (bn.; -ër; -te) [Eng. *fresh*, Hd. *frisch*], 1 vers: *vieërs broeëd, vieërse vës; vieërse snieë; 2* schoon: *Fin haef vieërse lakës opgëlag; 3 (uitdr.) op de vieërse snaej, in de vroege morgen; III (bw.), (m.b.t. nog niet lang geleden) vers: *vieërs broeëd kump vieërs ówt d'n oeëve; de mèlk kump vieërs van de ków**.*

vieërtieën (hoofdtelw.), veertien: *d'n óngërgróndër (ondergronds mijnwerker) haef vieërtieën jaor in de pöt van Ejsde (Eisden) gëwirk woe hae kaoloevrie [Fr. *ouvrier*] waas en de 'koeële maakde' (ontgon)*.

vief (bn.; vievër; viefste) [Lat. *vivus* (levend), Fr. *vif*], vievig, levendig, vief, kittig, pittig, bijdehand, kwiek, energiek: *zoe vief es 'ne jónge spróng d'n awwe métselaer van de kammi-j(j)ao; zoe vief es e ketsje kroeëp de k(w)aojóng in de kieërsëboum*.

vierël (o.; -e; -ke) [sterk veroud.; Mnl. *vierende(e)l*, Hd. *Viertel*], vierendeel, verrel: **1** (vierendeel van 100) + (1) (26 dus): *wieë höbbën e vierël eijër gëkoch; 2* het vierendeel van een geslacht dier: *vreugër kochte vää minse zich swènt(sj)ërs e vierël van 'n ków of e rënd(sj)*.

vies plattienees (mv.) [Fr. *vis platinées*], contactpunten (van een auto): *es de vies plattienees neet zjus zeen aafgëstèld, vilt de mëtäör gemékkelik stil*.

vietamien (v.; -e; -sje) [van Lat. *vita* (leven) + Hd. *Amin* (organische amoniakverbinding); Fr. *vitamine*, Eng. *vitamin*, Hd. *Vitamin*], vitamine: *waat vuur vietamiene zitte d'r in 'ne knapkook?*

vietès (v.; -se; -ke) [Fr. *vitesse*], **1** snelheid, vitesse (w.g.): *in vol vietès kwoeëm Giel ónvèrhuids* (onverhoeds) *aangëvare* (aangëloupe); **2** versnelling: *iech staon in twieëde vietès*, in z'n tweede.

vietèspil (v.; -le; -ke), doping, dope: *sómmigge sportkampëjówne vërnaolieësigge, vërklómmëlën en vërkloeëtën hun gëzónndheid mèt vietèspille.*

vievèrlavènk [sterk veroud.; komt van 'vive la vènk' (vink); de vink is een vogeltje waarvan de zang 'vinkenslag' wordt genoemd; betekent letterlijk 'leve de vink'], levendig, lustig, vrolijk, zonder zorg: *wieë stoeën d'r eedërs kieër paaf van* (zijn verbaasd) *wi-j vievèrlavènk oos bómma van bèkans hóndërd is, es we häör bëzeuke.*

vievig (bn.; -ër, -ste), vief (zie ald.).

Vieze; Visé: 'Viezee, Wezet in het AN, is 'n stad in de provvinsie Lujk, aan beidskante van de Maas gëlieëgë, mèt zoe'n 17000 inwoeënërs. Eedër jaor op d'n dörde zóndig van séptémber höbs-te d'r de Hadëlienusperséssie. Vreugër zeen hieël get Mëzeikënaere nao Vizee nao sjoëël gëwaes vuur hun Frans (om daar Frans te leren).'

vi-j(j)oeël (v.; -e; vi-j(j)uuëlke) [It. *viola*, Fr. *violon*, Hd. *Violine* (Geige)], viool: **1** (samenst.) *vi-j(j)oeëlkónzaer, vi-j(j)oeëlkklank; vi-(j)joelmëzi-jk, etc...*; **2** (**uitdr.**) *bi-j hun thóws späölt z'n vrouw de ieërste vi-j(j)oeël*, heeft zij het voor het zeggen; *séffes stamp iech tiech ins óngër d'n vi-j(j)oeël*, onder je achterste; *gieë zeet'n lui vi-j(j)oeël (fi-j(j)oeël = vadsige vrouw), mëdam.*

vi-j(j)uuëlke (o.; -s; -) [plantengesl. *Viola*], paoseeke; viooltje: *vi-j(j)uuëlkes höbbe dëk witte, moof (flèt) en gael kroëënblaedsjës,*

mer d'n dëkstën ti-jd zeen ze blawmoof.

vi-jf (hoofdtelw.), vijf: (**uitdr.**) *'t is 'ne jónkman (jónggezél), mer hae blajërt waal rónnd dët-ër d'r aan eedëre vingër vi-jf haef*, succes heeft bij de vrouwen; *alle vi-jf voots*, om de haverklap; *dae haef ze neet alle vi-jf*, hij is niet goed wijs; *alle vi-jf gësji-jts*, om de haverklap.

vi-jg (v.; -e; -ske) [Lat. (*figus*) *figus*, Fr. *figue*, Eng. *fig*, Hd. *Feige*], **1** viyg: *e mén(d)sje vi-jge; vieërsën en gëdruuëgde vi-jge; 2 (**uitdr.**) *de kat waas óngër 'nën ottoo gëkómmën en waas nog zoe plat es 'n vi-jg; vi-jge nao Paose*, voor iets dat te laat komt.*

vi-jl (v.; -e; -ke) [Mnl. *vile*, Eng. *file*, Hd. *Feile*.], **1** vijl: *in 'n vaksjoeël mós-te de leefde vuur de vi-jl höbbe; de höbs rón, platte, hawfrón en dri-jkëntigge vi-jle; 2 (**uitdr.**) *we mótte nog ins mèt de vi-jl uuvër d'n teks goeën en h'm get bi-jvi-jle*, de tekst (qua stijl) wat verfijnen.*

vi-js, I (v.; vi-jze, -ke), vijs (gew.), schroef: *de mós di-j vi-js nog vasdrejje mèt 'n toernëvis; II (bn.; vi-jzër; vi-jste), **1** vies, bizar: *vi-js han; vi-js móppe; vi-js mëneere; de höbs 'n vi-js naas, höbs-te geine maalplak?; 2 (gesubst. bn.) *'t is 'ne vi-jze*, onberekenbaar, zonderling mens; **3** (**uitdr.**) *'ne vi-jzën appostël*, vreemd heerschap; *det ieët iech neet, want dao bèn iech vi-js van*, ik heb er walging voor; *van e good glaeskën is-tër neet vi-js(gëvalle)*, drinkt hij graag; *wach mer, op 'ne vi-jze (zekere) kieër kri-jgs-tiech nog ins e pak slaeg.***

vi-jzërik (m.; -ke; -ske), **1** viezerik, smeerkees: *de zouds dae vi-jzërik mèt gein tang dörve vaspakke, want 't is zjus of wënt-ër (es of-tër) e pénke spek uuvër zich hieër haef gëkrieëge; 2 (fig.) smeerlap: *dae vi-jzërik zit alti-jd mèt z'n naas in de séksbeukskës.**

Vik, roepnaam voor Viktor.

Viktorin, roepnaam voor Victorine.

Viktwaar, dialectische schrijfwijze voor Victoire.

vilbërëkin (v.; -s; g. dim.) [Fr. uitspr.], vilbrëkee, vilbrëkè (zie ald.).

vilbrëkè (v.; -s; g. dim.) [Fr. *vilebrequin*], vilbrëkee, vilbërëkin [Fr. uitspr.]; krukas (van een auto): *'n gëbroeëke vilbrëkè laote vërnówwë kos tiech e pak pówn in de graasj, want zoe 'n vilbrëkè is geine kak* (is niet niets).

vilbrëkee (v.; -s; g. dim.), vilbërëkin, vilbrëkè (zie ald.).

vingër (m.; -s en vingër; -ke) [Eng. *finger*, Hd. *Finger*], vinger: **1 (uitdr.)** *de vingërs juuëke miech, ik wil dringend ...; det is mèt de nate vingër* (oppervlakkig) *gëdoeën; hae haef 't in z'n vingërs*, hij beheerst het; *hae haef lang vingërs*, is diefachtig; *det klopp wi-j 'ne zwieërënde vingër*, dat is volledig juist; *'t is mer 'ne vingër dik, lank, breid; op z'n vingërs bi-jte*, zich bedwingen; *lek vingër; lek dówm*, dat is zeer lekker. **2 oud Maaseiker spelliedje**: 'Terwijl een al groter meisje een dreumes zijn vingertjes één na één aanduidt, zingt het: *'D'n dówm waas in 't water gëvalle; de wi-jsvingër haw h'm drówt gëhaold; dae haw h'm aafgëdruuëg; dae haw h'm e sjoëen humpkën aangëdoeën; en de kleinën däögëneet waas 't aan moodër goeën zëgke.*' ; **3 oud Maaseiker spotliedje**: *'En oos Mëri-jke, 't haef 'ne kwaoje vingër. Niks traan! (2x)'*; **4 oud kinderversje**: *'Eine vingër, twieë vingër dri-j, nog eine vingër, veer vingër vi-jf (vijf vingers aan twee handen).'*'

vingërhood (m.; -heuj; -heudsje), **1** [Hd.

Fingerhut], vingerhoed: *vuur te nejjën höbs-tën 'ne vingërhood vandoon vuur krach op d'n nao(l)j te zètte; 2* (als maat) één centiliter: *e vingërheudsje zjëneever is mësjujn waal good vuur ins te preuve mer neet vuur ins good doeër te preuve.*

Vinopolis wi-jnhandël – wijnhandel Baeten; 'Baeten Vinopolis' en 'Baeten Vinostore' (sponsor DGMD), zie: *wi-jnhandël Vinopolis.*

Vinostore wi-jnhandël – wijnhandel Baeten; 'Baeten Vinopolis' en 'Baeten Vinostore' (sponsor DGMD), zie: *wi-jnhandël Vinopolis.*

Vinsénsie(j)usbëwaeging, De; De Vincentiusbeweging: *'In 1833 richde zës studeñtën aan de Sorbonne-uunievërzieteit 'n 'conférence de charité' op, di-j ze óngër besjërming stelde van de Fransën heiligge Vincentius a Paulo. Zoe óntstóngën in d'n hieële waerëld klein groepe. In 1875 waerdën ouch in Mëzeik zoe'n leefdadigheidsbëwaeging opgërlich, di-j tot de jaore 1970 hieël get érmooj kos vërzaachte. In 1994 waerde de Vinsénsie(j)uskónferénsie trök opgërlich doeër Tony Van Wijck. Ieërste vuuërzitstër waas Mia Lauwers-Cillen.'* (Bron: VAN WIJCK, Tony, De Vincentiusbeweging te Maaseik heropgericht, *De Maaseikenaar*, 1995, 2, p. 118-119)

vinstër (v.; -s; -ke), **1** [Lat. *fenestra*, Mnl. *venster(e)*, Fr. *fenêtre*, Hd. *Fenster*], rówt; venster (w.g.), raam: *de sjelm goeëjde 'ne klaw doeër de vinstër vuur benne te gërake; dao is 'n rówt ówt de vinstër; Tri-jn is ówt de vinster gëspróngë; mèt 'n vinstër kónne wieë zoewaal de rówt mèt 't houtwërk meine, mer 't kan ouch 't glaas allein of zelfs de oeëpëning zóngër de rówt zeen; 2 (uitdr.) d'n tillëvi-jzie is 'n vinstër oppe waerëld;*

de zón sji-jnt ouch doeër klein vinstèrkës, de zon schijnt ook voor arme mensen; *’t is mer e rujtsjën ówt ’n vinstèr*, er is niet veel aan verloren (wordt wel eens gezegd na een overlijden).

vinstèrlattej (v.; -je; -ke) [‘latei’ is in het AN ‘draagbalk boven een venster of een deur’], lattej; vensterbank: *dae bloomëgék z’n vinstèrlattejje zeen échte bloomëtäöfëlkës*.

vinstèrpómp (v.; -e; -pumpke), spanjolet, espagnolet: *es-te neet gaer höbs det d’n duuërën en vinstèrs oeëpësloeën of bli-jvën oeëpëstoeën, dén kóns-te vinstèrpumpkës laote zètte*.

vis (v.; -se; -ke) [Kil. *fisse, visse, vitsche*, Hd. *Fis*; vis staat in ons dialect ook vaak voor steenmarter, ook fluwijn genoemd], **1** fis (gew.), fits (gew.), bunzing: *’n vis haef de hölf van de hoondër(e) këpot gëbieëte; es-te vääöl mizzeerie höbs van wilj kni-jn, mós-tën ’n taam vis in de kni-jnspi-jp zètte; ’n vis is e brównzwart roufbieësje mèt witte plékskes op ze köpke, is fëmi-jlie van de weezël en d’n hérmeli-jn en is gek op kni-jn en vuuëgëlkës; ouch ’nën hérmeli-jn neume we dëk ’n vis; 2 (uitdr.) dae jóng is zoe fënistig es ’n vis; stinke wi-j ’n vis (fis)*;

vits (v.; -e; -ke) [veroud.; Mnl. *vitse* (teen), Vnnl. *vitse(l)*, D. (Rijnl.) *fitzen* (vlechten) m.b.t. een wand, Hd. *Fitze* (gevlochten roede)], gekloven tak: *bi-j hieël aw hujskës wi-j in Bókri-jk kóns-te nog zeen wi-j op de vitse tieëge de geevëls leim is gësmieërd*.

vittërnaer (m.; -s; -ke) [Fr. *vétérinaire*, Eng. *veterinary (surgeon)*, Hd. *Veterinär* (vaktaal)], veearts, veterinair, dierenarts: *’Laot de vittërnaer mer kómme, ’zag boor Sjarël, ’want det wuuërt ’n keizërsnaej (keizersnede).*’

vizzëteere (overg.; vizzëteerde, h. gëvizzëteerd), **1** [Fr. *visiter*, Eng. *to visit*], bezoeken, visiteren: *regëlmaotig vizzëteere wieë ékspezi-jsie; 2* [Hd. *visitieren*], inspecteren: *de vizzëteus vizzëteerde Trees aan de grens; 3* onderzoeken: *d’n doktër haef miech van kop tot tieën gëvizzëteerd mer haef niks gëvónge*.

vizzëteus (v.; vizzëteuze, -ke) [Fr. *visiteuse* (*des douanes*)], visiteuse: *Berta is vizzëteus bi-j de këmi-jzën* (douanen) *en mót reegëlmaotig vrouwluj vizzëteere* (lijfelijk onderzoeken op gesmokkelde goederen).

vlaaj (v.; vlaje; vlaetsje) [Mnl. *vlaeye* (dunne, brede koek)], **1** taart, vlaai (gew.): *twieë groeëte vlajën en tieën klein vlaetsjës stónge nog in de vētrin; waat höbt gieë ’t leefste: knubbëlkës-, waolbieëre-, ri-jstë-, prówmë- of kieërsëvlaaj?; e zjétsje koffie mèt e stök vlaaj; de Limburgsën en zieëker ouch de Mëzeikër vlaaj is vuur vingërs en dówm aaf te lékke; gein kirmis zóngër vlaaj; 2 [D. (Rijnl.) *Kuhfladen*], koestront: *pas op vuur de vlajën in de wei; 3 [D. (Rijnl.) *Fladen*], oude vrouw: *’t is ’n aw vlaaj mer ’t is waal e leef mins; 4 (uitdr.) di-j brènge zich gein vlaaj*, het zijn geen vrienden; **5 Maaseiker liedje**: *’Vlaaj, vlaaj, sókkër oppe vlaaj, iech wou det iech e stökskën haaj*, al waas det stökske nog zoe klein, ’t zal waal lékker zijn* (* uit rijmnood ‘haaj’ en ‘zijn’ i.p.v. ‘haw’ en ‘zeen’).*’**

vlaajëplaat (v.; -plate; -plieëtsje), bakplaat: *’n vlaajëplaat is ’n i-jzëre plaat woe de békker z’n vlaaj op in d’n oeëve zèt*.

vlaak, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vlac*, Hd. *Fläche* (vlak veld, vlakte)], het vlak, de vlakte: *op de vlaak van ’t Héppervéld(sj) kan de wënd(sj) nēteurlik good aan diech; 2* (bn.; vlakër, vlaatste), vlak en winderig: *’t Wörfëldërvéld(sj) is zoe vlaat es de zieë; in*

de Vlaondërs is 't land hieël vlaak; hae zit al vääol te lang in de vlake zón (in de volle zon).

vlaakaaf (bw.), vlakaaf; vlakaf, glad, rondweg: *Zjul zag vlaakaafze gëdach; Lom zag vlaakaaf 'nae'; dae loeëze zag 't miech vlaakaaf in me gëzich.*

vlaermóws (v.; -mówze; -mujske) [komt van Mnl. *vlederen* (fladderen), Mnl. *vledermuus*, *vleermuus*, Hd. *Fledermaus*], vleermuis: *kënt gieë 't vërsjil tösse de rossën en de gëwuuën of vaal vlaermóws?*

vlaakaaf (bw.), vlaakaaf (zie ald.).

Vlakërwieëg, de; de Vlakerweg: *'De Vlakërwieëg ligk in 't Greemëlsloo tösse de Wieërtërsteinwieëg en Jagërsborg, op 'de Vlaak' dus. Saer 1975 hët de wieëg, dae in 't Greemëlsloo nao de boordëri-j 'De Vlaak' geit, de Vlakërwieëg.'*

vlam (v.; -me; vlémke), **1** [Mnl. *vlam(me)*, Eng. *flame*, Hd. *Flamme*], (lett.) vlam: *de vlamme vloëëgën ówt 't daak;* **2** [Hd. *Flamme*], beminde, geliefde: *'n aw vlam zat z'n hart in vlam;* **3 (uitdr.)** *Fóns stóng in veur en vlam, was gloeiend enthousiast; mèt de vlam in de pi-jp vlamde de kammi-j(j)onnäör [Fr. *camionneur*] (h) eivërs.*

vlamme, 1 (onoverg.; vlamde, h. gëvlamp), **1** vlam vatten: *'t veurke bëgos good te vlamme;* **2** (fig.) flikkeren: *z'n ouge vlamde van kollaer;* **3** (bn. en onv. deelw.) [Hd. *flammend*], (fig.) vlamdend, gloeiend: *de vuuërzitter goeëf 'ne vlamdende spietsj;* **4** schieten: *d'n ujl (dommerik) waas op dujfkës aan 't vlamme;* **5** hard fietsen (sport.): *tieëge 70 vlamde ze in de koers nao óngër;* **6** hard rijden met de auto: *Sël vlamde doeër 't roeëd leech.*

vlang (m.; -e; vléngske) [Fr. *volant*, Hd. *Volant*], vëlang; band, strook: *de vlang van Lieënkën häör klëdsje zoeët mer aan eine kant vas en is losgëkómme; bi-j Lis höbbe ze gërdi-jne mèt 'ne vlang.*

vläög (v.; g. mv.; g. dim.), **1** vlaag: *wieë móste goeën sjujle vuur 'n vläög ('n sjoor), onweers- of regenbui;* **2** vlucht: *de valk pakdën 't dujfkën in volle vläög;* **3 (uitdr.)** *in ein vläög (zonder tussenpoos) neumde hae ze allëmaol; Ti-j's waas aan 't zawwëlën uuvër vrunsjap en uuvër de nejste vluuë di-j diech 't hëlste stieëkën en in de vläög zag-tër ouch det z'n naobërse, Von, vluuë op häöre start haw (veel noten op haar zang had).*

Vlaoming (m.; -e; -ske) [zou van het Oud-Hd. *fouwen* (wassen, spoelen) komen en zou slaan op het onder water lopen van de kustgebieden; Fr. *Flamand, Flamande*, Eng. *Fleming* (ook *he's Flemish*), Hd. *Flame, Flamin* (vrouwelijk ook *Flämin*)], Vlaming: *de meiste Vlaominge zeen hel wirkërs, mer hawtën ouch van lékker ietën en drënge.*

Vlaoms, I (o.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *le flamand*, Eng. *Flemish*, Hd. *Flämisich*], **1** het Vlaams: *Baer zag 't op ze Vlaoms; zal iech 't tiech ins in plat Vlaoms (onverbloemd) zëgke; 't sjoeën Vlaoms, het AN;* **2 (uitdr.)** *gieë vërstaot toch Vlaoms?, wordt gezegd tegen iemand die iets niet lijkt te vatten of voorwendt iets niet te begrijpen;* **II** (bn.; g. tr. v. verg.) [Fr. *flamand*, Eng. *Flemish*, Hd. *flämisich*], Vlaams: *Mëzeik is e sjoeën Vlaoms en Limburgs stëdsje; Jan Frans Willems is de vadër van de Vlaomse Bëwaëging; wieë höbbe twieë Vlaomse reuzën (konijnensort) en eine Vlaomse Lieëw (vlag); in dae strówk zit 'ne Vlaomse gaaj (mérkof, Hd. *Markolf*).*

Vlaomsën Awd-Strijdërsbónd, De;

De Vlaamsche Oud-Strijdersbond (V.O.S.): *'Deeze bônd is óntstangên es 'n tieëgëbëwaeging tieëge d'n Awd-Strijdërsbônd, woevan ze 't bësteur te antie-Vlaoms en te zieër gërich vóngên op 'n sterk geséentraliezeerde Bëlzje staatsstruktuuër. De Mëzeikër aafdeiling waerdën opgërich in 1930. Vuuërzittër waas Mathieu Brauns. Nao de bevrijding in 1945 hoeël de V.O.S. op te bëstoeën.'*

Vlaondërnaer (m.; -e; -ke), **Vlaanderaar** (gew.): *Vlaondërnaere woeënën in de Vlaondërs* (Oost- en West-Vlaanderen) *en hóbbe sjikke staej; Vlaondërnaere kónnën abstënaot* (koppig) *zeen.*

Vlaondërs (de): Oost- en West-Vlaanderen: *m'ne nónk woeënt in de Vlaondërs.*

vleeg (v.; -e; vleegske) [afgeleid van 'vleege' (vliegen); Eng. *fly*, Hd. *Fliege*], **1** (lett.) *vlieg: houwt gieë de vleege kèpot of laote ge ze bówte?; kënt gieë 't vërsjil tössen 'n kamërvleeg, 'n vleisvleeg, 'n stalvleeg en 'n stróntvleeg?; 2 (uitdr.) Nollëke duit gein vleeg kwaod, hij is zacht van aard; de vungs mieë vleege mèt 'ne lieëpël sjroeëp es mèt e vaat azzij-n, met zachtheid kom je verder dan met gestrengheid; bieëtër ein vleeg in de sop es hieëlëmaol gei vleis, beter iets dan niets.*

vleege ((on)overg.; vloeëg, h. en is gëvloëëgë), **1** (onoverg.) [Eng. *to fly*, Hd. *fliegen*], vliegen: *höbs-te gëvloëëgën of höbs-te d'n trejn gëpak?; dao is miech 'n vleeg in m'n oug gëvloëëge; 2* (overg.) [Hd. *fliegen*], vervoeren: *ze hóbbe d'n hëngs nao Dubai gëvloëëge; 3* vlug bewegen, rijden, enz...: *Drees vloeëg doeër de Bosstraot; 4* onv. deelw., bijv. gebr.: *d'n tieëringli-jjër haw de vleeënde tieëring; 5 (uitdr.) hae zijt ze vleege, hij is niet goed wijs; ze vloeëgë zich in de haor, maakten ruzie; Lis vloeëg miech*

óm d'n hals (óm de nak), omarmde me; de voeëgël is goeën vleege (is gëvloëëge), is gevluht; Zjef haef t'r eine laote vleege, een windje gelaten; kri-jg nów de vleeënde tieëring (verwensing).

vleegëglaas (o.; -glazër, -glaeske), vliegenvaal: *in 't vleeëgëglaas zoeëtën ein mot, dri-j mögke, ein mispël (wèsp) en gein ein vleeg.*

vleegëkas (m.; -kés en -kaste; -késke), vliegenkast: *in ooze vleeëgëkas stoeën of ligkën oos fruit, ooze zjëlei, e paar bruuëdsjës en 'n rouw sjónk.*

vleegëndraad (m.; -dräöj; -dräödsje) [Hd. *Fliegendraht*], vliegengaas: *vuur tieëge de vleeëgën hóbbe wieë ós vleeëgëndraad aangësjaaf* (laote zëtte).

vleegëplaog (v.; -e; -pläögske) [Eng. *plague of flies*, Hd. *Fliegenplage*], vliegenplaag: *oppe raad (gemeenteraad) hóbbe ze zich de haor ówt hunne kop gëtrockën en achter hun oeëre ligke krabbe, ómdët ze geine raad wiste mèt di-j vleeëgëplaog in 't Voeërshoeëve.*

vleegër (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Flieger*], piloot, vliegenier: *in de jaore fi-jftig en séstig zeen d'r bi-j de Bëlzjen tróp allës bi-jein e paar hóndërd vleeëgërs aafgëvalle; 2* [Hd. *Flieger*], wënd(sj)voeëgël; windvogel: *es-tën 'ne vleeëgër opluuëts, luuëts-tën 'ne pëpeere voeëgël op; 3* vogel: *de sléchvalk is 'nën ówtzunjërlik rappe vleeëgër; 4* vliegtuig: *höbt gieë de vleeëgër gëpak of zeet gieë mèt d'n TGV gëkómme?; 5* papieren vliegtuigje: *vleeëgërs ploëje kan plëzeerig zeen, d'rmët goeëje nog plëzeeriggër; 6 (uitdr.) dae vleeëgër geit neet op, dat zal niet gebeuren.*

vleegëraam (m.; -rame; -raemke) [Hd. *Fliegenfenster*], vliegenraam (in België), hor: *vleeëgëramën in vinstërs en duuëre zeen*

- good tieëgën 't bènneveegee van insékten en ouch tieëgën 't bènneëgape van de luj, mer dën mós-te van d'n livving waal geine leechbak make.*
- vleegësjj-jt** (m.; g. mv.; g. dim.), vleegëstrónt; vliegenstront(je): *of 'n vleege nów en dën eine luuët vleege, weit iech neet, mer ómdét ouch vleegeñ hun gëvoog mótte doon, is dae vleegeñsjj-jt de raej woevuur de vleege bi-j de minse bówtëvleege (weggejaagd worden).*
- vleegëstrónt** (m.; g. mv.; g. dim.), vleegësjj-jt (zie ald.).
- vleegëvénger** (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Fliegenfänger*], vliegenvanger: *in de kówstal höbbe wieë mèt di-j vleegeplaog waal tieën vleegevéngers gëhange*; **2** [Hd. *Fliegenfänger*], (m.b.t. de zangvogel) vliegenvanger, vliegeneter: *bi-j ós zit(tën) eine vleegevénger en békans gein ein vleege.*
- vleegmësjj-jn** (o.; -e; -ke) [Hd. *Flugmaschine* (veroud.), thans *Flugzeug*], vliegtuig, vliegmaschine (veroud.): *mèt dae lochzak bèn iech in 't vleegmësjj-jn mèt m'ne kop tieëge de plëfong gëvloëëge.*
- vleegplejn** (o.; -e; -ke), vliegplein (gew.), vliegveld: *op 't vleegplejn höbbe ze 'n rippërtaasj gëmaak uuvër de riskasi-j van de vleegeëri-j (aviatiek, vliegerij).*
- vleer** (m.; -e; -ke) [Mnl. *vlieder*, Hd. *Flieder*], fleer; (h)uuëlëntuuël (zie ald.).
- vleerbés** (v.; -se; -ke) [D. (reg.) *Fliederbeere*], fleerbés; vlierbes: *van vleerbésse, woe de zwarte mieëldër (meerël, mieërel) zoe gek op is, make we vleerbollën en vleersjroeëp; vleerbésse kóns-tën ouch mèt vööl sókkër op alkool zette.*
- vleerbol** (m.; -le; -bölke), fleerbol; vlierbol: *vleerbolle kos-te vreugër kri-jgën es kënnerslók en nów wuuëre ze vërkoch tieëge d'n hoos.*
- vleerfluit** (v.; -e; -sje), fleerfluit; vlierfluit: *vreugër maakde békans alle kënjer vleerfluitsjës van vleertéskes, want di-j zeen vanbènne zoe good es hól [als gez.: hól (niet hoeël)].*
- vleersaap** (o.; g. mv.; -sépke), fleersaap; vlierbessensap: *van vleersaap, det good is tieëge d'n hoos, mós-te swënt(sj)ërs e paar lieëpële pëer daåg drënke (pakke).*
- vleersjroeëp** (m.; g. mv.; -sjruuëpke), fleersjroeëp; vlierbessensiroop: *van vleerbieëre kóns-te vleerzjëlei mer ouch vleersjroeëp, vleersaap, vleertee en zelfs vleerwi-jn make.*
- vlees** (o.; vleeze, vleeske) [Mnl. *vlies*, *vluus(ch)*], **1** *vlies: e leesei haef allein e vlees en dus gein sjaal; de dri-j vleeze rónnd Rika häör hërses woeëren óntstoeëke; es 'n vrouw häör watër is gëbroeëke, zeen eigëlik de vleeze van häöre moodërkook (placenta) gëbroeëke (gësjuuërd)*; **2** (samenst.) *bi-j 't aksedént woeëre z'n trómmeëlvlees en ze nètvlëes gësjuuërd.*
- vleis** (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vleysch(e)*, Oud-Hd. *fleisc*, Hd. *Fleisch*], **1** (m.b.t. het spierweefsel) *vlees: wit vleis (kalfsvlees) is gëzónnër es roeëd vleis of gëruik vleis; 't vleis is tej (taai)*; **2** *vruchtvlëes: Heedëlfingër is 'n kieërs mèt vööl en lékker vleis*; **3** (brood)belegsel: *ieët gieë vleis bi-j de boeëtër(h)amme?*; **4** (samenst.) *dae vleisklomp (fig. voor erg zwaar mens) stik élken daåg 'nën hawve killoo vleis nao bènne; de Spaanse kieërs is 'n vleiskieërs*; **5 (uitdr.):** *di-j mëdam zit good in 't vleis, is niet mager; vës noch vleis, niets, geen*

- karakter; *gëruik vleis hilt zich 't bèste, zo verdedigt zich een roker; det is eine mèt vleis oppe rubbe, hij is goed gebouwd, hij ziet er gezond uit; es moos vleis waas, vroeëte de katte de kuuël aaf, als, indien ...*
- vleishaok** (m.; -häök; -häökske) [Hd. *Fleischerhaken*], vleeshaak: *aan de vleishaok hóng 'n sjónk van 'n spörgków (koe die werd gevoerd met spurrie, spurriekoe).*
- vleiskieërs** (v.; -e; -ke), vleeskers (gew.), Spaanse kers: *'n vleiskieërs is 'n dikke kieërs mèt hel vleis, mer 't kan ouch 'n vleiskleurigge kieërs mèt tamëlik hel vleis zeen en dén is het 'n Spaanse kieërs.*
- vleismaaj** (v.; -maje; -maajke), vleesmade: *vleismaje weite waal wieëg mèt e kēdavēr (kreng), want ze laote dao gei grēmke van uuvēr.*
- vleismuuële** (v.; s; -ke) [D. (reg.) *Fleischmühle*], vleesmolen, gehaktmolen: *'n vleismuuële deent vuur 'ne vleisklómپ doeër te drejjen en zoe gēkap te make, woe wieë dén weer frikkedëlle (boelëtte, bōlkēs) van drejje.*
- vleistēmat** (v.; -te; -temétsje) [Hd. *Fleischtomate*], vleestomaat: *van di-j groeëte tēmatte mèt neet vāōl saap trin zeen vleistēmatte; van vleistēmatte make we tēmattēsop.*
- vleisvleeg** (v.; -e; -ske) [Hd. *Fleischfliege*], vleesvlieg, bromvlieg, aasvlieg: *de greun of blaw vleisvleeg is 'n brómfvleeg di-j hāōr eikēs vuural op kēpotte bieēstēn en bieēsjes lēgk, mer ouch op eure bufstōk es ze de kans kri-jg.*
- vleiswónj** (v.; -wunj en -wónje; -wun(d)sje) [Eng. *fleshwound*], vleeswonde: *es-te neet gaer de klem (tetanos) kri-jgs, mós-te zelfs 't kleinste vleiswun(d)sje good vērzörge.*
- Vlékke, Hóws; huis Vlekken, Markt 33:** *'Is 'n hóws mèt vértiekaal kómpēzi-jsie, opgētrokkēn in 1715 doeër de fēmi-jlie Pergens, di-j ri-jk waas gēwoeērēn in d'n handēl en de Maasvaart. 't Hóws waerdēn in 1972 es mónnēmēt gēklasseerd.'*
- vleuje** (onoverg.; vleujde, h. en is gēvleujd) [Hd. *fließen*], vloeien, stromen: *bi-j Awwēneik vleujt de Bosbieēk in de Maas.*
- vlieëgël** (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Flegel*], vlegel, lummel: *de vlieëgël (k(w)aojóng) haw e klun(t)sje boeëtēr in bōmpa ze pintsje gēdoeën; woeërt gieë ouch 'ne vlieëgël in eur vlieëgëljaore?; 2* [Hd. *Dreschflegel, Flegel*], dorsvlegel: *vuur 't kaaf van 't koeëre te sjeije, gēbrujkde ze vreugēr 'ne vlieëgël.*
- vlieëgële** (overg.; vlieëgëlde, h. gēvlieëgēld), **1** vlegelen (gew.), afrossen: *es-te vreugēr es k(w)aojóng get haws ówtgēstoeēke, waerdēs-tēn ins good gēvlieëgēld, waat dieëg dēnken aan 't vlieëgële van koeērēn of terf; 2* dorsen: *swēt(sj)ērs vlieëgēlde de boore de terf, 't koeëre ...*
- vli-jmsjērp** (bn.; g. tr. v. verg.), **1** vlijmscherp: *mèt e vli-jmsjērp métske snaej Trui zich in hāōre vingēr; 2* (fig.) *di-j trēnseneerbieēs is dēk vli-jmsjērp; doeër al di-j vli-jmsjērpe vērwi-jte ligk-tēr uuvērhoup mèt z'n hieël fēmi-jlie.*
- vlōch** (v.; -te; -sje), **1** [Hd. *Flechte* (form.)], haarvlecht: *allēwi-jl kump 't zoe nej neet, mer vreugēr hawwe vāōl maesjes vlōchtēn in hun haor; 2* (fig.) [Mnl. *vlocht, vlucht* (toevlucht), Hd. *Flucht*], vlucht: *doot gieë ouch mèt aan de vlōch in goud?; 3* [Hd. *Flug*], groep vogels: *'n vlōch (klōch)*

sprieëve voeël (vieël) in de kieërsëboum; 4 [Hd. *Flug*], vlucht (met een vliegtuig): *höbt gieë 'n gooj vlöch gad?*

vlöchte (onoverg.; vlöchde, is gevlöch) [komt van 'vlieden', Mnl. *vlien*], **1** [Hd. *fliehen, flüchten*], ontsnappen, ontvluchten: *mèt di-j pollëtikke sittëwaasi-j vlöchde hae rëzëlujt ówt ze land; 2* [Hd. *sich flüchten*], een toevlucht zoeken: *oppe luip vuur 'n paer(d)swoeërstël* (hoornaar) *vlöchdën hae nao bënne; 3* [Hd. *flüchten*], (fig.) *an præbeerde vuur 't kopbrieëkës te vlöchte*.

vlöchtig [Hd. *flüchtig*], **1** (bn.; -gër; -ste), vluchtig, etherisch: *bënzín is vlöchtig; 2* (bw.) oppervlakkig: *de zjuusj haef de zaak vuurluipig vlöchtig bëhandëld*.

vloe(ë)r (m.; g. mv.; vluuërke) [Mnl. *velueel*], floe(ë)r; fluweel: *op z'nën dëmiesaezao haef Lambaer, dae sjikkën tip, 'ne kraag van vloe(ë)r*.

vloe(ë)re (bn.; g. tr. v. verg.), floe(ë)re; fluwelen: *Lei haef 'n vloe(ë)re (floe(ë)re) bóks en 'ne jas mèt 'ne vloe(ë)re kraag aan*.

vloeë (v.; vluuë; vluuëke) [Mnl. *vlo*, Eng. *flea*, Hd. *Floh*], **1** vlo: *'ne vloeëbók (eikäörke) haef z'ne naam neet gëstoeële, want dae zit alti-jd óngër de vluuë, waem in Mëzeik uuvër vluuë kalt, dënk aan 'de legende van het Heilig Wammes'; 2 (uitdr.) es-te bi-j d'n hónd sluuëps, kri-jgs-te z'n vluuë, van je intimi neem je altijd iets over; Lis haef vööl vluuë op häöre start, heeft veel noten op haar zang, is veeleisend, pretentius, kieskeurig; dao kri-jgs-te vluuë van, daar krijg je het van op je heupen; dae huuërt de vluuë hooste, hij is een gierigaard; zoe nej kóns-tën 'n vloeë neet in de vot ki-jke, je moet niet al te precies zijn; in de zaochste bédde zitte de rapste vluuë, pas op voor schijnheiligen; de nejste vluuë stieëkën 't*

hélste, familieleden veroorzaken het meeste last; de kóns bieëter op 'ne kórf vluuë lëttën es op e gek wi-jf, een onberekenbare vrouw is een grote zorg.

vloeëbók (m.; -buk; -bukeske) [veroud.; kindertaal], eikäörke; eekhoorn: *de vloeëbók is zoe eige det-ër 'n noeët kump pakkën op de lattej*.

vloeëje (onoverg.; vloeëjde, h. gevloeëjd), travvakke, wouwe, vreutële, pówjakke; zwoegen, hard werken: *Nol haef alti-jd ligke vloeëje, mer z'n vrouw is 'n lui fluit (tri-jn, fi-j(j)oeël)*.

vloeëjebak (m.; -bék en -bakke; -békske), vuil bed: *ómdët Zjang alti-jd in z'ne vloeëjebak sluuëp, höbbe ze h'm in 't hospëtaal ieërs good ingëzeip*.

Vloeëjëkuuëning, De; De Vlooiënkonig:
'De Vloeëjëkuuëning is e kunswërk aan de Hépperport van de bekënde brónskunstënaer Jan Praet (Ejsde, 1955), det de Mëzeikër vastëlaovënd- en hawfvastëtrëdi-jsie vuurstëlt. Illëmënte di-j opvalle, zeen: e soeërt mi-jtër oppe kop (de karnëvalsmöts), dri-j mómmëgëzichtrë (de dri-j zotte daag), de klei(j)aasj (Prins, Vors en Groeëtriddërs mótte zich niks meine), 't volk (de vastëlaovësveerdërs, de vluuë di-j 't wejmëske doon bëwaege), 't hërmeni-jke (oos eige vastëlaovësmëzi-jk, de kloonjëstoet en de straotkarnëval), d'n tónkwatsjër (hilt mèt vööl humor de luj 'ne speegël vuuër), twieë vërkleide mèt mómmëgëzich in de hand (vërkleije doort neet lang), 'ne vastëlaovësgék met han in de loch (de vastëlaovësveerdërs spuuële mèt de vastëlaovënd de hoofrol), twieë knapkookërs, 'nën hieëringbi-jtër en 'ne vastëlaovëndveerdër (de vastëlaovësgék rëgeert Mëzeik) en 'nën 'einzëlgängër (de mins dae 'allein' van vastëlaovënd wilt

- gëneete*). *Bi-j ze fieësjaor 4 x 11 (1995) waas dit kunswérk 'ne kaddoo van Het Heilig Wammës aan Mëzeik en aan alle Mëzeikënaere.*' (Bron: JANSSENS, Wiel, De Vloeëjèkkuëning, *De Maaseikenaar*, 1995, 1, p. 3-8). P.S. *Jaak GEELEN wi-js ós trop det we - tērwi-jl 't meervoud van vloeë nëteurlik vluuë is - toch 'vloeëjèkkuëning' zëgke* [Regel: zie 'krejjeëpoeët'].
- vloeëjëmarsjang** (m.; -e; -mersjéngske), voddëmarsjang, voddëlëmarsjang, voddëlëman, voddëlëkrieëmër (zie ald.).
- vloeëjèsteek** (m.; -steeke; -steekske), vlooiënbeet: *oppe rómmlémért vërkoeh eemës vloeëjèpójjër en vloeëjèkrówd tieëge vloeëjèsteeke.*
- vloeër, 1** (m.; g. mv.; vluuërke), fluweel, velours: *de kraag van m'ne jas is van Èngëlse vloeër; 2* (m.; -e; vluuërke) [Eng. *floor*], vloer: *bi-j Tri-jn haef de vloeërdër 'ne marmëre vloeër gëlag; Stin is doeër d'n houtëre vloeër gëzak; diech kums miech hi-j neet uuvër de vloeër (d'n dörpël).*
- vloeërdër** (m.; -s; -ke), vloerlegger: *gistërën haef de vloeërdër ós 'ne steïne vloeër gëlag en vandaag haef-tër h'm ingëwasse.*
- vloeëre** (bn.; g. tr. v. verg.), fluwelen, van fluweel: *'n vloeëre bóks is 'n werm bóks en vloeëre drappëri-jje zeen sjoëñ drappëri-jje.*
- vlok, I** (v.; -ke; vlökske), **1** [Mnl. *vloc(ke)*, Eng. *flock*, Hd. *Flocke*], plukje, vlok: *dao hóngën e paar vlökskës haor op z'ne jas; 2* [Hd. *(Schnee)flocke*, Eng. *(snow)flake*], sneeuwvlokje: *in 't leech van de lantaer zoeëgs-te de (snieë)vlökskës dansëntaere nao óngër kómme; II (bn.; -kër; -ste), **1** (m.b.t. een vogeltje) volgroeid: *de bi-jmóskës zeen vlok gënog vuur ówt te vleege; 2* vroegrijp: *'t jungskën is nog mer zës, mer hae is békans zoe vlok es 'ne groeëte; 3* levendig: *groeëtvadër kik weer vlokkër nów, mer hae haef waal op apëgape gëlieëge.**
- vlöm** (v.; -me; -ke), **1** visgraat: *ligk neet zoe te slënje, want drek höbs-tën 'n vlöm in d'n kael; 2* kaaf; kaf (van graan): *in de wanmuuële waerdën 't koeëre gëwand, de vlömme (het kaf) van 't koeëre gësjeije dus.*
- vlood** (m.; vleuj, vleudsje), **1** bloedvloed (van kraamvrouwen): *Mia is in 't kënjbèd gëstórve doeër 'ne vlood; 2* witte vloed: *Truïke haef vääol las van witte vlood (candida vaginalis).*
- vlook** (m.; vleuk; vleukske) [Hd. *Fluch*], vloek: (**uitdr.**) *in (op) 'ne vlook waas Mil klaor (gëreid); de vlook van d'n alkoor haef det zówplëpken in 't graáf gëbrach.*
- vlooke** (onoverg.; vlookde, h. gëvlook), **1** [Mnl. *vlo(e)ken*, Hd. *fluchen*], vloeken: *vlook neet zoeë; es-te nów nog eine kieër vlooks, löps iech tiech óngër d'n kónt, hé jóng; dae nóndëdzjuuë vlook wi-j 'ne këtter; 2* contrasteren: *det moof kleid vlook mèt det brówn jéske.*
- vlot, 1** (o.; -te; vlótsje), vlot: *op e vlot van aaneingëbóngën oeëlievate voëre we de Maas aaf tot Ophoeëve; 2* (bn.; -tër; -ste), vloeiend: *de meistër zag det iech e vlot opstél haw gësrieëve; 3* (bw.) [Hd. *flott, flüssig*], vlot, vloeiend: *daen teks luuët zich vlot lieëze; 4* (**uitdr.**) *vlot is vanne sji-jt gëstórve, lan(k)sëm laefnog, je moet je niet haasten.*
- vluuëgël** (m.; -s; -ke), **1** [Hd. *Flügel*], piano, vleugelpiano: *'t pie(j)anoókónzaer wuuërt gëspäöld op 'ne vluuëgël; 2* vleugel van een kasteel: *van de vluuëgëls van det këstieël is*

de vörf hieël aafgëblajërd (afgebladder); **3** [Mnl. *vlogel, vluegel*] vleugel van vogel of vliegtuig: *de vluuëgël van 'ne vleegeër duit dënkën aan de vluuëgël van 'ne voeëgël.*

vluuëgëlreem (m.; -e; -ke), aandrijfriem: *vreugër hawwe de dieërsmësji-jne 'ne këtshówwë* (rubberen) *vluuëgëlreem van waal tieën maetër lank en waal tieën sëntemaetër breid.*

voch (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vocht, vucht*, D. (Rijnl.) *Foch*], vochtigheid: *'t pëpeer vilt van de moôr van de voch; 't stink hi-j nao de voch; de moôr stuit vól sjummël van de voch; de moôr is greun ówtgëslage van de voch.*

vochplék (v.; -ke; -ske), spot (zie ald.).

vochvérke (o.; -s; -vérkske), vérke, moôrvérke, steekëlvérke (zie ald. bet. II).

vodde (alleen mv.), **1** menstruatie: (vulg.; **uitdr.**) *Bërbken haw króm zin, ómdët ze aan de vodde waas*, ongesteld was, menstrueerde.

voddëband (m.; -bénj; -bén(ds)je), maandverband: *bi-j Jóngën oppe Bosstraot koste de vrouwluj vreugër slóffe, korsëtte, gaene, sjolke, mémmeesti-jpërs (soetjins) en voddëbénj koupe.*

voddël (m.; -e; voddëlke), lómmël; **1** (m.b.t. armoedige kleding) lompen: *de voddëlkrieëmër hóng vreugër dëk aan de bel vuur aw kleijaasj, vuur voddële dus; waat höbs-te nôw weer vuur aw voddëlen aan; 'voddën en bieën (benen, knoken), riep (reupde) de voddëlmarsjang vreugër;* **2** (m.b.t. versleten lap stof) vod: *pak ins 'ne voddël (lómmël) vuur det op te vaege;* **3** (**uitdr.**) *Lom zoeët z'ne zoeën achter z'n vodde (vaere)* (berispte, sommeerde hem),

woe hae voddële (problemen) *mèt kraeg.*

voddëlkrieëmër (m.; -s; -ke), voddëleman, voddëlmarsjang, vloeëjëmarsjang; **1** lompenhandelaar, lompenboer, voddenkoopman: *vuur aw kleijer, (óngër) li-jfkës en óngërbóksën en allërlei angër kleijaasj, voddële zëgk mer, dieëg de voddëlkrieëmër reegëlmaotig alle straote van Mëzeik;* **2 lompenhandelaars in Maaseik:** *'In Mëzeik loeët de voddëlkrieëmër Nol, Voddëmol gëneump, mèt 'n groeëte bel weite det-ër dao waas, tërwi-jl dër riep (reupde) 'Voddën en bieën!' (vodden en beenderen). Hazëjéntsje waas ouch 'ne voddëlkrieëmër, mer dae waas toch mieë gëspissjeliëseerd in kni-jnsvëlle.'*

voddëleman (m.; -ne; -ménke), voddëlmarsjang, vloeëjëmarsjang, voddëlkrieëmër (zie ald.).

voddëlemanj (v.; -e; -méndsje), voddëmand: *verslieëte lakës, han(d)deuk en neum mer op, 't laag (loeëg) allëmaol in de voddëlemanj vuur de voddëlmarsjang.*

voddëlmarsjang (m.; -e; -sjéngske), voddëleman, vloeëjëmarsjang, voddëlkrieëmër (zie ald.).

voddëvént (m.; -e; -sje), voddëvent (gew.), nietsnut, leegloper, nietsdoener: *dae voddëvént is mèt z'ne zwake kâl en z'n trukke van de luije Sjarël eigëlik 'ne man van dri-j kieëre niks.*

voeëgël (m.; vuuëgël; vuuëgëlke) [Mnl. *vogel*, Hd. *Vogel*], vogel: (**uitdr.**) *is miech det 'ne rare voeëgël*, een vreemd persoon; *de voeëgël is gëvloeëge*, de gezochte is weg; *Lom is 'ne vri-jje voeëgël*, een ongebonden iemand; *Simon it wi-j e vuuëgëlke*, eet erg weinig; *dae haef de voeëgël aaf*, hij

is geslaagd; hij heeft gewonnen; *eemēs verzörge wi-j e vuuëgëlke*, er goed zorg voor dragen; *vuüëgëlkēs di-j te vreug zèngë, kri-jge de katte gaer*, vroeg rijp, vroeg rot; vroegrijpe meisjes lopen in hun ongeluk; *hi-j-éntieëgën en dao-intössen höbbën al vääol vuuëgëlkēs gēsjieëte di-j nów nog gei vötsjën höbbe*, ondertussen kan veel gebeurd zijn; *’t vuuëgëlke geit vleege*, wordt gezegd bij een open gup.

voeëgële (overg.; voeëgælde, h. gëvoeëgëld) [Mnl. *vogelen*, Duits (Barg.) *vögēln*, D. (Rijnl.) *vogeln* en *vögeln*, Hd. *vögeln*], (vulg.), pöppe, nuuëke; (m.b.t. geslachtsgemeenschap hebben) paren, neuken: *e gëlieërd woeërd vuur ’t ordënaer (vulgaer) woeërd voeëgëlën is ’t AN-woeërd ‘cohabiteren’* (van Lat. *com* (samen) + *habitare* ((be)wonen).

voeëgëlsjrik (m.; -ke; -ske) [D. (Rijnl.) *Vogelschrecken*], vogelverschrikker: (**uitdr.**) *ze höbbe dae kieërël zoe aafgëtujjêrd dët-ër ówtzujt wi-j ’ne voeëgëlsjrik*.

voeëgëlwei (v.; -je; -ke) [vroeger hanteerden veel landbouwers het principe van ‘groene braak’, waar het onkruid dan welig tierde en waar vogeltjes overvloedig aan hun kostje kwamen], **1** onbebouwde grond, braakland: *op ’n voeëgëlwei oeëtën allërlei vuuëgëlkēs ’t jaor rónd hun bujkske vól*; **2** (**uitdr.**) *det land ligk dao voeëgëlwei*, braak, onbebouwd.

voeëjage (o.; g. mv.; g. dim.) [1618 *die vouy jaegen op vastelavont, MR 20.1*], **uitgestorven carnavalsgebruik waarbij voorbijgangers met groene takken werden ‘geslagen’ tot ze iets gaven**: *‘Op sómmigge plaatsën in Limburg trëkke mèt de karnëval kënjër óngër ’t zéngë van vastëlaovësleedsjës van duuër tot duuër vuur zoe geld(sj) bi-jein te kri-jge, waat ouch*

e soeërt voeëjagën is. Vreugër haws-tën ouch ’t ‘voeëjage te paerd’, waat bëteikënt det jóng manskieërëls van kaffee tot kaffee trokkën op jaag nao beer en vrouwluj.’

voeël (v.; -e; -ke) [Lat. *velum* (zeil)doek, Fr. *voile*, Eng. *veil*, (stof) *voile*, Hd. *Voile*], vwal; sluier, voile: *mèt häör voeël vuur häör gëzich kos-te vreugër in ’n bëgriëfënis-mès de weef (weeëvrouw) häör gëzich neet zeen*.

voeër (v.; voeëre; vääörke) [Mnl. *vore*, Eng. *furrow*, Hd. *Furche*], **1** voor, ploegsnede: *de ploog trëk deepe voeëre doeër de leim (grónd)*; **2** (fig.) groef: *van het hel bejje mèt de zwaore veurhamër haef de smieëd voeëren in z’n han; mèt de jaore haef de zón rumpsële (rimpeltjes) in de vessër ze gëzich gëbrand, waat zjus is of wënt-ër (es of-tër) vääörkēs in ze gëzich haef*.

Voeërshoeëve, ’t; Voorshoven, een gehucht van Neeroeteren: *‘Waem uuvër ’t Voeërshoeëve sprik, dënk aan pingpóng, voetbal, de KLJ en aan de prachtigge (sjikke) nëteur.’*

voeërt (bw.) [Hd. *sofort*], drek, dierék, sëbi-jt, mèdein; dadelijk, onmiddellijk, aanstonds: *iech kóm voeërt, sjöp de sop al mer ówt; iech bèn ech gein pi-jp tówbak wieërd, mer toch kri-jgs-te voeërt ’n watsj rónd d’n oeëre*.

voeës (bn.; voeëzër; voeëste) [16de eeuw *voosch*], voos: *de kruuëtsjës in de kroeëtékówl zeen bëvroeëre gëwaes en nów zeen ze voeës en is ’t saap trówt*.

voetbal, **1** (m.; -le; -bélke), voetbal; **2** (m.; g. mv.; g. dim.) [van ‘voet’ + ‘bal’, Eng. en Fr. *football*, Hd. *Fußball*], voetbalspel: *we goeën nao de voetbal; iech kóm nao de voetbal; ‘voetbal is oeërlog, zag traenër*

Michëls; 3 Maaseik F.C.: 'Maaseyker Football Club (M.F.C.) waerdën opgërich in 1925. Vuuërzittër waas Etienne Moors en sikkërtaris Henri Dalemans. In 1970 haw M.F.C. zieëve ploogën in kómpëti-jsie, zoedët óngëvieër hóndërd spuuëlërs en spuuëlërkës 30 wieëke koste sjotte.'; 4 Real Neerootëre-Mëzeik; Real Neeroeteren-Maaseik: 'De klub waas 'n samëveuging (2005) tósse de klubs 'K. Neeroeteren FC en K. Maaseik FC'. 't Waas de bëdoeling de spuuëlërs 'n opleijing van hoeëg nievoo aan te beeje vuur de zelf opgëleide spuuëlërs zoe vääöl mäögëlik in de iërste ploog te bréngën én op e zoe hoeëg mäögëlik nievoo te spuuëlën in de provvinsjaal reekse. Samëwirling mèt klubs ówt de naobër waas 'n angër doel.'

Voetbalclub Sint-Berb; Voetbalclub Sint-Barbara: *'Dees mi-jnwirkërsploog, di-j waerdën opgërich in 1940, späöldën op Si-jmkëshuuëvël en hëtde latër Victoria. Eugène Dubois en Jef Martens woeëre van 't bëstëur. Spuuëlërs van 't iërste oor woeëre Jan en Lambert Paredis, Leon Gielen, Jan en Godfried Krawinkels, Leo Kalders, Johnny Paspont, Jo Bours, Antoon Verhaag, Lom Peeters, Jef en Albert Janssen, Jef Kesler en Pierre Voorpijls.'* (BOONEN, Martin, Voetbalclub Sint-Barbara, *Maaseik Verenigd*, p. 50)

vokabbulaer (m.; g. mv.; g. dim.) [me. Lat. *vocabularium*, Fr. *vocabulaire*, Eng. *vocabulary*, Hd. *Vokabular*], **1** *vocabulaire*, woordenschat: *de Mëzeikër vokabbulaer stuit in deezën diksjënaer; 2 (uitdr.) det vi-js woeërd stuit neet in mi-jne vokabbulaer, neem ik niet in de mond.*

vól (bn.; vollër; volste) [Mnl. *vol(le)*, Eng. *full (of)*, Hd. *voll,*], **1** *vol: de kirk zoeët stampë(n)tig vól, propvol met mensen; vol mèlk, niet ontroomd; mèt de kop vól zörg;*

't is vol maon; 'ne volle zak; 'n vol manj; het ménke zit vól óndäög; de gëzette stoeën d'r vól van; 2 (uitdr.) 'ne volle naef', tgo. halfneef; nów höb iech mi-jne bówk vól van di-jne lómpe kál, daar heb ik ruim genoeg van; zoe vól es 'n ei; dae proffieët (dorpsfilosoof) hoofs-te neet vuur vól aan te zeen, hoef je niet ernstig te nemen; 't rëndsj is vól, drachtig; ze is vól (vulg.), verwacht een kind; ze sjoeët vól, was aangedaan; volle gaas gieëve, er vaart in zetten. [Als predikaat (gezegde), als bw. en als bn. vóór een o. zn. in het enk. heeft 'vol' de sleптоon; in de andere gevallen spreek je 'vol' met de stoottoon uit]

vólhawte (overg.; hoeël vol, h. volgehawte), **1** *blijven beweren, volhouden, voortgaan: hae hilt vól dét-ër gëli-jk haef; Door blaef volhawte det iech 'n zeekdën (kréngden) óngër de lénjën haw (dat ik ziek was); 2* niet opgeven: *iech bèn d'r përtienént zieëker van des-te mós vólhawte mèt tiech te verzette tieëgën 't vërdwi-jne van oos sjoeën spraok; det papkien(d)sje (verwend kind) mótt lieëre vólhawte.*

voljaer (m.; -s; -ke) [van Fr. *vol* (vlucht), Fr. *volière*, Hd. *Voliere*], vogelhuis, volière: *in de voljaer zitte pöttërkës (distelvinken), 'ne pappëgej, 'ne krej, e paar pëtri-jskës en e seerfezëntsje.*

volk, I (o.; g. mv.; volkske) [Hd. *Volk*, (*Leute*)], vouk; **1** (m.b.t. de mensen) *volk: Zjef is 'ne mins ówt 't volk; dao waas tiech get volk oppe beïn; de Mert waas zwart van 't volk; 't jónk volkskën haw e stök in z'n veut; eige volk; 2* de lagere stand van een land: (samenst.) *mèt det wagëlëvolk mós-tën oppasse; det kërkesvolk duit gein vleeg kwaod; 3* *bezoek(ers): dao is volk bënne (in de winkël); good volk; 4 (uitdr.) sjik volk kump alti-jd te laat, wordt gezegd tegen laatkomers; 'volk!', zo riep je als*

de winkelier niet in de winkel was; **II** (o.; volkë(re); g. dim.), **I** (m.b.t. de mensen van een staat) volk: *’t Vlaoms volk; ’t awd volk, de joden.*

vollao (m.; -s; -ke) [Fr. *volant*], steur; autostuur: *’t fītsēsteur neumde we de giedao* [Fr. *guidon*] en *’t ottoosteur de vollao; es-te mèt d’nēn ottoo in prieēs wils vare* (in hoogste versnelling wil rijden), *mós-te d’ne vollao good vashawte.*

völle (overg.; vólde, h. gëvöld) [Eng. *to fill in/up*, Hd. *füllen*], vullen: *Frans oeët ’n gëvólde tēmat mèt ’n völling van krévètte, krab en majjēnaes en vólde de glazēr nog mer ins* (en deed ze nog eens vol), *mer dae haef waal ’n good gëvólde (dikke) portēfól; ’n hoon mèt gēhak völle; tan völle; de bēnzinbak völle.*

Volliebalklub, De Mēzeikēr; De Maaseiker Volleybalclub (Nolliko): *’De Mēzeikēr volliebalkklub, di-j gēstich waerdēn in 1960, sloeët det jaor al aan bi-j de Bēlzje volliebalbōnd. Al in 1975 waas MAVOC ein van de tieēn bēste klubs van ’t land en spāólde ze in de ieērēdivvi-jzie. De ieērste MAVOC-ploog (1960) bēstóng ówt Firmin Vancleef, Jean-Louis Goyens, Jan en Willy Klaps, Willy Craeghs, Karel Van Bergen, Jos Van Erum en Francis Piron. Vuuērzittēr waas mēnieēr Verbeek en sikkērtaris waas zjendērm Put. In ’90-’91 waerde de klub vuur d’n ieērste kieēr kampējówn van Belsj en wón ze vuur d’n twieēde kieēr de bieēkēr. In ’93-’94’ en ’94-’95 kwoeēm de klub in de kwartfianalēs van de CEV-cup. Saer 1996 spāólde ze d’n Euroopabieēkēr vuur lan(d)skampējównēn en waerde vice-kampējówn van Euroopa in 1997 en 1999, in 2000 haolde ze bróns. In 1997 waerde Noliko doeēr de Bēlzje sportjournalistēn ówtgēroope tot bēste sportploog van ’t land. Saer 2011 spāólde*

Noliko in de vērnówde ‘Champions League’. In 2008 haolde de klub ’n twieēde plaats in de final-4 van de CEV-cup. De Mēzeikēr vollie, dae is bēgos op ’t kolleezje van de krujshieēre, wuuērt saer 2008 gēspāöld in de Lotto Dôme. In mieērt 2010 veerde Noliko Mēzeik ze 50-jaorig bēstoeēn en e paar wieēke latēr organiezeerde ze de fienale van de CEV-cup, woe ze bróns haolde. In ’t jaor 2009-2010, e zoevāólste suksésjaor, haolde ze wēns in de ‘supercup’, wēns in de ‘Bieēkēr van Belsj’, Euroopees bróns en waerde ze vice-kampējówn. In 2010-2011 waerde Noliko-Mēzeik vuur d’n 13de kieēr landskampējówn. In 2011-2012 waerde Noliko-Mēzeik vuur de 14de kieēr landskampējówn en wón ouch vuur de 14de kieēr de Bieēkēr van Belsj. In de ‘Champions League’ waerde de final four op ’n haor nao gēmis. ’t Sēzówn 2013-2014 waas mèt 7 nów spuuēlērs t’r ein van de vērnówwing. Vuuērzittēr saer 1986 is Mathi Raedschelders. Coach zeen o.a. gēwaes: Bert Goedkoop, Anders Kristiansson, Vital Heynen, Brecht Van Kerckhove, Vincenzo Di Pinto en Erik Verstraten. In 2015 waas Giovanni Torchio coach. Leegēdarisse Mēzeikēr spuuēlērs woeērēn o.a. de gēbreurs Klaps, Eddy Evens, de gēbreurs Beenders en Wim Segers.’ (Bron: DE LA HAYE, Jos, secretaris Noliko)

völlig (bn.; -gēr; -ste) [Hd. *füllig*], gevleesd, dik, gezet, vol van uitzicht, mollig; *hāör gēzich is völliggēr gēwoeēre; ’ne völligge wi-jn*, met een vol bouquet; *di-j bóks is tiech get (te) völlig*, te ruim.

völling (v.; -e; -ske) [Hd. *Füllung*], vulling; *’t völlingskēn is ówt m’nēn tand gēvalle; de völling van ’ne stieloo; ’n losse völling; in de pót waerde de boevoos (bouveau = steengang) mèt ’n völling van stein gēstappēleerd (opgevuld).*

- volluum** (o.; -e; -ke) [Lat. *volumen*, Fr. en Eng. *volume*, Hd. *Volumen*], volume: *'t is 'n heemëlsbreid vërsjil vuur 'ne sportman of z'n lóngën e volluum van dri-j of van vi-jf li-jtër höbbe.*
- volówt** (bw. v. kwantiteit), ten volle, voluit: *allëwi-]l kónne de meiste gepénsjeneerde waal twuntig tot dértig jaor volówt profφέteere van hun pénsjoeën.*
- vólpos** (m.; -te; g. dim.), (m.b.t. de werktijd – van 22.00 uur tot 6.00 uur de volgende dag – in de mijn, waarin de ontgonnen gangen met steenafval werden gevuld) vulpost (gew.): *oppe pót hawwe sómmigge de vólpos, ouch waal nachpos of tieënoorëpos gëneump.*
- vólsël** (o.; -s; -ke) [Hd. *Füllsel*, *Füllmasse* (vulmateriaal van bv. vlees)], vulsel: *vuur e gaat mèt 'n vólling te vólle höbs-te vólsël vandoon; wèt gieë welk vólsël d'r in 'n woeërs zit?*
- voltaasj** (v.; voltazje; -ke) [Fr. *voltage*, Eng. *voltage*], voltage: *wi-jvääol voltaasj haef daen akkuu?*
- voltoeëjd** (bn.; g. tr. v. verg.), voltooid: *het voltoeëjd deilwoeërd van 'kónne' is 'gëkos'.*
- vón(d)s** (v.; -te; -je), **1** uitvinding: *waem det haef ówtgëvónge, haef 'ne richtigge (richdigge) lómmël van 'n vón(d)s gëdoeën; 2* [Mnl. *vont*, *vond(e)*, Hd. *Fund*], vondst, ontdekking: *de pollissën höbbën 'n vón(d)s gëdoeën van tieëndówzënd pékskes siggrètte (sëgrètte) zóngër taksbén(d)sje.*
- Von**, roepnaam voor Yvonne, wat 'taxusboom' betekent.
- vónk** (v.; -e; vunkske) [Mnl. *vonke*, *vonc*, *vunke*, Hd. *Funke*], vonk, *mèt dae sjouwbrand sloeëge de vónkën ówt de sjouw.*
- vónkëlnów** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *funkelnagelneu*], fónkëlnów; splinternieuw: *de steul zeen vónkëlnów, want de awwe woeëre get wigkëléchtig (lënjëlaam).*
- voog, 1** (v.; vooge; veugske) [afgeleid van 'voegen', Mnl. *voege*, Hd. *Fuge*], voeg: *'t hóws is slech gëvoog, want 't voogsël vilt ówt de vooge (ówt de moôr); 2* (m.; -de; -(d)sje) [Lat. *vocatus* (gevolmachtigde)], voogd: *ómdét Berta häör broor is gëstórve, is ze es paat (pieëtsje) (tówzeende) voog gëwoeëre van Ti-js, dae nog lang neet munjig is.*
- vooge** (overg.; voogde, h. gëvoog) [Mnl. *vo(e)gen*, *vu(e)gen*, Hd. *fugen*], voegen: *es de rówbów aaf is, kump de voogër vuur de moóre mèt spi-js (metselspecie) te vooge.*
- voogër** (m.; -s; -ke), voeger: *'ne voogër is 'ne métselaer dae de moóre voog; 'ne voogër kump de voogën ówtkappën en op(për)nów vooge.*
- voogi-jzër** (o.; -s; -ke) [Hd. *Fugeisen*], voegijzer: *mèt e voogi-jzër wirk de voogër de vooge tösse de brikke sjoëën glaad aaf.*
- voor** (o.; g. mv.; veurke) [Hd. *Futter*], **1** dierenvoeding, voer, voeder: *ieërpëlëmael is voor vuur de vérkes (vérkesvoor); 2* aas: *es-tën op ritse wils vësse, mós-tën ieërs voor gëreid make; 3* (fig.) voer: *waat dae kálmieëkër (praatjesmaker) dao zaet, is voor vuur di-j praatsj (praatzieke vrouw).*
- voorbak** (m.; -bék en -bakke; -békske), **1** [Hd. *Futtertrog*], troeëg; voerbak voor vee: *Lei haef d'n ieëzël 'nën ummër havër gëgieëvën in z'ne voorbak (troeëg); 2* [Hd. *Futternapf*, *Fressnapf*], voederbakje voor vogels: *swènt(sj)ërs vólt Mëri-j élke mörgën*

’t voorbékssen in ’t voeëgëlhujske.

voore (overg.; voorde, h. gëvoord), **1** [Hd. *füttern*], voeren, eten geven aan dieren: *smörgës voore we de kni-jn en de hoondër(e), de sjäöp en de vès*; **2** [Hd. *füttern*], voeren, helpen eten: *Nëtsjen is häöre kleine pépken aan ’t voore; in ’t hospëtaal mótte ze Mëgritsje voore, want mèt det bëslaag (beroerte) is ze van eine kant laam*; **3** [Mnl. *voederen*, Hd. *abfüttern*], voeren (van kleding): *es-te vooring in ’ne jas höbs laote zëtte, höbs-tën h’m laote voore; m’n hawse zeen gëvoord*; **4 (uitdr.)** *dae mós-te mèt de reek voore*, die man is razend kwaad.

vooring (v.; -e; veuringske) [Hd. *Futter, Fütterung* (van stof)], voering, binnenbekleding: *de vooring van Laen häöre vëlle jas is óngër de erm gësjuuërd.*

voot (m.; veut; veutsje) [Eng. *foot*, Hd. *Fuß* (dim. *Füßchen*),], voet: **(uitdr.)** *dae houwt get ówt z’n veut (botte)*, die verkoopt onzin; *di-j rotsoeëj ligk óngër de veut*, in de weg; *doot det ins óngër de veut ówt*, ruim het op; *’t zeen allëmaal kóntëkrówpërs, vuur de voots*, stuk voor stuk; *alle vi-jf voot* (om de haverklap) *zit-ër aan de slók*; *Zjieërke kan neet mieë óngër de veut ówt*, (lett.) hij takelt af; *hae haw e stök in z’n veut*, hij was dronken; *späöl miech neet mèt m’n veut*, hou me niet voor de gek; *dao kraeg iech get óngër m’n veut*, kreeg ik verwijten toegestuurd; *Door laef op groeëte voot*, weelderig; *hae is op staonje voot* (meteen, op staande voet) *wéggësjik*; *Zjef stuit op gooje voot* (kan het goed vinden met) *mèt Lieëna*; *veutsje vuur veutsje* (langzaam maar gestadig) *kwoeëm dër kortërbi-j*; *dao vaeg iech m’n veut aan*, daar hou ik geen rekening mee; *dae kos daomèt óngër de veut ówt*, die wist van wanten; *dae séntepie(ë)r mós-te geine voot gieëve*, je moet hem niet helpen (bijspringen); *de*

bóksësjij-tërd maakde zich óngër de veut ówt, maakte dat hij wegwam; *det weite m’n veut ouch*, dat is evident.

vootgënger (m.; -s; -ke) [Hd. *Fußgänger*], voetganger: *de zaatlap haef de vootgënger van de wieëg aafgëvare.*

voosttök (o.; -ke; -ske), voetstuk: *waat haef daen Dri-jk nów ówtgëvrieëte? ’n Hieël pak nöttigheid (gemeenheid) en daodoeër is-tër van ze vootstök gëvalle*, heeft hij zijn reputatie en aanzien verloren.

vörf (v.; -vörve; vörfke), **1** [Hd. *Farbe*], verf: *’n tuub vörf, ’ne pot vörf, de vörf is aafgëblajërd*; **2** geelzucht, hepatitis B: *de gael vörf*; **3 (uitdr.)** *’t hóws stuit good in de vörf*, is goed geschilderd; *eemës (get) in de vörf zëtte*, een eigenschap extra doen uitkomen, zwaar benadrukken, beklemtonen; *det pak gein vörf*, die vlieger gaat niet op, dat zal niet plaatshebben.

vörfbueërstël (m.; -s en -e; -ke), verfborstel: *vörfbueërstëls mós-te nao gëbruik alti-jd good ówtwassën in tërpeti-jn.*

vörfdoeës (v.; -doeëze; -duuëske), sjminkdoeës (zie ald. 2de bet.); **1** verfdoos: *Bert haef vuur z’ne sintërklaos ’n vörfdoeës gëkrieëge*; **2** overdreven opgemaakte dame: *di-j vörfdoeës haef ’nën hawve pot sjmink op häör gëzich*; *di-j vörfdoeës is zjus ’n Sjieneese vaas mèt al dae sjmink en dae luppëstif.*

vörfke (o.; -s; -), kleurke (zie ald. 1ste bet.).

vörfwinkël (m.; -s; -ke) [*Farbengeschäft*], verfwinkel: *vuur vörf, vörfbueërstëls en vörfstuube mós-tën in ’ne vörfwinkël zeen.*

vörmsël (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *vorminge* (vormsel), Hd. *Firmung* (sacrament)], **1**

vormsel, confirmatie: *de bissjop deende de kènjër 't vörmsël tów; 2 het vormsel in Maaseik: 'Vreugër kraege zoe'n vi-jfhóndërd kènjër van vërsjilligge parrochies op 'ne gëwuuëne wieëkdaåg 't vörmsël in de dieëkënaal kirk. De kènjër van de ómlikgënde dörpe kwoeëme dén dèk te voot of mèt d'n tram vuur d'n ieërste kieër nao Mëzeik. Élke parrochie haw daobi-j 'ne vörmpieëtër of 'n vörmpaat, di-j de kènjër, nao 't vörmsël, in d'n einën of d'ne angëre zaal trakteerdën op koffië en vlaaj, waat in Mëzeik allein gëbueerdën in de gëhuchte. 't Sakkremènt van 't vörmsël kraegs-te doeër de bissjop tówgëdeend tösse d'n 12de en 14de lieëvësjaor.'* (Bron: DAEMEN, Mathieu, Van wieg tot graf, *De Maaseikenaar*, 1998, 2, p. 58-70)

Vorstëndóm Mëzeik; Vorstendom Maaseik:

'Of 't ówtroope van Mëzeik tot vorstëndóm oppe vastëlaovëndzitting van 1974 get te makën haw mèt de fujzieplanne – de fujsie kwoeëm d'r in 1976 – is neet mèt zieëkërheid gëweite. Waat waal eedërein zieëkër wèt, is det 't vorstëndóm de famëus MSK-ottooplaat, de WAM ('n eige munt) én – vuur de mètwirkërs van Het Heilig Wammës – de pas (identiteitskaart) van 't Vorstëndóm Mëzeik haef ówtgëgieëve.'

vörvër (m.; -s; -ke), verver, huisschilder: *in de zoeëmër goeën we de vörvër laote kómme vuur de moóre te witte (mèt kalk).*

vos (m.; -se; vöske) [Mnl. vo(o)s, vosse, Hd. Fuchs], **1** vos: *zëlf in de stad Lónde zitte dówzënde vosse; oppe vossëjaag hóbbe ze achtër 'ne roeëje vos en 'ne zilvërvos aangëzieëte; 2* vossenpels: *vreugër hawwe de vrouwluj 'ne vos óm hunne nek; 3 (uitdr.) dae is zoe slum es 'ne vos ('t is 'ne slumme vos); 't is 'nën awwe vos, iemand die de kunstknepen kent vanuit zijn ervaring; 4* [Hd. *Reineke Fuchs*], *Reinaert de Vos; 5*

oud Maaseiker versje: *'Vöske; vos! vos! d'n dujvël is los; bënj h'm aan e kääordsje; zèt h'm e roeëd mötskën op, dén is het e sëldäötsje.'*; of ook: *'Roeëje vos, t'r dujvël is los! Bëng h'm aan e kääordsje, vërkoup 'm vuur 'n äörtsje.'* (Opgetekend door Jaak HENDRIX); P.S. äörtsje: (hier) munt van 0,5 cent.

Voske, Het; Het Voske: *'Uuvër 't hóws 't Voske' weite we det t'r in 1609 'ne kaffee waas. In 1774 waerdën 't hóws vërkoch aan Hendrik Houben, dae tösse 1780 en 1785 hoofman waas van de Bókkëri-jjërs. In 1976 waerdën 't Voskën eigëndóm van mënneër en mëdam G. Neureuther-Deckers, di-j 't hóws hieël sjik rëstorreerde.'*

vot (v.; -te; vötsje) [Mnl. + Kil. *fotte*, D. (Keuls) *Fott*, D. (Rijnl.) *Futte* en *Fotte*, Hd. *Fotze* (vulg. kut, hoer, vot); betekende aanvankelijk 'vrouwelijk schaamdeel'], **1** vot, kont, achterste, achterwerk: *iech houw diech op d'n vot; 2* schaamdeel van een teef, hondsvot; **3** [D. (Rijnl.) *Futte*] het onderste (zwarte) gedeelte van een ei: *vot tieëge vot of kop tieëge kop? 'is de meis gëstelde vraag bi-j 't eijërkuppe; 4* (samenst.) (m.b.t. een verachtelijk mens) schurk, ploert, schavuit: *di-j hón(d)s vot haef d'n hieële pattëklang (boel) vërneeld; 5 (uitdr.) di-j machóhël is allein mer kop en vot, ze is erg klein; de mós noeëts e vèt vërke z'n vot smieëre, iemand die rijk is, nog bijgeven; di-j kakmëdam hink zich allës aan de vot, besteedt al haar geld aan kleding en juwelen; mein diech mer niks, want 'n vot is 'n vot, hi-j en ouch in Brussël, alle mensen zijn hetzelfde, ongeacht stand of plaats; tón di-j sjëlmen aan de duuëre rammëlde, zeen wieë óngër 't béd gëkroeëpën en hóbbe wieë oos vot tówgëknieëpe, toen waren wij erg angstig; tón Koeëb di-j fles zjëneevër sëltaot haw gëmaak, haw d'r e good stök in z'n vot, toen was hij behoorlijk dronken; vuur zoe'n*

bootee (*beauté*) laot iech miech 'ne brieëm doeër m'n vot trèkke, daar heb ik wel iets voor over; mèt zoe e *dëplomke* (*dipplomke*), dao kóns-te diech de vot mèt aafvaege, dat heeft geen waarde; dae *lówszak* is 'n vot van 'ne vent, is een waardeloze kerel; dae *pëtik gëli-jk wi-j mi-jn vot op e kumpke sop*, dat lijkt er niet op; *Fóns löp zich de bein óngër z'n vot ówt vuur 'n kastrol mósjële*, hij doet daar alles voor; dae *prówmënieëtër sjit zich de boeërd vanne vot*, hij heeft diarree; dae *krówkëstop* (klein, gedrongen persoon) kump miech tot aan de vot, hij is klein van stuk; daen *tip* (verzorgd persoon) haef 'ne blawwe *rènk rónnd z'n vot*, die is van adel; hae waas aan z'n vot *gëbrand*, voelde zich geraakt; eemës aan ze *vötsje veule*, iemand jennen; hae haw de vot in, was boos, ontstemd, triest, beduusd, ontgoocheld; dae *luiwammës luuët zich de vot naodrage*, laat zich dienen; *Sjël haef gein vot in de bóks*, is mager; *Joeëp is mèt de vot in de boeëtër gëvalle*, hij is in een aangenaam midden terecht gekomen; *Zjieërkën haef de vot vól sjoud*, heeft veel schulden; *diech, vot mèt oeëre*, verwijt; **6 oud Maaseiker gedichtje**: 'Mi-jna haef häör vot vërbrand: zieëve blaorën aan élke kant. Mi-jna haef toch zoe ein pi-jn aan häör lieëlik sji-jtmësjj-jn.' (Opgetekend door Jaak HELLINGS)

vouk (o.; g. mv.; -ske), volk (zie ald.).

vówl, **I** (o; -; -) [Mnl. *vu(u)l*, *vuyl*], **1** vuilnis: dae gipse (stijfdeftig iemand) *bëkik miech wi-j 't vówl van de straot*; **2** nageboorte van een varken of een koe [als de nageboorte ('t vówl) uit het lijf van het dier verdwenen is, kan dat lijf (dier) weer schoon worden; op die tegenstelling slaat het woord 'vówl'], *tón de zuuëg gëbagk haw* (biggen had geworpen), *höbbe we 't vówl doeër de krejje laotën opvrieëte*; **II** (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *faul*], oneerlijk, vuil, laag, rot, corrupt: (**uitdr.**) *mèt vówl spuuële* (met oneerlijk

spel) *kan dër 't hoeële*; **2** vies, bedorven, onfris, rot: *mèt di-j vówl han kums-te neet aan de taofël*; *di-j kënjër loupën alti-jd mèt 'n vówl naas en in 'n vówl óngërbóks en e vówl humpke*; **3** onaangenaam: *doot di-j vówl siggrèt (sëgrèt) ins ówt*; **4** hatelijk: dae *vówlën hónd haef miech gëbieëte*; **5** gemeen, schunnig: *sjei ins ówt mèt dae vówle kâl*; **6** (m.b.t. wat vuil maakt) smerig, vies: *van det vówl werk höb iech m'ne bówk vól*; **7** (bij een scheldw.) vals, gemeen: *dów, vówle kóntëkrówpër, mèt de gëflikfloëj!*; **8** ernstig: *Zjang haef 'n vówl zeekdën óngër de lënje*; **9** laag, verachtelijk: *det is 'n vówl zaak*; **10 (uitdr.)** *de mós de vówle was neet bówtënhange*, iets onbehoorlijks publiek maken; *hae is nog te vówl vuur z'n vot op te höffe*, hij is aartslui; *Fóns is nog te vówl (lui) vuur 'ne rotte vaam këpot te trèkke* (hij is aartslui); *hae haef miech ówtgësjieëte vuur al waat vówl* (lelijk) is.

vówlap (m.; -lëp en -lapp; -lëpke), vówlik; **1** vuilak, smeerpoots: *daen drékbaer is 'ne vówlap van 'ne mins*; dae *vówlap wus zich neet*; **2** zedenloze: dae *vówlap is 'nën échten ónnöttërd* (viezerik); **3** smeerlap, gemenerik: dae *vówlap haef miech good gëambëteerd*, de duivel aangedaan.

vówlbak (m.; -bék en -bakke; -bëkske), assebak; vuilnisbak: *waem zèt bi-j uch de vówlbak bówte?*; *vreugër goeëjde de minse de zunsjële* (sintels) *in de vówlbak*; *de assëkar haolde vreugër zunsjëlën en awddënk* (halfverbrande kooltjes) *op*; *de vówlbak (assëbak) deende vreugër allein mer vuur zunsjëlën en awddënk*, want de *voddële ginge nao de voddëlëmarsjang*, *d'n aafval van de lëgumme ging nao de sjëllëboor en mèt de res stoeëkde ze 't hóws werm*.

vówlënzer (m.; -s; -ke) [Hd. *Faulenzer*], luierik, luiaard: *de vówlënzer is zoe lui es*

de nach en zit d'n hawvën ti-jd op z'n lui kónt te luiwammëse (luieren).

vówlgëbreujd (bn.; g. tr. v. verg.) [geen echt AN-equivalent], onvoldoende bebroed: *ómdét e vuuëgëlke dëk 'nën houp eikës lëgk, ein pë r daåg, kómme d'r waal ins e paar neet ówt, want di-j zeen dén vówlgëbreujd, neet te gooj of neet lang gënóg bëbreujd en dus rot, of ouch waal ins sti-jfgëbreujd (overbebroed).*

vówligheid (v.; vówligheede; -sje), **1** vuilheid, vuiligheid: *pas op vuur de vówligheid in daen attëljee (werkplaats), want di-j laote dao allës ligke wi-j 't vilt of ligk; 2 onkruid: *deeze middig goeën we di-j vówligheid, di-j neetëlen en di-j distële, ins ówttrëkke [onkruid wieden = gieëje]; 3 vunzigheid, schunnigheid: *de vówligheid op dae pos (zender) mós-te ze vërbeeje.***

vówlik (m.; -ke; -ske), vówlap (zie ald.).

vówlikke (onoverg.; vówlikde, h. gëvówlik) [Hd. *faulzen*], luilakken, luieren, niets doen: *de vówlénzer ligk nów al d'n hieëlen daåg te vówlikkën in de zieëtël.*

vówls (get) ['get'(iets) komt voor met een nabepaling, namelijk met de genitief van een bijvoeglijk naamwoord], iets vuils, **1** (lett.) smerig, vies: *zoe'n zeiktón, de's get vówls; 2 ernstig: *d'n tittëleerie(j)óm (delirium tremens), de's get vówls; 3* (lett. 'vies'; fig. 'ernstig') *de rétteketét (diarree), de's get vówls.**

vówlszak (m.; -zék en -zakke; -zékse), vuilniszak: *zwaor vówlszék aan de straat zëttën is onneet good vuur d'ne rógkëstrank.*

vóws (v.; -te; vujsje) [Mnl. *vu(u)st, vuyst*, Hd. *Faust*], vuist: (**uitdr.**) *Tjeukën is mer 'n vóws hoeëg, is klein; ki-jk, di-j ieëtën ówt*

't vujsje, zonder eetgerei; sóms mós-tën 'n vóws makën in d'n maal, je beheersen.

vrach (v.; -te; vrëch(t)sje), **1** [Mnl. *vracht*, Hd. *Fracht*], vracht: *de kammi-j(j)ao losde z'n vrach; 2* (samenst.) *vuur 'n vrach te vërsjieëpën höbs-te vrachgood, 'ne vrachbreef, vrachtoos of 'ne vrachboeët vandoon en dén mós-te nog vrachloeën of 'ne vrachpri-j's bëtale; 3 groot aantal, hoop: *de sjoeëlkënjer höbbën 'n vrach beuk [Hd. einen Haufen Bücher].**

vraej (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Frieden*, *Friede* is veroud. en formeel], vrede: *vuur de heemëlse (leef) vraej zaet-er niks uuvër 't gëbóws oppe moór van de naobër; laot miech éstebleef mèt vraej (rös).*

Vraej, De; De Vrede: *'Hóws, Mert 14, waerdën in 1973 es mónnëmënt gëklasseerd vuur z'n historisse(n) en artistieke waerde.'*

vraemde (m.; id.; g. dim.), **1** [Hd. *Fremde(r)*], (m.b.t. iemand die niet tot de naasten behoort) vreemde: *det gëvloeëj (hard werken) höbbe ze van geine vraemde; 2* [Hd. *Fremde(r)*], vreemdeling: *dae vraemdën is al good eigën in Mëzeik, want hae is nów de proffieët van dit stëdsje (dorps- of stadsfilosoof); 3 (uitdr.) in de vraemde (in den vreemde) duit-ër zich sjik vuur.*

vraemp (bn.; vraem(p)dër; vraem(p)ste), **1** [Mnl. *vre(e)mt*, Hd. *fremd*], (m.b.t. anderen behorend) vreemd: *det hóws is nów in vraemde han; 2* eigenaardig, merkwaardig: *Nol duit de lëstën ti-jd zoe vraemp; iech haw e vraemp gëveul; 't is vraemp; vraemde nës; iech vèng 't hi-j vraemp.*

vraempgoeën (onoverg.; ging vraemp, is vraempgëgange) [Hd. *fremdgehen*], vreemdgaan: *Neer is vraempgëgangën ómdét-ër z'n bóks vól gósting haw en*

ómdét-ër vuur e maesje mèt zoe e sjoëen fieguurke waal uuvër 'n rotte plank boeëve de hël zou dörve loupe.

vraemps (get) ['get'(iets) komt voor met een nabepaling, namelijk de genitief van een bijvoeglijk naamwoord], iets vreemds: *‘t is get vraemps det dae bi-jjèzwérm nów geit zwér(re)men in fibbërwarie.*

vraag (v.; -e; vräögske), **I** [Hd. *Frage*], **1** vraag: *det is 'n raar vraag; 2 probleem: *det is de vraag (neet); II navraag [Hd. *Nachfrage*]: *dao is vääöl vraag nao mèlóngstein (breuksteen).***

vraoge (overg.; vroeëg, h. gëvraag), **1** [Hd. *fragen*], vragen: *iech vroeëg wi-j laat det 't waas; vraogënde luj zeen te hëlpe; wi-jvääöl vruuëgs-te daovuur?; 2 uitnodigen: *we höbbe Trees op oos fieës (op 't ieëte) gëvraag; 3 ten huwelijk vragen: *Rooske wilt gaer trouwe, mer Tjeu haef häör nog neet gëvraag; 4 (uitdr.)* *vraoge stuit vri-j en nae zëgke huuërt daobi-j, nee heb je, ja kun je krijgen.***

vrattël, 1 (v.; -e; vréttelke) [Lat. *verruca* (verdikte opperhuid), Mnl. *wratte*, Eng. *wart*, Hd. *Warze*], *frattël; wrat: Kris haef e vréttelken op z'ne bównagël (navel); Jèt haef 'n vrattël op häör gëspón* (uitwendig gëslachtsdeel van de vrouw); **2 (uitdr.)** *lójje ze 'nën doeëje nao 't graáf, innëwi-jl was iech miech de vrattëlen aaf* (dan zouden de wratten verdwijnen volgens het oude bijgeloof); *det zówplëpken haef 'n druuëg vrattël in de kael, heeft veel dorst.*

vrattëlëkrówd (o.; g. mv.; -krujdsje), wrattenkruid: *vuur 'n vrattël ówt te bi-jte, mós-te mèt 't saap van vrattëlëkrówd uuvër 't vréttelke goeën.*

vrech, 1 (v.; g. mv; g. dim.), oude landmaat (=

100 kleine roeden; roede = 14 m²): *vuur det land van twuntig vrech zeen we 'ne nówwën tóws (pachtcontract) aangëgange; 2* (bn.; -ër; -ste) [Hd. *frech*], astant, ónbësjóf, néppetig, néppentig; brutaal: *di-j vréche vélmówl kënne ze in d'n hieële röntëlóm* (omgeving); *bi-j eemës 'nën oploup doon is waal vrech; det di-j vi-js klammot* (smeerpoes) *mèt häöre vówle kloonj aan, zoeëmër in ooze sallao geit zitte, vèng iech vrech; 3 (uitdr.)* *hae is zoe vrech es de straat.*

vréchlap (m.; -lëp en -lappe; -lëpke) [Hd. *Frechling*], brutale kerel: *dae vréchlap haef ze ins good op z'n pri-j gëkrieëgë* (heeft rammel gehad) *ómdét-ër daen troeëg van e vroumës* (lompe en dikke vrouw) *aan häör échelste wangën* (achterwerk) *haw gëveuld.*

vreesloch (v.; -te; löchsje), vrieslucht: *bi-j móttig* (vies) *waer bli-jfs-te bieëtër bënne, mer (diech) get (vër)trieëjën* (een kleine wandeling maken) *in de vreesloch is gëzónnd.*

vreeswaer (o.; g. mv.; -ke) [Eng. *freezing weather*, Hd. *Frostwetter*], vriesweer: *mèt dit vreeswaer goeën we zjus oppe middig ins oppe loch en (ós) get (vër)trieëje* (een wandelingetje maken).

vreeze (onpersoonlijk ww.; vroeër, h. gëvroeëre) [Mnl. *vr(i)esen*, Eng. *to freeze*, Hd. *frieren*], **1** vriezen: *ómdét 't hel gëvroeëren haef, zeen de kwi-j(jë)pieëre bëvroeëre; 2 (uitdr.)* *'t vrujs stein ówt de grónd, keihard; 't vroeër bloomën oppe rówte, het vroor hard.*

vreigële (onoverg.; vreigëlde, h. gëvreigëld), stéchele, vreijële (zie ald.).

vreijëlaer (m.; -s en -e; -ke), ruziemaker, twistzoeker: *van di-j van Ieële wuuërt waal ins gëzag det 't vreijëlaere zeen, mer*

*det is sjaele zeivër ...; zeen Maaslénjers
vrijëlaere?*

vrijële (onoverg.; vrijëelde, h. gëvrijëld)
[Eng. *to wriggle*, D. (Rijnl.) *freijelen*,
freideln, *freigeln*; de grondbetekenis
is (tegen)wringen], vreigële [veroud.],
stéchéle, vreigële; ruzie zoeken, ruziën,
bekvechten: *vrijële bëgint gëmeinlik mèt
gëzaeg, gëjéns, króm zin of alkool*.

vreisëlik (bn.; -kër; -ste), vreselijk: *dao is get
vreisëliks gëbuuërd; 't is 'ne vreisëlikke pin;
d'n èrmooj dao is vreisëlik*.

vrèkke (onoverg.; vrèkde, is vrèk), vèrèkke
(zie ald.).

vrèks, erg, zeer, vervloekt, verrekt, **1** (bw.)
(inf.) *'t is hi-j vrèks heit*, erg warm; **2** (bn.,
g. tr. v. verg.) *det vrèks lëwejt is vuur aerd
te vrieëte*, dat vervloekt lawaai is niet
aanvaardbaar.

vrënd(sj) (m.; vrunj, vrund(d)sje) [Mnl. *vrient*,
vrunt, Eng. *friend*, Hd. *Freund*], vrind,
vrund(sj); **1** vriend: *gooj vrunj; gëzwoeëre
vrunj; 't zeen dikke vrunj; 't is 'nën awwe
vrënd(sj); óngër vrunj; det zaet dën 'ne
vrënd(sj); 'ne vrintëlikke vrënd(sj); 2*
(uitdr.) *van d'n vrunj mós-tën 't hóbbe*,
reactie als een vriend je teleurstelt.

vrènge (overg.; vróng, h. gëvróng), **1**
wringen: *get los vrènge; de sjoon vrènge*,
drukken; *de was (ówt)vrènge*, (uit)wringen;
2 (uitdr.) *dao vrunk miech nog get*, er
ligt me nog iets op de lever; *hae wèt neet
wi-j dër 't gëvrónge kri-jg*, hoe hij het kan
inpassen, gedaan krijgen, klaarspelen; *dae
mót alti-jd vrènge*, tegenwerken.

vrénjeweere (overg.; vrénjeweerde, h.
vrénjeweerd), verénjeweere, verénneweere,
vërsjanjèneere, vëreenëweere,

vërrannëweere, verdëstruuweere (zie ald.).

vreug (bn.; -ër; -ste) en (bw.), **1** [Mnl. *vro(e)*,
vrooch, Hd. *früh*], vroeg: *vreug kieërse;*
vreug ówt de vaere zeen; vreug aarbeze;
'ne vreuge wënt(sj)ër; 2 [Hd. *frühestens*],
ten vroegste: *tën vreugste kump-tër mörge;*
3 voortijdig: *hae is vreug aan z'n ènj
gëkómme; 4* (uitdr.) *vreug op 't jaor; vreug
op d'n daág; dao mós-te toch vreug vuur
opstoeën*, daar moet je goed uitgeslapen
voor zijn; *vreug op is gei präfi-jt, vreug
hóngër en vreug sji-jt; vreug ri-jp, vreug rot,*
vreug wi-js, vreug zot; vreug of laat.

vreugër (bw. v. tijd) [Hd. *früher*], **1** eertijds:
vreugër waas allës bieëtër; 2 destijds,
indertijd: *vreugër hóbbe wieë nog 'n
hun(d)sje gad; 3* in de oude tijd: *bómpa
vërtèlt de kënjër van vreugër; 4* (uitdr.) *woe
iech vreugër van wakker laag (loeëg), ligk
iech nów langs te sloope*.

vreuging (v.; g. mv.; g. dim.), wroeging, spijt,
gewetensknaging, berouw: *'t is 'ne man
mèt vööl knuip en vreuging dët-ër de luj in
hunne nak haef gëzieëte, haef-tër neet*.

vreugjaor (o.; -jaore; -jäärke) [Mnl. *vorejaer*
(voorjaar), Hd. *Frühjahr*], voorjaar, lente:
*in 't vreugjaor kómme de zwélfkes trök ówt
't zujje*.

vreugmès (v.; -se; -ke) [Hd. *Frühmesse*],
vroegmis, vroegdienst: *nao de vreugmès
ieëte wieë gëmeinlik e pënke spek*.

vreugte (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Frühe*],
vroegte, vroege morgen: *in alle vreugte
ginge we op paoling vësse*.

vreus (m.; vreuze; -ke), varreus, vëreus (zie
ald.).

vreute (onoverg.; vreutde, h. gëvreut),

vruuëtele, wouwe, travvakke, vloeëje, pówjakke, vreutële (zie ald.).

vreutëlaer (m.; -s en -e; -ke), maordër, wouvër; wroeter: *dae vreutëlaer haef z'n hieël lieëve mótte wouwe* (hard werken) *vuur get bi-jein te kri-jge*.

vreutële (onoverg.; vreutëlde, h. gëvreurëld), vruuëtele, wouwe, vreute, travvakke, vloeëje, pówjakke; wroeten (gew.), zich afsloven, zwoegen: *de vreutëlaer zit al d'n hieële middig in de grónd te vreutële*; *Giel duit niks angërs es wouvën en vreutële*; *jungske, ligk neet zoe in d'n naas te vreutële* (peuteren).

vrieë (bn.; -jër; -ste), **1** grof, ruw, wreed: *dit stufkën is glaad, mer di-j kaord is vrieë* (groeëf); *hae haef vrieë han en vrieë vel van in d'n hoeëf te wirke*; **2** scherp, zuur, zerp, wrang: *sëtrównne zeen vrieë oppe tóng*.

vrieëd, **1** (bn.; g. tr. v. verg.), erg, betreuenswaardig, onaangenaam: *'t is vrieëd det dae sjaelën uuëm zoe van z'ne nistël goeëf* (van zich af sprak); **2** (bw.), uitermate, zeer: *'t is vrieëd kawd*; *gieë zeet vrieëd bédank*; *Zjef haef vrieëd zwens* (slaag) *gëkrieëge*.

vrieëke, **zich** (wederk.; vrieëkde zich, h. zich gëvroeëke) [Hd. *sich rächen*], zich wreken: *ze vërstoëën zich wi-j kat en hónd en vuur zich te vrieëkën haef Giel di-j trénseneerbieës* (kwelduivel) *aafgëtujjêrd*.

vrieët (m.; g. mv.; g. dim.), het eten, voedsel: *vuur de vrieët mó't Zjang zich d'n hieëlën daág* (vulg.) *aafbujjële* (keihard werken).

vrieëte (overg.; vroeët (vraat), h. gëvrieëte) [Mnl. *vereten*, *vreten*, Hd. *fressen*], (vr)eten: (**uitdr.**) *e good vërke vrit allës*, je moet niet kieskeurig zijn bij het eten;

Koeëb vrit wi-j 'ne wouf, is vraatzuchtig; *ze vrieëte dao wi-j 'ne sjeurendieërsër*, ze eten enorm veel; *Door haw vi-jf sësi-jzën op en waas sti-jf gëvrieëte*, had het buikje vol; *det is neet te vrieëte* (vulg.), walgelijk; *daen ottoo is gëmaak vuur killëmaetërs te vrieëte*, om veel mee te rijden; *waat höbs-te nôw ówtgëvrieëte*, mispeuterd?

vrieëtzak (m.; -zék en -zakke; -zékse) [Hd. *Fressack*], vreetzak (vulg.), veelvraat, vreter, vraat, gulziggaard, smulpaap, veeleter: *'t vrieëtzékse vroeët twieë tejjere zoorkrówd en 'n hieëskën op*.

Vriendenkring 'De Staf': *'Deeze kring, 'De Staaf' gëneump, waas 'ne groep van vrunj en waerdën opgërich in 1902 vuur in vrunsjap vastëlaovënd en kirmisse te veere. Bi-j optrieëjës oppe straot of in de kaffees woeëre de leede d'n dëkstën ti-jd gëkleid in pittëlaer en hoeëgën hood. Op hun vlag stóng 'De Staf – 1902 – Maesecky' en dit op e gëkroeënd sjild mè't eikël. Leedën in de jaore 1920 woeëre Zjaak van Hëllemes, Baer van Troew (Bosmans), Baer Dochez, Baer Vanminsel, Baer Kraewinkel, Gerard Vancleef, e.a.'* (Bron: BOONEN, Martin, Vriendenkring 'De Staf', *Maaseik Verenigd*, p. 71)

Vriendenkring van Maesecky, De: *"De Vriendenkring van Maesecky' waerdën in 1912 opgërich. De bëdoeling waas 'ne fieëszaal, dae nog gëbówd mós wuuëre, ówt te bate. Aandeilhawwërs woeëre Fernand Verkissen, Henri Verkissen, François Huysmans, Isidoor Woussen, Paul Neven, Jean Raedschelders, Gérard Smeets, Adam Raedschelders, Flore Fernelmont, weedëvrouw Jules Driane, Pierre Opdekamp, Dreessens, Paumen en Guillaume Van Venckenray.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Vriendenkring, *Maaseik Verenigd*, p. 86)

vrigkële (overg.; vrigkælde, h. gëvrigkëld) [frequentatief van Mnl. *wrigen* en *wrijgen* (verschuiven)], **1** rukken, wrikken, wriggelen, wrikkelen: *vuur 'ne paol ówt de grónd te kri-jge, mós-tën ieërs mèt h'm vrigkële*; **2** [Hd. *wricken*], (m.b.t. een boot voortbewegen, met één roeispaan roeien) wrikken: *vuur oppe Maas stroumop nao Dilse te vrigkële, mós-tën 'ne stérke baer zeen.*

Vri-j Bookëri-j Patronnaat Mëzeik; Vrije Boekerij Patronaat Maaseik: *'t waas E.H. Bernard Claessens, de dri-jvënde krach van 't patronnaat, dae d'n ieërste stoeët goeëf vuur de oprichting van 'n groeëte kattëli-jke bookëri-j, namëlik bi-j de fratërs van Tilburg in de Bleumërstraot. Leede van 't patronnaat haalde beuk op bi-j de börgërs van Mëzeik en mèt di-j aafdankërkës greujde de bookëri-j. Tot 1945 waas Jaak Kleynjans bibbliejooteekaris. De bookëri-j vërhówsdën in de loup van de jaore nao de Kappësi-jnestraot, de Bleumërstraot en in 1948 nao de Mert (hóws Hougaerts).'* (Bron: BOONEN, Martin, *Vrije Boekerij Patronaat Maaseyck, Maaseik Verenigd*, p. 91-92)

Vri-j Börgërs, De; De Vrije Burgers: *'Naodët de libbëralën in 1881 de keezingën hawwe vërloëere, vërplichde – volgës de kattëli-jke gëzëtte – de leede van de Vri-j Börgërs zichzëlf hun inkoupën allein mer te doon bi-j libbëraal middëstandërs. Ouch allërlei vëreinigginge van libbëraal strëkking óntwikkëlde zich ówt di-j sittëwasie. D'n ieërste vuuërzittër van de Vri-j Börgërs waas Robert Raedschelders.'* (Bron: BOONEN, Martin, *De vrije Burgers, Maaseik Verenigd*, p. 67)

Vri-j Huumanjora vuur Maesjës, De; De Vrije Humaniora voor Meisjes: *'Naodët de krujshieëren in de jaore fi-jftig in 't*

ursëlinnëkloeëstër in de Bóngërstraot van 1955 tot 1963 óngërwi-j's hawwën ingërich vuur maesjës, ging de leijing van de sjoeël daonao uuvër op de ursëlinne. In de nów sjoeël di-j de ursëlinnën in de Ieërste Straot bówde, höbbën hóndërde maesjës hun huumanieteite (A.S.O.) gëdoeën. De sjoeël, di-j békënd stóng vuur häör ékselënte rizzëltate (ówtslaeg) van awd-lieërlingën in 't hoeëgër óngërwi-j's, ging in 1997 op in Heilig-Kruiscollege – Sint-Ursula. Dirrëktäör (dirrëktries) van dees sjoeël zeen gëwaes: maer Antoine-Marie (Betty van Dinter), E. H. Hendrik Verheyen, Jaak Nouwen, Willy Roex en Rik Housen. Van 1997 tot deesémbër 2013 haef 't sjoeëlgëbów deens gëdoeën es ieërstëgraodssjoeël mèt es dirrëktäör Rik Housen (1997-1999), John Dewit (1999-2010) en Koen Baerts (saer 2010). Saer séptémbër 2014 zit de vri-j lieëgër sjoeël De Bóngërd in 't sjoeëlgëbów.'

Vri-j Kuns, De; De Vrije Kunst: *'Es in 1921 'De Vrije Kunst', 'ne libbëralën tónneelgroep opnów wuuërt opgërich, is Fernand Philips vuuërzittër en is François Cordie óngërvuuërzittër. De angër bësteursleede zeen: François Woussen, Ferdinand Raedschelders, Pierre Schulpen en François Huysmans. De groep brunk in zaal 'De Vriendenkring' – de blawwe zaal gëneump – tónneelstökkën en oppërette. Oppërette wi-j 'Tips en Tops', 'Het witte Paard' en 'De Zigeunerbaron' woeëre stök vuur stök e sjot in de roeës. Op tónneelstökke wi-j 'Roze Kate' mèt in de rëzji-j Theo Germeys of 'Peer de Koster' kwoeëme dik 600 tónneelleefhöbbërs aaf. E paar späölstërs en spuuëlërs ówt daen ti-jd woeëre Mariette Van Wijck, Mia Aendeker, Josée Fabry, mëdam M. Scott-Deluyker, Jacques Van Wijck, F. Dochez, Alfons Deupoor, Albert en Gus Daniëls. Rëzjissäörs woeëren o.a. Pierre Schulpen*

en Louis Raedschelders. *Op 'n fottoo van 1910 van mansluj di-j mèt 'De Vrije Kunst' te makèn hawwe, stoeën Jaak Vanwijck, Winand Strijckers, Adam Sijbers, Jef Smeets, François Cordie, d'n hieër Smeets, Godfried Gerards, Eugène Dochez, Pierre Schulpen, Louis Raedschelders, Fernand Philips, Leo Kunnen, Eduard Deupoor, François Woussen, Pierre Broekmans, Jo Op de Kamp, Lambert Vancleef en Albert Daniëls. 't Tónneelorkés stóng óngër leijing van Louis Raedschelders. Aan de pie(j)anoo zoeëtèn Odette Dupont en Mietje Looyen. Muuziekante woeërèn o.a. de hieëre Lefèvre, Delahaye, De Meulemeester en Sauwen. De dragende vrouwërolle waerde d'n dèkstèn ti-jd gëspäöld doeër aktriesën ówt Brussel. Mëdam Verhoeven waas zoe'n topaktries. De technisse ploog bëstóng ówt eine man, Winand Strijckers. In de jaore 1930 zeen 't d'n dèkstèn ti-jd angër gezélsjappe wi-j 'Het Vlaamsche Kluchttheater' en 'Pro Arte' van Antwërpe di-j in de blawwe zaal optrieëje. Saerdów bëgos de sinnëma vol zale te trèkkèn en ging 't mèt 't tónneel sterk bërgaaf.'* (Bron: CREEMERS, Henriëtte, CUYX, Marcel, HENDRIX, Herman, HENDRIX Mimien, *Maaseik op de planken*, p. 36-43).

vri-j(j)aasj (v.; g. mv.; g. dim.), vrijerij, vrijage, verkering: *'n vaste vri-j(j)aasj haef det pëteeke* (lichtzinnig meisje) *nog neet gad, mer waat neet is, kan nog kómme.*

vri-j, I (v.; g. mv.; g. dim.) [veroud.; van het Mnl. *voederie* (voeder)], voerhuis: *de vri-j waas 't deil van de stal woe 't voor vuur de bieëste loeëg – tösse de kuuëkèn en de stal waas det – en woe ouch dèk e slaopplaetske vuur de knech waas ingërich; II* (bn.; -ër; -ste), **1** vrij: *vri-j kääs hëbbe; 'ne vri-jjën daäg; 'ne vri-jje mins; de vri-jje radie(j)oo; het vri-j óngërwis; 2 (uitdr.) de baan vri-j hëbbe*, ongehinderd zijn gang

kunnen gaan; kunnen genieten van een gunstige gelegenheid; *dae wilt vri-jje, vri-j en vrangk, hilt zich in de klokkëklank*, zo kon men zijn/haar geliefde goed leren kennen.

vri-jaaf (m.; g. mv.; g. dim.), vrijaf, verlof: *vri-jaaf kri-jge* (*hëbbe, pakke, vraoge, gieëve*).

vri-jdig (m.; -ge; -ske) [Lat. *dies Veneris* (de dag van Venus); de Germanen hadden als godin Freya i.p.v. Venus; Fr. *vendredi*, Eng. *Friday*, Hd. *Freitag*], **1** vrijdag: *kómt gieë vri-jdigmörge, -middig of –aovënd?; 2 (uitdr.) laot ze mer zitte tot vri-jdig* (wordt gezegd tegen iemand die in zijn neus peutert); *dao is 't dèk gooje vri-jdig*, daar is er vaak een tekort; *vri-jdigswaer is sòndigswaer* (weerspreuk).

vri-jf (v.; vri-jve; vri-jfke) [Mnl. *wrijch, wrijf*], wreef: *Sjarël haef 'n hoeëg vri-jf*, een voet met een sterke welving.

vri-jgezélleknoop (m.; -knuip; -knuipke), luiwi-jvërknoop, knippër (zie ald.).

vri-jje (onoverg.; vri-jde, h. gëvri-jd) [Mnl. *vrien* (een aanzoek doen)], **1** verkering hebben: *Sjarël en Bërta vri-jjën al e jaor; 2* minnekozen: *Fóns en Til zitte lékker te vri-jjën op de bank; 3* copuleren: *bi-j 't vri-jje gëbrujke di-j twieë tórtëldujfkës e këpotsje* (condoom); **4 (uitdr.) es ze vri-jje zeen 't minnëbroedërs (minderbroeders), *mer es ze gëtrouwd zeen, zeen 't krujshieëre*, als men vrijt, zit men vol liefde voor elkaar en als men getrouwd is vol lasten; ook wel: ..., dan verandert dat vaak); *vri-jjën óngër ein daak is e groeët gëmaak.***

vri-jjër (m.; -s; -ke), vrijer: *de jónggezél (jónkman) en de vri-jjër kónnën oorëlkank diskëteerën uuvër trouwën of jónkman bli-jve.*

vri-jspraak (v.; g. mv.; g. dim.)
[Hd. *Freispruch*], vrijspraak,
onschuldigverklaring: *de*
ónsjöldigvèrklaoring neume we de
vri-jspraak; wi-jvääöl kieëren haefdae zjuusj
dit jaor de vri-jspraak ówtgèsproeëke?

vri-jstër (v.; -s; -ke), vrijster: *de vri-jstër waas*
innins van 't gëvräör gëraak (zwanger).

vri-jstoeën (onoverg.; stóng vri-j, h.
vri-jgëstange), **1** [Hd. *freistehen*],
geoorloofd zijn: *'t stuit uch vri-j uch mèt*
de vastëlaovënd in 'nën aap te vèrkleije; 2
losstaan: ómdét hun hóws vri-j stuit, kri-jgën
ze ouch gein probleeme mèt 't lëwejt van
de naobërs.

vri-jve (overg.; vraef, h. gëvrieëve), wrijven:
hae vraefzich de slaop ówt z'n ouge.

vrind (m.; -e; -sje), vrund(sj), vrënd(sj) (zie
ald.).

vrindin (v.; -ne; -nëke) [Eng. *girlfriend*, Hd.
Freundin], **1** lief, minnares: *Mil haef 'n*
vaste vrindin; 2 vriendin(netje): *Toos en An*
zeen dikke vrindinne; óngër vrindinne; häör
bëste vrindinnëkën is e vlok dënk.

vrintëlik (bn.; -kër; -ste) [Eng. *friendly*,
Hd. *freundlich*], vruntëlik; vriendelijk:
Liske lachde neet ech vrintëlik nao dae
kómplëmèntëmieëkër; Stin zag vrintëlik
goojëndaåg; Mieke is e vrintëlik kënd(sj) en
'n gooj blöts.

vröch (v.; -te; -sje), **1** vrucht: *peeze zeen*
sapigge vröchte; 'n ri-jpe vröch; vröchtën
innake; 2 (uitdr.) aan de vröch kens-te de
boum, iemands karakter is zichtbaar in zijn
daden; de (daden van de) kinderen vertonen
gelijkenis met die van hun ouders; Frans
plökde de vröchte van ze gëvri-j tón z'n
vrindin e kien(d)sje kraeg oppe póf (een

voorechtelijk kind op de wereld bracht).

vrónk (m.; vrunk, vrunkske), **1** convulsies,
krampaanvallen: *Kaat haw 'ne vrónk in*
de derm; mèt 'vrónk in de derm' meinde ze
vreugër blënjëndërmóntstieëking mer ouch
ein of angër ónvèrklaorbaar pi-jn in de
bówk; 2 haarwring: *Rika haef 'ne vrónk in*
de haor; 3 draai, draaibeweging: *mèt eine*
vrónk (wrong) drejde hae d'n haan de nak
óm.

vroumës (o.; vrouwluj; vrouwke), **1** (bet. niet
ongunstig), vrouw: *det is e leef vroumës mèt*
e sjoëen postuuër; 't wuuërt ti-jd des-te diech
e good vroumës aansjafs; 2 (geringsch.),
vrouwmens: *van det ambëtant vroumës mèt*
häör zoor gëzich kraeg iech ze gëwatsj (ze
sloeg me rond de oren); *'t is 'nën troeëg van*
e vroumës, dikke, lompe vrouw; 3 (uitdr.)
hoondër(ën) en vrouwluj zeen e gëvaor
oppe wieëg; vrouwluj en ieërpële, es-te ze
ówtduis, valle ze tieëge (... zujs-tën ieërs of
ze good zeen).

vrouw (v.; -e; -ke) [Oud-Hd. *Frouwa*, Hd.
Frau (pej. *Weib*)], vrouw: **(uitdr.)** *d'n*
vrouw en d'n völpën mós-te neet ówtlieëne,
bepaalde zaken hou je best privé; 'ne man
is zoe awd es-tër zich veult, 'n vrouw zoe
awd es ze d'r ówt zujt; de kóns bieëtër
vuur d'n ieërste kieër mèt di-jn twieëde
vrouw trouwe, dan verspil je geen geld aan
een scheiding; de ouge van 'n vrouw zeen
stërker es e koppël paerd, voor de mooie
blik van een vrouw gaan mannen door het
vuur; 'n vrouw di-j flöt en 'n hoon di-j krejt,
zeen wieërd des-te ze de nak ómdrejs, een
vrouw die fluit, deugt niet; bi-j 'n vrouw
slaopën en puine begrave ... 't kump alti-jd
ówt; 'n vrouw di-j kan spare, is de bëste
géld(sj)bëlgking; in d'n trouw tösse man en
vrouw, geine bieëtëre lak es kien(d)sjëskek,
kinderen verstevigen de huwelijksband;
'n twieëde vrouw is opgewërmp ieëte, een

tweede huwelijk is nooit zo goed als het eerste.

vrouwlij (mv. v. *vroumēs*), vrouwen: (**uitdr.**) *iech bèn tieëgë de vrouwlij, mer leefs zoe kort mäögëlik*, ik hou van de vrouwen; *de vrouwlij zeen weer aan 't barëbènje*, ze staan weer te kletsen [*barëbènje*: 'baar' (schaal, aarden pot + 'bènje' (binden)); in gebroken potten of schalen werden gaatjes geboord en daardoor trok men een draad, zodat de scherven gehecht waren; tijdens dit werkje werd er begrijpelijkerwijze nogal gekletst]; *manslij kónnën oorëlanck zówpe zóngër doeërs te hóbbe*, vrouwlij oorëlanck kléste zóngër get te zègke.

vrouwlijkâl (m.; g. mv.; -kélke), vrouwenpraat, onzin: *det alle manslij slókkërs* (liefhebbers van vrouwelijk schoon) *en séksmanjakke zeen, is vrouwlijkâl*.

vrund(s)jap (v.; -pe; -sjépke) [Eng. *friendship*, Hd. *Freundschaft*], vriendschap: *échte vrund(s)jap kan tieëgën e stuuëtsje* (overwint een wrijving, een moeilijkheid) *of de mós zoe 'ne knoeëtërpot zeen dae niks kan li-jje* (verdragen).

vrund(sj) (m.; vrunj, vrund(s)je), vrind, vrënd(sj) (zie ald.).

vruntëlik (bn.; -kër; -ste), vrintëlik (zie ald.).

vrueëtële (onoverg.; vrueëtële, h. gëvrueëtëld), travakke, pówjakke, vreute, vloëje, wouve, vreurële (zie ald.).

vunkëlaer (m.; -s en -e; -ke), persoon die met vuur speelt, die letterlijk vuurtjes stookt: *iech zou d'r m'n hand vuur in 't veur dörve stieëke det oos koeëj doeër dae vunkëlaer ze gëvunkël nog ins in veur en vlam kump te stoeën*.

vunkële (onoverg.; vunkëlde, h. gëvunkëld) [Hd. *funkeln*], vonkelen (gew.), (lett.) met vuur spelen: *jóngës, zit hi-j neet te vunkële bi-j dae sjop, want drek stuit t'r in brand*.

vunkëlhout (o.; g. mv.; g. dim.) [1699 *een croucarre vinckelhout*, Caeters 38], aanmaakhout: *vreugër maakde de luj de staofaan mèt get gëzëttëpëpeer en 'n ampël (amfël) vunkëlhout*.

vuueër (vz.) [Hd. *vor, für*], voor: *ki-jk vuueër diech; innins stóng d'r vuueër miech; veutsje vuur veutsje; vuur daäg en daw; vuur de voot; vuur good spuuële* (dus 'neet vuur de blef'); *waat is det vuur get?; vuur d'n iëvëvääöl*, slordig, onverschillig; *vuur niks, gratis; dao is niks vuur aan*, dat is gemakkelijk; *dao is get vuur te zègke; 't is mer vuur te vraoge; daen ottoo is nog van vuueër d'n oeërlog; iech bèn dao neet vuueër*, er geen voorstander van; *det deent neet vuur te spuuële; iech vuur miech* (ikzelf) *dënk t'r neet aan; Lei stuit vuueër de klas; sëtrownësaap is good vuur d'n doeërs; Fri-j is vuueër z'nën ti-jd 't heukskën ómgëgange*, overleden; *vuur diech doon iech allës*.

Vuuëgëlke, 't: *'D'n iëërste stoeët tot 't oprichte van dees fottookklub kwoeëm in 1970 van Tony Van Wijck. Vuuërzittërs woeëre Roger Maes, Jan Jacobs, Alain Boudrez, Wim Brouns en Leo Vanhees. In 2011 haw 't Vuuëgëlke 11 leedën en vërgadërde ze twieë kieëre per maand(sj). Bëkënd is 't Vuuëgëlke van z'n ékspezi-jsius.'*

vuuele (o.; -s; -ke), **1** [Hd. *Fohlen* (form. *Füllen*)], veulen: *van daen dëkhëngs kri-jg de maer* (merrie) *sjoëën vuuelekës*; **2** [Hd. *Füllen*], dartel kind: *'t duit tiech good es-te di-j twieë vuuelekës zujs spuuële*; **3** [Hd. *Füllen*], (m.b.t. een levendig, vrolijk, uitgelaten mens) pallieter: *det vuuele zit vól lieëve*.

vuuëraovënd, **1** [Hd. *Vorabend*], vooravond: (fig.) *in 1938 stóng de waerëld aan de vuuëraovënd van 'ne waerëldoeërlog*; **2** [Hd. *früher Abend*], vooravond: *in de vuuëraovënd* [Hd. *am frühen Abend*] *is bómma nog éffekes langsgëkómme vuur e kélke* (praatje).

vuuërawwërs (mv.) [Hd. *Voreltern*, (*Vorfahren*)], **1** stamouders [Hd. *Stammeltern*]: *Lambaer z'n vuuërawwërs ligkën op d'n awwe kirkhof*; **2** voorvaderen: *det Mëzeikërs békans Duits is, höbbe we te dankën aan oos Frankisse vuuërawwërs di-j lang gëlieëjën aan de Maaskant zeen kómme woeëne, tón ze oppe luip woeëre vuur de Hunne di-j ówt 't oëeste kwoeëme*.

vuuërbëreije (zich), **1** (overg.; bëreide vuuër, h. vuuërbëreid) [Hd. *vorbereiten*], voorbereiden: *op det gëdoons hób iech tiech toch vuuërbëreid; dae haef dao mer get gëknóddëld* (geknoeid), *want det waas neet vuuërbëreid*; **2** (wederk.; bëreide zich vuuër, h. zich vuuërbëreid), zich voorbereiden: *es Zjul oppe lappe geit, bëreit-ër zich dao op vuuër doeër e paar duuëskës sërdinne te ieëtën en zoe 'ne fao* (fond) *te lègke*.

vuuërbëreijing (v.; -e; -ske) [Hd. *Vorbereitung*], voorbereiding: *de sëldao haef koeke* (kamerarrest) *gëkrieëgën, ómdét de vuuërbëreijing op z'n mannäövërs* (militaire gevechtoefening, manoeuvre) *neet doch*.

vuuërbieëje (overg.; baejde vuuër, h. vuuërgëbaejd) [Hd. *vorbeten*], voorbidden, in een gebed voorgaan: *mënieër pëstoeër baejde 'ne Vadëróns vuuër*.

vuuërdeil (o.; -e; -ke) [Mnl. *voredeel*, Hd. *Vorteil*], voordeel: *vreugër haw Til 'n mówl aan häöre kop wi-j 'n oëvëgaat* (zeer grote mond), *mer ze is vërangërd in häör*

vuuërdeil.

vuuërdoon ((on)overg.; dieëg vuuër, h. vuuërgëdoeën), **1** (m.b.t. doen als voorbeeld) tonen: *Jës haef miech vuuërgëdoeën wi-js-te 'ne vaam mós invaeme*; **2** (m.b.t. zich voordoen (i.v.m. een zaak)) gebeuren, optreden: *es de kans zich vuuërduit, pis iech miech t'rtössenówt* (maak ik me uit de voeten); **3** (m.b.t. het voorkomen aannemen van (i.v.m. een persoon) zich presenteren: *dae wölle* (halfgare) *dieëg zich vuuër es 'ne sjikkën tip*.

vuuërgaonje, **1** (zn.), voorgaande: *es-tën 't vuuërgaonje* (waat iech tiech zjus hób vërtëld) *neet haws gëweite, waas tiech det in de pëpeere gëkómme* (dan had je dat veel geld gekost); **2** (bn.), voorgaand, vroeger, vorig: *de vuuërgaonje jaore haef Baer get in d'n hoeëf gëvrentëld, sjoëns det-ër z'n han sjeif haef stoeën* (hoewel hij een luierik is).

vuuërgénger (m.; -s; -ke) [Hd. *Vorgänger*], voorganger: *m'ne vuuërgénger haef hi-j d'n hieële wiks* (alles) *vërkloeët en nów bèn iech aan me gaat gëbrand*.

vuuërgeréch (o.; -te; -sje) [Hd. *Vorgericht* (*Vorspeise*)], aontree [Belg. Fr. *entrée*]; voorgerecht, voorafje: *es iech es vuuërgeréch vès ieët, dënk iech alti-jd aan 't Jówtërke*, *'ne winkël oppe Bleumërstraot woe ze vreugër vès vërkochte*.

vuuërgëveul (o.; -ës; -ke) [Hd. *Vorgefühl*], voor gevoel: *we hawwën e vuuërgëveul det Sël z'ne boeëjëm dao werm zou indrejje* (daar een rijke zou huwen); *Zjefhaw e slech vuuërgëveul*.

vuuërhamër (m.; -s; -hieëmerke), veurhamër (zie ald.).

vuuërhand (op), bij voorbaat, vooruit, op

voorhand, vooraf: *des-te d'n hónd z'n vluuë kri-jgs es-te bi-j h'm sluuëps, wèts-tèn op vuuërhand, en det zoe e bakbieës alle hóndsgëzeikèn* (om de haverklap) *aansluit* (begint te blaffen), *kóns-tèn ouch op vuuërhand weite*.

vuuërhöbbe (overg.; haw vuuër, h. vuuërgad), voorhebben: (**uitdr.**) *wèts tiech waal waems-te vuuër höbs?*, met wie je te doen hebt; *gieë höbt de verkieërde vuuër, mëdam*, u verwisselt mij met iemand anders; *mèt tiech höb iech 't neet slech vuuër*, met jou bedoel ik het goed; *wèts-te waat iech nów höb vuuërgad?*, wat ik nu heb meegemaakt; *es iech 't good vuuërhöb*, als ik me niet vergis, *haef dae pissërd diech in d'n éрте gësjieëte* (jou beledigd).

vuuërhuid (o.; e; -sje) [veroud.], voorhoofd: *Gus loeëp mèt z'n vuuërhuid tieëge de kërnisj* (dakgoot) *van het stélke, mer aan dae knobbel op z'ne kop vaeg-tër z'n bóks*.

vuuërig (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *vorig*], vorig, voorafgaand: *de vuuërigge kieër höb iech det dae karhèngs* (lompe man) *al ins vuuërgedoeën, want dae is zoe lómp es 'n ków*.

vuuërkäör (v.; -e; -ke), voorkeur: *Pol haef 'n vuuërkäör vuur vérkespuuëtsje* (hieëske) *mèt zoorkrówd* (-moos); *wieë gieëve de vuuërkäör aan appëlëprótsj boeëve roeëd moos*.

vuuërkäörstöm (v.; -me; -ke), naamstöm (zie ald.).

vuuërkènd(sj) (o.; -kènjër; -kien(d)sje), voorkind: *hieël de rónde* (omgeving) *is op de huuëgde det Laen e vuuërkènd(sj) haef van de faktäör, mer 't leevëkèn is zjus ieeve vööl gètèld*.

vuuërkómme, vöörkómme; **I** (o.; g. mv.; g. dim.), voorkomen: *Toos is e prónt* (fier, mooi) *mins mèt e good vuuërkómme*; **II** (onoverg.; kwoeëm vuuër, is vuuërgékómme), **1** [Hd. *vorkommen*], geschieden, gebeuren, voorkomen: *'t kump neet dèk vuuër des-te van zoe 'n okkazje kóns proffëteere*; **2** zich voordoen: *zoeget kump in de bèste fëmi-jlies vuuër*; **3** [Hd. *vorkommen*], voorkomen, toeschijnen: *det paad* (pad) *kump miech békènd vuuër*.

vuuërkrówpe (onoverg.; kroeëp vuuër, is vuuërgëkroëpe), voor kruipen, voordringèn: *tón dae präfi-jtigge* (zuinig mens) *miech vuuërkroëp, höb iech het h'm ins good gëzag* (h'm z'n zaligheid gëzag).

vuuërlieëze (overg.; loeës vuuër, h. vuuërgëlieëze) [Hd. *vorlesen*], voorlezen: *ómdét bómma békans blënd(sj) is, mótt iech häör smörgës 'n hawf eurke vuuërlieëzèn uuvër de voetbal*.

vuuërling (m.; -e; -ske), wendakker: *op de vuuërling is de grónd hel aangëvare, ómdét de boore dao alti-jd mótte drejje mèt hunnèn traktäör es ze aan 't plooge zeen*.

vuuërluipër (m.; -s; -ke) [Hd. *Vorläufer*], voorbode, voorloper: *de vuuërluipër van de nówwërwètse diegietalèn tillëvi-jzie is d'n annalooge*.

vuuërnaam (m.; -name, -naemke) [Hd. *Vorname*], voornaam, doopnaam: *Hyacinthe is 'ne sjoeëne vuuërnaam, Bëtsjèn en Néske zeen aw vuuërname*.

vuuërnumme, **1** (o.; -s; g. dim.), het voornemen: *waat vuur vuuërnummèn iech höb gëmaak, (det) zuls-te waal gëwaar wieëre*; **2** (wederk. ww. ; nóm zich vuuër, h. zich vuuërgënomme) [Hd. *sich vornehmen*], zich voornemen: *we höbbèn ós*

vuuërgénómme dit jaor neet te vääöl te pavèn en te pumpèle.

vuuëroerdeil (o.; -e; g. dim.) [Mnl. *voreoordeel* (vroeger geweest vonnis), Hd. *Vorurteil*], vooroordeel: *'t is e vuuëroerdeil det Baerke zoe wild(sj) is es haas en zoe wieërs is es-tër lank is, mer 't is waal 'ne këmik* (clown).

vuuërraad (m.; -e; vuuërräödsje) [Hd. *Vorrat*], voorraad: *we höbbèn achtër nog 'ne vuuërraad snieësjöppe stoeën; alle sjape stónge vól, mer nów is de vuuërraad op.*

vuuërsjeete (overg.; sjoeët vuuër, h. vuuërgësjoeëte) [Hd. *vorschießen* (geld)], voorschieten: *ómdét Zjef geinèn euroo mieë op z'n lep haw, höb iech h'm fi-iftig euroo vuuërgësjoeëtèn en tón haef-tër zich dae lömmël toch kónne koupe, woe dër al lang spi-jt van haef.*

vuuërsjot (o.; -te; -sje) [Hd. *Vorschuss*], voorschot: *'es gieë det muuëbël wilt laote make, vraog iech e vuuërsjot van dówzënd euroo', zag de muuëbelmieëker; 'nen échte séntepie(ë)r.*

vuuërsjri-jve (overg.; sjraef vuuër, h. vuuërgësjrieëve), **1** [Hd. *vorschreiben*], gelasten, bevelen, verplichten: *de wèt srji-ijf vuuër det 'ne vèssër gein rieëpe (aalrepen) maag lègke mer mótvèsse mèt 'n vèssëgaerd; 2* [Hd. *verschreiben*], med. (voorschrijven): *d'n dokter haef miech bi-j(j)ënhoeëning en vieërse paerdëmèlk vuuërgësjrieëve; 3* [Hd. *vorschreiben*], als voorbeeld schrijven: *ómdét Frénsken hoeërendul waas van z'n höwswèrk, höb iech 't h'm vuuërgësjrieëve.*

vuuërspeegële (overg.; speegëlde vuuër, h. vuuërgëspeegëld), voorspiegelen: *d'n aafzèttër speegëldèn ós 't vèkansiehujske*

sjoeën(d)ër vuuër es 't waas, want 't waas mer 'n brak.

vuuërspraok (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Fürsprache*], voorspraak: *ómdét Zjul gaer de klokke wou lójje, haef-tër alle heiliggèn aanroope* (alles geprobeerd) *vuur kóstër te wieërèn en op vuuërspraok van d'n dieëkèn* (deken) *is-tër 't ouch gëwoeëre.*

vuuërstaonjër (m.; -s; vuuërstäönjërke), voorstander, ijveraar: *Door is vuuërstaonjër van 't trök inveure van gawsri-jje* (gansrijden (een volksspel)).

vuuërstèl (o.; -le; g. dim.) [Hd. *Vorschlag*], voorstel, raad, advies, aanbod: *'t vuuërstèl van de sjieëpèn óm op 't daak van 't fieëszaelke nówwe pappëndèk* (roofing) *te lègke, waerde doeër 't fieëskómmeiteit en doeër de gëmeintëraad goodgëkäärd; det vuuërstèl van dae flapjanës* (kwast, kwibus) *óm de wal mèt pinnëkësdraod aaf te zètte, trèk op geinèn örgël* (örgël) *en kri-jg gei bein aan de grónd* (maakt geen schijn van kans).

vuuërstèlle (zich), I (overg.; stèlde vuuër, h. vuuërgëstèld), **1** [Hd. *vorstellen*], iemand voorstellen: *Fin haef häöre vri-jjër aan häör awwërs vuuërgëstèld; 2* beduiden: *det puinëbeurke stèlt neet vääöl vuuër; 3* opperen: *de k(w)aojóng stèlde vuuër op de meistër z'ne stool 'n pënaes* (punaes) *te lègke; II* (wederk.; stèlde zich vuuër, h. zich vuuërgëstèld) [Hd. *sich vorstellen*], zich indenken: *iech kan miech vuuërstèlle det de pómmëlee* (schimmel) *van Sintërklaos 'ne vi-jze kieër van 't daak vilt oft'r vanaaf rótsj.*

vuuërstèlling (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Vorstellung*], voorstelling, uitvoering, opvoering: *de lèste vuuërstèlling 'van 'De Raddëkale Manjak' is zaotërdig; 2* afbeelding: *höbs-te miech gein*

vuuerstèlling van e pispötsje (wilde wingerd, heggewinde)?; **3** [Hd. *Vorstellung*], begrip, voorstelling: *iech præbeer d'r miech 'n vuuerstèlling van te make wi-j dae vlieëgël zich trówt geit kallën es de pollissën h'm bi-j z'n sjabbërnakkën höbbe gëpak*; **4** [Hd. *Vorstellung*], introductie, voorstelling: *gistëre bèn iech nao de vuuerstèlling van 't voetbalpleugske goeën ki-jke*.

vuuerstömme (onoverg.; stömde vuuer, h. vuuërgëstöp) [Hd. *dafür stimmen*], voorstemmen: *waem stömp vuuer?*; *de oppëzi-jsie stömde nêteurlik tieëgën 't vuuerstël*.

vuuersteike (o.; -s; -teikënsje) [Hd. *Vorzeichen*], voorteken, omen: *det de kroëënkranen nôw al trökkömmën is t'r e vuuersteike van det 't vreug geit zoeëmere*.

vuuertrëkke (overg.; trok vuuer, h. vuuërgëtrokke), voortrekken, begunstigën: *ki-jk toch ins wi-j de juffrouw häör sji-jtërke vuuertrëk*.

vuuërvërkoup (m.; g. mv.; -vërkoupe) [Hd. *Vorverkauf*], voorverkoop: *in de vuuërvërkoup hōb iech twee kieërtsjës in d'n èngëlëbak (hoogste en goedkoopste rang in een theater) gëpak*.

vuuerzëgke (overg.; zag vuuer, h. vuuërgëzag), **1** [Hd. *vorsagen*], influisteren: *de soefflääör [Hd. *Vorsager, Souffleur*] zag det tónneelspuuëlërke van m'n bottën alles vuuer en nog voeël dër d'rdoeër*; **2** (pej.) inblazen, voorzeggen: *Lei kraeg ferm rujzing mèt Mil ómdët dae h'm neet gënóg haw vuuërgëzag bi-j de èkzamës (kónkoeër(s))*.

vuuerzëtsël (o.; -s; -ke) [vertaling van Lat. *praepositio* of Fr. *préposition*], voorzetsel: *langs, uuëvër, op, in, doeër, enz. zeen*

vuuerzëtsëls; e vuuerzëtsël guuëf de vërhawwing aan tösse e ww. en e zn. of tösse twee zn. in dezëlfde zin, waat vuur uch zoe klaor is es pómppwatër.

vuuerzëtte (overg.; zat vuuer, h. vuuërgëzat) [Hd. *vorsetzen*], voorzetten, voorschotelen, aanbieden: *kwakkërtëbëtskes, slékken of watërkni-jn mós-te miech neet vuuerzëtte, want dao bèn iech vi-js (gëvalle) van*.

vuuerzittër (m.; -s; -ke), voorzitter: *'t is e mónnëmënt van 'ne vuuerzittër, bi-j waems-te neet mós aafkómme mèt kënjerkâl (onnozele praatjes) of kënjër azje, want es-te mèt sjaeligheede bëgins, is 't nao de klitse (om zeep) en zeen de reube gaar (is er herrie)*.

vuuerzörg (v.; -e; g. dim.) [vrijwel altijd in het meervoud; Hd. *Vorsorge*], voorzorg, voorzorgsmaatregel: *ówt vuuërzörg zatte de pöttërs vreugër e kuuëtsje mèt knari-jvuuëgëlkës in de pöt, di-j es t'r gaas in de tej (plaats waar steenkool ontgonnen werd) of in de bëvoos (grotere steengangen voor locomotieven en personeel) hóng, van hun stékske voeële (vieële)*.

vuur (d'n) iëëvëvääöl (bw.), onverschillig: *'t fieës loeët de zoormówl (zuurpruim) kawd, want hae zoeët dao mer get vuur (d'n) iëëvëvääöl; es ze d'r geine man mieë aan vëngë, aan 't lieëve, hōbs-te t'r di-j op niks goeën stoeën (zich ophangen), mer de meiste bli-jve mèt e gëzich wi-j 'n kni-jp of 'nën oeërworm vuur (d'n) iëëvëvääöl rón dloupe*.

vuur de blef spuuële, voor niets of zonder inzet spelen, spelen om het uit te proberen: *tón Nètsje vuur d'n iëërste kieër mèt Kaat ging hënke (hinkelspel spelen), späölde ze iëërs e paar kieëre vuur de blef vuur 't ówt te præbeerën en daonao späölde ze vuur éch*

(vuur good).

vuur de mieër(r)és (uitdr.) [1668 *meerrest* (overschot)], voor de rest: *vuur dae galjaar z'nën tuf gaef iech gei knépken en vuur de mieër(r)és* (voor het overige) *kan dër miech nao de pómp loupe, want det is 'ne pin* (gierigaard) *en 'nen aafzèttër.*

vuur de voot (uitdr.) [in de betekenis van *allemaal, zonder uitzondering*], stuk voor stuk, een voor een: *hae neumdën alle prinse vuur de voot en wis onnog det in '58 ieërvors Tony 't wuuërt tof, bing' es spruuëk haw.*

vuur mi-j paart (uitdr.) wat mij betreft, voor mijn part, mijnentwege: *vuur mi-j paart geis-te (diech) get bieëje bij Slivvëvrouwke van rös in Héppenaert, want de bès 'nën dikke zeenëwëpie(ë)r en 'nën tirvël te vööl höbs-tën onnog* (en bovendien ben je niet goed wijs).

vuuraaf (bw. v. tijd) [Hd. *vorab, im Voraus*], vooraf: *det haws-te miech waal vuuraaf kónne zègke det dae kni-fn jóngën op haef, want dën haw iech h'm nëteurlik ieërs laote jónge.*

vuural (bw.), **1** bovenal: *vërgieët vuural neet des-te óngëreik neet geis daokómme* (toekomen) *mèt det geld(sj); doot vuural waas-te gaer duis; 2* voornamelijk: *'nën ujl vlujg vuural snachs.*

vuurbi-j, vërbi-j; 1 (vz.) [Hd. *vorbei*], voorbij: *de faktäör ging oos hóws vuurbi-j; 2* (bw. v. tijd), voorbij: *Zjang is de séstig vuurbi-j; 3* (bn.) [Hd. *vorbei*], voorbij: *d'n ieëléng is nów vuurbi-j, want hae is t'r eindëlik boeëvënop* (hij is genezen); **4 (uitdr.)** afgelopen: *waat vuurbi-j is, is vuurbi-j, komt nooit meer terug.*

vuurdeilig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *vorteilhaft*], zuinig, goedkoop, voordelig, winstgevend, rendabel: *Bërta geit alti-jd nao de vuurdeiligste winkël, want di-j zieëve kënjër van häör kónne zich get in hun pri-j sloeën* (kunnen veel eten); *moodërmins* (moederziel) *allein ieëtën is mësjujn tristig mer waal vuurdeilig.*

vuurdét (ondersch. voegw. v. tijd) [Hd. *bevor*], vooraleer, alvorens, voordat, eer: *vuurdét iech de kans kraeg det hóws te koupe, waas 't al óngërhands vërkoek aan dae ri-jke stinkër(d).*

vuurésprés (bw.), *ésprés, vërésprés* (zie ald.).

vuurgood (bw.v.tijd), voorgoed, definitief, voor altijd: *de zósters van 't Groeët Kloeëstër zeen vuurgood vertrokkën ówt Mëzeik en in hunnën Engëlsën hoeëf stoeën nów twieë sjoeële.*

vuurluipig, 1 (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *vorläufig*], voorlopig: *ma haef de sjri-jfbeuk mèt vuurluipig kaffpëpeer gëkaf; 2* (bw.) [Hd. *vorläufig*], voorlopig, vooreerst, vooralsnog: *ómdét Zjee 'n baj van e wi-jf is, maag ze vuurluipig gein pëteekës mieë ieëte van d'n doktër, mer dao is ze vèt mèt* (daar heeft ze niets aan).

vuurmiddig (m.; -ge; -ske) [Hd. *Vormittag*], voormiddag: *de vuuëriggën dieënsdig höbbe wieë in de vuurmiddig értesop gëkoeëk en vuur de mieër(r)és höbbe wieë ós gëammëzeerd wi-j 'ne kerp op 'nën huizöldër* (hebben wij ons stierlijk verveeld).

vuurnamëlik (bw.), hoofdzakelijk, vooral, voornamelijk: *in 't zujje höbs-te vuurnamëlik zónnësj-jn; in 't zujje van Belsj woeëne vuurnamëlik Wale; 't Zujje vraog vuurnamëlik hölp van 't Wëste; vuurnamëlik*

swènt(sj)ërs vërbli-jve vääł aw luj in 't zujje.

vuurop, **1** (bw. v. pl.) [Hd. *vorn*], vooraan, voor, van voren: *vuurop in de stoet löp de famfaar*; **2** in de eerste plaats: *dae kammëraod kump bi-j miech vuurop*; **3** (fig.) *vuurop stuit det braombieërzjëlei lékker en gëzônd is*; **4** als eerste lid van een scheidbaar samengest. ww.: *wélke koeräör ligk vuurop in de koers?*; *dao hulp gei gebéd, dao mótt de mëskaar kómme* (daar helpen geen zachte middelen maar moeten krachtige maatregelen genomen worden), *det is waat iech vuuropstèl en waat mi-jn vuuropgëzatte meining is.*

vuurówt (bw.v.pl. en tijd), vërówt (zie ald.).

vuurówtgank (m.; g. mv.; g. dim.), vooruitgang: *mèt de vuurówtgank gëbueert allëwi-jl bëkans allës massjënaal, waat Mil good ówtkump, want det is 'nën houtëre klaos.*

vuurówtgoeën (onoverg.; ging vuurówt, is vuurówtgëgange) **1** [Hd. *vorausgehen*], (m.b.t. voor de anderen gaan) vooroplopen, vooropgaan, vooruitlopen: *de brandwaer en de pollisse goeën al get vuurówt in de stoet*; **2** [Hd. *vorangehen*], vorderen, vooruitschieten, opschieten: *de bów is good vuurówtgëgange.*

vuurówtki-jke (onoverg.; kaek (kieëk) vuurówt, h. vuurówtgëkieëke) [Hd. *voraussehen*], vooruitzien: *es iech vuurówtki-jk, zeen iech det iech dao kop en kónt aan (bi-j) insjeet* (daaraan verlies), *waat nog érgër is es kop en kónt vërzówpe* (al je bezit opdrinken), *want dén höbs-te d'r nog get aan gad.*

vuurówtkómme (onoverg.; kwoeëm vuurówt, is vuurówtgëkómme), **1** (m.b.t. een goede positie krijgen) vooruitkomen:

Zjos is good vuurówtgëkómme in 't lieëve; **2** vorderen: *mèt dae wënd(sj) kums-te bëkans neet vuurówt; ómdét Zjang e stök in z'n veut haw* (dronken was), *kwoeëm dër neet vuurówt* [Let op: *iech kóm, diech kums, hae kump*].

vuurówtloupe (onoverg.; loeëp vuurówt, is vuurówtgëloupe), **1** [Hd. *vorauslaufen*], sneller gaan: *Pie(ë)r löp al vuurówt vuur de staof aan te make*; **2** vooruitlopen op iets: *Frans loeëp (lieëp) al vuurówt op waat nog mós kómme in de film, want dae Frans haef gei zaegsël in de kop* (is niet dom).

vuurówtmake (onoverg.; maakde vuurówt, h. vuurówtgëmaak), voortmaken, zich haasten, spoed maken: *maak ins get vuurówt mèt d'n hówswërk, jungske, want diech bës zoe wild(sj) (bóws) es haas (bówsgék)* (je bent verward en zenuwachtig).

vuurówtzeend (bn.; -ër; -ste) [Hd. *vorausschauend*], vooruitziend: *'ne vuurówtzeende mins wach neet tot mörge mèt waat-ër vandaag kan doen.*

vuurówtzette (overg.; zat vuurówt, h. vuurówtgëzat), vooruitzetten: *eine kieër pëer jaor mótt Zjef in det groeët kësstieël alle klokke vuurówtzette, waat-ër waal neet aan de groeëte klok wilt hange* (wat niemand hoeft te weten), *ómdét-ër eigëlik geine man van de klok is* (niet altijd op tijd is).

vuurówtzich (o.; -te; g. dim.) [Hd. *Aussicht*], vooruitzicht: *mèt de vëkansie in 't vuurówtzich ging Zjul mèt plëzeer wirke, sjoeëns des-te bi-j de hoondër(e) de eijër neet in hun kónt moogs tälle* (hoewel je je verwachtingen niet te hoog mag stellen).

Vuurówtzich, Het; Het Vooruitzicht: *'Dees 'Société de Secour Mutuel' tieëge zeekdës en óngëlökke waas tégëli-jkërti-jd ouch*

'ne pénsjoeënkas en waerdën opgërich in 1892. Vuuërzittër waas mënieër Stiels. 'Het Vuurówtzich' haw 50 wirkënde leedën en 25 ieërëleede. In 1902 woeëre mer 18 mansluj en 4 vrouwluj aangësloeëte.' (Bron: BOONEN, Martin, Het Vooruitzicht, *Maaseik Verenigd*, p. 18)

vuurraad (m.; -e; -räädsje): stok (zie ald. 2de bet.).

vuuruuëvër (bw. v. pl) [Hd. *vornüber*], voorover, naar voren: *Rooske waas zoe neuchtër es e kawf, glitsde toch ówt, voeël vuuruuëvër in de pratsj (modder, slijk) en blaef- det waas raar - toch ligke.*

vuurwaat (bw.) waarom: *wèts-tiech, jungske, vuurwaat 'ne boor z'n humme stri-jk mèt z'n vot (een boer vrij slordig is in zijn kledij) en vuurwaat boorën en vérkes knórrënd vèt wuuëre?*

vuurzeen (overg.; vuurzoeëg, h. vuurzieën), **1** [Hd. *voraussehen*], van tevoren zien, voorzien: *det dae lange zwik (lange kerel) z'n awwërs laam zou make vuur 'ne brómfits, waas te vuurzeen;* **2** [Hd. *vorsehen*], zorgen: *de wètgieëvër haef vuurzieën des-te zóngër pazzëvang (Fr. passavant) gei vérke moogs kaele;* **3** plannen: *de reis is vuurzieën vuur 23 oktoeëbër;* **4** voorzien van: *de badkamër is vuurzieën van 'ne zjakkoezie, woes-te van opkalfatërs es-tën ins gein klitse (niks) wieërd bës; is d'n ak (akte) vuurzieën van di-jne kribbël (handtekening)?;* **5 (uitdr.)** *we höbbën 't neet op dae kieërël vuurzieën, we vertrouwen hem niet.*

vwajoe (m.; -s; -ke) [Fr. *voyou*], boef, schurk: **1** (scheldw.) *nów haef dae vwajoe toch oos hóws(h)awwërsën (hówshejërse) in d'n i-jskélder opgësloeëtën en alle zjèwieële gëpik;* **2** (scherts.) *nów haef det klein vwajoeke toch de sjrówt békans alle vaerën*

ówtgëtrokke.

vwal (v.; -le; -ke), voeël (zie ald.).

vwattuuër (v.; -e; -ke), vëttuuër (zie ald.).

VZW KaSo Mëzeik-Kindër, Zie: *Kattëli-jke Sjoëëlëgëmeinsjap Harlindis en Rëlindis Mëzeik-Kindër.*

W

Wagstraot, de; de Wagstraot: *'De Wagstraot – 1821, de Waegstraet – di-j vuuër de parrochiekirk ligk, is de verbènging tösse de Groeëtèn en de Klein Kirkëstraot. Vreugër haws-te 'n stadswaag aan eedër stadspört ómdét taks bëtaald mós wuuëren op allës waat de stad waerdèn ingëveurd. 'n Vi-jfde stadswaag waas ieërs oppe Mert, mer waerde latër gëinstalleerd bi-j de (het) kirkhof aan de parrochiekirk. Dèt gëbów waerdèn in 1848 aafgëbroeëke, mer óngërtössèn haw de waog waal häöre naam gëgieëvèn aan de straot di-j ouch vandaag nog 'Wagstraot' hèt.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Wagstraot en de Maaseiker stadswaag, *De Maaseikenaar*, 1993, 2, p. 77-82)

waaj (v.; -e; -ke) [Lat. *vadus* (treknet), Mnl. *wade* (groot sleepnet)], **1** wade, sleepnet, schrobnet: *'n waaj is e trèknèt mèt 'ne zak in 't midde, woës-tèn e pak vèsse mèt kóns vange;* **2** (**uitdr.**) *achtër de waaj vèsse*, achter het net vissen, te laat komen.

waaje (onoverg.; waajde, h. en is gëwaajd), **1** [Lat. *vadere* (gaan), Hd. *waten*], waden: *waajëntaere doeër de Bosbieëk, hób iech gëzieën det 't bieëkskën e parrëdi-jskën is vuur watërratte;* **2** (onoverg.; waajde, h. gëwaajd), (m.b.t. het vissen met een groot trek- of schrobnet) waden (gew.): *vuur sportvëssërs is 'waaje' get vuur broeëdvëssërs.*

waakhónd (m.; -hunj; -hun(d)sje), wakër (zie ald.).

waal (bw.), **1** om een bevestiging te kennen te geven: *iech gluíf van waal*, ik geloof van wel; **2** wenselijkheid: *det zou(d)s-te waal wille;* **3** tegenstelling: *diech zëgks van neet, mer iech zëgk des-te waal bès goeën zwëtse*, ik zeg dat je wel bent gaan roddelen; *juffrouw, iech kèn uch waal, mer iech kan*

neet op uch kómme; **4** waarschijnlijk: *'t werk zal lichèlik waal neet bènne 'ne nóndëdzjuuë ('ne vloek) gëdoeën zeen;* **5** toegeving, nuancering: *'t is 'ne séntepie(ë)r mer hae is toch 'ne gooje mins, det waal, dat wel (dat geef ik toe); 't is e gek sjaop, mer 't is waal 'n gooj blòts;* **6** nieuwsgierigheid: *waat goeën de luj dao waal van zëgke*, wat zullen de mensen daar wel van vinden; **7** (m.b.t. een grote hoeveelheid: *di-j vëtuuër (auto) kos waal e pak pówn*, kost wel veel geld; **8** vermaning: *waat dënks-te waal?*, wat denk je wel?; **9** geruststelling, tegelijkertijd ook tegenstelling: *hae waas zoe krank es 'nën hónd, mer 't geit nów waal weer bieëtër*, maar hij stelt het nu wel weer beter; **10** bereidwilligheid: *es neemës gósting haef, dén doon iech 't waal*, dan zal ik de klus wel klaren.

Waal (m.; Wale, -ke) [Mnl. *Wale* (Romaan, Waal), Hd. *Wallone*], Waal: *zjus wi-j hi-j hóbbs-tèn ouch in de Walëpëjie Wale di-j échte haenkës* (haantjes, bazige mensen) *zeen.*

waalstaons, vuur (o.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.], (voor) de uiterlijke schijn, het uiterlijk fatsoen: *zoe 'ne sti-jfnak in hóws is geine kak* (is niet niets), *mer vuur 't waalstaons goeëje wieë det neet oppe straot; iech dieëg 't mer vuur waalstaons; 'ne sji-jnheiligge duit békans allës vuur waalstaons.*

waanj (v.; -e; g. dim.) [komt van 'waaj' (sleepnet)], (m.b.t. een vrouw die je weinig thuis aantreft), straatloopster: *es-te di-j waanj op 't nès (thuis) wils vënge, mós-te waal neet te laat opstoeën, want ze is al vreug op gank; es de waanj (jats) ouch mer vi-jf mënújte mó't bènne bli-jve, meint ze det häör 't hóws oppe kop vilt.*

waanjële (onoverg.; waanjëlde, h. gëwaanjëld)

[komt van ‘waden’ (met het trek- of schrobnet vissen); meestal overdrachtelijk te verstaan], wajële; doelloos op en af lopen: *di-j waanj is nôw ins vuur niks good es vuur d'n hieëlën daâg te waanjëlën en te sjavvaane*.

waar (v.; ware; g. dim.) [Mnl. *ware* (koop- of eetwaar), Hd. *Ware*], koopwaar, handelswaar, producten, goederen: *dae puinëboor haef gein gooj waar; dae prëskop is gooj waar; lébber dae wi-jn nôw ówt, want 't is gooj waar*.

waat vuur (vr. vnw. + ‘vuur’) [om uitroepende zin in te leiden; Hd. *was für*], wat voor: *waat vuur 'n stóm fluit is det!; waat zeen det vuur teure!; waat vuur luj zeen det!; waat vuur mèneere haef daen drékbaer!; waat vuur zeivër is det!; waat vuur 'ne vówle pëtik is miech det!*

waat, I (o.; -e; g. dim.) [Mnl., Mnd. en Vnnl. *wate* (snee van een snijwerktuig)], **1** (m.b.t. de snede van een zeis of schop) snee: *es-te mèt de zeis 't graas wils aafdoon, mós-tën 't waat van d'n zeis dèk gënóg (h)aare* (haren, scherpen op een spit door er met een hamer op te slaan); **2** (**uitdr.**) *zeet gieë ouch zoe sjów vuur dae man mèt di-j zeis* (voor Pietje de Dood) *mèt det sjerp waat?*; **II** (bw.) [om verbazing uit te drukken, Hd. *wie*], wat: *waat is 't kawd* [Hd. *wie kalt es ist!*]; **III** (vr. vnw.) [Hd. *was*], **1** wat: *waat duis-te toch nôw?*; **2** onbeleefde vorm van ‘waatbleef?’ of ‘wableef?’; *waat? kalëgaat*, reactie als iemand ‘waat’ zegt i.p.v. ‘waatbleef?’; **3** (**uitdr.**) *waat meint dae zich waal?*, wat beeldt die zich in?; *waat dujt tiech?*, wat scheelt er?; *t'r ieëre van waat (vuur 'nën) heiligge?*, voor welke gelegenheid?; **IV** (betr. vnw.) [Hd. *was*], wat: *allës waat-ër dënk, flap-tër drówt*; **V** (uitr. vnw.) [Hd. *was*], wat: *waas-te miech dao zëgks!*; *waat is det nôw weer!*; **VI** (onbep. vnw.) [Hd.

was], wat: *waat dae kóntëkrówpër ouch bëwieërt, gluij h'm mer niks*.

waatbleef [verkorte vorm van ‘waat bleef uch’], wableef; wat belieft u, wat blijft u: **1** beleefde formule: *dae sjalëvaegër zit zoe vól óndäög es 'ne bók vól kuuëtële. Waatbleef?*; **2** bij verbazing: *oos teef* (wifjeshond) *is al 14 jaor en is toch weer luips. Waatbleef?*; **3** reactie als een kind niet met twee woorden spreekt: *'ne beur zaet 'waatbleef'*.

wableef [verkorte vorm van ‘waat bleef uch’], waatbleef (zie ald.).

wach, 1 [Mnl. *wachte*, Hd. *Wache*], (mil.) wacht: *bi-j d'n tróp hób iech vööl wach gëklop; kënt gieë 't gëdich 'Wach aan de Ri-jn'?*; **2** (**uitdr.**) *tón Krit dae pri-jis in de wach haw gëisleip* (zich min of meer in het nadeel van anderen er meester had over gemaakt), *waas-tër zoe gruuëts (fjaer) es 'ne geetër; dae roddéng vërstuit gein raej* (is niet vatbaar voor verstandelijke argumenten), *mer iech zal h'm ins de wach aanzëgke*, ernstig waarschuwen of berispen.

wachhujske (o.; -s; -), **1** [Hd. *Wartehäuschen*], wachthokje, wachthuisje,abri: *es 't rieëgënt, is 't waer gëzieëgënd* (als het regent, is een onweer minder gevaarlijk), *zieëker in e wachhujske*; **2** [Hd. *Schilderhaus*], (schild) wachthuisje: *es 't gei waer is vuur 'nën hónd doeër te jage, moogs-te, es-te bi-j d'n tróp wach klops, in 't wachhujske sjówle*.

wachmeistër (m.; -s; -ke) [(mil.) Hd. *Wachtmeister*], wachtmeester: *m'ne nónk waas wachmeistër bi-j de zjendërmen* (de rijkswacht) *in de zjendërmeri-j op 't Bat*.

wachte (onoverg.; wachde, h. gëwach) [Hd. *warten*], wachten: *wach ins éffekes, dao sjut miech zjus tēbëne det de zuuëg geit bagke* (dat de zeug biggetjes gaat werpen); *wach*

mer, ménke, det zèt iech tiech döbbël en dik bëtaald (daar zal je voor boeten).

wachwoeërd (o.; -wäörd; -wäördsje), wachtwoord: *es-te bi-j d'n tróp op mannäövërs woeërs, pieëpërde ze diech good 't wachwoeërd in, want es-te dét neet kèndës, vëróngërstèlde ze des-te 'ne vraemde woeërs, woes-te dén kloëëtëri-j mèt kos kri-jge.*

wachzaal (m.; -zale; -zaelke) [Hd. *Warteraum*], wachtkamer, wachtzaal (gew. en gall.): *sjoëëns det Gus mèt e gaat in en e paar paer(d)sblaw* (verbastering van paarsblauw) *hutsën* (builen) *op z'nën opgëzwolle kop ówtzoeëg wi-j 'ne gëkrujsigde Livvën(h)ieër, haef-tër toch nog 'n dik hawf oor in de wachzaal mótte zitte.*

wae(m) (vr. vnv.) [Hd. *wer*], **1** wie: *waem bès tiech?; waem zaet det?; 2 klein Maaseiker stapliedje* (voor kleine jongens achter mekaar): *'Waem geit mèt nao de gouje pöt, vleege vange vuur op te hange?'*

waege ((on)overg.; woeëg, h. gëwoeëge) [Hd. *wägen*], (fig.) **1** (m.b.t. de betekenis of de draagwijdte van iets bepalen of nagaan) wegen: *we höbbe det vuuërstèl gëwoeëgën en te lich bëvónge; 2* (m.b.t. een zware last zijn) wegen: *zoe e zwaor aksedént, det wuuëg op 'ne mins; Zie ook: waoge.*

waeggaonje (onv. deelw.), bij het terugkeren: *gank nao de kirk in Awwëneik en brèng miech waeggaonje van bi-j de smieëd me waopën en m'n hëgkësjieër mèt, di-j dër haef geslieëpe.*

waelj (v.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. en Mnd. *wel(e)de* (welzijn) ('wel' is 'goed'), Eng. *wealth*], luks; weelde, luxe, rijkdom: (**uitdr.**) *det is dao ouch gein waelj*, die leven sober; *bi-j Giel is het 'n waelj van bloomën*

in z'n häöfke; dae gëlökzak kënt z'n eige waelj neet, beseft z'n eigen welstand niet; *de waelj plaog h'm*, hij kan de weelde niet dragen, hij kan niet overweg met het vele geld.

waeljig (bn.; -gër; -ste), **1** weelderig, overvloedig, rijk, luxueus: *Toos häör hóws is waeljig ingërich; 2* wulps, wellustig: *diech wuuërs vööl te waeljig, maesje, want de stuis zoe mèt d'n kónt te drejje vuur de mansluj op te hitse; di-j heite teef is zoe waeljig det ze zich de kop haef gëseerd vuur de kónt te vërkoupe.*

waeljigheid (v.; g. mv.; g. dim.), waelmood (zie ald.).

waelmood (m.; g. mv.; g. dim.) [sterk veroud.; D. (Nd.) *Wohlmut* (blijmoedigheid)], waeljigheid; weelde, welgesteldheid, overvloed, zelfgenoegzaamheid: *di-j blaas stik al 'n ti-jdsjën in de waelj en nôw is de waelmood h'm meistër gëwoeëre.*

waenjër (m.; -s; -ke) [Mnl. *wender*, *winder* (woerd), Kil. *woerd*], wieënjër(d); woerd, mannetjeseend, weenderik (gew.): *wèt gieë mësjujn woevuur 'ne waenjër det krölkën haef in z'ne start?; de waenjër is 'ne bónte watërvoeëgël dae allein mer kan kwake.*

waer (o.; g. mv.; g. dim.) [van dezelfde basis als 'waaien'; Eng. *weather*, Hd. *Wetter*], weer: (**uitdr.**) *det guuëf nót waer*, daar komt ruzie van; *'t waer geit aaf*, het gaat dooien; *'t is good waer vuur de rotzék*, het is slecht weer; *'t is good waer vuur 'n äörfënis (ërfënis) te deile*, het is zeer slecht weer; *'t is gei waer vuur 'nën hónd doeër te jage*, erg slecht weer; *es 't rieëgënt, is 't waer gëzieëgënd*, als het regent, is een onweer minder gevaarlijk; *'t waer is good, mer de minse douge neet; zèt gaw allës bënne, want dao kump tiech e waer opzëtte*, er

komt slecht weer in onze richting; *sjoeën waer spuuële* (andermans geld uitgeven) is gemékkelik.

waerbóts (m.; g. mv.; g. dim.), weerbóts; tegenslag, weeromstuit, weerbots (gew.), weerstuit, reactie, terugstuit: *gistërën haef Sjèl mèt z 'ne pi-jnlikke rögkēstrank in d'n hoeëf gēböttēld en vandaag zit-ēr mèt de waerbóts en haef-tēr de krieēmēr* (spit, lubago); *van al daen ielēljn dae Zjef en Lis hōbbe mètgēmaak, óngērvēnge ze nōw de waerbóts.*

waerbuuërstēl (m.; -s en -e; -ke), **1** [Hd. *widerborstiges Haar*], (m.b.t. haren die tegen de streek instaan) weerborstel: *Mil kan zich nog dōwzēnd kieëre kōmme, mer mèt dae waerbuuërstēl zal-dēr alti-jd e steekēlvérkske bli-jve*; **2** uitsteeksels van de bliksemafleider: *de ówtstieēksēls van de bliksemaafleijēr neumde ze vreugēr de waerbuuërstēl.*

waerde (v.; id. of -s; g. dim.) [Hd. (in alle bet.) *Wert*], waarde: *de waerde van dae kieërsboum is nul de botte, want dae ruzjēlt vuur kēpot; di-j kni-jn hōbbe gein waerde, want di-j hōbbe de zeeke; waat is de waerde van dae pōmmēlee* (dat schimmelpaard)?

waardig (bn.; -gēr; -ste) [Hd. *würdig*], waardig: *ómdét bōmma d'r ówtzujt wi-j d'n doeëd van Iepër; ligkt t'r ós allēs aan gēlieēge det ze neet zal li-jjēn en hi-j waardig kan vērtrēkke* [Hd. *mit Würde sterben*].

waerēld (m.; -e; -sje) [Mnl. *wer(e)lt*, Hd. *Welt*], wérreld; wereld: (**uitdr.**) *det vroumēs haef 'n kōnt wi-j 'ne waerēld, een dik achterste; de waerēld drejt óm geld(sj) en 'n vrouwēvot; de waerēld is wi-j 'n hoondērēkoeēj; di-j vanboeëve zitte, bēsji-jtēn alti-jd di-j óngēraan zitte; Slivvēn(h)ieēr haef d'n hieële waerēld in*

zieëve daag gēmaak ... mer hae is ouch t'rnao; bieëtēr in 'ne wujje waerēld es in e smaal gieëtsje (es in 'n klein pens), zei de boer... en liet er eentje vliegen; van 't huuëre zēgke kōmme de luuēgēs in de waerēld.

Waerēldwinkēl, de; de Wereldwinkel: *'Oxfam-Waerēldwinkēls vērtrēkke vanówt de stēlling det 't neet good is det de waerēldhandēl bli-jf drejjen op de kap van angērēn en van de ómgieēving ('t mēljeu). Daovuur prēbeere Oxfam-Waerēldwinkēls d'n tössēhandēl en d'n óngērnummēr ówt te sjakēlēn en same te wirke mèt groepkēs minse, sērtów in d'n Dōrde Waerēld, doeēr hun 'nēn ielērlieke pri-jis te bētale vuur waat ze trēkkēn* (verbouwen, telen) *of make, nēteurliek mèt de bēdoeling vuur zoe tot 'ne waerēld te kōmme woe 't vuur eedērein good is vuur te lieëve. Vuur de mommēt (2015) is hunne winkēl oppe Bosstraot 41.'*

waerhaan (m.; -hane; -haenke), **1** [Hd. *Wetterhahn*], weerhaan, windwijzer: *vuurwaat op de kirktoeëre bēvuurbeeld gein sjrówt stuit mer 'ne waerhaan, haef allēs te make mèt 't vērhaol in de Bi-jbēl* (in het evangelie van Mattheus); **2** (fig.) opportunist, meeloper: *dae kazzakkēndrejijēr is 'nēn échte waerhaan; dae drejt wi-j 'ne waerhaan (wi-j de wēnd(sj)), hij is een onstandvastig mens.*

waerhaok (m.; -hāök en -haoke, -hāökske) [Hd. *Widerhaken*], weerhaak: (**uitdr.**) *di-j äörfēnis (ērfēnis) is 'n zjēnante* (genante) *zaak, want dao zitte waerhāökskēs aan, het is een lastige kwestie.*

waerhujske (o.; -s, -) [Hd. *Wetterhäuschen*], weerhuisje: *'t wuuërt sjoeën waer, want 't vrouwkēn is ówt 't waerhujske gēkōmme doeërdēt de sjaopendērm bēnnēn in 't hujske gekrómpēn is mèt de druuēg loch* (een schapendarm krimp of zet uit).

waerkwakkërt (m.; -e; -kwëkkerke) [D. (Rijnl.) *Quackforsch*], gewone of groene boomkikvors, groenling (gew.): *de waerkwakkërt haef z'ne naam neet gëstoeële, want dae luuët zich allein mer ki-jkën es 't geit rieëgëne (rieëngële); 'ne waerkwakkërt laef tössën 't louf van de buim en dus neet in 'n kwakkërtëkówl.*

waerleech 1 (m.; -tër; -sje) [Mnl. *wederlicht*], bliksem, weerlicht: *mèt det ónwaer teldën 't KMI gistëraovënd békans tieëndówzënd waerleechtër boeëve Belsj; 2 (uitdr.) maak tiech (h)evivërs wi-j de waerleech, zeer snel, onmiddellijk.*

waerleechte (onoverg.; waerleechde, h. gëwaerleech), bliksemen: *vreugër hawwe sómmigge bangsji-jtërs, es 't bëgos te waerleechte, zoe 'ne sjrik det ze zich op 't (h)ujske (de wc) ginge vërstieëke; wi-j 't bëgos te waerleechte, waerde de krówdwösj (-wèsj) vërbrand.*

waerpi-jn (v.; -e; g. dim.) [van 'weer' (tegen) + 'pijn'; letterlijk dus 'tegenpijn'], weerpijn: *waerpi-jn is de pi-jn di-js-tën op 'n angër plaats veuls es woe de oeërzaak van di-j pi-jn zit.*

waersjolk (m.; -sjolke; -sjólkske) ['waer' betekent hier 'tegen'], contraceptiedoek, dierencondoom (neologisme): *'ne waersjolk is 'ne zak dae ze d'n deur of de bók vuuërbënge vuur te make det-ër ze werk neet kan doen.*

waerslaag (m.; g. mv.; g. dim.), weerslag, terugslag, reactie: *tón m'ne mins gëstörve waas, dach iech de iëërste wieëke det iech 't neet zou bestërve van vërdreet, mer achtëraaf kraeg iech de waerslaag.*

waerwouf (m.; waerwuif; waerwuifke) [Lat. *vir* (man), Mnl. *weerwolf*, Hd. *Werwolf*],

weerwolf, lykantroop: *nog zeen iech m'n eige, es e jungske van e jaor of ach, li-jkbleik langs det përtang gleujëntig heit en hel bórrënd dujvëlke* (kacheltje dat brandde als de hel) *zitte lówstëre, tërwi-jl bómpa vërteldën uuvër de bieëstëri-jje di-j de waerwouf haw ówtgëstoeëke.*

waeve (overg.; waefde, h. gëwaef) [Eng. *to weave*, Hd. *weben*], weven: (fig.) *rónd de Rówvënnën op Sint-Jansbërg höbbe we in Mëzeik e sjoeën vërhaölke gëwaef* (de legende van de Roevenne).

waffël (v.; -s; -ke), **1** [gemeenz. taalgebruik; D. (Middelduits en Opperduits) *Waffel* (grote mond)], mond: *hawt nów toch ins vi-jf mënujte di-jn waffël, lieëlikke mówلمان; 2 slag: séffes kri-jgs-tiech 'n gooj waffël tieëge d'ne kop. [Oppërduits stuit vuur e pak Hoeëg-Duitse taalvarrie(j)ëiteitën in 't zujje van Duitsland, Zwitsërland en Oeëstënri-jk]*

wage (m.; -s; wiegëlke) [Mnl. *wagen*, Hd. *Wagen*], **1** woonwagen [Hd. *Wohnwagen*]: *iech prizzëmeer (veronderstel) des-tën in 'ne wage proffi-jtëlik (prëfi-jtëlik = spaarzaam) kóns lieëve; 2 (uitdr.) di-j hón(d)svot is dao 't vi-jfde raad aan de wage, hij is er te veel; 't spuuël zit op de wage, de ruzie is aan de gang, de poppen zijn aan het dansen.*

wagëlëvolk (o.; g. mv.; -ske), wagëvolk, wagëlëvouk; **1** woonwagenbewoners, woonwagenvolk: *'det is dao geine zujvëre koffie mèt det wagëlëvolk, 'zag Zjieërke, mer det waas zelf geine proeëpërën* (die was zelf niet te vertrouwen) *en daovuur maak iech dao gei woeërd aan vówl; 2* schorremorrie: *'allemaol krëpuul, det wagëlëvolk' is 'n bëvuuëroeërdeilde meining.*

wagëlëvouk (o.; g. mv.; g. dim.), wagëvolk, wagëlëvolk (zie ald.).

wagëvolk (o.; g. mv.; -ske), wagëlëvouk, wagëlëvolk (zie ald.).

wagëwujd (bw.), wagenwijd: *di-j oeëpëkónt luuët de duuërën alti-jd wagëwujd oeëpe stoeën (oeëpëkónt: iemand die de deur niet achter zich dichtdoet).*

waggóng (m.; -s en -e; waggungske) [Eng. *wag(g)on*, Hd. *Waggon, Wagen*], wagon, spoorwagen: *vuur 'ne waggóng pieëre nao Rusland te sjikke, mó't 'ne fruitboor good prótse* [vulg. voor 'betalen'; ook: *dokke, blooje*].

wagkële (onoverg.; wagkëlde, h. gëwagkëld) [Hd. *wackeln*], wankelen, waggelen: *dae stool wagkëlt, want hae is lënjëlaam* [Hd. *lendenlahm* (wankel, slap, lam(lendig))].

wajële (onoverg.; wajëlde, h. gëwajëld), waanjële (zie ald.).

wake (onoverg.; waakde, h. gëwaak) [Mnl. *waken*, Hd. *wachen*], **1** (m.b.t. wakker blijven om voor iemand zorg te dragen) waken, oppassen: *snachs höbbe wieë zieëkër twee maond(sj) bi-j bómma gëwaak, tón we dachte det ze d'n hook ómging; 2 waken bij een dode vóór de jaren 1950: 'Vreugër waerde d'n doeëje in 't stérfhóws zelf op 't sjouf gëlag, woebi-j aan beidskantën 'n brannënde kieërs stóng. Doeër de fëmi-jlie en de naobërs waerde dén snachs bi-j 't li-jk gëwaak. De doeëjewach, dri-j tot veer man, passeerde d'n ti-jd mè't bieëje, kaartën en kalle. Vuur neet in slaop te valle, zörgde de fëmi-jlie vuur gënog koffie en d'n dëkstën ti-jd ouch vuur 'n fles zjëneevër, di-j häör ówtwiring nëteurlik neet mankeerde. Toch deent gëzag det sómmiggën 't h'm neet te sti-jf hawwën in 'n kamer woe e li-jk in loeëg, det allein mer doeër 't flikkërend leech van e paar kieërse waerde bësjeëne. Hieël spoëkëchtig! 't Gëbrujk haef*

bëstange tot aan of zjus nao d'n Twieëde Waerëldoeërlog.'

wakër (m.; -s; -ke) [Hd. *Wachhund*], waakhónd; waakhond, wachthond: *mèt dae wakër, dae sjieëpër, kump bi-j ós neemës op 't gëlaeg of hae haefe stök ówt z'n bil (bats).*

wal (m.; -le; wélke) [Lat. *walus* (mil. versterking), Mnl. *wal(le)*, Hd. *Wall, Ringwall*], wal, omwalling, vestingmuur: *van de Mëzeikër wallën is mer e stökske mieë uuvërgëblieëve; 2 (uitdr.) sji-jtën oppe wal maag onneet, aan een klein foutje moet men niet te zwaar tillen.*

Walëkop (m.; -kóp; -kópke) [scheldwoord voor 'Waal'], geen AN-equivalent: *'Vuur waat vuur raej det di-j Walëkóp van de Vlaominge mooge bli-jve proffëteere, is vuur sómmiggën 'n vraag en vuur väöle 'ne weit', zag de flammigant.*

Walëpëjie (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Wallonien*], Wallonië: *väöl Vlaominge meine det di-j van de Walëpëjie vuur e stök op oos kap lieëve, waat angëre sjaele zeivër vënge.*

wals, 1 (m.; -e; wëlske) [Hd. *Walzer*], wals: *danst gieë 't leefste 'nën Èngelse wals of e wëlske van Strauss; 2* (v.; -e; -wëlske) [Hd. *Walze*], wals, wegwals, walsmachine: *vuur de makkëdam (wieëg) gëli-jk (plat) te walse, höbs-te 'n wals vandoon.*

walse, 1 (onoverg.; walsde, h. gëwals) [Hd. *einen Walzer tanzen* (een wals dansen, walsen)], walsen: *ki-jk di-j twee mer ins d'n hieële zaal doeër (rónd) walse; 2* (overg.; walsde, h. gëwals) [Hd. *walzen*], met een wals pletten, walsen, rollen: *vuur 'ne sjrotwieëg good aan te vare, mós-te de wieëg walse; 3* (samenst.) (uitdr.) *dae kaddee* (linke kerel) *goeën we hi-j zoe gaw*

mäögèlik bówtëwalse, buitenzetten.

wammës (m. en v.; -e; wejmëske) **1** [Hd. *Wams*] **kort mannenjasje**, **wambuis**: *’t verhälke van ’t wejmëske vèngt gieë bi-j ’Heilig Wammësstraot, de’*; **2 symbool van de Maaseiker carnavalsvereniging**: *’t wejmëskën is ’t simbool van de Mëzeikër karnëvalsvereinigging*; **3** carnavalsvierder van het vorstendom Maaseik: *mèt kloonjëndieënsdig höbbe de wejmëskës h ’m good gëpaek*, zijn ze goed uit de bol gegaan; **4 (uitdr.)** *dae vrëchlap haef ze dao ins good op ze wammës gad*; **5 Het Heilig Wammës**: zie ‘Heilig Wammës, het’.

wan (v.; -ne; g. dim.) [Lat. *vannus, ventus* (wind), Mnl. *wan(ne)*, Fr. *van*, Hd. *Wanne*], **1** wan: *’n wan is ’n platte manj vuur ’t (de) kaaf van ’t koeëre te sjeije*, waat gebuuërt *es-te d’rmèt sjöddëls*, zoedët *’t (de) kaaf wëgwejt doeër de wënd(sj) daes-te mèt di-j wan maaks*; *’wan’ kump van ’t Latti-jns woeërd ventus* (wind); **2 (uitdr.)** *Meri-j haef ’n battëri-j wi-j ’n wan*, heeft een dik (vrouwen)achterwerk.

wandël (m.; g. mv.; g. dim.), **wanjël**; wandel, het wandelen: *zeet gieë oppe wandël, mënneër?*; *oos sjäöp zeen ówtgëbroeëkën en oppe wandël gëgange nao Héppenaert*.

wandëlaer (m.; -s en -e; -ke) [van Mnl. *’wand(e)len’* (rondlopen), Hd. *Wanderer*], **wanjëlaer**; wandelaar: *de wandëlaer, dae bieëjëntaere nao ’Santiago de Compostella’ is gëwaes, haefz ’ne roeëzëkrans op di-j vi-jf wieëke ram (rats) vërsliëte*.

Wandëlsportvereinigging ‘Rös Ros Mëzeik’, de; de Wandëlsportvereniging ‘Rust Roest Maaseik’: *’De Mëzeikër Wandëlsportvereinigging (M.W.S.V.), ‘Rös Ros Mëzeik’ gëneump, waerdën opgërich in 1970. De bëdoeling is neet*

allein gëzönd te bëwaage mer ouch hi-j en in d’n hieële röntëlóm de sjoëenigheid van de nëteur en ’t landsjappèlik sjoëen te ón(t)dëkkën en te bëwónjëre. Saer 2002 maak de wandëlvëreinigging deil ówt van de V.V.R.S. (Vrije Vlaamse Recreatiesporten). Wandëlaers van de vereinigging ‘Rös Ros Mëzeik’ höbbën e wandëlbeuëskën en wirke nów same mèt Kindër.’

wane, zich (wederk.; waande zich, h. zich gëwaand) [Mnl. *wa(e)nen*, Hd. *sich wännen*], zich verbeelden, zich voorstellen: *es-te diech kuuëning van Prujse waans, höbs-te lichëlik ’n sjrówf los*.

wang (v.; -e; wéngske) [Mnl. *wange*, Hd. (form.) *Wange*], **wang**, koon (gew.): *Kris waas stërveskrank, mer nów haef-tër weer kleur oppe wange; voeërt kri-jg daen däög(ë)neet t’r get op z’n échelste wange*, op zijn achterwerk.

wanjël (m.; g. mv.; g. dim.), **wandël** (zie ald.).

wanjëlaer (m.; -s en -e; -ke), **wandëlaer** (zie ald.).

wanmuuële (v.; -s; -ke) [Hd. *Wann(e)mühle*], **wanmolen**: *’n wanmuuëlen is eigëlik ’n massjënaal wan* (zie ald.), *di-j ’t (de) kaaf van de terf, de havër, enz... sjeit*.

wanne (overg.; wande, h. gëwand), **wannen**: *vuur ’t (de) kaaf van ’t koeëre te sjeije, mós-tën ’t wanne mèt ’n wan* (zie ald.) *of ’n wanmuuële*.

wansjöpëel (o.; -s; -ke) [zeer sterk veroud.; Maaseiker scheldwoord], **onmens**, **miserabel persoon**: *det wansjöpëel mèt z’n kónt wi-j ’ne waerëld en z’ne kop wi-j ’nën deur gaon iech voeërt ein vaege* (een mep verkopen), *want det is ’ne laeggénger en ’ne kribbëbi-jtër woe iech de krëlkespis van*

kri-jg.

wantrówwe (overg.; wantrówde, h. gëwantrówd) [Hd. *misstrauen*], wantrouwen: *maak tiech mer gein zörg, de hoofs dae mówleemieëker* (praatjesmaker, betweter) *neet te wantrówwe*.

woachëldërhout (o.; g. mv.; g. dim.) [Juniperus communis; Hd. *Wacholder*], jeneverstruik, jeneverboom: *woachëldërhout luuët zich gemëkkelik rónnd sjanse bèngën én waerde (wuüërt) gebruik vuur sjónke te ruike; woachëldërhout is eigëlik 'ne strówk woe de tek good van kónne deene vuur get bi-jein te bènge*.

woafël (v.; -e en -s; wäöfëlke) [Mnl. *waf(e)le* (gebak), Eng. *waffle*, Hd. *Waffel*], **1** wafel: *mèt e bëslaag van mèlk, eijër, watër, sókkër, enz. ... kóns-te woafële bakke; 2* (vulg.) waffel, mond: *hawt nôw toch ins vi-ij mënujte d'n woafël (waffël)*.

woafëli-jzër (o.; -s; -ke) [Hd. *Waffeleisen*], **1** wafelijzer: *ómdët 't woafëli-jzër neet heit gënóg waas, woeëre de wäöfëlkës neet gaar; 2* (samenst.) *waat vèngt gieë van de Bëlzje woafëli-jzërpollëtik?*

waog (v.; -e; wäögske) [Mnl. *wage*, Hd. *Waage*], waag, weegschaal: *de baskul is 'n waog vuur get zwaors te waoge*.

waoge (overg.; waogde, h. gëwaog) [Mnl. *wegen*, Kil. *waeghen*, Eng. *to weigh*, Hd. *wiegen*], **1** (m.b.t. een zeker gewicht hebben) *wegen: det ze bëkans zoevööl waog es 'ne jóngën oeëliëfant, is vuur di-j dikke machóchël 'n nachmaar; 2* (m.b.t. een gewicht bepalen) *wegen: we höbbe de prówme gëwaog [vgl. waege]*.

woalbieër (v.; -e; -ke) [Hd. *Waldbeere*], bosbes: (samenst.) *es 't in 't vreugjaor neet*

te naat mer waal werm gënóg is, kri-jgs-tën e good woalbieërëjaor.

woalbieërëpannekook (m.; -keuk; -keukske), bosbessenpannenkoek: *es-te 'n ampël (amfël) woalbieërën in 'ne platte, rónne maelkook duis en dae in de pan baks, höbs-te 'ne woalbieërëpannekook; hmmm*.

woalbieërëvlaaj (v.; -vlaaje; -vlaetsje), bosbessentaart: *in oos deilgemeinte Oppootëre, kos-te vreugër mèt de woalbieërëkirmis zoevööl stökke woalbieërëvlaaj iëëtën es-tën op kraegs*.

woalbieërëzjëlei (m.; g. mv.; g. dim.), bosbessenjam: *woalbieërësaap en -zjëlei zeen hieël good vuur de ouge*.

waope (o.; -s; g. dim.), **1** hakbijl: *e waopën is e bi-ijl, eigëlik e groeët kapmëts vuur tek aaf te kappën of vunkëlhout te make, mer 't kan ouch deene vuur vleis of lëgummën op e kapbrieëd (keukenplank) in stökkën of stökskës te kappe; 2* [Hd. *Waffe*, Eng. *weapon*], wapen: (**uitdr.**) *'t is 'ne slëchte sëldaot dae z'n waopës luuët valle, wordt gezegd als iemand aan tafel lepel, vork of mes laat vallen*.

waor(e) (tw.) [om een vraag te stellen waarop we een bevestiging (door iemand anders) verwachten, gebruikten we de met het Engels vergelijkbare question-tag; Mnl. *waer* (echt)], nietwaar?, nie waar (gew.)?: *daen trouw waas van móttës, waor(e)?, nietwaar?, is dat niet zo?; vraoge mèt 'waore' wuuëre nog zëlje gëstèld en deende vuur 'ne 'jao' te kri-jgën op d'n vraag*.

wäörd (mv. van 'woërd'), woorden: **1** (samenst.) *op zëgkwäörd kóns-te neet stokke, op mondelinge toezeggingen (praatjes) kun je geen staat maken; 2* (**uitdr.**) *de naobërs höbbe wäörd gad* (ze hebben ruzie (gehad))

uuvër 'n sjaeligheid.

waorheid (v.; -heede; g. dim.) [Hd. *Wahrheit*],
1 waarheid: *Nésken is mèt bēlump* (door list)
achtër de waorheid gēkómme; 2 (uitdr.)
klein kènjër en zate luj zègke de waorheid.

waorzègkër/-zègkstër (m.; -s; -ke) [Hd. *Wahrsager(in)*],
 waarzegger/-zegster:
wazèskènjër; dae waorzègkër (di-j
waorzègkstër) zaet det iech mēljównën
oppe lottoo gaon wènnën en det gieë miech
dén allēmaol op m'ne rök kónt bloeëze.

waorzègkëri-j (v.; g. mv.; g. dim.)
 [Hd. *Wahrsagerei*], waarzegkunst,
 waarzeggerskunst, waarzeggerij: *és-te*
diech gaer luuëts vèrnuuëke (bedotten), *dén*
mós-tën in waorzègkëri-j gluivën en di-j
proffieëte van diech laote proffieëtere.

war, 1 (v.; g. mv.; g. dim.) [in de verbinding
 'in de war zijn'], **1** (in de) war, verward:
‘t garën is in de war; 2 (v.; -re; g. dim.),
 paer(d)sklóm; ijzeren ketting: *'n war is*
'n i-jzere këtting woe e blöskën hout is
aan vasgëmaak; de war waerde rónnd de
väörbein van 't paerd gēsloeëte; doeër de
war koste de paerd, es ze gēheujd waerde,
neet oppe luip goeën en koste ze de kuj
daodoeër neet d'n davër op 't li-jf jage; es
e paerd te hel ging loupe, dieëg de war 't
angër bein – paerd höbbe bein – zoevöl
pi-jn det 't zich al gaw inhoeël; 3 (uitdr.)
iech bèn in de war (in de boeëne), ik verwar
 dingen met mekaar, ben niet goed bij het
 hoofd; *de maaks miech in de war, je brengt*
me van mijn stuk.

was (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. *Wäsche*],
 wasgoed, linnengoed: *de was ligk oppe*
bleik; de was hink nog aan de li-jvësdräöd;
we mótte de witte was nog opploeëje; 2
(uitdr.) *de vówle was mós-te neet bówtën*
hange, interne problemen moet je nooit

vertellen aan buitenstaanders; *dae zit good*
in de slappe was, hij heeft veel geld.

wasbékske (o.; -s; -) [Hd. *Waschbecken*],
 wasbak(je): *'Ki-jk ówt d'n pupse,' zag*
Gus z'ne pa, 'angërs stieëk iech tiech
mèt d'ne kop in 't wasbékske, dën bès-te
klaorwakkër; ' in e wasbékske wasse we ós
en in e zeipbékske ligk de zeip.

wasbriëd (o.; -briëjër; -sje) [Oud-Eng.
bred, Hd. *Waschbrett*], sjrómp (zie ald.).

wasdóm (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Wachstum*],
 wasdom, groei, toename, stijging: *haws-tën*
es kènd(sj) vreugër pi-jn tösse d'n óngërli-jf
en d'n boeëvëbein, in de zi-j dus, den
neumde de luj det wasdóm (groeipijn).

wasdraod (m.; -dräöj; -dräödsje), li-jvësdraod;
 drooglijn, waslijn: *in 't AN is de wasdraod*
de mèt e soeërt vèt bēstrieëkën draod, mer
in oos Mēzeikërs is 't d'n draod woe we 't
nog naat, gewasse li-jvënd ophange vuur te
druuëge.

wasgood (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Waschgut*
 (vaktaal), *Wäsche*], wasgoed: *allës waat*
mót gëwasse wuuëre, ouch blówzën en
vëreuzën of hummës, neume we 't wasgood.

washéndsje (o.; -s; -), waslépke (zie ald.).

waskieëtël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Waschkessel*],
 wasketel: *in 'ne groeëte*
koeëpëre waskieëtël, dae ze op 't veur zatte,
waerdën 't wasgood vreugër ówtgëkoeëk.

waskómp (v.; -e; -kumpke), waskom: *vuur*
seerstökke stoeën in sómmigge slaopkamërs
'n lampëtkan en 'n porsëlejne waskómp
oppe lavvëboo, woe de minse zich vreugër
in wasde.

waslépke (o.; -s; -) [Hd. *Waschlappen*],

washén(d)sje; washand(je): *Rik zwètde wi-j e paerd en vaegde mèt e naat waslépke 't zweit ówt z'n ouge.*

wasmanj (v.; -e; -mén(d)sje), li-jvèsmanj; wasmand: *in de wasmanj ligke dri-j vówl óngèrbókse, e bèzwèt (óngèr)li-jfke, get han(d)deuk en e paar kósteeke.*

wasmèsji-jn (o.; -e; -ke) [Hd. *Waschmaschine*, (vakt.) *Waschautomat*], wasmachine: *nów de luj wasmèsji-jne, nejmèsji-jne, koffiemèsji-jnèn en nog 'nèn houp angèr mèsji-jnèn hòbbe, hòbbe ze geinèn ti-jd mieë!*

waspinke (o.; -s; -), (li-jvès)pinke; wasknijper(tje): *vuur naat wasgood aan 'ne wasdraod op te hange, hòbs-tèn houtèrèn of plèstikke waspinkès vandoon.*

waspójjër (m.; -s; -ke) [Hd. *Waschpulver*], waspoeder: *gluift gieë det van de bleikmiddèlèn en angèr rotzoeëj in de waspójjër di-j gieë vandaag in eur wasmèsji-jn doot, achtèr e paar wieëke de zieëvèsse kèpot goeën of (de) kankèr kri-jge?*

wasse, 1 (overg.; wasde, h. gèwasse) [Mnl. *was(ch)en*, Hd. *waschen*], reinigen: *vreugèr wasde ze de vinstèrs mèt klaor watèr (watèr mèt niks in); 2* (onoverg.; wós, is gèwasse) [Mnl. *wassen*, Hd. *wachsen*], groeien: *Zjéfkèn is zieëkèr tien séntèmaetèr gèwasse, want dae kri-jg eedèrèn daåg 'n löps óngèr z'n vot; met det heemèlwatèr is 't koeëre good gèwasse; 3* (overg.; wasde, h. gèwasse) [Hd. *waschen*], de was doen: *Laen wus dri-j kieèrèn in de wieëk, want di-j haef nog klein kènjèr; 4* (onoverg.; wós, is gèwasse) [Hd. *wachsen*], stijgen, toenemen: *mèt al det i-jswatèr is de Maas 'nèn dikke maetèr gèwasse; 5 (uitdr.) nów hòb iech det zwaak mènneken ins eindèlik*

de bol gèwasse, z'n acht zaligheden gezegd; (vulg.) iech gaon di-j wasse mèt de zökkèn (zök) aan, ik ga een condoom gebruiken; in 'n króm voeër wasse de meiste vröchte, zo verontschuldigt zich een boer die niet al te recht ploegt; zoe lank es-tèr gèwasse waas (languit), loeëg- (laag-)tèr in 't graas.

wasti-jn (v.; -e; -ke), basséng, beséng; wasteil, wastobbe, kuip, tobbe: *in 'n zènkèn of houtère wasti-jn loeëte de vrouwluj hunne was in luu(ë)tèr (zeepsop) trèkke; vreugèr wasde ze zich in de meiste hówshawwès saotèrdigs allèmaol achtèrein in hetzèlfde watèr in dezèlfde wasti-jn.*

waswi-jf (o.; -wi-jvèr; -wi-jfke), kladzjoeër, mooswi-jf, vèswi-jf; kletskaus: *det waswi-jf haef róngèblajèrd (ówtgèblajèrd) det Pol gistère good vaerdig waas (dat hij erg dronken was).*

wat, 1 (m.; -te; wétsje) [Hd. *Watte*], watte: (**uitdr.**) *hòbs-te mèsjujn wat in d'n oeëre, hoor je niet goed?; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *aus Watte*], watten: *Gus haef 'ne pardèsuu aan mèt 'n watte vooring.*

watèr (stofnaam; o.; g. mv.; wieëtèrke) [Mnl. *water*, Eng. *water*, Hd. *Wasser*], water: (**uitdr.**) *dao zal nog vööl watèr doeër de Maas mótte loupe (de Maas móttèn aafgoeën), dat zal nog lang duren; dae kump mèt watèr es 't hóws is aafgèbrand, het is te laat de put gevuld als het kalf verdronken is; 't water stuit (kump) h'm in de mówl, hij heeft goede appetijt; iech hòb watèr boeëve m'n kni-jje, ik moet plassen; hòbs-te Lom gèzieën? dae haef watèr in de kèlder, hij heeft te korte broekspijpen; van watèr drènke kri-jgs-te klaor ouge, water drinken is gezond, wordt gezegd als je geen bier of wijn mag drinken; es 't watèr zak, kraak 't i-js, wordt gezegd door iemand die aan het plassen is en tegelijkertijd een wind laat; iech veul 't*

aan mi-j watër, ik weet het zeker, *det Tri-jn vënaovënd oppe rótsj geit* (op stap gaat, aan de zwier gaat); *mèt dae neerstein hób iech d'n hieëlën daág gei water kónne make*, heb ik niet kunnen plassen; *es-tën hoeëg watër hõbs* (dringend moet plassen), *mós-te make des-tën örgës kóns pisse*; *dao is min watër det neet meurt*; *dao is gei wieëtërke zoe klaor*, of 't meurt zich waal ins, er is overall wel iets; *tón iech vuur d'n ówtslaag van 't kankëróngërzeuk ging*, *zwètdën iech in de wachkamër watër en blood*; *daen ujl haef 't werm watër neet ówtgëvónge*, hij is niet zo verstandig; *zoe lang es t'r watër in de Maas is*, *lieëve de vèsse*, zolang er leven is, is er hoop; *Laen häör watër is gëbroeëke*, zij moet gaan bevallen; *watër oppe lóngën hõbbe*, longoedeem hebben; *es t'r einën in 't watër sprunk*, *hoofs-te dae nog neet nao te sprènge*, het slechte voorbeeld van anderen hoeft je niet na te volgen; *geld(sj) wi-j watër*, veel geld.

watëraenj (v.; -e; -aensje), waterzwermer: *watëraenj is e soeërt veurwerk det 't watër ingeit en det ouch weer drówt kump zóngër det 't veur ówt is*.

watërdujvël (m.; -s en -e; -ke) [Germ. myth.], watergeest, waterduivel, kwelgeest, nikker: *de watërdujvël is 'ne kwaoje geis dae dèk minsën óngër 't watër trèk (truk) of ze nao zich tów trèk (truk)*; *jungske, gank neet zoe kort bi-j det watër*, want *voeërt haef de watërdujvël diech te graze* [ongeruste ouders schrikten vroeger hun kinderen af met de 'waterduivel' om te beletten dat ze te dicht bij het water zouden gaan].

watëréchtig (bn.; -ger, -ste), **1** [Hd. wässerig], waterig, waterachtig: *di-j hoondëresop is vääł te watëréchtig*, bevat te veel water; **2** [Hd. wasserreich], waterrijk: *Noeërd-Holland is e watëréchtig gëbeed*, een waterrijke streek; **3 (uitdr.)** *mèt dae kâl*

uuvër di-j pëteekës en dae gattoo maaks-te miech watëréchtig, doe je mij watertanden.

watërgal (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Hd. weiße Galle], maagslijm: *van det wit sli-jm det in de maag wuuërt gëvörmp*, *neume we watërgal*; *es-te de watërgal hõbs*, *mós-te maagsli-jm opgieëve*; **2** wilde spurrie: *wilje spörg is 'n angër woeërd vuur watërgal*.

watërglaas (o.; -glazër; -glaeske), **1** [Hd. Wasserglas], drinkglas: *di-j zówpéchel haw e watërglaas vuuër zich stoeën*, *mer dao zoeët waal zjëenevër in*; **2** fles; pisglas, pifles, plasfles, urinaal: *bès-te krank en kóns-te neet op*, *dén gieëve ze diech 't watërglaas (de fles)*.

watërhoon (v.; -hoondër(e); -heunke) [Hd. Wasserhuhn (meerkoet)], waterhen, waterhoen: 'n *watërhoon*, *di-j de Duitsërs neet vuur niks 'ein Teichhuhn'* *neume*, *zit mieë oppe kant es op 't watër*.

watërkénske (o.; -s; -), waterkansje (gew.), erg onzekere kans: *dao is e watërkénske det ooze Lambaer zich op z'n eige zèt* (zich zelfstandig vestigt); *es-tën oppe lottoo späöls*, *hõbs-tën e watërkénske des-te miljënaer wuuërs*.

watërkieëtël (m.; -e; -ke) [Hd. Wasserkessel], moeër; waterketel: *es-te vreugër de koffie wouds opsjódde*, *mósdës-tën ieërs watër in de watërkieëtël (moeër) doon en det laote koeëke*.

watërkop (m.; -köp en -koppe; -köpke), **1** [Hd. Wasserkopf], waterhoofd, hersenwaterzucht: *mèt ze watërköpkën is Sjëlke mer vi-jf jaor gëwoeëre*; **2** (m.b.t. iemand met een groot hoofd en/of weinig verstand) waterhoofd: *mèt z'nën dikkën (t) unnës en ze vërstand van 'n watërhoon is daen uuëm 'nën échte watërkop*; *mótskoppe*

(norse mensen) *zeen vâöl érger vuur mèt óm te goeën es watèrkoppe.*

Watërloos; Waterlooos: *'Watërloos is e gèhuch van Neerrootèrën en dus 'n deil van de fujziegèmeinte Mèzeik. Es-tèn in Neerrootère de brök uuëvër geis, geis-te réchdoeër nao Oppootèrën en es-tèn achtèr de brök rechs aafdrejs, bès-tèn in Watërloos. Watërloos, waat eigèlik 'zóngèr watèr' bëteikènt, is doeër de knaal (Zuid-Willemsvaart) gèsjeije van Neerrootère. Watërloos, mèt z'n 'Slivvèvrouwè Hölp der Kristènkirk (1965)' is doeër lènt(sj)bëbówwing vèrbóngè mèt Berg, 'n angèr gèhuch van Neerrootère.'*

watèrluipèrke (o.; -s; -), (m.b.t. het platte steentje dat kan dienen om te kiskassen (keilen)) sliffersteentje: *es-te good kóns sjuffèle (sjòwfèle), sprunk 't watèrluipèrke zoe dèk op ówt 't watèr des-tèn 't neet mieë kóns tèlle; Tjeu kan d'n hieële middig sjuffèle, want z'n bóksemale zitte vól watèrluipèrkès.*

watèrmoeër (m.; -e; -muurke) [1758 *eene theemoor Ged.*; 1760 Prinssen 'n *coperen mohr*], *moeër; waterketel: iech zèt éffe de watèrmoeër op, dèn make we ieërs e zjètsje koffie.*

watèrmuuële (v.; -s; -ke) [Hd. *Wassermühle*], *watèrmolen: oppe Bosbieëk stónge vreugèr vèrsjilligge (vèrsjeije) watèrmuuëlès; 'n watèrmuuële wuuërt mèt watèr in bëwaeging gèbrach.*

watèrpókke [altijd in het meervoud], *wi-jnpókke (zie ald.).*

watèrpómp (v.; -e; -pumpke) [Hd. *Wasserpumpe*], *waterpomp: es-te mèt 'nen dikkèn hamèr watèrbujze de grónd in bejs tot in de watèrloag, kóns-te mèt 'n*

watèrpómp 't gróndwatèr oppómpe; de meiste watèrpómpe wirke mèt 'ne zujgèr (en e trèklaerke).

watèrpöt (m.; -te; -sje), *waterput, citerne: hi-j drejje we e watèrkraenkèn oeëpe, mer in Affrieka mótte ze dèk killèmaetèrs loupe vuur aan 'ne watèrpöt te kómme.*

watèrrat (v.; -te; -rétsje) [Hd. *Wasserratte*], *waterrat, 1 (lett.) de brówn rat en de weulrat zeen twieë soeërte watèrratte di-j kortbi-j of in 't watèr lieëve; 2 (fig.) uuvèral woe d'r watèr is, kóns-te di-j watèrrat trèffe; kóns-tèn hieël good zwómmèn en ligks-tèn hieël dèk in 't watèr, dèn bès-te 'n watèrrat.*

watèrsjuuët (v.; id.; -sje) [Hd. *Wasserschoss*], *waterloot, waterscheut: es-te 'nèn eik (óm)kaps, stoeën d'r e paar jaor latèr watèrsjuuët op z'n bóks (boumbóks).*

watèrsnép (v.; -pe; -ke), *watersnip: 'n watèrsnép vlujg hieël rap en in zigzags en is daodoeër vuur 'ne jieëgèr bëkans neet te sjeete; 'n watèrsnép is 'nèn hieële lékkere watèrvoeëgèl.*

watèrspèn (v.; -ne; -(nè)ke) [Hd. *Wasserspinne*], *waterspin: watèrspènne make pi-jpkès in stilstaond watèr; woe ze dèn loch inbrènge; de loch tòssèn 't haor van 'n watèrspèn doon di-j spènnèkoppe (spinnen) blinke wi-j zilvèr; watèrspènne zeen voor vuur roufvèssèn en vuur watèrvuuëgèl 'n lékkèrni-j.*

watèrstraol (v.; -e; -sträölke) [Hd. *Wasserstrahl*], *waterstraal: es t'r gènóg drök op zit, kóns-te mèt 'n watèrstraol zelfs 'n i-jzère petrèl doeërspuite.*

watèrtoeëre (m.. -s; -toeërensje) [Hd. *Wasserturm*], *watertoren: mèt groeëtèn drök kóns-tèn 't opgèpómp watèr vanówt 'ne*

watërtoeëre tot in de boeëvënste vërdeepe van de hówzër brènge; stérke pómpèn höbbe de watërtoeëres vërvange.

watërwèk (m.; -wègke; -ske), waterbrood: *watërwèk is bóch, want dao zit niks in es get aafval van de terf en get watër; watërwèk kóns-te bi-jeinkni-jpe wi-j 'n spóns.*

watsj (v.; wadzje; wétsjke) [D. (Beieren en Oostr.) *Watsche*], pëtat; oorvijg, mep: *zwi-jg, of de kri-jgs 'n watsj; gieëf h'm 'n watsj rónd z'n oëere; ouch in Aoke kri-jge kënjër waal ins 'eine Watsche' es ze stout zeen; zeen de kënjër nów stoutër; nów ze gein wadzje mieë kri-jge?*

watsje (overg.; watsjde, h. gëwatsj), **1** [D. (Beieren en Oostr.) *watschen*], (m.b.t. een draai om de oren geven) meppen: *de meistër haef miech rónd m'n oëere gëwatsj; 2* (m.b.t. het te groot zijn van schoenen) geen AN-equivalent: *mèt di-j sjoon höb iech miech miskoch, want ze watsje; sjoon mótte rónd de voet passën en neet watsje; zeen sjoon te groeët, dén wuuërt in de sjoon bi-j 't goeën loch vërplaats, waat we huuëren en waat we watsje neume.*

wawwël (m.; g. mv.; g.;dim.), kletspraat: *de wawwël van di-j aw zaeg kump miech stillëkësaan m'n oëeren ówt; di-j appëlklats* (praatzieke vrouw) *kan miech mèt häöre wawwël (häör gëwawwël) de pot op.*

wawwëlaer (m.; -s en -e; -ke) [informeel], wawwëlgaat, klétskónt; kletsmeier, kletsmaajor, wauwelaar: *dae wawwëlaer z'ne kwébbel stuit gein sëkon stil; Gielkën is nog mer 'n gaapmówl, mer 't is toch al 'ne wawwëlaer.*

wawwële (onoverg.; wawwëld, h. gëwawwëld) [klanknaboosend gevormd; informeel], kletsen, wauwelen: *es Zjëraar*

genóg haef ligke buize (Bargoens voor 'drinken'), *bëgint-ër innins tieëge de klippèn op te wawwëln uuvër allërlei kloëëtëri-jkës* (onnozelheden).

Wawwëleurke, 't; het Wauweluurtje: *'t Wawwëleurkën is e maondëliks invënëmènt van 't Dokkëmëntasieséntrum, det startde (bëgos) in 1991. Vanówt de vraoge 'waem, woe, waat en wënieë?' 'wawwële' 'n klein hóndërd gepénsjeneerdën eedëre kieër uuvër 'VREUGËR', waat gëbuuërt mèt bëhölp van fottoos, affiesjën en artiekëlkës ówt gëzëttën en brossjuuërkës. Ein van de hóndërd en ein óngerwërpe di-j in 'n lieëvëndigge en plëzeerigge stómning in de Mëzeikër moodërtaal bësproeëke wuuëre (wieëre), is d'n awwëre vokabbulaer, waat allëmaol hieël intrësant is. Ónnuuëdig te zëgke det e pak Mëzeikënaere zich op di-j mëneer nog mieë goeën intrëseere vuur waat dit stédsjen oëëts baezig hoeël en nog hilt. Det 't Dokkëmëntasieséntrum zoe aan bówtëgëwuueën waerdëvol gëgieëvës kump, is e bi-jkómmënd vuurdeil.'* (Bron: BOONEN, Martin, De Wawwëleurkes van het Documentatiecentrum bestaan 20 jaar, *De Maaseikenaar*, 2011, 4, p. 172-173)

wawwëlgaat (o.; -gatër; -gieëtsje), kladzjoeër, taatsj (zie ald.).

wawwëlwatër (o.; g. mv.; -ke), klaore, dröpke, borrelke, wittëke, zjëneevërke; jenever: *es-te genóg wawwëlwatër op höbs en knónzaat bës, gieëve ze gei knëpke vuur diech.*

wazës (tw.) [krachtterm, vervorming van Jezus; uitroep van verbazing, enz.], wazëskënjër, wazësmíns; hemeltjelief : *wazës, nów haef oos kat de rów* (kattenziekte) *en is ze ouch van häöre sus gëvalle; wazës, di-j baansjoeëtël* (straatloopster) *haws-te mótte zeen (h)eivërs vaeg* (naar huis rennen).

wazëskènjër (tw., uitroep), wazësmins, wazës (zie ald.).

wazësmins (tw.), wazëskènjër, wazës (zie ald.).

wèdde (onoverg.; wèdde, h. gëwèd) [Mnl. *wedden*, Hd. *wetten*], wedden: *iech wèd des tiech 't in 't zujje neet lang geis kónne kie(ë)re van de hits; iech dôrf wèdde det-ër weer get haef ówtgëvrieëte.*

wèddënsjap (v.; -pe; -sjépke), wèddingsjap (zie ald.).

wèddingsjap (v.; -pe; -sjépke), **1** [Mnl. *weddinge*, Hd. *Wette*], wèddënsjap; weddenschap: *Zjang ging de wèddingsjap aan det-ër neet mieë zou rouke wi-j 'nën Turk; 2* [Hd. *Einsatz*], inzet, inleg, pot: *de wèddingsjap bëtróf 'n fles wiskie.*

weedëman (m.; -ne; -ménke), **1** [Hd. *Witwer*], weevënaer; weduwnaar: *tón Baer weedëman waas gewoeëre, haef-tër dri-j jaor latër mèt 'n weedëvrouw de bówl bi-j(j)eingëgoeëjd; 2* (m.b.t. de doffer (mannetjesduif)) weduwnaar: *de weedëman vloë(ë)g zich bëkans 't leech ówt, ómdét d'n dówvëmèlkër 't zi-jkën (duivin) op d'n dówvëspi-jkër haw gëhawte; 3 (uitdr.) waem bi-j 't taofële 'nën taofëlpoeët tösse de bein haef, is bènnën 't jaor ofwaal gëtrouwd ofwaal weedëman.*

weedëvrouw (v.; -e; -ke) [Hd. *Witwe*], weef; weduwe: *de weedëvrouw wilt neet mèt Frénske trouwe, want ze is trachtër gëkómme det-ër 'nën dikke laegluipër (leegloper) is.*

weef (v.; weeve; -ke), weedëvrouw (zie ald.).

weeg (v.; -e; -ske), **1** [Hd. *Wiege*], wieg: *ki-jk nów toch ins wi-j oos kien(d)sje in ze weegskën op z'n dujmke ligk te lótsje; 2*

(**uitdr.**) *Lei is neet in de weeg gëlag vuur hel te maorën of te pówjakkën* (keihard werken is Leo niet aangeboren) *en det haef-tër van geine vraemde; woe haef eur weeg gëstange* (waar bent u geboren), *mënieër?*

weege (overg.; weegde, h. gëweeg) [Mnl. *wigen*, Hd. *wiegen*], wiegen: *es An bli-jf zumpe, weeg Gus 't boelëkën op z'ne sjouwër in slaop; es-te stikkëpot bès, hoove ze diech neet te weege.*

week (v.; -e; -ske), **1** lampenpit, lemmet, kaarsenpit, wick, lampenkousje (pit van een olielamp), gloeikousje: *tón d'n èllëntrik (stroom) waas ówtgëvalle, kraeg iech de kieërs neet aan, ómdét de week te kort waas; 2* molenwiek: *mèt dae storm ligke de weeke (taupe) stil.*

weemëlaer (m.; -s en -e; -ke), (m.b.t. iemand die niet kan stilzitten) woelwater, springer: *jungske, waat bès-te toch 'ne weemëlaer; zit nów toch ins vi-jf mënujte stil; haef dae weemëlaer kwik in z'n bóks?.*

weemële (onoverg.; weemëlde, h. gëweemëld), **1** [Mnl. *wemelen* (beroeren)], wiebelen, wemelen, wiemelen (niet alg.), *det di-j kënjër zoe ligke te weemële, wirk miech op m'n zeenëwe; 2* krioelen van: *'t weemëlt hi-j van de aomëzeiksëlën en sjaldaeze (sjildaeze) zitte d'r ouch.*

weerbóts (m.; g. mv.; g. dim.), waerbóts (zie ald.).

weergaaj (v.; g. mv.; g. dim.) [uit 'wedergade'; Mnl. *we(d)ergade*], weerga: *de Mëzeikër knapkook haef z'n weergaaj neet*, een tweede zoals hij bestaat niet; *det e kënd(sj) zoevööl ómsténj* (drukte, misbaar) *maak, is zóngër weergaaj*, zonder voorgaande; *in waem vènge Jan en Hubert Van Eyck hun weergaaj?*

weerskante (mv.) [komt alleen voor in de bijwoordelijke verbinding ‘van’ of ‘aan weerskante’], aan weerszij, van (aan) weerskanten, van (aan) beide zijden, van (aan) beide partijen, wederkerig: *iech stóng d'r paaf (paf) van det daen ónnuuëzëlën hals neet snapde det niks marsjeert es 't neet van weerskante kump; wieë zeen langs weerskante fëmi-jlie.*

weeshóws (o.; -hówzër; -hujske) [Hd. *Waisenhaus*], weeshuis: (**uitdr.**) *jóngës, gieë hoeft geinën hóngër te li-jje, want dao is hi-j gënóg vuur e weeshóws* (wordt gezegd als er erg veel spijzen klaar staan); *weeskènjër höbbe gein awwërs mer waal 'ne weeshówsvadër en 'n weeshóws moodër.*

weesjóng (m.; -ës; -jungske) [Hd. *Waisenjunge*], weesjongen: *ouch es ze zich in e weeshóws vuur de kènjër aafjakkëre, zulle de weesmaesjës en -jóngës toch alti-jd hun awwërs misse.*

weeskënd(sj) (o.; -kènjer, -kien(d)sje) [Mnl. *wese, weyse*, Hd. *Waisenkind*], weeskind: *neet allein in e weeshóws höbs-te weeskènjër; ouch in de nëteur höbs-te de blaw en de gewuuën weeskènjër, rupse di-j oppe buim lieëve zeen det; in e weeshóws hawwe de weeskènjër vreugër weeskleijër aan.*

weesmaesje (o.; -s; -) [Hd. *Waisenmädchen*], **1** weesmeisje: *es weesmaesjën is Lieën in weeshóws 'De Këstare'* (mensen/kinderen die van alle markten thuis zijn) *groëtgëbrach*; **2** (m.b.t. een regel die onder in een kolom niet is volgelopen) weesmeisje: *wèt gieë waat e 'weesmaesjën' is in de drökkërstaal?*

weevënaer (v.; -s en -e; -ke), weedëman (zie ald.).

weezël (m.; -s; -ke) [Mnl. *wesel(e), wessel*, Hd. *Wiesel*], wezel: *eijër hoove wieë bi-j ós neet mieë te rape, want de weezëls zówke ze allëmaol ówt*; **2 (uitdr.)** *es-te zoe sjów bès es 'ne weezël, bès-te 'n sji-jtbóks* (bangerik).

weg (bw. v. pl.) [van Mnl. *e(n)wech*], **1** [Hd. *weg, (fort)*], *ëwég*; *weg: iech pak miech bi-jein en dén bèn iech weg (ëwég); de breek is al weg (ëwég); es ze miech dét lappe, bèn iech hi-j weg (ëwég)*, vertrek ik hier; *Wégbérg is neet wujd weg*; **2** (samenst.): *wéggoeëje, wéggómme, wégpakke, wéglache, wégloupe, wégrotte, etc.*; **3 Maaseiker aftelrijmpje:** *'Pot, hie, wie, wa, weg.'*

wéghöbbe (get) (overg.; haw weg, h. *wéggad*), *ëwéghöbbe*; lijken op: *Bërta haef get weg (ëwég) van häör bómma, want det waas ouch zoe'n knappe pól ... vreugër; waat Sjarël van z'ne bómpa wéghaef (ëwéghaef), is ze vóllig gëzich en z'n ónbësjóf gëdraag; diech höbs get weg (ëwég) van 'ne subbëdeijus.*

wéggasse (overg.; jasje weg, h. *wéggejas*) *wegjagen* [Hd. *wegjagen*], verdrijven: *di-j rotjung di-j miech dao aan m'n eijërprówmën en m'n ringëlote zoeëte, höb iech mótte wéggasse.*

wéggëpap (v.; g. mv.; -pépke), **1** wittebroodpap: *allëwi-jl goeëje we awwe wëk gëwuuën in de vówlbak of we gieëvën h'm aan de vuuëgëlkës, mer tot de jaore 1970 dieëge ze dao mèlk en sóms ouch get kënneël en get brówne sókkër bi-j en oeëte ze det es wéggëpap*; **2 oud Maaseiker liedje:** *'Tri-jn, bëgi-jn, zoeët oppën trap. Ze sjaet van boeëvën in de wéggëpap (ri-jstëpap). De wéggëpap waas heit en ze haw häör hieël bille (batse) bëzeik.'* (Opgetekend door Winand DAMEN)

wéglègke (overg.; lag weg, h. wéggelag), ewéglègke; **1** wegbergen, wegsluiten: *geld(sj) mós-te tēgooj wéglègke*; **2** [Hd. *weglegen*], sparen: *vanaafnôw goeën we get wéglègke (opzi-j lègke) vuur de vèkansie*; **3** naar bed gaan: *iech gaon miech wéglègke*; **4** wegmóffële; veel eten: *daen hóngërli-jjër lèk zich hieël get weg aan taofël*; **5** op zijn plaats leggen: *höbs-te de sjieër wéggelag?*

wégmóffële (overg.; móffële weg, h. wéggemóffëld), **1** wegbergen, heimelijk opbergen: *tón de pollisse di-j vówl prut dieëge stoppe, móffële ze nog gaw get weg in häöre soetjin* [Fr. uitspr.]; **2** veel eten: *nôw Ti-js in volle greuj is, móffëlt dae get weg op 'nën daåg*.

wégpisse, zich (wederk.; pisse zich weg, h. zich wéggepis), (m.b.t. zich onopvallend uit de voeten maken) zich wegpakken [veroud.]: *tón ze op de vèrgadëring bégoste te kallën uuvër waem waat mós doon, pisdën hae zich (ë)weg (t'rtössënowt); es-te diech (ë)wégpis, höbs-te diech (h)oeërowt gëmaak [(h)oeërowt: van het Fr. 'hors route' (van de speellijn weg (bij het tolspele))]*.

wégsjikke (overg.; sjikke weg, h. wéggèsjik) [Hd. *wegschicken*], wegsturen, wegzenden: *we höbbën oos winkëlmaesje wéggèsjik, want det haef ós aardig bësjeëte* (bedrogen, opgelicht).

wei (v.; -je; -ke), **1** [Hd. *Weide* (voor het vee), *Wiese* (hooiland)], wei, weiland: *dao loupe tieën rënjër; e kejjkën en 'ne sjaopëbók in de wei*; **2** wei: *wei is waat uuvërblijf es-te de kieës ówt de mèlk höbs gëhaold*; **3** (**uitdr.**) *dao höb iech nog mèt in de (vèt)wei gëloupe*, met die had ik in mijn jeugd veel omgang; *hae zit op 'n gooj wei*, hij verblijft waar men rijkelijk eet.

weije (overg.; weide, h. gëweid) [Hd. *weiden*]

1 heuje; laten grazen, weiden: *vreugër móste de kënjër di-j van boorënaafkóms woeëre, nao de sjoeël en in de vèkansies de kuj weije*; **2** grazen: *laot de kuj mer get weije*.

weik, I (m.; g. mv.; g. dim.) (m.b.t. in de week zetten) het weken [Hd. *das Einweichen*]: *vreugër zatte ze 't li-jvënd ieërs in de weik; stokvès mós-te 'nën daåg in de weik zëtte*; **II** (bn.; -ër; -ste), **1** [Hd. *weich*], week, zacht: *boeëtër mós-te weik make; Lom mót weik broeëd ieëte, want hae haef békans geinën einën tand in z'ne món; de spikklassi-j is te weik*; **2** [Hd. *weich ums Herz*], week van hart: *van zoevööl ieëlenj, dao waer iech weik van*.

weike (overg.; weikde, h. gëweik) [Hd. *weichen*], weken: *de sopboeënën en de splitërte ligkën al 'nën hawvën daåg te weike; laot daen drékbaer 'n eurke weikën in 't bad*.

weit ('ne) (m.; g. mv.; -sje), een weet: *van waat dao loos is, höb iech geine weit; wi-js-te pieërsjroeëp mós make, is vuur diech 'n vraog en vuur miech 'ne weit, det is mer 'ne weit*.

weite (overg.; wis, h. gëweite), **1** [Mnl. *weten*, Hd. *wissen*], weten: *wèt gieë wi-js-te wi-jnsaws mós make?*; **2** (**uitdr.**) *dae nówsjieërigge gaaplieëpël wèt alti-jd waat ówt is, weet wat (daar) juist gebeurt; dae wèt neet mieë woe dër vandan kump, wordt gezegd over iemand die zijn geringe afkomst vergeet; dae 't mörge nog mer wis, de toekomst is onzeker; dae subbëdeijus wèt vanvöör neet det-ër vanachtër laef, hij is aartsdom*; **3** **Maaseiker kindergezegde**: wanneer vroeger twee kwajongens elkaar ontmoetten: *'Wëts-te waat? Kalëgaat'* of *'Wëts-te waat t'r is? Hoondërëpis dae neet te kri-jgën is.*' (Opgetekend door Gust

PAUMEN)

weitënsjap (v.; -pe; g. dim.) [Hd. *Wissenschaft*], wetenschap: *aan di-j gëwawwël en di-j gemékker uuvër di-j sjeif tieëne van diech maak de weitënsjap gei woeërd vówl* (daar besteedt ze geen aandacht aan), *want det is allëmaol dikke kwatsj (klets)*.

weyje (onoverg.; wejde, h. gëwejd) [Mnl. *waeyen*, Hd. *wehen*], **1** waaien: *mèt dae wirvëlwënd(sj) zeen 'nën houp panne van 't daak gëwejd*; **2 (uitdr.)** *iech höb get huuëre weyje*, ik heb er iets over horen zeggen; *dao geit get weyje* (dat krijgt een staartje), *want dae fiëloe (schurk) haef z'n vot (z'ne kas) traan gëvaeg*, heeft er zich niet om bekommerd; *dae kâl uuvër wi-j Maddëlaen häöre gank geit* (haar gangetje gaat), *zal waal uuëvërweyje*.

wejjër (m.; -s; -ke), waaier: *mèt häöre zi-jje wejjër zoeët di-j kakkëdam zich op dae keulën aovënd get aan te stëlle; det bak (dik wi-jf) gëbruykde 'ne wejjër vuur de mögkën ëwëg te jage*.

wejmëske (o.; -s; -) ['wammës' is een verkorting van 'wambuis'; Mnl. *wambeis*, *wambues* (wambuis),], **1** kort mannenjasje: *e wejmëske kan eedërein drage, ouch es-te neet bi-j de Wammëse (Het Heilig Wammës) bës; gieë kënt toch 't vërtëlsëlke van 'Het wejmëske? (zie 'Heilig Wammësstraot'*; **2** symbool van de Maaseiker carnavalsvereniging: *'t wejmëske stuit vuur de Mëzeikër karnëvalsvereinigging*; **3** carnavalsvierder: *mèt de vastëlaovënd veerën alle wejmëskës karnëval*.

wëk (m.; wëgke; wëkske), **1** wit brood, wittebrood [Hd. *Weißbrot*]: *vreugër oeëtën allein de sjikke luj wëk*; **2** (samenst.) *de höbs watërwëgke, kieërswëgke, mëlkwëgkën en*

krëntëwëgke, di-j alle dri-j van térvemaël gëmaak zeen, mer woe de zeemële zeen ówtgëhaold; **3 (uitdr.)** *ës-tën hi-j broeëd höbs, mós-tën örgës angërs geine wëk goeën zeuke*, als je het goed hebt, moet je met de situatie tevreden zijn.

wëkke (overg.; wëkde, h. gëwëk) [genoemd naar de heer Weck, een Duitse fabrikant; D. (Belg.) *einwecken*], stérreliezeere; steriliseren, wecken: *het inmake van paerkës, kieërse, buuënkës en neum mer op in wëkglazër of wëkpöt (wëkpotte), di-j wuuëren heit gëmaak in 'ne wëkkieëtël, neume we wëkke*.

wëkkër (m.; -s; -ke), **1** [van Mnl. *wecken* (wakker maken), Hd. *Wecker*], wekker: *we höbbe de wëkker op zieëvën oore gëzat*; **2** hart: *Zjang haef 't aan z'ne wëkkër; es d'ne wëkkër stil vilt, is 't gedoeën*; **3 (uitdr.)** *dae haef dao z'ne wëkkër laote stoeën*, hij heeft daar een buitenechtelijk kind.

wel (v.; -le; -ke) [1494 *een welle waermen die grote cluten mee breect*; Hd. *Walze*], pletrol, wel (gew.), wals: *'n wel is 'n zwaor i-jzëre rol di-j achtër d'n traktäör hunk (hink) – vreugër achter 't paerd – en di-j nao 't ploogën en aege (eggen) de klöt (kluiten) brik en plat maak; es de boor mèt de wel uuvër 't gëploog en gëaeg veld(sj) is gegange, kan-dër zejje*.

wëlle (overg.; wëldë, h. gewëld), **1** [pendant (equivalent, tegenhanger) van Hd. *'quellen'* (in de week zetten)], (m.b.t. in de week zetten) weken: *sopértën en sopboeëne mós-te – det hink van de soeërt aaf – sòms lang ('ne nach), sòms 'n oor en sòms neet wëlle*; **2** [Kil. *wellen* (wentelen), Lat. *volvëre* (wentelen)], walsen: *es 'ne boor haef gëploog, geit-ër mèt de aeg (eg) truuëvër en daonao wuuërt 't veld(sj) gewëld*; *wëlle doon we vuur de klöt (klöt aerd = kluiten*

- (aarde)) *plat te dówwe (te brieëke)*.
- wéllekóm** (bn.; g. tr. v. verg.), willékóm (zie ald.).
- wènd(sj)** (m.; winj; win(d)sje), **1** [Mnl. *wint, went, Hd. Wind*], wind: *de wènd(sj) haef zich nao het zujje gedrejd; 't is 'ne kawwe wènd(sj); we hawwe wènd(sj) op kop; 2 (uitdr.) dae stink oore boeëve de wènd(sj); wi-j de wènd(sj) wejt, wejt ouch ze jéske, hij is een opportunist; de wènd(sj) zit in 't vèrkieërd gaat, komt uit de verkeerde hoek; dae wuilës kraeg dao de wènd(sj) vanvãör, ondervond heel wat tegenstand; 'ne mieërtse wènd(sj) bédurf mènning sjoëën kènd(sj), maartse wind is onaangenaam; iech wis neet det de wènd(sj) ówt daen hook wejde, dat de zaken zo stonden.*
- wènd(sj)bujjël** (m.; -e; -ke), opschepper, windbuil: *de wènd(sj)bujjël zag det ze dri-j kieërën in de wieëk 'n pòtsvrouw hawwe vuur 't zilverwèrk op te blinke; 'ne wènd(sj)bujjël is hetzélfdén es 'ne blaggãör.*
- wènd(sj)buks** (v.; -e; -ke) [Hd. *Windbüchse*], windbuks: *mèt 'n wènd(sj)buks sjoëët de vlieëgël oos kat in häör dikke pri-j; oppe kirmis haef bómma mèt de wènd(sj)buks 'ne baer aafgësjoëëte.*
- wènd(sj)hónd** (m.; -hun; hun(d)sje) [Hd. *Windhund*], windhond, hazewind: *'ne wènd(sj)hónd gèbruik z'n ouge vuur te jagën en neet z'n naas wi-j angër hunj det doen.*
- wènd(sj)sjeif** (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *windschief*] (m.b.t. uit het lood) niet haaks, scheef, krom, scheluw, windscheef: *di-j vinstër is wènd(sj)sjeif, want di-j stuit ówt 't loeëd; de kannëdaas stoeën wènd(sj)sjeif ómdét de wèste(r)wènd(sj) ze allëmaol sjeif haef gèdówd; aan de zieë stoeën de baele*
- (abelen) *wènd(sj)sjeif.*
- wènd(sj)voeëgël** (m.; -vuuëgël; -vuuëgëlke), vleegeër (zie ald. 3de bet.).
- wèngël** (m.; -e; -ke) [Mnl. *wendel, wyndel*], wènjël; verband, zwachtel, windsel: *tón de meistër 'ne wèngël rónnd z'n hand haw, kos-tër allein mer hanëpoeëte sjri-jve; oos sjélmken haef 'ne wèngël rónnd ze kni-jke, want det is-tër oeëpe gëvalle.*
- wèngële** (overg.; wèngëlde, h. gëwèngëld) [Mnl. *winden*], wènjële; windelen, inbakeren: *zoe dèk es Dolfke naat is, hieël dèk dus, mót Kaat häör boelëke wèngële (de luier vervangen).*
- wënieë** (bw. v. tijd) [Mnl. *wanneer, Hd. wann*], winnieë; wanneer: *wënieë zeen di-j hane vèt(gëmas), dènt gieë?; wënieë is het vastëlaovënd?; wënieë hawt gieë ouch alweer dae knoup (vrónk) in eurën dèrm?*
- wènjël** (m.; -e; -ke), wèngël (zie ald.).
- wènjële** (overg.; wènjëlde, h. gëwènjëld), wèngële (zie ald.).
- wènke** (onoverg.; wènkde, h. gëwènk) [Mnl. *winken, weincken, Hd. winken*], wenken, zwaaien, wuiven: *in de stasie stóng Frans al van wujd op z'n leefste te wènke mèt 'ne roeëje maalplak; iech höb de garsao gëwènk (gëroope).*
- wènne, 1** (overg.; wón, h. gëwónne) [Hd. *gewinnen*], winnen: *Zjëaar is 'nen échte gëlökzak, want hae haef zjus e mëljówn gëwónnën oppe Lottoo; 2 (onoverg.; wènde, is gëwènd), (m.b.t. gewoon worden) wennen: Bert zit al e paar daag in z'n bank te weemële, want hae kan in di-j nów sjoëël neet wènne.*

wènnning (v.; -e; -ske) [komt van 'winnen' (het land bewerken, winst halen); een boer was daarom een 'winne' (denk aan Swinnen, de Winne, enz.); Mnl. *wenninge*], boerderij, winning (gew.), pachthoeve: *op wènt(sj)ërdaâg waerdën op 'n wènnning 't gëtujg ins good óngër han gëpak en gëswanjeerd; de fëmi-jlienaam 'Dewinne' kump aaf van 'wènnning'.*

wèns, I (v.; -te; -je) [we spreken de è-klank kort uit; Mnl. *wensch*], **1** winst: *we höbbën ooze sjeetkraom mèt wèns vërkoch; 2 (uitdr.) van de wèns kóns-te kermëlle koupe*, de winst is gering; **II** (v.; -e; -ke) [bij de uitspraak rekken we de è-klank enigszins; Hd. *Wunsch*], wens: *'t waas Tjeu z'n wèns det Sèl zou ówtsjeije mèt det gëvreibjël.*

wèns (overg.; wènsde, h. gëwèns) [Hd. *wünschen*], wens: *mèt nówjaor wèns wieë oos vrunj en oos naoste fëmi-jlie 'al waat wènsëlik is'; waat wènst (verlangt) gieë nów alweer?*

wènsëlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *wünschenswert*], wenselijk, gewenst: *iech vèng 't wènsëlik det gieë mèt det mënneke z'ne kinkhoos nao 'ne spissjëlis gaot; 't is wènsëlik det de vittërnaer kump, want de ków is brul (razend, wild).*

wènt (bw. v. tijd) [veroud.; Hd. *wann*], wanneer, op welk tijdstip: *wèt gieë wènt-ër (winnieë dër) kump?*

wènt(sj)ër, (m.; -s; -ke) [Mnl. *winter*, Eng. *winter*, Hd. *Winter*], winter: **1** (samenst.) *in de wènt(sj)ër ri-jje we op wènt(sj)ërbénj doeër wènt(sj)ërlandsjappe nao de snieë van de Alpe; wènt(sj)ërveut mós-te saovës in law watër laote békómme; 2 (uitdr.) es-tën in de wènt(sj)ër van di-j kaw, gëzwolle veut höbs, zits-te mèt de wènt(sj)ër aan de veut, met wintervoeten; koekoek eine zank, de*

wènt(sj)ër doort al vööl te lank, de winter duurt te lang; 'ne nate wènt(sj)ër, 'ne volle kirkhof.

wènt(sj)ërdaâg (m.; wènt(sj)ërdaag; wènt(sj)ërdaegske) [Eng. *winter(s) day*, Hd. *Wintertag*], winterdag: *'ne wènt(sj)ërdaâg is 'ne kortën daâg mèt 'ne langën aovënd; op wènt(sj)ërdaag is hi-j neet vööl loos.*

wènt(sj)ërdaags (bw. v. tijd) [Eng. *in winter*], winterdags, in de winter: *wènt(sj)ërdaags gieëve wieë de kuuërsjës van 't broeëd aan de vuuëgëlkës; wènt(sj)ërdaags ginge de luj saovës get uchtërën (buurten) en zoeëmërdaags wirkde ze tot snachs op 't veld(sj).*

wènt(sj)ëre (onoverg.; wènt(sj)ërde, h. gëwènt(sj)ërd) [Hd. *wintern*, Eng. *be wintry*], winteren: *vuuër det 't begint te wènt(sj)ëre zeen de zwëlfkes en sómmigge Mëzeikënaerën al vërtrokke nao 't zujje.*

wènt(sj)ërgreun, 1 (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Wintergrün*], het wintergroen, klimop: *'t wènt(sj)ërgreun maak 't landsjap swènt(sj)ërs get mindër kaal; 2* (bn.; g. tr. v. verg.) [Hd. *wintergrün*], (m.b.t. het groen van winterplanten) wintergroen: *'t wènt(sj)ërkuuëningskën installeerde zich lékker werm in 't wènt(sj)ërgreun strujkske.*

wènt(sj)ërhan (mv.; -hëndsjes), winterhanden: *minse mèt wènt(sj)ërhan höbbe swènt(sj)ërs van di-j gëzwolle, blawroeëj han, ómdët de klein äöjerkës in de han zich dën tówzëtte.*

wènt(sj)ërkleid (o.; -kleijer; -klëdsje) [Hd. *Winterkleid*], winterkleed: *zjus wi-js-te wènt(sj)ër- en zoeëmërbóksën höbs, zoe zeen d'r vuur vrouwluj wènt(sj)ër- en zoeëmërkëdsjës; ouch vuuëgëlkës en bieëstën höbbën e wènt(sj)ërkleid; oos kat*

häär wènt(sj)ërkleid (wènt(sj)ërvach) loeëg (laag) in mei oppe sallao.

wènt(sj)ërkleijër (mv.) winterklerin, winterkleding: *vëreuze, môtse, hawse, pardësuus kómmën in 'ne strange wènt(sj)ër good van pas es wènt(sj)ërkleijër.*

wènt(sj)ërkuuëningske (o.; -s; -), winterkoninkje: *'t wènt(sj)ërkuuëningskën is e roeëdbrówn vuuëgëlke mèt e kort stërtsje det volgës 't vèrtëlsëlke doeër de angër vuuëgëlkës oeëts tot kuuëning van de vuuëgël is gëkoeëze; wènt(sj)ërkuuëningskës bli-jvën ouch swènt(sj)ërs hi-j.*

wènt(sj)ëroor (o.; g. mv.; g. dim.), winteruur: *bi-j 't bëgin van de wènt(sj)ër geit 't wènt(sj)ëroor in en zëtte we de klok achtërówt; sómmigge minse kónne neet wènnën aan 't wènt(sj)ëroor.*

wènt(sj)ërslaop (m.; g. mv.; -släöpke) [Hd. *Winterschlaf*], winterslaap: *vlaermówze, eegëls, eikäörkës, sjildpaddën en kwakkërte mós-te swènt(sj)ërs neet goeën zeuke, want di-j doon 'ne wènt(sj)ërslaop, 't ei bieësjën al get langër es 't angër.*

wènt(sj)ërtil-jd, 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Winter(s)zeit*], (m.b.t. de tijd dat het winter is) wintertijd: *in de wènt(sj)ërtil-jd zitte we saovës same rónnd d'n tillëvi-jzie vanein en van 't good lieëve te gëneete; 2* (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Winterzeit*], tijdregeling, winteruur: *mèt dae wènt(sj)ërtil-jd kan iech m'nën drej neet kri-jge (ben ik niet in mijn element); de wènt(sj)ërtil-jd löp neet gëli-jk mèt de zónnëti-jd.*

wèntsjele, zich (wederk.; wèntsjelede zich, h. zich gëwèntsjelede) [Hd. *sich wälzen*], zich wentelen, zich draaien, zich rollen: *de wilj vérkes ligke zich, sti-jf gëvrieëte, te*

wèntsjelede in de sli-jk.

wèrk (o.; g. mv.; -ske) [Mnl. *we(e)rc, warc*], werk: (**uitdr.**) *niks zoe sjoëën es werk, det sprik tiech neet tieëgën en kump tiech neet nao* (ironische uitdr. over de voordelen van werken); *det is gei werk*, geen manier van doen; *hae ging te werk wi-j 'nën oeëliefant in 'ne porsëleinwinkël.*

wèrm (bn.; -er; -ste) [Mnl. *warm*, Eng. en Hd. *warm*], **1** warm: *werm iëte; e werm bruuëdsje; 2 (uitdr.) dae kluuënës haef 't werm watër neet ówtgëvónge*, hij is niet snugger; *di-j twieë koesje zitte d'r werm in*, zijn bemiddeld; *van dae kwatsj kri-jg iech 't neet kawd of werm*, dat raakt mij niet.

wèrmde (v.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *warmth*, Hd. *Wärme*], **1** warmte: *mèt di-j wèrmde hób iech tot hawf twieë opgëzieëte, want de zwètdës tiech këpot in béd; 2 hartelijkheid: *laot tiech neet opstuuëkën (opstuikën) uuvër dae Rik, want de wèrmde van dae mins duit tiech good.**

wèrme (zich), 1 (overg.; wèrmde, h. gewèrmde) warmen: *we zeen bi-j 't stäöfke goeën zitte vuur ós han te wèrme, want di-j kèlle* (die tintelen); **2** (wederk.; wèrmde zich, h. zich gewèrmde) [Hd. (*sich*) *wärmen*, Eng. *to warm oneself (up)*], zich warmen: (fig.) een warm gevoel opwekken) *aan Laen háör gootigheid werm iech miech.*

wèrms (get) [lett. 'iets van het warme'; na 'get' volgt vaak de partitieve genitivus, die een deel van een geheel uitdrukt; Hd. *etwas Warmes*], iets warms: *mèt det vreeswaer gaon iech miech get wèrms aandoon en ouch get wèrms drénke vuur 't e bitsje werm te kri-jge.*

wèrreld (m.; -e; -sje), waerëld (zie ald.).

wès(j) (m.; wèsse en wèsje; -ke), wös(j) (zie ald.).

wèsp (v.; -e; -ke), mispël (zie ald. bet. II).

Wessem; Wessem: *‘Wessem is e stédsjen in de gemeente Maasgouw (Hollands Limburg) mèt 2200 inwoeëners (in 2006). Van dit stédsje mèt z’ne ri-jke gësjiedënis is e groeët deil van de aw bëbówwing bëwaard gëblieëve. ’t Besjërmp dörpszich en de Sint-Mëdaarkirk vallen ’t meistën op. Waat in dit stédsjën op ’t gëbeed van de indëstri-j ’n groeëte rol haef gëspäöld, zeen de brikkën- en de pannëfëbrikke. In Wessem is ouch alti-jd hieël vääöl keezël ówt de grónd gëhaold. Daodoeër is tösse Toeër en Wessem e nëteurgëbeed óntstange, de ‘Kówle van Joeëste’. Vreugër ginge nogal get Mëzeikënaere nao Wessem vuur langs de knaal in de zón te ligke. T’n noeërde van Wessem ligk de Maasbrök woe d’n ootowieweëg uuëvërgeit.’*

wéssig (bn.; -ger; -ste), groeizaam: *sjëmik mós-te goeëje bi-j wéssig waer, want den zujs-tën ’t graas greuje; mèt det wéssig waer goeën we mörgëvreug sjampëljonge (-jóns) plökkën in de paerdëweije, want di-j sjampëljungskës kómme nów good op [(uitdr.) opkómme wi-j ’n sjampëljong = snel groeien].*

wèt (v.; -te; -sje) [Mnl. *wet(te)*], wet: *Twan is ’ne man van de wèt, dae neet mèt zich luuët sollën (varën) en waem det neet wèt (van weite) dae zal ’t gëweitën höbbe (die zal het opbreken; die zal er de kwade gevolgen van ondervinden); ’ne verstënjigge mins duit waat de wèt bëdoelt en neet waat lëttërlík in de wèt stuit.*

wèts-te waat [ter inleiding van een mededeling, vaak iets bekends of weinig origineels], **1** weet je wat: *waat mótt iech*

doon, ma, want iech bèn vandaag geine sent (cent) wieërd?; wèts-te waat, jóng, krówp get in de béd en trèk ’t tiech neet aan; 2 (uitdr.) (kindert.) ‘Wèts-te waat? Kalëgaat!’

wètsteïn (m.; -stein; -ke) [Hd. *Wetzstein*], wetsteen, slijpsteen: *vuur ’n zeis of ’n zich te sli-jpe, höbs-te ’ne wètsteïn vandoon, zieëkër es ze zoe bot is es e bi-jl.*

wèttëlik (bn.; g. tr. v. verg.), wettelijk: *hoeërsjaos höbs-te gad det ze diech neet gëpak höbbe mèt di-j bieëstëri-j, want slachaaftal in de Maas goeëjën is wèttëlik vërboeëje.*

weule (onoverg.; weulde, h. gëweuld) [Mnl. *woelen*, Hd. *wühlen*], woelen, wroeten: *wi-j zeenewéchtigger det-ër is, wi-j mieë det-ër in z’n haor zit te weule; Tilkën haef d’n hieële nach in béd ligke weule.*

weulmóws (v.; -mujs; -mujske) [Hd. *Wühlmaus*], woelmuis: *es-te weulmujs in d’nën hoeëf höbs, bès-te neet good aaf, want di-j vrieëte diech de wortëls van de plén(t)sjes aaf.*

weulrat (v.; -te; -rétsje), woelrat: *’n weulrat, ouch waal watërrat gëneump, haef klein uigskës en uuërkës, ’ne korte start, ’ne gri-jze bówk en ’ne dónkëlbrówne tot zwarte rök, en maak zjus wi-j ’ne mol ouch huip; de kat bi-j ós is vuur ’n weulrat zoe sjów es e mujske.*

weustëni-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Wüstenei*], woesteni: *woe vreugër ’n weustëni-j waas, greuje nów vleistëmatte, kroonsëlën en keulëmënkes (oude appelsoort).*

weustig (bn.; -gër; -ste), sterk, groot, robuust, ruim, omvangrijk: *di-j sjoon zeen h’m vääöl te weustig; mèt z’n 150 killoo is Huub ’ne*

weustigge kieërël.

wichëlraoj (v.; -e; -reujke) [van Mnl. *wiggelen* (magische gebaren maken), Hd. *Wünschelrute*], wichelroede, wichelstok: *wils-te weitën of t'r 'n watëraojër óngër d'n hóws zit, dén kan zoe'ne man mèt zoe'n wichëlraoj dae dao gëveulig vuur is, diech det zjus zëgke; 'nën tak van d'n hassënoeëtëstrówk (hazënoeëtëstrówk, hazëlaer) kan deene vuur wichëlraoj.*

wie(ë), 1 (v.; je; g. dim.) [Mnl. *wee*, Hd. *Wehe*], wee, barenswée: *Bërta dach det de kleine ging kómme, mer 't woeëre mer valse wie(ë)je; 2* [Hd. *o weh*], *o wee: o wie(ë) es pa det huuërt, want dén geit t'r get zweije; 3* [sterk veroud.], pijn: *ai, diech duis miech wie(ë); 4 oud kinderrijmpje: 'Ein braak ze bein, twieë doeëg (dieëg) zich wie(ë).'*

wieë (pers.vnw. 1ste pers. mv.) [uitspr. ie-klank heeft andere toonhoogte dan 'wie(ë)'] (zie ald.), wij, we: *wieë höbbe geine knob op oos lep* (geen euro op zak)

wieëg (m.; waeg; waegske), **1** [Mnl. *wech*, Hd. *Weg*], weg: *hi-j kump 'ne nówwe wieëg; 2* (samenst.) *Nol woeënt langs de Wieërtërsteimwieëg; 3 (uitdr.) Sjarël kan d'r wieëg mèt*, is met alles snel, meestal gebruikt voor veel en snel drinken; *Krit haef z'ne wieëg gëvónge*, hij heeft carrière gemaakt; *Baer haef 'ne greune wieëg dor gëloupe*, hij ging alle dagen vrijen, *mer 't is op niks ówtgësjoëte (ówtgëdrejd); dae meuge lóp z'n eigën in de waeg*, hij is een luiरिक.

wieëgësjj-jt (m.; g. mv.; g. dim.), strontje, gerstekorrel: *op z'n lènkëroug haef Giel al e paar daag 'ne wieëgësjj-jt; es e kleerke van d'n oughäörkës óntstoeëke gëraak, höbs-te sangërendaags 'ne wieëgësjj-jt; dae wieëgësjj-jt pik miech* (steekt me) *en juuëk*

miech.

wieëgwi-js (bn.; g. tr. v. verg.), wegwijs: *Tri-jn is al good wieëgwi-js in de pollëtik, want in ein vläög neumde ze alle mënistërs en përti-jjën op; 'Wieëgwi-js' is 'n reeks beuk van 't Davidsfón(d)s.*

wieëgwi-jzër (m.; -s; -ke) **1** [Hd. *Wegweiser*], richtingbord, wegwijzer: *mèt dae GPS van allëwi-jl hoofs-tën op de wieëgwi-jzërs békans neet mieë te lëtte; 2* (fig.) gids, geleider: *waem is di-jne wieëgwi-jzër in 't lieëve?; vääöl minsën höbbe de mammon (geldgod) es wieëgwi-jzër en aanbieëjën 't gouje kawf.*

wieëk (v.; -e; -ske) [Mnl. *weke*, Eng. *week*, Hd. *Woche*], **1** week: *'n vol wieëk; achter e wieëkske; de stil (gooj) wieëk, week voor Pasen; doeër de wieëk; we höbbën 'n gooj wieëk*, in financieel opzicht goede week; **2** (samenst.) *'ne wieëkdaäg is 'ne wirkëndaäg; 3 (uitdr.) dao kómme nog mieë daag es wieëke*, heb maar geduld; *zjus 'n eevangeelie ówt de gooj wieëk*, de spreekbeurt (lezing) duurt erg lang.

wieëk deile, de: 1 midweeks gaan vrijen: *'de week doorzagen': sjoëëns det-ër in 't Brussëlse woeënt, kump dae vri-jjër van oos Fillëmaen sgoonsdigs toch de wieëk doeërzaege, waat we ouch 'de wieëk deile' neume; 2 de week doorzagen in Maaseik en elders (vóór 1950): 'Haws-te vreugër 'n sërjeus rëlasie, dén mochs-te sgoonsdigs of stóndërdigs de wieëk deile, nëteurlik óngër 't alzeend oug van de awwërs. Wou(d)s-tën ins goeën wandële, dén ging e broor of e zóstër mèt. Vóng de moodër van 't maesje rónnd 'n oor of tieën det 't ti-jd waas vuur de vri-j(j)ër vuur te vëtrëkke, den loeët ze gëwuuën de wëkkër aafloupe.'; 3 midweeks geslachtsgemeenschap hebben: *élken daäg vri-jje Zjaen en Zjoozee nimmieë, mer ze**

deile waal nog alti-jd de wieëk.

wieënjër(d) (m.; -s; -ke), waenjër (zie ald.).

wieërd (bn.; mieë wieërd, 't meiste wieërd) [Eng. *worth*, Hd. *wert*], **1** waard: *dae meugën is geine stamp óngër z'n kónt (kl...) wieërd; waat is det wieërd?; det is gein pi-jp tówbak wieërd, (gein klitse -, gein(e) sik -, gein kl... -, geine bal -, geine sent wieërd); 'ne gooje waakhónd, dét is get wieërd; 2 (uitdr.) waem guuëf waat-ër haef, is wieërd det-ër laef.*

wieëre, zich (wederk.; wieërde zich, h. zich gëwieërd) [Hd. *sich wehren*], zich weren, tegenstand bieden, zich verdedigen: *tón di-j batrave Baer aan 't aafzwaarze woeëre, wieërde dae zich wi-j 'nën dujvël in e wi-jwatër(s)vaat; wieër diech, jóng, verdedig je, jongen.*

wieërs (bn.) [wordt vooral predicatief gebruikt], **1** afkerig, wars: *Zjul is wieërs van alle kóntëkrówpëri-j; 2* weerbarstig, dwars, onhandelbaar: *det wieërs jónk zit zoe vól óndäög es 'ne bók vól kuuëtële.*

wieërsërik (m.; -ke; -ske), wieërsnak, wieërszak, wieërskop; dwarsligger, dwarsdrijver: *iech gluif det dae wieërsërik, dae alti-jd eedërein get in de waeg te lègkën haef, wörm haef* (niet goed wijs is); *'nën dweërsnak is 'ne wieërsërik.*

wieërsigheid (v.; -heede; -sje), dwarsdrijverij, tegenstrubbeling: *Tjeukën haef nów al ze willëkën en ówt wieërsigheid zat-ër ze tejjërke mèt fruitpap 't ungerste (ungëlste) boeëve.*

wieërskop (m.; -kóp en -koppe, -kópke), wieërszak, wieërsnak, wieërsërik (zie ald.).

wieërsnak (m.; -nèk en -nakke; -nékske),

wieërszak, wieërskop, wieërsërik (zie ald.).

wieërszak (m.; -zék en -zakke; -zékske), wieërsnak, wieërskop, wieërsërik (zie ald.).

wieërt, de, [Mnl. *werde, wa(e)rt, we(e)rt* (laag gelegen land)], **1** (m.b.t. land dat dikwijls onderloopt) waard (gew.), uiterwaard: *de véljer en de weije di-j óngër watër stoeën es de Maas ówt is, neume we 'ne wieërt; 2 uiterwaarden in Maaseik: 'De weije tösse de Sloe(ë)t en de Maas neume we de 'Sint-Këtri-jnswieërt' of 'Wieërt', 't is te zègke tot woe de Zandërbieëk óngër de wieëg doeërlöp. De weijën achtër de Zandërbieëk tot aan De Huuëgdën in Héppenaert vörme de 'Groeëte Wieërt' of de 'Hépperwieërt'. Saer de Prins-Bussjop van Lujk de Wieërt in de 16de ieëw aan de stad vërkoch, kalle we uuvër (van) de Stadswieërt en ómdét Sint-Këtri-jn de pëtroeënheiliggën is van de parrochie, kalle we ouch uuvër de Sint-Këtri-jnswieërt.'*

Wieërt; Weert: *'Dit Hollands stédsje det kort bi-j Mëzeik ligk, is in 2012 ówtgëroope tot de greunste stad van Holland, sjoëns det 't es indëstri-jstad hieël get fëbrikke tël. 'D'n i-jzere Man', de naam van 't zwómbaar van Wieërt, klink vööl Mëzeikënaere békënd in de oeëre. Waat gieë in Wieërt zoudt mótte gëzieën höbbe, is o.a. de Sint-Mërti-jnëskirk, de Patërskirk, 't gëmeintëmuzee(j)um, 'de Tiendschuur', de muuëlës, 't Muntgëbów en de kleipi-jpënoeëve, dae d'n ènsiggën is dae in Wës-Euroopa is bëwaard gëblieëve. Waat 't ówtgaonslieëvën in dees stad mèt z'n 100.000 inwoeënërs (deilgëmeintës mètgëtèld) betrëf, zeen d'r sërtów de diskoos en kaffees rónnd 't plejn 'De Oeemarkt'. Ouch de rëstëraos zeen stök vuur stök de meujte wieërd. Bëzunjër in Wieërt is trouwës de Wieërtër vlaaj. En dën is t'r nog Wieërt es winkëlstad, mèt z'n ottoovri-j sëntrum en z'n tieëntalle gezélligge klein winkëls en z'n*

tërassse, woebi-j zieëker de wieëkëlikse mert op de zaotërdig en de jaormért neet mooge vërgieëte wuuëre. Waat ouch spissjaal is in dees stad, is z'n kirmis, di-j mèt zoe'n 150 attraksies de op ein nao groeëtstën is van Holland (Nederland). Wieërt, det kortbi-j d'n A2 ligk en mèt Mëzeik vërbóngën is mèt d'n N292, ligk aan de rôt Eindhove-Rëmunj en wuuërt doeërsnieëje doeër de knaal (Zuid-Willemsvaart).'

wieëze (o.; -s; g. dim.), **1** [van de Mnl. infinitief 'wesen' (zijn), Hd. *Wesen*], wezen, mens, persoon, schepsel: *de meiste minse gëdrage zich es raedëlikke wieëzës, mër de höbs ouch van di-j kóntraere di-j det neet zeen; is miech dét e tristig wieëze, di-j sopmaaj (onnozelaar); 2* gezicht: *op 't wieëze zou iech zëgke det 't 'ne Pieëtërs is; Rikskën haef de mëneere van z'n bómma en 't wieëze van z'ne pieëtër; 3 (uitdr.) laot dae jóng in ze wieëze, laat hem maar doen.*

wiesjee (m.; -s; -ke) [Fr. *huissier*], deurwaarder: *tón de wiesjee allës kwoeëm oplaje, stampde Lëwi-jke, e mënke van 'n vóws hoeëg, h'm tieëge z'n sjieëne.*

wigkële (onoverg.; wigkëlde, h. gëwigkëld) [Mnl. *wiggelen*, Hd. *wackeln*], wiebelen, wankelen, wiggelen: *Zjieërke waas zoe krank es 'nën hóng en wigkëldën op z'n bein; wigkëläntaerën en knónzaat kroeëp Pol in z'ne nës (gemeenz. voor 'bed').*

wigkëlëchtig (bn.; -ger, -ste) [Hd. *wack(e)lig*], wankel, gammel: *de stool is hieël wigkëlëchtig, want hae is lënjëlaam; ki-jk ins wi-j wigkëlëchtig det di-j mëdam dao stuit.*

wigkëlkónt (v.; -e; -kuntsje), wigkëlvot (zie ald.).

wigkëlvot (v.; -te; -vótsje) [van het woord

'wigkële' = heen en weer bewegen], wigkëlkónt; **1** (m.b.t. een ongedurig iemand) zenuwpees: *es di-j wigkëlvot vi-jf mënujtën aan de kassa mót aansjujve, haef ze al de zeenëwe; 2* iemand met een waggelgang: *es di-j króddël (kleine, dikke vrouw) kump aangëwagkëld, mót iech alti-jd aan 'n aenj of 'n gaws dënke, want det zeen ouch van di-j wigkëlvotte.*

wi-j wujd, (bw.) [Hd. *wie weit*], hoe ver: *wi-j wujd kan-dër goeën, vuuër iech mèt h'm gaon vare (vooraleer ik maatregelen neem)?; wi-j wujd ligk Mëzeik van Mëstreech?; wi-j wujd is 't gekómmën es de kënjer oppe taofël mooge sji-jte (als de kinderen het voor het zeggen hebben)?*

wi-j(j)ër (m.; -s; -ke) [vgl. familienaam *Wieërs*; Mnl. *wier*, Kil. *wijer*, Hd. *Weiher*], wi-j(j)ërd; vijver, wijer (gew.), molenvijver: *op, in en rónde wi-j(j)ër zittën 'n i-jsvuuëgëlke (ijsvogeltje), e juddëbieërske (pos), 'ne spëksjruiër (libel), 'n hëgkëtaatsj (heggenmus), e paar jóng aensjës (eendjes), 'n woeërstël (hoornaar), 'n eikäörkë (eekhoortje) en 'ne rosdómp (roerdomp); in de wënt(sj)ër bèn iech oppe wi-j(j)ër doeër 't i-js gëzak.*

wi-j(j)ërd (m.; -e; -sje), wi-j(j)ër (zie ald.).

wi-j, 1 (bw.) [Hd. *wie*], hoe: *wi-j gei(t) 't?; wi-j kan det dën?; wi-j laot is 't?; iech weit neet mieë wi-j di-j lui machóchël hèt; wi-j awwër des-te wuuërs, wi-j wi-jzër (des-te wuuërs), want de groeëtste wi-jsheid zit óngër 'ne vërslieëtën hood; wëts tiech wi-j det mót?; wi-j meins-te?; 't bëgos mèt ditsjës en dëtsjes en zoe kraege ze wäörd; en wi-j... ; 2* (voegw.) als, zoals: **(uitdr.)** *Zjos kan zówpe wi-j 'nën Turk, kan heel wat drank verzetten; di-j kënjer höbbën hóngër wi-j e paerd, hebben grote honger; es Gus sjieël is van d'n hóngër (vergaat van de honger),*

kan d'r ieëte wi-j 'ne wouf; **3** (voegw.) toen: wi-j iech bènnekwoeëm, ginge de póppën aan 't danse; wi-j de pótsvrouw geld(sj) haw gëpik, mós ze veer maond(sj) goeën zitte; wi-j de Prujsën (Duitsers) in '40 (1940) kwoeëme, hawwe de minse 't neet te sti-jf (hadden de mensen schrik).

wi-jdét (tw.) [Hd. wieso], wi-jzoe?; hoezo?: wils-tën éstebleaf vuur de heemëlse vraej ówtsjeije mèt det gëvrijël!; wi-jdét, gëvrijël?; e stóm kujke bès tiech; wi-jdét?.

wi-jf (o.; wi-jvër; wi-jfke) [Mnl. wijf, Oud-Eng. wif, Hd. Weib (in Zdl. en Oostr. alg., elders pej.), Eng. wife (echtgenote)], **1** wijf: e sjoeën wi-jfke; e ferm wi-jf; e zaat wi-jf; de wi-jvër, het vrouwvolk; tant Bet is e good wi-jfke; det lieëlik wi-jf haef 'n pint beer uuvër miech aaf gekip; **2** (samenst.) Frans en Toos zeen nao 't awdwi-jvërbaal gëwaes; **3** (uitdr.) dae e wi-jf trouwt vuur 't sjoeën li-jf, vërlujs 't li-jf en hilt 't wi-jf; 'ne gooje beur haef e vèt wi-jf en e magër paerd, de vrouw eet goed en het paard werkt hard; de kóns neet allës höbbe, geld(sj) en e sjoeën wi-jf, je moet tevreden zijn met wat je hebt; 't rieëgëndën aw wi-jvër, het regende erg hard, het regende pijpenstelen; de kóns bieëtër op 'ne kōrf vluuë lëttën es op e gek wi-jf, dwaze (geschifte, zotte) vrouwen zijn onberekenbaar; Pie(ë)r is 'n awd wi-jf, een zeurkous; **4** prieës; 't wijfke, contrastekker: stieëk 't ménke mer in 't wi-jfke; Zjang, höbs tiech nog wi-jfkës, mësujn?

wi-jje (overg.; wi-jde, h. gëwi-jd) [Mnl. wien, widen, Hd. weihen], consacrerén, wijden: mèt pawmzóndig (zondag voor Pasen) wieëre de pejmkes (pélmkes) gëwi-jd; vääł gëwi-jde kirke wieërën allëwi-jl óntwi-jd ómdét de meiste kirksteul ónbëzat bli-jve; Berbkën is in gëwi-jde grónd bëgrave.

wi-jjing (v.; -e; -ske) [van Mnl. widen, Hd.

Weihe], **1** consecratie, wijding, inwijding, inzegening: nao de wi-jjing van de nów sjoeël drónke we d'n ieërëwi-jn op 't stadhóws; **2** wijding(en) van een geestelijke: Huub haef alle wi-jjinge gad.

wi-jk (v.; -e; -ske) [Mnl. wijc], **1** wijk, stadswijk: tón in Énschedee e veurwérkfbrik óntplófde, is de hieël wi-jk aafgëbrand; **2** (samenst.) de Noeërdërwi-jk en de Stasiewi-jk dieëge mèt in de stoet.

Wi-jk Sint-Jansbêrg; Wijk Sint-Jansberg, Sint-Jansbêrg, Wi-jk (zie ald.).

Wi-jk Sint-Jansloupërbém(p)de; Wijk Sint-Jansloperbempden, Sint-Jansloupërbém(p)de, Wi-jk (zie ald.).

wi-jke (zich), 1 (onoverg.; waek (wieëk), is gëwieëke) [Mnl. wi(j)ken, Gr. eikein (wijken), Hd. weichen], wijken: iech haw 't zweit in de han stoeën van de sjrik, mer 't gëvaor is gëwieëke; **2** (wederk.; waek (wieëk) zich, h. zich gëwieëke), wijken, opzij gaan: es iech miech neet haw gëwieëke, haw-dër miech uuvërhoup gëvare; wi-jk tiech, ga uit de weg.

wi-jl, 1 (bw.) [in de woordverb. 'in de wi-jl'], ondertussen, onderwijl, intussen: Liskën is tieën jaor winkëldochter (verkoopster) gëwaes in de Pinta en in de wi-jl (innëwi-jl) is ze gëtrouwd; **2** (voegw.) terwijl: Finnëkën is kómmissies goeën doon wi-jl iech bèn goeën vesse.

wi-jm, I 1 (v.; -e; ke) [Mnl. wide (wilg), doorgaans in het mv. (wi-jme), Hd. Weide (wilg)], teen, twijg, wis: vreugër waerde prówme gëdruuëg op 'n sjoeëtël di-j van wi-jme waas gëmaak; **2** (uitdr.) de mós de wi-jme ploeejën es ze greun zeen, mensen dien je te vormen in hun jeugd; **II** (bn.; g. tr. v. verg.), tenen (van teen): wieë höbbe bi-j ós

nog van di-j wi-jmën äörtsjës (onderzetters voor taart), woe we de vlaajën en dèk ouch de boekëskeuk (boekwijtkoeken) opzette.

wi-jn (m.; -e; -ke) [Lat. *vinum*, Mnl. *wijn*, Fr. *vin*, Eng. *wine*, Hd. *Wein*], **1** wijn: *druuëge, hawfdruuëge, zeute, zwaore, Franse, roeëje, witte, wërme, heite, volle, gooje wi-jn*; **2 (uitdr.)** *dao vërdrénke d'r mieë in e glaas wi-jn es in de zieë, drank maakt meer slachtoffers dan de zeevaart.*

wi-jndrówf (v.; -drówve; -drujfke) [meestal mv.; Hd. *Weintraube*], wijndruif: *in e slech wi-jnjaor kóns-te zelfs van de bèste wi-jndrujfkës geine gooje wi-jn make.*

wi-jnhandël Vinopolis (sponsor DGMD), Wieërtsteínwieëg 181, 1 wijnhandel Baeten: *'t Woeëre Zjos Baeten en z'n vrouw, Rita Budé, di-j in d'n hieële röntélóm bekënd woeëre vuur hun wi-jne di-j ze, same mèt allerlei dillekattésse, oppe Bosstraot verkochte. Tón de winkël, dae ze hawwën uuvërgëpak van vadër Zjef Baeten, te klein waas gewoeëre, vërhówsde ze nao de Wieërtsteínwieëg. Saer 2011 zeen 't zoeën Raf en dochtër Michèle Baeten di-j mèt in de wi-jnhandël van hun awwërs zeen gëstap. Michèle haef trouwës 'nën diplom van de 'Oenologische Hogeschool van Blanquefort Bordeaux', is raodgieëfstër en is baas van d'n aankoup. Raf hult (hilt) zich baezig mèt de verkoup en Zjos is algëmein dirrëktäör. Op de bówtelandse mert hóbbe ze angër minsën aan de slaag.'; **2 'Baeten Vinopolis' en 'Baeten Vinostore':** *'Anno 2016 leije Raf en Michèle Baeten wi-jnhandël Vinopolis, dae ze van pa Zjos hóbben uuvërgëpak. Van d'n eine kant is t'r de wi-jnwinkël, woe de wi-jnleëshóbbërs kónne preuvën en woe ze allës te weite kómmën uuvër de lékkerste wi-jnkës. Van d'n angëre kant is t'r d'n onlinewinkël 'Baeten Vinostore'. 'ne Wi-jnwinkël hóbbe**

ze ouch in Cambridge (London). Sjoëëns det de bëlankri-jkste handëlsaktievieteit in de Bëlzjen 'horeca' ligk – ze leevëren aan dik 1500 hoorëkazake – is Baeten Vinopolis ouch drök baezig op de bówtelandse mert, o.a. in Holland en Duitsland, woebi-j hun rëlasies mèt Sjiena (China) 't meistën in 't oug sprènge. Deepoos hóbbe ze in Brögge, Antwërpe, Brussël en Name. Hunnën ómzèt reejaliezeere te mèt twuntig man. Spissjaal vuur Baeten Vinopolis is, det ze jaorliks 2 mëljówn li-jtër wi-jn in vate mèt tapsistaem aan de man weite te brènge, woe 'n moddërn was- en aafvölinstallasie vuur nuuëdig waas. Vuur kort te zeen, waat deeze wi-jnhandël uch te beejën haef, is: 'n groeëte wi-jnkënnis di-j ze up-to-date hawte doeër hun bëzeuk aan 'n hieël pak wi-jnboorën en wi-jnbeurze, hun groeët assortiemènt det geit van landwi-jne tot de topwi-jnën ówt Frankri-jk, Spanje en Italieje (Italië), hun reegelmaotigge deegustasies en hun prommoosies.'

wi-jnhieëring (m.; -e; -ske), haring in wijnazijn: *hieëringe mèt get unkës in wi-jnazzi-jn opgëlag, neume we wi-jnhieëringe; van wi-jnhieëring kri-jg Lei 't zoór (de zaog).*

wi-jnpókke (zn.) [altijd in het mv.], watërpókke; wijnpokken (gew.), waterpokken, windpokken: *es 'ne kleine roeëj plékskes mèt van di-j bläöskës op ze vélke kri-jg, haef-tër al te lichëlik wi-jnpókke; aan wi-jnpókke moogs-te neet kratse, angërs höbs-te litteikës.*

wi-jntón (v.; -ne; -tunke), wijnton: *de Franse boore gëbruyke vööl eike wi-jntónne (-vate), want di-j gieëve 'ne lékkere vannilsmaak aan de wi-jn.*

wi-jrouk (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Hd. *Weihrauch*], wierook: *wi-jrouk – ki-jk*

nao 't Duits woeërd Weihrauch – is eigèlik gëwi-jde (heiligge) rouk; ouch in oeëstërse godsdeenste branne ze wi-jrouk, zjus wi-j in 'n kattëli-jke kirk; 2 (uitdr.) de sjoonmieëkër zwejde z'ne gas (leerjongen) wi-jrouk tów (prees hem uitgebreid), ómdét-ër al zoe hénjig de sjoon kos lappe.

wi-jrouksvaat (o.; -e; -vieëtsje) [Hd. Rauchfass], wieroekvat: **(uitdr.) tón dae vwajoe mèt 't wi-jrouksvaat begos te zwejje** (bovenmatig begon te vleien), *haef Gus h'm gëvraag of-tër z'n waofël wou hawte* (wou zwijgen).

wi-jfs (bn.; wi-jzër, -te) [Mnl. wijs], **1** verstandig: *bès tiech nog good wi-jfs?*, bij je verstand; **2** [Hd. weise], slim: *de gelieër(d)ste zeen de wi-jste neet; dao bèn iech neet wi-jzër van gëwoeëre (nów bèn iech nog alti-jd ieëve wi-jfs)*, weet ik nog niets meer; **3 (uitdr.) doeër sjaaj en sjan wuuërs-te wi-jfs**, door nadeel of verlies leer je voorzichtiger te zijn. [sleeptoon: bij predicatief en adverbiaal gebruik én voor een o. zn. in het enk.; stoottoon in alle andere gevallen]

wi-js (v.; wi-jze; -ke), [Mnl. wise], **1** zangtoon, melodie: *det wi-jske (aerke) kan iech mer neet ówt m'ne kop zëtte; 2 (uitdr.) mèt dae sjaele kâl brungs-te miech van de wi-js, in de war.*

wi-jsëlik (bw.) [Hd. wohlweislich], wijselijk: *ómdét Gus van de bëstri-jjing van krejjëklawwe* (soort onkruid) *geine kieës haw gieëte, hoeël-dër in de vërgadëring wi-jsëlik z'ne mónd tón 't uuvër det soeërt ónkrówd ging.*

wi-jsheid (v.; -heede; -sje) [Hd. Weisheit], wijsheid: **(uitdr.) de groeëtste wi-jsheid zit óngër 'ne vërslieëtën hood**, bij ouderen vind je levenswijsheid; *'t is 'n aw wi-jsheid det,*

es ein ków pis, de angëre de start ophöffe, mensen laten hun meningen of gedragingen afhangen van anderen; mensen hebben geen persoonlijkheid.

wi-jsmake (overg.; maakde wi-js, h. wi-jsgëmaak) [Hd. weismachen], wijsmaken, laten geloven: **(uitdr.) de kóns miech nog mieë wi-jsmake**, ik geloof je niet meer; *es-te det neet gëluifs, maak iech tiech get angërs wi-js; iech hōb Nol wi-jsgëmaak det-ër 'n mówl haef wi-j 'n hujske* (dat hij een stinkende adem heeft); *miech maaks-te niks wi-js, ménke*, mij speld je niets op de mouw.

wi-jsnaas (m.; -naze; -naeske), wijsneus: *'t is toch neet de kop aaf* (niet zo erg) *det di-jne winkël op de fles geit,* zag de wi-jsnaas.

wi-jsvrouw (v.; -e; -ke) [Kil. wijse vrouwe, D. (Rijnl.) Weisfrau, letterlijke vertaling van Fr. 'sage-femme', zoals ook vroedvrouw van 'vroed (wijs)' komt], **1** vroedvrouw: *de wi-jsvrouw stóng te ki-jke wi-j d'n doktër 't boelëke mèt de i-jzërs* (verlostang) *haolde, want det maag ze zelf neet doon; 't is hoeëg ti-jd det de wi-jsvrouw dao is*, de geboorte is nakend; **2 (uitdr.) de wi-jsvrouw is zieëkër op ze gëzich goeën zitte wi-j dër pas geboeëre waas**, wordt gezegd van iemand die zeker niet moeders mooiste kan genoemd worden; *wi-jvööd kënjër haef di-j wi-jsvrouw al gëhaold* (ter wereld helpen brengen?); **3 de vroedvrouw in Maaseik in de 17de eeuw:** *'In de 17de ieëw waerde de wi-jsvrouw aangëstëld doeër de stad. D'n eid dae ze mós ówtsprieëke, waas: want ick tot wijsvrouw aangenomen woorde, ende zijn sal der stadt Eijck soo sal ick hout, ende getrouw zijn de stadt, ende de vrouwen, ofte burgerse der selver drie dagen, ende nachten bijstaen gelijk ene vroeme wijsvrouwe toestaat te doen, ende niet buiten de stadt te gaan sonder consent der*

borgemeester sonder argelist. Soo my Godt helpe, en sijne heyligen. (Bron: MINTEN, G., Vroedvrouwen te Maaseik in het begin van de 17de eeuw, *De Maaseikenaar*, 1973, 4, p. 15-18)

wi-jte (onoverg.; wieët (waet), h. gëwieëte) [Mnl. *wi(j)ten*], wijten: *’t óngëlök op dae réchte wieëg waas te wi-jtën aan zatigheid, want de sjoffäör haw h’m good óm.*

wi-jväöl (onbep. hoofdtelw.), **1** [Hd. *wie viel*], hoeveel: *wi-jväöl kos daen ottoo?; wi-jväöl mótt iech tiech (bëtale)?; wi-jväöl jaor sjille zich di-j twieë?; wi-jväöl kos ’n pint?; 2* met hoevelen: *mèt wi-jväöl zeet gieë op rótsj gëwaas?; mèt wi-jväöl woeërt gieë?* [Hd. *zu wievielt wart ihr?*].

wi-jwatër (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Weihwasser*], wijwater: *vuur ’nën dujvël ówt te dri-jvën höbs-te waal ’n hawf ummërke wi-jwatër vandoon, want van e paar dröppëlkës geit dae neet oppe luip; de pëstoeër zieëgënde de kirkgengers mèt wi-jwatër.*

wi-jwatërsvaat (o.; -vate; -vieëtsje) [Hd. *Weihwasserbecken*], **1** wijwatervat: *Fóns wieërde zich (verdedigde zich) wi-j ’nën dujvël in e wi-jwatërsvaat tón di-j bingën h’m aan ’t aafirówwe woeëre; 2 (uitdr.) aan e kaffeemaesje en aan e wi-jwatërsvaat sop eedërein, zjijn a.h.w. gemeengoed; es hoeëren awd wieëre, zeike ze wi-jwatër en zitte ze óngër de praekstool, voordat ze doodgaan, komen prostituees nog tot inkeer; de meiste wi-jwatërsvate stoeën allëwi-jl druueg, de Kerk boet aan aantrekkingskracht sterk in.*

wi-jze (**zich**), **I** ((on)overg.; waes, h. gëwieëze), **1** [Hd. *hinweisen*], attent maken op, wijzen op: *maag iech tiech trop wi-jze det God alles wèt, ówtgëzunjèrd waat in ’n woeërs zit; 2* [Hd. *weisen*], **a** tonen: *neet*

wi-jze (want det is ónbëlaef); kónt gieë miech de wieëg wi-jze?; b (uitdr.) tón Door miech mèt dae lieëlikke bóch van wi-jn haw bëzeik (gemeenz.), höb iech h’m de duuër gëwieëze (bówte gëzat); II (wederk.; waes zich ówt, h. zich ówtgëwieëze) [Hd. *sich weisen*], zich uitwijzen: *det wi-js zichzëlf ówt; ’t haefzich ówtgëwieëze det-ër d’r niks van kënt.*

wi-jze, I (m.; id.; g. dim.) [Mnl. *Wisen*, Hd. *Weise*], wijze: *’ne wi-jzën haef miech ins gëzag des-te bieëtër d’ne boeëjëm örgës werm kóns indrejjen (rijk kan trouwen) es des-te d’n hieël lieëve d’n vot aafdrejs (hard werkt); II* (o.; g. mv.; g. dim.) [ook ww.], het whist (whist spelen, whisten): *tieëge Sël en Sjël kóns-te mèt wi-jzën allein wënnën es ze good in d’n oeëlie zeen.*

wi-jzieër, 1 (voegw.), hoezeer: *wi-jzieër det pa ouch van z’nën tak maak, de kënjër bli-jve tieëge de klippën op lëwejt make; 2* (bw.) in welke mate, hoe erg, hoezeer: *wi-jzieër det miech det pak, kóns-te neet bëgri-jpe.*

wi-jzoe (tw.) [Hd. *wieso*], wi-jdét (zie ald.).

Wikke, De; De Wikke: zie: *Tër Engële, bówtgëwuueën óngërwi-js.*

wiks (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. (*Schuh*)*wichse*], sjoonwiks; schoenpoets, schoensmeer: *dao mós-te ’ne préngel vuur zeen vuur d’ne pa z’n brówn sjoon mèt zwarte wiks in te smieëre.*

wiksbuuërstël (m.; -s en -e; -ke) [Hd. *Schuhbürste*], schoenborstel: *nów haef dae wuilës (naïeveling) mèt z’ne wiksbuuërstël neet allein z’n sjoon mer ouch z’n zök mèt wiks ingësmieërd.*

wiksdoeës (v.; -doeëze; -duuëske), **1** doosje

met schoensmeer: *Zjul bëwaart z'n knuipkës in 'n laeg wiksdoeës; 2 (uitdr.) tón Geëraet det maesje zoeëg, trok hae ouge wi-j wiksdoeëze* (zette hij grote ogen), *mer det waas den ouch geine póngël* (dat was dan ook een mooi meisje).

wikse (overg.; wiksde, h. gëwiks), **1** [Hd. *wichsen*], schoenpoetsen: *bi-j d'n tróp mótte d'n sjoon blinke wi-j 'ne speegël en dus mós-te ze alle hón(d)sgëzeike wikse; 2* [Hd. *wichsen*], masturberen (gezegd van mannen) in Maaseiker Bargoens; **3 (uitdr.)**: *tón Joe(ë)p tieëge z'ne naobër zag det-ër 'ne sjalën uuëm en 'ne vale* (valserik) *waas, haef-tër ze good gëwiks gëkrieëge* (hóbbe ze h'm aafgëwiks = afgerost); *de baard is aaf en de snówt is gëwiks*, alles is in orde, gereed.

wiksfëbrik (o.; -ke; -ske), **1** schoenpoetsfabriek: *in 't wiksfëbrik van me naef make ze élken daag e mëljówn duuëskës wiks; 2 de schoenpoetsfabriek in Maaseik: 't Wiksfëbrik waas e klein hóws op 'nën hawve killëmaetër van Hieërelaak, 'n groeëte boordëri-j, woe de gooje wieëg bëgos. Es de knëchte van Hieërelaak sòndigs oppe klómpe nao de mès ginge, wissélde ze di-j in 't wiksfëbrik vuur hun sòndigse sjoon, di-j dao, sjoeën gëwiks, gëreid stónge. 't Wiksfëbrik zou dus niks angërs zeen es 't hóws woe de sjoon waerde gëwiks.'*

wil (m.; g. mv.; willeke) [Eng. *will*, Hd. *Wille*], **(uitdr.)** *det Lëwi-jkën is nog mer 'n vóws hoeëg, mer hae haefnów al ze willëke*, is eigenzinnig; *mèt de bëste wil van de waerëld, hoe graag ik ook wil; mèt e bitsje gooje wil*, met een beetje moeite; *hae haef z'ne wil gad*, hij heeft gekregen wat hij wou.

wild(sj) (bn.; wiljër, wiljste) [vóór enkelvoudig zn. (m. en v.) 'wilj(e)';

vóór een o. substantief 'wild(sj)'; vóór meervoudig zn. 'wilj']; Eng. *wild*, Hd. *wild*], **1** wild, onbeschaafd: *det is dao 'ne wilje bówl, bi-j di-j binge; es-tën in wild(sj) vleis* (fibroom) *sni-js, veuls-te dao niks van; bi-j ós bënne zitte wilj vérkes* (pissebedden) *en bówte vrieëte de wilj kni-jn de wilj roeëzën aaf; 2 (uitdr.) det mënke is zoe wild(sj) es haas* (hae is bówsgek).

wild(sj)vraemde (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Wildfremde(r)*], wildvreemde: *Sus haef zich laote ringe* (heeft zich laten bedotten) *doeër 'ne wild(sj)vraemde; 'ne wild(sj)vraemdën haef miech gëhólpe.*

wild(sj)vraemp (bn.; g. tr. v. verg.) en (bw.) [Hd. *wildfremd*], wildvreemd: *iech höb miech in dae kottee vërloupe, want iech waas dao wild(sj)vraemp; in Hong-Kong waas iech wild(sj)vraemp.*

wiljëman (m.; -manne; -ménke) [Eng. *wild man*, Hd. *Wilde(r)*], wilde, wildeman, woestaard: *dae wiljëman is 'ne vi-jze pëtroeën* (rare kerel), *want dae vërstuit van gooj mënere zoevöl es 'n ków van Spaans; dae wiljëman doug neet van gootigheid* (ironisch voor 'hij is een deugniet').

wiljërnis (v.; -se; -ke) [Mnl. *wildernisse*, Eng. *wilderness*, Hd. *Wildnis*], wildernis, woestenij: *es-te zujs waat vuur wiljërnis Drees z'nën hoeëf is gëwoeëre, vruuëgs-te diech toch aaf waat dae allëmaol aan z'ne fits haef* (wat voor problemen hij heeft) *vuur det zoe te laotën óngërkómme.*

wiljig (bn.; -gër, -ste), stieëg; hengstig, tochtig: *we mótte mèt Kaddanza, oos maer, nao d'n hëngs, want ze is wiljig* (stieëg).

wille, **1** (overg.; wou, h. gëwild) [Hd. *wollen*], willen: *ofs-te nów wils of neet, de zuls dae winkëleër goeën vërtëlle det-ër diech haef*

ligke *struipe* (te veel heeft doen betalen);
2 (hulpww. v. modaliteit; wou, h. gëwild),
 willen: *wils-te nôw waal ins twieë mënujte
 zwi-jge?*

Willëbrordëspôt, de; de Willibrordusput:

*'Deeze pôt ligk tieëge de bôwtëmoôr van de
 kepél van Awwëneik. Deeze Wodanspôt, dae
 vuur oos vuurawwërs heilig waas, kraeg
 óngër invlood van Willëbrordës (658-739)
 e kristëlik karraktër. 't Watër ówt de pôt
 waerde namëlik gëbrujk es doupwatër.
 Nieëve de pôt waerde dus ouch de kepél
 gëbôwd.'*

willëkóm (bn.; g. tr. v. verg.) [sterk veroud.;
 Mnl. *willecome*, *wilcome(n)*, Eng. *welcome*,
 Hd. *willkommen*], wëllekóm; welkom: *al
 waem kump, is willëkóm; ofs-tën örgës
 willëkóm bès, höbs-te rap in de smi-jze* (heb
 je vlug door).

Willen is Kunnen: *'Óngër leijing van
 kaplaon F. Beelen wuuërt in 1926 d'n
 tónneelgroep 'Willen is Kunnen' opgërlich.
 Vuuërzittër is D. Polfiet. Gëkoeëze wuuërt
 vuur gëmènk tónneel. Same mèt e paar leede
 van de 'Katholieke Vlaamse Meisjesbond',
 woe kaplaon Frans Beelen proos van is,
 wuuërt in 1926 'Judas (Cyriel Verschaeve)
 opgëveurd. Rëzjissäör is Frans Beelen.
 François Graux, Jeanne Strijkers en Miet
 Janssen spuuële de hoofrolle. Lambert
 Denis is sikkërtaris. 'De Duiwelsschuur
 (C. Lindemans)' in 1926 in rëzji-j van
 Th. Croonenberghs en 'De Gebroeders
 Kalkoen (Gerard Nielen)' in 1927 zeen de
 twieë angër stökke di-j 'Willen is Kunnen'
 in de patronnaatszaal brach.'* (Bron:
 CREEMERS, Henriëtte, CUYX, Marcel,
 HENDRIX, Herman, HENDRIX Mimien,
Maaseik op de planken, p. 23)

wingërd (m.; -e; -sje) ['wingerd' is verkort uit
 'wijngaard'], **1** (m.b.t. een muurplant) wilde

wingerd: *bi-j ós höbbe we 'ne wilje wingërd
 tieëge de moôr gëzat en dae wuuërt in 't
 naojaor sjoeën roeëd; 2* wijnstok: *vuur get
 drujfkës te höbbe, höbbe we tieëge di-j moôr
 op 't zujje 'ne wingërd (drówwëwingërd)
 gëpoeët; 3* [Eng. *vineyard*, Hd. *Weingarten*],
 wijngaard: *in m'ne jóngën ti-jd höb iech
 nog in de Boergonj in 'ne wingërd gëwirk;
 de wingërd van de fëmi-jlie Henckens is in
 d'n hieële róntëlóm békënd.*

winkël (m.; -s; -ke), **1** [Mnl. *winkel* (kamertje,
 bergplaats), *winkel*: *Mi-jkën en Nëtsje doon
 niks leevër es winkëlke spuuële; in dae
 winkël bëzeike ze diech* (word je bedrogen);
2 (**uitdr.**) *tón iech tieëge Ti-js zag det iech
 de vlaaj neet lösde, ómdët iech ze te ieëmëlik
 (overdrevèn zoet) vóng, waas det prónt z 'ne
 winkël* (in zijn kaart gespeeld), *want hae is
 zelf wild(sj) van zeutigheid; vëngt gieë det
 de Mëzeikër gëmeintëraod hi-j good op de
 winkël pas?*, erop toeziet dat de begroting
 niet wordt overschreden.

winkëlbank (v.; -bénk en -banke; -bénkske)
 gaam; *winkelbank*, *toonbank*: *es-te diech
 vreugër bi-j 'ne kleijërmieëkër e këstum
 loeëts make, kos-tën ówt waal hóndërd
 stäölkës keeze, di-j ze vuuër diech op de
 winkëlbank lagte; neet eedëre winkël haef
 'n winkëlbank.*

winkëldochtër (v.; -s; dochtërke en döchtërke),
1 *winkëlmaesje*; (m.b.t. een inwonende
 vrouwelijke bediende) *winkeldochter*:
*Nëskén is nog winkëldochtër gëwaes bi-j
 Timmërmans (bi-j de sjef); 2* (m.b.t. niet
 verkochte spullen) *winkeldochter*: *mèt de
 solde präbeëre ze diech in väöl winkëls de
 winkëldochtërs* (artikel bij uitverkoop of
 koopjes) *op te poeëte (op te solfëre).*

winkëleer (m.; -s; -ke), *winkelier*: *'ne gooje
 winkëleer is zieëkër geine kálmieëkër, mer
 hae mótt waal good mèt de luj kónne kalle,*

*hae mót gooj marsjëndi-*js* höbbën en hae mót de klante neet bêtóppe* (bedriegen); *tristig vuur te zeen wi-jvöl winkèleers hunne winkël tówdoon*.

winnieë (bw. v. tijd), wënieë (zie ald.).

wirkbank (v.; -bénk en -banke; -bénkske) [Hd. *Werkbank*], werkbank, werktafel: *Jéntsjen is e bitsje 'ne gifsji-jtër mer es-tër z'ne nistël kan aafdrejjen aan z'n wirkbank, dén flöt-ër wi-j 'ne nachtëgaal*.

wirke (onoverg.; wirkde, h. gëwirk) [Mnl. *werken*, Eng. *to work*], werken: (**uitdr.**) *van wirke goeën de bèste paerd kèpot*, hard werken is ongezond; *dae kan zówpe, kan ouch wirke*.

wirkëndaâg (m.; -daag; -daegske) [Hd. *Werktag*], werkendag (gew.), werkdag, dag in de week: *sóndigs ligk Neer tot middig in z'ne nès (ze bèd), mer op wirkëndaâg is-tër bi-j d'n ieërstën hanësjrei ówt de vaere; op 'ne wirkendaâg is Tuur tieën oorën in 't gëtujg*.

wirkër (m.; -s; -ke), werker, arbeider, werkman: *Zjieërkën haef han wi-j sjoope, is zoe sterk es e paerd en is 'nën hëlle wirkër; Mil is 'ne meuge, mer ze broor is 'ne wirkër*.

wirkhóws (o.; -hówzër, -hujske), atelier, werkhuis: *Dolf is 'ne gooje sjri-jnwirkër en stuit van smörgës tot saovës in ze wirkhóws kèpit te gieëve*.

wirkman (m.; -manne; -ménke), arbeider, werkman: *es-tën es wirkman voogër wils wieëre, mós-te dao waal de veug van höbbe; wirkmannën en zieëkër sti-jlmannën höbbë werk zat*.

wirkmins (m.; -e; -ke), (m.b.t. iemand van de werkende klasse) werkmens (gew.),

werkman, arbeider: *vreugër waas t'r 'n heemëlsbreid vërsjil tösse 'ne gëstuudeerde (eine dae stujdies haef gëdoeën) en 'ne wirkmins*.

wirkvolk (o.; g. mv.; -ske), wirkvouw; werkvolk: *'t wirkvolk is allëwi-jl munjig gënóg vuur zich doeër 'ne sjef neet te laotën aafvangën of ówtbujjële; 't wirkvolk maag óm 10 oore sjafte*.

wirkvouw (o.; g. mv.; g. dim.), wirkvolk (zie ald.).

wirvël (m.; -s; -ke), **1** [van Mnl. *werven* (draaien), Mnl. *wervel*, D. (reg.) *Wirbel*, D. (Keuls) *Wirvel*, D. (Rijnl. *Wirbel*], wervel, draaihoutje: *in sómmigge (awwër) hówzër mós-te duuërën en vinstërs slówte mèt 'ne wirvël; 2 wervel, onderdeel van een molen; 3 woelwater, druk kind: mèt dae wirvël van e rébbedépe bës-te geine mommënt op de gëmaak; 4 (uitdr.) 'ne wirvël of 'n sjaw, ('t) slut allëmaol ieëve gaw, het ene is zo goed als het andere*.

wis (v.; -se; -ke) [Mnl. *wisch*, *wes(s)ch(e)*], **1** wits; rijs, teen, twijg, wilgentwijn: *es-te 'n ieërpëlëmanj wils vlöchte, hoofs-te de wisse neet (ech) te sjëlle, mer vuur e seermén(d)sje mós-te det waal doon; 'n wis is 'nën einjaorigge sjuuët van de wi-jjéboum [Hd. *Weide* (wilgenboom) en Hd. *Salweide* (waterwilg)], di-*js-te kóns struipe, sjavën en klevën (spli-jtën) en di-*js-te daodoëër kóns ploëëje vuur es-te get fi-jns wils vlöchte; in Stokkëm, oeëts 't stédsje van de manjëmieëkërs, weite ze allës uuvër wisse; 2 (uitdr.) hae is wisse sni-jje, hij is er vandoor; éspékaafshinkewits (es 't spek aaf is, hink de wits), als het spek op is, hangt alleen nog de wilgentwijn waarmee het opgehangen was; especavis inctuis [geen echt Lat.]***

wissële (overg.; wisselde, h. gewisseld) [Hd. *wechseln*], **1** zijn melktanden verliezen: *Frédsjen is aan 't wissële*; **2** ruilen, elkaar afwisselen: *iech zou dieënsdig wake bi-j bómma en diech goonsdig, mer kónne we neet wissële?*; **3** geld wisselen: *iech hób gei kleigeld(sj), kóns tiech mèsjujn wissële?*; **4** van plaats wisselen: *iech zit hi-j al 'n oor op daen hëlle stool en diech ligks dao op de gëmaak in de zörg (zetel, leunstoel), mèsjujn kónne we ins wissële*; **5 (uitdr.)**: *dae kwaoje bók kraeg ze ins good gewisseld (gewiks), hij kreeg duchtig rammel.*

wit, **1** (o.; g. dim.; g. mv.) [Hd. *Weiß*], wit: *es 't wit van d'n ouge gieël is, dén doug 't neet mèt d'n gëzondheid*; *Netsjën is in 't wit* [Hd. *ganz in Weiß*] *gëtrouwd; zit in 't wit van 'n ei ouch kollésterol?*; **2** (bn.; -tër, -ste), wit: *Laen haef e wit vel, woeënt in e wit hóws en hilt witte mujs in e wit kuuëtsje; smaondigs duit Lut de witte was ('t witgood)*; **3 (uitdr.)** *dae mins is zoe wit es 'ne kwakkërt óngër z'ne bówk (z'n pens), hij is krijtuit.*

witbroeëd (o.; witte bruuëj, witbruuëdsje) [Hd. *Weißbrot*], witbrood, wittebrood (w.g.): *ieët gieë zwartbroeëd, gri-jskën of witbroeëd?*; *Baër, e broeëd van 'ne mins, is wild(sj) op witbroeëd; ofs-te nôw mèlkwèk of watërwèk its, 't is allëbei witbroeëd.*

witlouf (o.; g. mv.; g. dim.), witlof, witloof (gew.), Brussels lof: *es-tën in d'n hoeëf witlouf trëks (teelt), dén mós-tën in 't naojaor 't louf aafsnij-jjën en de wortëlën inkówle; gësnuppërd witlouf mèt get sjónk, get vëld(sj)slaaj en get majjēnaes kan lékkër zeen.*

wits (v.; -e; -ke), wis (zie ald.).

witsël (o.; g. mv.; g. dim.), witkalk, witsel: *in 't wit stédsje Toeër (Thorn) smieëre ze nog witsël op de geevëlstein, op alle*

bówtëmoóre dus, woe ze in de Fransën ti-jd mèt zeen bëgos.

witte (overg.; witde, h. gewit), **1** witten: *'t wuuërt ti-jd det we det meürkën ins (mèt kalk) witte*; **2 (uitdr.)** *iech weit neet wi-j dèk det gieë de kuuëke wit, mer homoos witte de kuuëke lichëlik e paar kieëre per wieëk* [in homotaal staat de uitdr. voor 'neuken']; *det kump in orde mèt witte*, het komt met wat geduld wel in orde; het komt vanzelf voor mekaar.

wittëke (o.; -s; -), 'ne klaore [Hd. *Klare(r)*], dröpke, zjēneevërke, wawwëlwatër; witje (volkst.), borreltje: *nao e paar wittëkës zeen de meiste neet op hun tóng gëvalle*, zijn ze vlot ter tale; *nao e stök of twuntig wittëkës zuls-te lichëlik uuvër d'n tóng mótte kakke (braken)*; *nëteurlik is e dröpkën of 'ne klaore bieëtër Mëzeikërs es e wittëke.*

Wittën Dóndërdig, **1** Witte Donderdag: *d'n dóndërdig vuuër de Paose neume we Wittën Dóndërdig*; **2** **Witte Donderdag was een verzoendag**: *'ne Witte Paose vërwijjs nao de snieë dae dén ligk, mer Wittën Dóndërdig is zoe gëneump ómdét waem zunj haw bëkënd en zich haw bëkieërd, dén – in 't wit gekleid – weer waerdën opgenómmën in de gëmeinsjap. Mèt Wittën Dóndërdig zeen de preestërkleijër, 't krujs en d'n altaor in 't wit.'*

woe(ë)bi-j (voornaamw. bijw.) [Hd. *wobei*], waarbij: *Toeën waas mèt 't maesjën aan 't flëtse, woe det sjoëën kënd(sj) zich allein mer get bi-j aanstèlde (zich sterk overdreven gedroeg)*; *iech bèn d'r përtienént zieëkër van des-te d'n óngërbèngël (de echte reden) van di-j ruzing mós zeuke bi-j det wagëlëvolk; woeëbi-j?*

woe(ë)boeëve (voornaamw. bijw.) [Hd. *worüber*], waarboven: *di-j wei dao, woe*

det vélske boeëve vlujg, zit vól wilj kni-jn.; woeë vlujg 't vleejmësjj-jn nów boeëve?

woe(ë)doeër (voornaamw. bijw.), waardoor: *woeë is d'n èllëntrik doeër ówtgëvalle?; de bóngërd woe we nów doeër loupe zit vól paër(d)swoeërstëls* (hoornaars) *en bisbabëls* (*biezëbabëls* = meikevers), *want dao stuit 'n däärhëgk rónd de wei en dao stoeën e paar eikëbuim in* [de larve van de meikever voedt zich met graswortels en de kever eet graag blaadjes van de eik en de meidoornstruik].

woe(ë)langs (voornaamw. bijw.), waarlangs, **1** [Hd. *wo entlang*], vragend (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë zeet gieë langs gëkómme?*; **2** [Hd. *wo entlang*], onbep. (klemtoon op 2de lettergreep): *woe we ouch langs prëbeërde te kómme, uuvëral waas 't zwart van 't vouk (volk)*; **3** [Hd. *an entlang*], betr. (klemtoon op 2de lettergreep): *de wieëg woe we langs loeëpe (lieëpe), waas spëkglaad* [Hd. *der Weg, an dem wir entlanggingen ...*].

woe(ë)mèt (voornaamw. bijw.) [Hd. *womit*], waarmee, **1** vragend (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë kan iech uch mèt hëlpe, mëdam?*; **2** onbep. (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë hae miech ouch mèt prëbeërde te traetëre, 't pakde bi-j miech gein vörf*; **3** betr.: *de fits woe iech mèt gëkómme bën, is gëpik*.

woe(ë)nao (voornaamw. bijw.), waarnaar, **1** [Hd. *wonach*], vragend (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë smake di-j kërmëlle nao?*; **2** [Hd. *wohin*], onbep. (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë ze ouch nao vroeëge, ze kraege gein antwoërd*; **3** [Hd. *wonach*], betr.: *de film woe we nao gëkieëkën höbbe, waas hieël intrësant*.

woe(ë)naotów (voornaamw. bijw.) waarheen

[Hd. *wohin*]: *tón iech in Angola aankwoëëm, wis iech neet drek woe iech naotów mós; de gluijs neet woe di-j óngër de vëkansie naotów zeen gëwaes; woeë bës tiech naotów gëwaes?*

woe(ë)nieëve (voornaamw. bijw.), waarnaast, **1** [Hd. *woneben*], vragend (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë woeënt gieë nieëve?*; **2** [Hd. *woneben*], onbep. (klemtoon op 2de lettergreep): *woe dae jóng ouch nieëve zit, kwëddelen haef-tër alti-jd*; **3** [Hd. *(wo)neben*], betr.: *det hóws woe 't nieëve gëbrand haef, is nów ouch aafgëbroeëke*.

woe(ë)-óngër (voornaamw. bijw.) [Hd. *worunter*], waaronder, **1** vragend (klemtoon op 1ste lettergreep): *woeë höbs-te m'n slóffën óngër gëzat? óngër de kannëpee?*; **2** onbep. (klemtoon op 1ste lettergreep): *'t nää(d)sje waas gëvallën en woeë iech ouch óngër zoch, iech kos 't nörgës mieë vënge*; **3** betr. (klemtoon op 2de lettergreep): *de parrëpluj woe we óngër zoeëte, is wëggëwejd*.

woeëne (onovërg.; woeënde, h. gëwoeënd), **1** [Mnl. *wonen*, Hd. *wohnen*], wonen: *woeënt gieë hi-j ouch zoe gaer?*; **2** (**uitdr.**) *Polkën is e rotzëkske, mer hae woeënt toch in m'n hart; woe niks is, woeënt neemës*, overall is er verborgen leed; *iech weit tiech waal woeëne*, ik weet je wel te vinden; *es-te miech nuuëdig höbs, dén wëts-te miech woeëne, hé!* (anders dus niet).

woeënwage (m.; -s; -wagënsje) [Hd. *Wohnwagen*], woonwagen: *Zjërom stuit oppe kirmis mèt e paar kraomën en hae woeënt in 'ne kirmiswage, mer ze broor haef 'ne woeënwagën in de Ardënne; meïstal meine we mèt 'ne woeënwage 'ne kirmiswage*.

woeërd (o.; wäärd, wäärd(sje), **1** [Mnl. *woort*,

Hd. *Wort*], woord: *laot di-j vi-js wäörd (vówle kâl) mer; en nôw gei woeërd mieë uuvër daen hieële santëpëtik; dao is gei woeërd van aan, van waat daen ónnuuëzëlën hals dao vërtèlt; dao kos iech gei woeërd tösse kri-jge, want det mówlbakkës haef 'n mówl wi-j 'n sjeurport; dao maak iech gei woeërd aan vówl, aan dae sjaele kâl; di-j zoeëte dao te zitte en zagte gei stóm woeërd; 2 (uitdr.) 't bëgos mèt ditsjës en dëtsjes en zoe kraege ze wäörd, ze maakten ruzie om wat onnozelheden; e woeërd is e woeërd; dao is waal ins e woeërd gëvalle, er was wel eens onenigheid.*

woeërdëbook (o.; -beuk; -beukske) [Hd. *Wörterbuch*], diksjënaër; woordenboek: *de wäörd di-j al jaore in mi-jn kalpinkës (tweede lettergr. uitspr. als in Fr. calepin; notitieboekjes) stónge, stoeën nôw ouch in dit woeërdëbook.*

woeërs, I (v.; -te; wuuërsje) [Mnl. *worst*, Hd. *Wurst*], worst: *waat vuur woeërs höbt gieë 't leefste: Poolse woeërs, braodwoeërs (sësi-js), bloodwoeërs, druuëgwoeërs of lieëvërwoeërs?; 2 (uitdr.) God wèt alles, ówtgëzunjêrd waat in 'n woeërs zit; e kort gebéd en e lank stök woeërs, veel voordeel willen halen uit iets waarvoor je weinig hebt gedaan; mèt 'n woeërs nao 'n sjónk goeëje (smi-jte), wordt gezegd als een in financieel opzicht zwakkere man (jongeman) een relatie wil aangaan met een bemiddelde dame (juffrouw); II o.v.t. 2de pers. enk. van 'zeen' (zijn): *woe woeërs-te gistëre?.**

woeërstël (v.; -s en -e; -ke), paer(d)swoeërstël; hoornaar, hoorntje: *de woeërstël is mèt dri-j séntemaetër de groeëtste mispël (wësp) in Belsj en vunk sërtów de spēksjrueër (libelle) e lékker bufke.*

woeróm (voornaamw. bijw.), woevuur; waarom, om wat, om welke reden, met welk

doel, **1** [Hd. *warum*], vragend : *woeróm haef daen döbbële diech det gëlap?; 2* [Hd. *warum*], onbep.: *woeróm d'r dit jaor oppe kirmis geine frittëkraom stuit, wèt neemës; 3* [Hd. *worum*], betr.: *de vraog woeróm 't geit (woe 't óm geit), guuëf allein nôw vraoge.*

woevuu(ë)r (voornaamw. bijw.), waarom, **1** [Hd. *warum*], *woevuuër ieëte de minse neet mieë kabbóts(ë)moos (witte kool)?; 2* [Hd. *warum*], *woevuuër Fri-j op séstig jaor al is aafgëlaef, wëts-te zelf waal; 3* betr.: *de raej woe hae z'n hóws vuur in brand haef gëstoeëke, kënt neemës; 4* (plaats) *'t hóws woe oozën ottoo vuuër stóng, is aafgëbrand.*

wol (v.; g. mv.; wólke), [stofnaam; Mnl. *wol(le)*, Eng. *wool*, Hd. *Wolle*], **1** *wol: det is e good wólke; ówt dae lap wol* [Hd. *Wollstoff*] *kómme gemékelik twieë wënt(sj)ërbókse; wol is e werm stufke; 2* (sament.) *m'ne vëreus is van sjaopëwol; 3 (uitdr.) wi-j laat krówpt gieë óngër de wol, hoe laat gaat u slapen?*

wolk (v.; -e; wólkske) [Mnl. *wolke*, Hd. *Wolke*], wolk: *dao waas gei wólkskën aan de loch; 2 (uitdr.) Annëkën is 'n wolk van e kien(d)sje; daen hoeëvaardsbujjël löp alti-jd mèt z'ne kop in de wolke, is erg gelukkig; zijn gedachten gaan vooral naar hogere denkbeelden.*

wolkni-jn (m.; -kni-jn; -kni-jnke), **1** wolkonijn (gew.): *'ne kni-jn mèt lank haor neume we ouch waal ins 'ne wolkni-jn; 2 wolkni-jn, Frans de; Frans Cuypers: 'Frans, de wolkni-jn, laefde mèt z'n fëmi-jlie óngër de bloeëtën heemël. Op 'n hón(d)skar, gëtrokke doeër twieë groeëte hunj, vërveurde hae bësseme, di-j dër in d'n hieële röntélóm präbeerde te vërkoupe. Deeze bónk van 'ne mins, mèt z'ne rosse baard, ging in ze latër lieëve mèt z'n vrouw, Beth, en z'ne zoeën, Sjaele Koeëb, in de Loorstraot woeëne, woe*

d'r 'ne kaffee bëgos, dae 'In de Reizende Man' hètde.'

wölle, **1** (m.; id.; g. dim.), halvegare, zot: *woe is dae wöllën opgëtrokke, want dae zit zoemér eedëren ówt te kaffëre*; **2** (bn.; g. tr. v. verg.) [Eng. woollen, Hd. wollen,], wollen: *mèt z'ne wölle ploovër en z'n sjikke vloëëre bóks zoeëg Lom d'r aafgëbuuërstëld ówt.*

wólps (bn.; -ër; -te) [Mnl. *wulpsch* (dartel)], sjerp; wulps, wellustig, zinnelijk, geil: *dae wólpsën hëngs kalt allein mer uuvër knappe pölle, uuvër vrouwluj di-j 'n doeëdzunj wieërd zeen en uuvër maesjës woe det-ër van zaet det ze geine póngël zeen; Zjang is 'ne wólpsën hoeëréjjeëgër.*

wólpsigheid (v.; g. mv.; g. dim.), wulpsheid, minnelust: *Sjarël is waal al 'nën awwe bók, mer hae zit nog vól wólpsigheid, want hae zaet zelf det-ër nog d'n hieëlën daág rón dlöp mèt de bóks vól gósting; zóngër wólpsigheid zouwe we hi-j mèt hieël get mindër volk zeen.*

wónj (v.; wónje (wunj), wunsje), **1** [Eng. wound, Hd. *Wunde*], wond(e), kwetsuur, letsel, verwonding: *tón Zjëraar mèt z'ne zate kop tieëge dae paol waas gëvlamp, haw dër 'n lieëlikke wónj in z'n bil (bats)*; **2** (fig.) [Hd. *Wunde*] (m.b.t. een pijnlijke herinnering of verdriet) wonde: *det daen dikke nek miech dao zoe haef aafgëvange (afgesnauwd), haef bi-j miech 'n deepe wónj achtërgëlaote; eedërein löp waal ins 'n wónj op in ze lieëve*; **3 (uitdr.)** *krats neet aan di-j wónj ieër ze gënieëzën is, praat er niet meer over, je maakt de zaak alleen maar erger; strui toch gei zawt op (in) di-j wónj, zelfde betekenis.*

wónjër (o.; -e; wunjërke) [Mnl. *wonder*, Eng. *wonder*, Hd. *Wunder*], mèrakël; wonder: *'t is gei wónjër det gieë zoe 'n sjoëën kënjër*

höbt, want gieë zeet neet allein e prónt vroumës mer gieë höbt ouch e sjoëën postuuër, hé, mëdam; is 't gei wónjër det mansluj oorëlink kónne zówpe zóngër doeërs te höbbën en det vrouwluj oorëlink kónne klatsje zóngër get te zègke?

wónjërlik (bn.; -kër; -ste) [Hd. *wunderlich*], wonderlijk: *Giel is 'ne wónjërlikke man, want nów dër bëkans hóndërd is, kan-dër nog tot in de fienës vërtëlle waat angëre ram vërgieëte zeen; is 't neet wónjërlik det oos rébbedëpken al kan ieëte zóngër bavvèt?*

wóp (m.; -pe; -ke), wup (zie ald.).

Wörfëld, Wi-jk; Wijk Wurfëld: *'Mèt z'n bëzunjër karnëvallëske groepe bëhaalde dees wi-jk neet mindër es nieëge Gölje Wammëse, woe de gooj samëwirking in de wi-jk toch vööl mèt te makën haef. Prins zeen tot nów tów gëwaas: Prins Sie I (1988), Prins Leon III (1997), Prins Freddy I (2000), Prins Jean V (2004), Prins Raf II (2006), Johan I (2012) en Frank I (2014). Jeugprins woeëre Tim I (1993) en Lars I (2010). Aan d'n hawfastëstoet dieëg de wi-jk óngër angëre mèt mèt 'De Gölje Wejmëskës' (1991), 'De Zónnëkuuëning' (1996), 'Hae waas mer 'ne kloonj' (2001), 'D'n heemël en de hël' (2005), 'Wieë höbbën oozën èngëlbëwaardër bi-j ós' (2009).'* (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

Wörfëld; Wurfëld: *'In Wörfëld, e gëhuch van Mëzeik, höbs-te de Wörfëldër Muuële (zie ald.), 'n groeëte kepël, e këstieël ówt de 17de ieëw (zie Hootël Këstieël Wörfëld), hootël Wilgënhoeëf en nëteurlik de Bosbieëk en de nëteur. Fieëste doon ze in Wörfëld o.a. in zaal Wilgenveld.'*

Wörfëldër Muuële, de; de Wurfëlder Molen: *'De Wörfëldër Muuëlen is 'n watërmuuëlen oppe Bosbieëk in Wörfëld en*

is al saer 1993 gëklasseerd es mónnèmènt. In de 15de ieëw haef dees muuële deens gëdoeën es oeëliemuuële vuur oeëlie ówt li-jn- en reubëzaod te pieërse vuur de zósters van 't Agneetëkloeëstër. In de 16de ieëw waerde de muuële hérbówd tot koeërën- en volmuuële. Begin 19de ieëw installeerde de Mëzeikër drökkër Titeux d'r 'n pëpeermuuëlën en vanaaf 1863 tot 1960 dieëg de muuëlën opnów deens es koeërëmuuële.'

wörge (overg.; wörgde, h. gewörg), **1** [Oud-Eng. *wyrgan*, Hd. *erwürgen*], wurgen: *ómdét iech dae wöllën ins éffekes bi-j z'n krëvat haw gëpak, zag-tër tieëge de pollisse det iech h'm haw wille wörge; 2* met moeite slikken: *drënk ins get, want diech bès mèt di-j boeëtër(h)am aan 't wörge; 3 (uitdr.) tón dae kni-jnskop miech bi-j m'n sjabbërnakke pakde, raet-ër gëlökkig m'n humme këpot en bèn iech tösse hangën en wörgën (h)eivërs kónne vaege, ben ik nog ternauwernood naar huis kunnen rennen.*

worm (m.; wörm; wörmke) **1** [Mnl. *worm(e)*, *wurm*, Eng. *worm*, Hd. *Wurm*.], worm, larve: *de worm (houtworm) zit in 't spant (de dakstoel); vuur op paoling te vessën höbs-te wörm (pieërëlinke) vandoon; 2 (fig.) Door is 'ne stërke baer, mer es-tër snachs nao boeëve kik, nao de stërren aan 't firmamènt, dén veult-ër zich mer 'ne worm, dan voelt hij zich nietig; 3 (uitdr.) iech gluif des-te wörm höbs, dat je gek bent.*

wórp (m.; -e; wörpke) [Hd. *Wurf*], **1** worp (bij dieren): *in eine wórp haw oos meurke (wijfjeskonijn) nieëge jónge; 2* worp (met dobbelstenen), gooi: *'t is gein aardigheid vuur mèt dae Siemon te spuuele, want alle hón(d)sgëzeikën is z'ne wórp 'n zès.*

wösj (m.; -e; -ke) [Mnl. *wisch* (strobos of -bundel), Hd. *Wisch*, wès(j); bosje,

bundeltje stro, wis, handvol: *ómdét oos maer (merrie) zoe'nën hóngër haef, gieëve we ze waal tieën kieëre pë daåg get havër en 'ne wösj hui; dae kni-jn raet miech dao 'ne wösj haor ówt.*

wouf (m.; wuif, wuifke) [Mnl. *wulf*, *wolf*, Eng. *wolf*, Hd. *Wolf*], **1** wolf: *kónt gieë miech 't vërhäölke van de wouf en de zieëve geitsjës vërtëlle?; 'ne wouf kan in eine kieër tot zës killoo vleis nao bènne sloeën; 2* gedroogd neusvocht: *'laot di-j wuif mer zitte tot vri-jdig', zag Lei tón Jéntsje mer in z'n naas blaef vesse; 3 (uitdr.) iech weit, Tei, des-te 'n nówsjieërigge naas bès, mer de hoofs miech nów onneet de wuif ówt de naas te hoeële, je hoeft niet aan te dringen om iets te vernemen; de wouf kump ouch aan de gëtëldë sjäöp, de beste waakzaamheid kan nog falen; de mós noeëts de wouf in de sjaopskoeëj opslówte, je moet nooit iemand de mogelijkheid geven om veel narigheid te veroorzaken; ómdét Krit wirk wi-j e paerd, haef-tër hóngër wi-j 'ne wouf en kan-dër ouch ieëte wi-j 'ne wouf, alle bitsjës hélpe, zag de wouf, en dów slikdën hae 'n mögk in, zeispreuk.*

wout (m.; -e; g. dim.) [Bargoens voor 'politieman'], pollis, pëlis; politieagent, agent, politieman: *tón de binge de wout in de mot kraege, kroeëpe ze óngër 'ne strówk.*

wouve (onoverg.; woufde, h. gëwouf), **1** vloeëje, travvakke, maore, sjörge, pówjakke, vruuëtële, vreute, vreutële (zie ald.); **2** veel eten: *det vrieëtzékske mós-tën aan de taofël ins zeen wouve.*

wouvër(d) (m.; -s; wuivërke) [af. van 'wouve' (hard werken om geld bijeen te schrapen)], maordër, vreutëlaer; wroeter, schrapper: *'ne wouvër pëbeert zoe hel mäögëlik te wirke vuur zoevöl mäögëlik geld(sj) bi-jein te kri-jge; wouvër kump van*

'wouve' en 'wouf' (fig. schraper, vrek) en daodoeër haef wouvër(d) neet zoe'n gooj gëveulsuaerde.

wuilës (m.; -e; -ke) ['wuilës' komt van het Brabantse 'wuiten', dat 'dwaas' of 'kwibus' maar ook 'meerkol' (Vlaamse gaai) betekent; de Vlaamse gaai ('mérkof' in ons Maaseikers) komt van de persoonsnaam Markolf (grappenmaker); D. (Keuls) *Wäules*], dwaas, kwibus, kinderachtig persoon, sul, kalf, lobbës, onnozele hals: *de mérkof is 'ne wuilës, ómdét-ër allërlei soeërte lëwejt of waat-ër ouch huuërt, naoduit; mèt dae wuilës kos iech 't dao neet lang kie(ë)re* (uithouden), *want det is zjus e klei kënd(sj); wëts-te waas tiech bès? 'ne stómme wuilës, 'ne kwint* (kwibus) en 'ne *kwistënbiebël* (losbol, kwibus).

wuilëse (onoverg.; wuilësde, h. gëwuilës) [voor etymologische verklaring zie *wuilës*], kinderachtig stoeien: *es iech mótt wirke, stoeën m'n zinne d'r neet nao vuur get te ligke wuilëse; waat is sjoeënër es get ligke wuilëse mèt de kleinkënjër?*

wujd (bn.; wuj(j)ër; -ste) ['wujd' (sleeptoon): bij adverbiaal en predicatief gebruik, en ook als bn. vóór een o. zn. in het enk.; 'wuj' (stoottoon): ook 'wuj(j)ër' en 'wuj(j)ste' spreek je uit met de stoottoon], **1** ver: *Zjërom z'n dochtër woeënt wujd van hi-j; 'Sjoeën van wujd' waas e zaat hërmeni-jke; dae sjalëvaegër is nog van wujd fëmi-jlie; iech kan niks vërstoeën, want d'n tillëvi-jzie stuit te wujd; 2* [Hd. *weit*], *wijd: di-j bóks is miech vääol te wujd; 'n wuj bóks is 'n brei bóks; 3 (uitdr.) 't is allëmaol sjoeën van wujd mer wujd van sjoeën, zoe e nówwërwëts prëzóng; wujd en breid* (wijd en zijd) *is gëweite det Mëri-j zoe vól óndäög zit es 'ne bók vól kuuëtële.*

wujdëwég (bw.), verreweg, in verregaande

mate: *meistër Fóns is wujdëwég de bèstën in det sjuuëlke; Daan ze broor is wujdëwég kaal; iech bèn wujdëwég gereid* (vaerdig, klaar) *vuur te vërtrëkke.*

wujdgëzoch (bn.; g. tr. v. verg.), vergezocht: *is 't neet wujdgëzoch óm te bëwieëre det 't sjan en óngepërmeteerd is det ze Ti-j's di-j dikkëراسi-j höbbe gëgieëve?*

wujjërvertëlle (overg.; vertëlle wujjër, h. wujjërvertëld), róndblajëre, ówtblajëre; **1** doorvertellen, navertellen: *hieël de rónchte* (omgeving) *(d'n hieële naobër, d'n hieële röntëlóm) waas op de huuëgde van waat Zjul haw ówtgëvrieëte, want di-j taatsj haef nëteurlik weër alles wujjërvertëld; 2 (uitdr.) van huuëre zëgkën en wujjërvertëlle kómme de luuëgës in de waëreld, van horen zeggen lieg je veel.*

Wullëm [jongensnaam, Lat. variant *Wilhelmus*, Fr. *Guillaume*, synoniemen: Will, Willy, Wum, Wim, Helmus, Hélmke], **Maaseiker versje**: *'Waem wët woe Wullëm Wétzels (witte Wullëm) woeënt? Wullëm Wétzels woeënt wujd weg. Waem wët waat Wullëm Wétzels waef? Wullëm Wétzels waef witte wol.'* (Opgetekend door Mevr. FRAEYS-JANSSENS)

wumpër (m.; -s; -ke) [Hd. *Wimper*], plump; wimper: *mèt z'n aangeplékde (valse) wumpërs (plumpe) kos-te mèt (de) karnëval neet zeen det Mit eigëlik Nol waas; nôw zëgke we al 'wumpërs', mer bieëtër Mëzeikërs is 'plumpe'.*

wup (m.; -pe; -ke), wóp; wip, korte tijd: *in 'ne wup waas-tër trök van de winkël; in 'ne wup waas det gedoeën mèt dae zeivër; want hae dörfdë neet kikke tón iech h'm zag det-ër z'n mówl mós hawte; Laen is al in de séstig, mer es-te zujs det di-j nog in 'ne wup bi-j de duuër is, mós-te toch zëgke det di-j nog zoe*

gëzwank is es 'n kat.

wupnaas (v.; -naze, -naeske), wipneus: *es-te 'n wupnaas höbs, kóns-te zjus zoe good van d'n naas make es wènts-te 'n naas höbs wi-j 'ne klómp.*

wuppe (onoverg.; wupde, h. gewup), **1** [Hd. *wippen*], wippen: *'t vuuëgëlke zit in ze kuu(ë) tsjën 'op en naer' en 'op en aaf' te wuppe; 2* cohabiteren: *det wólps mówleménke zit hi-j te stoefe det-ër nog 'ne kieër of dri-j per daåg kan wuppe; 3* [Hd. *wippen*] op de wip spelen: *Gusjën is gek op wuppe.*

wuuëre (waerde, is gëwoeëre) [Hd. *werden*], wieëre; **I** (koppelww.) worden: **1** *Suske waas e papzékse, mer nów is 't e vievig kènd(sj) gëwoeëre; 2 (uitdr.)* *vi-js vérkes wuuëre neet vèt, je moet niet te kieskeurig zijn bij het eten; II* (hulpww.) worden *vreugër waerde vädöl kétsjes mèt 'ne klaw in 'ne zak vërzoeëpe. Brr! III (uitdr.)* *ieët, des-te get wuuërs (wieërs), dat er iets van je komt; aansporing.*

Z

(zeip)luu(ë)tër (m.; g. mv.; -ke), zeipsop; **1** zeepsop: *de vloer sjróbbe we mèt (zeip)luu(ë)tër en ouch de vóvle was laote we drejjën in watër en waspójjër, in (zeip)luu(ë)tër dus; dae vóvllap mós-tën in 'ne beséng mèt (zeip)luu(ë)tër stieëke;* **2** (fig.) slechte drank: *de zeipluu(ë)tër dae ze miech dao höbbën ingësjöd, waas nog te slech vuur 'nën iëzël in z'n oeëre te sjödde, dat drankje was ondrinkbaar.*

zaak (v.; zake; zaakske), **1** [Mnl. *sake, saec(ke)*, Hd. *Sache*], **1** affaire, aangelegenheid, zaak: *mèt mi-jn zake höbs tiech gein zake; det Dri-jk z'ne boeëjëm dao werm haef ingëdrejd, is vuur häöm 'n zaak van bëlank;* **2** transactie: *mèt dae vónkëlnówwën ottoo aan min 30 persént höbbe wieë 'n gooj zaak gëdoeën;* **3** winkel, bedrijf: *di-j höbbën 'n zaak di-j good drejt, Drees is d'n hieëlën daâg oppe zaak: wi-j goeën de zake?;* **4** toestand: *de mós de zake pakke wi-j ze kómme; wi-j de zake nów stoeën, zit-ër in gei good vel;* **5** rechtszaak: *de zaak kump mörge vöör;* **6** onderwerp: *waat Laenëkën haef ówtgëvrieëte, is nów neet t'r zake;* **7** (**uitdr.**) *sjikke minsën höbbe sjikke zake, en es ze 't neet höbbe, dén laote ze 't zich make; dae z'n zaak drejt veerkéntig, doet het niet goed.*

zaal (m.; zale, zaelke), **1** [Mnl. *sale, sael*, Hd. *Saal*], zaal: *bi-j dae këmik loeëg (laag) de zaal plat van 't lache; de zaal Van Eyck zoeët stampvól; de Blawwe Zaal waas nëteurlik dae van de blawwe (liberalen); aan de Maaskant gëbruyke we 'de zaal' ouch waal ins vuur 'de sallao';* **2** [Hd. *Sattel*], fietsenzadel: *iech mótt miech 'nën angëre zaal laote zëtte, want iech vërëk ech van de pi-jn aan m'n kónt;* **3** [Hd. *Sattel*], (m.b.t. rijdieren) zadel: *zóngër zaal of get draafde de boorënhëngs (lompe boer) op z'n maer (merrie) uuvër de Maasdi-jk.*

zaalmieëkër (m.; -s; -ke) [Hd. *Sattler*], zadelmaker: *tón de zaalmieëkër miech vërtèlde des-te tieëge zaalpi-jn 't bëstën ónger élke bil (bats) 'ne bufstök lëgks, vóng iech det waal e paerdëmiddël (uiterste middel); 'ne zaalmieëkër maak 't hieël gëtuyg van e paerd, en dus neet allein de zaal.*

zaalrök (m.; -rögke; -ske), (m.b.t. de doorgezakte rug van een paard) zadelrug: *of 't paerd mèt dae zaalrök vërëk van de rökpi-jn kóns-tën 't bieës neet vraoge, mer es iech e paerd waas, zou iech uch mèt zoe 'ne zaalrök waal ówt de zaal goeëje.*

zaat (bn.; zatër; -ste) [Lat. *satur* (verzadigd), Mnl. *sat*], zat (inform.), lazarus, dronken, bezopen: (**uitdr.**) *d'n einën daâg is Kris zoe zaat es e raad en d'n angëren daâg is-tër zoe zaat es 'n pëtat en kan d'r mèt z'ne zate kop en ze zaat gaat nog neet mieë zeen det iech miech 'n oug ówtlach mèt z'n zatigheid; es dae zówplap zoe zaat is es e knón, es 'n sjöp of zoe zaat is es hóndërdzówzënd man, dén reup-tër dëk det-ër neet aan d'n drank is; ofs-te nów pówpzaat, stërzaat of stróntzaat bès, het doort zjus iëëve lang vuuër des-te trök neuchtër bès; es dae zate bujjël en di-j zate mërjan stróntzaat zeen en dus e stök in hun veut höbbe, zëgke ze alti-jd det ze good tieëge d'n drank kónne; es-te good zaat bès, bès-te zoe zaat es e vërken of 'n oeërlogssjieëp; dao bëstuit 'nën appaarte (ëpaarte) Leevën(h)ieër (Livvën(h)ieër) vuur zate luj en klein kënjër; 'neet te laat en neet te zaat' is waat vrouwluj zëgke es mansluj oppe rótsj goeën.*

zaat hërmeni-jke (o.; -s; -) [Lat en Gr. *harmonia* (overeenstemming)], **1** carnavalsfanfare: *of e zaat hërmeni-jke zaat is, weit iech neet, mer det 't lieëve brunk in de brówwëri-j, weit iech waal;* **2** **carnavalsfanfares in Maaseik:**

“Oppërnów’ is e zaat hërmeni-jke; ‘Róf Slóf’, ‘Zjus tërlangs’ en ‘Sjoeën van wujd’ woeëre zate hërmeni-jkës, di-j mèt de karnëval dèk daag in ‘t gëtujg woeërën en sòms ouch doeër ‘t getujg ginge (heftig tekeergingen, hier dus op instrumenten) vuur de ambiejaos trin te kri-jgën of te hawte.’

zaatlap (m.; -lëp en -lappë; -lëpke), dronkaard: ‘t zaatlëpke waas zoe good vaerdig det-ër dach det de luj allëmaol op hunne kop stóngë; deeze zaatlap en dae zòwplap woeëre stróntzaat.

zabbële (onoverg.; zabbëlde, h. gëzabbëld) [Kil. *sabberen* (knoeien), Eng. *to slabber*, D. (Nd.) *sabbeln*, Hd. *sabbern* (kwijlen, zeveren)], zabbëre, lótsje [Hd. *lutschen*], sabbelen, zabbën (gew.): *es det leef mujlke neet op z’n lótsj (tut) kan zabbëlën of op z’nën dówm kan lótsje, begint ‘t te janke wi-j ‘n hun(d)sje; Émmake ze deukske (knuffeldoekje) waas naat van ‘t zabbële; ‘Jóng, ‘zag de meistër, ‘diech bës ‘nën échte zeenëwëpie(ë)r; want diech zabbëls d’n hieël stieloos këpot.’*

zabbëraer (m.; -s en -e; -ke) [van ‘sabbelen’; iteratief van ‘zabben’; Mnl. *sabbe* (morsige vrouw)], sabbelaar: *jungske, we weite des-te ‘ne zabbëraer bës, mer sjei nów toch ins ówt mèt det gëlótsj en gëzabbër op d’n vingërs, want strak bëgins-te miech achtëróm te ki-jke (oog te krijgen voor het andere geslacht) en dén geit di-jn leefste dao de lamp van ówt (dat zal haar dan ten zeerste verwonderen).*

zabbëre (onoverg.; zabbërde, h. gëzabbërd), lótsje, zabbële (zie ald.).

Zacharias-Bónd, de; de Zacharias-Bond: ‘De Zacharias-Bónd waerdën opgërich in 1882. ‘t Waas ‘n vereinigging di-j zich

inzat vuur de naozörg vuur doufstómme di-j de fratërs (Het Instituut der Fraters van Tilburg) vërlaotën hawwe. Óngër de naam ‘Zacharias-Bónd’ kwoeëme de awd-lieërlingën in 1886 d’n iëerste kieër same. Ówt dees plaatsëlikke vereinigging óntstóng in 1927 de maotsjappi-j ‘Limburgia’.

zaef (v.; zaeve; -ke) [Mnl. *seve*, *seef*, Eng. *sieve*, Hd. *Sieb*], zieëf; **1** zeef, zift (gew.): *vreugër mólke de boore de kuj mèt de hand en sjódde ze de kówmèlk doeër ‘ne zi-jjën dook of ‘ne kuuëkënhan(d)dook, dae vuur zaef mós deene vuur zoe ‘t vówl van de dieëmën en d’n ujjër op te vange; 2 (samenst.) vreugër hawwe ze in eedër hówshawwe ‘n koeëläzaef woe ze de asse mèt zaefde vuur ‘t awddënk (nog niet volledig verbrande kooltjes) trówt te hoeële; 3 (uitdr.) ‘Gieë höbt ‘ne kop wi-j ‘n zaef’, een slecht geheugen, zag Polke van nog gein zës jaor tieëge z’ne pa, en gieë wèt, klein kënjër en zate luj zëgke de waarheid; waas-te dao allëmaol zëgks, mót iech ins doeër de zaef hoeële, grondig op fouten controleren.*

zaeg (v.; -e; -ske), **1** [Mnl. *sage*, Hd. *Säge*], zaag: (samenst.) *de höbs handzaege, houtzaegën en i-jzërzaege, mer wèt gieë ouch waat ‘n zëngënde zaeg is?; 2* mieëm; zaniker, zaag, zeurkous, zeur: *Tuur duit niks leevër es plénkskes doeërzaege, mer hae is zelf ouch ‘n vërsjrikkëlikke zaeg, want dae kan oore bli-jve doeërzaege (doorzeuren).*

zaegbók (m.; -buk en -bókke; -bükske) [Hd. *Sägebock*], zaagbok: *Bet zag tieëge Giel, ‘n zaeg van ‘ne mins: ‘Vuur d’ne sinterklaos kri-jgs-te ‘n zaeg en ‘ne zaegbók, den kóns-te d’n hieëlën daäg zaege.’; Fóns zaeg en z’ne zoeën lëgk de stëmkes van de fruitbuimkës oppe zaegbók.*

zaegbriëd (o.; -briëjër; -sje), zaniker,

zageman (gew.), zeur: *kri-jg det zaegbrieëd z'n gósting neet, dén bli-jf-tër zoe lang zaege des-tën h'm waal 'n löps óngër z'n kónt zouds gieëve; 't zaegbrieëd blaef mer zaege, ómdét ze h'm 'n zaeg hawwe gëneump.*

zaege ((on)overg.; zaegde, h. gëzaeg), **1** [Mnl. *sage* (zaag), Hd. *sägen*], zagen: *Kritsjje waas dri-jfnaat van hout te klevën en te zaege; 2* mieëme; zeuren: *Joep is 'nën dikke wawwëlaer, want dae kan diech de oeëre van d'ne kop (aaf)zaege; kënjër kónne bli-jve zaegën es ze hun gósting neet kri-jge.*

zaegëri-j (v.; -je; -ke) [Hd. *Sägererj*], zagerij: *belk en bëlkskes, kieëpërs, plénkskes en zelfs zwieëgëlks zaegde ze vreugër ówt kannëdaas di-j ze mèt d'n (h)uts (mallejan, boomkar) nao de zaegëri-j brachte; de zaegëri-jje haoldën hun dënne vreugër in de Ardënne.*

zaegmael (o.; g. mv.; -ke) [Hd. *Sägemehl*], zaagsel, zaagmeel: (**uitdr.**) *höbs tiech mësjujn zaegmael in d'ne kop, ben jij dan zo dom, begrijp jij dan niets?*

zaegmësjj-jn (o.; -e; -ke), **1** [Hd. *Sägemaschine*], zaagmachine: *es-te d'n hieëlën daåg plenk, lattën of bëlkskes mós zaegën en dus aan e zaegmësjj-jn mós stoeën, mós-tën hieël good oppassën en zieëkër gei zaegmael in d'ne kop höbbe, want angërs bës-te rap e paar vingërs kwi-jt; 2* zeur: *det vroumës duit niks es nãölën en is dus 'n ech zaegmësjj-jn.*

zaeve (overg.; zaefde, h. gëzaef) [Mnl. *seven*, Hd. *sieben*], zi-jje; zeven, ziften: *vreugër zaefde ze koffie mèt e koffiezaefke, angërs haws-te d'n hieëlën dras in d'n zjat; vuuër det de békker geit bakke, zaef-tër 't mael vuur de maelklumpkës trówt te zaeve.*

zak (m.; zek; zékske) [Lat. *saccus*, Gr. *sakkos*, Mnl. *sac*, *sacke*], **1** [Hd. *Sack*], zak: *stoute kënjër zèt Zwarte Piet in z'ne zak; 2* dierencondoom: *vuur te bëlètte det d'n deur ofde geitebók de ków ofde geit zouwe dèkke, bónge ze de ieërste twieë de zak (waersjolk) vuuër; 3 (uitdr.) Baer is 'ne gooje zak, ene goedmoedig man; Lom is 'nën awwe zak, een oude vent; waat iech doon, geit tiech geine zak aan (dao höbs-te geine zak mèt te make); dae zate kâl van diech kan miech geine zak sjille, kan mij niets schelen; det këstum hink tiech wi-j 'ne zak rónnd de li-jf, is je veel te ruim; van dae kwatsj klop geine zak, niets; (vulg.) dae kni-jnskop kan m'ne zak opbloeëze, die kan me wat; ze höbbe miech dao inne zak gëzat, bedrogen; dae, det is eine vuur laeg zek rech te zètte, met die kun je niets aanvangen; vãöl klein ieërpële vólle de zak, veel kleintjes maken één groot; dao höbbe ze zek in de duuërgatër hange, zij doen nooit de deur achter zich dicht.*

zakëman (m.; zakemanne en zakëluj; g. dim.), **1** zakenman: *de zakëman haw krep (krampe) van 't lang zittën in 't vleegmësjj-jn; 2* (samenst.): *mèt hun zakëvleegmësjj-jn op wieëg nao 'n zakëkómferénsie in Shanghai, woeëre de zakëman en de zakëvrouw druuevër aan 't pallavërën of ze waal in hetzélfdë zakëhotël de nach zouwe doeërbrënge.*

zakke (onoverg.; zakde, is gëzak), **1** zakken: *de Maas waas e stök gëwasse, mer nów is ze weer gëzak; dao zaks-tën hieël weg in de pratsj; 2 Maaseiker liedje: 'Laot h'm mer zakke, laot h'm mer zakke; t'r dujvël zal h'm waal pakke; waat deert 't miech woe zi-jn zieël vaart, es iech 't geld(sj) mer höb van z'n ówtvaart.'* [Volgens Gust Paumen, die de tekst optekende, werd dit ondeugend liedje vroeger gezongen door de koster (of pastoor!) bij gelegenheid van een begrafenis].

zakkëstóf (o.; -fe; -stufke), jute [Eng. *jute*], gonje: *zakkëstóf wuuërt gëmaak van e soeërt hënnep ówt Bangladesh; van zakkëstóf kóns-te nëteurlik zek mer ouch vloerbëkleijing of gërdi-jne make.*

zakking (v.; -e; -ske), baarmoederverzakking: *d'n dëkstën ti-jd meine we mèt 't woeërd 'zakking' 'n zakking van de baarmoodër; waat bëkans alti-jd 't gëvolg is van 't kri-jge van kënjër; in vääöl gëvalle kri-jge moodërs 'n zakking nao d'n uuëvërgank.*

zakloupe (alleen onbep.wijs) [Hd. *Sackhüpfen*], **1** zaklopen (oud volksspel): *ómdëts-te bi-j 't zakloupe d'n bein in 'ne zak höbs zitte daes-te boeëvënaaen mós vashawte, vilt t'r op di-j mëneer neet vääöl te loupën en daovuur is 't Duitse 'Sackhüpfen' e bieëtër woeërd; 2* (fig.) het verlies betalen na het kaartspel.

zalf (v.; zalve; zélfke) [Mnl. *salve*, Eng. *salve*, Hd. *Salbe*], **1** zalf: *'n zalf is eigëlik e middëkammènt dëts-te op de vel of op 'n wónj mós smieëre; 2 (uitdr.) Jan haef vääöl mizzeerie en ieëléng gad, mer de leefde van z'n kënjër is waal alti-jd 'ne balsëm oppe wónj (een verzachting van het leed) gëwaes; aan det malläör en aan di-j malsjaos is gein zalf te stri-jke, daar is niets aan te doen.*

zaligheid (v.; -heede; g. dim.) [Mnl. *salich* (zalig), Hd. *Seligkeit*], **1** zaligheid: *wils-tën in d'n heemël kómme, dën mós-tën allein mer de ach zaligheidën in prakti-jk brënge, want allein daomèt kóns-te d'n heemël vërdeene (alleen dat garandeert je de eeuwige zaligheid, het eeuwig heil); 2 (uitdr.) tón iech m'n naas vól haw van dae sjaele zeivër (die zever beu was), höb iech Zjul ins duchtig z'n zaligheid gëzag, de waarheid gezegd.*

zalm (m.; -e; zélmke) [Lat. *salmo*, Mnl. *salme*,

Eng. *salmon*, Hd. *Salm (Lachs)*], zalm: *hieël vreugër zoeët t'r zoevääöl zalm in de Maas det zelfs de maegde (dienstmeisjes) dae vës kótsmeug woeëre, want di-j kraege dae dri-j kieëre per wieëk op hunnën tejjër; vieërse zalm mèt e lékker sejske mer ouch gëruikde zalm mèt get gësnuppërde unkës en get jóng slaaj kan smake.*

zalve (overg.; zalfde, h. gëzalf), **1** [Hd. (*ein*)salben], (m.b.t. met zalf bestrijken) zalven: *'n wónj mós-te zalve, angërs kump t'r gemëkkelik mëteerie (etter) in; 2* [Hd. *salben*], (m.b.t. met zalfolie begieten) zalven: *es de kans des-te d'n hook óm geis, groeët is, kan 'ne preestër (geissëlik) diech d'n heiliggën oeëlie (het heilige of laatste oliesel) gieëve, woebi-j dër diech zalf mèt gëwi-jdën oeëlie.*

zand (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Eng. *sand*, Hd. *Sand*], zavel, zand: *es wieë 't uuvër zand höbbe, meine we ouch dëk zavël; gieëf de kien(d)sjës 'nën houp zand, e sjöpkën en 'n ummërkën en ze zeen kóntënt; 2 (uitdr.) op losse zand kóns-te neet bówwë; 't hunk aanein wi-j druuege zand, dat is zonder samenhang.*

Zandërbieëk, de; de Zanderbeek: *'t Sprónkëgëbeed (brongebied) van de Zandërbieëk ligk in Bërgervën en dus in de moerasse tösse Mëzeik en Neerootëre. Bi-j de Zandërbieëk zou de zoegënaamde Kaartriddër (zie ald.) gëwoeënd höbbe. Dees bieëk, di-j we ouch de Diebbieëk (Diepbeek) neume, kump tën zujje van Mëzeik ówt in de Maas.'*

zandgäöf (m.; -gäöve; -ke), grondel: *mèt get zandgäöfkës zuls-te de pan neet vól kri-jge, mer de kóns t'r waal 'nën dikke snook mèt vange; zandgäöfkës zeen vëskës di-j uuvër de zand, bv. in bieëke, zwömme; de zandgäöf is fëmi-jlie van de kerp (karper).*

zandmënneke (o.; -s; -) [Hd. *Sandmännchen*], zandmannetje, Klaas Vaak: *Jètsje loeëg in béd te wèntsjëlèn en dach: waas iech nog mer klein, dén kwoeëm nôw 't zandmënneke vuur get zand in m'n ouge te struije.*

zang (v.; -e; zéngske) [Mnl. *sange* (handvol aren), Kil. *sanghe*, D. (Rijnl.) *Sange*], handvol opgeraapte en samengebonden korenaren: *zange waerde gëmaak bi-j 't zoeëmëre* (aren lezen, aren bijeenzamelen).

zangkoeër (o.; -e; -kuuërke) [Hd. *Sängerchor*], **1** zangkoor: *'t zangkoeër zóng 'n arieja* (aria) *ówt Carmen van Bizet en det is geine kattëpis* (dat is niet niets); **2 Maaseiker koren:** deze treft u aan onder hun juiste benaming.

zangli-jstër (v.; -s; -ke), **1** zanglijster: *es gieë 't vërsjil kënt tösse de zank van 'n zangli-jstër en dae van 'ne nachtégaal, dén zeet gieë 'ne fi-jnpreuvër op 't gëbeed van de voëgëlzank;* **2** (m.b.t. een homo die zich te verwijfd en luidruchtig gedraagt) relmie: *kri-jg 'nën hoomoo zank* (commentaar) *van de luj of zègke ze van h'm det-ër 'n zangli-jstër is, dén hunk-tër te zieër d'n hoomoo ówt* (vertoont hij een te homofiel gedrag).

zanikke (onoverg.; zanikke, h. gëzanik), zaniken, zeuren: *'Zanikke kóns-te good mèt de groeët mówlbakkës* (brutale mond), *'zag de kribbëbi-jtër, tón 't gëwawwël van z'ne naobër h'm naas en oeërën ówtkwoeëm; Jussës, waat kan dae kwatsjkop zanikke!*

zank (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *sanc*, Hd. *Sang*], **1** zang, gezang, zangstuk: *es-te wils gëneete van de zank van de nachtégaal, van ze zèngën en ze sloeën, mós-te diech van hawf april tot séptëmber saovës in 't ieërste stök van de nach in de nëteur bëgieëvën en dén höbs-te mësjujn ein kans*

op dówzënd des-tën h'm huuërs; **2** (uitdr.) *'móttën is dwank en buuëkën (jankën) is kënjërzank,* '(wordt gezegd als een kind het woord 'moeten' gebruikt; voor kinderen en runderen in Maaseik: 'buuëke') ; *'t is allëmaol koekoek eine zank,* '(steeds hetzelfde liedje) *zag de zaatlap tón dër wi-j eedëren aovënd van zatigheid óngër de taofël voeël (vieël); es-te vööl noeëtën op d'ne zank höbs, bës-tën 'ne léstikke börgër, dae alti-jd get te koeken haef.*

zaoch (bn.; -tër; -ste) [Mnl. *sa(e)chte*], **1** zacht: *haor vel is zaoch wi-j zi-j; Liske, gieëf miech ins 'ne zaochtën dook;* **2** mild: *waat e zaoch waer allëwi-jll!;* **3** [Hd. *sanft*], niet luid, zacht, licht, stil: *mèt 'n zaochte stöm vërtëlde dae sji-jnheiligge det Truj 'n vówl prut is* (vervelende of vieze vrouw); *zaoch sjrieëve kan neemës;* **4** (uitdr.) *mèt e zaoch hën(d)sjen en mèt 'ne lieëpël hoeëning kri-jgs-te mieë gëdoeën es mèt de bullëbak ówt te hange,* met zachtheid krijg je meer gedaan dan met hardheid; *de moogs miech neet 't ei ówt me gaat vraoge* (onbescheiden vragen stellen), *mer de moogs waal weite det iech gei zaoch gëkoeëk eike bèn* (dat ik geen sul bent).

zaochtigheid (v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Sanftheit*], zachtheid, zachtzinnigheid, zachtmoedigheid: *zaochtigheid is de krach van de zwake, waat zoe zieëkër is es 'n hóws, want zaochtigheid is wi-j dae lieëpël hoeëning woes-te mieë vleege mèt kóns vangën es mèt 'ne pot azzi-jn; ieërs waas 't zaochtigheid en daonao klöppëlkën en stek.*

zaod (m. en o.; g. mv.; zäödsje), **1** [Lat. *semen*, Mnl. *saet*, Eng. *seed*, Hd. *Samen*], zaad, zaadje, kiem: *de aspërzjes zeen in de (het) zaod gësjoëte; slaaj haef wittën en sjorsëneere zwarte zäödsjës;* **2** (uitdr.) *es t'r zaod in 't béksken is, kan 't vuuëgëlke pikke,* wie geld heeft, kan kopen.

zaodgood (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Saatgut* (g. mv.)], zaadgoed, zaaigoed, zaaizaad: *van z'n eige zaodgood haef Zjuul in 't vreugjaor neet vööl mótte zejje, want de mujskës hawwën h'm swënt(sj)ërs lieëlik aan det zaodgood gëzieëte; Giel trèk alt-jd zaodgood van z'n unnën en z'ne poeër.*

zaodkřej (m.; -je; -ke) [Hd. *Saatkrähe*], **1** roek, zaadkraai (gew.), roksraaf: 'ne zaodkřej brunk 't zaod van terf, havër; enz. *bi-jein en daovuur höbbe we di-j krejbieëste zoe gëneump; 2 roeken ook in Maaseik manifest aanwezig: 'Zaodkřejje woeëne mèt hõndërde bi-jein in de tóppe van de kannëdaas. De zaodkřej, dae stéskes pik ówt de nêstër van z'n naobërs, en dae bi-j 't 'zënge' e sjrieëvënd en blaffënd lëwejt maak, laef en woeënt 't leefste bi-j klein stédsjes of dörpkës, want dao mót nêteurlik gënóg vrieëtës zeen in de vëljer röntélóm. Es ze gëzejd höbbe, bènge boore dèk kèpotte zaodkřejjën aan lang stékke, zoedét de dówwën en angër zaodieëtërs zich bëdoon van de sjrik.'*

zaodreub (v.; -e; -ke), **1** zaadraap: 'n doeërgësjoëte (in 't zaod gësjoëte) reub [Hd. *Rübe*], woe 'nën hoovëneer of 'ne boor zaod van trèk, is 'n zaodreub; **2** (fig.) domme en onnozele vrouw: *van di-j zaodreub zou(d)s-te de krélkëspis kri-jge, want di-j is zoe ónnuuëzël es 'n sophoon.*

zaodvoeëgël (m.; -vuuëgël; -vuuëgëlke), zaadvogel: *de appëlvènk is 'ne zaodvoeëgël dae we ouch waal ins 'nën dikbék neumën ómdet-ër zoe'ne groeëte bek haef dae dër nuuëdig haef vuur zaod en zelfs kieërsestein te krake.*

zaoj (v.; g. mv.; g. dim.), zoor; **1** het zuur, pyrosis: *es-te de zaoj höbs, höbs-tën 't gëveul det d'ne slókdërm éffekes in brand stuit, sjoëns det 't mer get maagsaap is det*

in d'n kael óm(h)oeëg kump; 2 (uitdr.) aan daen opgëbloeëze gek (verwaand iemand) höb iech de zaoj, ik kan hem niet (te best) verdragen; van hi-j ins e paar oore d'n han ówt d'n mówwë te stieëke, zuls-te de zaoj neet kri-jge, dat is toch niet zo erg.

zaol (m.; -e; zäölke) [Lat. *solea*, Eng. *sole*, Hd. *Sohle*], **1** voetzool: *loupën is good, mer es-te diech d'n zaole kèpot löps, bès-te toch neet good baezig; 2 schoenzool, zool: iech gaon m'n sjoon laote lappe (nów zaole laote zëtte), want ze zeen doeër; es-te diech de lep (lappën) óngër d'n sjoon ówt löps, höbs-te gein zaole mieë óngër d'n sjoon; laere zäölkës vërslj-jte rappër es këtshjówwe; 3 (samenst.) es-te platveut höbs, mós-te diech inlègkzäölkës aansjaffe.*

zaomig (bn.; -gër; -ste) [Hd. *saftig*], sapig, sapëtig; sappig, mals: *fruit maag neet kwetsj (overrijp), neet gieëri-jp (te vroeg rijp of gerijpt), en onneet hel mer mót zaomig zeen, want dën is fruit vuur vingër en dówm aafte lèkke (dao léks-te dën vingër en dówm van); d'n deig van di-j vlaaj is lékker zaomig (zoumig), mals, zacht; 'ne maond(sj) gëlieëje woeëre de peeze nog steinhél, mer nów zeen ze lékker zaomig.*

zaotërdig (m.; -ge; g. dim.) [Lat. *dies Saturni* (dag van Saturnus), Eng. *Saturday*, Hd. *Samstag*], zaterdag: *vreugër waas de zaotërdig 'ne gëwuuëne wirkëndaäg, mer nów is de zësdën daäg van de wieëk 'ne vri-jjën daäg; neet in alle lenj is de zaotërdig de zësdën daäg.*

zat (bn.; -tër; -ste) [Lat. *satur* (verzadigd), Mnl. *sat, sad, zad*, Hd. *satt*], beu, moe: (**uitdr.**) *iech kan dae loorëjas (schelm, leegloper, deugniet) neet mieë zeen of luchte, zoe zat bèn iech h'm; is t'r nog wi-jn gënóg? jao, dao is t'r nog zat(op), in overvloed, ruim genoeg; di-j gransjbieës*

(bedelachtig mens) *mót neet zoe bieëdelën en neet zoe zumppe, want di-j haef geld(sj) zat; es-te zat* (verzadigd) *bès, höbs-te gënóg gieëte, mer es-te zaat bès - përtang mer ein lèttër vërsjil - haef d'n drankdujvël diech te graze gëpak (gad).*

zate bujjël (m.; -e; zaat bujjëlke), 1 dronkaard, zatlap: *tón Giel zoe zaat es e knón bi-j hun kwoeëm, zag z'n vrouw: 'Krówp mer drek in de béd, zate bujjël',* waat toch geine kâl is vuur 'n vrouw ; 2 als nabepaling: *tón Frans oppe rótsj waas gëwaes, waas-tër zoe in d'n oeëlie det z'nën ottoo bëgos te rótsjën (sjujvën) en det-ër mèt z'ne zate bujjël tieëgën 'ne paol van d'n èllèntrik vloeëg.*

zate mërjan (v.; -ne; zaat mërjannëke), dronken vrouw: *'ne zate bujjël en 'n zate mërjan höbbe gëmeinlik (doorgaans) twieë zake gëmein: zatigheid en zatëmanskâl; 'n zate mërjan (vrouw) is 'nën èngël in béd* (is een sekspoes, is vrijlustig); *de zate mërjan loeëg óngër de taofël van zatigheid.*

zatëmanskâl (m.; g. mv.; -këlke), dronkemanspraat: *tón Bert gënóg haw van Sus z'ne zatëmanskâl, zag-tër: 'Loup pisse, jóng', en tërwi-jl Sus nao achtër ging, pisode Bert zich t'rtössënowt* (maakte hij zich uit de voeten); *zatëmanskâl is ouch dèk stómme kâl.*

zatërik (m.; -ke; -ske), dronkaard, zatterik (gew.): *ieërs haw de zatërik 'n mówl wi-j 'n sjeurport* (grote mond) *en waas-tër neet op z'n mówl gëvalle, mer tón dër doeër z'n zatigheid op z'n mówl waas gëvalle, kos 't mówlbakkës* (brutale mond) *innins neet mieë mówle.*

zavël (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Lat. *sabulum*, Mnl. *savel*], 1 zavel, zand: *mèt zand meine wieë d'n dëkstën ti-jd zavël; langs de Aw Ophoeëvërbaan höbs-te van*

eine kant gooje grónd en van d'n angëre kant zavël; 2 (samenst.) *Gus ging vreugër vanówt de Pélsërstraot dèk vi-jf kieërën op 'nën daág mèt 'n klas jóngës loupe nao 't Zavëlböskën en trök nèteurlik.*

zavëlböske (o.; -s; -), 1 zavelbosje: *bëstuit de grónd ówt tachëtig tot nieëgëtig persént zand, dën kóns-te d'r 't bëstën e zavëlböske van make; 2 het Zavelbosje in Maaseik: "Dën dënks-tën aan 't Zavëlböske, doeër de groeëte minse 'Si-jmkëshuuëvël' gëneump, woe op heite zoeëmërdaag óngër de vëkansie moodërs mèt hun kënjër (jung) de middigge ginge doeërbrënge, kort bi-j de Glazërën Trap.'* (BRON: BOONEN, Martin, Uit: Toponymisch praatje, het kinderklooster, *De Maaseikenaar*, jaargang 1979, 4, p. 4)

zavëlkówl (v.; -e; -kujlke), zandgroeve: *langs de Maas höbs-tën hi-j keezëlгатër (-kówle) en in de bos höbbe ze óngëluiflik vääol zand ówtgëhaold, want dao waas get te rapën* (te verdienen) *in di-j zavëlkówle; in de bos zeen hieël min zavëlkówle trök tówgëgoeëjd.*

zawt (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Lat. *sal*, Mnl. *sout*, Eng. *salt*, Hd. *Salz*], zout: (**uitdr.**) *daen hampëlëman* (onhandige sukkelaar) *vërdeent nog neet 't zawt oppe ieërpële*, een karig loon; *vuur e vuuëgëlke te vange, mós-te get zawt op z'ne start lëgke; e mujlke zóngër snór smaak wi-j 'n eike zóngër zawt*, een echte man draagt een snor; *daen Door is 't zawt in de pap neet wieërd*, hij presteert niets.

zawte (overg.; zawtde, h. gëzawte) [Eng. *to salt*, Hd. *salzen*], zouten: *es-te te vääol gëzawte vleis its en allës zawts* (uuvëral *zawt induis*), *kóns-te neer- en galstein, hoeëge blooddrök en maagkankër kri-jge; vreugër waerdën allës gëzawte, ómdët ze geine friegoo hawwe.*

zawtsël (o.; g. mv.; g. dim.) [gehoord van mensen die ‘het zoutvat’ bedoelden. Op het zoutvat stond naast mekaar ‘zout’ en het Franse ‘sel’, dat ze kennelijk niet verstonden, wat toch een leuke anekdote is], zout: *Toos, kónt gieë miech het zawtsël ins doeërgieëvën éstebleaf, want m’n fritte zeen zoe neet te vrieëte* (gemeenz.).

zawtvaat (o.; -vate, - vieëtsje) [Hd. *Salzfässchen*], zoutvat, zoutstrooier, zoutvaatje: *wils-te gëzónnd doeër ‘t lieëve goeën, dén mós-te ‘t zawtvieëtsje zoe vääö l määögëlik in de kas laote stoeën*.

zawwël (m.; g. mv.; g. dim.), **1** verschaald eten: *‘Es tiech dae zawwël doeër d’n stroeët kri-jgs, moogs-te dae van miech onnog höbbe,’ zag Mil tieëge ze moodër, mer dae jóng waas waal ‘n astrante vélmówl* (brutale prater); **2** flauwe praat: *tón Krit zag det de bëste Prujs e paerd haef gëstoeële* (verwijst naar WO I), *vóng Giel det mer get flawwe zawwël* (sjaele zeivër).

zawwële (onoverg.; zawwëlde, h. gëzawwëld) [Hd. *zanken* (mopperen), zëbbele; (m.b.t. flauwe praat verkopen) zeveren (gew.), zaniken: *Sjarël kos neet mieë stoeën van zatigheid, mer hae vóng toch det-ër mèt z’ne zate kop nog get mós zawwëlën uuvër minse di-j noeëts e glaas aanrake; Kaatsjën en Néske van allebei bi-j de hóndërd zoeëtën in ‘t park van het bëjaordéhóws* (awdménnekeshóws) *op e bénkskën in de lómmër get te zawwëlën uuvër ditsjës en détsjes*.

zawwëltri-jn (v.; -e; -ke), zeur: *tón iech effekes kóntrolleerdën of ‘t waal waor waas waat Laen vërtëlde, wis iech al gaw det ‘t vromës ‘n zawwëltri-jn is di-j zoemër get zeivër ówtkraomp; mèt ‘t gëwawwël van di-j zawwëltri-jn is m’n ieëtën hieël vërzawwëld* (smakeloos geworden door te lang te staan).

zëbbele (onoverg.; zëbbele, h. gezëbbeld), zawwële (zie ald.)

zëbëdeejus (m.; -se; -ke), subbëdeejus, sibbëdaejës, sibbëdeejus, sibbëdeijus, subbëdeijus (zie ald.).

zëbès (bez. vnv.) + (bès → o.; g. mv.; g. dim.) [zëbès: op zijn best (genomen); in zijn voordeligste toestand, in gunstigste positie], gunstigst, mooist, best: *smörgës rieëgënt ‘t zëbès; es kloonj is Zjef op zëbès es-tër e paar dröpkës in z’ne zjëlee* (zjielee) *haef gëslage* (gëkip, gësjöd).

zeegël (m.; -s; -ke) [Lat. *sigillum*], **1** tömbër, témber; postzegel: *dao geit tiech ‘t leech van ówt, es-te zujs waas-te mós bëtalën aan zeegëls vuur zoe e pëksken op te sjikke; 2* [Lat. *sigillum*, Hd. *Siegel*], zegel, stempel, zegelafdruk: *ómdét de vuuërzittër van de keesbëroo oppe tón mèt de stömbreeve de zeegël neet tēgooj haw gëlag, waerdën alle breevën ówt di-j tón óngëljig vërklaord*.

zeekde (v.; -s; g. dim.) [Mnl. *siecte, suucte*, Eng. *sickness* (met nadere aanduiding), anders *illness* of *disease*], kréngde, krankheid; **1** kwaal, aandoening, ziekte: *es de gëzich vól zwieëre stuit en zieëker es eedërein kan zeen det ze vól mëteerie* (etter) *zitte, dén zits-te mèt ‘n ónappëti-jtëlikkën en ‘n lëttërlik lieëlikke zeekde; ‘n zeekde is ‘n angër woeërd vuur kréngde; 2 (uitdr.) Nel haef ‘n zeekdën óngër de lënje, want ze zujt t’r ówt wi-j de (d’n) doeëd van Iepër* (verwijst naar de zware gevechten in Ieper tijdens WO I).

zeekëkas (m.; -kasse, -késke), ziekenfonds, ziekenkas (veroud.): *vuur ‘ne krankën is de zeekëkas waat de parrësjut is vuur ‘ne parrësjuttis; vuur häör gëzónndheid ging Jëtsje mèt de zeekëkas nao de Spaanse plajjaas; zóngër zeekëkas zouwe vääö minse*

krëpeere.

zeekël (v.; -s; -ke) [me. Lat. *siculus*, Mnl. *sekele*, Eng. *sickle*, Hd. *Sichel*], zeikël; sikkel: **1** (m.b.t. het werktuig) sikkel: *mèt 'n zeekël (zeikël) stik Drees eedëren daåg 'n manj sókkëreije (sjikkëreije, pishloome = paardenbloemen) ówt vuur de raekël en de dri-j meurkës, want di-j vrieëte wi-j de wuij*, **2** (fig.) *óngër de zilvëre zeekël van de maon zoeëte de twieë tortëldujfkës zich aaf te lékkën op 't bénkске; 3 (uitdr.) tón Zjaen óngër 'ne kammi-j(j)ao waas gëkómme, waas-tër ochérm zoe plat es 'n vi-jg en de stang van z'ne fits waas zoe krómp es 'n zeekël.*

zeemël (v.; -e; -ke) [meestal in het mv.; Lat. *simila*; Mnl. *semele*], zemel(en): *An waas miech aan m'ne kop aan 't zaegede zeemële good zeen vuur d'n derm en des-te dao good van nao 't (h)ujske (de wc) kóns goeën.*

zeen, I (overg.; zoeëg, h. gëzieën) [Mnl. *sien*, Eng. *to see*, Hd. *sehen*], **1** zien: *paks-te miech ins 'n pitslamp, want iech kan hi-j niks zeen; zujs-te (kun je je al voorstellen hoe) dae sjarël al 'ne pos pakke; mèt dae mis (mót) zujs-te gein hand vuuër d'n ouge; 2* kinderspel: *iech zeen waas tiech neet zujs; 3 (uitdr.) det lékker dènk maag gëzieën wuuëre, ze is een schoonheid; ze zulle diech zeen aafkómme, je zal bij hen geen succes hebben; dae kaddee kan iech neet zeen of luchte, kan ik niet verdragen; dae vale (valserik) zujt zoe vaal ówt (is zoe vaal) es 'ne gëkrujsgide Kristus, ziet er grijs, grauw uit; zujs tiech 't nog zitte, geloof je er nog in?; iech mót 't waal nog allëmaol zeen, gerealiseerd zien; det iech dae stujtër ins op z'ne nummër zal zètte, det zuls-te waal ins zeen, dreigement; de mós 't zoe zeen (beoordelen) det dae dén laef, dén zörg (maak je geen zorgen voor morgen); eine dae hel löp en sjeël kik,*

*zujt det neet, zegt men bij een werk met slordige afwerking; det zujs-te van hi-j, reken daar maar niet op; 't is te zeen, dat valt te bezien; es iech det zeen, hób iech al gieëtën en gëdrónke, dan heb ik geen zin meer; II (bèn, waas, is gewaes) [Hd. *sein*], zijn, **1** hulpww.: *de séntepie(ë)r is t'r innins allës aan 't doeërdrejje (verkwisten); de aw buim zeen de vuuërigge wieëk (óm)gëkap; 2* koppelww.: *di-j eijërprujmkës zeen hieël lékker; det maesjën is knap twuntig; 't waas dao 'n hël in det hówshawwe; 3* zelfst. ww.: *gistëre woeëre wieë in Brussël.**

zeendërouge (bw.) [Hd. *zusehends*], zienderogen, zichtbaar: *mèt di-j vaeg vörf en di-j nów vinstërs geit 't hóws t'r zeendërougën op vuurówt; det këstieël is zeendërougën aan 't óngërkómme; det kóns-te diech neet indènke wi-j di-j kënjër zeendërouge vërangëre; de kranke geit zeendërougën achtërówt.*

zeens (tot) (tw.) [afscheidsgroet], tot kijk, tot ziens: *nog 'ne gooijën aovënd, allëmaol, bédank vuur de ówtnuuëdëging (ówtnuuëdigging) en tot zeens.*

zeens (van) (tw.), van ziens: *iech kèn dae mins allein van zeens.*

zeer (v.; -e; -ke) [wordt nagenoeg altijd fig. gebruikt; Mnl. *siere* (kleinigheid)], zieër, vets; zier(tje), beetje, snars, zweempje: *di-j gëwawwël kan miech gein zeer (vets) sjille; iech vëtrów dae loeëze (vuur) gein zeer (vets); zóngër ouch mer 'n zeer plëzeer zoeët de kni-jzër oppe kirmis in de rups mèt d'n dook te kni-jze; diech bès gein zeer bieëtër es de res.*

zeet, 1 imperatief [beleefdheids- en meervoudsvorm van 'zeen' (zien)], zie (probeer): *zeet det gieë neet kop en kónt vërzówp*, let erop (kijk) dat u (jullie) niet

al uw (jullie) bezit opdrinkt (opdrinken); 'zeet waal, juffrouw, det dae sjërpen uch noeëts boeëve de haosbèngële kump (dat die op seks beluste man in eer en deugd met u vrijt),' zag de pëstoeër tieëgën 't suuëtsëlke (seutsëlke = halfwijs, bang meisje); **2** imperatief [beleefdheids- en meervoudsvorm van 'zeen' (zijn)], *God mins gënaoje nog aan (én) tów, zeet toch ins kóntént*, wees toch eens tevreden; **3** o.t.t. 2de pers. enk. beleefdheidsvorm van 'zeen' (zien): *gieë zeet* (u ziet) *woe de lamp brant*; **4** o.t.t. 2de pers. mv. van 'zeen' (zien): *nów zeet gieë wi-j 't zit*; **5** o.t.t. 2de pers. enk. beleefdheidsvorm van 'zeen' (zijn): *gieë zeet* (u bent) 'ne *sjikkën tip*; **6** o.t.t. 2de pers. mv. van 'zeen' (zijn): *gieë zeet* (jullie zijn) *good gek*.

zègk, **1** (m.; g. mv. g. dim.) [Hd. *sagen*], zeg(je): 'eemës van de zök kalle' is (zoe) 'ne zègk, een manier van zich uitdrukken; *höbs tiech d'ne zègk gad in di-j matteerie* (kwestie)? (mëteerie = etter); *det is mer 'ne zègk*, een manier van praten; **2** (tw.) [imperatief van 'zeggen', Hd. *sag mal*], zeg: *zègk ins, ménke, bès tiech op de kópke gëvalle?*; *zègk, mënïeër, geit 't zoe e bitsje?* (licht dreigement); **3** (**uitdr.**) *dae kri-jg dao z'ne zègk*, hij mag daar meespreken.

zègke (overg.; zag, h. gëzag) [Mnl. *seggen*, *sagen*, Eng. *to say*, Hd. *sagen*], **1** zeggen: *ze zègke des-te gek bès*; 't is *hi-j niks te werm, vuur neet te zègke det 't hi-j 'nën i-jskélder is*; **2** (**uitdr.**) *iech zègk mer niks*, ik zwijg maar; *zègk det waal*, zeg dat wel; *ze zègke vanallës*, de mensen verzinnen vanalles; *óngër ós gëzag en gëzwieëge*; *hae waas vuur zoe te zègke* (om het zo uit te drukken) *zeiknaat*; 't is *te zègke*; *det-ër good in de slappe was zit, is vääol gëzag*, is wat overdreven; *waat zègks-te miech toch nów*, bij verwondering, verbazing; *wi-j kóns-te det nów zègke*, hoe kom je daarbij?; *det zaet*

miech niks, dat doet bij mij geen belletje rinkelen; *diech höbs hi-j niks te zègke*, jij hebt hier geen gezag; *dao is allës mèt gëzag*, dat behoeft geen commentaar; *iech zègk neet nae*, ik verwerp je vraag of suggestie niet; *waem haef 't hi-j vuur 't zègke*, wie is hier de baas?; *iech höb 't h'm ins good gëzag*, de levieten gelezen; *ins gëzag bli-jf gëzag*, hou je aan je woord; *waat höbs-te dao-op te zègke*, wat weet je daarop te zeggen?; *det wilt get zègke*, dat is betekenisvol; *vraoge stuit vri-j en nae zègkën is daobi-j*, neen heb je, ja kan je krijgen; 't is *miech get (te zègke)*, het is erg, treurig; *det zègks-te nów waal*, je hebt goed praten; *hae zag miech goojëndaåg*, hij groette me; *zègk det dën*, aarzel niet dat te zeggen; *nów höbs-te gënóg gëzag*, dat volstaat; *zègk 't nów mer ins*, spreek onbevangen; *Frans kos gein pap mieë zègke*, hij was doodmoe; *det mós-te neet zègke*, het is niet netjes dat je dat zegt; *en zègke* (als je weet, als je bedenkt) *det hae d'r vreugër werm inzoeët*; *höbs-te nog get te zègke*, hier nog iets aan toe te voegen?; *zoe gëzag*, *zoe gëdoeën*, men deed het volgens de afspraak; *zègk det toch neet*, het is dom dat je dat zegt; *waem zal 't zègke*, wie heeft daar een verklaring voor, dat is nog twijfelachtig; *iech kan nog niks zègke*, het is nog voorbarig; *det höb iech toch gëzag*, en nu doe je het toch, zie je wel dat het zo is; *waat wils-te daomèt zègke*, wat bedoel je daarmee?; *dao zègks-te get*, daaraan had ik nog niet gedacht; *det hoof iech tiech zieëkër neet te zègke*, dat is evident; *waat mót iech zègke*, wat moet ik hem (haar, hun) vertellen?; 't is *te zègke*, om een beperking in te leiden; *dao vilt waal get vuur te zègke*, daar pleit wel iets voor; *det zaet toch waal get*, betekent veel; *dae kan 't good gëzag kri-jge*, kan het goed uitleggen; *det zaet zich neet*, dat wordt zo niet gezegd; *waat höbs-te dao op te zègke?*; *maag iech Tjeu zègke?*; *ze zègke*, ze vertellen, men spreekt erover; *vuur zoe te zègke*, zozegged; *det haef toch*

neemës gëzag, beweerd; *dao is allës mèt gëzag*, daar hoeven we niets aan toe te voegen; *det zaet h'm niks*, betekent niets voor hem; *tössën ós gëzag en gëzwieëge*, je weet het nu; *laot 't tiech gëzag zeen*, neem het van mij aan.

zègkwoeërd (o.; -wäörd; -wäördsje), **1** zegswoord, bewoording, uitdrukking: *'dae sjit tiech get' is e zègkwoeërd*; **2** mondelinge overeenkomst of toezegging: *es-tën op zègwäörd ingeis, kóns-te bësjieëtën aankómme; allës is gëreegëld op zègkwäörd; vieëkoupmanne koupën alle bieëstën op zègkwäörd*; **3 (uitdr.)** *det zeen ouch mer zègkwäörd*, woorden zijn nog geen daden.

zeik (m.; g. mv.; g. dim.) [vulg.; stofnaam], pis; **1** urine: *tón di-j trénseneerbieëste* (kwelduivels) *di-j zeikhaos* (flauwe zeveraar) *ins good in de zeik hawwe gëzat* (belachelijk hadden gemaakt), *zoeëg dae d'r mer leps ówt*; **2** aalt, gier: *es de boore zeik op 't veld(sj) vare (tónne), kóns-tën 't bèste d'n vinstërs tów hawte*; **3** zeurige vrouw: *di-j zeik zaeg miech de oeëre van m'ne kop*; **4 (uitdr.)** [vulg.], *dae ligk tot smiddigs in z'ne zeik (in z'ne nès)*, in bed.

zeik vare (sterk ww.; voeër zeik, h. zeik gëvare), tónne; met de aalton (uit)rijden, gieren: *es de beurën op de véljer zeik goeën vare, kan 't waal éffekes stinke, mer zeik is waal bieëtër es dae sjëmik daes-te neet rujks; zeik vare maag allein es 't geit rieëgëne*.

zeikblaos (m.+v.; -blaoze; -bläöske), zeiker(d) (zie ald. 1ste en 2de bet.).

zeike (onoverg.; zeikde, h. gëzeik) [vulgair; Mnl. *se(i)ken*, D. (Nd.) *seken*], **1** pisse; urineren: (vulg.) *zeikëntaere stóng Zjang tösse de pishloome* (paardenbloemen) *'n siggrèt te pave*; **2** druipen: *Liske haef*

de nate was opgëhangën en 't watër zeik t'r zoe ówt; **3** stortregenen: **(uitdr.)** *es 't rieëgënt det 't zeik, kóns-te zeiknaat wieëre*; **4** luuëtëre; zeuren, zaniken: *waat kan dae mins toch zeike* (vulg.); *waat e gëzeik es dae Zjang bégint te zeikën uuvër z'n dowvën en z'n vèsse*.

zeikël (v.; -s; -ke), zeekël (zie ald.).

zeikër(d) (m.; zeikërs en zeikërde; zeikërke), blaos, aw mem, bèddëzeikër, zeikblaos, zeikhaos; **1** flauwerik, flauwerd, sul: *dae zeikër(d) mós-tën avëntów ins get pieëpër in ze gaat struije* (tot actie aansporen) *en h'm z'ne zeivër doon inslikke*; **2** verwaard iemand, blaaskaak: *vuur zoe de kale bujjël ówt te hange, mós-te toch 'ne zeikër(d) zeen*; **3** bangerik: *es-tër snachs dènk det-ër get huuërt, krup dae zeikër(d) óngër 't bèd*; **4** lafaard: *'t is toch vrieëd det dae zeikër(d) zich mèt ze moodër verstuit wi-j kat en hóng*; **5** (m.b.t. iemand die plast) plasser: *dae zeikër(d) stuit alti-jd op (aan) hook of kant te zeike*; ' *'t Is m'ne prostaat dae opspäölt,* ' *verékskuuzeerde zich de zeikër(d)*.

zeikhaos (m.; -hoeëze; -häöske), **1** flauwe zeveraar (zie: zeikër(d) 1ste bet.); **2** saaië vent, zeur, zanik: *es-te bi-j di-j zeikhaos in de lès mós zitte, vils-te – dao bèn iech pèrtienént zieëkër van – in slaop*.

zeiklieëpël (m.; -s en -e; -ke), gierschep: *eedërs kieër es d'n hoovëneer 'n voeër (voor) haef gëspajd, goeëjt-ër 'ne zeiklieëpël zeik t'rdoeër; waat verklaort woeëróms-te d'ne fíts tieëge z'ne poeër kóns zette; in eine zeiklieëpël zeik zit ieevëvääld mès es in 'nën hawve killoo sjëmik*.

zeiknaat (bn. g. tr. v. verg.), kléddernaat, klieëdnaat, stróntnaat, doeërnaat, dri-jfnaat, mësnaat, klétsnaat (zie ald.).

zeikpool (m.; -peul; -peulke), mestpoel: *rónd de mèskówl vörmp zich 'ne zeikpool, want de zeik trèk (truk) nēteurlik ówt de nate mès; vreugër hawwe de boore middën op 't gēlaeg 'ne zeikpool; de hoondër(ën) en de aenje zeen vāōraan in de zeikpool aan 't dabbe.*

zeikpöt (m.; -te; -sje), aalput: *in de stal stoeën de kuj allēwi-jl op ruuēstërs, zoedét allës waat ze kwi-jt mótte, doeër di-j ruuēstërs in de zeikpöt vilt dae uuvër de hieël breidde (breidte) en deepde van de stal is ówtgemétseld; es ze deep in de pöt zoeëte (erg depressief waren), sprónge sómmigge boore vreugër waal ins in de zeikpöt; es de boor geit tónne, trèk-tër de zeik ówt de zeikpöt.*

zeiktón (v.; -ne; -tunke), aalton: *e paar kieëre per jaor trèkke de boore de zeikpötte laeg en vare ze dae zeik in 'n zeiktón nao de (oppe) véljer, woe ze di-j tón oeëpëtrëkkën en de zeik zoe varēntaerën uuvër 't veld(sj) (vër)spreije, waat we tónne neume.*

zeiktri-jn (v.; -e; -ke), wauwelaarster: *mèt di-j zeiktri-jn kal iech noeëj (niet graag), want di-j wawwëlt miech te vāōl.*

zeil (o.; -e; -ke), **I 1** [Mnl. *seil*, Hd. *Segel*], zeil: *e zeil is 'ne li-jnën (linnen) dook; 2 (uitdr.) es 't zeil sjuuërt, höbs-tën e gaat, dat zal zich niet vlug voordoen; óm 'n oor of tieën goeën we óngër zeil, slapen; tón Eeffe achtëróm bëgos te ki-jke, vóng Liskën 't nuuëdig 'n uigskën in 't zeil te hawte, op te letten om onheil te voorkomen; dae vreiëlāer kan nogal te zeil goeën (te keer gaan), es h'm eemës get in de waeg lègk; II 1* [Hd. *Seil*], koord, zeel (gew.), snoer, lijn, dik touw: *ómdét hun houtërën hujskën ówtërein bëgos te valle, haw Pie(ë)r d'r 'n dik zeil rónd gëbóngë; 2 (samenst.) (uitdr.) tón Rieka knap bi-j kas waas, ech geine*

knab mieë op häör lep haw (blut was), häör kënjër häör d'n dikke späöldën en häöre mins z'ne frittëkraom in brand waas gëvloeëge, klatsde ze allës trówt en hóng häör leid aan 't klokkëzeil, kon ze haar leed niet verzwijgen; 3 (uitdr.) de pëstoeër praekdën uuvër wi-j sjoëën 't kan zeen es de awwërs aan ei zeil trèkke (solidair zijn) es de kënjër allërlei teure bëginne veil te höbbe; iech hawt dao waal 'n uigskën in 't zeil, ik let wel op; hae haef 't zeil óm, hij kan iets verdragen.

zeildrejjër (m.; -s; -ke) [Hd. *Seiler*, *Seilmacher*], touwslager, lijndraaiër: *es gieë ins 'ne zeildrejjër aan 't werk wilt zeen, dën mótt gieë soeëmërs ins nao Bókri-jk aafzakke.*

zeip (v.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Mnl. *se(i)pe*, *seep*, Lat. *sebum*, Eng. *soap*, Hd. *Seife*], **1** zeep: *Zjef póts z'n tan mèt greun zeip, woës-te toch 'ne rare vuur mós zeen, want angër luj sjróbbe dao de vloer mèt; 2 (uitdr.) wi-jvāōl minse zouwën in Belsj eedër jaor óm zeip wieëre gëbrach, van kant worden gemaakt?; Sjël is békans óm zeip (gaat haast sterven), want hae haef d'n doeëd op ze gëzich.*

zeipbékske (o.; -s; -), zeepbakje: *'t zeipbékske ligk vól zeipkës in allërlei kleurkës, vuur eedërein van 't hówshawwe z'n eige kleurke, 'ne kleurëwejjër in e zeipbékske, zègk mer.*

zeipsop (o.; g. mv.; -söpke), luuëtër; zeepsop: *mèt get werm watër en get brówn zeip maakde Tri-jn e good zeipsöpke vuur de vluuërkës ins good te sjróbbe; de vëreus zoeët zoe óngër d'n drek det ma h'm 'nën hawvën daåg haef laote weikën (trëkkën) in 'ne beséng (mèt) zeipsop.*

zeis (v.; -e; -ke) [Lat. *secare* (snijden), Mnl. *seisen(e)*, Hd. *Sense*], **1** zeis: *'n zeis haef e*

waat (snede), 'ne rök (stompe bovenzijde) en 'n krök (dwarsstuk dat dient als handvat); **2** (uitdr.) *es dae man mèt di-j zeis kump* (als je ten dode opgeschreven bent), *mós-te goeën* (dan moet je sterven).

zeivër (m.; g. mv.; g. dim.), **1** [Mnl. *sever*, Hd. *Sabber*, *Gesabber*], zever (gew.), kwijl, speeksel: *vërsjrik uch neet es Tuur de zeivër ówt de mónð lóp, want det wilt allein zègke det-ër góstring haef in get lékkers*; **2** [Hd. *Gesabber*], kwatsj, gëluuëtër, ónzin, gëwawwël, stómme kâl, kënjër kâl, prazël; kletspraat, geleuter, gewauwel, gezwam: *waas-te dao vërtëls uuvër Lewi-j, is kâl wi-j kook, échte zeivër in pékskes*; *wils-te nôw ins ówtsjeije mèt dae sjaele zeivër*; *det is geine zeivër*, geen onzin, geen sinecure; *waat vuur 'nën dikke zeivër vërköp dae mins!*

zeivëraer (m.; -s en -e; -ke), **1** lul(broor), zeivërkloeët, dikke blaos, zeivërlap, zeivërjanus, zeivërjanës, zeivërkónt (zie ald.); **2** (m.b.t. iemand die kwijlt) kwijlbaard [veroud.], kwijlebal, kwijler: *ze höbbe d'n iëëwëling e zeiverlëpke móttën omdoon, want nôw is-tër in z'n aw daag toch nog 'ne zeivëraer gëwoeëre*.

zeivëre (onoverg.; zeivërde, h. gëzeivërd), **1** [Hd. *sabbern*, bij kleine kinderen *seibern*], kwijlen: *klein kënjër en sómmigge aw luj zitte dèk óngër de zeivër, want di-j zeivëre diech get aafop 'nën daåg*; **2** [Hd. *sabbern*], luuëtëre, lulle; zaniken, zeveren (gew.), kletsen, leuteren, wauwelen: *dae lul bli-ij mer zeivëren en snap neet det ze gëzeivër de kâl neet wieërd is*; **3** [Hd. *nieseln*], neetsële; zeveren (in België), lichtjes regenen: *ï zeivërt nôw al d'n hieëlën daåg, tërwi-ij ze toch good waer vuurspéld hawwe*; **4** zweten (Bargoens): *tón de sjëlme, di-j zich in de strujk hawwe vërstoeëke, de zwejleechte van de pollissën in de mot kraege, zoeëte*

ze nëteurlik mèt de póppërs en bëgoste ze zoe te zeivëre det de (ï) zweit hun in de han stóng; *iech begin d'rvan te zeivëren es iech nao det kawf* (onnozelaar) *mót lówstëre*.

zeivërjanus (m.; -se; -ke), lul(broor), dikke blaos, zeivërlap, zeivërkloeët, zeivëraer, zeivërkónt (zie ald.).

zeivërkloeët (m.; -e; -kluuëtsje), lul(broor), dikke blaos, zeivërlap, zeivërjanus, zeivëraer, zeivërkónt (zie ald. 1ste bet.).

zeivërkónt (v.; -kónte; -kuntsje), **1** lul(broor), dikke blaos, zeivërlap, zeivërjanus, zeivërkloeët, zeivëraer; zaniker, zanikster: *de wi-jsheid kump neet vuuër de jaore, mer Li-jza is al in de tachëtig en wi-j awwër det ze wuuërt, wi-j groeëtër zeivërkónt det ze is*; *iech begin di-j vërvaelënde zeivërkónt aardig meug te wieëre*; *'n zwétskónt is nog érger es 'n zeivërkónt*; **2** kwijler: *bëng di-j zeivërkónt toch e bavvëtsjën óm de nak*.

zeivërlap (m.; -lëp; -lëpke), **1** bavët(sje), slabbër(lap); slab(betje), kwijlslab, kwijllap, slabberlap (gew.), zeverdoek (gew.), morsdoek: *det slabbërmujlke* (die morsebel) *slabbërt tiech get aaf en daovuur höbbe ze det kien(d)sjën e zeiverlëpkën ómgëdoeën*; **2** lul(broor), dikke blaos, zeivërkloeët, zeivëraer, zeivërjanus, zeivërkónt (zie ald. 1ste en 2de bet.).

zejgood (o.; g. mv.; g. dim.) [verzamelnaam, Hd. *Saatgut*], zaadgoed, zaaigoed, zaaizaad: *ï zaod det we in d'n hoeëf en op 't veld(sj) gëbrujke, neume we zejgood*; *haolt gië eur zejgood ouch alti-ijd bi-j de Boorëbónd?*; *van z'ne poeër en z'n unne trèk Pol zelf ze zejgood*.

zejje (overg.; zejje, h. gëzejje), **1** [Mnl. *sa(e) yen*, Hd. *säen*], zaaien: *értën en boeëne mós-tën in de grónd lègke* (poeëte), *mer*

slaa*j* mós-te ze*j*je, want det zeen klein zäödsjës; **2** (fig.) veroorzaken: tón de mëtroeës zag det 't s*j*ieëp kos zènke wi-j 'ne baksteïn, haw dër panniek gëzejd; **3** (uitdr.) dao löp tiech get rón*d*, want de gooj zeen dun gëzejd, goede mensen zijn zeldzaam; 'zej mer neet, 't kump toch neet ówt,' zag Trees tón iech e stök van twieë euroo loeët valle; **4** oud Maaseiker liedje: 'Ze*j*je, ze*j*je, diech mós me*j*je, op 't ènj van Sint-Me*j*je; o, wi-j heilig, o wi-j s*j*oeën, ze*j*je, diech mós wandële goeën.' (Opgetekend door mevr. A. TIMMERMANS-JANSSENS) [Dit liedje werd gezongen tijdens een 'uitschakelingsspelletje', waarbij de meisjes in een kring stonden met het gezicht naar het midden en met samengevouwen handen. De leidster, in het midden van de kring en eveneens met samengevouwen handen waartussen zich een steentje bevond, schoof haar gevouwen handen tussen de gevouwen handen van de speelsters en liet ongemerkt bij iemand het steentje achter, terwijl ze het liedje zong. Dan werd geroepen: 'Waem van uch kan raoje waem dit steinke békómmen haef?' Wie fout raadde, moest uit de kring].

zejkörf (m.; -körve; -körfke) [veroud.; Hd. Saatkiste], zaaikorf, zaaimand, zaaikistje: wi-j de meiste dèngër zeen zeijkörfkës allëwi-jl ouch gëmaak van plëstik, mer vreugër maakde ze di-j van gëvlóchte struuë; 'ne zeijkörf is e körfkën of mén(d)sje woe de zejjër 't (de) zaod ówt zejt.

zëlieëvëneet, van (bw. bep.) ['lieëve': de tijd van iemands aards bestaan, levensduur], nooit, van zijn leven niet: iech wil vanmëlieëve (tijdens mijn leven) nog ins de Mont Blanc bëklómme, mer des tiech vandëlieëve (tijdens jouw leven) nog ins d'n Everest geis uuvërwëne, gluif iech van zëlieëve*neet* (nooit), want iech dènk alzëlieëve (zeker) det 't alzëlieëve (altijd) zoe gëwaes is des-te dao 'ne stërke baer

vuur mós zeen, waas tiech alzëlieëve (naar alle schijn) neet bës.

zëlje (bw.) [Mnl. *selden*, Eng. *seldom*, Hd. *selten*,], zelden, sporadisch: vreugër ginge de kattëli-jke zich eine kieër per maond(sj) beechtën en nôw zëljen of noeëts (noeëjt) mieë.

zènge (overg.; zóng, h. gëzóng), **1** [Mnl. *singen*, Mnl. *sanc* (zang), Eng. *to sing*, Hd. *singen*], zingen: 't watër zunk in de moeër (waterketel); ofs-te nôw zujvër of vals zungs, es-te mer zungs; gaot gieë zèngëntaere doeër 't lieëve? **2** (uitdr.) Sus zunk zoe vals es 'ne katër; ómdét ze 't s*j*e*j*ke drop höbbe gëdoeën en Z*j*ieërke d'r geine bal aan vunk óm mèt e kappotsje te vri-jje, geit-ër vuuër 't zènge de kirk ówt (stap-tër in Zaventém aaf), doet hij aan coïtus reservatus (interruptus); Fri-j en Mit zeen gëtrouw*d* mèt 'n gëzóng*e* mës.

zènger (m.; -s; -ke) [Eng. *singer*, Hd. *Sänger*], zanger: Lom is 'ne gooje zènger, mer hae haef waal vööl noeëtën op z'ne zank, maakt veel drukte, is veeleisend; in de nëteur zeen de bête zèngers d'n t*j*ftjaf en de reetzènger; s*j*oeëns det ze mer klein zeen en ze mer e se*j* (saai) vaerëkleid höbbe.

zènk (m.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *zinc*, Hd. *Zink*], zink: de kaanjël (dakgoot, regenpijp) is van zènk, mer ómdét t'r e gaat in is, kaanjëlt 't watër drówt; koeëpër geit langër mèt es zènk.

zènke, 1 [enkel attributief (als bijv. bep.) gebruikt; Eng. *zinc*, Hd. *zinken* (aus *Zink*)], zinken: e zènke daak is neet zoe rap verslieëtën es e daak van pappëndèk (roofing); **2** (onoverg.; zónk, is gëzónke) [Mnl. *sinken*], zinken: d'n 'Tietaniek' (Titanic) is gëzónkën in 1912.

zènkfëbrik (o.; -ke; -ske), **1** zinkfabriek:

zènkfèbrikke valle sèrtów op mèt hun hoeëg sjouwe van de oeëvès; 2 de zinkfabriek in Rotem: 'Hieël get Maaslénjers höbbèn in Roeëtèm in 't zènkfèbrik nog aan d'n oeëve gèstange woe ze es zènktrèkkèr de gèsmólsje (gèsmólte) zènk ówt dae zènkoeëve móste trèkke. 't Zènkfèbrik van Roeëtèm haef dik fí-jftig jaor bèstange. 't Werk det de minsèn in 't zènkfèbrik dieëge, waerde 'de stillèn doeëd' gèneump.'

zerk (v.; -e; -ske) [Mnl. *sarc, serc*, Hd. *Sarg*], zerk (gew.), grafsteen: *d'n dèksteïn op e graâf, dae d'n dèkstèn ti-jd van nêteursteïn is, neume we de (graâf)steïn en sóms ouch waal ins de zerk.*

zès (v.; -se; -ke) [Mnl. *ses(se), zesse*, Eng. *six*, Hd. *sechs*], zes: *oppe sjoeël haef Zjef alti-jd vi-jvèn en zesse gèhaold; ómdét Berta 'n kónt wi-j 'ne waerëld haef, mót ze van d'n doktèr aafvalle, waat ze nao vääöl vi-jvèn en zèssèn (na veel bezwaren) en neet zóngèr króm zin ouch van zin (van plan) is.*

zèsde (rangtelw.) [Eng. *sixth*, Hd. *sechst*], zesde: *tón Pètrik bi-j de krujshieërèn in de zèsde zoeët, is-tèr op det pèteeke (lichtzinnig meisje) gèvallèn en daodoeër haef-tèr zich misloupe (is hij op de verkeerde weg geraakt) en zit-èr nów vuur de zèsde kieër bi-j 'n angèr.*

zèswieëkèndeens (m.; -te; -je) [r.-k., niet alg.], 1 zeswekendienst: *de hieël fèmi-jlie kump zaotèrdig nao de zèswieëkèndeens vuur bómpa zieëliggèr; 2 de zeswekendienst nu en vroeger: 'Es-te d'n hieël lieëve mèt li-jf en zieël (zeel) in d'n heemël höbs gèluif, luuët d'n fèmi-jlie zès wieëke nao d'nèn doeëd 'ne zieëlèndeens vuur diech doon, dae we de zèswieëkèndeens neume. Vreugèr meinde we mèt de zèswieëkèndeens de zès mèsse, ein per wieëk, di-j de ieërste zès wieëke nao d'n bègrieëfènis vuur diech*

waerde gèdoeën.'

zèt (m.; -te; -sje), 1 'n zet, trek, vondst, list: *tón Giel zag det-èr miech zou uuvèrsjri-jvèn es iech h'm neet goeëf waat-èr vroeëg, waas det 'ne gooje mer ouch 'ne vówle zèt; det waas 'ne stómme zèt van Sjèl; 2 verplaatsing van een stuk bij dam- of schaakspel: nao twieë zètte waas-tèr mat (sjaakmat).*

zètte (zich) I (overg.; zat, h. gèzat), 1 [Mnl. *setten*, Hd. *setzen*], zetten, plaatsen: *Twan, zèt det zèkske ieèrpèlèn ins op 't sjaap; det móste ze in de gèzèt zètte; de höbs dao toch neet d'ne naam óngèr gèzat; zèt de leijèr ins tieëge de moór; zèt de doeëze mer obbein; zèt 't kien(d)sjèn ins oppe pot; nów vrujs 't neet mieë en kónne we boeëne zètte; 2 (uitdr.) dae höb iech ins good op z'n plaats gèzat (gèdèksèld = terechtgewezen, van repliek gediend); zèt dae zeivèr mer ówt de kópke; det gejëns zèt kwaod blood, dat geeft verbittering; det zal iech h'm waal bètaald zètte, daarvoor zal ik me wreken; iech höb m'ne jóngste bi-j de krujshieëre gèzat; ze höbbe di-j erm minskès oppe straot gèzat; we höbbe de kènjèr in 't nów gèzat, nieuwe kleren gekocht; II (wederk.; zat zich, h. zich gèzat), 1 zich vestigen: Dolf haef lang oppe Ford gèwirk, mer nów haef-tèr zich op z'n eige gèzat, zich zelfstandig gevestigd; 2 [Hd. *sich setzen*], gaan zitten: zèt uch mer (uitspr. 'zèduch mer'), gaat u zitten; 3 zich verzetten: ieërs waas-tèr ein en al póppèstrónt, mer tón iech zag det z'n vrouw 'n échte (z)jats (uithuizige vrouw) waas, zat-èr zich, verzette hij zich; III (samenst.) 'nèn tillèvi-jzie kóns-tèn aan- en ówtzèttèn en de kóns-tèr ouch get op- of óngèrzètte.*

zèt-tiech (gemeenzame manier waarop je iemand uitnodigt om te gaan zitten), ga zitten: *zèt-tiech ins éffe(kes), want iech mót tiech ins ówtlègke det 't nog zit (nog moet bewezen worden) det Sjèl 't haw zitte*

(dronken was) *tón d'r dae mins uuvêrhoup haef gëvare; pak 'ne stool en zêt-tiech (gank zitte)*; [de beleefdheidsvorm van *zêt-tiech* is *zêt uch* (uitspr. 'zèduch')].

zeuke (overg.; zoch, h. gëzoch), **1** [Mnl. *so(e)ken*, Eng. *to search for, to seek*, Hd. *suchen*], zoeken: *iech gaon miech wéglègke* (ik ga slapen), *want iech bèn stikkèpot, ómdét iech d'n hieëlèn daåg nao m'n sluuëtëls hób ligke zeuke; nao de óntveurde kënjër hóbbe ze maonje gëzoch*; **2 (uitdr.)** *diech höbs hi-j niks te zeuke (koeke)*, jij hebt hier niets te maken; *Kris zoch truuës bi-j Toos*, Kris zocht troost bij Toos; *de mós dao niks achtër zeuke*, je moet geen argwaan koesteren; *waem zeuk, dae vunk*, wie zoekt, die vindt; *det is wujd gëzoch*, met de haren erbij gesleept.

zeut (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *soet(e)*, Hd. *süß*], zoet: *es de mögke diech stieëke, höbs-te zeut blood, zègke ze; hoeëning is zeut en sêtrównne zeen zoor*; **2 (uitdr.)** *det is zeut aangëkómme*, dat hebben we als aangenaam ervaren.

zeute, 1 (overg.; zeutde, h. gëzeut) [Hd. *süßen*], zoeten, zoet maken: *de rëbarbërvlaaj waas zoe zoor det we ze hóbbe mótte zeute mèt 'ne lieëpël sókkër*; **2** (gesubst. bn.), een brave, een zachte: *Frans is 'ne zeute*.

zeutëgëzawte (m.; id.; g. dim.), onbekommerd persoon: *'t hóws det Zjuul dao haef naergëpoeët, is al hieël óngërkómme, mer det is vuur dae zeutëgëzawte gein zörg*.

zeuthout (o.; g. mv.; -huitsje) [Hd. *Süßholz*], **1** zoethout(wortel): *van zeuthout, det wi-j 't woeërd al aanguuëf, hieël zeut is, make ze saap, sókkër en drénskkes; zeuthout wuuërt gëbrujk vuur middësi-jne van te makën en ouch lékkerni-jje; zeuthout kump van de wortëls van de zeuthoutsboum;*

2 vroeger sabbelden de kinderen op zoethout: *'Vreugër zoeëgs-te vääöl kënjër 'nën hawvën daåg op e stékske zeuthout zabbëre. Van zeuthout maakde ze ouch klis (drop). Zeuthout waas good tieëge d'n doeërs en 't waerde neet in eine kieër, mer gëspreid uuvër waal 'nën hawvën daåg, aafgëzabbërd.'*

zeutigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Süßigkeit*], **1** snoep, snoepgoed, snoepje, lekkernij: *Gusje hoof nog mer 'ne slókwinkël te rujukën of hae kump bówte mèt z'n male vól zeutighede; babbëlaere, zjipkës (zjuupkës), lékstékke, maspin* [Fr. uitspr. van 2de lettergr.] *en sjieklèt zeen zeutighede; vääöl vrouwluj zeen gek op zeutigheid*; **2** (fig.) aangenaamheid, liefelijkheid, bevalligheid, zoetigheid: *kónt gieë ouch zoe gëneete van de zeutighede van 't lieëve, nêteurlik op di-j (paar) mommènte det gieë gei kopbrieëkës hób't?*

zeutsël (o.; -s; -ke) zoetstof [Hd. *Süßstoff*], zoetmiddel: *aspartaam en steevie(j)a (stevia) zeen zeutsëls di-j sókkër kónne vërvange; taggatés (ówt taggatooze) is e nów zeutsël*.

zeutzörgske (o.; -s; -) [veroud.], passieve, vlug tevreden dame: *Bërta zit gein mënujt stil en is alti-jd mèt get baezig, mer Trud, häör zóstër, is e zeutzörgske det zoe good es niks ówtrich en toch alti-jd kóntént is; det zeutzörgske zit daag aan ei stök in de zieëtël (zörg) te strikke*.

zich, 1 [Hd. *Aussicht, Sicht*], uitzicht, zicht: *in de mis (mót) hawwe wieë e zich van nog gein twuntig maetër*; **2** [Mnl. *sicht*, Hd. *Sicht(e)*], zicht, korte zeis: *nów wuuëren 't koeëre, de haver, de terf en de gieërs massjënaal aafgëdoeën, mer vreugër gëbjuerde det mèt pik en zich, di-j get van 'n zeis ëwëg haef, mer dén mèt 'ne korte stieël; 'n botte*

zich mós-tën haare; **3** (wederkerend vnw.) [Mnl. *sich*, Hd. *sich*], *zich: es ze zich vreugër gëbeech hawwe, mós-te ze zich vuur pinneténsie 'ne Vadëróns bieje*; **4** (wederkerig en wederkerend vnw.), elkaar, mekaar: *woeróm zouwe di-j kènjër zich (wederkerig) toch alti-jd zoe zittèn aaf te tujjère?*; *smörgës doon de meiste minse zich (wederkerend) aan (kleden zich aan), mer sóms doon ze zich (wederkerig) ouch get aan* (beledigen ze mekaar of brengen mekaar verdriet of overlast toe).

zichte (overg.; zichde, h. gëzich) [Hd. *mit der Sichte mähen*], zichten: *mèt 'n zich 't koeëre, de terf, enz. aafkappèn en 't aafgëmejde mèt 'ne pik op huipkës trèkke, neume we zichte.*

zieë (v.; -je; -ke) [Mnl. *see* (zee, meer), Eng. *sea*], **1** zee: *óngër hun zieëvëkansie zitte Li-jza en Baer vanówt hunne villa aan de zieë dèk nao de (zwaor) zieë te stare*; **2** (**uitdr.**) *es-te doeër de roeëj zieë geis, duis-te get waas-te bieëtër neet duis es d'n vrouw häör vërangëringën haef, de séntepie(ë)r haef 'n zieë van geld(sj), want dae is zoe ri-jk es 't watër deep is; es-te gepénsjeneerd bës, höbs-tën 'n zieë van ti-jd.*

zieëdël (m.; -s; -ke) [Lat. *sella*, Mnl. *setel*, Eng. *seat* (zitplaats), Hd. *Sessel*], zieëtël, zörg; zetel: *vanówt z 'ne luije zieëdël zit Zjul te kómmëndeerën en allës en eedërein te dieriezjeere.*

zieëf (m.; zaeve; zaeffe), zaef (zie ald.).

zieëge (m.; id.; g. dim.) [Mnl. *sege*, Hd. *Segen*], **1** zegen: *in de perséssie (preséssi-j) guiëf (goeëf) de preestër op eedëren hook van de straot de zieëge mèt 't sakkremënt (de mónstrans)*; **2** (**uitdr.**) *iech gaon diech ech neet aan d'n drej hawte, mi-jne zieëgën höbs-te, ga je gang; aan Gods zieëgën is allës gëlieëge, alles hangt af van Gods*

zegen; dae meint det-ër alti-jd z 'ne zieëge mót gieëve, hij meent dat hij zich overal mee moet bemoeien.

zieëgëne (zieëgënde, h. en is gëzieëgënd), **1** [Hd. *einsegnen*], inwijden: *wèt gieë wënieë ze de Këtri-jnskirk höbbe gëzieëgënd?*; **2** [Hd. *segnen*], begunstigen: *Gus is gëzieëgënd mèt ölf kènjër en 'n gooj gëzónndheid*; **3** (**uitdr.**) *Tri-jn häöre sjolk is vanvöör te kort gëwoeëre, waat wilt zëgke det ze in gëzieëgëndën tówstand is* (zwanger is); *de pëstoeër zieëgënt ieërs z 'n eige, zorgt eerst voor zichzelf; es 't rieëgënt, is 't waer gëzieëgënd*; **4** heilwens: *God zieëgënt tiech mèt hóngërd dówzënd frang en 'ne zak kleigéld(sj)*, heilwens bij het niezen; *God zieëgënt tiech, m 'n huipke, het ga je goed, kindje*; **5 Maaseiker liedje**: *'Hët rieëgënt, hët zieëgënt, de panne wuuëre naat; dao zitte twieë pëstuuërkës op 't daak; ze wasse zich, ze kómme zich tot de rieëgën uuvër is.'*

zieëgraas (o.; g. mv.; -graeske) [Eng. *sea grass*, Hd. *Seegrass*], zee gras, zeewier: *zieëgraas höbbe de minse lang gëbruik vuur in hun mëtrassën en hun kössës te dówwe (stieëke), mer vandaag ligke de meistën óngër d'n dóns en stieëkën 't zieëgraas in hunne mónnd.*

zieëkër, I (bn.; -dër; -ste) [Hd. *sicher*], **1** (m.b.t. een plaats waarvan men zeker is of op een niet bepaalde plaats) veilig, zeker, betrouwbaar: *lègk det gouje ringske mer weg op 'n zieëkër plaats*; **2** [Hd. *gewiss*], gewis, bepaald, zeker: *op 'ne zieëkëre kieër waerde z 'ne bómpa doeër de Prujsën aangëhawte (gëarrësteerd); op 'ne zieëkëren daág stóng de sjouw in brand; det weit iech van 'ne zieëkëre Jansen; in zieëkëre zin höbs-te gëli-jk es-te zëgks det stujtën en in de bóks sji-jtën op eine stool geit, dat je altijd kan bluffen, ook al bezit je niets; 'n zieëkër Toos zou det gëflik höbbe*; **3** (**uitdr.**) *'t is*

zoe zieëkër es twieë maol twieë veer is; det kènjër en zate luj de waarheid zègke, is zoe zieëkër es 'n hóws; **II** (bw.) [Hd. *sicher*], **1** zeker, vast, beslist: *det zich dae dao 'nën aap geit vange, weit iech zieëkër*; **2** (uitdr.) *iech kóm vas en zieëkër/zieëkër en vas.*

zieëkëre, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *seker* (zeker, stellig)], het zekere: *es-te twi-jfëls mós-tën 't zieëkëre vuur 't ónzieëkëre pakke (numme)*; **2** (m.; id.; g. dim.), een onzeker en achterdochtig persoon: *mèt det rów waer geit Zjef neet mèt, want dae zieëkëren haef sjrik det h'm 'n pan op z'ne kop vilt.*

zieël (v.; -e; -ke), **1** [Mnl. *siel(e)* (geest), Eng. *soul*, Hd. *Seele*], *ziel*: *d'n zieël is de zieëtël van de gèveul, van d'n góstingskës en allës waas-te wils en duis*; **2** (fig.) *Zjan is 'n erm zieël, want di-j is zoe gek es e raad en zoe erm es 'n lóws; Trudsjën is 'n gooj zieël; iech gluij m'n zieël (echt, stellig) det-ër gëli-jk haef, dae meistër kik nao de zieël van de kènjër en guuëf lès mèt hart en zieël*; **3** (uitdr.) *nów Zjef gepénsjeneerd is, löp-tër mèt z'n zieël óngër z'nën erm, hij loopt er mistroostig bij, hij weet geen raad (met zijn vrije tijd); mën wèt noeëjt wi-j d'n dujvël aan 'n zieël kump*, het is onbegrijpelijk dat die persoon dat in zijn bezit heeft; **4** het binnenste van een boom, een viool, vuurwapen, enz..

zieëlëndeens (m.; -te; g. dim.) [r.-k.], zielenmis, zielmis: *de zèswieëkëndeens* (zie ald.) *is 'ne zieëlëndeens; 'ne zieëlëndeens is 'n mès of 'ne kirkdeens vuur 'nën doeëje.*

zieëlig (bn.; -gër; -ste), beklagenswaardig, zielig: *'t is zieëlig es-te moorzieëlig (moederziel) allein doeër 't lieëve mós; ki-jk det zieëlig huipke van e kënd(sj) toch ins zitte bieëdele; doot toch neet zoe zieëlig; iech vèng 't ech zieëlig des-tën hi-j rónlöp's in 'ne jas dae ram vèrslieëtën is en des-te*

geine nagël hõbs vuur aan d'n kónt te kratse.

zieëligger (bn.) [oude, verbogen vrouwelijke vorm van 'zalig', bv. in 'mijn moeder zaliger gedachtenis = wijlen mijn moeder], **1** zaliger: *patër Sangers zieëliggër gëdachtënis waas 'ne békènde krujshieër en 'nën ówtzunjërlikke mins*; **2** (uitdr.) *waem zieëlig wilt stér(re)ve, luuët de fëmi-jlie ér(re)ve.*

zieëlzak (m.; -zék en -zakke; -zék'ske), *zielzak* (gew.), *lichaam*: *ooze pa zieëliggër zag alti-jd: 'Pas op, de vërbrans d'ne zieëlzak.*, waarschuwing als het eten te warm is.

zieëm, **1** (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Mnl. *semen*], *zeem*, *zeemsleer*: *van zieëm make ze zieëmvélle (zieëmslappe)*; **2** (m.; -e; -ke), *zieëmslaer*, *zieëmslap*, *zieëmvél*; *zeemlap*: *vuur vinstërs te wasse (ramen te lappen) hõbs-tën 'n spõns, 'n aaftrèkkèrkën en 'ne zieëm vandoon.*

zieëman (m.; -manne; g. dim.) [Eng. *seaman*, Hd. *Seemann*], **1** *zeeman*: *'zieëman, di-jn hart is oppe zieë' is e békènd zieëmansleedsjën en 'waat goeën we doon mèt de zate zieëman?' is nog zoe e leedsje*; **2** (uitdr.) *'ne gooje zieëman wuuërt ouch waal ins zaat*, wie doorgaans matig is, drinkt ook wel eens meer dan hij verdragen kan.

zieëmële (mv.), *zeemële* (zie ald.).

zieëmslaer (o.; -e; -laerke), *zieëmslap*, *zieëmvél*, *zieëm* (zie ald. 2de bet.).

zieëmslap (m.; -lèp en -lappe; lèpke), *zieëmslaer*, *zieëmvél*, *zieëm* (zie ald. 2de bet.).

zieëmvél (o.; -le; -ke), *zieëmslap*, *zieëmslaer*, *zieëm* (zie ald. 2de bet.).

zieëndêrouge (bw.), zeendêrouge (zie ald.).

zieësjieëp (o.; -e; -ke) [Hd. *Seeschiff*], zeeschip: *ope zieësjieëp haef de zieëman alle waerêldzieëje bëvare; in d'n oeërlog zeen d'r hóndêrde zieësjieëpe gëbómbardeerd en gëzónke.*

zieëta (v.; zieëtaas; -ke), slome, sullige vrouw; onnozel vrouwmens: *Lom is 'ne baer op zokkën ('ne löbbës) en z'n vrouw is 'n êchte zieëta, di-j allës good vunk, te lómp is óm vuur d'n dujvël te dansën en onnog 'n ónnuuëzël kawf is.*

zieëtël (m.; -s; -ke), zörg, zieëdël (zie ald.).

zieëvëbom (m.; -buim; -buimke) [Lat. *arbor Sabina* (Sabijnse boom), Mnl. *savelboom*], zavelboom, savelboom, zevenboom: *de zieëvëbom greujt in 't zujje, mer wuuërt hi-j ouch waal ins gëzat; de zieëvëbom is eigëlik 'ne boumëchtigge strówk woevan de tek, di-j neet dikkër wuuërën es 'nën erm, kort bi-j de grónd ówtsprënge; de zieëvëbom bëhuuërt tot de sipprëssefëmi-jlie en is 'ne boum woe ze vlóchtigge, sterk rujkëndën oeëlie van make.*

zieëvënoug (v.; -e; -uigske), zevenoog: *'n zieëvënoug is 'ne gëvieërlikke bloodzwaer, daes-te kóns vërgëli-jke mèt 'n nieëgënoug (karbónkël).*

zieëvérke (o.; -s; -vérske), zeevarken, Guinees biggetje: *es-tën 't vërsjil wils zeen tösse 't kni-jnkën en 't zieëvérkske, di-j Joep in 'n kni-jnskoeëj haef zitte, mós-te lëttërlík geine sjaelën uuëm zeen; 't zieëvérken is e knaagdeer.*

zieëvës (m.; -se; -ke) [Eng. *seafish*, Hd. *Seefisch*], zeevis, zoutwatervis: *'ne zieëvës dae we gaer in de vësphan hóbbe ligke, is de kabbëljaw, dae we – es we h'm gëzawtën*

ieëte – labbërdaon (stokvis) neume; zieëvësse di-j vööl gëzónnd vèt hóbbe, zeen hieëringe, bökkëmën en makkreele.

zi-j, I (v.; -je; -ke) [Hd. *Sieb*, D. (Rijnl.) *Seihe*], vergiet, teems (gew.), zeef: **1** *vuur mèlk te zi-jjën höbs-te 'n zi-j vandoon; Laen duit de slaaj in 'n zi-j; 2 (uitdr.) Zjang haef 'n mëmoorie wi-j 'n zi-j (vergiët); II (v.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Lat. *seta*, Eng. *silk*, Hd. *Seide*], zijde: *'t plëkkerig bri-jke det ówt 't li-jf(ke) van de rups kump en det, es 't aan de loch kump, hel wuuërt, neume we zi-j; in häör klëdsje van zi-j is Jet waal sjik mer toch nog alti-jd 'n zieëta (onnozel vrouwmens); III (v.; -je; -ke) (m.b.t. een varken), flank: *gank ins get opzi-j, want iech kan neet doeër mèt m'n zi-j spek (zijde van het varken waaruit het spek gesneden is); IV (v.; -je; -ke) [komt van 'zij-duif'], duivin, vrouwelijke duif, wijfjesduif: *es d'n dówvëpit bi-j 'ne kónkoeër d'n hoeërn (doffer, mannetjesduif) op d'n dówvëspi-jkër(d) hilt, vlujg 't zi-jke vuur këpot vuur dae zoegëzagde weevënaer trök te zeen; V (v.; -je; -ke) [Hd. *Seite*, Eng. *side*], **1** zijde: *Berb shuüëp alti-jd op häör réchter zi-j, want op häör lënkër zi-j wuuërt ze al ins van de nachmaar bërieëje (krijgt ze wel eens nachtmerries); 2 (uitdr.) Stin is zieëkër e good vroumës, mer ze haef waal 'n lui zi-j, zij voert niets uit; VI (3de pers. vr. enk. en 3de pers. mv. v. h. pers. vnw.) [Eng. *she*, Hd. *sie*], ze, zij: *zi-j haef bi-j hun (thóws) de bóks aan, is er de baas, zwaait er de plak.******

zi-jje, I (bn.; g. tr. v. verg.) [stofnaam; Eng. *silk*, *silken* (zeer formeel), Hd. *seiden*], **1** zijden, van zijde: *mèt häör zi-jje hoeëze (kousen), häör zi-jje heudsje, häör zi-jje klëdsjën en häör zi-jje hejskës (handschoentjes) en häör hóws vól zi-jje staore kóns-te waal zëgke det Li-jza gek is op zi-j, mer dao kump nog bi-j det ze gek*

is op *zi-jje* (zachte) *wäördsjës*; **2** (**uitdr.**) *of iech di-j* (*zjats van e wi-jf* (uithuizige vrouw) *neet ins 24 oore opslówt, hink nog aan e zi-jje dräödsje*, is nog erg onzeker; **II** (overg.; *zi-jde*, h. *gëzi-jd*), *zaeve*; **1** [Eng. *to sieve*, Hd. *sieben*], *zeven*, *ziften*: *vuur de kuj hoofde de boor de kluntsjës neet ówt 't mael te zi-jje* (*zaeve*), *mer vuur de luj mótt de békker det waal doon vuuër d'r d'n deig maak*. **2** [Eng. *to sift*, Hd. *abseihen*], *zeven*: *ómdet de kuj dèk mètt hunnën ujjër in hun eige vlaje ligkën en de boore mètt de hand mèlckde, mós-te ze de mèlck vreugër zi-jje*.

zi-jjën dook (m.; *zi-jje deuk*; *zi-jjën deukske*), *neteldoek* [Hd. *Nesseltuch*]: *es-te vleysaap maaks, geit 't saap doeër de zi-jjën dook en bli-jve de kaerkës in dae zi-jjën dook achtër*.

zi-jn (bez. vnw. m., *bijv. gebr. 3de pers. enk.*) [Hd. *sein*], *zijn*: *zi-jn zjëlówzigheid is zjénant*.

zi-jne (bez. vnw. m., *zelfst. gebr. 3de pers. enk.*) [Hd. *das Seine* (het *zijne*), *meerv. die Seinen* (de *zijnen*); *veroud. die Seinigen*]: **1** de *zijne*: *mi-jne fits is e bitsje vërslicëte, mer de zi-jne stuit hieël oppe reipe* (is door en door versleten); **2** (**uitdr.**) *Fóns is neet bi-j de zi-jn(e)*, hij is niet meer bij bewustzijn; *hae kump trök bi-j de zi-jn(e)*, hij krijgt het bewustzijn terug.

zi-jnt 't (*gesubst. bez. vnw., 3de pers. enk.*) [Hd. *das Seine*], het *zijne*: *iech bën van 't prinsiep 'eedër 't zi-jnt'*, geef iedereen wat hem toekomt.

zi-jp (v.; -e; -ke) [Mnl. *sipen* (druppelen, sijpelen (freq.)), Mnl. *sipe* (laag land)], *afvoergoot*, *beek*: *es gieë oos Maaslandse nëteur e bitsje kënt, dën zeet gieë zieëker al goeën gëneete van de Zi-jp in Raekëm*.

zi-jsjoeëtël (v.; -s; -sjuuëtëlke), **1** *vergiëet dat*

(die) *voorzien is van neteldoek*: *es-te van mi-jmërte saap wils make, mós-te ze doeër 'n zi-jsjoeëtël doon*; **2** (**uitdr.**) *Tjeu haefneet allein 'ne kop wi-j 'nën tuijërhamer* (een groot hoofd), *mer ouch wi-j 'n zi-jsjoeëtël*, hij is erg *vergeetachtig*.

zilver (o.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; Eng. *silver*, Hd. *Silber*], *zilver*: *'Bëste minse, gieë zeet det we alle zilver(wérk) ówt de zilverkas höbbe gëhaold en de taofël mètt zilver höbbe gëdèk zoedët gieë mètt zilver kónt ieëte, mer stieëk det zilver waal neet in eur malën es gieë hi-j bówte gaot, 'zag de bazin van de rëstërao*.

zilverë (bn.) [Eng. *silver(y)*, Hd. *silbern*], *zilveren*: *Roske haef de vot mètt goud bëhangën* (is zeer rijk) *en op häör zilverë brówlofkraeg eedërein 'n zilverë horloëzje*.

zilverun (v.; -ne; -ke) [Hd. *Silberzwiebel*], *zilveruitje*: *waem avëntów waal ins in de kieëtële reurt, wët det zilverunkës hieël lékker zeen bi-j haas, kni-jn en gëbraod en zieëker ouch in 'bæuf bourguignon' det wieë rën(d)sjstaofvleis neume*.

zin (v.; g. mv.; g. dim.) [Lat. *sentire* (bemerken), Mnl. *sin* (gezindheid, gemoed, zintuig)], **1** *gósting*; *zin*, *trek*: (**uitdr.**) *d'n einën haef zin (gósting) in de dochtër, d'n angërën in de moodër, smaken verschillen; de kóns 't neet eedërein nao z'n zin make (z'n gósting gieëve)*; **2** [Hd. *Sinne* (form.)], *verstand*: (**uitdr.**) *dae is neet good bi-j z'n zinne (bi-j ze vëerstand)*, hij is niet goed wijs; *nao zoe 'ne zawwël stoeën m'n zinne nôw neet*, daar heb ik nu geen zin in; **3** (m.b.t. een intentie): (**uitdr.**) *waat is dae zeikërd van zin*, van plan?; **4** *luim*, *gestemdheid*, *gezindheid*: (**uitdr.**) *Frans, dae bëkans alti-jd gooj zin haef, haef vandaag króm zin* (is vandaag slecht geluimd), *ómdet-ër z'ne nówwën ottoo obbein haef gëvare*; **5** *streven*:

Laen haef häör zinnën op e zoeëmërhujske gëzat; 6 bestaansreden, zin: *kónt gieë miech zëgke waat de zin is van oos lieëve?; waat is de zin van di-j gëwouf?; 7* (vol)zin: *'waem ze béd opmaak vuuër d'r geit slaopën en d'n aafwas duut vuuër d'r geit ieëtën is alti-jd vääor op ze werk' is 'ne sjoeëne zin en ouch e sjoeën gëzëgkde* (wordt spottend gezegd over een te nauwgezet iemand).

zitte (onoverg.; zoeët, h. gëzieëte), **1** [Hd. *sitzen*], zitten: *es wieë aan de taofël zitte, kalle wieë uuvër ditsjës en détsjes; 2 [Hd. *sich setzen*], plaats nemen: *gank zitte; 3* [Hd. *sitzen*], ergens lang vertoeven: *Zjieër zit al dri-j maond(sj) in de bak; Sjarel mót goeën zitte (mót de bak in); mèt de keezinge mót iech goeën zitte*, ben ik betrokken bij de activiteiten van een stembureau; **4 (uitdr.)** *sjoeëns det Door 't daen aovënd haw zittën*, behoorlijk dronken was, *en mèt 'n sti-jf tóng bëgos te kalle, haw z'n vrouw, tón d'r trök neuchtër waas, 't waal zitte* (was zij in verwachting), *waat nêteurlik neet aan di-j sti-jf tóng loeëg; ofs-te mèt det gemékker mel* (succes) *höbs bi-j de vrouwluj, zit nog, dat moet nog bewezen worden; wi-j zit det ouch alweer mèt daen trouw, waas det neet van móttës?.**

Zittërd; Sittard: *'Zittërd, mèt börgërs wi-j Jo Erens en Toon Hermans, is ein van de awdste staej van Holland en de op ein nao awdste stad van Limburg. In Zittërd, det van Siter [van het Oud-Hd. site (hoogte of berghelling) kump, ginge de Mëzeikënaere vreugër op baewieëg (bedevaart) nao Slivvëvrouw van 't Heilig Hart, woebi-j ouch e bëzeuk waerde gëbrach aan 't kloëstër van de ursëlinnën en 't Mariejapark. Zittërd, det óngëvieër 38.000 inwoëñërs haef, 'n deil is van de gemeente Zittërd-Gëlaen en in 't smaalste deil van de provvinsie Limburg ligk, is sërtów e tof stédsje woe 't good is vuur te winkëlën of te wandële langs de*

stadsvi-jvër, op de stadswal of langs de mónnëmëntaal geevëls. En e lékker tëraske doon is t'r ouch hieël gezéllig.'

Zjaak, roepnaam voor Jaak, Jacob.

zjakkèt (o.; -te; -sje), billëklétser, billëntikkër, kóntëklétser, pen (3de bet.), pittëlaer (zie ald.).

Zjaklin, roepnaam voor Jacqueline.

zjallëzie (v.; g. mv.; g. dim.), zjallëzi-j (zie ald.).

zjallëzi-j, 1 (v.; g. mv.; g. dim.) [Fr. *jalousie*, Eng. *jealousy*], zjallëzie; jaloesheid, jaloezie, najjver, afgunst: *ómdét wieë oppe lottoo gëwónnën höbbën en zoe miljënaer zeen gëwoeëre, stikke de naobërs van zjallëzi-j; 2 (v.; -je; -ke) [It. *gelosia*, Hd. *Jalousie*], zonnenscherm, jaloezie: *vuur soeëmërs de hits bówte te hawtën höbbe we oos zjallëzi-jje laotën hange (laote make).**

zjallóws (bn.; zjallówzër; -te), ni-jdig, zjëlóws (zie ald.).

Zjang, roepnaam voor Jan, Johan.

Zjao, roepnaam voor Jan, Johan.

Zjao-Lëwi-j, roepnaam voor Jean-Louis.

Zjao-Pjaer, roepnaam voor Jean-Pierre.

zjartël (v.; -le; -ke) [Fr. *jarretelle*], zjértël; **1** jarretel, jarretelle: *vreugër droeëge de vrouwluj e korsèt, woe zjartëllën aan vas zoeëte vuur de hoeëze (kousen) mèt op te hawte; 2 (uitdr.)* *'wieë höbbe dri-j jaor gëvri-jd,' zag 't suuëtske, 'mer dae leeve jóng van miech is miech innëwi-jl* (intussen) *noeëts boeëve m'n zjartëlle* (eigenlijk *haosbëngële*) *gëkómme*, we vrijden in

(naar) eer en deugd.

zjat (v.; -te; zjétsje) [Belg. Fr. *jatte* (grote kop zonder oor)], tas; kopje, tas (gew.): *es Zjannèt op zjats is* (op stap is), *drunk ze de ein zjat koffie nao de angër en daodoeër is ze zoe opgëjaag det ze d'n hieëlën daåg bli-jf zjatse* (uithuizig blijft) *en alles ligk te vërpatsje, sjoeëns det ze geine nagël haef òm aan häör gaat te kratse.*

zjats (v.; -e; -ke), baansjoeëtël, straatbrak, jats, brak; jats (gew.), straatloopster (gew.), straatmadelief: *tón de zjats häörën akkuu aaf waas* (ze totaal uitgeput was) *van 't zjatse, bóng ze häöre mins op* (maakte ze haar man wijs) *det ze d'n hieëlën daåg mer 'nën hawve mins waas gëwaes* (dat ze zich de hele dag niet te best had gevoeld).

zjatse (onoverg.; zjatsde, h. gëzjats) [D. (Rijnl.) *jatzen, jatz* (vlug)], brakke; brakken (gew.), rondzwalken, rondzwerfen: *es-te di-j baansjoeëtël neet wi-j 'ne ech straothun(d)sje doeër de stad zujs zjatse, is ze krank of stuit t'r häöre kop neet nao.*

zjèdi-j (m.; -je; -ke), kallëbas; hand- of boodschappentas: *in häöre zjèdi-j zoeëte 'ne pot zjèlei, 'n tówt vleiskieërse, e bössëlke unnëpi-jpkës, get rëdi-jskës, 'ne killoo vërkesvleis, e flëske li-jnoeëlie en nëteurlik 'n doeës knapkeuk.* [Volgens de Maaseiker professor Gessler zou zoon Wetzels in het tehuis waar hij verbleef, enkele woorden Frans hebben geleerd. Zijn stopwoord werd 'je dis'. Als hij met zijn bedelzak (*kallëbas*) zwaaide, riep hij steeds: 'Je dis de kallebas.']

Zjee, roepnaam voor José (m.), Josée (v.) en Roger.

zjeezwi-jt (m.; -e; g. dim.), zjèzwiet (zie ald.).

Zjef, roepnaam voor Jos, Jozef.

zjèlee (m.; -s; -ke) [Mnl. *galey*, It. *gilé*, Fr. *gilet*], wejmëske; **1** gilet (gew.), vest: *e zjèleeke is e stóffe jéske zóngër mówwe mèt 'n hieël ri-j knuipkës det mansluj vreugër ónger de jas van hun këstum aandieëgën en det nôw allein nog gëdrage wuuërt bij spissjaal gëlieëgënheede*; **2** wollen bovenkledingstuk: *in hunne vri-jjën ti-jd drage zoewaal vrouwluj es mansluj e soeërt gestrikde vëreus, mer dën mèt knuipkës en zóngër mówwe, e kleijngstök det we 'ne zjèlee of e zjèleeke neume*; **3 (uitdr.)** *dae vrieëtzak sloeëg e koppël eijër in z'ne zjèlee en trok éffekes daonao e maesje tieëge z'ne zjèlee.*

zjèlei (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *jaley*, Fr. *gelée* (gelei), Hd. *Gelee*], **1** gelei, jam: *ofs-te nôw 't ingëdik en sti-jfgëwoeëre saap of de in stökskës gësnieëje vróch mèt sókkër luuëts koeëke, in de twieë gëvalle sprieëke we in Mëzeik van zjèlei*; *op 't sjaap stoeën waal twuntig pöt(sjës) mèt aarbeze-, abbriekoeëze-, waalbieëre-, rëbarbër-, prówmën- en framboeëzëzjèlei*; **2 (uitdr.)** *van zoor prówme kóns-tën ouch zjèlei make*, iedereen kan nuttig zijn, ook onsympathieke mensen.

zjèlóws (bn.; zjèlówzër; -te) [Lat. *zelosus*, Mnl. *jalous*, Oud-Fr. *jaloux*, Eng. *jealous*], ni-jdig, zjallóws; jaloers, afgunstig, naijverig: *tón iech Fiefie e stökske sësi-js goeëf, waas Loekie zoe zjèlóws det-ër tieëge de graasjport pisdën en Fiefieke, ochërm, in z'n oeër baet (bieët); 'ne zjèlówze mins is 'ne zjèlówzërik.*

zjèlówzërik (m.; -ke; -ske), jaloers (afgunstig) iemand: *de zjèlówzërik waas raozëntig, ómdét Zjul z'ne poeër zoe dik waas es 'nën erm en dae van häömzëlf zoe dun es e potluuëdsje.*

zjêlôwzigheid (v.; g. mv.; g. dim.), zjallêzi-j
(zie ald. 1ste bet.).

zjêmaetêr (m.; -s; -ke), zjèmè (zie ald.).

zjèmè (m.; -s; g. dim.) [Fr. *géomètre* (landmeter), hier *géomètre des mines*], zjêmaetêr; markeur, mijnmeter: *des-tên óngêr de knaal in Lankêr en Ejsde* (Eisden) *geinein vêrzakking hōbs, is de vêrdeenste van de zjèmès*.

zjênant (bn.; -êr; -ste) [Fr. *gênant*, Hd. *genant*], pijnlijk, beschamend, gênant: *’t waas e bitsje zjênant tón iech in vol vêrgadêring mêt m’ n hōndêrd twuntig killoo mêt vâöl gêkraak doeêr m’ ne stoel zakde; ’t is zjênant es minse diech e pujpkên* (windje) *huuêre laote*.

zjendêrm (m.; -e; -ke) [van *gens d’armes* (mensen van de wapens), in Belg. destijds rijkswachters], **1** rijkswachter, gendarme: *waat vreugêr ‘de zjendêrme’ hêtde, wuuêrt nôw de fiddêraal pollisse gëneump; 2 manwif: *’waat hōbs-te nôw weer ówtgêspoeêk, lieëlikke, lómpe klaos,’ zag Fóns z’ n vrouw, ’nên echte zjendêrm, tón dae ’t vleis e bitsjên haw laotên aanbranne; 3 het korps gendarmes: *Zjos is bi-j de zjendêrme gëwaes woe dêr op z’ n streepe stóng, want es-tên h’ m get in de waeg lags, ging dêr mêt tiech vare; de zjendêrme woeêre strénger es de pollisse*.**

zjendêrmeri-j, de rijkswachtkazerne, gendarmerie: *es-te zóngêr leech haws gëvare, kos ’t zeen det de zjendêrm diech vroeg d’ ne fits oppe zjendêrmeri-j te goeên laote ki-jkên es ’t leech gëmaak waas; de zjendêrmeri-j haef lang in de Pélsërstraot gëlieêge*.

zjendêrmezweit (m. en o.; g. mv.; g. dim.), slappe koffie: *ómdêt Liske geine stérke*

koffie kan vêrdrage, tuitêlt ze op ’nên daág ’n hieël tuit zjendêrmezweit laeg.

zjêneere, zich (wederk.; zjêneerde zich, h. zich gëzjêneerd) [Fr. *se gêner*], zich generen: *iech zou miech zjêneere vuur zoe ’ne sugkêlaer zoe te laotên aankloeëtên* (aanmodderen) *en zelf geine poeët ówt te stieêke; de mós tiech neet zjêneere vuur di-j hōnd(s)vot ins good d’ n adêl bloeët te lègke, eens duchtig de waarheid te zeggen; pak ówt en zjêneer diech neet*.

zjêneevêr (m.; g. mv.; -ke) [Mnl. *genever, jeniver* (jeneverbes), Oud-Fr. *geneivre* (jeneverbes)], **1** sjnaps, wittêke, wawwêlwatêr, klaore, borrelke, dröpke; jenever: *of gieë nôw ’ne borrel, e wittêke, ’n dröpke, ’ne klaorên of e zjêneevêrke drênkt, ’t kump allêmaol ówt dezêlfde fles; e zjêneevêrke drênke we ówt ’n dröpkêsglaeske; nao e paar zjêneevêrkês waas de tandpi-jn gëdoeën; 2 (uitdr.) de zjêneevêr is gëduip, aangelengd met water*.

Zjêrom, roepnaam voor Jerome.

zjêrtêl (v.; -le: -ke), zjartêl (zie ald.).

Zjêrtie, roepnaam voor Gertrude.

Zjêrtie, roepnaam voor Gertrude.

zjêvêl (m.; g. mv.; g. dim.) [stofnaam; genoemd naar Javelle (Parijs arrondissement); van Fr. *eau de javelle(le)*], bleekwater: *tón Bêrta de plêvujzên aan ’t sjróbbe waas en get zjêvêl in hâor lènkêr oug kraeg, sjrieêfde ze wi-j e vêrke; vuur ’t li-jne* (wasgoed) *te bleike, doon we zjêvêl in ’t watêr*.

zjêwieël (o.; -e; -ke) [Mnl. *jouweel*, Eng. *jewel*, Hd. *Juwel*], **1** seeraod; juweel, sieraad: *’ne lajêvaegêr* (dief) *haef An hâor zjêwieêle, di-j in e kiskên in de laaj loeêge,*

gëpik; es An häör zjèwieëlèn aan haw, hóng ze vól goud en zilvër; 2 voortreffelijk mens: det is e zjèwieël van e maesje; 3 kleinood: 't Mèzeikër sprieëkwoeërdëbook van Tony Van Wijck stuit baorëntig vól zjèwieëlkes; 4 (vulg. humoristisch) testikel: pas op, want voeërt stamp iech tiech óngër d'n zjèwieëlkes.

zjèzwiet (m.; -e; -sje) [modern Lat. *Jesuita* (komt van Jezus), Eng. en Hd. *Jesuit*], zjeezwi-jt; **1** jezuïet: *zjèzwiete zeen preestërs di-j zoewaal lieëraar, kunstënaer, doktër, aalmoozëneer, zjoernalis es parrochiepreestër of waat dën ouch kónne zeen; de zjèzwiete vènge det ze jóng minse zoe móttën opveuje det ze zich zoe vri-j veulën es e vuuëgëlkën in de loch; 2* intrigant: *vuur dae zjèzwiet zeen alle vówl teure good vuur z'n gósting te kri-jge; 'ne zjèzwiet is 'n mængëling van 'nën döbbële, 'ne sji-jnheiliggën en 'ne vèrëkkëling, dae angër luj d'n dujvël aanduit en 't blood óngër de nieëgël ówthaolt.*

Zjieër, roepnaam voor Gerard.

zjìelètmétske (o.; -s; -), [merknaam 'Gillette' werd soortnaam], scheermesje: *hóbs-tën e sjoeën glaad gëzich, dën kóns-te diech mèt e zjìelètmétske perfék sjieëre, mer es d'n wange vól bróbbëlën en brubbëlkës stoeën, dën rits-te mèt zoe e zjìelètmétske allës oeëp(e).*

zjìmnastik (m.; g. mv.; g. dim.) [Gr. *gumnastikè*, Fr. *gymnastique*, Hd. *Gymnastik*], gymnastiek, turnen: *Mil haef achtër 't hóws 'n eige turnzaelke mèt allës trop en draan: 'ne bók, 'n sprèngplank, touwe, rëkkën en neum mer op, want zjìmnastik zit h'm in 't blood.*

zjipke (o.; -s; -), zjuupke (zie ald.).

zjoe(k)boks (m.; -e; -ke) [Fr. en Eng. *jukebox*, Hd. *Jukebox*], **1** jukebox: *ómdét wieë gek zeen op de jaore séstig, hóbbe wieë bi-j ós in de livving 'ne zjoe(k)boks stoeën; 2 vroeger dansten (ook) de Maaseikenaren op jukeboxmuziek: 'D'n awwërwètse zjoe(k)boks, dae poppëlaer waas rónnd 1930, waas sértów te vèngën in d'n hoorëka en haw 'nën ingëbówde verstërker en bokse. De sjoeënstën en bèste zjoe(k)boks waas de 'Wurlitzer', dae zoe békënd waas det de minsën h'm gëli-jk stëlde mèt zjoe(k)boks in 't algëmein. 'Zjoe(k)boks waas ieërs neegëréngëls vuur 'hoeërékot', bëteikënde daonao 'rèstërao langs 'ne wieëg' en is nów 'ne mèzi-jkottoomaat.'*

zjók (m.; -ke; zjukske), sjók; schok: *tón wieë in Vroolinge tösse de fruitbuim doeër fítsde, glítsde m'ne kammëraod ówt en vloëg mèt 'ne zjók en 'ne nónddëdzjuuë tieëge 'nën dikke pieërboum; m'nën tuf goeëf nog e paar zjókkën en voeël (vieël) tón in pan.*

Zjon, roepnaam voor Jan, Johan.

Zjonnie, roepnaam voor Jan, Johan.

Zjozzëfin, roepnaam voor Josephine.

Zjul, roepnaam voor Juul, Jules.

zjupao (m.; -s; -ke) [Fr. *jupon*], korte onderjurk: *ómdét Dolf z'n vrouw in de zoeëmër dèk hawfnaaks löp, haef-tër häör vuur häöre vërjaordaág 'ne sjikke zjupao gëkoch vuur óngër häör zi-jje klëdsje, want angërs is 't zjus of ze niks aan haef.*

Zjus t'rlangs; Net ernaast: *'Dit zaat hërmeni-jke waerdën in 1998 opgërich bënne de Wi-jk Uuëvërbieëk. De naam Zjus t'rlangs sluit op 't feit det ze in 't bëgin dëk zjus t'rlangs späölde. Óngërtösse weite ze hieël get mieë van mèzi-jk aaf en trieëje ze*

sértów op in 't karnëvalssëzówn en dét in de twieë Limburge.' (Bron: site *Het Heilig Wammes*)

zjus te gooj (uitdr.), net goed: *Neer haef 'n pens wi-j'n tón en det is zjus te gooj, want hae mótt mer neet zoe de vrieëtzak (smulpaap) ówthange; es-te mèt d'ne pittëlaer tösse de speike (spi-jke) van d'ne fits bès gëkómme, is det zjus tegooj, want de haws d'n ottoo mer mótte pakke, wi-j iech tiech haw gëzag.*

zjus, I (bn.; g. tr. v. verg.) [Lat. *iustus* (juist), Mnl. *ju(u)st*, Fr. *juste*], juist, correct: *'t is zjus det iech sji-jt hób aan de luj; 't is zjus des-te vööl noeëtën op d'ne zank höbs en det iech van diech de krélkespis kri-jg (dat je me op mijn zenuwen werkt); II (bw.) **1** juist: *det kump nów ins zjus van pas; 2* zojuist: *Fri-j haef d'n hieële middig aan d'n toe(ë)g gëhange, mer hae is zjus weg, want ki-jk, dao löp-tër mèt z'n zate pëtatte; iech bèn zjus nao de film gëwaes; III (uitdr.) *zjus is zjus; det is 't h'm zjus, daarover gaat het nu net.***

zjustëmènt (bw.) [als repliek], precies, juist: *de zjuusj z'n oeërdeil waas zjus. Zjustëmènt!*

zjuu (m.; g. mv.; -ke) [stofnaam; Fr. *jus*], jus, vleesnat, bouillon: *pak e kumpke zjuu, doot t'r e glaeske portoo en e klein fléske roum bi-j en de höbs e lékker sejske vuur bi-j 't wild(sj) vérkske (uiteraard niet in de betekenis van 'pissebed'!); de zjuu (bëljóng) van dujfkës is hieël gëzónnd.*

Zjuul, roepnaam voor Juul, Jules.

zjuupke (o.; -s; -), zjipke; fruitdropje, droptoffee: *greun zjuupkës zeen good vuur de kael; in 'ne slókwinkël höbs-te zjuupkës in allërlei kleurën en smake, mer aan de tan plékke ze allëmaol en spónsëchtig zeen de*

meistën ouch; de höbs malsën en ouch hel zjuupkës.

zjuusj (m.; zjuuzje; -ke) [Fr. (in België) *juge* (*de paix*), Eng. *justice of the peace*], vrederechter: *Lei is mótte vöörkómme en de zjuusj haef gëzag det-ër waal 'n uigske maag höbbën op di-j ros (sluwe en doortastende vrouw) mer det-ër häör neet maag ambëteere, ómdét ze haef ligke roope det-ër häör op häöre rök kan bloeëze (dat hij haar gestolen kan worden).*

zoe (bw.) [Hd. en Eng. *so*], **1** zo: *de höbs gëli-jk, det is zoe: dae Baer, det is zoe eine dae gaer get langs 'n achtërpörtsje reegëlt; daen ottoo is zoe good es nów; 2 (samenst.) *wi-zoe (hoezo), de höbs t'r geinën aard aan?; 3* (uitdr.) *di-j Til is zoe gek es e raad; oos Trees is zoe (zij is in verwachting); 't haef zoe mótte zeen, het was voorbestemd.**

zoe oppën aard (bw.), zoiets als: *'t waas 't lëwejt, zoe oppën aard van 'n koffiemuuële.*

zoeë (bw.) [Eng. en Hd. *so*], zo: *zoeë hób iech 't gaer.*

zoeëg (v.; zäög; zäögske) [Lat. *sucula*, Mln. *suege, seuge, soge*, Eng. *sow*, Hd. *Sau*], **1** zeug: *tón de zoeëg haw gëbagk (biggen had geworpen), loeëge d'r tieën bagkën (biggetjes) óngër de lamp; 2 (scheldw.) zeug: *'n zoeëg is 'n kómbienasie van 'n dikke mazzjól (machóchël = corpulente vrouw), 'n loonj van e vroumës (slons), 'n lui fi-j(j)oeël en 'n téttemi-j (tettenmie).**

zoeëgét (onbep. vnw.) [Hd. *so etwas*], zoiets: *höbs-te zoeëgét al gëzieën, wi-j di-j appëlklats (praatzieke vrouw) dao al oore stuit te blétsje?*

zoeëgk (o.; g. mv.; g. dim.) [van Mnl. *suken* (zuigen), Lat. *sugere*], zówksël; zog,

moedermelk: *es 'n moodër nao de bëvalling gei zoeëgk haef en ze 't kien(d)sjën éch mèt moodërmèlk wilt veuje, dén kan ze 'n mémmerse (min) insjakële; det is good vuur 't zoeëgk, als je dat eet of drinkt, verhoogt de melkproductie (bij de vrouw).*

zoeëmér (bw.) [Hd. *nur so*], zomaar: *det meint-ër neet des tiech ougën höbs wi-j 'n fis (bunzing), det haef-tër zoeëmér gëzag vuur de kloëëtëri-j; 'Geit det zoeëmér?' zag Laenëke tón iech häör neet poeënde bi-j 't bënnëkómme; hae is zoeëmér van z'ne klot gëvalle.*

zoeëmër (m.; -s; zuuëmërke) [Mnl. *somer*, Eng. *summer*, Hd. *Sommer*], **1** zomer: *of 't nôw zoeëmër of wënt(sj)ër is, Lëwi-j is 't hieël jaor aangëmaak mèt 't spieën (aambeien); 2 (uitdr.) Paose vreug of Paose laat, Paose haef de zoeëmër aan ze gaat, weerspreuk.*

zoeëmërdaâg (m.; zoeëmërdaag; -daegske) [Eng. *summer day*, Hd. *Sommertag*], zomerdag: *es op zoeëmërdaag (mv.) de zón sji-jnt, ligk di-j vi-jis klammot (smeerpoes) pôwdëlnaaks in de zón; 't waas waal 'ne zoeëmerdaâg, mer toch gei waer vuur 'nën hönd doeër te jaage.*

zoeëmere (zoeëmerde, h. gëzoeëmerd) **1** (onpers.wv.) [omzeggens alleen in enkele verbindingen; Hd. *Sommer werden*], zomeren: *'t bëgint nôw eindëlik get te zoeëmere (warmer te worden), mer 't is ouch al begin oggustus; 2 [D. (Keuls) sömmern, D. (Zwi.) sommern (zomerkoren oogsten)], aren lezen: allewi-jl vrieëte de vuuëgël de havër, de terf, 't koeëren en de gieërs di-j op 't gëmejd veld(sj) bli-jve ligkën op, mer vreugër raapde de minsën en sërtów de kënjer det allëmaol op, waat we zoeëmere neume; es we gënóg zoeëmere, kónne we de dujfkës hieël lang voore.*

zoeëmërhujske (o.; -s; -) [Hd. *Sommerhäuschen*], **1** zomerhuisje: *vuur hi-j swënt(sj)ërs mèt det stróntwaer ëwég te zeen, höbbe Gus en Lut zich e zoeëmërhujskën aan de Costa del Sol aangësjaaf, woe ze van hunnën awwën daâg hoeëpe te gëneete; 2* tuinhuisje: *Tuur en Rika, di-j 'ne groeëtën achtërówt höbbe, zittën op gooj daag vööl in hun zoeëmërhujske, woe hun kleinkënjër zich in de vëkansie kónnën ówtlieëve.*

zoeëmërsproonsjële (mv.) [Hd. *Sommersprossen*], zomersproeten: *daen dikmieëkër haef vööl vel en min dao (is hovaardig), mer dao zitte waal vööl zoeëmërsproonsjëlën op ze vel.*

zoeën (m.; zäöns; zäönsje) [Mnl. *sone*, *soon*, *zuene*, Eng. *son*, Hd. *Sohn*], zoon: *de zoeën is nog mer 'ne gaaplieëpël (is nog erg jong), mer de zujs toch al det-ër nao ze vadër aart (AN aardt = op zijn vader lijkt).*

zoegét (onbep. vnv.), een soort gevoel, zoiets: *iech höb zoegét van 'de koeëj vilt miech op m'ne kop' (ik heb zo'n gevoel van 'ik kan het alleen thuis niet uithouden').*

zoegëzag (bw.), **1** [Hd. *so genannt*], zogenaamd, in schijn, zogezegd: *nôw huuërs-tën h'm zoegëzag op z'n zök aafkómme; 2* [Hd. *sozusagen*], om zo te zeggen: *Funkskën is zoegëzag 'ne vlieëgël, mer miech haef-tër nog neet bi-j me pietsje gëpak (beetgenomen); 3* [Hd. *so gut wie*], zo goed als: *Zjef is zoegëzag stërveskrank, mer iech höb h'm e paar daag gëlieëje nog zoe zaat es 'n sjöp (goed dronken) uuvër de Mert zeen loupe.*

zoemèdein (bw. v. tijd) [Hd. *sofort*], dadelijk, aanstonds: *zoemèdein kri-jgs tiech 'n watsj rónnd d'n oeëre, want tiech dougs neet (je bent een slechterik); zoemèdein vaeg iech tiech ein.*

zoeväöl, **1** (onbep. hooftelw.), **1** zoveel: *de mós tiech zoeväöl mäögëlik veerën es-te krank bès*; **2** zo ongeveer: *wi-jvääöl bieërskës wils-te vange? Zoeväöl es vuuërigge wieëk.*

zoeväölërlei (bn.; g. tr. v. verg.) van zoveel soorten: *es-te zoeväölërlei kënjër in de klas höbs, moogs-te de hoondër(e) de eijër neet in hun kónt tälle*, dan mag je je verwachtingen niet te hoog stellen; *mèt zoeväölërlei soeërte broeëd kónne de minse neet mieë keeze.*

zoeväölste, **1** (bn.) [Hd. *soundsovielt*], zoveelste: *’t klei(n)kënd(sj) kraeg ’t zoeväölste deil van de äörfënis (ërfënis, örfënis)*; **2** (rangtelw.) [onbepaald hoog rangcijfer; Hd. *soundsovielte*], zoveelste: *de zoeväölstën daäg van de maond(sj)* [Hd. *der Soundsovielte des Monats*]; *det is nôw al de zoeväölstën daäg des-te miech de kael ówthings (ówthungs).*

zoewaal (bw.) [Hd. *sowohl*], zowel: *zoewaal de awwërs es de kënjër maakde van hun oeëre, speelden op; iech höb bi-j ós zoewaal ’nën os es ’nën ieëzël.*

zoewujd (bw. v. pl.) [Hd. *soweit*], **1** zover: *zoewujd es-te kóns ki-jkën is ’t zwart van ’t volk (vouk)*; **2 (uitdr.)** *ieër ’t zoewujd is, haef mënnig vuuëgëlke gësjeëte det nôw nog gei kun(t)sjën haef.*

zoezieër (bw.) [Hd. *so sehr*], zozeer: *Lambaer waas zoezieër aan d’n aafgank det-ër zich békans haw bëdoeën; iech veul miech neet zoezieër bësjaemp mer ieërdër bësjeëte (bedot).*

zok (m.; zök (zokke); zökske) [Mnl. *socke*, *soc*, Eng. *sock*, Hd. *Socket*], **1** sok: *tón Simon e gaat in z’n zök (zokkën) haw, zag Mia det de ieërpëlën ówtkwoeëme*; **2 (uitdr.)** *Baer is ’ne baer op zokke, zware, lobbessachtige*

man; in Diepenbeek kwoeëm Lei op z’n zokke doeër, slaagde hij moeiteloos; tón iech huuërde det m’n vrouw zoe dûl waas es e kujke, waas iech kómplieët van de zök, de kluts kwijt; di-j érmoodspéns is ’nën érme zok, drommel; dae mowlëman kalt tiech van de zök, hij overbluft je; huuërs-te dae fieloë (schurk) op z’n zök aafkómme, langs een omweg iets proberen te bekomen; m’ne fits stuit oppe zök, de band(en) is/zijn lek; Giel is ’ne gooje zok, een goedaardig man.

zöldër (m.; -s; -ke) [Lat. *solarium*, van *sol* (zon), Mnl. *solre*, *solder*], **1** zolder: *Krit haef get aan z’ne fits (heeft problemen), want hae kan van oppe zöldër d’n heemël zeen, waat neet bëteikënt det-ër geit heemële, mer det t’r e gaat in ’t daak is*; **2 (uitdr.)** *de ków stuit oppe zöldër, staat droog.*

zöldërlówk (o.; -lówke; -lujkske), vallówk; zolderluik: *tón Kaatsje zich oppe zöldër waas goeën vërstieëke, haef ’t zich vërtroeëjën en is ’t doeër ’t zöldërlówk d’n trap aafgëdóndërd.*

zöldërtrap (m.; -pe; -trépke), zoldertrap: *tón Giel de zöldërtrap oploeëp, loeëp-tër aaf wi-j ’ne wëkkër (ratelde hij aan één stuk door).*

zómp (m.; zump; zumpke) [Mnl. *somp*, Hd. *Sumpf*], moeras, drasland: *in oos nëteurgëbeed ‘d’n Tösj’ kóns-te sjoeën zeen wi-j de boore van ’ne zómp in de wei ’nën drènk (drinkplaats voor vee) höbbe gëmaak vuur de kuj, woe di-j bieëste soeëmërs vërkeuling in zeuke.*

zómpëtig (bn.; -gër; -ste), zómpig (zie ald.).

zómpig (bn.; -gër; -ste), zómpëtig [Hd. *sumpfig*]; drassig, moerassig, moerasachtig: *es-te, naodët de Maas is ówt gëwaes, ins doeër ’t Héppervëld(sj) bès gëwanjëld, dén*

höbs-te zelf óngërvóngë det de weije dén nog hieël zómpig zeen; doot tiech de bottën aan, want di-j wei is vâöl te zómpig.

zón (v.; g. mv.; zunke) [Lat. *sol*, Mnl. *sonne*, Eng. *sun*, Hd. *Sonne*], **1** zon: *vuur oppe kappoo* (motorkap) *van d'nën ottoo mèt di-j brannënde zón e speegëleike te bakke, hoofs-tën allein mer de sjaal te brieëke*; **2** (uitdr.) *de zón sji-jnt ouch doeër klein vinstërkës, de zon schijnt ook voor arme mensen; ti-jd maak graas en zón maak hui, aansporing tot geduld als niet alles op stel en sprong gaat; vuur niks sji-jnt de zón (vuur niks geit de zón op), alles heeft zijn prijs.*

zóndaâg (m.; zóndaage (zóndaag); -daegske), zóndig (zie ald.).

zóndig (m.; -ge; -ske) [Lat. *dies solis* (dag van de zon), Eng. *Sunday*, Hd. *Sonntag*], zóndaâg; **1** zondag: *jaomër gënóg zeen d'r in 'n wieëk zës wirkëndaag en mer eine zóndig*; **2** feestdag: *es Kieërsmis op 'ne vri-jdig of 'ne maandig vilt, höbs-te dri-j zóndiggën achtërein.*

zóngër, **1** (vz.) [Mnl. *sonder*], zonder: *wilt gieë eur zjétsje koffie mèt of zóngër mèlk?; kónt gieë zónger zawt oppe ieërpële?; Mil kan neet zóngër Mit*; **2** (voegw.), zonder: *bi-j Toeën stuit de duuër alti-jd vuur eedërein wagëwujd oeëpen* (is iedereen welkom) *en oppe duuër stuit jummës 'bënne zóngër kloppe'.*

zónk (m.; zunk; zunkske) [van *zinken* (dalen)], zonk, zink, zenk: *tón iech mèt m'nën ottoo vâöl te hel in di-j zónk in de wieëg voeër; vloëëg iech mèt m'ne kop tieëgën 't daak, woe iech en 't daak 'n dikke blöts van hóbbe.*

zónleech (o.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Sonnenlicht*, Eng. *sunlight*], daâgleech; zonlicht: *kóm ins nao bówtën en hawt det stufkën ins in 't*

(zón)leech, want iech zou neet gaer 'n kat in 'ne zak koupe.

zónnëbékker (m.; -s; -ke), **1** veldovensteen: *de zónnëbékkers di-j nôw nog gëmaak wuuëre, deene sërtów vuur aw boordëri-jkës te rëstorreere*; **2** veldovenstenen vroeger: *'Vreugër stóngë d'r brikkënoeëvës in 't oeëpe veld(sj) woe brikkëbékkers mèt de leim dae ze ówt 'n leimkówl haolde, zónnëbékkers bakde. Zónnëbékkers zeen mèt de hand gemaakde brikke, di-j veer wieëkën in de zón en de wënd(sj) waerde gëdruuëg, dén op (in) 'ne groeëtën houp waerde gëzat, vuur d'r dén mèt struuë, enz. 'nën oeëve rónð en in te stoeëke. Mèt brikroeëj zónnëbékkers waerde vónkëlnów hówzër gëbówd. De zónnëbékkers waerde vreugër doeër de vörmër in 'ne vörm gëmaak.'*

zónnëbloom (v.; -bloome; -bleumke) [Eng. *sunflower*, Hd. *Sonnenblume*], zonnebloem: *de groeëte, gael bloome di-j d'n hieëlën daâg mèt de zón mètdreije, zeen doeër van Gogh vërieëwig in z'n waerëldbëkënde sjildëri-j 'Zónnëbloome'.*

zónnëslaag (m.; -slaeg; -slaegske), zónnësteek; zonnslag (gew.); zonnesteek: *es-te doeër de groeëte hits of doeër de vlake zón op d'ne kop innins bëgins te zweite wi-j e paerd, kors kri-jgs van boeëve de fieërtig en van d'ne klot geis, höbs-tën (al te) lichëlik 'ne zónnëslaag, woes-te rap de pi-jp van ówt bës es neemës get traan duit, jungske, pas op vuur 'ne zónnëslaag.*

zónnësteek (m.; -steeke; -steekske), zónnëslaag (zie ald.).

zónnëstraol (v.; -e; -sträölke) [Eng. *sunray*, Hd. *Sonnenstrahl*], zonnestraal: *nao 'ne lange, dónkëlën en dómpigge* (mistige) *wënt(sj)ër kónne de ieërste zónnësträölkës*

op de bloeët vel diech zoe bli-j make des-te 'n ti-jdsje vääöl vel (óm d'n mówl) höbs (dat je veel praat hebt).

zoôr, I (o.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *suur, suer, sur*], **1** zuurazijn: *we goeën de kómkommèrkès en de hieëringën in 't zoôr lègke*; **2** [Hd. *Sodbrennen*], zaaj (zie ald.); **II** (bn.; -dër; -ste) [Eng. *sour*, Hd. *sauer*], **1** zuur: *van zoor beer, 'ne zoorën hieëring, zoor mèlk en zoôr broeëd kóns-tën 't zoôr kri-jge*; **2** onvriendelijk: *zèts tiech det zoor gëzich mësjujn mèt det zoôr waer en dae zoore wènd(sj)?*; **3 (uitdr.)** *det zal diech nog zoôr opbrieëke* (dat zal je nog bezuren, daar zal je nog spijt van krijgen, daar zal je de nare gevolgen nog van dragen), *ménke, des-te miech zoe ligks te koejëneere; es-te miech nog eine kieër 't lieëve zoôr maaks, kóns-te miech de póchël op* (dan kun je me naar de maan lopen); *es-te ze zoôr vërdeens, zou(d)s-te waal 'n zoorprówm wuuëre*. [zoôr: vóór een o. zn., als gezegde en als bw.; zoor: in de andere gevallen]

zoordeig (m.; g. mv.; -ske) [Eng. *sourdough*, Hd. *Sauerteig*], zoordeisëm; zuurdeeg, zuurdesem: *allein bi-j zwart broeëd mós-te zoordeig in d'n deig doon; bi-j Lucas 13:21 lieëze we: 't Li-jk op zoordeig dae doeër 'n vrouw mèt dri-j zek mael waerde gëmèngëld tot alle mael doeërdeisëmp waas* (vergelijking met het Koninkrijk der Hemelen).

zoordeisëm (m.; -s; -ke), zoordeig (zie ald.).

zoorigheid (v.; -heede; -sje) [Hd. *Säure*], zuurheid, zuurte: *van de zoorigheid van daen hieëring kri-jg iech de zaaj ('t zoor); zoorkrówd is e bitsje zoor, mer sómmigge minse zeen gek op zoorigheid*.

zoorkrówd (o.; g. mv.; -krujdsje) [het woord werd vroeger ook gebruikt voor

'veldzuring'; Eng. *sauerkraut*, Hd. *Sauerkraut*], zoormoos; zuurkool: *es-te zoormoos wils inmake, mós-te get witmoos fi-jn sni-jje, det mèngële mèt e bitsje zawt en allës in 'ne steïne pot laote trèkke; zoorkrówd mèt 'n hieëskën is nêteurlik lek vingër, lek dówm*.

zoormoos (o.; g. mv.; -meuske) [D. (Keuls) *Soormoos*], zoorkrówd (zie ald.).

zoormówl (v.; -e; -mujlke), zoorprówm (zie ald.).

zoorprówm (v.; -e; -prujmke), zoormówl; zuurpruim, zuurmuil: *mèt e gëzich wi-j 'nën oeërworm zag de zoorprówm det de luj van Mëzeik al meug zeen es ze opstoeën*.

zörg, I 1 (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Sorge*], kopzorg, ongerustheid: *iech kri-jg gri-js haor van de zörg; Trui zit in de zörg, want ze haef e kènd(sj) op de póf* (ze is een ongetrouwde vrouw met kind); *maak tiech gein zörg*; **2 (uitdr.)** *'t zal miech 'n zörg zeen des tiech vanvöör zoe sjerp bès es 'n mispël vanachtër* (dat jij een geilaard bent); *klein kènjër, klein zörg, groeëte kènjër, groeëte zörg*; **II** (m.; -e; -ske) [Hd. *Sorgenstuhl*], zieëdël, zieëtël; zorg, zorgstoel: *groeëtvadër geit zeendërougën achtërówt en de lèstën ti-jd zit-ër allein nog mer get in de zörg te gape; zèt uch mer in de zörg, bómpa*; **III** (1ste en 3de pers. enk. van 'zörge') **(uitdr.)** *dae dën laef, dae dën zörg*, maak je geen zorgen voor morgen; **IV** eerste zorgen (in België): *tón ze Fred van z'n zök hawwe gevare, hóbbe ze h'm in d'n ambëlans de iëerste zörg gëgieëve*.

Zorgen voor Morgen; Christene Onderlinge Bijstand: *'Dit waas 'n maotsjappi-j van de Kristëlikke Wirkmansbónd, waerdën opgërich in 1914 en haw tón 70 leede. De bëdoeling waas det minse di-j érmooj*

hawwe, gëhólpe waerde. Besteursleede bi-j de oprichting woeëre Jozeph Claessens (vuuërzittër), Jos Meurs, Joseph Smits, Joseph Thelen, Jean Vancleef en Leon Theunissen.'

zöstër (v.; -s; -ke) [Mnl. *suster*, Eng. *sister*, Hd. *Schwester*], **1** zus: *me zöstër is gëtrouwd mèt 'nën Turk; Mil ze zöstër kik al 'n ti-jdsje mèt 'n sjael ('n sjeif) oug nao häöm, ze is afgunstig op hem; 2* nón, bëgi-jn; kloosterzuster, non: *bi-j de zöstërs (nónne) van 't Groeët Kloeëstër haws-te de maer (mère) di-j vuuër de klas stóng of zoe, en de säör (Fr. *sœur*) di-j in d'n hoeëf wirkdën of d'n aafwas dieëg; iech höb nog bi-j zöstër An in de klas gëzieëte; 3* (samenst.) *Mëzeik, Stokkëm en Bree zeen zöstërstaej* (steden uit eenzelfde gewest); *di-j twieë lieëve wi-j broor en zöstër en kënnën allein mer zöstërleefde* (als onder zusters of zusters en broers); **4** (**uitdr.**) *Mëzeik is al saer 1971 vërzöstërd mèt Wëgbërg en Ech [Echt-Susteren], mer de zöstërs slaopën al 'nën hieëlën ti-jd*, er zijn geen contacten meer.

Zöstëre; Susteren: *'Zöstërën is e stëdsjën in de gëmeinte Ech-Zöstëre (Nederlands-Limburg), haef óngëvieër 7500 inwoëñërs en ligk op de smaalste plek van Holland. Nao Zöstëre goeën minse mèt gëbieëtsprobbleemën al ieëwën op baewieëg. In Zöstërën is kuuëning Zwëntiebold bëgrave (was van 895 tot 900 koning van Lotharingen).'*

zot, 1 (m.; -te; -tëke) [Mnl. *sot*, Fr. *sof*], zot: *daen awwe zot vërtëlde miech det Treeskën e knuddëlkën (klein en dik meisje) is, mer det 't waal flinke kni-jjën in de blóws haef (flinke borsten heeft); 2* (bn.; -tër; -ste) [Fr. *sof*], zot: *dae zottën däöl is zoe zot es e raad (es 'n duuër, es 'n sjöp); de zou(d)s waal zot zeen vuur dao d'ne kribbël (handtekening)*

óngër te zëtte; Pol is zot op di-j sjoëën pöl (mooi meisje); di-j sjrówf drejt zot (is dül gëdrejd, pak nimmieë); 3 (**uitdr.**) *Geeraet is neet wi-jzër: lómp gëboeëre, zot gëweeg en niks bi-jgëlieërd (laat hem maar doen; hij is dom gebleven); es-te miech vuur de zot wils hawte, mós-te vreug opstoeën (dan moet je goed uitgeslapen zijn).*

zoum (m.; zuim (zäöm); zuimke (zäömke)) [Lat. *suëre* (naaien), Mnl. *some, soom*, Hd. *Saum*], **1** zoom, beslag, board, inleg: *de zoum van m'n bóks waas los, mer m'n vrouw haef det soeërt zaakskës in 'ne wup opgëlos, want di-j is dao hieël hénjig in; tón Zjieërke mèt z'ne bówk wi-j 'n tón mèt de zoum van z'n bóks in de pinnëkësdraod blaef hange, zag z'n vrouw det-ër 'ne klöppël waas; iech bën mèt de zoum van m'n bóks tösse de këtting gëkómme; 2* board, kant, buitenrand: *aan de zoum van de bos woeërën e paar rieëkës - sjoëën vuur te zeen - get aan 't wuilëse (stoeien).*

zówke (overg.; zówkde, h. gëzówk) [Mnl. *sugen*, Eng. *to suck*, Hd. *saugen*], zujge; zuigen: *de kleinën hink (hunk) al e jaor aan de tet (vulg. voor 'borst') en zówk ze pénske veer kieëre përd daäg lékker vól; tössëbei zit oos pówpësjj-jtërke nog get te tuttërën en dus op z'n lótsj te zówke.*

zówksël (o.; g. mv.; g. dim.), zoeëgk (zie ald.).

zówp, I 1 (m.; g. mv.; g. dim.) [volkstaal; Hd. *Suff*], zuip (gew.), het zuipen: *'ne mins bëtaalt zich blaw aan de zówp en de vrieët (aan zówpës en vrieëtës); 2* (**uitdr.**) *Tjeu haef väöl malsjaos gad in ze lieëvën en is aan de zówp gëraak, hij gebruikt grote hoeveelheden (sterke) drank na mekaar; II* (v.; g. mv.; g. dim.) [zeer sterk veroud.], grote ketel voor het koken van veevoer: *'n zówp waas 'ne groeëte kieëtël van gëgoeëtën i-jzër, woe de boore fi-jn gëkap hui, gëmale*

kroeëtën en koeërëmael in koeëkde vuur 't vieë; de zówp stink oore boeëve de wënd(sj); de zówp waerde gaar gëkoeëk oppe Luuëvëse staof of oppe baerëklaw (kacheltje op drie poten die deden denken aan de klauwen van een beer).

zówpe (overg.; zoeëp, h. gëzoeëpe) [inf.; Mnl. *su(y)pen* (slurpen), Hd. *saufen*;], (m.b.t. onmatig drinken) zuipen: (vulg.) *vuur alti-jd gënóg te kónne zówpe, zörg 'n zówpków d'r vuur det gënóg zówpës in hóws is.*

zówpës (o.; g. mv.; g. dim.) [deelsgenitief (van alle drank een deel)], **1** vulg. voor 'drank': *in de kelder stuit zówpës vuur 'n hawf battëljóng, want det zeen dao échte zówpéchels; 2* het gezuip: *det vroumës haef ferm sti-jpën óngër häöre pispot* (vulg. voor flinke benen onder haar lijf), *mer mèt det zówpës van häör stuit ze toch dèk te dazëlën op häör bein.*

zówpków (m.; -kuj; -kówke), zówplap (zie ald.).

zówplap (m.; -lëp; -lëpke), zówpków; zuiplap (gew.), dronkaard: *doeër z'n zaatlappëri-j wèt det zaatlëpke dèk nimmieë woe de klieëpël hunk* (weet hij het fijne van de zaak niet meer), *sjoëëns det z'ne klieëpël* (vulgair voor 'mond') *neet stilstuit.*

zuch, **1** (m.; -te; -sje) [Mnl. *sucht, socht*, Hd. *Seufzer*], zucht: *mèt 'ne zuch zag d'n doktoeër tieëge de kranke: 'De mós tiech bieëtër veere, Zjef.'* (je moet je gezondheid beter verzorgen); **2** (**uitdr.**) *in 'ne zuch (in 'ne vloek) haw Adam gësjoeëte* (in de gaten) *det Nètsje geine kni-fn is* (een mooi meisje is), *mer dae jóng is waal 'ne slókkër* (vrouwenliefhebber).

zuchte (onoverg.; zuchde, h. gëzuch) [Mnl.

su(e)chten, sochten, Hd. *seufzen*], zuchten: (**uitdr.**) *Sël hoof nog mer te dënke det-ër get mót doon of hae zuch al wi-j 'n spörgków* (met spurrie gevoede koe), *wi-j 'n awd pospaerd of wi-j 'nën awwe, want hae meint det van wirke de bèste paerd këpot goeën* (dat werken ongezonder is).

zuime (overg.; zuimde, h. gëzuimp) [Hd. *säumen*], 'ne zoum lëgke of vasneje, ómzuime; omboorden, zomen, omzomen: *ómdét de moode nów boeëve de kni-j is, geit Laenëkën häör klëdsje get kortër makën en d'r dén 'ne zoum inlëgke, waat we ouch (óm)zuime neume.*

zuinig (bn.; -gër; -ste) [Mnl. *sunich* (goed ziend)], **1** zuinig, spaarzaam: *tieëge dae präft-jtigge* (zuinig mens) *mós-te neet zëgke des-tën eijër mós keeze vuur de geld(sj)* (dat je moet vragen naar waar je recht op hebt) *of des-te zuinig mós zeen; zeen de Hollénjers zuiniggër es de Bëlzje?; 2* (**uitdr.**) *Frans is zuinig op z'nën ottoo, op z'n kleijër* (hij houdt die in waarde, zorgt er goed voor) *en ouch op z'n eige* (hij ontziet zich ook).

zujg, **1** (imperatief) [vertrouwelijkheids- en enkelvoudsvorm van 'zeen' (zien); de beleefdheidsvorm is 'zeet'], probeer, doe moeite om, zie, kijk: *zujg des-te gooj puntën haols op d'ne bullëtin* (uitspr. als in Fr. 'bulletin'); *zujg des-te neet tieëge de lamp löps* (kijk uit dat je niet betrapt wordt); *zujg des-tën op ti-jd bès; 2* imperatief) [vertrouwelijkheids- en enkelvoudsvorm van 'zeen' (zijn)], wees: *zujg stil*, wees stil.

zujge (overg.; zoeëg, gëzoeëge), zówke (zie ald.).

zujje (o.; g. mv.; -) [Mnl. *suut, suyt*, Eng. *south*, Hd. *Süden*], **1** kompasstreek: *tën zujje van Mëzeik ligk Ieële; de wënd(sj) kump ówt 't zujje; Toos is op kot in Luuëvën en haef 'n*

kamër op 't zujje; **2** land of gebied: *ómdét hi-j te vääöl fi-jne stoeëf in de loch zit, mótt Huub nao 't zujje vuur z'n lungskës; vääöl gepénsjeneerde zitte swént(sj)ërs in 't zujje*; **3** specifiek gebied: *'t erm Zujje; 't Deep Zujje* (het zuiden van de VS); **4** eigennaam: *'t Noeërdën en 't Zujje* (het zuidelijk halfroond).

zujl (v.; -e; -ke) [Mnl. *su(e)le, suyle*, Hd. *Säule*], zuil: *eedërein kënt de zujle van Hercules, namëlik Calpe en Abyle, woe de Grieke de grénze van de bësjaafde waerëld mèt aangoeëve; in Belsj kënne we de kristëlikke, de sossjelistisse en de libbërale zujl (en lieëvësvi-zjie).*

zujvël (m.; g. mv.; g. dim.) [Mnl. *suvel(e), zuvel*], zuivel: *in Hassëlt höbs-te de Zujvëlmért woës-te vreugër zujvël wi-j kieës of plattëkieës, gooj boeëtër en eijër kos koupe; allës waat van mèlk kump, is zujvël.*

zujvër (bn.; -dër; -ste) en (bw.), **1** [Mnl. *suver*, Hd. *sauber*], schoon: *in 't vreugjaor doon vääöl vrouwluj de groeëte póts en make ze allës van óngër tot boeëve zujvër (proeëpër)*; **2** zedelijk rein: *Slivvën(h)ieër haef vanallës in Zi-jne moosëm, zujvëren en ónzujvëre*; **3** netto: *de oprbréngs van 't fieës waas zujvër wëns*, **4** louter: *de zujvër waarheid is des tiech kâl wi-j kook (onzin) vërköps*; **5** precies: *iech lag h'm zujvër ówtërein wi-j de zaak innein zit*; **6 (uitdr.)** *det is dao geine zujvëre koffie* (niet zoals het hoort te zijn) *mèt di-j twieë sjalëvaegërs; det jungskën is zujvër ze vadër*, lijkt sprekend op zijn vader.

zujvëre (overg.; zujvërde, h. gëzujvërd) [Hd. *säubern*], zuiveren: *loeëk zujvërt 't blood en 'n ónwaer zujvërt de loch; es-te geis beechte, zujvërs-te de gëweite.*

zujvëre, geine (m.; gein zujvëre; g. dim.) [gesubstantiveerd adj.; 'zujvëre' in vaste

combinatie met 'geine'], geine proeëpëre; onbetrouwbaar individu: *daen Tei is geine zujvëre, want dae doug neet*, hij is een slechterik; *daen tip is geine zujvëre (proeëpëre).*

zujvërmake (overg.; maakde zujvër, h. zujvër gëmaak) [Hd. *sauber machen*], zujvëre, proeëpër make; schoonmaken: *'n wónj mós-te zujvërmake mèt tënderdëjot* [Fr. *teinture d'iode*]; *laot tiech neet vërnuuëke doeër di-j judde di-j diech 't daak wille kómme zujvërmake.*

zulle (hulpww.; zou, -) [Mnl. *sullen*], **1** hulpww. v. modaliteit [Hd. *sollen*], *zou(d)s-te neet in de bëdsje krówpe, jungske, want iech zeen des-te stikop bës; de zou(d)s nog dënke det dae greunën 'n aestër ówt de bóks is gëvloeëge* (wordt gezegd over een gierigaard die plots een bevlieging krijgt); **2** temporeel hulpww.: *det zal iech tiech neet aan d'n naas hange, want diech bës 'n kërjeuzënaas* (nieuwsgierig iemand); *iech zal ins ki-jke woeróm daen drékszak* (gemene kerel) *miech det haef gëlap; woeróms-te dao vodde* (moeilijkheden) *mèt geis kri-jge, det zuls-te nog waal zeen.*

zump (v.; -e; -ke), zumptri-jn, zumpër; **1** huilebalk, huiler, huilerig mens, huilmuil: *Bel is 'n zump di-j zich vuur 'n sjaeligheid de ougën ówt häöre kop jank*; **2** klager: *di-j zump is noeëts kóntént en zaeg tiech de oeëre van d'ne kop*; **3 (uitdr.)** *de stujtër haef gei broeëd, de zump(ër) (klagër) geine noeëd.*

zumpe (onoverg.; zumpde, h. gëzump), blaete, janke; **1** huilen, (snikkend) wenen: *zumpëntaere ging Zjéfken (h)eivërs tón de meistër h'm e paar wadzje rónnd z'n oeëren haw vërkoch*; **2** zeuren: *ofwaal zit ooze Zjos van z'ne Jan te makën ofwaal ligk-tër te zumpën en te mieëme det-ër neet kan héksën*

of det-ër gein gósting haef óm z'ne nistël aaf te drejje.

zumpër (m.; -s; -ke), zumptri-jn, zump (zie ald.).

zumptri-jn (v.; -e; -ke), zumpër, zump (zie ald.).

zungële (onoverg.; zungëlde, h. gëzungëld), **1** singële; tintelen: *es-te bi-j vreeswaer 'n ti-jdsje zóngër hawsën in de kaw höbs gëloupe, bëginne d'n vingërs dëk te zungëlën es ze weer werm wuuëre; 2* zinderen, trillen: *es-te mèt de zungëlknuuëkske (telefoonbotje) tieëgën 'n moór stuuëts, bëgint det knuuëkske vuur këpot te zungëlën en is 't zjus of wënts-tën (es ofs-tën) éffekes aan d'n èllëntrik hungs.*

zungëlknuuëkske (o.; -s; -) [D. (Heinsberg, Mönchen-Gladbach) *Singelknochen*], telefoonbotje, weduwnaarsbotje, telefoonbeentje: *'t zungëlknuuëkskën is 'n ówtstieëksël van de èllëpi-jp en haef de vórm van e bölke; 'zungëlknuuëkskën' is 'n ech Mëzeikër woërd det ze op angër plaatse dëk 't èllëntriks knuuëkske neume; stuuëts-te diech tieëge de zungëlknuuëkske, dën is 't zjus of wënt d'n èllëntrik doeër diech hieër geit.*

zunj (v.; zunj; -), **1** [Mnl. *sonde, sunde*, Eng. *sin*, Hd. *Sünde*], zonde: (samenst.) *es-te e pëteeke mèt slaagroum its, bv. e mèrvëjeuke, zëgke we waal ins: 'n Doeëdzunj maag, 'n dagëlikse neet'; 2 (uitdr.) 't is toch zunj (jammer) det dao geinën haan mieë nao krejt (dat daar niemand meer naar vraagt), nao waat daen Tjeu allëmaol aan z'ne füs haef gad (naar de problemen die Mathieu allemaal heeft gehad); di-j vrouw is 'n doeëdzunj wieërd, zij is een prachtige vrouw; 't zou zunj zeen es we wäörd zouwe kri-jge.*

zunlichzeip (v.; g. mv.; -ke) [merknaam Sunlight(soap)], sunlichzeip; zeep van het merk 'Sunlight': *zunlichzeip (1888) haef bi-jgëdrage tot de proeëpëreiteit van de minse.*

zunsjël (m.; -e; -ke) [Mnl. *zintel*, Eng. *cinder*, Hd. *Zinder*], sintel, sinter, sinder: *es-te de zunsjële mèt e staofi-jzër ówt de staof höbs gëhaold en ze mèt e koeëlzëieëf (-zaef) höbs gëzaef, kóns-te d'r diech 'nën twieëde kieër aan wërme; zeen zunsjëlën hetzëlfden es awddënk?.*

zwaaj (o.; -e; -ke) ['zwaaj' is een volketymologische vervorming van 'zwad'; Mnl. *swat, zwat*, Kil. *swade*, Eng. *swath(e)*, Hd. *Schwade*], zwad, zwade: *es-te 't lank graas mèt 'n zeis höbs aafgëmejd, ligk 't in 't zwaaj; haol ins e zwaaj graas vuur de geitëbók.*

zwaak (bn.; zwakër; zwaakste) [Mnl. *swac(k)*, *swake*, Hd. *schwach*], **1** zwak, krachteloos: *Zjos waas hieël zwaak oppe bein tón dër get óngër de lënjën haw waat neet doch; iech veul miech de lëstën ti-jd get zwaak(skës); 2* gevoelig, teer: *es-tën avëntów ins krank bës, höbs-te daovuur nog gein zwake gëzónndheid; Laen haef alti-jd al 'ne zwake maag gad; 3* moeilijk waar te nemen: *tón Zjul bëkans d'n hook óm waas, haw dër nog 'nën hieële zwake pols; 4* (m.b.t. zwak van karakter) onstandvastig: *Sus is e zwaak ménneke; 5* saai: *we hawwe vääöl van 't fieës vërwach, mer 't waas mer e zwaak gëdoons en 'ne zwakën aovënd; 6* flauw: *zwammën en zwake kâl vërtëlle, det kan dae lapzwan good.*

zwaakskës (bw.) [Hd. *ziemlich schwach*], **1** zwak, slap: *vuur Latti-jn is An mer zwaakskës; 2* zonder overtuiging: *de fówtëlaer reejageerde mer zwaakskës tón iech zag det-ër 'ne löwszak (uitgekookte)*

waas; **3** flauw, zwakjes: *‘t is mer zwaakskës es-te diech alti-jd d’n vot luuëts naodrage; is ‘t neet zwaakskës es-te van de wëns kermëlle kóns koupe (als de winst gering is)?*

zwaanjële (onoverg.; zwaanjælde, h. gëzwaanjæld) [freq. van ‘zwaaien’; Hd. *schwindeln*], zwijmelen, duizelen: *kënt gieë van di-j minse di-j van e paar pintsjës e stök in hun vot höbbën en dén zwaanjëlëntaerën (h)eivërs goeën?; zwaanjëlën is hieël get angërs es waanjële.*

zwaansje (o.; -s; -) [fig. voor ‘gemotoriseerd agent’], **1** nummer 22 in het kienspel; **2** lid van de gemotoriseerde politie: *tón Dolfmèt e stök in z’ne kraag doeër ‘t roeëd leech waas gëvlamp, höbbe de zwaansjës h’m bi-j z’ne kraag gëpak en h’m ‘ne nach in de bak gëzat.*

zwaars, **1** (v.; zwaarze, zwaerske) [Mnl. *swaerde*; 1551 *swaerzie* (WNT), D. (reg.) *Schwarte*], spékzwaars; zwoerd, spekwzwoerd: *Lom sjit zich ‘t vèt van de derm, want hae haef de spékpan ówtgësop en ‘n hawf pënke spek in z’ne kammëzaol gëslage, mèt zwaars en al; 2* (v.; g. mv.; g. dim.) [van het ww. ‘zwaarze’, D. (reg.) *schwarten* (klanknabootsend), *jemandem die Schwarte klopfen* (iemand afranselen)], pëtte, slaeg, zwens, pruuëgël, rammël, motte, klëtse, kladze; klappen, slagen, rammel, meppen, tikken: *ómdét Pie(ë)rke, det vrieëtzékske, Lëwi-jke z’n zwaarzën haw opgieëte, haef Lëwi-jke ze breurke tieëge ze köpke getók, zoedét Pie(ë)rke twieë soeërte zwaars haef gad; of ze diech nów ins good doeërlaote, diech aafzwénzen of aaftujjère, diech aafzwaarzën of aafbuuërstële, diech aafpruuëgëlën of aaframmële, diech aafrossën of aaftrówve, in elk van de gevalle haef ‘t pi-jn gëdoeën, want de höbs nëteurlik waal ferm zwaars gëkrieëge; 3* (v.;

zwaarze; g. dim.), hoofdhuid: *vuur get te zwanzën haef Lei, di-j zwétskónt, z’n haor tot oppe zwaars laotën aafdoon; Zjëraar zwaarsde Giel, daen dikmieëkër, zoe hel tieëge z’ne sówts det z’n hieël zwaars oeëpe loeëg; allëwi-jl sjieëre sómmiggën ouch hun zwaars.*

zwaarze (onoverg.; zwaarsde, h. gëzwaars) [D. (reg.) *schwarten*], fówtse; hard slaan: *ómdét de kaffeebaas mèt döbbël kri-jt sjraef (te hoge rekeningen maakte) haef Gus, det zówplépke, e paar kieëre mèt de vóws op d’n toe(ë)g gëzwaars; es ze diech tieëge d’ne kop zwaarze, kri-jgs-te zwaars.*

zwaer (m.; zwieëre; zwaerke) [Mnl. *swere*, *sweer*, Hd. *Geschwür*], zweer, verzwering: *de zieëvënoug en de nieëgënoug zeen zwieëre di-js-te mós swanjeere, want di-j zouwe diech angërs waal ins in ‘t graáf kónne brënge; Neer is ‘ne batraaf (schooier, straatbengel) dae van kop tot tieën óngër de zwieëre zit.*

zwak (bn.; -kër; -ste) [sterk veroud.; betekenisevolutie naar ‘teer, week, krachteloos’; Kil. *swack* (lenig, buigzaam)], **1** gëzwank; lenig: *Berta is zoe zwak det ze, es ze zich buk, mèt häör naas aan häörën dikkën tieën kan; 2 (uitdr.) Zjos is zoe zwak (gëzwank) es ‘ne badding (is niet lenig).*

zwake (m.; id.; g. dim.) [Hd. *Schwächling*], **1** slappeling, zwakkeling: *vuur zoe e zwaak karraktaer te höbbën en zoe vërwi-jf te zeen mós-te toch ‘ne zwakën en ‘ne bèddëzeikër zeen; 2* (m.b.t. een constitutioneel zwak mens) zwakkerd (w.g.): *dae zwake mós-te neet vraoge vuur daen eike kas oppe kammi-j(j)ao te hëlpe zëtte; dae zwake dóws-te mèt eine vingër óm.*

zwakigheid (v.; -heede; -sje), **1** [Hd. *Schwachheit*, *Schwäche*], slapheid,

broosheid, zwakte, zwakheid, krachteloosheid: *Zjef kos neet loupe van zwakigheid; iech veulde miech innins zoe slap es 'nën hówsdook (es 'ne sjoetëlsplak) en van zwakigheid bèn iech mer get op 't béd goeën ligke; 2 onnozelheid: waat 'n zwakigheid waas miech det mèt daen dikmieëkër (aansteller); 3 dooie boel: 't fieës waas mer get zwakigheid; mèt zoe 'n zwakigheid bèn iech in slaop gëvalle.*

zwame (overg.; zwaamde, h. gëzwaamp) [D. (reg.) *Schwalch* (verstikkende lucht, damp, rook), *schwalchen* (walmen, roken)], roken, walmen: *nów Dolf, ochérm, lóngkankër haef, vërèk-tër van de spi-jt det-ër di-j staof zoe lang haef laote zwame.*

zwamme (onoverg.; zwamde, h. gëzwamp), zwanze (zie ald.).

zwans (m.; g. mv.; g. dim.), zwets, grapjasserij, scherts, grap, kletspraat, grappenmakerij: *vuur de zwans zag Sjëlke det Finnëkën 'n echte zjats (uithuizige vrouw) is, want eedërein wèt det di-j noeëts bówte kump en d'n hieëlën daåg achtër de gër-di-jne zit.*

zwanze (onoverg.; zwansde, h. gëzwans), zwamme; gekscheren, schertsen, zwanzen: *tón Giel zag det Tjeuke waal e raar köpkën haw, zwansde Lom, dae sjeunse, det de wi-jsvrouw zieëker op Tjeuke ze köpke waas goeën zitte wi-j dae zjus gëboeëre waas (dat hij niet moeders mooiste was); es-te zègks det iech 'n lui zi-j hób (dat ik lui ben), bès-tën aan 't zwanze.*

zwaogër (m.; -s; -ke) [Mnl. *swager(e)*, D. (Rijnl.) *Schwoger*, Hd. *Schwager*], **1** *zwager: kènt gieë 't vërsjil tösse 'ne wërmen en 'ne kawwe zwaogër?; waat zich waal ins vuurduit, is det zwaogërs neet de bèste gëvrunj zeen; 2 (uitdr.) zwaogërs zeen dèk ploagërs.*

zwoaj (v.; -e; -ke) [veroud.], broodschieter, ovenpaal: *mèt 'n zwoaj sjuif of stik de békker de bruuëj in d'n oeëve; 'n zwoaj is 'n platte, houtëre sjöp mèt 'ne lange stieël.*

zwaom (m.; g. mv.; g. dim.) ['zwaom' is eigenlijk de brandende tonder(stof), die in de tondeldoos gebruikt werd om vuur te maken; Kiliaan *swadem* (rook), Hd. *Schwaden* (wasem, walm, rook)], *zwasëm; wasem: in de zwaom oppe rówte sjraef Maan: 'Tech kan niks zeen mèt dae zwaom. ';* *tón Zjef (h)eivërs voeër, zoeëte de vinstërs van z'nën ottoo drek vól zwaom, ómdet-ër gëzwèt haw wi-j e paerd.*

zwoor, 1 (bn.; -dër; -ste) [Mnl. *swa(e)r*, *zwaer*, Hd. *schwer*], *zwaar: nao det klómme haw iech zwoor bein; Zjërom is 'ne zwoore mins en 'ne zwoore roukër; es-te zwoor beer drunks, bès-te rap zaat en daovan kri-jgs-te dén weer 'ne zwoore kop; 2 (bw.), erg: (uitdr.) Zjang haef 't zwoor zitte, waat iech snap, want ze maesjën is geine póngël (Jan is erg verliefd, want zijn lief(je) is een bevallig meisje).*

zwart (bn.; -ër; -ste) [Mnl. *swa(e)rt*, *swert*, Hd. *schwarz*], **1** *onwettig: es-tën oppe zwarte mert get in 't zwart köps vuur zwart geld(sj), bès-te toch geine zujvëre; 2 donker: Tri-jn laef al 'n ti-jdsjën op watër en zwart broeëd, vuur aaf te valle nëteurlik; 3 vuil: ieërs d'n zwarte han wasse, lieëlikke zwartnak!; 4 somber: zwartki-jkërs zeen allës doeër 'ne zwarte bril en zeen allës zwart in; 5 (uitdr.) minse zwart makën is neet sjoëen en leege des-te zwart zujs (onbeschaamd liegen) onneet; tón iech det slech nówts huuërde, waerdën 't miech zwart vuur de ouge, voelde ik onmacht in me opkomen; 6 zwart als kleur van rouw (vroeger): vreugër loeëpe de minse 'n hawf jaor in zwarte kleijër (in 't zwart) en daonao nog ieëve lang in 't gri-jes es eemës van de*

naoste fëmi-jlie gëstörve waas.

zwartbroeëd (o.; zwarte bruuëj; -bruuëdsje) [Hd. *Schwarzbrot*], zwartbrood (gew.), donker brood, roggebrood: *es-te diech smörgës 'ne spēkbraoj mèt e koppël eikës tössën e paar snaeye zwartbroeëd lëgks, bës-te gëhavërd.*

zwarte mieëldër (m.; -s; zwart mieëldërke) [Lat. *merula*, Mnl. *me(e)rlē*], mieëldër, mieërël; merel, merelaar (gew.): *de li-jstër is lichëlik de kampëjówn óngër de zangvuuëgël, mer de zwarte mieëldër kan d'r ouch get van; waat is smörgës sjoëñër es wakkër wuuëre mèt 't sloeën en 't zënge van de zwarte mieëldër (mieëldër, mieërël).*

zwarte mi-jmërte (mv.) ['*mi-jmërte*' komt van Mnl. 'wijnbere', waarbij de 'w' een 'm' werd], zwarte aalbessen: *gieë pakt uch e glaas kassis (crème de cassis), dae van zwarte mi-jmërtën is gëmaak, gieë doot t'r 'n hawf li-jtërkën alliegotee - 'ne boergonj - bi-j en gieë höbt 'ne lékkere kir; woe eur bëzeuk good van zal kirre (verliefde geluidjes maken), pardao, kichële (gniffelen, giechelen); zjëlei van zwarte mi-jmërtën is neet zoe lékker es dae van roeëj mi-jmërte.*

zwartgood (o.; g. mv.; g. dim.), **door de Fransen van de Kerk gestolen goederen:** '*Mèt zwartgood meine we de kirkëlikke eigëndómme di-j de Franse rónnd 1800 præbeerde te vërkoupe, mer di-j zich bëkans neemës aansjafde, ómdét de minsën hi-j gluifde det di-j hun allein mer mizzeerie zouwe brënge.*'

zwartnak (m.; -nék en -nakke; -nékske), viezerik, vuilak, vuilerik (gew.), vuilik: *allein mer ómdét Sjarël, dae zwartnak, vërekde van de hits en de juuëk op z 'ne rök, haef-tër zich ligke wëntsjëlën in de pratsj,*

waat-ër nëteurlik van de oeëli-jfantën (oeëliefantën) haef aafgëkieëke.

zwartsële (overg.; zwartsëlde, h. gëzwartsëld) [Hd. *schwärzen*], **1** zwartselen: *es we 't meürke vanóngër höbbe gëzwartsëld, kan de voch neet optrëkke; 2 teren: *ómdét wieë nog in 'n awd boordëri-jke woeëne, mótte wieë eedër jaor d'n ungërstën (ungëlstën) hawve maetër van de geevëls zwartsële (tar(r)e) tieëge de voch en 't opsprëngend heemëlwatër.**

zwasëm (m.; g. mv.; g. dim.), zwaom (zie ald.).

zwasëme (onoverg.; zwasëmde, h. gëzwasëm), wasemen: *es-te saovës bënne de nate was ophings, mós-te diech neet vërsjrikkën es d'n vinstërs (rówte) smörgës hieël bëzwasëmپ zeen.*

zwavële ((on)overg.; zwavëlde, h. gëzwavëld) [Mnl. *swavel*, *swevel*, Hd. *schwefeln*], solfëre; **1** (overg.) sulfideren: *staot gieë d'r waal ins bi-j stil det bëkans alle wi-jnvate gëzwavëld zeen, waat d'n gëzónndheid nëteurlik gei good duit; 2 (onoverg.; zwavëlde, h. gëzwavëld), roken, de rook doen terugslaan: *zët mer 'ne wirvël oppe sjouw, det de staof neet zoe zwavëlt (solfërt).**

zweit (m. en o.; g. mv.; g. dim.) [Eng. *sweat*, Hd. *Schweiß*], **1** zweet, transpiratie: *tón iech oppe boeëvënste sproeët van de leijër stóng, loeëp miech e dröppëlke zweit in m'n ouge, waat miech pikde vuur këpot; 2 (**uitdr.**) iech ri-jjërde van de sjrik en iech haw de ('t) zweit in de han stoeën tón iech mèt ei bein doeër de plëföng zakde; '*Luije zweit is gaw gëreid (je bent liever lui dan moe), 'zag Liske, tón häöre mins 't mets in 't vërke loeët stieëke (zijn werk niet afmaakte); de kawwe zweit broeëk miech ówt tón ooze fritkieëtël in brand vloëg; det is zjus zjendërmezweit,**

dat is maar slappe koffie.

zweite (onoverg.; zwètde, h. gëzwèt) [Lat. *sudare*, Mnl. *sweten*, Eng. *to sweat*, Hd. *schwitzen*], **1** zweten: *kieës en moôre kónne zweite, mer vuuëgëlkeës kónne det neet en hunj en vérkes mer e bitsje*; **2 (uitdr.)** *sómmigge Vlaominge zweite wi-j 'nën ottër of 'nën aap, mer wieë zweite wi-j e paerd; tón Jab d'n dówvëstrónt bi-jein aan 't sjrape waas, waas dae jaap trop aan 't zweite wi-j hae di-j zjats (uithuizige vrouw) van h'm van de straot kos hawte, tërwi-jl daen dówvëpit zwètde wi-j 'nën das.*

zweitpëtee (m.; -s; -ke) [Eng. *sweaty feet*, Hd. *Schweißfüße*], gemeenz. voor 'zweetvoeten': *wils tiech d'n zweitpëteekës ins in de weik zëtte, klein vówlépke, want wi-js-tiech toch stinks, kos tiech waal 'ne killoo tieënkieës tösse di-jn tieënën höbbe zitte.*

zweitsër (m.; -s; -ke) [veroud.; Hd. *Schweizer* (Zwitsër); vanaf 17de eeuw ook 'koehoeder' omwille van de connotatie tussen Zwitserland en z'n melkproductie], boerenknecht, koehoeder, melkknecht: *tón Manfréd zweitsër waas en det heuje van di-j kuj kótsmeug waas, zoeët-ër ówt vërvaeling reegëlmaotig aan de Bretzi (Zwitserse brandy) en loëg-tër dèk zoe zaat es 'ne Zwitsër in 'n huimi-jt.*

zweij (m.; -je; -ke), zwaai: *tón Pierjan d'n ottoo van z'ne pa éffe(kes) haw gëlieënd en hae met 'ne zweij in de knaal doeëk, zoeët-ër mèt de póppërs det t'r get ging zweijjën es z'ne pa det zou huuëre; met 'ne zweij goeëjde Zjul z'n óngërbóks in de li-jvësmanj.*

zweije (onoverg.; zwejde, h. gëzwejd) [Mnl. *swayen*, Hd. *schwenken*], **1** zwaaien, wuiven: *tón Lëwi-j in 1951 vuur e jaor mèt de boeët nao de Kóngoo vërtrok, stóng*

z'n leefste waal e kërteer met twee roeëj maalplagkën oppe kaaj te zweije; **2 (uitdr.)** *es-te mèt 'ne sléchte bullëtin (uitspr. zoals in Fr. 'bulletin' = rapport) dörfs (h)eivërs kómme, geit (t'r) hi-j get zweije, huuër, ménke, dan krijg je moeilikheden; op je donder.*

zwelf (v.; zwélve; -ke) [Mnl. *swaluwe*, *swelve*, Eng. *swallow*, Hd. *Schwalbe*], vrouwtjeszwaluw: *es de zwélfkes goeën vëtrëkke, zitte ze al daag vanvörs op d'n einën of d'n angëren draod te përlëjjen uuvër hun reis nao 't zujjën en nërveus te kwëbbele det 't allëmaol gein haorsni-jjën is (dat je zulks niet mag onderschatten).*

zwélver (m.; -s; -ke), mannetjeszwaluw: *zeen zwélvers bieëtër vleegeërs es zwélfkes?*

zwévestart (m.; -stért; -stërtsje) [Hd. *Schwalbenschwanz*], **1** (m.b.t. de staart van een zwaluw) zwaluwstaart: *de raej woeróm 't zwélfken aan zoe'n vietès d'n akkrobaat kan ówthangën is det de zwévestart zoe gëmaak is det dit vuuëgëlke d'r perfék mèt kan steure*; **2** (m.b.t. de houtverbinding) zwaluwstaart: *oppe vaksjoeël lieëre ze de kënjer wi-j ze met 'ne zwévestart twee stökkën hout inein kónne zette*; **3** (m.b.t. de slippen van een jacketjas) zwaluwstaart: *'t achtërstök van 'ne pittëlaer, det 't échelsten en de boeëvëbein bédèk, is de zwévestart*; **4** koninginnenpage: *kënt gieë de zwévestart, dae aan d'n achtërkant van z'n vluuëgëls, aan beidskante dus, nog e soeërt stërtsjen haef hange det get ëwég haef van de start van e zwélfken of 'ne zwélver?*

zwèngël (m.; -s en -e; -ke), zwingël (zie ald.).

zvens (m.; g. mv.; g. dim.), pëtte, slaeg, pruuëgël, rammël, motte, klëtse, kladze, zwaars (zie ald.).

zwénze ((on)overg.; zwénsde, h. gezwéns) [Kil. en D. (Mhd.) *swanz*, D. (Mhd.) *swenzen* (zwaaien), Hd. *Schwanz* (staart)], **1** couperen, kortstaarten: *es de start van e paerd te lank wuuërt, kóns-tën h'm (laote) zwénze*; **2** rammel geven: *bi-j zwénzen in de bëteikënis van 'aafpruuëgële' (aafzwaarze) mótte we dènkën aan de gëdruuëgde sjwans (roede) van e vérkën of van 'nën deur, dae es e smikske waerde gëbrujk, bv. vuur de jung (aaf) te zwénze.*

zwérme (onoverg.; zwérmde, h. gezwérm), zwermen: *es 'n kuuëningin met 'ne zwerm jóng bi-jjën ówt d'n awwe kaar (bijenkorf) vërtrèk (vërtruk), goeën ze zwérme; ins det 'ne zwerm is goeën zwérme, vleege ze noeëts mieë nao d'n awwe kaar (bi-j(j)ëkôrf) trök.*

zwets (m. + v.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schwätzchen* (praatje), *Schwätzerei* (geklëts)], zwans, praatje, babbeltje, onzin, gezwets, kletspraat: *di-j zwétskónt kan miech met häöre zwets op m'ne rök bloeëze (zij kan me gestolen worden); allëmaol zwets waat dae lapzwans (onnozelaar) ówtkraomp.*

zwétse (onoverg.; zwétsde, h. gezwéts), **1** [Mhd. *swetzen*, D. (Zdl.) *schwätzen*, Hd. *schwätzen*], zwetsen, kletsen, bazelen, wauwelen, zwammen, snoeven, grootspreken: *höbs-te dae mówlëman (grootsprakerig iemand) al ins huuëre zwétsen uuvër 't këstieël van 'n hóws det-ër zoegëzag aan 't bówwën is?; 2* verklikken: *di-j klatsjkónt is goeën zwétse det iech tot uuëvër m'n oeëren in de sjoud zit (mèt de vot in de sjoud zit).*

zwétser (m.; -s; -ke) [Hd. *Schwätzer*], zwétskónt; **1** kletsmajoor, kletser, kletskous: *de zwétser vèrtèlde miech det ze knari-jvuuëgëlke van ze stéksken is gëvallën en det z'ne kni-jn haef gëjónk; 2* klikspaan:

de zwétser is goeën blétsje (klikken, overschrijven) det iech 'ne kieërsboum ówt de bos höb gëpik; 'ne zwétser is 'n angër woeërd vuur 'n blëtsj.

zwétskammëzaol (m.; -e; -zäölke), tautëlaer, tówtëlaer (zie ald.).

zwétskónt (v.; -e; -kuntsje), zwétser (zie ald. 1ste en 2de bet.).

zwiebële (onoverg.; zwiebëlde, h. gëzwiebëld), zwi-jmële (zie ald.).

zwieëgëlduuëske (o.; -s; -), stékkeduuëske; lucifersdoosje: *in e zwieëgëlduuëske zitte fieërtig zwieëgëlkës en ówt eine kannëda (Canadese populier) kóns-te d'r mëljówne zaegë; in de bëwaarsjoeël make ze mèt zwieëgëlduuëskës toeërensjsës (toeërekës).*

zwieëgëlke (o.; -s; -) [Mnl. *swegel* (zwavel), 1715 *eenen swegelstock* MR 23.3, D. (Keuls) *Schwäfelche*, Hd. *Schwefel* (zwavel)], stékske; lucifer: *höbt gieë nog gëweite det di-j klein vwajoekës van vreugër 'ne bisbabël (meikever) in e laeg zwieëgëlduuëske dówdën en dén e zwieëgëlke draan stoeëke? Brrr! Of höbt gieë es klein bandiëtsje di-j biezëbabëls (bisbabëls) (ouch waal 'misbabëls' ówtgësproeëke) mësjujn ouch nog mèt e zwieëgëlkën aan ze puuëtsje laote róndtórre?*

zwieëgërse (v.; id.; g. dim.) [vgl. 'naobërse', D. (Rijnl.) *Schwiegerstüster*, Hd. *Schwägerin*], schoonzus: *m'n zwieëgërsën is gek op opgëlagde hieëringe mèt unne, mer me broor haef leevër panhieëringe; z'n zwieëgërsën is e spoeëk, det in de fëmi-jlie eedërein achtërein zèt (die ruzie stookt).*

zwieël (m.; g. mv.; g. dim.) [van het ww. 'zwellen'; Hd. *Schwiele*], eelt, eeltplek, eeltknobbel: (**uitdr.**) *sómmigge luj höbbe*

zwieël op hun han of hun veut, mer angërèn höbbe d'r op hun zieël, je kan hen niet vlug verlegen maken; Zjef haef zwieël óngër de erm van de sjöp, hij is een luie werkman.

zwieëpe (overg.; zwieëpde, h. gëzwieëp) [Mnl. *swepe, swiepe*], zwiepen, zwepen: *met häöre start zwieëp de ków de sjaldaeze van häöre rök aaf, tón iech met de fits in di-j sjoor (sjówl = zware regenbui) zoeët, zwieëpde de rieëge miech in me gëzich; huuërs-tën 't zwieëpe van de smik?*

zwieërd (o.; -e; -sje), **1** [Mnl. *swa(e)rt, swe(e)rt*, Eng. *sword*, Hd. *Schwert*], zwaard: *in sómmigge lenj houwde ze diech vreugër, es-te get lieëliks haws ówtgëvrieëte, mèt e zwieërd de kop aaf; 2 tong: (uitdr.) sómmigge gifsji-jtërs, blétsje, zwétskóntën en heimëlikke nóndëdzjuuës (geniepigaaards) höbbën e lank zwieërd, ze brieven alles over, ze praten (roddelen) veel; waat e zwieërd (scherpe tong) höbt gieë, mëdam!.*

zwieëre, I 1 (onoverg.; zwoeër, h. gëzwoeëre) [Mnl. *sweren*, Hd.(form.) *schwären*], zweren, etteren: *es 'n wónj zwuuërt, mós-te ze bejjën en good óntsmètte; m'nën dikkën tieën geit zwieëre; 2 (uitdr.) det klop wi-j 'ne zwieërende vingër, is zeer correct; II (overg.; zwoeër, h. gëzwoeëre) [Mnl. *swëren*, Eng. *to swear*, Hd. *schwören*], een eed afleggen, zweren: *Gus zwoeër bi-j hoeëg en bi-j lieëg det-ër dae vërkieërde bliksem (dwarsligger) waal ins zou ligkën höbbe (zou beetnemen).**

zwi-jge ((on)overg.; zwaeg, h. gëzwieëge) [Gr. *sigāō*, Mnl. *swigen*, Hd. *schweigen*], zwijgen: **(uitdr.)** *tón iech Zjang vroeëg woeróm d'r zoe'n vërekde bieës (een gierigaard) waas, zwaeg- tër wi-j e graâf; tón Lëwi-jke z'ne baas vroeëg of-tër neet get opslaag kos kri-jge, kaek (kieëk) dae sjef wi-j 'nën deur (keek hij boos) en*

zag: 'Geli-jk höbs-te, mer zwi-jge mós-te (zuls-te)', ook al heb je gelijk, je moet toch zwijgen; wëts-tën ins get, dae Lom is 'ne bieëstëwage (vrek) en tössën ós gëzag en gëzwieëge (je weet het nu, laten we er niet verder over praten) onnog 'ne bottërik (onbeschofte kerel); zwi-jg miech stil (spreek me daar niet over), want det is miech 'n gékke fluit (een raar maar vrolijk meisje); dae gaaplieëpël (snotaap) is 'nën échte meujal en dae wët zieëkër neet det-ër mot zwi-jgën es groeëte minse kalle; Zjieër is 'ne fiks (vrouwenloper) en dén wil iech nog zwi-jgën uuvër (het niet hebben over) z'ne kammëraod, want det is 'nën échtën hoeëréjieëgër.

zwi-jmële (onoverg.; zwi-jmëlde, h. gëzwi-jmëld) [iteratief van 'zwijmen'], zwieëbële; zwijmelen, wankelen: *tón Lei pówpzaat waas, bëgos-tër zwi-jmëlentaere d'n hoeëf te spaje, woe 't tón neet de gooje mommënt vuur waas; tón Frits det bëslaag (beroerte) kraeg, zwi-jmëldën hae nog tot aan z'ne fits en zakde dao innein.*

zwik, I (v.; -ke; -ske) [zeer sterk veroud.; Vroegnieuw-nederlands (1500-1700) *swicken* (snel heen en weer bewegen, zwaaien, slingeren); D. (Rijnl.) *Schwicke* (schommel) en *schwicken* (zich buigen en strekken)]: **1** spiegelent: *de zwik waas 'n groeëte (rón) kiejostént van 16 maetër doeërsnaej di-j van hout en wit zeil waas gëmaak en di-j mèt häör(e) bësjildërd(e) fësaad sterk opvieël (opvoeël); 2 spiegelenten ook in Maaseik een succes: 't Speegël- of danspalli-js, d'n dëkstën ti-jd van de fëmi-jlie Meylemans ówt Wësterloo, det mèt de kirmis(se) in de ieërste hölf van de twuntigste ieëw óngër angërèn oppe Mëzeikër Mert op e stök of dri-j kammi-j(j)aos arrieveerdën en dao waerde réchgëzat, neumde de Mëzeikënaere 'de brak'. Woeërs-te langs de vloëere staors*

(drappëri-jje) bènnëgékómmën en haws-tën óngërhawwe frang aontree bëtaald – de mósdës waal 18 jaor zeen – dén stóngs-te perpléks van waas-te zoeëgs. Waat 't meistën opvieël, woeëre nêteurlik de pannieële van gëslieëpe glaas en de speegëls róntélóm. Manjëfik! Tieëge de mèt doeërhangënde deuk bédëkde plëfóng ('t gëbónt) hóng d'r 'ne groeëte lustër mèt z'n in allërlei kleure bësjildërde lémpkes, di-j bi-jein 75.000 watt vërbrújkde. Get wi-j in e spreukske! Nog sjikkër waas d'n èllëntriksën órgël, 'n ech seermuuëbël, woe foxtrot, charlestons, polkaas, walse, marsje en mazzurkaas ówt opklónke wi-j ówt 'n ech orkés. Bëzunjër ouch woeëre de kómpartëmëntsjes róntélóm de plaosjee, mèt in elk daovan e täöfëlke mèt plussje steulkës en mèt daotössënin 'n lieëg, gësmaejde en vërgöl(s)jde aafsjeijing. Glaasrame boeëve de speegëls en pillaere mètgoujeslingërs maakde de zaak kómplieët. Woeërs-tën aan 't danse, dén zoeëgs-te d'n eigën in de speegëls uuvër de speegëlglate parkèt zwaeve. Waat 'n ambie(j)aos! Óm de twieë danse kwoeëme dén e paar 'knéch(t)sjes' vuur de knépkës op te hoeële. Zóngër di-j paar sënti-jme te bëtale mochs-tën ummërs (jummës) neet danse. En tërwi-jl de garsaos in de kómpartëmëntsjes de bëstëldën drank sërveerde, waerde dao hieël get gëspikkëleerd en gëarraozjeerd...';

3 spiegel tenten nu: 'Saer de popmëzi-jk en de diskoos in de jaore séstig maakde det 't mèt 't suksës van de zwik gëdoeën waas, reize d'r nog e stök of tieën zwikke (speegëlténte) – sómmiggën in Jugendstil –, di-j bi-j allërlei ivvënëmënte (eevënëmënte) deens doon, de waerëld rónd. Ouch in Bókri-jk stuit nog zoe'n 'brak' te prónke.';

II (m.; -ke; -ske), **1** (m.b.t. de hele groep, het hele stel, de hele familie) zwik: we zeen mèt d'n hieële zwik oppe lappe (op rótsj) gëwaes (aan de zwier geweest); **2** kraam, rommel, boeltje, zwikje, zwikkie, zaakje, spullen: we höbbe d'n hieële zwik (pëtik)

in de staof gëgoeëjd, want we woeëre daen hieële santëkraom (hannëkës'nës) kótsmeug; **3** mannelijke geslachtsdelen: tón Dri-jk, zoe zaat es 'n sjöp (e knón (kënón), hóndërd dówzënd man...), nao achtër (naar het toilet) waas gëwaes vuur te pisse, kwoeëm d'r trök mèt d'n hieële zwik nog ówt z'n bóks; **4** lange zwikzwak (gew.), lang persoon, bonenstaak: dae lange zwik van mieë es twieë maetër höbbe ze mótte stillëgke (een middel moeten geven tegen groeien), want angërs waas di-j gaerd van 'ne mins nog 'nën hawve maetër gëwasse (gegroeid).

zwikke (overg.; zwikde, h. gëzwik) [Kil. swicken (trillen)], vërzwikke; omslaan: tón Li-jza oppe Bosstraot met häörën hak tösse twieë plëvujze blaef stieëke, zwikde ze häöre voot, zoedët ze hënkëntaere nao häörën ottoo mós; es-te zwiks kan 't zeen des-tën (vulg. mèt d'n pëtatte) oppe grónd ligks.

zwindël (m.; g. mv.; -ke) [Hd. Schwindel], oplichting, oplichterij, bedriegerij, zwendel, bedrog, fraude, zwendelarij: 'Pollëtik, det is allëmaol zwindël (volksverlakterij)', zëgke sómmigge grawwëlaers; dae zwindël met di-j okkazjëvëtuuëren (ottoos) is ówtgëkómme; aan dae zwindël met di-j paer(d)shoeëren (prostituees) ówt Rusland haef dae poeëjër (soetënäör) 'ne sjoëne vërdeend.

zwingël (m.; -s en -e; -ke) [Mnl. swengel, Hd. Schwengel], zwëngël; zwengel: es de pómp aaf is, mós-te get water op 't trëklaer goeëjën en dén de zwingël 'ne kieër of tieën rap op en aaf bëwaage; ouch awwërwëtse koffiemuuëlës, drejörgëls, parrësols en bëtóngmuuëlës höbbe 'ne zwingël.

zwis(j) (m.; -e; -ke) [ook uitgesproken met een 's'; verbastering van Fr. garde (pontificale) Suisse, D. (reg.) Schweizer], **1** ordebewaker,

suisse, pauselijke garde, kerkwachter, kerkpolitie: *‘t woeërd ‘zwis(j)’ duit dènkèn aan de pawsèlikke wach (garde), di-j ówt Zwitsërse heursèldaote bèstóng; 2 de suisse vroeger: ‘In d’n ti-jd det de kirke sóndigs nog stampèntig vól zoeëtèn en nogal get kirkgengers dao zoeëte vuur hun mundsjen aaf te spuuële, loeëp t’r óngèr de mès alti-jd ‘ne zwis(j) doeër de kirk vuur te ki-jkèn of de groeëste mówldèrs hunne bébbel neet aafspäölde. De zwis(j) haw ‘ne breijèn draagreem (AN bandelier) uuvèr z’ne sjouwèr en z’n bors vuur z’ne sabèl aan te hangèn en vuur indrök te make.’*

zwitsër [in uitdrukkingen i.v.m. drinken om die gezegdes kracht bij te zetten; verwijst naar het stevige drinkgedrag van de Zwitsers]: (**uitdr.**) *wi-j wieë met e paar vrunj in de Zwitsërse Alpe zeen goeën skieje, hawwe wieë saovès dèk e stök in ooze zwitsër en woëere we dus zoe zaat es ‘ne Zwitsër van de Pfümli (pruimenlikeur), de Kirsch (kersenlikeur) en de Chassèral (likeur van frambozen, bramen en bosbessen).*

zwölle (onoverg.; zwol, is gëzwolle) [Mnl. *swellen*, Eng. *to swell*, Hd. *schwellen*], *zwellen, uitdijen, opzetten, opzwellen, uitzetten: tón Rooskèn op ‘t twieëde middëlbaar zoeët, waas ze vanboeëve nog zoe plat es ‘n plank, mer dèn zeen häör borsjës goeën zwöllèn en nôw haef ze ferm kni-jjèn in de blóws (heeft ze flinke borsten); mèt z’ne gëzwolle bówk kri-jg Lom gein ein bóks mieë tów.*

zwömbad (o.; -bajër, -bieëdsje) [Hd. *Schwimmbad*], **1** zwembad: *in ‘ne sjoeëne zoeëmèr is e zwömbad tof, mer angèrs höbs-te dao allein mer sjegréng mèt; 2 het zwembad van Repriels: ‘In de jaore ‘30 en ‘40 haef suurtoe de Mëzeikër jeug gewéldig gënoeëte van ‘t oeëpèlochzwömbad aan de Eikèrport. Bad en ligkplaatse, allès in*

*bètóng, woeëren eigèndóm van Gerard Rëpriels. ‘t ‘Zwömwatèr’ waerdèn aafgètáp ówt de Bosbieëk, di-j nieëvèn ‘t badstruimdèn en tón nog hieël proeëpèr waas. ‘t Bad waas ‘n gooj dèrtig maetèr lank en óngèvieër zieëve maetèr breid. Ouch haws-te d’r e ploetèrbaad, twieë sprèngplènk (-planke), ‘n roetsjbaan, ‘n drejmuuële, ‘ne rëksték (rekstok), ‘n tèras, ‘n sjóγκèl en ‘ne bétóngè plaosjee (dansvloer) mèt steulkès, taofèlkès en parrèplujs.’ (BRON: BEENDERS, Theo, Het zwembad van Repriels, *De Maaseikenaar*, 1993, 1, p. 2-5)*

zwömmè (overg.; zwóm; h. gëzwömmè) [Mnl. *swemmen, swimmen*, Eng. *to swim*, Hd. *schwimmen*], (**uitdr.**) *Laen kan zwömmè wi-j ‘n watèrrat (watèrhoon, ‘ne vès), kan zeer goed zwemmen; in det kèstum kóns-te zwömmè, het is veel te groot; dae séntepie(è)r zwömp in ‘t geld(sj); vès mót zwömmè, bij het eten van vis moet je (wijn) drinken; de vès zwömp in de boeëtèr.*

zwónk (m.; g. mv.; g. dim.) [Hd. *Schwung*], levenskracht, gloed, vuur, enthousiasme, bezieling, puf, fut, dynamiek, energie, vitaliteit: *det prónt wi-jfkèn is al in de sieëvètig, mer dao zit nog zwónk in wi-j in ‘n jóng.*